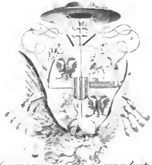

Sic propria consulit otium ... dimos...

JURIS CANONICI
METHODUS NOVA

R. P.

ERNRICI PIRHING

SOCIETATIS IESU.

JUS CANONICUM
IN V. LIBROS DECRETALIUM
Distributum, novâ Methodo explicatum,

OMNIBUS CAPITULIS TITULORUM
(qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè
& confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis.

ADJUNCTIS ALIIS QUÆSTIONIBUS CONNEXIS, QUÆ AD
PLENAM CUJUSQUE TITULI, AUT MATERIÆ COGNITIONEM,
ET EXPOSITIONEM PERTINENT.

APPOSITO QVOQVE DVPLICI INDICE IN FINE CVIVSQVE LIBRI;
uno rerum, seu quæstionum; altero Capitulorum, quo in loco singula sint posita, & explanata.

AUCTORE
R. P. ERNRICO PIRHING
SOCIETATIS JESU THEOLOGO
SS. CANONUM
IN ALMA, CATHOLICA, ET EPISCOPALI
UNIVERSITATE DILINGANA PROFESSORE
EMERITO.

TOMUS PRIMUS.

Cum Gratia, & Privilegio *Sacræ Cæsareæ Maiestatis.*

DILINGÆ
Superiorum Permissu.
FORMIS ACADEMICIS. Per JOANNEM FEDERLE.
Prostat apud Joan. Casparum Bencard Bibliopolam Acad.
ANNO M. DC. LXXIV.

REVERENDISSIMO, ET CELSISSIMO
S. R. I. PRINCIPI,
DOMINO, DOMINO
MARQUARDO II.
EPISCOPO
EYSTADIANO,
SACRAE CAESAREÆ
MAJESTATIS
AD IMPERII COMITIA
RATISBONÆ
CUM PLENA POTESTATE
LEGATO,
DOMINO, ET PRINCIPI SUO CLEMENTISSIMO.

P*Ontificia Iura explicandi labor meus, si difficultate ferreus est, Tua* R.^me^ & Celsissime Princeps MARQUARDE *Humanitas Magnes est; si aliquâ utilitate aureus, Tu Chrysomagnes. Ita enim hoc qualecunque opus ad* R.^mæ^ Celsitudinis Tuæ *Sacratissimas manus innatâ vi luctabatur, ac si polari illâ virtute, etiam antequam esset, raperetur. Nondum animum scribendi indueram, cùm iam conditionalia vota ad Te anhelabant, nulli, si scriberem, quàm Tibi servitura. Postquam verò stylum arripui, primum Decretalium meorum Decretum fuit, non aliam lucem his paginis quærendi, quàm quæ à fulgore Tui Nominis resplenderet.*

Causas

Causas sic sentiendi tot, mihíque tam domesticas habebam, ut, quæ cum Orbe toto, cum Germania, & cum ipsa mea Societate JESV communes erant, quantumvis numero, & pondere præstarent, non vacaret attendere. Relinquo aliis prædicanda, quæcunque non mea sunt solius. Depingat Eystadianum Collegium ædium suarum redivivum plusquam Phœnicem, quia ad Tuæ Munificentiæ Solem ex cinere non similis priori, (quod illius Avis est) sed longè magnificentior surrexit, plumis etiam aureis novæ Fundationis instructus, ad Clementissimæ Liberalitatis Tuæ laudes perpetuo volatu longissimè differendas. Gratuletur sibi Germania Episcopum annorum gloriosè exactorum multitudine, Præsulum, quos nunc adorat, Omnium Decanum: Virtutis verò, & Authoritatis Maiestate, ut ad Modestiæ Tuæ gustum parcissimè loquar, nulli secundum.

Mundus denique Christianus cum suo Augustissimo Imperatore Sapientiæ Tuæ oracula admiretur, atque in Herculeos humeros Tuos Atlanticum Orbis pondus tantisper Ratisbonæ deponat.

Ego interea minora, sed tamen mea, persequar. Illam in primis felicitatem, quâ cælum me beavit, cùm Ingolstadij adolescentem Adolescenti studiis coniunxit, ut iam tum observare, & venerari inciperem semen tam Excelsæ Dignitatis; ea cum mea admiratione, ut sæpe mihi notata in Te morum comitas, gravitásque, & propè iam Episcopalis maturitas exprimeret voces illas, (quas R.^mª Celsitudo Tua *adhuc clementissimè meminisset, nisi laudes suas soleret oblivisci) Mitræ nimirum tam digno Capiti imminentis haud vanè præsagas. Non quòd ego vaticinandi vi præstarem: sed quòd ad tam splendidam Tuarum dotium Auroram, cuilibet intuenti difficile esset Infulæ diem secuturum non divinare. Nec solum oraculum; sed etiam fructum Infulatæ fortunæ Tuæ, si cuiquam alteri, mihi Superi concesserunt; nam, cùm viginti abhinc annis supra memorati Collegij Tui Eystadiani, non tantùm exusti muri, & rudera: sed etiam exhausta penus, (vetere fundatione collapsâ, & novâ nondum excitatâ) Tuam unius munificentissimam Manum identidem respicerent, & pro temporum illorum calamitate propè supra vires, certè supra omnem expectationem, antea exercerent; meo tamen ad illud Collegium accessu, incredibilis in me Clementia Tua largitionem annuam magnâ portione augere clementissimè promisit primò, deinde etiam largissimè, constantissiméque præstitit. Præter alia apud me nunquam intermoritura beneficia, & ita quotidiana, ut Almonius non constantiùs suas aquas ab Arce Tua ad Vrbem deveheret, quàm Beneficentia Tuæ Fons sua Munera ad Collegium nostrum dispensaret. Hæc est illa vis Magnetica, quâ Cor, linguam, & calamum meum ita imbuisti, ut velut nautica lingula non alium, quàm*

R.^mæ

R.^me^ Celsitudinis Tuæ, *Polum spectare possent, irrequieto motu ad hanc unam tenderent Cynosuram.*

Accipe itaque, Clementissime Princeps, *hunc animi mei partum, de officio, & dignitate Episcopi præcipuè disputantem, & ad Te non magis prædictâ Authoris, gratum animum testatum, inclinatione, quàm argumenti sui conditione ideo festinantem, ut ipsa lucubratio mea se ad vitam tuam, velut Lydium lapidem, aut Prototypum suum, examinet, tunc sibi creditura, se Episcopi munus præclarè explicuisse, cùm viderit, se ea omnia aliis facienda proposuisse, quæ à Tua Vigilantia in tam diuturno Regimine notaverit esse facta. Accipe inquam, & vive* R.^me^ & Celsissime Præsul, *& librum hunc cum suo scriptore, vetere Clementiâ complectere, annísque, quibus VVilibaldæos Tui primi Antecessoris, feliciter excessisti, etiam Remigianos pari virtute, tranquilliore fortunâ Supera. Ita vovet, & assiduis desideriis à DEO impetrare satagit Dilingæ, die 2. Feb. Anno M. DC. LXXIV.*

R.^me^ Celsitudinis Tuæ

Servus obstrictissimus

ERNRICUS PIRHING
SOC. JESU.

INDEX ALPHABETICUS
TITULORUM
LIBRI PRIMI DECRETALIUM.

PROOE.

PROOEMIUM,

SIVE

PROLEGOMENA IN JUS CANONICUM.

I.

JUri operam daturum (sive Civili, sive Canonico) priùs nôsse oportet, unde nomen juris descendat, ait Ulpianus J. C. in l. 1. ff. de justit. & jur. nam cujusque rei potissima pars est principium, & inconveniens est, omissis initiis, atque illotis (ut ita dixerim) manibus, protinus materiam interpretationis tractare, ut dicitur in l. 1. ff. de orig. jur. Nomen autem Juris, vel à jussu seu jubendo derivatur, juxta Aristotelem 5. Ethic. c. 1. prout idem est, quod lex sive jussum Superioris: vel per syncopen à justo denominatur jus, ut vult Isidorus in c. 2. dis. 1. ubi ait: *jus autem est dictum, quia justum est*: vel denique etiam jus à justitia appellatum est, ut ait Ulpian. in cit. l. 1. ff. de just. & jur. non quidem proximè, sed remotè, nam jus proximè à justo, mediatè verò à justitia appellationem sortitur, quia jus sumptum pro justo est objectum virtutis justitiæ, teste S. Thom. 2. 2. q. 57. a. 1. justitia enim facit, & constituit justum sive æquum.

II. Sicut autem Jus variè derivatur, ita & variis modis accipitur, ut testatur Paulus J.C. in l. pen. ff. de just. & jur. Et quidem primò ac præcipuè Jus, secundùm primævam nominis Etymologiam, significat idem, quod justum. Justum autem dupliciter accipitur. 1. generatim, ita ut idem sit, quod legitimum, seu legi & rectæ rationi conforme & consonum, tanquam regulæ omnis operationis humanæ, quo pacto omne opus virtutis jus & justum dicitur, quia legi & rectæ rationi est consentaneum: & jus sive justum sic acceptum ad generalem seu legalem justitiam pertinet, per quam quisque reddit, quod justum ac debitum est Reipubl. cujus ipse pars est. 2. accipitur justū specialiter ac strictè pro eo, quod est æquum, sive æquale & alteri debitum, & ut sic est formale objectū justitiæ particularis, hæc enim definitur per jus tanquam suum objectum ab Ulpiano in l. 10. ff. de justit. & jur. ubi ait, *iustitia est constans & perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi*: cujus definitionis sensus est: justitia est virtus firmiter & constanter inclinans voluntatem ad tribuendum aliis, quod justum est, sive debitum secundùm æqualitatem, S. Thom. 2. 2. q. 58. a. 1. Molin. tract. 1. de justit. dis. 2. n. 3. Laym. l. 3. Theol. mor. tract. 1. c. 1. n. 2. Ex quo sequitur, tres conditiones ad justum & justitiam propriè dictam requiri: ut versetur circa debitum sive obligationem aliquam, reddat ad æqualitatem, & ut sit ad alterum, nihil enim sibi est æquale, sed alteri, ut docet S. Th. cit. q. 57. a. 1. & q. 58. a. 2.

III. Secundò Jus accipitur pro morali facultate seu legitima, id est, à lege concessa potestate ad aliquid agendum, petendum, acquirendum, disponendum, utendum, retinendum, alienandum &c. quo sensu Jus est quasi radix seu fundamentum Juris accepti pro æquo alteri debito, nam ex eo, quòd alicui ex justitia quippiam est debitum, acquiritur ei facultas agendi, petendi, utendi &c. Et hoc sensu dicitur quis jure suo uti; habere jus agnationis vel cognationis ad hæreditates vel tutelas, quod jus necessitudinis appellatur in l. ult. ff. de justit. & jur. Eodem sensu dicitur hæres succedere in omne jus defuncti, reg. jur. 59. & 62. in ff. Et nemo plus juris seu potestatis in alterum transferre potest, quàm ipse habeat, reg. jur. 54. in ff. & nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur, reg. 55. ff. eod. Molin. c. l. n. 4. Less. l. 2. de justit. c. 2. dub. 1. n. 2. Laym. cit. c. 1. n. 3.

IV. Tertiò accipitur jus pro lege, quæ est regula justitiæ, seu justi in genere. nam cùm legibus nonnisi id, quod justum est, sive debitum inter cives, vel erga Rempubl. statuatur, hinc factum est, ut ipsæ leges tum divinæ, tum humanæ jura appellarentur. In qua significatione Jus accipitur in c. 2. dis. 1. ubi Isidorus ait, *Jus generale nomen est, lex autem* (scripta scilicet) *juris est species*. Molin. cit. dis. 2. n. 1. Et hinc etiam ipsa judicis sententia jus dicitur in l. pen. ff. de justit. & jur. quia est veluti quædam lex, non quidem publica, sed privata, per quam inter partes litigantes jus dicitur, & pronuntiatur, quid justum sit, & alteri debitum, quid item legitimum, sive legibus consonum, Molin. c. l. n. 4. Laym. c. l. n. 3.

Quartò accipitur jus pro ipsa scientia jurium sive legum. quo sensu usurpavit Jus Ulpianus cit. l. 1. dum ait: juri, id est, scientiæ legum operam daturum, nôsse oportet, unde nomen juris descendat: & definitur Jus sic acceptum in cit. l. 1. *est ars boni & æqui*, sive *Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, justi atque iniusti scientia*, §. 1. Instit. de justit. & jur. id est, cognitio seu peritia præceptorū, quæ docent, quid justum, vel injustum, quid æquum vel iniquum sit. Ita Jus Civile pro studio seu notitia legum civilium, & Jus Canonicum pro studio seu notitia Ecclesiasticorum Canonum frequenter accipitur, sicut etiam ipsa ars seu peritia adhibendi medicamenta ad sanitatem obtinendam Medicina appellatur, denominatione ab ipso obiecto ad habitum scientiæ translatâ, Mol. cit. dis. 2. n. 1.

Quintò denique etiam ipse locus, in quo jus partibus litigantibus redditur seu dicitur, Jus appellatur in cit.l.pen. ff.de just. & jur. Ex quo natæ sunt hæ loquendi formulæ: in jus vocare, ambulare, in jure comparere, seu se sistere, id est, in loco judicii, ubi judicium exercetur, S.Th.cit, q. 57.a. 1. ad 1.Molin. c. l. n. 4. Laym.cit.c.1.in fine.

V. Porrò justitiæ duæ sunt species, juxta Aristotelem 5.Ethic.c.2.& S.Thom.2.2.q.61.a.1.& 3.&DD. communiter, commutativa & distributiva. Prior circa commutationes versatur, quæ inter personas verè distinctas, ut Titium & Caium, vel quasi personas, ut cùm contrahitur cum Collegio vel Republica, quæ est persona ficta, vel damnum ei infertur, secundùm perfectam æqualitatem fieri debent, videlicet ut, quantum acceptum fuit, tantundem vicissim detur, seu restituatur. Sunt autem duplicis generis commutationes, & inde ortæ obligationes; aliæ voluntariæ, quæ mutuo consensu partium fiunt, v. g. per contractum emptionis ac venditionis, in quibus servari debet perfecta, & arithmetica æqualitas inter quantitatem rei acceptæ, & rei datæ; ut si quis v.g. domum emit, & accepit æstimatam 300.aureis, debet totidem dare venditori, qui domum tradidit. Aliæ sunt commutationes involuntariæ, quæ ex delicto, seu damno injustè illato oriuntur, ut si quis v.g. furatus est alteri equum æstimatum 50.florenis, debet totidem ei restituere, etiamsi nullum pactum cum ipso inierit, quia rem ablatam vel invitus reddere, aut damnum illatum resarcire cogitur, ut si domum alicuius per iniuriam exussit, Laym.l.3.Theol. moral.tr.1. c.4.n.2. Posterior justitia, videlicet distributiva, versatur circa distributiones bonorum communium Reipubl. membris debitorum, secundùm merita & dignitatem eorum: quomodo v. g. beneficia Ecclesiastica conferenda sunt Clericis pro cuiusque statu ac meritis, ita ut dignitates & beneficia maiora conferantur ijs, qui in Ecclesia digniores & aptiores reperiuntur. Deficit autem justitia distributiva aliquo modo à justitia particulari propriè ac strictè accepta, non enim est omnino ad alterum, sive personam adæquatè distinctam, sed est totius Reipubl. ad partem seu membrum illius. totum autem non omnino, seu totaliter, sed inadæquatè solùm à singulis partibus distinguitur, quas includit. Deinde justitia distributiva non continet propriè ac strictè debitum, sicut justitia commutativa: nam ille, cui ex emptione v. g. vel donatione res debetur, longè maius & arctius jus habet ad illam tanquam sibi debitam petendam, quàm v.g. Clericus, qui dignior est in Ecclesia, vel alius in Republ. is enim non potest dignitatem vel beneficium vacans, tanquam sibi propriè ac strictè debitum, exigere, ideòque etiam maior iniuria est violare justitiam commutativam, quàm distributivam. Denique justitia distributiva non constituit æqualitatem perfectam & arithmeticam, quæ est inter duas quantitates, v.g. 50. & 50. sed æqualitatem solùm geometricam seu proportionalem, ut, qualis est proportio inter status seu dignitates, & merita personarum, talis proportio servetur in distribuendis inter illas communibus bonis vacantibus, nempe officiis & beneficiis. V.g. si dignitas & merita Præpositi alicuius Ecclesiæ duplò excedant simplicem Canonicum, æquum est, ut illi duplò plus ex reditibus Ecclesiæ detur, quàm huic, S.Th. 2. 2. q. 61. a.1. & 2.Molin.tr.1.de just.disp. 12.n.3.Less.l.2.c.1.dub.4.n.20.& 21.Laym.c.l.

Præter has duas species justitiæ particularis, tertia datur, videlicet justitia vindicativa, quæ ad commutativam reducitur, quatenus secundùm quantitatem arithmeticam delicti, pœnam imponit: deficit tamen à perfecta ratione justitiæ, quia per pœnam, quæ delicto imponitur, propriè non compensatur aut tollitur delictum, nec damnum per illud illatum reparatur, Molin.tract. 1. disp.12. n. ult. Laym.cit.c.in fine. Nunc de quibusdam acceptionibus Juris suprà allatis in specie aliqua præmittemus.

§. I.

De divisione Iuris accepti pro facultate aliquid legitimè & licitè agendi.

Quia hæc acceptio Iuris est frequentissima, & valde necessaria ad plurima, quæ in Iure Canonico tractantur, intelligenda, ideo de illa in prolegomenis Iuris Canonici breviter agendum.

VI. Ius sumptum pro potestate legitima aliquid agendi, obtinendi, possidendi, disponendi, utendi, duplex est. Unum Jus in re, sive reale; aliud jus ad rem, sive personale; ex communi & recepta omnium DD. sententia. Ius in re, seu reale est, quod alicui competit, ratione dominii directi vel utilis, vel quasi dominii, quod in re habet, quale jus habet dominus in mancipio suo, vel veste, vel equo, vel domo, aut agro: tale etiam jus habet, cui competit jus utendi & fruendi sive percipiendi fructus ex fundo alterius: item jus servitutis, quod quis habet in fundo, vel re aliena: jus hypothecæ & pignoris, quod habet creditor in re debitoris &c. Ex hoc jure provenit actio realis, seu ad rem, quæ adhæret rei, eámque comitatur, ita, ut ad cujuscunque possessionem, detentionem, vel custodiam res deveniat, possit à domino, vel quasi domino vindicari, seu repeti talis res ipsi obligata, §. omnium Instit. de act. & ibi gl. fin. l. officium 9. ff. de rei vindic. Jus ad rem sive personale est, quod alicui competit, ratione contractûs cum alio initi, vel quasi contractûs, vel ratione delicti ab alio commissi, vel quasi delicti, ex quo descendit actio personalis, quæ proximè ac directè tendit in personam nobis obligatam, vel voluntariè ex contractu, v. g. venditione, aut mutuo: vel involuntariè ex delicto, ut furto, homicidio &c. quæ etsi detur ad aliquid dandum vel faciendum, ita tamen personæ illi cohæret, ut contra alium rei possessorem institui non possit; ut si v. g. Titius vendidit domum Caio, & tradidit, quam ille, nondum soluto pretio, vendidit Sempronio, ac tradidit. Hoc casu Titius non potest agere contra Caium actione reali, sive in rem ad domum sibi restituendam, quia dominium per venditionem jam translatum est in Sempronium, nec inter hunc & Titium celebratus est circa hanc rem contractus vel quasi, nec intervenit delictum vel quasi, ut supponitur: sed solùm competit Titio actio personalis ex venditione contra Caium emptorem, juxta l. pen. ff. de action. & oblig. & hæredem ipsius, quippe qui eadem persona cum defuncto jurisfictione censetur, cit.

§. omnium

§. omnium & ibi gl. fin. Institut. de action. Schneidew. ibid. n. 12.

Porrò actio duobus modis accipitur, ut notat gl. in princ. V. actio autem Institut. eodem. vel pro actu, per quem scilicet petitur res ab alio debita: vel pro potentia seu jure agendi, & definitur cit. tit. in princ. *Ius persequendi in iudicio, quod sibi debetur.* Oritur autem omnis actio ex obligatione aliqua, quæ est causa & mater actionis, ideo enim competit nobis actio sive personalis, sive realis, seu jus persequendi in judicio, quia persona vel res aliqua nobis est obligata, gl. cit. loc.

§. II.

De varia divisione Iuris accepti pro lege.

VII. JUS sumptum pro lege variè dividitur, sicut ipsa lex. Itaque in primis aliud est Jus publicum, aliud privatum, l. 1. §. huius studij ff. de justit. & jure. §. fin. Institut. eod. Jus publicum est, quod ad statum Reipubl. Romanæ, sive Imperij Romani pertinet, & consistit in sacris, in Sacerdotibus, & Magistratibus, cit. l. 1. & §. fin. in quo scilicet agitur de Religione, de Magistratibus, & generatim de omnibus, quæ ad publicam utilitatem totius Communitatis seu Reipubl. spectant. Jus verò privatum est, quod ad singulorum civium privatam utilitatem principaliter pertinet, licet accessoriè, & ex consequenti etiam privata subditorum utilitas in bonum commune seu publicum redundet. Huc pertinent leges de contractibus, successionibus, judiciis, & similibus, Schneidew. in §. fin. Instit. de just. & jur.

VIII. Secundò dividitur ab Aristotele 5. Ethic. c. 7. & Theologis communiter Jus in naturale & positivum, ut videre est apud Molin. tract. 1. de justit. dis. 3. n. 5. Less. l. 2. de justit. c. 2. dub. 2. n. 9. Jus naturale dicitur, secundùm Aristotelem. c. l. *quod ubique eandem vim habet, non quia ita visum fuit, vel non fuit*; id est, cuius obligatio, non ex libera præcipientis voluntate, sed ex ipsa rei præceptæ vel prohibitæ natura oritur, quæ, quia immutabilis est, & eadem ubique, ideo etiam ipsum jus naturale ubique & apud omnes gentes eandem vim habet, manentibus iisdem circumstantiis, ut postea dicetur. Jus positivum est, *quod ab initio* (priusquam scilicet latum est) *hoc, an illo modo fiat, nihil refert: cùm verò positum fuerit, refert*: id est, quod non ex rei natura, sed libera Dei vel hominis voluntate pendet & vim obtinet, Molin. tract. 1. dis. 4. n. 1. & 3.

Et hinc ea, quæ sunt de jure naturæ, non ideo sunt bona & necessariò facienda, quia sunt præcepta, nec ideo mala, quia prohibita sunt, sed è contrario ex eo, quia in se intrinsecè, & ex sua natura bona sunt vel mala, ideo sunt præcepta & necessariò facienda, vel prohibita & omittenda. Secus est in iis, quæ sunt de jure positivo, nam illa ideo tantùm sunt bona, & necessariò facienda, quia præcepta sunt, & ideo mala & non facienda, quia prohibita: ex se ipsis autem, sive ex obiecto suo sunt indifferentia, ita ut secluso præcepto positivo, vel prohibitione, possint licitè fieri, vel non fieri, ut ex Aristotele suprà dictum, quia nimirum eorum obligatio non oritur ex natura ipsius obiecti, seu rei præceptæ, sicut obligatio juris naturalis, sed provenit à præcepto & libera voluntate legislatoris, quamvìs ex parte rei sit congruentia quædam & exigentia, ut præcipiatur, vel prohibeatur: sicut est v. g. jejunium quadragesimale, confessio annua &c. Molin. c. l. n. 2. & 3.

IX. Porrò Juris Consulti hac in re discrepant à Theologis & Philosophis, nam illi Jus immediatè dividunt in naturale, gentium, & civile, l. 1. §. privatum ff. de justit. & jur. §. fin. Institut. eod.

Jus naturale, definitur in cit. l. 1. §. Jus naturale, & in princ. Instit. de jur. nat. gent. & civ. *quod natura omnia animalia docuit*, ut maris atque feminæ coniunctio, liberorum procreatio, educatio: adeoque secundùm Jurisperitos, *Ius naturale est ipse instinctus seu propensio naturæ sensitivæ, quæ hominibus cum brutis animantibus communis est*: quamvìs hic instinctus & impetus naturalis ad operationes sensitivas, prout in brutis reperitur, non propriè, sed abusivè solùm dicatur Jus naturale, ut notat Mynsing. in princ. Instit. de jure nat. gent. &c. in scholiis, quia bruta, sicut sunt incapacia iniuriæ, §. pauperies Instit. si quadrup. pauper. fec. &c. ubi *definitur pauperies, damnum sine iniuria facientis datum*: ita etiam sunt incapacia juris, quod à ratione originem ducit, qua bruta carent. Et hoc jus naturale dicitur in cit. l. 1. non esse proprium generis humani, sed commune omnium animalium, non propriè ac formaliter, quoad rationem juris & legis, sed materialiter solùm, quoad instinctus seu propensiones sensitivas à natura insitas, quæ communes sunt hominibus cum brutis, ut est maris & fœminæ coniunctio, prolis procreatio & educatio, & id genus alia, Zœs. ff. de justit. & jur. n. 24. propriè verò & formaliter jus naturale inest soli homini, quod generatim sumptum nihil aliud est, quàm ipsum naturale lumen rationis ab auctore naturæ homini inditum, juxta illud ps. 4. *signatum est super nos lumen vultûs tui Domine*: sive potiùs est *dictamen naturale præcipiens, quæ iuxta rectam rationem naturalem agenda sunt; vel prohibens, quæ non sunt agenda: seu conscientia hominis recta præcipiens, & prava prohibens.* Suar. l. 2. de legib. c. 4. n. 9. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 8. §. unic. n. 7. & alii Theologi communiter.

X. *Ius gentium est, quo gentes humanæ utuntur, quodque solis hominibus inter se commune est.* cit. l. 1. §. ult. ff. de justit. & jur. ubi per jus gentium intelligitur omne illud jus, quod omnibus aut ferè omnibus hominibus est proprium, iisque solis convenit, sive interim re-verâ pertineat ad jus naturale, sive ad jus gentium, ut notat Molin. cit. tract. 1. dis. 6. n. 2. Nam Juris Interpretes duplex communiter distinguunt Jus gentium; unum, quod solis hominibus convenit, sic tamen, ut ab initio cum hominibus natum sit, & mentibus hominum à Deo naturaliter inditum. Et hoc jus vocari solet Jus gentium Primarium, quia illo communiter omnes gentes utuntur, etsi aliàs intrinsecè sit Jus naturale, non ab aliqua hominum constitutione, sed à naturali instinctu rationis ortum habens, ideòque etiam interdum Jus naturale vocatur, sed secundarium, ad distinctionem juris naturalis primarii, quod continet dictamina juris naturalis quoad instinctus, seu inclinationes hominibus cum brutis communes. Schneidew. Instit. de jur.

de jur. natur. gent. &c. in princ. n. 3. Et de hoc Jure gentium primario fit mentio in l. omnes 9. ff. de justit. & jur. §. 1. Instit. dicto tit. ubi dicitur : quod verò naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes populos peræquè custoditur, vocatúrque Jus gentium, quasi quo jure omnes gentes utuntur. Exempla huius juris sive naturalis, sive gentium habentur in c. 7. dis. 1.

Alterum est Jus gentium propriè dictum, quod opponitur Juri naturali, & Juris Consulti secundarium appellant, & Jus gentium humanum, ad distinctionem prioris, quod scilicet ex ratione quidem naturali proficiscitur, nou tamen simpliciter & ab initio solo rationis instinctu ac lumine hominum meuti est inditum, & uobiscum natum, sed postea humanis necessitatibus ita exigentibus, vel utilitatibus suadentibus, usu ac moribus omnium, aut ferè omnium gentium est introductum, sive per modum legis præceptivæ aut prohibitivæ: sive solùm per modum potestatis seu facultatis permissivæ quippiam agendi, quod usu seu consuetudine omnium vel pene omnium gentium concessum &, tanquam utile hominibus in communi societate viventibus. Et hoc jure introducta sunt bella, paces, & fœdera, captivitates, & servitutes, divisio bonorum, & omnes pene contractus: de quo Jure gentium est sermo in l. ex hoc jure 5. ff. de justit. & jur. & §. jus autem gentium Instit. dicto tit. & c. jus gentium 9. dis. 1. de quo videri potest Suar. l. 2. de legib. c. 18.

XI. Ex dictis colligitur, quomodo Jus naturale à Jure gentium propriè dicto, & quovis alio Jure positivo differat. Nam Jus naturale, per se loquendo, & suâpte naturâ, est immutabile, §. sed naturalia Instit. de jure nat. gent. &c. & per accidens solùm, ob mutationem materiæ, sive obiecti sui, cui nova circumstantia advenit, mutari dicitur per denominationem extrinsecam, ratione cuius novæ circumstantiæ, ipsum obiectum seu materia desinit esse de jure naturali, quæ seclusâ tali circumstantiâ, sub præceptum juris naturalis cadebat. V. g. hominem occidere est prohibitum jure naturali, nou absolutè, sed privatâ auctoritate, & extra casum necessariæ defensionis: unde si homo occidatur, vel auctoritate publicâ Magistratûs, vel necessariæ defensionis causâ, non tollitur, aut mutatur jus naturæ, quia hominem occidere sub his circumstantiis non est prohibitum jure naturæ. Sic etiam jure naturæ prohibitum est retinere alienum, invito domino, quàm diu manet alienum. per præscriptionem verò legitimè completam, auctoritate legis, id, quod fuit alienum, fit proprium eius, qui præscripsit, & sic is retinet suum, cuius dominium legitimè acquisivit per præscriptionem. ac proinde per hanc non tollitur aut mutatur jus naturale, sed ex parte obiecti, per jus positivum apponitur nova circumstantia, nempe translatio dominij, ob bonum commune Reipubl. ne rerum dominia diu maneant incerta, & ut innumeræ lites evitentur, & pax inter cives conservetur: quâ positâ, rei præscriptæ retentio non ampliùs adversatur juri naturali. Similiter tametsi jure naturali primævo, omnes homines nascebantur liberi, ob novam tamen circumstantiam ex parte obiecti advenientem, nempe propter gravem iniuriam illatam Principi, vel Reipubl. ab aliis populis, ob quam licitum erat justo bello captos interficere, multò magis licitum est eos sub potestate servare, pœnâ mortis in perpetuam eorum servitutem commutatâ. Molin. cit. dis. 4. n. 9. Adde, quòd libertas hominis nou pertinet ad jus naturale præceptivum, quasi eam præceperit, & servitutem prohibuerit, sed ad permissivum, quia jus naturale concessit, ut quilibet esset liber, & dominus suę libertatis, neque hoc jure servitus est introducta, quæ autem hoc modo solùm pertinent ad jus naturale, mutari possunt, Azor p. 1. Instit. mor. l. 6. c. 1. q. 2. Contrà verò Jus gentium propriè dictum mutari potest, non tantùm per accidens ratione materiæ seu obiecti mutati, sed etiam per se, quamvis omnes circumstantiæ, cum quibus antea obligabat, eædem maneant. Unde Jus gentium, non semper omnibus, sed regulariter & ferè omnibus gentibus commune est, ut dicitur in c. Jus gentium 9. dis. 1. ideóque, quod apud aliquos populos censetur esse de jure gentium, potest apud alios nou servari. Idémque multò magis locum habet in quovis alio Jure positivo seu humano, quod sicut Principis vel Reipubl. arbitratu latum fuit, ita etiam, cùm ita placuerit, ex parte mutari, vel omnino abrogari, & tolli potest, Molin. c. l. n. 6.

XII. *Jus Civile* (quod est tertium membrum divisionis suprà allatæ ex Jurisperitis) *dicitur, quod quisque populus, vel quæque civitas sibi proprium constituit*, §. Jus autem Civile Instit. de jure nat. gent. &c. l. omnes 9. ff. de justit. & jur. c. jus civile 8. dis. 1. ut Jus Civile Atheniensium, Romanorum. Et de hoc Jure Civili dicitur in l. jus civile 6. ff. d. t. quod neque in totum à naturali, vel gentium jure recedit, neque omnino ei servit, sed efficitur jus proprium, id est, civile, cùm aliquid additur, vel detrahitur juri communi, scilicet naturali vel gentium, gl. ibid. v. juri communi. Ex. gr. jus gentium præscribit, sontes puniendos esse, non autem præscribit, quo genere pœnæ: sed jus civile addit aliquid, determinando pœnam, ut si latro sit, puniatur gladio, si fur, laqueo.

Interdum verò aliquid detrahit, quia præcepta juris gentium & naturalis, ob circumstantias personarum & rerum, sæpe limitantur. V. g. jus gentium præcipit, pacta esse servanda: quòd si pupillus mihi promittat 100. aureos, vel mulier fideiubeat pro aliquo, secundùm Jus civile, nou obligantur ex tali promissione, ob ætatis & sexûs fragilitatem: & hoc casu jus civile detrahit juri gentium. Atque hæc de divisione Juris in naturale, gentium, & civile, quæ est Juris Consultorum.

XIII. Verùm sequendo divisionem Juris bimembrem suprà allatam in jus naturale, & positivum (quæ est divisio aptior, & magis congrua) Jus positivum prout opponitur Juri naturali, subdividitur in Jus positivum divinum, & positivum humanum. Jus divinum positivum (quod additur, ut excludatur Jus naturale, quod certo respectu & ratione etiam divinum appellatur, quatenus à Deo tanquam auctore naturæ mentibus humanis est inditum) est, quod à Deo vel Christo, quatenus Deus simul & homo est, de ijs quæ ad jus naturale non spectant, auctoritate divinâ latum & conditum est, sive per se, sive per alios ministros & Vicarios suos, ut Moysen & Apostolos, Molin. tract. 1. dis. 3. n. 4.

Hoc Jus divinum subdividitur in Vetus, & Novum. Vetus est, quod Deus in Veteri Testamento tulit, quod qui-

quidem triplicis generis præcepta continebat: 1. Moralia, quæ ad mores formandos spectabant, ut sunt præcepta Decalogi, de quibus Exod. c. 20. & sunt juris naturalis, immutabilia & indispensabilia, quæ adhuc hodie, non quatenus sunt præcepta Veteris Testamenti, sed vi legis naturæ, quæ in mente nostrâ scripta, & impressa est, obligant, adeóque ad Jus naturale spectant: 2. præcepta Cæremonialia, quæ erant de rebus & causis ad divinum cultum spectantibus, de quibus in libro Levit. c. 1. & seqq. ac denique 3. præcepta judicialia, quæ erant de rebus civilibus, & politicis, ad rectam gubernationem populi, & justitiam administrandam pertinentibus, de quibus Exod. c. 21. & seqq. Et hæc juris positivi erant, quæ pendebant solùm ex divina institutione, & voluntate, & jam per mortem Christi sunt antiquata.

Jus divinum positivum novum est, quod Christus in novo Testamento condidit, & promulgavit, & continet præcepta Fidei, Spei, Charitatis, & Sacramentorum. Porrò non omnia præcepta, quæ Apostoli condiderunt, sunt juris divini, sed illa solùm, quæ velut ex ore ipsius Christi accepta tradiderunt, & promulgârunt: reliqua verò, quæ Apostoli, tanquam Pastores, & Rectores Ecclesiæ statuerunt, ad Jus humanum pertinent, ut sunt præcepta de observanda die Dominica, de jejunio quadragesimali, de bigamis non ordinandis, & alia huiusmodi, Mol. cit. dis. 5. n. 2.

Jus positivum humanum est, quod proximè ab humana auctoritate procedit, & conditum est, sive cuius obligatio immediatè oritur, & vim habet ex libera hominis publicâ potestate aliquid præcipientis, vel prohibentis, voluntate. Hoc Jus humanum subdividitur in Jus gentium, quod apud omnes, vel ferè omnes gentes servatur, de quo jam suprà dictum: & in Jus Civile, & Canonicum. Jus Civile est, quod auctoritate Principis vel Magistratûs secularis est conditum, ad Reipubl. gubernationem, & temporalem pacem, & salutem civium conservandam. Hoc Jus rursum dividitur in Jus commune, & particulare seu Municipale. Jus Civile commune dicitur, quo omnes, qui Imperio Romano subiecti sunt, ligantur, & continetur in Corpore sive Libris auctoritate Imperatoris Justiniani editis. Dividitur autem totum Jus commune civile seu Cæsareum in tres præcipuè partes: Digesta, Institutiones, & Codicem. Prima pars Digestorum L. Libris complectitur potissimùm Veterum Juris Consultorum responsa in tria volumina collecta: quorum primum Digestum Vetus, secundum Infortiatum, tertium Digestum novum appellatur. Institutiones Imperiales IV. Libris comprehensæ, sunt quoddam Juris compendium, ut sint totius legitimæ scientiæ elementa, ut loquitur Imper. Justinianus in proœmio Institutionum. Codex Constitutiones, & Rescripta Imperatorum Antiquiorum Libris XII. complectitur, quorum tres ultimi tractantes de Jure publico in scholis explicari non solent. His tribus Juris Civilis partibus postremò Authenticæ, seu Novellæ, Constitutiones Justiniani, & Leonis Imperatorum, Consuetudines feudales, & aliæ quædam Constitutiones Imperiales sunt adiectæ.

Jus verò Civile particulare seu municipale dicitur, quod non ligat omnes subditos Imperii Romani, sed tantùm subditos loci vel territorii, pro quibus hoc Jus conditum est. Porrò de Jure Canonico, quod est tertium membrum subdivisionis allatæ, agemus §. seq.

§. III.

De Iure Canonico, eiúsque obiecto, & causis.

XIV. JUS Canonicum dicitur à Græco verbo Canon, in c. 1. dis. 1. quod Latinè idem significat, quod regula, & quidem per antonomasiam Regula Ecclesiastica, sic dicta, eò quòd rectè ducit, nec aliquando aliorsum trahit, quàm ad rectitudinem, vel quòd regat, vel quòd normam rectè vivendi præbeat, vel quòd distortum, pravúmque corrigat, c. 2. cit. dis. 3. Unde Jus Canonicum Jus Regulare non malè appellari potest, quia spiritualem vivendi normam continet, unde dicti sunt Regulares, ut notat Lancelottus Instit. Jur. Canon. l. 1. in princ. sive quia collectum est ex Canonibus, id est, regulis ad rectè vivendum institutis. Vocatur etiam Jus Ecclesiasticum, ratione materiæ, quia agit de rebus & personis Ecclesiasticis, quæ potissimùm hoc jure reguntur. Dicitur & Jus Pontificium ab eius Auctoribus, nempe summis Pontificibus, à quibus vim & auctoritatem habet. Vocatur præterea subinde Jus divinum, largè sumendo jus divinum, tum quia instinctu & gratiâ S. Spiritûs Canones editi sunt, ut dicitur in c. violatores 5. caus. 25. q. 1. tum quia Canones sunt veluti conclusiones deductæ ex principiis Juris seu legis divinæ, c. qualiter. 24. de accusat. & quædam ex SS. Litteris excerpta continent. tum denique quia S. Pontifex potestatem condendi leges ab ipso Christo veluti ipsius Vicarius, & Petri successor accepit, ut colligitur ex c. translato 3. de Constitut.

XV. Porrò *Ius Canonicum sic definiri potest* ex Greg. Tholosano partit. Jur. Canon. lib. 1. tit. 2. c. 2. & Lancelotto c. l. *Ius positivum, quod à Summis Pontificibus Ecclesiæ Catholicæ traditum, constitutum, vel approbatum, actiones fidelium seu Christianorum proximè ad divinum cultum, ad pacem & iustitiam Christianam (quæ in puritate fidei & morum honestate, seu mandatorum Dei & Ecclesiæ observatione consistit) in populo Christiano conservandam & augendam, ultimatè verò ad finem æternæ beatitudinis dirigit.* Dicitur 1. Jus positivum, quia auctoritate SS. Pontificum latum est, qui cùm in Ecclesia Dei supremi Principis locum obtineant, ad eos spectat universales Leges Ecclesiæ condere. Dicitur 2. traditum, quia quædam Juri Canonico inserta sunt, quæ ex SS. Scripturis sunt excerpta, & in Universalibus Conciliis repetita, ut patet ex c. significâsti 4. de elect. Dicitur 3. constitutum, nempe per Decretales Epistolas, Rescripta, Constitutiones SS. Pontificum. Dicitur 4. vel approbatum, nisi enim iis, quæ posita sunt in Jure Canonico, accedat auctoritas, & approbatio S. Pontificis, vim legis, seu Juris Canonici non habent. Dicitur 5. actiones fidelium seu Christianorum, quia regulariter infideles, qui Christiani non sunt, Papæ, aut Juri Canonico non subiiciuntur, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 5. V. 12. *quid mihi de iis, qui foris sunt, iudicare?* Dicitur 6. proximè ad divinum cultum &c. quib⁹ verbis indicatur finis, tum proximus, tum ultimatus & principalis Juris Canonici.

XVI. Et hinc patet 1. quæ sit differentia inter Jus Canonicum, & Civile. nam hoc à potestate prorsus seculari, laicâ & temporali procedit, & finem merè temporalem, civilem ac politicum respicit, nempe naturalem felicitatem, seu vitam civium talem, quæ rationi naturali sit conformis: sive, ut loquitur Abb. in Procemio Decretalium n. 16. Jus civile intendit hominem dirigere in bonum commune, secundùm quod congruit humanæ societati civiliter viventi: cuiusmodi vita consistit in legali justitia, & civili amicitia. At verò Jus Canonicum promanat à potestate merè spirituali à Christo Petro, eiúsque Successoribus communicata, & omnes omnino Christi fideles, etiam Reges & Imperatores obligat, c. 1. de constit. c. omnes 4. de maior. & obed. & finem merè spiritualem habet, nempe æternam beatitudinem, & vitam Christianorum talem, quam æterna salus consequatur, ad quam eos per mores Christiano homine dignos, sive per justitiam Christianam dirigere nititur; adeóque hanc habet pro fine proximo, pro ultimato æternam beatitudinem, Abb. c. l. ubi ait, Jus Canonicum intendit dirigere hominem ad bonum commune, secundùm quod congruit humanæ societati, quatenus non solùm civiliter vivit, sed secundùm fidem in Deum intendendo, & vitam aliam expectando, qui utique est finis spiritualis, & supernaturalis. Est igitur Jus Canonicum scientia mixta, partim ex Theologia, in quantum scilicet tendit in finem æternæ beatitudinis, & spiritualia speculatur & tractat: partim ex Jure Civili, in quantum tractat de temporalibus, sine quibus spiritualia diu esse non possunt, c. si quis 7. caus. 1. q. 3. Abb. c. l.

Patet 2. quæ sint causæ Juris Canonici: Materia circa quam, sive subiectum materiale remotum sunt personæ, res, actiones seu judicia, circa hæc tria enim versatur Jus Canonicum: subiectum materiale proximum sunt actiones hominis Christiani, quas rectificare & dirigere ad justitiam Christianam, & æternam beatitudinem intendunt SS. Canones. Causa formalis est ipsa regulatio seu directio illarum, adeóque objectum formale adæquatum Juris Canonici sunt actiones hominis Christiani, prout ab externa potestate Ecclesiastica ad justitiam Christianam, & consequentem inde temporalem & æternam felicitatem sunt dirigibiles. Causa efficiens remota est Deus; proxima S. Pontifex Dei Vicarius. De causa finali tum proxima, tum ultimata jam dictum fuit. Lancelot. c. l. in gl.

§. IV.

De divisione Iuris Canonici, eiúsque principiis, ex quibus est derivatum, ac desumptum.

XVII. JUS commune Ecclesiasticum sive Canonicum, ad instar Juris Civilis, dividitur in scriptum, & non scriptum, sive in id, quod legibus aut moribus constat, c. 2. dis. 1. c. Ecclesiasticarum 5. dis. 11. Quæ ad Jus scriptum pertinent, ea vel ex Jure divino, sive S. Scriptura, vel ex Decretis Conciliorum auctoritate Pontificiâ confirmatorum, vel ex Constitutionibus & decretis SS. Pontificum, vel ex placitis & constitutionibus Principum secularium, vel ex sententiis SS. Patrum desumpta sunt. Jus non scriptum traditiones & consuetudines continet, cit. c. Ecclesiasticarum dis. 11. Ubi

Notandum 1. Jus divinum scriptum, sive S. Scriptura, qua non solùm passim respersum est Jus Canonicum, sed etiam ex ea potissimùm profluxit, continetur Legibus tam Veteris, quàm novi Testamenti, c. qualiter 24. de accusat. ubi dicitur, quòd ex auctoritatibus veteris & novi Testamenti processerunt canonicæ sanctiones. Præcepta autem Veteris Testamenti, quæ à SS. Pontificibus repetita, & Decretalibus suis inserta sunt, ut in c. 1. de adulter. c. 1. de furtis, c. 1. & 4. seqq de iniuriis, & aliis locis, nō obligant Christianos, nec ab iis observantur, ut Veteris Legis divinę præcepta sunt, sed ut sunt Juris humani, novâ nimirum constitutione à SS. Pontificibus renovata & recepta, eáque ipsa interdum vocantur pręcepta divini juris, sive legis, non quòd adhuc sint, sed fuerint, Canis. in Summ. Jur. Canon. lib. 1. tit. 2. in notat.

XVIII. Notandum 2. decreta Conciliorum Ecclesiasticorum, vel sunt Universalium, vel particularium. Concilia Universalia seu Generalia sunt, quæ ab Episcopis seu Prælatis Ecclesiasticis ex universo Orbe in unum locum, auctoritate S. Pontificis, congregatis celebrantur, ad universales leges seu Constitutiones Ecclesiasticas, sive Canones, qui totam Ecclesiam obligent, condendas, & fidei controversias decidendas: unde & Oecumenica, id est, generalia, seu totius Orbis Christiani Concilia appellantur, quæ Catholicam, seu Universalem repræsentant Ecclesiam. Porrò Concilia Universalia, eorúmque decreta auctoritatem nullam habent, nisi consensu, & auctoritate S. Pontificis congregata & confirmata fuerint, c. significâsti 4. de elect. alioquin nec legitima, nec rata sunt: & conciliabula potiùs, sive improbata conventicula, & Synagogæ Sathanæ, quàm Concilia censenda sunt, c. 1. & 2. & c. multis 5. dis. 17. quia disponere de iis, quæ universalem Ecclesiæ statum concernunt, & ad id Concilia generalia convocare solùm spectat ad Universalis Ecclesiæ Rectorem, ac Pastorem, & supremum Judicem omnium Christi fidelium. Quam ob rem etiam Concilia Generalia extra Urbem celebrata, quibus S. Pontifex, in propria persona, interesse non solet, sed solùm per Legatos suos præsidet, vim & auctoritatem non habent, nisi decreta in illis facta ad Romanum Pontificem tanquam totius Ecclesiæ Caput transmittantur, & ab eo approbentur, & confirmentur, ut ex perpetua traditione constat, & docet Navarr. l. 1. tit. 2. consil. 1. q. 1. n. 4. Suar. l. 4. de legib. c. 6. n. 2. Laym. l. 1. Theol. mor. tr. 4. c. 6. §. 2. n. 9. ex communiore & veriore sententia. Quod autem dictum est, Generalia Concilia illa dici, ad quæ universi Orbis Christiani Episcopi conveniunt, id non ita accipiendum est, quasi necesse sit, ut omnes Episcopi personaliter compareant, sed quòd nullus excludendus sit, & omnes interesse possint. Soli verò Episcopi in eiusmodi Conciliis jure ordinario vocem decisivam habent, sive jus definiendi controversias tanquam Judices, & leges ferendi, quia ipsi sunt pastores fidelium à Christo constituti, juxta illud Apostoli Actor. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Attamen ex privilegio, aut consuetudine, etiam alii Prælati Ecclesiastici,

stici, ut Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum, sententiam decisivam dicere possunt, & solent: non item personæ laicæ, nec quidem Reges, aut Imperator, nec Oratores eorum, Laym. c. l. n. 10. Inter cætera autem Concilia Oecumenica, quatuor sunt, quæ totam principaliter fidem Christianam complectuntur, ideóque ab Ecclesia Catholica tanquam IV. Evangelia probata & recepta sunt, videlicet Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum & Chalcedonense, c. 1. §. inter cætera, & c. 2. dis. 15. quamvis etiam reliqua Concilia Generalia auctoritate S. Pontificis convocata & confirmata vim & auctoritatem habeant, c. 3. cit. dis. 15.

XIX. Particularia sive non Oecumenica Concilia, ad quæ non vocantur omnes Episcopi totius Orbis, alia sunt Nationalia, alia Provincialia, alia Synodalia & Diœcesana, seu Episcopalia. Nationalia sunt, quæ indicuntur ab aliquo Primate seu Patriarcha, convocatis Archiepiscopis & Episcopis unius Regni aut Nationis, seu duarum, trium vel plurium Provinciarum: cuiusmodi sunt multa Concilia Romana à S. Pontifice celebrata, convocatis tantùm Episcopis Italiæ: item Toletana & Africana: quamvis nonnulli Nationalia Concilia velint comprehendi sub Provincialibus, ut observat Canis. c. l. in notis, quia certis provinciis continentur, nec ad omnes Christianos, uti Oecumenica, pertinent. Provincialia Concilia sunt, quæ coguntur ab Archiepiscopo seu Metropolitano, convocatis omnibus Episcopis suffraganeis, seu Coëpiscopis Provinciæ, ad quæ etiam Capitula Cathedralium Ecclesiarum invitantur, ita tamen ut in illis votum consultivum tantùm, non decisivum habeant, secundùm Abbat. in c. ult. n. 2. de his, quæ fiunt à Prælat. &c. Concilia Episcopalia seu Diœcesana (quæ tamen magis propriè Synodi, quàm Concilia vocantur, ut patet ex c. Sicuti olim. 25. in fine de accusat.) sunt, quæ ab Episcopis in suis Diœcesibus, convocatis Prælatis & Parochis, indicuntur, Laym. l. 1. tr. 4. c. 7. §. 1. n. 1. Quibus annumerari possunt Capitula, seu Congregationes, in quibus ex Superiorum suorum auctoritate, Monachi aut alij Religiosi eiusdem Ordinis, conveniunt, eæque sunt vel Generales, vel Provinciales, de quibus agitur in c. pen. & ult. de statu Monach. Porrò ut Concilia non Oecumenica, seu particularia vim & auctoritatem habeant in Diœcesi, Provincia, vel Natione, non requiritur consensus vel approbatio S. Pontificis, modò in ijs nihil statuatur contra Canones vel Consuetudines Universalis Ecclesiæ, Laym. c. l. n. 2. Distinguuntur etiam particularia Concilia ab Universalibus in eo, quòd decreta istorum omnes omnino Christianos astringant, c. 1. in princ. dis. 15. c. 1. de constitut. Particularium verò statuta tantùm subditos obligant, quàm diu in regno, Provincia vel Diœcesi sunt, extra territorium enim jus dicenti impunè non paretur, c. 2. de constit. in 6. l. fin. ff. de jurisd. Quæ tamen ex his in Corpus Juris Canonici relata sunt, ut videre est in c. 2. de elect. c. Nec Episcopi. 7. de temp. ordin. & alibi, vel aliàs à S. Pontifice generaliter approbata sunt, perinde obligant omnes Christi fideles, atque si ab ipsomet convocata, & celebrata essent, iuxta illud Justiniani Imper. in l. 1. C. de Jure vet. enucleand. *omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimus.*

XX. Notandum 3. Canonibus sive decretis Conciliorum æquipollent etiam decreta & Constitutiones SS. Pontificum, cùm ipsorum Conciliorum decreta vim & auctoritatem non habeant, nisi fuerint à Sede Apostolica approbata: omnis enim voluntas Pontificis, sive per Epistolam, sive per Decretum, sive per Edictum promulgata vim & auctoritatem Juris habet, c. 1. & 2. dis. 19. ubi dicitur: *sic omnes Apostolicæ Sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius D. Petri voce firmatæ sint.*

Notandum 4. Constitutiones sive leges Imperatorum & Principum secularium, quæ in ipsum Corpus Juris Canonici relatæ sunt (in Jus videlicet Decretalium, non quæ Decreto Gratiani privatâ eius auctoritate comprehensæ sunt, ut postea dicetur) vel etiam aliis Constitutionibus SS. Pontificum insertæ, Juris Ecclesiastici vim & auctoritatem habent, quia *omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimus*, cit. l. 1. Aliæ verò leges Civiles, etsi quoad res, & personas Ecclesiasticas, & se nullius sint momenti & roboris, in foro tamen Ecclesiastico recipiuntur, quia *sicut Leges non dedignantur sacros Canones imitari: ita & sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adiuvantur*, cap. 1. de novi oper. nunciat. dummodo S. Scripturæ, vel decretis Canonum, vel bonis moribus non adversentur, c. 1. & 3. seqq. c. 7. & 9. dis. 10. neque expressè ac nominatim de rebus aut personis Ecclesiasticis statuant, sed simpliciter & generatim loquantur, cùm de his potestas secularis nihil validè possit statuere, c. Quæ Ecclesiarum. 7. de constit. de quo plura infrà suo loco.

Notandum 5. quod attinet ad dicta, & sententias SS. Patrum, quamvis & hæ nullam habeant auctoritatem Juris, ad quod condendum non solùm scientia, sed magis potestas est necessaria, SS. Patres verò non habent potestatem ferendi leges, sed interpretandi S. Scripturam tantùm, neque fuerunt Canonici Scriptores, dis. 20. in princ. §. sed aliud. cessante tamen dispositione Juris, possunt allegari sententiæ SS. Patrum ad probationem, & decisionem causarum: & sic post decreta, & Constitutiones Pontificum, & Conciliorum (imò & post leges civiles, Canis. c. l. in notat.) auctoritatem & locum habent in decidendis causis, c. 1. cit. dis. 20. quia aliud est habere doctrinam interpretandi, aliud definiendi potestatem, Tholosan. lib. 1. part. Jur. Can. tit. 2. c. 8. Excipiuntur illæ sententiæ Patrum, quæ in Corpus Juris Canonici relatæ, vel in alia Pontificia Constitutione comprehensæ sunt, ut ex dictis patet.

Notandum 6. per Traditiones, quæ ad Jus non scriptum pertinent, ea dicuntur accepta, quæ initio solâ voce ab Auctoribus Juris prodita, ad nos veluti per manus pervenerunt, etsi posteri scripto ea complexi sint, c. Ecclesiasticarum. 5. dis. 11. qualia sunt trina immersio eorum, qui baptizantur, ieiunium Quadragesimale, baptismus parvulorum, aquæ cum vino permixtio in Missa, & alia plura, quæ parem auctoritatem habent, ac si ab initio Juri scripto inserta, & promulgatæ essent. cit. c. Ecclesiasticarum. Verùm de traditione, sicut & de consuetudine, quæ etiam ad Jus non scriptum pertinet, suo loco agendum erit.

His addenda alia divisio Juris Canonici, cuius meminit Tholosan. c. l. c. 14. in Jus commune & speciale seu

seu statutorum. Commune dicitur, quod pro universa Ecclesia latum est, adeóque omnes fideles obligat. Speciale est, quod pro certo loco, provincia, diœcesi, vel communitate latum est, ideóque extra illius fines non obligat. Jus commune Canonicum rursum subdividitur in illud, quod in Corpus Juris Canonici est translatum, quod in c. Pastoralis 8. de fide instrum. speciali ratione Jus commune appellatur: & in id, quod est extra Corpus Juris Canonici, sive quod in eodem non continetur, ut sunt Decretales quædam Extravagantes, quæ Corpori Juris non sunt insertæ, secundùm quas Judex judicare potest, si Juri communi sint consonæ, cit. c. Pastoralis: quò etiam pertinent Regulæ Apostolicæ Cancellariæ, quæ saltem Romæ juris auctoritatem habent. Porrò per Jus Canonicum absolutè prolatum intelligitur Jus commune in Corpus Juris translatum, de quo nobis deinceps agendum erit.

§. V.

De partibus, ex quibus constat Corpus Juris Canonici.

VOlumen illud, in quo illa jura, quæ ad totius Ecclesiæ gubernationem spectant, antea dispersa in certum ordinem redacta continentur, Corpus Juris Canonici appellatur, sicut volumen Legum Civilium Corpus Juris Civilis vocari solet. Universum autem Corpus Juris Canonici, quo in scholis ac foro hodie utimur, quinque partes præcipuas ac principales in se continet; Decretum Gratiani, Decretales Papæ Gregorij IX. Sextum Decretalium Bonifacij VIII. Decretales Clementis V. & denique Extravagantes, tum Joannis XXII. tum Communes, id est, aliorum SS. Pontificum.

Prima pars Juris Canonici est Decretum à Gratiano Monacho Ordinis S. Benedicti ex S. Scripturæ sententiis, decretis ac responsis Conciliorum & SS. Pontificum, Legibus Romanorum Imperatorum, sententiis SS. Patrum, & Ecclesiasticorum Historicorum, ac propriis ipsius Gratiani, ejúsque discipuli Paleæ compilatum seu collectum, ut nonnulli putant apud Barbosam in procemio Decreti n. 9. quamvis alii existiment, has paleas esse additiones quasdam non eodem tempore factas, sed in prima compilatione, & nonnullas fortè etiam ab ipso Gratiano adscriptas inter componendum, aut relegendum, quas deinde Librarii vel omiserint, vel in contextu posuerint; interdum conjunctas cum prioribus capitibus; interdum cum aliquo discrimine, ut habetur in cit. procemio Decreti. Inscribitur autem Decretum ab auctore Operis, Concordantia discordantium Canonum, cui tandem usus nomen Decreti attribuit.

Dividitur Decretum Gratiani in tres partes principales: quarum prima continet distinctiones centum & unam, in Canones sive Capitula divisas. Altera XXXVI. Causas, quarum singulæ in quæstiones dividuntur, & quælibet quæstio in Canones seu Capitula: inter quas causæ XXXIII. quæstio tertia 7. distinctiones de pœnitentia continet. Tertia denique pars Decreti quinque distinctiones de Consecratione comprehendit, subdivisas etiam per Canones sive Capitula. In 1. parte Decreti de varia juris origine, partibus, & speciebus agitur, & de iis, quæ ad jura, & dignitates, gradus, electiones, ordinationes & officia personarum Ecclesiasticarum pertinent. Altera pars materiam rerum juridicarum, & judiciorum Ecclesiasticorum complectitur. In 3. parte totius jurisdictionis & Ministerii Ecclesiastici jura, ritus, ordinationes, consecrationes, & executiones explicantur.

XXII. Cæterùm volumen hoc Decreti à Gratiano collectum, si Auctor spectetur, nullam juris auctoritatem habet, quia Gratianus illud privato studio consarcinavit, qui velut homo privatus auctoritatem legis ferendæ non habuit. Sed neque hactenus totum hoc Opus complexum Gratiani, auctoritate publicâ, confirmatum fuit, quoad omnia in illo contenta, ut docet Suar. l. 4. de legib. c. 5. n. 6. & 7. Canis. in summ. l. 1. tit. 1. in annotat. Laym. cit. c. 6. §. 3. n. 12. ideóque singula Capitula, quæ in eo continentur, ad suam originem revocanda sunt, ita ut non maior auctoritas eis, quàm Auctori ipsi tribuatur, à quo desumpta sunt, ac proinde ea, quæ in Decreto continentur, vim Canonis minimè habent, nisi ex S. Pontificis, aut Concilij Generalis decretis desumpta sint, ut præter citt. docet etiam Sanch. l. 9. de matrim. dis. 12. n. 5. vel etiam ex decretis Concilij particularis, quod tamen postea à Sede Apostolica confirmatũ est. Constitutiones verò Imperatorũ & Responsa Jurisconsultorũ, quæ Gratianus in Corpus Decreti transtulit, non sunt hoc ipso canonizata, sive nõ habent vim Canonis, seu legis Ecclesiasticæ, sed retinent eam solùm auctoritatem, quam antea habuerunt, nempe civilem; manéntque dispositiones Juris Civilis, perinde, acsi nunquam Operi Decretorum fuissent inserta, cùm ipse Gratianus nõn habuerit potestatem ferendi leges, aut eas canonizandi. SS. Patrum quoque dicta, & sententiæ, ex quibus multi Canones desumpti, & in opus Decreti relati sunt, per se loquendo, Juris auctoritatem nullam habent: ex diuturna tamen consuetudine & usu in foro externo, teste Laym. c. l. ut authentici Canones observari, & ad causarum decisionem allegari solent, saltem ad directionem.

Aliud est de cæteris Juris Canonici partibus, ut de Decretalibus, Clementinis, & Extravagantibus, has enim vim & auctoritatem Juris habere indubitatum est, nam ipsos SS. Pontifices Auctores habent, quorum nomine inscriptæ, & auctoritate promulgatæ sunt, cùm contrà Volumen Decretorum in vetustissimo Exemplari Vaticano Decretum Gratiani nuncupetur, ut refertur in admonitione ad Lectorem Editioni Gregorianæ præfixâ.

XXIII. Secunda pars Juris Canonici complectitur V. libros Decretalium, in quibus continentur variorum SS. Pontificum rescripta, & responsa, mandato Gregorij IX. per Raymundum eiusdem Capellanum, & Pœnitentiarium congesta, & variis Titulis & Capitulis distincta. Inscripti sunt hi libri sub nomine Decretalium potiùs quàm Decreti, desumptâ appellatione à maiore parte eorum, quæ in ijs continentur, quia in his multò plures sunt Epistolæ SS. Pontificũ, quàm sint reliquæ auctoritates simul sumptæ: contrà verò in in Opere Gratiani multò plura sunt Decreta Conciliorum, quàm Constitutiones, vel Epistolæ decretales SS. Pontificum, ideóque Gratiani opus Decretum est appellatum; Gregorij IX. verò Decretales.

Porrò

Porrò in hac compilatione Decretalium Papa Gregorius IX. Pandectarum & Codicis rationem & ordinem ferè secutus est, & Universum Jus Canonicum ad judiciorum rationem digessit, & accommodavit: nam in I. Libro, expositis Juris Canonici principiis, de Ordinibus, gradibus, jurisdictionibus & officiis Magistratuum, qui jurisdictioni Ecclesiasticæ præsunt, agitur. deinde subjunguntur quædam, quæ circa personas, & res litigantium in principio judiciorum versantur, ut infrà dicetur. In II. Libro agitur de Judiciis Ecclesiasticis, eorúmque ordine, & processu. In III. Libro de rebus civilibus Clericorum, tum secularium, tum regularium, eorúmque juribus, & obligationibus, tum propriis Clericorum, ut sunt Ecclesiastica beneficia, vota &c. tum communibus cum laicis, ut sunt contractos, testamenta, usus sacrorum, jus sepulturæ &c. In IV. Libro agitur de rebus potissimùm laicorum propriis, & ideo de sponsalibus & matrimonio, eisque annexis tractatur. In V. Libro denique agitur de criminibus, eorúmque inquisitione, accusatione, & punitione, adeóque causæ judiciorum criminales explicantur. Unde summa horum V. Librorum continetur hoc Versu: *Judex, judicium, Clerus, sponsalia, crimen.* Ex quo patet, totum Jus Canonicum in V. Libros Decretalium divisum ad quatuor capita potissimùm reduci, nimirum ad personas Clericorum vel laicorum, ad res earundem personarum, ad judicia & actiones, ad delicta & eorum pœnas. Solent autem horum V. Librorum Tituli à quibusdam DD. citari, additâ particulâ, *Extra*, quòd sit extra Gratiani Decretum, hoc enim priùs tempore prodiit: & Decretales quidem Gregorij IX. Antiquæ vocantur, aliæ verò posteriores Novæ, seu Novellæ, ad instar Novellarum Constitutionum Justiniani Imper.

XXIV. Tertia pars continet Librum sextum Decretalium à Papa Bonifacio VIII. ex diversorum SS. Pontificum Responsis congestum, qui sextus inscribitur: eò quod V. Libris Decretalium tanquam sextus Liber specialis, & separatim accesserit, ut habetur in prooemio ad Librum VI. Decretalium, & totidem libros complectitur, quot Volumen Decretalium Gregorij IX. quorum singuli iisdem Titulis, etsi non omnibus constant, & parem cum V. Libris Decretalium juris auctoritatem habent. Porrò sicut civilia Imperatorum responsa, juxta l. 1. ff. de constitut. ita & Epistolæ, seu Responsa SS. Pontificum etiam uni loco vel Ecclesiæ data, saltem postquam in Corpus Juris Canonici redacta sunt, Legum vel Decretorum universalium vim obtinent; ita, ut in altero quoque loco, vel Ecclesiâ, ad controversiæ decisionem cum auctoritate allegari possint, nisi ex speciali causa, persona, loco vel tempore prodierint, tunc enim ad alias causas transferri non possunt, dist. 20. in princ. & c. 1. Laym. c. l. n. 13.

Quarta pars Juris Canonici comprehendit Constitutiones Clementis V. in Concilio Viennensi, quin & antè ac post editas, quæ ideo ab Auctore suo Clementinæ dictæ sunt, quamvis ab eiusdem successore primùm Joanne XXII. absolutæ, & promulgatæ sint. Constant etiam V. Libris, sicut Decretales, & iisdem Titulis, sed multò paucioribus, qui in Capitula quoque distinguuntur.

Quinta Pars denique continet Constitutiones Extravagantes Papæ Ioannis XXII. (quarum numero XX. sunt, juxta decretalium Ordinem positæ) & communes aliorum Pontificum, quæ quia antea, extra Corpus Juris Canonici, incertâ quasi sede vagabantur, nec, quia paucæ erant, peculiaris alicuius Voluminis Decretalium nomen merebantur, ideo Extravagantes nominatæ sunt, quod nomē adhuc retinent, licet postea in ordinem librorum Juris Canonici redactæ sint.

Ad has Extravagantes reduci debent Canones & Decreta Conciliorum Generalium, imò etiam particularium, quæ vel à SS. Pontificibus, vel Universali Ecclesiarum consuetudine approbatæ fuerunt. Item huc pertinent Bullæ, & Extravagantes Constitutiones posteriorum Pontificum, quæ in commune Corpus Juris needum receptæ sunt, quarum præcipuas Petrus Matthæi J. C. Lugdunensis in unum volumen collegit, & distribuit, juxta ordinem V. Librorum Decretalium, quod septimum Decretalium appellavit, qui tamen in Corpus Juris Canonici publicâ auctoritate nondum est receptus: etsi in recentiore Juris Canonici editione, aliis Libris Decretalium in calce additus sit.

Illud hîc addendum, in multis Capitulis Juris Canonici, post initia capitum, & in decursu addi, *Et infrà*: per quod significatur, non integram Epistolam decretalem, vel Constitutionem Pontificiam fuisse appositam, sed partem tantùm aliquam illius ad negotium pertinentem ibi referri, aliqua verò fuisse omissa à Compilatore, quæ ad rem non videbantur facere.

§. VI.

De Methodo tractandi Jus Canonicum.

Tres præcipuè modi reperiuntur, quibus Jus Canonicum ab eiusdem Doctoribus & Interpretibus explicari, & tradi solet.

Primus est eorum, qui Institutiones seu summas Juris Canonici scripserunt, utili quidem operâ & omnino necessariâ, quia tamen in his prima ferè elementa seu principia Juris Canonici solùm traduntur, ideo haud sufficiunt ad plenam cognitionem huius Juris, sed Tyronibus potissimùm subserviunt ad terminos intelligendos, & prima fundamenta huius studij ponenda, & perdiscenda.

Secundus modus tractandi Jus Canonicum est communis, & in scholis ab antiquo usitatus, quo omnia & singula Capitula, juxta seriem & ordinem, quo in Libris, & Titulis Decretalium sunt posita, explicantur, & accuratè declarantur, quæ in iis controversa, vel obscura sunt. Quem modum plerique antiqui & celeberrimi Doctores, & Interpretes Iuris Canonici secuti sunt, ut Hostiensis, Ioan. Andreas, Imola, Decius, & Abbas Panormitanus seu Siculus, alijque: quorum nonnulli tamen, non omnia & singula Capitula, sed solùm præcipua, & magis ardua explicanda selegerunt.

Tertius modus est eorum, qui arbitrariâ ferè methodo, Ius Canonicum tractant, non servato ordine Librorum, vel Titulorum, neque sigillatim explicatis Capitulis, ea tamen, quæ ad doctrinam Canonicam pertinent, & variis locis sparsa sunt, ac proposita, ad certa capita, & quæstiones revocant, & accuratè explicant, quem modum plerique ferè ex recentioribus, qui

qui in Ius Canonicum hactenus scripserunt, & Commentarios seu Tractatus ediderunt, tenuerunt. Ex his duobus posterioribus modis tractandi & explicandi Ius Canonicum, nobis visum est eligere aliquem tertium modum mixtum ex utroque, per quem, servato ordine Librorum, & Titulorum, non nimis longè à Iure Canonico, prout extat in Libris Decretalium, & in Academiis iuxta antiquum morem à Professoribus Canonum explicari debet, recederemus, & tamen Capitula in omnibus Titulis contenta exponeremus. Idque quia illa sunt fontes & scaturigines, ex quibus omnis doctrina Canonica promanat, & quidem non ea solùm, quæ ad forum externum, sed etiam, quæ ad internum forum, sive casus conscientiæ pertinet, potissimùm descendit, & derivatur, in omnibus ijs scilicet, quæ ad Ius Ecclesiasticum positivum spectant. Tum quia pleraque Capitula sunt difficilia, & sine studio & explicatione haud intelligi possunt, ut patet ex tot grandibus Tomis, & Commentariis in explicationem Capitulorum à Viris doctissimis editis, qui propè singula verba textûs ponderant, examinant, & declarant. Sed quia Capitula promiscuè, & confusè, ac sine ordine sunt posita in Titulis, ita, ut vix unum cum altero cohæreat, prout nemo negare poterit, qui non superficie tenus, sed paulò profundiùs ipsa Capitula inspexerit, legerit, & intellexerit, ideo ad confusionem evitandam necessarium esse, existimavimus, ea ad ordinatam methodum, seu in ordinem doctrinæ reducere: quia ubi non est ordo, ibi necessariò est confusio. Quoniam verò multa supersunt, quæ in Capitulis singulorum Titulorum non continentur, & tamen ad plenam cognitionem materiæ in Titulis propositæ, & ipsius Iuris Canonici spectant, & præsupponuntur, atque à Canonistis tractari quoque solent, idcirco illa non omittenda, sed pro complemento Operis necessariò adjungenda esse, censuimus. Multa etiam ex Iure Civili afferimus & proponimus, sed non, nisi in materiis mixti fori, & utrique Iuri communibus, & quæ à Iure Canonico etiam supponuntur, ac sine quibus ea, quæ in illo tractantur, sufficienter intelligi non possunt: præsertim ab ijs, qui ex instituto operam Iuri civili non dederunt. In ipsis Capitulis subinde etiam aliqua proponimus, quæ ad alias materias spectant, sed non nisi breviter, & quatenus præcisè necessarium videbatur ad ipsum textum intelligendum, ulteriore eorum, & uberiore explicatione in propria loca, in quibus ex instituto de ijs agitur, rejectâ.

Explicabimus autem Libros Decretalium, eorúmque Titulos, & Capitula omnia, non tantùm Gregorij IX. sed etiam, quæ extant in Libro Sexto Bonifacii VIII. in Clementinis, & Extravagantibus Joan. XXII. & Communibus. Et quamvis Decretum Gratiani in scholis explicari non soleat, ea tamen, quæ in illo hinc inde sparsa reperiuntur, & ad Titulos Decretalium etiam spectant, suis quoque locis inseremus. Porrò ipsos Titulos plerumque in Paragraphos dividimus, longiores verò & prolixiores in Sectiones, & has rursus in paragraphos subdividimus. In fine cujusvis Libri apponemus duplicem Indicem, unum rerum seu quæstionum: alterum continentem seriem Capitulorum, in quo loco quodvis sit positum, & explicatum.

Cæterùm ad hoc arduum & prolixum Opus moliendum, non proprio motu accessi, sed quia Viri utriusque Juris periti, & in his etiam Prælati, & in dignitate Ecclesiastica constituti, ac præcipuè plures Vicarii Generales Episcoporum, aliique, in quorum manus devenerunt Dissertationes Canonicæ, quas per plures annos in plerosque Titulos Libri I. Decretalium typis evulgaveram, qua voce seu verbo, qua scripto, & litteris ad me datis, sunt adhortati, ut totum Jus Canonicum simili methodo in ordinem redactum, bono publico, in lucem darem; quibus tandem voluntas Superiorum supervenit: ideo solâ divinâ ope nixus hoc laboriosum, & vastum opus, ad eius gloriam & honorem suscepi, cui vitam & labores meos jam dudum consecravi, & dicavi.

LIBER

LIBER I. DECRETALIUM.

In hoc libro I. Decretalium, jacto fundamento, quod est Deus Trinus & unus, & fides Catholica, & præmissis principiis, ac veluti prolegomenis totius Juris Canonici, agitur de Jure, potestare, & officio Personarum Ecclesiasticarum, modísque, quibus ea potestas acquiritur, aut amittitur. Deinde à Titulo XXXV. usque ad finem subjunguntur quædam præparatoria Judiciorum, de quibus tractatur in Libro 2. & ea, per quæ controversiæ, ante litis inchoationem, & extra Judicium, componuntur, ut sunt pacta, transactiones, procurationes, postulationes, restitutiones in integrum, & arbitria.

TITULUS I.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

I.

Sicut Justinianus Imperator suum Codicem, ita summus Pontifex Gregorius IX. Jus Canonicum auspicatur à Summa Trinitate, & fide Catholica, partim quia SS. Canones sunt veluti quædam determinationes, vel conclusiones ex lege divina, & fidei præceptis tanquam principiis deductæ, c. Qualiter 24. in princ. infrà de accusationib. ubi dicitur, *quòd ex auctoritatibus Veteris & novi Testamenti Canonicæ sanctiones processerunt.* Partim quia SS. Trinitas, quæ est Deus, est principium Universorum, c. 1. h. t. præsertim Jurium & legum, Jura enim humana per Imperatores, & Reges seculi Deus distribuit generi humano, c. 1. dis. 8. & fides Catholica est fundamentum, cui inædificata est Ecclesia, ac proinde ei etiam innititur universum Jus Ecclesiasticum, quo gubernantur membra Ecclesiæ.

Inscribitur hic Titulus (qui etiam extat in Libro VI. Decretalium & Clementinis) de Summa Trinitate & fide Catholica: Summa dicitur, quia omnibus maior, & prior est: Trinitas verò, quia licèt una sit Substantia, seu natura Divina, tres tamen sunt Personæ. Hostiens. hîc in Summa n. 1. & 2. Fides hîc accipitur pro Summa, sive collectione articulorum, qui sunt credendi. Additur verò Catholica, id est, universalis per totum Orbem diffusa. Abbas Panormitanus in rub. huius Tit. in princip. His præmissis.

II. Quæritur I. quænam proponantur credenda in c. 1. h. t. quod est desumptum ex Consilio Generali Lateranensi sub Innocent. III. c. 1. & 2.

Resp. 1. firmiter credendum est, quòd unus solus verus est DEUS, una Essentia simplex, & tres Personæ, eæque consubstantiales, coæquales, coomnipotentes, & coæternæ. Ubi tamen voces hæ *coomnipotentes*, & *coæternæ* non sunt accipiendæ substantivè, ita ut designent Essentiam, quo sensu non sunt tres omnipotentes, nec tres æterni, sed unus omnipotens, & unus æternus, prout dicitur in symbolo S. Athanasij, sed accipiendæ sunt adiectivè, ita ut designent Personas, quæ tres sunt, & singulæ omnipotentes & æternæ. gl. hic. V. coæternæ. & Hostiens. Hic DEUS unus & Trinus est, unum Universorum Principium (bonorum & malorum contra Manichæos, qui faciebant duo principia, unum bonorum, alterum malorum) Creator omnium visibilium, & invisibilium, spiritualium, & corporalium, qui simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, id est, Angelicam & mundanam, scilicet corpoream tantùm, & deinde humanam quasi communem: id est, mediam inter Angelicam & mundanam, sive utrique conformem. gl. hîc. V. quasi communem. ex corpore & spiritu constitutam. Diabolus enim, & alii dæmones à DEO quidem naturâ creati sunt boni, sed ipsi per se (id est, ex abusu liberi arbitrii sui) facti sunt mali: homo verò diaboli suggestione peccavit. Utì habetur in cit. c. 1. princip.

III. Secundò firmiter credendum est Mysterium Incarnationis, quòd Unigenitus DEI Filius à tota Trinitate communiter incarnatus (quia opera Trinitatis inseparabilia sunt, sive indivisa ad extra. gl. hîc. V. totâ Trinitate) ex Maria semper Virgine, Spiritûs Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali, & humana carne compositus, una Persona in duabus naturis. & reliqui articuli, qui continentur in Symbolo Apostolorum de Christo, & referuntur in cit. c. 1. §. hæc sancta.

IV. Tertiò firmiter credendum est, quòd una est fidelium Universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: item dari verum sacrificium Missæ, in quo Christus simul est Sacerdos & Sacrificium, cujus Corpus & Sanguis in Sacramento Altaris veraciter continetur, transmutatis pane in corpus, & vino

in sanguinem, potestate divinâ. Et quòd hoc Sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos rite ordinatus, secundùm claves Ecclesiæ (id est, secundùm potestatem concessam Ecclesiæ) quam scilicet ipse Christus concessit Apostolis, eorúmque successoribus. Et quòd Sacramentum Baptismi, quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs S. confertur, tam parvulis, quàm adultis, in forma Ecclesiæ, à quocunque rite collatum proficit ad salutem: & si post baptismum quis relapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam semper potest reparari. Denique quòd non solùm Virgines, & continentes, sed etiam coniugati per rectam fidem, & bona opera ad æternam beatitudinem pervenire merentur, cit. c. 1. §. Una verò. Ubi

V. Notandum est 1. etsi aliàs communiter per Claves Ecclesiæ intelligatur potestas ligandi & solvendi à peccatis, aliisque vinculis spiritualibus animæ, tamen hîc sub concessione Clavium Apostolis à Christo facta intelligitur illis, eorúmque successoribus in Sacerdotio data fuisse potestas consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem Christi, prout definivit Concil. Trident. sess. 23. c. 1. & notat Barb. in collectaneis hîc. §. Una. n. 17.

VI. Notandum 2. tres sunt in genere Ordines in Ecclesia Dei: Virgines; continentes, id est, cælibes non Virgines; & coniugati, quorum status etsi minùs perfectus sit prioribus, est tamen gratus Deo, & ab eo approbatus, gl. fin. hîc, quod est contra antiquos hæreticos, qui prohibebant matrimonium, de quibus meminit Apostolus 1. ad Timoth. 4. Porrò similis doctrina fidei, quam profiteri olim debebant Episcopi in ordinatione sua, habetur in c. 2. dis. 23. qui est desumptus ex Libro antiquissimo Ordinis Romani.

VII. Quæritur 2. quales errores damnantur circa Mysterium SS. Trinitatis in c. 2. h. t? Resp. in hoc c. quod est desumptum ex eodem Concilio Lateranensi c. 2. habetur, quòd Magister Petrus Lombardus Lib. 1. sententiarum dist. 4. dixit, quòd Pater, Filius, & Spiritus S. sit una quædam summa Res, seu Essentia increata, & quòd illa Essentia divina non sit generans, nec genita, nec procedens, sed quòd Deus Pater est, qui generat, Filius est, qui gignitur, Spiritus S. qui ab utroque procedit. Contra hunc Magistrum sententiarum scripsit, edito libello, Joachimus Abbas Monasterii Florensis, in quo accusavit eum de hæresi & insania, eò quòd ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem assereret in Deo, videlicet tres Personas, & illam communem Essentiam quasi quartam, & quòd nulla res est, quæ sit Pater, Filius, & Spiritus S. nec Essentia, nec Substantia, nec Natura, quæ verè & propriè sit una & communis omnibus tribus Personis divinis, sed solùm una Natura seu Essentia, unitate impropriâ & quasi collectivâ, ac similitudinariâ, sicut multi homines sunt unus populus, & multi fideles una Ecclesia. Ad hoc probandum allegabat idem Abbas potissimùm, quòd Christus Joan. 17. pro fidelibus rogavit Patrem, *ut sint unum, sicut & nos unum sumus*; sed nos sumus unum, id est, una Ecclesia, solùm propter fidei Catholicæ unitatem, & unum regnum propter unionem indissolubilis charitatis, ergo etiam tres Personę divinæ non sunt verè & propriè una Res seu Essentia, sed solùm per unionem charitatis. Ratio autem ipsius fuit, quia cùm unum & plura, divisum & indivisum sint opposita, imperceptibile videtur, quòd tres diversæ & discretæ Personæ sint una & indivisa Essentia divina.

VIII. Verùm Concilium Lateranense. c. l. reprobatâ sententiâ dicti Abbatis, approbavit sententiam Magistri sententiarum, nempe quòd una est vera, & simplicissima Essentia divina Patris, Filii, & Spiritûs S. quæ est communis omnibus tribus Personis, imò eadem Res cum illis, & ideo non est quaternitas in DEO, sed Trinitas tantùm, quia omnes & singulæ Personæ sunt una eadémque Res, sive Essentia: & distinctio duntaxat est in Personis, & proprietatibus personalibus, cuiusmodi sunt generare, vel generari, vel procedere, nam Essentia divina non generat, sed Deus Pater est generans, nec Essentia divina generatur, sed Filius Dei est genitus, nec Essentia divina procedit, sed Spiritus Sanctus est procedens. Substantia verò sive Essentia divina tota à Patre per generationem communicatur Filio, cùm sit indivisibilis, & omnino simplex, ita tamen, ut Pater eandem sibi totam retinuerit, alioquin desiisset esse substantia; & similiter eadem tota Essentia communicatur Spiritui S. à Patre & Filio, qui ab utroque procedit. Unde licèt alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus S. non tamen est aliud, sed id, quod est Pater, est etiam Filius, & Spiritus S. idem omnino quoad Essentiam.

IX. Ad locum ex S. Joanne suprà in contrarium allegatum respondet Concilium Lateranense in cit. c. 2. §. cùm ergo, quòd vocula *sicut*, non significet perfectam similitudinem sive unitatem, sed solùm secundùm aliqualem proportionem: ac proinde hoc nomen *unum*, prout dicitur de fidelibus, significat solùm unionem charitatis per gratiam: prout verò dicitur de Personis divinis, significat unitatem identitatis in natura: quemadmodum etiam Matth. 5. Christus discipulis suis dixit: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est*: ac si diceret manifestiùs: Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester cœlestis perfectus est perfectione naturæ; utràque scilicet suo modo: quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta similitudo esse, quin inter eos major sit dissimilitudo.

Ad rationem verò suprà in contrarium allatam respondetur, quòd ipsa Essentia divina in se una quidem est, & simplicissima, virtualiter tamen est plura, sive æquivalet pluribus realiter distinctis, quia identificatur cum tribus Personis divinis, quæ sunt unus DEUS, seu indivisa Substantia, seu Essentia, unde nulla est oppositio inter Essentiam, & Personas divinas: ipsæ tamen Personæ sunt sibi invicem relativè oppositæ, ideóque realiter inter se distinctæ ac discretæ. Ex quo infertur, quòd relationes Personarum ab Essentia divina non realiter, seu ex natura rei actu, sed solâ ratione ratiocinatâ distinguuntur, ut docet Concilium Florentinum. sess. 14. ubi ait: *in divinis Substantiam & Personam, sive hypostasin esse idem re, differre autem nostro modo intelligendi & ratione.* Et S. Thom. 1. p. q. 28. a. 2. in corp. ait: *manifestum est, quòd relatio realiter existens in DEO, est idem Essentiæ secundùm rem, & non differt, nisi secundùm intelligentiæ rationem.*

X. Porrò ex dictis colligitur, duos esse errores Abbatis Ioachimi. Primus est, quia falsò imputabat

bat Magistro sententiarum, eum asserere quaternitatem in DEO, videlicet tres Personas, & unâ communem Essentiam quasi quartam, cùm tamen Essentia divina non sit separata aut distincta, sed realiter identificata cum tribus Personis. Secundus error, qui ex priore procedit, est, quòd diceret, Patrem, Filium, & Spiritum S. esse unum non verâ unitate eiusdem Substantiæ, sed collectivâ solùm, seu similitudinariâ unione, sicut fideles dicuntur unum unitate fidei, & charitatis. Abb. hic. not. 2. Etsi verò hæc doctrina Abbatis Ioachimi fuerit hîc damnata tanquam erronea & hæretica, non tamen ipse Auctor fuit damnatus tanquam hæreticus, quia omnia sua scripta subiecit judicio Sedis Apostolicæ, seu approbanda, seu corrigenda; & insuper per epistolam propriâ manu subscriptam confessus est, se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ est cunctorum fidelium mater & magistra, prout habetur in cit. c. 2. §. in nullo. gl. fin. ibid. Quare hæreticus non fuit, etsi errorem contra fidem tradiderit, quia hæresis non incurritur sine pertinacia, cùm sit error in fide cum pertinacia junctus, Clement. unic. §. porrò. h. t. c. dixit. 29. caus. 27. q. 3. nam ut gl. V. pertinaci. ibidem ait, licèt teneat quis ea, quæ sunt contra fidem, dummodo paratus sit corrigi, non est habendus hæreticus, nec potest de hæresi puniri, ut tradit, gl. margin. ibid. Sed neque Monasterio instituto ab Abbate Ioachimo aliquid, propter eius errorem in fide, derogandum est; quia in eo regularis disciplina & observantia vigebat, ut habetur in cit. §. in nullo. neque huius erroris aut criminis sui Abbatis fuit particeps. Ex quo colligitur, quòd delictum Prælati etiam circa fidem, si Capitulum in id non consentiat, ipsi Capitulo seu Ecclesiæ non præiudicet, Abbas hic n. 2. iuxta reg. juris 46. in 6. *delictum personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare:* quamvis interdum ex justa causa delictum unius noceat alteri. de quo alibi. Denique in fine huius c. reprobatur, & condemnatur hæresis & perversissimum dogma impij Almarici, quod tamen quale fuerit in specie, in textu non exprimitur, de quo videri potest Hostiens. hic in fine.

XI. Quæritur 3. quales errores damnentur in c. unic. h. t. in 6. circa processionem Spiritûs Sancti? ℟. hoc c. desumptum est ex Concilio Generali Lugdunensi sub Gregorio X. habito, ubi contra errorem Græcorum definitur, quòd Spiritus sanctus ab æterno à Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed unicâ spiratione procedit: sicut hactenus prædicavit, & docuit, & etiamnum firmiter tenet, prædicat, & docet S. Romana Ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra. Deinde idem Papa, sacro approbante Concilio, damnat, & reprobat omnes, qui negare præsumpserint, ab æterno Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere, vel etiam asserere, quòd Spiritus sanctus à Patre & Filio tanquam à duobus principiis, & non tanquam ab uno procedat.

XII. Notandum 1. duo hîc damnantur errores contra processionem Spiritûs S. Primus est Græcorum, qui dicebant, Spiritum sanctum non à Filio simul & à Patre, sed à solo Patre procedere, eo quòd Ioan. 15. de Spiritu sancto dicit Christus, *qui à Patre procedit.* ergo non à Filio. Sed negatur consequentia, quia ibi non dicitur, quòd à solo Patre, sed à Patre procedit. expressio autem Patris non est exclusio Filij, nec ideo negatur simul procedere à Filio; idque in eisdem verbis significatum est, nam ibidem dicitur, *quem ego mittam vobis*, non mitteret autem Filius Spiritum sanctum, nisi ab ipso, qui mittit, procederet; sicut Filius non potest Patrem mittere, quia ab eo Pater non procedit: quia ergo immediatè antè dixit Christus de Spiritu sancto, *quem ego mittam vobis*, adeóque jam significaverat, ipsum esse, & procedere à Filio, idcirco non dixit, qui à me & Patre, sed solùm, qui à Patre procedit, ut ostenderet, etiam à Patre eum procedere, prout explicat Tolet. in c. 15. Joan. Annotat. 25. Itaque hoc ipso, quòd à Filio mittitur Spiritus S. ab eo etiam procedit, cùm enim propter identitatem Essentiæ, summa etiam sit inter tres divinas Personas æqualitas, & paritas, non potest una Persona divina mitti ex imperio, vel potestate alterius, sed ideo solùm mittitur, quia ab altera procedit, ut docet Tertullianus lib. adversus Praxeam. c. 8.

XIII. Notandum 2. alter error est, Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio, tanquam à duobus principiis, & duabus spirationibus, non unâ, quia si duæ sunt Personæ Pater & Filius, à quibus Spiritus sanctus procedit, consequenter etiam duo sunt spirationis principia, & duæ spirationes. Sed respondetur negando, id ex eo sequi, quia Spiritus sanctus nô procedit à Patre & Filio, quatenus sibi invicem relativè opponuntur, sive non procedit à Patre, ut Pater est, & à Filio, ut Filius est; sed quatenus uterque est spirator, & unam ac eandem potestatem spirativam habent, quam ab æterno Pater, unà cum Essentia sua, Filio communicavit, ac proinde non sunt duo principia spirandi, sed unum; nec duæ spirationes, sed una, prout definivit Concil. Florent. sess. 22. ubi ait: *Spiritus sanctus per se neque ad Patrem, neque ad Filium refertur, quatenus Pater & Filius: Spiritum enim ut Spiritum, ad spirantem referri oportet: spirantes autem sunt Pater & Filius, Patris namque & Filij spiritus est; spirant ergo isti Spiritum sanctum unâ spirativâ, seu productivâ potentiâ.* Et hinc etiam rectè dicitur, cum S. Thom. 1. p. q. 36. a. 3. quòd Spiritus S. à Patre procedat per Filium, quia non solus Pater, sed unà cum Filio, virtutem spirandi ab eodem Patre habente, spirat Spiritum sanctum, ut videre est apud Tanner 1. p. disp. 4. q. 4. dub. 5. n. 22.

XIV. Quæritur 4. quæ dogmata proponuntur tenenda, & qui errores contra fidem reprobantur in Clementina Fidei unic. h. t. Resp. inprimis profitetur Concilium Viennense, Unigenitum Dei Filium in Essentia DEI ab æterno subsistentem verum corpus humanum, passibile, & animam intellectivam, seu rationalem ipsum corpus verè, per se, & essentialiter, informantem assumpsisse de Virgine, & in eo passum, etiam mortuum, lanceâ in latere perforatum, ex quo aqua, & sanguis profluxit, ut formaretur unica & immaculata Virgo, & sancta Mater Ecclesia, coniunx Christi. Et approbat in his Ordinem, quem tradit Joannes Evangelista c. 19. narrando, quòd Christo jam mortuo, unus militum lanceâ latus eius aperuit. Deinde idem Concilium reprobat tanquam erroneam, & veritati Catholicæ adversam illam doctrinam, quæ tenet, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiva non sit verè, ac per se, & essentialiter, humani corporis forma, ita ut

 quis-

„ quisquis deinceps contrarium asserere, defendere, „ seu tenere pertinaciter præsumpserit, tanquam hæ- „ reticus censendus sit, prout habetur in cit. Clem. unic. §. porrò. Ubi gl. V. intellectivæ, circa medium ait, quòd hæc opinio damnata sit tanquam hæretica, quia est contra fidem Incarnationis Christi, si enim anima rationalis non est vera essentialis forma corporis, Christus non esset verè, & essentialiter homo. Est etiam contra fidem resurrectionis corporum, ad quid enim resurgent corpora, si anima non est essentialis forma corporis? ideo enim anima humana appetit reuniri suo corpori, quia ex ipso & animâ fit unum compositum, & sine corpore non habet anima perfectam beatitudinem, Abb. in cit. Clem. unic. n. 10. h. t.

„ XV. Præterea confitendum est, esse unum baptisma (sicut unus est DEUS, & una fides, ad Ephes. „ 4.) illúdque collatum in aqua, in nomine Patris & „ Filij, & Spiritûs sancti, esse tam adultis, quàm parvulis communiter perfectum remedium ad salutem: „ ac denique, quantum ad effectum baptismi in parvulis attinet, ex duabus opinionibus contrariis, quarum una dicit, per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: altera verò tenet, quòd & culpa eisdem in baptismo remittitur, ac informans, sive justificans gratia, & virtutes (scilicet fidei, spei, & charitatis) infunduntur, „ saltem quoad habitum, etsi non pro illo tempore, „ quoad usum: Concilium Viennense, approbat hanc „ secundam sententiam, tanquam probabiliorem, & „ dictis SS. Patrum, Doctorum modernorum Theologiæ magis consentaneam, prout habetur in cit. „ Clem. unic. §. ad hoc, ideóque illa nunc tenenda est. gl. fin. hic.

Verùm post Concilium Tridentinum oppositum nullo modo asserere licet, quippe quod sess. 6. c. 7. ait: in ipsa justificatione, cum remissione peccatorum, simul infundi homini fidem, spem & charitatem, ut notavit Azor p. 1. Instit. moral. lib. 4. c. 34. §. octava sententia. An autem non solùm virtutes Theologicæ, sed etiam morales, ut prudentia, temperantia, fortitudo, & justitia, & aliæ similes infundantur in baptismo, sive adultis, sive parvulis, dubium est inter Doctores, aliis affirmantibus, aliis negantibus, ut refert gl. hic. V. sanctorum. & Abb. in fine. Sed de his nihil Concilium Viennense, nec Tridentinum expressit, vel definivit.

TITVLVS II.

DE CONSTITUTIONIBUS.

POst jactum fundamentum, agitur de Jure Canonico sivè Ecclesiastico in communi, & quia omne Jus, quo utimur, scripto constat, aut non scripto, §. constat autem. Instit. de Jure natur. gent. civil. c. Jus generale. 2. dist. 1. Jus autem scriptum firmius est, ac certius propter scripturam, & ferè antiquius, quàm Jus non scriptum, cùm lex deficit, c. consuetudo 1. d. 1. ideo priùs de Jure scripto, sive Constitutionibus agitur, quàm de Jure non scripto, sive consuetudine. Hostiens. in summa. h. t. in princip. Porrò leges sive constitutiones dicuntur Jus scriptum, non quòd scriptura requiratur ad substantiam legis, cùm præceptum Superioris, etiam sine scripto, publicâ voce, communitati promulgari possit, ut ex communi docet Abbas Panorm. in rubrica huius tit. n. 3. Suar. l. 1. de legibus. c. 11. n. ult. sed quia leges plerúmque & ordinariè scripto ferri, & promulgari solent, ideo ab hac origine sua vocantur Jura scripta. Extat hic Titulus etiam in Sexto.

SECTIO I.

DE CONSTITVTIONIBVS IN genere, earúmque obligatione, & effectu.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Constitutio?

I. Assertio 1. Constitutio dupliciter sumitur, uti notavit Abb. in rub. h. t. n. 1. Primò generaliter, & latè, pro omni Jure humano scripto, quod à quocunque sive à Principe, sive ab inferiore (qui tamen habeat constitutionis ferendæ potestatem) conditum est. Secundò accipitur constitutio specialiter, & strictè pro illo Jure Scripto, quod vel S. Pontifex, vel Imperator, vel alius Princeps supremus statuit, vel edicit. c. constitutio. 4. dist. 2.

II. Assertio 2. Constitutiones aliæ sunt civiles, aliæ Canonicæ, sive Ecclesiasticæ. Illæ sunt, quæ à Principe vel Potestate seculari conduntur & promulgantur: cujusmodi sunt lex, Plebiscitum, Senatûs consultum, Principum placita, Edicta Prætorum, Responsa Prudentûm, §. constat autem. & sequentibus. Instit. de jure natur. gent. &c. de quibus videri possunt Legistæ. Constitutiones Canonicæ, seu Ecclesiasticæ sunt, quæ à Potestate Ecclesiastica feruntur: quarum plures quasi species recensentur à gl. dist. 3. in Summa V. omnes. Veluti 1. Canon, qui si strictè sumatur, est Constitutio Ecclesiastica edita in Concilio Universali. 2. Decretum, quod est Constitutio edita à Papa de consilio Cardinalium, ad nullius consultationem. 3. Epistola Decretalis, quæ est Constitutio, quam Papa ad alicui⁹ consultationem, vel solus, vel cum consilio Cardinalium, scripto transmittit, & promulgat. Quamvis in latiore significatione Canones, Decreta, & Epistolæ Decretales sæpe promiscuè, & pro synonymis usurpentur. Sunt & aliæ quædam appellationes, quæ nomine Canonicæ Constitutionis veniunt, ut tradit gl. cit. veluti dogma, quod est constitutio Ecclesiastica pertinens ad doctrinam fidei Christianæ. Mandatum, quod est Constitutio Ecclesiastica ad disciplinam, & mores pertinens. Interdictum, quod dicitur Constitutio prohibitiva sine pœna. Sanctio denique, id est, Constitutio, seu prohibitio pœnalis, quæ certam pœnam non obtemperantibus irrogat.

Cæterùm

III. Cæterùm Constitutio hoc loco sumitur latè pro omni Jure humano, sive lege scripta; usus tamen hodie ferè obtinuit, ut Constitutiones Principum secularium leges; SS. Pontificum verò potiùs Decreta, Canones, & simpliciter Constitutiones, quàm leges appellari soleant. Est autem hîc sermo non de Canonibus, sive decretis, & dogmatis Fidei, quæ cùm nitantur certâ & infallibili auctoritate, & revelatione divinâ, nullo unquam tempore mutari, vel abrogari possunt: sed agitur potissimùm de Canonibus, seu decretis morum, quæ humanâ auctoritate, ac potestate Prælatorum Ecclesiasticorum sunt condita, & cùm à variis personarum, locorum, temporum, & aliis circumstantiis pendeant, mutari, limitari, vel etiam omnino tolli, & abrogari possunt: quamquàm in Corpore Juris Canonici multa etiam contineantur decreta ad fidem pertinentia, ut constat ex Tit. præcedente, & in progressu magis patebit.

§. II.

De potestate condendi Leges, sive Constitutiones.

IV. Quæritur 1. quinam habeant potestatem condendi Leges, vel Constitutiones Ecclesiasticas?

Resp. 1. Constitutiones Ecclesiasticas potest inprimis condere S. Pontifex obligantes totam Ecclesiam, etiam independenter à Consilio Cardinalium. Item Prælati inferiores, ut Legatus Pontificis intra fines suæ legationis, c. fin. de offic. legat. Episcopi pro suis diœcesibus, c. 2. de maiorit. & obed. Archiepiscopi in Concilio provinciali, non item extra illud; quamvis Archiepiscopus in sua particulari Diœcesi, cuius est immediatus Pastor, idem possit, quod Episcopus. Cardinales in Ecclesiis sui Tituli, in quibus jurisdictionē quasi Episcopalem habent, c. bis, quæ. 11. de maiorit. & obed. Abbates exempti, aliique Prælati obtinentes in suis territoriis jurisdictionem quasi Episcopalem. Hostiens. in summâ h. t. n. 3. & 4. Suar. lib. 4. de legib. c. 3. & c. 4. n. 2. & seqq. & c. 5. n. 3. & 4. Cæterùm Episcopus regulariter & ordinariè potest statuta facere, etiam sine consensu Capituli, quia potestatem suam non habet ab illo, sed à Papa, adeòque in ferendis legibus non pendet à Capitulo, Abb. in c. cùm consuetudinis 9. n. 5. de consuetud. Suar. l. 4. de legib. c. 5. n. 2. Excipi debet 1. nisi statuta faceret de rebus arduis, seu gravibus, tum enim requiritur, ut fiant saltem cum consilio Capituli, arg. c. novit. 4. & c. quanto. 5. de his, quæ fiunt à Præl. sin. Consf. Capit. Episcopus enim, & Canonici constituunt unum corpus, cuius ille est caput, hi membra. Abbas. c. l. Suar. & Laym. l. 1. Theol. mor. tr. 4. c. 7 §. 4. n. 9. 2. Requiritur consensus Capituli in condendis statutis de rebus, quę spectant simul ad Episcopum & Capitulum, vel quæ possunt cedere in damnum, sive præiudicium Capituli, vel Cleri, ut si fiat statutum contra privilegium à Superiore Capitulo concessum, vel contra consuetudinem legitimè præscriptam, Abb. c. l. Suar. c. l. quia tunc etiam consensus Capitularium tanquam collegarum seu consortium in tali casu requiritur. Quòd si Capitulum, sine justa causa, nolit consentire, valent nihilominus, quæ Episcopus statuit, quia non tam consensus, quàm consilium Capituli à jure exigitur, cit. c. novit, & c. seq. Abb. c. l. & Laym.

V. Resp. 2. Concilium Generale & Oecumenicum potest facere Constitutiones obligantes totam Ecclesiam, modò S. Pontifex consensum præbeat, easque confirmet, Suar. c. l. 4. c. 6. n. 1. & 2. Item Concilium Provinciale, & Synodus Diœcesana infra limites jurisdictionis suæ, tam quoad territorium, quàm quoad materiam, uti sumitur ex c. Catholica. 8. d. 11. Suar. cit. c. 6. n. 8. 9. & 10.

VI. Præterea Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, vacante sede Episcopali, potest leges & statuta facere pro tota Diœcesi, duratura & obligantia, etiam post electionem novi Episcopi, nisi iste illa, si ita expedire videatur, revocaverit, Felin. in c. cùm omnes. 6. n. 10. h. t. Abbas in c. cùm olim. 14. n. 7. infrà de maiorit. & obed. Sylvest. in summa. V. Capitulum. n. 6. Suar. l. 4. de legib. c. 6. n. 14. & 17. & alij communiter; licèt plures contrarium teneant apud eundem n. 15. & 16. Ratio est, quia Capitulum, sede vacante, succedit Episcopo in jurisdictione ordinaria, & in tota administratione, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, c. cùm olim. 14. de maiorit. & obed. c. unic. eod. in 6. ergo potest, quidquid potest Episcopus, nisi quid illi specialiter sit prohibitum: sed facere leges, seu statuta pertinet ad potestatem Episcopi, & non reperitur prohibitum Capitulo. ergo illa potestas non est deneganda Capitulo. Aliud est de Collegio Cardinalium, quod non potest, vacante sede Apostolicâ, condere novas leges universales, pro tota Ecclesia, quia jurisdictio S. Pontificis, illo mortuo, non devolvitur ad Ecclesiam, vel Concilium, aut Collegium Cardinalium, sicut Jurisdictio Episcopalis, mortuo Episcopo, ad Capitulum devolvitur, quia Jurisdictio Pontificia datur immediatè à Deo, nec Deus instituit, ut eo mortuo, trāsfeat ad Ecclesiam, vel Concilium, aut Collegium Cardinalium. jurisdictio verò Episcopalis, saltem immediatè, datur per homines, at jure humano statutum est, ut mortuo Episcopo, eius Jurisdictio devolvatur ad Capitulum, ideòque hoc potest, vi illius, leges ferre, Suar. c. l. n. 14.

VII. Sede Episcopali non vacante, sive vivente Episcopo, non potest Capitulum ferre leges, aut statuta in rebus gravioribus, sine consensu & auctoritate Episcopi, cuiusmodi sunt illa, quibus Ecclesiæ status, aut antiqua jura, vel consuetudines mutantur, uti sumitur ex c. consuetudinis 9. infrà de consuetud. & ex c. cùm accessissent. 8. h. t. ubi ad statutum à Capitulo factum in re gravi confirmatio Papæ (vel alterius Superioris) requiritur. & ratio est, quia Capitulum Cathedrale, spectato Jure communi, & seclusis specialibus privilegiis, & consuetudinibus, sede non vacante, non habet spiritualem, seu Ecclesiasticam Jurisdictionem, nam Episcopus solus est caput, & Pastor ordinarius totius Diœcesis, Innocent. in c. cùm accessissent 8. n. 2. h. t. Abb. in cit. c. cùm omnes n. 4. eodem. Suar. cit. c. 6. n. 11. Potest tamen Capitulum in rebus minoribus statuta facere, quæ pertinent ad ordinem & bonum regimen ipsius Capituli, v. g. quæ ad administrationem redituum spectant, vel quomodo Capitulum congregandum sit, quia etsi absolutè loquendo, Capitulum Cathedrale nullam Ecclesiasticam jurisdictionem habeat, vivente Episcopo, in Ecclesia, habet tamen partem, vel potiùs usum, sive exercitium jurisdictionis in ordine ad res suas administrandas à Superiore

periore ei concessum, vel consnetudine acqnisitum. Laym. c. l. & alij DD. citt. Porrò solent plerumque Canonici in statuta à Capitulo facta ad maius robur jurare, seu juramento illa confirmare, ut tantò fitmiùs observentur, vel etiam Episcopo tradere approbanda, & confirmanda, nt notat Laym. in c. cùm omnes 6. n. 2. h. t.

VIII. Similiter Communitates inferiores Ecclesiasticæ, & Universitates, seu Collegia Ecclesiarum non Cathedralium non possunt facere statuta in rebus maioribus, sive gravioribus, sine consensu Episcopi: possunt tamen facere statuta in rebus minoribus pertinentibus ad snæ commnnitatis administrationē, etiam sine consensu Episcopi, Innoc. in cit. c. cùm accessissent n. 2. Imola in cit. c. cùm omnes n. 14. & ibid. Abb. n. 4. quamvis talia statuta non obligent ex vi statuti, sive ratione jurisdictionis, sed per modum conventionis, seu pacti inter membra talis communitatis initi, nisi eiusmodi Universitates aut Ecclesiæ Collegiatæ ex speciali concessione, vel privilegio, vel ex præscripta consuetudine jurisdictionem habeant, tunc enim propriè dictas leges, aut statuta ferre possunt, secundùm modum, ac limites jurisdictionis suæ. Suar. cit. c. 6. n. 19.

IX. Deniqne Communitates, sen Ordines Religiosi, eorúmque Prælati possunt ferre leges, & statuta propria, iuxta modum in Regula præscriptum, & consuetudines, ac privilegia, Suar. c. l. n. 21.

X. Quæritur 2. qoinam possint condere leges, seu constitutiones politicas, sive civiles? Resp. inprimis S. Pontifex in terris, temporali suo dominio subiectis; Imperator pro Impetio; Reges alij pto suis Regnis; aliíque Duces, & Principes supremi, qui in jurisdictione temporali superiorem non agnoscunt, pro suis Provinciis. ut colligitur ex l. 1. ff. de Constitutionibus Principum. Abb. in c. quæ in Ecclesiarum. 7. n. 6. h. t. Suar. l. 3. de legib. c. 9. n. 2. & 3. Principes verò inferiores, & non supremi leges ferre possunt, secundùm limites potestatis, quam à Supremo Principe acceperunt, vel per expressum eius consensum, vel per legitimè præscriptam consuetodinem. Suar. c. l. n. 5. Item Regina domina regni, etiam post matrimonium contractum cum privato & inferiore, retinet tegnum, & liberam administrationem regni, ideóque etiam leges ferte potest, quia per matrimonium non transfertur regnum in maritum, nec potest in alium transferri, sine consensu regni, Suar. l. 3. de legib. c. 9. n. 10.

XI. Præterea communitates laicorum perfectæ, sive Respublicæ Liberæ, quæ jurisdictionem supremam, & independentem habent, nullúmque Superiorem agnoscunt, ut est Respubl. Veneta, Gennensis &c. possunt leges ferre pro territorio ipsis subiecto, l. omnes populi. 9. ff. de justitia, & jnre: ubi dicitur, *quòd quisque populus ipse sibi ius constituere potest*; qnod intelligendum est de populis liberis, sive nulli subiectis. Abb. in c. quæ in Ecclesiatum 7. h. t. n. 6. Suar. cit. c. 9. n. 18. & 19. Civitates verò, seu communitates, quæ superioris magistratûs jurisdictioni sunt subiectæ, & jurisdictionem dependentem habent, non possunt leges ferre, nisi ex speciali Principis concessione, vel consuetudine, talem facultatem habeant, vel confirmationem earum à Principe obtinuerint; & sic solùm ferre possunt leges, secundùm limites jurisdictionis sibi concessæ. & modificatæ à superiore, cui subiicinntur, Abb. c. l. n. 6. in fine, Snar. c. l. n. 20. Denique Communitates, quæ nullam jurisdictionem habent, v. g. plebs alicuius pagi subiecta nobili alicui, vel magistratui Civitatis; vel Collegia licita & approbata Opificnm, non possunt facere leges vel statuta proptiè dicta, cùm hoc sit actus jurisdictionis, qua carent; possunt tamen quædam statuere pertinentia ad bonam administrationem, aut defensionem rerum suarum, quæ non per modum legis, vel statuti, sed vi pacti, vel jutamenti inter ipsos præstiti, obligent, ideóqoe, ordinariè loquendo, necessarium est, ut omnes consentiant, quia nemo cogitur invitus pacisci, ant contrahere, secundùm gl. in l. 2. V. rationem. post medium, Cod. quæ sit longa consuetudo. Abbas in cit. c. quæ in Ecclesiarum n. 5. & 7. & ibid. Laym. n. 3. Felin. in c. cùm omnes 6. n. 13. h. t. Suar. cit. c. 9. n. 12. Quòd si eiusmodi communitates Rectorem sen Præpositum habeant, à quo gubernari debent, tum sine eius consensu, nihil statuere possunt, nisi per modum mutui pacti circa res leviores suæ administrationi commissas, ut suprà dictum. Abb. in cit. c. quæ in Ecclesiarum. n. 7. & Laym. ibid. n. 4. Cæterùm Collegium sive Universitas Magistrorum, seu Professorum, artium, aut scientiarum liberalium, statuta condere potest pertinenria ad professionem suam, cùm jurisdictionem aliquam habeat, ut colligitur ex l. ult. C. de jurisd. omn. jud. & ex Aoth. habita. c. ne filius pro patre &c. & sumitur etiam ex c. ex literis. 11. ibi *ordinationi Universitatis* h. t. unde id communiter colligunt Canonistæ. Et qnidem si Collegium, seu Universitas Caput, sive Rectorem habeat, sine ipso statuere nihil potest: sin autem Rectorem non habeat, nihilominus ipsum corpus Collegii, sen omnes collectivè sumpti statuta facere, & jurisdictionem exercere in singulos è Collegio, eósque delinquentes punire potest, quia ad Universitatem non necessariò requiritur, ut habeat Rectorem, sed maior pars eius est loco capitis principalis. Abb. in cit. c. ex literis n. 7. & ib. Felin. n. 5. & Imola. n. 5. Laym. n. 51. Unde verba illa in cit. c. *licet à vobis, fide præstitâ, fuerit constitutum.* non de statuto obligante te ex sola fidelitate, ob mutuum pactum, & interpositum juramentum, ut vult Suar. l. 4. de leg. c. 6. n. 18. sed de vero statuto provenienre ex jurisdictione, & juramento confirmato intelligi debent, Laym. ibid. n. 1.

§. III.

Quousque se extendat legislativa potestas humana?

Quæritur 1. an potestas legislativa humana possit aliquid statuere circa ea, quæ sunt juris natnralis, divini, aut gentium? Resp. 1. Magistratus humanus, sive laicus, sive Ecclesiasticus, non potest leges vel statuta facere contra jus naturale, vel divinum præceptivnm, sive statuete aliquid contra id, quod lex naturalis, aut divina præcipit vel prohibet. Ita S. Th. 1. 2. q. 94. a. 5. & alij Theologi communiter. Ratio est, quia inferior non potest abrogare, vel relaxare legem superioris in ea diipensando.

XIII. Nec obstat, quòd Prælati Ecclesiastici frequenter soleant dispensare in votis, & jutamentis fidelium, quæ jure divino obligant; nam per promissionem

sionem hominis acceptatam à Deo jus est Deo acquisitum, quod homo nō potest tollere, vel relaxare, quin dispenset in jure divino. Sed respondetur, Prælatos Ecclesiæ dispensando, ex justa causa, in votis fidelium, non directè mutare, vel relaxare legem divinam præcipientem, vota servanda esse: sed solùm tanquam fideles dispensatores, seu Vicarios Dei, per potestatem ipsis à Christo concessam, ut quicquid solverent super terram, esset solutum & in cœlis, relaxare, seu remittere jus divinum, id est, debitum Deo acquisitum ex promissione voventis ad exigendam rem promissam; & sic non relaxant jus divinum, sive remittunt debitum Deo ex voto hominis acquisitum, potestate merè humanâ, sed tanquam Vicarij Dei, per potestatem ab eo commissam. Quomodo etiam in humanis Prorex v. g. vel Oeconomus Regis, vel alterius domini, eo absente, ex commissione expressâ, vel tacita Regis vel domini, si necessitas, vel causa justa ita exigat, potest remittere, & condonare jura, ac debita domini, quin censeatur aliquid facere contra legem, vel præceptum domini, cùm ex eius voluntate saltem præsumpta id faciat. Et hoc casu mutatur quidem, ac tollitur per eiusmodi remissionem lex præcipiens reddi debitum, sed tantùm indirectè, ac per accidens ob intervenientem mutationem ex parte obiecti; nam cùm Vicarius seu Officialis domini debitum remittit, loco & auctoritate domini, eo ipso lex imperans redditionem debiti cessat, seu obligare desinit. Simili modo, quando Prælatus tanquam Vicarius Dei, remittit obligationem, sive debitum ex promissione hominis Deo acquisitum, lex naturalis sive divina præcipiens, ut vota reddantur, iuxta illud Psalmi 71. *Vovete & reddite Domino Deo vestro*, per se cessat, sive obligare desinit, quia lex illa solùm præcipit, ut vota reddantur, quàm diu Deus, tanquam promissarius, vult illa reddi, & servari; non autem, ut illa etiam reddantur, postquam Deus illorum obligationem remisit, juréque suo cessit per se, vel per Vicarium suum. Et si Vicarius Dei potest remittere peccata, per quæ vel maximè homo fit debitor Dei, cur non etiam possit remittere debita ex promissione hominis Deo acquisita? Suar. tom. 2. de relig. l. 6. de voto. c. 9. n. 15.

XIV. Resp. 2. potestas legislativa sive Magistratus humanus potest mutare, ac tollere ea, quæ sunt juris naturalis, non præceptivi, sed permissivi solùm, non statuendo aliquid ei contrarium, sed addendo, quod jus naturæ neque statuit, seu præcepit, neque etiam prohibuit, sed indefinitum, & indeterminatum reliquit, S. Th. cit. q. 94. a. 5. ad. 3. & 2. 2. q. 66. a. 2. ad 1. Laym. l. 3. Theol. mor. tract. 1. c. 5. n. 5. & alij DD. communiter. Ratio est, quia sicut ars naturam, ita lex positiva, sive humana interdum perficit legem naturalem, supplendo, quæ illa indefinita reliquit, sive de quibus illa nihil disposuit. Sic per jus positivum Ecclesiasticum multa impedimenta dirimentia matrimonij sunt constituta, quæ nō sunt à lege naturæ statuta, non tamen etiam sunt illi contraria, sed lex naturæ, vel etiam divina illa permittit, nihil pro vel contra statuendo. Porrò ut dispensatio propriè fiat in lege naturæ, debet aliquis eximi à jure naturali præceptivo, & quidem manenre immutatâ legis materiâ, seu obiecto, etiam quoad circumstantias. Quare licèt lex naturalis præcisè spectata præcipiat matrimonium mutuo consensu maris & fœminæ, etsi clàm contractum; & voluntatem ultimam defuncti duobus, vel tribus testibus confirmatam, servari oportere: postquam tamen justas ob causas eiusmodi contractus vel testamentum publicâ auctoritate infirmatum est, lex naturæ, vel divina non ampliùs ita præcipit, ob mutatas circumstantias ex parte obiecti; Laym. cit. c. 5. n. 5.

XV. Resp. 3. Sed neque contra Jus gentium præceptivum Magistratus humanus statuta facere potest. v. g. ut impunè ac licitè violentur fœdera, etiam cum hostibus inita, aut Legatorum non violandorum religio, §. jus gentium. 9. dist. 1. & §. jus autem gentium. Instit. de jure nat. gent. &c. siquidem pax & societas humana nequaquam consistere potest, nisi talia inviolabiliter & fideliter serventur. Potest autem per leges, seu constitutiones positivas, seu humanas aliquid addi, vel etiam detrahi Juri gentium permissivo; nam pleraque, quæ ad jus gentium spectant, sunt potiùs permissiva, quàm præceptiva. Sic v. g. etsi spectato jure gentium, ad probationem rei gestæ communiter sufficiat testimonium duorum, vel trium non suspectorum, imò etiam nullus testis requiratur, si de re gesta certò constet: non tamen Jus gentium prohibet, sed permittit, ut ob justam causam, v. g. ad vitandas fraudes sæpe intervenire solitas, plures testes requirantur, sive ad actûs probationem, sive etiam ad eius valorem, seu formam substantialem: ut patet in testamentis, & aliis ultimis voluntatibus, Innocent. in cit. c. quæ in Ecclesiarum 7. n. 4. h. t. & alii.

XVI. Hinc infertur, etsi Magistratus ex justa causa possit denegare actionem, quæ alicui Jure civili competit contra debitorem, ad exigendum debitum juris naturalis v. g. ex nudo pacto seu simplici promissione: non tamen potest statuere, quòd ea, quæ jure naturæ sunt debita, non sint solvenda: nisi in casu publicæ necessitatis, vel utilitatis, ob quam Magistratus potest rem aliquam uni auferre, & dare alteri, de quo postea. Innocent in cit. c. quæ in Ecclesiarum n. 3. h. t. Abb. ibid. n. 13. & Felin. n. 55.

XVII. Quæritur 2. quis possit interpretari, seu declarare legem naturalem. Resp. Magistratus, non solùm Ecclesiasticus, sed etiam laicus, seu secularis, potest interpretari, & declarare legem naturalem; Papa quidem in rebus Spiritualibus, Princeps verò seu Magistratus secularis in rebus politicis, ac profanis. Abb. in cit. c. quæ in Ecclesiarum, n. 9. Felin. ibid. n. 2. nam qui declarat, nihil immutat, vel de novo addit. Id autem procedit, si interpretatio, seu declaratio juris naturalis, vel divini clara sit, & indubitata, ut v. g. præceptum de non occidendo non comprehendere, nec prohibere occisionem ob defensionem propriæ vitæ factam, l. 3. ff. de justit. & jur. nec occisionem iniusti homicidæ auctoritate publicâ factam: item præceptum de non furando, seu auferendo rem alienam, invito domino, non esse extendendum ad casum extremæ necessitatis. Quòd si verò dubium sit de obligatione juris naturalis, an v. g. contractus aliquis, spectato jure naturali, sit illicitus & iniustus, nécne, tum eius declaratio, non ad magistratum laicum, sed Ecclesiasticum pertinet, quia declarare, an in contractu ali-

quo peccatum interveniat, necne, v. g. peccatum usuræ: ad judicium Ecclesiæ spectat.

XVIII. Quæritur 3. an per leges vel statuta possit aliis auferri jus suum, iisque præjudicari? Resp. 1. nullus magistratus, vel Princeps, ne quidem supremus, ut Papa, vel Imperator, aut Rex, potest, absque justa causa, statuere, vel decernere aliquid, cum præjudicio, sive diminutione juris aliorum, etiam subditorum, juxta certam, & communem sententiam Doctorum apud Felinum in c. quæ in Ecclesiarum. 7. n. 26. & 33. h. t. Abb. ibid. n. 11. & 12. v. g. si statuatur, quæ à militibus subditis injustè ablata sunt, restituenda non esse: vel, ut liceat ob urgentem inopiam feudum, sine consensu domini, alienare, quod exemplum habetur in cit. c. quæ in Ecclesiarum, h. t. Ratio est, quia etsi Imperator, vel alius Princeps habeat jurisdictionem in universos imperio suo subiectos, non tamen habet dominium rerum privatarum spectantium ad subditos, ideóque non potest sine causa statuendo ac decernendo jus & dominium jure gentium acquisitum illis auferre. Felin. c. l. n. 27. Gail. l. 2. observ. 56. n. 2. Quin imò ad officium Principis, seu Magistratûs pertinet justitiam colere, & jus subditis reddere, cùm ad hoc sit constitutus. Et hinc rescripta justitiæ, quæ à Principe emanant, semper hanc tacitam clausulam continent, *salvo iure alterius*, vel *sine præiudicio alterius*, hoc est, ita intelligenda sunt, ut nemini injuriam faciant, nec jus alterius lædant, sed salvum, & illæsum servent, l. ex facto 43. in princ. ff. de vulg. substitut. l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico, c. super eo 14. juncta gl. V. intentionis de offic. deleg. Gail. l. 2. observ. 58. n. 4.

XIX. Resp. 2. ex justa tamen & urgente causa, videlicet ob publicam necessitatem, vel utilitatem, potest Princeps statuere, & decernere, etiam cum præjudicio juris alterius, unique rem, vel jus suum auferre, & alteri dare, Fel. cit. loc. n. 26. & 27. Abb. c. l. n. 11. & est recepta, & communis sententia. quia cùm bonum publicum sit universalius & præstantius, meritò præferendum est bono privato sive singulorum, Gail cit. obs. 26. n. 3. Porrò in dubio nunquam est præsumendum, quòd Princeps statuendo, vel præcipiendo, voluerit alterius juri præjudicare, vel jus alteri quæsitum tollere, juxta cit. l. 2 §. si quis à Principe. & ibi gl. v. impetraverit, juncta gl. marg. c. ex tuarum. 5. & ibi gl. v. permittat. de auctorit. & usu Pallij: etiamsi adiecta sit clausula, *motu proprio & ex certa scientia*, quia hæc nihil operatur in præjudicium tertij, eáque in ijs tantùm vim habet, in quibus Principis scientia, non autem ignorantia præsumitur, hoc est, in ijs, quæ in facto consistunt. Gail c. l. n. 5. nisi certò constet, Principem alterius juri derogare voluisse, tunc enim etiam ex justa causa id ab ipso factum fuisse, præsumi debet, Abb. in cit. c. quæ in Ecclesiarum, n. 14. h. t. Quidò Papæ decis. 589. n. 4. ubi ait *pro Principe præsumitur, & pro gestis eiusdem.*

XX. Declaratur id ulteriùs 1. quòd Princeps etiam supremus, sive superiorem non recognoscens, non solùm non possit statuendo, vel decernendo, tollere jus privatorum, quod ex jure naturali, aut gentium provenit, ut sunt dominia rerum, contractus & obligationes, quæ ex jure gentium descendunt: §. singulorum. Instit. de jure natur. gent. & civili. Felin. in cit. c. quæ in Ecclesiarum. n. 48. sed etiam, si alicui jus vel dominium rei sit acquisitum ex jure sive lege positiva, videlicet per beneficium præscriptionis, quod solo jure positivo & humano est inductum & concessum, id à Principe auferri non potest pro libitu, & sine legitima causa, alioquin peccat, & illicitè agit, Abb. in cit. cap. quæ in Ecclesiarum, n. 17. contra Felin. c. l. Ratio est, tum quòd Princeps debet procedere & decernere secundùm publicas leges positivas & justas, non contra illas, sine causa, statuere, cùm debeat esse vindex & custos legum publicarum. tum quia postquam alicui, ex concessione legis positivæ, per præscriptionem jus est acquisitum, non debet eo sinè causa privari: licèt faciliùs possit Princeps, decernendo vel statuendo, præjudicare vel derogare juri alterius acquisito, beneficio legis positivæ, quàm juris naturalis, aut gentium, quia est supra jus positivum, & illud mutare, vel tollere potest, non item jus naturale, aut gentium, Felin. c. l. n. 49. & Laym. n. 11. Quamvis autem Princeps supremus possit, potestate absolutâ, sive ex plenitudine potestatis, legi publicæ, præsertim positivæ derogare, & ob publicam causam res privatorum auferre: non tamen in dubio censendus est tali potestate extraordinariâ uti voluisse, nisi id exprimat, aut ex aliis indiciis certò constet, sed potiùs non nisi potestate ordinariâ & legibus conformi, Innocent. in c. innotuit 20. n. 5. & 6. de elect. Gail cit. obser. 58. n. 9. & obser. 142. n. 16. Nicolaus Everhardus in locis argumentorum legalibus, in loco à plenitudine potestatis. 129. n. 12. ubi generatim tradit, quòd in dubio Princeps non præsumitur uti potestate absolutâ, sed ordinariâ. Solus autem Princeps supremus potest rem, sive jus uni acquisitum auferre, & alteri dare, ex plenitudine potestatis, non autem Magistratus inferior, etiam ex causa, nisi à Principe talis potestas ei specialiter concessa, seu delegata sit, à quo & alia Regalia, aut reservata Principi alteri demandari possunt. Felin. c. l. n. 32. Gail. cit. observ. 56. n. 12. & obs. 142. n. 3. & 4. Quòd si Princeps, ob publicam causam sive necessitatem, rem privato abstulit, debet, causâ cessante, eam ei restituere, si potest, vel pretium rei domino solvere, aut aliunde damnum compensare, Felin. c. l. n. 28. Gail cit. obs. 56. n. 8. ubi n. 12. id limitat, nisi velit uti absolutâ potestate. Et hinc etiam Princeps non potest cum hostibus pacem componere, nisi eo pacto, ut damna subditis injustè illata resarciantur. Si tamen aliter pax Reipub. necessaria, vel utilis obtineri non possit, nisi damna illata remittantur, neque etiam ipse Princeps illa restituere possit; tunc præferendum est bonum commune pacis privatis damnis subditorum, Felin. in cit. c. n. 53. & Laym. ib. n. 14. His adde, quòd Princeps, etiam sine causa urgente, potest alicuius juri derogare, & præjudicare, si non magnum, sed modicum damnum inde illi inferatur. Sic potest Princeps dare debitori dilationem ad tempus, ut non possit interim conveniri à suis creditoribus, l. 2. C. de precibus Imper. offerend. Quamvis nequeat, sine causa gravi & publica, concedere, ut non possit unquam debitor ab illis conveniri, Felin. c. l. n. 47. & Abb. n. 12.

XXI. Declaratur 2. Si per justam sententiam Judicis alicui jus aut dominium rei acquisitum, & adjudicatum sit, non potest Princeps, rescissâ sententiâ,

tentiâ, illud sine causa, aut pro arbitrio ei auferre, nisi sententia lata errorem, aut nimium juris rigorem continetet, quia sententia judicis, non tam jus de novo tribuit, quàm authenticè interpretatur, & declarat, quòd parti, quæ in Judicio vicit, jus competierit, Laym. in cit. c. quæ in Ecclesiarum. n. 11. h. t. Et hinc etiam rescriptum contra sententiam impetratum à Principe, quæ transivit in rem judicatam, quia ab illa non fuit appellatum, invalidum est, l. ult. C. sententiam rescindi nō posse, l. causas. 16. C. de transact. etiamsi adiecta sit clausula, *non obstante tali sententiâ.* Gail l. 2. cit. obs. 58. n. 6. Aliud verò obtinet in gratiis sive privilegiis, quæ à Principe subditis concessa sunt, ea enim, etiam sine causa, revocare, & iterum auferre potest, etiamsi jus illis quæsitum sit: nisi tamen per modum contractûs concessa sint subditis, tunc enim pro libitu, seu sine causa, Princeps ea tollere nequit, quia etiam Princeps jure naturali tenetur observare contractus, & donationes absolutè factas, Felin. in cit. c. quæ in Ecclesiarum n. 51. Gail l. 2. obs. 55. n. 6. & 7. Unde Princeps non potest feudum vasallo suo concessum iterum auferre, sinè legitima causa, eâque cognitâ, quia feudum non est merè gratuitum beneficium, sed quidam contractus, ex quo ultro citróque nascitur obligatio, Abb. in cit. c. quæ in Ecclesiarum n. 15. & Felin. ibid. n. 52.

XXII. Declaratur 3. quòd faciliùs Princeps, & ex minore causa, possit statuendo derogare juri alterius nondum acquisito, sed acquirendo, sive juri in spe, quàm tollere jus jam acquisitum alteri, sive jus in re, quia hoc firmius est, ac certius, Gail. l. 2. obs. 142. n. 14. & 15. Sic Princeps, etsi possit filium naturalem & illegitimum legitimare, patre adhuc vivente, & consentiente, & multò magis petente, etiam extantibus liberis naturalibus, & legitimis, in præiudicium eorundem; quia hi in bonis paternis solùm habent jus in spe, non in re, sive jus acquirendum, nondum acquisitum, non tamen potest Princeps, patre jam mortuo, extantibus filiis naturalibus, & legitimis, talem filium legitimare, nisi ex causa gravi, & ob publicam necessitatem, aut utilitatem, quia post mortem patris hæreditas filiis legitimis jam est delata, & acquisita, quæ illis jure naturali, & gentium debetur, exclusis illegitimis, Gail c. l. n. 7. & 8. Covar. l. 3. resol. c. 6. n. 2. Similiter potest Princeps ex legitima causa (quæ requiritur, ut id licitè & justè fiat) legitimare filium naturalem, & illegitimum ad feuda etiam antiqua, sive quæ ex pacto, & providentia primò acquirentis descendunt, in præiudicium agnatorum, quia agnati ad hæc feuda non habent jus in re, sive jus quæsitum, sed solùm spem successionis, si possessor feudi mortuus fuerit, adeóque jus tantùm acquirendum, quod faciliùs tollitur, quàm jus acquisitum, Covar. c. l. Gail. c. l. n. 13. & 14. cuiusmodi jus acquirendi, sive succedendi non censetur esse in bonis nostris. l. pretia 63. ff. ad leg. falcid.

XXIII. Declaratur 4. quòd cùm S. Pontifex plenam & liberam habeat potestatem disponendi de beneficiis Ecclesiasticis, c. 2. de præbend. in 6. sicut & de aliis bonis, aut reditibus Ecclesiarum, ideo liberè etiam potest (saltem validè, & ex justa causa etiam licitè) de illis statuere, vel decernere, unique Ecclesiæ illa auferre, & in aliam transferre, Felin. in cit. c. quæ in Ecclesiarum n. 40. h. t. non item de fructibus, seu reditibus Ecclesiasticorum non superfluis, quorum dominium, ac proprietas ad ipsos Clericos spectant: & multò minùs de bonis eorum patrimonialibus Papa potest pro arbitrio liberè statuere, vel aliàs disponere, Laym. in cit. c. n. 12.

§. IV.

Quomodo, & quando leges sive Constitutiones humanæ obligent.

XXIV. Quæritur 1. an leges, sive Constitutiones humanæ obligent in foro conscientiæ, & sub peccato? Resp. affirmativè, cum S. Thom. 1. 2. q. 96. a. 4. & tradunt etiam Canonistæ in c. nam concupiscentiam 4. h. t. idque colligitur ex eod. c. quod est desumptum ex gl. ordinaria in Epist. ad Rom. super ea verba Apostoli c. 7. v. 7. *peccatum non cognovi, nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: non concupisces.* Ex quo infertur, quòd veniens contra prohibitionem legis (justæ scilicet,) peccat, Abb. hic. n. 2. Additur in cit. c. 4. „Bona ergo est lex, quæ, dum prohibet pravam „concupiscentiam, seu cupiditatem, unde omnia „mala oriuntur (*radix enim omnium malorum est cupiditas*, 1. ad Timoth. 6. v. 10.) omnia mala prohibet; „quod dicitur ad ostendendum universim, leges esse bonas, & utiles hominibus.

Quòd autem leges sive constitutiones humanæ obligent etiam in conscientia, & sub peccato gravi, si materia subiecta sit gravis, probatur, quia omnes subditi obligati sunt in conscientia ad obediendum omnibus justis præceptis, sive legibus sui legitimi superioris, seu Magistratûs, alioqui enim *ordinationi DEI resistunt, & ipsi sibi damnationem acquirunt*, ut ait Apostolus ad Rom. 13. v. 3. idque etiam jus naturale dictat, tanquam lumine naturæ notum, ut tradit Suár. d. 3. de legib. c. 21. n. 7. ergo qui non obediunt justis præceptis, sive legibus suorum Superiorum, & magistratuum, peccant, & quidem graviter, si materia sit gravis, cùm damnatio æterna non incurratur, nisi propter peccatum grave.

XXV. Hinc colligitur, quòd illæ Regulæ, sive Ordinationes Superiorum, quæ non obligant in conscientia sub peccato, non sint propriè dictæ leges, vel constitutiones, cuiusmodi sunt Regulæ quarundam Religionum, quæ quoad ea, quæ ad votorum observationem non pertinent, per se sub nulla culpa seu peccato obligant, sed solùm ad pœnam, si ea à superiore imponatur, subeundam, ut notat Laym. in cit. c. 4. n. 1. h. t. Quin imò, universim loquendo, de omnibus Ordinibus religiosis, non omnia, quæ in regula continentur, præcepta sunt sub culpa, præsertim mortali, sed tantùm, si Religiosus transgrediatur ea, quæ ad tria substantialia vota religionis pertinent, scilicet in materia gravi, ut docet S. Th. 2. 2. q. 186. a. 9. Abb. in cit. c. 4. n. 4. h. t.

XXVI. Quæritur 2. quando lex seu constitutio, sive civilis, sive Ecclesiastica incipiat obligare? Resp. 1. certum est, legem sive constitutionem non obligare priùs, quàm publicè est promulgata, ut ex communi omnium DD. sententia tradit Azor p. 1. Instit. l. 5. c. 3. q. 1. & constat ex c. in istis 3. §. leges dis. 4. l. leges 9. c. de legib. Ratio est,

est, quia lex, cùm sit jussum, seu præceptum publicum obligans totam communitatem, non potest vim habere, & obligationem inducere, nisi publicè communitati sit proposita, & denunciata, sive voce præconis proclametur, sive in loco publico affigatur, aut alio simili modo publicetur, ut in omnium notitiam facilè devenire possit: quamvis non sit necessarium, cùm constitutio solenniter editur, aut publicè promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum, vel literas inculcare, prout dicitur in c. 1. inf. de Postul. Prælat. sive ut singulis subditis in particulari intimetur; sed sufficit ad obligationem actualem legis, sive ut singuli sub peccato ad eius observationem astringantur, eos quomodocunque certam notitiam legis promulgatæ accepisse, gl. in cit. c. 1. V. publicè promulgaverit, & ibid. Abb. n. 9.

Etsi verò Abbas in cit. c. 1. n. 10. distinguat inter solennem editionem, & publicam promulgationem legis, putetque, legem seu constitutionem statim obligare, cùm primùm solenniter in publico Concilio editur, etsi nondum publicè promulgata sit, ac proinde ad substantiam, & obligationem legis sufficere solennem editionem, sinè publica promulgatione populo facta, eò quòd in cit. c. sub disiunctione dicatur, *cùm constitutio solenniter editur, aut publicè promulgatur:* rectiùs tamen sentit Suar. l. 3. de legib. c. 16. n. 2. nempe solennem editionem, & publicam promulgationem ibi accipi pro æquipollentibus, & particulam *aut* positam esse pro *seu*, ut aliàs frequenter fit. Quare etsi lex seu Constitutio fuerit lata, seu edita solenniter, hoc est, in publico Concilio Regis, vel Senatorum Reipub. vel in Concilio Universali & Oecumenico; si tamen non fuerit publicè Communitati promulgata, non obligat, etiam præsentes, & scientes, quia lex non obligat singulos, antequam possit Communitatem obligare, adeóque aliquo publico modo Communitati sit proposita, quia non singulis, sed toti Communitati fertur. Quòd si lex vel constitutio solenniter sit edita in Concilio populi, ut loquitur Abb. c. l. tum solennis editio jam includit publicam promulgationem, & ab ea non distinguitur.

XXVII. Resp. 2. si legislator expressit locum, in quo debeat fieri legis promulgatio, vel certum tempus, à quo velit legem suam obligare, v. g. statim ac in Curia, Metropoli, vel postquam in singulis provinciis, civitatibus, parochiis, promulgata est: vel elapso uno aut altero mense, post promulgationem factam, tum lex sive civilis, sive Ecclesiastica, non nisi post promulgationem in loco præscripto factam, vel lapsum temporis præscripti, obligare incipit, secundùm legislatoris voluntatem, à quo tota lex pendet, & vim obligandi habet, Abb. in c. 2. n. 7. h. t. Navar. l. 1. conf. 1. q. 4. h. t. Azor. c. l. q. 2. Exemplum habetur in c. cùm singula 32. in fin. de præbend. in 6. ubi qui plures Prioratus vel Ecclesias detinent, infra mensem, postquam præsens Constitutio pervenerit ad eosdem, relinquere tenentur. Item in Concilio Trident. sess. 24. de reform. matrim. c. 1. ubi statuitur, decretum irritans matrimonia clandestina non habere vim, nisi promulgatum sit in singulis parochiis, & post 30. dies à die primæ publicationis in eadem parochia factæ numerandos.

XXVIII. Resp. 3. si legislator nullum locum promulgationis, vel tempus obligationis exprimat, Constitutiones Cæsareæ, sive Imperatoriæ non priùs obligandi vim habent, quàm elapsis duobus mensibus, post promulgationem earum in singulis provinciis factam, prout habetur in Authent. Ut factæ novæ Constitutiones, Collat. 5. Novell. 66. in qua etsi expressè solùm agatur de Constitutionibus testamentariis, ut patet ex cap. 1. eiusdem Authenticæ: eam tamen extendi ad omnes alias leges Imperatorias, non solùm irritatorias, sed etiam præceptorias, patet inprimis, tum ex ipsa Rubrica Authenticæ, quæ generalis est, & cùm perfectum sensum reddat, ut ex ipsius verbis constat, habet, juxta receptum dogma Juristarum, textûs auctoritatem in his, in quibus nigro non repugnat, id est, in his, quæ non sunt contraria legibus sub rubro contentis: & consequenter etsi textus legis strictiùs loquatur, non limitat rubricam, sed extendi debet juxta generalitatem rubricæ, sive inscriptionis, si nihil repugnet, nec absurdum aliquod sequatur, juxta regulam communem traditam à gl. ibid. V. huiusmodi lex, & notat Suar. cit. c. 16. n. 10. Deinde id ipsum patet, tum ex communi doctrina Jurisperitorum, qui sic illam Authenticam explicant & extendunt, & ex praxi Imperii, & ex Bulla Pij IV. de Evulgatione Concilii Tridentini, qui citat dictam Authenticam, tanquam Jus commune Cæsareum: tum denique ex ratione allata in textu, quæ etiam generalis est, nimirum distantia provinciarum, & ut sufficienti hoc tempore omnibus (nova constitutio) manifesta fieret.

XXIX. Quamvis autem gl. in c. 2. de reb. Eccles. non alien. in 6. V. hactenus, Abb. in cit. c. 2. n. 7. h. t. & ibid. Felin. n. 7. limit. 2. Sylv. v. lex n. 6. dicto 3. hoc limitent, nempe quòd Constitutio Imperatoria, etiam ante lapsum duorum mensium, obliget scientes eam latam & promulgatam esse, quia frustra exspectatur eventus, cuius nullus est effectus, c. cùm contingat 36. infr. de offic. deleg. ergo qui est certus de constitutione, frustra exspectat lapsum duorum mensium: contrarium tamen est verius, quod tenet Navarr. c. l. n. 17. & Suar. cit. l. 3. c. 18. n. 5. & 2. seqq. tum quia in cit. Authent. expressè dicitur, Constitutiones novas post duos menses, & non antea, valere, & consequenter ante illos non obligare: tum quia nemini juris beneficium auferendum est, arg. l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re judic. tum quia etsi partialis causa, cur leges Imperatoriæ ante bimestre non obligent, sit, ne ignorantes obligentur: non est tamen ea causa adæquata, quia exspectatur lapsus duorum mensium, tum ut notitia legis priùs haberi possit ab omnibus; quæ ratio licèt in uno vel altero cesset, id per accidens est, nec mutat vim legis, nec voluntatem Legislatoris: tum ut lex omnes incipiat eodem tempore obligare, & non priùs hos, quàm illos, itáque omnis confusio, querimonia, & imparitas subditorum evitetur, dum alii ante alios obligantur: neque etiam hæc dilatio temporis datur, ut certior fiat promulgatio legis, sed ut lex incipiat esse valida, & habere vim actu obligandi, nam ante illud tempus non censetur perfectè constituta.

XXX. Cæ-

XXX. Cæterùm Reges & Principes, qui non subduntur Imperio Romano, non obligantur prædictâ Authenticâ, quæ illis nihil præscribere potuit, & consequenter leges ab ipsis latæ statim obligant, ac promulgatæ sunt semel in Curia, vel Metropoli Principis, nisi vel consuetudine aliud præscriptum sit, vel nisi Jus illud Cæsareum tacitè receptum sit in Regno, vel provinciâ, Suar. c. l. n. 8.

XXXI. Resp. 4. tametsi quod de Imperatoriis Constitutionibus dictum est, nonnulli non improbabiliter, saltem quoad forum conscientiæ, extendant etiam ad Constitutiones Pontificias, nempe ut hæ quoque non obligent, nisi elapso bimestri, post promulgationem in singulis provinciis vel Diœcesibus factam: probabilius tamen est, leges seu Constitutiones Pontificias statim, ac in Romana Curia promulgatæ sunt, incipere obligare, etiam intra duorum mensium spatium, modo tamen infrà explicando. Priorem sententiam tenet Abbas in cit. c. 2. n. 7. in fine h. t. quamvìs postea sententiam mutaverit in c. noverit. 49. de sent. excommunic. in fine. Felin. in cit. c. 2. n. 3. & plures alii DD. apud Suar. l. 4. de legib. c. 15. n. 1. & 2. cuius fundamentum præcipuum est; quia quando nihil Jure Canonico diversum dispositum est, judicandum est secundùm Jus Civile, c. 1. de novi oper. nuntiat. ergò cùm Jure Civili ad legis obligationem requiratur promulgatio in singulis provinciis, & dilatio duorum mensium, idem requiretur Jure Canonico, quia hoc Jure diversum, vel contrarium non reperitur statutum, & Juris civilis dispositio, non solùm bonis moribus non repugnat, sed utilis ac necessaria esse videtur.

XXXII. Sed posterior sententia communior est, quam tenent Suar. cit. c. 15. n. 3. & seqq. Navarr. cit. consil. 1. n. 19. h. t. Sylv. v. lex. q. 6. dicto 3. Azor cit. l. 5. c. 3. q. 3. Salas tract. de legibus d. 12. sec. 2. & alij plures. Et quidem 1. quòd ad leges Pontificias sufficiat una promulgatio in Curiâ Romanâ facta, probatur, tum quia spectatâ rei naturâ, non requiritur promulgatio in singulis provinciis vel diœcesibus, cùm lex suâpte naturâ sit sufficienter proposita, si sit promulgata in loco aliquo celebri, velut Romæ, unde facilè per alia loca divulgari possit: neque etiam spectato Jure positivo, cùm nullum jus Pontificium scriptum extet id requirens. Authentica verò illa, *ut factæ novæ Constitutiones &c.* non est recepta à Jure Canonico, ut patet ex praxi, & stylo Curiæ Romanæ, in qua lites deciduntur, iuxta leges Pontificias Romæ tantùm promulgatas, contra omnes totius Orbis Christianos, nisi justam illarum ignorantiam probent. Et Bulla Cœnæ Domini Romæ tantùm promulgatur, cùm tamen alibi etiam obliget in locis, in quibus non est promulgata, item Regulæ Cancellariæ in provinciis non promulgantur, & tamen secundùm earum præscriptum, causæ omnes definiuntur, Navarr. c. l. n. 19. Azor cit. c. 3. q. 3. Tum quia quando summi Pontifices, pro rei, quę constituitur, qualitate & exigentiâ, necessarium esse putant promulgationem in singulis provinciis vel Diœcesibus, id solent exprimere, ergo signum est, ordinariè & extra casus speciales, illas particulares promulgationes non requiri. Tum denique si ad valorem legis civilis latæ non pro pluribus, sed pro una tantùm integra provincia vel regno, sufficit una promulgatio facta in Curia Principis, cur non sufficiat promulgatio Legis Canonicæ in Curia Romana pro tota Ecclesia, quæ non minorem, sed potiùs maiorem unionem habet cum suo Capite visibili, nempe S. Pontifice, quàm unum regnum aut Provincia cum suo Rege aut Principe. Ratio autem congruentiæ est, quia S. Pontifex non solet vagari per provincias, sicut Reges & Imperatores, sed Romæ fixam sedem habet, & ideo Romana Curia est aptus & sufficiens locus ad promulgandas leges pro universa Ecclesia, tum propter maiorem Ecclesiæ unitatem, maiorémque obedientiam Vicario Christi debitam, tum etiã, ne leges Pontificiæ ab Episcopis dependere videantur, Suar. c. l. n. 6. & 7.

XXXIII. Ad alterum quod attinet, nempe quòd leges Pontificiæ statim obligent, post promulgationem Romæ factam, non exspectato bimestri spatio, probatur, tum quia Authentica illa Juris civilis, sicut quoad priorem partem, nempe quoad promulgationem faciendam in singulis provinciis, non est acceptata à Jure Canonico: ita nec quoad posteriorem sive dilationem duorum mensium, nam hi computandi sunt à die promulgationis factæ in unaquaque Provincia, ergo quando in uno tantùm loco fit promulgatio, non censentur obligare leges post duos primùm menses. Idque stylus & praxis Curiæ Romanæ confirmat, in qua transgredientes Constitutiones Pontificias rite promulgatas, etiam ante duos menses elapsos, post promulgationem puniuntur, non solùm qui confitentur, vel probantur scivisse illarum promulgationem, sed etiam qui non probant, se justè illas ignorâsse, quia præsumitur, eos scire, teste Navarr. c. l. q. 4. n. 18. Tum quia respectu remotissimarum provinciarum, tempus duorum mensium non sufficit, ut promulgatio legis Romæ facta in notitiam veniat, Suar. cit. c. 15. n. 17. & seq.

Itaque Leges seu Constitutiones Pontificiæ, statim ac promulgatæ sunt in Curia Romana, quantum est ex se, ubique terrarum vim obligandi habent, ita ut re ipsâ & actu statim obligent præsentes & vicinos, non exspectato duorum mensium spatio; absentes verò & remotos, post tempus moraliter necessarium & sufficiens, ut lex promulgata in eorum notitiam devenire possit, spectatâ distantiâ locorum à Curia, in qua facta fuit promulgatio, quia lex humana, sicut non potest obligare ad impossibile, ita nec potest obligare modo impossibili; cùm enim lex non obliget, nisi mediante notitiâ, impossibile autem sit, ut lex alicubi publicata statim perveniat in notitiam subditorum distantium, sive in remotis locis degentium, per consequens impossibile est, ut hi statim eiusmodi lege obligentur, priusquam sciant, illam esse promulgatam. Idque sumitur ex c. 1. §. nec obstaret. de concess. præbend. in 6. ubi dicitur, *lex seu constitutio & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minimè debuissent*, Navar. c. l. n. 21. & 22. Suar. l. 3. de legib. c. 17. n. 6. & seqq.

XXXIV. Porrò Regula illa allata ex c. 1. de novi oper. nuntiat. vel habet tantùm locum in causis judicialibus, quæ in foro Ecclesiastico, secundùm leges civiles, decidendæ sunt, quando Jure Canonico nihil statutum reperitur; non verò applicari potest ad modum promulgandi & ferendi leges, quia hic perti-

pertinet ad summam & propriam potestatem S.Pontificis, ideóque non est illa generalis regula ad hunc casum extendenda. Vel tunc standum est dispositione Juris civilis, quando Jus Canonicum, nec scriptũ, nec consuetudinarium diversum statuit. hîc tamen praxis & consuetudo Curiæ Romanæ contrarium observat, teste Navar.c.l.n.20. quamvis nec scriptum Jus Canonicum extet, ut notat Azor c.l. Vel deniq; Jus civile servandum est, deficiente Jure Canonico, in rebus temporalibus, non autem in merè Ecclesiasticis & Spiritualibus, Salas cit.dis.12.sec.2.n.13. Neque obstant alia jura seu Canones, qui in contrarium adferri solent, nam inprimis in c. cùm infirmitas 13. de pœnit. & remiss. solùm quoad incurrendam pœnam, per quam Medici non monentes infirmum de accersendo Medico spirituali arceantur ab ingressu Ecclesiæ, requiritur, ut constitutio illa à Prælatis Ecclesiæ fuerit publicata, quod non requireretur, nisi id specialiter cautum fuisset, Navarr. in cit. Concil. n.21. h.t. Item in c.ult. ne Clerici vel Monachi &c. assignatur tempus duorum mensium non ad complendam legis obligationem, sed pro sufficiente admonitione ad incurrendam censuram, ideóque etiam post longissimum tempus à promulgatione illius legis, requiruntur illi duo menses ad contrahendam excommunicationem: sicuti etiam in c. noverit 49. de sent.excommun. requiruntur duo menses, non propter legis promulgationem, sed pro sufficiente admonitione ad incurrendam contumaciam. In c. 1. verò de præbend. in 6. nulla fit mentio duorum mensium, sed in genere dicitur, *nisi post tempus, infra quod ignorare minimè debuissent*, adeóque de eo solùm tempore est sermo, quod ex rei natura ad inducendam obligationem legis humanæ requiritur, Suar. cit. l. 4.c.15.n.16.

Denique nihil prorsus huc facit text. in c. ult. d.18. ex quo gl. in c.2.v. non probatur. d.82. probare vult, leges Canonicas non obligare, nisi post 6. menses: sed sine ratione ac jure; nam in cit.c. ult. sex mensium spatium assignatur, non ad promulgandas leges Canonicas, sed ad pleniùs instruendam plebem, ut nimirum intra hos menses singuli Episcopi universum Clerum & plebem convocent, ut coram eis referant omnia, quæ eodem anno in Concilio provinciali acta vel definita sunt, ut patet ex illo c.cit. Suar. c.l.n.15. Neque verò id nimis grave est, quod Constitutiones Pontificiæ semel rite promulgatæ, statim etiam extra Romam, ubique locorum, vim obligandi habeant, quia in effectu non obligant, nec quoad culpam, nec quoad pœnam eos, qui bonâ fide & absque culpa, illas esse legitimè publicatas, ignorant, etsi contra fecerint, Azor. c.l. in respons. ad 3. & patet ex supra dictis.

Cæterùm decreta & Constitutiones Concilij Universalis à Papa approbati publicari debent, & statim obligant post promulgationem, sicut suprà de legibus Pontificiis dictum est.

XXXV. Similiter Constitutiones seu leges, quas inferiores Principes & Magistratus, sive Ecclesiastici, ut Episcopi, aliíque Prælati Papâ inferiores; sive seculares, ut Duces aliíque Principes, vel Civitates ferunt pro uno tantùm populo, provinciâ vel diœcesi aut civitate, statim obligant, ac promulgatæ sunt, unicâ solemni publicatione factâ in Curiâ Principis, vel in Ecclesia Matrice, vel in alio loco, secundùm morem patriæ vel regionis, consueto, nisi aliud in ipsa lege exprimatur. Hostiens. in summa. h. t. n. 14. Suar. l.3. de legib. c.16.n.7. & l.4.c.15.n.8. & alij communiter. Ratio est, quia cùm inferiores Principes & Magistratus non adeò amplam & latè patentem habeant Jurisdictionem, sufficit una promulgatio legum in uno loco: & cùm Jure positivo communi nihil reperiatur præscriptum de huiusmodi legibus & statutis, (nam authentica supra citata loquitur solùm de Constitutionibus Imperatoriis) ideo censendæ sunt obligare, quando ex naturâ rei possunt: spectatâ autem rei naturâ, possunt obligare, quàm primùm in præcipuo loco sunt promulgatæ, ex quo facilè per totum reliquum territorium eorum notitia evulgatur.

XXXVI. Quæritur 3. quando obligent, sive effectum habeant leges irritatoriæ contractuum, vel aliorum actuum? Resp. leges non tantùm Cæsareæ, sed etiam Pontificiæ, si irritent contractum, vel alium actum, qui jure divino & naturali alioquin est validus, plerumque non quidem stricto jure, sed ex æquitate & benigna interpretatione, non priùs effectum habere censendæ sunt, quàm si in singulis provinciis aut diœcesibus promulgatæ sint, vel saltem aliâ viâ communiter sciantur, Molin. tract. 2. de just. dis. 395. Salas tract. de legib. dis. 12. sec. 2. n. 11. & s. 4. in fine. Laym. l.1. Theol. moral. tract. 4. c. 2. n.7. Ratio est, quia alioquin eiusmodi leges magis obessent communi bono Reipubl. quàm prodessent, & in multorum detrimentum cederent. v.g. si statueretur nova lex irritans matrimonium inter consanguineos in quinto gradu, gravia incommoda sequerentur, si lex illa, post generalem promulgationem in Curia Romana factam, ubique locorum effectum sortiretur, etiam in illis provinciis, in quibus nondum est particulariter promulgata, vel necdum eius communis notitia haberi potuit, multi enim etiam, qui ex invincibili ignorantia contraxerunt matrimonium in tali gradu, deberent, cum magno scandalo & damno suo, ab invicem separari, cùm lex irritans contractus, non tantùm erga scientes, sed etiam ignorãtes vim habeat, ut infrà dicetur. Aliud exemplum habetur in Concil. Trident. sess. 23. c.15. de reform. ubi requiritur, ut sacerdos expositus ad audiendas confessiones sit approbatus ab Episcopo, alioquin absolutio sacramentalis non valet.

Excipiuntur illæ Pontificiæ leges irritantes, quę versantur circa beneficia Ecclesiastica, professionem Religionis, vel similes res aut actus, in quibus Papa liberam habet potestatem disponendi vel dispensandi, hæ enim statim post promulgationem in Curia Romana, ubique vim & effectum habent, Suar. l. 5. de legib. c. 33. n. 7. Salas & Laym. cit. locis.

§. V.

An obligent Leges seu Constitutiones usu non receptæ?

Solet frequentissimè, cùm quæritur, cur hæc vel illa lex seu Constitutio, sive in Corpore Juris extet, sive extra illud, in pluribus locis, non observetur, responderi, quia non est usu recepta sive acceptata,

ptata, videndum igitur, an talis exceptio contra Constitutiones seu leges Canonicas, vel etiam Civiles obiici possit, & admittenda sit?

XXXVII. Quæritur 1. an leges seu Constitutiones Canonicæ, post promulgationem, statim obligent subditos ad illas acceptandas? *Resp.* Pontifex non tantùm potest obligare fideles ad acceptandas suas leges legitimè & sufficienter promulgatas, sed etiam Constitutiones Pontificiæ seu Canonicæ ritè publicatæ actu obligant fideles ad eas acceptandas, ita ut primi, qui ab initio illas non servant, peccent, eas non recipiendo, & in usum deducendo, nisi legitimam causam allegare possint, cur illam non observent, Suar. l. 4. de legib. c. 16. n. 4. & est Theologorum sententia magis recepta, & per se loquendo, absolutè vera, quam novissimè etiam tenet, & fusè probat Fagnan. in c. 1. inf. de treuga & pace n. 48. & seqq. Probatur utraque pars, quia ad hoc, ut subditi obligentur ad acceptandam legem, duo requiruntur ex parte legislatoris, potestas & voluntas, prout sumitur ex c. cùm super. 23. de offic. deleg. Et inprimis quod ad potestatem attinet, supremus legislator habet potestatem ferendi legem absque consensu subditorum, l. 1. ff. de constit. princ. §. sed & quod Principi, Instit. de jure nat. gent. &c. & potestatem etiam habet obligandi & cogendi subditos ad illius observationem, l. leges. 7. ff. de legib. & per consequens etiam ad illius acceptationem c. 1. ad finem. d. 20. alioquin potestas legislativa esset planè inefficax, & eludi ac enervari posset à subditis, si legum obligatio & observatio à libero eorum consensu & acceptatione dependeret. Idque confirmatur, quia subditi subiiciuntur foro Iudicis sui, etiam inviti, & non consentientes; quia judicium redditur in invitum, l. inter stipulantem 83. §. 1. ff. de V. O. ergo neque consensus subditorum requiritur, ut legibus obligentur; quia forum sortiri, & statutis ligari pari passu procedunt, c. 2. h. t. in 6. Fagnan. c. l. n. 50. Quòd autem S. Pontifex habeat supremam potestatem ferendi leges, sine consensu & acceptatione populi Christiani, probatur, quia ea potestas soli Petro, & eius successoribus à Christo immediatè data fuit, Matth. 16. *quodcunque ligaveris super terram*, & Joan. 21. *pasce oves meas*, & quidem absolutè, & non sub conditione, si populus acceptaverit, vel consenserit, alioqui potestas eius non esset absoluta & efficax; & ludibrio fieret, debitóque frustraretur effectu, ut dicitur in c. commissa 35. de elect. in 6. Ratio est, quia hanc potestatem Papa non accepit per electionem à populo, ergo independenter ab eius acceptatione obligant Constitutiones Canonicæ. Accedit, quòd si lex non posset obligare, nisi populo consentiente, populus esset simul legislator cum Papa, quod absurdissimum esse colligitur ex c. Ecclesia 10. h. t. Itaque certum est, Papam habere absolutam potestatem ferendi leges, & obligandi ad eas acceptandas, independenter à consensu populi, ut colligitur etiam ex c. cuncta 17. ibi, *sine ulla synodo praecedente*, caus. 9. q. 3.

Sed neque alterum, scilicet voluntas obligandi ad acceptandas & servandas leges deest in legislatore, quia quando verba legis sunt simpliciter præceptiva, tum lex absolutè obligationem & necessitatem imponit, & non tantùm sub conditione, si subditi velint acceptare, aliàs esset consilium potiùs, quàm præceptum, c. quisquis 3. caus. 14. q. 1. voluntas enim legislatoris præcipuè ex verbis legis colligitur, l. Labeo 7. §. id Tubero. ff. de Supell. legat. ergo quando legislator fert legem absolutè aliquid præcipientem vel prohibentem, censetur velle obligare subditos ad eam servandam & acceptandam, nisi aliud exprimat; vel ex aliis coniecturis de contraria voluntate appareat, ideóque etiam Principes subditos pœnis cogunt, ad executionem legis, c. non frustra 18. c. 23. q. 5. c. ut Clericorum 13. de vita & honest. Cleric. neque cùm lex ab initio promulgatur, si subditi allegarent, se legem non servâsse, eò quòd illam non acceptârint, audirentur, sed propter hoc ipsum punirentur, quòd legem non servârint, nec observando acceptârint; cùm igitur & potestas, & voluntas sit in Papa, vel alio legislatore supremo obligandi subditos ad observandas & acceptandas leges, sequitur, quòd subditi vi legis, postquam ea sufficienter promulgata est, statim sint obligati eam servare & acceptare, alioquin peccant, nisi justa causa eos excuset. Confirmatur, quia acceptatio legis est effectus ipsius legis, eámque subsequitur, sicut actio obligationem, quæ idcirco mater actionis dicitur, l. licèt 42. §. ea obligatio. ff. de procurat. gl. in l. 1. V. justitia. ff. de just. & jur. ac proinde impossibile est, ut acceptatio necessariò requiratur ad producendam obligationem legis, quia acceptatio præsupponit legem jam in suo esse constitutam & obligantem, tanquam suam causam, ideo enim acceptanda est lex à subditis, quia obligat eos ad acceptationem illius, adeóque obligatio legis præcedit ipsam acceptationem, tanquam causa suum effectum, & per consequens non potest esse conditio necessaria ad producendam obligationem legis; Suar. l. 3. de leg. c. 19. n. 5.

Et ita decisum esse in Rota Romana, nempe quòd in Constitutionibus Papæ, qui immediatè habet potestatem à Deo, non sit necessaria acceptatio inferioris, refert Fagnan. c. l. n. 55. Neque obstat, quòd in c. in istis 3. §. leges. d. 4. dicitur, *leges instituuntur, cùm promulgantur; firmantur, cùm moribus utentium approbantur*: nam leges firmantur moribus utentium, non quòd tunc incipiant obligare, cùm ipse usus legis ex obligatione descendat, eámque supponat, sed quia maiorem quandam firmitatem seu stabilitatem acquirunt leges ex ipso usu, ita ut postea non ita facilè per contrariam legem vel consuetudinem possint abrogari, arg. l. minimè 23. ff. de legib. Suar. c. l. n. 9.

XXXVIII. Cæterùm quod dictum est de Constitutionibus Pontificiis, eas obligare independenter ab acceptatione populi, idem cum proportione est dicendum de legibus & statutis Episcoporum, aliorúmque Prælatorum Papâ inferiorum, ut docet Suar. l. 4. de legib. c. 16. n. 2. & 3. nam quamvis Episcopi, aliique Prælati huiusmodi Ecclesiastici probabiliter jurisdictionem habeant, non immediatè à Deo, sed à S. Pontifice, qui eam etiam augere, vel minuere & limitare potest; non tamen eam accipiunt à populo, unde nec ab eiusdem acceptatione vel consensu pendet legum, quas ferunt, vis & obligatio.

XXXIX. Quæritur 2. an lex sive constitutio Canonica non recepta ab initio, tollatur per non usum

usum vel desuetudinem, Ita, ut obligare desinat? Resp. si lex sive Constitutio Canonica legitimè promulgata, à tota communitate, vel maiore eius parte, ex rationabili causa, non fuit recepta, nec observata, tandem desinit obligare, etsi fortè ab initio culpabiliter non fuerit acceptata, Suar. l. 4. de legib. c. 16. n. 9. & alij DD. communiter. Ratio est, quia per contrariam consuetudinem vel desuetudinem, seu non usum potest lex etiam usu recepta abrogari, ut non ampliùs obliget, c. ult. infrà de consuet. ergo faciliùs potest abrogari, priusquam recepta est, cùm ante acceptationem sive usum, lex nondum habeat tantam firmitatem, quantam postea, postquam recepta & usu confirmata est, iuxta cit. c. in istis. §. leges. d. 4. Idque usus & praxis Ecclesiæ confirmat.

XL. Porrò ut desuetudo sive non observantia, seu non acceptatio legis prævaleat contra legem Canonicam, non requiritur certum tempus, sive interveniat scientia S. Pontificis seu Legislatoris, sive ignorantia, sed sufficit repugnantia populi per actus contrarios in numero sufficiente, iuxta arbitrium prudentûm: quia licèt Princeps ignoret subditorum non usum, sive illos non observare legem à se latam, semper tamen censetur habere actualem voluntatem non obligandi contra morem seu usum, arg. c. 1. de consuet. in 6. & nullum est jus præscribens certum tempus. Illud tamen est discrimen, quòd quando Princeps scit, legem non esse receptam à maiore parte populi, & non observari, idque dissimulat, nec contradicit, cùm posset, statim post nonnullos actus contrarios toleratos, censetur legem tacitè revocâsse, tanquam subditis difficilem & incommodam. At verò quando Princeps id ignorat, requiritur maius tempus, tantum nimirum, quantum prudentûm arbitrio sufficit, ut censeatur lex facta populo inutilis, & consequenter justè præsumatur virtualiter & tacitè à Papa vel Principe esse revocata, Suar. c. l. n. 11. & 12. quamvis probabile etiam sit, quòd hoc casu, quo, ignorante Papâ, lex Canonica non est recepta, determinatum tempus saltem 10. annorum requiratur, per quod non sit usu recepta, nec observata, ut docet Navarr. in Consil. 1. q. 5. n. 24. h. t. Azor l. 5. c. 4. q. 4. Laym. cit. c. 3. n. 4. etsi enim ad legem Ecclesiasticam usu jam receptam, viâ præscriptionis, abrogandam requiratur communiter tempus 40. annorum, de quo infrà tit. 4. minus tamen tempus, adeòq; spatium 10. annorum videtur sufficere ad abolēdam legem Ecclesiasticam non receptam, quippe quæ nondum ita confirmata, & roborata est, sicut lex jam acceptata. Fagnanus tamen. in cit. c. 1. de treuga & pace n. 67. putat, quòd lex Ecclesiastica non recepta initio, non tollitur per non usum, nisi tempore 40. annorum, sive Princeps id sciat, sive ignoret, eò quòd obligatio legis jam sit orta ante eiusdem acceptationem, adeòque non agitur de vinculo legis impediendo, sed potiùs de eo tollendo, & ipsius legis abrogatione: secus tamen fit in legibus civilibus, in quibus sufficit spatium 10. annorū, vel si non usus non sit cōtra, sed præter legem, Fagnan. ibid. n. 68. & 69. Verùm etsi lex Canonica non recepta ab initio obligaverit, nihilominus tamen ad abrogationē eiusdem minus tempus requiritur, quàm si usu approbata & confirmata fuisset.

XLI. Hinc infertur 1. quòd ea decreta Concilij Tridentini, quæ novum jus inducunt, & aliæ cōstitutiones Pontificiæ seu Canonicæ, quæ in Diœcesibus hactenus non sunt receptæ, vel in praxin deductæ, ibi non obligent, non præcisè, quia non sunt receptæ ab initio, sed quia jam per desuetudinem, sive non usum longi temporis sunt sublatæ, ut saltem hic & nunc non ampliùs obligent, Laym. cit. c. 3. n. 4. ubi tamen monet, ut Episcopi decreta, quæ ad morum reformationem spectant, & hactenus in suis diœcesibus non sunt recepta, ultro in observationem deducere conentur.

XLII. Infertur 2. etsi fortè primi, qui legem Pontificiam vel Diœcesanam latam, & sufficienter promulgatam non receperunt nec observârunt, peccârint: nisi justam causam habuerint non acceptandi: successores tamen eorum, illam non observando, non peccant, quia postquam talis lex longo tempore in diœcesi non est unquam recepta & observata, existimare possunt illam per non usum titulo præscriptionis esse abrogatam, Laym. c. l.

XLIII. Infertur 3. Episcopi, præsertim Metropolitani, ex officio tenentur novas Constitutiones Pontificias in Diœcesibus promulgare, & curare, ut illæ observentur, saltem postquam ex Curia Romana authenticè ipsis transmissæ fuerunt, Laym. c. l. n. 2.

XLIV. Quæritur 3. an etiam leges civiles obligent independenter ab acceptatione populi? Resp. 1. Supremus Princeps habens absolutam & independentem potestatem, potest obligare subditos ad legis observationem, etiam ante acceptationem eorum, si exprimat, se velle obligare, Suar. l. 3. de leg. c. 19. n. 4. 6. & 7. Ratio est, quia populus potestatem suam absolutè & simpliciter, absque limitatione, transtulit in Principem, ut ex ordinario modo regiminis constat, ergo qui habet absolutam potestatem ferendi legem, habet etiam potestatem ad obligandum subditos, ut acceptent & observent legem, alioquin inefficax & inutilis foret illa potestas, ut suprà etiam dictum. Aliud est, si Princeps à populo accepisset limitatam potestatem, ita, ut leges vim non haberent obligandi, nisi acceptarentur, tunc enim certum est, requiri populi acceptationem, Suar. c. l. n. 6.

XLV. Resp. 2. probabilius est, legem latam à legislatore habente absolutam potestatem obligare independenter à consensu populi, & antequam populus illam acceptet, etiamsi Princeps id non exprimat, Suar. c. l. n. 7. & 8. & est communior sententia Theologorum. Probatur iisdem rationibus, quibus id suprà de legibus Canonicis probatum est, nam lex operatur, non ex voluntate populi, sed Legislatoris: & Principes cogunt ad legis observantiam eorum transgressores, nec admittunt excusationem subditorum, quòd legem non servaverint, quia recepta non fuerit: ac denique quia sequeretur, quòd subditi passim possent reijcere leges sine culpa, unde gravissima incommoda orirentur. Quòd si lex de facto non fuit acceptata à tota communitate, vel maiore eius parte, & transiit sufficiens tempus, ut arbitrio prudentûm censeri possit promulgatio illius legis inutilis, cuiusmodi saltem in legibus civilibus est tempus longum sive decennium, tunc desinit obligatio legis, ut patet etiam ex suprà dictis.

XLVI. Excipi tamen debet 1. Si maior pars communitatis de facto legem non servet vel recipiat, alij

alij poterunt licitè, & sine peccato, se maiori parti conformare, etiamsi tempus sufficiens ad abrogandam legem nondum expletum sit, quia non videtur Princeps velle obligare paucos, quando pleriq; non observant legem, & datur justa causa excusationis; nam lex, cùm sit commune præceptum, communiter observari debet, Navarr. in Consil. 1. q. 5. n. 24. h. t. Suar. cit. c. 19. n. 13. Laym. cit. c. 3. n. 3. ubi ait, idem dicendum de lege Pontificia, si in propria diœcesi non sit promulgata, neque usu recepta à maiore parte communitatis.

XLVII. Secundò, si lex sit nimis dura, & gravis, & talis communiter à populo seu Republ. judicetur, probabile est, populum non obligari ad acceptandum, & excusari à peccato eos, qui incipiunt legem non servare, quia tunc probabiliter præsumitur, vel Principem ignorare difficultatem, vel legem proposuisse, non cum intentione absoluta obligandi, sed solùm experiendi, quomodo populus se accommodet in tali lege recipienda, Suar. c. l. n. 12. ubi tamen addit, quòd in rigore juris aliud videatur dicendum, si lex non sit iniusta, etsi dura.

XLVIII. Porrò fundamentum contrariæ sententiæ, quæ asserit, ut lex obliget, requiri acceptationem populi, quam tenet Navarr. c. l. q. 5. n. 23. Azor c. l. q. 1. & plerique Canonistæ & Legistæ, aliud non probat, quàm moribus legem firmari, ita ut firmiter ac stabiliter non obliget, nisi interveniente acceptatione populi, quia si non observatur, nec recipitur per longum tempus, tandem fit, ut legis obligatio desinat, ut ex dictis patet. Et sic explicari etiam debet text. in l. de quibus 32. ff. de legib. ubi dicitur, *cùm ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant, quàm quod judicio populi receptæ sunt*: quia nimirum legum obligatio stabilitur per acceptationem & usum: non tamen leges ab usu vel acceptatione vim obligandi accipiunt. Vel etiam dici potest, ibi sermonem esse de legibus latis eo tempore, quo populus Romanus habebat potestatem, ut sinè illius consensu leges non statuerentur.

Denique falsum etiam est, leges populo ferri & promulgari eâ tacitâ conditione, si ab ipso acceptatæ fuerint: nam verba legis, universim loquendo, sunt præceptiva, præceptum autem absolutè datum non obligat sub conditione, si subditus velit illud acceptare, sed absolutè imponit necessitatem, sive obligationem exequendi, quod præcipitur.

§. VI.

An leges, seu Constitutiones Canonicæ, vel Civiles obligent etiam ignorantes?

XLIX. Assertio 1. Lex sive Constitutio, etiam postquam sufficienter & legitimè promulgata est, & post illud tempus, quo publicè innotescere potuit toti Communitati, non obligat ignorantes nec ad pœnam: modò non sit ignorantia affectata, crassa & culpabilis, sed justa seu probabilis, invincibilis & inculpata, prout sumitur ex c. 2. h. t. ubi ratio, cur » lex novum aliquid statuens, non ad facta præteri- » ta seu antecedentia extendatur, sed ad futura tan- » tùm, ista redditur, ne detrimentum ante prohi- » bitionem (legis scilicet) vel eius præceptum igno- » rantes incurrant, quod eos, si postea deliquerint, di- » gnum est sustinere, gl. ibid. in casu. & Abbas n. 6. Idem habetur in c. 1. de concess. præbend. in 6. ubi dicitur, *quòd lex seu Constitutio & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem.* Ratio est, quia cùm lex sit præceptum rationale, nemo potest, aut tenetur illi parere, si ipsi sinè sua culpa non sit cognita: nam ignorantia tollit voluntarium: ubi autem voluntarium non est, nulla culpa est, & consequenter neque pœnæ locus esse potest, cùm culpa & pœna sint correlativa, ut colligitur ex cap. satis. 7. dis. 56. *Et rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit*, cit. c. 2. in princ. h. t. *Et sinè culpa non est aliquis puniendus*, reg. jur. 23. in 6. quod tamen limitari debet, nisi causa subsit, nam ex causa legitima potest quis privari, etiam sinè culpa, jure suo; præsertim ob bonum publicum, quod cùm sit universalius & præstantius, præferri potest ac debet bono privato, gl. in cit. c. 2. v. culpâ caret, & ibid. Abb. n. 2. & 3. h. t.

L. Aliud verò dicendum est de lege irritante aliquem actum, nam illa obligat, postquam sufficienter promulgata est, ita ut communiter sciri possit, etiam invincibiliter ignorantes. v. g. lex si præscribat certam formam contractui, ita ut eâ non servatâ, sit irritus, tum si quis talem contractum inivit contra illam formam, etsi bonâ fide, & per ignorantiam etiam inculpabilem, contractus erit invalidus, quamvis talis à culpa & pœna legis immunis sit. Ratio est, quia irritatio actûs propriè non est pœna, quæ supponit culpam, sed damnum, quod ex legitima causa, etiam ab ignorante bonâ fide, & invincibiliter, sustineri debet, Abb. in cit. c. 2. n. 5. h. t. Azor p. 1. l. 5. c. 3. q. 9. & alii DD. communiter in cit. c. 2.

LI. Assertio 2. præterea ut animarum pe- » riculis obvietur, Jure Canonico constitutum & » declaratum fuit, sententiis per statuta quorum- » cunque Ordinariorum prolatis non ligari igno- » rantes, dummodo eorum ignorantia non fuerit » crassa aut supina, ita habetur in c. 2. in princ. h. t. » in 6. Ubi sermo est de sententiis, quæ ligant animam, sive de censuris Ecclesiasticis, juxta gl. ibid. v. sententiis, & quidem præcipuè & ex instituto, non de censuris Pontificiis, sed de iis, quæ per statuta Episcoporum, aliorúmque Prælatorum inferiorum feruntur, quia *statuti* nomine propriè ac strictè sumpto, plerumque non comprehenduntur Canones sive leges universales Juris communis, quæ ab omnibus sciri & custodiri debent, gl. in cit. c. 2. V. statuta h. t. in 6. sed statuta solùm particularia sive Diœcesana, de quibus in cit. c. duntaxat quæstio mota fuit: hæc enim cùm, postquam in Diœcesibus promulgata sunt, citiùs in notitiam omnium diœcesanorum deveniant, ideo videbantur illa minùs probabiliter ignorari posse, quàm Constitutiones, & decreta Pontificia Romæ de novo edita: nihilominus tamen hîc deciditur, quòd si statutum v. g. sit in aliqua Diœcesi, ut si quis furtum commiserit, vel iniustè quid acceperit, & non restituerit, excommunicatus sit, talis censura non obliget ignorantes, nisi ignorantia fuerit crassa aut supina. Idem quoque dicendum est, si censura lata sit per Constitutiones seu Bullas Pontificias aut Canones Generales Juris com-

communis, quòd ea non liget, nec afficiat probabiliter ignorantes, etsi id in hoc c. non sit expressum; nihil tamen obstat, quo minùs nomen *statuti* hoc loco latè accipiatur, ita ut etiam Constitutiones Pontificias comprehendat, quia sub nomine *Ordinarii* etiam Papa continetur, cùm sit Ordinarius Ordinariorum, Laym. in cit. c. 2. n. 2. h. t. in 6.

LII. Quin imò non tantùm ij, qui statutum particulare, vel Canonem aut legem Ecclesiasticam generalem secundùm se ignorant; sed etiam qui censuram tali statuto vel Canoni seu legi annexam esse, ignorant, illam non incurrunt, ut docet Suar. dis. 4. de censur. n. 5. 9. & 19. Molin. tract. 5. de Iustit. dis. 71. n. 9. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 5. p. 1. c. 5. n. 7. Ratio est, quia quamvìs regulariter, si quis sciat, opus secundùm se statuto vel lege esse præceptum, vel prohibitum, & contra statutum vel legem agat, non excusetur à pœna, saltem ordinaria, etsi nesciat, illam esse pro tali delicto impositam: si tamen scienter transgrediatur statutum vel legem Ecclesiasticam, nesciat tamen excommunicationem, vel aliam censuram ei esse annexam, is illam non incurrit: quia censura non incurritur, nisi propter inobedientiam & contumaciam, ac virtualem contemptum auctoritatis Ecclesiasticæ: at qui ignorat, Ecclesiam aliquid præcepisse, vel prohibuisse sub censuræ comminatione, non potest censeri contumax erga Ecclesiam, nec eius auctoritatem contemnere, qui enim ignorat, non contemnit, l. si ignorans 50. ff. locati, ergo non potest incurrere censuram. Confirmatur, tum quia Jure Canonico generatim definitum est, *sententiis, sive censuris per statuta Ordinariorum prolatis non ligari ignorantes*, cit. c. 2. quod cùm sit decretum favorabile continens beneficium juris, latè intelligendum est, salvâ verborum proprietate, nempe ut tametsi aliquis statutum vel legem sciat, si tamen sententiam seu censuram ei annexam esse ignoret, eâ non ligetur. Tum quia censura est pœna medicinalis, qualis non esset, si etiam ab ignorantibus incurreretur, non enim tunc prodesset, sed tantùm obesset, Laym. cit. c. 5. n. 8. & colligitur ex cit. c. 2. ibi. *ut animarum periculis obvietur.*

Excipi tamen debet, nisi ex crassa seu supina negligentia, quis ignoret, censuram esse statuto vel legi annexam, tunc enim etiam censurâ ligabitur, cit. c. 2. cuiusmodi ignorantia est, si quis occurrente dubio vel suspicione, an non opus aliquod sub Ecclesisstica censura sit prohibitum, nullâ aut pene nullâ factâ inquisitione, illud exequatur, talis enim virtualiter & interpretativè censetur Ecclesiam, eiúsque prohibitionem sub censura contemnere: multò minùs excusat ignorantia affectata ab incurrendis censuris per legem vel statutum latis, ut si quis ideo velit nescire legem, vel eius pœnam, ne illâ ligetur, Laym. cit. c. 5. n. 8. Barb. in cit. c. 2. n. 8. h. t. in 6.

LIII. Porrò ante legitimam promulgationem legis, & elapsum tempus duorum mensium in legibus Imperialibus sive Cæsareis, juxta Auth. ut factæ novæ constitutiones, §. *Sancimus*, collat. 5. vel tempus arbitrarium, quod scilicet juxta locorum distantiam, aliásque circumstantias, moraliter necessarium & sufficiens videtur, ut lex subditis innotescere possit, in legibus seu Constitutionibus Pontificiis, & inferiorum magistratuum, iuxta dicta supr. n. 33. & 35. intra hoc, inquam, tempus, allegans ignorantiam legis sive Constitutionis, non tenetur illam probare, cùm lex nondum legitimè promulgata ab omnibus subditis sciri non possit, nec obliget, c. 1. de postul. Prælat. & ibi gl. V. publicè promulgaverit, Azor p. 1. l. 5. c. 3. q. 1. & alii DD. communiter. At verò post sufficientem promulgationem legis vel statuti, si quis in foro externo alleget ignorantiam illius, id probare debet, alioquin non excusatur à culpa vel pœna legis, quia tunc non jam ignorantia, sed scientia legis, quæ publicè promulgata est, præsumitur, Abb. in c. 2. n. 8. h. t. Sanch. l. 9. de matrim. dis. 32. n. 4.

LIV. Nec obstat, quòd *ignorantia præsumitur, ubi scientia non probatur*, reg. jur. 47. in 6. quia scire est quid positivum, ignorare verò negativum sive privativum, atqui non ei, qui negat, sed qui affirmat, imponitur onus sive obligatio probandi, l. 2. ff. de probat. l. actor 23. C. eodem. Nam respondetur, regulam illam fallere 1. si quis ignoret ea, quæ publicè gesta sunt, circa illa enim præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia: sicut vice versâ, circa ea quæ fiunt occultè, præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, gl. in cit. reg. V. præsumitur ignorantia. Et hinc allegānti ignorantiam legum, quæ publicè promulgatæ sunt, fides non habetur, cit. c. 1. & ibi gl. v. allegans de postul. Prælat. nisi ex probabilibus coniecturis, sive semiplenè probantibus verisimilem reddat suæ ignorantiæ allegationem, v. g. ostendendo, se fuisse absentem à loco, ubi lex promulgata & observata fuerat: & tunc ei in supplementum probationis, & ad plenam ignorantiæ probationem, juramentum à Judice deferri poterit, spectatâ qualitate personæ, allegantis ignorantiam, & qualitate ipsius ignorantiæ & facti, ut colligitur ex c. ult. qui matrim. accus. poss. ibi. *cùm rationabiliter præsumatur, quòd denunciationem publicè factam idem existens in ipsa diœcesi minimè ignoravit &c.* & paulò pòst, *nisi proprio firmaverit juramento* &c. gl. in c. 2. V. non probatur dist. 82. Abb. in cit. c. 2. n. 9. h. t. Felin. ibid. n. 11. Molin. tract. 5. de just. dis. 71. n. 3. nam ea, quæ occulta sunt, & in animo consistunt, aliter probari, vel confirmari non possunt, quàm per juramentum, juxta regulam communiter receptam, quam tradit gl. in c. si verò aliquis 4. v. propriâ manu de sent. excommunic. 2. nemo præsumitur ignorare factum proprium, vel illius esse oblitus, prout sumitur ex c. ab excommunicato 41. in fine inf. de rescript. & ibi gl. v. de facto suo: nisi factum sit antiquum, quòd jam dudum præteriit, tum enim ob temporis diuturnitatem, etiam in facto proprio præsumitur ignorantia, Mascardus de probat. conclus. 879. n. 40. & 41. 3. in iis, quæ aliquis scire debet, quia ad eius officium pertinent, si alleget ignorantiam, eam probare debet, alioquin audiendus non est, c. innotuit 20. & ibi gl. v. ignorantiam de elect. 4. in mulieribus, militibus, minoribus 25. annis, rusticis ac simplicibus, & similibus personis faciliùs præsumitur ignorantia probabilis sive inculpabilis legis publicæ, l. regula 9. in princ. ff. de juris & facti ignorantia. l. 1. & l. quamvìs. 11. & l. ult. C. eodem. Denique multò minùs præsumi potest ignorantia juris sive legis naturalis, quæ lumine

rationis

rationis cognosci potest, si quis illam alleget, nisi probetur, eum amentem fuisse, vel infantem, vel non tam perspicui intellectûs, quin probabilis ignorantia in eũ cadere poturit alicuius legis naturalis valde obscuræ, & non nisi doctioribus cognitæ. Ut si quis contractum aliquem secundùm se iniquum & usurarium iniit, bonâ fide, in tali loco, in quo illicitus & usurarius etiam à quibusdam viris cæterâ doctis non habebatur, Molin. cit. dis. 71. n. 10. & tract. 3. dis. 9. n. 5.

§. VII.

An lex, vel statutum obliget subditos extra territorium statuentis existentes?

LV. Assertio 1. Leges vel statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habet vim obligandi subditos, si extra territorium contra illa delinquant, sed restringuntur ad limites territorii leges vel statuta ferentis, Suar. l. 3. de legib. c. 32. n. 3. » & alii DD. communiter. Quare statuto Episco- » pi, quo in omnes, qui furtum commiserint, ex- » communicationis sententia promulgatur, subditi » eius furtum extra ipsius diœcesin committentes, » non ligantur, *cùm extra territorium jus dicenti impu-* » *nè non pareatur*, id est, non parens ideo pœnam non incurrit, ita expressè habetur in c. 2. §. statuto h. t. in 6. gl. fin. ibid. Ratio est, quia nemo potest jurisdictionem exercere, adeóque nec legem ferre ultra limites potestatis sive jurisdictionis suæ, l. ult. ff. de jurisd. omn. judic. si autem superior vel legislator per legem vel statutum obligare vellet subditos, etiam extra territorium existentes, tum extenderet legem vel statutum extra limites jurisdictionis, ac potestatis suæ; nam lex sive statutum per se & directè non tendit, nec fertur in personas absolutè, sed non, nisi dependenter à territorio, vel diœcesi pertinente ad jurisdictionem legem vel statutum ferentis, cui quasi cohæret & affixum est, cùm pro illius pace & legitima gubernatione lex vel statutum feratur, ideóque jus proprium civitatis appellatur, in l. omnes populi 9. ff. de justit. & jure. sicut ergo in naturalibus nullum agens potest vim agendi extendere extra sphæram activitatis suæ: ita neque lex sive statutum potest extendere vim obligandi extra limites territorii, ad quod potestas ferendi leges vel statuta est limitata, & restricta, ideóque non potest obligare subditum extra territorium existentem, Suar. c. l. n. 4. & disp. 5. de censur. sec. 4. n. 4. Nec refert, quòd subditus etsi actu existat extra territorium domicilii, in quo degit, semper maneat subditus, dum domicilium non mutat, ergo adhuc obligabitur legibus vel statutis sui territorii, quia fundamentum & radix huius obligationis est subiectio. Nam respondetur, manere subditum quasi habitualiter sive radicaliter; non tamen actu, sive quoad usum seu exercitium, in ordine ad servandas leges vel statuta territorii, quia extra terminos & limites eius est constitutus, Suar. cit. c. 32. n. 7.

LVI. Porrò quod dictum est, subditum existentem extra territorium non obligari legibus vel statutis territorij, id limitandum, vel potiùs declarandum est, non procedere, si existens extra territorium delinquat in ipso territorio. Ut, si v.g. existens extra territorium, emissâ sagittâ, occidat hominem in territorio existentem; quia tunc etsi delictum sit inchoatum extra territorium, est tamen consummatum intra illud: adeóque ut subditus existens extra territorium non obligetur statuto illius, requiritur, ut & persona operans, & res, circa quam operatur, sive ipse actus externus sit, vel fiat extra territorium, alioquin si persona sit extra, actio verò vel res, circa quam fit operatio, sit intra territorium, poterit obligatio legis, eiúsque pœna habere locum, Suar. l. 3. de legib. c. 32. n. 8. & dis. 5. de censur. sec. 4. n. 9. nam si statutum sit affirmativum præcipiens aliquid fieri in territorio, tunc omissio eius ibi censetur fieri, ubi actus omissus fieri debuisset, ibi enim quis videtur delinquere, ubi non facit, quod facere deberet, l. qui non facit 121. ff. de reg. jur. ibi: *qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversùs ea, quæ non facit.* v.g. si in Diœcesi aliqua statutum sit latum, quo præcipitur, ne Beneficiarij à sua Ecclesia, sine legitima causa, sint absentes, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, tunc beneficiarius existens extra diœcesin obligatur tali statuto, eiúsque pœnâ, quia deliquit intra diœcesin, cùm enim in illa deberet esse præsens, iuxta c. tuæ. 11. de Cleric. non resident. ibi censetur omittere residentiam, sive non residere, ubi præsens esse sive residere deberet, Suar. cit. sec. 4. n. 8. Azor p. 1. l. 5. c. 25. q. 2. Sin autem statutum sit negativum, aliquid prohibens fieri sub pœna excommunicationis, tunc ibi censetur delictum cõmitti contra illud, ubi delictum plenè est consummatum, adeóque si in territorio, ad quod delinquens pertinet, delictum consummetur, locum habet obligatio statuti, eiúsque pœna, tametsi delinquens extra illud existat, ut in primo exemplo suprà allato, Suar. cit. c. 32. n. 8.

Hoc autem procedit, quoad pœnam censuræ, quæ non incurritur, si per legem vel statutum lata sit, v.g. in eos, qui homicidium commiserint, nisi delictũ sit consummatum (supponimus enim censuram non esse latam in attentantes tantùm homicidium, vel inchoantes) si ergo homicidium sit consummatum intra territorium, incurritur censura, etiamsi extra illud sit inchoatum, Suar. cit. sec. 4. n. 9. secus est quoad alias pœnas temporales, nam si delictum sit inchoatum in uno territorio, consummatum verò in alio, delinquens in utroque loco seu territorio sortitur forum, ratione delicti, & puniri poterit, estque locus præventioni, quia in utroque loco verè deliquit, l. 1. C. ubi de crimine agi oportet, in illis verbis, *ubi commissa vel inchoata sunt.* Abb. in c. fin. n. 25. de foro compet. Suar. c. l. de quo infrà suo loco.

LVII. Præterea quando dicitur, lege vel statuto non obligari subditos extra territorium existẽtes, id limitandum est, nisi lex vel statutum principaliter respiciat rem in territorio sitam, vel ipsius territorij commodum, tunc enim obligare potest subditos absentes, etiam quoad censuram ipsi statuto annexam. v.g. si statutum Diœcesanum sit præcipiens sub pœna excommunicationis, ut omnes Clerici singulis annis certo tempore veniant ad Synodum, Item si statutum sit prohibens ex justa causa, ne in-

colæ extra territorium exerceant mercaturam, vel ne frumentum exportent, vel quid simile. Nam quando statutum factum est in utilitatem ipsius Diœcesis seu Provinciæ, tunc obligatur subditus statuto territorij, & pœnâ ei annexâ, etiam extra illud existens, quia tunc, licèt alibi delinquat, non censetur simpliciter extra territorium delinquere, cùm in iniuriam ipsius territorij delinquat, adeóque quodammodo in illo, Suar. cit. dis. 5. de censur. sec. 5. n. 17. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 11. n. 3.

LVIII. Assertio 2. non solùm subditi extra diœcesin vel territorium existentes, sed etiam ij, qui in locis exemptis intra diœcesin sitis existunt, non obligantur legibus vel statutis territorij, quia locus exemptus in ordine ad jurisdictionem Episcopi vel Principis territorij, à quo est exemptus, æquiparatur loco extra diœcesin vel territorium sito, quamvìs enim sit in diœcesi quoad situm, non tamen est quoad jurisdictionem, Sylvest. V. excommunicatio 2. n. 12. Avila de censuris. p. 2. c. 2. dis. 2. dub. 5. & alij. Vbi tamen distinguendum est, nam vel Ecclesia sive locus est omnino ac per se exemptus, etiã quoad populum, ita ut Prælatus eius loci quasi Episcopalem jurisdictionem in eo exerceat, excluso Episcopo diœcesano: & tum talis locus exemptus intra diœcesin existens æquiparatur loco extra diœcesin sito, quia in tali loco Episcopus nec per se, nec per alium sedere pro Tribunali potest, vel judicia exercere, nec validè quidem, ut per sensum contrarium colligitur ex c. cùm Episcopus 7. de offic. ordin. in 6. ubi dicitur, *quòd Episcopus in quolibet loco ipsius diœcesis non exempto, per se vel per alium, possit pro tribunali sedere*, ergo à contrario sensu in loco exempto pro tribunali sedere non potest, nec judicia exercere. Quare si Episcopus diœcesanus statutum condat, sub pœna excommunicationis, vel alia censura, v. g. ne quis Clericorum aleis ludat, eo statuto & censurâ ei annexâ non obligantur Clerici ludentes in loco plenissimè exempto intra diœcesin sito. Vel Ecclesia seu locus exemptus non est omnino & plenissimè exemptus à Jurisdictione Episcopi diœcesani: & hoc casu subditi illius, si agant contra statutum in tali loco exempto, v. g. ludant aleis Clerici, peccant & censuram ei annexam incurrunt, quia ligantur statuto, Petr. Ancharanus in cit. c. 2. q. 2. in gl. h. t. in 6. & ibid. Philip. Francus n. 11. Suar. cit. s. 4. n. 6. Ratio est, quia quicquid per privilegium exemptionis non acquiritur Prælato talis loci exempti, intelligitur Episcopo reservatum; cùm enim privilegia exemptionis præiudicent jurisdictioni Ordinariæ Episcopi, strictè illa interpretari oportet, nec extendenda sunt de casu expresso ad alios non expressos, arg. c. cùm Capella 16. de privil. nam talia loca, v. g. Ecclesiæ & Monasteria aut Collegia Monasteriorum exemptorum, quæ populum sibi subiectum non habent, non tam per se & ratione ipsorum locorum, quàm ratione personarum privilegiatarum, quæ ibi habitant, sunt exempta: adeóque illorum exemptio non debet extendi ad subditos Episcopi in ijs delinquentes, quia per hoc præberetur occasio delinquendi, & turbaretur jurisdictio ordinaria Episcopi diœcesani, qui inter personas sibi subditas in tali loco exempto existentes judicia exercere potest, saltem validè, imò & licitè, accedente consensu Abbatis seu Prælati talis loci, ut colligitur ex c. luminoso 6. caus. 18. q. 2. gl. in Clement. unic. v. aut eorum pacta de foro compet. Laym. in cit. c. 2. n. 5. & 6. h. t. in 6.

LIX. Assertio 3. Etsi lex vel statutum non obliget subditos existentes extra territorium, ut suprà dictum, aliud tamen dicendum est de præcepto Superioris: nam si Episcopus v. g. præcipiat subdito discedenti ad tempus ex diœcesi, ne aleis ludat, ubicunque locorum fuerit, etiam extra diœcesin, illo præcepto obligatur, Suar. dis. 5. de censur. sec. 5. n. 15. & 16. Ratio desumitur ex differentia inter legem sive statutum, & præceptum Superioris, quia lex sive statutum, cùm perpetuam ac stabilem obligationem habere debeat, directè & immediatè afficere censetur territorium legislatoris vel statuentis, indéque in personas ibi existentes fertur: præceptum verò directè & immediatè tendit in personas subiectas secundùm se, eorúmque velut ossibus cohæret, idcóque illas obligat & afficit, ubicunque existant, etiam extra territorium Superioris præcipientis, Suar. c. l. n. 15.

LX. Idémque dicendum est de sententia Judicis, quod de præcepto, nam potest sententia excommunicationis particularis ab homine seu Judice ferri in subditum absentem & existentem extra territorium: ut si v. g. Episcopus Clerico peregrinaturo prohibeat sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ne aleis ludat; is illam incurret, ludendo etiam extra diœcesin, quia sententia, sicut præceptum, directè & immediatè fertur in personas subiectas, easque ligat, ubicunque locorum fuerint. Neque verò hoc casu Episcopus fert sententiam extra, sed intra territorium seu diœcesin, adeóque propriè non dicit jus extra territorium, nec alienam jurisdictionem violat: nam licèt Clericus extra diœcesin ludens aleis, excommunicationem aliámve censuram incurrat, id tamen fit, sinè causæ cognitione, & strepitu judiciario, quia excommunicatio vel quævis alia censura latæ sententiæ tacitam ac veluti insensibilem executionem secum trahit, c. pastoralis 53. in fine de appellat. ideóque cùm Clerici etiam extra diœcesin adhuc subiecti maneant jurisdictioni Episcopi, ipsis quoque extra diœcesin existentibus præcipere, & sententiam in eos ferre potest, Laym. l. 1. tract. 5. p. 1. c. 4. n. 7.

LXI. Similiter si per sententiam generalem lata sit censura, v. g. *quicunque furtum fecerit, & intra mensem non restituerit, excommunicatus esto*; etiamsi reus extra diœcesin versetur, si non restituat intra mensem, adeóque contumax fuerit, excommunicationem incurrit, quia illa censura non fertur per modum statuti, sed per modum sententiæ, quæ directè fertur in personas, ut earum contumaciam coerceat & puniat, adeóque ferri potest etiam in absentes, & extra diœcesin existentes, c. cùm sit 5. in fine de appellat. Francus in cit. c. 2. n. 13. h. t. in 6. Suar. cit. sec. 5. n. 5.

§ VIII.

Quosnam obligent Constitutiones Canonicæ sive Ecclesiasticæ?

LXII. Assertio 1. Canonum statuta sive leges

„ ges Ecclesiasticæ ab omnibus sunt custodiendæ si- „ ve observandæ, ita habetur in c.1.h.t. quod est desumptum ex Concilio Meldensi c. 12. Id verò declarandum est 1. ut procedat, dummodo Constitutiones tales sint legitimè promulgatæ seu publicatæ, quia aliàs non obligant, c. in istis. 3. §. leges dis. 1. c. 1. & ibi gl. v. solemniter edita de Postul. Prælat. cùm promulgatio sit de essentia legis, S. Thom. 1.2. q.90. a.4. Navarr. l. 1. Consil. 1. n.2. h.t. & patet ex suprà dictis. Declaratur 2. quòd statuta SS. Canonum sive Constitutiones Ecclesiasticæ non obligant, quæ per contrariam legem sive Canonem vel consuetudinē sunt abrogatæ, l. de quibus 32. ff. de legib. gl. in cit. c. 1. v. statuta h. t. quòd si non omnino abrogatæ, sive protsus sublatæ fuerint, sed solùm illis ex parte derogatum, id est, pars tantùm detracta fuerit, iuxta l. derogatur 102. ff. de verb. signif. quoad reliquam partem non abrogatam, adhuc obligant, & servandæ sunt, Decius in cit. c. 1. n. 11. Declaratur 3. quòd Statuta sive Constitutiones, quæ præceptum vel prohibitionem continent, obligent: non item si consilium tantùm contineant, tum enim necessariò haud observandę sunt, in hoc enim distinguitur consilium à lege, aut præcepto, c. ult. in fine. c. 14. q. 1. gl. in cit. c. 1. v. statutum h. t. & ibid. Abb. n. 4.

LXIII. Declaratur 4. quòd statuta Canonum generalium sive Constitutiones Ecclesiasticæ universales obligent omnes subditos, qui Ecclesiæ eiusque potestati & iurisdictioni sunt subiecti, c. ult. in princ. ubi dicitur, *Constitutio Apostolicæ Sedis omnes astringit*, h. t. gl. in cit. c. 1. v. ab omnibus, scilicet subditis, Abb. ibid. n. 5. Ratio est, quia iure tam divino, quàm naturali & humano, quisque obligatus est ad servandas leges seu constitutiones à suis Superioribus, seu Magistratibus legitimè sancitas, quorum potestati, & consequenter etiam legibus, quæ ab illa potestate emanant, & feruntur, est subiectus, prout idem quoq; statutum est de legibus civilibus, quæ ab omnibus æquabiliter observandæ sunt, qui ad eandem Rempublicam spectant, à qua leges promanârunt, l. 3. C. de legib. & l. 2. ff. eodem.

LXIV. Ex quo infertur, quòd Judæi & infideles, omnésque homines non baptizati, etiam Catechumeni, statutis Canonum, aliisque legibus Ecclesiasticis non obligentur, cùm Ecclesiæ non sint subiecti, c. de infidelibus 4. de Consanguin. & affinit. c. gaudemus 8. de divort. *de his enim, quæ foris sunt, non judicat Ecclesia*, c. multi 18. c. 2. q. 1. & cit. c. gaudemus. Quod tamen intelligendum est de legibus Ecclesiasticis & pœnis spiritualibus, quæ animam concernunt: secus, quoad leges temporales & pœnas corporales, quibus etiam Judæi & pagani subiiciuntur, & puniri possunt ab Ecclesiasticis & secularibus Judicibus seu Magistratibus, quorum temporali iurisdictioni sunt subiecti, si inter Christianos tolerati pacem Reipublicæ turbent, vel si quid in opprobriū Christianæ Religionis faciant, vel contra prohibita illis, ne faciant, c. in nonnullis 15. inf. de Judæis. l. Judæis 3. & l. ult. C. eodem. Abb. in c. 1. n. 5. h. t. Gregor. Tholosanus in eod. c. in scholiis. Quod verò ad hæreticos attinet, illi ad obedientiam & observationem SS. Canonum pœnis & censuris Ecclesiasticis compelli possunt, qui cùm fidem & baptismum Christi susceperint, Ecclesiæ membra, & subditi facti sunt, ut colligitur ex c. de Judæis 5. dist. 45. Laym. in cit. c. 1. num. 2.

LXV. Declaratur 5. Statuta SS. Canonum & Constitutiones obligare omnes subditos, ad quos illæ spectant, quia Constitutionum Ecclesiasticarum quædam sunt generales, quæ omnes Christianos obligant, ut sunt præcepta Ecclesiæ omnibus nota, & Decreta generalia in Corpore Juris Canonici contenta, quæ omnes concernunt: quædam sunt speciales, quæ certo tantùm personarum generi sunt imposita, v.g. solis Clericis, non laicis; vel locales, quæ certo tantùm loco imponuntur, & unius duntaxat Provinciæ, vel Civitatis incolas obligant, hæ enim ab omnibus eiusdem reipublicæ membris & subditis observandæ sunt, non item ab aliis non subditis, ut sunt statuta particularia, v.g. Provincialia aut Episcopalia seu Diœcesana, gl. in cit. cap. 1. v. Canonum, Suar. 1. de legib. c. 6. n. 5. Leges verò & Canones personales ac privati; qui tantùm ad particulares personas tendunt, eisque imponuntur, de quibus fit mētio in l. 1. ff. de Constit. Princ. ubi dicitur, quòd quædam sunt leges personales, nec ad exemplum trahūtur: hæ, inquam, leges non habent rationem propriè dictæ legis aut Canonis, quia lex est præceptum commune pluribus, l. 1. ff. de legib. & Jura non in singulos, sed generaliter constituuntur, l. jura 7. ff. eodem. & Canones ac Decreta à SS. Patribus edita sunt leges reipublicæ. c. 2. c. 19. q. 2. Suar. cit. l. n. 10. Sed neque privilegium, quà tale, lex est propriè dicta, tum quia uni tantùm particulari personæ sæpe datur, tum quia obligationem ei, cui concessum est, non imponit, cùm nemo privilegio uti cogatur, reg. jur. 10. in ff. Laym. in cit. c. 1. n. 5.

LXVI. Declaratur 6. Constitutiones Canonicæ sive leges Pontificiæ in rebus & causis spiritualibus, videlicet in causis piis, & quæ periculum peccati involvunt, & per se ac directè ad salutem animæ pertinent, observandæ sunt ab omnibus, etiam laicis, quin eo ipso, quo per Baptismum fidem Christi susceperunt, omnes etiam laici jurisdictioni Ecclesiæ subiiciuntur, c. novit 13. de Judiciis. Quare in huiusmodi causis spiritualibus etiam Imperator statutis SS. Canonum subiicitur, c. duo sunt, 10. & c. seq. dis. 96. c. omnes, 4. de maiorit. & obed. Abb. in cit. c. 1. h. t. num. 6.

LXVII. Declaratur 7. quòd Papa non obligetur statutis Canonum, cùm sit supra omne jus positivum seu humanum, c. proposuit 4. de Concess. præb. c. ult. §. his ita, c. 25. q. 1. Azor p. 1. Instit. moral. l. 5. c. 11. q. 1. & alij DD. communiter. Quod tamen intelligendum est non obligari, quoad vim coactivam, cùm nemo possit cogi propriè à se ipso, nec à pari, quamvis Papa obligetur in iis, quæ statui ac dignitati ipsius congruunt, ex vi rationis & æquitatis naturalis, quæ dictat, ut, quod quisque in alium statuit, ipse eodem uti debeat, & patiatur legem, quam ipse tulit, c. cùm omnes, 6. h. t. Azor c. l. Sed neque Decretis Conciliorum Generalium obligari potest Papa directè, cùm ipse illis non subsit, sed præsit, & inferior per suam legem superiorem ligare non possit, arg. Clement. 2. in princ. de elect. Tholosan. in cit. c. 1. n. 4. h. t.

LXVIII. Porrò licèt Magistratus summi sive maiores, ut Papa, Imperator, Rex, legibus vel statutis

D 3

tutis suis communitati latis per se ac directè non obligentur, nec tam strictè, ut subdiri, l. digna vox 4. C. de legib. l. Princeps 31. ff. eod. Alij tamen Magistratus inferiores statutis suis obligantur, sicut populus, cùm & ipsi sint de populo, non enim propriè dominium jurisdictionis in alios tanquam subditos exercent, sed potiùs solùm administrationem aliquam sibi concessam gerunt, ut ex Zasio tradit Laym. in cit. c. cùm omnes n. 5. Quare Præpositus vel Decanus Ecclesiæ Cathedralis statutis à Capitulo communiter latis etiam ipse obligatur, non minùs, quàm alij Capitulares, uam & ipse est pars sive membrum Capituli, licèt præcipuum & dignius, quia Capitulo præsidet, Laym. c. l. n. 6. Unde si maior pars Capituli cõsentiat in statuto condendo, etiamsi ipse Præpositus vel Decanus dissentiat, & suo suffragio non accedat, validum est statutum, Suar. l. 4. de legib. c. 6. n. 20.

LXIX. Assertio 2. non solùm Constitutiones Canonicæ ab omnibus observandæ sunt, sicut hactenus dictum, sed etiam secundùm illas in foro externo judicandum est: nam etsi aliàs si in materia profana & temporali aliud statutum sit Jure Canonico, & aliud Jure Civili, utrumque Jus in suo foro, servandum sit, Canonicum in foro Ecclesiastico, Civile in foro seculari, cùm potestas Ecclesiastica ac secularis sint potestates distinctæ ac separatæ, nec una alteri subordinata in materia profana ac seculari, gl. communiter recepta in c. 2. V. lex civilis de arbitriis in 6. & gl. in reg. 2. v. possessor de reg. jur. in 6. Abb. in c. 1. de novi operis nunciat. n. 7. si tamen materia sit Spiritualis sive Ecclesiastica, quæ peccatum continet, vel animæ salutem concernit, in qua aliud reperitur statutum Jure Canonico, quàm Civili, tunc non secundùm Jus Civile, sed Canonicum, etiam in foro seculari, judicandum est, quoad ea, quæ spectant ad decisionem causæ, & ferendam sententiam, quia lex Civilis correcta censetur & abrogata per legem Canonicam, c. 1. & seqq. dist. 10. Abb. c. l. n. 5. quamvis quoad Ordinationem judicii & processum formandum, observetur lex fori & stylus Curiæ secularis, ubi judicium agitatur, Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t. v. g. si Clericus contra laicum agat coram Judice seculari, petens usuras restitui, processus non fiet summariè & de plano, sed servabitur modus procedendi ordinarius & consuetus in foro civili, quia Papa non potest, nec intendit judiciarium ordinem tollere, nisi quoad suum forum, gl. in Clement. 2. V. usuris de judiciis. Tales leges Cæsareæ correctæ per Jus Canonicum sunt, quæ permittunt concubinatum cum una, uxoris loco, domo retenta; approbant usuras lucratorias; præscriptionem cum mala fide, seu conscientia juris alieni superveniente; quæ alimenta negant dari liberis spuriis, seu ex damnato concubitu genitis; quæ decernunt matrimonium à filio vel filia initum, sine consensu patris, esse invalidum: matrimonium verò inter liberos duorum fratrum, vel duarum sororum esse validum: quæ puniunt mulierem intra annum viduitatis alteri nubentem; quæ permittunt, adulterum in crimine deprehensum cum uxore à marito, vel cum filia à patre impunè occidi, & aliæ similes, Azor p. 1. l. 5. c. 20. n. 21. Quòd si circa materiam temporalem & profanam nihil reperiatur statutum Jure Canonico, vel non nisi dubia sit decisio; in Jure Civili verò id clarè sit expressum, tunc etiam in foro Ecclesiastico servari debent leges civiles, & secundùm illas procedi & judicari, c. 1. de novi oper. nuntiat. & ibid. Joan. Andreas n. 5. Tholosan. in cit. c. 1. h. t. n. 3. sicut & vice versâ, si quid in materia temporali & politica specialiter statutum sit ac decisum Jure Canonico, quod tamen spectato Jure Civili, dubium est, & non satis decisum, tunc etiam in foro seculari, secundùm Jus Canonicum judicandum erit, Felin in c. Ecclesia 12. n. 49. h. t. Abb. in cit. c. 1. de novi oper. nunciat. n. 6. quia decet, ut Magistratus Ecclesiasticus & secularis se mutuò adiuvent, & *sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum Canonum statuta Principum Constitutionibus adiuvantur*, cit. c. 1. de nov. oper. nunc.

LXX. Porrò quòd Judex in causis Ecclesiasticis secundùm SS. Canones procedere, easque definire debet, confirmatur ex cit. c. 1. h. t. ubi dicitur, nemo in actionibus vel judiciis (civilibus vel criminalibus) Ecclesiasticis suo proprio sensu, sed Canonum auctoritate duci debet, gl. ibid. v. in actionibus & V. vel judiciis, Hostiens. v. eod. Nam Judex non de legibus, postquam illæ legitimâ auctoritate latæ & promulgatæ sunt, sed secundùm illas, earúmque præscriptum judicare debet, c. in istis 3. dist. 4. Unde & Salomon monet, *ne innitaris prudentiæ tuæ*, Proverb. 3. v. 5. prudentiæ verò suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit, c. ne innitaris 5. h. t. quod est desumptum ex S. Hieronymo in parabolis. Ubi per Decreta Patrum intelliguntur Constitutiones Decretorum, seu statuta SS. Canonum, quæ à Patribus per Ecclesiæ traditionem accepta sunt, & singularibus opinionibus sunt præferenda, gl. in cit. c. ne innitaris V. decretis, & Abb. ibid. in summa & Tholosan. in scholiis n. 7. Quòd si dicta ac sententiæ SS. Patrum à statutis Canonum aut Constitutionibus SS. Pontificum fortè discordarent, his potiùs standum est, quàm illis, quia SS. Patres solùm interpretandi sacras scripturas facultatem habent: SS. Pontifices verò etiam auctoritatem condendi leges, definiendi ac decidendi causas Ecclesiasticas, quin & declarandi articulos fidei, Abb. c. l. n. 3. Tholosan. c. l.

§ IX.

Utrùm Leges Civiles, & statuta Magistratus secularis obligent personas Ecclesiasticas?

LXXI. Assertio 1. Leges Civiles, & statuta Principum & Magistratuum secularium, quæ expressè & nominatim de Ecclesiis, personis & rebus Ecclesiasticis disponunt, vel decernunt, sive præcipiendo, sive prohibendo, non obligant Ecclesias, aut personas Ecclesiasticas, sed ipso jure sunt irritæ, Abb. in c. quæ in Ecclesiarum 7. not. 1. h. t. & est communis omnium Juris Canonici & Civilis Interpretum sententia. Idque constat ex c. Ecclesia, 10. h. t. nam cùm Ecclesia S. Mariæ in via lata litem movisset Joanni de Alteia coram Judice seculari, quòd possessiones quasdam seu bona ad eandem Ecclesiam pertinentia detineret, Joannes proposuit coram Judice

» Judice, se non esse conveniendum; siquidem » bona illa non possideret, sed per venditionem » transtulerit in Monasterium Sancti Sylvestri. Verùm Senator Urbis, vi alicuius statuti, approbante populo Romano, facti (su quo continebatur, ut si quis rem litigiosam, pendente lite, in alium transferret, possessio ei auferretur, & daretur petitori, ut alter, in quem translatio facta est, cogeretur fieri petitor) spoliavit Monasterium S. Sylvestri dictis bonis, & restituit illa Ecclesiæ S. Mariæ, de quo Monasterium conquestum fuit Innocentio III. qui respondit, cùm laicis quamvìs religiosis (seu piis) super Ecclesiis & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi (Prælatis Ecclesiasticis) manet necessitas, non auctoritas imperandi, ideo quod à Senatore factum fuerat in præiudicium Monasterii non conventi sive citati, nec confessi, nec convicti, irritum esse, & possessiones eidem restituendas esse, per sententiam definitivam. Addit insuper Papa, etsi à laicis, motu proprio, statutum fuerit, quod etiam Ecclesiarum commodum & favorem ex parte respicere, vel continere videatur, tamen firmitatem nullam habere, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Unde statutum Basilii Præfecti Urbis Romæ de non alienandis prædiis rusticis vel urbanis, ministeriis, id est, vasis & ornamentis Ecclesiarum, licèt favorabile Ecclesiis videretur, tamen eâ potissimùm ratione reprobatum fuit, quòd auctoritate Sedis Apostolicæ non fuit approbatum, prout declaratum fuit in Synodo Romana sub Symmacho Papa, & refertur in c. 1. dist. 96.

Ratio autem prædictæ assertionis est, quia nulla potestas seu iurisdictio potest se extendere extra limites suos, l. ult. ff. de iurisd. omn. jud. atqui Ecclesiæ, personæ & res Ecclesiasticæ sunt extra limites potestatis ac iurisdictionis secularis, cùm nullus Princeps vel Magistratus secularis habeat potestatem super Ecclesiis & personis ac rebus Ecclesiasticis, cit. c. Ecclesia & c. ult. de reb. Eccles. non alien. quippe *quæ iure divino pariter & humano ab omni potestate & iurisdictione seculari sunt immunes & exemptæ*, c. quamquàm 4. de censib. in 6. ergo nullus Magistratus laicus sive secularis, neque etiam Imperator, aut alius Princeps supremam in temporalibus iurisdictionem obtinens, potest quicquam disponere vel statuere de personis & rebus Ecclesiasticis, ob defectum potestatis statuendi de illis, à qua vires sumit omnis lex aut statutum. Idem habetur statutum Jure civili in l. privilegia 12. & Authent. Cassa. C. de SS. Eccles. Concil. Trident. sess. 25. c. 20. de reform. ubi ait, *Ecclesiæ & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione & Canonicis Sanctionibus constitutam esse*, & c. 2. h. t. in 6.

LXXII. Neque verò Magistratus secularis ullam potestatem habet in personas Ecclesiasticas, earúmque bona, ratione iurisdictionis territorialis: nam utroque Jure Canonico & Civili notissimum est, quòd iurisdictio territorialis non se extendat, nisi erga personas & res subditas, personæ autem & res Ecclesiasticæ non sunt subiectæ Magistratui civili arg. c. à nobis 21. de sent. excommun. Abb. in cit. c. Ecclesia n. 10. h. t. ergo ad illas non potest se extendere, Laym. in cit. c. n. 5.

LXXIII. Extenditur autem 1. si eiusmodi leges vel statuta specificè disponant etiam de patrimonialibus bonis Clericorum, vel personarum Ecclesiasticarum, invalida sunt, nec obligant; nam & illa sunt exempta ab omni iurisdictione & foro seculari: quando enim personæ sunt exemptæ, etiam res & bona illarum sunt exempta, bona enim sunt accessoria personis, illisque adhærent, ergo cùm non competat iurisdictio in personas, nec in bona competit, Abb. in c. qualiter 17. n. 8. de iudiciis, ubi ait, *certum est, quod si persona est exempta, ergo & res.* Accedit, quòd lex vel statutum non possit disponere vel statuere de bonis, nisi obligando personam, cuius bona sunt, cùm bona secundùm se non sint capacia legis vel statuti, nisi ratione personæ, quæ illa possidet: atqui lex civilis non potest specialiter obligare personas Ecclesiasticas, ob defectum iurisdictionis in illas, ergo nec quidquam de earum bonis propriis specificè ac nominatim statuere vel decernere potest, prout sumitur ex c. fin. de vita & honest. Cleric. & c. 1. de immunit. Eccles. in 6. ubi indistinctè *quæcunque res seu bona Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum dicuntur exempta esse à iurisdictione secularium; etiamsi intra illorum districtum vel territorium sint constituta*, Abb. in cit. c. Ecclesia n. 21. h. t. Felin. ibid. n. 8. consentit textus in l. decernimus, 13. C. de Episc. audient. Excipiuntur tamen bona feudalia, nam vasalli Clerici feudum possidentes à domino laico, quoad illud iurisdictioni eiusdem & potestati subiiciuntur, c. ex transmissa 6. & c. seq. de foro compet. Abb. c. l. n. 23. & alij communiter. Ratio est, quia dominium directum feudi, sive proprietas manet penes dantem seu dominum seniorem, ratione cuius retinet iurisdictionem in bona, & usufructus tantùm sive utile dominium ad accipientem sive vasallum transit, cap. Obertus in fine. In quib⁹ causis feud. amitt. l. 2. feud.

LXXIV. Extenditur 2. Lex civilis vel statutum Magistratûs secularis generale toti communitati latum, nullâ in specie factâ mentione Ecclesiarum vel personarum, quantumcunque alioquin sit lex justa & rationabilis, non comprehendit Ecclesias aut personas Ecclesiasticas, vel earum bona, in præjudicium earundem, Abb. in cit. c. Ecclesia n. 1. Felin. ibid. n. 8. & alii DD. communiter. Ratio est, quia sicut non possunt Principes & Magistratus seculares expressè & specialiter disponere vel decernere, ferendo leges vel statuta de Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis, aut bonis illarum, ob defectum potestatis in illas, earúmque bona: ita nec tacitè sive generaliter possunt de illis quippiam statuere vel decernere, non enim debet, nec potest talis lex vel statutum generale extendi ad non subiectos potestati sive jurisdictioni Legislatoris vel statuentis: nam verba generalia legis vel statuti restringenda sunt ad limites potestatis statuentis, ut non comprehendant, nisi subiectos, Abb. in c. à nobis 21. n. 4. de sentent. excommunic. Nec refert, quòd lex sive statutum secundùm se sit justum & æquum, quia non idcirco tribuit potestatem vel jurisdictionem Legislatori vel statuenti in nō subditos, Felin. in cit. c. Ecclesia n. 8.

LXXV. Extenditur 3. Lex civilis etiam Cæsa-

Cæsarea, vel statutum laicorum nominatim ac specificè disponens de Ecclesiis vel Ecclesiasticis personis, aut eorum bonis, præcipiendo vel prohibendo, invalidum est, & nullius firmitatis existit, etiamsi commodum aut favorem earum respiciat, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum, prout expressè habetur in cit. c. Ecclesia. h.t. & c. 1. dist. 96. Ratio est, quia præcipere vel prohibere per legem est actus jurisdictionis, sinè qua lex vim obligandi non habet: cùm ergo seculares nullam habeant potestatem jurisdictionis in Ecclesias & personas Ecclesiasticas, earúmque bona, sequitur, huiusmodi leges eorum esse irritas, etiamsi in favorem & commodum earum cedere videantur: nam laici ferendo legem eiusmodi, usurpant sibi potestatem, & exercent directam jurisdictionem in personas & res Ecclesiasticas, quod libertati Ecclesiasticæ adversatur, & in maius Ecclesiæ præiudicium ac detrimentum, quàm commodum cedit, cùm per hoc aliis etiam Magistratibus secularibus ansa præbeatur de personis & rebus Ecclesiasticis pro arbitrio statuendi, Laym. in cit. c. Ecclesia n. 1.

LXXVI. Ex quo infertur ulteriùs, quòd Constitutiones Imperatoriæ, quæ in Codice & Novellis de Ecclesiis, Episcopis, Clericis & Monachis nominatim & specificè disponunt, licèt de facto olim vim habuerint ob dissimulationem SS. Pontificum, qui Imperatoribus resistere tum non valebant, absolutè tamen sunt & semper fuerunt invalidæ, tanquam latæ à non habente potestatem, Decius in cit. c. Ecclesia n. 24. nisi Jure Canonico sint receptæ & approbatæ, quia tunc non obligant Ecclesiasticos, ex vi potestatis secularis, sed potiùs Ecclesiasticæ, sive potestatis Pontificiæ, à qua approbatæ & confirmatæ fuerunt, cit. c. Ecclesia, & ibi gl. v. ab Ecclesia, ubi ait. *sic ergo, quod aliàs est infirmum, confirmatio Papæ facit firmum.* Azor p. 1. l. 5. c. 12. q. 3. Exempla habentur in c. nulla, 5. de rebus Eccles. non alien. c. 1. de juram. calumn. c. unic. de cognat. legali, c. licèt, 4. de sepult. in 6. Neque verò ex eo, quòd plures Constitutiones Imperiales de personis & rebus Ecclesiasticis editæ Decreto Gratiani insertæ sint, eo ipso censeri debent esse approbatæ à Jure Canonico, quia Gratianus nullam potestatem habuit leges seculares canonizandi vel approbandi, Joan. Andr. in c. 2. n. 23. & seqq. de rescript. Felin. ibid. n. 39. & 44. Imola n. 6. ubi aiunt, *Volumen decreti esse approbatum à Papa; sed non dicta Gratiani:* nam leges civiles approbare pro foro Ecclesiastico solus Papa potest, non item Prælati Ecclesiastici inferiores, Imol. in cit. c. Ecclesia n. 3. Abbas in repetit. eiusdem n. 15. Censetur autem Papa Constitutionem Cæsaream in Decreto suo vel Decretali responso allegando, eam hoc ipso approbare & confirmare, Felin. in cit. cap. Ecclesia, n. 40. quamquàm etiam quædam Constitutiones Imperatoriæ generali Ecclesiarum usu & consuetudine receptæ & approbatæ sint, ut jam non Imperiales, sed Ecclesiasticæ sint censendæ, Laym. in cit. c. Ecclesia. n. 3.

LXXVII. Extenditur 4. Leges & statuta Magistratuum secularium non valent, nec obligant, quæ disponunt de iis rebus seu bonis Ecclesiasticis, quæ ratione solius dominij directi, pertinent ad Ecclesias vel personas Ecclesiasticas; quoad dominium utile verò ad laicos, Abb. in c. quæ in Ecclesiarum 7. n. 2. h. t. & alij DD. communiter. Unde lex vel statutum conditum à communitate laicorum, ut si quis eorum ad inopiam se vergere probabiliter probaverit, liberam facultatem habeat alienandi feudum, quod ab Ecclesia vel personis Ecclesiasticis tenet ac possidet, est invalidum, ac nullius roboris. Sed & alienationes seu venditiones feudorum Ecclesiasticorum, vi talis statuti, factæ, sinè legitimo personarum Ecclesiasticarum assensu, sunt ipso jure irritæ, prout expressè decisum habetur in c. Jam cit. Ratio est, quia laici statutis suis Ecclesiarum juribus derogare non possunt, c. 1. dist. 10. c. 1. dist. 96. c. noverit. 49. de sent. excommun. ubi lata est excommunicatio in statuentes laicos, & alienatio feudi facta à vasallo, sine consensu domini directi, etiam secundùm leges civiles sive Cæsareas est irrita, cap. Imperialem de prohib. feudi alienat. l. 2. feudor. tit. 55. Idémque dicendum, si statutum disponat de rebus, quæ ad Ecclesiam spectant, quoad utile dominium tantùm, Decius in cit. c. quæ in Ecclesiarum. n. 6. Neque refert, quòd tale statutum justâ ratione nixū sit, latúmque ob necessitatem inopiæ: nam etsi detur, quòd ob causam gravis necessitatis, Magistratus secularis possit aliquid statuere erga subditos laicos, quod aliàs licitum non est: velut in proposito facere statutum, ut feuda secularia liberè, etiam sinè consensu domini, alienare liceat, ob inopiam vel similem necessitatem, non tamen tale statutum fieri potest à laicis, quoad feuda Ecclesiastica, sive quæ ab Ecclesia sunt concessa: nam ad valorem statuti non sufficit justa causa necessitatis vel utilitatis, sed etiam requiritur jurisdictio sive potestas statuendi, quam nulla necessitas etiam gravissima tribuere potest non habenti, adeóque nec laicis potestatem disponendi de Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis, earúmque bonis, præsertim in præiudicium earundem, cùm laicis super Ecclesiis & Ecclesiasticis personis nulla sit attributa facultas, cit. c. Ecclesia in princ. Decius in cit. c. quæ in Ecclesiarum n. 6.

Extenditur 5. etsi lex civilis vel statutum disponat de Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, vel earum bonis in materia, in qua contrarium non reperitur dispositum seu statutum à Jure Canonico, non tamen obligat vel servanda est, ob defectum potestatis statuendi de illis. Abb. in cit. c. Ecclesia n. 10. & in repetit. n. 15. Felin. ibid. n. 40. limit. 1.

LXXVIII. Cæterùm quod dictum est, leges civiles, vel statuta secularium, quę nominatim ac specificè disponunt de Clericis, eorúmque bonis, nullam vim habere, id limitandum est, nisi lex vel statutum laicorum de personis Ecclesiasticis vel eorum bonis nihil præcipiat vel prohibeat, sed merum favorem sive privilegium Ecclesiis aut Clericis concedat, tunc enim ea valet: ut si disponat, quòd Clerici primogeniti possint succedere in feudis, Maioratibus, & fidei commissis, Abb. in cit. c. Ecclesia, n. 26. Ratio est, quia dans privilegium nullam jurisdictionem exercet in privilegiatum, tum quia privilegia concedi possunt etiam non subditis & omnino extraneis: tum quia nemo obligatur acceptare privilegium sibi datum, vel eo uti, adeóque etiam laicus potest privilegium dare Ecclesiis & Ecclesiasticis personis. Præterea etsi lex vel statutum in genere aliquid disponat, quod merum favorem sive commodum tribuit, illud extenditur etiam ad Ecclesias & personas Ecclesiasticas;

siasticas; v.g. si statutum sit, ut fœmina non succedat, quàm diu superstes est agnatus masculus, comprehenditur etiam in hoc beneficio Clericus aut Monachus, Abb. c. l. n. 25. Nec obstat, quòd statutum magistratuum secularium etiam in favorem Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum non valeat, nisi fuerit ab Ecclesia approbatum, cit. c. Ecclesia. Nam id verum est, si statuat aliquid, præcipiendo vel vetando, tunc enim non extenditur ad Ecclesias & Ecclesiasticas personas, sive specificè disponat de illis, sive generaliter, quia talis modus statuendi importat quandam superioritatem sive potestatem in Ecclesias & Clericos: Secus est, si simpliciter concedat sive tribuat eis favorem vel commodum, Abb. in c. quòd Clericis 9. n. 41. & 42. de foro compet. & in repetit. cit. c. Ecclesia n. 37. quia tunc potiùs censetur habere rationem privilegii, quàm statuti. Porrò Statutum, ut extantibus masculis, non succedant fœminæ, non præiudicat fœminis ingressis religionem ante editum statutum, quia non sunt ampliùs jurisdictioni statuentium subiectæ; præiudicat verò postea ingressis, Abb. in cit. c. quòd Clericis n. 40.

LXXIX. Assertio 2. Leges sive Constitutiones civiles, quæ non repugnant SS. Canonibus, & statum Clericalem non dedecent, sed ob publicam utilitatem Reipublicæ, eiúsque bonam gubernationem latæ sunt, circa materiam communem Clericis cum aliis civibus, & quæ æquè ab omnibus servari possunt, sine ullo iniusto gravamine Clericorum, servandæ sunt etiàm à Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis, illásque obligant, quoad vim directivam sive obligationem in conscientia; non autem quoad vim coactivam, sive reatum, & obligationem ad pœnam, uti sumitur ex c. 1. c quoniam. 8. & seq. dis. 10. c. cùm ad verum. 6. dis. 96. & c. 1. de novi operis nunciat. Abb. in cit. c. Ecclesia. n. 13. & in repet. eiusdem c. n. 17. & ibi Canonistæ communiter, & est communis etiam sententia Theologorum apud Suar. l. 3. de legib. c. 34. n. 6. Ratio 1. partis est, tum quia Clerici sunt aliquo modo membra Reipublicæ, adeóque æquúm est, ut se conforment cęteris in iis, quæ ad publicam gubernationem necessaria sunt, alioquin magna perturbatio sequeretur, & communis pax, & quies inter cives difficilè servari posset, si eiusmodi legibus Clerici non obligarentur. Tum quia cùm Clerici fruantur communibus Reipublicæ commodis ac privilegiis, par est, ut etiam communia cum aliis onera, à quibus specialiter non sunt exempti, & obligationes legum subeant, quę ipsorum statui non repugnant. Tales inprimis leges sunt, quæ præscribunt certam formam in contractibus aut testamentis celebrandis vel condendis, vel etiam in judiciis instituendis servandam: nam si Clericus laicum in causa pecuniaria conveniat, in foro civili coram suo judice, causa tractanda est, non secundùm modum præscriptū Jure Canonico, sed Civili sive municipali, gl. in c. quòd Clericus 9. v. aliquos de foro compet. Felin. in cit. c. Ecclesia. n. 81. casu tertio, quia decens est, imò necessarium, ut Clerici unâ cum laicis, inter quos degunt, eisdem legibus & statutis obligentur: sic enim etiam extranei, seu non subditi leges vel cōsuetudines eius loci, in quo contrahunt, vel litigant, observare debent, arg. l. si fundus 6. ff. de evictionib. ubi dicitur, inspiciendam esse consuetudinem loci, in quo negotium gestum est. Idémque dicendum est de Ecclesiis, si enim earum nomine contractus ineuntur, vel judicia instituuntur in foro civili, servandæ sunt leges & consuetudines eiusdem fori, dummodo justæ sint, & SS. Canonibus non repugnent: salvis tamen juribus specialibus & privilegiis Ecclesiarum, v.g. restitutionis in integrum, si læsæ sint, Laym. in c. cit. Ecclesia. n. 16. h. t. Tales prætereà leges sunt, quæ taxant pretia rerum, v. g. ne frumentum ultra pretium à lege definitum cariùs vendatur: quæ constituunt & imponunt valorem monetæ, illúmq; augent vel minuunt: quæ prohibent incedere cum armis noctu, vel deferre certum genus armorum: quæ prohibent exportare frumētum vel alias merces extra civitatem, Regnum vel Provinciam, & similes, quæ statui Ecclesiastico non repugnant, & etiàm à Clericis servandæ sunt, Sayr. in Clavi Regia l. 3. c. 4. n. 17. & seqq. & alii DD. communiter. Altera pars assertionis, quòd quoad vim coactivam, Clerici aliæque personæ Ecclesiasticæ legibus civilibus obligari non possint, patet ex eo, quia Judex laicus Clericos cogere non potest, eos citando, condemnando vel puniendo, c. at si Clerici 4. c. qualiter 17. de judic. c. 2. de foro compet. in 6. tales enim actus jurisdictionis coactivæ non possunt exerceri, nisi erga subditos, Clerici autem Magistratui seculari non sunt subiecti: & sumitur ex cit. c. Ecclesia h. t. ubi Papa Innocentius III. declaravit, irritum esse, quod à Senatore Urbis factum in præiudicium Monasterij, quia licèt secundùm statutum civile in l. ult. C. de litigios. approbatum Jure Canonico in c. Ecclesia 3. & c. seq. inf. Ut lite pendente nihil innovet. Monasterio possessiones, quas scienter, lite pendente, emit, auferri postea potuerint: non tamen potuit Senator Urbis tale statutum exequi erga Monasterium, cùm huiusmodi actus jurisdictionis coactivæ ad Judicem Ecclesiasticum spectent, Laym. ibid. n. 16. in fine. Quare si talibus legibus civilibus adiecta sit pœna, eam non incurrent Clerici, sed si contra huiusmodi legem civilem deliquerunt, ad proprium Judicem Ecclesiasticum deferri, ab eóque puniri debent, vel pœnâ ordinariâ & statutâ per legem civilem, vel aliâ arbitrariâ, Suar. cit. c. 34. n. 18. Posse autem Ecclesiasticas personas à suis Prælatis puniri, propter transgressionem etiam talium legum civilium, vel inde probatur, quia talis transgressio est delictum contrarium juri & bono communi, & publicè etiam expedit, ne talia delicta maneant impunita, ergo cùm non possint puniri per potestatem civilem, debent per Ecclesiasticam; Suar. c. l.

LXXX. An autem personæ Ecclesiasticæ civilibus legibus & constitutionibus, quæ sunt communes civium, & SS. Canonibus ac statui Ecclesiastico non adversantur, directè obligentur, an verò solùm indirectè, controvertitur inter DD. Probabilius est obligari non directè, ex vi ipsarum legum civilium, quippe quæ extra limites suæ potestatis ad Clericos civili potestati non subiectos extendi nequeunt, adeóque nec vim directè eos obligandi habere possunt: sed potiùs iis obligantur ex vi potestatis Ecclesiasticæ, in quantum Jus Canonicum eiusmodi leges civiles, quæ non sunt contra Canones, nec Clericis præjudicant (quia etsi quandoque iis incommodum, aliàs

verò eisdem etiam commodum afferre possunt) expressè ac specificè, vel saltem tacitè & generaliter approbat, & servandas Clericis præcipit, ac secundùm illas in defectu Canonum, judicandum esse, decernit. Præsertim quia ipsa ratio & æquitas naturalis exigit, ut Clerici in huiusmodi legibus pro communi bono & pace ac quiete publica servanda editis, cum reliquis civibus, qui illis legibus directè subjiciuntur, se conforment. Decius in c. Ecclesia 10. n. 27. h. t. Azor p. 1. l. 5. c. 12. q. 3. Suar. cit. c. 34. n. 13. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 13. n. 6. & alii apud ipsos citt. Idq; sumitur ex c. 1. de nov. oper. nunciat. ubi deciditur casus ex dispositione legis civilis, non per novam approbationem & extensionem legis, quia deciditur casus præteritus, ad quam lex nova non se extendit, ideóque ibi supponitur, tales leges civiles approbari à Jure Canonico, eo ipso, quòd non reprobantur, & ex se sunt utiles & convenientes Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, Decius. cit. loc. Item ex c. innotuit 12. de arbitris ibi: *cùm legali sit provisione statutum*: ubi non solùm causa secundùm leges deciditur, sed etiam prior sententia ab Ecclesiasticis Judicibus contra leges lata nulla declaratur. Idem colligitur ex c. 1. & c. si in adiutorium 7. & c. seq. dis. 10. & ex c. super specula 28. de privileg. ubi dicitur: *S. Ecclesia legum secularium non respuit famulatum, quæ æquitatis & justitiæ vestigia imitantur.* Quia verò Clerici non sunt subiecti potestati seculari, nec ab illa coërceri possunt, nec forum seculare sortiuntur, c. 2. c. cùm ab homine 10. de judic. & aliis juribus suprà citt. sequitur, neque legibus secularis potestatis directè obligari posse, cùm obligatio legis proficiscatur ex potestate & subiectione; quam necessariò supponit, sed solùm indirectè, ex vi potestatis Ecclesiasticæ, ut jam explicatum.

Neque satisfacit, si quis dicat, Principes & Magistratus seculares habere jurisdictionem in Clericos, non in rebus Ecclesiasticis, nec in ordine ad ipsos puniendos, sed ut eis præcipiant, quæ nec cum eorum statu, nec cum Constitutionibus Canonicis sive legibus Pontificiis pugnant, nec Ecclesiastica sunt, sed merè temporalia. Nam si Principes seculares jurisdictionem in Clericos habent in rebus temporalibus, & hi directè illorum legibus obstricti sunt, quomodo iis cum potestate præcipere possunt, quos cogere non possunt? cùm potestas legislativa & præceptiva, sinè potestate coërcitiva, vana sit & inanis, seu inefficax, & quomodo non saltem in causis civilibus & temporalibus coram Judicibus & magistratibus secularibus forum sortientur, & conveniri poterunt in his causis, si directè eorum legibus civilibus subiiciuntur, quod tamen expressè repugnat sacris Canonibus. Accedit, quòd, si semel concedatur directa jurisdictio laicis in Clericos ad obligandos eos suis legibus, facilè hanc extendent, vel ad eosdem etiam puniendos, si tales leges transgrediantur, vel ad plures alias leges faciendas, quæ statui Ecclesiastico non conveniunt, & ad omnimodam eversionem jurisdictionis Ecclesiasticæ, Suar. cit. c. 34. n. 12.

Nec refert, quòd Clerici sunt partes & membra civilis Reipublicæ, in qua degunt, adeóque etiam legibus communibus subiecti esse debent, sicut reliqui cives. Nam non sunt absolutè membra, sive partes civiles, aut cives Reipublicæ, sed membra privilegiata & exempta. Ac proinde neque ipse Princeps secularis est caput Clericorum simpliciter, etiam in politicis & civilibus, sed non nisi æquivocè seu analogicè, quia nec habet jurisdictionem in illos, sicut antea, nec illi ei jam sunt subiecti, sed per Clericatum à legibus eius sunt soluti, Salas tract. de legibus. dis. 14. sec. 8. licèt aliàs contrarium teneat. Porrò contractus, qui legibus civilibus irritantur, si inter ipsos Clericos celebrentur, sunt etiam irriti, non præcisè, ex vi ipsarum legum civilium, sed vi legis naturalis, qua tenentur se aliis civibus in hoc conformare, & Juris Canonici approbantis tales leges civiles irritantes, ut ex dictis patet.

LXXXI. Illud hîc addendum, à Jure Canonico potissimùm approbatas esse leges civiles communes, maximè Cæsareas, ideóq; eæ etiã in foro Ecclesiastico servandæ sunt, modò non sint contrariæ SS. Canonibus: non ita verò approbãtur jura municipalia, sive statuta specialia locorum, quæ contra Jus commune à secularibus magistratibus inferioribus sunt edita. Abb. in repetit. cit. c. Ecclesia, n. 14. & in c. 1. de novi oper. nunciat. n. ult. Et hinc si alicubi statutum sit, ut testamentum non insinuatum magistratui per hæredem intra sex menses, sit invalidum, vel si plures solennitates ad valorem Testamenti requirantur, quàm per Jus commune, v. g. 8. testes, tali statuto non obligantur Clerici testantes de bonis suis, quia ipsis aufertur facultas testandi, quæ secundùm Jus commune eis competit. Si ergo Clericos non obligat statutum disponens contra privilegium Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis concessum, multò minus debet obligare, si disponat aliquid contra Jus commune, quia faciliùs tollitur, quod competit jure speciali, quàm quod jure communi. Abb. in repetit. cit. c. n. 39. Felin. ibid. n. 81. Præterea statutum municipale, per quod filio primogenito defertur hæreditas patris, exclusis fratribus postea genitis, nõ obligat eos, qui tempore editi statuti jam Clerici erant, cùm secularis magistratus nihil statuere possit in præiudicium Clericorum: si verò eo tempore adhuc laici erant, & subiecti magistratui statuenti, tunc, vi illius statuti, excluduntur à paterna hæreditate, salvâ eorum legitimâ portione, quia per statutum jam tunc acquisitum fuit jus succedendi soli filio primogenito, exclusis filiis postea natis, qui cùm tempore conditi statuti adhuc fuerint laici & subditi, potuit per illud derogari juri illorum, Abb. in repetit. cit. c. Ecclesia, n. 36. Felin. ibid. n. 101.

Aliud est de legibus civilibus Juris communis; & hinc si Clericus hæres institutus inventarium non fecit, tenetur ultra vires hæreditatis, sicut laicus, quia dispositio Juris civilis communis approbata est Jure Canonico, juxta leg. fin. C. de jure de liber. Abb. in repetit. cit. c. n. 18. Veruntamen maior favor & exemptio à legibus civilibus competit ipsis Ecclesiis & causis piis, quàm personis Ecclesiasticis in particulari, quia causa publica magis favorabilis est, & propinquiùs tendit ad cultum Dei, quàm causa privata & particularis, Laym. in cit. c. Ecclesia n. 14. Unde quamvis donatio ultra 500. solidos aureos facta, sine insinuatione, apud Judicem, Clerico sive personæ Ecclesiasticæ particulari sit irrita, etiam in foro

in foro Canonico; non tamen facta Ecclesiæ vel causæ piæ, ut pauperibus vel Xenodochio, Abb. in c. quòd Clericis 9. n. 26. de foro compet. & in repet. cit. c. Ecclesia, n. 38. Felin. ibid. n. 82. Similiter testamentum minùs solenne, sive destitutum solennitatibus jure civili requisitis, irritum est quoad ea, quæ in illo relicta sunt Clericis aut aliis personis religiosis: non tamen quoad ea, quæ Ecclesiis, vel ad alias causas pias sunt legata vel relicta, Abb. in repet. cit. c. n. 38. Felin. n. 83.

SECTIO II.

DE LEGIBVS SEV CONSTITUTIONIBUS reprobatis & prohibitis Jure Canonico.

§. I.

De legibus & statutis civilibus, quæ adversantur immunitati Ecclesiasticæ.

LXXXII. Assertio 1. Statuta & leges civiles, quæ directè vel indirectè adversantur & derogant immunitati Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum, earúmque rebus, sunt ipso jure nullæ, iniustæ, ac reprobatæ utroque Jure, Canonico & Civili. De Canonico constat ex c. quæ in Ecclesiarum 7. & c. Ecclesia 10. h. t. c. noverit 49. c. gravem 53. de sentent. excommun. c. 1. & seqq. dis. 10. c. si Imperator 11. & c. nunquam 12. dis. 96. De Jure Civili ex l. placet 5. l. privilegia 12. & auth. cassa C. de SS. Ecclesiis, ubi Imperator *cassa & irrita denuntiari præcipit omnia statuta & consuetudines contra libertatem Ecclesiæ, eiúsque personas inductas adversùs Canonicas & Imperiales sanctiones.* Cuiusmodi sunt statuta contra ea, quæ Jure Communi Canonico vel Civili competunt Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, Decius in cit. c. Ecclesia, n. 8. vel contra privilegia illis concessa à Deo, vel SS. Pontificibus, vel etiam Imperatoribus, Innocent. in cit. c. noverit n. 1. & 2. de sentent. excommun. Decius cit. loc. n. 2. vel si per talia statuta laicorum Clerici timidiores reddantur, quod fit, si onera vel gravamina à laicis ipsis imponantur, vel inferantur, per quæ status Ecclesiasticorum deprimitur, dehonestatur & despicitur, ipsique Clerici à suis muniis, aliíque à statu Ecclesiastico absterrentur, Decius c. l. n. 4. Bart. in cit. auth. cassa n. 5. Laym. in cit. c. Ecclesia n. 8. vel denique si iniuria etiam uni particulari Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ inferatur, cùm id, quod fit uni Clerico, vel Ecclesiæ particulari, in universalis Ecclesiæ honorem vel contumeliam redundet, arg. c. si diligenti 12. de foro compet. Decius c. l. n. 5. Porrò lex civilis vel statutum tunc directè repugnat libertati, seu immunitati Ecclesiasticæ, quando vel de materia spirituali aut ecclesiastica directè disponit, vel circa personas Ecclesiasticas in particulari aut expressè versatur, præcipiendo vel statuendo: indirectè verò est contraria, quando circa propriam materiam ita disponit, ut ex eius observatione aliquid in præiudicium Ecclesiæ, vel Ecclesiasticarum personarum & jurium earundem redundet; nam in moralibus directum & indirectum æquivalent, & tam directa, quàm indirecta violatio jurium Ecclesiasticorum per SS. Canones reprobata est, cùm in effectu utraque idem operetur, Abb. in repet. cit. c. Ecclesia n. 27. Suar. l. 3. de legib. c. 34. n. 3.

LXXXIII. Itaque omnes leges sive statuta Principum & Magistratuum secularium, etsi generatim lata sint pro Republica seu tota communitate, si tamen per se ac directè merum onus seu gravamen imponant, aut juri acquisito sive directè, sive indirectè derogent, adversantur libertati & immunitati Ecclesiasticæ, ideóque Ecclesias & personas Ecclesiasticas non comprehendunt, nec ad illas extendi possunt, Abb. in cit. c. Ecclesia n. 9. & 13. h. t. & in repet. eiusdem c. n. 17. Felin. ibidem n. 69. & DD. communiter. Neque verò satisfacit, si quis dicat, Ecclesias vel personas, aut res Ecclesiasticas obligari eiusmodi legibus vel statutis, quæ Clericis æquè ac laicis onera imponunt, non ex eo, quòd laici potestatem jurisdictionis in Ecclesias vel personas, aut res Ecclesiasticas habeant, sed ex vi taciti alicuius pacti, sive consensûs Ecclesiæ, aut S. Pontificis, & ex quadam æquitate juris naturalis; nam cùm Clerici, aliæq; personæ Ecclesiasticæ sint partes & membra civilis Reipubl. sive communitatis, & communibus commodis ac juribus gaudeant, decens & æquum est, ut etiam communia onera & gravamina ferant, iuxta regulam juris: *qui sentit onus, sentire debet commodum*, & è contra: reg. juris 55. in 6. & cùm Principes ac Magistratus seculares teneantur defendere Ecclesias & personas Ecclesiasticas, earúmque res & bona, non minùs, quàm laicos, eorúmque bona, non est iniquum, si vicissim ab Ecclesiasticis quippiam exigant, vel onera eis imponant. Sed respondetur, inprimis nullum tacitum pactum, vel consensum hìc posse allegari, cùm SS. Pontifices, non solùm in Canonibus & decretalibus antiquis, sed etiam in novis suis Constitutionibus & Bullis editis, tales leges & statuta, quibus à secularibus Principibus & Magistratibus onera, & gravamina Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, ac rebus earum imponuntur, & juribus derogatur, ac immunitati Ecclesiæ præiudicatur, damnent & reprobent, iisque perpetuò contradicant, talésque leges onerosas Clericis illicitas, & ipso jure irritas esse, nullámque vim obligandi habere posse, declarent, non obstante, quòd per tempus immemoriale huiusmodi onera Clericis sint imposita vel exacta, vel sub prætextu aut fama privilegij Apostolici, vel quòd huiusmodi Constitutiones & Bullæ Pontificiæ non sint publicatæ, vel non usu receptæ &c. ut patet ex Bulla Urbani VIII. edita anno 1641. die 23. Decembris, quæ incipit: Rom. Pontifex, & extat in Bullario Romano tomo 4. Constit. 159. & ex Bulla etiam Cœnæ Domini singulis annis promulgari solità. Deinde tales leges aut statuta non possunt etiam niti æquitate juris naturalis; nam quòd personæ Ecclesiasticæ communibus juribus & commodis Reipublicæ sive civium fruantur, id illis debetur propter administrationem Sacramentorum & spiritualia officia, quæ Clerici laicis continuò præstant, ideóque non debent ab illis aliis oneribus gravari, contra eorum jura & privilegia exemptionis, utroque jure concessa & stabilita; nam ut Apostolus ait: *si nos vobis spiritualia seminamus*

minamus, magnum est, si carnalia vestra metamus? 1. ad Corinth. 9. v. 11. Denique neque titulo defensionis possunt Principes & Magistratus seculares contra immunitatem Ecclesiasticam gravare vel onera imponere personis Ecclesiasticis, earùmque bonis, quia ad hanc defensionem Clerico um ex officio suo sunt obligati, nemo autem potest justè exigere aliquid, vel onus imponere ratione eius, ad quod ex officio & justitia est obligatus. Laym. in cit. c. Ecclesia n. 6.

LXXXIV. Assertio 2. In specie verò tales leges onerosæ & præiudiciales ac repugnantes immunitati Ecclesiasticæ sunt, quæ feruntur de solvendis ac præstandis vectigalibus, angariis, collectis, & similibus exactionibus ac tributis, & quæ, vi illarum legum, personis Ecclesiasticis imponuntur, contra earum privilegia & immunitates utroque jure concessas, in c. non minùs. 4. & c. adversùs 7. de immunit. Eccles. c. 1. & c. Clericis 3. eodem in 6. c. quamquàm, 4. de censib. in 6. Auth. cassa C. de SS. Eccles. Auth. Item nulla C. de Episc. & Cleric. idque notissimum esse ait Laym. in c. Ecclesia 10. n. 7. h. t. & huiusmodi leges seu statuta sub pœna excommunicationis esse prohibita, constat ex c. noverit. 49. & c. gravem 53. de sent. excommunic. ubi generatim *omnia statuta edita contra libertatem Ecclesiasticam servari prohibentur, sub pœna excommunicationis* Et in Bulla Cœnæ Domini censurâ 14. excommunicantur, qui statuta, Ordinationes, vel cōstitutiones in genere vel in specie, quovis quæsito colore fecerint, vel publicaverint, vel factis usi fuerint, unde libertas Ecclesiæ tollitur, seu in aliquo læditur, aut alio quovis modo restringitur.

LXXXV. Secundò si statuto municipali decernatur, ut omnia prædia & bona sita in territorio Magistratûs secularis, sint deinceps in perpetuum tributaria, ita ut possessores eorum, ad quoscunque bona illa devenerint, teneantur solvere contributiones, seu collectas, quas Magistratus quocunque tempore imposuerit, & solvi jusserit, tali statuto comprehendi non possunt Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ, nec illas solvere tenentur, si ad eas bona illa postea pervenlant, quia cùm tales collectæ sive tributa sint variabilia, nec perpetua, nec certam præstationem habeant, non inhærent rebus seu bonis, sed imponuntur à Magistratu personis propter bona, ideóq; non, nisi subditis imponi possunt; Clerici autem non sunt subiecti Magistratui seculari, ac proinde illis, vi talis statuti, huiusmodi collectæ imponi non possunt, sinè violatione immunitatis Ecclesiasticæ. Aliud est, si prædiis impositum sit onus sive tributum merè reale, certum, invariabile, ac perpetuum, quod bonis ipsis inhæret, & annexum est, ita ut ex ijs, v. g. quot annis solvatur certa ac definita & invariabilis pensio; talia enim bona manent subiecta huic oneri, etiamsi ad Ecclesias vel personas Ecclesiasticas transeant, Felin. in cit. c. Ecclesia n. 76. h. t. Azor. p. 1. l. 5. c. 13. q. 1. & alij plerique, quia res transit cum onere suo, scilicet merè reali, sive ipsis bonis imposito & annexo, non personis propter bona: quale onus nemo imponere potest, nisi dominium proprietatia ad ipsum spectet, c. ex literis. 5. de pignoribus.

LXXXVI. Tertiò si Magistratus secularis statuat, ut, si quis incolarum ex civitate in alium locum migret, ex bonis, quæ secum defert, partem aliquam, v. g. decimam fisco vel communitati solvere debeat, non obligat Ecclesias vel personas Ecclesiasticas, quia laici nihil possunt statuere de bonis Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum, præsertim in præindicium earum, Laym. in cit. c. Ecclesia n. 7. Item non valet statutum, ut, si quis ad piam causam legaverit vel donaverit, partem aliquam ad publicam fabricam applicare debeat, quia detrahere ex relictis ad piam causam est violare immunitatem Ecclesiasticam, cùm causæ piæ sint privilegiatæ & exemptæ ab omni potestate seculari. Idque procedit, etiamsi detracta ex legatis piis ad alium usum pium applicarentur, non enim est unum Altare discooperiendum, ut alterum vestiatur, Felin. in cit. c. Ecclesia. num. 94.

LXXXVII. Quartò statutum municipale, quo decernitur, ut ingredientes Religionem à successione hæreditaria excludantur, vel ut parte aliquâ hæreditatis, vel usufructu bonorum ad vitam sint contenti, invalidum est, quippe præiudicans libertati Ecclesiasticæ, cùm per huiusmodi statuta retrahantur homines ab ingressu Religionis, & fiant deterioris conditionis, quàm laici, Abb. in repet. cit. c. Ecclesia. n. 35. Felin. ibid. n. 78. Idémque est de statuto, quo expressè disponitur, ut fœminæ ingredientes Monasterium non succedant, extante masculo, Gail. l. 2. obs. 32. n. 4.

LXXXVIII. Quintò si statuto municipali cautum sit, ut res immobiles, sicut mobiles, tempore trienij præscribantur, tale statutum non obligat personas Ecclesiasticas, sed in ordine ad illas irritum est, idque propter regulam, quòd statuta laicorum non ligent Clericos, cùm sint contra libertatem Ecclesiasticam, Gail. e. l. in princ. ubi ait, *ita decisum esse, in Camera Imperiali.*

LXXXIX. Sextò leges civiles seu statuta municipalia, quæ inhabiles reddunt personas ad contrahendum, vel testandum, in pœnam delicti proprij, vel patentum, comprehendendo etiam personas Ecclesiasticas, non possunt illas obligare, sed quoad illas sunt irritæ, cùm sint leges pœnales, & vim coactivam contineant, Navarr. l. 1. consil. 3. n. 5. h. t. Suar. l. 4. de defens. fidei c. 16. n. 21. Laym. l. 1. Theol. moral. c. 13. n. 5. v. g. si statutum sit, ut filij illegitimè nati non possint de bonis suis testari, sed ut in ijs, post mortem illorum, fiscus secularis succedat, tale statutum extendi non potest ad Clericos. Idque procedit, non solùm quoad bona acquisita ex quacunque causa, postquam Clerici facti sunt, nam tunc bona illa non sunt subiecta Magistratui seculari, (cùm enim ipsæ personæ Ecclesiasticæ sint exemptæ à jurisdictione seculari per Clericatum, consequenter etiam bona illarum) Abb. in repet. cit. c. Eccles. n. 26. Sed etiam locum habet quoad bona, ante susceptum Clericatum, ab illis acquisita; nam etiam isto casu bona illegitimè nati, ratione statuti municipalis, non sunt per se sive realiter obligata fisco, sed tantùm per accidens propter personam, quæ est subiecta, si ea subiecta maneat, usque ad mortem: at si persona à seculari Magistratu eximatur, quia nimirum Clericatum susceperit, eo ipso eximuntur etiam res sive bona illius. Accedit, quòd tale statutum effectum habere non possit, nec executioni mandari, ante mortem illegitimè geniti, nam refertur ad tempus mortis illegitimi, cùm ante mortem non possit habere lo-

cum

cum successio, quo tempore ipse nõ est ampliùs subiectus jurisdictioni secularis Magistratûs statuentis, quippe jam ante mortem Clericus factus. Laym. in cir.c.Ecclesia n.7,h.t. Denique inter leges vel statuta, quæ apertè repugnant libertati & immunitati Ecclesiasticæ (pluribus aliis exemplis omissis) etiam numerari debet, si lex civilis vel statutum municipale prohibeat, ne res seu bona immobilia Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis sive secularibus, sive regularibus, vendantur, vel donentur, vel legentur, vel testamento relinquantur, vel pignori obligentur, aut hypothecæ subjiciantur, vel quovis alio modo in illas alienentur. De quo §. sequenti.

§. II.

An lex civilis vel statutum Principis vel Magistratûs secularis prohibens quovis modo alienari bona immobilia in Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas, sit validum, & licitum?

XC. Præmittendum, quòd dupliciter potest talis lex vel statutum ferri. 1. Si lex vel statutum simpliciter ac generatim decernat, ut non liceat res immobiles vendere, vel alio modo alienare in extraneos, aut non subditos: & tunc certum est, talem legem vel statutum non comprehendere Clericos, aliasve personas Ecclesiasticas, nec ad illas posse extendi, quia lex vel statutum non extenditur ad non subditos, Joan. Andr. in c. ult. de immunit. Eccles. in 6.n.2.& Phil.Franc.ibid.n.1.& 2.Gail.lib. 2.obs. 32. n.5. 2. Si lex vel statutum specificè & expresse prohibeat, ne res immobiles à subditis vendantur, vel donentur Ecclesiis, aut personis Ecclesiasticis, vel quovis alio modo in illas alienentur: & hoc sensu potissimùm procedit hæc quæstio, an talis lex vel statutum sit validum ac licitum.

XCI. In qua re dicendum 1. Lex vel statutum Principis secularis prohibens, ne subditi vendant vel alio modo alienent bona immobilia in Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, est contra libertatem seu immunitatem Ecclesiasticam, eique derogat, adeóque prohibitum est sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. Idque probatur in » primis ex c.ult.de immunit.Eccles.in 6. ubi statui» tur, eos, qui temporale dominium obtinentes, suis » subditis, ne Prælatis, aut Clericis, seu personis Ec» clesiasticis quidquam vendant, vel emant aliquid ab » eisdem, nec ipsis bladum molant, coquant panem, » aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando » interdicunt, cùm talia in derogationem Ecclesia» sticæ libertatis præsumantur, eo ipso excommuni» cationis sententiæ subiacere decernimus. In quo e. etsi disertis & formalibus verbis non prohibeatur, ne subditi vendant, vel alio modo alienent bona immobilia in Ecclesias vel personas Ecclesiasticas, quia de bonis immobilibus nulla fit ibi expressa mētio: satis clarè tamen id prohibitum est illis verbis: *ne Clericis quidquam vendant*: quæ verba, cùm generalia sint, utique sub illis continetur etiam prohibitio venditionis bonorum, seu rerum immobilium, & non tantùm mobilium, quarum aliquæ ibi specificantur.

Sed dato etiam, sub verbis textûs non comprehendi prohibitionem, ne à subditis vendantur bona immobilia Clericis, satis est, quòd comprehendatur sub mente & intentione legislatoris, quod fit, quando ob adæquatæ rationis similitudinem, seu identitatem (quia mens & ratio anima legis est, l. scire. 17. ff.de legibus. l. non dubium. 5. & ibi gl.v.amplexus. C.eod.ibique DD.) vel ex aliis circumstantiis probabiliter præsumi potest, intentionem legislatoris vel statuentis fuisse, etiam alia comprehendere similia ijs, quæ verbis sunt expressa, & certos casus in specie exempli tantùm causâ expressos fuisse, quia ad speciem seu narrationem facti pertinebant, & ipso facto ita contigerunt: exempla autem non restringunt regulam ad casus expressos in lege vel canone, si responsio legislatoris & dispositio Canonis sit generalis comprehendens omnes similes casus, in quibus locum habet generalis & adæquata ratio in textu expressa, ut in cit.c.fin. de immunit. Eccles. in 6. postquam Pontifex retulit ea, quæ in casu proposita fuerunt, subiungit hanc generalem rationem, in qua fundatur illius canonis dispositio: *cùm talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur*, ergo in omnibus casibus, in quibus derogatur libertati Ecclesiasticæ, habet locum dispositio huius Canonis, & pœna excommunicationis in eo expressa, adeóque etiam statutum prohibens alienationem bonorum immobilium in Ecclesias & Clericos, comprehenditur sub dispositione huius c. quia etiam per illud derogatur libertati Ecclesiasticæ, ut mox probabitur. Quare gravis error est Canones, qui extant in Jure Canonico, velle restringere solùm ad casus in illis specificè expressos, non enim omnes casus in legibus specificè exprimi possunt, l.neque 10. & l. non possunt 12.ff.de legib.sed sufficit, si comprehendantur sub mente seu intentione legislatoris, quæ potiùs attendēda est, quàm verba, l.scire, 13.§. aliud ibi: *sed etsi maximè verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult*, ff. de excus.tut. quæ potissimùm colligitur ex ratione principali in lege expressâ. Idq; confirmatur, quia pleraque responsa SS. Pontificum, quæ extant in libris Decretalium, data sunt ad casus particulares Sedi Apostolicæ propositos. si ergo responsio Papæ, & dispositio horum Canonum restringenda esset solùm ad casus ibi expressos, Jus Canonicum, præsertim prout extat in Libris Decretalium, esset solùm Jus particulare resolvens particulares casus tantùm, non Jus commune seu universale, quod nemo dicere potest. Unde gl. & Interpretes passim, posito casu particulari canonis, ex responsione Papæ colligunt generale Jus seu dispositionem comprehendentem casus similes, etsi verbis non expressos. Quod ita notum est, ut, si quis id ignoret, nimis peregrinus & imperitus sit in Jure Canonico.

Neq; verò ex verbo, *Præsumantur*, posito in cit. c.ult.de immunit.Eccl.in 6.rectè colligitur, quasi ibi dicatur, quòd talia statuta non re ipsâ sint, vel fiant contra libertatem Ecclesiasticam, eique derogent, sed tantùm præsumantur à jure derogare: hic, inquam, sensus non convenit litteræ, ut apertè colligi-

 tur

tur ex verbis immediatè præcedentibus,nam per tale statutum prohibetur subditis,ne ipsi præsumant,hoc est,attentent vendere aliquid Clericis, vel alia obsequia exhibere : nam quæ contra legis vel statuti prohibitionem subditi faciunt,dicuntur præsumere,seu illicitè facere & attentare. hoc sensu dicitur, nemo præsumat gladium de nocte portare, frumentum evehere ex provincia &c. Similiter ergo, quando postea subiungitur, *cùm talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur,* non à jure, sed sive ab ipsis subditis, sive etiam à dominis temporalibus,qui hæc interdicunt subditis,præsumantur, id est, illicitè fiant, & attententur. Deinde admissâ etiam hac expositione (quam aliqui tenent) quòd in cit. c. fin. lex seu Canon præsumat solùm,talia esse contra libertatem Ecclesiasticam : nihilominus illa præsumptio esset præsumptio juris & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, l. is, qui fidem 30.junct.gl.v.præsumptionem. ff. de sponsal. ac proinde in effectu idem est, ac si dixisset Canon, cùm talia libertati Ecclesiasticæ derogent, ut notavit etiam Diana p.6..tr.3. resol.4. Itaque probatum est in cit. c.fin.prohiberi sub pœna excommunicationis statutum prohibens subditis, ne vendant, vel aliter alienent bona immobilia in Ecclesias,vel personas Ecclesiasticas.

XCII. Idem etiam probatur ex summa & glossa cit.c.fin.nam in summa dicitur, quòd domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis Ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrant. Unde sic argumentor : quando sub pœna excommunicationis prohibetur genus, sive actus in genere, prohibetur etiam species sub eodem, sive omnia contenta sub genere, quia genus sine specie existere non potest, & consequenter nec prohiberi : sed in cit. c. fin. excommunicationem incurrunt in genere omnes,qui prohibent subditis,ne contrahant cum Clericis, ut expresè tradit summa ibidem: ergo etiam eandem incurrunt, qui in specie prohibent,ne vendant res Clericis,sive mobiles, sive immobiles, quia omnes contractus in specie comprehenduntur sub generali prohibitione, ne subditi contrahant cum Clericis. Similiter glossa ex eod.c.fin. tradit, & colligit hanc generalem doctrinam, & regulam (nota,quòd prohibitio directa ad subditos, ex qua indirectè præjudicatur Clericis, quoad ipsorum libertatem,non tenet.) atqui statutum prohibens subditis res immobiles vendere Clericis,præjudicat libertati Clericorum, ut mox evidenter probabitur, ergo vi dicti c.fin.non tenet, adeóque apertè falsum est,etiã secundùm glossam,quòd tale statutum non comprehendatur,nec prohibeatur sub pœna excommunicationis in cit.c.ult.

Et sic etiam intelligunt & explicant passim cit. c.fin.Interpretes Joan. Andr. ibid. Ancharan. & Philip. Franc. qui aiunt, dupliciter posse fieri statutum prohibens vendere res immobiles;vel ita, ut generatim prohibeat vendere res immobiles non existentibus sub jurisdictione statuentium : & tale statutum non comprehendere personas Ecclesiasticas,nec posse ad illas extendi, ut jam suprà dictum. Vel ita,ut statutum expresè prohibeat subditis,ne vendant res immobiles Clericis,& tale statutum non tenere,quia indirectè præjudicat Clericis,quoad ipsorum libertatem:paria autẽ sunt directè,vel indirectè facere contra prohibitionem,aut contra libertatem Ecclesiasticam. Audiamus,quid præter Auctores citatos,de hac re asserat Ancharan.in cit.c.fin. not. 3. col.2. his verbis. Præterea si expresè hoc statuissent,quòd subditi non possent Ecclesiis (& Ecclesiasticis personis) donare, vendere, vel relinquere, tum essent excommunicati ipso jure statuentes, & qui ipsa fecerint observari, ut in hoc c. (scilicet fin. de imm. Eccles. in 6.) quia sic statuere esset contra libertatem concessam Ecclesiis, & contra privilegia data Universali Ecclesiæ à Deo, & eius Vicario, vel Imperatore, ergo ad hunc perversum intellectum trahi non debet (scilicet statutum generaliter prohibens, ne venditio rerum immobilium fiat non subditis) cum sub generalitate non veniant illicita. Hactenus Anchar.

Ex dictis sic argumentari licet, illa sunt contra libertatem Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, per quæ non tantùm violantur privilegia ipsis concessa Jure communi positivo, sive Canonico, sive civili, qualia sunt immunitas à solvendis gabellis & contributionibus,& privilegium exemptionis à foro seculari &c. sed etiam, imò multò magìs, per quæ auferuntur Ecclesiis & Ecclesiasticis personis jura,quæ ipsis jure divino seu naturali,& gentium competunt, sive ea, quæ ipsis communia sunt cum aliis membris Reipubl. etiam laicis. Sed per talem legem vel statutum hoc fit, ergo per illud derogatur libertati Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum etiam naturali, sive quæ jure naturæ & gentium ipsis competit. Major propositio probatur, quia longè gravior injuria & læsio est, aliquem privare iis, quæ ipsi jure naturali, & gentium competunt, quàm quæ solùm ex jure vel privilegio juris positivi & humani, quia jus naturale & gentium est longè altius, eminentius, & magìs debitum hominibus, & consequenter hoc jure aliquem privare longè gravior est injuria. Et hinc nullus Magistratus vel Princeps,nec quidem supremus, potest statuendo tollere jus subditorum suorum, quod ex lege naturali & gentium provenit, ut sunt dominia, contractus & obligationes, quæ ex jure gentium descendunt, §. singulorum Instit. de jure nat. gent. &c. Felin. in c. Ecclesiarum 7. n. 48. de Constit. & alii DD. communiter, nisi ex gravissima causa, vel in pœnam delicti, ut suprà dictum n. 18. & 2. seqq. h. t. ergo multò minimè potest Princeps secularis per statutum tale jus auferre non subditis, nempe Clericis, & quidem toti statui Clericorum secularium & regularium in aliquo regno vel provincia. Minor probatur, per tale statutum prohibitorium,ne subditi vendant,vel alio modo alienent bona immobilia in Ecclesias & Ecclesiasticas personas, tollitur illis, non quidem directè, sed indirectè & re ipsâ, ac in effectu jus ad acquirenda ac retinenda bona immobilia, cuius jure naturali & gentium sunt capaces, & excluduntur ab hoc jure, quod aliis omnibus civibus, etiam laicis competit, cùm tamen & ipsi Clerici sint cives & membra Reipubl. in qua degunt,ideóque iisdem juribus gaudere debent, quibus alij cives, ad quæ sunt habiles, nec esse debent deterioris conditionis, quàm opifices, & alij mechanici ac plebei, ac proinde non sinè manifesta injuria tali jure privari possunt à Principe

vel

vel Magistratu seculari. Quis ergo negare potest per tale statutum gravissimè lædi libertatem naturalem Ecclesiasticorum, sive Jus competens Clericis jure naturali & gentium?

XCIII. Porrò non tantùm in cit. c. fin. sed etiam in c. novit 49. & c. gravem 53. de sent. excomm. generaliter excommunicantur ipso facto omnes, qui statuta fecerint contra Ecclesiæ libertatem, nec non & illi, qui secundùm illa præsumpserint judicare, & qui jura quæcunque Ecclesiæ auferre conantur, vel quodcunque onus, aut gravamen ei imponunt, gl. ibid. V. Ecclesiæ libertatem. Hinc patet, gravem errorem esse, si quis libertatem Ecclesiasticam, eiúsque læsionem restringere velit ad privilegia exemptionis à communi Jure positivo seu Canonico Clericis cōcessa, si eis derogetur, nam licèt per tale statutum non violetur sola libertas Ecclesiæ legalis seu canonica, quoad privilegia specialiter Clericis concessa præ laicis, violatur tamen simul libertas Ecclesiarū naturalis, quę eis competit jure naturali & gentium, imò & communi positivo, & communis est cum laicis. Et hoc sensu verè dixit Caietanus, tale statutum non esse contra libertatem Ecclesiasticam propriè seu strictè dictam, esse tamen contra humanam societatem, adeóque contra jus naturale & gentium, quæ est gravior læsio & iniuria, ut suprà dictum.

Idque ulteriùs probatur ex c. ult. de reb. Eccles. non alien. ubi Concilium Lateranense sub Innocentio III. generaliter decernit, quòd laicis de rebus Ecclesiæ disponendi nulla sit attributa potestas, & addit, quòd quidam immunitatem Ecclesiasticæ libertatis non formidant suis constitutionibus, vel potiùs destitutionibus impugnare, & jurisdictionem Ecclesiæ usurpare illicitè præsumant. Quare Concilium tales constitutiones, & alia omnia, quæ faciunt in præiudicium Ecclesiarum, non tenere, decernit.

XCIV. Dicendum 2. lex vel statutum, de non alienandis bonis immobilibus in Ecclesias & personas Ecclesiasticas, non solùm est iniustum, & illicitum, sed etiam est omnino invalidum. Probatur ex eodem c. fin. de immun. Eccles. in 6. ubi generaliter decernitur, quòd statuta, quæ derogant libertati Ecclesiasticæ, non teneant, juxta gl. ibid. in fine casûs. Idque evidenter probatur ratione fundatâ in principiis receptis omni jure naturali & humano, quia ad validum statutum necessariò requiritur legitima potestas in statuente, ut notissimi juris est: sed Principes, & Magistratus seculares nullam potestatem habent directè vel indirectè aliquid statuendi, præcipiendo vel prohibendo, quod cedat in præiudicium & gravamen Ecclesiarum vel personarum Ecclesiasticarum, aut jurium illarum, quia paria sunt directè, vel indirectè facere aliquid contra privilegium, vel jus alterius, sive in fraudem illius, c. quanto 26. de privileg. & in moralibus directum & indirectum æquivalent, & tam directa, quàm indirecta violatio jurium Ecclesiasticorum, utroq; Jure, reprobatur, cùm in effectu utraque idem operetur, Abb. in relect. c. Ecclesia 10. n. 27. de constit. Suar. lib. 3. de legib. c. 34. n. 3.

Nam licèt talis lex vel statutum, spectatis præcisè verbis, directè & immediatè videatur solùm disponere de bonis immobilibus suorum subditorum, quibus prohibet, ne illa Ecclesiis vel Clericis vendant, aut donent, adeóque non excedere limites potestatis suæ: re ipsâ tamen & in effectu ac indirectè disponit etiam de personis Ecclesiasticis, in grave earundem præiudicium: hoc ipso enim, quòd Princeps vel Magistratus secularis prohibet subditis, ne vendant aut alienent bona immobilia personis Ecclesiasticis, consequenter etiam prohibet, & impedit illas emere, vel alio modo acquirere, quorum jure naturæ & gentium sunt capaces. Et hinc Silvest. in summa V. statutum q. 2. ait, quòd tale statutum, ne quis vendat Clericis, vel ab eis emat, quia est in præjudicium Clericorum, & eos tangit indirectè, non excusat ab excommunicatione lata in c. ult. de immun. Eccl. in 6. Quare tale statutum non solùm est illicitum, sed etiam omni jure invalidum, ob notorium defectum potestatis in statuentibus aliquid circa jura Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum, vel in præiudicium earum, cùm Clerici Jure Canonico & Civili, imò etiam ex valde probabili sententia, divino omnino exempti sint ab omni potestate legislativa, & jurisdictione seculari, adeóque nullam penitus tale statutum vim obligandi habere potest, neque in foro externo, neque in foro conscientiæ.

Aliud est, si tale statutum conditum fuisset, cum licentia & permissione S. Pontificis, vel ab eo approbatum, quia is potest ex valde gravi & publica causa, derogare, non solùm privilegiis, & juribus Ecclesiis & personis Ecclesiasticis à SS. canonibus concessis, sed etiam permittere, ut Clerici renuncient juri acquirendi & retinendi bona immobilia, ob publicam necessitatem, vel utilitatem, quorum, de jure naturæ & gentium sunt capaces, quia hoc non pertinet ad jus naturale vel gentium præceptivum, cui derogari non potest, sed solùm ad permissivum. Verùm potestate seculari, & propriâ auctoritate Principum secularium, id nullo modo fieri potest, quia excedit limites potestatis eorum, ut ex dictis patet, & tradit Silvest. V. immunitas 1. n. 9. ubi ait: Laicorum statuta non habent locum super rebus Ecclesiæ, nisi tale statutum expressè & nominatim approbetur à Papa: secus si generaliter solùm approbavit tale statutum, quia per talem approbationem contra Ecclesiam non valeret, cum sit contra Ecclesiasticam libertatem. Hæc ille. & hanc licentiam S. Pontificis necessariò requiri ad valorem talis statuti, vel inde evidenter probatur, quia nullus, etiam jurisdictione alioquin prędictus, potest quidpiam statuere vel decernere in non subditum, nisi cum licentia illius, cui est subditus, quia aliàs violaret jurisdictionē alterius.

Atque hanc sententiam tenent communiter Theologi & Canonistæ, quorum longum catalogum ponit Diana p. 6. tract. 3. resolut. 6. qui omnes tenent, statutum vel legem prohibentem alienationem bonorum immobilium in Ecclesias & Clericos esse illicitam, eámque sententiam esse communem contra plures legistas, qui nullo juris textu, nullâ solidâ ratione nixi, imò contra expressos Canones oppositum tenent. Neque verò dicti legistæ huic sententiæ approbanti tale statutum aliquam probabilitatem extrinsecam ab eorum auctoritate desumptam dare possunt, ut quis illam, tutâ conscientiâ, sequi

sequi possit, nam etsi experto in sua scientia sit credendum, hæc tamen quæstio, non ex Jure Civili & legibus Cæsareis, sed potissimùm ex SS. Canonibus decîdi debet, sunt autem Jus Canonicum & Civile diversæ scientiæ, sicut diversa jura, & experientiâ constat, multos Juris Civilis DD. non æquè in Jure Canonico peritos esse, ideòque istorum auctoritati non multum deferendum est in hac re; præsertim ubi stant in contrarium SS. Canones, & communiter Canonistæ, imò & Theologi, ut in præsenti quæstione, & ab auctoritate improbabili, & incertâ nullum sumitur argumentum, ut ex Baldo tradit Nicol. Everh. in locis argument. legalib. loco 95. ab auctoritate n. 5. Accedit, quòd sententia hæc legistarum nitatur falso fundamento, ut mox probabitur, adeòque argumentum ab auctoritate hîc nullum habere locum potest, quia tale argumentum per textum juris, & per rationem necessariò concludentem omninò tollitur, Everh. c. l. n. 3. quantò magis si fundamentum manifestè falsum sit.

XCV. Obiicitur contra hanc sententiam communem 1. quòd talia statuta prohibentia alienari bona immobilia in Ecclesias & personas Ecclesiasticas, ferantur ob bonum publicum, & commune totius Reipublicæ, sive communitatis, quia si huiusmodi bona immobilia transeant ad Ecclesias & personas Ecclesiasticas, de jure fiunt exempta ab omnibus exactionibus & collectis, quæ antehac ipsis imponi poterant à Magistratu seculari, ob necessitates Reipublicæ, c. non minùs. 4. & c. adversùs 7. de immunit. Eccles. & c. 1. eodem in 6. idque cederet in grave detrimentum laicorum, & Magistratuum, & subditorum: ergo bonum publicum Communitatis meritò præferendum est libertati Ecclesiasticæ, & hæc illi cedere debet. Sed respondetur inprimis, quòd, etsi ob necessitatem vel bonum publicum, jurisdictio jam fundata seu præexistens extendi possit, non tamen ulla necessitas, vel ratio boni publici potest dare jurisdictionem, ubi non subest, quia sola necessitas vel bonum publicum non dat jurisdictionem; Felin. in cit. c. Ecclesia. n. 89. de Constit. Suar. l. de immunit. Eccles. c. 31. n. 8. & patet ex dictis suprà. Sed illa (de ordinaria loquor) vel à lege datur, vel à Principe supremo, vel consuetudine legitimè præscripta: uti sumitur ex c. duo. 9. de offic. jud. ordin. & alibi dictum: atqui Magistratui seculari, eo ipso, quòd secularis est, nulla jurisdictio erga personas & res Ecclesiasticas competit, vel competere potest, cùm laici sint ex se incapaces omnis jurisdictionis spiritualis, c. Ecclesia 10. de constit. c. 2. de judiciis: ergo neque in causa necessitatis, vel ratione boni publici, eandem acquirere potest, adeòque tale statutum de non alienandis bonis immobilibus in Clericos, etiamsi ob necessitatem, vel bonum publicum editum sit à Magistratu seculari, ipso jure nullum est & irritum, ob defectum potestatis quidpiam statuendi in præiudicium Clericorum. Deinde respondetur, si graves necessitates, vel utilitates publicæ & communes Clericis & laicis occurrant, & bona laicorum non sufficiant ad eis satisfaciendum, etiam Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ contribuere tenentur, ratione bonorum immobilium, quæ possident, non tamen ad impositionem & exactionem secularium Principum & Magistratuum propriâ auctoritate factam, sed servato modo, & conditionibus præscriptis Jure Canonico, & in Conciliis Generalibus & Oecumenicis, in cit. c. non minùs, & c. adversùs. Quare privilegium exemptionis Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum à contributionibus & collectis non cedit in grave præiudicium & detrimentum laicorum, ut ab adversariis supponitur; præsertim quia etiam Principes & Magistratus seculares laicis & subditis suis justè & licitè exactiones & côtributiones imponere nequeunt, absque publica necessitate, & magna utilitate Reipublicæ, ex communi & recepta omnium Doctorum sententia.

XCVI. Obiici potest 2. Quilibet privatus potest prohibere, ne res sua immobilis in Ecclesiam, vel Monasterium, vel personas Ecclesiasticas alienetur vel transferatur, ut patet in emphyteusi & feudo, nam si quis rem immobilem alicui concedat in feudum, vel emphyteusin, potest prohibere, ne illam alienet, vel vendat, aut donet alicui Ecclesiæ, vel Monasterio, vel Collegio Clericorum, ex quo redderetur deterior causa domini directi, quia periret spes, quòd unquam solveretur laudemium, & quod dominium utile aliquando reverteretur ad directum, sive dominium proprietatis, Molina tract. 2. de just. disp. 140. §. eandem regulam, & est communis sententia; ergo multò magis Princeps vel publicus Magistratus poterit per legem vel statutum idem decernere de bonis immobilibus sitis in suo territorio, & prohibere, ne alienari possint in Ecclesiam, vel Monasterium, vel Ecclesiasticos, siquidem id quilibet privatus potest in re sua particulari. Respondetur, negando consequentiam. Ratio diversitatis est, quia quilibet privatus potest per pactum vel contractum prohibere, ne res sua propria in Ecclesiam, vel personas Ecclesiasticas, vel alias personas, v.g. extra familiam alienetur, quia id facit, jure dominij sive proprietatis, quilibet autem est rei suæ moderator & arbiter, l. in re. 21. C. mandati, & de re sua pro arbitrio disponere potest. at verò Princeps vel Magistratus secularis non habet dominium directum sive proprietatis: imò nec utile in bonis immobilibus, quæ ad privatos pleno jure spectant, sed solùm potestatem jurisdictionis, ideòque non potest generatim per legem vel statutum prohibere, ne bona immobilia quæcunque alienentur in Ecclesias vel personas Ecclesiasticas, cùm derogatione juris sive privilegij Ecclesiis & personis Ecclesiasticis jure communi côcessi, tale enim statutum apertè est contra libertatem Ecclesiasticam, ideòq; non valet, Bart. in l. filiusfam. 114. §. Divi. n. 12. ff. de legatis. 1. Quare nec valet argumentum à pacto vel contractu privatorum ad legem vel statutum Magistratûs publici, editum in præiudicium Clericorum, Felin. in cit. c. Ecclesia. num. 89.

XCVII. Obiicitur 3. huic sententiæ communis praxis in multis regnis & provinciis, in quibus talia statuta facta sunt & observantur. Verùm non quid factum sit, sed quid fieri debeat, spectandum est, neque exemplis est judicandum, l. sed neque, 12. ff. de offic. Præsid. junct. gl. marg. ibid. & non sunt exempla, nisi bona, sequenda, ut ex Gellio tradit Diana, c. l. sed neque sententiæ approbantis tale statutum probabilitati patrocinatur quidquam, quòd S. Pontifex non possit nescire talia statuta in pluribus

bus Regnis & Provinciis Orbis Christiani esse condita, & in viridi observantia, præsertim ubi sunt Nuncij Sedis Apostolicæ, adeóque censeatur illa tacitè approbare: nam inprimis tacitus cōsensus Principis non potest præsumi, ubi jure contrarium est expressum. Deinde de facto SS. Pontifices & Concilia generalia talia statuta reprobârunt, & illicita ac invalida esse declarârunt, prout videre est apud Dianam, c. l. res. 5. ac denique *multa*, ait S. Pontifex, in c. cùm jam dudum. 18. in fine de præb. & alibi, *per patientiam toleramus, quæ non approbamus*, præsertim in ijs, quæ sunt prohibita sub pœna excommunicationis, ad vitanda schismata, & alia gravia mala, quæ inde inferri possent Ecclesiæ Catholicæ.

XCVIII. Illud postremò hoc loco addendum, si in provincia aliqua, quidam Prælati, aliique Clerici abuterentur hoc jure communi cum laicis, & nimis multa bona immobilia ad se traherent, hoc casu, tales possent indirectè impediri, & querela deferri ad eorum Superiores, vel etiam in horum defectu, ad Papam, ut ab ipsis cohibeatur & restringatur immodica ista coacervatio bonorum immobilium, quæ avaritiam arguit, & scandalum parit; & sic tolli posset talis abusus: non tamen propterea debet omnino tolli usus, nec generatim per statutum, præsertim propriâ auctoritate Principis secularis, sinè licentia S. Pontificis, conditum, omnes indifferenter Episcopi, Prælati, aliique Clerici privari debent, vel possunt jure acquirendi, & possidendi bona immobilia, per quod redigeretur totus status Clericalis ad statum Ordinum Mendicantium, qui bona immobilia etiam in communi possidere non possunt: ex quo gravissima Ecclesiis & Clericis incommoda inferrentur; tum quia faciliùs intereunt & amittuntur bona mobilia, quàm immobilia. idque confirmatur ex c. futuram. 15. & c. seq. caus. 12. q. 1. ubi ratio redditur, quare Ecclesia habeat possessiones & prædia, quia plus utilitatis confertur Ecclesiæ de possessionibus, quàm de pretio.

Nec obstat, si quis dicat, per tale statutum non privari Ecclesias & Clericos bonis immobilibus acquisitis, sed solùm acquirendis. Nam inprimis sicut Princeps secularis non potest statuere de bonis Clericorum acquisitis, ita nec de acquirendis, ex eodem principio, ob defectum potestatis. Deinde SS. Canones, quando loquuntur de privilegiis Ecclesiis & Clericis concessis Jure communi Canonico, non distinguunt inter bona acquisita vel acquirenda, ut clarè patet ex c. 1. de immunit. Eccles. in 6. ubi prohibetur, ne Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis imponantur collectæ, non solùm super bonis acquisitis, sed etiam acquirendis: & generaliter privilegia concessa Ecclesiis sunt data super bonis acquisitis & acquirendis, c. ea enim. 2. caus. 10. q. 2. l. jubemus 29. §. 1. C. de SS. Eccles. ex qua desumptus est Canon ille. Multò igitur minùs distinctio facienda est inter bona acquisita, & acquirenda, quando agitur de jure communi Clericis & laicis. Denique tale statutum generaliter prohibens alienationem bonorum immobilium in Ecclesias, vel Clericos, est contra Religionem, adeóque si non positivè impium, saltem non pium, quia evertit omnes fundationes & dispositiones ad pias causas, ita ut nemo deinceps hæreditatia bona sua immobilia, sive testamento, sive legato, sive per donationem inter vivos, possit relinquere Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, ad obsequium & gloriam Dei, pro salute animæ suæ, & redemptione peccatorum suorum, cùm tamen causæ piæ, non solùm divino, sed etiam utroque Jure, Canonico & civili, summè sint favorabiles, quippe causæ Dei.

Quòd si tale statutum olim fuisset editum, nullos haberemus Episcopatus dotatos, vel Ecclesias seculares aut regulares. Dices, possunt, vi talis statuti, bene adhuc donari, vel testamento relinqui bona immobilia Ecclesiis aut personis Ecclesiasticis, ita tamen, ut illa non retineant, sed vendant, & pretium ex venditione acceptum possunt dare ad censum annuum. Verùm hæc ipsa conditio nimis dura & iniqua est Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, quia multùm interest inter bona immobilia, quæ etsi vastari & destrui, non tamen auferri possunt, quin saltem fundus maneat: at census facilè perdi possunt, si debitor census ad inopiam redigatur, vel ob alios casus fortuitos, ita ut sors seu summa capitalis omnino perdatur, sicuti frequentissima exempla testantur. Videmus etiam, hoc tempore, passim, vel nullos omnino census annuos solvi, vel mediam partem tantùm, idque quàm diu placuerit debitori: neque huic periculo provideri potest, stante tali statuto, per hypothecam specialem in bonis immobilibus, quia alienationis nomine continetur etiam hypotheca rerum immobilium, adeóque etiam huius incapaces fiunt Ecclesiæ & Clerici. Certè si bene ponderentur omnes rationes hactenus allatæ contra tale statutum, non facilè Princeps timoratæ conscientiæ permittet se consiliis politicis induci ad illud condendum.

§. III.

De aliis Constitutionibus reprobatis à Jure Canonico.

XCIX. Assertio 1. Statutum alicuius Collegij vel Communitatis, quod vergit in aliquorum commodum, & in aliorum damnum, sive per quod aliqui magis, quàm alij eiusdem Collegij, & æquale jus habentes gravantur, iniustum est, & invalidum, sumitur ex c. cùm omnes 6. h. t. ubi sic statutum habetur. Si Canonici alicuius Ecclesiæ Cathedralis, » in qua antiqua consuetudo viguit, ut omnes fru- » ctus sive reditus suarum præbendarum perciperent, » etiamsi absentes sint, & non residerent, novum sta- » tutum faciant, ut antiqui quidem Canonici omnes » reditus suos, tam in absentia, quàm in præsentia in- » tegrè perciperent, sicut hactenus omnes in hoc con- » sueverunt esse pares: at verò, qui post illud statu- » tum fuerunt facti Canonici, vel deinceps instituti » fuerint, reditus in absentia non perciperent, sed » tunc solùm, cùm residerent. Item ut vineæ, quæ sin- » gulis Canonicorum præbendis hactenus annexæ » erant, antiquis Canonicis quidem, dum vixerint, » annexæ manerent, post mortem verò eorum, vineæ » illæ ad successores sive novos Canonicos nō trans- » irent, sed provetus sive reditus earum inter omnes » Canonicos dividerentur. Tale statutum, quoad u- » tramque partem, iniquum est & invalidum, ideó- » que non observandum, sed omnes Canonici anti- »

„ quiores & juniores in perceptione fructuum, tam „ præbendarum, quàm vinearum, debent adæquari, „ sive pares esse, secundùm antiquam consuetudi- „ nem usque ad illud tempus in eadem Ecclesia ob- „ servatam, vel secundùm rationabilem constitutio- „ nem observandam, siqua imposterum condita fu- „ erit, prout habetur in cit. c. cùm omnes, qui est casus illius c. Ratio huius decisionis est, quia lex sive constitutio est commune præceptum, ad cuius normam seu præscriptum omnes, qui è communitate sunt, se dirigere debent, vitámque instituere, & non ob privatum commodum singulorum, sed ob publicum bonum, & communem utilitatem totius Collegij vel communitatis ferri debet: l. 1. & 2. ff. de legib. c. 2. dist. 4. At verò prædicta illa constitutio Canonicorum, non commune Capituli & Ecclesiæ, sed potiùs privatum singulorum Canonicorum antiquiorum bonum seu commodum spectat, ut augeant proprios reditus, & in juniorum Canonicorum gravamen cedit, ideóq; iniustum est, & invalidum: cùm enim ipsi Canonici sint quasi unum corpus, non debent diverso & inæquali jure censeri, c. cùm in tua 30. de decimis, gl. fin. in cit. c. cùm omnes v. constitutum. Quare hic locum habet illud sapientis Catonis dictum: *patere legem, quam tu ipse tuleris: & quòd quisque juris in alterum statuit, eo ipse uti debet.* cit. c. cùm omnes, & l. 2. ff. Quòd quisque juris in alterum statuerit. Denique prædictum statutum etiam ex eo capite invalidum est, quia cùm omnes Canonici sint pares, non possunt antiquiores de junioribus quidpiam statuere, par enim in parem imperium non habet, l. nam Magistratus 4. ff. de recept. Arbitr. Tholosan. in cit. c. cùm omnes. n. 1 t.

C. Hinc patet, quòd per consuetudinem saltem immemorialem introduci possit, ut Canonici, aliique non curata, sed simplicia beneficia obtinentes, fructus seu reditus beneficij sui, etiamsi absentes sint, & non resideant, percipere valeant, quia jure Canonico antiquo talis consuetudo non est reprobata, ut apertè colligitur ex cit. c. cùm omnes. h. t. & docet gl. fin. ibid. & Abb. ibid. n. 1. dummodo Canonicus vel Clericus beneficiarius non absit vagandi causâ, nec Ecclesia, propter absentiam Clericorum, ministris ad cultum divinum necessariis destituatur, alioquin absens saltem per Vicarium seu substitutum deservire Ecclesiæ debet, Abb. in cit. c. n. 10. Verùm Jure novo Concilii Tridentini statutum fuit, ut obtinentibus in Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis, dignitates, Canonicatus, præbendas aut portiones non liceat, vigore cuiuslibet statuti aut consuetudinis, ultra tres menses, ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse. sess. 24. c. 12. de refor. Potest autem Capitulum, cum consensu & auctoritate Episcopi, per contrarium statutum editum, antiquam consuetudinem in aliqua Ecclesia receptam non residendi, sive in absentia fructus seu reditus beneficiales percipiendi tollere & abrogare, cùm tale statutum sit Ecclesiæ utile & conforme Juri communi, secundùm quod omnia beneficia, etiam simplicia, personalem residentiam requirunt, c. super inordinata 35. de præbend. c. conquerente 6. de Cleric. non resident. & ibi Abb. n. 3. quamvis sine consensu Episcopi, Capitulum Cathedrale id non possit, Jo. Andr. in cit. c. cùm omnes n. 5. & 6. & Abb. n. 3. quia non potest Ecclesiæ statum mutare, & spectato Jure communi, ac seclusis specialibus privilegiis & consuetudinibus, Episcopali sede non vacante, Capitulum, absolutè loquendo spiritualem jurisdictionem non habet, quippe quæ ad Episcopum, tanquam pastorem ordinarium totius Diœcesis pertinet, c. quoniam 9. prope finem de vita & honestate Cleric. Suar. lib. 4. de legib. c. 6. n. 11. & sumitur ex c. cùm consuetudinis 9. de consuet.

Excipi tamen debet 1. nisi talis consuetudo non residendi, successu temporis, Ecclesiæ damnosa, adeóque irrationabilis effecta sit, quia experientiâ constat, per illam cultum divinum diminui, & disciplinam Ecclesiasticam dissolvi, vel etiam bona Ecclesiastica dissipari; tunc enim Capitulum per editum commune statutum talem consuetudinem abrogare potest, & ad Jus commune redire, arg. c. 1. de his, quæ fiunt à maiore parte Capit. sive potiùs declarare, illam non posse ampliùs obligare, cùm ad eum casum devenerit, à quo ab initio nô potuisset introduci, Laym. in cit. c. cùm omnes. n. 3. Quin imò hoc casu Episcopus, etiam Capitulo dissentiente & contradicente, huiusmodi consuetudinem Ecclesiæ noxiam tollere poterit, Abb. in c. ad audientiam 15. n. 4. de Cleric. non resident. Felin. in cit. c. cùm omnes. n. 9. Excipitur 2. nisi Capitulo Cathedrali privilegium non residendi, & in absentia fructus percipiendi, à Sede Apostolica concessum esset, tunc enim Canonici tale privilegium principaliter in favorem eorum concessum ei renunciando tollere possunt, & statuere, ut deinceps Jus commune observetur, c. cùm accessissent 8. in fine h. t. in quo habetur, quòd Canonici possunt renunciare privilegio, quod principaliter in eorum favorem est concessum, Laym. in cit. c. cùm omnes. n. 3. in fine.

CI. Porrò illud hoc loco adhuc quæri potest, an Episcopus, cum consensu Capituli vel Cleri, statutum facere possit, ut Canonici, vel alij Beneficiarij antiqui, & jam recepti, juxta veterem consuetudinem, liberè possint non residere, & nihilominus fructus percipere: novi verò Canonici aut Clerici, qui deinceps instituendi erunt, omnes residere teneantur, si fructus percipere velint? Affirmant communiter Canonistæ in cit. c. cùm omnes. h. t. Innoc. n. 1. Hostiens. col. 3. §. quid ergo. Jo. Andr. n. 24. Abb. n. 3. contra gl. ibid. v. constitutum. Ratio est, quia non est iniquum, ut antiqui, seu jam instituti Canonici servent antiquam consuetudinem, novi verò sive postea instituendi novo statuto ligentur, quod scienter admiserunt, quia proprium est constitutionis, ut respiciat non præterita, sed futura, c. 2. h. t. & potest tale statutum esse rationabile, & Ecclesiæ utile. Nec obstat, quod obiicit gl. cit. per tale statutum inæqualitatem induci inter Canonicos, qui cùm constituant unum corpus, seu Collegium, nô debent diverso jure censeri, c. cùm in tua 30. inf. de decimis. Nam respondetur, quòd etiam inter eos, qui sunt ex eodem Collegio, & eiusdem aliàs juris esse censentur, possit aliqua inæqualitas constitui, ob causam rationabilem, & necessitatem aliquam, qualis hîc reperitur, quia v. g. antiqui Canonici difficulter induci possunt, ut in novum statutum, quoad suas personas, consentiant, etsi aliàs utile Ecclesiæ foret: & quia talis mutatio antiquæ consuetudinis ipsis gravis

vis accideret, si ad residentiam de novo obligarentur, à qua antea liberi erant: non verò tale statutū n gravabit Canonicos novos, quia ipsi eâ conditione recipientur, ut juxta Jus commune residere teneantur, ut notavit Laym. in cit. c. cùm omnes n. 7.

Simile statutum fieri potest in Generalibus Capitulis seu Congregationibus Religiosorum Ordinum, causâ reformationis, ut nimirum antiquis professis liberum sit vivere secundùm regulam per privilegium vel consuetudinem toleratam, mitigatam, seu relaxatam: illi verò, qui deinceps recipiendi erunt, teneantur servare regulam strictè, secundùm primævam suam institutionem; dummodo tamen non sit nimis magna diversitas inter personas eiusdem Collegii seu Communitatis aut Monasterij, ut limitat Laym. c. l. n. 8. quia duplicitas plerumque reprobatur, inquit Jo. Andr. in cit. c.

CII. Assertio 2. Praeterea non valet statutum à Capitulo vel Collegio Clericorum editum, quod in cultûs divini diminutionem cedit: sumitur ex c. ex parte 12. h. t. & tradunt ibi Canonistæ communiter. Ratio est, quia tale statutum, per quod diminuitur cultus divinus, & consequenter etiam spiritualis animarum salus impeditur, est Ecclesiæ damnosum, adeóque irrationabile & invalidum, » Laym. in cit. c. n. 2. Quare statutum Capituli, » per quod numerus præbendarum alicuius Ecclesiæ » ex antiquo tempore per statutum vel consuetudi- » nem definitus restringitur, sive diminuitur, licet » reditus diminuti non sint, non valet, sed manda- » to & auctoritate Sedis Apostolicæ antiquus nume- » rus præbendarum servari, & restitui debet: ideóq; » si quæ præbendæ à tempore ultimi statuti vacave- » rint, ex personis idoneis, adhibito Episcopi consi- » lio, conferendæ sunt, non obstante aliquâ consti- » tutione super hoc ab ipsis Canonicis factâ, vel con- » firmatione à Sede Apostolica de præbendis mi- » nuendis obtentâ. ita expressè dicitur in cit. c. ex parte. Ratio est, tum quia tale statutum cadit in diminutionem cultûs divini Numinis, qui potiùs augeri debet, quàm minui, cit. c. ex parte; tum quia procedit ex radice cupiditatis & avaritiæ, c. eodem ibi: *propriis commodis inhiantes*, id est, cupiditati intendentes, gl. v. eodem. ut, quantò inter pauciores cuiusvis Ecclesiæ proventus dividuntur, tantò majores fieri possint singulorum percipientium portiones, prout dicitur in c. ult. de concess. præb. in 6. c. dilecta 4. de confirmat. utili. ideóque iniquum est & irritum. Idque extenditur, quòd eiusmodi statutum non valet, tametsi à Papa confirmatum sit, in forma communi scilicet, quia talis confirmatio nihil de novo tribuit, nec dat actui ulli valorem, quia, quod non est, non potest confirmari, gl. in cit. c. ex parte v. confirmatione; quamvis hoc operetur huiusmodi confirmatio, ut statutum non possit revocari per statuentes. Secus est, si Papa ex certa scientia confirmaret tale statutum, ob justam & legitimam causam, tum enim validum foret, gl. in cit. c. in fine casûs. Quòd si fortè confirmatio statuti de minnendis præbendis subreptitiè impetrata fuit à Papa, eò quòd à Capitularibus in imperratione confirmationis nulla facta est mentio de numero præbendarum antiquo statuto definito, nec expressum, reditus earum diminutos non esse, etiam ex hoc capite invalida est confirmatio, nullúmque effectum habere potest, gl. in cit. c. v. confirmatione in fine. Aliud verò dicendum est, si reditus notabiliter fuerint diminuti, & decreverint, tum enim Canonici Capitulares, cum auctoritate Episcopi, numerum præbendarum etiam antiquo statuto, & à Papa confirmato institutum possint diminuere, ita ut præbendæ suppressæ seu extinctæ non ampliùs censeantur vacare, ut à contrario sensu colligitur ex cit. c. ex parte, & ibi gl. v. diminuti & Abb. n. 2. & habetur etiam in c. cùm M. 9. h. t. sicut vice versâ, auctis reditibus, plures præbendæ possint institui, etiam ultra numerum ab antiquo statutum, cit. c. cùm M. gl. in cit. c. ex parte, v. diminuti, de quo infrà.

CIII. Assertio 3. Denique sunt invalida statuta Clericorum condita contra Jus Canonicum, quia Episcopi, aliique Prælati inferiores, & Collegia Clericorum, etiam cum auctoritate Episcopi, nihil statuere possunt contra SS. Canones, seu Leges universales Ecclesiæ, c. quòd super his. 9. de maior. & obed. ubi habetur, quòd Episcopus etiam in Synodo non possit aliquid statuere contrarium SS. Canonibus. Quamvis Duces, Marchiones & Comites, qui à Cæsare Regalia habent, possint ex eiusdem concessione, pro terris suis statuta municipalia condere cōtra Jus civile sive leges Cæsareas; salvis tamen iis, quæ Principi summo sive Imperatori specialiter in signum supremæ potestatis reservata sunt, & dummodo per huiusmodi statuta nullum præiudicium inferatur Imperatori, nec aliis Principibus ac populis, Abb. in c. ult. n. 9. de consuet. ubi rationem diversitatis reddit inter Clericos & laicos, sed quæ non videtur sufficiens, Imola in c. quæ in Ecclesiarum 7. n. 14. h. t. Rationem autem diversitatis, cur Principes & Magistratus seculares possint statuta facere contra Jus Cæsareum, non item Prælati Papâ inferiores, vel Collegia Ecclesiastica contra Jus Pontificium, communiter hanc assignant, quòd potestas legis Ecclesiasticæ condendæ in Papa sit immediatè à Deo, ideóque inferiores Papâ non possint statuta facere contra leges Pontificias: potestas verò ferendæ legis civilis seu secularis immediatè jure gentium sit data populo, ideóque hic potest statuere contra Jus Civile, licèt postea ea potestas à populo sit translata in unum Principem, ut tradunt DD. in l. fin. C. de legib. Verùm rectiùs dicitur, quòd populus idcirco potest statuere contra Jus Civile, quia etiam postquam omnis potestas translata fuit à populo in Principem, seu Imperatorem, libera potestas statuendi ab Imperatore fuit relicta populo, & denuo concessa: juxta l. omnes populi. 9. ff. de justit. & Jure. Imola in c. fin. n. 10. de officio Legati, Felin. in cit. c. quod super his n. 3. de maiorit. & obed. In specie verò Ducibus & Principibus Imperij concessit Imperator talem potestatem statuendi, quæ suis provinciis sunt convenientia, etiam adversùs leges Juris communis. Nullibi autem reperitur libera potestas statuendi & proprias leges ferendi contra SS. Canones concessa Prælatis Papâ inferioribus, inferior enim non potest tollere legem Superioris, maximè si inferior ab illo Superiore accipiat potestatem, utì Prælati Ecclesiastici inferiores à Papa, Clement. 2. in princ. & ibi gl. v. inferiorem de elect.

SECTIO III.

DE INTERPRETATIONE, EXTENſIONE, & abrogatione Conſtitutionum, ſeu Statutorum.

§. I.

De Interpretatione Legis, vel Statuti.

CIV. Aſſertio 1. In interpretatione Legum vel Statutorum obſervandæ ſunt certæ regulæ, quæ communiter à Doctoribus traduntur, Suar. l. 6. de legib. c. 1. n. 7. & ſeqq. Sylveſt. v. lex n. 16. & ſeqq. & alij communiter. Prima eſt, in interpretatione legum non tam verba ſpectanda fnnt, quàm mens & voluntas ſeu intentio legiſlatoris, quæ eſt veluti anima legis, à qua hæc omnem vim obligandi habet, l. ſcire. 17. ff. de legib. l. non dubium. 5. C. eodem. reg. ult. in 6. c. in his 15. ibi: *cum non intentio verbis, ſed verba intentioni debeant deſervire*, de verb. ſignific. c. humanæ, 11. cauſ. 22. q. 5. Suar. cit. loc. n. 12. Colligitur autem ea mens & voluntas, tum ex materia legis, tum ex circumſtantiis, præcipuè verò ex fine & cauſa, ſive ratione motiva, ob quam lex fertur, Laym. l. 1. tract. 4. c. 18. n. 4. Secunda regula, verba legis interpretanda ſunt, ſecundùm communem & uſitatam, ſeu proptiam eorum ſignificationem, à qua recedendum non eſt, niſi neceſſitas, vel ratio cogat, l. 1. §. licèt autem. ff. de exercitor. actione, ubi dicitur: *in re dubia melius eſt verbis Edicti ſervire.* Suar. cit. c. 1. n. 7. ut quia de mente legiſlatoris aliunde certior coniectura habetur, arg. l. non aliter. 69. ff. de legatis. 3. vel quia ex uſitata & proptia ſignificatione aliquod abſurdum & incommodum ſequeretur, l. benigniùs. 18. & l. ſeq. ff. de legib. vel antiquiorum jurium correctio, quæ, quoad fieri poteſt, vitanda eſt, ſed jura juribus concordanda ſunt, ſi rationabiliter poſſint, c. cùm expediat. 29. de elect. in 6. vel ſi recepta conſuetudo aliter legem interpretetur, cùm communis uſus & conſuetudo ſit optima legum interpres, l. ſi de interpretatione 37. ff. de legib. Tertia regula, lex univerſalis & generalis ſive generatim & indefinitè loquens, etiam generaliter & univerſaliter intelligenda eſt, ita ut locum habeat in omnibus, quæ ſub tali genere in propria verborum ſignificatione continentur; v. g. lex loquens de filiis, etiam filias comprehendit, ubi enim lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, Suar. l. 6. de legib. c. 2. n. 3. & 4. niſi lex generalis per ſpecialem priorem vel poſteriorem limitetur, ſive in ea aliquis caſus excipiatur, gl. in l. de pretio. 8. v. pretium. ff. de publiciana in rem actione. Imò etiam lex pœnalis loquens in communi & in genere comprehendit omnes ſpecies ſub propria verborum ſignificatione contentas, uti ſumitur ex l. cum lege 26. ff. qui teſtam. facere poſſunt. Decius in l. factum 155. aliàs 195. §. in pœnalibus n. 10. ff. de reg. jur. Quarta regula, verba legum ita accipienda ſunt & intelligenda, ut ipſæ non reddantur otioſæ, & inutiles, ſed ſemper aliquid operari debent, & effectum ſuum habere, etiamſi lex decernat aliquid in materia ſtricta & pœnali, vel odioſa: ſic lex prohibens uſurarios facere teſtamentum, niſi ſervatis certis conditionibus, comprehendit etiam facientes codicillos, quia aliàs conſtitutio facilè eludi poſſet, gl. communiter recepta in c. 2. §. fin. v. aliter facta, de uſuris in 6. arg. c. in his 30. de privileg. aliud exemplum habetur in c. ſi civitas 17. de ſentent. excommun. in 6.

CV. Aſſertio 2. Prætetea verba ſtatuti in dubio explicari debent, ut, quãtum fieri poteſt, ſalvâ eorum proprietate, & communni acceptione, à Jure communi non recedatur, ſed ut cum eodem conſentiat, gl. communiter recepta in c. cùm dilectus 8. v. juri communi de conſuetud. quia derogatio, ſeu correctio Juris communis, cùm ſit favorabile, vitanda eſt, ſi poſſit, c. cùm expediat 29. in princip. de elect. in 6. Unde etiam ſtatuta particularia recipiunt interpretationem à Jure communi propter eius favorem, & à ſtylo ſeu conſuetudine Curię principalis, qui etiam jus facit, c. quàm gravi 6. de crimin. falſ. ita quidem, ut, ſi ſtatutum ſit Eccleſiaſticum, interpretari illud oporteat, ſecundùm Jus commune Canonicum, & ſtylum Curiæ Romanæ: ſin autem ſit ſtatutum civile ſeu ſeculare, interpretandum ſit ſecundùm Jus commune civile, & ſtylum Curiæ Regni, Abb. in c. ex literis 11. n. 5. h. t. Quin imò etiam in interpretatione ſtatutorum attendenda eſt conſuetudo cuiuſque loci, ita ut Communitas, ſecundùm conſuetudinem ab antiquo tempore obſervatam, ſtatuere voluiſſe cenſenda ſit, niſi aliud ſignificet, arg. c. cùm conſuetudinis 9. de conſuetud. & l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo, Laym. in cit. c. ex literis n. 4. h. t. Ex dictis infertur, ſi ſtatutum decernat in aliquem pœnam privationis, ſive excluſionis à communione aliorum propter eius contumaciam, non exprimendo, ut ea ſit perpetua privatio, ſeu remotio, tunc cenſendum eſt, eam pœnam non eſſe perpetuam, ſed temporalem ſolùm, ita ut lata ſeu decreta ſit dependenter à contumacia, ac proinde, eâ ceſſante, etiam pœna ceſſare & remitti debet, quia ita obſervatur Jure Canonico, & ſecundùm ſtylum Curiæ Romanæ, circa privationes ſeu ſuſpenſiones à beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis, ſi propter contumaciam infligantur; ſumitur ex cit. c. ex literis. 11. h. t. & ibid. Abb. in ſumma huius c. ubi habetur: Si in Univerſitate aliqua Collegium Ma- »
giſtrorum ſeu Profeſſorum ſtatutum jnramento »
confirmatum condidit, ut, ſi quis ex Magiſtris ſeu »
Profeſſoribus ordinationi Univerſitatis ſive totius »
Collegij ipſorum reſtiterit, & tertiò monitus infra »
triduum parêre contempſerit, ex tunc conſortio a- »
liorum Magiſtrorum ſive communione Collegij »
privaretur, & ab actibus communibus, videlicet »
conventibus, conſiliis, publicâ Profeſſione, exami- »
nationibus, & Doctorum creatione excluderetur: »
unus verò ex Magiſtris Ordinationem illam tranſ- »
grediatur, & contumax ſit, ſeu parêre nolit, ideò- »
que communione Magiſtrorum privetur, & ab eo- »
rum ſocietate excludatur: poſtea verò à contuma- »
cia deſiſtat, & ad condignam ſatisfactionem ſe of- »
ferat, hoc caſu tranſgreſſor ille, poſt præſtitam de- »
bitam ſatisfactionem, ad communionem ſeu con- »
ſortium Collegij in actibus Magiſtralibus recipi »
& reſtitui poteſt, ac debet, non obſtante juramento »
ſtatuto adiecto, quia cùm in ſtatuto non fuerit ex- »
preſſum, ut in perpetuum huiuſmodi privatio ſeu »
exclu-

exclusio propter contumaciam inflicta duraret, cē-ſeri debet, quòd tantùm ad tempus fuerit inflicta, donec reus à contumacia receſſerit, nam etiam ſe-cundùm Jus commune Canonicum, & ſtylum ſeu conſuetudinem Curiæ Romanæ, is qui propter contumaciam communione privatur, ſi ſatisfactio-nem congruam exhibuit, reſtitui ſolet; ita habetur in cit.c. ex litteris. Confirmatur, quia in interpre-tatione legum pœnæ molliendæ ſunt potiùs, quàm aſperandæ, l.pen.ff.de pœnis.l.factum 155.§.fin. ff.de reg.jur. & in pœnalibus cauſis benigniùs interpre-tandum eſt; adeóque in dubio, an pœna privationis ſit perpetua, an temporalis, ſolùm temporalis cenſe-ri debet.

CVI. Prædicta autem procedunt, ſi pœna privationis impoſita ſit propter contumaciam, ſecus enim eſt, ſi impoſita ſit propter crimen, ſive ſi contu-macia tranſiit in ſpecificum crimen, tunc enim in dubio cenſetur eſſe perpetua; ut ſi Clericus per con-tumaciam non reſideat in ſua Eccleſia, poſtquam ter citatus & admonitus fuit, & non paruit, pœna pri-vationis ei infligitur in perpetuum, per modum pœ-næ abſolutæ, c. ex tuæ. 11. de Cleric. non reſident. Abb.in cit. c.ex litteris. n. 10.h.t. quamvis talis pœ-na etiam per ordinariam diſpenſationem ſeu relaxa-tionem tolli poſſit, ſi non ſit reſervata, Felin. ibid. n. 18.& Laym.n.5. Si autem pœna v. g. exilij ob aliud crimen ſimpliciter & abſolutè ſit lata à Judice per definitivam ſententiam, & cùm cauſæ cognitione, cenſetur eſſe perpetua, ſaltem donec revocetur, ſive remittatur, quia cùm non ſit tempus determinatum ac certum adiectum, de quolibet tempore intelligi-tur, gl.in cit. c.ex litteris v. in perpetuum, Abb. ibid. n.10.Imola n.7.Felin. n.11. Quòd ſi pœna à Judice ſeu Magiſtratu ſit impoſita extra judicium, & ſinè præmiſſa cauſæ cognitione, interlocutoriè ſolùm pronunciando; v.g. ſi interdicatur alicui bonorum adminiſtratio, vel exercitium artis ſuæ, tunc cenſe-tur eſſe tantùm pœna temporalis, ita ut non duret ultra tempus juriſdictionis Judicis imponentis, quá-diu ille juriſdictionem obtinet, l.fin. ff. de pœnis. In dubio autem, an pœna impoſita ſit propter contu-maciam, an ob crimen, cenſeri debet, eſſe impoſitam ob contumaciam, quia in pœnis benignior eſt inter-pretatio facienda, iuxta reg.jur.49.in 6.Abb.& Imo-la citt. locis.

CVII. Aſſertio 3. Ad interpretationem & explicationem legum ſeu ſtatutorum etiam perti-net, ut conditio ſive clauſula, ſecundùm præſcriptum Juris communis, vel ſtylum Curiæ, aut loci conſue-tudinem apponi ſolita tacitè ſubintelligi debeat, etſi expreſſa non ſit. Abbas in c.cùm Martinus 9.n.5. h.t. Felin. ibid.n.6.& alij DD.communiter. Sic ſtatutum, tametſi à Papa confirmatum ſit, de certo ac determi-nato præbendarum numero in Eccleſia inſtituendo, intelligendum eſt cum clauſula, niſi in tantum ex-creſcerent Eccleſiæ facultates, ut pluribus poſſint competenter ſufficere, quia hæc clauſula ſecundùm SS.Canonum præſcriptum, & ſtylum Curiæ tacitè ſubintellecta cenſetur, etſi non exprimatur, cit. c. cùm M.& tradit ibid. Abb. n.4. nam prout in cit.c. habetur, Canonici Capitulares Cathedralis Eccle-ſię Ferrarienſis ut reditus ſuos augerent, contra an-tiquam conſuetudinem ſtatuerunt, ut præbendæ Canonicorum ad minorem numerum, v. g. 14. re-digantur, & reliquos reditus, præter partem quan-dam proventuum communi menſæ Capitulari de-putatam, inter ſe diviſerunt, ita ut reditus, qui an-tea dividi conſueverant inter plures, in uſus cede-rent paucorum; quod ſtatutum Capituli de nume-ro præbendarum 14. conſtituendo à Papa confir-matum fuit: quia juſta cauſa minuendi numerum Canonicorum, & ſupprimendi Eccleſiaſtica bene-ficia eſt, ſi Eccleſia valde tenues reditus habeat, cùm non plures Canonici & Eccleſiæ miniſtri inſtitui de-beant, quàm ex reditibus decenter ſuſtentari poſſint. c.1.de inſtit c.ult.juncta gl.v.iuxta facultates de ver-bor. ſignif. Ideóque Capitulum, cum conſenſu E-piſcopi, talem diminutionem præbendarum validè & licitè facere poteſt, & confirmationem talis ſtatuti à Sede Apoſtolica petere, gl.in c.ex parte 12.v. dimi-nuti h.t. Abb.in cit.c.cum M. n. 1. Sed poſtea Ca-nonici iſti contra propriam Conſtitutionem veni-entes, alios quinque in Canonicos receperunt, nul-lis præbendis eiſdem aſſignatis: & licèt reditus Ec-cleſiæ, ſeu menſæ Capitularis non modicum aucti fuerint, non tamen voluerunt ex auctis reditibus eis providere, ſive præbendas aſſignare. Cùm ve-rò poſtmodum in Eccleſia illa una præbenda va-caret, Capitulum, ad quorundam inſtantiam, duos ad eam inſtituit (ſcilicet, ut reditus inter ſe divide-rent, nam ipſa præbenda dividi non poteſt, ſive ſi-mul duobus conferri, ſaltem ſinè ſuperioris aucto-ritate, c.maioribus.8.de præbendis) poſtea verò ad preces Epiſcopi duos alios in Canonicos recepit, ſinè præiudicio tamen prædicti ſtatuti, & eâ condi-tione, ut jus Canoniæ haberent, ſed nullos reditus perciperent, donec priores duo integras præbendas eſſent aſſecuti, proventus verò Eccleſiæ, qui per quorundam Canonicorum induſtriam aucti fue-runt, communi Menſæ Capitulari deputati fue-runt, eò quòd minùs ſufficientes eſſent, quos dicti quinque contra Capituli conſtitutionem ſibi in beneficium ſeu prębendas aſſignari petebant. Qua-re ex mandato Papæ Innocent. III. 4. Canonicę prę-bendæ ex reditibus excreſcentibus ſive auctis con-ſtitui debent, non obſtante Papali confirmatione ſtatuti de minuendo numero præbendarum uſque ad 14. cùm in eo vel fuerit, vel eſſe debuerit, ſicut conſuevit, expreſſum, vel ſaltem tacitè ſubintelle-ctum, *niſi poſtea Eccleſiæ facultates ſeu reditus in tan-tum excreverint, ut pluribus Canonicis inſtituendis com-petenter ſufficere poſſent*, ita ut noviter recepti æqua-les cum antiquis ſortiantur præbendas. Accedit, quòd ipſi Canonici à ſtatuto ſuo ſponte receſſe-runt, ſupra ſtatutum numerum, 4. in Canonicos ad vacaturas prębendas recipiendo, (præter illam, quæ integra & non dimidiata, ut Capitulum volebat, aſ-ſignari debet ei, qui primus ad illam vacantem re-ceptus eſt) quod autem ſuperfuerit, in communes Canonicorum uſus, ſicut primi ſtatuerant, ſive ali-ter, prout melius videbitur, convertatur. Quæ ve-rò, poſt litem motam & conteſtatam, circa præben-das & earum poſſeſſionem innovata fuerunt, re-ſcindenda ſunt, & irrita declaranda. ita habetur in cit.c.cùm M.h.t. qui eſt caſus illius c.

CVIII. Hinc infertur 1. quòd ſtatutum de certo numero Canonicorum & præbendarum reti-

nendo, etiamsi à Papa confirmatum sit, adjectâ clausulâ irritante, *si quid contra factum fuerit*, nihilominus mutari potest, eâ confirmatione non obstante, ita, ut, si reditus notabiliter aucti sint, etiam numerus Canonicorum & præbendarum augeri possit, sicut & vice versâ diminui, si reditus notabiliter diminuti fuerint, dummodo etiam augmentum vel decrementum stabile futurum esse, probabiliter existimetur, Abb. in c. cùm accessissent. 8. n. 4. h. t. Felin. ibid. n. 17. Garcias p. 12. de benef. c. 1. n. 5, & 6. Idemque dicendum, si tale statutum juramento sit confirmatum, potest enim illud mutari, & numerus Canonicorum & præbendarum augeri vel minui, notabiliter auctis vel diminutis reditibus, non obstante juramento, & absque periculo perjurii, Abb. in c. dilecto 25. n. 18. de præbend. Ratio est, quia tam in juramento, quàm in confirmatione, & aliis dispositionibus, tacitè subintelligendum est, si res in eodem statu permaneat, sive notabiliter mutata non fuerit; si verò naturalis ratio æquitatis & SS. Canones requirant, mutationē faciendam esse, tum quando mutatio est notabilis, res quasi in alio statu constituitur, ad quam verisimiliter intentio promittentis, vel jurantis, vel statuentis se non extendebat, prout sumitur ex c. veniens. 16. & c. brevi. 17. & c. quemadmodum. 25. de jureiurando. Sanch. l. 4. Moral. c. 2. n, 22. Aliud est, si reditus non notabiliter augeātur, vel minuantur, nam ob modicum augmentum vel decrementum redituum, statutum, præsertim juratum vel à Papa confirmatum, mutari non debet: gl. in c. 1. v. absque penuria de institut. & ibid. Abb. n. 5. Sed reditus excrescentes ad cōmunem usum Capituli, vel aliter, prout melius fore videbitur, applicari possunt, iuxta cit. c. cùm M. h, t.

CIX. Infertur 2. Si statutum à Capitulo, cum consensu Episcopi, factum sit de certo ac definito numero Canonicorum admittendo & retinendo, & Capitulum, ultra numerum definitum, aliquem in Canonicum extraordinariè recipiat, ut sit supernumerarius, eâ tamen conditione, sive cum expressa protestatione, ut interim, donec præbenda aliqua vacaverit, reditus nullos percipiat, tum valet talis protestatio, quia Capitulum non tenebatur ultra numerum eum recipere in Canonicum, neque volebat excedere & augere numerum Canonicorum statuto definitum, sed solùm gratiam extraordinariam facere; ut ex eo patet, quòd tanquam supernumerarium receperit. gl. in cit. c. cùm M. v. extra numerum h. t. Felin. ibid. n. 23. limitat. 1. Idem dicendum, si Papa simpliciter mandaret Capitulo aliquem recipi in Canonicum, extra ordinem, & tanquam supernumerarium, quia tum non censetur velle derogare numero statuto definito, adeóque non velle, ut sic receptus plenum jus habeat in Canonicatu, sed solùm jus extraordinarium, & præparatorium ad jus plenum, Felin. c. l. limitat. 2. Aliud est, si Capitulum, secundùm præscriptum SS. Canonum, debeat aliquos Canonicos recipere supra numerum statuto definitum, quia reditus præbendarum sunt notabiliter aucti, ut pluribus Canonicis congruè alendis sufficiant, ideóque non liberâ voluntate, sed ex obligatione, & debito officij, novos Canonicos recipiat, tunc enim nihil juvat protestatio, ut Canonici noviter recepti nullos reditus habeant; dum præbenda una vel plures vacaverint, quia talis protestatio est facto contraria, id est, cum eo, quod agitur, non potest consistere, ut patet ex cit. c. cùm M. gl. ibid. v. sinè præiudicio. Abb. num. 16.

CX. Ubi tamen distinguendum est, nam vel factum sive actus, contra quem fit protestatio, non est in libera potestate protestantis, tunc talis protestatio non valet, quia protestatio cōcernit jus in futurum, ideoq; non valet, si facta sit de eo, quod non est in libera potestate protestantis, nō enim potest conservare jus in futurum, quod de jure per ipsum protestantem exerceri non potest, Quido Papæ decis. 172. n. 2. v. g. si Clericus contra aliquem criminalem actionem instituat de crimine capitali seu morte digno, quamvìs protestetur, se vindictam sanguinis non intēdere, nihil juvat, quò minùs secuto mortis supplicio, irregularitatem contrahat ex defectu lenitatis, quia Clericus non potest criminaliter accusare ad pœnam sanguinis. Vel factum, seu effectus est in libera potestate protestantis, & tunc iterum distinguere oportet: vel enim protestatio est contraria actui pendenti ex libera voluntate agentis, secundùm rei naturam, sive secundùm intrinsecam ipsius actûs substantiam seu constitutionem: vel repugnat actui secundùm extrinsecam legis seu juris dispositionem, quod enim de jure agere non possumus, id censendū est absolutè nos agere nō posse. Priore casu, si protestatio apposita sit contra substantiam actûs, vitiatur actus, quia non videtur is voluntariè agere, qui actui conditionem apponit contrariam substantiæ ipsius actûs, Felin. in cit. c. cùm M. n. 72. h. t. Ut si quis v. g. Religionem profiteatur, cum protestatione, ut liceat ei possidere proprium, professio est irrita, quia talis conditio seu clausula repugnat substantiæ professionis, Joan. Andr. in cit. c. cùm M. n. 30 Quido Papæ c. l. n. 2. Excipi tamen debet, nisi contractus aliquis descendens ex jure gentium vel civili, ratione protestationis aut conditionis adiectæ, censeatur transire in aliam speciem contractûs, Felin. c. l. n. 73. Ut si quis v. g. alicui mandavit negotium, constitutâ ipsi mercede, talis conventio transit in contractum locationis, quia mandato contraria est merces, cùm enim originem trahat ex officio & amicitia, suâpte naturâ, debet esse gratuitum, l. 1. in fine ff. mandati. Posteriore casu, si protestatio sit contraria actui liberâ voluntate exercito, secundùm extrinsecam legis dispositionem, actus quidem valet, sed protestatio seu cōditio apposita habetur pro non adiecta, adeóque inutilis est, Abb. in cit. c. cùm M. n. 16. Laym. ibid. n. 15. Ut in exemplo suprà allato, si Capitulares quosdam in Canonicos recipiant, additâ protestatione, ut reditus præbendæ non percipiant, donec vacaverit, tunc receptio quidem & institutio Canonicorum valet, sed quia protestatio illa repugnat legibus Ecclesiasticis, quæ requirunt, ut Canonicis institutis præbenda assignetur, si reditus notabiliter creverint, ideo protestatio illa reiicitur, & pro non adiecta habetur, cit. c. cùm M.

Similiter si Princeps vel communitas statutum edat, appositâ protestatione, quòd id ampliùs revocari non possit, nec debeat, statutum subsistit, sed revocabile est, non obstante dictâ protestatione, seu clausulâ, quia cùm non pertineat ad essentiam statuti revocabilitas, ideo protestatio seu clausula adiecta de non revocando, non est contra intrinsecam substan-

stantiam statuti, sed solùm extrinsecè ei contraria est, propter legis positivæ constitutionem, ut revocari possit (nam regulariter qui legem fert, potest illam etiam revocare & tollere) & protestatio illa seu clausula eum solum habet effectum, ut, si postea statutum priori cótrarium fiat, sinè expressa derogatione prioris statuti, posterius irritum censendum sit: Laym. cit. loc. nam si prior voluntas vel dispositio deroget posteriori, prior valet, nisi per posteriorem expressè revocetur, Bart. in l. omnes populi. 9. n. 31. ff. de justit. & jur. Abb. in c. cùm accessissent. 8. n. 3. h. t.

§. II.

De Extensione Legis vel Statuti.

CXI. Supponendum inprimis, duplicem esse extensionem legis, unam comprehensivam sive inclusivam, quæ est extensio impropriè dicta: alteram purè extensivam, quæ est extensio propriè dicta. Extensio comprehensiva sive inclusiva legis est, per quā dispositio seu decisio legis transfertur ad alium casum, vel personam non contentam sub verbis legis, seu per verba non expressam, comprehensam tamen in mente legislatoris, Sylvest. v. lex n. 18. Suar. l. 6. de legib. c. 3. n. 9. Et hæc non est propriè extensio, cùm enim in omni lege præcipuè attendi debeat ad mentem, sive intentionem legislatoris, & non præcisè ad verba, quibus usus est; si quæ decisio sive dispositio fit secundùm mentem legislatoris, quæ ex lege probabiliter colligi potest, in ipsa lege comprehensa censeri debet, uti sumitur ex c. si postquam 33. §. si verò electus juncta gl. v. mente de elect. in 6. & ex l. scire. 13. §. aliud ibi: *sed etsi maximè verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult.* ff. de excusat. tutor. Extensio merè extensiva & propriè dicta est, per quam transfertur, sive extenditur alicuius legis dispositio seu decisio, propter paritatem rationis, ad alium casum vel personam, nec sub verbis legis, nec sub mente legislatoris comprehensam, ideóque etsi non sit contra mentem legislatoris, est tamen præter vel ultra illam, Suar. c. l. Laym. in c. translato. 3. n. 4. h. t.

CXII. Assertio 1. Extensio legis impropriè dicta sive comprehensiva, ob adæquatæ rationis omnimodam similitudinem seu identitatem, fieri potest ac debet, non tantùm in lege favorabili, sed etiam odiosa aut pœnali, idque tam intra, quàm extra judicium, Sylvest. cit. loc. Suar. cit. l. 6. c. 4. n. 2. Ratio est, quia quando ob identitatem adæquatæ rationis probabiliter ꝑsumi potest de mente legislatoris vel statuentis, eum voluisse etiam alia comprehendere, quæ eiusdem generis sive similia sunt, & certas personas aut casus solùm exempli causâ expressisse, vel occasione oblatâ; tum interpretatio ad casus similes non expressos non debet censeri propriè extensiva, sed potiùs comprehensiva sive inclusiva, quia etsi non contineatur sub verbis legis, comprehenditur tamen sub mente legis, adeóque etiam in ipsa lege: dummodo ratio legis adæquatè sive per omnia locum habeat in aliis casibus per verba non expressis; nam si in his ratio aliqua disparitatis assignari possit, talis extensio fieri non potest, quia ea non tantùm esset ultrà verborum proprietatem, sed etiam ultra probabiliter præsumptam mentem legislatoris, adeóque non comprehensiva, sed merè extensiva, Suar. cit. l. 6. c. 3. n. 4. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 18. n. 9. de qua posteà.

CXIII. Cæterùm probabilis huiusmodi conjectura seu præsumptio de mente legislatoris, quòd ob identitatem rationis, comprehendere voluerit sub lege etiam alios casus similes verbis legis non expressos, faciliùs fieri potest in legibus favorabilibus, vel non odiosis: at verò in legibus pœnalibus, correctoriis, exorbitantibus à Jure communi, àliisque odiosis, ob rationis identitatem, ultra verborum proprietatem, sed intra præsumptam intentionem legislatoris, fieri non debet, nisi necessitas id postulet, ut quia aliàs iniquitas, jurium correctio, vel aliud absurdum sequeretur, Suar. cit. c. 4. n. 3. & seqq. Laym. cit. c. 18. n. 9. in fine. Exemplum extensionis comprehensivæ sive inclusivæ; & impropriè dictæ esse potest, si v. g. mulier, soluto matrimonio, à viro dotem repetat, sed vir objiciat, quòd non possit repetere, quia adulterium commisit, ipsa verò replicet, quòd viri lenocinio, sive cum eius consensu adulterata sit; maritus nihil ex dote retinere potest: imò nec accusare uxorem vir de adulterio potest, quia licèt verbis legis non sit expressum, quòd uxor non possit de adulterio accusari, sed solùm, quòd maritus non possit excipere contra illam repetentem dotem, si ipse vir leno fuit: tamen secundùm præsumptam mentē, seu intentionem legislatoris, ob identitatem rationis, vir repellitur etiam ab accusatione uxoris, si viri lenocinio uxor adulterium commisit. ita habetur in l. cùm mulier 47. & ibi gl. ff. soluto matrimonio. hoc ipso autem, quòd aliquid est ex mente legislatoris, in ipsa etiam lege comprehensum est, adeóque talis extensio, in materia etiam pœnali, cōprehensiva sive inclusiva est, & non propriè dicta extensio, ut patet ex dictis. n. 105.

CXIV. Assertio 2. Extensio legis propriè dicta sive merè extensiva, etiam ob paritatem seu identitatem rationis, nullam vim obligandi habet extra judicium, & in foro conscientiæ. Suar. c. l. 6. c. 3. n. 6. Ratio est, quia lex non potest obligare ad id, quod non præcipit, vel prohibet: sed id, quod in lege, nec quoad verba, nec quoad mentem legislatoris continetur, lex non præcipit, nec prohibet, ergo non potest ad id obligare. Idque procedit, tam in lege favorabili, quàm in pœnali, correctoria, vel quomodocunque odiosa, ob rationem jam allatam, Suar. cit. loc. n. 10. Aliud est, si agatur de facultate agendi, vel de liberatione, seu exceptione à legis obligatione; tunc enim extensio etiam propriè dicta, ob identitatem rationis, non solùm in judicio, sed etiam extra judicium, & in foro conscientiæ fieri potest: si enim casus à lege exceptus sit, exceptio, non tantùm in eo, sed etiam in aliis similibus casibus locum habere debet, Abb. in c. cùm omnes. 6. n. 7. h. t. & alij DD. communiter. V. g. Jure communi Canonico statutum est, ut testes, si periculū in mora sit, quia v. g de morte eorum timetur, ante litis contestationem recipiantur, c. ult. in princip. Ut lite non contestata &c. qui casus exceptus à lege, seu Jure communi, propter similitudinem seu identitatem rationis, etiam extenditur ad privilegium, quòd & illud, si timor sit, ne privilegij instrumentum corrumpatur, ante litis cōtesta-

testationem renovari possit, c.cùm dilecta.4. de confirm.util. vel inutil. Quare in foro externo Judices extensionem legis propriè dictam, ob rationis identitatem, præsertim si ea in lege expressa sit, facere possunt, imò & debent, ad alios casus similes, ut constat ex l.non possunt.12.ff.de legib.ubi dicitur, quòd si casus non sit comprehensus legibus, is, qui jurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ita judicare debet. Idem etiam colligitur ex c.inter cæteras.4. in fine de rescriptis. dummodo illi casus non habeant legem specialem contrariam, Abb.in c. translato. 3. n.4.h.t.

CXV. Ex doctrina jam tradita infertur, quando duo vel plura inter se sunt connexa, statutum de uno censetur etiam statutum de aliis connexis, & ad illa extendi debet: sumitur ex c.translato.3.ibi: *quod de uno dicitur, necesse est, ut de altero intelligatur*, h. t. gl. ibid. in summa. Joan. Andr. Abb. & alij Interpretes communiter. Idque procedit, etiamsi lex sive constitutio sit pœnalis, Abb.ibid.n.1.quę etiam ob identitatem rationis extenditur, si appareat, casum specificum veluti exempli loco adiectum fuisse, dispositionem autem etiam in aliis similibus, & connexis locum habere. Sic pœna lege, sive civili, sive Canonicâ decreta in uxoricidas, secundùm probabilem sententiam, etiam locum habet in uxore, si maritum occidat, etiamsi lex de uxore expressè nihil statuat, quia dispositum de uno correlativorum censetur etiam dispositum de altero. Item lex statuens ut maritus succedat in bonis uxoris, debet etiam extendi, ut uxor vicissim succedat in bonis mariti, alioquin iniusta foret, Laym.cit.c.18. n.10. Idque confirmatur ex eo, quia, quando aliquid legitimâ auctoritate conceditur, vel tollitur, censeri etiam debent esse côcessa vel sublata, quæ cum illo connexa sunt: atqui potestas præcipiendi, & prohibendi, & legem interpretandi, ac populo proponendi pertinebat olim in Lege Veteri ad summum Pontificem seu Sacerdotem, adeòque connexa erat cum summo Sacerdotio, ut patet ex illo Matth. c. 23. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, omnia ergo quæcunque dixerint vobis, servate & facite.* nam simul & eodem » tempore, & sub eadem sponsione, ab eodem Deo » populo Israëlitico per Moysen in monte Sinai da- » ta sunt lex & sacerdotium, cit.c.3. h.t. ergo sublatò sacerdotio Veteris Legis per Legem Christi, consequenter etiam sublata est lex vetus Mosaica & potestas condendi & interpretandi legem translata est ad Vicarium Christi sive S.Pontificem, quia quòd de uno connexorum dicitur, etiam dè altero intelligi debet. ita habetur in cit.c.translatò, ex quo communiter Interpretes tradunt hanc regulam, *quod de uno connexorum statuitur, ad aliud connexum extenditur.*

CXVI. Porrò alia plura exempla huius regulæ afferri possunt. Veluti 1. Judex delegatus in causa sibi commissa omnia exercere potest, sine quibus causa illa expediri non potest, etiamsi in rescripto delegationis nulla de ijs facta sit mentio, quia accessoria sunt & connexa, c.præterea 5.de offic. deleg.l.2.ff.de jurisd.omn.jud.Gail.l.1.obs.35.n.8.& 9. 2. Dispensatio licèt aliàs sit stricti juris & restringenda, quia derogat Juri communi, tamen extenditur etiam ad connexa, Navarr.l.1. consil.3. de rescript. 3. Si quis procurator ad agendum sit constitutus, & expediat ea, quæ mandato connexa sunt, non censetur excedere fines mandati, quia cui committitur unum, illi quoque omne id censetur committi, per quod pervenitur ad illud, & sine quo illud rite expediri non potest, Gail.cit.loc.n.10. 4. Regula illa, casum omissum relinqui, sive manere sub dispositione Juris communis, non habet locum in connexis, quia non potest dici omissum, quod est connexũ, & quod de uno connexo statuitur, hoc ad aliud quoque connexum extenditur, Felin.in c.translato. 3. n. 6. b. t. Gail.cit.obser.n.10. 5. In ijs, quæ secundùm Jus æquiparantur, statutum de uno, quatenus parificatum, censetur etiam statutum de altero, Laym.l.1.tr. 4.c.18.n.10.& alij DD.communiter Unde excommunicationem incurrit non tantùm percussor Clerici, sed etiam qui mandat, vel ratam habet percussionem, ob juris æquiparationem, c. mulieres. 6. §. illi verò de sentent.excommun. Item qui legitimè præscribit jus eligendi, censetur etiam præscripsisse accessoriè & indirectè jus postulandi, quia hoc æquiparatur juri eligendi, eique accessorium est & ordinariè connexum, cùm ad eundem finem tendant, Abb. in c. bonæ.4.n.4.de postul. Denique universim loquendo, de connexis & similibus idem judicium fieri debet; gl. communiter recepta in eit. c. translato v.quod de uno: quamvis non sit necessarium, ut unum alteri simile sit, quò ad omnia, sed satis est si similia sint quò ad id, in quo æquiparantur seu comparantur, Felin.in cit.c.n.10. Ita in jure Religiosi in multis æquiparantur servis, & filiisfam. ideòque de ijs statuta ob æquiparationem extenduntur ad Religiosos, & quæ statuta sunt de libertis erga patronum, transferuntur ad vasallos erga dominum, ad quod sufficit, si in re, de qua agitur, æquiparentur. Menochius de recuper.possess.remedio 1.n.97.& 98.

§ III.

An Lex, sive Constitutio extendatur ad præterita.

CXVII. Assertio 1. Lex sive Constitutio, quæ novum jus condit, sive de novo aliquid statuit ac disponit, ad præterita, sive quæ jam facta sunt, non extenditur, sed futuris tantùm negotiis formam modúmque præscribit, nisi in lege nominatim expressum sit, ut ad præterita etiam extendatur. ita habetur in c. 2. h.t. ubi dicitur, rem quæ culpâ caret, in da- » mnum vocari non convenit: quoties verò novum » quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, » ut dispendia præterita non commendet. Sensus est, » ut explicat gl. ibid. in casu: si constitutio aliqua de novo promulgetur, ad futura tantùm punienda, quæ contra ipsam committuntur, extenditur, ita ut præterita damnis seu gravaminibus non subiiciat, sive non puniat. gl.ibid.v. dispendiis & v. non commendat. ubi etiam ratio subiicitur: ne detrimentum » ante prohibitionem ignorantes incurrant, quod » eos postmodum (id est, si postea deliquerint) di- » gnum est sustinere.

Idémque habetur in c.ult.h.t. ubi Gregorius IX. declarat, quòd Constitutio à se edita (quæ extat in » c. statuimus.15.de maiorit.& obed.) ut Clerici alij » alios antecedant, secundùm Ordinum gradus, Pres- » byteri

» byteri Diaconos, & hi Subdiaconos, & sic de reliquis, etiamsi posteriùs recepti sint; & ut, qui maiores in Ordine sunt, in portione beneficiali percipienda aliis potiores sint, tametsi similiter posteriùs sint recepti, & ut Clerici inferiores sive in minoribus Ordinibus constituti Superioribus obsequia præstent: ea, inquam, Constitutio, (quamvis correctoria sit consuetudinis seu observationis inter Clericos receptæ in aliqua Ecclesia) non extenditur ad præterita, sed ad futura tantùm, id est, non obligat Clericos ante constitutionem illam promotos seu institutos, sed solùm Clericos post illam promovendos, quia leges seu constitutiones futuris tantùm negotiis formam præscribunt: non autem ad præterita trahi debent, nisi expressè de præteritis cautum fuerit. consentit l. leges. 7. C. de legib. Ratio autem, cur lex sive constitutio de novo aliquid præcipiens vel prohibens, non extendatur ad facta præterita seu antecedentia, est, ne alioquin legis præceptionem vel prohibitionem ignorantes detrimentum aliquod incurrant: cit. c. 2. sive ne aliqui puniantur sinè causa, qui actum novâ lege præceptum vel prohibitum, ante illam editam & promulgatam gesserunt. Abb. in cit. c. ult. n. 3. h. t.

CXVIII. Assertio 2. Est tamen hîc ulteriùs distinguendum, nam vel in lege seu constitutione expressum est, ut extendatur etiam ad præterita; vel expressè dicitur, quòd tantùm futura respiciat, sive ad illa referri debeat: vel lex simpliciter & absolutè disponit, nullâ factâ de præteritis aut futuris mentione, Abb. in cit. c. ult. n. 9. h. t. Bart. in l. omnes populi. 9. n. 39. ff. de just. & jur. In primo casu lex sive constitutio etiam actus seu facta præterita comprehendit. Ratio est, quia sicut ex justa causa potest Princeps legem ferendo tollere jus alteri quæsitum, ita etiam potest, propter bonum publicum, cavere in lege, ut extendatur etiam ad actus vel negotia præterita, etsi per hoc jus alteri auferatur, Abb. cit. loc.

Excipi tamen debet, nisi illa negotia præterita essent jam antehac per transactionem, sententiam, juramentum, vel solutionem, v. g. hæreditatis acquisitionem decisa, tunc enim nova lex sive constitutio superveniens ea non comprehenderet; licèt in lege expressè dicatur, quòd etiam ad præterita extendi debeat, intelligitur enim illa clausula de negotiis præteritis non decisis: *nam causas vel lites transactionibus legitimis definitas imperiali rescripto resuscitari non oportet:* l. causas 16. C. de transact. & l. contractus 12. C. de fide instrument. quia Princeps seu Magistratus non censetur velle per verba generalia revocare quæstiones jam decisas, neque potest sine justa causa, id statuere ac decernere, per quod jus alteri quæsitum auferatur, c. ex multiplici. 3. & ibi gl. v. intentionis de decimis, Abb. in cit. c. ult. n. 9. Idémque dicendum est de causis præteritis, nondum quidem decisis aut omnino absolutis, sed adhuc pendentibus coram Judice, ad has enim non extenditur lex sive constitutio nova, post litis pendentiam edita, etsi in ea expressum sit, quòd etiam ad præterita extendatur: Vel enim causa seu lis judiciaria pendet in secunda instantia & per appellationem; & tum causa decîdi debet per Judicem, ad quem appellatum est, secundùm Jus, quod erat in prima instantia, sive secundùm leges, quæ obtinebant, tempore sententiæ latæ à Judice primæ instantiæ, non secundùm leges, quę postea, pendente appellatione, emanârunt, princ. & §. 1. Ut cùm de appellat. cognosc. collat. 8. novell. 115. gl. in c. licèt 14. v. de cętero de elect. in 6. Judex enim, ad quem appellatum est, veluti succedit in locum Judicis, à quo est appellatum, ideóque non debet ea, quæ à priore Judice legitimè definita & decisa sunt, improbare, vel retractare. Abb. cit. loc. Vel causa sive lis judiciaria pendet in prima instantia, & neque tunc ad illam extenditur nova lex sive constitutio, adeóque non secundùm leges posteriùs emanantes, sed secundùm priùs editas causa illa decidenda est, §. 1. auth. In medio litis non fieri sacras formas novell. 113. Abb. cit. loc. Ratio est, quia partes litigantes censentur consentire in Judicem, ut cognoscat secundùm jura & leges, quæ tunc sunt editę, & promulgatæ, cùm futura seu postea statuenda plerumque ignorent, & scire non possint, Laym. in cit. c. ult. n. 4. Nisi tamen Princeps, motu proprio, novam legem tulisset, in eáque expressisset, ut causæ etiam pendentes, secundùm illam legem novam, ac postea latam, decidantur, Abb. cit. l. Quare si v. g. statutum sit editum, ut extantibus filiis masculis, fœminæ à communi successione parentum nobilium excludátur, in eóque expressè addatur, ut talis constitutio etiam ad hæreditates devolutas extendatur; tunc si ante statutum editum, hæreditas jam erat divisa inter fratres & sorores, vel saltem de facienda divisione lis jam pendebat coram Judice, sive in prima, sive in secunda instantia, seu in judicio appellationis, tale statutum locum non habebit: secus si hęreditas tempore editi statuti nondum divisa, vel lis de ea facienda necdum mota erat, tunc enim statutum etiam ad hæreditatem jam devolutam extenditur, Abb. in cit. c. ult. n. 10.

CXIX. In secundo casu, quando nimirum lex sive constitutio expressè dicit, quòd non ad præterita, sed ad futura tantùm referatur, tunc non est dubium, ad præterita extendi non posse, cit. c ult. h. t. & l. leges sacrarissimæ. 9. C. de legib. Abb. in cit. c. ult. n. 10. Ratio est, quia hoc est proprium legis sive constitutionis aliquid præcipientis, vel prohibentis, ut solùm feratur de actibus futuris, non autem de præteritis; nam lex est regula externa humanorum actuum, actus autem præteriti, quatenus præteriti sunt, non sunt ampliùs capaces ullius regulæ, quia factum non potest fieri infectum, ergo lex ex natura sua fertur pro actibus futuris, non pro præteritis. Deinde lex sive constitutio est præceptum datum subditis, præceptum autem, ut tale est, non potest dari de actu præterito, sed de futuro, ut per se constat, ergo quoad effectum obligandi, non potest legislator, etiamsi maximè velit, extendere legem novam ad actus præteritos, quia si illi facti sunt sinè culpa, non possunt fieri culpabiles propter legem postea latam, Suar. l. 3. de legib. c. 14. n. 8. Veruntamen potest Legislator extendere legem, quoad effectum pœnæ, etiam ad actum præteritum, per novam legem imponendo pœnam delictis priùs commissis contra legem aliquam antiquam & priorem, vel naturalem, vel positivam seu humanam, v. g. novâ lege puniendo factũ præteritum; quia actus non meretur pœnam saltem propriè dictam, nisi quatenus per illum violatur aliquod jus sive lex: per actum autem præteritum non potest

potest violari lex posteriùs condita, ergo ut possit justè puniri per legem posteriorem, necessarium est, ut actus talis fuerit contra legem aliquam priorem, alioquin non esset culpabilis, nec pœnâ dignus, Suar. cit. loc. n. 9.

CXX. In tertio casu, si lex sive constitutio absolutè lata sit, nullâ factâ mentione nec de præteritis actibus vel negotiis, nec de futuris, tunc iterum distinguendum est, num sit lex propriè dispositiva, sive novi juris constitutiva, an verò solùm interpretativa seu declaratoria juris antiqui, an infirmans vel irritans actum aliquem? Si lex propriè dispositiva, præcipiendo vel vetando, decernat de ipso facto vel forma faciendi, non extenditur ad præterita, seu quæ jam facta sunt, uti constat ex c. ult. h. t. Si verò disponat tantùm de executione aut ulteriore processu negotij cœpti, tunc extenditur ad præterita nondum executioni mandata, modò eadem omnino vel major ita statuendi ratio reperiatur in præterito, quæ in futuro. Abb. in cit. c. ult. n. 55. Navarr. in c. si quando. 5. de rescript. except. 21. Laym. ibid. n. 10. v. g. statutum est, ut Religiosi etiam exempti, si deputati fuerint ad executionem ultimæ voluntatis, teneantur reddere rationem executionis suæ Ordinariis locorum, hæc constitutio comprehendit etiam eos Religiosos, qui eo tempore, quo emanavit, deputati erant, sed nondum executi: non autem extenditur ad eos, qui jam fuerunt executi, quia lex ad facta præterita non trahitur, nisi in ea id exprimatur, Clement. un. juncta gl. v. deputatis de testament. Similiter, si lege statutum sit, ut debitores, si intra viginti dies à creditore moniti non solverint, nec moram purgaverint, in carcerem coniiciantur, extenditur hæc lex non tantùm ad futura debita, sed etiam ad ea, quæ ante illam legem contracta sunt, quia disponit non de modo ac forma contracti debiti, sed de futura executione sive solutione debiti contracti, Laym. cit. loc. Unde potest lex etiam prohibere in futurum, ne actus jam inchoatus consummetur sive perficiatur, Suar. l. 3. de legib. c. 14. n. 12. Sic Concilium Tridentinum de novo prohibuit, ne quis infra annum probationis professionem in Religione edat, Sess. 25. c. 15. de Regular. talis lex extenditur etiam ad eos, qui tempore, quo hæc lex nova edita est, jam erant Novitij, & habitum susceperant, Suar. c. l.

CXXI. Assertio 3. Si Lex seu Constitutio interpretativa sive declarativa juris antiqui absolutè lata sit, non tantùm comprehendit futura, sed etiam ad præterita est extendenda, Abb. in cit. c. ult. n. 8. & n. 11. h. t. Felin. ibid. n. 4. Suar. cit. l. 3. c. 14. n. 2. & est communis sententia: & sumitur ex c. cùm tu. 5. de usuris, ubi constitutio juris naturalis ac divini declarativa, quòd usurarij obligati sint ad restitutionem, extenditur ad præterita, sive ad usuras etiam ante editam constitutionem illam extortas, quia jam ante illam usuræ prohibitæ erant in utroque Testamento, veteri & novo, gl. ibid. v. post. Quare potiùs obligat constitutio antiqua declarata, quàm nova declarans. An autem lex aliqua non de novo aliquid statuat, sed solùm jus antiquum declaret aut renovet, ideóque etiam ad facta præterita sit extendenda, id colligi potest, partim ex verbis legis, partim verò ex materia & ratione legis, præsertim si ratio non tantùm sit motiva, sed etiam decisiva, id est, ex se sufficiens ad ostendendum, materiam illam sive actum, etiam seclusâ novâ lege, jam fuisse malum & illicitum, Navarr. in c. si quando 5. except. 25. n. 4. de rescript. Suar. cit. loc. tunc enim etsi, spectatis verbis præcisè, videatur lex sive constitutio præcipere aliquid in futurum, vel prohibere, reverâ tamen potiùs censeri debet esse declarativa juris antiqui, vel illud renovare velle, & in usum reducere, quod observari desiit, Laym. cit. c. ult. n. 6. Exemplum esse potest, statutum est, quòd matrimonium contractum & consummatum, post matrimonium ratum priùs cum altera initum, sed nondum consummatum, sit irritum: hæc constitutio extendenda est etiã ad matrimonia priùs sive ante illam constitutionem contracta, quia ratio decisiva legis, nimirum Ecclesiæ traditio, & Sedis Apostolicæ observatio, etiam in matrimoniis priùs contractis locum habet, quamvis verba constitutionis videantur esse dispositiva sive præceptiva in futurum tantùm, prout habetur in c. ult. de sponsa duorum.

Hæc autem procedunt de lege, quæ duntaxat est declarativa veteris legis sive juris antiqui, quod ad præterita etiam extendi debeat: nam si lex sive constitutio sit partim declarativa juris antiqui, partim constitutiva novi juris, licèt referatur ad præterita, quatenus est declarativa juris antiqui, non tamen, quatenus est juris novi constitutiva, nisi contrarium exprimatur, Abb. in cit. c. ult. n. 8. & 11. Unde si lex sive constitutio nova antiquum jus declaret, & renovet, irrogando novas pœnas, vel pœnas jam antè decretas, ultra verborum proprietatem, & juris terminos extendendo, eas pœnas non incurrunt ij, qui antè deliquerunt, quia ut sic non potest extendi ad actus præteritos, nisi aliud expressè declaretur, sed ad futuros tantùm, Sylvest. in summa. v. lex. n. 23. Azor p. s. l. 5. c. 16. q. 13. Talis lex sive constitutio non merè interpretativa legis veteris, sed pœnæ extensiva est, per quam decernitur, censuram excommunicationis incurrere non solùm eos, qui positivè cooperantur, sive coadiuvant percussionem Clerici, sed etiam, qui non impediunt, cùm possint, & ex officio debeant impedire, c. quanto. 47. de sentent. excommun.

CXXII. Assertio 4. Denique si lex sive constitutio irritans sit, ita, ut non ipsa de novo actum irritet & annullet, sed ab anterioribus legibus, præsertim jure naturali, jam veritum & irritatum, nullum declaret; tum talis lex irritans comprehendit etiam actus præteritos, modò eadem ratio irritationis sit in præteritis, quæ in futuris, adeóque ante legem vel constitutionem jam inerat causa annullationis actibus præteritis, Abb. in cit. c. ult. n. 11. h. t. Imola ibid. n. 13. Laym. ibid. n. 7. Sic matrimonium contractum cum uxore fratris demortui, quamvis carnaliter non cognitâ, irritum decernitur & declaratur, l. pen. C. de incestis nuptiis, quam legem esse declaratoriam colligitur ex l. ult. C. eodem. Item irritum declaratur pactum de hæreditate viventis, si absq; eius consensu fiat, l. ult, C. de pactis. Quòd si lex sive constitutio de novo irritum reddat aliquem actum, tum vel ita irritum facit, ut actum, qui jam validè factus erat, rescindat, & irritet: & hoc casu comprehendere potest etiam actus præteritos: nam cùm Judex ex justa causa actum mero jure validum, v. g. electionem

vel

vel collationem beneficij, in pœnam, quia contra canonem facta est, per sententiam irritare & rescindere possit, & legislator ex justa causa poterit per generalem legem irritare & rescindere eiusmodi electiones vel collationes, etiam præteritas, Suar.l.3. de legib.c.14.n.11. Si verò lex sive constitutio ita irritet actum, ut impediat, ne validus fiat, quia v. g. novam formam præscribit, secundùm quam contractus aliquis iniri debeat, alioquin non sit validus; tunc eiusmodi lex ad actus præteritos extendi non debet, arg.cit.c.ult.Laym.ibid.n.8. Tum quia notum est, leges & constitutiones futuris negotiis formam dare, non præteritis, cit.c.ult.tum quia, quando nova constitutio aliquid circa contractus disponit, tunc semper leges & consuetudines, quæ tempore contractûs exstiterunt, non quæ postea introducuntur, spectari debent, quia contrahentes futurorum scientiã seu cognitionem habere non potuerunt, Gail. l. 2. obs.9. n.3. tum quia, cùm ipsis per contractum mutuo consensu initum, jus sit acquisitum, eo privari non debent, Laym.cit.loc.

CXXIII. Hinc infertur 1. Si nova lex vel constitutio præscribat certam formam testamenta faciendi, eam non extendi ad testamenta ante illam condita, vivente adhuc testatore, adeóque illa sunt valida, etiamsi, non servatâ formâ præscriptâ, sint facta, l. jubemus.29.C.de testament.Abb.in cit.c.ult.n.11.in fine.h.t. quia actus iam est perfectus, licèt quoad effectum pendeat usque ad mortem testatoris, ante illam enim testamentum vim habere non potest, Navarr.in c.si quando.5.except.21.n.13.de rescript. contra Felin. Ubi tamen vel maximè attendendum est ad verba legis sive constitutionis, an ea etiam ad testamenta ante legem condita referri possint, nécne? Laym.in cit. c.ult.n.9.

Infertur 2. Si lex vel statutum loquens per verba præsentis vel præteriti temporis aliquid indulgeat, concedendo veniam delicti criminosis, ea non debet extendi ad futura, sive ad eos, qui postea futuro tempore delinquent, ne alioquin detur ansa, & occasio delinquendi, Abb.in c.2.h.t. n. 2. *cùm enim lex in præteritum quid indulget, in futurum vetat*, l. cùm lex 22. ff.de legib.v.g. si statuto caveatur, ut omnes Banniti solventes 10.aureos, banno liberentur, illud nõ comprehendit eos, qui futuro tempore banno afficientur, quia aliàs daretur occasio & incitamentum delinquendi, Abb.cit.loc.

CXXIV. Ex dictis colligitur, regulæ illius, quòd constitutio nova respiciat tantùm futura, non autem præterita, tres esse, generatim loquendo, limitationes. 1. Nisi contineat aliquid pertinens ad jus naturale seu divinum, ut in c.cùm tu.5. de usuris, de quo suprà n.114. 2. Nisi constitutio nova concordet cum jure sive lege antiqua, per quam idem præcipiatur, ut in c. cùm in cunctis. 7. §. hoc sanè de elect. ubi constitutio Papæ Alexandri III. trahitur ad præterita, quia, ut gl. ibid. v. promovendis notat, non est nova Constitutio, quæ aliquid de novo statuat, sed declaratoria, seu potiùs confirmatoria juris antiqui, quo eadem de ætate & ordine promovendorum ad beneficia jam statuta erant. 3. Nisi in nova constitutione exprimatur, ut extendatur etiam ad præterita, cit.c.ult.h.t. Hostiens. ibid. in fine.

§. IV.

An statutum Superioris auctoritate confirmatum possit à statuentibus sinè eiusdem consensu tolli, & revocari?

CXXV. Præmittendum inprimis, duplicem esse confirmationem, unam essentialem ac necessariam, aliam accidentalem. Essentialis dicitur, quæ dat formam seu substantiam legi sive statuto, ideóq; necessariò & essentialiter ad illud requiritur, ut, quãdo inferiores non habent per se ipsos potestatem statuendi seu ferendi legem, quæ vim obligandi habeat, nisi priùs à Superiore confirmetur. Accidentalis verò confirmatio vocatur, quæ non dat formam & substantiam legi seu statuto, quia inferiores habent potestatem per seipsos condendi statutum, quod ex se vim obligandi habeat, nihilominus tamen à Superiore confirmationem illius petunt, ut maius robur, & auctoritatem habeat, nec ita facilè oppugnari possit. Suar.l.6.de legib. c.26. n.17. & alij DD. communiter.

CXXVI. Assertio 1. Statutum inferiorum Magistratuum seu Communitatum, quod confirmatum est à Principe seu Superiore, confirmatione solùm accidentali, non ex necessitate, sed ad maiorem auctoritatem ac firmitatem, potest tolli & revocari ab iisdem inferioribus, qui potestatem habent propriâ auctoritate condendi statutum tale, non obstante confirmatione Principis seu Superioris, Bart. in l. omnes populi.9.n.33.ff.de just.& jure.Suar.cit.loc.n.22.Azor p.1.Instit.mor.l.5.c.26.q.15. Ratio est, quia per talem confirmationem non mutatur natura statuti, nam lex sive statutum conditum ab Episcopo, vel Capitulo, vel Civitate, ex eo, quòd à Principe v.g. Papa confirmatum sit accidentaliter, non fit lex Papalis, sed manet statutum Episcopale, vel Capitulare, vel municipale, ergo eâdem auctoritate inferiorum statuentium, quâ tale statutum est conditum, etiam tolli & revocari potest, cùm ad eandem potestatem spectet ligare & solvere; & confirmatio Papæ seu Superioris solùm sit accidentalis quædam solennitas, quæ statuto addit maiorem auctoritatem & firmitatem; sublato autem statuto per revocationem inferiorum statuentium, consequenter etiam, tanquam sublato fundamento seu subiecto, tollitur ac desinit ipsa confirmatio, Suar.cit.loc. Excipi tamen debet, nisi Princeps ex certa scientia aut ex plenitudine potestatis statutum inferiorum confirmet, tunc enim censetur maiorem firmitatem ei adiicere voluisse, quàm ex se & suapte natura habeat. Sylvest.v.absolutio,2.n.5.Gail.l. 2.obs. 1. n. 17. vel nisi clausula irritans confirmationi sit adiecta, decernendo irritum & inane, si aliquid contra factum fuerit, iuxta c.dilecto. 25. juncta gl. v. huiusmodi clausula de præbend. quia Princeps adiiciendo talem clausulam, statutum, quod confirmat, suum facere vult, ut proinde ab inferioribus statuentibus tolli non possit: nisi ratio, veluti formale obiectum statuti, cessaverit, gl. in c.ult. v. decrevisse de verb. signific.

CXXVII. Assertio 2. Statutum, quod à Superiore v.g. Papa essentialiter & necessariò confirmatum est, propter bonum publicum principaliter, non potest ab inferioribus statuentibus tolli vel revocari, sine consensu & auctoritate Superioris, Bart. in cit. l. omnes populi. n. 33. Abb. in cit. c. cùm accessissent. 8. n. 2, Suar. cit. c. 26. n. 17. & Azor cit. c. 26. q. 15. Ratio est, quia eiusmodi statutum est conditum potiùs auctoritate ipsius Superioris, v.g. Papæ, quàm inferiorum, qui per se ipsos talem statuendi potestatem non habent, *omnia enim nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur*: l. 1. C. de jure veteri enucleando. inferior autem non potest tollere legem Superioris, c. inferior 4. dist. 21. quæ ad jus publicum & bonum statum totius Reipubl. pertinet. Quare sicut tale statutum non potest condi, sine Superioris auctoritate; ita nec sine eiusdem auctoritate, tolli & revocari, quia eadem auctoritas & solennitas requiritur ad destruendum, quæ ad construendum, Bart. cit. loc. & sumitur ex Auth. è contra C. de repudiis. Aliud verò dicendum est, si statutum, quod à Superiore essentialem & necessariam confirmationem accepit, per se, directè ac principaliter tendat in commodum & favorem ipsorum statuentium; tum enim illud ipsi statuentes tollere & abrogare possunt, sine consensu Superioris confirmantis, quia tale statutum habet se ad instar privilegij seu legis specialis, Abb. in cit. c. cùm accessissent. n. 2. Felin. ibi. n. 4. Azor loc. cit. Suar. cit. c. 26. n. 21. in fine. quilibet autem potest privilegio sibi concesso non uti, juréq; suo cedere, seu favori pro se introducto renunciare, l. si quis 29. C. de pactis.

CXXVIII. Exemplum habetur in c. cùm accessissent. 8. h. t. nam cùm Canonici quidam Ecclesiæ Tullensis significâssent Papæ Innocentio III. quòd dignitas Primiceriatûs tanto tempore vacaverit, ut eius collatio ad Sedem Apostolicam sit devoluta, ideo Pontifex mandavit quibusdam, ut inquirerent veritatem, & si, tanto tempore vacâsse, reperierint, ipsi personam idoneam in illo personatû investirent. Cùm autem ad hoc executores procedere vellent, ex parte Capituli Tullensis propositum fuit, quòd ipsi Canonici Capitulares communi consensu statutum fecerint, ut dignitas illa seu officium Primicerij extingueretur, eiúsque proventus & possessiones inter Canonicos distribuerentur, idque statutum à Papa confirmatum fuerit (scilicet ex certa scientia, Hostiens. hic. v. confirmatum.) Quare mandavit idem Innocentius, ut, si, rem ita se habere constiterit, statutum illud auctoritate Sedis Apostolicæ confirmatum in suo robore permaneat: nisi Canonici postea huic statuto suo contravenerint, Primiceetium aliquem eligendo. Ratio patet ex dictis, quia, cùm hoc statutum principaliter ac directè in utilitatem & favorem solius Capituli seu Capitularium fuerit confirmatum à Papa, potuerunt illud tollere statuentes, etiam sine novo consensu Papæ, Abb. hic. n. 2.

Etsi verò aliàs Episcopus, ex justa causa, tollere & extinguere possit dignitatem aliquam vel personatum in Ecclesia, ut docet Hostiens. in cit. c. cùm accessissent col. 1. 5. sed nunquid, & alij Canonistæ communiter: si tamen dignitas sit talis, quæ secundùm commune Jus Canonicum in Ecclesia esse debet, (ut in casu huius c. dignitas Primiceriatûs) non potest illa tolli vel extingui sine auctoritate Papæ, gl. hic v. confirmatum, quia inferiores Papâ non possunt statuere quidpiam contra Jus commune Pontificium, Laym. ibid. n. 1. & dictum suprà. n. 96.

CXXIX. Potrò si statutum à Superiore confirmatũ, non tantùm in favorem statuentium, sed etiam in aliorum gratiam factum sit, tum illud tolli non potest sine consensu eorum, quorum interest, Abb. in cit. c. cùm accessissent. n. 2. & Felin. n. 4. Velut si in civitate aliqua statutum sit, ut, siqui mercatores animo ibi habitandi accesserint, certo quodam privilegio seu Immunitate fruantur, eámque ob causam aliqui mercatores eò venerint, non potest, cum eorum præiudicio, statutum hoc tolli, nisi gravis causa seu necessitas id postulet, Bart. in cit. l. omnes populi. n. 30. nam statutum, quòd transivit in contractum vel quasi contractum, cum aliorum præiudicio, revocari non potest; Bart. c. l. n. 29. quod enim semel placuit, ampliùs displicere non potest, reg. jur. 21. in 6. & ibi gl. fin.

CXXX. Assertio 3. Statutum confirmatum essentialiter & necessariò à Papa, vel alio Superiore, iterum tolli & revocari potest, sine consensu eiusdem, si per eius revocationem redeatur ad observationem Juris communis pristini, Abb. in cit. c. cùm accessissent. n. 2. Felin. ibid. n. 3. quia Jus commune favorabile est, ideóque ad illud redire facilè permittitur, & cùm abrogetur speciale statutum, & redeatur ad Jus commune, non censetur illud abrogari, sine auctoritate & consensu Principis, quia præsumitur velle potiùs observari Jus commune, quàm specialia jura, quæ sunt quasi dispensationes & exceptiones à Jure communi, Suar. cit. c. 26. n. 18. Requiritur tamen, ut abrogatio statuti per Papam confirmati, essentiali ac necessariâ confirmatione, fiat ab iis, qui potestatem habent leges ferendi, & Ecclesiæ statuta immutandi, sitque probabiliter Ecclesiæ utilis futura, Laym. in cit. c. n. 8. quia Capitulum, etiam cum consensu Episcopi, non habet potestatem tollendi jura Ecclesiæ utilia, vel eius statum deteriorem reddendi, uti sumitur ex l. jus publicum. 38. ff. de pactis.

CXXXI. Cæterùm, qui statutum per expressam revocationem tollere non possunt, ij neque tacitè, sive ipso facto contraveniendo illud tollere possunt, quia taciti & expressi eadem est vis, Laym. in cit. c. n. 13. Si verò expressè tollere possint, quia habent potestatem per seipsos, sive propriâ auctoritate statuendi, tunc ei ipso facto contraveniendo, per unum vel etiam plures actus contrarios, statutum non tollitur absolutè, sed tantùm quoad eos actus. v. g. si in Ecclesia aliqua statutum sit, ut nullus, qui ex hæresi conversus, vel ex Judæis ortundus est, in Canonicum recipiatur, & unus vel alter à Capitulo receptus fuerit, non absolutè abrogatum est statutum, sed tantùm quoad eos actus, & personas receptas, Boich. apud Laym. cit. loc. n. 13.

Excipi debet, nisi statutum à Capitulo factum sit juramento confirmatum, v. g. si Capitulares juraverint, se observaturos statutum, videlicet non recepturos in Canonicos ex Judæo genere natos, vel duos fratres in Capitulum, tunc enim si vel semel, sive unico actu contraveniant, censentur id agere animo tollen-

tollendi statutum, quia alioquin fierent perjuri, si statutum juratum violarent, quod non est præsumēdum, cùm nemo præsumatur delinquere, adeóque potiùs præsumi debet, quòd voluerint tollere statutum, quo tanquam principali sublató, tollitur etiam juramentum ei accessoriè adiectum, Felin. in cit. c. cùm accessissent.n.11.h.t.

§. V.

An, & qua ratione prior Constitutio tollatur per posteriorem?

CXXXII. Assertio 1. Lex seu Constitutio posterior Principis (sive Papæ, sive Imperatoris, aut alterius Principis secularis) si sit directè contraria priori, eam tollit, & abrogat, quamvis de priore constitutione nullam mentionem faciat, ita habetur in „ c.1.h.t.in 6. ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: Pon„ tifex (qui Jura omnia in scrinio pectoris censetur „ habere) posteriorem Constitutionem condendo, „ priorem (posteriori directè contrariam) quamvis „ de illa mentionem non faciat, revocare velle cen„ sendus est. Idémque de legibus civilibus habetur in l.sed & posteriores.28. ff. de legib. Ratio est, quia in Principe sive Legislatore adest potestas tollendi, seu abrogandi legem priorem à se vel antecessoribus suis latam. si ergo condat constitutionem novam priori directè contrariam, hoc ipso est in eo voluntas ei derogandi, eámque revocandi, quia Princeps scire censetur omnes leges communes seu publicas Reipublicæ, consequenter legem ferendo priori cōtrariam, illam abrogare vult & revocare, quippe quæ cum posteriore lege consistere non potest, quamvis id non exprimat: *nam Papa seu Princeps jura omnia in scrinio pectoris sui habere censetur*, cit.c.1. & l.omnium. 19. C. de testament. Idque propter Consiliarios & sapientes ipsi assistentes, qui dicuntur pars corporis ipsius Principis, quorum scientiâ ac prudentiâ adiuvatur, gl. magna in cit. c. 1. Ex quo infertur, quòd error sive ignorantia juris communis Principem non excusat, cuius scientiam se habere, profitetur.

CXXXIII. Extenditur autem tradita doctrina 1. Quòd Princeps vel Legislator, condendo legem novam generali, sive communiter receptæ consuetudini contrariam, eam quoque abrogare velle censetur, etiam nullâ factâ mentione huiusmodi cōsuetudinis, cùm & ipsa sit lex quædam communis, sive jus non scriptum, ideóque non minùs illā Princeps scire censetur, quàm legem scriptam, alioquin inutilis foret novæ legis promulgatio, gl. in cit.c.1. v.singularium.

Extenditur 2. quòd etiam Magistratus inferior, qui potestatem statuta ferendi & abrogandi habet, siquid contrarium priori legi seu constitutioni sui fori seu territorij statuat, censetur velle eam abrogare, quia & is leges seu statuta sua scire præsumitur, Laym. in cit. c. 1. n. 15. Idémque dicendum de statuto adversante priori consuetudini loci, ut si Civitas faciat statutum contra receptam in eo loco cōsuetudinem: hæc enim tollitur, quia cives præsumuntur scire suam consuetudinem, Abb. in c. ult. n. ult.de consuetud.

CXXXIV. Excipiuntur tamen à tradita doctrina Decreta Concilij generalis, quibus per posteriorem Constitutionem Pontificiam contrariam non censetur derogatum, nisi clausula derogatoria expressè adiiciatur, v. g. *non obstante quacunque lege aut constitutione in Concilio generali editâ:* colligitur ex c. ex parte 3.& ibi gl.v. nulla mentio. & c. ult. de capellis monachor. Felin.in c. nonnulli.28. n. 2. de rescript. quia cùm decreta Concilij generalis valde maturâ deliberatione sint condita, videntur continere tacitam clausulam derogatoriam omnium posteriorum constitutionum, quæ illis contrariæ sunt, nisi de iisdem mentionem faciant, Sanch. l. 3. de matrim. dis. 26.n.7. Imò si Concilium generale sit novissimum, quale nunc est Tridentinum, non sufficit generalis derogatio decretorum cuiuscunque Concilij, sed necesse est specialem illius mentionem fieri. Idem cit. loc. At verò aliæ leges communes anteriores debent continere expressam clausulam derogatoriam legum subsequentium contrariarum, tunc enim non censentur revocatæ per posteriores, nisi in his priorum mentio fiat, Philipp.Franc.in c.1.n.12.h.t. in 6.

CXXXV. Ubi tamen præterea notandum est 1. magnum esse discrimen inter Constitutionem, sive illa sit Concilij Generalis, sive alia quæcunque, quæ non censetur revocata per posteriorem constitutionem, nisi in illa clausula derogatoria subsequentiū dispositionum seu constitutionum expresè sit apposita, sive nisi eius specifica & expressa mentio fiat: & inter constitutionem, in qua talis clausula derogatoria tacitè solùm, sive præsumptivè continetur: nam prior constitutio non tollitur, nec ei derogatur per clausulam generalem, *non obstante quacunque Constitutione contrariâ*, ut docet Abb.in c.nonnulli. 28.n. 10.de rescript.Laym.ibid.n.5. Ratio est, quia cùm Princeps censeatur habere notitiam legis anterioris, specificè & expresè ei derogaret, prout lex ipsa requirit, si vellet eam tollere. iuxta c.1.h.t. in 6. At verò ad abrogationem legis, quæ talem clausulam derogatoriam subsequentium dispositionum vel constitutionum expresè non requirit, sufficit, si generalis clausula derogatoria cuiuscunque legis antecedentis habeatur in lege posteriore, etiamsi in hac expressa seu specifica mentio prioris illius legis non fiat. Quin imò, si ex coniecturis colligi possit, mentem Principis fuisse per posteriorem legem publicè latam ac promulgatam derogare velle legi anteriori, etiam Concilij generalis, cui tacitè solùm clausula derogatoria subsequētium dispositionum inest, non erit opus talem clausulam derogatoriam addere, Abb.c.l.n.8.& Laym.

CXXXVI. Notandum 2. Per posterius decretum Concilij Generalis tollitur prius ei contrarium, quamvis in posteriore non derogetur expresè priori, nec de illo mentio fiat, quia utrumque decretum factum est pari consilio & maturitate, & sic cessat ratio, ob quam decretum Concilij generalis non abrogatur per posteriorem constitutionem Decretalem, nisi de eo mentio fiat, faciliùs enim tolluntur simplices Constitutiones Decretales, quàm decreta universalium Conciliorum, quia quod multorum auctoritate fit, maioris roboris censetur, Felin. in c.nonnulli.28.n 2.de rescriptis.Fagn.ibid.n.31.& seqq. sicut ergo Constitutio Decretalis Papæ per posteriorem Constitutionem eiusdem tollitur, etiamsi in ea

in ea non fiat mentio prioris Constitutionis, c.1.h.t. in 6. ita etiam prius decretum Concilij generalis tollitur per posterius contrarium decretum Concilij, etsi priori expresse non deroget, nec mentionem de eo faciat. Et hinc per Concilium Tridentinum multa Decreta antiquiorum Conciliorum sunt abrogata, etiamsi in eo expressa derogatio sive specifica mentio de ijs non fiat, ut pluribus exemplis ostendit Fagn. c. 1. n.42. Porrò quòd etiam Decretum Concilij generalis per posteriorem Constitutionem decretalem S. Pontificis abrogetur & tollatur, etiãsi expressè ei nõ deroget, nec mentionem de eo faciat, tradit Fagnan. in cit. c. nonnulli. n.28. & seqq. & alij apud ipsum citt. nam etsi per rescriptum seu litteras Apostolicas gratiæ, vel quæ emanant contra Jus commune, non tollantur Decreta conciliorũ generalium, nisi in illis rescriptis per specialem clausulam eis derogetur, *non obstante ullo priore decreto Concilij Generalis*, ut constat ex c. ex parte, 3. de Capellis Monach. ubi Abbas quidã & Conventus asserebant, se per litteras Apostolicas obtinuisse, ut possint singuli Monachi in singulis eorum Prioratibus commorari, contra dispositionem Concilij Lateranen. sub Alexandro III. in c.2. de statu Monach. & ex cit. c. nonnulli, ubi statuitur, ne quis, vi rescripti Apostolici, trahi possit ultra duas dietas, contra Constitutionem generalis Concilij Lateran. sub Innoc. III. nisi in illo mentio fiat de eadem Constitutione: nullibi tamen habetur expressum, quòd priori Constitutioni Concilij generalis per posteriorem legem Canonicam non derogetur, nisi in ea fiat mentio prioris Decreti Concilij; quin imò in c. 1. h. t. in 6. generaliter & indistinctè dicitur, per posteriorem legem priorem revocari, quamvis de ipsa mentio non fiat, quia etiam lex sive Constitutio Papæ, etsi sinè Concilio generali lata sit, cum magna deliberatione fertur, & generalia Concilia habent quidem clausulam derogatoriam sequentiũ sive posteriorum rescriptorum; non autem posteriorum Constitutionum, Jo. Monach. in cit. c.1. in addit. Probi n.3. h.t. in 6. Ratio autem disparitatis, inter rescripta & leges seu Constitutiones est, quia maturiùs & magìs deliberatè fit legis promulgatio, quàm rescripti concessio, gl. in cit. c.1. v. noscatur. h. t. in 6. Atque hæc sententia est etiam valde probabilis.

CXXXVII. Assertio 2. Princeps per generalem Constitutionem non censetur abrogare velle particularia statuta & consuetudines specialium locorum & personarum, quibus lex illa posterior est contraria, dummodo illa sint rationabilia, nisi id exprimat, cit. c.1. h.t. in 6. ubi idem Bonifacius VIII. „ ait, quia Pontifex specialium locorum & singula„ rum personarum consuetudines & statuta, cùm „ sint facti & in facto consistant, probabiliter potest „ ignorare, ipsis, dum tamen sint rationabilia, per no„ vam Constitutionem à se editam non intelligitur „ in aliquo derogare, nisi id expressè in illa caveatur. Ratio redditur in textu, quia consuetudines & statuta particularia, etsi in jure consistant, quia sunt Jura quædam particularia, respectu subditorum, quos obligant, ideóque ab ijs probabiliter ignorari non possint: respectu tamen Principis, & eorum, quos non astringunt, seu ad quos nõ pertinent, sunt quid facti, & in facto consistunt: cùm enim varia sint & innumera, sciri non potest, an & quænam talia statuta & consuetudines existant, ideóque cùm id ad factum pertineat, probabiliter à Principe ignorantur, & consequenter non censetur Princeps per novam constitutionem contrariam ea revocare velle, nisi expressè in ea id caveatur (nemo enim videtur revocare quod ignorat) saltem per clausulam generalem, *non obstante quocunque contrario particulari statuto, vel consuetudine*, gl. ibid. v. facti. Neque verò lex nova & posterior Juris communis, etsi contrarium particulare statutum vel consuetudinem non tollat, est superflua & inutilis, quia licèt non servetur in loco, ubi contrarium particulare statutum vel consuetudo viget, servari tamen debet, & vim obligandi habet in aliis locis, & sic non est frustra lata: secus est de nova constitutione contraria Juri communi, quæ inanis foret, & sinè effectu, si non tolleret & revocaret Jus commune contrarium, vel generalem consuetudinẽ, quia nullibi obligaret, cùm leges contrariæ simul consistere nequeant, gl. magna in cit. c.1.

CXXXVIII. Porrò si in constitutione Principis generaliter latâ, adiecta sit clausula generalis, *non obstante quocunque statuto aut consuetudine in contrarium:* censentur, vi illius, sublata esse omnia particularia statuta & consuetudines locorum, ac si in specie expressa essent; cùm enim Princeps non teneatur, imò plerumque non possit in specie scire singularia statuta & consuetudines, sufficit ad illa tollenda clausula derogatoria generalis, ac veluti conditionalis, si quæ contraria sint. Gail. lib.1. obs.18, n.2. Quòd si lex sive constitutio particularia statuta vel consuetudines, quæ ei contraria sunt, damnet ac reprobet, tanquam irrationabilia, vel quæ cedant in damnum Reipubl. vel peccatum nutriant, tum non tantùm quæ nunc vigent, sed etiam in perpetuum tolluntur, ita ut etiam futuris temporibus nullum tale statutum condi, vel consuetudo introduci possit. Gail. cit. loc. n.4. Idémque est, si Jus sive lex communis aliquid simpliciter prohibeat, quia illicitum est & intrinsecè malum, tunc enim contra talem prohibitionem non possunt fieri statuta directè legi, & menti eius contraria, nec consuetudines in contrarium introduci. Idem cit. loc. n.2.

CXXXIX. Assertio 3. Si statuta municipalia seu particularia, non præter, sed secundùm Jus commune sint condita, quia scilicet non diversum, sed idem disponunt & decernunt, quod Jus commune, nihil ei addendo vel detrahendo, tum si per novã legem generalem contrariam tollatur, & abrogetur Jus commune, consequenter etiam censentur sublata & abrogata illa statuta particularia fundata in Jure communi; sublato enim principali, tollitur etiam accessorium, gl. in cit. c.1. in fine casûs, & v. facti h.t. in 6. Ratio est, tum quia cùm tale statutum municipale nihil aliud contineat, quàm quod Jure communi sancitum est, quò ad substãtiam non differt à Jure communi, sed est tantùm eius quædam declaratio, & propositio, adeóque non est Jus aliquod peculiare ac proprium, sed commune, quod per statutum repetitur, quia magìs aliquando attendi & terrere solet cautio, sive dispositio specialis, quàm generalis, Azor p.1. Instit. mor. l.5. c.26. q.17. Tum quia sicut Princeps præsumitur scire Jus commune; ita & statutum conforme Juri communi, idémque decernens, eique per legem generalem contrariam Juri communi dero-

roga-

rogare voluisse, gl. in cit. c. 1. v. facti, ubi gl. marg. id limitat, nisi alia esset ratio statuti, quàm Juris communis. Et hinc etiam per legem generalem contrariam Juri communi tolluntur privilegia in Corpore Juris contenta, quia illa pertinent ad universales leges, & consequenter non præsumuntur ignorari à Principe seu Legislatore, qui proinde censetur etiam illa revocare voluisse, per legem posteriorem derogantem Juri communi, etiamsi id non exprimat, Suar. lib. 8. de legib. c. 39. n. 2. Quamvis per legem generalem absque clausula derogatoria latam non tollantur privilegia non contenta in Corpore Juris, quia Princeps seu Legislator non censetur scire omnia Jura privata & particularia, cuiusmodi sunt huiusmodi privilegia, Suar. cit. loc.

CXL. Cæterùm omnes leges priores vel posteriores omnino tolli vel abrogari possunt, saltem validè, etiamsi illæ sint adhuc Reipubl. utiles, nam licèt Legislator sinè justa causa abrogando legem Reipubl. utilem peccet; abrogatio tamen valida est, & effectum sortitur, quia sicut lex liberâ voluntate legislatoris constituitur, ac vim obligandi accipit: ita etiam eiusdem arbitratu abrogari potest, ac obligare desinit, nam per quascunque causas aliquid nascitur, per easdem dissolvitur, c. 1. de regulis Juris, & eiusdem potestatis est ligare & solvere, legem ferre & tollere. Nec refert, quòd lex sinè ratione & utilitate lata nullam vim obligandi habeat, unde consequens videtur, quòd sicut sinè justa & rationabili causa, ferri non potest, ita nec abrogari possit, solâ ac merâ voluntate legislatoris. Nam disparitas est, quòd sicut in aliis plerisque rebus etiam naturalibus plus requiritur, ad rei generationem, quàm ad eius corruptionem seu destructionem: ita etiam in proposito ad legis constitutionem requiritur causa justa & rationabilis, sed ad eiusdem abrogationem saltem validam sufficit mera voluntas auctoris sive legislatoris exteriùs indicata, Laym. in c. 1. h. t. in 6. n. 10. & lib. 1. Theol. moral. tract. 4. c. 1. num. 3. & cap. 21. num. 1.

TITULUS III.

DE RESCRIPTIS.

Post Constitutiones sive Leges, rectè agitur de Rescriptis, nam & ea inter Placita Principum numerantur, quæ legis vigorem habent, l. 1. ff. de Constitut. Princ. ac proinde etiam ipsa vim constitutionis seu legis habent, saltem inter partes seu personas, inter quas rescriptum est, & in negotiis duntaxat, pro quibus rescripta sunt edita, l. 2. C. de legib. Felin. in rubr. h. t. n. 1. Etsi verò rescriptum, quatenus pro certis personis emanavit, legis rationem habere non possit; si tamen sententia definitiva à Principe lata sit in certa causa, vel juris alicuius interpretatio facta sit in rescripto, ea jus generale facit quoad omnes, ita ut omnes judices, non tantùm in illa causa, sed etiam in aliis similibus eam sequi debeant, iuxta l. ult. C. de legibus. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

SECTIO I.

DE RESCRIPTIS IN GENERE, eorúmque divisione, & impetratione.

§. I.

Quid sit Rescriptum, & quotuplex?

Nomine Rescripti in genere continentur omnes responsiones ad petitionem verbo vel scripto factam, literis mandatæ, quo sensu etiam scriptæ epistolæ responsoriæ privatorum rescripta dici possunt, Greg. Tholosan. l. 1. h. t. n. 4. Verùm hìc non de privatorum, sed Principum & publicæ auctoritatis rescriptis agitur.

I. Assertio 1. Rescriptum propriè est responsum à Principe seculari, vel Ecclesiastico, ut S. Pontifice, vel Imperatore, aut alio potissimùm supremo Principe alicui supplicanti, vel consulenti in scripto datum, sic dictum, non quasi iterum scribatur, sed quasi responsum scriptum. Colligitur ex l. 1. §. 1. ff. de appellat. Azor. par. 1. Instit. l. 5. q. 1. Differt rescriptum ab Oraculo, quia hoc est responsum Principis ore seu vivâ voce datum; quamvis postea in scripturam sit redactum: ab Epistola verò decretali differt, quòd hæc non semper ad alicuius consultationem vel petitionem detur, sed interdum etiam, proprio motu Principis, adeóque epistola latiùs patet, quàm rescriptum; quia etsi omne rescriptum sit epistola, non tamen vice versâ, omnis epistola est rescriptum, sed interdum aliqua duntaxat scriptum, nullâ præcedente petitione, datum, Tholosan. cit. c. 1. n. 6. & 11.

II. Porrò rescriptum sumitur aliquando latè, pro omni privilegio & beneficio Principis in scriptis obtento: aliquando verò strictè & propriè, prout distinguitur à privilegio & beneficio Principis: nam privilegium conceditur à Principe ad aliquid agendum, vel non agendum, contra jus commune, sub

sub quo continentur etiam dispensationes; & dicitur privilegium, quasi lex privata, & non communis, in favorem alicuius data; beneficium verò est gratia Principis concessa, præter jus commune. Rescriptum verò propriè ac strictè acceptum est decretum Principis ad alicuius consultationem vel petitionem emanans, secundùm Jus commune, sive ad Juris communis observationem: ut si Princeps alicui per litteras committat potestatem cognoscendi ac definiendi causam aliquam inter partes controversam, vel si respondeat ad dubia juris sibi proposita, & decidat, quid in re aliqua, secundùm Leges vel Canones, faciendum sit, Abb. in rubr. h. t. Sylv. in summa v. rescriptum. in princip. Azor cit. c. 24. q. 2. Sumitur autem hoc loco rescriptum latè ac generaliter, prout omne privilegium, & beneficium Principis, adeóque litteras, sive secundùm jus, sive contra, vel præter jus, concessas complectitur: quia de rescriptis tum ad lites decidendas, causásque definiendas, tum ad beneficia Ecclesiastica, aliásque gratias obtinendas hîc agitur. Privilegium verò, sive beneficium, sinè supplicatione vel petitione alicuius, à Principe concessum propriè inter rescripta numerari non debet: quamvis interdum Papa clausulam (motu proprio) addere soleat, quando scilicet non tam ob petitionē impetrantis, quàm propriâ suâ liberalitate, & ex mera gratia ad concedendum movetur, Rebuff. in praxi benefic. p. 1. tit. de clausulis mandatorum. n. 21.

III. Assertio 2. Rescripta seu responsa Principis variè dividuntur: nam inprimis quędam rescripta sunt generalia, quædam specialia, Sylv. v. rescriptum. q. 1. Generalia sunt, quæ vìm obligandi habent erga omnes subditos, & in toto territorio Principi subiecto: idque quia vel ab initio eo fine data sunt, ut generaliter ubique, & omnes obligarent, L. Prætor. 3. §. D. Hadrianus. ff. de sepulchro violato, ubi dicitur: *oportet imperialia statuta vim suam obtinere, & in omni loco valere.* Vel quia postea jussu & auctoritate Principis, talia responsa Corpori Juris inserta, & omnibus servanda sunt proposita, ita ut rationem ac vim Legum seu decretorum haberent, ut constat ex præfatione Gregorij IX. in Libros Decret. & c. 1. dist. 20. Specialia autem rescripta seu responsa sunt, quæ inter certas solùm personas, & ad certas causas, vel negotia, certum locum, vel tempus, sunt data: neque postea ad alias personas vel causas sunt extensa: cuiusmodi rescripta generalia jura, seu leges non sunt, sed leges faciunt his duntaxat negotiis ac personis, pro quibus fuerunt promulgata, c. 1. dis. 29. l. 2. C. de legib. Quòd si tamen tale rescriptum speciale, quod ad certam causam, & erga certam personam emanavit, Corpori Juris insertum sit, vel etiam à Magistratu Principe inferiore, qui jus habet statuta condendi, inter statuta municipalia vel synodalia sit collocatum, legis seu statuti rationem ac vìm sortietur, Felin. in rubr. h. t. n. 1. Laym. in c. 1. de constitut. n. 6. Præterea dividuntur rescripta in perpetua & temporalia, Greg. Tholosan. cit. c. 2. n. 14. Hæc sunt, quæ certum ac determinatum tempus præfixum habent: illa sunt, quæ nullum, vel indefinitum & indeterminatum tempus habent; nam perpetua dicuntur, quæ tempus limitatum seu definitum non habent, l. jurisperitos 30. & ibi Gothofr. lit. h. ff. de excusat. tutor. Ad rescripta perpetua pertinent etiam personalia, quæ ad vitam hominis conceduntur, arg. l. 1. ff. pro socio, Tholos. cit. l.

IV. Alia & quidem præcipua divisio est in rescripta justitiæ, & illa, quæ sunt gratiæ. Rescripta justitiæ dicuntur, quæ dantur, vel ad explicandum seu declarandum Jus, vel ad lites expediendas, seu ad dicendum jus, sive justitiam administrandam, cum causæ cognitione, inter partes. Et licèt huiusmodi rescripta interdum præter jus dentur, in casibus scilicet à jure non decisis: dicuntur tamen dari secundùm ius, sive ad observantiam juris, quia vel ad eius interpretationem, vel ad debitam executionem dantur: in quo differunt à privilegiis, quia privilegium datur potiùs contra jus, vel saltem ultra jus, cùm sit lex privata aliquid speciale concedens. Suar. l. 8. de legib. c. 2. n. 8.

Rescripta gratiæ dicuntur, quæ ex gratia, seu beneficio & liberalitate Principis procedunt, vel conceduntur ad obtinendam aliquam gratiam seu beneficium, Greg. Tholos. cit. c. 2. n. 15. Et hæc rescripta subdistingui possunt in illa, quæ versantur circa beneficia conferenda; & differunt à privilegiis, quia huiusmodi rescriptum non est lex privata, nec dat propriè facultatem operandi aliquid contra, vel præter legem, sicut dat privilegium: sed talia rescripta, quæ beneficialia vocantur, dari solent ad collationes, resignationes, & alias dispositiones de beneficiis Ecclesiasticis faciendas, quæ rescripta in eo videntur convenire cum rescriptis justitiæ, quòd secūdùm jus commune concedi intelligantur, nisi aliud exprimatur: quibus rescriptis in jure civili respondent illa, quæ per Imperatores concedi solent ad dignitates & administrationes civiles, de quibus in l. si qua beneficia. 4. & l. seq. C. de divers. rescriptis.

Alia verò sunt rescripta gratiæ, quæ versantur circa jus operandi, non solùm præter, sed etiam contra legem; & sub his rescriptis continentur etiam privilegia, latiùs tamen sumpto nomine privilegij, quatenus continet etiam alias gratias, quæ propriè ac strictè privilegia non sunt, ut dispensationes, quæ frequenter dantur ad unum actum tantùm exercendū, contra legem communem, ut ad matrimonium contrahendum ei, qui impedimentum canonicum habet, vel ad Ordinem suscipiendum ei, qui irregularitatem incurrit, &c. ideóque privilegia propriè dici non possunt, quia dispensatio non conceditur, per modum legis privatæ, ad operādum ordinariè & stabiliter contra jus commune, Suar. cit. loc. n. 9. & 10. Porrò in dubio præsumitur esse rescriptum justitiæ, & non gratiæ: hoc est, justitiam, & non gratiam continens, quia, qui gratiam allegat, eam probare debet, Card. Tuschus lit. R. conclus. 209. Datur etiam rescriptum mixtum, quod scilicet continet gratiam & iustitiam, ut si executori mandetur, ut conferat beneficium, simúlque detur potestas compellendi resistentes vel impedientes, ut sic etiam continet justitiam, Tuschus cit. loc. n. 7. Porrò quomodo rescripta gratiæ & justitiæ inter se differant, ex ijs, quæ dicentur, patebit.

V. His adde, quòd quædam Rescripta Pontificia Brevia vocari solent. Est autem Breve Apostolicum rescriptum paucis verbis & compendiosis cōclusum, sive concessio paucis verbis summatim comprehensa, sigillata sub annulo piscatoris in cera rubra:

bra: per illud olim & à principio, cùm in usum inductum est, negotia justitiæ tantùm expediebantur, ideóque inter Rescripta justitiæ à nonnullis numerari solet; quamvis nunc etiam plura, quæ ad gratiam pertinent, per Breve expediantur, Tholosan.lib. 1.de Rescriptis c. 36. ubi plura de Brevibus Apostolicis legi possunt.

§. II.

Quinam impetrare possint rescriptum, qui non, & à quibus, contra quos, & in quibus rebus impetrari possit?

VI. Assertio 1. Supplicare Principi, sive impetrare rescriptum potest quilibet, sive actor, sive reus, nisi specialiter prohibeatur, ut hæreticus, l.2.C. de summa Trinit. & excommunicatus, de quo postea. Item servis regulariter prohibitum est supplicare Principi, l.1.C.de precib.Imperat.offerend. nisi ex atrocissimis causis, ut si dominus in servos sævierit, vel ad impudicitiã & turpem violationem compellat, l.2.ff.de his, qui sui vel alieni juris sunt, Hostiens. in summa.n.3.h.t.Sylvest.v. rescriptum. q. 2. Impetrari verò potest rescriptum ab eo, qui potest illud concedere, nempe Papa in spiritualibus, Imperator in temporalibus, & quilibet alius Princeps Superiorem non recognoscens: & universim, quicunque cõstitutionem facere potest, & jurisdictionem habet, is etiam rescriptum concedere potest, Hostiens.c.l.n.2. Præterea rescriptum impetrari potest contra quemlibet, sive Clericum, sive laicum; sive maiorem, sive minorem 25.annis, etiam contra excommunicatum, ne ex malitia sua commodum referat, c.intelleximus 7.inf.de judic.modò is, contra quem impetratur, subsit jurisdictioni concedentis, Hostiens.c.l.n.6. Denique rescriptum impetrari potest super rebus omnibus, de quibus litigari potest, corporalibus & incorporalibus, profanis & sacris seu religiosis; item super Ecclesiis & beneficiis Ecclesiasticis, Hostiens.c.l.n.8. Et universim prò omnibus illis rebus supplicari & rescriptum impetrari potest, quæ vel ex officio, & secundùm jus alicui debentur, vel ex gratia concedi possunt ac solent.

VII. Assertio 2. Excommunicatus (scilicet maiore excommunicatione) non solùm rescriptum impetrare prohibetur, c. dilectus. 26.h.t. Sed etiam rescriptum ab eo impetratum ipso jure est irritum, sicut & processus, vi talis rescripti, institutus non valet, c.1.h.t. in 6. ubi statuit Gregorius IX. quòd rescriptum ab excommunicato impetratum, & processus ex eo rescripto institutus, sint ipso jure invalida, nisi in causa ipsius excommunicationis, vel appellationis articulo sit impetratum. gl. ibid. v. ab excommunicato, quia cùm per excommunicationem reddatur quis inhabilis ad impetrandum rescriptum, ideo hoc ipso jure est irritum, & consequenter etiam processus judicis delegati ex eo rescripto institutus, quippe qui vi talis rescripti non acquirit jurisdictionem, sine qua velut fundamento, nullus actus judicialis valere potest, saltem quoad processum in causa principali. Verumtamen delegatus ex vi talis rescripti cognoscere potest, num sua sit jurisdictio, adeóque an impetrans rescripti verè fuerit excommunicatus, nécne, quia cùm hoc casu non desit jurisdictio in delegante, eáque in dubium non revocetur, ideo habet etiam delegatus, qui eius vices gerit, potestatem cognoscendi de eo, quod ab ipso promanat, videlicet utrùm rescriptum delegationis validum sit, nécne? Laym.in cit.c.1.n.3. & c.ex parte 33.n.3.eodem in antiquis.

Non obstat, quòd, si excommunicatus agat in judicio, & per oppositam exceptionem adversarij, vel à Judice ex officio non repellatur, sententia, & omnia acta sint valida: ut colligitur ex c.1.§.fin.de exceptionib. in 6. ibi: *sed sententia quæ præcessit, non minùs robur debitum obtinebit*, scilicet ac si ille tempore sententiæ excommunicatus non fuisset, ut supplet gl. ibid. v. obtinebit: ergo non sunt ipso jure irrita. Nam id verum est, quando excommunicatus agit coram Judice Ordinario, qui non accipit jurisdictioné novam per aliquod rescriptum, sed jam ante fundata est eius jurisdictio, ideóque processus tenet, nisi de excommunicatione actoris excipiatur, juxta cit.c.1. de except. in 6. at verò judex delegatus acquirit novam jurisdictionem, per rescriptum impetrantis talem judicem, eiúsque jurisdictio sumit initium ex persona actoris seu impetrantis: ideóque tam rescriptum ab excommunicato impetratum, quàm processus judicii ab eo pendens, tanquam habentia vitiosum principium, non valent, gl. in cit.c.1.v.processus.h.t.in 6. Unde si actor non fuit excommunicatus, tempore impetrati rescripti, sed primùm post eius impetrationem, adeóque rescriptum validum fuit, tum etiam processus ab eo institutus, coram judice delegato, non est ipso jure irritus. Vel etiam dici potest, quòd rescriptum justitiæ, in quo causa aliqua delegatur, latè loquendo, sit gratia seu beneficiũ Papæ delegantis, omnis autem gratia seu beneficium Papæ excommunicato concessum, juxta stylum Curiæ, est irritum, idque in odium excommunicationis. At verò actor litigans, coram judice, jus suum prosequitur, ideóque acta valent, nisi illi exceptio excommunicationis opponatur, Laym.in cit.c.1.h.t. in 6.n. 3. q.1.

VIII. Extenditur autem tradita doctrina 1. quòd non solùm omne rescriptum justitiæ seu ad lites, sive in judicio petitorio, sive possessorio, etiam in causa spoliationis, vel alterius interdicti possessorij, Francus in cit.c.1.n.11. de except. in 6. sed etiam omne rescriptum gratiæ, vel privilegij, vel ad dispensationem, vel ad Ecclesiastica beneficia ab excommunicato obtentum, sit ipso jure irritum; nam Regula Canonica universalis est, quòd nullæ litteræ impetratæ ab excommunicato valeant, præter eas, quæ in jure sunt exceptæ: exceptio autem firmat regulam in omnibus aliis casibus non exceptis, gl.in cit.c.1.v. alio. Franc.ibid.n.3.in princ. Suar. disp.13. de censur. sect.1.n.12. Præsertim quia rescripta gratiæ faciliùs annullantur, quàm rescripta justitiæ.

2. Idem procedit, non tantùm si excommunicatus notorius, seu publicus impetret rescriptum, sed etiam, si occultus, quamvis aliàs nõ sit vitandus: nam Jus Canonicum generaliter & indefinitè irritum reddit rescriptum impetratum ab excõmunicato, ideoq; sine fundamento restringitur ad excommunicatum publi-

publicum: præsertim cùm hoc in odium excommunicationis sit statutum, & excommunicato occulto per Extravag. Concilij Constantiensis nullus favor sit factus, Sylvest. v. rescriptum q.2. Suar. disp. 17. de censur. sect. 1. n. 4. Barbosa in cit. c. 1. n. 3. h. t. in 6. & alij communiter, contra Navarr. lib. 5. consil. 44. n. 8. de sententia excommunic. Et hinc etiam in Rescriptis Papalibus præmitti solet absolutio ad cautelam; sive excommunicatio aliáve censura sit notoria, sive occulta: nam etiamsi excommunicatio publicè ignoretur, inhabilem reddit personam, quam afficit, ut patet in electione excommunicati, etiam occulti seu non denunciati. Excipi posset, nisi excommunicatus occultus, vi talis rescripti, quædam ageret, ratione publici officij, v.g. judicis delegati; tum enim acta eius valida forent, quia jus ipsum propter publicam & probabilem ignorantiam, adeóque ob bonum commune, defectum occultum supplet, arg. l. Barbarius. 3. ff. de offic. Prætor. Suar. cit. sec. 1. n. 4. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 22. n. 19.

3. Rescriptum impetratum ab excommunicato irritum est ipso iure, non tantùm in foro externo, sed etiam interno conscientiæ, ante omnem judicis sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam, ita ut excommunicatus, etiam occultus, illo in conscientia uti non possit, quia leges, quæ non meram pœnam inferunt, sed privativum effectum habent, & secum executionem trahunt, aut simpliciter irritant actum aliquem, vel inhabilem ad aliquid reddunt, statim effectum habent, & obligant, Sylv. cit. l. Suar. c. l. contra Navarr. cit. loc. n. 7.

4. Excommunicatus est inhabilis ad impetrandum rescriptum, non tantùm per se ipsum, sed etiam per Procuratorem, c. fin. de procurator. Anchar. in cit. c. 1. column. fin. q. 7. de except. in 6. Et sive rescriptũ fuerit impetratum ab illo pro se, sive pro alio excommunicato, vel etiam non excommunicato; Barb. in cit. c. 1. n. 10. ex Felino.

5. Rescriptum impetratum ab excommunicato in causa individua, simul cum non excommunicato, ex parte utriusque est irritum: in causa verò dividua sive separabili, si impetratum sit rescriptum à nõ excommunicato simul cum excommunicato ignoranter, quia nescivit, illum esse excommunicatum, valet rescriptum ex parte non excommunicati tantùm: si verò scienter, invalidum est ex parte utriusque, Barb. in cit. c. 1. n. 4. Ratio est, quia utile per inutile non vitiatur, si ab invicem separari possint; secus, si non possint, reg. jur. 27. in 6. & ibi gloss. magn. & DD.

IX. Limitari verò tradita doctrina debet, 1. quòd excommunicatus super causa excommunicationis suæ possit à Papa impetrare rescriptum, si dicat eam esse invalidam, vel iniustam; alioquin enim non haberet medium necessarium ad defensionem suam, c. 1. h. t. in 6. & ibi gl. magna.

2. Si excomunicatus à sententia judicis appellavit, potest super causa seu articulo appellationis rescriptũ impetrare, cit. c. 1. Ratio est, quia excomunicatus potest appellare, ut reparetur iniuria ipsi facta à Judice à quo, cùm enim appellatio spectet ad propriã defensionẽ, quæ est juris naturalis, nemini denegari debet, gl. cit. Et hinc universim loquendo, si excommunicatus non audiatur super exceptionibus suis, aut super articulis causæ pendentis, coram Judice Ordinario, potest impetrare rescriptum delegationis, Francus in cit. c. 1. n. 12. quia cùm excommunicatus possit in judicio stare ut reus, sive conveniri, c. intelleximus 7. de judic. etiam alia ei concessa esse, censendum est, quæ ad jus suum obtinendum sunt necessaria: nam talis impetratio rescripti censetur potiùs esse defensio, quàm impugnatio. Id autem intelligendum est, de impetratione rescripti super excommunicatione & appellatione propria, non autem super excommunicatione vel appellatione alterius; Francus cit. l. n. 3. versic. 2. potest. His adde, quòd etiam excommunicatus, post interpositam legitimam appellationem, potest impetrare rescriptum, pendente causâ appellationis, licèt interim non possit illo uti, tanquam actor, Barb. in cit. c. 1. n. 25. h. t. in 6.

3. Excommunicatus sub conditione potest, pendente conditione, validè impetrare rescriptum: sicut etiam, qui solùm minorem excommunicationem incurrit; nam nomine excommunicationis simpliciter & absolutè positæ intelligitur solùm maior, Barbos. ibid. n. 26. & 27.

X. Limitatur 4. Quòd rescriptum, quod excommunicatus impetravit ab Episcopo, vel alio Ordinario Papa inferiore, non sit ipso jure irritum, sed validum, etiamsi impetrans tempore concessionis sit excommunicatus. Ratio est, tum quia sub appellatione rescripti simpliciter & absolutè prolati comprehenditur tantùm rescriptum seu responsum Principis, sive illius, qui Superiorem non habet: tum quia, iuxta communem consuetudinem Curiæ Romanæ, in omnibus rescriptis seu litteris Apostolicis præmittitur absolutio ad cautelam ab omnibus censuris, in ordine ad effectum eorum consequendum, per quam tollitur is effectus excommunicationis, cùm alioqui irrita foret impetratio rescripti: quæ tamen absolutio non solet præmitti in rescriptis Episcoporum & aliorum Ordinariorum. Tum quia rescripta Principum faciunt jus, etiam quoad alios non nominatos in rescriptis, saltem in similibus casibus, non autem rescripta Ordinariorum inferiorũ. Tum denique, quia non videtur eadem ratio de impetratione rescripti facta à Papa, & de impetratione facta ab Ordinario; nam faciliùs, ob suspicionem de vitio subreptionis, irrita redduntur rescripta Papæ vel alterius Principis plurimis intenti, quàm Ordinarij inferioris minùs occupati, Navarr. in cit. consil. 44. n. 4. & seqq. de sentent. Excomm. Suar. cit. dis. 17. sec. 1. num. 2.

Limitatur 5. quod dictum est, rescriptum ab excommunicato impetratum esse ipso jure irritum, id solùm procedit in rescriptis Ecclesiasticis & Pontificiis, non autem in rescriptis Imperatoriis, Regiis, vel aliorum Principum secularium: nam quamvis titulus, qui extat in Jure Canonico, simpliciter inscribatur de Rescriptis, videtur tamen S. Pontifici solùm, vel saltem præcipuè ibi propositum fuisse statuere de Rescriptis Ecclesiasticis & Papalibus, ut ex fine & discursu illius Tituli colligitur. Deinde cùm constitutio illa irritans rescripta impetrata ab excomunicato sit odiosa, potiùs restringi debet, quàm extendi. Denique non est eadem quoad hoc ratio in rescriptis secularium Principum, quæ in rescriptis Papalibus, quia si rescripta secularia ipso jure irrita forent,

forent, eò quòd impetrata sint ab excommunicatis, hoc incommodum sequeretur, quòd Princeps secularis, qui concessit rescriptum, non possit impetrantem habilem reddere, ad effectum rescripti obtinendum, quia non potest tollere excommunicationem, absolvendo ab illa, quod tamen potest S. Pontifex, ideòque ad hoc incommodum vitandum, rectiùs dicitur, rescripta secularium Principum non esse ipso jure irrita, propter excommunicationem impetrantium, ut ex probabiliore docet Suar. cit. loc. o. 3. quem sequitur Laym. in cit. c. 1. o. 4. q. 3. h. t. in 6. contra Navarr. c. l. o. 2. & 6. Barbos. in cit. c. 1. n. 8.

§ III.

An quis non tantùm pro se, sed etiam pro alio impetrare possit rescriptum?

XI. Assertio 1. non potest quispiam rescripta sive litteras Apostolicas justitiæ, seu ad lites pro alio, sive nomine alterius impetrare, sinè speciali eius mandato, alioqui eæ non valent, & impetrator tanquam falsarius puniri debet. Ita habetur in c. nonnulli. 28. §. sunt & alij h. t. oam quidam novum genus mercimonij, sive illicitum quæstum circa litteras Apostolicas exercentes, ut lites sopitas excitare, vel novas suscitare possent, fingebant causas, super quibus à Sede Apostolica litteras impetrabant, absque maodato dominorum, id est, principalium personarum, quarum causa agebatur, quas deinde litteras, vel reo, ad redimendam vexationē suam, ne ab actore fatigetur laboribus & expensis; vel actori, ut litem suam prosequendo, indebitè reum molestet, vendiderunt. Cùm autem lites restringendæ potiùs sint, quàm extendendæ, ideo in Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. decretum fuit, ut, si quis de cætero, sinè speciali mādato domini, sive agentis principalis, super aliqua causa sive quæstione litteras à Sede Apostolica impetrare præsumpserit, eæ non valeant, & impetrans tanquam falsarius puniatur: nisi fortè sit ex illis personis, à quibus non debet de jure (civili) exigi mandatum. Idem etiam habetur in c. ex parte 33. h. t. ubi dicitur, *Apostolicæ litteræ, quas sinè speciali mandato domini quis impetrat, valere non debent.* Ratio est, quia rescripta ad lites sunt odiosa, cùm præbeaot causam litigandi, & cedere possint in alterius præjudicium, ideòque potiùs sunt restringenda, quàm extendenda, cit. §. sunt & alij. Quod autem dictum est, impetrantem tanquam falsarium puniendum esse, id ita intelligendum est, noo quod verè sit falsarius, cùm litteras oon falsaverit, sed quia perinde ac falsarius puniendus est, quamvis pœnâ mitiore & arbitrariâ, Abb. in cit. §. sunt & alij n. 7.

XII. Porrò rescripta seu litteræ ad lites pro alio, sinè eius speciali mandato, impetratæ sunt ipso jure irritæ, etiamsi reus cootra illas nihil excipiat; idque ob defectum mandati, seu potestatis, cùm enim quisque inhabilis sit ad impetrandum rescriptum ad lites pro alio, nisi speciale à domino mandatum habeat, Ideo impetratio talis rescripti est omnino nulla: noo enim potest actus aliquis esse validus sinè potestatia agendi vel recipiendi, Imola in cit. c. nonnulli. §. suot & alij. o. 4. in fine, cootra gl. in cit. c. v. sinè speciali mandato, & Abb. ibid. n. 6. idque somitur ex l. licèt. 56. ff. de judiciis, & l. licèt. 24. C. de procurat. Quare etiam dominus seu Principalis litteras justitiæ, sinè suo speciali maodato, impetratas ab alio, postea ratificare non potest, gl. in cit. c. nonnulli. v. sinè speciali mandato, & alij DD. communiter. Nam quamvis aliàs quisque ratum habere possit, quod suo nomine est gestum, cit. l. licèt. ff. de judiciis. & c. 2. de pactis: & ratihabitio huiusmodi (fictione juris) retrotrahatur, & mandato æquiparetur, regula juris 10. in 6. ideòque etiam gesta per falsum procuratorem in judicio postea à domino ratificari possint; l. cùm minor. 3. §. falsus. ff. rem ratam haberi, & docet gl. cōmuoiter recepta in cit. c. ex parte v. procurator h. t. & Abb. ibid. num. 8. tamen hæc omnia procedunt, si actus noo sit nullus seu irritus, nisi ob defectum coosensûs illius, cuius nomine gestus est, quia cùm consensus ipsius in eiusdem favorem requiratur, is postea suppleri potest, ut fieri solet in pactis & contractibus. cit. c. 2. de pactis, & in litis contestatione, cit. l. licèt. ff. de judic. Aliud verò dicendum est, quādo actus aliquis est ipso jure nullus & irritus, propter bonum publicum, & ob defectum jurisdictionis publicæ: cùm enim hæc sit condirio intrinsecè pertinens ad solemnitatem judicii, ideo defectus illius per judicem postea suppleri non potest, Bart. in cit. l. licèt. Abb. in cit. §. sunt & alij. n. 5. Ut si v, g. judex alienus, & nullâ jurisdictione præditus causam aliquam inter subditos alterius cognoscat, ac decidat, non potest judex eorum proprius, ad quem cognitio causæ de jure pertinet, acta illius postea ratificare, quamvis ab initio ei potuisset causam illam committere seu delegare, gl. in cit. l. licèt. v. deducta, Bartol. ibid. & Abb. c. l. Item si is, qui alterius nomine, sinè mandato illius, io judicio litigavit, servus fuit, vel pupillus, qui in judicio stare non possunt, non poterunt postea huiusmodi acta rata haberi, ob defectum substantialem judicii, gl. recepta in cit. l. licèt, v. non esset. Sed in his casibus locum habet regula illa juris. *Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere*, reg. jur. 29. in ff. Simili modo in casu proposito, cùm quis ipso jure sit inhabilis redditus ad impetrandum rescriptum ad lites pro alio, nisi ad id speciale mandatum à Principali habeat, idque statutum sit, ob bonum publicum ad minuendas lites, & alia publica incommoda vitanda, ideo non potest ipse dominus seu Principalis rescriptum sic impetratum postea per ratificationem confirmare, Laym. in cit. §. sunt & alii. n. 4. q. 2.

XIII. Excipiuntur à tradita doctrina personæ conjunctæ, quæ sicut agere possunt pro aliis in judicio, quibus sunt propinquitate vel amicitiâ conjunctæ, dummodo caveant de rato, sive principalem ratum habiturum, quod fuerit actum, l. sed & hæ personæ 35. in princ. ff. de procurat. ita & impetrare pro illis possunt rescripta, sinè speciali mandato, cit. c. nonnulli, §. sunt & alii, in fine, & cit. c. ex parte h. t. gl. ibid. v. sinè speciali mandato, in fine, & in c. ad aures. 8. v. litteras impetrantes, eodem. Cuiusmodi personæ conjunctæ sunt liberi, parentes, fratres, affines, liberti: cit. l. sed & hæ. Imò & aliæ personæ jure non expressæ, quæ tamen ita erga alios bene affectæ, judicii arbi-

arbitrio, censebuntur, ut sinè fraudis suspicione ad agendum pro illis in judicio admitti posse videantur, etiamsi ab illis speciale mandatum non habeant. Abb. in cit. §. sunt & alij. n. 10. ubi ait, illas personas veluti exempli loco enumeratas esse in cit. l. sed & hæ personæ: exempla autem non restringunt regulam, sed declarant tantùm, quòd etiam in similibus locum habere debeat.

Deinde etiam excipi debet Procurator generalis, qui sicut potest agere in judicio, cum solo mandato generali, exceptis ijs causis, quæ speciale mandatum requirunt, c. qui generaliter. ʃ. de procurator. in 6. ita etiam impetrare potest rescriptum ad lites, nomine proprio, ad eiusmodi causas judiciarias, absque speciali mandato, Abb. in cit. §. sunt & alij. n. 3. nam cùm procurator impetraverit tale rescriptum, sive litteras ad lites nomine proprio, tanquam procurator in causa, quam potest prosequi in judicio, vi generalis mandati; ideo non potest tale rescriptum sive litteras tradere, aut vendere vel reo, ad redimendam suam vexationem; vel actori, sive ipsi principali seu domino, ad litis suæ prosecutionem, quia illas litteras, non in persona domini, sive nomine illius, sed nomine proprio impetravit, ideòque cessat ratio, ob quam jure prohibitum est impetrare rescriptum pro alio, sinè speciali eius mandato, quæ affertur in cit. §. sunt & alij in princ. Porrò secundùm hodiernam consuetudinem Curiæ Romanæ, possunt rescripta, sive litteræ ad lites etiam ab extraneis personis nomine alieno impetrari, sinè speciali mandato, nec solet admitti exceptio defectûs mandati, ut testatur Navarrus l. 1. consil. 4. n. 9. h. t. Gregor. Tholosan. l. 2. de rescriptis in cit. §. sunt & alij. n. 7. in fine.

XIV. Assertio 2. Rescripta gratiæ, sive litteræ ad obtinenda beneficia Ecclesiastica, dispensationes, vel alias gratias impetrari possunt etiam pro alio capace, sinè speciali eius mandato, gl. in cit. §. sunt & alij, v. sinè speciali mandato, in fine h. t. Navar. l. 1. in consil. 2. & consil. 4. h. t. Suar. l. 6. de legib. c. 13. n. 6. & 7. Ratio est, tum quia rescriptum per quemcunque pro altero supplicantem impetratum fuerit, valet, prout generatim & absolutè habetur in l. universis 6. C. de precib. Imperat. offerend. Tum quia potest Princeps beneficium, vel dispensationem, vel quamcunque aliam gratiam, motu proprio, nemine petente, alicui conferre, etiam absenti & ignoranti, c. accedens. 24. de præbend. & c. si tibi absenti. 17. eodem in 6. ergo etiam id poterit, si aliquis interveniat, & pro altero petat, etiamsi mandatum petendi ab ipso non habeat: quamvis jus in re non acquiratur ei, pro quo beneficium, vel gratia est impetrata, ante eius acceptationem seu consensum. Quin imò neque is, qui pro alio absente & ignorante beneficium, vel aliam gratiam impetravit, potest nomine eius illam acceptare, sinè speciali eiusdem mandato, tametsi impetrans persona conjuncta fuerit, quia acceptatio seu consensus est actus personalis, qui fieri debet ab eo, cui gratia cōcessa est, cit. c. Si tibi absenti. Sufficit tamen, si quis ex postfacto ratam habeat acceptationem ab alio nomine suo factam, gl. ibid. v. habueris, quia cùm acceptatio nomine alterius facta solùm irrita fuerit ob defectum consensûs ipsius, is postea per ratihabitionem suppleri potest, ut patet ex suprà dictis. n. 12. Nec obstat textus in c. innotuit. 20. de electione, quia ibi non fuit denegata dispensatio, eò quòd petita fuerit sinè speciali mandato eius, pro quo impetranda erat dispensatio; sed quia Capitulares Archidiaconum illegitimè natum, sinè interposita postulatione, eligere tentàrunt, & confirmationem illius petebant, quæ illis, sicut & dispensatio in impedimento Canonico electi, denegata fuit, ne Papa approbare videretur vota Capitularium, aut factum eorum contra SS. Canones, Suar. cit. loc. n. 6. Laym. in cit. c. innotuit. in fine.

SECTIO II.

DE INTERPRETATIONE Rescriptorum.

§. I.

Quomodo interpretari oporteat rescripta Iustitiæ, seu ad lites?

XV. Assertio 1. Rescripta justitiæ seu ad lites in dubio, si de contraria voluntate rescribentis non constet, intelligi & explicari debent secundùm Jus commune, ne illi derogent, etsi necessarium foret à verborum proprietate recedere, vel clausulam adiectam transponere, prout sumitur ex c. causam 18. h. t. ubi cùm inter duas Ecclesias super quibusdam possessionibus controversia verteretur, causa » commissa fuit quibusdam Judicibus delegatis sub » tali forma: si alterntra partium legitimè citata non » venerit, vel judicio parère contempserit, recipiant » partis præsentis probationes, & quantum de jure » poterunt, in causæ cognitione ac decisione procedant: ex quo videbatur colligi, quòd mox post citationem, & lite non contestatâ, poterunt recipi testes, & sententia ferri, propter contumaciam partis absentis, quod est contra Jus commune, inf. toto tit. Ut lite non contestatâ non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitivam. Consultus super hoc Papa Innocent. III. respondit, clau- » sulam illam, *quantum de jure poteritis*, licèt spectato » ordine verborum, postposita fuerit, tamen ita accipiendam esse, ac si posita fuisset ante testes, aliásve » probationes recipiendas, quandoquidèm ita Jure » communi requiritur, ut lite non contestatâ, non » procedatur ad testium receptionem, vel ad senten- » tiam definitivam, nisi in casibus jure exceptis in c. » ult. §. porrò, eodem tit. gl. hìc in notand. & v. præce- » dat. Deinde mandat Papa, ut Judices in causa illa, » iuxta tenorem & intellectum prioris delegationis, » quem jura Canonica exigunt, procedant, ita ta- » men, ut, si aliter auctoritate priorum litterarum in » eodem negotio legitimè sit processum, illud firmum ac stabile perseveret: si verò occasione illius » clausulæ aliquid in præiudicium alterius partis sit » attentatum, illud invalidum sit: ipsi verò Judices » in decisione huius negotij, tam super principali, » quàm super quæstionibus incidentibus, appella- » tione remotâ, secundùm jura Canonica procedant. » Ex quo colligitur, quòd rescriptum justitiæ debet intelligi, secundùm Jus commune, etiamsi necessarium sit recedere à propria significatione verborum, vel clau-

clausulam adiectam transponere, ut in casu huius c. clausula illa, *quantum de jure concessum est*, ad utrumque extremum referendum est, videlicet ad probationes recipiendas, & ad definitivam sententiam procedendum esse, quatenus jure communi concessum est. Ratio est, quia rescripta justitiæ, seu ad lites, emanare solent secundùm Jus commune & ordinarium, adeóque non debent continere aliquid contra Jus commune, alioquin non differrent à privilegio, Abb. c. h. & in dubio non censetur Papa seu Princeps aliquid velle contrarium Juri communi decernere, nisi expresse ei deroget per clausulam, *non obstante tali lege:* l. rescripta. 7. C. de precib. Imperat. offerend. l. fin. C. si contra Jus vel utilit. public. &c. Quia mens Principis censetur esse talis, qualis de jure esse debet, l. ex post facto 43. ff. de vulg. & pupill. substitut. Imò etiam tali casu, si ordo aut constructio verborum aliam explicationem aut sensum non admittat, nisi qui sit contrarius Juri communi, potiùs præsumendum est, per errorem scriptoris verba esse transposita, vel aliter mutata, cuiusmodi error veritati obesse non debet, l. errore 7. & l. ambiguitates. 24. C. de testamentis. gl. in cit. c. v. fuerat inserenda. Alia verò ratio est de statutis particularibus, nam quamvis etiam verba statuti disponentia circa materiam, de qua etiam Jure communi aliquid dispositum reperitur, quatenus fieri potest, salvâ eorum proprietate, aut communi acceptione, ita intelligi debeant, ut à Jure communi non recedatur, dummodo statuentes tali potestate sint prædicti: quia cùm Jus commune sit favorabile, eius derogatio seu correctio restringenda est, & vitanda; c. cùm dilectus 8. & ibi gl. v. jure communi de consuet. arg. c. cùm expediat. 29. in princip. de electione, in 6. non tamen propterea verba statuti in impropria significatione accipiẽda sunt, cùm statuta municipalia sæpe contra jus commune edi soleant, eique derogent, rescripta verò justitiæ non emanent eo fine; ut aliquid addant Juri communi, vel ei derogent, sed potiùs ad eiusdem observationem, Abb. in cit. c. causam. n. 6. Idémque pari ratione dicendum de privilegiis propriè dictis, cùm & illa plerumque à Principe concedantur contra Jus commune, eique derogent, gl. ibid. v. præcedat, in fine, & Abb. n. 7.

XVI. Ex dictis infertur ulteriùs 1. quòd propter formam rescripti non sit recedendum à Jure communi, nec ea servanda sit, si sit contra Jus commune, nisi constet, Papam aliud voluisse, gl. in cit. c. causam in notandis. h. t. 2. Si processus judiciarius illegitimè sit institutus propter falsum intellectum legis vel rescripti, is rescindi debet, quatenus in eo erratum est, non autem quoad id, in quo erratum non fuit, gl. in cit. c. causam in notandis, ubi ait, *illud solùm revocatur, quod est illegitimè factum.*

XVII. Assertio 2. Præterea in rescriptis justitiæ, seu ad lites stricta interpretatio fieri debet, tum quia per illa detrahitur jurisdictioni Ordinariorum: tum quia sunt odiosa, cùm præbeant ansam & materiam litigandi, lites autem potiùs restringendæ sunt, quàm ampliandæ, ideóque etiam rescripta ad lites ad casum seu personam non expressam in rescripto extendi non debent, gl. in cit. c. nonnulli. 28. v. lites restringendæ. h. t. c. cùm olim. 32. & c. P. & G. infrà de offic. & potest. judic. deleg. Et hinc si quis à Sede Apostolica rescriptum impetravit, in quo expressæ » sunt quædam personæ minores, aut minùs dignæ, » quæ in judicio conveniri possint, adiectâ clausu- » lâ generali, & indefinitâ: *Et quædam aliæ personæ*, » vi talis rescripti & clausulæ, non poterunt conve- » niri personæ maiores ac digniores expressis, neque » etiam multitudo personarum, prout decernitur in » c. sedes. 15. in princ. h. t. quæ olim usque ad 40. po- » terat ascendere, arg. c. cùm causam. 37. de testib. Hostiens. hîc v. multitudinem.

Sed hodie cùm quis contra certam personam rescriptum à Sede Apostolica impetravit, cum clausula, *Et quosdam alios*, vi illius non possunt plures, » quàm tres, vel ad summum quatuor in judicium » trahi, cùm infinitas seu multitudo nimia persona- » rum in multis juris articulis reprobetur, quorum » nomina in prima citatione, coram Iudice delegato, » exprimi debent, ne alioqui locus sit fraudi, si im- » petrator rescripti posset liberè variare, & pro no- » minatis, quos intendit convenire in judicio, alios » substituere, prout statuit Innocentius IV. in c. 2. h. » t. in 6.

XVIII. Duo tamen hîc notanda sunt 1. quòd dictum est, impetrantem rescriptum debere in eo coram Judice exprimere personas non nominatas, sed sub generali & indeterminata clausula, *Et quosdam alios*, contentas, id intelligendum est sub cõditione, si aliquas personas in judicio convenire velit, & contra eas litem instituere: si verò cum reliquis personis non nominatis litigare nolit, sed litem cum ipsis aliter componere velit, v. g. per transactionem, potest id facere, & libellum contra personam in rescripto nominatam offerre, quia nemo cum alio litigare cogitur, gl. in cit. c. 2. in notatis. 2. Si impetrans rescriptum, personam in prima citatione nõ nominatam, vel pro nominata aliam postea personam citari faciat, eáque comparens nihil coram Judice excipiat, non videtur processus valere, quia cùm personæ in rescripto non nominatim expressæ, in prima citatione coram Judice exprimi debeant, juxta c. 2. h. t. in 6. sequitur, quòd Judex, vi huius rescripti, super persona nominatim non expressa nullam jurisdictionem accepit, adeóque neque illam ab adversario citato & nihil opponente acquirere potest, gl. in cit. c. 2. v. quorum, hoc tit. in 6. Laym. ibid. num. 2.

XIX. Cæterùm, quod dictum est de personis non nominatis in rescripto, sed sub generali seu indefinita clausula solùm contentis, idem similiter dicendum est de rebus seu causis, nam si in rescri- » pto impetrato res seu causæ minores ac leviores » expressæ fuerint, adiectâ clausulâ, *cognoscatis su-* » *per his, & aliis quibusdam*, vi illius non potuerunt » cognosci causæ maiores seu graviores expressis, » sed tantùm æquales vel leviores, cit. c. sedes. §. nec » super, h. t. Ratio est, quia clausula generalis seu indefinita subsequens ordinariè restringitur ad similia ijs, quæ præcesserunt, & sunt expressa, nec comprehendit diversa, & dictio *alius* vel *alia* implicat, seu involvit similia, Abb. in cit. c. sedes. n. 2. Felin. n. 3. & 6. Imola n. 19. In qua re tamen inprimis considerandum est, quæ fuerit mens seu intentio disponentis, eáque tum ex subiecta materia, utrùm amplam vel strictam interpretationem mereatur; tum ex modo loquen-

loquendi & verborum constructione colligi poterit. Ex quo etiam patebit, quòd dictio *alius* interdum non similia expressis involvat, sed diversa comprehendat, vel etiam maiora, modò non sint extraordinaria & insolita, quæ non facilè concedi solent, & de quibus verosimiliter, nec in genere quidem cogitatum fuit, arg. reg. 18. in 6. Abb. c. I. n. ult. Felin. c. I. n. 8. & Imola c. I. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 20. n. 3.

» XX. Denique si quis in petitione expressit per- » sonas, non quòd eas velit in judicio convenire, sed » ut possit alias personas paris vel minoris conditio- » nis, vi adiectæ clausulæ, *Et quasdam alias*, trahere ad » judicium, tanquam mendax precator penitus ca- » rere debet impetratis, quia nemini sua fraus & do- » lus patrocinari seu prodesse debet, cit. c. sedes, in fine, adeóque totum rescriptum invalidum est; nam cùm in casu eiusdem c. Judices à Papa principaliter delegati fuerint ad expedienda negotia expressa; ad alia verò non expressa solùm concomitanter, ac veluti accessoriè, idcirco corruëte parte principali rescripti circa expressa, ob dolum & mendacium impetrantis, etiam ea, quæ concomitanter & accessoriè ei adhærent, nempe non expressa, corruere debent, Laym. ibid. n. 5.

XXI. Ex doctrina suprà tradita quædam utilia & practica deduci possunt corollaria. Veluti 1. si Episcopus alicui donet prædium, & omnia alia jura, quæ in illo habet, non censentur donata jura spiritualia, v. g. jus decimarum, quia clausula generalis vel indefinita subsequens, *Et omnia jura, vel alia jura*, debet restringi ad similia ijs, quæ anteà expressa sunt, videlicet ad jura temporalia prædij, Abb. in cit. c. sedes. n. 2. h. t. Imola ibid. n. 14. nisi tamen jus spirituale accessoriè transeat cum re temporali, cui est annexum, videlicet jus patronatûs, c. ex litteris 7. de jure patron.

2. Si à Duce vel Comite aliquo vendatur alicui prædium, cum omnibus juribus sibi in eo competentibus, non censetur venditum telonium ibi constitutum pro vectigalibus exigendis, nec locus supplicij pro malefactoribus, vel similia jura, quæ ad merum imperium spectant, quia clausula generalis adiecta ad similia ei, quod ibi est specificè expressum, restringi debet, videlicet ad prædium, & jura, quæ prædio communiter annexa sunt, & cum eo vendi solent; non autem ad ea, quæ velut maiora non comprehenduntur sub generali clausula, nisi specialiter exprimantur, Baldus in l. à procuratore 13. C. mandati. Imola cit. loc. n. 11. Excipi debet, nisi Princeps alicui concessisset amplissimam seu omnimodam jurisdictionem, adeóque tam civilem, quàm criminalem: nam sub tam generali concessione comprehenditur etiam merum & mixtum imperium, gl. in Clement. unic. v. omnimodam; de foro competent.

3. Si quis in testamento suo legavit Titio vinum Græcum, & omnia alia dulcia. non censendus est voluisse legare de aliis dulcibus, nisi quæ potionis sunt, sive quæ potari possunt, l. ult. in fine ff. de tritico, vino & oleo legato.

4. Si dispensatum sit cum Titio, ut quæcunq; beneficia simplicia, quæ sunt in Diœcesibus superioris & inferioris Germaniæ, consequi possit, & postquam ad legitimam ætatem, videlicet 25. annorum, pervenerit, duo beneficia curata, vel aliàs incompatibilia, ubique locorum existentia, obtinere possit, non poterit, vi huius dispensationis, consequi beneficium curatum vacans extra Germaniam superiorem & inferiorem, quia generalia illa verba, *ubivis locorum existentia*, debent propter verba præcedentia restringi ad beneficia curata, quæ existunt in Diœcesibus Germaniæ superioris & inferioris, generalitas enim relata ad locum restringitur, ratione subiectæ materiæ, quæ in præsenti est odiosa & ambitiosa, ideóque restringenda, Nicol. Evenbard. loco 5. à generalitate, n. 5. & 6.

5. Si colonus renuntiet casibus fortuitis, exprimendo quosdam in specie, & adiectâ clausulâ, *& cæteris fortuitis casibus*, id restringi debet ad casus æquales & minores expressis, non autem extendi ad casus fortuitos maiores & rariùs contingentes, arg. cit. c. sedes. & Clement. 2. de procuratorib. Molin. tract. 2. de justit. dis. 495. n. 19. nisi apposita esset clausula generalior, *& aliis quibuscunque & qualitercunque incidentibus*, Laym. in cit. c. sedes. n. 3. ubi plura exempla affert.

XXII. Assertio 3. Quia rescripta justitiæ sive ad lites, quippe odiosa, & stricti juris ac interpretationis esse debent, & consequenter etiam verba illorum in stricta significatione accipienda sunt, ideo per rescriptum impetratum contra homines, qui existunt in Diœcesi, nõ possunt conveniri homines, qui existunt in Civitate Episcopali, quæ est Caput Diœcesis, prout sumitur ex c. Rodulphus. 35. h. t. nam Reginaldus litteras impetravit à Sede Apostolica » contra Episcopum Sagiensem, & quosdam alios » Sagiensis Diœcesis, super controversiis de reditibus » & aliis quibusdam rebus. Judices delegati, vi » huius rescripti, citârunt Rodulphum Rectorem » Ecclesiæ S. Christophori in civitate Sagiensi, cum » quo Remigius controversiam habebat, forte super » jure decimarum. Sed Rodulphus excipiendo pro- » posuit, quòd cùm ipse sit de civitate Sagiensi, sub » clausula autem illa, *Et quosdam alios de Diœcesi Sagi-* » *ensi*, non comprehendantur existentes in civitate, » sed extra civitatem, ideo non possit, vi huius Re- » scripti Apostolici, conveniri. Cùm autem dicti Ju- » dices exceptionem hanc admittere nollent, Ro- » dulphus ad Papam Gregor. IX. appellavit, qui re- » scripsit, exceptionẽ Rodulphi justam fuisse, & quæ » contra illum à Judicibus post appellationem acta » fuerunt, irrita esse declaranda. Ratio huius deci- » sionis est, quia licèt civitas Episcopalis, in qua est Ecclesia Cathedralis, re ipsâ contineatur in Diœcesi, sicut caput in corpore: & ita nomen Diœcesis, etiam in propria significatione, civitatem illam comprehendat, ut colligitur ex c. 1. de officio jud. ord. & c. un. juncta gl. v. Diœcesi, de rerum permutat. in 6. interdum tamen strictiùs accipitur pro reliquo territorio, quod ad spiritualem jurisdictionem Episcopi pertinet, præter civitatem Episcopalem, adeóque nomine Diœcesis non comprehenditur, ut colligitur ex c. quamvis. 4. de præbend. in 6. ubi dicitur, *cum Papa alicui de beneficio mandat in aliqua Ecclesia civitatis vel Diœcesis provideri, ad Cathedralem Ecclesiam (quæ propter ipsius honorem sub hac generalitate hoc casu non censetur includi) se mandatum huiusmodi non extendit.* Sic enim non infrequenter una species sive pars præcipua ita usurpatur, ut sub nomine sive appellatione commu-

communi non contineatur, sivè non censeatur inclusa, propter specialem eius honorem: quomodo caput sæpe accipitur, prout distinguitur à reliquis membris corporis.

XXIII. Qua in re notanda est regula, quam hîc tradunt communiter DD. si verbum vel vocabulum aliquod in propria ac stricta significatione accipi possit, vel genericè & latè, vel specificè & strictè, tum in dubio, si de mente statuentis aut disponentis non constet, & seclusâ fraude vel elusione statuti aut dispositionis, in materia odiosa vocabulum illud accipi debet strictè & specificè: in materia verò favorabili, vel indifferente accipi debet latè & genericè, Abb. in cit. c. Rodulphus. n. 3. Imola ibid. n. 1. Felin. n. 8. conclus. 3. & alij. Sic in rescriptis ad lites, quæ odiosa sunt, nomen Diœcesis, in stricta & specifica significatione, accipi debet pro locis, quæ sunt extra civitatem Episcopalem, ut eam non comprehendat; quemadmodum etiam nomine civitatis Episcopalis non comprehenditur Diœcesis in materia odiosa; Imola. c. l. Et nomine Clericorum non venit Episcopus, neque Religiosi: & nomine populi, si is v. g. interdictus sit, non comprehenduntur Clerici. c. si sententia, 16. de sentent. excommun. in 6. Et nomine civitatis ea tantùm veniunt, quæ murorum ambitu continentur, non suburbia, & pagi ad civitatem pertinentes: nisi ex circumstantiis aliud appareat, Abb. in cit. c. Rodulphus, n. 4. & Felin. c. l. conclus. 1. & colligitur ex c. si civitas. 17. de sentent. Excommun. in 6. At verò in favorabili materia, si agatur de privilegiis & gratiis, nomine Diœcesis comprehenditur etiam Civitas Episcopalis, quæ est caput Diœcesis: sicut etiam loca, & personæ intra Diœcesin exemptæ: non autem in odiosis & onerosis, Felin. in cit. c. n. 18. Denique nomine civitatis etiam loca adiacentia, ut colligitur ex l. 1. ff. de offic. Præfecti urbis, & l. ædificia 139. ff. de verborum significat. & nomine populi etiam Clerici & Religiosi incolæ in favorabilibus veniunt, arg. §. plebs autem Instit. de jur. natur. gentium &c. Sylvest. v. Clericus. 1. q. 2.

XXIV. Ex dictis ulteriùs deducitur, quòd si rescriptum impetratum sit à Papa ad Judices delegatos, ut cognoscant de causa, quæ est mota contra Episcopum, & alios quosdam de Diœcesi ipsius, & ex vi talis rescripti conveniatur aliquis ex civitate Episcopali seu Cathedrali, processus sit invalidus, etiamsi conventus nihil excipiat contra Judices delegatos, sed in eos consentiat, gl. fin. in cit. c. Rodulphus, & ibid. Joan. Andr. n. 12. & Abb. n. 10. Ratio est, quia privati non possunt suo consensu dare jurisdictionẽ illi, qui nullam habet, l. privatorum. 3. C. de jurisdict. omn. judic. sed Judex delegatus ad cognoscendam causam Diœcesanorum nullam habet jurisdictionem in personas existentes in civitate Episcopali, cùm in illas nulla sit ei jurisdictio demandata, seu commissa à delegante, ergo non potest illam consensu partium litigantium acquirere: nam delegata jurisdictio ad personas in rescripto non comprehensas consensu partium prorogari seu extendi non potest, c. P. & G. 40. de Officio Judic. delegati. Verumtamen licèt non possit jurisdictio delegata, partium consensu, de una persona ad aliam personam prorogari seu extendi: potest tamen fieri prorogatio jurisdictionis delegatæ de re seu causa, ad rem seu causam etiam in rescripto non comprehensam, si partes expressè vel tacitè, nihil excipiendo, consentiant, dummodo jurisdictio Judicis delegati sit fundata erga personam, Jo. Andr. & Abb. l. cit. v. g. si Præpositus Ecclesiæ impetret rescriptum delegationis ad Judices contra Decanum super mutuo, & aliis quibusdam rebus seu causis, possunt Judices delegati, vi huius rescripti, si impetrator rescripti, seu actor petat, & reus non excipiat, etiam maiorem causam, quàm quæ expressa est, cognoscere, quia quoad maiores etiam res seu causas non deficit jurisdictio, ac proinde si non opponatur exceptio contra illas, valet processus, Abb. c. l. & Laym. ibid.

XXV. Assertio 4. Ex eo quòd rescripta justitiæ seu ad lites stricti juris sint & interpretationis, sequitur etiam, quòd rescriptum à Papa impetratum contra aliquem, cum clausula generali seu indefinita, *Et quosdam alios Clericos vel Laicos*, non sit extendendum ad eius hæredem seu successorem, re adhuc integrâ, ita, ut is non possit, vi talis rescripti, seu factæ delegationis, conveniri, si conveniendus mortuus sit, ante litem contestatam, prout sumitur ex c. significavit. 36. h. t. ubi habetur, quòd Gaspar & Bonifacius „ laici impetrârunt litteras à Sede Apostolica adver- „ sùs Episcopum Tullensem, & quosdam alios Cleri- „ cos & laicos, (qui nisi juncti Clericis, vi huius re- „ scripti conveniri non poterant, Hostiens. hîc v. Cle- „ ricos & laicos) Judices delegati, vigore clausulæ „ generalis his litteris insertæ, *Et quosdam alios*, citâ- „ runt Comitissam Namurensem, eò quòd fratri suo „ in Comitatu successerat; cui prædicti laici pecu- „ nias mutuas dederunt, & hi eam tanquam hære- „ dem conveniebant: sed Comitissa per procurato- „ rem suum exceptionem opposuit, cùm frater ipsi⁹, „ tempore, quo hæ litteræ impetratæ sunt, adhuc in „ vivis fuerit, nec vi illarum in judicium fuerit voca- „ tus, ideo ipsam non posse ampliùs conveniri, au- „ ctoritate huius rescripti. sed quia Judices hanc ex- „ ceptionem admittere noluerunt, ipsa ad Sedem A- „ postolicam appellavit. Quare mandavit Gregorius „ IX. Abbati S. Jacobi, ut si res ita se habeat, omnia „ acta contra Comitissam irrita esse, declaret. Ratio „ huius decisionis est, quia obligationes personales, quas defunctus ante mortem non contraxit, non transeunt ad eius hæredem, etiamsi is hæreditatem adierit, cùm hæres, quà talis, solùm obligetur ex persona defuncti, quam repræsentat. Atqui defunctus, qui in Papali rescripto non fuit nominatus, sed solùm, vi clausulæ generalis, *Et quosdam alios*, conveniri poterat, nullam obligationem ex illo rescripto contraxit, si rescripti impetrator nondum se declaravit, quemnam convenire velit, & nulli personæ particulari litem movit, ergo cùm defuncto lis non fuerit mota, vi rescripti impetrati, ante eius mortem, non potuit hæres eius ex illo rescripto obligationem aliquam contrahere; ideóque rescriptum corruit, quia non fixit radicem in persona conveniendi, Abb. ibid. n. 4. & Laym. n. 1. arg. c. pastoralis. 14. §. quoniam h. t. Aliud verò dicendum foret, si defunctus fuisset nominatim expressus in rescripto Papali, quia cùm tunc rescriptum in particulari & specificè fuerit impetratum contra personam defuncti, qui tempore impetrationis rescripti adhuc vivebat, ideo transit etiam ad hæredem illius, qui in bona defuncti succedit,

dit, & juris fictione eadem cum defuncto persona censetur. Authent. de jureiurando à moriente præstito in princip. collat. 5. gl. in cit. c. significavit, v. dum viveret, Abb. ibid. n. 4. Quòd si verò res non fuit integra, quia defunctus ante mortem suam fuit vocatus in judicium, vigore rescripti ab adversario contra illum impetrati, etiam sub clausula solùm generali, seu indefinitâ, *Et quosdam alios*, tum cùm lis jam cœpta fuerit per citationem, etiam ad hæredem illius extenditur, & transit obligatio ex rescripto, isque vi illius conveniri poterit, gl. in cit. c. in notandis, & v. dum viveret. Abb. ibid. n. 6. & colligitur ex eodem c. per sensum contrarium, ibi: *nec per ipsos, dum viveret, fuerat ad judicium evocatus.*

Si denique rescriptum impetratum sit contra aliquem, v.g. Prælatum aut Comitem, etiam expresso proprio nomine personæ, in causa debiti pecuniarij solvendi, ratione Ecclesiæ vel dignitatis, aut Comitatûs, quia possessor illius est, adiectâ clausulâ generali seu indefinitâ, *Et alios quosdam*: tunc mortuo Prælato, seu Comite, vi illius rescripti, etiam Prælatus successor vel hæres Comitis conveniri potest, quia tunc Prælatus non per se, & ratione personæ suæ, sed ratione Ecclesiæ suæ seu dignitatis ac Prælaturæ, convenitur, quæ mortuo Prælato antecessore non extinguitur, sed ad Prælatum successorem transit: sicut etiam Comes ex rescripto illo conveniri poterat tanquam possessor Comitatûs, & consequẽter etiam hæres illius, ad quem Comitatus est devolutus, vigore eiusdem rescripti, conveniri poterit, prout constat ex c. dilecti. 17. de foro compet. ex quo colligitur, quòd Prælatus successor per eiusmodi clausulam generalem conveniri possit, in causa Ecclesiæ, etsi rescriptum impetratum sit, vivente adhuc antecessore, gl. in cit. c. significâsti. v. viveret, Jo. And. n. 12. & 13. & Abb. n. 4. & 6.

XXVI. Assertio 5. Rescriptum ad lites simpliciter impetratum, vel etiam adiectâ clausulâ, *Ex quibusdam aliis causis*, non debet extendi ad causas seu controversias, quæ post impetrationem rescripti sunt exortæ, c. ult h. t. ubi inter alia vitia, quæ committuntur in impetratione rescriptorum, ponitur etiam, si » qui litteras ipsas ad futuras trahunt controversias, » quæ nondum fuerant tempore impetrationis ex- » ortæ. Ratio est, tum quia hæc rescripta sunt stricti juris & interpretationis, ideóque non extendenda: tum quia universim loquendo, omnis dispositio quamvìs generalis, censetur tantùm fieri de rebus præsentibus, non autem de futuris, quæ nondum existunt, nisi aliud exprimatur, arg. l. si scripsisset, 46. ff. de legat. 2. Tum quia rescriptum justitiæ, cùm sit dispositio, quæ datur ad juris observantiam, debet habere aliquod subiectum, & veluti fundamentum, cui innitatur, adeóque supponit, rem, de qua disponitur, actu existere, Abb. in cit. c. ult. n. 8. Et hinc etiam in rescripto ad lites inspici debet tempus datæ, quia extenditur tantùm ad lites eo tempore ortas, non item ad orituras, ut sumitur ex cit. c. ult. Nec obstat, quòd rei, quæ nondum est, potest constitui servitus, l. si servitus. 23. in fine. ff. de servitut. prædior. urban. Nam actu non potest rei, quæ nondum est, imponi servitus, quia non potest esse qualitas sinè subiecto, potest tamen persona obligari ad constituendam servitutem in re, cùm existet in rerum natura, Abb. in cit. c. ult. n. 8.

§. II.

Qualis interpretatio fieri debeat in rescriptis gratiæ, sive ad beneficia?

XXVII. Assertio 1. Quamvìs aliàs in beneficiis Principum, quæ nemini præiudicant, plenissima seu amplissima facienda sit interpretatio contra ipsum concedentem, c. quamvìs 4. de præbend. in 6. c. cùm dilecti. 6. de donat. rescripta tamen impetrata ad beneficia conferenda strictè interpretari oportet, & restringenda sunt, quia sunt ambitiosa, sive per ambitionem impetrari solent, cit. c. quamvis, ideoq; huiusmodi rescripta de casu aut persona expressa, ad casum, aut personam non expressam extendi non debent, nec possunt, Sylv. v. rescriptum. q. 8. Ratio est, quia rescripta beneficialia continent mandatum de provisione facienda, sed fines mandati diligenter sunt custodiendi, l. diligenter. 5. ff. mandati. neque per Epiikiam seu benignam interpretationem extendi potest mandatum, quasi principalis etiam alterum mandaturus fuisset, si menti occurrisset; cùm enim hoc, & non aliud mandârit, tenor seu forma mandati servanda est, Innoc. in c. super litteris, n. 3. h. t. Excipi tamen debet, nisi litteræ beneficiales simpliciter favorem contineant, nimirum quando per ipsas, res ad suum primævum statum reducitur, ut si detur Episcopo facultas conferendi beneficia propriæ Diœcesis, quæ erant reservata: vel nisi motu proprio Principis sint concessæ, tunc enim maiorem favorem & ampliorem interpretationem merentur, quàm si ad alicuius instantiam sint impetratæ, Felin. in c. causam. 18. n. 7. h. t. nam proprius motus non minorem favorem & latitudinem habet in interpretando, quàm ultima voluntas, Tuschus v. rescriptum, conclus. 212. n. 16. Vel si litteræ beneficiales alicui concessæ sint in compensationem damni, quod quis passus est, occasione Ecclesiæ, cui pro ipso scribitur. Felin. c. l.

XXVIII. Hinc infertur, si in rescripto beneficiali à Sede Apostolica impetrato mandetur alicui conferri beneficium vacans, aut vacaturum per cessionem, seu renuntiationem, non potest ei cõferri, si vacet, vel vacaturum sit per mortem, prout habetur in c. susceptum. 6. h. t. in 6. & ibi gl. v. susceptũ. Nam » si Papa mandet Episcopo, sive Ordinario, ut bene- » ficij, quod Titius obtinet, resignatione ab eo rece- » ptâ, illud conferat Caio, Titius verò, antequam re- » signaret, moriatur: hoc casu, Episcopus Apostoli- » cum mandatum exequi non potest, cùm beneficiũ, » non per resignationem, sed per mortem vacaverit. » Ratio est, quia vacatio beneficij per resignationem beneficiati, & vacatio per mortem illius, sunt diversi modi, ac veluti species vacandi, ergo quod de uno vacationis modo est expressum, non potest ad alium vacationis modum non expressum extendi, quia à diversis non fit illatio, l. sed si antẽ. 17. ff. de except. l. si maritus. 10. in fine. C. de donat. inter virum & uxorem.

rem: & mandata beneficialia, quippe quæ ſtrictæ interpretationis ſunt, in propria ac ſpecifica forma impleri debent, l. diligenter. 5. ff. mandati, gl. in cit. c. ſuſceptum. v. eodem, & v. per mortem.

Excipi tamen debet, niſi de mandantis intentione aliud expreſſè appareat, quia ſcilicet expreſſè dixit, ſe velle beneficium tali conferre, ſive per reſignationem, ſive quocunque alio modo vacaverit, cit. c. ſuſceptum, juncta gl. v. expreſſè: tunc enim etiam à propria & communi ac recepta verborum ſignificatione recedendum eſt, quia intentio præferenda eſt verbis, quando de illa conſtat, ſive ea probari poteſt, cùm verba inſtituta ſint ad ſignificandam intentionem, ſive mentem loquentis aut ſcribentis, ideóque ſi de illa conſtet, non eſt habenda ratio verborum, l. non aliter. 69. ff. de legat. 3. Francus in cit. c. ſuſceptum. n. 4. quamvìs talis extenſio facta, ex mente ſeu intentione loquentis, ultra propriam ac communem ſignificationem verborum, faciliùs & largiùs fieri poſſit, ac debeat in materia favorabili, v. g. in gratia Principis, quæ nemini præiudicat, quàm in materia odioſa, vel ſtrictæ interpretationis, ut in reſcriptis beneficialibus, Suar. l. 8. de legibus. c. 28. n. ult. Neque prædictis obſtat, quòd mors civilis, v. g. depoſitio, aut renuntiatio Beneficiati in jure æquiparentur morti naturali; quia iſta æquiparatio non habet locum, niſi in caſibus jure expreſſis, adeóque etiã in litteris beneficialibus, appellatione mortis intelligi debet mors naturalis, niſi aliud exprimatur: ut ſumitur ex l. ex ea parte 121. §. in Inſulam. ff. de verb. obligat. ubi gl. v. non niſi moriente eo, ait, quòd appellatione mortis, naturalis intelligatur, non civilis. gl. in cit. c. ſuſceptum. v. non morte; Francus ibid. n. 16. & in materia, quæ ſtrictam interpretationem requirit, non fit extenſio verborum ad non expreſſa, propter ſimilitudinem, vel etiam maioritatem rationis, gl. marg. in cit. c. v. morte.

XXIX. Quod autem dictum eſt, vacationem beneficij per reſignationem non extendi ad vacationem per obitum, idem ſimiliter dicendum eſt de aliis ſpeciebus, ſive modis vacationis; ut ſi quis impetravit mandatum de conferendo ſibi beneficio, quod vacat, vel vacaturum eſt, per conſecutionem ſecundi beneficij incompatibilis cum priore, non poteſt ei conferri, quod vacat ex cauſa permutationis, vel per contractum matrimonij, vel per profeſſionem in religione, Franc, in cit. c. ſuſceptum. n. 8.

Idque non ſolùm locum habet in mandatis, & reſcriptis beneficialibus, quæ velut odioſa ſtrictè interpretari oportet: ſed etiam in aliis reſcriptis gratiæ, ſeu beneficiis Principis, quæ largam ſeu amplam interpretationem merentur. Ut ſi alicui conceſſa ſit facultas conferendi quinque beneficia vacantia in Diœceſi, per ceſſionem vel obitum Clericorum, non poteſt is, vi talis facultatis, conferre vacantia per alium modum vacationis non expreſſum, idem c. l. Ratio eſt, quia gratia ſive privilegium in ſua forma tantùm ſervari debet, & non extendi; gl. fin. in c. Porrò. 7. de privilegiis; ſcilicet ultra verborum propriam & communem acceptionem, adeóque etiam ultra mentem ſeu intentionem concedentis, quæ ex verbis colligi debet, ſi aliunde de illa non appareat. Et hoc procedit, tametſi gratia, motu proprio Principis ſit conceſſa, quia motus proprius non ampliat gratiam ultra vim & proprietatem verborum, quamvìs excludat vitium ſubreptionis, gl. in Clement, 2. v. directas de præbend. imò etiam extendat ipſam gratiã, quatenus propria verborũ ſignificatio patitur, Sanch. lib. 8. de matrim. diſp. 1. n. 5. Quæ omnia ob identitatem rationis, etiam locum habent in reſcriptis beneficialibus, & aliis gratiis conceſſis ab aliis Ordinariis Papâ ſeu Principe inferioribus, Laym. in cit. c. ſuſceptum. n. 2. in fine.

Limitari autem debet ſuprà tradita doctrina, niſi in mandato de conferendo alicui beneficio certo modo, v. g. per renuntiationem vacante, vel vacaturo, adiecta ſit clauſula, *vel quovis alio modo revocaverit:* tunc enim poterit ipſi conferri beneficium, etiamſi alio modo, quàm qui expreſſus eſt, vacaverit, quia jam apparet de intentione mandantis, Franc. in cit. c. ſuſceptum. n. 9. Quod tamen adhuc ſublimitari debet, niſi in mandato impetrato expreſſum ſit, ut conferatur alicui beneficium vacans per mortem Petri proximi Rectoris decedentis, tali loco & tempore, vel alio quovis modo: tunc enim ſi beneficium, non per mortem Petri, ſed alterius proximi anteceſſoris vacârit, non valebit reſcriptum, quia ſicut modus vacationis, & tempus, & locus referuntur ad perſonam Petri; ita & illa clauſula, *vel alio quovis modo:* ſi ergo Petrus non fuit proximus Rector, ſed alius, non poteſt de illo verificari, quia illa clauſula refertur tantùm ad id, quod proximè anteceſſit, Francus c. l.

XXX. Additur præterea in cit. c. ſuſceptum. h. t. in 6. ſi duo ſuper eodem beneficio litteras à Papa impetrent, quorum primus propoſuit, illud vacate per obitum eius, qui id obtinebat; ſecundus verò per ceſſionem eiuſdem: hoc caſu, ſecundus, qui dixit, vacare per reſignationem, debet primo præferri, in illius beneficij aſſecutione, poſito quòd non per mortem, ſed per ceſſionem ſeu renuntiationem beneficium illud vacaverit: nam etſi aliàs, qui prior eſt tempore, potior eſt jure, iuxta reg. jur. 54. in 6. hoc tamen intelligendum eſt, cùm utriuſque par eſt cauſa: ſi autem potior eſt cauſa poſterioris, is potior erit in jure, etſi tempore ſit poſterior, ut in caſu propoſito, quia ſecundus impetrans verum dixit, primus falſum, gl. in cit. c. ſuſceptum. v. primo, & v. præferri.

XXXI. Aſſertio 2. Ad ſtrictam interpretationem reſcriptorum beneficialium quoque pertinet, quòd mandata ſeu litteræ à Papa emanantes ſuper conferendo alicui beneficio vacaturo, ad beneficiũ, poſt datam ipſarum, creatum ſive de novo erectum non poſſint, nec debeant extendi: ita habetur ſtatutum in Clement. ult. h. t. v. g. Titius impetravit à Papa litteras ad beneficium proximè vacaturum in certa Eccleſia, datas Calendis Januarij, in qua Calendis proximi menſis Februarij novum beneficium eſt erectum, illud non debet Titio conferri, vi illius reſcripti, quia inſpicitur, an jam extiterit beneficium tempore datæ, ſicut inſpicitur etiam ætas impetrantis illo tempore, c. ſi eo. 9. h. t. in 6. gl. hîc v. poſt datam. Ratio eſt, quia in reſcriptis debet attendi mens ſeu intentio mandantis ſeu concedentis, qui non videtur cogitâſſe de beneficio, quod tempore

rescripti dati nondum erat in rerum natura, Vivian. in ratioo. Jur. Pooiif.ibid. Et ideo ad talem casum rescriptum, præsertim odiosum, noo est extendendum: nam mandans voluit cooferri beneficiom vacaturum, quod non potest verificari de beneficio primùm erigendo, cùm illud noo possit dici propriè vacare, quia ounquam fuit provisum, nova enim beneficij creatio vel erectio oon est modus, per quem beneficium vacat, sed potiùs per quem ipsum beneficinm ad esse perducitur, Barbos. in cit. Clemeot. o.7. Sicut ergo rescripta ad lites non extenduntur ad lites postea exortas, c.ult. h.t. ita nec rescripta beneficialia ad beneficia postea instituta, cùm ista etiam sint odiosa. Accedit, quòd aliàs fundatores beneficiorum retrahi possent à novis beneficiis instituendis, si viderent, illa statim conferri debere impetrantibus, quasi debita. Unde sicut beneficium vacans ex causa permutationis noo debetur habeoti gratiam expectativam, quia forsan aliàs non fuisset vacaturum, c.uo. de rerum permut.in 6. Ità æquum est, ut etiam beneficium de novo erectum non debeat cooferri habenti mandatum de beneficio vacaturo, quia aliàs fortè erectum non fuisset, gl. fin. in cit. Clem. ult.h.t.

§. III.

De quibusdam Clausulis Rescriptorum.

Ad explicanda & probè intelligenda Rescripta multùm refert scire vim quarundam Clausularum, quæ io rescriptis communiter inseri solent, vel non expressæ subintelligi debeant, de quibus hoc §. agemus.

XXXII. Assertio 1. Prima Clausula est: *si preces veritate nitantur*, id est, si ita est, vel si vera sunt, quæ in supplicatione seu petitione referuntur, eáque conditio de Jure Canonico ordinariè apponi solet, vel etsi non exprimatur, subintelligi tamen debet in quovis rescripto concesso ad instantiam sive petitionem supplicantis, prout constat ex c. ex parte 2. h. t. » nam quidam Clericos Goilielmus nomine impe» travit litteras à Papa Alexaodro III. ad Episcopum » Cooveotrensem, contra alium Clericum nomine » Franciscum super quadam præbenda, in quibus » cootioebatur, ut, si ipsi Episcopo constaret, Fran» ciscum de perjurio convictum esse, & beoeficio in » perpetuum renuntiâsse, (ubi vocula coniunctiva *Et* ponitur pro disjunctione *Vel*, quia ad remotionem sufficit, alterutrum probatum esse, gl. hîc. v. & perpe» tuo) illum ab eo removeret, & conferret Guiliel» mo. Episcopus re cognitâ & probatâ, beneficium » contulit Guilielmo. Ab hac sententia Franciscus » ad Pootificem appellavit, à quo litteras reportavit, » ad Episcopum Cantuariensem, in quibus illi man» dabatur, ot præbendam absolutè, & sinè causæ co» gnitione, Francisco restituat. Quo intellecto, Papa » rescripsit ad dictum Archiepiscopum, quòd non » credat, se ita præcisè scripsisse ad Episcopum Con» ventrensem (& si ita scripsit, hoc ex nimia occupa» tione contigisse, ut habetur in integra lectione hu» ius c.) & in huiusmodi litteris (secundùm stylum Curiæ) apponi, vel etsi non apponatur, intelligi » debet hæc conditio, *si preces veritate nitantur*. Quare » mandat eidem Archiepiscopo, ut inspectis litteris, » quas ad prædictum Episcopum direxit, si reperiat, » quòd secundùm prædictum modum ei scripserit, » & in litteris ipsius Francisci nulla fuerit mentio fa» cta priorum litterarum, quas Guilielmus impetra» vit ad Episcopum Cooventrensem, senteotiam à » prædicto Episcopo priùs latam confirmet, & Fran» ciscum ad Sedem Apostolicam, cum litteris ab ea» dem impetratis, accedere compellat. »

Hinc colligitur. Si quis afferat rescriptum alienum à ratione, vel contrarium Juri communi, aut stylo Curiæ (quale erat istud impetratum in casu cit. c.2.h.t. ut Commissarius, absque causæ cognitione, procederet) tum lator eius tanquam suspectus de falsitate & subreptitia impetratiooe, unâ cum rescripto, ad Curiam remitti debet; nec Commissarius tale rescriptum exequi debet, sed expectare, dooec Princeps, certior factus, aliud rescribat, ut sumitur ex cit. c.2.h.t.& ex c.quando.5.eodem.& ex l.ult.C.de precib.Imperat.offereod. Abb.hîc.n.4. & Imola n.3.

XXXIII. Cæterùm quòd suprà dictum est, clausulam hanc, *si preces veritate nitantur*, subintelligeodam esse, etsi non fuerit expressa, id procedit de Jure communi Canonico, & excipi debet, nisi Jus vel stylus Curiæ, qui pro lege habetur, oecessariò requirat, ut huiusmodi clausula expressè apponatur, quemadmodum Jure Civili id exigitur, l.fin. C. de diversis rescript. tunc enim si ooo exprimatur, invalidum est rescriptum, quippe carens formâ seu conditiooe ad substantiam eius pertioente, Rebuff. in praxi benefic.tit. de differentia inter rescripta grat. & justit. n. 60. Quare licèt alioquin taciti & expressi regulariter eadem vis sit, id tamen non habet locum, quando expressio requiritur ad formam, seu esseotiam rei, Laym.in cit.c 2.n.1. Ratio autem, cur prædicta clausula in rescriptis Pontificiis appooenda, vel saltem subintelligenda sit, reddi potest, quia sicuti in juramentis, & pactis quædam conditiones semper subintelliguntur, etsi non exprimantur, v. g. *si vixero*, *si superior non contradixerit*, *si res in eodem statu permanserit*, & similes, quæ ipso jure tacitè pactis inesse censentur: ita & in rescriptis eiusmodi conditiones subintelliguntur, & censentur appositæ ex mente concedentis vel mandantis, etsi oon exprimantur: nam ea, quæ io facto consistunt, & specialia sunt, probabiliter Princeps ignorat, ideóque non præsumitur habere notitiam de facto in tali rescripto contento, nisi secundùm narratiooem in supplicatiooe factam, ac proinde solùm secundùm narrata rescribit, eorúmque veritatem supponit, gl. io cit.c.2.v. cooditio. Azor part.1.l.5.c.24.q.3. Quòdsi adversarius, contra quem rescriptum impetratum est, neget, vera esse, quæ in eo cootinentur, oous probandi ipsi impetranti incumbit, Abb. in cit.c.2.n.5. qui tamen solùm debet probare ea, quæ pertinent ad causam & intentionem seu petitionem suam fundandam, sinè qoibus Princeps in eius petitionem noo consensisset; non autem opus est probare ea, quæ relata sunt in petitione solùm narrativè, & ad causam nil faciunt, Felin.ibid.n.24.

XXXIV. Suprà dictis addendum 1. Dicta clausula sive conditio, *si preces veritate nitantur*, sive expressa

expressa fuerit, sive non, sed subintellecta, non est conditio essentialiter requisita ad rescriptum justitiæ, ita ut illud ipso jure irritum reddat, si narrata in eo sint veritate destituta: quia clausula illa non infertur ad fundandam seu inchoandam jurisdictionem judicis, cui causa demandatur, sed ad eius instructionem, qnomodo secundùm justitiam procedere debeat; Felin. in cit. c. 2. n. 6. h. t. nisi tamen huiusmodi rescriptum non judicem instruat, & ad causæ cognitionem disponat, sed causam definiat, ac decidat, tum enim velut subreptitiè impetratum ipso jure est irritum, Laym. ibid. ex Baldo. Nam quamvis Papa, absolutè loquendo, possit causam definire, sicut & definitionem vel executionem illius aliquando alteri committere, absque causæ cognitione; non tamen id facilè & ordinariè facere solet, ideòque non est præsumendum ita rescripsisse, prout sumitur ex cit. c. 2. ibi: *quoniam non credimus ita præcisè scripsisse*, Barb. ibid. n. 5. Alia verò ratio est, quoad dispensationes, & alia rescripta gratiæ, ea enim, si narrata in ijs, ob quæ Papa seu Princeps motus fuit ad dispensationem, vel aliam gratiam concedendam, vera non sint, ipso jure sunt irrita, ita ut Commissarius illa executioni mandare non possit, ut ex infrà dicendis patebit.

XXXV. Addendum 2. quòd clausula, *si ita est*, seu, *si narrata vera sunt*, in fine posita interdum refertur ad id tantùm, quod proximè antecessit; interdum verò ad omnia antecedentia, secundùm negotij qualitatem, sive prout materia subiecta exigit, ut colligitur ex c. olim. 25. h. t. & ibid. tradit Joan. Andr. n. ult. Abb. n. 3. & Imola n. 16. nam Pancratius Clericus possidebat Parochiam de Salice, quam Robertus de Clivo sibi per intermediam personam legitimè collatam fuisse dicebat. Causâ delatâ ad Innocent. III. ipse eam tribus Abbatibus delegavit, qui semel, secundò ac tertiò partes citaverunt; sed cùm Pancratius nec per se, nec per Procuratorem, coram eis comparere vellet, eum ob contumaciam excommunicârunt, & fructus Parochiæ interim sequestrârunt. Cùm autem postea idem Pancratius ad Judices accedens, se ipsis parituruṁ promisisset, à censura absolutionem obtinuit: & litteris absolutionis ei datis, assignârunt ei diem & locum, quibus, quod promiserat, adimpleret. Sed ille in iisdem litteris, quod positum erat de die & loco, in quo se sistere in judicio debebat, abradens, scripsit, quòd fructus sequestrati sibi restitui deberent. Idque ipsum coram duobus Judicibus delegatis (nam tertius aberat, & se excusaverat) confessus fuit. Quare Innocent. Papa aliis duobus Judicibus mandavit, ut, si ita esset, ipsi Pancratio super petitione Parochiæ perpetuum silentium imponant, eámque Roberto, cum fructibus sequestratis, assignent. Sed quia dictus Robertus probaverat per Idoneos testes, rasuram in litteris absolutionis esse factam, dubitârunt tamen hi Judices, an clausula, *si ita esset*, ad omnia superiora, an verò solùm ad id, quòd proximè antecesserat, referri deberet? Respondet Papa, quòd ad omnia antecedentia sit referenda, quia etsi sufficiat, crimen falsi probatum esse, ad imponendum ipsi perpetuum silentium super parochia petenda; non tamen illa adversario eius Roberto est assignanda, nisi priùs eam sibi legitimè collatam esse, plenam fidem faciat, sive plenè probet.

XXXVI. Hinc colligitur 1. Judices delegatos in casu huius c. non rectè processisse, nam etsi aliàs in causa beneficiali, ob contumaciam Rei, fructus beneficij sequestrari possint, quia actor, priusquā ostendat, sibi jus in beneficio competere, in possessionem mitti non debet, ne vitium intrusionis incurrat, iuxta c. unic. de eo, qui mittit. in possess. &c. in 6. tamen in casu cit. c. olim reo primò excommunicatio ob contumaciam eius inflicta fuit, adeòque simul & principaliter fructus beneficij sequestrari non poterunt, quia non potest Judex ab initio Reo contumaci duplicem pœnam imponere, nempe excommunicationem, & missionem in bonorum possessionem, ut constat ex c. ult. in fin. Ut lite non contestatâ &c. & per consequens, neque simul sequestrationem bonorum, seu fructuum, quæ hîc vicem tenet missionis in bonorum possessionem. Sed neque accessoriè, propter præviam excommunicationem poterant fructus Parochiæ sequestrari, cùm excommunicato fructus meritò subtrahantur, cap. pastoralis. §. 3. in fine de appel. quia cùm reus, post depositam contumaciam, ab excommunicatione fuerit absolutus, sequestrum tolli debuit, & fructus sequestrati ei restitui debebant, cit. c. ult. §. in aliis. Nihilominus tamen reo justè silentium impositum est super petitione Parochiæ, eâque, cum fructibus sequestratis, adversario assignata, quia non debebat litteras radere & falsare, sed poterat à processu Judicum delegatorum appellare ad Papam, Joan. Andr. hîc, & Abb. n. 5. Imol. n. 12. & quia litteras super beneficio, de quo litigabat, falsâsse cōvictus fuit, justè privatus fuit jure suo, si quod habuit, eíq; perpetuum silentiū est indictū, ut i sumitur ex cit. c. olim. & ibid. gl. in notatis.

XXXVII. Colligitur 2. quòd in casu cit. c. olim Clausula, *si ita est*, in ordine ad privationem inferendam reo, sive possessori beneficij, referri debet ad vitium falsi, de quo proximè mentio facta fuerat, satisque est, si illud ostensum probatúmque sit: At verò, respectu Parochiæ conferendæ actori seu petitori, referri debet dicta clausula etiam ad superiùs posita de legitima collatione Parochiæ ipsi factâ, adeòque dicta clausula non verificatur sive impletur, nisi omnia narrata probata fuerint, videlicet non tantùm commissam esse à reo rasuram, in litteris absolutionis ipsius ab excommunicatione, sed etiam collationem Parochiæ ipsi actori legitimè factam esse, ut habetur in fine cit. c. quia beneficium Ecclesiasticum licitè, sinè Canonica institutione, obtineri non potest, c. 1. de reg. jur. in 6. Neque sufficit regulariter, si contendens, beneficium ad se pertinere, probet, adversarium sive possessorem jus in eo nullum habere, sed debet etiam probare, sibi jus in eo per legitimam institutionem vel collationem competere, Felin. in cit. c. olim. n. 9.

XXXVIII. Colligitur 3. Quamvis in cit. c. olim, reus confessus fuerit crimen falsi, coram Judicibus delegatis: nihilominus tamen Papa mandavit aliis Judicibus, ut de hoc crimine ulteriùs inquirerent, & cognoscerent, &, si ita esse repererint, reo silentium imponant: quia nimirum confessio ista, cùm facta fuerit solùm coram duobus judicibus delegatis, tertio eorum absente, non fuit judicialis, adeòque nec valida, quia oportet, omnes delegatos esse præsentes, si simpliciter dati sint, ita, ut uno absen-

te, reliqui cognoscere non possint, c. causam. 16. & c. pen. de offic. deleg. Abb. in cit. c. olim. n. 12. Confessio autem extrajudicialis in criminibus regulariter non præiudicat, Felin. in c. iam cit. n. 2.

XXXIX. Assertio 2. Altera clausula, quæ in rescriptis sive justitiæ, sive gratiæ, vel apponi solet, vel subintelligi debet, est. *Salvo jure alicuius, sive sine præiudicio alterius*, quia Papa seu Princeps non censetur velle derogare juri alterius, sed cuiq; jus suum salvum & illæsum servare, nisi aliud exprimat, l. ex facto. 43. in princip. ff. de vulga. substitut. l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico &c. c. super eo. 15. juncta gl. v. intentionis de officio judicis delegati, Gail. l. 2. observ. 58. n. 4. neque solet etiam beneficium, vel aliam gratiam uni concedere, ita ut alter lædatur; saltem graviter seu enormiter, modicum autem præiudicium æstimari non solet, c. ad aures. 8. juncta gl. v. intentionis. h. t. Si enim non potest subveniri alteri, nisi alter lædatur, commodius est, neutrum juvari, quàm gravari alterum, c. denique. 10. caus. 14. q. 5. Quare nunquam in dubio præsumendum est, Principem voluisse rescribere, mandare, beneficium conferre vel privilegium concedere, cum gravi & notabili præiudicio alterius.

XL. Assertio 3. Tertia clausula, quæ in omnibus rescriptis seu litteris ad beneficia datis, vel expresse ponitur, vel etiam non expressa subintelligitur, est, *si is, cui datur, dignus sit, ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum*, c. cùm adeò. 17. in fine, juncta gl. fin. h. t. adeóque nullum Canonicum habeat impedimentum. Et hinc clausula hæc non efficit concessionem gratiæ, vel beneficij collationem conditionalem, nec illam suspendit, quia tacitè, ipso jure, inest, & potiùs quædam instructio est, quàm conditio propriè dicta, Navarr. in c. Si quando. h. t. except. 11. n. 1.

XLI. Assertio 4. Præter allatas generales clausulas, sunt & aliæ quædam speciales, quæ rescriptis, sive justitiæ, sive gratiæ seu ad beneficia inseri solent, qualis est, si rescripto justitiæ inseratur: *Si duo vel tres* (ad quos litteræ delegationis diriguntur) *ipsis exequendis simul interesse* (sive in causa procedere) *nequiverint, alter vel plures reliqui nihilominus exequantur*, & in causa procedant. Quæ clausula intelligi debet tum de impotentia juris, ut si v. g. unus ex delegatis sit servus vel infamis, vel alio legitimo impedimento detentus (nempe quia est excommunicatus vel illitteratus, sive judiciorum omnino imperitus) quàm de impotentia facti, ut si mortuus fuerit, aut gravi morbo, vel aliâ inevitabili necessitate impeditus, quò minùs causam cognoscere possit, c. sciscitatus, 13, & ibi gl. v. impedimento. h. t. Ratio est, quia impossibile censetur, non tantùm id, quod naturaliter vel omnino non, aut non nisi difficillimè fieri potest, sed etiam quod honestè & licitè fieri non potest, quia contra bonos mores fit, l. si stipulor. 35. de verb. obligat. l. filius. 15. ff. de condition. institut. ubi dicitur: *& generaliter quæ contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse censendum est:* Debet tamen delegatus, qui impeditus est causam commissam cognoscere, aliis collegis suis sive conjudicibus impedimentum suum (per litteras aut certum nuntium) significare, ut ipsi nihilominus in causa demandata procedant; quia ille non censetur legitimè excusatus, qui non vult causam cognoscere, cùm tamen possit: nisi in rescripto expressũ fuerit, ut si non omnes simul causã cognoscere potuerint, aut voluerint, alij in causa procedant, cit. c. sciscitatus in fine. & ibi gl. v. doctrina.

Notandum hîc 1. Quamvis per clausulam insertam rescripto justitiæ, *si omnes delegati interesse nequiverint, alter, vel duo reliqui nihilominus in causa procedant*, is, qui nõ vult interesse, cùm possit, nõ excusetur ab inobedientia; aliorum tamen jurisdictio confirmatur, ita ut etiam sinè ipso procedere possint, c. prudentiam. 21. §. adiicimus. de offic. deleg. nam si unus v. g. ex tribus, interesse non vult, verum est dicere, quòd omnes tres interesse simul non possunt, quamvis ille tertius in gravi culpa sit, quòd cùm posset, nolit interesse, Abb. in cit. c. 13. n. 4. & ult. h. t.

Notandum 2. Ut Judices dati, cum prædicta clausula, *si omnes simul interesse, vel mandatum exequi nequiverint, alter vel reliqui exequantur:* vi huius clausulæ, procedere possint sinè Collega impedito, non sufficit impedimentum à parte rei subesse, sed necesse est, ut impeditus per nuncium ad alios conjudices destinatum, vel alia ratione impedimentum illis notificet, alioquin processus ab ijs institutus non valet, Felin. in cit. c. 13. n. 12. h. t. Abb. ibid. n. 4.

XLII. Assertio 5. Si duo impetrent, & afferant mandatum à Sede Apostolica ad eandem Ecclesiam, de Canonicatu ipsis conferendo, & in secundo mandato fuerit apposita clausula, sive conditio, *si pro alio non scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur:* hoc casu, si illi, qui priùs impetravit mandatum, jam provisum fuit de Canonicatu, non debet posteriori impetranti de alio provideri, quia non est intentio Papæ, collatorem ordinarium super receptione seu institutione duorum gravare, nisi id exprimatur: ita habetur in c. mandatum. 38. h. t. quæ clausula, etsi non expressè apponatur, tamen subintelligitur, neque enim est absurdum, vel superfluum exprimere ea, quę tacitè insunt, ideóque Papa, quando contrarium intendit, & vult, secundum impetrantem recipi, addere solet in posteriori mandato clausulam, *non obstante, si pro alio vel aliis scripsimus*, gl. ibid. v. super receptione duorum, & Abb. n. 3. Nam cùm beneficij collatio sit quædam gratia & donatio pertinens ad exercendam liberalitatem ordinarij Prælati, ideóque etiam velut inter fructus Ecclesiasticæ dignitatis & potestatis numeretur, non præsumitur Papa per sua mandata velle derogare juri ordinarij collatoris, eúmque privare liberalitate ac facultate donandi seu conferendi, gl. fin. in cit. c. mandatum, & Ab. ibid. n. 3. Ratio autem de hac re dubitandi hæc fuit, quia in secundo mandato fuit apposita conditio de præsente, ut patet ex illis verbis. *Si pro alio non scripsimus, qui prosequatur huiusmodi gratiam;* nemo verò tunc erat, qui huiusmodi gratiam de facto prosequeretur, seu peteret beneficium, quia is, qui primò impetravit mandatum; jam fuit receptus in Canonicum, & sic jam erat prosecutus, & consecutus illam gratiam seu beneficium, & tamen nihilominus rescribit Papa, quòd non debeat, vi posterioris mandati impetrati, conferri beneficium, si priori impetranti jam fuit collatio facta, quia tunc jam satisfactũ est intentioni Papæ, qui non vult Ecclesiã vel eius Pręlatũ super receptione duorum gravare, gl. in cit. c. v. mandatum. Posset quidem collator ordi-

narius,

narius, eiúsque Capitulum, hoc casu, utrumque impetrantem recipere, & beneficium cuivis conferre, quando ambo non ad idem, sed ad diversa beneficia vacatura in eadem Ecclesia litteras impetrârunt, quia tunc utraque gratia valet; non tamen tenetur posteriori impetranti conferre, sed potest illum per viam exceptionis, seu oppositi gravaminis repellere, Abb. in c.capitulum 30.n.4. h.t.

» XLIII. Assertio 6. Si Papa, v.g. Gregorius » IX. pro aliquo Clerico, v.g. Subdiacono scripsit, ut » in certa Ecclesia in Canonicum reciperetur, adie» ctâ clausulâ, *Nisi Ecclesia illa simili mandato suo gra» vata iam fuisset*, sive *mandatum à se accepisset, ut alij* » *Clerico Canonicatus conferretur*: hoc casu, Sub» diacono illi conferri debet Canonicatus proximè » vacaturus, tametsi idem Papa priùs litteras exe» cutorias dedisset ad eandem Ecclesiam pro alio » Clerico, qui à Papa antecessore litteras monitorias » priùs ad illam etiam Ecclesiam impetrârat, de Ca» nonicatu illi conferendo, cuius antecessoris factū » potiùs, quàm suum est prosecutus, prout habetur » in c.litteris.39.h.t. Neque obstat, quòd Papa non soleat duobus eiusmodi mandatis gravare eundem collatorem, nisi id exprimat, quia hoc casu Papa Gregorius IX. qui successit Honorio III. per suas litteras executorias tantùm prosecutus est factum antecessoris sui, qui monitorias dedit, ipse verò posterioris solùm mandati auctor fuit, prius verò originem traxit ab Honorio III. antecessore, qui monitorias litteras dando de providendo, cœpit gravare Ecclesiam illam, ac proinde illud gravamē seu mandatum prius magìs antecessori tribuendum est, quàm successori, qui opus cæptum ab antecessore tantùm execut us fuit, ad quod vi officij sui, saltem ex quadam decentia & honestate tenebatur, principium enim cuiusque rei spectandum est.ut patet ex c.litteris.39.h.t.& ibid.gl. & Abb.n.4. Verumtamen postea more introductum fuit in Curia Romana, ut Papa successor, statim post promotionem suam, omnes gratias exspectativas, sive mandata de providendo in beneficiis vacaturis revocaret, quæ nondum executioni data fuerant; ita ut jus in re acquisitum in ijs fuerit, ut constat ex c.si is cui.39. & c. seq. de præbend. in 6. & c. ult. de conces. præbend. Abb. in cit.c.litteris. n.3. quia huiusmodi gratiæ exspectativæ ad beneficia vacatura, non solùm gravant Ecclesias, sed etiam velut pactū quoddam continent de futura successione in beneficiis, quod improbatur, in c.2.& 3.de conces. præbend. c. 2. eodem in 6. ideóque etiam per Concilium Tridentinum penitus sunt sublatæ, sess.24.c.19, de reformat.

SECTIO III.

DE FORMA RESCRIPTORUM.

§. I.

Qua ratione servandus sit ordo, & forma seu modus præscriptus in Rescriptis?

XLIV. Assertio 1. In rescriptis inprimis ordo verborum seu Scripturæ servandus est, ita ut, quod in rescripto vel mandato priùs narratur, vel præcipitur, ante alia sit expediendum; sumitur ex c. cum dilecta.22.juncta gl.v.transponentes.h.t. Alioquin si ordo hic pervertatur aut transponatur, processus ipso jure est irritus, modò constet, ordinem esse substantialem, Felin. ibid.n.4. Ex quo infertur, quòd is, qui prior sive primo loco nominatur in rescripto, censeri debeat dignior, Felin.c.l. Deinde forma rescripti seu mandati exactè observari debet, alioquin omnia, quæ acta sunt, ipso jure sunt irrita, gl.in cit.c.cùm dilecta v.irritum, & alij communiter: diligenter enim fines mandati custodiendi sunt, & qui excessit, aliud quid facere videtur, l. diligenter 5. ff. mandati. nam si Commissarius seu delegatus contra formam mandati sibi præscriptam agat, adeóque limites concessionis seu delegationis sibi factæ excedat, nihil agit, cùm nullam habeat potestatem agendi, nisi concessam à delegante seu mandante, Suar. dis. 3.de censur.sect.12.n.ult.

XLV. Extenditur autem primò, quòd processus non solùm factus contra, sed etiam præter seu ultra formam rescripti, seu mandati, sit irritus, ut si aliquid ei addatur vel detrahatur, quia potestas conceditur delegato limitatè, ut procedat iuxta præscriptum ab eo, qui dat potestatem, si ergo aliud faciat, quàm ipsi præscriptum, actus est nullus, quippe factus sine potestate, Felin. in cit. c. cùm dilecta.n.6. Ampliat. 1. Extenditur 2. etiamsi partes consentiant in transgressionem formæ datæ in rescripto, quia rescripta Principum, eorúmque forma substantialis sunt juris publici, cui pactis privatorum derogari non potest, l. 3.C.de jurisdict. nisi forma rescripti data esset merè in favorem partium, tunc enim ab eis remitti potest, Felin.c.l.Ampliat.5. Denique neque per aliud æquipollens seu æquivalens forma rescripti suppleri potest, quia specificè implenda ac servanda est, idem in cit.c. Ampliat. 11.n.7. ubi plures huiusmodi ampliationes affert.

XLVI. Assertio 2. Quod dictum est, si forma mandati seu commissionis factæ non observetur, processum esse irritum, id locum habet, si forma mādati aut modus procedendi, spectato jure communi, non requiratur, sed à delegante de novo præcipiatur, & inducatur, tum enim censetur pertinere ad substantiam, ita ut eâ formâ non servatâ, actus sit irritus, colligitur ex c.cùm dilecta. 22. h.t. Abb. ibid. n. 12. Felin. in c. ult. de præsumpt. n.23. Sanch.l.3.de matrim.disp.33.n.4. Exemplum habetur in cit. c. cùm dilecta.22.h.t. ubi talis casus proponitur. Vacante » Monasterio Hesiensi, duæ Moniales apud Sedem » Apostolicam litigabant super electione Abbatissæ: » Regina, quæ erat Custos Monasterij, per se, & Ger» trudis per Procuratorem. Quam causam Papa In» nocent. III. delegavit inprimis Scholastico Hilden» si, & aliis quibusdam, cum mandato, ut personali» ter ad Monasterium accedentes, personæ idoneæ » committerent administrationem Abbatiæ, cui fie» ret resignatio, seu restitutio subtractorum ex Mo» nasterio ab utraque parte. Sed quia Judices isti cō» tra formam mandati processerunt, eadem causa » postea delegata fuit Abbati de Remech, & aliis, » cum simili mandato. Verùm examinato utrorum» que Judicum processu, deprehensum fuit, quòd lit» teræ

" teræ posteriorum Judicum subreptitiè erant impe-
" tratæ, quia in secundis litteris nulla de prioribus
" litteris, in quibus eadem causa priùs aliis judicibus
" delegata fuerat, facta est mentio; ideòque Papa cas-
" savit processum posteriorum Judicum, & irritum
" esse decrevit. Præterea processum etiam priorum
" Judicum per se esse irritum, declaravit, quia in illo
" formam mandati non observaverunt, sed præter-
" misso principali articulo, ut administrationem Ab-
" batiæ personæ idoneæ committerent, cui fieret re-
" signatio seu restitutio hinc inde subtractorum, ipsi
" de aliis articulis, nempe ad electionem Abbatissæ
" pertinentibus, inordinatè cognoverunt, & contra
" juris ordinem processerunt. Quare mandat Papa
" Archiepiscopo Magdeburgensi, & alteri cuidam, ut
" restitutis Gertrudæ, & aliis quibusdam Moniali-
" bus (quæ, uti videtur, spoliatæ erant, vel ex Mona-
" sterio ejectæ) formâ mandati Apostolici exactè &
" diligenter observatâ, in negotio isto prudenter &
" discretè procedant.

XLVII. Ex quo patet, quòd in casu huius c. à Papa specialiter fuerit præscripta Judicibus delegatis nova forma procedendi, nempe ut ad Monasterium personaliter accederent, & administratorem constituerent, cui subtracta restituerentur, ideòque censenda est hæc forma substantialis, ita ut eâ non servatâ, processus sit ipso jure irritus: & quamvis etiam Judices delegati in hoc casu contra juris ordinem processerint, prout dicitur in cit. c. cùm dilecta, dum scilicet ante cognitionem de spoliatione, de proprietate, sive jure electionis cognoscere cœperunt, contra l. 1. C. de appellat. & c. cùm dilectus. 6. de caus. possess. & propriet. & c. ex conquestione. 10. de restitut. spoliat. & notat gl. hîc v. juris ordinem: tamen ex eo præcisè capite, processus non fuisset ipso jure irritus, sed irritari potuisset, & per appellationem rescindi, cit. l. 1. C. de appel. nisi Papa novam formam procedendi jure communi non præscriptam inducere voluisset, Abb. in cit. c. cùm dilecta. n. 12. & Laym. ibid. n. 6.

XLVIII. Aliud verò dicendum est, si forma seu conditio judici delegato præscripta, ut secundùm illam procedat, etiam spectato jure communi requiratur, ita tamen, ut non pertineat ad formam seu substantiam actûs, tunc enim illicita quidem erit executio delegantis, non observatâ tali formâ seu conditione, sed nihilominus valida; quia si in commissione seu delegatione exprimatur conditio, quæ jure communi tacitè inest, non inducitur nova forma, seu conditio sine qua non, si secundùm se non sit substantialis actui exercendo, sed solùm admonetur commissarius, seu delegatus, sive instruitur, quid facere debeat, Abb. c. l. n. 12. Sanch. c. l. n. 2. & 6. v. g. si alicui delegata sit facultas absolvendi ab omni excommunicatione, præmissâ priùs satisfactione, aut cautione satisfaciendi parti læsæ, & delegatus culpabiliter illam exigere prætermittat, valida erit nihilominus absolutio, quamvis illicita, quia licèt jure communi requiratur, ut huiusmodi satisfactio vel cautio ante absolutionem exigatur, non tamen illa conditio pertinet ad substantiam absolutionis, ideòq; etiamsi fuerit in mandato seu delegatione expressa, non inducit novam formam, sed solùm continet commonitionem seu instructionem judicis delegati: nisi delegatio ipsi non absolutè, sed cùm expressa limitatione facta sit, ut non aliter absolvat, sive ut absolutio aliter facta sit nulla, vel ex circumstantiis id colligi possit, nisi priùs parti satisfactum fuerit, tunc enim, eo prætermisso, invalida erit absolutio, Sanch. c. l. n. 4. Laym. l. 1. Theol. moral. tr. 5. p. 2. c. 6. n. 8. in fine. Verumtamen quamvis delegans præscripserit formã seu modum procedendi, qui jure communi non requiritur, tamen ex materia subiecta, modo loquendi, aliisque circumstantiis, vel ex Curiæ consuetudine interdum colligi potest, non esse mentem delegantis formam substantialem mandati præscribere, sed solùm monitionem quandam, seu instructionem facere, quid circa negotij expeditionem fieri debeat; tunc enim processus propter formam rescripti non servatam, non erit irritus, cùm tota potestas judicis delegati ex voluntate delegantis pendeat, Sanch. c. l. n. 6. in respons. ad 2. Laym. in cit. c. cùm dilecta. n. 6. v. g. si Episcopus committat alicui Sacerdoti facultatem assistendi matrimonio, & simul dispenset in denuntiationibus præmittendis, eo tamen pacto, ut delegatus sponsis præcipiat, ne matrimonium consumment, ante denuntiationes factas; Sacerdos verò, prætermisso isto præcepto, matrimonio assistat, validum erit matrimonium: quia illa forma seu cõditio in mandato expressa, etsi jure communi requiratur, non tamen pertinet ad essentiam facultatis concessæ, sed tantùm ad instructionem Sacerdotis, cùm enim denuntiationes non sint de essentia matrimonij, non potest dici præceptum de illis præmittendis consummationi matrimonij, esse essentiale requisitum ad valorem illius, Sanch. c. l. n. 2. & 3.

XLIX. Assertio 3. Si Princeps in rescripto seu mandato de duobus vel pluribus, alternativè sive sub disjunctione, unum inquiri mandet, in ordine ad certum effectum, tum sufficit unum ex illis esse verum & probari, ut Commissarius exequi possit, etiãsi alterum sit falsum. v. g. si Papa rescribat Episco- "
po, eique mandet, ut inquirat, an Rector alicuius "
Ecclesiæ ex Sacerdote illegitimè sit genitus, & si "
legitimè genitus, quia ante Sacerdotium patris na- "
tus, an proximè & immediatè in eadem parochia "
patri successerit, vel aliàs parochiam illam illegiti- "
mè acquisierit, veluti si intrusus sit; quod si ita esse "
compererit, eo remoto, parochiam alteri conferat; "
hoc casu sufficit, si alterutrum verum esse, probatũ "
sit, ut Rectorem illum amovere, & parochiam al- "
teri conferre possit, ac debeat, ita habetur in c. in- "
ter cæteras. 4. h. t. qui est casus illius c. Idémque in similibus casibus est observandum. Ratio est, quia ad veritatem propositionis alternativæ seu disjunctivæ, satis est, alterutram partem esse veram: sed ad veritatem propositionis copulativæ requiritur, ut utraque pars sit vera, §. penult. Instit. de hæredib. instituend. Abb. in cit. c. 4. n. 1. Et hinc etiam in contractibus & promissionibus alternativis electio est debitoris, & sufficit alterutrum adimpleri, iuxta reg. 70. in 6. At verò in pœnis, quæ sive à lege, sive ab homine, propter delictum sub disjunctione imponuntur, attendendum est, ad quem verba alternativa dirigantur, num ad Judicem? v. g. *puniat illum Judex tali vel tali pœna*, & tum ipsius erit optio: an ad reum? v. g. *solvat centum aureos*, vel *excedat civitate*; & tum ad ipsum pertinet electio. In dubio verò præsumendum

dum est, verba ad Judicem referri, quandoquidem ad ipsum spectat, pro varietate personarum & circumstantiarum, pœnam decernere, & alioquin reus semper eligeret pœnam mitiorem, l. perspiciendum. 11. l. aut facta. 16. ff. de pœnis. Abb. in cit. c. inter cæteras. n. 5. Felin. ibid. n. 7. Porrò si à Principe præscribatur Judici certa forma procedendi, secundùm justitiam, in una causa, eadem quoque in aliis causis similibus ab ipso observanda erit; quia de similibus simile debet esse judicium, l. non possunt. 12. ff. de legib. gl. fin. in cit. c.

L. Illud hîc notandum, quòd interdum vocula copulativa *Et* ponitur in rescriptis justitiæ vel gratiæ aut dispensationum pro disjunctiva *Vel*, l. sæpe. 53. ff. de verb. signif. & tunc sufficit unum ex pluribus membris seu partibus propositis verificari & probare, idque ex materia subiecta, & intentione mandantis aut concedentis colligendum erit. Exem- » plum habetur in c. 2. h. t. si Papa mandat alicui, ut, » si probatum fuerit, beneficiarium periurium com- » misisse, & beneficio renunciâsse, eo inde amoto, » beneficium alteri conferat; satis erit, si de alterutro, » sive periurio, sive renuntiatione constiterit, ad eum » amovendum, nisi Papa expressè mandârit, ut utrū- » que probetur, gl. in cit. c. 2. v. & perpetuò h. t. ubi ait, id colligi ex textu ibi: *eo cognito & probato*, & nō dicitur, *his cognitis & probatis*. Vel nisi adversarius se ad utrumque probandum expressè obligârit, ut limitat gl. margin. ibid. arg. c. licèt. 9. de probar. juncta gl. v. se adstrinxit.

Sed & interdum, vocula disjunctiva *Vel*, *sive*, *aut*, in dispositione, vel mandato aliquo posita non dat electionem, sed ordinem Scripturæ servandum esse denotat, gl. in cit. reg. jur. v. in alternativis. Idque etiam ex subiecta materia, vel modo loquendi colligi potest: ut si testator leget alicui prædium, & mandet, ut illud relinquat liberis vel propinquis suis, non censetur ipsi legatario data esse electio, sed, ut liberis deficientibus, legatum cedat consanguineis, aut affinibus; l. cùm pater. 77. §. à te peto, & ibi gl. v. eodem. ff. de legatis. 2.

§. II.

An & quomodo, duobus Rescriptis impetratis in eadem causa, in posteriore mentio fieri debeat de priore?

LI. Ad formam seu modum rescriptorum etiam pertinet, ut si diversæ litteræ justitiæ, in eadem causa, ad judices delegatos sint impetratæ, in posterioribus mentio fiat de prioribus. In qua re tamen » tres notandæ sunt regulæ. Prima est, si quis à Sede » Apostolica litteras impetravit, in quibus causa ali- » qua judicibus est delegata, postea verò eius adver- » sarius alias litteras impetret à Papa, in quibus ea- » dem causa aliis judicibus delegatur: tunc posterio- » res litteræ, si in ijs nulla fiat mentio de commissione » facta in prioribus litteris, nullum robur seu firmi- » tatem obtinent, sed possunt priores judices delega- » ti ad decisionem causæ procedere, non obstantibus posterioribus litteris, c. cæterùm. 3. in princip. h. t. » Ratio est, quia si Papa seu Princeps recordatus fuisset prioris rescripti, posterius vel omnino non, vel non eodem modo concessisset, ideóque hoc non subsistit, defectu voluntatis concedentis, c. ex parte 12. ibi: *Si memores fuissemus, nos pro prædicto N. litteras direxisse, pro adversario nullatenus scripsissemus*, de offic. delegat. Abb. in cit. c. cæterùm. n. 3. quod tamen tum demum procedit, si prius rescriptum fuerit præsentatum Judicibus delegatis, & vigore illius citatio facta: alioquin valeret posterius rescriptum, quod priùs fuit præsentatum, etiamsi in illo de priore rescripto nulla mentio facta sit, c. ut debitus. 59. & ibi gl. v. assignatæ de appellat. gl. in cit. c. cæterum. v. eodem, & v. impetravit. nam jurisdictio seu potestas cognoscendi causam Judici delegato non antè acquiritur, quàm litteræ delegationis ipsi sint præsentatæ, c. super eo. 12. in fine. de appellat. non enim confertur, nec aufertur jurisdictio ante litteras præsentatas, Felin. in cit. c. cæterùm. n. 11.

LII. Porrò posterius rescriptum justitiæ, quod, nullâ factâ mentione prioris rescripti, emanavit, non est ipso jure nullum, quamvìs per oppositam exceptionem rescindi & annullari possit, adeóque etiam processus initus à Judicibus posteriùs delegatis est validus, donec contra rescriptum illud ab adversa parte excipiatur, Abb. in cit. c. cæterùm. n. 5. & alij DD. communiter. Quare cùm dicitur posterius rescriptum non obtinere roboris firmitatem, seu esse nullum, id intelligi debet, quòd sit nullum in effectu, quia ope exceptionis elidi potest, arg. l. si dari. 25. ff. de verbor. obligat. Abb. c. l. n. 8.

Id ipsum tamen limitari debet, nisi rescriptum justitiæ accessoriè solùm sit concessum in rescripto gratiæ obreptitiè impetrato: ut si siquis v. g. per subreptionem impetravit rescriptum gratiæ de conferenda ipsi parochia, & in eodem rescripto, in quo ipsi facta est gratia, accessoriè etiam concedatur jurisdictio ad executionem illius gratiæ, sive constituatur executor; tale rescriptum, licèt justitiæ sit, tamen est ipso jure irritum, sicut enim ipsa gratia, sive beneficij concessio ipso jure est irrita propter subreptionē; ita etiam ipsa constitutio executoris, quæ est accessoria gratiæ, Abb. c. l. n. 6. corruente enim principali, corruit etiam accessorium, regul. Jur. 42. in 6.

LIII. Altera regula est, si in posteriore re- » scripto mentio fiat prioris rescripti seu factæ dele- » gationis, tunc tollitur prius rescriptum, & procedi » debet secundùm posterius, quia cùm hoc non sit, » tacitâ veritate, impetratum, censetur Papa voluisse causam à prioribus judicibus avocare, cit. c. cæterùm. §. si verò. h. t. & ibi gl. v. judicio, nam cùm hoc casu constet de intentione Principis volentis prius rescriptum revocare, posterius rescriptum derogat priori, & validum est, in quo facta est mentio prioris, arg. c. bonæ. 3. ibi: *posteriores debent prioribus præiudicium generare*. de confirmar. utili & inutili. Quòd si hoc casu priores judices delegati in causa procedant, cum permissione posterioris impetrantis, secundùm rescriptum, quod priùs est concessum, tum vel apparet, quòd Papa absolutè voluit revocare priorem delegationem; & processus est ipso jure irritus, ob defectum potestatis & jurisdictionis. Vel revocavit solùm illud ad instantiam posterioris impetrantis, & in gra-

in gratiam illius; & tunc valet processus, tum quia is potuit favori suo renunciare & consentire, ut causa secundùm prius rescriptum, coram Judicibus prioribus tractetur: Joan. Andr. in cit. c. cæterùm. n. 7. tum quia rescriptum posterius revocatorium jurisdictionis à prioribus Judicibus, si ad instantiam partis emanavit, censetur datum sub hac tacita conditione, si pars impetrans eo uti voluerit, Felin. ibid. n. 11. Porrò, si clarè constet, mentem Papæ fuisse statim, sive tempore dati rescripti posterioris, avocare causam commissam à Judicibus priùs delegatis, ut vel ipsemet cognoscat, vel aliis committat, ut quia Papa seu Princeps dicit: *revocamus commissionem prioribus Judicibus factam*, & decernimus irritum & inane, quidquid ex nunc actum fuerit, vi illius commissionis; tunc acta ab eo tempore à prioribus delegatis invalida sunt, ob defectum jurisdictionis, etiam antequam revocatio illis innotuit per præsentationem mandati revocatorij; Abb. ibid. n. 10. & Felin. n. 18. & 19. nam cùm jurisdictio à judice delegato ipso jure seu lege statim censeatur revocata per mortem delegantis, si res adhuc sit integra, c. relatum. 19. & c. gratum. 20. de offic. deleg. multò magìs revocata censeri debet, quando hoc claris verbis Princeps expressit, tunc enim simul adest & voluntas, & potestas revocandi jurisdictionem delegatam, idque procedit, sive res sit integra, sive non, cùm totum pendeat ex voluntate Principis, Laym. in cit. c. cæterùm. n. 6. ubi addit. non decere eiusmodi avocationes fieri cum præiudicio aliorum, & perturbatione judiciorum, nisi ex causa, v. g. in pœnam malè procedentis aut judicantis.

» LIV. Tertia regula est, si prius rescriptum ad » judices delegatos, communi consensu utriusque » partis litigantis, fuit impetratum; postea verò una » pars, alterâ nesciente, aliud rescriptum impetret, ut » causa illa aliis Judicibus delegetur, nullâ factâ mẽ» tione, quòd prius rescriptum communi consensu » impetratum fuerit (etsi in illo mentio fiat de prio» re commissione facta) tunc posterius rescriptum » irritum est, & impetrans in expensas condemnari » debet, quas adversarius ipsius propterea fecit, cit. c. cæterùm in fine, & ibi gl. v. de commissione. Ratio prioris partis est, quia rescriptum, si impetratum sit tacitâ veritate intrinsecè ad rem pertinente, quâ cognitâ, Princeps probabiliter postulatum non concessisset, vel non tali modo ac formâ dedisset, est subreptitium & invalidum, Abb. ibid. n. 3. & patebit ex infrà dicendis. At verò Princeps non solet judicem dare seu delegare, quem una pars tantùm petiit, sed non nisi ex utriusque partis consensu, l. observandũ. 47. ff. de judic. saltem si utraque pars sit præsens, si verò altera pars absit, potest & solet, iuxta stylum Curiæ, dari Judex delegatus, etiam ad petitionem unius partis tantùm, gl. in cit. l. observandum v. iniqui, Abb. in cit. c. cæterùm. n. 11. salvâ interim manente potestate alteri parti ex causa rationabili recusandi Judicem datum, c. causam 17. de offic. delegat. multò minùs solet Papa sive Princeps Judicem, communi partium consensu, datum ad unius partis petitionem tantùm revocare. Ratio posterioris partis est, quia qui malitiosè & fraudulenter litteras impetravit ad alios Judices delegatos, nullâ factâ mentione, priores ad utriusque partis petitionem esse datos, ille iniustum damnum infert adversario, ita, ut is propterea cogatur expensas facere, accedendo ad judicium, vel procuratorem mittendo, si citatus sit, ergo alter tenetur ad compensationem huius damni, & tanquam temerarius litigator puniendus est, & condemnandus in expensas litis, c. ult. h. t. l. eum quem. 79. ff. de judic. Tholosan. in cit. c. cæterùm. num. 16. de rescriptis.

LV. Cæterùm hodie non sufficit, ut in secundo seu posteriore rescripto mentio fiat de priore, expressis etiam qualitatibus, quæ nisi expressæ fuissent, Principem difficiliorem reddidissent ad posterius rescriptum concedendum: sed insuper requiritur, ut expresè & nominatim derogetur Regulæ Cancellariæ XVI. de non tollendo jus alteri quomodolibet quæsitum, per quamcunque commissionem, seu concessionem, alioquin secundum rescriptum est ipso jure nullum, prout videre est apud Erasm. Cochier in reg. 16. Cancellariæ, & apud Fagnan. in cit. c. cæterùm. n. 27. h. t. quæ regula locum habet, etiamsi Papa certam scientiam de præiudicio tertij ex narratis habuerit, vel gratiam aut rescriptum concesserit, motu proprio, & ex certa scientia, vel etiam ex plenitudine potestatis, Rebuff. in praxi benef. in cit. reg. de non tollendo jus quæsitum in gl. 6. n. 1. quia protestatio, quæ fit in hac regula, tollit omnino consensum, seu voluntatem Papæ tollendi jus alteri quæsitum, vel etiam si per viam rescripti aut legis, generaliter solùm Constitutionibus Apostolicis & regulis Cancellariæ fuerit derogatum, Cochier l. c. v. toller jus quæsitum, & Fagn. c. l. n. 19. & seqq. Excipitur, nisi derogatio juris alterius in ipso rescripto aut gratia tacitè contineatur, tum enim non opus est speciali derogatione huius regulæ, quia non tollitur jus, sed aperitur jus quod latebat, Rebuff. c. l. in gl. 5. §. limitatur, Cochier c. l. n. 17. Unde quando rescriptum vel gratia concessa necessariò involvit præiudicium tertij, non obstante prædictâ regulâ, præjudicatur juri alteri quæsito, uti est exemptio à decimis, vel à jurisdictione Episcopi, quia sublato præiudicio, cessat omnino concessio aut gratia, Fagnan. in cit. c. 3. n. 28. & seqq. h. t.

LVI. Præterea quod dictum est in prima re- » gula, posterius rescriptum, in quo non est facta » mentio de priore, non subsistere, id verum est; dum- » modo prior impetrans rescripto suo fuerit usus; » nam si Titius v. g. rescriptum ad lites à Sede Apo- » stolica impetravit, eóque ob dolum & negligen- » tiam non fuit usus, coram Judice delegato: interim » verò adversarius eius Caius alio rescripto impetra- » to à Papa, in quo de priore rescripto nulla mentio » facta est, Titium in eadem causa ad Judicium tra- » hat, non potest prior impetrans Titius contra valo- » rem posterioris rescripti excipere, eò quòd in illo » prioris non fuerit facta mentio, si Titius illo ob » dolum vel negligentiam non fuit usus: si verò eo- » dem rescripto nõ fuit usus, sinè culpa sua, sed quia » non potuit habere copiam Judicis delegati, ideó- » que convenire Caium coram illo intermisit; tum » competit eidem Titio exceptio contra posterius » rescriptum Caij, nec vi illius poterit conveniri, non » enim est alicui imputandum, quod per eum non » stetit, ita habetur in c. si autem. 9. h. t. gl. fin. ibid. & » Hostiens. in fine. »

LVII. Verumtamen quia non rarò accidit, » ut aliqui litteras à Sede Apostolica contra adversa- »

» rios suos impetrarent, sed eas longo tempore non
» præsentarent: cùm autem postea adversarij ipso-
» rum alias litteras super eadem causa ad alios Judi-
» ces impetrâssent, quarum vi & auctoritate primi
» impetrantes citati fuerunt, tum demum ipsi prio-
» res suas litteras exhibuerunt, & contra posteriores
» litteras exceperunt, eas validas non esse, eò quòd
» in eis nulla de prioribus litteris fieret mentio. Id-
» circo cùm malitijs hominum non sit indulgen-
» dum, statuit Innocentius, III. ut, si quis litteras à
» Papa impetraverit, & eis intra annum ex malitia
» vel negligentia usus non fuerit, postquam Judi-
» cum delegatorum copiam habuit, auctoritate po-
» sterioruni litterarum, conveniri possit; licèt in eis
» nulla de prioribus litteris mentio facta sit, prout
» habetur in c. plerumque 23. h. t. Hinc patet, quòd,
ut posterius rescriptum, in quo nulla mentio facta
est de priore, valeat, ità, ut auctoritate illius, prior im-
petrans in eadem causa coram alijs Judicibus dele-
gatis conveniri possit, duo requiruntur; videlicet
dolus vel negligentia, & lapsus anni, adeóque quòd
prior impetrans rescripto suo ex dolo, vel negligen-
tiâ intra annum, postea quam Judicum delegatorum
copiam habere potuit, uti intermiserit, illúdque Ju-
dicibus non præsentaverit, Abb. in cit. c. plerumque
n. 5. Porrò anno elapso, intra quem prior impe-
trans rescripto non est usus, præsumitur in eo negli-
gentia, ita ut, si allegat causam seu impedimentum,
propter quod non potuit agere in judicio, coram Ju-
dice delegato, illud probare debeat, quia præsumptio
stat contra ipsum, post annum elapsum: non autem
præsumitur in eo dolus, ideóque is ab adversario, qui
illum allegat, probari debet per conjecturas, vel in-
dicia exterius apparentia, l. quoties 18. §. qui dolo ff.
de probation. Abb. in cit. c. si autem n. 4. Decius i-
bid. n. 2. & 3. cùm enim dolus consistat intus in ani-
mo, per se non apparet, l. dolum 6. C. de dolo malo.
Quòd si impetrans posteriores litteras per dolum ta-
cuit de prioribus litteris, tùm potiùs valebunt prio-
res litteræ, quàm posteriores, quia secundus impe-
trans fuit in dolo, primus solùm in culpa, non uten-
do per annum, dolus autem præponderat culpæ,
Abb. in cit. c. plerumque n. 7. h. t.

LVIII. Hinc colligitur 1. Quòd rescriptum
justitiæ, seu ad lites subreptitiè obtentum; quia v. g.
in eo non est facta mentio prioris rescripti ad alios
Judices impetrati, non sit ipso jure irritum, sed per
adversarij exceptionem elidi debeat: si enim ipso ju-
re invalidum esset, non posset, propter dolum aut ne-
gligentiam adversarij intra annum non utentis re-
scripto priore impetrato, vires ac valorem posteà ac-
quirere, non enim firmatur tractu temporis, quod de
jure non subsistit, Abb. in cit. c. si autem n. 2. & cit.
c. plerumque n. 3. juxta reg. jur. 18. in 6.

Colligitur 2. licèt alioquin rescripta justitiæ
sint perpetua, si tempus certum eis appositum non
sit, ita ut impetrans semper eis uti possit, quàm diu
permanet jus agendi aut excipiendi, super quo fun-
dantur, l. 2. juncta gl. v. perennia, & gl. marg. C. de di-
versis rescriptis. Excipi tamen debet, nisi postea a-
liud contrarium rescriptum, nullâ prioris factâ men-
tione, à Principe impetretur, tunc enim prius per
exceptionem infirmari ac tolli potest, propter dolum
aut negligentiam eo intra annum non utentis, cit. c.
si autem & c. plerumque. Non obstat, quòd, quæ
temporalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad exci-
piendum: ut docent communiter Legistæ in l. licèt
5. C. de exceptionib. seu præscript. ergo licèt impe-
trans prius rescriptum, eóque intra annum per do-
lum vel negligentiam non utens, ex eo non possit
agere post annum; poterit tamen excipere contra
posterius rescriptum subreptitiè impetratum, si ex eo
conveniatur ab adversario. Verùm illa regula so-
lùm habet locum, si exceptio sive jus excipiendi,
non ex actione legibus concessâ & certo tempore de-
finita originem trahat, sed ex æquitate sive jure na-
turali defensionis, quod per legem positivam tolli
non potest, proveniat, adeóque radicem & funda-
mentum perpetuum & stabile habeat, tunc enim etsi
jus agendi temporale sit, & certo tempore definitum
per legem, jus tamen excipiendi perpetuò durat,
Joan. Andr. in cit. c. si autem. n. 7. & 8. Abb. ibid. n.
5. Decius n. 6. & 7. Ut si v. g. Titius per dolum ab
aliquo in contractu emptionis vel alio circumventus
sit, potest contra eum intra biennium instituere a-
ctionem de dolo, non autem, eo elapso, l. ult. C de
dolo. Si tamen adversarius contra Titium actio-
nem instituat ac petat contractum impleri, semper
potest Titius contra illum opponere exceptionem
doli mali, quia naturalis æquitas non patitur, ali-
quem ex sua iniquitate commodum referre, vel cum
alterius injuria locupletari, Abb. cit. l. n. 3. & 5. A-
liud est, si exceptio sive jus excipiendi fundetur in a-
ctione lege sive jure positivo concessâ, & certo tem-
pore definitâ, adeóque radicem & fundamentum
mutabile habeat; tunc enim actione sublatâ, corruit
etiam exceptio, sive jus excipiendi. Ut in proposi-
to casu, impetrans prius rescriptum potest ex illo a-
gere coram Judice delegato, non obstante rescripto
posteriore, in quo nulla prioris mentio vel revocatio
est facta, & consequenter etiam potest contra idem
rescriptum excipere, illúdque elidere; sed quia jus
positivum, in pœnam per dolum vel negligentiam eo
rescripto intra annum non utentis, denegat, post an-
num elapsum, ex eo actionem, consequenter etiam
tollit exceptionem, quæ fundata est in actione,
DD. citt.

LIX. Alia limitatio regulæ suprà traditæ est,
quòd posterius rescriptum valeat, etiam non factâ in
eo mentione de priore, si hoc subreptitium sit, vel
per exceptionem elidi possit, prout sumitur ex c. ex
parte 12. h. t. ubi habetur, quòd Onuphrius Dia- »
conus litem movit Capellano Emptonensis Capel- »
læ coram Ordinario, quæ suberat Ecclesiæ de Ta- »
rento, cujus Director erat Sebastianus, & à senten- »
tia Ordinarij appellavit ad Sedem Apostolicam, sed »
post appellationem à se factam, expulit Capella- »
num, quam etiam non est prosecutus. Verùm Se- »
bastianus Ecclesiæ Matricis Rector causam sui Ca- »
pellani est prosecutus, & à Sede Apostolica litteras »
ad Judices delegatos impetravit. Et cùm ab his in »
judicium vocatus esset Onuphrius, objecit, se impe- »
trâsse à Sede Apostolica priores litteras, de quibus »
nulla mentio in posterioribus fiebat, quas tamen »
usque ad tertiam citationem suppressit, & per do- »
lum vel negligentiam eis usus non fuit; quæ negli- »
gentia & dolus inde etiam apparebat, quia in im- »
petratione litterarum nullam de appellatione »

» mentionem fecit, cùm tamen biennium à tempo- » re appellationis jam fuisset elapsum. Quare Pa- » pa Clemens III. mandat, ut, si ita esse constiterit, » omnibus, quæ post appellationem ipsius Onuphrij » attentata fuerant, in pristinum statum restitutis, » prædicta Capella Ecclesiæ Matrici restituatur, & O- » nuphrius ad expensas necessarias Rectori Ecclesiæ » Matricis solvendas condemnetur, si constiterit, i- » psum appellationem suam non esse prosecutum.

Ex quo colligitur inprimis; quòd, si Titius appellans à sententia Ordinarij ad Papam impetret litteras in causa, super qua appellavit, nullâ in earum impetratione factâ mentione de appellatione, eámque non sit prosecutus intra biennium à tempore appellationis, nec etiam ijsdem litteris per dolum vel negligentiam usus sit; interim verò adversarius Titij à Sede Apostolica litteras impetret ad Judices delegatos; hæ posteriores litteræ validæ sunt, etiamsi in illis nulla mentio fiat de litteris priùs à Titio impetratis, quia cùm in his non fuerit facta mentio de appellatione, cui renunciare non potuit, cùm res non esset ampliùs integra, litteræ illæ irritæ erant; & quia insuper ijs non usus fuerat per annum, imò per biennium ex dolo aut negligentia, per oppositam exceptionem potuit repelli. Quare omnia, quæ post appellationem attentata sunt, in pristinum statum restitui, & Titius adversario ad expensas præstandas condemnari debet; si constiterit, ipsum appellationem prosecutum non fuisse, juxta cit. c. ex parte, Abb. ibid. n. 10. & c. reprehensibilis 26. & c. Nicolao 64. de appell.

Colligitur 2. Quòd ob 4. causas reprobata fuerint gesta ab Onuphrio in hoc c. 1. quia suppressit litteras Papales. 2. quia longo tempore ijs non est usus, unde negligentia vel dolus præsumi potuit. 3. quia in litteris impetratis super causa, in qua appellavit, de appellatione interposita mentionem non fecit. 4. quia appellationem suam, intra terminum à jure definitum, non est prosecutus, Hostiens. in cit. c. ex parte V. elapsum, de quibus plura suis locis.

§. III.

De quibus mentio fieri debeat in Rescriptis beneficialibus?

Præmittendum, quòd rescripta beneficialia sive litteræ, quibus à Papa mandatur alicui conferri beneficium Ecclesiasticum, aliæ dantur in forma pauperum, seu in forma communi, per quas providetur; sive mandatur conferri beneficium Clericis pauperibus, qui ab Episcopo, sine beneficio aut patrimonio sufficiente, contra Canones sunt ordinati, juxta formam c. cùm secundùm 16. de præbend. quæ etiam vocantur rescripta Justitiæ, quia æquum & justum est, ut pauperi Clerico, & ad Ordines promoto de beneficio provideatur, ne cogatur mendicare in opprobrium Cleri, licèt alioqui gratis & liberaliter conferantur: alia verò vocantur rescripta gratiæ sive litteræ gratiosæ, quæ pro alijs non pauperibus seu indigentibus Clericis à Sede Apostolica conceduntur, Abb. in c. postulâsti 27. notand. 3. h. t. Azor p. 2. l. 6. c. 32. q. 5. & alij communiter.

LX. Hoc posito, sit Assertio 1. Si in rescripto justitiæ impetrato in forma communi Clericorum pauperum, non fiat mentio proprij patrimonij, ad quod impetrans est ordinatus, obreptitium & invalidum est rescriptum, neque tenetur Episcopus, vel alius executor mandati providere ei, qui sufficiens patrimonium habet; at verò rescriptum gratiæ validum est, etiamsi in eo non fiat mentio de proprio patrimonio Clerici, cui providetur, Abb. in cit. c. n. 3. Rebuff. in praxi benefic. tit. de differentijs inter rescripta gratiæ & justitiæ n. 31. & 32. Ratio diversitatis est, quia per litteras beneficiales justitiæ providetur solùm Clericis pauperibus, sed non potest dici pauper, qui sufficiens patrimonium habet, adeóque tales litteræ subreptitiæ sunt, quippe impetratæ, tacitâ veritate, quam si Papa cognovisset, probabiliter non ita scripsisset, nec beneficium impetranti conferri mandâsset. Aliud est in rescriptis sive litteris gratiæ, quæ concedi solent Clericis non pauperibus, seu indigentibus, etiam illis, qui sufficiens patrimonium habent, adeóque non est necesse, ut in illis fiat mentio de proprio patrimonio, quia non fundantur in justitia, sed in gratia, & eo etiam expresso, nihilominus Papa litteras tales concessisset, Abb. & Rebuff. locis citt.

Porrò quod dictum est, in litteris justitiæ fieri debere mentionem de proprio patrimonio Clerici impetrantis, id procedit, sive is fuerit ordinatus ad titulum sui patrimonij, sive non; nam cùm non indigeat, cessat utroque casu causa concedendi illi litteras justitiæ in forma pauperum, cùm pauper non sit, qui sufficiens patrimonium habet, sive ad titulum illius sit ordinatus, sive non. At verò non est necesse in litteris gratiosis facere mentionem de patrimonio impetrantis, etiamsi ad titulum illius sit ordinatus, Imola in cit. c. postulâsti. n. 7. §. item adverte, quia si non habeat aliud beneficium Ecclesiasticum, non tenetur suis stipendiis sive sumptibus militare, aut Ecclesiæ servire ex bonis patrimonialibus, Abb. ibid. n. 4. ergo etiamsi Papa scivisset impetrantem sufficiens patrimonium habere, tamen tales litteras ei dedisset. Et ita quidquid sit de rigore juris, observatur usu, & ex stylo Curiæ Romanæ, ut non fiat mentio in litteris gratiæ de patrimonio, licèt impetrans sit ad eius titulum ordinatus, qui succedit in locum beneficij, Abb. l. c. Rebuff. c. l. n. 33.

LXI. Assertio 2. Non solùm rescripta seu litteræ beneficiales justitiæ, quæ pro pauperibus Clericis è Curia Romana emanant, sed etiam litteræ gratiosæ sunt subreptitiæ & irritæ, si in ijs non fiat mentio Vicariæ perpetuæ, vel alterius beneficij Ecclesiastici, quod impetrans obtinet, ut constat ex c. postulâsti 27. h. t. nam Episcopus Vratislauiensis quæsivit ex Papa Innocentio III. an, si Vicarius aliquis » perpetuus; qui ex proventibus Vicariæ bonisque » paternis habet, unde commodè sustentari potest, à » Sede Apostolica litteras impetrârit ad Episcopum, » qui ipsum ordinavit, in quibus jubetur beneficium » ei conferre, juxta formam communem Cap. secun- » dùm Apostolum 16. de præbend. teneatur nihilo- » minus Episcopus (vel alius, cui provisio manda- » tur) de beneficio Ecclesiastico illi providere. Re- » spondet Papa; quòd per illam formam dicti Cap. » Sedes Apostolica consuevit pauperibus Clericis, »

qui

» qui nullum beneficiũ Ecclesiasticum habent, pro- » videre, & ideo perpetuus Vicarius ex huiusmodi » litteris commodum reportare non debet; quippe » tacitâ veritate impetratis: non enim beneficio ca- » rere dici potest, cui ex perpetuæ Vicariæ proventi- » bus competenter est provisum: sed neque pro » habente sufficiens beneficium Papa rescribere so- » let, ut aliud beneficium ei conferatur, nisi de primo » in ipsis litteris faciat mentionem. Ratio igitur prioris responsionis est, quia intentio Papæ est, per huiusmodi litteras justitiæ succurrere necessitatibus pauperum Clericorum, qui nullum Ecclesiasticum beneficium habent; ideóque subreptitiæ sunt, quippe impetratæ, tacitâ veritate, quæ fuit causa finalis concessionis eius, quâ expressâ, Papa probabiliter non ita, nec tali modo scripsisset, cit. c. postulâsti. Ratio posterioris est, quia etiam litteras gratiosas non solet Papa dare, ut provideatur alicui de beneficio, qui jam aliquod sufficiens habet, nisi de primo beneficio mentionem faciat, c. jam cit. in fine. Præterquam cùm etiam stylus Curiæ huiusmodi expressionem requirat, ita ut non valeat rescriptum ad beneficium conferendum impetratum, si in eo non fiat mentio, quòd impetrans jam aliud beneficium habeat, ut colligitur ex c. cùm adeo. 17. h. t. & c. si motu. 23. de præbend. in 6. Tametsi verò in cit. c. postulâsti de duobus quærebatur, scilicet de hæreditate paterna, & de Vicaria perpetua; Papa tamen solùm respondit de Vicaria, quia de hac principaliter quærebatur, hoc addito, quòd habeat etiam bona paterna, per quod innui videtur, quòd litteræ teneant, quamvis in ijs non fiat mentio de hæreditate paterna, quia dum Papa hîc negat, esse validas litteras, in quibus non fit mentio de Vicariâ perpetua, tacitè videtur affirmare, esse validas, in quibus non fit mentio de hæreditate paterna, quia de utraque fuit quæsitum, arg. c. nonne. 5. de præsumpt. gl. hîc. v. proventibus & Hostiens. v. eodem: quod verum est in litteris beneficialibus gratiæ, non autem justitiæ, iuxta suprà dicta. n. 60.

LXII. Porrò hoc est discrimen inter rescripta gratiæ & justitiæ, quòd in impetratione rescripti gratiæ non debet fieri mentio de obtenta pensione clericali, si alicui illa data sit, non in titulum beneficij, sed tantùm ut stipendium, sicut laico, Joan. Andr. in cit. c. postulâsti. n. 4. At verò in rescripto justitiæ, quod est in forma pauperum impetratum, necesse est, ut fiat mentio etiam de huiusmodi pensione, aut aliis reditibus non Ecclesiasticis, alioquin erit irritũ, vel saltem per exceptionem peremptoriam elidi poterit, si contra Ordinationem impetratum sit, quia per huiusmodi reditus tollitur causa concessionis talis rescripti, videlicet paupertas. Quòd si tales litteræ non dirigantur ad Ordinatorem, tanquam contentiosæ ad exequendum jus debitum, & obligationem ab ipso contractam, sed simplex mandatum contineant de providendo alicui Clerico tanquam pauperi; tum veluti gratiosæ litteræ censeri debent, & consequenter sunt subreptitiæ, & ipso jure irritæ, Felin. in cit. c. postulâsti. n. 5. & Laym. ibid. n. 2. & sumitur ex l. 1. ff. de natalib. restituend.

LXIII. Quòd autem dictum est, litteras beneficiales sive justitiæ, sive gratiæ irritas esse, si in ijs non fiat mentio de beneficio obtento, id extenditur, ut, etiamsi beneficium priùs habitum modicum sit ac tenue, neque ad vitæ sustentationem sufficiens, nihilominus de eo mentio fieri debeat, tam in petitione beneficij seu supplicatione, quàm in responsione, sive ipso rescripto Pontificio ad illud obtinendum: alioquin nec collatio beneficij impetrati, neque gratia seu rescriptum valet, sed tanquam subreptitiè & fraudulenter obtentum est irritum, prout constat ex c. si proponente 42. h. t. ubi deciditur, si aliquis mo- » dicum beneficium obtinens, ex quo competenter » sustentari non potest, Papæ proponat, se nullum » beneficium habere, & rescriptum ab eo impetret, » ut beneficium ei conferatur, in quo de priore etsi » modico beneficio nulla fit mentio, tale rescriptum » tanquam fraudulenter obtentum non valet.

Idque procedit, sive secundum beneficium fuerit subreptitiè impetratum per suggestionem falsi, dicendo, se nullum adhuc beneficium habere: qui est casus propositus in cit. c. si proponente: sive fuerit impetratum per suppressionem, seu taciturnitatem veri, quia nimirum impetrans nullam mentionem fecit de beneficio suo priùs obtento, quamvis modico, utroque enim casu tale rescriptum censeri debet subreptitium, gl. ibid. in principio & Imola n. 2. Azor p. 2. l. 6. c. 10. q. 3. in fine: & apertè colligitur ex c. si motu 23. de præbend. in 6. cùm enim id ibi statutum sit de gratia provisionis Pontificiæ facta, ad instantiam seu petitionem alicujus; multò magis idem dicendum de rescripto impetrato ad beneficium, si vacaverit, conferendum, quippe cùm tale rescriptum magis odiosum, & stricti juris sit: saltem secundùm jus novum & consuetudinem ac stylum Curiæ, qui jus facit; Imola in cit. c. si proponente, n. 3. c. quàm gravi 6. de crimine falsi. Idque locum habet in omni beneficio, quod scilicet in titulum datur, sive perpetuum, sive temporalem: cùm jus non distinguat, an beneficium sit perpetuum, an temporale, & ad nutum revocabile, Felin. in c. in nostrâ 32. n. 18. h. t. Et quamvis aliàs modicum in jure pro nihilo habeatur, & vix æstimari soleat, ideóque modicum sive exiguum beneficium videatur non esse censendum beneficium; nullum tamen beneficium Ecclesiasticâ auctoritate erectum seu institutum, ità modicum, sive exiguum censeri debet, ut nulla illius ratio habenda sit, quando impetratur aliud beneficium à Sede Apostolicâ, Laym. in cit. c. si proponente.

Nec refert, quòd, quamvis Papa scivisset, impetrantem jam habere beneficium, sed modicum, & ad sustentationem non sufficiens, nihilominus alterum ipsi contulisset, vel conferri mandâsset; ergo error aut ignorantia beneficij exigui, non est causa gratiæ aut rescripti Apostolici de altero beneficio conferendo, adeoque non vitiat illud. Nam respondetur, negando consequentiam; quando enim jus sive stylus Curiæ requirit, ut exprimatur veritas aliqua, tanquam necessaria ad valorem gratiæ vel rescripti, tunc illa censetur pertinere ad formam substãtialem rescripti, ac proinde, etiamsi error vel ignorãtia illius veritatis non fuerit causa impetrationis, nõ valet tamen rescriptum; quia sine forma non subsistit actus sive res, l. Julianus 9. §. sed si quis ff. ad exhibendum, & patebit ex infra dicendis. Idque salubriter statutum est ad multas fraudes, aliaque incommoda vitanda.

LXIV. Hinc ulteriùs infertur, quòd in impetratione secundi beneficij, etiam ex minoribus, non satìs sit mentionem facere de primo beneficio, sed oportet etiam exprimere qualitatem beneficij antè obtenti: v. g. si sit dignitas vel personatus, alioquin tale rescriptum obreptitium est & irritum, ut constat ex c. ad aures 8. h. t. nam cùm quidam Decani, Archidiaconi, Præcentores, & alij Ecclesiasticis dignitatibus præditi, super minoribus beneficijs litteras à Sede Apostolica impetrarent, tacitâ dignitate seu personatu suo, & simplici nomine se appellantes, tanquam non habeant aliquem personatum; hoc intellecto, Papa Lucius III. rescripsit Linconensi Episcopo, non esse suæ intentionis, ut personæ pluribus reditibus abundantes per litteras suas, pauperes Clericos super minoribus beneficijs inquietent, ac proinde nolle se, ut hujusmodi litteræ, in quibus impetrans nomen dignitatis suæ suppressit, vim obtineant. Quare tales litteræ sunt subreptitiè & invalidè impetratæ per taciturnitatem veritatis per se ad rem pertinentis, quâ expressâ, Papa probabiliter illas non concessisset, cùm non sit ejus intentio personis, quæ jam antè pluribus ecclesiasticis reditibus abundant, maximè minora, quæ pauperibus Clericis obvenire deberent, conferri, ut habetur in cit. c. ad aures, ubi licèt sermo sit solùm de beneficijs minoribus, tamen subintelligi debet, *maximè*, ut notat Innoc. hîc in princ. quia universim loquendo, non valet rescriptum impetratum super beneficijs, sive minoribus, sive majoribus, in quo non fit mentio de beneficiis, quæ impetrans obtinet, cit. c. si motu 23. de præbend. in 6. Abb. in cit. c. ad aures n. 2. & 4.

LXV. Similiter exprimi debet, si beneficium impetratum sit curatum seu curam animarum annexam habeat, c. cùm in illis. 16. in princ. de præbend. in 6. Abb. in cit. c. ad aures. n. 3. h. t. vel perpetuam residentiam requirat, arg. c. ult. de Cleric. non resident. Abb. cit. loc. vel si sit juris Patronatûs, Menoch. de arbitrar. Judic. casu 201. n. 71. vel electivum, idem cit. l. n. 84. vel unitum alteri beneficio, idem c. l. n. 91. vel si beneficium sit Ecclesiæ Cathedralis, quod non venit nomine beneficij in rescriptis ambitiosis, cap. quamvis. 4. de præbend. in 6. Menoch. c. l. n. 73. Item valor sive quantitas redituum beneficij exprimi debet, non quidem jure communi, quia beneficium principaliter conferri debet propter spirituale officium, temporalia verò veniunt solùm accessoriè ad spiritualia, sed juxta praxin & stylum Curiæ, quia expediens & necessarium videtur, ut dispensatio etiam temporalium non cuique committatur, sed spectatâ qualitate personæ, Abb. in cit. c ad aures, n. 4. Quæ tamen tum demum procedunt, nisi certum vel verisimile sit, Papam nihilominus, etiamsi qualitas beneficij expressa fuisset, illud concessurum fuisse, tunc enim non potest subreptio propter taciturnitatem veri locum habere, cùm ad intentionem mandantis seu concedentis gratiam seu beneficium recurrendum sit: ut colligitur ex cit. c. ibi: *cùm non sit intentionis nostræ*, juncta gl. in casu: præterquam si expressio qualitatis, tanquam forma requiratur, ita ut sinè ea rescriptum sit irritum, Felin. in cit. c. ad aures. num. 12.

LXVI. Deinde hactenus dicta locum habent in impetratione beneficiorum à Papa; si verò beneficium ab inferiore, Ordinario, v. g. Episcopo petatur, non ita necessarium est, qualitates beneficij petiti, aut supplicantis pro beneficio exprimere, sicut si à Papa petatur: quia Ordinario censentur esse notæ tum qualitates beneficiorum suæ Diœcesis, tum conditiones petentium; nisi tamen taceatur aliquid, quod reddit collationem beneficij nullam, quia eius expressio requiritur tanquam forma; alioquin verò subreptioni per taciturnitatem veritatis non est locus, si ea concedenti verisimiliter sit cognita, Felin. in cit. c. in nostra. 32. n. 25. corollar. 29.

LXVII. Assertio 5. Non tantùm de beneficio priùs obtento, sed etiam de rescripto seu mandato priùs impetrato à Sede Apostolica ad beneficium obtinendum, ab impetrante fieri debet mentio, quamvis eidem renunciârit, prout habetur in c. ad audientiam. 31. h. t. nam cùm quidam Clerici à Sede Apostolica litteras impetrâssent super provisione beneficij in Ecclesiis subiectis Archiepiscopo Bituricensi eis facienda, ipsi renunciârunt illis litteris, eâ còditione seu pacto, ut pensio annua, vel aliud beneficium ipsis conferatur: postea verò à Papa alias similes litteras impetrârunt super provisione de beneficio ipsis facienda, nullam mentionem de litteris priùs impetratis, & dicto modo venditis, faciendo. Re delatâ ad Honorium III. ipse mandavit dicto Archiepiscopo, ut eos, qui post tales litteras ita venditas, sive tali pacto renunciatas, alias hactenus impetrârunt, vel de cætero impetrabunt, nullâ factâ mentione de litteris priùs impetratis, decernat carere omni commodo earundem, scilicet posteriorum litterarum, nec permittat Ecclesias, occasione earum, vexari, revocando in irritum, quidquid earum prætextu factum fuerit. Ratio autem, cur posteriores litteræ ipso jure sint irritæ, est, quia impetrans per priores litteras consequi poterat beneficium, qui enim actionem habet, sive jus petendi, rem ipsam quodammodo habere videtur, reg. jur. 15. ff. Imò reipsâ vi illarum consecutus fuit annuam pensionem vel beneficium, quia juri suo ad beneficium obtinendum tali pacto renunciavit, ideo tenetur de primis litteris, & venditione seu renuntiatione illarum tali modo factâ, mentionem facere: alioquin his expressis, verisimiliter Papa posteriores litteras non concessisset, Abb. in cit. c. ad audientiam num. 4.

LXVIII. Quod ut meliùs intelligatur, notandum, tametsi quis beneficio obtento renunciare non possit, absque licentia Superioris, c. admonet 4. de renunt. litteris tamen ad beneficium vacaturum obtinendum renunciare liberè potest, cùm collatio beneficij ei nondum sit facta, adeòque non habet jus ad beneficium, nisi remotè, eique necdum est obligatus, Abb. in cit. c. ad audientiam n. 3. Quin imò habens gratiam exspectativam ad beneficium, v. g. curatum vel dignitatem, hoc ipso ei tacitè renunciare censetur, si ante adeptionem ejusdem, aliud beneficium simile sive incompatibile cum priore expectato assequatur, illúdque pacificè possideat, prout statutum habetur in Clement. gratiæ 4. h. t. ubi dicitur, si quis obtinuit à Papa gratiam expectativam, ut de dignitate vel beneficio curato sibi provideatur, is renunciare ei videtur, si ante adeptionem e-

jusdem

» jusdem (dignitatis vel beneficij curati, quod ex» pectat) aliud beneficium (scilicet curatum vel dignitatem vel personatum, vel etiam aliud beneficium simplex, quod tamen ex speciali jure vel statuto continuam residentiam requirit, gl. in cit. Cle» ment. V. beneficium) pacificè assequatur (vel si » post collationem acceptatam, per illum stetit, quò » minùs pacificè illud possiderer, gl. hîc V. pacificè) » quod simul de jure cum dignitate vel beneficio, » virtute prædictæ gratiæ ipsi debito, retinere non posset; (nam si tale esset beneficium, quod cum beneficio expectato retineri possit, gratia expectativa non periret, ut colligitur à contrario sensu, gl. hîc. » V. non posset) licèt illud (quod interim adeptus » est) resignaverit, aut paratus sit resignare. Nam quamvis habens gratiam expectativam ad beneficium vacaturum, secundum beneficium, quod postea obtinuit, resignaverit, vel dimittere paratus sit, non tamen recuperat jus expectativæ, quod antè habebat ad beneficium vacaturum, & per adeptionem secundi incompatibis perdidit, quia gratia sive jus semel extinctum non reviviscit. Verùm nihil obstat, quò minùs resignans secundum beneficium, primum beneficium, cujus gratiam expectativam amisit, per novam gratiam aut Ordinarij collationem consequi possit, cùm non sit simpliciter inhabilis ad illud, sed solùm vi gratiæ expectativæ, non sit ipsi ampliùs debitum, quippe quam per tacitam renuntiationem amisit, nec per executores gratiæ ei conferri potest, gl. in cit. Clement. V. resignaveris, & V. paratus, Abb. ibid. in fine. Ratio autem hujus Constitutionis est, tum quia in beneficijs, aliisque juribus incompatibilibus acceptatio unius inducit tacitam renunciationem alterius, adeò, ut etiam, si quis protestetur, quòd secundum beneficium recipiendo, gratiæ expectativæ ad primum vacaturum renunciare non intendat, nihil agat, cùm talis protestatio sit facto contraria, gl. hîc V. renunciare, & Abb. ibid. n. 2. Tum quia sicut per acquisitionem dignitatis vel beneficij curati secundi, ipso jure vacat primum simile; c. de multa. 28. de præbend. ita etiam vacat gratia expectativa, quam quis habet ad tale beneficium obtinendum; nam si perditur jus in re, quod est majus & potentius, multò magis perditur jus ad rem, quod est minus & debilius, arg. c. pen. de præbend. in 6. Vivianus in rationali Juris Pontif. in cit. Clement. 4. h. t. Simile est in præsentato seu nominato ad beneficium, qui liberè potest renunciare beneficio, ad quod est præsentatus, etiam in manibus solius patroni, quia non nisi remotum sive inchoatum jus acquisivit, Parisius l. 2. de resignat. benefic. q. 23. n. 10. & 11.

LXIX. Præterea notandum, quòd renunciatio gratiæ expectativæ ad beneficium vacaturum, si non absolutè, sed cum conditione seu pacto acquirendæ annuæ pensionis vel beneficij, facta sit, illicita est, & simoniaca, nisi Papæ consensus accedat, Abb. in cit. c. ad audientiam n. 6. & Felin. ibid. n. 11. contra gl. ibid. v. renuntiantes, & colligitur ex cit. c. ibi: *taliter venditas.* Ratio est, tum quia omnis pactio in spiritualib⁹ tanquam simoniaca jure est reprobata. c. ult. de pactis. Tum quia permutationes beneficiorum cùm sint odiosæ, quippe concessiones quædam ac veluti dispensationes contra jus commune Canonicum, quo omne pactum in spiritualibus prohibetur, ideo non sunt extendendæ, Suar. tom. 1. de religion. l. 4. de simonia c. 33. n. 8. Neque obstat, quòd beneficium cum beneficio in manibus Ordinarij, & cum ejus consensu permutari potest, c. unic. de rerum permutat. in 6. ergo etiam litteræ impetratæ ad beneficium obtinendum, sive gratia exspectativa permutari posse videtur. Neganda enim est consequentia, quia Clerici beneficia sua in manibus Ordinarij resignare, ac ita etiam permutare possunt, cit. c. un. beneficium autem speratum seu expectatum, quod nondum vacat, non potest permutari pro annua pensione, vel alio beneficio, cùm expectans, propriè loquendo, nondum jus in illo vel ad illud habeat, sed solùm remotè & inchoativè, adeóque suum dici non possit, Joann. Andr. ibidem num. 2.

Ex quo infertur, quòd litteræ expectativæ posteriores ad beneficium vacaturum, si in eis nulla mentio facta sit de litteris expectativis priùs impetratis, quibus impetrans non absolutè & purè, sed pro annua pensione aut beneficio Ecclesiastico renũtiavit, irritæ sint & subreptitiæ, quia non est facta mentio conditionatæ seu onerosæ renuntiationis, Abb. in cit. c. ad audientiam n. 4. & Felin. ibidem n. 1. & colligitur ex eodem cap. à sensu contrario, & consequenter etiam irrita sunt, quæcunque occasione illarum posteriorum litterarum, vel propter illas acta sunt, cit. c. ad audientiam in fine, quia corruente principali, corruit etiam accessorium. Aliud est, si impetrans gratiam expectativam purè & absolutè renuntiavit, tunc enim, cùm liberè id facere possit, non est necesse, ut in posterioribus exspectativis mentio fiat de priùs impetratis, Felin. cit. loc. Neque etiam simoniaca est renuntiatio, tametsi postea ei assignetur annua pensio, dummodo nullum pactum intervenerit. Abb. in cit. c. n. 6.

LXX. Assertio 4. si quis, vigore rescripti Apostolici, receptus est in Canonicum alicujus Ecclesiæ, ita tamen ut nondum præbendam sit consecutus in eadem; sed postea alias litteras à Papa impetrat ad beneficium alterius Ecclesiæ, hoc casu, in secundis litteris expressa mentio fieri debet, illum in una Ecclesia jam esse in Canonicum receptum, habet enim jus ad beneficium seu præbendam sibi acquisitum, saltem radicaliter, quia recepto in Canonicum proximè debetur præbenda, c. relatum. 9. de præbend. Idque sumitur ex c. in nostra 32. h. t. nam propositum fuit Papæ Gregorio IX. quòd quidam Clerici à Se- » de Apostolica plures litteras impetrant, ut in plu- » ribus Ecclesijs admittantur, nullam facientes in » posterioribus litteris de alijs priùs impetratis » mentionem, & sic vi unius Apostolici rescripti, seu » mandati de providendo in una Ecclesia recepti, » (quia licèt beneficium Ecclesiasticum, sive litteras beneficiales, in quibus collatio beneficij seu præbendæ fit, nondum sint assecuti, jus tamen Canoniæ, cum spe præbendæ proximè conferendæ, sunt adepti, gl. hîc. V. beneficium sunt assecuti, & Hostiens. V. eodem) in alijs Ecclesijs, vi aliarum litterarum, re- » cipi postulant. Quare mandat Pontifex Archie- » piscopo Mediolanensi, ut faciat hos Clericos in u- » na Ecclesia receptos illâ esse contentos, nec per- » mittat eos, vigore aliarum litterarum Apostolica- »

» tum, beneficium alterius Ecclesiæ postulare, nisi » in posterioribus litteris expressa mentio fiat, eos » in una Ecclesia esse receptos. Neque enim sufficit generalis, sed requiritur specialis, v. g. non obstante quòd per litteras nostras sit receptus in tali Ecclesia, vel quòd habeat tale beneficium curatum; Abb. hîc. n. 4.

Ex quo colligitur, quòd in impetratione rescripti Papalis ad beneficium, debeat fieri mentio non solùm de jure, quod quis habet in re; sive de beneficio priùs habito & possesso, c. cùm adeò. 17. h. t. sed etiam de jure, quod quis habet ad rem; sive ad beneficium seu præbendam consequendam: nam per receptionem in Canonicum sub expectatione præbendæ, non consequitur receptus jus in præbenda, sed solùm ad præbendam, & tamen de eo jure expressam mentionem facere debet in impetratione alterius rescripti ad beneficium, Abb. in cit. c. in nostra. n. 2. Simili ratione etiam is, qui injustè spoliatus est beneficio jam obtento & possesso, debet de eo facere mentionem in impetratione alterius beneficij, quia per spoliationem non perdit titulum beneficij, sed solùm possessionem, adeóque licèt de facto nullos reditus percipiat, jus tamen ac titulum eos percipiendi retinet; Abb. in cit. c. n. 10. & qui actionem habet, sive jus ad rem petendam, vel ablatam repetendi seu recuperandi, ipsam rem habere videtur, sive realem, sive personalem actionem tantùm habeat, reg. jur. 15. in ff. junctâ gl.

» . LXXI. Assertio 5. Si beneficium alicui ab» senti & ignoranti collatum sit ab ordinario colla» tore, v. g. Episcopo, isque impetret aliud beneficium » à Papa, (vel etiam ab alio) nullâ factâ mentione » beneficij priùs sibi collati, valida est impetratio, & » collatio alterius beneficij; ita tamen, ut utrumque » simul retinere non possit; si beneficia sint secun» dùm Canones incompatibilia; sed in optione im» petrantis est, retinere, quod voluerit, c. gratia. 7. h. t. » in 6. & ibi gl. v. à Sede Apostolic. Imò si prius beneficium sibi ab Episcopo collatum nondum acceptavit, tum potest, ante acceptationem eiusdem, aliud beneficium impetrare à Papa, non factâ mentione prioris; etsi sciat, ab Episcopo sibi collatum fuisse, gl. ibid. v. ignoranti: cùm enim ante acceptationem vel ratihabitionem collationis factæ, non habeat jus in re, & quasi dominium prioris beneficij, imò neque jus ad rem, absolutè loquendo, nisi quod jus in eo acquirere possit, ita ut beneficium absenti collatum, ante eius declaratum dissensum, interim non possit alteri conferri, c. si tibi absenti. 17. de præbend. in 6. ideo non est necesse, de illo fieri mentionem in impetratione alterius beneficij, nec ob illam taciturnitatem gratia subreptitia censeri potest, Sanch. l. 8. de matrimon. disp. 2. n. 60. Idque confirmatur, nam tale rescriptum beneficiale non est obreptitium; eò quòd secundùm stylum Curiæ, mentio fieri debeat prioris beneficij, iuxta c. penult. h. t. & c. si motu. 23. de præbend. in 6. quia hoc solùm requiritur, quando beneficium est obtentum; in casu autem proposito primo beneficium non est obtentum, quia nondum acceptatum, cit. c. si tibi.

Neque etiam tale rescriptum est obreptitium, ob taciturnitatem factæ collationis, etsi nondum acceptatæ; quia si Papa veritatem cognovisset, nempe collationem esse factam, etsi nondum acceptatam, verisimiliter alterum beneficium non concessisset; adeóque hæc taciturnitas est causa impetrati rescripti seu gratiæ Papalis; illámque reddit obreptitiam. Nam contra est; quòd rescriptum sive justitiæ sive gratiæ, sinè dolo obtentum; ob tacitam veritatem, non redditur subreptitium; si Papa, etiam veritate illa expressâ, nihilominus concessisset; quamvis alio modo, aut sub quadam conditione; tum enim rescriptum sive gratia executioni mandari poterit; saltem cum eo modo aut conditione, prout accidit in casu proposito. Vel enim impetrans potest duo illa beneficia simul de jure, & secundùm Canones obtinere, quia sunt compatibilia; & tunc non potest dici taciturnitatem prioris beneficij collati; sed non acceptati, esse causam rescripti seu gratiæ à Papa concessæ, quia is, etiam veritate expressâ, absolutè & eodem modo concessisset: vel utrumque beneficium impetrans simul de jure obtinere, & retinere non potest, sive quia incompatibilia sunt, iuxta c. referente. 7. & c. de multa. 28. de præbend. sive quia unum est ad honestam sustentationem sufficiens: & tunc Papa illi, qui beneficium priùs sibi collatum non acceptavit, aliud quoque conferret; sed sub modo & conditione, nempe ut utrumque simul non retineat, sed vel posterius à Papa impetratum relinquat, vel, si hoc retinere velit, prius non acceptet, vel acceptatum relinquat, prout maluerit, Laym. in cit. c. gratia. h. t. in 6.

LXXII. Assertio 6. Rescriptum gratiæ seu beneficiale à Papa impetratum, contra Ecclesiæ alicuius consuetudinem vel statutum, non valet; nisi eius mentio fiat; saltem per clausulam derogatoriam generalem: *non obstantibus statutis vel consuetudinibus contrariis:* Sumitur ex c. constitutus. 19. h. t. & c. cùm aliquibus. 4. eodem in 6. & tradit ibid. Francus n. 1. Ratio est, quia mens sive intentio Pontificis non est, laudabili locorum statuto aut consuetudini præiudicium adferre; nisi id exprimat, c. 1. de constitut. in 6. multóque magis tale rescriptum non valet, si deroget Ecclesiæ alicuius statuto jurato, vel aliàs speciali ratione confirmato, nullâ eius factâ mentione, sed est ipso jure irritum, prout constat ex cit. c. constitutus. 19. h. t. Nam quidam Clericus nomine Pau- » lus impetravit litteras à Cælestino III. ad Deca- » num & Capitulum Ecclesiæ Bituricensis, in quibus » mandatum fuit, ut ipsum Paulum in Canonicum » reciperent, eíque præbendam, si qua tunc vacaret, » vel proximè vacaturam conferrent; cùm autem » Capitulum mandatum implere negligeret, ipse Pa- » pa executores super hoc constituit. Mortuo verò » Cælestino, rotam eius successore Innocentio III. » controversia hæc iterum proposita fuit, & Capitu- » lum pro sui defensione allegavit, quòd cùm in Ec- » clesia Bituricensi certus sit Canonicorum numerus » constitutus, isque juramento confirmatus, & à Se- » de Apostolica approbatus, de hoc autem in litteris » impetratis à Paulo nulla facta sit mentio, inde patet » illas, tacitâ veritate, adeóque subreptitiè esse impe- » tratas. His intellectis, Innocentius III. mandavit » Archiepiscopo Senonensi, ut, si legitimè constite- » rit, numerum illum Canonicorum in Ecclesia Bi- » turicensi statutum, & juramẽto confirmatum fuis- » se, priusquam dictus Paulus litteras executorias à » Sede Apostolica impetrâsset, quicquid occasione & »

vigore

» vigore earum litterarum factum fuerat, irritum esse, declaret: alioquin verò, si numerus ille, tempore datæ rescripti, necdum constitutus fuit, vel juramento confirmatus, impetrans, vi illius rescripti, in Canonicum recipi debet, assignatâ ei præbendâ, si vacaverit, & sublato omni appellationis remedio. Ratio est, quia quamvis in tali statuto, v. g. de certo Canonicorum numero recipiendo per juramentum confirmato, tacitè censeatur excepta auctoritas Superioris, videlicet Papæ, sive salvo jure Superioris; non tamen præsumitur Papam velle derogare tali statuto jurato, propter additum juramentum, quo DEO est obligatio acquisita, nisi id exprimat, vel saltem clausulam derogatoriam addat, *non obstante statuto etiam juramento confirmato.* gl. in cit. c. v. juramento. Abb. ibid. n. 7. & 8. Francus in cit. c. cum aliquibus n. 1.

LXXIII. Notandum hic 1. rescriptum impetratum in casu hujus Cap. non solùm irritum fuit, quia in eo non est facta mentio de statuto certo numero Canonicorum, sed etiam quia tacebatur illud statutum fuisse juratum, Felin. hic n. 1. in fine. adeóque etiamsi fiat mentio statuti, si tamen non addatur, quòd juramento firmatum sit, irritum & obreptitium est rescriptum, quia statuta jurata non tolluntur per generalem derogationem statutorum, sicut dispositio tollens pacta non tollit pacta confirmata, Felin. hic n. 3. ubi rationem dat, quia non est verisimile, quòd Superior v. g. Papa tollens statuta, velit etiam tollere statuta jurata, nisi id exprimat, addendo clausulam derogatoriam, *non obstante statuto, etiam jurato*, siquidem duplex vinculum; scilicet statuti & juramenti, firmius est, quàm simplex, nempe statuti tantùm, ideóque non ita facilè solet derogari statuto jurato, ac simplici. Nec obstat, quòd juramentum sit accessorium ad statutum, cui est adjectum, sublato autem principali, tollitur accessorium, ergo etiam sublato statuto, censetur sublatum juramentum: Nam id verum est, quando scienter tollitur statutum juratum, ut si Canonici collegialiter abrogent statutum juratum, non incurrunt perjurium, quia juramentum tollitur, abrogato statuto, ut notatur in c. dilecto 25. de præbend. Aliud est si tollens statutum ignoret, juramentum ei esse adjectum, tunc enim non censetur velle tollere juramentum, per quod obligatio est Deo acquisita, Abb. in cit. c. constitutus. n. 7. h. t.

LXXIV. Notandum 2. rescriptum gratiæ ob tacitam veritatem irritum redditur, etiamsi eam impetrans probabiliter ignorârit; idque non tam ob dolum aut culpam impetrantis, quàm ob defectum voluntatis in concedente, quia Princeps probabiliter gratiam non concessisset, si rem plenè cognitam habuisset, Abb. hic n. 1. Sanch. l. 8. de matr. disp. 21. n. 58. ideóque in hoc c. tantùm dicitur, attendendum esse, utrùm numerus Canonicorum juramento statutus fuerit, priusquam P. Clericus litteras executorias impetravit, quod statutum probabiliter ignorari poterat.

LXXV. Notandum 3. qui asserit rescriptum subreptitiè impetratum esse, ob tacitam veritatem, idipsum probare tenetur, ut in cit. c. constitutus. h. t. Capitulum probare debebat, tempore illo, quo litteræ executoriæ à Sede Apostolica impetratæ fuerunt, numerum Canonicorum in Ecclesia sua juramento decretum fuisse, quia qui fundat intentionem suam in certo tempore, debet id probare, Abb. hic. n. 2. Imola n. 3. Decius n. 2. at verò qui ait, rescriptum impetratum fuisse per narrationem falsi, id probare non tenetur, sed impetrans probare debet, vera esse, quæ proposuit seu narravit, & consequenter rescriptum non esse impetratum per narrationem falsi, idque sumitur ex l. 2. ff. de probationibus. *Ei incumbit probatio, qui dicit seu affirmat aliquid actum, non qui negat.* Abb. c. l. n. 4. & Decius n. 3.

Excipi debet, nisi impetrans rescriptum fundatam habeat intentionem suam super narratis, tum enim non ipse eam probare, sed adversarius contrarium ostendere debet; v. g. si parochus, qui in quieta possessione est parochiæ, impetret rescriptum pro percipiendis decimis in fundis intra parochiam existentibus, arg. c. 2. de restit. spoliat. in 6. & ex Rebuff. notat hic Laym. n. 5.

LXXVI. Notandum 4. an rescriptum subreptitium sit ob taciturnitatem veritatis, id cognoscendum est ex tempore impetrationis seu datæ litterarum, ideóque illud inspiciendum est, prout sumitur ex cit. c. constitutus, juncta gl. V. impetrâsset, non enim sufficit, narrata fuisse vera antè vel postea, si non sint vera tempore impetrationis, Abb. in c. quia circa 6. n. 4. de consang. & affinit. & in c. dilectus 27. n. 9. de præbend. Similiter ut rescriptum, sive justitiæ, sive gratiæ aut dispensationis, non sit subreptitium, propter expressionem falsitatis, debent narrata in eo vera fuisse, tempore impetrationis seu datæ litterarum, prout habetur in cit. c. quia circa, ubi dispensatio obtenta à Papa in Matrimonio contracto inter consanguineos, decernitur subreptitia & invalida, quia falsa causa allegata fuit, nempe quòd proles nata sit, quæ tamen tempore impetrationis jam erat mortua, Abb. ibid. n. 4. Sanch. l. 8. de matrim. disp. 30. n. 4.

LXXVII. Notandum 5. si rescriptum gratiæ sive beneficiale, ob subreptionem vitietur, quoad partem principalem, etiam quoad partem accessoriam illud irritum censeri debet, Abb. in cit. c. constitutus n. 5. h. t. Decius ibid. n. 3. Sanch. cit. l. 8. disp. 21. n. 6. sic in casu hujus Cap. principale intentum Papæ fuit, ut Clericus Paulus in Canonicum reciperetur, sed quia Canonico præbenda debetur, adjecit, ut, si aliqua vacaret, vel proximè vacatura esset, illa eidem conferretur. Cùm igitur rescriptum hoc, quoad partem principalem, fuerit obreptitium, quia si Papæ relatum fuisset, certum numerum Canonicorum in Ecclesia illa juramento statutum esse, verisimiliter non mandâsset, Paulum in Canonicum recipi, ultra numerum definitum, ideo etiam pars accessoria de præbenda seu reditibus eidem assignandis, & quicquid occasione hujus rescripti actum fuit, subsistere non potuit.

LXXVIII. Cæterùm si in aliqua Ecclesia » talis consuetudo vel statutum sit juramento, vel Se- » dis Apostolicæ confirmatione, aut aliâ ratione spe- » ciali, roboratum, ut ultra certum ac definitum nu- » merum, Canonici non recipiantur: Papa autem » facultatem concedat aliquem recipiendi, ultra il- » lum numerum, non obstante consuetudine, vel » statuto contrario, etiam jurato, hoc casu si rece- » ptio

„ ptio & institutio Canonicorum non spectet ad eos, „ ad quos hujusmodi litteræ diriguntur, impetrans „ Apostolicâ auctoritate esse receptus censeri debet, „ ita habetur in c. cùm aliquibus 4. h. t. in 6. adeóque sic receptus in Canonicum, cum exspectatione præbendæ, in ejus assecutione alteri etiam priùs recepto ab ordinario collatore, vel etiam auctoritate Legati Apostolici, præferri debet, c. bî qui 12. de præbend. in 6. gl. in cit. c. cùm aliquibus in casu. Si „ verò Canonicorum receptio seu institutio perti- „ neat ad ipsos Capitulares, v. g. ad quos litteræ de- „ stinantur, tunc non auctoritate Apostolicâ, sed „ eorundem Capitularium potestate receptus censeri „ debet; nisi in litteris receptum fuerit, ut aucto- „ ritate Apostolicâ reciplatur, cit. c. cùm aliquibus „ in fine. Ratio est, quia si Papa, vel alius Princeps aut Superior, mandet aliquid ei, qui aliàs ordinariam potestatem habet id faciendi, non videtur illum facere delegatum, ut mandatum exequatur suo nomine & auctoritate, sed excitate ejus potestatem ordinariam vel si eâ impedita sit, ob contrarium statutum, consuetudinem, vel privilegium, censendum est, quòd velit dispensare, & impedimentum illud tollere, c. licèt 12. de Offic. ord. gl. marg. in cit. c. cùm aliquibus & ibidem Joann. Monachus num. 4. & Francus n. 3.

Hinc colligitur etiam, quòd gratia seu rescriptum beneficiale impetratum à Papa contra Ecclesiæ alicujus privilegia, consuetudines vel statuta irritum sit, nisi mentio eorum fiat, saltem per generalem clausulam derogatoriam, *non obstantibus, &c.* prout sumitur ex cit. c. & docet ibidem Joann. Andr. Francus num. 1. sicuti etiam de juramento mentio fieri debet, si statutum sit juratum, ut patet ex suprà dictis.

LXXIX. Assertio 7. in impetratione beneficij exprimi quoque debet, non solùm quòd impetrans aliud, & quidem sufficiens, beneficium habeat, ut jam suprà dictum, sed etiam, quòd sit Clericus, quia Laicus Ecclesiastici beneficij non est capax, c. 2. de institut. cùm hoc sit jus quoddam spirituale, quod in Laicum non cadit. Idque constat ex c. cùm „ adeò 17. h. t. ubi cùm Petrus Clericus jam in una „ Ecclesia sufficientem præbendam esset consecutus, „ impetravit litteras à Papa, quibus eidem Canoni- „ catum in alia Ecclesia conferri mandabat. Hoc „ intellecto, Innocent. III. rescripsit, ex litterarum „ tenore apparere potuisse, eas subreptitiè impetra- „ tas fuisse, cùm nec de præbenda Petri, nec quòd „ Canonicus, imò nec quòd Clericus esset, ulla in eis „ facta fuerit mentio. Insuper in litteris Papalibus „ adjecta erat hæc conditio, si ad Ecclesiasticum be- „ neficium obtinendum dignus existeret, quæ tamen „ conditio, sine omni expressione, semper subintelligitur, gl. fin. bîc. Quin imò expressio etiam Clericatûs solùm requiri videtur secundùm stylum & consuetudinem Curiæ Romanæ; nam spectato Jure communi, non est necessarium, ut exprimatur Clericatus, quia tacitè subintelligitur clausula; *si est idoneus*, adeóque etiam Clericus, qui beneficium petit, Abb. in cit. c. cùm adeò. n. 2. Insuper debet etiam in impetratione beneficij, v. g. Canonicatûs, mentio fieri, non solum de præbenda, sed etiam de Canonicatu; aliud enim est Jus Canoniæ spiritualis, & aliud jus præbendæ, seu fructuum temporalium percipiendorum, potest enim aliquis esse Canonicus, & nullos adhuc reditus seu fructus beneficij percipere, adeóque potest esse Canonicatus, vel aliud beneficium, sine præbenda; quamvis talis propriè beneficium habere non censendus sit. Sed & vice versâ, fieri solet, ut aliquis, non tantùm Clericus, sed etiam Laicus, v. g. Cantor, aut Æditiuus templi, præbendam habeat ex reditibus Ecclesiasticis, nullam tamen Canoniam seu Jus spiritualis officij. gl. in c. cùm M. Ferrariensis 9. v. receperunt, de constitut. ideóque necesse est, ut de utroque in impetratione rescripti beneficialis mentio fiat, Abb. in cit. c. cùm adeò, n. 1. Quòd si Papa mandet alicui conferri Canonicatum in Ecclesia aliqua, non est necesse, de præbenda mentionem fieri, quia præbenda debetur Canonico, adeóque est quid consequens ad Canonicatum, eique annexum, c. si Clericus. 11. & c. si postquam 13. de præbend. in 6. qui autem vult antecedens, vult etiam consequens, & qui mandat principale, censetur etiam mandare accessorium, Abb. in c. mandatum 38. n. 2. h. t. & in c. dilectus 27. n. 6. de præbend. Plura adhuc exprimenda sunt in litteris Beneficialibus, de quibus tamen non hîc, sed in tit. de præbend. lib. 3. agitur.

§. IV.

De aliis quibusdam, quæ exprimenda sunt in impetratione rescripti, vel non.

LXXX. Assertio 1. si Ordo aliquis Religio- „ sus privilegium habeat à Sede Apostolica conces- „ sum, ut per rescriptum convenlri non possit super „ decimis, vel aliis rebus, in quibus Ordo ille spe- „ cialiter est privilegiatus, nisi expressum sit, cujus „ Ordinis sit Monasterium seu Collegium, tunc re- „ scriptum à Papa contra illum Ordinem impetra- „ tum, cùm in illo ejusdem mentio non fiat, subre- „ ptitium est & irritum, nec tenentur Regulares ad „ illud respondere. ita habetur in c. cùm Ordinem 6. h. t. ubi dicitur, tale privilegium concessum esse Professis Ordinis Cisterciensis. Ratio est, quia, quando privilegium à Principe concessum generaliter præscribit formam rescriptis impetrandis, non valet rescriptum, non servatâ formâ præscriptâ in privilegio; nam aliàs illud privilegium inutile foret, Abb. ibid. n. 2.

Exempli causâ, Rector alicujus Ecclesiæ impetravit rescriptum à Sede Apostolicâ, ut Monasterium S. Stephani intra suam parochiam situm, licèt alioquin à decimis præstandis exemptum sit, unâ tamen vice, eas solvere cogatur, tum subreptitium rescriptû censeri debet, si in eo non sit positum, Monasterium illud esse v. g. Ordinis Cisterciensis. Sin autem alterius Ordinis sic specialiter non privilegiati Monasterium sit, satis est, illud in rescripto nominatum esse, licèt cujus Ordinis sit, expressum non fuerit, Abb. in cit. c. cùm Ordinem n. 1.

Si verò ulteriùs quæratur, an debeat etiam fieri mentio privilegij, v. g. exemptionis à decimis ei competentis, contra quem rescriptum est impetratum;

tum

tum distinguendum est, vel enim est rescriptum gratiæ, & non valet, si præjudicet ei, contra quem est impetratum, non factâ mentione de gratia vel privilegio exemptionis, c. inter. 20. de sentent. & re judic. & si Papa scivisset, non dedisset tale rescriptum. Vel est rescriptum justitiæ, seu ad lites ad juris observantiam concessum, & tunc non est opus fieri mentionem illius exemptionis, quia nullum fit præjudicium privilegiato, cùm possit semper in progressu litis opponere exceptionem sui privilegij sive communitatis, sicut & alias exceptiones peremptorias, c. 1. de litis contestatione in 6. Abb. in cit. c. cùm ordinem. n. 3.

LXXXI. Porrò si aliquis rescriptum Papale accepit, in quo ipsi mandatur, ut, tanquam delegatus Papæ, visitare & in judicium vocare possit Regulares, cujuscunque Ordinis seu Religionis sint, adjectâ clausulâ: *non obstantibus privilegiis quibuscunque, sub quacunque verborum forma concessis*; per hujusmodi clausulam generalem derogatur privilegiis Regularium non insertis Corpori Juris, ita ut vi talis rescripti, visitari & conveniri possint, etiamsi speciale privilegium acceperint, ut per rescripta Apostolica conveniri non possint, nisi specialis & expressa mentio fiat vel Ordinis, vel privilegij concessi. Ratio est, tum quia cùm Papa seu Princeps non possit in specie scire, vel recordari omnia & singula privilegia, quæ in facto consistunt, & non sunt in Corpore Juris posita; non potest etiam illa in specie exprimere; tum quia non debet, nec potest Princeps privari potestate revocandi privilegium concessum, si velit; velle autem tum revocare, satis patet ex adjecta clausula generali revocatoria, Abb. in c. cùm instantia. 17. n. 5. de censib. Felin. in c. nonnulli. 28. n. 6. h. t. Suar. l. 8. de legib. c. 38. n. 2. Attamen si privilegium hujusmodi sit contentum in Corpore Juris, non sufficit ei derogari per talem clausulam generalem, sed requiritur, ut in specie ei derogetur, & expressa mentio fiat privilegij concessi; nam cùm Princeps censeatur scire omnia jura, adeóque etiam privilegia in Corpore Juris contenta, c. 1. de constit. in 6. si alicui derogare vellet, de eo in specie mentionem faceret, cùm hujusmodi privilegia, secundùm formam in eorum concessione præscriptam, specialem & expressam derogationem requirant. Accedit, quòd privilegium in commune juris Corpus redactum instar publicæ legis esse censeatur, ergo non præsumitur Princeps, qui legum publicarum custos esse debet, ei velle derogare per clausulam generalem revocatoriam, sed opus est specificâ derogatione, Felin. in cit. c. nonnulli. n. 9. ampliat. 2. Suar. cit. c. 38. n. 2.

LXXXII. Assertio 2. Si excommunicatus impetret rescriptum justitiæ, in quo nulla fit mentio excommunicationis, qua est astrictus, non valet rescriptum, sed obreptitium est, propter taciturnitatem veritatis necessariò exprimendæ, c. dilectus. 26. h. t. & ibi gl. v. excommunicationis. nam excommunicatus inhabilis est ad impetrandum seu recipiendum rescriptum, ideóque illud ipso jure est irritum. c. 1. eodem in 6. Similiter, si quis tanquam à Judice spoliatus & possessione suâ dejectus, v. g. à beneficio amotus, à Sede Apostolica litteras impetret de restitutione ipsi facienda, non expressâ causâ amotionis, tales litteræ irritæ sunt & viribus carent.

Idque probatur ex cit. c. dilectus. 26. h. t. nam Abbas Monasterij S. Stephani à Papa constitutus fuit Visitator Civitatis ac Diœcesis Bononiensis (cum potestate scilicet corrigendi, & judicandi, & consequenter etiam privandi Clericos beneficiis, ac deponendi, si commissa crimina talem pœnam merentur, Abb. hic. n. 5.) Is in Visitatione duos Presbyteros, propter gravia & manifesta delicta, ab Ecclesiis seu beneficiis suis amovit, & excommunicavit. Illi autem à Papa in forma communi litteras impetrârunt de restitutione sua, quasi spoliati fuissent, nulla de causa amotionis suæ, & excommunicationis, quâ tenebantur astricti, factâ mentione. Quare Innocent. III. rescribit Episcopo Imolensi, eique mandat, ut, si ita esse cognoverit, litteras illas tanquam subreptitiè per veri oppressionem obtentas, viribus carere decernat. Ratio decisionis est, quia contra Judicem spoliantem seu privantem non possunt impetrari litteræ super spoliatione, & restitutione in forma communi, sicuti contra privatum, nempe ut spoliatus illico, & ante omnia restituatur, sicut si ab alio spoliatus esset, sed priùs de causa privationis seu ademptæ possessionis cognoscendum est, an justè sit spoliatus, nécne? ideóque necesse est, ut in impetratione rescripti fiat mentio de causa privationis seu amotionis: nam Judex judicialiter procedendo, non censetur aliquem spoliare, ideóque non competit contra illum interdictum possessoriũ recuperandæ, Abb. ibid. n. 4. Felin. in cit. c. dilectus. n. 1. & in dubio semper pro judice stat præsumptio, quòd justè processerit, nisi contrarium probetur, Felin. ibid. n. 1. Aliud est, si procedat Judex extrajudicialiter, adeóque tanquam persona privata, aliquẽ privando possessione, aut non servando juris ordinem, v. g. non citando possessorem, qui saltem titulum coloratum habet, vel si aliàs notorium sit, ipsum injustè processisse, aut possessorem spoliâsse, tunc enim spoliatus incontinenti restitui debet, Abb. cit. loc. & in c. conquerente. 7. n. 3. & 7. de restit. spoliat. Felin. c. l.

Itaque ob duas causas invalidæ fuerunt litteræ impetratæ à Presbyteris in cit. c. dilectus. 1. quia in iis non est facta mentio de excommunicatione, quâ obstricti erant: 2. Quia in iis non est expressa causa amotionis suæ, nempe quòd per sententiam Judicis privati sint beneficiis suis, à qua non fuit appellatum, gl. in cit. c. dilectus. v. viribus carere h. t.

LXXXIII. Assertio 3. In rescripto impetrato in causa, quæ est communis Prælato & Conventui regulari, tametsi ferme consuerum sit, ut fiat mentio ipsius Conventûs, non tamen id est absolutè necessarium, prout sumitur ex c. edoceri. 21. h. t. nam aliquis à Sede Apostolica impetravit litteras contra Abbatem quendam, nullâ factâ mentione ipsius Conventûs, etsi causa esset communis: ideo dubitabatur, an Abbas, vi illarum litterarum, teneatur respondere, coram Judice delegato, in causa pertinente communiter ad Abbatem & Conventum, & an possit Abbas appellare, ne cogatur ad respondendum coram illis? Respondet Innocent. III. quòd Abbas per appellationem se tueri non possit, quominus coram Judice delegato, auctoritate hujusmodi litterarum, respondere teneatur, nisi alia causa rationabilis ipsi suffragetur, quia Abbas ex officio suo negotia sui Conventûs procurare tene-

„tur: nisi fortè negotia Abbatis &Conventûs essent „ omnino divisa & separata, ita ut administratio ne„gotiorum Conventûs ad Abbatem non pertineret; „ tum enim,vi talis rescripti, respondere non tenea„tur,coram Judice delegato, sed coactus ad respon„dendum appellare possit. Ratio huius decisionis est, quia ad eum propriè pertinet in judicio respondere, causámque defendere, ad quem spectat rerum, de quibus agitur, administratio, arg. jam dicti. c. at verò bonorum seu rerum communium Monasterij sive Congregationis Regularis administratio, eaque plena & libera,sive independens à Conventu, secundùm SS.Canones, competit Abbati sive Prælato, & non tantùm in rebus temporalibus, sed etiam spiritualibus,& consequenter etiam actio & defensio in judicio ad eundem pertinet,ut colligitur ex c.Abbatem.4.caus. 18. q. 2. c. cùm dilatio. 11. §. cùm huius caus.12.q.1.& docet Abb. in cit.c.edoceri. n. 2. & Imola ibid. n. 2. nisi causa sit gravis & valde ardua, quæ sinè consensu vel consilio Conventûs expediri non potest,Abb.cit.loc.Imola. c.l.n.4. Secus tamen dicendum est, si ex speciali jure privilegij, vel consuetudinis,vel statuti, præsertim à Papa confirmati, bona Conventûs omnino separata sint, non tantùm quoad proprietatem, sed etiam quoad administrationem à bonis Prælati, quæ ad ipsius mensam spectant; tunc enim non valet rescriptum impetratum contra Prælatum super bonis spectantibus ad Capitulum, seu Conventum, nec vi illius poterit Abbas seu Prælatus conveniri, quia ad ipsum non pertinet procurare negotia Conventûs, quando jura & bona utriusque omnino sunt divisa ac separata, cit. c. edoceri in fine. & ibid. Abb.n.5.

Quod autem dictum est, si Prælatus Regularis in causa ipsi & Conventui communi conveniatur per rescriptum, non esse necessariò faciendam mentionem Conventûs, id etiam procedit in aliis Prælatis secularibus, quoad bona aut negotia communia Prælato,eiúsque Ecclesiæ, cùm quilibet Prælatus teneatur procurare negotia suæ Ecclesiæ, adeóque solus agere possit,& conveniri in judicio,& consequẽter valebit rescriptum contra illum solum impetratum,idem Abb.cit.loc. n.13.

LXXXIV. Cæterùm illud præterea hìc quæri potest,an in rescripto gratiæ beneficialis dato pro eo,qui se antea in beneficium per vim intruserat, vel aliàs non canonicè illud obtinuerat,mentio fieri debeat intrusionis vel illicitæ assecutionis? Respondetur 1. Si quis se intrusit in beneficium, & posteà idem beneficium,tacitâ intrusione, impetravit, obrepticium est rescriptum,ob taciturnitatem intrusionis,quæ cùm sit Canonicum impedimentum, per quod impetrans inhabilis fit ad beneficium obtinendum, ideo collatio beneficij, quippe inhabili facta, est ipso jure irrita, neque Papa beneficium concessisset,saltem tali modo,si vitium intrusionis scivisset, Felin.in c.postulâsti.27.n.15.& Laym. ibid. n. 4. h.t. Idémque dicendum est, si quis beneficium Ecclesiasticum accepit de manu seu potestate laica,talis enim fit incapax ad illud canonicè consequendum, arg.c. quisquis.43.de elect.Sylvest.v. beneficium.3. n.1. ac proinde etiam irrita erit eius impetratio, nisi in rescripto seu concessione beneficij mentio fiat de inhabilitate ista,adeóque ea tollatur, Felin.c.l.n.16.circa finem,& Laym.n.5.

Respondetur 2. Si quis per intrusionem consecutus sit unum beneficium, illicitè quidem, & non canonicè,non tamen à laica potestate,& posteà aliud beneficium impetret, tacitâ quidem intrusione, faciendo tamen mentionem de primo beneficio, sive quòd beneficium possideat, tum valida videtur esse impetratio,ut docet Felin. c.l.& Laym. n. 6. quia licèt,si intrusio expressa fuisset, Papa nòn concessisset alterum beneficium,tamen non requiritur ad intrinsecam substantiam rescripti, ut vitium intrusionis exprimatur, cùm hoc per illud purgari non debeat, sicut in prioribus duobus casibus;per taciturnitatem autem veritatis non pertinentis ad intrinsecam substantiam rei impetratæ, non vitiatur rescriptum, etiamsi eâ veritate expressâ, Princeps gratiam non concessisset,ut infrà dicetur.

SECTIO IV.

DE SUBREPTIONE RESCRIPTORUM,& aliis modis,quibus vitiantur Rescripta.

§. I.

An ob subreptionem vitientur Rescripta, ipso iure seu facto, & ob quas causas fiant obreptitia?

LXXXV. Assertio 1. rescripta beneficialia, & quæcunque alia gratiosa, propter obreptionem, ipso jure seu facto, irrita fiunt, ideóque etiam,quicquid vi illorum factum est, penitus est irritum, c. ad audientiam 31. h. t. & clariùs in Clement. 1. ibi: *gratia hujusmodi velut subreptitia nullius penitus est momenti*, de præbend. c. si motu 23. eodem in 6. c. 2. de filijs Presbyt. in 6. ubi est sermo de litteris dispensationis per subreptionem obtentis,Abb.in c.cæterùm 3. n. 6. h. t. Felin. in c. ad audientiam 31. n. 22. h. t. & Imola ibid. n. 2. Sanch. l. 8. de matrim. dis.21. n. 3. & 54. & alij DD. communiter.

At verò rescripta justitiæ sive ad lites, communiter & ordinariè loquendo, non sunt ipso jure irrita, sed ope exceptionis infirmari debent, id est, validâ sunt, donec adversarius, contra quem sunt impetrata, opponat, ea esse subreptitia, ac proinde etiam processus, virtute hujusmodi rescriptorum, factus, est validus, nisi de subreptione contra illa excipiatur, prout sumitur ex c. si autem 9. h. t. & dictum suprà num. 58. & ex c. plerumque 23. h. t. ubi habetur, si posterius rescriptum ad alios Judices impetretur, non factâ mentione prioris rescripti, per exceptionem reijci potest, nisi is, qui prius rescriptum impetravit, eo per annum dolo vel negligentiâ uti intermittat, de quo actum supra n. 57. Et ita docet Abb. in cit. c. cæterum n. 5. h. t. Felin. in cit. c. ad audientiam 31. n. 17. Imola ibid. n. 5. Sanch. cit. dis. 21. n. 8. Ratio discriminis est, tum quia faci-

facilius conceduntur litteræ justitiæ, quàm gratiæ, ideóque hæ citiùs etiam & faciliùs irritæ redduntur, præsertim quia magis ingratus videtur, qui beneficium seu gratiam obtinet per subreptionem: Tum quia in rescriptis beneficialibus vel gratiæ negotium determinatur ac definitur; & jus tribuitur impetranti. At verò in rescriptis justitiæ seu ad lites causa sive negotium præparatur tantùm; aut committitur; nec in illo jus tribuitur, sed judex datur, & illa versantur solùm circa media seu ordinem cognitionis: & hinc non obstat illis, quò minùs adhuc causa principalis justè determinari & definiri possit. Quare non est mirum, quòd subreptio magis vitiet & infirmet litteras gratiæ, quàm justitiæ, cùm illæ sint majoris præjudicij, quàm ipsæ, Felin. c. l. in fine. Imol. in cit. c. n. 6. glossat Abbat. ibid. v. subreptio ipso facto, Gail. l. 1. observ. 14. n. 5.

Aliam rationem diversitatis assignat Fagnan. in cit. c. ad audientiam n. 37. h. t. quia nimirum in litteris gratiæ seu beneficialibus, cùm non sit pars, quæ possit excipere de subreptione, impetrans verisimiliter diu pergeret detinere beneficium injustè obtentum. Unde cessante provisione hominis, necesse fuit, ut lex provideret, irritando gratiam subreptitiè obtentam, ut sic falsus precator consuleret suæ conscientiæ per cessionem beneficij, ut notat gl. in c. nisi cùm pridem 10. §. propter conscientiam. V. sed duntaxat de renuntiat. At verò in litteris justitiæ adest pars, cujus interest, quæ potest opponere exceptionem subreptionis, & appellare; unde stante provisione hominis, non fuit necesse, ut lex provideret per irritationem hujusmodi litterarum.

LXXXVI. Assertio 2. rescripta sive justitiæ, sive gratiæ generatim loquendo, duas ob causas fiunt obreptitia seu subreptitia. 1. ob taciturnitatem veritatis ad rem per se, sive intrinsecè pertinentis, adeóque necessariò exprimendæ. 2. per expressionem falsitatis itidem per se & intrinsecè ad rem spectantis, c. super litteris 20. ibi: *tacitâ veritate, vel suggestâ falsitate*, & infrà: *si verò per falsitatis expressionem vel suppressionem etiam veritatis*; de rescript. & colligitur etiam ex l. 2. C. si contra jus, &c. Ratio est; quia rescripta omninò pendent ex libera voluntate Principis, sive ejus, qui illa concedit: duæ autem sunt causæ, quæ concessionem reddunt involuntariam: una est falsa narratio; per quam aliquid proponitur ad rem pertinens, ut moveat Principem ad concedendum beneficium, vel gratiam in rescriptis gratiæ, vel ad delegandam jurisdictionem in rescriptis justitiæ; quod tamen verum non est, ideóque reddit concessionem involuntariam. Altera est suppressio veri, quando tacetur aliquid; quo expresso, concessis facta non fuisset, ideóque etiam involuntariè facta esse censetur, Suar. l. 8. de legib. cap. 21. num. 6.

Præterea causa in rescriptis suppressa per taciturnitatem, vel falsò expressa & allegata, alia est finalis, alia impulsiva. Causa finalis in ordine ad inducendam subreptionem in rescripti justitiæ, & gratiæ, ea dicitur, quâ non existente, Princeps non concederet id, quod petitur; vel qua verè allegatâ, illud denegâsset, vel saltem non eo pacto ac modo concessisset, quo concessit, sed non nisi adhibito moderamine. Causa verò impulsiva est, quâ non existente, Princeps quidem absolutè concessisset, & eodem pacto ac formâ, licèt non tam facilè, sed multò difficiliùs concessisset, Sanch. l. 8. de matrimon. disp. 21. num. 8.

Porrò quamvis nonnulli DD. distinguere soleant inter obreptionem, & subreptionem, quòd obreptio committatur per narrationem seu expressionem falsi; subreptio verò per taciturnitatem veri necessariò exprimendi; vel quando per confusam aut perplexam ejus narrationem occultatur, ut videre est apud Sanchez. c. l. n. 2. & Barbos. in cit. c. super litteris n. 3.

Alij tamen communiter censent, hæc nomina esse synonyma, & indifferenter ac promiscuè illa usurpant, appellando omnia rescripta, malè impetrata, obreptitia vel subreptitia, sive falsum in ijs narretur, & exprimatur, sive veritas necessariò explicanda taceatur, Decius in cit. c. super litteris num. 1. Menoch. de arbitrar. judicum. casu 201. n. 10. qui plures allegat.

§. II.

An, & quomodo Rescripta fiant obreptitia, si per dolum sint impetrata?

LXXXVII. Rescripta tam per taciturnitatem veri, quàm per suggestionem seu expressionem falsi, duobus modis fieri possunt obreptitia: videlicet vel quia per fraudem sive malitiam impetrata sunt, vel per simplicitatem & ignorantiam; ut constat ex c. super litteris 20. h. t. de priore modo agemus hoc §. de posteriore §. seq.

LXXXVIII. Assertio 1. si obreptio dolosa commissa sit in rescripto ad lites sive litteris justitiæ, seu tacendo verum, sive exprimendo falsum, totum rescriptum, seu quoad omnes partes in eo contentas, fit irritum, ita ut Judex in eo datus (postquam ei fides super hoc facta fuit, videlicet per probationes, ad instantiam partis opponentis obreptionem, vel si ex evidentia facti obreptio notoria sit) non debeat, nec possit de causa principali cognoscere, ne quidem secundùm formam Juris communis: quamvis Princeps, si dolus, sive obreptio dolosa non intervenisset, nihilominus rescriptum dedisset; non tamen eâ formâ, sed formâ communi; sive secundùm terminos juris communis, prout habetur in cit. c. super litteris in priore ejus parte; nam cùm ali- „ qui litteras à Sede Apostolica impetrâssent ex mali- „ tia, alij verò ex simplicitate seu ignorantiâ, tacitâ „ veritate, vel suggestâ seu expressâ falsitate, dubium „ ortum fuit, quidnam de hujusmodi litteris sen- „ tiendum sit; alij enim asserebant, illas esse omni- „ no irritas, ita ut impetrans nullum ex ijs commo- „ dum percipere possit; cùm mendax precator carere „ debeat penitus impetratis: alij verò dicebant, licèt „ secundùm formam à Papa in his litteris præscri- „ ptam, quippe subreptitiam, procedi non debeat, „ nihilominus tamen à Judice delegato, juxta rigo- „ rem juris, id est, secundùm formam aut Ordinem „ juris, in hoc negotio procedendum esse, sive co- „ gnoscendum & sententiam ferendam. Consultus „

» super hac re Innocent. III. respondit, distinguendum esse inter eos, qui per fraudem & malitiam: » illos, qui per simplicitatem vel ignorantiam litteras hujusmodi impetrarunt, tacitâ veritate, & » expressâ falsitate; nam illi, qui priore modo (scilicet per fraudem vel malitiam) falsitatem expresserunt, vel veritatem suppresserunt, in pœnam suæ » perversitatis, nullum ex hujusmodi litteris commodum consequi debent; ita nimirum, ut Judex » delegatus, postquam ipsi super hoc facta fuerit fides (id est, dolus sufficienter demonstratus fuerit) » nullatenus de causâ illa cognoscat. Idque constitutum fuit in pœnam doli commissi ab impetrante tale rescriptum; cùm mendax precator, id est, » qui per dolum tacuit verum, vel expressit falsum, » penitus carere debeat impetratis, nec ex litteris » concessis commodum consequi, prout etiam habetur in c. Sedes 15. in fine h. t. Abb. in cit. c. super litteris n. 2. Sanch. cit. dis. 21. n. 65.

LXXXIX. Exemplum dolosæ subreptionis, per expressionem falsi, in rescriptis ad lites est: si quis falsò dicit, se miserabilem personam esse, ideóque impetravit rescriptum, ut procedatur summariè & de plano, sine strepitu Judicii, illud irritum est, & subreptitium, nec ei prodest, qui callidè se pauperem mentitus est, seu finxit, arg. l. unic. C. de mendicantibus validis lib. 11. Bald. apud Fagnan. hîc. num. 27.

XC. Exemplum verò dolosæ subceptionis per suppressionem sive taciturnitatem veri, in rescriptis ad lites est in eo, qui contra aliquem super eodem negotio diversa rescripta impetrat ad diversos judices, nullâ in posteriore rescripto factâ mentione prioris, is enim propter dolum commissum, utriusque commodo carere debet, ut neutro uti possit, ne fraus sua ipsi patrocinetur, prout sumitur ex » c. ex tenore 16. h. t. nam cùm Romanus Presbyter contra Abbatem de Becco litteras à Sede A» postolica impetrâsset, & earum vigore Judices de» legati Abbatem citâssent, noluit Romanus coram » eis litigare: postea verò alias litteras ad alios Ju» dices, super eadem causa, à Papa impetravit, nul» lâ in eis factâ mentione de prioribus litteris: sed » cùm posteriores Judices dictum Abbatem citâssent, » is coram eis proposuit, quòd non teneatur coram » eis respondere, vi posteriorum litterarum, eò quòd » per litteras priores in judicium vocatus à primis » Judicibus comparuerit, & respondere paratus fue» rit, quorum potestas per posteriores litteras non » sit revocata, cùm in illis nulla sit facta mentio de » prioribus litteris. Re hac delatâ ad Innocent. » III. is respondit, Romanum propter fraudem i» psius duas commissiones, sive duo rescripta dele» gationum super eodem negotio (& ad diversos Ju» dices, ut ex casu patet) impetrantis, quarum una » de altera delegatione non faciebat mentionem, u» triusque rescripti commodo carere debere, ita ut » neutro uti possit, quia fraus & dolus alicui patroci» nari non debent.

XCI. Notandum hîc 1. si quis ab uno Judice citatus coram eo comparuit, & postea ab alio super eadem causa citetur, non tenetur coram eo respondere, sed exceptionem fori declinatoriam opponere potest, quia ubi judicium semel acceptum est, sive lis cœpta (etiam per citationem) ibi & finem accipere debet, l. ubi acceptum 30. & ibi gl. V. ubi acceptum ff. de judicijs. Abbas. in cit. c. ex tenore num. 3. not. 3. h. t. & sumitur etiam ex eodem c.

Notandum 2. in casu hujus c. postquam rescriptum præsentatum est Judici, non tantùm jurisdictio ei acquisita fuit, sed etiam postquam reus citatus est, & comparuit ad se defendendum, non potuit impetrans illi renunciare, sine consensu partis adversæ, quia rescriptum commune factum est utrique parti, Abb. hic n. 2. not. 1. post Innoc. in c. ex conquestione 10. n. 2. de restitut. spoliator.

XCII. Notandum 3. impetrans diversa rescripta justitiæ contra aliquem, super eadem causa, ad diversos judices, non incurrit hanc pœnam, ut utriusque commodum perdat, nisi utroque rescripto usus fuerit, ut tradit gl. in cit. c. ex tenore V. negotio, & Abb. ibid. n. 5. & alia gl. in c. dispendia 3. V. fecerit eod. in 6. quia verba legis pœnalis intelligi debent cum effectu, c. hæc autem verba 17. dis. 1. de pœnitent. & ibi Navarr. num. 2. Quòd si neutro rescripto impetrans usus sit, sive neutrum Judicibus præsentâtit, potest uti priore, cùm per posterius, in quo nulla est facta mentio prioris, illud non fuerit revocatum vel irritum redditum; Posteriore verò rescripto uti non potest, quia si, prætermisso priore, posterius præsentat, oritur præsumptio doli: nisi tamen ex circumstantiis appareat, bonâ fide, & ad cautelam, posterius rescriptum impetratum esse, quia v. g. impetrans timebat, ne Judex delegatus in priore rescripto moreretur, vel in remota loca discederet; tunc enim utrumque rescriptum subsistit, ita ut impetrans sive priore, sive eo omisso, posteriore uti possit, gl. in cit. c. ex tenore. v. negotio & Abb. n. 5. Vel nisi priùs rescriptum ob aliquem defectum sit nullum, tum enim etiam uti potest posteriore ad alios Judices impetrato, etsi in eo nulla mentio prioris sit facta, cùm illud sit firmum & validum, gl. in c. cùm nostris. 6. v. non vacaret de facto de concess. præbend. juxta reg. juris. 52. in 6. *non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum*. Idémque probabiliter dicitur, si rescriptum priùs impetratum per exceptionem infirmari possit, validum enim est posterius ad alios judices impetratum, etsi nulla in eo facta sit mentio prioris, gl. in cit. c. v. negotio in fine, & Abb. n. 6. Decius ibid. n. 5. arg. l. si dari. 25. ff. de verb. oblig. ubi stipulatio censetur quasi nulla, quæ per exceptionem elidi potest, gl. ibid. v. quasi nulla, & arg. c. plerumque. 23. h. t. ubi narratur, posteriores litteras non facientes de prioribus ad alios judices datis mentionem non valere, cùm tamen non ipso jure irritæ fuerint, sed tantùm per exceptionem elidi poterant, Laym. in cit. c. ex tenore. n. 4.

XCIII. Porrò prædictis obstare videtur textus in l. 2. C. si contra jus &c. ubi habetur: rescriptũ Principis per mendacium impetratum valere, quoad judicem in eo datum, eíque jurisdictionem tribuere, ut de veritate negotij principalis possit cognoscere, adeóque totum rescriptum non est irritum. Respondet Abb. in cit. c. super litteris. n. 3. ibi sermonẽ esse de mendacio non doloso, quod non ex proposito, & sine animo decipiẽdi, committitur, sed eùm per errorem ex re ipsa dolus provenit; vel si ibi sermo sit de

de mendacio doloſo, ſive dolo malo, intelligendum eſſe, quòd cognoſcere debet non judex delegatus, ſed aliàs Ordinarius partium, gl. fin. ibid. Verùm Baldus ibid. n. 13. ait, eum textum procedere de jure civili, in reſcriptis Imperatoriis, non autem de Jure Canonico in reſcriptis Pontificiis.

XCIV. Aſſertio 2. Non ſolùm Reſcripta ad lites, de quibus tantùm ſpecificè loquitur textus in cit. c. ſuper litteris. h. t. Sed etiam, & multò magis Reſcripta ad beneficia fiunt obreptitia, propter doloſam expreſſionem falſi, vel ſuppreſſionem veri in ijs factam, ita ut tale reſcriptum vitietur in totum, ſive quoad omnia in ipſo contenta, Abb. in cit. c. ſuper litteris. n. 2. Felin. ibid. n. 5. & Decius n. 5. Sanch. l. 8. de matrim. diſ. 21. n. 54. & alij communiter. Ratio eſt, quia hæc reſcripta ſunt magis odioſa, c. quamvis. 4. de præbend. in 6. Idémque eſt de privilegiis, & aliis litteris gratioſis, cùm hæ longè faciliùs reddantur nullæ & irritæ propter ſubreptionem, quàm litteræ juſtitiæ, ſive ad lites: reſcripta enim gratiæ vitiantur propter ſubreptionem ipſo jure ſive facto; reſcripta verò ad lites regulariter per ſubreptionem etiam doloſam non infirmantur ipſo jure, ſed ope exceptionis, Abb. in cit. c. ſuper litteris. n. 5. & dictum ſuprà. num. 85.

XCV. Aſſertio 3. Præterea, obreptio doloſa reddit irritum reſcriptum, ſive juſtitiæ, ſive gratiæ, etiamſi expreſſio falſi, vel ſuppreſsio veri non fuerit cauſa conceſsionis reſcripti, quia eo non expreſſo, vel non tacito, Papa ſeu Princeps nihilominus litteras conceſsiſſet; nam illa diſtinctio, an Princeps veriſimiliter litteras dediſſet, nécne, ſolùm habet locũ, quando ſubreptio committitur per ſimplicitatem vel ignorantiam; at ubi reſcriptum impetratur per dolum vel malitiam, ſubreptio indiſtinctè vitiat reſcriptum, etiamſi non fuerit cauſa illud obtinendi, idque in pœnam doli ſeu malitiæ. gl. in cit. c. ſuper litteris. v. nullatenus. h. t. Abb. ibid. n. 2. Imola n. 5. v. g. aliquis à Papa impetravit litteras contra debitorem ſuum, falsò aſſerens, in patria ſua conſuetudinem eſſe, ut lites, ſinè ſtrepitu Judicij, & ordinario juris proceſſu, de plano ac ſummariè cognoſcantur, ideóque Papa ſeu Princeps cauſam delegavit cuidam judici, cum mandato, ut ſummariè ac de plano procedat: hoc caſu, ſi impetrans, ſciens & volens, adeóque per dolum ſeu malitiam falſum allegavit, totum reſcriptum impugnari & infirmari poterit, oſtenſo dolo impetrantis, ita ut judex cauſam nullò modo cognoſcere poſsit; ſecus eſt, ſi per ignorantiam falſum allegavit, ut paulò pòſt dicetur, quod exemplum affert Abb. c. l. Porrò dolus ſeu fraus & malitia probari debet ex perſpicuis indiciis, videlicet ex qualitate perſonæ, & ex forma reſcripti, l. dolum. 6. C. de dolo. gl. in cit. c. v. nullatenus in fine: imò etiam eo ipſo, quòd impetrans probatur ſciens, plerumque dolus probatus cenſetur, l. verius. 21. ff. de probat. Hoſtienſ. in cit. c. ſuper litteris. v. priori modo.

XCVI. Aſſertio 4. Quando ſubreptio per dolum ſeu malitiam commiſſa, non fuit cauſa, nec ſubſtantiæ reſcripti ad lites, quæ in juriſdictione delegata conſiſtit, nec formæ reſcripti, quæ eſt ipſe modus procedendi præſcriptus judici delegato, nec alicuius alterius, quod per ſe & intrinſecè ad cauſam commiſſam pertineat, ut quia in petitione aliquid falſum ſcienter & doloſè expreſſum fuit, vel verum ſuppreſſum, quod tamen omnino impertinens fuit ad cauſam contentam in reſcripto; talis doloſa ſubreptio non reddit irritum reſcriptum, cùm penitus non fuerit cauſa cõceſſionis reſcripti, Auguſt. Berois in cit. c. ſuper litteris. 20. n. 43. & in repetitione ejuſdem n. 53. h. t. arg. eiuſdem c. à ſenſu contrario. Idque procedit etiam in reſcriptis gratiæ, Beroius in repetitione cit. c. ſuper litteris. n. 53. Ut ſi quis v. g. in poſſeſſionem beneficij evidenter intruſus ſit, nullo colorato vel probabili titulo munitus, & alius illud impetret, etiam ſcienter, nullâ mentione factâ de huiuſmodi injuſta poſſeſſione, talis taciturnitas non vitiat reſcriptum, quia non eſt cauſa conceſsionis; nam etiam veritate expreſsâ, Papa beneficium petenti eodem modo, imò faciliùs conceſsiſſet, Joan. Andr. in c. ex litteris. 6. n. 3. de tranſactionibus. Beroius cit. loc. arg. cit. c. ſuper litteris. h. t.

Similiter ſi non ipſe impetrans, qui verum propoſuit, ſed Curialis, ſeu ſollicitator, aut ſcriptor dolum commiſit, qui ſciens ac volens falſum expreſsit, vel veritatem ſibi ab impetrante expoſitam tacuit, ut reſcriptum obreptitiè emanaret, tum non eſt locus pœnæ illi, ut videlicet totum reſcriptum ſit irritum, etiamſi Papa nihilominus illud conceſsiſſet, ſed non ſecundùm eum modum ſeu formam, quia ipſe impetrans, ſive cuius nomine reſcriptum impetratum fuit, non fuit in culpa, ergo non debet eâ pœnâ affici, ut litterarum commodo prorſus careat, ſed de eo perinde cenſendum eſt, ac ſi per ignorantiam impetrâſſet, Sanch. cit. diſp. 21. n. 67. & colligitur ex cit. c. ſuper litteris. ibi: *in ſuæ perverſitatis pœnam, nullum ex illis litteris commodum conſequantur.*

XCVII. Porrò ſubreptio doloſa, cùm quis ſcienter & malitiosè reſcriptum impetrat, exprimendo falſum, vel ſupprimendo verum, reſcriptum ad lites non reddit irritum, ipſo jure, ſed ſolùm ope exceptionis, ſi ea opponatur, gl. in cit. c. ſuper litteris. v. nullatenus h. t. Beroius ibid. n. 25. & 26. Sanch. cit. diſ. 21. n. 76. & Canoniſtæ communiter. Idque probatur 1. quia ex tali reſcripto ſubreptitio ob dolum acquiritur & datur juriſdictio Judici delegato in litteris, ita ut is cognoſcere poſsit, ſaltem de veritate precum, & articulo ſubreptionis, & coram illo probationes ſuper ſubreptione fieri debeant, ut colligitur ex cit. c. ſuper litteris; ergo cenſetur eſſe, & eſt judex, vi ipſius reſcripti, quia probationes non poſſunt fieri, niſi coram judice, c. ex litteris. 3. de probationib. l. quingenta. 12. in fine. ff. eodem. ac proinde reſcriptum tale non poteſt eſſe nullum, quia ex actu nullo nullius poteſt ſequi effectus, c. ſi ſuper. 9. de officio delegati.

Deinde Judex datus in litteris ſubreptitiis non poteſt cognoſcere de cauſa ſibi commiſſâ, poſtquam ipſi conſtiterit, quòd impetrans per dolum falſum expreſſerit, vel verum tacuerit; ergo antequàm ipſi Judici facta eſt fides de ſubreptione doloſa, poterit ipſe de cauſa cognoſcere, & proceſſus valebit, ut conſtat ex cit. c. ſuper litteris. Rurſum quòd litteræ ad lites per dolum ſeu malitiam impetratæ ſint invalidæ, & impetrans carere debeat impetratis, id ſtatutum fuit in pœnam dolum committentis, jam cit. c. ergo non ſunt irritæ ipſo jure, quia pœnæ à Jure decretæ nunquam cenſentur ipſo jure inflictæ, niſi lex ſeu Canon id exprimat verbis, quæ hoc ſignificent,

scent, ut notatur in c. in pœnis.49. de regul. juris in 6. quod in hac pœna non reperitur expressum. Unde cùm in Jure Civili vel Canonico dicitur, quòd mendax precator debeat penitus carere impetratis, nullúmque ex illis litteris commodum consequi; l. etsi 5. C. si contra jus &c. & cit. c. super litteris; id intelligi debet, non illico & incontinenti, adeóque ipso facto, sed postquam exceptio doli opposita fuerit, & legitimè probata subreptio dolosa: nam tum demum totum rescriptum, quoad omnes ejus partes, penitus annullatur, & invalidum redditur, & consequenter in effectu dicitur nullum, si contra illud fuerit oppositum, & dolus probatus, Befojus c. l.

Denique dolus dans causam dispositioni seu contractui stricti juris, non reddit contractum irritum, ipso jure, sed ope exceptionis, in quo differunt contractus stricti juris à contractibus bonæ fidei, l. si quis 36. ff. de verbor. obligat. & notant ibid. DD. sed rescripta ad lites sunt stricti juris, c. sedes 15. & c. Rodulphus 35. h. t. ergò ob subreptionem dolosam non sunt ipso jure irrita; idque confirmatur ex cit. c. sedes, ubi in fine dicitur, *ut mendax precator careat penitus impetratis*, & tamen litteræ illæ sunt validæ, priusquam contra illas excipiatur.

§. III.

An, & quomodo ob subreptionem vitientur Rescripta obtenta per simplicitatem vel ignorantiam?

XCVIII. Assertio 1. subreptio non dolosa, facta ex simplicitate vel ignorantiâ, etiam crassâ, (modò non sit ingens temeritas) sive per expressionem falsi, sive per suppressionem veri, non reddit irritum rescriptum justitiæ sive ad lites, si non sit causa concessionis, eò quòd Papa sive Princeps, etiam falsitate non expressâ, vel veritate non tacitâ, nihilominus rescriptum concessurus fuisset. Quare si Princeps, non interveniente obreptione, rescriptum dedisset, saltem in forma communi, quamvis non in forma speciali, potest ac debet Judex delegatus procedere in causa sibi commissa, secundùm ordinariam formam juris communis; non servatâ formâ in rescripto præscriptâ, Innocent. in cit. c. super litteris n. 1. h. t. Joan. Andr. ibid. n. 25. Abb. n. 4. Imol. n. 6. & habetur statutum in cit. c. super litteris §. inter „ alios, ubi dicitur, inter alios autem, qui posteriori „ modò (scilicet per simplicitatem vel ignorantiam) „ litteras impetrant, distinguendum est, quæ „ falsitas suggesta sive expressa fuerit, vel quæ veritas „ sit suppressa; nam si talis expressa sit falsitas (ut „ si quis dixerit se de possessione vi dejectum, cùm „ non esset, gl. ibid. V. expulsa sit falsitas) vel veri„ tas occultata, quæ quamvis fuisset tacita, vel ex„ pressa, Papa nihilominus litteras dedisset (non qui„ dem tali modo ac formâ, tamen secundùm formam „ Juris communis) tunc Judex delegatus, non se„ cundùm formam in litteris appositam, sive specia„ liter præscriptam, sed secundùm ordinem juris „ communis in causa procedat, eámque cognoscat (& ita aliquando receditur à forma in rescripto data, & redditur ad Jus commune: secus si per fraudem vel malitiam talis falsitas fuerit expressa, vel veritas occultata, gl. hîc V. procedat, & patet ex suprà dictis) si verò per hujusmodi falsitatis expressio„ nem, vel etiam veritatis suppressionem litteræ fue„ rint impetratæ (etiam per simplicitatem vel igno„ rantiam) quâ tacitâ vel expressâ, Papa nullas o„ mnino litteras dedisset, tunc Judex delegatus in „ causa, scilicet principali, procedere non potest: ni„ si forsitan (quæ particula hîc ponitur non dubita„ tivè, sed affirmativè, gl. hîc V. nisi forsitan) ut par„ tibus convocatis, cognoscat de precum qualitate „ (id est, veritate vel falsitate, gl. hîc v. eodem, sive de modo subreptionis, & utrùm ea fuerit ratio impetrationis litterarum, ita ut Papa seu Princeps causam nullo modo delegâsset, si veritatem cognovisset) ut „ sic in utroque casu (sive nimirum etiam expressâ „ falsitate, vel tacitâ veritate per simplicitatem vel ignorantiam, Papa nihilominus litteras concessisset, saltem in forma communi, ac si esset veritas dicta, vel falsitas tacita: sive etiam litteras nullas dedisset, si falsitas tacita, vel veritas expressa fuisset per simplicitatem vel ignorantiam, gl. fin. hîc) eadem ratio, „ quæ delegantem moveret, etiam delegatum mo„ veat: & ubi delegatus litteras denegaret, etiam „ delegatus cognitionis officium nullo modo im„ pendat.

Res hæc exemplo magis declarabitur, Titius v. g. impetravit rescriptum, in quo per errorem asseruit, venditori solutum esse pretium per procuratorem suum; ac petiit, ut res empta sibi traderetur à venditore; & sic obtinuit litteras ad Judicem delegatum, ut is hanc causam, absque strepitu & figura judicii de plano, & summariè cognosceret: hoc casu, quia falsò narravit, pretium solutum esse, Judex datus, non secundùm illam specialem rescripti formam, summariè causam cognoscendo, procedere debet; sed servato juris communis ordine, ut citato venditore, libellus offeratur, litis contestatio fiat, juramentum de calumnia præstetur, cæteráque solemnia judicii & ordinarii processûs observentur, juxta l. prolatam. 4. & ibi DD. C. de sentent. & interlocut. omn. jud. Ratio est, quia subreptio non dolosa, sed ex simplicitate vel ignorantia proveniens non reddit vitiosum rescriptum, sive contenta in eo, nisi quatenus est causa inductiva concessionis: si ergo subreptio fuit causa inductiva solius formæ accidentalis rescripti, videlicet quoad specialem modum procedendi, ipsam formam specialem tantùm vitiabit, non substantiam rescripti, quæ in jurisdictione consistit, cujus subreptio non fuit causa, & quam nihilominus Princeps dedisset, etiamsi subreptio non intervenisset, Abb. c. l. n. 2.

Ex dictis infertur, quòd Judex delegatus procedere debeat in cognoscendo secundùm voluntatem ac intentionem delegantis, cui processum suum conformare debet, quia ejus vices gerit, & ab illo jurisdictio ipsius dependet, ut docet hîc Abb. n. 3. & Decius n. 4. idque colligitur ex cit. c. super litteris „ §. si verò, ubi habetur, si appareat, quòd delegans „ nullas litteras dedisset, si obreptionem scivisset, si„ ve veritatem cognovisset, quod etiam Judex dele„ gatus nullatenus causam cognoscere debeat: secus „ si dele-

si delegans, etiam cognitâ obreptione, litteras dedisset, saltem in forma communi, tunc enim etiam delegatus secundùm formam communem procedere debet.

XCIX. Porrò prædictam regulam plures DD. extendunt, ut etiam locum habeat in rescriptis beneficialibus, & alijs litteris gratiæ, quòd nimirum non vitientur, ob subreptionem non dolosam, sive taciturnitatem qualitatis, quâ expressâ, Papa nihilominus litteras concessisset, Abb. in cit. c. super litteris n. 5. Felin. ibid. n. 2. Alij tamen id negant, quia non sufficit, quòd Papa verisimiliter concessisset gratiam vel beneficium, etiamsi qualitas illius fuisset expressa, sed requiritur, ut actu facta sit provisio, & facta in uno casu non extenditur ad alium non expressum, cùm rescripta gratiæ seu ad beneficia sint strictæ interpretationis, c. susceptum 6. h. t. in 6. gl. in c. si motu 23. v. taceatur de præbend. in 6. Decius in cit. c. super litteris n. 6. h. t. Berojus in relectione ejusdem c. n. 57.

C. Limitatur autem regula suprà tradita: 1. ut tum demum locum habeat, dummodo qualitates non expressæ sint tales, quarum expressio de jure communi non requiritur: secus, si sint tales, de quibus impetrans ex præscripto juris specialem mentionem facere debet, quia tunc taciturnitas earum vitiat rescriptum, etiamsi Papa seu Princeps, eâ expressâ, eodem modo ac facilitate rem postulatam concessisset, Felin. in c. super litteris 20. n. 2. limitatione 1. h. t. Decius ibid. n. 6. & 9. Sanch. cit. disp. 21. n. 13. Sic ob taciturnitatem beneficij priùs obtenti, quantumvis modici, vitiatur rescriptum, in quo novum impetratur, tametsi constet, Papam, etiam factâ mentione de priore beneficio exiguo, aliud æquè facilè concessurum fuisse, quia spectato jure communi, de obtento priore beneficio etiā modico mentio facienda est, c. si motu 23. de præbend. in 6. Ratio est, quia jura exigunt harum qualitatum expressionem ad formam substantialem impetrationis; sinè forma autem actus non potest subsistere, formâ enim rei mutatâ, proximè interimitur sive mutatur & rei substantia, l. Julianus 9. §. sed si quis ff. ad exhibend. Unde quamvis per ignorantiam etiam inculpatam qualitas de jure necessariò exprimenda tacita vel omissa fuerit, vitiatur rescriptum ob defectum formæ, quem ignorantia, etsi inculpata, non supplet, licèt excuset à culpa, Sanch. l. c. n. 14. Similiter si qualitas quædam ex stylo vel consuetudine Curiæ Romanæ seu Cancellariæ Principis, in rescriptis necessariò exprimenda sit, eâ tacitâ, subreptitium redditur rescriptum, etiamsi, eâ expressâ, Princeps illud eodem modo concederet, Menoch. de arbitrar. jud casu. 201. n. 28. Sanch. c. l. n. 16. Ratio est, quia stylus Curiæ jus facit, c. quàm gravi 8. de crimine falsi, & consuetudo pro lege habetur, l. minimè 23. ff. de legibus; Ideòque idem de tali qualitate est sentiendum, quod de illa, quam jura exprimi jubent; quare nec ignorantia excusat harum qualitatum taciturnitatem à subreptione; Sanch. c. l. & patet ex dictis.

CI. Limitatur 2. ut regula tradita procedat, si Princeps, etiam cessante obreptione, idem quoad substantiam rescriptum dedisset, vel gratiam concessisset; secus est, si non eandem gratiam seu rem postulatam concessisset, sed aliam, adeóque aliud rescriptum in substantia dedisset; tum enim rescriptum impetratum subreptitium est, etiamsi per ignorantiam vel oblivionem vera causa suppressa, vel falsa fuerit expressa. v. g. Titius impetravit rescriptum contra debitorem suum Cajum, & in petitione per ignorantiam vel oblivionem dixit, ipsum sibi obligatum esse ex causa mutui, postea verò in libello oblato judici delegato ait, eundem sibi obligatum esse ex causâ donationis; hoc casu, Judex non potest procedere, ne quidem secundùm ordinem seu formam juris communis, quia causa, quæ allegatur in libello, omnino alia est, ac diversa, etiam secundùm substantiam, ab illa, quæ continetur verbis rescripti, Innocent. in cit. c. super litteris n. 3. h. t. Abb. ibid. n. 3. in fine. Ratio est, quia ex eo, quòd Princeps, si obreptio non intervenisset, aliam rem concessisset, vel aliud rescriptum dedisset, non sequitur, quòd eam concesserit, vel illud dederit, sed potiùs oppositum, quòd non concesserit, quia voluntas conditionata nihil ponit in esse, sive actu & à parte rei. Aliud est, si eandem rem, secundùm substantiam, etiam non interveniente obreptione, absolutè concessisset, vel mandâsset, tunc enim ex parte Principis concedentis vel mandantis, adest absoluta voluntas, licèt non eodem modo concessisset, vel sub eadem forma rescripsisset, si obreptio per expressionem falsi vel taciturnitatem veri abfuisset, Laym. ibid. n. 4. declaratione 4. Cæterùm si Princeps rescriptum omnino non dedisset, veritate non tacitâ, vel falsitate non expressâ, tum rescriptum subreptitium est, & irritum, sive per dolum aut malitiam, sive per ignorantiam, etiam inculpabilem, fuerit impetratum, ob defectum voluntatis in concedente seu rescribente, dummodo res tacita, vel falsò narrata per se sive intrinsecè ad negotium pertineat, Sanch. cit. disp. 21. n. 17. & 18. alia limitatio hujus regulæ infrà afferetur.

CII. Assertio 2. subreptio, per quam supprimitur verum, vel exprimitur falsum, tametsi ex simplicitate vel ignorantia, vitiat totum rescriptum, si sit causa concessionis totius rescripti, quoad substantiam, ita ut Papa seu Princeps, cessante subreptione, nullo modo rescriptum dedisset, vel rem postulatam concessisset, Innocent. in cit. c. super litteris n. 4. h. t. Abb. ibid. n. 2. & 4. Felin. n. 6. limit. 5. & constat ex cit. c. ibi. *Si verò per hujusmodi falsitatis expressionem vel suppressionem etiam veritatis, litteræ fuerint impetratæ, quâ tacitâ vel expressâ, nos nullas litteras dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendum.* Ratio est, quia tunc deest voluntas concedentis, à qua pendet substantia rescripti. Exempla plura occurrunt in jure: sic litteræ à superiore impetratæ testantes de absolutione ei collata, qui appellaverat à sententia, vel censura judicis inferioris, non valent, si in ijs non contineatur facti species, seu causa non fuerit expressa, ob quam appellans vel conquerens censurâ constrictus erat, c. super eo. 5. de cohabit. Cleric. & mulierum, & ibi gl. v. seriem.

Similiter rescriptum Principis vel alterius Judicis impetratum contrà sententiam priùs ab eo latam, in quo illius non sit mentio, invalidum est, & obreptitium, c. cùm olim. 12. & ibi Abb. n. 12. de sententia & re judic. Idque locum habet quoque inre-

scriptis

scriptis gratiæ seu ad beneficia, quæ fiunt irrita, propter taciturnitatem veritatis etiam probabiliter ignoratæ ab impetrante, Abb. in cit. c. super litteris. n.2.& 6.Felin.ibid. n. 6. limitat. 3.& sumitur ex c. Constitutus. 19. h. t. ubi deciditur, impetrationem beneficij contra statutum Ecclesiæ, ne certus numerus Canonicorum excedatur, non factâ illius mentione, esse subreptitiam. Ratio est, quia in ordine ad valorem gratiæ, non spectatur culpa, aut simplicitas seu ignorantia impetrantis, sed intentio concedentis, à qua concessio gratiæ vim suam obtinet: si ergo concedens, expressâ veritate, aut non allegatâ falsitate, sive per dolum, aut culpam, sive sine culpa, nullatenus concederet gratiam sive beneficium, irrita est omnino concessio, ob defectum voluntatis in concedente, Sanch.cit.disp.21.n.56.

§ IV.

An ob subreptionem, quæ contingit circa causam non finalem ac principalem, sed impulsivam tantùm, vitientur Rescripta?

CIII. Assertio 1. Etsi plerique DD. tradunt hanc regulam, non solùm rescripta saltem beneficialia obreptitia fieri, si taciturnitas veri sit causa propriè finalis concessionis, sed etiam si sit causa impulsiva tantùm, quia nimirum, eâ sublatâ, adeóque cognitâ veritate, Princeps concessisset quidem rem postulatam, sed difficiliùs, rescripta viriari, Abb. in cit. c. super litteris.n.7.h.t.Garc.tract.de benefic.p.6. c.2. n. 200.& alij DD. plerique: probabilius tamen est, rescriptum quodcunque, sive justitiæ, sive gratiæ, non esse subreptitium, nisi suppressio veritatis, vel expressio falsitatis ad rem postulatam per se, & intrinsecè pertinentis, contingat circa causam finalem seu principalem concessionis, quia scilicet Princeps, falsitate non allegatâ, vel veritate expressâ & cognitâ, probabiliter rem petitam non concessisset, vel non tali modo ac formâ concessisset, sed cum certâ restrictione, aut conditione. Quòd si verò subreptio, sive per expressionem falsi, sive suppressionem veri, tantùm fiat circa causam impulsivam concessionis, quia nimirum, eâ etiam remotâ, & veritate cognitâ, Princeps rem petitam eodem modo concessisset, quamvis difficiliùs, non debet censeri rescriptum obreptitium, nisi jus vel stylus Curiæ veri expressionem specialiter requirat, Decius in c.postulâsti. 27. n.4.h.t. Covarr.lib.1.resolut.c.20.n.5.Sanch.l.8. de matrim. disp.21.n.17. & 32. idque sumitur ex c. dudum. 14. §.nos igitur, de præbend.in 6.ubi habetur, taciturnitatem veri, quo cognito, Pontifex nihilominus concessisset, non officere gratiæ: *Considerantes*, ait *Bonifacius VIII. quòd nos, exposito nobis de potestate prædictâ nihilominus litteras gratiosas daremus &c.* Neque obstat textus in. cit. c. postulâsti. h.t. qui videtur loqui de causa impulsiva, quando veritate expressâ, non ita facilè concederetur gratia. Verùm, ut bene advertit Decius ibid. n.4. erat ibi defectus, non in causa impulsiva, sed finali, nam taciturnitas Vicariæ perpetuæ fuit causa finalis concessionis, cognitâ enim veritate, Papa nullatenus secundum beneficium concessisset, ut colligitur ex illis verbis: *Pro habente beneficij competentis subsidium de levi non scribimus*, id est, non solemus scribere, *quin faciamus de primo in nostris litteris mentionem.*

Ratio prioris partis est, quia quando subreptio sive veritatis tacitæ, sive falsitatis expressæ, est causa finalis concedendæ gratiæ, vel alterius rei petitæ, tum concessio est involuntaria, ob intervenientem errorem sive ignorantiam; nam Princeps, veritate intellectâ, vel falsitate non expressâ, omnino non concessisset, vel certè tali modo non concessisset rem petitam, adeóque tale rescriptum est irritum, cùm deficiat consensus & voluntas ex parte concedentis, à qua præcipuè pendet concessio: ac proinde etiamsi talis falsitas per errorem invincibilem fuerit expressa, vel veritas suppressa, quia probabiliter ignorata ab impetratore, rescriptum nihilominus est irritum, quia talis subreptio vitiat rescriptum, non tam ob dolum aut culpam impetrantis, quàm ob defectum voluntatis in concedente.

Ratio posterioris partis est, quia subreptio, quæ fit circa causam impulsivam, non tollit voluntarium, quandoquidem non movet animum ad simpliciter concedendum, quod petitur (nam eâ etiam remotâ, concederetur) sed solùm ad citiùs, promptiùs & libentiùs concedendum, Laym.lib.1. Theol.moral.tr. 4.c.22.n.22.& in c.super litteris, n. 1. & c.postulâsti. 27.n.3.h.t.

CIV. Non obstat etiam, quòd in omni rescripto vel exprimatur, vel tacitè subintelligatur ea conditio, *si preces veritate nitantur*, ergo hoc ipso, quòd rescriptum contineat falsa narrata, vitiosum erit. Nam respondetur, quòd illa conditio intelligi debeat de veritate principali, & substantiali, nimirum causæ finalis, propter quam, & sine quâ non, Princeps rem postulatam concedere voluit; non autem de veritate accidentali, & secundariâ, sive causæ impulsivæ, quæ non absolutè movet ad concedendum, sed solùm ad faciliùs concedendum, & sine qua absolutè adhuc voluisset eodem modo concedere, subsistente veritate seu verâ causâ principali, etsi fortè difficiliùs concessisset, Sanch.cit. disp. 21. n. 32. & alij apud ipsum citati.

Idque confirmatur à pari, quia donatio procedens ex causa solùm impulsiva falsa, & simulata, non est irrita, si donator, etiam perspectâ veritate, donâsset, quamvis fortasis falsitas & dolus eum impulerit, ut faciliùs & citiùs donaret; sed tunc solùm est irrita, quando falsitas contingit in causa finali, ita ut, falsitate expressâ, absolutè non donâsset. Idem c. l. Idémque est de aliis contractibus, in quibus dolus propriè non præbet causam contrahendi, etsi fortè ad contrahendum impellat, seu secundariò moveat, Laym.cit.c.22. n.26.

CV. Porrò si quæratur, unde cognosci possit, an causa in rescripto expressa sit finalis, quâ non expressâ, Princeps rem petitam non concederet, an verò impulsiva solùm? Id equidem prudentis arbitrio definiendum relinquitur, si de eo ex verbis rescripti non constet: qua in re attendi debet, quis sit stylus Curiæ, aut consuetudo Principis, inspectis etiam similibus rescriptis, Felin. in c. super litteris. n. 8. h. t. Sanch.

h.t. Sanch.c.l.n.19. & alij apud ipsum. Utrùm verò in æquali dubio, an causa in rescripto tacita, vel inter alias falsò expressa sit finalis censenda, an verò tantùm impulsiva, controvertitur inter DD. Prius affirmant nonnulli, nempe rescriptum in dubio pro irrito habendum esse; nam cùm v. g. impedimentum matrimonij, super quo dispensatio petitur, certum sit, dispensatio autem dubia, stat possessio pro impedimento, Molin.tr.2.de justitia disp.173. §. hinc colligitur in fine, & plures alij apud Sanchez c.l.n.20. Sed posterius & contrarium non minùs probabile est, nempe in omnibus litteris gratiosis causam tacitam, vel falsò expressam censendam esse potiùs impulsivam tantùm, & non finalem, adeòque etiamsi verè expressa foret, adhuc Principem concessurum fuisse rem postulatam, quia in dubio pro actûs nemini præjudicantis valore præsumendum est, ut magis valeat, quàm pereat, c. Abbate. 25. de verbor. signif. l. quoties 12. ff. de rebus dubiis. quæ juris præsumptio præponderat possessioni illi stanti pro impedimento, eamque elidit, Sanch. c. l. n. 20. & 25. Laym. cit.c.22. n.20.

Quòd si causa unica in rescripto exprimatur, ea finalis, non impulsiva censeri debet, ac proinde, si falsa est, irritum est rescriptum, quia Princeps non censetur velle concedere rem petitam, sinè vera aliqua causa, ut patet ex clausula apponi solita, *si preces veritate nitantur*, ergo cùm hâc unâ causâ motus fuerit ad concedendum, quando alia non est expressa, eâ non subsistente, deficit consensus & voluntas Principis concedentis, & consequenter vitiatur rescriptũ, sive scienter, sive ignoranter unica causa falsa narrata fuerit; utroque enim casu, viciatur rescriptum, ob defectum consensûs Principis, qui semper præsumitur motus ad concedendum ex causa illa expressa, Gutierez Canon. quæst. l. 2. c.15.n.103. & 104. Sanch. c.l.n.41.

CVI. Assertio 2. Si veritas tacita, vel falsitas expressa merè extrinsecè & per accidens, & impertinenter se habeat ad rem postulatam, non vitiatur rescriptum, sive id sit justitiæ, sive gratiæ; tametsi Princeps, cognitâ veritate, rescriptum non dedisset, v. g. si quis vitiis imbutus, quæ tamen non reddunt inhabilem ad beneficium, ijs dissimulatis, impetrat beneficium, valet concessio, etiamsi Pontifex, si illa vitia cognita habuisset, beneficium non concessisset: sicuti nec eleemosyna data pauperi improbo censetur subreptitiè impetrata, etsi dans non dedisset, si hominem vitæ improbæ esse scivisset, Sanch. cit.disp.21.n.18. Laym, cit.c. 22. n.21. & in cit. c. super litteris, n.1.h. t. Ratio est, quia quando veritas dissimulata, aut falsitas expressa extrinsecè tantùm & accidentariè se habet ad rem postulatam, talis subreptio reverà non est, nec potest dici causa finalis, imò nec impulsiva concessionis, quia non tollit simpliciter voluntarium in concedente, quominùs ipse adhuc velit rem postulatam absolutè concedere, & re ipsâ concedat, quæ voluntas non tollitur per habitualem illam dispositionem & voluntatem non concedendi, quippe quæ actu non existit, vel saltem efficaciter non influit, aut afficit concessionem rei postulatæ, alioquin dicendum foret, non valere impetrationem beneficij à Papa, si taceat, alium ipsi valde familiarem mox illud petiturum, quia si id sciret Papa, huic illud denegaret, Sanch. c. l.

§. V.

An vitiatâ unâ parte rescripti ob subreptionem, vitientur etiam aliæ partes eiusdem Rescripti?

CVII. Assertio 1. Si rescriptum justitiæ duas vel plures partes inter se separabiles contineat, tunc si subreptio, sive per expressionem falsitatis, sive per suppressionem veritatis, sit causa totius rescripti, sive contingat in causa finali utriusque partis, totum rescriptum, quoad utramque sui partem, est irritum, sive scienter & per dolum, sive per ignorantiam obreptio acciderit, quia deest voluntas seu intentio concedentis: sumitur ex cit.c.super litteris.h.t. Sanchez cit.disp.21.n.56. Quòd si subreptio contingat circa unam tantùm rescripti partem, distinguendum est, an fuerit per dolum seu malitiam, ac scienter commissa: an verò per simplicitatem vel ignorantiam, quamvis crassam. Priore casu, vitiatur totum rescriptum, licèt dolus non fuerit causa totius rescripti, ita ut saltem per sententiam judicis rescindi possit totum rescriptum, & declarari irritum, in pœnam dolosi: posteriore verò casu, non vitiatur totum rescriptum, sed ea tantùm pars, cuius subreptio non dolosa causa fuit, non item altera, cuius causa non fuit, dummodò una pars non sit cohærens, sed penitus separata ab alterâ parte, Abb. in cit. c. super litteris. n.2. & 5. Felin. ibid. n.2. & uterque in c. sedes, 15. n. 4. & n.2.h.t. Gail. lib. 1. obser. 14. n.5.

Nam utile per inutile non debet vitiari, quando sunt ab invicem separabilia, juxta reg. jur. 37. in 6. juncta gl. ibid. Exemplum suprà allatum est, si subreptio non dolosa causet solam formam procedendi summariè falsò expressam in rescripto, illam tantùm vitiabit, non autem totam substantiam rescripti, & quoad modum procedendi in forma communi; nam viâ ordinariâ, & servato juris ordine, Judex delegatus, vi talis rescripti, nihilominus procedere poterit, ut patet ex suprà dictis n.98.

CVIII. Assertio 2. Similiter rescriptum quoque gratiæ sive beneficiale, quod quoad unam partem obreptitium, & irritum est, secundùm alteram partem, si ea non sit connexa, sed separabilis, valida esse potest & consistere, gl. communiter recepta in c. si eo tempore 9. in fine notand. h.t. in 6. Felin. in c. sedes. 15. n. 2. extra eod. quia utile per inutile vitiari non debet, reg. jur. 37. in 6. v. g. Si quis impetravit » rescriptum sive mandatum de providendo ipsi be- » neficium, cum cura, vel sinè cura animarum, qui » tempore datæ litterarum sive impetrationis, ætatẽ » sufficientem habuit ad beneficium non curatum » sive simplex, non autem ad curatum: is potest vi » talis rescripti consequi beneficium sinè cura, cùm » ad id sufficientem tunc ætatem haberet: non autem » beneficium cum cura, cùm tempore datæ littera- » rum adhuc non esset idoneus, cit. c. si eo tempore » h. t. in 6. Quare tale rescriptum validum est, & » subs-

subsistit quoad unam partem, videlicet in ordine de beneficium non curatum; irritum verò est & obreptitium, in ordine ad beneficium curatum obtinendum.

Hinc patet, quòd ad cognoscendum, an rescriptum beneficiale sit obreptitium, néc ne, tempus datæ sive impetrationis litterarum attendi debet, quoad habilitatem impetrantis; ita ut non sufficiat, eum tempore executionis sive collationis esse habilem ad beneficium, sed etiam requiritur, ut sit habilis tempore impetrationis, seu datæ litterarum: Abb. in c. dilectus 27. n. 8. de præbend. Felin. in c. cum te, 7. h. t. quia rescriptum gratiæ sive beneficiale, quod tempore impetrationis fuit subreptitium & irritum, propter inhabilitatem impetrantis, non potest postea tractu temporis convalescere, etiamsi impetrans fiat habilis, quia non firmatur tractu temporis, quod ab initio de jure non subsistit, reg. 18. in 6. Aliud est, si quis impetret à Papa rescriptum, in quo mandatur simpliciter, ut beneficium proximè vacaturum ei conferatur: accidat autem, ut vacet præbenda sacerdotalis, tunc enim non potest ei, vi hujus rescripti, conferri talis præbenda, si tempore vacationis nondum fuit in ætate requisita ad sacerdotium; potest autem, si ætatem illam jam attigit, quia tunc non tempus datæ seu impetrationis litterarum, sed tempus vacationis beneficij, sive executionis rescripti beneficialis inspici debet, ut constat ex c. ei cui 29. de præbend. in 6. & ibi gl. v. nondum. Ratio diversitatis inter utrumque casum est, quia in priore commissa fuit obreptio, dum impetrans beneficium curatum, vel non curatum, non fecit mentionem de defectu ætatis requisitæ ad beneficium curatum, & quia rescriptum quoad beneficium curatum ab initio fuit propter obreptionem irritum, non potuit postea tractu temporis convalescere; beneficia enim curata, ad quæ obtinenda major idoneitas seu habilitas requiritur, speciali indigent expressione. At verò in posteriore casu, nulla intervenit obreptio, quia supplicans impetravit mandatum de conferendo sibi beneficio in genere, nullâ in specie factâ mentione de præbenda sacerdotali, vel diaconali, ideóque ætatis defectum exprimere non debuit: quare licèt impetrans, tempore datæ litterarum, seu impetrationis, non habuerit ætatem requisitam ad obtinendam præbendam sacerdotalem, si tamen eam habuit tempore, quo vacavit aliqua præbenda sacerdotalis, ea ipsi conferri debet, quia cessante subreptione, si agatur de gratia, cujus effectus nondum est executioni mandatus, sed adhuc pendet, non tempus concessionis sive impetrationis, sed executionis spectari debet, Abb. in cit. c. dilectus n. 8. de præbend. Barb. in cit. c. ei cui, eod. in 6. n. 6.

Ex quo ulteriùs infertur, quòd, si Papa alicui, motu proprio, mandet provideri de beneficio curato, vel sine cura, proximè vacaturo, etsi non habeat ætatem legitimam ad beneficium curatum, tempore impetrationis, si tamen habeat eo tempore, quo vacat curatum, debet illi conferri curatum, quia motus proprius tollit obreptionem, c. si motu 23. de præbend. in 6. Abb. c. l. n. 9. Franc. in cit. c. si eo tempore n. 5. h. t. in 6.

Nec obstat, quòd, etsi motus proprius tollat obreptionem, non tamen tollit incapacitatem seu inhabilitatem personæ recipientis gratiam aut beneficium, nisi aliquid addatur, ex quo appareat sive colligi possit, Papam dispensare seu impedimentum tollere voluisse, prout infrà dicetur, ergo non obstante clausulâ motûs proprij, qui non habet ætatem requisitam ad beneficium curatum, est incapax ad illud recipiendum. Nam respondetur, quòd hîc nulla subest incapacitas, ex parte recipientis gratiam vel beneficium, quia etsi requiratur ætas 24. annorum completorum, ad hoc, ut alicui actu conferri possit beneficium curatum: non tamen secundùm Jus requiritur talis ætas ad obtinendam gratiam expectativam ad beneficium curatum proximè vacaturum, sed satis est, ut eam ætatem habeat Clericus eo tempore, quo ei tale beneficium actu confertur, Laym. in cit. c. si eo tempore 9. num. 1. in fine h. t. in 6.

CIX. Assertio 3. sed etsi subreptio, non per simplicitatem vel ignorantiam, sed per dolum seu malitiam contingat circa unam tantùm partem rescripti, probabile est, illam tantùm partem vitiari, non alteram, si partes rescripti sint omnino separatæ, videlicet super diversis negotijs, aut causis, & per accidens solùm, sinè ulla connexione vel subordinatione, in eodem rescripto ponantur, Sanch. cit. disp. 21. n. 71. Ut si quis v. g. in eodem rescripto dispensationem impetravit in voto castitatis, & peregrinationis ad limina Apostolorum, allegatâ causâ falsâ, etsi scienter & per fraudem, circa unum votum; verâ autem circa alterum; non est irrita dispensatio, quoad votum utrumque, sed solùm quoad illud, in quo contigit subreptio per expressionem falsi, idem c. l. n. 72. Ratio est, tum quia quando diversæ gratiæ, nullam inter se connexionem habentes, in eodem rescripto conceduntur, sunt virtualiter duo rescripta, & merè per accidens, ac veluti materialiter unum: Tum quia cùm hæc irritatio totius rescripti sit jure statuta in pœnam doli & malitiæ, cit. c. super litteris h. t. non debet extendi ad subreptionem non dolosam, adeóque cùm in jure solùm ea irritatio habeatur expressa, quoad partes connexas ejusdem rescripti, quæ ad eundem finem tendunt, non debet extendi ad non connexas & omnino disparatas, Sanch. c. l. n. 71. qui textum in c. si eo tempore 9. h. t. in 6. absolutè intelligit de quacunque subreptione etiam dolosâ, quia ibi agitur de gratijs omnino separatis & ad diversos effectus tendentibus, videlicet, unâ ad beneficium curatum obtinendum, alterâ ad simplex, ideóque subreptio, etsi fraudulenta circa unam, non vitiat alteram; consentit Decius in cit. c. super litteris n. 1.

Aliud est, si una pars rescripti sit cohærens seu connexa cum altera parte, eò quòd ad eundem effectum seu finem tendant; ut si quis simul impetravit in eodem rescripto dispensationem in voto castitatis, ut ducere possit consanguineam suam, allegans veram causam, videlicet periculum incontinentiæ, quod verè subest, & simul falsam causam, quòd ipsa alium maritum paris conditionis habere non possit: in hoc casu, dispensatio in voto erit valida, sed dispensatio in matrimonio contrahendo erit ipso jure irrita, nisi causa falsa circa impedimentum consanguinitatis per dolum seu malitiam sit expressa, tunc enim totum rescriptum, etiam quoad dispensatio-

nem,

nem in voto, cujus causa vera est, saltem per sententiam declaratoriam Judicis rescindi poterit, in pœnam doli commissi, cùm utrumque membrum dispensationis ad eundem finem matrimonij contrahendi tendat, Sanch. c. l. n. 71. & 78.

CX. Assertio 4. si rescriptum sive justitiæ, sive gratiæ, aut beneficiale, propter subreptionem etiam non dolosam, secundùm partem ejus principalem, irritum sit, etiam pars accessoria irrita censeri debet, Abb. in c. sedes 15. n. 4. h. t. Felin. ibidem n. 2. limit. 1. Sanch. cit. disp. 21. n. 63. Ut si quis v. g. impetravit rescriptum à Papa, in quo mandavit, ut in aliqua Ecclesia (in qua statutum exstat de certo numero Canonicorum non excedendo) in Canonicum recipiatur, eique præbenda tunc vacans, vel proximè vacatura conferatur: hoc casu, si principalis pars rescripti de receptione supplicantis in Canonicum, sit obreptitia, & irrita, propter taciturnitatem statuti de certo numero Canonicorum, etiam pars accessoria ejus de præbenda ei conferenda irrita erit, quia est annexa Canonicatui, sive juri Canoniæ, c. constitutus 19. ibi: *Quidquid factum est occasione litterarum irritum, decernatis*, h. t. Nam si Papæ expositum fuisset, certum numerum Canonicorum in Ecclesia definitum esse, verisimiliter non mandâsset supplicantem in Canonicum recipi, ultra illum numerum, ideóque gratia principali vitiatâ quoad Canonicatum, vitiatur etiam gratia accessoria quoad præbendam, seu reditus eidem assignandos, quippe cùm præbenda non debeatur, nisi propter Canonicatum, c. relatum 9. & c. dilectus 19. de præbendis.

§. VI.

An motus proprius tollat vitium subreptionis in Rescriptis?

CXI. Assertio 1. si gratia, motu proprio, non solùm Papæ seu Principis, sed etiam alterius Superioris ordinarij, v. g. Episcopi concessa sit, non potest contra eam opponi subreptionis vitium, ob taciturnitatem veritatis necessariò exprimendæ, adeóque tale rescriptum valet, non obstante obreptione, c. si motu 23. ibi: *non ob hoc gratiam hujusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, invalidam volumus reputari*, de præbend. in 6. Clem. si Romanus 4. eod. Franc. in cit. c. si motu. n. 1. Sanch. cit. disp. 21. n. 47. & 48. Quamvìs autem per clausulam, *motu proprio*, tollatur subreptio orta ex eo, quòd tacita sit veritas, non tamen per eandem clausulam tollitur obreptio, quæ provenit ex eo, quòd falsitas sit expressa: ut, si v. g. in litteris beneficium vocetur simplex, cùm sit curatum, vel si falsus valor exprimatur, Felin. in c. ad aures 8. n. 9. h. t. Menoch. de arbitrar. Jud. casu 201. n. 38. Ratio diversitatis est, quia quando tacetur veritas, non movetur ab illa Papa ad concessionem; neque sciri potest, an bene informatus de rei veritate, denegaret gratiam, ideóque non potest dici esse concessa contra ejus mentem, seu intentionẽ; quin imò cùm ea gratia ex mera Principis liberalitate procedat, potiùs præsumi potest, Principem, etiam veritate cognitâ, æquè concessurum fuisse: at verò cùm falsa causa exprimitur, si ob illam gratia concedatur, satis apparet, contra intentionem & voluntatem Papæ vel Principis, gratiam fuisse concessam, sive ob falsam narrationem motum fuisse ad concedendum, cùm ex errore fuerit concessa, errantis autem nullus est consensus l. non idcirco 9. C. de juris & facti ignorantia; neque causula motûs proprij operatur, aut firmat gratiam concessam contra voluntatem seu intentionem concedentis, Sanch. l. c. num. 52.

Censetur autem Papa seu Princeps tunc solùm gratiam concedere, motu proprio, quando id in litteris exprimit, cit. c. si motu in fine, & ibi Acharan. not. 5. nam motu proprio gratiam concedi nil aliud est, quàm Principem nullius precibus, sed sponte & proprij animi motu inductum esse ad concedendum. Aliud est, si Papa beneficium vel gratiam concedat, ad instantiam seu petitionem alterius, & taceatur veritas, vel circumstantia, quæ necessariò exprimenda est; tale enim rescriptum gratiæ est subreptitium, & irritum ipso jure, sive pro se, sive pro alio beneficium, vel alia gratia fuerit impetrata, cit. c. si motu, & ibi Francus num. 3.

Veruntamen si Papa in litteris asserat, se motu proprio concedere beneficium, vel gratiam, censeri debet, illum motu proprio concessisse, etsi constet, hujusmodi beneficium vel gratiam ab impetrante priùs petitam fuisse; nam hæc petitio non repugnat proprio motui, quò minùs Papa ad gratiam concedendam moveatur, non ob præviam illam petitionem, sed ex mera liberalitate ac benevolentia sua, adeóque motu proprio, gloss. fin. in cit. c. si motu, Menoch. c. l. num. 8. Sanch. l. 8. de matrimon. disp. 1. num. 6.

CXII. Assertio 2. sed neque motus proprius tollit inhabilitatem personæ impetrantis, seu recipientis gratiam, neque inducit dispensationem super ætate, defectu natalium, irregularitate, beneficiorum incompatibilitate, nec supplet aut tollit alia vitia gratiæ, quæ licèt non possint opponi per viam subreptionis contra illum, cui gratia concessa est, cùm subreptio tollatur per clausulam proprij motûs: possunt tamen opponi per viam juris communis, in quo, vi talis clausulæ, Papa non intendit dispensare: nisi quid addatur, ex quo possit colligi, eum dispensare, seu impedimentum tollere velle, gl. in cit. c. si motu. v. ob hoc in addit. ubi id colligit ex textu, nam ibi cautè dicitur, *non ob hoc*, scilicet, quòd mentio non fuit habita de priore beneficio, quasi dicat, ex alia causa gratiam posse esse invalidam, ex gl. in cit. Clem. si Romanus v. validam de præbend. Felin. in cit. c. ad aures n. 7. Sanch. c. l. n. 49. Ratio est, quia motus proprius non ampliat seu extendit concessionem gratiæ, seu non firmat gratiam contra intentionem concedentis, gloss. in Clement. 2. v. directas de præbend. Menoch. cit. casu 201. num. 81.

At verò in dubio intentio concedentis gratiam, aut disponentis censetur esse conformis juri communi, nisi in rescripto, lege vel statuto aliud significetur. Hinc neque per clausulam motûs proprij tollitur subreptio, si taceatur qualitas respiciens jus tertij, ut quòd beneficium sit juris Patronatûs, vel quòd sit unitum ab Ordinario alteri beneficio, vel quòd statutum particulare loci repugnet, quia motus proprius

prius jus alteri quæsitum non aufert, Abb. in cit. c. ad aures n. 5. Felin. ibid. n. 8. Sanch. c. l. n. 50. non enim censetur velle tollere alicui jus legitimè quæsitum per quamcunque concessionem vel rescriptum, nisi id exprimat, l. 2. §. si quis à Principe ff. ne quid in loco publico. l. nec avus 4. C. de emancip. liber. c. quamvis. 8. & c. si propter. 10. h. t.

Porrò si taceatur qualitas intrinseca sive inhærens ipsi beneficio, v. g. quòd sit curatum, invalida est concessio, non ob vitium subreptionis, sed ob defectum voluntatis in concedente, de qua non apparet, & cuius defectum Clausula motûs proprij supplere non potest, Abb. cit. loc. Menoch. c. l. Sanch. c. l. num. 51.

§. VII.

An & quomodo propter errorem qualitatis adiectæ vitientur, & obreptitia fiant Rescripta?

CXIII. Assertio 1. Rescripta, sicut & aliæ dispositiones, propter errorem qualitatis adiectæ per modum demonstrationis non vitiantur, dummodo de corpore seu substantia rei constet, atque etiam sinè tali errore concessio vel dispositio eodem modo facta fuisset, Abb. in c. super litteris. 20. n. 6. & in c. significante. 34. n. 4. h. t. Felin. in cit. c. super litteris. n. 2. Covarr. l. 1. resolut. c. 20. n. 6. Sanch. cit. disp. 21. n. 35. Ratio est, quia quando qualitas adjicitur tantùm demonstrationis causâ, tunc non restringitur gratia concessa, ac proinde etiamsi desit qualitas illa, seu falsa qualitas sit demonstrata, nihilominus Princeps habet reverà voluntatem concedendi gratiam secundùm se, Sanch. c. l. Quemadmodum idem obtinet in Legatis, quæ propter adiectam falsam demonstrationem non vitiantur, si de persona, cui legatur, vel de re legata constet. Ut si legetur alicui fundus Sempronianus, qui per errorem vocatur Cornelianus, l. si quis 4. ff. de legatis 1. Vel Stichus servus, qui est sutor, cùm non sit sutor, sed sartor, vel nec sutor, nec sartor, modò de persona constet, valet Legatum, l. demonstratio 17. §. 1. l. falsa 33. ff. de conditionib. & demonstrationib. Ratio est, quia nomina personarum aut rerum significandarum causâ reperta sunt, quare etsi in nomine, vel aliis signis aut qualitatibus rei demonstrandæ causâ adiectis erretur, id nihil obest cōcessioni, vel dispositioni, si de reipsa quolibet alio modo constet, §. siquidem, & §. huic proxima, Institut. de legat.

Simili modo in rescriptis gratiæ, vel ad beneficia, error in nomine proprio, vel in patria eius, pro quo scribitur, non vitiat rescriptum, si de personâ constet, Sanch. c. l. n. 37. Ut si v. g. is, pro quo petitum & impetratum est rescriptum, per errorem vocetur Georgius Molitor, cùm ipse nominetur Georgius Faber, vel pro Georgio Fabro natione Gallo, cùm ipse sit Germanus, validum est rescriptum, modò de persona constet. Excipi debet, nisi error in nomine vel alia qualitate adiecta causâ demonstrationis, redundet in personam. Ut si petitum sit beneficium pro Jacobo Sanchez, qui in rescripto per errorem vocatur Jacobus Perez, nam posito quòd sit aliquis, qui sic vocetur, isque notus sit summo Pontifici, irritum est rescriptum impetratum pro Jacobo Sanchez: nam certū est apud omnes, errorem circa personam, si sit substantialis, vitiare rescriptum. At in hoc rescripto erratum fuit circa personam, & quidem non accidentaliter, seu quoad nomen tantùm, quia Jacobus Sanchez per errorem appellatus est Jacobus Perez, sed substantialiter, sive per se, & quoad intentionem Papæ concedentis, qui putavit pro hoc homine petitum esse beneficium, videlicet pro Jacobo Perez, & ideo pro eo rescripsit, eique concedere beneficium intendit, non alteri eiusdem nominis, pro quo petitio est facta, de quo Papa non cogitavit, quamvis alias, si error nominis redundans in personam non intervenisset, etiam alteri illi æquè concessisset, Laym. in cit. c. significante. h. t.

Neque enim hic locum habere potest benigna interpretatio, quòd mens Papæ sit beneficium illi conferre, pro quo petitur, si dignus sit, quia errore sublato, id ei eodem modo contulisset, ut vult Sanch. c. l. n. 38. nam cùm rescripta beneficialia sint strictæ interpretationis, non possunt à casu vel persona expressa, ad casum vel personam specificè non expressam extendi. c. sedes. 15. h. t. Innocent. in cit. c. significante. v. conveniri.

CXIV. Porrò quod dictum est, falsam demonstrationem non vitiare rescriptum, id limitandum est, nisi sit illa causa finalis ac principalis concessionis rescripti, quia scilicet, si error abfuisset, cōcessio vel omninò non, vel non tali modo facta fuisset, tunc enim non valet rescriptum, vel dispositio, etsi constet de corpore, non ob adiectam falsam demonstrationem præcisè, sed ob defectum voluntatis in concedente, Felin. in c. significante. 34. n. 3. h. t. Exemplum habetur in eod. c. significante: nam quidam nomine Raphaël impetravit litteras Apostolicas ad Judices quosdam contra Vitum super controversia de pannis & aliis quibusdam similibus: sed in litteris scriptum erat; conqueritur Raphaël de Vito Rhemensis Diœcesis. Vitus citatus à Judicibus excipiendo proposuit, se vigore illarum litterarum, conveniri non posse, eò quòd non sit Diœcesis Rhemensis, sed Leodiensis, de qua litteræ illæ nullam facerent mentionem. Sed quia Judices hanc exceptionem admittere nolentes, nihilominus in causa processerunt, ab ijs Vitus appellavit ad Sedem Apostolicam. Quare Gregorius IX. mandavit Decano & Canonico Ecclesiæ Leodiensis, ut, si rem ita se habere cognoverint, in irritum revocent, quidquid à prioribus Judicibus post appellationem fuit attentatum.

Jam ergo hic quæritur, cur, si in rescripto impetrato in causa aliqua ad Judices delegatos, in quo reus convent[9] dicitur esse eiusdem Diœcesis, v. g. Rhemensis, cùm tamen ex alia sit Diœcesi, v. g. Leodiensi, contra tale rescriptum tanquam obreptitium, ratione falsò nominatæ Diœcesis excipi possit: cùm tamen persona, contra quam impetratum fuit rescriptum, nota sit, & error solùm consistat in qualitate accidentariæ demonstrationis, videlicet circa Diœcesin falsò nominatam, cuiusmodi falsa demonstratio, iuxta dicta, non vitiat rescriptum, si de corpore seu persona constet. Ad quod dicendum est, tale rescriptum esse irritum, vel tanquam obreptitium irritari

vari posse, quia etsi de persona eius, contra quem rescriptum illud emanavit, constet: tamen error ille, sive falsa nominatio Dioecesis, est error intrinsecè afficiens rescriptum directum ad Judices Dioecesis Rhemensis, & causa principalis, ac finalis illius, adeóque delegatio jurisdictionis Rhemensibus facta fuit involuntaria, & consequenter irrita: nam si Papa scivisset, eum, contra quem rescriptum impetratum est, esse è Dioecesi Leodiensi, non Rhemensibus, sed potius Leodiensibus causæ cognitionem delegâsset, vel saltem non tali modo ac formâ, sed cum clausulâ derogatoria dietarum &c. Rhemensibus commisisset, quia æquum est & conveniens, ut reus sine causâ & necessitate ad judices alterius Dioecesis non trahatur; nam ubi quis sortitur forum judicis Ordinarij, sortitur etiam regulariter forum delegati, & ordinariè litteræ, quæ causarum delegationes continent, impetrari debent ad judices delegatos, vel in Dioecesi rei, vel in proxima intra duas, aut jure novo, intra unam dietam, ut infrà dicetur, gl. in cit. c. v. non de Rhemensi, Sanch. cit. disp. 21. n. 39. & Laym. ibid. in fine.

Simile est, si quis in supplicatione falsò narret, se dedisse mutuam pecuniam Titio existenti in Civitate Perusina, cùm tamen ille eius jurisdictioni non sit subiectus, & impetret rescriptum justitiæ adversus eundem directum ad judicem Perusinum; contrà tale rescriptum tanquam subreptitium excipi poterit, quia error ille fuit causa finalis huius rescripti, si enim Princeps scivisset, reum conventum non esse de jurisdictione Civitatis Perusinæ, causam non commisisset tali judici, ut ex Baldo tradit Sanch. cit. loc. num. 39.

CXV. Assertio 2. Si error contingat circa qualitatem adiectam per modum taxationis seu restrictionis, ac determinationis, vitiatur rescriptum vel dispositio, tametsi error non sit eius causa, quia etiam, sublato tali errore, rescriptum vel dispositio eodem modo emanâsset: præterquam si apertè constet, aliam fuisse intentionem rescribentis vel disponentis, Abb. in cit. c. super litteris. n. 6. & in cit. c. significante. n. 6. Sanch. cit. disp. 21. n. 35. Ratio est, quia, si sit error circa substantiam rei, quæ conceditur, vel personam, cui conceditur, sive circa substantiale obiectum eius, tunc per illum vitiatur rescriptũ, vel quælibet alia dispositio. At verò error qualitatis adiectæ per modum restrictionis seu determinationis, redundat in personam, aut substantiam rei, quæ per qualitatem illam determinatur, & restringitur, adeóque est error substantialis, & vitiat rescriptum, aliámve dispositionem, Laym. in cit. c. significante. n. 7. Exemplum in rescripto justitiæ suprà allatum est, si quis impetravit rescriptum contra debitorem suum, allegando per errorem seu ignorantiam causam seu titulum mutui, cùm tamen ipse sit debitor ex causa venditionis & emptionis, irritum est rescriptum, vel irritari potest propter errorem circa substantiale obiectum illius, cùm quoad substantiam sit alia ac diversa causa mutui, quæ falsò est expressa in rescripto, à causa seu titulo venditionis: idque procedit, etiamsi Princeps, remoto errore, nihilominus rescriptum illud eodem modo ac formâ concessisset, Abb. in c. super litteris. n. 3. in fine.

CXVI. Aliud exemplum huius doctrinæ in rescriptis ad beneficia habetur in c. susceptum. 6. h. t. in 6. Videlicet si Papa mandet Episcopo, ut beneficium Titij ab eo resignatum conferat Caio, Titius verò ante resignationem moriatur, tunc enim Episcopus illud Caio conferre non potest, cùm non per resignationem, sed per mortem vacaverit, ut etiam dictum suprà n. 28. cuius ratio est, quia tunc beneficium, quod duobus modis vacare potest, videlicet per renuntiationem, & per mortem, quæ sunt omnino distinctæ veluti species seu modi vacationum, in rescripto Pontificio determinatur & restringitur ad certum modum vacationis per renuntiationem, adeóque qualitas illa sive modus vacandi est adiectus taxationis sive limitationis causâ, cuius error vitiat rescriptum, sive cõcessionem gratiæ, si nimirum qualitas illa desit in beneficio, sive in ea erratum sit, ob defectum voluntatis in concedente, Abb. in cit. c. significante, n. ult. Barb. in cit. c. susceptum. num. 6.

Aliud est, si de subiecto, sive ipso beneficio, quod v. g. per renunciationem Titij vacat, constet: falsa autem demonstratio adjiciatur, ut quòd sit juris Patronatûs, cùm tamen sit liberæ collationis: nam per talem errorem, quia est in qualitate demonstrationis tantùm, non redditur irritum rescriptum, si etiã, eo errore non existente, eodem modo concessum fuisset, neque iuxta stylum Curiæ expressio talis qualitatis requiratur, Laym. c. l.

CXVII. Ex dictis infertur 1. Si in rescripto Papali mandetur alicui conferri præbenda non sacerdotalis seu diaconalis, vel integra, vel certi valoris, non potest illi etiam volenti & consentienti conferri, vi illius mandati, præbenda sacerdotalis, vel dimidia, vel minoris valoris; non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter servari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi, c. cui 27. de præbend. in 6. Idque confirmatur ex doctrina suprà tradita, quia ea qualitas censetur adiecta taxationis seu restrictionis causâ, per quam beneficium vel præbenda, quod est subiectum secundùm se indeterminatum, & ad diversas veluti species indifferens, determinatur ad certam speciem beneficij, seu præbendæ: quare si beneficium eâ qualitate careat, corruit eius concessio ob defectum voluntatis concedentis seu mandantis, neque potest extendi ad beneficium eâ qualitate determinante non affectum, adeóque sub illa minimè comprehensum, licèt aliàs id à Papa facilius concessum esset, Sanch. cit. disp. 21. num. 36.

CXVIII. Quod autem dictum est, solùm procedit, si in aliqua Ecclesia sint præbendæ integræ & dimidiæ, maioris & minoris valoris, ut colligitur ex cit. c. cui, ibi: *similiter si in Ecclesia, in qua integræ & dimidiæ præbendæ habentur*, de præbend. in 6. nam si omnes præbendæ in illa Ecclesia sint dimidiæ, vel minoris valoris, & Papa alicui rescriptum det, in quo mandat ei conferri præbendam vacantem, vel proximè vacaturam in illa Ecclesia, quæ integra & majoris valoris sit: hoc casu, impetranti conferri debebit præbenda dimidia, vel minoris valoris; quia qualitas, in qua erratum fuit, demonstrationis tantùm causâ, non taxationis, adjecta fuit, Laym. in cit. c. significante n. 2. in fine. alioqui enim rescriptum inutile foret, & frustra impetratum, cùm nulla integra vel majoris valoris sit, ut supponi-

 tur,

tur, in tali Ecclesia, adeóque nulla etiam conferri possit.

CXIX. Infertur 2. si Papa mandet alicui conferri beneficium Sacristiæ, quod per errorem in rescripto dignitatem appellat, cùm sit simplex officium, validum est rescriptum, si de corpore beneficij in specie, (ut Juristæ loquuntur) vel in individuo constet, quia qualitas illa dignitatis tantùm demonstrationis causâ est adjecta, non restrictionis, seu determinationis, & error in illa non fuit causa concessionis, quia etsi Papa scivisset, non esse dignitatem, sed tantùm officium, nihilominus concessisset: nam cùm supplicantem judicaverit dignum majore beneficio, multò magis censeri debet, ei hujusmodi beneficium conferre voluisse, ut decidit Rota Romana decis. 4. aliàs 582. in antiquis h. t. Abb. in cit. c. super litteris num. 6. & in c. significante n. 6. Felin. ibid. n. ult.

Aliud verò dicendum foret, si Papa mandet alicui conferri dignitatem in Ecclesia aliqua, ita ut ea qualitas sit determinans beneficij conferendi, sive taxationis & limitationis causâ adjecta, restringens gratiam concessam ad certam speciem beneficij, tunc enim corruit rescriptum, ob defectum intentionis rescribentis, etiamsi de beneficio conferendo constet. Idémque est, si Papa mandet alicui conferri beneficium curatum, ita ut qualitas curæ determinet, & restringat beneficium ad speciem expressam, tum enim non potest, vi talis rescripti, conferri officium vel beneficium simplex, Laym. in cit. c. significante n. 3. & lib. 1. Theol. moral. tr. 4. c. 22. n. 26. & ex suprà dictis constat.

§. VIII.

De aliis modis sive causis, ob quas Rescripta redduntur invalida, vel suspecta de falsitate.

CXX. Assertio 1. Rescriptum à Sede Apostolica impetratē, quod manifestum in constructione peccatum seu errorem continet, fidem non meretur, „ adeóque invalidum est, prout constat ex c. ad au„ dientiam 11. h. t. nam quidam, qui ab Episcopo „ seu Ordinario suo excommunicatus fuerat, eidem „ præsentavit litteras tanquam à Sede Apostolica „ missas, in quibus continebatur, ut ab excommuni„ catione absolveretur; sed quia in illis Episcopus „ deprehendit errorem contra Latinitatem, idem il„ las velut suspectas remisit ad Lucium III. qui re„ spondit, non esse eis fidem habendam, cùm dictæ „ litteræ manifestum in constructione peccatum, sive „ errorem contineant. Ratio decisionis est, quia cùm rescripta Sedis Apostolicæ, magnâ cum maturitate consilij decoquantur sive concipiantur, c. Apostolicæ 4. caus. 35. q. 9. & ibi gl. v. decoquantur, & per multorum Officialium, qui in Cancellaria sunt, manus transeant, legantur, emendentur, & telegantur, non est verisimile, illos errorem manifestum incorrectum reliquisse, gl. in cit. c. ad audientiam v. manifestum. Aliud est in testamentis & instrumentis contractuum, quæ cùm uni Tabellioni ordinariè scribenda committantur, facilè error aliquis contra Grammaticam in ijs incorrectus relinquitur, ideóque is non vitiat testamenta vel instrumenta, modò de voluntate disponentis constet, l. errore 7. C. de testam. l. qui habebat 54. ff. de manumiss. testam. l. Imperator 8. ff. de statu hominum.

CXXI. Extenditur autem prædicta Constitutio 1. quòd ob falsam Latinitatem vitiantur omnia rescripta Apostolica, tam gratiæ, quàm justitiæ, quia in utrisque locum habet eadem ratio: Felin. in cit. c. ad audientiam n. 5. in fine. licèt aliàs falsitas faciliùs præsumatur in privilegijs seu litteris gratiæ, quàm justitiæ, quæ jus non tribuunt.

Extenditur 2. communiter hæc constitutio Juris Canonici etiam ad rescripta Imperatorum, Regum, & Principum secularium, quia & eorum litteræ per manus Notariorum, Doctorum, & expertorum, qui in eorum Cancellaria sunt, transeunt, ideóque & ipsæ propter errorem in constructione vitiantur, cùm eadem in illis sit ratio, Abb. in cit. c. in fine. Quamquam de rescriptis Cæsareis nihil jure civili sit expressum; sicuti de rescriptis Pontificijs Jure Canonico, Azor. p. 1. Instit. l. 5. c. 24. q. 5. in fine.

Extenditur 3. quòd vitiantur hujusmodi litteræ Apostolicæ, non solùm quoad illam partem, vel articulum, in quo error constructionis continetur, sed in totum, sive etiam quoad alia, quæ sinè vitio Latinitatis in ijsdem litteris continentur, quia Jure Canonico simpliciter & absolutè statutum est, hujusmodi rescriptis erroneis fidem habendam non esse, Felin. in cit. c. ad audientiam n. 2. Idque intelligendum est, non tantùm de partibus ejusdem rescripti connexis seu cohærentibus, sed etiam omnino separatis, quòd & illæ vitientur propter errorem constructionis, quia tota auctoritas ac fides deficit, cùm fides ejusdem rescripti sit indivisibilis. Aliud est de obreptione, quæ si contingat tantùm in una parte seu articulo omnino separato, non vitiat totum rescriptum, quia non impedit, quin constet de voluntate Principis, quoad articulum separatum, cujus non est causa principalis obreptio, ut suprà dictum. At verò falsa Latinitas id operatur, ut totum rescriptum videatur emanâsse, contra vel præter voluntatem Principis, cui non potest ex parte fides haberi, & ex parte non, cùm totum rescriptum nitatur eâdem auctoritate Principis, & signum sit, totum rescriptum, sinè accurato examine, emanâsse, Felin. c. l. Barb. ibid. n. 4. Fagn. n. 4. & seqq.

CXXII. Limitatur autem tradita doctrina, quòd rescripta Apostolica solùm tanquam de falsitate suspecta rejici debeant, si in constructione verborum manifestus error seu solœcismus contineatur; secus est, si de vitio dubium sit, vel illud figurâ locutionis, aut aliâ ratione excusari possit; tum enim rescriptum non corruit, cit. c. ad audientiam, ibi. *manifestum.* h. t. Abb. ibid. n. 2. & Felin. n. 5. limitat. 1. etiamsi in elegantia sermonis defectus fuerit, sed tunc potiùs locum habet illud dictum: *Indignum est, ut verba cœlestis oraculi restringantur sub regulis Donati*, c. indignum 13. dist. 38. Sed neque vitiantur rescripta ob errorem orthographicum in ijs contentum, neque ob defectum unius litteræ vel syllabæ: Abb. c. l. Felin. c. l. n. 3. limitat. 2. n. 4. & n. 5. limitat. 5. & n. 6. limitat. 7. sicuti nec testamen-

mentum ideo vitiatur, l. errore 7. C. de testament. nisi sit defectus, qui sensum substantialem rescripti omnino mutet, c. inter dilectos 6. de fide instrum: Felin. c. l. limitat. 2. Excipiuntur etiam rescripta Corpori Juris inserta, quæ non vitiantur ob falsam Latinitatem, cùm de illis constet, quòd emanârint per manus peritorum, ideóque in illis cessat præsumptio falsitatis, Felin. c. l. limitat. 8.

Illud hîc notandum, quòd priusquam rescriptum propter vitiosam Latinitatem reijciatur, conferenda sunt verba cum stylo Curiæ aut Cameræ Apostolicæ, ac videndum, num modus loquendi ab eo omnino discrepet: an verò aliquo modo illi conformis sit, & ad illum accedat, quia non tam propter vitiosam Latinitatem, quàm propter suspicionem falsitatis & præsumptionem fraudis inde ortam, tale rescriptum reijciendum est: præsumptio autem cedere debet veritati, quando de voluntate Principis valde probabiliter constat; Gregor. Tholos. in cit. c. ad audientiam. n. 4. Est autem hæc præsumptio sive suspicio de falsitate, quæ oritur ex rescripto Principis, in quo manifestus error contra Latinitatem continetur, præsumptio juris & de jure, ita ut non admittatur probatio in contrarium, nisi de hoc liquidè constet, Laym. ibidem in fine, & Fagnan. num. 3.

CXXIII. Assertio 2. Rescriptum quoque, quod à Sede Apostolica emanavit contra jus commune, de quo mentionem non facit, aut contra communem stylum seu praxin Curiæ Romanæ, falsum præsumitur, seu de falsitate suspectum esse, ac reijci debet, c. rescripta 15. caus. 25. q. 2. l. rescripta 7. C. de precib. Imperat. offerend. l. ult. C. si contra Jus &c. Ratio est, quia tale rescriptum censetur prodijsse præter intentionem Principis ob varias occupationes tunc juris non recordantis, c. ex parte 3. de Capell. Monach. nec enim verisimile est, Principem, cujus est jura tueri, voluisse jura tot vigilijs excogitata & inventa uno verbo vel rescripto evertere, c. Ecclesia 57. de electio. Tale rescriptum contrarium juri communi ac stylo Curiæ est, ut Judex delegatus sinè causæ cognitione procedat; c. 2. h. t. ideóque secundùm formam illius Commissarius procedere non debet, nec illud exequi, sed expectare, donec Princeps certior factus & bene informatus aliud rescribat, vel respondeat, l. ult. C. de precib. Imper. offerend. authent. Ut nulli Judicum §. & hoc verò jubemus; collat. 9. Quin imò is, qui hujusmodi rescriptum alienum à ratione & communi stylo Curiæ impetravit & attulit, tanquam suspectus de falsitate & fraude, unà cum illo rescripto, ad Curiam Romanam remitti debet, Abb. in cit. c. 2. n. 4. h. t. & Imola ibid. n. 3. & constat ex c. si quando 5. h. t. idque procedit, non tantùm in rescriptis justitiæ, sed etiam gratiæ vel privilegij; nam si deviet privilegium à communi stylo, aut à ratione naturali, non debet Commissarius illud exequi, sed expectare secundam jussionem, sive mandatum Principis, Abbas. citat. loc.

CXXIV. Assertio 3. Sunt & aliæ causæ, ob quas rescriptum non executioni mandari, sed tanquam suspectum de falsitate reijci debet, de quibus » in c. ad hæc 10. h. t. nam significatum fuit Papæ » Lucio III. quòd quidam ex Curia Romana litteras » afferrent, per quas omnia eorum negotia (scilicet » præsentia & futura, quæ ideo ob nimiam generalitatem reprobantur, gl. hîc V. omnia negotia & » Hostiens. V. eodem) unius judicis, vel plurium » arbitrio committuntur. Unde fieri solet, ut si aliquos convenire voluerint, non requisito examine Judicis Ordinarij, ad unum vel plures Judices » delegatos sibi propitios, adversariæ autem parti suspectos, pro causa examinanda & definienda recurrant. Quare Papa volens huic malo occurrere, mandat Diœcesano, sive Ordinario loci, ut, si » hujusmodi litteras in sua Provincia repererit, eas » viribus carere, auctoritate Sedis Apostolicæ, » decernat. »

Hinc colligitur, duas, inter alias, causas esse (juxta communiorem hujus c. intellectum) ob quas rescriptum meritò suspectum de falsitate censeri debet. Prima est, si omnia negotia, tam præsentia, quàm futura committantur uni, quantumvis certo judici, tale enim rescriptum est contra communem stylum & consuetudinem Curiæ, cùm per illud nimiùm derogetur Judicis Ordinarij potestati, gl. in cit. c. Ad hæc v. omnia negotia, & v. elegerint, & Abb. n. 3. & 4. h. t. quamvis omnia negotia præsentia bene possint committi uni Judici delegato, Abb. c. l. n. 6. Hoc autem solùm procedit in rescriptis justitiæ, nam per rescriptum gratiæ possunt dari judices delegati, qui habeant potestatem super omnibus negotijs præsentibus & futuris: & dicuntur Conservatores, quales dari solent Ordinibus Regularium, ut eos defendant ab omnibus injurijs, & impugnationibus manifestis adversariorum, præsentibus & futuris, c. 1. & ult. de offic. Jud. delegat. in 6. Abb. c. l. n. 5. & 6.

Altera causa est, ob quam rescriptum justitiæ redditur suspectum de falsitate, si non certus, sed incertus Judex delegetur, unus vel plures, quos scilicet impetrans pro arbitrio suo elegerit, fieri enim facilè potest, ut is unum vel plures Judices delegatos eligat pro causis definiendis, qui sibi sunt propitij & faventes, parti verò adversariæ suspecti, quòd cùm sit iniquum & irrationabile, ideo tale rescriptum non subsistit, cit. c. Ad hæc. Veruntamen potest Papa per rescriptum, ex certa scientia, dare alicui potestatem eligendi judicem delegatum quemcunque voluerit, salvo tamen jure eum recusandi; quia clausula, *Ex certa Scientia*, æquivalet hîc potentiæ absolutæ, seu plenitudini potestatis: potest autem Princeps, ex plenitudine potestatis, agere etiam contra jus commune positivum, aut communem stylum seu consuetudinem Curiæ, modò nihil agat contra naturalem rationem & æquitatem: Ut si v. g. alicui auferret jus naturale defensionis, vel sinè justa & necessaria causa, alteram partem gravaret, gloss. in cit. c. Ad hæc; v. elegerint in fine. & Abb. ibidem num. 7.

Ex quo infertur, quòd non possit Papa, etiam de plenitudine potestatis, in rescripto justitiæ delegare judicem incertum, seu quem impetrans sibi elegerit ad causam seu litem decidendam, denegando parti adversæ potestatem recusandi talem judicem, quia hujusmodi rescriptum irrationabile foret, & nimis onerosum alteri parti, Abb. c. l. num. 8.

CXXV. Ex

CXXV. Ex dictis colligitur generalis doctrina, quòd is, ad quem dirigitur rescriptum Papæ seu Principis, debeat ei parere, illúdque exequi; nisi rationabilem causam allegare possit, quare illud implere seu exequi non possit; nam si Princeps aliquid insolitum, & moribus populi non conveniens, vel à recta ratione alienum, vel contra publicam utilitatem, aut cum scandalo coniunctum committat, vel mandet, non decet id executioni mandari, sed declaratio petenda, & secunda jussio sive alterum mandatum Principis est expectandum, prout sumitur ex c. si quandò. 5. h.t. & ibi tradunt DD. ubi Papa Alexan-„der III. Archiepiscopo Ravennatensi rescribit; „si quando litteræ Papales ad aliquem dirigantur, in „quibus contineatur quippiam, quod ab æquitatis „ratione alienum videatur, vel nimis durum aut a-„sperum (ut ex integra lectione huius c. patet) non „ideo is turbari debet, sed negotij, pro quo scribi-„tur, qualitatem diligenter considerans, aut manda-„tum Papale impleat, aut, quare implere non possit, „causam rationabilem per litteras proponat: quia „Pontifex non ægrè fert, sed patienter sustinet, si „non impleatur, quod pravâ insinuatione ei fuit „suggestum, sive per obreptionem ex Curia Romana emanavit. Idem sumitur etiam ex Auth. Ut nulli Judicum §. Et hoc verò jubemus collat. 9. & ex c. cùm teneamur 6. de præbend. ubi dicitur, non esse exequendum mandatum, si id sinè scandalo fieri non possit. Ratio est, quia frequenter accidit, ut Princeps propter falsas informationes non statuenda decernat, vel propter importunitatem petentium non cōcedenda concedat: vel ob multitudinem negotiorū, non satis cognita rescribat, & mandet: l. 1. C. de petit. bonor. sublat. l. 10. & c. ex parte 3. de capell. Monach. ideóque æquo animo ferre debet, si huiusmodi obreptitia rescripta, seu mandata ex Curia eius emanantia non statim executioni mandentur, cit. c. si quando, in fine, ubi Papa ait: *patienter sustinebimus, si non feceris, quod pravâ nobis fuerit insinuatione suggestum*: quia tunc non de Principis potestate (de qua disputare instar sacrilegij esse censetur, l. disputare 3. C. de crimin. sacrilegij) sed de eius scientia & voluntate dubitatur, & præsumitur, illum non voluisse, nec scivisse, quod legitimè velle aut facere non potuit, Gail. l. 1. obs. 58. n. 7. & seqq.

Atque idem non in rescriptis tantùm, sed etiam in Legibus publicis & universalibus, etiam Pontificiis, quandoque locum habere potest, ut eorum observatio & executio, propter speciales causas & difficultates occurrentes in aliquo regno aut provincia, differatur, donec à Principe melius informato responsum veniat, Suar. l. 4. de legib. c. 16. n. 7.

CXXVI. Hinc ulteriùs infertur, quid dicendum ad illam quæstionem, si Papa rescribat & mandet, ut Clerico alicui certum beneficium conferatur, qui tamen notoriè indignus est, utrùm mandatarius, seu commissarius teneatur parere? Distinguendum est, vel enim indubitatè constat de intentione ac mēte Papæ absolutè volentis, ut huic indigno beneficium conferatur, vel non constat. Si prius, parendum est mandato, si in impedimento illo seu inhabilitate, ob quam indignus est beneficio, Papa dispensare possit; tunc enim hoc ipso censetur cum illo dispensare velle. Si verò Papa n ōpossit dispensare, sive quia impedimentū illud est juris naturę, ideóq; absolutè indispensabile, v.g. ut furioso vel à menti beneficiū conferatur: sive quia inde grave scandalum & perturbatio certò orietur, tunc non est ei mandato parendum, quia licitè impleri, & sinè peccato executioni mandari non potest. Si verò de voluntate Papæ certò non constet, differri debet mandati executio, donec Papa consultus iterum rescribat, seu respondeat, Abb. in cit. c. si quando n. 3. h. t. Joan. Andr. in c. significavit 6. n. 4. de offic. Jud. ordinar.

Similiter quamvìs Papa sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, quidpiam fieri præceperit: si tamen rationabiliter existimetur, sinè populi turbatione ac scandalo, vel Ecclesiæ detrimento, obediri non posse, differri poterit executio sive publicatio excommunicationis & Pontifici supplicare, vel ad eundem referre oportet, & alteram jussionem expectare, arg. cit. c. si quando, & notat Abb. ibid. n. 2. Imola ibid. in fine.

CXXVII. Præterea redditur rescriptum falsum & suspectum de falsitate, si in illo aliquis ex Patriarchis, Archiepiscopis, vel Episcopis, quos Papa *Venerabiles fratres* vocare solet, appelletur filius, vel si aliquis ex Regibus, aut Principibus, quos filios nominat, frater vocetur, c. quàm gravi 6. de crimine falsi. Item præsumitur rescriptum falsum, quod est rasum vel vitiatum in loco suspecto, c. inter dilectos. 6. de fide instrument. quod est contra utilitatem publicam, v.g. ut ædificetur in via publica, in præiudicium transeuntium, l. ult. C. si contra jus &c. vel damnosum fisco, l. nec damnosa 3. C. de precib. Imperat. offerend. vel in præiudicium tertij impetratum, l. 2. C. eod. vel contra privilegia aliorum, nisi de illis nominatim fiat mentio, eisq; specialiter derogetur, c. cùm ordinem. 6. h. t. vel quod est impetratum cōtra transactionem, l. causas. 16. C. de transact. vel lite adhuc pendente, nisi in casib⁹ jure expressis, l. 1. & 2. C. ut lite pendente &c. vel contra sententiam, quæ transiit in rem judicatam, & à qua non fuit appellatum, l. ult. C. sentent. rescindi non posse, l. 3. C. de errore advocat. vel careat debitâ solennitate, arg. l. si jubemus. 29. C. de testam. vel contra prohibita impetratum, &c. l. sicut. 3. C. de paganis. Plura de his Greg. Tholos. l. 1. de rescript. c. 48. & 51.

SECTIO V.

DE USU ET EXECUTIONE rescriptorum, eorúmque abusu.

§. I.

Quibusnam personis committi poßit, ac debeat executio Rescriptorum Apostolicorum, & ubi eorum executio fieri debeat?

CXXVIII. Assertio 1. Executio Rescriptorum, quæ emanant à Sede Apostolica, vel Legatis eius, aut delegatis ab eis, non nisi personis Ecclesiasticam dignitatem aut personatum obtinentibus, vel Cathedralium Ecclesiarum Canonicis committi potest ac debet, prout constat ex c. statutum. 11. in princip.

» cip. h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. ait: sancimus, » ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum » obtinentibus, vel Ecclesiarum Cathedralium Ca- » nonicis, causæ auctoritate litterarum Sedis Apo- » stolicæ, vel Legatorum eiusdem (sive Legati sint de » latere, sive Missi, sive Nati, vel etiam ab eis delega- » ti, cùm causas committunt, vigore delegationis, gl. » ibid. v. legatorum) de cætero committantur. Ubi per dignitatem intelligitur Ecclesiastica præeminentia, juncta cum jurisdictione fori externi: per personatum verò Ecclesiastica præeminentia, sinè jurisdictione, Barbos. in cit. c. statutum n. 21. Idque statutum fuit, tum ob honorem Sedis Apostolicæ, ne eius auctoritas in ministro inferiore vilipendatur: tum ob utilitatem impetrantium, ut peritos & dignos habeant executores, Greg. Tholos. l. 1. de rescript. c. 53. Ex quo apertè colligitur, quòd Prælati, & ij, qui dignitates Ecclesiasticas obtinent, & Canonici Ecclesiarum Cathedralium deberent esse periti Juris Canonici, cùm aliàs ipsis securè non possit committi cognitio & executio causarum Ecclesiasticarum, ad quam vel maximè necessaria est scientia Juris Canonici.

Extenditur autem hæc Constitutio, ut habeat locum, non tantùm in executionibus datis ad causas justitiæ, seu ad lites decidendas; sed etiam in ijs executoribus, qui deputari solent super gratiis Sedis Apostolicæ expediendis: modò illi non sint meri executores, quibus nulla jurisdictio est commissa, sed nudum ministerium, ita ut executionem tantùm mandari facere debeant; v.g. conferre beneficium, vel provisum mittere in possessionem, quando nemo se opponit: vel quibus articulus aliquis non jurisdictionalis committitur, ut est, v.g. testium receptio, & similia, quæ sinè ulla causæ cognitione fieri possunt: hi enim possunt rescripta exequi, etiamsi suprà dictas qualitates non habeant, Navarr. in c. cùm contingat 24. h. t. in secunda causa nullitatis. n. 8.

Aliud est de executoribus mixtis, qui ex vi commissionis suæ annexam jurisdictionem habent, & partes judicis assumere debent, gl. in Clement. un. v. executores. de offic. delegat. ubi ait: *quòd executores ad providendum delegatum jurisdictionem habent*: hi enim in dignitate Ecclesiastica constituti esse debent, vel saltem obtinere Canoniam Ecclesiæ Cathedralis, quia sunt veri Judices, ut fusè probat Navarr. c. l. n. 1. & seqq. quod etiam secundùm stylum Curiæ Romanæ requiritur, idem cit. loc. n. 5. Non tamen necesse est, ut commissio sive delegatio illis fiat per verba, quæ processum jurisdictionis significant, seu causæ cognitionem, videlicet ut procedant, *vocatis vocandis, vel contradictores compescendo*, &c. quia tales clausulæ tacitè subintelliguntur in negotiis, quæ causæ cognitionem requirunt, etsi non exprimantur, Navarr. ibid. n. 6, & 14. Idémque dicendum de subexecutoribus sive subdelegatis gratiarum, qui easdem qualitates habere debent, cùm & ipsi habeant potestatem cognoscendi & assumendi judicis officium, Rota Romana decis. 1. aliàs 99. de offic. delegat. in antiquis. Navarr. c. l. n. 3.

CXXIX. Porrò quod dictum est, executionem rescriptorum Apostolicorum non debere committi Clericis, qui dignitatem non obtinent, nec Canonicatum Cathedralem, id tantùm procedit in causis Ecclesiasticis, quæ coram Judice Ecclesiastico tractari debent; non item in causis temporalibus Ecclesiæ, quæ etiam coram Judice seculari, secundùm Canones, tractari possunt. Sic potest Papa delegare causam criminalem vel civilem contra laicum sibi subditum, vel per viam appellationis contra alium, judicibus etiam laicis, qui cognoscere possunt de causis Ecclesiæ temporalibus, & non spiritualibus, adeóq; poterit etiam talis causa committi Clerico non habenti dignitatem vel Canonicatum, dummodo non sit causa sanguinis, Joan. Andr. in c. Sua. 65. n. 3. & 4. de appellationib. Franc. in cit. c. Statutum in princip. n. 12. h. t. in 6.

Præterea prædicta Constitutio non habet locum, si Papa ex certa scientia committeret causam simplici, vel etiam curato Clerico, sed qui non est in dignitate constitutus, nec Canonicus Cathedralis, valeret enim commissio, quia cùm Papa sit suprà jus positivum, censetur tunc huic Constitutioni derogare, gl. in cit. c. Statutum. v. litterarum. h. t. in 6.

Dicitur autem Papa vel Princeps rescribere, aut committere ex certa scientia, cùm ex tenore rescripti seu mandati apparet, eum habuisse notitiam facti & impedimenti, gl. margin. ibid. & Franc. n. 13. Sed neque hæc Constitutio astringit Episcopos seu Ordinarios, qui rescripta sua dirigere possunt ad quemvis Clericum, & ei executionem committere, etsi dignitatem non habeat, nec Canonicatum Cathedralem, modò aliàs sit idoneus, quia nihil specialiter de Episcopis jure est expressum, ideóque dispositio Juris communis manet in suo vigore: cuius ratio est, quia cùm Ordinarij meliorem notitiam habeant Cleri suæ Diœcesis, quàm Papa Clericorum totius mundi, censentur in particulari nôsse, quinā in sua Diœcesi sint apti ad causas cognoscendas, neque opus est ut eorū delegati sint personæ ita graves, cùm non gerere debeant vices Papæ, gl. in cit. c. v. Sedis Apostolicæ.

CXXX. Illud hîc notandum, si quis tempore commissionis factæ habuit dignitatem, quam postea, antequam litteræ Papales ipsi præsentarentur, resignavit, tum, si Commissio ei facta sit ratione officij aut dignitatis suæ, non potest ipse eam exequi, sed successor in officio & dignitate negotium expedire debet; si verò facta sit commissio personæ, sive sub nomine proprio, eam exequi potest, & debet, ut colligitur ex c. Quoniam. 14. de offic. Jud. deleg. & ibi DD. nisi propter crimen depositus sit, & remotus ab officio seu dignitate, ita ut infamiā contraxerit, arg. l. 2. ff. de senatorib. Aliud est in Canonico Ecclesiæ Cathedralis, is enim propriè successorem non habet, gl. communiter recepta in c. Quod sicut. 28. v. consentire, in fine, de election. adeóque semper censetur commissio facta personæ, etiam nomine eius proprio non expresso, & ita in causa procedere poterit, eámque expedire, etiamsi Canonicatum resignaverit, gl. in cit. c. Statutum. v. Canonicis. in fine. Franc. ibid. n. 9.

CXXXI. Assertio 2. Non solùm autem iis, qui in dignitate Ecclesiastica perpetuā sunt constituti, sed etiam illis, qui dignitatem sive præeminentiam cum Ecclesiastica jurisdictione habent, etsi ad nutum Superioris revocabilem, potest committi executio Rescriptorum Papalium, cùm causæ cognitione: Sic enim Officialis principalis sive Vicarius »

„Generalis Episcopi, cui scilicet jurisdictio Episco-„ palis generatim, tam quoad causas, quàm quoad lo-„ ca Diœcesis commissa est, à Sede Apostolica, vel Le-„ gato ejusdem (vel etiam delegato) potest dari dele-„ gatus, quamvis ad nutum Episcopi revocari possit, „ prout habetur in Clement. Etsi 2. h. t. & ibi gl. v. Officialis & v. Legato, quia, quàm diu in officio est, præeminentiam ac dignitatem gerit, & jurisdictionem Episcopalem in ejus Tribunali exercet, cui nomine & vice Episcopi præest.

CXXXII. Idque procedit 1. etiamsi sit Vicarius Episcopi electi & confirmati, non tamen consecrati, quia quoad officium sive exercitium jurisdictionis, consecratio nihil addit potestati Episcopi, gl. in cit. Clement. 2. V. Episcopi in fine, & Abb. ibid. n. 4. Officialis verò seu Vicarius Archidiaconi vel alterius Prælati Episcopo inferioris, non potest constitui delegatus Papæ, gl. & Abb. locis citt.

2. Si in Diœcesi aliqua sint plures Officiales æquè principales, sive duo Vicarij Generales concurrentes in ordinaria jurisdictione Episcopali sibi commissa, utrique litteræ Sedis Apostolicæ committi seu delegari possunt, ut tradit gl. marg. in cit. Clem. 2. v. „ Principalis. Si verò plures Officiales sive Vicarij „ Episcopi existant, ita ut unus quidem sit generatim „ constitutus ad omnes causas & loca Diœcesis: alter „ verò solùm quoad certas causas, v. g. matrimonia-„ les vel decimales, vel in certa parte Diœcesis, qualis „ est & dicitur Officialis foraneus, vel Vicarius seu „ Decanus ruralis; tum is delegatus seu Commissa-„ rius Papæ esse non potest, sive ad nutum Episcopi „ sit revocabilis, sive non, cit. Clement. 2. & ibi gl. v. foraneo, quia licèt jurisdictionem exerceat limitatam ad certas causas, vel certam partem Diœcesis, non tamen Ecclesiasticam dignitatem sive præeminentiam obtinet. Idémque dicendum est, si duo sint Officiales sive Vicarij Episcopi, unus in spiritualibus, alter in temporalibus, nam hic neque jurisdictionem, nec dignitatem Ecclesiasticam obtinet, adeóque delegatus Sedis Apostolicæ esse non potest, Laym. in cit. c. 11. n. 3. h. t. in 6.

Quamvis autem aliqui DD. existiment, Vicarium generalem in spiritualibus non posse esse delegatum Sedis Apostolicæ, nisi simul etiam sit Officialis sive Vicarius in temporalibus, prout videre est apud Sbroz. l. 1. de Vicario Episcopi, c. 49. n. 1. & 2. Garc. p. 3. de benef. c. 8. n. 120. & 121. id tamé verum non est, ut docent ijdem, Sbroz. c. l. n. 3. Garc. c. l. n. 122. & 123. & Ecclesiarum praxi repugnat.

3. Vicarius Capituli constitutus, Sede Episcopali vacante, potest esse delegatus sive Commissarius Papæ, est enim Officialis seu Vicarius jurisdictionis Episcopalis, ideóque in dicta Constitutione sub nomine Officialis seu Vicarij comprehenditur, gl. in cit. Clement. 2. V. Episcopi, & Abb. ibid. n. 4.

„ CXXXIII. Assertio 3. Sed & Prior Conven-„ tualis, qui toti Conventui seu Congregationi Re-„ gularium, cum jurisdictione, præest, licèt non per „ electionem sit constitutus, sed per provisionem seu „ nominationem superioris Conventûs seu Mona-„ sterij, v. g. Abbatis vel alterius Prælati, à quo etiam „ pro arbitrio ejus amoveri potest, delegatus seu „ Commissarius Papæ vel Legati ejus esse, & litteras „ Sedis Apostolicæ exequi potest, quia dignitatem Ecclesiasticam sive præeminentiam junctam cum jurisdictione super certa Congregatione seu Conventu Regularium obtinet, cit. Clement. 2. h. t. & ibi gl. V. per electionem, ubi ait: Etsi tales Priores non sint perpetui, satis tamen est, quòd possunt esse perpetui, id est, quàm diu vivent. Aliud verò est di- „ cendum de Priore claustrali, qui in eadem Con- „ gregatione seu Conventu Regularium Abbati est „ subjectus, ad quem immediatè pertinet potestas „ administrationis & jurisdictionis super totum Mo- „ nasterium, nam talis Prior, nec jurisdictionem, „ nec dignitatem habet, sed simplex officium seu cu- „ ram ac solicitudinem, ideóque delegatus Papalis „ esse nequit, cit. Clem. 2. & ibi gl. V. claustrali, & Abb. num. 6. Nisi tamen Papa ex certa scientia talem Priorem claustralem deputaret delegatum Sedis Apostolicæ, gl. fin. in cit. Clem. & Abb. n. 11. & 12. Multò minùs verò simplex Religiosus potest constitui delegatus ad litteras Papæ, vel ejus Legati exequendas, ut colligitur ex cit. c. Statutum in princip. nisi ex certa scientia Papæ, ad id sit deputatus, Abb. c. l. & patet ex dictis. An autem professo Ecclesiæ Cathedralis regularis, vel Canonico Ecclesiæ Cathedralis secularis, si religionem sit ingressus, possit committi executio litterarum Papalium, infrà dicetur titul. 29. de offic. jud. deleg.

Illud hîc addendum, quòd in Concilio Trident. Sess. 25. c. 10. de reform. decretum sit, ut præter Ordinarios locorum, in singulis Consilijs provincialibus aut Diœcesanis, aliquot personæ qualificatæ, juxta Constitutionem Bonifacii VIII. in cit. c. Statutum h. t. in 6. designentur, quibus, vel eorum substitutis (quorum quatuor saltem unaquæque Diœcesis habeat) causæ Ecclesiasticæ ac spirituales seu ad forum Ecclesiasticum pertinentes, à Sede Apostolica vel ejus Legato aut Nuntio committi possint.

CXXXIV. Assertio 4. Quod denique attinet ad alteram quæstionem propositam, ubi executio causarum delegatarum in rescriptis Papalibus fieri debeat, statutum est, ut causæ delegatæ, auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum „ ejusdem, non alibi cognoscantur, seu tractentur, nec „ audiantur, quàm in civitatibus, vel locis insigni- „ bus, ubi copia peritorum (Juris scilicet) commodè „ haberi possit, ita habetur in cit. c. Statutum in fine „ princip. ubi per peritos intelliguntur ij, qui Advocati & Assessores seu Consiliarij esse possint, gl. ibid. V. copia & v. peritorum.

§. II.

In quo loco Reus per Rescriptum impetratum contra illum conveniri debeat?

CXXXV. Assertio 1. Spectato Jure antiquo, non potest quis per litteras Apostolicas tra- „ hi vel citari ad judicium ultra duas dietas, id est, i- „ ter duorum dierum, extra Diœcesin suam, nisi ta- „ les litteræ cum consensu utriusque partis fuerint „ impetratæ, vel nisi in illis expressa mentio de hac „ Constitutione facta fuerit, illique expressè dero- „ getur, prout statutum habetur in c. Nonnulli 28. in

princip.

princip. h. t. quod est desumptum ex generali Concil. Lateranensi sub Innoc. III. habito. Ratio est, quia non debet per judicium injurijs aditus parere, cit. c. Nonnulli, nec injuriæ inde nasci, unde jura oriuntur, c. Qualiter 17. de accusat. Ideóque non est æquum, ut reus ad judicium è loco valdè remoto, cum magnis sumptibus & laboribus, citetur, vel liti cedere, vel actoris vexationem redimere cogatur cit. c. Nonnulli in princip. Id autem postea Jure novo mutatū & magis restrictum fuit ad unam Dietam extra Diœcesin, c. Statutum 11. §. cùm verò h. t. in 6. ubi dicitur, nullus tamen eorum, ultra unam dietam, à fine suæ Diœcesis valeat conveniri: nisi litteræ Papales fuerint, cum expresso consensu utriusque partis, impetratæ, ita, ut non sufficiat ad id consensus tacitus, sive præsumptus; vel nisi expressè fuerit Constitutioni derogatum, Molin. tr. 5. de Justit. disp. 25. n. 7.

Debent autem dietæ illæ computari sive numerari, non à loco, ubi reus domicilium habet, sed à finibus suæ Diœcesis, cit. §. cùm verò ibi: *à fine Diœcesis*: quia nullum ordinariè gravamen censetur inferri parti litiganti, si intra Diœcesin impetretur Judex delegatus, cùm per totam Diœcesin, sive in qualibet ejus parte, trahi & cogi possit ad litigandum coram Ordinario, arg. c. Si Episcopus 7. de offic. ordin. in 6. Abb. in cit. c. Nonnulli n. 2. Deinde per dietas sive duas, sive unam, hic intelligi debent non legales, quarum una continet XX. milliaria Italica, id est, 20. millia passuum, passus autem 5. pedes continet, l. 3. junctâ gl. v. millia. & v. passus. ff. de verb. signif. sed dietæ vulgares, id est, quales secundùm communem cujusque loci seu provinciæ consuetudinem, pro dietis computantur, siquidem nomina ex communi usu intelligenda sunt, c. Ex litteris 7. de sponsal. Abb. cit. loc. n. 6. & alij DD. communiter. Quòd si in loco aliquo non constet, quænam sit dieta vulgaris, ad legales recurrendum erit, quia ad arbitrium judicis non est recurrendum, nisi in ijs, quæ non sunt à lege definita seu determinata, l. 1. ff. de jure deliber. c. De causis 4. de offic. deleg. Abb. cit. loc.

Verùm ubi sermo est de dietis, & non exprimitur, quòd legales seu per legem definitæ intelligantur, frequenter id judicis arbitrio relinquendum est, qui consideratis circumstantijs diei longi, vel brevis, viarum ac personarum, determinabit, quantum viæ spatium unam dietam constituat, Menoch. de arbitrat. Judic. casu. 206. num. 3. & seqq. & alij apud ipsum citati.

Quòd autem dictum est de dietis à fine Diœcesis, in qua reus habet domicilium, computandis, id plures DD. limitant, ut solùm procedat, si agatur actione merè personali, quæ scilicet non est in rem scripta, nec datur ad certam rem: secus est, si agatur actione personali in rem scripta, vel actione merè reali, id est, quæ instituitur, ratione rei sitæ in Diœcesi; tunc enim duæ, vel jure novo una dieta computanda est, non à Diœcesi domicilij seu habitationis, sed à Diœcesi, in qua res sita est, Innocent. in c. Dilectus 29. n. 1. h. t. & alij arg. illius textûs, ubi tamen nihil de hac re definitur, sed species facti simpliciter narratur. Barbos. ibid. n. 2. Contrarium tamen verius est, quòd etiam in actione reali computatio dietæ fieri debeat à fine Diœcesis, in qua reus habitat, licèt res alibi existat, gl. in cit. c. Statutum 11. §. cùm verò. v. unam dietam. Imol. in cit. c. Dilectus n. 12. & Felin. ibid. n. 13. h. t.

CXXXVI. Ubi tamen tres regulæ seu conclusiones sunt ponendæ, quas affert Abb. in cit. c. Dilectus n. 4. & seqq. Prima est, intra Diœcesin, in qua sita est res, de qua litigatur, sicut potest reus conveniri coram Judice Ordinario, c. ult. De foro compet. ita etiam coram delegato Papæ, etiamsi trahatur ultra duas, vel unam dietam, extra Diœcesin domicilij seu habitationis, cùm Papa sit etiam Ordinarius Judex, & in jurisdictione concurrat cum omnibus locorum Ordinarijs, adeóque nullum gravamen reo infertur, quòd extra domicilium ad judicium vocetur. Secunda, si quis per rescriptum Papale citetur ad Judicium extra Diœcesin, in qua res sita est, (vel ubi contraxit, aut deliquit) dietæ duæ vel una computari debent à loco domicilij, ubi Clericus beneficium postulans residentiam obtinet, & non à loco, ubi res, de qua litigatur, sita est. Nam Jure Canonico statutum est, quòd reus per rescriptum Papæ non possit trahi ad judicium ultra duas, vel jure novo ultra unam dietam extra Diœcesin: Atqui ratione rei sitæ in certo territorio, non acquirit aliquis Diœcesin sive domicilium, cùm ibi, ut supponimus, ordinariè non habitet, adeóque non fiat, absolutè loquendo, subditus illius loci, licèt ibi sortiatur forum & conveniri possit, ratione rei possessæ, & consequenter etiam non potest dici trahi extra Diœcesin, in qua res sita est, cùm illa non sit Diœcesis sive domicilium ipsius: sicut etiam in loco, ubi quis contradixit, vel deliquit, non acquirit forum domicilij, quamvis ratione contractûs, vel delicti, ibi conveniri possit. Quare hoc casu, si quis habeat domicilium in uno loco, ubi ordinariè habitat, & res, de qua litigatur, sita in alio loco, conveniri quidem potest intra fines Diœcesis rei sitæ, non tamen extra illam, actione reali, quamvis actione personali, possit conveniri, ubicunque habet domicilium, gl. in cit. c. Dilectus v. domicilium in fine, & Abb. ibidem num. 4. & 5. Tertia, si quis in duabus Diœcesibus domicilium habeat, in una principale, in altera minùs principale, in qua subinde habitat, ac residet, & res, de qua litigatur, sita est, tunc si reus conventus per rescriptum Apostolicum, extra illam, ad judicium trahatur, dietæ computari debent à finibus Diœcesis, in qua res litigiosa sita est, & simul domicilium minùs principale habet reus conventus; quia duo vincula fortiùs ligant, quàm unum, Abb. cit. loc. n. 6. & sumitur ex c. Ex parte 15. in fine de foro compet. & docet ibid. Abb. n. 9.

Quare in casu cit. c. Dilectus, Reus, contra quem à Papa rescriptum impetratum est ad judices delegatos, rectè excepit, quòd ultra dietas duas ad judicium traheretur extra Diœcesin, in qua Ecclesia, de qua lis est, sita fuit; & justè etiam ad Sedem Apostolicam appellavit. Neque rectè censuerunt judices delegati dietas à finibus Diœcesis, in qua etiam Reus conventus beneficium habebat, non tamen ibi residebat, computari posse. Errârunt etiam dicti Judices delegati in eo, quòd cùm ab ipsis ad Papam appellatum esset, & ipse alijs Judicibus causam delegâsset, istis inhibuerint, ne in causa appella-

tionis procederent, cùm tamen non ad judicem, à quo fuit appellatum, sed ad Judicem appellationis, vel ab eo delegatum pertineat cognoscere, an sit legitimè appellatum, nécne, & si recipienda sit appellatio, inhibere judici, à quo appellatum, ne in causa ulteriùs procedat, c. Romana 3. §. Quòd si objiciatur. & c. Non solùm 7. de appellat. in 6. Laym. in cit. c. Dilectus n. 3. h. t.

CXXXVII. Porrò circa hanc Constitutionem de non trahendo Reo ad litigandum ultra duas dietas, vel unam à fine Diœcesis, quædam adhuc notanda sunt. 1. Quòd ea solùm locum habeat in delegatis à Papa vel Legatis ejus quibuscunque, non autem in delegatis ab Ordinarijs inferioribus, quia Episcopus Diœcesanus nec intra unam dietam, extra fines suæ Diœcesis, potest causas delegare, cùm generaliter SS. Canonibus interdictum sit, ne quis Episcopus jurisdictionem (contentiosam) in aliena Diœcesi exerceat, c. placuit 21. c. Episcopum 25. & 2. seqq. c. 7. q. 1. Clement. unic. de foro compet. gl. in Clement. 1. V. Legatorum h. t. junctâ gl. marg. & ibid. Abb. n. 3. potest tamen Episcopus Diœcesanus quemcunque subditum à quocunque loco citare ad judicium intra Diœcesin suam, etiam ultra unam vel duas dietas, quia in quocunque loco Diœcesis suæ non exempto potest causas ad Ecclesiasticum forum pertinentes, per seipsum, vel per alios delegatos audire & cognoscere, c. cùm Episcopus 7. de offic. judic. ordin. in 6. Similiter Archiepiscopus seu Metropolitanus non potest cognoscere causas vel delegare, nisi in sua Diœcesi, vel in Diœcesi Judicis, à quo fuit appellatum, juxta c. ut litigantes 5. de offic. Ordin. in 6. Abb. in cit. c. Nonnulli n. 4. h. t. Fagn. ibid. n. 5. Sed neque Legatus Papæ potest trahere Reum ultra duas vel unam dietam, cùm nequeat dispensare in decreto Concilij Generalis, Abb. cit. l. n. 3. Fagn. n. 2.

Notandum 2. Solus Reus prohibetur trahi, extra suam Diœcesin, ultra duas dietas vel unam, quia hæc Constitutio edita est in favorem Rei, & lata est in odium impetrantium rescriptum ad lites: actor verò debet sequi forum Rei, ac proinde etsi in progressu litis fiat Reus, quia v. g. reconvenitur à Reo, vel si Reus appellet, bene potest trahi ultra unam, vel duas dietas à finibus suæ Diœcesis, dummodò non trahatur ultra unam vel duas dietas à finibus Diœcesis Rei, quamvis actor propriè non trahatur, sed trahit ad judicium, Innocent. in cit. c. Nonnulli in princip. & num. 1. h. t. Hostiens. ibidem V. ut Reus.

Notandum 3. Duo sunt casus excepti, in quibus reus trahi potest ultra duas dietas vel unam, extra Diœcesin, à delegato Papæ. 1. Si partes impetrantes rescriptum ad lites expressè consentiant in Judices remotos. 2. Si Papa ex certa scientia rescribat contra jus, expressè mentionem faciendo in litteris de hac Constitutione, eique derogando, ut patet ex cit. cap. Nonnulli. Fagnan. ibidem numer. 12. & 13.

CXXXVIII. Notandum 4. Si lex, sive Canonica, sive civilis, clausulam derogatoriam habeat subsequentium dispositionum vel concessionum, rescriptum ei contrarium vel derogatorium non valet, nisi in eo de tali lege expressa & specifica mentio fiat, vel saltem per verba æquipollentia, v. g. *non obstante constitutione de duabus dietis*, Felin. in cit. c. Nonnulli n. 2. h. t. Quin imò etsi in lege Concilij Generalis clausula derogatoria non sit apposita sive expressa, tamen si rescriptum justitiæ ei contrarium & derogatorium à Papa emanavit, in quo de tali Constitutione nulla fit mentio specificè, vel per verba æquipollentia, & vi illius rescripti, Reus trahatur ad judicium, ultra duas dietas, vel novo jure ultra unam, illud subreptitium & invalidum censeri debet, Felin. c. l. n. 3. & Abb. ibid. n. 10. & alij apud Sanch. l. 3. de matrim. dis. 26. n. 7. Ratio est, tum quia Canon sive Constitutio Concilij Generalis, censetur in se tacitè continere clausulam derogatoriam subsequentium dispositionum contrariarum, nisi in ijs illius mentio fiat. Tum quia rescripta justitiæ, cùm præjudicent parti adversæ, debent procedere secundùm jura, ne adversarius nimis gravetur. Alia verò ratio est de rescriptis gratiæ, videlicet privilegijs & dispensationibus, quæ nemini præjudicant, ideóque non est necesse, ut in ijs mentio fiat de lege, cui derogant, ut docet Joan. Andr. in c. unic. prope finem. de excessibus Prælat. in 6. nisi privilegium sit contra jus, & graviter præjudicet, sive deroget juri alteri acquisito, cùm Princeps rationabiliter non possit uni concedere gratiam, cum gravi alterius detrimento, nisi ob justam & gravem causam, Abb. in cit. c. Nonnulli n. 10. Laym. ibid. n. 5.

Cæterùm in hac re attendendum etiam est ad Consuetudinem Curiæ, si enim Papa soleat quandóque dispensare, vel gratias concedere, contra Generalis Concilij prohibitionem sive Constitutionem, quandoquidem per illam Papa ligari non possit, quò minùs ob justam causam, specialem gratiam aliquibus concedere possit, tum gratiæ huiusmodi, præsertim si nemini præjudicent, aut si proprio motu, vel ex certa scientia concessæ sint, subreptitiæ censeri non debent. Exemplum habetur in Concilio Tridentino sess. 24. c. 5. de reform. matr. ubi in fine statuitur, ut in secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam: & tamen, eo non obstante, Pontifex interdum dispensat, etiam cum personis inferioris conditionis, ob urgentem causam, etsi non publicam, & etiam non adiectâ clausulâ derogatoriâ Constitutionis Concilij Tridentini, Laym. cit. loc.

CXXXIX. Assertio 2. Si Actor & Reus eiusdem civitatis sive Diœcesis sint (quia ibi habent domicilium, vel etiamsi alibi simul domicilium, adeóq; plura habeant) causæ inter illos à Sede Apostolica, vel Legatis eius committi non possunt, extra civitatem aut Diœcesin, in qua domicilium habent, neque extra illas conveniri aliquis eorum potest, ita habetur in cit. c. Statutũ. §. Cùm verò. h. t. in 6. & ibi gl. v. eiusdem civitatis. Excipitur, nisi ab Episcopo contra aliquem de sua Diœcesi, vel vice versâ, ab aliquo contra Episcopum, vel eius Capitulum, (Cathedralis Ecclesię) vel contra universitatem civitatis, villæ, aut castri, actio sit dirigenda; vel nisi actor eandem civitatem seu Diœcesin, in qua judicium agitandum est, ob adversarij potentiam, vel aliud justum periculum, intrare non audeat, adeóque ipsum intra illam securè conveni-

re nequeat: in his enim omnibus casibus, extra eam civitatem aut Diœcesin, poterit contra prædictos causa committi seu delegari, ita tamen ut nullus eorum possit, ultra unam dietam à fine Diœcesis suæ, extra illam, in judicium trahi seu conveniri, cit. §. cùm verò. Ratio est, quia id æquissimum est, si enim Episcopus, agens contra aliquem de sua Diœcesi, in civitate vel Diœcesi sua, aliquem ex suis subditis Judicem impetraret, is ut suspectus recusari posset à Reo, c. 2. §. Cùm igitur, ut lite non contestata &c. gl. in cit. §. Cùm verò. V. ab Episcopo. Et si ab aliquo contra Episcopum instituenda foret actio, vel contra ipsam civitatem, actor in Civitate Episcopi vix inveniret judicem, qui non faveret Episcopo, vel ipsi civitati, arg. c. Accedens. 4. ibi: *& omnes sub districtu existant &c.* Ut lite non contestata &c. gl. in cit. §. Cùm verò. v. ab aliquo contra eum. Sed & in casu justi timoris vel periculi (quãdo scilicet actor Reum in civitate securè convenire non potest, quia civitatem intrare non audet, vel quia timet adversarij sui potentiam) debet is, qui litteras commissionis ad judicem extra civitatem vel Diœcesin impetravit, in illis exprimere justum illum timorem, vel periculum, & de eo fidem facere Judici delegato, saltem per proprium juramentum (siquidem aliam fidem facere non potest, ad juramentum enim recurritur solùm in aliarum probationum defectũ) alioquin si actor eam fidem non faciat, judex delegatus in causa (principali) procedere non debet, sed causam dimittere, condemnãdo actorem in legitimis expensis à reo factis, cit. c. Cum verò. & ibi gl. v. saltem. & v. in causa.

Si verò Actor & Reus diversarum civitatum aut Diœcesium existant, & actor in Civitate vel Diœcesi eiusdem Rei judicem habere recuset, sive ei causam delegari nolit, tum judicem, nõ quidem in sua, sed in alia civitate, aut Diœcesi liberè impetrare potest, Reúmque ad eandem trahere: dummodo locus, ad quem Reus trahendus est, ultra unam dietam ab eiusdem Rei Diœcesi non sit remotus, cit. c. Statutum. §. Cùm autem. ubi gl. v. Remotus, addit, etsi locus ille modicum ultra unam dietam remotus esset, v.g. per unum milliare, non poterit ibi Reus conveniri.

CXL. Assertio 3. Præterea decretum est, ut si actor eiusdem cum Reo Diœcesis sive Civitatis sit, sed subditus alteri, in alia Civitate aut Diœcesi existenti, cui etiam jus agendi competat, non possit in hoc casu Reus per litteras Apostolicas ad judicium trahi, extra Civitatem aut Diœcesin suam, sub prætextu, quasi Actor & Reus essent diversarum Civitatum aut Diœcesium, quia actor est subiectus ei, qui in alia Diœcesi existit, ut constat ex Clement. 1. h. t. ubi statuitur, quòd Abbates & alij Religiosi præsidentes alicui administrationi occasione Prioratuũ vel aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ vel Legati eius (aut delegati) convenire possint: nisi ubi, & coram quibus Prioratuum aut locorum ipsorum Prioribus, aut aliis Gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas eorundem pertinentium, aliud ipsi super hoc (scilicet conventione Reorum) liceat, quam si talia loca speciales administratores haberent. Si quis autem contra dispositionem hanc aliquem vexare præsumpserit, in expensis & interesse per Judicem, (coram quo facta fuerit huiusmodi vexatio) ipsi Reo condemnetur, & omnis processus contra præmissa institutus ipso jure sit irritus, id est, sinè ope exceptionis, gl. fin. ib. v.g. si Prior Conventualis sit subiectus Abbati in alia Civitate aut Diœcesi existenti, & aliquem degentem in Civitate aut Diœcesi, in qua Prioratus existit, convenire velit, debet illum convenire in eadem Civitate aut Diœcesi, quia quando Actor & Reus sunt eiusdem Civitatis aut Diœcesis, Reus in illa conveniri debet: neque potest per rescriptum à Papa impetratum, vel Legato eius, trahi ad judicium in Civitate aut Diœcesi Abbatis seu Prælati majoris, cui Prior ille vel alius Administrator est subiectus; etiãsi lis sit super fundo pertinente ad mensam Abbatis: adeóque Prælatus maior seu Abbas, qui ratione fundi ad mensam suam pertinentis, agere potest, non potest convenire reum, nisi ubi poterat immediatus Prior seu Administrator, nempe in Civitate seu Diœcesi, in qua situs est Prioratus, Clement. cit. Idque statutum fuit ad tollendam fraudem, per quam frequenter fiebat, ut qui erant Actor & Reus eiusdem Civitatis aut Diœcesis, fierent Actor & Reus diversarum Civitatum & Diœcesium, & sic Reus excluderetur à sua Diœcesi, ut extra illam conveniri posset, contra Constitutionem suprà allatam, cit. c. Statutum §. Cùm verò, gl. magna in cit. Clement. ubi etsi sermo sit de Abbatibus & Religiosis, tamen idem est de secularibus, qui simili modo præsunt, gl. ibid. v. præsidentes.

CXLI. Assertio 4. Judex à Sede Apostolica delegatus (sive Actor & Reus sint eiusdem Civitatis, aut Diœcesis, & in eadem sit judex impetratus, vel ex causa in alia: sive sint diversarum Civitatum aut Diœcesium, & in civitate Rei impetratus sit judex & delegatus, vel in tertia civitate) non potest partes citare, nec de causa sibi commissa cognoscere, extra Civitatem aut Diœcesin, ad quam est deputatus, nisi expressus partium consensus accesserit, prout habetur in cit. c. Statutum. §. In nullo quoque. h. t. in 6. nec sufficit quòd interveniat consensus tacitus, quia non opponitur exceptio, gl. ibid. v. prædictorum, & v. expressus: alioquin citatio & processus est ipso jure irritus, gl. ibid. v. citet partes. Sed neque alteri causam subdelegare potest, nisi intra illam Civitatem aut Diœcesin, ad quam est deputatus, & non nisi personis idoneis, quæ scilicet habeant qualitates suprà requisitas, ut possint esse delegati Sedis Apostolicæ, vel Legatorum eius, cit. §. In nullo quoque. Attamen unius articuli audientiam, aut meram rei seu causæ executionem etiam aliis personis idoneis committere potest, gl. ibid. v. vices suas. Porrò ratio, cur, siquis delegatus sit à Sede Apostolica, ut causam certo loco cognoscat, non possit extra illum, sive in alio loco eam cognoscere, sinè partium consensu, est, quia alioquin excederet formam rescripti seu mandati, quæ diligenter servanda est, gl. in c. Statuimus. 13. V. eod. de offic. deleg. in 6. At verò, cum expresso partium consensu, potest delegatus in alio loco, quàm deputato, procedere & causam cognoscere, quia certus locus est deputatus in favorem ipsarum partium, ne si fortè longiùs distet à partibus, eæ ob itineris longitudinem magnos sum-

prius facere debeant, cui partes velut favori pro se introducto renuntiare possunt, Vivian. in ration. Jur. Pontif. in cit. §. In nullo.

§ III.

De executione Rescriptorum Sedis Apostolicæ, vel Delegatorum, facienda ab Episcopo seu Ordinario loci, vel Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, sede vacante.

CXLII. Quæritur 1. An & quomodo Ordinarius loci exequi debeat mandata contraria, quæ à diversis delegatis Papæ accipit? Respondetur, si delegatus Papæ Ordinario loci aliquid mandet, quod ad executionem causæ sibi commissæ pertinet, illud Ordinarius exequi debet, quia in ea causa delegatus repræsentat vices Papæ delegantis, ideóque maior est Ordinarijs, & ijs mandata dare potest, c. Sanè. 11. de offic. delegat. Abb. in c. Cùm contingat. 24. n. 1. h. t. „Quòd si Titius v. g. impetret rescriptum à Papa „contra Cajum ad judicem delegatum, & postea Cajus impetret aliud rescriptum ad alium delegatum „super eadem causa, & primus delegatus Caium v. g. „excommunicet, mandétq; Episcopo loci, ut eundem excommunicatum publicè denuntiet: Postea „verò secundus delegatus mandet eidem Episcopo „contrarium, ut Cajum ab excommunicatione absolutum promulget. Hoc casu Ordinarius, quando mandatum primi delegati recipit, vel scit, inter „judices delegatos controversiam esse de jurisdictione, vel penitus nescit. Si scit, non debet exequi „mandatum, donec lis inter delegatos fuerit decisa, juxta c. pastoralis 14. h. t. si autem nescit, primum mandatum exequi tenetur. Quòd si postea „secundus delegatus, post executionem primi mandati, contrarium mandet, tum petat sibi exhiberi „utriusque delegati litteras commissionis, vel earum copiam, &, si reperiat, in posterioribus expressè revocari priores, exequi debet Ordinarius secundum mandatum: Sin autem non revocentur, „nullo modo exequi debet: quòd si dubitet de revocatione, non exequatur secundum mandatum, „donec contentio inter delegatos de jurisdictione „sit definita. Ita habetur statutum in cit. c. cùm contingat. Ratio decisionis est, quia cùm secundum rescriptum contrarium priori non possit cum illo simul consistere, necesse est jurisdictionem vel primi delegati, vel secundi contraria mandantis esse invalidam, & consequenter unum ex his delegatis non esse judicem competentem, ideóque Ordinarius loci petere potest, ut sibi litteræ utriusque delegationis exhibeantur, eo solùm fine, ut cognoscat, an per rescriptum posterioris delegationis revocatum sit prius, necne, & cujus judicis mandatis parère teneatur? Abb. ibid. num. 3. Quòd si constet per secundas delegationis litteras esse revocatas primas, „Ordinarius exequi debet rescriptum secundum, „non primum, quippe jam revocatum, adeóque invalidum. Id tamen cavere debet Ordinarius, ne „declinandi mandati causâ dicat, se dubitare de jurisdictione, ubi dubitandum non est, vel, se certum „esse de valore aut revocatione rescripti, ubi certus „non est. Et licèt petere possit à Judicibus delegatis litteras delegationis suæ, ut videat, cujus mandatum debeat exequi, vel non; non tamen ipsi est „concessa ulla potestas de jurisdictione delegatorum, aut jure partium judicandi, cit. c. Cùm contingat in fine: ac proinde judicis officium sibi usurpare non debet.

Hinc colligitur, quòd etsi delegatus Papæ potest Ordinarijs mandare in causa suæ commissionis, dummodo litteras delegationis suæ exhibeat, quæ fidem faciant de potestate accepta: tamen controversijs ortis inter delegatos Judices de jurisdictione eorum, Ordinarius se immiscere non debet, v. g. utriusque partis litigantis probationes aut exceptiones admittendo, cùm jurisdictionem in delegatos non habeat, sed eo solùm fine potest petere exhiberi sibi litteras Apostolicas, ut cognoscat, an & cui Judici delegato obedire debeat, siqua vi illarum, de quibus dubium ortum est inter delegatos, jubeatur exequi, Abb. hîc n. 3. not. ult.

Porrò prædicta Constitutio habet locum, non tantùm in rescriptis justitiæ, sed etiam in rescriptis gratiæ, quæ dantur v. g. ad conferenda beneficia, circa quæ frequentiùs accidit, ut executores Ordinarijs locorum diversa & contraria mandent; & tum eo modo procedere debent, sicut de rescriptis justitiæ jam dictum est, Joan. Andr. in jam cit. c. num. 3. & Abb. num. 7.

CXLIII. Quæritur 2. An vacante Sede Episcopali, possit Capitulum Cathedralis Ecclesiæ rescripta seu mandata Sedis Apostolicæ exequi, tametsi eorum executio aliàs ad Episcopũ propriè spectet?

Respondetur 1. Si v. g. vacet beneficium aliquod, cujus libera collatio ad solum Episcopum, non etiam Capitulum, pertinet, non potest Capitulum illud conferre, Sede Episcopali vacante, c. unic. §. cùm verò ne Sede vacante, &c. in 6. & c. 1. de institut. in 6. & Garcias p. 5. de beneficijs. c. 7. num. 51. Nisi tamen Papa mandet conferri illud certæ personæ, tum enim Capitulum potest, imò debet exequi mandatum, quia in necessarijs beneficiorum collationibus succedit Capitulum, ut si ex fundatione certæ personæ, vel uni ex familia beneficium conferri debeat, nam ejusmodi collatio non libera, sed veluti necessaria est, ut colligitur ex cit. c. 1. Garc. c. l. num. 76.

CXLIV. Respondetur 2. Si vacante Sede Episcopali, mandatum à Sede Apostolica emanet ad Capitulum de conferendo alicui Canonicatu, vel alio beneficio pertinente ad collationem solius Episcopi, sed tempore præsentationis illius mandati, novus Episcopus jam electus, & confirmatus, vel etiam consecratus sit, tum licèt, quamdiu Sedes vacat, Capitulum exequi hoc mandatum possit ac debeat, cùm ad illud spectet administratio, loco & vice Episcopi, dum Sedes vacat, c. His quæ 11. & c. cùm olim 14. de majorit. & obed. si tamen tempore præsentationis litterarum, novus Episcopus jam sit electus & confirmatus, non potest Capitulum ampliùs exequi illud mandatum, sed Episcopus illud executioni mandare debet, cùm Capitulum post confirmationem novi Episcopi, Episcopalia negotia exercere

non

non possit. Idque ſumitur ex c. Eam te 7. h. t. ſecundùm probabiliorem ejus explicationem, apud » Abb. ibid. n. 14. nam vacante Sede Tornacenſi, » Alexander III. ſcripſit ad Decanum & Capitulum » ejuſdem Eccleſiæ, eiſque mandavit, ut Petrum, qui » ex Judaiſmo ad fidem Catholicam converſus fue- » rat, in Canonicum reciperent, & præbendam ei » conferrent. Cùm verò Petrus litteras illas Deca- » no & Capitulo præſentâſſet, ipſi reſponderunt, » quòd jus conferendi beneficia, non ad Capitulum, » ſed ad ſolum Epiſcopum in ea Eccleſia pertineat. » Sed quia tum temporis Archidiaconus illius Eccle- » ſiæ, & pariter Canonicus jam in Epiſcopum conſe- » cratus erat, Petrus petijt ab ipſo, ut Canonicatum » ſibi conferret, qui ſe excuſavit, quòd ipſe nullum » à Papa mandatum accepiſſet. Re delatâ ad Pa- » pam, ipſe reſcripſit eidem Epiſcopo Tornacenſi, » excuſationem hanc inanem eſſe, cùm tempore, » quo ex litteræ datæ erant, ipſe adhuc Canonicus eſ- » ſet ejuſdem Eccleſiæ & de Capitulo, adeòque illæ » emanârint tempore Sedis vacantis, & cùm nullus » adhuc Epiſcopus eſſet. Quare litteræ illæ miſſæ » fuerunt ad Capitulum, quippe penes quod interim » omnis poteſtas adminiſtrandi erat, loco & vice E- » piſcopi. Addit verò Papa, non ideò Petrum re- » pellendum eſſe à Canonicatu, quòd ex Judaico ge- » nere ortus ſit.

CXLV. Notandum hic 1. Frivolam fuiſſe illam excuſationem Epiſcopi Tornacenſis, quòd nullum mandatum conferendi beneficium acceperit, quia cùm tunc, quando emanavit mandatum, ipſe unus è Capitulo fuerit, videlicet Canonicus, ſcire potuit ex data litterarum, quas Papa ad Capitulum dedit, eo tempore Sedem Epiſcopalem vacâſſe, adeòque adminiſtrationem & executionem mandati de conferendo Canonicatu Petro tum ad Capitulum pertinuiſſe: Sed quia in caſu hujus c. cùm litteræ præſentarentur, jam novus Epiſcopus electus, & confirmatus, quin imò & conſecratus fuit, ideò executio mandati, ſicut & omnis adminiſtratio, ad novum Epiſcopum tranſijt, nam quando ſcribitur Capitulo, vel alijs vices Epiſcopi gerenti, eique præcipitur, ut beneficium ſeu præbendam alicui conferat, tum Epiſcopus tenetur mandatum illud exequi, ſi ad Epiſcopum aliàs collatio pertineat, quia in effectu reſpectu illius prodijt & factum eſt, & mandatum factum vice gerenti non poteſt ab ipſo adimpleri, ſupervenienie ipſo principali, Abb. in cit. c. Eam te, n. 14. h. t. & Barb. n. 3. Imola ibid. n. 3. Garc. de benef. p. 5. c. 2. n. 26. & 27.

Notandum 2. In reſcriptis Papæ, vel alterius Principis, ſi dubium ſit de eorum valore, vel ſintne obreptitia, nécne, tempus datæ, id eſt, impetrationis, vel conceſſionis inſpiciendum eſt, uti ſumitur ex cit. c. Eam te, & ibi Abb. n. 5. & habetur etiam in c. conſtitutus 19. junctâ gloſſ. V. impetrâſſet h. t. ſicut etiam, quando quæritur de capacitate judicis delegati, aut executoris, ad quem reſcriptum directum eſt, c. Statutum 11. in princ. junctâ gl. V. Canonicis h. t. Decius in cit. c. Eam te. n. 5.

Notandum 3. Quòd Epiſcopus, ante conſecrationem, non poſſit dici promotus ad Epiſcopatum, uti innui videtur in hoc c. ibi: *ante tuam promotionem*, juncto fine, ibi: *nec eſſes adhuc conſecratus*, Abb. hic n. 2. Verùm id intelligi debet, ſi agatur de materia, quæ pertinet ad Ordinem Epiſcopalem, non item de ea, quæ pertinet ad juriſdictionem & adminiſtrationem, quia tum nomine Epiſcopi intelligitur electus & confirmatus, etſi conſecratus non ſit, Felin. hîc n. 5. & ſic cùm dicitur hic, *ante promotionem*, idem eſt, ac ſi diceretur, *ante electionem & confirmationem* in Epiſcopum, & verbum *conſecratus* poteſt accipi latè pro eo, qui deputatus eſt ad Eccleſiam, Decius hîc n. 2. Barb. n. 5.

Notandum 4. Si ſtatutum eſſet in Eccleſia aliqua Epiſcopali, vel alia, ut nemo ex gente Judæorum oriundus recipiatur in Canonicum vel Beneficiarium; Papa autem per reſcriptum mandaret talem recipi, vi talis reſcripti, recipi non deberet, niſi inſerta eſſet clauſula derogatoria talis ſtatuti, vel de eo expreſſa mentio fieret, quia Princeps non cenſetur velle derogare particularibus ſtatutis, vel conſuetudinibus locorum, ſi rationabilia & licita ſint, niſi id exprimat, cùm cenſeatur ea ignorare, c. 1. De conſtitut. in 6. At verò ſtatutum, ut nemo ex genere Judæorum deſcendens recipiatur in Eccleſiam vel Monaſterium, eſt rationabile, ut oſtendit Rodriq. tom. 1. qq. regul. q. 10. a. 3. licèt ſpectato Jure communi Canonico, Judæi converſi non ſint inhabiles ad beneficia Eccleſiaſtica, vel Ordinem religioſum, ut patet ex cit. c. Eam te, in fine: tale autem ſtatutum non exſtabat in Eccleſia Tornacenſi, alioquin allegatum fuiſſet, Laym. in cit. c. n. 4.

CXLVI. Cæterùm prædictis addendum, ſi » Papa, Abbati alicui vel Prælato, cui jure ſpeciali, » ſive conſuetudinis, ſive privilegij, poteſtas con- » ferendi beneficia in ſuis Eccleſijs competit, man- » det, ut Titio de aliquo beneficio provideat: Poſtea » verò idem Papa aliud mandatum generale det Epi- » ſcopo Diœceſano, ut in Diœceſi ſua, ſi pro alio re- » ſcriptum non ſit, de beneficio provideat Sempro- » nio; hoc caſu non poteſt Epiſcopus id mandatum » exequi, & inſtituere Sempronium in Eccleſia per- » tinente ad prædictum Abbatem, ſive in beneficio » ſpectante ad collationem ejuſdem, quia ipſe jam » antea ſpeciale mandatum accepit, ut provideret de » beneficio Titio: non ſolet autem Pontifex pluri- » bus hujuſmodi mandatis eundem collatorem gra- » vare, ita habetur in c. Abbatem 40. h. t. Ratio eſt, quia per mandatum generale, præſertim ſi poſteriùs impetratum ſit, non derogatur mandato ſpeciali priùs impetrato: prout ſumitur ex eodem c. junctâ gl. v. per litteras generales; & Papa magis attendit ad collatorem, ne unus idémque pluribus talibus mandatis, ſeu gratijs expectativis gravetur, quàm ad Eccleſiam, ne uni plura mandata de providendo imponantur, Abb. ibid. n. 1. & conſentit. c. Præſenti 3. de offic. legati n. 6. Verùm, ut advertit Berolus in c. 1. h. t. n. 45. deciſio hujus c. non bene probatur ex eo, quòd prius reſcriptum erat ſpeciale, poſterius verò generale, per reſcriptum autem ſpeciale, etſi præcedat, derogatur reſcripto generali ſubſequenti, cit. c. 1. h. t. Nam etſi hoc verum ſit, tamen in caſu cit. c. Abbatem, utrumque reſcriptum erat ſpeciale, quia poſterius dicitur generale ſolùm, quia incertum erat & indeterminatum, non enim ad certum aliquod beneficium referebatur, quare ideo priori reſcripto non derogabatur per poſterius, quia huic adjecta

jecta fuit clausula, *dummodo pro alio priùs scriptum à nobis non fuerit*, per quam clausulam salvum mansit jus prioris rescripti, Beroius c. l. Barb. in cit. c. Abbatem n. 3.

§. IV.

De executione Rescripti impetrati ad absolvendum excommunicatum.

CXLVII. De hoc agitur in c. Ab excommunicato 41. h. t. ubi cùm Prælatus quidam subditum suum excommunicâsset, non servatâ formâ Concilij Generalis Lateranensis (nempe præmissâ monitione Canonicâ, & ob causam rationabilem ac manifestam, c. Sacro 48. de sent. excom.) excommunicatus conquestus fuit apud Papam Honorium III. qui Excommunicatori mandavit, ut, si ita est, ipsum sinè difficultate (id est, non exacto priùs juramento, vel cautione præstitâ de parendo mandatis Ecclesiæ) absolvat. Si verò Excommunicator huic Mandato parêre recuset, deputentur alij judices delegati, qui Papæ mandatum exequantur, & causâ cognitâ, excommunicatum absolvant. Verùm quia super clausula adjecta in rescripto Pontificis, *si ita est*, orta fuit quæstio, num illa referatur ad excommunicatorem, quòd ipse cognoscere debeat, an excommunicatio legitimè lata fuerit, nécne; an verò ad judices delegatos? Respondet Papa, non excommunicatori, qui de proprio facto suo certus est, sed judicibus delegatis cognitionem hanc committendam esse.

Excipi debet, nisi periculum in mora sit, cit. c. Sacro; vel si excommunicatio notoriè iniusta sit; tum enim ipse superior, v.g. Metropolitanus, statim excommunicatum absolvere, vel, si excommunicatio non tantùm injusta, sed etiam invalida fuit, declarare debet, illum eâ nunquam ligatum fuisse, c. Ad reprimendam. 8. de offic. judic. ordin. Ratio autem, cur excommunicatus ab Episcopo, vel alio Prælato ordinariè remittendus sit pro absolutione ad excommunicatorem, est, quia regulariter, cuius est ligare, est etiam solvere, Gregor. Tholosan. in cit. c. Ab excommunicato. n. 2. Remittitur autem ad illum, non ut ipse cognoscat de justitia vel injustitia excommunicationis, quia cùm excommunicator de proprio facto certus sit, frustra illi cognitio causæ committeretur. cit. c. Ab excommunicato in fine: ignorantia enim facti proprij ordinariè non præsumitur, sed alieni, prout sumitur ex cit. c. in fine, & ibi gl. v. de facto suo: sed ea remissio solùm fit, ut absolutionem impertiat, idque ad servandum honorem Excommunicatoris, cùm honestius sit, si quis corrigat factum proprium, quàm si in eo ab alio corrigatur, Abb. in cit. c. n. 14. & sumitur ex c. Venerabilibus 7. §. Sanè ibi; *quamquàm honestiùs & convenientiùs agat, si ei deferat in hoc casu*, de sentent. excommun. in 6. & innuitur etiam in cit. c. Ab excommunicato. v. deferatur.

Quòd si excommunicator nolit absolvere excommunicatum, tum cognitio, an justè vel iniustè fuerit excommunicatus, ad Judices delegatos pertinet, qui antequam causam cognoscant, debet priùs excommunicatus absolvi, nec audiri, nisi priùs absolutionem petat, præstito juramento, aut aliâ cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, si constiterit, eum esse justè excommunicatum, juxta c. Adhæc. 12. de sentent. excommunicat. Deinde Judices delegati cognoscent, an fuerit excommunicatus, juxta formá præscriptam in Concilio Lateranensi; & si constiterit, excommunicationem fuisse justam, remittent eum ad Excommunicatorem, ut eius mandato pareat in causa, ob quam fuit justè excommunicatus: si verò repererint, injustè fuisse excommunicatum, puniendus est excommunicator, cit. c. Sacro, & delegati cognoscent de causa principali, ob quam fuit excommunicatus, saltem si ab excommunicatione fuit appellatum, gl. fin. in cit. c. Ab excommunicato, & Abb. ibid. n. 19.

CXLVIII. Hinc colligitur, si excommunicatus, v.g. ab Episcopo, non appellet à sententia excōmunicationis, sed per viam simplicis querelæ, adeat superiorem excōmunicatoris, v.g. Archiepiscopum, & apud eum conqueratur, se injustè excommunicatum fuisse, tum Superior debet eum remittere ad excommunicatorem, ut eundem absolvat, si eum injustè excommunicavit, constituto Judice delegato, qui, causâ cognitâ, absolutionem ei conferat, si ipse Excommunicator nolit eum absolvere: præterquam si, ob periculum in mora, remitti non possit, vel excommunicatio sit notoriè injusta, tum enim ipsemet Superior statim hominem absolvere potest, vel declarare, nunquam censurâ excommunicationis irretitum fuisse, si ea non solùm iniusta, sed etiam invalida fuit, juxta c. Ad reprimendam. 7. de offic. jud. Ordin. Si verò appellatum fuerit à sententia excommunicationis, tunc vel certum est, excommunicationem esse injustam; & non debet excommunicatus remitti ad excommunicatorem pro absolutione: Vel certum est, illam esse justam, & debet fieri remissio, nisi periculum sit in mora, vel excommunicator requisitus malitiosè absolutionem deneget. Vel denique dubitatur de justitia excommunicationis; & tunc in optione Superioris est, an velit excommunicatum remittere ad excommunicatorem, vel ipsemet illum absolvere, quamvis honestius & convenientius sit, ut remittat, prout habetur in c. Venerabilibus. 7. §. Sanè de sentent. excommun. in 6. Abb. in cit. c. Ab excommunicato. n. 12. & 2. seqq. h. t. de quo plura alibi.

§. V.

De aliis quibusdam observandis circa executionem Rescriptorum.

CXLIX. Assertio 1. Judex delegatus ad lites à Sede Apostolica nullum munus à partibus litigantibus accipere potest, nec aliud quidpiam, quia cum omni puritate, judicium coram delegato procedere debet: præter esculenta & poculenta ex mera liberalitate oblata, ita ut nec directè, nec indirectè, sive nec expressè, nec tacitè sint petita, & intra paucos dies (juxta prudentis arbitrium, spectatis circumstantiis judicis recipientis, personæ dantis, rei, quæ offertur &c.) absumi possint, ita habetur

betur in c.Statutum. 11. §. Insuper. in 6. & ibi gl. v. merâ liberalitate,& v. paucis. Deinde excipitur, nisi necessarium sit, delegatū, ob causam sibi commissam, proficisci extra domicilium suum; tum enim moderatas itineris expensas æqualiter ab eisdem partibus,ita ut ab una non plus accipiat,quàm ab altera,cùm earum commune negotium geratur, accipere non prohibetur : nisi tamen personæ litigantes fuerint notabiliter pauperes, tum enim nihil prorsus etiam pro expensis ab eisdem exigere potest,cit.§. Insuper. Non debet autem delegatus occasionem quærere proficiscendi extra domiciliū, ut eiusmodi expensas accipiat,si causę sibi commissæ utilitas vel necessitas id non exigat, §. jam cit. Quòd si Judex delegatus,præter prædicta,aliud aliquid accipiat,eius dominium non acquirit, sed restituere cogitur, non obstante quavis remissione, cit.c.Statutum.§.Si quid autem. Et sic est hic casus, in quo dominus rem suam in alium transferre non potest,quæ est exceptio à regula illa ; *nihil tam conveniens est naturali æquitati, quàm voluntatem domini rem suam in alium transferre volentis ratam haberi*, §. per traditionem Instit.de rerum divis. gl. in cit. c. Statutum.§.Si quid autem.v.remissione.

Hæc autem procedunt de Judice delegato à Papa : at verò si delegatus sit ab inferiore Judice Ordinario, v.g. Episcopo, etiam ad particularem causam, probabilius est,quòd non possit à litigantibus accipere esculenta & poculenta,vel expensas itineris,sed ab Ordinario delegante hæc præstanda sunt, quippe ad quem ratione sui officij,pertinet, causas expedire, ideo enim reditus beneficij accipit, ut onus hoc subeat,& cætera ad munus suum pertinentia exequatur, gl.in c.Cùm ab omni. 10.v. præter expensas, de vita & honestate Cleric.Molin.tr.2.de Justit.disp.84.n.8. licèt contrarium teneat gl.in cit. §.Insuper. v. moderatas.

Sed quid si Judex delegatus à Papa,munus acceptum à parte litigante,re ipsâ restituerit,sed is, cui restitutio facta est,id reddat , ac de novo liberaliter donet judici restituenti,validâne erit donatio? Probabile est , esse validam , modò nulla fraus interveniat, sed sincerè id fiat,& is,cui donatur,tunc desierit esse judex delegatus donantis,cui restituit munus acceptum; alioquin enim lege prohiberetur aliquid à litigante accipere , gl. cit. c. Statutum. v.remissione. Molin.cit.disp.n. 15. Ratio est,quia aliud est remittere restitutionem muneris accepti , quod est prohibitum ; & aliud rem aliquam, post restitutionem factam,de novo donare ei , qui restituit , cùm ergo hoc posterius Jure Canonico non sit prohibitum, sed solùm prius,non debet in hac materia pœnali & odiosa, extensio fieri de casu ad casum non expressum, Molin.c.l.

CL. Assertio 2. Judex delegatus à S. Pontifice non potest,ad decisionem causæ sibi commissæ, assumere Assessorem sive Consiliarium, qui ei assistat,nisi eo indigeat (quia fortè ipse judex non est peritus;vel infirmitate corporis,aut variis negotiis impeditus) quod conscientiæ illius relinquitur ;alioquin si sine necessitate assumat Assessorem , eidem ex propriis providere tenetur judex. Quòd si Assessore indigeat, talem adjungere sibi debet,qui neutri parti litiganti sit suspectus, eique salarium competens,prout ipse delegatus moderabitur, (secundùm qualitatem causæ,& partium conditionē, Assessoris petitiam,&consuetudinem loci) assignabit,à partibus litigantibus, quarum commune negotium geritur,solvendum, ita habetur in cit. cap. Statutum. §. Assessorem, & ibi gl. v. Indigeat, & v. moderando , quia ei incumbit sumptus præstare,cuius gratiâ actus exercetur, l.Sed etsi. 11. §. Quo autem loco.ff. ad exhibendum, & l. Quoniam. 12. C. de testibus.

Porrò Notarium vel Notarios in causa sibi cōmissa à Judice delegato ad scribendum assumptos, cùm plerumque in exigendo salario metas rationis excedere soleant, prudenter refrenare debet Judex delegatus,ne cum ipsis,aut cum Assessore,ullo modo lucrum participet : cit.c.Statutum. §.Notarium verò. alioquin ad restitutionem tenebitur , neque quippiam ipsi proderit remissio ab ijs facta,quibus restitutio lucri accepti fieri debet, cit. c. Statutum. §. Si quid autem.& ibi gl.v.receperit.

Præterea Judex delegatus testes vocare non debet ad ferendum testimonium in causa ipsi commissa,nisi conditio & status causæ id requirat : tunc verò is, qui testes produxit, expensas competentes,quas fecerint veniendo,commorando, ac recedendo,illis subministrare cogitur, cit. c.Statutum. §. Proferendo. Quidquid autem contra prædictam Constitutionem actum fuerit,ipso jure irritum est, & inane,c.jam cit. §.ult. Ubi gl. fin.notat,hoc esse novum jus seu statutum,quia spectato jure antiquo, processus erat validus , etiamsi non observarentur quædam, quæ hic statuuntur, nisi opponeretur contra illum exceptio.

CLI. Assertio 3. Quòd verò ad executionem rescriptorum beneficialium attinet, sciendum est,quòd olim consuetum erat,ut quando S.Pontifex alicui gratiam ad beneficium vacans,vel jus expectativæ ad beneficium vacaturum dabat, triplices litteras concederet,Monitorias, Præceptorias, & Executorias, de quibus fit mentio in c. Constitutus. 19. c. Capitulum 30. c. Ex insinuatione. 37. c.Litteris. 39. h.t. Monitoriæ erant, per quas velut primarias preces, Papa monebat & hortabatur Ordinarios Collatores,ut ijs,pro quibus scribebat, conferrent beneficia, siqua tunc vacarent, vel proximè vacatura essent, ad eorum collationem pertinentia. Præceptoriæ erant, quibus Papa præcipiebat id ipsum ijs Ordinariis, ad quos antea Monitorias direxerat. Denique Executoriæ erant, in quibus Papa, constitutis Executoribus, ijs mandabat, ut Ordinarios Collatores cogerent ad conferendum beneficium tunc vacans,vel primò vacaturum,ijs,quibus mandavit conferri, Azor p.2.l.6. c. 32.q.2. Gregor. Tholos. l. 1. de rescriptis.c.4.n.1.

CLII. Porrò consuetudo olim erat, ut in his litteris dandis ordo servaretur , ut primùm quidem Monitoriæ , deinde Præceptoriæ,ac denique Executoriæ darentur ; & tunc fieri debebat mentio de Monitoriis & Præceptoriis; quamvis aliquando Papa det simul litteras Monitorias & Executorias, gl. magn.in c. Ex insinuatione.37.h.t. Valent autem litteræ executoriæ, tametsi monitoriæ priùs datę non sint,præterquam si in executoriis mentio facta sit de monitoriis,cùm tamen istæ non præcesserint, tunc

enim executoriæ obreptitiæ erunt, cùm fuerint per falsi expressionem impetratæ: alioquin verò procedendum est, iuxta formam præscriptam in litteris executoriis, cit. c. Ex insinuatione, & ibi gl. v. de monitoriis, & Abb. n. 1. ubi habetur, quòd quidam Clericus impetravit litteras præceptorias, ut provideretur ipsi de beneficio ad Episcopum Ambienensem, & postea contra dictum Episcopum impetravit litteras executorias ad certos Judices, cùm tamen Episcopus nullas monitorias priùs accepisset. Consultus super hoc Papa respondet, & mandat Judicibus illis, ut, si super hoc nullæ monitoriæ litteræ præcesserint, executoriis supersedeant, sive secundùm illas non procedant, (cùm præceptoriæ nõ soleant dari, nisi monitoriæ præcesserint) dummodo eædem executoriæ de monitoriis fecerint mentionem (tunc enim obreptitiæ illæ erunt, quippe per falsi expressionem impetratæ, gl. hîc. v. de monitoriis) alioquin iuxta formam in executoriis traditam procedant. Ratio huius Constitutionis patet ex dictis.

CLIII. Quòd si verò Titius Clericus à Papa litteras monitorias, & mox præceptorias de conferendo sibi Canonicatu in certa Ecclesia Collegiata ad Capitulum eiusdem Ecclesię impetravit; postea verò alius Clericus Caius ab eodem Papa litteras executorias impetret ad alios delegatos seu Executores de conferendo sibi simili Canonicatu in eadem Ecclesia, nullâ factâ mentione priorum litterarum, & denique etiam Titius litteras executorias impetret ad alios delegatos, is, qui prius mandatum de provisione facienda à Sede Apostolica impetravit, in Canonicum institui debet, perpetuo silentio alteri imposito; c. Quod si verò non obstante eo, quòd Judices delegati in Capitulares, qui ab ipsis ad Sedem Apostolicam appellârunt, sententiam suspensionis & excommunicationis protulerunt, à quibus ipsi absolvi debent, prout habetur in c. Capitulum 30. h. t. qui est casus illius. c. Ratio est, quia, qui prius mandatum seu litteras ad beneficium impetrat, præferri debet posterius impetranti, c. Tibi 12. eodem in 6. gl. in cit. c. Capitulum v. prius: & Papa non solet collatorem beneficiorum gravare pluribus mandatis de conferendo certis personis diversa beneficia in eadem Ecclesia, uti sumitur ex c. jam cit. & c. Mandatum 38. h. t. Quare si plures impetrent litteras à Papa de conferendo sibi aliquo beneficio in certa Ecclesia, non autem ad idem corpus beneficij conferendum, tum etsi collator posset utrique impetranti conferre beneficium, non tamen tenetur, si in posterioribus litteris non sit apposita clausula, *non obstante, quòd pro alio scripsimus*, sed potest is, qui posterius sive secundas litteras impetravit, repelli per viam exceptionis, seu oppositi gravaminis, quia Papa non intendit gravare eundem collatorem de providendo duobus simul in eadem Ecclesia, nisi id exprimat, Abb. in cit. c. 30. numer. 4. h. t.

CLIV. Verùm hodie litteræ monitoriæ & præceptoriæ non sunt ampliùs in usu, sed in desuetudinem abjerunt: nisi quando Papa rescribit pro receptione alicujus Monialis in Monasterium, Joan. Andr. in cit. c. Ex insinuatione in fine h. t. & ibidem Abb. n. 1. sed communiter solùm dantur litteræ Executoriæ, in quibus Papa mandat Ordinarijs Collatoribus, ut conferant benficium ei, qui litteras impetravit, quod vel jam vacat, vel proximè vacaturum est in aliqua Ecclesia, constitutis insuper executoribus, cum potestate conferendi, si Ordinarij, post præsentationem mandati legitimè & suo tempore factam, recusent, vel negligant illud conferre, Gregor. Tholosan. cit. c. 4. n. 3. Et ex sola impetratione talis rescripti manet beneficium vacaturum ita affectum & reservatum, ut alij, quàm impetranti conferri non possit cum effectu, c. Si Capitulo 5. de concess. præbend. in 6. Quamquàm omnes gratiæ Exspectativæ seu litteræ de beneficio proximè vacaturo per Concilium Tridentinum sint sublatæ, Sess. 24. c. 19. De reform. & multò minùs locum habere possint in Germania propter Concordata cum Papa Nicolao V. inita, in Constit. ad Sacram.

CLV. Cæterùm illud Jure novo specialiter statutum est, ut Auditor in Romana Curia, deputatus à Papa ad cognoscendum & pronunciandum in controversia super aliquo beneficio, cuinam illud de jure sit debitum, possit, absque alia nova commissione, dictum beneficium ei conferre, cui esse debitum, pronunciavit, & sic potest suam sententiam executioni mandare, Clement. Auditor. 3. h. t. Idque statutum fuit, ut evitetur circuitus, qui necessariò fieret, si is, qui impetravit Auditorem, deberet ad Papam redire, pro nova commissione impetranda; vel ut Papa aut alius executor sibi beneficium conferret, ideòque rectè statutum est, ut potestas etiam conferendi beneficium Auditori concederetur, qui proinde in pronunciando seu ferendo sententiam fungitur vice Judicis delegati, in conferendo verò, vice Executoris, gloss. ibid. v. circuitus.

Aliud est de Auditore deputato extra Curiam Romanam, is enim non habet potestatem conferendi beneficium, absque nova commissione, cùm prædicta Constitutio de illo non loquatur, gl. ibidem v. in Romana Curia. Et ratio est, quia Auditores dati extra Curiam non solent causam sibi commissam conferre cum alijs Auditoribus, sicut fit in Curia Romana, & ideo consultius est, ut nova commissio à Papa petatur; nam posset eorum factum revocari, & causa rursus committi, ut pleniùs cognoscatur: quod non fit, si res cognita sit ab Auditore in Curia, cùm non sit verisimile, Papam revocaturum factum à Collegio Auditorum Palatij Apostolici, Vivian. in Rational. Juris Pontific. in cit. Clement. Sumitur autem hîc beneficium latè, prout etiam comprehendit dignitates Ecclesiasticas, cùm in his eadem sit ratio: imò & Episcopatum, qui in favorabilibus etiam venit nomine dignitatis, gl. in cit. Clement. v. beneficio, junctâ gl. margin.

Hinc colligitur etiam ex cit. Clement. 3. quòd differentia sit inter hæc duo, beneficium esse suum, & beneficium esse sibi debitum, sicut inter jus in beneficio, & jus ad beneficium, quia post collationem beneficij v. g. Titio factam, & ab eo acceptatam, beneficium dicitur suum, & habet jus in re in illo: ante collationem verò, si competat ei jus aliquod ad beneficium, quia v. g. est præsentatus ad illud, habet solùm jus ad rem, sive jus ad beneficium, quia est ipsi debitum, gloss. in cit. Clement. 3. V. debitum, ubi

ait,

ait, si Auditor io casu illius c. pronunciasset, beneficium esse suum, cessasset provisio sive collatio, Abb. ibid. n. 4.

§. VI.

De variis abusibus, qui fieri possunt in usu & executione Rescriptorum.

CLVI. Quæritur 1. Qualiter, sive quibus modis fieri possint, aut soleant abusus Rescriptorum?

Respondetur, varijs modis contingere potest, ut aliqui rescriptis Apostolicis, præsertim ad lites, abutantur. Veluti primò, si quis suo nomine litteras impetret, & postea alteri, qui ejusdem nominis est, ad utendum tradat, & is, qui tali modo accepit, per easdem quoslibet alios indebitè fatiget, c. ult. h. t. In princip. h. t. Ratio est, quia rescripta justitiæ sunt jura personalia, quæ personas, quibus sunt concessa, non excedunt, ideòque non possunt alteri cedi, etiamsi alia jura alicui cessa fuerint, arg. c. P. & G. 40. De offic. deleg. Abb. in cit. c. ult. n. 3. & cessiones talium rescriptorum censentur odiosæ, cùm mutatio personarum sæpe judicium durius & difficilius reddat, c. 2. De alienat. mutandi judicij causâ facta. Gregor. Tholosan. in cit. c. ult. n. 3. Porrò is, qui litteras alteri, cui idem nomen est, utendas tradit, committit quoque crimen falsi, ideòque etiam criminaliter puniri potest, Joann. Andr. in cit. c. ult. num. 3. & Abb. ibid. n. 18. & colligitur ex l. falsi 13. & l. qui falsam 19. ff. ad l. Corneliam de falsis. Is verò, qui rescriptum alienum scienter recepit, eòque usus est, puniendus est, tanquam reus criminis Stellionatûs, ut colligitur ex l. 3. ff. de crimine Stellionatûs. Est autem crimen Stellionatûs delictum commissum per quamlibet impostuream, seu callidam circumventionem, quæ proprio seu specifico nomine caret, Abb. in cit. c. ult. n. 8.

Secundus modus abutendi rescriptis est, si quis impetret litteras contra eas personas, quibuscum nulla ipsi controversia est, & sic calumniosè illos trahit ad judicium, contra quos nullam actionem habet, & qui eas tali modo recipiunt, cit. c. ult. h. t. nam hujusmodi temerarij litigantes repelli, & in expensis litis condemnari debent, l. Eum quem 70. ff. de judic. gloss. in cit. c. ult. v. Quæstionis.

Tertius abusus est, si quis litteras impetratas ad controversiam decidendam trahat ad futuras controversias sive causas, quæ tempore impetrationis litterarum nondum ortæ fuerant, cit. c. ult. & patet ex dictis suprà n. 26.

CLVII. Quartus modus abutendi rescriptis est, si quis plura rescripta ad diversos judices super uno negotio impetret, vel etiam super pluribus negotijs, seu personalibus actionibus, quæ commodiùs coram uno judice tractari possent, Reum ad diversos judices delegatos trahat, idque adversarij laboribus ac sumptibus fatigandi causâ, ut vel componere, vel suo jure cedere compellatur, cit. c. ult. h. t. & c. Dispendia 3. eod. in 6. Ratio autem, cur nullus super uno, eodémque negotio, ad diversos judices trahendus sit, est, tum quia continentia seu connexio causæ dividi non debet, l. Nulli 10. C. de judic. & in causis connexis plures, quamvis diversi fori, apud eundem judicem litigare debent, l. 1. ff. De quibus rebus ad eundem judic. eatur. & ibi Bart. Tum ut tempori & sumptibus parcatur, & litibus modus statuatur, Gail. l. 1. observat. 32. n. 1.

Porrò sicut non potest quis super uno negotio, vel etiam super pluribus actionibus personalibus, trahi ad diversos judices delegatos; ita nec potest eodem tempore trahi ad diversos Judices ordinarios super pluribus actionibus personalibus, quæ commodiùs possunt expediri apud unum, cùm eadem sit in Ordinarijs æquitatis ratio, quæ in delegatis in Canone est expressa, ne scilicet reus, absque necessitate, sumptibus & molestijs fatigetur, gl. in cit. c. ult. v. per varias litteras in fine. Abb. ibid. n. 13. Porrò tradita doctrina ampliatur in c. Dispendia 3. h. t. in 6. nam si quis vi rescripti impetrati personaliter conventus, coram Judice delegato in alia actione personali coram alio Judice delegato conveniatur, actor carere debet commodo litterarum, & processus est ipso jure irritus: & si reum per tales litteras citavit, vel fatigavit, in legitimis expensis eit condemnandus, gl. ibid. v. Ampliantes, & v. Processus, tametsi secundùm jus antiquum, si contra rescriptum ad diversos judices impetratum ab adversario non fuerit exceptum, processus valeret, & vim haberet. Quamvis autem etiam in actionibus realibus non debeat quis trahi ad diversos judices, sive delegatos, sive ordinarios, si commodè coram uno, eodémque Judice, conveniri possit: tamen pœna novo jure statuta, ut processus aliter institutus ipso jure sit irritus, ad actiones reales institutas coram diversis judicibus delegatis extendi non potest, quoad judices ordinarios, Joan. Andr. in cit. c. Dispendia n. 8. & Francus ibid. n. 4. quia pœnæ non sunt extendendæ ultra casus expressos, nisi necessitas cogat, quia aliàs legum contradictio, aut aliud absurdum sequeretur.

CLVIII. Quintus abusus rescriptorum est, si reus reconvenire volens actorem suum, litteras & ipse adversus actorem impetret ad diversos judices, & vi illarum, actorem eodem tempore ad diversa loca, vel indeterminatè, ad villam v. g. quæ idem commune nomen habet cum pluribus alijs villis citari procuret, ut si non comparuerit, quasi contumax excommunicetur, & ita eum ab agendo repellat, cit. c. ult. h. t. Hoc enim fieri non debet, sed si reus, eodem durante judicio, actorem in alia causa reconvenire, vel litteras seu rescriptum à Sede Apostolica ad eum conveniendum impetrare velit, (quia fortè talis est causa, de qua non potest delegatus cognoscere, sine speciali mandato Papæ, alioqui enim frustra impetraret novum rescriptum, cùm per rescriptum actoris illum convenire possit) de jure suo apud eosdem judices experiri, sive contra eum agere debet, (quia in reconventione reus fit actor) præterquam, si eos ut suspectos recusare possit, alioquin si contra hoc fecerit, simili pœnâ puniendus erit, prout habetur in cit. c. Dispendia. §. Reus quoque, eodem in 6. & ibi gl. v. Litteras, & v. Experiri. ab initio scilicet, antequam in eos consensit, vel ex nova supervenente causa, gl. in cit. c. v. Recusare. Ratio est, quia quam-

quamvis aliàs rescripta justitiæ sive ad lites sint stricti juris, neque extendi debeant ad casum, vel personam non expressam; si tamen aliquis impetravit rescriptum ad judicem delegatum, illúdque ei præsentavit, vi cujus adversarius citatus fuit, potest reus conventus actorem reconvenire, sive in eadem, sive in alia diversa causa, coram eodem judice delegato; etiamsi hic nullam aliàs jurisdictionem habeat in actorem; neque potest reo reconvenienti ab actore opponi exceptio de incompetentia Judicis, c. 1. De mutuis petit. l. Cùm Papinianus 14. junctâ authent. & consequenter C. de sentent. & interlocut. omn. judic. quia rescriptum delegationis utrique parti litiganti veluti commune factum est, arg. c. 2. de mutuis petit. & l. Petendæ 6. C. de temporib. in integrum restitut. Neque ægrè ferre potest actor, ut judicem, quem impetravit, & sponte elegit contra adversarium, eundem etiam contra se sustineat, cit. l. Cùm Papinianus. Quare non potest reus conventus, dum lis ab actore intentata coram judice delegato pendet, eundem coram alio judice vicissim convenire, cit. authent. Et consequenter. adeóque neque lite durante, rescriptum impetrare potest, etiam in diversa causa ad alium judicem, cit. c. Dispendia. §. Reus quoque, nam cùm lites sint odiosæ, meritò moderamen aliquod eis adhiberi debet.

CLIX. Quæritur 2. Quæ pœnæ jure decretæ sint in abutentes Rescriptis Sedis Apostolicæ?

Respondetur, duæ pœnæ Jure Canonico statutæ sunt in eos, qui uno ex prædictis modis abutuntur Rescriptis Apostolicis. Prima est, ut abutens omni commodo litterarum seu rescripti impetrati careat, cit. c. ult. in fine h. t. & c. Dispendia 3. eod. in 6. Privilegium enim meretur amittere, qui permissâ sibi abutitur potestate, c. Privilegium 63. caus. 11. q. 3. & puniendus est quis in eo, in quo deliquit, c. Postulâsti 7. de Cleric. excommunicat. c. Provida 44. in fine de elect. in 6. Quin imò processus vi talium litterarum, institutus, est ipso jure invalidus, cit. c. Dispendia.

Altera pœna est, quòd abutens rescripto, sive Actor sit, sive Reus, adversario, si per tale rescriptũ citatus fuit, ad legitimas expensas, & damna condemnari debeat, cit. c. ult. in fine. & cit. c. Dispendia, juncta gl. v. in expensis. nam hoc generale est, ut qui adversarium, indebitè fatigando, causam ei præbuit expensarum, vel alterius damni, id ei compensare cogendus sit, c. Calumniam. 4. de pœnis. c. Cæterùm. 3. h. t. gl. in cit. c. Dispendia. v. legitimis. Quod tamen tum demum procedit, si adversarius à Judice petivit, ut partem ad expensas condemnet, quia judex non tenetur officium suum impertiri, si pars non petat, & agatur, non de publica, sed privata solùm utilitate. Excipiuntur etiam causæ, quæ ad personas miserabiles, vel ad pietatem & misericordiam spectant; in his enim judex officium suum, etiam non imploratum, interponere tenetur, Abb. in cit. c. ult. n. 15. h. t. Bartol. in l. dies. 4. §. Hoc autem. n. 1. ff. de damno infecto.

Sed quisnam Judex actorem vel reum indebitè fatigantem adversarium condemnare debet in expensas ac damna? Respondetur, quòd non judex ordinarius, qui nullam in hoc jurisdictionem habet, sed delegatus super ea causa condemnare possit ac debeat: nam quamvis rescriptum impetratum, & ad eum directum invalidum sit, propter fraudem impetrantis, ne ex sua malitia commodum referat, adeóque judex delegatus per tale rescriptum non acquirat jurisdictionem super cognitione causæ principalis; acquirit tamen eam super articulis, seu quæstionibus incidentibus, ita ut cognoscere possit, an rescriptum propter malitiam seu fraudem impetrantis sit invalidum, & an impetrans condemnari debeat ad solvendas expensas? sicut ergo judex ordinarius, cujus jurisdictionem & forum reus declinat, cognoscere potest, num sua sit jurisdictio, l. 2. ff. si quis in jus vocatus non ierit. l. si quis. 5. ff. de judic. & quamvis pronuntiet, se non habere jurisdictionem super causa principali, actorem tamen condemnare potest in expensas: ita & in proposito, si judex delegatus pronuntiet, rescriptum non valere, pronuntiat solùm, se non habere jurisdictionem super causa principali, non autem in quæstionibus incidentibus, ideóque potest nihilominus condemnare partem in expensas, cùm istud sit accessorium quæstioni illi incidenti, super qua cognoscenda fundata est per rescriptum jurisdictio delegati, gl. in cit. c. ult. v. expensis. Abb. ibid. num. 14.

SECTIO VI.

DE DEROGATIONE, REVOCATIONE, & EXTINCTIONE RESCRIPTORUM.

§. I.

An per rescriptum speciale derogetur rescripto generali?

CLX. Assertio 1. Si rescriptum generale nihil aliud concedat, quàm quòd Jure communi cõcessum est, tunc rescriptum speciale continens aliquid, contra vel præter Jus commune derogat rescripto generali, tametsi de eo nulla mentio fiat; Innocent. in c. 1. n. 5. & 6. h. t. Abb. ibid. n. 7. Ut si v. g. Titio à Sede Apostolica generaliter concessa sit libera facultas appellandi: postea verò Cajus impetret rescriptum à Papa, in quo causa, quæ erat inter Titium & Cajum, committitur certis Judicibus delegatis, sublato appellationis remedio, sed Titius à sententia horum Judicum appellet: hoc casu, appellatio ejus admitti non debet, quia speciale mandatum de non admittenda appellatione in causa delegata, derogat generali mandato seu rescripto appellandi à Judicibus: cit. c. 1. Qui est casus illius c. Si quidem ponatur, Titio per generale rescriptum, sive indultum Apostolicum nihil concessum fuisse, nisi quod Jure communi competebat, videlicet libera facultas appellandi jure communi aliàs etiam cõpetens, quæ per indultum illud, seu rescriptum fuit roborata ac confirmata, gl. in cit. c. 1. v. ut liberè: Innoc. ibid. num. 4. quia specialis cautio plus timetur, quàm generalis, c. Quanquàm. 6. dist. 23. ubi gl. v. plus ait: quòd aliquis jure communi tueri se possit & privilegio, arg. cit. c. 1. h. t. cuique per subsequens mandatum seu rescriptũ speciale derogatum fuit, in quo

causa

causa commissa fuit Judicibus cognoscenda, remotâ appellatione, non adjectâ clausulâ derogatoriâ Juris communis, cit. c. 1. Ratio est, quia Princeps potest per speciale rescriptum seu privilegium alicui concessum derogare juri communi, & aliquem ab eo eximere: & quando rescriptum sive privilegium concedit, vel potiùs confirmat illud, quod jure communi concessum est, tum sicut non potest Princeps præsumi ignorare Jus commune; ita nec rescriptum tale continens Jus commune: ac proinde sicut de Jure comuni nulla mentio necessariò fieri debet; ita nec de tali rescripto; ergo per posterius rescriptum speciale priori generali rescripto contrarium, huic derogatur, etiam nullâ eius factâ mentione, quia videtur concessum in præjudicium illius, ex certa scientia Principis, Innoc. in cit. c. 1. n. 4.

CLXI. Assertio 2. Sed etsi rescriptum generale aliquid concedat, ultra Jus commune, adhuc illi derogatur per posterius rescriptum speciale, quãvis de illo priore nullam mentionem faciat. Sumitur ex cit. c. 1. h. t. secundùm aliam explicationem, quã tenet Hostiens. in summ. eod. n. 13. Quia mandatum speciale derogat generali, cit. c. 1. in fine. & generi per speciem derogatur, reg. Jur. 34. in 6. & reg. 8. in ff. v. g. in exemplo suprà allato, etsi ponatur per indultum seu licentiam liberè appellandi Titio generaliter cõcessum, eidem permissum esse etiam appellare in ijs casibus, quibus alioquin, spectato Iure communi, appellare non licet; videlicet ut non tantùm bis in una causa, sed etiam sæplus, & non tantùm in scripto, sed etiam absque scriptura, à gravamine aut sententia interlocutoria appellare possit; cùm quodlibet indultum sive privilegium ita sit intelligendum, ut aliquid ultra jus commune, sive quod jure communi concessum non est, tribuat, c. Ex his. 30. & ibi gl. fin. de privileg. nihilominus tamen huic generali indultò seu privilegio derogatur per speciale rescriptum; in quo causa, quæ est inter Titium & Cajum, committitur judicibus, appellatione remotâ, etiamsi in eo de generali illo indulto nulla mentio fiat, cit. c. 1. h. t. ob rationem jam allatam.

Idque confirmatur alio exemplo, si Papa v. g. alicui Episcopo generatim potestatem dederit, suo nomine, conferendi beneficia vacantia intra suam Diœcesin, quorum collatio ad Sedem Apostolicam devoluta est, postea verò per speciale rescriptum unum ex talibus beneficiis, antequam Episcopus conferat, ipse Papa alicui conferat, vel conferri mandet, nullâ factâ mentione generalis facultatis priùs Episcopo concessæ; posterius hoc speciale rescriptum executioni mandandum est, c. quamvis. 38. de præbend. in 6. quia secundùm canonicas & legitimas sanctiones, per speciem generi derogatur, quanquàm de genere in derogante specie nulla mentio fiat, cap. Dudum, 14. §. nos igitur eod. in 6.

CLXII. Non obstat, quòd cùm Papa seu Princeps censeatur probabiliter ignorare ea, quæ facti sunt, seu in facto consistunt, c. 1. De constitut. in 6. adeóque etiam indulta seu privilegia, quæ in Corpore Juris non continentur, non videtur per posterius rescriptum speciale contrarium velle derogare juri alteri acquisito per prius privilegium seu rescriptũ, etsi generale, nisi de eo mentionem faciat, ac proinde speciale illud rescriptum, quod est contrarium priori generali, videtur ex prioris ignorantia emanare. Nam respondetur inprimis, rescriptum speciale non esse omnino contrarium priori generali, siquidem eius effectum non penitus tollit, sed solùm aliquantùm diminuit, ac limitat, cùm hoc vim & effectum adhuc habere possit, saltem in aliis casibus occurrentibus, Laym. in cit. c. 1. h. t. n. 3.

Deinde Princeps, dum alicui generatim indultum seu privilegium concedit, semper censetur sibi reservare voluisse potestatem, occurrente casu aliquo, & necessitate, vel utilitate ita postulante, generali illi concessioni per speciale rescriptum derogandi, ut expressè habetur in cit. c. Dudum, §. Nos igitur de præbend. in 6. Quare etiamsi ponatur Princeps ignorare privilegium priùs generatim concessum, vel illius recordari: non tamen ideo non habet voluntatem illi derogandi per posterius speciale rescriptũ, quia ignorantia illa non est causa posterioris rescripti specialis; nam etsi Princeps scivisset, vel recordatus fuisset, generale privilegium primò datum fuisse, probabiliter adhuc illi derogâsset, Abb. in cit. c. 1. n. 10. in fin. h. t.

CLXIII. Prædicta autem doctrina limitanda est, ut solùm procedat, si per rescriptum seu privilegium generale, non sit alicui acquisitum jus in re, in specie qualibet contenta sub illo genere, sed solùm jus ad rem. Ut si alicui generalis facultas concessa sit conferendi beneficia in certo loco, judicandi in certo causarum genere, liberè appellandi, etiam sinè Scriptura, vel alios actus publicos ac legitimos exercendi: in his enim præsumitur, Principem sibi reservâsse liberam potestatem huiusmodi actus exercendi, nec se illâ omnino abdicare voluisse, ideóque si in specie contra generalem talem concessionem aliquid disponat, talis specialis dispositio, seu mandatum derogat generali. Si verò per prius privilegium generale jus in re alteri acquisitum sit; ut si Papa alicui concessit jus percipiendi decimas alicuius Parochiæ, & postea alteri concedat decimas alicuius prædij intra eandem parochiam siti; tum præsumi non debet, Papam per posteriorem concessionem, sive rescriptum speciale, derogare voluisse juri in re alteri acquisito per prius rescriptum generale; sed potiùs censendum est posterius rescriptum, ex prioris ignorantia processisse; nisi de hoc expressa mentio facta sit: Abb. in cit. c. 1. n. 10. in fine h. t. quia rescriptum Principis non ita intelligi debet, ut alteri præjudicium in jure jam acquisito inferatur, nisi id exprimatur, l. 2. §. Si quis à Principe. ff. ne quis in loco publico, & dictum suprà. n. 39. Et quamvis aliàs in facto proprio non præsumatur ignorantia vel oblivio, nisi tempus diuturnum intercesserit: potest tamen Papa seu Princeps, ob multitudinem & varietatem agendorum, oblivisci rescriptorum suorum, ita ut rescriptum posterius emanet, sinè recordatione prioris, c. Ex parte 12. de officio & potest. Jud. delegat.

CLXIV. Deinde quod dictum est, rescriptũ speciale derogare generali, etiamsi de eo mentionem non faciat, id solùm procedit, si speciale rescriptum non sit propriè ac directè contrarium generali, sed cum eo consistere possit. Secùs verò est, si posterius speciale priori generali directè repugnet, quia nimirum prius rescriptum in effectu suo non est genera-

le, sed potiùs speciale, gl. in t. Ex parte 12. v. Non obstantibus. de offic. deleg. tunc enim non habet locum illa regula, species derogat generi, sed alia, videlicet, si dispositio generalis in certâ specie verificari debet, tum dispositio posterior specialis ei nõ derogat, quia licèt prior dispositio quoad verba sit generalis, revera tamen & quoad effectum seu eventum est specialis, ita ut utraque non nisi in certa specie verificari seu impleri possit, Abb. in cit. c. n. 6. v. g. si Papa mandet conferri Titio beneficium primò vacaturum in tota Diœcesi, postea verò mandet Caio conferri beneficium primò vacaturum in certa Ecclesia Diœcesis, & primò vacet beneficium in certa illa Ecclesia; hoc casu illud non Caio, sed Titio primò impetranti debetur, nisi appareat, Papam voluisse derogare juri Titij, cit. c. Ex parte de offic. deleg. Ratio est, quia primum mandatum non fuit generale, sed potiùs speciale, licèt incertum, quia solùm verificari poterat in uno beneficio, ideóque secundum speciale non derogat primo, Bartol. in l. Si domino. 99. n. 1. ff. de Leg. 1. Abb. cit. loc. idque sumitur ex cit. c. Ex parte: nam ibi Papa mandavit conferri Archidiaconatum primò vacaturum in Ecclesia Episcopi Conventrensis Nicolao, sed postea per aliud rescriptum mandavit, ut idem Archidiaconatus conferretur Rabano, si avunculus eius Melchior Archidiaconatum illum per liberam eius renunciationem dimitteret, nullâ factâ mentione priorum litterarum, adeóque posterius mandatum directè repugnabat priori: quare Papa rescripsit, quòd Nicolao priori impetranti Archidiaconatus vacans per renunciationem conferri deberet, quia si memor fuisset priorum litterarum, posterius mandatum non dedisset.

Ex quo patet, quòd si primum rescriptum seu mandatum est speciale, & secundum itidem speciale, per hoc non derogatur primo, nisi de illo expressam mentionem faciat, gl. in cit. c. 1. v. Mandatum. h. t. Abb. in c. Pastoralis. 14. §. Quoniam. n. 1. notand. 3. h. t. quia Princeps non censetur velle concedere aliquid contra ea, quæ ignorat, vel non recordatur, se concessisse; censetur autem ignorare, quæ specialia sunt, & in facto consistunt, vel eorum non recordari, c. 1. De constit. in 6. & cit. c. ex parte. de offic. deleg. Si verò in secundo mentio fiat de primo, valet secundum speciale, & non primum, c. Cæterùm 3. h. t. gl. in cit. c. 1. v. Mandatum eodem.

CLXV. Assertio 3. Non tantùm rescripto generali gratiæ, aut beneficiali, sed etiam justitiæ, sive ad lites derogat alterum rescriptum speciale. Quare si Judici delegatio generaliter à Papa facta sit, absque personarum, aut causarum expressione, v. g. ut cognoscat de injuria in decimis Titio illatâ, & quibusdam alijs ipsi ab eodem proponendis: Hoc casu Judex delegatus acquirit quidem jurisdictionem, sive potestatem cognoscendi velut in habitu, & in actu primo, super articulis rerum vel personarum non expressis: non tamen in actu secundo hujusmodi jurisdictionẽ exercere potest, priusquàm causæ, de quibus, & personæ, contra quas agendum, fuerint expressæ, prout habetur statutum in c. Pastoralis 14. §. Quoniam. h. t. & ibi gl. v. jurisdictionem.

Ex quo colligitur, quòd rescriptum possit esse generale & incertum, respectu personarum, quæ conveniendæ sunt in judicio, non autem respectu Judicum, c. Adhæc 10. h. t. Ratio diversitatis est, quia majus imminet præjudicium quoad Judices, quàm quoad personas conveniendas, Abb. in cit. §. Quoniam n. 1. notand. 1. Quòd si in prædicto casu postea aliud rescriptum ab eadem Apostolica Sede ad alios Judices delegatos impetretur, in quo causa aliqua specialis priùs non expressa, sed sub priori rescripto generaliter comprehensa, ijs committatur, speciale hoc rescriptum derogat generali quamvis de priore commissione nullam faciat mentionem, cit. §. Quoniam, cùm generalis regula sit, quòd species deroget generi. Excipi tamen debet, nisi in priori generali rescripto posterioribus rescriptis forma præscribatur, ut ei non derogetur, nisi de eo mentio facta, vel clausula derogatoria apposita fuerit, juxta c. Ordinem 6. h. t. Laym. in cit. §. Quoniam.

CLXVI. Assertio 4. Rescriptum speciale sive privilegium, (latiùs sumpto hoc vocabulo) non tantùm derogat rescripto seu privilegio priori generali, ut hactenus ostensum: sed multò magis etiam derogat posteriori seu subsequenti, ita ut hoc non deroget rescripto speciali seu privilegio priùs concesso, sed potiùs ab isto rescriptum seu privilegium generale subsequens limitetur seu derogetur, nisi de speciali expressam mentionem faciat, sumitur ex c. Abbatem 40. junctâ gl. v. Per litteras generales. h. t. Quia in toto Jure generi per speciem derogatur, reg. jur. 80. ff. sive species præcedat, sive sequatur, Azor p. 1. Instit. l. 5. c. 12. q. 12. v. g. Si alicui à Principe per speciale rescriptum seu privilegium concessa sit immunitas à solvendis tributis, & postea generale decretum fiat, in quo præcipitur, ut omnes tributa solvant, per hoc subsequens generale mandatum non derogabitur speciali rescripto, seu privilegio immunitatis à tributis priùs concesso, quia Princeps non censetur velle alicui auferre privilegium speciale priùs concessum, nisi id exprimat, c. Veniens 19. de præscript. Laym. in c. 1. n. 8. h. t.

CLXVII. Hinc ulteriùs infertur, si Papa alicui Episcopo ex speciali gratia concessit, ut ad solutionem debitorum Ecclesiæ suæ, omnium beneficiorum vacantium in Diœcesi sua, primos fructus ad quinquennium percipere possit, non obstantibus quibuslibet consuetudinib⁹, privilegijs, vel statutis, per quæ concessio istius gratiæ impediri posset; per hanc novam concessionem non derogatur, nec præjudicium affertur specialibus applicationibus primorum fructuum priùs factis, quia nimirum aliquorum beneficiorum primi fructus, speciali consuetudine privilegio, vel statuto, Ecclesiæ Cathedralis fabricæ, vel alteri usui (v. g. mensæ Capituli) vel alicui personæ singulari debebantur; nisi hoc ipsum fuerit expressum. Ita statutum habetur in c. Si propter 10. h. t. in 6. Ratio est, quia privilegium speciale derogat privilegio generali, præsertim subsequenti, ut suprà dictum: & in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non esset concessurus, reg. jur. 81. in 6.

Porrò hanc decretalem Constitutionem Bonifacij VIII. aliqui DD. ità intelligunt, ut fructus primi anni ex vacantibus beneficijs debeantur Episco-

po,

po, vi Papalis hujus concessionis: fructus autem secundi anni Ecclesiæ fabricæ, vel alteri usui, aut personæ, juxta specialem consuetudinem, vel statutum debeant dari, gl. fin. in cit. c. Si propter. Joan. Andr. ibid. n. 13. & alij plures. Alij verò dicunt, quòd fructus primi anni dari debeant Ecclesiæ fabricæ, vel illi personæ, cui ante hac debebantur: fructus verò secundi anni Episcopo sint assignandi ex nova speciali concessione Papæ, Joan. Monach. & Probus in c. Cùm aliquibus 4. h. t. in 6. & alij, quia clausula, *non obstantibus*, non tollit obstacula temporalia (quod enim differtur, non aufertur) sed quæ gratiam omnino extinguunt. Verùm cùm reservationes primorum fructuum sint ex parte odiosæ, quippe cedentes in præjudicium, ac damnum beneficiorum, ut patet ex Extravag. suscepti unic. inter communes: Ne Sede vacante, &c. ideo non debent, saltem tam amplè extendi, ut in prædicta Constitutione sub nomine primorum fructuum etiam fructus secundi anni comprehendantur, esset enim hæc nimis magna & exorbitans extensio, Laym. in cit. c. Si propter.

Qnare rectiùs dicitur, quòd Episcopus in hoc casu, vi concessionis primorum fructuum ex beneficijs vacantibus sibi generaliter factæ, non possit eorum beneficiorum primos fructus percipere, qui antea speciali jure sive privilegio, consuetudine, aut statuto fabricæ Ecclesiæ, vel alteri usui, aut personæ singulari debebantur, quia Papa non censetur velle per gratiam generaliter alicui factam derogare speciali juri alterius, nisi id exprimat. Proinde clausula illa generalis, *non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, privilegijs*, &c. intelligi debet secundùm præcedentem concessionem, videlicet ut nulla consuetudo, privilegium aut statutum (v. g. ut omnes fructus, sinè diminutione, ad successorem in beneficio perveniant) impedire possit, quominùs Episcopus eorum beneficiorum vacantium primos fructus percipiat, quot ei Papa voluit obvenire. At verò S. Pontificis mens alia non fuit, nec rationabiliter esse potuit, quàm eorum tantùm beneficiorum fructus primos Episcopo ad quinquennium concedere, ad solvenda debita, quæ antea non erant simili onere gravata, sive quæ alteri Ecclesiæ, vel usui pio aut personæ non erant debita & applicata, ita ut nullum ex his beneficijs in Diœcesi vacantib⁹, vigore contrarij statuti, consuetudinis, aut privilegij, à primorum fructuum subtractione eximi debeat, Petr. Ancharan. in cit. c. Si propter notand. 6. & 8. Franc. ibid. n. 12. Quos sequitur Laym. ibid. n. 2. Quem intellectum ipsa rubrica cit. c. Si propter, indicat.

CLXVIII. Cæterùm si Papa Episcopo concedat primos fructus omnium beneficiorum in Diœcesi vacantium, sub ea generali concessione, comprehenduntur etiam dignitates, v. g. Præposituræ, Decanatus, Joan. Monach. in cit. c. Si propter n. 1. h. t. in 6. Joan. Andr. ibid. n. 2. & habetur expressè in c. penult. De verb. significat. quia hæc concessio annatarum, licèt odiosa sit, quatenus derogat juri beneficiariorum, ad quos, juxta primævam institutionem beneficiorum, integri fructus pervenire deberent, sinè diminutione, ut patet ex Tit. Ut Ecclesiastica beneficia sinè diminutione conferantur, est tamen potiùs favorabilis, quàm odiosa censenda, Francus in cit. c. Si propter n. 6. quia est facta Episcopo, tanquam Patri, respectu aliorum beneficiariorum Diœcesis, qui velut filij tenentur subvenire Episcopo, si indigeat ad debita Ecclesiæ solvenda.

Ubi notanda est doctrina, quam tradunt communiter DD. quòd in dispositionibus, quæ partim favorem, partim odium continent, spectanda sit principalis intentio disponentis: si enim principaliter dispositio facta sit in favorem alicujus, licèt per accidens etiam in odium & damnum alterius redundet, censeri debet esse favorabilis, ita ut extendenda sit, dummodo odium à favore separari non possit: ut in proposito, Constitutio reservans Episcopo fructus primi anni principaliter edita est in favorem Episcopi, ut debita persolvat; quamvìs in eorum damnum, qnibus proventus illi obvenire debebant, etiam cedat: nec potest favor iste separari ab onere seu derogatione juris beneficiariorum. At verò si favor ab odio separari possit, tum dispositio, quatenus favorabilis est, extendi, & latè explicari; quatenus verò odiosa est, restringi debet, & strictè explicari, Covarr. l. 1. Resol. c. 11. n. 5. Sanch. l. 1. De matrim. disp. 1. n. 4. Accedit, quòd, cùm inferiores beneficiati hoc onus ferre debeant, multò magìs etiam illud sustinere debebunt Præpositi, Decani, & Canonici, quia cùm in superiore gradu sint constituti, majorem cum Episcopo conjunctionem habent. Aliud verò dicendum est de Prælaturis, & beneficijs exemptis; hæc enim sub generali appellatione beneficiorum in obligationibus & oneribus non comprehenduntur, adeóque neque sub ista generali concessione primorum fructuum Episcopo facta; Archidiac. in cit. c. Si propter, & Laym. ibid. n. 3. & 4. contra Joan. Andr. & Ancharan. tum quia hoc ipso, quòd à jurisdictione & cura Episcopi sint exempta, non habent communionem cum Episcopo, nisi in casibus nominatim expressis; tum quia exemptio est veluti speciale privilegium, cujus revocatio & derogatio non facilè est præsumenda, ideóque per generalem concessionem seu privilegium illi non derogatur, arg. cit. c. Si propter, & l. Decurionibus 3. & ibi gl. v. eodem, junctâ gl. marg. C. de silentiarijs l. 12. Et quamvìs beneficia exempta sint in Diœcesi, non tamen censentur esse de Diœcesi, sed potiùs veluti extra Diœcesin, cùm non subsint administrationi Episcopi.

§ II.

De pluribus Rescriptis beneficialibus, simul vel successivè impetratis, quodnam validum & præferendum sit, ac deroget alteri?

CLXIX. Assertio 1. Si quis plura rescripta ad idem beneficium simul sive eodem tempore data impetret, nullâ factâ mentione de altero, tum ambo, vel omnia sunt valida, modò inter se non pugnent, sed consentiant, Abb. in c. In nostra 32. n. 5. h. t. Felin. ibid. n. 1. in fine, & alij DD. communiter. Ratio est, quia quando plura rescripta eandem formam & datam continent, non est, cur unum per alterum elidatur, cùm in effectu sint, & reputentur unicum rescriptum, & veluti plura solùm exemplaria ad majorem

jorem cautelam impetrata, ut si unum fortè amittatur, alterum adhuc suppetat, & usui esse possit; sicuti etiam unicum testamentum est, quod pluribus exemplaribus consignatur; l. Unum 24. ff. qui testamenta facere possunt. Idémque est, ob paritatem rationis, si quis plura rescripta super eodem beneficio impetret successivè, sub eadem forma ac teoore, ad majorem securitatem, gl. in c. Ex tenore 16. v. Negotio h. t. Abb. in cit. c. In nostra n. 6. & Imola ibidem n. 6.

Quòd si quis plura rescripta seu mandata à Papa impetret, vel eodem tempore, seu sub eadem data, vel successivè, vel sub diversis datis, ad diversa beneficia obtinenda, siqua modò vacant, vel proximè vacatura sint in diversis Ecclesijs, quamvis nonnulli putent, utrumque rescriptum esse validum, ita ut in optione impetrantis sit, quonam eorum uti velit, gl. in cit. c. In nostra v. Mentiooem, Greg. Tholos. ibid. n. 2. probabilius tamen est contrarium, videlicet posterius rescriptum esse irritum & subreptitium, nisi constet, vel probari possit, impetrantem priori rescripto renuntiâsse, Joan. Andr. in cit. c. In nostra n. 7. & Abb. n. 7. Imola n. 11. Felin. n. 1. col. 2. in fine & alij communiter. Ratio est, quia licèt per tale rescriptum sive gratiam expectativam, propriè loquendo, non acquiratur impetranti jus ad beneficium, nisi remotum ac præparatorium, adeóque ex hoc capite non necessariò de eo fieri debeat mentio: quia tamen hoc pacto, si plura rescripta beneficialia, simul vel successivè, ad diversa beneficia validè impetrari possent, non factâ mentione de rescripto alio obtento, occasio præberetur exercendis fraudibus, & via aperiretur contra SS. Canones plura quandoque beneficia io diversis Ecclesijs obtinendi, ideo censeri debet, alterom vel posterius rescriptum esse irritum & subreptitium, ob taciturnitatem veritatis, per se & intrinsecè ad rem seu negotium pertinentis, quâ cognitâ, Papa alterum vel posterius rescriptum non dedisset, vel saltem non eo modo, sed cum conditione, sive ooere dedisset. Accedit, quòd, cùm talia rescripta beneficialia fiot ambitiosa & odiosa, ideo restringenda sunt, c. Quamvis 4. de præbend. in 6. & censendum est, obreptitiè contra voluntatem Papæ esse obtenta, Imol. c. l.

» CLXX. Assertio 2. Si Titius à Sede Apo-
» stolica impetravit rescriptum, in quo mandatur
» ipsi provideri de Canooicatu, v. g. in aliqua Eccle-
» sia, constituto certo executore, qui ipsum in Cano-
» nicum recipi faciat, & de præbenda, si qua tunc
» vacat, vel proximè vacatura est, provideat: postea
» verò Caius simile rescriptum gratiæ expectativæ à
» Papa impetret, in eadem Ecclesia, isque priùs litte-
» ras suas præsentet, & vi illarum in Canonicum sit
» receptus, aotequam Titius litteras suas præsenta-
» ret. Hoc casu, Titius, qoi priùs litteras beneficia-
» les impetravit, in assecutione præbendæ tempora-
» lis præferendus est Caio, qui postea litteras impe-
» travit, sed priùs eas præseotavit: si quidem eo tem-
» pore, quo Titius prior impetrator litteras suas præ-
» sentavit, & in Canonicum receptus est, necdum
» præbenda Canonicalis Caio collata sit, alioquin
» verò, si collatio præbendæ jam facta sit, ea relin-
» quenda est Caio priori litterarum præsentatori jam
» proviso, ita habetur in c. Tibi. 12. h. t. in 6.

Excipi debet, nisi executor constitutus à Papa »
intimaverit collatori mandatum suum, ac potesta- »
tem sibi factam de providendo ipsi Titio, seu vigore »
mandati ipsi interdixerit, oe conferret: præsertim »
si cum inhibitione collationis interposuerit decre- »
tum afficiens collationem, ita ut alteri facta irrita »
sit; tunc enim collatio facta Caio posteriùs impe- »
tranti litteras, sed priùs præsentanti ooo valebit, »
cit. c. Tibi. §. Idem quoque. Idémque dicendum, »
si Papa io prioribus litteris à Titio impetratis de- »
creverit, ut irritum & inane esset, si quid contra fu- »
erit attentatum; tum enim noo obstat, quòd ante »
receptiooem Titij, imò etiam ante præsentationem »
litterarum ab ipso factam, Caio priori litterarum »
præsentatori præbenda jam tunc vacans collata fu- »
erit, quò minùs ei auferri, & Titio conferri debeat: »
tale enim decretum irritans afficit & obligat Col- »
latores, etiam ignorantes, cit. c. Tibi §. Quin imò, »
gl. ibid. v. Decretum. Præterquam si Titio, qui »
priùs impetravit litteras, dolus vel notabilis negli- »
gentia objici possit; tum enim ei io assecutione præ- »
bendæ præferendus est is, qui posteriùs litteras im- »
petravit, sed priùs præseotavit, cit. c. Tibi. §. fin. »

Negligentia autem ootabilis tunc committi censetur, si prior impetrans præbendam vacantem posteriori impetranti conferri sciens, id fieri permittat, vel si intra terminum sibi assignatum, præbendæ collationem ooo accepter, gl. marg. ibid. & Francus o. 8. Non obstat huic decisioni c. Eum cui 7. de præbend. in 6. quia illud loquitur de collatione Canoniæ à Papa duobus successivè facta, tum enim præferendus est is, qui litteras collationis priùs expeditas accepit, ita ut collatio postea alteri facta noo valeat, etiamsi is priùs litteras collationis suæ præsentaverit. At verò in cit. c. Tibi, sermo est de gratia expectativa seu mandato providendi; longè autem diversa sunt conferre, & mandare conferri, ut ait gl. in cit. c. Eum cui, v. Collatus.

Hinc colligitur 1. Inter duos impetrantes gratiam exspectativâ ad idem beneficium, v. g. Canonicatum in certa Ecclesia, is qui priùs impetravit litteras, ei qui posteriùs impetravit, sed priùs eas præsentavit, & priùs receptus est in Canonicum, præferri debet in assectiooe præbendæ, quia præventio & juris acquisitio in una parte, ut in Canonicatu, non inducit juris acquisitionem & præventionem in altera parte ipsi conoexa, ut in præbenda, quia licèt Canonicatos sive Canooia & præbenda sint inter se connexa, sunt tamen etiam inter se distincta & separabilia, Francus in cit. c. Tibi in princ. & n. 1.

Colligitur 2. Executor à Papa constitutus ad providendum alicui de beoeficio, habet jurisdictionē delegatam, potest enim decretum interpooere, inhibere collatori &c. ideóque etiam debet esse certus, sicut Judex delegatus, gl. hic. V. certo, & Franc. num. 4.

CLXXI. Assertio 3. Si Titius impetret re- »
scriptum, in quo mandatur alicui Executori ad id »
deputato, ut ipsi Titio in certa Ecclesia, auctoritate »
Apostolicâ, provideatur de Canonicatu & Præbeo- »
da vacante, vel proximè vacaturâ, sub bac condi- »
tione, si Episcopi & Capituli consensus accede- »
ret. Postea verò Seius similem gratiam impetretà »
Papa absolutè ad eandem Ecclesiam, isque aote »
imple-

„ impletam conditionem, sive priusquam Episcopi „ & Capituli consensus ad provisionem Titio faciendam accederet, auctoritate Papæ, vel Executoris ad „ hoc deputati provisione, Canonicatum in eadem „ Ecclesia obtinuerit, eóque facto, cùm deinde Episcopi & Capituli consensus accederet, etiam Titio „ priori mandati impetratori Canonicatus in illa Ecclesia conferatur. Hoc in casu, si post utriusque „ Titij & Seij receptionem in Canonicum, præbenda „ vacet, in assecutione illius posterior impetrans Seius „ preferri debet Titio priori impetranti, sed posteriùs recepto; ita habetur Statutum in c. Si pro te. 13. h. t. in 6. Ratio est, quia primo impetranti facta est gratia solùm conditionalis, per conditionem autem de futuro contingenti suspenditur quælibet dispositio, aut mandatum, cui apponitur, ita ut ante illius eventum non purificetur, neque effectum consequatur: ac proinde primus non censetur gratiam impetrâsse, priusquam conditio evenerit: secundo verò impetranti facta est gratia absolutè, ideóque si ei, vigore illius gratiæ, Canonicatus sit collatus, ante impletam conditionem prioris impetrantis, huic in assecutione præbendæ præferri debet, utpote qui potius jus habet, gl. in cit. c. Si pro te, in casu, & gl. fin. ibid. Similis casus proponitur in l. Potior. 11. §. Si colonus. ff. qui potiores in pignore: si quis instrumenta, quæ in fundum illata fuerint, pignoris nomine obligârit: deinde verò, antequam illa intulit, alteri absolutè eadem oppignoret, & tum demum ea in fundum inducat; hoc casu hic posterior potius jus in pignore habet, quia huius pignus, etsi posterius, priùs effectum consecutum fuit, quàm pignus prioris, cuius conditio postea primùm impleta fuit.

CLXXII. Aliud dicendum est, si priori impetranti gratia expectativa absolutè facta esset, tum enim in assecutione præbendæ præferendus esset posteriori impetranti, etiamsi is in Canonicum priùs receptus fuisset, iuxta cit. c. Tibi eodem. in 6. gl. in cit. c. Si pro te. v. faciendam: vel etiamsi priùs fuisset prestitus consensus Episcopi & Capituli, quàm posterior impetrans Canonicatum est consecutus; nam etiam tunc prior impetrans præferendus esset, gl. in c. jam cit. v. accederet, sumpto argumento à contrario sensu illius textûs. Idémque dicendum, si mandato de providendo adiecta sit conditio, *si impetrans est idoneus, vel si consenserit seu acceptaverit beneficium seu gratiam*, nam talis conditio ipso jure tacitè inest, nec suspendit concessionem gratiæ, aut propriè conditionalem facit, Francus in cap. jam cit. num. 4.

Cæterùm, si in prædicto casu Episcopus sit mortuus vel impeditus, ita, ut consensum dare non possit in receptionem prioris impetrantis, non potest executor ei conferre Canonicatum, nec quidem cum consensu Capituli, quia sub certa forma data est illi potestas, seu mandatum providendi, nempe sub conditione consensûs Episcopalis, quæ censetur pertinere ad formam substantialem mandati, adeóque eâ non impletâ, deficit potestas Executoris seu mandatarij, & corruit mandatum, gl. in cit. c. Si pro te. v. Assensus. & v. Accederet. h. t. in 6. arg. c. Cui de non. 27. de præbend. in 6. Nec obstat. c. un. in princip. ne sede vacante in 6. §. fin. quia loquitur de eo, ad quem spectat beneficiorum collatio cum consilio Episcopi; hîc autem non pertinet provisio ad Executorem, nisi post impletam conditionem.

Aliud dicendum foret, si in mandato expressum esset, ut executor provideat de Canonicatu, requisito priùs consilio Episcopi; tum enim eo mortuo vel impedito, posset mandatum exequi, gl. cit. loc. quia si alicui mandatum sit, ut cum alterius consilio negotiũ agat, exquirere illud & audire tenetur; non tamen, ordinariè loquendo, sequi: adeóque, si non possit eum consulere, vel consultus tempore competente responsum dare nolit, absque eo procedere potest, uti sumitur ex c. Cùm veteri 52. junctâ gl. communiter receptâ. v. expectatum de electione, & c. Cùm olim. 7. de arbitr. Si verò non tantùm consilium, sed etiam consensus alterius ad actum expediendum requiratur, tum ordinariè loquendo, non valet, quod absque eius consensu gestum est, gl. in cit. c. Si pro te. v. Assensus, Abb. in cit. c. Cùm veteri. n. 12. & 13.

CLXXIII. Assertio 4. Si duo (idem est, si tres vel plures) litteras unâ eâdémque die datas, à „ Sede Apostolica obtineant, certis Executoribus eis „ deputatis, de Canonicatu & præbenda ipsis in eadem „ Ecclesia conferenda, nec appareat, uter eorum „ litteras priùs impetrârit (nam alioquin is præferendus „ est alteri, qui gratiam priùs, saltem unâ horâ, „ impetravit, qui enim prior est tempore, potior „ est jure, reg. jur. 54. in 6.) tunc, si uni eorum Papa „ Canonicatum contulit, alteri autem non contulit, „ sed mandavit ab ordinario collatore conferri, preferri „ debet is, cui Papa contulit, licèt alter suas litteras „ priùs præsentaverit Ordinario, & ab eo in Canonicum „ sit receptus, quia is, cui collatio facta est „ ab ipso Papa, potius jus habet, propter maiorem „ conferentis prærogativã, c. Si sede. 31. de præbend. „ in 6. Si autem Papa utrique contulit Canonicatum, „ vel si utriq; ab Ordinario conferri mandavit; tum, „ cùm alioquin gratiæ sint æquales, præferendus est „ is, qui litteras suas priùs præsentavit. Si denique „ ambo simul etiam in præsentando concurrant, id „ est, litteras simul presentent, tum ij, ad quos spectat „ Canonicorum receptio, & præbendarum collatio, „ vel eorum maior pars unum ex duobus, quem voluerint, „ eligere debent, altero omnino excluso, nisi „ ex litteris Papæ expressè appareat, quòd utriq; eorum „ voluerit provideri, ita habetur statutum in c. „ duobus. 14. h. t. in 6. Ratio est, quia utrumque mandatum de providendo est validum; & licèt collatores non teneantur utrique impetranti providere, „ quia in dubio non præsumitur, quòd Papa simul unam eandémque Ecclesiam pluribus eiusmodi mandatis gravare velit; debent tamen unum recipere, & alterum rejicere; eum scilicet, cuius gratia expectativa minùs firma est; sin autem utraque sit æqualis, tum demum gratificatio locum habet, ita ut unus ex illis arbitrio collatorum eligatur, cùm idem beneficium Ecclesiasticum dividi non possit, sive duobus simul conferri, gloss. ibid. v. teneantur, & Francus n. 2. & 5.

Aliud verò dicendum est, si duo uno, eodémque die, à Papa impetrent litteras, per quas ipsis confertur, vel conferri mandatur idem beneficium: hoc enim casu, cùm litteræ posteriùs datæ sint subreptitiæ & penitus irritæ, ita ut ex illis impetranti nullum

jus acquiri possit, neque is, qui suas litteras prius præsentavit, alteri præferendus est, cùm non constet, an sint validæ, sed si de prioritate collationis constare non possit, neutra gratia seu collatio Papæ executioni mandanda est, donec ipse Papa consultus suam mentem de prioritate declaret, & aliquid certi statuat, Franc. cit. loc. n. 6. Ex quo colligitur, quòd in litteris beneficialibus de providendo attendi debeat, non tempus præsentationis, sed tempus *datæ*, ita ut, qui prius beneficium impetravit, præferendus sit alteri; Si autem paritas sit in data, præferendus est, qui alterum prævenit in præsentando, gl. in cit. c. Duobus v. impetraverit, & Francus ibid. n. 4.

Quare si duo litteras beneficiales eodem die impetrarint, is, qui dicit suas prius expeditas esse, id probare debet, sicut & is, qui suas prius præsentatas esse, asserit, cùm hoc sit causa seu fundamentum suæ intentionis, Imola in c. relatum. 9. n. 7. de præbend.

CLXXIV. Assertio 5. Si quis, v. g. Titius rescriptum gratiæ à Papa impetravit, in quo mandatur, ut ipsi in certa Ecclesia provideatur de beneficio jam vacante, vel proximè vacaturo, sed postea idem Pontifex vel eius successor gratiam illam revocet; ac deinde similem gratiam expectativam in eadem Ecclesia Caio Clerico conferat; post hoc verò dictus Titius à Sede Apostolica impetret, ut ad gratiam revocatam restituatur: hoc casu, si in illa Ecclesia postea beneficium vacet, in assecutione illius beneficij, posterior impetrans Caius præferendus est priori impetranti Titio (nisi Papa aliud expresse disposuerit) quia talis restitutio, si aliud non exprimatur, censetur fieri, sine præjudicio juris alieni, ita habetur statutum in c. Quamvis 8. h. t. in 6.

Ex quo desumitur generalis doctrina, quòd nunquam censeri debeat, Principem alicui gratiam facere, cum præjudicio, sive diminutione juris alteri quæsiti, nisi id exprimat, etiamsi solâ voluntate suâ, & pro arbitrio possit revocare gratiam à se vel antecessore suo concessam; sicut in beneficialibus Papa potest, cùm in illis habeat plenitudinem potestatis, gl. ibid. in notand. & Franc. n. 3. Et quamvis aliàs in restitutionibus, quæ fiunt ex obligatione justitiæ, vel ex æquitate, propter læsionem vel vim, vel ex alia justa causa, restitutio fieri soleat in integrum, ita ut privatus recuperet omnia, quæ tempore privationis habebat, perinde ac si privatus non fuisset, l. 1. ff. Ex quibus causis majores &c. l. 1. & l. ult. in fine, C. de sententiam passis, Franc. c. l. n. 6. Si quis tamen à Principe ad gratiam revocatam, adeóque legitimè extinctam, restituatur, non fit restitutio ad illam, cùm præjudicio seu læsione juris alteri interea acquisiti, quia talis restitutio juris legitimè amissi censetur nova gratia, sive nova concessio: gl. in cit. c. Quamvis. v. Cùm talis, Franc. ibid. n. 2. & actio seu jus qualecunque semel extinctum, sive legitimè amissum, nunquam reviviscit, l. Qui res 98. §. Aream ibi: *in perpetuum sublata obligatio restitui non potest*, ff. de solution.

CLXXV. Hinc deducunt DD. 1. Si Princeps vasallum propter commissam feloniam privârit feudo, illúdque alteri donârit, vel alicujus Rei damnati ob crimen v. g. perduellionis, bona omnia confiscârit, & aliqua eorum alijs applicârit, seu donârit; postea verò vasallum vel damnatum, unà cum bonis suis, in integrum restituat, vi hujus restitutionis, non recuperat Vasallus feudum, vel reus bona, quæ medio tempore à Principe alienata, vel alijs donata sunt, gl. in cit. c. Quamvis in notand. h. t. in 6. Franc. ibid. n. 7. & alij Canonistæ communiter: quia cùm jus ac dominium feudi, vel bonorum reus amiserit, illud per restitutionem non recuperat, sed per novam gratiam, concessionem, seu donationem Principis, quæ non censetur fieri, cum præjudicio aliorum, quibus jus quæsitum est; ac proinde neque restitutus ad bona recuperat fructus ex bonis illis intermedio tempore perceptos, si jus percipiendi eos alteri sit relictum, auth. idem est de Nestorianis. C. de hæret. Franc. in cit. c. in fine. Excipi tamen debet, nisi Princeps ei, in quem feudum, seu alia bona fuerunt translata, aliter compensationem facere velit: vel nisi restitutio in plenissima forma facta esset, & ex gravi causa, ob bonum publicum pacis, expressè concederetur etiam quoad bona alijs donata, vel aliter alienata, Imola in c. Quia diligentia 5. n. 6. de elect. Felin. in c. Inter quatuor 8. n. 6. de majorit. & obed.

2. Colligitur, si Presbyter aliquis ob crimen canonicè depositus sit à beneficio, isque postea ab Ordinario restituatur, non potest id fieri, sine consensu patroni, vel eo invito, gl. communiter recepta in cit. c. Quamvis. v. Cùm talis. Ratio est, tum quia potius censeri debet hæc esse nova institutio, seu nova beneficij concessio, quàm restitutio in jus pristinum ob crimen amissum; tum quia, cùm per depositionem beneficium vacet, acquisitum est Patrono jus alium præsentandi, quod ipsi invito auferri non potest, Laym. ibid. n. 3.

§ III.

Quomodo procedendum sit, si super eadem causa impetrentur plura diversa rescripta ad diversos Judices, & dubitetur, quodnam ex iis alteri sit præferendum?

CLXXVI. Assertio 1. Si duo rescripta super eadem causa ad diversos Judices delegatos à Sede Apostolica emanârint, & dubitetur, utrùm Judices priores, an posteriores cognoscere debeant, & an prius rescriptum sit per posterius revocatum, nécne? tum si una pars Judicum delegatorum velit alteri deferre, ut cognoscat, ad quos jurisdictio pertineat; illi soli, quibus defertur cognitio, super hoc dubio, decident, an prius rescriptum per posterius sit revocatum, nécne, antequam de causa principali cognoscatur. Quòd si neutra pars Judicum, nec delegati per prius rescriptum, nec delegati per posterius, alteri parti deferre velint, sive concedere potestatem super hac controversia, tunc simul utrique, tam Judices delegati in primo rescripto, quàm in posteriore, inspectis rescriptis, eorúmque datis, definiant, utri parti delegatorum jurisdictio seu potestas cognoscendi competat. Si verò

verò inter se convenire, seu consentire non possint, hoc casu (quamvis plures sint Judices delegati ex una parte, quàm ex altera) ab utraque parte litigante, communi consensu, arbitri eligi debent, qui controversiam hanc definiant, utrùm nimitum ad priores, an verò ad posteriores Judices delegatos jurisdictio seu cognitio spectet? ita habetur statutum in c. Pastoralis 14. in princ. h. t.

Sunt autem hi, & appellantur arbitri juris, quia ex legis præscripto, ac necessitate, constitui debent, & jurisdictionem habent, non tantùm ad judicandum, sed etiam ad ea, quæ ad processum Judicij instituendum sunt necessaria, expedienda; ut ad testes vocandos & cogendos, ut testimonium dicant, & alia similia, Molin. tr. 5. De Justit. dis. 31. n. 2. Porrò si plura diversa & contraria rescripta ad diversos Judices delegatos data sint, sed per testes probari possit, vel aliâ ratione constet, unum ex illis unâ horâ diei priùs datum esse, illud præferri debet posteriori, Joann. Andr. in cit. c. Pastoralis. Felin. ibidem num. 5.

CLXXVII. Assertio 2. Si causa aliqua, communi consensu plurium Judicum delegatorum, qui in diversis rescriptis dati, seu deputati sunt, decidenda sit; tum non sufficit, si major pars, absolutè loquendo, omnium delegatorum consentiat, sed necesse est, ut major pars delegatorum in quolibet rescripto consentiat, gl. in cit. c. Pastoralis v. Plures. h. t: Abb. n. 6. & sumitur ex eod. c. v. g. si in duobus diversis rescriptis sunt Judices delegati universim septem, in primo tres, in secundo quatuor: tunc non statur eorum sententiâ ac definitione, nisi in primo saltem duo, in secundo tres consentiant, quia tunè consentit major pars cujuslibet rescripti, & per consequens interpretativè habetur consensus omnium, quod enim major pars alicujus Communitatis, seu Congregationis facit, omnes facere videntur, c. 1. De his, quæ fiunt à majore parte cap. l. Quod major 19. ff. ad municipal. & de incol. Quod si neque per arbitros quæstio decidi potest, recurrendum erit tandem ad Papam, Abb. in cit. cap. Pastoralis num. 4. h. t.

CLXXVIII. Illud præterea notandum, si occasione duorum rescriptorum, unius scilicet in causa principali, alterius in causa appellationis contenditur, non Judex super causa principali, sed Judex appellationis cognoscere debet de validitate ejusdem, sive, an legitimè appellatum sit, nécne, prout sumitur ex c. Dilectus 29. h. t. Nam cùm inter duos Clericos Joannem & Jordanum controversia orta esset de Ecclesia S. Nicolai, Jordanus litteras à Papa impetravit ad Archiepiscopum Cantuariensem, & alios quosdam conjudices. Sed Joannes excipiendo proposuit, quòd auctoritate illarum litterarum, non possit conveniri, eò quòd ultra duas dietas à Diœcesi, ubi prædicta Ecclesia erat, in judicium traheretur contra statutum Concilij Lateranensis (relatum in c. Nonnulli 28. in princip. h. t.) de quo in eisdem litteris nulla mentio fiebat. Et quia Judices delegati hanc exceptionem admittere noluerunt, eò quòd dictus Joannes in duabus alijs Diœcesibus propinquioribus loco judicij beneficia obtineret, & eâ ratione ibi domicilium habere censeretur, ideo Joannes ab his ad Sedem Apostolicam appellavit, & appellationem prosecutus, litteras impetravit ad Archiepiscopum Eboracensem, & ejus Collegas. Verùm priores Judices delegati nihilominus in causa procedentes, posterioribus Judicibus inhibuerunt, ne causam sibi commissam cognoscerent. Hoc intellecto, Papa Honorius III. mandavit primis Judicibus, ut si ita est, causæ cognitione supersedeant, cùm non ipsi, sed Judices appellationis cognoscere debeant, ad quos jurisdictio pertineat.

CLXXIX. Hinc infertur 1. Quòd primi Judices delegati in casu hujus c. errârunt in eo, quòd cùm ab ipsis ad Papam appellatum esset, & ipse alijs Judicibus causam delegâsset, istis inhibuerint, ne in causa appellationis eis commissâ procederent, cùm tamen non ad judicem, à quo appellatum (cujus interea suspensa est jurisdictio) sed ad judicem appellationis, vel ab eo delegatum, pertineat cognoscere, an sit legitimè appellatum, nécne, & si recipienda sit appellatio, inhibere Judici, à quo appellatum, ne in eadem causa ulteriùs procedat, c. Romana 3. §. Quòd si objiciatur, & c. Non solùm 7. de appellation: in 6. alioquin verò, si appareat legitimè appellatum non esse, Judex appellationis partes remittere debet ad priorem Judicem, à quo appellatum fuit, condemnando appellantem in expensis, c. Ut debitus 59. & c. Cùm speciali 61. de appellat. gl. in cit. c. Dilectus V. Inhibetis, & gl. fin. ibidem h. t. de quo alibi. Quæ autem de dietis in cit. c. Dilectus, habentur, de illis dictum est suprà n. 134. & 135.

CLXXX. Infertur 2. Quando duo rescripta diversa impetrata sunt ad diversos Judices à partibus, unum in causa principali, alterum diversum in causa appellationis; tum non Judex, à quo appellatum, sed Judex, ad quem appellatum, cognoscere debet de validitate appellationis, juxta cit. c. Dilectus h. t. At verò si in causa appellationis duo seu plura rescripta impetrata sunt à partibus ad diversos Judices, & dubitetur de eorum revocatione, sive quodnam eorum alteri prævaleat; tum si ipsi Judices diversi inter se convenire non possint, utri parti Judicum jurisdictio seu potestas cognoscendi competat, per Arbitros à partibus electos controversia illa decidenda erit, juxta c. Pastoralis. 14. in princip. h. t. ubi non distinguitur inter causam principalem, & causam appellationis, sed generaliter debet observari, quod ibi statuitur, quandóque dubitatur de revocatione diversorum rescriptorum, quæ in eadem instantia, sive primâ, sive etiam secundâ appellationis, à partibus impetrata sunt ad diversos Judices, Abb. in cit. c. Pastoralis n. 4. Versic. in 5. parte, Decius ibid. num. 9. & Barbos. in Collectan. ibid. n. 5. & alij DD. communiter.

§. IV.

De revocatione Rescriptorum.

CLXXXI. Quæritur 1. Quòmodo revocentur Rescripta? Respondetur, rescripta revocantur expressè vel tacitè. De tacita revocatione jam suprà actum est. Expressè revocantur, quando specialiter S. Pontifex concessas gratias vel mandata revocat, Greg. Tholos. l. 1. De rescriptis. c. 55. n. 1. præsertim verò revocari

solent gratiæ seu indulgentiæ, dispensationes & privilegia, quæ propter ambitiosam petentium importunitatem concessa sunt. Quomodò Papa Bonifacius VIII. revocavit omnes indulgentias, seu privilegia perpetua, quæ à se vel Antecessoribus suis concessa sunt non Ecclesijs vel dignitatibus; sed personis, ut, sive in scholis essent seu studijs; sive in altera Ecclesiarum suarum (quas ex dispensatione obtinent, vel quæ simul de jure possunt obtineri) sive in Curia Romana moram traherent, sive dum in uno loco certo, vel alio quocunque versarentur, beneficiorum suorum fructus, exceptis duntaxat distributionibus quotidianis, percipere possent: quia hujusmodi gratiæ seu privilegia vagandi licentiam, & dissolutionis materiam præbent, & in cultûs divini diminutionem cedunt; & ob ea officium divinum (propter quod tamen præstandum Ecclesiasticum beneficium datur) plerumque omittitur, prout habetur in c. ult. h. t. in 6. Addit verò S. Pontifex in cit. c. ult. in fine: *quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus*; prout etiam habetur in l. digna vox 4. C. de legib. quia nimirum paribus indicare licet voluntatem suam, non imperare; neque enim Papa vel alius Princeps successoribus suis imperare, vel legem imponere potest, cùm par in parem non habeat imperium, c. Innotuit 20. de elect. gl. fin. in cit. c. ult. h. t. in 6.

Porrò per prædictam Constitutionem tantùm indulgentiæ seu privilegia perpetua non residendi, sive in absentia fructus percipiendi sunt revocata; hoc est, quæ ad vitam hominis concessa sunt, nisi revocentur, ea enim in jure perpetua dicuntur, ut colligitur ex l. 1. ff. pro socio: non autem sunt revocata privilegia temporalia, quæ sive ad tempus certum, v. g. quinquennium vel septennium; sive etiam ad tempus incertum ac indefinitum, v. g. dum beneficiatus in studiis, vel in Episcopi servitio versatur; sunt concessa: Joan. Monach. in cit. c. ult. Licèt gl. ibid. v. perpetuas, & Francus n. 6. cõtrarium teneant. Quamvis etiam ea interdum in jure perpetua dicatur, quorum terminus est incertus, sive quæ certo tempore non sunt definita, arg. l. Jurisperitos 30. in princip. ff. de Excusat. Tutor. & l. sufficit 56. ff. de condict. indebit. & suprà etiam diximus n. 3. sed non ita usitatè & frequenter. Nam cùm Constitutio hæc sit correctoria seu revocatoria privilegiorum, non debet extendi ad illa, quæ expressè non sunt revocata, & quæ certum quidem ac definitum tempus non habent, per se tamen perpetua non sunt, licèt per accidens, & casu fieri possit, ut totâ hominis vitâ durent, Laym. in cit. c. ult. n. 2.

Deinde illæ tantùm indulgentiæ, seu privilegia sunt revocata, quæ personis concessa sunt, non item, quæ Ecclesiis, aut dignitatibus, v. g. Præposituræ, ut ad illam residentia non requiratur, adeóque realia vel localia privilegia sunt, hæc enim revocata non sunt, quia sunt magis stabilia & favorabilia, quàm privilegia personalia, sive singulis personis concessa; cit. c. ult. & ibi gl. v. Ecclesiis. & v. vel dignitatibus, ubi gl. marg. ait, aliquid subinde concedi Ecclesiæ vel dignitati, quod personæ per se non conceditur; tamen quasi per accidens redundat in utilitatem personæ.

CLXXXII. Quæritur 2. An rescriptum impetratum à Procuratore revocato à domino valeat, necne, adeóq; censeatur subrepticium? Respondetur, rescriptum, quod Procurator revocatus à domino; cui tamen revocatio mandati procuratorij intimata est, extra judicium impetravit, non valet: si verò in judicio impetravit, valet rescriptum, dummodo revocatio Procuratoris ad notitiam adversarij, vel Judicis non pervenit; prout sumitur ex c. Ex parte 33. & rubricâ eiusdem h. t. ubi habetur, quòd Papa Decano & Capitulo Ecclesiæ Landunensis concessit privilegium, ut possent excommunicare omnes ipsis iniurias inferentes, vel bona sua detinentes; vi cuius privilegij virum quendam nobilem excommunicârunt, qui ab illa sententia excõmunicationis ad Papam appellavit. Missis ab utraque parte litigante procuratoribus Romam, controversia illa Judicibus delegatis commissa fuit, eo adiecto, ut in causa procedant, quamvis postea aliæ litteræ delegationis, sed absque utriusque partis consensu, fuerint impetratæ. Ab his Judicibus citatus Nobilis opposuit, se non obligari ad litigandum coram ipsis, eò quòd Procuratorem suum, ante expeditionem litterarum delegationis, revocârit, propter suspicionem, quàm adversùs eum conceperat, adeóque falsus extiterit Procurator; quia etsi fuerit; tamen revocatus fuit. Sed Capitulum contrà hoc excepit; quòd ea revocatio mandati Procuratoris, nec ad ipsorum notitiam, nec etiam Judicis, nempe Papæ pervenerit. Quare Judices delegati per quandam interlocutoriam sententiam pronuntiârunt; non obstante eâ revocatione; se posse in causa sibi commissa procedere, eámque cognoscere. Interea Procurator Capituli Judicibus exhibuit privilegium Apostolicum, vi cuius ipsi competat potestas excommunicandi suos injustos impetitores: ex adversò verò Procurator Nobilis exhibuit alias litteras Apostolicas posteriùs impetratas ad eosdem Judices delegatos, in quibus continebatur, ut si causam, ex utriusque partis voluntate, definire non possent, illam, cum sufficiente instructione seu informatione processûs habiti, & cum privilegio Capituli, ad Sedem Apostolicam remittant. Sed Capitulares respondebant, has posteriores litteras invalidas esse, quia à dicto Procuratore Nobilis, post revocationem mãdati, fuerant impetratæ. Quare super hoc consultus Papa Gregorius IX. respondit, si revocatio mandati Procuratori à domino fuit intimata, sive ad eum pervenit, rescriptum sive litteræ ab eo posteriùs impetratæ sunt irritæ, ideóque Judices delegati causam decidere debent, secundùm priorum litterarum Apostolicarum concessionem, non obstantibus litteris posterioribus; cùm enim iuxta statutum Concilij Lateranensis (in c. Nonnulli. 28. §. Sunt & alij. h. t.) litteræ Apostolicæ ad lites, sinè speciali mandato domini, impetrari non possint, nisi impetrans nomine alieno sit persona conjuncta; multò minùs valere debent litteræ impetratæ à Procuratore, postquam revocatio mandati ad ipsius notitiam pervenit.

CLXXXIII. Ex quo patet, cur in proposito casu priores litteræ delegationis validæ fuerint, non obstante revocatione Procuratoris à Nobili factâ, sinè Capituli aut Papæ notitiâ, quia ea post litis contestationem, adeóque in judicio à Sede Apostolica

cum utriusque partis consensu, sunt impetratæ, ac proinde necesse erat, ut revocatio Procuratoris perveniret ad notitiam partis adversæ, videlicet Capituli litigantis, vel Judicis, sive coram quo lis fuit inchoata: alioquin talis revocatio in eorum grave præjudicium cedere potuisset; interest enim Judicis & Adversarij, ut revocatio mandati procuratorij non fiat, nisi ea etiam ipsis intimetur, ne alioquin frustra in judicio fatigentur, & quia in judicio quasi contrahitur, l. 3. ff. de peculio. At verò posteriores litteræ impetratæ fuerant à solo Procuratore, extra judicium, & in commodum solius impetrantis sunt concessæ, sine partis adversæ consensu, ideòque propter eandem Procuratoris revocationem, quæ ad ipsius notitiam, non item ad notitiam Capituli & Papæ pervenit, invalidæ fuerunt & infirmatæ, quia revocatio Procuratoris, in ordine ad hunc irritationis effectum, parti adversæ non poterat obesse, sed prodesse, gl. in cit. c. Ex parte in casu, & Abb. ibid. n. 10. & Laym. n. 11. in fine. Nec obstat, quòd posteriores litteræ fuerint, lite pendente, impetratæ: nam multa fiunt extra judicium, lite pendente, Abb. c. l.

Notandum hîc præterea 1. Potest Judex delegatus per sententiam interlocutoriam pronuntiare, se judicem esse, ut colligitur ex hoc c. ibi: *per quandam interlocutoriam protulisset*, quæ tamen habet vim sententiæ definitivæ, ita ut ab ea appellari possit, etiam Jure civili, Abb. hîc n. 6. Gail. l. 1. obs. 130. n. 9. de quo infrà Tit. 29.

Notandum 2. Pars litigans potest dictum adversarij impugnare secundùm unum effectum, & admittere secundùm alium; imò & retorquere contra illum, uti sumitur ex hoc c. nam Capitulum noluit recipere confessionem Nobilis ad hunc effectum, ut irritentur litteræ priores; postea tamen eandem confessionem revocationis admisit, ad effectum irritationis posteriorum litterarum, gl. hic v. Non valere dicebant, & Abb. n. 5. Porrò quomodo tacitè revocentur rescripta, patet ex iis, quæ in superioribus dicta sunt, & plura de eorum revocatione alibi dicentur: quæ verò præterea in hoc c. annotant Interpretes, ad alias materias pertinent, de quibus suis locis.

§. V.

An Rescripta extinguantur, seu exspirent per mortem concedentis?

CLXXXIV. Assertio 1. Rescriptum gratiæ à Principe concessæ, adjectâ clausulâ, *usque ad beneplacitum suum*, hoc est, personæ concedentis; sive per verba æquipollentia, *quàm diu voluerit*, *vel ei ita placuerit*, per mortem concedentis, sine alia revocatione, exspirat. Ut si Papa alicui ad Episcopatum promoto gratiam faciat, ut beneficia, quæ tempore promotionis suæ obtinebat, retinere possit, usque ad beneplacitum voluntatis suæ, id est, quàm diu ipsi placuerit, eâ, mortuo Papâ, omninò exspirat, quia per mortem extinguitur voluntas, seu beneplacitum: ita habetur in c. Si gratiosè 5. h. t. in 6. cùm enim ex verbis hujusmodi clarè appareat, gratiam non absolutè concedi, sed cum ea restrictione, quàm diu perseveraverit beneplacitum, sive voluntas concedentis, hæc autem per mortem ejusdem omninò extinguatur ac desinat, sequitur, etiam gratiam ita concessam extingui, Molin. tr. 5. de just. disp. 20. n. 6. Sanch. lib. 8. de matrim. dis. 28. n. 49. Suar. l. 8. de legib. c. 33. n. 3. Aliud est, si Papa seu Princeps concedat gratiam aliquam, *donec revocaverit*, tunc enim non extinguitur gratia per solam mortem concedentis, sed requiritur actus positivus contrarius, quo revocetur gratia concessa, & ideo si in vita id non fiat, gratia permanet, cùm non revocetur per solam mortem concedentis, donec ab ejus successore, vel illius superiore revocetur: Clausula verò, *usque ad beneplacitum meum*, solùm exigit perseverantiam in priore voluntate, & non novum aliquem actum, sive contrariam ordinationem illius, Sanch. c. l. n. 52. Suar. c. l. n. 5. & seqq.

Procedit autem tradita doctrina, non solùm in gratia ambitiosa ac odiosa, ut est gratia retinendi plura beneficia: sed etiam in omni alia gratia, seu beneficio Principis, quantumvis favorabili, concessâ ad beneplacitum Papæ, vel alterius Principis, extinguitur enim morte illius; quia ratio suprà allata, quòd beneplacitum seu voluntas personæ concedentis extinguitur per obitum ejus, locum habet in omnibus gratiis concessis ad beneplacitum personæ, etiam in Papalibus indulgentiis, adeòque etiam idem jus ac dispositio in omnibus locum habere debet, Franc. in cit. c. Si gratiosè n. 10. Sanch. n. 50. Suar. c. l. n. 3. idque sumitur ex l. Locatio. 4. ff. de locat. ubi dicitur: locatio, precarii ve rogatio ita facta, *quòd is, qui eam locasset, dedisset ve*, vellet, morte ejus, qui locavit, tollitur, quia nimirum morte voluntas finitur, ut ait ibid. Bartol. non obstat, quòd precarium non finitur morte concedentis, c. ult. De precariis, l. Cùm precariò, 12. in fine, ff. eodem, quia id verùm est, cùm simpliciter factum est precarium, non adjectâ aliquâ conditione seu limitatione, gl. in cit. c. Si gratiosè. v. Exspirat. h. t. in 6.

CLXXXV. Porrò sicut gratia concessa ad beneplacitum personæ concedentis exspirat morte naturali ipsius: ita etiam morte civili ejusdem, ut si deponatur ab officio, vel illud resignet, Franc. in cit. c. Si gratiosè. n. 11. h. t. in 6. Sanch. cit. disp. 28. n. 56. Ratio est, quia radix, seu facultas concedendi gratiam, aut perseverandi in hac voluntate est officium, adeóque verba hæc, *ad beneplacitum*, ita intelligi debent, quàm diu concedens permanens in officio, voluerit; ergo finito officio, finitur etiam, & cessat voluntas concedendi gratiam, quæ non est concessa, nisi dependenter ab officio, & ex vi illius, & consequenter etiam extinguitur ipsa gratia. Idem cit. loc. Verumtamen nõ exspirat gratia concessa ab eo, qui potestatem sive officium habet, ad ejus beneplacitum seu voluntatem, si fuerit excommunicatus, vel ab officio suspensus; quia etsi tunc nequeat officio fungi, illúdque exercere, manet tamen in eo potestas seu officium radicaliter, sive habitualiter, adeóque etiam prior voluntas concedendæ gratiæ in eo perseverat, Franc. c. l. n. 12. Sanch. c. l. n. 57. Aliud item dicendum est de eo, qui potestate seu officio præditus concessit gratiam ad beneplacitum suum, sed postea in furorem seu amentiam diuturnam vel perpetuam incidit; tum enim non debet censeri, gratiam esse extinctam,

tinctam, dummodo potestatem seu officium retineat, illúdque per Vicarium seu officialem administret, quia habitualiter & interpretativè retinet priorem voluntatem, & in ea perseverat, hoc ipso, quòd eam mutare non possit, & per mortem cessat voluntas, non autem per furorem, Covarr. l. 3. var. resol. c. 15. n. 4. vers. 3. Sanch. c. l. n. 58. arg. c. Maiores. 3. §. Finali de baptism. ubi gl. v. Perdurare, ait, semper durare præsumitur voluntas, nisi probetur mutata, & in l. Si is qui. 57. ff. de acquir. possess. dicitur, quòd furiosus non potest desistere animo possidere.

CLXXXVI. Ex dictis infertur discrimen inter illam concessionem, quæ à Prælato v. g. subdito suo facta est absolutè, ut si v. g. concessit Prioratum claustralem ad nutum revocabilem, vel adjectâ clausulâ, *donec revocavero*: & inter illam, quæ facta est ad beneplacitum Prælati; nam prior concessio non censetur extincta per mortem Prælati, sed opus est revocatione, quæ per solam mortem non inducitur, quia revocatio contrariam priori voluntatem exigit, præsumitur verò quis decedere in priori voluntate, si illam non revocet. Secus est, si concessio facta sit ad beneplacitum Prælati, quia hoc exspirat morte concedentis, ac proinde etiam ipsa concessio extinguitur, Abb. in c. fin. n. 6. de precariis. Sanch. l. 7. moral, c. 29. num. 113.

CLXXXVII. Assertio 2. Rescriptum gratiæ à Papa concessæ, *usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ*, vel alterius, qui dignitatem, vel jurisdictionem obtinet, per mortem concedentis non exspirat, sed perpetuò durat, donec à successore revocetur, quia sedes ipsa, seu dignitas non moritur, sed per mortem Papæ, vel alterius dignitatem obtinentis, vacat, & ad successorem transit, ita habetur in cit. c. Si gratiosè h. t. in 6. ubi hæc ipsa ratio datur. Sicut enim gratia seu privilegium personale, quod conceditur personæ, cum eâdem extinguitur, reale verò, quod conceditur rei, v. g. Sedi aut dignitati Episcopali, mortuo Episcopo, non extinguitur, sed ad successorem transit: ita similiter privilegium personale ex parte concedentis, quod à persona ejus censetur provenire, cum eâdem extinguitur: reale verò ex parte concedentis, quod à dignitate vel officio ejus provenit, cum concedente non extinguitur, sed cum dignitate permanet, donec positivè revocetur, gl. in cit. c. v. Perpetuò. Sed ersi gratia concessa sit cum adjectione, non in abstracto, *ad beneplacitum sedis vel dignitatis*: sed in concreto, *ad beneplacitum Romani Pontificis, vel Regis, vel Episcopi*: Probabilius est, gratiam ita concessam non extingui per mortem personæ, sed esse perpetuam, cùm emanaverit ratione officij, aut dignitatis; nisi aliud ex verbis adjunctis, aliisve circumstantijs colligi possit: Sanch. cit. disp. 28. n. 62. licèt contrarium teneat Covarr. cit. c. 15. n. 2. Molin. cit. disp. 298. §. Mihi hàc in re, in fine: Sicut etiam si causa alicui delegata sit sub nomine officij, aut dignitatis, v. g. Episcopo Augustano, non censetur ea delegatio in dubio facta personæ, sed dignitati, ideóque per mortem illius non exspirat mandatum, c. Quoniam 14. de offic. delegat.

CLXXXVIII. Hoc autem, quod dictum est, gratiam concessam ad beneplacitum dignitatis non exspirare morte concedentis, id limitandum est, ut solùm procedat, quando dignitas est perpetua, & successorem habet; nam si Legatus S. Pontificis, vel Vicarius Generalis Episcopi concedat gratiam, ad beneplacitum dignitatis vel officij sui, tum ijs mortuis, vel finito eorum officio, etiam extinguitur concessio gratiæ, quia dignitas perit, adeóque in illis cessat ratio, propter quam Jure statutum est, gratiam ad beneplacitum sedis aut dignitatis concessam non exspirare, Franc. in cit. c. Si gratiosè num. 13. Sanch. l. c. num. 59.

CLXXXIX. Sed quid si in rescripto gratiæ utrumque sit expressum, tam persona, quàm dignitas perpetua, v. g. concedimus tibi hanc gratiam vel privilegium, *usque ad beneplacitum nostrum & Sedis Apostolicæ*, an per mortem concedentis gratia concessa extinguatur? Aliqui dicunt, inspiciendum esse hoc casu, an persona præcedat, sive priùs nominata sit in rescripto, quàm dignitas, tunc enim personæ major ratio habenda propter ordinem scripturæ, ut videre est apud Francum in cit. c. Si gratiosè n. 14. h. t. in 6. Sanch. cit. disp. 28. n. 60. Sed probabilius est, si res dubia sit, non exspirare per mortem concedentis, quia aliàs verba illa, *& Apostolicæ Sedis*, frustra essent adjecta, nisi dicatur, quòd concessio gratiæ illius dependeat à beneplacito Sedis Apostolicæ, cui nunc præsidemus, Laym. in cit. c. q. 2. Accedit, quòd gratia seu privilegium, quod nemini præjudicat, amplè ac latè interpretari oportet; c. Quamvis 4. de præbend. in 6. & per se sit perpetuum, donec per actum contrarium revocetur, decet enim concessum à Principe beneficium esse mansurum, juxta reg. jur. 16. in 6.

CXC. Illud postremò hîc notandum, quòd gratia à Principe concessa alicui promoto ad Episcopatum ad retinenda beneficia priùs obtenta, tantùm intelligi debet de beneficijs canonicè acquisitis, cùm enim talis concessio sit ambitiosa, restringi debet ad licitè obtenta, neque præsumendum est, quòd Papa voluerit per talem concessionem gratiæ dispensare in beneficijs illegitimè acquisitis, cit. c. Gratiosè in fine, & ibi gloss. fin. Cæterùm quibus modis rescripta justitiæ, sive mandata delegatoria jurisdictionis, & rescripta gratiæ absolutè concessæ extinguantur, infrà commodiùs dicetur in Titulo 29. de officio & potestate Judicis delegati.

TITULUS IV.
DE CONSUETUDINE.

HActenus actum fuit de Jure scripto, nimirum de Constitutionibus & Rescriptis Principum: sequitur, ut de Jure non scripto agatur, videlicet de Consuetudine, est enim Jus aliud scriptum, aliud non scriptum, §. Constat autem, Institut.

tut. de jure natur. gent. & civili: Jus autem scriptum à non scripto non differre essentialiter per scripturam, suprà dictum est, tit. 2. in princip. cùm etiam Leges voce communitati promulgari, & vice versâ, Consuetudines populi in scriptum redigi possint, quomodo Consuetudines Feudorum scriptæ extant in Corpore Juris. Differunt ergò lex & Consuetudo, quia leges promulgatione vim suam accipiunt, quæ cùm plerumque in scripto fieri soleant, ideo ab hac origine suâ leges dicuntur jura scripta; Consuetudines verò originem suam, & vim obligandi non à scriptura, sed à moribus populi, sive ab utentium seu agentium frequentibus actibus accipiunt, ideo Consuetudo dicitur jus non scriptum, quod usus approbavit, §. Sinè scripto Institut. d. t. & ex dicendis patebit. Agitur de hac Rubrica etiam in Sexto, & Extragantibus communibus.

SECTIO I.

DE CONSUETUDINE, ET requisitis ad eam inducendam.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Consuetudo?

I. Quæritur 1. Quid sit Consuetudo, & quomodo à Traditione & styloCuriæ, usu sive more differat? Respondetur 1. Consuetudo duobus modis sumi solet, ut notat Suar. l. 7. de legib. c. 1. num. 4. 1. Pro ipso usu diuturno, & moribus sive actibus frequentatis à populo, vel majore ejus parte (nam de communi & publica, non de privata Consuetudine hìc loquimur) quæ Consuetudo facti vocatur, & describitur ex S. Thom. à Suar. c. l. n. 5. *frequentia operandi liberè eodem modo*, sive *frequentia actuum humanorum similium tempore continuata*, de qua consuetudine facti loquitur Isidorus in c. Consuetudo 5. in fine dis. 1. *vocatur consuetudo, quia in communi est usu*. 2. Accipitur Consuetudo pro ipso jure, quod ex ejusmodi diuturno usu, & frequentibus moribus seu actibus nascitur; & vocatur Consuetudo juris, ad quam introducendam seu constituendam veluti via est ipsa consuetudo facti, ex usu enim frequenti oritur jus Consuetudinis. Et hæc Consuetudo juris definitur à JC.to in l. De quibus 32. §. 1. ff. De legib. *Jus moribus constitutum.* Dicitur 1. Jus, ubi nomen juris accipitur, non pro facultate morali, sed pro lege, quatenus ea latè accipitur, & utramque juris scripti, & non scripti speciem comprehendit, ac proinde loco generis ponitur Jus, quod latiùs patet, quàm Consuetudo. Dicitur 2. *Moribus constitutum*, ut ostendatur origo & causa introducendi juris, sive legis non scriptæ, per quam particulam Consuetudo distinguitur à lege scripta. Per mores autem intelliguntur mores populi publici, sive actus liberi frequentati à populo, iique rationabiles & probati, ac Reipubl. utiles, fidei & Religioni congruentes; nam mores, sive actus improbi & pravi, quantumvis longo usu sint continuati, jus seu legem consuetudinis introducere non possunt, sed potiùs corruptelæ nomine veniunt, & appellandi sunt, c. fin. h. t. c. Mala consuetudo 3. & seqq. dis. 8. Additur majoris explicationis gratiâ, in definitione allata ab Isidoro in cit. c. 5. dist. 1. *quod pro lege suscipitur, cùm lex deficit*, quia Consuetudo non minorem, quàm lex scripta obligandi vim habet, l. De quibus 32. ff. De legib. ubi dicitur: *Inveterata consuetudo pro lege non immeritò custoditur, & hoc est jus, quod dicitur moribus constitutum*, & paulò pòst, *quid enim interest, suffragijs* (id est, verbis, sive voce aut scripto) *populus suam voluntatem declaret*; an rebus ipsis & factis, videlicet actibus à populo longo tempore frequentatis? Et l. seq. *diuturna Consuetudo pro jure & lege in his, quæ non ex scripto descendunt, observari solet.* Et l. 35. ff. eod. dicitur: *sed & ea, quæ longâ Consuetudine approbata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civiũ conventio non minùs, quàm ea, quæ scripta sunt jura, servantur.*

Solet autem Jus Consuetudinis introduci in defectum legis, quia, quando jus scriptum, sive lex præcedit, vel supponitur, tum non est necessaria Consuetudo, quæ Jus introducat, cùm lex sufficiat: adeóque ad Consuetudinem requiritur, ut non fiat ex legis antecedentis obligatione, cùm potiùs tendat ad novi Juris introductionem. Nec refert, quòd interdum consuetudo dicitur induci post legem, & consequenter legem supponit: quia hoc verum est de Consuetudine facti, quæ legem tantùm confirmat, non novum Jus inducit, de qua Consuetudine Juris hìc est sermo, per quam vel statuuntur ea, quæ lege scriptâ definita non sunt, vel quæ legem scriptam limitat, vel ambiguam aut obscuram interpretatur & declarat, adeóque ut sic novum aliquod jus ei superaddit, de qua infrà plura, Suar. cit. l. 7. c. 2. num. 2. Consuetudo verò abrogatoria legis antecedentis nõ supponit legem scriptam statuentem idem, quod Consuetudine introducendum est, sed tollendo seu revocando legem præexistentem, contrarium Jus inducit ei, quod lex scripta præcipiebat, vel prohibebat, ita ut vi Consuetudinis legi contrariæ, modò licitum sit, quod antea erat illicitum, vel è converso, modò illicitum sit, quod antea erat licitum, Suar. cit. c. 2. n. 5. & 6.

II. Cæterùm Consuetudo differt à Traditione, quòd hæc originem ducat, non ex usu seu frequentatione actuum similiũ, sed ex institutione alicujus juris hominibus dati seu promulgati, sive verbo, sive scripto, ut colligitur ex Apostolo 2. ad Thessalonic. 2. *Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam*, id est, sive verbo tantùm, sive scripto. Numerantur tamen Traditiones ad

mores

mores pertinentes inter partes Juris non scripti, tum quia per usum & Consuetudinem facti conservantur, etsi ex hac ortæ non sint, sed potiùs Consuetudo interdum proficiscitur ex traditione, sicut ex lege scripta ea Consuetudo, quæ secundùm jus est, promanat. Tum quia Traditiones, vel solâ voce seu sermone latæ sunt, vel etsi per epistolam primò latæ sint, nulla tamen scriptura, per quam Jus hujusmodi Traditionum promulgatum fuit, extat, licèt postea in scripturam denuo redactæ sint, Suar. l. 7. de legib. c. 4. n. 10. Sunt autem Traditiones non scriptæ triplices, quædam Divinæ, quæ ex jure seu præcepto divino non scripto primò ortæ sunt, & promanârunt, & quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ sunt, ut loquitur Concil. Trident. Sess. 4. in decreto de Canonicis Scripturis, cujusmodi sunt, quæ spectant ad materiam & formam Sacramentorum: Aliæ sunt Traditiones Apostolicæ, quæ ab ipsis Apostolis, Spiritu S. dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, juxta Concil. Trident. c. l. ut est lex de jejunio quadragesimali, quatuor temporum, de observatione diei Dominicæ, & similes. Aliæ denique sunt Traditiones Ecclesiasticæ, quæ sinè ullo præcepto expresso vel tacito, sive scripto vel verbo lato, sive divino aut Apostolico, sed ex solo tacito Ecclesiæ Pastorum seu Rectorum consensu introductæ & continuatæ fuerunt, ut verisimile est de quibusdam cæremonijs Sacramentalibus, in quibus ipsum initium Consuetudinis ab Apostolis & primis Ecclesiæ Pastoribus approbatum vim traditionis habuit, ut docet Suar. cit. c. 4. n. 11. *Quod enim universa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur,* ut asserit S. August. l. 4. de baptism. parvul. c. 24.

III. Præterea Consuetudini quoque affinis est stylus Curiæ, nam sicut Consuetudo dupliciter sumitur, vel prout est usus facti, vel prout est juris, sive jus quoddam: ita proportione quadam stylus, prout speciatim à JC.tis usurpatur, sumi potest, vel pro modo seu formula quasi artificiali procedendi in causis vel negotijs, quæ servari solet in judicijs præcipuè, sicque vocatur stylus facti, & nihil aliud est, quàm usus sive Consuetudo, loquendi & procedendi potissimùm in judicio. Vel sumitur pro jure quodam speciali & non scripto, ex hujusmodi formula seu procedendi modo nato, sive pro obligatione servandi talem modum seu ordinem in procedendo, ut ex Bartolo docet Suar. cit. l. 7. c. 5. n. 4. & 5. Differt autem stylus à Consuetudine, quòd stylus sit jus quoddam non scriptum ortum ex modo & formulâ procedendi in actibus potissimùm judiciarijs, adeóque vim legis habet, sive jus facit, præcipuè in his, quæ judicia concernunt, quia in judicijs certus modus loquendi ac scribendi accuratè observari debet ac solet, tanquam multùm conducens ad bonum commune, non ita in alijs materijs, sermonibus vel scripturis: Consuetudo verò certam materiam non respicit, Suar. cit. c. 5. n. 5. ubi tamen sub judicijs omnes litteræ seu rescripta comprehenduntur, in quibus stylus Curiæ attendi & observari debet, c. Quàm gravi. 6. de crim. fals. Suar. c. l. n. 3. Deinde stylus Curiæ non solo usu, factóque, sive frequentatione actuum, sicut Consuetudo, sed etiam jussu & auctoritate alicujus legislatoris, velut lex scripta, ferri & introduci potest, Suar. c. l. n. 6.

IV. Denique mos & Consuetudo idem ferè sunt, quia utraque vox significat actuum moralium sive liberorum frequentiam, cùm propriè Consuetudo non sit in actibus necessarijs, sed solùm in humanis & liberis, ut ex S. Thom. tradit Suar. cit. l. 7. c. 1. n. 4. Vel ergo mos sumitur pro ipsis actibus, eorúmque frequentiâ & reiteratione; & sic est idem, quod Consuetudo facti; vel sumitur mos pro ipso jure, quod resultat ex actuum frequentia; & tum idem est, quod Consuetudo juris, & definitur in c. 4. dis. 1. *mos est longa Consuetudo de moribus tantummodò tracta*, ubi illa verba, *de moribus*, ipsam frequentiam actuum humanorum, sive consuetudinem facti significant, atque ita idem non definitur per idem sive per seipsum, gl. ibid. v. de moribus.

V. Quæritur 2. Quotuplex sit Consuetudo? Respondetur 1. Dividitur Consuetudo apud Hostiens. in summa. h. t. n. 11. & Greg. Tholosan. partit. Jur. Can. l. 1. tit. 2. c. 12. in 4. species, generalissimam, generalem, specialem, & specialissimam. Generalissima vocatur, quæ est veluti universi Orbis, vel quæ viget inter omnes Catholicos, ut Crucis signaculo se insignire, c. Ecclesiasticorum 5. dis. 11. Generalis est, quæ non in una solùm civitate, sed integra provincia seu regno servatur, ut in c. Ex tuarum 5. de auctorit. & usu pall. c. Cùm Ecclesia. 31. de elect. Specialis seu localis est, quæ in aliquo pago vel civitate tantùm locum habet, ut in l. Venditor. 13. §. Si constat. ff. Communia prædior. c. Venientes. 19. de jurejur. Specialissima est, quæ est servata ab aliquo patrefam. sive quæ est recepta solùm in uno collegio, familia, vel alia communitate imperfecta. Suar. verò cit. l. 7. c. 3. n. 7. Consuetudinem dividit in communissimam seu universalem, quæ est ipsum Jus gentium, usu & moribus, non unius, vel alterius gentis, sed totius Orbis introductum: & in communem seu publicam, quæ est jus non scriptum in uno regno, provincia vel civitate, usu vel moribus introductum; & in particularem seu privatam, quæ ab una tantùm persona, vel communitate imperfecta, quæ potestatem ferendi leges non habet, inducta est.

Porrò sola Consuetudo communis seu publica, quæ est proprij juris humani, seu positivi inductiva, intelligitur hîc sub nomine Consuetudinis: nam communissima ad Jus gentium spectat: privata verò personæ, vel familiæ aut domûs Consuetudo non potest constituere vel inducere jus legale, quia talis potestas solùm competit communitati perfectæ, quæ potestatem ferendi legem habet, Suar. c. l. num. 8. 9. & 10.

VI. 2. Dividitur Consuetudo in eam, quæ est secundùm legem sive jus, & in eam, quæ est præter legem, seu præter jus, ac denique in eam, quæ est contra legem seu jus, ut tradit Abbas in c. fin. n. 20. h. t. & alij Canonistæ communiter. Consuetudo secundùm legem non est Juris, sed facti tantùm, per quam non introducitur novum jus non scriptum, seu consuetudinarium, sed solùm est quædam observantia seu executio legis præexistentis, ut est v. g. Consuetudo audiendi Missam diebus festis: ideóque etsi populus per mille annos legem hujusmodi observet, non inducitur per talem observantiam Jus

Con-

Consuetudinis, quia illa Consuetudo facti seu frequentatio actuum legi conformium non est incepta, nec continuata animo introducendi novam legem seu jus, sed solùm animo implendi & exequendi legem præexistentem, unde hæc Consuetudo secundùm jus non est dispositiva, sed imitativa juris, vel potiùs executiva, ut cum Baldo in l. ult. C. quę sit longa Consuetudo, docet Suar. c. l. 7. c. 4. n. 15.

Ex quo infert gl. in c. 1. de Constitut. in 6. v. facti, & Abb. in c. fin. h. t. n. 21. abrogatâ lege aliquâ per legem posteriorem, abrogari etiam Consuetudinem, quæ idem continet, quod lex, etiamsi illius mentio non fiat, quia illa per se nullum jus introduxit, nec novum vinculum obligationis addidit, sed fundata est in ipsa lege, eique annexa, ideóque sublato fundamento legis, nulla ex ea Consuetudine manet obligatio, Suar. c. l. Etsi verò Consuetudo secundùm legem novam Jus non inducat, habet tamen & illa circa legem præexistentem certos quosdam effectus, de quibus infrà.

Consuetudo præter legem est, per quam Jus novum introducitur, de qua sermo est in suprà cit. c. 5. dist. 1. ubi dicitur, quòd Consuetudo pro lege suscipitur, cùm lex deficit, id enim propriè tantùm convenit Consuetudini, quæ est præter legem, talis enim Consuetudo parem cum lege scripta vim obligandi habet, ideóque instar legis, seu non minùs, quàm lex scripta suscipi & observari debet, l. De quibus 32. & l. seq. & l. Sed & ea. 35. ff. de legib.

Consuetudo contra legem est, per quam lex seu Jus antecedens tollitur & abrogatur, de qua mentio fit in c. fin. h. t. quomodo autem hæ Consuetudines inter se differant, ex infrà dicendis patebit.

VII. 3. Sicut lex scripta, ita & Consuetudo, ratione materiæ, circa quam versatur, dividitur in Canonicam & Civilem: illa est, quæ locum habet in materia spirituali seu Ecclesiastica, ut est Consuetudo jeiunandi, vel observandi aliquod festum; Civilis est, quæ versatur circa materiam merè temporalem & propriam laicorum, Suar. cit. l. 7. c. 5. n. 1. Est autem hæc divisio adæquata, neque enim datur Consuetudo mixta sive media, quæ sit communis Clericis & laicis: nam vel illa versatur circa materiam pertinētem ad temporale regimen, & politicum commune bonum civitatis; & talis Consuetudo civilis servanda est, etiamsi comprehendat, & obliget Clericos, ut cives sunt Reipubl. cùm illi etiam lege scriptâ civili obligari possint, saltem quoad vim directivam, ut suprà dictum tit. 2. n. 79. Vel est Consuetudo, quæ pertinet ad Clericos, ut Clerici sunt, vel tam ad Clericos, quàm laicos, ut Christiani sunt; & tunc est Consuetudo Canonica, qualis est v. g. Consuetudo servandi diem festum sacrum utrisque communis. Quòd si in aliquo loco, tam laici, quàm Clerici judices servent aliquam Consuetudinem in suis Tribunalibus & judiciis, tunc duplex erit Consuetudo, una Canonica, quæ servatur in foro Ecclesiastico, & altera civilis, quæ servatur in foro seculari, Suar. c. l. n. 2.

§. II.

Penes quos sit potestas introducendi Consuetudinem?

Inter conditiones requisitas ad inducendam Consuetudinem una est, ut sit legitima auctoritate seu potestate inducta, de qua hoc §. agemus.

VIII. Assertio 1. In genere loquendo, sola communitas perfecta, quæ vel ipsa potestatem habeat leges condendi, vel saltem huius potestatis capax sit, aut sufficiens, ut vera lex illi imponi possit, potest inducere jus Consuetudinis, quæ vim legis habeat, saltem accedente tacito consensu Principis, vel alterius Superioris, Suar. l. 7. de legib. c. 9. n. 6. Idque sumitur ex l. de quibus. 32. ff. de legib. ubi cùm Jurisconsultus dixisset, inveteratam Consuetudinem pro lege non immeritò custodiri, rationem addit. *Nam cùm ipsæ leges nos teneant, quia judicio populi receptæ sunt, etiam ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, omnes tenebunt.* Et in l. Sed & ea. 35. ff. eod. dicitur, Consuetudinem introduci, tacitâ civium conventione, cives autem constituunt civitatem, quæ est perfecta communitas. Ratio est, quia non potest forma induci, nisi in subiectum capax, sola autem communitas perfecta est capax juris legalis, qualis est integra provincia vel civitas: communitas verò imperfecta & particularis, ut privata familia vel domus, non est capax legis propriè dictæ, etsi sit capax præcepti, Suar. c. l. n. 10.

IX. Assertio 2. In specie verò communitas libera sive populus nullum Superiorem in rebus temporalibus recognoscens, qui propriâ auctoritate, ac per se legem vel statutum condere potest, etiam inducere potest legem non scriptam, sive Consuetudinem, Abb. in c. fin. n. 8. h. t. Sylvest. in summa V. cōsuetudo. q. 3. Suar. c. l. n. 7. & alij apud ipsum. Sumitur ex dicta l. De quibus. ff. de legib. ubi dicitur, *quid enim interest, suffragiis populus suam legem declaret, an rebus ipsis, vel factis?* id est, si actus similes à populo frequententur longo tempore, quasi ex obligatione sive animo introducendæ obligationis, tum perinde est, ac si populus simul ac semel conveniens decerneret, scriptoq; aut voce promulgaret, aliquid agendum esse: talis enim populus habet se instar supremi Principis, & Legislatoris in tali Republica, adeóque, sicut habet absolutam potestatem ferendi legem scriptam, ita & non scriptam, sive Consuetudinem.

X. Sed contra objici potest 1. Cum Abbate in Rubric. ad hunc tit. n. 1. Communitas Clericorum Papâ inferiorum potest inducere Consuetudinem contra Canones, iuxta c. ult. h. t. & tamen non potest ferre legem vel statutum contra Canones, c. Institutionis. 7. c. 25. q. 2. & dictum suprà tit. 2. n. 96. ergo potest induci Consuetudo ab eo, qui non habet potestatem condendi legem. Sed respondetur, inprimis ad inducendam Consuetudinem non requiritur, ut actu habeatur potestas condendi legem, sed sufficit, ut adsit capacitas huius potestatis, ut suprà dictū: Collegium autem Clericorum est capax, ut ei concedi possit, saltem ex privilegio speciali, potestas condendi statuta contra Canones, etsi de facto non sit data. Deinde Collegium Clericorum de facto potest legem concedere, saltem quæ non repugnat Canonibus, adeóque adhuc verum manet, Consuetudinem non induci, nisi ab eo, qui habet potestatem condendi legem, Suar. cit. c. 9. n. 9.

Objici potest 2. Communitas laicorum non potest legem Ecclesiasticam condere, ut per se patet, & tamen potest Consuetudinem inducere, etiam in materia spirituali, & ad divinum cultum spectante,

quæ vim legis habet, v.g. obligantem ad jejunium vel festum observandum. Respondetur talis communitas populi laici est communitas perfecta, & saltem habet capacitatem passivam ad recipiendam legem; sive ut possit illi imponi lex Ecclesiastica, & consequenter etiam potest eam per Consuetudinem inducere, mediante consensu expresso vel tacito Prælatorum Ecclesiasticorum, Suar. cit. c. 9. n. 10.

XI. Assertio 3. Communitas non libera, sive populus subditus, qui non habet legis condendæ potestatem, sed eam in unum Principem, aut Optimates transtulit, neque in civilibus negotiis, jus Consuetudinis per se inducere potest, absque Principis seu Magistratûs consensu, Innocent. in c. Ex parte 10. n. 3. h. t. Abb. in c. ult. n. 8. eod. Sylvest. c. l. Ratio est, quia, à quo removetur genus, nempe potestas cõdendi legem, ab eodem removetur & species, videlicet potestas inducendi Consuetudinem, quæ est species juris, seu legis latè acceptæ, prout commune genus est ad Jus scriptum, & non scriptum, §. Constat autem, Instit. de jur. natur. gent. &c. multò minùs in rebus Ecclesiasticis, potest populus Christianus Jus Consuetudinis introducere, absque consensu Prælatorum, quippe penes quos omnis potestas Jurium Ecclesiasticorum, ex Christi institutione, residet.

XII. Assertio 4. Ad introducendum Jus Consuetudinis, necessarium est, ut illa vel à toto populo, vel saltem à majore ejus parte sit frequentata & observata, ut tradit gl. in c. fin. v. legitimè præscripta h. t. Abb. ibid. n. 18. Bart. in l. 2. C. quæ sit longa Consuet. n. 12. & seq. & est communis Jurisperitorum. Ratio est, quia sicut minor pars populi non potest inducere legem; ita nec Consuetudinem; nam actus publici, qui concernunt totam Communitatem, vel eius nomine fiunt, debent moraliter procedere à tota cõmunitate, sive ab omnibus, qui sunt de populo; nam, quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, iuxta reg. 27. jur. in 6. Secundùm moralem autem æstimationem, quod à majore parte communitatis efficitur, censetur ab omnibus effici, l. Quod major. 19. ff. ad municipalem; c. 1. & 2. De his quæ fiunt à major. part. Capit. adeóque consensus majoris partis populi sufficit ad ferendam legem, tam scriptam, quàm non scriptam. Minor autem pars populi, sicut non potest inducere legem, ita nec Consuetudinem. Neque verò tacitus consensus Principis requisitus ad inducendam Consuetudinem à populo subiecto, rationabiliter præsumi potest, propter solum usum seu consuetudinem minoris partis etiam toleratam, quia Princeps non censetur tacitè consentire in Consuetudinem, nisi quia ipse populus in eam consentit, & tacitè postulat consensum Principis: populus autem non consentit, ratione solius minoris partis, ergo neque Princeps, ut notat Suar. cit. c. 9. n. 12.

XIII. Quòd autem Abb. c. l. ex l. Nulli. 3. & l. Planè. 4. ff. quod cuiusq; Universit. nom. addit, necessarium esse ad Consuetudinem inducendam, ut duæ partes populi consentiant, & consuetudinem observent, vel saltem sint scientes consuetudinis, quæ introducitur, id gratis asseritur, & nullo jure probatur, nam in allegatis legibus solùm dicitur, necessariam esse præsentiam duarum partium cuiusque communitatis, ut actor, qui illius nomine experiatur in judicio, constituatur; quamvis etiam tunc non sit necessarium, ut duæ illæ partes præsentes consentiant; sed sufficit consensus majoris partis præsentium, ut notat gl. in cit. l. Nulli. V. Duæ partes. Accedit, quòd, etsi dicatur necessaria præsentia duarum partium ad actum aliquem communitatis nomine gerendum, non potest ea desiderari in Consuetudine, cùm ferè totus populus sit præsens in diuturna Consuetudine; scientia verò non est necessaria, quia licèt multi ex populo ignorent Consuetudinem, dummodo major pars populi sciat, & publicè observet Consuetudinem, sufficit; nam cùm aliorum consensus non sit necessarius, nec notitia est necessaria, Suar. c. l. n. 13. & 14.

XIV. Cæterùm major pars communitatis computanda est ex ijs tantùm personis, quæ habiles sunt ad consensum præstandum, sive quæ consentire possunt ad legem vel Consuetudinem inducendam, ut docet Abb. in cit. c. fin. n. 18. h. t. Bartol. in cit. l. 2. C. quæ sit longa Consuet. n. 13. Unde infantes & amentes excluduntur ab hoc numero, quia qui ratione non utuntur, non possunt propriè efficere Consuetudinem, quæ non nisi ex moribus vel actibus humanis, seu moralibus inducitur. Item minores 25. annis, quia in lege condenda non habent perfectum suffragium, arg. l. ad Rempublicam 8. ff. de munerib. & honor. & l. spurijs 6. §. 1. ff. de decurionib. Bartol. c. l. Imò & mulieres communiter arcentur à numero inducentium Consuetudinem, quia neque ipsis competit potestas legem seu statutum condendi, ut ex communi docet Bartol. in l. 1. n. 1. ff. de legib. per illum textum, ubi dicitur: *Lex est commune præceptum, virorum prudentium consultum*, lex autem & Consuetudo æquipollent, l. de quibus 32. ff. eod. Quod indubitatum est, si de Consuetudine propriâ auctoritate, ac directâ potestate introducendâ agatur. Verùm quia mulieres sunt capaces legis saltem imponendæ, quibus scilicet à Principe vera lex imponi potest, ideo si longo tempore actum aliquem frequentaverint, v. g. ut in totum primogenitæ succedant; saltem indirectè, & per viam præscriptionis, Consuetudinem inducere possunt, quæ vim obligandi accipiat, non tam ex consensu mulierum, quàm totius populi, vel majoris partis ejus, qui eam tolerando, videtur tacitè consentire, accedente consensu saltem tacito Principis, si Populus Superiori fuerit subjectus, Bartol. in cit. l. 2. n. 13. Suar. cit. loc. n. 11.

§. III.

Qualis consensus, sive populi, sive Principis necessarius sit ad inducendam Consuetudinem?

XV. Notandum 1. Ad jus Consuetudinis inducendum requiritur etiam consensus ejus, qui potest legem condere, sicut constat ex l. Sed & ea 35. ff. de legib. Abb. in cit. c. ult. n. 13. Sylvest. cit. loc. q. 3. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 24. n. 2. nam in eo differt lex sive statutum à Consuetudine, quòd in illa interveniat expressus consensus legislatoris, in hac verò solùm tacitus, Abb. c. l. n. 17. Vel enim ipse populus habet potestatem condendi legem, vel statu-

statutum; & tum sufficit tacitus ipsius populi scientis & non contradicentis (modò, si consentire nolit, contradicere possit) consensus, cit. l. 32. Vel populus legem condere non potest: & tunc neque propriâ auctoritate Jus Consuetudinis introducere potest, cùm hæc quoque sit species Juris, nempe Jus non scriptum, sed hoc casu intervenire debet consensus sive approbatio Principis, seu Superioris, cui populus est subjectus, Suarez. l. 7. de legib. cap. 13. num. 6.

Notandum 2. Duplex distingui solet consensus Principis seu Superioris, unus personalis, sive particularis, quo Princeps vel expressè consentit, idque vel antecedenter, dando licentiam ad inducendam Consuetudinem, vel concomitanter, vel consequenter eam approbando: vel saltem tacitè consentit, dum sciens populi morem, cùm posset prohibere, non impedit, sed tolerat. Alius verò est consensus generalis, & legalis seu juridicus, qui non immediatè & personaliter à Principe, sed per ipsum Jus scriptum à Principe conditum, datus intelligitur; nam hoc ipso, quòd Jure communi, Civili, & Canonico statutum est, ut Consuetudo habens certas conditiones sit valida, & vim legis habeat, censetur Princeps, Papa vel Imperator, consentire in omnes particulares Consuetudines legitimè introductas, vi Juris seu legis scriptæ, & tacitè eas approbare, Suar. l. 7. De legib. cap. 13. num. 6. Hujusmodi autem consensus legalis, quo Consuetudo certis conditionibus affecta approbatur, habetur tum in Jure Canonico, c. fin. h. t. tum in Jure civili, in l. De quibus 32. & seq. ff. De legib. & in l. ult. C. quæ sit longa consuet.

XVI. Assertio 1. Ad Consuetudinem abrogatoriam legis Canonicæ, vel etiam civilis non requiritur consensus personalis, neque expressus, neque tacitus Principis, sed sufficit generalis, sive legalis, ac proinde potest lex abrogari per legitimam Consuetudinem, ignorante Principe seu Legislatore. Est communis sententia Jurisperitorum apud Abbat. in cit. c. ult. n. 13. h. t. Suar. cit. c. 13. n. 7. Probatur de lege Canonica ex cit. c. ult. h. t. ubi duæ tantùm conditiones necessariæ ad Consuetudinem abrogatoriam legis præscribuntur, videlicet ut sit rationabilis, & legitimè præscripta, ergo cùm specialis scientia Principis, & per consequens etiam personalis, seu particularis consensus, qui sinè illa scientia esse non potest, de jure non requiratur ad Consuetudinem; neque etiam ex natura rei, quia voluntas Principis per legem scriptam declarata non minùs est efficax, quàm si immediatè per se velit, vel cõsentiat, adeóque spectatâ rei naturâ, sufficit consensus generalis, sive legalis, per legem scriptam approbantem Consuetudinem certis conditionibus affectam datus, frustra & sinè ullo fundamento, imò contra Jus requiritur ad Consuetudinem alia insuper conditio, nempe scientia, aut personalis, & particularis consensus Principis. Confirmatur, quia alioquin, si necessaria foret specialis scientia de Consuetudine, quæ contra legem inducitur, nunquam, vel non nisi rarissimè leges Canonicæ per contrariam consuetudinem abrogari possent, cùm Pontifex fateatur, se speciales locorum consuetudines ignorare, c. 1. De constit. in 6. His adde, quòd universim loquendo, in præscriptione non requiritur scientia ejus, contra quem præscribitur, ergo neque requiritur scientia, saltem particularis Principis, quando per consuetudinem legitimè præscriptam ejus lex abrogatur.

Idémque dicendum est de lege Civili, quòd ad illius etiam abrogationem sufficiat Consuetudo præscripta, sinè speciali scientia, & consensu personali Principis; nam quamvis id hoc Jure non ita expressè sit declaratum, sicut Jure Canonico, tamen id satìs inde colligitur, quia supposito, quòd consuetudo sit rationabilis, nihil aliud exigitur jure civili ad illam, ut pro jure, seu lege habeatur, nisi ut sit diuturna, longa, & per plurimos annos observata, l. Diuturna 33. & l. Sed & ea 35. ff. eod. & in l. Nam Imperator 38. eod. additur, Consuetudinem perpetuam vim legis obtinere debere, Suarez. cit. c. 13. num. 10.

XVII. Assertio 2. Ad inducendam Consuetudinem juris constitutivam, per quam novum jus non scriptum introducitur, omnino requiri videtur scientia & personalis consensus, saltem tacitus Principis seu Superioris, quia non tam facilè conceditur populo, non habenti potestatem legis ferendæ, potestas introducendi novam consuetudinem, quæ vim legis habeat, quàm abrogandi legem antiquam per contrariam consuetudinem, quia nova consuetudo Juris constitutiva non potest introduci, sinè usurpatione potestatis seu jurisdictionis, quæ populo in causis, saltem Ecclesiasticis, non competit, cùm ea solis Prælatis à Christo concessa sit; nam in causis civilibus faciliùs conceditur populo novæ legis obligationem, per diuturnam consuetudinem, etiam ignorante Principe, introducere, Abb. in cit. c. ult. n. 9. h. t. At verò quando abrogatur lex per contrariam Consuetudinem, sive potiùs desuetudinem seu non observationem legis, tunc non exercetur ulla jurisdictio, quia non agitur de nova legis obligatione imponenda, sed obligatio legis præexistentis dissolvitur à populo; & quidem non directè & potestativè, sive viâ jurisdictionis, tollendo obligationem legis, sed indirectè sive viâ præscriptionis, eximendo se à legis obligatione, per possessionem immunitatis à lege, cùm bona fide, diuturno tempore continuatam, ut bene explicat Laym. in cit. c. ult. n. 4. h. t.

XVIII. Nihilominus tamen probabile est, etiam ad Consuetudinem Juris constitutivam, per quam nova lex non scripta introducitur, si ea rationabilis sit, & legitimè præscripta, non esse necessariam scientiam, & particularem consensum Principis, sed sufficere generalem: nam quamvis Jure Canonico in cit. c. ult. h. t. consuetudini rationabili & legitimè præscriptæ expressè solùm attribuatur potestas abrogandi legem, non autem introducendi novam, sive constituendi legem non scriptam; quia tamen ejusdem potestatis est solvere & ligare, ac proinde non minor potestas requiritur ad legem antiquam Principis abrogandam, quàm ad inducendam novam legem, rectè dicitur, Constitutionem illam Juris Canonici etiam Consuetudinem constitutivam juris, per quam novum jus introducitur, comprehendere & ob paritatem rationis, ad illam extendendam esse: adeóque si ad abrogationem legis per con-

contrariam consuetudinem, non requiritur specialis scientia, & particularis consensus Principis, neque ad constitutionem novæ legis non contrariæ antiquæ per consuetudinem requiretur. Imò cùm per abrogationem legis antiquæ magis derogari videatur voluntati & auctoritati Principis, quàm per inductionem novæ legis sive juris, magis necessarius videri potest consensus Principis ad permissionem prioris, quàm posterioris, Suar.cit. c. 13. n. 9. Sanch. l. 7. de matrim. disp. 4. n. 11. & 14. Idque colligi etiam videtur ex cit. c. ult. h. t. ubi dicitur: *Licet longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitimè sit præscripta*, ergo qualiber consuetudo, si illas duas conditiones habeat, potest præjudicare juri positivo, neque alia requiritur.

Porrò sicut, quando lex abrogatur à populo per contrariam consuetudinem sive desuetudinem, indirectè solùm lex tollitur, per viam præscriptionis: ita etiam quando per consuetudinem legitimè præscriptam nova lex non scripta inducitur, & constituitur, id non fit directâ potestate jurisdictionis, sed indirectè per viam præscriptionis, ex vi consensûs saltem generalis Principis, ac proinde etiam quoad hoc paritas est inter consuetudinem abrogatoriam legis, & constitutivam novi Juris, seu legis.

XIX. Assertio 3. Ad Consuetudinem, sive abrogatoriam legis, sive constitutivam novi juris, sinè præscriptione, inducendam, requiritur specialis scientia, & consensus particularis Principis seu Superioris potentis legem condere; isque vel expressus, si res gravis sit, aut si Jus specialiter expressum consensum exigat; vel tacitus seu interpretativus, si res sit levior, Suar. cit. c. 13. n. 11. & 12. Probatur, nam quando populus non est præditus potestate condendi legem, necessarius est consensus Principis sive Superioris, per quem vim juris accipiat consuetudo: at quando Consuetudo non est legitimè præscripta, tunc non datur consensus Principis, virtute alicujus legis; neque enim lex, sive Civilis, sive Canonica, approbat consuetudinem, eique vim legis tribuit, nisi sit præscripta, vel diuturna sive longæva, ut patet ex juribus suprà citatis: ergo tali casu opus est consensu personali & particulari Principis, saltem tacito, qui explicatur per scientiam & patientiam Principis, non simpliciter permissivam, sed approbativam, multa enim tolerantur, quæ non approbantur, c. Cùm jam dudum 18. de præbend. de qua ex usu & circumstantijs constare poterit, Suar. c. l.

§. IV.

Quot, & qualibus actibus introducatur Consuetudo?

XX. Assertio 1. Ad Jus Consuetudinis introducendum requiritur actuum frequentia, ita ut nonnisi pluribus actibus induci possit, ut patet tum ex l. 1. & 2. C. quæ sit long. consuet. tum ex definitione, quia consuetudo est jus moribus, id est, usibus sive actibus frequentibus institutum; tum ex ipsa etymologia nominis, quia consuetudo vocatur, quòd in communi sit usu, c. 5. dist. 1. usus autem est actus repetitus; & ideo non sufficit unus actus, licèt notus sit toti populo; nisi sit actus successivus, & perpetuitatem sive continuationem temporis habeat, intra quod introducitur consuetudo, adeòque ratione cōtinuationis sit virtualiter multiplex, & pluribus actibus æquivaleat, quia scilicet unus actus ita continuatur per longum tempus, ut perinde sit, ac si multi actus toto eo tempore repeterentur. v. g. si beneficium seculare conferatur Clerico Regulari, vel beneficium regulare Clerico seculari, & ab eo annis 40. possideatur, consuetudo inducitur, ut tale beneficium, quod fuit seculare, semper conferri possit regulari; & vice versâ, quod fuit regulare, conferri seculari, juxta c. Cùm de beneficio 5. de præbend in 6. Similiter si pons publicus ædificetur, vel molendinum, contra legem id vetantem, & longo tempore duret, inducitur Consuetudo pontem vel molendinum etiam futuris temporibus ibi ædificandi, & abrogatur lex cōtraria, quia duratio illa perinde habetur, ac si multi actus, longo illo tempore, exerciti fuissent, Abb. in c. fin. n. 17. h. t.

Putat tamen Suar. l. 7. de legib. c. 10. n. 2. cum Bartol. in l. 2. n. 12. C. quæ sit longa consuet. hæc & similia exempla habere locum in præscriptione, ad quam per se non est necessarius proprius actus operationis humanæ, sed sufficit continuata possessio rei, quæ præscribitur, quia actus propriè non durat per longum tempus, sed effectus, sive terminus actûs, ut est possessio beneficij, vel pontis aut molendini, quāvis etiam interveniat frequentia actuum utendi beneficio, vel ponte. At verò ad inducendam Consuetudinem, quæ versatur circa actus humanos & liberos, necessariò requiritur actuum multitudo & frequentia, quia isti actus non durant per longum tempus; consuetudo autem debet esse longæva seu diuturna, qualis esse non potest, nisi per actuum successionem seu repetitionem. Sic v. g. ad inducendam Consuetudinem servandi certo anni die festum aliquod, vel jeiunium, non sufficit, si populus, vel major eius pars semel tantùm illud servaverit, sed necessarium est, ut per tempus longum sæpius similes actus exercuerit, adeòque requiritur actuum frequentia. Itaque certum est, plures actus requiri ad Consuetudinem inducendam, saltem si unicus actus non duret per longum tempus.

XXI. Quotnam autem actus sint necessarij, & sufficiant, non convenit inter DD. Quidam Veteres Jurisconsulti apud Suar. cit. c. 10. n. 3. asserunt, duos actus sufficere, idque probant ex l. Nemo. 3. C. de Episcop. audient. & c. Ita nos. 25. c. 25. q. 2. ubi geminata cædes appellatur velut usus, & consuetudo. Verùm ibi sermo est, non de Consuetudine inducente vel abrogante legem, sed de quadam assuefactione facti, non juris, quæ sufficiat ad graviùs puniendū, & ad veniam non facilè concedēdam, non ad jus legale introducendum, Bart. in cit. l. 2. n. 12. C. quæ sit long. consuet. Suar. c. l. n. 3. Deinde ex uno vel duobus actibus tantùm non videtur populi aut Principis consensus, saltem semper & universim, præsumi posse, quia fortè per errorem, vel alterius mali vitandi causâ, unum aut alterum actum contra jus impunè permittit populus, vel Princeps, non eo animo, ut idem

dem jus in similibus actibus servetur, ut notavit Azor p. 1. Instit. moral. l. 5. c. 17. q. 9.

Quare cùm certus numerus actuum, qui ad inducendam Consuetudinem necessarij sunt, jure definitus non sit, rectissimè dicitur, id relinquendum esse judicis arbitrio, ut is consideratâ qualitate actuum & personarum, quæ illos actus faciunt, dispiciat, an tot talésque actus exerciti fuerint, ut ex ijs probabiliter præsumi possit communis conventio tacita populi, vel maioris illius partis, eósque actus venisse in notitiam Principis, & consequenter eius quoque tacitum consensum intervenisse, sicubi hic est necessarius; aliquando enim ex paucioribus, quandoque ex pluribus actibus sufficienter declaratur voluntas & consensus tum populi, tum Principis, pro varia exigentia materiarum, vel occasionum; aliquando etiam unus actus sufficit singulis annis, ut observandi festum vel jejunium certo die, Bart. c. l. & Suar.

XXII. Assertio 2. Actus, per quos inducitur Consuetudo, debent esse publici & notorij ipso facto, hoc est, non tàm & in occulto, sed palàm & publicè fieri, ita ut in notitiam populi devenire possint, Suar. cit. c. 10. n. 5. Sylvest. c. l. q. 4. vers. 3. requiritur, & alij communiter. Probatur, quia etsi sint actus exerciti à privatis personis, nisi tamen sint prædicto modo publici ac manifesti, non sunt apti ad publicam Consuetudinem inducendam; nam aliàs non potest probabiliter præsumi, per illos actus inductam esse consuetudinem ex communi consensu populi, ideóque publicè fieri debent, ut talis consuetudo, quantum est ex se, possit esse nota, tum universo populo, vel maiori eius parti, tum Principi, cuiùs consensus etiam requiritur, si populus ei sit subjectus.

XXIII. Veruntamen non est necessarium, ut actus sint publici, notorietate juris, sive ut sint publicati in contradictorio judicio per sententiam Judicis, quâ, parte contradicente, sit judicatum, consuetudinem inductam esse, quæ est communis Canonistarum & Legistarum sententia, teste Abbate in cit. c. ult. n. 16. & fusè probat Suar. cit. l. 7. c. 11. n. 2. & duobus seqq. contra gloss. In cit. c. ult. v. legitimè sit præscripta. Probatur, quia hęc juridica notitia de frequentia actuum, neque ex ratione naturali, neque ex jure positivo probari potest esse necessaria. Non ex ratione naturali, tum quia usus ipso facto notorius sive publicus potest per se devenire in notitiam totius communitatis, & Principis, ita ut tam populus, vel major eius pars, quàm Princeps tacitè consentire censeatur, adeóque tacitus consensus populi & Principis sufficienter potest colligi & declarari, non minùs per actus extrajudiciales, quàm judiciales, ergò ex natura rei non requiritur, ut usus seu consuetudo fiat publica in contradictorio judicio per sententiam judicis. Tum quia alioquin non posset unquam legitimè introduci Consuetudo, quia si ante judicium consuetudo non habuit vim, Judex non potest in judicio decernere ac declarare, vim habuisse, & valuisse: quòd si ante judicium & sententiam Judicis, consuetudo jam habuit vim, adeóque fuit perfecta, non est necessaria sententia judicis, quia ante illam jàm est valida & perfecta. Non etiam ex Jure scripto & positivo hæc conditio requiritur, quia hoc solùm requirit, ut consuetudo sit præscripta, inveterata, diuturna &c. ut patet ex c. ult. h. t. l. 32. & seq. ff. de legib. cum similibus. Confirmatur, quia, si nulla contradictio fieret in judicio, spatio longi temporis, sequeretur Consuetudinem, etsi rationabilem & legitimè præscriptam non valere, quod est contra aperta Jura.

Non obstat cap. Abbate 25. de verb. signif. junctâ gl. v. contradicto judicio, ubi ait, ad hoc, ut valeat consuetudo, id est, si ex adverso negetur consuetudo, oportet, ut obtenta sit contradictorio judicio, & judicatum sit, quod erat Consuetudo. Nam inprimis ibi non est sermo de jure legali consuetudinis, vel de præscriptione contra legem, sed de præscriptione juris eligendi Abbatem: deinde non dicitur, necessariò esse contradictorium judicium ad consuetudinem inducendam, sed solùm, parte reclamante, extra judicium, vel quòd talis Consuetudo non sufficienter probetur ex his indicijs, quæ pars adversa in illius probationem induxerat, ut notat Abb. in cit. c. Abbate. n. 13. Suar. c. l. n. 5. Neque etiam obstat text. in l. Si de consuetudine 34. ff. de legib. quia ibi non dicitur, explorandum esse, an consuetudo in contradictorio judicio aliquando inducta sit, sed an firmata, quia scilicet actus judicialis multùm conducere potest ad probandam consuetudinem, Suar. c. l. n. 6.

XXIV. Assertio 3. Actus introducentes Cōsuetudinem debent esse voluntarij. Est communis & certa sententia DD. apud Suar. cit. l. 7. c. 12. n. 1. Ratio est, quia per actus non inducitur Consuetudo, nisi quatenus per illos indicatur consensus, & tacita conventio populi volentis introducere jus consuetudinis, ut patet ex cit. l. De quibus, & l. Sed & ea. 35. ff. de legib. ubi tota vis consuetudinis constituitur in populi consensu, seu tacitâ conventione civium: & licèt etiam necessarius sit consensus Principis, si populus Superiorem habeat, tamen ille supponit consensum populi, à quo incipit jus consuetudinis, & cui Princeps quoad hoc morem gerit volenti jus nō scriptum introducere, & tacitè petenti consensum à Principe, qui non vult consuetudinem obligare, priusquam populus velit illam induci, & per illam obligari. Atqui actus non possunt indicare consensum, nisi sint voluntarij, cùm consensus sit actus voluntatis liber, ac proinde ubi voluntarium seu liberum non est, neque consensus esse potest, ergo actus, quibus inducitur Consuetudo, debent esse voluntarij.

XXV. Hinc sequitur 1. Per actus factos ex errore vel ignorantia legis, non induci Consuetudinem, gl. communiter recepta in cit. c. ult. V. legitimè sit præscripta. h. t. & in c. Frustra. 7. v. consuetudinem. dis. 8. Innocent. in rubrica. h. t. n. 4. Abb. ibid. in c. ult. n. 12. Ratio est, quia error tollit liberum consensum, ideóque per actus ex errore sive ignorantia factos, quippe involuntarios, non potest induci consuetudo, Suar. cit. c. 12. n. 2.

Idque ulteriùs probatur, & declaratur: nam vel est sermo de Consuetudine præter legem, sive novi juris constitutivâ: & hæc, si ex errore sive ignorantia circa legem, actus à populo sint frequentati, quia per errorem, sive falsò putat, se obligari, vi legis latæ, ad eos actus exercendos, vel ideo ab actu aliquo abstinet, v. g. frumentum è provincia non evehit, quia per errorem putat, id esse lege prohibitum, tum nunquā per tales actus frequentatos induci potest novum jus con-

consuetudinis, ob defectum voluntatis in populo novum jus seu obligationem introducendi, quæ ad consuetudinem præter legem inducendam requiritur: ea autem voluntas tollitur per errorem circa causam finalem &principalem agendi, quo falsò putat populus, se obligari lege, quæ tamen lata non est, quia nõ consentiunt, qui errant, l. Si per errorem. 15. ff. de jurisd. omn. judic. Exemplũ est in professione religiosa, quam quis per errorem & falsò putat, esse validam, cùm tamen sit invalida; ea enim per actus professorum proprios etiam longo tempore exercitos non ratificatur, nec validatur, ad quos falsò quis putat, se esse obligatum: quia errantis non est voluntas, nec consensus, neque enim potest quis velle ratificare, sive validum reddere, quod ignorat esse invalidũ. Vel sermo est de Consuetudine contra legem, sive abrogatoriâ legis; & tum, cùm non possit lex abrogari, nisi populus sciat, legem esse latam, etiamsi longo tempore contra legem agat, quia putat, id esse cõforme legi, cùm nõ sit, nunquã lex abrogabitur; cùm non habeat populus voluntatem agendi contra legem, quam per errorem, se servare, putat, errantis autem non est voluntas, nec consensus, Bart. in l. 2. C. quæ sit longo consuet. Laym. in tit. c. ult. h. t. num. 10. Non obstat text, in l. 39. ff. de legib. ubi dicitur: *quod non ratione introductum, sed errore primùm, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet:* cujus sensus esse videtur, quòd consuetudo per errorem inducta sit valida in sua materia, non tamen sit extendenda ad casus similes, ut explicat Bartol. in l. Diuturna. 33. ff. de legib. & l. 2. C. quæ sit long. consuet. n. 21. Verùm hæc explicatio non subsistit, nam cùm error tollat consensum necessarium ad inducẽdam consuetudinem, non potest consuetudo per errorem inducta esse valida. Itaque alius est sensus dictæ l. quem adfert Suar. cit. c. 12. n. 8. nempe quòd talis consuetudo non obtinet in similibus, id est, non duret, ex cognito errore non det jus ad exercendos actus similes illis, qui antea per errorem quasi ex cõsuetudine, quæ legitima putabatur, exercebantur, hic enim sensus nec absurdum continet, nec vim verbis infert. Vel etiam sic illa lex intelligi potest, quod errore (qui consensum tollit) primùm statutum est, & postea per legitimam consuetudinem obtentum, valet quidem, ratione consuetudinis, sed alia similia per errorem constituta, quæ per consuetudinem legitimam firmata non sunt, nullo modo subsistunt; quæ explicatio congruere videtur ipsi litteræ legis, sive textui.

Aliam explicationem hujus legis adfert Laym. c. l. nempe, quòd ibi sermo sit de Consuetudine abrogatoria legis, quæ bonâ fide contra legem, per decursum longi temporis, præscripta est, ea enim ad alios similes casus extendi non debet, juxta regulam generalem, quòd præscriptio non extenditur à casu ad casum; nam cùm in omni præscriptione, per quam jus acquiritur, error aliquis præcedere soleat, quo præscribens putet, se jus habere hoc vel illud agendi, etsi non habeat, ideo ibi dicitur, quod non ratione, sive non consulto, sed errore primùm inceptum est, id deinde longo usu, seu consuetudine obtentum est.

XXVI. Porrò duo hic sunt præterea notanda 1. Quod dictum est, per actus erroneos, vel ex ignorantia factos non induci Consuetudinem, id intelligi debet, si error contingat circa illa, quæ ad substantiam consuetudinis spectant, sive in jure ipsius, sive in facto, quod fundat jus; nam si error solùm sit circa accidentalia, non obstat, quia non tollit vel impedit liberum consensum, Suar. cit. c. 12. num. 9. 2. Notandum ex communi doctrina Juristarum apud Suar. cit. c. 12. n. 3. & 4. quam clariùs explicat Laym. c. l. si error sit facti, & quasi materialis, quia populus errat circa legem, putans eam esse latã, cùm non sit, vel non esse latam, cùm sit lata, non posse ex tali errore validam consuetudinem introduci. Secus est, si error sit juris, sive circa obligationem, adeóque quasi formalis, ut quia populus scit quidem, legem latam esse, aut non esse latam; errat tamen circa obligationem, quia per errorem putat ad actum, quem publicè exercet, se obligari, cùm tamen ab initio nulla obligatio subsit: vel quia populus agit contra legem obligantem, bonâ fide, existimans, se ad illam non obligari.

XXVII. Sequitur 2. Neque Consuetudinem induci per actus extortos per vim aut gravem metum injustè incussum, ut docet Bartol. in l. 2. n. 22. C. d. t. Suar. cit. c. 12. n. 10. & 11. Ratio est, quia vis seu coactio propriè dicta, & ab extrinseco illata simpliciter tollit voluntarium, adeóque & liberum consensum necessarium ad inducendam consuetudinem: metus autem gravis, etsi solùm causet involuntarium secundùm quid, absolutè autem relinquat actum voluntarium, nihilominus tamen adhuc impedit introductionem consuetudinis, quia ad hanc requiritur, ut actus fiant animo inducendi consuetudinem, ut postea dicetur: actus autem facti ex solo timore, ita, ut eo absente non fierent, non sunt, nec moraliter præsumi possunt facti, animo inducendi consuetudinem, sed potiùs animo evadendi malum, quod operanti per metum intentatur, ac proinde tales actus non possunt esse sufficiens indicium, ex quo colligi possit publicus consensus populi ad inducendam consuetudinem; neque etiam consensus Principis, quippe qui non vult, subditos per injustum metum cogi ad similes consuetudines inducendas.

XXVIII. Assertio 4. Actus, per quos inducitur Consuetudo, debent etiam frequentari sive exerceri à populo, quasi ex obligatione, sive animo saltem interpretativo introducendæ consuetudinis & obligationis, videlicet faciendi novam legem, seu jus non scriptum, vel abrogandi legem scriptam antiquam, gl. in cit. c. ult. V. Legitimè sit præscripta, & ibid. Abb. n. 17. Suar. cit. l. 7. c. 14. n. 5. & 6. Ratio est, tum quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, l. Non omnis 19. ff. de reb. cred. c. fin. de præbend. ergo non inducunt consuetudinem, nisi ex parte populi adsit intentio inducendi illam. Tum quia sicut de ratione legis in communi est, ut feratur, cum intentione obligandi: ita, ut consuetudo vim legis habeat, debet induci animo obligandi & ferendi legem, quod enim est de ratione legis in communi, vel legis positivæ, etiam est de ratione legis non scriptæ sive consuetudinariæ, quia ratio superior debet includi in inferiore, Suar. c. l. n. 7. Quocirca consuetudines, quæ ex devotione populi proficiscuntur, non obligant, nec

vim

vim legis habent. Tales sunt consuetudines salutandi Deiparam, dato signo certis horis; audiendi Missam diebus non festivis, accipiendi initio Quadragesimæ cinerem benedictum, & ramum in die Palmarum, aquam benedictam in ingressu Ecclesiæ, non sumendi jentaculum diebus festis, ante Missam, & similes usus frequentati & continuati à majore parte populi Christiani, ex libera devotione, quibus non inducitur consuetudo legalis seu obligatoria, Suar. c. l. num. 6. Huc pertinet, si populus etiam longo tempore ex mera liberalitate vel urbanitate, alicui beneficium, vel obsequium exhibuisset, v. g. quot annis certam eleemosynam alicui Collegio Religiosorum gratis & liberaliter erogâsset, quia per actus, qui à mera facultate procedunt, nunquam inducitur consuetudo, quæ vim legis obligantis habeat, Azor cit. l. 5. c. 18. q. 5. Porrò sub actibus hoc loco comprehenduntur non solùm ipsi actus positivi, sed etiam omissiones morales actuum, quæ etiam debent esse frequentatæ, sicut ipsi actus, ut notat Suar. cit. l. 7. c. 1 ›. n. 2.

§. V.

Quomodo debeat Consuetudo esse rationabilis, & legitimè præscripta?

XXIX. In c. ult. h. t. Papa Gregorius IX. „ ita rescribit. Licèt longævæ Consuetudinis non sit „ vilis auctoritas; non tamen est unquam adeò va„ litura, ut juri positivo præjudicium afferre possit; „ nisi fit rationabilis & legitimè præscripta. Ex quo patet, quòd ad Consuetudinem, quæ vim habet abrogandi legem, seu tollendi ejus obligationem, duæ conditiones requiruntur Prima est, ut sit rationabilis, secunda, ut sit legitimè præscripta, de quibus hoc §. agemus, & seq.

Quæritur 1. Quæ sit Consuetudo rationabilis, quæ irrationabilis? Respondetur, generatim loquendo, Consuetudo censetur esse rationabilis, quãdo est talis, ut justa censeretur ac obligaret, si pro lege statuta esset, Sylv. V. Consuetudo, q. 1. ac proinde quæ est de re honesta & utili Reipublicæ: nam cõsuetudo instar legis est, & tacita quædam lex. Sicut ergo lex ferri non potest, nisi sit rationabilis, honesta, & utilis Reipublicæ, c. Consuetudo 5. §. Porrò dist. 1. ita nec consuetudo introduci potest, nisi quæ honestate & utilitate sit nixa; sive novi juris constitutiva sit, sive abrogatoria legis præexistentis, Sanchi l. 7. De matrim. dis. 4. num. 15. In specie verò illa consuetudo rationabilis est, quæ non est contraria juri naturali, nec divino positivo, nec Religioni adversatur, nec est contra Ecclesiæ libertatem, nec licentiam vel occasionem peccandi præbet, nec bono communi & publico noxia est, nec aliam similem conditionem involvit: quæ verò his opposita sunt, irrationabiles consuetudines censendæ sunt, & corruptelæ potiùs, quàm legitimæ consuetudines, Suar. l. 7. De legib. c. 6. n. 14.

XXX. Cæterùm gl. in c. 1. De constitut. in 6. V. Rationabilia, Hostiens. in summa h. t. n. 2. Abb. in c. ult. n. 5. h. t. & alij nonnulli ajunt, Judicis prudentis arbitrio relinquendum esse, utrùm Consuetudo aliqua rationabilis sit, necne, cùm certa regula in particulari tradi non possit, qui id æstimare poterit ex fine consuetudinis bono vel malo, item an sit contra, vel præter jus, an justâ ratione fuerit inducta, & utrùm jus approbet similem consuetudinem, vel reprobet &c. quæ doctrina sic accipienda est, ut nimirum, si consuetudo juri divino vel naturali directè non repugnet, quomodo repugnat juri naturali consuetudo, v. g. ut parentes in necessitate constituti à filijs non adjuventur, vel ut parentes filijs necessaria alimenta denegent; nec lege positivâ, præsertim canonicâ, expresè tanquam irrationabilis sit reprobata & damnata, qualis est consuetudo contra Ecclesiasticam disciplinam aut libertatem, gl. in cit. c. ult. v. Rationabilis in fine, & Abb. n. 5. tunc ad Judicem sive Ordinarium Prælatum Ecclesiæ pertineat examinare, utrùm talis consuetudo aliquam honestatem vel utilitatem habeat, ratione cujus damnum, si quod fortè Ecclesiæ, vel bono publico ex ea, secundùm aliam considerationem, inferri posset, aliqualiter compensetur; an verò omnibus spectatis, Ecclesiæ vel Reipublicæ notabiliter noxia & damnosa sit, quo casu, tanquam irrationabilis tollenda est, quia, quòd consuetudo vim habeat, sive inducendi novum jus, sive abrogandi legem antiquam, id provenit ex eo, quòd leges, sive Civiles, sive Canonicæ ei assistant, & talem vim tribuant; at verò leges non assistunt, nec approbant consuetudines irrationabiles, quæ in grave damnum Ecclesiæ vel Reipublicæ cedunt, Laym. in cit. c. ult. n. 6. & 7. h. t.

Ex quo infert Laym. c. l. irrationabilem, & invalidam esse Consuetudinem, per quam alicubi introductum est, ut universim, & quoad omnes, saltem laicos, sufficiat, ter in hebdomade in Quadragesima jejunare, quia per talem consuetudinem antiquissima lex Ecclesiastica, quæ ex Apostolica traditione omnibus seculis, & apud omnes populos Christianos observata fuit, & Ecclesiæ maximè utilis est, tollitur, vel saltem quoad notabilem partem ei derogatur: unde nulla apparet ratio necessitatis vel utilitatis, quæ talem consuetudinem possit cohonestare, & ob quam Prælati Ecclesiastici ei justè possint, & velint assistere, eámque approbare; quamvis plerique in his frigidioribus partibus causam aliquo modo probabilem afferre possint, ob quam excusantur, ne omnibus diebus jejunent, sed non vi solius consuetudinis; ut docet Laym. l. 4. Theol. moral. tract. 8. cap. 5. num. 7.

XXXI. Verùm difficultas hìc occurrit, quomodo Consuetudo, quæ est contraria legi, etsi solùm positivæ, sive humanæ, possit esse rationabilis, cùm omnis lex justa sit, & debeat esse rationabilis, c. 2. dis. 4. & l. leges 9. C. de legib. & consequenter consuetudo ei directè contraria necessariò erit irrationabilis, quia si unum ex contrarijs est rationabile, necesse est, alterum esse irrationabile. Sed respondetur, utramque & legem, & consuetudinem ei directè contrariam posse esse rationabilem, secundùm diversas rationes, & in ordine ad diversos fines ac respectus: nam quamvis consuetudo contra legem introducta, uno respectu sive consideratione, ob quam fortè lex civilis vel Canonica est condita, minùs sit utilis & rationabilis; tamen alio respe-

respectu sive consideratione, potest etiam esse utilis & rationabilis, quia etsi consuetudo contraria legi sit contra rationem particularem talis legis, non est tamen contra omnem aliam rationem, sicut duæ contrariæ opiniones possunt simul esse probabiles, ob diversas rationes, Abb. in cit. c. ult. n. 6. h. t. Suar. cit. l. 7. c. 18. n. 25. & alij.

XXXII. Quæritur 2. Quo sensu intelligendum sit, quòd in c. fin. h. t. dicitur, quòd Consuetudo non debeat juri positivo præjudicium generare, nisi sit non solùm rationabilis, sed etiam legitimè præscripta? Respondetur, id ita intelligendum est, necesse esse, ut tanto tempore, cum bona fide, adversùs legem duraverit, & continuata fuerit, quantum ad legitimam præscriptionem secundùm jura requiritur: ac proinde consuetudinem esse legitimè præscriptam, non est aliud, quàm illam per cursum temporis ad præscriptionem requisiti esse obtentam, vel completam seu perfectam; quamquàm ipsa consuetudo, propriè loquendo, non præscribitur, sed per illam, si omnia à jure requisita habeat, adversùs legem præscribitur, Abb. in cit. c. fin. n. 7. h. t. nomine autem consuetudinis absolutè prolatæ, in dubio intelligi debet consuetudo legitimè præscripta, ut docet Abb. in c. Cumana. 50. de elect. n. 4. quod tamen non esse ita universaliter verum, censet Suar. cit. l. 7. c. 8. n. 18. sed tum solùm, si talis sit materia, ut per solam præscriptionem sive consuetudinem præscriptam inducatur, hoc est, ut explicat Laym. in cit. c. Cumana. n. 4. si agatur de materia acquisitæ facultatis seu juris, aut obligationis natæ; tum enim nomine consuetudinis intelligenda est legitimè præscripta, quia per eam solùm jus nascitur, aut obligatio alteri imponitur, non item in aliis materiis. An autem omnis consuetudo, ut vim juris seu legis habeat, vel legem tollat, debeat esse præscripta, sive per legitimam præscriptionem introducta, infrà dicetur.

XXXIII. Porrò inter Consuetudinem & præscriptionem plures sunt differentiæ, quas afferunt Abb. in cit. c. ult. n. 20. h. t. Sylvest. V. consuetudo. q. ult. Azor p. 1. l. 5. q. 16. Barbos. in cit. c. ult. n. 21. Nam 1. per præscriptionem acquiritur jus privatæ personæ, vel etiam uni alicui Collegio, quod tamen tenet vices unius, ut jus dominij vel alterius facultatis agendi, utendi &c. per consuetudinem acquiritur jus non magis uni, quàm alteri, nec alicui privato, sed toti Reipublicæ & communitati, & quidem jus legale, sive lex non scripta. 2. Præscriptio dat jus uni cōtra jus alterius: consuetudo verò dat jus contra legem, vel præter legem, vel etiam secundùm legem. 3. Præscriptio habet locum in rebus mobilibus, tum corporalibus, tum incorporalibus: consuetudo verò in incorporalibus tantùm, ut in jurisdictionibus, electionibus, servitutibus, & aliis eiusmodi. 4. Ad præscriptionem non est necessarius consensus illius, contra quem præscribitur: ad consuetudinem verò sive novi juris constitutivam, sive etiam abrogatoriam legis præexistentis, requiritur consensus Principis, sive Legislatoris, vel personalis & expressus, vel generalis, & legalis, seu tacitus. 5. Ad præscriptionē, præter bonam fidem, sæpe requiritur titulus, saltem præscriptus: non item ad consuetudinem, etiam illam, quæ est contra jus & legis abrogatoria, quia hoc nullo jure cavetur, sed pro titulo sufficit tacitus populi, vel Principis consensus. 6. denique consuetudo, sive sit præter legem, & juris constitutiva, sive contra legem, eiúsque abrogatoria, per errorem seu ignorantiam legis introduci non potest, ut tradit gl. communiter recepta in cit. c. ult. v. legitimè præscripta, & gl. in c. Frustra. 7. v. consuetudinem dis. 8. Suar. cit. l. 7. c. 12. n. 2. errantis enim nullus est consensus, l. Non idcirco. 9. C. de jur. & fact. ignor. Secus est in præscriptione, quæ cum titulo putativo & probabili errore fieri potest, l. ult. ff. pro suo.

§. VI.

De conditionibus requisitis ad legitimam præscriptionem Consuetudinis.

XXXIV. Quæritur 1. Quantum temporis requiratur, ut Consuetudo introducatur præter legem, vel ut per illam præscribatur contra legem? Respondetur 1. ad Consuetudinem præter vel etiam contra legem, sive civilem, sive Canonicam, inducendam, viâ conniventiæ, hoc est, Principe seu Superiore sciente ac tolerante, cùm facilè potest contradicere, & resistere introductioni novæ consuetudinis, vel subditos cogere ad observationem legis antiquæ, probabilius est, non requiri certum tempus à lege præscriptum: sed sufficere, ut consuetudo tanto tempore duret, & usu continuata sit, etiam minore, quàm decennij, quantum necesse est, ut Princeps censeatur eam permittere, & suo consensu particulari approbare; id quod prudenti arbitrio, spectatâ materiâ legis, & adjunctis circumstantiis, determinandum est, cùm id jure definitum non sit, nec potuerit definiri, quia id pendet ex variis conjecturis, & circumstantiis, Suar. l. 7. de legib. c. 8. n. 16. & c. 15. n. 8. Less. lib. de just. c. 6. n. 45. Salas dis. 19. de legib. sec. 4. §. t. n. 32. Laym. in c. ult. n. 4. h. t. Ratio est, quia tunc non per præscriptionem, sed per tacitam approbationem vel revocationem Principis, novum jus consuetudinis inducitur, vel antiqua lex abrogatur, de qua tacitâ voluntate, sive consensu Principis, pro diversitate circumstantiarum, vel ex longiore, vel breviore tempore constare potest: ac proinde certi ac legitimi tēporis diuturnitas non requiritur, cùm ad inducendam novam legem, sive scriptam, sive non scriptam, vel abrogandam antiquam sufficiat voluntas & consensus personalis ac particularis Principis, sive expressus, sive tacitus, à quo consuetudo populi habentis Superiorem potissimùm pendet, & vim accipit legem sive jus constituendi, vel abrogandi. Quare talis inductio novæ consuetudinis, vel abrogatio legis antiquæ non debet regulari secundùm leges præscriptionis, sed per tacitam approbationem vel revocationem legislatoris, qui hoc casu consentit, & cedit jure suo.

Sed dicet quispiam, scientia & tolerantia Principis non est sufficiens signum consensûs eiusdem: multa enim per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in judicium, exigente justitiâ, non debent tolerari, ut dicitur in c. Cùm jamdudum 18. de præbend. Verùm respondetur, etsi tolerantia per se sola non sufficiat, adjunctis tamen circumstantiis, potest esse

esse prudens & morale signum consensûs Principis. Instabis, consuetudo, si non sit rationabilis, etiamsi interveniat scientia Principis, non sufficit ad abrogandam legem, ergo neque sufficiet, si absit legitima præscriptio, quæ est altera conditio æquè necessariò requisita ad abrogationem legis per consuetudinem. Respondetur negando consequentiam, quia prior conditio ex natura rei, ideòque magìs, & in omni casu est necessaria; altera solùm ex lege positiva, seu humana, quam Princeps, si velit, abrogare potest, Suar. cit. l. 7. c. 18. n. 20.

Porrò si populus liber sit, & per se legem ferre possit, potest jus Consuetudinis inducere etiam minore tempore, quàm decennio, si satìs appareat de voluntate populi operantis, seu frequentantis actus, cum voluntate obligationem inducendi, Laym. in c. fin. h. t. n. 4.

XXXV. Respondetur 2. Ad Consuetudinem præter, vel etiam contra legem civilem, Principe ignorante, & viâ præscriptionis introducendam requiritur, & sufficit decennium, quo elapso, censetur legitimè præscripta, ita, ut vim juris habeat, & possit legem tollere, Abb. in cit. c. fin. n. 11. Suar. cit. c. 15. n. 2. Less. l. c. n. 46. Sylvest. v. consuetudo. q. 4. Azor p. 1. l. 5. c. 4. q. 4. & alij DD. communiter. Probatur, quia, ut novum jus consuetudinis per præscriptionem inducatur, vel per consuetudinem præscribatur contra legem, jure civili requiritur longum tempus, sive ut consuetudo sit longæva, inveterata, ac diuturna, l. De quibus. 32. & l. seq. ff. de legib. & toto tit. C. quæ sit long. consuet. longum autem tempus censetur esse decennium. §. 1. Institut. de usucap. l. ult. & toto tit. C. de præscript. long. temp. ac proinde ad longam sive diuturnam consuetudinem, præter vel contra legem civilem, necessaria est, & sufficit præscriptio 10. annorum, quibus eà à populo, vel majore eius parte sit servata.

XXXVI. Imò etiam ad inducendam consuetudinem præter jus, sive præter legem Canonicam, viâ præscriptionis, & S. Pontifice ignorante, necessarium est, & sufficiens tempus decennij, saltem si per hanc introductionem non derogatur juri alterius Ecclesiæ, quia quando consuetudo non est contra jus, sed præter jus, Jure Canonico non requiritur maius tempus ad præscriptionem, quàm Jure civili, cùm de legibus Canonicis in ijs, quæ non sunt contra jus, nihil diversum reperiatur esse statutum, gl. in c. fin. h. t. in 6. v. consuetudo. Covarr. var. resol. l. 1. c. 17. n. 8. §. 4. præter DD. citt. Ratio autem, cur ad inducendam consuetudinem, Principe ignorante, certum tempus præscriptionis requiratur, est, quia, quando Princeps ignorat legem novam induci, vel antiquam non observari, non approbat actus contrarios in specie, quod enim quis ignorat, non potest in particulari velle, vel approbare, sed tantùm in genere, quatenus consentit in legem, quâ consuetudo legitimè præscripta vim & auctoritatem legis consequitur, ac potestatem abrogandi legem, adeòque certum tempus præscriptionis requiritur.

XXXVII. Cæterùm, etsi ad præscriptionem rerum immobilium, inter præsentes, sufficiant 10. anni, inter absentes tamē 20. requiruntur, §. 1 Institut. de usucap. ea autem distinctio non habet locum in præscriptione consuetudinis adversùs legem, ad quam sive inducendam, sive abrogandam, Jure civili indistinctè solùm requiritur tempus longum, adeòque 10. annorum, quod minimum est intra latitudinem longi temporis, in obscuris autem semper, quod minimum est, sequimur, iuxta reg. jur. 9. in ff. nullâ habitâ ratione præsentiæ, vel absentiæ, prout communiter tradunt DD. apud Suar. cit. l. 7. c. 15. n. 5. & c. 18. n. 11. contra Hostiens. & Sylvest. Ratio est, quia si Princeps sciat consuetudinem, sive præsens adsit, sive absit, non est necessaria præscriptio, ut patet ex suprà dictis; si verò in particulari ignoret consuetudinem, parùm refert, quòd præsens sit corpore, cùm tamen animo sit absens, ideòque non longiore tempore præscribitur contra absentem, quàm contra ignorantem, cùm & hic moraliter sit absens, etsi physicè sit præsens: ergo si decennium sufficit ad præscribendum contra legem Principis præsentis & ignorantis, sufficiet etiam contra legem absentis, quia & ignorans est instar absentis.

Aliud est in præscriptione rerum, in qua non ita ratio habetur scientiæ vel ignorantiæ; nam cæteris paribus, idem sufficit tempus, sive dominus rei, contra quem præscribitur, sciat, rem suam præscribi, sive ignoret. Deinde in præscriptione consuetudinis non ita censetur involuntarius Princeps, sicut dominus rei, contra quem illa præscribitur, cùm præscriptio consuetudinis, etiam ignorante Principe, facta procedat ex jure sive consensu Principis, saltem generali per ipsum jus dato, ac proinde nō est eadem ratio de præscriptione consuetudinis; neque ex eo, quòd aliæ res inter absentes præscribuntur 20. annis, licet inferre, etiam ad præscribendum contra legem Principis absentis requiri 20. annos, præsertim cùm jura non distinguant, sed solùm requirant longam consuetudinem, ut suprà dictum. Denique aliam rationem diversitatis assignat Card. Lugo dis. 5. de just. sec. 6. n. 95. nempe tunc requiri longius tempus propter absentiam, quando abest is, de cuius utilitate & commodo tollendo agitur; at in præscriptione contra legem non agitur de tollenda utilitate, vel interesse Principis, quia lex non requirit utilitatem legislatoris, sed fertur in favorem & commodum subditorum, ergo non est necesse, ut duplo longius tempus ad præscribendum contra legem jure exigatur propter absentiam Principis, non enim contra Principem præscribitur, sed contra legem, quæ præsens est.

XXXVIII. Respondetur 3. Contra legem Canonicam, vel Ecclesiasticam usu receptam non nisi 40. annis præscribi, & consuetudinem contrariam, viâ præscriptionis, & Principe seu Legislatore ignorante, introduci posse, communis tenet Theologorum & Canonistarum sententia. Fundamentum est, quia lex Ecclesiastica est jus quoddam, sive res immobilis Ecclesiæ, ac proinde sub illa lege Canonica, quæ generatim statuit, contra res immobiles, & jura Ecclesiæ non præscribi, nisi 40. annis, c. de Quarta 4. c. Ad aures. 6. c. Auditis. 15. De præscript. comprehenduntur etiam leges Ecclesiasticæ. Quòd si lex Canonica moribus utentium nondum recepta sit, minore tempore, quàm annis 40. & saltem decennij spatio abrogari potest, ut suprà dictum tit. 2. n. 40.

XXXIX. Nihilominus tamen probabile est, ad præscribendum contra legem Ecclesiasticam etiam accepta-

acceptatam, eámque abrogandam, Principe vel Legislatore ignorante, sufficere tempus 10. annorum, ut docet Less.c.l.n.46.Lugo.c.l,n.94. Ratio est, quia illa Canonica præscriptio 40.annorum de acquirendis bonis immobilibus & juribus Ecclesiæ, sive in re, sive ad rem, quæ sunt instar bonorum immobilium; non item de jure legali consuetudinis videtur esse proposita: nam consuetudo abrogans legem Ecclesiasticam non est contra Ecclesiam, cùm procedat ex consensu ipsius Ecclesiæ, saltem generali per commune Jus Ecclesiasticum dato, & ex Jure Canonico vim & efficaciam legem abrogandi habeat, cit. c. fin. h. t. unde non est contra Jus, sed potiùs Juri conformis. At verò præscriptio tollit jus, quod Ecclesia habebat ad bona sua, etiamsi hæc non consentiat, & ideo Jus Canonicum in favorem Ecclesiæ, ne ob negligentiam Prælatorum, tam citò amittat dominium suorum bonorum, longissimum tempus 40. annorum ad præscribendum contra bona & jura Ecclesiastica requirere voluit: non item ad præscribendum contra Leges Ecclesiasticas: alioquin sequeretur, SS. Canones à Romano Pontifice latos, per contrariam consuetudinem non abrogari, nisi spatio 100. annorum, arg. c. Ad audientiam 13. c. Si diligenti 17. de præscript. Quamquàm hic dici potest, quòd præscriptio contraria solùm requiratur, si consuetudo præjudicet ipsi Ecclesiæ Romanæ, & juribus ad illam principaliter ac specialiter pertinentibus: non autem si solùm legibus à Romano Pontifice latis, quæ inter jura propria, ac specialia Ecclesiæ Romanæ non numerantur.

XL. Respondetur 4. Ad inducendam, viâ præscriptionis, Consuetudinem contrariam legi, cui Jus sive ipsa lex resistit, eam non quidem omnino reprobando tanquam irrationabilem aut corruptelam (nam talis consuetudo nullo unquam tempore etiam immemoriali induci potest, ut infrà dicetur) attamen expressè eam prohibendo, non sufficit tempus etiam longissimum 40. annorum sinè titulo, sed præterea opus est vel titulo saltem colorato & præsumpto, vel tempore, de cujus initio, memoria non extat, quod instar tituli est, si capacitas sit in præscribente, c. 1. De præscript. in 6. Molin. tract. 2. De justit. disp. 77. n. 4. Salas cit. disp. 19. sec. 4. n. 4. Laym. cit. c. 24. n. 7. Similiter contra ea, quæ sunt reservata supremo Principi, in signum specialis privilegii, non nisi tempore immemoriali præscribitur, & per præscriptionem inducitur consuetudo, arg. c. Super quibusdam 26. De verb. signif. Abb. in cit. c. fin. num. 11. h. t.

XLI. Respondetur 5. Ad inducendam, viâ præscriptionis, consuetudinem, sive præter, sive contra legem, requiritur quoque, ut semel cœpta, & nondum completa legitimo tempore sit continuata, & nullo actu contrario interrupta, Abb. in cit. c. fin. n. 19. h. t. Suar. l. 7. De legib. c. 8. n. 14. & 15. Laym. cit. c. 24. n. 15. Ex communi doctrina. Ratio est, quia universim ad præscriptionem requiritur continuatio possessionis, tempore legibus definito. Unde si ante tempus legitimum completum, videlicet annos 10. vel 40. Legislator Civilis, aut Ecclesiasticus vel transgressores legis puniat, vel pro lege contra consuetudinem judicet: vel si à tota communitate, aut majore ejus parte contra consuetudinem agatur, aut observetur lex, contra quam præscribitur, etiamsi unico actu id fiat, censetur interrupta præscriptio, & de novo incohari debet, ut vim legis habere possit, vel legem præexistentem tollere. Nam si Princeps vel populus contra consuetudinem operetur, apertè significat, non habere se jam voluntatem introducendi cõsuetudinem instar legis, vel per eam abrogandi legem, quando hanc observat. Quòd si consuetudo jam sit completa & perfecta, non tollitur per unicum actum contrarium, sed necesse est, ut tollatur eo tempore & modo, quibus fuit inducta, cùm jam sit, & tolli debeat tanquam lex, Abb. c. l. adeóque vel per legem Principis abrogatoriam consuetudinis, vel per novam consuetudinem contrariam legitimo tempore præscriptam, ut ex infrà dicendis patebit.

XLII. Ex dictis infertur, non omnem consuetudinem esse necessariò præscriptam, sed posse dari consuetudinem aliquam etiam legitimè non præscriptam; nam quamvis saltem de Jure Canonico, ad omnem consuetudinem, quæ est contra jus, sive abrogatoria juris seu legis præexistentis, requiratur, ut sit legitimè præscripta, c. ult. h. t. potest tamen dari consuetudo præter jus, sive constitutiva novi juris seu legis, tametsi non sit certo ac definito tempore præscripta, prout à contrario sensu colligitur, & apertè supponitur in cit. c. ult. posse esse aliquam consuetudinem non legitimè præscriptam. Cujusmodi est, consuetudo illa, quæ introducitur, cùm scientia & patientia Principis, illa enim novum jus inducit, non per modum præscriptionis, sed ex vi personalis consensûs taciti ipsius Principis, qui sufficienter indicatur, sinè certi temporis determinatione, adeóque etiam sinè ulla præscriptione, Suar. cit. l. 7. c. 8. n. 16.

XLIII. Quæritur 2. An ad inducendam consuetudinem, præter vel contra legem, necessaria sit etiam bona fides? Negant, requiri bonam fidem, plures DD. Suar. l. 7. De legib. c. 1. n. 12. & c. 18. n. 25. Sanch. l. 7. De matrim. disp. 4. n. 14. Salas cit. disp. 19. sec. 5. Lugo cit. disp. 7. sec. 6. n. 96. qui ajunt, consuetudinem etiam ex actibus ab initio malis posse induci, & legem abrogari. Ratio est, tum quia etsi per actus malos, sive prohibitos per legem, inducatur consuetudo contraria legi, tamen illi non concurrunt ad inducendam talem consuetudinem & abrogandam legem, ut causa, sed solùm ut indicium taciti consensûs Principis vel juris; possunt autem etiam actus mali esse indicium talis consensûs: ac proinde completo tempore præscriptionis, abrogatur lex ex vi juris, vel taciti consensûs Principis, quæ justa est, licèt actus subditorum agentium contra leges mali fuerint, qui prohibiti per legem: tum quia id, quod resultat ex tali consuetudine, non est malum, nimirum ut similes actus sinè malitia fiant, abrogatâ lege, & consentiente Principe; nam completâ consuetudine, actus postea licitè fiunt, & malitia eorum actuum successu temporis purificatur, partim per supervenientem ignorantiam probabilem succedentium; partim per accedentem consensum tacitum Principis, qui ut auctor est legis, ita illam tollere potest, Suar. c. l. Accedit, quòd alioquin rarò, & vix unquam induceretur consuetudo, saltem abrogatoria legis.

Præ-

Præterea cur in alijs præscriptionibus requiratur bona fides, ea esse potest causa; quia, si in ijs concessum foret præscribere, cum mala fide, id cederet in grave damnum eorum, contra quos præscribitur, quia ijs sæpe auferrentur res suæ, ut cum malâ fide eæ præscriberentur: unde æquum fuit, ut à Jure, tum Civili, tum Canonico concederetur jus præscriptionis, ita tamen, ut per eam non graviter, & injustè læderentur ij, contra quos præscribitur. At verò lex fertur in bonum subditorum, ad quorum commune bonum expedit, ut, postquam constat, legem aliquam longo tempore non esse observatam à subditis, licèt cum mala fide, Princeps seu Legislator conniveat, ne illorum conscientiæ illaqueentur, & legis obligationem tollat, quia id cedit in majus bonum subditorum, Lugo c. l.

XLIV. Hæc sententia probabilis est, imò absolutè vera & certa; si Consuetudo inducatur viâ conniventiæ, Principe sciente, & tolerante; tum enim non requiritur bona fides; quia quando Princeps sciens permittit à populo induci novum jus consuetudinis, vel per contrariam consuetudinem abrogari suam legem, cùm illam, si vellet, prohibere posset, tunc censetur tacitè illi consentire, adeóque non per præscriptionem, sed per tacitam voluntatem Principis inducitur consuetudo novi juris constitutoria, vel abrogatoria legis præexistentis, ideóque mirum non est, si bona fides non requiratur, Laym. l. 1. Theol. mor. c. 24. n. 8. & 11. Si verò consuetudo inducatur præter vel contra legem, viâ præscriptionis, & Principe ignorante, tunc bona fides, seu probabilis ignorantia præscribentium necessariò requiritur, sine quâ nulla incipere vel currere potest præscriptio, c. Possessor 2. de reg. jur. in 6. ac proinde neque consuetudo præscriptiva inchoari potest, aut procedere, quippe quæ justa & rationabilis, ac legitimè sive canonicè præscripta esse debet, cit. c. ult. h. t. gl. in c. Non est 3. V. Canonicè h. t. in 6. Azor cit. l. 5. c. 17. q. 6. Laym. cit. loc. num. 11. Cæterùm licèt primi, qui contra legem usu receptam faciunt, præscriptionem ob malam fidem inchoare non potuerint; posteri tamen, qui eorum exemplum secuti, bonâ fide, legem non observant, eò quòd existimare, & in dubio præsumere possunt, antecessores habuisse justam causam non servandi legem, possunt præscriptionem inchoare, vel quasi bonâ fide ab Antecessoribus inchoatam, quia fortè ex rationabili causa eam non servârunt, continuare & perficere; Abb. in c. 1. n. 4. De treugâ & pace. Felin. ibid. num. 1. Sylvest. v. Consuetudo. q. 7. Azor c. l. Laym. c. l.

Sed dicet aliquis, si requiritur, ut currente præscriptione, subditi bonâ fide legem non servaverint, adeóque non servando non peccaverint, quomodo ergo possunt puniri, si legem violent, cùm pœna supponat culpam sive peccatum? Respondetur eos puniri, tum quia præsumuntur peccâsse, cùm ignorantia legum communium non præsumatur, nisi probetur: tum quia hac velut tacitâ conditione conceditur subditis jus præscriptionis, ut si eâ currente, dum lex adhuc vim obligandi habet, saltem in actu primò, deprehensi fuerint agere contra legem, possint puniri, & ad eam servandam per pœnam compelli; ut hac ratione lex habeat, quo se ab interitu tueri possit, neque tollatur, antequam omnino expirârit, & consuetudo adversùs illam sit præscripta, Less. cit. c. 6. n. 46.

§. VII.

De interpretatione, & extensione Consuetudinis.

XLV. Consuetudo, quæ est secundùm legem, duplicem vim seu effectum habet, ut notat Abb. in c. ult. h. t. n. 21. Azor p. 1. l. 5. c. 18. q. 1. nempe 1. legem scriptam interpretari, seu declarare, si intellectus ejus dubius sit, aut obscurus. Unde in l. Si de interpretatione 37. ff. De legib. & c. Cùm dilectus 8. h. t. consuetudo dicitur esse *optima legum interpres*, quia ipse usus indicat, & ostendit, quo sensu lex fuerit lata à Legislatore, & recepta à populo, ac quomodo servari debeat. 2. Consuetudo etiam legem confirmat, ut patet ex c. In istis 3. §. Leges. dist. 3. ubi dicitur: *Leges instituuntur, cùm promulgantur: firmantur, cum moribus utentium approbantur.* Dicitur autem consuetudo firmare legem, si certa sit & indubitata, sicut agnitio debiti confirmat priorem cautionem sive obligationem, dum non patitur legem tolli præscriptione, sive contrariâ consuetudine, ut notat Bart. in l. De quibus 32. ff. De legib. num. 4. & 5. adeóque non per se, sed removendo prohibens, scilicet contrariam consuetudinem & abrogationem legis, quo sensu etiam dicitur consuetudo legem adjuvare, c. Sopitæ 14. De censib. quia faciliorem facit observantiam ejus; & ut lex non ita facilè immutari possit, sed constanter perseveret, Suar. cit. l. 7. c. 4. n. 16.

XLVI. Quæritur jam 1. Quomodo si lex ambiguum sensum habeat, ejus interpretatio fieri debeat secundùm consuetudinem loci, etiamsi ea contraria sit Juri communi? Respondetur de hoc agitur in c. Cùm dilectus 8. h. t. Nam vacante Monasterio Andrensi, electus fuit à Capitulo quidam Monachus ejusdem Monasterij, Guilielmus nomine in Abbatem; sed Capitulum Monasterij Karofensis se opposuit huic electioni, dicens, electionem Abbatis Andrensis ex suo Monasterio faciendam esse, ideóque hæc controversia, tam super jure eligendi Abbatem, quàm super valore electionis factæ, delata fuit ad Papam Innocent. III. coram quo dictus Guilielmus proposuit, se à Conventu Monasterij Andrensis concorditer electum fuisse, ideóque electionem sui à Papa confirmari petijt, cùm ad dictum Conventum tantùm, tam de Jure communi, quàm ex Apostolicæ Sedis privilegio, libera eligendi sibi Prælatum potestas pertineat. Ex adverso verò Procurator Capituli Karofensis proposuit, quòd juxta statutum ab Episcopo sive Ordinario loci, ad petitionem Patronorum Ecclesiæ, olim conditum; si numerus Regularium ibi ita augeretur; ut Prior vel Abbas constituendus esset, electio Prælati Monasterij Andrensis, tum penes Conventum ejusdem loci, tum etiam penes Conventum seu Capitulum Karofense esse deberet, ita ut vacante Monasterio Andrensi, utriusque Conventûs Fratres in Capitulo Karofensi convenientes, è gremio ejusdem Monasterij Karo-

„ Karofensis aliquem in Abbatem eligerent, idque „ vigore illius statuti, ita longo tempore observatum „ fuisse. Quare petijt dictus Procurator, ut electio „ Guilielmi, quippe facta, tum contra antiqui statu- „ ti tenorem, tum etiam contra consuetudinem ap- „ probatam (quæ optima legum interpres est) tan- „ quam minùs Canonica censeretur. Papa Inno- „ centius inprimis electionem illam cassavit (id est „ cassam & irritam esse declaravit, gl. ibid. v. Cassa- „ vimus) quia constitit, illam factam esse à suspensis, „ & de suspenso (suspensus enim ab officio, nec eligi „ potest in Prælatum, nec eligere, ut colligitur ex „ hoc c. gl. ibid. v. à suspensis) Deinde quod ad ipsum „ jus eligendi attinet, decrevit Pontifex, ut si ex par- „ te Monasterij Karofensis, suprà dicta consuetudo „ Juri communi contraria (videlicet ut ex gremio „ ejusdem Ecclesiæ Abbas pro Monasterio Andren- „ si eligendus sit) fuerit probata, ea imposterum „ quoque observetur: alioquin verò, cùm statutum „ illud ita commodè intelligi possit, ut neque Juri „ communi, neque privilegio à Sede Apostolica „ Conventui Andrensi concesso deroget, jus eligen- „ di Abbatem Andrensem eidem Capitulo adjudice- „ tur, ita ut Monachi Andrenses liberè Abbatem è „ suo gremio, vel aliunde personam idoneam eligere „ possint, cujus confirmatio, si canonica electio fue- „ rit, ad Capitulum Karofense spectet.

XLVII. Notandum hîc 1. Valida est Consuetudo, & Jure Canonico approbata, per quam inductum fuit, ut una Ecclesia vel Monasterium eligere teneatur Prælatum ex Collegio sive gremio alterius Ecclesiæ vel Monasterij, prout sumitur ex cit. c. Cùm dilectus, & ibi Abbas in summa & alij DD. communiter.

Notandum 2. Quando dicitur, quòd Consuetudo sit optima legum interpres, id ita accipiendum est, ut, si sensus legis sive statuti, spectato verborum tenore, sit dubius, tum recurrendum sit ad consuetudinem communiter receptam & observatam, & ita lex intelligenda sit, sicut consuetudo hactenus observavit, l. Nam Imperator 38. ff. de legib. ubi dicitur: *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuò similiter judicatarum auctoritatem, vim legis obtinere*, Abb. hîc n. 7. Idque sumitur etiam ex cit. c. Cùm dilectus, ubi verbum *electionis* tripliciter accipi potest. 1. Pro electione activè, unde, qui habent jus eligendi, dicuntur habere electionem activam. 2. Pro electione passivè, qui enim eligi possunt, ex aliquo Collegio, dicuntur habere electionem passivam: & ita in proposito consuetudo interpretabatur statutū Episcopi, ut videlicet electio relata ad Monachos Andrenses importaret electionē activam; respectu verò Capituli Karofensis, electionem passivam, ex quo aliquis in Abbatem Andrensem eligendus erat, cui consuetudini etiam standum fuisset, si probata fuisset; nam consuetudo, cùm in facto consistat, ab allegante probari debet, præsertim si sit Juri communi contraria, & in alterius præjudiciū cedat, Mascard. de probat. vol. 1. conclus. 423. n. 20. 3. Potest electio sumi in significatione propria quidem, sed latissima pro confirmatione; & ita Papa statuit in hoc c. interpretandum esse statutum Episcopi, si consuetudo non obstet, ut nimirū electio strictè sumpta pro activa & passiva, pertineret ad Conventum Andrensem: accepta verò latissimè pro confirmatione, ad Capitulum Karofense, cùm confirmatio sit pars & finis, sive complementum electionis, Abb. in cit. c. Cùm dilectus. n. 15. nam verba legis seu statuti, vel alterius dispositionis in dubio ita explicari debent, ut, quantùm fieri potest, salvâ eorum proprietate aut communi acceptione, à Jure communi non recedatur, quia leges legibus concordandæ sunt, & correctio jurium vitanda est, gl. hîc communiter recepta. v. Jure communi.

XLVIII. Notandum 3. Quod dictum est, legem vel statutum, cuius sensus dubius est, explicandum esse, secundùm consuetudinem communiter observatam, id extendi debet, ut procedat, etiamsi ponatur, consuetudinem aberrare à vero legis vel statuti sensu, tamen ea observari debeat, iuxta cit. l. Nam Imperator. ff. de legibus: & tradit Abb. in cit. c. Cùm dilectus. n. 7. quamvìs hæc non sit mera legis interpretatio, sed potiùs mutatio, quia consuetudo rationabilis & legitimè præscripta, non tantùm vim habet legem interpretandi, & indicandi, quo sensu lex ab initio lata; & recepta sit, sed etiam mutandi antiquum jus, vel penitus abrogandi, & novum inducendi & constituendi, Suar. cit. l. 7. c. 4. n. 16.

XLIX. Notandum 4. Tanta vis est Consuetudinis ad interpretandam legem, ut, si ex verbis legis, aut statuti non satìs appareat, utrùm sub peccato seu culpâ obliget in conscientia, an solùm sub pœna; item quàm graviter obliget, num sub peccato gravi & mortali, an solùm sub levi seu veniali, id ex recepta & approbata consuetudine determinandum sit, arg. Clement. 1. §. Item ordo communiter sensit de verb. signific. & ibi gl. v. item ordo, ita ut taliter lex obliget, sub quali obligatione illam consuetudo recepit, & observavit, gravi vel levi, non enim lex aliter obligat, quàm communiter diuturno usu & observatione recepta est, quia legislator censetur uti verbis, iuxta communem usum, Suar. c. l. 7. c. 17. num. 5. Sanch. l. 6. moral. c. 4. n. 27. Sic consuetudo interpretata est, legem, sive præceptum jeiunij obligare sub peccato mortali, Navarr. in manual. Præl. c. 21. n. 11. Suar. c. l. Ubi tamen considerandum est, an populus sive communitas legem hactenus observârit, tanquā sub peccato mortali, & non tantùm sub veniali obligantem, cum intentione introducendi eiusmodi obligationem, etiamsi lex ex primæva sua institutione, tam gravem obligationem non habuerit: tum enim ex vi consuetudinis legem interpretantis, obligabit talis lex sub peccato gravi & mortali: secus est, si populus non intendat novam obligationem introducere, sed solùm legem observet quasi obligantem sub gravi seu mortali peccato, quia existimat illam ex sua prima institutione graviter obligare; tum enim per se ex vi consuetudinis nō orietur tam gravis obligatio, quia actus liberorum agentium non operantur ultra intentionem eorum, & consuetudo, quę per errorem inducta est, non valet, ut suprà dictum; quamvìs per accidens ob conscientiam erroneam, quæ peccatum esse putat, ubi non est, vel grave, ubi solùm est leve, & nihilominus contra legem agit, grave peccatum esse possit, ut notavit Laym. in cit. c. Cùm dilectus. n. 4. h. t.

L. Notandum 5. Dupliciter consuetudo legem interpretari potest, ut tradit Suar. cit. 17. n. 2. 1. non

1. non authenticè, sed solùm per modum signi aut doctrinæ, sicut Doctores solent leges interpretari; & hæc interpretatio non inducit novum, ac distinctum jus, nec vim legis habet, sed solùm inducit, & testatur, illam fuisse mentem legislatoris, & ita fuisse usu receptam, quæ interpretatio tantùm est probabilis cōjectura, nec potest certam & infallibilem interpretationem legis reddere. 2. Authenticè, ita, ut ipsa interpretatio vim etiam legis habeat, juxta l. nam Imperator. 38. ff. de legib. quia cùm consuetudo habeat vim & efficaciam ad introducendam legem, consequenter etiam ad interpretandam legem efficaciter & per modum legis; & ad hunc modum interpretationis requiritur eadem potestas, & eædem conditiones, quæ necessariæ sunt, ut ipsa consuetudo vim habeat inducendi, vel abrogandi legem, Suar. l. c. n. 3. Denique consuetudo non solùm humanā, sed etiam divinam & naturalem legem interpretari potest, cum hoc tamen discrimine, quòd humanam legem potest interpretari, etiam detrahendo legi, eique ex parte derogando, vel augendo, seu addendo illi: divinam verò solùm interpretari potest declarando mentem legislatoris, quæ interpretatio ut certa sit, necesse est, ut consuetudo sit ex universalis Ecclesiæ traditione introducta, vel ut sit per SS. Pontifices approbata, Suar. c. l. n. 6.

LI. Quæritur 2. An consuetudo extendatur ab uno casu ad alium, vel ab uno loco ad alium locum, vel etiam à personis ad personas? Respondetur, consuetudo, quæ est præter vel contra jus, eique repugnat, ordinariè & regulariter non extenditur, quia consuetudo, uti & præscriptio, est stricti juris, & tantum habet de potentia, quantum de usu & actu, adeóque ultra id, quod actum est, non extenditur, ut docet Bartol. in Auth. qui rem. n. 8. C. de SS. Eccles. & ex Baldo, Menoch. de retinend. possess. remed. 5. n. 62. Præsertim verò consuetudo abrogatoria legis, sive quæ per temporis diuturnitatem bonâ fide contra legem est præscripta, non est extendenda ad alios similes casus; cùm hæc sit generalis regula, quòd præscriptio non extenditur à casu ad casum, Laym. cit. l. 5. c. 19. n. 28. & in c. ult. n. 16. h. t.

LII. Interdum tamen, cùm eadem ratio subest & æquitas, fit extensio Consuetudinis ab uno casu ad alium, vel etiam ab uno loco ad alium, quia similis æquitatis ratio similia jura suadere videtur, l. fin. C. ad leg. falcid. Sic consuetudo præscripta, etiam contra jus, debet extendi de uno casu ad alium similem, & omnimode secundùm jura æquiparatum, qui quodammodo propter paritatem seu identitatem videtur includi sub priore, & veluti pars in toto contineri, Abb. in c. dilecti. 4. n. 5. de arbitris & ibid. Laym. n. 1. Suar. l. 7. c. 16. n. 14. Sic etiam consuetudo, quæ viget in civitate, plerumque extenditur ad castra, & alia loca vicina, quæ in eodem territorio sive jurisdictione sita sunt, in iisque etiam observatur, quia sunt loca accessoria, sive adhærentia civitati, & ad eiusdem jurisdictionem pertinent, Mascard. de probat. vol. 1. concl. 423. n. 12. & duobus seqq.

LIII. Similiter si in Ecclesia aliqua nova dignitas vel officium instituatur, de qua Jure communi Canonico nihil dispositum est, imitanda & observanda est consuetudo vicinarum Ecclesiarum, in quibus eadem dignitas vel officium existit, prout sumitur ex c. Cùm olim. 6. & ibi tradit summa illius c. h. t. nam cùm Episcopus Londonensis in Ecclesia sua » erigere, seu constituere vellet novam dignitatem, » seu personatum Præcentoris seu Cantoris (qui non » quidem jurisdictionem propriè, sed præeminentiā » in choro, processionibus & aliis conventibus Ca- » nonicorum habet, ut tradit Azor p. 2. l. 3. c. 22.) » petitâ licentiâ à Papa Innocentio III. eam obtinuit » hac conditione, ut in assignandis ei reditibus nul- » lum præjudicium reditibus aliorum Canonicorum » inferatur, & ut Præcentor in sessionibus, processio- » nibus, & alijs similibus, cum obtineat honorem » ac dignitatem, quam in alijs Ecclesijs Anglicanis » (sive vicinis) Præcentores obtinent. Quòd si ve- » rò in eis diversæ aut contrariæ consuetudines ob- » serventur, talis Præcentori illi dignitas seu præ- » minentia constitui debet, ut alijs personis nullum » præjudicium inferatur, sed rationabiles in eadem » Ecclesia hactenus observatæ & approbatæ consue- » tudines salvæ & illæsæ permaneant. »

LIV. Notandum hîc 1. Si dignitas vel officium, de quo Jure communi reperitur dispositum seu statutum de novo instituenda sit in Ecclesia aliqua, v. g. Archidiaconatus vel Archipresbyteratus, sed in vicinis Ecclesijs diversa specialis consuetudo observetur & vigeat, tum potiùs sequendum est Jus commune, quia consuetudo specialis contraria Juri communi, ei non derogat universaliter, sed tantùm specialiter, sive limitatè in ordine ad locum vel Ecclesiam, in qua observatur & viget, non respectu aliarum Ecclesiarum etiam vicinarum, Abb. in cit. c. Cùm olim n. 7. nam consuetudo introducta contra Jus commune, cùm sit stricti juris, regulariter non extenditur de uno loco ad alium, ut suprà dictum.

Notandum 2. Quamvis Episcopus, cum consensu Capituli, instituere possit novam dignitatem vel beneficium, sicut & extinguere, ut patet ex c. Cùm accessissent 8. de constitut. modò talis constitutio sive erectio non fiat, cum notabili diminutione redituum, aut juris aliorum Beneficiariorum, juxta cit. c. Cùm olim, nisi necessitas vel magna utilitas Ecclesiæ id postulet, Abb. ibidem num. 3. & 6. tamen in casu dicti c. licentia novam dignitatem seu personatum Præcentoriæ in Ecclesia instituendi petita fuit à S. Pontifice, vel ob majorem securitatem & firmitatem, vel quia fortè Capitulum quoad hoc contradicebat Episcopo, Abb. in cit. c. num. 2.

LV. Ex dictis colligit Abb. in cit. c. Cùm olim n. 8. si Universitas studiorum in aliquo loco de novo erigeretur, eo pacto, ut fruatur privilegijs concessis in Auth. habita C. ne filius pro patre, tum Studiosi in causis criminalibus debent habere proprium Judicem Academicum, etiamsi ponatur, quòd Studiosi in alijs Universitatibus tacitè renunciârunt illi Authenticæ per non usum seu contrariam consuetudinem, quia non habuerunt in his causis proprium Judicem; ratio est, quia talis consuetudo solùm nocet in illis locis, in quibus viguit, sive introducta est. Nec obstat cit. c. Cùm olim, ubi non recurritur ad Jus commune, sed ad consuetudinem vicinarum Ecclesiarum; nam id procedit, quando Jure communi nihil est dispositum de dignitate aliqua, ut de Præcentoria: si verò dispositum sit, ut de Archidiaco-

diaconatu vel Presbyteratu; tunc etsi in diversis Ecclesijs vicinarum civitatum sint diversæ consuetudines, quoad honores eis deferendos, jus commune servandum erit, ut ex suprà dictis patet.

LVI. Colligitur 2. Quid dicendum sit ad illam quæstionem, an consuetudo laicorum extendatur etiam ad Clericos, eósque obliget? Equidem certum est, consuetudinem, quæ à solis laicis observata est, non obligare Clericos, quia sunt veluti distincti populi & peculiares communitates, & ideo habere possunt diversas consuetudines, & Clerici sunt omnino exempti à potestate laicorum. Quòd si consuetudo versetur circa materiam civilem & politicam, & vim obligandi habeat ex auctoritate & consensu Principis secularis, per se non obligat Clericos, quia consuetudo talis est civilis, & jus civile eam introducit: sicut ergo Princeps secularis non potest Clericos directè obligare per expressam voluntatem seu legem scriptam, ita nec per tacitam, sive legem non scriptam; nec etiam Clerici consentire possunt in ea, quæ præjudicant suæ immunitati, neque Prælatus Ecclesiasticus consentire censetur. Excipi debet, nisi sit talis consuetudo, quæ non adversetur libertati Ecclesiasticæ, nec per se, & ex objecto suo tantùm sit onerosa, sed pertineat ad communem civium convictum, ut cives sunt; tum enim saltem indirectè obligabit etiam Clericos, ut de legibus laicorum suprà dictum est, cit. 2. sec. 1. §. 10.

Si verò materia, circa quam versatur Consuetudo, sit mixta, sive communis utrisque, tàm laicis, quàm Clericis, quæ ab utrisque etiam observetur; tunc erunt veluti duæ consuetudines, & duo jura non scripta, unum civile habens vim obligandi à consensu Principis secularis: & alterum Ecclesiasticum habens vim à consensu & auctoritate Prælati Ecclesiastici; & unaquæque consuetudo obligabit suos subditos, unáque poterit revocari & tolli, sinè altera. Denique si consuetudo versetur circà materiam spiritualem, quæ ad bonum animæ tendit, v. g. servandi jejunium; tum obligabit Clericos & laicos; & quidem ex consensu ac potestate Prælati Ecclesiastici tantùm, cui subjecti sunt etiam laici, quatenus Christiani sunt, Suar. cit. c. 16. n. 9. & 11. ubi n. 13. addit, quòd possit consuetudo introducta usu & observatione laicorum tantùm, extendi etiam ad Clericos, eósque obligare, si expressa vel tacita voluntas Episcopi sit introducere jus consuetudinis, pro sua tota Diœcesi, modò materia sit ex se omnibus, tam laicis, quàm Clericis communis, & æquè utilis, ac facilis.

§. VIII.

De abrogatione legis per contrariam Consuetudinem.

LVII. Quæritur 1. An Consuetudo possit abrogare legem naturalem, vel divinam, vel juris gentium? Respondetur per nullam consuetudinem, quantumvis diuturnam, aboleri potest Jus naturale, nec illi aliquatenus derogari: Abb. in cit. c. ult. n. 22. ubi exemplum dat, si consuetudo vigeret alicubi, ut filij non educentur à parentibus, nam de jure naturali sunt eis debita alimenta, & est communis omnium Juris utriusque Interpretum & Theologorum sententia apud Azor p. 1. l. 5. c. 17. q. 3. & constat, ex c. ult. in princip. h. t. ubi Papa Gregor. IX. ait, quòd Juri naturali, quippe cujus transgressio periculum salutis inducit, adeóque peccatum continet, quacunque consuetudine, quæ corruptela potiùs dicenda est, aliquatenus derogari non potest: imò tantò graviora sunt peccata, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam. Ratio est, quia Jus naturæ est immutabile, §. Sed naturalia. Instit. de jur. nat. gent. &c. gl. in cit. c. ult. V. Naturali juri, & quod lex naturæ præcipit vel prohibet, est per se & intrinsecè bonum, vel malum, ideóque hominum usu vel consuetudine contrariâ tolli & abrogari non potest. Et hinc etiam in Jure civili consuetudo, quæ repugnat juri naturæ, vocatur consuetudo cōtra bonos mores, seu abusus. Sed neque contra Jus divinum positivum prævalere potest consuetudo, vel illud abrogare, ut est communis quoque sententia DD. apud Azor. c. l. q. 2. Ratio est, quia jus divinum est à Deo constitutum, quod ipse præcipit, ut servetur, ergo, sicut non potest per humanam legem tolli vel mutari, cùm potestas humana, quippe inferior, non possit tollere legem superioris Dei; ita nec per illam consuetudinem, quæ ex moribus utentium vim obtinet, tolli debet.

Imò etiam Jus gentium, quo omnes ferè gentes utuntur, præcipiens vel vetans aliquid, v. g. fœdera, inducias, & pacem cum hostibus initam servandam esse, Legatorum immunitatem violandam non esse, & his similia, per contrariam consuetudinem tolli non potest, ut docet Bartol. in l. Omnes populi 9. n. 21. ff. de justit. & jur. Azor cit. c. 17. q. 4. Laym. in cit. c. ult. n. 5. h. t. quia ipsa ratio naturalis dictat, ea esse humanæ societati utilia & necessaria, iisque opposita perniciosa, quæ pleræque gentes populo præcipienda, vel prohibenda censuerunt.

LVIII. Quæritur 2. An per contrariam Consuetudinem possit aboleri, & tolli omnis lex humana? Respondetur, si consuetudo sit rationabilis & legitimè præscripta, abrogare potest omnem legem positivam humanam, sive Civilem, sive Canonicam, ita quidem, ut si consuetudo generalis sit, generaliter & ubique legem tollat: si verò specialis, abroget specialiter ac limitatè, in illo scilicet loco tantùm, in quo introducta est, & viget. Est communis Theologorum & Canonistarum sententia apud Suar. cit. l. 7. c. 18. n. 2. & c. 19. n. 27. & habetur expressùm utroque Jure, nam & in cit. c. ult. h. t. dicitur universim & indistinctè, nullam legem excipiendo, quòd si consuetudo sit rationabilis & legitimè præscripta, præjudicium generare sive derogare possit juri seu legi positivæ: & in l. De quibus 32. ff. De legib. dicitur, *rectissimè receptum est, ut leges non solo suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur.* Ratio est, nam quando Communitas sive populus non recognoscit Superiorem, cui sit subjectus, tunc voluntas populi, ipso usu seu facto manifestata sufficit ad abrogandam legem; nam *quid interest, suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis*, cit. l. De quibus: quando verò populus est subjectus Principi, tunc abrogatur lex, & vi voluntatis & consensûs Principis,

qui scilicet vel ipso jure datus est, si præscribendo lex abrogetur: vel denovo & particulari, saltem tacitè, exhibetur, si Principe sciente & connivente, lex abrogetur: Principis autem consensus, sicut ad leges condendas, ita & ad abrogandas sufficit.

LIX. Hinc colligitur, cur, licèt laici Romano Imperio subditi, & Clerici inferiores Papæ, jure ordinario, & seclusâ speciali concessione, non possint statuta facere, contra Jus commune Cæsareum vel Pontificium: possint tamen illud per contrariam consuetudinem abrogare; cùm tamen statutum & consuetudo non videantur differre, nisi sicut tacitum & expressum, quia in consuetudine intervenit tacitus consensus populi, vel Principis; in statuto verò expressus: taciti antem & expressi eadem est virtus ac potestas. Nam disparitas est, quia statutum & consuetudo, non tantùm differunt, quoad consensum tacitum & expressum, sed quia statutum vim habet ex auctoritate & consensu statuentium: consuetudo verò, non ex consensu & auctoritate præcisè inducentium consuetudinem seu assuescentium, sed Principis, cui populus est subjectus, qui vel vim præscribendi contra legem tribuit consuetudini, vel eam sciens & tolerans tacitè approbat, & consequenter etiam vim abrogandi legem ei tribuit, unde licèt nec laici, nec Clerici possint statuta facere contra leges suorum Principum, jure ordinario, possunt tamen eas per consuetudinem abrogare, Salas cit. dis. 19. sec. 3. n. 24.

LX. Sed contra suprà dicta obstare videtur: 1. Quòd in l. 2. C. quæ sit longa consuet. dicitur: *Consuetudinis, usûsque longævi non vilis auctoritas est, verùm non usque adeò sui valitura momento, ut aut rationem vincat, aut legem:* quod repetitur in c. fin. h. t. *licèt longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare.* Similiter in c. Ad nostram 3. & c. Cùm venerabilis 7. h. t. & c. 1. eod. in 6. reprobatur, & nullius momenti esse dicitur consuetudo, quæ Canonicis obviat institutis, seu SS. Canonibus est inimica. Et in c. Cùm causa 8. de senr. & re judic. dicitur, quòd consuetudo nunquam veritati aut legi præjudicet, ergo non valet consuetudo, quæ est contra legem positivam præsertim Canonicam. Sed respondetur, hos textus intelligendos esse de consuetudine, quæ non est rationabilis, nec legitimè præscripta, talis enim consuetudo legi positivæ, sive Ecclesiasticæ, sive civili prævalere seu præjudicare non potest, gl. fin. in cit. c. Cùm causa: vel posito, quòd loquantur de consuetudine rationabili, & legitimè præscriptâ, explicari sic debent, quòd consuetudo non vincat legem, quam bonum & rationabile omnino esset retineri & observari, vincat autem illam, quam ratio postulat vel permittit abrogari. Vel denique solùm volunt, consuetudinem non habere, ex præcisâ ratione consuetudinis, quòd vincat legem, vel ei præjudicet, prout verissimum est, sed ex eo, quòd sit rationabilis, & legitimè præscripta, vel tacito consensu Principis approbata, Salas cit. dis. 19. sec. 4. §. 3.

Ex quo patet, quòd, quotiescunque consuetudo non potest tollere seu abrogare legem positivam seu humanam, id ideo non posse, vel quia irrationabilis est, adeòque corruptela, seu abusus; vel quia non est legitimè præscripta, nec sufficiens ad inducendam tacitam voluntatem sive concessionem Principis, à qua sicut aliæ præscriptiones, ita & præscriptio consuetudinis populi seu subditorum contra legem vim accipit, Suar. cit. l. 7. c. 19. n. 24.

LXI. Obstare videtur 2. Quòd consuetudo contra legem inducatur per actus communitatis seu populi, saltem ab initio malos & peccaminosos, quippe contra legem factos sive prohibitos per legem; vel non factos, quos lex præcepit fieri; nam si ex probabili ignorantia, gravi metu vel aliâ causâ excusante fierent, tunc tales omissiones vel actus contrarij non fierent animo abrogandi legem, & contrariam consuetudinem instituendi, ideòque neque legem abrogarent, juxta suprà dicta n. 25. & 26. & notat Suar. cit. c. 18. n. 8. atqui actus pravi non debent peccantibus prodesse, neque hi ideo, quòd legem non servent, debent ab ejusdem obligatione liberari. Sed respondetur inprimis, juxta sententiam multorum, etiam per actus pravos induci consuetudo abrogans legem potest, ut suprà dictum n. 43. neque ideo favor aliquis conceditur directè actibus pravis quà talibus, sive transgredientibus legem, sed subditi agentes contra legem, completâ præscriptione, ab ejus obligatione solvuntur, quia ita expedit ad utilitatem publicam, & majorem conjunctionem populi cum Principe, ut is permittat, ex vi juris, vel taciti sui consensûs, subditis præscribere contra suam legem, eámque abrogare, ut suprà etiam dictum.

Verùm juxta sententiam requirentem bonam fidem ad præscribendum contra legem (quam suprà velut probabiliorem secuti sumus) aliud dicendum est, nempe præscriptionis tempus non posse computari à primis, qui contra legem consuetudinem inducere incipiunt, quia illi primi contra legem facientes peccant, & sic bonâ fide carent: sed tempus hoc incipit numerari ab ijs, qui primis succedunt, & eorum exemplum secuti, bonâ fide ac sinè peccato, incipiunt facere contra legem, vel etiam tempus præscriptionis jam cœptum à posterioribus sive successoribus continuari potest, ac perfici; neque enim debent existimare, antecessores suos peccâsse, nisi evidenter constiterit, eos legi non obtemperando deliquisse, aliàs præsumere possunt ex rationabili causa, ab illis legem non fuisse servatam, Sylv. V. Consuetudo q. 7. Azor cit. c. 17. q. 6.

LXII. Ex dictis infertur 1. Etiam leges pœnales per consuetudinem abrogari posse, vel simpliciter, tam quoad culpam, quàm quoad pœnam: vel secundùm quid abrogatâ lege, quatenus pœnalis est, manente obligatione ad culpam; sive pœna sit latæ sententiæ, seu ipso facto ac jure incurrenda; sive sententiæ ferendæ, hoc est, imponenda per sententiam Judicis, ut docet Abb. in c. 1. de treuga & pace n. 4. Suar. cit. l. 5. c. 19. n. 3. Azor. p. 1. l. 5. c. 18. q. 10. Idque probatur ex c. Cùm multæ. 3. c. 15. q. 8. ubi Concilium Toletanum 9. filijs Clericorum pœnam servitutis jure perpetuo imponit, ut nascantur servi ejus Ecclesiæ, de cujus Sacerdotis vel Ministri ignominiâ nati sunt; quæ tamen pœna per contrariam consuetudinem abrogata est, manente eâdem culpâ, ut notat gl. ibid. V. Connubio: favet gl. in c. Denique 6. dis. 4. V. Consuetudine, ubi ait,

ait, consuetudinem aliquando excusare à pœnâ temporali, sed non à gehennali. Item in Extravag. unic. de reb. Eccles. non alien. inter communes, variæ imponuntur pœnæ ipso facto incurrendæ, quæ tamen non sunt in usu, vel per non usum cessârunt, etsi ipsa lex in multis locis adhuc obliget ad culpam, & quoad nullitatem alienationis, Navarr. in Manual. Prælat. c. 27. n. 150. Ratio est, quia potest derogari legi, etsi non abrogetur; *derogatur enim legi, cùm pars detrahitur, abrogatur verò, cùm prorsus tollitur*, l. Derogatur 102. ff. de verb. signif. ergo potest per consuetudinem legi derogari, quoad pœnam; etsi non abrogetur, quoad obligationem ad culpam: nam sicut ab initio potuit lex imponi, cùm sola obligatione ad culpam, sinè impositione pœnæ; & recipi non receptâ pœnâ, ita etiam potest per posteriorem legem scriptam vel consuetudinem tolli pœna, manente obligatione ad culpam; quia culpa & pœna non sunt per se ac necessariò connexæ, sed sicut expressâ voluntate Principis, vel populi legem condere potentis, separari possunt, & tolli pœna legis, manente obligatione ad culpam: ita etiam per voluntatem tacitam, seu vi consuetudinis, per quam cùm possit lex abrogari in totum, poterit etiam ei derogari, quoad quamcunque partem separabilem ab alia, relictâ aliâ parte in suo vigore, adeóque etiam quoad pœnam, manente obligatione ad culpam. Neque quoad hóc diversa est ratio de pœna lata, & ferenda; nam consuetudo non minùs tollere potest obligationem, quam habet delinquens ad sustinendam pœnam legis, vel gerendum se ut excommunicatum, quàm obligationem Judicis ad inferendam pœnam delinquenti, ut bene Salas cit. dis. 19. sec. 6.

Non obstat, quòd, si pœna ipso facto sit lata, nunquam fiat actus contra legem, quin pœna incurratur, ergo nunquam lex abrogabitur per talem actum, quoad pœnam, nisi simul abrogetur, quoad culpam. Sed respondetur neg. conseq. quia etsi, quàm diu consuetudo non est præscripta, & completè inducta contra pœnam latæ sententiæ, ipsa per quamlibet inculpabilem transgressionem legis incurratur; fieri tamen potest ac solet, ut pœna illa vel ab initio non acceptetur, vel quæ antea executioni mandabatur, póstea non servetur, vel non executioni mandetur, atque ita paulatim vim suam amittat, ac tandem, elapso tempore ad præscribendum necessario, omnino tollatur, vel Principe connivente ac tolerante, tacitè revocetur, Suar. cit. cap. 19. num. 4.

Non etiam obstat, quòd talis consuetudo abrogans pœnam legis, manente obligatione quoad culpam, esset irrationabilis, quia daret ansam peccata impunè committendi. Nam respondetur cum Suar. c. l. quòd per talem consuetudinem solùm fiat, ut pœna legis non statim incurratur ipso facto, non verò quòd per Superiorem omnino puniri non possit, & debeat delictum, idéoque non sequitur, talem consuetudinem esse irrationabilem: sicut etiam quando pœna non ipso facto incurritur, sed per Judicem imponenda est, quamvis per posteriorem legem scriptam, vel consuetudinem contrariam ei derogetur, ut Judex non teneatur delinquenti infligere pœnam lege præscriptam; nihilominus tamen potest Judex eum aliter punire, si lex adhuc obliget ad culpam, alioquin talis consuetudo esset irrationabilis.

Similiter è contrario potest etiam per consuetudinem abrogari legis obligatio, quoad culpam, manente obligatione ad pœnam, ita ut ex lege mixta fiat purè pœnalis, ut docet Suar. c. l. n. 11. Salas c. l. Ratio est, quia si lex ab initio potuit ferri sub solo onere pœnali, sinè obligatione ad culpam, ergo etiam per consuetudinem potest reduci ad talem statum, ut obliget ad solam pœnam, sublatâ obligatione ad culpam: nam impositio pœnæ sive obligatio ad pœnam est separabilis ab obligatione ad culpam, cùm dentur leges purè pœnales, adeóque consuetudo sicut potest abrogare legem in totum, tam quoad obligationem ad culpam, quàm quoad pœnam; ita etiam potest legi ex parte derogare, tollendo obligationem quoad culpam, & manente solâ obligatione quoad pœnam, cùm à se invicem hæ duæ obligationes separari possint, ut jam dictum.

Nec refert, quòd pœna necessariò supponat culpam, alioquin injusta erit, adeóque separari non possunt. Nam etsi pœna stricto modo sumpta pro malo, quod habet rationem vindictæ, supponat culpam propriè dictam; tamen pœna latè accepta, pro malo, onere, damno, seu incommodo aliquo, satis est quod habeat causam dignam, aut quasi culpam civilem, hoc est, quemvis defectum moris politicè & coram hominibus culpabilem; etsi fortè Theologicè & coram Deo culpabilis non sit, idéoque nec peccatum propriè dictum. Et sic fortassè, ait Suar. cit. loc. n. 12. multæ leges civiles imponentes exactiones, vel prohibentes venari, ligna cædere in saltibus, vel merces exportare ex regno vel provinciâ, licèt in principio directivæ fuerint, & obligantes ad culpam & sub peccato, potuerunt usu fieri merè pœnales, & quasi naturam mutare, quia non aliter sunt observatæ, & illo tantùm modo contra illas præscriptum est, ut non obligarent ampliùs ad culpam, manente tamen obligatione ad subeundam pœnam aliquam ab ijs, qui contra talem legem agere deprehensi fuerint.

Excipiendæ verò sunt pœnæ illæ, quæ propriam culpam intrinsecè & suâpte naturâ supponunt, cujusmodi sunt Censuræ Ecclesiasticæ, quæ non nisi propter inobedientiam & contumaciam infligi possunt, ideóque leges prohibentes aliquid sub censura ipso facto incurrenda, non possunt vi consuetudinis abrogari quoad obligationem ad culpam, quin etiam abrogentur censuræ eis annexæ, Suar. c. l.

LXIII. Infertur 2. Quòd etiam leges irritantes actus & contractus, per quas forma seu solemnitas substantialis sive essentialis actibus præscribitur, vel certæ personæ ad contrahendum vel agendum, v. g. ad eligendum, matrimonium contrahendum &c. inhabiles redduntur, per consuetudinem abrogari possunt, ut tradit gl. in c. Frustra 7. V. Consuetudinem dis. 8. ubi ait, quòd persona, quæ aliàs est ineligibilis, ratione consuetudinis fit eligibilis, Innocent. in c. 1. in fine de cognat. spirit. ubi in specie loquitur de Canonicis impedimentis dirimentibus matrimonij per constitutionem Ecclesiæ inductis, ea per contrariam consuetudinem tolli posse, Suar. cit. c. 19. n. 14. Salas cit. dis. 19. sec. 10.

Idque

Idque constat ex regula illa generali tradita in c. fin. h. t. quòd adversùs omnem legem positivam & humanam, si rationabilis sit, & legitimè præscripta, prævalere possit consuetudo, sub qua comprehenditur etiam lex irritans, quippe quæ positiva & humana quoque lex est. Confirmatur, quia consuetudo tantum potest, quantum lex scripta, cùm habeat vim legis: atqui lex irritans etiam Canonica potest abrogari per aliam legem scriptam contrariam, ut patet in lege antiqua irritante matrimonia usque ad septimum gradum consanguinitatis, quæ nunc sublata est per Concil. Trident. ergo etiam potest abrogari per consuetudinem habentem conditiones requisitas in cit. c. ult. h. t. Et si lex scripta abrogans legem irritantem, potest esse rationabilis & justa, cur non etiam consuetudo eandem abrogans poterit esse rationabilis, & consequenter poterit etiam esse præscripta, si longo tempore duret, vel indicare consensum Principis, si eam sciat, Suar. cit. loc. Cæterùm quamvis persona, quæ per legem inhabilis est, & incapax ad actum aliquem, non possit fieri habilis, & capax privato suo usu, præscribendo contra legem inhabilitantem, quia incapax ad possidendum est etiam incapax ad præscribendum: nihil tamen obstat, quò minùs per communem & publicam consuetudinem, modò ea rationabilis sit, abrogari possit lex reddens inhabiles certas personas ad actum aliquem, ut notat Suar. c. l. n. 16.

An verò per Consuetudinem possint tolli antiqua, vel induci nova impedimenta irritantia matrimonium (quod aliqui ideo solùm negant, quia putant, talem consuetudinem esse irrationabilem, vel lege reprobatam, non quòd universim lex irritans per consuetudinem abrogari, vel induci non possit) id infrà suo loco examinabitur.

LXIV. Infertur 3. Quòd etiam leges versantes circa Sacramentalia, & alia ad Sacramentorum substantiam non pertinentia, per consuetudinem abrogari possunt, si ea in SS. Canonibus reprobata non reperiatur, v. g. ut secundæ nuptiæ benedicantur, ut docet Navarr. in Man. c. 22. num. 83. in fine. Suar. cit. c. 19. n. 26. Sanch. l. 7. de matrim. dis. 82. n. 10. Salas cit. dis. 19. sec. 5. n. 58. Laym. cit. c. 24. n. 12. Idque colligitur ex c. De trina 80. dis. 4. de consecrat. ubi habetur, Baptismum unâ vel trinâ mersione conferri posse, pro cujusque Ecclesiæ consuetudine, quia in una fide nihil officit S. Ecclesiæ consuetudo diversa. Item ex c. 2. de tempor. ordin. ubi dicitur, quòd, licèt consuetudo illa conferendi sacros Ordines, extra quatuor jejuniorum tempora, sit improbanda, adeóque, si fieri possit, tollenda; dum tamen ejusmodi consuetudo antiqua per se Ecclesiæ non damnosa toleratur, seu non damnatur, à culpa & pœna excusari illos, qui se illi conformant: Neque obstat Clement. ult. de ætat. & qualit. & ord. præfic. ubi confirmatur generalis consuetudo circa ætatem Ordinandorum contra antiquos Canones inducta, non quòd antea vim non haberet, seu invalida foret, sed quia, cùm posset eam Pontifex abrogare, voluit non abrogare, sed potiùs expressè eam approbare, Suar. c. l. n. 26.

LXV. Quæritur 3. An consuetudo, saltem immemorialis, abrogare possit legem, quæ insertam habet clausulam generalem derogatoriam, *non obstante qualibet consuetudine contrariâ*? Pro responsione notandum ex Suar. cit. l. 7. c. 7. n. 2. hæc tria distinguenda esse, legem humanam abrogare, sive revocare consuetudinem, vel prohibere, vel reprobare; sunt enim diversa; nam per legem abrogatur, seu revocatur consuetudo præexistens, sicut enim lex scripta non abrogat, nec revocat legem contrariam, nisi præexistentem, alioqui enim, si nulla lex præexisteret, non esset necessaria, imò vana foret revocatio vel abrogatio illius; ita etiam lex abrogans sive revocans consuetudinem non nisi præexistentem revocare potest. 2. Lex prohibens consuetudinem sibi contrariam, non tantùm præteritam, sive jam existentem consuetudinem, sed etiam futuram tollit, sive potiùs impedit, ne introducatur, quia prohibitio respicit futura, præterita enim prohiberi non possunt, imò nec præsentia, ut jam facta sunt, sed prout in futurum durare possunt, quia ut sic solùm sunt libera, ut prohiberi possint, Suar. c. l. n. 5. 3. Denique consuetudo reprobatur per legem, quando non solùm abrogatur, sive revocatur, vel prohibetur, sed etiam expressè declaratur consuetudo irrationabilis, ita, ut possit vocari corruptela & abusus, quia nimirum vel inducit ad malum, vel officit bono communi, Suar. c. l. n. 7.

Jam ergo hoc supposito, respondetur 1. Lex derogatoria, sive revocatoria consuetudinis per generalem clausulam, [illegible] *obstante quacunque consuetudine contrariâ*, nihilominus potest abrogari per consuetudinem subsequentem, vel per modum revocationis, interveniente scientiâ & patientiâ, adeóque tacito consensu legislatoris: vel per modum legitimæ præscriptionis, quæ etiam, ignorante Principe, adversùs legem fieri potest, juxta suprà dicta, Covarr. lib. 3. var. resol. c. 13. n. 4. Suar. cit. l. 7. c. 19. num. 18. Laym. l. 1. tract. 4. c. 24. n. 7. Exemplum habetur in Clement. Statutum 7. de elect. ubi id notavit gl. v. Consuetudine. Ratio est, quia talis lex, vi illius clausulæ, solùm derogat consuetudini præexistenti, vel præsenti, non autem futuræ & nondum existenti, nisi aliud exprimatur, ergo non obstante illâ clausulâ, potest consuetudo postea subsequens adversùs talem legem prævalere, eámque abrogare.

LXVI. Respondetur 2. Si lex per generalem clausulam, non solùm abroget & revocet consuetudinem præexistentem, sed etiam simpliciter prohibeat consuetudinem futuram, vel præsentem in futurum, sive expressè dicat, subditos in perpetuum lege obligari, *non obstante quacunque contrariâ consuetudine in futurum*, non censetur tali prohibitione comprehensa consuetudo immemorialis. Imò probabile est contra talem legem, quæ non absolutè reprobat, & damnat consuetudinem futuram tanquam irrationabilem, sed simpliciter prohibet, posse ordinario tempore præscribi, & contrariam consuetudinem introduci, etiā Principe nesciente. Priorem partem tradit Abb. in c. ult. n. 35. de præscript. Covarr. c. l. n. 5. Mascard. de probat. concl. 1371. n. 45. Laym. c. l. & alij plerique; idque probatur arg. c. 1. de præscriptionib. in 6. & l. hoc jure 3. §. aquæ ductus ff. de aqua quotid. & æstiv. ubi habetur, quòd ductus aquæ, sive jus ducendi aquam præscribatur tempore, cujus origo memoriam hominum excedit, licèt aliàs servitutes non habentes cau-

sam continuam, vel quasi, non præscribantur, l. Servitutes 14. ff. de servitutib. Ratio est, quia consuetudo immemorialis majoris est potentiæ, quàm sint aliæ consuetudines, ideóque ad eam impediendam necessaria est specialis & expressa illius per legem derogatio, nec sufficit generalis per quamcunque clausulam generalem. Posteriorem partem tenet Navarr. in Commentar. de spolijs Cleric. §. 14. n. 8. Azor. cit. c. 17. q. 10. in fine. Suar. cit. c. 19. n. 21. Salas cit. disp. 19. sec. 7. neque contrarius est Covarr. c. l. Quamvis Laym. dissentiat. Probatur, tum quia non obstante prohibitione, potest fieri, ut expediat, consuetudinem legi contrariam induci, & Legislatorem mutare voluntatem, qui per hanc prohibitionem non abstulit vim derogatoriam consuetudini rationabili, & legitimè præscriptæ, quæ illi competit, non ex solo consensu præsumpto legislatoris, sed ex vi præscriptionis. Et hoc casu etiam Laym. c. l. concedit, legem simpliciter prohibentem omnem contrariam consuetudinem, nihilominus per illam tolli posse, ob rerum mutationem, sive supervenientem novam causam à Legislatore non prævisam, arg. l. Si hominem 30. ff. mandati. Tum quia sola prohibitio consuetudinis futuræ non est sufficiens signum, quòd consuetudo illa sit irrationabilis, sed fieri solet ad majorem cautelam, ne Judices patiantur, contrariam consuetudinem introduci. Tum quia clausula illa prohibitoria consuetudinis futuræ non habet majorem vim, quàm ipsa lex sive jus scriptum; nam eo ipso, quòd feratur lex de re aliqua, prohibetur consuetudo ei directè contraria, etiamsi clausula derogatoria non sit apposita: atqui contra legem non habentem clausulam derogatoriam potest prævalere contraria consuetudo posterior, ergo etiamsi talem clausulam derogatoriam consuetudinis futuræ insertam habeat, poterit abrogari ipsa lex per posteriorem contrariam consuetudinem. Tum denique, quia in c. 2. De pœnit. & remiss. in 6. statuitur, nullâ consuetudine introduci posse, quòd aliquis, præter sui Superioris licentiam, Confessarium sibi eligere valeat; & tamen consuetudine introductum fuit, ut Sacerdotes seculares sibi Confessarium eligerent.

LXVII. Non obstat 1. Quòd aliàs nullum effectum haberet talis clausula derogatoria legi apposita. Nam respondetur, habere adhuc eam vim & effectum, ut impediat, ne consuetudo, viâ convenientiæ, tam facilè contra legem prævaleat; sed ferè non nisi post longum tempus, & legitimam præscriptionem completam, eò quòd antea vix possit præsumi voluntas & consensus Principis in talem consuetudinem, etiamsi illam sciat, propter specialem prohibitionem illius, & contrariam voluntatem expressè declaratam. Deinde in dubio talis consuetudo in lege expressè prohibita semper præsumitur irrationabilis, nisi de opposito constiterit. Denique Judices & Ministri magis tenentur non permittere, ut iterum introducatur consuetudo specialiter prohibita, Suar. c. l. n. 22.

Non obstat 2. Quòd, ubi lex prohibet præscriptionem rei, non possit illa unquam præscribi, l. ubi lex 24. ff. de usucapion. ergo etiam, ubi lex prohibet contrariam consuetudinem, nunquam poterit illa per præscriptionem induci. Respondetur neg. conseq. quia in præscriptione privata & propria rei non extat jus aliquod, vi cuius talis præscriptio à lege prohibita possit valere, neque unquam in illa præsumitur mutata voluntas Principis: at verò consuetudo rationabilis, & legitimè præscripta potest abrogare omnem legem positivam ex vi juris, sive legis specialis dantis illi hanc vim, quam Princeps solâ prohibitione consuetudinis non abstulit, adeóque potest præsumi, eum mutâsse priorem voluntatem, Suar. c. l. n. 23.

LXVIII. Respondetur 3. Consuetudo, quantumvis temporis immemorialis, non solùm prohibita per generalem clausulam derogatoriam, sed etiam reprobata, & damnata per legem, tanquam iniqua & irrationabilis, nunquam potest prævalere contra legem, eámque abrogare, nisi, variatis circumstantiis, tanta sit in objecto, seu in ipsis rebus facta mutatio, ut ipsa consuetudo fiat rationabilis & justa, & desinat esse reprobata, Abb. in c, fin. n. 15. h. t. Covarr. c. l. n. 4. Azor c. l. Suar. c. l. n. 24. & alij communiter. 1. Pars per se patet, quia talis consuetudo est irrationabilis, & ideo non est legitima consuetudo, quippe carens conditionibus jure requisitis, nec sufficiens signum taciti consensus Principis, nam præscriptio consuetudinis adversùs legem vim nullam habet, nisi jus sive lex ei assistat, cùm ipsa præscriptio sit inducta à lege, princip. Instit. de usucap. Unde si lex consuetudini alicui positivè resistat, illámque reprobet tanquam irrationabilem, corruptelam vel abusum, illa nunquam adversùs legem prævalere potest, idque locum habere etiam in consuetudine immemoriali patet ex c. 1. h. t. in 6. 2. Pars probatur & declaratur, quia lex non semper reprobat consuetudinem contrariam, propter intrinsecam eius malitiam, sive repugnantiam cum lege divina vel naturali, sed quia tunc censetur ita expedire Ecclesiæ vel Reipublicæ, ob gravia incommoda vitanda, ergo fieri potest, ut consuetudo, quæ uno tempore erat irrationabilis, ideóque reprobata fuit à lege, postea mutatis circumstantiis, fiat rationabilis, & desinat esse irrationabilis: quo casu, cessante causâ, propter quam reprobata fuit talis consuetudo à lege, deinceps vim habebit contra legem, eámque, si diuturno tempore continuata fuerit, per præscriptionem abrogare poterit.

LXIX. Cæterùm Consuetudo, quæ legibus simpliciter reprobata & damnata est, tanquam irrationabilis, & bonis moribus repugnans, vel Reipublicæ noxia, non potest ullo tempore, etiam immemoriali, tribuere justum titulum ad præscribendum adversùs talem legem, juxta cit. c. 1. h. t. in 6. & ex eo probatur, quia, quando leges aliquam consuetudinē tanquam simpliciter & absolutè irrationabilem damnant, hoc ipso reddunt illam inefficacem ad inducendam præscriptionem contra legem, sive (quod in idem recidit) leges sive jura reddunt inhabiles ad præscribendum contra legem eos, qui frequentant, & inducunt talem consuetudinem damnatam: quando autem est incapacitas ad præscribendum in exercente seu inducente consuetudinem, ipsa consuetudo, etsi immemorialis, non habet vim justi tituli, quē tribuere non potest, nisi sit capacitas in exercente, ut docet Abb. in c. Quanto. 4. n. 2. h. t. & consequenter datâ incapacitate in præscribente, non potest proce-

dere

dere præscriptio, neque solus cursus temporis, etsi immemorialis, reddere potest capacem eum, qui per se est incapax, ut tradit Mascard. de probat. conclus. 1371. n. 32. & alij DD. communiter.

Et hinc etsi communiter privilegium Principis, & consuetudo inducta per præscriptionem temporis immemorialis, in jure æquiparari soleant, c. Conquestus 8. & ibi gl. v. consuetudo. caus. 9. q. 3. ubi ait, consuetudo dat privilegium, juncta gl. marg. quæ ait: consuetudo patificatur privilegio, Innocent. in c. Novit. 13. n. 5. de judiciis: In duobus tamen casibus plus potest privilegium, quàm Consuetudo immemorialis, ut notat Azor. p. 2. Instit. lib. 10. c. 7. q. 2. & gl. ac DD. communiter in c. Causam 7. de præscript. 1. Si quis incapax sit possessionis alicuius juris vel potestatis, absque titulo privilegij, tunc enim est incapax præscriptionis etiam immemorialis, tametsi per privilegium Principis possit fieri capax. Sic laici, v. g. jus percipiendi decimas Clericales, nullo unquam tempore præscribere possunt, c. Causam. 7. de præscript. quia incapax possidendi, est etiam incapax præscribendi, etsi eius capaces fieri possint per privilegiũ Sedis Apostolicæ, de quo suo loco. 2. Si Consuetudo jure reprobata sit tanquam irrationabilis, sive si lex expressè ei resistat, talis enim consuetudo nullo unquam tempore potest convalescere, cit. c. 1. h. t. in 6. Felin. in c. Accedentes. 11. n. 6. fallent. 3. de præscript.

Quare regula illa Legistarum, *quidquid acquiri potest per privilegium Principis, idem quoque potest per præscriptionem saltem immemorialem*, limitanda est, modò sit capacitas in præscribente, absque privilegij titulo, & consuetudo sit legitima, & non reprobata per legem, Felin. c. l. & ibid. Abb. n. 3. tunc enim consuetudo immemorialis habet præsumptionem tituli, seu potiùs est instar tituli, quia jura tali consuetudini assistunt, propter antiquitatem & diuturnitatem temporis, c. Super quibusdam. 26. de verb. signif. l. 1. §. ult. ibid. *vetustatem pro lege tenere:* & l. ult. ibi: *auctoritatem vetustas daret, licèt jus non probaretur*, ff. de aqua, & aquæ pluv. arcend.

LXX. Ubi tamen notandum 1. Si consuetudo immemorialis, etsi ei lex resistat, eámque reprobet, præsumpto aliquo titulo nitatur, v. g. dispensationis factæ, vel privilegij Apostolici concessi, per quod persona capax facta sit, cuius semper aliqua traditio, constans fama seu persuasio fuerit, licèt ob temporis diuturnitatem, privilegium exhiberi non possit, ea sustinebitur, beneficio præsumpti tituli seu privilegij, & temporis immemorialis, Felin. in cit. c. Causam. n. 3. & c. Accedentes. 11. n. 6. de præscript. Mascard. cit. concl. n. 32. Laym. cit. c. 24. n. 9. Quamvis autem, si cùm cursu sive usu immemorialis temporis, bonâque fide, concurrat fama concessi privilegij, vel dispensationis factæ, illa præbeat titulum coloratum, & inducat præsumptionem tituli, ut dictũ; ita ut possessor non debeat privari suâ possessione & exercitio; id tamen non procedit, si fama falsa sit, sive ei nullum privilegium revera sit cõcessum, vel nulla dispensatio facta; nam tum, si de veritate constet, cessat præsumptio, & consequenter præscriptio perfici non potest, sed invalida est, cùm persona verè sit incapax, Laym. in c. Quanto. 4. n. 3. h. t.

Notandum 2. Si talis Consuetudo, à lege reprobata, sit inducta & observata, sciente & tolerante Principe, qui privilegium concedere potest, & solet, cùm impedire & prohibere posset, censetur is tacitè consentire, adeóque consuetudo valet, quia vim privilegij habet, sive est veluti privilegium tacitè concessum, Felin. in cit. c. Accedentes. n. 6. & ibid. Abb. n. 3. Laym. cit. c. 24. n. 9.

Ex quo jam apparet, cur aliquando possit aliquid acquiri vel obtineri per privilegium, vel dispensationem Papæ, v. g. quod non potest acquiri per consuetudinem etiam immemorialem: nam quia talis consuetudo, etsi jure positivo reprobata, non ita intrinsecè mala est, aut juri naturali vel divino repugnat, quò minùs ob peculiares circumstantias cohonestari possit, & utilis esse, ideo per privilegium vel dispensationem S. Pontificis, pro una vel altera vice, ex justa causa, potest quidem permitti, etsi jus consuetudinis induci, vel etiam per legem statui non possit, ut tale aliquid ordinariè fiat, aut fieri possit, quia id Reipublicæ noxium, aut bonis moribus contrarium foret, ideóque meritò damnatur ac reprobatur. Simile est in homicidio v. g. nam non potest per statutum decerni, vel per consuetudinem induci, ut injusti homicidij, vel latrocinij pœna ordinaria sit mulcta pecuniaria, quâ solutâ, reus sit liber, quia esset Reipubl. noxium, & ansam delinquendi, & injurias inferendi præberet: & tamen potest Princeps vel Magistratus in certo casu vitam reo condonare, vel pœnam mortis in aliam mitiorem, v. g. pecuniariam commutare, ut ex Rocho notat Laym. in c. 1. n. 4. h. t. in 6.

LXXI. Postremò quædam supersunt hîc addenda & notanda. 1. Quomodo differat consuetudo legi contraria, desuetudo, & non usus. Nam usus merè negativus est, quando non accidit casus legis, seu nulla occasio est legis servandæ; desuetudo est, quando accidit quidem casus legis, sed omittitur ex sola negligentia: consuetudo contraria legi est, quãdo occurente casu legis, sive occasione illius servandæ, fit contra legem. Porrò ad legem abrogandam non sufficit non usus merè negativus, nam per illum lex nunquam abrogatur, etiamsi per centum vel plures annos non servetur, quia nunquam accidit casus sive occasio legis servandæ. v. g. si per 100. annos nullus natus est hermaphroditus, non abrogatur lex decernens, hermaphroditum magis eius sexûs æstimandum esse, qui in eo prævalet, ut habetur in l. quæritur 10. ff. de statu hom. quia nullus usus extitit eius legis, Abb. in c. Joannes 7. n. 9. de Cleric. coniug. Sylv. v. consuetudo. q. 8. Azor p. 1. l. 5. c. 4. n. 2. Itaque ad abrogandam legem requiritur, ut occurrente aliquoties casu, sive occasione legis observandæ, contra legem publicè factitatum fuerit, vel positivè exercendo aliquem actum à lege prohibitum, vel omittendo actum à lege præceptum; idque non ex sola negligentia, sed animo saltem interpretativo inducendi contrarium legis, qui dicitur non usus legis contrarius vel privativus, Salas cit. disl. 19. sec. 20.

LXXII. Addendum 2. Sicut lex per contrariam consuetudinem, ita & hæc per posteriorem legem continentem clausulam derogatoriam consuetudinis præexistentis, vel, si hanc non habeat, di-

rectè contrariam & repugnantem consuetudini abrogatur, modò Princeps legem condens sit conscius talis consuetudinis, qui quidem præsumitur scire consuetudines universales Ecclesiæ vel Reipubl. non item particularium locorum, arg. c. 1. De constitut. in 6. Suar. cit. l. 7. c. 20. n. 3. 5. & 6.

Unde per legem universalem Principis non revocantur speciales consuetudines locorum, nisi in lege earum fiat expressa mentio, vel in illa addita sit clausula generalis revocatoria consuetudinis, cum particula distributiva, *non obstante quacunque consuetudine contrariâ*, Abb. in cit. c. fin. n. 24. h. t. Suar. cit. c. 20. n. 9. Excipi debet consuetudo immemorialis, quæ non revocatur per legem contrariam continentem solùm clausulā generalem, etiam additâ particulâ distributivâ, *nō obstante quacunq; consuetudine contrariâ*, sed necesse est, ut ipsi expresse derogetur, Suar. cit. l. n. 18. At verò per statutum civitatis editum contra suam propriam consuetudinem hæc tollitur, quamvis in statuto nulla eius mentio fiat, quia cives scire præsumūtur suas proprias consuetudines, Abb. c. l. n. 25. Prædictis non obstat, quod in l. unic. de feud. cognit. in Libris feudorum dicitur, *legum Romanarum non vilis est auctoritas, sed non adeò vim suam extendunt, ut usum vincant, aut mores*, ergo per leges etiam generales non abrogantur consuetudines universales. Nam sensus est huius legis: causas feudales, non secundùm leges scriptas Romanorum, vel Longobardorum, sed secundùm Jura consuetudinis decidendas esse, adeóque in materia feudorum servandas esse proprias consuetudines, non obstantibus legibus generalibus aliter disponentibus, ut ex Baldo notat Suarez. c. l. num. 4.

Denique potest etiam consuetudo antiqua per aliam novam consuetudinem ipsi contrariam abrogari, generalis per generalem, vel etiam specialem, pro illo loco tantùm, in quo viget. consuetudo verò specialis tollitur per aliam posteriorem specialem in eo loco, in quo nova consuetudo contraria inducitur, nam in diversis locis non sunt contrariæ, sed quælibet in suo loco vim legis obtinet; imò etiam speciali consuetudini derogatur per generalem, si hæc extendatur etiam ad illum locum, in quo antea vigebat consuetudo specialis, quia cùm in consuetudinibus non habeat locum verbalis clausula derogatoria, non potest consuetudo generalis derogare speciali, nisi ad illum locum, in quo hæc antea erat, ipso facto extendatur, Hostiens. in summa h. t. n. 10. Suar. cit. c. 20. n. 19.

SECTIO II.

DE NONNULLIS CONSUETUDINIBUS in specie.

§. I.

De quibusdam Consuetudinibus validis, & in specie à Jure Canonico approbatis.

LXXIII. Assertio 1. Potest in primis consuetudine introduci, ut non tantùm rei dominium, sed etiam ejus possessio, sinè reali & corporali rei apprehensione, in alium transferatur, eique acquiratur, prout sumitur ex c. ex litteris 2. h. t. & ibi Abb. in princ. & Interpretes communiter. Nam alicubi consuetudo diuturno tempore observata fuerat, ut, si quis possessiones aliquas, seu bona, v. g. prædium Ecclesiæ, Monasterio vel alteri loco pio seu religioso, sive in sanitate (hoc est, inter vivos) sive per ultimam voluntatem donare vellet, pro remedio suorum peccatorum, glebam seu pugillum terræ manu acciperet, vel super extremitate pallij, quod manu Prælati, seu Rectoris Ecclesiæ sustinebatur, aut super ipso Altari poneret, coram pluribus testibus videntibus, aut audientibus. Hujusmodi donationes quidam tanquam invalidas oppugnabant, quia solemnitates testamenti in ijs non observabantur; (ut constat ex integra lectione hujus c. apud gl. hîc v. Et infra) Consultus de hac re Papa Innocent. III. respondit, ejusmodi donationes, vigore prædictæ consuetudinis, factas Ecclesijs, Monasterijs, vel alijs locis religiosis, seu pijs, validas esse, & irrevocabiliter observandas, cùm hujusmodi signum, quòd vulgò *Scotatio* dicitur (quasi stabilis collatio seu firma donatio, Hostiens. hîc V. Scotatio) non tantùm factæ donationis, sive translationis dominij, sed etiam traditæ possessionis sit evidens argumentum. Ratio est, quia quamvìs de jure communi ordinariè non possit possessio rei de novo acquiri solo animo, sicut potest retineri solo animo, sed requiratur, ut interveniat vera, & corporalis ejus apprehensio, l. 3. §. 1. ff. de acquirend. possess. & l. licèt 4. C. eodem. attamen Jure etiam civili statutum est, ut in quibusdam casibus possessio acquisita censeatur per solum actum apprehensionis fictæ, qui ex juris dispositione sit signum realis traditionis, sive corporalis apprehensionis rei, cujusmodi signum est, v. g. traditio clavium ad ædes in præsentia earum, l. Clavibus 74. ff. de contrahend. empt. vel traditio instrumenti, l. 1. C. de donat. vel annuli, aut gladij, in investitura feudi, præsenti facta à Principe, dummodo alius non sit in possessione, Matth. de Afflictis in decisionib. Neapolitan. decis. 299. n. 25. & 29. Cùm ergo per leges tum civiles, tum etiam Canonicas constitui potuerit, ut sinè apprehensione vera & corporali, per fictam solùm apprehensionem transferatur, & acquiratur possessio rei; idem simili ratione per diuturnam consuetudinem introduci poterit, juxta cit. c. 2. h. t. quippe quæ vim legis scriptæ habet, eique æquiparatur, l. De quibus 32. ff. de legib. maximè verò in rebus Ecclesiasticis, quando agitur de acquirenda possessione Ecclesijs & locis pijs, Imola in cit. cap. 2. num. 6.

Porrò per hujusmodi apprehensionem fictam, non acquiritur vera & propriè dicta possessio, sed solùm ficta & abusiva, Matth. De Afflictis cit. loc. n. 29. quia propriè dicta possessio in facto consistit, sive factum requirit, l. 1. in princip. ff. de acquirend. possess. quod per jus seu legem, sive scriptam, sive non scriptam, vel per decretum Principis suppleri non potest, ita ut verè sit, quod non est, fictio enim etiam legis sive juris non potest tollere naturalem veritatem. Acquiruntur tamen per illam apprehensionem fictam effectus, & commoda veræ & rea-

lis

lis possessionis, ita ut ficto possessori competat interdictum adipiscendæ possessionis, cui non potest opponi exceptio dominij, non autem ei competit interdictum recuperandæ, cùm possessionem verè nunquam habuerit, adeóque non possit dici eâ spoliatus, Matth. de Afflictis cit. loc. n. 29. & 30. Gail. l. 2. obs. 152. n. 16. & 17.

LXXIV. Notandum 2. Quamvis Ecclesia (vel alius locus pius) habeat hoc privilegium jure communi concessum, ut per verbalem solùm venditionem, vel donationem acceptatam acquiratur ei dominium rei donatæ, etiam sinè reali traditione rei, l. fin. C. de SS. Eccles. quod tamen privatis non acquiritur, sinè traditione possessionis, l. traditionibus 20. C. de pactis. attamen etiam Ecclesiæ non acquiritur possessio rei, sinè traditione & apprehensione reali, vel saltem ficta, per actum aliquem corporalem, qui signum sit traditionis & apprehensionis rei; idque ex dispositione juris, sive scripti, sive non scripti, & temporis diuturnitate firmati, adeóque etiam Ecclesiæ non acquiritur possessio rei ei donatæ, per traditionem solum fictam, nisi vi diuturnæ consuetudinis, super qua text in cit. c. 2. h. t. se fundat; nam jure communi scripto solùm dominium rei, sinè reali traditione, acquiritur Ecclesiæ, non autem possessio, Abb. in cit. c. 2. n. 6.

Notandum 3. Si testes deponant de objecto sive actu perceptibili, utroque sensu, v. g. visûs & auditûs, tum necesse est, ut testentur, se vidisse illud, & audivisse, ut colligitur ex cit. c. 2. h. t. ibi; *Sub testimonio videntium & audientium sub dicta forma*, quia nimirum in casu hujus c. testes deponere debent, se vidisse pugillum terræ impositum fuisse Altari, recipiente Parocho, & audivisse pronunciari consuetam verborum formulam: v. g. *Trado Ecclesiæ possessionem prædij, cum juribus suis:* Testis enim debet deponere de eo, quod sensu, sive visûs, sive auditûs, sive alio percepit, unde & cæcus, quòd loquentem audiverit, & surdus, quòd aliquid facientem viderit, testari potest; & speciale est, quòd testis testamentarius debeat videre testatorem, alioquin non valet testamentum, l. Si non 9. C. de testam. id enim ad majorem securitatem statutum est, Abb. in cit. c. 2. n. 4. & 5. h. t.

» LXXV. Assertio 2. Præterea non est reprobanda, sed valida consuetudo, si alicubi canonicè » præscripta sit, quòd Episcopus in inquirendis, » puniendis & corrigendis subditorum excessibus » seu criminibus, Capituli sui consilium requirere » non teneatur, prout habetur in c. Non est 3. h. t. in 6. cùm tamen aliàs, spectato Jure communi, consilium Capituli Cathedralis adhibere teneatur, c. Novit 4. & c. Quanto 5. de his quæ fiunt à Prælat. sinè consen. Capit. & c. 1. de excessib. Prælat. dummodo tamen Episcopus talem consuetudinem, quam allegat, etiam probet, gl. hic. V. allegat. Deinde requiritur, ut talis consuetudo sit canonicè, sive legitimè præscripta, videlicet tempore 40. annorum, cum bona fide & titulo colorato seu præsumpto, vel sinè titulo tempore immemoriali, gl. in cit. c. Non est. V. Canonicè. & Joan. Andr. n. 4. nam cùm hoc casu Jus commune Canonicum resistat Episcopo, assistat verò Capitulo, quippe quod præcipit, ut Episcopus negotia Ecclesiæ suæ, cum Capituli Cathedralis consilio, tractet & expediat, ideo præter bonam fidem, 40. anni cum titulo, ad præscribendum requiruntur, vel tempus immemoriale sinè titulo, utpote quod instar tituli est, si adsit capacitas in præscribente, juxta c. 1. de præscript. in 6. & ibi gl. V. Episcopum.

LXXVI. Non solùm autem in casu prædicto, sed etiam in alijs negotijs, quæ, spectato Jure communi, non nisi cum consilio, vel etiam consensu Capituli, expediri possunt, ac debent, potest Episcopus, vel alius Prælatus, vi consuetudinis legitimè præscriptæ, obtinere, ut solus illa expedire possit, c. Ea noscitur 6. de his quæ fiunt à Prælat. &c. etiamsi ea negotia ardua sint, seu gravis momenti, cujusmodi est v. g. depositio Abbatis & Præpositi Episcopo subjecti, Joan. Andr. in cit. c. Non est. n. 3. & Probus ibid. v. non procedit, contra Joan. Monachum. nam lex sive civilis, sive Canonica generaliter lata, generaliter intelligi debet, nec sinè necessitate est restringenda, l. De pretio 8. ff. de Publiciana, & c. Solitæ 6. de majorit. & obed. nulla verò in proposito est necessitas alicujus restrictionis, cùm pro locorum aut personarum circumstantijs, æquè vel etiam magis expedire interdum possit, ut causæ etiã arduæ, non cum Capitularium, sed cum aliorum prudentum consilio, ab Episcopo tractentur & definiantur, ergo constitutio hæc Canonica generaliter & sinè distinctione approbans consuetudinem, vi cujus Episcopus negotia solus, sinè consilio vel consensu Capituli, expedire potest, non debet limitari & restringi ad negotia non gravia, seu levia, Layman. in cit. c. Non est. n. 1.

Sed dicet quispiam, cùm lex hæc Canonica de expediendis negotijs ab Episcopo, cum consilio Capituli, sit rationabilis & Ecclesiæ utilis, sequitur, consuetudinem ei directè oppositam nec rationabilem esse, nec Ecclesiæ utilem, ac proinde non posse tollere legem Canonicam, ad quod requiritur, ut consuetudo sit rationabilis, c. ult. h. t. Ad hoc respondetur, quasdam leges, sive civiles, sive Canonicas esse rationabiles, & ob bonas rationes constitutas, non tamen ita, quin etiam oppositum earum possit esse rationabile, & utile, ob alias rationes sive considerationes, imò etiam utilius, ob mutatas circumstantias, & qualitates personarum & locorum, ut suprà etiam dictum num. 30. Et tales leges per contrariam diuturnam consuetudinem abrogari possunt, ut patet ex cit. c. Non est, & cit. c. ult. h. t. Non item eæ leges, præsertim Canonicæ, quæ ita manifestè rationabiles sunt & utiles Ecclesiæ vel Reipublicæ, ut earum abrogatio, & contraria observatio, sive consuetudo, absolutè loquendo, cederet in grave damnum Reipublicæ, adeóque irrationabilis foret. Ex priorum autem legum numero censeri debet ea, quæ est de requirendo Capituli consilio: siquidem fieri potest, ut in aliqua Diœcesi utilius sit ad negotia tractanda non adhiberi consilium Capitularium, sed ut cum aliorum consilio faciliùs expediri possint, Laym. in cit. c. Non est, num. 1.

Porrò ex dictis patet, quòd per consuetudinem rationabilem & legitimam tolli & abrogari possit solennitas sive conditio, etiamsi ex juris positivi dispositione ad valorem alicuius actûs necessariò requira-

quiratur, ut in proposito, consiliũ Capituli in tractãdis negotiis ab Episcopo, quia ea, secundùm se & ex natura rei, non pertinet ad intrinsecam substantiam sive essentiam actûs, sed spectato Jure naturali, solus Episcopus auctoritatem habet & potestatem expediendi omnia negotia, prout sumitur ex cit. c. Non est, & indicat gl. fin. ibid. Excipi tamen debet, quòd non valeat consuetudo, ut bona Ecclesiastica liberè, & sinè consensu Capituli, alienari possint ab Episcopo, vel alio Prælato, etiam in casu alioquin licito, quia talis consuetudo noxia est, & non potest non cedere in grave detrimentum Ecclesiæ, nec apparet, quomodo cohonestari possit, & damnum hoc, quod inde Ecclesiæ provenire potest, resarciri, gl. in Clement. 2. communiter recepta v. consentiente in fine de rebus Ecclef. alien. & alij ibid. Franc. in cit. c. Non est. n. 2. h. t. in 6.

LXXVII. Assertio 3. Valet quoque consuetudo in aliqua Ecclesia introducta, qua antiquiores Canonici meliores præbendas in Ecclesia sua vacantes sibi optare, sive eligere possint, non obstante mandato Papæ alicui concesso, ut de præbenda proximè ibi vacaturâ ipsi provideatur, prout habetur „ statutum in c. ult. h. t. in 6. Nam Pontifex manda- „ vit Titio v. g. provideri de præbenda proximè va- „ caturâ in Ecclesia Bononiensi, constituto Execu- „ tore Caio; vacante postea præbendâ, cùm executor „ procedere vellet ad conferendum, obiecerunt Ca- „ nonici, in Ecclesia illa hanc esse consuetudinem, ut „ antiquiores Canonici (non ætate, sed tempore, quo „ in Canonicos sunt recepti, gl. hîc. v. antiquiores, „ ubi addit, idẽ fore, si consuetudo esset, ut antiquio- „ res ætate, vel maiores Ordine optare possent) va- „ cantes præbendas optare seu eligere, & suâ relictâ, „ acceptare possint, per se vel per alios (iuxta reg. jur. „ 68. in 6.) & quidem gradatim, id est, si primus ex antiquiorib⁹ optare seu mutare, vel pro optata suam relinquere nollet, tum jus optandi ad secundum pertineret, & hoc nolente optare, ad tertium, & sic „ deinceps, gl. ibid. v. gradatim. Ad hoc respondit „ Bonifacius VIII. Canonicos antiquiores, iuxta „ eandem consuetudinem, posse optare meliores prę- „ bendas, cùm vacant (quamvìs etiam optare possent „ non vacantes, si talis consuetudo alicubi vigeret, „ secundùm gl. ibid. v. cùm vacant) non obstante mã- „ dato Apostolico de providendo beneficio vacatu- „ ro. Quare Titio, pro quo scriptum fuit, eam præ- „ bendam conferendam esse, quæ optata non fuerit, „ sive quæ post Canonicorum optiones remanserit, „ modò alteri (qui fortè priùs tempore eam impe- „ travit, gl. ibid. v. nulli) debita non sit. Ratio huius decisionis est, quia Papa per mandatum de providendo non censetur velle derogare laudabili consuetudini alicuius Ecclesiæ, vel alterius loci, nisi id exprimat; ut si adjiciat clausulam derogatoriam, v. g. conferatur Titio beneficium vacans, vel quod proximè vacaturum est, non obstantibus consuetudinibus, eâ præsertim, quod nullus possit habere præbendam maiorem, nisi priùs habuerit minorem; quia hoc casu derogatur consuetudini optandi, cùm expressè mandetur provideri de maiore præbenda, & quia aliàs gratia esset nulla, cùm aliam, quàm maiorem habere non possit, vi illius mandati, iuxta c. Cui de non. 27. de præbend. in 6. Franc. in cit. c. ult. n. 4. h. t. Nititur autem prædicta consuetudo naturali æquitate, ideóque tanquam rationabilis à Papa fuit approbata, æquum enim est, ut, qui diutius Ecclesiæ servierunt, maiore honore afficiantur, gl. in cit. c. ult. v. antiquiores, arg. c. Statuimus. 8. dist. 61. ubi gl. v. novi, ait, Seniores in Ecclesia semper præponendi sunt junioribus, in electione, in responsione, in subscriptione.

Non obstat, quòd beneficium Ecclesiasticum non possit licitè, sinè canonica institutione, obtineri, reg. jur. 1. in 6. neque à seipso possit quis præbẽdam accipere, nemine ei conferente. c. ult. de institution. Nam quando fit optio ab jis, qui in eodem Collegio sunt, non censetur fieri nova collatio aut institutio, quia non mutatur jus spiritualis tituli sive Canonia, sed optans, vigore tituli Canonicalis, & consuetudinis optandi receptæ, sinè nova collatione vel titulo, dimittit antiquam præbendam, & recipit novam, quę consistit in rebus merè temporalibus, videlicet aliis agris, vineis, domo &c. Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 2. & Franc. n. 6.

LXXVIII. Porrò hæc consuetudo optandi non habet locum in ijs beneficiis, quæ apud Sedem „ Apostolicam vacant, si de ipsis per Romanum Pon- „ tificem Ordinatio, sive provisio fiat, prout habetur, „ in cit. c. ult. §. In præbendis verò h. t. habet tamen locum optatio, si Papa intra tempus definitum, videlicet mensem, omittat conferre beneficia in Curia vacantia, ideóque eorum collatio deferatur ad inferiorem Ordinarium Collatorem, iuxta c. Statutum. 3. de præbend. in 6. gl. in cit. c. ult. v. ordinatur. Franc. ibid. §. In præbendis. n. 5. sicut & locum habet in beneficiis, quæ devolvuntur ad Papam, ob negligentiam inferiorum intra 6. menses non conferentium, quia devolutio eorum fit, retentâ eorundem naturâ & qualitate, & talia beneficia confert Papa jure ordinario, non ex plenitudine potestatis, Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 3. & ibid. Franc. §. In præbendis, in fine, ubi tamen addit ex Dominico, id intelligendum esse, quando habens facultatem optandi ignoravit vacationem, alioquin enim, si notitiam habuit vacationis beneficij, post 20. dies optare non posset, iuxta ea, quæ mox dicentur.

LXXIX. Denique ne prætextu eiusdem con- „ suetudinis, provisiones auctoritate Apostolicâ fa- „ ciendæ nimis diu differantur, ideo optare volentes „ meliorem præbendam intra 20. dies id facere de- „ bent, quibus elapsis, executor à Papa deputatus „ ad exequendum mandatum Apostolicum proce- „ dere debet, non obstante prædictâ consuetudine, „ prout habetur in cit. c. ult. §. fin. h. t. in 6. Etsi verò „ hoc tempus 20. dierum ab initio sit utile, ita, ut non currat, nisi à tempore scientiæ, ut tradit gl. ibid. v. 20. dies; in progressu tamen est continuum, & computatur de momento ad momentum, Franc. ibid. §. Ne autem. Intelligitur verò dilatio dierum data, non distributivè singulis, sed collectivè omnibus, ita ut omnes Canonici, si velint, intra 20. dies optare debeant, alioquin sequeretur, quòd si essent 20. Canonici, & singuli haberent 20. dies ad optandum, per integrum annum, vel ultra expectandum foret, quod est contra mentem litteræ illius c. ubi in plurali dicitur, *optare volentes per 20. dies duntaxat exspectentur*, gl. ibid. v. duntaxat & Franc.

LXXX. Ne-

LXXX. Notandum hîc præterea 1. etiam per statutum decerni potest, ut Canonici vacantes præbendas optare possint, ut tradit gl. in cit. c. ult. h. t. in 6. V. consuetudo in fine. Ratio est, quia optare vacantes præbendas meliores non est contra Jus commune Canonicum, sed solùm præter illud, cùm de potestate hac nihil in eo statutum reperiatur, potest autem Episcopus, cum Capitulo, statuere ea, quæ non adversantur SS. Canonibus, & utilia ac honesta sunt.

LXXXI. Notandum 2. Ad inducendam talem consuetudinem optandi præbendas vacantes sufficit tempus longum, scilicet 10. annorum, secundùm gl. in cit. c. ult. v. consuetudo, dummodo optatio intra id tempus repetatur, & sæpius fiat, ita, ut mos seu consuetudo Capituli censeri possit; nam per talem consuetudinem non derogatur Ecclesiæ, cùm non sit contra Jus, sed secundùm Jus, alioquin requirerentur ad eam inducendam & præscribendam 40. anni, gl. c. l. v. consuetudo.

LXXXII. Notandum 3. Hæc consuetudo non habet quoque locum in beneficiis reservatis Papæ, sive generaliter, sive specialiter, motu proprio, quia inferiores sicuti per legem, ita & per consuetudinem introductam juri superioris, videlicet Papæ præjudicare non possunt, arg. c. inferior 4. dis. 21. & c. Innotuit. 20. de elect. & per reservationem tollitur omnis potestas conferendi, & consequenter etiam optandi, quæ continetur sub generali nomine provisionis, Franc. in cit. c. ult. n. 6. Azor p. 2. l. 6. c. 26. q. ult. Garc. p. 5. de benefic. c. 1. n. 450. Barbos. in collect. in cit. c. ult. n. 16. Neque etiam locum habet in beneficiis patronatis, Barb. c l. n. 19.

His adde, quòd neque in beneficiis vacantibus ex causa permutationis locum habeat optatio, ut est communis opinio DD. teste gl. magna in cit. c. ult. arg. Clement. unic. de rer. permut. ubi dicitur, quòd beneficia ex causa permutationis resignata aliis conferri non possint, quàm permutantibus, alioquin collatio aliis facta sit irrita. Verùm contrarium tenet Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 2. quia in dicta Clement. irritatur quidem collatio in beneficiis permutatis, non autem optatio, quæ novâ collatione indigere non censetur, sed antiquior Canonicus præbendam sibi eligit, quam sibi conferre non posset, c. fin. de institut.

Sed rectiùs distinguit Laym. ibid. n. 4. vel enim permutantur ipsa beneficia, sive Canonicatus inter se, sive, quod in idem recidit, ipsæ præbendæ, quatenus annexæ sunt certis Canonicatibus, vel beneficiis, & tunc optio nec per statutum, nec per consuetudinem introduci potest, nisi per tempus immemoriale, vel 40. annis cum titulo, quia Jus Canonicum resistit. Vel permutantur tantùm præbendæ temporales inter se, & tunc per statutum vel consuetudinem introduci potest, ut antiquior Canonicus, quasi jure quodam retractûs, præbendam permutatam optare possit, ne alioquin accidat, ut junior meliorem præbendam habeat, quàm senior: quamvis antiquior etiam minorem seu minùs pinguem prębendam fortè ob causam aliquam sibi magìs gratam, optare possit, gl. in cit. c. ult. v. meliores.

LXXXIII. Notandum 4. Hæc consuetudo optandi non potest fieri in omnibus Ecclesiis, ut docet Rota Romana in decis. ult. h. t. in 6. in novis, nam in ijs, in quibus non est certus numerus Canonicatuum, nec distinctio aliqua præbendarum, vel certus quidem numerus Canonicatuum, sed non præbendarum distinctio, non potest esse locus optioni, (nisi interdum quoad domum Canonicalem defuncti) quia in talibus Ecclesiis nullæ sunt præbendæ vacantes; præbenda autem non vacans optari non potest, cit. c. ult. ibi: *cùm vacant:* juncta gl. v. eodem h. t. in 6. In quibusdam verò Ecclesiis & Canonicatuum certus est numerus, & præbendarum actualis distinctio: idque dupliciter fieri potest, 1. ut singulæ præbendæ non sint annexæ certis Canonicatibus; & hoc casu per statutum vel consuetudinem per decennium observatam optio introduci potest, quia in his Ecclesiis Canonicus optans novam præbendam non mutat titulum beneficialem, sed solùm præbendam temporalem, quæ in agris, vineis &c. consistit, quod non est contrarium Juri Canonico; & de hac consuetudine optandi agitur in cit. c. ult. prout ibid. observat gl. v. consuetudo. 2. Ut præbendæ certis Canonicatibus sint annexæ, iisque correspondeant; tum verò optio fieri non potest sinè mutatione tituli beneficialis, ideòque non nisi per præscriptionem 40. annorum cum titulo, vel sinè eo, tempore immemoriali, talis consuetudo optandi introduci potest, quia Jus Canonicum eiusmodi optioni resistit, gl. c. l. Rota c. l. & Laym. in cit. c. ult. n. 2. & 3.

LXXXIV. Notandum 5. Etiamsi Canonici longo tempore, videlicet per 10. vel etiam 40. annos, nullam optionem faciant, non ideo amissa est consuetudo optandi, si nulla occasio se obtulit, quia nulla præbenda vacavit, Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 1. & ibid. Laym. n. 4. Imò licèt Canonici longo tempore non optent, etiam oblatâ occasione optandi, per se consuetudinem optandi per non usum non amittunt, nisi apertè constet, ideò oblatâ occasione, habentes facultatem eâ non uti, quia juri suo renunciare, sive à consuetudine vel privilegio recedere velint. Secus est, si jus agendi alteri onerosum, vel cum eius præjudicio conjunctum sit, tunc enim per non usum saltem 30. annorum tale jus extinguitur, sicut omnes aliæ actiones, Felin. in c. Cùm accessissent 8. n. 26. & 27. de constitut. Joan. Andr. in cit. c. ult. in princip. & ibid. Laym. n. 5.

§. II.

De pluribus Consuetudinibus invalidis, & à Jure Canonico specialiter probibitis, ac reprobatis.

LXXXV. Assertio 1. Illæ inprimis consuetu- » dines, quæ per se, ac directè magnum gravamen in- » ferunt Ecclesiis, aut personis Ecclesiasticis, irritæ » sunt & declarari debet; sumitur ex c. 1. h. t. & ibi gl. » v. consuetudines, Abb. in princip. & alij Canonistæ plerique. Vel Judicis Ecclesiastici officio tollendæ sunt, si ab initio consuetudines huiusmodi non fuerunt multùm onerosæ Ecclesiis, sed ex postfacto non modicum gravamen intulerunt. Ut si v. g. rustici recusent solvere decimas Ecclesiæ, nisi priùs parochus

chus ipsis aliquod munus dederit, Abb. in cit. c. 1. n. 1. & 2. Azor p. 1. Instit. lib. 5. c. 19. §. Consuetudo, quæ Ecclesijs. Ratio est, quia sicut leges & statuta, quibus Ecclesijs aut personis Ecclesiasticis per se ac directè non modicum gravamen imponitur, irritæ sunt, c. Quæ in Ecclesiarum 7. & c. Ecclesia 10. de constitut. ita & consuetudines, quæ per se ac directè in notabile gravamen Ecclesiarum aut status Ecclesiastici sunt introductæ; quia consuetudo etiam est lex, sive jus moribus constitutum, & pro jure ac lege observari solet, l. De quibus 32. & l. seq. ff. de legib. ideòque non minùs justa & rationabilis esse debet, nec contra utilitatem Ecclesiæ, quàm lex. Secus est, si consuetudo aliqua ex justa causa, per se directè & principaliter inducatur, ob bonum commune & publicum, quamvìs secundariò, indirectè & in consequentiam etiam aliquod gravamen inferat Ecclesijs & personis Ecclesiasticis, ea tollenda non est, quia de hujusmodi consuetudine hîc non est sermo, Barbos. in cit. c. 1. n. 4. in fine.

» Sed neque S. Pontifex, aliique Prælati Ecclesiastici debent Ecclesias, aut Clericos sibi subjectos » indebitè gravare, sinè necessitate, petendo, aut accipiendo, ab ijs subsidium, sed decet eos consue» tudines, quæ gravamen illis imponunt, remitte» re, cit. cap. 1. Secundùm alium ejus intellectum, ex S. Gregor. desumptum apud Laym. hic n. 1.

Cæterùm edita est ab Urbano VIII. die 5. Junij 1641. nova Constitutio, quæ incipit, Romanus Pontifex, In qua reprobantur & irritæ decernuntur, non solùm Consuetudines Ecclesijs, sed etiam personis Ecclesiasticis, earùmque juribus, bonis, & fructibus præjudiciales, cujus compendium seu summam refert Fagnan. in c. 1. n. 60. & seqq. h. t. ubi in §. nec non reliqua, improbantur & annullantur hujusmodi præjudiciales consuetudines & præscriptiones, etiamsi sint temporis immemorialis, & cum prætensa fama privilegij Apostolici; idque ob eam rationem, quia, cùm privilegia hujusmodi consueverint in scriptis expediri, eo ipso probatur, non esse concessa, si de eatum approbatione & confirmatione Apostolica non constet ex Registris Apostolicis, aut ex Originalibus, vel transumptis exhibitis, Fagn. c. l. num. 57.

LXXXVI. Assertio 2. Consuetudo, etiam temporis immemorialis, secundùm quam Principes & Magistratus seculares, propriâ auctoritate, Ecclesijs vel personis Ecclesiasticis tributa & collectas imponunt, aut vectigalia ab eis exigunt, non valet, sed est damnata & reprobata à Jure Canonico, c. ult. h. t. & ibi Abb. n. 5. ubi ait, quòd consuetudo contra libertatem Ecclesiæ non teneat, c. Quamquàm 4. de censib. in 6. & patet etiam ex supra cit. Constitut. Urbani VIII. Quin imò neque per consuetudinem introduci potest, ut Clerici solvant collectas ex bonis suis, etiam patrimonialibus, quia hoc quoque est contra Ecclesiasticam libertatem, c. Non minùs 4. & c. Adversus 7. de immunit. Eccles. Abb. in c. Massana 56. n. 6. de elect. Idque probatur 1. à priori, quia imponere collectas & tributa, vel exigere vectigalia est indubitatè act⁹ jurisdictionis, qui non nisi in subditos exerceri potest, & competit solis summis Principibus & Rebuspublicis, quæ Superiorem non agnoscunt, nam exactio vectigalium & impositio collectarum inter Regalia numerantur, ut patet ex tit. 56. quæ sunt Regalia, l. 2. Feudot. quæ non nisi supremo Principi sunt reservata, alijs verò inferioribus Principibus non nisi ex privilegio, & concessione Imperatoris, vel alterius Principis supremi competunt, ut ex communi DD. sententia docet Molina, tract. 5. de justit, disp. 6. n. 1.

Et quòd talia tributa exigantur & imponantur vi solius jurisdictionis, vel ex eo etiam clarè patet, quia non imponuntur vi dominij proprietatis, cùm hoc dominium non sit penes Principem, sed ad subditos spectet, loquimur enim hic non de bonis feudalibus & emphyteuticis, sed de allodialibus, sive proprijs, quæ pleno jure dominij proprietatis & ususfructûs ad subditos pertinent, & de quibus liberè disponere possunt, eàque alienare, etiam sinè consensu Principis, cujus jurisdictioni territoriali ipsi subditi, eorùmque bona subjiciuntur; & ideo sunt collectis & tributis obnoxij ipsi, & bona eorum, quæ sunt accessoria personis. At verò Principes & Magistratus seculares (secluso speciali privilegio Sedis Apostolicæ) sunt omnino incapaces omnis jurisdictionis exercendæ in Clericos, cùm jurisdictio Ecclesiastica, sive exercenda in Clericos, eorùmque bona, sit intrinsecè, & ex objecto suo spiritualis; laici autem sunt incapaces juris spiritualis, c. 2. de judicijs, ac proinde per solam consuetudinem, etiam immemorialis temporis, nullam jurisdictionem in Clericos, vel eorum bona acquirere possunt, quia incapax possidendi, est etiam incapax præscribendi, c. Causam 7. & ibi gl. V. Detinere de præscript. ubi habetur, quòd laici nullâ ratione possunt præscribere decimas, quia non possunt eas detinere, seu possidere: sinè possessione autem nulla procedit præscriptio, l. Sine 25. ff. de usurpat. & usucap. & per consequens etiam sinè possessione nulla potest consuetudo introduci, quæ legitimè præscripta esse debet, c. ult. h. t.

Probatur 2. à posteriori, nam inprimis contra Jus divinum nulla potest dari præscriptio, nec quidem temporis immemorialis; at verò *Ecclesiæ Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum non solùm Jure humano, quin & divino à secularium personarum actionibus sunt immunes*, c. Quamquàm 4. de censib. in 6. Concil. Trident. Sess. 25. c. 20. de reform. ubi ait, *Ecclesiæ & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione & Canonicis sanctionibus esse constitutam.* Deinde etiam contra Jus positivum, sive humanum, per nullam consuetudinem etiam immemorialem præscribi potest, præsertim contra Jus Canonicum, quando Jus positivè resistit tali consuetudini, eámque damnat & reprobat tanquam irrationabilem, vel adversantem Religioni, aut libertati seu immunitati Ecclesiasticæ, quia talis consuetudo valere non potest, Abb. in c. ult. n. 5. h. t. Quemadmodum utroque Jure Civili & Canonico damnantur consuetudines, quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam, & in specie consuetudo, per quam hujusmodi exactiones ab Ecclesijs & Ecclesiasticis personis fiunt, *corruptela potius dicenda est*, Authent. Cassa. C. de SS. Ecclesijs. cit. c. Quamquàm. quin imò etiam in SS. Canonibus vocatur, *detestabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria temeritas*, c. 1. de immunit. Eccles. in 6. Cùm ergo omnes collectæ & exactiones,

quas

quas seculares Domini & Magistratus Clericis, & eorum bonis propriâ auctoritate imponunt, à Generalibus & Oecumenicis Concilijs, & SS. Pontificibus, imò etiam ab Imperatoribus in Jure Cæsareo sint prohibitæ, damnatæ ac reprobatæ, in c. Non minus 4. & c. Adversus 7. de immunitat. Eccles. & cit. c. 1. eodem in 6. Auth. item nulla C. de Episcopis & Clericis, sequitur, quòd per nullam consuetudinem contrariam, quantumvis temporis immemorialis, possint cohonestari, aut licitæ, vel validæ fieri.

LXXXVII. Assertio 3. Non potest consuetudine introduci, ut, si causæ etiam Ecclesiasticæ decidendæ sint, auditis utriusque partis allegationibus & querelis, à quibuscunque præsentibus, litteratis & illiteratis, sapientibus & insipientibus, sive minùs sapientibus, quid juris sit, quæratur, & quod illi responderint, vel aliquis eorum, pro sententia habeatur, eique stetur: talis enim consuetudo non valet, quia rationabilis non est, & Canonicis adversatur institutis, cùm sententia à non suo Judice lata, sive ab eo, qui jurisdictionem non habet, nullam obtineat firmitatem. Quare eâ consuetudine non obstante, Episcopus loci in causis Ecclesiasticis subditorum suorum sententiam ferre, & secundùm merita earum, & sicut ratio postulaverit, eas definire potest, ac debet, prout Innocent. III. respondit Episcopo Pictaviensi in c. Ad nostram 3. h. t. ubi idem Papa facultatem concessit Episcopo sententiam proferendi, non obstante consuetudine, id est, jure concessam declaravit, Joan. Andr. ibid. num. 6. Porrò non prohibetur hîc, quin à pluribus requiratur sententia, quia faciliùs invenitur, quod à pluribus senioribus, id est, sapientibus quæritur, c. De quibus 3. & ibi gl. V. Seniores dis. 20. Imò & illiterati quandoq; habent causarum peritiam per usum quotidianum, l. Certi juris 17. C. de judic. sed hoc solùm hîc reprobatur, quòd eorum responsum pro sententia teneatur, cùm tamen sententia à non suo judice lata sit nulla, c. Etsi Clerici 4. de judic. l. 1. C. si à non competente Judice, &c. gl. in cit. c. Ad nostram V. Quæritur h. t.

LXXXVIII. Similiter neque consuetudo valet, ut causæ civiles decîdi debeant, secundùm consilium aut sententiam populi, Innocent. in cit. c. Ad nostram in fine, & Joan. Andr. n. 5. nam quamvìs populus possit diuturno tempore præscribere immunitatem à subjectione, contra Superiorem seu Magistratum, ita, ut desinat ei esse subjectus: non tamen potest, dum se subjectum profitetur, per consuetudinem seu præscriptionem tollere ea, quæ ad jurisdictionem seu potestatem gubernativam Superioris seu Magistratûs intrinsecè & necessariò requiruntur; v. g. ut legibus & præceptis non teneatur, ut à Superiore nunquam judicetur, vel puniatur, &c. & colligitur ex c. Cùm non liceat 12. de præscript. & ibi Abb. n. 13. Laym. l. 3. Theol. mor. tract. 1. c. 8. n. 6. Si autem in Diœcesi vel Provincia Episcopus vel Princeps debeat judicare, secundùm sententiam Cleri vel populi sibi subjecti, tunc tollitur potestas gubernativa Episcopi vel Principis, ergo id consuetudine introduci non potest, talis enim consuetudo bono communi incommodat, & periculum injustitiæ continet, atque aliena est à SS. Canonibus, quibus Episcopo velut Judici ordinario jurisdictio in causis Ecclesiasticis concessa est, sicut Magistratui seculari in causis civilibus.

LXXXIX. Assertio 4. Nulla consuetudine, quamvìs immemoriali, inferiores Clerici, etiam Presbyteri, non Episcopi, acquirere vel præscribere possunt, ut præstent vel exerceant ea, quæ sunt propria Ordinis Episcopalis, sed talis consuetudo est ipso jure invalida, & nullius momenti; sumitur ex c. Quantò 4. h. t. & ibi Abb. in summa, & alij Canonistæ communiter, Azor p. 1. l. 5. c. 29. §. Consuetudo, quâ Presbyteri. Quare si in quibusdam locis simplices Sacerdotes Sacramentum Confirmationis, (quod ab Apostolorum tempore solis Episcopis est reservatum) fidelibus ministrare præsumant, solam consuetudinem in ijs locis vigentem prætendentes & allegantes, per hoc factum eorum non excusatur, sed Presbyteris hujusmodi severè prohiberi debet, ne in posterum id simili temeritate facere audeant: nam quamvìs sacramenta à fidelibus non sint contemnenda; tutius tamen est (si Episcopus haberi non potest) ea sacramenta sinè periculo ex necessitate (quæ legem non habet, sive legi non est subjecta) omnino omittere, quàm ab ijs, quibus ea conferre non licet, cum temeritate (quæ lege damnata est) inaniter ea conferri, & recipi: cùm per talem collationem seu administrationem umbra tantùm sacramenti ostendatur, veritas autem non subsit in effectu, sive omni effectu careat, ita expressè habetur in cit. c. Quantò, qui est casus illius c. Ratio decisionis est, quia, qui non est capax actuum, per quos præscribere debet, nunquam potest præscribere, sive usucapere, incapax enim possessionis, est etiam incapax præscriptionis, cùm sinè possessione non procedat præscriptio, c. Causam 7. de præscript. & reg. 3. in 6. sed omnes Clerici inferiores, etiam Presbyteri, non Episcopi, ex divina lege, seu institutione non sunt capaces conferendi Sacramentum Confirmationis, & Ordinationis, cùm minister ordinarius conferendi Sacramentum Confirmationis & Ordinis sit solus Episcopus, Concil. Trid. Sess. 7. can. 3. & Sess. 23. can. 7. & constat ex usu & traditione Ecclesiæ; inferiores verò id possint solùm ex concessione speciali sive delegatione Juris, vel S. Pontificis, juxta communem sententiam DD. quam praxis Ecclesiæ confirmat: Ergo, etiamsi per longissimum & immemoriale tempus Clerici inferiores, non Episcopi, hos actus exerceant, nunquam eas potestates possunt acquirere, sive præscribere, quia sola consuetudo non facit aliquem capacem, qui secundùm se est incapax, Abb. in cit. c. Quantò. num. 2. quamvìs possint ab inferioribus Clericis per diuturnam consuetudinem, acquiri & præscribi, quæ sunt dignitatis, sive jurisdictionis Episcopalis propria, quia horum sunt capaces, c. Auditis 15. & c. Cùm olim 18. de præscript. Abb. & Azor locis citt.

XC. Porrò non solùm ea, quæ ex divina lege seu institutione sunt propria Ordinis Episcopalis, eique reservata, per consuetudinem etiam immemorialem acquiri sive præscribi non possunt ab inferioribus Clericis (quia sicut consuetudo non potest abrogare legem divinam, ut v. g. simplex Presbyter, ex vi & potestate Ordinationis suæ, possit Sacramen-

cramentum Confirmationis, vel Ordinis conferre; ita neque sola consuetudo potest eum reddere capacem, Suar. l. 7. de legib. c. 19. n. 17.) sed etiam idem dicendum est, si inhabilitas illa proveniat ex lege positiva, sive ex Ecclesiæ institutione; nam quamvis, absolutè loquendo, possit lex Ecclesiastica, sive humana abrogari, & tolli per contrariam consuetudinem, non tamen stante eâ lege, per quam personæ aliquæ redditæ sunt incapaces ad actum aliquem validè exercendum, fieri potest, ut per consuetudinem quantumvis diuturnam, etiam immemorialem, capaces reddantur, & consequenter nec fieri potest, ut quàm diu illa lex in vigore suo manet, & non legitimè abrogata est, tales personæ, vi solius consuetudinis, possint validè exercere talem actum, ad quem inhabiles sunt redditæ, quia incapax possidendi est incapax præscribendi, Suar. cit. l. Laym. in cit. c. Quantò n. 2. Sic laici, quia incapaces sunt jurisdictionis spiritualis exercendæ in Ecclesias & personas Ecclesiasticas, & aliorum jurium spiritualium, ut decimarum, eligendi ad Prælaturas, vel conferendi beneficia Ecclesiastica, ideo per nullam consuetudinem etiam immemorialem hujusmodi jus præscribere, vel acquirere possunt, etiam accedente bonâ fide, Abb. in c. Clerici 8. n. 5. & 6. de Judicijs, & in cit. c. Quantò n. 2. Laym. l. 4. Theol. mor. tract. 9. c. ult. n. 1. & alij DD. communiter.

Similiter cùm ex antiqua lege Canonica, sive Ecclesiastica potestas consecrandi Ecclesias, & vasa sacra solis Episcopis, ex vi Ordinationis suæ, competat, non item Presbyteris, ideo nullus Prælatus non Episcopus, sive secularis, sive regularis, vel alius Sacerdos per consuetudinem etiam immemorialem, talem potestatem præscribere, vel acquirere potest, quia, cùm actus, sive exercitium talis potestatis, ob incapacitatem personæ, sit irritum & nullum, non potest per illud aliquod jus acquiri, quod enim nullum est, nullum producit effectum, juxta dictum vulgatum, Sylvest. V. Benedictio n. 3. Laym. in cit. c. Quantò n. 2.

Ex quo infertur, quòd non, quidquid potest per privilegium acquiri, potest etiam per consuetudinem, quamvis immemorialem, sed potentius est privilegium, quia per privilegium vel dispensationem Papæ potest laico concedi potestas, ut beneficia conferat, Ecclesijs & personis Ecclesiasticis collectas & tributa imponat, decimas exigat, ac percipiat; item ut simplex Sacerdos baptizatos confirmet, vel Ordines saltem minores conferat, &c. quæ jura vel potestates per consuetudinem, quantumvis diuturnam & immemorialem, acquiri non possunt, propter subjecti, sive personæ incapacitatem, quam auferre potest privilegium, non autem consuetudo, Suar. l. 8. de legib. c. 7. n. 11. idque colligitur ex cit. c. Quantò ibi: *Solam consuetudinem prætendentes*, ubi innuitur, quasi licitè & validè etiam simplices Sacerdotes non solâ consuetudine nixi, propter necessitatem, seu penuriam Episcoporum, fideles confirmare potuissent, scilicet ex privilegio, dispensatione, vel delegatione Papæ.

XCI. Assertio 5. Consuetudo, per quam Ecclesiastica disciplina solvitur, irrita est, & invalida, quia est irrationabilis & Ecclesiæ perniciosa, cùm disciplina sit velut nervus Ecclesiæ, prout sumitur ex c. Cùm inter. 5. h. t. & ibi gl. v. de consuetudine in fine, & Canonistæ communiter. Quare si Episcopus » vel Capitulum, sede vacante, generale interdictum » loci in civitate aliqua posuit, & promulgavit, & » Clerici alicuius Ecclesiæ, quæ à prima sua fundatione libera & exempta fuit, illud observare recu- » sent, eò quòd ex antiqua consuetudine, in generali » etiam interdicto, in ea Ecclesia licitum erat, pulsa- » tis campanis, januis apertis, & altâ voce divina of- » ficia celebrare, exclusis tamen excommunicatis, & » interdictis personaliter, talis consuetudo, cùm per » illam, siqua esset, nervus Ecclesiasticæ disciplinæ » disrumperetur, irritanda est, sive irrita declaranda: » ut habetur statutum in cit. c. Cùm inter, éstque casus illius c. ac proinde Canonici sive Clerici ad servandum interdictum generale in Ecclesia sua, perinde, ut in aliis Ecclesiis civitatis observatur, compellendi sunt, non obstante contrariâ consuetudine: nam censura Ecclesiastica est veluti nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, cùm fideles per censuras in officio contineantur, earúmque metu à delictis revocentur, sicuti nervis membra corporis continentur, ut officia sua ritè præstare possint, Suar. l. 7. c. 6. n. 8. de legib. adeóque per violationem censuræ agitur contra disciplinam Ecclesiasticam, Abb. in cit. c. n. 1. not. 2.

Portò etsi Episcopus loci non possit directè & nominatim interdicto subjicere Ecclesiam exemptam à sua jurisdictione, ferendo tamen interdictum generale in tota Civitate, tenentur indirectè, & in consequentiam etiam Clerici exempti in suis Ecclesiis illud observare, quia alioquin interdictum illud ferme inane foret & inefficax, siquidem populus in Ecclesiis exemptorum divina audire posset, Abb. ibid. n. 3. Unde Religiosi etiam exempti, si generale interdictum loci positum per Papam vel Ordinarium loci non observent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrunt, non obstantibus privilegiis, consuetudinibus & statutis, ut patet ex Clem. 1. de sent. excommun. idémque mandavit Concil. Trid. sess. 25. c. 12. de Regularib.

Illud hîc addendum, quamvis per privilegium à Papa concessum omnes effectus Ecclesiastici interdicti in totum, vel ad tempus suspendi possint, quia ex Jure humano proveniunt; non tamen per consuetudinem id induci potest, quia talis consuetudo est irrationabilis, quippe per quam dissolvitur Ecclesiastica disciplina, Suar. lib. 7. de legib. c. 6. n. 8. Barb. in cit. c. Cùm inter. n. 3. ideóque ea irritanda est, id est, irrita declaranda, c. Cùm dilectus. 8. juncta gl. v. cassavimus. h. t. & tenent hîc communiter Interpretes.

XCII. Assertio 6. Non valet consuetudo, ut » Prælatus immediatè subjectus Sedi Apostolicæ di- » mittere Ecclesiam suam, eique renuntiare, & ad a- » liam transire possit, absque licentia à S. Pontifice, » vel eius vices in provincia tenentibus, sive legatio- » nis officio fungentibus petitâ & obtentâ: nam talis » consuetudo SS. Canonibus est adversa, & non tam » consuetudo, quàm corruptela meritò est censenda, » ideóque servari non debet, ita habetur in c. Cùm » venerabilis. 7. h. t. Nam sicut Abbas subiectus E- » piscopo non debet, nec potest renuntiare, aut dimittere Ecclesiam suam, vel Monasterium, sine licentia Episcopi, c. Abbas 8. causa 18. q. 2. nec alij Clerici, c.

Admonet.4.de renuntiat.sic & Abbas subjectus tantùm Papæ renuntiare non potest, sinè licentia ejusdem, quamvis insufficiens sit, gl.in cit.c.Cùm venerabilis.v.migrâsse. Ratio est,quia per talem consuetudinem destruitur bonus ordo & disciplina Ecclesiasticæ hierarchiæ, ideóque irrationabilis est, ut patet ex cit.c.in fine.

» Similiter non valet consuetudo, ut Prælatus electus non teneatur confirmationem petere à Papa vel alio Superiore,c.jam cit.arg. c.Qualiter.17.de elect. quia bonum regimen Ecclesiæ postulat, ut inferiores Prælati ac Ministri Ecclesiæ à Superioribus dependeant, & ab ijs jus & auctoritatem in sua institutione accipiant, ideóque cùm hujusmodi consuetudo etiam tollat bonum ordinem & gubernationem Ecclesiæ,non est justa & rationabilis, sed corruptela potiùs, quàm consuetudo dicenda est, c. eodem.

Idque extendi debet, ut non valeat hujusmodi consuetudo, sive dimittendi Ecclesiam suam,sinè licentia Superioris; sive non petendi à Superiore confirmationem Prælati electi, etiamsi tanti temporis sit, cuius initij memoria non extet; nam quandò lex non solùm tollit,& abrogat,vel prohibet, sed etiam damnat ac reprobat consuetudinem tanquam pravam, injustam & irrationabilem, vel corruptelam & abusum, tunc censetur revocata & reprobata consuetudo,etiam immemorialis,Covarr.l.3.var.resol.c.13.n.5.

Ratio est, quia quamvìs cursus temporis immemorialis regulariter habeat vim tituli seu privilegij, l. Hoc jure 3. §. Ductus aquæ.ff.de aqua quotid. & æstiva: hoc tamen non procedit, si consuetudo à Jure sit reprobata & damnata tanquam prava & irrationabilis, Franc.in c.1.n.2. h.t. in 6.Felin.in cap. Cùm ex officij 16.n.13.de præscript.Nam cùm consuetudo sit instar juris seu legis, & pro jure seu lege habeatur, c. Cùm consuetudo. 5. dist.1. & l.De quibus.32.& l.seq.ff.de legib. necessariò debet esse justa & rationabilis,alioquin nec Jus,nec Princeps auctoritate suâ illi assisteret, ut ex suprà dictis patet.

Non obstat, quod consuetudo immemorialis æquiparatur privilegio,adeóque quidquid potest acquiri per privilegium,idem quoque potest introduci per consuetudinem immemorialem, si sit capacitas in præscribente,c.Conquestus.8. & ibi gl.v. consuetudo caus.9.q.3.ubi ait,consuetudo dat privilegium, junctâ gl. marg. quæ ait, consuetudo parificatur privilegio,Innocent.in c. Novit. 13.n.5.de Judiciis. at per privilegium potest concedi,ut Prælatus canonicè electus plenam jurisdictionem, absque alia confirmatione speciali Sedis Apostolicæ, consequatur: Quemadmodum tale privilegium pluribus Religionibus à Papa est concessum, ut eatum Abbates vel Præpositi Generales,sinè Confirmatione Papali,plenam administrationem habeant, ut videre est apud Emman. Rodriquez to.2.qq. regul.q.53.art.3. Ergò idem per consuetudinem saltem immemorialem introduci potest. Verùm æquiparatio ista inter privilegium & consuetudinem immemorialem non habet locum, quando consuetudo est à Jure reprobata & damnata,tanquam iniqua & irrationabilis,qualis est consuetudo,ut Prælatus electus non teneatur petere confirmationem à Superiore, gl. in cit. c. Cùm venerabilis.7. v. consuetudinem.Innoc. ibid. v. eod. Abb.n.6. Fagnan. ibid. n. 10. nam talis consuetudo generalis est noxia Ecclesiæ, per quam omitteretur inquisitio in personam electi, quæ ante confirmationem fieri debet,c.Cùm nobis.19. §. His igitur de elect. At verò per privilegium à Papa concessum obtineri potest, ut Prælatus legitimè electus plenè administrare possit, sinè confirmatione, aut præcedente inquisitione,Abb.cit.loc.n.6.Azor. p.1. l. 5.c. 19.§. Consuetudo, quâ potest. Sicut enim tutor testamento datus filio à patre non tenetur satisdare, & sinè inquisitione à Prætore confirmatur, quia fides eius ab ipso testatore approbata est, §.Sed hoc Instit. de satisdat. tutor. Ita Papa tantam fiduciam habere potest de canonica electione Prælatorum quorundam præsertim Regularium, ut ex speciali privilegio indulgeat,quòd eorum electiones, etiam sinè inquisitione & confirmatione Prælatorum electorum, fieri possint, & electi plenam administrationem, & jurisdictionem consequantur. Joan.Andr. in cit. c. Cùm venerabilis.n.8.

Deinde Prælati & Ministri Ecclesiæ capaces fieri possunt obtinendæ & exercendæ jurisdictionis Ecclesiasticæ per concessionem sive privilegium Papæ, cuius non sunt capaces,nisi dependenter à superioribus Prælatis, præsertim verò à Romano Pontifice, à quo tanquam Christi Vicario & universalis Ecclesiæ Pastore & Capite omnis Ecclesiastica jurisdictio seu potestas in inferiores Ministros, quoad ordinem institutionis, descendit & dependet: Laym. in c. jam cit.n.3.& lib.1.Theolog.mor.tract.4.c.7.§.2. n. 3. non autem fieri possunt capaces per solam consuetudinem etiam immemorialem, ut patet etiam ex suprà dictis.

XCIII. Hinc colligitur, quamvìs consuetudo generalis alicuius loci,si irrationabilis sit,sed publicè tolerata,non valeat,nec legem abrogare possit: prodest tamen ad hoc,ut excuset contra legem agentes, quoad pœnam temporalem imponendam, & ut faciliùs dispensetur, arg. c. 2. de temporib. ordinat. gl.in cit.c.Cùm venerabilis. v. migrâsse, junctâ gl. in c. Denique. 6. v. consuetudine dis. 4. ubi ait, quòd consuetudo excusat à pœna temporali, Abb. in cit.c. Cùm venerabilis.n.5.Imol. n. 6. Navarr. l. 5. consil. ult.n.ult. de accusat. idque colligitur ex eodem c. in quo non exprimitur,an Abbas ille in pœnam, quòd à suo Monasterio ad Abbatiam alterius Monasterij propriâ auctoritate transierit, licentiâ non petitâ, nec obtentâ, utrâque Prælaturâ sit privatus, prout poterat,iuxta c.Quanto.3.de translat.Episc.ideóque probabile est, quòd in altera,scilicet ad quam transiit, fuerit propter illam consuetudinem toleratus & cõfirmatus,ut notat gl.ibid.v.migrâsse. Rationem reddit Suar.l.7.de legib. c.19.n.8. 1. ex parte singulorum delinquentium, quia si publicè aliqua consuetudo prava sive contra legem frequentetur, & multò magis,si toleretur à populo,plerumque oritur in singulis delinquentibus aliqua ignorantia, vel saltem minor advertentia ad eius deformitatem,ratione cujus delictum minuitur,& consequenter etiam reatus pœnæ: præterquam quòd exemplum multorum delinquentium sit vehemens quædam tentatio, per quã cæteri impelluntur ad imitandum, ob quam etiam delictum minuitur,& excusationem aliquam,seu ve-

niam meretur. 2. Ex parte Reipublicæ, quia non potest facilè multitudo peccantium, sinè scandalo vel magnâ perturbatione, aut maiore detrimento Reipublicæ puniri, arg. cit. c. 2. de tempor. ordin. quamquàm aliàs negari non potest, quin spectatâ consuetudine singulorum agentium contra legem, sive eam violantium, non minuatur peccatum, sed potiùs aggravetur, ut constat ex c. ult. in princ. h. t. & Auth. Ut nulli Judic. coll. 9. §. 1. vers. neque verò angariæ, ubi dicitur, *mala inventa, malæque consuetudines, neque ex longo tempore, neque ex longa consuetudine confirmantur*; ideóque etiam delicta in foro externo graviùs puniuntur, ut constat ex l. Nemo 3. & ibi gl. fin. C. de Episc. audient. quia iteratio delicti per se illud auget, & virtualem contemptum in se continere videtur.

„ XCIV. Assertio 7. Prohibitum quoque est „ Jure Canonico, ne Capitulum sive Collegium Ca- „ nonicorum, absque consensu Episcopi, antiquas „ Ecclesiæ constitutiones, vel consuetudines appro- „ batas immutet, vel tollat, neque novas etiam in- „ troducat, alioquin illæ irritæ sunt decernendæ, si- „ ve declarandæ, c. Cùm consuetudinis. 9. h. t. ubi e- „ tiam ratio additur, quia consuetudinis usúsve lon- „ gævi non est levis auctoritas, c. jam cit. in princ. & l. „ 2. C. quæ sit longa consuetudo, & novitates ple- „ rumque discordiam pariunt, & querelas, ideóque „ facilè inducendæ non sunt, cit. c. Cùm consuetudinis, & ibi gl. v. vel novas. *Et in rebus novis evidens esse utilitas debet, ut recedatur ab eo jure, quod diu æquum visum est*, prout dicitur in l. 2. ff. de Constit. Princip. Excipi tamen debet, si constet, mutationem fuisse factâ circa primam institutionem, regulam aut legem Canonicorum, sive secularium, sive regularium, Monachorum item, vel aliorum Religiosorum, & ab illa recessum fuisse ad laxiorem vivendi morem, per diuturnam & longo tempore continuatam consuetudinem, tunc enim reformatio, sive reductio ad primævam institutionem, legem, aut regulam, & observationem, laudabiliter fieri potest à Collegio seu Capitulo vel Monasterio; Laym. in cit. c. Cùm consuetudinis. n. 3. origo enim cuiusque rei spectanda est, l. Qui id quod. 33. in princ. ff. de donat. & res facilè redit ad primordialem suam naturam, l. Si unus 27. §. Pactus in fine, & ibi gl. marg. ff. de pact. Et hinc valet etiam consuetudo, ut Episcopus constituat Prælatum sive Rectorem in omnibus Ecclesiis suæ Diœcesis etiam Collegiatis, licèt in aliis quibusdam habeat solam confirmationem, quia per talem consuetudinem res revertitur ad primævam suam naturam, & ad Jus commune, Felin. in c. Cùm accessissent. 8. n. 5. & 6. de constit. secundùm quod ad Episcopum pertinet institutio omnium Sacerdotum & Beneficiariorum, c. Cùm ex injuncto 12. in fine de Hæreticis.

XCV. Assertio 8. Non valet consuetudo, per quam homines inducuntur ad peccandum, vel bona sua dissipandum; ita habetur in summa Rubricæ c. ex parte 10. h. t. quia talis consuetudo abusiva, sive abusus dicitur, c. jam cit. & quemadmodum non valet lex, quæ delinquendi occasionem præbet; ita nec consuetudo, etiamsi sit immemorialis, Barb. in cit. c. Ex parte n. 2. & 3. sed est per se, sive ipso jure irrita, quia non minùs ad consuetudinis, quàm ad legis substantiam requiritur, ut sit rationabilis & justa, Abb. in c. ult. n. 2. h. t. Hujusmodi consue- „ tudines irrationabiles sunt, ut si v. g. quispiam seu „ indigena, seu extraneus, sive alienigena, ex prodi- „ galitate bona sua dissipâsset, aut negligentiâ suâ, „ vel quocunque casu amisisset, bona uxoris suæ „ tam mobilia, quàm immobilia pro libitu, sive li- „ berè alienare possit. Item si uxor alicujus, fide „ conjugij violatâ adulterium committat, ut nihilo- „ minus medietatem omnium bonorum, quæ vir „ fuerit adeptus, exigere & apprehendere possit, quæ „ potiùs privanda esset omnibus viri bonis. Has „ consuetudines SS. Canones reprobant, eásque non „ esse observandas declarant, adeóque irrationabiles „ esse & iniquas, prout habetur in cit. c. Ex parte. „ nam Papa hîc non revocavit, nec reprobavit has consuetudines de novo, sed declaravit, non esse observandas, qui autem declarat, nihil novi agit, Abb. in cit. c. n. 2. & 4. Suar. lib. 7. de legib. c. 7. n. 7. Ratio est, quia per primam consuetudinem viri inducebantur ad dissipandum bona sua; per alteram mulieres magìs incitabantur ad committendum adulterium, gl. fin. in cit. c. Ex parte. Porrò cum utroque Jure statutum sit, ut mulier propter adulterium commissum dotem amittat, l. Consensu 8. C. de repudijs, l. Si dotem 24. C. ad legem Jul. de adult. c. Plerumque 4. de donat. inter vir. & uxor. non est æquum, ut lucrum, ac veluti præmium consequatur ex bonis mariti, occasione commissi adulterij, ex quo pœnam meretur, prout sumitur ex cit. c. Ex parte. Unde nec valet consuetudo, per quam præmium consequitur delinquens, Imol. ibid. in notand.

XCVI. Non tantùm autem Magistratus civilis, sed etiam Ecclesiasticus tollere potest consuetudines, quæ occasiones peccandi præbent; cujusmodi est, ut maritus dissipans bona sua, possit, etiam non consentiente uxore, dotem ejus alienare, ut colligitur ex cit. c. Ex parte h. t. & Abb. ibid. n. 5. & alij Canonistæ, nam in rebus ad salutem æternam pertinentibus omnes fideles subditi sunt Prælatis Ecclesiasticis, ideóque ad illorum officium pertinet, tollere consuetudines noxias & peccata, quæ directè abducunt à salute & vita æterna, arg. c. Novit. 13. de judicijs, & c. Consuetudo 5. dist. 1. Sicut autem consuetudines, ita etiam statuta non valent, quæ occasionem peccandi præbent, arg. cit. c. Ex parte.

Unde colligunt DD. quòd à consuetudine ad statutum valeat argumentatio, sed negativè, non autem semper affirmativè: veluti, quod consuetudine introduci non potest, nec statuto potest: non autem vice versâ, quod consuetudine potest introduci, potest etiam statuto. Sic Communitas aliqua, quæ nullam jurisdictionem habet, v. g. plebs alicujus pagi, non potest instituere novum festum per statutum, potest tamen per consuetudinem diuturnam, si longo tempore festum aliquod quasi ex obligatione legis, sciente, & non contradicente Prælato Ecclesiastico, à plebe observatum fuerit, Laym. in cit. c. n. 2. Similiter non valet statutum, vi cujus pecunia vel aliud quidpiam temporale exigitur à recipiendo vel recepto in Canonicum, ut applicetur fabricæ Ecclesiæ, vel ad alios ejus usus: & tamen valet consuetudo diuturna, vi cujus, cum bona fide, id introduci poterit, Abb. in c. Cùm Martinus 9. de constit. n. 25. Ratio disparitatis est, quia statutum non habet

prin-

principium voluntarium, sed necessitativum, sive coactivum; cùm ergo Communitas pagi careat jurisdictione non habet etiam potestatem coactivam ad observandum festum, adeòque nec per statutum id præcipere potest. Sicut etiam Episcopus vel Capitulum non potest cogere, ut instituendus in beneficio pecunias solvat, quia videretur collatio aut institutio fieri pro pretio seu pecunia, quod simoniacum est, arg. c. Ex multis 9. caus. 1. q. 3. At verò consuetudo potuit originem ducere ex principio voluntario; nam ab initio potuit sponte,& ex mera liberalitate ac pietate aliquid dati à Canonicis noviter receptis pro fabrica Ecclesiæ, ex quibus actibus ab initio voluntariis & liberis, potuit successivè introduci obligatio dandi, & consuetudo juris, ut colligitur ex c. Ad Apostolicam 42. de Simonia. Abb. cit. loc. de quo alibi.

» XCVII. Assertio 9. Consuetudo, quantumvis immemorialis,ut Canonicus in eadem Ecclesia simul duos personatus,aut duas dignitates vel Præposituras, aut duo officia sive administrationes,vel dignitatem & personatum, vel dignitatem seu personatum, & officium, unà cum Canonicatu seu præbenda Canonicali, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, obtineat, tanquam corruptela reprobata est,cùm sit inimica SS. Canonibus, & de radice ambitionis procedat. Quare etiamsi juramento confirmata fuerit, non est observanda, quia juramentum non est vinculum iniquitatis: ideóque etiam statutum est, ut nulli liceat imposterum, nisi unicam dignitatem, personatum, seu Præposituram,ant administrationem,vel officium perpetuum (cùm quis vix unum dignè adimplere possit) quocunque nomine censeatur, unà cum præbenda, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, in eadem Ecclesia obtinere, vel jam obtenta retinere. Quòd si secus factum fuerit, omnino irritum sit. Ita habetur expressum in c. 1. h. t. in 6. Ratio est, quia talis consuetudo, ut quis in eadem Ecclesia, unà cum præbenda Canonicali, duas dignitates, personatus, aut officia obtineat, est Ecclesiis noxia & morum corruptela, fovet enim ambitionem & cupiditatem, & occasionem præbet, ut res Ecclesiasticæ negligentet administrentur, & cultus divinus minuatur: ideóque, etiamsi jurata sit hujusmodi consuetudo, valida fieri non potest, quia juramentum non potest id, quod irrationabile est, & Ecclesiæ damnosum, confirmare, c. Quanto 18. de jurejurand. Idque procedit, sive juramentum fuerit speciale,sive generale; nam si specialiter juratum sit expressè servare talem consuetudinem, juramentum fuit temerarium, adeóque non servandum, arg. c. Sicut 13. de jurejur. si verò generaliter sit juratum de servandis consuetudinibus certæ Ecclesiæ, id non extenditur ad illicita vel damnosa Ecclesiis, c. 1. eodem in 6. gl. in cit. c. 1. v. Juramento h. t. in 6.

Cæterùm quamvis per consuetudinem introduci non possit, universim ac generaliter, ut unus in eadem Ecclesia ordinariè duas dignitates vel personatus, vel duo officia obtineat, quia id irrationabile est,& Ecclesiæ noxium, & SS. Canonibus adversum: tamen per dispensationem Papæ id fieri potest, pro una vel altera vice, quia in particularibus casibus possunt ex circumstantiis occurrere, ut res hæc cohonestari, & Ecclesiæ non damnosa, sed utilis futura rationabiliter censeri possit, Laym. in cit. c. 1. n. 4. Valet tamen consuetudo, ut unus in eadem Ecclesia simul dignitatem, personatum, vel officium obtineat, unà cum Canonicatu. v. g. ut idem simul sit Decanus, vel Custos, & Canonicus, gl. in cit. c. 1. v. Nisi unicum, Philipp. Franc. ibid. n. 7. & sumitur ex c. Eam te 7. de rescriptis. & ex cit. c. 1. Per sensum contrarium. Verùm de pluralitate Beneficiorum ex instituto agetur infrà l. 3. tit. 5.

XCVIII. Assertio 10. Non est consuetudo rationi consona, quantocunque tempore (etiam immemoriali) de facto observata fuerit, ut ab Officiali Episcopi (generali scilicet) ad eundem Episcopum valeat appellari; cùm enim idem sit utriusque Auditorium, sive Tribunal, ab eodem ad eundem (videlicet ab Episcopo, cujus personam repræsentat Officialis, sive Vicarius, ad Episcopum) appellatio interposita videretur; ita habetur in c. 2. h. t. in 6. & ibi gl. v. Quantocunque tempore & v. Officiali.

Ex quo patet, quòd non valeat consuetudo, sed de jure impossibilis,& irrationabilis censeri debeat, quæ est contra substantiam actûs sive rei, Franc. ibid. n. 7. atqui ad substantiam appellationis pertinet, quòd sit ab inferiore Judice ad alium superiorem provocatio, l. 1. §. Si quis ff. de appellat. c. Placuit 35. caus. 2. q. 6. Episcopus verò ejúsque Officialis principalis sive Vicarius Generalis unum idémque Consistorium habent, adeóque repugnat, ut ab ipso ad Episcopum appelletur, cit. cap. 2. Valet tamen consuetudo, quæ non est contra substantiam, sed solùm contra accidentalia actûs, Franc. cit. loc. Sic per consuetudinem introduci potest, ut testamentum validè fieri possit, adhibitis paucioribus testibus, quàm septem, quia iste numerus testium non requiritur ad substantiam testamenti secundùm se, sive ex ipsa rei natura, c. Cùm esses 10. de testament. sed solùm Jure positivo Civili est decretus, & requisitus ad solemnitatem actûs, ita, ut sinè illa non valeat, ideóque per contrariam consuetudinem legitimè præscriptam tolli potest, Laym. in cit. c. 2. n. 2. quia consuetudo potest abrogare Jus merè positivum sive humanum, c. ult. h. t. Sed & hæc res, de appellatione à Vicario ad Episcopum aliò pertinet, ideóque hîc non immoramur.

XCIX. Assertio 11. Denique consuetudo impediens, ne Legati Sedis Apostolicæ recipiantur, non valet, quia est irrationabilis, & animarum saluti contraria, ac detrahens Apostolicæ Potestati, ideóque talis consuetudo reprobatur, & illâ non obstante, prædicti Legati ab omnibus cujuscunque præeminentiæ, conditionis & statûs fuerint, debent admitti, nec à quoquam impediendi sunt, quò minùs Regna, & Terras quasvis, ad quas ipsos destinari contigerit, liberè ingrediantur, & Legationis officium in eisdem exerceant, ita habetur in Extravag. un. quæ incipit super gentes h. t. inter communes. Qui verò eosdem Legatos, vel etiam Nuntios præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt, & Regna, Terræ, & loca quælibet eisdem subjecta Ecclesiastico subjaceant interdicto, quàm diu in hujusmodi pertinacia perstiterint, non obstantibus quibuscun-

„ cunque privilegijs quibusvis Principibus à Sede „ Apostolica, quocunque modo, formâ ac tenore, „ concessis, cit. Extravag. in fine. Hæc autem excommunicatio non est reservata S. Pontifici de Jure communi, est tamen, quatenus includitur in Bulla Cœnæ Domini, Navarr. in Manuali cap. 27. num. 149. Barb. in cit. Extravag. un. n. 2. Porrò plurimæ aliæ sunt consuetudines prohibitæ aut reprobatæ Jure Canonico, sed de quibus in proprijs locis seu Titulis agitur.

TITULUS V.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

POst præmissa veluti Prolegomena, nempe quæ de Jure in communi, eóque tam scripto, quàm non scripto, dicenda fuerunt, procedit nunc S. Pontifex Gregorius IX. in specie ad partes Juris Canonici tractandas. Quia verò *omne ius, quo utimur, vel ad personas pertinet, vel ad res*, earum, *vel ad actiones*, l. 1. ff. De statu homin. quò etiam judicia pertinent, cùm actiones in judicio proponi soleant; & cùm hominum causâ omne jus constitutum sit, l. 2. ff. eodem. ideo primo loco de statu personarum Ecclesiasticarum, sive de Officio, & potestate Ministrorum Ecclesiæ agitur. Inter personas verò Ecclesiasticas primum ac præcipuum locum obtinent Prælati; penes quos veluti capita est jurisdictio, & administratio Ecclesiarum, sive secularium, sive regularium: hi verò tribus modis ad Prælaturam assumuntur, postulatione, electione, & translatione, idcirco in hoc Titulo & 2. seqq. de his tractatur, & quia postulatio innititur gratiæ, præmittitur hic Titulus de illa, licèt aliàs, spectato Ordine doctrinæ, priùs de Electione, quàm Postulatione, quæ in illius subsidium inducta est, agendum fuisset. Extat similis Titulus in Sexto, & Extravagantibus communibus.

§. I.

Quid & quotuplex sit Postulatio, & quomodo ab Electione differat?

I. Assertio 1. Postulatio, non latè, prout cum electione interdum confunditur, & promiscuè pro iisdem sumuntur, sed propriè ac strictè accepta, prout ab electione distinguitur, est petitio Capituli, seu Collegij à Superiore facta, ut is, qui propter defectum vel impedimentum Canonicum, jure communi ad Prælaturam, vel dignitatem Ecclesiasticam eligi non potest, ad eandem per dispensationem admittatur. Abbas ad Rubricam h.t. n. 1. & ibi DD. communiter. Quare postulatio in subsidium Electionis est introducta, ut, si quis per Canones eligi prohibeatur, non propter delictum, sed propter aliam inhabilitatem, (quæ tamen postulatum non omninò inhabilem reddat, sed in qua Superior dispensare possit, ac soleat, ut infrà dicetur) saltem adminiculo postulationis, ex gratia, & dispensativè admittatur, Hostiens. in summa n. 1. h. t. Sylvest. in summa. V. Postulatio n. 1.

II. Assertio 2. Etsi postulatio, & electio Prælati, in eo conveniant, quòd utraque ad eundem finem tendat, videlicet, ut electus, vel postulatus ad Prælaturam à Superiore admittatur, vel in ea instituatur, aut confirmetur: differunt tamen præcipuè in eo, quòd postulatio innititur gratiæ, electio verò innititur juri, gl. in c. unic. v. eligo. h. t. in 6. quia scilicet illa nullum jus tribuit postulato, ante admissionem Superioris, sed is ex gratia, & dispensativè admittitur, cùm summo jure rejici possit; quare nec petitio, sive actio ei competit, cùm actio sit jus petendi id, quod ex justitia alicui debetur, princ. Institut. de action. Sed postulatus rogare tantùm seu implorare officium Judicis potest, ut ex gratia, & secundùm æquitatem Canonicam, ad Prælaturam admittatur, si ab omnibus Capitularibus, vel saltem duabus eorum partibus, fuerit postulatus, c. Scriptum 40. de elect. At verò per electionem, si canonicè celebrata, & ab electo acceptata sit, jus ipsi confertur ad Prælaturam, saltem ut eam institutâ actione petere possit, ita, ut sinè injuria rejici nequeat, si alioquin dignus seu idoneus sit. Deinde postulatio est personæ, quæ jure impedita est, & inhabilis ad Prælaturam seu dignitatem, ideóque sinè dispensatione admitti non potest: electio verò est personæ, quæ jure impedita non est, sed habilis. Item electio dicitur confirmari, postulatio autem admitti à Superiore, cit. c. Scriptũ. 40. de elect. Denique electus in electionem absolutè potest consentire: postulatus non nisi sub conditione dispensationis obtinendæ à Superiore, cùm sit secundùm jura inhabilis; sic qui impedimentum habens

bent contrahendi matrimonium, v. g. consanguinei vel affines in tertio gradu, absolutè prohibetur sponsalia contrahere; at verò sub conditione Papalis dispensationis, consentire, & sponsalia inire possunt, Laym. in qq. Canonic. de Prælator. Eccles. elect. q. 1.

III. Assertio 3. Duplex est Postulatio, solemnis, & non solemnis, ut docet Abb. in c. 1. n. 34. h. t. Sylvest. c. l. q. 2. Solemnis est, quando postulatur quis ab eo Superiore, qui potest super omni impedimento postulati dispensare, cuiusmodi est illa, quam superiùs descripsimus. Non solemnis, sive simplex postulatio dicitur, quando quis postulatur ab eo, qui non potest dispensare super impedimento; requiritur tamen eius consensus ad promotionem sic postulati, propter peculiare interesse, vel jus, quod in illo habet: ac proinde per hanc postulationem nulla dispensationis gratia à Superiore petitur, cùm contra Canones non fiat, sed sola licentia ab eo, cui electus, sive simpliciter postulatus proximè subjectus est. Aliud autem est, dispensare, aliud, licentiã dare, quia, quando datur licentia, non solvitur, sive relaxatur ipsa lex, sicuti fit, cùm dispensatur, sed conditio ponitur à lege requisita, quâ positâ, legis obligatio aut prohibitio per se cessat. v. g. si lex sit, vel statutum alicubi, ut nullus, sinè licentia Magistratûs, frumentum ex civitate, aut provincia evehat, si Magistratus det licentiam, non dispensatur in lege, nec relaxatur eius obligatio, quia, cùm is casus expressè per legem sit exceptus, lex nunquam ad eum casum se extẽdebat. Quare postulatio simplex species quędam electionis est, ad id instituta, non ut superior electi electionem ipsius dispensativè admittat (nam cùm contra Canones nõ fiat, nulla opus est dispensatione) sed ut suo in electum jure cedat, & licentiam dando permittat, ut electus in sui quoque electionẽ consentire possit. Exempli causâ, si Religiosus in Episcopum eligatur, requiritur Abbatis sive Prælati regularis consensus sive licentia, sinè qua non potest Religiosus eligendus in sui electionem consentire, c. Si religiosus 27. c. Si Abbatem 36. de election. in 6. Ubi nulla intervenit dispensatio, quia nulla lex Canonica prohibet, Religiosum assumi ad Episcopatum quasi inhabilem, qui proinde dispensatione indigeat; sed solùm prohibet, ne assumatur, sinè Superioris seu Prælati sui licentia, cum qua si eligatur, non relaxatur ipsa lex prohibens, quippe cùm is casus sub legis prohibitionem non cadat, sed per ipsam legem expressè sit exceptus.

Potest autem utraque postulatio, solemnis & simplex, interdum simul convenire in unam eandémque personam; ut si v. g. filiusfamilias laicus assumendus sit ad Episcopatum, is postulari debet solemniter, quia, cùm sit laicus, est inhabilis, ut eligatur, ideóque dispensatione opus est: & postulari etiam debet non solemniter, quia, cùm sit filiusfamilias, non potest, sinè licentia patris, ad Prælaturam promoveri, & in sui electionem consentire, ne jus patriæ potestatis lædatur, Abb. c. l.

* * *

§. II.

De his, qui postulari possunt, vel non possunt.

IV. Quæritur 1. Quinam postulari possunt, vel non possunt? Respondetur 1. generatim loquẽdo, illi tantùm solemniter postulari possunt, qui ob impedimentum Canonicum eligi non possunt, quia postulatio in subsidium electionis introducta est; & frustra peteretur, ut ex gratia, & per dispensationem admittatur ad Prælaturam, vel dignitatem Ecclesiasticam is, qui sinè illa ad eandem promoveri potest, ideóque eligendus non debet postulari, nec postulandus eligi, gl. in c. unic. v. eligo postulando h. t. in 6.

V. Respondetur 2. Non tamen omnis ineligibilis sive inhabilis ad Prælaturam potest postulari, sed necesse est, ut sit ineligibilis & inhabilis propter defectum dispensabilem, in quo scilicet superior possit ac soleat dispensare, alioquin inutilis & illicita erit postulatio, si postuletur is, qui non potest honestè ac utiliter exercere officium, ad quod promovetur, Abb. in c. ult. n. 8. in fine h. t. & colligitur ex c. 1. §. Nos igitur, & ibi gl. v. personam h. t. Talis inhabilitas dispensabilis est defectus natalium, si quis illegitimè natus sit, c. Innotuit. 20. de elect. ætatis legitimæ, c. Cùm nobis 19. eod. item defectus sacri Ordinis, c. Dudum 22. & ibi gl. v. in ordinibus, de elect. Ut si laicus, vel in minoribus Ordinibus constitutus in Episcopum assumendus sit: vinculum etiam alterius Episcopatûs, c. ult. h. t. de quo infrà, & plures alij sunt defectus dispensabiles, qui non impediunt, quo minùs postulatus, cùm utilitate, honestate & ædificatione præfici, & Prælati munus obire possit, quos enumerat Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 4. & seqq. h. t. Debent autem hujusmodi defectus seu inhabilitates, etsi dispensabiles, Superiori manifestari, alioquin postulatio est irrita, ut colligitur ex cit. c. Innotuit, & tradit Abb. in c. ult. n. 9. h. t.

Quòd si defectus seu inhabilitas sit talis, in qua dispensari non potest, aut non debet ad Prælaturam obtinendam, qualis est morum infamia & ruditas, si quis omnino illiteratus sit, vel si crimine aliquo notatus sit, in eóque perseveret; tum is, qui talem defectum patitur, sicut eligi non potest, ita nec postulari, Hostiens. hîc in summa n. 2. Idemque dicendum est, si defectus seu inhabilitas sit talis, in qua dispensari non solet; ut si quis sit bigamus, vel spurius, sive ex damnato coitu natus, ut colligitur ex c. Nisi cùm pridem 10. §. Personæ verò de re renunciat. Laym. in princ. h. t. Corollar. 2.

VI. Huc pertinet, quòd etiam is, qui interdictum loci scienter ac temere violavit, eligi aut postulari non potest, ut constat ex c. 1. h. t. Nam vacante Metropolitanâ Ecclesiâ Sennonensi, Canonici, licèt ab initio discordes essent super electione novi Archiepiscopi, & ideo aliqui eorum ad Papam appellâssent, postea tamen inter se convenientes, Episcopum Altissiodorensem in Archiepiscopum postulârunt, & per M. R. Præcentorem, & Abbatem S. Petri petierunt à Papa Innocentio III. ut postulationem suam admitteret; & faciendæ trans-

translationi pium præberet assensum, sive licentiam transeundi ad Ecclesiam Seunonensem daret. Sed Papa jam antè certò cognoverat, quòd dictus Episcopus Altissiodorensis interdictum à Sede Apostolica in regnum Galliæ promulgatum non observârit; idque alter Procuratorum, nempe Præcentor, coram Papa non negavit, sed in ipsius Episcopi excusationem allegavit, quòd sententiam interdicti servare non tenebatur, quippe quæ nec per litteras Papæ, nec per Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, qui interdictum promulgavit, nec per deputati ab eo executoris litteras aut mandatum, ipsi Episcopo intimata fuisset: quæ tamen excusatio à Papa reiecta fuit, tanquam non sufficiens, nec proficiens, eò quòd Legatus Sedis Apostolicæ à latere, multis præsentibus, sententiam interdicti solemniter ac publicè promulgaverit, eàque in Regno Francorum jam à multis publicè cœperit observari: neque necessarium sit, constitutionem solemniter ac publicè promulgatam, singulorum etiam auribus per speciale mandatum vel litteras inculcari, sed, cùm primùm quis cognoverit, cõstitutionem vel sententiam solemniter editam, seu publicè promulgatam esse, id sufficit, ut ad eius observationem teneatur, prout etiam constat ex Concilio Sardicensi, quod refertur c. ult. dis. 16. Neque etiam valet ad excusandum Episcopum, quòd Rex in Altissiodorensi Diœcesi propriam terram non habere dicatur: cùm Papa mandaverit totam terram Regis Franciæ subjici interdicto; idque mandatum interpretatus Legatus, in omnem terram, quæ eo tempore Regi adhærebat, interdictum promulgârit. Sed & inde liquidè constat, dictum Episcopum excusari non posse, quia cùm ipse videret, Ecclesiam Metropolitanam sententiam interdicti generalis recepisse & servare, etiam ipse in sua Ecclesia eam servare debebat. Quare Innocent. Papa prædictam postulationem Episcopi reiecit, tanquam indignam, non propter postulantem Ecclesiam, sed propter personam postulatam. Quamvis autem Canonici, eò quòd indignum postulârunt, quippe qui interdictum Ecclesiasticum observare contempsit, concessâ sibi potestate abusi fuerint, ideóque eâdem non immeritò privari potuerint; tamen ex solita benignitate Papa ipsis concedit, ut per Canonicam electionem, aut postulationem Ecclesiæ suæ personam idoneam provideant. Ratio autem, cur is, qui scienter interdictum violavit, ad Prælaturam eligi, vel postulari non possit, est, quia talis est suspensus ab officio & beneficio, & omni jurisdictione; imò & irregularis, ut notat gl. hîc. v. personam, & in c. postulâstis 7. v. celebrare de Cleric. excom. minis. & sumitur ex c. ult. de excessib. Prælator.

VII. Ubi notandum 1. In casu huius cap. Cardinalis Legatus à latere mandatum Papæ, quo jussit terram Regis Galliæ interdicto Ecclesiastico subjici, ita interpretatus est, ut sententia interdicti etiam extenderetur ad Diœcesin Altissiodorensem, in qua tamen Rex propriam terram non habuit, ut significatur in textu, adeóque videtur non potuisse eò extendi. Ad quod respondet gl. hîc. v. terram propriam, & Innocent. n. 7. Abb. n. 27. 1. Quòd hæc extensio interdicti à Legato facta sit ad terras, quæ ipsi Regi adhærebant, præstando ei consilium, vel auxilium. Verùm hæc interpretatio non est juri conformis, ut ex communi tradit Suar. dis. 32. de censur. sec. 2. n. 29. ubi ait, quando interdicuntur terræ ob alicujus committentis delictum, nequaquã comprehendi eo interdicto terras illorum, qui cum illo in delicto communicârunt, quia nec pœna, nec mandatum de inferenda pœna extendi potest ultra terminos suos, nisi talis extensio in jure expressa sit: ergo neque sententia interdicti localis lata in terras delinquentis, extendi debet ad cooperatores delicti, & terras eorum, nisi id in ipsa sententia fuerit expressum.

Itaque melior est altera interpretatio, seu responsio glossæ c. l. & Abbat. c. l. n. 30. quòd interdictum latum in terras Regis Galliæ, ex interpretatione Legati Apostolici, fuerit extensum ad terram Diœcesis Altissiodorensis, eò quòd, etsi illa non pertinebat, quoad dominium proprietatis, ad Regem Galliæ; pertinebat tamen ad illum, quoad altum dominium jurisdictionis supremæ, ideóque meritò comprehendi debebat sub generali interdicto Regni Galliæ, arg. c. Sanè 11. in fine de officio delegat. ubi habetur, quòd propter delictum Episcopi, terra eius jurisdictioni spirituali subiecta interdici possit: ergo simili ratione terra subiecta temporali jurisdictioni alicuius domini delinquentis, si in delicto contumaciter perseveret, interdicto Ecclesiastico subjici potest.

Notandum 2. Quòd hîc dicitur, Canonicos, qui violatorem interdicti, adeóque indignum ad Prælaturam postulârunt, meritò potestate postulandi privari potuisse, id ita intelligendum est, quòd, eos esse ipso jure privatos, declarari potuerit; nam postulantes scienter indignum ipso jure pro ea vice esse privatos potestate postulandi, patet ex c. 2. h. t. & c. scriptum 40. in fine de elect. gl. hîc V. Possumus. & ibid. Joan. Andr. & Abb. n. 31. jura autem ita interpretari decet, ut cum alijs juribus consentiant, c. Cùm expediat 29. de elect. in 6. idque confirmatur ex eo, quia aliàs Papa in cit. c. h. t. non concessisset postulandi vel eligendi potestatem Canonicis, nisi illam amisissent.

VIII. Præterea postulari probibentur illi, qui XXVII. ætatis annum non attigerunt, ad Ecclesias Cathedrales, nec non religiosi professi cujusvis mendicantium Ordinis ad inferiores Cathedralibus Ecclesias, & ad Monasteria extra suos Ordines, ità, ut postulatio aliter facta vel attentata sit irrita: & qui scienter ita postulârunt, pro eà vice, potestate eligendi ac postulandi sunt privati, & per triennium suspensi ab omnibus beneficijs, quæ obtinent in illà Ecclesia, ad quam hujusmodi postulationem fecerunt. Postulati verò, qui in Romana Curia postulationem suam per se, vel per alium sunt prosecuti, si seculares sint, usque ad XXXV. annum: Cæteri verò Seculares & Religiosi, extra suorum Ordinum administrationes, in perpetuum ineligibiles & impostulabiles sunt, & ad omnes dignitates Ecclesiasticas, ac beneficia quælibet obtinenda prorsus inhabiles, ita habetur in Extravag. unic. h. t, inter communes.

IX. Quæritur 2. An Episcopus ad alium Episcopatum possit eligi, vel an postulari debeat? Respondetur, Episcopum (idémque est de Archiepi-

scopo,

scopo, aliisque Prælatis Episcopo superioribus) non esse eligendum, sed postulandum ad alium Episcopatum, vel Archiepiscopatum, ita, ut, si de facto eligatur, irrita sit electio, nec confirmari per Superiorem „ debeat, prout constat ex c. ult. h. t. nam cùm Cano„ nici Calaritani in Archiepiscopum Ecclesiæ suæ E„ piscopum Suttiensem unanimiter elegissent, eam „ electionem tanquam contra Canones illicitè at„ tentatam, Papa Honorius III. cum consilio Car„ dinalium, irritavit, seu potiùs irritam esse, decla„ ravit, cùm eligi nullo jure potuerit, sed postulari debuerit, quia cùm Ecclesiæ suæ sit alligatus, non potuit, sine permissione seu licentia Papæ, ad alium Episcopatum transire. Ratio igitur, cur Episcopus ad alium Episcopatum, non quidem eligi, sed postulari potest, est, quia veluti spirituali matrimonio copulatus est Ecclesiæ, ad quam primò est assumptus, c. Sicut vir 11. & c. Sicut alterius 39. caus. 7. q. 1. c. 2. & c. ult. de translat. Episc. in cujus signum annulum gerit, qui matrimonij vinculum significare solet, ut colligitur ex c. pen. junctâ gl. V. Annulos de vita & honest. Cleric. quare sicuti matrimonio carnali copulatus non potest alteri mulieri spondere: ita nec Episcopus, quippe jam habens conjugem, priorem scilicet Ecclesiam, potest desponsari alteri Ecclesiæ, vel in aliam consentire, nisi per legitimam auctoritatem S. Pontificis prioris Ecclesiæ vinculo sit liberatus, alioquin spirituale adulterium committeret, cit. c. Sicut vir. At verò postulari potest Episcopus ad aliam Ecclesiam, quia nec postulantes in postulatum, tanquam in sponsum consentiunt, sicut consentiunt eligentes, nec postulatus in Ecclesiam posteriorem, tanquam in sponsam priùs consentit, eique desponsatur, quàm à prioris Ecclesiæ vinculo sit liberatus, quod ut fiat, per postulationem à Superiore petitur, qui à Deo potestatem hujusmodi spirituale conjugium dissolvendi accepit, Abbas in cit. c. ult. num. 5. h. t.

X. Ubi notandum 1. Hoc intelligendum esse de Episcopo confirmato, etsi nondum consecratus sit, nam Episcopus electus tantùm, etiam post acceptatam electionem, adeóque tametsi jam veluti inchoatum sit spirituale conjugium inter ipsum & Ecclesiam, juxta c. Cùm inter 21. de elect. & tradit gl. in c. unic. V. Vera electio h. t. in 6. nihilominus, ante confirmationem Papæ factam, renunciare potest electioni, c. Si electio 26. de elect. in 6. ac proinde non postulari debet, sed eligi potest ad aliam Ecclesiam, cùm matrimonium cum Ecclesia nondum sit perfectè contractum ante confirmationem, Abb. in cit. c. ult. num. 7. h. t. Sed & is, qui renunciavit Episcopatui, potest denuo eligi in Episcopum alterius Ecclesiæ, si nihil aliud obstet; quia vinculum prioris Ecclesiæ per renunciationem solutum est, Abb. c. 1. & DD. communiter in c. Post translationem 11. de renunc. At verò Episcopus confirmatus, etsi nondum consecratus, eligi non potest, sed postulari debet, quia per confirmationem matrimonium spirituale cum Ecclesia est contractum, ita, ut sine licentia Papæ ei renunciare, vel eam deserere non possit, quamvis per consecrationem nondum sit consummatum, c. 2. de translat. Episc. Abb. c. l.

Notandum 2. Postulandus non potest eligi, etsi unanimiter vota omnia Capituli concurrerint, sive nemine discrepante, ut patet ex cit. c. ult. h. t. nam isti Canonici Calaritani processerunt per viam electionis, nemine discrepante, cùm procedere debuissent per viam postulationis; & tamen Papa irritavit electionem, quia unanimis concordia non habet vim tollendi defectum postulandi, ut faciat eligibilem eum, qui postulari debet, Abb. hic. num. 2. not. 2.

Notandum 3. Electio ejus, qui secundùm Canones postulandus est, non valet, sed ipso jure irrita est, nam quamvis Papa in cit. c. ult. h. t. dicat, *duximus irritandam*, tamen tum ex verbis præcedentibus, ibi, *tanquam contra Canones minus licitè attentatam*, tum ex verbis sequentibus, ibi; *cùm eligi nullo jure potuerit*, apertè colligitur, hujusmodi electionem esse ipso jure irritam, ac proinde, cùm dicitur irritandam esse, idem est, ac, irritam esse declarandam, seu denunciandam, ut ex Butrio notat Fagnan. in cit. c. ult. num. 5.

Notandum 4. Quando postulatur Episcopus ad alium Episcopatum, interdum hodie simul impetrari solet à Sede Apostolica alia dispensatio, ut priorem etiam Episcopatum retinere liceat, & in digniore, seu ampliore residere, ut notat Laym. in cit. c. ult. n. 1. in fine.

Notandum 5. Episcopus consecratus, si postulatus sit ad aliam Ecclesiam Cathedralem, ita exigente necessitate vel utilitate Ecclesiæ, potest etiam invitus auctoritate Pontificiâ compelli ad acceptandam aliam Ecclesiam, c. Scias 35. caus. 7. q. 1. quia Ecclesia universalis est unum Corpus mysticum, unde is, qui semel Episcopalem dignitatem in hac Ecclesia universali suscepit, non potest resistere Papæ, si ob bonum publicum velit illum transferre ad aliam Ecclesiam particularem, quia solùm tunc mutatur locus, non autem dignitas respectu Ecclesiæ universalis, cit. c. Scias; & in hoc comparatur Episcopus Monacho, qui non habet potestatem contradicendi suo Superiori, c. Non dicatis 11. c. 12. q. 1. Abb. in cit. c. ult. num. 11. & 13. Quòd si Episcopus postulatus consecratus non sit, non potest cogi ad suscipiendum alium Episcopatum, quia invitus consecrari non potest; debet tamen cedere dignitati, si nolit consecrari, quamvis nec cedere possit, sine licentia Papæ, c. 2. de transl. Episc. Abb. c. l. num. 11. Similiter neque is, qui nunquam fuit promotus ad Episcopatum, potest præcisè compelli ad eum acceptandum, nisi ob bonum publicum, quando non reperitur alius æquè idoneus, tunc enim peccaret electus vel postulatus, si non acceptaret dignitatem, Abb. c. l. n. 13.

XI. Quæritur 3. Utrùm Cardinalis Ecclesiæ Romanæ ad Episcopatum eligi possit, an verò postulari debeat? Respondetur, si sit Cardinalis non Episcopus, sed Presbyter vel Diaconus, eligi potest in Episcopum, non verò postulari debet solemniter, quamvis postulandus sit non solemniter, adeóque ejus electio sit quodammodo postulatio, sive postulatio simplex, ut docet Abb. in c. Ecclesia 57. n. 15. de elect. contra Hostiens. & Sylvest. Idque probatur ex doctrina Innocentij in c. 1. n. 3. h. t. nam quoties assumendus in Episcopum non potest, absque dispensatione Superioris, acceptare Episcopatum, tum necessaria est postulatio, videlicet solemnis: sin autem

tem acceptare possit sinè dispensatione, tum electio locum habere potest, etsi requiratur licentia Prælati, cui est subjectus. v. g. si Monachus promovendus sit in Episcopum, is postulari quidem debet, non tamen postulatione solemni, sed ad id solùm instituta, ut electus in sui electionem consentire possit, & transeundi ad Prælaturam licentiam impetret, ut suprà dictum n. 3. Similiter se res habet in Cardinale non Episcopo, nullibi enim Jus Canonicum prohibet, ne Cardinalis ad Episcopatum assumatur, sed solùm prohibetur, ut Cardinalis Episcopatum non acceptet, neque Ecclesiam Romanam, cui est obstrictus, deserat, sinè impetrato consensu & licentiâ S. Pontificis, siquidem Cardinalis præsentia in Urbe plerumque utilior est, non solùm Ecclesiæ Romanæ, sed etiam Ecclesiæ Universali, quàm si in Ecclesia particulari resideat, ut dicitur in c. Bonæ 3. h. t.

Non obstat 1. Quòd in cit. c. Bonæ, Cardinalis dicitur postulatus in Archiepiscopum; nam in cit. c. Ecclesia de elect. expresè Cardinalis dicitur electus, ergo, cùm correctio Jurium vitanda, & jura juribus concordanda sint, prior textus intelligendus est de postulatione simplici, sive non solemni, quæ revera est electio, & quodammodo seu impropriè tantùm postulatio, Abb. in cit. c. 3. n. 5. h. t.

Non obstat 2. Quòd Cardinales etiam non Episcopi, sed Presbyteri vel Diaconi sint majores Episcopis, & saltem in Ecclesijs sui Tituli quasi Episcopalem jurisdictionem habeant, ut suprà dictum tit. 2. n. 4. atqui Episcopi non possunt eligi ad alium Episcopatum, ergo nec Cardinales, sed sicut illi, ita & isti postulari debent; præsertim quia indecens est, ut quis per electionem à majore dignitate ad minorem descendat, arg. c. 1. de translat. Episc. & c. Legimus 24. in fine. dist. 93. neque conveniens est, ut quis à Cardinalatu descendat ad Episcopatum, qui dignitate inferior est. Sed respondetur cum Abbate in cit. c. Ecclesia n. 15. & 16. etsi Cardinales sint majores Episcopis, ratione officij, nam constituunt unum Corpus cum Papa, & Coadjutores ejus in executione sacerdotalis officij existunt, c. Per venerabilem 13. §. Rationibus. Qui filij sint legitim. Episcopi tamen sunt majores Cardinalibus non Episcopis, ratione Ordinis Episcopalis, cùm non detur Ordo major Episcopatu, & ideo ipse Papa, cùm se ab Ordine denominat, appellat se Episcopum, ut notatur in Procemio Sexti. Deinde etiam dato, quòd Cardinalis esset simpliciter major Episcopo; nihilominus tamen Cardinalis Presbyter, vel Diaconus eligi posset in Episcopum, quia causa vera, cur Episcopus ad alium Episcopatum eligi non possit, non est illa, quòd eligendus debeat necessariò promoveri ad majorem dignitatem, etsi conveniens sit, ut ita fiat, si comodè possit: sed quia, cùm sit spiritualis matrimonij vinculo alligatus suæ Ecclesiæ, non possunt Electores Canonici in ipsum consentire, tanquam in sponsum, nisi priùs solvatur à priore vinculo spiritualis conjugij, ut suprà dictum n. 9. quæ ratio cessat in Cardinale non Episcopo, in quem Electores Canonici consentire possunt, quia cùm Episcopatum non habeat, non est spiritualis matrimonij vinculo copulatus suæ Ecclesiæ Titulari, tanquam sponsus propriè ac strictè dictus, adeóque non habet impedimentum Canonicum, quò minùs, citra dispensationem Superioris, ad Ecclesiam Cathedralem eligi possit. Nec refert, quòd Cardinalis sit astrictus Ecclesiæ Romanæ; quia ex eo solùm sequitur, quod sinè licentia S. Pontificis (quam is denegare potest, si ita expedire videatur, ut factum est in casu cit. c. Bonæ 3. h. t.) non possit eam deserere, & in Episcopum Ecclesiæ particularis eligi: sicut etiam Abbati non licet transire ad Episcopatum, Monasterio suo deserto, absque Superioris licentia, & tamen in Episcopum eligi potest, c. Si Abbatem 36. de elect. in 6. ut postea dicetur.

XII. Ex dictis colligitur 1. Spectato antiquo Jure communi Canonico, Episcopatum & Cardinalatum esse incompatibiles in eadem persona, nisi ex justa causa S. Pontifex dispenset, ut tradit Abb. in c. Bonæ 3. n. 6. h. t. & Caietan. 2. 2. q. 185. a. 5. Idque sumitur ex cit. c. Bonæ 3. h. t. nam mortuo Archiepiscopo Ravennensi, Canonici quidam S. Praxedis Presbyterum Cardinalem: alij verò Imolensem Episcopum postulârunt. Papa igitur Innocent. III. auditis, quæ pro utraque parte postulatorum, de facto & jure fuerant allegata, plura insuper allegari curavit (quia Judex supplere potest ex officio, quæ partes, eorùmque advocati pro causæ suæ defensione proponere omittunt, gl. hic v. curavimus allegari) considerans autem Papa, quòd dicti Cardinalis præsentia utilior esset, non solùm Romanæ, sed etiam universali Ecclesiæ, & consequenter etiam ipsi Ecclesiæ Ravennensi, utilitatem communem particulari, & maiorem minori præferendam ratus, postulationi Cardinalis assensum præbere recusavit. Idq; propter incōpossibilitatem residendi in utraq; Ecclesia, Romanâ scilicet & Ravennensi: nam Cardinalis debet assistere Romano Pontifici, eúmq; consiliis adjuvare; & sic præsentia illius in Urbe plerumque utilior est Universali Ecclesiæ: sin autem Cardinalis resideat Romæ, & absit à sua Ecclesia Cathedrali, non potest ei rectè præesse, eiúsque curam debitam gerere, ideóque Papa præferens utilitatem Ecclesiæ universalis, voluit, ut Cardinalis esset præsens in Curia Romana, & postulationem ipsi ad Archiepiscopatum Ravennensem non admisit. Idque confirmatur tum ex Concil. Trident. Sess. 23. c. 1. de reform. ubi in decreto de personali residentia Episcopi in Diœcesi, S. Synodus declarat, etiam comprehendi S. R. E. Cardinales: tum ex usu & stylo Romanæ Curiæ, nam Cardinali, qui in Urbe residere debet, Papa non consuevit Episcopatum conferre in titulum, sed in commendam, ut ex illius fructibus decenter sustentari valeat, teste Fagnan. in cit. c. 3. n. 23 h. t. Excipitur, nisi Cardinalis obtineat Episcopatum ex illis sex Urbi vicinis, quos facilè Cardinales Romæ residentes administrare possunt, ut notavit Azor p. 2. Instit. l. 7. c. 4. q. 6. & Fagn. c. l. n. 38.

Colligitur 2. Etsi cùm Cardinalis assumitur ad Episcopatum, ipso facto vacare deberet, & amitti Cardinalatus, sicut & alia beneficia incompatibilia, juxta c. De multa 28. de præbend. nihilominus tamē usu & in praxi contrarium observari solet, nempe ut Cardinalis factus Episcopus Cardinalatum retineat, nisi Papa aliter disponat, quia non decet, aliquem per electionem à maiore dignitate ad minorem devol-

vi,

vi, arg. c. 1. de transl. Episc. Cardinalatus autem major reputatur dignitas, quàm Episcopatus vel Archiepiscopatus, Abb. c. l. & Laym. in qq. Canon. de Prælat. elect. q. 11.

XIII. Quæritur 4. An alij Prælati Episcopo inferiores eligi possint, an verò postulari debeant? Respondetur, Prælati Episcopo inferiores, etiam Regulares, ad alterius Ecclesiæ similem dignitatem, vel etiam ad Superiorem, seu Ecclesiam Cathedralem, sive ea regularis sit, sive secularis, non debent postulari solemniter, sed eligi possunt, dummodo consensus aut licentia Superioris accedat, c. Si Abbatem 36. de elect. in 6. & Clement. 1. eodem. Ratio est, quia SS. Canones permittunt, ut alij Prælati Episcopo inferiores, etiam Regulares, ad Ecclesiam Cathedralem, cum licentia suorum Superiorum, assumi possint, Jo. Monach. in cit. c. Si Abbatem n. 1. ergo cùm nullum Canonicum impedimentum habeant, quò minùs eligi possint, nullóque jure eligi prohibeantur, nullâ hic postulatione est opus, quippe quæ in defectum electionis est introducta, & in postulato impedimentum canonicum supponit ad dignitatem obtinendam, in quo necessarium est dispensare, ut patet ex suprà dictis n. 3.

§. III.

De Superiore, à quo fieri debet postulatio.

XIV. Quæritur 1. Cuius sit Postulationem admittere, sive à quo Superiore postulatio fieri debeat? Respondetur, postulatio fieri debet, & admitti potest ab eo Superiore, ad quem aliàs spectat Prælati confirmatio, dummodo super impedimento, & defectu electionis dispensandi potestatem habeat: nam admissio postulationis vim confirmationis habet, ut ex communi tradit Abb. in c. fin. num. 10. h. t. Quare Episcopus ad alium Episcopatum à solo Papa postulandus est, quia cessio aut translatio Episcoporum numeratur inter causas maiores seu graviores, quæ soli Papæ reservantur, c. Quòd translationem 4. de offic. leg. c. Maiores 3. de baptism. c. Ut debitus 59. in fine de appellat. Ad alias verò Ecclesias aut dignitates Episcopatu inferiores, etiam ab Episcopis, & similibus personis Ecclesiasticis postulatio fieri, & admitti potest, quibus potestas confirmandi competit, & quæ dispensare possunt in defectu, ob quem fit postulatio, nam qui dispensare non potest, nec potest postulationem admittere, cùm in illa requiratur dispensatio, Sylv. v. postulatio. q. 5. Exempli causâ, si minor xx. annis, vel iuxta Concilium Tridentinum, minor xxii. annis ad dignitatem, cui cura animarum non est annexa, v. g. Præposituram secularem, fuerit postulatus, non potest Episcopus eam postulationem admittere, quia is non potest dispensare in defectu ætatis, Jure communi Canonico, requisitæ ad Ordines, vel beneficia, ut colligitur ex c. nnic. de ætat. & qualit. ord. præfic. in 6. & Concil. Trident. Sess. 24. c. 12. de reform.

XV. Quæritur 2. An Superior possit postulationem sibi præsentatam rejicere, sive non admittere? Respondetur; Superior non tenetur ex obligatione justitiæ strictè sumptæ, admittere postulationem, etiamsi idoneus quispiam, & unanimiter, vel à duabus partibus Capitularium ad Prælaturam postulatus sit, sed potest postulationem, absque cuiusquam injuria, rejicere, cùm per illam nullum jus postulantibus, vel postulato sit acquisitum, aut actio propriè dicta, etiamsi unanimiter facta sit, gl. in c. Bonæ. 3. v. gratia. h. t. Hostiens. in summa eod. num. 12. Greg. Tholosan. tract. de elect. c. 2. n. 11. contra Abbat. in c. 5. h. t. n. 2. & Jo. Andr. in c. Cùm Monasterium. 13. n. 7. de elect. Idque sumitur ex c. Postulationem. 5. h. t. Nam cùm Capitulum Strigoniense » Archiepiscopum Colocensem unanimiter postulâsset, sed aliqui se opponerent, allegantes, se esse con- » temptos, seu non vocatos, ut apparet ex præced. » Cap. in princip. Re delatâ ad Papam Innocentium » III. is rescripsit: licèt per huiusmodi postulationem » nullum jus sit alicui acquisitum, ideóque eam si- » nè alicuius præjudicio rejicere posset: tamen ex » speciali gratia ita se voluisse providere, ut utraque » pars Capitularium discordantium per idoneos Pro- » curatores ad omnia sufficienter instructos coram » Papa se præsentet, & utrâque præsente, quod ju- » stum fuerit, decernatur. »

Ex quo patet, quòd postulatio etiam concorditer facta, vel saltem à duabus partibus Capituli, à Superiore, absque cuiusquam præjudicio seu injuriâ repelli, sive non admitti possit, cùm per eam nullum jus sit alicui acquisitum, ut expressè in textu dicitur, nam alioquin, si talis postulatio, etsi unanimiter facta, sinè injuria, rejici non posset, prout vult Abb. hîc. n. 2. tum Capitulares Strigonienses justè à Papa exigere potuissent, ut præmissâ causæ cognitione, hanc suam postulationem, quippe unanimiter & legitimè factam admitteret, nam illi, qui jus electionis sibi competere, asserebant, & se postulationi opponebant, eò quòd non essent vocati, nō erant è Capitulo Strigoniensi, ideóq; hoc negavit eorum prætensionem, ut rectè notavit Laym. hîc. ubi etiam addit, quòd Pontifex ob duas causas postulationem hanc justè rejicere potuisset, 1. Quia, cùm aliqui se illi opponerent, allegantes, se esse contemptos, priùs de hac re cognosci debuit, si illi contradicere postulationi pergerent, & interea differri provisio novi Archiepiscopi. 2. Quia cùm magis decens sit & conveniens, ut Episcopus vel Archiepiscopus transeat ad maiorem dignitatem, quàm ad æqualem, ideo Papa non facilè admittit talem postulationem, ut Archiepiscopus à sua Ecclesia transeat ad aliam Ecclesiam Metropolitanam, quare & ait hîc Papa, quòd licèt eam postulationem, sinè ullius præjudicio, rejicere posset, tamen ex speciali gratia Capitularibus consulendam duxerit, ut utrâque parte præsente, quod justum fuerit, decernat.

XVI. Porrò ratio, cur Superior non tenetur, ex obligatione justitiæ propriè dictæ, admittere postulationem etiam concorditer factam, est, quia tota admissio postulationis nititur gratiâ Superioris, ut patet tùm ex c. Bonæ 3. ibi. *non tam ex justitiâ, quàm ex gratia*, & cit. c. peo. h. t. tum ex eo, quia gratiam dispensationis continet, cùm in postulato semper sit impedimentum, seu inhabilitas ad Prælaturam obtinendam, in qua Superior dispensare debet: omnis autem dispensatio Superioris in impedimento, vel defectu, non ex justitiæ debito propriè, sed ex gratia præ-

procedit, cùm jure inhabilis ad rem aliquam non habeat jus exigendi illam, tanquam sibi debitam: ergo per postulationem nullum acquiritur jus postulantibus, vel postulato, & consequenter nulla etiam illis irrogatur injuria propriè dicta, etiamsi rejiciatur quævis postulatio à Superiore, ac proinde hic non tenetur ex debito justitiæ illam admittere. Veruntamen ex debito officij Prælatus tenetur admittere postulationem factam ob necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ, concorditer à Capitulo, vel duabus partibus Capituli, quia ex officio obligatur publicum Ecclesiæ bonum promovere, & non impedire: sicuti etiam Prælatus, ratione officij, tenetur dispensare in votis, irregularitatibus &c. si urgens causa, præsertim publicæ necessitatis vel utilitatis subsit, Laym. in qq. Canon. de Prælat. elect. q. 8. Quare si Prælatus inferior, habens potestatem dispensandi in defectu, postulationem legitimam, quæ scilicet concors est, & justâ causâ subnixa, rejiciat & admittere nolit, possunt postulantes superioris Prælati officium implorare, ut recusantem compellat admittere, gl. in cit. c. Bonæ 3. V. Gratia, arg. c. Nullus 17. de jure patronat. Abb. ibid. n. 15. quod remedium implorandi officij Judicis ordinariè datur, quando actio propriè dicta deficit, juxta c. 1. de offic. judic. & gl. cit. Aliter verò hoc Cap. intelligit & explicat Abb. hîc n. 2. & Imol. n. 1. nempe quòd iste textus procedit, quando postulatio nō est facta in concordia, vel saltem à duabus partibus Collegij, tunc enim à Superiore rejici potest, sinè alicuius præjudicio, &, si admittatur, ob utilitatem vel necessitatem Ecclesiæ, censenda est gratia specialis. Secus verò dicendū est, si postulatio concors sit, vel saltem à duabus partibus Capituli facta, tunc enim talis postulatio, sinè injuria postulantium & Ecclesiæ, in qua fit postulatio, rejici non potest: quamvis nihilominus admissio talis postulationis censeatur gratia generalis, id est, talis, qualem Superior communiter, ratione officij sui, facere solet. Verùm hæc expositio non congruit litteræ textûs; nam in hoc c. sermo est de postulatione facta à Capitulo Strigoniensi, quod Archiepiscopum Colocensem unanimiter postulavit in Archiepiscopum suæ Ecclesiæ Metropolitanæ, ut patet ex c. præcedente, & ex suprà dictis; & tamen Papa ait, quòd potuisset eam, sinè præjudicio alicujus, repellere, ergo etiam postulatio concorditer facta, sinè injuria cujusquam, à Superiore rejici potest.

§. IV.

De iis, qui habent ius, sive potestatem postulandi.

XVII. Quæritur 1. Quinam postulare possunt? Respondetur, omnes, qui eligere, ijdem etiam postulare possunt, prout sumitur ex c. Bonæ 4. §. Cæterum h. t. nempe Canonici Capitulares, & aliæ personæ Ecclesiasticæ, quibus jus eligendi Prælatum de jure vel consuetudine competit, Hostiens. in summa n. 9. h. t. Sylvest. v. Postulatio q. 4. Ratio est, quia postulatio est accessoria ad electionem, & necessariò ei connexa, cùm ad eundem finem tendat, & in supplementum electionis iuventa sit, ut si quispiam eligi non possit, ob impedimentum canonicum, & tamen alioquin idoneus esset ad Prælaturam, saltem possit postulari & dispensativè admitti. Quare jus postulandi regulariter non acquiritur, sinè jure eligendi, & ijsdem modis, quibus hoc obtinetur, acquiritur etiam jus postulandi, quippe accessorium: ac proinde acquisito jure eligendi, vi præscriptionis seu diuturnæ consuetudinis, censetur etiam acquisitum jus postulandi, ut docet Abbas in cit. c. Bonæ 4. num. 4. Et hinc, si extraneus, qui non est è Corpore Ecclesiæ, seu Capitulo, admittatur, unâ cum Capitularibus, ad electionem Prælati, non velut ex mera gratia, sed tanquam jus ipsi competat, v. g. ratione dignitatis suæ, poterit is tempore longissimo (nimirum 40. annis, cum titulo colorato, vel tempore immemoriali sinè titulo, juxta c. 1. de præscript. in 6. quia tali casu Jus commune resistit, seu præsumptio est contra possidentem extraneum, qui non est de Capitulo, adeóque requiritur titulus, sive scientia & patientia Capitularium, sinè qua non acquiritur hujus juris possessio, Abb. in cit. c. Bonæ n. 20. & quæ est loco tituli) cum bona fide, id est, credens, sibi jus competere, non tantùm jus eligendi, sed etiam postulandi acquirere, in cujus quasi possessione fuit, non quidem directè, & secundùm se, cùm occasio non occurrerit postulandi, sed ex consequenti, & ratione alterius, videlicet juris eligendi, cui jus postulandi accessorium est, & ordinariè connexum, Abb. c. l. arg. c. Cùm in tua 40. de decimis, ubi dicitur, quòd præscribenti jus decimandi in certa terra, debeantur omnes fructus, qui percipi possunt ex illa terra, licèt currente tempore præscriptionis, solùm decimas acceperit ex certis fructibus, quia alij fructus non fuerunt inde collecti. Imò etiam breviori tempore, quàm 40. annis acquiri potest jus eligendi, & per consequens etiam postulandi, interveniente tacito consensu Capitularium sponte admittentium extraneum, sinè ulla protestatione, nam *qui tacet, consentire videtur*, reg. 43. in 6. si, cùm posset, ac deberet, non contradicat, arg. c. 2. de confess. in 6. Laym. in cit. c. Bonæ 4. n. 2. & in qq. Canon. de elect. q. 5. Neque obstat, quòd præscriptio, cùm sit stricti juris, ab uno casu ad alium non sit extendenda, non enim plus aliquis præscribit, quàm possessione acquisivit; Nam illa regula non habet locum in ijs, quæ necessariò connexa sunt, tanquam ordinata ad eundem finem, uti sunt electio & postulatio, jus enim eligendi ordinariè secum trahit jus postulandi, adeò, ut, cuicunque jus eligendi competit, eidem etiam postulatio concessa sit, Abb. in c. Cùm olim 18. n. ult. de præscript.

Aliud verò est, si extraneus, qui non est de Capitulo, ad electionem Prælati admissus fuisset; non autem ad postulationem, sed ab illa, si quando se obtulit occasio, exclusus fuisset: tunc enim is, post cursum temporis legitimi, jus eligendi tantùm, non item postulandi præscripsisset, sicut in exemplo suprà allato, si ex terra decimis obnoxia alij fructus percepti fuissent, ex quibus non fuissent decimæ solutæ præscribenti, tum is, quoad illos fructus, jus decimandi non præscripsisset, Abbas in cit. c. Bonæ 4. num. 4. h. t.

XVIII. Quæritur 2. Quot suffragia postulantium requirantur, ut à Superiore postulatio sit admit-

admittenda? Respondetur, si postulatio non concurrat cum electione alterius in discordia, sed sola fiat, quia quidam Capitulares unum, alij alium postulant; tum sufficit, quòd facta sit à majore parte Capituli, ut admitti possit à Superiore ex gratia speciali, etiam invitâ parte minore, ut constat ex cit. c. Postulationem h. t. & docet Abb. in c. Bonæ 3. n. 12. h. t. Ratio est, quia ordinatiè ad gesta Capituli sufficit, ut major pars consentiat, c. 1. De his, quæ fiunt à major. part. Capit. & quod major pars Curiæ efficit, pro eo habetur, ac si omnes egerint, l. Quod major 19. ff. ad municip. Si verò postulatio concurrat cum electione alterius in discordia, ita ut unus ab una parte Capituli postuletur, alius ab alia parte eligatur; tunc ut postulatio præferatur, & prævaleat electioni, requiritur, ut numerus postulantium sit duplò major numero eligentium, adeóque ut duæ partes Capituli in postulationem personæ idoneæ consenserint, c. Scriptum 40. de elect. & ibi Abbas n. 13. & 14. Hostiens. in summa h. t. n. 13. Sylv. V. Postulatio q. 7. Ratio est, quia postulatio est via providendi extraordinaria, & nititur gratiâ, nec ullum jus tribuit postulato, qui defectu aliquo canonico laborat: electio verò est via providendi ordinaria, & jure nititur: ideo plura plerumque requiruntur ad postulationem, quàm electionem: nisi postulatio facta sit à duabus partibus Capituli, tunc enim præfertur electioni factæ à tertia parte, quia duæ partes Capituli totum Capitulum repræsentant, & quod duæ partes faciunt, id totum facere videtur, cùm potentia Capituli seu Universitatis, velut tota in duabus partibus resideat, l. Nulli 7. & l. seq. ff. quod cujusque univers. nom. & c. Cùm nobis 19. secundùm integram ejus lectionem de elect.

Quòd si denique duæ partes Capituli in postulationem alicujus non consenserunt, sed major tantùm pars postulârit, minor alium elegerit, tum si utraque & postulatio, & electio Superiori præsentetur, is potest pro arbitrio, consideratis circumstantijs & qualitatibus personarum, vel postulationem admittere, vel electionem confirmare, vel utramque rejicere, adeò, ut ne electo quidem hoc casu jus aliquod acquiratur, ante consensum à confirmatore præstitum: nam licèt aliàs regulariter potentia Capitularis non possit residere in minore parte Capituli præsentis; si tamen postulantes, qui duas partes Capituli non faciunt, unà cum electione facta à minore parte aliorum Capitularium, postulationem suam Superiori præsentent, eo ipso tacitè censentur consentire, ut vel postulatio ipsorum admittatur, vel aliorum electio confirmetur, quandoquidem sciunt, quòd postulatio, quæ concorditer ab omnibus, vel saltem à duabus partibus Capituli facta non est, non admittatur, nisi ex gratia speciali, juxta c. pen. h. t. Laym. in cit. c. Bonæ 3. num. 5. & in qq. de Prælat. elect. quæst. 7. Debet autem electio, ut præferatur postulationi factæ à minore parte Capitularium, quàm à duabus partibus, esse facta à majore parte, quàm sit tertia, juxta c. Scriptum 40. de elect.

XIX. Similiter Postulatio, quæ fit à minore, quàm tertia parte Capituli, non est à Superiore admittenda, prout habetur in c. Bonæ 3. §. Attendentes h. t. ubi Papa Innoc. III. considerans, quòd Episcopus Imolensis à minore, quàm tertia parte Canonicorum postulatus fuerit, postulationem ejus rejecit, cùm Apostolica Sedes hujusmodi postulationes in tam magna dissensione & contradictione recipere non soleat. Quin imò, etsi aliquis unanimi consensu postuletur, postulatio tamen, non tam ex justitia, quàm ex gratia admittiur. Quare mandat idem Pontifex, ut ij, quibus jus suffragij competit (rejectâ tum Cardinalis, tum Episcopi Imolensis postulatione) denuò ad canonicam electionem, postulationem, vel nominationem faciendam conveniant.

Ubi notandum 1. Quòd postulatio facta à majore parte Capituli, si non concurrat electio, valeat, & admitti possit à Superiore, ut suprà dictum, quia hîc solùm dicitur, quòd non consueverit admitti à Sede Apostolica postulatio facta à minore, quàm tertia parte, ergò à contrario sensu facta à majore parte Capituli admitti potest & solet, Abb. in cit. c. Bonæ 3. n. 12. h. t.

Notandum 2. Tres in fine hujus c. assignantur modi providendi Ecclesiæ vacanti, videlicet per electionem, postulationem, vel nominationem; ubi Fagnan. à n. 57. usque ad finem plures assignat differentias nominationis ab electione, & postulatione, quarum præcipua est, quòd electio, vel postulatio fit de uno tantùm; nominatio verò fit de pluribus, quando scilicet duo vel tres excellentiores, qui sunt in aliqua Ecclesia vel Collegio, nominantur Papæ, eique supplicatur, ut uni ex illis dignetur providere de Prælatura vacante, Hostiens. hîc in fine, & Abb. n. 8. & n. ult. Fagnan. ibid. num. 68. & 79. Atque hæc dicitur nominatio solemnis; nam alia est non solemnis, quæ fit ante scrutinium, quando scilicet unus vel plures nominantur & proponuntur tanquã præ cæteris eligibiles, & postea fit scrutinium de illis, & qui majorem partem suffragiorum habet, est electus, Abb. c. l. & Fagn. c. l. Verùm de nominatione plura infrà tit. seq.

XX. Quæritur 3. An postulantes variare possint, seu recedere à postulatione? Respondetur, postquam postulatio subscriptionibus postulantium robotata, & Superiori præsentata est, non possunt postulantes variare, sive ab illa recedere, sed illius judicium expectare debent. At verò si postulatio nondum sit præsentata Superiori, quamvis scrutinium apertum sit, vel etiam nuncius ad Superiorem destinatus, possunt postulantes variare, seu resilire à postulatione, Abb. in cit. c. Bonæ 3. n. 8. & in c. Bonæ 4. n. 10. & 11. h. t. ubi generalem regulam tradit, quòd variare, sive consilium mutare licet, si jus alteri nondum acquisitum est; posteaquàm verò acquisitum, variare non licet, juxta reg. 33. in 6. *mutare quis consilium non potest in alterius detrimentum.* Joan. Andr. ibid. n. 8. Hostiens. in summa n. 12. eod. tit. contra gl. in c. pen. V. Nullum, & c. ult. V. Permissione h. t. Utraque pars sumitur ex cit. c. Bonæ 4. h. t. nam mortuo Archiepiscopo Strigoniensi, Canonici illius Ecclesiæ unanimiter postulârunt Archiepiscopum Colocensem. Sed Episcopi suffraganei huic postulationi se opposuerunt, eò quòd ipsis contemptis, qui jus eligendi, unà cum Capitularibus, habebant, postulatio esset attentata. At verò nuncij à Capitulo ad Papam Innocent. III.

missi proposuerunt, quòd ex gratia solùm ab illis Episcopis assensus super præficiendo novo Pastore sæpe fuerit requisitus, sed nullum ab eisdem consilium, vel responsum sit datum. Cùm igitur hæc nuncij proponerent, & adversarij quædam alia contra postulationem objicerent, quia de his non constitit Papæ, is respondit, ut si Capitulum postulationem prosequi velit, & suffraganei in contradictione persistant, procuratores idoneos ad Sedem Apostolicam mittat: sin autem illi à contradictione cessent, & Canonici velint in suo proposito permanere, hi personas idoneas nihilominus mittant, à quibus Papa possit informari (de modo postulandi, & personâ postulatâ, an sit idonea, gl. hîc. V. Certiores) si verò suffraganeis in contradictione persistentibus, Canonici diffidant de jure suo, tunc aliam personam idoneam sibi canonicè provideant in pastorem: Et hoc fuit primum mandatum. Postea verò aliqui Canonici à postulatione, quam Pontifici præsentârunt, temerè recedentes, alijs in eadem persistentibus, Episcopum Quinqueecclesiensem in Archiepiscopum postulârunt. Sed Papa postulationem hanc non admisit, quippe in discordia, non solùm Suffraganeorum, sed etiam Canonicorum factam, & contra formam mandati sui: ideóque denuo mandat Capitulo Strigoniensi, ut ad providendum sibi Pastorem idoneum, per electionem canonicam vel postulationem concordem (requisito Suffraganeorum assensu, si ex antiqua & approbata consuetudine esset requirendus) procedant; alioquin ipsum Papam Ecclesiæ illi viduatæ esse provisurum Pastorem (si scilicet ipsi non providerent intra terminum præfixum:) Verùm Canonici, antequam hoc secũdum mandatum accepissent, adhærentes priori mandato, cum Suffraganeis Episcopis in concordiam venerunt, excepto Episcopo Quinqueecclesiensi. Cùm autem secundum mandatum Papæ advenisset, magìs discordes facti sunt, nam, qui primò Archiepiscopum Colocensem postulârunt, adjunctis sibi quibusdam aliis Canonicis, eandem postulationem renovârunt: alij verò, qui Quinqueecclesiensem Episcopum postulârunt, convenientes in unum, cæteros Canonicos ad Capitulum convocârunt, ut iuxta mandatum Apostolicum, ad postulationem concordem, vel electionẽ canonicam procederent. Sed illis nolentibus venire, ipsi, qui vocârunt, existimantes potestatem eligendi, eò quòd alij jus suum prosequi negligerent, penes se tantùm remanere, prædictum Quinqueecclesiensem Episcopum denuò postulârunt. Ad id rescribit Innocent. Papa, eorum discordiam, qui alium postulâruut, nihil nocere, quia ipsi priùs Archiepiscopum Colocensem cum aliis postulârunt, eámque postulationem propriis subscriptionibus Canonicorum postulantium roboratam ad Papam transmiserunt ab eo confirmandam, quam etiam Papa admisit, unde non potuerunt postea ab illa recedere, vel consensum suum mutare: si enim posteaquam postulatio subscriptione postulantiũ munita, & Papæ oblata est, ab ea recedere illi possent, postulantes frequenter Pontifici illuderent, ipsiúsque judicium ex eorum arbitrio penderet; consideravit quidem Pontifex, quòd non solùm postulationem Episcopi Quinqueecclesiensis, sed etiam alteram postulationem Archiepiscopi Colocensis rejicere, & ipsemet Ecclesiæ Strigoniensi pastorem providere posset, vi posterioris mandati Pontificij, quo præcipiebatur Capitulo Strigoniensi, ut ad novam canonicam electionem, vel concordem postulationem procederent: illi verò, eo mandato accepto, nec canonicè elegerunt, nec concorditer postulârunt, sed in postulãdo magìs, quàm priùs, discordes fuerunt: quia tamen plenum de personis in regno Ungariæ Papa notitiam non habebat, neque etiam expedire putabat, alienigenam sive extraneum ipsis in pastorem præficere, ideo postulationem ipsorum admittendam esse, judicavit.

Quamvis verò ex una parte honestius esset, si suffraganeus Episcopus ad Metropolim suam promoveretur, quàm ut Archiepiscopus ad alium Archipiscopatum transferretur (quia potiùs à minore ad majorem dignitatem aliquis est promovendus, quàm à pari ad parem transferendus, c. Legimus 24. in fine dis. 93. l. Ut gradatim. 11. ff. de muneribe. gl. hîc. v. honestius) ex altera tamen parte consultius videbatur, partem potiorem postulantium sequi, adeóque Archiepiscopum Colocensem (quippe in quem omnes, quorum suffragia in electione vel postulatione pastoris requirebantur, licèt diversis temporibus, consenserunt) ab Ecclesia suà liberatum, ad Metropolim Strigoniensem transferre, & ei licentiam transeundi dare, quod vigore harum literarum Papa fecit, & promisit Archiepiscopale pallium se postea pro usu eiusdem Ecclesiæ ei transmissurum.

XXI. Hinc infertur 1. Quòd postulantes non possint à postulatione recedere, postquam ea Superiori præsentata fuit, ut expresse habetur in cit. c. §. Nec obstabat, ubi etiam ratio redditur, *quia, si possunt recedere postulantes, nobis frequenter illuderent, & judicium nostrum ab eorum pendere arbitrio videretur,* quod esse non debet, gl. hîc V. illuderent.

XXII. Infertur 2. Si postulatio nondum sit præsentata superiori, etiam post scrutinium publicatum, à postulatione resilire concessum est, vel nuncium ad Papam missum revocare, ut colligitur ex cit. c. Bonæ. §. Nec obstabat, argumento à contrario sensu ducto, si enim post præsentationem postulationis factam Superiori, postulantes ab ea recedere non possunt, ergo ante illam possunt recedere, quia tunc cessat ratio, ob quam post præsentationem recedere, sive variare non possunt. Ratio autem est, quia postulatio nullum jus tribuit postulato, cùm inhabilis sit, ideóque sinè injuria illius revocari potest, sicut etiam sinè injuria Superioris, si ei nondum facta sit illius præsentatio.

Aliud est de electione, per quam acquiritur jus electo, & cùm actus electionis procedat secundùm Jus commune, ex debito officij præstatur à Capitularibus, ideóque, si is semel legitimè sit præstitus, non licet deinde resilire, aut eum revocare, c. Publicato 58. de elect. de quo infrà. At verò actus postulandi tendit ad gratiam dispensationis obtinendam, quam nemo petere cogitur, & plerumque permissum est redire ad Jus commune, quippe quod favorabile est, Abb. in cit. c. Bonæ. 4. n. 11. & ibid. Laym. n. 7. Porrò

si Superior & postulantes inter se conveniant, ut postulatio revocetur, etiam postquam ea præsentata est, ab ea recedere licet, ut colligitur ex cit. c. Bonæ, ubi postulatio erat præsentata Papæ, & tamen is dedit potestatem ab ea recedendi, sub certa conditione, si diffiderent de jure suo, nec habet postulatus, quòd conqueratur, cùm nullum jus sit ipsi acquisitum. Abb. hîc. n. 12.

XXIII. Infertur 3. Sicut electio, quæ peracta est, aliquo ex ijs, quibus jus eligendi competit, contempto, sive non vocato, irritanda est, c. Bonæ. 36. de elect. ut infrà dicetur: ita etiam postulatio, quæ facta est, non vocato eo, qui existit in possessione juris eligendi vel postulandi, ad petitionem eius rescindi debet, uti sumitur ex cit. c. Bonæ 4. juncta gl. v. eis contemptis h. t. Abb. ibid. n. 5. sive is, qui fuit contemptus, debuerit interesse & vocari de jure communi, sive ex jure speciali, v. g. consuetudinis, Abb. ibid. n. 6. Ratio est, quia electio & postulatio in jure æquiparantur, quoad jus suffragij, ideóque quod de uno statutum est, censetur etiam statutum de altero. Neque obstat, quòd valet postulatio facta à duabus partibus Collegij, nam etsi valeat, potest tamen, si vel unus ex ijs, quibus jus postulandi competit, ad petitionem illius, rescindi, si eo absente & non vocato facta sit, Abb. c. l. n. 25. & 26.

XXIV. Infertur IV. Qui exercet aliquod jus ex gratia, non acquirit possessionem illius juris, ideóque, si postea non admittatur ad exercitium illius juris, non potest dicere, se esse spoliatum, nec restituendus est, cùm non possederit, & qui gratiam concessit, potest, quandocunque vult, illam revocare; ut in proposito casu cit. c. Bonæ. 4. h t. si constaret, vel probari potuisset, quòd Episcopi suffraganei ex gratia solùm vocati sint, vel admissi ad electionem vel postulationem Archiepiscopi, nec jus eligendi vel postulandi, nec possessio, vel aliud aliquod commodum ex eo ipsis acquisitum fuisset, gl. hîc V. de gratia & Abb. n. 6. not. 6.

XXV. Infertur 5. Non possunt, salvâ conscientiâ, promoveri ad Prælaturam illi, de quibus promoventes plenam notitiam non habent, quòd sint idonei, uti sumitur ex hoc c. ibi: *Quia verò non plenam de personis illius regni notitiam habebamus*, nam alioquin grave detrimentum Ecclesiæ inferri posset, Abb. hîc n. 15.

Infertur 6. Etsi decens sit, & conveniens, ut ad Prælaturam assumatur, non extraneus, sed aliquis ex ejúsdem Ecclesiæ corpore, si idoneus adsit, ut colligitur ex cit. c. Bonæ, ibi: *Nec vellemus præficere alienum*, & ibi gl. V. Alienum, & c. Nullus 13. dist. 61. potest tamen etiam ex alia Ecclesia persona idonea eligi vel postulari, si ita Ecclesiæ utile esse videatur, quia, cùm id principaliter in favorem Capitularium cedat, huic suo juri ac favori renunciare possunt, Laym. in cit. c. 4. n. 9. de quo plura infrà.

XXVI. Infertur 7. Etsi honestius erat, ut in casu cit. c. 4. h. t. Episcopus Suffraganeus Quinqueecclesiensis promoveretur ad suam Ecclesiam Metropolitanam, adeóque à minore ad majorem, quàm ut Archiepiscopus Colocensis transferretur ad aliam Ecclesiam Metropolitanam, sive à pari ad parem: quia tamen ipse ab omnibus, qui jus postulandi habebant, postulatus fuit, licèt diversis temporibus consensissent, ideò potiùs ille ad Metropolim transferendus fuit, Abb. hîc n. 17.

§. V.

De pœna Postulantium indignum.

XXVII. Assertio 1. Qui scienter ad Prælaturam postulant indignum, propter vitium seu defectum indispensabilem, pro ea vice, ipso jure seu facto privati sunt potestate postulandi & eligendi, ita docet gl. in c. 1. V. Privare h. t. & ibid. Joan. Andr. & Abb. n. 31. & alij communiter. ídque colligitur ex cit. c. 1. & expressiùs habetur etiam in c. 2. h. t. & in c. Scriptum 40. in fine de elect. & dictum suprà n. 7. h. t. Ratio est, quia ita statutum est de eligentibus scienter indignum in c. Cùm in cunctis 7. §. fin. de elect. quæ constitutio Concilij Lateranensis, sub Alexandro III. etsi pœnalis, ab Innocentio III. in c. 1. in fine h. t. extenditur ad scienter postulantes indignum, nempe eos ipso jure, pro ea vice, privatos esse potestate postulandi vel eligendi, sicut scienter eligentes indignum: ubi non tam jus novum condidit, quàm vetus interpretatus est. Nam quamvis aliàs regulariter pœnæ, tanquam odiosæ, non sint extendendæ, sed potiùs restringendæ, juxta reg. juris 15. & 49. in 6. quia tamen electio & postulatio in jure æquiparantur, quippe quæ tendunt ad eundem finem providendi Ecclesiæ vacanti, ideo in materia etiam pœnali, dispositum de uno censeri debet etiam dispositum, sive statutum esse de altero in eo, in quo sunt æquiparata, secundùm doctrinam glossæ communiter receptam in c. Si postquam 33. V. Provisione de elect. in 6. & docet etiam Navarr. in c. Pœnæ 18. n. 12. & 14. dis. 1. de pœnitent. Laym. in cit. c. 1. n. 5. h. t. Porrò etsi per sponsalia perveniatur ad matrimonium, & utraque ad eundem finem tendant, ideóque, si prohibitum vel irritum sit matrimonium inter certas personas, hoc ipso etiam censentur prohibita vel irrita sponsalia, l. Oratio 16. ff. de sponsalib. non tamen propterea pœna decreta contrahentibus matrimonium prohibitum extenditur etiam ad contrahentes sponsalia prohibita, ut fatetur etiam Abb. c. l. n. 32. quia electio & postulatio in jure æquiparantur etiam quoad pœnas, ídque jure expressum est, non item matrimonium & sponsalia.

XXVIII. Assertio 2. Sed & ij, qui postulationem personæ indignæ temerè factam, & à Superiore ob vitium personæ cassatam, seu reprobatam renovant, aut repetunt, sunt ipso jure, pro ea vice, eligendi & postulandi facultate sibi concessâ privati, ut constat ex c. Gratum 2. h. t. nam postquam Papa Innocent. III. postulationem Episcopi Altissiodorensis à Senonensibus Canonicis factam rejecisset, prout habetur in c. 1. h. t. iíque Apostolicas litteras cassationis fraudulenter suppressissent, Legatus Sedis Apostolicæ Cardinalis mandavit, ut ad canonicam electionem iterum convenirent, & procederent. Sed plures Canonici postulationem à Papa cassatam, seu rejectam innovare nitentes, eundē Episcopum Altissiodorensem denuo postulârunt: alij verò numero pauciores Episcopum Cameracensem in Archiepiscopum Senonensem postulâ-

» ſtulẫrunt. Legatus verò cùm intellexiſſet, Cano-
» nicos, qui poſtulationem à Papa reprobatam re-
» novare præſumebant, eligendi & poſtulandi pri-
» vilegium amiſiſſe, quia ex Apoſtolicæ Sedis beni-
» gnitate, conceſsâ ſibi poteſtate temere ſunt abuſi, i-
» deóque ad alios ſanioris conſilij, licèt numero
» pauciores, eligendi & poſtulandi facultatem eſſe
» devolutam, dictum Epiſcopum Cameracenſem,
» ad eorum poſtulationem, in paſtorem illius Ec-
» cleſiæ Apoſtolicâ auctoritate fretus ordinavit (ex
» ſpeciali mandato Papæ, aliàs non poſſet illum
» transferre ad aliam Eccleſiam, c. Niſi ſpecialis 3.
» & c. ſeq. de officio Leg. gloſſ. hîc V. Providiſti.)
» Quare Pontifex illum à vinculo & ſolicitudine Ca-
» meracenſis Eccleſiæ abſolvit, & quòd à Legato ex
» mandato ſuo factum eſt, auctoritate Apoſtolicâ
» confirmavit.

Ratio deciſionis eſt, quia, qui permiſsâ ſibi poteſtate, ſive privilegio ſibi conceſſo abutitur, meretur illud amittere, illóque privari, vel omnino, vel ſaltem ex parte, c. ubi 7. diſ. 74. c. Cùm illorum 32. in fin. de ſentent. excommun. ergo ij, quibus ſpeciali favore, ſeu privilegio conceſſum eſt, ut non obſtante vitiosâ poſtulatione vel electione (nam utriuſque quoad hoc eſt eadem ratio, ut conſtat ex c. 1. h. t.) ab ipſis factâ, poſſint ad aliam electionem vel poſtulationem procedere, ſi indignum denuo poſtulent, ſive, quod idem eſt, priorem indigni poſtulationem renovent, meritò eâdem facultate denuo privati exiſtunt: quia ſicut ij, quibus jure communi competit facultas eligendi vel poſtulandi, ſi ſcienter indignum poſtulent, tali facultate privati ſunt, c. Cùm in cunctis 7. §. fin. & c. Scriptum 40. de elect. ita etiam ij, qui per privilegium acquirunt vel recuperant talem facultatem eligendi vel poſtulandi jure communi conceſſam, propter iteratum abuſum, eâdem facultate privati erunt, ſaltem pro illa vice, juxta ſuprà dicta, cùm privilegium, per quod reſtituitur, vel recuperatur jus commune amiſſum, non plus tribuat, quàm amiſſum ſit, quia reſtitutio eſt juris amiſſi recuperatio, Abbas in cit. c. 2. n. 3. h. t. & ibid. Laym. n. 1.

Porrò, quamvis aliàs regulariter, qui privilegio ſibi conceſſo abutitur, non ipſo facto eodem privatus exiſtat, ſed per ſententiam Judicis eo privari poſſit, ac debeat, ut colligitur ex cit. c. ubi diſ. cit. nam ibi ſolùm dicitur, quòd talis privilegium meretur amittere, quæ verba non important amiſſionem ipſo facto, ſeu ipſo jure, ſed per ſententiam Judicis, ut ex communi docet Suar. l. 8. de legib. c. 36. n. 8. nihilominus tamen hoc ſpeciale eſt in privilegio, per quod aliquis facultatem acquirit, vel amiſſam recuperat jure communi conceſſam, quòd illi, propter abuſum, ex jure communi & ipſo facto privatio annexa eſt, ut bene notat Laym. c. l. ſicut ergo ij, quibus ex Jure communi competit facultas eligendi, vel poſtulandi, ſi ſcienter eligant, vel poſtulent indignum, ipſo jure, ſeu facto eâ poteſtate privati ſunt; Ita etiam ij, quibus talis poteſtas ex privilegio conceditur, vel amiſſa reſtituitur, ipſo jure ſeu facto ſunt eâ privati, ſi ſcienter eligant, vel poſtulent indignum.

» XXIX. Illud hîc notandum, ſi aliqui è Ca-
» pitulo, ſcienter poſtulando vel eligendo indignum,
vel poſtulationem rejectam renovando, privati »
ſint poteſtate eligendi & poſtulandi, ea poteſtas ad »
alios, qui in poſtulationem indigni, aut ob per- »
ſonæ vitium reprobatæ poſtulationis renovatio- »
nem non conſenſerunt, ſed expreſsè contradixe- »
runt, licèt numero pauciores, devolvitur, prout »
habetur in cit. c. 2. h. t.

Ratio eſt, quia in delictis, quod à majore parte fit, non cenſetur factum ab omnibus, ut notat Abb. in cit. c. 2. n. 6. ſed excluſis delinquentibus, poteſtas tota reſidet in alijs, qui non peccaverunt, prout habetur etiam in c. Bonæ 23. & c. Cùm Vintonienſis 25. de elect. & ibi gl. in notatis. Imò etſi unus tantùm è Capitularibus innocens ſuperſit, alijs omnibus mortuis vel privatis, ille ſolus Prælatum eligere vel poſtulare poterit, ut tradit gl. communiter recepta in cit. c. 2. V. Pauciores h. t. & ſumitur ex l. Sicut 7. §. In decurionibus ff. quod cujuſque Univerſ. nom. ubi habetur, quòd jus & nomen Univerſitatis ſtet & conſervetur etiam in uno, gl. ibid. V. Nomen Univerſitatis. Nam quamvis unus non faciat Collegium, ſeu Capitulum, ſed ad hoc conſtituendum neceſſe eſt plures convenire; jura tamen Collegij, ſeu Univerſitatis etiam in uno ſolo, alijs omnibus mortuis vel privatis, reſidere & remanere poſſunt, gl. in c. 1. V. Duo. de elect. Abb. in cit. c. 2. n. 9. h. t. & alij DD. communiter, & ſic Collegium non quidem actu & propriè, ſed quodammodo habitu, ſeu virtute manet in uno, ideóque unus ſolus poteſt exercere actus Collegio, ſeu Capitulo competentes, ut eſt eligere, vel poſtulare Prælatum: non tamen ſeipſum ille ſolus poteſt eligere, vel poſtulare, quia ambitionis vitio notaretur, & eo ipſo indignus cenſeretur, arg. c. Per noſtras 26. de jure patronat. c. In ſcripturis 9. cauſ. 8. q. 1. Abb. c. l. & quia inter eligentem & electum debet eſſe diſtinctio, ſicut inter dantem & accipientem, c. ult. de inſtitut. Nec obſtat, quòd grex deſinit eſſe, ſi unum tantùm animal remanſit ex grege, l. Si grege 22. ff. de legat. 1. nam hoc procedit in univerſitate pecorum irrationabilium, quæ nulla jura ac bona habet, nec ibi eſt ſubjectum rationale, ſive homo, in quo conſervetur illud jus univerſitatis; at univerſitas perſonarum habet jura & bona, ideóque jus Collegij remanet in uno ſolo, Abb. in cit. c. 2. n. 9. quamvis etiam ipſum Collegium, ſeu Corpus Collegij, actu, & ſecundùm proprietatem in uno ſolo non maneat, ſed ſolùm habitu, ſeu virtute, ut jam dictum, de quo plura tit. ſeq.

XXX. Sed dubium hîc occurrit, cur, ſi major pars Capituli indignum poſtulando delinquat, ſoli nocentes puniantur, & poteſtate eligendi vel poſtulandi priventur, non item alij innocentes, cùm tamẽ ob delictũ majoris partis alicuius communitatis, tota communitas, adeóque etiam alij è communitate, qui innocentes ſunt, puniri poſſint, ac ſoleant, ut docet gl. in cit. l. Sicut v. Non debetur ff. Quod cuiuſq; univerſ. nom. & Bartol. in l. Aut facta. 16. §. ult. n. 9. ff. de pœn. Sed reſpondetur cum Bartolo c. l. n. 7. & Abbat. In cit. c. 2. n. 7. ſi crimen grave commiſſum ſit à Capitulo ſeu Collegio collegialiter conveniente ad deliberandum, & decernendum de crimine committendo, ita ut omnes præſentes totam communitatem repræſentent, & pœna crimini à lege vel ab homine ſtatuta talis ſit, ut nonniſi in totam communitatem,

non

non autem in ſingulos è communitate cadere poſſit, ut eſt v.g. civitatis everſio, vel privilegiorum amiſſio, vel religioſi Ordiois extinctio; tunc ob crimen atrox à majore parte collegialiter commiſſum, puniri poteſt tota communitas, tametſi per accidens etiam innocentes talem pœnam, vel potiùs damnum incurrant. Si verò pœna talis ſit, quæ etiam in ſingulos cadere poteſt, ut eſt impoſitio tributi, ſpoliatio bonorum; tunc vel communitas eſt magna, quæ deliquit, ita, ut ægrè diſcerni poſſint innocentes à nocentibus; & hoc caſu omnes, & ſinguli puniri poſſunt, quia innocentes ſunt veluti portio ſive pars nocentium ſeu delinquentium, & quidem moraliter inſeparabilis ab aliis. Vel communitas eſt parva, & non adeò magna; & tunc æquum eſt, ut nonniſi ij, qui nocentes ſunt, & deliquerunt, tali pœnâ afficiantur, non item innocentes, arg. l. 1. in princip. ff. de Magiſtratib. conveniend. ut in propoſito caſu cit. c. 2. h. t. ubi Collegium, ſeu Capitulum, quod indignum poſtulando deliquit, non erat valde magnum, & pœna privationis oon tantùm in totum Capitulum, ſed etiam in ſingulos è Capitulo cadere poterat, ergo pœnâ illâ ſoli nocentes, non autem alij, qui innocẽtes, ſeu non conſeorientes fuerunt, afficiendi erant, ſed ad hos jus eligendi, vel poſtulandi meritò devolvebatur.

Porrò ut minor pars Capituli hoc caſu non puniatur ob delictum commiſſum à majore parte ejuſdem, non ſufficit, ut taceat, ſed requiritur, ut aliis cõſentientibus in reprobatam poſtulationem expreſsè contradicat, alioquin ſi non contradicat, cùm hîc & nunc poſſet, ac deberet, habebitur tacendo pro conſentiente in ſuum præiudicium, Abb. in cit. c. 2. n. 6. h. t.

§. VI.

De forma Poſtulationis, ejuſque effectu.

XXXI. Quæritur 1. An forma eligendi per ſcrutininm præſcripta in c. Quia propter 42 de elect. neceſſariò etiam obſervanda ſit in poſtulatiooe ſolemni? Affirmat Innocent. in c. In cauſis. 30. n. 1. de elect. Abb. in c. Quia propter. 42. n. 9. q. 2. eod. Greg. Tholoſan. tract. de elect. c. 2. n. 11. Laym. io qq. de Prælat. elect. q. 80. Ratio eſt, quia electio, & poſtulatio io jure æquiparantur, quod attioet ad requiſitas juris ſolemnitates, & admiſſiò poſtulationis pari modo ſe habet, quo confirmatio electioois, ejúſque vim obtinet. Et quamvìs S. Pontifex poſtulatum admittere & confirmare, non ſervatâ formâ ſeu ſolemnitate ſcrutinij, ex plenitudine poteſtatis poſſit, id tamen ordinariè facere non ſolet. Addit Laym. c. l. contra Abbatem, etiam in poſtulatione non ſolemni, ſi v. g. Abbas vel alius Religioſos ad Epiſcopatum vel Prælaturam alterius Monaſterij poſtuletur, & aſſumatur, oeceſſariò requiri formam ſcrutinij, quia eſt vera electio, quamvìs tacitam conditionem, quæ de jure ineſt, annexam habeat, ſi Superior licentiam dederit acceptandi, & tranſeundi. Nec obſtat, quòd in prædicto c. Quia propter, ſolius electionis fiat mentio, non poſtulationis, quia jura antiqua promiſcuè his vocabulis interdum utebantur, ut patet ex c. Litteras 14. diſt. 63.

Contrarium tenent Hoſtienſ. hîc in ſumma n. 10. Sylv. V. poſtulatio q. 2. Franc. in c. uuic. n. 3. h. t. in 6. nempe quòd ad poſtulationem ſolemnem non neceſſariò reqoiratur forma ſcrutinij, & aliæ ſolemnitates requiſitæ ad electionem canonicam, ſed ſufficiat, ſi poſtulatio fiat in concordia, cooſentientibus duabus partibus poſtulantium, vel etiam ſolùm à maiore parte eorum, ſi electio cum illa concurrat, iuxta ſuprà dicta n. 18. & ut poſtulatio publicetur, ſaltem coram populo, quam ſententiam, priore mutatâ, etiam probabiliorem cenſet Laym. in c. unic. n. 5. h. t. in 6.

Itaque dicendum eſt, licèt tutius ſit, ut forma ſcrutinij, & aliæ ſolemnitates ad electionem jure requiſitæ etiam in poſtulatione ſolemni obſerventur, propter probabilitatem prioris ſententiæ: non tamẽ id eſt abſolutè neceſſarium, idque probat Sylveſt. c. l. hoc argumento, quia, ſi neceſſe eſſet in poſtulatione, ſicut in electione, formare decretum, & alia agere, quæ requiruntur ad Canonicam electionem, tum poſtulantes non poſſent recedere à poſtulatione, antequam ea Superiori eſt præſentata, ſicut eligentes non poſſunt reſilire ab electione, qnod tamen falſum eſſe, ſuprà dictum eſt n. 20. Ad rationem pro oppoſita ſententia allatam reſpondetur, quòd electio & poſtulatio in jure non æqoiparantue in ijs, in quibus eſſentialiter differunt, vel quæ ex eſſentiali earum differentia conſequuntur; cuiuſmodi eſt, quòd per electionem legitimè factam, & ab electo acceptatam, jus ei acquiratur, ita ut Superior electionem ipſius confirmare teneatur: non autem per poſtulationem acquiritor jus poſtulato, ut ſuprà dictum n. 15. ac proinde cùm per electionem maius & potentius jus acquiratur electo, ita ut legitimè facta rejici non poſſit, ſed confirmari debeat, quàm ad poſtulationem, quæ rejici poteſt; nihil mirum eſt, quòd ad illam major etiam forma ſolemnitatis requiratur, quàm ad iſtam: ſicut ad Teſtamentum, quia perfectior actus eſt, plures ſolemnitates à jure requiruntur, quàm ad Codicillum, vel aliam ultimam voluntatem, Laym. in cit. c. unic. in fine h. t. in 6. Illud tameo omoino neceſſarium eſt, ut fiat poſtulatio collegialiter ſeu Capitulariter, à duabus partibus, vel majore parte, aliàs enim à minore parte facta, per ſubſequentem conſenſum ſingulorum, non convaleſcet, Fagnan. in c. Bonæ. 3. n. 46. h. t.

XXXII. Quæritur 2. quænam formæ poſtulandi Jure Canonico ſpecialiter ſint prohibitæ & reprobatæ? Reſpondetur, Papa Boniſacius VIII. in c. unic. h. t. in 6. prohibet, ne ſub talibus verborum formis, quas pernicioſa curioſitas adiovenit, deinceps electio vel poſtulatio fiat, videlicet: Eligo poſtulando, vel poſtulo eligendo: Item eligo poſtulandum, vel poſtulo eligendum, cùm nec vera electio, nec vera poſtulatio ijs verbis ſignificetur, quin potiùs ſibi invicem adverſeutur. Sed & hanc verborum formam rejicit: Eligo in poſtulandum, vel poſtulo in eligendum, cùm rem imperfectam ſignificent: quòd ſi ſub aliqua ex prædictis formis electio vel poſtulatio facta fuerit, ipſo jure irrita erit. Similiter prohibetur, ne quiſquam eliget, vel poſtulet hac formâ: Eligo, & poſtulo, prout meliùs de jure valere poteſt, cùm incertitudinem contineat, &

» sic facta electio, vel postulatio nullius quoque roboris est, & invalida.

Excipitur, nisi probabiliter dubitetur, utrùm quis sit eligendus, an verò postulandus, tunc enim directâ formâ fieri quidem potest electio, vel postulatio, ita tamen, ut, qui sic electus vel postulatus fuit, tempore consensûs (quem intra mensem, post præsentationem sibi factam, præbere debet, c. Quam sit 6. de elect. in 6. gl. hîc V. Consensûs tempore, ne Ecclesia propter diuturnam vacationem Prælaturæ patiatur detrimentum) viam electionis vel postulationis (ne in incerto vagetur) determinatè eligere necessariò teneatur, unâque electâ, ad alteram viam prosequendam transire ipsi penitus sit interdictum.

XXXIII. Pro explicatione huius cap. notandum 1. Quamvis electio, & postulatio tendant ad eundem finem providendi Ecclesiæ carenti Pastore, & sic in effectu non sint contrariæ; tamen quoad originem suam, & in se spectatæ sibi invicem adversantur, & quodammodo sunt contrariæ, ita, ut simul concurrere, sive conjungi non possint, nec eligendus possit postulari, nec postulandus eligi, c. ult. juncta gl. fin. h. t. Ancharanus in c. unic. in princip. eod. in 6. Ratio est, quia, qui eligunt, tacitè, seu ipso facto dicunt, & profitentur, eum, quem eligunt, nullum habere defectum, ideóque posse illi jus tribui ad Prælaturam, si consensus eius accedat: qui verò postulant, fatentur, postulatum habere defectum, ob quem inhabilis sit ad Prælaturam, nisi cum eo dispensetur, ideóq; se non posse ei jam absolutè consensum præbere in Prælaturam, ad quam postulatur, sed solùm sub conditione, si Superior dispensaverit, c. Innotuit 20. de elect. Abb. in cit. c. ult. n. 11. h. t. Franc. in cit. c. unic. n. 3. Cùm ergo electio, & postulatio sint distinctæ veluti species, & incompatibiles modi acquirendi Prælaturam, ideo diversis etiam verborum formis significari debent, & postulatio per verbum *postulo*, non per verbum *eligo* fieri oportet: in huiusmodi enim confusa verborum forma, quâ dicitur, *eligo postulandum*, vel *postulo eligendum*, involvitur contrarietas, & nec vera electio, nec vera postulatio significatur, ideóque meritò reprobata est.

XXXIV. Notandum 2. Sicuti, si postulandus eligatur, electio nulla est, ut dictum suprà n. 10. not. 3. ita etiam, si eligendus postuletur solemniter, postulatio ipso jure irrita est, ut docet Innocent. in c. 1. n. 2. h. t. gl. in cit. c. unic. v. Eligo postulando eod. in 6. Ratio est, tum quia in cit. c. unic. declaratur irrita forma, quâ postulatur eligendus, quia frustra postulatur, qui eligi potest, & electores debent Ecclesiæ providere meliore modo, quo possunt, & consequenter postulatio ejus, qui eligi debuisset, est nulla & irrita: tum quia postulantes non consentiunt in eum, qui aliàs eligendus foret, tanquam in sponsum Ecclesiæ, quod tamen, suppositâ ejus electione, facere deberent, ideóque sibi imputare debent, si non admittatur, videntúrque hoc ipsum studiosè, seu datâ operâ fecisse. Tum denique licèt, qui capax est electiunis, non laboret defectu aliquo, propter quem inhabilis sit ad Prælaturam, ideóque postulatio eligendi non sit irrita, ob defectum seu impedimentum personæ, sicut electio postulandi nulla est, ob impedimentum seu inhabilitatem personæ: est tamen nulla & irrita ob vitium, seu invaliditatem ipsius postulationis, quæ cùm in subsidium & supplementum electionis inducta sit, eo ipso quòd postuletur, qui postulatione non indiget, nec postulari debet, destituitur fine suo intrinseco talis postulatio, ob quem instituta est, ideóque est nulla & irrita. Aliud est, si eligendus postuletur simpliciter, sive non solemniter, veluti si petatur ab Episcopo, ut ad Prælaturam permittat assumi Clericum sibi subditum, valida & licita est postulatio, etsi necesse sit, ut postea interveniat solemnis electio, Innoc. c. l. & gl. in cit. c. unic. V. Eligo postulando.

XXXV. Notandum 3. Licèt electio postulandi, vel postulatio eligendi sit vitiosa & irrita: non tamen est vitiosa, sed valida electio præsentandi, ut si patronus dicat, *eligo Titium Clericum in præsentandum*, modò constet de voluntate patroni, quòd per talem verborum formam præsentare velit; tum quia talis est potiùs quædam præelectio, quàm propriè dicta electio, Franc. in cit. c. unic. n. 1. tum quia præsentatio est modus perveniendi ad Prælaturam vel dignitatem Ecclesiasticam omnino diversus ab electione & postulatione, ideóque, quæ Jure Canonico statuta sunt de electione & postulatione, non possunt extendi, vel transferri ad præsentationem, arg. c. ult. junctâ gloss. V. Ex vi juris patronatûs de jure patronat. quia à disparatis, seu diversis non fit bona illatio.

XXXVI. Notandum 4. Quamvis in alijs causis vel actibus ea, quæ inter se oppositionem, seu contrarietatem aliquam habent, cumulari possint, adjectâ clausulâ, ut actus valeat omni meliore modo, quo de jure valere potest: sic enim in ultimis voluntatibus apponi potest hæc clausula, ut si dispositio non valet jure Testamenti, valeat jure Codicilli, l. fin. C. de Codicill. & in eodem libello alternativè peti potest, ut vel contractus irritus declaretur, vel læsus in integrum restituatur, c. Constitutus 8. de in integr. restitut. Item in judicio appellationis cumulari potest nullitas, vel injustitia sententiæ, & peti, ut ea declaretur nulla, vel saltem injusta, ut colligitur ex l. Si expressim 19. ff. de appellat. attamen contrarium deciditur in cit. c. unic. in casu electionis & postulationis, ubi declaratur esse irrita illa forma, quâ simul fit electio & postulatio, adjectâ clausulâ, ut valeat, prout meliùs de jure valere potest. Cujus rei ratio alia dari non potest, nisi, quòd ubi de præjudicio Ecclesiæ agitur, non liceat in incerto vagari, ut indicatur in textu, & notat Ancharan. ibid. vel ut respondet Laym. in cit. c. un. n. 2. cùm potestas eligendi, & postulandi sint jura quædam, seu facultates provenientes ab Ecclesia, ideóque dispositioni S. Pontificis plenè sint subjectæ, potest is liberè præscribere talem formam, seu modum eligendi vel postulandi, ut eâ formâ non observatâ, actus sit irritus, etiamsi de mente eligentium vel postulantium constet.

XXXVII. Notandum 5. Ante hanc novam constitutionem editam, tales modi, seu formæ, *eligo postulandum*, vel *postulo eligendum*, vel *in eligendum* censebantur esse legitimæ, quia ex rei naturâ non sunt irritæ, neque etiam per legem aliquam Ecclesiasticam clarè erant reprobatæ, sed communi opinione, ac praxi pro validis habebantur, ut colligitur

gitur ex c. Post translationem 11. in princip. ibi: *postulandum elegit* de renunciat. gl. in cit. c. unic. V. De cætero h. t. in 6. Verùm Bonifacius VIII. ad tollendas ambiguitates, tales eligendi & postulandi formas de cætero irritas fore statuit, adeóque noluit actus præteritos jam factos irritare, propter probabilem ignorantiam, sed solùm futuros, neque enim lex irritans actum aliquem ad præterita extenditur, si irritatio per legem de novo introducatur, ut constat ex c. ult. de constitut. Suar. l. 3. de legib. cap. 14. num. 5. & 11.

Notandum 6. Si probabiliter dubitetur, num aliquis sit eligendus, an verò postulandus, potest electio & postulatio fieri eâ formâ, prout meliùs de jure valere potest, ratione probabilis dubij, cit. c. un. idque procedit, sive sit dubium facti, ut vult gl. in cit. c. unic. V. probabiliter, quia v. g. nescitur, an assumendus ad Episcopatum XXX. ætatis annum compleverit, vel ad beneficium curatum XXV. annum attigerit: sive etiam sit dubium juris, quia textus indistinctè dicit, *nisi quando probabiliter dubitatur,* ideóque non debet restringi, absque necessitate, ad dubium facti, nam etiam probabile dubium super juris intellectu excusat, quando existunt diversæ contrariæ opiniones virorum Doctorum, Franc. in cit. c. unic. num. 6. arg. c. Ut debitus 59. & quæ ibi notantur, de appellat. Debet tamen sic electus & postulatus necessariò se determinare, num viam electionis, an verò postulationis prosequi velit, & optione factâ, ad alteram redire non potest, cit. c. unic. quia per electionem unius alteri renunciare censetur, ut variare, seu mutare consilium non possit, gloss. fin. in cit. c. unic. & Franc. num. 3. Ratio est, quia expedit, ut consensus, seu acceptatio non in rem incertam, aut dubiam, sed in certam feratur: & quamvis actus in origine, seu à principio institui possit cum incertitudine, debet tamen in executione, sive prosecutione, antequam perficiatur, certificari, Franc. c. l. num. 2. Quòd autem dictum est, eum, qui ex duobus incompossibilibus, ut in proposito, in casu electionis & postulationis simul factæ, unum elegit, deinde variare non possit, id confirmatur ex reg. 21. juris in 6. *Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest:* quæ tamen regula solùm procedit, si mutatio fieri non possit, sinè alterius præjudicio, ut in proposito, factâ determinatione ad viam electionis vel postulationis, non admittitur variatio, ne quis in incerto vagetur, cum ipsius Ecclesiæ, vel etiam adversarij, si quem habet, incommodo. Sic etiam, qui in judicio promisit, se litigaturum cum adversario suo, non potest postea recedere, c. 1. de judic. quia adversario jus acquisitum censetur. Item hæres, qui declaravit, se aditurum hæreditatem, vel eam repudiavit, non potest postea mutare, quia id cederet in præjudicium aliorum, l. Sicut major 4. C. de repud. hæred. tum enim locum habet reg. juris 76. ff. nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam. Si verò mutatio fieri possit, sinè alterius præjudicio, tum ea licitè fit: sic electus, qui consensit in sui electionem, eámque acceptavit, potest ante confirmationem resilire & pœnitere, ut colligitur ex c. 2. in fin. junct. gl. V. Perdurante de translat. Episc. quia per consensum nulli alteri jus est acquisitum, neque ipsi etiam Ecclesiæ, ideóque dissensus, seu mutatio in Ecclesiæ vel alterius damnum non cedit, gloss. in cit. reg. 21. in 6. Aliud exemplum habetur in l. Eum qui 138. §. Cùm purè ff. de verb. obligat. nam si quis v. g. equum alicui, vendidit, datâ ei optione ex tribus, quem elegerit, etsi unum elegit, potest tamen adhuc alium eligere, ante traditionem factam, si nullum aliud damnum venditori inde accidat.

XXXVIII. Quæritur 3. Quis sit effectus postulationis? Respondetur, effectus præcipuus postulationis solemnis est, quòd, postquam ea admissa est à Superiore, vim habeat electionis confirmatæ, ita, ut postulatus semel admissus omne jus consequatur, perinde, ac si fuisset electus & confirmatus, nec aliâ confirmatione indigeat, vel electione, Abb. in c. 1. n. 34. h. t. Ante admissionem verò postulatio nullum jus tribuit postulato, quia à gratia Superioris dependet, ut suprà dictum. Quare neque consentire potest in sui postulationem, quia cùm nullum jus per illam ei acquiratur, notaretur ambitione, sed Episcopus postulatus dicere debet, neque consentio, neque dissentio, sed dispositioni S. Pontificis me committo, c. Cupientes 16. §. Denique, junctâ gl. V. Consensum de elect. in 6. Abb. in c. ult. n. 11. h. t. Neque etiam ante admissam postulationem suscipere potest administrationem Ecclesiæ, ad quam est postulatus, alioquin privatur omni commodo postulationis, & postulantes, qui illum admiserunt ad administrationem, privantur jure suo pro illa vice, illúdque ad S. Pontificem devolvitur, Cardin. Tuscus, lit. P. conclus. 459. de quo infrà tit. seq.

XXXIX. Effectus verò postulationis simplicis, sive non solemnis est, ut factâ admissione, sive obtentâ licentiâ Superioris, ita postulatus possit eligi, si, antequam eligeretur, postulatus fuerit, vel electus confirmari, si post electionem postulatio facta, sive licentia à Superiore petita sit, Sylvest. V. Postulatio q. 6. Nam potest hæc postulatio fieri, vel post electionem canonicè celebratam, sub conditione, quæ de jure inest, si Superior licentiam acceptandi dederit, quâ datâ, purificatur electio, ut electus statim electionem acceptare, & jus sibi acquirere possit, Sylvest. c. l. q. 3. dicto 4. Laym. in qq. Canon. de elect. Prælat. q. 80. Vel etiam ante ipsam electionem, si petatur à Superiore consensus, ut subditum suum eligi patiatur, neque enim per hoc præjudicatur liberæ electioni, cùm hujusmodi postulatio nullum jus conferat postulato, sed tantùm faciat, ut electus consentire & acceptare possit electionem, si electus fuerit, ut ex hactenus dictis constat.

Denique finis postulationis est idem, qui electionis, nimirum provisio Ecclesiæ viduatæ. Causa motiva est necessitas & utilitas: Necessitas quidem, ut, si nullus idoneus ad Prælaturam è Corpore Ecclesiæ reperiatur, aliunde postuletur. Utilitas autem, ut, si quis ob morum, vitæque integritatem, magnum rerum agendarum usum, seu experientiam, & insignem doctrinam, præ cæteris Ecclesiæ profuturus judicetur, ad Prælaturam assumatur, etsi aliàs in eadem Ecclesia idoneus reperiretur, Daniel Venator in Analysi Juris Pontif. l. 1. h. t.

TITVLVS VI.

DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

POstquam dictum est de Prælatorum postulatione, per quam providetur Ecclesiæ modo extraordinario, & assumitur quis ad dignitatem Ecclesiasticam per viam gratiæ, agitur hoc tit. de Electione, qui est alter, ísque Ordinarius modus promovendi aliquem ad Prælaturam Ecclesiasticam per viam juris; nam postulatio gratiæ, electio juri innititur; símúlque subjicitur de electi potestate, cùm de eadem commodiore loco tractari non posse, videatur. Cæterùm etsi in alijs plerisque Regnis, & Provincijs exiguus sit usus electionis, in quibus Principes, ex indulto S. Pontificis, tum ad Episcopatus, tum ad omnes primas dignitates Ecclesiasticas nominant personas sibi probatas, eásque S. Pontifici præsentant confirmandas, vel instituendas: in Germania tamen nostra frequens etiamnum est usus electionis, in Ecclesiis non solùm regularibus, sed etiam secularibus. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus.

SECTIO I.

DE ELECTIONE IN GENERE, & Electoribus.

§. I.

Quid sit Electio, & quomodo ab aliis modis providendi Ecclesiæ differat?

1. Quæritur 1. Quot modis accipiatur Electio, & quid sit? Respondetur Electio, prout significat delectum personarum ad beneficia, dignitates vel functiones Ecclesiasticas, tripliciter accipitur. 1. Latissimè pro quacunque vocatione, approbatione, vel institutione personæ ad beneficium per sedulam inquisitioné factâ: & sub hac generali acceptione cõprehenditur, non solùm electio specificè & propriè dicta, sed etiam postulatio, nominatio, præsentatio, collatio, quia in his omnibus deligenda est persona ad beneficium idonea, Gregor. Tholosan. partit. Jur. Canon. l. 1. tit. 29. c. 1. n. 2. Sic creatio Canonici, seu collatio Canonicatûs vocatur electio in c. Cùm Ecclesia 31. h. t. & electio accipitur pro præsentatione in c. Querelam 24. eod. ubi populus, qui jus præsentandi habebat, dicitur elegisse. 2. Accipitur electio latè pro vocatione alicuius personæ ad beneficium Ecclesiasticum factâ canonicè per suffragia, & alterius confirmationem, iuxta c. Dudum 22. h. t. & ibi Joan. Andr. n. 35. Hostiens. in summa h. t. n. 1. & hoc modo sumpta comprehendit etiam electiones ad dignitates, v. g. ad Decanatum, vel Præposituram, quæ in quibusdam Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis usitatæ sunt, & quarum confirmatio ad Episcopum pertinet. 3. Accipitur Electio strictè ac propriè, pro vocatione ad Prælaturam vacantem, per suffragia canonicè factâ, & legitimâ confirmatione Superioris approbandâ, cui quis præficitur, ut sit Caput ac veluti sponsus Ecclesiæ secularis, vel regularis. Et in hac tertia acceptione definitur Electio: *personæ idoneæ ad Ecclesiæ vacantis Pastoralem dignitatem seu Prælaturam, per eos, quibus jus eligendi competit, Canonica vocatio:* quæ definitio desumitur ex c. Cùm in cunctis. 7. & c. Quia propter 42. h. t. gl. in c. unic. V. vera postulatio de postulat. Prælat. in 6. Hostiens. c. l.

Dicitur 1. ad Ecclesiæ vacantis pastoralem dignitatem &c. quia electio propriè ac strictè dicta solùm fit ad Ecclesias, sive seculares, sive regulares vacãtes, seu viduatas pastore suo, qui scilicet sit caput, ac veluti sponsus Ecclesiæ, eíque per modum Capitis seu Prælati, cum jurisdictione ordinaria ac generali, Episcopali nimirum, vel quasi Episcopali, præsit, cuique omnes, qui in eadem Ecclesia sunt, subiecti sint, quocunque dein is, sive Episcopi, sive Præpositi, Abbatis, aut Prioris appelletur nomine, ut colligitur ex cit. c. Quia propter, ibi: *Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore* h. t. & ibi gl. v. Ecclesiis viduatis, Azor p. 2. Instit. Moral. l. 6. c. 14. q. 2. & 5. Gregor. Tholosan. de elect. c. 4. n. 2. nam licèt Episcopi magis propriè sint sponsi & Pastores, ac proinde magis propriè etiam dicatur Ecclesia viduata per eorum mortem, idipsum tamen etiam Prælatis & Ecclesiis Regularibus, & quibusdam Collegiatis secularibus tribuitur, ac suo modo convenit, Sylvest. V. electio 2. q. 1. num. 2. & 3. Cæteræ verò inferiores dignitates, personatus & beneficia, per quorum vacationem Ecclesia non redditur viduata Pastore, qui sit Caput, ac veluti sponsus ipsius Ecclesiæ, generali jurisdictione præditus, strictè loquendo, non censentur electiva, etsi per communia suffragia Capitularium conferri soleant, quia Ecclesiis talium dignitatum præest Episcopus, qui solus

lus est illius Ecclesiæ Caput, ac sponsus, gl. in cit. c. Quia propter. V. Ecclesiis viduatis. & in c. Sicut. 21. V. formam h.t. in 6. Azor c.l.

Dicitur 2. Electio Canonica, id est, solemnis vocatio, in qua scilicet servatur forma eligendi à SS. Canonibus præscripta, de qua infrà.

Dicitur 3. Vocatio potiùs, quàm institutio, ut distinguatur ab aliis modis, quibus tum inferiora beneficia, tum dignitates etiam ac Prælaturæ acquiruntur. Nam beneficia acquiri possunt, vel per liberam collationem, seu provisionem, absque præsentatione, quæ institutionem Superioris præcedat; & beneficia sic obtenta dicuntur libera seu collativa: vel per collationem non liberam, sive institutionem Superioris, præcedente nominatione, vel præsentatione alterius: & hæc dicuntur beneficia patronata: vel per Superioris confirmationem, vel admissionem, præcedente electione, vel postulatione, quæ dicuntur beneficia electiva, ut ex dicendis patebit. Addunt nonnulli in definitione Electionis hæc verba: *per eos, quibus jus eligendi competit*, ut exprimant quoque causam efficientem electionis, quæ sunt Electores.

II. Quæritur 2. Quomodo in specie Electio differat à libera collatione, præsentatione, & nominatione? Respondetur, inprimis distinguitur à libera collatione, seu provisione, quia per hanc jus reale, & quasi dominium acquiritur in beneficio, dignitate vel Prælatura; v.g. Episcopatu, si à Papa alicui liberè collatus sit, vel quia ipsi reservatus fuit, juxta Extravag. ad regimen 13. de præbend. inter communes, vel quia ad illum jus conferendi devolutum fuit, c. Quamquàm. 18. h.t. in 6. per electionem verò acceptatam, non jus in re, sed tantùm ad rem acquiritur, ideóque vocatio tantùm ad beneficium, non institutio dicitur, ut ex communi notat Ant. de Butrio apud Layın, in princip. h.t.n.4.

Ex quo sequitur 1. quòd electo ante confirmationem mortuo, beneficium vel Prælatura, non per mortem de novo electi, sed per prioris Prælati mortem vacare censeatur. 2. Beneficia electi non vacant ante confirmationem. 3. Electus ante confirmationem liberè renunciare potest beneficio seu Prælaturæ, etiam sinè consensu Superioris, arg. c. Ad audientiam 31. de rescript. gl. communiter recepta in c. Si electio 26. V. renunciat h.t. in 6. 4. Electus ante confirmationem acceptam non potest, nec debet beneficium vel Prælaturam administrare, c. Qualiter. 17. h.t. c. Avaritiæ. 5. eod. in 6. de quo infrà.

III. Deinde distinguitur etiam Electio à præsentatione, quia per illam plus juris confertur, quàm per istam, Decius in rubric. h. t. Card. Tuscus lit. E. concl: 59. per electionem enim publicatam, saltem remotè, & imperfectum jus confertur electo, ut eius consensus exigi debeat: non autem per præsentationem acquiritur jus præsentato; nam etiam, post præsentationem collatori ordinario factam, licitum est adhuc resilire, & alium præsentare, si patronus sit laicus, ita, ut in arbitrio collatoris sit, quem ex illis velit instituere, c. Cùm autem. 24. de jure patronat. vel saltem licitum est consensum in præsentationem alicuius etiam capitulariter datum revocare, si præsentatio re ipsâ nondum facta sit Superiori, & alium præsentare in patronatu Ecclesiastico; alioquin verò collator priùs præsentatum instituere debet, si idoneus sit, cit. c. Cùm autem. At verò publicato in Capitulo scrutinio electionis, hæc revocari non potest, c. Publicato 58. h. t. de quo infrà. 2. Jus eligendi non conceditur laicis, cùm tamen eisdem concedatur jus patronatûs, seu præsentandi, gl. in c. Piæ mentis 26. v. eod. c. 16. q. 7. 3. Ab electo requirendus est consensus, ideóque electio ipsi intimari debet, antequam denuncietur Superiori, c. Quàm sit 6. h.t. in 6. Præsentari verò Superiori aliquis potest, etiam non prærequisito eius consensu, quia nullum jus ipsi acquiritur per præsentationem, cùm illa directè ad Superiorem dirigatur. 4. Electio requirit subsequentem confirmationem, nam cùm per electionem acceptatam jus saltem ad rem sit acquisitum electo, non est necesse, ut Superior conferat vel instituat, sed ut tantùm confirmet electionem jam factam: præsentatio verò requirit subsequentem institutionem, per quam acquiritur jus præsentato, cùm patronus nullum jus spirituale in ipsum transtulerit: Abb. in c. Auctoritate. 4. n.6. & 7. de institut.

IV. Denique Electio distinguitur etiam à nominatione, tum illâ, quæ interdum præmittitur electioni, dum unus vel plures, tanquam idonei ad Prælaturam, proponuntur in Capitulo, quamvis Capitulares non debeant unum ex nominatis eligere, sed alium possint, ut colligitur ex c. Sicut 28. in princ. h.t. tum etiam ab illa nominatione, quæ est similis præsentationi, & per quam proponuntur duo vel tres alicui Superiori, ut ipse unum ex ijs eligat: nam per neutram confertur jus aliquod nominato, sicut per electionem acceptatam electo, c. Cùm inter. 21. h.t. Porrò illa nominatio, quâ unus nominat certam personam ad vacantem Ecclesiam, vel beneficium; alius verò eandem præsentat, ita ut alium, quàm nominatum à priore præsentare non possit, prout in pluribus locis Germaniæ consuetum est, re ipsâ, & in effectu à præsentatione differre non videtur, cùm talis præsentatio nihil aliud sit, quàm executio nominationis priùs factæ, quæ est remota sive mediata præsentatio, posterior verò proxima seu immediata.

§. II.

De iis, qui eligendi potestatem habent.

V. Præmittendum est 1. Ad varios antiquos Canones, qui dissidere videntur, intelligendos & conciliandos, quo pacto olim, & à quibus electi fuerint Episcopi, de quo agit Azor p.2. Instit. moral. l.3. c.28. q.3. & l.6. c.14. q.1. Tholosan. in tract. de elect. c.5. Aug. Barbosa de Offic. & potest. Episc. p. 1. tit. 1. c.3. Nam 1. Apostoli auctoritate à Christo acceptâ, in sui locum Episcopos elegerunt, & creaverunt, singuli enim eorum idoneos Ecclesiarum præfecerunt Pastores, qui in c.ult. dis. 68. dicuntur Apostolorum locum tenere. Deinde verò primis illis Episcopis, quos Apostoli crearunt, mortuis, totum jus eligendi & constituendi Episcopos ad Romanum Pontificem pertinuit, tanquam ad successorem Petri, cui summa à Christo potestas in totam Ecclesiam data est, prout dicitur in c. Omnes. 1. dis. 22. Nam licèt Episcopalis dignitas lege divinâ fuerit instituta, distincta à Presbyteris inferioribus, ut definivit Concil. Trident.

sess.23.c.4. & can. 6. & 7. divisio tamen plebium & diœcesium, & distinctio beneficiorum ab Apostolis, eorúmque successoribus, adeóque ab Ecclesia & Jure Ecclesiastico facta est, juxta cit.c.Omnes, & c.1.& 2.dis.80.Barbos.cit.c.3.n.2. Postea verò succedentibus temporibus, SS. Pontifices, secundùm varias temporum occurrentium circumstantias, diversis personis jus eligendi Episcopos expressè vel tacitè concesserunt, aut permiserunt: nam aliquando Episcoporum electiones seu nominationes pariter totius Cleri & populi auctoritate fiebant, ita ut tam hi, quàm illi Episcopum nominarent & eligerent, ut constat ex c.Episcopos 13. ibi: *post electionem Cleri & populi*, c. Lectis 18. ibi: *Clerum & plebem ejusdem Ecclesiæ elegisse*, c.Sacrorum 34. ibi: *secundum electionem Cleri & populi*.dis.63. c. ult. ibi: *sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec populus propriè civitatis elegit*,dis.51.c.Factus,5.ibi: *de plebis,quæ tunc adfuit,suffragio*,caus.7.q.1. quod tamen non ita accipiendù est, quasi populus suffragia daret in electione Episcopi, sed quòd vel populus aliquem nominaret, vel postularet,quem postea Clerus,secundùm populi desiderium,eligeret,etsi non necessariò,c.1.dis.62. ubi Leo Papa scribit,*nulla ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur,qui nec à Clericis sunt electi,nec à plebibus expetiti.* Vel quòd populus postea consentiret in electum per Clerum, juxta c.Nosse 12.dis.63. ubi dicitur,*Sacerdotum quippe est electio*, scilicet Episcopi, *& fidelis populi consensus adhibendus est*, idem habetur in c.Cleri 26.dis.cit. Requirebatur autem populi consensus ad electionem Episcoporum, tum ne pastor invitis ovibus præficeretur, tum ut ab ovibus magis amaretur & coleretur: tum denique ut inter pastorem,qui est veluti sponsus Ecclesiæ, & ipsam Ecclesiam, conjugium spirituale, mutuo amborum consensu,contraheretur,ut notat Azor cit. c. 14. q.1. Quandoque verò solum populi testimonium ad electionem Episcopi exigebatur,c.Vota 27.dis.63.quia testimonium populi de probitate electi requirendum fuit,juxta monitum Apostoli 1.ad Timoth.c.3. v.7. *oportet autem illum & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt.*

Sed & Principes seculares aliquando ex speciali privilegio, & concessione Sedis Apostolicæ,eligebant & nominabant Episcopos,ipsúmque etiam Romanum Pontificem,ut refertur in c.Hadrianus 22.& c. seq. dis. 63. quamquàm, Azor cit.l.3.c.18.q.1.& Layman in qq.Canon.de Prælat.elect.q.20. ex variis auctoribus notat, Gratianum ex Sigeberto & Luitprando hæc fabulosa commenta incautè descripsisse; quòd nimirum Adrianus Papa omnium Ecclesiarum investituras Carolo Magno, & postea Leo VIII. Othoni I. concesserit. Aliquando etiam Principibus concessum fuit, ut electio Episcopi à Clericis fieri non posset,nisi Principis accederet consensus,c.Quia igitur 9. ibi: *Serenissimi Principis voluntate*, c. Nobis 17.& seq. dis. 63. c. Quod sicut 28. h. t. ubi dicitur: *Solemnis electio debet Principi præsentari, ut postulationi præstet assensum.*

VI. Verùm posterioribus temporibus,ea potestas eligendi, vel postulandi Episcopos Laicis concessa, vel permissa, tum quoad populos, tum quoad Principes seculares revocata, eísque ablata est, ut quoad populum constat ex c. Non est permittendum 6. quod est desumptum ex Concilio Laodicensi dis. 63. & ex decreto Concilij Sardicensis c. 1. & 2. quod refertur in c. Osius 2. h. t. nam postquam Concilium Sardicense severè prohibuit, ne Episcopus quispiam, propriâ temeritate, à suo ad alium Episcopatum se transferre audeat, proponente Osio Episcopo Cordubensi, idem Concilium decrevit, ut,etsi talis Episcopus excusationem afferat,quòd à populo in Episcopum electus,vel postulatus fuerit, ejúsque rei testes litteras exhibeat, non tamen audiendus sit, quia fieri potest, ut plures ex populo, non sincerâ fide & affectu, sed pecuniâ aut præmio corrupti, clamore in Ecclesia excitato, Episcopum postulent. Quare talis Episcopus, qui ad populi clamorem eum in Episcopum postulantis, se ad alium Episcopatum transtulit, in pœnam etiam laicâ Communione in fine vitæ privandus est, nisi de eo pœnituerit: quam sententiam Synodus approbavit.

Hinc patet, quòd ad clamorem populi, sive ejus postulationem, nullus sit in Episcopum assumendus, vel ad alium Episcopatum transferendus, quia spe præmij aut pretij inde recipiendi id faciunt; gl. hic v. populi, nam judicium vulgi inconstans est & varium, & vanæ voces populi non sunt audiendæ, l. Decurionum 10. C. de pœn. & l. Ad bestias 31. ff. eodem. & docendus est populus, non sequendus, c. 2. dis. 62. Accedit, quòd electio vel postulatio Episcopi in casu cit. c. 2. h.t. etiam ex eo non valebat, quia per laicos facta est, cujus ipse electus confirmationem à Superiore petebat, Innoc. hic & Abb. n.4. Per communionem laicam autem, quâ electus vel postulatus in Episcopum, ad clamorem populi, hic privatur, intelligitur, non ea, quæ olim extra cancellos Altaris laicis data fuit: sed illa, quâ ex decreto Concilij Niceni I. can. 15. & 16. Presbyteri, Diaconi, aliíque Clerici de una Ecclesiâ, vel parochia ad aliam se transferentes, si non redierint ad priorem Ecclesiam, in fine vitæ privantur, dum sacrum Viaticum ijs negatur, ut notat Laym. hic n. 1. & 2. Similiter etiam revocatum est privilegium Principibus secularibus concessum eligendi Episcopos, vel ut non valeat electio, sine illorum consensu, celebrata; vel quia Principes sponte suâ ei renuntiârunt, cujus exemplum habetur in Valentiniano Imperatore, c. Valentinianus 3. dis. 63. Vel quia concessâ sibi potestate abutentes, pro arbitrij temeritate indignos promovere, dignos vexare, & ejicere cœperunt, ideóque privilegium amittere meruerunt, c. Privilegium 13. c. 11. q. 3. c. Ex tuarum 11. de privileg. Adde, quòd electio, interveniente principali potestate, celebrata per metum facta, & parùm libera censeatur, unde oriri potest inordinata confusio, vel contentio, ideóque meritò prohibitum est, ne laici Principes se Episcoporum, & Archiepiscoporum electioni immisceant, c. 1. & 2. c. Omnes 7. dis. 63. Tholosan. cit. c. 5. n. 16.

Porrò, post ablatam Laicis prædictam potestatem eligendi Episcopos, aliósque Prælatos Ecclesiasticos, ea potestas penes omnes Clericos, & Religiosos Diœcesis remansit, ita, ut saltem, sine consilio eorum requisito, electio fieri non posset; c. Obeuntibus 35. dis. 63. Postea verò Clerici à Religiosis separati sunt, & statutum est, ut Religiosi suos Abbates

tes

tes vel Præpositos, seu Priores; Canonici verò, & alij Clerici seculares suos Episcopos, & Prælatos eligerent, ut patet ex c. 1. & c. Cùm terra 14. aliisque h. t. Tholosan. tract. de elect. c. 6. n. 1. & 2. Tandem hæc potestas eligendi Episcopos ad solum Capitulum in Ecclesijs Cathedralibus redacta, & devoluta fuit, ita, ut soli Canonici, exclusis non solùm laicis, sed etiam cæteris Ecclesiæ Clericis, quamvis Beneficiarijs, Episcopum eligant, ut constat ex varijs Canonibus h. t. & eod. in 6. de quo postea plura. Et hæc quidem lex, aut consuetudo diu in Ecclesia duravit, & etiamnum durat in Germania nostra, in cujus Ecclesijs plerisque Collegium Canonicorum Cathedralium Episcopos, vel Archiepiscopos nominat, designat, & eligit, electi verò à Romano Pontifice confirmantur. In alijs verò Regnis, ut Hispaniâ, Galliâ, Poloniâ, Lusitaniâ, ipsi Reges ex privilegio Sedis Apostolicæ, Episcopos nominant, designant, & præsentant ab ipso Papa instituendos, ut suprà etiam dictum, aut ipse Papa eos nominat, creat, & instituit, uti fit in multis locis Italiæ, Azor cit. l. 3. c. 28. q. 3. & l. 6. c. 14. q. 1. Nam S. Pontifex ad tollendas graves discordias, quæ quotidie oriebantur in electionibus à Capitulo factis, reservavit sibi provisiones omnium Ecclesiarum Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium in Extravag. Ad regimen de præbend. & generaliter in Regula 2. Cancellariæ Apostolicæ, exceptis Regnis suprà nominatis, & Germaniâ, propter Concordata cum Sede Apostolica inita, Barbos. in cit. c. 3. n. 27. de quo alibi plura.

VII. Præmittendum 2. Falsum esse, jus eligendi Episcopos ad populum Jure divino pertinere, ut comminiscuntur hæretici hujus temporis, neq; enim ea de re ullum præceptum Christi extat in SS. litteris, sed ex lege divina, & Christi institutione, provisio omnium Ecclesiarum ad Ecclesiam Romanam, ejúsque Caput S. Pontificem pertinet, ut constat ex c. 1. dis. 22. ejúsque arbitrio & potestati relicta est, ut ipse, quod magis expedire judicaret, hac in parte decerneret. Nec refert, quòd olim Apostoli, non soli, sed cum tota Ecclesia, seu Congregatione fidelium, electionem fecerint, ut patet ex Actor. c. 1. 6. & 13. nam id non ex necessitate aut obligatione legis divinæ factum est, sed ex concessione Apostolorum; nec enim, quidquid Christus vel Apostoli fecerunt, id fieri etiam debere ab alijs præceperunt, alioquin enim etiam Ministri Evangelici per sortem eligi deberent, quia Mathias sorte electus est in Apostolum. Quòd autem dicit S. Cyprianus Epist. 68. traditione divinâ, & Apostolicâ observatione servandum esse, ut Episcopus deligatur, plebe præsente; nomine traditionis non intelligit jus aut præceptum divinum, sed usum & morem, sive exemplum & factum, quod tam in Lege Veteri, quàm Nova, initio nascentis Ecclesiæ, observatum fuit; non ex obligatione legis divinæ, sed ex libera concessione Apostolorum, aut SS. Pontificum, Azor cit. c. 28. q. 4. Barbos. cit. c. 3. n. 35. & seqq.

VIII. His præmissis, quæritur 1. Quibus jus seu potestas eligendi Episcopos, vel alios hujusmodi Prælatos Ecclesiasticos, jure communi & ordinario, competat? Respondetur, Jure communi electio Prælati spectat ad Congregationem seu Collegium Ecclesiasticum, sive Canonicorum secularium, sive Conventualium Regularium, prout constat ex c. ult. caus. 16. q. 7. c. Abbatem 3. & c. seq. caus. 18. q. 2. ubi sermo est de electione Abbatum, sive Prælatorum regularium. Idem statuit generaliter Lucius Papa in c. 1. h. t. ut nullus in Ecclesia, seu Congregatione Ecclesiastica, in qua duo vel tres fuerint congregati, nisi per eorum (scilicet Congregatorum, sive Capitularium) electionem Canonicam Presbyter (id est, Prælatus. Innocent. hîc V. eodem) eligatur, sive præficiatur: si verò aliter (quàm per electionem Canonicam) quis Ecclesiam consecutus fuerit, eò quòd per cupiditatem (præsumptam, eo ipso, quòd non fuit canonicè electus, Hostiens. hîc. V. per cupiditatem) sive ambitionem illam acquisierit, & contra canonicæ regulæ disciplinam ingressus sit, expellatur, sive removeatur. Ratio est, quia illi, qui sunt de Corpore Ecclesiæ, sive membra ejusdem, cujus Prælatus est Caput, meliùs censentur informati esse de necessitatibus & commodis Ecclesiæ, quàm alij extranei, & eorum consilio debent geri negotia Ecclesiæ, c. novit 4. de his quæ fiunt à Præl. sinè cons. Capit. ideo, quando agitur de provisione Capitis, per quod præcipuè gubernari debet Ecclesia, ad ipsa membra Ecclesiæ potiùs decet spectare electionem, quàm ad alios non ita informatos, Vivian. in Ration. Jur. Pontif. in cit. c. 1. Quòd si quis aliter, quàm per Canonicam electionem, ad Prælaturam assumatur, nempe ab ijs, qui jus eligendi non habent, nulla & invalida est promotio, imò talis censetur intrusus, quia non per legitimam viam in Ecclesiam est ingressus, sive Prælaturam consecutus est: neque ij, quibus eligendi jus competit, possunt ejusmodi electionem vitiosam postea ratificare, sive per transactionem, sive per alium similem modum, quia, quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere, juxta reg. jur. 29. ff. gl. in c. Dudum 22. V. Electionis tempore h. t.

Sed quomodo Collegium Canonicorum dare potest Prælaturam Episcopalem eligendo, cùm illam non habeat, nemo autem dare potest, quod non habet, c. Quod autem 5. de jure patron. Respondent nonnulli, quòd Collegium Canonicorum non habet jus Prælaturæ formaliter, habet tamen virtualiter, sicut Dominus fundi non habet servitutem propriam, cùm res sua nemini serviat, potest tamen in fundo suo alteri constituere jus servitutis, l. Per fundum 11. ff. de servit. rust. præd. Sed contra est, quia non potest dici, quòd Collegium Canonicorum virtualiter habeat jus, sive potestatem Principalem, cùm hæc à solo Papa immediatè procedat, c. 1. & 2. dis. 22. Igitur meliùs respondetur cum Abbate cit. c. 1. n. 9. h. t. quòd Collegium eligendo det Episcopale jus seu Prælaturam, non auctoritate propriâ, sed ex potestate officij sibi concessi à Jure communi Canonico, vel vi illius à Papa.

IX. Quæritur 2. Quid hîc intelligatur nomine Collegij Ecclesiastici? Respondetur, intelligitur non quævis collectio aut Communitas Clericorum, etiamsi uni Ecclesiæ sint astricti, vel parochiæ subjecti: nam si plures Clerici sint in Ecclesiâ aliqua ad divina officia & ministeria deputati, qui ministrant Ecclesiæ solùm ut personæ singulares, ij non con-

constituunt Collegium, quia nec unum corpus faciunt, nec communi sigillo utuntur, c. Dilecta 14. junctâ gl. V. nec sint unum corpus, de excessib. Prælat. neque unum communem procuratorem velSyndicum constituere possunt, l. 1. §. 1. ff. Quod cujusque Universitat. nom. Soli ergo illi Clerici censentur constituere Collegium, qui ut fratres seu membra faciunt unum Corpus Ecclesiasticum, seu Congregationem, cujus caput sit Prælatus à Congregatione, seu Collegio eligendus, vocantúrque Canonici seu Capitulares. Quare cæteri Clerici, Capellani, vel perpetui Beneficiarij, qui de Capitulo non sunt, nec vocem, seu suffragium in illo habent, ideóque etiam propriè Canonici non dicuntur, ad Collegium Ecclesiasticum non pertinent, & consequenter neque Jure communi, ad eos electio Prælati pertinet, gloss. communiter recepta in c. pen. V. Assisios de Cleric. non resident. Abb. in cap. 1. num. 2. & 11. h. t. Barbos. de offic. Episc. p. 1. tit. 1. c. 5. n. 16.

X. Quotnam autem personæ ad constituendumCollegium requirantur,& sufficiant,controversum est inter DD.Nonnulli putant, differentiam esse faciendam inter Congregationem & Collegium, ita, ut duo quidem sufficiant ad faciendam Congregationem, tres verò requirantur ad constituendum Collegium, ita gl. in c. 1. V. Duo. h. t. Sylvest. V. Collegium n. 1. Sed hæc distinctio nullum fundamentum habet in jure, vel ratione, & saltem in materia electionis locum non habet; nam si Congregatio plurium Collegium non faceret, neque sufficeret ad electionem faciendam,ut colligitur ex c.Dilecta 14. de excessib. Prælat. Abbas in cit. c. 1. n. 5. h. t. Alij, quorum opinio est magis communis,teste Abbate in cit. c. 1. n. 6. putant, secundùm Jus Canonicum, duos Clericos sufficere ad Collegium Ecclesiasticum, sive Ecclesiam Collegiatam instituendam, licèt de Jure civili tres personæ requirantur, juxta l. Neratius 85. ff. verb. signif. Sed contra est, quòd à Jure civili non sit recedendum, nisi à Canonico reperiatur mutatum: cùm ergo, secundùm Jus Civile, ad Collegium constituendum tres minimùm personæ requirantur, totidem requirentur secundùm Jus Canonicum, cùm in eo diversum statutum non reperiatur. Neque verò mutatio vel correctio aliqua colligi potest ex eo, quòd in c. 1. h. t. Pontifex alludens ad verba Christi apud S.Matth. c. 18. V. 20. dicat, nullus in Ecclesia, ubi duo vel tres fuerint in Congregatione, nisi eorum electione canonicâ Presbyter eligatur. nam Pontifex non intendit ibi definire, quot personæ ad Congregationem, seu Collegium faciendum de jure requirantur, neque etiam illud, quisnam Prælatum eligere debeat, si unus tantùm è Collegio supersit: sed solùm voluit ostēdere, jus eligendi Prælatum ad Collegium seu Capitulum pertinere, licèt duo tantùm supersint è Collegio, post mortem Prælati. Abbas verò in cit. c. 1. n. 6. docet, quòd quidem ab initio non possit constitui Collegium ex duobus, quorum unus sit Prælatus, & alter Clericus, quia Prælatus non est propriè de Collegio, nec venit appellatione Collegij, cùm sit caput Collegij, juxta gl. in Clement. 2. V. in eisdem in fine, de ætate, qualit. Ord. præfic. ergo præter Prælatum, saltem duo requiruntur ad constituendum Collegium, cùm hoc non possit ab uno solo incipere, sive ab initio constitui in uno: potest tamen ab initio constitui Collegium ex duobus Clericis, qui collegialiter inter se conveniant, cùm ad rationem Collegij non requiratur,ut habeat Prælatum, seu Rectorem, ut notat Innocent. in c. Cùm ignores 15. n. 1. de præbend. & tunc hi duo possunt sibi eligere Prælatum etiam ex seipsis, cùm habeant jura Collegij, unóque ex se electo, jus Collegij remanebit in altero, quia Prælatus non potest esse Caput Collegij, & simul ipsum Corpus Collegij, Abb. c. l.

XI. Verùm hac in re dicendum est 1. AdCongregationem, seu Collegium constituendum, tres ut minimùm personas requiri,ut habetur in l. Neratius 85. ff. de verb. signif. & ibid. gl. idémque traditur in l. Detestatio 40. in fine ff. eod. de familia domûs, quòd duo familiam non faciunt, sed saltem tres requiruntur, gl. fin. ibid. Ratio est, quia ad statum familiæ requiritur paterfamilias, qui sit veluti caput familiæ, quòd si duo tantùm sint, præter Caput, non nisi unicum membrum erit, quomodo autem unus familiam constituet, quæ pluralitatem personarum requirit. Ita pari modo, licèt ad constitutionem Collegij saltem politici, seu civilis, non requiratur necessariò, ut actu habeat caput, seu Rectorem; requiritur tamen, ut habeat potentiâ, sive ut Collegæ possint unum etiam ex seipsis constituere, si idoneus adsit, qui sit Caput, seu Rector Collegij; nam quodlibet Collegium licitum jus habere debet sibi Rectorem creandi ex suo corpore, ut docet Bartol. in l. Sodales 4. n. 12. ff. de Colleg. illicit. & Innocent. in c. Dilecta 14. n. 1. de excessib. Prælat. si autem ex duobus unus Caput, seu Rector constituatur, unicum tantùm membrum erit, præter caput, adeóque corpus non erit,quod plura membra requirit. Quin imò ad Congregationem, seu Collegium sacrum, seu Ecclesiasticum constituendum, v. g. Ecclesiam Collegiatam, vel Monasterium, necessariò requiritur, ut actu unum Caput, seu Prælatum habeat, prout sumitur ex c. 1. h. t. ubi per Ecclesiam, in qua sunt duo vel tres congregati, intelligitur Ecclesia Collegiata; per Presbyterum verò eligendum, Prælatus, ut explicat Innocent. ibid. & alij communiter; cùm igitur mens Papæ ibi sit decernere, per quos Prælatus sit præficiendus Ecclesijs Collegiatis,consequenter supponit, ibi debere esse Prælatum. seu Caput Collegij, Laym. in cit. c. 1.num.6. Præter Prælatum verò, sive Caput, debet in Congregatione, seu Collegio Ecclesiastico, cui jus eligendi Prælatum competit, etiam esse Capitulum, ut constat ex tit. Libri III. Decretalium, De his, quæ fiunt à Prælatis,sinè consensu Capituli,ex quo patet,quòd Prælatus à Capitulo sit distinctus, nec sub appellatione Capituli comprehendatur, juxta gl. in cit.Clement. 2. de ætat. & qualitat. adeóque non potest esse Capitulum, sive Conventus Capitularis, nisi præter Prælatum, sive Caput, ut minimùm sint duæ personæ Capitulares, cùm Capitulum ex vi nominis collectionem, seu pluralitatem significet, unúsque solus non possit constituere Capitulum, Laym. c. l. num. 1.

Deinde loquendo etiam de Congregationibus seu Collegiis politicis sive civilibus, quæ non necessariò

sariò actu habere debent unum Caput, seu Rectorē, nihilominus tamen ad constituendum tale collegiū duæ personæ non sufficiunt, quia in omni Collegio, etiam quod Rectorem non habet, necessaria est potestas aliqua coërcitiva seu punitiva, saltem modica, arg. l. ult. C. de jurisdict. omn. judic. qualis inter duos æquales esse non potest, cùm neuter alterum, si delinquat, punire possit, nec unus ab altero se puniri facilè patietur, quia puniens potestate vel viribus superare debet eum, qui puniri debet. Itaque ad constitutionem cuiuscunque Collegij requiruntur ut minimùm tres personæ, Laym. in cit. c. 1. n. 1.

XII. Dicendum 2. Etsi Collegium, sive Ecclesiasticum, sive Civile, ab initio constitui non possit, neque jura Collegij, seu Universitatis conferri possint, nisi saltem tres sint, qui congregentur; Collegium tamen semel constitutum, eiúsque jura conservari possunt in duobus, imò etiam in uno, gl. in cit. c. 1. V. duo h. t. Abb. in c. 2. n. 9. de postul. Prælat. iuxta l. Sicut. 7. in fin. ff. quòd cuiusque universit. nom. Ratio est, quia plus plerumque requiritur ad generationem, seu primam constitutionem alicuius rei, quàm ad eiusdem conservationem. Quòd si Collegium ex tribus minimùm personis ab initio coaluit, & unus moriatur, vel Congregationem deserat, manet Collegium, sed velut imperfectum: & tunc unus alterum eligere poterit in Prælatum, si electus in sui electionem consentiat, ut docet Joan. Andr. in reg. In toto 80. de reg. jur. in 6. Si verò unus solus remaneat, alijs duobus mortuis, vel à societate recedentibus, non erit Collegium actu, cùm hoc collectionem plurium personarum, ex vi significationis suæ, importet; jura tamen Collegij in illo uno remanebunt, & sic Collegium quodammodo habitu, seu virtute in uno manebit, isque solus & unus poterit exercere actus Collegio, seu Capitulo competentes, ut est, eligere & postulare, ut docet gl. in cit. l. Neratius, & in cit. l. Detestatio. V. unicus servus ff. de verb. signif. & quamvis seipse eligere non possit, ut etiam dictum tit. præced. n. 29. potest tamen aliam idoneam personam in Prælatum eligere, vel potiùs nominare; nisi malit in alios compromittere, vel etiam in unū, v. g. in Episcopum, cui Collegium est subjectum, iuxta c. Causam. 8. h. t. quod consultius foret, Laym. in cit. c. 1. n. 3. h. t.

Porrò sicut ad Collegij tres personæ, ita ad populi vel plebis constitutionem, minimùm decem requiruntur, arg. c. Unio. 3. caus. 10. q. 3. juncta gl. V. mancipia, & l. Prætor 4. ff. vi bonor. rapt. Abb. in cit. c. 1. n. 7. h. t. Quòd si aliqui ex his moriantur, ut pauciores, quàm decem sint, propriè ac perfectè non erit populus actu; jura tamen populi, seu universitatis etiam in paucis, imò unico conservabuntur, iuxta cit. l. sicut, in fine.

Denique si omnes è Collegio vel Universitate mortui sint, aut aliò migrârint; tum vel jus eligendi, & similia jura ac privilegia per se ac directè sunt concessa Congregationi, vel Collegio certarum personarum, ita, ut corporalia seu collegialia, vel personalia censenda sint; tum omnibus illis personis mortuis, aut aliò discedentibus, etiam ipsa jura ac privilegia eiusmodi extinguuntur. Vel jura ac privilegia sunt localia, seu realia, quæ per se ac directè, non personis vel certo personarum generi, sed rei, seu loco sunt concessa, v. g. Ecclesiæ, Monasterio, Academiæ vel Civitati, quatenus hæ voces pro materiali ædificio accipiuntur, tunc mortuis, vel discedentibus omnibus membris talis Collegij, seu Universitatis, huiusmodi jura ac privilegia non extinguuntur, sed in parietibus, vel ædificio diruto, etiam in solo seu fundo conservantur, eique inseparabiliter cohærent. l. Æde 73. ff. de contrah. empt. c. Et hoc 9. junctâ gl. V. destructa. caus. 16. q. 7. Abb. in c. 2. n. 12. de postul. Prælat. Laym. in cit. c. 1. n. 5. h. t.

XIII. Quæritur 3. An omnes, qui sunt è Collegio Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, jus eligendi Episcopum, vel Prælatum habeant? Respondetur, non omnes, sed ij solùm, qui in sacris, id est, saltem in Subdiaconatûs Ordine sunt constituti, vocem in Capitulo habent, & consequenter eligere possunt, ut constat ex Clement. Utij 2. de ætate & qualitate &c. Concil. Trident. sess. 22. c. 4. de reform. Sufficit autem, ut Canonicus sit in sacris tempore electionis, ad hoc, ut eligere possit, etsi tempore, quo vacat Ecclesia, nondum Subdiaconus sit, quia quod dicitur, in electionibus spectari initium, de initio electionis, non vacationis accipiendum est, gl. in cit. Clement. 2. V. constitutus. Neque verò Canonicus in sacris non constitutus ab aliis exspectandus est, licèt ordinari velit infra terminum à jure præfixum ad eligendum: sicut nec alij Capitulares exspectare debent impuberem, cuius pubertas citò finietur; nec absentem, qui alioquin vocatus venire non potest, aut non vult; nec excommunicatum paratum brevi absolutionem petere, neque alij professi novitium brevi professionem emissurum, gl. in cit. Clem. 2. V. constitutus, Azor. cit. l. 6. c. 14. q. 6. in fine. Nam cæteri Canonici jure suo eligendi uti possunt, quando ipsis opportunum videtur, idque sinè injuria eius, qui sacris necdum initiatus est, adeóque nullum jus eligendi habet, etsi habiturus sit, quíque sibi imputare debet, quòd Ordinem sacrum citiùs non susceperit. Quòd si electioni intersit Canonicus nondum in sacris constitutus, non ideò irrita est electio, licèt suffragium illius non numerandum sit cum aliis, Azor p. 2. lib. 3. c. 11. q. 20. Si verò initio vacationis Ecclesiæ, nullus è Canonicis sit in sacris, tum jus eligendi ad Superiorem devolvitur, qui expectare debet usque ad terminum temporis electioni præstituti, antequam utatur jure devoluto: intra quod tempus si aliqui è Canonicis sacrum Ordinem suscipiant, ad ipsos pertinebit jus eligendi, neque locus erit devolutioni, gl. cit. loc. arg. c. Commissa 35. h. t. in 6. ubi deciditur, promotum ad parochialem Ecclesiam, si per negligentiam distulit sacerdotium accipere, ut appareat, intra eum annum promotum non iri, non priùs incurrere pœnam privationis, quàm annus integer elapsus fuerit, de quo infrà: ergo neque in hoc casu pœnæ devolutionis est locus, ante lapsum temporis à jure præfixi ad eligendum, quia pœna à lege statuta, nisi intra certum tempus aliquid factum fuerit, non incurritur, priusquam tempus illud integrè elapsum sit, Laym. l. 3. Theol. moral. tr. 4. c. 16. n. 12.

* * *

§. III.

An potestas eligendi aliis quoque Clericis, qui è Collegio non sunt, vel etiam laicis competere possit, vel iis, qui solùm sunt in possessione iuris eligendi?

XIV. Quæritur 1. An jus eligendi Prælatum, vi privilegij, consuetudinis, vel pacti, etiam aliis extraneis, qui è Collegio seu Capitulo non sunt, competere possit? Respondetur, quamvìs Jure communi electio Episcopi, aut Prælati ad Collegium Ecclesiasticum pertineat, ut hactenus dictum: ex privilegio tamen S. Pontificis, etiam aliis Clericis, qui è Capitulo aut Corpore Ecclesiæ non sunt, concedi potest, prout sumitur ex c. Cùm dilectus 8. suprà de cōsuetud. & docet Abb. in c. Cumana 50. n. 2. h. t. ubi ait, quòd Abbates possunt ex speciali jure, sive privilegio acquirere jus eligendi Episcopum loci, unà cum Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, Azor cit. c. 14. q. 6. & alij communiter. Prætereà etiam per consuetudinē legitimè præscriptam acquiri potest jus eligendi ab extraneis Clericis, ut constat ex cit. c. Cùm dilectus. c. Bonæ. 4. de postul. Prælat. & ibi Hostiens. V. contemptis, cit. c. Cumana, & ibi gl. V. consuetudine h. t. Præscribitur autem jus eligendi ab eo, cui de jure cōmuni non competit, spatio 40. annorum, quo generaliter præscribi solent jura spiritualia seu Ecclesiastica, c. De quarta. 4. de præscript. necesse tamen est, ut aliqua electio intra prædictum tempus facta, Superioris auctoritate, fuerit confirmata, ut ex Innocentio docet Azor c. l. nam electiones, quæ rejectæ sunt, nihil juris conferre possunt. Denique etiam pacto, seu voluntate eorum, ad quos aliàs jus eligendi pertinet, potest extraneis Clericis facultas eligendi communicari, Azor cit. c. 14. q. 6. & sumitur ex c. Scriptum. 40. h. t. ubi habetur, quòd Canonici mutuo consensu convenerint, ut ad electionem Patriarchæ Constantinopolitani 7. Præpositi admitterentur, sive per seipsos, sive per alios. Ex quo patet, quòd Electores etiam quosvis extraneos secum ad electionem peragendam admittere non prohibentur, saltem pro ea vice, sicut etiam possunt jus suum eligendi, pro una vice, in alium, v. g. Episcopum suum conferre, ut ipse Ecclesiæ Prælatum eligat, seu constituat, c. Causam. 8. h. t. Laym. in qq. Canonic. de Prælat. elect. q. 19.

Ubi tamen ulteriùs distinguendum est, nam vel jus eligendi conceditur perpetuò ipsi dignitati personæ extraneæ, & tum non potest concedi, nisi cum consensu Superioris, & aliis solemnitatibus requisitis ad alienationem rerum Ecclesiastiaarum, cùm sit species quædam alienationis. Vel conceditur personæ; & tum iterum subdistinguendum est: vel enim conceditur, Prælaturâ vacante, pro una vice, sive pro unâ electione futura; & valet concessio, cit. c. Scriptū: vel Prælaturâ non vacante, & non valet concessio, quia speciem habet tractatûs de futura successione, cuiusmodi tractatus, sede vacante, est prohibitus, arg. c. Bonæ. 36. h. t. & c. Constitutus. 11. de concess. præb. Vel denique conceditur personæ, non tantùm pro una vice, sed in perpetuum, seu ad vitam eius; & subsistere potest concessio, accedente consensu Superioris, aliisque solemnitatibus, dummodo fiat modo possibili seu licito, & non reprobato per Canones, qualis concessio prohibita est, si jus suffragij conceditur Monacho, vel Abbati alterius Monasterij, ut simul etiam sit Monachus, & participet jura Monasterij concedentis, c. Constitutis. 47. h. c. & ibid. Imola n. 2. & Abb. n. 3. quia id SS. Canonibus repugnat, ut aliquis in diversis Monasteriis simul locum Monachi habeat, seu Capitularis existat, c. ult. in fine de relig. domib. gl. in cit. c. Constitutis, V. vocem. Præterea potest ab initio, in fundatione Ecclesiæ Collegiatæ, pacto constitui, ut electio vel nominatio Prælati pertineat ad alterius Ecclesiæ Prælatum, aut Capitulum, aut patronum Ecclesiasticum, gl. in c. Nobis: 25. V. nisi aliter de jure patron. arg. c. Cùm dilectus. 8. de consuet. quod Canones conceduot, ut eò magìs exciteutur fideles ad Ecclesias fundandas, aut dotandas, præsertim cùm eiusmodi pacta nec bonis moribus, nec Ecclesiasticæ immunitati repugnent, Laym. cit. q. 19. Si verò à prima fundatione jus eligendi conformiter Juri communi, ad Collegium Ecclesiæ pertineat, non possunt Capitulares absolutè & in perpetuum illud à se abdicare, quia talis renuntiatio & Ecclesiæ perniciosa est, & SS. Canonibus contraria, iuxta quos electio Prælati ad Capitulum pertinet, Laym. c. l.

XV. Quæritur 2. An jus eligendi Episcopos vel Prælatos etiam laicis competere possit? Respondetur 1. non potest laicis per pactum, fundationem, vel quamcunque donationem concedi, sive communicari potestas, seu jus eligendi Prælatos Ecclesiasticos, ut constat ex c. Sacrosancta. 51. h. t. nam Abbas Cluniacensis, accedente consensu Capituli sui, cum Comite de Varenna, qui erat patronus Monasterij S. Pancratij pertinentis ad Ecclesiam Cluniacēsem, compositionem iniit juri contrariam, & ipsi Ecclesiæ damnosam, videlicet, ut vacante Prioratu S. Pancratij, Abbas Cluniacensis nominare debeat duos ex Ordine Cluniacensi, quos aptissimos judicaret (excepto tantùm Priore Cluniacensi, & Priore de Charitate) ex quibus duobus optio seu electio cōpetat ipsi Comiti, ut unū ad dicti Monasterij Prioratum assumat: quam compositionem successor prioris Abbatis Cluniacensis Ecclesiæ suæ damnosam esse videns, causam hanc Papæ Gregorio IX. proposuit, qui considerans, quòd jus eligendi in Collegiata Ecclesia non cadat in laicum, & dictam compositionem exemplo perniciosam esse, & Ecclesiasticæ libertati repugnare, pronunciavit, quòd Abbas Cluniacensis, non obstante eâ compositione, dictum Prioratum S. Pancratij, sicut alios sibi subjectos Prioratus, liberè ordinare; sive Priorem in eo instituere possit; patrono verò ordinationem factam denunciet, ut si velit, honestum impertiatur assensum. Ratio huius decisionis est, tum quia jus eligendi Prælatos spirituale est, laici verò spiritualia negotia tractare non debent, c. 2. de judiciis: tum quia id cederet in damnum Ecclesiæ, eiúsque libertati repugnaret, si potestas eligendi vel instituendi Prælatos Ecclesiasticos laicis concederetur, gl. hîc V. juri contrarium. Quare Prælati inferio-

feriores Papâ non possunt tale jus concedere laicis, gl. in c. Nobis 25. V. Aliter de jure patron. quia ipsi non possunt derogare SS. Canonibus, & libertati Ecclesiasticæ.

Sed obstare videtur text. in cit. c. Nobis; ubi dicitur, quòd in Conventuali Ecclesia, non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestiùs patroni postulatur assensus, nisi aliter de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat. Verùm vel ibi sermo est de patrono Ecclesiastico, ut explicat, gl. ibid. V. Nisi aliter, & in cit. c. Sacrosanctâ V. In laicum. Vel dicendum est, quòd, licèr per pactum constitui non possit, ut laicus jus eligendi, vel constituendi Prælatum habeat, potest tamen per pactum initi, ut ante electionem consilium patroni laici requirendum sit, vel ut laicus interesse debeat, unâ cum Clericis, tractatui de electione rite faciendâ, saltem defensionis causâ, salvâ tamen manente liberâ facultate eligendi ipsis Clericis jure concessâ, Innocent. in c. Quòd sicut 28. n. 1. h. t. Jo. Andr. in cit. c. Nobis n. 12. & colligitur ex c. Igitur 9. & seqq. dis. 63 de quo plura alibi.

XVI. Hinc colligitur 1. Quòd laicus, etsi patronus sit Ecclesiæ, non habet jus eligendi Prælatum in Ecclesia Collegiata, nec quidem vi compositionis cum Prælato initæ, etiam cum consensu Capituli, imò nec interveniente auctoritate Episcopi, quia nullus Prælatus Papâ inferior potest laicum habilem facere ad jus spirituale obtinendum, Abb. hîc n. 2. Et quamvis hîc solùm sermo fit de Ecclesiâ Collegiatâ, idem tamen dicendum de quavis alia Ecclesia, quòd laicus, etsi patronus, habere nõ possit jus eligendi, quippe quod merè spirituale est, Hostiens. hîc. V. In Collegiata, Abb. n. 3. in fine. Sed neque in ipsa prima fundatione Ecclesiæ, auctoritate Episcopi, potest laico etiam patrono concedi jus eligendi Prælatum, ob rationem jam dictam, Abb. hîc num. 9.

Colligitur 2. Si Monasterium habeat sibi subjectum, seu subordinatum aliud Monasterium, sive Prioratum conventualem, tum, si Prælatus Superioris Monasterij possit pro arbitrio Monachos ex uno Monasterio transferre ad alterum, institutio Prælati, sive Prioris in Monasterio subjecto pertinet ad Prælatum Monasterij Superioris, ut tradit gl. in c. 1. In casu h. t. in 6. Si verò Monasterium subjectum habeat Conventum proprium & separatum, tum de jure communi ad illud pertinet electio Prælati inferioris, sive Prioris, juxta c. 1. h. t. confirmatio verò illius ad Prælatum Superiorem, cui Prioratus est subjectus, arg. c. Dilectus 8. de consuetud. At verò ex jure speciali, videlicet privilegio, vel consuetudine, etiam electio, sive institutio Prioris Conventualis ad Prælatum Superiorem pertinere potest, ut in casu hujus c. Abb. hic n. 9. & Laym. n. 3.

Colligitur 3. Quando in fine hujus c. dicitur, patrono denunciandam esse institutionem Prioris ab Abbate factam, ut, si velit, honestum impertiatur assensum, id ita intelligendum est, quòd sinè aliquo gravamine, vel extorsione rei temporalis consentire debet: quòd si sinè causa consentire renuat, ordinatio, sive institutio Prioris, nihilominus firma erit, Hostiens. hîc in fine, & Abbas.

XVII. Respondetur 2. Neque per ullam consuetudinem, etiam temporis immemorialis, acquirere possunt laici, sive seculares jus eligendi Prælatum Ecclesiasticum, quamvìs sint patroni Ecclesiæ, & sive soli, sive unâ cum Canonicis, eligere præsumant, prout constat ex c. Massana, aliàs Messana 56. h. t. ubi Gregorius IX. edicto perpetuo prohibet, ne laici, unâ cum Canonicis (multò minùs sinè Canonicis eligere debent laici, sed soli Canonici, sinè laicis, Hostiens. hîc. V. cum Canonicis) Episcopum eligere præsumant, quòd si fortè præsumpserint, electionem nullam esse, decernit, non obstante contrariâ consuetudine, quæ dici debet potiùs corruptela. Ratio est, tum quia jus eligendi, cùm spirituale sit, in laicum cadere non potest; ergo cùm laicus, sive secularis non possit possidere jus spirituale eligendi, absque privilegij titulo, nullo etiam tempore illud præscribere potest, arg. c. Causam 7. de præscript. Tum quia cùm talis consuetudo sit contra Ecclesiasticam libertatem, eique repugnet, & à Jure Canonico tanquam corruptela & abusus reprobetur, nullâ temporis longinquitate defendi, & prævalere potest, c. 1. & ult. de consuetud. gl. fin. hîc. Excipitur, nisi jus eligendi laicis concessum sit ex speciali privilegio S. Pontificis, per quod etiam laicus capax fieri potest juris spiritualis acquirendi, tunc enim non agit, v. g. non eligit, auctoritate propriâ ac seculari, sed potiùs Ecclesiasticâ & Apostolicâ, ex commissione scilicet Papæ, Laym. in qq. de elect. Prælat. q. 20.

XVIII. Notandum hîc præterea 1. Non valet electio facta à Clericis, unâ cum laicis, ut habetur in cit. c. Massana: ubi tamen distinguendum est: nam si Clerici scienter, & voluntariè admittant laicos ad coëligendum secum, tum electio ex ipsa rei natura est irrita, quia si Clerici consentiant expressè vel tacitè, ut electio fiat, unâ cum laicis, non volunt actum electionis peragere, nisi cum laicis, qui tamen inhabiles sunt ad eligendum, adeóque tota electio est irrita, ut in simili tradit Suar. tom. 4. de relig. l. 2. c. 4. n. ult. Ratio est, quia actus electionis est individuus, decretum enim electionis fit nomine omnium eligentium, sive à pluribus tanquam ab uno corpore, seu Collegio; si ergo aliqui sint habiles ad eligendum, unus verò vel plures inhabiles, ut laici, totum decretum est irritum, quia in individuis & inseparabilibus utile vitiatur per admixtionem inutilis, ut tradit gl. communiter recepta in reg. jur. 27. in 6. V. utile, ergo etiam electio facta à Clericis vitiatur, propter concursum laicorum inhabilium ad eligendum, quos scienter, & voluntariè ad eligendum admiserunt, gl. hîc. V. Per laicos, Fagn. ibid. n. 27. & 28.

Si verò electio fiat à Clericis, & simul à laicis, ita tamen, ut illi non consentiant in horum suffragia, sed eos admittant, vel per ignorantiam, vel quia eos prohibere non possunt, vel quia per gravem metum coacti sunt illos admittere, tũ probabile est, electionem valere ex solis suffragijs Clericorum, rejectis suffragijs laicorum tanquam incapacium, quia jus universitatis residet penes solos habiles; maximè si contra illorum suffragia fuerint protestati, juxta cit. reg. Juris. utile per inutile non debet vitiari, quando ab

invicem separari possunt, arg. c. ult. de procurat. & quia electio facta simul à Clericis & Laicis in hoc c. irritatur in pœnam & odium Clericorum laicos admittentium, quod cessat, si ponatur, Clericos admittere laicos ad electionem ignoranter, vel saltem sinè culpa, Abb. in cit. c. Massana n. 5.

Contrarium tamen tenet Laym. ibid. quòd etiam hoc casu invalida sit electio facta à Clericis, concurrentibus laicis; tum quia hæc pœnalis constitutio principaliter edita est in odium laicorũ præsumentium se electioni immiscere, ut colligitur ex illis verbis textûs, *ne per laicos, cum Canonicis, Pontificis electio præsumatur*: tum quia eùm Canon iste Indistinctè decernat, quòd electio præsumpta per laicos nullam habeat firmitatem, non debet restringi, ut solùm irrita sit electio, si Clerici scienter vel culpabiliter admiserint laicos, præsertim cùm hæc constitutio versetur circa materiam favorabilem, quippe quæ pertinet ad conservandam immunitatem Ecclesiasticam illæsam.

Verùm valde probabile est, quòd hæc constitutio, non sit edita principaliter in odium laicorum tantùm, sed simul etiam æquè in odium Clericorum, eos scienter & culpabiliter admittentium, ideòque non habere locum, si laici, per ignorantiam, vel sinè culpa Clericorum, sint admissi, Fagnanus hic. num. 31.

Notandum 2. Quamvis in cit. c. Massana, solùm mentio fiat de electione Episcopi, tamen etiam electio alterius Prælati Ecclesiastici irrita est, si laici, unà cum Clericis, concurrant ad eligendum, non obstante contrariâ consuetudine, ut in summa tradit Imola hic; idque propter identitatem rationis, quia jus eligendi non cadit in laicum, & quia responsum Principis in certa causa datum, ob identitatem rationis, ad similia trahi debet, l. Non possunt 12. & seq. ff. de legib.

Notandum 3. Per laicos hîc non intelliguntur laici religiosi, sive FF. Conversi professi, qui saltem per consuetudinem temporis immemorialis acquirere possunt facultatem eligendi Prælatum, de quo infrà, sed intelligi debent seculares, ut apertè colligitur ex c. Quisquis 43. h. t. Fagn. hîc. n. 18.

Notandum 4. Electio Prælati facta, admissis ad eam secularibus, est irrita, si admittantur ad coëligendum; secus, si admittantur, ut intersint electioni, propter aliquam utilitatem Ecclesiæ, v. g. ut defendant electores Clericos contra eos, qui injustè impedire, vel turbare volunt electores: vel Tabellio ad scribendum electionis processum, Abb. hîc n. 3. Unde nihil vetat, consuetudine induci, ut laicus etiam Princeps, vel patronus ad electionem Prælati vocari debeat, non ut suffragium ferat, sed ut electionem, suâ auctoritate & præsentiâ, à tumultu & violentia laicorum defendat, Hostiens. in summa h. t. num. 5.

XIX. Cæterùm cur jus præsentandi ad beneficia Ecclesiastica patronis laicis ab Ecclesia concedi possit, ac soleat, non item jus eligendi, ratio diversitatis est, quia per præsentationem non initiatur, seu incboatur spirituale aliquod matrimonium inter præsentatum & Ecclesiam, ad quam præsentatur, sicuti per electionem, c. Cùm inter 21. h. t. sed præsentatus omne jus spirituale ad beneficium per institutionem Superioris acquirit, ad quem proximè dirigitur præsentatio; eùm electio proximè dirigatur ad electum, cui per illam jus spirituale acquiritur: ideòque cùm jus eligendi sit magis spirituale, & potentius, quàm jus præsentandi, non conceditur laicis, licèt alterum concedatur, Vivian. in ration. Jur. Pontif. in c. Sacrosancta 51. h. t. non tamen ad Prælaturas laicis jure ordinario conceditur jus præsentandi, vel nominandi, quia non decet, ut Magistratus Ecclesiasticus à laicis constituatur, quippe qui in foro externo jurisdictionem exercet, etiam in ipsos Clericos, Laym. de elect. Prælat. q. 21.

XX. Quæritur 3. An potestas eligendi competat, non solùm ei, qui habet jus seu proprietatem, ac quasi dominium beneficij, v. g. Canonicatûs, sed etiam ei, qui solùm est in possessione juris eligendi, & cuiusnam in concursu electio præferenda sit? Respondetur 1. electio facta ab eo, de quo constat, quòd sit in quasi possessione juris eligendi, cum bona fide, (quæ præsumitur in possessore, donec contrarium probetur) est valida, sive suffragium eius valet, & computari debet, modò ante electionem factã, nondum lis fuerit contestata super jure eligendi, etiamsi is succumbat in causa sibi mota super Canonicatu, vel jure eligendi, adeóque revera jus eligendi quoad proprietatem illi non competat, sed postea constet, hoc ad alterum pertinere, prout patet ex c. Cùm olim 7. junctâ gl. in notat. & V. duobus. de causa possess. & propriet. ubi ait, quòd is, qui est in quieta possessione eligendi, potest eligere, & electus consequitur jus ex tali electione, eáque confirmari debet: idque etiam sumitur ex c. Querelam. 24. junctâ gl. v. super jure h. t. ubi dicitur, si electus impugnetur, quòd sit electus à non domino, sufficit ei probare, quòd eligens erat in quasi possessione eligendi, licèt alter obtineat postmodum in petitorio. Ratio est, quia bonæ fidei possessor potest percipere fructus, ante litem contestatam, sive donec ei lis mota fuerit super proprietate, l. Bonæ fidei. 48. ff. de acquit cnd. rer. dom. atqui electio est quasi fructus quidam juris beneficialis, sicuti præsentatio est veluti fructus juris patronatûs, ergo debet pertinere ad bonæ fidei possessorem, & non ad dominum sive proprietarium beneficij: idque ex benigna juris dispositione provisum est, in favorem possessoris bonæ fidei, & in commodum Ecclesiæ, ne incerta sit Ministrorum institutio, aut diu differatur, Laym. de elect. Prælat. q. 27. Aliud est de eo, qui malâ fide possidet jus eligendi, quia v. g. clàm, vel per vim ad eligendum cum aliis se intrusit; nam electio ab illo facta invalida est, sive suffragium eius non valet, nec computari debet in numero ad electionem perficiendam, Innocent. in c. Cumana. 50. n. 4. h. t. & ibid. Abb. n. 12. Ratio est, quia malæ fidei possessor nullum ex possessione sua commodum, seu fructum percipere debet, l. Malæ fide 3. C. de condict. ex lege: licèt propriâ, & privatâ auctoritate ex sua quasi possessione expelli non debeat, c. In litteris 5. de restit. spoliat.

XXI. Respondetur 2. Si duo simul concurrant ad suffragium in electione ferendum, quorum unus affirmat, se esse in possessione Canonicatûs & præbendæ, & per consequens se debere interesse electioni, & suffragium ferre: alter verò contendat, ad se de jure pertinere Canonicatum, & consequenter jus

jus eligendi; hoc casu vel constat, illum esse in possessione, cum bona fide; & is ad electionem, & alios actus Capitulares admittendus est, excluso altero, quia potestas eligendi, sive jus suffragij sequitur possessionem bonæ fidei, & non proprietatem juris, cit c. Cùm olim, & arg. c. Consultationib⁹ 19. de jur. patron. & si admitteretur proprietarius, ac præferretur possessori, hic possessione suâ dejiceretur, sinè auctoritate Judicis, contra prohibitionem juris in cit. c. In litteris de restit. spoliat. Vel non constat, sed dubium est, utrùm ille sit in possessione, tunc uterque tam allegans possessionem juris eligendi, quàm allegans proprietatem eiusdem, admitti potest, factâ protestatione, ut illius suffragium valeat, qui interesse debet, Innoc. in cit. c. Cumana n. 4. & Abb. ibid. n. 11.

Ubi tamen notandum, si Capitulares Clericum, qui non est membrum Collegij, seu Capituli, quem tamen constat esse in quasi possessione juris eligendi, quive ideo excludi non debet, admittant ad electionem cum protestatione, ut non valeat eius suffragium, si proprietatem beneficij, & consequenter jus eligendi non habeat, inutilis erit talis protestatio, nihilque possessori obesse potest, nisi hic expresse eam acceptet, seu in eam consentiat, volens non aliter suum suffragium valere, quàm si ipsi jus seu proprietas beneficij, & jus eligendi ei annexum in veritate competat, quia Capitulares bonæ fidei possessorem ad electionem admittere obligati sunt, gl. in cit. c. Cumana. V. protestatione. h. t.

Neque verò possessor tacendo censetur consentire in protestationem, quia taciturnitas pro consensu habetur, si de commodo eius, qui tacet, agatur; secus, si de eius incommodo seu præjudicio, gl. & DD. communiter in reg. jur. 43. in 6. Sin autem Canonici Capitulares aliquem, qui non est in possessione juris eligendi, sponte admittant ad electionem cum tali protestatione, ea utilis erit, si admissus non contradicat illi protestationi, etsi expresse non consentiat, quia tunc Canonici non tenebantur illum admittere ad electionem, sed poterant, absq; ulla protestatione, repellere volentem se immiscere electioni, cùm tamen non sit membrum Collegij, seu Capituli, nec etiam in possessione juris eligendi, Abb. in cit. c. Cumana. n. 5. & Laym. n. 7. Quòd si admissus cum protestatione, ut eius suffragium non valeat, nisi quatenus de jure vel consuetudine præscripta valere debet, malâ fide sit in possessione juris eligendi, quia v. g. clanculum se ingessit, vel per vim ad eligẽdum cum aliis se intrusit, tunc, etsi propriâ auctoritate eum expellere non possint, iuxta c. In litteris. 5. de restit. spoliat. tamen utilis erit dicta protestatio, quãvis possessor expresse contradicat, Innocent. in cit. c. Cumana. n. 4. V. Protestatione, & Laym. ibid. n. 8. Si denique dubium sit, an Clericus extraneus cum aliis eligere volens sit in possessione bonæ fidei, tum utiliter fiet protestatio à Capitularibus, ut eius suffragium non valeat, nisi quatenus de jure valere debet: quo casu, si postea à Superiore, ad quem confirmatio spectat, repertum fuerit, ipsum in possessione juris eligendi fuisse, cum bona fide, suffragium eius validum erit, alioquin verò, si in possessione, bonâ fide, non fuit, invalidum, Innocent. c. l. neque verò hoc casu is, contra quem fit protestatio, potest contradicere, quia per hoc nullum fit præjudicium juri ipsius vel possessioni, si eam habeat, sed solùm fit protestatio ad conservandum jus protestantium, Laym. in cit. c. Cumana. n. 9. h. t.

XXII. Cæterùm quod dictum est de electione, etiam locum habet in præsentatione, quæ si facta sit ab eo, qui bonâ fide est in possessione juris præsentandi, valida est, etiamsi postea appareat, jus præsentandi, non ad ipsum, qui præsentavit, sed ad alium pertinere, dummodo lis, ante factam præsentationẽ, non fuerit contestata, c. Consultationibus 19. de jure patron. junctâ gl. in c. Ex litteris. 7. V. vel antiquam eod. gl. in c. Querelam. 24. super jure h. t. & ibid. Abb. n. 5. Ratio est, quia electio & præsentatio in jure in plerisque æquiparantur, ac proinde statutum de uno, censetur etiam statutum de altero: sicut ergo eligere est quasi fructus juris eligendi, ita præsentare est quasi fructus juris patronatûs sive præsentandi, fructus autem pertinent ad bonæ fidei possessorem, l. Bonæ fidei. 48. ff. de acquir. rer. dom. ante motam ipsi litem super proprietate, ut ex suprà dictis patet. Idem dicendum de collatione facta ab eo, qui est in possessione juris conferendi, Abb. cit. l. n. 5. Idque etiam colligitur ex cit. c. Querelam. h. t. ubi habetur, quòd Cardinalis Presbyter S. Vitalis per Oeconomum Ecclesiæ S. Agathæ, quæ ipsi in commẽdam concessa fuit, petiit Presbyterum Ecclesiæ Salvatoris amoveri, eò quòd sinè consensu dicti Cardinalis, qui in commendam, seu gubernationem, administrationémque eam acceperat, & cum præjudicio etiam Ecclesiæ S. Agathæ, cui pleno jure erat unita & subjecta, illam occupâsset: & insuper petiit pensionem 16. denariorum Papiensium, quę ab Ecclesia S. Salvatoris annuatim solvi debeat Ecclesiæ S. Agathæ, modò autem sit negata & subtracta. Ad hæc respondit Presbyter Ecclesiæ Salvatoris, se nec Cardinali injuriam intulisse, nec in Ecclesię S. Agathæ præjudicium illam recepisse, quippe ad quam nullo jure pertinet, sed electum seu præsentatum fuisse à populo, ad quem ex antiqua consuetudine pertinebat electio sive præsentatio, (nam nomine electionis latè sumpto significatur hîc præsentatio, dum populus aliquem delegit, eúmque electum præsentat Episcopo, vel alteri Superiori, Abb. hîc n. 6.) institutum autem Canonicè fuisse à Cardinale S. Susannæ, cui dicta Ecclesia Salvatoris tanquam Capella suo titulo in spiritualibus subjecta erat. His utrinque auditis, Papa Innocentius III. successor Cœlestini III. coram quo causa hæc incepta, sed non finita fuerat, Presbyterum ab impetitione Oeconomi absolvit, cùm cõstiterit, quòd populus in quasi possessione juris præsentandi Clericum tunc existebat, quando ipsum Presbyterum elegit, seu præsentavit, & quòd Ecclesia Salvatoris pleno jure in spiritualibus ad titulum S. Susannæ pertineret, salvâ interim quæstione super jure patronatûs, num ad populum Ecclesiæ Salvatoris, an verò ad Ecclesiam S. Agathæ illud spectet. Verùm ad pensionem denariorum solvendam Ecclesiæ S. Agathæ condemnat Papa Presbyterum Ecclesiæ Salvatoris, quia liquidè probatum fuit, quòd ea per multos annos persoluta fuerit dictæ Ecclesiæ S. Agathæ, sed de novo subtracta, & denegata, salvâ tamen quæstione proprietatis inter utramque Ecclesiam.

Hinc colligitur 1. quòd laicus jus præsentandi possidere, & consequenter per legitimi temporis decursum, etiam præscribere possit, & quidem sine vero titulo aut concessione facta ab Ecclesia; nam Papa hîc dicit, constitisse sibi, quòd populus in quasi possessione præsentandi Clericum existebat, cùm tamen non constaret, an jus patronatûs, seu jus præsentandi ad populum pertineret, Joan. Andr. hîc, & Laym. n. 4. & novissimè Fagnan. hîc. n. 7. ubi ait, id efficaciter probari ex cit. c. Querelam, nam si præsentatus à populo jus præsentandi possidente debet admitti, multò magis admitti debet præsentatus à populo jus patronatûs præscribente, absurdum enim esset minus dare præscribenti, quàm possidenti. Contrarium tamen tenet Abb. hîc. n. 9. quod, quamvis, si laicus diuturno tempore præsentavit Clericos ad beneficium, inde oriatur præsumptio jus præsentandi ad illum spectare, adeóque quòd præsentaverit, ratione juris patronatûs, ut in casu huius c. Quia populus fuit in possessione præsentandi, præsumitur, quòd præsentaverit, eò quod jus patronatûs ei competebat, cùm alius patronus non appareret: non autem potuit populus præscribere jus præsentãdi, quia cùm hoc sit jus spirituale, vel spirituali annexum, de connexis autem est idem judicium, non possunt laici illud possidere, nisi ex Ecclesiæ concessione, quæ tamen hoc jus non concedit, nisi illis laicis, qui fundant, constituunt, vel dotant Ecclesias & beneficia, non aliis, adeóque hi sunt incapaces possidendi hoc jus, & consequenter etiam præscribendi. Verùm de hoc suo loco.

Colligitur 2. Si pensionatius pensionem antea solutam tanquam debitam, postea recuset solvere, quasi ea debita non sit, censetur spoliare dominum possessione juris percipiendi pensionem, in qua hactenus fuit, ideóque priusquam de jure proprietatis agatur, dominus pensionis restituendus est in possessionem, & debet pensionatius ei solvere pensionem denegatam, iuxta c. ult. de Ord. cognit. & c. Cùm olim. 7. de caus. possess. & propriet. & sumitur ex hoc c. & ibi gl. V. Statum, & Innocent. n. 4.

§. IV.

An, sicut electio Episcopi, ita etiam electio, sive institutio Canonicorum in Ecclesiis Cathedralibus pertineat ad Capitulum?

XXIII. Assertio 1. Spectato Jure communi, electio, vel potiùs creatio Canonicorum, sive collatio Canonicatuum in Ecclesiis Cathedralibus pertinet, vel ad Episcopum simul & Capitulum, ut tradit gl. in c. Cùm Ecclesia 31. V. Postulavit, h. t. & alij apud Fagnan. ibid. n. 11. vel ad solum Episcopum, sicut & aliorum beneficiorum collatio seu institutio, juxta c. Cùm ex injuncto 12. in fine de hæretic. & c. 1. de Capell. Monach. quia Episcopo cura Ecclesiarum & Ecclesiasticorum beneficiorum demandata est, c. 2. de præbend. in 6. c. Regenda 4. caus. 10. q. 1. c. Omnes. 10. & c. seq. caus. 16. q. 7. ita tamen, ut simul etiam requiratur consilium Capituli, arg. c. Novit. 4. & c. seq. de his, quæ fiunt à Prælat. &c. imò etiam cõsensus saltem maioris partis Capituli, quia ipsius etiam Capituli interest, quales assumantur Canonici & Fratres, ut docent plures apud Fagnan. in cit. c. Cùm Ecclesia. n. 9. Aliud verò est, conferre beneficium, aliud consentire in eius collationem, c. unic. §. Cùm verò, ne sede vacante in 6. Sicut aliud est vendere, aliud venditioni consentire, l. aliud 160. ff. de R. I. Fagnan. c. l. n. 5. Excipi tamen debet, nisi præbendæ Canonicales sint erectæ sive institutæ ex communibus bonis Ecclesiæ, tum enim æquum est, ut electio, sive creatio Canonicorum, seu collatio Canonicatuum spectet simul ad Episcopum, & Capitulum, Imola in cit. c. Cùm Ecclesia n. 4. & Abb. ibid. n. 8. idque, si præbendæ non sint patronatæ, in dubio præsumitur, quòd ex bonis communibus Ecclesiæ sint institutæ, Abb. cit. loc. Si verò præbendæ habeant patronum, tum præsentatio ad patronum, institutio ad Episcopum spectat, Abb. cit. loc. de quo alibi plura.

XXIV. Assertio 2. Ex recepta consuetudine electio, sive creatio Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis ad solum etiam Capitulum pertinere potest, prout constat ex cit. c. Cùm Ecclesia 31. h. t. nam cùm Ecclesia Vulterana, imminuto Canonicorum numero, debito obsequio, seu servitio longo tempore destituta esset, Episcopus novos Canonicos quosdam in eadem elegit & instituit, quos Canonici, scilicet antiqui, recipere noluerunt, asserentes, quòd talis electio, sive creatio, & provisio in eorum præjudicium fuerit attentata. Quare Episcopus rem hanc detulit ad Papam Innocent. III. qui Episcopo Florentino causam hanc cognoscendam commisit: coram quo petebat idem Episcopus Vulteranus 1. ut ab injuria à Canonicis sibi super electione Canonicorum illatâ, eos prohiberet. 2. ut Canonici ipsum Episcopum jure eligendi de cætero liberè uti permitterent. De his articulis Papa consultus respondit, & mandavit Episcopo Florentino, ut quoad primum articulum, Canonicos ab impetitione Episcopi absolveret, quia non videtur injuriam facere, qui jure suo utitur: at Canonici per testes longè meliùs, seu pleniùs probârunt, quòd ipsi hoc jure usi fuerint, antequam dictus Episcopus Vulteranus eodem uteretur: circa alterum quoque articulum, quo idem Episcopus petebat liberum jus electionis sibi adjudicari, etiam Canonicos ab ejusdem petitione absolvat: maximè si notorium sit (id est, manifestum rei evidentiâ, vel alijs modis, gloss. fin. hîc.) quòd in Tuscia generalis consuetudo sit, ut in Cathedralibus Ecclesijs jus eligendi, sive instituendi Canonicos ad solum Capitulum, irrequisito Episcopo, spectet.

XXV. Notandum hîc 1. Quamvis in Ecclesia non numerata, sive in qua non sunt distinctæ præbendæ, nec certus & determinatus est numerus Canonicorum, seu Conventualium, propter negligentiam eorum non providentium intra sex menses, potestas providendi non devolvatur ipso jure ad Superiorem, quia hujusmodi præbendæ non censentur vacare, c. Ex parte 10. de concess. præbend. neque hic supplere potest negligentiam Canonicorum, gl.

hic V. longo: potest tamen Superior, v. g. Episcopus certum tempus assignare Canonicis, intra quod Ecclesiæ de necessarijs ministris provideant, alioquin eo elapso, poterit ipsemet providere, arg. c. Irrefragibili 13. §. Excessus de offic. ordin. Hostiens. hic V. Longo & Abb. n. 7.

Notandum 2. Sicut electio, sive creatio Canonicorum, vi consuetudinis, potest pertinere ad solum Capitulum; ita etiam vi ejusdem potest pertinere ad solum Episcopum, ut colligitur ex hoc c. quia in provisione beneficiorum consuetudo præfertur Juri communi, Abb. hic num. 2. & num. 10. Sicut etiam ex speciali privilegio jus conferendi Canonicatus pertinere potest, vel ad solum Episcopum, vel ad solum Capitulum, Fagnan. hic num. 29. & alij apud ipsum.

Notandum 3. In primo articulo hujus cap. Episcopus egit judicio possessorio, scilicet retinendæ possessionis, ne turbaretur in possessione juris eligendi, sive creandi Canonicos, quos ab ipso institutos antiqui Canonici nolebant admittere, cùm enim electio, vel collatio beneficij sit veluti fructus potestatis, sive officij eligendi, vel conferendi, qui in ejus usu, seu exercitio impeditur, dicitur turbari quasi possessione suâ, modò is bonæ fidei possessor sit. In secundo verò articulo idem Episcopus egit judicio petitorio, nempe actione confessoriâ, quia dicebat, jus eligendi, sive creandi Canonicos sibi competere, ideóque petijt illud sibi adjudicari, sed ex defectu probationis, & quia Capitulum meliùs & pleniùs per testes probavit jus suum, ideò succubuit Episcopus in utroque articulo, gl. hic V. articulo & Abb. num. ult.

Notandum 4. In interdicto, uti possidetis, sive in judicio retinendæ possessionis, is obtinere debet, qui antiquiorem possessionem probavit, Abb. hic n. 5. & in c. licèt 9. n. 36. de probation. & sumitur ex hoc c. Ratio est, quia tunc possessio nova, cujus titulus justificari non potest, præsumitur vitiosa, juxta l. ult. C. de acquir. poss. & l. Sinè 16. C. de probationib. de quo plura suo loco.

Notandum 5. Quamvis generalis provinciæ consuetudo, quæ est inducta, seu præscripta contra Jus commune, non debeat extendi ad loca particularia, in quibus ea non viget, quia cùm derog
et Juri communi, adeóque odiosa sit, ea restringi, non extendi debet, præsertim si sit multùm onerosa, & alijs præjudicet: si tamen jus speciale aliquibus competens probari possit per testes, & alias legitimas probationes, potest illud ex generali provinciæ consuetudine confirmationem & majorem præsumptionem accipere, prout sumitur ex hoc c. in fine, nam Capitulum allegans, sibi competere jus eligendi, sive creandi novos Canonicos, irrequisito Episcopo, non fundabat se solùm super generali hac consuetudine provinciæ, sed alias probationes attulit, quibus ostendit, jus hoc sibi competere, & solùm pro majore confirmatione additum fuit, quòd eadem generalis consuetudo servetur etiam in alijs Ecclesijs illius provinciæ, ut colligitur ex illis verbis: *maximè si sit notorium, &c.* Unde consuetudo generalis provinciæ per se sola non sufficeret, nisi per alias probationes Capitulares Canonici docuissent de hoc jure suo, & quòd eo jam ante Episcopum usi fuerint, adeóque quòd talis consuetudo specialis in eo loco extiterit, Abb. hic n. 6. Aliud verò dicendum est, si consuetudo aliqua non sit contra Jus commune, nec aliàs onerosa, tunc enim si dubium sit in particularibus locis, recurrendum est ad generalem consuetudinem provinciæ, vel quæ observari solet in vicinis provincijs, juxta c. super eo 22. de censib. Abb. c. l.

§. V.

De iis, qui prohibentur eligere Episcopos, aliósque Prælatos Ecclesiasticos.

Generatim loquendo, eligere aliqui prohibentur, naturâ, quidam lege, vel moribus, ut notat Greg. Tholosan. tr. de elect. c. 7. n. 1.

XXVI. Quæritur 1. Quinam naturâ prohibeantur eligere? Respondetur ob impedimentum naturale, sive ob prohibitionem legis naturalis, eligere non possunt pupilli, seu impuberes, hoc est, minores XIV. annis; si sint masculi, vel XII. annis, si sint feminæ, prout habetur in c. Ex eo 32. in princ. h. t. in 6. ubi, cùm quidam Ecclesiæ Cathedralis Canonicus in pupillari ætate constitutus, ad electionem Episcopi, unà cum alijs Canonicis, vocatus non fuisset; consultus super hoc Pontifex Bonifacius VIII. respondit, eum non posse de contemptu conqueri, aut eandem electionem, ipso absente, factam idcirco impugnare, quia nec Jus, nec ratio naturalis permittit, ut illi, qui plenam rationis discretionem nondum habent, ad præstandum in electione suffragium admittantur. Neque hic attenditur, an malitia suppleat ætatem, sicut neque in finienda tutela, Institut. quibus mod. tutel. fin. in princ. l. Indecorum 3. C. quando tutor vel curator &c. Licèt secus sit in matrimonio carnali, in quo pubertas non ex annis, sed ex doli capacitate, & habitu corporis desumitur, c. Puberes 3. & c. ult. de desponsat. impub. gl. in cit. c. Ex eo V. In pupillari, Franc. Ibid. n. 3.

Portò etsi jure antiquo pupillus, modò infantiam excesserit, beneficium Ecclesiasticum, imò & Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis consequi poterat, ut colligitur ex cit. c. Ex eo, ad Capitulum tamen talis pupillus, etsi major septennio, non admittebatur, nec vocem in eo habebat, ut tradit gl. in c. Si eo tempore 9. V. Ætatem de rescript. in 6. Franc. in cit. c. Ex eo n. 2. postea verò Innocentius VIII. in Regula XVII. Cancellariæ statuit, ut ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis non admittantur, nisi qui XIV. ætatis annum complevetint, neque ad Canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ, qui minores fuerint 10. annis, sive annum decimum non exegerint. Denique in Concilio Tridentino Sess. 23. c. 6. de reform. statutum fuit, ut nullus, quamvis in minoribus Ordinibus constitutus, ante XIV. annum beneficium possit obtinere, quod juxta declarationem Cardinalium ibid. intelligendum est de anno decimo quarto inchoato. Verùm cùm jure novo nullus Canonicus vocem in Capitulo habeat, & consequenter eligere possit, nisi saltem Subdiaconus fuerit, Clement. 2. de ætate & qualitate &c. Subdiaconatum verò ex decreto Concilij

cilij Tridentini, cit. Sess. c. 12. de reform. nullus suscipere possit ante vigesimum secundum annum, consequens est, quòd ante hunc annum cœptum, nullus Canonicus hodierno jure eligere possit, Azor p. 2. l. 6. c. 14. q. 8. Ob eandem rationem naturâ prohibentur eligere furiosi, & mente capti, gl. in cit. c. Ex eo V. discretione, saltem quàm diu sunt in amentia, & nisi dilucida intervalla habeant, Tholos. de elect. c. 8. n. 2.

XXVII. Quæritur 2. Quinam prohibeantur eligere lege Ecclesiasticâ, sive Jure Canonico? Respondetur, inprimis excommunicati, sive ligati excommunicatione majore eligere prohibentur, ut constat ex c. Constitutis 23. junctâ gl. V. Excommunicationis de appellat. & ex c. unic. & ibi gl. V. Majoris, Ne sede vacante &c. in 6. Ratio est, quia excommunicato prohibitum est omne exercitium jurisdictionis, & officij, adeòque etiam officium, seu actus eligendi, arg. c. Decernimus 8. de sentent. excommun. in 6. Ex quo sequitur, quòd electio facta ab irretitis majore excommunicatione ipso jure irrita sit, arg. c. Cùm inter 16. junctâ gl. V. Cassata h. t. nam excommunicatus est suspensus ab omni officio & beneficio, ideòque nihil eorum agere potest, quæ ratione officij, vel beneficij ipsi competunt, quorum unum est electio, quæ etiam inter actus jurisdictionis computatur, quatenus est actus cujusdam publicæ potestatis, & ad commune bonum & regimen Ecclesiæ aliquo modo ordinatur, adeòque sicut alij actus jurisdictionis, ita etiam electio ab excommunicatis facta est irrita, Suar. dis. 14. de censur. sec. 2. n. 6. Id autem intelligendum est de notoriè excommunicatis, & nominatim denunciatis, ac vitandis, quamvis etiam excommunicati tolerati, & non vitandi per exceptionem repelli possint ab eligendo, Laym. de elect. Prælat. q. 26.

XXVIII. Aliud verò dicendum est de ligatis excomunicatione minore, nam hi, etsi repellantur ab electione passiva, ut eligi non possint, sicut infrà dicetur, non tamen repelluntur ab electione activa, quin eligere possint, uti sumitur ex c. Illa 39. h. t. ubi Papa Innocentius III. confirmat quandam electionem tanquam Canonicam, etsi quidam Electores in simplicem, seu minorem excommunicationem inciderint, ob solam participationem, seu communicationem cum excommunicato. Ratio est, quia minor excommunicatio non à communione fidelium excludit, sed tantùm participatione, sive perceptione Sacramentorum privat, c. ult. de Clerico excommun. ministr. gl. hîc in notatis. Addit verò Pontifex in cit. c. illa, quòd si fortè in ea electione defectus aliquis intervenisset, se eum ex plenitudine potestatis supplere; quamvis hæc suppletio facta sit, non ex necessitate, sed ex abundanti, & ad cautelam, ut notat gl. ibid. V. supplentes, & Abb. n. 6. potest autem Princeps, qualis in Spiritualibus est Romanus Pontifex, in electione, aliisque actibus, sive contractibus ex plenitudine potestatis, supplere defectus solemnitatis requisitæ jure positivo, eósque ex invalidis facere validos, perinde ac si ab initio ritè & legitimè facti essent, Abb. hîc n. 3. non autem per hanc clausulam, *ex plenitudine potestatis*, supplentur, & tolluntur defectus inhabilitatis personæ; ut si quis fortè esset excommunicatus excommunicatione majore, vel illegitimus, nisi id exprimatur; neque defectus requisiti ex lege naturali, Imola hîc num. 1. & glossator Abbat. lit. b. In dubio autem Princeps non est censendus uti velle tali potestate, cum præjudicio tertij, ut dictum suprà titul. 2. num. 20.

XXIX. Porrò electio facta à Capitularibus, qui excommunicatum excommunicatione maiore, & denunciatum ac vitandum, scienter & voluntariè, absque protestatione, ad electionem admiserunt, cùm absque gravi incommodo repellere possent, invalida est, ut docent Innocent. in cit. c. Illa. n. 3. Abb. ibid. n. 7. & alij Canonistæ communiter apud Suar. cit. c. 14. n. 13. arg. c. ult. de Procuratorib. idque etiam probabiliter colligitur ex cit. c. Illa, h. t. nam cùm Pontifex ibi in dubium revocet, an non electio facta ab electoribus, quorum aliqui minorem excommunicationem incurrerunt, ob hunc defectum irrita fuerit, ideóq; illum saltem ad cautelam supplere voluerit, & tollere; pro certo supponere videtur idem Papa, eandem electionem, si facta fuisset à quibusdam electionibus in maiore excommunicatione existentibus, futuram fuisse irritam. Vel saltem eiusmodi electio facta ab electoribus, quorum quidam maiore excommunicatione ligati erant, in pœnam à Superiore irritari poterit, cùm nullo jure expressum reperiatur, esse ipso facto irritam, Laym. in cit. c. n. 3. & cit. q. 26. Alioquin verò regulariter, exclusis excommunicatis, alij non excommunicati eligere possunt, ut colligitur ex c. unic. Ne sede vacante in 6.

XXX. Respondetur 2. Suspensi ab Officio, & beneficio simul, vel etiam ab officio tantùm, eligere non possunt, c. Cùm inter 16. §. fin. h. t. c. Cùm dilectus 8. de consuetud. imò etiam suspensi simpliciter, arg. c. pen. de sentent. excommun. ut ex probabiliore docet Tholosan. cit. c. 7. n. 7. nisi aliunde constet, suspensionem simpliciter latam tantùm ad beneficium tendere. Est autem electio ab huiusmodi suspensis facta irrita, nam per suspensionem eis interdicitur exercitium officij, cit. c. Cùm inter h. t. ubi præcipitur, ut, si constiterit, quòd electio fuerit facta à suspensis, eâ omnino cassatâ (id est cassâ denunciatâ, seu declaratâ, ut explicat gl. ibid. v. cassata) ipsi monasterio de personâ idonea provideatur, quia suspensus eligere non potest, gl. in cit. c. Cùm dilectus. v. à suspensis. Nec refert, sive sint suspensi à jure seu canone inferente pœnam suspensionis, c. 1. de sent. & re judic. in 6. c. 1. de sentent. excommunic. in 6. sive ab homine, seu per sententiam Judicis, c. Cùm bonæ. 8. de ætate & qualit. &c. c. Quia diversitatem. 5. de concess. præbend. dummodo sint nominatim denunciati, seu non tolerati, nam electio à suspensis toleratis facta est valida, iuxta Extravag. Ad evitanda Concil. Constant. nisi per exceptionem repellantur. At verò suspensi à beneficio tantùm, non privantur eligendi potestate, sed omnia negotia tam spiritualia, quàm temporalia possunt exercere, ut tradit gl. in c. Cùm Vintoniensis. 25. v. admiserant, & Abb. ibid. n. 10. contra Navarrum & alios. Ratio est, quia eligere (sicut etiam conferre beneficia vel instituere) propriè loquẽdo, potiùs est actus officij, aut jurisdictionis, quàm fructus beneficiorum, ergo cùm suspensus à beneficiis intelligatur solùm suspensus à perceptione fructuum, non debet fieri extensio in materia

nis pœnali ad jus eligendi, quod propriè inter fructos beneficiorum non numeratur, Laym. in cit. c. Cùm dilectus. n. 7. & de elect. Prælat. q. 25.

Cæterùm si omnes Capitulares sint suspensi ab officio, ideóque eligere non possint, tum potestas eligendi pro ea vice ad Superiorem devolvitur, c. Quamquàm. 18. h. t. in 6. saltem si absolutio à suspensione, intra tempus debitum, petita non fuerit: sin autem non omnes, sed aliqui tantùm è Capitulo suspensi fuerint, tum ijs exclusis seu privatis (sive ipso jure, si denunciati sint, vel per exceptionem) reliqui non suspensi eligere poterunt, quia ad eos jus eligendi pro ea vice devolvitur, juxta c. 2. de postulat. Prælat. Laym. in cit. c. Cùm inter 16. in fine h. t. & cit. q. 25. de quo plura infrà.

XXXI. Respondetur 3. Illi quoque, qui in personali sunt interdicto, eligere prohibentur, cit. c. Cùm inter. in fine h. t. Sicut & ij, qui in irregularitate sunt constituti, non tantùm passivæ, sed etiam activæ electionis jure privantur, c. Is qui. 18. §. Is verò de sent. excommun. in 6. dummodo huiusmodi sive personaliter interdicti, sive irregulares, sint denunciati, vel per exceptionem repellantur, alioquin eligere poterunt, juxta dictam Extravag. Ad evitanda, Laym. cit. q. 25. Similiter hæretici eligere non possunt, & electio ab ipsis facta est irrita, c. ult. caus. 9. q. 1. quia & ipsi sunt excommunicati, c. excommunicavimus. 13. de hæretic.

Addendum hîc 1. Quòd nullus Episcopus, vel alius Prælatus potest vivens eligere vel constituere sibi successorem in Prælatura, cap. Episcopo. 3. & seqq. caus. 8. quæst. 1. quia Prælaturæ & alia beneficia Ecclesiastica nón debent concedi jure successionis hæreditariæ, non enim sanguinis ratio habenda est, ubi habilitas & merita Præpositi perpendi debent, Tholos. tract. de elect. c. 7. Potest tamen Prælatus adhuc in vivis licitè tractare de successione, cum Collegio Electorum, c. Apostolica, 7. §. His omnibus cit. caus. & q. Etsi verò Jure Canonico prohibitum sit, ut Episcopus eligat sibi successorem in officio, nihil tamen hac de re Jure divino legitur constitutum, ut docet Azor p. 2. l. 3. c. 28. q. 5. Quin imò Petrum Principem Apostolorum sibi in sede Apostolica successorem delegisse Clementem legitur in c. 1. cit. caus. & q. quod non fecisset, si jure divino id prohibitum fuisset. Unde sequitur saltem Papam posse alicui Prælato dare potestatem eligendi sibi successorem in officio; tum enim non propriâ, sed auctoritate Pontificiâ fit electio, Abb. in c. Licèt. 6. n. 2. h. t. idque concessit Zacharias Papa Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, ut constat ex c. Petiisti. 17. caus. 7. q. 1.

Addendum 2. Nemo seipsum eligere potest, sicut nec seipsum instituere, vel sibi beneficium conferre, cùm inter dantem & accipientem debeat esse distinctio personalis, c. ult. de institut. nemo enim plurium personarum vices simul & semel subire potest, c. Presbyteros. 38. caus. 16. q. 1. l. fin. C. de assessorib. gl. in cit. c. ult. v. dantem & accipientem.

XXXII. Quæritur 3. An per consuetudinem possint aliqui excludi à jure eligendi, eóque privari? Respondetur affirmativè, sicut enim aliqui, vi consuetudinis legitimè præscriptæ, admitti debent ad electionem, quibus aliàs jus eligendi non compe-tit, ut suprà dictum n. 14. ita etiam per consuetudinem aliqui excludi possunt, & privari jure eligendi, quibus antea illud competebat, nisi tamen jus scriptum repugnet, & consuetudinem reprobet, ut in c. Massana 56. h. t. Tholosan. partit. Jur. Can. l. 1. tit. 29. c. 4.

§. VI.

De pœnis illegitimè, & contra Iuris prohibitionem eligentium.

XXXIII. Quæritur 1. quæ sint pœnæ Clericorum admittentium seculares ad electionem? Respondetur, de hoc agitur in c. Quisquis. 43. h. t. nam Innocentius III. in Concilio generali Lateranensi » c. 25. statuit, ut, si quis per abusum secularis pote- » statis contra Ecclesiasticam libertatem electus con- » sentire præsumpserit, & electionis commodo care- » at, & ineligibilis fiat, ità ut absque dispensatione » ad aliquam dignitatem Ecclesiasticam eligi non » possit. Qui verò talem electionem, quæ ipso jure » irrita est, celebrare præsumserint, ab officiis & be- » neficiis penitus suspendantur per triennium, eli- » gendi tunc potestate privati. »

XXXIV. Circa priorem partem huius c. Notandum 1. electio Episcopi vel alterius Prælati tunc censetur fieri per abusum secularis potestatis, si laici unus, vel plures se immisceant electioni, quomodocunque impediendo libertatem Clericorum in eligendo, ad quos propriè electio spectat, juxta c. Cùm terra. 14. c. Sacrosancta. 51. c. Massana. 56. h. t. Idque procedit, sive Princeps, sive alij seculares etiam privati admittantur ad electionem, eíque prædicto modo se immisceant, Abb. hîc n. 4. In specie verò electio celebrata censetur per secularis potestatis abusum 1. si Electores ante electionem requirant consensum Principis laici super electione facienda, hoc enim est contra libertatem Ecclesiasticam, c. Cùm terra. 14. h. t. Innoc. hîc & Hostiens. in fine, quamvis post electionem jam factam Principis consensus requiri possit, cit. c. Cùm terra in fine. 2. Quando Princeps, vel alius in publica potestate constitutus, interest simul cum Canonicis ad coëligendum, vel aliàs jurisdictionem exercet, impediendo libertatem electionis, c. Quia sancta. 28. §. Verùm dis. 63. & constat ex cit. c. Quisquis: nam si electio dicitur per abusum fieri, quando unus vel plures laici simul eligunt cum Clericis, c. Massana. 56. h. t. multò magis idem dicendum, si id faciat laicus in publica potestate constitutus, cùm hoc casu magis impediatur libertas electionis; Fagnan. in cit. c. Quisquis. n. 28. h. t. 3. Addit Fagnan. hîc. n. 30. & seqq. quòd etiam tum censeatur fieri electio per abusum secularis potestatis, si Princeps, vel alia potestas secularis intersit ipsi actui electionis in Ecclesia vel Capitulo, etiamsi non coëligat, nec ullam interponat auctoritatem, vel jurisdictionem exerceat; pro qua sententia citat gl. & alios auctores, quia per eiusmodi assistentiam etiam simplicem tollitur libertas eligentium, cùm talis præsentia sit formidabilis, & sub protectionis prætextu facilè Principes vendicarent sibi jus, ut ipsi, vel vice eorum, Officiales ipsorum interesse possint electionibus Prælatorum: neque ad protegendum Electores

ctores requiritur corporalis præsentia Principis in ipso actu,& loco electionis,sed sufficit,si extra locum electionis violentias propulset, & eligentium libertatem tueatur: & ita declarâsse Congregationem Cardinalium habitam die 5. Aprilis 1646. electionem à Capitulo quodam factam, cui interfuit Regius minister, fuisse nullam ob laicæ potestatis abusum.

XXXV. Notandum 2. Electus voluntariè ac sponte consentiens electioni de se factæ, per abusum secularis potestatis,fit ineligibilis,ita,ut, etiamsi nova electio instituatur, sinè admissione laicorum, ipse eligi non possit, absque dispensatione, nec ad eandem,si quam acceptavit, nec ad aliam quamcunque dignitatem Ecclesiasticam; non tamen est inhabilis,quò minùs eligi possit ad beneficia curata, v. g. ad Ecclesiam parochialem,vel ad alia beneficia,etiam Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis, cùm nec Canonicatus,nec beneficium simpliciter curatum, v.g.parochia, sit propriè dignitas, non enim habet jurisdictionem fori contentiosi, sive externi: lex autem pœnalis non debet extendi ultra verba in ea expressa, & propriam eorum acceptionem, adeóque, cùm hîc dicitur, quòd sic electus non possit eligi ad dignitatem Ecclesiasticam, de propriè dicta id intelligendum est, Abb. hîc n. 3. Et quamvis beneficium curatũ æquipararetur dignitati, vel personatui, quo ad hoc, quòd non possit quis simul habere plura beneficia curata, sicut nec plures dignitates,vel personatus, c. Dudum. 54. h.t. & c. De multa. 28. de præbend. non tamen in aliis.

XXXVI. Notandum 3. Consentiens in electionem sui per abusum secularis potestatis factam incurrit pœnam inhabilitatis ad quamcunque dignitatem Ecclesiasticam ipso jure seu facto, etiam ante sententiam Judicis, ut tradit gl. communiter recepta hîc v. fiat, & Abb. n. 6. nam licèt aliàs plerumque,quando lex, vel Canon imponit pœnam per verbum futuri temporis, cuiusmodi est hîc verbum *ineligibilis fiat*, nempe in futurum, censeatur infligi pœna,non latæ sententiæ, sed ferendæ,adeóque non ipso facto,sed per sententiam Judicis; id tamen non procedit,si ex verbis præcedentibus, vel sequentibus cõtrarium colligi possit,uti in proposito ex eo, quòd immediatè sequitur, *nec absque dispensatione eligi possit*, quæ verba significant, quòd consentiens in sui electionem per abusum secularis potestatis factam ipso facto fiat ineligibilis, ut notat gl.cit. Potest tamen, non tantùm Papa, sed etiam Episcopus, vel qui quasi Episcopalem potestatem obtinet, dispensare in hac inhabilitate,ut docet gl. hîc v.fiat, Imola ibid. n.4.& Abb. n. 8. nam quamvis aliàs Episcopus non possit dispensare in Constitutione Concilij Generalis, nisi id ei à Papa fuerit concessum; tamen quando conditor Canonis sibi specialiter non reservavit potestatem dispensandi, censetur Episcopis eam concessisse, arg.c.Nuper 29.de sent.excommunic.& docet gl.fin. in c.In quibusdam. 12. de pœnis, alioquin frustra permitteretur in Canone dispensatio,cùm per se cõstet, Papam dispensare posse,&, si Pontifex voluisset sibi reservare in hoc casu dispensationem, tum addidisset,nec *absque dispensatione Sedis Apostolicæ*, ad aliquam dignitatem eligi possit.

XXXVII. Notandum 4. Hanc pœnam inhabilitatis incurrit, non solùm is, qui per abusum secularis potestatis à Clericis est electus, de quo expressè solùm est sermo in cit. c. Quisquis: sed etiam is, cui Ecclesiastica dignitas à persona laica collata est, sive qui de manu laici illam accepit, nam etiam iste in pœnam criminis, tum eius dignitatis, quam accepit, tum etiam cujusvis alterius fit incapax, nisi cum eo dispensetur, ut colligitur ex c. Si quis deinceps 12. & ibi tradit gl. V. Interdicimus, & ex c. Si quis Clericus 14. & c. Si quis Episcopus 16. caus. 16. q. 7. Abbas in cit. c. Quisquis n. 2. h. t. Azor p. 2. l. 3. c. 50. q. 5. ubi ait, quòd talis beneficij capax non sit, arg. cit. c. Quisquis, ubi id statutum habetur de eo, qui acceptat electionem factam à Clericis per abusum secularis potestatis, ergo multò magis hæc pœna inhabilitatis locum habet in eo, qui dignitatem Ecclesiasticam immediatè accepit ex collatione laici, nam ille major est abusus: Licèt contrarium teneat Suar. dis. 31. de censur, sec. 3. n. 14. eò quòd Constitutio pœnalis non debeat extendi ad alios casus non expressos, etiamsi delictum gravius sit,ideóque similem, sive eandem, vel etiam majorem pœnam mereatur. Verùm etiam in materia pœnali extensio fieri potest, ac debet, ob identitatem, vel majoritatem rationis,si alioquin absurdum sequeretur, vel si duo in jure æquiparentur,quia ad eundem finem, vel effectum tendunt, vel quia inter se sunt subordinata, tanquam perfectum & imperfectum, ita ut spectatâ mente legislatoris, secundùm necessariam, vel probabilem præsumptionem, non tam extensio, quàm comprehensio sub lege censeri debeat, ut docet Laym. in cit. c. Quisquis,num.8. h.t. & l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 18. n. 10. & dictum suprà tit. 2. n. 105. Accedit, quòd hæc pœna inhabilitatis ad dignitates Ecclesiasticas etiam locum habeat in recipiente talem dignitatem de manu potestatis laicæ, jam antè statutum fuit, & in praxi receptum, ut colligitur ex alijs etiam Canonibus suprà allatis, Laym. hîc n. 8.

Porrò si talis, qui electionem sui per abusum potestatis secularis factam acceptavit, à Superiore confirmationem accipiat, priusquam cum eo fuerit dispensatum, nullum titulum, sive jus acquirit in dignitate per talem confirmationem, quia electio, quæ ipso jure irrita est, confirmari non potest, Felin. in c. Postulâsti 27. n. 15. de rescript. etsi postea dignitatem, ad quam sic est electus, per novam collationem Ecclesiastici Superioris obtineat, debet inhabilitatem à se contractam exprimere, & vitium intrusionis etiam, si se administrationi ingessit; nisi Papa scienter talem promoveret ad dignitatem, tunc enim censetur cum ipso tacitè, sive ipso facto velle dispensare, Abb. in cit. c. Quisquis n. 2. Felin. c. l.

XXXVIII. Præterea circa posteriorem partem prædicti c. Quisquis, notandum 1. Electio facta à Clericis ad Prælaturam,seu dignitatem Ecclesiasticam per abusum secularis potestatis, est ipso jure irrita, cit. c. Quisquis, ibi: *Quam ipso jure irritam esse censemus*: idque statutum est, tum quia talis electio Ecclesiasticæ libertati repugnat, cit. c. Quisquis, ibi: *Contra Canonicam libertatem*, & ibi gl. V. Li-

V. Libertatem; tum etiam in pœnam Clericorum temere admittentium laicos: nam alioquin, rejectis suffragijs laicorum tanquam incapacium, vim habe- rent suffragia Clericorum, quia utile per inutile non debet vitiari, reg. jur. 37. in 6. Laym. de elect. Prælat. q. 23. Sed neque vi consuetudinis immemorialis, valida fieri potest electio per abusum secularis potestatis facta, quia vi solius consuetudinis quantumvis diuturnæ (secluso privilegio Sedis Apostolicæ) non possunt laici habilitari ad spiritualia, cujusmodi est jus eligendi, Abb. in cit. c. Quisquis n. 4. & sumitur ex c. Massana 56. h. t. ut dictum suprà n. 16. Quòd si tamen consuetudo immemorialis adjunctam haberet famam obtenti privilegij Apostolici, licèt illud ob temporis diuturnitatem exhiberi non possit, non videtur pro irrita habenda talis electio, cui cum auctoritate se immiscuerunt laici, quia etsi consuetudo, etiam immemorialis, non possit dare causam præscribendi jus spirituale eligendi laico, cujus est incapax, potest tamen tribuere bonam fidem, ita, ut electiones à Clericis celebratæ, cum admissione laicorum per tempus immemoriale, ex titulo colorato, sive famâ accepti privilegij Apostolici, & cum bona fide, abusus, sive corruptelæ censeri vel dici non possint, Laym. in cit. c. Quisquis n. 3. h. t.

XXXIX. Notandum 2. Duplex pœna imposita est à Concilio Lateranensi in cit. c. Quisquis, Capitularibus, qui electionem, cum abusu secularis potestatis, celebrare præsumunt: una est, quòd privati sint potestate eligendi pro ea vice, & quidem ipso jure, Hostiens. hîc in fine V. Privati, & Suar. cit. dis. 31. sec. 3. n. 13. quos sequitur Laym. hîc. n. 12. contra gl. hîc & Abbat. in fine, nam & ijsdem verbis in c. Cùm in cunctis 7. §. Clerici h. t. de eligentibus scienter indignum dicitur, *eos esse eligendi tunc*, id est, pro ea vice, *potestate privatos*, scilicet ipso jure, gl. communiter recepta ibid V. Tunc & V. Privatos: de quo infrà, ergo etiam pœna, quæ hîc imponitur, ut, qui electioni, cùm abusu secularis potestatis, factæ temere consentiunt, eligendi potestate privati sint eâ vice, eodem modo explicanda est, quòd privati sint ipso jure: alioquin si, ut vult gloss. hîc V. tunc, Electores, qui consenserunt in electionem per abusum laicorum factam, sunt privati pro toto triennij tempore, sequeretur, quòd, priusquam per sententiam Judicis privati essent, ipsi ad aliam canonicam electionem procedere possent, quod tamen inconveniens est, sed potiùs æquum est, ut, quia eligendo peccaverunt, etiam eligendi facultate pro ea vice priventur. Idque confirmatur ex ratione, quæ in cit. c. Quisquis, redditur, cur Electores pro ea vice aliam electionem instituere non possint, nempe quia prior electio ipso jure est irrita, adeóque etiam ipsi electores eligendi potestate privati sunt ipso jure. Altera pœna hîc imposita est hujusmodi electoribus, ut etiam postea ab officijs, & beneficijs per triennium suspendantur, scilicet per sententiam Judicis, ut etiam notat gl. ibid. V. Suspendantur. Nec obstat, quòd eligentes scienter indignum etiam ipso jure ab Ecclesiasticis beneficijs sint suspensi, cit. c. Cùm in cunctis §. fin. nam hîc privantur Officijs & beneficijs, ibi beneficijs tantùm, quia plus peccant, qui contra Ecclesiasticam libertatem eligunt, quàm qui eligunt personam indignam, & ideo graviùs illi puniuntur, quàm isti: deinde casus utriusque c. sunt diversi, & ideo non mirum, quòd diversæ pœnæ imponuntur, vel eadem diverso modo, gl. hîc V. Suspendantur, Suar. c. l. n. 13.

XL. Notandum 3. Si Capitulares non spontè ac voluntariè, sed per vim vel metum gravem coacti consentiant, ut electio fiat per abusum secularis potestatis, & laici auctoritatem sibi usurpent in actu electionis, tum pœnæ hujus Canonis non incurruntur, ut patet ex cit. c. Quisquis, ibi: *Qui verò electionem hujusmodi præsumpserint celebrare*, verbum autem *præsumptionis*, temeritatem significat, à qua justus & probabilis metus excusat, & importat modum operandi ex plenè voluntaria libertate, quæ item non stat cum gravi metu, gl. hîc V. abusum, Suar. cit. sec. 3. num. 15.

Idémque dicendum est, si Electores admittant laicos ad electionem, quia probabili ratione ducti existimant, jus eligendi ipsis per privilegium competere, quamvis revera non competat, Laym. in cit. c. Quisquis n. 10. Quare si Clerici prohibere non possint laicos per vim se ingerentes electioni, valida est electio ex suffragijs Clericorum, quia tunc locum habet prædicta regula juris, *utile per inutile non debet vitiari*, Abb. in c. Massana 56. n. 5. h. t. ubi addit, quòd hoc casu utiliter fiet protestatio Clericorum excipientium contra laicos, quòd eorum suffragia non sint valitura; quia alioquin omissâ protestatione, si postea judicetur, non tam gravem vim, seu impressionem laicorum fuisse, quæ virum constantem meritò percelleret, censerentur Electores voluntariè, & nullo gravi metu coacti, laicos admisisse, Innocent. in c. Cumana 50. in princip. h. t. Posset tamen etiam ejusmodi electio per abusum secularis potestatis celebrata, Electoribus etsi invitis & non consentientibus, cassari in odium secularis potestatis, seu præsumptionis laicorum, arg. c. Cùm Vintoniensis 25. h. t. secundùm integram ejus lectio-ctionem, Laym. de Præl. elect. q. 23. Quin imò idem Laym. in cit. c. Quisquis n. 11. h. t. affirmat, quòd electio per abusum secularis potestatis facta ab Electoribus, etiam ex gravi metu, ipso jure irrita sit, tum quia in cit. c. generaliter & indistinctè prohibetur, ne quis consentiat in electionem per abusum secularis potestatis de se factam, nisi puniri velit, alioquin enim, si talis electio valida foret, posset electus, antequam ea cassaretur, illam acceptare: tum quia hujusmodi electio potiùs in odium laicorum se immiscentium est irritata, quàm Electorum consentientium. Verùm de hoc dictum est suprà num. 18.

XLI. Quæritur 2. Quæ sint pœnæ eligentium contra formam Jure Canonico præscriptam, vel personam indignam? Respondetur 1. Illi, qui non canonicè elegerunt Episcopum, vel alium Prælatum simili jurisdictione præditum, quia formam eligendi à SS. Canonibus præscriptam non observârunt, pro ea vice privantur potestate eligendi, non quidem ipso jure, sed per sententiam à Superiore privandi sunt, prout habetur in c. Quia propter 42. §. Qui verò h. t. ubi dicitur: Qui verò, contra prædictas formas, eligere attentaverint, eligendi, eâ vice, potestate priventur: nempe per sententiam, non

non ipso jure, juxta gl. ibid. communiter receptam V. priventur, ex quo verbo, quippe futuri temporis, colligitur, non esse ipso facto privatos, sed per sententiam privandos, Abb. ibid. Vers. nisi n. 3. Idem habetur in c. Cumana 50. in fine h. t. ubi eligentes contra formam Concilij Generalis in c. Quia propter 42. h. t. præscriptam, eâ vice eligendi potestate privantur, scilicet per sententiam, gl. ibid. V. Privantes. Consentit c. Quamquàm 18. eodem in 6. ubi expressè dicitur; ut Electores per sententiam, cùm formam traditam in Generali Concilio Lateranensi non observant, eligendi potestate priventur. Ratio est; quia conveniens est, & æquum, ut quis puniatur in eo, in quo deliquit, c. Inter 11. de excessib. Prælat. Sed quia Electores hoc casu non sunt privati potestate eligendi ipso facto; si interim eligerent; antequam per sententiam privarentur; eorum votum validum foret, & electio subsisteret; Abb. in c. Ne pro defectu 41. n. 3. h. t.

» XLII. Respondetur 2. Si Clerici, sive Ca- » nonici contra prohibitionem in c. Cùm in cunctis » 7. in princ. h. t. (videlicet minorem ætate, ille- » gitimum, malæ vitæ hominem, vel illiteratum, a- » deóque indignum) in Episcopum elegerint; tunc (id est, pro eâ vice tantùm, gloss. in cit. c. §. fin. V. Tunc) eligendi potestate sunt privati (ipso jure; & » sic est canon latæ sententiæ; gl. V. privatos & Ho- » stiens.) & insuper suspensi sunt ab Ecclesiasticis be- » neficijs (non item officijs, gl. V. Beneficijs & Ho- » stiens.) per triennium, dignum est enim, ut, quos » Dei timor à malo non revocat, saltem severitas » Ecclesiasticæ disciplinæ coërceat. Episcopi au- » tem, si contra hæc fecerint (id est, indignum ad of- » cia, vel beneficia Ecclesiastica; quorum collatio » ad eos spectat, promoverint) vel promoveri con- » senserint (scilicet confirmando vel instituendo, si collatio aut nominatio ad alios spectet; gl. V. Conferendis & Hostiens. V. Consenserit) potestatem ea- » dem officia, ac beneficia conferendi amittant: » (pro ea vice) & per Capitulum; vel si hoc concor- » dare nequeat, per Metropolitanum ordinentur, si- » ve conferantur ea beneficia, ita habetur in c. Cùm » in cunctis 7. §. Clerici sanè h. t.

XLIII. Ubi circa priorem partem hujus §. Notandum 1. Capitulares, ob electionem indigni privantur jure eligendi, si scienter id fecerint, ut constat ex c. Cùm Vintoniensis 25. & ibi gl. V. Scienter h. t. & ex c. Perpetuò 7. eod. in 6. Abb. in cit. §. Clerici n. 2. Secus si ignoranter; nisi fuerit ignorantia directè voluntaria, sive crassa & affectata, si nimium de industria intermittatur inquisitio, ne defectus appareat, hæc enim æquiparatur scientiæ, ut colligitur ex c. ult. §. Si quis verò; ibi: *Cùm taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur*, de clandest. desponsat. gl. in c. Innotuit 20. V. Ignorantiam h. t. Porrò tales privati sunt potestate eligendi primâ vice tantùm, sive pro proxima electione facienda, cit. c. Cùm Vintoniensis, ideóque illam recuperant in secunda electione, Abb. hîc n. 1. Sunt autem ipso jure privati eâ potestate, prout sumitur ex c. Innotuit 20. junctâ gloss. V. Nullam esse h. t. & expressè habetur in c. Quamquàm 18. h. t. in 6. Similiter & pœna suspensionis à beneficijs per triennium incurritur ipso jure, c. Si compromissarius 37. §. Porrò h. t. in 6.

Notandum 2. Prædictas pœnas tum privationis; tum suspensionis à beneficijs, non tantùm incurrunt; qui scienter elegerunt Episcopum indignum, ob defectum ætatis, scientiæ vel morum, sed etiam ob alium defectum, quia v.g. sacrum Ordinem non suscepit, juxta c. Dudum 22. junctâ gl. V. In ordinibus h. t. gl. in c. Bonæ 23. V. Licentiam; eodem, & sumitur etiam quoad pœnam suspensionis ex cit. c. Si compromissarius 37. ubi illa indistinctè imponitur eligentibus indignum; Laym. in cit. §. Clerici sanè q. 1. & de elect. Prælat. q. 62. Et habet utraque hæc pœna etiam locum in postulantibus scienter indignum, c. 1. & 2. de postul. Prælat. c. Scriptum 40. h. t. Nec obstat, quòd hæc Constitutio Concilij Lateranensis sub Alexandro III. sit pœnalis, ideóque non debeat extendi ultra casus in eodem Concilio expressos, quia odia sunt restringenda; reg. 15. in 6. ut objicit Joan. Andr. in c. Bonæ 23. num. 11. h. t. Nam etsi aliàs in materia pœnali; etiam ob identitatem rationis, ad casus, vel personas in lege non expressas, non debeat fieri extensio: si tamen ex alijs juribus, vel Principis interpretatione appareat, dispositionem generaliter, & in similibus etiam, vel quæ in jure æquiparantur, intelligendam esse; speciales autem casus vel personas, exempli tantùm gratiâ, in lege expressas esse, tum in materia etiam pœnali facienda est extensio, ut colligitur ex c. Si postquam 33. junctâ gloss. V. Provisione h. t. in 6. quamvìs hæc non sit extensio propriè dicta, sed potiùs comprehensio, ut patet ex suprà dictis.

Notandum 3. Eadem pœna privationis, pro una vice, etiam incurritur ab eligentibus indignum ad inferiorem dignitatem aut Prælaturam, quia licèt in Concilio Lateranensi cit. c. 7. §. fin. h. t. solùm mentio fiat de eligentibus indignum ad dignitatem Episcopalem; tamen ex aliis posterioribus juribus satis colligitur, pœnam privationis pro una vice latam, contra eligētem indignum Episcopum, etiam locum habere in inferioribus Prælaturis ac dignitatibus, c. Dudum. 22. h. t. & ibi gl. v. in ordinibus h. t. ubi electio in Præpositum; quæ à minore & saniore parte Capituli facta est; dicitur confirmanda; quæ tamen non confirmaretur, nisi alij privati essent, & ex c. Perpetuò. 7. & c. Quamquàm. 18. junctâ gl. v. secus eod. in 6. & docet Abb. in cit. c. Dudum. n. 11. Ratio est, quia par est omnium eligentium indignum conditio; eáque pœna privationis est illis, spectatâ rei naturâ, veluti debita; tum ut in eo puniantur, in quo deliquerunt: tum quia saltem pro illa vice, propter præsentem malignam affectionem non videntur satis dispositi ad bene, & cum utilitate Ecclesiæ eligendum. Quare dato, quòd etiam pœna privationis Jure communi non sit lata contra eligētes indignum ad inferiores Prælaturas: si tamen in Ecclesia Collegiata inferiore Episcopali, sive seculari, sive regulari, à Capitulo eligatur indignus Prælatus, Superior v.g. Episcopus poterit privare Electores, pro illa vice, jure eligendi; & ipsemet jure devolutionis, Ecclesiæ illi de Prælato providere, ut constat ex cit. c. Dudum propè finem; & c. Quamquàm 18. in fine, & ibi gloss. fin. h. t. in 6. Laym.

6. Laym. in cit. c. 7. §. Clerici. n. 4. & de elect. Præl. quæst. 63.

Aliud verò dicendum est de pœna suspensionis à beneficiis per triennium, quam solùm incurrunt ij, qui scienter indignum elegerunt in Episcopum vel Prælatum Episcopis superiorem, prout expressè habetur in c. Si compromissarius 37. §. Huiusmodi h.t. in 6. Siciti etiam eadem pœna suspensionis tantùm incurritur ab Electoribus, quoad beneficia Ecclesiastica, quæ obtinent in illa Ecclesia, in qua facta est electio, quam eligendo specialiter offenderunt; non autem extenditur ad alia beneficia, quæ in aliis Ecclesiis obtinent, cit. c. Si compromissarius. §. Restringitur h.t. in 6. Abb. in cit. c. 7. §. fin. n. 1. h.t.

Notandum 4. Hæc pœna privationis ipso jure seu facto incurritur, non solùm ab illis, qui personam indignam scienter eligunt ad dignitatem, vel Prælaturam, sed etiam, qui eandem indigno conferunt, vel in ea instituunt, vel confirmant, arg. c. Nihil 44. junct. gl. v. Canonicam. h.t. gl. in cit. §. Clerici. v. Conferendis, Innocent. ibid. n. 8. Abb. in c. Dudum. 22. n. 11. h.t. Azor p. 2. l. 6. c. 26. q. 13. Ratio est, quia collatio vim habet electionis, & magis delinquit, qui scienter indigno confert Prælaturam, vel confirmationem dat, quàm qui simpliciter eligit, ideóque meritò, pro una vice, ipso facto talis privatur potestate conferendi vel confirmandi.

XLIV. Notandum 5. Circa alteram partem cit. §. Clerici in fine, si Episcopus scienter conferat indigno Ecclesiasticam dignitatem, vel beneficium curatum, pro ea vice, privatus est jure conferendi, idque ad Capitulum devolvitur, quod statutum est propter magnam communionem, quæ est inter Episcopum & Capitulum, tanquam inter caput & membra corporis: si verò Capitulum negligat conferre, vel Capitulares non possint concordare in conferendo; tum jus conferendi devolvitur ad Metropolitanum, prout habetur in cit. §. Clerici vers. Episcopus autem, & in c. 2. de concess. præbend. Idque procedit, si potestas conferendi vel confirmandi pertineat ad Episcopum, jure Ordinario & proprio: secus, si jure solùm devolutionis, quia potestas conferendi vel confirmandi ad ipsum pertinet, propter negligentiã vel delictum Prælati inferioris; tunc enim, si etiam Episcopus negligat conferre beneficium, vel instituere, vel confirmare, vel si conferat indigno, collatio, confirmatio, vel institutio devolvitur, nõ ad Capitulum, sed ad proximum Superiorem Episcopi, videlicet ad Archiepiscopum, Innocent. in cit. §. Clerici. n. 7. h.t. Abb. ibid. n. 5. Imol. n. 2. Ratio diversitatis est, quia in beneficiis devolutis non est tanta communio inter Episcopum & Capitulum, quanta in beneficiis, quorum provisio jure proprio, quatenus eius Ecclesiæ ordinarius pastor est, ad Episcopum pertinet: priora enim beneficia confert solùm, vel confirmat, quatenus superior est collatoris ordinarij, à quo facta est devolutio, ideóque in illis non habet Capitulum communionem cùm Episcopo, ac proinde nec collatio aut confirmatio ad illud, sed ad alium Superiorem pertinet.

Porrò hanc pœnam privationis, pro una vice, quæ hîc decreta est Episcopo, etiam incurrunt alij Prælati aut Clerici non Episcopi, si ex jure speciali sibi competente scienter conferant dignitatem vel beneficium curatum indigno, vel instituant, vel confirment, quia ad eos etiam spectat collatio talium beneficiorum jure ordinario, etsi non communi, sed speciali, ut indicat gl. hîc v. fecerit, Suar. dis. 31. de censur. sec. 3. n. 10. non autem videntur hanc pœnam privationis incurrere, qui scienter conferunt indigno beneficium simplex, quia in Jure Canonico significatur ea pœna lata tantùm in conferentes indignis Prælaturas, dignitates & beneficia curata, quod cùm sit gravius delictum, ideo non potest illius pœna extendi ad conferentes indignis beneficia minora seu simplicia, Laym. in cit. §. Clerici in fine h.t. Sed de hac re alibi plura.

XLV. Cæterùm præter prædictas pœnas privationis, & suspensionis à beneficiis per triennium, scienter eligens ad Prælaturam indignum, v.g. Simoniacum, aliam adhuc pœnam incurrit; videlicet ut non possit, durante suspensione, ad dignitatem Ecclesiasticam eligi, seu promoveri, prout constat ex c. Per inquisitionem 26. h.t, nam cùm relatum fuisset Papæ Innocentio III. quòd Robertus, præcedente illicito & simoniaco pacto cum Canonicis, in Episcopum Tholosanum electus fuerit; idem Papa mandavit quibusdam, ut de Episcopo, & statu Episcopatûs inquisitionem instituerent. In qua inquisitione Mascaron Cancellarius, qui fuit unus ex Electoribus, juratus asseruit, quòd dictus R. & amici ipsius quosdam Canonicos precibus solicitaverint, ut ipsum in Episcopum eligerent: & quòd vidit, & audivit, ipsum Episcopum confessum esse, se illis Canonicis, qui primæ illius electioni se opposuerant, juramentum pręstitisse, certò credens, juramentum illud illicitum fuisse, & præstitum, ut ex pacto eligeretur in Episcopum. Pręterea confessus fuit idem Cancellarius, quòd post cassatam dicti Episcopi electionem, ipse detinuerit domum Episcopalem, & Episcopales reditus eius nomine receperit, atque cum ipsius consensu, in usus eiusdem expenderit. Cùm igitur dictus Mascaron indignum ad Episcopatum sciẽter eligendo, ad Ecclesiastica beneficia se reddiderit inhabilem & indignum (quia per triennium à beneficiis Ecclesiasticis est suspensus, iuxta cit. c. Cùm in cunctis. §. fin. h.t.) ideo ad dignitatem Præpositutæ Ecclesiæ Tholosanæ eligi seu promoveri non potuit. Quocirca mandat Papa suis delegatis, ut ipsum ab illa Præpositura omnino amoveant, & virum idoneum ad officium illud assumant.

XLVI. Notandum hîc 1. Qui aliquem ad Prælaturam, in qua obtinenda simoniam commisit, scienter eligit, est ipso jure suspensus per triennium à beneficiis, quæ in ea Ecclesia obtinet, quia indignã personam elegit, iuxta c. 7. §. fin. h.t. & c. Si compromissarius. 37. §. Porrò eod. in 6. & consequenter etiã, durante illo triennio suspensionis, non potest eligi vel promoveri ad dignitatem, vel beneficium Ecclesiasticum, quia suspensus eligi non potest ad beneficia, à quibus est suspensus, gl. hîc in fine. Verùm sicut talis solùm suspensus est à beneficiis; quæ in illa Ecclesia obtinet; ita etiam solùm est inhabilis ad obtinendam dignitatem, vel beneficium, durante triennio suspensionis, in illa Ecclesia, ad quam scienter simoniacum, vel alium indignum elegit: non autem est inhabilis ad obtinendam dignitatem, vel benefi-

cium in alia Ecclesia: quia ista inhabilitas ad beneficia obtinenda accessoriè sequitur ipsam suspensionem à beneficiis obtentis, ideóque secundùm illam restringi,& regulari debet, Abb.hîc n.8. Idque confirmatur ex cit.c. Per inquisitionem h.t. ubi is, qui scienter elegit simoniacum ad Ecclesiam Episcopalem Tholosanam, declaratur inhabilis ad obtinendam Præposituram in eadem Ecclesia,non in alia.

Notandum 2. In cit.c. Per inquisitionem videntur duæ electiones esse celebratæ,ut colligitur ex illis verbis, *qui adversati fuerant suæ primæ electioni*, quæ quidem cassata fuit, non ob vitium personæ, sed quia in discordia facta fuit, ut notat Abb.hîc in casu: altera verò fuit cassata, quia simoniaca fuit electio: ipse verò Cancellarius non fuit punitus, tanquam simoniacus, quia non fuit mediator simoniæ, sed solùm fuit conscius, quòd iste,quem elegit, fuerit simoniacus, Abb.hîc.n.9.& ideo fuit punitus pœna scienter eligentium indignum.

Notandum 3. Quamvis aliàs res inter alios, vel in alio judicio acta, alij non præjudicet, c. Inter dilectos 6.de fide instrum.& c. pen. de sent.& re judic.tamen in casu hujus c. confessio Cancellarij ipsi præjudicavit, tanquam facta in propria causa,quia non præcisè,ut testis in causa Episcopi electi examinatus fuit, sed ut pars confessionem fecit, quia inquisitio generalis fuit instituta in omnia membra illius Ecclesiæ,gl.hîc v.se indignum, & Imol.ibid.n 6. Deinde licèt quis propter testimonia, vel instrumenta producta in uno judicio,non possit ob crimen puniri in alio judicio: tamen confessio facta ab aliquo in uno judicio, potest adduci contra illum in alio judicio,ut per illam probetur crimen contra illum,quia contra propriam confessionem non admittitur aliqua excusatio, arg. c. Per tuas 10. de probat. Innocent.hîc n.2. & Abb.n.12.

§. VII.

Ad quos pertineat potestas eligendi, quando Capitulares elegerunt indignum?

XLVII. Quæritur 1. Penes quos sit jus eligendi,quando aliqui tantùm Capitulares, vel etiam quando omnes scienter elegerunt indignum? Respondetur 1. Si aliqui ex Capitularibus scienter elegerunt indignum, ideóque pro ea vice privati sunt potestate eligendi; tum electione perperam factâ teste ipsâ, quippe quæ invalida fuit, potestas eligendi penes alios Capitulares,qui in electionem indigni non consenserunt, licèt numero pauciores sint, residet, quia isti constituunt totum Capitulum,adeóque tota etiam vis Capitularis in illis non privatis remanet,Abb.in c. Cùm Vintoniensis 25.n.2.h.t. imò etsi omnes scienter elegissent indignum, excepto unico, tunc in illo remaneret jus Collegij,& ipse solus posset eligere, gl. in c. Perpetuò. 7. h. t. in 6. in notatis. Quare si v.g. quatuordecim sint Capitulares,& octo eorum scienter elegerunt indignum, tum reliqui sex, penes quos solos tunc vis Capitularis residet, possunt vel statim,eodémque contextu, decretum electionis suæ, si in ea consentiant, promulgare, vel novum scrutinium inchoare, exclusis illis octo delinquentibus, Abb.c.l. n.12. Laym. de Elect. Prælat. q. 64.

XLVIII. Respondetur 2. Si omnes Capitulares deliquerunt, scienter eligendo indignum, ideóque privati sint,potestas eligendi ad Superiorem, pro ea vice, devolvitur, quia tunc Capitulum perdit potestatem eligendi, Abb. c.l. n.2. & in Cathedralibus quidem & Metropolitanis Ecclesiis immediatè ad Papam devolvitur,in aliis verò inferioribus, non ad Papam,sed ad proximum Superiorem,ad quem spectat electum confirmare, prout habetur in c.Quamquàm. 18.h.t. in 6. ubi Bonifac. VIII. ita rescribit: quamquàm in casu negligentiæ à jure (scilicet in generali Concilio Lateranensi sub Innocentio III.c.23.quod refertur in c.Ne pro defectu.41. h.t.) sit statutum, ut Ecclesiâ Cathedrali vacante (idem est quoad hoc in Ecclesiis regularibus, & omnibus aliis inferioribus) si per eos, ad quos spectat (quocunque modo, sive de Jure communi, sive ex privilegio, vel præscriptâ consuetudine, gl. hîc v. spectat) non fuerit electio Prælati infra tempus debitum (trium mensium, cit. c. Ne pro defectu h. t. de quo infrà) celebrata,eligendi potestas ad proximum superiorem devolvatur: hoc tamen non est ad casum alium (scilicet à casu negligentiæ,quia aliud est committere negligentiam,aliud dolum, gl. hîc v. alium) extendendum. Igitur, si Electores in huiusmodi Ecclesia, vel ipso jure,cùm eligunt scienter indignum (secus si ignorarent, ut infrà dicetur) vel per sententiam (cùm formam traditam in Generali Concilio Lateranensi sub Innoc. III. c.24. quod refertur in c. Quia propter.42. h.t. non observant) eligendi potestate priventur, non ad dictũ Superiorem (scilicet proximum) sed ad Romanum Pontificem eadem potestas (nempe eligendi vel providendi in Ecclesijs Cathedralibus) devolvatur. Secus autem in inferioribus Ecclesijs (quibuscunque infra Cathedrales Ecclesias, etiam in Regularibus) est censendum: in his enim in utroque prædicto casu potestas eligendi devolvitur ad proximum Superiorem, videlicet Episcopum, si Ecclesia non sit exempta, gl. fin. hîc. Ratio hujus decisionis est, quia Canon correctorius juris antiqui non debet extendi ad alios casus non expressos, l. Præcipimus 32. in fine C. de appellat. ergò etiam Constitutio Concilij Lateranensis in c. Ne pro defectu 41. h. t. ubi decernitur, ut, si in Ecclesijs etiam Cathedralibus, ob negligentiam Capitularium, non fiat electio Episcopi intra tres menses, potestas providendi ad immediatum Superiorem, videlicet ad Metropolitanum devolvatur, cùm Jure antiquo ad Papam pertineret, non debet extendi ad alios casus privationis ob electionem indigni, vel contra formam Jure Canonico præscriptam. Quòd autem secundùm Jus antiquum potestas constituendi Episcopum, propter negligentiam Capitularium non eligentium intra tempus debitum, non ad Metropolitanum, sed ad Papam devoluta sit, patet ex c. Cùm dilectus 12.de concess. præbend. nam secundùm antiquissimum Ecclesiæ morem, institutio Episcoporum, & Archiepiscoporum spectat ad S. Pontificem, ut colligitur ex c. 1. dist. 22. c. Porrò 4. c. Salonitanæ 24. dist. 63. c. Pastoralis 42. caus. 7. q. 1. institu-

tio

tio verò inferiorum Prælatorum, seu Rectorum ad Episcopos; quare cùm res facilè revertatur ad primævam suam naturam, sequitur, quòd, si Ecclesiæ Cathedralis Canonici, ob quamcunque causam, eligendi jure privati sint (extra casum negligentiæ jure novo exceptum) potestas instituendi Prælatum devolvatur ad S. Pontificem; si verò Capitulares inferioris Ecclesiæ non exemptæ priventur, devolvatur ad Episcopum, gloss. magn. in cit. c. Quamquàm in notatis.

XLIX. Respondetur 3. Si non omnes Capitulares in prima electione deliquerunt, attamen reliqui innocentes, ad quos devolutio potestatis eligendi facta est, postea in altera electione delinquant, scienter indignum eligendo; tum jus eligendi, non ad priores delinquentes, sed ad Superiorem, cujus est electum confirmare, pro ea vice, devolvitur, perinde ac si omnes ab initio deliquissent, c. Bonæ 23. in fine, junctâ gl. V. Ad nos h. t. ubi ait, quòd sive simul, sive separatim deliquerunt omnes Capitulares, transfertur potestas eligendi ad Superiorem, & illud Adverbium *pariter* non denotat identitatem temporis ad peccandum, quod exigatur, ut simul delinquant, sed similitudinem vitij, ita, ut, cùm utraque pars peccat, eligendo indignum, in electione Episcoporum, iisque Superiorum, sive eodem tempore, sive diverso peccent, semper eligendi potestas transferatur ad Papam: Ratio est, quia postquam etiam reliqui Capitulares non privati elegerunt indignum scienter, totum Capitulum privatum censetur, quippe cùm penes illos, quamvìs paucos, tota vis Capitularis fuerit, Abb. in cit. c. Cùm Vintoniensis num. 13. h. t. Layman. cit. quæst. 64. nisi aliqui ex secundò eligentibus non deliquissent, tunc enim ad illos fieret devolutio, ut ex dictis patet.

L. Porrò hæc pœna privationis non incurritur ab eligentibus scienter indignum, nisi ex votis malè eligentium subsecuta sit communis electio, quamvìs scrutinium sit publicatum, alioquin ab illis ad aliam electionem procedi potest, ac debet, ut constat ex c. Perpetuò 7. h. t. in 6. ubi Gregorius X. in Concilio Lugdunensi c. 6. declarat, quòd scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstitum (cùm v. g. Capitularis dicit, *Ego talis talem eligo, seu nomino in Prælatum*, gl. hîc V. Suffragium) nequaquam eligendi potestate priventur, nisi in eo perstiterint, ita, ut ex votis eorum communis electio subsequatur) idémque secundùm gloss. hîc V. priventur, dicendum de pœna suspensionis à beneficijs, cùm eâ non puniantur nominantes, sed eligentes indignum, c. Cùm in cunctis 7. §. fin. h. t.) quamvìs tales scienter nominando indignum, contra conscientias suas agant, & graviter peccent, ideóque divinam vindictam meritò timere, & à Sede Apostolica etiam puniri possint. Ratio est, quia pœna debet intelligi cum effectu, c. Relatum 4. de Cleric. non resident. At verò, antequam electio facta sit communiter, nomine totius Capituli, adeóque formatum sit publicum & capitulare decretum electionis, non censetur facta electio, etsi consensus singulorum sit præstitus, seu suffragia à singulis data sint, vel etiam scrutinium jam promulgatum sit, quia non per consensum singulorum, neque per publicationem scrutinij, sed per decretum electionis solemnis & publicæ, seu communiter nomine omnium factæ, perficitur electio, cit. c. Perpetuò, & c. In Genesi 55. h. t. Joan. Andr. in c. Congregato 53. n. 4. & ibi Imola n. 7. & seqq. Abb. num. 5. & 6. h. t. ac proinde antequam hæc facta, & perfecta sit, non est locus pœnæ privationis ob suffragia ab Electoribus data indigno. Quare si post publicatum scrutinium, appareat, quòd major pars Capitularium scienter indignum elegerit, alij numero pauciores bene sibi, jurique suo consulent, si permittant illos ad publicæ electionis decretum procedere, tunc enim ijs privatis & exclusis, ipsi soli eligere poterunt, cùm jus eligendi ad ipsos sit devolutum, Layman. de electión. Prælat. quæst. 64. & in c. Cùm Vintoniensis 25. num. 4. h. t.

Quod autem hîc dictum est de eligentibus scienter indignum, id multò magìs etiam locum habet in eligentibus contra formam Jure Canonico præscriptam; nam nec isti per sententiam privandi sunt potestate eligendi pro ea vice, priusquam communis electionis decretum sit promulgatum, quia hi minùs delinquunt, quàm scienter eligentes indignum, gl. in cit. c. Perpetuò V. perstiterint. Illud hîc addendum, quod notavit Laym. in cit. c. Perpetuò, si in aliqua Ecclesia, sive per privilegium obtentum, sive per consuetudinem inductum sit, ut electio facta à majore parte Capituli præsentis, ex votis à singulis præstitis & publicatis in Capitulo censeatur esse perfecta, tum Electores, si tali modo indignum scienter elegerint, incurrunt pœnas, c. Cùm in cunctis 7. §. fin. h. t. etiamsi communis electio non sit subsecuta, quia illa Constitutio ab Alexandro III. generatim edita est contra eligentes indignum, priusquam forma electionis ab Innocentio III. in c. Quia propter h. t. est statuta.

LI. Quæritur 2. An Capitulares, ad quos propter delictum aliorum eligentium indignum, tota eligendi potestas pro ea vice devoluta est, possint, si velint, privatos admittere ad novam Prælati electionem? Respondetur affirmativè, gl. in c. Cùm Vintoniensis 25. V. Admiserant h. t. & ibi Innocent. n. 4. Abb. n. 3. & 8. & alij communiter. Ratio est, quia eligentes indignum non sunt suspensi ab officio, sed tantùm ab una proxima electione excluduntur: ergo cùm possint Capitulares extraneos Clericos secum admittere ad electionem, c. Bonæ 4. de postul. Præl. c. Scriptum 40. h. t. c. Cùm Ecclesia 3. junctâ gl. V. Vocémque, de caus. possess. & propriet. poterunt etiam alios Capitulares privatos admittere, maximè quia privatio ista cedit in favorem non delinquentium, ideóque ab eis remitti potest.

Idque colligitur ex cit. c. Cùm Vintoniensis, nam vacante Ecclesiâ Vintoniensi, Canonici inter se discordabant circa electionem Episcopi, & Archidiaconus quidem, cùm alijs quibusdam, elegit Decanum Salubriensem, Prior verò & complices ejus elegerunt Præcentorem Linconiensem. Et prima quidem electio Decani fuit facta de illegitimè nato, altera verò Præcentoris per impressionem seu violentiam laicorum, ideóque utraque à Papa fuit cassata. Postea verò Canonici denuo convenientes ad electionem Episcopi faciendam cùm de per-

„ persona eligenda consentire non possent, miserunt „ Romam procuratores quosdam, per quos coram „ Papa controversia dirimeretur, & electio perage- „ retur. Et illi quidem, qui Præcentorem in Epi- „ scopum elegerunt, objecerunt illis, qui Decanum „ elegerant, quòd illegitimè natum scienter eligere „ præsumpserint, ideóque secundùm Concilium La- „ teranense, pro ea vice, potestatem eligendi amise- „ rint, & per triennium ab Ecclesiasticis beneficijs „ suspensi esse debeant. Ad hoc verò ipsi responde- „ bant, quòd, licèt is, quem elegerant, illegitimè na- „ tus esset, tamen per gratiam Sedis Apostolicæ legi- „ timatus fuerit, idque se legitimè probaturos, asse- „ rebant (Et hæc allegatio bona fuisset, si probari „ potuisset, gl. hìc V. Promeruit.) Verùm Papa In- „ nocent. III. considerans, quòd Canonici, qui Præ- „ centorem elegerunt, Archidiaconum, & socios, qui „ Decanum non legitimè natum elegerunt, sponte „ ad secundam electionem faciendam admiserint, „ (ut patet ex integra lectione hujus c. apud gl. hìc in „ casu) & quòd ex decreto Concilij Lateranensis „ præsumentes eligere indignum, unâ vice tantùm, „ eligendi potestate sint privati, & idcirco, cùm ele- „ ctio, quæ per Procuratores coram Papa peragenda „ erat, non jam secunda sit, seu proxima post eam, „ in qua indignus electus fuerat, sed tertia, censuit „ idem Papa, Archidiaconum, & socios ejus ad eli- „ gendum esse admittendos.

LII. Notandum hìc 1. Postquam Capitulares privati jure eligendi propter delictum suum, quia elegerunt scienter indignum, à Capitularibus non delinquentibus admissi sunt ad electionem faciendam, vel semel ab electione exclusi fuerunt, statim cessat privatio eorum, & recuperant jus eligendi, ita, ut ad tertiam electionem vocari possint, ac debeant, etiamsi electio, ad quam admissi fuerant, vel à qua exclusi, effectum consecuta non sit, vel quia electus non acceptavit Prælaturam, aut ei renunciavit, aut mortuus est: vel quia electio propter occultum defectum electi; aut quia se ante confirmationem administrationi ingessit, aut ob similem causam, à Superiore cassata fuit: vel quia propter discordiam, aliámve causam impedita fuit, aut ab ea recessum, gl. communiter recepta in cit. c. Cùm Vintoniensis. V. Admiserant; & V. Tertia, & ibid. Abb. n. 9. & gl. in c. Si electio 26. V. Integrum eod. in 6. Ratio est, quia eligentes scienter indignum sunt privati potestate eligendi, quantùm ad alios, qui non deliquerunt, sed quantùm ad se, non est potestas eligendi ligata, quò minùs possint eligere, si ab alijs Capitularibus admittantur, à quibus si semel admissi sint, non possunt illi à remissione semel factâ recedere, juxta reg. 33. in 6. *mutare quis consilium non potest in alterius detrimentum.* Et quamvis sint suspensi à beneficijs, non tamen ab officio, ideóque quantum est ex parte illorum, eligere non prohibentur, imò & officia divina, tempore talis suspensionis, celebrare debent, ideóque etiam modicam sustentationem ex beneficio percipere possunt, ne omnino egeant; nisi tales suspensi à beneficio proprium patrimonium haberent, vel aliunde vivere possent, gl. hìc V. Admiserant. Similiter cùm hujusmodi Capitulares à proxima tantùm electione, post illam, in qua deliquerunt eligendo indignum, excludantur, ideo semel privati & puniti recuperant jus eligendi, ita ut ad sequentem, quæ hìc tertia vocatur à Papa, procedere non prohibeantur, gl. hìc V. tertia.

LIII. Notandum 2. ut Capitulares extraneum vel privatum secum admittere possint ad electionem, non sufficit consensus majoris partis Capituli præsentis, & legitimè congregati, sed requiritur, ut omnes & singuli Capitulares consentiant, ita, ut unus solus se reliquis omnibus opponere possit, & impedire, quò minùs extraneus, vel privatus ad electionem admittatur, Abb. in cit. c. Cùm Vintoniensis n. 3. & in c. Scriptum 40. n. 3. & in c. Causis 30. n. 3. h. t. nam per talem admissionem alienorum derogatur juri singulorum eligentium, cùm pluribus admissis, plerumque minùs efficax sit votum, seu suffragium cujuslibet: & ideo in statuendis à Capitulo, sinè necessitate vel utilitate publica, per quæ præjudicatur juri singulorum Capitularium, omniũ consensus, nullo excepto, necessarius est, locumque habet illa Regula juris 29. in 6. *Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: & In re communi melior est conditio prohibentis,* reg. 56. eodem, & l. Sabinus 28. ff. communi dividundo: licèt aliàs in ijs, quæ ob necessitatem, vel utilitatem publicam Ecclesiæ vel communitatis, statuenda sunt, sufficiat consensus majoris partis Capituli vel Collegij, juxta c. 1. de his quæ fiunt à majore parte &c. l. Quod major 19. ff. ad municipal. Sicuti etiam tunc, quando extranei vocantur, & admittuntur, non ad eligendum, sed solùm ad consulendum, ob utilitatem Ecclesiæ, sufficit, si consentiat major pars Capituli, etiam invitâ minore, quia per hoc non minuitur jus singulorum eligentium, c. Obeuntibus 35. dist. 63. Abb. c. l. n. 4.

LIV. Notandum 3. Si Capitulares ob delictum privati velint se intrudere electioni, possunt à non privatis per vim expelli, si notorium sit, eos pro illa vice privatos esse jure eligendi, & moniti ab electione discedere nolint, quia vim vi repellere licet, c. Significâsti. 18. de homicid. c. Si verò 3. de sent. excommunic. privati autem veluti vim inferunt, turbando Capitulares non privatos in quasi possessione sua, & se ingerendo electioni, quæ ad eos solos spectat: ergo, si moniti non desistant, per vim expelli possunt, per se loquendo, & secluso scandalo, & aliis extrinsecis incommodis. Secus est, si notoriè non constet de pœna privationis ab illis contracta, tunc enim non possunt non privati per vim expellere privatos, quia in causa non manifesta nemo potest sibi ipsi jus dicere, sive exequi jus suum contra adversarium: sed hoc casu aliter sibi consulere debent Capitulares innocentes, qui non deliquerunt, in eligendo videlicet, vel protestando, si electio statim celebranda sit, quòd privatorum suffragia pro ea vice valere non debeant, c. Cumana 50. h. t. Innocent. in cit. c. Cùm Vintoniensis n. 6. Vel petendo à Superiore, ut declaret per sententiam, cum causæ cognitione latam, eos, qui in eligendo deliquerunt, jure eligendi pro hac vice esse privatos, c. Scriptum 40. in fine h. t. arg. c. Cùm secundùm 19. §. Confiscationis, de hæretic. in 6. ubi habetur, quòd, etsi aliqui sint ipso facto privati bonis suis, v. g. ob hæresin, vel crimen læsæ Majestatis, non tamen debent eorum bona occupari, antequam præcedat sententia declaratoria,

quòd

quòd inciderint in pœnam juris, Abb. in cit. c. Cùm Vintoniensis n. 14.

LV. Quæritur 3. An, quando aliqui Capitularium dignum, alij indignum elegerunt, & inter hos quidam scienter, quidam ignoranter, electio digni, etsi facta à minore parte suffragantium, valeat, & promulgari possit? Respondetur, vel ij, qui dignum elegerunt, numero superant eos, qui ignoranter indignum elegerunt, vel non superant numero: si superant, electio digni valida est, & promulgari potest: si non superant numero, non tantùm electio indigni, sed etiam electio digni non valet, nec promulgari potest, quia non est facta à maiore parte Capitularium præsentium non privatorum, cùm ignorantes eligentes indignum pœnam privationis pro ea vice non incurrerint, idque sumitur ex c. Scriptum 40. h. t. & tradit Joan. Andr. in c. Congregato 53. in fine h. t. Quare hoc casu debent, qui elegerunt dignū, cum ijs, qui ignoranter elegerunt indignum, quippe qui non sunt privati jure eligendi, novum scrutiniū inchoare, & eligere dignum. Exempli causâ, si XXIV. sint Canonici Capitulares, & octo eorum eligant Titium dignum, sedecim autem eligant Caium indignum, partim scienter, partim ignoranter; tum si decem ex his sedecim ignoranter elegerunt indignum, electio Titij digni non erit valida, nec promulgari poterit, quia non potest dici facta à maiore parte Capitularium non privatorum, cùm præter octo eligentes dignum, adsint decem non privati, ipsisque non consentientes, adeóque numerus ignoranter eligentium indignum superat numerum eligentium dignū duobus suffragiis. Sin autem novem, decem, aut plures scienter, adeóque septem, sex, vel pauciores ignoranter elegerunt Caium indignum, tum privatis scienter eligentibus, electio Titij digni ab octo peracta censeri debet maioris & sanioris partis Capituli, & consequenter validè promulgabitur.

LVI. Quæritur 4. An quando una pars Capituli scienter eligit indignum, electio digni facta ab altera parte, quamvìs numero minore, valeat, & promulgari possit? Respondetur affirmativè, prout habetur in c. Congregato 53. h. t. nam cùm vacante Ecclesiâ Nivernensi, Capitulum congregatum esset ad electionem novi Episcopi; facto & publicato scrutinio, apparuit, tredecim in Decanum, & octodecim (computato procuratore unius Canonici absentis) in Cantorem eiusdem Ecclesiæ consensisse, qui proinde, cùm viderent, se numero plures esse, & constituere maiorem partem Capituli, electionem eius promulgârunt. Sed alij, qui Decanum elegerunt, videntes, quòd Electores Cantoris graviter deliquerint, eligendo eum, qui sufficientem scientiam non habebat, ideóque iuxta statutum Concilij Lateranensis in c. Cùm in cunctis 7. §. fin. h. t. pro hac vice eligendi potestate ipso jure privatos, eámque ad ipsos devolutam esse, Decanum ipsum, cui priùs suffragia sua dederant, in Episcopum elegerunt, & contra priorem electionem Cantoris ad Sedem Apostolicam appellârunt. Sed alij Canonici è diverso petiverunt à Papa Gregorio IX. ut electionem Decani irritam declararet, quippe à paucioribus factam, & quidem antequam prior Cantoris electio cassata fuisset, & ut hanc veluti à pluribus canonicè celebratam de persona idonea confirmaret. Ad hæc respondet Pontifex, & mandat cuidam Episcopo, ut, si dictus Cantor defectum in litteratura seu scientia non patiatur, & aliàs idoneus sit ad pastorale regimen, ipsius electionem auctoritate Apostolicâ (priore electione tanquam ipso jure irritâ declaratâ) confirmet: alioquin verò, si Cantor in scientia defectum patiatur, eius electione irritâ declaratâ, Decanum, si nullum Canonicum ei obstet impedimentum, dictæ Ecclesiæ Nivernensi, eâdem Apostolicâ auctoritate, præficiat. Ex quo patet, quòd electio indigni facta à maiore parte Capituli non valet, electio verò digni facta à minore parte valet, & promulgari potest, quia, cùm alij delinquentes ipso jure privati sint potestate eligendi, pro ea vice, eáque in alios, qui non deliquerunt, translata sit, quique totum Capitulum repræsentant, ideò decretum electionis formare possunt, ex suffragiis, quæ digno dederunt in privato scrutinio, uti sumitur ex hoc c. gl. fin. ibid. Unde absolutè loquendo, non potest dici, quòd electio hîc fuerit facta à minore parte Capituli, sed potiùs à toto Capitulo; nam cùm maior pars fuerit privata, quia scienter elegit indignum, tota potestas eligendi remansit penes alios, quamvìs numero pauciores, qui fictione juris repræsentant totum Capitulum, Abb. hîc n. 4.

LVII. Ubi notandum præterea 1. Etsi in textu huius c. non exprimatur, quòd eligentes Cantorem sciverint illum defectu scientiæ laborare, tamen id regulariter præsumitur, ut colligitur ex hoc cap. Quia regula illa juris 47. in 6. *præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur*, vera est in his, quæ quis scire, & indagare non tenetur: in his autem, quæ quis scire & indagare tenetur, non habet locum, sicut in eligendo Prælato, iuxta c. 2. dist. 61. & ideo ibi præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, ut tradit gl. in cit. reg. v. præsumitur ignorantia. Accedit, quòd defectus scientiæ facilè patere potest, & ideo præsumitur eius scientia, Abb. hîc n. 5.

Notandum 2. Electores in privato scrutinio, in quo singulariter dare solent sua vota seu suffragia, propriè loquendo, non eligunt, sed potiùs nominant eligendum, vel in eum consentiunt, ut colligitur ex h. c. ibi: *sua desideria:* & ibi: *sua vota*, Abb. hîc n. 1. electio autem propriè dicta est illa, quæ post peractū & publicatum scrutinium, fit communiter, nomine omnium eligentium, iuxta c. Perpetuæ 7. h. t. & dictum supra.

Notandum 3. Si in casu huius c. pars maior Capituli elegisset indignum ignoranter; pars verò minor dignum, utraque retractari, seu irrita declarari debuisset; prima quidem, quia facta de indigno; posterior verò, quia facta à minore parte Capituli, eligentes enim ignoranter indignum non privantur eligendi potestate, c. Innotuit. 20. h. t. adeóque hæc non fuisset translata in partem minorem, Abb. hîc n. 5. & patet ex suprà dictis.

Notandum 4. Post promulgatum decretum electionis factæ à maiore parte Capitularium eligentium indignum, potest ac debet pars minor, quæ suffragia sua dedit digno, vel statim & incontinenti, antequam ad alium actum divertat, ac veluti eodem electionis contextu, sinè novo scrutinio, electionis suę decretum formare, & promulgare, quia processus electionis sinè interruptione peragi debet, ut tradit gl. hîc

gl. hîc v. postmodum, satis enim est, quod ex eodem scrutinio sequatur unica valida electio: Vel si boc nolit, potest ex intervallo novum scrutinium inchoare seu instiruere, exclusis aliis Capitularibos privatis, vel etiam voluntariè secum admissis, iuxta suprà dicta, & capitulare electionis decretum promulgare, Inooc. hîc in princ. & Abb. n.6.

Norandum 5. Ur valida sit electio minoris partis Capituli, oportet, ut communis electio præcesserit à maiore parte de indigno scienter facta; nam si pars minor decretum electionis personæ dignæ priùs promulgaret, irrita esset electio; cùm enim pars maior Capituli, ante formatam commuoem electionem, oon iocurrerit privatiooem, noudom tota potestas eligendi ad partem minorem est devoluta; & coosequerer communis electio partis minoris priùs facta, quippe quæ fuit irrita ipso jure, oon potest per subsequentem electionem communem factam ab altera parte maiore de indigoo confirmari, vel valorem accipere, quia, quod ab initio nullum fuit, non potest ex postfacto coovalescere, utl sumitur ex c. Auditis. 29. h. t. Imola hîc num. 4. Abb. num. 5. & alij.

§. VIII.

De Electione à Capitulo in discordia, concurrente postulatione, factâ, partim de persona digna, partim de indigna.

LVIII. De hoc agitur in c. Scriptum 40. h. t. nam vacante Ecclesiâ Coostantinopolitanâ, cùm Electores diseordarent, pars una postulavit Archiepiscopum Eradieosem: altera verò pars elegit Plebanum S. Pauli de Venetiis, ideòque utraque pars tam postulantium, quàm eligentium, missis ad Sedem Apostolicam procuratoribus, causam suam Papæ proposuerunt. Verùm quia Papa Innocentius III. ex transmissis & relatis coram se non potuit assequi plenam controversiæ cognitionem, quamvis super numero postulantium, per quoddam publicum instrumentum, & per confessionem Procuratoris adversæ partis in judicio factam, sed revocatam, (statim post, ac sinè intervallo, gl. hîc V. revocatam) pars altera (scilicet postulantium Archiepiscopum) assereret, suam intentionem esse fundatam: ideo Papa causam banc Notario suo commisit examinandam, mandans ei, ot diligeotissimè inquirat de meritis quidem seu moribus electi & postulati, Venetiis, ubi nati fuerunt, & diotius versati: de studiis verò eligentium, & postulantium, déque cæteris rebus, quæ ad causæ instructionem pertioere poterant, Constantinopoli, ubi hujusmodl postulatio, & electio factæ fuetuot. Tum verò, si partes in eum consenserint (scilicet ut dictus Notarius causam cognoscat, & definiat, imò etiam conseosus electi & postulati oecessarius est, aliàs nou possunt partes à jure recedere, gl. hîc V. consenseriut) & si constiterit, quòd Canoniti mutuo consensu eoovenerint; ut septem Præpositi per se, vel per alios admitterentur ad electionem Patriarchæ: duo item Procuratores pro cæteris Prælatis Ecclesiarum Conventualium; tunc si tot eo tempore Prælati fuetunt Conventualium Ecclesiatum, ut eorum voces, unâ cum suffragiis septem Præpositorum, & novem Canonicorũ, (quos constat in postulatione Archiepiscopi consensisse) duplò maiorem oumerum facerent, quàm erat numerus eligentium Plebanum, videlicet sedecim, dictam postulationem, auctoritate Apostolicâ, admittat, nisi probatum fuerit, postulato eanonicum impedimentum obstare: & Piebani electione cassatâ, lpsum Archiepiscopum absolvat à vinculo, quo Eradiensi Ecclesiæ est obstrictus, & licentiam traoseundi ad Ecclesiam Coostantinopolitanam concedat. Quòd si verò vota prædictorum simul juncta ad faciendum duplo majorem numerum non sufficiant; tum sive dignus, sive iodignus fuerit postulatus, reiectâ postulatione, electionem Plebani confirmet, modò indignus non sit. Si verò numetus postulantium duplo major repertus fuerit, sed qui postulatus est, indignus sit; tum utramque postulationem, & electionem reprober: nisi omnes vel major pars postulantium scienter postulaverint indignum, ut pro hac vice meritò debeant eligendi seu postulandi potestate privari, id est, privati declarari, hoc enim casu electionem confirmet, si electos idoneus est, cùm illis privatis, potestas eligendi ad alios non privatos sit devoluta.

LIX. Pro explicatione buius difficilis c. Notandum 1. Capitulares possuot commonicare jus eligendi extraneis, eósque admittere ad coëligendum secum, modò omnes consentiant; cùm enim possint totam potestatem eligendi in alios compromissarios transferre, ut infrà dicetur, multò magis possunt admittere alios, ut unâ cum ipsis Capitularibus, eligant, Abb. hîc n. 3. ubi addit, quòd in Coocilio Generali Prælati babentes votum, seu suffragium decisivum, possunt admittere alios simplices Clericos, qui aliàs vocem, seu suffragium non habent.

Notandom 2. Præpositi, de quibus fit mentio io hoc c. non habebant sub se Collegium, alioqoin non ponetentur, ut diversi à Prælatis Ecclesiarum Cathedralium, qualis in quibusdam Ecclesijs Cathedralibus, ut in Germania sunt Præpositi Ecclesiarum Cathedralium, qui simplicem digniratem, seo personatum habent sinè jurisdictione, nec vocem in Capitulo habent, si non sint Canonici, nisi alia sit consuetudo, Abb. hîc n. 3. & 4.

LX. Notandum 3. Electores possunt ad eligendum Prælatum coostituete, non tantùm onum, sed etiam plures procuratores loco sui, ita, ut unus vel plures à pluribus constituti tot suffragia habeant, quot suot Electores constituentes, gl. hîc V. Duo, & Abb. n. 5. & colligitur ex boc c. ubi dicitur, quòd duo procuratores tot habueriot suffragia, qoot eo tempore erant Prælatl Ecclesiarum Conventualium, quorum nomine ac loco suffragia babebaut, de quo infrà. Ideo autem in cit. c. dicitur, quòd pro oumero Prælatorum Conventualium tunc viventium, computanda sint vota procuratorum ab eis constitutorum, quia vacante Ecelesiâ, ad Capitulum, seu Conventum noo devolvitur jus eligendi, quod Prælatis Ecclesiarum Conventualium solùm jure speciali consuetudinis vel privilegij, ratione dignitatis eorum, competebat, ut notat gloss. hîc V. Temporis;

bam

tum Capitulum, Sede vacante, non succedit in ijs, quæ Prælato jure speciali competunt ratione dignitatis, ut docet Abb. in c. Verùm 7. n. 10. & alij DD. ibid. de foro compet.

LXI. Notandum 4. Si postulatio & electio concurrant in discordia, tum supposito, quòd postulatus sit dignus, ut admitti possit postulatio, rejectâ electione, requiritur, ut, duæ partes Capitulariū postulantium consentiant in postulandum, prout habetur in hoc c. Et dictum etiam tit. Super. n. 18. Ut si v. g. 30. sint Canonici Capitulares, & 20. postulent unum, 10. eligant alium, præferenda est postulatio, quippe facta à duplo majore parte Capituli, quàm electio facta à minore, seu tertia parte, Abb. hîc n. 7. Ratio est, quia, quamvis postulatio sit via providendi extraordinaria, & innitatur gratiæ; & electio sit via ordinaria, & nitatur justitiâ, attamen quià tota vis, seu potestâs capitularis, seu Universitatis consistit in duabus partibus Capituli, seu Universitatis, ita, ut, quod duæ partes faciunt, totum Capitulum facere videatur, l. Nulli 3. & l. seq. ff. quod cujusque Univers. nom. ideo præfertur postulatio, gl. hîc V. Majorem & Abb. n. 14. Ut in proposito in Ecclesia Constantinopolitana tunc vacante erant 25. Canonici Capitulares, qui tractantes de substitutione novi Patriarchæ, mutuo consensu convenerunt, ut ad electionem faciendam admitterentur 7. Præpositi per se, vel per eorum Procuratores: item duo Procuratores pro singulis Prælatis Ecclesiarum Conventualium, ita, ut quilibet Prælatus haberet suffragium in electione, quorum tunc temporis erant 16. & sic vota, seu suffragia omnium, tum postulantium, tum eligentium erant 48. ex quibus sedecim elegerunt Plebanum S. Pauli de Venetijs: septem verò Præpositi, & novem Canonici, & sexdecim Prælati Ecclesiarum Conventualium, & sic numero 32. postulârunt Archiepiscopum Eradiensem in Patriarcham, ac proinde duplo major erat numerus postulantium, quàm eligentium, ideóque postulatio præferenda fuit electioni: quòd si tantùm 15. Prælati fuissent, adeóque universim solùm triginta & unum vota fuissent postulantium Archiepiscopum; tum electio Plebani præferenda fuisset postulationi Archiepiscopi, quia facta fuisset à plus, quàm tertiâ parte suffragantium, quo in casu plerumque electio confirmatur, ut patet ex suprà dictis.

LXII. Notandum 5. Si plures Universitates, seu Collegia conveniant ad expediendum actum aliquem, v. g. ad eligendum Prælatum; non ut diversa corpora, seu universitates, sed ut omnes & singuli, in ordine ad præsentem actum, constituant unum corpus, aut collegium, tum computanda sunt suffragia singulorum, non secundùm corpora, sed secundùm capita, sive personarum numerum. Ut in proposito tria distincta corpora, seu Universitates conveniebant ad eligendum Patriarcham, Capitulum sive Corpus Canonicorum, & 7. Præpositi, & Universitas, sive Corpus Prælatorum Ecclesiarum Conventualium, qui habebant jus suffragij, quatenus erant personæ singulares, ita, ut non omnes unum tantùm, sed singuli Prælati unum votum haberent in electione, ut notat gl. hîc V. Duo in addit. ideo suffragia computanda fuerunt, non secundùm majorem partem corporum, sed secundùm numerum capitum, seu personarum omnium jus suffragij habentium, quia convenerunt ad eligendum, non ut diversa corpora, sed prout constituunt unum corpus, in ordine ad hunc actum electionis. Aliud verò dicendum est, si plura Corpora, seu Congregationes conveniant ad aliquem actum expediendum, tanquam diversa corpora, non autem ut faciant unum corpus: nam hoc casu ad valorem actûs non sufficit major numerus capitum, seu singularum personarum, sed necesse est, ut consentiat major pars ipsorum corporum, ita, ut, si sint tria corpora, consentiat saltem major pars duorum corporum. v. g. Si electio Prælati spectet ad Capitulum Canonicorum, & ad Prælatum aliquem, & ad Clerum civitatis, ita tamen, ut non constituant unum corpus, sed diversa, adeóque ut Capitulum solùm habeat unam vocem, & Prælatus unam; & totus Clerus unam; tum requiritur ad valorem electionis, ut præter Prælatum, etiam vel major pars Capituli; vel major pars Cleri in unum consentiant: ac proinde non sufficit, quòd quis sit electus à toto Clero, & à minore parte Capituli, Prælato alium eligente, etsi Clerici multò plures sint, quàm Capitulares: Item si Prælatus, vel major pars Capituli eligant unum, Clerus autem, cum parte minore Capituli, eligat alium, valebit electio facta à Prælato, & majore parte Capituli, licèt multò pauciores sint numero, quàm alij, quia hoc casu non attenditur ad numerum capitum, seu personarum, Abb. hîc n. 6.

LXIII. Notandum 6. Si quis postulatus sit à duabus partibus Capituli, quem tamen postulantes ignorârunt esse indignum; alius verò dignus electus sit à tertia vel minore parte Capituli; tunc & postulatio reprobatur, quia facta de indigno, & electio, quia cùm duæ partes ignoranter postulantes indignum, non sint privatæ potestate eligendi, ea non est devoluta ad minorem partem eligentium dignum, adeóque in ijs non remansit potestas capitularis, Abb. hîc n. 14. in casu 3. Quòd si verò in discordia omnes postulantes, vel major eorum pars scienter postulârunt indignum; pars verò minor, sive tertia elegit dignum; valet electio, & confirmari debet, posito, quòd tam multi postulaverint indignum, ut ijs privatis, eligentes dignum efficiant majorem partem Capituli, sive illorum, qui habebant jus eligendi, prout sumitur ex hoc c. in fine, Abb. ibid. n. 14. in casu 4.

Illud hîc dubitari potest; quare Papa mandet, ut inquiratur de moribus Archiepiscopi, qui postulatus fuit ad Patriarchatum, si enim fuit dignus & idoneus repertus ad Archiepiscopatum, non poterit esse indignus Patriarchatu. Sed respondetur inprimis, quòd major habilitas requiratur ad dignitatem altiorem, quàm ad inferiorem, ideóque si quis promovendus sit ad majorem dignitatem, ut in casu hujus c. ad Patriarchatum, opus est novâ inquisitione, gl. hîc V. Præsumptione. Deinde fieri potest, ut promotus ad aliquam dignitatem impedimentum, vel indignitatem postea contraxerit, ergo, si eligatur, vel postuletur ad aliam dignitatem etiam non majorem, iterum de moribus illius inquiri potest, ac debet, Abb. hîc num. 15. & 16.

§. IX.

Ad quos pertineat potestas eligendi, si Capitulares inhabilem, sive postulandum, sinè licentia, ac dispensatione Superioris, ad administrationem recipiant?

LXIV. Ad hanc quæstionem respondetur, quòd Capitulares recipientes postulatum ad administrationem in spiritualibus, vel temporalibus, ante postulationem à Superiore admissam, vel sinè ejus licentia, jure eligendi & postulandi eâ vice privati censeantur, & tota potestas ad alios non consentientes, sive non delinquentes, quamvìs numero pauciores, devolvatur: si verò omnes deliquerint, devolutio fit ad Superiorem, sive eum, ad quem pertinet electi, vel postulati confirmatio, ut colligitur ex c. Bonæ 23. h. t. & tradit ibid. gl. & Abb. in summa, aliique Canonistæ communiter. Nam defuncto Archiepiscopo Moguntino, cùm Præpositus S. Petri, & alij pauci Canonici absentes, quia Moguntiam intrare non poterant, propter potentiam Philippi Suevorum Ducis, tunc ibi commorantis, timentes, ne ab ipso compellerentur eligere in Archiepiscopum, quem ipse vellet; inhibuerunt reliquis Canonicis, ne sinè ipsis ad electionem novi Archiepiscopi procederent, alioquin ad Sedem Apostolicam appellantes. Sed Canonici, qui Moguntiæ remanserant, non obstante eâ appellatione, postulârunt in Archiepiscopum VVormatiensem Episcopum, & appellârunt contra alios Canonicos, ne quid in præjudicium hujus postulationis attentarent: imò etiam dictum Episcopum ad spiritualia & temporalia administranda in Ecclesia Moguntina admiserunt, ante postulationem à Papa admissam: quo facto, alij Canonici, etsi pauciores numero, & absentes, convenerunt, & elegerunt dictum Præpositum S. Petri in Archiepiscopum, & postea causam totam ad Innocentium III. Pontificem detulerunt: qui ipsam cognoscendam delegavit Episcopo Prænestino Sedis Apostolicæ Legato, eique mandavit, ut, si constaret, Episcopum VVormatiensem, relictâ Ecclesiâ suâ, transijsse ad Metropolitanam Ecclesiam Moguntinam, ejúsque administrationem in temporalibus vel spiritualibus recepisse, ejus postulationem irritam declararet; interim ex speciali gratia eidem concedens, ut Episcopatum VVormatiensem retinere possit, cùm de Jure communi utroque Episcopatu privandus esset, quia propriâ auctoritate à sua Ecclesia ad aliam se transtulit, c. Quantò 3. de translat. Episc. quòd si parêre contemneret, ipsum auctoritate Apostolicâ utrâque Ecclesiâ privatum pronunciaret, prout habetur in integrâ lectione hujus c. Deinde mandat Papa, ut Legatus inquirat de electione Præpositi in Archiepiscopum, &, si constiterit, quòd dictus Præpositus, & alij Canonici ejus socij, propter metum inferendæ sibi in electione violentiæ, alijs Capitularibus, interpositâ appellatione, inhibuerint, ne in electione sinè ipsis procederent, dicti Præpositi electionem confirmet, non obstante, quòd post appellationem Capituli ad Sedem Apostolicam interpositam, electio sit facta; nam cùm Canonici Moguntiæ commorantes priùs non detulerint appellationi factæ ab alijs Canonicis absentibus & paucioribus, sed nihilominus pendente appellatione, sinè ipsis postulârint novum Archiepiscopum, ideò non possunt contra alios Canonicos excipere, quòd post interpositam ab ipsis appellationem, elegerint Præpositum S. Petri, cùm ipsi priùs in eo genere deliquerint: frustra autem legis auxilium invocat, qui committit contra legem. Sed neque ab eisdem objici potest, quòd dictus Præpositus à paucioribus Capitularibus esset electus in Archiepiscopum, quia ipsi appellationem ad Papam legitimè interpositam contemnentes, & absque licentia ejusdem, Episcopum VVormatiensem ad administrationem Archiepiscopatûs recipientes reddiderunt se indignos ad eligendum, adeóque potestate eligendi ipso jure eâ vice sunt privati, eáque ad alios, quamvìs pauciores, est devoluta, gl. hîc V. Licentiam, & habetur in integra lectione hujus c. Porrò quamvìs notoria essent, quæ contra VVormatiensem Episcopum, & ejus fautores Canonicos objecta fuerant; tamen Legatus ad majorem cautelam multos testes ex parte Præpositi in Archiepiscopum electi productos recepit, & causâ cognitâ, juxta Apostolici mandati tenorem procedens, postulationem dicti Episcopi VVormatiensis cassavit (id est, irritam declaravit, gl. hîc V. cassavit) electionem verò Præpositi in Archiepiscopum, quamvìs à paucissimis factam, auctoritate Apostolicâ, confirmavit, eundémque priùs in Presbyterum à se ordinatum, postea in Archiepiscopum consecravit. Etsi verò contra Legati processum objiciebatur, quòd Episcopo VVormatiensi, & eius fautoribus non citatis, processisset: ad hoc tamen respondet Innocentius Papa, quòd excessus Rei notorius examinatione non indiget, c. Manifesta 17. caus. 2. q. 1. c. Evidétia 9. de accusat.) adeóque nec citatione; atque pro judice præsumendum est, quòd omnia ab eo rite acta fuerint: præterquam, quòd hoc ipsum, videlicet Episcopum & socios eius, citatos non esse, facilè probari non possit, quia negantis factum, secundùm rerum naturam, nulla est directa probatio; sive propositio negativa directè probari naturaliter non potest: & quamvìs quilibet de se assereret, quòd non sit citatus, singuli tamen essent in suis testimoniis singulares, adeóque non contestes sive contestantes idem factum. Accedit, quòd Episcopus VVormatiensis, eiúsque fautores huius rei non fuerint ignari, cùm enim ipsi ad Legatum nuncium miserint, potuissent etiam idoneum procuratorem securè ad eum mittere, si voluissent. Quamobrem etsi Papa propter judiciariam auctoritatem præsumere posset pro gestis à Legato, ut jam dictum: magìs tamen inniti voluit suprà dictis tribus causis (scilicet quia non detulerunt appellationi, & quia inhabilem sive postulatum, sinè licentiâ Papæ, receperunt, & quia citati non venerunt: quibus addi potest, quia idem Episcopus, sinè licentia Papæ, à sua Ecclesia ad aliam transivit, gl. hîc V. causis) ex quibus se adeò reddiderunt indignos, ut contra electū

„ Archiepiscopum nõ debeant audiri, nec, quod fa-
„ ctum, per eos possit impediri. Quin imò etsi pona-
„ tur, paucos eos Canonicos, qui Præpositum elege-
„ runt, pariter deliquisse, eò quòd, post interpositam
„ ab adversa parte appellationẽ, ad electionem pro-
„ cesserint: tamen propter omnium Capitularium
„ delictum, ordinatio sive provisio Ecclesiæ Mogun-
„ tinæ hac vice ad Romanum Pontificem devoluta
„ fuisset, qui proinde dictum Præpositum, sinè ul-
„ lius injuria, eidem Ecclesiæ in pastorem præficere
„ potuisset. Ob has igitur causas Papa Innocentius
„ III. cassationem postulationis à Legato factam,
„ quoad Episcopum VVormatiensem ratam habet:
„ electionem verò dicti Præpositi in Archiepisco-
„ pum confirmat.

LXV. Notandum hîc 1. Si Capitulares aliqui ab Ecclesia absint, & ob justum timorem, seu probabile periculum inferendæ violentiæ in actu electionis, ad illam accedere nequeant, nec Procuratorem mittere possint, quamvìs postea nulla re ipsâ violentia esset illata, tum possunt aliis Capitularibus præsentibus prohibere, ne sinè illis ad electionem procedant, si periculum non sit in mora, prout sumitur ex cit. c. Bonæ. h. t. & ibi gl. V. metuebant, & ex c. Quanto. 10. dis. 63. quia Capitulares extra Ecclesiam existentes, sinè sua culpa, retinent jus eligendi, & postulandi, adeóque Capitulares præsentes non possunt eligere, sinè absentibus, si hi nec per se, nec per Procuratores interesse electioni liberè celebrandæ possint, & tum appellare possunt, si præsentes absque illis ad electionem procedant, Abb. hîc. n. 1. & 2. de quo plura infrà suo loco.

Notandum 2. Pœnæ Concilij Lateranensis statutæ in c. Cùm in cunctis 7. §. Clerici. h. t. incurruntur, non solùm in casibus ibi expressis, sed etiam in aliis similibus, ut colligitur ex hoc c. Ubi habetur, quòd postulatio ipso jure sit irrita, & postulantes sint privati eâ vice potestate eligendi & postulandi, eáque ad alios non delinquentes devolvitur, quando postulantes postulatum permiserunt administrare in spiritualibus vel temporalibus, Abb. hîc num. 2. Quamvìs verò, si Capitulares postulatum recipiant ad administrationem, sinè Superioris consensu, aut licentiâ, postulatio sit ipso jure irrita, & postulantes ipso facto sint privati potestate eligendi & postulandi, ut dictum: aliud tamen est de electione: nam licèt, si eligentes à se electum recipiant ad administrationem Prælaturæ, ante obtentam confirmationem, electus se illegitimè ingerens in administrationem, ipso facto jus ex electione acquisitum perdat, c. Avaritiæ. 5. h. t. in 6. non tamen eligentes eum recipientes idcirco ipso jure sunt privati potestate eligendi & postulandi; ideóque nisi per sententiam fuerint privati, ad aliam electionem procedere possunt. Ratio diversitatis est, quia hæc pœna privationis in hoc casu de eligentibus in jure non est expressa, sicut de postulantibus, ideóque ab his ad illos, etiam ob paritatem rationis, extendi non debet, quia graviùs delinquunt Capitulares, si postulatum sive inhabilem, ante admissionem postulationis à Superiore factam, recipiant ad administrationem Prælaturæ, quippe cui nullum adhuc jus ad illam est acquisitum, quàm si eligentes recipiant legitimè electum ad administrandum, ante confirmationem obtentam, quia huic jus est acquisitum ex electione, quamvìs nondum eius exercitium, Innocent. hîc n. 4. & Abb. n. 2. & n. 9.

Notandum 3. Si unus alteri pactum offerat, alter verò illud non acceptet, vel si acceptavit, illud postea violet, non potest hic justè conqueri de primo, quòd pactum violârit. v. g. si duo pacem, seu fœdus inter se fecerunt, de non offendendo se invicem, unus verò pacem violet; tum is non potest conqueri de altero, si & ipse postea pacem seu fœdus non servat, quia, cùm ipse priùs pacem, seu fœdus violârit, nec ab altero illud observandum fuit, Abb. hîc n. 3. idque colligitur ex hoc c. ubi inhibitio, seu constitutum, ac veluti pactum factum fuit inter Canonicos, cum interpositâ appellatione, ut una pars sinè altera ad eligendum Prælatum non procederet: sed pars Canonicorum præsentium in civitate Moguntina inhibitionem illam, seu constitutum, vel ab initio non acceptavit, vel, si acceptavit, postea violavit, dum sinè altera parte Canonicorum, qui extra civitatem erant, ad postulationem Prælati processit, quare non possunt priores Canonici de aliis Capitularibus justè conqueri, quod contra inhibitionem, vel constitutum, sinè illis ad eligendum Prælatum processerint, quippe quòd jam priùs ab illis violatum fuit. Ratio est, quia frustrà legis (aut cuiúsque constituti vel conventionis) auxilium invocat, qui in legem committit, sive delinquit, ut hic dicitur, & in c. Quia frustra. 14. de usuris, & in l. Auxilium. 37. in fine. ff. de minorib. & in l. fin. §. Si verò postquam C. de jure deliberandi. Accedit, quòd in proposito casu tanta mutatio facta sit ex una parte Canonicorum, ut se indignos reddiderint eligendi potestate, eâque privari meruerint, ideóque altera pars sinè illis jure ad eligendum procedere potuit, Laym. hîc. n. 6.

Porrò plura alia, quæ in hoc c. annotantur ab Interpretibus, ad alias materias pertinent, de quibus in propriis locis agemus.

SECTIO II.

DE ELECTIS, VEL ELIGENDIS ad Prælaturas, & dignitates Ecclesiasticas.

§. I.

De qualitatibus requisitis in eo, qui eligendus est in Episcopum.

LXVI. Quæritur 1. Quænam qualitates requirantur in eo, qui eligitur in Episcopum? Respondetur, in promovendis ad sacros Ordines, & ministeria seu officia Ecclesiastica, præsertim in Episcopis, tres qualitates requiruntur, & inquiri debent, ætatis maturitas, morum honestas seu probitas, & litterarum scientia: quibus addi potest quarta, ut sit ex legitimo matrimonio natus, prout habetur in c. Cùm in cunctis 7. in princ. h. t. ubi dicitur: Cùm in cun- „
ctis sacris Ordinibus, & Ecclesiasticis Ministeriis „
(id est in promovendis ad Ecclesiasticos Ordines „
& dignitates, & officia Ecclesiastica) ætatis matu- „
ritas, morum gravitas, seu probitas, & litterarum „

„ scientia sint inquirenda: multò magis in Episcopo „ hæc tria inquiri oportet, quippe qui ad aliorum „ curam positus, in seipso ostendere debet, qualiter „ alij in domo Dei conversari debeant. Quare, ne, „ quod ob temporum necessitatem secus quandoque „ factum est, in exemplum à posteris trahatur, Ale- „ xander III. in Concilio Lateranensi c. 3. statuit, „ ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui xxx. æta- „ tis annum exegerit, & de legitimo matrimonio na- „ tus sit, & qui etiam vitâ & scientiâ commendabilis „ demonstretur.

LXVII. Notandum hîc 1. Appellatione sacrorum Ordinum regulariter non veniunt Ordines minores, ut colligitur ex hoc c. ubi dicitur, quòd in cunctis SS. Ordinibus requiritur ætatis maturitas, quæ tamen non requiritur in Ordinibus Minoribus, quippe qui conferri possunt ijs, qui excesserunt annos infantiæ, sive post septimum ætatis annum expletum, c. De ijs, 5. & ibi gl. V. infantiæ dis. 77. c. In singulis. 2. dis. 77. Item hîc dicitur in sacris Ordinibus requiri litterarum scientiam, quæ tamen non exigitur in suscipientibus minores Ordines, cùm satis sit, ut linguam Latinam intelligant, iuxta Concil. Trident. Sess. 29. c. 11. Quamvis in latâ acceptione etiam Ordines minores sacri appellentur, ut notat gl. in c. 1. V. Clericorum de tempore Ordinat. in 6.

Notandum 2. Qualitates, quæ requiruntur in inferioribus Ordinibus, & Ministeriis Ecclesiasticis, exiguntur in promovendo ad Episcopatum in eminentiore ac perfectiore gradu; quia, cùm positi sint, ut aliorũ curã gerant, exemplo suo, & in seipsis opere Episcopi ostendere debẽt, quales exigunt esse alios in morũ honestate, & scientia, vilissimus enim computandus est, qui alios præcellit dignitate, si non præcellat etiam sanctitate, & scientiâ, ut dicitur in c. 45. caus. 1. q. 1. gl. hîc, V. multò fortiùs.

Notandum 3. Si propter temporum necessitatem, interdum à Papa dispensatum sit in qualitatibus hîc requisitis ad obtinendum Episcopatum, v.g. ut juvenis, vel adolescens in Episcopum assumatur, id in exemplum trahi non debet, ità, ut etiamsi nulla, vel non gravis necessitas subsit, id fieri permittatur, quia, quando legitima causa non subest, non est propriè dispensatio, sed potiùs dissipatio, ex qua maxima damna Ecclesiis inferri solent, Abb. hîc num. 1. not. 4.

LXVIII. Quæritur 2. In specie, quæ ætas requiratur in eligendo, ad Episcopatum? Respondetur, nullus in Episcopum eligendus est, nisi, qui jam xxx. ætatis annum exegerit, prout habetur in cit. c. Cùm in cunctis, in princ. h. t. quia hæc est perfecta hominis ætas. Idque speciale est in Episcopo, quòd exigatur, xxx. annum esse completum, cùm in aliis dignitatibus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus sufficiat, annum à lege, vel canone præfixum esse inchoatum, secundùm gl. hîc V. exegerit, Innocent. & Hostiens. V. eodem.

LXIX. Quæritur 3. Qualis scientia requiratur in eligendo ad Episcopatum? Respondetur, In promovendo ad Episcopatum exigitur scientia conveniens, seu sufficiens, c. Qualiter 17. ibi: *præcipuè, quia nec donum scientiæ Pontifici conveniens fuerat assecutus*, h. t. quamvis non requiratur scientia eminens, c. Nobis 19. eod. quia licèt eminens scientia in Prælato desideranda sit, competens tamen toleratur; nam secundùm Apostolum scientia inflat, charitas autem ædificat, & ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis, c. Nisi 10. §. Pro defectu de renunciat. quin aliquando magis idoneus est ad Prælaturam, qui scientiam non eminentem, sed sufficientem habet, cum prudentia & charitate junctam, gl. in cit. c. Qualiter. V. conveniens, & c. Nobis. V. litteraturæ. h. t. Porrò qualitatem scientiæ requisitam in eo, qui ad Cathedralem Ecclesiam est assumendus, exprimit Concilium Trident. Sess. 22. c. 2. de reform. quòd eiusmodi scientiâ pollere debeat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere, ideóque ut vel Doctor, aut Licentiatus in S. Theologia, vel Jure Canonico meritò sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Idque decretum est, quia Episcopus sanctum Evangelium, & omnem Scripturam sacram, atque SS. Canones scire debet, ut populum universum curæ suæ commissum edocere queat, & in causis rectè judicare possit, c. 2. §. Ecce. dis. 36. c. 1. c. Nulli. 4. c. Omnes. 6. dis. 38. Priùs autem discere oportet, quàm docere quis alios posit; c. Vive. 26. caus. 16. q. 1. ideóque Episcopus peritus esse debet tum Theologiæ, tum Juris Canonici.

LXX. Atque hinc oritur quæstio, an in promotione ad Episcopatum vel eius administrationem, Theologus præferri debeat Canonistæ, vel hic illi, si cætera sint paria? Respondetur, etsi ei, qui est purè Canonista, & vix aliquid scit in ijs, quæ ad doctrinam fidei, & Sacramentorum administrationem, ac forum conscientiæ pertinent, præferendus sit peritus Theologiæ, quia doctrina fidei magis est necessaria, cùm sit fundamentum, cui innititur Ecclesiastica gubernatio & disciplina: absolutè tamen loquendo, nullus est idoneus ad Episcopatum, vel ejus administrationem, nisi præter Theologiam, etiam Juris Canonici sit peritus, quia tum ad causas pertinentes ad forum Ecclesiasticum externum definiendas, & legitimam administrationem rerum Ecclesiasticarum; tum etiam ad multas graves quæstiones ad forum conscientiæ spectantes, quæ juris positivi sunt, expediendas, omnino necessaria est peritia Juris Canonici, Emmanuel Rodriquez in qq. regular. tom. 1. q. 11. a. 4. Laym. in cit. c. Cùm in cunctis in princip. num 5. & 6. h. t. & ipsa praxis demonstrat.

LXXI. Quæritur 4. An illegitimè natus ad Episcopatum possit eligi, vel saltem postulari? Respondetur, non potest eligi, etsi possit postulari, si morum probitas & litterarum scientia maculam natalium eluerit, & muneri sit idoneus, prout constat ex c. Innotuit 20. h. t. nam vacante Ecclesiâ Vi- „ goriensi, Prior, & Conventus ejusdem (erat enim Ecclesia Cathedralis regularis, ita, ut Conventus, seu Capitulum Canonicorum Regularium jus haberet, vacante Ecclesiâ, eligendi Episcopum etiam secularem, uti sumitur ex h. c. Joan. Andr. hîc & Emman. Rodriq. tom. 1. qq. Regul. q. 1. a. 3.) in Episcopum „ elegerunt Archidiaconum Eboracensem, cujus „ confirmationem Archiepiscopus Cantuariensis, „ quia absens & inscius electus fuerat, in adventum „ ipsius distulit: Postea verò adveniens Archidiaco- „ nus sponte & secretè confessus est Archiepiscopo „

(tam

(tanquam Judici, non tanquam sacerdoti, Hostiens. hîc V. Secretâ) se ex legitimo matrimonio non esse natum: Capitulum verò, præsentato Papæ electionis decreto subscriptionibus eligentium roborato, illam confirmari petijt: quidam autem ex Suffraganeis, sive Coëpiscopis significârunt Papæ, eum fuisse filium cujusdam militis ex quadam ingenuâ, seu liberâ, sed non conjugatâ susceptum, quod ipse Archidiaconus etiam confessus est. Hac re cognitâ, Innocentius III. Papa respondit: quamvis in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. relato in c. Cùm in cunctis 7. h. t. decretum fuerit, electionem eorum, qui ex legitimo matrimonio geniti non sunt, nullam esse; tamen per hanc prohibitionem successoribus Pontificibus non est adempta dispensandi facultas, cùm par in parem imperium non habeat, nec successoribus suis pari, vel eâdem potestate præditis præjudicium generare possit. Equidem multa in hoc casu dispensationem faciendam esse, suadebant, videlicet litterarum scientia, morum honestas, virtus & bona fama personæ electæ à multis approbata: accedebant & alia, ut concors Capituli electio, Principis assensus, Archiepiscopi & Suffraganeorum ejus suffragia, & humilis confessio electi, qui sponte confessus est reatum suum, id est, defectum sive impedimentum. Verùm post diligentem rei discussionem, Papa electionem hanc, auctoritate prædicti Canonis, cassatam, irritam & inanem esse, declaravit, quia Capitulum dictum Archidiaconum, non humiliter postulavit, sed improvidè elegit: ex gratia tamen Capitularibus pœnam decretam in suprà dicto Canone, remisit, nec etiam ad probandam ignorantiam, quam allegabant, coëgit. Etsi verò Pontifici, post electionis cassationem, humiliter fuit supplicatum, ut cum Archidiacono illo dispensare dignetur, quia tamen supplicatio ea nomine Capituli non est facta, sed Capitulares, non ad petendam dispensationem, sed confirmationem nuncios ad Sedem Apostolicam miserunt, ideo supplicationem tunc admittendam non esse duxit, decernens, omnia esse irrita, quæ Canonici, ante receptionem litterarum Papalium, super ordinatione Episcopatûs attentârunt. Quòd si tamen Capitulum Vigoriense eundem Archidiaconum, ob merita illius, existimet esse postulandum, postulationem eam apud Sedem Apostolicam præsentare poterit.

LXXII. Notandum hîc 1. Absens potest eligi in Episcopum, etsi nesciat, se electum, non tamen debet confirmari, nisi priùs consentiat, prout colligitur ex hoc c. & c. Inter 21. h. t. & quia priùs debet examinari, gloss. hîc V. Distulisti, Abb. num. 2.

Notandum 2. Archidiaconus, vel alius Prælatus Episcopo inferior, sive secularis, sive regularis, non prohibetur eligi in Episcopum, ratione Prælaturæ suæ, nec postulari debet, ut colligitur ex hoc c. Abb. hîc n. 3.

Notandum 3. Si cum illegitimè nato dispensatum sit ad dignitatem, vel beneficium etiam curarum, ut in casu hujus c. cum Archidiacono, qualem dispensationem concedere potest solus Papa, juxta c. 1. de filijs Presbyt. in 6. non tamen ideo censetur esse etiam cum illo dispensatum ad dignitatem majorem, v. g. Episcopalem, prout sumitur ex hoc c. & c. Cùm Vintoniensis 25. h. t. Abb. hîc n. 4. arg. l. relegatorum 7. §. fin. ff. de interdict. & relegat. ubi dicitur, quòd is, qui minoribus honoribus prohibitus est, non possit aspirare ad majorem; majoribus tamen prohibitus minores petere non prohibetur.

Notandum 4. Si Capitulares illegitimè natum, vel aliàs indignum aut inhabilem eligant, electio est ipso jure irrita, ut constat ex hoc c. ibi: electionem *denunciamus irritam & inanem*, per quod declaratur c. Cùm in cunctis 7. h. t. ubi etsi id expressum non habeatur, tamen colligitur ex §. fin. ibid. ubi, dum dicitur, quòd eligentes indignum pro ea vice sint privati eligendi potestate, consequenter etiam electio est irrita, ideòque ad alios devolvitur.

LXXIII. Notandum 5. Papa vel alius Princeps Supremus non potest, ferendo leges, vel statuta obligare successorem suum, quò minùs illa omnino tollere & revocare, vel in ijs ex justa causa dispensare possit, ut habetur in h. c. & sumitur etiam ex c. Significâsti 4. §. aiunt in Concilijs eod. & ex c. ult. de rescript. in 6. & in l. Ille à quo 13. §. Tempestivum ff. ad S.C. Trebellian. dicitur, Prætorem in Prætorem, vel Consulem in Consulem nullum imperium habere, ubi gl. V. imperium notat, par in parem imperiũ non habet, nec in majorem. Ex quo infert Abb. hîc n. 5. quòd si duo fratres Germani pro indiviso Domini sint alicujus civitatis, & castri, neutrum in alterum jurisdictionem exercere posse. Rationem hujus rei ex Philosophia reddendam esse ait Laym. hîc n. 4. quia simile non agit in simile, nec debilius seu remissius in id, quod fortius est, vel magis intensum. Ex hinc, si actor & reus pares probationes afferant, neutra habet vim plenæ probationis, sed tunc locum habet regula, quòd actore non probante, reus absolvitur. Item si duæ contrariæ sententiæ parem firmitatem habeant, una alteri non præjudicat, ut ex Zasio notat Laym. c. l.

Notandum 6. Merita personæ multùm juvant ad dispensationem obtinendam, prout colligitur ex h. c. ita, ut meritorum prærogativâ sit sufficiens causa ad dispensationem obtinendam in impedimento canonico, etiam non concurrente Ecclesiæ necessitate, vel evidente utilitate: sicut etiam concors electio, petitio populi, assensus Principis, & aliorum vota multùm prosunt ad obtinendam provisionem, vel confirmationem Prælaturæ, Abb. hîc num. 5. & num. 8.

LXXIV. Notandum 7. Si Capitulares illegitimè natum, vel aliàs indignum, seu ob alium defectum inhabilem eligant, præsumitur, quòd scienter id fecerint, nisi contrarium ab ipsis probetur, prout sumitur ex hoc c. junctâ gl. V. Ignorantiam: nam licèt regulariter alieni facti ignorantia præsumatur, nisi scientia probetur, reg. jur. 47. in 6. hoc tamen non procedit, quando quis ex officio tenetur inquirere de facto alieno, tunc enim præsumitur illius scientia, & alleganti ignorantiam incumbit onus probandi: Sic Prælatus ignorans peccata subditorum non excusatur, quia ex officio tenetur inquirere de vita & moribus subditorum, c. Quamvis 10. infrà de reg. jur. ubi dicitur, *non potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit*; l. Regula

9. §. Sed

9. §. Sed facti ff. de jur. & facti ignor. gl. hîc V. Ignorantiam, & Abb. n. 9. & n. 21. Idemque dicendum de eo, qui Indignum, seu inhabilem confirmat, instituit, vel ei dignitatem aut beneficium confert, præsumitur enim scire ejus inhabilitatem, nisi probet ignorantiam, quia tenebatur priùs inquirere de vita & moribus illius, c. Postquam 3. c. Nihil 44. h. t. Abb. c. l.

Notandum 8. Si quis illegitimè natus, vel alio defectu laborans, in quo tamen dispensari potest, eligatur ad Prælaturam, cùm postulari deberet, invalida est electio, prout sumitur ex hoc c. ubi declaratur irrita electio illegitimè nati, quia postulari debuisset, & ideo Papa noluit dispensare cum Archidiacono in defectu natalium; eúmque confirmare, quia nulla Canonica electio præcessit, nec postulatio, nam Capitulares illi, quod facere non potuerunt, nec debuerunt, nempe eligere, voluerunt, & re ipsâ attentârunt, sed illicitè, & sine effectu; quod autem facere potuerunt, & debuerunt, nempe postulare, noluerunt, Hostiens. hîc V. Postulâsse & V. Elegisse: & licèt alij apud Papam supplicârint, ut electionem Archidiaconi confirmaret, non tamen id nomine vel mandato Capituli petierunt, ut habetur in textu. Ex quo infert Abb. hîc n. 10. quòd non possit quis impetrare dispensationem pro alio, sinè speciali mandato ipsius, etsi possit beneficium. Sed hoc falsum est, cùm generalis doctrina sit, omnia beneficia & gratias, adeóque etiam dispensationes pro alio habili, etiam absente & ignorante, absque ullo ejus mandato, impetrari posse à Papa, ut docet gl. in c. Nonnulli 28. §. Sunt & alij V. Sinè speciali mandato, Felin. ibid. n. 45. de rescript. & dictum supra eod. tit. n. 14. Idque colligitur etiam ex dicto c. Innotuit h. t. quia si Capitulum dispensationem in natalium defectu à Papa postulâsset, etiam ignorante Archidiacono, vel saltem sinè mandato ipsius, eam misericorditer concessisset, ut innuitur in textu, nam ideo Pontifex denegavit dispensationem, quia non petita fuit à Capitulo, Barb. hîc n. 16.

LXXV. Notandum 9. Si electio, vel provisio, ob impedimentum, seu defectum canonicum, sit nulla, tum si per dispensationem factam ab eo, qui dispensandi potestatem habet, defectus sit sublatus, electio vel collatio convalescit, etiam sinè novo consensu eorum, qui elegerunt vel contulerunt, ut tradit Innocent. hîc n. 2. & Abb. n. 11. Rationem dat Laym. ibid. num. 9. quia quando electio, vel collatio est nulla, ob impedimentum jure positivo introductum, in quo tamen dispensari potest; tum talis electio, vel collatio aliquo modo subsistit, nempe fundamentaliter, & spectato jure naturali, & ideo sublato per dispensationem tali defectu juris positivi, etiam civiliter, seu quoad forum externum subsistit, & convalescere potest.

Quod tamen limitandum est, dummodo talis dispensatio & invalidatio actûs non cedat in præjudicium alterius, Abb. c. l. nam si v. g. Capitulares indignum vel inhabilem, ob canonicum defectum, ignoranter elegissent, tum non posset à Superiore seu Ordinario defectus ille per dispensationem tolli, & jus electi stabiliri, sinè consensu Capitularium, quia id cederet in præjudicium eorum, cùm penes ipsos remanserit jus aliam electionem faciendi, quo jure non sunt privati: aliud est, si scienter elegissent indignum, tum enim contradicere non possent, quia propriû delictum allegarent, ut colligitur ex c. Nulli 8. h. t. in 6. & c. Diversis 5. de Cleric. conjug.

LXXVI. Notandum 10. Si electus ob crimen à S. Pontifice depositus sit, & Capitulares ad aliam electionem procedant, aliúmque eligant, sed Papa dispensando priùs electum restituat: hoc casu, distinguendum est: nam vel Papa primum restituit, adjectâ clausulâ decreti irritantis, *quiquid in contrarium factum fuerit*, tum restitutus recuperat Prælaturam, non obstante alterâ electione interim factâ, quia illa, ob decretum irritans, invalida est reddita. Si verò hujusmodi clausula irritans non sit adjecta; tum vel Capitulares elegerunt alium Episcopum, antequam primus restitueretur à Papa; & valida est eorum electio, quia facta est, Ecclesiâ vacante, nec poterant scire, quòd Papa vellet eum ex plenitudine potestatis restituere: & restitutio in dubio censetur fieri sinè præjudicio juris tertij, c. Quamvis 8. & ibi gl. V. Cùm talis de rescript. in 6. Vel Papa priùs restituit primum electum, & postea Capitulares alium elegerunt, & tunc invalida est electio, etsi facta sit à Capitularibus id ignorantibus, quia facta est, Ecclesiâ non vacante, Innocent. in cit. c. Innotuit n. 5. h. t. Joan. Andr. ibid. n. 27. Abb. n. 22. & 23. Imola n. 5. Barb. n. 27.

Notandum 11. Cur in cit. c. Innotuit, Papa Innocent. III. dispensare noluerit, cum Archidiacono illegitimè nato, ut ad Episcopatum promoveri posset, licèt merita personæ, & plura alia in textu expressa dispensationem concedendam esse, suaderent; causa est, ne factum Capitularium, qui Archidiaconum illegitimè natum, prætermissâ postulatione, eligere attentârunt, approbare videretur, ut notat Laym. hîc in fine. Porrò qualis Ordo requiratur in eligendo, vel promovendo ad Episcopatum, dicetur infrà tit. 14.

Denique qualis vitæ morúmque honestas ac probitas requiratur in eo, qui eligendus est Episcopus, describit S. Paulus 1. ad Timoth. c. 3. & ad Titum cap. 1.

§. II.

De qualitatibus requisitis in promovendis ad dignitates Episcopatu inferiores, & ad beneficia curata.

LXXVII. Quæritur 1. Quæ ætas requiratur in promovendis ad huiusmodi dignitates, & beneficia curata, & an in sacris Ordinibus constituti esse debeant? Respondetur, de hoc agitur in c. Cùm in cunctis 7. §. Inferiora h. t. ubi sic statuitur. Inferiora etiam ministeria (hoc est, dignitates & officia infra Episcopalem dignitatem, Hostiens. hîc V. inferiora) videlicet Decanatum, Archidiaconatum, & alia beneficia, quæ curam animarum annexam habent, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis Ecclesiæ regimen, nisi xxv. ætatis annum attigerit, & scientiâ ac moribus commendatus existat. Debet autem assumendus in Archidiaconum, vel Deca-

» Decanum, & alij, intra tempus à Canonibus defi- » nitum, Ordinem sacrum requisitum suscipere, (nempe Archidiaconus Diaconatum, Decanus vel » alij Presbyteratum) alioquin si admoniti Ordinem » jure requisitum non susceperint, removeantur ab » officio (seu beneficio, Abb. hîc in summa, nam beneficium, latè sumpto hoc nomine, potest appellari officium, ut ex Butrio notat Fagnan. in cit. §. Infe- » riora n. 13.) non obstante appellatione, & officia » aliis conferantur, qui ea & velint, & possint con- » venienter implere (sola enim voluntas non suffi- » cit, ubi opus est facto, c. 1. De eo qui mittit. in pos- » sess. gl. hîc V. velint & possint) Idque observan- » dum, non tantùm de promovendis, sed etiam de jam promotis, (id est, de electis & confirmatis vel institutis, sed nondum ordinatis, & sic Constitutio hæc extenditur etiam ad præterita, gl. hîc V. promo- » vendis, & V. promoti & Hostiens.) dummodo Ca- » nones non obsistant eorum ordinationi. Velut si promotus factus sit irregularis sinè culpa sua, ut Ordinem requisitum non possit recipere, tum enim non debet removeri ab officio & beneficio, etsi Ordinem non possit recipere; secus si suâ culpâ factus sit irregularis, gl. hîc V. si Canones non obsistant, & Hostiens.

LXXVIII. Notandum 1. Ad omne beneficium curatum, infra Episcopatum, requiritur ætas xxv. annorum inchoatorum, ut constat ex cit. §. Inferiora, sive sit beneficium parochiale, cui annexa est cura animarum, seu jurisdictio in foro interno seu pœnitentiali, sive sit dignitas habens curam animarum annexam, ratione jurisdictionis spiritualis in foro externo seu contentioso, ideóque etiam beneficium curatum dicitur, ut Decanatus, Archidiaconatus, ut constat ex c. Dudum. 54. §. Tandem Archidiaconus, ibi: *evidenter apparet, quòd curam habeat animarum annexam* h. t. nam beneficium curatum, latiùs sumpto nomine curæ, comprehendit sub se, non tantùm Ecclesias parochiales, sed etiam dignitates & alia beneficia, quibus cura animarum incumbit propter jurisdictionem fori contentiosi, quæ exercetur excommunicando, interdicendo, absolvendo &c. Abb. in cit. c. Dudum. n. 7. & 8.

Notandum 2. Ad dignitatem vel beneficium, cui sacer Ordo est annexus, non est necesse, ut promovendus Ordinem requisitum habeat actu, tempore promotionis, sed satis est, si illum suscipiat infra tempus à jure præfixum, ut habetur in cit. §. Inferiora, Abb. ibid. not. 4. Quod tamen procedit, si Ordo sacer sit annexus beneficio secundùm aptitudinem, prout regulariter annexio ordinis beneficio facta censetur: secus est, si annexus sit ordo beneficio quoad actum, vi statuti, vel fundationis, tunc enim requiritur, ut promovendus tempore provisionis actu habeat illum Ordinem, Abb. cit. l. n. 10. In quibus autem casibus annexio Ordinis censeatur facta beneficio solùm quoad aptitudinem, vel etiam quoad actum, infrà dicetur tit. 14. ubi ex instituto de hoc agendum erit.

Notandum 3. Etsi ad beneficium sacerdotale non requiratur ordo in ipso actu collationis, ut jam dictum, requiritur tamen ætas ad illum Ordinem requisita tempore collationis, aliàs collatio est ipso jure nulla, ut colligitur ex cit. §. Inferiora, ibi: *nisi qui jam 25. annum ætatis attigerit*, Abb. ibid. n. 1. & constat ex c. Si eo tempore 9. de rescript. in 6. quod tamen limitandum est, ut solùm procedat in dignitatibus, & beneficiis curatis, in quibus Jure Canonico per se ac directè requiritur ætas xxv. annorum cœptorum, ut in cit. §. Inferiora: at verò in aliis beneficiis etiam sacerdotalibus, quibus sacer ordo annexus est tantùm secundùm aptitudinem, non est necesse, ut quis tempore promotionis habeat ætatem ad sacerdotium vel alium Ordinem annexum requisitum; sed satis est, si sit in tali ætate constitutus, ut infra annum ad sacerdotium promoveri possit, & sic annum xxiv. inchoârit, iuxta Clement. 2. de ætate & qualit. & ibi gl. V. annexi, & ex infrà dicendis magis patebit.

Notandum 4. Si obtinens dignitatem, vel aliud beneficium curatum, aut Ecclesiam parochialem, intra tempus à jure præfixum, cessante legitimo impedimento, non suscepit Ordinem, quem beneficium requirit, non est ipso jure privatus beneficio, sed privari potest, ac debet per sententiam, monitione præmissâ, & constat ex cit. §. Inferiora. Innocent. ibid. n. 6. Hostiens. V. admoniti. Joan. Andr. n. 25. Abb. n. 2. Decius n. 4. ubi rationem dat, quia in facto negativo, de quo hîc agitur, ad hoc, ut pœna per negligentiam incurratur, necessaria est monitio. Verùm hoc quoad parochiales Ecclesias per posteriores Canones & jura correctum est, ut mox dicetur.

LXXIX. Quæritur 2. Quænam qualitates seu conditiones requirantur, ut quis promoveri possit ad Ecclesiam parochialem? Respondetur, requiritur, ut sit idoneus moribus, scientiâ & ætate, & ut, si Sacerdos non sit, sacerdotium suscipiat intra annum à die promotionis suæ numerandum, ut constat ex c. Licèt Canon. 14. h. t. in 6. nam quamvis » in Concilio Generali Lateranensi sub Alexandro » III. c. 13. (quod refertur in c. Cùm in cunctis 7. §. » Inferiora h. t.) inter cætera, statutum sit, ut nul- » lus regimen Ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi xxv. » ætatis annum attigerit, & scientiâ, ac moribus » commendatus sit, & quòd, si talis intra tempus à » Canonibus præfixum in Presbyterum ordinatus » non fuerit, ab officio sive regimine Parochiæ re- » movendus sit, idque alij conferendum. Sed quia » hæc Constitutio à multis negligentiùs fuit obser- » vata, ideò Gregorius X. in Concilio Generali Lug- » dunensi statuit 1. ut nullus ad regimen Parochialis » Ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus moribus, scien- » tiâ & ætate, ita quidem, ut collationes parochia- » lium Ecclesiarum, si quæ deinceps factæ fuerint ijs, » qui xxv. annum non attigerint, omnino sint inva- » lidæ (ipso jure, gl. hîc V. carere.) 2. Ut in Eccle- » sia Parochiali, cuius quis Rector est constitutus, » personaliter residere teneatur, quò gregis sibi com- » missi curam diligentiùs gerere possit (adeóque non » per Vicarium, gl. hîc V. personaliter.) 3. Ut in- » tra annum à die suæ promotionis numerandum, » Sacerdos fieri debeat, (legitimo impedimento ces- » sante, gl. hîc V. annum) alioquin si intra prædictũ » tempus sacerdotium non susceperit, Ecclesiâ sibi » commissâ, nullâ etiam præmissâ monitione, au- » ctoritate præsentis constitutionis sit privatus, sci- » licet ipso jure, seu facto, etsi olim non nisi per sen- » tentiam, gl. hîc V. privatus. Super residentia ta- » men facienda, poterit Ordinarius (nempe Episco- » pus, »

» pus, vel alius superior ipsius simili jurisdictione » prӕditus, gl. hîc V. ordinarius) ad tempus dispen- » sare, prout causa rationabilis id postulaverit. Con- » sentit c. Extirpandæ 30. §. Qui verò de præbend. & » Concil. Trid. Sess. 24. c. 12. de reform.

LXXX. Notandum 1. Si quis Parochialem Ecclesiam sit assecutus, ante cœptum annum xxv. ætatis, irrita est collatio, uti habetur in hoc c. nam ad curam animarum requiritur ætas matura, cùm sit ars artium, c. Cùm sit 14. de ætate & qualitate &c. neque in hoc dispensare potest Episcopus, cùm ex Generalis Concilij Lateranensis Constitutione, talis ætas exigatur, sed solus Papa, gl. communiter recepta in cit. c. Licèt. V. carere, & in c. unic. V. permittimus, de ætate & qualit. in 6. Quòd si tamen alicui dignitati, quæ per se curata non est, v. g. Præpositura vel Canonicatui perpetuò unita sit, seu incorporata Ecclesia aliqua Parochialis seu Curata, non æquè principaliter, sed accessoriè solùm; tunc sufficit, quòd provisus sit in ætate requisita ad dignitatem, vel Canonicatum, cui Ecclesia parochialis est annexa, v. g. si Præposituræ sit annexa, conferri potest ei, qui xxii. annos complevit, quia tum beneficium parochiale velut accessorium assumit naturam & qualitates seu conditiones beneficij principalis, cui adjungitur, juxta declarationem S. Congregat. Concilij apud Piasetium in praxi Episcopali p. 2. c. 5. a. 3. n. 17. modò principalis Rector per seipsum actu non exerceat curam animarum Dignitati vel Canonicatui ejus annexam, sed per Vicarium sufficientis ætatis, Barbos. de officio Episc. p. 2. alleg. 60. n. 71. Laym. l. 4. Theol. mor. tract. 2. c. 9. n. 2. coroll. 2.

Notandum 2. In Parochis requiritur etiam competens scientia eorum, quæ ad Sacramentorum administrationem, & populum docendum sunt necessaria, & alia rite obeunda, quæ ad officium ipsorum spectant, Piasec. c. l. n. 11. & Concil. Trident. sess. 5. c. 2. de reform. præcipit, ut Parochi doceant, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem.

Notandum 3. Promotus ad Ecclesiam parochialem, si legitimo impedimento cessante, intra annum Sacerdos factus nō fuerit, ipso jure, nullâ etiam præmissâ monitione, privatus est, cit. c. Licèt: quam pœnam juris etiam incurrit, qui per fraudem, inhabilem se facit ad Ordines intra annum suscipiendos, cùm fraus sua nemini patrocinari debeat. Quin & is, qui scienter, & per culpam latam seu crassam reticuit impedimentum suscipiendi intra annum Ordinem requisitum ad beneficium curatum, in pœnam privari poterit, dummodo tanta sit culpa commissa, ut ob illam meritò pœna privationis infligi possit, Laym. in c. Præterea. 5. de ætat. & qualit. &c.

Notandum 4. Tempus, in quo Episcopus dispensare potest super residentia cum eo, qui assecutus est parochiam, cùm jure communi non sit definitum, arbitrio boni viri seu judicis relinquendum est, ut ipse determinet tempus longius vel brevius, prout necessitas, vel causa rationabilis exigit, Laym. hîc n. 2. quamvis novo jure Concilij Tridentini sess. 7. c. 12. de reform. tempus hoc sit definitum, ut sit annus, præterquam in casibus jure expressis, in quibus longius conceditur, ut in c. Cùm ex eo 34. h. t. in 6. gl. margin. in cit. c. 12.

LXXXI. Notandum 5. Quod in cit. c. Licèt dicitur, promotum ad Parochiam, si intra annum, post obtentam pacificam illius possessionem, sacerdotium non susceperit, justo impedimento cessante, ipso facto illâ privatum esse, id limitari debet, ut non procedat in Ecclesia Parochiali, quæ actu Parochianos non habet, sed solùm habitu & potestate, eò quòd omnes ob pestem vel bellum aliò migrârunt, vel etiam mortui sunt; nam cùm talis non habeat actu gregem sive populum, quem pascat, cessat ratio, ob quam statutum est, ut Parochus intra annum Sacerdos fiat: nisi postea populus redierit; tunc enim intra annum ab eo tempore computandum, quo Ecclesia cœpit Parochianos iterum habere, sacerdotiū suscipere debet is, qui ei præest, sicut si de novo erigeretur aliqua Ecclesia parochialis, locum haberet hæc Constitutio, gl. in cit. c. Licet. V. parochialis Ecclesia in fine, & ibid. Joan. Monach. n. 2. & 3. Azor p. 2. l. 6. c. 8. q. 9.

LXXXII. Deinde limitatur, ut non habeat locum in ea parochiali Ecclesia, quæ simul est Collegiata, ita, ut unus idémque sit simul Præpositus illius Collegiatæ Ecclesiæ, & Parochus, seu Rector plebis, ut constat ex c. Statutum. 22. h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. Constitutionem Lugdunensis Concilij in cit. » c. Licèt, vi cujus promotus ad Ecclesiam parochia- » lem, si intra annum, post obtentam possessionem » illius, Sacerdos nō fuerit ordinatus, quamvis nul- » lâ præcedente monitione, & absque alia sententia, » ipso facto sit privatus jure, quod ad illā Ecclesiam » habebat, restringit, & declarat, dictam Constitu- » tionem ad Ecclesias Collegiatas (seculares; nam se- » cus est hodie in regularibus, gl. hîc v. Ecclesias, ut » postea dicetur) etiamsi aliàs Parochiales non fue- » rint, & assumptos ad earum regimen non extendi, » sed antiqua jura in eisdem servari debere, videlicet » ut præmissâ monitione de sacerdotio suscipiendo intra annum, si anno elapso promotus non pareat, possit Superior eum privare Ecclesiâ, juxta c. Cùm in cunctis 7. §. Inferiora h. t. gl. hîc in casu, & gl. fin. Ratio assignatur in textu, quia statutum pœnale potiùs restringi debet, quàm laxari, ac proinde nomine Ecclesiæ parochialis, in illa pœnali Constitutione, non censetur comprehensa ea parochialis, quæ simul est Collegiata, propter specialem ejus qualitatem, per quam transit ad aliam speciem, & mixtum non continetur appellatione simplicis, saltem in materia pœnali & odiosa, Rebuff. in praxi benefic. tit. de non promotis intra annum num. 27. Barb. de officio Parochi c. 5. n. 25. & seqq.

Non obstat, quòd si alicujus Ecclesiæ Præpositus sit etiam ibi Canonicus vel Capellanus, statuta pœnalia & onerosa, quæ de Canonicis & Capellanis lata sunt, etiam Præpositum comprehendant, cùm & ipse Canonicus vel Capellanus sit: sicut etiam, si alicui Rectori Ecclesiæ Collegiatæ, cum Papæ dispensatione, Parochia conferatur, debet is intra annum suscipere Sacerdotium, ergo etiam, si quis simul sit Rector Ecclesiæ Collegiatæ, & Rector parochialis. Sed respondetur, disparitatem esse, quia Præpositura & Canonicatus, seu Capellania tunc diversa beneficia censentur, sicut etiam Ecclesia Collegiata & Parochialis de novo & seorsim alicui collata. Secus

verò

verò est, quando quis hoc ipso, quòd sit Rector Ecclesiæ Collegiatæ, simul etiam est parochus ejusdem, quia nimirum Parochialis Ecclesia est elevata ad Collegiatam, ita, ut, quæ priùs regebatur ab uno Parocho habente Cooperatores, jam regatur ab uno Rectore, seu Præposito, qui sub se habet Collegium Canonicorum: vel quia Ecclesia Parochialis alteri Collegiatæ Ecclesiæ perpetuò & accessoriè unita, seu incorporata est: tunc enim attēdendum est ad naturam Ecclesiæ Collegiatæ veluti majoris & principalioris, & secundùm illam regulari debet Parochialis, quæ velut accessoria sequitur naturam, & conditiones Ecclesiæ Principalis, Laym. in cit. c. Statutum h. t. in 6. Cùm ergo ob non susceptum Sacerdotium, intra annum à Rectore Ecclesiæ Collegiatæ, non incurratur privatio ipso jure, quia Constitutio illa pœnalis non loquitur de Ecclesijs Collegiatis, sed solùm de merè Parochialibus, quæ reguntur à proprio Rectore, seu Pastore, neque ratione Ecclesiæ parochialis alteri Ecclesiæ Collegiatæ accessoriè sunt annexæ, ea pœna privationis incurretur, quippe quæ per talem elevationem, vel unionem veluti amittit naturam propriam, & quodammodo extinguitur, Barbos. in cit. c. Statutum n. 4. Ex quo ulteriùs sequitur, quòd si Ecclesia Collegiata accessoriè uniretur Ecclesiæ Parochiali, vel duæ Ecclesiæ, una Collegiata, altera parochialis, unirentur æquè principaliter, tum in priore casu haberet locum pœna privationis statuta in Concilio Lugdunensi, & in posteriore etiam quoad Ecclesiam parochialem, ut notat Franc. in cit. c. Statutum n. 2.

Porrò illud specialiter statutum est in Clement. 1. §. Cæterùm de statu Monach. quòd Conventualis seu Regularis Ecclesiæ Rector, v. g. Prior Conventualis ipso jure Prioratu sit privatus, nisi intra annum à die promotionis, ac possessionis acceptæ, cessante rationabili causâ, seu impedimento, Sacerdos fiat.

LXXXIII. Cæterùm prædicta Constitutio Concilij Lugdunensis in cit. c. Licèt, magis declaratur in c. Commissa 35. h. t. in 6. ubi Papa Bonifac. » VIII. sic rescribit; si alicui collata sit Ecclesia Pa» rochialis (non Collegiata, gl. ibid. V. Parochialis, » de quo infrà) quamvis tantum de anno transive» rit, ut provisus nequeat ampliùs, juxta statutum » generalis Concilij Lugdunensis, promoveri ad Sa» cerdotium, non debet censeri vacare, nisi postquā » totus annus elapsus fuerit, non potest antea alteri, » nolente proviso, conferri. Annus autem talis, » qui non incipit computari, nisi à tempore illo, » quo alicui Ecclesia parochialis collata fuit, & paci» ficam ejus possessionem obtinuit, vel per eum ste» tit, quò minùs eandem consequeretur, non currit, » nec numeratur, si provisus, ob justum impedi» mentum, intra illum annum, Sacerdotium susci» pere non potuit. Quòd si verò, cessante rationa» bili causâ, intra annum, Sacerdotio non est ini» tiatus, tunc, cùm dictæ Constitutionis auctoritate, » Ecclesiâ ipsâ jam sit privatus, non poterit eâ vice (id » est, in illa vacatione, gl. hîc V. Eâ vice) iterum ipsi » conferri; idque ne statutum fiat ludibrio, debitó» que frustretur effectu, & non rebus, sed verbis lex » imposita videatur (nam sicut, primo anno finito, ei posset iterum conferri; item eâdem ratione, finito secundo & tertio, & sic de reliquis, gl. hîc V. Iterato.) Cæterùm si quis parochiam recepit, sinè in» tentione Sacerdotium intra annum suscipiendi, sed » animo fructus interea ex ea percipiendi, eandem » postea dimissurus, is, nisi, voluntate mutatâ, pro» motus fuerit ad Sacerdotium intra annum, tenebi» tur ad restitutionem fructuum perceptorum, cùm » eos fraudulenter perceperit, cit. c. Comissa, §. Cæ» terùm. Denique ille, qui Ecclesiam parochialem » alicui contulit, quem non credebat Sacerdotium » intra annum suscepturum, præter divinam offen» sam, quam incurrit, etiam obligatur erga Ec» clesiam, ut eam servet indemnem, si nimirum re » ipsa ad Sacerdotium promotus intra annum non » fuit, cit. c. Commissa. §. fin. & ibi gloss. V. Promovendum.

LXXXIV. Pro explicatione hujus c. Notandum 1. Etsi quis ad Parochiam promotus per negligentiam distulit Sacerdotium suscipere, ut appareat, intra illum annum non iri promotum ad Sacerdotium, non tamen priùs privatus est, quàm annus integer elapsus fuerit, cit. c. Commissa, in princ. quia quando pœna per legem imponitur, nisi intra certum tempus aliquid factum fuerit, ea non incurritur, antequam tempus illud integrè elapsum sit, gl. hîc V. Elapsus, junctâ gl. marg. sicut etiam, etsi certum sit, conditionem exstituram, expectari debet, donec existat; l. Hujusmodi legatum 13. ff. quando dies legat. ced. Rationem dat gl. ibid. in addition. quia ordinandus posset ultima die anni obtinere dispensationem Papæ: nec potest, ante annum totum elapsum, parochia conferri alteri, sinè consensu provisi, quia non conferuntur beneficia, antequam vacant, cap. 1. & 2. de concess. præbend. gloss. hîc V. Te nolente.

Notandum 2. Hoc tempus anni non currit ei, qui legitimè impeditus est, intra illum, Sacerdotium consequi, ut quia toto illo anno ægrotavit, vel Episcopum habere non potuit, qui illum ordinare vellet, vel litteras dimissorias concederet, cit. c. Commissa. §. Annus, & ibi gl. V. Justo impedimento. Ratio est, quia tempus jure præfixum non currit legitimè impedito, si agatur de pœna, vel quasi pœnâ incurrendâ, c. Quia diversitatem 5. de concess. præb. c. quàm sit 6. in fine h. t. in 6. Et hinc, licèt, elapso anno, statim possit parochia alteri conferri, consultum tamen est, ut is, qui ultra annum distulit Sacerdotium suscipere, priùs vocetur, & audiatur, alioquin enim, si justum impedimentum probare possit, collatio parochiæ alteri facta ab ipso rescindi poterit, gloss. hîc V. Justum impedimentum. Sed neque hic annus currit illi, qui necdum pacificam possessionem parochiæ obtinuit, cit. §. Annus; imò nec illi, cui statim, post adeptam possessionem, lis movetur; secus, si, postquam aliquamdiu, videlicet uno vel altero mense, parochiam pacificè possedit sinè litigio, gl. hîc V. Pacificam, junctâ gl. marg. sufficit autem habere pacificam possessionem beneficij, seu tituli, & liberum Parochialis Ecclesiæ exercitium, ad hoc, ut provisus intra annum suscipere teneatur Sacerdotium, & currat tempus, etiamsi ex parochia modicos, aut nullos fructus percipiat; idque ne animæ necessariâ curâ careant, nam cura est pars principalior & dignior, & sibi imputare debet

provisus, quòd tale beneficium acceperit, gloss. hic V. Pacificam, & gloss. fin. in c. Si filia 26. junctâ gloss. marg. de præbend. in 6. Franc. ibidem num. 5.

LXXXV. Notandum 3. Si quis parochiam accepit, animo non suscipiendi Sacerdotium, intra annum à jure præscriptum, sed fructus interea percipiendi, eandem postea dimittere volens, is ad restituendos fructus perceptos obligatur, nisi fraudulentam voluntatem mutârit, & intra annum Sacerdos factus fuerit, cit. c. Commissa. §. Cæterùm. Ratio est, quia Ecclesiæ mos non est, conferre beneficium curatum, nisi ei; qui habet, vel intra breve tempus à jure designatum habiturus est qualitates requisitas, ut in beneficio deservire possit, idcoque sub eo onere & pacto tacitè annexo illud confert, ut se intra illud tempus habilem reddat, alioquin fructus interea perceptos restituere debeat. Quòd si recipiens Parochiam ab initio non intendebat suscipere Sacerdotium, sed postea, mutatâ voluntate, intra annum suscepit, vel dispensationem impetravit, is retinere potest omnes fructus, non tantùm post mutatam voluntatem, sed etiam ante illam perceptos, gloss. hic V. Mutata, ubi ait, quòd exitus spectatur, cùm vitium consistit in animo, aliàs spectatur initium. Less. lib. 2. de justit. cap. 34. num. 133. Sanch. l. 7. de matrim. dis. 45. n. 7. Laym. l. 4. Theol. mor. tract. 2. c. 14. n. 10. Ratio est, partim quia collatio beneficij ab initio fuit valida, quamvìs sub modo & obligatione facta suscipiendi Sacerdotium intra annum, ergo si modus, seu conditio illa postea fuit impleta, collatio manet valida, neque rescinditur: partim quia fraus illa, ob propositum non suscipiendi Sacerdotium, non est sortita effectum, nec damnum Ecclesiæ est illatum, si postea, mutato proposito, Sacerdotium intra annum suscepit, adeòque tunc purgata est fraus, & consequenter etiam cessat dispositio pœnalis obligans ad restituendos fructus perceptos, quæ fundatur in illa fraude, ut colligitur ex cit. c. Commissa, ibi: *Cùm eos receperis fraudulenter.*

Sed & is, qui ab initio Parochiam accepit, cum debita intentione suscipiendi Sacerdotium, intra annum, & postea, mutatâ voluntate, non suscepit, non tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum, ante voluntatem mutatam, gl. in cit. c. V. Non intendens, ubi gl. marg. ex Aocharano addit, quòd præsumitur talem mentem habuisse à principio: imò etiam, neque post voluntatem mutatam, tenetur ad restitutionem, dummodo per idoneum Vicarium muneri suo satisfecerit, Less. c. l. num. 134. & seq. Sanch. c. l. n. 11. Laym. c. l. §. Alterum. Ratio est, quia iste accepit Parochiam, cum debita intentione, ergo Constitutio, sive lex obligans ad restitutionem fructuum, quippe odiosa, & pœnalis, ad casum diversum & non expressum extendi non debet; præsertim cùm non sit eadem ratio in utroque casu; nam qui Parochiam accepit ab initio, sine intentione suscipiendi Sacerdotium, ille fraudulenter accepit, adeòque magìs deliquit, quàm qui bonâ intentione accepit Parochiam, sed postea eam mutavit. Quare talis non tenetur ad fructus ullos restituendos, neque jure positivo, cùm iste casus in eo non sit expressus; neque jure naturæ, cùm muneri suo per Vicarium satisfecerit. Veruntamen, si finito anno Sacerdotium non suscepit, statim ipso jure amittit Parochiam, & deinceps fructus suos non facit, Less. c. l. n. 135. Aliud verò dicendum de eo, qui Parochiam animo dubio accipit, num intra annum Sacerdotium suscipere velit, nécne, & postea non suscipit, is enim tenetur fructus restituere, quia talis non habet conditionem requisitam à Canone, nempe ut provisus habeat intentionem suscipiendi intra annum Sacerdotium, Sanch. c. l. n. 10. Laym. c. l. §. Quæres contra Garciam: qui enim dubius est, non habet veram intentionem suscipiendi Sacerdotium, ac proinde, nisi hunc animum mutet, tenetur postea fructus perceptos restituere, deductis tamen ijs, qui Vicario administranti Parochiam sunt dati. Secus est de eo, qui ab initio habuit intentionem suscipiendi Sacerdotium, sed conditionatam, nisi postea causa justa mutandi voluntatẽ superveniat, quia Ecclesia talem voluntatem renunciandi beneficio & statui Clericali non damnat, neque talis animo doloso beneficium recipit, ut tradunt DD. citt.

Porrò qui Parochiam alicui confert sciens, quòd non habeat intentionem Sacerdotium intra annum suscipiendi, is non tantùm peccat, sed etiam obligatur ad servandam Ecclesiam indemnem, cit. c. Commissa §. ult. Id autem intelligi debet in defectum Parochi fraudulenti, ut, si is non restituat fructus, in quantum Ecclesia læsa est, promovens ad id teneatur, cùm particeps sit commissæ fraudis, gloss. fin. ibidem.

LXXXVI. Quæritur 3. Quis, & ob quam causam dispensare possit cum habentibus Ecclesias Parochiales, ut etiam post annum elapsum, non teneantur suscipere Sacerdotium? Respondetur, de hoc agitur in c. Cùm ex eo. 34. h.t. in 6. ubi refertur, quòd Gregorius X. in Concilio Lugdunensi (prout habetur in c. Licet Canon. 14. h.t. in 6.) statuit, ut ad regimen Ecclesiarum Parochialium assumpti, intra annum à tempore sibi commissi regiminis (id est, à die adeptę possessionis, vel, si per eos stetit, quò minùs possessionem obtinerent, gl. hîc v. tempore) numerandum, sacerdotium suscipere, & personaliter in eis residere teneantur, alioquin, si intra id tempus ordinati non fuerint (justo impedimento cessante) huiusmodi Ecclesiis, absque alia monitione, sint privati. Verùm, quia ob hanc Constitutionem nonnulli Parochiales Ecclesias acceptare recusârunt (quia nolebant statim Sacerdotes fieri) & cùm multi Clerici essent, qui nec patrimoniũ habebant, nec alia beneficia obtinere poterant ad studendum, & docendum in scholis, quod in magnum Universalis Ecclesiæ damnum cedere videbatur, quippe quæ ad instructionem & regimen fidelium, viris litteratis maximè indiget: idcirco Bonifac. VIII. volens juvare eos, qui in scientiis proficere cupiunt, præsenti Constitutione concessit, ut Episcopi, iisque Superiores, cum his, qui Ecclesias Parochiales obtinent, liberè dispensare possint, ut ad septennium, causâ studij litterarum, sacerdotiũ suscipere non teneantur. Debent tamen, intra annum à tempore obtentæ Parochiæ numerandum, Ordinem Subdiaconatûs suscipere, ne à statu Clericali recedere possint, alioquin ipso jure privati sint, si culpâ suâ id neglexerint. Porrò durante prædicto septennio, ijdem Episcopi & Superiores pro-

» providere debent, ut per bonos, & ad hoc munus » sufficientes Vicarios ab eis in huiusmodi Ecclesiis » deputandos, animarum cura exerceatur, & in divi» nis deserviatur, assignatâ ipsis ex Ecclesiarum pro» ventibus necessariâ & congruâ sustentatione. De» nique post elapsum septennium, debent Parochi, » quibuscum dispensatum fuit super sacris Ordini» bus non suscipiendis, excepto Subdiaconatu, ad » Diaconatûs & Presbyteratûs Ordines intra annũ » sequentem promoveri, alioquin ex tunc (id est e» lapso anno à fine septennij, gl. hic V. ex tunc) pœ» nam privationis ipso iure incurrent, nisi ex justa » causâ id omiserint.

LXXXVII. Notandum 1. Hæc potestas dispensandi competit Episcopis, non autem Prælatis inferioribus, & quidem etiam sinè Capitulo, de quo hic nulla fit mentio, saltem ex consuetudine præscripta, gl. hic V. Episcopi. Debet autem Episcopus, cui Ecclesia Parochialis est subiecta, dispensare. Quare si Clericus Augustanus habeat Parochiam Constantiæ, Episcopus Constantiensis dispensare debet, gl. hic V. subjectus.

Notandum 2. Tempus septennij ita præfixum est, ut non possit ultra prorogari, non autem, quòd per Episcopos non possit brevius assignari, si ita eis visum fuerit expedire, gl. hic V. septennium & ibid. Joan. Monach. n. 1. Neque tamen potest Episcopus, qui dispensavit ad septennium, ante illud tempus finitum, dispensationem revocare, nisi ex evidente causa, gl. cit. ut si cessaret causa, ob quam dispensatum fuit, alioquin nec successor Episcopi revocare potest, Joan. Andr. hic & Franc. n. 4. Potest autem dispensari cum huiusmodi Parochis ad septennium, ob causam studij litterarum, in quavis facultate, sive in Theologia; sive in Jure Canonico, sive etiam in Grammatica, quia Canon generaliter & indistinctè loquitur, modò Episcopi caveant, ne dispensent cum illis, qui dociles sive ad studia idonei non sunt, cùm in illis cesset causa huius Constitutionis, gl. hic V. litterarum & Joan. Monach. ibid. Porrò hodie, post Concilium Trident. ex declaratione Cardinalium Concilij apud Barbos. de offic. Parochi c. 4. n. 22. tales licentiæ non suscipiendi sacerdotium ad septennium, studiorum causâ, Parochis concedi non solent.

§. III.

Quænam qualitates sive conditiones requirantur, ut alicui commendari possit Ecclesia Parochialis?

LXXXVIII. De hoc agitur in c. Nemo 15. h. t. in 6. ubi Gregorius X. in Concilio generali Lugdu» nensi Can. 14. statuit, ut nemo deinceps Parochia» lem Ecclesiam alicui non constituto in legitima » ætate (videlicet qui non attigerit seu ingressus sit » annum xxv. iuxta c. Licèt 14. h. t. in 6. gl. hic V. æ» tate) & Sacerdotio, commendare præsumat: nec ta» li (scilicet constituto in legitima ætate & sacerdo» tio) nisi unam, idque, si evidens necessitas vel utilitas Ecclesiæ exigat. Huiusmodi autem Commen» da rite facta, non ultra semestris temporis spa» rium durare debet. Addit denique idem Pontifex; » quidquid secus actum fuerit in Commendis Ec» clesiarum Parochialium, ipso jure irritum esse. »

LXXXIX. Pro intellectu huius c. Notandum 1. Beneficium commendatum dicitur, quod alicui, non in titulum, ut tanquam suum illud obtineat, ac possideat, sed in commendam datur, hoc est, in custodiam, & administrationem, commendare enim nihil aliud est, quàm deponere, l. 186. ff. de V. S. Est autem duplex commenda, una perpetua, altera temporalis. Perpetua est, cùm Ecclesia vel beneficium alicui cõmittitur in perpetuum, ut illud regat, & administret, dum vivit, eaque constituitur in utilitatem personæ, cuius curæ, & administrationi beneficium committitur, ideóque æquiparatur beneficio, cùm habeat vim & effectum tituli, Garc. p. 4. de benefic. c. 4. n. 43. Et hæc commenda perpetua, præter Canones, usu & consuetudine est in Ecclesiam inducta, nam Jure cõmuni Canonico est incognita, Azor p. 2. Instit. l. 6. c. 31. q. 2. Commenda verò temporalis est, cùm alicui beneficium committitur ad certum tempus, ut interim à Commendatario administretur, donec persona idonea instituatur, eáque regulariter fit in utilitatem Ecclesiæ, Azor c. l. q. 1. Barb. l. 3. Juris Ecclesiast. c. 9. n. 1. & 2.

Notandum 2. Commendatarius perpetuus in Ecclesia suæ curæ commissa censetur titularis, ideóque idem jus habet in Ecclesia vel beneficio, quod ipse Rector, aut Beneficiarius: quare, sicut hic facit fructus suos, & de illis liberè potest disponere; sic & Commendatarius perpetuus facit fructus suos, & liberam habet potestatem administrandi in spiritualibus & temporalibus, Azor p. 2. l. 6. c. 10. q. 11. §. Existimo itaque, Garcias cit. c. 4. n. 20. & 48. Barbos. cit. c. 9. n. 22. Et hinc Commendatarius perpetuus potest eligere, conferre, vel instituere, aut præsentare, si tale jus ipsi Beneficiario seu Rectori Ecclesiæ vel beneficij competat; item commutare cum beneficio alio in titulum dato, resignare in favorem alterius coram Papa, quia huiusmodi jura in fructibus beneficij cõputantur. Sed & locare potest possessiones, seu bona & fructus beneficij, eósque etiam vendere, quia liberam habet administrationem, Rebuff. in praxi benefic. tit. de commenda. n. 60. & seqq. Azor cit. c. 31. q. 8. & 9. Barb. c. l. n. 40. & seqq.

Notandum 3. Licèt gl. hic V. commendare, & ibi Francus n. 5. & alij apud illos teneant, quòd Commendatarius temporalis nõ faciat fructus suos, quia solùm custos est, & procurator, nec habet jus in Ecclesia aut beneficio, cùm nõ sit Prælat⁹ aut Rector, sed tantùm Administrator, neq; jus habet percipiendi fructus, sed duntaxat jus eos colligendi, & providendi sibi & ministris de necessariis alimentis; quod autem superest, in utilitatem Ecclesiæ convertendum est: de facto tamen id non servari, sed contrarium testatur eadem glossa; quamvis enim is, cui Ecclesia vel beneficium ad tempus commendatum est, titulum beneficij non habeat, plus tamen juris obtinet, quàm merus administrator, aut custos; nam saltem spectatâ consuetudine, potest Commendatarius, etiam temporalis, interim fructus beneficij percipere, & juribus beneficio annexis uti, cùm & labores Paro-

chiales sustinere debeat, si parochiæ cura ei commẽdata sit, Joan. Monach. hîc n.3.& Laym. ibid. n.1.

Notandum 4. Sicut Parochialis Ecclesia non potest alicui dari in titulum, nisi xxv. ætatis annum attigerit, c. Licèt. 14. h.t. in 6. ita neque commenda etiam temporalis, ut constat ex hoc c. At verò etsi possit Ecclesia Parochialis dari in titulum etiam non Sacerdoti, cit. c. Licèt: non tamen potest commendari sive dari in commendam temporalem, nisi ei, qui actu est Sacerdos, ut possit interim, dum idoneus Rector instituatur, in Sacerdotali Ordine & officio Ecclesiæ deservire, gl. hîc V. Sacerdotio, ubi ait, id esse de novo hîc statutum.

XC. Notandum 5. Sicut prohibitum est, duo beneficia curata, aut parochias simul habere in titulum, absque dispensatione Papæ: ita nec duas in cõmendam perpetuam: imò nec duo beneficia curata, unum in titulum, alterum in commendam perpetuã, simul obtinere quis potest, sinè dispensatione S. Pontificis, alioquin in fraudem legis id fieret, cùm perpetua commenda titulo beneficij æquivaleat, Laym. in c. Avaritiæ. 5. n.1. h.t. in 6. nihil tamen obstat, quò minùs aliquis unam Ecclesiam curatam in titulum, alteram in commendam temporalem simul obtinere possit, iuxta c. Dudum. 54. ibi: *vel unam intitulatam, & alteram commendatam haberet* h. t. cui antiquo juri standum est, cùm non sit revocatum, ut notat gl. hîc V. unam. requiritur tamen necessitas vel utilitas evidens Ecclesiæ, quia, cùm quælibet Ecclesia debeat habere proprium Prælatum, aut Rectorem, c. Cùm non ignores. 15. de præbend. ideo non conceditur alicui altera etiam in commendam temporalem, nisi per dispensationem & relaxationem Juris communis, quæ fieri non potest, nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis ipsius Ecclesiæ, quarum utraque vel alterutra semper attendenda est in dispensatione rerum Ecclesiasticarum, arg. c. Sinè 52. caus. 12. q.2. c. Exposuisti. 33. juncta gl. V. necessitas vel utilitas de præbend. gl. hîc V. de necessitate in addit. & V. utilitate.

Notandum 6. Nullus Ordinarius inferior Papâ potest commendare in perpetuum, sive ad vitam Commendatarij, & in utilitatem eiusdem, beneficia curata, aut Parochias, sed solus Papa, Azor cit. c. 31. q. 15. Garc. cit. c.4. n.13. & 20. Barb. de offic. Episc. allegat. 59. n. 6. & alij communiter. Potest tamen Episcopus alicui dare in commendam Ecclesiam Parochialem, ad certum tempus, sed ordinariè non ultra sex menses, prout habetur in hoc c. Et quamvis Episcopus ordinariè non possit hoc tempus semestre protogare, Ecclesiam parochialem, post sex menses elapsos, iterum commendando ad alios sex menses, sive eidem, sive alteri; nam hoc fieret in fraudem legis, & contra mentem huius Constitutionis, sic enim posset perpetuò commendari, sive ad vitam alicuius, gl. hîc V. durare: posset tamen hoc tempus prorogari, si necessitas Ecclesiæ id postulet, ut quia intra sex menses idoneus Pastor seu Rector haberi non potest, aut quia Pastor ordinarius longiore tempore abesse debet; tunc enim Episcopus potestatem habet commendandi Ecclesiam, etiam finito semestri, quàm diu durat Rectoris absentia vel infirmitas, Azor, cit. c.31. q.3. Præterea Capitulum Cathedrale, sede vacante, potest Ecclesiam Parochialem in Commendam dare, etiam post sex menses elapsos, si accidat, sedem Episcopalem ultra sex menses vacare, nondum electo vel creato novo Episcopo, Azor. c.l. Denique potest Episcopus hoc tempus semestre minuere, sive ad brevius tempus parochiam alicui in commendam dare, vel etiam ante sex menses revocare, saltem ex justa causa, Azor. c.l. q.6. §. Quæris, Garc. cit. c.4. n.54. nam cùm commenda temporalis, non in utilitatem personæ, sed in solius Ecclesiæ utilitatem fiat, ideo hæc solùm attendi debet, ita tamen ut Commendatarius illæsus servetur, vel si damnum patiatur, id ipsi aliter compensetur, Laym. in cit. c. Nemo. n.3. h.t. in 6. Quòd si commenda est facta simpliciter, & non ad certum tempus, eam posse revocari ad libitum, etiam sinè causa, tradit Francus hîc n. 7. & Garc. c.l. n.55. nam hoc speciale est in beneficiis, quæ dantur in verum titulum, ut non possint revocari, quia sunt perpetua, aliud ergo est in istis commendis temporalibus.

Notandum 7. Ordinarij collatores Episcopo inferiores, qui potestatem conferendi beneficia habent, non Jure communi, sed solùm jure speciali, scilicet ex privilegio vel consuetudine legitimè præscriptâ non possunt beneficia in commendam dare, ne quidem ad tempus, sicut Episcopi vel quasi Episcopalem jurisdictionem habentes, quia vi privilegij vel consuetudinis tantùm habent potestatem conferendi, non commendandi, quæ est potestas diversa ab illa, Franc. hîc n.8. Azor. cit. c.31. q.11. Garc. c. l. num.8.

XCI. Ex dictis colligitur 1. Quod in impetratione Ecclesiæ vel beneficij commendati, etiam ad tempus tantùm, debeat fieri mentio commendationis factæ, alioquin impetratio est subreptitia, adeóque & irrita; tum quia Ecclesia commendata non omnino dicitur vacare, cùm ejus quasi possessionem & administrationem habeat commendatarius: tum quia Papa non censetur alterius juri derogare velle, nisi id exprimat, gl. hîc V. Commendare, Vers. Sed nunquid, Franc. ibid. n.7. Azor cit. c. 31. q.6. Barb. cit. alleg. 59. n.20.

Colligitur 2. Probabilius est, quòd Ecclesia vel beneficium commendatum, sive in perpetuum, sive ad tempus, non vacat per obitum Commendatarij, sed vacat semper, ut priùs, ita, ut non debeat attendi mensis & locus, in quo obijt Commendatarius, sed prior vacatio, quæ erat ante commendationem, & per illam suspensa fuit, Garc. c.l. n. 64. Barbos. c.l. n.21. Ex quo infert gl. hîc in notatis, si post mortem Commendatarij impetraretur Ecclesia commendata, tanquam vacans per mortem ipsius, impetratio esset subreptitia, ob expressum falsum modum vacationis, nisi esset in rescripto impetrationis adjecta clausula, *quocunque modo vacet.* Sed neque commenda exspirat per mortem commendantis, gl. fin. hîc & ibid. Franc. n. 9.

Colligitur 3. Ecclesia vel beneficia commendata à Papa, sive in perpetuum, sive ad tempus, sunt affecta & reservata ipsius dispositioni, ita, ut nec post tempus semestre elapsum, nec post mortem Commendatarij perpetui, ab Episcopo vel alio, quàm à Papa conferri possint, Azor c. l. q. 7. & licèt commenda perpetua utilitatem & effectum tituli tribuat commendatario, non tamen censetur re ipsâ collata in verum titulum, Laym. in c. Querelã 24. n.1. h.t.

XCII. Ca-

XCII. Cæterùm hactenus dicta procedunt, spectato Jure communi Canonico, secundùm quod Episcopus alia beneficia simplicia & non curata commendare potest, etiam ultra sex menses, imò ad vitam, ut colligitur ex c. Si plures 3. caus. 21. q. 1. & c. Dudum 54. h. t. ubi habetur, quòd quis plures Ecclesias retinere possit, unam quidem intitulatam, alteram commendatam, nec requiritur in Commendatario Ordo Sacerdotalis, quia constitutio cit. c. Nemo, solùm loquitur de Ecclesijs & beneficijs parochialibus, gl. ibid. V. Parochialem & Franc. num. 3. Garc. c. l. num. 16. adeóque in alijs nihil est immutatum, sed remanet Jus antiquum. Neque etiam hæc Constitutio habet locum in Ecclesijs parochialibus Collegiatis, in quibus non arctatur Rector ad suscipiendum Sacerdotium, Franc. hîc n. 3.

Verùm Jure novo Concilij Tridentini, Ecclesiæ, & beneficia parochialia in commendam dari etiam ad tempus semestre non possunt, sed, si contingat, ut Pastor Ecclesiæ Parochialis sit absens, vel ut, Parochiâ vacante, idoneus Rector statim institui non possit, interim idoneus Vicarius, congruâ ei assignatâ redditu um portione, constitui debet, qui onera Ecclesiæ sustineat, prout habetur Sess. 24. c. 18. de reform. Idque in nostris partibus in plerisque Ecclesijs servatur. Et habetur etiam apud Jo: Gallemart in prætermissis declarationibus Concilij Trident. Sess. 6. de confirmatione c. 3. V. Commendæ perpetuæ, folio 683. ubi dicitur, commendæ, quæ ad sex menses in Ecclesijs curatis fieri poterant ab Ordinarijs, juxta c. Nemo de elect. in 6. ampliùs post Concilium locum non habent, cùm debeant in eis deputari Vicarij, ad formam cap. 18. sess. 24. Alia verò beneficia simplicia in commendam ampliùs dari non solent, teste Azor. c. l. q. 15.

§. IV.

De iis, qui eligi prohibentur ad Prælaturas & dignitates Ecclesiasticas.

XCIII. Generatim loquendo, eligi prohibentur ad Prælaturas & dignitates Ecclesiasticas quidam ob impedimentum naturæ, alij ob crimen, seu defectum morum, aliqui ob aliud impedimentum Canonicum, Gregor. Tholosan. tract. de elect. c. 9. & seqq. Naturâ ineligibiles sunt furiosi vel fatui, arg. c. Venerabilem 34. ibi: *vel fatuum* h. t. vel qui vitio corporis laborant, ob quod suo munere honestè, & decenter fungi non possunt, & irregulares fiunt, c. 1. dis. 49. & toto tit. inf. de corp. vitiat. Tholosan. de elect. c. 11. nam universim, qui à suscipiendis Ordinibus, vel beneficijs repelluntur, multò magìs à Prælaturis Ecclesiasticis arcentur, arg. c. Cùm in cunctis 7. h. t. Item ob impedimentum naturæ eligi prohibentur illegitimè nati, vel qui requisitam ætatem nondum sunt assecuti, indecorum enim est, imò valde periculosum, præponere regimini aliorum, qui non noverunt gubernare seipsos, c. Indecorum 3. de ætat. & qualit.

XCIV. Quæritur nunc 1. Quinam ob crimen, seu defectum morum eligi prohibentur? Respondetur ob crimen, universim loquendo, non possunt eligi ad Prælaturas omnes criminosi, aut infames, sicut nec ad alias dignitates, vel beneficia promoveri possunt, quia personis vilibus & indignis portæ dignitatum patere non debent, c. Inter dilectos 11. de excessib. Prælat. & l. unic. C. de infamibus lib. 10. & l. 2. C. de dignitat. lib. 12. Idque procedit, sive sint infames infamiâ juris, id est, per legem, vel Judicis sententiam irrogatâ; sive sint notati infamiâ facti, seu populari, ob publicam notitiam, aut opinionem commissi criminis, per quam hominis existimatio, spectatâ qualitate & statu personæ, apud viros prudentes graviter læditur, Tholosan. de elect. c. 9. n. 13. Laym. in qq. de Prælat. elect. q. 53. & lib. 1. Theol. mor. tract. 5. c. 4. n. 5. Et quidem infames infamiâ juris, non solùm rejiciuntur à dignitatibus acquirendis, sed etiam privantur ac dejiciuntur acquisitis, cit. l. un. C. de infamib. nec ea infamia, nisi per Principis dispensationem & in integrum restitutionem, tollitur: at verò notati infamiâ facti solùm repelluntur à Prælaturis ac dignitatibus, usque ad publicam & constantem vitæ emendationem, per quam ipsa infamia, quantumvis ex enormi crimine, quod depositionem meretur, orta sit, penitus tollitur, arg. c. Testimonium 54. & ibi gl. V. Emendatus de testib. nam cessante causâ, cessat effectus, c. Cùm cessante 60. de appellat. & per quas causas aliquid nascitur, per easdem dissolvitur, c. 1. inf. de reg. jur. nisi commissum crimen pœnam suspensionis, vel depositionis ipso jure annexam habeat, quale est v. g. crimen sodomiæ frequentatum, tum enim necessaria est absolutio, aut dispensatio, Laym. cit. q. 53.

XCV. In specie verò ob crimen eligi prohibentur ambitiosi. Unde si electus absolutè consentiat in electionem sui ipsius, non ut faciendam, sed ut jam factam, ante Capitulare decretum electionis formatum ac publicatum, irrita censetur electio propter ambitionem, c. Cùm post petitam 46. h. t. & ibi gl. V. Requisitum, ubi ait, si quis consentiat, priusquàm electus fuerit, etsi requisitus, cassatur electio propter ambitionem. Præterea prohibentur eligi sacrilegi, arg. cit. c. Venerabilem, ibi, *sacrilegum* h. t. quia & ab alijs legitimis actibus repelluntur, c. Nulli 11. caus. 3. q. 4. item falsarij litterarum Apostolicarum, c. Ad falsariorum 7. de crim. falsi: usurarij manifesti & notorij, cùm nec ordinandi sint, c. de Petro 4. dis. 47. & cit. c. Inter dilectos de excess. Præl. perjuri, quia non merentur Ecclesias regere, c. Querelam 10. de jurejur. publici aleatores, cit. c. Inter dilectos, & Simoniaci, ut jam dicetur.

XCVI. Quæritur 2. An electio Simoniaci non solùm sit prohibita, sed etiam ipso jure irrita? Respondetur, non solùm prohibentur eligi ad Prælaturas, & alia beneficia Ecclesiastica Simoniaci, qui illicitas pactiones ineunt cum eligentibus vel alijs, c. Cavendum 3. caus. 1. q. 7. c. Super eo 12. & c. pen. h. t. c. Matthæus 23. de Simon. sed etiam electio simoniacè facta est ipso jure irrita, Extravag. 2. §. Per electiones de Simon. inter communes, dummodo Simonia opere, sive dando & recipiendo pretium sit completa; alioquin irritari quidem poterit à Superiore electio, non tamen ipso facto irrita erit, cit. Extravag. 2. §. Statuentes, Laym. de elect. Prael. q. 57.

Est

Est autem electio Simoniaca irrita, etsi electus inculpatè ignoret, Simoniam intervenisse, neque id ratum habeat, c. pen. h. t. & expressiùs habetur in c. Nobis 27. de Simon. quia, quamvis electus tunc non peccaverit, electio tamen est vitiosa propter eligentes, qui indebito & illicito modo elegerunt, ut tradit gl. in cit. c. Nobis, V. Reprobanda. Nisi tamen simoniacè electus expressè contradixerit, &, quatenus potuit, inhibuerit, ne simonia, ab altero committeretur, v. g. pecunia daretur electori, quia longè diversum est, non præbere consensum, & expressè aliquid prohibere, & ideo hoc casu nihil omnino peccatum alienum ipsi electo obesse debet, c. Sicut tuis 33. de Simon. Vel nisi quis in fraudem eligendi, ipso ignorante, pecuniam promiserit, ac dederit, ut postea electio Simoniaca denuntiaretur, ac declararetur, & ille inhabilis ad beneficium redderetur, cit. c. Nobis, quia malitijs hominum non est indulgendum, c. Sedes 15. de rescript. nec debet quis alterius odio prægravari, l. Si quis in suo 33. C. de in offic. testam. gl. in cit. c. Nobis V. malitiosè. Sed de hoc plura suo loco.

XCVII. Ubi tamen notandum prætetea 1. Simoniacè electus redditur ineligibilis, ita, ut eandem Prælaturam, vel idem beneficium, etiamsi de novo eligatur, consequi non possit, ut colligitur ex cit. c. pen. h. t. nisi vitium purgetur per intermediam personam, si videlicet, reprobatâ electione Simoniacâ, alius eligatur, isque resignet, vel moriatur; tunc enim ille, qui propter Simoniam, sinè culpa sua, rejectus fuit, denuo eligi ad priorem Prælaturam, vel prius beneficium poterit, quippe in cujus persona defectus non fuit, ut colligitur ex cit. c. pen. ibi: *illâ vice*, & notat gl. ibid. Deinde nihil obstat, quò minùs talis ad aliam Ecclesiam vel dignitatem eligatur, c. 1. caus. 1. q. 5. c. Post translationem 11. §. Rursus de renunciat. Veruntamen si ipsemet electus Simoniam commisit, necesse est, ut, priusquam ad aliam Prælaturam, vel beneficium promoveatur, pœnitentiam agat de crimine, & absolutionem impetret ab excommunicatione, quam incurrit, cit. Extravag. 2. §. Statuentes de Simon.

XCVIII. Notandum 2. Simoniacè electus fit ita inhabilis ad eandem Prælaturam, vel aliud beneficium duplex, seu majus consequendum, ut Episcopus cum eo dispensare non possit pro illa vice, tametsi ignarus sic electus sit: cum electo autem simoniacè ad beneficium simplex, eo ignorante, si liberè resignavit, potest ab Episcopo dispensari, prout habetur in c. Si alicuius 59. h. t. ubi Papa Gregorius IX. ita rescribit: Si alicuius electionem propter Simo„ niam, eo ignorante, ac ratam non habente (aliàs „ enim, si postea consentiret, idem esset, ac si ab initio procurâsset, c. Sicut 33. de Simon. cùm ratihabitio in delictis retrotrahatur, & mandato comparetur, l. 1. §. Sed & si ff. de vi & vi armat. c. Cùm ad Sedem „ 15. de restitut. spoliat. gl. hic V. ratum) commissam, „ contigerit reprobari, cum eo super Prælatura, ad „ quam taliter, id est, simoniacè fuerat electus, „ id est, in illa vacatione, Episcopus non potest di„ spensare, ut ad illam promoveatur: quamvis cum „ eo, qui ignoranter recepit simplex beneficium per „ Simoniacam pravitatem, post liberam resignatio„ nem, Episcopus dispensare non probibeatur. Ratio hujus Constitutionis est, quia in detestationem simoniacæ pravitatis statutum est, ut electus simoniacè, etsi ipso ignorante, non possit, eâ vice, obtinere illam Prælaturam, etiamsi de novo iterum eligatur ad illam eligatur, ita, ut nec Episcopus cum eo dispensare possit, quia turpe est alicui aditum parari ad Prælaturam, vel aliud beneficium curatum per Simoniam, nisi fuerit priùs per intermediam personam, cui legitimè collata sit Prælatura, vitium Simoniæ purgatum, gl. hic V. Illâ vice. & Abb. n. 3. & dictum suprà.

Et licèt aliàs, ob aliorum delectum, innocens, qui inculpabiliter illud ignoravit, puniri non debeat, c. 2. de Constitut. tamen si causa subsit, potest puniri, reg. juris 23. in 6. non quidem propriè, sive ita, ut ei jus jam acquisitum adimatur, sed impediri potest à jure acquirendo, sive inhabilis ad illud reddi, non in odium personæ, sed in odium rei, ut in proposito, in odium simoniacæ pactionis decretum est, ut etiâ sinè culpa sua, per Simoniam electus incapax sit pro ea vice ad eandem Prælaturam obtinendâ, ad quam ipsum Simoniaci promovere volebant, ita, ut nec ab Episcopo cum ipso dispensari possit, gl. hic V. Illâ vice. At verò cùm simoniacè electo vel assumpto ad beneficium simplex, ipso ignorante, Episcopus dispensare potest, quia minora faciliùs conceduntur, & circa majora cautiùs est agendum, gl. hic V. Eodem: dummodo liberè illud priùs resignâtit, non coactus per sententiam Judicis, quia mitiùs & benigniùs agitur cum illo, qui sponte renunciat beneficio, quod deserere debet, quàm cum illo, qui expectat, donec per sententiam amoveatur, cit. c. in fine, & tradit gl. in notat. Deinde potest Episcopus dispensare, modò non sit Simonia commissa cum ipso in beneficio, ut colligitur ex c. ult. caus. 1. q. 5. & ibi gl. V. Cuidam.

XCIX. Hinc sequitur 1. Episcopum dispensare non posse cum eo, qui beneficium qualecunque non simplex, per simoniam, etsi ipso ignorante commissam, assecutus est, ut colligitur ex hoc c. argumento à contrario sensu ducto, ubi solùm conceditur Episcopo dispensandi facultas cum simoniacè, sed ipso ignorante, promoto ad beneficium simplex. ergo à contrario sensu, cum promoto tali pacto ad beneficium non simplex dispensare non potest, quia dispensatio est stricti juris, adeóque non debet extendi ad casum non expressum, & nunquam Episcopus dispensare potest, nisi in casibus jure expressis, Abb. hic n. 5. Nec obstat, quòd in priore parte huius e. mentio tantùm fiat de Prælatura, ergo cùm sic promotis ad alia beneficia curata seu duplicia, poterit Episcopus dispensare; nam ibi de Prælatura solùm fit mentio exempri causâ, ut ex subjunctis colligitur, quia fortè de eo casu tum dubitatum fuerat, ut notat Laym. hic n. 4.

Excipiunt Hostiens. hic V. dispensare & Imola, alilque plures, quòd Episcopus ob evidentem Ecclesiæ necessitatem, quia v g. alius ita idoneus reperiri non potest, vel utilitatem, dispensare possit cum simoniacè promoto, ipso ignorante, etiam ad eandem Prælaturam, vel dignitatem aut beneficium curatum, durante eâdem vacatione, consequendum; quia talis casus per epiikiam exceptus censeri debet: idque saltem propter Doctorum auctoritatem probabile est.

Sed

Sed contrarium probabilius tenet Abb. hîc n. 4. quia indistinctè hic adimitur Episcopo facultas dispensandi, cùm ergo generalis regula Canonica sit, in c. Nobis. 27. de simon. tradita, quòd simoniacè electus, vel provisus, etsi eo ignorante, inhabilis fit ad idem beneficium obtinendum, ita, ut Episcopus cum ipso dispensare non possit, sequitur, quòd exceptio in hoc c. proposita dictam regulam in aliis omnibus casibus sub exceptione non comprehensis confirmet, ut tradit etiam Laym. hîc in fine.

Sed obstare videtur cap. præsentium 3. caus. 1. q. 5. ubi dicitur, quòd, si quis simoniacè ad ordines est promotus, possit Episcopus, si Ecclesiæ utilitas exigat, post eius renunciationem, illum ad curam regiminis, seu Prælaturæ assumere. Respondetur cum glossa hîc V. illâ vice in 3. solut. quam sequitur Abb. ibid. n. 4. quòd in c. præsentium sermo sit de eo, qui invitus Ordinem suscepit per simoniam ab alio cõmissam, ipso ignorante, cum quo potest Episcopus dispensare, ut eligatur ad curam regiminis, seu Prælaturæ, ad quam non fuerat electus, adeóque nec simoniacè, sed solùm ad Ordinem. At verò in hoc c. agitur de eo, qui electus est ad Prælaturam seu dignitatem per simoniam, eo ignorante, commissam, cuius electio per sententiam fuit reprobata, unde Episcopus non potest statim, & eâ vice cum illo dispensare ad eandem dignitatem obtinendam, & sic sunt diversi casus utriusque c. non contrarij.

C. Sequitur 2. Si quis etiam simplex beneficium per simoniam scienter sit consecutus, vel simoniacam provisionem postea ratam habeat, cum eo Episcopus dispensare nõ potest, ad idem beneficium obtinendum, illâ vice, ut colligitur per sensum contrarium ex hoc c. ibi: *eo ignorante, ac ratam non habente*, ergo secus, si sciat, vel ratam habeat, idque sumitur etiam ex cit. c. Nobis, de simon.

Sequitur 3. Si quis per simoniam, etsi eam ignorârit, ad beneficium etiam simplex sit assumptus, sed non liberè illud, postquam scit, se simoniacè obtinuisse, resignet, non potest Episcopus cum eo dispensare, ut illud retinere possit, ut colligitur ex hoc c. ibi: *post liberam resignationem*, nam ratio, ob quam Episcopis in illo casu conceditur facultas dispensandi, est, quia, qui sponte cedit beneficio, est ab omni prava suspicione alienus, ideóque magis gratiam dispensationis meretur, quàm qui invitus vel coactus beneficium derelinquit, ut suprà etiam dictum.

Itaque tria requiruntur, ut cum simoniacè electo dispensari possit ab Episcopo, 1. quòd simonia commissa fuerit, ignorante electo, nec ratum habente. 2. quòd beneficium sit simplex. 3. quòd præcesserit libera resignatio beneficij simoniacè obtenti, ut colligitur ex hoc cap. & notavit Abb. ibid. n. 5.

C I. Quæritur 3. An etiam electio criminosi, aut infamis sit ipso jure irrita? Respondetur 1. Electio eius, qui incurrit infamiam juris, id est, quæ per legem vel sententiam Judicis est inflicta, ipso jure est nulla, quia, cùm laborantes hac infamiâ ipso jure privati existant dignitatibus acquisitis, l. unic. C. de infamib. lib. 10. multò magis repelli debent ab acquirendis, Laym. lib. 1. Theol. moral. tract. 5. c. 4. n. 6. & in c. cùm in cunctis 7. n. 12. b. t. Respondetur 2. electio criminosi seu laborantis infamiâ facti, spectato foro externo, irrita quoque censenda est, quia Judex electionẽ talem cassare, seu rescindere debet, perinde, ac si ab initio irrita fuisset; nam portę dignitatum personis vilibus & indignis, sive famosis & notatis, & quos scelus & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum hominum cœtu segregat, patere non debent, ut habetur in c. Inter dilectos. 11. de excessib. Prælat. & l. unic. C. de infamib. lib. 10. & l. 2. C. de dignitat. l. 12. At verò in foro interno conscientiæ, is, qui notatus est infamiâ facti, seu notorij criminis, potest Prælaturam, vel dignitatem, ad quam est electus, recipere, & retinere, si nemo ipsi defectum infamiæ objiciat, & speret, se intra breve tempus, per publicam vitæ emendationem notam infamiæ abolere posse, tunc enim revalidatione tituli, vel dispensatione non est opus, Laym. c. l. n. 14. Et hinc Innocent. in c. Quòd sicut 28. n. 8. h. t. & Abb. in c. 1. in fine de in integr. restitut. dicunt, quòd electus sit tutus in foro animæ, si electio sua tenuit, jure naturali, seu gentium, quamvis non sit valida jure positivo, ob defectum solemnitatis, vel conditionis eo jure requisitæ ad substantiam actûs; quia in foro conscientiæ æquitas naturalis præfertur rigori juris positivi. Eadémque doctrina locum habet etiam in aliis actibus, ut in collatione beneficij, alienatione rei Ecclesiasticæ, & similibus, in quibus si adsint omnia, quæ spectato jure naturali, necessaria sunt ad substantiam actûs, etiamsi desit aliqua solemnitas, vel conditio jure positivo requisita ad valorem actûs, potest tamen possessor beneficium, vel rem Ecclesiasticam sibi venditam, tutâ conscientiâ, interim retinere, donec collatio, alienatio & similis actus per sententiam Judicis rescindatur, & declaretur, beneficium, vel rem retineri non posse, ut in specie de electione docet Navarr. tract. de alienat. rer. Ecclesiast. n. 17. & de alienatione rei Ecclesiasticæ Sylvest. V. alienatio. q. 12. & de electione ibid. q. 13. Idque colligitur ex c. Cùm dilectus. c. 8. de consuet. c. 1. de postul. Prælat. c. Scriptum. 40. h. t. junctâ gl. V. privari, ubi significatur, electionem, quæ ipso jure invalida est, irritandam esse à Judice, seu rescindendam, adeóque sententia Judicis saltem declaratoria requiritur. Excipi tamen debet, nisi lex aliud exprimat, quia nimirum lex sive Canonica, sive Civilis, vel Magistratus Ecclesiasticus aut secularis, ob publicam utilitatem, contractum vel actum aliquem, qui alioquin, secundùm jus naturale præcisè spectatum, validus foret, ita irritavit & annullavit, ut nullum omnino effectum habere possit, nec obligationem inducere, tum enim nec in foro conscientiæ retineri poterit, quod vi talis actûs acceptum est, nisi possessor tituli revalidationem vel dispensationem impetraverit, Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 16. n. 6. & 9. & in cit. c. Cùm in cunctis n. 16. & 17. h. t. cuiusmodi est electio simoniaca, ut suprà dictũ, ex qua nullum jus acquiritur electo, ac proinde in conscientia is tenetur beneficium restituere, ante omnem Judicis sententiam. Plura exempla huiusmodi electionum infrà afferentur.

C II. Porrò quamvis ordinariè loquendo, qui propter Canonicum impedimentum, seu defectum est inhabilis ad Prælaturam, vel aliud beneficium Ecclesiasticum, non possit illud petere vel acceptare, nisi impetratâ priùs dispensatione super defectu,

fectu, si in eo dispensari possit, ut colligitur ex c. Innotuit. 20. in princ. h. t. c. Nisi. 10. §. Personæ de renunciat. tamen propter gravem metum, vel aliam necessitatem, siquis non facilè recusare possit Prælaturam, vel beneficium delatum, nec sinè sui infamatione occultum defectum, aut inhabilitatem manifestare, licitè potest illud statim acceptare, & postea occasione oblatâ, dispensationem impetrare, quia lex Ecclesiastica prohibens, vel etiam infirmans talem electionem, aut provisionem, in ordine ad forum externum, non censetur obligare cum tanto rigore, & in casu necessitatis, ut docet Suar. disp. 40. de censur. sec. 2. n. 31. præsertim cùm talis electio, vel provisio beneficij facta personæ inhabili propter impedimentum Jure Canonico introductum, quasi fundamentaliter, & de jure naturali valida sit, & solùm jure Ecclesiastico sit prohibita, ut suprà dictum, Laym. de Elect. Prælat. q. 60. & in cit. c. Cùm. in cunctis. n. 18. & 19. h. t.

§. V.

De iis, qui eligi prohibentur ob contractas censuras, vel irregularitates, vel ob alias causas, & impedimenta.

CIII. Quæritur 1. An irreriti censurâ aliquâ Ecclesiasticâ, vel, qui irregulares facti sunt, possint eligi ad Prælaturam Ecclesiasticam? Respondetur 1. Excommunicati excommunicatione majore ad Prælaturam, vel aliud beneficium Ecclesiasticum, eligi non possunt, eorúmque electio est ipso jure irrita, c. Postulâstis. 7. in princ. de Cleric. excommunic. Ratio est, quia excommunicatus incapax est omnis beneficij, & juris Ecclesiastici obtinendi, adeóque etiam inhabilis est, ut eligatur ad Prælaturam: idque procedit, etiamsi nominatim denunciatus, aut vitandus non sit, nam per Extravag. Constantiensem *Ad evitanda* nullus ipsis excommunicatis directè favor factus fuit, Suar. disp. 13. de censur. sect. 1. n. 26. Imò etiam electio eius, qui minore excômunicatione ligatus est, ipso jure irrita est, vel saltem irritanda, si talis scienter, id est, sciens, se esse excommunicatum, & inhabilem, electus sit, quia, cùm sit privatus Sacramentis, sive eorum perceptione, ad ea ministranda eligi non potest, c. ult. & ibi gl. V. scienter, & V. privatus de Cleric. excom. & Joan. Andr. ibid. n. 5. ideóq; nec ad dignitatē, nec ad aliud beneficium etiā simplex eligi poterit, gl. marg. ibid. Quod si ignoranter electus sit, absolvendus est ab excommunicatione, nec irritari poterit electio, ut colligitur ex cit. c. ult. ex verbo *scienter*, ergo secus, si ignoranter sit electus, cum probabili ignorantia, tunc enim valet electio, nec irritari poterit, Sylv. V. excommunicatio. 4. n. 4. de quo plura suo loco. Qui verò minore excommunicatione ligatum scienter eligunt, privati sunt jure eligendi pro ea vice, cùm indignum, & inhabilem elegerint, arg. cit c. Cùm in cunctis. §. fin. & c. Scriptum. 40. in fine h. t. gl. in cit. c. ult. V. scienter. Porrò electio ligati majore excommunicatione ipso jure irrita est, sive à jure, sive ab homine fuerit excommunicatus: nisi à sententia excommunicationis appellaverit, & post interpositam legitimam appellationem, fuerit electus, c. Licèt. 14. de sent. excommun. in 6. c. Præterea. 40. de appellat. quia excommunicatio interea suspensa censetur: vel, nisi post electionem, aut appellationem legitimè factam, fuerit excommunicatus, c. 2. de sent. excommun. in 6. vel denique, nisi post excommunicationem, & ante electionem, fuerit absolutus, c. Proposuit. 8. de Cleric. excommun. Gregor. Tholosan. de Elect. c. 9. num. 18.

CIV. Respondetur 2. Suspensi quoque sunt ineligibiles, c. Cùm dilectus. 8. de consuet. c. Cùm bonæ. 8. de ætat. & qualit. sive suspensi sint à jure seu Canone, sive ab homine, gl. in cit. c. Cùm dilectus. V. suspensis. Et quidem suspensus ab officio non potest eligi in Prælatum, neque ad aliud beneficium Ecclesiasticum assumi; non enim potest quis promoveri ad suscipiendum illud officium, cuius exercitium illi est interdictum, c. ult. de Clerico excommun. Neque etiam ob eandem rationem, qui à beneficio suspensus est, eligi potest vel promoveri ad novum beneficium, c. Cùm bonæ. 8. junctâ gl. V. suspensus de ætat. & qualit. & gl. in c. Cupientes. 16. §. Cæterùm. V. beneficiis h. t. in 6. quia qui per suspensionem privatus est perceptione fructuum beneficij, quod jam possidet, non potest, durante suspensione, eligi aut promoveri ad novum beneficium, per quod denuo jus acquirat percipiendi fructus & reditus Ecclesiasticos, ne, quod unâ viâ quis perdit, per aliam acquirat, cit. c. ult. de Cleric. excom. & ibi gl. V. privatus. Quòd si quis absolutè suspensus sit à beneficiis, ad nullum omnino beneficium novum eligi, aut promoveri potest; si verò solùm limitatè, sive cum restrictione ad certam Ecclesiam, suspensus sit à beneficiis, non potest promoveri ad beneficium in eadem Ecclesia, bene autem in alia, gl. in cit. c. Cupientes. §. Cæterùm. V. in ipsa Ecclesia. h. t. in 6. Quod autem dictum est, locum habet, tametsi is, qui suspensionem à lege vel homine illatam incurrit, tum nullum beneficium habeat; nam nihilominus per censuram fit inhabilis ad novum beneficium, durante suspensione, obtinendum, sicut suspensus ab Ordinibus, etsi aliquos Ordines non acceperit, fit tamen incapax ad eos accipiendos, quia nemo assumi debet ad tale officium, cujus exercitium ipsi est interdictum, cit. c. ult. de Clerici excom. Laym. de elect. Prælat. q. 52. & in cit. c. Dilectus num. 5. de consuetud.

CV. Respondetur 3. Sed neque interdicti personaliter eligi possunt ad Prælaturam, vel promoveri ad aliud beneficium Ecclesiasticum, arg. cit. c. Cùm dilectus, de consuetud. & c. ult. de Cleric. excom. & ex communi docet Sylvest. V. Electio 1. q. 14. Sicuti etiam violatores interdicti, sive localis, sive personalis, jure electionis tam activæ, quàm passivæ privati sunt, gl. c. 1. de postul. Prælat. c. Is qui 18. §. Is verò de sent. excom. in 6. Sylvest. l. c. Hostiens. in summa h. t. n. 9. Idémque dicendum est de suspensis, & interdictis non denuntiatis, nec vitandis, juxta cit. Extravag. Ad evitanda.

CVI. Respondetur 4. Universim omnes irregulares, sive ex delicto, sive ex alio quocunque defectu, eligi non possunt ad Prælaturam, vel aliud bene-

beneficium Ecclesiasticum, c. Is qui 18. §. Is verò ibi: *adeò efficitur ineligibilis*, de sentent. excom. in 6. & electio est ipso jure irrita, ut colligitur ex c. Nisi 10. de renunc. & ex communi tradit Navarr. in Man. c. 27. num. 249. dicto 6. ubi id docet de collatione beneficij; nam beneficium datur propter officium, c. ult. de rescript. in 6. irregularis autem est inhabilis ad officium, & consequenter etiam ad beneficium, cit. c. ult. de Cleric. excom.

CVII. Quæritur 2. An Schismatici eligi possint in Episcopum? Respondetur, Schismatici etiam non possunt eligi, aut promoveri ad dignitatem, præsertim Episcopalem, tametsi ex Schismate ad unitatem Ecclesiæ reversi sint, nisi Papa cum ijsdem dispenset, prout habetur in c. Quia diligentia 5. h. t. » Nam cum quidam, abjurato Schismate (quod contra Papam Alexandrum III. ab Octaviano excitatum erat, gl. hîc. V. Schismate) ad Ecclesiæ unitatem rediret, postea electus fuit in Episcopum Suffraganeum Ecclesiæ Aquileiensis. Quare Cardinalis Legatus à latere quæsivit, an electionem istam confirmare deberet? Respondet Papa, se dispensativè id permittere, dummodo electus ille nullum Ordinem à Schismatico Episcopo susceperit, & ejus electio secundùm formam Canonum celebrata fuerit, & aliàs nihil sit, quod impediat. Quocirca mandat Legato Cardinali, ut eum ab Episcopis Suffraganeis Metropolitanæ Ecclesiæ Aquileiensis in Episcopum ordinari, seu consecrari curet: salvo interim jure ejusdem Ecclesiæ, si relicto Schismate ad Catholicam unitatem redierit.

Ubi notandum 1. Qui in Schisma semel incidit, etsi postea illud abjecerit, non potest ampliùs de jure eligi vel promoveri in Episcopum, nisi ex dispensatione Papæ, prout etiam habetur in c. Nos consuetudinem 8. dis. 12. Solet autem Papa cum Schismaticis interdum dispensare solùm quoad Ordines minores suscipiendos, aliquando etiam quoad Sacerdotium, aliquando etiam quoad Episcopatum, vel plenissimè quoad omnes Ordines & dignitates, gl. in cit. c. Nos. V. Prohibemus. Quare in casu hujus c. Schismaticus ille non fuit, propriè loquendo, electus, sed potiùs postulatus in Episcopum, nam cùm fuerit inhabilis, non potuit eligi, sinè dispensatione Papæ: & dicitur electio hæc confirmari, sive potiùs admitti postulatio illius in Episcopum, Hostiens. hîc V. Electio & V. Confirmari: quamvìs interdum in jure promiscuè usurpentur hæc nomina, electio & postulatio, pro Synonimis, ut suprà etiam dictum.

Notandum 2. Sed neque eligi possunt in Episcopum, qui ab Episcopo Schismatico denuntiato & vitando, juxta Extravag. ad evitanda, Ordines susceperunt, cùm tales suspensi sint, vel potiùs irregulares, c. 1. & 2. de Schismat. & patet etiam ex hoc c. & ibi gl. V. Susceperit; quamvìs etiam Papa cum his dispensare possit, & interdum soleat, cit. c. 2. & ibi gl. V. Potestatem de Schismat.

Notandum 3. Si Archiepiscopus incidit in Schisma, vel hæresin, tum perdit jus consecrandi Episcopos Provinciæ, illúdque devolvitur ad alios Coëpiscopos, seu Suffraganeos Episcopos, qui tum supplent defectum Metropolitani, ut patet ex hoc c. & notat. Abb. ibid. n. 5. non tamen, si Episcopus, unâ cum Capitulo, lapsus sit in Schisma, Ecclesia amittit jura sua, ne puniatur propter delictum personarum, quamvìs illa actu exerceri non possint, donec Episcopus, relicto Schismate, redierit ad unitatem Ecclesiæ, tum enim illa plenè recuperat jura sua, etiam quoad exercitium, ut patet ex fine hujus c. Abb. ibidem num. 6.

CVIII. Quæritur 3. An, qui semel ob defectum repulsus est à Prælatura, denuo eligi possit ad eandem, vel aliam Prælaturam? Respondetur, qui semel electus est ad Prælaturam, & ob vitium personæ repulsus, non potest iterum eligi, nec ad eandem, nec ad aliam Prælaturam; secus est, si electio irrita, vel cassata fuit, non ob vitium personæ, sed ob aliam quamcunque causam, tum enim iterum eligi potest, etiam ad eandem Prælaturam, nisi Simonia intervenerit, prout habetur in c. Super eo 12. h. t. Nam cùm aliquis electus fuisset ad Prælaturam, & ejus electio cassata fuisset, idem postea ad alterius Ecclesiæ regimen electus fuit, unde quæsitum fuit ex Papa Clemente III. an is confirmari debeat? Respondet Papa, si prior electio, non vitio personæ, sed ob modum, seu formam electionis non servatam, cassata fuit, nihil impedire, quò minùs ad aliam, imò etiam ad eandem Ecclesiam promoveatur, præterquam, si constet aliquid Simoniacæ pravitatis intervenisse.

CIX. Ubi tamen distinguendum est, nam vel electio cassata fuit, & irritata, ob vitium animi, seu crimen ipsius personæ electæ, vel ob vitium corporis. In priore casu, repulsus ob crimen, iterum ad eandem, vel etiam aliam Prælaturam eligi, vel promoveri non potest, quia licèt nullo claro Juris textu expressum reperiatur, quòd is, cujus electio reprobata est, ob crimen ab ipso commissum, prohibeatur denuo eligi vel promoveri ad aliam, vel etiam eandem Ecclesiam, aut Prælaturam, posito, quòd crimen plenè emendatum sit & sublatum: quia tamen communiter DD hoc c. ita intelligunt, qui per sensum contrarium id colligunt ex illis verbis, *non vitio personæ*, gl. hîc V. eod. Abb. n. 21. & alij, ideò absolutè dicendum est, quòd electus ob crimen semel repulsus iterũ ad Prælaturam eandem, vel etiam aliam eligi, seu assumi non debeat, saltem sinè dispensatione Superioris, & præmissâ cognitione, an persona nunc & in præsenti sit habilis ad Prælaturam, Laym. hîc n. 2. Ratio est, quia quando electus repulsus est ob crimen concernens ipsam personam, graviter læsa est bona existimatio ipsius personæ, ideóque ad Prælaturam iterum assumi facilè non debet, semel enim malus semper præsumitur esse malus, reg. jur. 8. in 6. sive suspectus est in eodem genere mali, l. Si cui 7. §. Ijsdem ff. de accusat. Abb. hîc n. 2. Tholos. cit. c. 9. n. 23. Unde neque is, qui ob crimen renunciavit, aut coactus est renunciare Prælaturæ, iterum eligi potest, c. Post translationem 11. de renunc. Similiter, si crimen commissum sit circa ipsam electionem, vel effectum illius, aliquis redditur ineligibilis, donec cum eo dispensetur: sic enim qui per abusum secularis potestatis se eligi permisit, fit ineligibilis, c. Quisquis 43. h. t. Item si electio alicujus sit irritata, quia ante confirmationem factam, se administrationi Prælaturæ immiscuit, c. Qualiter 17. h. t. eligi denuo non potest ad eandem vel aliam Ecclesiam, sed repelli debet, quia electio fuit cassata

vitio personæ, gl. in c. Nôsti 9. V. Concedendi h. t. Abb. in cit. c. Qualiter n. ult. ubi addit, quòd in petitione confirmationis, vel promotionis ad aliam Ecclesiam fieri debeat mentio hujus intrusionis in administrationem, alioquin impetratio est subreptitia.

In posteriore verò casu, si electus repulsam tulit, & electio irrita, vel cassata fuit, propter vitium corporis, v.g. morbum, vel defectum ætatis, aut natalium, vel ob alium defectum non culpabilem personæ electæ, tùm vitio illo perfectè emendato, vel defectu sublato, iterum eligi potest ad eandem, vel aliam Prælaturam aut dignitatem, quia cessante causâ, seu impedimento, cessare debet effectus, c. Cum cessante 60. de appellat. idque colligitur ex c. Cùm inter 21. h.t. ubi, cùm objectum fuisset electo, ipsum etiam antehac ob morbum epilepticum repulsum fuisse, Papa non mandavit inquiri de hac repulsa, sed solùm, ut inquiratur, an tempore, quo promovendus erat, tali morbo laborârit, Innocent. ibid. n. 1. & Abb. n. 7. Verùm si constet aliquem habuisse morbum epilepticū, vel similem diuturnum, & non facilè curabilem, non potest eligi, priusquam plenè sibi restitutū, & constaurer curatum esse, probetur, v.g. per testimonia Medicorum, quia præsumptio stat contra illum: aliud est, si quis repulsus sit ob morbum suâpte naturâ non perpetuum, seu durabilem, aut diuturnum; tum enim ut possit repelli, debet ab objiciente morbum, non solùm probari, quòd laboraverit tali morbo, sed etiam, quòd adhuc in præsenti eo laboret, Innocent. in cit. c. Cùm inter n. 1. & Hostiens. apud Abb. ibid. n. 7.

Porrò excipi debet crimen Simoniæ, nam, si in electione, vel promotione ad Prælaturam, vel aliud beneficium Ecclesiasticum Simonia intervenerit, etiam ignorante electo, vel proviso, adeóque sinè culpa ipsius, fit is tamen omnino ineligibilis, sive incapax beneficij acquirendi, nisi cum illo dispensetur, c. 1. caus. 1. q. 5. cap. Nobis 27. de Simon. & c. pen. h. t. & patet ex hoc c. in fine: idque decretum est in detestationem pravitatis Simoniacæ.

CX. Quæritur 4. An, & quâ ratione, propter plura Beneficia simul retenta, efficiatur quis ineligibilis ad Prælaturam? Respondetur, de hoc agitur in c. Dudum 54. h. t. Nam vacante Ecclesiâ Rhotomagensi, Canonici convenientes ad eligendum, Decanum suum in Archiepiscopum elegerunt: sed Archidiaconus, & alij quidam ejusdem Ecclesiæ Canonici se electioni opposuerunt, & ad Sedem Apostolicam accesserunt: altera verò pars procuratorem misit, qui causam eligentium defenderet. Inter alia autem Archidiaconus objecit electo, quòd is ante Concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. plures Ecclesias parochiales obtinuerit, & simul retinere præsumpserit, sed post idem Concilium, Archidiaconatum Ambianensem adeptus, eodem dimisso, Ecclesias illas Parochiales adhuc retineret: cùm tamen in eodem Concilio statutum sit, ut, qui beneficium curam animarum annexam habens accepit, si priùs tale beneficium obtinebat, eo sit ipso jure privatus, adeóque dimittere illud debeat, alioquin, si retinuerit, etiam altero de novo acquisito privetur. In quo facto idem electus & transgressus est statutum Generalis Concilij, & cupiditatis vitium ex beneficiorum pluralitate contraxit, quod tamen in alijs reprehendere debuerat: & retinendo beneficia, quæ ad ipsum non spectabant, cùm post adeptionem alterius curati, ipso jure vacaverint, quasi furtum & rapinam commisit: denique retinendo parochiales illas Ecclesias, animas, quarum curam gerere præsumpsit, decepit, quippe cum illâ jam ipso jure privatus esset, & ad eum non ampliùs ea pertineret. Verùm Procurator eorum, qui elegerant dictum Decanum, etsi hujusmodi pluralitatem beneficiorum in judicio confiteretur, conatus tamen est eam excusare, exhibendo litteras, per quas ab Archiepiscopo Rhotomagensi talis concessio plurium Ecclesiarum Parochialium ipsi facta sit (sed ante Concilium generale, tum enim poterant Episcopi in pluralitate beneficiorum curatorum dispensare, c. Sanctorum 2. dis. 70. non autem postea, & ideo Decano non profuit talis concessio post illud Concilium facta, gl. hîc V. Per concessionem) sed Papa Gregorius IX. prædictam excusationem tanquam frivolam (ob rationem jam allatam) non admisit, ideóque mandavit quibusdam à se delegatis, ut, si constaret, prædictum Decanum, post receptum Archidiaconatum curam animarum habentem, Parochiales Ecclesias, tempore electionis suæ, retinuisse, nec ostendere posset, secum à Sede Apostolica super ea re dispensatum esse, electionem illius, auctoritate Apostolicâ, cassarent. Partes igitur coram dictis Judicibus delegatis comparentes, præstito juramento de veritate dicenda, positiones & responsiones hinc inde fecerunt, sed idem Decanus (scilicet electus in Archiepiscopum) prætextu quorundam gravaminum, ad Papam appellavit, quo non obstante, Judices ejus electionem irritârunt, & Episcopum Cenomanensem Ecclesiæ Rhotomagensi præfecerunt. Sed Papa processum horum Judicum irritum esse, pronunciavit, quia licèt coram ipsis, positiones & responsiones super pluribus articulis factæ sint, nulla tamen litis contestatio est facta, cùm hæc fiat, non per positiones & responsiones ad eas, sed per petitionem in jure propositam, & responsionem factam. Quare litis contestatione coram Papa legitimè factâ, & præstito à partibus juramento de veritate dicenda, idem Decanus confessus fuit, se post obtentum Archidiaconatum, Ecclesias Parochiales, tempore electionis suæ retinuisse, sed excusare factum nitebatur, quòd non putaret, dictum Archidiaconatum curam animarum habere. Sed quia idem Decanus in Judicio confessus fuit, quòd Archidiaconus Ambianensis ex consuetudine (imò etiam de jure communi, gl. hîc V. suspendit) suspendere, excommunicare, & absolvere, & Ecclesias interdicere, item visitare & inquirere, ac ratione visitationis, procurationes recipere soleret, evidenter apparet, quòd curam animarum habeat. Sed etsi Archidiaconatus ille curam animarum annexam non haberet, tamen negari non potest, esse personatum, de quo similiter statutum est, sicut de beneficijs curam animarum habentibus, ut per adeptionem alterius ejusmodi beneficij ipso jure priùs vacet. Neque etiam juvat eundem Decanum, quòd asserit, se à Sede Apostolica indulgentiam seu gratiam dispensationis, aut privilegium obtinuisse, quia in ejus impetra-

„ petratione falsitatem suggessit, & veritatem suppressit, quam veritatem si non tacuisset, & falsitatem non expressisset, gratiam illam non obtinuisset: suggessit enim, quòd Parochiales illas Ecclesias, antequam fuisset in Archidiaconum assumptus, canonicè sit assecutus, quod falsum erat, cùm nemo possit duas Ecclesias Parochiales simul obtinere, nisi una pendeat ab altera, sive unita sit alteri, vel unam habeat in titulum, alteram comendatam; cùm tamen ipse utramque intitulatam habuerit, ideóq; non potuit eas canonicè obtinuisse: præterea dixit, quòd reditus, quos ex personatu (hoc est ex Decanatu, super quo impetravit dispensationem, ut illum retineret, cum Parochialibus Ecclesiis: vel ex Archidiaconatu, ut illas cum eodem retineret, gl. hîc v. Personatus) percipiebat, sint tenues & exigui: tacuit tamen, quòd alios reditus ex pluribus Ecclesiis obtineret; sicut etiam tacuit, quòd præter illas parochiales Ecclesias, plura alia beneficia Ecclesiastica in diversis Ecclesiis possideret: non fuit autem intentio Papæ cum illo in tot beneficiis, præsertim curam animarum habentibus, dispensare, neque etiam voluit aliquid de novo concedere Decano, sed tantùm, ut habita eo tempore licitè posset retinere. Tandem, cùm jam nihil aliud superesset, quàm ut sententia ferretur, idem Decanus tam juri, si quòd ei competeret, quàm liti sponte cessit, quam cessionem Papa admittendam esse, duxit.

CXI. Pro explicatione huius c. Notandum 1. contra electionem factam à maiore parte Capituli potest etiam pars minor se opponere, allegando vitium electi, vel defectum circa formam electionis, ut patet ex hoc c. ibi: *Archidiaconus, & quidam alij, &c.* Abb. ibid. n. 1. de quo infrà.

Notandum 2. Eligentes possunt petere confirmationem suæ electionis, dummodo consensus electi accedat, aliàs non, arg. c. Innotuit 20. in princ. h. t. gl. hic v. Illorum. Ex quo sequitur, quòd Electores per solum actum electionis non sint functi suo officio, quin adhuc possint prosequi electionem à se factam coram Confirmatore, eámque defendere, Abb. hîc n. 5.

Notandum 3. Quamvis aliàs in causa populari, id est, quæ principaliter spectat bonum publicum, per procuratorem agere non liceat, sed tantùm excipere ac defendere, l. Licèt. 42. in princip. ff. de procuratorib. tamen in causa, quæ movetur contra electũ, vel electionis formam, potest constitui procurator, & per eum impugnari electio de aliquo non canonicè facta, ut patet ex hoc c. quia, quamvis sit actio quasi popularis, cùm tueatur jus publicum Ecclesiæ; tamen etiam in actione populari licet agere per Procuratoré, si alicuius propriè interest, ante alios, cit. l. licèt junctâ gl. V. multò magis, & l. 3. ff. de sepulch. viol. sicut interest Capitularium, ut electio canonicè fiat, Innoc. hîc. n. 1. & Abb. n. 3. & 4.

CXII. Notandum 4. Is, qui plura beneficia curata, vel plures personatus seu dignitates, tempore electionis, absque dispensatione Sedis Apostolicæ, simul retinet, ad Prælaturam vel aliam dignitatem eligi non potest, eiusque electio ipso jure est irrita, tanquam indigni, & vitâ ac moribus improbi, cùm in gravi crimine versetur, retinendo plura beneficia non canonicè obtenta, ut constat ex hoc c. §. Nos igitur, quæ est præcipua huius c. decisio: Notat autem gl. ibid. V. electionis tempore, quòd, si is, qui ita deliquit, retinendo plura beneficia curata, aut plures personatus seu dignitates, eo tempore, quo electus fuit, beneficia illa incompatibilia dimisetat, electionem illius cassandam non esse, quia crimen per pœnitentiam purgavit, arg. c. Nunquam. 4. dis. 56. ubi dicitur, *ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculavit.* Verùm Jure novo talis, non solùm utroque beneficio priùs obtento ipso jure privatus est, sed etiam ad quodcunque aliud beneficium Ecclesiasticum obtinendum inhabilis existit, juxta Extravag. Execrabilis. §. Portò de præbend. Joan. XXII.

CXIII. Notandum 5. Qui beneficium Ecclesiasticum, vel aliam rem immobilem ad se non pertinentem injustè possidet, quasi furtum aut rapinam committit, ut habetur in hoc c. quia non multùm interest, injustè detinere, ac invadere, vel auferre alienum, quæ jura pro eodem reputant, c. Sæpe 18. & ibi gl. V. injustè detinere, de restit. spoliat. qui verò malâ fide fructus rei injustè possessæ percipit, is verè ac propriè furtum committit, ex doctrina Bart. in l. Sequitur. 4. §. Fructus. num. 1. ff. de usucap. Abb. hîc num. 19.

Notandum 6. Quando in hoc cap. dicitur, quòd animæ fuerint deceptæ ab illo Curato, qui plures Ecclesias parochiales simul retinebat, quorum curâ ipso jure fuerat privatus, id intelligendum est, quantum erat ex parte ipsius Curati, ut notat Abb. hîc. n. 20. & quoad potentiam, quia, si defectus potestatis, quâ privatus fuit ipso jure, publicè fuisset notus, animæ parochianorum re verâ deceptæ fuissent, quia re ipsâ non habuit potestatem solvendi, & ligandi: quamvis absolutiones à peccatis eorum, qui bonâ fide ipsi sunt confessi, fuerint validæ, quia gesta à Parocho, qui non est intrusus, sed legitimi superioris auctoritate est institutus, quamvis ob occultum & communiter seu publicè ignoratum defectum, institutio non fuerit valida, vel postea jure & potestate parochiali fuerit privatus, quàm diu ab Ecclesia toleratur, valent, & sustinentur, etiam in foro conscíẽtiæ, quia Jus supplet defectum veræ jurisdictionis & potestatis, arg. l. Barbarius 3. ff. de offic. Prætor. Innocent. hîc n. 3. Hostiens. V. damnabiliter. Abb. n. 20. Barbos. n. 3.

Notandum 7. Si Papa alicui concedat, ut plura beneficia simul retinere possit, quorum unum, vel aliqua dimittere debebat, vel propter adeptionem alterius incompatibilis, vel quia abundantes reditus ex uno percipiebat, talis concessio intelligenda est tantùm de ijs beneficiis, quæ canonicè sunt obtenta, ut patet ex hoc c. ibi: *nec intentionis nostræ fuit, aliquid ei de novo concedere, sed, ut per indulgentiam posset habita licitè retinere*, Innoc. hîc n. 17. & 18. ubi rationem dat, quia dispensationes huiusmodi, ut quis possit, præter obtenta, aliud beneficium curam habens liberè recipere, ac licitè retinere, non debent extendi, ut possit etiam retinere malè obtenta, in quibus non fuit dispensatum.

Notandum 8. Pars litigans semper potest cedere liti, ante sententiam latam, ut colligitur ex fine huius c. cedens autem liti censetur etiam juri suo renuntiare velle, siquod habeat, nisi aliud clarè ex-

primat, Abb. hîc. n. 17. Verùm de his & aliis, quæ in hoc c. afferuntur, & non ad electionem, sed ad alias materias pertinent, agemus propriis locis; & hæc solùm, quatenus pro explicatione huius cap. necessarium fuit, allata sunt.

§. VI.

An in Episcopum vel Prælatum eligi possit extraneus, qui non est è corpore, seu Collegio Ecclesiæ?

CXIV. Ad hanc quæstionem respondetur, etsi conveniens sit, ut unus è gremio sive Corpore Ecclesiæ eligatur ad Episcopatum, aliámve Prælaturam, secularem vel regularem, adeóque si idoneus adsit, alius extraneus non possit obtrudi invitis Capitularib⁹, ut colligitur ex c. Bonæ. 4. de postul. Prælat. c. Nullus. 13. dis. 61. ob necessitatem tamen, si nullus è Collegio idoneus reperiatur, vel ob utilitatem Ecclesiæ, siquis, ob singulares virtutes & qualitates, præ cæteris Ecclesiæ profuturus existimetur, potest alius ex aliena Ecclesia ad Prælaturam assumi. Imò etsi in propria Ecclesia æquè dignus haberi possit, valida tamen est electio extranei à toto vel majore & saniore Capituli parte facta, dummodo aliud Canonicum impedimentum non obsistat, quia Capitulares huic juri & favori suo principaliter pro ipso Collegio introducto renuntiare possunt, & nusquam reperitur, quòd propter hoc cassetur electio, gl. in c. Ne pro defectu. 41. V. Ipsius, & in c. Cùm inter. 21. V. Aliam h. t. & ibid. Abb. n. 9. Idque constat ex cap. Cùm nobis. 19. h. t. prout habetur in integra lectione huius c. ubi dicitur, licèt cautum sit in SS. Canonibus, ut tunc quis ex aliena Ecclesia eligatur, si nullus in propria repertus fuerit idoneus, id tamē præcipuè in favorem Capitularium statutum est, cui ipsimet renunciare possunt, quamvìs ipsis invitis extraneus obtrudi non possit. Præterea cùm Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum caput existat, si ex illa quis assumatur in alicuius Ecclesiæ Prælatum, non potest ei objici, quòd ex aliena Ecclesia sit assumptus, cùm à Capite suo non debeant membra aliena reputari.

CXV. Idem quoque sumitur ex c. Cùm inter. 21. h. t. Nam vacante Ecclesiâ Saonensi, orta est controversia super electione Episcopi, eáque ad Sedem Apostolicam est delata: ubi Procurator Capituli proposuit, quòd singuli Capitulares communi consensu, excepto Stephano Subdiacono, Hastensis Ecclesiæ Præpositum in Episcopum elegerunt, & electio in publicum scriptum redacta sit. Ex adverso dictus Stephanus proposuit, cùm septem Canonici Saonenses in Capitulo convenissent de electione Episcopi tractaturi, & Hastensis Præpositus nominatus esset, ipse contradixerit appellando, quia idem Præpositus morbo epileptico laboraret, ideóque jam aliàs antehac tanquam inhabilis fuerit reiectus, nec ex alia Ecclesia debeat quispiam eligi, si idoneus in propria Ecclesia reperiatur. Postea Archipresbyter Saonensis, & dictus Stephanus in Archiepiscopum Mediolanensem compromiserunt, qui G. Modicensem Canonicum in Episcopū eis dedit, & etiam confirmavit. His ita propositis, Innocent. III. Episcopis à se delegatis mandavit, ut, cùm constet, electionem Præpositi Hastensis à majore & saniore Capituli parte factam, imò etiam publicatam, & subscriptam fuisse, si idem Præpositus electioni suæ etiam consenserit, adeóque per mutuum consensum eligentium & electi, quasi spirituale conjugium contractum sit, eam auctoritate Apostolicâ confirment: nisi sufficienter ostensum fuerit, eundem morbo epileptico laborare, cuius causâ contra ipsum appellatum fuit: non obstante appellatione, siquæ ex aliis suprà allatis causis (videlicet, quòd ex alia Ecclesia sit electus, cùm in propria idonei essent, gl. hîc V. ex aliis causis) interposita fuerat, quippe cùm eas frivolas Papa judicet. Non obstante etiam confirmatione ab Archiepiscopo factâ Modicensi Canonico, etsi electores in eundem Archiepiscopum, post priorem electionem, compromiserunt, cùm ab illa resilire non potuerint. Quòd si verò Electores non compromiserunt in Archiepiscopum, tum delegati nihilominus electionem dicti Præpositi confirment, etiamsi electioni sui necdum consenserit, dummodo adhuc consentire velit, & à morbo ipsi obiecto sit immunis.

CXVI. Ex decisione huius c. colligitur 1. Quòd Prælatus inferior Episcopo, non debet postulari, sed eligi potest in Episcopum, ut hîc Præpositus, quia non est matrimonio spirituali copulatus suæ Ecclesiæ, sicut Episcopus, Abb. hîc n. 1.

Colligitur 2. Contra nominatum vel electum in Episcopum potest quilibet de Capitulo se opponere, ne eligatur, & ex justa causa appellare ad Superiorem, sicut hîc unus ex Capitularibus contra Præpositum opposuit, & appellavit, ne eligeretur, eò quòd morbo comitiali laboraret, ob quem sit aliàs repulsus, Abb. hîc n. 1. & 2. quamquàm, quia ea repulsa ob morbum tantùm allegata fuit, non etiam probata, ideò Papa simpliciter respondit, Subdiacono opponenti illud impedimentum morbi eiusdem probationem incumbere, Hostiens. hîc V. ostensum, scilicet ex parte Subdiaconi.

Colligitur 3. Si Canonici Ecclesiæ Cathedralis compromittant in Archiepiscopum, seu Metropolitanum, qui ex Papæ privilegio potestatem habet confirmandi Suffraganeos suos, tum priùs debet eligere seu nominare Episcopum, secundùm formam compromissi, & postea eum confirmare, gl. hîc V. Confirmare, & Abb. n. 9. quia quando duæ diversæ potestates in eadem persona concurrunt, ut est in proposito, eligere, ut arbiter, & confirmare, ut Archiepiscopus, non possunt simul eodem actu expediri: secus, siquis habeat jus eligendi, & confirmandi eodem jure, tum enim unus actus sufficit, & eligendo censetur simul confirmare. Ut si ad Papam, propter negligentiam, crimen, vel depositionem, devolvatur potestas providendi Ecclesiæ Episcopum, talis provisio tum electionis, tum confirmationis vim habet, unóque actu expediri potest, quia utraque ex eodem jure & plenitudine potestatis Pontificiæ procedit.

Colli-

Colligitur 4. Quamvis aliqui dicant apud gl. hîc V. Aliam, ut quis eligi possit ex aliena Ecclesia, necessarium esse, ut duæ partes Capituli consentiant, quia duæ partes vicem totius Capituli obtinent: tamen sufficere, ut electio extranei sit valida, si à majore parte Capituli facta sit, satis colligitur ex hoc c. ubi Papa omnes oppositiones factas contra electum Præpositum (inter quas illa quoque fuit, quòd non debeat fieri transitus ad aliam Ecclesiam, donec reperiretur idoneus in propria, adeòque quòd non possit extraneus eligi, quando reperitur idoneus ex Capitularibus propriæ Ecclesiæ) tanquam frivolas rejecit, præterquam, si electus laboret morbo epileptico seu caduco, gl. hîc V. aliam & Hostiens. V. ex aliis causis, & Abb. n. 8. & 9. idque sumitur etiam ex c. Nobis. 19. h. t. Nec obstat, quòd Capitularis vis seu potestas dicitur residere in duabus partibus Capituli, l. Nulli. 3. & l. seq. ff. quod cuiusque univers. nom. quia id verum est, quando ab initio congregatur Collegium, tum enim debent esse præsentes duæ partes Capitularium eorum, qui possunt, & volunt interesse: sed postquam Collegium est congregatum, tum quando est discordia seu dissensio inter Capitulares, totum Collegium censetur consistere penes majorem partem Capituli, Abb. hîc. n. 6. de quo infrà plura.

Colligitur 5. Quamvis ex verbis ultimis hujus c. videatur colligi, quòd Electoribus liceat, non solùm post publicationem votorum, sed etiam post solemnem & communem electionem omnium Capitulatium nomine factam, si electus necdum consensum dedit, recedere ab electione, & alium eligere, vel compromittere, in præjudicium priùs electi, quia ante consensum electi videtur res adhuc integra, & nondum jus ei acquisitum; tamen id postea correctū est, ut constat ex c. Publicato. 58. h. t. Innocent. hîc in fine. Sicut autem Electores, post publicatum scrutinium, non possunt directè recedere ab electione, quia functi fuor suo officio, ita nec indirectè, compromittendo in præjudicium electi, Abb. hîc n. 11.

Aliud verò est in postulatione, per quam nullum jus acquiritur postulato, ideo postulantes possunt ab illa recedere, etiamsi postulatus consensum dedetit, vel velit consentire, c. Bonæ. 4. de postul. Prælat. Innoc. hîc in fine. & Abb. n. 11.

SECTIO III.

DE PRÆPARATORIIS AD Electionem, sive de ijs, quæ ad illam præcedere debent.

§. I.

Quænam ante Electionem præmittenda, & observanda sunt?

CXVII. Assertio 1. Antequam ad electionem deveniatur, requiritur in primis, ut Ecclesia, de cujus Pastore eligendo agitur, vacet, ac verè viduata sit Pastore, c. Quia propter 42. ibi, *Ecclesijs viduatis* h. t. Gregor. Tholosan. tract. de elect. c. 13. n. 1. & 2. sive per mortem naturalem ejusdem, sive civilem, seu juridicam, videlicet per depositionem factam propter crimen aliquod, v. g. Simoniam, c. Insinuatum 13. de Simon. crimen falsi, c. Ad falsariorum 7. de crim. falsi, vel læsæ Majestatis, c. fin. de pœnis in 6. vel per renunciationē Pastoris, c. Post translationem 11. c. fin. de renunc. vel per translationem ejusdem ad aliam Ecclesiam, c. Mutationes 34. c. Episcopus 37. caus. 7. q. 1. vel per transitum ejusdem ad religionem, cum licentia S. Pontificis, c. Temporis 44. §. Item cùm aliquis, cit. caus. & q. sive alijs modis, quibus vacatio inducitur, Ecclesia viduata sit suo Pastore. Quòd si Ecclesia non de jure, sed de facto tantùm vacaret, vero Pastore vi dejecto, alius subrogari non posset, Tholosan. c. l. num. 1. Prohibetur autem fieri Electio, Sede, aut Ecclesiâ non vacante, ne detur occasio desiderandi mortem ejus, in cujus locum se quis novit successurum, c. 2. & 3. de concess. Præbend. c. 2. eodem in 6. Concil. Trident. sess. 24. c. 19. de reform. quam ob causam etiam pactum de futura successione reprobatur, l. fin. C. de pactis.

CXVIII. Assertio 2. Vivente Prælato, etiamsi de vita ejus jam conclamatum sit, Capitulares non possunt collegialiter tractare de electione successoris, citando scilicet, seu vocando Electores absentes: vel statuendo aliquid circa personam eligendam, vel circa tempus, aut locum, in quo Electores ad proximam electionem convenire debeant &c. talia enim decerni non possunt, ante mortem Prælati, ante quam nec Ecclesia, seu Sedes vacat, neque Canonicis jus, seu potestas eligendi, vel statuendi aliquid ad electionem pertinens competit: ac proinde non solùm tractatus de electione Successoris, vivente Prælato, est illicitus, & invalidus, tanquam factus à non habentibus potestatem, sed etiam electio, post mortem Prælati, ex tali tractatu subsequens, non quidem ipso jure nulla est, cùm hoc jure cautum non reperiatur, sed annullari & cassari debet, quia contrà juris dispositionem facta est, Innocent. in c. Bonæ 36. n. 2. & 3. h. t. & ibid. Abb. num. 2. & 12. & alij communiter. Idque sumitur ex eodem c. Nam cùm » Episcopus Cremonensis in extremis constitutus, & » jam desperatum de ipsius salute esset, Capitulum » Cathedrale H. Canonicum suum eo tempore Re- » gijstudijs operam dantem citavit ad novi Episcopi » electionem, assignato certo termino, Vigiliæ Pen- » tecostes. Verùm Episcopo Feriâ II. Pentecostes » mortuo, antequam corpus ejus sepulturæ traditum » esset, absente dictoCanonico, potestatem eligendi » Episcopum compromittendo contulerunt in qua- » tuor ex Capitulo, & tres ex Clero Civitatis, ita ta- » men, ut minor pars eligentium majori parti acce- » deret. Habito deinde, post mortem, sed ante se- » pulturam Episcopi, tractatu de electione futuri E- » piscopi, cùm ab initio vota discordarent, tandem » sepulto Episcopo, concorditer Archipresbyterum » ejus Ecclesiæ elegerunt, prout habetur in integra » lectione hujus c. at verò postea adveniens dictus » Canonicus, existimavit, electionem illam non va- » lere, eò quòd ad illam non vocatus fuerit, sed con- » temptus, ideóque Archidiaconum elegit, quippe » cùm ad se solum facultas eligendi fuerit devoluta. » Re delatâ ad Papam Innocent. III. is inprimis e- » lectionem Archidiaconi, licèt viri alioquin littera- » ti

» ti & honestæ vitæ, à Canonico illo temere præsumptam, censuit irritandam, eò quòd facta sit, antequam prior electio Sedis Apostolicæ auctoritate esset cassata, & in pœnam (quia sibi ipsi jus dixit, & simul actor, & judex esse voluit quoad priorem electionem, gl. hîc V. Expectare junctâ gl. margin.) ei interdixit, ut, si Capitulum in primo consensu permaneat, (id est, priorem electionem Archipresbyteri denuo renovet, Hostiens. hîc V. eodem) contradicere non possit. Sed & electionem priorem Archipresbyteri, etsi digni & idonei, justitiâ exigente, Papa cassavit, partim quia corpore Episcopi defuncti nondum sepulturæ mandato, instituerunt tractatum de electione contra Canonicas sanctiones: partim quia Canonicus H. contemptus fuit, licèt unus solus fuerit, dum non vocatus fuit, quia in hujusmodi casu plus unius contemptus obesse solet, quàm multorum contradictio. Neque verò factum excusat, quòd dictus Canonicus citatus fuerit, quia cùm ea citatio fuerit facta, ante mortem Episcopi, non fuit legitima, sed temeraria, ideóque non potuit arctare, seu obligare citatum.

CXIX. Notandum 1. Citatio Canonici absentis facta à Capitularibus in casu hujus c. ipso jure irrita fuit, quia emanavit ante mortem Episcopi, adeóque facta est à non habentibus potestatem citandi, cùm Sede nondum vacante, non solùm eligere non possint: sed etiam nihil statuere, vel tractare possint collegialiter ad electionem pertinens, ac proinde talis tractatus, ante mortem Episcopi est invalidus, ob defectum potestatis, uti sumitur ex hoc c. in princ. & ibid. Abb. n. 2. Quare regula illa Canonica desumpta ex c. Uxore 7. de sepultur. quòd dispositio facta, tempore inhabili, subsistere possit, si conferatur in tempus habile, non habet locum, si alicui tempore inhabili ablata sit, vel non concessa facultas disponendi: ut in proposito Capitulares non possunt, vivente adhuc Episcopo, citare Canonicum absentem ad faciendam electionem, post mortem ipsius, quia ante mortem Prælati Sedes non vacat, adeóque nec jus eligendi vel statuendi aliquid ad electionem pertinens illis competit: quia in talibus initium spectandum est, an tunc potestas adsit citandi, vel aliud agendi: non eventus, quod enim initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere, reg. 29. in ff. Præterquam quòd in casu hujus c. citatio fuit emissa ad tempus etiam inhabile, quia Canonicus absens fuit citatus, ut compareret ad tractandum de electione in Vigilia Pentecostes, in qua adhuc vivebat Episcopus, Abb. hîc n. 7. Similiter citatio invalida est facta ab eo, qui nondum Judex est constitutus, ad diem, in quo jurisdictionem habiturus est, quia facta à non habente potestatem. Sic etiam conjux, durante matrimonio, non potest pacisci de novo matrimonio ineundo, post mortem conjugis, quia tale pactum præbere solet occasionem mortis machinandæ, ideóque tanquam bonis moribus adversum non obligat, arg. c. ult. de eo, qui duxit in uxorem &c. & ibi Abb. num. 2. & l. ult. C. de pact. ubi reprobatur pactum de hæreditate viventis.

CXX. Notandum 2. Non tamen prohibetur ipse Prælatus, dum adhuc vivit, cum suis Capitularibus, decernere tale aliquid pertinens ad tempus, locum, vel formam electionis, quia ipse habet potestatem statuendi: imò etiam ante mortem suam Electores convocare poterit, eósque monere, ut concordes sint, & propositâ eis certâ personâ idoneâ, de eadem eligenda cum eis consultare, ut tradit Innocent. in cit. c. Bonæ n. 3. V. Tractatum & Abb. ibid. n. 12. & colligitur ex c. ult. dis. 79. junctâ gl. V. Non possit. quamvis talis consultatio non liget Electores, quin ab illa recedere, & alium, quàm ipsis propositus fuerat, eligere possint, cùm ejusmodi deliberatio non habeat vim electionis, quæ fieri non potest, priusquam Ecclesia vacet; neque Episcopo liceat sibi Successorem constituere, tametsi ad exitum vitæ pervenerit, c. Episcopo 3. & c. seq. caus. 8. q. 1. Similiter extra Capitulum, vel etiam in Capitulo incidenter, & veluti per accidens de Successore, post mortem Prælati senis, vel infirmi, mentionem facere licitum est; quia talis mentio non fit per modum tractatûs Capitularis, cùm non fiat definitivè, seu decretoriè, decernendo, ut certa persona eligatur: modò non interveniat mutua conventio vel promissio, aut non apponatur pœna de certa persona eligenda, quia ejusmodi pacta à jure sunt prohibita, & electio ex tali illicito pacto postea secuta irritari poterit, Innocent. in cit. c. Bonæ n. 4. & num. 5. Joan. Andr. ibid. n. 17. & Abb. n. 12.

CXXI. Notandum 3. Etsi decens sit, ut de electione Successoris non tractetur à Capitularibus collegialiter, ante sepulturam Prælati defuncti, cit. c. Bonæ 36. h. t. vel etiam ante tertium diem depositionis ejus, c. Nullus 7. dis. 79. absolutè tamen id non est necessarium, ac proinde valida est Electio, licèt statim post mortem Prælati, ante corporis ejus depositionem fiat; quia statim post obitum Prælati Ecclesia vacat, & Clericis Capitularibus potestas eligendi competit, c. Episcopo 3. caus. 8. q. 1. ubi dicitur, quòd post obitum quiescentis, Clerici habent potestatem eligendi: imò etiam licita est, si necessitas urgeat, ut electio acceleretur, gl. hîc V. Tractatum, Innocent. n. 4. Imol. n. 2. & Abb. n. 11. Nam sicuti mortuo marito, statim uxor soluta est lege viri, & alteri nubere potest, c. pen. & ult. de secund. nupt. ita mortuo Prælato, statim vacat Ecclesia, & ejus lege soluta est, ut alteri sponso possit copulari. Et, si electio fieri non posset, ante sepulturam Prælati, tempus trium, aut sex mensium à Jure præfixum ad novum Prælatum eligendum, non curreret, nec numerari deberet à die mortis Prælati, vel etiam ab hora mortis, gloss. in c. Postquam 11. V. Tres menses, dis. 50. sed potiùs à die sepulturæ, quia non valenti agere non currit præscriptio, l. 1. §. fin. C. de annali except. & absurdum est, tempus illis currere, qui eligere non possunt, c. Quia diversitatem 5. de concess. præb. Joan. Andr. & Abb. hîc num. 11.

Non obstat, quòd in cit. c. Bonæ, inter causas cassatæ electionis ea ponitur, quia ante Episcopi sepulturam habitus fuit tractatus de electione. Nam inprimis tractatus, de quo ibi fit mentio, non tantùm ante sepulturam, sed etiam ante mortem Prælati fuit habitus, ut patet ex initio hujus c. & notat Innoc. hîc n. 3. Deinde ea non fuit causa sufficiens, adæquata, & principalis cassandi illam electionem, sed

sed impulsiva tantùm, & inadæquata; principaliter verò ea electio cassata fuit, quia unus ex Electoribus contemptus fuit, & non legitimè vocatus ad electionem, gloss. communiter recepta hîc V. Tractatum, Abb. ibid. n. 11.

CXXII. Notandum 4. Electio facta à Capitulo, vel uno ex ijs, qui possent, ac deberent vocari, contempto, seu non legitimè vocato, non est ipso jure nulla; debet tamen ad petitionem contempti, à Superiore irritari, prout habetur in hoc. c. ubi etiam dicitur, quòd contemptus unius absentis plus obesse possit, quàm multorum præsentium contradictio, quia scilicet, si major, & sanior pars in unum idoneũ consentiat, alij contradicendo nihil efficiunt: & tamen unus solus, propter contemptum agere potest ad rescindendam electionem, Abb. hîc n. 4. & 6. de de quo plura infrà.

Notandum 5. Si uno, vel pluribus contemptis, electio peracta sit, non ideo privantur Electores prò ea vice eligendi potestate, neque ea ad alios non delinquentes, seu contemptos devolvitur; quia hæc pœna privationis, sive devolutionis in jure non reperitur expressa: quòd si cassata sit electio propter contemptum unius, possunt Capitulares, unâ cum contempto, ad aliam electionem procedere, &, si velint, etiam priùs electum iterum eligere, quia cùm prior electio non sit cassata propter delictum electi, potest is iterum eligi, ut colligitur ex hoc c. & ibi tradit gl. V. Expectare. & Jo. Andr. n. 15. Abbas n. 5. & 9. quamvìs Papa possit pro ea vice Electores in pœnam delicti, seu contemptûs privare facultate eligendi, gl. hîc V. eod.

CXXIII. Assertio 3. Mortuò, ac sepultò Prælato, si non urgeat necessitas eligendi, Electores seu Capitulares, qui præsentes sunt, vel non longè distantes, convenire debent in Capitulo, & diem Electioni celebrandæ capitulariter constituere, eúmque Electoribus absentibus, per litteras, vel per nuncium specialiter ad hoc deputatum, intimare, ut colligitur ex c. Cùm inter 18. h. t. & ibid. Laym. n. 1. Gregor. Tholosan. tract. de Elect. c. 14. n. 1. nisi alicubi consuetudo sit, ut Decanus, aut Senior Capituli terminum vel diem, intra quem, vel in quo Prælati electio instituenda sit, designet, & decernat, Laym. cit. l. & de Elect. Prǣl. q. 35. Mandato autem, quo citantur Capitulares absentes, ut constituto die, & horâ, locóque conveniant, unâ cum præsentibus, de electione futuri Prælati tractaturi; adjicitur clausula: si non adfuerint in termino constitutò, præsentes nihilominus processuros ad ipsius Electionis negotiũ, non obstante ipsorum absentiâ, & ipsis ulteriùs non vocatis, etiamsi ad alium terminum electio fuerit prorogata, Tholosan. cit. loc.

§. II.

De vocandis Capitularibus ad Electionem.

CXXIV. Quæritur 1. An omnes Capitulares vocari debeant ad Electionem Episcopi, vel Prælati? Respondetur, cùm electio fuerit celebranda, omnes Capitulares absentes ad illam vocandi sunt, ut compareant, & sint præsentes, qui debent, & volunt, & possunt commodè ei interesse; ita statuit Concilium Lateranense sub Innocent. III. in c. Quia propter 42. in princ. h. t. Ratio est; quia nemo usu sive exercitio juris sui sinè causa privari debet: tum quia quando pluribus jus communiter competit ad aliquid agendum, id communibus suffragiis omniũ fieri debet, & non nisi præsentibus omnibus, quorum interest, de unoquoque negotio tractandum est, l. De unoquoque. 47. ff. de re judic. Tholos. tract. de Elect. c. 14. n. 4.

CXXV. Quare inprimis vocandi sunt, qui Electioni interesse debent, ij scilicet, qui jus eligendi habent, sive ex jure communi, sive ex consuetudine, sive ex speciali privilegio, aut alio titulo, gl. in cit. c. Quia propter. V. qui debent, & Hostiens. V. eod. Abb. n. 3. quíque notoriè impediti, vel prohibiti non sunt ab eligendo: frustra enim vocarentur illi, quos notoriè constat ab eligendo excludi. Et hinc vocandi non sunt, qui ob defectum Ordinis, vel ætatis eligere non possunt, quamvìs adsint, sive in loco electionis existant, c. Ex eo 32. in princip. h. t. in 6. sive enim admissi sunt, sive non, votum illorum non computatur, cùm sint inhabiles ad eligendum. Neque etiam vocandi sunt, qui ob delictum privati sunt jure eligendi, saltem pro ea vice; vel qui notoriè excommunicatione majore sunt ligati, vel suspensi, vel interdicti, vel irregulares, & similes personæ, ad eligendum inhabiles, Abb. c. l. n. 3. quin, etsi præsentes sint, non sunt cum aliis ad electionem admittendi. Quòd si ab illa excludi non possint, ob periculum scandali, vel metum potentiæ illorum, aut violentiæ inferendæ, non nisi cum protestatione admitti debent, quòd eorum suffragia valere non debeant, Tholosan. cit. c. 14. n. 10. Illi tamen vocandi sunt, qui in quieta possessione Canonicatûs existunt; licèt illis postea de proprietate, sive jure beneficij Canonicalis quæstio moveatur, c. in Genesi 55. ubi dicitur, quòd unus ex Canonicis non poterat excludi, cùm existeret in Canonicatûs possessione, vel quasi: non enim spoliandi sunt possessione suâ, auctoritate solùm privatâ, Abb. ibid. n. 5. sicuti etiam Canonici Capitulares, studiorum causâ, absentes, vocandi sunt ad Electionem, si sint in loco, unde congruè vocari possint, Abb. in c. Bonæ. 36. n. 3. h. t. Nam inter fructus Canoniæ jus eligendi numeratur, Tholos. c. l. n. 3.

CXXVI. Secundò, ij vocandi sunt ad electionem, qui interesse volunt; nam, si aliqui Capitulares vocati venire aut interesse nolint, non possunt compelli, ut compareant, nisi specialiter Ecclesiæ intersit, ut omnes, qui adesse possunt, adsint, Abb. in cit. c. Quia propter. n. 4. Sylvest. V. Electio 1. q. 5. dicto 3. quia quisque juri suo renunciare potest, nisi id fortè in præjudicium tertij, vel communitatis, aut Ecclesiæ vergat. Potest tamen per consuetudinem, vel etiam per statutum à Capitulo decerni, ut omnes Capitulares vocati ad electionem venire teneantur, nisi justo impedimento excusentur: nam Capitularibus incumbit officium eligendi, ratione cuius obligantur ad electionem, & alios actus Capitulares, Capitulum autem habet potestatem faciendi statuta quædam, etiam sede non vacante, de rebus, quæ propriè ad ipsum spectant, nimirum de ratione ac modo congregandi Capitulum, distribuendi reditus &c. ut colli-

colligitur ex c.Cùm omnes 6. de constit. Innoc. in c. Cùm consuetudinis 9.& ibid. Abb. n. 4. de consuet. ac proinde nihil impedit, quò minùs eiusmodi statutum pœnale à Capitulo fieri possit in absentes,sinè justa causa; præsertim cùm huiusmodi statutum sit secundùm Jus commune, eique conforme: & poterit à Capitulo vel Decano, iuxta cuiusque Ecclesiæ morem,talis pœna inferri transgressoribus, si modica sit,Laym.de Elect.Præl. q.45. Quòd si Capitulares aliqui vocati ad electionem venire recusent, neque Procuratorem suo loco constituant, alij præsentes, quamvis numero pauciores, procedere possunt ad electionem,postquam constiterit,absentes venire nolle,vel,si terminus electionis celebrandæ proximè instet,gl.in cit.c.Cùm nobis.19. n.6. & Abb. ibid. n. 10.h.t. quia ij,qui jus eligendi habent, sed electioni, etsi possent, interesse nolunt, non censentur in numero Electorum,totáque potestas Capitularis eligẽdi in aliis præsentibus residet, prout sumitur ex c.Sicut.28.h.t. ubi dicitur, quòd, qui ad electionem vocati,sive nequiverint,sive noluerint ad illam accedere, ipsorum absentia non possit electionem impedire,quia, si noluerint, alienos se fecisse censentur, gl. ibid.v.noluerint,idque etiam sumitur ex c.Cùm nobis. 19. junctâ gl. v. Alienos h.t. ubi ait, ex quo nolunt venire vocati,potest procedi sinè illis. Idémque dicendum, etsi unicus tantùm ex Capitularibus adsit,qui eligere possit, ac velit; quia tunc jus omnium, sive totius Collegij, seu universitatis in unum recidit,l.Sicut 7. in fine ff.quod cuiusque univers. nom. Innocent.in cit.c.Cùm nobis. n.6. Et quamvis talis seipsum eligere non possit, ob notam ambitionis, quam incurreret, potest tamen alium habilem,ac dignum nominare, & Superiori confirmandum præsentare: vel jus eligendi cedere alteri, sive alij Clerico, uni vel pluribus; & tunc etiam ipse ad Prælaturam eligi poterit, Laym. de elect. Præl. q.36. & dictum etiam suprà.n.12. h.t.

CXXVII. Tertio vocandi sunt & ij Capitulares ad Electionem, qui commodè ei interesse possunt; non autem illi, qui commodè & sinè periculo vocari non possunt,cit. c. Quia propter, & ibi gl. v. Commodè. Quare, si sinè periculo non possint vocari absentes, vel justè impediti, aut speciale periculum sit in mora,non sunt vocandi,aut expectandi,sed alij ad electionem procedere debent sinè eis, c. Sicut 28.ibi: *si tamen sinè periculo potuerunt convocari*, h.t.& ibi gl. v. Sinè periculo. Ut si v.g. interim, dum expectarentur absentes, factiones quædam facilè pullulare possent,vel esset periculum schismatis,aut intrusionis laicæ potestatis; nam commune bonum Ecclesiæ prævalere debet particulari privatorum.

CXXVIII. Similiter si Canonici aliqui à loco, ubi electio est instituenda,valde remoti seu distantes sint, ita, ut intra tempus à jure ad eligendum præfixum commodè accedere nequeant;ijs etiam non vocatis, electio ab aliis, quamvis numero paucioribus, peragi potest: quia mora longior est in electionibus valde suspecta, imò sæpe damnosa, tum ipsi Ecclesiæ vacanti,tum Electoribus, qui termino electionis faciendæ elapso, facultate eligendi privari possunt, prout constat ex c. Cùm inter. 18. h.t. nam cùm Archiepiscopus Capuanus Panormi mortuus esset,Decanus, & alij quidam Canonici Ecclesiæ Capuanæ, qui morti Archiepiscopi præsentes erant, litteris » datis ad Capitulum Capuanum, ei inhibuerunt, » ne ad nominationem, seu electionem novi Archi- » episcopi,ante adventum ipsorum,procederent. Eo » intellecto,Capitulum,misso ad illos aliquo ex Ca- » pitularibus cum litteris, terminum XII. dierum » eis assignavit,inter quos,post litterarum receptio- » nem,iter instituere deberent ad redeundum. Re » hac delatâ ad Papam Innocent.III. is rescripsit ad » Capuanum Capitulum, quòd Consuetudo Eccle- » siarum non exigat, ut Canonici absentes ex loco » tam remoto ad electionem Pastoris vocentur, præ- » sertim cùm Decanus, & alij Canonici,qui tunc Pa- » normi erant,mortem Metropolitani,cui præsentes » erant,non ignorârint, quorum aliqui post eius de- » cessum,ad Ecclesiam Capuanam sunt reversi (& sic » etiam ipsi redire poterant, gl.hîc v.Reversi.) Quare » cùm mora longior in Prælatorum electionibus su- » specta sit, imò sæpe damnosa Ecclesiæ, mandat Pa- » pa eidem Capitulo, ut invocatâ S.Spiritus gratiâ, » personam idoneam per Canonicam electionem » concorditer assumant; postea verò nuncios idone- » os ad Sedem Apostolicam transmittant, per quos » vice Regiâ assensum à Papa,& Apostolicæ confir- » mationis gratiam postulant.

CXXIX. Notandum I. Quanta loci distantia esse debeat,intra quam absentes necessariò ad electionem vocandi sunt, nihil in specie jure expressum est. Aliqui putant,vocandos esse absentes,si sciatur, ubi sint, dummodo non sint in loco remotiore, ultra duas dietas, Innoc. in c.Quia propter.42. n.10. h.t.arg.c.Nonnulli. 28. de rescript. Secundùm alios verò omnes vocandi sunt,qui in provincia sunt,non autem ij,qui extra provinciam, prout videtur statutum in c.Coram 35. ibi: *omnibus,qui fuerunt in provincia, convocatis* h. t. quia in Provincia existentes quodammodo pro præsentibus habentur, qui autem extra Provinciam sunt,absentes censentur esse, l.ult. C.de præscript.long.temp. Verùm probabiliùs dicitur, in vocandis absentibus Electoribus, cuiusque Ecclesiæ consuetudinem servandam esse, gl. in cit.c. Cùm inter v.Remoti h.t. Abb.ibid.n.4. & colligitur ex eodem c. ubi innuitur, attendendum esse, quid consuetudo Ecclesiarum exigat, quia sicut per consuetudinem potest acquiri jus eligendi, c. Cùm Ecclesia 3.de caus.possess. & propr.ita etiam potest restringi,vel omnino amitti,quoad vocationem absentium faciendam,Abb.in cit.c.Coram.n.5. Cuiusmodi consuetudo in quibusdam locis est, ut omnes,qui in Provincia, aut regno sunt, vocentur. c. in Genesi 55.in fine h. t. ubi dicitur,quòd de toto regno Franciæ vocentur absentes, de consuetudine Ecclesiæ Gallicanæ, gl. ibid. v. de consuetudine, dummodo commodè, & sinè periculo per nuntium, aut litteras vocari possint,quia, si esset provincia valde longa & lata,adeóque periculum esset in mora,non deberent vocari absentes ex tota provincia, secundùm gl.in cit.c. Coram.v. In provincia. Quòd si consuetudo loci sit,ut absentes Electores nullo modo vocentur, ea quoque valebit,& servanda erit,arg.c.Cùm in Ecclesiis 33.de præbend. in 6. ubi dicitur, quòd ad collationem præbendarum,& beneficiorum faciendam in Ecclesiis Canonicorum, omnes Canonici sunt vocandi, si commodè fieri valeat, nisi consuetudo habeat

beat, eos ad talia non vocari.ergo idem dicendum, si ex consuetudine non vocentur Canonici ad electionem Prælati, ad quam de jure communi etiam vocari debent, Abb. in cit. c. Coram n. 5. Præterea valet consuetudo, ut absentes Capitulares vocentur etiam ex remotioribus locis, dummodo commodè venire possint intra tempus à jure præscriptum ad eligendum; tum enim non erit Ecclesiæ damnosa talis consuetudo, aliàs secus, Abb. in cit. c. Cùm inter, num. 4. h. t. Denique valet etiam consuetudo, ut ad alios etiam tractatus Capitulares, v. g. ad alienationem rerum Ecclesiasticarum debeant vocari absentes Canonici, licèt aliàs de jure communi non sint vocandi, Auth. hoc jus porrectum C. de SS. Eccles. & c. 2. §. Hoc jus, caus. 10. q. 2. Abb. in cit. c. Coram n. 5. in fine h. t.

CXXX. Notandum 2. Spectato Jure communi, & seclusâ speciali Ecclesiarum consuetudine, omnes absentes Capitulares ad electionem Prælati vocandi sunt, non habitâ ratione, utrùm sint in Provincia, vel extra Provinciam, sed eo solùm considerato, an ob locorum distantiam, & alias circumstantias, v. g. pericula imminentia, vel discrimina viarum, juxta boni viri arbitrium (ejus scilicet, ad quem spectat Electionem confirmare) commodè vocari possint, ita, ut non sit speciale periculum in mora, & intra tempus à SS. Canonibus constitutum advenire possint, cit. c. Inter 18. h. t. c. Quòd sicut 28. & c. Bonæ 36. eod. ubi fuit ad electionem vocatus, qui erat extra Provinciam, Regium enim, & Cremona sunt in diversis Provincijs, sive Archiepiscopatibus, gl. in cit. c. Coram V. In Provincia, Abb. ibid. n. 3. Quod tamen intelligendum est de vocatione speciali per nuncium, vel litteras, modò sciatur, ubi absentes versentur, nam vocatione, seu citatione generali, scilicet per Edictum publicum, affixum ad valvas Ecclesiæ, omnes absentes vocandi sunt, ubicunque locorum fuerint, Tholosan. tract. de Elect. cap. 14. num. 13.

CXXXI. Sed prædictis obstare videtur cit. „ c. Coram 35. h. t. Nam cùm in quadam Ecclesia „ duæ electiones in discordia celebratæ essent, Papa „ Innocent. III. mandavit Cardinali titulo S. Pu„ dentianæ, ut de valore earum cognosceret, &, si ju„ dicaverit, utramq; electionem cassandam esse, con„ vocatis omnibus Canonicis, qui in Provincia sunt, „ mandat eis, ut ad aliam electionem denuo proce„ dant, eámque, si à majore & saniore parte eorum „ fuerit celebrata, per censuram Ecclesiasticam fir„ miter faciat observari. Ubi clarè est expressum, quòd omnes illi, & soli, qui sunt in Provincia (sive Archiepiscopatu) vocandi sunt ad electionem Prælati. Sed respondetur cum gl. ibid. V. In Provincia, & Abb. n. 3. hoc c. continere specialem responsionem à Papa datam, nimirum, vel quia particularis ejus Ecclesiæ consuetudo fuit, ut omnes, qui in Provincia sunt, vocarentur, quæ tamen intelligi debet, dummodo Provincia non sit valde longa & lata, ut sinè gravi Ecclesiæ damno, absentes vocari possint, alioquin tanquam consuetudo Ecclesiæ damnosa aboleri debet. Vel quia ob particulares circumstantias, videbantur omnes, qui in ea Provincia sunt, commodè vocari posse, ideóque ea decisio ad quaslibet alias Ecclesias extendi non debet, cùm Provinciæ aliæ alijs possint esse latiores, seu longiores, & breviores. Neque etiam id, quod in præscriptione rerum immobilium specialiter constitutum est in l. ult. C. de præscript. long. temp. ut qui in eadem provincia domicilium habent, pro præsentibus habeantur, ad propositum casum extendi potest.

CXXXII. Notandum 3. Si terminus temporis à jure præfixi ad eligendum appropinquet, necesse non est, absentes vocari, seclusâ speciali consuetudine, quia dies statuta interpellat pro homine, l. Magnam 12. C. de contrah. empt. & eum, qui certus est, certiorari ulteriùs non oportet, reg. jur. 31. in 6. quo casu, si absentes Canonici sciverunt, vacare Ecclesiam, & quamvìs non vocati, venire negligant, etiam minor pars Capitularium, imò & unicus ad electionem procedere potest, Innocent. in c. Cùm nobis 19. n. 6. h. t. Abb. ibid. num. 9. & dictum suprà num. 128.

CXXXIII. Notandum 4. Etsi possint Capitulares præsentes absentibus præfigere certum diem, in quo adveniant ad electionem peragendam, etiam abbreviando terminum à jure præscriptum, ut colligitur ex hoc c. & tradit ibid. Abb. n. 3. tamen ad id necessarium est, ut duæ partes Collegij, seu Capituli conveniant, & ut ex justa causa restringant terminum juris, quia, quando Collegium est in congregando, vis seu potentia Capitularis consistit in duabus partibus, l. Nulli 3. & l. seq. ff. quod cujusque Univers. nom. quamvìs postquam congregatum est, sufficiat, si consentiat major pars Collegij, & possunt hæ duæ partes abbreviare tempus à jure definitum ad eligendum, quod est præfixum favore Collegij, cui illud renunciare potest ex causa, qualis etiam sufficit, quòd velit providere Ecclesiæ de Pastore, etiam ante tempus jure definitum, Abb. in c. Cùm nobis 19. n. 9. h. t. nisi tamen convocatio Capitularium absentium ad electionem ex consuetudine spectet ad Decanum, vel Seniorem Capituli, tum enim ille solus potest diem præstituere absentibus, ut adveniant, non tamen poterit, sinè consensu Capituli, abbreviare terminum à jure definitum, quippe qui in favorem Collegij est præfixus, cujus juri ipse renunciare non potest, nec consuetudo dans illi potestatem convocandi, seu congregandi Collegium ad electionem, debet extendi ad casum diversum, nempe ad potestatem restringendi, seu abbreviandi terminum juris, Abb. c. l. n. 9. contra Innocent. ibid. Veruntamen, si aliqui ex Capitularibus, ob justum impedimentum, v. g. ob violentiæ periculum, vel quia ob Ecclesiæ utilitatem longiùs absunt, ad electionem venire, intra tempus à jure definitum, nequeant, poterit interdum electio ultra terminũ prorogari, donec periculum cesset, vel legitimè absentes etiam advenire possint, arg. c. Ne pro defectu 41. ibi: *justo impedimento cessante* h. t. Laym. de Elect. Prælat. quæst. 36. & in cit. c. Cùm inter 18. num. 2. not. 3. h. t.

Notandum 5. In casu cit. c. Cùm inter 18. h. t. S. Pontifex duplicem consensum dare debuit in electionem Archiepiscopi Capuani, unum loco ac vice Regis, quia terram Capuanam, totúmque Regnum Siciliæ, quod tanquam feudum ad Romanam Ecclesiam pertinet, tunc temporis, nullo Rege adhuc in eo jure vasalli investito, ipse Papa admini-

strabat: deinde etiam debuit auctoritate Apostolicâ eandem electionem confirmare, cùm potestas confirmandi Episcopos ad Papam pertineat, gl. fin. hîc, & Abb. num. 7.

CXXXIV. Quæritur 2. An, si Capitulares præsentes vocent absentes ad electionem ex remotiore loco, præfigendo eis terminum, intra quem advenire, vel adesse debeant, cùm tamen eos ob distantiam vocare non teneantur, possint postea nihilominus, ante elapsum terminum ipsis præfixum, absque illis, ad electionem procedere? Respondetur, teneri Capitulares expectare absentes, quos vocârunt, usque ad terminum ipsis præfixum, dummodo ex tali mora, seu expectatione nullum Ecclesiæ præjudicium, vel damnum eveniat, vel periculum immineat, & absentes, ante tempus à jure ad eligendum constitutum, advenire possint; quia hoc casu juri suo, quòd non teneantur vocare valde remotos ac distantes, sponte renunciârunt, idque sine præjudicio Ecclesiæ, & gratia semel concessa intempestivè revocari non debet, nec beneficijs oportet nos decipi, sed adjuvari, c. unic. de commod. l. in commodata 17. §. Sicut ff. eod. alioquin verò, si ex mora periculum immineret, non obstante illâ vocatione, sinè absentibus, & ijs non expectatis, eligere possent, gl. cit. quam sequitur Laym. in cit. c. Cùm inter h. t. contra Innocent. & Abb. ibid. n. 11. & 12.

Nec obstat, quòd Capitulares in casu hujus c. ad electionem processerunt, absentibus, quos vocârunt, non expectatis, quia id ex mandato Papæ fecerunt, & quia periculum timebatur, vel imminebat ex mora, ut innuitur in textu.

CXXXV. Quæritur 3. An, si ex Capitulo ad tractandum de Electione Episcopi, seu Prælati congregato aliqui Capitulares egrediantur, & discedant, & revocati nolint redire, alij possint electionem prosequi, & perficere? De hoc ex parte, & magis principaliter agitur in c. Cùm nobis 19. h. t. ubi habetur, quòd Canonici Ecclesiæ Capuanæ, accepto mandato Sedis Apostolicæ (de quo fit mentio in cit. c. Cùm inter 18. h. t.) convenerunt ad eligendum Archiepiscopum, cùmque ea de re tractarent, Archidiaconus, cum alijs quibusdam, appellavit, ne fieret Electio, nisi Canonica, & statim è Capitulo est egressus, cum socijs ipsi adhærentibus: quos alij Canonici, qui remanserunt in Capitulo, revocârunt, ut secundùm formam mandati Apostolici ad electionem procederent; sed cùm ipsi redire nollent, cæteri existimantes, potestatem eligendi ad se devolutam esse, sibique, etiam sinè illis, competere, quendam Subdiaconum Ecclesiæ Romanæ in Archiepiscopum elegerunt. Re hac ad Papam Innocent. III. delatâ, is Capitulo Capuano rescripsit: rametsi videri poterat, hanc electionem censendam esse irritam, vel irritandam, cùm post appellationem legitimè interpositam fuerit attentata, quâ pendente, nihil innovari debuisset: tamen ob eam rationem irritari non potest, siquidem appellatum fuit, non ut nulla electio fieret (talis enim appellatio non valet, ne id fiat, quod fieri jure præcipitur, publicæ enim utilitatis interest, ut fiat electio, gl. hîc V. Nulla electio) sed ut Canonica fieret, si itaque canonica electio postea facta sit, nihil contra appellationem factum est, sed potiùs secundùm eam processum est. Sed neque propter absentiam Archidiaconi, & sociorum, cassari potest electio; nam cùm solicitè revocati ad faciendam electionem redire noluerint, alienos se ab electione fecisse videntur, ideóq; nihil contra illam concorditer, secundùm formam mandati Apostolici, celebratam opponere posse, censeri debent. His igitur alijsque allegatis, licèt contra personam electam nihil propositum, aut objectum fuerit: tamen juxta præceptum Apostoli 1. ad Timoth. 5. *manus citò nemini imposueris*, Papa ex officio inquirere jubet, num eligendus habeat qualitates requisitas, nempe legitimam ætatem, morum honestatem, & scientiam sufficientem. Et verò de morum honestate electo, tanquam sibi noto, ipsemet Pontifex testimonium perhibet, ut habetur in lectione integra hujus c. quoad scientiam verò, eam, etsi eminens non sit, convenientem tamen esse, ex alijs se intellexisse, ait Papa: quoad ætatem autem, post indagationem factam, à nemine audivit, quòd annum XXX. attigisset. Quare idem Papa tam Ecclesiæ, quàm personæ providere, simúlque Canones observare volens (secundùm quos requiritur ut constet de ætate XXX. annorum eligendi in Episcopum, c. In cunctis 7. in princ. h. t. gloss. hic V. Canones) dictum Subdiaconum, propter urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem Ecclesiæ Capuanæ, procuratorem constituit, liberam administrationem ei, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus committens.

CXXXVI. Pro explicatione hujus c. & resolutione quæstionis suprà propositæ notandum 1. Si contra electionem Prælati appelletur, ne fiat non canonicè, postea autem canonicè, seu legitimè ea peragatur, nihil agitur contra appellationem, ut constat ex c. hoc. in princ. Ratio est, quia per appellationem extra judicialem non suspenditur jus parti competens, à qua appellatur, sed tantùm eò tendit talis appellatio, ut gravamen non inferatur appellanti, aut ab eo cesset: at, quando aliquid fit post appellationem extrajudicialem, sed non contra illam, appellans non gravatur in jure suo, sed potiùs pars, à qua appellatur, gravaretur, si in ijs, quæ non sunt contra appellationem, ipsa jure suo uti non posset, Abb. hîc n. 7. Quare, si appelletur ab ijs, quibus jus eligendi competit, ne eligant non canonicè, ipsi non prohibentur procedere ad Canonicam electionem, quæ non est contra appellationem, sed ei conformis, ac proinde, si Superior postea judicaverit, electionem ab ipsis factam Canonicam esse, ea subsistet, rametsi post appellationem facta sit, ut colligitur ex cit. c. Cùm nobis: ideóque etiamsi appellans extrajudicialiter se offerat ad probandum incontinenti defectum electionis, v. g. eam canonicè non fieri, nihilominus Electores procedere possunt ad illam, donec Superior contra appellatos decreverit, arg. c. 1. junctâ gl. V. Ostensum, de his, quæ fiunt à major. part. Cap. cùm enim Capitulum utatur jure suo, non tenetur recipere probationes super exceptionibus oblatas, cùm non sit Judex, sed pars, Innoc. in c. Cùm inter 21. n. 4. h. t. & ibid. Abb. n. 11. Aliud est in appellatione judiciali, quæ fit, non à parte, sed à Judice, vel à Prælato, per quam suspenditur potestas ejus, à quo appellatur quoad illam causam,

causam, ideóque procedere ulteriùs non potest, sed omnia attentata, post appellationem interpositam, nisi ea manifestè frivola sit, irritanda sunt, c. Super eo 10. junctâ gl. V. Appellationem fieri de Appellat. Abb. in cit. c. Cùm nobis. num. 7. h. t. de quo suo loco.

Nec obstat, quòd in c. Consideravimus 10. h. t. reprobata fuit electio Prælati facta, post interpositam appellationem extrajudicialem, eò quòd Canonica non sit. Nam ibi ea electio cassata fuit, non præcisè, quia post appellationem, sed quia, eâ non obstante, contra formam privilegiorum illius Ecclesiæ à Canonicis in electione processum fuit, Laym. ibid. not. 2. de quo infrà.

CXXXVII. Notandum 2. Si cœpto electionis tractatu, aliqui Capitulares, quibus jus eligendi competit, è Capitulo exeant, & redire nolint; tum distinguendum est, nam vel duæ partes Capitulariũ, comparatione eorum, qui egressi sunt, vel saltem major pars omnium Capitularium ad electionem faciendam legitimè congregatorum remanet, aliis absque necessitate recedentibus; & hoc casu possunt reliqui remanentes, sinè aliis, ad electionem procedere, vel cœptam prosequi, quia, ut docet gl. in c. Cùm inter. 21. v. Capituli h. t. si dissensio sit inter Canonicos, ibi censetur esse Capitulum, ubi est major pars Capitularium legitimè congregatorum: posteaquã autem Collegium seu Capitulum, semel legitimè cõgregatum fuit, stari debet judicio majoris, ac sanioris partis, c. 1. de his quæ fiunt à major. part. Capit. Abbas in cit. c. Nobis. n. 10. h. t. Quare non est necesse, ut exeuntes hoc casu revocentur, vel moneantur, ut redeant ad Capitulum: quia paris contumaciæ est, legitimè vocatum non venire, & post adventum discedere, sinè necessitate scilicet, c. Certum. 43. caus. 11. q. 3. & c. 1. de judiciis. Nec refert, quòd in casu cit. c. Cùm nobis, qui sponte recesserunt, revocati fuerint, vel etiam, quòd duæ partes Capitularium, aliis exeuntibus, in Conventu remansetint: nam id factum est solùm majoris certitudinis, seu securitatis causâ, & species facti ibi tantùm narratur, non autem, quòd id absolutè necessarium fuerit, ita ut electio aliter facta subsistere non potuisset: sufficit enim, quòd semel vocati sunt ab initio ad electionem peragendam, & exeuntes hoc casu non numerantur inter Capitulares. Vel (quod est alterum membrum distinctionis) major pars Capitularium legitimè congregatorum egressa est ex Conventu; & hoc casu reliqui pauciores, qui in Capitulo manent, ad electionem procedere non possunt, quia illi censentur velle dissolvere Conventum, quibus alij pauciores numero morem gerere debent, ibi enim est Capitulum, ubi est major pars, gl. cit. & Abb. c. l. & Laym. ibid. n. 5. Excipi tamen debet 1. nisi appropinquet terminus à jure præfixus ad electionem faciendam. 2. Nisi speciale periculum sit in mora. 3. Nisi, vi consuetudinis vel statuti, unus aliquis ex Capitularibus, v. g. Decanus, aut Senior potestatem habeat definiendi certum diem electionis, aliósque vocandi. In his enim casibus, si qui Electores venire non possint, vel nolint, vel si, postquam venerunt, temere & sinè justa causa recedant, alij Capitulares, qui remanent, etsi numero pauciores eligere non prohibentur, imò & unicus tantùm, Innoc. in cit. c. Cùm nobis n. 6. Ex quo jam patet responsio ad quæstionem suprà propositam.

Notandum 3. Solet interdum Pontifex, vacante Ecclesiâ Cathedrali, ob eius necessitatem, vel utilitatem, Procuratorem seu Administratorem constituere, qui habeat liberam, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus facultatem administrandi, ut patet ex fin. cit. c. Cùm nobis, per hoc tamen non datur ei potestas malè administrandi, gl. fin. ibid. de quo infrà.

§. III.

De Electoribus contemptis, seu non vocatis ad Electionem.

CXXXVIII. Quæritur 1. An, si unus vel plures ex Electoribus vocandis contempti fuerint, electio valeat, vel saltem rescindi possit? Respondetur 1. Si unus, vel plures ex Electoribus contempti fuerint (id est, non vocati, cùm vocari potuerint, ac debuerint, vel non ita tempestivè vocati, ut commodè ad electionem venire possent) tum, si quidem pauciores, quàm duæ Capitularium partes, sive duæ tertiæ ex ijs, qui debent, volunt, & commodè interesse possunt, ad Electionem faciendam conveniant, electio ab ipsis peracta est ipso jure irrita: non præcisè ob contemptum aliorum vocandorum, sed ob defectum potestatis eligendi, quia vis seu potentia Capitularis ad eligendum, aut decernendum aliquid deest, quæ in duabus partibus Capituli residet, eorum scilicet Capitularium, qui debent, volunt, & commodè possunt interesse, Innoc. in c. Cùm nobis. 19. n. 6. h. t. Abb. in c. In causis. 30. n. 9. & in c. Quia propter. 42. n. 12. h. t. & alij Canonistæ communiter: nam qui legitimè vocati ad electionem congruo tempore institutam, nolunt, aut non possunt ei interesse, non debent computari in numero duarum partium, sinè quibus electio ipso jure est irrita, sed tota potestas eligendi penes alios Capitulares, qui volunt, & possunt interesse, remanet, Abb. in cit. c. Quia propter. n. 5. Neque enim propter paucorum Capitularium absentiam, sive necessariam, sive voluntariam, impediri debent actus, seu negotia totius Collegij, seu Universitatis, l. Nominationum. 45. C. de Decurionib. lib. 10. Abb. in cit. c. In causis. n. 9. Sin verò saltem duæ partes Capitularium ad eligendum convenerint, eorum videlicet, qui volunt, & possunt commodè interesse, & à majore ac saniore parte præsentium persona idonea electa fuerit, licèt unus vel plures ex Electoribus vocandis fuerint contempti, valida nihilominus erit electio. Abb. in c. Cùm inter. 21. n. 6. & in cit. c. In causis. n. 9. h. t. Ratio est, quia duæ partes Ordinis totius Curiæ vel Collegij seu Universitatis vicem exhibent, gl. in l. Nulli. 3. v. Duæ partes. ff. Quòd cuius. univers. nom. & cit. l. Nominationum C. De decurion. & habetur in c. Cùm nobis. 19. h. t. secundùm integram eius lectionem, quamvis non sit necesse, ut omnes præsentes consentiant, sed sufficit, si major pars, quod enim major pars Capituli præsentis, & legitimè congregati decrevit, perinde habetur, ac si omnes decreverint, l. Quòd major. 19. ff. Ad municip. gl. in cit. l. Nulli. v. Duæ partes: adeóque duæ

partes Capitularium convenire debent ad constituẽdum legitimum Conventum Capituli, seu Collegij, licèt in definiendo valear, quidquid decernit major pars illarum duarum partium, Abb. in c. Bonæ. 36. n. 4. h. t. Neque verò Electio, ob contemptum aliquorum vocandorum, est ipso jure irrita, Abb. cit. l. alioquin contempti non possent eam per subsequentem consensum confirmare, c. Auditis. 29. h. t. quod enim ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere, reg. juris 29. ff. Quare si Capitulares contempti taceant, & nullus eorum se opponat, electio verè subsistit, & effectum consequi potest.

GXXXIX. Respondetur 2. Possunt tamen Capitulares contempti, unus vel plures, prosequi contèmptum, ac petere, ut Electio ipsis non vocatis, peracta, Superioris auctoritate rescindatur, quia illis injuria facta est, dum sinè causa legitima, non sunt vocati, sed exclusi ab Electione, ad quam jus habebant, ideóque datur illis facultas rescindendi electionem, si velint, gl. in c. Quòd sicut. 28. v. Consentire h. t. Innoc. ibid. n. 4. Abb. in cit. c. Bonæ. n. 4. & 8. eodem. Idque expressum habetur in cit. c. Quòd sicut. §. Si autem. h. t. Nam vacanre Ecclesiâ Armachanâ, quidem Abbas electus fuit in Archiepiscopum illius Ecclesiæ, & postea confirmatus & consectatus, cui priùs coram Legato Sedis Apostolicæ, & postea apud Papam Innocentinm III. plura objecta fuerunt, tam contta electionem, quàm contra personam illius. Et contra Electionem quidem proposita fuerunt tria; nempe 1. quòd ea facta esset, post nominationem aliarum trium personatũ, quæ in litteris datis ad Papam aliquoties vocatur electio, adeóque antequam ea cassaretur, non debuit attentari alia electio. 2. Appellationem à Rege esse interpositam, quæ, si legitima fuit, sequẽtem electionem omnino impedivit. 3. Quia facta fuit non præsentibns Episcopo Miridensi, & Abbatæ Mellifontis, quibus etiam jus suffragij competebar, prout habetur in integra lectione huius c. Ad hæc objecta respondit Pontifex ad 1. quòd illa fuerit potiùs nominatio, quàm vera electio, per quam propositi fuerunt tres, qui digni videbantur electione, sed nullum ipsis nominatis jus fuit acquisitum, ideóque eâ non obstante, ad canonicam electionem Archiepiscopi procedi potuit. Quòd autem ea nominatio non fuerit propriè dicta electio, ex eo etiam colligitur, quia non est facta in Ecclesia Cathedrali, in qua tamen, secundùm canonicas Constitutiones (c. 1. dis. 23. c. Quâ fronte. 25. de appell. gl. hîc v. Constitutiones) si fieri potest, electio celebranda est. Ad 2. appellatio à rege interposita non potuit illam electionem impedire, cùm electio in eius præjudicium non sit facta, quia non simplex nominatio, sed solemnis electio præsentari debet Principi, ut assensum præbeat, etsi secus interdum per usurpationem, seu abusum à quibusdam fiat. Ad 3. Si Episcopus ille, & Abbas, qui electioni interesse debuerant, non contempti, sed vocati fuerunt ad electionem, dummodo sinè periculo vocari potuerint, ipsorum absentia, sive, quia venire non potnerunt, sive quia noluerunt, electionem impedire non debuit. Quòd si verò constiterit, eos vocatos non fuisse, sed contemptos, electio sinè ipsis celebrata infirmanda erit (adeóque non est ipso jure irrita, Hostiens. hîc v. Eod.) nisi ipsi postea, propter bonum pacis consentire velint. Porrò ad alia tria obiecta contra personam electi respondet Papa in eod. c. §. Super eo, de quo, quia aliam materiam continet, dicetur infrà.

CXL. Notandum 1. Nominatio in lata significatione potest appellari electio, nam, qui nominat aliquem eligendum, priùs illum quasi mente ex aliis deligit, propriè tamen dicta electio non est, quia per illam jus nominato non acquiritur. ideóque non impedit, quò minùs canonica electio alterius fieri possit, nt habetur in hoc c. Abb. ibid. n. 1. ubi triplicem distinguit nominationem, una est simplex, quæ fit de aliquo eligendo, ut cùm proponuntur in Capitulo aliqui tanquam idonei, de quibus fiat scrutinium; & de hac loquitur hic textus, quòd per illam jus non acquiratur nominatis. Altera est, quæ fit in ipso scrutinio electionis, per quam etiam non acquiritur jus nominato, quamvis is, qui nominavit, non possit ampliùs variare, si dignum nominavit, saltem post publicatum scrutinium, de quo infrà. Tertia est solemnis nominatio, per quam duo vel plures nominantur Superiori, & petitur, ut ex illis eligat unum, & ex hac etiam non acquiritur jus nominatis, quamvis nominantes non possint variare, postquam illam nominationem præsentârunt Superiori, sicut suprà de postulatione dictum. Quòd si talis nominatio Prælati Ecclesiastici fiat Principi aut potestati laicæ, dum illi aliqui proponuntur, seu nominantur, ut ex illis eligat, seu admittat, quem voluerit, ea abusus & prava usurpatio Ecclesiasticæ potestatis censenda est, uti sumitur ex hoc c. & ex c. Cùm terra. 14. eod. de quo infrà.

Notandum 2. Sicut illi, quibus jure communi competit jus eligendi, si absentes sint, & commodè venire ad electionem non possint, vel non velint, vocandi non sunt, ut habetur in hoc c. Ita nec illi vocari debent, quibus jus eligendi competit ex jure solùm speciali, si venire commodè non possint, vel non velint. Abb. hîc n. 2. not. 5.

Notandum 3. Vocatio absentium Capitularium, etiam eorum, qui vocari debent, non pertinet ad formam substantialem electionis, quia aliquibus etiam non vocatis, subsistit electio, quamvis ea rescindi debeat, si contempti prosequantur contemptum, ut patet ex hoc c. Abb. ibid. n. 2. not. 6. Idque procedit etiam in aliis actibus Capituli, seu Collegij, qui, si collegialiter peracti sint, aliquo contempto, seu non vocato, cùm vocari debuisset, ad petitionem illius rescindendi sunt, tanquam non legitimè facti, arg. c. Bonæ. 36. h. t. & ibi Abb. n. 9. in fine.

CXLI. Notandum 4. Contemptus potest petere cassationem electionis, etiam postquam ea confirmata est, imò etiam post consecrationem electi, ut colligitur ex hoc c. ubi electus in Archiepiscopum jam erat confirmatus, & consectatus, & tamen decernitur, cassandam esse electionem, ob contemptum aliquorum Electorum, Innoc. hîc n. 4. Joan. Andr. n. 17. & Abb. n. 3. Ratio est, quia infirmatâ electione, ob contemptum Electorum, vel alium defectum, consequenter etiam irritatur confirmatio, quæ illam subsequitur, illique innititur, tanquam quæ canonicè & legitimè facta fuerit, arg. c. Qualiter. 17. in fine h. t. Verumtamen si ij, qui contempti fuerant,

seu

seu non vocati, postquam ante confirmationem electionis publico edicto moniti sunt, juxta c. ult. h. t. in 6. non oppugnent electionem, censentur tacitè illi consentire, jurique suo renunciare, ac proinde, si se postea opponere velint, repelluntur, Abb. hîc num. 3. Quòd si confirmatio nondum sit facta, debent non vocati prosequi contemptum, intra tempus ipsis datum ad eligendum, Abb. c. l. ubi ait, idem dicendum, si quis contemptus sit in collatione beneficij, quòd possit prosequi contemptum intra 6. menses, qui dantur ad conferendum, arg. c. 2. de concess. præb.

Notandum 5. Possunt contempti renunciare contemptui, cùm quilibet renunciare possit juri suo, l. Si quis. 29. C. de pact. & ob bonum pacis postea consentire electioni, eámque ratam habere, cit. c. Quòd sicut §. Si autem, in fine: modò ab initio fuerit valida electio, ut quia facta est præsentibus duabus partibus Capituli, & à majore parte illius, secus est, si electio fuerit ab initio irrita; quia facta à minore parte Capituli, tum enim per supervenientes particulares consensus aliquorum contemptorum, non potest convalidari, seu ratificari, c. Auditis 29. h. t. Abb. hîc n. 9. Si tamen contemptus putet electionem, ad quam non fuit vocatus, Ecclesiæ profuturam non esse, ut quia electus non videtur idoneus, non debet consentire in electionem, quam rescindere potest, quia talis consensus cederet in publicum damnum Ecclesiæ, Sylvest. V. Electio 1. q. 5. dicto 5. Porrò quòd electione cassatâ, ob contemptum unius vel plurium Capitularium, non ideo cæteri priventur jure eligendi pro ea vice, dictum est suprà n. 122.

CXLII. Respondetur 3. Non solùm ipse contemptus, sed etiam, eo mortuo, successor in beneficio agere potest de contemptu, & petere, ut rescindatur electio, si jus eligendi alicui competat ratione dignitatis, v. g. Prælaturæ: secus, si competat ratione Canonicatûs, vel præbendæ Capitularis; tum enim successor in beneficio non poterit prosequi contemptum antecessoris, ut tradit gl. recepta in cit. c. Quòd sicut V. Consentire, in fine, & ibid. Innoc. n. 5. Abb. n. 10. & 11. Ratio primæ partis est, quia injuria contemptûs censetur illata Prælaturæ; quæ cum Prælato non extinguitur, c. Si gratiosè 5. de rescript. in 6. sed ad successorem transit, & consequenter etiam omnia jura ipsi dignitati annexa ad successorem transeunt. Ratio secundæ partis est, quia jura Canonici, seu Capitularis, eo mortuo, vel resignante, ad Capitulum transeunt, c. Relatum 12. de testament. ac proinde Capitulum quidem; sive ipsi Capitulares possent contemptum prosequi, nisi ipsimet elegissent, ideóque si de contemptu agerent ad rescindendam electionem, proprium factum condemnarent, quod jura non permittunt. Ex quo infert Abb. c. l. quòd, si Canonicus fuit contemptus, seu non vocatus ad Electionem alterius Ecclesiæ, cui jure singulari, seu speciali debebat interesse, ratione Canoniæ, eo mortuo, possit Capitulum agere de contemptu, sicut Prælatus agere potest ob contemptum antecessoris, quia tunc cessat ratio suprà allata.

CXLIII. Respondetur 4. Si contemptus, seu non vocatus jus suum prosequendi contemptum, sive oppugnandi Electionem ob sui contemptum, expressè, vel tacitè remisit, non potest Judex seu Superior, ad quem confirmatio spectat, ex officio, vel ad petitionem adversarij, electionem rescindere, Abb. in c. In Genesi 55. n. 10. h. t. contra gl. ibid. V. nec præmissi duo. Ratio est, quia, quando non de publico, sed privato favore agitur, Judex non potest supplere ex officio, sive impertiri officium, si is, cujus interest, remittat, sive non prosequatur jus suum, l. Dies 4. §. Hoc autem ff. de damn. infect. At in proposito non agitur de jure publico, sed privato, nam contemptus potest huic juri, & favori pro se introducto prosequendi contemptum renunciare, & electionem, ipso non vocato factam ratificare, cit. c. Quòd sicut, cùm tamen juri in favorem publicum inducto renunciare non liceat, c. Si diligenti 12. de foro compet. Excipi debet, nisi contemptus ex fraude vel factus fuisset, vel remissus, tum enim potest Judex ex officio rescindere electioné, quia fraus sua nemini patrocinari debet, eámque remittere non potest contemptus, quo sensu intelligenda, est gl. in cit. c. In Genesi V. Nec præmissi duo.

CXLIV. Quæritur 2. An, si Capitularis, cui competit jus eligendi, ab Ecclesia absens vocatus sit, seu citatus ad tractandum de die electionis instituendæ, sed tractatui interesse nolit, postea iterum debeat citari, seu vocari ad diem, quo peragetur Electio? Respondetur cum distinctione, nam si talis vocatus ad tractandum duntaxat de præfigendo termino, seu designando electionis die absolutè respondit, se nolle, vel non posse interesse electioni, tum non debet iterum citari ad ipsum actum electionis celebrandæ, quia, qui semel citatus dixit, se non venturum ad actum aliquem, iterum citari non debet, nam dicendo, se nolle, vel non posse interesse actui, censetur voluisse, ne ulteriùs ad illum citaretur, gl. in c. Ecclesia 57. V. Vocato h. t. Et tunc talis non potest dicere, se esse contemptum, sed potiùs Capitulum fuit contemptum ab ipso non accedente ad electionem, ut allegabatur ab altera parte in cit. c. Ecclesia. Idémque dicendum, si fuit citatus ad statuendum certum diem electionis, & venire noluit, attamen præfixum terminum, seu diem definitum ad electionem instituendam non ignoravit, tum enim iterum citari non debet, juxta reg. jur. 31. in 6. *Eum, qui certus est, certiorari ulteriùs non oportet*, Innocent. in cit. c. Ecclesia n. 1. Abb. ibid. n. 9. Si verò Canonicus citatus quidem sit ad tractandum de præfigendo certo die electionis, & noluerit ei interesse, sed ignoret terminum, sive diem ad electionem præfixum, tum iterum ad illum citari debet, alioquin de contemptu agere poterit ad rescindendam electionem, quia per hoc, quòd noluerit interesse tractatui de præfigendo term...no ad eligendū, non censetur juri eligendi renunciare velle, cùm sint actus diversi: nisi tamen in fraudem ideo interesse noluisset tractatui, ut non perveniret dies electionis ad ejus notitiam, tum enim debet haberi pro citato, nec ampliùs vocari, gl. recepta c. l. V. Vocato, Innoc. & Abb. locis cit. Excipi debet, nisi Canonicus absens semel citatus sit, non tantùm ad tractatum de die electionis instituendæ, sed ad totum negotium electionis peragendum; tum enim sufficit ea citatio, nec aliā est opus, juxta doctrinam gl. communiter receptam in c. 2. V. Non teneris, de dolo & contum.

in 6. quòd citatus ad unum actum judicij, etsi contumax sit, iterum citari debet ad alium actum, v. g. ad sententiam definitivam audiendam, arg. c. Cùm olim 34. in fine de testib. quia ex contumacia in uno actu, v.g. ad statuendum terminum, non infertur contumacia in alio actu, v.g. ad faciendam electionem, ideóque ad illam iterum citari debet. Aliud est, si ad totam causam citatus sit, ut notatur in addit. gl. ibid. ex Jo. Andr. Imola in cit. c. Ecclesia n. 7. h. t.

Cæterùm probabilius est, tametsi Capitularis absens nunquam fuerit citatus, nec ad tractandum de die electionis instituendæ, nec ad ipsam electionem faciendam, si tamen aliunde sciat terminum, sive diem electioni faciendæ præfixum, non posse agere de contemptu ad rescindendam electionem, ut docet Abb. in cit. c. Ecclesia n. 9. h. t. & Laym. ibid. n. 3. contra Imol. ibid. n. 8. Ratio est, quia ex doctrina Bartoli in l. Emptor 8. C. de evictionib. quando denunciatio alicui facienda est præcisè, ut ei notificetur res aliqua, tum nō debet necessariò fieri scienti, juxta cit. reg. jur. 31. in 6. atqui in proposito ideo solùm facienda est denunciatio electionis faciendæ Capitularibus, iique vocari debent, ut omnes, qui debent, volunt, & cōmodè interesse possunt, eidem intersint, utì sumitur ex c. Quia propter 42. h. t. ac proinde non videtur necessariò ea denunciatio, vel vocatio facienda esse illis, quibus jam innotuit aliàs terminus ad electionem præfixus. Aliud verò est, quando denunciatio alicui fieri debet, non nudè ad notificandum ei aliquid, sed ad faciendum aliquid ab ipso, tum enim fieri debet etiam scienti; sic enim emptor denunciare debet venditori, sibi moram esse litem super re vendita, etiamsi id sciat venditor, quia id denunciatur ipsi, ut videat, an, & quâ ratione causam defendere, & liti assistere velit, l. 1. C de peric. & comm. rei vend. Bart. c. l.

§. IV.

An Elector absens possit procuratorem constituere, qui suo nomine, & loco eligat, vel per litteras suum votum, seu suffragium dare?

CXLV. Assertio 1. Elector non potest ordinariè, & regulariter Procuratorem constituere, qui suo nomine, & loco eligat, nisi tria concurrant. 1. Ut, qui Procuratorem dat, sit absens à loco, ubi debet fieri electio, & sit in loco, ex quo possit, ac debeat vocari ad eligendum. 2. Ut justo impedimento detineatur, ob quod ad electionem venire non possit. 3. Ut uni de Collegio eligentium, non extraneo vices suas cōmittat. Ita habetur statutum in c. Quia propter. 42. §. Illud autem h. t. his verbis: » Illud autem penitus » interdicimus, ne quis in electionis negotio Procu- » ratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de » quo debeat advocari (quia aliunde non est necessariò vocandus, Hostiens. hîc V. in eo loco) justóque » impedimento detentus venire non possit: super » quo, si opus fuerit, fidem faciat juramento (si nimirum exigatur, Hostiens. hîc v. Juramento) & tunc, si » voluerit (quia ad id non cogitur) uni committat de » ipso Collegio vicem suam. »

CXLVI. Notandum 1. Licèt in aliis negotiis possit quis ordinariè suo loco Procuratorem constituere, etiamsi non sit impeditus, quò minùs ipse per se agat, vel intersit, l. 1. §. pen. ff. de procurat. in electionis tamen negotio illud speciale est, ut præsentes non dent Procuratorem, ut hîc habetur, quia videtur electa industria personæ ipsius eligentis: nisi fortè cum consensu Capituli, seu eorum, qui jus in electione habent, quia hi Constitutioni in favorem suum factæ renunciare possunt, Abb. in cit. c. Quia propter. §. Illud autem n. 1. Sicut etiam extraneos Electores admittere possunt, c. Scriptum. 40. h. t. & nisi obstet proprium Ecclesiæ statutum juramento Capitularium confirmatum, quo decernatur, ut nullus præsens aut non impeditus Procuratorem dare possit ad eligendum, Laym. de Elect. Prælat. q. 43. Deinde excipi debet, nisi quis ex Electoribus in loco aut civitate, ubi electio peragitur, infirmitate detineatur, ut ipsemet interesse nequeat, tunc enim Procuratorem constituere potest ad eligendum suo loco, Laym. c. l. quamvìs, si ipsemet per se suffragium dare malit, scrutatores ad ipsum accedere teneantur, & inquirere votum eius, Innocent. in cit. c. Quia propter. n. 2. Sylvest. v. Electio. 1. q. 5. dicto 1. quia debent inquirere vota præsentium, præsens autem censetur, qui propè in hortis est, vel in civitate, vel in continētibus ædificiis, id est, suburbiis adjacentibus, l. Præsens 5. cum l. seq. ff. de procurat. Porrò, si quis Electorum, tempore vocationis ad electionem, versetur intra terminum loci, ex quo vocandi sunt absentes, quem postea tempore electionis egressus sit, potest excludi Procurator ab eo constitutus, quià Principalis Procuratorem constituens debet detineri impedimento, in eo loco, à quo debet avocari, & vocandus fuisset, quo tempore Procurator ipsius nomine agit, gl. in c. pen. V. detentus h. t. Innocent. in cit. c. Cùm propter, n. 10. Gregor. Tholosan. de Elect. c. 6. num. 7.

CXLVII. Notandum 2. Causæ justi impedimenti, propter quod dans Procuratorem venire nequit, prudentis viri arbitrio determinandæ sunt: cujusmodi sunt gravis v. g. infirmitas, vel metus, si quis ob capitales inimicitias venire timeat, si quis ad majoris tribunal vocetur &c. gl. in cit. §. Illud autem V. venire. Ad hoc autem, ut justum sit impedimentum, requiritur; ut eo tempore, quo de facto quis dicitur impeditus venire, habeat jus eligendi, ita, ut, si præsens esset, posset eligere; si in tali statu esset, ut, quamvìs adesset, non posset eligere, quia v.g. excommunicatus, suspensus, vel interdictus; tum, sicut non per se, ita nec per Procuratorem eligere posset; absurdum enim est, illos admitti, quorum repellerentur auctores, c. Licèt. 47. de testib. Greg. Tholos. de Elect. c. 6. num. 8. Deinde debet hoc impedimentum perseverare tempore electionis faciendæ: nam, si hoc tempore ipse Principalis adesse possit, adeóque impedimentum sublatum sit, rejici poterit Procurator datus. Unde & fides de impedimento facienda est, si de illo Capitulo non constet, per juramentum præstitum, vel à Principali, vel ab eius Procuratore, in animam Principalis seu committentis, quòd is impedi-

peditus venire non possit, expressâ causâ impedimẽti, cit. §. Illud, & ibi Innocent. n. 11. ideóque opus est, ut Principalis det speciale mandatum Procuratori jurandi in animam suam, alioquin si Capitulum exigeret juramentum, Procurator jurare non posset, & tanquam non sufficienter instructus repelleretur, gl. in c. pen. V. Detentus. h. t. in 6. Hostiens. in summa n. 8. eod. Innocent. c. l. Quamvìs autem Electores præsentes possint hoc juramentum Procuratori remittere, si velint, cùm in favorem eorum introductum sit; & cùm possint Electores totum jus eligendi in extraneum transferre, c. Causam 9. h. t. multò magis poterunt unum suffragium, loco unius eligentium, extraneo concedere, Gregor. Tholos. cit. c. 6. n. 8. requiritur tamen, ut omnes Capitulares præsentes, unanimi consensu, & nemine contradicente, Procuratori juramentum aut probationem impedimenti remittant, Abb. in cit. §. Illud. n. 4. Nam cùm iste actus recipiendi Procuratorem non impediti sit merè voluntarius, non sufficit, quòd major pars Capituli admittat, sed unus solus potest resistere omnibus, arg. c. Cùm omnes. 6. de Constit. Abb. c. l. quemadmodum enim neque omnes de Collegio conferre possunt jus ûnius suffragij extraneo, si vel unus contradicat, arg. c. Scriptum. 40. h. t. ita uno contradicẽte, non possunt reliqui admittere Procuratorem non impediti, quia is pro extraneo habetur, quippe datus ab eo, qui, cùm non fuerit impeditus venire ad electionem, Procuratorem dare non potuit, Tholosan. c. l. Quòd si major pars Capitulatium, neglectâ minore parte contradicente, seu probante, impedimentum probationi insertum verum, vel sufficiens non esse, Procuratorem non impediti admittat, potest minor pars, etsi unicus fuerit, provocare, &, si tempus eligendi instet, nec differri possit, poterit provocans, si ille Procurator admissus sit, eligere, præmissâ tamen protestatione; nec tenetur minor pars contradicens, admisso illo Procuratore, cum majore parte eligere, nisi ipsâ protestationi consentiat, quia aliàs pars minor sibi præjudicaret, Abb. in cit. §. Illud. in fine, Tholosan. c. l.

CXLVIII. Notandum 3. Etsi Procurator ab Electore absente, & legitimè impedito constitutus debeat esse de Collegio eorum, qui eligere debent, ut habetur in cit. c. Quia propter. §. Illud autem. h. t. possunt tamen Capitulares, si velint, etiam extraneum Procuratorem admittere, modò aliàs idoneus sit, arg. cit. c. Scriptum. h. t. Abb. in cit. §. Illud. n. 2. jure enim in favorem situm concesso uti possunt, vel eidem renunciare. Non tantùm autem in Electionibus, sed etiam in aliis actibus gerendis per Universitatem, seu Collegium, non tenetur Collegium admittere Procuratorem extraneum, ut docet Joan. Andr. in c. Quod alicui. 67. n. 17. de R. J. in 6. quia non potest compelli secreta sua extraneo pandere, l. mercatores 4. C. de commerc. & mercator. Quòd si nemo ex Collegio, pro absente, & accedere impedito, Procuratoris partes suscipere velit, nec tunc Capitulum tenetur ex necessitate extraneũ admittere, sed sòlùm ex honestate, aut æquitate; si tamen non admittat, sibi imputare debet absens Elector, quòd nullum è Collegio invenire possit, qui velit esse eius Procurator, ut tradit gl. in cit. §. Illud. V. venire, quia invitus nemo Procuratoris munus suscipere cogitur, l. Invitus. 17. C. de Procurator.

CXLIX. Assertio 2. Capitularis, qui ob justum impedimentum, electioni commodè interesse nequit, non tantùm unum (prout habetur in Concil. Gener. Lateranensi sub Innocent. III. relato in c. Quia propter. 42. §. Illud. h. t.) sed etiam duos, vel plures suo loco Procuratores constituere potest; ita tamen, ut singulis in solidum committat potestatem eligendi, videlicet ut unus sinè altero eligere possit, & uno impedito aut recusante, alter vices suppleat, atque inter hos melior est cõditio occupantis, sive datur locus præventioni, ita ut ille admittendus sit, qui alios prævenit. Quòd si duo vel plures concurrant, & postulent simul admitti ad electionem (ita, ut non appareat, quis primò petierit) audiri non debent, quia possent diversis personis suum suffragium dare, & ita electio non sortiretur legitimum exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret, sed unus duntaxat admittendus est, ille scilicet, quem Capitulum, vel maior eius pars elegerit, seu designârit. Sin autem Capitulum, vel saltem major eius pars non consentiat, tum is, qui priùs in litteris, seu instrumento procuratorio nominatus fuit, alteri præferendus est: cuius ratio est, quia in tali dubio attenditur ordo scripturæ, ita, ut is, qui in instrumento priùs nominatur, censeatur potior, & prior constitutus ab eo, qui instrumentum, vel etiam dispositionẽ fecit. Si verò nullus illorum Procuratorum in solidum fuerit constitutus, nullus eorum admittendus est, ob rationem prædictam (quia possent vota sua dare diversis) & Elector absens sibi imputare debet, quòd sic indiscretè, & non canonicè, sive legitimè Procuratores constituerit. Ita habetur in c. Si quis. 46. in princ. h. t. in 6. & ibi gl. V. nominatus & Franc. num. 2. arg. c. Mandato. 10. de præbend. in 6.

CL. Assertio 3. Si unus tantùm Procurator, & quidem è Capitulo, seu gremio Electorum (uti regulariter fieri debet) ad eligendum simpliciter sit constitutus (cum mandato scilicet generali) is duo quidem suffragia dare potest, nõ tamen alium suo nomine, & alium nomine domini sui absentis seu committentis, in scrutinio nominare, sive eligere potest: nisi Procurator constitutus speciale mandatum habeat à domino de certa persona eligenda; tum enim illam, de qua expressum mandatum accepit, eligere debet nomine procuratorio, sive tanquam Procurator ipsius: suo autem nomine (quia & ipse est Capitularis jus suffragij habens) alium eligere licitè poterit, prout habetur in cit. c. Si quis. §. Porrò. h. t. in 6. Ratio prioris partis est, quia, sicuti Capitularis tenetur in conscientia meliorem ac digniorem suo proprio nomine eligere: ita etiam tanquam Procurator ab alio, cum generali mandato, constitutus, nomine domini, sive mandantis, ad idem tenetur, adeóque duo suffragia dando, unum eundémque eligere debet, alioquin neutrum suffragium valet, gl. ibid. V. Nihil agit. Ratio posterioris partis est, quia quando Procurator speciale mandatum habet ad eligendum, tum potiùs ipse Principalis liberè eligere censetur, qui mandavit,

vit, quàm mandatarius seu procurator, qui videtur solùm constitutus ad præsentandam scriptam electionem alterius, & non ad liberum suffragium ferendum, Tholosan. cit. c. 6. n. 11. ac proinde eligendo nomine mandantis aliam personam, quàm expressam in mandato, excederet fines, seu formam mandati, gl. hîc V. Illam.

Cæterùm sunt & aliæ differentiæ inter Procuratorem datum ad eligendum, cum mandato generali, & inter datum cum speciali, ut tradit Tholosan. cit. c. 6. n. 12. nam Procurator, cum generali mandato, cui certa persona nominata non fuit, quæ eligi debeat, non potest subdelegando sibi substituere aliam personam, quia censetur electa industria, seu discretio personæ: procurator verò cum speciali mandato, de certa persona eligenda, habet potestatem subdelegandi, quia substituendo sibi alium, nec mandanti, nec alijs Electoribus præjudicat, cùm fines mandati nec à se, nec à substituto excedi possint, debet enim eligi præscriptus à mandante, gl. in cit. c. Si quis pen. V. de certa, junctâ gl. margin. h. t. Quòd si in mandato procuratorio nominetur persona non idonea, non debet procurator mandatum recipere, Hostiens. in summa n. 8. in fine h. t. Deinde procurator, cum generali mandato, potest compromittere, & sub alijs formis, quàm scrutinii, consentire, quia, cùm simpliciter, & indefinitè constitutus sit procurator ad eligendum, totum jus mandantis in eum translatum videtur, arg. c. Venerabili 37. in fine de offic. jud. deleg. adeóque potest ea omnia, quæ mandans, si præsens foret, posset, videlicet postulare, compromittere, vel per aliam juris formam procedere: procurator verò, cum mandato speciali, non potest sub alia forma, quàm scrutinij, consentire in electionem, quia ea sola intelligitur demandata, gl. in cit. c. pen. V. de certa.

Porrò utriusque Procuratoris potestas exspirat morte mandantis, vel naturali, vel civili, quâ jure eligendi privatur, tempore electionis faciendæ Clement. fin. de procurat. quam ita extendit Rota Romana decis. 28. aliàs 376. de procurat. in novis. Tholosan. c. l. n. 13.

» CLI. Assertio 4. Si nemo è Capitulo velit
» suscipere mandatum procuratorium eligendi, pro
» absente & impedito accedere ad electionem, ne-
» que etiam Capitulum consentire velit, ut consti-
» tuatur procurator extraneus, hoc casu, Elector ab-
» sens, & accedere impeditus, non potest per litteras
» suum suffragium dare, seu mittere, quia secundùm
» formam eligendi præscriptam in Concilio Latera-
» nensi, in cit. c. Quia propter h. t. non ante scruti-
» nium, sed in ipso scrutinio suffragia secretè, & si-
» gillatim exprimenda, seu danda sunt, prout habetur in cit. c. Si quis, pen. §. ult. h. t. in 6. qui autem per litteras dat suffragium suum, dat illud ante scrutinium, nam si ipsum antè mori contingat, evidenter apparet, eum suffragium non dare, sed dedisse.

Excipitur, ut procedat solùm in ijs Electionibus, in quibus forma scrutinij præscripta in cit. c. Quia propter h. t. accuratè servanda est; nam in alijs Electionibus, v. g. Regularium, quæ fiunt per schedulas obsignatas in urnam conjectas, potest absens, vel infirmitate detentus suffragiū suum ita scriptum ad Capitulum mittere, Laym. in cit. c. pen. n. 3. h. t. in 6. Excipitur 2. Si per fraudem, vel conjurationem, nemo è Collegio velit, loco absentis, & eligere impediti, partes procuratoris ad eligendum suscipere; tunc enim absens conqueri poterit de injuria & contemptu, & petere, ut rescindatur Electio, Tholos. cit. c. 6. n. 9. cùm omnis frans ab electione longè abesse debeat, c. Cùm dilectus 32. h. t. & nemini frans ac dolus patrocinari debeat, l. 1. in princ. & l. Ne ex dolo 12. ff. de dolo malo. Quòd si procurator constitutus casu aliquo improvisò impediatur comparere ad diem electioni præfixum, non ideo terminus prorogandus est, cùm sufficiat, absentes semel legitimè vocatos esse, licèt non velint, vel non possint venire, Tholosan. cit. loc.

§. V.

De expensis faciendis pro funere Prælati defuncti, & Electione Successoris.

CLII. Quæritur 1. Quis debeat suppeditare sumptus pro funere Episcopi, seu Prælati defuncti? Respondetur, ordinarij, & moderati, sumptus pro Exequijs, & funere Episcopi, vel similis Prælati defuncti, debent præstari ex reditibus Ecclesiæ vacantis, sive ex reditibus spectantibus ad mensam Episcopi, aut Prælati, etiamsi is habuerit proprium patrimonium, &, si ij non sufficiant, etiam Capitulum subsidium aliquod afferre debet ex reditibus mensæ suæ, Abb. in c. Ut præteritæ 45. n. 6. h. t. & ibidem Laym. n. 7. ubi rationem dat, quia ad honorem Ecclesiæ spectat, ut Prælatus ejus honestè sepeliatur, arg. l. Quod si nulla 28. ff. de relig. & sumpt. fun. sicut etiam Capituli interesse censetur, ut ejus Prælatus decenter sepulturæ mandetur, honor enim Capitis redundat quoque in ipsum Corpus, seu membra. Huc etiam pertinent sumptus facti in vestes famulorū, & Officialium, quos Prælatus convenienter suo statui assumpsit, & aluit. At verò sumptus extraordinarij funeris, v. g. qui fiunt in vestes consanguineorum, vel amicorum Prælati defuncti, non debent præstari ex reditibus Ecclesiæ, sive Prælaturæ vacantis, quia tales expensæ censentur fieri principaliter in honorem familiæ defuncti, vel ob specialem cum eo amicitiam, Abb. c. l. & Laym.

Porrò quamvis Episcopus, vel similis Prælatus non possit magnum, & immoderatum legatum relinquere ex proventibus Prælaturæ pro sepultura sua, potest tamen, dum vivit, centesimam partem censûs, pro construenda sua sepultura, Ecclesiæ alicui donare, c. pen. de donat. Joan. Andr. ibid. n. 2.

CLIII. Quæritur 2. Quis expensas in electionem Prælati factas solvere debeat? Respondetur, de hoc agitur in c. Ut præteritæ 45. h. t. ubi Pa- »
pa Honorius III. statuit, ut expensæ, quas Capitu- »
lum Constantinopolitanum, vel ejus Nuncij, Sede »
vacante, pro electionis negotio fecerunt, ex bo- »
nis Patriarchatûs totaliter, seu integrè fiant, vel »
reddantur: dummodo ipsi Capitulares bona »
Patriarchæ, qui decessit, non occupent, vel u- »
surpent.

CLIV. Notan-

CLIV. Notandum 1. Expensæ necessariæ (cujusmodi sunt, sinè quibus negotium expediri non potest, vel sinè quibus res deterior fieret, gl. hîc V. Expensæ necessariæ, & Hostiens. V. eod.) quæ Sede vacante, pro novi Episcopi, aut alterius Prælati electione fiunt, v.g. in Nuntijs mittendis ad convocandos Capitulares absentes, Notario, Jurisperitis adhibendis, confirmatione petendâ &c. ex reditibus Prælaturæ vacantis accipiendæ sunt; vel si à Capitulo suppeditatæ sint, reddendæ, prout constat ex h. c. & c. Cupientes 16. §. Ad hæc eod. in 6. Ratio est, quia regulariter is ad expensas tenetur, cujus negotium principaliter geritur, juxta l. ult. C. de statuis, & imaginib. atqui in Electione principaliter geritur negotium Prælaturæ vacantis, eaque in ejus bonum principaliter tendit, ergo ex ejus proventibus accipi debent expensæ necessariæ, & moderatæ; imò & utiles, sinè quibus negotium quidem expediri poterat, sed non ita bene ac commodè: non item expensæ non necessariæ, aut superfluæ, nec utiles Ecclesiæ, quas Capitulares præstare debent, qui eas fecerunt. Nec eas repetere possunt ab Ecclesia, cujus negotium utiliter non gesserunt. Hostiens. in summa n. 31. §. Quid juris h. t. Quare si Canonicus v. g. absens sit à loco Ecclesiæ, in quo facienda est Electio, non propter Ecclesiæ utilitatem, sed ob proprium commodum, sumptus itineris ipsemet præstare cogitur, quia ex gratia ipsi concessum est, quòd abesse posset: secus est, si Ecclesiæ causâ absit, tunc enim officium ei suum non debet esse damnosum, Laym. de Elect. Prælat. quæst. 46. & hîc n. 2. Neque refert, quòd Canonici, seu Capitulares teneantur ex officio eligere Prælatum, Sede vacante: nam non ideo suis expensis debent eligere, sed ejus, in cujus gratiam illum actum exercent: quemadmodum etiam, licèt Episcopo ex officio incumbat dedicare, & visitare Ecclesias, consecrare Altaria, &c. non tamen sumptus profectionis ipsemet facere cogitur, Jo. And. in hoc c. in fine, & ibid. Abb. n. 4.

Notandum 2. Capitulum potest, Sede vacante, vel tantum accipere ex reditibus Prælaturæ, quanti sumptus necessarij sunt ad Electionem faciendam, vel, si ex proprijs reditibus expensas suppeditavit, potest postea eas repetere, ex bonis Prælaturæ, vel à Prælato successore, ut innuitur in hoc c. V. Reddantur, Abb. hîc n. 1. Etsi verò regulariter expensæ Electionis accipi debeant ex reditibus Prælaturæ, si tamē illæ valde graves, & magnæ essent, posset etiam ab alijs subjectis Ecclesijs Diœcesis subsidium charitativum exigi; in qua re tamen servanda est consuetudo loci, Hostiens. hîc V. Patriarchatus, ubi ait, id innui Verbo *totaliter*, id est communiter, licèt contrarium teneat Abb. hîc n. 5.

Notandum 3. Quamvìs in hoc c. solùm sermo sit de electione Patriarchæ, tamen eadem Constitutio locum habet etiam in electione Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Prælatorum, cùm omnium quoad hoc eadem sit ratio, ut docet gl. communiter recepta hîc V. Expensæ, & Abb. num. 5. & consentit cit. c. Cupientes. §. Adhæc h. t. in 6.

Notandum 4. Quòd hîc dicitur, expensas necessarias pro electione Prælati à Capitulo factas solvendas esse ex bonis Prælaturæ, dummodo Capitulares non occupent, vel usurpent bona decedentis Prælati, prout in fine additur, id variè explicant Interpretes, prout videre est in gloss. fin. hîc & apud Hostiens. ibid. V. Dummodo, Abb. n. 7. & Imol. in fine. Nam vel ita intelligi potest, si Capitulares bona, *videlicet mobilia*, quæ Prælatus defunctus reliquit, occupent, vel sibi usurpent, incurrant pœnas statutas in c. Quia sæpe 40. h. t. in 6. de quibus infrà. Vel quòd, si Capitulares bona Ecclesiæ vacantis occupent, vel injustè usurpent, teneantur ad restitutionem acceptorum, adeòque non possint repetere expensas etiam necessarias in electionem factas, nisi quatenus hæ excedunt quantitatem acceptorum, vel consumptorum, ut tradit Jo. Andr. hîc. Vel denique, si Prælato novo electo, Capitulares, eo invito, occupent vel usurpent quædam aliàs pertinentia ad Prælatum, in compensationem expensarum in electionem ab ipsis factarum, cadant jure suo, quia creditor, qui propriâ auctoritate occupat rem debitoris, & sibi ipsi jus dicit, amittit jus suum, quod habebat, l. Extat 13. ff. Quòd metus causa &c. l. Creditores 7. ff. ad leg. Jul. de vi privat. gloss. fin. hîc & Abb. n. 7.

CLV. Quæritur 3. A quo expensæ solvi debeant factæ in prosecutione, vel oppugnatione Electionis? Respondetur, distinguendum esse, vel Capitulum prosequitur causam electionis, idque facit in concordia, saltem ita, ut major pars Capitularium consentiat, & velit prosequi electionem, alij verò se non opponant, nec appellent; & tunc expensas accipit ex bonis pertinentibus ad Prælaturam, etsi causam non obtineat, dummodo bonâ fide, & sinè dolo electionem prosequatur, arg. l. Prætor 9. §. Quod ait Prætor ff. de bonis auctorit. judic. possid. & l. Sed an ultro 11. §. Is autem ff. de negot. gest. Vel Capitulum id facit in discordia; & tunc, si major pars Capituli prosequatur negotium electionis, repetet expensas, etsi causâ cadat, quia habet præsumptionem pro se, quòd bonâ fide, & utiliter negotium Ecclesiæ gesserit, arg. cit. §. Is autem: Minor verò pars expensas non repetit, nisi causam obtineat, quia non præsumitur utiliter rem Ecclesiæ gessisse, cùm meliùs & consultius videri debuisset consentire cum parte majore. Vel aliquis in particulari prosequitur causam electionis, aut eam oppugnat: & tunc iterum distinguendum est, vel enim propriam causam agit, v.g. dicens, se esse contemptum; & hoc casu ipsemet expensas præstare debet, licèt causam obtineat, & electio, ipso petente, rescindatur, magìs enim profuisset Ecclesiæ: si electionem personæ dignæ non oppugnâsset, sed ratam habuisset. Vel agit principaliter causam Ecclesiæ, dicendo, personam indignâ esse electam, vel formam eligendi non observatam; & tunc, si causam obtinet, expensas repetere potest ab Ecclesia, cujus negotium utiliter gessisse censetur: alioquin verò, si succumbit in causa, nihil repetet, quia inutiliter excepisse, seu oppugnâsse electionem præsumitur. Vel denique ipsemet Electus electionis suæ causam prosequitur; & is similiter expensas accipiet, vel repetet ex reditibus Prælaturæ suæ, si causam obtineat; si verò in ea succumbat, non repetit, quia suum potiùs, quàm Ecclesiæ negotium egisse censetur, l. 1. ff. de negot. gest. Ita tradit gl. fin. in c. Cupientes 16. h. t. in 6. Innocent. in cit. c. Ut prætéritæ n. 1. h. t. & ibid. Abb. n. 7. Tuschus in Conclus. pract. V. Expensæ, conclus. 644. Hæc autem

tem locum habent inter seculares, qui proprium habent, quia si Regularis causam aliquam prosequatur,& jus agendi habeat, Monasterium expensas præstare debet, tametsi causam non obtineat, c. Ex parte 11. & c. pen. de accusat. alioquin cùm is proprium non habeat, interdum periret jus Ecclesiæ,gl. in cit. c. Cupientes V. Judicabit in fine h. t. in 6.

§. VI.

De Administratore constituto, Sede vacante, eiusque potestate, & ad quem spectent fructus, seu reditus Prælaturæ vacantis?

CLVI. Quæritur 1. An,& à quo, vacante Ecclesiâ, usque ad futuram electionem novi Prælati, constitui possit Administrator, & qualem is potestatem habeat? Respondetur, quamvis Jure communi,& ordinario, vacante Ecclesiâ Cathedrali,vel simili, Administratio ad Capitulum spectet, c. His quæ 11. & c. Cùm olim 14. de majorit. & obed. interdum tamen Administrator in spiritualibus, & temporalibus à Capitulo constitui solet, gloss. in c. unic. V. ad quem de majorit. & obed. in 6. qui tamen tam liberam, & plenam administrationem non habet, qualem habet Administrator datus à Papa, quia non potest conferre beneficia spectantia ad collationem solius Episcopi, nam talem Administratorem dare soli Papæ est reservatum c. Is cui. 42. & ibid. Joan. Andr. & Franc. n. 2. in » gl. V. soli. h.t. in 6. Is verò, cui procuratio, seu ad» ministratio Cathedralis Ecclesiæ plena & libera in » spiritualibus & temporalibus à Sede Apostolica » (cui soli hoc competit) est commissa, potest omnia, » quæ jurisdictionis Episcopalis existunt, & quæ e» lectus,& confirmatus Episcopus exequi valet, li» berè exercere, alienatione bonorum immobilium » duntaxat exceptâ. Illa verò, quæ Ordinis Episco» palis propria sunt, per alium consecratum Episco» pum expedire debet, nisi ipse sit Episcopus: ita ha» betur in cit. c. Is cui 42. h.t. in 6.

Ubi notandum 1. Etsi talis Administrator datus à Papa, cum plena & libera potestate, bona immobilia Ecclesiæ alienare non potest, etiam adhibitâ debitâ solemnitate, Vivian. in ration. hic, est tamen ei concessum ex justa causa alienare res mobiles, etiam pretiosas, secundùm gl. hic V. immobilium, quod tamen ipsemet Episcopus non potest, nisi interveniente tractatu cum Capitulo, & eiusdem consensu, c. Nulli, 5. de reb. Eccles. non alien. Ratio est, quia Papa solùm excepit & prohibuit alienare bona immobilia, ergo mobilia etiam pretiosa potest alienare, quia de ijs, quæ servando servari non possunt, non erat dubium, quippe quæ etiam tutor alienare potest, l. Lex quæ 22. C. de adminis. tut. talis autem Administrator à Papa datus majorem Potestatem, quàm tutor habet, quippe plenam & liberam. gl. hic V. immobilium. Verùm in fructibus percipiendis non tantam potestatem habet Administrator, etiam cum liberâ, datus, quantam Episcopus seu Prælatus, quia illos successori Episcopo reservare, & de ijs rationem reddere debet, c. Hæc huius, 38. caus. 12. q. 2. Joan. Andr. hic n. 2. non enim est sponsus, seu Prælatus Ecclesiæ, quamvis necessaria alimenta, & quotidianas expensas ex bonis Ecclesiæ accipere possit, Pet. Ancharan. hic in fine & Franc. n. 2.

Notandum 2. Officium talis administratoris à Papa dati, hoc mortuo, non exspirat, ordinariam enim potestatem habet, gl. hic V. confirmatus, ubi addit, quòd tali casu Capitulum non debeat procedere ad eligendum novum Episcopum, quia Papa dando Administratorem Ecclesiæ Cathedrali ad se provisionem illius revocâsse, sibique reservâsse censetur. Porrò non facilè S. Pontifex solet dare Ecclesiæ Cathedrali vacanti Administratorem, cum generali & liberâ potestate, nisi Capitulum, ad quòd aliàs administratio spectaret, ipsi sit suspectum, ut notat Laym. hic in fine.

CLVII. Quæritur 2. An Capitulum, vel Capitulares, ad quos jure ordinario, sede vacante, spectat administratio, possint sibi aliquid ex bonis vel reditibus Ecclesiæ seu Prælaturæ vacantis applicare? Respondetur, de hoc agitur in c. Quia sæpe 40. h.t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita statuit: quia sæpe » contingit, ut Cathedralibus, & Regularibus, ac » Collegiatis Ecclesiis vacantibus (nam in non Col» legiatis non habet hæc Constitutio locum, sed illa, » quæ extat in c. ult. de Offic. Ordin. in 6. gl. hic V. col» legiatis) Capitula, Conventus, Collegia, & singula» res eorundem personæ (ac proinde ad extraneos, » qui non sunt de Collegio, non extenditur hæc Cō» stitutio, gl. hic V. eorundem) bona à Prælatis de» functis relicta, vel sede vacante obvenientia, quæ » in utilitatem dictarum Ecclesiarum expendi, vel » futuris successoribus fideliter reservari deberent, » occupent, inter se dividant, surripiant, dilapident, » vel absumant, in earum grave dispendium & dam» num. Quare idem Papa volens hos ausus reprimere, & Ecclesias indemnes servare, decrevit, ut » hi, qui prædicta de cætero præsumpserint, eò ipso » sint, & tam diu maneant suspensi ab officio, & qui» buscunque beneficiis, donec plenè restituerint, » quidquid ex bonis suprà dictis acceperunt: non » obstantibus quibuslibet privilegiis, aut contrariis » consuetudinibus, vel statutis, etiam juramento, » confirmatione Sedis Apostolicæ, vel aliâ quacun» que ratione firmatis (v.g. oppositione pœnæ, gl. hic » V. firmitate) quæ omnia, quoad hoc, auctoritate » Apostolicâ cassantur, & irritantur. Ratio huius » constitutionis affertur in princ. cap. quia bona à Prælato antecessore acquisita, vel sede vacante obvenientia, ad Prælaturam pertinent, quæ vel in eiusdem Ecclesiæ utilitatem converti, vel futuro successori per Oeconomum, vel alium Administratorem deputatum reservari debent. Nomine autem bonorum hic intelliguntur generaliter omnia bona, tum mobilia, tum immobilia, quæ Prælatus defunctus possidebat, vel quæ, Ecclesiâ vacante, ex bonis eiusdem proveniunt, ut sunt fructus, & reliqua emolumenta, Suar. dis. 31. de censur. sec. 3. n. 3. Porrò pœna suspensionis hic decreta, non est tantùm à beneficiis illius Ecclesiæ, sed etiam ab omnibus aliis beneficiis, quæ quis obtinet, etiam extra illam Ecclesiam, quia talis est suspensus etiam ab officio, gl. hic V. benefi-

ciis

ciis quibuscunque, quæ tamen pœna suspensionis cessat ipso jure, seu facto, quamprimum quis plenè restituit, quæ accepit, sinè alia sententia, vel relaxatione, gl. hîc v. donec.

CLVIII. Prædicta autem Constitutio, ut non occupentur bona à Prælato relicta, vel obvenientia, sede vacante, à Capitulis, Conventibus, & Collegiis, eorúmque singularibus personis, sed successori re» serventur, extenditur in Clement. statutum 7. h. » t. quòd habeat locum in omni emolumento, quod » provenit ex jurisdictione (ratione cuius solvuntur » officio judicis pœnæ pecuniariæ, gl. hîc V. ex juris» dictione) & ex sigillo Curiæ Ecclesiasticæ, vel secu» laris (quia scilicet Prælatus temporalem jurisdi» ctionem habebat in loco, gl. hîc V. vel secularis) » & in aliis, quæ ad Prelatos, Ecclesiis non vacantib⁹, » quovis titulo pertinerent; non obstante quacun» que contrariâ consuetudine, ita tamen, ut rationa» biles deducantur expensæ. Rationem dat gl. hîc » V. declaramus, quia si Canonici perciperent fru» ctus jurisdictionis, vel sigilli, sede vacante, ansam » sumerent tantò diutius differēdi electionem. Exci» pitur tamen, nisi quædam singulares personæ sint, » quibus ratione dignitatis suæ (quia v. g. sunt Præ» positi, vel Decani Ecclesiæ, sive in ipsa Ecclesia va» cante, sive in alia, gl. hîc V. dignitatem) jurisdi» ctio, sede vacante, ex consuetudine, privilegio, vel » alio jure speciali (nempe statuto facto in fundatio» ne dignitatis vel Ecclesię, gl. hîc V. speciali) ita com» petit, ut interim etiam fructus seu emolumenta ex » eadem jurisdictione provenientia ipsimet percipi» ant, talis enim consuetudo non est reprobata, pro» ut habetur in cit. Clement. in fine. Ubi tamen, ut notat Suar. cit. l. sermo est, non de privilegiis personarum secundùm se, sed ratione dignitatum, quas obtinent, meritò enim voluit Papa Clemens V. non privari jurisdictione dignitatem, quæ ad illam, tempore vacantis sedis, justo titulo pertinet, ac proinde si is, qui talem dignitatem habet, justè exerceat jurisdictionem, sede vacante, meritò etiam frui debet eius emolumento, cùm illud detur ratione muneris sive exercitij jurisdictionis.

Sed contra obstare videtur, quia, ut opponit gl. magna hîc, Capitulum, sede vacante, exercet jurisdictionem Episcopalem, quæ ad illud devolvitur, ergo proventus, qui ratione jurisdictionis proveniunt, ad Capitulum etiam pertinere debent, iuxta reg. juris 55. in 6. qui sentit onus, sentire debet comodum, & contrà; & quia fructus sunt accessorij ad jurisdictionem, ex qua proveniunt, adeóque illi etiam debentur, qui exercet jurisdictionem? Sed respondetur ad 1. cum Laym. in cit. c. Quia sæpè n. 2. h. t. in 6. regulam illam non habere locum, si onus ex natura rei sive primâ institutione sit annexum alicui officio, sinè commodo; quomodo tutores, præsertim legitimi sive proximi agnati, gratis & sinè proprio emolumēto, administrare debent bona pupilli, & mandatum etiam debet esse gratuitum l. 1. ff. mandati; quamvis expensæ factæ repeti possint, ne talia officia sint damnosa eis, qui illa obeunt. Similiter in proposito, Capitulum, sede vacanre, administrare debet bona Ecclesiæ, eaque custodire, & conservate, nullo inde percepto emolumento, ob conjunctionem, quam habet cum Ecclesia, eiúsque Capite.

Ad secundum dicitur, siquis administret, vel jurisdictionem exerceat, proprio suo nomine, potest fructus, & emolumenta inde provenientia percipere: secus, si nomine alterius; tum enim ea custodire, & ipsi reservare debet: Capitulum autem, sede vacante, administrat, & jurisdictionem exercet non suo, sed alieno nomine, nempe Ecclesiæ, cuius velut tutor est, & Oeconomus, ergo non debet eius bona, & fructus ex ijs provenientes sibi usurpare, vel absumere, sed custodire, & reservare successori, gl. in cit. Clement. V. declaramus.

CLIX. Quæritur 3. An laici, tanquam patroni, vel advocati, seu defensores Ecclesiæ, possint, vacante Prælaturâ bona eius administrare, & proventus sibi applicare? Respondetur, de hoc agitur in cap. generali 13. h. t. in 6. Nam in Concilio Generali Lugdunensi sub Gregor. X. c. 12. sancitum fuit, » universos & singulos, qui Regalia (id est, collectas » seu tributa, quæ debentur Regi vel Imperatori, gl. » hîc V. eodem) vel custodiam, sive guardiam (quo » nomine vel jus patronatûs intelligitur, secundùm gl. hîc V. custodiam, vel jus ad custodiēdam Ecclesiam, & bona eius conservanda, præsertim sede vacante) jus advocationis seu defensionis (quod sæpe con» nexum est cum jure custodiæ, sive guardiæ) in Ec» clesiis, Monasteriis, aut quibuslibet aliis piis locis, » ut hospitalibus, vel aliis similibus, usurpare de no» vo (scilicet ante 40. annos completos, gl. hîc V. » eod.) conantes, bona eorundem vacantium occu» pare præsumunt, in quacunque dignitate sint con» stituti, eo ipso excommunicationis sententiæ sub» jacere. Sed & Clerici, Monachi, & cæteræ perso» næ locorum Religiosorum, si id fieri procurent, (o» pe, consilio, vel ipso facto seu operatione, gl. hîc V. » procurant) excommunicantur. Illi verò Clerici, » qui se, quatenus possunt, ac debent, talia audenti» bus non opponunt, ex proventibus earum Eccle» siarum, aut locorum, ab eo tempore, quidquam per» cipere prohibentur. At verò ij domini, qui à fun» datione Ecclesiarum, aliorúmve locorum, vel ex » antiqua consuetudine (legitimè præscriptâ, gl. hîc » V. Antiqua) huiusmodi jura sibi vendicant, pote» state suâ non abutantur, & Ministris suis præcipi» ant, ut ab ijs, quæ ad fructus seu reditus tempore » vacationis provenientes non pertinent, abstineant: » nec alia bona, quorum se custodiam habere asse» runt, dilabi permittant, sed in bono statu con» servent. »

CLX. Notandum 1. Duo requiruntur ad incurrendam hanc excommunicationē, ita, ut unum sinè altero non sufficiat, 1. ut quis Regalia, jus custodiæ, vel advocationis de novo sibi vendicet, 2. ut ob eundem titulum usurpare præsumat bona vacantis Ecclesiæ, Monasterij, vel alterius loci Ecclesiastici, ut docet Navarr. in Manual. Prælat. c. 27. n. 123. Suar. disp. 23. de censuris sec. 4. n. 6. Quare ij, qui bona vacantis Ecclesiæ, sub titulo quidem Regaliorum, custodiæ, vel advocatiæ, sed ex fundatione, vel antiqua & præscripta consuetudine sibi competentis, administrant, & fructus tempore vacationis provenientes percipiunt, hanc excommunicationem non incurrunt, Navarr. & Suar. cit. locis. Similiter ij, qui de novo occupârunt, vel usurpârunt, sub prædicto titulo, bona Ecclesiarum, vel aliorum locorum Ecclesiastico-

sticorum non vacantium, nnn incurrunt pœnam huius Constitutionis, quippe quæ loquitur solùm de bonis Ecclesiarum vacantium, sed tunc habent locum antiqua jura, de quibus in c. Cùm sit 8. & c. Conquestus 56. de foro compet. Joan. Andr. hic & Franc.n.2.

Notandum 2. Quamvis laici, titulo fundationis, vel antiquæ consuetudinis, saltem immemorialis, unà cum jure patronatûs, vel custodiæ, vel advocatiæ, acquirere possint administrationem bonorum Ecclesiasticorum, vacante Prælaturâ, cùm talis administratio in rebus temporalibus in laicum cadere possit, ut colligitur ex cit. c. Generali, ubi eiusmodi consuetudines saltem tolerantur, & permittuntur; imò etiam ut fructus modicos ex bonis Ecclesiæ vacantis sub tali titulo percipere possint, juxta c. Præterea 24. de jur. patron. non tamen ullâ consuetudine etiam immemoriali, introduci potest, ut laici sub hujusmodi titulo juris patronatûs, custodiæ vel advocatiæ, fructus copiosos percipiant, vel administrent, vacante sede, cum gravi damno Ecclesiæ; talis enim consuetudo, quippe Ecclesiis damnosa nullo tempore prævalere potest, c. 1. de consuet. in 6. Joan. Monach. in cit. c. Generali n. 9. h. t. in 6. Laym. ibid. n. 3. & de Elect. Prælat. q. 51. Deinde laici, qui administrationem, in rebus temporalibus Ecclesiarum vacantinm, sibi vendicant, titulo patroni, custodis vel advocati, cavere debent, ne fructus nondum maturi percipiantur, antequam scilicet tempus eos percipiendi advenit, ut habetur in hoc c. Cujusmodi sunt silvæ cæduæ, quæ tempore vacationis non sunt in eo statu, ut cædi debeant, gl. hîc V. reditus, vel stagna, aut vivaria, quæ non sunt in eo statu, ut tunc piscari debeant, gl. marg. ibid. Denique hujusmodi Administratores curare debent; ut bona Ecclesiæ vacantis non alienenrnr, vel dilapidentur, sed conserventur, ut babetur in fine bujus c. & ut fructus, ac reditus, qui tempore vacationis proveniunt, successori in Prælarura reserventur. Verùm de boc plura infrà l. 3. tit. 38. de jure patron. ubi ex instituto de hac materia agitur.

Notandum 3. Clerici, & Religiosi, qui secularibus Dominis jura Ecclesiarum usurpantibus, vel bona earum occupantibus assistunt, vel favent, consilio, vel quavis ope, censuram quoque excommunicationis incurrunt, juxta cit. c. generali, modò tamen positivè, & in effectn ijs cooperentur: nam si solùm ex negligentia culpabili eos non impedirent, non incurrerent hanc censuram, quia hoc non est procurare; aliter tamen puniendi forent, nempe ut non possint ab eo rempore ex proventibus talium Ecclesiarum aliquid percipere, utì habetur in cit. c. Generali 5. Illos verò, quamvis talem pœnam non teneantur Clerici in seipsos exequi, Suar. cit. sec. 4. num. 7.

SECTIO IV.
DE FORMA ELECTIONIS, sive varijs modis eligendi.

CLXI. Extat Constitutio Generalis Concilij Lateranensis sub Papâ Innocentio III. celebrati, quod insertur in c. Quia propter 42. h. t. his verbis: » Quia propter diversas Electionum formas, quas quidam invenire conantur, unde multa impedi- » menta proveniunt, & magna pericula imminent » Ecclesijs viduatis (suo Pastore, seu Prælato) idcir- » cò statuit Concilium, ut cùm Electio fuerit cele- » branda, præsentibus omnibus, qui debent, & vo- » lunt, & possunt commodè interesse, assumantur » tres è Collegio fide digni, qui secretè & sigillatim » vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis » tedacta mox publicent in communi, nullo prorsus » appellationis obstaculo interjecto, ut is collatio- » ne habitâ eligatur, in quem omnis, vel major, & sa- » nior pars Capituli consentit. Vel saltem eligendi » potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui » vice omnium Ecclesiæ viduatæ providcant de Pa- » store: alirer Electio facta non valeat: nisi fortè » communiter esset ab omnibus, quasi per inspiratio- » nem (S. Spirirus, gl. marg. hîc) absque vitio ce- » lebrata. Qui verò contra prædictas formas elige- » re attentaverint, eligendi, eâ vice, potestate pri- » ventur.

Ubi notandum, quòd solemnitates quædam sunt accidentales tantùm, & præparatoriæ ad electionem, quæ ante illam præmitti solent, & tametsi ex observandæ sint, ubi per consuetudinem receptæ sunt, si tamen omittantur, non ideò irrita est Electio. Cujusmodi sunt 5. In die Electionis celebratur Missa de Spiritu S. & Electores S. Synaxin sumunt. 2. Ante horam Electionis celebrandæ, pulsatur campana ad Capitulum congregandum, c. In causis 30. h. t. 3. Ante tractatum Electionis, invocatur gratia S. Spiritûs, recitato Hymno, Veni S. Spiritus. 4. Fit protestatio ab aliqno, nomine totius Capituli, nolle se quempiam admittere ad electionem, vel ejus suffragium valere, cui de jure eligendi potestas non competit. 5. Absolvuntur omnes Electores ab excommunicatione, alijsque censuris, in ordine ad effectum electionis canonicæ tantùm, si quispiam adsit babens talem potestatem. 6. Præmitti solet interdum, etsi non necessariò debeat, tractatus, in quo plures nominanrur, ac proponunrur in Capitulo, qui digni videntur ad Prælaturam, juxta c. Quòd sicut 28. h. t. Layman. de Elect. Prælat. quæst. 71. Aliæ verò sunt solemnitates substantiales, quæ per se, & necessariò requiruntur ad Electionem Prælati Ecclesiæ viduatæ, potissimùm ad eam, quæ fit per scrutinium, de quibus, sicut & de alijs formis eligendi in §§. seqq. agemus.

§. I.
De Scrutatoribus constituendis in Electione, quæ fit per formam scrutinii, & modo, quo scrutinium fieri debet.

Forma scrutinij hos velut partiales actus continet. 1. Ipsum scrutinium, seu secretam suffragiorum collectionem per scrutatores à Capitulo electos factam. 2. Scrutinij publicationem. 3. Suffragiorum collationem, ac denique 4. Decretum Capitularis, seu communis Electionis, ejúsque promulgationem, de quibus omnibus ordine agemus.

CLXII. Quæ-

CLXII. Quæritur 1. Quînam, & quot Scrutatores constituendi sint? Respondetur 1. Electoribus omnibus, qui debent, volunt & possunt commodè interesse, collegialiter convenientibus, seu legitimè congregatis, (sicut & ad omnem alium tractatum collegialem, sive Capitularem requiritur) tres è Collegio, seu Capitulo fide digni Scrutatores ab ijsdem eligendi, seu assumendi sunt, cit. c. Quia propter ibi: *assumantur tres de Collegio*: vel per apertum scrutinium, dum singulorum Capitularium vota publicè, seu patenter inquiruntur, quos velint Scrutatores constitui: vel etiam per compromissum in unum, aut plures factum, ut ipsi nomine omniũ Scrutatores eligant, vel assumant. Quanquam probabile videtur, nõ pertinere ad substantiam electionis, ut tres tantùm assumantur Scrutatores, non plures, nec pauciores, adeòque non fore irritandam electionem, etsi plures assumerentur, vel pauciores, dummodo tot sint, ut fraus fieri non possit, gloss. in cit. c. Quia propter V. Sanior: maximè, si Collegium non sit ita numerosum, ut tres assumantur Scrutatores: veluti si totum Collegium in tribus tantùm, vel duobus consistat: tum enim sufficient duo, vel unus Scrutator, vel etiam nullis Scrutatoribus adhibitis, electio fieri poterit, Innocent. in cit. c. Quia propter n. 4. & 5. Verùm communis sententia est, quòd plures Scrutatores nunquam assumi possint, quàm tres, prout est expressum in c. cit. nec etiam pauciores, nisi propter Electorum paucitatem tot haberi non possint, Abb. in cit. c. n. 13. Imol. ibidem num. 8. Sylvest. V. Electio 2. quæst. 10. num. 12. Fagnan. in cit. c. n. 43. & 44. ubi ait, ab hac communi opinione in judicando & consulendo non esse recedendum.

CLXIII. Similiter quamvis gloss. in cit. c. Quia propter V. Sanior, & V. viris, probabiliter dicat, quòd etiam extranei, qui non sunt de Capitulo, dummodò non sint laici, assumi possint ad scrutiniũ faciendum, idque usu receptum est etiam in pluribus Ecclesijs Germaniæ; nam si Electores communi consensu ad electionem admittere possunt extraneos, licèt jure communi potestas eligendi solùm spectet ad eos, qui sunt de Collegio: cur non etiam poterunt adhibere ad scrutinium faciendum extraneos, etsi Jure communi statutum sit, ut Scrutatores sint de Collegio: nihilominus tamen cùm contrarium expressum sit in Concilio Lateranensi relato in cit. c. Quia propter, ideo tutius est, ut assumantur ad scrutandum ij tantùm, qui sunt de Collegio, alioqnin Electio irritari poterit, Abb. in cit. c. n. 13. & Imola n. 8. & alij. Ratio est, quia illi, qui sunt è corpore Collegij, præsumuntur, quòd meliùs, ac fideliùs procuraturi sint utilitatem Ecclesiæ, quàm extranei. Etsi verò aliqui propriè de Collegio, seu Capitulo Ecclesiæ vacantis non sint, quia non sunt Canonici: si tamen jus scrutandi, vel eligendi illis competat ex consuetudine, privilegio, vel etiam voluntate, seu concessione Capitularium, ij non sunt censendi, saltem quoad actum scrutinij, vel electionis faciendæ, omnino extranei, sed potiùs esse de Collegio eligentium, quibus scilicet jus eligendi actu competit, Imol. in cit. c. Quia propter, num. 4. & 8.

Illud quoque probabile est, si tres è Capitularibus, vel alijs, quibus jus eligendi competit, scrutinium facere aggrediantur, alijs præsentibus, & non contradicentibus, valebit scrutinium ab ipsis factũ, tametsi ad id expresso consensu constituti, vel electi non fuerint; tum enim reliqui Capitulares, vel Electores tacitè consentire, & ad illud munus eligere eos censentur: præsertim cùm ex officio contradicere deberent, modò, si vellent, facilè possent: nam in re appetibili, seu favorabili (qualis est, ut per Electionem Canonicam provideatur Ecclesiæ viduatæ) taciturnitas consensui, & mandato æquiparatur, licèt in re onerosa, seu odiosa expressus consensus requiratur, gl. in c. Sicut 21. V. Per unum h. t. in 6. ubi id docet, si communis Electio fiat per unum è Capitulo, vice & nomine omnium, alijs Capitularibus præsentibus, & permittentibus, Abb. in cit. c. Quia propter, num. 13.

CLXIV. Respondetur 2. Scrutatores debent esse viri fide digni, cit. c. Quia propter, ibi, *fide digni*, qui scilicet singulorum suffragia fideliter, & absque fraude, exquirant, & secretum servent. Neque debent tales Scrutatores esse inhumani, & vultu terribiles, per quos Capitulares à libera electione impediri possent, alioquin ab illis, adjectâ causâ, appellari posset, si unus, vel plures ex illis, invitis Electoribus, aliquem promovere vellent ad Prælaturam, gl. margin. in cit. c. V. de Collegio, & Abb. ibid. n. 14. quamvis hoc non ad substantialem formam electionis, sed potiùs ad ejus justitiam pertineat, & in dubio præsumitur, quòd sint idonei, Innocent. in cit. c. n. 2. & Abb. ibidem n. 16. Quare & illud consultum est, & in multis Ecclesijs usu receptum, ut Scrutatores, ante omnia, in manibus ejus, qui Capitulo præest, vel ad id ab eodem mandatum habet, juramentum edant, quòd fideliter agere, & quæ secreta esse oportet, non revelare velint, Emman. Rodriq. qq. regul. q. 52. n. 3.

CLXV. Respondetur 3. Scrutatores à Capitulo constituti possunt ex causa ab eodem revocari, etiam re non ampliùs integrâ: neque enim prætendere possunt aliquod jus, vel propriũ interesse, &c, si contra voluntatem Capituli officium prosequi vellent, suspectos de fide non servata se redderent, Abb. in cit. c. Quia propter. §. Vel saltem, num. 1. Quo casu, sicut etiam si Scrutatores scrutinium deserant, vel infirmi fiant, potest Capitulum alios substituere, qui cœptum opus perficiant, Innocent. ibidem num. 5.

CLXVI. Quæritur 2. Quo modo, & ordine scrutinium fieri debeat? Respondetur 1. Modus scrutandi est, ut fiat secretè, & sigillatim, diligenter, & ordinatè, cit. c. Quia propter. Et in primis scrutinium fieri debet secretè, quod duobus modis fieri potest, ut notat Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. l. 2. c. 5. n. 9. 1. Ut singuli Electores, vivâ voce, coram Scrutatoribus proferant, quem eligunt, & aliquis Scrutatorum scribat nomen Electi: qui sensus colligi videtur ex verbo *exquirant*, id est, quærant, seu interrogent, ideòque additur, & *sigillatim*, ita, ut votum, seu suffragium cujusque seorsim ab alijs, qui de Collegio sunt, exquiratur. Id autem statutum est, ut liberiùs quisque dicere possit votum suum, quia libe-

libera debet esse electio, non minus, quàm matrimonium carnale, cui comparatur spirituale, quod inter Prælatum electum, & Ecclesiam contrahitur, quemadmodum & testis, ut liberiùs testificetur, secretè & solus examinari debet, alioquin ejus depositio non valet, c. Venetabili 53. de testib. & l. Nullum 14. C. eodem. Possunt tamen, dum fit votorum exquisitio à Scrutatoribus, adhiberi testes, & Tabellio, ad tollendam omnem suspicionem fraudis; & quia jubetur solùm fieri secretò, & seorsim ab alijs, qui de Collegio sunt, non autem seorsim ab alijs personis extraneis, quæ necessariò, vel utiliter interesse possunt, Abb. c. l. n. 13. quamvis nec tabellio, neque testes adhiberi necessariò debeant, sed sine illis à Scrutatoribus vota exquiri possint, Greg. Tholosan. de Elect. c. 16 n. 3. Alter modus scrutandi est, ut unusquisque eligentium in schedula votum suum scribat secretè, vel scriptum deferat, & tradat clausum Scrutatoribus, ita, ut neque ipsis notum fiat: qui modus videtur magis conformis Concilio Trident. quod præcipit electionem fieri per vota secreta, ita, ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, Sess. 25. c. 6. de Regularib. per quem tamen modum prior non tollitur; nam etsi suffragia dentur, vivâ voce ab eligentibus coram Scrutatoribus, nihilominus censentur dari secretè, etiamsi à tribus, vel pluribus sciantur, dummodo singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, sed sub secreto serventur, sub quo recepta sunt, ut constat ex gemina declaratione Congregat. Card. ejusdem Concilij apud Suar. c. l. n. 10.

Porrò vota à singulis Electoribus exquirenda, vel accipienda sunt, alioquin si vel unus ex præsentibus Electoribus præteriretur, electio non valeret, ut patet ex cit. c. Quia propter, ibi: *vota cunctorum*, Abb. ibid. n. 16.

CLXVII. Respondetur 2. Votorum exquisitio à scrutatoribus debet etiam fieri diligenter, cit. c. Quia propter, ibi: *diligenter*, examinatis videlicet omnibus Electoribus, ac interrogatis, ob quæ merita, quóve zelo hunc præ alio nominent, quæque sint qualitates nominati, Abb. ibid. n. 11. non enim sufficit in huiusmodi negotio bona & pura conscientia Electoris, sed oportet, ut conscientiæ puritati non desit judicium rationis: ut dicitur in c. Non solùm 2. de Regulatib. in 6. Tholosan. cit. c. 16. n. 5. Singuli etiam Electorum priùs juramento, vel saltem secundùm conscientiam eorum astringendi sunt, personam ut magis idoneam eligant, & quam Ecclesiæ vacanti utiliorem judicaverint: quamvis ejusmodi adjuratio non pertineat ad formam substantialem scrutinij, ideòque eâ omissâ, nõ vitietur electio; nam in forma præscripta in Concilio Lateranensi nulla eius fit mentio; & in quibusdam locis moris est, ut Electores ante cœptum scrutinium, de electione sine fraude celebranda juramento se adstringant, Abb. c. l. n. 11. Tholosan. c. l. n. 4.

Requiritur etiam, si secundùm priorem modum scrutandi fiat electio, ut ipsi scrutatores, vel unus ex ipsis deputatus, vel Tabellio, unà cum ijs, adhibitus, vel loco eius duo testes jurati, ut fit in judiciis, c. Quoniam 11. de probat. vota seu suffragia singulorum Electorum in scriptum redigant, cit. c. Quia propter, ibi: *& in scriptis redacta*, gl. ibid. & Abb. n. 9. in fine, ubi n. 10. ait, quòd Notarius adhibitus non necessariò debeat esse Clericus, sed possit etiam esse laicus, quia scribendo nullam potestatem exercet, sed nudum ministerium temporale. Debent autem suffragia Electorum in scriptum redigi, tùm ad faciliorem gestorum probationem; tum ad perpetuam rei memoriam, & ne variationi locus sit, Tholosan. cit. c. 16. n. 8. Porrò hoc speciale est in negotio electionis, quòd debeat in scripturam redigi, cùm aliàs regulariter in actibus exercendis per universitatem, seu Collegium non requiratur ad substantiam scripturam, sive ut vota singulorum redigantur in scriptum; Abb. in cit. c. n. 7. sicut & illud speciale est in electione, quòd debent vota singulorum seorsim & secretò exquiri, cùm in aliis actibus exercendis per Universitatem seu Collegium id non sit necessarium ad substantiam actûs, sed is teneat, etiamsi quilibet ex ijs, qui jus suffragij habent, aliis audientibus, in communi consensu sententiam suam dixerit, Abb. c. l. n. 5. not. 3.

CLXVIII. Respondetur 3. Scrutinium, seu votorum exquisitio debet etiam fieri ordinatè. Ordo autem scrutandi hic est, ut scrutatores incipiant scrutinium, seu primum votum exquirant ab eo, qui Collegio præest; deinde à seipsis mutuò suffragia exquirant (si quidem scrutatores sint de Collegio, vel aliunde jus suffragij, seu eligendi habeant; secus, si non habeant) postea ordine ab aliis, Layin. de elect. Præl. q. 73. Vel scrutatores incipere debent scrutinium, & suffragia exquirere primùm à se mutuò: deinde ab eo, qui præsidet Capitulo, seu primum votum in eo habet; postea ab aliis Capitularibus, secundùm prærogativam, ac dignitatis gradum, quem singuli obtinent: & si plures in pari dignitate sint, secundùm Ordinem antiquitatis, aut institutionis, nisi alia fuerit consuetudo, quæ in qualiber Ecclesia observanda est, Tholos. cit. c. 16. n. 6. Incipiendum autem est scrutinium ab ipsis scrutatoribus, aut saltem ab his, ante alios Capitulares, votorum exquisitio fieri debet, quia, si scrutatores, post cognita aliorum suffragia, votum suum darent, possent ex illis sua suffragia instruere, & interdum pro suo arbitrio, alicuius electionem ratam validámque reddere, vel cassare, aut impedire, Abb. in cit. c. num. 9. q. 3. Tholos. c. l. Debent autem ex tribus scrutatoribus, inprimis duo suffragia à tertio exquirere; deinde suffragio eius exquisito, is, qui votum dedit, cum alio, secundi suffragium exquiret: & postea duo exquisiti ultimi suffragium exquirent; quòd si duo tantùm sint, unus vicissim alterius votum scrutabitur, Abb. cit. loc. Tholos. cit. c. 6. n. 6. ubi notant, nihil obstare, quò minùs à Capitulo allj constitui possint, qui scrutatorum suffragia exquirant, etsi hoc non ita commodè fieret. Porrò postquam inquisita sunt vota omnium præsentium in Capitulo, seu loco electionis, si qui ex Electoribus existant in eadem civitate, vel claustro, sed infirmi, ita, ut non possint ad Capitulum seu locum electionis venire, debent scrutatores ad eos accedere, & suffragio eorum exquisito, statim ad locum electionis redire; nisi ij malint Procuratorem loco sui constituere, tum enim ad domum illorum scrutatores se conferre non debent, Innocent. in cit. c. Quia propter. n. 2. Tholos. c. l. n. 7. post suffragium autem exquisitum ab infirmis, ij ad votorum collationem,

com-

communem electionem, aliósque actus sequentes non sunt necessariò requirendi, Innocent. c.l.

Illud hîc addendum, licèt consultum sit, ut nullâ interpositâ morâ, vel actu extraneo, scrutinium fiat & absolvatur; si tamen ob multitudinem Electorum, non possint omnium vota uno die colligi, poterunt sequenti die reliquorum suffragia exquiri, & nihilominus unum censebitur scrutinium ratione moralis continuationis, arg. c. Litteras 13. de tempor. Ord. Tholos. c. l. n. 9. ubi addit, si scrutatores aliqui ante absolutum scrutinium moriãtur, vel discedant, posse alios subrogari, qui illud perficiant.

CLXIX. Quæritur 3. Qualia debent esse suffragia, quæ dantur in scrutiniis, vel electionibus? Respondetur, suffragia Electorum debent esse pura, seu absoluta, & certa, ideóque conditionata, alternativa, & incerta, sunt ipso jure irrita, & pro non datis habentur, prout statuit Innocent. IV. in Concilio Generali Lugdunensi, quod refertur in c. 2. h.t. in 6. » ubi in electionibus, & postulationibus, ac scrutini» is (in quibus fit inquisitio votorum, gl. hîc V. Scru» tiniis) ex quibus jus oritur eligendi (vel postulan» di, scilicet ex scrutiniis publicatis, c. Publicato 58. » h.t. gl. hîc V. Ex quibus) vota conditionalia, alter» nativa, vel incerta penitus reprobantur, & statui» tur, ut huiusmodi votis pro non adiectis habitis, ex » puris consensibus (sive suffragiis aliorum dunta» xat, quæ purè ac legitimè data sunt) celebretur E» lectio (vel postulatio) voce illorum, qui non purè » consenserint, eâ vice, in alios recidente: quia nimi» rum tota potestas eligendi tunc penes alios, qui pu» ra, & legitima suffragia dederunt, residet, ac ad eos » devolvitur. Ratio est, quia electio, postulatio, & quælibet alia provisio beneficiorum, numerantur inter eos actus legitimos, qui conditionem non recipiunt, neque diem, c. Actus legitimi 50. de reg. jur. in 6. & l. Actus legitimi 77. ff. eod. sed absolutè, & simpliciter fieri debent, quia hi actus ex officio præstari debent ab ijs, quibus incumbunt, aut competunt, ita, ut Ecclesiis, aut beneficiis vacantibus certò, & sinè mora sit provisum, ob quam causam etiam datio tutoris nec conditionem, nec diem recipit, cit. l. actus legitimi. Quare non solùm electiones Ecclesiasticæ, quæ fiunt per formam scrutinij, sed etiam quæ alio quocunque modo peraguntur, irritæ sunt, si per vota conditionata, vel incerta fiant, ob eandem rationem.

CLXX. Notandum præterea 1. Suffragium conditionatum est v. g. Eligo Titium, vel in eum consentio, si & Decanus Capituli, aut Senior in eum consentiat, gl. in cit. c. 2. V. Conditionalia. Suffragium alternativum est: Eligo Titium vel Caium: Suffragium incertum est, Eligo, vel consentio in eum, in quem Archidiaconus consentiet; nam quia talia vota certum consensum non exprimunt, ideo meritò reprobantur, gl. hîc V. Alternativa, & V. Incerta. Sed neque tale suffragium valet, seu vim habet: *Eligo Titium, si consenserit:* nam talis electio est suspensa usque ad consensum Electi, is autem non potest, nec debet consentire electioni sui, priusquam facta sit; hæc verò in proposito non est facta, ante consensum Titij electi, ergo cùm electus non possit consentire huic electioni, quippe nondum de se factæ, non potest poni, aut impleri conditio, sub quâ facta est, & consequenter neque unquam effectum habere potest talis electio, seu suffragium, nec quidem Electio communis, seu Capitularis inde subsequens; cùm hæc debeat esse conformis suffragiis, sive votis priùs datis, Joan. Andr. in cit. c. 2. n. 6. & ibid. Joan. Monach. n. 7.

Notandum 2. Sed neque suffragium sub conditione de præsenti, aut præterito, datum vim habet, v.g. *Eligo, vel consentio in Titium, si est idoneus, vel, si legitimè natus est, vel, si morbo isto liberatus est*, posito, quòd id Electoribus sit incognitum: nam quamvis conditio de præsenti vel præterito non suspendat actum, aliquando tamen continet incertitudinem, ita, ut certa electio subsequi non possit, ante veritatis ignotæ indagationem; suffragium autem debet esse certum, Joan. Andr. in cit. c. 2. n. 6. & Joan. Monach. n. 5. Franc. ibid. n. 5. Excipi debet, nisi adijciatur conditio de præsenti, quæ tacitè suâpte naturâ inest: v.g. *confero tibi beneficium, si vacat, vel si eius capax es*, quia talis conditionis appositio non facit actum conditionalem, neque eum suspendit, sed exprimit, quod in actu per se continetur, gl. communiter recepta in cit. c. 2. V. Incerta, Franc. ibid. n. 4. Porrò etiam Electus debet purè, & simpliciter, sinè conditione adjecta, in electionem sui consentire, aliàs post tempus à jure definitum elapsum, poterunt Electores alium eligere, ut, si Electus dicat, consentio, si tali placuerit, Franc. c. l. n. 6.

CLXXI. Notandum 3. Qui in scrutinio suffragia conditionata, alternativa, vel incerta dederunt, non privantur potestate eligendi pro ea vice, nisi postquam suffragia sunt publicata, ex quibus oritur jus electionem Capitularem celebrandi, ideóque ante publicationem scrutinij, possunt, qui suffragia illegitima dederunt, ea corrigere, & alium purè eligere, sive nominare, arg. c. Publicato 58. h.t. in 6. Franc. in cit. c. 2. n. 7. h.t. in 6. At postquam vota in scrutinio data, sunt publicata, si appareat, quædam conditionalia, alternativa, vel incerta suffragia esse data, ea pro non datis haberi debent, & tunc, si quidem major pars Capitularium pura & legitima suffragia in scrutinio dedit, statim secundùm illa, sinè novó inchoato scrutinio, Electio communis seu Capitularis celebrari, & promulgari potest, ac debet, ut colligitur ex cit. c. 2. in fine h.t. in 6. ubi dicitur, quòd ex puris consensibus sive votis celebrari debeat electio, voce eorum, qui non purè consenserint, eâ vice, in alios, scilicet purè consentientes, recidente, adeóque ex solis votis puris, seu absolutis promulganda est Electio. v. g. si ex XII. Canonicis 4. dent suffragia non pura vel incerta, post publicationem scrutinij, potestas eligendi remanet penes reliquos 8. qui pura & certa suffragia dederunt, ac si illi 4. de Capitulo non essent, & Electio communis seu Capitularis subsequens ab illis 8. vel majore eorum parte facta valebit, etiam sinè novo scrutinio, gl. in cit. c. 2. v. Residente, & ibid. Franc. in fine, ubi ait, si purè consentiẽtes non statim procederent ad Electionem communem, sed ad novum scrutinium faciendum, tunc non purè consentientes possent iterum eligere, quia propter vota non pura, solùm in priore scrutinio data, fuerunt voce, seu voto privati, post eiusdem publicationem, pro ea vice.

Illud hic addendum, prædictam formam ſcrutandi, quâ Electores voce exprimunt ſuum ſuffragiũ coram ſcrutatoribus, non eſſe ubique uſu receptam, ſed in multis Eccleſiis, non ſolùm Regularibus, ſed etiam Secularibus, conſueverunt Electores ſinguli, nomen eius, quem eligi volunt, in charta ſcribere, eámque clauſam, & obſignatam in urnam ſcrutatorum conjicere, ut teſtatur Emman. Rodriq. tom. 2. qq. Regul. q. 52. a. 8.

§. II.

De publicatione Scrutinij.

CLXXII. Aſſertio 1. Peracto ſcrutinio, poſtquam omnium ſuffragia collecta, & in ſcriptum redacta fuerunt, mox, id eſt, in continenti, unóq; contextu, ſeu nullo alio actu extraneo interpoſito, facienda eſt eorundem publicatio, coram omnibus, à ſcrutatoribus, vel uno ex ipſis, reliquorum nomine, vel, ſi hi impediti ſint, ab illis, quos Capitulum ſubſtituit, ut appareat, quiſnam, vel quinam electi fuerint; alioquin eâ publicatione omiſsâ, corruit electio, ad cuius formam ſubſtantialem pertinet, cit. c. Quia propter 42. in princ. ibi, *mox publicent in communi*, & ibi gl. V. Mox Innocent. num. 6. Verb. eod. & Abb. num. ult.

„ CLXXIII. Effectus autem huius publicatio„ nis eſt, ut eâ factâ, ſive poſt publicatum ſcrutiniũ, „ Electores variare nequeant, id eſt, ſuffragium da„ tum revocare, & alteri dare non poſſint, ſed colla„ tionem votorum facere, & electionem celebrare „ debeant, ad quod faciendum, per Superiorem, ſi „ opus ſit, compellendi ſunt, prout habetur in c. Publicato 58. h. t. Rationes varias hujus rei aſſignat gl. ibid. V. Variare. 1. Quòd ideo Electores, poſt publicatum ſcrutinium, variare non poſſunt, ſeu ſuffragium mutare, quia res non eſt ampliùs integra, cùm jam proceſſum fuerit ad tractatum electionis. Sed hæc ratio non eſt ſufficiens, quia aliàs etiam, ante publicationem ſcrutinij, Electores non poſſent variare, quia poſtquam ſuffragia ſunt redacta in ſcriptis, deſijt res eſſe integra, & tamen ad hoc, ut variare non poſſint, requiritur hìc publicatio ſcrutinij. 2. Nemo poteſt mutare conſilium in alterius præjudicium, reg. mutare 33. in 6. Sed hæc ratio haberet etiam locum, ante publicationem ſcrutinij, & cùm nominato in ſcrutinio nullum ſit jus quæſitum, non agitur de ejus præjudicio. 3. Quia talis mutatio poſſet eſſe Eccleſiæ damnoſa, nam per eam retardaretur progreſſus in negotio electionis, ideóque poſt ſcrutinium completum per publicationem, mox procedi debet ad collationem, & electionem faciendam, ut indicatur in textu. Sed inprimis hoc etiam dici poſſet de variatione Electorum factâ, ante publicationem ſcrutinij: deinde hæc ratio ſolùm probat, non poſſe fieri variationem, poſt ſuffragiorum publicationem, in electionibus, quæ fiunt per formam ſcrutinij, non autem in alijs, in quibus forma ſcrutinij non obſervatur. 4. Per Publicationem ſcrutinij quodamodo initiatur, ſeu inchoatur ſpirituale conjugium, & ideo Electores variare non poſſunt. Sed contra eſt, quia per electionem communem, & Capitularem ſubſequentem primùm inchoatur hoc ſpirituale matrimonium, c. ult. de tranſlat. Epiſc. Abb. in cit. c. Publicato num. 2.

Itaque vera & præcipua ratio eſt, quia poſtquam ſinguli eligentes ſua ſuffragia dederunt, eaque in Capitulo publicata ſunt, per quam publicationem prior illa inchoata electio, vel potiùs ſuffragiorum datio, cenſetur effectum ſuum, & complementum accipere, ideo eâ factâ, cenſentur Electores functi officio ipſis à jure conceſſo, ac proinde recedere, ſeu ſententiam mutare non poſſunt, tametſi communis, capitularis, & ſolemnis Electio non ſit peracta, neque ullum adhuc jus acquiſitum ſit electo, Abb. in cit. c. Publicato n. 3. Secus verò eſt in ijs electionibus, quæ ab illis fiunt, qui non ex officio ſibi à jure, vel ſuperiore poteſtate ſpecialiter commiſſo, ſed jure proprio, ac libero eligendi poteſtatem habent, ut ſi Princeps, vel Magiſtratus civicus, vel Communitas eligat Præfectos, vel Officiales ſuos; tum enim licitum eſt reſilire ab electione, eámque revocare, & mutare, & alium eligere, etiam poſt publicata ſuffragia, donec talis electio fuerit electo intimata, & ab eo acceptata, quia in hoc caſu ceſſat prædicta ratio, Abb. c. l. n. 3.

CLXXIV. Aſſertio 2. Quamvis Electores, poſt publicatum ſcrutinium, teneantur ſtatim procedere ad collationem, & electionem faciendam: ita, ut, ſi poſt intervallum communis electio fiat, ea irrita ſit, ut conſtat ex cit. c. Quia propter, & c. Cùm poſt 46. h. t. de quo infrà: ne tamen de induſtria, & in fraudem Canonis, hujuſmodi moram trahant, & electionem differant, eo fine, ut poſt intervallum facta irrita declaretur, ideo ſtatutum quoque eſt, in cit. c. Publicato, ut per Superiorem ad electionem, etiam poſt moram, & intervallum, perficiendam compelli poſſint, ac debeant, eáque valida ſit, etſi non in continenti, ſed ex intervallo ſit peracta, quia fraus & dolus Electorum non debet obeſſe electo, ſeu nominato in ſcrutinio: unde ipſe, vel quivis alius è Capitulo implorare poteſt Superioris officium, & petere, ut, ſi Scrutatores, vel Electores differant ſcrutinij publicationem, vel eo publicato, non ſtatim procedant ad collationem, & electionem celebrandam, ad id eos compellat, ex quo enim per conſenſum ſingulorum præſtitum in ſcrutinio, & multò magis poſt publicationem ejuſdem, cœptum eſt negotium electionis, neceſſe eſt illud perficere, gl. in cit. c. Publicato V. Compellantur, h. t.

Porrò poteſtas compellendi Electores hoc caſu competit ei ſuperiori, ad quem ſpectat confirmatio, etſi aliàs non ſit ordinarius eligentium, quia cui conceditur confirmatio, videntur etiam conceſſa omnia, per quæ pervenitur ad illam, arg. c. Præterea 5. de offic. deleg. Joan. Andr. in cit. c. Publicato n. 27. & alij apud Fagnan. ibidem n. 3. licèt Abb. n. 9. de hoc dubitet. Non tamen Electores ſimpliciter ſunt compellendi ad collationem, & electionem faciendam, ſed, ſi opus fuerit, ut habetur in cit. c. ac proinde priùs moneri debent, &c, ſi recuſârint, tunc demum per cenſuram Eccleſiaſticam ſunt cogendi, ad inſtar teſtis, c. 1. de teſtib. cogend. Fagnan. c. l. Neque verò propter hujuſmodi coactionem vitiatur ſubſequens electio communis, quæ libera eſſe debet; nam ſatis eſt, quòd principium fuerit voluntarium, & libet

ber consensus ab initio sit præstitus ab eligentibus in scrutinio: sicut etiam post sponsalia libero consensu inita, potest quis cogi ad contrahendum matrimonium, c. Ex litteris 10. & c. Requisivit 17. de sponsal. idem ergo erit in hoc matrimonio spirituali, Abb. in cit. c. Publicato n. 1. not. 3.

CLXXV. Cæterùm quod dictum est, publicato scrutinio, non posse Electores variare, id extenditur 1. Ut nec singuli seorsim, nec etiam omnes collegialiter congregati in Capitulo recedere possint à nominatione in scrutinio factâ, Innoc. hîc in princ. & Hostiens. V. Nequeunt. 2. Neque ij, qui post publicatum scrutinium, in locum electorum obeuntium, vel discedentium sunt substituti, possunt variare, sed tenentur nominatum eligere, cui ex votis publicatis jus est quæsitum, ut alius eligi non possit, ante requisitum consensum ipsius, Jo. Andr. hîc q. 14. & alij apud Fagnan. hîc n. 12. 3. Etiam Metropolitanus, vel alius Superior, ad quem ob negligentiam, vel contumaciam Capitularium, post publicatum scrutinium, intra tempus præfixum, non eligentium, devoluta est potestas eligendi, tenetur eligere, sive præficere nominatum in scrutinio, quia aliàs variatio, quæ unâ viâ prohibita est electoribus, scilicet post publicationem scrutinij, aliâ viâ permitteretur, nempe sinendo labi tempus ad eligendum præfixum, Jo. Andr. hîc n. 29. & alij apud Fagnan. hîc num. 3. quamvìs Abb. in fine hîc dubitet, an hoc sit verum. 4. Si Electores, post publicatum scrutinium legitimè factum, advertant, defectum esse commissum in forma, quia v. g. omissa est collatio, ideóque electionem formari non posse, tum, etsi possint, ac debeant novum scrutinium inchoare, nequeunt tamen variare, alium eligendo, quia electo jus est acquisitum ex votis publicatis, saltem spectato jure naturali, secundùm Innocent. hîc n. 2. Versic. Sed quid si publicato. Verùm alij plures tenent, nullum jus acquiri ex electione celebratâ contra formam juris, quamvìs defectus nullitatis supervenerit post publicationem scrutinij legitimè facti, adeóque Electores non teneri iterum eligere eum, qui in scrutinio nominatus fuit, quia nullibi reperitur Jure cautum, ut cassatâ electione, propter defectum formæ, obligentur eligentes ad eundem eligendum, sed potiùs reperitur statutum, tales pro ea vice potestate eligendi privandos esse, c. Quia propter 42. §. Qui verò h. t. Nec obstat iste textus, quia loquitur, quando nondum deventum est ad electionem capitularem, seu communem; secus, si sit ad illam deventum, & electio sit cassata, ob vitium formæ, Imola hîc n. 5. Versic. Item adde secundò, Abb. hîc n. 9. & alij apud Fagnan. n. 28. & 2. seqq. 5. Si post publicatum scrutinium, appareat, aliquem contemptum esse, seu non vocatum, qui vocari debuisset, tum Electores nequeunt novum scrutinium inchoare, sed procedere debent ad collationem, & electionem nominati, & ad id compelli possunt, cùm prior electio, sive suffragatio fuerit valida, & electio cassari non debeat ad petitionem eligentium, sed electoris contempti: ignoretur autem, an is jus suum prosequi, an verò electionem ratam habere velit, uti potest: vel utrùm Superior velit eam infirmare, an verò in ea dispensare? Verùm, si contemptus petat scrutinium irritari, tum novum scrutinium fieri debet, si nondum sit ad electionem communem processum, c. Ecclesia 57. h. t. Innocent. hîc n. 1. Hostiens. V. Nequeant, Abb. n. 8. & alij apud Fagnan. hîc num. 18.

CLXXVI. Limitatur autem tradita doctrina, quòd electores, publicato scrutinio variare non possunt, 1. Si publicato scrutinio, & factâ collatione, vel etiam sinè collatione, antequam communis electio omnium nomine facta, & promulgata est, appareat, quòd plures ex nominatis in scrutinio æqualia, aut nullus eorum majora suffragia habuerit, sive à majore parte Capituli electus fuerit; tum enim vel redeundum erit ad novum scrutinium, vel communi consensu compromittendum est in aliquos, vel poterunt alij Capitulares, seu Electores, mutatâ sententiâ, accedere ad numerum ejus, qui plura suffragia, etsi non sufficientia habuit, eúmque eligibilem facere, sive suffragia illius usque ad sufficientem numerum augere; nam nisi Electores, mutatâ sententiâ suâ, unius electionem corroborent, ita, ut major pars Capituli in unum consentiat, non potest ex tali scrutinio publicato solemnis electio sequi, gl. in c. Cùm in jure 33. V. Consentiat h. t. Abb. in cit. c. Publicato n. 7. eod. Tholosan. de Elect. c. 16. n. 15. Ratio autem, cur hoc casu variationi locus sit, est, quia hæc prohibita est Electoribus, eò quòd cederet in præjudicium nominati, nominato autem à paucioribus nullum fit præjudicium, cùm jus nullum ei sit acquisitum, Fagnan. hîc n. 36. & 37. Sed & tunc variare Electores, & ad novum scrutinium procedere possunt, ac debent, si constet, nominatum à pluribus esse ineligibilem, vel electionem ex alia causa fore nullam, Abb. c. l. n. 8.

Limitatur 2. Post publicatum scrutinium, ante communem electionem factam & promulgatam, si appareat, indignum esse electum, sive laborantem defectu Canonico, ob quem eligi non potest, tum etiam illi, qui scienter in indignum consenserunt, possunt variare, & vel unâ cum alijs non delinquentibus, novum scrutinium inchoare, vel alijs, qui dignum elegêre, seu in eum consenserunt, votis suis, accedere, quia, cùm electio nondum sit perfecta, seu completa, pœna privationis lata in scienter eligentes indignum necdum ab eis est contracta, c. Perpetuò 7. h. t. in 6. Fagnan. hîc n. 41. Laym. de Elect. Prælat. q. 77.

Limitatur 3. Si nominatus in scrutinio certior factus de sua nominatione, juri suo expressè, vel tacitè renunciet, tum Capitulares possunt, non solùm ante, sed etiam post publicationem scrutinij, alium eligere, quia tunc nullum fit nominato præjudicium, præsertim, quia etiam post electionem ipsi præsentatam, dissentire, & Capitulum alium eligere posset, Fagnan. hîc n. 39.

Denique variatio locum habet, etiam post publicatum scrutinium, in compromissarijs procedentibus ad electionem per viam scrutinij; in patronis Ecclesiarum, ut dicetur suo loco: item in postulatione, ut dictum tit. præced. n. 20.

CLXXVII. Assertio 3. Ante scrutinij publicationem, possunt variare Electores, ut colligitur ex cit. c. Publicato per contrarium sensum, & docet Innocent. ibid. n. 2. & Hostiens. in princ. & alij communiter. Ratio est, quia ante publicatum scrutinium

nium, non censetur singulorum electio, seu nominatio, aut suffragatio completa, cùm non coram toto Capitulo, sed tantùm coram Scrutatoribus, ideóque non propriè collegialiter facta sit, Laym. de Elect. Prælat. q. 75. neque etiam fama electi lædetur, si is ante publicationem scrutinij, dum vota nondum sunt propalata; sicut si post illam, variatione suffragiorum factâ, repellatur, tum enim putari posset, quòd propter defectum nominati facta sit variatio. Imola hìc num. 1. Abb. ibidem num. 2. §. Præterea.

Limitant nonnulli, ut procedat, antequam scrutatores recedant à loco, ubi votorum exquisitio est facta; nam, si inde jam discessetint, nō possunt variare, etiam ante publicationem scrutinij, quia ab officio suo jam destiterunt, & res non est ampliùs integra, Innocent. hìc n. 2. & Joan. Andr. n. 25. Sed contrarium est probabilius, quòd indistinctè, ante publicatum scrutinium, possit Capitulum, vel major eius pars prius scrutinium cassare, & ad novum procedere, quia in cit. c. publicato simpliciter interdicitur variatio post publicationem scrutinij, ergo per contrarium sensum, ante publicationem id liberè, & absolutè permittitur, Imol. hìc not. ult. Fagnan. ibid. num. 55.

Prædictis addendum, etsi suffragia eligentium publicanda sint, post peractum scrutinium, nomina tamen eorum evulgari non debent, sed supprimi, Laym. de Elect. Præl. q. 74.

§. III.

De Collatione suffragiorum.

CLXXVIII. Assertio 1. Post publicatum scrutinium, statim debet fieri suffragiorum collatio, cit. c. Quia propter, ibi: *collatione habitâ* h. t. vel ab ipsis scrutatoribus (qui tamen opus habent novo mandato, vel saltem tacito consensu Capitularium præsentium, & non contradicentium, ad collationem faciendam, cùm aliàs post scrutinium publicatum officio suo functi censeantur) vel ab aliis, qui à Capitulo deputati fuerint, Laym. de Elect. Prælat. q. 76. Requiritur autem ea collatio, ut appareat, quis fuerit à majore, & saniore parte Capitularium electus, quæ si omittatur, electio irritanda est, ut constat ex c. Cumana 50. h. t. ubi Papa Gregorius IX. duas electiones irritas declaravit, partim quia non sunt factæ à majore parte totius Capituli præsentis & congregati; partim quia collatio in communi, quæ post publicationem scrutinij, fieri debuisset, omissa fuerat. » Nam vacante Ecclesia Cumanâ, & congregatis, qui » tum præsentes erant, Canonicis, & tribus Abbati» bus, quibus vocem, seu suffragium in electione cō» petere liquidè constabat (Canonicis quidem de ju» re communi, Abbatibus verò ex speciali privilegio » vel consuetudine, gl. hìc V. Abbatibus & Hostiens. » V. Noscuntur) die ad celebrandam electionem sta» tutâ, cùm etiam Capellani, & Clerici civitatis ele» ctioni se debere interesse, dicerent, sub hac prote» statione admissi fuerunt, ut suffragia illorum, qui » de jure, vel de consuetudine interesse non debe» rent, non valerent: facto deinde, iuxta formam » Concilij Generalis Lateranensis sub Innocentio » III. cap. 24. (relato in c. Quia propter. 42. h. t.) Scru» tinio, VII. Canonici, unus ex Abbatibus, XI. Capel» lani & IX. Clerici civitatis in Archipresbyterum » eiusdem Ecclesiæ consenserunt: novem autem Ca» nonici, unus Abbas & XI. Clerici Archidiacono » eius Ecclesiæ suffragia sua dederunt. Hoc intelle» cto processu, Papa Gregorius IX. respondit, neu» tram electionem ad majorem partem Capituli per» venisse: nam universim eorum, qui prætendebant » jus suffragij in electione, erant LV. nempe Canoni» ci XVIII. Capellani XIV. Clerici XX. & Abbates » tres: ex quibus Electores, quibus jus suffragij com» petere constabat, fuerunt universim XX. & unus, » scilicet XVIII. Canonici, & tres Abbates, quorum » octo in Archipresbyterum, decem in Archidiaco» num, tres reliqui in alium, vel alios sua vota dire» xerunt, & sic in neutrum major pars Capitularium, » quibus jus suffragij competebat, consensit; nam re» quirebatur, ut saltem XI. suffragia in unum dirige» rentur, ad hoc, ut diceretur electus à majore parte » omnium Capitularium jus eligendi habentium. » Verùm de Capellanis, & Clericis civitatis proba» tum non fuerat, quòd ad electionem admitti debe» rent, vel quòd antehac, sive de jure, sive de consue» tudine admissi essent: nam etsi Capellani duabus » præcedentibus electionibus Episcoporum intersu» erint, & cum aliis scrutatores elegerint, non tamen » probatum fuit, eorum vota exquisita fuisse, vel il» los cum aliis elegisse. Sed etsi ponatur, vota eo» rum fuisse requisita, aut ipsos cum aliis elegisse, » non tamen inde constitit, id eis de jure (scilicet » speciali, sive ex privilegio à Papa concesso, gl. hìc V. » De jure) competere, vel ex consuetudine præscri» pta. Deinde suprà dictæ Electiones factæ sunt e» tiam contra formam dicti Concilij Generalis, quia » collatio in comuni, quæ, post publicationem scru» tinij, fieri debuisset, fuit omissa. Quare Papa utram» que illam electionem, ex Fratrum suorum, sive Car» dinalium consilio, per sententiam irritandam esse, » censuit, privans Electores pro ea vice eligendi po» testate. »

CLXXIX. Notandum 1. Capitulares non tenentur expectare usque ad ultimum diem termini à jure præfixi ad eligendum, sed possunt, cum communi consensu saltem majoris partis Capituli, statuere certum diem electioni celebrandæ, etiam ante termini adventum, uti sumitur ex hoc c. Abb. hìc not. 1. de quo suprà n. 123.

Notandum 2. Capellani Ecclesiæ Cathedralis non habent suffragium in electione Episcopi, quia non sunt Canonici, nec per se faciunt Collegium, sed tantùm ministrant Ecclesiæ, ut personæ singulares, ideóque nec ad alios tractatus Capitulares vocandi sunt. Idem est de aliis Clericis beneficiariis, uti sumitur ex hoc cap. Abb. hìc n. 2. not. 5. & dictum suprà n. 9.

Notandum 3. Si instet tempus electionis celebrandæ, & aliqui Clerici prætendant, jus eligendi sibi competere, cuius probationes tunc commodè recipi non possunt, admitti poterunt ad electionem, cum protestatione, ut eorum suffragia non valeant, nisi postea constiterit, jus eligendi eis de jure, vel de consuetudine competere, prout sumitur ex hoc cap. Abb. ibid. n. 2. not. 6.

Notan-

Notandum 4. Ad probandam quasi possessionem juris eligendi, non sufficit probare, quòd Clerici, qui de Capitulo non sunt, interfuerint antehac pluribus electionibus, vel etiam, quòd unà cum Canonicis, scrutatores elegerint, sed probare etiam debent, quòd suffragia dederint in electione Prælati: nam potest quis interesse electioni, & tamen suffragium non dare, & aliud est eligere scrutatores, aliud eligere Prælatum, quæ cùm sint jura diversa, & separabilia, ex probatione unius non rectè infertur probatio alterius, Abb. hîc n. 3. not. 7. & 8. præsertim cùm jus eligendi ijs, qui non sunt de Capitulo, jure communi non competat, ideóque hi non præsumuntur tale jus habere, nisi id certò probent, Laym. hîc num. 5.

Notandum 5. Quamvìs ij, qui non sunt de Capitulo, probent, se aliquoties, unà cum Capitularibus, elegisse Prælatum, adeóque esse in possessione juris eligendi, non tamen ideo probâsse censendi sunt, sibi jus eligendi ex speciali jure vel consuetudine præscripta competere, ut habetur in hoc c. juncta gl. V. Jam præscripta, ubi ait: Sic patet, quòd sola possessio non dat, nec creat jus, nisi sit præscripta, quia præter possessionem, requiritur etiam, ut ea bonâ fide & legitimi temporis decursu sit continuata, adeóque ut legitima præscriptio accesserit, ad hoc, ut jus tribuat.

CLXXX. Ex quo colligitur 1. Quòd suffragia Capellanorum, & Clericorum in casu huius cap. ideo non debuerint computari in numero ad electionem perficiendam, quia non fuit probatum, illos in præcedentibus electionibus Episcopum elegisse, adeóque in possessione juris eligendi fuisse, alioquin si probatum fuisset, ipsos bonâ fide (quæ in dubio præsumitur) possedisse jus eligendi, protestatio illa Capituli, ut suffragia eorum valeant, nisi de jure vel consuetudine præscripta valere debeant, inutilis fuisset, nec Clericis illis obfuisset, quia suffragium eius, qui jus eligendi bonâ fide possidet, admitti debet, & de jure validum est, ut dictum suprà n. 21. ubi etiam explicatum, quando talis protestatio utilis sit, vel non. Sed neque in casu huius c. Clerici illi extranei per suffragia data in ultima electione possessionem juris eligendi sibi acquisiverunt, quia non nisi cum protestatione sunt admissi, ut non valeant eorum suffragia, nisi de jure, vel consuetudine præscripta valere debeant, ut patet ex textu.

Colligitur 2. Posito etiam (quod tamen in casu huius cap. probatum non fuit) extraneos illos Clericos suffragia ad eligendum dedisse in præcedentibus electionibus, non tamen ideo eorum vota in ultima electione tanquam valida admitti debuerunt, quia fieri potuit, ut admissi fuerint solùm ex gratia & precariò, non ex debito, vel cum prædicta protestatione, adeóque per talem actum nullum jus, vel possessionem juris eligendi sibi acquirere potuerunt, Laym. hîc n. 11.

CLXXXI. Notandum 6. Consensus seu votum electi non potest computari in numero eligentium, sive augere numerum illorum, ut apertè colligitur ex hoc cap. nam in Archidiaconũ consenserunt 12. Canonici, & unus Abbas, si ergo computaretur etiam votum ipsius consentientis in sui electionem, tum pro se haberet vota 11. computato etiam voto ipsiᵘ, quæ est major pars suffragiorum totius Capituli, & tamen cassata fuit hæc electio, quod fieri non potuisset, si electi votum augeret numerum suffragiorum, gl. hîc V. Ad majorem partem. Quare Abbas hîc n. 10. & alij apud Barbos. in Collectan. hîc n. 2. aiunt, dispositionem huius cap. procedere, quando fit electio per scrutinium privatum seu secretum, tunc enim non potest quis in seipsum consentire, quia cùm ignoret, an alij in eum consenserint, repelleretur tanquam ambitiosus, si seipsum eligeret: secus est, quando scrutinium fit palàm, & electio non ab uno, nomine omnium, sed à singulis suffragium palàm dantibus in Capitulo, adeóque quando non servatur forma Concilij Lateranensis, tunc enim, qui videt, se eligi à pluribus aliis, potest consentire etiam in electionem sui, & accedendo aliorum votis, augere numerum eorum, absque nota ambitionis. Sed de hoc infrà plura.

Notandum 7. Si post publicatum scrutinium, non sit facta collatio suffragiorum, electio communis inde subsequens est irritanda, id est, irrita declaranda, tanquam facta contra formam Generalis Concilij Lateranensis, & Electores pro ea vice privandi sunt potestate eligendi, prout habetur hîc in fine, & in cit. c. Quia propter. §. Aliter, & §. Qui verò, de quo §. seq.

CLXXXII. Assertio 2. In specie collatio facienda est, tum numeri ad numerum, tum zeli ad zelum, tum etiam meriti ad meritum, ut constat ex c. in Genesi 55. h. t. ubi Papa Gregorius IX. ita rescribit: » Cùm in Concilio (Lateranensi c. 24. relato in cit. c. » Quia propter.) caveatur, ut is, collatione habitâ, e- » ligatur, in quem omnes, vel maior, & sanior pars » Capituli consentit. At verò in electione G. in E- » piscopum major pars totius Capituli non consen- » sit, sed tantùm major pars, comparatione partium » minorum: nec post publicatum scrutinium, colla- » tio plenè facta est numeri ad numerum, quia dis- » cussum non fuit, an duo Canonici, Guilielmus, & » Henricus votum in electione habuerint; quorum » primus excludi non poterat, quia fuit in possessio- » ne vel quasi Canonicatûs, habens stallum in cho- » ro, & locum in Capitulo, & ad tractatus & electio- » nes dignitatum & personatuum tanquam Canoni- » cus est vocatus, quamvìs hac vice nõ nisi cum pro- » testatione fuerit admissus; alter verò absens fuit, & » in tali loco, è quo ad electionem vocari debebat, » cùm secundùm consuetudinem Ecclesiarum Gal- » licarum, absentes è toto regno vocari soleant. Sed » neque collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meri- » tum facta fuit. Denique non fuit etiam Electio » communiter celebrata, quia licèt in dictum G. sin- » guli eligentes consenserint: non tamen ut debuis- » set, post publicatum scrutinium, secuta fuit com- » munis electio. Ex quo alterutrum absurdorum se- » quitur, ut quia in scrutinio quilibet eorum, qui in » G. consenserant singulariter, si postea eo publica- » to, iterum quiliber per se separatim eligeret, idem » repeti videretur, gl. hîc V. repeti: vel ut tot essent » electiones, scilicet singulares, quot eligentes: sicuti » autem ex pluribus singularibus propositionibus » non fit una universalis, nisi per signum universale » conjungantur: ita ex pluribus singularibus con- » sensibus non fit una communis seu universalis e- »

 lectio,

„ lectio, nisi scilicet conjungantur in unam commu„ nem. Quare Papa, cum consilio Cardinalium, præ„ dictam electionem, quippe contra formam Concilij attentatam, irritam & inanem esse decernit.

CLXXXIII. Notandum 1. Collatio suffragiorum inprimis facienda est numeri ad numerum, ut appareat, quis à maiore parte Capituli electus fuerit, major enim pars consistit in numero, Abb. hic not. 1. Non autem hoc loco dicitur pars maior Capituli, vel eligentium, quæ est maior comparatione aliarum partium minorum, quæ diversas personas eligunt, gl. in c. Si cui 23. V. Minorum h. t. in 6. sed major pars totius Capituli præsentis, ut constat ex hoc c. ubi reprobata fuit electio Episcopi, in quem major pars totius Capituli non consensit, quamvis majorem partem habuerit, comparatione partium minorum, de quo infrà plura.

Notandum 2. Præterea etiam fieri debet collatio zeli ad zelum, id est, ipsorum eligentium intentiones, ac motiva, quæ exposuerunt, expendenda sunt, cit. cap. in Genesi nam ad validitatem electionis requiritur, ut & major, & sanior pars Capituli præsentis & legitimè congregati in eundem consenserit, cit. c. Quia propter, & ibid. Abb. n. 7. c. Dudum 22. & c. Ecclesia 57. h. t. zelus autem desumitur, tum ex animo, sive sincero affectu, & intentione eligentium, sinè carnali amore consanguinitatis vel amicitiæ, & sinè sollicitatione precum, sed solùm secundùm merita personæ eligendæ, ita, ut illa pars dicatur sanior, & majore zelo prædita, quæ sinceriore affectu, sive intentione movetur ad eligendum, gl. in cit. c. Ecclesia V. Non consenserit, & ibid. Abb. n. 11. tum etiam desumitur, & æstimatur zelus ex auctoritate eligentium, ita, ut, qui à prudentioribus, dignioribus, & antiquioribus Capitularibus electus est, majore zelo, & à saniore quoque parte electus dicatur, cit. c. Dudum 22. & ibi Abb. n. 2. & cit. c. Ecclesia 57. h. t. Tholos. de Elect. c. 16. n. 14. Denique etiam meriti ad meritum collatio facienda est, quæ ipsum electum respicit, ut appareat, an idoneus sit, vel uter ex duobus electus magis idoneus, ac dignus sit, & melior, ac utilior Ecclesiæ futurus, cit. c. Ecclesia 57. Tholosan. c. l. n. 15.

CLXXXIV. Notandum 3. Si duæ partes Electorum in unum consentiant, non est opus prædictâ collatione zeli, & meriti, ut colligitur ex c. Si quando 9. h. t. in 6. Si verò unus solus fuit electus, non tamen à duabus partibus, tum collatio fieri debet, non quidem numeri ad numerum (cùm alius præterea electus non fuerit) sed de numero eligentium, an saltem duæ partes Capituli, eorum scilicet, qui vocari debuerunt, & adesse voluerunt, ac potuerunt, præsentes fuerint; & an omnes præsentes habuerint vocem, seu suffragium in Capitulo: rursum de zelo debet fieri collatio, an Electores bono animo, an verò per illicitas preces, aut pactiones in unum consenserint: & de merito Electi, an is idoneus sit, nullóque impedimento Canonico laboret, quò minùs eligi possit, Abb. in cit. c. Quia propter, n. 10. h. t. Cæterùm in quibusdam Ecclesijs, præsertim Ordinum Regularium, non alia collatio, quàm numeri ad numerum fieri solet, quia ob probitatem eligentium palàm notam, & juramentum eorum, nullum dubium esse potest, quin is, qui à majore parte Capituli est electus, verè idoneus sit: & in talibus eligendi formis, plerumque ex privilegio Sedis Apostolicæ, non observantur omnes conditiones requisitæ ad formam eligendi per scrutinium, juxta Clement. 1. §. Demum de V. S. Laym. de Elect. Prælat. q. 76. & in cit. c. Quia propter, n. 8.

CLXXXV. Notandum 4. Si post publicatum scrutinium, nullum dubium oriatur, seu quæstio moveatur, sufficit, ut fiat collatio generalis, ex qua appareat, majorē, & saniorem partem in eligendum consensisse: videlicet Cajus habet tot suffragia, Sempronius verò tot: eligentes Cajum habuerunt bonum zelum, & auctoritatem, quia sunt Canonici digniores, antiquiores, prudentes: item Cajus est idoneus, & utilis futurus Ecclesiæ, ob scientiam, quâ pollet, & rerum agendarum peritiam, Innocent. in cit. c. In Genesi n. 3. Abb. ibid. n. 1. not. 3. Quare in hoc casu, si ponatur XXIV. fuisse Electores, & Cajus habuerit XIII. suffragia, Sempronius verò XII. promulganda erit Electio Caij. Si verò quæstio, seu dubium moveatur, post publicatum scrutinium, tunc prius, seu exactior collatio, ac discussio facienda est. v. g. Si electo objiciatur crimen, defectus scientiæ, vel natalium, vel Ordinis: vel si dicatur subjacere excommunicationi, suspensioni, vel interdicto: si dubitetur, utrùm alicujus Electoris suffragium de jure sit invalidum, ob prædictam censuram aliquam ab eo contractam: vel utrùm omnes vocandi sint præsentes, ne uno contempto, impugnari postea possit Electio. Nam in his & similibus casibus, antequam communis Electio sequatur, exacta discussio haberi debet super dubio moto, non per modum judicij, nec in ordine ad sententiam ferendam, sed solùm ad inquirendam veritatem, ut sequi possit communis Electio, quia universim si controversia inter Capitulares in Capitulo oriatur, eam Capitulum definire non potest, etiamsi alioquin ex consuetudine præscripta habeter jurisdictionem in singulos, nisi in causa manifestè notoria, non enim potest quis esse Judex in causa propria, l. unic. C. Ne quis in sua causa judicet, Innocent. in cit. c. In Genesi n. 2. & Abb. n. 2.

§. IV.

De Electione communi, seu Capitulari, & solemni.

CLXXXVI. Assertio 1. Collatione factâ, si appareat, majorem & saniorem Capituli partem in unum, eúmque dignum, ac habilem consensisse, decretum Electionis formari; atque omnium nomine ab uno, sive eo, qui præest Capitulo, aut primam in eo vocem habet, sive ab alio ad id à Capitulo deputato, publicè promulgari debet, ut constat ex cit. c. Quia propter, ibi: *Is collatione habitâ eligatur, in quem omnes, vel major pars Capituli consentit.* Idque etiam habetur in eodem c. §. finali, ubi Electiones clandestinæ reprobantur, & statuitur, ut quamprimùm electio fuerit celebrata, solemniter publicetur: quanquam, ut notat gl. fin. ibid. clandestina electio dicitur, non tantùm illa, quæ nondum est publicata in Capitulo, &, nisi mox publicetur, non valet: sed etiam illa, quæ fit clanculum, sive in locis, & conven-

venticulis occultis, nam electio debet publicari populo; idque saltem tutius est, non tamen, si omittatur, vitiatur electio, ut docet Innocent. in cit. c. Quia propter, in fine, dummodo Canonici non inter se conveniant, & decernant, ut secreta teneatur, & non evulgetur, tum enim clandestina foret, & vitiaretur, Imola in cit. c. in fine, & Abb. ibidem in fine. Quare ad electionem canonicam Episcopi, seuPrælati non sufficiunt singulares consensus à singulis Capitularibus præstiti, sed subsequi debet una communis electio, modo collectivo, & nomine omnium Capitularium promulgata, ut patet ex c. in Genesi h. t. ubi præter alios canonicos defectus, quædam electio etiam ideo reprobata fuit, quia non communiter facta est, nomine omnium Capitularium, ut suprà dictum. Ratio est, quia, sicuti electio & quodvis decretum communitatis non valet, nisi fit collegialiter, seu in Conventu factum, & promulgatum, juxta gl. in l. Sicut 7. V. Non debetur ff. Quod cujusque univers. nom. ita ad majorem solemnitatem Electionis Canonicæ necessarium est, ut ea, non per singulares consensus, seu suffragia, sed per unum commune decretum, tot us Collegij nomine, peragatur, & per verba singularis numeri promulgetur, c. Sicut 21. junctâ gl. V. Per unum h. t. in 6. gl. marg. in cit. c. In Genesi V. Nec ex singularibus. Hoc autem decretum communis, seu Capitularis electionis solùm requiritur in Electionibus Prælatorum Ecclesiasticorum, in quibus necessariò observari debet forma eligendi præscripta in cit. c. Quia propter h. t. non autem in aliis Capitularibus electionibus ad alias inferiores dignitates, & beneficia; nam in illis sufficit, si singuli Capitulares consensum præstent, ut docet gl. recepta in cit. c. Sicut V. formam, neque enim spectatâ naturâ electionis, secundùm se, plus requiritur.

Porrò modus formandi, & promulgandi hujusmodi decretum communis electionis, est, ut is, cui id ex officio incumbit, vel commissum est, quærat, an placeat electum publicari, &, si responderint Capitulares, *placet*; eundem palam eligat, & electum pronunciabit ejusmodi formâ: *Ego N. nomine meo, & omnium eligentium, mihique consentientium, invocatâ gratiâ S. Spiritûs, in Episcopum, vel in Abbatem hujus Ecclesiæ N. eligo, & electum pronuncio, & coram vobis publico, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. Amen.* Greg. Tholos. cit. c. 16. n. 17.

CLXXXVII. Assertio 2. Hoc decretum communis, & Capitularis Electionis statim, sive in continenti, eodémque contextu, formari & publicari debet, alioquin electio est cassanda, seu irrita declaranda, prout sumitur ex c. Cùm post petitam » 46. h. t. Nam postquam Archiepiscopus Lugdu» nensis cessionem diu instanter à Papa petitam tan» dem obtinuit, Canonici concorditer Præpositum » ejusdem Ecclesiæ elegerunt. Cùm verò Honorio » III. Pontifici electio præsentata fuisset, examina» to processu, is reperit, quòd post publicationem » consensuum, seu suffragiorum, & collationis tra» ctatum, electio aliquamdiu (ultrà, quàm debuisset, » Hostiens. hic V. eodem) protracta, & assensus E» lecti priùs petit9 fuerit, quàm electio formata fuis» set: quare dictus Papa illam electionem, solùm » propter inordinatum processum, sive ordinem, & formam in eo non servatam, justitiâ exigente, cassavit. Ratio decisionis est, quia non debet in potestate Electorum esse, qui jam functi sunt officio suo, differendo publicationem electionis, præjudicare legitimè electo, ejúsque causam deteriorem facere, Tholos. cit. c. 16. n. 17.

CLXXXVIII. Notandum 1. Ad formam velut substantialem processûs electionis spectar, ut post publicationem scrutinij, & collationem suffragiorum factam, statim, unóque contextu, id est, ut nullus alienus actus interponatur, sive, antequam ad alios actus Electores divertant, electionis decretum fiat, & publicetur, gl. hic V. protractam, quemadmodum etiam de testamenti factione jure civili statutum est, ut eodem contextu peragatur, l. Hæredes 21. ff. qui testam. fac. poss. & l. Cùm antiquitas 28. C. de testam. nisi tamen necessitas naturalis, ob suffragantium multitudinem, postulet alios actus interponere, ut est v. g. cibum, potúmve sumere, somnum capere & c. arg. cit. l. cùm antiquitas, vel modica solùm dilatio fiat, tunc non vitiatur electio, Abb. hic n. 2. Similiter, si aliquid ad negotium electionis pertinens interveniat, electio non cassabitur, etiamsi differatur ejus publicatio, ut, si post publicatum scrutinium, & collationem factam, Electores ante Electionem communem factam, & publicatam, requirant ab eligendo, vel postulando (etiam per nuncium ad absentem missum, si non longè distet) utrùm consensurus sit, néc ne, electioni de se faciendæ: id enim interdum expedire videtur, ne, si Electus, post publicatam electionem, consentire nolit, vilipendatur dignitas, & ab alio difficiliùs acceptetur, & ita provisio Ecclesiæ vacantis differatur, seu protrahatur, Abb. hic n. 5.

Notandum 2. Ob duas causas in casu hujus c. cassata fuit Electio, ut notat gl. hic V. Requisitum. 1. Quia electio, post publicatum scrutinium, & collationem factam, fuit dilata, seu protracta, vel etiam omnino interrupta, Electoribus conventum dissolventibus, & ad alia divertentibus, ut notat Jo. Andr. hic. Etsi verò in c. Quia propter, expressè solùm requiri videatur, ut publicatio votorum mox fiat, postquam illa fuerunt in scriptis redacta, non autem, ut post tractatum collationis, mox fiat electio: Veruntamen id requiri, satis exprimitur in hoc c. ubi ait Pontifex, quòd repererit electionem, post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquamdiu fuisse protractam, ideóque etiam illam cassavit. quare in cit. c. Quia propter, particula *mox* etiã referri debet ad electionem, quod etiam illa mox post collationem sequi debeat, tum quia ipsa publicatio, & collatio votorum mox fieri debet propter finem electionis celebrandæ, ad quem ordinatur, ut patet ex illis verbis, *collatione habitâ eligatur*: tum quia ordinariè nulla adest legitima causa electionis differendæ, sicut subinde ob multitudinem scrutatorum potest subesse causa differendi publicationem scrutinij, Hostiens. hic V. Protractam, & Abbas num. 2.

Secunda causa cassationis fuit, quia consensus Præpositi fuit absolutè requisitus, & præstitus, antequam electio communis in Capitulo publicata esset, ac si jam peracta fuisset ab eligentibus illa electio, adeóque peccatum fuit in ordine processûs, seu for-

mæ

mæ electionis, cùm priùs decretum electionis formari & publicari debeat, quàm requiratur, ut electus electioni tanquam de se factæ consentiat, Innocent. hîc in fine. Quamvìs ipse electus non possit notari de vitio ambitionis, cùm non consenserit, antequam Electores in ipsum consentirent in scrutinio sua vota ei dando, ideóque solùm fuit peccatum in forma, quia consensus ipsius fuit requisitus, antequam esset communiter electus, sive priusquam sequeretur communis electio ex singularibus consensibus, seu votis præstitis in scrutinio, Abb. hîc n. 3. Quòd si Electores requisivissent, etiam ante publicatam electionem communem, ut consentiret in sui electionem, non ut jam factam, sed ut faciendam, sive, ut se declaret, an, si communiter, & canonicè eligeretur, repugnare non vellet; tum nihil contra processum, seu formam electionis peccatum fuisset, quia non fuisset requisitus absolutè consensus tanquam in electionem jam factam, aut antequam sequeretur communis electio, Innoc. c. l. & patebit ex infrà dicendis.

Notandum 3. Electio attentata contra formam substantialem est ipso jure irrita, cùm actus sinè forma non subsistat, quare, cùm hîc dicitur, eandem electionem cassavimus, idem est, acsi diceretur, cassam & irritam declaravimus, Abb. hîc n. 1. & alij communiter contra Hostiens. neque verò ad valorem electionis sufficit, ut omnes actus præscripti in cit. c. Quia propter, fiant, sed etiam requiritur, ut debito ordine fiant, non præposterè, nec simultaneè, sed successivè unus post alium, adeóque ut post scrutinium fiat ejusdem publicatio, deinde suffragiorum collatio, & post hanc mox sequatur communis electio, Abb. hîc num. 1. not. 3. & in cit. c. Quia propter. num. 16.

CLXXXIX. Cæterùm quædam hîc addenda sunt 1. Quando in cit. c. Quia propter. §. Aliter; dicitur, quòd electio aliter facta, quàm secundùm formam ibi præscriptam, non valeat, id ita intelligendum est, non quòd ipso jure sit irrita, ita, ut nullo modo subsistat, neque naturalis obligationis effectus inde sequatur (quomodo nulla est electio facta à minore parte Capituli præsentis, quippe destituta causâ efficiente, ut infrà dicetur) sed eo sensu dicitur irrita, ut, licèt, spectato jure naturali, subsistat, quia scilicet adest consensus majoris partis eligentium, qui ad substantiam electionis, secundùm jus naturale, solùm requiritur; nam aliæ solemnitates, seu conditiones jure positivo duntaxat exiguntur ad formam electionis, ut docet Abb. in cit. c. Cùm post petitam n. 3. h. t. & alij communiter. Attamen electio facta sinè hac forma in foro externo non subsistit, sed per oppositam exceptionem, ac Judicis sententiam declaratoriam, perinde annullari, ac rescindi potest, ac si ab initio omnino irrita fuisset: alioqui verò si non rescindatur, & à nemine oppugnetur, ea subsistit, ob naturalem obligationem ortam ex consensu eligentium, & electus, si confirmetur, est verus Prælatus, nec tenetur in foro conscientiæ resignare, ante Judicis sententiam, Innocent. in c. Quòd sicut 28. n. 8. h. t. Sylvest. V. Electio 1. q. 10. Laym. de Elect. Præl. q. 81. h. t. & in cit. c. Quia propter. n. 13. ubi addit, quòd Electus defendere se possit regulâ de triennali possessore, quæ est reg. 33. Cancellariæ, ita ut post triennium, à die possessionis acquisitæ numerandum, molestari ampliùs non debeat.

At verò altera pœna in cit. c. Quia propter; §. Qui verò; Electoribus decreta, propter formam scrutinij non servatam, ut eligendi eâ vice potestate priventur, non incurritur ipso Jure, sed per sententiam ferendam à judice, gl. ibid. V. Priventur, & Abb. §. Nisi. n. 3. & dictum suprà num. 40. Quare si electus nolit v. g. acceptare Prælaturam, vel, si decretum electionis nondum sit insinuatum electo, possunt Capitulares aliam electionem inchoare, cùm prior ipso jure nulla fuerit, saltem jure positivo, quippe facta contra formam scrutinij: etiamsi alij non delinquẽtes, quia fortè absentes erant, se opponant, & contra electionem appellent: nam Capitulares, qui deliquerunt, non servando formam debitam eligendi per sententiam latam, nondum sunt privati potestate eligendi, adeóque adhuc eâ uti possunt, & aliam electionem facere, dummodo fiat sinè fraude, Innoc. in cit. c. Quia propter; n. 8. & 9. Abb. ibid. §. Nisi. num. 5. Aliud est, si Capitulares scienter indignum elegerunt: tum enim ipso jure privantur eligendi potestate, & hæc ad alios non delinquentes devolvitur, cap. Cùm in cunctis; 7. §. fin. juncta gl. V. Privatos h. t. ideóque delinquentes non possunt cum innocentibus procedere ad aliam electionem, nisi hi pœnam hanc privationis sponte illis remittant, ut patet ex suprà dictis n. 51.

Addendum 2. Si publicato scrutinio, appareat, unum vel alterum Electorum contemptum, seu non vocatum fuisse, nihilominus ad electionis communis, & Capitularis promulgationem procedi potest, quia electio futura non ideo erit ipso jure irrita: & quamvìs irritari possit, tamen fortè non vocati contemptum remittent, & electionem ratam habebunt, Abb. in c. Publicato 58. n. 8. h. t. requiritur tamen, ut duæ partes Capitularium eorum, qui adesse volebant, & poterant, præsentes electioni fuerint, cùm in ijs vis Capitularis ad tractatum electioctionis instituendum consistat, Laym. in cit. c. Quia propter. n. 13. Quòd si unus aliquis ex contemptis petat, ea, quæ gesta sunt, irritari, tum, si communis electio nomine omnium nondum promulgata sit, ea rescindenda sunt, & de novo inchoari debet scrutinium: si verò jam promulgata sit electio, adeóque ea omnino perfecta, & absoluta sit, sententia Superioris (quem contemptus adire debet, si contemptum remittere nolit) expectanda est, Mandagatus de Elect. c. 33.

Addendum 3. Si illi, in quem major & sanior pars Capitularium consensit, vel Electoribus objiciatur ab aliquo defectus, seu impedimentum aliquod, v. g. excommunicationis, & appelletur ad Superiorem, ne ulteriùs ad electionem procedatur, etiamsi res non liquida, sed dubia sit, nihilominus ad communis electionis promulgationem procedi potest, quia ipsi Electores, seu Capitulares de illa causa judicialiter cognoscere non possunt, ob defectum jurisdictionis, vel quia de propria causa agitur, Tholosan. cit. c. 16. n. 15. & constat ex suprà dictis n. 185. Si tamen postea judicetur, justa de causa appellatum fuisse, rescindi debet electio post appellationem facta, perinde, ac si ab initio irrita fuisset, ut ex infrà dicendis patebit.

§. V. De

§. V.

De Electione facienda à maiore, & saniore parte Capituli.

Inter alias solemnitates, sen conditiones requisitas ad formam eligendi per scrutioium, etiam ea est, ut Electio fiat à maiore, & saniore parte Capituli, cit. c. Quia propter, ibi: *is, collatione habitâ, eligatur, in quem omnes, vel maior, & sanior pars Capituli consentit.* h. t.

CXC. Unde quæritur 1. An electio à minore parte Capituli facta, ideóque irrita, possit per sobsequentem consensum, seu vota aliorum Capitularium accedentium ad suffragia partis minoris, confirmari, & convalescere? Respondetur negativè, si ea accessio votorum facta sit, post decretum communis, & solemnis electionis promolgatū, prout sumitur ex c. Auditis. 29. h. t. Nam vacante Ecclesia Baiocensi, Canonici in Capitulo convenientes, sed inter se discordes, duas electiones fecerunt: unâ pars, nempe Decanus, cum paucioribus Capitularibus, nominavit R. Subdiaconum, sive in eum consensit: Cantor autem, cum pluribus, nominavit Guilielmnm Archidiaconum; quamvis postea solus Cantor à priore nominatione recedens, alium nominârit, videlicet Magistrum R. de Algediis, simul appellans, ne Decanus, qui primam in electione vocem habebat, sinè consensu totius Capituli, vel majoris, & sanioris partis ipsius, ad actum electionis procederet. Verùm Decanus, quamvis majoris partis Capituli coosensum non haberet, sed longè minoris, cum paucioribus, subitò in electionem prorupit, (eligendo G. Archidiaconum, & recedendo à nominatione R. Subdiaconi, gl. hîc V. prorupit) appellans, ne quis contra illam electionem quidquam attentaret: quamvis in huius electionis defensiooem assereret, quòd plnres alij Canonici postea in eandem electionem à se factam consenserint, sive consensum suum adjecerint. Verùm Papa Innocentius III. hanc allegationem Decani reiecit; cùm enim illa electio ab inirio ipso jure irrita fuerit, non potuit ex pòst facto per subsequentem aliorum Capitularium conseusum, cōvalescere, seu ratificari, maximè appellatione adhuc pendente. Porrò cùm Decanus & socij eius è Capitulo abscessissent, Cantor, & reliqui Canonici, ibi remanentes, post priorem illam à Decano cum sociis factam electiooem nondum cassatam (de facto scilicet, cùm enim ipso jure irrita fuerit, non potuit cassari, seu irritari, sed irrita declarari debuit, gl. hîc V. cassatam) & post appellationem ad Sedem Apostolicam interpositam, à nominatione dicti Archidiaconi recesserunt, & R. Subdiaconum de novo eligere præsumpserunt. Quare his auditis & intellectis, idem Pontifex utramque electionem irritandam esse, decernit.

CXCI. Notandum 1. Capitulares nominantes aliquem in tractatu electionis, ex pluribus, qui tanquam idonei ad regimen Ecclesiæ vacantis sunt propositi, ut de ijs fiat scrutinium, possunt à tali simplici nominatione recedere, & alium eligere, cùm per illam nullum jus sit acquisitum nominato, quomodo. In casu huius cap. primò oominati sunt Archidiaconus ab ona, & Subdiaconus ab altera parte Capitolarium, ideóque licuit illis ab eorum nominatione recedere, Abb. hîc n. 3. not. 2.

Notandum 2. Electio facta à minore parte Capituli est omni jure, non solùm positivo, sed etiam naturali, ac gentium irrita; secundùm quod etiam requitirur consensus majoris partis eligētium; nam vis, seu potestas Capitularis eligendi, vel alios actus Capitulares exerceudi, non consistit penes minorem partem Capituli, imò nec mediam, sed penes majorem, adeóque electio facta à minore parte Capituli omni jure invalida est, ob defectum legitimæ potestatis, Abb. hîc n. 7. & consequenter postquam ea completa, & perfecta est, per formatum & promulgatum Capitulare decretum, non potest per accedentem postea plurium aliorum Canonicorum consensum convalescere, aut confirmari, quod enim ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere, reg. jur. 29. ff. Et hæc est causa, cur in casu huius cap. prior electio Archidiaconi facta à Diacono, & sociis eius, nō fuerit confirmata, nec convalidata per subsequentem accessum plurium Electorum, licèt tum adfuerit consensus majoris partis Capituli in eandem personam; quia ea accessio facta fuit pòst formatum, & promulgatum electionis decretum, quæ cùm fuerit facta à minore parte Capituli, adeòque ipso jure etiam naturali, & gentium irrita fuerit, non potuit ex pòst facto convalescere, ut dicitur in textu, Laym. hîc n. 2. Aliud est, si post publicatum scrutinium, sed ante formatum, & promulgatum communis electionis decretom, plures ex Canonicis, mutatâ sententiâ, accedant suis suffragiis, & consentiant in eum, qui à minore parte Capituli est electus, seu nominatus, quia ex publicatione scrutinij nullum jus cuiquam est acquisitum, & ex tali accessione suffragiorum postea subsequi, & fieri potest communis electio, secundùm majorem Capituli partem, Sylvest. V. Electio. 2. quæst. 7. & dictum suprà num. 176.

Notandum 3. Electio facta à minore parte Capituli io casu huins c. non potuit per accessum aliorum Capitularium postea convalescere, quia etiam appellatione pendente est facta; quamvis, etiamsi appellatio non esset interposita, adhuc irrita fuisset, nec ex pòst facto convalescere potuisset, ut patet ex illis verbis, *maximè appellatione pendente*, gl. hîc V. Maximè, & Abb. n. 8. nam hæc vocula *maximè*, si propriè accipiatur, non restringit dictnm antecedens, sed illud confirmat, gl. in c. ult. §. Porrò, Vers. si verò aliter V. Maximè ut lite non contestata &c. adeóque hic non significat idem, qnod *tantùm*, sive *dummodo*, sed idem, quod *præsertim*: ut sensus sit, electio à minore Capituli parte facta invalida est; nec confirmari potest, maximè post appellationem interpositam, id est, etiamsi ea interposita non esset, iovalida foret, Laym. hîc n. 3.

Notandum 4. Etiam posterior electio facta in casu huius c. à Cantore, & eius sociis ipso jure fuit irrita, idque ob duas causas 1. qnia etiam illa celebrata fuit à minore parte Capituli, nam, postquam Decanus, & faotores ipsius, unà cum ijs, qui ad vota ipsorom postea accesserunt, è Capitulo egressi ad domos suas redierunt, Cantor & socij non constitue-

bant majorem partem Capituli, vel ſaltem non faciebant duas partes Capituli, ideóque non potuerunt, ſinè aliis Capitularibus abſentibus, & non vocatis, ad novam electionem procedere; præſertim pendente appellatione, & antequam prior electio fuit caſſata, ſive irrita declarata, Abb. hîc n. 8. neque verò dici poteſt, quòd priores eligentes, Decanus, & ſocij eius privati fuerint, pro ea vice, poteſtate eligendi, quia non canonicè elegerunt, ac proinde tota poteſtas eligendi ad alios Capitulares præſentes, quamvìs numero pauciores, devoluta ſit. Nam priores illi non elegerunt perſonam indignam, ideóque non fuerunt privati ipſo jure, quamvìs per ſententiam privari potuerint, quia contra formam canonicam præſcriptam in c. Quia propter. 42. h.t. elegerunt, gl. ibid. V. priventur, & conſtat etiam ex c. Quamvìs 18. h.t. in 6. 2. Irrita fuit poſterior electio, quia Cantor, & ſocij eius eligere præſumpſerunt Subdiaconū, quem potiùs poſtulare debuerant; nam tempore, quo edita eſt Conſtitutio ab Innocentio III. nempe anno Pontificatûs eius octavo, nondum licitum erat eligere Subdiaconum in Epiſcopum, ſed ſolùm Presbyterum: poſtea verò anno decimo Pontificatûs ejuſdem Papæ conceſſum fuit, ut etiam Subdiaconus eligi poſſet in Epiſcopum, juxta c. à multis 9. de ætat. & qualit. Hoſtienſ. hîc V. de novo Magiſtrum. & Joan. Andr. n. 32. Abb. n. 8. Quare cùm in fine hujus c. dicitur, utramque electionem eſſe irritandam, id ita intelligi debet, eſſe irritam, ſeu nullam declarandam, ut colligitur etiam ex c. Bonæ 36. & 2. ſeqq. h. t. gloſſ. in c. Cùm inter 16. V. Caſſata, id eſt, caſſa denunciata, h. t.

CXCII. Quæritur 2. Quæ cenſenda ſit pars major Capituli in electionibus? Reſpondetur, ea, in quam conſenſit pars major, abſolutè loquendo, totius Capituli præſentis, & non tantùm pars major reſpectu aliarum partium minorum, ut conſtat ex c. Eccleſia 48. h. t. nam vacante Eccleſiâ Rhotomagenſi, Canonici ad electionem convenientes, præmiſſo ſcrutinio, in diverſa ſuffragia ſunt diviſi, ſive diverſis perſonis ea dederunt; nam quidam eorum in Thomam, alij quidam in Cancellarium conſenſerunt, cæteri ſinguli in alias ſingulares perſonas ejuſdem Eccleſiæ vota ſua direxerunt. Verùm controverſiâ hac, ſeu diſcordiâ ad Papam Honorium III. delatâ, multíſque hinc inde coram eo propoſitis, repertum eſt inprimis, quòd illi, qui in Thomam ſua vota direxerunt, licèt majorem partem facerent, comparatione partium minorum, ſive aliorum, qui in alios conſenſerunt, non tamen ad majorem partem Capituli (totius, Hoſtienſ. hîc V. eod. ſive omnium Capitularium præſentium) pervenerunt. Deinde etiam compertum eſt, quòd poſt publicationem conſenſuum, ſeu ſuffragiorum, & tractatuum collationis, ad Electionem (ſcilicet communem, ac ſolemnem, Hoſtienſ. hîc V. eod.) non fuerit proceſſum, quamvìs ſolemnitas deportationis (nempe deportatio ad Sedem Epiſcopalem, ſive ſolemnis intronizatio, ſeu inſtallatio) & quidem poſt interpoſitam legitimam appellationem, ſubſecuta fuerit, quæ tamen pro Electione haberi non debet. Quare Papa id, quod circa prædictum Thomam factum eſt, caſſavit (id eſt, caſſum & irritum declaravit, gloſſ. hic V. Caſſavimus) ſed neque petitio eorum, qui in Cancellarium conſenſerunt, à Papa eſt admiſſa, quia non fuit communiter, & capitulariter electus, & minor pars Capitularium in eum conſenſit, quàm in Thomam, gl. fin. hîc.

CXCIII. Notandum 1. Ad validitatem electionis non ſufficit, quòd quis plura vota, ſeu ſuffragia habeat, quàm alij, qui coeliguntur, ſed requiritur, ut in unam eandémque perſonam conſenſerit major pars Capitularium, abſolutè loquendo, qui præſentes ſunt in Capitulo, quia hoc conſtituitur ex omnibus præſentibus, adeóque ut quis dicatur eſſe electus à majore parte Capituli, debet plus quàm dimidia pars Electorum præſentium in eum conſentire, & vota ſua dirigere; dummodo etiam ſint præſentes duæ partes Capitularium, eorum ſcilicet, qui volunt, ac poſſunt intereſſe, alioquin vis Capitularis ad eligendum ceſſat, ut conſtat ex l. Nulli 3. ff. quod cujuſq. Univerſ. nom. & tradit gl. in l. Major 19. ff. ad municip. V. g. ponamus, quòd in caſu hujus c. fuerint XII. Capitulares, ſive Electores præſentes, quorum V. conſenſerunt in Thomam, IV. in Cancellarium: alij tres ſinguli in alias perſonas diverſas, vel etiam in eandem: hoc caſu, etſi Thomas habeat majorem partem ſuffragiorum, reſpectu aliorum, qui pauciora habent: non tamen valere poteſt ejus electio, quia non habet majorem partem ſuffragiorum totius Capituli, ſive omnium Capitularium præſentium: ut igitur ejus electio valere poſſit, neceſſe eſt ut ſaltem VII. in ipſum conſentiant, quæ eſt major pars omnium Capitularium præſentium, gl. margin. hîc. Idque locum habet, non ſolùm in electionibus, ſed etiam in omnibus alijs actibus Capitularibus, ſeu Collegialibus, qui ad plures, tanquam ad unum corpus, ſeu Collegium pertinent: hi enim ut valeant, neceſſe eſt, majorem, adeóque plùs, quàm dimidiam partem præſentium in Capitulo, ſeu Collegio legitimè, aut ſaltem validè congregato conſentire, arg. c. 1. de his, quæ fiunt à major. part. Capit. & l. Quòd major 19. ff. ad municip. junctâ gl. V. Curiæ. Secus eſt, ſi actus v. g. præſentatio pertineat ad plures, nō ut ad Collegium, ſed ut ad ſingulos, ſive tanquam ad perſonas ſingulares, tunc enim ſufficit, ſi pars major reſpectu aliarum partium minorum conſentiat, c. Quoniam 3. de jure patron. ut docet Bartol. in l. Si uni 36. aliàs incipit Pomponius num. 6. quæſt. 3. ff. de re judic. de quo ſuo loco.

Porrò non ſufficit, etiam aliquem eſſe electum à ſaniore parte, niſi illa etiam ſit pars major numero totius Capituli præſentis, ut colligitur ex hoc c. ubi Papa caſſavit Electionem Thomæ, eò quòd in eum non conſenſit major pars totius Capituli, non examinando, an ſuffragia in eum collata fuerint à parte ſaniore, ſive ab ijs, qui ætate, ſcientiâ, & zelo reliquos ſuperarent, Abb. hîc n. 2.

CXCIV. Notandum 2. In ijs electionibus, quæ per formam ſcrutinij fieri debent, non ſufficit, ſi communis conſenſus Capituli eligentis facto aliquo tacitè importante electionem declaretur, v. g. deportando eligendum ad Sedem Epiſcopi, vel collocando eum ſuper Altari; ſed requiritur, ut ſolemnis, ſeu communis electio verbaliter fiat, ſive per verba promulgetur, ut conſtat ex hoc c. ubi electio Thomæ, &

Cancellatij non ideo ſolùm eſt reprobata, quia neutra facta fuit à majore parte totius Capituli, ſed etiam quia communis, & ſolemnis electio non fuit per verba concepta, & promulgata, etſi ſolemnitas deportationis ſit ſecuta, quæ tamen pro electione reputari non debet. Ratio eſt, quia, quando verba requiruntur ad ſubſtantiam alicujus actûs, tum factum non æquivalet verbis, ut in baptiſmo c. 1. de baptiſ. Sed verba plus operantur, quàm factum, etſi aliàs regulariter ſufficiat, voluntatem apparere, ſive declarari per verba, vel facta, Imola hîc n. 3. & Abb. n. 3. Unde in alijs electionibus, in quibus non debet obſervari forma præſcripta in c. Quia propter 42. h. t. non ſunt neceſſaria verba, dummodo conſenſus eligentium ſigno, vel facto aliquo ſufficienter fuerit declaratus; ſicut in matrimonio carnali, quia plus jure naturali non exigitur, Abb. c. l. & Laym. ibid. ubi addit, quòd ſtatuto decerni, vel conſuetudine induci poſſit, ut etiam aliæ electiones per verba fieri debeant.

Notandum 3. Electio Thomæ in caſu hujus c. etiam ex eo capite reprobata fuit, quia ad actum deportationis, & intronizationis proceſſum fuit, poſt interpoſitam legitimam appellationem, ne ſcilicet fieret electio, niſi de eo, in quem conſentit major, & ſanior pars Capituli, quæ fuit legitima appellatio: ſecus, ſi appellatum fuiſſet, ne procederetur ad electionem, illa enim non valuiſſet, poſt publicatum ſcrutinium, gl. hîc V. Appellationem, & Hoſtienſ. V. Legitimam, Imola hîc in fine.

CXCV. Quæritur 3. An ad validam Electionem copulativè requiratur, ut ſit facta à majore, & saniore parte Capituli? Reſpondetur affirmativè, „ prout habetur in c. Eccleſia 57. h. t. nam vacante „ Eccleſia Cathalanenſi, convenerunt Canonici, & „ diem ad electionem faciendam ſtatuerunt, abſen- „ te Canonico G. qui ei conventui intereſſe noluit „ (quamvis per hoc non renunciârit, quò minùs in- „ tereſſe vellet electioni, gl. hîc V. Intereſſe in fine.) „ Adveniente verò termino, ſive die ad eligendum „ præfixo, & dicto G. adhuc abſente non vocato (qui „ tamen vocari debuiſſet, ſi quidem ignoravit diem „ electioni aſſignatum, alioquin agere poteſt de con- „ temptu, gl. hîc V. Vocato in 2. reſponſ. Hoſtienſ. „ ibid. V. Noluit, & dictum ſuprà n. 144.) præmiſſo, „ & publicato ſcrutinio, juxta formam Concilij Ge- „ neralis Lateranenſis ſub Innocentio III. c. 24. re- „ pertum fuit, quòd XIV. M. G. Presbyterum Car- „ dinalem, & ſimul Canonicum illius Eccleſiæ, XVII. „ verò R. Canonicum Rhemenſem elegerunt, cujus „ electioni poſtea adveniens dictus G. (qui non vo- „ catus fuerat) ſuum conſenſum præbuit, & addidit. „ Itaque in hac diſcordia Procuratores utriuſq; par- „ tis miſſi ſunt ad Sedem Apoſtolicam. Ubi pro E- „ lectione R. allegatum fuit, quòd 4. ſuffragijs ex- „ cederet alteram electionem (computato etiam ſuf- „ fragio dicti G.) adeóque majorem Capituli partem „ haberet, quæ proinde etiam pars ſanior reputari „ deberet, cùm, ubi major numerus eſt, major etiam „ zelus præſumatur. Ex parte verò adverſa, ſcili- „ cet eligentium Cardinalem, oppugnabatur electio „ dicti R. quòd is in ætate defectum pateretur, nec „ ſcientiam ſufficientem haberet ad regendam Ec- „ cleſiam Cathalanenſem; contrà verò prædictus Cardinalis maturæ ætatis, & eminentis ſcientiæ ſit, „ & Electores ipſius alios meritis, & auctoritate ſu- „ perarent, & meliorem eos zelum habuiſſe, conſtet, „ præſertim habito reſpectu ad perſonam electam. „ Præterea dicebatur ex parte Electorum Cardina- „ lis, quòd conſenſus dicti G. (quem pars adhærens „ ipſi R. contemptum fuiſſe, aſſerebat, quamvis pars „ altera diceret, Capitulum potiùs ab ipſo contem- „ ptum fuiſſe, dum non advenit) cùm non fuerit in „ ſcrutinio præſtitus, ſed poſt electionem acceſſerit, „ nihil adjicere, ſive numerum ſuffragiorum augere „ non potuit. Denique ex parte favente electioni „ Canonici Rhemenſis allegatum fuit, quòd ſtatu- „ tum Generalis Concilij (in cit. c. Quia propter) „ quod decernit, electionem eſſe invalidam, cùm „ contra formam eligendi in eo præſcriptam pecca- „ tur, non debet ad contemptum, & alia, quæ ad „ formam non ſpectant, referri. Unde quod ibidem „ dicitur, quòd electio aliter celebrata non valeat, „ ea tantùm reſpicit, quæ contra formam Concilij „ attentantur, non autem alia, quæ ibid. ponuntur, „ quale eſt illud, ut præſentibus omnib⁹, qui debent, „ volunt, & poſſunt commodè intereſſe, proceſſus e- „ lectionis inſtituatur, ne alioquin nimis jura anti- „ qua immutentur, cùm non ſit credendum, Roma- „ num Pontificem, qui jura tuetur, quod aliàs mul- „ tis vigilijs excogitatum, & inventum fuit, quaſi u- „ no verbo evertere voluiſſe. Itaque his, quæ hinc „ inde propoſita ſunt, pleniùs intellectis, quia juxta „ Concilium Lateranenſe (in c. 1. de his, quæ fiunt à „ majore part. cap.) ad ea, quæ ſtatuuntur ab Eccleſijs, „ major & ſanior pars Capituli exigitur, & Conci- „ lium etiam Lateranenſe (in cit. c. Quia propter) „ ſtatuit, ut is eligatur, in quem major, & ſanior pars „ conſenſit: idcirco Pontifex Gregorius IX. e- „ lectionem dicti R. non ob perſonæ, ſed potiùs ele- „ ctionis vitium, cùm major, & ſanior pars in eun- „ dem non conſenſerint, ex Fratrum ſuorum, ſeu „ Cardinalium conſilio, per ſententiam irritandam „ eſſe, cenſuit. „

CXCVI. Notandum 1. Ad Electionem validam copulativè requiritur, ut non ſolùm major, ſed etiam ſanior pars Capituli in eundem conſenſerit, ut expreſsè habetur in hoc c. & in c. Quia propter 42. & c. In Geneſi 55. eod. quæ autem pars dicatur ſanior, dictum eſt ſuprà n. 183. & 193. fin. Verùm in dubio major pars numero, præſumitur etiam eſſe ſanior, ita tamen ut contra hanc præſumptionem admittatur probatio in contrarium, ut patet ex hoc c. ubi probatio majoris zeli eligentium, & meriti electi admiſſa fuit contra electionem R. Canonici Rhemenſis, quæ fuit major numero, Abb. hîc n. 4. not. 3. quæ præſumptio etiam ceſſat, ſi ex collatione ſuffragiorum clarè appareat, ex una eligentium parte auctoritatem, & zelum eligentium, ac merita electi alteram partem notabiliter ſuperare, Laym. hîc n. 4. de quo infrà,

CXCVII. Notandum 2. Electio facta à ſaniore parte Capituli non valet, niſi ſimul etiam ea ſit pars major numero, quia cùm hæc duo copulativè requirantur, alterutrum tantùm non ſufficit; nam propoſitio copulativa tota redditur falſa ex falſitate unius ſolius partis, Hoſtienſ. hîc V. Major & ſanior: idque ſumitur ex hoc c. ubi nullâ factâ mentione de electio-

electione Cardinalis, à Papa solùm expressè irritata fuit electio Canonici Rhemensis, quippe quæ facta fuit à majore quidem parte Capituli, sed non à saniore, cùm pars eligentium Cardinalem in collatione zeli,& meriti excesserit alteram partem eligentiū, nihilominus tamen altera electio Cardinalis à Papa non fuit confirmata, quippe quæ facta fuit à saniore parte Capituli, sed non majore, per quod satis indicavit Pontifex, post cassatam electionem R. Canonici Rhemensis, de quo defectus ætatis,& sufficientis scientiæ non fuit probatus, alioqnin irrita fuisset ejus electio,tanquam facta de persona indigna, gl. hîc V. In ætate, & V. Sufficientis; sed vitio electionis, quia saniot pars Capituli in eum non consensit, prout requiritur secundùm formam electionis præscriptam in Concilio Lateranensi: postquàm,inquam,Papa electionem Canonici Rhemensis cassavit, eo ipso tacitè indicavit, quamvis id non expresserit, etiam alteram electionem Cardinalis non valere, sed ad novum scrutinium,& electionem procedendum esse, cùm neque electio Cardinalis confirmari potuerit, quippe facta quidem à saniore parte,non item majore, sed minore Capituli,utrumque autem ad validam electionem requiritur, Hostiens. c. l. & Abb. ibid. n. 13.

Porrò non solùm in electionibus, sed etiam aliis dispositionibus, seu decretis, quæ fiunt ab Universitate,seu Collegio aliquo,attenditur,utrùm non tantùm pars major numero,sed etiam auctoritate,& dignitate, adeóque etiam pars sanior consensit, gl. recepta in l. Pomponius 36. V. Dissentiret. ff. De re judic. Abb. in cit. c.Ecclesia 57. n.7.h. t. ubi monet, consultum non esse, ut suffragia dentur per lupinos seu fabas,quia tunc apparere non potest,quæ sit pars sanior eligentium.

CXCVIII. Notandum 3. Si Capitularis absens,qui vocatus non fuit ad electionem, cùm tamen debuisset, post publicatum scrutinium advenîat,non potest suum suffragium adjiciendo, augere seu complere numerum eligentium,ita,ut decretum communis electionis formari possit, prout sumitur ex hoc.c.& tradit ibid. gl.V. Adjicere, Innocent.n.3. Joan.Andr. ibid. & Abb.n.10. Ut in casu huius cap. Posito, quòd universim Electores fuerint XXXIV. præter G. absentem, & non vocatum, & post scrutinium apertum appareat, XVI. consensisse in R. Canonicum Rhemensem, non potuit prædictus G. adjicere suum suffragium,ad augendum numerum suffragiorum 18. qui requiritur, ut sit major, quàm dimidia pars suffragiorum, respectu Electorum 34. Ratio est,quia juxta formam c. Quia propter,electio communis fieri debet ex consensibus,sive suffragiis in privato scrutinio priùs datis, in quem scilicet vel omnes, vel major,& sanior pars eligentium consensit,ergo non potest, post publicatum scrutinium, adjecto novo suffragio, augeri numerus votorum, alioqui enim in arbitrio unius, vel alterius Capitularis esset, electionem alicuius vel firmare,vel infirmare. Hoc tamen operatur consensus Capitularis contempti; qui de jure vocandus fuisset, etsi post apertum scrutinium,imò & post electionem communem, fuerit præstitus,quòd non possit ampliùs prosequi contemptum suum, nec petere rescissionem electionis, postquam consensit in eam,& juri suo renunciavit, ut tradunt DD. citt.

Deinde Capitularis absens, & non vocatus, si post publicationem scrutinij,sed ante promulgatum electionis decretum, adveniat, potest petere, ut novum scrutinium inchoetur,& audiri debet, dummodo sit unus ex ijs,qui volunt & possunt commodè interesse electioni,quia alioquin non servaretur, quod requiritur in cit.c. Quia propter, nempe,ut electio celebretur, præsentibus omnibus,qui debent,& volunt, & possunt commodè interesse,Innoc.c.l. Aliud est, si non sit unus ex ijs,qui volunt,& possunt commodè interesse,sive quia dixit, se interesse nolle, adeóq; juri suo pro ea vice renunciavit; sive quia tam procul absens erat,ut vocari non debuerit: tum enim, si post publicatum scrutinium adveniat, & petat, ut aliud scrutinium fiat, audiri non debet, quia res non est ampliùs integra, adeóque statim ad electionem communem procedendum est,ex votis seu consensibus in priore scrutinio à majore parte Capituli præsentis præstitis. Si verò ante publicatum scrutinium adveniret, admittendus,& audiendus esset, quia res adhuc foret integra, arg. l.Quòd si minor 24.§.Scævola, & ibi gloss. margin. ff. de minorib. Laym. hîc num. 6.

Notandum 4. Clausula in fine dispositionis posita non refertur ad omnia antecedentia, si ex eo sequeretur aliquod absurdum,vel aliud inconveniens,v.g. jurium correctio, adeóque si ratio diversitatis adsit,cur ad aliqua ex antecedentibus referri debeat, ad alia verò non debeat, ut ex Bart. docet hîc Abb.num.5.

Exemplum habetur in hoc c. ubi dicitur, quòd clausula illa posita in fine c. Quia propter, ut *electio aliter* (quàm ibi præscriptum est) *facta non valeat*, tantùm referri debeat ad ea, quæ ad substantialem formam electionis spectant, sine qua res non subsistit; non autem est referenda ad ea, quæ ad justitiam electionis pertinent, cujusmodi est illud, ut electio fiat,præsentibus omnibus,qui debent, volunt,& possunt commodè interesse, adeóque ut, si absentes sint, vocentur, Abb.hîc n.4.not.6.

CXCIX. Quæritur 4. Si duæ electiones in discordia sint celebratæ, ita,ut una eligentium pars sit major numero, altera verò dicatur esse sanior, sive ut pro ea stet major numerus eligentium; pro altera verò dicatur esse major auctoritas eligentium, & maius meritum electi; utra electio alteri præferenda sit? Respondetur, de hoc agitur in c. Si quando 9.h.t.in 6. ubi Gregorius X.in Concilio Lugdunensi c. 8.Statuit. Si quando contigerit, duas Electiones » in discordia celebrari,tum, si pars altera eligentiū » numero duplo major sit,contra Electores,qui par- » tem alteram sic excedunt, scilicet in duplo majore » numero, reliqui, qui pauciores sunt, sive quorum » suffragia in duplo minore numero sunt, vel electus ab eis,nihil opponere potest, quod ad extenu- » ationem zeli, aut meriti, vel auctoritatis ipsorum » spectet (dicendo videlicet,esse Electores minoris » auctoritatis, aut electum minùs dignum) si quid » verò objicere voluerint eligentibus in duplo majore numero, quod votum,seu suffragium illorum » ipso jure nullum reddat (v. g. fuisse excom- » mu-

municatos, aut suspensos) id eis non est inter- » dictum.

CC. Ubi notandum, si accidat electionem prædicto modo in discordia celebrari, tum distinguendum est; nam vel numerus unius partis eligentium multùm excedit numerum alterius partis; & hoc casu electio illius partis, pro quà stat notabiliter major numerus eligentium, præferri debet electioni partis illius, pro quà stat major auctoritas eligentium, & majus meritum electi, dummodo electus à majore parte sit absolutè idoneus, Joan. Andr. in c. Ecclesia 57. n. 38. & ibid. Abb. n. 13. h. t. Ratio est, quia electio partis minoris numero, quæ tertiam partem Capituli non excedit, vel vix excedit, non potest admitti; ergo cùm alterutra harum electionum admitti debeat, illa admittenda est, quæ numero valdè superat alteram, Laym. hîc n. 1. Præsertim quia pars valde major numero ex præsumptione juris (quæ pro veritate habetur, donec contrarium ostendatur) eo ipso etiam censetur esse pars sanior, gl. hîc v. Interdicimus. Vel numerus unius partis non multùm excedit numerum alterius: tum iterum distinguendum est, nam vel auctoritas eligentium, & meritum electi, quæ stant pro parte numero minore, nôn multùm excedunt; & præferenda est electio facta à majore parte Capituli, quia de illo modico excessu auctoritatis, & meriti non est curandum, neque propter illum recedendum à regula illa Juris Canonici, quòd gesta à majore parte Capituli rata esse debeant, c. 1. de his, quæ fiunt à major. part. Capit. in his enim quę à morali judicio, & æstimatione pendent, excessus modicus, & vix notabilis in considerationem nôn venit, sed pro nihilo reputatur. Vel ex una parte est major numerus eligentium, quamvis non notabiliter excedens, altera verò pars multùm superat auctoritate eligentium, & meritis electi: & eo casu neutra electio admittẽda, vel confirmanda, sed nova electio inchoanda est, quia ad canonicam electionem copulativè utrumque requiritur, ut & major, & sanior pars Capituli in unum consenserit; prior autem pars eligentium non est sanior: posterior non est major, Joan. Andr. & Abb. citt. locis. etsi quoad hæc dissentiat gl. in cit. c. Ecclesia V. Non consenserit, quæ putat, præferendam esse electionem, quæ facta est à parte saniore, eò quòd hæc etiam censeatur major. Neque verò tali casu dici potest jus eligendi ad Superiorem devolvi, quia huic devolutioni non est locus, nisi in forma eligendi peccatum fuerit, vel persona indigna electa sit, vel tempus à jure præfixum ad eligendum elapsum sit, quorum nihil in proposito casu accidit, ut supponimus, Abb. c. l. & Layman. hîc num. 2.

CCI. Cæterùm quod dictum est, electionem factam in discordia à notabiliter majore parte Capituli præferendam esse electioni factæ à minore parte Capitularium, etsi hæc dicatur sanior, & facta ab eligentibus majoris auctoritatis, id limitandum est, nisi contra electum à multò majore parte Capituli, objectus & probatus fuerit defectus, ob quem inhabilis est ad Prælaturam, vel dignitatem: tum enim electio digni, & habilis facta à minore numero parte Capitularium, censeri debet valida, adeóque & præ- » ferenda est, prout habetur in c. Dudum 22. h. t. Nam » vacante Præpositura Cathedralis Ecclesiæ Colocensis (vel potiùs Coloniensis, ut habetur in omni- » bus manuscriptis, & quibusdam impressis, teste gl. » marg. hîc) Canonici quidam Præpositum S. Geor- » gij, alij autem Præpositum SS. Apostolorum Petri » & Pauli elegerunt. Hanc causam Papa Innocen- » tius III. quibusdam Judicibus cognoscendam cõ- » misit, ita, ut, si partes consentirent, ad definitivam » sentẽtiam procederent, alioquin verò causam suf- » ficienter instructam ad Sedem Apostolicam remit- » terent. Judices delegati, citatis ad se partibus, te- » stes receperunt, eligentium conscientias examinâ- » runt, & allegationes utriusque partis audierunt. » Sed quia Præpositus S. Gregorij dixit, se nolle stare » sententiâ horum Judicum, ipsi causam ad Sedem » Apostolicam destinârunt, præfixo partibus litigan- » tibus termino, intra quem per se, vel per Procura- » torem idoneum, coram Papa comparere deberent. » Et si verò Præpositus SS. Apostolorum nuncios » Romam miserit tempore constituto, alter verò nec » per se venit, nec alium suo loco misit. Verùm Papa, » inspectis actis Judicum, reperit, quòd pro Præpo- » sito SS. Apostolorum staret major auctoritas eligẽ- » tium, pro Præposito verò S. Georgij major nume- » rus Electorum, cùm prior à XIV. Canonicis, qui a- » lios dignitate, ætate, & tempore (quia antè ordina- » ti vel instituti fuerunt in Ecclesiâ, gl. hîc V. Tem- » pore) antecedebant; posterior verò à XXIV. electus » fuisset. Quamvis autem contra Præpositum S. Ge- » orgij objectum fuerit, quòd nec scientiam, nec æ- » tatem requisitam haberet, neque sacro Ordine ini- » tiatus esset: quia tamen ex actis transmissis Ponti- » fex non poterat cognoscere, quid dictus Præpositus contra allegârit, vel ad objecta responderit, » cùm causa non sufficienter instructa transmissa fu- » erit, ideo noluit ad definitivam sententiam proce- » dere, sed causam Judicibus commisit sub hac for- » ma, ut, si notorium esset (per rei evidentiam) vel » probatum fuerit, quòd Præpositus S. Georgij, tem- » pore electionis, defectum in scientia, ætate, vel sa- » cro Ordine habuerit, ob quem secundùm Cano- » nicas sanctiones ad Præposituram eligi prohibere- » tur, ei, non obstante illius absentiâ, silentium im- » ponant, & Præposito SS. Apostolorum dictam Prę- » posituram adjudicent: alioquin si prædicta impe- » dimenta (scilicet in ætate, scientia & Ordine) ipsi » objecta probata non fuerint, tùm electionem Præ- » positi S. Georgij (alterius Præpositi electione cassa- » tâ) confirment, quãdoquidem non tantùm plures, » sive pars major, sed ferè duæ partes Electorum in » eum consenserint (non enim deerant ad duas par- » tes, nisi 4. suffragia) & ita appareat, quòd ces- » santibus impedimentis, etiam bono zelo electus » fuerit.

CCII. Hinc colligitur 1. Si Judex delegatus remittat causam ad delegantem, eò quòd ipse illam definire non potest, juxta formam commissionis, tùm potest partibus litigantibus præfigere terminũ, intra quem comparere debent, coram ipso delegante, etiamsi id in litteris delegationis non sit specialiter concessum, quia hæc potestas accessoriè consequitur ad ipsam delegationem sibi factam, Abb. hîc num. 1.

Colligitur 2. Suffragia æstimantur tum ex numero, tum ex auctoritate eligentium: & quidem numerus

merus quò major fuerit, sive magìs excesserit medietatem eligentium præsentium, eò magìs etiam præsumitur, quòd ea sit pars sanior, nisi contrarium probetur, ut constat ex hoc c. ubi deciditur, ut cessantibus impedimentis electi, confirmetur electio eius, in quem ferè duæ partes consenserunt, quia ea censetur etiam pars sanior, sive bono zelo permota ad eligendum. Auctoritas verò consistit in tribus: 1. In dignitate personæ, quæ desumitur tum ex beneficij aut officij prærogativa, ut si præbendæ canonicali sit annexa dignitas Præpositure, vel Decanatûs: tum ex generis nobilitate, nam nobiles præferuntur ignobilibus: tum ex litteratum scientia. 2. In ætate, quia Seniorum voces sunt præferendæ. 3. In tempore receptionis, si sit Canonicus antiquior, sive priùs in Ecclesia institutus, Abb. hîc n.2.

Colligitur 3. Electus debet esse idoneus ætate, scientiâ, & habere Ordinem requisitum, tempore electionis, ad dignitatem, aliàs electio est nulla, nec sufficit, si illæ qualitates post electionem supervenìant, quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit, reg. jur. 18. in 6. Abb. hîc n.8. ubi in fine notat, quòd in casu huius c. Præposito S. Georgij obijciebatur defectus Ordinis, eò quòd non esset in tali ætate, in qua potuisset promoveri ad sacerdotium, quod requirebat ista dignitas, iuxta c. 1. De ætate, & qualitate &c. de quo suo loco.

Colligitur 4. Si fiant duæ electiones in discordia, & pars major Capitularium eligat personam indignam, seu inhabilem; pars verò minor numero dignam, & idoneam, tum præferenda est electio facta à minore parte, eáque est valida, ut constat ex hoc c. dummodo major pars scienter eligat indignũ; quod in dubio præsumitur, cùm teneantur inquirere de qualitatibus eligendi, nisi probent ignorantiam, gl. hîc V. In ordinibus. Ratio est, quia, quando major pars Capitularium scienter elegit indignum, tum pro ea vice privantur ipso jure facultate eligendi, & consequenter tota ea potestas mox devolvitur ad alios Capitulares, etsi numero pauciores, ut ij vel simul, & eodem tempore, vel post electionem factam ab alijs Capitularibus, possint proprio jure eligere, cùm penes illos tum resideat tota vis Capitularis: secus est, si minor pars eligeret, etsi dignum, antequam major pars elegit indignum; tum enim electio invalida foret, cùm nondum ad minorem partem fuerit devoluta tota potestas eligendi, & alij Capitulares numero plures necdum fuerint privati jure eligendi, propter electionem indigni, Abbas hîc num. 12. Idque procedit non tantùm in electionibus ad Episcopatus, & alias dignitates majores, sed etiam ad alias dignitates inferiores Episcopali, ut clarè patet ex hoc c. & tradit Innocent. num. 3. & Abb. num. 11.

Colligitur 5. Si causa à delegato cum sufficiente instructione non sit missa ad Judicem delegantem, non potest is procedere ad sententiam definitivam, etiam contra contumacem, ut sumitur ex hoc c. §. cùm allegationes, quia non est ferenda sententia, nisi liqueat de meritis causæ: idque procedit, si culpâ Judicis delegati causæ instructio non fuerit missa; secus, si ex culpa partis contumacis, vel si delegans ex actis, seu allegatis pro parte præsente, & non contumace sufficienter instrui possit, Innocent. hîc num. 4. & Abbas num. 4. Sed hæc aliò pertinent.

CCIII. Quæritur 5. An prædicta forma scrutinij in omnibus electionibus Capitularibus observari debeat? Respondetur, forma scrutinij hactenus tradita necessariò observari debet tantùm in electionibus eorum Prælatorum, qui generalem & ordinariam spiritualem jurisdictionem exercent in suis Ecclesijs, ut docet gl. in c. Quia propter 42. V. Ecclesijs viduatis, & ibid. Abb. n. 7. q. 1. h. t. nam forma hæc eligendi per scrutinium præscripta est à Concilio Lateranensi Ecclesijs viduatis, ad tollenda impedimenta, & magna pericula, quæ propter alias diversas formas electionum, illis imminent, cit. c. Quia propter, in princ. Ecclesiæ autem viduatæ sunt, quæ per mortem naturalem, vel civilem, sive juridicam, v. g. depositionem, Pastorem veluti sponsum suum amiserunt, adeóque in electionibus tantùm Prælatorum, quorum morte Ecclesiæ dicuntur viduatæ pastore velut sponso suo, locum habet forma scrutinij: cujusmodi sunt non solùm Episcopi, sed etiam Prælati Regulares, & ij seculares Præpositi Ecclesiarum Collegiatarum, qui à jurisdictione Ordinarij sunt exempti, & ex speciali aliquo jure jurisdictionem generalem in Clericos exercent, gl. c. l. nam quamvìs propriè, ac strictè soli Episcopi sint sponsi Ecclesiæ suæ, eique matrimonio spirituali copulati. c. Sicut 39. caus. 7. q. 1. c. 2. de transl. Episc. latiùs tamen loquendo, etiam alij Prælati, Regulares & seculares, generali & ordinariâ jurisdictione prædìti, quodammodo, ac veluti sponsi, & per consequens etiam Ecclesiæ eorum morte viduatæ dici possunt: neque enim, cùm forma illa scrutinij Ecclesijs viduatis præscripta sit in favorem illarum, nimis strictè hoc nomen accipi debet, Abb. c. l. n. 9. favores enim sunt ampliandi, c. Odia 15. de reg. jur. in 6. facit huc, quòd Electiones Abbatum in multis æquiparentur electionibus Episcoporum, ut patet ex c. Cupientes 16. post princ. h. t. in 6. & in c. Ne pro defectu 41. æquiparantur Ecclesiæ Cathedrales & Regulares, & illarum Prælati appellantur pastores, & per illorum mortem dicitur, Ecclesias esse viduatas, Abb. c. l. n. 8. & 9.

Verùm in alijs electionibus ad dignitates, & beneficia, quæ propriè, ac strictè Prælaturæ non sunt, quales suprà descriptæ sunt, non debet observari forma scrutinij, sed sufficit, si singuli Capitulares, communiter, seu collegialiter congregati, quomodocunque consensum suum præstent, modò major & sanior pars Capituli præsentis in unum, cúmque dignum & habilem consentiat, gl. recepta in c. Sicut 21. V. Formam h. t. in 6. Abb. c. l. n. 9. Sylvest. V. Electio 2. q. 1.

Porrò quamvìs in omnibus dictorum Prælatorum electionibus regulariter forma scrutinij observari debeat: excipi tamen debet 1. nisi alia eligendi formula, per consuetudinem à tempore immemoriali observatam, alicubi sit introducta, & recepta. 2. nisi alia forma eligendi per speciale privilegium à Sede Apostolica fuerit obtenta, vel ut una, aut plures ex conditionibus scrutinij omitti possint. 3. Si Electores sint valde pauci, v. g. unus, duo, tres vel quatuor tantùm, poterunt quidem, si velint, ac tutius esse putent, uti formâ scrutinij, adhibitis etiam alijs

viris

viris idoneis, quia aliter non possunt, quorum operâ fiat scrutinium, sive suffragiorum inquisitio, collatio, & promulgatio, non tamen tenentur eam formam servare, sed alio modo commodo electionem facere, sive suffragia dare possunt, Layman. de Elect. Prælat. q. 79. & in c. Quia propter n. 12. q. 2. ubi in fine addit, si unus tantùm sit jus suffragij habens, potest is coram testibus illud exprimere, nisi malit in alium, vel alios jus electionis transferre.

§. VI.

De forma Electionis per Compromissum.

CCIV. Altera species Electionis, sive forma eligendi est per compromissum, quod tunc fieri dicitur, quando ij, quibus jus eligendi competit, communi consensu, facultatem eligendi Prælatum alijs viris idoneis, qui Compromissarij dicuntur, committunt, sive in alios transferunt potestatem, qui nomine, & vice omnium, Ecclesiæ vacanti, & viduatæ provideant de Pastore, prout habetur in c. Quia propter 42. §. Vel saltem h. t. Consentit l. Item eorum 6. §. Si Decuriones ff. Quod cujusq. Univers. nom. ubi Paulus Jurisconsultus ait; parvi refert, an ipse Ordo (Decurionum) elegerit, an is, cui ordo negotium dedit.

Quæritur nunc 1. An ad compromissum necessariò requiratur, ut communi consensu fiat? Respondetur, ad compromissi valorem necesse est, ut consentientibus omnibus, & singulis jus suffragij habentibus in Capitulo, nemine discrepante, vel se opponente, fiat: nam si vel unus eorum dissentiat, nolens compromittere, compromissum non valet, gl. in cit. c. Quia propter V. Vice omnium, Abb. in c. In causis 30. n. 3. h. t. & colligitur ex eodem c. ibi: *à singulis de Capitulo statutum est, &c.* Ratio est, quia, cùm sit actus merè voluntarius, ab omnibus recipi debet, juxta reg. Juris 29. in 6. *quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, & in re communi potior est conditio prohibentis*, reg. 56. eodem, & l. Sabinus 28. ff. communi dividundo, ideo quilibet potest contradicere, ne fiat electio per compromissum: & cùm quilibet Capitularium vocem in Capitulo habeat, non est privandus hoc jure suo, neque cogi debet, ut illud alteri cedat, vel illi renunciet, arg. c. 2. & c. ad audientiam 4. de his, quæ vi met. caus. & l. Invitum 11. C. de contrah. empt. Et hinc neque valet compromissum factum ab uno Capitularium, nomine omnium, alijs præsentibus, & non contradicentibus, sed debent omnes expressè consentire, quia in re gravi, & onerosa, taciturnitas non habetur pro consensu, ad hoc, ut actus Universitatis nomine celebratus valeat, sed expressus consensus omnium requiritur; licèt, si Capitularis taceat, & non expressè contradicat, cùm ad id teneatur, ut, si iniquum statutum fiat à Capitulo, habeatur pro consentiente, & cum reliquis expressè consentientibus peccato, & pœnæ fiat obnoxius, Abb. in cit. c. In causis n. 3. Sylvest. V. Electio 2. q. 12. Quamvis Laym. in cit. c. In causis n. 3. contrarium censeat probabile, nempe quod, si pars major, & sanior Capituli utile fore, judicet, ut electio fiat per compromissum, tametsi unus, vel pauci expressè non consentiant, modò etiam non expressè contradicant, cùm possent contradicere, valiturum compromissum, quia non est res magni præjudicij, ideóque taciturnitas pro consensu reputabitur.

Porrò in electione per compromissum forma scrutinij non est necessariò observanda, saltem si compromissum absolutè, & sinè restrictione fiat, ut patet ex cit. c. Quia propter §. Vel saltem, ubi tanquam diversa, & distincta forma eligendi à forma scrutinij proponitur, neque ei sequentia verba, *ut assumantur tres de Collegio, qui vota cunctorum exquirant*, satìs accommodari possunt.

CCV. Quæritur 2. Quales compromissarij esse debeant, & quot numero? Respondetur 1. compromissarij, quibus Electio committitur, debent esse viri idonei, & quidem Clerici, non laici, ut ex communi docet Abb. in c. Causam 8. n. 5. h. t. quia laici negotia Ecclesiastica tractare non debent, c. 2. de judic. & jura hujusmodi spiritualia non cadunt in laicos, c. Sacrosancta 51. h. t. nisi ex speciali commissione Sedis Apostolicæ; neque in electione Prælati exercetur nudum ministerium, sed arbitrium, an quis ad Prælaturam sit idoneus. Neque verò oportet, compromissarios necessariò esse de Capitulo, seu Collegio, sed possunt etiam esse alij viri idonei, de quibus præsumptio, ac spes sit, quod Ecclesiæ de idoneo pastore provisuri sint, cit. c. Causam, junctâ gl. V. Contulerint, gl. in cit. c. Quia propter V. viris, nam etiam extraneis potestas eligendi, saltem pro una vice, communicari potest, c. Scriptum 40. & patet ex suprà dictis n. 56.

CCVI. Respondetur 2. Licèt ordinariè, & commodiùs compromissum fiat in personas numero impares, ut colligitur ex cit. c. In causis, c. Cùm dilectus 32. & c. seq. h. t. quia si v. g. tres sint, & unus discordet, duo illorum electionem faciunt, cùm sint pars major; potest tamen etiam compromitti in pares numero, ut colligitur ex c. Cùm in veteri 52. h. t. ubi Capitulares in sex Canonicos compromiserunt. Et non tantùm in plures, sed etiam in unum, præsertim Superiorem, compromissum fieri potest, ut constat ex c. Causam 8. h. t. nam mortuâ „ Abbatissâ Monasterij S. Margaretæ, Moniales po- „ testatem eligendi Abbatissam per compromissum „ contulerunt in Episcopum Bononiensem, promit- „ tentes, eam se velle recipere in Abbatissam, quam „ eis providerit. Episcopus eis nominavit N. pro- „ fessam ejusdem Monasterij, sed Moniales postea „ eam recipere noluerunt. Quâ re intellectâ, Papa „ Alexander III. mandavit Ravennatensi Archiepi- „ scopo, ut Moniales compellat ad eam, quam ipsis „ providit, dummodo idonea sit, in Abbatissam reci- „ piendam.

CCVII. Notandum 1. Ii, quibus jus eligendi competit, possunt compromittere, etiam in unum tantùm, ut ipse eis Prælatum nominet, sive eligat: &, si Moniales sint, etiam in unicum virum, nec tenentur in alias Moniales compromittere, ut sumitur ex hoc c. & ibi docet Abb. n. 3. gl. in cit. c. Quia propter. V. Viris; ubi ait, licèt in eod. c. dicatur, ut eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur; tamen posse illam etiam uni tantùm committi, juxta c. Causam

sam 8. h.t. quia meliùs expeditur electio per unum tantùm, quàm per plures, ut vitetur discordia, cùm homines naturâ suâ sint proni ad dissentiendum, Hostiens. in cit. c. Quia propter V. Aliquibus viris.

Notandum 2. Potest Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ, sive secnlaris, sive regularis, ex communi consensu compromittendo, jus eligendi committere Episcopo, cui est subjectum, &ad quem jure communi spectat Prælati confirmatio, ut colligitur etiam ex hoc cap. nam verisimile est, quòd Monasterium hoc subjectum fuerit Episcopo, in quem Moniales jns eligendi Abbatissam cõtulerunt, Abb. hîc n. 3. Quamvis compromissum etiam possit fieri in quemvis aliũ idoneum, iuxta gl. in cit. c. Quia propter. V. Viris, ubi cit. c. Causam, generaliter intelligit, quòd potestas eligendi uni soli committi possit, sive Superiori (de quo solùm loquitur cit. c. Causam) sive cnivis alij idoneo. Et sive ille sit de Capitulo, seu Collegio, sive extraneus; nam Episcopus, in quem Moniales compromiserunt in cit. c. Causam, non erat de Collegio Monialium, licèt esset ipsarum Superior, seu Ordinarius, Abb. hîc n. 2. & n. 7. ubi ait, quòd Episcopus non dicitur esse de Collegio Ecclesiæ inferioris sibi subjectæ, licèt sit Caput Collegij, sed mediatum, non immediatè.

Notandum 3. Si potestas eligendi committatur Superiori, cui Capitulum Ecclesiæ regularis, vel secularis est subjectum, & qui etiam potestatem confirmandi electionem habet; tum non poterit Superior, eodem actu, simul eligere, & confirmare, ita, ut electio vim confirmationis habeat, sed necesse est, ut diversis actibus, priùs eligat, & electum Capitulo proponat, ac postea, si nullum impedimentum ipsi objicitur, eundem confirmet, gl. in c. Cùm inter 21. V. Confirmavit, iuncta gl. marg. h.t. Abb. in cit. cap. Causam. num. 6. & in c. Ne pro defectu 41. n. 4. h.t. Ratio est, quia non eodem, sed diverso jure, illi competit potestas eligendi, & confirmandi: eligit enim tanquam arbiter, sive compromissarius, & sic non ex proprio officio, sive non ordinariâ ac propriâ, sed alienâ, sibique commissâ potestate electionem facit, quæ priùs à cõpromittentibus approbanda est, quàm confirmatio electi sequatur: confirmat verò ex officio proprio, sive potestate ordinariâ, tanqnam Episcopus, adeóqne electio, & confirmatio ad diversas potestates pertinent, atque diversis etiam actibus expediri debent. Secus est, si utraque procedat ab eadem potestate; tunc enim eodem actu peragi poterit electio & confirmatio, & eo ipso, quòd elegit Superior, confirmâsse etiam censetur: ut, si propter negligentiam inferiorum Electorum potestas eligendi devoluta sit ad Superiorem, eius provisio, seu collatio simul habebit vim electionis, & confirmationis, quia utraque ex officio proprio ipsi competit, & ad eandem potestatem ordinariam, ac propriam Superioris pertinet, Abb. in cit. c. Causam. n. 6.

Notandum 4. Qui compromiserunt in alios, tenentur recipere ab ipsis electum, uti sumitur etiam ex hoc cap. & tradit ibi gl. & Abb. in summa, & alij Interpretes commnniter. Ratio est, quia electus à compromissariis censetur electus ab ipsis compromittentibus, quorum nomine ipsi eligunt, sicuti ergo ipsi principales, post electionem factam, non possunt resilire, vel repellere electum, quia functi sunt officio suo; & electo jus est acquisitum: ita nec possunt recedere ab electione facta à compromissariis eorum, gl. fin. hîc, & Vivian. in Rational. Jur. Pontif. quod limitandum est, dummodo idoneus electus fuerit à compromissariis, alioquin, si indignus, non tenentur eum recipere, quia dantes alicui potestatem eligendi Prælatum, vel alium Officialem constituendi, censentur id intellexisse de persona idonea; nam generaliter mandans aliquid fieri, censetur velle, ut id legitimè & utiliter fiat, gl. communiter recepta hîc V. si tamen existat idonea, & Abb. n. 4. arg. l. si Procurator. 6. ff. De condict. indeb. & c. Si compromissarius 37. h.t. in 6.

CCVIII. Quæritur 3. Quot, & quibus modis fieri possit electio per compromissum? Resp. Præcipuè duobus modis, absolutè & limitatè, ut docet Sylvest. V. Electio 2. q. 14. & alij Canonistæ commnniter. Absolutè fit compromissum, quando potestas eligendi compromissariis absolutè, & illimitatè committitur; & tum censetur omnis potestas eligendi à Capitularibus translata esse in compromissarios, ita, ut quemcunque idoneum, etsi is non sit de gremio Ecclesiæ, seu Capituli, idque in commissione electionis expressum non sit, pro arbitrio eligere possint, gl. in c. Cùm dilectus 32. V. De gremio h.t. dummodo sit capax, & idoneus, c. In causis 30. ibi: *si persona esset idonea* eod. Nam potestas data Compromissariis semper intelligenda est de idoneo eligendo, etsi id non exprimatur, gl. in cit. c. In causis V. Idonea, & gl. margin. in c. Causam 8. V. Idonea h.t. Limitatè autem fit compromissum, si detur potestas eligendi cnmpromissariis, cum restrictione, v. g. ut unus è gremio Ecclesiæ, sive Capitularibus eligatur: vel qui non sit ex compromissariis; vel ut adhibito certorum consilio fiat, c. Cùm olim 7. de arbitris: vel ut secretò, & sigillatim, exquisitis voluntatibus singulorum Capitularium, is eligatur, in quem major & sanior eorum pars consenserit, prout habetur in c. Cùm dilectus 32. h.t: Nam vacante Ecclesia Morinensi, Canonici, unanimi consensu, potestatem eligendi Episcopnm in tres Canonicos eiusdem Ecclesię conrulerunt, ita, ut aliqnem ex gremio Ecclesiæ suæ eligerent, qui exquisitis voluntatibus singulorum Capitularium (quod secundùm allegationem Canonicorum debebant facere, iuxta formam ipsis præscriptam, non autem secundùm allegationem Electi, Hostiens. hîc V. examinatis) Archidiaconum eiusdem Ecclesiæ elegerunt: quam electionem Metropolitanus, inquirens tam de forma electionis, quàm de persona electi, & specialiter, an sufficientem ætatem haberet (de quo dubitatum fuerat) solemniter confirmavit, pronunciando, electum defectu ætatis non laborare. Verùm B. Canonicus se ex adverso opposuit dicens, quòd Compromissarij formam compromissi non servârint, quippe cùm illis potestas eligendi concessa fuerit, eâ conditione, ut Capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres Compromissarij ab omnibus, vel majore & saniore parte ex gremio Capituli nominarum elegissent: at verò ipsos prædictum Archidiaconum eligere præsumpsisse, quem pauci tantùm ex Capitulo nominârunt. Unde Canonici Morinenses postea mirabantur, quomodo dictus Archi-

» Archidiaconus fuerit electus, cùm plures essent in » eadem Ecclesia digniores, & se hac in parte à Compromissariis esse delusos, arbitrabantur. Re delatâ » ad Papam Innocentium III. quia res perniciosa » esset exemplo, si per dolosam subreptionem quis » promoveretur ad dignitatem Episcopalem, is mandavit Judicibus delegatis, ut exacto à contradictoribus juramento, quod vocari solet de malitia, id » est, quòd malitiosè litem non moveant: Electoribus verò compromissariis imposito juramento de » veritate dicenda, quotnam ex Canonicis dictum » Archidiaconum ab ipsis electum in secreto scrutinio nominârint: si omnes tres, vel saltem duo ex » ipsis jurati dixerint, majorem Canonicorum partem in Archidiaconum consensisse, contradictoribus illis silentium imponant; eò quòd eorum testimonia, cùm sint singularia, ad probationem non » sufficiant. Si verò ex eorundem compromissariorum depositionibus constiterit, Archidiaconum à » paucioribus nominatum fuisse: tunc, si à Canonicis sufficienter ostensum fuerit, quòd Compromissarij secundùm formam ipsis traditam eligere debebant eum, in quem major, & sanior pars Capituli » convenerit, electionem ipsius Archidiaconi omnino cassent (id est, nullam pronuncient, gl. hîc V. » cassatis) alioquin verò, si id ostensum non fuerit, » dictam electionem ratam habeant, & contradictores per censuram Ecclesiasticam ab impetitione electi compescant: Canonicum verò B. præbendâ » Ecclesiæ Morinensis privent, cùm ad hanc pœnam, » si in probatione deficeret, se obligârit. Nihil autem » obstare debet, quòd contra Archidiaconum de ætatis defectu objectum fuit: cùm idem B. objectioni huic non multùm institerit, & super hoc » à Metropolitano judicatum fuerit, cuius sententia » in rem judicatam transiit, cùm infra decennium ab » ea non fuerit legitimè appellatum.

CCIX. Notandum 1. Quando per compromissum potestas eligendi in tres vel plures transfertur, non est necessarium, ut omnes consentiant in unum, sed electio facta à majore parte compromissariorum valet, nisi aliud in compromisso sit expressum, quia quando plures simpliciter, & absolutè eliguntur ad aliquod officium exercendum, tenet, quod à majore parte factum est; etsi minore parte præsente, & contradicente, sicut in Judicibus & arbitris, Abb. hîc num. 2.

Notandum 2. Potestas eligendi potest committi per compromissum aliis cum restrictione, ut illum eligere teneantur, in quem vel omnes Capitulares, vel major eorum pars consenserit, ut patet ex hoc cap. nam quamvis ipsis Electoribus, quibus potestas eligendi jure proprio, & principaliter competit, eà non possit ita restringi, ut teneatur eligere, quem alij voluerint, vel nominârint, quia id repugnat libertati eligendi, iuxta c. Cùm terra. 14. h. t. de quo infrà. Potest tamen ita restringi potestas eligendi concessa compromissariis, ut ea pendeat à voluntate, & determinatione Capitularium, quorum sunt velut ministri, seu commissarij, Abb. hîc n. 3.

Notandum 3. Interdum testes, qui aliàs tanquam minùs idonei, vel suspecti repellendi essent, admittuntur, ob necessitatem, & defectum probationis, quia alij testes haberi non possunt, arg. l. Consensu. 8. C. De repudiis. gl. hîc V. Et si tres. ut in casu hujus c. Compromissarij, contra quos oppositum fuit, quòd non elegerint, secundùm formam ipsis præscriptam à Capitularibus, admissi sunt ad juratum testimonium ferendum, quasi in causa propria, quinam, & quot ex Capitularibus Archidiaconum nominârint, ad exquisitionem eorum, à quo pendebat, an electio eorum approbanda sit, vel reprobanda: quia, cùm ista nominatio facta fuerit in secreto scrutinio, alij haberi non poterant, qui de hac re testimonium perhiberent, Abb. hîc n. 12.

Notandum 4. Quamvis ad pœnam legalem sive juris evitandam non requiratur plena, seu perfecta probatio, sed sufficiat imperfecta, seu semiplena per unum testem, vel per probabiles conjecturas, iuxta c. 1. §. ult. h. t. in 6. tamen ut actor, seu accusator excusetur à pœna conventionali, seu speciali, ad quā se obligavit, nisi probâverit, requiritur sufficiens probatio, nec sufficit imperfecta, vel quælibet coniectura, qualis fuit, quam attulit Canonicus B. per testes singulares, ut colligitur ex hoc c. circa finem, & notat Abb. ibid. n. 8.

Notandum 5. Etiam sententia lata in causa beneficiali, à qua intra decem dies non est appellatū, transit in rem judicatam, respectu contradictoris, ut si postea se opponere velit, audiri non debeat, c. quod ad consultationem 15. de sent. & re jud. & colligitur ex hoc c. in fine, non tamen transit in rem judicatam in favorem Beneficiati, quò minùs intrusus denuntiari possit Judici ad impediendum peccatum, & Ecclesiæ damnum, vel Judex ex officio contra illum procedere possit, & inquirere de legitimo titulo, c. Constitutus. 45. & seq. de appellat. Abb. hîc n. 5. de quo plura suo loco.

CCX. Porrò forma Electionis tradita in cit. » c. Cùm dilectus, nempe quòd Capitulares compromittere possint in aliquos, ita, ut inquisitis secretò » singulorum Canonicorum suffragiis, illum eligere » debeant, in quem maior, & sanior pars totius Capituli consenserit, hæc, inquam, forma compromissi non est abrogata per subsequens Generale » Capitulum (Lateranense sub Innocent. III. c. 24. » quod refertur in c. Quia propter. 42. h. t.) sed potest » in electionibus per eandem formam licitè procedi, ut priùs, scilicet ante Concilium, poterat, cùm » magis expediat, jura juribus concordare, & eorum » correctiones, si sustineri valeant, evitari, prout declaravit Bonifacius VIII. in c. Cùm expediat 29. » h. t. in 6. Ratio dubitandi erat, quia in cit. c. Quia propter; tres tantùm formæ Electionis approbantur, videlicet per scrutinium, per compromissum, & per inspirationem; dicta autem forma eligendi ad nullam illarum Electionum spectare videbatur. Verùm forma eligendi tradita in cit. c. Cùm dilectus, continetur, partim sub forma scrutinij, partim sub forma compromissi, neque enim ibi dicitur, quòd compromissum debeat esse simplex, sive absolutum, & non determinatum, seu restrictum. Est igitur illa forma veluti mixta ex scrutinio, & compromisso, seu ex utraque forma participans, licèt potius ac magis principaliter sit forma compromissi, sed determinati, seu cum certa conditione, sive restrictione facti, quæ observari debeat, gl. magn. hîc, & V. Inquisitus, & Joan. Monach. n. 9.

Est autem eadem forma mixta usitatior hodie & expeditior, quàm forma compromissi absoluti, vel scrutinij, quia in compromisso absoluto nimis ampla eligendi facultas datur, ac proinde Canonici Capitulares sæpe nolunt ita liberè, & illimitatè transferre jus suum in alios, quod non fit in compromisso mixto, in quo magis restricta facultas eligendi datur compromissarijs; formam autem scrutinij exactè observare ita difficile est, ut etiam Jurisperitos in ejus praxi interdum errare contingat, gl. hîc V. Inquisitis.

» CCXI. Ex dictis colligitur 1. Non valere » illam formam compromissi, si uni (vel pluribus) » data sit potestas eligendi sub hac forma, ut secretò, » & sigillatim, exquisitis votis singulorum Capitu- » larium, atque in scriptum redactis, is eligatur, in » quem plures de Capitulo, comparatione partium » minorum, consenserint, licèt consentientes ma- » jorem partem Capituli non attingant, talis enim » electio non valet, quia facta est præter, sive con- » tra formam Concilij Generalis Lateranensis in cit. » c. Quia propter, in quo requiritur, ut pars major » totius Capituli in eundem consenserit, prout declaravit Bonifacius VIII. in c. Si cui 23. h. t. in 6. gl. ibid. V. Non valere. V. g. Si quinque ex duodecim Capitularibus consentiant in Titium, quatuor in Sempronium, tres reliqui in Cajum, & Sejus compromissarius, exceptis his suffragijs, & in scriptum redactis, eligat Titium tanquam plura suffragia habentem, respectu reliquorum Electorum, irrita est electio. Sed contrà objici potest, Capitulares unanimi consensu possunt compromittere in unum, ut is eis nominet Prælatum idoneum, quem recipere ipsi teneantur, juxta c. Causam 8. h. t. ergo poterunt etiam compromittere, communi consensu, ut is à Compromissarijs eligatur in Prælatum, in quem major pars Capitularium, comparatione aliarum partium, consenserit. Sed neganda est consequentia: quia priore casu Capitulares abdicant se potestate eligendi pro ea vice, eámque in unum solum transferunt, idque ex juris concessione, saltem tunc, si talis potestas transferatur in Superiorem, qui potestatem etiam confirmandi habet; neque enim plus ex cit. c. Causam probari potest; quamvis gl. in cit. c. Quia propter, & communiter DD. id extendant etiam ad alios, ut suprà dictum. At verò in casu hujus c. Capitulares non abdicant à se absolutè potestatem eligendi, sed transferunt illam in unum, vel plures Compromissarios limitatè, & cum ea restrictione, ut secundùm formam c. Quia propter, suffragia omnium Capitularium excipiant, & in scriptum redigant, ac postea eligant; ac proinde tunc servanda est forma ibi præscripta, nempe ut eligatur is, in quem major, imò & sanior pars totius Capituli consenserit, Joan. Monach. hîc num. 2. & Layman. Addit Joan. Andr. in cit. c. Cùm expediat n. 2. quòd etiam tunc publicatio, & aliqua collatio suffragiorum fieri debeat.

Porrò quamvis gl. in cit. c. Si cui V. Concilium & ibid. Petr. Ancharan. & Francus num. 2. teneant, quòd Constitutio hujus c. solùm procedat in ijs Electionibus, in quibus necessariò servanda est forma eligendi præscripta à Concilio Lateranensi in c. Quia propter, in qua illa se fundat, non autem in alijs electionibus, quæ fiunt ad dignitates, quæ per mortem Prælati non censentur viduatæ pastore, ut, si quis v. g. eligendus sit in Præpositum Ecclesiæ Collegiatæ, cui non competit ordinaria, & generalis iurisdictio; tum enim subsistet ejus electio, si in illum major pars Capitularium, comparatione aliarum partium minorum, etsi non comparatione totius Capituli, consenserit. Oppositum tamen probabilius tenet Laym. in cit. c. Si cui, quia universim, secundùm Canones, nulla electio Capitularis, etiamsi secundùm formam scrutinij non fiat, nec fieri debeat, imò nullum decretum, quod à Collegio, seu Capitulo emanat, valet, nisi pars major totius Capituli, seu Corporis congregati consenserit.

CCXII. Colligitur 2. Quòd neque valeat Electio, si compromissum fiat sub hac forma, ut is eligatur, in quem major pars compromissariorum, comparatione aliarum partium, consenserit, arg. cit. c. Si cui h. t. in 6. v. g. si novem sint Compromissarij, & tres consentiant in Titium, duo in Sempronium, & alij quatuor in Cajum, non erit valida electio Caij, nisi unus ex prioribus mutet sententiam, & ad quatuor posteriores accedat. Ratio est, quia Electio per Compromissum est etiam Capitularis, cùm fiat nomine Capituli, seu vice omnium Capitularium concedentium eligendi potestatem Compromissarijs, cit. c. Quia propter §. Vel saltem: ergo in illa quoque consentire debet pars major, non respectu aliarum partium, sed absolutè respectu omnium Compromissariorum, qui cùm substituantur in locum Capitularium, à quibus potestas eligendi in Compromissarios transfertur, sicut electio Capitularium non valet, nisi facta sit à majore parte omnium, seu totius Capituli; ita neque electio Compromissariorum, quæ fit nomine Capituli, seu vice omnium Capitularium, valere potest, nisi sit facta à majore parte omnium Compromissariorum; nam subrogatum imitatur naturam ejus, cui subrogatur, & cùm ipsi Capitulares non possint per seipsos eligere, nisi hoc modo, nec in alios possunt illam potestatem transferre, ut aliter eligant; nemo enim potest plus juris in alium transferre, quàm ipsi competere noscatur, reg. juris 79. in 6. gloss. in cit. c. Si cui, in Notatis.

CCXIII. Colligitur 3. Sicut, cùm per » formam scrutinij ad electionem proceditur, neces- » sarium est, ut per unum promulgetur, & fiat com- » munis electio, secundùm Canonicas Constitutio- » nes (in c. Quia propter, & c. In Genesi 55. h. t.) sic » & per unum debet fieri, & pronunciari communis » electio, si per formam compromissi ad electionem » procedatur (ita ut electio ab uno communiter, seu » collectivè promulgetur, per verba singularis numeri: *Ego nomine meo, & aliorum mihi consentientium, eligo Titium:*) alioquin electio à pluribus Compro- » missarijs simul facta, irrita est: non obstante, quòd » lege Civili aliud statutum sit in arbitris Compro- » missarijs, nempe ut ab eis omnibus pronunciatio » fiat. ita habetur in c. Sicut 21. h. t. in 6. Ratio hujus constitutionis est, quia causa unica, ob quam Canones statuunt electionem scrutinij ab uno collectivè nomine omnium fieri, & promulgari, ea est, quia electio est actus communis totius Capituli, ideóque decens est, ut ab uno fiat, vice Capituli, sive qui repræ-

præsentet totum Capitulum: hæc autem ratio etiam locum habet in electione per compromissum, quia Capitularis potestas eligendi in compromissarios ita transfertur, ut & ipsi nomine, ac vice totius Capituli aliquem eligere debeant, cit. c. Quia propter §. Vel saltem. Aliud est de arbitris Compromissarijs, aut Judicibus delegatis, quibus causa committitur, non ut Collegio, sed ut singulis, arg. l. Duo ex tribus 39. ibi: *omnes judicare jussi sunt*. ff. de re judic. ideòque nunquam unus ex pluribus arbitris, vel delegatis, sed vel omnes, vel nullus sententiam, aut arbitrium dicere, seu pronunciare debet, vel saltem unus nomine omnium, sed per verba pluralis numeri: *Nos ita censemus*, c. Cùm ab uno 4. de sentent. & re judic. in 6. l. Item si unus 17. §. Item si plures ff. de recept. qui arbitrium. cit. c. Sicut, junctâ gl. V. Lex humanâ h. t. in 6. Electio verò fieri debet à Capitulo, seu Collegio, ideòque statutum est Jure Canonico, ut id ipsum per verba singularis numeri exprimeretur, quò appareat, unam communem, seu Capitularem electionem esse, gloss. in cit. c. Sicut. V. Compromissi, & Laym. ibid.

CCXIV. Quæritur 4. Ad quid teneantur Compromissarij, quibus data est eligendi potestas, cum ea limitatione, ut adhibeant consilium certarum personarum? Respondetur, tenentur in tractatu electionis requirere consilium illarum personarum, & congruo tempore exspectare responsum, alioquin electio non valet, prout sumitur ex c. Cùm » veteri 52. h. t. Nam vacante Ecclesiâ Bisuntinâ, » Papa Gregorius IX. mandavit Capitulo, ut intra » 40. dies, post litterarum suarum receptionem, ido- » neum Pastorem eligerent, cum consilio Abbatis S. » Benigni, & Abbatis S. Morismundi, & Guilielmi » ex Ordine Prædicatorum: alioquin hi tres Consi- » liarij Archiepiscopum Ecclesiæ Bisuntinæ consti- » tuerent. Canonici, die ad eligendum præfixâ, per » compromissum in sex Canonicos ejusdem Ecclesiæ » potestatem eligendi contulerunt, quæ durare de- » beat usque dum candela ipsis accensa absumatur. » Cùm autem Compromissarij convenissent, inito » tractatu de electione Archiepiscopi, in Abbatem S. » Benigni consenserunt, & super hoc consilium so- » ciorum ejus (scilicet duorum, & non tertij, qui e- » lectus fuit) requisiverunt, quorum unus ex illis » dixit, postquam inter se deliberârunt, ipsos respon- » suros. Quia verò Consiliarij responsum dare diffe- » rebant, sex illi compromissarij, cùm candela defi- » ceret, non exspectato eorum responso, dictum » Abbatem in Archiepiscopum Bisuntinum elege- » runt. Relato ergo ad Sedem Apostolicam hoc ne- » gotio, Papa Archiepiscopo Viennensi, & Abbati » de Trinitate illud delegavit, mandans ei, ut, si fa- » ctâ inquisitione, constaret, Electores Compromis- » sarios, habito de electione tractatu, in eo prædi- » ctorum virorum consilium requisivisse, electio- » nem Abbatis S. Benigni in Archiepiscopum, si per- » sona idonea esset, confirmarent. Si verò in tra- » ctatu electionis consilium eorundem requisitum » non fuisset, etsi fortè postea fuerit requisitum, vel » si responsum illorum exspectatum non fuisset, vel » si idem Abbas persona idonea non esset, electio- » nem ejus irritam pronunciarent. Postea verò mis- » so à delegatis inquisitionis suæ tenore ad Papam, is respondit: Cùm repertum fuerit, Compromissa- » rios consilium prædictorum virorum, non com- » petente tempore (scilicet in tractatu electionis, sed » postea, & ideo perinde est, ac si non fuisset requisi- tum, sicut ille, qui non appellat congruo tempore, habetur pro non appellante, Hostiens. hîc V. Competente tempore) requisivisse, circa personam Ab- » batis S. Benigni eligendam; & postquam requisi- » tum fuit eorundem responsum, non nisi modi- » co tempore exspectâsse, ideo idem Papa electio- » nem ipsius Abbatis, non ob vitium personæ, sed e- » lectionis, irritandam duxit (id est, irritam pro- » nunciavit, Hostiens. hîc V. eod.) cùm alijs (scilicet » Consiliarijs) imputari, aut obesse non debeat, quòd » Electores ad tam modicum tempus ardentis can- » delæ se astrinxerint: nam unius negligentia alteri obesse non debet, & non debet aliquis alterius odio prægravari, reg. jur. 22. in 6. & l. Si quis 33. C. de inoffic. testam. gl. hîc V. Alijs imputari.

CCXV. Notandum 1. Si alicui mandatur, ut negotium aliquod expediat, cum consilio aliquorum, per hoc non censetur illi sublata potestas illam causam, vel negotium alteri committendi, sive delegandi, ita tamen, ut commissarius, sive delegatus teneatur requirere consilium earundem personarum, sicut primus mandatarius, Abb. hîc n. 3. nam is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit, reg. jur. 46. in 6. ergo & is, qui alteri in potestate succedit, eodem, quo ille, jure, aut obligatione tenetur.

Notandum 2. Compromittentes, communi omnium consensu, possunt terminum breviorem, quàm sit tempus jure statutum ad eligendum, imò etiam tempus brevissimum constituere, intra quod eligere debeant, alioquin potestas eorum exspirat, uti sumitur ex hoc c. & notat ibid. Innoc. n. 4. Imol. n. 2. & Abb. n. 4.

Notandum 3. Si alicui, vel pluribus mandatum sit, ut in electione, vel alio negotio expediendo consilium alicujus exquirant, debent illud petere, & audire; non autem sequi, prout sumitur ex hoc c. junctâ gl. communiter receptâ V. Exspectatum & c. Cùm olim 7. de arbitr. quia si consilium non petant, formam seu limites mandati transgrediuntur, & sic redditur electio, vel alius actus nullus; sequi autem consilium possunt, vel non sequi; nam universim consilium non obligat, juxta regulam juris 62. in 6. sed potiùs liberum esse debet ei, qui consilium petit, ut possit examinare, an expediat illud, nécne, gl. ibid. V. Nullus. Excipi tamen debet, nisi consilium accipiatur pro consensu, ita, ut non præcisè consilium, sed consensus alterius requiri censeatur, tunc enim adest obligatio, non tantùm requirendi, sed etiam sequendi. Veluti si præceptum imponatur petendi consilium pupillo v. g. qui plenam rationis discretionem non habet, l. Impuberibus 7. ff. de suspect. tutorib. Vel etiam alicui, qui perfectum judicium habet, sed officij, seu administrationis est particeps, ut si Prælatus jubeatur rem tractare, cum consilio sui Coadjutoris, per consilium intelligitur consensus, c. Venerabili 37. junctâ gl. V. Consilio de offic. deleg. & l. Titium 47. ff. de auctorit. & peric. tutor. & ex Bartolo docet Abb. hîc num. 12. Vel denique si ejus, cujus consilium requi-

Est autem eadem forma mixta usitatior hodie & expeditior, quàm forma compromissi absoluti, vel scrutinij, quia in compromisso absoluto nimis ampla eligendi facultas datur, ac proinde Canonici Capitulares sæpe nolunt ita liberè, & illimitatè transferre jus suum in alios, quod non fit in compromisso mixto, in quo magis restricta facultas eligendi datur compromissarijs; formam autem scrutinij exactè observare ita difficile est, ut etiam Jurisperitos in ejus praxi interdum errare contingat, gl. hic V. Inquisitis.

» CCXI. Ex dictis colligitur 1. Non valere » illam formam compromissi, si uni (vel pluribus) » data sit potestas eligendi sub hac forma, ut secretò, » & sigillatim, exquisitis votis singulorum Capitu» larium, atque in scriptum redactis, is eligatur, in » quem plures de Capitulo, comparatione partium » minorum, consenserint, licèt consentientes ma» jorem partem Capituli non attingant, talis enim » electio non valet, quia facta est præter, sive con» tra formam Concilij Generalis Lateranensis in cit. » c. Quia propter, in quo requiritur, ut pars major » totius Capituli in eundem consenserit, prout declaravit Bonifacius VIII. in c. Si cui 23. h. t. in 6. gl. ibid. V. Non valere. V.g. Si quinque ex duodecim Capitularibus consentiant in Titium, quatuor in Sempronium, tres reliqui in Cajum, & Sejus compromissarius, exceptis his suffragijs, & in scriptum redactis, eligat Titium tanquam plura suffragia habentem, respectu reliquorum Electorum, irrita est electio. Sed contrà objici potest, Capitulares unanimi consensu possunt compromittere in unum, ut is eis nominet Prælatum idoneum, quem recipere ipsi teneantur, juxta c. Causam 8. h. t. ergo poterunt etiam compromittere, communi consensu, ut is à Compromissarijs eligatur in Prælatum, in quem major pars Capitularium, comparatione aliarum partium, consenserit. Sed neganda est consequentia: quia priore casu Capitulares abdicant se potestate eligendi pro ea vice, eamque in unum solum transferunt, idque ex juris concessione, saltem tunc, si talis potestas transferatur in Superiorem, qui potestatem etiam confirmandi habet; neque enim plus ex cit. c. Causam probari potest; quamvis gl. in cit. c. Quia propter, & communiter DD. id extendant etiam ad alios, ut suprà dictum. At verò in casu hujus c. Capitulares non abdicant à se absolutè potestatem eligendi, sed transferunt illam in unum, vel plures Compromissarios limitatè, & eum ea restrictione, ut secundùm formam c. Quia propter, suffragia omnium Capitularium excipiant, & in scriptum redigant, ac postea eligant; ac proinde tunc servanda est forma ibi præscripta, nempe ut eligatur is, in quem major, imò & sanior pars totius Capituli consenserit, Joan. Monach. hic num. 2. & Layman. Addit Joan. Andr. in cit. c. Cùm expediat n. 2. quòd etiam tunc publicatio, & aliqua collatio suffragiorum fieri debeat.

Porrò quamvis gl. in cit. c. Si cui V. Concilium & ibid. Petr. Ancharan. & Francus num. 2. teneant, quòd Constitutio hujus c. solùm procedat in ijs Electionibus, in quibus necessariò servanda est forma eligendi præscripta à Concilio Lateranensi in c. Quia propter, in qua illa se fundat, non autem in alijs electionibus, quæ fiunt ad dignitates, quæ per mortem Prælati non censentur viduatæ pastore, ut, si quis v. g. eligendus sit in Præpositum Ecclesiæ Collegiatæ, cui non competit ordinaria, & generalis jurisdictio; tunc enim subsistet ejus electio, si in illum major pars Capitularium, comparatione aliarum partium minorum, etsi non comparatione totius Capituli, consenserit. Oppositum tamen probabiliùs tenet Laym. in cit. c. Si cui, quia universim, secundùm Canones, nulla electio Capitularis, etiamsi secundùm formam scrutinij non fiat, nec fieri debeat, imò nullum decretum, quod à Collegio, seu Capitulo emanat, valet, nisi pars major totius Capituli, seu Corporis congregati consenserit.

CCXII. Colligitur 2. Quòd neque valeat Electio, si compromissum fiat sub hac forma, ut is eligatur, in quem major pars compromissariorum, comparatione aliarum partium, consenserit, arg. cit. c. Si cui h. t. in 6. v. g. si novem sint Compromissarij, & tres consentiant in Titium, duo in Sempronium, & alij quatuor in Cajum, non erit valida electio Caij, nisi unus ex prioribus mutet sententiam, & ad quatuor posteriores accedat. Ratio est, quia Electio per Compromissum est etiam Capitularis, cùm fiat nomine Capituli, seu vice omnium Capitularium concedentium eligendi potestatem Compromissarijs, cit. c. Quia propter §. Vel saltem: ergo in illa quoque consentire debet pars major, non respectu aliarum partium, sed absolutè respectu omnium Compromissariorum, qui cùm substituantur in locum Capitularium, à quibus potestas eligendi in Compromissarios transfertur, sicut electio Capitularium non valet, nisi facta sit à majore parte omnium, seu totius Capituli; ita neque electio Compromissariorum, quæ fit nomine Capituli, seu vice omnium Capitularium, valere potest, nisi fit facta à majore parte omnium Compromissariorum; nam subrogatum imitatur naturam ejus, cui subrogatur, & cùm ipsi Capitulares non possint per seipsos eligere, nisi hoc modo, nec in alios possunt illam potestatem transferre, ut aliter eligant; nemo enim potest plus juris in alium transferre, quàm ipsi competere noscatur, reg. juris 79. in 6. gloss. in cit. c. Si cui, in Notatis.

CCXIII. Colligitur 3. Sicut, cùm per » formam scrutinij ad electionem proceditur, neces» sarium est, ut per unum promulgetur, & fiat com» munis electio, secundùm Canonicas Constitutio» nes (in c. Quia propter, & c. In Genesi 55. h. t.) sic » & per unum debet fieri, & pronunciari communis » electio, si per formam compromissi ad electionem » procedatur (ita ut electio ab uno communiter, seu » collectivè promulgetur, per verba singularis numeri: *Ego nomine meo, & aliorum mihi consentientium, eligo Titium*:) alioquin electio à pluribus Compro» missarijs simul facta, irrita est: non obstante, quòd » lege Civili aliud statutum sit in arbitris Compro» missarijs, nempe ut ab eis omnibus pronunciatio » fiat. ita habetur in c. Sicut 21. h. t. in 6. Ratio hujus constitutionis est, quia causa unica, ob quam Canones statuunt electionem scrutinij ab uno collectivè nomine omnium fieri, & promulgari, ea est, quia electio est actus communis totius Capituli, ideòque decens est, ut ab uno fiat, vice Capituli, sive qui re-

præ-

præsentet totum Capitulum: hæc autem ratio etiam locum habet in electione per compromissum, quia Capitularis potestas eligendi in compromissarios ita transfertur, ut & ipsi nomine, ac vice totius Capituli aliquem eligere debeant, cit. c. Quia propter §. Vel saltem. Aliud est de arbitris Compromissarijs, aut Judicibus delegatis, quibus causa committitur, non ut Collegio, sed ut singulis, arg. l. Duo ex tribus 39. ibi: *omnes judicare jussi sunt.* ff. de re judic. ideòque nunquam unus ex pluribus arbitris, vel delegatis, sed vel omnes, vel nullus sententiam, aut arbitrium dicere, seu pronunciare debet, vel saltem unus nomine omnium, sed per verba pluralis numeri: *Nos ita censemus*, c. Cùm ab uno 4. de sentent. & re judic. in 6. l. Item si unus 17. §. Item si plures ff. de recept. qui arbitrium. cit. c. Sicut, junctâ gl. V. Lex humana h. t. in 6. Electio verò fieri debet à Capitulo, seu Collegio, ideòque statutum est Jure Canonico, ut id ipsum per verba singularis numeri exprimeretur, quò appareat, unam communem, seu Capitularem electionem esse, gloss. in cit. c. Sicut. V. Compromissi, & Laym. ibid.

CCXIV. Quæritur 4. Ad quid teneantur Compromissarij, quibus data est eligendi potestas, cum ea limitatione, ut adhibeant consilium certarum personarum? Respondetur, tenentur in tractatu electionis requirere consilium illarum personarum, & congruo tempore exspectare responsum, alioquin electio non valet, prout sumitur ex c. Cùm » veteri 12. h. t. Nam vacante Ecclesiâ Bisuntinâ, » Papa Gregorius IX. mandavit Capitulo, ut intra » 40. dies, post litterarum suarum receptionem, ido» neum Pastorem eligerent, cum consilio Abbatis S. » Benigni, & Abbatis S. Morismundi, & Guilielmi » ex Ordine Prædicatorum: alioquin hi tres Consi» liarij Archiepiscopum Ecclesiæ Bisuntinæ consti» tuerent. Canonici, die ad eligendum præfixâ, per » compromissum in sex Canonicos ejusdem Ecclesiæ » potestatem eligendi contulerunt, quæ durare de» beat usque dum candela ipsis accensa absumatur. » Cùm autem Compromissarij convenissent, inito » tractatu de electione Archiepiscopi, in Abbatem S. » Benigni consenserunt, & super hoc consilium so» ciorum ejus (scilicet duorum, & non tertij, qui e» lectus fuit) requisiverunt, quorum unus ex illis » dixit, postquam inter se deliberârunt, ipsos respon» suros. Quia verò Consiliarij responsum dare diffe» rebant, sex illi compromissarij, cùm candela defi» ceret, non exspectato eorum responso, dictum » Abbatem in Archiepiscopum Bisuntinum elege» runt. Relato ergo ad Sedem Apostolicam hoc ne» gotio, Papa Archiepiscopo Viennensi, & Abbati » de Trinitate illud delegavit, mandans ei, ut, si fa» ctâ inquisitione, constaret, Electores Compromis» sarios, habito de electione tractatu, in eo prædi» ctorum virorum consilium requisivisse, electio» nem Abbatis S. Benigni in Archiepiscopum, si per» sona idonea esset, confirmarent. Si verò in tra» ctatu electionis consilium eorundem requisitum » non fuisset, etsi fortè postea fuerit requisitum, vel » si responsum illorum exspectarum non fuisset, vel » si idem Abbas persona idonea non esset, electio» nem ejus irritam pronunciarent. Postea verò mis» so à delegatis inquisitionis suæ tenore ad Papam, is respondit: Cùm repertum fuerit, Compromissa» rios consilium prædictorum virorum, non com» petente tempore (scilicet in tractatu electionis, sed postea, & ideo perinde est, ac si non fuisset requisitum, sicut ille, qui non appellat congruo tempore, habetur pro non appellante, Hostiens. hîc V. Competente tempore) requisivisse, circa personam Ab» batis S. Benigni eligendam; & postquam requisi» tum fuit eorundem responsum, non nisi modi» co tempore exspectâsse, ideo idem Papa electio» nem ipsius Abbatis, non ob vitium personæ, sed e» lectionis, irritandam duxit (id est, irritam pro» nunciavit, Hostiens. hîc V. eod.) cùm alijs (scilicet » Consiliarijs) imputari, aut obesse non debeat, quòd » Electores ad tam modicum tempus ardentis can» delæ se astrinxerint: nam unius negligentia alteri obesse non debet, & non debet aliquis alterius odio prægravari, reg. jur. 22. in 6. & l. Si quis 33. C. de inoffic. testam. gl. hîc V. Alijs imputari.

CCXV. Notandum 1. Si alicui mandatur, ut negotium aliquod expediat, cum consilio aliquorum, per hoc non censetur illi sublata potestas illam causam, vel negotium alteri committendi, sive delegandi, ita tamen, ut commissarius, sive delegatus teneatur requirere consilium earundem personarum, sicut primus mandatarius, Abb. hîc n. 3. nam is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit, reg. jur. 46. in 6. ergo & is, qui alteri in potestate succedit, eodem, quo ille, jure, aut obligatione tenetur.

Notandum 2. Compromittentes, communi omnium consensu, possunt terminum breviorem, quàm sit tempus jure statutum ad eligendum, imò etiam tempus brevissimum constituere, intra quod eligere debeant, alioquin potestas eorum exspirat, uti sumitur ex hoc c. & notat ibid. Innoc. n. 4. Imol. n. 2. & Abb. n. 4.

Notandum 3. Si alicui, vel pluribus mandatum sit, ut in electione, vel alio negotio expediendo consilium alicujus exquirant, debent illud petere, & audire; non autem sequi, prout sumitur ex hoc c. junctâ gl. communiter receptâ V. Exspectatum & c. Cùm olim 7. de arbitr. quia si consilium non petant, formam seu limites mandati transgrediuntur, & sic redditur electio, vel alius actus nullus; sequi autem consilium possunt, vel non sequi; nam universim consilium non obligat, juxta regulam juris 62. in 6. sed potiùs liberum esse debet ei, qui consilium petit, ut possit examinare, an expediat illud, nécne, gl. ibid. V. Nullus. Excipi tamen debet, nisi consilium accipiatur pro consensu, ita, ut non præcisè consilium, sed consensus alterius requiri censeatur, tunc enim adest obligatio, non tantùm requirendi, sed etiam sequendi. Veluti si præceptum imponatur petendi consilium pupillo v. g. qui plenam rationis discretionem non habet, l. Impuberibus 7. ff. de suspect. tutorib. Vel etiam alicui, qui perfectum judicium habet, sed officij, seu administrationis est particeps, ut si Prælatus jubeatur rem tractare, cum consilio sui Coadjutoris, per consilium intelligitur consensus, c. Venerabili 37. junctâ gl. V. Consilio de offic. deleg. & l. Titium 47. ff. de auctorit. & peric. tutor. & ex Bartolo docet Abb. hîc num. 12. Vel denique si ejus, cujus consilium requi-

quirendum est, aliâ ratione intersit, v. g. Capituli vel Patroni, tum enim consensus etiam requiri videtur, Laym. in cit. c. Cùm in veteri n. 9.

Notandum 4. Si consilium aliquorum petendum sit, debet id requiri, dum res adhuc est integra, & ut habeant tempus sufficiens ad deliberatè respõdendum; alioquin unus solus impedire potest, ne responsum detur, ante tempus ad deliberandum sufficiens, ut colligitur ex cit. c. Cùm in veteri, & ibi gl. V. Requisitum, quia tempore opus est, ut aliquid maturiùs agatur, nec præcipitare consilia oportet, c. Ponderat. 14. dis. 50. & ideo non solùm requirendum, sed etiam competente tempore expectandum est responsum Consiliariorum, cit. c. Cùm in veteri, juncta gl. V. Expectatum: nec excusatur is, qui debet exigere consilium, si alleget brevitatem temporis exercendi actum, quia culpæ eius imputabitur, quòd tam breve tempus ad agendum recepit, vel si nimium distulit consilium petere, Imola hîc n. 5.

Notandum 5. Postquam consilium fuit expectatum, si Consiliarij nolint, vel differant competente tempore respondere: vel etiam, si jussi aliorum cõsilium requirere, consulere illos non possint, etiam absque eo procedi potest, si negotium moram seu dilationem non patiatur, & mandans absens sit, Abb. in cit. c. Cùm in veteri n. 13. Aliud est, si non consilium, sed etiam consensus aliorum requirendus sit ad actum expediendum: tunc enim ordinariè procedi non potest sinè eo, sed irritum est, quod absque consensu requisito actum fuerit: etsi, qui debet consentire, & non vult, compelli possit per Superiorem ad consentiendum, nisi habeat rationabilem causam denegandi consensum, Abb. c. l. Aliquando tamen etiam consensu non expectato, si is injustè negetur ab altero, procedere licet, ut, si negatio consensûs cederet in præjudicium Ecclesiæ, Layman. hîc num. 8.

Notandum 6. Si ad actum aliquem expediendum requiratur in lege, commissione, vel quavis dispositione, consilium aliquorum, potest is actus erga illum ipsum exerceri, cuius alioquin consilium requirendum esset. Ut in casu huius c. ubi Papa mandavit, ut electio Archiepiscopi fieret, cum consilio Abbatis S. Benigni, & duorum aliorum; postea verò, cùm Compromissarij Abbatem illum eligere vellent, eius consilium, qui electus postmodum fuit, non exquisiverunt, nec requirere debuerunt, sed tantùm aliorum duorum, ut notat gl. ibid. V. Sociorum, & V. Ipsorum. Ratio est, tum quia talis consentiendo postea electioni, satis videtur consilium dare; tum quia, si ante electionem consilium dando consentiret, deberet electio cassari propter vitium ambitionis.

Contrarium tamen tenet Joan. Andr. hîc n. 17. & Abb. n. 11. qui ait, tutius esse, ut etiam tertij, sive eligendi consilium requiratur, quia mandatum fuit, ut trium consilium exigatur, ideóque etiam eius, quem Compromissarij eligere volunt, consilium saltem in genere peti debet, cùm forma mandati exactè servanda sit. Verùm ad hoc respondet Laym. hîc n. 4. quòd in mandato magis attendendum sit ad mentem, quàm ad verba mandantis, & in mandato, seu commissione excipi debet casus specialis, quem ipsemet mandans rationabiliter in eo non comprehendi voluit, qualis est, ut petatur consilium eius, quem Electores, aut Compromissarij eligere volunt, præsertim, si jam consilium aliorum sociorum supra hoc petitum, & auditum sit.

§ VII.

An Compromissarij possint eligere aliquem ex seipsis, vel, an unus ex ipsis possit, saltem accessoriè, eligere seipsum?

CCXVI. Assertio 1. Quando plures sunt Compromissarij, possunt illi aliquem ex seipsis eligere, tametsi id in compromisso non sit expressum, modò non sit expressè prohibitum, Innocent. in c. Cùm in jure 33. in princip. h. t. Abb. ibid. n. 4. & alij plures, contra gl. ibid. V. Ex se. & Sylvest. V. Electio. 2. q. 17. n. 10. Ratio est, quia ex eo, quòd Compromissarij consentiunt in compromissum, illúdque acceptant, non debent esse deterioris conditionis, cùm nemini officium suum debeat esse damnosum, quod accideret, si propter compromissum acceptatum eligi non possent Compromissarij; imò etiam id sæpe noxium foret Ecclesiæ, si inter Compromissarios esset persona valde idonea, quæ jure electionis passivæ per compromissum privaretur. Deinde in compromisso absolutè facto, si certa forma non sit præscripta, censetur absolutè totum jus eligendi translatum in Compromissarios, ergo cùm Capitulares, vel unũ ex Capitulo, vel quemlibet alium idoneum eligere possint, eadem quoque facultas eligendi unum ex seipsis censeri debet compromissariis esse collata, nisi sit expressè eis restricta: nec ideo Compromissarius à se censetur electus, ut gl. opponit, sed à socio, vel sociis eligitur, licèt ipse consentiat, ut ex infrà dicendis patebit.

Et hinc infertur, si duo executores in testamento constituti sint ad distribuendam pecuniam alicui pauperi, posse unum dare illam alteri, si is verè pauper sit, ut docet Abb. c. l. n. 4. Quia tali casu executor pecuniam accipiens non censetur in causa propria auctoritatem præstare, sed alteri sibi præstanti consentire: quomodo etiam, si plures tutores sint, uno auctore, pupillus alteri obligari potest, etsi pupillus non possit obligari tutori, eodem auctoritatem præstante, l. Pupillus 4. ff. De auctorit. tutor. Similiter ergo etiam poterunt Compromissarij constituti ad eligendum unum eligere ex seipsis.

CCXVII. Assertio 2. Si priùs aliqui Compromissariorum unum ex seipsis elegerunt, potest Compromissarius electus, si & ipse jus eligendi habeat, consentire in seipsum, & aliis accedendo, numerum augere, & electionem de se factam complere, & stabilire, modò suffragio suo accedente suffragiis aliorum, qui eum antè elegerunt, constituat, non tantùm parem, sed majorem numerum eligentium, ut docet Joan. Andr. in c. Cùm in jure 33. h. t. n. 8. Abb. n. 5. & Imol. ibid. n. 5. Idque sumitur ex cit. „ c. Cùm in jure, nam defuncto Decano cuiusdam „ Ecclesiæ, Capitulum compromisit in septem ex suis „ Canonicis sub hac forma, ut illum, quem ex seipsis, „

vel

» vel alium ex gremio eiusdem Ecclesiæ, omnes vel » major pars Compromissariorum in Decanum ele- » gerint, Capitulum recipere teneatur. Cùm ergo » tres Compromissarij nominarent Titium, qui & » ipse ex septem unus erat: alij verò tres nominarent » alium Canonicum, qui non erat ex numero Com- » promissariorum, quæsitum fuit, uter eorum assumi » debeat in Decanum. Respondet Papa Innocentius » III. quòd is, qui de numero septem Compromissa- » riorum erat, & à tribus eorum nominatus est, assu- » mendus sit in Decanum, si electioni de se factæ cō- » sentiat, & canonicum impedimentum ei non ob- stet. Consentit l. Planè 4. & ibi gl. V. Potest, ff. Quod cuiusque univers. nom. Ratio est, quia hoc casu electus primò & immediatè, ac principaliter non se eligit, cùm electio ab ipsomet ortum non habeat, sed ab aliis, qui ante ipsum elegerunt, adeóque solùm accessoriè se coëligit, & electioni de se factæ consentit, eámque complet, ac veluti perficit, quod citra notam ambitionis fieri potest.

CCXVIII. Notandum 1. Duo requiruntur, ut Compromissarius possit sibi ipsi votum dare, 1. Ut priùs aliqui Compromissariorum unum ex seipsis elegerint; nam si unus ex Compromissariis, ante publicata, & audita aliorum suffragia, sibi ipsi votum daret, ambitiosus judicaretur, quia seipsum principaliter eligeret, ideóq; tanquā indignus repelli deberet, Laym. hîc n. 1. Requiritur 2. Ut suffragio suo accedente, constituat majorē numerum eligentium, alioquin notā ambitionis non effugeret, si accessu suo faceret solùm partem minorē, vel æqualem. Quare si v. g. septē sint electores Compromissarij, & tres eligant Titium unum ex electoribus, alij tres alium, tum Titius consentire poterit electioni de se factæ, eámque stabilire suo suffragio, ut major eligentium numerus pro ipso sit. Idem est, si tres tantùm sint electores, & unus eligat Titium electorem, tertius verò elector Caium, qui non est elector: tum enim Titius, consentiendo suæ electioni præferetur Caio. Aliud est, si v. g. sex sint Electores, & duo eligant Titium unum ex electoribus; tres alij alium: tum enim Titius non poterit consentire in seipsum, quia accedente suo suffragio, par solùm numerus eligentium, non major pro ipso staret. Abb. c. l. n. 5. Quòd si verò Titius elector priùs in privato scrutinio alium elegerat, in quem minor pars consensit, & ipse postea, publicatis suffragiis, deprehendat, se electum ab æquali parte sive medietate Capitularium, poterit revocare suffragium priùs datum, & electionem de se factam per consensum stabilire, quia cùm in electione, quæ fit per compromissum, non necessariò servanda sit forma scrutinij præscripta in Concilio Lateranensi, potest per accessum augeri numerus suffragiorum: secus est, si Titius suo suffragio priùs dato Caio, v. g. cum aliis fecisset majorem partem Capituli præsentis; tum enim non posset in se postea consentire, nec mutare consilium seu suffragium in alterius præjudicium, gl. hîc V. Consentiat, & Abb. num. 5.

Notandum 2. Non tantùm in electione, quæ fit per compromissum, sed etiam in aliis electionibus, in quibus non observatur forma solemnis scrutinij, potest electus à medietate Capitularium, vel statim ab initio, si suffragia eligentium, palàm & omnibus audientibus, data sint; vel si privatum scrutinium præcessit, post eius publicationem, mutato suffragio alteri priùs dato, illud sibi ipsi postea dare, & electionem suam aliis consentiendo complere, & corroborare: quod fieri non potest in electione, quæ fit per formam scrutinij præscriptam à Concilio Lateranensi, quia in hac forma suffragia secretò dari, & nomina suffragantium nunquam publicari debent; adeóque non potest quis ab initio in seipsum consentire, cùm ignoret, an ab aliis sit electus, vel nominatus, alioquin argueretur ambitionis, ideóque indignus judicaretur, quia directè, ac principaliter seipsum eligeret, non tantùm accessoriè, & completivè: neque etiam post publicationem scrutinij, licet saltem uni soli, aliis non consentientibus, ad aliorum suffragia accedere, gl. in c. Cumana 50. V. Ad majorem partem h. t. Abb. in cit. c. Cùm in jure. n. 5. Imol. ibid. n. 5. & 6. Sylvest. V. Electio 2. q. 18. In qua re tamen spectanda est cuiusque Ecclesiæ consuetudo: nam si in aliqua Ecclesia consuetum sit, ut, si post publicatum scrutinium appareat, neminem pro se habere majorem suffragiorum partem, liceat aliquibus palàm accedere ad complendum numerum majoris partis, tum etiam electus à media parte Capitularium poterit variare suffragium antea alteri datum, & ad suffragia aliorum de se edita & publicata accedere. Si verò consuetudo sit alicubi, ut tali casu scrutinium de novo inchoari soleat; tum non potest quis suffragium sibi ipsi dando, complere numerum requisitum ad majorem partem suffragiorum, quia antè publicationem omnium suffragiorum, nescit, an in posteriore scrutinio ab aliis sit electus, Laym. de Elect. Prælat. q. 88.

CCXIX. Assertio 3. Si Compromissum in unum tantùm sit factum, quamvìs absolutè, & illimitatè, ut quemcunque idoneum eligat, non potest is seipsum eligere, quia hoc casu electio ab ipsomet ortum haberet, & inchoaret, ideóque tanquam ambitiosus repellendus foret, si seipsum directè eligeret, c. In scripturis 9. caus. 8. q. 1. Quare potiùs ipse Compromissarius exceptus censeri debet, gl. in cit. c. Cùm in jure. V. Ex se, Sylvest. c. l. q. 16. Sed neque qui seipsum coëligendo, aliorum suffragiis ad sui electionem complendam accedit, dicere debet: Eligo vel coëligo meipsum, sed consentio electioni de me factæ; quæ licèt nondum sit completè facta à majore parte eligentium, est tamen in fieri, quia consentiendo illico augetur, & completur numerus requisitus ad majorem partem, Abb. c. l. n. 6.

§. VIII.

An, & qualiter compromissum revocari possit, vel aliter exspiret?

CCXX. Assertio 1. Si res non sit integra, compromissum ordinariè revocari non potest, secus, si res adhuc sit integra; tum enim revocari potest, ita sumitur ex c. In causis 30. h. t. Nam vacante Ec- » clesiâ Tholosanâ, Capitulares ad tractandum de » Electione Episcopi convenerunt, & duos ex ipsis » elegerunt, qui eligerent, sive compromitterent in » quinque ex eodem Capitulo Canonicos, per quos »

post præstitum juramentum (secundùm formam præscriptam in Auth. de sanctissimis Episcopis. §. Jubemus igitur Abbatem coll. 9.) Episcopus eligeretur; ita, ut, is, quem concorditer vel omnes quinque, vel tres ex illis eligerent, dummodo persona esset idonea (quæ clausula semper subintelligitur, etsi non apponatur, c. Causam 8. supr. eod. c. Cùm adeo 17. de rescript. gl. hîc V. Idonea) absq; ulla contradictione, pro Episcopo reciperetur. Cùm autem à prædictis duobus Canonicis quinque Electores compromissarij electi fuissent, iique à reliquis Capitularibus ad tractandum de electione secessissent in locum proprium, & non possent omnes concordare, sive consentire in unam personam; tres eorum in Episcopum Convennarum consenserunt, & electionem, quam de postulando Episcopo fecerant, Capitulo publicârunt (hoc est, suam postulationem Capitulo proposuerunt, nam electio hic accipitur pro postulatione, gloss. hîc V. electionem, junctâ gl. margin.) Sed alij duo Compromissarij, tertiâ post die, cum paucis quibusdam Capitularibus, reliquis absentibus, Archidiaconum Agennensem elegerunt. Controversiâ hac ad Innocentium III. delatâ, & coram illo propositis ijs, quæ allegabat pars postulantium Episcopum Convennarum, ex altera parte Nuncij (id est, procuratores Hostiens. hîc V. eodem) missi ab ijs, qui Archidiaconum elegerunt, responderunt, quòd cùm prædicti quinque compromissarij inter se dissiderent, & contentiosè clamarent, adeóque Capitulo suspecti essent, per duos Canonicos ad eos missos, Capitulum eisdem inhibuit, auctoritate Apostolicâ, ne in facto electionis ulteriùs procederent, & ita potestatem eligendi ipsis commissam revocavit, simul mandans, ut ad Capitulum redirent, & cum alijs Fratribus, seu Capitularibus, electionem peragerent. Huic revocationi duo ex Compromissarijs parentes, ad Capitulum reversi sunt; alijs tribus non contradicentibus, qui licèt & ipsi ad fores Capituli pervenerint, postea tamen recesserunt. Cùm autem Capitulares congregati in Capitulo toto illo die adventum dictorum trium compromissariorum exspectâssent, sequente die, campanam, sicut moris est, ad Capitulum congregandum pulsari curârunt: tribus verò illis, cum paucis complicibus se contumaciter absentantibus, Prior, cum majore & saniore parte Capituli, suprà dictum Archidiaconum in Episcopum elegerunt. His utrinque auditis, Papa ita pronunciavit: quia postulatio Episcopi Convennarum, quæ præcessit, per eos facta est, in quos totum Capitulum eligendi potestatem transtulerat, ideòq; unanimi consensu totius Capituli facta esse intelligitur, hinc non potuit Capitulum, cùm res non esset ampliùs integra, si quidem in tractatu jam processum fuit ab electoribus compromissarijs, compromissum revocare. Quare subsecutam electionem Archidiaconi jubet Papa irritari, simúlque mandat quibusdam Abbatibus, ut, si dictum Episcopum Convennarum utilem, & necessarium ad Regimen Ecclesiæ Tholosanæ repererint, & tam litterarum scientiâ, quàm exemplo bonæ conversationis instructum, idoneúmque ad hæreses, quæ in prædicta Ecclesia per antecedentium Prælatorum negligentiam, miserabiliter & damnabiliter pullulârunt, extirpandas, ad eandem Ecclesiam Tholosanam, propter urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem, transeundi licentiam ei tribuant.

CCXXI. Notandum 1. Possunt Capitulares compromittere, sive potestatem eligendi committere, non tantùm personis certis, sed etiam incertis, deligendo unum, vel plures, per quos compromissarij nominari, & constitui debeant, electuri postea vice omnium, & nomine totius Capituli Episcopum, seu Prælatum, prout sumitur ex hoc c. in princ. arg. c. Innotuit 12. de arbitris, ubi tradunt DD. quòd partes litigantes possint, vel per seipsos arbitrum, vel arbitros constituere, vel uni, aut pluribus alijs potestatem dare, ut sibi ipsis unum, vel plures arbitros eligant, Abb. hîc n. 2.

Notandum 2. Etsi latiùs loquendo, concorditer fieri dicitur, quod fit à majore parte Capituli, seu Collegij, nisi pars minor justam causam contradicendi habeat, ut constat ex c. 1. & ibi gl. in notatis, de his, quæ fiunt à major. par. Capit. gl. in c. Ubi periculum 3. V. Singulis h. t. in 6. propriè tamen, & strictè loquendo, concorditer fieri dicitur, quod fit omnibus Capitularibus consentientibus, nullo discrepante, ut patet ex hoc c. in princ. ibi: *concorditer, vel tres ex illis*, ubi ponuntur hæc ut diversa, & constat ex significatione ipsius vocis, gl. in c. Cupientes ibid. V. Concordem h. t. quamvis prior acceptio magis usitata sit, nisi in ordinatione aliqua requiratur, ut plenâ concordiâ fiat, gl. margin. in cit. c. Ubi periculum V. Singulis.

CCXXII. Notandum 3. Compromissarij, quibus eligendi potestas commissa est, possunt non solùm eligere, sed etiam postulare, ut colligitur ex hoc c. Ubi major pars eligentium, in quos compromissum est, Episcopum postulavit, & ea postulatio approbata fuit à Papa, quia datâ absolutè potestate eligendi, censetur etiam data potestas postulandi, gl. communiter recepta hîc V. Postulatio, & habetur etiam in c. Post translationem 11. junctâ gl. V. Liberam de renunciat. nam electio, & postulatio in jure æquiparantur, quippe quæ tendunt ad eundem finem & effectum providendi Ecclesiæ viduatæ pastore. Non tamen possunt Compromissarij in alios compromittere, sive vices suas alijs delegare, si ex commissione tantùm, adeóque jure alieno, non proprio, potestatem eligendi habeant, quia tunc videtur esse electa industria personæ, arg. c. fin. de offic. deleg. & c. Is cui 12. eod. in 6. Abb. in c. Cùm in jure 33. n. 2. h. t. nisi expressè id ipsis in compromisso concessum fuisset, cujus limites excedere nequeunt, arg. l. Diligenter 5. ff. mandati.

CCXXIII. Notandum 4. Compromissum semel factum ordinariè revocari non potest, si res nō sit ampliùs integra, sicut respondit Papa in hoc c. tunc autem dicitur res non integra, quando in negotio compromissi ad substantialia, sive ad ea, quæ ad illud per se pertinent, est processum; v. g. Si Compromissarij cœperint tractare de electione, designando, seu nominando aliquem tanquam idoneum ad Prælaturam: sin autem solùm solemnitas aliqua præparatoria præcessisset, v. g. Missa de Spiritu S. cantata fuisset, vel si Compromissarij intrâssent Capitulum,

lum, sed nondum de electione aliquid tractantes, res adhuc censeretur integra, Innocent. hic n. 6. & Imol. ibid. n. 6. nam compromissum æquiparatur mandato procuratorio, quod ante litis contestationem revocare licet, etiamsi citationes, & exceptiones fori declinatoriæ præcesserint: non item post litem contestatam, nisi causâ cognitâ. l. Ante litem 16. & seq. ff. de procurat.

Notandum 5. Si res adhuc sit integra, nihilque ad substantiam electionis pertinens actum sit, tum compromissum revocari potest à Compromittentibus, ut colligitur ex hoc c. per sensum contrarium, ad instar mandati, quod re integrâ revocari potest, §. Rectè Instit. de mandato, cùm nihil mandatarij intersit, gl. hîc V. Cùm res non esset integra. Ratio est, quia antequam Compromissarij incipiant uti potestate sibi commissâ, ac veluti delegatâ, non censetur ea in ipsis esse radicata, adeóque non efficaciter in illos transijsse, arg. c. Quamvis 6. de offic. deleg. ubi habetur, quòd ab eo, cui potestas judicandi in totum subdelegata est, revocari possit jurisdictio, antequam eâ usus fuerit.

Verùm hîc distinguendum est; nam vel compromissum factum est in gratiam ipsorum Compromissariorum, in quos Capitulum potestatem eligendi pro ea vice transtulerat, ut in casu c. Cùm dilectus 32. h. t. & non potest revocari compromissum, etiamsi res adhuc sit integra, quia est instar alicujus liberalis donationis, quæ semel acceptata non potest ampliùs revocari, l. Sive 17. C. de donat. Vel factum est compromissum, ob Ecclesiæ utilitatem, ita, ut æquivaleat mandato, seu commissioni, vi cujus compromissarij, auctoritate, & nomine totius Capituli eligant; & tunc revocari potest, si res sit integra, quia mandatum, re integrâ, revocari potest, non autem, si res non sit integra, juxta decisionem hujus c. gloss. hîc V. Cùm res non esset integra, Innoc. ibid. n. 4. Joan. Andr. n. 37. Abb. ibid. n. 11. In dubio autem præsumitur compromissum potiùs factum, ob Ecclesiæ utilitatem, ut ei faciliùs sic provideatur, quàm in favorem, seu commodum compromissariorum, adeóque si res integra sit, revocabile est, quia in dubio non præsumitur donatio, Joann. Andr. hîc num. 38. & Abbas num. 11. & 12.

CCXXIV. Notandum 6. Si Electio à Compromissarijs facta effectum non habuit, quia electus noluit acceptare: vel si compromissarij ab ejus postulatione, de cujus electione tractare cœperant, in totum recesserunt, re infectâ: tunc etiam revocari potest compromissum, siquidem his casibus nova electio, aut postulatio iterum inchoanda est, adeóque etiam res adhuc est integra, Innoc. hîc n. 6. in fine. Accedit, quòd Compromissarij, postquam electionem, vel postulationem promulgârunt, functi sunt officio suo, ideo sinè nova commissione, ad aliam electionem procedere non possunt: aliud est, de Electoribus Ordinarijs, qui non alieno, ut Compromissarij, sed proprio jure eligunt; hi enim, etsi electionem fecerint irritam, vel quæ effectum non habuit, modò non incurrerint privationem juris eligendi, ad aliam electionem procedere possunt, ac debent, ut constat ex c. officij 38. h. t. Laym. hîc n. 7. in fine.

CCXXV. Notandum 7. Licèt compromissum ab initio constitui, & decerni non possit, nisi omnibus Capitularibus consentientibus, ita, ut vel uno contradicente, impediri possit, ut suprà dictum n. 204. tamen, postquam constitutum est, ac decretum, non potest ab uno solo, aut paucis Capitularibus mutari, & revocari, etsi res integra sit, sed non nisi à majore parte Capituli, Abb. hîc n. 16. contra Innocent. ibid. n. 5. & Jo. Andr. n. 37. quod enim singulis semel placuit, ampliùs displicere non potest, reg. jur. 25. in 6. neque mutare consilium quis potest in alterius detrimentum, reg. jur. 33. eodem. cederet autem in detrimentum Capituli, si, postquam aliquid, communi consensu omnium, constitutum fuit, id aliquis, vel pauciores, alijs pluribus invitis, & contradicentibus, rescindere, & retractare vellent, nisi ostendat pars minor, compromissum ob publicam utilitatem revocandum esse, eò quòd Ecclesiæ damnosum sit: alioquin verò etiam bonum publicum exigit, ut, quod à majore parte Capituli statutum fuit, firmum maneat, c. 1. de his, quæ à majore parte Capit. &c.

Porrò, si unus Capitularium in compromisso constituendo contemptus fuit, sive non vocatus, cùm vocari debuisset, eo petente, compromissum revocandum est; sicuti scrutinium factum, superveniente contempto, retractari debet, si id petat, cùm sinè illo nec scrutinium, nec compromissum fieri debuisset, c. Quòd sicut 28. in princ. c. Bonæ 36. h. t. & patet ex suprà dictis.

CCXXVI. Assertio 2. Si potestas eligendi compromissarijs commissa sit limitatè ad certum tempus, intra quod electio ab ipsis fieri debeat, vel aliâ conditione adjectâ, eâ deficiente, vel tempore illo elapso, si electio facta non sit, compromissum per se exspirat, c. Cùm in veteri 52. & ibi Innoc. num. 4. Laym. de Elect. Prælac. q. 90. nam forma, seu conditio præscripta mandatario, seu Commissario, censetur pertinere ab substantiam actûs, ita, ut eâ non servatâ, actus non subsistat, quia Commissarius transgreditur fines mandati, seu potestatis, gl. in Clement. 1. V. Inhiberes de jure patron. Navarr. in Man. Pral. c. 27. n. 37.

CCXXVII. Assertio 3. Similiter finitur compromissum, si electio, vel postulatio à Compromissarijs facta, sive ob electionem personæ indignæ, sive ex quacunque alia causa sit irrita, vel effectum non consecuta: tum enim non possunt ij ad aliam electionem, sinè nova commissione, expressa, vel tacita, procedere, quia cùm electio ipsis commissa sit pro una vice tantùm, postquam officio suo functi sunt, sive bene, sive malè, cessat eorum potestas, ut patebit ex dicendis §. seq.

§. IX. De

§. IX.

De devolutione potestatis eligendi, propter negligentiam, vel delictum Compromissariorum, & de Electione per quasi inspirationem.

CCXXVIII. Quæritur 1. Ad quem devolvatur potestas eligendi, si compromissarij negligant eligere, intra tempus à jure præfixum, vel si indignum eligant? Respondetur, de hoc agitur in c. Si Compromissarius 37. h. t. in 6. ubi Bonifac. VIII. ita rescribit: si Compromissarius, unus vel plures, (cùm in unum,& plures compromitti possit, gloss. hîc V. Compromissarius) in quos, defuncto Episcopo, eligendi potestas est translata, intra tempus à jure statutum (scilicet tres menses à die vacationis numerandos) eligere per culpabilem negligentiam intermittant, potestas providendi ad proximum Superiorem devolvitur: sibique imputare debent compromittentes, quòd eligendi potestatem in talem, vel tales personas transtulerint. Si verò Compromissarius, vel Compromissarij eligant (intra debitum tempus) sed indignum, sive scienter id fecerint (cùm dolus ipsius, vel ipsorum eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari) sive etiam ignoranter, eligendi potestas ad compromittentes revertitur (cùm Compromissarij suo sint functi officio) nisi & ipsi compromittentes scienter talem electionem ratam habuerint. Idémque dicendum (scilicet quòd potestas eligendi ad eosdem compromittentes liberè revertitur) cùm Compromissarius, vel Compromissarij eligunt idoneum, sed electus renuit consentire sive acceptare.

CCXXIX. Ratio, cur priore casu potestas eligendi devolvatur ad proximum Superiorem, & non compromittētes, est; tum quia, si quis, quod ipse facere tenetur, alteri committat faciendum, & hic negligat, eius negligentia, seu omissio nō excusat mandantem, l. Procuratorem 8. §. Si tutores. ff. Mandati, ubi habetur, quòd negligentia mandatarij non excuset tutorem mandantem, ergo neque negligentia Compromissariorum in eligendo excusabit committentes, seu compromittentes: tum quia hi sibi imputare debent, quòd tam negligenti Compromissario vel Compromissariis eligendi potestatem commiserint, ut habetur in textu: tum quia si ipsi Capitulares intra tempus à jure præfixum per negligentiam non eligerent, potestas providendi non ad illos rediret, sed ad proximum Superiorem devolveretur, c. 2. De conces. præbend. c. Quamquam. 18. in princ. h. t. in 6. ergo idem dicendum, si ipsi Compromissarij intra illud tempus per negligentiam non eligant, quippe qui funguntur vice Capitularium compromittentium, subrogatum autem sapit naturam subrogantis, Vivian. in ration. Jur. Pontif. in cit. c. Si compromissarius. Alia verò est ratio de Compromissariis scienter eligentibus indignum, quia delictum, sive dolus mandatarij, cùm in committendo consistat, non debet nocere domino, seu principali, si is extra culpam sit; nam Procurator obest domino in omittendo, non autem in committendo, l. fin. C. De acquirend. possess. Joan. Andr. hîc n. 1. & Petr. Ancharan. §. Quæro. Quare cùm, si Compromissarij scienter eligant indignum, compromittentes non sint in culpa, non enim dederunt eis facultatem eligendi indignum, non debet eorundem dolus ipsis imputari, cùm peccata suos debeant tenere Auctores, gl. hîc V. Imputari: ac proinde ne sinè culpa sua priventur compromittentes, illâ vice, potestate eligendi, jure statutum fuit, ut ea potestas tali casu revertatur ad eosdem.

Quòd si verò Compromissarij ignoranter elegerunt indignum, tum eligendi potestas etiam redit ad compromittentes, quia, cùm ipsis electio tantùm, pro unâ vice, sit commissa, postquam semel elegerunt, sive bene, sive malè, jam functi sunt suo officio, ideóque non possunt iterum, sinè nova commissione eligere, ut habetur in cit. c. si Compromissarius, & dictum suprà; sicut idem est in Judice delegato, postquam semel, sive bene, sive malè judicavit, eius potestas exspirat, c. In litteris 9. & c. Venerabili 37. de offic. deleg. l. Judex 55. ff. De re judic. gl. hîc V. Fructus. Excipi debet, nisi Compromittētes electionem indigni à Compromissariis factam scienter ratam habuerint; tum enim potestas providendi non ad illos revertitur, prout habetur in cit. c. Si compromissarius, quia ratihabitio retro trahitur, & mandato comparatur, reg. jur. 10. de R. I. in 6. & ratam habere possunt electionem compromittentes, cùm eorum nomine Compromissarij elegerint, arg. c. Ratum 9. eod. in 6. gl. hîc V. Ratam: quare hoc casu provisio ad Papam devolvitur, iuxta c. Quamquam 18. h. t. in 6. gl. hîc V. Habuerint. Similiter potestas eligendi redit ad compromittentes, quando compromissarij elegerunt idoneum, sed electus non consensit, vel etiam post consensum renunciavit, vel mortuus est, ut addit gl. hîc V. Renuit, quia ut ex dictis patet, compromissarij his casibus semel eligendo functi sunt officio suo, ideóque non possunt rursus eligere, nisi in mandato expressum fuisset, quòd possint semel, vel sæpius eligere, gl. hîc V. Consentire. Quare ea potestas redit ad Capitulares compromittentes, qui non debent, sinè culpa sua, privari jure suo, præsertim cùm prior electio non fuerit vitiosa, quippe facta de persona idonea, iísque competat novum tempus trimestre ad eligendum, ac si esset nova vacatio, gl. hîc V. Liberè.

CCXXX. Præterea cùm à Compromissario, uno, vel pluribus, indignus scienter eligitur, ipse vel ipsi (iuxta Concilium Lateranense sub Alexandro III. quod refertur in c. Cùm in cunctis 7. §. fin. h. t.) à beneficiis Ecclesiasticis per triennium ipso jure sunt suspensi: at verò hanc pœnam suspensionis non incurrunt compromittentes, cùm haud cōveniens sit, ut innoxij alterius odio prægraventur, sive ob alienam culpam puniantur, sed pœna suum tenere debeat auctorem. Ita habetur in cit. cap. Si Compromissarius. §. Porrò. h. t. in 6. ubi in §§. seqq. adduntur aliquot exceptiones, in quibus prædicta pœna suspensionis locum non habet.

Nam 1. Si compromissum sit in Episcopum, & is scienter elegit indignum, non incurrit pœnam suspensionis per triennium à beneficiis, cùm jure statu-

» statutum sit, (in c.Quia periculosum 3. de sent.ex-» communic.in 6.) ut Episcopi nullam interdicti, vel » suspensionis censuram incurrant, nisi de ipsis ex-»pressa mentio fiat,cit.c. §. Huiusmodi.

» 2. Pœnam hanc suspensionis solùm incurrunt » ij,qui indignum Episcopum,vel Prælatum eo Su-» periorem scienter eligunt; non autem ij, qui alios » Prælatos inferiores,vel Beneficiatos sic eligunt,cit. » §.Huiusmodi Versic. Nec aliorum. Ratio est,quia, cùm pœna hæc suspensionis in cit.c. Cùm in cunctis. §.fin.tantùm imponatur ijs, qui indignũ Episcopum scienter eligunt, non debet ea pœnalis constitutio extendi ad eligentes alios Prælatos inferiores,vel beneficiatos,gl.in c.Quamquam.18. V. Secus. h.t.in 6. & alij DD. communiter.

» 3. Restringitur eadem pœna suspensionis à be-» neficiis per triennium solùm ad ea beneficia, quæ » Elector obtinet in ea Ecclesia, quam scienter eli-» gendo indignum,specialiter offendit, cit.c.Si com-» promissarius,in fine: censetur autem Ecclesia offensa per electionem indigni, licèt ea effectum non habuerit, quia,quantum in ipso eligente fuit, malè » eligendo offendit,gl.ibid.V.Offendisse. Ac deni-» que quòd is,qui alicuius electionem, postulatio-» nem,vel provisionem impugnans,si in probatione » eius, quod contra personam ipsius objicit, deficiat, » à beneficiis Ecclesiasticis per triennium sit suspen-» sus,id similiter intelligi debet de ijs beneficiis,quæ » in eadem Ecclesia obtinet, ut habetur in fine dicti c. Addit gl.ibid.V. In illius beneficiis,quòd,si in his casibus eligens,vel opponens non habeat beneficium in illa Ecclesia,pœnâ extraordinariâ puniri possit.

Porrò de hac pœna suspensionis etiam aliquid dictum est suprà n.43.quia hoc cap. est declaratio quędam illius c.Cùm in cunctis 7. §.fin.h.t.

CCXXXI. Quæritur 2. Si compromissum sit in plures, & major pars eorum eligat indignum, minor verò pars dignum, ad quem devolvatur potestas eligendi,aut providendi? Resp. Si ex pluribus v.g. tribus compromissariis, duo eligant indignum, ideóque jure eligendi pro ea vice, sive scienter, sive ex ignorantia etiam invincibili id fecerint, sint privati, ut ad aliam electionem procedere non possint, cit. c.Si compromissarius: tertius verò eligat idoneũ, & dignum;tum probabilius est, potestatem eligendi, non ad illum unicum,qui dignum elegit, vel ad pauciores, qui indignum non elegerunt, sed ad Capitulum redire,& devolvi,perinde,ac si omnes Compromissarij indignum elegissent, Sylvest.V. Electio.2.q. 19.quem sequitur Laym.de Elect. Prælat. q.92. & in c.Quia propter.42. n.17.h. t. contra Abbatem in c. Cùm in jure. 33. in fine h.t. Ratio est, quia mens compromittentium vel expressa, vel saltem tacita fuit, eum se velle recipere in Prælatum, in quem omnes, vel major pars Compromissariorum consenserit, dummodo idoneus sit,non autem,in quem unus tantùm,vel minor pars consenserit: potestas autem compromissi non se extendit ultra mentem,& intentionem compromittentium. Quare nulla tali casu fit injuria parti minori Compromissariorum, qui dignum elegerunt,quia non competit ei potestas eligendi, nisi quatenus intendunt compromittentes, qui nolunt electionem fieri ab uno tantùm,vel paucioribus Compromissariis ab ipsis constitutis,sed solùm ex consensu plurium,sive majoris partis eorum, ac proinde electio etiam digni facta ab uno, vel minore parte Compromissariorum non est valida, ob defectum potestatis,Sylvest.c.l.

CCXXXII. Quæritur 3. Quæ sit forma eligendi quasi per inspirationem? Resp. Electio quasi per inspirationem fieri dicitur,quando Electores omnes, nullo præcedente tractatu de certa persona eligenda,quasi S.Spiritûs impulsu, unanimiter, ac veluti uno corde,& ore,absque fraude,vitio simoniæ,vel alio,in eundem consentiunt, de qua fit mentio in cit.c.Quia propter.ibi: *nisi fortè communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem,* (electio) *absque vitio celebrata.* Neque ad illam alia forma,vel solemnitas requiritur, nisi ut omnium consensus interveniat, alioquin vel uno contradicente, non valeret, quia non censeretur facta à Deo inspirante, Sylv.c.l. q.20. Quòd si de divina inspiratione constaret, non esset necessaria confirmatio, quia ea, quæ spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: sed quia de hoc constare nobis non potest, ideo debet confirmari,& examinari talis electio, an à Spiritu Dei sit profecta. Durand.in spec.l.4.partic.1.tit. de elect.§.De via inspirationis n.1.& 2.

§. X.

An, & quomodo electio Prælati debeat fieri liberè?

Ad formam substantialem Electionis etiam pertinet, ut sit in libertate eligentium,sive, ut liberè ab ipsis fiat, de quo hoc §. agemus.

CCXXXIII. Quæritur 1. An possit saltem per consuetudinem introduci, ut Electio Prælati fiat dependenter ab arbitrio,seu voluntate alicuius tertij,sive laicus ille sit,sive Ecclesiasticus, quem ipse eligere voluerit? Resp. negativè, ut constat ex c. Cùm terra 14. h. t. Nam relatum fuit Papæ Cæle- » stino III. quòd in terra Hierosolymitana prava » consuetudo irrepserit,ut,cùm electio Prælati cele- » branda esset,Conventus, ad quem electio pertinet, » duas personas nominet, & latenter insinuet auri- » bus Patriarchæ,vel Principis, ex quibus idem Pa- » triarcha,vel Princeps unam personam deligendi, » vel si malit, etiam utramque repellendi, & totam » electionem reijciendi plenam habeat facultatem. » Verùm cùm hæc consuetudo in gravamen & per- » niciem Ecclesiasticæ libertatis redundet, eam pe- » nitus abolendam esse, Pontifex decrevit, simúl- » que statuit, ut in omnibus Conventualibus, seu » Collegiatis Ecclesiis forma Canonica electionis » observetur: videlicet,ut,cùm debet Ecclesiæ Pasto- » ris regimine destitutæ provideri, Electores in u- » num locum, in quo Electio Prælati celebranda est, » conveniant, & invocatâ Spiritûs sancti gratiâ, per- » sonam nominent: Quòd si in persona (eligenda) » vel in modo electionis peccatum sit, tamdiu curam » inquisitionis adhibeant,donec vacanti Ecclesiæ de » idonea persona provideant. Quo facto, non est » prohibitum,Regis aut Patriarchæ assensum super » electione requirere, dummodo eam non impedi- » diant, nempe si canonicè facta sit. »

CCXXXIV. Notandum 1. Licèt vulgò Congregatio Religiosorum appelletur Conventus, secularium verò Canonicorum Capitulum; tamen quælibet Ecclesia Collegiata, licèt non sit Regularis, sed Secularis, potest dici Conventualis, & habere Conventum, seu Capitulum, cùm hæc sint synonima, & idem importent, ut colligitur ex hoc cap. & notat Abb. hîc not. 1.

Notandum 2. Consuetudo, quæ est contra libertatem Ecclesiasticam, non valet, uti sumitur ex hoc cap. Ubi damnatur, non solùm consuetudo, quæ repugnat libertati in electione Prælati, sed etiam omnis alia, ut patet ex adjuncta ratione generali; nam hîc generaliter damnatur omnis consuetudo, quæ tendit in gravamen, & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, Abb. hîc not. 2. Imò hujusmodi consuetudo, etiamsi per tempus immemoriale sit observata, est nulla, cùm hîc non simpliciter ei derogetur, sed penitus reprobetur, tanquam prava, & corruptela, Fagnan. hîc n. 7.

Notandum 3. Non valet consuetudo, per quam tolluntur ea, quæ ad substantiam actûs pertinent, ipso actu remanente, arg. c. 2. De consuet. in 6. ubi habetur, quòd non valeat consuetudo, ut appelletur à Vicario Episcopi ad ipsum Episcopum, quia est à minore ad majorem Judicem provocatio, Episcopi autem, & Vicarij eadem est jurisdictio, idémque Tribunal; quomodo etiam non valet pactum, vel modus appositus contra substantiam actûs, veluti si conventum sit, ut liceat rem alienam precariò datam, invito domino, possidere, c. fin. De precario, & l. Cùm precariò. 10. ff. eod. ergo neque per consuetudinem, etiam cum bona fide, præscriptam, introduci potest, ut remanente jure eligendi penes Conventum, seu Capitulum aliquod, electio Prælati ita pendeat ab arbitrio alterius, ut in hoc c. ab arbitrio Principis, vel etiam Patriarchæ, ut in eorum potestate sit, electum à Conventu vel admittere, vel rejicere, vel ex duobus à Capitulo electis, & propositis utrumque rejicere; id enim est contra substantiam electionis, nam eligere est ex duobus, vel pluribus propositis unum præoptare, ut ex Alberto M. tradit Tholosan. tract. de elect. c. 1. n. 1. Ergo non potest consuetudine induci, ut sit electio, & non sit in libertate eligentium, aliquem ex pluribus eligere, quia sic esset electio sinè ipsius substantia, quod repugnat: Abb. hîc n. 1. not. 3. Ut in casu huius c. etsi Princeps, & Patriarcha faterentur, Capitulo vel Conventui jus eligendi competere, tamen re ipsâ ipsi potiùs eligebant, quàm Conventus, quia jus eligendi ipso facto sibi arrogabant, ergo contra naturam, & substantiam liberæ electionis est, ut ea dicto modo ab arbitrio alterius, vel aliorum pendeat, quia repugnat, ut penes Capitulum aliquod maneat jus eligendi, & simul ei adimatur libertas eligendi, ita, ut obstringatur eligere Prælatum ad voluntatem, seu arbitrium alterius, sive tertij, adeóque vi illius consuetudinis etiam immemorialis, talis electio valere non potest, Joan. Andr. hîc n. 4. & Abb. not. 3. Deinde talis consuetudo, ut electio Prælatorum Ecclesiasticorum pendeat ex arbitrio, & consensu Regis, vel Principis secularis, etiam ex eo capite est invalida, quia jus eligendi, cùm sit spirituale, non cadit in laicum, c. Sacrosancta 51. & ibi gl. V. In laicum, & c. Massana 56. h. t. ubi contraria consuetudo damnatur, & corruptela dicitur: quamvis id per privilegium Sedis Apostolicæ laicis concedi possit, ut constat ex cap. Quòd sicut. 28. h. t. & dictum suprà n. 17. h. t.

CCXXXV. Notandum 4. Potest tamen per consuetudinem bonâ fide præscriptam jus eligendi alicui Collegio, seu Conventui competens penitus ab eo auferri, & ad aliud Collegium Ecclesiasticum, vel dignitatem, aut personam Ecclesiasticam, v. g. Episcopum transferri, ut colligitur ex c. 2. De in integr. restit. ubi Episcopus prætendebat, jus eligendi Prælatos etiam Regulares in Diœcesi sua, sibi competere, ratione diuturnæ consuetudinis, quia tunc tota potestas, & libertas eligendi aufertur ab uno Collegio, & acquiritur per consuetudinem alij Collegio, vel personæ Ecclesiasticæ, Abb. hîc n. 2. in fine.

Item potest per consuetudinem jus eligendi limitari, seu restringi, ita, ut ex alterius Ecclesiæ gremio, seu Corpore Prælatus eligi debeat, ut constat ex c. Cùm dilectus 8. de consuetud. & c. Abbate 25. de verb. signif. vel etiam, ut Collegium, seu Capitulum teneatur admittere extraneos Clericos ad coëligendum secum, c. Scriptum 40. h. t. & c. Cùm Ecclesia 3. de causa possess. & propr. Abb. hîc n. 2. Præterea potest etiam jus eligendi ita restringi, ut Capitulum ex certo personarum genere, v. g. ex certa familia unam eligere debeat, etsi tantùm duæ sint, dummodo idonea reperiatur, quia substantia electionis adhuc cõsistit, cùm ex duobus unus liberè eligi possit, arg. l. Servi. 5. ff. De legat. 1. Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 5. n. 8. Laym. hîc n. 2. Imò etiam valet consuetudo, ut Collegium, seu Capitulum teneatur eligere Prælatum ex certo loco, seu oppido; quamvis, si ibi reperiatur unus tantùm idoneus, ille eligi debeat, & sic videatur tolli libertas eligendi, remanente electione; quia id est per accidens, sicut, si Ecclesia aliqua privilegium haberet, ut non nisi ex gremio, seu Corpore eiusdem electio fieri debeat, & tantùm unus idoneus ibi esset, ille eligi deberet, non enim æstimantur tales casus fortuiti, & raro contingentes, Joan. Andr. hîc n. 4. Fagnan. n. 14. & 15.

Denique potest etiam per consuetudinem legitimè præscriptam introduci, ut Conventus seu Capitulum duos eligere debeat, quorum unus à Patriarcha, vel Episcopo approbetur, quia per hoc non tollitur libertas electionis; nam ab initio voluntaria, & libera fuit electio, sed restringitur tantùm, Covarr. c. 1. n. 9. Vel si dicatur, quòd hæc non sit propriè dicta electio, sed potiùs præsentatio, seu nominatio duorũ, etiam id per consuetudinem induci potest, vi cuius Conventui, seu Capitulo auferatur potestas propriè dictæ electionis, ita, ut teneatur aliquos præsentare superiori Ecclesiastico, ex quibus ille unum instituere debeat; quamvis tale jus per consuetudinem non possit obtineri à laico, v. g. Rege, vel Principe seculari, cùm sit jus spirituale, & Ecclesiasticum, sed tantùm per privilegium S. Pontificis, ut suprà dictum, Laym. hîc n. 3.

Notandum 5. Si prima electio sit notoriè nulla, & Electores non sunt privati potestate eligendi, quia ignoranter elegerunt indignum; tum possunt propriâ auctoritate ad secundam electionem procedere, etiam antequam prior electio cassetur à Superiore: secus est, si prior electio non sit notoriè nulla,

sed

sed injusta, vel saltem apparenter valida, vel si Electores sint privati potestate eligendi; tum enim ad aliam electionem transire non possunt, c. Cùm in cunctis 7.§.fin. c.Consideravimus 10. & c. Innotuit 20.h.t. Abb.hîc n.5.in fine.

CCXXXVI. Notandum 6. Valet consuetudo, ut electio Prælati à Clericis peracta intimari debeat Principi, vel Patrono Ecclesiæ etiam laico, ejúsque consensus requiri, prout habetur in cit. c. Cùm terra in fine, & in c.Cùm inter.18.in fine, c.Quòd sicut.28.c.Sacrosancta.51. in fine h.t. idque etiam cõsultum est, ne Princeps, vel Patronus possit in futurum aliquid opponere contra electum, vel electionem, quasi ea facta sit contra formam canonicam, vel persona indigna sit electa, Abb. hîc n.2. quem consensum negare non potest Princeps, vel Patronus, nisi ostendat, canonicum impedimentum subesse, Hostiens.in summa n.5.h.t. Laym.de Elect.Prælat.q.22. neque verò per hoc præjudicatur electioni liberæ Clericorum, cùm consensus Principis, vel Patroni ita petatur, ut, eo etiam non obtento, electio rite peracta nihilominus effectum sortiatur, nec impediri possit, cit.c. Cùm terra, in fine h.t. Tholosan. tract.de Elect.c.19. n.15.

Quin imò potest etiam consuetudine introduci, vel in fundatione constitui, ut obitus Prælati denunciari debeat Principi, vel Patrono laico, & eius consensus requiri, vel potiùs patrocinium, aut defensio petenda sit ad novam electionem faciendam, alioquin cassari possit Electio facta contra consuetudinem, Innocent.in c. Quòd sicut 28. n.1. h.t. Laym. hîc n.7.& cit.q.22.

CCXXXVII. Quæritur 2. An Electio Prælati metu gravi extorta sit valida, an verò ipso jure irrita? Resp. Si Electores per metum injustum, & cadentem in virum constantem cogantur, non ad eligendum certam personam, sed aliquem ex pluribus determinatis personis, vel ex certo personarum genere; tum ipsa quidem electio mero jure est valida, quia substantia electionis, absolutè loquendo, consistit, nec Capitularibus adempta est omnis libertas eligendi, cùm liberè eligere possint unum ex pluribus; licèt sit restricta ad certas personas; nec talis electio reperitur Jure Canonico annullata, seu cassata, consequenter valida censeri debet: poterit tamen, & plerumque etiam debebit talis electio per sententiam Superioris rescindi, & cassari, in odium, & detestationem injusti metûs incussi, & quia non secundùm Canones, videlicet cum plena libertate est facta, Abb.in cit. c. Cùm terra. n.3. h.t. & ibid. Laym.n.3. Sanch.l.4. de matrim. dis.12.n.20. Aliud verò dicendum est de matrimonio, vel etiam professione religiosa, quæ ipso jure sunt irrita, si quis per talem metum gravem, & injustum adigatur ad ducendam aliquam ex pluribus determinatis personis, v. g. ex certa familia, vel ad profitendum indeterminatè in aliqua quacunque Religione, quia in his plenior libertas requiritur, de quo suo loco.

§. XI.

De pœna gravantis eos, qui recusant eligere certam personam, ad petitionem illius.

CCXXXVIII. De hoc agitur in c.Sciant cuncti 12. h. t. in 6. ubi Gregorius X. in Concilio Lugdunensi cap.11. statuit, ut quicunque (etiam Episcopi, quia text.in c.Quia.3. de sent. excommun. in 6.non de sententia excommunicationis, sed suspensionis, & interdicti loquitur, gl.hîc V. Cuncti,) Clericos, vel quaslibet alias personas Ecclesiasticas (licèt Clerici non sint, ut Moniales, Religiosi conversi, Religiosi militares, vel Hospitalarij, gl.hîc V.Ecclesiasticas) ad quas in Ecclesiis, Monasteriis, aut aliis piis locis electio spectat, vel earundem consanguineos, aut ipsas Ecclesias, Monasteria, vel cætera loca, beneficiis, sive aliis bonis suis spoliando, aut aliter injustè prosequendo, gravare præsumpserint, propterea quòd rogati, vel moniti, vel aliàs provocati (per promissiones, vel alio modo) ut certam personam eligant, petitioni satisfacere noluerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt.

CCXXXIX. Notandum 1. Ad hanc excommunicatonem latæ sententiæ incurrendam, requiritur 1. ut injustum gravamen sit illatum. Quare si quis auferat alicui rem, ad quam ipse jus habet, quãvis id faciat ideo, quia non est electus is, pro quo ipse rogavit, alioquin non facturus, non contrahit excõmunicationem, quia injustam vim non intulit, Suar. dis.23.de censur. sec.4. n.3. Item si quis Monasterio eleemosynam, quam ante dare solitus erat, deneget, propterea, quia illud noluit eligere, vel instituere eum, pro quo ipse rogavit, non incurrit censuram, cùm non sit injusta rei alienæ acceptio, vel injustum gravamen, Navarr.in Man.Prælat. c. 27.n.122. Suar. c.l.Deinde requiritur, ut injustum gravamen sit illatum, quia persona illa non fuit electa, pro qua est rogatum, ut patet ex illis verbis c. *pro eo, quòd rogati &c.* unde, si quis inferat injuriam Electori ex alia causa, quàm quia non elegit personam, pro qua rogatum, sed aliam, non incurret dictam censuram, Suar. c.l.

Notandum 2. Nomine spoliationis hîc intelligitur quæcunque injusta, aut fraudulenta acceptio quorumlibet bonorum mobilium, vel immobilium, occulta, vel violenta, Francus hîc n.2.not.ult. Navar. c.l. sicut etiam hæc pœna statuta est, non tantùm in faciẽtes, seu spoliantes, sed etiam in mandantes spoliari, quia etiam in maleficiis tenetur mandator, ac si per se faceret, gl. hîc V. Alios. Quin imò probabilius est, etiam mandatarium, seu executorem hanc censuram incurrere, quia verè, & realiter vexat, & persequitur, quamvìs jussu, seu ex mandato alterius, arg. c. Universitatis 24. de sentent. excommun. ubi habetur, quòd, si quis verberet Clericum ex mandato alterius, tam ipse, quàm mandans excommunicationem Canonis incurrat, gl. cit. V. alios contra Joan. Monach. hîc n. 3. quod tamen Pet. Ancharan. hîc §. Quarto, & Franc.n.5. limitant, ut tum demum mandata-

datarius, seu executor hanc censuram contrahat, si & nota sit qualitas facti, quia sciebat causam, ob quam mandans hoc fieri jussit: secus, si ignorabat, quia ad incurrendam excommunicationem requiritur, ut quis sciat, talem pœnam statutam esse tali delicto, & contemnat. Deinde limitat Joan. Andr. hic n. 2. nisi sit talis persona, quæ ex necessitate quadam paret mandanti, ut filius patri, servus domino, tunc enim probabiliter hanc censuram effugiet: quod tamen non admittit Ancharanus c. l. quia nunquam parere quis tenetur etiã domino injusta præcipienti. Quòd etsi verum sit, tamen textus hic punire vult eos, qui gravare præsumpserint, quòd propriè non cadit in eos, qui non sponte, sed quasi necessitate, seu imperio coacti aliquid faciunt.

CCXL. Notandum 3. Constitutio hæc pœnalis locum habet, non tantùm in electione, de qua sola expressè loquitur, sed etiam in præsentatione, postulatione, confirmatione, & institutione, propter omnimodam identitatem rationis, ita, ut, siquis Clericum, vel etiam personam Ecclesiasticam injustè vexet, & persequatur, ideo, quia noluit postulare, confirmare, instituere, vel præsentare eum, pro quo ipse rogavit, excommunicationem incurrat, quia hæc constitutio non est simpliciter odiosa, sed potiùs, & magis principaliter favorabilis, cùm lata sit in defensionem Ecclesiasticæ libertatis: at constitutio etiam pœnalis, si principaliter contineat favorem Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum, vel fidei, aut salutis animarum, vel alterius causæ piæ, non est restringenda, sed potiùs extendenda ad casum non expressum, ob identitatem rationis, ac proinde, quod hic dicitur de electione, tantùm exempli causâ dictum videtur, & species usurpata est pro genere; ita, ut nomen electionis latè sit acceptum, prout continet etiam alias species provisionis, ut tradit gl. fin. hic Joan. Monach. n. 4. Franc. n. 6. Navarr. c. l. Suar. cit. sect. 4. num. 4. & alij DD. communiter. Non tamen habet hæc pœna excommunicationis locum, si præsentatio spectet ad patronum laicum, quia hæc constitutio loquitur solùm, quando Electores sunt Clerici, vel personæ Ecclesiasticæ; unde etiam electiones à laicis factæ non hic comprehenduntur: at verò si præsentatio spectet ad personam Ecclesiasticam, titulo Ecclesiastico, incurritur hæc pœna, gl. fin. hic Navarr. c. l. & Suar.

Notandum 4. Hæc constitutio extenditur etiam ad consanguineos personæ Ecclesiasticæ, si injustè spolientur, vel vexentur, quia Clericus, cuius sunt consanguinei, non eligit personam, pro qua rogatum fuit: quod Intelligi debet de consanguineis usque ad quartum gradum inclusivè; non autem de affinibus, qui nomine consanguineorum in jure non comprehenduntur; nec de aliis personis familiariter conjunctis personæ Ecclesiasticæ, Suar. c. l. n. 5. ubi tamen addit, quòd ex vi illius clausulæ generalis, *seu aliàs injustè persequendo*, fieri posset, ut injuria vel spoliatio aliis etiam personis conjunctis illata cedat in injuriam personæ Ecclesiasticæ, & propter illam intendatur, eò quòd eligere noluit personam, pro qua rogatum fuit; & consequenter etiam censura excommunicationis incurratur; id quod ex circumstantiis, & arbitrio prudentis determinandum erit. Est autem hic casus specialis, in quo etiam laicos offendens excommunicatus est ipso jure, gl. hic V. Consanguineos. Porrò ab hac sententia excommunicationis potest absolvere etiam Episcopus diœcesanus, cùm conditor huius Canonis eius absolutionem sibi non reservârit, arg. c. Nuper 29. de sent. excommun. gl. hic V. Sententia.

SECTIO V.

DE CIRCUMSTANTIIS, ET accidentibus comitantibus, vel consequentibus Electionem.

§ I.

De loco, & tempore Electionis, & pœna non eligentium, intra tempus Jure statutum.

CCXLI. Quæritur 1. Quo in loco instituenda sit Electio Prælati? Resp. 1. Electio fieri debet à Congregatione, seu Capitulo, sive ab Electoribus in uno loco simul congregatis, ut constat ex c. Cùm terra. 14. h. t. ubi decernit Pontifex, ut Electores in unum locum, in quo fuerit electio celebranda, conveniant. Ratio desumitur ex generali illa regula tradita in c. Auditis. 29. & ibi Abb. n. 8. h. t. l. 2. C. De decurionibus. lib. 10. gl. in l. Sicut 7. V. Non debetur. ff. Quod cuiusque univers. nom. quòd actus Universitatis, qui gerendus est ab aliquibus, non ut singulares personæ sunt, sed ut communitatem, seu Collegium constituunt, non possit expediri ab ijs singulariter, sive seorsim consensum præstantibus, sed necessarium sit, ut collegialiter congregati consentiant, alioqnin actus invalidus erit, Tholos. tract. de Elect. c. 15. n. 1.

CCXLII. Resp. 2. Electio Episcopi, iuxta Constitutiones Canonicas, si fieri potest, in Ecclesia Cathedrali, sive intra ambitum illius peragi debet, c. Quod sicut 28. c. Quâ fronte 25. de appellat. c. 1. dist. 23. vel in choro Ecclesiæ, c. Cùm nobis 19. h. t. vel in Capitulo, c. Cùm inter 21. eod. vel in alio loco, seu conclavi honesto, secundùm consuetudinem cuiusque Ecclesiæ, Tholosan. c. l. n. 2. vel etiam extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis, vel alterius, de cuius Prælati electione agitur, in alio loco tuto electio fieri poterit, si Capitulares in loco Ecclesiæ suæ convenire nequeant, v. g. ob pestem, vel probabilem metum violentiæ inferendæ, ut sumitur ex c. Bonæ 23. & ibi gl. V. metuebant h. t. alioquin si Electio Prælati, absque justa causa, extra fines propriæ Ecclesiæ fiat, non quidem ipso jure irrita est, ut sentit gl. in cit. c. 1. V. Fieri in urbe. dist. 23. cùm hæc nullitas in jure nullibi expressa reperiatur, sed per sententiam irritari poterit, quippe facta contra præscriptum SS. Canonum, arg. c. Quamquam 18. ibi *vel per sententiam* h. t. in 6. Laym. in cit. c. Cùm inter 21. n. 1. h. t.

Porrò si urgens necessitas exigat, ut electio fiat in loco alieno, extra propriam Ecclesiam, tum sufficit, quòd major pars Capitularium conveniat, & constituat locum, in quo Electio peragenda sit, ad quem

quem alij accedere debent, alioquin sinè illis ad electionem procedi poterit. Imò etiam sufficit, ut minor pars Capitularium conveniat in loco ab ipsis designato, si periculum sit in mora, & alij vocati venire nolint, vel non possint, gl. in cit. c. Bonæ, V. Metuebant h. t. Si verò major solùm commoditas suadeat fieri electionem in loco, extra propriam Ecclesiam; tunc duæ partes Capitularium convenire debent, ad hoc statuendum; & quem locum major pars Capituli præsentis ad eligendum designaverit, ad eundem alij se conferre tenentur; nisi unus vel plures contempti fuerint, seu non vocati, qui contemptum suum prosequendo, acta rescindi perant, Abb. in cit. c. Bonæ n. 10. h. t. Laym. de Elect. Prælat. q. 33.

CCXLIII. Quæritur 2. Quando, sive intra quod tempus electio novi Prælati fieri debeat? Resp. 1. in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. c. 23. quod refertur in c. Ne pro defectu 41. h. t. » statutum est, ne ob defectum Pastorum, Ecclesiæ » in spiritualibus, & temporalibus grave damnum » patiantur, ut non ultra tres menses Ecclesiæ Cathe- » drales, & Regulares (etiam non Cathedrales) va- » cent, seu Pastore careant. In aliis verò Prælaturis, dignitatibus, & beneficiis electio, vel collatio ultra sex menses differri non debet, c. 2. de concess. præbend. Ratio discriminis est, quia in diuturna vacatione Ecclesiarum Cathedralium, & Regularium, major est necessitas Pastoris, quàm in aliis Ecclesiis, dignitatibus, vel beneficiis vacantibus: nam alij Beneficiati, etiam Ecclesiarum Collegiatarum Prælati, Jure communi, & Ordinario, & seclusis specialibus privilegiis, non habent jurisdictionem in Clericos, sed ea ad Episcopum spectat. At verò Regulares Prælati, etiam non exempti à jurisdictione Ordinarij, habent jurisdictionem ordinariam, ac generalem Ecclesiasticam, etiam fori externi, in suos Religiosos, saltem in ijs, quæ ad vota Religiosa, regularem disciplinam, & statuta Ordinis pertinent, ut ipsis ratione præstiti voti obedientiæ, præcipere, eósque etiam punire possint, ut constat ex c. Ad aures 5. de temporib. Ordinat. Multò verò majorem potestatem jurisdictionis habent Episcopi in suos Clericos, aliósque fideles. Quare plus subest periculi, si Ecclesiæ Cathedrales, & Regulares diu viduatæ, seu destitutæ sint Pastore, quàm si aliæ Ecclesiæ, vel beneficia vacent; ideóque tempus semestre, intra quod electio fieri debet, in Prælaturis inferioribus Episcopatu, & secularibus, contractum, & restrictum est ad tempus trimestre in Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus, prout etiam jam antè in antiquis Canonibus idem statutum fuerat, ut constat ex c. Obeuntibus 35. dis. 63. Abb. in cit. c. Ne pro defectu n. 2. & 4. h. t. Tholosan. tract. de Elect. c. 13. n. 6. & 7.

CCXLIV. Porrò, quamvis in Constitutione Concilij Lateranensis in cit. c. Ne pro defectu solùm mentio fiat de Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus, tamen valde probabile est, ob adæquatam rationis identitatem, in illa comprehendi etiam illos secularium Ecclesiarum Collegiatarum Prælatos, qui & ipsi generalem, ac ordinariam jurisdictionem in Clericos suæ Ecclesiæ ex jure speciali ipsis competentem exercent, cùm & ipsi sint principales Rectores, & veluti sponsi & Capita suarum Ecclesiarum, c. Sicut 4. caus. 21. q. 2. ac proinde etiam illorum electio, vel creatio ultra tres menses non est differenda, præsertim si etiam exempti sint ab Episcopo, seu Ordinario, & quasi Episcopalem jurisdictionem exerceant, ne ob diuturnam Pastoris, à quo regantur, carentiam, Ecclesiæ illæ grave detrimentum incurrant, sive spiritualis salutis animarum, sive in temporalibus facultatibus: cùm ergo ratio principalis huius Constitutionis etiam in hujusmodi Prælatis locum habeat, consequenter ejusdem quoque dispositio locum habere debet, gl. in c. Quia propter 42. V. Ecclesiis viduatis h. t. Abb. in cit. c. Ne pro defectu num. 5. Imola ibid. n. 3. & Laym. n. 2. Nec obstat, quòd, cùm allegata Constitutio sit correctoria anteriorum Canonum, secundùm quos provisio Ecclesiarum non Cathedralium intra sex menses fieri debet, cit. cap. 2. De concess. præb. & sit odiosa, ac pœnalis, quippe restringens provisionem Ecclesiarum ad tres menses, etiam propter identitatem rationis, ultra casus, aut personas expressas non debet extendi, nisi necessitas cogat. Nam hæc constitutio potiùs favorabilis censeri debet, cùm principalis illius intentio sit, occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere, ut habetur in textu, ideóque nihil obstat, quò minùs ultra verborum tenorem, spectatâ mente, seu intentione legislatoris, extendi possit, præsertim cùm sit conformis antiquioribus Canonibus.

CCXLV. Resp. 2. Tempus hoc trium mensium à jure ad eligendum Prælatos, sive seculares Ecclesiarum Cathedralium, sive Regulares, concessum incipit currere, seu computari debet à die vacationis Prælaturæ cognitæ, sive à die habitæ notitiæ de vacatione; non autem currit antè, dum ea ignoratur; nam tempus à lege statutum ad puniendam culpabilem moram, seu negligentiam, non currit justè impedito, c. Quia diversitatem 5 de concess. præb. & c. Licèt 3. de supplend. neglig. Præl. non enim dici potest esse in mora, vel negligens, qui ignorat, Prælaturam vacare, ideóque necessario impedimento detentus est, quò minùs ad electionem procedat; nam qui nescit, agendi potestatem non habet, l. Annus 6. ff. De Calumniator. l. Cùm sex menses 55. ff. De ædilit. edict. Quare tempus ad electionem celebrandam deputatum, non continuum, sed utile est, quia non currit justo impedimento detento, neque ignorantibus, secundùm gl. margin. in c. Bene novit. 18. dis. 61. & gl. in cit. cap. Quia diversitatem. V. suspensionis, ubi ait, quòd tempus, in quo quis eligere non potest, non currit.

Imò etiamsi Capitulares ob propriam culpam, in impedimentum, v. g. censuram suspensionis inciderint, ideóque eligere non potuerint, non debet illis hoc tempus, quo durat impedimentum, numerari, cit. c. Quia diversitatem: dummodo non fuerint in mora, seu negligentes in petendo absolutionem; alioquin tempus illud curreret, & computaretur ipsis à tempore moræ, seu negligentiæ commissæ in tollendo impedimento, quod suâ culpâ contraxerunt, gl. in cit. c. Quia diversitatem, V. Suspensionis.

CCXLVI. Porrò si electio effectum non est » sortita, quia Electus consentire noluit, vel post- » quam consensit, renunciavit juri suo (ante obren- » tam confirmationem) vel mortuus est, vel fortè » propter occultum eius vitium (quod postea mani- » festa-

» festatum est, v. g. quòd sit illegitimus) irrita est e- » lectio: his casibus, Electoribus (qui jam fecerunt, » quod ad illos spectabat, infra juris terminum eli- » gendo) datur tempus integrum (scilicet trium mē- » sium in Ecclesiis Cathedralibus,& Regularibus, » sex mensium verò in aliis inferioribus Ecclesiis » Collegiatis) ad aliam novam electionem celebran- » dam, perinde,ac si Ecclesia de novo vacaret; quod » tempus computatur ab Electi dissensu, renuncia- » tione (scilicet post consensum) morte, vel electio- » nis irritatione facta: dummodo nihil in fraudem » factum sit à Capitularibus, ita habetur in c. Si ele- ctio 26. h. t. in 6. ubi gl. V. fraudulenter exemplum huius fraudis adfert: veluti si Electores paulò, ante- quam elapsum sit tempus trimestre,vel semestre ad eligendum præfixum, de industria aliquem eligant, quem sciunt, non acceptaturum esse Prælaturam,eo fine, ut vacatio Ecclesiæ diutius per aliud tempus trimestre,vel semestre prorogetur: quo casu, priva- buntur jure eligendi,vel conferendi, post elapsum tempus jure definitum à die vacationis cognitæ, cō- putandum, & illud ad Superiorem devolvetur, quia fraus propria non debet alicui patrocinari, c. Ex te- nore 16. de rescript. Sed hic quædam addenda sunt: 1. Quòd in prædictis casibus tempus integrum ad e- ligendum lege definitum iterum concedatur iis, ad quos potestas eligendi jure proprio pertinet; secus,si solùm jure devolutionis. Unde si Superior,ad quem potestas eligendi propter negligentiā Capitularium devolvitur, eligat,sed electus dissentiat, vel renun- ciet,vel moriatur, jus eligendi ad Canonicos,seu Ca- pitulares redibit,ut notat gl. in cit. c. Si electio V. In- tegrum. Ratio est, nam cùm illi, qui ob delictum privati sunt jure eligendi, quia scienter indignum e- legerunt, postquam à proxima electione semel sunt exclusi,statim ad alteram subsequentem admitti de- beant, etiāmsi illa, à qua sunt exclusi, effectum non sit consecuta,ut dictum suprà n. 41. h. t. Multò magis ii,qui per negligentiam intra tempus legitimum non elegerunt, ideòque jus eligendi ad Archiepiscopum est devolutum, postquam is aliam Electionem fecit, quæ tamen effectum non est consecuta, admittendi sunt iterum ad aliam electionem sequentem, quia pro una vice tantùm sunt privati; alioquin magis pu- nietur culpa, quàm dolus, cùm tamen illa minùs pu- niri debeat. 2. Non solùm si post primam electio- nem à Capitularibus, intra tempus lege definitum, factam, electus dissentiat, vel renunciet, vel moria- tur, vel ob illius vitium occultum, electio cassetur, ipsis conceditur aliud integrum tempus trimestre ad aliam electionem faciendam,sed etiam idem iis con- ceditur,si id contingat in tertia, quarta,vel ulteriori- bus electionibus, quia omnium est par ratio, modò nulla fraus eligentium interveniat, gl. in cit. c. Ele- ctio, V. Aliam.

CCXLVII. Resp. 3. In casu necessitatis, si acceleranda sit electio Prælati, propter periculum moræ,potest Superior, v.g. Legatus Sedis Apostolicæ in Ecclesiis Cathedralibus, vel Episcopus in Ecclesiis inferioribus vacantibus ipsi subjectis, restringere tempus à jure præfinitum ad eligendum,& Electores cogere,ut ante tres,vel sex menses Prælatum eligant, quia hic terminus temporis non est à jure definitus, ut illum prævenire non liceat,& ante eundem elapsū eligere, sed ut electio non ultra illum, cessante justo impedimento, differatur, Laym. de Elect. Prælat. q. 32. & 96. Extra casum necessitatis verò, & ordinariè loquendo, solus Papa ex plenitudine potestatis, & nullus alius, ne quidem Legatus à latere, potest con- trahere tempus à Jure communi ad eligendum defi- nitum, Abb. in c. Cùm veteri 52. n. 1. h. t. Laym. c. l. quia inferior non potest tollere privilegium à Supe- riore concessum, secundùm doctrinam gl. communi- ter receptam in c. Pro illorum 22. V. auctoritate pro- prium de præbend. & indultum jure privilegium non est alicui auferendum, reg. jur. 17. in 6. Quomodo autem dies mensium, qui ad eligendum à jure præfi- niti sunt, computandi sint, controversum est apud DD. aliqui enim pro mense quatuor hebdomadas, alij verò xxx. dies numerandos esse volunt, ut notat gl. in c. Quàm sit 6. junctâ gl. margin. h. t. in 6. Alij à die præcedentis mensis usque ad eundem diem mensis sequentis, v. g. à die decimo Martij usque ad diem decimum Aprilis, mensem computandum esse existimant: ideòque ad vitandas controversias, tu- tius est, si ante finem temporis à jure statuti, electio celebretur, Tholosan. tit. c. 13. n. 11.

CCXLVIII. Quæritur 3. Quæ sit pœna Ca- pitularium per negligentiam, seu moram culpabi- lem non eligentium Prælatum, intra tempus jure sta- tutum, & ad quem potestas eligendi tunc devolva- tur? Resp. Si electio Prælati, intra trimestre tem- » potis spatium, in Ecclesiis Cathedralibus, & Regu- » laribus (justo impedimento cessante) celebrata non » fuerit, tum ij, qui eligere debuerant, eligendi pote- » state, eâ vice, sunt privati, eáque potestas ad proxi- » mum Superiorem devolvitur. Is verò, ad quem » fuerit dicta potestas devoluta, debet, Deum præ o- » culis habens, intra alios tres menses (à die devolu- » tionis numerandos) cum consilio Capituli sui, & » aliorum virorum prudentium, Ecclesiæ viduatæ, de » persona idonea canonicè providere, & quidem ex » eadem Ecclesia (scilicet vacante) vel ex alia, si di- » gna persona in illa non reperiatur, alioquin ultio- » nem pœnæ canonicæ non evadet, ita habetur in cit. » c. Ne pro defectu 41. h. t.

CCXLIX. Notandum 1. Capitulares ne- gligentes eligere Prælatum, intra tempus trimestre, in Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus, sunt ipso jure seu facto privati potestate eligendi, eâ vice, id est, in prima electione, nec requiritur alia sententia, gl. hic V. Eâ vice, & Abb. n. 3. ex quo infert, quòd si post elapsum trimestre, Capitulares eligant, & Supe- rior, ad quem devoluta est potestas eligendi, non cas- satâ priore electione, alium eligat, non valet electio facta per Capitulum, ob defectum potestatis ad Su- periorem ipso jure translatæ; quamvis valida foret, si non essent Capitulares privati ipso jure, seu facto, sed privandi per sententiam Judicis, seu Superioris, ante latam sententiam privationis.

Notandum 2. Licèt olim ante Concilium La- teranense sub Alexandro III. devolutio potestatis e- ligendi, propter negligentiam Capitularium non e- ligentium intra tempus jure definitum, in Ecclesiis Cathedralibus, fieret immediatè ad Papam, ut constat ex c. Cùm dilectus 12. de concess. præbend. id tamen in posteriore Concilio Lateranensi sub Innocentio III. est correctum, videlicet ut hoc casu potestas eli- gendi,

gendi, etiam in Ecclesijs Cathedralibus, pro ea vice, immediatè devolvatur ad proximum Superiorem, juxta cit. c. Ne pro defectu, & ibi gl. V. Devolvatur, & notat etiam gl. in cit. c. Dilectus V. extendi, adeóque si Ecclesia Cathedralis non sit exempta, ad Archiepiscopum; quamvìs in altero casu, nempe si Canonici, seu Capitulares Ecclesiæ Cathedralis scienter indignum eligant, jus eligendi immediatè, antiquo, & novo jure, devolvatur ad Papam, juxta c. Quamquam 18. & ibi gl. V. Devolvetur h. t. in 6. & dictum suprà n. 48. h. t. In Ecclesijs verò inferioribus, etiam regularibus, ob negligentiam Capituli non eligentis Prælatum infra tempus jure præscriptum, semper devolutio fit gradatim ad proximum Superiorem, videlicet ad Episcopum, si Ecclesia non sit exempta, qui si providere etiam negligat, ad Archiepiscopum, ac denique, si etiam ipse negligat, ad Papam, juxta cit. c. Quamquam, & ibi gl. fin. & Clement. unic. de suppl. neglig. Prælat. Quòd si Capitulum inferioris Ecclesiæ exemptæ negligentiam committat, ideóque priveтur jure eligendi, hoc immediatè devolvitur ad Papam, ut colligitur ex c. Cùm singula 32. §. Prohibemus de præbend. in 6. Laym. l. 4. Theol. mor. tr. 2. c. 11. n. 5.

CCL. Notandum 3. Quod dictum est, devolutionem potestatis eligendi, propter negligentiam Capitularium Ecclesiæ Cathedralis, fieri ad Archiepiscopum, aliúmve Superiorem proximum, juxta cit. c. Ne pro defectu, id solùm procedit, si Archiepiscopus, seu Metropolitanus, vel alius Superior habeat potestatem confirmandi electum, ut tradit gl. communiter recepta in Clement. unic. V. Dispositionem, junctâ gl. margin. de supplend. neglig. Prælat. Abb. in c. 1. n. 10. h. t. ubi ait, quòd propter negligentiam Collegij, vel mortem omnium de Collegio, jus providendi devolvitur ad eum, qui habet potestatem confirmandi electum, sive is sit Episcopus, sive alius Prælatus. consentit Rebuff. in Praxi benefic. tit. de devolut. n. 18. Et quidem Jure communi antiquo, potestas confirmandi Episcopos non exemptos pertinebat frequenter ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum, ut colligitur ex c. 2. dis. 23. c. Cùm dilectus 32. h. t. c. Si Archiepiscopus 6. de tempor. ordin. c. un. de scrutin. in ord. faciend. & tradit Abb. in c. Nihil 44. h. t. n. 3. ideóque eo tempore, ob negligentiam Capitularium non eligentium Episcopum, intra tempus debitum, etiam potestas eligendi, seu providendi ad eundem devolvebatur. Verùm, quia posterioribus temporibus, Capitulis Cathedralibus jus eligendi in plerisque Regnis ablatum est, reservante sibi S. Pontifice potestatem ordinandi, seu instituendi Episcopos, ut constat ex Extravag. Ad Regimen 13. de præbend. inter communes: specialiter verò in Germania nostra jus confirmandi Episcopos electos à Canonicis Cathedralibus, sibi reservavit Papa Nicolaus V. in Concordatis Germaniæ, ideo hodierno jure prædicta devolutio, ob negligentiam eligendi Episcopum, non fit ad Metropolitanum, sed ad Papam, ut notavit etiam Laym. in cit. c. Ne pro defectu n. 6. ubi tamen addit, quòd in quibusdam Episcopatibus Germaniæ, qui Archiepiscopo Salisburgensi, tanquam Metropolitano immediatè sunt subjecti, à quo etiam confirmationem accipere debent, adhuc devolutio potestatis eligendi, in casu negligentiæ Canonicorum Cathedralium in eligendo, immediatè fiat ad Metropolitanum, non ad Papam, juxta cit. c. Ne pro defectu h. t.

Notandum 4. Etsi in cit. c. Ne pro defectu, dicatur, ut Superior v. g. Episcopus, vel Archiepiscopus, ad quem devoluta est potestas providendi, ob negligentiam inferiorum eligentium, de persona idonea Ecclesiæ vacanti, id faciat cum consilio Capituli sui; non tamen ex necessitate ad id tenetur, sed solùm ex honestate, seu æquitate, ut docet gl. hîc V. Consilio in fine, & Abb. ibidem n. 6. quia in his, quæ spectant ad Prælatum, jure, sive potestate ad se devolutâ, is non ita pendet à Capitulo, sicut in ijs, quæ ipsi competunt jure, seu potestate propriâ, æquum tamen est, ut Episcopus in his expediendis adhibeat consilium virorum prudentûm, adeóque præ alijs Capitularium suorum, si tales in Capitulo reperiantur, quod ordinariè præsumitur.

Ex quo jam patet, cur, quando potestas eligendi, vel providendi, propter negligentiam Capitularium inferiorum, devoluta est ad Superiorem, v. g. Episcopum, & ipse quoque negligat eligere, vel providere, jus illud devolvatur, non ad Capitulum, sed ad alium proximum Superiorem, v. g. Metropolitanum: ratio enim est, quia in ejusmodi juribus devolutis Capitulum non habet tantam communionem cum Episcopo, quantam in juribus proprijs, in quibus ab Episcopo ad Capitulum fit devolutio, & vice versâ, c. 2. de concess. præbend. nam in ijs, quæ ad Episcopum spectant jure devolutionis, utitur is eâ potestate, tanquam Superior illius, à quo facta est devolutio, ideóque Capitulum in ijs non habet communionem cum Episcopo; in illis verò, quæ jure proprio, quatenus Episcopus est, ad illum spectant, eo negligentiam committente, fit devolutio ad Capitulum, quia in his Episcopus, & Capitulum communionem habent, cùm efficiant veluti unum corpus, Abb. c. l. num. 6. & in c. Cùm in cunctis 7. §. Clerici num. 5. h. t. Azor p. 2. l. 6. c. 27. q. 2.

CCLI. Notandum 5. Superior, ad quem potestas eligendi Prælatum Ecclesiæ inferioris, secularis, vel Regularis, ob negligentiam Capituli, devolvitur, debet aliquem eligere ex gremio, sive corpore ejusdem Ecclesiæ, si idoneus adsit, alioquin ex alia Ecclesia idoneum assumere non prohibetur: & quidem intra tempus, quantum ordinarijs Electoribus præfinitum est, Superior providere tenetur, (videlicet trimestre in Ecclesijs Cathedralibus, & Regularibus; semestre autem in alijs Ecclesijs) ut constat ex cit. c. Ne pro defectu in fine.

Nam licèt ipsi Capitulares, sive Electores ordinarij ex aliena Ecclesia, si velint, Prælatum eligere possint, c. Cùm inter 21. h. t. quia ipsi juri, & favori suo renunciare possunt: attamen ipsis invitis non potest aliquis alterius Ecclesiæ obtrudi, si idoneus adsit in propria, c. Nullus 13. dis. 61. Itaque etiam Superior, ad quem aliàs eodem jure, ac potestate fit devolutio, quam habuerunt ij, à quibus ea fit, potest ex alia Ecclesia idoneum eligere, vel instituere, si ipsi Ordinarij Electores sponte consentiant; alioquin verò aliquem ex gremio eorum assumere debet, neque enim jus illud, quo Capitulares renunciare possunt, si velint, favori pro se introducto,

nem-

nempe ut aliquis ex gremio Ecclesiæ eligi debeat, transit ad Superiorem, cùm sit jus personale competens solis Capitularibus, ideóque Superior huic favori, & juri illorum renunciare non potest; sed, si ex alia Ecclesia aliquem eligat, vel instituat, canonicè puniendus erit, etiam pœnâ arbitrariâ, quia injuria fit Ordinarijs Electoribus, si inter eos reperiatur dignus Prælaturâ, & alius præficiatur; nec tenentur Canonici electum ex aliena Ecclesia in Prælatum recipere, Abb. in cit. c. Ne pro defectu n. 7. Sed contra obstare videtur, quia Capitulares deliquerunt, non eligendo Prælatum, sinè justo impedimento, intra tempus jure statutum, ergo non potest à Superiore, seu Metropolitano aliquis ex illis eligi in Prælatum ejusdem Ecclesiæ. Respondet Hostiens. in cit. c. Ne pro defectu V. non reperiatur, propriè eos non deliquisse, etsi sinè causa cessârint eligere, sed tantùm negligentes, & sui juris contemptores fuisse, adeóque adhuc sunt eligibiles. Deinde etsi aliquatenus deliquerint, non eligendo; tamen non propterea perdiderunt jus electionis passivæ, ut eligi non possint, sed solùm jus eligendi activè, ut pro ea vice eligere non possint, gl. fin. in cit. c. & Abb. ibid. in fine.

CCLII. Quæritur 4. An Electoribus impeditis, quò minùs eligant, currat tempus jure statutum ad eligendum, si ipsi impedimentum tollere possint? Respondetur, affirmativè, prout sumitur ex c. ult. h. t. ubi Papa Gregorius IX. ita rescribit: „ His, quibus interdictum est, ut absque Superioris „ licentia, eligere non præsumant, tempus statutum „ à Canone (scilicet in Ecclesijs Cathedralibus, & Regularibus trium mensium, c. Ne pro defectu 41. h. t. in minoribus dignitatibus, aut beneficijs sex mensium, c. Nulla 2. de concess. præbend. gl. hîc V. „ Statutum à Canone) currit, si illi in mora fuerint „ licentiam hujusmodi petendi.

Notandum 1. Si Ecclesiâ vacante, Superior, v. g. S. Pontifex, vel ejus Legatus, aut Episcopus prohibuerit Canonicis, vel Conventualibus, ne sinè sua licentia ad electionem Prælati procedant, & ipsi interea eligere intermittant, nec suâ culpâ licentiam petant, eis currit tempus à jure definitum ad eligendum, ut habetur in hoc c. Ratio est, quia, quamvis tempus à jure præfixum non currat legitimè impedito, c. Quia diversitatem 5. junctâ gl. V. Suspensionis de concess. præb. l. 1. §. ult. C. de annali except. l. in rebus 30. C. de jure dotium. tamen in proposito Capitulares non erant simpliciter impediti ab eligendo; neque enim Papa ijs inhibuit, ne eligerent Prælatum, sed solùm, ne eligerent, sinè consensu, aut licentia Superioris sui, cujus impedimenti remotio pendebat à libera potestate eorum; poterant enim licentiam petendo, impetrare facultatem eligendi, ut supponimus, adeóque non censeri debuerunt impediti, cùm impedimentum tollere possent: sed locum hîc habet regula illa juris 134. aliàs 174. ff. Qui potest facere, ut possit conditioni parêre, jam posse videtur. Abb. hîc num. 2. Ex quo per sensum contrarium infertur, si Capitulares licentiam à Superiore petere, vel petitam impetrare non possint, tempus legitimum interea eis non currere, siquidem expressè eis prohibitum sit, ne ad electionem procedant, absque licentia à Superiore obtenta, Abb. hîc num. 1.

Notandum 2. Impedimenta quædam sunt ordinaria, quæ prævideri possunt ab eo, qui certum tempus præfigit, v. g. quòd Capitulares debeant ad electionem vocare absentes, & interea eligere non possint; & hoc tempus ipsis currit, nam idcirco longius tempus ad eligendum statuitur, quia plerumque talis mora interponi debet: quædam verò sunt impedimenta extraordinaria, quæ per accidens occurrunt, & non sunt præcognita; & hæc sola impediunt cursum temporis, ut ex Anton. Butrio notat Laym. hîc in fine.

CCLIII. Quæritur 5. An electio Prælati necessariò fieri debeat de die? Respondetur, non solùm conveniens est, sed etiam omnino necessarium, ut electio Prælati, non de nocte, sed de die instituatur, saltem ubi servanda est solemnis forma scrutinij, ut ex communi docet gl. in c. unic. V. Occulta. Ut Eccles. benefic. sinè dimin. &c. & ibid. Abb. n. 8. Navarr. l. 1. consil. 8. n. 2. h. t. non tamen electio nocte celebrata ideo irrita foret, ut putat gl. in cit. c. cùm id nullo jure sit expressum, quamvìs rescindi per sententiam judicis, & irritari possit, tanquam non canonicè facta, Laym. in c. In causis 30. n. 6. h. t. Ratio est, quia actus publici, qui de nocte fiunt, suspecti sunt, cùm multis fraudibus sint obnoxij. Excipi tamen debet, nisi ob urgentem necessitatem, electionem de nocte institui oporteret, nam necessitas legem non habet, c. 2. de observat. jejun. quo tamen casu evidentis necessitatis, luminaria adhibenda erunt ad tollendam omnem suspicionem fraudis, & ne electio clam facta dici possit, Rodriq. tom. 2. q. q. Regul. q. 52. a. 15. Porrò si Electio de die inchoata, ante noctem absolvi non possit, poterit perfici die proximè sequente, ut colligitur ex cit. c. In causis, ubi, cùm Capitulares aliorum absentium adventum toto die exspectâssent, electionem in diem sequentem distulerunt; dummodo non sit grave periculum in mora, tum enim de nocte celebrari, vel absolvi posset, Joan. Andr. in c. Quòd sicut 28. num. 6. h. t.

§ II.

De Electione intimanda Electo, ejúsque consensu requirendo, & exhibendo.

CCLIV. De hâc re ita statutum habetur in Concilio Generali Lugdunensi sub Gregorio X. cap. 5. quod refertur in c. Quàm sit 6. h. t. in 6. Quia „ diuturna vacatio Prælaturæ Ecclesijs perniciosa est, „ ideo statuit Concilium, ut, si electio celebrata fuerit „ in aliqua Ecclesia, Electores quamprimum com„ modè poterunt (juxta arbitrium boni viri, cùm „ certum tempus lege, vel Canone non sit determi„ natum, gl. hîc V. Quàm citiùs) Electo ipsam elec„ tionem præsentent, ejúsque consensum petant: „ Electus verò, infra mensem computandum à tem„ pore præsentationis, consensum præstare, posito, „ quòd consentire velit, teneatur: quòd si ultrà „

dictum

» distulerit (per negligentiam scilicet, nam si ob justam causam consensum non expressit, non currit ei hoc tempus menstruum, quia impeditus non differt, gl. hic V. Distulerit) jure, si quod ex electione acquisiverat, ex tunc, id est, à fine mensis, ipso facto sit privatus (sine alia privationis sententia, licèt, si de eo dubium esset, posset per sententiam declarari, illum esse privatum, gl. hîc V. Eo ipso (nisi talis persona electa sit, ut electioni de se factæ, absque Superioris sui licentia, consentire non possit, quo casu Electus, vel Electores, qua fieri potest celeritate, licentiam à Superiore ejus petere, & obtinere debent; alioquin, si intra tempus, quod consideratis præsentiâ, vel absentiâ Superioris, aliisque circumstantiis, sufficiens videbitur ad impetrandam Superioris licentiam, ea non obtineatur (quia Superior non vult illam dare) Electores ad aliam electionem procedendi liberam habeant facultatem.

CCLV. Porrò prædicta Constitutio confirmatur, & declaratur magis in c. Cupientes 16. §. Cæterum, eodem in 6. ubi Nicolaus III. statuit, si Electores electionem concorditer, vel in discordia celebratam, ultra octo dies ex eo tempore numerandos, quo commodè potuerunt, Electo intimare culpabiliter distulerint, à prosecutione electionis, quoad suas personas penitus ipso jure sint exclusi (ita ut nec electionem alterius partis possint impugnare, gl. ibid. V. Totaliter) & ab omnibus beneficiis suis, quæ in illa Ecclesia, de cujus electione agitur, obtinent (non autem ab officiis, & sic interim officia divina celebrare possunt, & si eâ suspensione durante, vacaret Ecclesia, eligere possent, sed non eligi, saltem in illa Ecclesia, in qua sunt suspensi, gl. ibid. V. beneficiis) per triennium continuū, ex tunc, id est, post prædictos octo dies, numerandum, eo ipso sint suspensi (est ergo Canon latæ sententiæ, gl. ibid. V. Suspensos) quòd si in illa beneficia, intra illud tempus, se propriâ temeritate, vel alio quæsito colore, ingesserint, eisdem ipso jure in perpetuum sint privati: ita tamen, ut per eam negligentiam Electorum in præsentanda electione ipsi Electo, in sui juris prosecutione, nullum præjudicium generetur, prout paulò infrà in eodem c. Versic. nihilominus tamen, additur, & ibi gl. V. Præmissis.

CCLVI. Notandum 1. Electus intra mensem à die electionis præsentatæ, vel quo ea aliter in ejus notitiam pervenit, numerandum (prout adjecit Nicolaus III. in cit. c. Cupientes, in princ. ibi: *infra unum mensem, post consensum*, scilicet quando debitò tempore fuit præsentata electio, gl. ibid. V. eod. *vel post obtentam de ipsorum electione notitiam*) electionem acceptare, eique consentire, vel repudiare debet; alioquin, si justo impedimento cessante, ultra distulerit, jure, si quod ex electione acquisivit, hoc ipso privatus existit, ut habetur in cit. c. Quàm sit. Quare nemo ordinariè cogi potest, ut consentiat electioni ad Prælaturam, vel aliam dignitatem, aut quodvis aliud beneficiū, sed potest electus illam recusare, vel, postquam acceptavit, ei renunciare, ante confirmationem factam, etiam sinè Superioris licentia, arg. cit. c. Quàm sit, & c. Si electio 26. h. t. in 6. quia invito beneficium non datur, l. Invito 69. ff. de reg. Jur. & non potest liberalitas, seu donatio nolenti acquiri, l. Hoc jure 19. §. Non potest. ff. De donation. excepto tamen casu speciali urgentis necessitatis, vel magnæ utilitatis Ecclesiæ, ob quam potest Superior cogere electū, vel provisum ad acceptandam Prælaturam, ut colligitur ex c. Sicut 3. caus. 1. q. 6. c. Ante omnia 7. dis. 40. & docet S. Thom. 2. 2. q. 185. a. 2. dummodo is, qui ab initio invitus est, postea liberè consentiat in sui electionem, cùm liber consensus requiratur, ad electionem, vel provisionem perficiendam, Laym. in cit. c. Quàm sit h. t. in 6. n. 1. ubi n. 2. addit, melius esse, si electus electioni canonicæ ad Prælaturam cōsentiat, non ex ambitione, ut præsit, sed ex motivo charitatis, ut multis prosit ad gloriam Dei, & salutem animarum, quàm ut illam recuset; nisi tamen adesset aliquis magis idoneus, qui eligeretur, si ipse repudiaret. Nec refert, quòd alius æquè idoneus adsit, nam, cùm iste vocatus sit per electionem, meritò alteri præferri debet. Imò etsi adsit alius magis idoneus, adhuc licitè Electus consentiet in sui electionem, modò ipse sit idoneus, quamvis meliùs fecerit, si Prælaturam alteri magis idoneo cedere conatus fuerit. Quòd si verò manifestum sit, electum præ aliis omnibus magis idoneum esse ad Prælaturam, ex lege naturali charitatis obligatus est ad illam acceptandam.

CCLVII. Notandum 2. Si talis persona fuerit electa, quæ absque Superioris sui licentia, electioni consentire non potest, eo casu, Electus, vel potiùs Electores, ut nota ambitionis evitetur, quâ fieri potest celeritate, licentiam à Superiore procurare debent: alioquin, si intra tempus, quod spectatis circumstantiis, & boni viri arbitrio, sufficit ad petendam, & impetrandam licentiam, electus (v. g. Religiosus, qui ad Prælaturam extra suum Monasterium seu Religionem, sinè Superioris sui licentia, eligi non potest, c. Si Religiosus 27. h. t. in 6.) eam per se, vel per alium non impetret, neque Electores pro ipso impetrent, ad aliam electionem procedere liberè possunt, cit. c. Quàm sit, h. t. in 6. cùm Electio prior non habuerit effectum, neque fuerit per electi consensum completa: & nisi intra tres menses ad novam electionem procedant, eâ vice, jure eligendi sunt privati, juxta c. Ne pro defectu 41. h. t. & suprà dictum. Electus verò jure, si quod ei ex hujusmodi electione competebat, eo ipso privatus existit, ut majoris declarationis causâ adjecit & statuit Benedictus XI. in Extravag. si Religiosus 2. h. t. inter communes; nam cùm Concilium Lugdunense sub Gregorio X. in cit. c. quàm sit, casu, quo licentia Superioris intra tempus debitum non sit obtenta, det Electoribus liberam potestatem aliam electionem faciendi, consequenter eo ipso jus adimebat Electo, si quod ei ex electione competebat, ut notat gl. in cit. Extravag. Religiosus V. Privatum.

CCLVIII. Notandum 3. Postquam electus licentiam consentiendi à Superiore suo impetravit, tum habet adhuc integrum mensem, seu xxx. dies à die obtentæ licentiæ numerandos, ad deliberandum, an electionem sibi delatam acceptare velit, cit. cap. Quàm sit, junctâ gl. V. Conditio, & gl. V. mensem in addit. junctâ gl. marg. Joan. Monach. ibid. n. 8. quia ante impetratam licentiam, non potuit electus consentire, ideóque justè impeditus erat: tempus verò

jure statutum ad incurrendam pœnam, propter negligentiam, seu moram culpabilem, non debet currere justè impedito, c. Quia diversitatem 5. de concess. præbend. Joan. Monach. in cit. cap. Quàm sit. num. 8.

CCLIX. Postremò ad solemnitates accidentales Electionem subsequentes etiam pertinet, quòd post electionem publicatam, & ab electo acceptatam, sequitur solemnis gratiarum actio; deinde si Electus præsens sit, cùm primùm electioni consensit, intronizatur, vel in Altari collocatur, cui omnes, genuflexo, reverentiam exhibent: quæ tamen mera solemnitas est, per quam significatur, jus ipsi ad Episcopatum inchoativè acquisitum esse, Laym. de Elect. Præl. q. 114. solemnis verò installatio, per quam plenum jus in re, & actualis possessio acquiritur, primùm fit post confirmationem electi, de qua infrà. Denique decretum electionis subscriptum ab Electoribus, & obsignatum sigillo Capituli, in quo authenticè continetur totus Electionis processus, datur electo, ut is illud offerat Superiori, à quo petenda est confirmatio, qui hac ratione instruendus est de persona electi, forma eligendi, & suffragiis eligentium, Tholosan. tract. de Elect. c. 18. n. 6.

SECTIO VI.

DE APPELLATIONE, ET OPpositione contra Electionem.

§. I.

An, & à quibus contra Electionem appellari, sive ea impugnari possit, vel non possit, & an electio facta post appellationem sit valida?

CCLX. Assertio 1. Quivis, cuius interest, vel proprio nomine, vel alieno (veluti Procuratoris, aut negotiorũ gestoris, accedente ratihabitione domini) electioni factæ, aut faciendæ se ex justa causa opponere, & contra illam ad Superiorem appellare potest, l. 1. ff. de appellat. ac proinde, non solùm quilibet Capitularis, sed etiam alius Clericus, qui est membrum Ecclesiæ, potest se opponere, & appellare nomine Ecclesiæ, ne v. g. indignus Prælatus eligatur, prout sumitur ex c. Cùm inter 21. in princ. h. t. quamvìs alteri, cuius nihil interest, appellare contra electionem non liceat, c. Cùm inter. 16. h. t. ubi dicitur, *cùm, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes*, Laym. de Elect. Prælat. q. 95.

CCLXI. Assertio 2. Ipsi tamen Electores, qui suffragium Electo dederunt, postquam electio promulgata est, non sunt admittendi, seu audiendi, si eam oppugnare velint, objiciendo ipsi à se electo aliquod crimen, vel defectum, vel contra formam electionis, quasi non sit canonicè facta, ut constat ex c. Nulli 8. h. t. in 6. quod est desumptum ex Concilio » Lugdunensi c. 7. ubi Gregorius X. decernit: nulli » licere, postquam in scrutinio nominavit aliquem, & electio fuit subsecuta (vel scrutinium publica- » tum, quia tunc non est ampliùs locus variationi, c. » Publicato 58. h. t. gl. hîc V. Subsecuta) vel postquam » præstitit electioni alicuius ab aliis Capitularibus » in eius absentia celebratæ consensum, eam impu- » gnare: nisi ex causis de novo postea emergentibus, » vel nisi improbitas morum, seu aliquod vitium la- » tens (v. g. adulterij, vel aliud simile) vel defectus » (scilicet scientiæ, ætatis, Ordinum, vel alicuius ir- » regularitatis) qui verisimiliter ignorari potuerit » (quia circa ea, quæ publicè facta sunt, vel omnes « sciunt, non datur probabilis ignorantia, gl. hîc V. » verisimiliter) postea manifestetur: quo tamen ca- » su, ut possit quis electionem à se factam impugna- » re, necesse est, ut ignorantiam suam proprio jura- » mento probet. »

Ratio autem, cur Electores non possint oppugnare electionem à se factam, est, quia non potest quis impugnare proprium factum, & reprobare postea, quod semel approbavit, gl. hîc V. Impugnare, juxta reg. juris 21. in 6. quod semel placuit, ampliùs displicere non potest, & ibi Dynus n. 11. nisi causa impugnationis de novo postea emergat, seu superveniat, quia v. g. Electus se administrationi statim immiscuit, de futuris enim, quæ prævideri non possunt, non videtur verisimiliter cogitatum, Franc. hîc n. 2. Vel nisi causa impugnandi priùs aderat, sed probabiliter ignorata, v. g. defectus aliquis occultus: tum enim, qui in electionem priùs consenserant, eandem postea, si defectus manifestetur, impugnare possunt, quia paria censentur, non esse, & non apparere, ut tradunt DD. l. In leg. fundi 77. ff. De contrah. empt. dummodo Electores, se tempore electionis ignorâsse defectum, juramento confirment, quia ignorantia eius, quod pendet à propria conscientia per juramẽtum proprium probatur, gl. hîc in notatis. Sed neque potest aliquis impugnare electionem, ipso absente, factam, si illam postea ratam habuit, ut habetur in cit. c. Nulli, quia paria sunt, eligere, & eligentibus, seu electioni factæ consentire, gl. ibid. V. Celebratæ: nimirum quod attinet ad voluntatis approbationem: non autem in ordine ad alios effect⁹, quia eligens auget numerum suffragiorum, non item, qui electioni factæ consensit, gl. margin. in cit. c. Nulli, & ibid. Jo. Andr. n. 2. & Jo. Monach. n. 1. sicuti etiam aliud est vendere, aliud vendenti consentire, reg. juris 160. in ff. & notat additio in gl. V. Celebrata hîc. Porrò, quamvìs Electores non possint impugnare electionem in concordia factam: attamen Superior ex officio suo, si velit, potest inquirere de defectibus electi, & eum, si sit indignus, repellere, ut notavit gl. magn. hîc.

CCLXII. Assertio 3. Is, qui renunciavit electioni de se factæ, non potest appellare ad impediendam novam electionem alterius Prælati, prout sumitur ex c. Cùm inter 16. h. t. nam vacante Mo- » nasterio Schafhusiano Romanus senior fuit ele- » ctus in Abbatem, cui electioni Romanus junior, » & quidam alij ex Monachis se opposuerunt: quæ » controversia tandem delata fuit ad Sedem Aposto- » licam. Ubi cùm Romanus senior instanter pete- » ret, ut sententia ferretur, Papa Cælestinus III. eum » invitum coëgit ad componendum cum parte altera » (quia fortè jus ejusdem magìs dubium erat, quàm alterius

alterius partis, nec poterat sine magnis sumptibus lis decidi, gl. hic V. Coegit) & sic Abbatiæ renun- » cians, de manu Papæ Prioratum, & Custodiam, id » est, Custodis officium recepit, ita, ut utrumque, » dum viveret, possidere posset. Cui ordinationi » idem Romanus consensit, etsi invitus (adeóque » volens, quia coacta voluntas est voluntas, gl. hic » V. Invitus) sed cùm domum reversus fuisset, ab » Adversarijs suis Monachis compositionem obser- » vare nolentibus non potuit Prioratum, & Custo- » diam obtinere, quin etiam manus violentas in » eum injecerunt; quorum manus cùm evasisset, » appellavit ad Sedem Apostolicam, prout habetur » in integra lectione hujus c. voluitque impedire, ne » Adversarij ad novam electionem Abbatis procede- » re possent. Verùm Legatus à latere, qui tum erat » in ijs Germaniæ partibus, Monachos, ob hunc, & » alios excessus, suspendit, & Monasterium interdi- » cto subjecit: Sed illi, contemptâ sententiâ Cardi- » nalis, celebrârunt divina, & post appellationem ad » Papam interpositam, & durante suspensione suâ, » Romanum juniorem in Abbatem elegerunt, quem » postea Constantiensis Episcopus benedixit, & in » Ecclesiam suam introduxit. Cùm autem prædi- » cta relata essent Papæ Innocentio III. is inprimis » respondit: Quòd electio Romani junioris non » possit ex eo capite rescindi, quia post appellatio- » nem à Romano seniore interpositam, ne ad electio- » nem procederent, instituta est; nam cùm appel- » lans Abbatiæ, ad quam electus fuit, coram Papa re- » nunciârit, & sic jus suum amiserit, & vacârit Ab- » batia, non poterat per appellationem impedire e- » lectionem novi Prælati, quia propriè nihil ipsius » interfuit, adeóque appellatio illa non fuit legiti- » ma. De altero verò, an posterior electio à suspen- » sis celebrata fuerit, non poterat Pontifici satis con- » stare: nam licèt id colligeretur ex litteris Præpo- » siti, & Cathedralis Capituli Constantiensis, in qui- » bus mentio facta fuit de interdicto Legati à latere; » tamen huic relationi repugnabat factum Episcopi » Constantiensis loci Diœcesani, qui Romano ju- » niori in Abbatem electo benedictionem imperti- » vit: cùm igitur objectum quidem fuerit, sed non » probatum, electionem illam à suspensis, & interdi- » ctis factam esse, non potuit Papa eam irritare. Qua- » re idem Papa causam hanc duobus Abbatibus in ijs » partibus commisit cognoscendam, hac formâ, ut, » si eis constiterit, quòd ea electio facta fuerit à su- » spensis, eâ omnino cassatâ (id est, cassâ, seu irritâ » declaratâ, quia suspensi eligere non possunt, gl. hic » V. Cassata) post præstitam satisfactionem condi- » gnam, suspensionis, & interdicti sententiam re- » laxent, & de idonea persona Monasterio provide- » ri curent.

CCLXIII. Notandum 1. Papa potest in causis, præsertim beneficialibus, in quibus plenissimam potestatem disponendi habet, c. 2. de præb. in 6. propter bonum pacis, & concordiæ, partes litigantes cogere ad compositionem faciendam, ut colligitur ex hoc c. Abb. hic num. 1. & gloss. marg. lit. d. Quamvis aliàs Judex inferior id ordinariè non possit.

Notandum 2. Potest S. Pontifex ex certa scientia alicui Religioso conferre in perpetuum Prioratum, vel aliud officium, aut beneficium regulare, & claustrale, ita, ut ab inferioribus Prælatis ei auferri non possit, dum vivit, ut colligitur etiam ex hoc c. Quamvis aliàs hujusmodi officia, & beneficia manualia solùm sint, & ad nutum Prælati revocabilia, c. Cùm ad Monasterium 6. §. Tales autem de statu Monach. Innoc. hic in princ. & Abb. n. 2. & 10. idque fecit hic Papa causâ pacis statuendæ, & discordiæ ac scandali tollendi.

CCLXIV. Notandum 3. Non valet appellatio facta ab aliquo, si ejus nihil intersit appellare, ut dicitur in hoc c. Versic. Nos attendentes, & in c. Quòd sicut 28. h. t. & in l. 1. ff. de appellat. Abb. hic n. 3. potest tamen Clericus in causa Ecclesiæ suæ, & Monachus in causa sui Monasterij, appellare, & se opponere contra gravamen Ecclesiæ, vel Monasterio illatum, vel ne inferatur, quia, cùm sit membrum illius, quodammodo etiam ipsius interest. Et hinc in isto c. R. Senior non fuit repulsus, quatenus opposuit se, & appellavit contra electionem R. junioris, eò quòd à suspensis facta sit, & interdictis, nam cùm ipse membrum fuerit illius Monasterij, cui Prioratus à Papa ipsi collatus subjectus fuit, adeóque ageretur de eligendo suo quoque Abbate, etiam ipsius interfuit illa electio, ac proinde contra illam appellare potuit, si non canonicè, seu legitimè facta sit. At verò idem R. Senior non fuit admissus ad appellandum; quatenus se opposuit contra electionem, prætendens proprium suum interesse, ne alius Abbas eligeretur, cùm enim juri suo, sive electioni suæ jam renunciaverit, ejus propriè nihil interfuit novam electionem institui, ut notavit Innoc. hic n. 2. Abb. n. 14. Sed contra obstare videtur, quia R. Senior potuit appellare, ratione proprij interesse, ut non institueretur nova electio, quia ipse renunciavit electioni de se factæ, ita tamen, ut vi compositionis inter partes litigantes factæ, ipse reciperet, & possideret Prioratum, & Custodiam ejus Monasterij, ergo cùm adversarij noluerint observare compositionem initam, poterat is ab ea resilire, & redire ad jus suum pristinum, nempe ad Abbatiam, cui renunciaverat; nam si una pars transactionem servare nolit, tum altera pars, quæ ex parte sua eam implevit, potest ab ea resilire, & rescindere transactionem, nisi malit alteram partem compellere ad implendum, l. Si diversa 14. C. de transact. prout idem fit in contractibus innominatis, quia qui ex parte sua implevit contractum, dedit ob causam, unde causâ non secutâ, potest repetere, quod dedit, l. 1. §. fin. ff. de rer. permut. l. Cum precibus 4. C. eodem. Verùm respondetur, quòd in casu hujus c. compositio inita coram Papa ex utraque parte impleta, & perfecta fuit, nam R. senior suæ electioni simpliciter, & purè renunciavit: & vicissim à Pontifice collatio Prioratûs, & Custodiæ, consentiente parte adversâ, eidem facta est. Quare etsi postea Monachi, mutatâ voluntate, eum recipere noluerint, non tamen poterat dicere, compositionem non esse impletam ex altera parte, cùm collatio Prioratûs, & Custodiæ ei facta fuerit, ideóque nec poterat renunciationem suam revocare, sed solùm poterat, ac debebat jus sibi in Prioratu, & Custodia per collationem Papæ acquisitum prosequi coram Sede Apostolica, vel ejus Legato, ad possessio-

nem illius acquirendam, vel, si eam jam obtinuit, retinendam, Abb. hîc n. 13. in 3. solut.

CCLXV. Notandum 4. Quando concurrunt duæ præsumptiones contrariæ, quarum una non prævalet alteri, tum se invicem perimunt, ita, ut Judex neutri stare debeat, sed ulteriùs inquirere veritatem, prout sumitur ex hoc c. ibi: *unde, vel scriptura facto, vel factum scripturæ præjudicant*; secus si altera præsumptio sit vehementior, seu potentior, Abb. hîc num. 5. Imol. num. 9. quia, ut ait gloss. in c. Transmissæ 3. V. & testibus in fine, qui filij sint legitimi, semper statur fortiore præsumptione.

Notandum 5. Quando causa aliqua in Curia Romana, ob defectum probationum, quæ ibi haberi non possunt, sufficienter cognosci, & definiri non potest, tum solet ea remitti, & delegari in loco, ubi testes haberi, & examinari possunt, uti factum est in casu hujus c. Articulum autem appellationis decidit hîc Papa, quia de illa sibi constabat, sinè aliqua probatione, Abb. hîc n. 14.

Notandum 6. Etsi in casu hujus c. Electio R. junioris à Capitularibus, seu Conventualibus suspensis, vel personaliter interdictis celebrata ipso jure irrita fuerit, ut habetur hîc in fine, junctâ gl. V. Cassata, quia suspensi eligere non possunt; tamen postquam à sententijs suspensionis, & interdicti absoluti fuerunt, potuerunt eligere novum Prælatum, ut colligitur ex fine hujus c. nam cùm Papa mandet, ut de persona idonea Monasterio cõsulatur, seu provideatur, & non exprimat, per quos, satis significare videtur, ut electio à Capitularibus fiat, postquam à censura absoluti fuerint, alioquin mandâsset, ut per alios provisio fiat, ut notat gl. fin. hîc, quia suspensi eligendo non sunt privati potestate eligendi, cùm id expressum non sit in Jure Canonico, licèt electio sit nulla, Abb. hîc in fine. Excipi debet, nisi Capitulares R. juniorem suspensum, vel personaliter interdictum scienter elegissent; tum enim, ijs pro ea vice privatis, jus eligendi ad proximum Superiorem devolutum fuisset, juxta c. Quamquam 18. h. t. in 6. Vel nisi, postquam suspensi, & denunciati irritè elegerunt, ultra tres menses absolutionem petere, & denuo eligere culpabiliter intermittant; tum enim, jus eligendi pro ea vice ad Superiorem devolveretur, cit. c. Quamquam, & c. unic. §. Cùm verò ne sede vacante &c. Quòd si non omnes Capitulares sint suspensi, tum ijs privatis, jus eligendi ad alios non suspensos devolvitur, ut sumitur ex c. 2. de postul. Prælat. Laym. hîc in fine, & patet ex suprà dictis.

CCLXVI. Assertio 4. Quamvis, si appellatum sit contra electionem simpliciter inhibendo, ne electio fiat, vel ne in ea procedatur, non debeat ad eam, vel ulteriùs in ea procedi, sed Superioris de appellatione cognoscentis judicium exspectandum sit, nisi appellatio manifestè sit inanis, & frivola: electio tamen, non obstante appellatione, facta valida est, donec Superior, si appellationem legitimam fuisse cognoscat, contra electionem pronunciet, eámque, & omnia acta, seu attentata post appellationem rescindat, prout sumitur ex c. Consideravi-
» mus 10. h. t. Nam vacante quadam Ecclesiâ, cùm
» Canonici versarentur in electione Prælati, quidam
» alij ex Canonicis se opposuerunt, & appellârunt
» ad Sedem Apostolicam, eò quòd electio, sinè illis, & contra privilegia illius Ecclesiæ institueretur. »
Verùm Canonici illi, non obstante eâ appellatio- »
ne, nihilominus processerunt, & Joannem Fron- »
tinum elegerunt, appellantes, ne alij contra ele- »
ctionem hanc aliquid attentarent. Isti verò viden- »
tes, quòd dicti Capitulares non detulerint suæ ap- »
pellationi, nondum cassatâ priore illa electione, a- »
lium nomine B. elegerunt. Delatâ hac causâ ad »
Papam Alexandrum III. is judicavit, neutram il- »
larum electionum debere firmam consistere: non »
priorem, quia post appellationem interpositam, & »
contra tenorem privilegiorum Ecclesiæ illius fuit »
celebrata: non posteriorem, quia & primâ ele- »
ctione nondum cassatâ, & post appellationem in- »
terpositam, per quam ad pristinum statum omnia »
reduci debent, facta fuit. Quare Pontifex utram- »
que electionem cassavit, & Canonicis liberam fa- »
cultatem tribuit iterum conveniendi, & idoneam »
personam eligendi, ita, ut utriusque priùs electi »
fama integra, & illæsa permaneat, &, ut in alijs Ec- »
clesijs possint promoveri: imò ut de novo etiam in »
eadem Ecclesia, in alia vacatione, unus eorum eli- »
gi possit, secundùm aliam tamen formam, & jux- »
ta privilegia illius Ecclesiæ.

CCLXVII. Notandum 1. Electio facta post interpositam appellationem extrajudicialem, v. g. ne procedatur in electione Prælati, eò quòd non sit canonicè, seu legitimè instituta, non est ipso jure irrita, sed irritanda à Superiore, si appellatio fuit legitima, quia talis appellatio suspensionem non inducit, prout sumitur ex hoc c. junctâ gl. V. Appellationem, & Abb. hîc n. 1. nam universim loquendo, gesta post appellationem extrajudicialem non sunt ipso jure nulla, sed annullanda, si appellatio fuit legitima. Idque procedit, si appellatio facta sit à parte, ut in casu huius c. secus si à Judice, quamvis extra judicium; tunc enim gesta contra appellationem sunt nulla, quia talis appellatio parit effectum suspensivũ, ut patet ex c. Dilectus 55. de appellat. ubi excommunicatio lata, post appellationem extrajudicialem, irrita declaratur, Abb. c. l. videri possunt, quæ hac de re dicta sunt suprà n. 136. h. t.

Notandum 2. Si duæ electiones factæ sint in discordia, quarum prior ipso jure valida fuit, licèt ob defectum aliquem, vel omissam solemnitatem, irritari possit, ac debeat, quia v. g. contra tenorem, seu formam obtenti privilegij facta est; tum posterior electio, quæ ante priorem electionem cassatam peracta fuit, ipso jure est invalida, gl. hîc v. Appellationem. Ut in proposito, prior electio Florentini fuit ipso jure valida, sicut ex eo patet, quia posterior electio B. fuit cassata, eò quòd ante cassationem tenuit, alioquin si fuisset nulla, cassari non potuisset: posterior verò electio fuit nulla, quia non possunt in una vacatione duo validè eligi ad eandem Ecclesiam, Abb. hîc n. 2. not. 4.

Notandum 3. Etsi electio ob aliquod vitium, vel defectum in ea commissum, sit irrita ipso jure, vel irritata à Superiore, non tamen ideo Electores semper pro eâ vice sunt privati jure eligendi, quò minùs nihilominus ad aliam electionem procedere possint, sed in ijs tantùm casibus, in quibus talis pœna privationis à jure est imposita, de quibus suprà: idque cõstat ex c. Si electio 26. h. t. in 6. & ex hoc c. in fine, ubi etsi

etsi à Papa cassatæ fuerint duæ electiones, tamen adhuc permittitur Capitularibus novam electionem facere, secundùm aliam formam. Aliud est, in Electoribus compromissariis, qui, postquam semel elegerunt, sive bene, sive malè, non admittuntur ad aliam electionem faciendam, quia nomine, & jure proprio non eligunt, sed nomine compromittentium, & potestate sibi ab ijs concessa, gl. in c. Causam §. V. Recipi, h. t. & ibid. Abb. n. 10.

Notandum 4. Si electio alicuius cassetur, vel irrita declaretur, non ob vitium personæ electæ, sed ob non servatam debitam formam, vel ob aliam causam, id non obest electo, quò minùs iterum eligi possit, non tantùm in alia, sed etiam eâdem Ecclesiâ, ut constat ex c. Super eo 12. h. t. Verumtamen Papa in hoc c. ad tollendum scandalum, & discordiæ causam, noluit permittere, ut in illa vacatione, sive pro ea vice, unus ex duobus in discordia electis iterum eligeretur ad eandem Ecclesiam, ut patet ex illis verbis: *præter istam Ecclesiæ ordinationem*, & notavit gl. fin. hic: nisi tamen omnes Capitulares unanimi consensu concurrerent in unam personam; tum enim valeret electio, quia cessaret causa prohibitionis, Abb. hic n. 4. ubi n. 5. in fine addit, quòd ex justa causa, v. g. ob vitandum publicum scandalum, possit prohiberi à Superiore, ne certa persona in aliqua Ecclesia eligatur, etsi aliàs absolutè loquendo, sit digna & idonea, quia multa etiam licita omittenda sunt, ob cavendum scandalum, si sinè peccato possit omitti.

§. II.

Quænam requirantur, ut in Electionibus Episcoporum, iisque Superiorum, appellari possit ad Sedem Apostolicam?

CCLXVIII. De hoc agitur in c. Quamvis 10. h. t. in 6. nam quamvis Papa Alexander IV. constitutionem ediderit (quæ tamen hodie non extat) in qua decrevit, ut in causis electionum Episcoporum (& Superiorum, ut Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatum) sive super electionibus eorum exortis, ad Sedis Apostolicæ examen, seu cognitionem, quælibet appellationes (etiam frustratoriæ, & frivolæ, gl. hic V. Qualibet) devolvantur, seu deferantur, eò quòd eiusmodi causæ, seu controversiæ, meritò inter majores numerentur (quarum cognitio Sedi Apostolicæ est reservata, c. Majores 3. de baptis. c. Ut debitus 59. de appellat.) Verùm Gregorius X. in Concilio Lugdunensi c. 9. ad refrenandam temerariam appellantium audaciam, & appellationum frequentiam, statuit, ut, si extra judicium (vel etiam in judicio, ut mox sequitur) in electionibus Episcopalibus, vel etiam in electionibus ad dignitates Episcopatu majores, appellatum fuerit, nullâ causâ expressâ, vel manifestè frivolâ, per talem appellationem causa nequaquam ad Sedem Apostolicam deferatur, sed appellatio rejiciatur. Sed neque, cùm in judicio, vel extra judicium, in causis earundem electionum appellatur, appellatio admittatur, aut negotium hujusmodi ad prædictam Sedem devolvatur, nisi appellatio facta fuerit in scriptis, adjectâ causâ probabili, quæ si probata sit, legitima censeri debet. Cæterùm, etsi appellatum fuerit (scilicet in scriptis, & expressâ causâ rationabili, in judicio, vel extra judicium) nihilominus liceat partibus ab hujusmodi appellatione, modò nulla pravitas (sive pactio simoniaca, vel illicita datio aut promissio, gl. hic V. Pravitate) interveniat, recedere, antequam ea Sedi Apostolicæ fuerit præsentata. Inferiores verò Judices, ad quos causarum cognitio pertinuisset, si appellatio interposita non fuisset, diligenter inquirant, an in renunciatione appellationis simoniaca pravitas intervenerit, & si intervenisse repererint, nequaquam se ipsi causæ intromittant, sed eam ad Sedem Apostolicam ablegent, ipsisque partibus competentem temporis terminum peremptorium præfigant, intra quem, cum omnibus actis, & munimentis, seu monumentis, id est, instrumentis, sive documentis, Apostolico conspectui se sistant. Porrò hæc constitutio edita est eo tempore, quo Episcopi canonicè electi à Metropolitano confirmationem accipere solebant.

CCLXIX. Notandum 1. Cùm appellatur in causis electionum Episcoporum, Archiepiscoporum, & aliorum Superiorum, sive in judicio, sive extra judicium, debet appellari in scriptis, & causa rationabilis inseri in ipsa appellatione, idque ne maliciosè, & sinè causa lites protrahantur, cum damno Ecclesiarum, dum Prælati tardiùs providentur, gl. hic in notatis.

Notandum 2. Appellans in causa electionis renunciare potest appellationi, & ab ea recedere, priusquam ea Superiori est præsentata: non item postea, quia res non est ampliùs integra, ut per sensum contrarium colligitur ex hoc cap. & notat gl. hic V. Præsentata, saltem in hujusmodi majoribus causis, quæ ad Ecclesiæ bonum pertinent, ut docet Jo. Monach. hic n. 7. & 10. Franc. ibid. n. 8. Quòd si appellatio parti adversæ sit intimata, non potest appellans ei renunciare, aut ab ea recedere, sinè eius consensu: nisi expensas solvere, vel, si ex alia causa appellati interfit, id compensare paratus sit, c. Interposita 70. §. Ille de appellat. Jo. Monach. hic n. 6. Laym. de Elect. Prælat. q. 120.

Notandum 3. Si Judex inferior assignat terminum competentem partibus ad comparendum coram Superiore, ut in casu huius c. coram Papa, non censetur se ideo causæ intromittere, sed potiùs mandatum Superioris exequi, neque mandat, ut compareant coram se, sed coram Superiore, Franc. hic n. 4. Quòd si partes non comparuerint in termino præfixo, procedetur ad confirmandam electionem, ac si appellatum non esset, quia paria sunt non appellare, & appellationem non prosequi, vel illi renunciare, gl. fin. hic juncta gl. margin.

CCLXX. Cæterùm contra Judices Ordinarios, qui non observant prædictam Constitutionem, quæ extat in cit. c. Quamvis 10. h. t. in 6. decreta est certa pœna in c. Provida 44. eodem in 6. ubi habetur, quòd Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunensi statuit, ut, si in causis spectantibus ad electionem Episcoporum, vel ijs Superiorum, ut Archiepiscoporum, Patriarcharum, aut Primatum, appellatum fuerit ad Sedem Apostolicam in judicio, vel

» vel extra judicium, sed partes ab appellatione recedant, priusquam ea Papæ præsentata fuit, quod debeat tum Judex inferior (v. g. Metropolitanus, qui inferior est comparatione S. Pontificis, Superior verò respectu Episcoporum) à quo appellatum fuit, diligenter inquirere, num aliqua prava, seu simoniaca pactio intervenerit in recessu ab appellatione; &, si intervenisse cognoverit, causæ cognitioni non se immisceat, sed eam ad Sedem Apostolicam transmittat, præfixo termino peremptorio partibus ad comparendum in Curia Romana, sicut constat ex cit. c. Quamvis. Verùm, quia nonnulli Ordinarij, (scilicet Metropolitani, vel ijs Superiores) omissâ prædictâ inquisitione, in causis electionum Episcopalium se intromiserunt ad confirmandos Episcopos electos, eósque consecrandos temerè procedendo: Idcirco Papa Bonifacius VIII. decernit, hujusmodi confirmationes, & consecrationes, quæ prædictâ inquisitione omissâ, fuerint usurpatæ, aliósque similes processus, nullius penitus firmitatis esse debere, & confirmantes, ac consecrantes Episcopos (à quorum electione est appellatum, & ab appellatione recessum, omissâ prædictâ inquisitione) ab Episcoporum confirmatione, & consecratione per annum continuum (à die confirmationis, vel consecrationis numerandum, gl. hic V. Annum continuum, imò etiam ab hora, gl. ibid. in addit. nam in pœnalibus fit computatio de momento ad momentum, Franc. hic in fine) ipso jure esse suspensos, ut in eo ipso, in quo peccaverint, puniantur.

CCLXXI. Circa hanc Constitutionem notandum 1. Quamvis confirmatio Episcopi sic electi sit irrita, non tamen ideo etiam vitiatur electio, sed de novo petenda est confirmatio à Papa, non ab illo, v. g. Metropolitano, qui priùs confirmaverat, quia ipse per annum continuum suspensus est à confirmationibus Episcoporum; sed, si electio fuerit canonica, de novo confirmabitur, cùm prior confirmatio fuerit nulla, gl. hîc V. Firmitatis, de quo infrà.

Notandum 2. Quando in cit. c. Provida, dicitur, consecrationem Episcopi factam à Metropolitano, non præmissâ inquisitione, an ab appellatione recessum sit, interveniente simoniacâ pactione, nullius esse firmitatis, id non ita intelligendum est, quòd consecratio, seu ordinatio irrita sit in se, sive quoad potestatem Ordinis, quasi illa non sit collata, aut recepta, cùm character fuerit animæ impressus, & Episcopalis Ordo validè sit collatus, sicut cùm Episcopus ordinat non subditum, quem ordinare non poterat: sed tantùm est irrita consecratio quoad executionem, quia Episcopus ita consecratus, non potest licitè exercere actus Ordinis, à quorum exercitio est suspensus, gl. hîc V. Firmitatis, & Franc. n. 2.

Notandum 3. Hæc suspensio non incurritur ob violationem dictæ Constitutionis Concilij Lugdunensis, in c. Quamvis 10. h. t. in 6. donec ad confirmationem talis electionis, & consecrationem sic electi actu procedatur. Quare etsi Judex Ordinarius, v. g. Metropolitanus, à quo appellatum est in causa electionis ad Papam, causam cognoscat, non observatâ formâ præscriptâ, in cit. c. Quamvis, quia non factâ inquisitione, an in recessu ab appellatione simoniaca pravitas intervenerit, de ea cognoscit, ideóque processus sit irritus, juxta cit. c. Provida, quia cùm alicui committitur potestas judicandi sub certa forma, eâ non servatâ, processus est nullus, secundùm gl. in Clem. 1. V. inhibentes de jure patronat. Non tamen Metropolitanus incurret suspensionem per annum continuum, nisi confirmet talem electionem, & consecret sic electum, quia in cit. c. Provida, solùm suspenduntur confirmantes, & consecrantes eosdem, non ergo cognoscentes de causa, si prædictos actus confirmationis, & consecrationis non exerceant, Suar. dis. 31. de censuris sec. 5. n. 8.

Notandum 4. Quamvis in cit. c. Provida, videatur conjunctim requiri utrque actus, tam confirmationis, quàm consecrationis ad incurrendam pœnam suspensionis per annum integrum; nam ibi dicitur, *& confirmantes, & consecrantes eosdem fore suspensos*; tamen probabilius est, quòd quilibet ex illis actibus seorsim sufficiat ad incurrendam pœnam suspensionis ab usu, seu exercitio actûs illicitè facti; ita tamen, ut, si solùm confirmavit, à confirmatione tantùm sit suspensus, ut in eo puniatur, in quo deliquit: si verò non tantùm confirmavit, sed etiam consecravit, ab utraque sit suspensus: si denique neutrum fecit, licèt in causa cognoscenda processerit, à neutro actu sit suspensus, gl. in cit. c. Provida. V, In quo. Suar. c. l. Porrò hanc pœnam suspensionis non incurrunt Episcopi assistentes Archiepiscopo consecranti, quia is solus principaliter consecrat, & pœna hæc afficit Ordinarium, qui debet inquirere, an in recessu ab appellatione intervenerit pravitas simoniæ. Quòd si Archiepiscopus committat consecrationem alteri, ipse suspensus est, & non Consecrans, ut post Joan. Andr. docet Ancharan. hîc, & Franc. n. 1.

Notandum 5. Prædicta pœna suspensionis non habet locum in electionibus ad Ecclesias Regulares, quia licèt in c. Si postquam 33. h. t. in 6. Regulares Ecclesiæ æquiparentur Cathedralibus, quoad devolutionem potestatis eligendi: nihil tamen dicitur de inquisitione facienda post recessum ab appellatione, Franc. hîc in princ.

§ III.

Quanam Jure Canonico statuta sunt ad moderandas oppositiones, & appellationes, in causis electionis, & provisionis beneficiorum?

CCLXXII. De his agitur in pluribus capitulis h. t. in 6. quæ explicabimus tum hoc §. Tum 2. seqq. Et inprimis in c. 1. eodem, statuit Papa Innocentius IV. in Concilio Generali Lugdunensi; ut, » si quis electionem, postulationem, aut provisionem » alicujus factam ad Prælaturam, dignitatem, seu » personatum, aut Canonicatum impugnet, objiciens » contra formam, vel personam electi, & ob hanc causam » ad Sedem Apostolicam appellet; tam is, qui oppugnat, quàm is, qui defendit, (scilicet electus, postulatus, vel aliter provisus) & generaliter omnes, » quorum interest, vel quos causa contingit (uti adhærentes)

» rentes) per se, vel per Procuratores ad causas in-
» structos, ad Sedem Apostolicam iter arripiant, in-
» tra mensem à die objectionis, sive appellationis
» cognitæ Adversario, vel ejus procuratori, gl. hîc
» V. infra mensem) numerandum. Quòd si unâ
» parte præsente, altera (opponens, vel defendens)
» non advenerit, per XX. dies, post adventum alte-
» rius partis, expectanda est: postmodum verò in
» causa electionis (postulationis, vel provisionis op-
» pugnatæ) non obstante cujusquam absentiâ, pro-
» cedatur, sicut de jure procedendum est.

CCLXXIII. Notandum 1. Hæc Constitutio non habet locum in omni electione, seu promotione ad quodcunque beneficium, sed solùm in electione ad dignitates, personatus, & Canonicatus, ut patet ex hoc c. §. Hæc autem. ubi tamen nomine dignitatis etiam Prælatura continetur. Et habet hæc Decretalis locum duntaxat in appellationibus interpositis ad Papam; cùm enim à Jure communi exorbitet, non debet trahi ad consequentiam, & ad alios casus non expressos, reg. jur. 28. in 6. gl. hîc V. Ad nos.

Notandum 2. Quamvìs contra personam electi objiciantur defectus, & crimina, tamen potest is causam appellationis, vel oppugnatæ electionis, postulationis, aut provisionis prosequi per procuratorem, modò hic speciale ad hoc mandatum habeat, juxta Clement. 2. de procurator. & sufficienter ad totam causam instructus sit, Franc. hîc n. 3.

Notandum 3. In causa electionis, vel provisionis beneficiorum potest procedi ad testium receptionem, &, si de causa liqueat, etiam ad sententiam definitivam, ante litis contestationem, si pars adversa contumaciter se absentet, uti sumitur ex hoc c. & c. ult. §. Porrò, ut lite non contestatâ &c. ubi ratio redditur, ne propter longam moram in spiritualibus, & temporalibus, Ecclesia patiatur læsionem; nam beneficia Ecclesiastica, sinè dispendio diu vacare non possunt, ideóque finis, cùm de ijs litigatur, citò imponi debet, c. finem 5. de dolo, & contumac. gl. hîc in notatis. Quòd si terminus à jure, vel etiam à Judice præfixus sit, intra quem pars litigans comparere debeat, cùm is vim habeat peremptoriæ citationis, alia citatio non requiritur ad absentem in contumacia constituendum, glossa. hîc V. Absentia.

» CCLXXIV. Præterea in eodem c. §. Adji-
» cientes, statuitur, ut, si appellans ad Sedem Aposto-
» licam contra electionem, postulationem, aut pro-
» visionem alicujus, id quod contra formam, seu
» processum electionis, vel alterius provisionis op-
» ponit, plenè non probaverit, in expensas, quas pars
» altera, seu adversa se fecisse docuerit, condemne-
» tur. Qui verò in probatione ejus, quod contra perso-
» nam electi, vel provisi objecit, defecerit, à beneficijs
» Ecclesiasticis (quæ in illa Ecclesia obtinet, juxta c. Si
» compromissarius 37. in fine h. t. in 6. gl. hîc V. Be-
» neficijs) per triennium sit suspensus. Quòd si in-
» fra illud tempus (trium annorum) propriâ teme-
» ritate, seu auctoritate, se in ea ingesserit, ipso jure
» in perpetuum, sinè spe gratiæ, aut dispensationis, eis
» sit privatus: nisi manifestis documentis ostende-
» rit, quod à vitio calumniæ, causa probabilis, & suf-
» ficiens ipsum excusârit.

CCLXXV. Notandum 1. Quando agitur de jure alterius tollendo, vel minuendo, non sufficit semiplena probatio, sed plena requiritur, ut sumitur ex hoc c. junctâ gl. V. plenè, ubi habetur, quòd opponens contra formam electionis, condemnetur in expensas, nisi plenè probaverit, quod objecit. Et quamvìs in eo, qui contra personam electi aliquid objecit, ad evitandam pœnam suspensionis à beneficijs, videatur sufficere, si semiplenè id probaverit, ut ex Hostiens. tradit hîc gl. V. qui verò in probatione, quia postea non additur, *nisi plenè probaverit*, sicut priùs: tamen etiam in isto requiri, ut plenè probaverit, quod objecit, constat ex c. Ut circa 4. h. t. in 6. de quo infrà.

Notandum 2. Quia opponi potest, vel contra formam, seu processum electionis, vel contra personam electi, hæc pœna suspensionis à beneficijs non est imposita ei, qui formam electionis oppugnans deficit in probatione; is enim solùm in expensas condemnatur, sed imposita est ei, qui objicit aliquid contra personam electi, sinè sufficiente probatione; & sic posterior graviùs punitur, quàm prior, idque meritò, quia ille graviùs deliquit, propter periculum infamationis personæ electæ, & majorem calumniæ suspicionem, Franc. hîc n. 3. Suar. disp. 31. de censur. sec. 3. n 12. Veruntamen si is, qui contra personam electi defectum, vel crimen objecit, quod postea probare non potest, manifestè ostenderit, se ex probabili ignorantia, seu errore id objecisse, cum probabili spe illud probandi, non incurrit pœnam suspensionis hîc decretam, quia ob ostensum probabilem errorem, seu ignorantiam, liberatur à suspicione calumniæ, l. 1. §. 1. ff. ad S. C. Turpilian. ubi dicitur, calumniari est falsa crimina intendere, scilicet scienter, seu malo animo, gloss. ibid. V. Intendere; idque patet etiam ex verbis subjunctis in fine hujus c. *Nisi manifestissimis constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ vitio causa probabilis, & sufficiens excusaret:* quæ exceptio, sive clausula in fine posita ad omnia antecedentia commodè referri potest; imò etiã debet, quia hæc est pœna à jure decreta, adeóque requirit culpam, à qua excusat probabilis error, seu ignorantia; consequenter cùm in eo, qui probabili errore ductus bonâ intentione objecit crimen contra personam electi, quod postea probare non potest, cesset culpa, etiam pœna cessare debet, gl. in cit. c. 1. V. defecerit in fine, ubi fraudem requirit ad hanc pœnam suspensionis incurrendam: Franc. ibid. in §. Adjicientes n. 2. ubi generaliter ait, quòd probabilis causa litigandi excusat succumbentem in probatione, non solùm ab expensis, sed etiam à pœna juris; & alij DD. communiter apud Laym. in cit. c. 1. §. Adjicientes n. 5. h. t. in 6. nec re ipsâ dissentit Suar. cit. loc. licèt dicat, suspensionem in casu ostensæ probabilis ignorantiæ incurri ipso facto, ita tamẽ, ut dispensari cum eo possit, vel tempus suspensionis coarctari, idque colligi ex subjuncta exceptione. Addit verò gl. in cit. §. Adjicientes V. defecerit, quòd, si quis plura crimina, vel defectus contra personam electi objecerit, & unum solùm eorum plenè probaverit, evitet pœnam suspensionis, saltem si illud ad cassandam, seu rescindendam electionem per se solùm sufficiat, quia non fuit in fraude, arg. c. Inter cæteras 4. de rescript.

Barb.

Barb. hic in §. Adjicientes n. ult. Porrò in tali casu, quo ob probabilem ignorantiam objiciens aliquid contra personam electi, quod probare non potest, excusatur à pœna suspensionis, neque in expensas condemnari debet, secundùm gl. receptam in c. finem 5. V. Expensas de dolo & contumac. ubi id generaliter docet de eo, qui probabilem causam litigandi habet.

Notandum 3. Etsi in §. Adjicientes h. t. in 6. solùm sit sermo de electione, tamen idem etiam dicendum de postulatione, vel alia quacunque provisione alicujus beneficij, nempe, quòd, si quis electo, vel postulato, vel præsentato ad dignitatem, vel personatum, vel Canonicatum, aut aliter proviso aliquid contra personam ipsius opponat, in cujus probatione deficiat, is dictam suspensionem incurrat, Suar. cit. sec. 3. n. 12. ubi addit, quòd etiam in electis ad Episcopatum ea pœna locum habeat, ut colligitur ex c. Si Compromissarius 37. in fine h. t. in 6. quia magis punienda est calumnia, quæ fit electo in Episcopum, quàm ad inferiorem dignitatem.

CCLXXVI. Cæterùm quomodo per appellationem causa electionis, aliæque beneficiales devolvantur ad Curiam Romanam, & qualiter intimatio appellationis fieri debeat, declaratur in Clement. » causam 3. h. t. ubi statuit Clemens V. in Concilio » Viennensi, ut causa electionis (etiam ad Episcopa- » lem, seu Cathedralem Ecclesiam, gl. ibid. V. eo- » dem) postulationis, aut provisionis, per appella- » tionem ab ea vel occasione illius, ad Sedem Apo- » stolicam interposita (in alijs enim non habet lo- » cum Constitutio c. 1. h. t. in 6. cujus hæc est decla- » ratoria) tum demum ad eandem Sedem devoluta » censeatur, cùm in appellati, seu ejus, contra quem » appellatur, vel procuratoris ejusdem ad hanc cau- » sam specialiter constituti præsentia fuerit interpo- » sita: aut cùm fuerit intimata eorum alteri (scili- » cet appellato, vel speciali procuratori ipsius) infra » mensem ab interpositione ipsius appellationis nu- » merandum: vel saltem cùm fuerit legitimè inti- » mata, post elapsum mensem, quamprimum com- » modè fieri poterit (arbitrio boni viri, gl. ibid. V. » Commodè) porrecto videlicet libello sub scriptura » authentica (expensis intimantis, gloss. hic V. Por- » recto) vel perlecto illius tenore coram appellato, » & copiâ appellationis consimili modo (scilicet sub » scriptura authentica) ei tradita, si fuerit petita. » Quòd si forsan appellatus absit extra provinciam, » nec ejus procurator specialis inveniri possit, tum » appellatio hujusmodi publicari debet in domo, id » est, ante domum, in qua ipse appellatus commu- » niter consuevit habitare (longiore tempore, quàm » alibi, etsi ibi infra dimidium annum habitet, gloss. » hic V. communiter, & quamvis sit solùm inquili- » nus in illa domo, gl. V. habitare) vel si eadem do- » mus in remotis partibus sita est, publicatio appel- » lationis fieri debet in Ecclesia Cathedrali, in cujus » civitate, vel Diœcesi dignitas, vel beneficium, ad » quod appellatus fuit electus, vel promotus, existit: » & nihilominus in utroque casu (scilicet cùm pu- » blicatio fit ad domum appellati, vel in Ecclesia Ca- » thedrali, aut loco, in quo est beneficium) de factâ » publicatione copia, si petita fuerit, modo suprà di- » cto fieri debet appellato.

Verùm, si propter metum (justum) illius, con » tra quem appellatur, vel potentiam ipsius, vel suo- » rum, intimatio appellationis modo prædicto fieri » nequeat; tum illa debet in loco aliquo publico sic » solemniter publicari (v. g. sub Missa publica, vel » in nundinis, vel in alio loco frequentato à popu- » lo) ut illa ad appellati, vel procuratoris ejus spe- » cialis, notitiam verisimiliter possit pervenire. In- » timatio verò aliter facta omni careat effectu: nec » causa censeatur devoluta ad Sedem Apostolicam » per eandem appellationem, nisi certa, & plena noti- » tia ejusdem appellationis (& omnium objectorum » contra formam electionis, vel personam electam, » gloss. hic V. Plena) aliter pervenisset ad appella- » tum, infra tempus prædictum, scilicet mensem, » vel post illum quamprimùm commodè fieri posset. » Idem quoque in alijs casibus observandum est, in » quibus requiritur, ut intimatio fiat, ita habe- » tur statutum in cit. Clement. causam §. Verùm h. t.

CCLXXVII. Porrò licèt aliàs de Jure communi ad appellationem legitimam, ut ea devolvatur ad Judicem superiorem, ad quem est appellatum, solùm requiratur, ut sit interposita, ex causa rationabili, & in scriptis, sinè tali solemni intimatione factâ appellato, vel publicatione, ut constat ex c. Ut debitus 59. de appellat. & c. Quamvis 10. h. t. in 6. tamen solemnitates præscriptæ in hac Clementina solùm requiruntur, quando causa beneficialis per appellationem devolvitur ad Sedem Apostolicam, ut tractetur in Curia, & non extra illam committatur; nam majores solemnitates in jure statutæ sunt in causis beneficialibus tractandis in Curia, quia propter multitudinem causarum, quæ ex toto orbe ad Curiam Romanam deferuntur, majus esset periculum, ne ab una parte alteri parti fraus fieret circa dignitatem, vel beneficium obtinendum, nisi cautiùs provideretur, Vivian. in ration. Jur. Pontif. in cit. Clement. causam h. t.

§. IV.

De examinatione defectuum, qui objiciuntur electo, vel promovendo ad Ecclesiasticam dignitatem.

CCLXXVIII. De hoc agitur in primis in c. Si » fortè 11. h. t. in 6. ubi Gregorius X. in eodem » Concilio Lugdunensi c. 10. ita statuit: si fortè ele- » cto, postulato, vel aliter promovendo ad aliquam » dignitatem, inter alia (v. g. quòd sit homicida, per- » jurus, vel excommunicatus, vel his similia, quæ ita » facilè cognosci, vel probari non possunt, gl. hic V. » cætera) objiciat evidentem defectum scientiæ, vel » manifestum personæ (scilicet corporis, qui facilè » cognosci possit per oculorum inspectionem, vel » per examinationem probari, gl. hic V. Inter cætera) » Judex ante omnia (id est, antequam examinet alia » non evidentia, quæ sunt opposita, gl. hic V. Ante o- » mnia) examini subjiciat promovendum, utrùm ta- » lis defectus in eo deprehendatur, nécne: cuius in- »

qui

» quisitionis factæ eventus initium dabit examinan- » dis aliis defectibus objectis, aut negabit: nam si fa- » ctâ inquisitione, constiterit, adversarium electo, vel » proviso falsò objecisse defectum, à prosecutione » causæ omnino repellendus erit, neque in aliis ob- » jectis audiendus, sed perinde puniri debet, ac si in » probatione omnium, quæ objecerat, defecisset. Ratio hujus Constitutionis est, quia vel Judex inquisitione factâ, deprehendit electo, vel promoto, verum defectum objectum fuisse; & tunc is, ut indignus repellendus est, si sit defectus talis, ob quem fiat inhabilis ad dignitatem; & ad aliam canonicam electionem, vel provisionem procedendum est. Vel deprehendit, falsum defectum ipsi objectum fuisse; & tunc opponens repelli debet, ac puniri, perinde ac si in omnium objectorum probatione defecisset: nam cùm repertus sit calumniari in defectu manifesto, qui facilè cognosci, & inquiri potuit, præsumptio est, quòd etiam in omnibus aliis defectibus objectis, qui difficiliùs inquiri, & cognosci possunt, fraudem & calumniam commiserit: nisi opponens, ob probabilem ignorantiam, excusaretur à vitio calumniæ, c. 1. in fine, h. t. in 6. gl. hic V. Evidentem. Vivian. in ration. Jur. Pontif. Addit gl. cit. quòd hæc pœna non habeat locum, si quis opponat defectum non evidentem, seu non manifestum: sicut etiam non habet locum in electione, vel promotione ad simplicia beneficia, cùm Canon loquatur de electo, aut promoto ad dignitatem, ergo cùm sit constitutio pœnalis, non est extendenda ad alia non expressa, gl. hic V. Dignitatem, & Anchar. Idque statutum est, ut electiones, seu promotiones ad dignitates Ecclesiasticas tantò celeriùs expediantur, neque illæ diu vacent.

Porrò, quando in hoc c. dicitur, quòd exitus factæ inquisitionis de defectu manifesto initium dabit examinandis aliis defectibus objectis, vel negabit, id ita intelligendum est, quòd, si defectus objectus electo, vel proviso reperiatur verus, sed non sufficiens ad repellendum electum; rum ad alios defectus objectos examinandos procedetur, gl. hic V. Initium. Sed etsi defectus sit sufficiens ad cassandam electionem, vel provisionem, plerumque tamen expedit, ut plures causæ electionis rescindendæ cognoscantur, ad tollendam omnem dubitationem causæ. Si verò post factam inquisitionem, defectus personæ electi objectus deprehendatur esse falsò objectus; tum adversarius opponens repelli debet, ita, ut nec ad alios defectus objectos probandos admitti possit, nisi manifestè appareat, ipsum ex probabili ignorantia defectum falsò objecisse electo, seu proviso, ut paulò ante dictum: quamvis etiam tali casu, quo manifestè apparet, falsum defectum objectum esse, Judex possit ex officio, ob alia indicia, vel ad novam accusationem alterius procedere ad alia objecta electo, vel proviso examinanda, Laym. hic in fine.

Quod autem dictum est, eum, qui oppugnat electionem, vel provisionem, & in uno defectu probando deficit, repelli etiam ab aliis objectis probandis, casus est specialis, cùm aliàs regulariter, qui deficit in probatione unius defectûs, admitti debeat ad probationem aliorum, quos objecit, ut colligitur ex c. 1. §. Adjicientes, h. t. in 6. Laym. in cit. c. Si fortè, & dictum §. præcedente.

CCLXXIX. Præterea in c. Ab eo 31. h. t. in 6. statuit Papa Bonifacius VIII. quòd is, qui contra » electum, vel postulatum, vel aliter promovendum » ad aliquam dignitatem, inter cætera, evidentem, » notorium, seu manifestum scientiæ, vel alium » personæ defectum, (v. g. morum, vel natalium) ob- » jecit, postea defectum objectum, vel eius qualita- » tem (v. g. quòd defectus objectus sit manifestus) » revocare nequeat, vel ab eo recedere. Ratio est, » quia eùm opponens, si in probatione defectûs manifesti deficiat, à prosecutione causæ omnino excludi debeat, quippe qui veritate destitui videtur, & puniendus sit, perinde ac si in probatione omnium objectorum defecisset (juxta cit. c. Si fortè, h. t. in 6.) justum est, ut, postquam ad eandem oppositionem processit, nequeat in præjudicium electi, vel provisi, contra quem opposuit, ulteriùs pœnitere. Confirmatur, quia juxta reg. jur. 33. in 6. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum: & quod semel placuit, non potest ampliùs displicere, reg. juris 21. eod. in 6. ubi scilicet versatur alterius interesse, nisi in casibus, in quibus jura pœnitentiam, & variationem admittunt, gl. hic V. Pœnitere. Ex quo infertur, quòd non potest quis factum proprium revocare, quando ex eo adversario est jus quæsitum, ut notavit Ancharan. hic. not. 4.

Extenditur autem decisio huius Constitutionis, quòd, etiamsi electus, postulatus, vel promovendus huic suo juri, & commodo renunciet, & consentiat, ut actor ad defectum manifestum, quem objecerat, probandum non teneatur, adhuc Constitutioni huic locus sit, & opponens defectum objectum, vel eius qualitatem revocare non possit, nec Judex necessariò debeat talem revocationem admittere, gl. hic V. Pœnitere in fine. Ratio est, quia publicè Ecclesiæ interest, ut controversiæ ortæ circa electiones, & provisiones celeriter expediantur, & Ecclesiis vacantibus, citò idoneus Prælatus, vel Rector provideatur: modus autem citò expediendi has causas est, ut Judex, ante omnia, examinet, seu inquirat, utrùm defectus manifestus, qui electo, vel proviso objectus fuit, in eo reperiatur, nécne, ut ex suprà dictis patet. Quare cùm hic non agatur tantùm de jure, seu favore privato electi, vel promovendi, sed de jure publico, seu utilitate Ecclesiæ, consequenter non potest privato pacto ei renunciari: ac proinde ratio in textu allata, quia talis revocatio defectûs objecti, vel qualitatis eius cederet in præjudicium electi, vel promovendi, non est adæquata ratio huius constitutionis, quia eâ etiam cessante, adhuc locum haberet eius dispositio, Laym. in cit. c. Ab eo, in fine.

§. V.

De forma, & modo interponendi appellationem in causis electionum, & aliis beneficialibus.

CCLXXX. De hoc agitur in c. Ut circa 4. h. » t. in 6. ubi Gregorius X. in eodem Generali Con- » cilio Lugdunensi c. 3. edicto perpetuo statuit, ne » Ecclesiæ diutius vacare, id est, Prælatis, & Ministris »

„ carere, cum Ecclesiæ detrimento, contingat, vel di-
„ gnitatum, personatuum, & aliorum Ecclesiastico-
„ rum beneficiorum provisio differatur, ut, si quando
„ aliqui (quorum interest, ut Canonici, Parochiani;
„ vel Patroni, gl. hîc V. Aliqui) electionibus, postu-
„ lationibus, vel aliis provisionibus se opponunt fa-
„ ctis, vel faciendis, objiciendo aliqua contra formã
„ electionis (ut, quia v. g. non fuit servata forma, c.
„ Quia propter. 42. h. t.) vel postulationis (quia ea
„ non fuit concors, vel saltem à duabus partibus Ca-
„ pitularium celebrata) vel provisionis (quia v. g.
„ per litteras subreptitias facta fuit, gl. hîc V. For-
„ mam) vel contra personas eligentium, aut provi-
„ dentium (quòd sint irretiti majore excommunica-
„ tione, vel suspensi ab homine, vel privati à Cano-
„ ne, quia scienter elegerunt indignum) vel contra
„ personam electi, aut provisi, v. g. defectum ætatis,
„ scientiæ, aut natalium: & idcirco ad Superiorem
„ appellent, teneantur appellantes in publico instru-
„ mento (facto per manum Tabellionis seu Notarij)
„ vel litteris (testimonialibus nempe sigillo authen-
„ tico obsignatis, gl. hîc V. Litteris) super appellatio-
„ ne confectis, omnia & singula, quæ objicere vo-
„ lunt, contra formam, vel personas, exprimere: &
„ insuper coram personis, aut personâ authenticâ,
„ seu publicâ (Magistratu scilicet vel Tabellione)
„ corporale juramentum (manu tactis Evangeliis)
„ præstare de veritate dicenda, id est, quòd credant,
„ vera esse, quæ sic exprimunt, & se posse ea probare:
„ quod testimonium juramenti præstiti Magistratus,
„ vel Tabellio litteris datis, aut instrumento inserat.
„ Alioquin, si opponere, seu appellare volentes quæ-
„ dam in instrumento, vel litteris non expresserint,
„ non poterint deinde ipsi, vel eis, tempore appella-
„ tionis interpositæ, vel postea adhærentes, ea obji-
„ cere electo, vel proviso: nisi aliquid opponendum
„ postea de novo emerserit (ut si electus de novo ho-
„ micidium, vel aliud grave delictum commisisset)
„ vel nova super antiquis (tunc notis, sed non oppo-
„ sitis, ob defectum probationis) probandi facultas
„ supervenerit, seu oblata fuerit: vel denique, nisi a-
„ liquid opponendum, postea de novo in notitiam
„ appellantium pervenerit, quæ ipsi tempore appel-
„ lationis emissæ, verisimiliter ignorare potuerint,
„ & etiam ignorârint: ita tamen, ut proprio corpo-
„ rali juramento præstito, fidem faciant, quòd ea an-
„ tè ignorârint, vel quòd facultas probandi postea
„ supervenerit, nunc autem eã cognoverint, & quòd
„ sufficienter ea probare se posse, credant. (In primo
verò casu, quando aliquid de novo emersit, appellan-
tes non jurant, nisi de calumnia vitanda, gl. hîc V. Su-
„ perveniente. Denique in fine additur, quòd illa,
„ quæ Innocentius Papa IV. (in c. 1. h. t. in 6.) contra
„ eos, qui non plenè probant ea, quæ contra formam
„ electionis, vel personam electi objecerant, in suo
„ robore debeant permanere.

CCLXXXI. Notandum 1. Etsi aliqui exi-
stiment, quòd Constitutio hæc solùm locum habeat,
quando appellatur ad Papam, ut tenet Lapus hîc n.
1. & alij apud eundem, quia per appellationes inter-
positas ad Papam magìs protrahuntur negotia, &
provisiones Ecclesiarum, & ita plures solemnitates
ad illas requiruntur, ut magìs arctentur, & constrin-
gantur, adeóque hæc constitutio videtur supplere il-
lam, quæ habetur in c. 1. h. t. in 6. quæ expressè lo-
quitur de appellatione interposita ad Papam: tamen
secundùm gl. hîc V. appellari, & Joan. Monach. hîc
hæc Decretalis habet etiam locum in appellationi-
bus interpositis ad alios Judices Papâ inferiores,
quia, cùm generaliter loquatur, generaliter etiam in-
telligenda videtur. Deinde Cõstitutio in c. 1. h. t. in 6.
habet locum, sive in judicio, sive extra judicium ap-
pelletur: hæc verò in appellationibus tantùm, quæ
fiunt extra judicium, c. Constitutio 41. h. t. in 6. de
quo infra: nam in hoc c. agitur de appellationibus,
quę fiunt contra electiones, postulationes, vel provi-
siones Ecclesiarum, quæ non sunt appellationes ju-
diciales, sed extra judiciales, quia Canonici, à quo-
rum facto appellatur, non ut Judices eligunt, & con-
tra id, quod faciunt, non tanquam à Judicibus, appel-
latur, Anchar. hîc not. 2. Denique in c. 1. h. t. in 6.
imponitur pœna opponenti, seu appellanti, qui de-
fecit in probatione eius, quod objecit: hîc verò im-
ponitur pœna ei, qui non observat formam in hoc c.
præscriptam in appellando, gl. fin. hîc. nempe, ut sic
appellans non audiatur super expressis, nec super ex-
primendis, ut constat ex hoc c. Vers. Alioquin.

Notandum 2. Adhærentes opponenti, seu ap-
pellanti, si hic repellatur, ob formam non servatam,
etiam ipsi non audientur, quia jus adhærentium re-
gulatur secundùm jus principalis opponentis, ideó-
que nituntur processu ipsius principalis, licèt propter
suum interesse, Ancharan. hîc in notatis: Non ta-
men tenentur adhærentes appellationi jurare, nec
specificè exprimere defectus objectos, quàm diu
principalis appellans prosequitur causam, cùm de il-
lis quoad hoc nulla fiat in hac Constitutione mentio,
gl. hîc V. Adhærentes.

Notandum 3. Appellantes allegantes ignoran-
tiam eorum, quæ postea opponere volunt, & pro-
bare, debent illam probare per proprium juramen-
tum, quia ab initio tenebantur inquirere, & cogno-
scere ea, quæ objicere velint, an probare possint, a-
lioquin præsumuntur malitiosè opponere; cùm e-
nim ignorantia in animo lateat, & occulta esse so-
leat, non aliter, quàm per juramentum probari po-
test, c. Nulli 8. h. t. in 6. gloss. hîc V. Per proprium.
Quòd si Capitulum Ecclesiæ alicujus provisionem v.
g. ab Episcopo factam oppugnare velit, & ad Supe-
riorem appellare, debet, ac potest juramentum cor-
porale præstare per procuratorem ad hoc specialiter
deputatum, quia Capitulum est persona ficta, ideó-
que comprehenditur etiam in hac Constitutione sub
Verbo *aliqui*, vel *quicunque*, Joan. Monach. hîc n.
8. juramentum autem proprium dicitur, quod præ-
statur per seipsum, vel per procuratorem habentem
ad hoc speciale mandatum, gl. margin. hîc in fine,
de quo infrà.

CCLXXXII. Cæterùm prædicta Consti-
tutio Concilij Lugdunensis in cit. c. Ut circa h. t. in
6. in qua inter alia statutum fuit, ut appellans con-
tra electionem, postulationem, vel provisionem te-
neatur jurare, quòd omnia à se objecta credat esse
vera, & se eã probare posse, magìs declaratur 1. in
c. Is cui 19. h. t. in 6. quòd non sufficiat, si is, qui „
contra formam electionis, vel contra personam „
electi aliqua objiciens, ad Sedem Apostolicam ap- „
pellavit, juramento corporali præstito, juravit dis- „
jun-

» unctivè, se credere, omnia in appellationis instru- » mento expressa, & objecta vera esse, & à se proba- » ri posse, vel saltem ea, quæ sufficiunt ad repellen- » dum electum, postulatum, vel provisum, nam sic » appellans, non tantùm super non expressis, sed e- » tiam super expressis, vel objectis non est audien- » dus, cùm non simpliciter (sicut tenebatur juxta » Constitutionem Gregorij X. editam in Concilio » Generali Lugdunensi, in c. Ut circa 4. h. t. in 6.) ju- » raverit, quòd credat, vera esse omnia, quæ objecit, » & se probare posse, sed solùm indeterminatè, seu » disjunctivè juravit, se credere aliqua ex objectis, » seu expressis in appellatione, vera esse, & à se pro- » bari posse, ideóque actor omnino repellendus est, » nisi juxta formam in cit. c. Ut circa, præscriptam ju- » raverit. Ratio hujus Constitutionis est, quia quamvìs aliàs ex duobus propositis sufficiat unum probare; c. licèt 9. de probat. c. Inter cæteras 4. de rescript. tamen Concilium Lugdunense hîc intendit non providere probationibus, sed objectionibus, sive oppositionibus contra electiones, & alias provisiones, ne aliquid per calumniam electis, vel provisis objiceretur, ideóque voluit, ut simpliciter super omnibus objectis actor, seu opponens juraret, se credere, ea vera esse, & à se probari posse, alioquin si actor juraret, se credere, vera esse, & à se probari posse, quæ sufficiunt ad causæ suæ victoriam, sive ad electionem infirmandam; tum si ex decem objectis unicum tantùm verum esset, reliqua omnia falsa, satisfactum esset juramento: meritò igitur in pœnam calumniæ, quæ vel uno objecto falso committitur, tota appellatio, vel oppositio rejicitur, gl. hîc V. illa vel ea.

Hinc colligitur 1. Quæ sit pœna non servantis formam jurandi præscriptam in cit. c. Ut circa, nempe ut appellatio non valeat, & jurans non solùm super non expressis, sed etiam super expressis objectis non audiatur, sed repellatur, nisi in tribus casibus exceptis in cit. cap. Ut circa, glossa hîc V. Audiendus.

Colligitur 2. A verbis legis, vel alterius dispositionis non esse recedendum, nisi constet, aliam fuisse mentem legislatoris, vel disponentis, c. Ad audientiam 12. de decimis. l. Non aliter 69. ff. de legat. 3. l. 1. §. Licèt autem. ff. de exercitor. act. ubi dicitur, in re dubia melius est, verbis edicti servire, gloss. hîc V. Simpliciter.

Porrò etsi aliqui ex hoc c. probabiliter inferant, quòd Decretalis Constitutio in cit. c. Ut circa non habeat locum, nisi in appellationibus interpositis ad Papam, quia in hoc c. quod est declaratorium illius Constitutionis, expressè fit sermo de appellatione ad Sedem Apostolicam; Verùm non dispositivè, sed narrativè solùm id dictum esse, intelligendum est, quia Constitutio, Ut circa, indistinctè loquitur, gloss. hîc V. Ad Sedem Apostolicam, & Francus num. 2.

CCLXXXIII. Declaratur 1. Prædicta Constitutio c. Ut circa, in qua decretum fuit, ut, si quis appellet contra formam electionis, vel personam electi, postulati, vel provisi, debeat omnia objecta in scripto exprimere, & jurare, se credere, ea vera esse, & probare posse, quòd ea locum habeat, etiamsi electio, vel postulatio non sit facta, sed facienda, modò contra personam certam, & non contra incertam appelletur, sicut constat ex c. Qui contra 20. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit; Qui con- » tra certam, & nominatam personam (sive proprio » nomine, v. g. ne Titius, sive nomine appellativo, » ne filius Titij eligatur, vel Archidiaconus, gl. hîc » V. Nominatam) ad Sedem Apostolicam, antequam » fiat electio, appellat, ne eligatur (vel postuletur, de » provisione enim jam suprà dictum est in c. Ut cir- » ca, quòd ab illa, sive facta, sive facienda appellari » possit, gl. hîc V. Eligatur) debet per omnia in ap- » pellando servare formam Constitutionis Gregorij » X. in c. Ut circa h. t. in 6. ac si electione jam factâ » appellaret: alioquin, si non observet, pœnæ ejus- » dem Constitutionis subjacebit; nempe ut non va- » leat appellatio, nec audiatur etiam super expressis, » juxta cit. c. Is qui h. t. in 6. gl. fin. hîc. Ratio hujus Constitutionis est, quia cùm electio, postulatio, & provisio in jure, quoad appellationem moderandam, æquiparentur, ut patet ex c. 1. & cit. c. Ut circa h. t. in 6. statutum de uno censeri debet etiam statutum esse de altero: atqui non solùm in provisione factâ, sed etiam faciendâ servanda est forma in appellando præscripta in c. Ut circa h. t. ut ibi habetur expressum, ergo etiam similiter servanda est in electione, ac postulatione facienda, ut notat gl. hîc in notatis V. Fiat electio, & in cit. c. Ut circa V. Facienda, præsertim cùm eadem ratio constitutionis locum habeat, sive electio, aut postulatio sit facta, sive facienda, nempe ne is, contra quem appellatur, per calumniã oppugnetur, si objecta in scripto non exprimantur, nec juretur de veritate dicenda. Ratio autem, cur, si contra incertam personam appelletur, v. g. ne eligatur aliquis excommunicatus, homicida, vel aliàs inhabilis, non sit servanda hæc constitutio, est, quia, cùm nondum sciatur, quænam persona eligenda sit, nihil contra illam objici potest, gl. hîc V. Certam. Porrò ex hoc c. V. facta colligitur, quòd Constitutio concepta per verba præteriti temporis comprehendat etiam, vel trahatur ad tempus futurum, quando eadem est utrobique ratio, ut in proposito, constitutio, Ut circa, loquitur de eo, qui objicit contra electionem factam, & tamen habet etiam locum in eo, qui objicit contra electionem faciendam, gloss. hîc V. Facta, Ancharan. not. 1. Franc. in fine.

CCLXXXIV. Declaratur 2. Eadem Constitutio c. Ut circa, quòd sicut appellans ab electione debet specificè exprimere omnes defectus, quos intendit opponere contra formam electionis, vel personam electi; ita & procurator ab eo ad appellandum contra electionem constitutus, sicut habetur in c. Procurator 38. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita » rescribit; Procurator ad appellandum (extra judi- » cium, gl. hîc V. eod. de quo infrà) contra electio- » nem alicujus (factam, vel faciendam, si contra » certam personam appelletur, c. Qui contra 20. h. » t. in 6. gl. hîc V. Provisionem) non aliter idoneus » deinceps reputetur, quàm si omnia, quæ sive con- » tra formam electionis, sive contra personas (ele- » ctum, vel eligentes, cit. c. Ut circa, ibi: *personas e- » ligentium, vel electi*, gl. hîc V. Personas) intendit » objicere, clarè, & singulariter, seu specificè in ejus » procuratorio instrumento sint expressa: & habeat » insu-

» insuper speciale mandatum de præstando corporali juramento in animas eorum, quorum ipse procurator est, quòd ipsi credant ea, quæ expressa sunt, vera esse, & se posse ea probare. Ratio hujus Constitutionis est, quia Procurator posset credere, ea esse vera, quæ non credit dominus esse vera, & sic non posset verè jurare de credulitate domini, & dominus posset se malitiosè excusare, dicendo, se non ita intellexisse, ideo ad obviandum malitijs, quæ in hujusmodi appellationibus fieri possent, procurator quoque ad appellandum contra electionem constituens, debet omnia, quæ opponere vult, specificè exprimere, & jurare, non in propriam, sed in animam domini, ipsum credere, omnia expressa esse vera, & à se probari posse, gloss. hîc V. Eorum animas, junctâ gl. margin.

Illud hîc notandum, licèt aliàs, si procurator datus sit ad agendum, & defendendum, non requiratur, ut in mandato procuratorio, specificè, & sigillatim exprimantur crimina, & defectus: in procuratore tamen dato ad appellandum ab alicujus electione, postulatione, vel provisione requiritur specifica expressio criminum, seu defectuum objectorum, ut constat ex h. c. & Clement. 2. de procurat. quia interest adversarij, sic fieri, gl. hîc V. Mandatum, junctâ gl. margin. &, cùm hîc agatur de favore adversarij, requiritur, ut in mandato procuratorio specialiter, & in individuo omnes circumstantiæ criminum, seu defectuum, loci, temporis, & aliæ exprimantur, Franc. hîc n. 1. & Barb. in Collectan. hîc n. 3. Si tamen ipse dominus appellâsset, servatâ formâ cit. c. Ut circa h. t. in 6. licèt ipse postea procuratorem constitueret, is admitteretur, etiamsi in illius procuratorio mandato non esset facta expressio criminum, seu defectuum objectorum, quia ad appellationem jam factam prosequendam id non requiritur, Franc. hîc num. 1.

CCLXXXV. Declaratur 3. Quòd ea, quæ præscripta sunt circa appellationes in cit. c. Ut circa, tantùm locum habeant, & servanda sint in appellationibus extrajudicialibus, ut constat ex c. Constitutio 41. h. t. in 6. ubi dicitur, quòd Constitutio Gregorij X. edita in Concilio Lugdunensi, & præscribens formam, secundùm quam ab ijs, qui contra electiones, postulationes, aut provisiones se opponunt, appellari debeat, locum tantùm habeat, quando contra illas extra judicium appellatur: si verò in judicio appelletur in hujusmodi causis, jura antiqua observari debent, cùm per illam Constitutionem, Ut circa, non fuerint correcta. Ratio diversitatis inter appellationes judiciales, & extrajudiciales est, quia Constitutio Concilij Lugdunensis, quæ habetur in c. Ut circa, edita est ad obviandum malitijs, quæ committebantur circa appellationem ab electionibus, postulationibus, & provisionibus, ut patet ex cit. c. Ut circa in princ. quibus non erat per jura provisum: sed quoad appellationem judicialem jam erat per diversa jura bene prospectum, ut in c. Ut debitus 59. de appellat. & c. 1. eod. in 6. & quia habētur magìs parata remedia in judicio, quàm extrajudicium; ideo magìs opus erat adhibere cautelam ad appellationem extrajudicialem, quàm ad judicialem, gl. hîc V. Constitutio.

Non obstat, quòd, ubi est eadem ratio dispositionis, ibi etiam idem jus est statuendum; sed ratio, ob quam in cit. c. Ut circa, nova forma præscripta est appellationibus ab electionibus, nempe ut via malitijs hominum præcludatur, & ne diutius periculosè Ecclesiæ vacent, & provisio beneficiorum differatur, æquè locū habet in appellatione, quæ fit in judicio, quàm quæ fit extra judiciū, ergo idem de utraq; appellatione dispositum esse, dicendum est. Nam respondetur, quòd lex exorbitans à jure cōmuni, sicuti & pœnalis, vel alia, quę strictę interpretationis est, nō debet, etiā propter similitudinem rationis in lege expressæ, extendi ad inclusa sub illa ratione, vel similia, nisi ob urgentem aliquam necessitatem; sed solùm locum habet talis lex in comprehensis sub verbis in propria significatione acceptis, gl. margin. hîc; idque, quia correctio jurium, quatenus fieri potest, vitanda est, c. Cùm non expediat. 29. h. t. in 6. l. Præcipimus 32. in fine, C. de appellat. gloss. fin. hîc. præterquam, quòd non sit par ratio in utraque appellatione, ut ex jam dictis patet.

CCLXXXVI. Denique prædicta Constitutio magìs declaratur, & in multis limitatur in Clement. constitutionem 4. h. t. ubi decernitur, quòd Constitutio edita in Concilio Lugdunensi, quæ extat in c. Ut circa. 4. h. t. in 6. non habeat locum, quādo, quæ opponuntur ab appellante, directè respiciunt jus Ecclesiæ (ut, si Ecclesia vel Prælatus, ipsius nomine se opponat, dicendo, hoc esse de jure Ecclesiæ illius, ut habeat suffragium in electione, vel quòd ex ipsius gremio aliquis eligi debeat, vel quòd electio, postulatio, aut provisio facta sit contra privilegia illius Ecclesiæ, gl. magna hîc, & V. Ecclesię) vel personæ ipsius opponentis (ut, quia is dicit, dignitatem, vel beneficium, ad quod fit electio, vel provisio, ad se pertinere, & sibi esse debitum, vel ad ipsum pertinere collationem illius, v. g. jure devoluto, vel quod ipse fuerit contemptus, vel canonicè electus) in his enim, & similibus casibus, non est necesse servare Constitutionem cit. c. Ut circa, sed tantùm, cùm per competitorem (eiusdem dignitatis, vel beneficij cuiuscunque) vel oppositorem quemlibet appellantem (sive ad Papam, sive ad alios etiam inferiores Papâ, iuxta opinionem gl. hîc V. Appellantem, & extra judicium tantùm, iuxta c. Constitutio 41. h. t. de quo suprà) contra formam, aut personas (eligentium vel electi, postulantium, vel postulati, providentium, aut provisi) defectus, vel crimina opponuntur. Et hoc casu, si appellans omittat circumstantias criminum, vel defectuum specificè exprimere, non est postea super ijs ampliùs audiendus, etiamsi per juramentum asserat, se huiusmodi circumstantias, vel earum probationes de novo percepisse, sive cognovisse, cit. Clement. §. Cæterùm. Ratio est, quia, cùm appellans à principio debeat exprimere omnia, quæ opponit, & jurare, se credere, ea esse vera, & se posse ea probare, cit. c. Ut circa, cum hoc juramento non posset simul consistere illud juramentum, quo diceret, se tales circumstantias, vel earum probationes de novo percepisse, cùm cognoscere de novo arguat, prius juramentum falsum fuisse, quo dixit, se illas scire, & credere, esse veras, & se posse eas probare, gl. hîc V. de novo. Nec obstat, quòd in cit. c. ut circa, dicitur, quòd appellans super non oppo-

oppositis, seu expressis auditur, si juret, quòd illa de novo pervenerint ad ipsius notitiam, ergo idem videtur dicendum de circumstantiis, si eæ non sufficienter fuerint expressæ. Nam respondetur cum gl. loc.cit. si quis non opponat, quod ignorat: vel quod scit, sed non credit, se probare posse, in eo nullum vitium committit, ideò justum est, ut postea cum juramento admittatur, ut in cit.c. Ut circa. Sed, si quis opponat, & circumstantias non exprimat, malè agit, quia non debitè opponit, ut in dicta Clement. ideo in priore casu admittitur appellans cum juramento ad probandum ea, quæ nullo modo expressit: non autem admittitur in posteriore casu, in quo circumstantias non sufficienter expressit: quare interdum magis expedit veritatem omnino tacere, quàm non perfectè exprimere.

Præterea in eadem Clement. §. Sanè decernitur, si quis, cuius interest, ab electione, postulatione, vel provisione (factâ vel faciendâ) appellat, opponendo crimina, vel defectus, omissâ (in quibusdam) formâ prædictæ specificationis, & eodem appellante (vel ei adhærente) postea appellationem huiusmodi prosequente (quoad illa, in quibus Constitutionem servavit, vel in quibus ea ipsum non obligabat: nam si appellans aliqua sufficienter expressit, aliqua non, quoad expressa tenet appellatio, dummodo in aliis Constitutionem servaverit, gl. hîc V. Prosequente) alius superveniat non appellans, contra appellatum in eadem causa principaliter admitti non debet, si prosequatur eosdem articulos (scilicet non specificè expressos) ob commune interesse Ecclesiæ, vel commune sui, & appellantis, ut, cùm opponitur, quòd sit criminosus, qui est electus, vel provisus, vel quòd sit subreptitiè facta provisio &c. gl. hîc V. Communi) licet appellanti possit assistere, ne ipse colludat (id est, ne fraudem cõmittat cum illo, contra quem appellavit, scilicet super expressis, in quibus fuit forma servata, gloss. hîc V. Ne colludat) si tamen aliquis proprium interesse prætendat contra appellatum, potest illud prosequi. Ratio est, quia, si appellans posset substituere alium sibi assistentem in eadem causa, qui clarè & specificè exprimeret, quæ ipse non sufficienter expressit, inutilis foret, & decisoria constitutio, c. Ut circa, quia sic posset ille consequi per sibi assistentem, id, quod non potest per se consequi, gl. hîc V. Articulos.

Insuper si appellans (vel adhærens, quia de utroque loquitur c. Ut circa Vers. Alioquin. gl. hîc V. Appellans) ab electione, postulatione, vel provisione, per viam simplicis querelæ causam agat, vel appellato agente, eam defendat, repellitur ab objectionibus in sua appellatione expressis, & ab aliis (non expressis) etiamsi appellationem suam non prosequatur, sed ei renunciet, vel nolit illam exhibere, seu ostendere, sed asserat, se illâ uti nolle: dùm tamen de ipsa appellatione (in qua non fuit forma servata, vel objectorum expressio facta) plena fides fiat ab appellante, coram Judice (simplicis querelæ, gl. hîc V. Fides) quia per ipsam jus repellendi eundem adversario est quæsitum, ita habetur in cit. Clement. §. Insuper.

Ubi tamen excipiuntur tres casus in cit. Constitutione, ut circa, etiã excepti, quia sicut appellans, qui formam non servavit in exprimendo objecta, auditur in ijs, quæ de novo emergunt, vel ad notitiam eius perveniunt, vel in quibus facultas probandi supervenit: ita etiam in his casibus appellans debet audiri, & admitti per viam simplicis querelæ, in qua est eadem ratio, gl. hic V. Prætetquam. Ratio autem, cur appellans, qui non servavit formam appellandi præscriptam in cit.c. Ut circa, per viam querelæ non possit prosequi objecta, nec etiam alia non objecta, etiamsi appellationi renunciet, est, quia aliàs talis per viam querelæ consequeretur, quod per viam appellationis consequi non potest, contra reg. juris 84. in 6. cùm quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non debet admitti, gl. hic V. Querelæ, & Vivian. in ration. Jur. Pontif. Postremò in fine huius Clement. additur, quòd omissio formæ appellãdi præscriptæ in c. Ut circa, licèt appellantem contra formam electionis, vel contra personas eligentium, vel electi, repellat ab objectis propositis, vel proponendis, eorúmque probatione facienda: non tamen infirmet probationem jam factam per confessionem adversarij, vel alio legitimo modo.

SECTIO VII.

DE POTESTATE, CONFIRMATIONE, & Consecratione Electi.

§. I.

An, & quando potestas Iurisdictionis, seu administrationis Episcopo electo competat?

CCLXXXVII. Assertio 1. Episcopus vel Prælatus electus, ante impetratam confirmationem, non habet potestatem jurisdictionis, vel administrationis, nec in rebus, aut juribus spiritualibus, neque in temporalibus, prout constat ex c. Nôsti. 9. h.t. ubi rescribit Papa Alexander III. quòd electus in Episcopum Linconiensem, ante confirmationem acceptam, conferendi beneficia, & honores Ecclesiasticos, vel aliàs de rebus Ecclesiæ disponendi, aut eas administrandi, non habeat facultatem: ideóque mandat Episcopo alicui à se delegato, ut eidem (auctoritate Apostolicâ) præcipiat, si quam hujusmodi concessionem, vel collationem fecit, eàm revocare studeat. Ratio autem, cur Episcopus electus res, & jura Ecclesiæ administrare non debeat, priusquam sit confirmatus, est, quia confirmatio vix aliquid operaretur, si ante illam electo potestas administrationis competeret, neque is multùm sollicitus foret de obtinenda confirmatione, ne se periculo cassationis exponeret; &, si quando electionem ex causa cassari contingeret, non ita facilè electus à Prælatura, quam jam administrare cœpit, removeri posset, Hostiens. in c. Qualiter. 17. post princ. h.t. gl. in c. Avaritiæ. 5. V. Confirmetur, eod. in 6.

CCLXXXVIII. Notandum 1. Episcopus electus, & nondum confirmatus habet Episcopalem jurisdictionem, seu potestatem administrandi solùm in habitu, sive quoad actum primum: non item quoad actum secundum, sive exercitium, ut docet gl. in c.

Quanto. 10. V. Relatio. Versic. Si quæras. dist. 63. Abb. in cit. c. Nôsti. n. 2. Verùm probabilius est, quòd per electionem ab Episcopo, seu Prælato acceptatam ipsi (seclusâ speciali concessione, aut privilegio Sedis Apostolicæ) non acquiratur jurisdictio Prælaturæ, nec in actu primo quidem, sed tantùm jus petendi jurisdictionem Prælaturæ à Superiore conferendam, siquidem dicatur, quòd jurisdictio spiritualis & Ecclesiastica non immediatè à Deo, sed per auctoritatem, & concessionem S. Pontificis in Episcopos descendat, idque ut debitus ordo Ecclesiasticæ hierarchiæ à Christo institutæ observetur, ut colligitur ex c. Qualiter 17. h. t. & tradit Layman. in cit. c. Nôsti, q. 1.

Notandum 2. Quando in fine cit. c. Nôsti h. t. dicitur, ut Episcopus electus, & necdum confirmatus, concessiones, seu collationes beneficiorum à se factas revocare studeat, id ita intelligendum est, quòd de facto solùm illas revocare debeat, non de jure, cùm ipso jure fuerint invalidæ; nam cùm Episcopus, seu Prælatus electus, ante confirmationem acceptam, non habeat potestatem conferendi beneficia, ob defectum jurisdictionis, neque potestatem habet ea auferendi, gl. fin. hîc. Addit Laym. hîc q. 4. quòd Papa nihil aliud voluerit, quàm ut significetur Episcopo electo, ipsi curandum esse, ut collationes à se invalidè factæ revocentur, non quidem suâ auctoritate eas rescindendo, sed ut intimetur provisis, collationes ipsis factas esse ipso jure manifestè irritas. Quòd si beneficia collata deserere nollent, tum cogendi forent, non quidem ab Episcopo electo, sed à Capitulo, penes quod, ante confirmatioem Episcopi, jurisdictio Episcopalis interim residet.

Porrò in casu hujus c. Episcopus electus, propter usurpatam jurisdictionem, ante obtentam confirmationem, jure eligendi privari potuisset, ut infrà dicetur, sed ex gratia pœna hæc illi condonata fuit, gl. hîc V. Facultatem, & V. Prædictis.

CCLXXXIX. Assertio 2. Si Episcopus, vel Prælatus electus, ante obtentam confirmationem, administrationi rerum Ecclesiæ se ultro immisceat, ejus electio in pœnam cassari debet, prout constat ex » c. Qualiter 17. h. t. Nam vacante Ecclesiâ Pen- » nensi, Canonici Primicerium illius Ecclesiæ in Epi- » scopum elegerunt, qui ante confirmationem à Pa- » pa acceptam, administrationi Episcopatûs se im- » miscuit, recipiendo tum à Clericis, tum à laicis » juramenta, cùm tamen scire debuerint, quòd se- » cundùm Apostolum (ad Hebr. c. 5.) *nemo sibi debet* » *honorem sumere, sed qui à Deo vocatur.* Quare Pa- » pa Innocentius III. tum ob hanc causam, tum e- » tiam, quia idem electus, examinatione præmissâ, » Episcopali muneri scientiam convenientem non » habuit, ipsius electionem irritandam judicavit, &, » quidquid vi illius factum est, irritum esse, pronun- » ciavit.

CCXC. Notandum 1. Jure antiquo Decretalium, qui se immiscuit administrationi Prælaturæ, ante obtentam confirmationem, non est ipso jure privatus jure sibi acquisito ex electione, sed privandus per sententiam Judicis; quamvis aliud sit Jure novo, de quo infrà. Non tamen hanc pœnam incurrit Electus, si ante confirmationem permittat se installari, id est, in stallo, seu Sede poni, sive in possessionem immitti, tum quia per hoc non immiscet se administrationi Prælaturæ: tum quia generalis consuetudo eum excusat, de qua testatur hîc Innoc. V. Immiscuit, Hostiens. Versic. Quid si permiserit, Abbas num. 1. not. 3. non tamen valet consuetudo, ut electus possit administrare bona, & jura Ecclesiæ, ante confirmationem, juxta c. Cùm venerabilis 7. supr. de consuetud. Abb. hîc n. 2.

Notandum 2. Si Prælatus administrationi se ingerens, ante acceptam confirmationem, privatus sit, vel repulsus à Prælatura, non potest denuo eligi ad eandem, vel aliam Prælaturam, quia prior electio cassata fuit ob vitium personæ, arg. c. Super eo 12. h. t. Sed neque si Papa talem electum promoveat ad Prælaturam, ignorans vitium intrusionis, valida est promotio, quia ea est subreptitia, nisi promotus vitium intrusionis suæ expressisset, Abb. in cit. c. Qualiter n. ult.

Notandum 3. Cassatâ electione Prælati, quia se Prælaturæ intrusit, ejúsque administrationi se immiscuit, ante confirmationem, omnia, quæ ratione officij, vel jurisdictionis usurpatæ, & non competentis, gesta sunt, revocanda, & rescindenda sunt, ut constat ex h. c. in fine. Quare si v. g. Episcopus electus, ante confirmationem, beneficia contulit, collationes tanquam irritæ, ob defectum potestatis, revocari debent. Aliud verò dicendum est, si Episcopus, vel alius Prælatus legitimâ Superioris auctoritate institutus, vel confirmatus sit, licèt invalidè propter occultum vitium; tunc enim omnia ab eo ratione officij gesta valida censeri debent, arg. l. Barbarius 3. ff. de officio Prætor. quia cum errore communi, seu defectu publicè ignorato administravit, Abb. in cit. c. Qualiter n. 7.

CCXCI. Assertio 3. Sed neque Episcopus, vel alius Prælatus electus, ante obtentam confirmationem, administrare debet sub alio quocunque colore, seu titulo, v. g. Oeconomi, vel procuratoris, prout constat ex c. Avaritiæ 5. h. t. in 6. Nam non- » nulli ad regimen Ecclesiarum electi, quia non licet » eis, Jure Canonico prohibente (in cit. c. Nôsti, & » c. Qualiter h. t.) ante confirmationem electionis » suæ, administrationi Ecclesiarum, ad quas sunt vo- » cati, se ingerere, ideo cupiditate avaritiæ, & am- » bitionis eos impellente, ipsam administrationem » sibi tanquam procuratoribus, vel Oeconomis com- » mitti procurârunt, donec confirmationem acci- » perent. Quare cùm malitijs hominum non sit in- » dulgendum, Gregorius X. in generali Concilio » Lugdunensi c. 4. Statuit, ne quisquam de cætero, » administrationem dignitatis, ad quam electus est, » priusquam electio de ipso facta confirmetur, sub » nomine, seu titulo Oeconomi, vel procuratoris, a- » liôve quæsito colore (v. g. vicariæ, aut commendæ, » vel, ut Canonicus ejusdem Ecclesiæ, gl. hîc V. Co- » lore) in spiritualibus (ut est excommunicare, su- » spendere, interdicere, pœnitentias injungere, & » similia) vel temporalibus (ut est recipere census, & » debita, habere curam colligendi, & conservandi » fructus, & similia, gl. hîc V. In spiritualibus, & V. » In temporalibus) per se, vel per alium, in totum, » vel in parte, gerere (sive in judicio, sive extra il- » lud, gl. hîc V. gerere) vel recipere, vel illi se immi- » scere præsumat: qui secus fecerint, jure, si quod »

ipsis

ipsis per electionem quæsitum fuerat, eo ipso sint privati.

CCXCII. Notandum 1. Licèt Capitulum, Sede vacante, habeat administrationem in spiritualibus, & temporalibus, & eam possit alij committere; non tamen potest eam committere ipsi electo, ut tanquam Oeconomus, vel procurator administret, quia alioquin fieret fraus ipsi legi prohibenti, ne electus administret, gl. magn. hîc in notatis: nam qui scienter exercet actum sibi à jure prohibitum, sub colore, seu prætextu fraudulento, ita, ut re ipsâ, & in effectu consequatur id, quod lex vetat, ille temerariè, & in fraudem legis agere censetur, gl. marg. hîc. & constat ex l. Qui contra 29. ff. de legib. & c. ult. de reg. jur. in 6. ubi dicitur, certum est, *quòd is committit in legem, qui verba legis complectens, contra legis nititur voluntatem:* sicut in proposito electus diceret, se administrare, non tanquam electum, sed sub alio colorato, seu ficto titulo, seu nomine Oeconomi, vel procuratoris, & sic contraveniret menti legis, quæ intendit, illum nullo modo posse administrare, ante confirmationem, & re ipsâ, ac in effectu consequeretur id, quod Canon prohibet, licèt sub alio prætextu, seu fraudulento titulo. Veruntamen authoritate S. Pontificis, potest electus, qui v. g. legitimam ætatem nondum habet, donec habilis fiat ad Prælaturam, procurator, seu administrator Ecclesiæ illius constitui, ut constat ex c. Cùm nobis 19. junctâ gl. V. Procuratorem concedimus h. t.

Notandum 2. Si electus ad Prælaturam, vel dignitatem, ante confirmationem, per se, vel per alium, in totum, vel in parte (idem enim juris est de toto, quod de parte, l. Quæ de tota 76. ff. de rei vindic.) in spiritualibus, vel temporalibus administret, eo ipso privatus est jure per electionem quæsito. Id quod dupliciter intelligi potest, ut notat gloss. hîc V. Privatos. 1. Quòd electus administrans, ante confirmationem, jure sibi acquisito ex electione sit privatus ipso jure, etiamsi tanquam electus administret, nullo colore quæsito; licèt olim spectato jure antiquo, fuerit privandus per sententiam, juxta c. Qualiter 17. h. t. adeòque quod per hoc c. corrigatur jus antiquum, in cit. c. Qualiter, & ita tenet ibidem Abb. n. 4. idque verius censet etiam gl. hîc V. privatos, estque hæc communior. DD. interpretatio. Altera expositio est, quòd in hoc c. contineatur casus diversus à casu cit. c. Qualiter, in quo electus, qui absolutè ante confirmationem administrare præsumpsit, privandus est jure per electionem acquisito per sententiam: administrans verò quæsito colore, seu titulo Oeconomi, vel procuratoris, aut alio simili, ipso jure, seu facto sit privatus jure electionis, si quod habeat, quia cùm in fraudem Canonis id egerit, graviùs puniendus est; & jus antiquum, absque necessitate, corrigi non debet, ac proinde etiam hodierno jure electus administrans, nullo colore quæsito, non ipso facto est privatus, sed per sententiam privandus jure electionis, gl. hîc V. Privatos in addit. Jo. Andr. V. Privatos, & Jo. Monach. Et hæc sententia videtur probabilior.

Porrò Laym. hîc arbitratur, probabiliùs dici, quòd etiam juxta c. Qualiter, electus ingerens se administrationi ipso facto incurrat privationem, quamvis ad id opus sit sententiâ declaratoriâ, & executione Judicis, adeòque cùm ibi dicitur, electionem irritandam esse, id ita accipiendum esse, quòd sit irrita declaranda, partim quia electus in eo casu indignus erat, ob defectum sufficientis scientiæ: partim quia ante obtentam confirmationem, administrare cœpit. At verò in cit. c. Avaritiæ h. t. in 6. saltem interpretativè extenditur ea pœna privationis, latæ sententiæ, ita, ut locum etiam habeat in eo casu, quo electus se immiscuit administrationi dignitatis, prætextu Oeconomiæ, vel alio simili quæsito, seu colorato titulo. Quæ interpretatio etsi nova sit, non tamen est improbabilis, quia colligi videtur ex illis verbis in cit. c. *Nos latius providere volentes, hac generali Constitutione sancimus &c.*

Notandum 3. Etsi aliàs in materia ambitiosa, seu odiosa, & pœnali, nomine dignitatis non veniat Episcopatus, secundùm gl. communiter receptam in c. 2. V. Dignitatum de præbend. in 6. tamen hîc sub eo nomine etiam comprehenditur, quia hæc constitutio confirmat, & extendit jus antiquum, in c. Nôsti, & c. Qualiter h. t. quod etiam electos in Episcopos continet: constitutio autem pœnalis emanans ad stabiliendum jus antiquum, etiam latè interpretanda est ad omnia in jure antiquo contenta, gl. hîc V. Ecclesiarum, & Francus n. 2. ubi addit, quòd hæc constitutio, ejúsque pœna habeat locum etiam in postulato administrante, ante admissionem Superioris, & in præsentato à patrono administrante, ante institutionem, saltem si præsentatus sit ad dignitatem; imò etiam ad alia beneficia, quia generaliter in hoc c. fit mentio de Electo ad regimen cujusvis Ecclesiæ, & cùm emanârit ad confirmandum jus antiquum, lata interpretatio ejus fieri debet.

Notandum 4. Si electus à Capitulo obtinuit, ut Oeconomus, vel procurator Ecclesiæ vacantis constitueretur, ante confirmationem acceptam, sed re ipsâ administrationi se non immiscuit, non incurrit hanc pœnam privationis juris per electionem acquisiti, ut docet gl. comuniter recepta hîc V. eo ipso, quia verba legis pœnalis debent intelligi cum effectu, c. Relatum 4. de Cleric. non resident. & constitutio puniens facientem non censetur lata in eum, qui se parat ad faciendum, juxta gl. margin. hîc V. Privatos, & Franc. n. 8.

Notandum 5. Hæc constitutio pœnalis non habet locum, etiamsi alicui ex privilegio, vel consuetudine competeret administratio Episcopatûs, vel Prælaturæ vacantis, talis enim, si eligatur, ante confirmationem, potest administrare, Franc. hîc n. 1. in fine. Quòd si verò electus etiam confirmatus, à cujus tamen confirmatione appellatum est, administraret, appellatione pendente, incurreret hanc pœnam privationis, nisi appellatio non teneret, sed apertè frivola, seu frustratoria esset, gloss. hîc V. Confirmetur.

CCXCIII. Cæterùm jure novissimo sub gravibus pœnis statutum est, ut nullus Episcopus, aut Superior Prælatus, neque Abbas, aut cujusvis Ordinis Præpositus, qui apud Sedem Apostolicam promovendus, vel confirmandus, vel consecrandus, aut benedicendus est, administrationem suscipere, aut tanquam Ecclesiæ Prælatus recipi possit, nisi litteras Apostolicas promotionem ejus, vel confirmationem, &c.

nem &c.continentes obtinuerit,easque Capitulo,seu Conventui ostenderit, & præsentaverit, ut constat ex Extravag. Injunctæ 1. h. t. inter communes, ubi „ §. præsenti Bonifacius VIII. statuit, ut Episcopi, & „ alij Prælati superiores,nec non Abbates,Priores,& „ cæteri Monasteriorum regimina exercentes, quo- „ cunque nomine censeantur, qui apud Sedem Apo- „ stolicam promoventur, aut confirmationem, con- „ secrationem (ut electi in Episcopos,aut superiores „ Prælatos) vel benedictionem (ut Abbates, Priores, „ vel Præpositi Monasteriorum) recipiunt, ad com- „ missas eis Ecclesias, aut Monasteria, absque dictæ „ sedis litteris hujusmodi eorum promotionem, cō- „ firmationem, consecrationem, vel benedictionem „ continentibus,accedere, vel bonorum Ecclesiasti- „ corum administrationem accipere non præsumant: „ nullique eos, absque dictarum litterarum osten- „ sione,recipiant,aut eis pareant. Si quid verò inte- „ rim secus factum fuerit, id irritum censeri debet: „ nec quidquam ijdem Episcopi, Prælati, Abbates, „ vel Priores interim ex Ecclesiarum, vel Monaste- „ riorum proventibus percipere possint, cit. Extra- „ vag. 1. §. Quòd si forsitan. Capitula verò (scilicet „ Ecclesiarum Cathedralium, vel aliarum seculariū) „ & Conventus (Ecclesiarum Regularium) & alij, „ quicunque ipsos, absque hujusmodi litteris dictæ „ sedis,recipiunt,vel eis obediunt, tamdiu sint à be- „ neficiorum suorum perceptione suspensi, donec à „ Sede Apostolica gratiam relaxationis obtinuerint, „ cit. Extravag. §. Capitula verò. Easdem pœnas in- „ curruntEpiscopi,aliique Prælati,qui recipiunt ad- „ ministrationem suarum Ecclesiarum, non præstito „ solito fidelitatis,& obedientiæ juramento, ibid. §. „ Similiter. Denique ij Pontifices, qui apud Sedem „ Apostolicam pallium accipere debent, & ab illa „ discedunt, non obtentis litteris traditionis pallij, „ vel non præstito solito juramento, in easdem pœ- „ nas incidunt, nempe ut proventus interim non „ percipiant, &, quidquid ab eis actum fuerit, non „ subsistet,cit.Extravag.§.fin. Ratio huius decisio- nis est,quia licèt,si Papa solo verbo aliquem pronunciet Episcopum, seu Prælatum, vel electionem eius, aut aliam provisionem approbet, etiam litteris non formatis,vel nondum expeditis, verus sit Episcopus, seu Prælatus, adeóque litteræ non requirantur ad essentiam gratiæ, aut provisionis, ut colligitur ex c.Institutionis.7. juncta gl. V.præsentia caus. 25. q. 2. requiruntur tamen necessariò ad probationem, cùm sinè illis gratia non probetur, nec quidem per testes, Abb.in cit.c.Nôsti.num.4. & cit. c. Qualiter.not.1. Tamburin.tom.1.de Jure Abbat.disp.16.q.2.n.2.& 3. & alij communiter. Quare etsi declaratus per Papam Episcopus in Consistorio, ut moris est, certissimum nuncium habeat de sua promotione,non tamen potest administrare, ante acceptas, & exhibitas litteras Apostolicas suæ promotionis, Abb.in cit.c.Qualiter.n.1. idque fortè secundùm Imolam ibid. statutum fuit,ut promoti citiùs procurarent obtinere litteras Papales ex Curia, de quibus aliàs non curâssent.

CCXCIV. Limitat decisionem huius Constitutionis gl. hîc V. non præsumant, ut ea non habeat locum,si Episcopus promotus, vel confirmatus, aut consecratus in Curia Romana litteras Papales suæ promotionis obtinere non potuit, v. g. propter eius obitum;tum enim non tenebitur longo tempore in Curia remanere, sed poterit inde discedere, & interim res,& jura Ecclesiæ suæ administrare, etiam litteris nondum expeditis, quia Papa hîc damnat temerariam præsumptionem recedentium à Curia, & administrantium, absque litteris Apostolicis acceptis, ideóque hîc puniuntur Episcopus, & eundem recipientes: quare temeraria præsumptio, quæ hîc damnatur, & punitur, non debet extendi ad casum necessitatis,quæ in qualibet dispositione intelligitur excepta, c.Licèt. 6. de pœnit. & remiss. & necessitas facit licitum,quod aliàs est illicitum,c.Quoniam.13. caus.1.q.7.c.1.De feriis, c. Consuluisti. 3. De celebr. Miss. nec pœna debet infligi, ubi non est culpa, reg. jur. 23. in 6. sicut ergo propter distantiam loci, & necessitatem Ecclesiæ, electo licet administrare res Ecclesiæ, ante confirmationem; ut infrà dicetur; ita etiam ob eandem necessitatem, id licet proviso, ante receptas Bullas,seu Litteras Apostolicas, neque enim talis verè dici potest præsumere,&consequenter pœnas huius constitutionis non incurret,nec eum recipientes,Navar.in c. Accepta,de restitut.spoliat.opposit.8.n.35.vers.10.Accedit,quòd Episcopus per Papā pronunciatus in Consistorio, etiam ante expeditas Bullas,sit verus Prælatus, & plenum jus habeat,cùm talis consistorialis provisio habeat vim electionis,& confirmationis,secundùm gl.receptam in c.1.V.Provisionem h.t. in 6. ideo urgente Ecclesiarum necessitate,non debet rigidè exigi,ut provisio,seu promotio Episcopi in Curia probetur per literas, sicut propter necessitatem,tenor gratiæ Apostolicæ potest probari per testes, si litteræ sint perditæ, Felin. in rubric. de Constit. n.6. Vers. Tertius casus. Atque hæc limitatio glossæ æquitati est conformis, & rigorem juris temperat, prout refert Fagnan. in c. Nihil.34. h.t. n. 21.& seqq.quamvìs ipse à n.31. & seqq. contrarium teneat.

Præterea pœnæ huius Extravagantis non incurruntur, in foro conscientiæ,ab eo, qui collatione sibi factâ,ante receptas litteras,bonâ fide administravit quædam negotia Ecclesiæ, Navarr. c.l. num.35. Vers.11.

Denique non habet etiam locum dispositio hujus Extravag. in Cardinalibus,quia eâ non obstante, possunt jurisdictionem exercere,& administrare,ante expeditionem,& ostensionem litterarum Apostolicarum,Barb.in Collectan.in cit.Extravag.1.n.5.

§. II.

Quinam Episcopi, seu Prælati administrare possint Prælaturam, etiam ante obtentam confirmationem?

CCXCV. De his agitur in c. Nihil. 44. §. Cæterùm h.t.quod est desumptum exGenerali Concilio Lateranensi sub Innocentio III. c. 26. ubi decretum est,ut Prælati, qui Romano Pontifici immediatè „ sunt subjecti, ad accipiendam confirmationem, „ personaliter eius conspectui (si commodè fieri pos- „ sit) se præsentent, aut personas idoneas mittant, „ per

» per quas Papa de electione,& personis electis diligenter informetur,ut sic demum plenitudinem officij sui assequantur, seu confirmentur, si nullum eis obstiterit canonicum impedimentum. Verumtamen si hujusmodi Prælati ab Urbe valde remoti sint,videlicet ultra Italiam constituti,& in concordia electi sint, dispensativè propter necessitates, & utilitates Ecclesiarum (ne istæ interim, dum Confirmatio à Sede Apostolica advenerit, damnum patiantur) administrationem in spiritualibus,& temporalibus capere non prohibentur,ita tamen,ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent: Munus verò benedictionis, seu consecrationis recipiant, sicut antea consueverunt.

CCXCVI. Circa hanc Constitutionem notandum 1. Per Prælatos immediatè subjectos Romano Pontifici hîc intelliguntur omnes ij, qui ratione Ecclesiæ immediatè pertinent ad Romanum Pontificem, & ab eo confirmationem petere & accipere solent, sive sint Episcopi, vel Archiepiscopi, sive Abbates,autPræpositi, gl.hîc V. Ad Romanum. Excipi debet, nisi Legatus à latere sit in provincia,qui Prælatos etiam exemptos,& immediatè Sedi Apostolicæ subjectos confirmare potest, iuxta c.Si Abbatem.36. §.Hujusmodi.h.t.in 6.Abb.hîc n.3.de quo infrà.

Notandum 2. Valde remoti hoc loco ab Urbe esse censendi sunt, qui existunt & degunt extra Italiam, ut habetur in hoc c. ex quo infert Hostiensis hîc V. ultra Italiam, quòd si Papa,seu eius Curia resideret in finibus Italiæ, v.g. Taurini, electi in vicinis Ecclesiis extra Italiam gauderent hoc privilegio administrandi, quia textus loquitur de Prælatis existentibus ultra Italiam. Verùm probabilius est, quòd decisio huius c. locum habeat in omnibus Ecclesiis, ubicunque eæ sint, quæ tam longè distant à Curia Pontificis, quantùm Urbs Romana distat à finibus Italiæ,ita, ut eæ censeri debeant valde remotæ à Curia, & earum Prælatis, etiam ante confirmationem, potestas administrandi competat, quia verba legis,seu dispositionis debent adaptari menti,seu intentioni legislatoris,sive disponentis,quæ colligitur ex ratione, seu causâ finali legis,præsertim si illa in ipsa lege expressa sit ; principalis autem intentio Pontificis,& ratio principaliter motiva huius constitutionis fuit,ne Ecclesiæ valde remotæ à Curia Pontificis, dum diu expectatur electionis confirmatio, interim detrimentum in spiritualibus,& temporalibus patiantur , ut patet ex illis verbis: *dispensativè propter necessitates,& utilitates &c.*verba autem legis, seu dispositionis intelligenda sunt,secundùm rationem expressam in ipsa lege , seu dispositione; quare verba illa, *videlicet ultra Italiam constituti*,potiùs exempli causâ adjecta fuisse , censendum est, quia cùm de facto Curia Papæ Romæ existat, omnes Ultramontani, sive qui ultra Italiam degunt, valde remoti esse à Curia censentur : exempla autem non restringunt regulam,seu legem, nec eius rationem universalem, quò minùs ad similia, in quibus illa locum habet, extendi possit, gl. in c.1. v. Pauca, Ne Clerici, vel Monachi,&c.& ibi DD. Et hinc si Curia Pontificis ultra montes transferretur, v.g. in Galliam, vel Germaniam,etiam ij,qui Romæ degunt, vel in alio loco Italiæ, valde remoti à Curia Papæ censeri deberent, & consequenter non solùm privilegio administrationis,sed etiam aliis privilegiis,quæ ob valde remotam distantiam à Curia Pontificis concessa sunt,gaudere deberent , cùm in ijs etiam eadem ratio concessionis, seu dispositionis locum haberet,& consequenter etiam idem jus, Abb. hîc n.7.& 8.

Nec obstat,quòd,cùm iste textus sit correctorius juris antiqui, non debet extendi ultra verborum significationem. Nam inprimis etiam lex,sive jus correctivum juris antiqui debet extendi , ob rationem universalem expressam in lege, quia ratio est anima legis,& verba deserviunt intentioni legislatoris,non contrà hæc verbis : quin imò quando locum habet eadem omnino ratio, tum non fit propriè extensio, sed ex mente ipsius legis, seu intentione legislatoris comprehenditur sub ea omnis casus, in quo locum habet illa ratio : cùm ergo in proposito hæc constitutio emanârit , propter longam distantiam à Curia Romana, unde petenda est confirmatio, ne ob illam Ecclesiæ patiantur detrimentum in spiritualibus, & temporalibus, ideo etiam locum habet in omnibus Ecclesiis, quæ longè distant, seu valde remotæ sunt à Curia Pontificis, sive illæ sint intra,sive extra Italiam,non autem in illis, quæ sunt propinquæ Curiæ Pontificis, etiamsi essent extra Italiam,quia in his cessat ratio legis,seu Constitutionis. Deinde, cùm hoc jus sit favorabile Ecclesiis, non debet restringi, licèt correctorium sit, vel pœnale, sed potiùs extendi favore Ecclesiarum,Abb.hîc n.9. ubi addit,etiamsi Ecclesia,ad quam quis est electus,non multùm distaret à Curia Romana, si tamen propter viarum discrimina, v. g. belli tempore,intra breve tempus non pateret aditus ad Curiam, nec per se, nec per alium ab ipso missum ad confirmationem obtinendã , tum haberet locum hæc constitutio concedens potestatem interim administrandi,quia licet tali casu verba deficiant, non tamen deficit mens legislatoris & ratio legis.

CCXCVII. Notandum 3. Quamvìs propriè, ac strictè loquendo,ea electio facta esse dicatur in concordia,quæ fit,nemine discrepante , sive in qua omnes Electores consentiunt , adeóque etiam hoc loco ea tantùm electio concors censenda esse videatur,quantum ad hoc ut electus administrare possit, ante confirmationem,quæ ab omnibus,quasi per inspirationem unanimiter celebrata est, nemine prorsus dissentiente,ut tradit Abb.hîc n.4.quem sequitur Fagn. hîc n. 12. Verius tamen est,eam electionem hoc loco in concordia factam esse,censeri,ac dici debere, quæ facta est, vel ex omnium Electorum , vel saltem ex majoris, ac sanioris partis Capituli consensu,ita, ut pars minor,sive pauciores,si nullam justam causam reliquis contradicendi habeant, consentire,& approbare debeant: idque, tum quia talis electio,secundùm latiorem quidem , sed frequentem, usitatam acceptionem , concors dici solet, ut constat ex c.1.junct.gl. in notandis de his, quæ fiunt à major.part.Capit. & monet gl. in c. ubi periculum 3.V. Singulis. h.t. in 6.& dictum suprà n.221.quæ acceptio, præsertim in hac materia Ecclesiis favorabili, præferenda est : tum quia, cùm rarissimè fieri soleat electio alicuius,in quem omnium Electorum suffragia,nemine discrepante concordent,seu consentiant, hoc pacto non satisfieret intentioni Concilij Lateranensis, quod potestatem administrandi Prælatis Ec-

clesiarum, quæ longè distant à Curia Romana, concedere voluit, ante confirmationem, ne, si longo tempore ea differretur, illæ detrimentum in spiritualib⁹, & temporalibus paterentur, ut bene notavit Laym. in cit. c. Nihil. n. 6. b. t.

CCXCVIII. Notandum 4. Potestas administrandi in spiritualibus, & temporalibus, ante confirmationem, Prælatis immediatè subjectis Sedi Apostolicæ, qui longè distantes sunt à Curia Romana, in hoc c. concessa eis competit, non solùm in casu necessitatis, sive si periculum sit, ne Ecclesiæ damnum inferatur, sed etiam extra casum necessitatis, & cessante periculo, quia sufficit, quòd ratio expressa in lege communiter, & in plerisque casibus locum habeat, etiamsi in uno, vel altero casu particulari cesset, non enim ideo cessat dispositio legis, ut tradunt communiter DD. Quare tales Prælati, ante confirmationem, etiam ea agere & exercere poterunt, quæ dilationem patiuntur, v. g. obedientiam à subditis vel fidelitatem à vasallis recipere, ut contra Imolam hìc n. 6. docet gl. V. administrent, & Innoc. hic n. 2. V. eodem, ubi ait, quòd sic administrare possunt, ac si essent Prælati confirmati, & probabilius censet Laym. hìc n. 7. idque probatur, tum ex hoc cap. in quo hujusmodi Prælatis potestas administrandi in spiritualibus, & temporalibus, sinè ulla limitatione, conceditur, exceptâ facultate alienandi, quæ exceptio confirmat prædictam potestatem concessam in omnibus aliis casibus non exceptis. Tum ex c. Indemnitatibus 43. §. Si verò. h. t. in 6. ubi similiter Abbatissæ electæ à majore parte Capituli, ante obtentam confirmationem, libera administratio in spiritualibus, & temporalibus conceditur, præterquàm, ut nihil penitus alienet, de quo infrà.

CCXCIX. Notandum 5. Probabile est, quòd constitutio hujus c. non solùm in Prælatis exemptis, qui Papæ immediatè subsunt, sed etiam in iis Prælatis electis locum habeat, qui immediatè Episcopo, vel Archiepiscopo sunt subjecti, ita, ut & ipsi, ante obtentam confirmationem, in spiritualib⁹, & temporalibus, liberè administrare possint, si propter longam itineris distantiam, vel aliud impedimẽtum, intra breve tempus, confirmationem obtinere non possint, ut contra gloss. hic V. Administrent, docet Abb. hic n. 10. & sequitur Laym. hic n. 9. quia ratio, ob quam Concilium Lateranense concessit Prælatis immediatè Sedi Apostolicæ subjectis liberam administrationem, ante obtentam confirmationem, etiam locum habet in Ecclesiis Episcopo, aut Archiepiscopo subjectis, ne scilicet grave detrimentum inferatur Ecclesiis, si longo tempore Prælati electi administrare non possint.

Quòd verò in hoc c. tantùm expressa mentio fiat de Prælatis, qui immediatè Pontifici sunt subjecti, non autem de aliis Prælatis subjectis Episcopo, vel Archiepiscopo, causa hujus rei est, quia frequentiùs contingit, ut Prælati exempti longiùs distent à Curia Pontificali, quàm Prælati non exempti. Nec obstat, quòd hæc Constitutio sit exorbitans à Jure communi, quo prohibentur Prælati electi administrare ante acceptam confirmationem, & dispensatio quædam sit, ideòque stricti juris, & non extendenda: nam, quamvis hac ratione sit odiosa, & strictæ interpretationis; tamen alio respectu, & ratione magis principali, quatenus continet favorem, & utilitatem Ecclesiarum, & privilegium insertum Corpori Juris communis, potiùs favorabilis censeri debet, ideòque propter identitatem rationis, præsertim quæ in ipsa Constitutione est expressa, extendi debet, ut tradit gl. in c. Sciant cuncti 12. V. Alios. h. t. in 6. & patet ex suprà dictis not. 2.

CCC. Notandum 6. Si Prælatus electus in casu hujus cap. ante obtentam confirmationem administrârit, sed postea ob defectum repertum electio rescindatur, tum omnia ab ipso acta valida censeri debent, siquidem ipsa electio non ipso jure fuerit irrita, sed per sententiam irritari possit, quia v. g. ob contemptum alicuius, eo petente, electio rescissa fuit, dummodo defectus fuerit occultus, & publicè ignorus, alioquin verò, si fuit manifestus, seu publicè notus, acta electi non valent, ut post gl. hic V. Administrent, Innocent. n. 3. & seqq. Abbat. n. 11. & seqq. docet Laym. hic n. 10. Ratio est, quia tali casu electus administravit auctoritate Superioris, & huius Canonis, ac proinde ob concurrentem publicam, eámque probabilem ignorantiam defectûs occulti, qui ex jure positivo pendet, & ab eo suppleri potest, omnia eius acta valent, arg. l. Barbarius 3. de offic. Prætorum. Sed etsi tali casu electus fuerit confirmatus, si postea accidat, ut confirmatio, ob deprehensum defectum, seu errorem occultum, rescindatur, omnia priùs gesta à Confirmato, propter intervenientem pubblicam ignorantiam defectûs, valida censenda sunt, ut ex Anton. de Butrio tradit Laym. l. c.

Nec obstat, quòd non debeat quis administrare, ante adeptam possessionem Prælaturæ, ut tradit Abb. hic n. 11. Possessio autem in beneficialibus supponit titulum, cùm beneficium sinè canonica institutione, seu titulo obtineri non possit, juxta c. 1. de reg. jur. in 6. qui titulus, sive quasi dominium beneficij, non per electionem, sed per sequentem confirmationem Superioris acquiritur, ac proinde non videtur electus posse administrare, ante acceptam confirmationem. Nam respondetur cum gl. hic V. administrent, quòd Prælatus electus sit in quieta administratione, & quasi possessione Prælaturæ de licentia Papæ, quã quasi suam, seu quasi jus in ea habens obtinet; idque tum propter canonicam electionem, per quam electo actio acquiritur ad petendam confirmationem, qui autem actionem habet, quasi rem ipsam habere videtur, reg. jur. 15. ff. junctâ gl. V. Qui actionem: tum quia auctoritate huius Canonis tribuitur electo plena potestas administrandi, perinde, ac si confirmatus Prælatus esset, exceptâ alienandi facultate: quamvis ista quasi possessio electi ab eo postea tollatur, si fortè electio per sententiam Judicis fuerit cassata, Laym. hic n. 11.

CCCI. Notandum 7. Quando in fine cit. c. Nihil dicitur, Prælatum electum nihil penitus de rebus Ecclesiasticis alienare posse, id ita intelligendum est, quòd nihil possit dare, vel expendere, per quod bona Prælaturæ diminuantur, adeòque nihil donare, nisi ob urgentem necessitatem, vel aliam causam justam, quia generatim liberam habens administrationem merè liberaliter donare non potest, ut docet gl. communiter recepta in c. 2. V. Licentiam de supple. neglig. Prælat. in 6. Quare gl. hic V. administrent, ait, quòd gesta Prælati electi, & nondum confirma-

firmati, valent circa spiritualia, imò etiam circa temporalia, administrando, emendo, recipiendo ad utilitatem Ecclesiæ, non autem dando, seu donando.

CCCII. Notandum 8. Prælati postulati, tametsi Ultramontani sint, sive valde remoti à Curia Romana, & immediatè Papæ subjecti, imò & in concordia postulati, in quos scilicet vel omnes Capitulares, vel saltem duæ partes eorum consenserunt, juxta c. Scriptum. 40. h.t. non tamen possunt uti tali potestate administrandi concessâ Prælatis electis ultra Italiam, ante postulationem à Papa admissam, ut docet Innoc. hîc post princ. V. Qui, & Abb. n.7. quià per postulationem, quamvis concordem, nullum jus acquiritur postulato, antequam Superior eam admittat, ut patet ex dictis tit. præcedent. n.2. Et quamvis electio, & postulatio, in quibusdam de jure æquipatentur, in pluribus tamen aliis sunt diversa & quodammodo contraria; ut habetur in c. unic. de postul. Prælat. in 6. à diversis autem, vel repugnantibus non fit bona illatio, ut per se notum est.

CCCIII. Notandum 9. Quamvis Abbas hîc n.4. putet, privilegium administrandi ante confirmationem concessum in hoc c. hodie non habere ampliùs locum, postquam Papa sibi reservavit potestatem providendi, seu conferendi Episcopatus, & primas dignitates, & consequenter Capitulis Ecclesiarum Cathedralium abstulerit jus eligendi; tamen hoc jus reservatum est Capitulis in Ecclesiis Metropolitanis, & Cathedralibus Germaniæ in Concordatis, inter Papam Nicolaum V. & Imperat. Fridericum III. initis, quibus Concordatis non obstant reservationes non contentæ in Corpore Juris, & ita in praxi servatur, ut refert Fagn. in c. cit. Nihil. num. 18. & 19.

Quare etiam Archiepiscopi, & Episcopi Germaniæ possunt de facto uti facultate administrandi in hoc c. concessâ, nempe, ut, si in concordia, vel ab omnibus Capitularibus, vel saltem à majore eorum parte canonicè electi fuerint, interim, donec à Sede Apostolica confirmationem accipiant, in spiritualibus, & temporalibus administrent, auctoritate hujus Canonis, & propter necessitates, & utilitates Ecclesiarum, ne ex detrimentum, ob longam distantiam à Romana Curia, patiantur, ut tradit Layman hîc n.12. ubi addit, id præsertim procedere, si alicubi appareat, vel experientiâ constet, vacante Prælaturâ, rem à Capitularibus per vices alternatim administrationem gerentibus malè administrari, non sinè prodigalitate & dilapidatione bonorum Ecclesiæ.

§. III.

De Confirmatione Episcopi, seu Prælati electi.

CCCIV. Quæritur 1. An Episcopi, aliíve Prælati necessariò confirmandi sint? Resp. omnes ii, qui ad Prælaturam Ecclesiæ viduatæ, seu vacantis canonicè electi sunt, à Superiore confirmari debent, prout constat ex cap. Postquam. 3. h.t. quod est desumptum ex lib. 8. Registri Gregorij I. epist. 8. quamvis vulgò tribuatur Gregorio III. ubi dicitur, Confirmationem (scilicet electi) petentium desideria, si nihil est, quod electum (vel eligentes, vel electionem, quia potest esse impedimentum, ex parte quoque eligentium, vel ex parte formæ eligendi, Hostiens. hîc V. Electum) impediat, impleantur. Ratio est, quia per electionem canonicam non tribuitur electo plenum jus, sed tantùm jus inchoatum ad Prælaturam, seu dignitatem, sive jus ad rem: per confirmationem verò Superioris illud perficitur, ac tribuitur jus in re, seu quasi dominium. Unde electio, quæ canonicè celebrata est, à Superiore admitti, & electus, si idoneus sit, confirmari debet; quia electio ab initio, scilicet ante publicatum scrutinium, est liberæ voluntatis, sed confirmatio est necessitatis, Joan. Andr. hîc n. 2. id est, eligentes, quem voluerint, eligere idoneum possunt, sed electum Superior ex officio confirmare tenetur; alioquin injuriam faciet tam eligentibus, quàm electo, posteaquam electionē acceptavit, ita, ut is electionem suam prosequi, & confirmationem tanquam ex justitia sibi debitam petere possit; quod etiam Electores facere possunt, cùm ipsorum quoque, & Ecclesiæ suæ intersit, ut legitimè electus confirmetur, Abb. hîc n. 1. & 2. Et hinc potestas confirmandi, vel instituendi pertinens ad Episcopum transit ad Capitulum, sede vacante, c. Cùm olim. 14. de majorit. & obed. c. 2. de institut. non item potestas conferendi, vel eligendi, quia confirmatio, & institutio ex necessitate, seu obligat one officij exercetur; collatio verò, vel electio fit liberè, cùm non debeat eligi certus, Abb. hîc n.1. Idémque dicendum est de electione facta per Collegium seculare, debet enim à Superiore confirmari, ut tradit gl. in l. 3. V. Privatorum, Vers. Sed obstat C. de jurisd. omn. judic. Abb. hîc n.2.

Excipi tamen debet, quòd Princeps, seu Papa, ex plenitudine potestatis, rejicere possit legitimè electum, denegatâ ipsi confirmatione, si id gravis causa, seu publica utilitas exigat, ut persona multò dignior, seu magìs idonea promoveatur, ut patet ex Concordatis Germaniæ. §. Item placet, ubi Papa Nicolaus V. ait: *electiones, si canonicæ fuerint, confirmabimus, nisi ex rationabili, & evidenti causa de digniore & utiliore persona duxerimus providendum.* Prætetea per consuetudinem induci potest, ut electi ad dignitates inferiores, v.g. ad Decanatum, sinè Superioris confirmatione, statim post consensum electioni præstitum, jus omne, seu plenum acquirant, dummodo electio concorditer facta fuerit, & talis consuetudo non cedat in damnum Ecclesiæ, ita, ut indigni promoveantur ad Prælaturas, & dignitates; alioquin verò hujusmodi consuetudo In Ecclesiasticis electionibus improbanda foret, cùm consuetudo Ecclesiis damnosa valere non possit, Abb. hîc n. 3. & Laym. ibid. n. 1.

CCCV. Quæritur 2. Ad quem pertineat confirmatio Episcopi, vel Prælati electi? Resp. Electus ordinariè confirmandus est à proximo, seu immediato Superiore, cui Ecclesia, aut dignitas electiva est subjecta. Itaque Prælati Episcopo inferiores, non exempti, ab Episcopo diœcesano sunt confirmandi: Episcopi ab Archiepiscopo, seu Metropolitano, ut quibusdam temporibus consuetum erat, prout colligitur ex c. Qui Episcopus, 2. dis. 23. c. fin. dis. 64. cap. Cùm dilectus 32. h.t. Archiepiscopi à suo Patriarcha, vel Primate: Patriarchæ denique à Papa confirmari debent, Hostiens. in summa, §. A quo confirmanda sit n. 27. h. t. Azor p. 2. Instit. mor. lib. 3. c. 29. q. 1.

Hodie verò Episcoporum confirmatio, ubi adhuc viget mos eligendi, sicut in Germania, etiamsi sint immediatè subjecti Metropolitano, ad S. Pontificem spectat, juxta Bullam Nicolai V. Ad sacram, in Concordatis Germaniæ, sicuti & olim spectabat, circa tempora Nicolai I. ut colligitur ex c. 1. dist. 22. & Gregorij 1. c. Quanto, 10. dist. 63.

„ CCCVI. Præterea Legatus de latere, sive „ Cardinalis, qui majus omnibus, post Romanum „ Pontificem in Provincia, ad quam est missus, Im„ perium censetur habere, Archiepiscoporum, Epi„ scoporum, & aliorum Prælatorum exemptorum „ electiones ex officio (scilicet legationis, non enim „ requiritur ad hoc speciale mandatum, gl. hîc V. ex „ officio) confirmare potest: Alij verò Legati, seu „ Nuncij (qui non sunt de Latere) hoc facere ne„ queunt (nempe confirmare Archiepiscopos, Epi„ scopos, & alios Prælatos exemptos) nisi id eis à „ Sede Apostolica specialiter sit commissum, prout „ habetur in cap. Si Abbatem 36. §. Hujusmodi, h. t. in 6.

Porrò, quod suprà dictum est, Prælatum electum à proximo Superiore confirmandum esse, id ordinariè loquendo, verum est, & spectato Jure communi, præsertim antiquo: nam ex speciali privilegio, vel consuetudine legitimè præscriptâ, confirmatio electionis aliquando etiam ad alios, quàm Superiores proximos, vel mediatos pertinere potest, Tholos. tract. de Elect. c. 19. n. 14.

CCCVII. Quæritur 3. Quando, sive intra „ quod tempus petenda sit confirmatio electionis? „ Respondetur, quivis electus, postquam electio„ nem acceptavit, intra tres menses à die consensûs „ præstiti numerandos, confirmationem electionis „ petere debet: alioquin si justo impedimento (v. „ g. ob infirmitatem, viarum discrimina, Superioris „ dissensum, vel alio simili) cessante, eam intra di„ ctum tempus petere omiserit, electio eo ipso viri„ bus evacuatur, sive ipso jure, seu facto est irrita, „ prout habetur in c. Quàm sit 6. §. Cæterùm, in fine „ h. t. in 6. Idémque ob paritatem rationis, in postulatione locum habet, ut tradit gl. hîc V. Vacuetur, non item in provisione, seu collatione, nam illius non petitur confirmatio, gloss. margin. hîc, & Franc. n. 4.

CCCVIII. Ubi præterea notandum 1. Non est necesse, ut electus intra tempus trimestre confirmationem obtineat, modò per eum non stet, quò minùs confirmetur, sed sufficit ad pœnam hanc evitandam, si petat, gl. hîc V. Petat. potest autem petere, vel per se, vel per procuratorem, c. Cùm dilecta 22. de rescript. imò etiam Electores petere possunt, ut electio confirmetur, etsi electus non petat, c. Cùm Ecclesia 3. de caus. poss. & propr. gl. hîc V. Petere. Sed etsi amicus, ejus nomine, confirmationem petat, sinè mandato ipsius, id sufficit, dummodo Electus id ratũ habeat, quia & in judicijs, l. Licèt 56. ff. de judicijs: & in cõtractibus, & quasi contractib⁹ l. Pomponius 9. ff. de negot. gest. gl. marg. hîc, & in distractibus, l. Vero 12. in fine ff. de solution. & in maleficijs l. 1. §. Sed etsi ff. de vi & vi arm. c. Cùm quis 23. de sent. excom. in 6. & in ultimis voluntatibus, l. Donationes 25. C. de donat. inter vir. & uxor. ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, reg. juris 10. in 6. ita tamen, ut electus petitionem confirmationis ab alio factam ratam habeat, ante elapsum tempus trimestre, aliàs ratihabitio postea facta non prodesset, l. pen. ff. Rem ratam haberi, gl. hîc V. Petere, quia in omni casu ratihabitio debet fieri intra illud tempus, intra quod actus possit geri, Franc. hîc n. 3. not. 2. Quòd si electus post finitum tempus trium mensium, confirmationem petat, & impetret, ea nihilominus irrita est, quia, quod ab initio fuit nullum, non potest tractu temporis convalescere, gl. hîc V. vacuetur in fine, ubi tamen id limitat, nisi confirmatio scienter fuisset facta ab eo, qui aliàs suo jure Prælaturam conferre potuisset.

Notandum 2. Dictio *eo ipso*, etsi apponatur verbo futuri temporis, importat Canonem latæ sententiæ, non ferendæ, ut patet ex hoc c. gl. hîc V. Vacuetur, & Franc. n. 4. & hoc casu potestas eligendi revertitur ad Electores, ita, ut sinè alia declaratione, super privatione juris electo quæsiti, possint ad aliam electionem procedere, ut colligitur ex verbis præcedentibus: *Electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem*, & constat ex c. Si electio 26. h. t. in 6. est enim ipso facto irrita electio, non ob negligentiam eligentium, ut in casu c. Ne pro defectu 41. h. t. sed electi, Ancharan. hîc §. Item nota quòd in isto §. Cæterùm, Idque procedit secundùm jus novum; nam olim, si post præstitum consensum, electus non petivit confirmationem, nunquam propterea privabatur jure per electionem sibi quæsito, sed per Superiorem cogebatur ad confirmationem petendam, gloss. hîc V. Vacuetur.

CCCIX. Notandum 3. Quamvis confirmatio intra certum tempus petenda sit, non est tamen certum tempus à jure definitum, intra quod Superior, cui jus confirmandi competit, electum confirmare teneatur, Rebuff. in praxi benefic. tit. de devolur. n. 6. nam cùm tam electus, quam electores agere possint, ut confirmatio fiat, satis ijs prospectum esse videtur. Verùm quia Ecclesiæ interest, ut, quamprimum potest, fiat, cùm interea electus administrare nequeat, & non deceat, Ecclesias, & beneficia diu vacare, ideo, si confirmatio diu differatur, potest à Superiore confirmatoris peti, ut is terminum constituat, intra quem confirmatio fieri debeat, alioquin ipsemet confirmationem præstabit, arg. c. Irrefragabili 13. §. Excessus de offic. Jud. Ordin. Laym. de Elect. Prælat. q. 109.

CCCX. Cæterùm prædictum trimestre tempus petendæ confirmationis, quod attinet ad Ecclesias Cathedrales, & Regulares, quæ Sedi Apostolicæ immediatè sunt subjectæ, immutatum est à Papa Nicolao III. in c. Cupientes 16. h. t. in 6. ubi inprimis statuitur, ut omnes electi ad Ecclesias Cathedrales, „ vel Regulares (scilicet virorum, nam in electio„ nibus Monialium non per omnia locum habet hæc „ Constitutio, ut patet ex c. Indemnitatibus 43. §. Sed „ cùm eas h. t. in 6. gl. hîc V. Regularium, de quo in„ frà) quorum confirmationes peti debent à Sede A„ postolica, ratione immediatæ subjectionis, vel ap„ pellationis ad eam Sedem interpositæ, infra unum „ mensem, post consensum in electionem debito „ tempore præsentatum, præstitum, vel post habi„ tam notitiam electionis, si illius præsentatio debi„

» bito tempore facta non sit, iter arripiant ad dictam » Sedem pro confirmatione petenda, & causâ ele» ctionis prosequendâ, cum omnibus actis & mo» numentis causæ. Finito autem eo mense (qui da» tur ad parandum se ad iter) considerandum erit » tempus, infra quod electi, spectatâ locorum di» stantiâ, commodè Romam venire possint; cùm a» liquorum locorum vicinitas minus, aliorum di» stantia prolixius tempus exigat: atque insuper » præter tempus istud boni viri arbitrio æstimandû, » exspectandum est per XX. dies, intra quos si electi » personaliter advenerint, vel si justè impediti sint, » vel procuratorem sufficienter instructum non mi» serint, vel si procurator missus infra XV. dies post » dictos 20. numerandos, plenam fidem de impedi» mento non fecerit; tum electi omni jure, si quod » per electionem eis quæsitum fit, privati existunt: » nisi talia impedimenta proposita fuerint, quæ ad e» vitandam hanc pœnam Judici sufficientia videan» tur, & propter quæ videatur illis, ad personaliter » comparendum, longius tempus concedendum. ita habetur in cit. c. Cupientes §. Quòd si per 20. dies. » Probare autem debent electi impedimentum, ob » quod personaliter intra idem tempus non advene» rint, & eo cessante, nihilominus comparere, alio» quin perdunt jus, si quod per hujusmodi electio» nem ipsis quæsitum sit, cit. c. §. Insuper. Si verò » electi personaliter comparuerint, vel procurato» rem miserint, sed sine actis, juribus, & monu» mentis suis, eam pœnam incurrunt, ut ad ipsa pro» ducenda extra Curiam nulla alia dilatio eis detur, » nisi ex justa causa, ut quia instrumenta secum de» lata amiserunt, vel aliqua de novo eis opponun» tur, cit. c. §. Electos verò, & ibi gloss. V. Ex justa » causa.

» Præterea in eodem c. §. Ad hæc, de Electori» bus statuitur, ut ij, si una tantùm electio in con» cordia fuerit facta, duas personas ex Capitulari» bus sufficienter instructas infra idem tempus, (in» tra quod electus debet personaliter comparere) ad » Sedem Apostolicam mittant, qui sciant Papam » instruere de tota causa electionis: & quidem ex» pensis Prælaturæ mitti debent, si bona eius à bonis » Capituli sint divisa: si verò communia, ex eisdem, » vel aliunde à Capitulo provisis, si ex divisis, & com» munibus haberi non possint. Si verò in discordia, » una, vel plures electiones fuerint celebratæ, tum » duo Capitulares ex utraque parte mittendi sunt, & » electus, vel electi expensas præstare debent, alio» quin jure ex tali electione ipsis quæsito privandi » sunt per sententiam, nisi ob inopiam excusentur, » tum enim Electores expensas sustinere debent, gl. » ibid. Vers. Impotentia. Quando verò unicus est » electus, cui aliquis, vel aliqui se opponunt, hoc cà» su opponentes expensis ipsorum propriis, si duo » tantùm, vel si plures, saltem duo ex ipsis opponen» tibus, expensis ipsorum opponentium propriis, » cum actis, & monumentis instructi compareant, ut » per illos possit Sedes Apostolica plenè informari.

Item in §. Cæterum, statuitur, qualiter puniantur eligentes, si electionem debito tempore non præsentent; vel si personas non mittant instructas, de quo actum suprà, n. 255.

Denique in §. finali cit. c. Cupientes decernitur, quòd idem observandum sit in postulatis, & po» stulantibus concorditer, vel discorditer, quod in » electis, & eligentibus hîc statutum fuit, si ideo po» stulati sunt, quia in Ordinibus, vel ætate, vel simi» libus defectum patiuntur: nisi postulentur, qui a» liis Ecclesiis antea alligati sunt; tum enim antiqua » jura servanda sunt (c. 1. h.t. in 6.) neque etiam po» stulati hujusmodi consentire debent postulationi » suæ, neque ipsi tenentur expensas præstare, sed po» stulantes, sive postulatio in concordia, sive discor» dia facta sit: nihilominus tamen postulationes » pendent à gratia, sicut olim. In omnibus autem » suprà dictis casibus, quoad recuperandas, vel red» dendas expensas eligentium, vel electorum, postu» lantium, vel postulati, servandum est, quod justum » fuerit, seu æquitas Canonum judicabit, de quo in ». c. Ut prætérita 43. h. t. & dictum suprà n. 252. & 2. seqq. & videri potest gl. fin. hîc.

Porrò hæc Decretalis adhuc hodie locum habet in Electionibus, quæ fiunt à Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, etsi immediatè non sint subjectæ Sedi Apostolicæ; nam cùm ex ad dictam sedem defetendæ sint, expectatur in Curia usque ad tempus hîc constitutum, prout habetur in Concordatis Germaniæ. §. item placet.

CCCXI. Prædictis pro declaratione cit. c. Cupientes addendum 1. personæ illæ Ecclesiasticæ, » quæ juxta c. Cupientes 16. §. Adhæc, h.t. in 6. ad » Sedem Apostolicam accedere debent, ad informan» dum Pontificem super negotio electionis, interim » dum propter utilitatem Ecclesiæ eas abesse cogun» tur, adeòque pro residentibus reputandi sunt, fru» ctus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illa » Ecclesia, cuius negotia prosequuntur, & etiam a» liorum, quos reciperent, vel possent recipere, si in » illis Ecclesiis residerent, integros recipere debent » (exceptis duntaxat quotidianis distributionibus) » dum Romam accedunt, & ibi ob eam causam mo» rantur, & ad suas Ecclesias redeunt, ac si personali» ter in eisdem Ecclesiis residerent, idque ideò, quia » non decet alicui suum officium (sive publicum, si» ve privatû) esse damnosum. Non obstantibus qui» buslibet consuetudinibus, vel statutis ipsarum Ec» clesiarum contrariis, seu privilegiis quibuscunque, » per quæ prædictorum effectus quomodolibet im» pediri posset. Ita statuit Bonifacius VIII. in c. Cùm » non deceat 30. h.t. in 6. »

CCCXII. Notandum 1. Hæc Constitutio non habet locum in electione ad Ecclesiam, quæ non est Cathedralis, nec Regularis, & aliis casibus, in quibus non habet locum Decretalis Cupientes, & consequenter neque privilegium concessum in hac Decretali, quæ est declaratio illius Decretalis, eamque supponit, ut notat gl. hîc V. juxta. Habet tamen locum, non solùm in duobus Electoribus, qui Romam mittendi sunt ad informandum S. Pontificem super negotio electionis, juxta cit. c. Cupientes. §. Ad hæc; sed etiam in electo, etsi de ipso in hoc c. nulla sit facta mentio: nam & is, si ob eandem causam electionis suæ prosequendæ, & confirmationis petendæ, ad Pontificem, vel alium Confirmatorem se conferre debeat, reditus beneficiorum, (exceptis distributionibus

nibus quotidianis, quæ præsentibus tantùm, qui officiis divinis intersunt, dari solent) recipere poterit, quia & in causa Ecclesiæ abesse censetur, ideóque ad eum quoque hæc Constitutio, & privilegium in ea contentum extendi debet, Jo. Andr. hîc & Laym. num. 2.

Notandum 2. Electores, qui Romam mittendi sunt in negotio electionis, vel etiam Electus, dum absunt à suis Ecclesiis, ob utilitatem earum, percipere interim possunt, non tantùm fructus beneficiorum, quæ obtinent in illa Ecclesia, cuius causam prosequuntur, sed etiam aliorum beneficiorum, quæ in aliis Ecclesiis obtinent, ut si v. g. Ecclesia Cathedralis Augustana haberet privilegium, ut Canonici illius residentes in eadem percipere possint fructus beneficiorum, quæ in aliis Ecclesiis obtinent, vel si is, qui Romam venit pro informando Pontifice, in negotio electionis, hujusmodi personale privilegium habeat, iuxta c. ult. de rescript. in 6. gl. hîc V. Residendo, & Franc. n. 1. in fine.

Notandum 3. Privilegium concessum absentibus Ecclesiæ, vel Reipublicæ causâ, censetur concessum pro tempore itineris, quo ad locum destinatum accedunt, & quàm diu ibi morantur, & pro tempore reditûs, Ancharan. hîc not. 4. & Francus n. 1. not. 2. Quare si in casu huius c. missi Romam in negotio electionis, eo finito, ulteriùs ibi maneant, sive liberâ voluntate, sive ad expedienda alia sua negotia, privilegium hoc cessabit, neque pro rata illius moræ seu temporis, fructus suorum beneficiorum percipient, gl. hîc V. hac de causa; quia non verè Reipublicæ causâ dicitur abesse is, qui sui privati negotij causâ in legatione est, l. Non verè 42. ff. Ex quibus caus. major.

Notandum 4. Consuetudo, statutum, vel privilegium, ut ex quacunque causa Clericus, seu beneficiatus ab Ecclesia sua absit, etiam propter utilitatem Ecclesiæ, interim fructus beneficiorum suorum percipere non possit, invalidum est, & irrationabile, quia cederet in damnum Ecclesiæ, non enim Clerici facilè induci possent, ut iter susciperent ad gerenda negotia Ecclesiæ, si tempore absentiæ fructus beneficiorum percipere non possent, ideóque talis consuetudo, vel statutum, aut privilegium, quippè Ecclesiæ damnosum, valere non potest, gl. hîc V. Effectus, & Laym. in fine.

„ CCCXIII. Addendum supradictis 2. Si ab „ electione in Ecclesia Cathedrali, vel Regulari ce- „ lebratâ, cujus confirmatio ad Ordinarium, videli- „ cet Archiepiscopum, vel Episcopum pertinet, ex „ causa probabili, quæ si probetur, legitima, seu ju- „ sta reputari debet, ad Sedem Apostolicam in scri- „ ptis fuerit appellatum, & Ordinarius nihilominus „ electionem confirmet, talis confirmatio irrita est, „ cùm sit ab eo, qui non potuit, de facto præsum- „ pta, nisi appellans priùs ab ipsa appellatione cano- „ nicè (id est, sinè pravitate) recesserit, prout habetur statutum in c. Si postquam 33. h. t. in 6. Ratio est, quia per appellationem ab electione ad Sedem Apostolicam, etsi extrajudicialem, suspensa fuit jurisdictio inferioris Judicis Ordinarij, ideo non potuit hic talem electionem, pendente appellatione, confirmare, nisi appellans renunciârit suæ appellationi, quia per recessum ab illa recuperat Ordinarius jurisdictionem, seu potestatem confirmandi, gl. hîc in casu. Est autem hoc specialiter statutum in casu, quo ab electione ad Cathedralem, vel Regularem Ecclesiam ad Sedem Apostolicam (secus, si ad inferiorem Judicem) extra, vel intra Judicium appellatur: nam alióquin regulariter, non obstante appellatione factâ, ante sententiam definitivam, potest Judex inferior, seu Ordinarius, à quo appellatum est, in causa procedere, donec appareat, an Superior, ad quem appellatum est, cognitâ veritate, acta rescindere velit, ut constat ex c. Non solùm 7. §. Illa verò de appellat. in 6. gl. hîc V. ad Sedem Apostolicam, ubi ait, id statutum esse ob reverentiam Sedis Apostolicæ, & quia causæ majores faciliùs devolvuntur ad Papam, c. Ut Debitus 59. in fine de appellat.

CCCXIV. Prætereà si electus ad Ecclesiam „ Cathedralem, vel Regularem, qui juxta Constitu- „ tionem Papæ Nicolai III. in cit. c. Cupientes h. t. in „ 6. quia immediatè subjectus est Sedi Apostolicæ, „ vel propter appellationem ad eandem, personaliter „ intra mensem Romam venire debet, eò quidem „ veniat, ad electionis suæ negotium prosequen- „ dum, attamen à Curia Romana, antequam hujus- „ modi negotium electionis finitum sit, sinè licen- „ tia recedat, is jure electionis, auctoritate dictæ „ Constitutionis, eo ipso omnino privatus existit: „ nam, quamvìs in illa, spectatis præcisè verbis, tan- „ tùm puniatur, & privetur jure per electionem quæ- „ sito is, qui non venit ad Curiam; tamen, si atten- „ datur mens legislatoris, quæ ex ratione, ac fine le- „ gis cognosci debet, apparet, quòd in illa Constitu- „ tione etiam exigatur, ut electus ad Curiam veni- „ ens usque ad finem negotium electionis prosequa- „ tur; ita habetur in cit. c. Si postquam 5. Si verò e- „ lectus h. t. in 6. Ratio est, quia paria censentur, non venire, & venire quidem, sed sinè licentia recedere, sive non exspectare causæ suæ finem, c. Certum 43. caus. 11. q. 3. gl. hîc V. Mente. Nam universim loquendo, in omni lege, etiam pœnali, potiùs attendi debet, quæ sit mens legislatoris, quam præcisè ad verba legis, quia intentio præfertur verbis, & verba rebus, non res verbis subjecta sunt, c. Intelligentia 6. de V. S. Et fraudem committit in legem, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, l. Non dubium 5. C. de legib. Et hinc Constitutio etiam pœnalis extenditur ad casum, verbis quidem non expressum, sed sub mente legis, vel statuti comprehensum, nec dicitur tunc propriè extendi, gl. hîc V. Mente, & Franc. n. 3. Addit gl. hîc V. Mente, quòd electus veniens ad Curiam Romanam non incurrat pœnam statutam in hoc c. si eo tempore, quo non impeditur processus causæ, peregrinationis, vel recreationis causâ, vel ex alia simili, ad pauca milliaria exeat extra Curiam, non enim videtur recessisse, qui brevi est reversurus, l. Divortium 3. in fine ff. de divortijs. Porrò, quod hîc de pœna electi venientis, & recedentis, sinè licentia, dictum est, eâdem ratione intelligi debet repetitum esse quoad pœnam opponentium, & personarum, quæ instructæ venire debent ad Curiam, ut tradit gl. hîc V. Omnino.

CCCXV. Denique in §. fin. cit. c. Si post- „ quam, additur, quòd, si etiam ab electionis confir- „ matione, vel à provisione facta ab eo, ad quem „ propter inferiorum negligentiam potestas eligen- „ di

» di devoluta est, (juxta c. Ne pro defectu 41. h. t. » & c. Quamquam 18. eodem in 6.) ad Sedem Apo- » stolicam appelletur, observanda sunt ea, quæ in di- » cta Constitutione Cupientes de veniendo, & mit- » tendo ad Curiam dicta sunt, ita, ut etiam electus, & » eligentes, & appellantes, teneantur venire, aut per- » sonas instructas mittere ad Apostolicã Sedem, juxta » distinctionem illius c. licèt in eo solùm mentio fa- » cta sit electionis, non confirmationis. Ratio est, quia etiam in hoc casu agitur de meritis electionis, & est necessaria instructio personarum, ideo cùm sit eadem ratio, quæ est in electione, ut scilicet Superior informetur in causa, etiam esse debet idem jus, ut nimirum in casu appellationis ad Sedem Apostolicam à confirmatione per superiorem Ordinarium facta, ipsi Principales etiam veniant ad Curiam, aut mittant personas instructas, & ante finitum negotium non recedant &c. gl. fin. hìc V. Confirmatione, & Vivian. in Ration. Juris Pontif. Nam etiam lex pœnalis, ob identitatem rationis, extenditur, si appareat, quòd casus aliquis in specie expressus fuerit solùm veluti exempli loco, dispositio autem eiusque ratio etiam in aliis similibus casibus locum habeat, ut suprà, & sæpe aliàs jam dictum. Idémque dicendum, si appelletur à provisione, quia electio, postulatio, & provisio à jure æquiparantur in his casibus; in hujusmodi autem æquiparatis, quod jure statutum est de uno, censeri debet quoque statutum esse de altero, etiam in materia pœnali, si in utrisque sit eadem ratio, gloss. hìc V. provisione, & Franc. num. 3. in gl. pen.

§. IV.

De ijs, quæ præcedere debent confirmationem, & de aliis quibusdam ad eandem pertinentibus.

CCCXVI. An, & qualis inquisitio institui debeat ante confirmationem Prælati electi? Resp. confirmatio impendi non debet, nisi priùs institutâ inquisitione de forma & processu electionis, & de meritis, ac conditione electi, prout habetur in c. Ni- » hil, 44. in princ. h. t. nam cùm nihil sit, quòd Eccle- » siæ Dei magìs officiat, quàm si indigni Prælati as- » sumantur ad regimen animarum, ideo in Concilio » Lateranensi sub Papa Innocentio III. c. 26. decre- » tum fuit, ut, si quis ad regimen animarum fuerit e- » lectus, is, ad quem spectat confirmatio, diligenter » examinet, & electionis processum, & personam e- » lectam, ut si electio fuerit canonica, & persona i- » donea, confirmationem ei impendat.

CCCXVII. Notandum 1. Superior confirmans inprimis inquirere debet de forma electionis, ut constet, an legitimè facta, & nihil ad substantiam pertinens prætermissum sit, de quo constare poterit ex decreto electionis continente totam seriem, seu processum electionis authenticè descriptum, gl. in c. Innotuit. 20. V. Decreto, h. t. & ibid. Innocent. n. 3. V. Eodem, quod decretum electionis facit plenam fidem, si per publicam personam, seu Tabellionem sit confectum, attestante, omnia fuisse gesta in præsentia ipsius, & testium, Abb. in cit. c. Innotuit, n. 14. & Sylvest. V. Electio 1. q. 18. Deinde Superior, priusquam electum confirmet, ex officio inquirere debet de eius persona, an sit idonea, & num requisitas qualitates habeat, præsertim legitimam ætatem, morum honestatem, & scientiam sufficientem, etiamsi contra personam illius nihil fuerit propositum, vel objectum, c. Cùm nobis, 19. §. His igitur, & ibi gl. V. Ex officio h. t. ubi Papa Innocent. III. ait; quamquàm » contra personam illius, quem elegistis, nihil di- » ctum fuerit vel objectum; quia tamen iuxta ver- » bum Apostoli dicentis 1. ad Timoth. c. 5. *nemini* » *citò manum imponas*, debemus attendere diligenter » ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, du- » ximus ex officio nostro, sicut decuit, proceden- » dum: & in cit. c. Nihil. in princ. & ibi gl. V. Examinet, & c. Qui Episcopus, 2. dist. 23.

CCCXVIII. Notandum 2. Qualitates personæ, de quibus inquisitio, seu examen institui debet, quædam sunt intrinsecæ, ac veluti homini innatæ, ut, quòd sit verax, castus, pacificus, sobrius &c. & has qualitates præsumitur quis habere, nisi contrarium probetur, arg. c. unic. de scrutin. in Ord. facien. quia quilibet præsumitur bonus & idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur, c. ult. de præsumpt. Aliæ verò sunt qualitates extrinsecæ, seu adventitiæ, ut est legitima ætas, scientia, Ordo; & tales qualitates non præsumuntur inesse homini, nisi probentur, ideóque super his potissimùm examen, & inquisitio instituenda est, gl. in c. Si fortè 11. V. Scientiæ h. t. in 6. Dixi potissimùm, quia, ut confirmetur Prælatus electus, etiam de prioribus qualitatibus intrinsecis examen & inquisitio fieri debet; nam quamquàm aliàs, si nihil agendum habeamus cum aliquo, non debeamus in eius vitam moresque inquirere, sed potiùs præsumere, eum esse virum bonum, vitæque integræ, dum de opposito nihil constat: si tamen filia illi in matrimonium tradenda sit, quo modo Ecclesia desponsanda est Prælato electo, & hic veluti sponsus illi dandus est per confirmationem; rectè priùs in eiùs vitam, moresque inquiri potest, ac debet, saltem quoad exteriùs apparentia, de quibus Ecclesiæ testimonium dari patest, gl. loc. cit. Laym. de Elect. Prælat. q. 110. & in c. Postquam. 3. n. 5. h. t.

Ex quo infertur, quòd testes examinati de virtutibus, seu qualitatibus etiam intrinsecis Prælati electi, v. g. An sit humilis, castus, sobrius, misericors &c. non possint testimonium dare de probitate illius, & habilitate ex ea solùm communi præsumptione, quòd oppositum non viderint, vel ab aliis audiverint: sed necesse est, ut habeant positiva, & sensibilia indicia, seu conjecturas, ex quibus præsumere possint, vel probabiliter judicare, tales virtutes seu bonas qualitates homini inesse, quia, licet in judiciis privatis, quando non apparent manifesta indicia de malo alicuius, debeamus eum bonum habere, & in meliorem partem interpretari, quod dubium est, ut docet S. Thom. 22. q. 60. a. 4. in corp. id tamen non procedit in publicis judiciis, aut testimoniis dandis, ut in proposito, in examine instituendo super promovendis ad Prælaturam, in quo requiruntur testimonia de virtutibus, seu qualitatibus necessariis ad Prælaturam: in his enim, stante dubio in utramque partem, si non adsint indicia maiora pro homi-

nis

nis probitate, seu bona qualitate, quàm in oppositũ, testimonium legitimum dari non potest pro illius probitate, aut habilitate, nam tale testimonium, seu judicium est periculo errandi, & falsò judicandi expositũ, & Ecclesiæ noxium, quia facilè indigni Prælaturis præfici possent, ut ex S. Thom. & Caietan. cit. a.4. docet Laym. in cit. c. Postquam, n.5.q.1. Nec obstat, quòd in c. unic. de scrutin. in ord. faciend. dicitur, quòd quis eum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare. Nam respondetur, quòd ibi ordinandus tanquam idoneus per litteras præsentatus, & commendatus fuit, adeóque adfuit probabile indicium, seu conjectura de probitate, & idoneitate illius; idque sufficit, cùm plerumque major certitudo haberi non possit, sicut ibid. indicatur in illis verbis: *quantum humana fragilitas nôsse sinit, & scit, & testificatur, illum ad huiusmodi onus officij esse dignum*, gl. ibid. V. Et scit, & ex Ant. de Buttio tradit Laym. in cit. c. Postquam n.5. in fine.

CCCXIX. Notandum 3. In specie autem modus examinandi Episcopum electum est præscriptus à Papa Gregorio XIV. in Bulla, quæ incipit: Onus Apostolicæ edita anno 1590. 1. Maij, & habetur apud Quarantam in summa Bullarij V. Electio fol. 309. Secundum quem modum in Germania ita procedi solet, ut Electus in Episcopum examinandum se offerat viciniori alicui Episcopo super certis Articulis, qui per testes idoneos & juratos probari debent. Veluti 1. An promovendus in Episcopum natus sit ex legitimo matrimonio, iuxta c. Cùm in cunctis 7. h.t. & à Catholicis parentibus, c.2. §. Hæretici de hæretic. in 6. 2. An xxx. ætatis annum compleverit, cit. c. Cùm in cunctis, nisi fuerit postulatus, tunc enim sufficiunt anni xxvII. inchoati, Extravag. unic. de Postul. Prælat. inter communes. 3. An saltem 6. mensibus in sacro Ordine fuerit constitutus, iuxta Concil. Trident. Sess. 22. c.2. de reform. 4. An in Theologia, vel Jure Canonico Doctor, aut Licentiatus sit promotus, vel saltem publico alicuius Academiæ, vel aliorum probatorum, & expertorum testimonio ad alios docendos idoneus judicatus sit, iuxta Trident. cit. c.2. 5. An bonæ famæ sit, vitæque integræ, c.2. dis. 23. c. ult. dis. 51. & num in Ecclesiasticis functionibus versatus, & prudentiâ, usúque rerum sit præditus, ut habetur in cit. Bulla. Examine autem peracto, eius processus Romam mitti debet ad confirmationem impetrandam electo.

Porrò si Episcopus vel Prælatus semel examinatus ad aliam Prælaturam, seu dignitatem, præsertim majorem eligatur, rursus examinandus erit, arg. c. Scriptum 40. in fine, & ibi gl. V. Præsumptione, h. t. quia interea novum impedimentum electus contrahere potuit.

CCCXX. Notandum 4. Examen, sive inquisitio de vita, & moribus electi debet fieri in loco, ubi ille est conversatus, prout constat ex c. Postquam, 3. h. t. ubi statuitur, ut electi vita, vel actus inquirantur, ubi est conversatus, quia meliùs ibi possunt cognosci, nam universim inquisitio de fama alicuius fieri debet in loco, ubi diutius morabatur, quia ibi est notus, gl. in cit. c. Postquam, V. Conversatus, & Abb. n.6. Potest autem fieri, ut electus ita notoriè sit idoneus ad Prælaturam, vel dignitatem, ut nulla alia facienda sit inquisitio in vitam, & mores ipsius, prout colligitur ex c. Constitutis, 46. de appellat. & ex c. Nullus, 2. dis. 24. ubi gl. ait, quòd noti non sunt examinandi, sed tantùm ignoti, Abb. in cit. c. Postquam, num. 5.

CCCXXI. Quæritur 2. Quinam vocandi sint, antequam Superior ad confirmationem electi procedat? Resp. 1. Si Electus coëlectum, vel alium suæ electionis adversarium habeat, unum, vel plures, ij ante confirmationem nominatim vocandi sunt ad causam suam agendam. Si verò concors fuerit electio, quia unicus fuit electus, aut nullus nominatim se opponat electioni, tum generale Edictum ad Ecclesiæ, in qua celebrata est electio, valvas affigendum est, quo contradictores, si qui sint, peremptoriè vocentur, ut stato die, ac loco confirmationis faciendæ veniant, causas impugnandæ electionis, & impediendæ confirmationis dicturi, alioqui prætermissâ hac observatione, confirmatio non valebit, prout habetur in c. ult. h. t. in 6. Nam quia inter- »
dum accidit, ut, si electio non sit in concordia cele- »
brata, quia vel duæ electiones sunt factæ, vel uni »
electioni aliqui se opposuerunt, ne confirmaretur, »
Superior, vel is, ad quem confirmatio pertinet (sive »
Jure communi ad Episcopum Diœcesanum, sive »
jure speciali, scilicet ex privilegio, vel consuetudi- »
ne præscripta, sive jure delegationis, gl. hic V. Per- »
tinet) ad confirmationem impertiendam festina- »
ret, competitore, cùm simul alius est electus, vel »
ijs, qui volebant se opponere, quando unicus est »
electus, non vocatis, neque negotio discusso. Id- »
circo statuit Bonifacius VIII. ut, si coëlectus aliquis »
adsit, vel oppositor, is nominatim, seu specialiter »
vocetur: sin autem nullus talis appareat, genera- »
liter (per edictum publicum, quia non est facien- »
da vocatio privatim solùm, coram certis amicis, »
gl. hîc V. Generaliter) in Ecclesia, in qua electio »
facta est, citentur, ut, siqui sint, qui velint se op- »
ponere (ne electus confirmetur) compareant, assi- »
gnato ijs competente termino peremptorio; alio- »
quin his omissis, confirmatio irrita erit. Eadém- »
que, si electio in concordia (id est, unica sinè ul- »
lo competitore, vel contradictore) celebrata fue- »
rit, observanda sunt. Ratio hujus constitutionis est, quia, quando vocandi sunt ij, quorum interest, tum nominatim, seu specialiter vocandi sunt, si personæ sint certæ, vel noscantur: sin verò sint incertæ, vel non noscantur, per generale edictum sunt citandi, Abb. in c. Exhibita 19. n. 6. de judic. Franc. in cit. c. ult. n. 2. h. t. in 6.

CCCXXII. Notandum 1. Si quis post generale Edictum propositum, & secutam confirmationem impugnare velit electionem, ejúsque confirmationem, ordinariè non admittitur, nisi absens fuerit, vel, etsi præsens fuit, aut non longè distans, probabilem tamen edicti ignorantiam per verisimiles conjecturas allegare possit, eámque juramento confirmet, arg. c. ult. Qui matrim. accus. poss. Laym. in hoc c. n. 2. Verùm si quis non per viam exceptionis, cùm electus per confirmationem sit consecutus plenum jus, sed per viam denunciationis canonicæ, opponat quidpiam contra electum, ne indignus, aut inhabilis Ecclesiæ præficiatur, regulariter admittendus est, etiam post confirmationem, imò, & consecrationem, Abb. in cit. c. Nihil n. 6. h. t.

Notan-

Notandum 2. Si confirmatio sit facta, vocatis vocandis, sed non intervenit causæ cognitio, sive negotij discussio, ea ipso jure nulla est, quia in hoc c. hæc duo copulativè requiruntur, ideòque altero deficiente, scilicet causæ cognitione, confirmatio est irrita: idque procedit, etiamsi nullus sit contradictor, ne electus confirmetur, quia nihilominus Superior ex officio debet inquirere, & causâ cognitâ, procedere, ut censet Franc. in hoc c. n. 1. Quamvis Joan. Andr. & Lapus hic n. 5. putent, quòd confirmatio non contentiosa, quando nullus adest contradictor, factâ citatione, teneat, sine alia causæ cognitione.

Notandum 3. Quod hîc constitutum est de confirmatione electionis, etiam habet locum, & observari debet in admissione postulationis, & in institutione facienda post præsentationem, ut docet gl. hic V. electione, cùm sit eadem ratio, ne scilicet supplantentur, seu fraude circumveniantur illi, qui volunt se opponere, vel objicere aliquid contra postulatum, vel præsentatum, propter proprium suum interesse. Unde Garc. de benef. p. 9. c. 4. n. 1. ait, quòd institutio facta, non proposito edicto vocationis, juxta c. fin. h. t. in 6. sit nulla. Verùm in liberis collationibus beneficiorum non est necessariò observanda talis vocatio, ut notat gl. fin. hîc, quia hujusmodi collatio habet vim electionis, & confirmationis, & per eam simul confertur jus ad rem, & in re proviso, cùm per electionem, ante confirmationem, & postulationem, ante ejus admissionem, & præsentationem, ante institutionem, non conferatur jus in re electo, postulato, vel proviso. Accedit, quòd in collatione non posset bene fieri citatio, nam, vel fieret ante illam, & sic ante omne jus acquisitum proviso; vel post illam, quando jam plenum jus est eidem acquisitum, & sic videretur facta indiscretè, ut ex Geminiano notat Vivian. in ration. Juris Pontif. in cit. c. ult. h. t. in 6. Sed neque hæc Constitutio servanda est in provisionibus, quæ fiunt in Curia Romana, quando à S. Pontifice petenda est confirmatio, vel à Legato ejus, Barbos. in Collectan. in hoc c. n. 4. & 5.

§. V.

Proponuntur aliæ nonnullæ quæstiones, quæ ad confirmationem electionis pertinent.

CCCXXIII. Quæritur 1. An is, qui electus est ad eandem Ecclesiam, vel Prælaturam, duabus diversis electionibus, utramque prosequendo, confirmationem petere possit? Respondetur negativè, » prout constat ex c. Ut quis 25. h. t. in 6. ubi statuitur: non est rationi consonum, ut, qui per duas ele- » ctiones ad eandem Ecclesiam est electus, simul (vel » etiam divisim, gl. hic V. insimul) utramque pro- » sequatur, & confirmationem ex eis petat, cùm » non nisi ex una illarum valeat jus obtinere. Idque » procedit, etiamsi ab initio protestetur, se velle » contentum esse alterâ, sive, quòd non intendat ef- » fectum confirmationis consequi, nisi ex illa, quæ » valida fuerit, sive ex qua jus sibi competere, constiterit. Quare sic electus, ne cum ipsius Ecclesiæ, » ad quam est electus, vel sui adversarij, si quem ha- » bet, discrimine, in incerto vagetur, eligere debet, » quam, ex illis duabus, electionem prosequi velit, » ejusdémque tantùm confirmationem petere; ita, » ut ad alteram postea electionem regressum habere » non possit, cui alteram præferendo, renunciâsse » censetur, profitendo, sibi jus ex illa non compete- » re. Ratio decisionis est, quia confirmatio supponit electionem, tanquam objectum suum, eámque unicam, & certam; nam electus non potest, nisi ex una electione jus habere, si enim prima valuit, secunda nôn valuit, & vice versâ, si secunda tenuit, tum prima non tenuit, gl. hic V. ex una, sicut enim ex duplici causa non potest acquiri dominium; ita nec titulus, seu jus in Prælatura, vel beneficio, Anchar. hic not. 1. Non potest etiam confirmatio vagari in incerto, cùm se habeat per modum decreti, quod debet fieri super re, vel jure certo, incertum enim non confirmatur, gl. marg. hic tit. 6. quare electus determinate debet, quam electionem, ex duabus, Superiori offerre velit confirmandam, sive petere, ut confirmetur. Neque juvat electum quidquam protestatio, quòd alterutrâ ex duabus electionibus velit esse contentus; nam per hujusmodi protestationem non exprimit, quanam determinatè ex duabus electionibus velit esse contentus; quòd si diceret, protestor me consentire duabus istis electionibus, vel alteri earum, quæ magis valet, vel ex qua mihi jus competit; consensus in electionem non esset certus, & sic peteretur confirmatio super incerta electione, quod non licet: ideóque talis protestatio tanquam contraria rei, super qua fit, nihil operatur, gl. hic V. Protestetur.

CCCXXIV. Alia verò ratio est, si non agatur de jure beneficij acquirendo, v. g. per electionem, & confirmationem, sed de defendendo jure jam acquisito, ut, si cui collatum sit beneficium, & is dubitet de validitate collationis, seu tituli, potest petere, & impetrare aliam novam collationem etiam à diversis, quia per hoc non censetur renunciare primæ, cùm non sint contraria, sed poterit uti utrâque ad se defendendum, vel si ex prima collatione non possit se defendere, ex secunda se defendet; nam nullus pluribus uti defensionibus prohibetur, juxta reg. juris 20. in 6. sive jus jam acquisitum pluribus medijs non contrarijs defendere, Abb. in c. Post electionem 7. n. 4. de concess. præb. arg. illius c. ubi Archidiaconus se defendendo innitebatur duplici collationi, Franc. in cit. c. Ut quis n. 3. in fine de elect. in 6. Ratio diversitatis est, quia ad jus jam acquisitum per collationem, vel institutionem in beneficio retinendum non requiritur confirmatio, sed ad jus acquirendum per electionem requiritur decretum confirmationis, quod non potest fundari super duobus titulis incertis, quia fieri debet super certo, ut suprà dictum, Vivian. in Ration. hic ex Geminiano. Atque hinc etiam electus ad eandem Ecclesiam binis electionibus, si uni consenserit, ad aliam redire non potest, petendo confirmationem illius, quia sunt sibi contrariæ, gl. fin. hic & Franc. in cit. c. Ut quis num. 2.

Porrò modi, quibus fieri potest, ut idem per duas electiones ad eandem Ecclesiam, vel Prælaturam

ram assumatur, sunt, veluti si putetur, in priore electione errorem, seu defectum commissum fuisse, ideóque post elapsum tempus trimestre, vel semestre, Superior quasi jure eligendi ad ipsum devoluto, eundem priùs electum in Ecclesia, vel Prælatura instituat. Vel si ipsi Capitulares, post primam electionem, nondum privati jure eligendi, ad aliam novam electionem procedant, eundem eligendo. Vel si fortè aliqui Capitulares in prima electione fuit contempti, & non vocati, & ideo cum illis procedatur ad secundam: Vel denique, si alia solemnitas sit omissa in prima electione, cujus defectus suppleatur in secunda, gl. hîc V. Duas.

CCCXXV. Quæritur 2. Quæ sit pœna in„ dignum confirmantis? Respondetur, non solùm „ indignè promotus dejiciendus est, sed etiam Su„ perior, qui indignum ad Prælaturam electum con„ firmavit, est puniendus, ita quidem, ut, si per ne„ gligentiam id fecit, modò de illa constiterit, maxi„ mè si talem, qui insufficientis scientiæ, vel inho„ nestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ fuerit, approba„ verit, potestate proximè sequentem, seu primum „ illius successorem confirmandi careat, seu priva„ tus sit, ipso jure; & insuper à proprij beneficij per„ ceptione suspendendus est, quàm diu Superiori (qui „ suspensionem intulit) visum fuerit. Si verò per „ malitiam, seu dolum convictus fuerit indignum „ confirmâsse, graviùs puniendus est (nempe pro „ arbitrio Judicis, cùm pœna à Jure determinata „ non sit) ita habetur in c. Nihil 44. in princ. h. t. „ ubi etiam additur: Episcopi quoque tales ad sa„ cros Ordines, & Ecclesiasticas dignitates personas „ promovere procurent, quæ commissum sibi offi„ cium dignè valeant adimplere, ne & ipsi canonicæ „ ultioni subjiciantur.

CCCXXVI. Notandum 1. Indignè promotus ad Prælaturam, vel dignitatem Ecclesiasticam, etiam post confirmationem cum causæ cognitione factam, potest dejici, seu deponi, si postea constiterit, eum esse indignum, Abb. hîc n. 2. not. 4.

Notandum 2. Cæteris paribus, graviùs punitur dolus, quàm negligentia, ut colligitur ex hoc c. debet autem dolus, cùm non præsumatur, probari, ut patet ex eod. c. ibi: *Si verò convictus fuerit &c.* & ex l. Quoties 18. §. 1. ff. de probation. ubi dicitur, qui dolo dicit, factum aliquid, docere dolum admissum debet.

Notandum 3. Si Superior, ad quem pertinet confirmatio, non per se ipsum, sed per alium curet examinari, & confirmari electum, cui potestatem examinandi, & confirmandi commisit, hic verò ex malitia, seu dolo, vel ex ignorantia, seu negligentia confirmet indignum, ipse Superior committens puniendus erit, quia obligatur ex culpa, aut dolo Commissarij sui, tenetur enim dominus ex facto illorum, quorum operis utitur, l. 1. ff. de Publican. nisi tamen Superior ex justa, & probabili causa alteri hanc potestatem delegârit, tunc enim non tenetur ex dolo, seu malitia, vel etiam ex negligentia Commissarij, Abb. in cit. c. Nihil n. 5.

CCCXXVII. Quæritur 3. Ubi fieri possit, vel debeat confirmatio Prælati? Respondetur, ea fieri potest in Ecclesia, vel in Palatio, aut Camera Superioris Ecclesiastici confirmantis, non autem in Curia, aut Palatio Principis secularis, prout constat ex c. Quâ fronte 25. in princ. de appellat. ubi Alexander III. reprehendit Archiepiscopum Cantuariensem, quòd Juris ordinem pervertens, non in Ecclesia, sicut honestum, & canonicum est, nec in Palatio, aut Camerâ suâ, sed in Regis Camera, contra juris præscriptum, & officij Pontificalis dignitatem, Episcoporum electiones confirmet. Ratio est, quia confirmatio causæ cognitionem requirit, & ut procedat citatio eorum, quorum interest, secundùm formam traditam in c. ult. h. t. in 6. & ideo de plano expediri non potest, sed pro Tribunali, gl. in cit. c. Quâ fronte, V. Contra debitum juris, & ibi gl. margin. hujusmodi autem spiritualia in Ecclesia, vel aliis locis ad hoc deputatis fieri debent, gl. ibid. V. Canonicum. Rectè tamen monet ibid. Innocent. n. 1. V. Debitum, quòd electio, vel confirmatio Prælati facta contra juris ordinem in domo Principis secularis, ex hoc solùm capite non sit irrita, cùm id jure expressum non sit, quamvìs irritari possit tanquam facta contra Canones, ut suprà de electione dictum n. 242. arg. cap. Quamquàm, 18. h. t. in 6.

Porrò, quamvìs confirmatio Prælati in Ecclesia rectè fiat, si tamen adsit contradictor, ita, ut judicio contendendum sit, magìs decet, ut in palatio, aut Consistorio Confirmatoris hujusmodi lis judiciaria agatur, non in Ecclesia, quæ est domus orationis, non litium, ut notavit Alexander de Nevo in cit. c. Qua fronte, n. 4. Nec obstat textus in c. ult. caus. 2. q. 2. ubi gl. V. Testes, nomine Ecclesiæ intelligit locum sacrum: nam ex sequentibus verbis, *Ubi testes essent singulorum*, satìs colligitur, sermonem esse de congregatione fidelium. Veruntamen hoc interest inter processum judicii secularis, & processum causæ Ecclesiasticæ, quòd ille in Ecclesia institutus sit irritus, non autem iste posterior, juxta c. 2. §. Ordinarij, juncta gl. V. processus de imminut. Eccles. in 6.

Ex dictis infertur, quòd confirmatio Prælati electi non possit fieri per superiorem existentem extra suum territorium, quia ad illam requiritur citatio, & causæ cognitio, arg. c. 2. in fine de constit. in 6. & Clement. 1. de foro compet. ubi habetur, quòd jurisdictio in alieno territorio exerceri non possit, Franc. in cit. c. ult. n. 9. h. t. in 6.

CCCXXVIII. Quæritur 4. An cassatâ confirmatione, cassetur etiam electio? Resp. negativè, ut constat ex c. Si confirmationem, 39. h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: si accidat, confirma„ tionem electionis cassari, seu cassam, & irritam de„ clarari, sive propter debitam juris solemnitatem in „ ipsa confirmatione omissam (ut si confirmatio fiat „ electionis, à qua appellatum fuit, non observatis ijs, quæ præscribuntur in c. Quamvìs 10. & in c. Provida 44. h. t. in 6. vel si confirmatio fiat, omissâ formâ traditâ in c. ult. h. t. in 6. de quibus suprà:) Vel ob eam „ causam, quia is, qui confirmavit, non habuit pote„ statem confirmandi (videlicet, vel quia non erat ju„ dex competens, vel quia legitimè ab ipso fuit appellatum, vel quia erat publicè excommunicatus, vel quia Papa ante confirmationem reservavit sibi Episcopatum, vel dignitatem, ad quam electio facta fuit, vel ob aliam similem causam, ideóque ipso jure non valuit confirmatio, gl. hîc V. Potestatem) non idcircò etiam præcedens electio, si aliàs sit canonicè, seu „ legi-

» legitimè celebrata, infirmari debet, vel pro irrita haberi. Ratio est, quia utile per inutile non vitiatur, si unum ab altero separari possit, reg. jur. 37. in 6. & ibi gl. & DD. uti quidem potest electio à confirmatione; quippe cùm sint actus diversi, qui non eodem contextu, & tempore fiunt, sed diversis temporibus, nec unus ab altero necessariam dependentiam habet, Anchar. in hoc c. not. 2. & Franc. n. 1. Neque etiam destructo accessorio, ideo etiam corruit fundamentum, seu principale: confirmatio autem est accessoria ad electionem, tanquam fundamentum, eique supervenit, ergo si confirmatio sit inutilis, sive vitiosa, non ideo etiam vitiatur, & corruit electio, Gregor. Tholosan. de Elect. c. 19. n. 23. At verò vice versâ, si electio est inutilis, seu irrita, ob vitium formæ, vel personæ electæ, etiam confirmatio, si subsecuta sit, est irrita, quia ipsâ electione rescisâ, etiam confirmatio illi accessoria corruat, necesse est, iuxta reg. juris 42. in 6. gl. in cit. c. Si post confirmationem V. infirmari.

Porrò, si electio sit legitimè facta, sed subsequens confirmatio irritetur, tum alia confirmatio eiusdem electionis coram debito, seu competente Judice peti debet, nisi non tantùm confirmatio, sed etiam electio sit cassata, gl. fin. in cit. c. Et quod hîc statutum est de confirmatione electionis, habet etiam locum in aliis confirmationibus, gl. margin. hîc, videlicet in confirmatione sententiæ; nam si ea cassetur ob defectum in illa commissum, acta tamen firma manent: idémque dicendum de confirmatione privilegij, vel statuti, vel alicuius contractûs, cùm eadem sit ratio in istis, Joan. Andr. & Franc. hîc n. 1.

CCCXXIX. Præterea huc quoque pertinet, quòd in simili statutum habetur in c. Si eo tempore » 45. h. t. in 6. nam si Papa provisionem (quo nomi» ne comprehenditur electio, & confirmatio, Franc. » hîc n. 1.) alicuius Ecclesiæ Cathedralis ex quavis » causa (etiam solâ liberâ voluntate, gl. hic V. eodem) » dispositioni, seu ordinationi Sedis Apostolicæ re» servavit, inhibens, ne ad electionem, vel provisio» nem faciendam (nempe ex jure devoluto, gl. hîc V. » Provisionem) in ea quovis modo procedatur, & de» cernens irritum, & inane, si secus super hoc à quo» piam scienter, vel ignoranter fuerit attentatum: » tum, si ad electionem in tali Ecclesia forsitan jam » (scilicet ante tempus, quo facta est reservatio) sit » processum, licèt reservatio, inhibitio, & decretum » irritans non afficiant talem electionem, vel alia, » quæ præcedunt; afficiunt tamen ea, quæ postea se» quuntur (scilicet post reservationem, inhibitionē, » & decretum) ut effectu careant. V. g. (qui est casus huius c.) mortuo Episcopo alicuius Ecclesiæ, Papa sibi reservavit provisionem illius, missis litteris, in quibus prohibet, ne Canonici ad electionem procedant, alioquin irritum fore, quod sive scienter, sive ignoranter attentaverint. Verùm, cùm hæ litteræ datæ essent; Canonici jam Episcopum elegerunt, isque ab Ordinario, & immediato Superiore postea confirmatus fuit: hoc casu, electio quidem, & alia, quæ facta sunt ante reservationem, & decretum irritans, valida sunt: sed ea, quæ postea sunt subsecuta, v. g. confirmatio, aut alia irrita sunt, & nullum effectum habent, etiamsi ab ignorantibus sint facta. Unde electus debet adire Sedem Apostolicam ad obtinendam aliam legitimam confirmationem, gl. hîc in casu. Ratio prioris partis huius constitutionis est, quia Papa non censetur, sinè gravi causa, alicui velle auferre jus quæsitum, adeóque nec velle revocare electionem, vel provisionem, quæ canonicè, & legitimè peracta est, ut notat Innocent. in c. Innotuit 20. n. 6. h. t. nam res, quæ culpa caret, damnum inferre non debet, c. 2. de constit. At Canonici, qui elegerunt Episcopum, ante reservationem, & inhibitionem factam à Papa, non erant in culpa, quia eligendo usi sunt jure suo, & potestate sibi concessâ, ergo electio per eos facta, qui tunc non erant prohibiti, tenet, si aliàs sit Canonica, ut ex Geminiano tradit Vivian. in Ration. in hoc c. Ratio posterioris partis, cur, si Episcopus, ante reservationem, & inhibitionem Papæ sit electus, sed post illam confirmatus, non valeat confirmatio, etiamsi ab ignorante sit facta, vel impetrata, est, quia S. Pontifex in electione, & confirmatione, & quibusvis aliis provisionibus beneficiorum habet concurrentem jurisdictionem, seu potestatem cum aliis Ordinariis collatoribus, nisi adsint specialia concordata: ergo, si Papa electionem, aut provisionem ad se avocavit, sibíque reservavit, irrita est confirmatio, post decretum reservationis, seu inhibitionis, quamvìs ab ignorantibus facta: sicut etiam irrita est electio, vel collatio, post talem reservationem, vel inhibitionem, facta, quamvìs ignoranter, per quam ablata est omnis potestas confirmandi, eligendi, & conferendi inferioribus Ordinariis Electoribus, Confirmatoribus, vel Collatoribus, ut apertè colligitur ex c. Si beneficia 20. de præbend. in 6. gl. in cit. c. Si eo tempore V. effectu careant. h. t. in 6. & Joan. Monach. ibid. Quare si non solùm electio Episcopi, sed etiam confirmatio, & consecratio præcesserunt decretum reservationis, & inhibitionis, perfectum est totum negotium electionis, & omnia valent. Si verò sola electio præcessit decretum, ipsa tenet, sed confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam; sin autem præcessit electio, & confirmatio, tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit, cùm enim ante consecrationem non sit plenè provisum Ecclesiæ, c. 2. de translat. Episc. Papa reservando sibi provisionem, videtur etiam reservâsse consecrationem, gl. in cit. c. Si eo tempore, V. vel alia, & in addit. ibid.

CCCXXX. Porrò, prædicta Constitutio limitatur 1. Ut solùm locum habeat in Ecclesiis Cathedralibus, de quibus duntaxat loquitur, in his enim confirmatio, & consecratio Episcopi facta, post reservationem, & inhibitionem Papæ, irrita est; idque specialiter statutum est circa Episcopatus, quia eorum causæ numerantur inter causas majores, cap. Quamvìs 10. in princ. h. t. in 6. ideóque quæ consequuntur reservationem, ut confirmatio, & consecratio, reservantur Papæ. At verò in Prælaturis non Episcopalibus, & dignitatibus, aut beneficiis inferioribus, si præcessit electio, seu provisio reservationem Papæ, poterit, quidquid postea faciendum restat, expediri per Ordinarium, nec opus erit pro confirmatione, v. g. adire Papam, quia id nimis grave foret. Idémque dicendum de Ecclesiis Regularibus, quæ in hoc Cathedralibus non æquiparantur gl. hîc V. Cathedralis, & Franc. n. 2.

Limitatur 2. Si Papa alicujus beneficij, vel Prælaturæ, aut dignitatis Episcopatu inferioris collationem, seu provisionem sibi reservavit, neque expressit, ut, quæcunque, post reservationem, etiam ignoranter ab Ordinario facta sunt, irrita censenda sint, non debet præsumi, quòd velit ad se avocare, sibique reservare electionem, vel provisionem, ante litteras reservationis receptas, & priusquam illa sit Ordinarijs provisoribus cognita, quia alioquin sequeretur magna confusio, ac perturbatio, si fortè interim aliquis, post reservationem, bonâ fide in beneficio institutus, ejusque possessionem adeptus fuisset, Laym. in cit. c. Si eo tempore n. 2. h. t. in 6.

CCCXXXI. Cæterùm duæ extant Constitutiones Extravagantes in hoc tit. in quibus electio Prælati, vel provisio beneficiorũ reservatur dispositioni Papæ: nam 1. in Extravag. Sancta 3. h. t. inter communes, statuit Papa Benedictus XI. ut vacantibus quatuor Patriarchalibus Ecclesijs, scilicet Constantinopolitanâ, Alexandrinâ, Antiochenâ, & Jerosolymitanâ, Canonici nullo modo procedere possint ad electionem novi Patriarchæ, inconsulto Romano Pontifice, quàm diu Civitates ipsæ Schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut per eos detinebuntur, alioquin electio scienter, vel ignoranter attentata sit irrita, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, statutis, privilegijs.

CCCXXXII. Præterea in Extravag. ex debito 4. h. t. inter communes, Joan. XXII. declaravit, ut Episcopales, & ijs Superiores Sedes, Monasteria, & Regulares Ecclesiæ, Prioratus, officia, administrationes, dignitates, personatus, præbendæ, aliaque Ecclesiastica beneficia, cum curâ, vel sinè cura, apud Sedem Apostolicam vacantia reservata esse S. Pontificis dispositioni intelligantur, sive per mortem, sive per depositionem, sive per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renunciationem, translationem, sive quocunque alio modo vacaverint. Episcopales insuper, & aliæ Ecclesiæ, Monasteria, & beneficia Cardinalium, etiamsi alibi moriantur, apud Curiam vacare intelliguntur. Idem etiam procedit in dignitatibus, & beneficijs Officialium Papæ, videlicet Vicecancellarij, Camerarij, Notariorum, Capellanorum commensalium, &c. si decedant extra Curiam in aliqua legatione, vel negotio Sedis Apostolicæ. Non comprehenduntur autem nomine beneficiorum pensiones annuæ, illæ enim liberè reverti debent ad eos, ad quos earum dispositio antea pertinebat, nisi eis Canonicum impedimentum obstiterit, vel Papa de eis aliter disposuerit. Porrò hæc Extravagans Constitutio fuit temporalis, & cum Conditore suo exspiravit, ut patet ex princip. ibi: *Donec Christi dignatio nos dignabitur universalis Ecclesiæ, sponsæ suæ, regimini præsidere,* & ibi: *Provisioni nostræ reservamus,* Garc. de benef. p. 5. c. 1. n. 85.

§ VI.

De potestate Archiepiscopi, vel Episcopi electi, & confirmati, sed nondum consecrati.

CCCXXXIII. Quæritur 1. An Archiepiscopus, postquam electus, & confirmatus est, possit exercere ea, quæ sunt jurisdictionis Episcopalis? Respondetur 1. Actus jurisdictionis majoris, qui sunt proprij dignitatis Episcopalis, non potest exercere, nisi post consecrationem, Pallium à Sede Apostolica acceperit, prout constat ex c. Quod sicut 28. §. Præterea h. t. ubi dicitur, quòd non liceat Archiepiscopo, sinè pallio, convocare Concilium Provinciale, conferre chrisma, dedicare Basilicas, ordinare Clericos, & Episcopos consecrare, cùm id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur. Ratio est, quia per pallium confertur Archiepiscopo plenitudo Pontificalis Officij, & ideo antequam pallium impetret, non potest hujusmodi actus Archiepiscopales exercere, sicut nec provinciam visitare, gl. hìc V. Sinè Pallio, de quo plura infrà tit. 8.

CCCXXXIV. Respondetur 2. Alios verò actus jurisdictionis, quales sunt v. g. causas audire, & cognoscere, delegare, judices constituere, imò etiam committere potestatem ordinandi, vel consecrandi Episcopis Suffraganeis, Archiepiscopus, sive Metropolitanus, postquam confirmatus est, exercere non prohibetur, licèt nondum consecratus sit, nec pallium acceperit, prout sumitur ex c. Suffraganeis 11. h. t. Ubi dicitur: Suffraganeis Episcopis alicujus Metropolitani, ad mandatum ipsius, post confirmationem electionis suæ, etiamsi Pallium à Sede Apostolica nondum acceperit, licitum est Coëpiscopum electum, qui ad jurisdictionem ipsius Metropolitani pertinet, consecrare, imò etiam debent illum consecrare, si Metropolitanus mandet, quia tenentur illi obedire, quippe ipsi subjecti, Abb. hìc not. 1. Ratio est, quia, quamvis ipsemet Archiepiscopus, si consecratus non sit, Episcopos consecrare, aliósve Sacros Ordines conferre non possit; non prohibetur tamen alijs Episcopis talem potestatem committere, seu delegare, ut ordinent, seu consecrent Episcopum sibi subjectum, modò confirmatus sit: quemadmodum etiam Episcopus confirmatus, si sacerdos non sit, non potest à peccatis absolvere, & tamen absolvendi potestatem alteri delegare potest, quia talis delegatio, non Ordinis, sed solius jurisdictionis actus est, gl. in cit. c. Quòd sicut §. Præterea V. Sinè pallio h. t. & gl. in c. 1. V. Confirmâsse de translat. Episc. sicut etiam Capitulum Cathedrale, vacante Sede Episcopali, potest, spectato jure antiquo, committere facultatem ordinandi Clericos Diœcesis vacantis, c. Cùm nullus 3. de tempor. Ordin. in 6. cùm tamen per se ordinare eos non possit, Abb. in cit. c. Suffraganeis n. 1. Azor p. 2. lib. 3. c. 29. q. 7.

Sed obstare videtur regula illa Juris: qui facit per alium, perinde est, ac si faceret per seipsum, reg. 72. in 6, ex qua opposita regula infertur apud Joan. Andr. in cit. c. Suffraganeis n. 11. Quòd quis per se acce-

facere non potest, neque per alium potest: sive, quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit, reg. juris 67. eod. in 6. at Archiepiscopus, vel Episcopus nondum consecratus non potest per se, seu suo nomine consecrare Episcopos, vel ordinare Clericos, ergo nec per alium, sive alieno nomine id potest.

Verùm respondetur, prædictas regulas tantùm habere locum in ijs, quæ Commissarius, vel Mandatarius facit alieno nomine, sive auctoritate committentis, vel mandantis, talia enim committi, vel demandari non possunt, nisi committens, vel mandans jus habeat per se illa faciendo, quia nemo potest plus juris in alium transferre, quàm sibi competat, reg. 79. in 6. At verò sacros Ordines, ipsumque Episcopatum Episcopi Suffraganei conferunt, non potestate Ordinis acceptâ ab Archiepiscopo, vel Episcopo, qui consecratus non est, sed conferunt ex vi Ordinis, & Consecrationis suæ: ac proinde Archiepiscopus non dat Episcopis Suffraganeis potestatem ordinandi, & consecrandi, quàm per se habent, ante mandatum, aut delegationem, hoc ipso, quòd Episcopi consecrati sunt: sed solùm dat illis, seu committit jurisdictionem in non subditos, quæ necessaria est ad legitimum exercitium ordinationis, ita, ut sine illa validè quidem, sed non licitè ordinare possint subditos alienos: hæc autem jurisdictio, per quam tollitur impedimentum exercendi potestatem Ordinis, quam habent Suffraganei, ab Episcopo confirmato conferri potest, etsi is nondum consecratus sit, nec Pallium à Sede Apostolica acceperit, Abb. in cit. c. Suffraganeis, & Azor c. l. Neque etiam obstat, consecrationem Suffraganeorum impediri, vel differri in Provincia, si Metropolitanus Pallium à Sede Apostolica non accipiat, c. 2. dist. 100. Nam respondetur, licèt Metropolitani, ante acceptum pallium, possint demandare Suffraganeis potestatem consecrandi Episcopum, ut patet ex cit. c. Suffraganeis: interdum tamen nolunt per se consecrare, & ita differunt consecrationem, donec pallium acceperint, & ipsimet eam peragere possint, sed ne nimis diu differant, cautum fuit in cit. c. 1. de quo infrà §. seq. Abb. in cit. c. Suffraganeis n. 1. qui duas alias responsiones adfert.

CCCXXXV. Ex dictis colligitur, quòd Archiepiscopus etiam consecratus eos actus Ordinis, qui non nisi inter Missarum solemnia, vel saltem cum Episcopalibus Insignibus, & Ornamentis peragi solent, non debet exercere, ante acceptum Pallium, cujusmodi sunt conficere chrisma, dedicare Basilicas, Clericos ordinare, Episcopos consecrare, &c. ut patet ex cit. c. Quòd sicut §. Præterea, quò etiam pertinet, Sacramentũ Confirmationis conferre, Abbates, & Virgines consecrare, quia hujusmodi actus inter majora, & graviora officia Archiepiscopalis dignitatis, & jurisdictionis numerantur, qui proinde, ante plenam potestatem jurisdictionis per pallium acceptam, exerceri non debent: non tamen committere, seu delegare Suffraganeis facultatem consecrandi Episcopos, vel ordinandi Clericos, vel alios similes suprà dictos actus exercendi numerantur inter ea, quæ majora, & graviora reputantur, & ideo committi possunt ab Archiepiscopo, ante acceptum pallium, Abb. in cit. c. Suffraganeis n. 1. in fine, & patet ex suprà dictis. At verò eos actus Ordinis, quos Archiepiscopus Stolâ tantùm indutus exequi, & facere solet, ut est, sacra vasa consecrare, Corporalia, vel Cœmeteria benedicere, etiam ante acceptum Pallium, exercere potest, Hostiens. in summa de auctoritate, & usu Pall. n. 1. Azor. cit. l. 3. c. 34. q. 5. Porrò, si Archiepiscopus consecratus, ante acceptum pallium, exerceat ea, quæ ad potestatem Ordinis Episcopalis spectant, validè quidem ea peragit, sed non licitè, quia peccat contra Canones, & jura, potéstq; per sententiam ab officio amoveri, vel aliâ mitiore pœnâ plecti, Azor. c. l. q. 6.

CCCXXXVI. Cæterùm illud hîc addendum, quòd electo in Archiepiscopum à Sede Apostolica non traditur Pallium, nisi priùs ei præstet juramentum fidelitatis, & obedientiæ, prout constat ex c. Significasti 4. h. t. Nam cùm Papa Paschalis » Archiepiscopo Panormitano per Apocrisiarios (id » est, nuncios, seu referentes suos, vel quasi Secretarios, gl. hîc V. eod.) Pallium misisset tali conditione, ut secundùm formam verborum præscriptam, Sedi Apostolicæ juramentum præstaret, id » mirati sunt Reges, & Proceres regni, & fieri non » debere, censuerunt. 1. Quia cùm Pallium Archiepiscopale tradatur in signum potestatis spiritualis, » c. Ad honorem 4. de auctor. & usu pall. non sub » conditione, sed purè tradi debet, nullo onere imposito. Sed respondet Papa, quòd etiam Christus Petrò, sub ea conditione, ac promissione oviũ » suarum curam commisit, si eum diligeret, Joan. 21. » cur non ergo etiam Papa possit conditionem, ac » promissionem fidelitatis exigere ab ijs, quos in partem Pastoralis officij assumit. 2. Quia Christus » hujusmodi juramentum ab Apostolis non exegit, » quin potiùs omne juramentum prohibuit, Matt. 5. » Verùm Christus non omnino prohibuit jurare, sed » ait ibidem, *quod amplius est*, (scilicet juramentum) » *à malo est*, quia à peccato originem trahit, nempe à malitia, & perfidia hominum, qui si fidem, & » obedientiam servarent, non foret necessarium ullum juramentum ab ipsis exigere. Sed quia etiam » Episcopi interdum ab Ecclesiæ unitate, & Sedis Apostolicæ obedientia defecerunt, & quidem etiam, » post præstitum juramentum, ideo compellitur Pontifex ab eis juramentum exigere pro fide retinendâ, » unitate servandâ, & obedientiâ exhibendâ (quæ » necessitas tempore Apostolorum nondum fuit). 3. » Aiunt, in Concilijs non reperitur statutum, tale » juramentum præstandum esse. Sed hoc non obstat, quia Concilia Ecclesiæ Romanæ nullam legem » præscribere possunt, cùm omnia ejusdem auctoritate sint celebrata, & robur acceperint, & in eorum statutis semper intelligitur excepta Romani » Pontificis auctoritas. Cùm igitur Archiepiscopi » insignia dignitatis suæ (scilicet Pallium Archiepiscopale) quæ à B. Petri corpore desumuntur, exigant, » & accipiant: ideo justum est, ut ipsi quoque signa » debitæ subjectionis (præstito juramento fidelitatis, » & obedientiæ) eidem exhibeant, per quæ declaretur, quòd sint membra in Corpore B. Petri, id est, » Ecclesiæ Catholicæ, cujus Caput est Christus, ejusque in terris Vicarius Petrus, & hujus Successor Romanus Pontifex, & cum eo unitatem conservent, prout explicat Hostiens. hîc in fine.

CCCXXXVII. Hinc colligitur 1. Quòd conditiones, quæ alicui dispositioni tacitè insunt, si exprimantur, prout insunt, non faciant eam conditionalem, sed ea absoluta manet, uti sumitur ex hoc c. juncta gl. communiter recepta V. conditione, & habetur etiam in l. Conditiones 99. ff. De condit. & demonstr. V. g. si Episcopus alicui conferat beneficium curatum, eâ conditione, ut parochiam, quam priùs habebat, resignet, licita est conditio, & servari debet, quia illa, antequam exprimeretur, jam inerat ex juris dispositione, seu obligatione, c. De multa 28. de præbend. Sic jura antiqua jam olim statuerunt, ut pallium non tradatur, nisi præstito juramento, & ita Papa expressit conditionem, quæ jam inerat ex juris dispositione, Abb. hîc n. 6. & 7.

Colligitur 2. S. Pontifex est supra Concilium, etiam Generale, cùm sit Caput totius Ecclesiæ, ac proinde potest decreta, seu statuta morum, sive quæ juris positivi sunt, condita à Conciliis Generalibus, ex justa causa, mutare, vel in ijs dispensare, imò etiam omnino tollere, quia omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem facta sunt, & robur acceperunt, ut dicitur in hoc c. & notat Abb. ibid. n. 3. ideóque à Papa confirmari debent, alioquin nullam vim habent, nec obligant, quod est manifestum signum superioritatis, cùm confirmatio ad Superiorem spectet. Unde etiam Concil. Trident. Sess. 25. c. 21. de reform. declaravit, omnia & singula, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina in eo statuta sunt, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ sit, & esse intelligatur. Aliud est in decretis fidei, nam ea, quæ in Conciliis Generalibus sunt proposita, & definita, tanquam fide divinâ credenda, cùm sint juris divini, & infallibilia, nullâ humanâ potestate mutari, vel tolli possunt, Abb. c. l. Quæ verò circa mores à Conciliis Generalibus statuta sunt, etiamsi à Papa confirmata sint, revocari possunt, vel ab ipso, vel à successore eius, quia par in parem imperium non habet, c. Innotuit 20. h. t. Laym. in cit. c. 4. n. 2. h. t. Videri potest Fagnan. ibid. ubi fusissimè probat, Papam esse supra Concilium Universale. Porrò de aliis, quæ in hoc c. continentur, dicetur infrà tit. 8.

CCCXXXVIII. Quæritur 2. Quæ sit potestas Episcopi electi, & confirmati, ante consecrationem? Resp. Episcopus electus, aut postulatus, post confirmationem per litteras Authenticas acceptam, licèt consecratus non sit, imò nec Sacerdos, potest ea omnia exercere, quæ solius jurisdictionis Episcopalis sunt, videlicet judicare, punire, excommunicare, & alias censuras infligere, & ab eisdem absolvere, juramenta à vasallis recipere, beneficia Ecclesiastica cõferre, investire, præsentatos instituere, electos confirmare, gratias, & privilegia concedere, jurisdictionem in externo foro delegare, & his consimilia: non autem potest exercere ea, quæ sive divino, sive Ecclesiastico Jure, Ordinis Episcopalis, vel Sacerdotalis consecrationem requirunt, videlicet Clericos ordinare, sacrum Chrisma conficere, baptizatis Sacramentum Confirmationis impertire, deponere, seu degradare Clericos, benedicere Virgines, sacra Vasa, Altaria, & Templa consecrare, & similia, prout sumitur ex c. Transmissam, 15. h. t. & ibi gl. in summa, & V. De talibus. Nam cùm Clerici alicuius Diœcesis, propter excessus, sive delicta sua, ab Episcopo electo excommunicarentur, suspenderentur, vel interdicerentur, ipsi sententiam eius contemnentes dimiserunt Ecclesias suas, & abjecto habitu Clericali, sicut laici mercatores, negotiationibus operam dederunt, & correctionem Ecclesiasticam eludentes per contemptum dixerunt, Episcopum, cùm nondum sit consecratus, eos corrigendi per censuras potestatem non habere, nisi specialiter à Sede Apostolica id illi sit concessum. Consultus super hac re Papa Cælestinus III. respondit, Episcopo, cùm ipse electionis suæ confirmationem acceperit, de talibus, quę proposita fuerunt, & similibus (scilicet ad jurisdictionem spectantibus, Hostiens. hîc V. eodem) quod justum est, & Ecclesiasticæ utilitati congruit, liberam habeat facultatem statuẽdi, præter ea, quæ majoris inquisitionis discussionem exigunt, & ministerium consecrationis desiderant. Ratio huius Constitutionis est, quia per confirmationem canonicam electus acquirit jus in re, ac perfectum quasi dominium in Prælatura, & spirituale conjugium inter ipsum, & Ecclesiam est contractum, & fit ratum, quod per electionem tantùm initiatum erat, & per consecrationem intelligitur, velut consummatum, c. 2. & c. ult. De translat. Episc. ideóque electo confirmato datur plena administratio, & potestas exercendi omnia, quæ jurisdictionis Episcopalis sunt, & non requirunt Ordinem Episcopalem, qui per consecrationem confertur, gl. in c. Nôsti 9. V. Confirmata, h. t. & in cit. c. Transmissam, V. De talibus, & Abb. n. 3.

CCCXXXIX. Notandum 1. Excommunicare, vel alias censuras infligere, est actus jurisdictionis, non autem Ordinis Episcopalis; nam etiam Prælati non Episcopi, qui jurisdictionem Ecclesiasticam habent, imò etiam, qui Sacerdotes non sunt, possunt excommunicare suos subditos, ut Archidiaconus, cùm Sacerdotium non requiratur ad exercitium jurisdictionis, & consequenter etiam Episcopus electus, & confirmatus, etsi non consecratus, vel alius Prælatus, jurisdictione Ecclesiasticâ præditus, & non Sacerdos, potest ab excommunicatione absolvere in foro externo; non tamen in foro interno pœnitentiæ, quia eadem est ratio in absolvendo, quæ in ligando, & utrumque eiusdem est potestatis, Abb. hîc num. 2.

Notandum 2. Quamvis aliqui apud Abbat. in c. 1. n. 9. De translat. Episc. & Joan. Andr. n. 11. hîc dicant, quòd Episcopus confirmatus, sed non consecratus, non possit judicare, & cognoscere per se, & principaliter causas criminales Clericorum, nisi solùm incidenter proponantur in judicio, idque colligi videatur ex hoc c. ubi dicitur, quòd Episcopus confirmatus possit omnia ad jurisdictionem pertinentia exercere, præter ea, quæ majoris inquisitionis discussionem exigunt; cuiusmodi sunt causæ criminales, quæ inter arduas numerantur. Oppositum tamen est verius, nempe Episcopum confirmatum, etiam ante consecrationẽ, posse directè, & per se cognoscere causas criminales, ut docet Innoc. hîc n. 2. V. Inquisitionis, & sequitur Laym. ibid. n. 2. idque probatur, tum quia Episcopus confirmatus tantùm, potest alicui simplici Sacerdoti, qui ordinem Episcopalem non habet, delegare potestatem cognoscendi

causas

causas criminales, ergo talis cognitio non requirit Ordinem Episcopalem, qui per consecrationem confertur. Tum quia quilibet Judex Ordinarius, qui habet merum imperium, potest cognoscere causas criminales: atqui Episcopo per confirmationem confertur merum Imperium, quia potest excommunicare &c. qui est actus meri imperij, ergo etiam Episcopus confirmatus potest causas criminales cognoscere. Quare Papa in cit. c. Transmissam, tantùm voluit excipere eas inquisitiones majoris discussionis, quæ ad realem, seu actualem, & solemnem degradationem Clericorum spectant, hæc enim fieri non potest, sine ministerio Episcopalis consecrationis, ut patet ex c. 2. de pœnit. in 6. quamquàm Abb. in hoc c. in fine notet, quòd secundùm antiquos Canones, ad actualem degradationem procedere non poterat Episcopus, nisi ad examinandam causam convocaret alios Coëpiscopos, c. Si autem, 5. & c. ult. caus. 15. q. 7. qui omnes debebant esse consecrati, quia Episcopus electus, & confirmatus, ante consecrationem, non appellatur absolutè Episcopus, sed cum addito *electus*. Verùm hæc per desuetudinem jam sunt abolita: fatetur tamen ipse Abb. hic in fine, quòd Episcopus confirmatus, etsi non consecratus, possit de aliis criminibus, quæ non tendunt ad actualem degradationem, sed ad aliam pœnam, cognoscere.

CCCXL. Quæritur 3. An Episcopus, vel Prælatus confirmatus possit actus jurisdictionis exercere, etiam ante inductionem in possessionem? Resp. Spectato Jure communi, & ordinario, Episcopus, seu Prælatus electus, & confirmatus, vel institutus, seu provisus à Superiore, statim potest possessionem capere, & administrare jura, & bona Ecclesiæ, in spiritualibus, & temporalibus, & exercere ea, quæ sunt jurisdictionis, ante solemnem installationem, seu corporalem introductionem in possessionem, ut docet Innocent. in cit. c. Transmissam, n. 1. h. t. Joan. Andr. ibid. n. 6. Abb. n. 5. Garc. tract. de benefic. p. 5. c. 4. n. 244. & 250. ubi ait, hanc esse sententiam communiter receptam, attento Jure communi. Idque colligitur ex cit. c. Transmissam, & c. Nôsti, 9. juncta gloss. V. Confirmata, & c. Qualiter 17. & c. Nihil 44. §. Cæterùm, h. t. quæ jura solùm videntur requirere confirmationem ad potestatem administrandi. Ratio est, quia hoc ipso, quòd quis à Superiore, per legitimam confirmationem, collationem, aut verbalem institutionem titulum Prælaturæ, vel beneficij accepit, censetur acquisivisse facultatem accipiendi possessionem, & administrandi, seu exercendi jura competentia Prælaturæ, vel alij beneficio: & alioquin parùm, vel nihil operaretur confirmatio, vel institutio, si necessariò insuper requireretur investitura, seu solemnis installatio ad potestatem administrandi, Abb. in cit. c. Transmissam, n. 3. Ex quo infert Garc. c. l. n. 245. vacationem Ecclesiæ solùm durare, usque ad confirmationem, seu provisionem à Superiore factam, ac proinde post confirmationem, vel provisionem factam, & expeditis litteris, etiam ante occupatam possessionem à Prælato confirmato, vel à proviso, non posse Capitulum jurisdictionem exercere, cùm Sedes non ampliùs vacet, & ita resolvisse Rotam Rom.

CCCXLI. Limitandum verò id est 1. dummodo possessio Prælaturæ, vel alterius beneficij fuerit vacans, neque ab alio occupata: nam, si alius esset in possessione Prælaturæ, vel beneficij, etiam injustè, & malâ fide, non posset confirmatus, vel verbaliter institutus, propriâ auctoritate, actu possessionem apprehendere, & administrationem capere: alioquin enim censeretur vitiosè possidere, & propriâ auctoritate spoliare pristinum, seu priorem possessorem, quamvis is malæ fidei fuerit, arg. l. Si ex stipulatione 5. de acquir. possess. & c. Gravis 11. de restitut. spoliat. Abb. in cit. c. Transmissam, n. 5. h. t. & in c. Cùm super 4. num. 15. de causa possess. & propriet. Quòd si talis per vim propriè dictam illatam occuparet possessionem Prælaturæ, vel beneficij non vacantis, ipso jure privatus foret titulo, seu jure, quod in beneficio illo habet, c. Eum qui 18. de præbend. in 6. Abb. c. l. & Rebuff. in praxi benefic. tit. de missione in possess. n. 3.

Limitandum 2. Nisi alia sit specialis Ecclesiæ consuetudo, vel statutum, ut videlicet Prælatus etiã post confirmationem, vel alius Beneficiatus post verbalem institutionem, tituli que traditionem, non administret, neque ipsemet per se possessionem apprehendere possit, priusquam solemniter installetur, sive corporaliter in possessionem introducatur, alioquin nec possessio ei acquisita censeatur; quia tunc non poterit antea administrare, sed servanda est consuetudo, vel statutum, Abb. in cit. c. Transmissam, n. 3. & in cit. c. Cùm super, n. 17.

Porrò Jure novo præterea requiritur, ut, si Episcopus, vel alius Prælatus in Curia promotus, vel confirmatus, velit administrare, & exercere ea, quæ sunt jurisdictionis, post confirmationem suam obtineat litteras Apostolicas confirmationem continentes, easque Capitulo exhibeat, alioquin possessionem, vel administrationem Ecclesiæ sibi collatę consequi non potest, juxta Extravag. 1. h. t. inter communes, de quo suprà n. 293.

§. VII.

De Consecratione Episcopi electi, & confirmati.

Confirmationem Episcopi electi sequitur consecratio, ut colligitur ex c. Cùm olim 7. de dolo & contum. & c. Provida 44. h. t. in 6. ubi gl. V. Consecrationes ait, consecrationem præcedere debet confirmatio, aliàs non valet consecratio, quia scilicet ordo collatus exerceri non potest, de qua hoc §. agemus.

CCCXLII. Quæritur 1. Intra quod tempus Episcopus confirmatus consecrationem accipere teneatur? Resp. Episcopi confirmati consecratio, ultra tres menses à die confirmationis acceptæ, cessante legitimo impedimento, numerandos, differri non debet, gl. in c. Cùm in cunctis 7. §. Cùm verò V. tempore h. t. alioquin qui statuto tempore consecrationem non susceperit, Ecclesiasticæ condemnationi subjaceat, reditus verò integri reserventur apud Oeconomum ejusdem Ecclesiæ, nisi ob urgentem, & inevitabilem necessitatem, terminus consecrationis ulteriùs fuerit prorogatus, ita habetur statutum in Concilio Chalcedonensi c. 25. Quod refertur in c. 2. dist. 75. & insuper communione privandus

dus est, quousque aut loco cedat, aut se consecrandum offerre non differat: quòd si ultra 5. menses per suam negligentiam viduata manserit Ecclesia, neque ibi, neque alibi consecrationem recipiat, imò Metropolitani sui judicio eâ cedat, prout habetur in c.1.§. Si verò dis. 100. Jure novo autem Concilij Trident. Sess.23.c.2.de reform. statuitur, ut Ecclesiis Cathedralibus, vel Superioribus quocunque nomine, ac titulo præfecti, etiamsi S. Ecclesiæ Romanæ Cardinales sint, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur: & si, intra alios totidem menses, postea id facere neglexerint, Ecclesiis ipso jure sint privati.

CCCXLIII. Quæritur 2. A quonam Episcopus, vel Archiepiscopus consecrari debeat? Resp. 1. Episcopus olim, jussu Metropolitani, requisito priùs consensu aliorum Comprovincialium Episcoporum, consecrari debebat, ita, ut, si omnes, vel major pars Comprovincialium consentiret in unum, tum vel ipsemet Metropolitanus, cum duobus aliis Comprovincialibus Episcopis, eum consecrare, vel tres ad consecrandum deputare deberet, c.1.& 2.dis. 64.c.2.dis. 66.c.Si Archiepiscopus 6. §.Reliqui verò, & c.seq.De tempor.Ordin.de quo plura infrà tit.11.

Et hæc quidem procedebant, secundùm ea tempora, quibus confirmatio Episcoporum ad Metropolitanum spectabat. Hodie verò, quia Papa sibi reservavit jus confirmandi Episcopos in Germania, juxta Concordata Germaniæ cum Nicolao V. inita: ideo is etiam, post confirmationem collatam, eosdem per speciale mandatum, seu delegationem certis Episcopis factam, consecrari jubet, Honorius Axel in sum. Jur.Canon.h.t. n.35. Sed & universim potestas consecrandi illos Episcopos, quorum institutio, seu provisio est facta, & electio confirmata à Sede Apostolica, est reservata Papæ, ita, ut hi, sinè mandato ejusdem, per inferiores Episcopos consecrari non possint, ut tradit gl. fin. in c. Si eo tempore 45. h.t. in 6. nisi aliud consuetudine receptum sit, ut addit gl. ibid.

CCCXLIV. Resp. 2. Quamvìs Episcopus, Jure communi, à tribus Episcopis consecrandus sit, c.ult.§, Sed nec ille dis. 51. c. Comprovinciales 4. dis. 64.c.Porrò, 2.dis. 66. c.Si Archiepiscopus 6.& c.seq. De tempor.Ordin. Probabilius tamen est ex dispensatione S.Pontificis, etiam unicum Episcopum, assistentibus duobus Abbatibus, vel aliis in dignitate Ecclesiastica constitutis Presbyteris, loco duorum Episcoporum, ubi eorum copia haberi non potest, consecrationem Episcopalem peragere posse: neque enim ad substantiam consecrationis requiritur, ut à tribus, non paucioribus Episcopis fiat consecratio Episcopi: & licèt Apostoli id constituerint, prout habetur in cit.c.Porrò, dis. 66. tamen, cùm Apostolorum decreta juris divini non sint, potest Ecclesia ex justa, & gravi causa ea mutare, Azor p.2.l.3.c.30.q.3. §. Sed quidquid. Idque Pium V. concessisse testatur Barbos. in declarat. prætermissis super Trident. sess. 23. c.2. de reform.

CCCXLV. Resp. 3. Archiepiscopus quoque ab omnibus Suffraganeis, seu Comprovincialibus Episcopis in Ecclesia Metropolitana convenientibus, & assistentibus, consecrari debet, c.1.dis. 66. c.ult. §. Sed nec, dis. 51. cit. c. Si Archiepiscopus in princ. de tempor. Ordin. Verùm hoc non observatur in his provinciis, in quibus Episcopi suffraganei plerumque longè distant ab Ecclesia Metropolitana, Laym.de Elect. Præl. q. 152. Sed & hodie Papa reservavit sibi jus consecrandi omnes Archiepiscopos, ut notat Greg.Tholosan. Syntagm. Jur. univ. lib.17. c.14.n.8.

CCCXLVI. Quæritur 3. Quâ formâ, sive modo, quo in loco, & quo tempore Episcopus consecrari debeat? Resp. Consecratio Episcopi fit per manuum impositionem ex Apostolo 1. ad Timoth. c.4. v. 14. & 2. ad eundem c. 1. v.6. Debent autem duo Episcopi super caput ejus, qui consecratur, Evangelij Codicem tenere, & unus super eodem munus benedictionis infundit, cæteri verò Episcopi, qui adsunt, caput ejus suis manibus tangunt, c. Episcopus 7.dis. 23. c.1.dis. 75. & illud, unâ cum manibus, sacro Chrismate inungunt, c. un. de sacr.unct. Ex quibus actibus ad substantiam consecrationis pertinet sola manuum impositio, non item, ut Codex Evangelij teneatur super caput, ut ex communi docet gl.in cit. c. Episcopus V.Codicem, Azor cit. c. 30.q.3.Forma autem est, *Accipe Spiritum sanctum &c.* Verius autem est, non omnes tres Episcopos consecrare, sed unum tantùm totam consecrationem efficere, alios verò adjutores esse, Azor c.l.

Quod verò attinet ad locum Consecrationis, etsi decens sit, ut consecratio Episcopi fiat in Ecclesia Cathedrali, ad quam promotus est, si extra Romanam Curiam fiat; non est tamen id necessarium, si commodè fieri non possit, sed in alia etiam Ecclesia peragi potest, præsertim, si intra provinciam, aut Diœcesin sita sit, ut colligitur ex c. ult. dis. 51. & Concil. Trid.cit.sess.23.c.2.de reform.

Denique Episcopi, & Archiepiscopi, ex antiquissima traditione Apostolica, die Dominica consecrari debent, & quidem horâ tertiâ, c. 1. c.Quod die 5. dis. 75. ex dispensatione tamen S. Pontificis, etiam alio die eorum consecratio fieri potest, quia ad substantiam non pertinet, Azor cit. c. 30. q.3. §. Postremò quæres.

CCCXLVII. Porrò Consecratio Episcopi debet fieri tempore Missæ inter Epistolam, & Evangelium; non tamen debet Episcopus, dum celebratur Missa, sub qua consecratur, Ordines conferre, prout habetur in c.Quod sicut 28.§.Super eo. h.t. ubi Papa Innocent. III. rescribit, puniendum esse Archiepiscopum Armachanum, quòd in ipso consecrationis suæ die, antequam Missarum solemnia finirentur, Acolytum ordinârit, quia solus Romanus Pontifex (utpote, qui ante Hymnum Angelicum consecratur, & consecratus ipsemet deinde Missarum solemnia perficit) in die Consecrationis suæ Ordines conferre potest: alij verò, qui inter Epistolam, & Evangelium consecrantur (scilicet Episcopi, vel ijs Superiores) quia Missarum solemnia non celebrant, sed celebranti principaliter (nempe Archiepiscopo, vel Episcopo, qui eos consecrat) concelebrant, sive simul cum eo celebrant, non debent, nec possunt tunc Ordines conferre, ne Mysterium unitatis dividatur.

Ubi notandum 1. Quamvìs gl. hîc V. Dividatur, in fine existimet, quòd Episcopus, finitâ Missâ, in

qua

qua est consecratus, si aliam Missam postea celebret, bene possit Ordines conferre, si necessitas postulet, ideóque hîc dicitur, *tunc*, id est, duraote Missâ, nam finitâ illâ Missâ, posset, quæ tamen divideretur, si d-rante illâ Missâ consectatus in alio Altari celebraret. Verumtamen Hostiens. hîc V. tunc, probabilius tenet oppositum, quia Episcopus in die Dominico coosecrari debet, in quo alij sacri Ordines conferri non possunt, & nulla occurrere potest necessitas, cùm alij Episcopi, qui id munus obire possint, tunc noo desint: adeóque vocula *tunc* sic exponi debet, id est, eodem die consecrarionis suæ Ordines conferre non potest: nisi fortè Ordines minores, qui quolibet die Dominico, vel Festo, etiam extra 4. tempora conferri possunt, c. 3. de tempor. Ordinat. prout limitat Abb. in cit. c. §. Super eo. n. 13. Quare in cit. §. Ille Archiepiscopus, qui ordinavit Acolytum, adeóque unum ex minoribus Ordinibus solùm contulit, ideo arguitur à Papa, quia id fecit in die consecrationis suæ, antequam Missarum solemnia finirentur; secus ergo, si finitâ Missâ, Ordines minores contulisset, ut colligitur ex subjuncta ratione, ne *Mysterium unitatis dividatur*; quæ ratio cessat, si consecratus, post finitam consecrarioοem, & Missæ celebrationem, minores Ordioes solùm conferret: quamvìs videatur minùs decens esse, ut consecratus mox eodem die Pontificalia exerceat, cùm tunc alij Episcopi sint præsentes, qui id facere possint, gl. marg. hîc.

Notandum 2. Episcopi, & Sacerdotes in Missa, in qua consecrantur, oon celebrant, sed Episcopo ordinanti, & principaliter celebranti concelebrant, ut dicitur in cit. §. Super eo: si enim novus Saeerdos, vel Episcopus assistens Episcopo sacrificanti celebraret, sive Hostiam, & Calicem consecraret, quia absolutam intẽtionem haber consecrandi, tum si verba consecrationis finiret, ante principalem celebrantem, hic non celebraret, nec consecraret, & sic Mysterij unitas divideretur. Quare consultum est, ut Sacerdotes assistentes Episcopo ordinanti, & celebranti, vel conditionatam solùm intentionem habeant consecrandi, si simul cum Episcopo verba consecrationis absolvant: non autem, si præveniant, vel, ut materialiter solùm, & recitativè, non formaliter, & cum intentione consecrandi, verba consecrationis proferant, Laym. l. 5. Theol. moral. tract. 2. c. 7. n. 5. & 6.

CCCXLVIII. Notandum 3. Quòd in cit. c. Quòd sicut. h. t. objectum fuit Archiepiscopo electo, nempe, quòd tabulam argenteam, absque causa necessaria, & cum Ecclesiæ detrimento, vendiderit, respondet Papa in §. fin. ibid. id dissimulari posse, cùm alienatio illa facta sit, accedente populi, & Cleri consensu, dummodo Archiepiscopus damnum Ecclesiæ illatum resatciat, quia nimirum pœna à SS. Canonibus decreta Prælaris alienantibus res Ecclesiæ, immobiles, vel mobiles preriosas, sinè causa necessitaris, aut utilitaris, faciliùs ex gratia remittitur, si adhibitus sit Capituli consensus, dummòdo etiam Ecclesia servetur indemnis, Imol. hîc n. 7. Verùm hic §. Ad hunc Titulum non pertinet.

CCCXLIX. Quæritur 4. Quis sit effectus Consecrationis Episcopalis? Resp. 1. Episcopus per Consecrarionem consequitur plenitudinem officij Episcopalis, ita, ut non solùm ea, quæ jurisdictionis sunt, sed etiam functiones Ordinis Episcopalis exercere possit, c. Transmissam 15. h. t. & ibi gl. V. de talibus, quæ pleoitudo potestatis Episcopalis his veluti gradibus acquiritur. Nam 1. fit electio canonica, per qu m acquiritur jus petendi Episcopatum, cui æquiparatur postulatio. 2. Huic succedit confirmatio, per quam datur jns administrandi, & possessionem capiendi. 3. Acquiritur possessio pacifica, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, saltem qnoad majorem partem bonorum, arg. c. 1. §. Illnin autem, de restit. spol. in 6. gl. in c. Commissa, 35. V. pacificam, h. t. in 6. Abb. io c. 7. §. Cùm verò, n. 4. b. t. 4. Fit consecratio, per quam acquiritur exercitium etiam Ordinis Episcopalis, adeóque plenum jus, & potestas Episcopalis: nam per consecrationem matrimonium spirituale inter Episcopum, & Ecclesiam fit consummatum, seu perfectum, Hostiens. in summa de transl. Episc. n. 4.

2. Episcopus consecratus absolutè vocatur Episcopus, cùm ante consecrarionem, etsi confirmatus sit, non absolutè, sed cum addito, Episcopus electus, vel confirmatus appellari debeat, ut colligitur ex c. Tua 8. ibi *vel electo*, de his, quæ fiunt à Præl. &c. Abb. in c. Cùm in cunctis 7. §. Cùm verò, n. 6. & glossat. Abb. ibid. V. electus.

CCCL. 3. Denique postquam in Episcopum electus, non solùm confirmationem, & bonorum Ecclesiasticornm administrarionem, sed etiam coosecrationem accepit, vel cùm tempus à SS. Canonibus definitum ad consecrationem accipiendam, post obtentam confirmationem, elapsum est, tum demum pro jure, absque alia senteotia, vacant omnia eius beneficia, quæ habebat, ita, ut liberè ab eo conferri possint, qui de ijs disponendi facultatem habet, ita habetur in c. Cùm in cunctis 7. §. Cùm verò b. t. & ibi Abb. n. 3. Ratio est, quia beneficia non vacaot, nisi post plenam Episcopatûs consecutionem; non enim debet quis perdere primum beneficium, nisi secundum plenè sit consecutus, c. Licèt 28. de præbend. in 6. ante consecrationem verò non dicitur quis pleno jnre possidere Episcopatum, cùm nondum sit consecutus potestatem Ordinis, & ex causa posit Superior rejicere petentem consecrationem, & adhuc cnntra ipsum excipi queat ad repellendum ipsum ab Episcopatu, c. Super his 16. de accusat. gl. in cir. §. Cùm verò V. ad quem spectent.

CCCLI. Notandum hîc 1. Episcopo confirmaro ad petendam consecrationem dantur tres menses, qui à tempore obtentæ confirmationis, cessante legirimo impedimento, currunt, ut suprà dictũ n. 243. quòd si confirmarus per negligentiam suam intra illud tempus non consecretur, statim vacant beneficia ipsius; non tamen debet incontinenti privari Episcopatu, sed exspectari debet per alios duos, vel tres menses, intra quos, si consecrationem non accipiat, tum demùm removendus est ab Episcopatu, & sic intelligi debent Canones, qui de 5. ut in c. 1. dis. 100. vel de 6. mensibus mentionem faciunt, ut io c. 2. §. Sed neque de transl. Episc. Abb. in cir. §. Cùm verò n. 5.

Notandum 2. Etsi Hostiens. in cir. §. Cùm verò Vers. sed potest dici, asserat, si Episcnpus, ante elapsum tempus trimestre, post obtentam confirma-

tionem, consecrationem accipiat, non statim vacare eius beneficia, sed tum primùm, postquam tempus de consecrandis Episcopis à Canonibus definitum decursum est, prout in cit. §. cùm verò, requiritur ad hoc, ut vacent beneficia Episcopi: nam, cùm electus multas expensas facere soleat, æquum est, ut non priùs perdat priora sua beneficia, quàm tempus trimestre, intra quod consecrari debet, sit elapsum, quamvis citiùs fuerit consecratus. Verumtamen contrarium est probabilius, ut docet gl. in cit. §. Cùm verò. V. Ad quem spectant, Innocent. ibid. n. 4. dummodo ante elapsum tempus trimestre, Episcopus jam consecratus adeptus sit pacificam possessionem Episcopatûs, ut limitant Joan. Andr. & Abb, ibid. n. 6. tum enim beneficia eius vacant, ut possint ab Ordinario statim conferri, ante tres menses exactos: quia tunc plenè est consecutus Episcopatum, ut colligitur ex cit. c. Super his, de accusat. adeóque adest fundamentum, & ratio, ob quam alia eius priora beneficia vacare debeant, eáque liberè alteri conferri possint. Aliud est; si, etsi cõsecratus sit ante trimestre, sed possessionem nondum sit adeptus, tum enim beneficia eius non vacant, sed exspectare cogitur Ordinarius, antequàm conferat illa beneficia, donec vel tempus triũ mensium sit elapsum, vel saltem donec consecratus Episcopus possessionem Ecclesiæ suæ consequatur. Ad argumentum verò allatum ex cit. §. cùm verò, respondetur cum Laym. ibid. n. 4. q. 1. solùm ibi significari, quòd non tantùm, post obtentam pacificam possessionem Episcopatûs, propter consecrationem vacent priora eius beneficia, sed etiam, si promotus, ob culpabilem moram, consecrationem non accipiat intra tempus præscriptum, non enim decet, eum ex negligentia, & culpa sua commodum referre.

CCCLII. Notandum 5. Si Papa cum Episcopo confirmato dispenset, ut etiam post elapsos tres menses non teneatur consecrationem accipere, sed nonnisi post unum annum, vel longius tempus; hoc casu, non conveniunt DD. an interea beneficia eius vacant, nécne? Joan. Andr. hîc putat distinguendum esse, an talis dispensatio facta sit motu proprio Papę: & tunc non vacabunt statim priora beneficia Episcopi, sed primùm post elapsum annum, vel longius tempus, ad quod dispensatum fuit, quia ob motum proprium Principis facienda est larga interpretatio, arg. c. Si motu 23. de præbend. in 6. secus, si ad instantiam, seu petitionem Episcopi facta sit dispensatio, quia tunc censetur odiosa, & strictæ interpretationis, cit. c. Si motu, adeóque non debet ex eo, quòd dispensatio facta sit in obligatione accipiendæ consecrationis intra tres menses, ea etiam extendi ad vacationem beneficiorum, quòd primùm post annum, vel longius tempus ea vacent.

Verùm Abb. in cit. §. Cùm verò, n. 8. & 9. contrarium tenet, non vacare hoc casu beneficia Episcopi, ante elapsum annum, vel aliud tempus, ad quod dispensatum fuit, etiamsi ad instantiam promoti dispensatio facta sit, quia licèt hæc alioquin sit stricti juris, neque extendenda; tamen comprehendit etiam accessoria, seu quæ necessariò consequuntur, secundùm doctrinam gl. communiter receptam in c. Quia in tantùm 5. V. plures de præbend. & sumitur ex c. Accepimus 13. de ætate, & qualit. supposito igitur, quòd Papa dispensaverit cum Episcopo confirmato in obligatione accipiendæ consecrationis intra trimestre, consequenter etiam censeri debet dispensâsse in vacatione beneficiorum, quæ consecrationem accessoriè sequitur; ac proinde sublatâ obligatione consecrationis, etiam vacatio beneficiorum ei annexa sublata erit.

Porrò Laym. in cit. §. Cùm verò n. 5. q. 2. putat, in casu dispensationis factæ à Papa, quò minùs Episcopus, post elapsos tres menses, consecrationem accipere teneatur, indistinctè statim post trimestre vacare omnia illius beneficia; quia à sacris Canonibus duo sunt statuta; unum per se, ac principaliter, ut promoti ad Episcopatum beneficia vacent, eò quòd non deceat, ut constituti in altiore dignitate in inferioribus officiis, aut ministeriis deserviant, arg. c. Ad aures 8. de rescript. Alterum verò solùm accidentaliter, seu accessoriè, ut incipiant vacare à tempore consecrationis acceptæ, vel elapso tempore, quod ad accipiendam consecrationem est præscriptum; nam in cit. §. Cùm verò secundùm communem illius intellectum, beneficia dicuntur vacare in duobus casibus, nempe, si consecratio sit accepta, vel si tempus trium mensium, ob negligentiam promoti, sit elapsum: quamvis igitur hoc accidentale, seu accessorium per dispensationem sit sublatum, non tamen ideò sublatum censeri debet, quod est per se, ac principale, nempe ipsa vacatio beneficiorum, cùm sublato accessorio, non ideo tollatur principale, quippe quod ab accessorio non pendet. Quare regula tradita ab Abbate, etsi in se sit vera, tamen hîc locum non habet, quia vacatio beneficiorum promoti ad Episcopatum à SS. Canonibus est decreta, non propter solam consecrationem, vel ob negligentiam eam accipiendi, quasi ex illa accessoriè consequatur talis vacatio; sed etiam, quia electus, & confirmatus est promotus ad altiorem dignitatem, eiúsque pacificam possessionem est consecutus, ideo etiam vacant omnia beneficia promoti, si ponatur, quòd consecratio non sit subsecutura. Idque confirmatur, quia alioquin Episcopi, qui se conformant decretis SS. Canonum, & consecrationem intra tempus præscriptum accipiunt, essent deterioris conditionis, quàm ij, qui sub quocunque prætextu dispensationem petunt in consecratione, quia illorum beneficia statim vacarent, non autem istorum, qui adhuc diutiùs illa retinerent, quod sanè haud conveniens est. Atque hæc sententia videtur omnino probabilior, quam etiam tenet Sanch. l. 8. de matrim. dis. 1. n. 24. & Barb. in Collect. in c. 7. §. Cùm verò, n. 28. h. t. quòd dispensatio concessa Episcopis, ut ultra prædictos tres menses consecratio differatur, non extenditur ad retentionem beneficiorum, & collatio eorum ad S. Pontificem devolvatur.

Illud hîc addendum, in Curia Romana usu esse receptum, ut omnia beneficia Episcopi auctoritate Papæ promoti, vel electi, post confirmationem, statim vacent, etiam non exspectatâ consecratione, & ante adeptam Ecclesiæ possessionem, ut testatur Abb. in cit. §. Cùm verò, n. 3. per quam consuetudinem Juri communi derogatur, neque potest reprehendi, dummodo promotus securus sit de consequẽda possessione Episcopatûs collati. Verùm illorum Episcoporum, qui Titulares, seu Suffraganei vulgò vocantur, etiamsi consecrati sint, beneficia nõ vacant, quia pos-

possessionem Ecclesiarum, ad quas promoventur, non consequuntur, cùm eæ sint in terris infidelium, nec ullos ex ijs fructus percipiunt, ut notavit Azor p.2.lib.7.c.16.q.12.§. Ex dictis colligitur.

Addit tamen Barb. c.l. n.29. Rotam declarâsse 25. Maij 1620. quòd vacatio beneficiorum, secundùm stylum Curiæ Romanæ, fiat per solam promotionem Papæ ad Episcopatum, ante possessionis apprehensionem, id procedere, quando Papa in actu promotionis consistorialiter decernit vacare beneficia, aliàs cùm non intervenit decretum vacationis, standum esse dispositioni Juris communis, & ideo ad inducendam vacationem requiri adeptionem possessionis, ut resolvunt DD. citati apud eundem.

SECTIO VIII.

DE ABBATUM, SEU PRÆlatorum Regularium electione, confirmatione, & benedictione.

Hactenus actum est de electione Prælatorum Ecclesiarum secularium, sive Cathedralium, sive etiam Collegiatarum, sed quia electio Prælatorum Regularium aliqua peculiaria habet, ideo de illa seorsim agendum.

§. I.

De ijs, quibus competit Jus eligendi Prælatos Regulares.

CCCLIII. Quæritur 1. Ad quos pertineat jus eligendi Abbatem, seu Præpositum Regularem? Resp. Jure communi, & Ordinario, pertinet ad Conventum, seu Collegium Religiosorum, c. 1. h. t. & habetur expressiùs in c. Cùm dilectus 8. de consuet. & in c.2.3.4.caus.18.q.2.& in can. quàm sit 5. §. Defuncto ead. caus. & q. ubi ait Gregorius Papa: defuncto verò Abbate cuiuscunque Congregationis, non extraneus eligatur, nisi de eadem Congregatione, quem sibi, propriâ voluntate concors Fratrum societas elegerit. Nec obstat, quod in c. 1. ibid. Concilium Toletanum IV. decrevit, quòd Sacerdotes, id est, Episcopi, Abbates, aliàque officia in Monasteriis instituere debeant: nam, ut notat gloss. ibid. V. instituere, illud accipitur pro *confirmare*, vel si propriè ibi sumatur verbum *instituere*, id intelligendum est, cùm Monachi sunt negligentes in eligendo, vel si indignum eligant.

Porrò etsi Jure communi, Abbatum, seu Præpositorum Regularium, tam Generalium, quàm Localium, electio ad Religiosorum Conventum spectet, de cuius Prælati electione agitur: in quibusdam tamen Ordinibus, in Capitulis Generalibus, vel Provincialibus Prælati eliguntur, seu creantur, ut de Ordine Minorum testatur Emman. Rodriq. tom. 2. Regul.qq.q.53.a.6.& habetur in Clement.1.§. Demùm circa finem, de verb.signif. ubi statuitur, ut electio Ministri Provincialis sit penes Capitulum Provinciale. In Societate Jesu verò Præpositi Provinciales, & Locales Domorum, & Rectores Collegiorum à Præposito Generali constituuntur, ut constat ex par.9.Constitut.c.3.§.14. In aliis verò plerisque Religionibus Monachorum, & Canonicorum, etiam Regularium, hodie Abbates, seu Prælati locales eliguntur per suffragia Generalium, vel Provincialium, & suorum Definitorum, exceptâ Germaniâ, & Galliâ, ubi etiamnum Prælati locales eliguntur à Religiosis sui Conventûs, ut refert Tamburin. de Jure Abbatum tom.1.dis.5.q.1.n.3.& 2.seqq. Quare hac in re Constitutiones speciales cuiusvis Ordinis attendendæ sunt, modò, si Juri communi sint contrariæ, à Sede Apostolica sint approbatæ.

CCCLIV. Quæritur 2. An omnes, qui ad religiosum Conventum, seu Congregationem pertinent, habeant jus eligendi Prælatum? Resp. 1. In electionibus Prælatorum Regularium jus eligendi competit ijs tantùm, qui sunt, vel tacitè, suscipiendo habitum professorum, vel exercendo alios actus proprios Professorum, vel expressè Religionem professi, de cuius Prælato eligendo agitur, prout statutum est in c.Ex eo 32. §.In Ecclesiis h.t.in 6.ubi dicitur: in » Ecclesiis quoque Regularibus, vel Monasteriis, hi, » qui non sunt tacitè, vel expressè professi, non de- » bent, cum Professis, vel Conversi laici cum Cleri- » cis, electionibus interesse. Quare non professi, aut » Novitij eligere non possunt. Ratio est, quia Novitij non sunt adhuc vera membra illius corporis, seu Religionis, nec satis eam experti, neque etiam possunt habere sufficientem notitiam personarum eligendarum, Suar.tom.4.de Relig.tract.8.l.2.c.4.n.2. Ratio autem, cur eligendus in Prælatum Regularem, debeat esse expressè professus, ut infrà dicetur, in eligẽte verò sufficiat tacita professio, est, tũ quia plus est, eligi in Prælatum, quàm eligere, ideóque plures conditiones in eligendo requiruntur, quàm in electore. Tum quia, ut quis habeat jus eligendi, satis est, quòd sit verè, & substantialiter membrum Religionis, ita, ut perpetuò subjectus esse debeat Prælato, sicut reliqui, quòd non minùs verè, & propriè fit per professionem tacitam, quàm per expressam, Suar. c.l. Porrò non requiritur, ut quis sit professus, tempore vacationis Ecclesiæ, sed satis est, si sit professus tempore electionis, ad hoc, ut ad electionem possit, & debeat admitti, etiamsi tempore vacationis professionem necdum emiserit; quia nullo jure statutum est, ut Elector jam professus sit ante vacationem, imò neque, ut professionem certo aliquo tempore emiserit, ante electionem, v.g. per unum, vel alterũ mensem priùs, sed solùm, quòd sit facta professio, ante inchoatam electionem, Suar. cit.c.4.n.7. Sicut suprà num.13. dictum de eo, qui est in Sacris constitutus tempore electionis, etsi tempore vacationis non fuerit.

CCCLV. Resp. 2. Sed neque laici conversi, unâ cum Religiosis Clericis, interesse debent electionibus (scilicet Prælatorum Regularium) ut habetur in cit. §. In Ecclesiis. Ubi per conversos, ut notat gl. ibid. V. conversi laici, non intelliguntur Monachi professi, qui, etsi nondum sint Clerici ordinati, sed laici; tamen ad Ordines aliquando suscipiendos tendunt, & deputantur, hi enim, quantum est ex vi huius textûs, non excluduntur ab electione Prælati, sed conversi hîc vocantur illi fratres laici, qui nec sunt ordinati, nec ad suscipiendos Ordines destinati, licèt verè sint Religiosi professi. Nec refert, quòd

quòd in cit. §. in Ecclesijs dicitur, conversos laicos non esse admittendos ad electionem simul cum Clericis, unde supponi ibi videtur, illam faciendam esse à Clericis. Verùm non supponitur, à solis Clericis faciendam esse electionem, quia Papa volens excludere eos, qui non sunt cum Clericis admittendi ad electionem, solùm excludit conversos laicos, ergo implicitè admittit omnes alios professos, qui sunt Monachi, & non tantùm conversi, quia isti, etsi non sint ordinati, possunt tamen esse litterati, & majorem notitiam rerum habere, quàm laici conversi, ideóque magìs idonei esse ad eligendum, Suar. cit. c. 4. n. 3.

Excipi tamen debet, nisi à talibus Conversis laicis, in aliquo Monasterio, vel Religione, Jus Capitulare, per diuturnam consuetudinem, legitimè præscriptum sit; tum enim unâ cum Clericis ad electioné, & ad alios actus capitulares sunt admittendi, si quidem veri Religiosi sint, & tria substantialia vota, secundùm Ordinis Regulam, ediderint, gl. in cit. §. In Ecclesijs V. Electionibus h. t. in 6. Innoc. in c. 2. de institut. n. 2. nam, etsi consuetudo admittens laicos cum Clericis ad electionem Prælati, Jure Canonico sit reprobata, & corruptela vocetur, c. Massana 56. h. t. cùm jus eligendi in Ecclesia Collegiata non cadat in laicum, c. Sacrosancta 51. eodem: id tamen solùm intelligendum est de laicis secularibus, non item de laicis religiosis, qui capaces sunt spiritualis juris eligendi, cùm sint personæ Ecclesiasticæ, & divino servitio mancipatæ, gl. loc. cit. Laym. in cit. §. In Ecclesijs. Idem est, si tales conversi laici, ex speciali privilegio, vel statuto, vel ex prima fundatione, vocem in Capitulo haberent, Barbos. in Collectan. in cit. §. In Ecclesijs n. 8.

Similiter in ijs Religionibus, quæ non ad ministeria spiritualia, sed ad opera temporalia in bonum Ecclesiæ præstanda institutæ sunt, utì sunt Ordines Militares, & Hospitales, eligere possunt omnes professi sibi Superiorem, etsi Clerici non sint, gl. in cit. §. In Ecclesijs V. Hi qui, Suar. cit. c. 4. n. 4. alij autem non professi repelli debent, juxta cit. c. In Ecclesijs. Quamvìs Suar. cit. l. putet in cit. §. In Ecclesijs, in omnibus Religionibus etiam Monachorum, in quibus eligitur proprius Prælatus, qui spiritualem jurisdictionem habet, ab electione excludi omnes Monachos professos, qui Clerici non sunt, tametsi conversi non sint, quia jus eligendi ad tales Prælaturas non cadit in laicum, cùm talis electio sit munus quoddam spirituale, & aliquo modo actus jurisdictionis, vel saltem administrationis spiritualis. Sed alij DD. communiter contrarium tenent.

CCCLVI. Respondetur 3. Canonici non solùm seculares, sed etiam Regulares vocem in Capitulo habere, & consequenter eligere non possunt, nisi saltem in Subdiaconatûs Ordine sint constituti, juxta Clement. 2. de ætat. & qualit. & Concil. Trident. Sess. 22. cap. 4. de reform. Alij tamen Religiosi, & Monachi, ob defectum Ordinis Sacri, si professi fuerint, ab actibus Capitularibus, & consequenter ab electione Prælati, modò non sint laici Conversi, non excluduntur; quia Clementina illa constitutio solùm est facta de ijs, qui in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs, secularibus, vel Regularibus, divinis officijs sunt mancipati, ac proinde cùm sit correctoria Juris communis, & odiosa, ad alios Religiosos, vel Monasteria Monachorum (qui ex proprio instituto, saltem si prima eorum origo, & professio spectetur, ad divina officia non sunt destinati, sive ut sint Clerici, c. 1. & seqq. caus. 16. q. 1. & docet S. Thom. 22. q. ult. art. 8. in resp. ad 2.) non est extendenda, Rodriq. tom. 2. qq. Regul. q. 52. a. 5. Barb. in declarat. Cardin. prætermissis super cit. sess. 22. c. 4. Etsi verò Abb. in cit. Clem. 2. n. 2. dicat, vi illius non excludi à Capitularibus actibus Conversos, quia illi non sunt divinis officijs destinati: id tamen huc non pertinet, quia hîc non agitur de privatione vocis, quoad omnes actus Capitulares, sed solùm quoad electionem Prælati, à qua jam ex alio capite sunt exclusi Conversi, juxta cit. c. 32. §. In Ecclesijs h. t. in 6. Verùm hac in re cujusque Ordinis propriæ Constitutiones, aut consuetudines sunt observandæ, Laym. de Elect. Præl. q. 181.

Denique Religiosi Mendicantes, qui ad non Mendicantium Ordines, etiam auctoritate Apostolicâ, transeunt, vocem, aut locum in Capitulo non habent, juxta Clement. 1. de Regular. & consequenter talibus etiam jus eligendi Prælatum non competit. Cæterùm ob quas causas, seu impedimenta Capitulares Ecclesiarum secularium prohibentur eligere Prælatum, de quibus suprà, ob easdem etiam prohibentur Conventuales Regulares.

§ II.

De iis, qui eligi possunt ad Prælaturas Regulares.

CCCLVII. Quæritur 1. An, qui in Prælatum Regularem eligitur, necessariò debeat esse Ordinem Professus? Respondetur: Nullus ad Abbatias, Præposituras, seu Prioratus, aliáque beneficia regularia administrationem habentia eligi potest, nisi sit Ordinem Regularem professus, prout statuitur in c. Cùm in Magistrum 49. h. t. Nam cùm Papa Gregorius IX. intellexisset, quòd in quibusdam Regularibus Ecclesijs, seu Monasterijs, Diœcesano jure, Episcopo subjectis, in Abbates assumerentur, qui non erant Ordinem Regularem professi, ideo mandat, ut amoveantur à Prælatura, qui per professionem Monachi, vel Regulares Canonici non fuerint facti, appellatione sublatâ: ubi etiam ratio redditur, quia in Magistrum assumi non debet, qui formam discipuli non assumpsit, nec præficiendus est, qui subesse non novit; & miserum est, eum Magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit, ut dicitur in c. 4. dis. 61.

CCCLVIII. Extenditur autem 1. Quòd non professus non possit eligi in Prælatum regularem, non obstante contrariâ consuetudine, quantumvis longævâ, & diuturnâ, prout constat ex c. Cùm causam 27. h. t. Nam vacante Prioratu Ecclesiæ S. Petri Lucanensis, à majore parte Canonicorum Regularium ejusdem Ecclesiæ in Priorem electus est Bonus Presbyter, cui electioni alij quidam Canonici se opposuerunt, dicentes, quòd dict⁹ Presbyter non esset Ordinem Regularem professus, ideóque eligi non potuerit: sed reliqui electionem suam defendebant, allegantes consuetudinem, quòd multi Priores continuè, unus post alium, per multa, & longa tempora in Ecclesia illa fuerint, qui nō erant

etant professi. Consultus super hac controversia Papa Innocentius III. respondit, cùm non sit attendendũ, qnid factum sit, sed potiùs, quid faciendum, & cùm scriprum sit, Deuteron. c. 22. V. 10. *Non arabis in bove simul, & asino* (id est, homines diversæ professionis in uno officio non sociabis, ut explicatur in Concilio Hispalensi relato in c. Nona 22. caus. 16. q. 7.) *neque debeat quisquam vestem induere ex lana, linóque contextam*, cit. c. 22. V. 11. (id est, homines diversi habitùs non debent sociari) ideo mandat electionem Presbyteri Boni irritari, & insuper compelli ipsum, aliósque Clericos, qui in Ecclesia illa, seu Monasterio professionem non ediderunt, ut vel S. Augustini Regulam profiteantur, & servent, vel eandem Ecclesiam omnino dimittant.

CCCLIX. Hinc colligitur 1. Non valere consuetudinem, ut non professus eligatur in Prælatum Regularem, ideóque talis electio est ipso jure irrita, non solùm jure novo, c. Nullus 28. h. t. in 6. sed etiam secundùm Jus commune antiquum, adeóque cùm hîc præcipitur, talem electionem esse irritandã, id exponi debet, esse irritam declarandam, ut docet Hostiens. hîc V. Irritatis, Suar. cit. c. 4. n. 9. contra Abbat. hîc n. 6. Nam Abbas, seu Regularis Prælatus eligi debet ex sua, sive eadem Congregatione: novitius autem, vel non professus propriè non est de eadem Congregatione, sed soli professi. Sicut ergo professio tanquam necessaria conditio requiritur ex parte eligentium; ita etiam ex parte eligendi, sinè qua persona est inhabilis, ut eligatur, ac proinde tam electio activa, quàm passiva ipso jure est irrita, si fiat à non professis, vel de non professo, etiam spectato Jure antiquo. Quare consuetudo contraria non valet, tum quia non potest habilem reddere personam prorsus inhabilem, præsertim contra rationem naturalem, ut fatetur ipse Abb. in cit. c. Cùm causam n. 6. tum quia talis consuetudo censetur Ecclesijs damnosa. nam cohærere, & conjungi non possunt, quibus studia, & vota diversa sunt, ut dicitur in cit. c. Nona.

Colligitur 2. Quamvìs ad beneficia regnlaria, quæ administrationem annexã habent, ut Abbatiæ, & Prioratus, non possint assumi, nisi religiosi actu professi ejusdem Ordinis: tamen ad obtinenda beneficia simplicia, cujusmodi sunt præbendæ, & portiones Monachales, non requiritur actualis profes-fessio; imò nec habitus regularis, sed possunt hujusmodi beneficia conferri etiam Clericis secularibus, qui habitum illius Ordinis suscipere, & professionem emittere teneantur, prout sumitur ex cit. c. Cùm causam: nam in priore parte agitur de electione Presbyteri secularis in Priorem Monasterij, & dicitur, electionem debere irritari, id est, irritam declarari, ut suprà dictum: in posteriore verò parte agitur de alijs Clericis, & dicitur, ut Regulam S. Augustini profiteantur, & servent, vel ipsam Ecclesiam, seu Monasterium omnino dimittant. Et quamvìs ibi uno contextu idem dicatur de Presbytero, qui fuerat electus in Priorem, & de alijs Clericis, tamen non est sermo ibi de Presbytero tanquam Priore, quippe cujus electio jam erat cassata, sed de Presbytero, tanquam Clerico; ita, ut sensus sit, si prædictus Presbyter, unâ cùm alijs Clericis regularibus, velit remanere in Monasterio, non tanquam Prior, sed tanquam Canonicus Regularis, seu præbendatus, tunc tam ipse, quàm alij Canonici compellantur, aut professionem emittere, aut Ecclesiam, seu Monasterium dimittere; & sic satis est, ut postea professionem emittant, sive expressam, sive tacitam, quia quoad inferiora beneficia jus antiquum non reperitur immutatum, Fagnan. in cit. c. Cùm causam n. 34. & 35. ubi n. 36. ait, id approbatum esse à Concilio Trident. Sess. 14. c. 10. de reform. Nec obstat Clement. unica de suppl. neglig. Præl. in qua cautum est, ut Prioratus, Ecclesiæ, administrationes, & alia beneficia, quæ Religiosis duntaxat committi sunt solita, vel conferri, Religiosis ejusdem Ordinis conferantur; nam vel dictio, *alia*, referri debet ad consimilia beneficia, adeóque ad Abbatias, administrationes, & officia, de quibus in c. Cùm singula 32. §. Prohibemus de præbend. in 6. ut sic Clem. illa exponatur, secundùm cit. c. Cùm causam, cùm jura juribus concordanda sint. Vel, si referenda sit etiam ad beneficia simplicia, standum erit decreto Concilij Trident. tanquam posteriori, juxta quod non requiritur in hujusmodi beneficijs, ut præcedat actualis professio, sed sufficit aptitudo ad illam, Fagnan. c. l. n. 37.

CCCLX. Extenditur præterea 2. Quòd non professus ad regimen Ecclesiæ regularis assumi non possit, nec per viam electionis, ut de Abbate habetur in c. Cùm in Magistrum 49. h. t. & de Priore in cit. c. Cùm causam; eodem: neque per viam cujusvis alterius provisionis, arg. c. Cùm de beneficio 5. de præbend. in 6. ubi cavetur, quòd, si mandetur provideri Clerico seculari de aliquo Prioratu, provideri non potest de Prioratu, qui per Religiosos est solitus gubernari, quia nimirum ad illum non potest assumi, nisi Religiosus, & actu professus, Abb. in cit. c. Cùm in Magistrum not. 2. ubi addit, si Conventus negligat eligere Prælatum, ideóque potestas providendi devolvatur ad Snperiorem immediatum, juxta c. Ne pro defectu 41. h. t. non poterit iste Superior, exceptâ Auctoritate S. Pontificis, præficere non professum.

CCCLXI. Extenditur 3. Quòd neque Religiosus, qui tacitè solùm, seu ipso facto, v. g. gestando habitum regularem per annum, vel se immiscendo actibus Professorũ, in Abbatem, seu Prælatum sui Ordinis eligi possit, sed requiritur, ut expressam professionem antè ediderit, alioquin electio ipso jure irrita est, prout jure novo statutum est in c. Nullus 28. h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: Nullus Religiosus (cujuscunque Ordinis) ad Abbatiam, seu Prælaturam suæ, vel alterius Religionis de cætero eligatur, nisi antè fuerit Ordinem Regularem expresse professus: quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. Idémque hodie statutum est etiam quoad Prioratus, & alias administrationes in Clement. 1. §. Sanè Prioratus de statu Monach. vel Canon. Reg. ubi habetur, quòd Prioratus aliquis, sive administratio committi alicui, vel conferri non possit, nisi expresse professus fuerit Ordinem Monachalem, seu Regularem. Ex quo inferunt DD. ut tradit gl. magn. in cit. c. Nullus, quòd Monachus, sive Religiosus, qui fecit tacitam professionem, petere possit à Prælato suo, ut admittatur ad expressam professionem, quia id ipsius in-

tereſt,ut aſſumi poſsit ad Prioratus, & alias adminiſtrationes: quamvìs etiam S. Pontifex in talibus decretis diſpenſare poſsit, Laym. de Elect. Præl. q. 183. Similiter & in Abbatiſſam eligi non poteſt, niſi quæ expreſsè profeſſa fuit Ordinem Regularem, c. Indemnitatibus 43. in princ. h. t. in 6. de quo infrà. Cur autem expreſſa profeſsio requiratur in eligendo ad Prælaturam Regularem, licèt aliàs per tacitam profeſsionem non minùs Monachus, ſeu Religioſus conſtituatur, quàm per expreſſam, ut notat gl. hîc V. expreſsè, rationem dat Suar. tom. 4. de relig. l. 2. c. 3. n. 13. quia profeſsio tacita expoſita eſt dubiis, & litibus, ideo in Prælato eligendo requiſita fuit expreſſa profeſsio, ut de ipſius profeſsione maxima certitudo, quoad fieri poteſt, habeatur.

CCCLXII. Cæterùm, ad dignitatem Epiſcopalem, ſive in Eccleſia ſeculari, ſive Regulari, etiam tacitè profeſſus, imò & Ordinis Novitius, vel Clericus ſecularis rectè eligitur, modò ſit idoneus ad Eccleſiam regendam, prout additur in cit. c. Nul- » lus in fine, ubi ait Pontif. ad dignitatem verò Epi- » ſcopalem, ad quam Novitij (adeóque multò magìs » tacitè profeſsi, gl. hîc V. Novitij) interdum eligun- » tur, talem (ſcilicet non expreſsè profeſſum) in Se- » cularibus, vel Regularibus Eccleſiis admitti, mini- » mè prohibemus. Ratio eſt, quia tanta eſt excellentia dignitatis Epiſcopalis, ut ſuppleat defectum Profeſsionis Regularis, ideóque etiam non expreſsè, ſed tacitè ſolùm profeſſus in Epiſcopum, ſive Secularem, ſive Regularem eligi poteſt; nam & Epiſcopus ſecularis immediatè præeſt etiam Regularibus (non exemptis) & cenſetur perfectè Religioſus, imò religioſior Abbate, ſeu Prælato Regulari, ſaltem quoad ſtatum, gl. fin. in cit. c. Nullus.

CCCLXIII. Præterea, quamvìs Jure communi ad Prælaturas, Prioratus, & Adminiſtrationes regulares non debeant aſſumi, niſi expreſsè profeſsi, ut jam dictum, poteſt tamen S. Pontifex, ex plenitudine poteſtatis, & ſolet, hujuſmodi Prælaturas, & alia beneficia Regularia Clericis ſecularibus concedere in Commendam, etiam perpetuam; & tales Abbates, ſeu Prælati Commendatarij poſſunt omnia exercere, & adminiſtrare, ſicut alij intitulati Prælati, cùm quaſi titulum, & jus Prælaturæ habeant, Rebuff. in praxi benefic. tit. de reprobata benef. vivent. impetratione, Rodriq. tom. 2. qq. regul. q. 53. a. 8. Laym. de Elect. Præl. q. 183. Poſſunt autem Prælaturæ, & alia beneficia Regularia commendari Clericis ſecularibus, etiamſi Conventus habeant, & in eis vigeat regularis obſervantia, ut pluribus exemplis oſtendit Fagnan. in c. Cùm ad noſtram 37. h. t. n. 4. Neque verò id repugnat SS. Canonibus, qui prohibent ſolùm, ne beneficia Regularia conferantur ſecularibus, & vice verſâ, in titulum, per viam electionis, vel collationis, vel alterius proviſionis ordinariæ: commendæ verò perpetuæ, quæ fiunt principaliter, non in favorem Eccleſiæ, ſed perſonæ, ut ex fructibus beneficij commodiùs ſuſtentari valeat, pertinent ad viam providendi extraordinariam, & ſunt collatio diſpenſatoria Papæ, etſi hujuſmodi commendæ de antiquo jure Canonico erant incognitæ, neque tamen Concilium Tridentinum illas reprobavit, quin potiùs admiſit, ut patet ex locis citatis à Fagnano in cit. c. Cùm ad noſtram, n. 8. & ſeqq.

CCCLXIV. Quæritur 2. An quis ſimul poſsit fieri profeſſus, & in Prælatum Regularem eligi? Reſp. Non poteſt aliquis profeſsionem facere in Ordine religioſo, & ſimul in Abbatem, ſeu Præpoſitum Regularem eligi, ſeu aſſumi, ſed ante electionem, jam profeſſum eſſe oportet eum, qui eligitur, alioquin enim præſumitur minùs rectâ & ſincerâ intentione Profeſsionem emittere, prout ſumitur ex cit. c. Cùm ad noſtram 37. h. t. Nam quidam pro Abbate ſe gerebat, cùm antè Monachus non fuiſ- » ſet, quàm electus (adeóque ſimul factus fuit Mo- » nachus per profeſsionem, & Abbas per electionem, cùm priùs debuiſſet eſſe Monachus, ſive profeſſus, quàm Abbas, ut ponit gl. hîc in caſu. Hoc intelle- » cto, Innocentius III. conſiderans, quod id traditio- » ni Eccleſiaſticę repugnet, cùm nullus habens ſpem, » vel promiſsionem Abbatiæ, vel alterius Prælaturæ, » debeat fieri Monachus, ideo electionem ipſius mã- » davit irritari, id eſt, irritam declarari, gl. fin. hîc. Ra- » tio eſt, quia non debet in Magiſtrum aſſumi, qui non priùs fuit diſcipulus, nec præfici aliis, qui non didicit ſubeſſe, c. Cùm in Magiſtrum 49. h. t. & nemo debet ſpe Prælaturæ, vel dignitatis obtinendæ profeſſionem facere in Religione, ſed præcisè ad honorem Dei, & ob eius obſequium. Quòd ſi præceſsit pactũ, v.g. nolo profeſsionem emittere, niſi eo pacto, ut in Abbatem, vel Priorem eligar, talis electio, & collatio, quippe ſimoniacè facta, irrita eſt, c. ult. de pactis, Abb. in cit. c. Cùm ad noſtram, n. 3. h. t.

Hinc colligitur 1. Quòd Clericus ſecularis non poteſt eligi in Abbatem, vel Præpoſitum Regularem, cùm debeat eſſe Monachus, ſeu Profeſſus tempore electionis, gl. hîc V. Monachus, & Abb. n. 2.

2. Ob nullam ſpem, nec principaliter, nec ſecundariò, obtinendæ Prælaturæ, vel dignitatis, debet quis amplecti ſtatum religioſum, Abb. hîc n. 5. in fine, quamvìs gl. hîc V. nullam ſpem, dicat, licitum eſſe, non quidem principaliter, ſed ſecundariò ſperare honores Eccleſiaſticos, idque ſaltem gravis culpa non foret.

CCCLXV. Quæritur 3. An poſsit in Prælatum Regularem eligi, qui paulò antè profeſsionem edidit? Reſp. Quamvìs is, qui poſt finitum probationis annum, profeſsionem in Religione emiſit, per ſe loquendo, ſtatim eligi poſsit in Abbatem, ſeu Prælatum, ſi neceſsitas, vel utilitas Eccleſiæ id poſtulet, ut docet Innocent. in c. Officij, 38. in fine h. t. ordinariè tamen id fieri non debet, nec expedit, ideóque interdum talis electio à Superiore caſſari poteſt, ac debet, prout ſumitur ex cit. c. Officij, nam » cùm vacante quodam Monaſterio, Conventuales » perſonam idoneam, pro loci illius, & temporum » conditione, ex ſuo Ordine reperire non poſſent, il- » li virum quendam nobilem rogârunt, ut filium » ſuum prudentem, & diſcretum induceret ad habi- » tum religioſum ſuſcipiendum, nullâ patri factâ » ſpe de promovendo filio ipſius ad Prælaturam. Pa- » ter filio id perſuaſit, qui à Monachis ſtatim, (ſicut » habetur in quibuſdam vulgaribus Codicibus, quamvìs in emendatioribus deſit, gl. marg. hîc, vel ſaltem paulò pòſt, ut colligitur ex ſequentibus) in Abba- » tem electus fuit, eiuſque electio per Legatum Sedis » Apoſtolicæ confirmata. Sed poſtea alius Legatus » Papæ, qui priori in officio ſucceſſit, quæſivit à Papa »

Iano-

„ Innocentio III. utrùm dictus Legatus electionem
„ hanc confirmare potuerit, vel in ea dispensare: an
„ verò cassari debuerit electio, quamvìs electus paratus
„ esset per canonicum juramentum se purgare,
„ quòd nullâ ambitione inductus fuerit ad profes-
„ sionem faciendam, & utrùm, si electio cassanda sit,
„ is denuo eligi possit in Abbatem? Respondet Pa-
„ pa, quod ex ijs, quæ incontinenti sunt acta, osten-
„ ditur, talem non potuisse sic eligi in Abbatẽ (nem-
„ pe, quia paulò ante electionem habitum religio-
„ sum assumpsit) cùm nõ deceat aliquem Magistrum
„ fieri, antequam discipulus esset, ideóq; electionem
„ illam irritam esse, decrevit. Verùm, postquam is in
„ Regula Ordinis sufficienter instructus fuerit, tum,
„ si urgens necessitas, vel evidens utilitas ipsius Mo-
„ nasterij id postulaverit, purgatione Canonicâ ab
ipso receptâ, poterit in Abbatem assumi.

CCCLXVI. Notandum 1. Etsi primò Abbas, seu Præpositus regularis ex eadem Congregatione, seu Monasterio sit eligendus: in defectum tamen, si idoneus non adsit, potest etiam ex alieno Monasterio eligi, c. Quàm sit 5. §. Defuncto caus. 18. q. 2. & colligitur ex hoc c. ibi: *cùm non possent sui Ordinis idoneam invenire personam:* quamvìs etiam Monachi, seu Religiosi possint huic suo favori renunciare, & ex alieno Monasterio saltem eiusdem Ordinis, sibi eligere Abbatem, seu Prælatum, sicut possint Clerici seculares, c. Cùm inter 21. h. t. & dictum suprà n. 114. & 115. Abb. hîc n. 1.

Notandum 2. Is, qui spe, seu cupiditate assequendæ Prælaturæ motus professionem edit, non debet ad illam eligi, quia ob ambitionem indignum se ostendit, & electio eius cassari debet, prout sumitur ex hoc c. ubi Papa non permisit, aliquem electũ iterum assumi ad Prælaturam, nisi priùs se purgaverit, quòd nullâ ambitione inductus fuerit ad faciendam professionem, Abb. hîc n. 2. nam, ut dicitur in c. In scripturis 9. caus. 8. q. 1. in summa: *locus regiminis, sicut desiderantibus est negandus, ita fugientibus est offerendus.*

Notandum 3. Non debet aliquis in Prælatum regularem eligi, nisi priùs in Regula, & disciplina Ordinis sit instructus, non enim decet, aliquem Magistrum fieri, qui vix discipulus esse cœpit, ut habetur in hoc c. & ibi gl. in notat.. Unde in c. Sic vive 26. caus. 16. q. 1. dicitur: multo tempore disce, quæ postmodum doceas, & c. seq. ne miles, antequam tyro, ne priùs Magister sis, quàm discipulus, qui sunt desumpti ex Epist. 4. S. Hieronymi ad Rusticum.

CCCLXVII. Notandum 4. Spectato Jure Canonico, per se loquendo, nullum certum tempus determinatum est, quod post editam professionem intercedere debeat, ut aliquis posit eligi in Abbatem, vel Prælatum Regularem: sed statim per ipsam professionem redditur quis ad Prælaturam capax, ut eâdem die, qua factus est professus, posit eligi in Abbatem, nisi aliud obstet, ut docet Innocent. hîc in fine, & Suar. cit. l. 3. c. 3. n. 16. Verùm, quia necessaria notitia, & experientia rerum, quæ ad Regulam Ordinis spectant, & in Prælato requiritur, intra breve tempus facilè obtineri non potest: ideo electio eius, qui paulò antè professionem edidit, cassari potest, ob præsumptionem, quòd propter imperitiam, & defectum necessariæ notitiæ rerum, idoneus non sit ad Prælaturam. Quantum verò tempus requiratur ad hujusmodi sufficientem instructionem obtinendam, quæ requiritur ad Prælaturam, id prudentis arbitrio relinquitur determinandum, cùm alius alio citiùs instruatur, ut tradit gl. fin. hîc in addit. & Abb. n. 5. Et quidem, quia Jure antiquo, professio etiam ante integrum annum probationis exactum, saltem valida fuit, si quis parvo tempore v. g. per unum, vel alterum mensem, in probatione versatus, professionem edidisset, & postea statim in Prælatum electus fuisset, cassari debuisset eius electio. At verò jure novo, cùm ad professionem faciendam exigatur, ut præcedat integer annus probationis, si quis post illum finitum, intra tres menses vacationis, electus fuerit, electio eius non est cassanda, quia intra annum sufficienter instrui potuit in Regula Ordinis, nisi electus aliunde sit indignus, vel ambitio Prælaturæ, vel vehemens eius præsumptio intervenerit, Suar. cit. c. 3. n. 19. Superior tamen, antequam electũ confirmet, si examinatione factâ, deprehendat, electum non esse sufficienter instructum in Regulis, & statutis Ordinis, electionem eius cassabit, Laym. hîc n. 4. Porrò in cit. c. officij verba illa, *irritam esse decrevimus*, non significant, electionem illam fuisse declaratam irritam, sed per sententiam fuisse cassatam, seu irritatam, quamvìs ipso jure, seu facto non fuerit irrita, Suar. cit. l. n. 17.

CCCLXVIII. Notandum 5. Quamvìs jure antiquo, Legatus Sedis Apostolicæ potuerit dispensare, aut permittere, ut Religionem ingressus, ante finitum annum probationis, professionem ederet, c. Ad Apostolicam 16. de Regulat. ibi: *non passim*, & ibi: *quoslibet indiscretè*, vel etiam, ut in Abbatem eligeretur, modò in Regula Ordinis sufficienter instructus videretur, uti sumitur ex hoc c. non tamen potuit dispensare, aut permittere Legatus, ut Religionem ingressus, ante editam Professionem, in Abbatem eligeretur, vel, ut post ingressum Religionis, statim, vel post tempus breve, antequam competenter in Regula Ordinis instrui poterat, etiam post editam Professionem, eligeretur in Abbatem, siquidem nec ipse Papa in casu huius c. etiam ob urgentem necessitatem, id concedere voluit, gl. hîc V. Incontinenti, Abb. n. 4. & Imol. n. 2. At verò Jure novo Legatus, etiam de Latere, non potest dispensare, ut, qui post annum probationis continuum, non est expressè Religionem professus, in Abbatem eligatur, iuxta Concil. Trident. Sess. 25. c. 21. de Regular. quia inferior non potest dispensare in lege Superioris, nisi id expressè sit ei concessum; quod in hoc casu non reperitur concessum Legato, vel alteri, & in universalibus Ecclesiæ Canonibus dispensare proprium est S. Pontificis. Post editam verò professionem expressam, non est opus dispensatione, ut eligatur talis ad Prælaturam, quamvìs interdum causæ cognitio requiratur, ne fortè electus sit minùs idoneus, aut non sufficienter instructus, sive expertus, Laym. hîc in fine.

Notandum 6. Si alicuius electio cassata sit, ob temporale impedimentum, seu defectum ipsius, potest eo cessante, iterum eligi ad eandem Prælaturam, ut colligitur ex hoc. c. ubi ob præsumptionem defectûs competentis notitiæ in Regulis Ordinis, cassata fuit electio, & tamen denuò eligi potest in Prælatum,

latum, defectu eo sublato, postquam sufficienter fuerit instructus. Aliud est, si ob crimen personæ cassata sit electio, Abbas hîc num. 3. de quo suptà.

CCCLXIX. Quæritur 4. An non Professus possit saltem postulari in Abbatem, seu Prælatum Regularem? Respondetur: Posse, ex justa, & rationabili causa, postulari, prout sumitur ex c. Cùm Monasterium 13. h. t. secundùm unum illius intellectum, apud Abbatem hîc, & alios Interpretes: Nam «cùm Monasterium de Pelicia ad eam dissolutionem devenisset, ut Fratres illius domûs Religionis observantiam, & Ordinem abjecerint: in quendam, qui cum fratribus suis in eremo laudabiliter conversatus fuerat, boni testimonij virum, unanimiter consenserunt, eum in Abbatem postulantes ab Episcopo suo, qui eorũ postulationi assensum præbuit, & petijt ordinationem illam à Sede Apostolica confirmari, quam Papa Cælestinus III. sicut canonicè facta est, confirmavit.»

CCCLXX. Notandum 1. Duplicirer hoc c. intelligitur, & explicatur ab Interpretibus, quia non constat, quisnam fuerir ille, qui ex eremo fuit postulatus in Abbatem Monasterij, 1. enim Innocent. hîc & Abb. putant, non fuisse Religiosum, seu Professum, sed Eremitam, qui solemnibus Religionis votis non erat astrictus, & ideo non potuetat eligi, sed debuit postulari in Abbatem; & quidem à Rom. Pontifice, ad quem spectat admissio talis postulationis, quia, cùm sit contra Jus commune, ut non professus assumatur in Abbatem, seu Prælatum Regularem, non poterat ista postulatio admitti ab Episcopo, cùm non reperiatur in jure talis dispensatio Episcopis concessa. Unde in textu hujus c. non dicitur simpliciter, quòd Papa confirmaverit hanc postulationem, sed ordinationem factam ab Episcopo, dum admisit postulationem, adeóque factum ipsius confirmavit, Abb. hîc n. 2. & 3. ubi ait, placere sibi hunc intellectum, seu expositionem, quia aliàs ista Decretalis nihil novi afferret, vel disponeret.

Alter intellectus, seu expositio hujus c. est, quòd iste Eremita fuerit verè Monachus, seu Religionem professus, ut colligitur ex illis verbis: *Cum fratribus suis in eremo est laudabiliter conversatus*, adeóque vivebat in eremo communiter cum alijs Monachis: sed, quia fuit alterius Ordinis professus, ideo postulatus fuit, non quidem solemniter, sed simpliciter, Superioris sui accedente consensu, cujusmodi postulatio est vera electio, adeóque postulatio hîc accipitur pro electione, quia jura antiqua sæpe promiscuè utuntur his vocibus; & hinc Papa dicitur hîc confirmâsse hanc postulationem, cùm tamen vera, & strictè dicta postulatio non confirmetur, sed admittatur, Abb. hîc n. 3. ubi hunc secundum intellectum etiam approbat, sicut alij plerique Interpretes. Porrò Jure antiquo poterat etiam Episcopus proprius loci, in quo situm erat Monasterium, consensum dare, ut Religiosus in Abbatem, vel Prælatum alterius Ordinis postularetur, seu eligeretur, & ideo Papa in hoc c. admissionem, vel institutionem Abbatis ab Episcopo factam confirmavir, sive approbavit, cùm canonicè facta fuerit. Verùm Jure novo nullus Religiosus potest postulari, seu eligi in Abbatem alterius Religionis, sinè licentia S. Pontificis, juxta Clement. 1. h. t. de quo §. seq.

Notandum 2. Ad Episcopum spectat, Jure communi Canonico, potestas confirmandi Abbates, & Prælatos Regulares, vel postulatos admittendi, quatenus id Canones permittunt, c. 1. junctâ gloss. V. Instituere caus. 18. q. 2. & colligitur ex hoc c. Cæterùm an eligendus in Abbatem, vel Prælatum Regularem debeat esse in sacro Ordine constitutus, & in qua ætate, infrà suo loco dicetur tit. 14.

§. III.

De electione Prælatorum Regularium, extra suum Monasterium, vel Ordinem.

CCCLXXI. Quæritur 1. An Religiosus, vel etiam Abbas, seu Prælatus Regularis possit eligi ad Abbatiam, vel Prælaturam alterius Monasterij, vel Domûs religiosæ? Respondetur: Eligi potest, si Monasterium sit ejusdem Ordinis, non autem, si sit diversi, prout statutum habetur in Clement. 1. h. t. Ubi Clemens V. in Concilio Viennensi prohibet, «ne Religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis (seu Professionis) vel habitûs de cætero eligatur: quòd si secus actum fuerit, sit eo ipso irritum, & inane, adeóque talis electio est ipso jure irrita, imò & confirmatio inde secuta, gl. hîc V. Inane. Ratio redditur in ipso textu in princ. quia rationi non congruit, ut homines disparis Professionis, vel habitûs simul in eodem Monasterio socientur.»

Additur in fine cit. Clement. «quòd per hoc non prohibeatur, quin Religiosus (etiam novitius, c. Nullus 28. h. t. in 6. gl. hîc V. Religiosus) in Episcopum secularis, vel cujuslibet Regularis Ecclesiæ (etiamsi ea sit alterius Religionis, vel habitûs, gl. fin. hîc) licitè eligi possit.» Ratio autem, cur Canones permittunt, ut Religiosus assumatur ad Episcopatum Ecclesiæ etiam secularis, est, quia id bonum publicum Ecclesiæ exigit, si ille ad regendum præ alijs sit idoneus, sicut etiam vice versâ, Clericus secularis, & novitius Religionis ad Episcopatum Ecclesiæ Regularis assumi potest, cit. c. Nullus. Idque propter excellentiam Episcopalis dignitatis, quæ supplere censetur regularem professionem, gl. in c. Quod Dei 5. V. Regimen de statu Monach. Laym. de Elect. Præl. q. 190.

CCCLXXII. Notandum 1. Hæc Constitutio loquens de Religiosis in genere, etiam habet locum in fœminis sacris, sive Monialibus, quòd nec illæ in Abbatissas, vel Præpositas alterius Ordinis eligi possint, quia genus fœmininum comprehenditur sub masculino, gl. hîc V. Homines: non autem vice versâ sub fœminino comprehenditur masculinũ, gl. in Clement. 2. V. Cecidisse de statu Monach. unde dispositio loquens de Abbatissis, vel Monialibus non extenditur ad Abbates, vel Monachos, Abb. hîc n. 1. & 2. nomine autem Prælati comprehenditur Præpositus, Magister, vel Minister Ordinis, Prior, Quardianus, vel quivis alius officium habens, etsi ab

eo

eo ad nutum removeri possit, gl. hîc V. Prælatum, & Abb. n. 3.

Notandum 2. In hac Constitutione nō requiritur, ut Prælatus eligēdus sit ex eadem Provincia, vel Domo, seu Conventu, de cujus Prælato eligendo agitur, sed solùm, ut sit ejusdem Religionis, seu Professionis, etiamsi sit alterius, seu diversæ provinciæ, aut Monasterij, vel Domûs, nisi aliud ex speciali Regula, sive statuto Ordinis requiratur, Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. c. 6. n. 3.

Quando autem hîc dicitur, quòd eligendus debeat esse ejusdem Religionis, aut Professionis, hæc verba pro synonymis, seu æquipollentibus accipienda sunt, cùm nunquam sit religio diversa, quin etiam professio sit aliquo modo diversa, saltem quoad votum obedientiæ, quod fit Prælatis diversis, & non subordinatis, & fit secundùm Regulam, quam diversæ Religiones, saltem aliquo modo diversam, habere debent, ut notat Suar. c. l. n. 4. Insuper verò requiritur, ut sit ejusdem habitûs: & quidem, si diversitas in habitu sit quasi substantialis, quia nimirum est contra dispositionem Regulæ, ut tradit Abb. hîc n. 5. tunc supponit diversitatem Regulæ, & consequenter etiam Religionis, ac proinde impedit etiam, quò minùs talis eligi possit in Prælatum. Secus est, si diversitas in habitu sit solùm accidentalis, sive in colore, sive in figura, quod tunc fit, si illa diversitas non sit contra Regulam, sed permittatur à Regula, tunc enim non impedit, quò minùs etiam, qui sic accidentaliter diversum habitum gestant, eligi possint in Prælatum ejusdem Religionis. Exemplum habetur in Clement. 1. §. 1. de statu Monach. ubi in Ordine S. Benedicti tres colores in habitu sunt permissi, niger, brunus, & albus, neque tamen hæc diversitas habitûs, quippe accidentaria, obstat, quò minùs gestans habitum diversi coloris in Prælatum eligi possit, gl. ibid. V. Nigri. Similiter in Religione S. Francisci, & Carmelitarum, & alijs quibusdam, magna est varietas habitûs, sive in colore, sive in figura, non tamen ideò, si aliquis ex eadem Religione, sed ex ijs, qui gestant diversum habitum, eligeretur in Prælatum Monasterij, in quo diversum habitum gestant, invalida foret electio, Suar. c. l. num. 5. & 6.

CCCLXXIII. Notandum 3. An, sicut Religiosus eligi potest ad Ecclesiam Cathedralem, seu Episcopalem, secularem, vel Regularem, juxta cit. Clement. 1. & c. Si Abbatem 36. h. t. in 6. ita etiam eligi possit ad Prælaturam Ecclesiæ Collegiatæ secularis, non Episcopalis? non conveniunt DD. Affirmat gl. in cit. Clem. 1. V. secularis, ubi tamen addit, egere hoc declaratione Pontificiâ, Abb. in c. Quòd Dei 5. de statu Monach. n. 5. Sylvest. V. Religio 7. q. 4. & 6. Sanch. l. 7. moral. c. 29. n. 73. & alij, quia eadem videtur esse ratio de tali Præposito, quæ de Episcopo, cùm eligatur ad curam eorum, qui ad Collegium pertinent, & sicut Episcopus constituit unum corpus cum suo Capitulo; ita & iste cum suo.

Negativam tamen sententiam tenent Hostiens. in summa tit. de statu Monach. n. 6. Joan. Andr. in cit. c. Quòd Dei eodem n. 16. & ibid. Jo. Monach. n. 5. Laym. in c. Si Religiosus 27. n. 3. h. t. in 6. idque colligitur per argumentum à contrario sensu ductum ex cit. Clem. 1. ubi solùm conceditur, ut Religiosus eligi possit in Episcopum, sive secularis, sive Regularis Ecclesiæ, ergo non ad alias Ecclesias inferiores. Cùm ergo regulariter beneficia secularia sint conferenda secularibus, & regularia regularibus c. Cùm de beneficio 5. de præb. in 6. & Religiosi non sint assumendi ad Ecclesias seculares, c. Super eo 9. de Regular. non debet ab hac Regula recedi, nisi in jure expressa exceptio reperiatur; quia exceptio firmat Regulam in casibus non exceptis: atqui Canones, præter Ecclesias Cathedrales, solùm permittunt, ut favore curæ animarum, & propter officium prædicationis exercendum erga plebem, Regulares assumi possint ad Ecclesias Parochiales, ergo non ad alias. Verùm hodie omnes Regulares etiam Canonici, & non Mendicantes, non possunt promoveri ad quævis beneficia curata, præter Episcopatum, sinè dispensatione S. Pontificis, adeòque neque ad Parochias, neque ad Præposituras Ecclesiarum Collegiatarum, juxta declarationem S. Congregationis Concilij Tridentin. apud Sanch. c. l. num. 71.

CCCLXXIV. Notandum 4. Nullâ etiam consuetudine introduci potest, ut Religiosus eligatur in Prælatum Regularem alterius Ordinis, sed talis electio est ipso jure irrita, arg. c. Cùm causam 27. h. t. nisi S. Pontifex dispensârit: nam talis consuetudo censetur noxia Ecclesijs, quia non possunt cohærere, & bene conjungi, quibus studia, & vota diversa sunt, c. Nona 22. caus. 16. q. 7. & patet ex suprà dictis n. 358. Quare nec per consuetudinem introduci potest, ut professi diversæ Religionis, vel Religiosi, cùm Clericis secularibus collegialiter simul vivant, quia id rationi etiam non satis congruit, ut dicitur in Clement. 1. in princ. h. t. Nihil tamen obstat, quò minùs duplex Collegium, sive diversi Conventus simul in eadem Domo, seu Monasterio, & sub eodem tecto habitent, unus Monachorum, alter Canonicorum Regularium, ita tamen, ut sub diversis Prælatis sint constituti, & unus per Abbatem, alter per Præpositum Regularem gubernetur: idémque est, si unum Collegium sit Canonicorum Regularium; aliud Canonicorum secularium; & tum non poterit aliquis ex uno Conventu, vel Collegio assumi in Prælatum alterius; gloss. in cit. Clement. 1. V. Monasterijs. Layman. de Elect. Prælat. quæst. 189.

CCCLXXV. Notandum 5. Etsi Religiosus non possit eligi in Prælatum alterius Religionis, potest tamen ex justa causa postulari non solemniter, quia talis non prohibetur eligi propter crimen, sed propter diversitatem Religionis, vel habitûs: sed non nisi à Papa postulari potest, quia nullus inferior Papâ potest dispensare in Constitutione Concilij generalis, qualis est Clementina 1. h. t. gl. hîc V. Eligatur, & Abb. n. 6. & 7. Sed neque Religiosus potest eligi, vel transferri ad aliud Monasterium ejusdem Ordinis, sinè licentia sui Superioris, ut mox dicetur.

Porrò Religiosus sicut non potest, per viam electionis, assumi in Prælatum Regularem alterius Ordinis, ita nec per viam cujusvis alterius provisionis, sinè dispensatione Papæ, quia licèt in Clement 1. h. t. solùm mentio fiat de electione, eáque prohi-

beatur, & Constitutio sit correctoria Juris antiqui; tamen ratio in illa expressa convenit, & reperitur in quovis alio modo, quo Ecclesijs providetur, ideóque etiam in illis eadem dispositio locum habet, gl. hic V. Eligatur, junctâ gl. margin.

CCCLXXVI. Quæritur 2. An, ut Religiosus eligi possit in Abbatem, seu Prælatum alterius Monasterij, vel Conventûs, etsi ejusdem Ordinis, necessariò requiratur consensus, ac licentia Superioris, & quisnam Prælatus talem licentiam dare possit. Respondetur 1. Religiosus non potest, sinè licentia sui Superioris, consentire in electionem de se factam, extra suum Monasteriū, etiam ejusdem Ordinis, alioquin consensus non valet, & electio ipso facto est irrita, prout statuitur in c. Si Religiosus 27. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: Si Religiosus (cujus arbitrium non ex sua, cùm velle, vel nolle non habeat, sed ex illius, cujus imperio se subjecit, voluntate dependet) electioni de se factæ extra suum Monasterium, vel Ecclesiam, non petitâ, & obtentâ (debito modo, & non per extorsionem, gl. hic V. obtenta) licentiâ sui Superioris, qui eam dare potest, consentire præsumpserit, consensus sic præstitus non teneat, & electio in pœnam præsumptionis ejus, eo ipso nullius sit roboris, & omnino invalida.

Porrò, si Religiosus, defuncto Abbate, electus fuerit à cæteris Conventualibus in Abbatem Monasterij, potest in sui electionem consentire, sinè alicujus licentia, jure eam facultatem ipsi dante, propter necessariam gubernationem, & quidem Monasterij, c. Quàm sit 5. cauf. 18. q. 2. gl. hic V. suam, & Franc. n. 1. not. 4. Neque tunc potest ita de ambitione notari, nec datur vagandi occasio, sicut in electione, extra Monasterium. Verumtamen extra Monasterium, nullam Prælaturam acceptare potest, nec Episcopatum, imò nec Papatum, sinè licentiâ sui Abbatis, seu Prælati, ut docet gl. in cit. c. Quàm sit, V. ad ordinandum. Franc. hic not. 1. & plures alij. Sed oppositum, quoad Papatum, verius est, quòd Religiosus possit consentire, si eligatur in Papam, absque licentia sui Prælati Regularis, ut docet Sanch. cit. c. 29. n. 58. & alij apud ipsum citati. Ratio est, quia nulla exceptio, præter hæresin, opponi potest contra Papam à duabus partibus Cardinalium electum, c. Liceat 6. h. t. ergo nec defectus licentiæ Superiorum: & cùm electio Pontificis vim habeat confirmationis, ideo electus per illam liberatur à jugo religiosæ Professionis. Et quamvis Religiosus juris fictione censeatur, non habere liberum consensum, re ipsâ tamen, & spectato jure naturali, habet liberum consensum, qui ad hoc sufficiens est, nam impedimenta juris positivi sunt sublata.

CCCLXXVII. Resp. 2. Licentiam acceptandi Prælaturam, extra Monasterium, seu Conventum proprium, Religioso dare potest Prælatus immediatus, videlicet Abbas, Præpositus, aut Prior, quia is est verus Superior, cujus imperio se Religiosus ille subjecit, adeóque non est, cur illi ea potestas denegetur, nisi aliud specialiter in aliqua Religione sit statutum, Joan. Andr. in cit. c. Si Religiosus num. 2. Franc. ibid. in princ. Sanch. cit. c. 29. n. 65. Quare in hac re spectandæ sunt Constitutiones, & privilegia Ordinibus Mendicantibus concessa, vi quorum plerumque solus Generalis, aut Provincialis Ordinis talem licentiam dare potest, prout videre est apud Rodriq. qq. Regul. tom. 2. q. 56. a. 2.

CCCLXXVIII. Resp. 3. Si Monasterium, ex quo Religiosus assumitur ad aliud Monasterium, Episcopo subjectum sit, tum ipsius etiam auctoritas & consensus requiritur, præsertim si Monasterium, ad quod transfertur, in alia diœcesi situm sit, ut colligitur ex c. Qui verè 12. cauf. 16. q. 1. Innocent. in c. Post translationem 11. n. 3. de renunciat. Sanch. cit. c. 29. n. 66. Rationem dat Laym. in cit. c. Si Religiosus n. 4. q. 2. h. t. in 6. quia ad curam Episcopi spectat providere, ne Religiosi idonei à Monasteriis sibi subjectis ad alias Diœceses extrahantur, sed in ijsdem maneant, per quos administrationes, & officia Regularia exerceantur: ideóque consensum etiam Episcopi requirendum esse, ubi id consuetudine receptum est, sicut in his Provinciis.

CCCLXXIX. Notandum hîc præterea 1. ordinariè & per se loquendo, non potest Prælatus compelli ad dandam licentiam Religioso acceptandi Prælaturam, extra suum Monasterium, vel Conventum, arg. c. Ad aures 5. de temporib. Ordin. Joan. Monach. in c. Quàm sit 6. n. 12. quia hæc est quædam gratia, seu remissio obligationis, ad faciendam verò gratiam nemo cogi potest, c. Precariæ 4. cauf. 10. q. 2. præterquam si necessitas postulet, vel magna utilitas suadeat, ut alicui Monasterio, vel Ecclesiæ subveniatur, & Prælatus Ordinis causam rationabilem negandi licentiam non habeat; tum enim à Superiore suo cogendus est ad dandam licentiam, arg. c. Nullus 17. de jure patronat. ubi deciditur, Episcopo sinè justa causa nolenti consentire, ut offerantur decimæ, S. Pontifici, id nunciandum esse, ut ipsum cogat, & tradit gloss. communiter recepta in c. Quàm sit 5. V. ad ordinandum cauf. 18. q. 2. Sanch. l. c. n. 68.

Notandum 2. Si Prælatus, sinè justa causa, nolit dare licentiam Religioso consentiendi in sui electionem ad aliud Monasterium, tum cogi potest à proximo Superiore suo, nimirum Abbas, vel Præpositus ab Episcopo, cui est subjectus, &, si hic nolit licentiam dare, ab Archiepiscopo, adeóque si Abbas jussus ab Episcopo, vel Episcopus ab Archiepiscopo date licentiam, id recuset, potest Superior ejus, eo invito, illam date, quia ordinariè, propter negligentiam Prælati inferioris, ejus potestas devolvitur ad proximum Superiorem, ut colligitur ex c. Quamquàm 18. h. t. in 6. & c. 1. De supplend. neglig. Præl. Sanch. cit. c. 29. n. 69. licèt gl. in cit. c. Si Religiosus. V. Obtenta, h. t. in 6. & alij ibid. citati putent, tali casu solum Papam posse dare hanc licentiam, arg. cit. c. Nullus, de jure patron. Sed ibi in speciali casu deciditur, requirendam esse licentiam à S. Pontifice, quod non debet trahi ad alios casus, ut notat Sanch. c. l.

Notandum 3. Religiosus à Prælato suo non potest cogi ad suscipiendum Episcopatum, vel aliam Prælaturam, extra suum Ordinem, quia Prælatus Ordinis solùm potest præcipere subditis Regularibus, quæ pertinent ad Regulam, vel Institutum Ordinis, Episcopatus autem potiùs eximit subditum à regulari observantia, Sanch. l. 4. moral. c. 8. n. 38.

Notandum 4. Religiosi Societatis Jesu ad nullam Prælaturam, vel dignitatem, extra Societatem, eligi, vel postulari possunt, nec Præpositus Generalis, potest

potest alicui facultatem dare acceptandi ullam hujusmodi dignitatem, nisi Sedis Apostolicæ præceptũ compelleret, ut habetur p.9.Constit. c.3. §. 13. quod tamen Sanch.cit.lib.7.c.29.n.61. tantùm intelligendum esse, ait, de Episcopatibus, & dignitatibus, quibus honor, & opes annexæ sunt, non de Patriarchatibus, & Episcopatibus Æthiopiæ, & similibus, qui merè onerosi sunt, & quibus paupertas adjuncta est, tum enim Generalem Præpositum licentiam dare posse.

CCCLXXX. Quæritur 3. An, ut Religiosus eligi possit ad Prælaturam, extra suum Monasterium, præter licentiam datam à Prælato Ordinis, requiratur etiam consensus Capituli? Resp. negativè, prout deciditur in cit. c. Si Religiosus. §. Quia verò, h.t. in 6. nam olim dubitatum fuit, utrùm Religiosis licentia consentiendi electionibus de se factis, & transeundi ad Prælaturas, ad quas electi fuerint, à suis Superioribus dari possit, absque consilio Fratrum, seu Conventûs sui, cùm jura super hoc valde varient: nam quòd solus Prælatus illam dare possit, videtur colligi ex pluribus juribus, in quibus de Capitulo nulla fit mentio. uti in c.1.ibi, *Abbas loci*, dist. 58. ex c. Pro utilitate 34. ibi: *cum Abbatis voluntate* caus.16.q.1.& ex c.Post translationem 11. ibi: *Priore super hoc requisito, & obtento consensu*, de renunciat. c. Quàm sit 6. ibi: *absque Superioris sui licentia* h. t. in 6. ubi etiam de Capitulo nihil dicitur. Contrarium tamen, quòd requiratur etiam consensus Capituli, videtur colligi ex c. Abbate 25. ibi: *Abbati & Conventui placuit*, de Verb. signif. & habetur expressum in c.2. in fine, ibi: *si de consilio Fratrum fuerint transferendi*, de statu Monach. & ex c. Statuimus 3. ibi: *sinè Patris, & totius Congregationis permissione recedere*, caus.19.q.3. & ratio est, quia talis transitus personæ ad aliud Monasterium est quædam species alienationis, quæ à Prælato, sinè consensu Capituli, fieri non potest, c.Sinè exceptione 52. caus. 12. q. 2. & c. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. imò major est alienatio personarum, quàm rerum, arg. c.Præcipimus 24.cit. » caus.q.1. Nihilominus tamen Bonifacius VIII. ad » hujusmodi dubitationem tollendam decrevit, & » declaravit, eosdem Superiores, non requisitis suis » Conventibus, Religiosis ad Prælaturas extra suum » Monasterium electis (non eligendis, gl. fin. hîc de » quo infrà) consentiẽdi, & transeundi liberam pos» se facultatem dare: idque ut Ordinationes Eccle» siarum, & Monasteriorum, ad quæ Religiosi electi » fuerint, eò celeriùs, & faciliùs expediri queant. Itaque Canones antiqui contrarij jure novo sunt correcti, ob utilitatem Ecclesiarum, quæ non tam diu vacant, si solius Prælati licentia ad consentiendum electioni præbendum sufficiat, gl.hîc V. sint varia, in fine.

CCCLXXXI. Cæterùm, si Religioso à Superiore suo Generalis licentia concessa sit, ut consentire possit electioni sui, quandocunque electus fuerit, ea non sufficit, nec valet, prout habetur in Clement. » ult. h.t. ubi dicitur: cùm concessa Religioso à suo » Superiore licentia, ut electioni, vel provisioni (quo » nomine latè accepto comprehenditur etiam nomi» natio, postulatio, præsentatio, & collatio; gl.hîc V. » Provisioni) si quam de ipso fieri contigerit, suum » dare possit assensum, vitio ambitionis viam paret, ideo decernitur, eam nullius esse firmitatis, aut va- » loris. Porrò quamvìs in dicta Clementina solùm » videatur reprobari licentia generatim alicui data, ut possit consentire electioni de se fortè faciendæ, quia posset evenire, ut eligeretur ad Prælaturam, cui non expediret illum præfici, &, si specialis ad certum locum licentia petita fuisset, ea fortè denegata esset: Idem tamen dicendum est de licentia specialiter, & particulariter alicui data, ut possit consentire, si eligatur ad talem Ecclesiam fortè vacantem, vel proximè vacaturam, quia subest eadem ambitionis ratio; quare necesse est, ut licentia data sit, post factam electionem, gl. hîc V.Siquam. & ibid. Abb.n.4. Sanch. cit.c.29.n.60. Sed etsi priùs jam facta sit electio alicuius Religiosi, si tamen Superior ignoret, eam esse factam, non valet licentia data, quia rei, quæ non est, vel esse nescitur, privilegium non conceditur, c.pen. de Eccles.ædific.c.pen.de despon.impub.gl.marg.hîc lit. e. sed debet dari licentia Religioso consentiendi electioni, quæ de ipso facta est in tali Ecclesia, gl. hîc V. nullius, & ibid. Abb. n.5.Sanch.c.l. n.61. ubi tamen addit, sufficere, & valere licentiam datam ad certam Prælaturam sub conditione, si jam Religiosus ad illam electus sit, vel esset. Quòd si Religiosus consentiat in sui electionem, vel provisionem, virtute licentiæ invalidè datæ, ut in casibus jam allatis; tum consensus non valebit, quia, cùm ea licentia sit irrita, perinde est, ac si sinè ulla licentia consentiret, adeóque privatus erit omni jure sibi ex electione quæsito, iuxta cit. c. Si Religiosus, in princ.h.t.in 6. gl. hîc V. Firmitatis. Nec electio, in quam Religiosus, sinè legitima licentia, consensit, reconvalescet, etiamsi is postea legitimam licentiam obtineat, quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit, reg. 18.in 6.Sanch.c.l.n.63.

CCCLXXXII. Quæritur 4. An, sicut ad hoc, ut Religiosus eligi possit ad Prælaturam alterius Monasterij, requiritur licentia sui Superioris: ita etiam, ut renunciare possit Prælaturæ jam legitimè acceptatæ, requiratur ejusdem Superioris consensus? Affirmat Ancharanus in cit. cap. Si Religiosus q. 3. & Franc.n. 3. quia Religiosus proprium velle, & nolle non habet. Sed probabilius est, posse renunciare, sinè consensu Prælati Ordinis, ut docet Sanch, cit. c. 29.n.70.& sequitur Laym.in cit.c.Si Religiosus n.6. quia, sicut Prælatus Ordinis non potest compellere Religiosum ad acceptandum Episcopatum, vel aliam dignitatem, extra suum Ordinem, quem professus est; ita neque potest eum compellere ad retinendum, adeóque, sinè ipsius licentia, ei renunciare potest. Ratio est, quia Religiosus, etsi non habeat velle, & nolle in ijs, in quibus tenetur obedire Prælato, cujusmodi sunt ea, quæ ad Regulam, & Institutum Ordinis pertinent: in aliis verò, in quibus Prælatus non potest ei præcipere, vel eum cogere, habet velle, & nolle; qualis est Prælatura extra Ordinem, per quam Religiosus magìs liberatur ab obedientia regulari, quàm ei subjiciatur.

Ex quo infertur, quòd Prælatus Ordinis solus non possit acceptare Prælaturam, extra Ordinem, vel Monasterium, ad quam eligitur Religiosus, sinè ipsius consensu, quia non potest Superior exercere actum pendentem à personali, & libera voluntate subditi, seu Regularis Professi, absque illius consen-

su, & in quo non potest illum cogere: & vice versâ, neque Abbas potest renunciare Prælaturæ, ad quam Religiosus est electus, sinè ipsius consensu, postquam illam legitimè acceptavit, licèt confirmatio nondum secuta sit, Sanch. c. I. n. 70. Ratio est, quia per eam acceptationem Religioso jus est acquisitum: jura autem beneficialia, & Ecclesiastica Religioso à SS. Canonibus concessa Prælatus auferre non potest, quia non sunt pecuniaria, neque ad statum regularem pertinentia, Navarr. in Comment. 2. de regular. n. 2. dicto 4. Laym. de Elect. Prael. n. 201.

CCCLXXXIII. Quæritur 5. An, si Abbas alicujus Monasterij eligatur in Episcopum, vel Abbatem alterius Monasterij, etiam requiratur consensus, seu licentia Superioris? Respondetur affirmativè, ita quidem, ut electus licentiam petere debeat à proximo suo Superiore, videlicet ab Episcopo, si non sit exemptus; si verò exemptus sit, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectus, à Papa, vel Legato ejus à latere, ut constat ex c. Si Abbatem 36. in princ. & ibi Jo. Monach. n. 1. h. t. in 6. Ubi statuitur, si Abbas Ecclesiæ Romanæ immediatè subjectus in Episcopum eligatur, id reprehendi non potest (ex eo, quia electus, & non postulatus fuit, gl. ibid. V. exinde, idémque est, si in Abbatem alterius Monasterij) ei tamen ab alio, quàm à Papa, vel Legato ejus à latere, si sit in provincia (nam si Legatus esset Sedis Apostolicæ, sed non in illa Provincia, vel si ex illa egressus esset, finitâ legatione, licentiam dare non posset, gloss. hic V. In Provincia) licentia Monasterium suum deserendi, & ad Ecclesiam, ad quam electus est, transeundi dari non potest.

CCCLXXXIV. Notandum hic 1. Discrimen est inter Episcopos, & alios Prælatos non Episcopos, quòd Episcopus debet postulari ad alium Episcopatum, &, si eligatur, electio non valet; sed Abbas, vel alius Prælatus Episcopo inferior, etiam exemptus, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectus, non postulatur, sed eligitur, quia nimirum Episcopus à sua Sede ad aliam Episcopatum transferri non potest, nisi S. Pontifex dispenset, à quo talis translatio peti debet, c. 2. & ult. de translat. Episc. At verò alij Prælati Episcopo inferiores, etiam Regulares, transferri ad aliam Ecclesiam similem, vel Superiorem, seu Cathedralem possunt, ut constat ex c. Nisi 10. propè finem de renunc. dummodo Superior, cui sunt subjecti, licentiam det, gloss. hic V. Elegistis, & gloss. fin. Aliud autem est, licentiam dare, aliud dispensare, quia per dispensationem relaxatur, sive tollitur obligatio legis in certo casu: per dationem licentiæ fit, ut lex ab initio non obliget, licèt, eâ non datâ, obligaret, Layman. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 22. num. 1. & alij DD. communiter.

Notandum 2. Quando ad actum aliquem requiritur licentia alicujus, non sufficit tacitus ejus consensus, sed debet esse expressus, siquidem licentia debet esse expressè obtenta; & non tantùm petita, c. Quàm sit 6. h. t. gl. in c. Si Religiosus 27. V. Obtenta eod. in 6. Franc. hic n. 1.

Notandum 3. Licentiam transeundi ad Episcopatum, vel Prælaturam alterius Monasterij Prælato non exempto potest dare etiam Capitulum, Sede Episcopali vacante, arg. c. Cùm olim 14. de major. & obed. quia succedit in potestate Ordinaria Episcopi, Franc. hic n. 2. in gl. 3. Quòd si Abbas non exemptus eligatur in Episcopum propriæ Diœcesis, tum nullius Superioris licentia requiritur, quia non transfertur extra Diœcesin suam, sed fit ex filio pater. Secus est, si esset Prælatus exemptus, tum enim eximeretur ab immediata subjectione Sedis Apostolicæ, & ideo requiritur licentia Papæ, vel Legati à Latere, Franc. l. c.

CCCLXXXV. Præterea hic addendum, quòd statutum habetur in Clement. in plerisque 5. h. t. videlicet, ut nullus in quacunque dignitate constitutus deinceps Ecclesiæ Cathedrali sibi quomodocunque subjectæ, quæ Clero caret, & populo Christiano, præficiat Pastorem, præsertim Religiosum, sinè speciali licentiâ Sedis Apostolicæ; & talis Religiosus non petat licentiam à suo Superiore, ut possit provisioni de se factæ consentire. Quòd si consenserit, etiam cum licentia Prælati, & permiserit se consecrari, Episcopali honore, & dignitate privatur (quia non admittitur ad executionem Pontificalis Officij, gl. hic V. honore) & Prælato Ordinis subjectus erit, sicut priùs, nec ad aliquem honorem, vel administrationem, intra, vel extra Religionem, promoveri poterit, idque in pœnam ambitionis: &, si quid contra hanc Constitutionem factum fuerit, irritum erit, quacunque contrariâ consuetudine non obstante. Hæc autem non sunt intelligenda de provisione aliarum Ecclesiarum non Cathedralium, vel etiam Cathedralium habentium Clerum, & subditos Christianos, ad quas etiamnum Religiosi, etiam Mendicantes, promoveri possunt.

§ IV.

An Religiosus Professus unius Monasterii, si transferatur ad aliud Monasterium, vel assumatur in Abbatem alterius Monasterii, retineat ius eligendi Abbatem prioris Monasterii?

CCCLXXXVI. De hoc agitur in c. Constitutus 47. h. t. Nam vacante Monasterio Fiscanensi, electus fuit quidam in Abbatem, cui electioni se opponebant duorum Monasteriorum Abbates, qui missis Procuratoribus ad Sedem Apostolicam, petiverunt rescindi illam electionem, eò quòd, cùm illi interesse deberent, fuerint contempti, seu non vocati. Cùm autem Procuratores jussi essent exprimere, quo jure ipsi electioni Abbatis dicti Monasterij interesse deberent, sive, ob quam causam ipsis jus suffragij in eo competeret, responderunt, quòd cùm olim ex eo Monasterio (in quo erant Monachi, seu Professi) assumpti essent ad Abbatias Monasteriorum suorum (in quibus nunc sunt Abbates) specialiter ipsis ab Abbate, & Conventu Monasterij Fiscanensis concessum fuerit, ut in Capitulo ejusdem Monasterij vocem, seu jus suffragij haberent. Hanc rationem Papa Honorius III.

fri-

» frivolam reputans duobus illis Abbatibus perpe-» tuum super hoc silentium imposuit.

CCCLXXXVII. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Quando petitio actoris est contra dispositionem Juris communis, tum is debet exprimere legitimam causam petendi, alioquin ejus petitio, sive libellus rejicietur, Abb. hîc n. 2. & colligitur ex hoc c. nam cùm spectato Jure communi, jus eligendi Prælatum spectet ad Collegium, seu Capitulum, c. 1. h. t. ideo, si quis non sit è Collegio, seu Capitulo, & tamen alleget, se jus eligendi habere, debet exprimere causam, seu titulum specialem, ob quem tale jus ipsi competat, gl. hîc in notatis.

Notandum 2. Monachus, seu Professus unius Monasterij, si in Abbatem alterius Monasterij eligatur, vel ad aliud Monasterium transferatur, ipso facto amittit vocem, sive jus suffragij in Capitulo prioris Monasterij, & consequenter etiam jus eligendi Prælatum in illo Monasterio, ut docet gl. in notatis, & V. Quo jure, Abb. n. 3. & alij Canonistæ communiter, & notat gl. margin. hîc lit. d. ex Joan. Andrea, quòd teste experientiâ, sæpissime Monachi vocati ad alia Monasteria soleant hac de re cõsulere peritos juris. Idque probatur, quia per talem translationem fit, ut translatus nullam habeat communionem cum priore Monasterio, cùm non sit ampliùs ex corpore, seu Collegio illius, vel membrum ejusdem, nam Jure Canonico prohibitum est in c. ult. in fine de religios. domib. ne quis in diversis Monasterijs locum Monachi habere præsumat, sicut nec unus Abbas pluribus Monasterijs præsidere potest, ut ibid. additur, adeóque nec in duobus locis vocem habere potest in Capitulo: quod intelligendum est, si Monasteria penitus separata sint ab invicem, nec unum ab altero dependeat, eique subjectum sit, Abb. in cit. c. ult. num. 5.

Ubi tamen cum gl. in c. 1. V. Dependere, junctâ additione de privileg. in 6. Jo. Monacho, & Jo. Andrea in cit. c. ult. de religios. domib. ulteriùs distinguendum est; nam vel unum Monasterium est inferius. v. g. Prioratus aliquis regularis, &c, ita alteri Superiori, seu principali Monasterio subordinatum, & subjectum, ut Abbas Superioris Monasterij, seu principalis possit Monachos, seu Regulares in Monasterio inferiore, seu Prioratu, pro arbitrio suo collocare, & iterum ex eo revocare; & tum Prior ille Conventualis, aliique Monachi Conventûs inferioris, non tantùm in suo Capitulo, sed etiam in Capitulo Monasterij principalis habent vocem, seu jus suffragij, etiam quoad electionem Abbatis Superioris Monasterij, nisi alia sit consuetudo, quæ in hac re servanda est. Ratio est, quia tunc signum est, quòd inferius Monasterium pleno jure unitum, seu incorporatum sit Monasterio Superiori, præsertim, si bona separata non habeat, vel saltem illa non administret, nisi dependenter à Monasterio Superiore, seu majore. Vel Monasterium inferius, sive Prioratus habet separatum, & proprium, ac stabilem Conventum, à quo Prior, seu Prælatus eligitur, & bona omnino divisa, ac separata à bonis Superioris Monasterij; & tunc Monachi inferioris Monasterij non habent jus suffragij ad eligendum Prælatum Superioris Monasterij, sicut nec ad alios actus Capitulares Monasterij principalis, quamvis fortè Prior, seu Prælatus illorum confirmari debeat ab Abbate, seu Prælato Superiore, juxta c. Cùm dilectus 8. de consuetud. Laym. in cit. c. Constitutis n. 4. h. t. ubi addit, fieri posse, ut Monasterium superius ex prima institutione, seu fundatione habeat jus constituendi Prælatum in inferiore Monasterio, juxta cit. c. Cùm dilectus; & tamen Monachi illius nullum jus suffragij habeant in electione Abbatis Superioris, quia nimirum distinctum nihilominus corpus, seu Conventum faciunt.

CCCLXXXVIII. Notandum 3. Monachus, seu Professus Regularis electus in Prælatum alterius Monasterij, vel ad illud translatus, non potest habere vocem, seu jus suffragii in Capitulo prioris Monasterii, nec in electione Prælati, nec in aliis actibus Capitularibus, etiamsi hoc illi gratuitò à Prælato, & Conventu prioris Monasterij fuerit concessum, & reservatum, prout apertè decisum habetur in hoc c. Nam SS. Canonibus, & Ecclesiasticæ traditioni repugnat, ut Monachus, seu Professus Regularis simul in duobus Monasteriis sit installatus, seu Capitularis existat, adeóque talis concessio illicita est, & invalida, cùm pactis privatorum juri publico, & communi, præsertim in favorem Ecclesiæ principaliter introducto, derogari non possit, Abb. hic n. 3. ubi etiam ait, si Monachus, seu Professus Regularis promoveretur ad Ecclesiam Parochialem, ut illam non tanquam claustralis administraret, sed ut tanquam Clericus, seu Rector secularis præesset, is non haberet ampliùs ullam communionem cum priore Monasterio, & perderet omne jus Capitulare in illo, quàm diu ibi maneret.

Neque verò obstat, quòd jus eligendi Prælatum etiam cuivis extraneæ personæ liberaliter concedi possit, ut constat ex c. Scriptum 40. & aliis juribus suprà allatis, ergo etiam poterit concedi ei, qui antè erat professus illius Monasterii: Nam respondetur distinguendo: vel enim jus eligendi conceditur extraneis, ratione dignitatis, vel ratione personæ, ut docet hic Abb. n. 3. & Imola n. 2. in gl. fin. Primo casu, si jus eligẽdi concedatur, ut perpetuò competat alicui dignitati, tum valet concessio, dummodo tamen fiat, cum consensu Superioris, & aliis solemnitatibus requisitis ad alienationem rerum, & jurium Ecclesiasticorum, cùm per talem concessionem quodammodo alienetur jus quoddam Monasterii, adeóque sit species quædam alienationis. Posteriore verò casu, si jus eligendi concedatur personæ extraneæ, tum vel conceditur, vacante Ecclesiâ, pro ea vice, sive pro electione proximè futura; & valida est concessio, juxta cit. c. Scriptum, quia nulla fit alienatio juris eligendi, nec aperitur via ad ullum vacaturum beneficium, nec datur jus Monachale eligenti, sed tantùm admittitur extraneus ad eligendum, in utilitatem Ecclesiæ, ut ex plurium judicio fiat electio Prælati. Vel conceditur, Ecclesiâ non vacante; & non valet concessio, quia prohibitum est tractare de futura electione, ante mortem Prælati, & antequam Prælatura, vel beneficium vacet, c. Constitutus 11. de concess. præb. Vel denique conceditur jus eligendi personæ, non pro una vice tantùm, sed absolutè, & in perpetuum, sive ad vitam ejus; & tunc probabile est, concessionem esse validam, si fiat, accedente consensu Superioris, & aliis

solemnitatibus, dummodo etiam fiat personę capaci, non incapaci, ut laico, & modo possibili, ac legitimo, non illegitimo, & à SS. Canonibus prohibito, qualis est, si concedatur jus eligendi Monacho translato ad aliud Monasterium, ut eligat, tanquam adhuc Capitularis prioris Monasterij, in quo novus Prælatus eligitur, ut ex dictis patet.

Porrò decisioni huius c. magìs obstare videtur, quòd, quamvìs per concessionem prioris Monasterij non potuerit Monachis translatis ad Abbatiã alterius Monasterij acquiri jus eligẽdi, quoad proprietatem: tamen possessio in eos translata est, dum post concessionem illam admissi sunt ad actus Capitulares, ergo ratione possessionis, in qua erant, debuerunt vocari ad electionem Prælati prioris Monasterij, adeóque, si contempti sint, potuerunt agere ad rescindendam electionem, arg. c. Cùm Ecclesia 3. de caus. poss. & propriet. ubi alicuius electio rescissa fuit, & externi Clerici in possessionem restituti sunt, quia probârunt, se tribus Episcopalibus electionibus precedentibus interfuisse, & suffragium dedisse, nunc verò contemptos, seu non vocatos fuisse. Ad hoc responderi potest cum gl. hìc V. quo jure & Abbate circa finem, tripliciter. 1. Quòd in casu huius c. Abbates illi non agebant judicio possessorio, quia probabile est, quòd hæc fuerit prima electio, post illorum transitum ad aliud Monasteriũ, sed actione confessoria petebant declarari, ipsis competere jus suffragij, & quia contempti sunt, rescindendam esse electionẽ; sed quia causam ineptam proponebant, ideo quoad causam proprietatis succubuerunt: In casu verò cit. c. 3. instituta fuit actio petitoria, & simul interdictum possessorium. 2. Posito etiam, quòd Abbates illi in quasi possessione actus eligendi fuerint, & de facto cum aliis Monachis elegerint, tanquam jus habentes; & tum vocatos non esse, nihilominus tamen non debuerunt restitui, quia, quando jus commune resistit possessori; tum non debet is restitui, nisi habeat titulum coloratum, seu probabilem præsumptionem pro se: hìc autem ipsum jus commune repugnabat possessioni, cùm de jure communi jus eligendi spectet ad Capitulum, & causa ab actoribus expressa erat etiam contra jus, ideóque nullum coloratum titulum habuerunt suæ possessionis, neque hæc illis prodesse potuit; & cùm notorius fuerit defectus proprietatis, quem ipsi confessi sunt, per eum elidebatur possessio. At verò in casu cit. c. 3. adfuit ex parte actorum titulus coloratus, & stabat præsumptio juris pro illis, ob diuturnitatem temporis, nam longo tempore erant in possessione juris eligendi. 3. Abbates illi, siquidem in possessione electionis fuerunt, malâ fide illud possederunt, nempe contra Statuta SS. Canonum, ideóque electio ob id, quòd vocati non fuerint, rescindi non debuit: in casu verò cit. c. Cùm Ecclesia, Clerici illi bonæ fidei possessores fuerunt, ut patet ex ipso textu, & docet ibid. Abb. n. 53. & alij DD. communiter.

§. V.

De electione Religiosorum Mendicantium ad Prælaturas, extra Ordinem suum, in discordia facta, & de electione aliorum Religiosorum non mendicantium à minore parte eligentium facta.

CCCLXXXIX. De utraque hac electione, seu provisione agitur in c. Quorundam 24. h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. statuit, ut nulli Religioso Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, aut quorumlibet Ordinum Mendicantium, ex electione, postulatione, vel alia provisione, ad aliquam Prælaturam, extra suum Ordinem, in discordia facta, deinceps jus acquiratur: sed nec tali electioni, vel provisioni promotus consentire possit, tametsi Regularis Prælati sui licentia, vel consensus accesserit.

Præterea in eodem c. §. Circa, decernitur, ut alij quoque Religiosi, qui Mendicantes non sunt, ex electionibus, postulationibus, aut provisionibus, ad quascunque Prælaturas, si à minore parte Capituli processerint, nullum jus acquirant, neque in eas consentire possint, etiamsi consensus, vel licentia suorum Prælatorum intervenerit; alioquin quidquid contra præmissa, vel aliquod eorum, fuerit attentatum, irritum sit, & inane.

CCCXC. Circa hanc Constitutionem, quoad utramque partem, notandum 1. Ratio, cur specialiter statutum sit, ut Religiosi mendicantes, etiam obtentâ licentiâ suorum Superiorum, non possint consentire in sui electionem, postulationem, vel provisionem ad Prælaturam, vel administrationem extra Ordinem, si in discordia facta sit, & tametsi consenserint, nullum jus eis ex illa acquiratur, ratio, inquam, est, quia, cùm ipsi arctiorem paupertatem, ac Regulam, & mundi contemptum profiteantur, quàm alij Religiosi, multò magìs abstinere debent à litibus, ut Deo, ac ministeriis proximorum liberiùs vacent, & ne alioquin temporalibus honoribus, & proventibus inhiare videantur, cujusmodi lites suboriri possunt ex electionibus in discordia factis, Sanch. l. 7. mor. c. 29. n. 44.

Notandum 2. Electio hoc loco in discordia facta dicitur, si, vel duæ, aut plures electiones sint celebratæ, & publicatæ, vel una tantùm, cui, antequam ea publicata sit, aliqui ex electoribus se opponant, vel etiam, si unus solùm ei contradicat, gl. hìc V. in discordia. At verò ad valorem electionis Religiosi non mendicantis sufficit, si major pars eligentium consentiat, etsi pars minor contradicat, Sanch. c. l.

Notandum 3. Si electio Religiosi mendicantis ad Prælaturam ab initio in concordia sit celebrata, etiamsi postea superveniat discordia, & unus, vel plures se illi opponant, non vitiatur electio semel validè facta, quia initium spectandum est, Joan. Monach. hìc, & Ancharan. Franc. n. 4. & res perfecta non vitiatur, etsi veniat ad casum, in quo incipere non potuisset, ut tradunt DD. in l. ult. c. de nupt. Et vice versâ

versâ, si electio prius facta sit in discordia, etiamsi postea omnes electores, etiam ij, qui se prius opposuerunt, consentiant, non potest electio semel irrita, postea reddi valida, Joan. Andr. hîc n.1.& Franc.n.4. Sanch.cit.c.29.n.52. nam speciale est in electione S. Pontificis, quòd convalescat per supervenientem concordiam, c. Licet 6.h.t.de quo infrà.

CCCXCI. Notandum 4. Religiosi Mendicantes possunt eligi,& postulari ad Prælaturas, etiam extra suum Ordinem, si electio, vel postulatio in concordia facta fuerit, ut colligitur per sensum contrarium ex hoc c. hodie verò ad nullam dignitatem Episcopatu inferiorem, extra suum Ordinem, absque licentia Papæ assumi possunt, ut constat ex Extravag. dispendiis unic.de postul.Præl.& dictum tit.præced. n.8. Franc. hîc n.2.

Notandum 5. Si Religiosus Ordinis Mendicantium factus sit Episcopus, vel Cardinalis, & postea in discordia ad alium Episcopatum, vel Archiepiscopatum eligatur, vel postuletur, adhuc habet locum hæc Constitutio, adeóque eius electio, vel postulatio erit irrita, quia licèt sit Episcopus, nihilominus tamen est Religiosus ex Ordine Mendicantium, ut tradit gl.hîc V.Mendicantium, Rodriq.qq.Regul. tom.2.q.56.a.2.Sanch.cit.c.29. n.48. & alij communiter. De qua tamen doctrina meritò dubitari posse, ait Laym. hîc q.3. quia cùm talis translatus ex Monasterio ad Episcopatum, vel Cardinalatum, & altiorem statum, & principaliorem qualitatem sit consecutus, secundùm eam judicari debet, arg.c.Statutum 22. h.t.in 6. ac proinde probabiliter dici potest, talem electionem esse validam, non quidem quatenus facta est de Monacho, sed de Episcopo, vel Cardinale: quamquàm in arbitrio S. Pontificis erit, sinè cuius consensu, talis Episcopus, vel Cardinalis transire non potest, an eius electionem, vel postulationem in discordia factam confirmare, vel admittere velit, datâ ei transeundi licentiâ, an non?

Notandum 6. Si Religiosus non mendicans eligatur ad Prælaturas intra suum Ordinem, non requiritur ad valorem electionis, ut ea facta sit in concordia, omnibus electoribus concordantibus, seu nemine se opponente, sed statur juribus antiquis, quia hæc Constitutio solùm loquitur de electione ad Prælaturas, extra Ordinem proprium, ut constat ex illis verbis, *ad aliquam extra administrationem sui Ordinis*, gl. ibid.V.Ordinis,& V.alios, Sanch.cit.c.29. n.49.

Notandum 7. Si Religiosus ex Ordine Mendicantium legitimè transeat ad Ordinem non Mendicantium, & ibi per dispensationem legitimam eligatur ad Prælaturam extra Ordinem, non requiritur, ut in concordia omnium electorum sit electus, sed satìs est, si à maiore parte Capituli, quia tunc ille verè est Religiosus Ordinis non Mendicantis, & ut talis eligitur, Franc. hîc n.4.Sanch. c.l.n.53.

» CCCXCII. Notandum 8. Id, quod in hac Con-
» stitutione circa electiones Religiosorum factas in
» discordia (quoad Religiosos Mendicantes) & cum
» minoritate numeri (quoad Religiosos non Men-
» dicantes) decernitur, debet intelligi de discordia,
» & minoritate numeri, quæ in facto, non in fictio-
» ne, vel juris effectu consistunt, prout declaratur in Clem. quòd circa 6.h.t. Sensus est, quòd in electione Religiosi ad Prælaturam, extra suum Ordinem, sive eligatur aliquis ex Ordine Mendicantium, posito, quòd unus, vel plures se opponant; sive ex Ordine non Mendicantium, omnes Capitulares, seu Electores, qui de facto sunt præsentes, computandi sunt in numero eligentium, ut appareat, utrùm Religiosus ex Mendicantibus in discordia, vel ex non Mendicantibus à minore parte Capituli electus fuerit; etsi aliàs ex dispositione juris aliqui privati sint suffragio & jure eligendi, adeóq; in numero electorum computari non deberent, prout in exemplis jam magìs declarabitur.

Veluti 1. si ex 12. Capitularibus octo elegerunt ad Ecclesiam Cathedralem indignum, reliqui verò 4. dignum, sed Religiosum Mendicantem, electio eius est irrita, quia facta in discordia, licèt aliàs spectato Jure communi, sex illi privati eâ vice essent jure eligendi, & hoc devolveretur ad pauciores numero, qui elegerunt personam dignam, iuxta suprà dicta. Similiter, si ex 12. Capitularibus 4. elegerunt Religiosum non mendicantem, & sex alium indignum, electio facta de non Mendicante est irrita, quia facta à minore parte Capitularium; nam hîc non attenditur, quotnam ex præsentibus Capitularibus valida suffragia dederint, sed quinam de facto dederint, sive fuerint præsentes ad eligendum, etsi eorum suffragia careant juris effectu.

Idémque dicendum, si ex decem Capitularibus 4. elegerunt Religiosum Mendicantem, vel etiam non Mendicantem, reliqui sex alium elegerunt, sed postea reperiantur excommunicati, suspensi, vel irregulares, nihilominus irrita est electio facta à quatuor, quia de Religioso mendicante facta est in discordia; de non mendicante à parte minore Capituli, gl.in cit.Clement.quòd circa V. quæ in facto. Excipi debet, si Capitulares contra electores suspensos, vel excommunicatos, cùm repelli facilè non possint, nominatim, & expresè protestentur, quòd illorum suffragium in electione valere non debeat; tum enim valebit protestatio, ita, ut in numero eligentium, in ordine ad constituendam discordiam, vel numeri minoritatem, eorum suffragia computari non debeant. Aliud est, si protestatio contra suspensos, vel excommunicatos solùm in genere, & indeterminatè facta sit, tunc enim valebunt suffragia eorum, quantum ad hoc, ut impediant, quò minùs altera electio facta de Religioso sit valida; quamvìs etiam electio ab ipsis excommunicatis, & suspensis facta sit invalida, Laym.in cit.c.Quorundam.q.4. Sed neque suffragia eorum, qui albas, seu vacuas schedulas coniecerunt in urnam, computanda sunt in numero eligentium, quia censendi sunt renunciâsse juri electionis, Rodriq.tom.2.q.52.a.13.Laym. de Elect. Prælat.q.195.

2. Si aliqui ex Capitularibus in electione dederunt vota incerta, alternativa, vel conditionata, quâvìs aliàs pro non datis haberi debeant, c.2. h.t. in 6. tamen in ordine ad hoc, ut appareat, an Religiosus mendicans in discordia, vel non mendicans à minore parte Capitularium electus fuerit, talia suffragia computari debent in numero eligentium, ut colligitur ex cit.Clement. quòd circa, Laym. hîc. q.1. in tertio casu.

3. Si aliqui ex Capitularibus sint contempti,

seu non vocati ad electionem, cùm tamen vocari debuissent, probabile est, quòd etiam illi computandi sint in numero eligentium, ut constet, an electio Religiosi Mendicantis in discordia, vel non Mendicantis à minore parte Capituli facta fuerit, Laym. hic q. 1. in 4. casu. Aliud verò dicendum est de Capitularibus absentibus, qui non contempti fuerunt, quia vocari non potuerunt, vel non debuerunt, vel vocati venire noluerunt, nam horum suffragia computanda sunt in numero eligentium, gl. in cit. Clement. quod circa V. Quæ in facto, propè finem. Sanch. cit. c. 29. n. 46.

Porrò ij Regulares, qui vocem, seu jus suffragij in electione non habent, ob defectum requisitæ ætatis, vel Ordinis, vel Professionis, ut novitij, non debent computari in numero eligentium, cùm nec de jure, nec de facto unquam jus suffragij habuerint, & sic non possunt dici privati juris fictione, seu dispositione, cùm nunquam vocem habuerint, de quibus solùm sermo est in cit. Clement. quòd circa, gl. ibid. V. Quæ facto, & Sanch. c. l. n. 46.

4. Si pars major Capitularium, quæ tamen duas partes Capituli non constituit, aliquem postulârit, & Religiosus non mendicans ab altera parte Capituli sit electus, ipso jure irrita est electio, nec confirmari debet, quæ à minore numero parte Capituli est facta, Laym. hic n. 2. in 1. casu.

Ex dictis infertur, si xxiv. sint Capitulares, quorum xiv. eligant Religiosum Mendicantem, vel x. Religiosum non Mendicantem; reliqui verò, vel x. vel xiii. eligant alium Canonicum suæ Ecclesiæ, ex quibus tamen unus, vel plures sunt excommunicati, vel suspensi, vel dederunt suffragia alternativa, vel conditionata, hoc casu neutra electio valet: non prima, quia etsi à pluribus, tamen in discordia facta est de Mendicante, vel saltem à minore parte Capituli de nō mendicante. Non secunda, quia licèt suffragia etiam eorum, qui sunt excomunicati, vel suspensi, computanda sint, in ordine ad impediendam electionem factam de Religioso Mendicante, vel non Mendicante; non tamen prosunt suæ electioni factæ de Canonico, quia non habent juris effectum, nec juvant coelectum, ita, ut eius electio confirmari possit, gl. in cit. Clem. quòd circa V. quæ in facto. Vers. Sed quæro.

CCCXCIII. Notandum 9. Constitutio suprà dicta in c. quorundam, in utroque casu loquitur solùm de electione passiva, per quam ipsi Religiosi, sive Mendicantes, sive non Mendicantes ad Prælaturam eliguntur, nō de activa, quâ ipsi eligunt. Quare si Religioso Ordinis Mendicantis competeret jus eligendi non Mendicantem, non deberet necessariò ea electio fieri in concordia omnium eligentium, quia non eligeretur Religiosus Mendicans. Vel si Religiosi quicunque eligerent Clericum secularem ad Prælaturam, plus ad talem electionem non exigeretur, quàm aliàs Jure communi ad electionem requiritur, quia nihil novi statutum est de electione activa, Sanch. cit. c. 29. n. 47. Nec obstat, quòd cit. Clemēr. Quòd circa, indistinctè loquatur de electionib⁹ Religiosorum; nam cùm ea Constitutio emanârit ad declarandam Constitutionem, quæ continetur in cit. c. Quorundam, ea verò expressè loquatur solùm de electionibus passivis, per quas Religiosi Mendicantes eliguntur in discordia, vel non Mendicantes à minore numero parte Capitularium, ut patet ex illis verbis *electione de se facta*, & paulò inferiùs, *electionibus de se factis*, consequenter etiam Constitutio declarans intelligi debet secundùm Constitutionem declaratam, gl. ibid. V. electiones. scilicet passivas, Sanch. c. l.

CCCXCIV. Notandum 10. Electio Religiosi non Mendicantis facta à minore numero parte Capituli ipso jure irrita est, non solùm si eligatur ad Prælaturam, extra suum Ordinem, sed etiam, si ad Prælaturam sui proprij Ordinis, ut colligitur ex illis verbis cit. c. Quorundam, *ad Prælationes quaslibet*, & ita docet gl. ibid. V. Quaslibet. Joan. Andr. Ancharan. & Franc. n. 4. Rodriq. cit. q. 56. a. 2. Sanch. cit. c. 29. & sequitur Laym. hic n. 2. nam, si Papa voluisset solùm irritare electiones ad Prælaturas, extra proprium Ordinem, id expressisset, sicut expressit in priore parte ejusdem c. de Religiosis Mendicantibus; idemque de Monialibus statutum est in c. indemnitatibus 43. §. Si qua h. t. in 6. contra Jo. Monach. hic.

Porrò argumenta contrariæ sententiæ sunt ista. 1. Principium huius Constitutionis loquitur de electionibus ad Prælaturas, extra propriū Ordinem, ergo etiam tota Constitutio de talibus debet intelligi, & colligitur ex dictione *quoque*, ibi; *circa Religiosos quoque alios*; quæ continuat subsequentia cum præcedentibus. 2. Loquitur de ijs electionibus, in quibus intervenit licentia suorum Prælatorum: at quando Religiosus eligitur ad Prælaturam sui Ordinis, non requiritur licentia Superioris Regularis, cùm tunc nullus sit, ergo de talibus non loquitur hæc Constitutio. 3. Quia in procemio huius Constitutionis expressè ait Papa, se velle providere contra eos Religiosos, qui extra administrationes proprij Ordinis ad Prælaturas accedere moliuntur, ergo de his solis intelligenda est hæc Constitutio, & verba posteriora limitanda sunt, juxta procemium textûs, ut intelligantur de Prælationibus quibuslibet, extra proprium Ordinem, præsertim cùm faciliùs quis promoveatur, ad Prælaturam proprij Monasterij, quàm alieni.

Sed respondetur ad 1. Satis est, quòd in tota Constitutione agatur de Religiosis, sed in priore de Mendicantibus, in posteriore de non Mendicantibus. Ad 2. dicitur, loquitur Constitutio non de illis Prælaturis tantùm, ad quas necessaria est licentia proprij Prælati, sed etiam de aliis, præsertim quia etiam interdum ad acceptandam Prælaturam, intra proprium Ordinem, requiritur licentia Superioris mediati. Ad 3. dicitur, id verum esse, nisi ex ipsa Constitutione appareat, legislatorem aliud in posteriore parte voluisse statuere, quàm in priore, ut hîc de Religiosis non Mendicantibus, Sanch. c. l. n. 49. in fine. Nihilominus tamen sententia contraria etiam probabilis est, ob allatas rationes.

CCCXCV. Notandum 11. Si Religiosus Ordinis non Mendicantis electus sit ad Prælaturam à dimidia parte Capitularium, quia quidam ex altera parte sunt privati jure eligendi, vel excommunicati, vel suspensi, vel ob data vota conditionata, aut incerta, tum valere electionem tanquam à majore parte Capitularium non privatorum factam, censent Joan. Andr. hic n. 2. & ibid. Franc. n. 2. not. 5. Sanch. cit.

cit. c. 29. num. 54. Ratio est, quia, cùm Constitutio ista sit exorbitans à Jure communi, non debet extendi ad casum non expressum: atqui hæc Constitutio solùm decernit electionem Religiosi non Mendicantis factam à minore parte Capituli esse irritam, ergo, si electio facta sit, non à minore, sed ab æquali, & dimidia parte, ea valida erit. Nec obstat, quòd etiam jure communi non valeat electio facta à dimidia parte Capituli: nam hoc verum est, si alius sit electus ab altera parte dimidia, ex quibus nullus est privatus jure eligendi; nam tunc essent ex utraque parte suffragia æqualia: at, si nullus alius habeat totidem suffragia, tum electio, etsi à dimidia parte facta, est valida, quippe facta à majore parte totius Capituli non privati: neque tunc erit locus litibus, cùm vota utrinque sint paria. Non tamen sufficeret, electionem esse factam à parte minore, etsi saniore: nam hæc Constitutio exigit, ut electio non sit facta à parte numero minore, gl. hîc V. numero.

Verùm opposita sententia videtur probabilior, quam post Sanch. c. l. tenet Laym. de elect. Prælator. quæst. 196. & in cit. cap. quorundam. §. Sed contraria sententia, quia numerus Capitularium in Constitutione cit. cap. Quorundam, & Clement. Quòd circa, dicitur minor, eò ipso, quòd non sit maior, adeóque non sufficiens ad faciendam electionem communem, seu Capitularem. Neque verò dici potest, numerum medietatis augeri, & fieri majorem partem Capituli ex eo, quòd aliquorum eligentium alterius partis suffragia de jure non valeant, adeóque non possint computari in numero eligentium. Nam in cit. Clementina expressè declaratur, quòd in dicta Constitutione Bonifacij non sit habenda ratio numeri, qui est secundùm juris dispositionem, & effectum, sed solùm, qui est de facto, alioquin enim, si quando duæ electiones æqualibus suffragiis sunt factæ, & una pars alteri objicere possit juris defectum, v.g. quòd suffragia sint data à suspensis, vel excommunicatis &c. non cessabit occasio discordiarum, quas tamen Pontifex per hanc Constitutionem omnino tollere intendit.

Quare si v.g. ex duobus Canonicis Capitularibus Ecclesiæ Cathedralis, sex eorum eligant in Episcopum Religiosum Ordinis Mendicantis, alij verò sex alium Ordinis non Mendicantis, sed indignum; tum vel talis electio censetur facta à majore parte Capituli, adeóque esse valida, vel non. Nòn primum, quia electio facta de Religioso Mendicante in discordia non valet, cit. c. Quorundam: atqui illa electio, vel maximè facta est in discordia, quando duæ fiunt electiones, in quibus utraque pars eligentium æqualia habet suffragia, uti contingit in hoc casu: ergo talis electio facta de tali Religioso est invalida, etiamsi à dimidia parte eligentium sit facta. Si autem secundum dicatur, quòd talis electio sit irrita, etsi à dimidia parte Capitularium sit facta, falsum est, quòd ad valorem huiusmodi electionum sufficiat dimidia pars eligentium, quod asserit contraria sententia.

Neque obstat argumentum in contrarium allatum, quòd talis Constitutio exorbitans à Jure communi non debeat extendi ad casum non expressum in illa. Nam cùm per partem minorem hîc intelligatur omnis ea, quæ non est major, nulla hîc fit extensio ad casum non expressum, Laym. in hoc cap. prope finem. Idque confirmatur ex c. Indemnitatibus 43. §. Sanè h. t. in 6. ubi idem de electionibus Monialium ab eodem Bonifacio VIII. statutum est, de quo infrà.

CCCXCVI. Notandum 12. Hæc Constitutio in utroque casu habet locum etiam in præsentatione Regularium ad Prælaturas, quæ, ut valeat, debet esse facta in concordia omnium patronorum, si præsentetur Religiosus Ordinis Mendicantis: vel non à minore parte, sed majore patronorum, si Religiosus non Mendicans præsentetur, quia etsi in cit. Constitutione quorundam non fiat mentio de præsentatione, fit tamen de provisione, quod est nomen generale, sub quo comprehenditur etiam præsentatio, ut docet gloss. communiter recepta in Clement. ult. V. Provisioni h. t. Sed & ratio in illa Constitutione expressa etiam locum habet in præsentatione, nempe ne lites oriantur, & alia graviora incommoda, ac dispendia animarum, & Ecclesiarum, quæ provenire possunt ex præsentatione, si in discordia facta sit, vel à minore parte Capituli, imò magis, cùm præsentatio frequentiùs fiat, quàm electio, Franc. in cit. cap. Quorundam. num. 4. Sanch. cit. c. 29. num. 51. Porrò si facta sit præsentatio Religiosi Mendicantis, debent omnes patroni consentire, ut sit valida, quia, si vel unus solus discrepet, litibus ostium, ac via aperitur, adeóque non est facta in concordia. Si verò fiat præsentatio Regularis non Mendicantis; tum, si Patroni præsentent, aut Collegium, requiritur, ut præsentatio fiat, non à minore, sed majore parte totius Collegij, sive respectu omnium præsentantium, nec sufficit, esse majorem respectu minorum partium, talis enim præsentatio est instar electionis, quæ fieri debet à majore parte Collegij. Si verò præsentant, ut singuli, sufficit, si præsentatio fiat à majore parte, comparatione aliarum partium minorum, de quo alibi plura.

§. VI.

De forma Electionis Prælatorum Regularium, eorúmque Confirmatione, & Benedictione.

CCCXCVII. Quæritur 1. Quæ sit forma eligendi Abbates, & Prælatos Regulares? Resp. Est eadem, quæ præscripta est in Concilio Lateranensi, cap. Quia propter 42. h. t. eáque triplex, nempe per modum scrutinij, compromissi, & communis inspirationis, de quibus suprà fusè actũ. Communiter tamen omnibus ferè Religionibus Canonicæ electiones Prælatorum fieri solent per modum scrutinij, ut refert Tamburin. tom. 1. de Jure Abbatum dis. 5. q. 5. num. 9. ita tamen, ut à singulis eligentibus suffragia non vivâ voce dentur coram scrutatoribus, sed scripta in schedulis secretis tradantur, ut est communis consuetudo in electionibus Regularium Prælatorum, teste Mirandâ in man. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 16. in fine, & Tamburin. cit. dis. 5. q. 6. num. 10. Porrò Concilium Tri-

dentinum sess. 25. cap. 6. de Regularibus præcepit, in electione Superiorum quorumcunque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, & aliarum Præpositarum, omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita, ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, alioquin electio Irrita sit.

Circa quam Constitutionem notandum 1. Quòd ea tantùm locum habeat in electione per scrutinium, non autem in ea, quæ fit per compromissum, in qua suffragia palàm dari possunt, Rodriq. tom. 2. qq. Regul. quæst. 92. art. 9. in fine, & multò minùs in ea, quæ fit per impulsum S.Spiritûs, dum unanimi consensu in eundem omnes Electores consentiunt, & palàm nominant. Neque enim hæ duæ formæ eligendi per decretum Concil. Trident. sunt sublatæ, Tambur. c.l. Nihilominus tamen potest Conventualis absens, hoc decreto non obstante, etiam cùm electio fit per formam scrutinij, suum suffragium in scripto mittere, vel constituere Procuratorem, si Religionis consuetudo, vel statutum id permittat, ut ex declaratione Cardinal. testatur Azor p. 1. lib. 13. c. 10. q. 2.

Notandum 2. Si unus ex Electoribus suffragium suum in charta scriptum alteri sine fraude ostendat, non ideo irrita censeri debet electio, dummodo inscio, vel consentiente Capitulo id factum sit. Ratio est, tum quia occultus defectus unius è Capitulo non debet nocere Capitulo ignoranti, neque actu aliàs ab eo legitimè facto: tum quia alioquin in potestate cuiusque electoris esset irritam reddere electionem, dicendo postea, se manifestâsse suum suffragium alteri, vel ratificare, illud taceodo. Tum denique, quia Concilij intentio fuit prohibere, ne Capitulum permittat aliquid fieri, ex quo nomina eligentium publicari contingat, alioquin irritam fore electionem: & si talis manifestatio esset, vel præsumeretur fuisse causa secutę electionis, ea rescinderetur, ergo cùm hæc lex sit irritans, & à jure communi, ac Ordinario exorbitans, nō debet ad eum casum extendi, quo vel casu, vel culpâ sive electoris, sive scrutatoris, suffragium alicuius publicatum fuit, si hoc nihil profuit ei, vel alteri, neque causa fuit electionis, Navarr. lib. 1. cons. 9. h.t. Rodriq. cit. q. 52. a. 9. Porrò juxta declarationem Cardinalium Concilij apud Joan. Gallematt n. 2. electio esset nulla etiam tunc, si post electionem factam, in Bullis confirmationis, seu Patentibus, exprimerentur nomina eligentium, quia adhuc videtur electio non esse plenè consummata, seu perfecta.

Notandum 3. Cùm post Concilium Trident. c.l. electiones Regularium per vota secreta fieri debeant, ita, ut nomina singulorum eligentium nunquam publicentur, jam collatio meriti ad meritum, & zeli ad zelum eligentium, ampliùs fieri non potest, sed tantùm collatio numeri ad numerum, quis sit major ex una parte eligentium, quis minor ex altera, dummodo aliàs ipsa suffragia sint legitima, Mirand. in man. Prælat. cit. q. 23. a. 27. in fine princ. Tamburin. cit. q. 6. n. 18.

CCCXCVIII. Quæritur 2. à quibus Prælatorum Regularium electiones confirmandæ sint? Resp. Abbates, & Præpositi Regulares, qui exempti sunt, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjecti, à S.Pontifice, vel Legato eius de Latere, si in Provincia sit, confirmari debent, c. Si Abbatem 36. h.t. in 6. Non exempti verò ab Episcopis, quibus proximè ipsi, eorúmq; Monasteria sunt subjecta. Item Prælati Generales Ordinis exempti, à S.Pontifice, qui est eorum immediatus Superior, sunt confirmandi; Abbates verò, seu Prælati inferiores locales, & Priores, Guardiani Ordinis exempti habentis Generalem, Præpositum, aut Ministrum, ab eodem Generali, vel Provinciali confirmationē accipiunt, Provinciales verò à Generali, Azor p. 1. lib. 12. c. 20. q. 6. Rodriq. tom. 2. q. 53. art. 3. Tambur. cit. lib. 5. dis. 6. q. 2. num. 2. & 3. Præterea illi Prælati, seu Superiores locales, qui non à Capitulo, seu Conventu eliguntur, sed à Generali Ordinis constituuntur, ut in societate nostra, non indigent aliâ confirmatione, quia, quando ad eligentem spectat electio, & confirmatio, eodem jure, ut si alicui concessa sit potestas eligendi, & confirmandi, sicut in proposito casu contingit, tunc eo ipso, quòd eligit, vel instituit Prælatum, confirmare quoque censetur, gl. in c. 1. V. provisionem, & c. Ut circa. 4. V. electiones. h.t. in 6. Idque procedit, etiamsi jure devoluto electio ad Superiorem pertineret, talis enim provisio simul haberet vim electionis, & confirmationis, Abb. in c. Dilectus 12. num. 3. de concess. præbend. & alij apud Tamburin. c. l. n. 4. & 5. Denique in pluribus Religionibus Generales, Magistri, Ministri, seu Præpositi, ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ, postquam sunt canonicè electi, intelliguntur etiam per S. Pontificem confirmati, & statim plenam jurisdictionem acquirunt, sine alia confirmatione, ut videre est apud Rodriq. c.l. Tamburin. c. l. n. 5. quale privilegium etiam habet Societas Jesu, ut habetur in compendio Privileg. Societ. V. Generalis. §. 1.

CCCXCIX. Quæritur 3. An Abbates Regulares, vel etiam Seculares consecrentur, an verò benedicantur, & quare hæc benedictio sit introducta? Resp. Abbates propriè loquendo, non consecrantur, sed benedicuntur, quia consecratio propriè dicta fit per sacri Chrismatis unctionem, c. 1. de sacr. unct. sed benedictio Abbatis est simplex, & deprecatoria manuū impositio ab Ecclesia instituta, c. 1. §. Lectoris, junctâ gl. V. impositio dis. 69. c. Manus 74. caus. 1. q. 1. late tamen, & impropriè interdum benedictio Abbatis etiā consecratio appellatur, c. Alienationes 37. caus. 12. q. 2. ubi dicitur, *Abbas, qui secundùm Ecclesiæ usum cōsecrandus est*, hoc est, ut ait gl. ibid. benedicendus, Azor p. 2. lib. 12. c. 20. q. 2. Unde per benedictionem Abbatis non confertur Ordo, nec character imprimitur, sicut per consecrationem Episcopi, quia non est Sacramentum, sed solùm sacramentale quoddam, & solemnis oratio, seu deprecatio, Navarr. l. 1. consil. 2. o. 1. de Sacrament. non iterand. Tambutin. tom. 1. de Jure Abbat. dis. 11. q. 4.

Est autem hæc benedictio à SS. Canonibus instituta, ad similitudinem, & proportionem consecrationis Episcopalis, ut quia Abbates huiusmodi dignitate suot proximi Episcopis; ita etiam benedictionem aliquam similem consecrationi Episcopali participent, Laym. in c. Cùm inter 16. n. 4. h.t.

CCCC. Quæritur 4. à quib' Abbates benedici debeant? R. Abbatū benedictio jure cōmuni ad Episcopū spectat

spectat, ut constat ex c. 1. dis. 69. c. 1. de supplend. neglig. Prælat. c. Cùm contingat 11. de ætat. & qualit. Barbos. de offic. & potest. Episc. allegat. 27. num. 51. Tambur. cit. disp. 11. q. 9. Et quidem ea ab Episcopo, assistentibus duobus Abbatibus, communiter fieri solet, ut similitudinem aliquam Episcopalis consecrationis habeat, Laym. in cit. c. cùm inter q. 1. quamvis etiam à non Episcopis, videlicet Abbatibus, benedictio hæc aliis Abbatibus conferri possit, dummodo Sacerdotes sint, cùm non sit Sacramentalis ordo characterẽ imprimens, Laym. in c. 1. de suppl. neglig. Prælat. n. 3. Et tale privilegiũ Abbati Monasterij Cistercij Generali totius Ordinis à Sede Apostolica concessum esse, ut possit Abbates, & Abbatissas sui Ordinis benedicere per se, vel per Vicarios ab eodem deputatos, refert Tambur. cit. dis. 11. q. 11.

CCCCI. Quæritur 5. quo die benedictio Abbatis fieri debeat? Resp. quãvis Abb. in c. Cùm sit 5. in fine de consecrat. Eccles. vel Altar. & alij quidã Canonistę arbitrentur, tutius esse, ut Abbas die Dominico benedicatur, sicut & Episcopus eo die consecrari debet, c. Quod die 5. dis. 75. id tamen non est necessarium, sed potest non solùm die Dominico, sed quolibet die festo consecratio Abbatis peragi, sicut & Ordines minores quibuslibet diebus festis cõferre licet, c. Ex eo 3. de temp. Ordin. cùm hac de re nihil in jure expressum reperiatur, gl. in Clement. 2. V. Benedici de statu Monach. Tuschus V. Abbas concl. 8. n. 9. & to. Sylvest. V. Abbas n. 4. Barbos. cit. alleg. 27. n. 53. & alij communiter. Quin imò probabile est, culpam gravem nõ fore, etsi die non festo Abbas benedicatur, cùm nullum certum tempus jure sit præfixum, Laym. in c. 1. n. 4. q. 4. de suppl. neglig. Prælat.

CCCCII. Quæritur 6. Utrùm Abbas jus administrandæ, & exercendæ jurisdictionis consequatur per confirmationẽ, an verò per benedictionem, etiam per hanc saltem potestatem exercendi actus Ordinis? ℞. sicut Episcopus, post confirmationem electionis suæ, potest exercere ea, quæ ad jurisdictionem pertinent, non autem ea, quæ ad Ordinis Episcopalis potestatem, c. Transmissam 15. h. t. ita etiam Abbas per confirmationem accipit quidem potestatem jurisdictionis; per benedictionem verò ab Episcopo collatam, accipit potestatem Ordinis, saltem ordinariè, & ubi viget consuetudo, ut Abbates, vel Præpositi, post confirmationem acceptam, benedicantur, juxta c. Cùm contingat 11. de ætat. & qualit. Abb. in c. Quanto 7. n. 4. de offic. Ordin. Sylvest. V. Abbas n. 4. cujusmodi actus Ordinis dignitati Abbatum concessi sunt, Ordines minores conferre, solemniter populo benedicere, item sacra vasa, & vestes benedicere, & alia Pontificalia exercere, de quibus suo loco.

Verumtamen in illis Provinciis, in quibus Abbates, ex recepta consuetudine, benedici nõ solent, possunt nihilominus, perinde, ac si benedicti essent, statim post confirmationem acceptam, omnia officia Abbatum propria exercere, etiam ea, quæ sunt Ordinis, modò sint Sacerdotes consecrati, Cardin. Tuschus V. Abbas conclus. 8. num. 3. Rodriq. tom. 1. qq. Regul. q. 38. art. 2. & colligitur ex c. Alienationes, ibi, *secundùm Ecclesiæ suæ usum consecrandus est*, sive benedicendus, caus. 12. quæst. 2. ergo ubi Ecclesiæ usus, seu consuetudo non est, non debet Abbas necessariò benedici, sed sine benedictione potest Monachos suos benedicere, gl. ibid. V. consecrandus in fine. Idémque apertè colligitur ex c. 1. de suppl. negl. Præl. ubi deciditur, quòd, si Diœcesanus requisitus Abbatem benedicere nolit, ipse Monachos suos benedicere possit, & alia, quæ ad hoc officium pertinent, exercere: ergo ad acquirendam potestatem Ordinis non est simpliciter necessaria hæc benedictio, alioquin S. Pontifex, ob negligentiam, vel contumaciam Episcopi Diœcesani, non dedisset Abbatibus facultatem, etiamsi benedicti non sint, exercendi omnia, quæ ad eorum officium pertinent, sed potiùs dedisset eis facultatem eligendi alium Episcopum, qui ipsis hoc benedictionis munus impertiret, ut notavit Tamburin. cit. dis. 11. q. 3. n. 3. & 4. Et hinc etiam Abbates, Priores, & Præpositi Regulares non perpetui, qui benedici non solent, eò quòd benedictio sit etiam quasi perpetua, & indelebilis, nec repeti possit, ut mox dicetur, adeóq; non impenditur propter officium temporale; nihilominus tamen gaudent omnibus prærogativis, & juribus concessis Abbatibus, qui sunt benedicti, ita, ut omnia, quæ illi, in spiritualibus, & temporalibus, liberè, & licitè exercere possint, ex concessione Eugenij IV. Congregationi S. Justinæ de Padua, & aliorum SS. Pontificum, Abbatibus aliarum Congregationum, vel Ordinum factâ, ut refert Tamburin. cit. dis. 11. q. 13. Ratio est, quia benedictio Abbatis, respectu exercitij Ordinis, non est requisita ad substantiam, seu essentiam potestatis Ordinis Abbatibus concessæ, sed est solùm solemnitas quædam accidentalis, ideóque non specialiter necessaria ad illam. Nam Abbates potestatem exercendi actus Ordinis non consequuntur per benedictionem, sed potiùs per privilegium Abbatibus benedictis concessum in c. 1. dis. 69. & cit. c. Cùm contingat de tempor. Ordinat. quod postea ad alios Abbates etiam non benedictos per SS. Pontifices est extensum, Tamburin. cit. q. 3. n. 7. & 8. Porrò Abbates, qui benedici solent, intra annum à sua confirmatione computandum, benedictionem suscipere debent, prout sumitur ex Clement. 2. §. Statuimus de statu Monach. ubi id de Abbatissis solitis benedici est statutum. At verò Abbates Regulares, quibus ex privilegio Pontificio concessum est, ut post electionem aut confirmationem suam, statim omnia jura, & prærogativas obtineant, ac si essent benedicti, nullum certum tempus benedictionis jure præfixum habent, imò illis benedictio non est necessaria, Tambur. cit. dis. 11. q. 8.

Illud hîc prætere notandum, benedictionem aliquando habere vim confirmationis, quando scilicet nulla alia confirmatio præcessit, neq; Episcopi aliter Abbates, & Præpositos confirmant, quàm solemnem benedictionẽ ipsis impertiendo: & per hanc benedictionem, quæ est locò confirmationis, confertur etiã potestas jurisdictionis, ita; ut ante illã, Abbas administrare non debeat Sylvest. c. l. n. 4. de qua loqui videtur Innoc. in cit. c. 1. de supplend. negl. Prælat. n. 1.

CCCCIII. Quæritur 7. An benedictio Abbatum reiterari, sive repeti possit? Resp. Abbas, postquam semel benedictus est, si ad aliam eiusdem Ordinis Prælaturam eligatur, vel transferatur, non debet iterum benedici; ut ex communi DD. sententia tradit Azot cit. c. 20. q. 4. Barb. cit. alleg. 27. n. 51. Rodriq. tom. 1. qq. Regul. q. 12. a. 3. Ratio est, quia quamvis hæc benedictio characterem Ordinis non imprimat,

non tamen ideo reiterari poterit; nam multa Sacramentalia, quę non imprimunt characterem, repeti nō possunt, ut benedictio nuptialis; nam conjuges, si in prioribus nuptiis benedictionem acceperunt, nō solent in secundis denuo benedici, c. 1. & 3. de secund. nupt. item solemnis pœnitentia reiterari non solet, c. Quamvìs 62. dis. 58. Deinde sicut Episcopalis consecratio iterari non potest; ita nec benedictio Abbatis, quippe quæ ad similitudinē illi⁹ fit, & introducta est.

CCCCIV. Ex dictis sequitur 1. Quòd Abbas cōfirmatus, tametsi benedictus non sit, absolutè Abbas appellari solet, Abb. in cit. c. Quantò n. 5. de offic. Ordin. Tuschus c. l. n. 1. & 3: Ratio est, quia Abbates, post confirmationem, absolutè sunt Abbates, & omnem potestatem accipiunt, non per benedictionē, sed per confirmationem, ut jam dictum, Tambur. cit. dis. 11. q. 5. n. 1.

Sequitur 2. Quòd Abbatum beneficia, si qua habuerunt, statim post confirmationem, & obtentam pacificam possessionem, seu administrationem Prælaturæ, vel si per eos stetit, quò minùs eam obtinerent, etiamsi nondum benedicti sunt, ipso jure vacant, Parisius l. 3. de resignat. benef. q. 1. n. 96. Garcias p. 11. de benefic. c. 7. n. 1. ubi n. 3. & 4. ait, id procedere, tam in Abbatiis Regularibus, quàm Secularibus, quæ generalem, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent. Ratio patet ex dictis, quia benedictio non pertinet, sicut consecratio Episcopalis, ad substantiam, seu essentiam dignitatis Abbatialis, vel potestatis illius, sed est solùm accidentalis quædam solemnitas, Tambur. cit. q. 5. n. 2.

§. VII.

De Abbatissarum, seu Præpositarum Regularium electione, confirmatione, & benedictione.

CCCCV. Quæritur 1. An, & quæ Moniales habeant jus eligendi Abbatissam? Resp. ad electionem Abbatissæ, seu Præpositæ Regularis, admitti non possunt Moniales, nisi quæ XII. ætatis annum compleverunt, & professionem tacitè, vel expressè ediderunt, prout habetur in c. Indemnitatibus 43. in » princ. h. t. in 6. ubi statuitur, ut, cùm in Monaste» riis Monialium electio est facienda, nulla Moniа» lis, nisi XII. annum peregerit (quia mulieres eo » tempore censentur fieri puberes, gl. hîc V. duodeci» mum) & professa fuerit, tacitè vel expresè, ad eli» gendum cum aliis (scilicet Professis) admittatur. Verùm, quia jure novo Concilij Tridentini sess. 25. c. 15. de Regularib. ad professionem emittēdam requiruntur anni ætatis XVI. expleti, ideo ante illam ætatem, Moniales ad electionem Abbatissæ hodie admitti non possunt, Laym. hîc n. 2. Sufficit tamen etiā post Tridentinum, si tacitè professæ sint, modò per annum continuum, post susceptum habitum, in probatione steterint, cit. c. 15. neque enim tacita Professio per Concilium est sublata, cùm nihil de illa statuerit, Rodriq. tom. 3. qq. Reg. q. 17. art. 1. Sanch. l. 5. Moral. c. 3. n. 36. Sed neque ante annum ætatis XII. expletum, puellæ habitum Regularem in Monasterio suscipere possunt, sed antequam ad Professionem admittantur, examinari debent ab Episcopo, vel eius Vicario de proposito liberè profitendi, prout statuit idem Concilium cit. sess. 25. c. 17. de Regul. Porrò licèt in quibusdam Religionibus, nominatim in Ordine S. Francisci, Guardiani, & Priores, non à Conventibus, sed in Capitulis Generalibus, aut Provincialibus eligantur, ut tradit Rodriq. tom. 2. reg. qq. q. 54. a. 1. electio tamen Abbatissarum, & Priorissarum Cōventui permittitur, idque, ne, si Monialibus præficerentur eæ, quæ non à proprio Conventu, sed in Capitulis generalibus, vel Provincialibus sunt electæ, minùs acceptæ illis essent, Rodriq. tom. 2. q. 55. a. 1.

CCCCVI. Quæritur 2. Quæ ætas, & aliæ qualitates requirantur, ut aliqua in Abbatissam, vel Præpositam eligi possit? Resp. 1. requiritur inprimis, ut annum XXX. exegerit, & expresè professa fuerit, prout habetur in cit. c. Indemnitatibus in princ. ubi dicitur: nec in Abbatissam, aut Priorissam (sive quo- » cunq; alio nomine vocetur) si per Priorissam Mona- » sterium gubernetur, de cætero aliqua eligatur, ni- » si XXX. annū compleverit, & expresè professa fue- » rit Ordinem Regularem. Est autem decreta major » ætas in Abbatissis, quàm in Abbatibus, ob fragilitatē sexûs, & quia est minoris judicii, gl. hîc V. tricesimum in addit. etsi olim Abbatissa sexagenaria esse debebat, c. Juvenculas 12. caus. 20. q. 1. quod tamen nunquam pro jure receptum est, ut notat Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. c. 6. n. 8. Requiritur autem, Jure communi, ætas XXX. annorum in Priorissa, quæ gubernat Monasterium, ut hîc dicitur; nam in Priorissam Claustralem eligi, vel assumi potest aliqua, etsi sit minor XXX. annis, quæ non primum, sed secundum locum obtinet post Abbatissam, cui est subjecta, ut tradit gl. hîc V. gubernatur, idque etiam in praxi servari posse putat Miranda tract. de Monialib. q. 7. a. 2. concl. 2.

Verùm novo Jure Concilij Trident. sess. 25. c. 7. de Regular. Abbatissa, &, quocunq; alio nomine appelletur, quæ Monasterio præfecta est, eligi non potest, nisi annos ætatis XL. compleverit, & annis octo, post expressam Professionem, laudabiliter in Monasterio vixerit. Quòd si in eodem Monasterio his qualitatibus prædita non reperiatur, ex alio eiusdem Ordinis eligi poterit. Si verò hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur, tum una, quæ in eodem Monasterio annum XXX. excesserit, & quinque saltem annis in Religione post Professionem rectè vixerit, Episcopo, vel alio Superiore consentiente eligatur: dummodo alioqui etiam ad gubernandum apta sit, & sufficiens, nam hoc ex natura rei est necessarium, Suar. c. l.

Porrò prædictæ duæ conditiones, nempe ætas 40. annorum, & Professio octo annorū non requiruntur à Concilio tanquam substantiales, ita, ut electio sinè illis facta sit irrita ipso jure, sed simpliciter prohibetur eligi alia, adeóque ut summum irritari poterit talis electio, neque etiam præscribuntur illæ duæ conditiones, ut simpliciter necessariæ, sed solùm, si commodè servari possint, alioquin conceditur, ut ea, quæ excessit 30. annos, & ab annis octo professa est, eligi possit, Suar. cit. c. 6. n. 8. Additur limitatio huius decreti ex declaratione Cardinalium, quæ legi potest apud Joan. Galgem. ibid. num. 1. de qua etiam videri potest Suar. c. l. n. 9.

CCCCVII. Resp. 2. Quæ in Abbatissam, vel Priorissam

tissam eligitur, virgo esse debet, neque potest corrupta eligi, vel vidua, absque dispensatione, prout sumitur ex c. Si quis 2. §. Novimus. caus. 1. q.7. ubi dicitur: Mariam Magdalenam post conversionem, quamvis sancta,& casta esset, inter Diaconissas non esse computatam, id est, Abbatissas, ut explicat gl. in c. Diaconissam 23. caus. 27. q. 1. & expresse habetur in c. Juvenculas 12. ibi; *sexagenariam virginem* caus. 20. q. 1. ubi gl. V. eodem, rationem reddit, quia, quæ non est virgo, non potest alias ad virginitatem hortari, gl. in Clem. 2. V. rationabilis de statu Monach. Tusch. V. Abbatissa concl. 26. Rodrig. tom. 1. qq. Reg. q. 64. a. 4. Mirand. cit. q. 7. a. 6. Veruntamen, si occulta esset corruptio, posset ad vitandam infamiam, talis electio permitti, Layman. de elect. Præl. q. 229. Res. 3. & probabile est, dispensare posse cum corrupta, vel vidua, Prælatum, qui præsidet electioni, v. g. Episcopum, vel Episcopalem jurisdictionem habentem, Suar. cit. c. 6. num. 16. ubi addit, hac in re potissimùm esse standum consuetudini.

CCCCVIII. Respondetur 3. Probabilius est, Monialem illegitimè natam non posse eligi in Abbatissam, vel Priorissam, ut docet gloss. in cit. c. Cùm indemnitatibus V. Canonica h. t. in 6. Navarr. in Comment. 2. de Regul. num. 60. ubi ait, quòd Professio religiosa non tollit irregularitatem provenientem ex defectu natalium, ut possit fieri Prælatus, vel Prælata, Suar. cit. c. 6. n. 14. quia munus Abbatissæ computatur inter Ecclesiasticas dignitates, eáque quandam quasi Prælationem inter Moniales obtinet, quam natalium defectus obscurat; in quo tamen dispensare possunt Prælati, seu Superiores Ordinis exempti, ut Generales,& Provinciales Ordinis Mendicantium, Rodriq. tom. 1. qq. reg. q. 13. a. 22. quin & Episcopum, si Monasterium ei sit subjectum, in tali casu dispensare posse, seu licentiam dare, probabile est, præsertim si aliæ dotes insignes defectum illum cohonestent, Laym. cit. q. 229. quia nullus Canon reperitur, qui expresse prohibeat Monialem illegitimè natam assumi in Abbatissam; comprehenditur tamé etiam fœmina sub generali prohibitione in c. 1. de filijs Presbyt. quia lex illa est favorabilis Religiosis, etiamsi sit onerosa privatæ personæ, gl. in Clem. 1. V. Homines h. t. & gl. in c. Generali 13. V. Universos h. t. in 6. idque ob similitudinem rationis, quia munus Abbatissæ etiam inter Prælationes numeratur, Suar. c. l. plures tamen DD. apud Rodriq. cit. q. 13. a. 21. aiunt, nullâ hîc opus esse dispensatione, sive Abbatissæ benedictæ, & perpetuæ sint illegitimæ, sive temporales.

CCCCIX. Quæritur 3. Quæ forma sit observanda in electione Abbatissæ, seu Præpositæ Regularis? Respondetur, omnes electiones Monialium debent esse canonicæ, & factæ juxta formam traditam in c. Quia propter 42. h. t. & c. Indemnitatibus 43. h. t. in 6. quòd si electio fiat per scrutinium, vota secreta dari debent, ita, ut eligentium nomina nunquam publicentur, prout universim de omnibus Regularium electionibus statuit Concilium Trid. Sess. 25. c. 6. de Regular. & dictum suprà.

Verùm idem Concilium cit. Sess. c. 7. illud in electione Abbatissæ, seu Præpositæ specialiter statuit, ut Episcopus, vel alius Superior, cui Monasterium est subjectum, claustra Monasterij non ingrediatur, sed ante Cancellorum fenestram, vota, seu suffragia singularum Monialium audiat, seu excipiat: in reliquis verò serventur singulorum Ordinum, vel Monasteriorum Constitutiones. Potest tamen Superior hunc actum excipiendi vota in electione Abbatissæ alteri delegare, juxta declarationem Cardinalium Concilij apud Jo. Gallemart. ibid. n. 4. Deinde quamvis ordinariè Superior, qui electioni præest, suffragia singularum Monialium oretenus expressa audire, & excipere debeat, unâ cum Vicario, vel Secretario, vel alio ab Episcopo assumpto, ut declaravit quoque Congregatio Cardinalium ibid. n. 6. id tamen limitandum est, nisi Prælati prudenter judicent, non posse fieri canonicam,& concordem electionem, ob inquietudinem Monialium, & suspicionem subornationis votorum inter ipsas subortæ, aut ob alias justas causas, si non ipsi Prælati ingrediantur claustrum, tum enim ingredi, & ibi suffragia recipere possunt, ut tradit Jo. Gallemart. in remissionibus ad cit. c. 7. in fine. Extat etiam Bulla Gregorij XV. quę incipit, Inscrutabili, in qua permittitur, quòd Episcopus, vel delegatus ejus electioni etiam exemptarũ Monialium, unà cum Prælato Regulari, interesse possit, cujus meminit Barb. in hoc c. §. Sanè n. 9. Cæterùm quamvis Zerola in praxi Episcopi V. Abbatissa ad dub. 6. putet, per dictam Constitutionem Concilij ablatam esse Monialibus potestatem eligendi per compromissum, vel inspirationem, contrarium tamen est dicendum; nam cùm Jure antiquo Moniales potuerint eligere per compromissum, c. causam 8. h. t. & c. indemnitatibus 43. eod. in 6. vel per inspirationẽ, c. Quia propter 42. h. t. & jure novo id non sit revocatum, cùm Concilium tantùm loquatur de forma eligendi per scrutinium, nullâ factâ mentione de alijs modis eligendi, ideo sinè expresso textu juris, non debet censeri, eam potestatem illis esse ademptam. Quare adhuc hodie possunt Moniales, unanimi consensu, compromittere in Episcopum, vel alium Clericum, qui notitiam personarum habet, ut idoneam Abbatissam ipsis nominet, & constituat. Vel etiam possunt, præsente Episcopo, vel ejus delegato, unanimi consensu, ac voce, absque omni vitio, aliquam in Abbatissam tanquam maximè idoneam eligere, Laym. de Elect. Prælat. q. 231.

CCCCX. Quæritur 4. Quid agendum sit, si electio Abbatissæ per scrutinium in discordia fiat? Respondetur, de hoc agitur in cit. c. Indemnitatibus §. Sanè h. t. in 6. Ubi statuitur 1. si ad Abbatissæ » electionem per formam scrutinij procedatur, & vo- » tis in diversa divisis, electiones in discordia cele- » brari contingat, tum ea, quæ à duabus partibus » numero electa est, non obstante quacunque exce- » ptione, contradictione, vel appellatione partis alte- » rius, si aliàs electio canonica fuerit (nempe servatâ » formâ debitâ, & de persona idonea celebrata, gl. » hîc V. canonica) à Superiore confirmari debet, atq; » confirmatæ benedictio impendi, si Abbatissa sit, » præmisâ tamen, prout ex officio tenetur, diligen- » ti examinatione. V. g. cùm essent 18. Moniales » Professæ, 12. elegerunt Catharinam, aliæ 6. Barbaram, Catharinæ electio confirmari debet, non obstante oppositione, vel appellatione istarum sex, quòd non sit idonea: quamvis Superior confirmans

ex officio suo tenetur inquirere circa defectus electionis, vel personæ electæ, &, si repererit electam, etsi à duabus partibus, esse indignam, non debet confirmare electionem, quippe quæ ipso jure irrita fuit. Ratio autem, cur contra electam à duabus partibus Capituli nihil opponi possit, est, quia pars duplo major præsumitur etiam pars sanior, quàm pars minor, seu tertia, c. Si quando 9. h.t. in 6. Limitat tamen gl. hîc V. non obstante, id esse intelligendum, nisi fortè objiciatur id, per quod unum, vel plura suffragia eligentium redduntur nulla, ita, ut non remaneant duæ partes eligentium, v. g. si opponatur, quòd aliquæ ex eligentibus non fuerint tacitè, vel expressè professæ, vel non puberes, vel aliquid simile, tales enim exceptiones sunt admittendæ, arg. c. Ex parte 13. de offic. deleg. alioquin verò, si constet, duas partes consensisse, nec opponatur aliquid, per quod minuatur earum numerus, nulla exceptio obstabit, quò minùs electa confirmetur.

„ CCCCXI. Secundò. Si verò neutra earundem e„ lectionum (ad quas processum fuit per formam „ scrutinij) à duabus partibus fuerit facta, sive duæ „ partes Monialium in unam non consenserint; tum „ possunt Moniales, quæ in aliam, vel alias vota „ sua direxerant, etiam post publicatum scrutinium, „ & factam electionem, mutatâ sententiâ, illi per „ suffragia sua accedere, quæ à majore parte totius „ Capituli electa est, dummodo id fiat incontinenti, „ antequam ad actus extraneos divertant, & omni „ pravitate cessante (scilicet simoniacâ datione, vel „ pactione illicitâ, extorsione, vel coactione, gl. hîc „ V. omni pravitate:) Quòd si per hujusmodi acces„ sum perveniatur ad duas partes; computatis illis, „ quæ antea jam in eam consenserant (illæ enim re„ vocare consensum ampliùs non possunt, cùm de „ illis id cautum non sit, gl. hîc V. computatis) illa „ confirmari, ac benedici debet, perinde, ac si ab ini„ tio duas partes habuisset, & non obstante contra„ dictione, exceptione, vel appellatione partis alte„ rius, præmissâ tamen diligenti inquisitione ex of„ ficio, ut suprà dictum, gl. hîc V. præmissam, prout habetur in cit. §. Sanè Versic. si autem. v. g. si ex 18. Monialibus decem elegerunt Titiam, aliæ octo Cajam, sed postea publicato scrutinio, duæ, mutatâ sententiâ, suffragia sua dent Titiæ, electio illius est confirmanda, ac si ab initio 12. suffragia habuisset, adeóque duæ partes Capituli in eam consensissent. Idque speciale est in electione Abbatissæ factâ in discordia, cùm aliàs jure communi, post publicatum scrutinium, nequeant Electores variare, c. Publicato 58. h.t. cujus ratio esse potest, quia major constantia requiritur in viro, quàm in muliere, gl. hîcV. divertant. Idémque statutum est in electione S. Pontificis, c. Licèt 6. h. t. de qua infrà.

„ Veruntamen si in prædictis casibus, contra Ab„ batissam, etiam post confirmationem, & benedi„ ctionem illius, imò & postquam possessionem suæ „ administrationis est consecuta, Moniales quædam „ velint aliquid opponere, per modum accusationis, „ vel denunciationis, ut à dignitate obtenta remo„ veatur, ea facultas illis non est sublata, prout habetur in cit. c. §. Verùm. Idque etiam speciale est, cùm aliàs regulariter non audiatur excipiens post confirmationem, contra petentem possessionem, qui tamen postea auditur agens, gl. hîc V. facultas, & ibi addit. Solùm autem contra Abbatissam electam, & confirmatam, accusando, vel denunciando, proponi possunt illa, quæ respiciunt ejus personam, non illa, quæ respiciunt defectum formæ, hic enim purgatus est per Confirmationem factam à Judice, seu Superiore, ut post Innocent. in c. Quòd sicut 28. n. 9. h. t. tradit Franc. hîc §. Verùm, num. 2. in fine; quia vitium formæ eligendi non nocet Ecclesiæ, sicut vitium personæ, si indigna sit electa, Geminian. apud Vivian. in Ration. hîc §. verùm.

CCCCXII. Tertiò. Si ad illam, quæ à majore „ parte electa fuit, aliæ Moniales accedere nolint, „ vel, si accesserint, sed non tot, ut faciant, cum alijs „ priùs in eam consentientibus, duas partes totius „ Capituli, (v. g. ex 18. Monialibus 10. elegerunt u„ nam in Abbatissam, cui electioni aliæ 8. vel aliquæ „ illarum se opposuerunt, vel appellârunt) hoc casu „ super objectis, quæ opposuerit pars altera, scilicet „ minor, & super alijs, quæ in tali negotio ex officio „ sunt inquirenda (scilicet de forma electionis, & per„ sona electa) Superior, antequam electionem confir„ met, vel electionem reprobet, debet plenè inqui„ rere, sed sinè strepitu, & figurâ judicij: interim ve„ rò (hac causa pendente) electa, auctoritate hujus „ Constitutionis, in spiritualibus, & temporalbus li„ berè administrare poterit, ita tamen, ut de reb⁹ Mo„ nasterij nihil omnino alienet (etiam adhibitis de„ bitis solemnitatibus) nec aliquam in Monialem „ quoquo modo recipiat, ita habetur in cit. c. Indem„ nitatibus, §. Si verò. Estq; iste etiam casus specialis, „ in quo electa ante confirmationem administrare potest, ut notat gl. hîc V. auctoritate. Permittitur autem Abbatissæ electæ interim libera administratio, ne Ecclesia, vel Monasterium damnum patiatur; alienatio verò bonorum, & receptio Monialium ei est prohibita, quia in illis non est periculum in mora, sicut in administratione Ecclesiæ, & bonorum ejus, Archidiaconus apud Vivian. in Ration. hîc.

Hinc colligitur, quòd Abbatissæ, aliæque Præpositæ, vel Priorissæ Monialium, saltem indirectè participent quandam spiritualem jurisdictionem ex commissione ipsis factâ à Prælatis Ecclesiæ, siquidem illis in hoc c. conceditur libera administratio in spiritualibus, & temporalibus, ac proinde etiam præcipere possunt suis Monialibus, quæ Regulæ sunt conformia, etiam in virtute S. Obedientiæ, ratione voti facti, ut tradit Azor p. 1. lib. 13. c. 10. q. 7. de quo plura suo loco.

CCCCXIII. Quartò. Si aliqua à minore numero parte Conventûs in Abbatissam nominata, vel ele„ cta fuit, ex hujusmodi nominatione, vel electione „ nullum omnino jus ipsi acquiritur, hoc ipso enim, „ quòd à minore parte facta est, nullas vires habet, ita„ ut nec aliæ Moniales per consensum postea possint „ accedere, ut habetur in eod. c. §. Si qua verò. Ratio „ est, quia cùm talis electio ab initio fuerit nulla, nam vis, seu potestas Capitularis non residet in minore, sed majore parte, ideo postea per aliarum Monialium accessum non potest convalescere, quod enim ab initio est nullum, tractu temporis non convalescit, reg. 18. in 6. gl. hîc V. à minore parte, ubi rectè addit, idem dicendum esse, si electio à media parte Mo-

Monialium facta esset, adhuc enim foret nulla, adeóque neque per accessum aliarum ratificari posset, quia jurisdictio, seu potestas Capitularis consistit in majore parte Capituli, ad quam solùm jure licitum est parti minori accedere, pars autem media non est, nec potest dici pars minor, sed solùm æqualis.

Hinc colligitur, quòd pars minor Capituli censenda sit omnis ea, quæ non est major; nam in hoc c. tria membra Pontifex distinxit, nempe quid faciendum sit, si in discordia electio fiat à duabus partibus Capituli in eandem personam consentientibus: & quid, si saltem à majore parte Conventûs; vel denique quid, si à minore parte Conventûs? quæ divisio non est sufficiens, & perfecta, quia adhuc dari potest quartum membrum, nempe si electio facta sit à media parte Conventûs, de qua tamen nihil provisum est per hanc Constitutionem: nisi dicatur, illam comprehendi sub parte minore, adeóque omnem illam censeri minorem, quæ non est major, qualis est pars media, sive æqualis, hæc enim nõ est major alterâ parte, ut notavit Laym. de Elect. Præl. q. 233. & in c. Quorundam 24. q. 2. h. t. in 6. de quo etiam dictum suprà n. 395. Porrò, si in aliqua Religione consuetudo sit, ut electa à dimidia parte Conventûs confirmetur, ea servari potest, juxta Trident. Sess. 25. c. 7. de Regul. dummodo non in discordia duæ personæ electæ sint, paribus, sive æqualibus suffragijs, quælibet scilicet à medietate Conventûs, Laym. cit. q. 233. ubi addit, si consuetudine permittente, liceat ante decretum electionis variare, & palàm accedere illi qersonæ, in quam plures consenserunt, tum Monialis quoque videns, se electam à dimidia parte Conventûs, in electionem suam consentire, & veluti seipsam coëligere poterit, si jus suffragij in electione habeat.

» Denique in eodem c. §. Ut autem, decernitur, ut » in electionibus Monialium, non fiat zeli ad ze- » lum, nec meriti ad meritum, sed solùm numeri ad » numerum collatio, idque, ut eò faciliùs ad concor- » diam electionis perveniatur.

CCCCXIV. Quæritur 5. Quid agendum sit, si Abbatissa per compromissum electa sit, & Moniales aliquæ se electioni ejus opponant? Respondetur, distinguendum esse, vel enim pars minor Conventûs » se opponit: tum electa à Superiore confirmari, & » benedici debet, (si Abbatissa fuerit) non obstante » quavis contradictione, exceptione, aut appella- » tione partis ejusdem (scilicet minoris numero) » salvâ facultate postea denunciandi, vel accusandi, » juxta cit. §. Verùm. Vel pars major se opponit; » & tum confirmatio electionis, vel reprobatio illius » interim differenda est, donec de objectis, & alijs » fuerit inquisitum, sicut in forma scrutinij dictum » (nempe sinè strepitu, & figurâ judicij, juxta cit. c. Si verò) sed electa interim liberè administrabit, (ita » ut bona non alienet, nec aliquam in Monialem re- » cipiat, cit. §. Si verò) nisi pars opponentium duplò » major existat, tunc enim administrare non debet » electa, sed litis eventum exspectare, ita habetur in eodem c. §. Cæterùm.

CCCCXV. Ubi notandum, etsi minor pars Conventûs non potest impedire confirmationem, & benedictionem electæ per scrutinium à majore parte, si illa pars non sit duplò major, ut suprà dictum: non tamen potest impedire confirmationem, & benedictionem electæ à majore parte per viam compromissi, quamvìs illa pars non sit duplò major, cit. §. Cæterùm. Ratio diversitatis, cur in hoc casu magìs favorabilis sit electa per compromissum, quàm per scrutinium, est, quia compromittentes censentur omnes à principio consensisse in illam, quæ à compromissario eligeretur, c. In causis 30. h. t. quod non est in forma scrutinij, gl. hîc V. expectare. Quòd si pars major se opponat electioni, non potest quidem in damnum Ecclesiæ ea impedire administrationem ejus, quæ legitimè censetur electa, quia ipsa pars major commisit, & transtulit vices suas in compromissarium; non tamen debet confirmari electa, ne fortè confirmetur, quæ postea ob vitium personæ removenda esset. Si verò se opponat electioni pars Conventûs duplò major, non debet electa administrare, nec confirmari, quia illa pars est majoris auctoritatis, & fidei, quàm pars major simpliciter, vel pars minor, ideo impedire potest administrationem, & confirmationem electæ, cùm pro parte duplò majore stet præsumptio, quòd justè opponat, sed exspectari debet litis eventus, quia cùm is soleat esse dubius, & incertus, l. quòd debetur 51. ff. de pecul. ideo Judicis sententia est exspectanda, quæ jus facit inter partes, c. Cùm inter 13. de sentent. & re judic. Vivian. in Ration. in hoc c. §. Cæterùm.

CCCCXVI. Præterea in eodem c. §. Porrò, » decernitur, ut si in electionibus Monialium ad Se- » dem Apostolicam appellari contingat, appellantes » servent formam præscriptam in Constitutione Pa- » pæ Gregorij X. in Concilio Lugdunensi editâ, quæ » habetur in c. Ut circa 4. h. t. in 6. Sed cùm eas » propter sexûs verecundiam, & statum (scilicet Re- » gularem) non deceat, nec expediat in publico com- » parere, aut extra sua Monasteria vagari, non de- » bent electæ, vel etiam eligentes, aut appellantes, » vel eæ, contra quas appellatum fuit, ad eandem Se- » dem personaliter venire: sed procuratores suffi- » cienter instructos eò mittant, ad prosequenda ne- » gotia electionum suarum, vel postulationum, vel » appellationum, juxta Constitutionem Nicolai III. » in c. Cupientes 16. h. t. in 6. alioquin etiam i- » psæ pœnas in ea contentas ipso jure incurrent. »

Idem in eodem c. §. Postremò, statuitur, ut qui » ad dirigendas electiones Monialium evocantur, vel » destinantur, si discordiam inter illas excitent, vel » exortam nutriant, ipso jure excommunicatio- » nem incurrant. Cæterùm quæ in hac Constitutione decreta sunt de electionibus Monialium viventium in Monasterijs sub aliqua ex Religionibus approbatis, similiter servari debent etiam in alijs Conventibus Mulierum, quæ juxta consuetudinem qua- » rundam Provinciarum (præsertim in Germania) » proprijs bonis non renuntiant, nec professionem » Regularem emittunt, sed vivunt, sicut Canonici » Ecclesiarum secularium, eo duntaxat excepto, quòd » eligantur, & eligant, etsi professæ non sint. Per » hoc tamen non intendit Papa earum statum, Re- » gulam, vel Ordinem approbare, ita habetur in hoc » c. §. suprà dicta.

Denique in §. fin. hujus c. additur, quòd ea, » quæ hîc specialiter de electionibus Mulierum sta- » tuta sunt, & in multis à Jure communi discrepant, »

non

„ non sunt extendenda ad electiones in Monaste„ rijs virorum, vel quibusvis alijs Ecclesijs celebran„ das, sed jura circa illas edita immutata, & firma „ maneant. Notat autem gloss. hîc V. in multis in addit. decem specialia, quæ in hac Constitutione sunt decreta.

CCCCXVII. Quæritur 6. An, & à quo Abbatissa post electionem confirmari debeat? Respondetur, si Monasterium sit exemptum, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectum, Abbatissa, vel Priorissa à Papa, vel ab alio ejus auctoritate confirmanda est, & à Papa per Procuratorem confirmationem petere debet. Si verò Monasterium sit subjectum religioso Ordini virorum, tum ad Prælatum ejusdem Ordinis confirmatio spectat: si denique Episcopo sit subjectum ab eodem confirmari debet, Azor p. 1. lib. 13. c. 10. q. 3. Abbatissam autem confirmandam esse, constat ex cit. c. Indemnitatibus h. t. in 6.

CCCCXVIII. Quæritur 7. An Abbatissa necessariò benedici debeat, & à quo? Respondetur 1. Abbatissa, quæ ex vi consuetudinis sui Monasterij spatio 40. annorum introductæ, benedici consuevit, debet intra annum à die suæ confirmationis numerandum, munus benedictionis suscipere, alioquin jure suo privatur, nisi rationabilis causa excuset, v.g. ob infirmitatem, vel quia Diœcesanus sæpius requisitus renuit eam benedicere, vel Sedes Episcopalis vacat, vel possessionem non habuit, vel aliàs per eam non stetit, quò minùs benediceretur, ita habetur in Clement. 2. §. Statuimus, de statu Monach. & ibi gl. V. Rationabilis. Secus est, si alicubi consuetudo id non requirat; tum enim non est benedicenda, Azor cit. c. 10. q. 4. sicut etiam Abbatissæ temporales, vel triennales de jure non sunt benedicendæ ex Constitutione Gregorij XIII. anno 1583. Calend. Januar. editâ, nisi Sedes Apostolica aliud expressè decernat, vel Curia observet contrarium, ut refert Barbos. de offic. Episc. p. 2. alleg. 27. n. 60. Tamburin. tom. 1. de jure Abbat. dis. 22. q. 8. num. 3. Potest autem electa, & confirmata Abbatissa, etiam ante benedictionem absolutè Abbatissa appellari, Tamburin. c. l. n. 7.

Respondetur 2. Abbatissæ non exemptæ, sed sub Episcopi jurisdictione constitutæ, sicut ab eo confirmari, ita ab eodem benedici debent, quæ benedici solent, Barb. cit. alleg. 27. n. 51. & alii apud ipsum. At verò, si sint exemptæ à jurisdictione Episcopi, sed Abbati, seu Prælato sui Ordinis subjectæ, sicut ab illo confirmandæ, ita etiam benedicendæ sunt ex privilegio Innocentii VIII. & Clementis VIII. ut refert Tambur. cit. q. 8. n. 2. Porrò Abbatissa quolibet die, etiam non festo, benedici potest, idque certius est, quàm de Abbatis benedictione, de qua dubitatur, an quolibet die fieri possit, etiam non festo, quia longè minor benedictio est Abbatissæ, quàm Abbatis; nam Abbas benedictus Moniales benedicere, & minores Ordines conferre potest, gl. in cit. Clement. 2. V. solitæ benedici, Tambur. cit. loc. n. 8. An autem Abbatissæ perpetuæ benedictio iterari possit, aut debeat, quando transfertur ad Abbatiam alterius Monasterii, aliqui DD. asserunt, alii verò probabiliùs negant, cùm non appareat ratio cur sit repetenda, Navarr. lib. 3. consil. 2. n. 4. de statu Monach. Azor. c. l. Mirand. tract. de Monial. q. 7. a. 7. & alii.

SECTIO IX
DE ELECTIONE SUMMI Pontificis.
§. I.
De iis, quibus competit potestas eligendi Romanum Pontificem.

CCCCXIX. Quæritur 1. Ad quos pertineat jus eligendi supremum Universalis Ecclesiæ Pastorem? Respondetur illud spectare ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ut constat ex c. Licèt 6. h. t. & c. Ubi 3. eod. in 6. Nam cùm electio Prælati ex prima Ecclesiarum institutione ad Clerum, sive Collegium Clericorum spectet, c. 1. h. t. Cardinales autem sint præcipua pars Cleri Romani, qui veluti Capitulum Ecclesiæ Romanæ repræsentant, ideò meritò ad ipsos Romani Pontificis, qui & ipse S. Petri Principis Apostolorum Successor est, electio spectar, ut notat Laym. in c. Licèt 6. n. 1. h. t. Etsi verò olim Romanus Pontifex eligebatur à Clero, populo nominante, & postulante, quem vellet Pontificem, qui postea ab Imperatore approbabatur, & confirmabatur, ut colligitur ex decreto Nicolai II. in Concilio Carthaginensi, quod refertur in c. 1. dis. 23. quod jus contra Canones, & illegitimè sibi usurpârunt aliquot Imperatores, ut refert Azor p. 2. lib. 4. c. 2. q. 2. Postea tamen hic abusus ab aliis Pontificibus, etiam consentientibus Imperatoribus, est abrogatus, & libera electio S. Pontificis Clero relicta, & restituta, ut videre est in c. Cùm Hadrianus 29. & c. Ego Ludovicus 30. & aliis seqq. dis. 63.

CCCCXX. Cæterùm Cardinalis à Papa creatus, etsi nondum adeptus sit pileum, & alia insignia Cardinalitia, quæ juxta Romanæ Curiæ morem, Cardinalibus dari solent, jus suffragii in electione Pontificis habet, quia simul, ac à Papa nominatus, & creatus est, omnem potestatem administrandi Ecclesiam obtinet, etsi possessionem nondum nactus sit: sicut Abbas, etsi non benedictus, omnem jurisdictionem habet, & Pontificalibus Insignibus uti potest, Azor cit. c. 2. q. 7.

Deinde quamvìs in aliis electionibus, Canonicus, v. g. justè impeditus suffragium suum possit alteri committere, c. Si quis 46. h. t. in 6. non tamen in electione Pontificis, Cardinalis, ex justa causa, absens, vel recedens, potest alteri Cardinali demandare suffragium suum, quia id Cardinalibus jure non est concessum, Franc. in c. Ubi periculum 3. §. Sanè, num. 2. h. t. in 6. Azor cit. c. 2. quæst. 9.

Illud quoque hîc notandum, Cardinales eligentes Papam non dant illi potestatem, & jurisdictionem Pontificiam, quam ipsi non habent, adeóque nec alteri dare possunt: sed nominant tantùm, desi-

designant, & eligunt Papam: cui ab ipsis nominato, & electo Christus immediatè confert potestatem Pontificiam, quàm se daturum, promisit, eo ipso, quo Petrum Vicarium suum in terra constituit, omnésque ejus legitimos Successores, & idcirco ei, quem Cardinales in Pontificem elegerunt, potestatem à Christo acceptam auferre nequeunt, Azor cit. loc. q. 14.

CCCCXXI. Quæritur 2. Si congregato Concilio Generali, in eo declaretur, Papam à Cardinalibus illegitimè electum esse, ideóque à gradu Pontificatûs amoveatur, an tum electio alterius Pontificis spectet ad Concilium Generale? Respondetur probabilius est, etiam in hoc casu, potestatem eligendi ad solos Cardinales pertinere, ut docet Azor cit. c. 2. q. 13. quia ea potestas eligendi est Cardinalibus concessa in c. Licet 6. h. t. auctoritate Romani Pontificis, cum approbatione Generalis Concilij Lateranensis, ergo non potest illis jure auferri, solâ auctoritate Concilij, nisi Romani quoque Pontificis consensus accesserit. Excipi tamen debet, nisi gravis necessitas subsit adimendi Cardinalibus potestatem eligendi Papam, v. g. ad schisma tollendum, cui plerique Cardinales faverent, vel ex alia gravi causa suspecti forent, tum enim ob commune Ecclesiæ bonum, electio Pontificis, pro ea vice, à Concilio Generali facienda esset. Neque verò potestas eligendi Cardinalibus est concessa limitatè ad solum casum mortis, vel renuntiationis ipsius Papæ, ut supponit contraria sententia, sed absolutè, & sine restrictione, etiamsi ex alia causa Pontificia Sedes vacet, præterquam si urgens necessitas aliud exigat, vel justa causa.

CCCCXXII. Quæritur 3. Ad quos spectaret electio Papæ, si fortè omnes Cardinales essent mortui, v.g. peste sublati? Respondetur, ea pertineret, vel ad Clerum Romanum, ut censent Hostiens. in c. Licet 6. V. inter Cardinales h. t. & Abb. ibidem n. ult. tum quia difficile esset totius Christiani Orbis Episcopos, vel Generale Concilium convocare, tum quia ad Clerum pertinet suum Episcopum eligere; Papa autem est Episcopus Urbis Romanæ: & quidem ejus electio hoc casu pertineret ad Clerum Romanum, sive Canonicos Ecclesiæ Lateranensis, quia in hac Ecclesia Pontifex olim Cathedram, & Sedem habuit, & in ea hodie etiam Pontificatûs sui possessionem accipit, & adipiscitur. Vel potiùs hoc casu jus eligendi Papam devolveretur ad Generale Concilium, ut putat Decius in cit. c. Licet num. ult. quia summus Pontifex, non tantùm Romanæ Urbis Episcopus est, sed præterea etiam pastor, & Caput totius Ecclesiæ, ac proinde ad totam Ecclesiam ejus electio pertineret, præsertim cùm schismata orirentur, si solus Clerus Romanus Pontificem eligeret. nisi tamen difficile foret Generale Concilium congregare, & periculum in mora esset; tum enim ad Clerum Romanum, sive Capitulum Lateranense pertineret, Azor cit. c. 2. q. 11. Quòd si duo tantùm ex Cardinalibus essent superstites, reliquis omnibus mortuis, tum unus poterit alterum eligere in Papam, dummodo electus sit idoneus, & in sui electionem consentiret. Si verò unus tantùm foret superstes, tum is solus haberet potestatem eligendi, non tamen posset eligere seipsum, quamvis posset non suo proprio, sed nomine totius Collegij, cujus jura in uno solo remanere possunt, juxta suprà dicta, committere potestatem eligendi alteri; & tum is tanquam compromissarius posset etiam istum eligere in Papam, modò omnis fraus, & ambitio absit, Abbas in cit. c. Licet, in fine, Decius ibidem in fine. Verùm de hoc meritò dubitari potest, quia in nimis grave præjudicium totius Ecclesiæ cedere posset electionem supremi ejus pastoris uni soli committere.

CCCCXXIII. Quæritur 4. Quid juris, & potestatis habeat Collegium Cardinalium, Sede Apostolicâ vacante? Respondetur non fungitur Papæ jurisdictione, nec in ejusdem exercitio succedit, ut habetur in Clement. Ne Romani 2. in princ. h. t. & docet gl. communiter recepta in c. 1. V. Sede vacante de Schismatic. in 6. nisi quantum illi Jure Canonico concessum est, in c. Ubi periculum 3. §. Iidem quoque h. t. in 6. ubi decernitur, ut Cardinales accelerandæ provisioni, seu electioni vacent, & se nequaquam alteri negotio immisceant, nisi forsan necessitas adeò urgens incideret, ut oporteret eos de terra ipsius Ecclesiæ, vel parte ejus defendenda providere: vel si aliquod tam grande, & evidens periculum immineret, ut omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus, concorditer (id est, unanimiter, & nemine discrepante) videretur illi celeriter (suspenso interim electionis negotio) esse occurrendum. Veluti si quis pecuniâ, vel alio illicito modo, sine canonica electione, se intruderet in Sedem Apostolicam, posset à Cardinalibus, & Episcopis, aliisque Clericis repelli, c. Si quis 9. dis. 79. Sic etiam possunt Cardinales, causâ tollendi, vel sedandi schismatis, Concilium Generale convocare: item si quis à duabus partibus Cardinalium electus esset, & ab Urbe longè distaret, possent Cardinales nonnulla negotia expedire, donec novus Papa electionem ratam haberet, ne Ecclesia damnum pateretur, Azor p. 2. lib. 4. c. 3. q. 1.

CCCCXXIV. Hinc infertur, quòd Collegium Cardinalium, Sede vacante, non potest Cardinales creare, nec creatis à Papa defuncto pileum dare, vel alia insignia Cardinalitia, nec Legatos extra Curiam mittere, vel Missos revocare, nisi urgeat necessitas, hæc enim, & alia Pontifici sunt reservata, Azor c. l. Multò minùs potest idem Collegium Constitutiones, & leges ferre, aut latas à SS. Pontificibus corrigere, seu mutare, vel abrogare, vel eis aliquid addere, aut demere, præsertim in illis, quæ de electione futuri Pontificis disponunt, prout statutum habetur in Clement. Ne Romani 2. in princ. h. t. ubi Clemens V. in Concilio Viennensi opinionem, quæ asserit, quòd Constitutio Papæ Gregorij X. circa electionem Romani Pontificis edita in Concilio Lugdunensi (quæ refertur in c. Ubi periculum 3. h. t. in 6.) per Collegium Cardinalium Romanæ Ecclesiæ, ipsâ vacante, modificari, corrigi, vel immutari, aut quidpiam ei detrahi, vel addi, vel in illa, aut aliqua ejus parte dispensari possit, aut eidem per Collegium Cardinalium renunciari tanquam veritati non consonum, damnat, & reprobat, cùm consilio Fratrum suorum Cardinalium, quia lex Superioris per inferiorem tolli non potest: quales sunt Cardinales comparatione S.

„ Pontificis. Insuper irritum, ac inane decernit, „ quicquid potestatis, aut jurisdictionis ad Romanum Pontificem, dum vivit, pertinentis Cardinales, eâdem Ecclesiâ vacante, exercuerint, nisi quatenus in prædictaConstitutione eis permittitur.

Ratio autem, cur Collegio Cardinalium denegetur exercitium jurisdictionis ad Papam pertinentis, Sede vacante, cùm tamen Collegium Canonicorum, Sede Episcopali vacante, possit exercere ea, quæ jurisdictionis Episcopalis sunt, est, ut Cardinales tantò celeriùs eligantRomanumPontificem; nam alia plura, & maxima damna, ac mala ex tardatione &diuturnâ dilatione hujus electionis inferri possent Ecclesiæ, gloss. in cit. c. 1. V. Sede vacante in fine de Schismat. in 6. Azor cit. c. 3. q. 1.

Confirmatur, quia Vicariatus Ecclesiæ universalis à Christo soli Petro, ejúsque Successoribus datus fuit, nec transit in alium, Sede Pontificiâ vacante, nec propterea, Papâ mortuo, vel cedente, grex fidelium est sinè Pastore, vel Ecclesia sinè Sponso, quia Sponsus, Rector, & Pastor est Christus, & Caput Ecclesiæ, quæ est ejus Corpus, gl. in cit. Clement. 2. V. non consonam, Abb. ibid. n. 7. ubi n. 8. addit, quòd nec Vicaria, Sede Apostolicâ vacante, transeat ad Generale Concilium, ac proinde non poterit illud exercere potestatem spectantem ad Papam. Neque etiam obstat, si quis dicat, Cardinales possunt, quod est majus, nempe Pontificem creare, ergo etiam possunt, quod minus est, scilicet Cardinalem creare. Nam negatur consequentia, quia & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis creat Episcopum; non tamen potest conferre beneficia, Sede vacante, quæ ad collationem solius Episcopi spectant, c. unic. §: Cùm verò. Ne Sede vacante &c. in 6. gl. in cit. Clement. 2. h. t. V. Potestatis. Neque enim hoc verum est, quando id, quod majus, & quod minus est, sunt diversæ naturæ, & rationis, nec unum subordinatum alteri, Azor c. l.

„ CCCCXXV. Porrò in cit. Clement. 2. §. „ Et tamen proviso h. t. permittitur Cardinalibus, „ quòd si vacante Sede, Ecclesiæ Romanæ Camerarium (ad quem spectat temporalia pauperibus erogare, & qui jurisdictionem exercet, circa omnes „ Cameræ Apostolicæ debitores, gl. hic V. Camerarium) vel Pœnitentiarium majorem (qui solet esse Cardinalis, & tempore inclusionis in Conclavi, non potest per se exercere officium suum, quamvis possit personaliter, si esset extra clausuram, gl. hic V. ma- „ jorem) vel alium ex minoribus Pœnitentiarijs „ (quorum officium per mortem Pontificis non ex- „ spirat) mori contingat, vel si quovis alio modo „ deficiat (ut si incideret in infirmitatem, quæ impe- „ dit executionem officij, vel discederet, aut nollet „ officium exercere, gl. hic V. quovis modo) possit „ idem Collegium, quousque durat vacatio Sedis, „ pro numero decedentium, vel aliàs deficientium, „ quin & alios numero auctiore (quantum ad Pœ- „ nitentiarios, secus quoad Camerarium) subroga- „ re, si id eidem Cardinalium cœtui concorditer ex- „ pedire visum fuerit. Idque statutum est, ut officium Pœnitentiariorum, Sede vacante, exerceri possit, quoad forum conscientiæ, ad vitandum periculum animarum, sed quoad forum externum, veluti in dispensationibus matrimonialibus, & alijs expeditionibus forum externum, sive mixtim, sive separatim concernentibus, etiam eorum officium conquiescit: sicut & omnia alia officia in Urbe Romana præter hîc excepta, suspenduntur, usque ad electionem novi Pontificis, Barb. in Collectan. in cit. Clem. 2. num. 12. & 13. His adde, quòd prædicta Constitutio Clement. 2. solùm prohibet Cardinalibus exercitium jurisdictionis, Sede vacante, in ijs, quæ ad solius Papæ jurisdictionem spectant, non autem in ijs, quæ ad Collegium Cardinalium spectant sinè Papa, hæc enim, etiam vacante Sede, ab ijs exerceri possunt, gloss. hic V. pertinentis, & Abb. num. 10.

CCCCXXVI. Quæritur 5. An Cardinales debeant in Romanum Pontificem eligere aliquem ex suo corpore, seu Collegio? Respondetur affirmativè, si idoneus adsit, ut constat ex c. 1. dis. 23. ubi dicitur: eligatur autem de ipsius Ecclesiæ (Romanæ) gremio, si reperitur idoneus, vel, si de ipsa non reperitur, ex alia assumatur. Idem expressiùs habetur in c. Oportebat 3. & c. seq. dis. 79. si tamen de facto alius non Cardinalis, sive Clericus, sive Laicus, eligeretur in Papam à duabus partibus Cardinalium, etiamsi idoneus ex gremio adesset, valida foret electio, non quòd eligi non deberet Cardinalis, sed quia contra personam electi à duabus partibus Cardinalium nulla inhabilitas objici potest ex jure positivo proveniens, per quam irritetur ipsa electio, nisi talis irritatio in Jure Canonico sit expressa, ut constat ex c. Licèt 6. h. t. Azor p. 2. l. 4. c. 5. quæst. 6. Non valeret tamen pactum initum inter Cardinales, ut non eligatur aliquis extra Collegium Cardinalium, etiamsi idoneus ex illis non reperiatur, Franc. in c. 3. §. Præterea n. 5. h. t. post Joan. Andr. ibid.

§. II.

De potestate, quam habet Papa statuendi circa faciendam electionem futuri Pontificis, vel substituendi sibi Successorem, & de forma hujus electionis.

CCCCXXVII. Quæritur 1. An Papa possit Constitutionem condere de forma, & modo eligendi futurum Romanum Pontificem? Respondetur affirmativè, ut cõstat ex c. Si quis Papã 2. dis. 79. & c. 1. dis. 23. & c. Licèt 6. h. t. in princ. ubi Papa Alexãder III. „ ait, quòd plura statuta à Prædecessoribus suis e- „ manârint de vitanda discordia in electione Romani- „ Pontificis, & ipse novam Constitutionẽ edidit circa „ illam electionem, cum approbatione Concilij La- „ teranensis, ad evitandum malum scissuræ, seu di- „ visionis, quam per improbam ambitionem sæpe „ passa est Ecclesia. Ratio est, quia Petro, ejúsque „ Successoribus tradita est à Christo potestas quodcunque ligandi super terram, Matth. 16. scilicet per statuta, & præcepta, præter alia, ergo etiam poterit Constitutionem facere super electione sui Successoris ad cavenda futura scandala, Abb. in cit. c. Licèt num. 2.

Non

Non obstat 1. quòd Papa non potest sibi Successorem nominare, vel eligere, ut tradit gl. in c. Apostolica 7. §. His omnibus V. Beatus, caus. 8. q. 1. & alii DD. communiter, ergo neque Constitutionem facere potest de forma, & ratione in eligendo Romano Pontifice servanda, post mortem suam. Verùm dispar est ratio, quia quando eligitur Successor, effectus talis electionis refertur ad tempus, quo non ampliùs erit Papa, & consequenter invalida est talis electio, ob defectum potestatis, arg. l. Eum qui 13. ff. de jurisd. de quo postea: sed Constitutio, quam facit Papa, dum adhuc vivit, super electione Successoris, admittitur, quia per illam providetur futuris scandalis, & in casu, quo alius, præter ipsum, providere non potest, licitum autem est legem ferre ad vitanda futura mala, Abb. c. l.

Non obstat 2. Quòd tractus futuri temporis non spectat ad judicem, l. 1. §. Nec tamen ff. de usuris, ergo nec Papa potest facere statutum super causa futura. Verùm aliud est quoad hoc, in sententia Judicis, & aliud in statuto: nam Judex non potest ferre sententiam super causis futuris, si obligatio non sit orta de præsenti; v. g. non potest Judex Ecclesiasticus sententiam excommunicationis actu ferre in aliquem propter delictum futurum: At verò bene potest Judex, vel Magistratus facere statutum ad præcavenda futura mala, v. g. statuimus, ut nullus hoc faciat, & qui fecerit, ipso facto sit excommunicatus, quia sententia de præsenti vindicat, & ligat eum, in quem fertur; non autem statutum; seu Constitutio gl. in c. Romana 5. V. futuris in fine de sentent. excommun. in 6. Abb. in cit. c. Licèt n. 9.

CCCCXXVIII. Quæritur 2. An Romanus Pontifex possit sibi substituere, vel eligere Successorem in Papatu? Respondetur non solùm Jure Canonico, sed etiam Jure naturali videtur esse prohibitũ, Papam, propriâ authoritate, eligere, vel nominare sibi Successorem, ut docet Azor p. 2. lib. 4. c. 5. q. 9. & alii DD. communiter apud Fagnan. in c. Accepimus 5. de pactis n. 29. & seqq. Idque Jure Canonico esse prohibitum, colligitur ex c. Apostolica 7. §. His omnibus, junctâ gl. V. Beatus caus. 8. q. 1. ubi rationem reddit, quia hoc esset mutare statum Ecclesiæ, quod Papa facere non potest, c. Quæ ad perpetuam 3. caus. 25. q. 1. Quòd autem etiam juri naturali id adversetur, probatur ex eo, quia talis electio Successoris à Papa facta cederet in grave damnũ Ecclesiæ, si enim electio futuri Pontificis esset in libero arbitrio Papæ viventis, fieri posset, ut sæpe, non ob probitatem vitæ, ac morum, sed ex inordinato affectu erga nepotes, & consanguineos eligerentur Successores in Papatu, etiamsi idonei, ac digni non essent; ex quo multa, & gravia incommoda, & mala toti Ecclesiæ Dei sequerentur, Azor c. l.

Non obstat 1. text. in c. Si transitus 10. dist. 79. ubi dicitur, quòd Papa possit, ante transitum suum, de successore decernere. Nam ut respondet gl. ibid. V. non possit, aliud est de sui successoris electione cum Cardinalibus deliberare, quod ibi permittitur, & potest fieri: & aliud, ex fundamento quasi dignitatis suæ hæredem instituere, quod penitus prohibetur, c. Episcopo 3. & c. seq. caus. 8. q. 1. & nec Papæ licet. Neque etiam obstat factum Petri eligentis sibi successorem. S. Clementem, ut habetur in c. 1. caus. 8. q. 1. nam id non est trahendum in consequentiam, ad cujus umbram eurabantur infirmi, & ad id motus fuit inspiratione divinâ, gl. in cit. c. Si transitus V. non possit, & Turrecrem. ibid. n. 1. Accedit, quòd substitutio illa effectum non habuit, neque enim Clemens immediatè successit Petro in Pontificatu, sed Linus, & huic Cletus, & Cleto Clemens, ut constat ex Martyrologio Romano, & Breviario, licèt non desint, qui contrarium sentiant. Nec etiam obstat, quòd Papa potest dare potestatem alicui Episcopo, vel alij Prælato eligendi, seu nominandi sibi Successorem, ut constat ex c. Petiisti 12. caus. 7. q. 1. ergo etiam sibi ipsi. Negatur enim conseq. quia tunc fit electio, authoritate Papæ, non propriâ, Abb. c. l. n. 2. & Episcopus potest cum aliis dispensare, vel alij privilegium concedere, vel dignitatem conferre, quæ sibi ipsi præstare non potest, Turrecrem. c. l. Alij denique Canones, qui in contrarium alleganter, ita intelligendi sunt, non quòd veræ substitutiones fuerint factæ in Sede Apostolica, sed potiùs designationes, quia summi Pontifices à Cardinalibus rogati, indicârunt, quem dignum judicarent Cathedrâ Petri, salvâ tamen manente liberâ electione Cardinalium, Fagn. c. l. n. 61. qui fusiùs hanc quæstionem prosequitur.

CCCCXXIX. Quæritur 3. Quæ forma observanda sit in electione Summi Pontificis? Resp. Ea, quæ habetur in Concilio Lateranensi can. 1. & refertur in c. Licèt 6. h. t. ubi Alexander III. statuit, ut, si » fortè Cardiales de substituendo Summo Pontifi- » ce, plenè inter se concordare non possint, & duo- » bus partibus consentientibus, pars tertia consen- » tire noluerit, vel alium nominârit, suffragia sua al- » teri dando, ille, absque ulla exceptione, ab Univer- » sali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui à » duabus partibus Cardinalium consentientibus e- » lectus fuerit, & receptus. Si quis verò à tertia, seu » reliqua parte electus, sive nominatus, nomen Ro- » mani Pontificis usurpaverit, tam ipse, quàm omnes » Ij, qui eum receperint, excommunicationem, & » privationem, seu depositionem ab Ordine incur- » rant, quin & sacra Eucharistia eis denegetur, præ- » terquàm si in extremis constituti sint (& pœnitu- » erint, ut sequitur.) Præterea si à paucioribus, quàm » duabus Cardinalium partibus aliquis electus fue- » rit ad Pontificatum, nequaquam assumatur, &, si » non resipuerit, eisdem pœnis subjectus erit, nisi a- » liorum etiam suffragia accesserint, ita, ut numerus » duarum partium compleatur. Hoc tamen solùm » locum habet in Romani Pontificis electione, nec » per hoc aliis Canonicis electionibus in aliis Ec- » clesiis præjudicium generatur, in quibus sufficit, si » pars major, & sanior eligentium consentiat: nam si » in bis aliquod dubium postea ortum fuerit, Superioris judicio definiri poterit, quod non ita fieri » potest in electione Romani Pontificis, quia non » poterit ad Superiorem recursus haberi, cùm nullum in terris Superiorem habeat. »

CCCCXXX. Notandum 1: Electio S. Pontificis multa habet, & diversa specialia ab aliis electionibus Prælatorum Papâ inferiorum. Veluti 1. quòd in illa non sufficiat consensus majoris partis, sed requiratur, ut duæ partes, ex tribus, Cardinalium in Conclavi præsentium, in unum consentiant, cùm in aliis electionibus sufficiat, si pars major, & sanior eligen-

ligentium consentiat, cit. c. Licèt, ubi ratio redditur in fine.

2. Speciale est in electione Papæ, quòd Cardinales absentes vocandi non sunt, sed exspectatis decem diebus, post mortem Pontificis, qui præsentes tunc sunt, potestatem eligendi habeant, c. Ubi periculum 3. §. Hoc facto, & ibi gl. V. decem. h. t. in 6:

3. Quòd in illa non fiat collatio zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, sed tantùm numeri ad numerum, ut colligitur ex cit. c. Licèt, ibi: *nullâ exceptione.* & ibid. Abb. n. 8. §. Sextum speciale.

4. Quòd si electio Papæ ab initio invalida est, propter defectum sufficientis numeri eligentium, consentientium, quantumvis publicatum sit scrutinium, possunt Cardinales alij resilire ab electione, quam fecerant, & suffragiis suis accedere ad alios, ad complendum numerum duarum partium, & sic convalescet electio priùs invalida: secus est in aliis electionibus aliorum Prælatorum, in quibus, postquam communi nomine factæ, & promulgatæ sunt, necesse est novam electionem inchoari ab omnibus Capitularibus præsentibus, ut colligitur ex c. Auditis 29. h. t. Abb. hìc n. 8. §. Quartum speciale est.

CCCCXXXI. 5. Speciale est in electione S. Pontificis, quòd non possit oppugnari per objectionem excommunicationis, vel alterius censuræ cujuscunque ab Electoribus contractæ, quòd Electores sint excommunicati, vel quovis modo suspensi, aut » interdicti, ut habetur in Clement. 2. §. Ceterùm h. t. » ubi decernitur, ut nullus Cardinalium cuiuslibet » (sive juris, sive hominis, gl. ibid. V. eodem) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti prætextu, » ab electione Pontificis valeat repelli, juribus aliis » circa eandem electionem in suo robore permanentibus, & tota dis. 79. idque statutum est, ne ob dissensiones, aut schismata impediatur, aut differatur electio, si daretur locus exceptionibus, post electionem semel factam, ideóque meritò provisum est, ut nulla possit obstare eligentium censura, quò minùs valida sit electio Papæ. Idque non solùm verum est, si aliqui Cardinales, sed etiam, si omnes sint excommunicati, quia ibi generaliter dicitur, nullum Cardinalium, prætextu alicuius censuræ, posse ab electione illa repelli, ergo quivis illorum est habilis ad validè eligendum, non obstante censurâ, quâ est ligatus; ergo etsi omnes sint ligati, omnes sunt habiles, quia propterea, quòd plures alij Cardinales sint censurâ ligati, nullus fit inhabilis, Suar. dis. 14. de censur. sec. 2. n. 19. Sed neque excommunicatio, vel alia censura ex parte electi obstat, quò minùs validè eligi possit, tum quia in cit. Clement. dicitur, quod nullus à dicta electione valeat repelli, quæ verba, cùm sint generalia, generaliter intelligenda sunt, quòd nullus excludi debeat, nòn tantùm ab electione activa, sed neque à passiva; tum quia eligentes aliàs inhabiles, redduntur habiles ad eligendum propter electum, & valorem electionis, ne detur occasio schismatis, & dilationis, ergo, si propter hanc causam, impedimentum cuiuscunque censuræ sublatum est ex parte eligentium, ut eâ non obstante, valida sit electio Papæ, multò magis ex parte electi, ut bene notavit Suar. c. l. n. 20.

6. Speciale est, quòd electioni Papæ nulla certa forma præscripta sit à Jure communi, sed ea relicta est arbitrio Cardinalium, ut eligant, prout volunt, per scrutinium publicum, aut secretum, vel per compromissum, modò duæ partes præsentium Electorum consentiant, Abb. in cit. c. Licèt. n. 8. §. Nonum speciale, sed hoc jure novo mutatum est, de quo infrà.

CCCCXXXII. Notandum 2. Suffragium electi non debet computari in numero duarum partium eligentium, ut trádit gl. in cit. c. Licèt. V. à duabus partibus: ubi tamen distinguendum est; nam vel electio fit per scrutinium privatum, seu secretum, & non debet suffragium Electi computari in numero eligentium, quia cùm ipse ignoret, an ab aliis fuerit electus, non potuit in secreto scrutinio sibi ipsi suffragium dare, & nominare, sive eligere seipsum, quia tunc ob ambitionem repellendus esset. Vel electio fit per publicum scrutinium, ita, ut suffragia palàm exprimantur, aliis audientibus, & tunc suffragium electi debet computari in numero eligentium, si priùs ipse ab aliis sit electus, & consentiat electioni de se factæ; neque enim tunc notari potest de ambitione, cùm electio non oriatur à se, sed sit priùs vocatus à suis Collegis, quorum suffragiis ipse postea accessit, Abb. cit. c. Licèt. n. 13. quod etiam fieri potest in aliis electionibus, ut dictum suprà.

Illud tamen speciale est in electione Papæ, quòd, si aliquis, sive in publico, sive secreto scrutinio, consensit in alium, & postea videat, se à majore parte Cardinalium electum, possit recedere ab electione, seu nominatione, quam fecit (quia in hac electione possunt etiam post publicatum scrutinium, Electores variare) &, si unum adhuc votum ad duas partes desit, potest per accessum consentiendo in electionem de se factam, illum numerum complere, quod in electionibus aliorum Prælatorum fieri non potest, Abb. in cit. c. Licèt. n. 8. & 13. Verùm cùm hodie post Constitutionem Gregorij XV. electio Papæ, quæ fit per scrutinium, debeat fieri per secreta schedularum suffragia, non potest computari suffragium electi, ut habetur in cit. Constitutione, de quo infrà.

Notandum 3. Si electus in Papam à minore, vel non sufficiente numero Cardinalium, id est, à paucioribus, quàm duabus partibus, se gerat, ut Papam, tam ipse, quàm, qui eum receperint, excommunicationi subjaceant, & totius sacri Ordinis privatione mulctentur, cit. c. Licèt. Et prior quidem pœna excomunicationis ipso jure, seu facto incurritur, Abb. ibid. n. 7. etsi non sit reservata Papæ in illo c. sed per Bullam Cœnæ, ut notat Suar. dis. 23. de censur. sec. 3. n. 2. Posterior verò pœna privationis, seu depositionis ab Ordine per Judicis sententiam inferenda est, ut patet ex verbo, *mulctentur*, quod est futuri temporis, Abb. c. l. & Suar. disp. 42. de censur. sec. 5. num. 10.

CCCCXXXIII. Quæritur 4. In quibus casibus electio Romani Pontificis tanquam ipso jure irrita oppugnari potest, etiamsi à duabus partibus Cardinalium facta sit? Resp. Si electus in Papam jure Divino, vel naturali sit inhabilis ad Papatum, tum potest contra illum excipi, & peti, ut eius electio declaretur irrita, veluti si sit manifestus hæreticus, quia hæreticus jure divino non est Ecclesiæ membrũ, cùm sit extra Ecclesiam, quæ est Congregatio fidelium, inter quos numerari non potest, qui veram fidem Christi abjecit, & consequenter hæreticus mul-

tò minùs potest esse verum Caput Ecclesiæ. Et si Papa potest accusari de hæresi manifesta, & notoria, ut colligitur ex c. Si Papa 6. dist. 40. dicitur, quòd Papa à nemine est judicandus, nisi à fide sit devius, multò magis, si eligatur notorius hæreticus in Papam, potest ei objici crimen hæresis, ut deponatur, gl. in cit. c. Licèt: V. exceptione, & ibid. Abb. n. 11. h. t. Azor cit. c. 5. q. 7. Idem dicendum est, si mulier, arg. c. Nova 10. de pœnit. & remiss. infans, vel amens, qui liberum consensum non habet, eligeretur in Papam: nam intentio Alexandri III. in Concilio Lateranensi relato in cit. c. Licèt, solùm fuit tollere omnia impedimenta juris positivi, ita, ut non possit electo in Pontificem opponi ulla exceptio reddens inhabilem jure positivo, v. g. Electum esse laicum, vel non esse sacris Ordinibus initiatum, vel excommunicatum &c, non autem, ut non possit opponi exceptio reddens inhabilem jure divino, & naturali, quia talia impedimenta Jus Canonicum tollere, vel supplere non potest, Abb. c. l. n. 11. Azor cit. q. 7. §. Quæres insuper. Addit verò Abb. c. l. quòd contra electum Papam exceptio reddens eum inhabilem ad Papatum jure divino, vel naturali, debeat opponi, antequam adeptus est possessionem, seu administrationem Papatûs, cùm talis exceptio excludat intentionem Electi, non actionem, quia nulla actio ipsi competit tali casu, postea verò non posset contra illum excipi, sed deberet accusari, postquam administrationem, & possessionem est adeptus, sed exceptio reddens electum inhabilem jure positivo, non debet admitti, & de hoc solùm loquitur cit. c. Licèt.

CCCCXXXIV. Secundus casus, in quo electio S. Pontificis tanquam ipso jure irrita oppugnari potest, est, si simoniacè datâ, vel acceptâ, aut promissâ pecuniâ, vel simili pretio electus sit, ut constat ex Constitutione Julij II. Anno 1505. editâ, quæ incipit: Cùm tam divina, & extat apud Azor cit. c. 5. q. 7. §. Deinde quæres, & colligitur ex c. Si quis pecunia 9. dist. 79. ubi dicitur, quòd simoniacè electus in Papam, non Apostolicus, sed Apostaticus habendus sit, nam crimen simoniæ à SS. Canonibus æquiparatur hæresi, c. Eos qui 21. caus. 1. q. 1. & c. ult. ead. caus. quæst. 7. Dicitur autem in cit. Constitutione, etiamsi duarum partium suffragiis, vel unanimi Cardinalium concordiâ, nemine discrepante, facta sit electio per simoniam, ea nulla existat, & nihil juris electus in spiritualibus, vel temporalibus acquirat. Quòd autem hujusmodi Constitutio à Papa condi potuerit, patet, quia, licèt, postquam Romanus Pontifex legitimè est electus, & creatus, nullis legibus Ecclesiasticis, sive irritantibus, sive pœnalibus, obligetur: non enim potest Papa suis Successoribus leges imponere, si verè, & legitimè sint electi, cùm par in parem imperium non habeat, c. 20. h. t. possunt tamen à Papa, vel Concilio Generali tales leges ferri, quibus certa electionis forma præscribatur, ita, ut aliter facta non valeat, ne per fraudes, vel alios modos illicitos Papa eligatur, Azor. c. l. §. Et certè.

CCCCXXXV. Tertius casus, electio Romani Pontificis facta per metum gravem, & injustum, jure novo, irrita quoque est, modò probetur, talem metum intervenisse, ut docet Azor cit. lib. 4. c. 2. q. 6. ubi id notat ex Baldo, & constat ex Concilio Constantiensi Sess. 39. quam refert Azor cit. lib. 4. c. 5. q. 7. §. Si demum, ubi etiam additur, quòd non liceat Cardinalibus ad aliam electionem procedere, nisi priùs per Concilium Generale de nullitate electionis cognoscatur, præterquam si sic electus ipsemet ei renunciet: alioqui enim nisi ipso jure irrita esset talis electio, ab Ecclesia, vel Concilio Generali nunquam rescindi posset. Aliæ verò electiones Prælatorum, quamvis per metum gravem, & injustum extortæ, non sunt ipso jure, seu facto quoad substantiam irritæ, cùm metus voluntarium absolutè, & simpliciter non tollat, neque de eo ullus Canon irritans extet, sicut de electione Sum. Pontificis, quamvis Superioris auctoritate rescindendæ fiat, Laym. de Elect. Præl. q. 123.

Porrò si electio S. Pontificis facta sit, per gravem metum injustè incussum, expressè, & nominatim ad hanc certam personam eligendam, & non aliam, talis electio irrita est ipso jure, adeóque non potest per Cardinales postea ratificari, quia quando eligentes coguntur determinatè ad unum certum eligendum, adimitur libertas eligendi consistens in eo, ut electio fiat ex pluribus arbitrio eligentium, ut habetur in c. 3. §. Cæterùm in princ. & ibi: *liberis mentibus*. h. t. in 6. & dictum suprà 237. Aliud est, si Electores Cardinales injustè cogantur indeterminatè ad eligendum unum ex pluribus determinatis personis, aut certo personarum genere; talis enim electio, absolutè loquendo, valida foret, quia non adimitur omnino libertas eligendi, sed tantùm restringitur ad certum numerum, vel genus personarum, ex quibus liberè eligere possunt, quem voluerint, adeóque hujusmodi electio Papæ quoad substantiam subsistit, nec Jure Canonico irritata reperitur, neque ab Ecclesia unquam irritari posset, sicut aliæ electiones, ob similem metum, possent. Abb. in cit. c. Licèt num. 12. h. t. Azor cit. c. 5. q. 7. §. Si demum. Alia est ratio de matrimonio, & Professione religiosâ, quæ simili gravi, & injusto metu extortæ, ipso facto irritæ sunt, quia plenâ libertate contrahi debent, Laym. de Elect. Præl. q. 124.

CCCCXXXVI. Quartus casus: opponi etiam potest exceptio contra electionem Papæ, quòd eligentes non habuerint jus eligendi, eò quòd non sint Ecclesiæ Romanæ Cardinales, per quam exceptionem evertitur fundamentum legitimæ electionis, si ostendatur, eam non esse factam à duabus partibus Cardinalium, quæ ad Papæ electionem secundùm Canones requiruntur, dummodo defectus, qui objicitur, non fuerit occultus, quia de occultis non judicat Ecclesia: sicut, si statutum aliquod excluderet omnem exceptionem contra sententiam, nihilominus posset opponi, sententiam latam fuisse ab eo, qui Judex non erat, quia statutum prohibens exceptionem contra sententiam, supponit, eam esse sententiam; ea verò, quæ lata est ab eo, qui jurisdictionem non habet, non est sententia: ita in proposito, secundùm SS. Canones, requiritur ad formam substantialem electionis S. Pontificis, ut à duabus partibus Cardinalium sit facta, si ergo à minore numero sit facta, locum habet exceptio, per quam evertitur tota substantia, & fundamentum hujus electionis, Abb. in cit. c. Licèt n. 10. & 11. Azor cit. q. 7. §. Quæres insuper.

CCCCXXXVII. Objici hìc potest, si electio S. Pon-

Pontificis potest esse irrita, ob defectum aliquem, sive ex parte eligentium, sive ex parte electi, sequitur, non esse certum, an Ecclesia verum Pontificem, ac Pastorem habeat? Respondet Laym. in cit. c. Licèt n. 4. h. t. vel defectus hujusmodi coram Ecclesia est manifestus, vel non manifestus, sed occultus: priore casu Ecclesia non recipiet talem Pontificem, sed ejus electioni palàm reclamabit, & se opponet. Posteriore casu, si ponatur, v. g. occultum hæreticum ad summum Pontificatum eligi, is quidem verè Caput Ecclesiæ non erit, tamen propter publicum errorem, seu ignorantiam, Deo defectum supplente, omnia ab eo gesta valida erunt, & obligabunt, perinde, ac si verus Papa esset, arg. l. Barbarius 3. & quæ ibi tradunt DD. ff. de offic. prætor. nec permittet Deus, ut errorem, vel hæresin Ecclesiæ publicè ex Cathedra proponat: quin probabile est, divinam Providentiam impediturum, ne unquam hæreticus, vel qui similem substantialem defectum occultum habet, in Papam eligatur.

CCCCXXXVIII. Quæritur 5. Quæ sit novo jure forma eligendi Romanum Pontificem? Respondetur, Gregorius XV. novam Constitutionem edidit XVII. Calendas Decembris Anno 1621. quæ incipit, Æterni Patris, in cujus observationem XL. Cardinales jurârunt, in qua statuit, quòd, si electio hujusmodi alibi celebrata fuerit, quàm in Conclavi clauso, vel aliter, quàm per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium præsentium, in scrutinio, & accessu, electi suffragio non computato; vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus similiter in conclavi præsentibus, nemine dissentiente, initi, & ita, ut nemo seipsum elegerit: vel quasi per inspirationem, nullo præcedente de speciali persona tractatu, omnium pariter Cardinalium præsentium in Conclavi, communiter, nemine itidem dissentiente, per verbum, *eligo*, intelligibili voce prolatum; aut scripto, si voce non potuerit, expressum, nulla sit, & invalida eo ipso, absque ulla declaratione, & ita electo nullum jus tribuat; quin imò is, non Apostolicus, sed Apostaticus sit, & habeatur &c. Et in fine derogatur expressè, & specialiter, pro ea vice duntaxat, Constitutioni Alexandri III. in Concilio Lateranensi editæ, quæ incipit, Licèt de vitanda, quatenus nullam certam formam præscribit in electione Romani Pontificis. Quam Constitutionem Gregorij confirmavit Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit. Ad Romani edita v. Calend. Februarij Anno 1625. & perpetuò in omnibus futuris Romanorum Pontificum electionibus observari præcepit: & in fine dictæ Decretalis Concilij Lateranensis ea in parte, quæ adversatur huic Gregorianæ Constitutioni, non tantùm pro ea vice, sed perpetuò derogavit, ut refert Fagn. in cit. c. Licèt n. 25. h. t. Veruntamen non tantùm Jure Canonico antiquo, sed etiam post novam Constitutionem Gregorij XV. possunt Cardinales in Conclavi præsentes compromittendo convenire, ut valeat electio Romani Pontificis à majore eorum parte facta, modò omnes Cardinales præsentes, nemine dissentiente, in hoc compromissum consentiant; quia tunc electio censetur facta, communi omnium Cardinalium compromittentium consensu. Et quidem, talem electionem Papæ valere, Jure communi Canonico constat, quia in cit. c. Licet solùm requiritur, ut electio Papæ fiat à duabus partibus Cardinalium præsentium: at verò, qui sic electus est, non tantùm à majore parte, sed etiam à duabus partibus ex tribus, imò à toto Collegio Cardinalium præsentium censetur esse electus, siquidem omnes ab initio consenserunt, ut is eligeretur in Papam, quem major pars compromissariorum elegerit: compromissum autem sub tali forma factum valere constat ex c. Cùm dilectus 32. h. t. cui nihil derogatum est hac in parte per Constitutionem Concilij Lateranensis in cit. c. Licèt h. t. Azor cit. lib. 4. cap. 2. quæst. 10. Sed neque post novam Constitutionem Gregorij XV. prohibita est, vel invalida talis electio Papæ, si Cardinales unanimiter, & simpliciter, & immediatè compromittant in majorem partem Collegij, nullâ aliâ formâ præscriptâ, ut is sit, & habeatur Pontifex, qui à majore eorum parte fuerit electus; nam nova illa Constitutio plus non requirit ad electionem Papæ, quæ fit per viam compromissi, quàm ut fiat ab omnibus Cardinalibus, nemine dissentiente, quòd fit in hac forma compromissi, ut supponitur, Fagn. in cit. c. Licèt n. 29. & seqq. & n. 60. & seqq. Aliud verò est, si formæ compromissi misceatur forma scrutinij, ut compromissarij votis singulorum per secretum scrutinium exquisitis, eum eligant in Papam, in quem major pars Collegij Cardinalium consenserit; tum enim irrita est talis electio, quippe facta contra formam Constitutionis Gregorij XV. cùm in ea non concurrant secreta suffragia duarum partium, ut requiritur in illa Constitutione, sed tantùm majoris partis Collegij, cui Constitutioni, etiam unanimi consensu, non possunt renunciare Cardinales; tum quia hoc jus publicum in favorem universalis Ecclesiæ introductum est, cui pacto privatorum renunciari non potest: tum quia Cardinalium Collegium Constitutionem Papæ super electione Romani Pontificis immutare non potest, Clement. 2. in princ. h. t. & in dicta Constitutione opponitur decretum irritans, quod inducit formam, sinè qua actus non valet, nec ei renunciari potest, & in fine prohibetur Cardinalibus, ne contra contenta in illa aliquid facere præsumant, Fagn. in cit. c. Licèt, n. 53. & n. 56. & 60. apud quem plura de hujusmodi formis eligendi per compromissum videri possunt.

CCCCXXXIX. Prædictis addendum, quòd factâ canonicâ electione, secundùm formam præscriptam, Romani, & Universalis Episcopi, ea non indigeat aliâ confirmatione, quia Papa supremam potestatem, & jurisdictionem in totam Ecclesiam non accipit ab Electoribus Cardinalibus, neque ab alio Superiore, à quo per confirmationem illam accipiat, sicut cæteri Episcopi, cùm Papa Superiorem in terris non habeat; sed ea confertur Papæ immediatè à Christo, ex vi promissionis, atque institutionis B. Petro, ejusque Successoribus factæ, c. 1. dis. 23. & c. Novit 13. de Judicijs: ubi Papa Innocentius III. ait: *Potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo.* Abb. in cit. c. Licèt n. 5.

Ex

Ex consuetudine tamen post electionem, (si Papa electus non fuit Episcopus) consecrari, vel jam consecratus coronari solet, quod antequam fiat, in Bullis non se absolutè nominat Episcopum, sed electum Episcopum; sicut nec Imperator appellatur, nisi coronâ susceptâ: neque etiam ante coronationem electus in Papam scribit in litteris, Data Pontificatûs nostri, sed Data suscepti à nobis Apostolatûs officij, ut notat gl. in reg. Juris, super Data V. Pontificatûs.

§. III.

De tempore, loco, & aliis observandis in Electione Romani Pontificis.

CCCCXL. De his agitur in c. Ubi periculum 3. h. t. in 6. quod est desumptum ex Generali Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. c. 2. nam quia, ubi majus periculum imminet, ibi diligentiùs est prospiciendum: constat, ex diuturna vacatione Romanæ Ecclesiæ gravia pericula provenire posse: idcirco dictus Pontifex inprimis confirmat ea, quæ ab Antecessoribus suis (in c. 1. dist. 23. & tota dis. 79. & præcipuè sub Alexandro III. in c. Licèt 6. h. t.) de electione Romani Pontificis sunt statuta, quibus quædam addenda esse, necessarium judicavit.

CCCCXLI. Veluti 1. Si Pontifex in civitate, in qua cum sua Curia residebat, moriatur, Cardinales, qui in ea Civitate tunc fuerint præsentes, debent absentes expectare tantùm decem diebus, quibus elapsis, sive absentes venerint, sive non, omnes convenire debent, in palatio, in quo Pontifex habitaverat: & singulis permittitur unus, qui eis inserviat, sive Clericus, sive laicus, vel ut summum duo alicui inservientes permittuntur, ob manifestam necessitatem, si unus non sufficiat, ita habetur in cit. c. 3. §. Hoc sacro.

Hinc colligitur, quòd Cardinales absentes non sunt vocandi, seu citandi ad electionem Pontificis, sed tantùm exspectandi per decem dies, qui computantur à tempore mortis Papæ, quia illa non præsumitur posse occultari, gl. hîc V. decem diebus, Joan. Andr. & Franc. hîc n. 14. Sed etsi per 10. dies non sit expectatum, Cardinales absentes non possunt agere de contemptu: sed nihilominus electio valet, dummodo facta sit à duabus partibus Cardinalium præsentium in loco, ubi debet fieri electio, gl. hîc V. 10. diebus in fine, Franc. n. 16. & 17. quibus etiam subscribit Azor cit. l. 4. c. 2. q. 5. §. Sed dubiæ quæstionis est, quia tempus, & locus non ad substantiam electionis spectant, sed inter accidentia numerantur, contra quam nulla exceptio positivi juris opponi potest.

CCCCXLII. Secundò, in uno conclavi, nullo intermedio pariete, vel alio velamine, omnes simul habitent in communi, illúdve undique clausum sit, præter liberum aditum ad secretã Cameram, cit. c. 3. §. In eodem. idque statutum est, ne fraus committatur, Franc. hîc n. 8. Nulli etiam ad eosdem Cardinales pateat aditus, vel facultas detur secretè cum eis loquendi, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium præsentium, vocarentur ad tractandum cum eis, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, (nempe advocati, vel tabelliones, vel Religiosi viri, gl. hîc V. vocarentur) eod. c. §. Nulli ad eosdem. Prohibetur etiam sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ne quis Cardinalibus, vel uni eorum nuncium, vel scripturam mittat, ibid. §. Nulli etiam fas sit. Cùm autem Papa non reservaverit sibi absolutionem huius excommunicationis latæ sententiæ, Ordinarius absolvere poterit, gl. hîc V. Incurrat. In prædicto tamen Conclavi aliqua fenestra aperta relinquatur, per quam ad victum necessaria commodè ministrentur, tam arcta tamen, ut nullus per eam intrare possit, vel exire, ibid. §. in conclavi.

CCCCXLIII. Tertiò, si Cardinales, intra tres dies, posteaquam conclave ingressi sunt, Ecclesiæ de Pastore non providerunt, quinque sequentibus diebus, unum tantùm ferculum, tam in prandio, quàm in cœna eis præbeatur: sin autem neque per hos quinq; dies Pontificem elegerint, deinceps nihil ipsis præbeatur, præter panem, vinum, & aquam, donec provisio, seu electio Papæ subsecuta sit, eod. c. §. Verùm.

Quartò statuitur, ut Cardinales, nihil omnino ex Camera Pontificis, vel ex aliis obventionibus, seu redditibus undecunque provenientibus Sedis vacantis recipiant, vel sibi usurpent, sed ea omnia dispositioni futuri Pontificis reserventur, alioquin, qui aliquid receperint, suspensi sunt à perceptione omnium redituum ad eos spectãtium, donec, quod acceperint, plenè restituant, & satisfaciant, ibid. §. provisionis.

CCCCXLIV. Quintò, si aliquis ex Cardinalibus conclave non intraverit, vel ingressus, sinè manifesta causa infirmitatis (alia ergo necessitas non excusat, gl. hîc V. infirmitatis) exiverit, ipso non requisito, neque etiam ampliùs admisso, in negotio ejusdem electionis per alios procedatur. Si verò ob infirmitatem supervenientem, aliquis ex Cardinalibus è conclavi exiverit, poterit, eius suffragio non requisito, ad electionem procedi, sed, si sanitate recuperatâ, vel antè, ad alios redire voluerit: vel etiam si aliquis ex absentibus Cardinalibus post decem dies supervenerit, re adhuc integrâ, si nimirum necdum Ecclesiæ de Pastore sit provisum, ad electionis negotium in eo statu, in quo ipsum repererint, prosequendum admitti debent: ita tamen, ut quæ de clausura, de servientibus, cibo ac potu, & reliquis statuta sunt, ipsi quoque, sicut alij Cardinales servent, cit. c. 3. §. Sanè si aliquis. Ex quo gl. ibid. V. potu infert, si Cardinalis absens veniat post diem octavum ab ingressu Conclavis, ipse quoque, præter panem, vinum, & aquam, ad victum nihil habebit, sicut alij, quia sæpe sinè culpa punitur quis ex causa.

Hinc etiam colligitur, quòd, licèt in aliis electionibus Prælatorum Capitularis justè impeditus, quò minùs interesse possit electioni, alteri committere vicem, & suffragium suum possit, c. pen. h. t. in 6. & dictum suprà: tamen in electione Papæ, Cardinalis absens ex justa causa, vel recedens, non potest suam vocem, seu suffragium alteri Cardinali committere, nec Procuratorem loco sui constituere, quia id Cardinalibus jure non est concessũ, Anchar. hîc & Franc. §. Sanè. n. 2. Azor cit. l. 4. c. 2. q. 9.

CCCCXLV.

CCCCXLV. Sextò, si Romanus Pontifex, extra civitatem, in qua cum Curia sua residebat, ex hac vita fortè migraverit, tenentur Cardinales in ea civitate, in cuius territorio, seu districtu (id est Diœcesi, gl. hîc V. territorio, & ex infrà dicendis patebit) Pontifex obiit, convenire, ad electionem faciendam, nisi ea fuerit interdicta, vel Romanæ Ecclesiæ apertè rebellis exjstat, tunc enim (vel si ob aliam causam id ibi fieri non possit) in alia vicina civitate conveniant, similiter non interdicta, nec apertè rebelli ad electionem peragendam, in qua omnia supradicta observanda erunt, cit. c. 3. §. Porrò si quando. Hinc colligitur 1. Quòd electio Papæ debeat fieri in civitate, non in castro, vel villa, vel alio loco, nisi ille locus foret insignis, ita, ut civitati æquipararetur, Anchar. hîc §. Porrò, & Franc. n. 3. arg. c. Statutum. 11. §. Nec audiantur de rescript. in 6. 2. In loco interdicto non debet celebrari electio Papæ; tametsi verò in tali loco perageretur, nihilominus valeret electio, quia nulla contra illam huiusmodi exceptio admittitur, gl. hîc V. interdicta. 3. Si actus aliquis non possit fieri in loco statuto, tunc debet fieri in loco magìs propinquo, ita tamen, ut locus subrogatus easdem qualitates habeat, & iisdem statutis reguletur, quibus prior locus, cui subrogatur, quia subrogata assumunt naturam eius, in cuius locum subrogantur, Franc. hîc n. 5.

CCCCXLVI. Septimò. Domini, Rectores, & Officiales eius civitatis, in qua Romani Pontificis electio celebranda est, auctoritate Sedis Apostolicæ, & Concilij Lateranensis approbatione, omnia, quæ prædicta sunt, observari faciant, nec tamen ampliùs aliquid contra Cardinales præsumant: præstito super his observandis corporali juramento, coram Clero, & populo universo civitatis ad hoc specialiter convocandis. Quòd si prædicta non observaverint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò sint infames, nec unquam eis portæ dignitatum pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur. Insuper bonis, quæ à Romana Ecclesia, vel aliis Ecclesiis obtinent, ipso facto sint privati. Civitas verò prædicta (in qua secundùm distinctionem superiùs datam, electio facienda erat) interdicto supponatur, & Episcopali dignitate privetur. Cardinales autem liberè ad Ecclesias suas, & rerum administrationem revertantur, ita habetur in cit. c. 3. §. Præterea.

Est autem hic casus specialis, in quo laici Officiales jurisdictionem habent in Clericos, etiam Cardinales, potestate hac à Papa eis traditâ, idque ob bonum publicum, & Superioris defectum, ac moræ periculum, ob quod multa aliàs prohibita sunt concessa, gl. hîc V. præsumant in addit. Anchar. & Franc. n. 1. Hinc etiam patet, quòd Ecclesia potest laicos privare officiis, ac bonis obtentis ab Ecclesia, & perpetuam infamiam irrogare, Franc. hîc n. 3. Item civitas propter delictum administratorum potest privari dignitate Episcopali, Anchar. hîc, & Franc. n. 4.

CCCCXLVII. Octavò, hortatur Pontifex in cit. c. 3. §. Cæterùm, ut seposito omni privato, & inordinato affectu, liberè, & celeriter Ecclesiæ Universali de idoneo Pastore, Rectore, ac Sponso provideant: & omnia pacta, conventiones, obligationes, & juramenta, si qua inter Cardinales fiant, (videlicet de certa persona, aut ex certa aliqua natione, vel civitate iu Pontificem eligenda) penitus irrita esse declarat, & decernit. Hinc patet, quòd Papa potest tollere, & cassare illicitas promissiones juratas factas inter subditos, quia Deo magìs acceptæ sunt transgressiones huiusmodi promissionũ, quàm observationes, ut hîc dicitur in fine, §. Cæterum, Franc. hîc n. 7.

Nonò. Denique in §. Quia verò cit. c. 3. præcipit Pontifex, ut auditâ morte Romani Pontificis, in civitatibus, & aliis locis insignibus solemnes Exequiæ pro eo celebrentur: & preces quotidie ad Deum à fidelibus pro concordi, & Ecclesiæ utili novi Pontificis electione fundantur, donec certus de eadem rumor, seu nuncius fuerit allatus. Prælati verò Ecclesiarum, & Prædicatores Verbi Dei, Clerum, & populum, ad huiusmodi orationum frequentiam, & jeiuniorum observantiam, prout circumstantiæ suaserint, hortentur.

CCCCXLVIII. Cæterùm prædicta Constitutio Concilij Lugdunensis in cit. c. 3. h. t. in 6. quoad plura magìs declaratur in Clement. 2. h. t. Nam 1. quod dictum est in cit. c. 3. §. Porrò, si Papa extra civitatem, in qua cum sua Curia erat, moriatur, electionem successoris regulariter celebrandam esse in ea civitate, in cuius districtu, seu territorio mortuus est Papa Antecessor, ibi nomine districtûs, seu territorij Diœcesis intelligenda est: præterquam si in certo loco causarum, & litterarum Apostolicarum Audientiâ remanente, Papam alibi (id est, in loco alterius Diœcesis) mori contingat: tum enim non ibi, (id est, in loco, ubi mortuus est Papa,) sed ubi prædicta Audientia fuit, electio novi Papæ fieri debet, quamvìs eadem audientia propter obitum Pontificis, tunc vacet: nisi forsan idem Papa, ante mortem suam, ordinâsset, Curiam transferendam esse (ad aliam Diœcesin) quo casu servanda est provisio prædictæ Constitutionis (nempe, ut fiat electio in loco, ubi Papa moritur, juxta cit. §. Porrò, ita habetur in cit. Clem. 2. §. Sanè. h. t. Ratio prioris partis est, quia fines territoriorum temporalium sæpe per mutationes Dominorum temporalium variantur: Diœceses autem magìs stabiles manent, gloss. hîc V. Diœcesin. V. g. si Papa moriatur in loco aliquo pertinente ad territorium, & jurisdictionem temporalem civitatis Bononiensis, sed qui est situs in Diœcesi Mutinensi, electio novi Papæ fieri debet in civitate Mutinensi, non Bononiensi. Idémque dicendum est, si Papa extra Civitatem Romanam, in qua erat Curia, non quidem moriatur, sed cedat, sive renunciet dignitati Papali; nam etiã hoc casû in civitate, in cuius diœcesi cessit, seu renunciavit, electio novi Papæ peragenda est, quia tunc quoad Sedem censetur mortuus, cùm hîc eadem sit ratio, & favor provisionis Ecclesiæ, & cesset ambitio, ideo etiam eadem dispositio juris locum habet: præsertim cùm etiam mors civilis æquiparetur naturali, quando utraque operatur eundem effectum, gl. in cit. Clem. 2. §. Sanè V. moriente, juncta gl. marg.

Ratio autem, cur moriente, vel cedente Papâ, extra Curiam Romanam, electio Successoris fieri debeat in loco, ubi erat causarum, & litterarum Apostolicarum audientia, dari potest, quia ubi est causa-

rum audientia, ibi censetur esse Curia Papæ, etsi ibi non sit Papa, adeóque fingitur etiam ibi esse mortuus, etsi ibi non sit, Vivian. in Ration. in cit. Clement. 2. Barb. in collectan. ibid. §. Sanè n. 17. Quòd si priùs statuit Papa transferre Curiam, non censetur Papa mortuus in loco Curiæ, quam aliò transferre voluit, sed consideratur locus, in quo re ipsâ mortuus est, Vivian. c. l.

CCCCXLIX. Præterea prædicta Constitutio c. 3. h. t. in 6. extenditur in cit. Clement. 2. §. Porrò eodem, ad alium casum non determinatum in illo c. nempe, ut, si omnes Cardinales, simul, vel successivè, non electo Romano Pontifice, exiverint è Conclavi, hi, ad quos pertinet executio dictæ Constitutionis Gregorij X. (de quibus in §. Præterea cit. c. 3.) quamprimum poterunt, compellant ad iterum intrandum Conclave illos, quos infirmitas corporis, vel nota debilitas non excusat, alioquin, si id non fecerint, pœnas in dicta Constitutione §. Præterea, contentas incurrant. Cardinales autem Conclave reintrantes ad electionem Papæ procedant, & Constitutionem prædictam observent, secundùm statum, in quo erant, in eodem Conclavi, quando ex illo exiverunt. Porrò si non omnes, sed solùm aliqui, unus, vel plures egressi sint Conclave, penes alios remanet jus eligendi Papam, ut colligitur ex cit. c. 3. §. Sanè, quia Capitulo, seu Collegio jam congregato ex duabus partibus, illud non dissolvitur per recessum etiam majoris partis, sed penes partem etiam minorem remanet jus Collegij, gl. in cit. Clem. 2. §. Porrò V. omnes, & ibi gl. margin. de quo etiam dictum suprà.

CCCCL. Denique in eadem Clement. 2. §. Verùm statuitur, ut electi (scilicet Ecclesiarum Cathedralium, vel Regularium, quos arctat, seu obligat Constitutio c. Cupientes 16. h. t. in 6. nisi sint justè impediti, gl. hîc V. mittere) & alij, qui ex quacunque causa ad Sedem Apostolicam venire, vel mittere tenentur, (ut personæ instructæ, opponentes, vel appellantes, juxta cit. c. Cupientes, gl. hîc V. alij, & V. quacunque causâ) ad ipsam tempore, quo vacat, venire, vel mittere teneantur perinde, ac si non vacaret. Ratio est, quia præsumendum est probabiliter, & sperandum, quòd electio Papæ brevì futura sit, ut habetur in textu, & ideo propter celerem expeditionem negotiorum ad Ecclesias pertinentium, melius est priùs accedere, ante electionem Papæ, quàm differre post illam, Anchar. apud Vivian. in Ration. hîc §. Verùm. Neque obstat, quòd citatus ad Curiam, mortuo Papâ, non tenetur venire, & Sede vacante, nihil est innovandum, c. 1. Ne Sede vacante &c. quia isti non veniunt ad Sedem Apostolicam, ut aliquid innovent, eâ vacante; vel, ut citati se sistant Papæ defuncto, sed ut sint parati ad prosequendam causam suam, quamprimum novus Papa electus fuerit, qui cùm quovis die eligi possit, semper debent esse parati, gl. hîc V. Verùm in fine.

CCCCLI. Porrò ne electi, qui pro suarum electionum negotio ad Curiam venire personaliter, vel procuratores sufficienter instructos mittere tenentur, etiam Sede vacante, interim ibi dispendia patiantur, ideo statutum est in Extravag. 1. Joan. XXII. h. t. quòd, si personaliter se præsentârunt, & fecerunt, quod de jure debebant, sive Sede non vacante, sive etiam eâ vacante, non tenentur in ipsa Curia permanere, aut moram trahere, &, licèt alibi interim morentur (sive in loco propinquo, sive remoto à Curia Papæ, gl. hîc V. ubilibet) nullum eis, vel juri eorum (per electionem quæsito) præjudicium generetur.

CCCCLII. Additur hîc alia Constitutio, quæ extat in Extravag. suscepti 2. Joan. XXII. h. t. ubi statuitur, ut, si in aliqua Ecclesia longo tempore observatum fuerit, ut fructus primi, vel secundi, vel alterius anni sequentis, beneficiorum vacantium in eisdem defuncti (pro anima ipsius, vel hæredibus ejusdem (vel fabricæ) Ecclesiæ, aut alterius pij loci) vel ipsis Ecclesijs, vel alijs personis, ex consuetudine, privilegio, vel statuto habentibus annalia, sive annualia, in totum applicentur, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum in solutione decimæ taxari consueverunt, percipiant, & residuum obtinentibus beneficia remaneat, ità tamen, ut in optione eorum, quibus annalia debentur, vel collectorum eorundem sit, vel taxationem decimæ, vel residuum fructuum percipere. Quæ optio, si infra 10. dies, postquam sciverint, beneficia vacare, facta non sit, ad eum, cujus est beneficium, ipso jure transeat ea optio, seu electio. In illis verò Ecclesijs, vel locis, in quibus taxatio decimarum fieri non consuevit, fructus beneficij vacantis, ex quibus decima solvi consuevit, secundùm dimidiam partem dividendi sunt inter percipientes annualia, & beneficiatum pro sustentatione sua, & alijs Ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alterutra pars hac divisione nolit esse contenta, tum ea, quæ acquiescit, omnes fructus beneficij percipiet, ità tamen, ut eidem beneficio congruè faciat deserviri, & onera ei annexa ferat. Si quis verò prædictorum (scilicet qui habet jus percipiendi annalia, vel beneficiatus) ultra præmissa (id est, ultra taxationem decimæ, vel residuum in beneficijs pro decima taxatis) aliquid perceperit, si infra mensem actu non restituerit, si Episcopus sit, vel Prælatus eo Superior, ipso facto à Pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ sit suspensus; si verò sit Capitulum, universitas, vel Collegium, eo ipso interdicto Ecclesiastico subjaceat, donec integrè restituerit. Si verò sit particularis persona, Ecclesiastica, vel secularis, sententiam excommunicationis ipso facto incurrat, à qua non præmissâ restitutione, præterquam in mortis articulo, non absolvatur: non obstantibus quibuscunque privilegiis, consuetudinibus, vel statutis, juramento, confirmatione Sedis Apostolicæ, vel aliâ ratione firmatis. Putat tamen gl. hîc V. minimè absolvatur, quòd ab hac excommunicatione Ordinarius absolvere possit facientem restitutionem, cùm eam Papa sibi non reservaverit.

Verùm hæc Constitutio ad hunc Titulum propriè non pertinet, ideóque diutius in illa non est immorandum, eáque repetitur infrà in Extrav. unic. Ne Sede vacante inter communes.

§. IV.

De Electione Senatorum, & Rectorum, & similium Officialium Urbis Romæ.

CCCCLIII. De hac agitur in c. fundamenta 17. h. t. in 6. ubi Papa Nicolaus III. inprimis præfatur, quòd Christus Dominus in militante Ecclesia B. Petrum Apostolum summum Pastorem, & Caput reliquorum Apostolorum, & omnium fidelium constituerit, ita, ut dona sua ab ipso, quasi Capite, velut in corpus omne diffunderet, & quidem firmiter, ac perpetuò, ut talis summa potestas in Successoribus Petri semper duret. Sed & idem Servator S. Petro B. Paulum tanquam socium in Apostolatu Gentium adjunxit. Et per utriusque doctrinam, ac prædicationem Romæ Evangelium resplenduit, atque per eorum gloriosum Martyrium, & mortem Urbs Roma Christo est consecrata. Deinde idem Nicolaus III. §. ne autem, subjungit, divinâ providentiâ factum fuisse, ut Constantinus Imperator, post Christi fidem, & baptisma susceptum, unà cum Satrapis, & Optimatibus, universo Senatu, & populo, Urbem Romam Sylvestro I. Romanæ Urbis Episcopo, ejúsque Successoribus donârit, idque, ne Ecclesia temporalibus careret auxilijs, & Sedes Petri in Urbe Roma collocata plenâ libertate potiretur: His præmissis, quia omnino decet, ut ipse Pontifex, & Cardinales securè convenire, sive ad eligendum Papam, sive ad promovendos, & creandos novos Cardinales, & alia, quæ pro tempore imminent, seu occurrunt, liberè, & sine cujusque impedimento, decernere, & peragere possint: ideo statuit idem Pontifex, ut inposterum nullus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Comes, aut Baro, vel quicunque alterius personæ notabilis præeminentiæ, potentiæ, vel dignitatis, frater, filius, vel nepos in Senatorem, Capitaneum, aut Patritium, vel Rectorem, seu quovis alio nomine vocentur, ad regimen Urbis nominetur, eligatur, sive aliàs etiam assumatur, nec per se, nec per alium, ad breve tempus, vel in perpetuum (id est, donec vixerit, vel ut ad hæredes officium transeat, gl. hic V. perpetuum) alij verò non ultra annum eligantur, vel assumantur, absque speciali licentia Sedis Apostolicæ in litteris ejusdem expressâ. Alioquin non solùm nominatio, seu electio, sed etiam omnia acta ab ejusmodi promotis ipso jure sint irrita: ipsique tam nominatores, seu electores, aut promotores, quàm auxiliatores, & fautores eorum, excommunicationem ipso facto incurrant, à qua absolvi non poterunt (præterquam in mortis articulo) nisi à solo Papa, vel ab alio, obtentâ speciali ejus licentiâ. Sed & nominati, electi, seu promoti eandem excommunicationem contrahant; & insuper tum ipsi, tum eorum posteri, si nominationi hujusmodi consenserint, omnibus feudis, privilegijs, ac quibusvis gratijs, quas à Romana, vel alijs Ecclesijs sunt consecuti, in perpetuum ipso facto privati existant. Judices verò (vel etiam Advocati gloss. hic V. Judices) & Tabelliones, qui contra Constitutionis hujus edictum patrocinari, vel instrumenta conficere præsumpserint, hujusmodi officijs sint privati: non obstantibus quibusvis privilegijs, Constitutionibus, & consuetudinibus, quacunque auctoritate firmatis.

Excipiuntur tamen in §. fin. ejusdem c. illi, qui ex Urbe Romana originem ttahunt, vel qui in ipsa, ejúsve territorio, non advenæ sunt, sed perpetuam habitationem, seu domicilium habent: ij enim ad unum tantùm annum, vel brevius tempus, ad ipsius Urbis Romanæ regimen, & officium eligi, vel assumi possunt, tametsi dictorum Principum, vel aliarum personarum potentium fratres, filij, aut nepotes exlstant. Imò etiamsi ipsi, extra Urbem, & territorium ejusdem, Comitatum, Baroniam, aut similem jurisdictionem temporalem, vel perpetuam obtineant: dummodo tantæ potentiæ non sint, ut spectato fine hujus Constitutionis, sub ea meritò comprehendi debere censendi sint.

CCCCLIV. Pro explicatione hujus Cap. notandum 1. Tria colliguntur ex hoc c. in princ. 1. Quòd ex Christi voluntate, & institutione, Petrus sit constitutus supremus Pastor, & Caput omnium fidelium, etiam Apostolorum, ut patet ex illis verbis: *Dominus voluit ad omnium Apostolorum officium pertinere*, ita tamen, *ut in B. Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret.* ubi gl. V. summo ait; inter Apostolos non fuit par institutio, sed unus præfuit omnibus; quæ suprema potestas à Christo Petro fuit promissa, Math. 16. Tu es Petrus &c. & re ipsâ ei collata Joan. 21. *Pasce oves meas*, ubi verbum *pascere* potestatem regendi, & imperandi significat, ut patet ex 2. Reg. 5. *Tu pasces populum meum Israël*, & alibi, ut omnia Concilia, & PP. profitentur, de qua plura tradit Azor p. 2. l. 4. c. 9. q. 1. & alij passim.

2. Colligitur, quod jurisdictio, seu potestas Ecclesiastica à Petro, eiúsque successore Pontifice Romano in reliquos Episcopos, & Ecclesiæ Pastores descendat, ac derivetur, ut insinuatur in illis verbis sequentibus: *ut ab ipso* (scilicet Petro) *quasi quodam Capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Et quamvis reliqui etiam Apostoli omnes, & singuli non à Petro, sed immediatè à Christo Apostolatum, & jurisdictionem in omnes Ecclesias, seu fideles acceperint, ut constat ex Math. 18. *Quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata in cælis*, & Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes*; tamen eam potestatem acceperunt cum subjectione ad Petrum; nam, ut tolleretur occasio schismatis, & unitas Ecclesiæ sub uno Capite, & Pastore conservaretur, unum etiam reliquis Apostolis Christus præposuit, nempe Petrum, ut ex S. Hieronymo, Gregorio, Leone I. & aliis PP. refert Laym. l. 1. Theol. moral. tract. 4. c. 6. §. 1. n. 4.

3. Colligitur, quòd potestas data à Christo Petro, super omnem Ecclesiã, & populum Christianum, etiam sit ordinaria, & perpetuò in successoribus ejus duratura, usque ad finem mundi, juxta illud Math. 16. *Ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi &c.* & indicatur hic in illis verbis, ut Ecclesia, *Deo ædificante, constructa, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri consisteret firmitate*; quod cùm in persona Petri impleri non possit, in eius successoribus fieri debet, Azor cit. l. 4. c. 11. §. Superest, & Laym. c. l. n. 5. Alij verò Apo-

stoli, etsi ipsi quoque fuerint legati cum potestate missi à Christo in universum mundum, ea tamen eorum potestas jurisdictionis nō fuit ordinaria, & perpetua, sicut Petri, sed delegata, seu commissa, ideóque cum ijs fuit extincta, & finita, nec habuerunt successores in munere Apostolatûs, sed solùm in Episcopatu, & Sacerdotio, Azor cit. lib. 4. c. 10. in 2. argum. hæreticor.

Notandum 2. Imperatorem Constantinum Urbem Romanam, eiúsque dominia, ac jura Papæ Sylvestro, eiúsque Successoribus donâsse, & quidem consentientibus Satrapis, & Optimatibus, Senatu, ac populo, refertur in c. Constantinus 14. dist. 96. & in c. Fundamenta 17. h. t. Et quidem Constantinus non tam donavit Ecclesiæ Romanæ, quæ illi dedit, quàm reddidit, quia Terræ, quas donavit, præcedentium Principum tyrannide fuerunt occupatæ, ut testantur plures apud Barbos. de Offic. Episc. p. 1. tit. 5. c. 2. n. 78. & seqq.

Notandum 3. Licèt aliàs nepos dicatur, qui descendit ex filio, vel filia, l. 1. §. 2. & l. 5. in fine ff. de gradib. præsertim in materia odiosa, & pœnali; attamen in hoc cap. appellatione nepotis venit etiam filius fratris, secundùm communem usum loquendi, qui sequendus est, ut notat gloss. margin. hîc & Franc. num. 6.

SECTIO X.

DE ROMANI IMPERATORIS electione, confirmatione, consecratione, & coronatione.

§. I.

De Electione Imperatoris Romani.

CCCCLV. De hac agitur in c. Venerabilem 34. h. t. Nam cùm in Germania electio Imperatoris in discordia facta esset, quia alij Ottonem Ducem Saxoniæ, alij Philippum Ducem Sueviæ elegerunt, Innocentius III. Papa misit Legatum Episcopum Prænestinum in Germaniam, ut alterutram electionem, sive Ottonis, sive Philippi, quam canonicam, seu legitimam reperiret, confirmaret. Legatus præmissâ diligente examinatione, electionem Ottonis confirmavit, alterius electione reprobatâ. Tunc Principes, qui Philippum elegerunt, missis nunciis, cum litteris, ad Papam, conquesti sunt de facto Legati in hunc modum. Vel Legatus Sedis Apostolicæ gessit personam electoris, vel cognitoris, seu judicis: si electoris; tunc falcem misit in alienam messem, electioni se ingerendo, adeóque derogavit Juri electionis, quod Imperij Principibus competit, illúdque sibi usurpavit. Si cognitoris, seu Judicis, tum non rectè processit, sententiam ferendo, alterâ parte absente, & non citatâ, ideóque non debuit contumax reputari. Ad hæc respondet Innocentius, se fateri, & agnoscere jus eligendi Regem Romanorum in Imperatorem postea promovendum, ad Principes Germaniæ de jure & antiqua consuetudine pertinere, ad quos hoc jus, seu potestas ab Apostolica Sede pervenit, quæ Romanum Imperium in persona Caroli Magni à Græcis transtulit in Germanos. Sed & Principes Germaniæ vicissim agnoscunt, quòd jus, & auctoritas examinandi personam electam in Regem, & ad Imperatorem promovendam, ad Romanum Pontificem spectet, qui etiam eum inungit, consecrat, & coronat: est autem regulariter, & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem manûs impositio spectat. Quid enim? si Principes sive in discordia, sive etiam in concordia, sacrilegum aliquem, vel excommunicatum, vel fatuum, vel hæreticum, aut paganum in Regem eligerent, num Pontifex eum inungere, seu consecrare, vel coronare deberet? Quare ad objectionem à Principibus propositam respondet idem Papa, quòd Legatus approbando Ottonem, & reprobando Philippum Ducem, nec electoris, nec cognitoris, seu judicis personam gesserit; non electoris, quia non fecit aliquem eligi, nec elegit: non cognitoris, cùm neutrius electionem, quoad factum eligentium, confirmârit, aut infirmârit: (quia non de studiis, seu meritis eligentium, sed de qualitate electorum pronunciavit, gl. hîc V. eligentium) sed denunciatoris officium gessit, quia Philippum Sueviæ Ducem denunciavit, & declaravit indignum, Ottonem verò Regem idoneum ad Imperium obtinendum. Quamvis præter hanc indignitatis causam, non desint etiam aliæ rationes, cur à Legato contra Philippum pro Ottone sit pronunciatum, seu declarátum, siquidem plures ex ijs, qui jus, seu potestatem eligendi Regem in Imperatorem promovendum, de jure & consuetudine obtinent, in Ottonem consenserunt. At verò fautores Ducis Philippi, aliis absentibus, & contemptis, eum eligere præsumpserunt: electioni autem, vel unius contemptus plùs obstat, quàm contradictio multorum: & ideo Pontifex, justitiâ exigente, non Philippum Ducem, sed Ottonem reputat, & nominat Romanorum Regem. Præterea si Electores in eligendo discordent, Romanus Pontifex, si post admonitionem, competente tempore, expectaverit, alteri parti favere potest, eiúsque electionem approbare: præsertim cùm etiam unctio, consecratio, & coronatio Regis in Imperatorem promovendi à Romano Pontifice peti soleant, ut tum jure patet, tum exemplo. Si enim Principes admoniti, & expectati, vel nolint, vel non possint inter se consentire, Sedes Apostolica Advocato, & Defensore carebit. Notum est etiam, cùm Lotharius, & Conradus in discordia electi fuissent, Lotharium à Romano Pontifice fuisse coronatum, & Imperium obtinuisse. Quare idem Innocentius monet Principes Imperij, ut à Philippo reprobato recedant, & Ottoni adhæreant, nisi contra personam, vel factum ipsius aliquid objectum fuerit, vel probatum. Porro impedimenta, ob quæ Philippus Imperio indignus declaratus fuit, sunt plura, & notoria. Veluti 1. quòd excommunicatione irretitus sit electus, quam Cælestinus III. propter invasionem, & devastationem Patrimonij S. Petri, ipsi inflixit, eámque censuram ipsemet postea agnovit, dum per nuncium missum eius absolutionem petiit. 2. Quia perjurii crimen commisit, jura-

» juravit enim Henrico fratri, se eius filium Frideri-
» cum ad Imperium promoturum, sed eo non ob-
» stante, per ambitionem, Imperium ipsemet sibi u-
» surpare præsumpsit. Nec valet excusatio, quam
» fortè prætendit, juramentum illud de eligendo Fri-
» derico illicitum fuisse, ideóque non observandum:
» nam de hac ipsa quæstione priùs Sedem Apostoli-
» cam consulere debuisset, quàm propriâ temeritate,
» contra juramentum ageret. Idque probatur exem-
» plo Israëlitarum, qui Gabaonitis juramentum præ-
» stitum, quamvìs non sinè dolo eorum extortum, ob
» divini numinis reverentiam servârunt, Josue c. 9.
» 3. Quia Philippus, eiúsque majores, & agnati, Ec-
» clesiam Romanam persecuti sunt, sicut & alias Ec-
» clesias. Denique si Philippus Imperium obtineret,
» videtur lædi, aut minui libertas Principum in eli-
» gendo; aliísque sublata spes, & fiducia imposterum
» Imperium consequendi; si enim Philippus in Im-
» perio succederet Henrico fratri suo, sicut Henricus
» successit Friderico Patri suo, videretur Imperium,
» non per liberam electionem, sed jure successionis
» obtinuisse, idque cederet in præjudicium Princi-
» pum, si non, nisi de domo Ducum Sueviæ, quasi ne-
» cessariò, aliquis ad Imperium foret assumendus.
» Quare mandat Innocentius Duci Carinthiæ, vel ut
» alij legunt, Thuringiæ, (ad quem hæ litteræ scriptæ
» sunt) ut à Philippo Sueviæ Duce recedat, non ob-
» stante juramento fidelitatis, si quod illi præstitit, &
» Ottoni adhæreat, quia cùm Dux Philippus ab Im-
» perio obtinendo rejectus sit, consequenter etiam
» non debet observari juramentum, quod ei ut futu-
» ro Imperatori præstitum fuit.

CCCCLVI. Pro explicatione huius cap. notandum 1. Romanum Imperium, auctoritate Sedis Apostolicæ, à Græcis ad Germanos translatum est in persona Caroli Magni, qui à Leone III. Pontifice Romæ Imperator coronatus est, anno Christi DCCXCI. juxta gloss. hîc V. transtulit, vel veriùs secundùm alios Historicos, anno Christi DCCC. exeunte, nam quia Græci Imperatores Ecclesiam Romanam in Occidente à Longobardis, aliísque hostibus partim non potuerunt, partim noluerunt defendere, cùm essent hæretici Iconomachi, ideo auctoritate Sedis Apostolicæ, Imperatoria dignitas in Carolum Magnum translata est, qui Germanus fuit, non solùm patriâ, quippe natus in Germania propè Moguntiam, sed etiam patre Pipino genitus, origine, & sanguine Francus Orientalis, adeóque Germanus fuit, ut docent Sigebertus, Garzias, & alij apud Laym. hîc n. 1. & constat expressè ex hoc cap. ubi dicitur, Imperium Romanum à Græcis ad Germanos translatum esse in persona Caroli Magni, quod dici non posset, nisi Carolus Germanus fuisset. Porrò hæc translatio facta est, ut Ecclesia in Occidente idoneum Patronum, ac defensorem haberet, ut patet ex hoc cap. & propter præclara Caroli Magni in Ecclesiam Romanam merita, ut testantur Garzias, & Bellarm. apud Laym. ibid. n. 1. in fine.

CCCCLVII. Notandum 2. Ad Romanum Pontificem pertinet inquirere de qualitatibus Imperatoris electi, &, si idoneus, ac dignus reperiatur ad Imperium Romanum, eundem confirmare, sive approbare, prout constat ex hoc c. §. Sed & Principes, & ex Clem. Romani unic. §. Nos eod. de jurejurand. ubi
dicitur: examinata persona ipsius Henrici, prout »
absentia patiebatur eiusdem, & de ipsius fide, pro- »
bitate, & aliis, quæ in persona Imperatoris sunt me- »
ritò requirenda, cum pluribus Prælatis, & aliis ma- »
gnæ auctoritatis viris, qui eiusdem Henrici mores, »
conditionem, & statum pleniùs noverant, inquisi- »
to, eiúsque persona &c. idonea judicata, ipsum no- »
minavimus, denunciavimus, & declaravimus Re- »
gem Romanorum, ipsius approbantes personam, »
eúmque sufficientem, & habilem declarantes, ad »
suscipiendam Imperialis Celsitudinis dignitatem. »

Notandum 3. Ad electionem Imperatoris requiritur, ut Electores in unam personam consentiant, seu concordent, iuxta cit. Clement. unic. §. Nos eosdem, ibi: *facta nobis de electione huiusmodi concordi, & legitimâ plenâ fide.* Verùm non requiritur concordia propriè, & secundùm juris fictionem, qualis etiam ad quodvis aliud decretum, sive actum Collegij, seu Universitatis, spectato Jure communi, sufficit, Abb. hîc n. 8. & Azor p. 2. Instit. lib. 10. c. 4. q. 2. & colligitur ex hoc c. §. Objectioni Versic. quamvìs plures ex illis. Quare sufficit etiam in electione Imperatoris, si major pars Electorum, videlicet quatuor ex septem, per se, vel per Legatos suos, in eandem personam idoneam consentiant, quia, quod major pars Collegij decernit, id veluti à toto Collegio decretum videtur, l. Quod major 19. ff. ad Municip. Quòd si verò Electores Imperij dissentiant, vel major pars eorum in eandem personam non consentiant, nec alij suffragijs suis ad alios accedant, tum, posteaquam admoniti fuerint, & competente tempore expectati, si non conveniant, sed in discordia perseverent, Romanus Pontifex, ne Ecclesia, cum suo damno, advocato, & defensore diutius careat, controversiam dirimere, & alteri electo favere, eúmque Imperatorem declarare potest, prout expressè habetur in hoc c. §. Quod autem, Abb. Ibid. num. 8. Azor cit. c. 4. q. 4. & Laym. hîc n. 13.

Notandum 4. Ad officium Imperatoris præcipuè pertinet, ut Ecclesiæ Christi, & Sedis Apostolicæ Romanæ Advocatus, seu Patronus, & Protector existat, eam armis, & potantiâ suâ, quatenus potest, adversùs hæreticos, & alios hostes fidei Catholicæ defendendo, & in alijs justum patrocinium præstando, prout colligitur ex hoc c. ideóque etiam Gregorius VII. in c. in die 15. dis. 5. de consecrat. ait, quòd Teutonicis concessum sit regnum, sive regimen Romanæ Ecclesiæ, nempe quoad jus supremæ advocatiæ.

CCCCLVIII. Notandum 5. Excommunicatio major inhabilem facit, quò minùs eâ ligatus eligi possit in Imperatorem, vel promoveri ad aliam dignitatē secularem, prout sumitur ex hoc c. Ubi inter impedimenta promovendi in Imperatorem numeratur excommunicatio publica, ac proinde electio publicè excommunicati est ipso jure irrita, juxta gl. communiter receptam hîc V. electus, & Abb. n. 11. quia nemo assumi potest ad officium, à cujus exercitio ipso jure est prohibitus, c. ult. de Clerico excommunic. Minist. excommunicato autem prohibitum est omne exercitium jurisdictionis, etiam in externo foro seculari, ut tradunt communiter DD. Verùm contrarium tenet Suar. dis. 16. de censur. sec. 2. num. 3. & seqq. nempe electionem excommunicati

cati in Imperatorem, vel in Judicem secularem non esse ipso jure, seu facto irritam, sed à Superiore, ut in hoc casu à S. Pontifice esse irritandam. Ratio est, quia, quamvis secundùm Jura Canonica, electio excommunicati ad dignitatem, officium, & beneficium Ecclesiasticum ipso jure sit, & decernatur irrita, c. Postulâstis 7. de Cleric. excommun. min. non tamen id extendi debet ad dignitates, & officia secularia; tum quia major ratio est prohibendi, & excludendi excommunicatum à spiritualibus officijs, & functionibus, quàm à temporalibus, seu secularibus: tum quia S. Pontifex, & Prælati Ecclesiastici majorem potestatem habent statuendi circa dignitates, & officia Ecclesiastica, ut ab ijs arceantur excommunicati, quàm circa secularia. Tum denique quia Jura Canonica solùm directè disponunt, ut nulli excommunicato conferantur spiritualia officia, vel beneficia; de officijs verò temporalibus, quæ jurisdictionem secularem annexam habent, id solùm indirectè intelligitur, & illativè, collationem excommunicato factam esse irritandam, non verò ipso jure esse irritam, Suar. l. c. num. 5. Quare dicendum est, quòd electio excommunicati ad dignitatem, vel officium seculare, cui jurisdictio fori externi annexa est, irrita fit in Ordine ad forum externum, ita, ut per sententiam irritari, & rescindi possit, perindè, ac si ab initio penitus irrita fuisset, arg. hujus c. Laym. hîc n. 12.

Porrò is, qui petit absolutionem ab excommunicatione, vel aliâ censurâ, tacitè, seu ipso facto fatetur, se eâ ligatum fuisse, ut colligitur ex hoc c. §. Sunt enim ibi: *Quòd postmodum recognovit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulavit.* & ibi gl. V. postulavit, nisi quis expresserit, se absolutionem solùm ad cautelam, vel majoris securitatis causâ petiisse, vel ex conjectutis id colligi possit, additio gl. hîc V. postulavit, Abb. num. 22. quia, ut dici solet, abundans cautela non nocet, l. Testamentum 17. & ibi gl. V. cautela C. de testam.

CCCCLIX. Notandum 6. Si quæstio incidat de juramenti valore, & obligatione, ejus examinatio, & decisio spectat ad Prælatos Ecclesiasticos, & præcipuè ad S. Pontificem, ut colligitur ex hoc c. nam in casu illius poterat saltem dubium esse de obligatione juramenti, quo obligabat se Philippus ad promovendum Fridericum filium Henrici in Imperatorem, cùm tamen id non penderet ab ipsius arbitrio, sed ex Principum libera voluntate, & videbatur esse illicitum, ex parte Henrici, tale juramentum exigentis, cùm non per successionem, sed electionem filius ejus ad Imperium pervenire potuerit, quamvis etiam Philippus, vi hujus juramenti, obligati potuerit, non quidem ex justitia, seu vi pacti, quippe quod ambitiosum fuit, sed ex virtute Religionis, posito, quòd Fridericus idoneus esset ad Imperium Romanum, ejúsque electio eidem utilis, ac proinde priùs Sedes Apostolica consulenda fuit, quàm ut Philippus, propriâ auctoritate, contra juramentum suum veniret, usurpando sibi per ambitionem Imperium Romanum, Abb. hîc n. 24. & Laym. n. 18.

Notandum 7. Etsi communiter non expediat, ut, quando libera est electio Regis, vel Imperatoris, ex eadem familia, seu domo, longissimo tempore aliquis eligatur, ne videlicet libertas eligentium minuatur, & videatur regnum, vel Imperium non ex electione, sed successione pendere, ut dicitur in hoc c. §. Insuper: ob causam tamen justam, vel Reipubl. utilitatem, potest perpetuari ejusmodi electio, sive propter magna in Rempubl. merita alicujus familiæ: sive quia alij non reperiuntur tam potentes, ut Imperium, sive regnum defendere possint: modò hóc casu protestatio fiat ab Electo, ex hujusmodi continuata electione nullum unquam jus sibi, vel filijs, aut agnatis suis acquirendum esse ad exigendum jure successionis Imperium, vel Regnum, ut notat Laym. in hoc c. n. 19.

Notandum 8. Juramentum fidelitatis præstitum Imperatori, vel Regi electo intelligi debet, quàm diu is manet Imperator, vel Rex; unde, si electio ejus auctoritate Superioris fuerit reprobata, seu cassata, etiam juramenti obligatio tollitur, tanquam sublato fundamento, cui innititur obligatio juramenti, prout sumitur ex h. c. in fine, & ibi gl. V. observari, & Abb. n. 2. 17. & 25. quia in juramento subintelligitur ea conditio, si res in eodem statu permaneat, prout suo loco docetur.

§ II.

Aliæ quæstiones de Electione Imperatoris proponuntur, & resolvuntur.

CCCCLX. Quæritur 1. Quibusnam jus eligendi Imperatorem competat? Resp. hoc jus à Sede Apostolica concessum fuit Principibus Germaniæ, ita quidem, ut ab initio omnes Principes Imperij, qui vellent, ac possent, Regem Romanorum eligerent, ut constat ex cit. c. Venerabilem 34. h. t. posterioribus verò temporibus, septem Electores, tres Ecclesiastici, & quatuor seculares ab eadem Sede Apostolica instituti sunt, juxta Clement. Romani unic. de jurejur. ubi post princip. dicitur, quòd Ecclesia Romana à Græcis Imperium transtulit in Germanos, & ab eadem ad certos eorum Principes jus, & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum pervenit: Idque factum est, vel à Gregorio V. Pontifice, ut putat Azor cit. l. 10. cap. 3. quæst. 6. & plures Historici apud ipsum; vel posterioribus temporibus, ab Innocentio IV. post Concilium Lugdunense, quod ab eodem indictum fuit Anno Christi MCCXLV. Vel ab ejus Successore Alexandro IV. cujus annus secundus incidit in annum Christi MCCLVI. ut sentit Baronius in Annalibus Ecclesiasticis, anno Domini DCCCCXCVI. num. 54. & seqq. quæ sententia magis conformis est cit. c. Venerabilem, ubi Innocent. III. satis indicat, quòd electio Imperatoris tum temporis penes Principes Imperij universim, adeóque etiam penes Philippum Sueviæ Ducem fuerit, ut notat Layman. cit. c. Venerabilem num. 3. in fine. Porrò quamvis Jure Canonico non reperiatur expressum, quinam, & quot Principes Germaniæ sint Electores Imperij, exprimuntur tamen, & enumerantur illi à gloss. in c. Ad Apostolicæ 2. V. Illi autem de sentent. & re judic. in 6. hoc ordine: Archiepiscopus Moguntinus, Coloniensis, & Trevirensis, qui sunt tres Ecclesiastici; & quatuor lai-

laici, scilicet Palatinus Comes Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis, & Rex Bohemiæ, olim Dux. Archiepiscopus Moguntinus est S. Romani Imperij Archicancellarius per Germaniam, Coloniensis per Italiam, Trevirensis per Galliam, Palatinus est S.Rom.Imperij Archidapifer: Dux Saxoniæ Archimarischallus, Marchio Brandenburgensis Archicamerarius, Rex Bohemiæ Archipincerna.

CCCCLXI. Quæritur 2. Quo ordine Principes Electores suffragia sua dare debent? Resp. In Aurea Bulla Caroli IV. tit. 7. de hoc ita statutum est: » Omnibus, qui potuerint, & voluerint interesse, » congregatis, Archiepiscopus Moguntinus, & non » alius, Electorum vota singulariter habet inquirere. » 1. Quidem interrogabit à Trevirensi Archiepiscopo, cui primam vocem competere declaramus, » sicuti invenimus hactenus competiisse. Secundò, » à Coloniensi Archiepiscopo, cui competit dignitas, » nec non officium Romanorum Regi primum diadema Regium imponendi. Tertiò, à Rege Bohemiæ, qui inter Electores laicos ex Regiæ dignitatis fastigio, jure, & meritò obtinet primariam. » Quartò, à Comite Palatino Rheni. Quintò, à Duce Saxoniæ. Sextò, à Marchione Brandeburgensi. » Et paulò pòst: quo facto dicti Principes consortes » ipsum (Moguntinum Archiepiscopum) vice versâ » requirent, ut & ipse intentionem suam exprimat, » & ipsis aperiat votum suum.

Cæterùm, licèt olim seu ab initio institutum fuerit, ut Rex Bohemiæ non eligeret, sed solùm in discordia, si alij sex Electores, paribus suffragiis dissentirent, sive tres pro una parte starent, tres pro altera, ipse vocaretur, & tanquam arbiter, seu diremptor controversiam dirimeret, gl. in cit. c.2. V. illi autem de sent. & re judic. in 6. Hostiens. in cit. c. Venerabilem V. Illis h.t. postea tamen introductum fuit, ut æquè, ac cæteri Electores, jus eligendi haberet, & quidem ante alios Electores seculares, ut constat ex cit. Bulla aurea, & notat Azor cit.c.3.q.4.in fine ex Joan. Capistrano. Nihilominus tamen fieri potuit, iuxta Constitutionem Bullæ Aureæ, ut in discordia, si quãdo utrinque paribus suffragiis Rex Bohemiæ electus fuit, sive tria vota pro se haberet, ipse suum suffragium sibi ipsi daret, & electionem de se factam confirmaret, arg.c.Cùm in jure, 33.h.t.Laym.in cit.c.Venerabilem.n.4. in fine.

CCCCLXII. Quæritur 3. An Electores jus habeant solùm eligendi Regem Romanorum, an verò etiam Imperatorem? Resp. Eos posse, & de facto eligere, tum Regem Romanorum, tum Imperatorem, prout sumitur ex c.2. §. Illi autem, de sent. & re judic. in 6. ubi expressè dicitur: *illi autem, ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligunt liberè successorem*; licèt, contrarium teneat Azor cit.lib.10. c.4. q.1. Nec refert, quòd in cit. c. Venerabilem. & cit. Clement. unic. de jureiur. dicitur, quòd Principibus Germaniæ competat jus, ac potestas eligendi Regem, promovendum postea in Imperatorem: idémque habetur in c.1. §.eligatur dist.23. nam à Septemviris electus, ita postea per unctionem, seu consecrationem, & coronationem à S. Pontifice factam promovetur, ut ex eo tempore absolutè Imperator appellari possit, cùm ante coronationem, post legitimam electionem, absolutè quidem Rex Romanorum, non item Imperator, nisi cum addito *electus* vocari possit, Abbas in cit. c. Venerabilem, num. 6. ubi etiam addit, quòd eligatur, non in Regem Germaniæ, sed Romanorum, ut constat ex cit. Clem. un. de jureiur. §. Dudum, ibi: *Henricum Imperatorem, tunc Regem Romanorum*, quia scilicet nondum coronatus erat, gl. ibid. V. Regem, & §. Nos eodem ibi: *ipsum nominavimus, denunciavimus, & declaravimus in Regem Romanorum in Imperatorem postea promovendum.* Dicitur autem Imperium, quod nunc obtinent Germani, Regnum, seu Imperium Romanum, quia per successionem à Julio Cæsare, Augusto, & aliis Romanorum Imperatoribus acceptum est: tum quia Imperator Romanus, potissimùm à tempore Caroli Magni speciali obligatione, & juramento Ecclesię Romanę Advocatus, & Patronus existit, cit. c. Venerabilem, & cit. Clem. Romani, & cit. c. In die, dist. 5. de consecrat. Laym. de Elect. Prael. q.131.

CCCCLXIII. Quæritur 4. Intra quod temporis spatium, Electores debeant eligere Imperatorem? Resp. Etsi Jure communi nullum certum tempus sit præfixum ad eligendum Imperatorem: in Bulla tamen Aurea sic statutum legitur tit.1.§.18. Præterea » statuimus, & ordinamus, ut Archiepiscopus Moguntinensis, qui fuerit pro tempore, singulis Principibus coëlectoribus suis, Ecclesiasticis, & secularibus, electionem per suos Nuncios patentibus debeat litteris intimare. In quibus litteris talis dies » & terminus exprimatur, infra quem eædem litteræ » ad singulos eosdem Principes verisimiliter possint » pervenire. Huiusmodi autem litteræ continebunt, » ut à die in litteris ipsis expressa, intra tres menses » continuos, omnes, & singuli Principes Electores » Francofurtum ad Mœnum se conferant, vel suos » Legatos, ad eundem terminum, atque locum, Nuncios mittant, cum plena, & omnimoda potestate » &c. »

CCCCLXIV. Quæritur 5. Qualis in Regem Romanorum, atque Imperatorem eligi debeat? Resp. 1. Necesse est, ut sit ex gente, & natione Germanorum, ut docet Abb. in cit. c. Venerabilem n.17. & Azor cit.l. 10.c.3. q.3. idque sumitur ex cit.c. Venerabilem, & cit. Clem. Romani, ubi dicitur, *quòd Apostolica Sedes Romanum Imperium à Græcis transtulit in personam Caroli Magni ad Germanos*, utique passivè, & non activè, quia ipse Carolus fuit promotus in Imperatorem, non autem ipsi data est potestas eligendi, adeóque passivè etiam translatum est Imperium in Germanos, ut eligendi in Imperatores debeant esse nationis Germanicæ. Unde etiam in c. In die, 15. dist. 5. de consecrat. dicitur, quòd Teutonicis concessum sit Regimen, sive Regnum Ecclesiæ Romanæ, & gl. in cit. c. Venerabilem, V. Germanos ait, quòd Regnum mundi translatum est ad Teutonicos, nam ipsi habent Regnum Romanæ Ecclesiæ. Quòd si nullus ex Germanis idoneus esset ad Imperium, possent Electores ex alia natione eligere, arg. c. Ne pro defectu 41. in fine h.t. Azor cit.l. In qua re tamen non tam spectatur, an is, qui eligitur, sit natus in Germania, sed potiùs, an sit oriundus ex familia, & gente Germanorum. Imò nonnulli putant sufficere, si quis maternum genus à Germanis trahat, Azor cit. c.3.q. 3. & alij, quod tamen dubio non caret, Laym. in cit. c. Venerabilem, n.7.

Resp.

Resp. 2. Eligendus in Regem Romanum, vel Imperatorem non debet necessariò in certo gradu dignitatis esse constitutus, cùm de hac re nihil sit in jure expressum, neque etiam in Aurea Bulla, sed quilibet eligi potest, sive Dux sit, sive Marchio, sive Comes, vel etiam in inferiore gradu constitutus: modò tam potens sit, ut possit Ecclesiam Catholicam ab hostibus defendere, & absolutè idoneus sit ad Imperium administrandum, Azor cit. l. 10. c. 4. q. 7.

CCCCLXV. Quæritur 6. An Imperator quamprimum, atque electus est à majore parte, res, & jura Imperij administrare possit, quamvis nondum sit confirmatus, vel coronatus à Romano Pontifice? Resp. Imperator jus, seu potestatem administrandi Imperium consequitur per solam electionem, ut testatur Imola in cit. c. Venerabilem, n. 6. & Abb. ibid. n. 26. gl. in cit. Clement. Romani V. reges ex communi sententia Canonistarum, quam consuetudo, & Au- » rea Bulla confirmat, in qua tit. 2. §. Et quia, sic decer- » nitur: quia de antiqua, approbata, & laudabili con- » suetudine semper observatum extitit, ideóque & » nos constituimus, ut, qui in Regem Romanorum » electus est, peractâ statim electione, priusquam in » causis aliis, sive negotiis virtute sacri Imperij admi- » nistret, universis, & singulis Principibus, Electori- » bus, Ecclesiasticis, & Secularibus, qui propinquio- » ra S. Imperij membra esse noscuntur, omnia ipso- » rum privilegia, jura, libertates, concessiones &c. » absque dilatione, confirmare, & approbare debeat, » eaque innovare, postquam Imperialibus fuerit In- » fulis coronatus. Interim S. Pontifex ex justa causa, ut, si electus indignus sit, non prohibetur se opponere electioni, eámque rescindere, aut irritam declarare, cùm ad ipsum pertineat Imperatorem electum confirmare, seu approbare, adeóque etiam examinare, & inquirere, an persona idonea sit electa, ut habetur in cit. c. Venerabilem, §. Sed & Principes, & cit. Clement. Romani in princ. ibi: *à quo* (Rom. Pontifice) *approbationem personæ ad Imperialis Celsitudinis apicem assumendæ &c.* dejicitur.

Cæterùm, si duo in discordia, paribus votis, electi sint Imperatores à sex Electoribus, quia scilicet unus eorum, nec per se, nec per Nuncios à se missos accessit, vel iterum recessit, etsi de facto aliquando uterque, interim, dum lis esset composita, administravit Imperium, etiam tolerante summo Pontifice, cùm statim impedire non posset, teste gl. in cit. Clement. Romani §. Porrò. V. Reges in fine, quæ est communiter recepta, ut ait Azor cit. l. 10. c. 6. q. 2. §. Insuper quæri solet. Nihilominus tamen, spectato Jure communi, & secundùm Bullam Auream, sic in discordia electis nullum jus administrandi competit, quia in cit. Bulla c. 2. §. Præstito, præcipitur, ut post præstitum » juramentum (de eligenda persona idonea, absque » illicito pacto interveniente) ab Electoribus, aut » Nunciis, ad electionem procedant: nec ex tunc de » civitate Francofurtensi exeant, nisi priùs major » pars ipsorum temporale Caput mundo elegerit, » seu populo Christiano Regem, videlicet Romano- » rum, in Cæsarem promovendum. Quòd si facere » distulerint intra xxx. dies à die præstiti juramenti » numerandos, ex tunc transactis eisdem 30. diebus, » panem manducent, & aquam bibant, usquedum » Rector, seu temporale Caput fidelium per ipsos, vel majorem partem ipsorum electum fuerit, Laym. in » cit. c. Venerabilem, n. 14. »

CCCCLXVI. Quæritur 7. Ad quem, vacante Imperio Romano, jus, seu potestas administrandi pertineat? Resp. De hoc ita in Aurea Bulla c. 5. » decretum est, ut tum Provisor, seu Administrator » Imperij in partibus Rheni, & Sueviæ, & in Jure » Franconico esse debeat Comes Palatinus Rheni: in » ijs verò locis, ubi Saxonica Jura servantur, Dux Sa- » xoniæ, & uterque quidem cum potestate judicia » exercendi, ad Ecclesiastica beneficia præsentādi &c. » recolligendi reditus, investiendi in feudis, jura fi- » delitatis nomine sacri Imperij recipiendi, quæ ta- » men per Regem Romanorum posteà electum, suo » tempore omnia innovari, & de novo juraměta præ- » stari debebunt: feudis Principum duntaxat exce- » ptis, & illis, quorum investitura, & collatio soli Im- » peratori, vel Regi Romanorum specialiter est re- » servata. Est tamen Provisori, seu Administratori » vacantis Imperij expressè interdictum omne genus » alienationis, seu obligationis rerum Imperialium. »

CCCCLXVII. Quæritur 8. Ad quem devolvatur potestas eligendi, si Electores Imperij scienter indignum in Imperatorem eligant? Resp. Si Principes Electores scienter, unanimi consensu, seu concordiâ, indignum, seu incapacem eligant in Imperatorem, v. g. publicè excommunicatum, paganum, hæreticum, vel schismaticum, sacrilegum, fatuum, Tyrannum, manifestum perjurum, ambitiosum, vel infamem (juxta cit. c. Venerabilem h. t.) tum, etsi nonnulli putent, Electores eâ vice privatos esse potestate eligendi, & hanc propter abusum ejusdem, ad summum Pontificem devolvi, à quo ea processit, & concessa est Principibus, ut docent Abb. in cit. c. Venerabilem. n. 20. h. t. Azor. cit. lib. 10. c. 4. q. 5. Contrarium tamen est probabilius, ut tradit Laym. in cit. c. n. 10. quia, cùm hæc pœna privationis, & devolutionis, Jure Canonico in c. Cùm in cunctis, 7. §. fin. h. t. solùm decreta sit in Clericos eligentes indignum ad dignitates Ecclesiasticas, non debet ea pœna ad alios casus, vel personas jure non expressas extendi, adeóq; neque ad electionem Imperatoriam, vel Electores Imperij, de quibus nihil in hoc casu jure expressum reperitur. Itaque si omnes Electores indignum in Imperatorem eligant, monendi sunt, ut alium eligant, quòd si nolint, vel per negligentiam diu differant, tum demum summus Pontifex Imperio, & Ecclesiæ providebit supremum Principem temporalem, argum. cit. cap. Venerabilem, §. Nunquid enim. Si verò non omnes, sed aliqui solùm ex Electoribus indignum eligant in Imperatorem, tum potestas eligendi penes alios, quamvis numero pauciores, remanebit, adeóque horum electio valida erit, Azor cit. loc. §. Si quæres, idque colligitur etiam ex cit. c. Venerabilem. §. Objectioni, ubi inter plures causas, cur Ottonis electio approbanda, Philippi verò sit reprobanda, affert Pontifex *merita electorum*, quia Ottonis persona erat idonea, Philippi verò indigna. Ratio est, quia, quando aliqui scienter, & sponte eligunt indignum, perinde est, ac si nolint eligere, quia paria censentur non exercere actū, & exercere illegitimum, seu invalidum. constat autem ex suprà dictis, quòd, si unus, vel plures, quibus jus eligendi competit, eligere nolint, omnis potestas eligendi

gendi, pro ea vice, apud alios, etsi numero pauciores, permaneat, ita, ut electio, tametsi à minore parte facta, hoc casu valeat, & effectum habeat, Azor c. l.

§. III.

De Confirmatione, Unctione, Consecratione, & Coronatione Romani Imperatoris.

CCCCLXVIII. Quæritur 1. An Electus in Imperatorem debeat confirmari? Respondetur, electus in Regem Romanorum, vel Imperatorem à Summo Pontifice approbari, seu confirmari debet, præstito priùs juramento fidelitatis Sedi Apostolicæ, quod habetur in cit. Clement. Romani post princ. de jurejur. ubi dicitur, electum in Regem Romanorum examinari, & approbari à Summo Pontifice. Idem colligitur ex cit. c. Venerabilem h. t. & gl. in c. Legimus 24. V. Imperatorem, apertè dicit, electum Imperatorem confirmari à S. Pontifice. Et quamvìs aliàs confirmatio, & approbatio in jure differant, ita, ut illa fiat auctoritate Superiorum, hæc à privatis etiam, seu inferioribus; in præsenti tamen promiscuè accipiuntur pro iisdem, ut patet ex cit. c. Venerabilem §. objectioni, ubi primùm legitur, *approbando Regem*, postea *confirmando*, Azor cit. l. 10. cap. 5. q. 1. ubi etiam ait, quòd Romanus Pontifex electum in Regem Romanorum confirmare potest per Legatum, vel Nuncium specialiter ad id destinatum.

CCCCLXIX. Quæritur 2. An electus in Regem Romanorum debeat inungi, & consecrari? Respondetur 1. Imperator ex antiquo more à Summo Pontifice inungitur, cit. c. Venerabilem, & Clement. Romani in princ. ibi: *Per nostras sibi manus impendi unctionem, & consecrationem &c.* Inungitur autem, non chrismate, sed simplici oleo sacro: non in capite, ut Episcopi, sed in brachio, vel humero, c. unic. §. unde de Sacr. Unction. & quidem dextro, Azor cit. c. 5. q. 2. potest tamen electus Imperator ex privilegio, vel mandato S. Pontificis, etiam ab alio, quàm à Papa, præsertim absente, inungi, sicut ex antiqua consuetudine per Cardinalem Ostiensem, in absentia Papæ, inungi solet, Abb. in cit. c. Venerabilem n. 6. in fine. Et hinc Imperator Sacratissimus dicitur, quia sacro oleo est inunctus; Azor c. l. q. 2. in fine.

Respondetur 2. Imperator electus etiam à S. Pontifice consecratur, per manûs impositionem, adhibitis certis precibus, sinè oleo sacro, in quo consecratio ista distinguitur ab unctione, ut sumitur ex Canonibus cit. & habetur in Pontificali Romano, Azor cit. cap. 5. quæst. 3. quæ tamen est consecratio impropriè dicta, Abb. in cit. c. Venerabilem n. 6.

CCCCLXX. Quæritur 3. An electus Imperator etiam coronari debeat? Respondetur Jure communi, postquam est inunctus, & consecratus, etiam coronandus est, ut patet ex cit. c. Venerabilem, & cit. Clem. unic. ibi: *Decernentes unctionem, consecrationem, Imperiique Romani Coronam sibi per manus nostras debere concedi.* Et quidem ab antiquo electus in Imperatorem triplici coronâ redimitur, ut notat gl. in cit. Clement. Romani V. vestigiis, & habetur in Pontificali Rom. tit. de triplici Imperatoris Corona. Prima est ferrea, quam accipit ab Archiepiscopo Coloniensi Aquisgrani: secunda est argentea, quam ingressus Italiam recipit à Mediolanensi Archiepiscopo, in villa Modicensi ejusdem Diœcesis, vel Mediolani in Ecclesia S. Ambrosii: tertia est Corona aurea, quam Imperator consecratus accipit à Papa Romæ in Ecclesia S. Petri ad Altare S. Mauritij.

Cæterùm ex commissione, ac mandato Summi Pontificis, præsertim si is Româ absit, potest electus in Regem Romanorum, vel Imperatorem etiam ab alio Cardinale Episcopo, non solùm Romæ inungi, & consecrari, sed etiam coronari, vel ab ipsomet Pontifice, extra Urbem: quomodo Carolus V. Imperator à Papa Clemente VII. Bononiæ coronatus est, Anno Christi MDXXX. die XXIV. Februarij, post quem Imperatorem nullus alius est inunctus, consecratus, & coronatus.

Potest autem Imperator coronari quovis die, quo visum Pontifici fuerit, cùm nullus certus dies jure sit constitutus, Azor cit. c. 5. q. 6. apud quem plura de hac re videri possunt.

TITULUS VII.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

TErtius modus perveniendi ad Prælaturam Ecclesiasticam est translatio eorum, qui antè fuerunt, sive per postulationem, sive per electionem, ad aliquam Ecclesiam promoti, à qua deinde ad aliam Ecclesiam transferuntur: ideóque postquam de Postulatione, & Electione præcedentibus Titulis actum est: nunc ordo postulat, ut de tertio modo providendi Ecclesijs per translationem prioribus connexo agatur. Inscribitur hîc Titulus in quibusdam antiquis Codicibus ita: *De Translatione Episcopi, vel Electi,* quia Episcopus, ante consecrationem, non appellatur simpliciter Episcopus, sed cum addito *electus*, ut notat Abb. in Rubrica h. t.

§. I. A

§. I.

A quo, & cuius auctoritate translatio Episcopi, vel alterius Prælati inferioris fieri possit?

I. Præmittendum, translatio, generatim loquendo, est alicujus personæ ab una Ecclesia ad aliam, secularem, vel Regularem, Superioris auctoritate, ob causam necessitatis, vel utilitatis, facta mutatio, seu dispositio. Ita ferè Hostiens. in summa h. t. n. 1. & Dan. Venator in Analysi Juris Pontificij h. t. Accipitur autem translatio dupliciter, genericè, & specificè: specificè quidem, pro translatione solius Episcopi, de qua duntaxat in hoc tit. potissimùm agitur: genericè autem pro translatione aliarum quoque personarum Ecclesiasticarum, Dan. Venat. cit. loc. Quare non solùm Episcopi, iisque Superiores, ut Cardinales, & Archiepiscopi, c. Bonæ 4. de postul. Prælat. sed etiam alij Prælati inferiores, ut Abbates, & Præpositi, imò quicunque Beneficiati ab una Ecclesia ad aliam transferri possunt, c. Admonet 4. de renunciat. Hostiens. in summa h. t. n. 2.

II. Quæritur 1. A quo, sive cujus auctoritate fieri possit translatio Episcopi? Respondetur 1. Episcopus non potest, relictâ suâ civitate, seu Diœcesi, propriâ auctoritate, transire ad aliam civitatem, vel Diœcesim, prout habetur in c. 1. de Cleric. non resident: ubi ratio redditur, quia talis transitus non nisi ex arrogantia, seu ambitione majoris dignitatis procedere, ac fieri præsumitur, quandoquidem nullus inventus est, qui à civitate majore ad minorem transire vellet, gloss. ibid. V. manifesta.

III. Respondetur 2. Episcopi, aliique Prælati ijs Superiores à solo S. Pontifice, ex plenitudine potestatis suæ, transferri possunt à sua Ecclesia ad aliam; ut constat inprimis ex c. 1. h. t. ubi Innocentius III. Antiocheno Patriarchæ rescribit; cùm ex „ illo privilegio (generali, quod Christus B. Petro „ Apostolo, & in ipso Successoribus ejus in Ecclesia „ Romana concessit, Matth. 16. & Joan. 21.) cano„ nica instituta postea promanârint, ut causæ majo„ res, seu graviores ad Sedem Apostolicam sint per„ ferendæ: adeoque etiam translationes Episcopo„ rum, & Sedium Episcopalium mutationes ad Sum„ mum Apostolicæ Sedis Antistitem de jure (& de „ consuetudine, c. Quanto 3. h. t. Hostiens. hîc V. „ de jure) pertineant: nec sinè ejusdem consensu „ quidquam in his debeat immutari: Idcirco mira„ tur Papa, quòd Patriarcha Antiochenus Lucium „ Apamensem electum Archiepiscopum, ad Tripoli„ tanam Ecclesiam (Episcopalem, ac minorem) tran„ stulerit, atque ex Archiepiscopo Episcopum con„ stituere præsumpserit. Quamvis verò dictus Lu„ cius in Archiepiscopum nondum consecratus fue„ rit, tamen postquam electus confirmatus etiam „ fuit, ideóque Archiepiscopalia, quatenus ei licuit, „ administrârat, quia inter alia Episcopum Valiem„ sem confirmavit. Quare ne alijs quoque talia per„ petrandi, audacia præbeatur, idem Innocentius „ ab Episcoporum confirmatione dictum Patriar„ cham suspendit.

IV. Notandum 1. Quia Christus Petro, & Successoribus ejus Summis Pontificibus supremam, & universalem potestatem gubernandi totam Ecclesiam concessit, consequenter etiam illi possunt alijs inferioribus, & sibi subordinatis Episcopis, ac Prælatis concedere limitatam potestatem, ita, ut causas majores, & arduas suo tantùm examini, & decisioni reservent, prout sumitur ex hoc c. Hujusmodi autem causæ graviores specialiter reservatæ S. Pontifici sunt, definire authenticè controversias fidei, c. Quoties 12. caus. 24. q. 1. c. Majores 3. in princ. de baptis. Episcopos transferre, c. Mutationes 34. caus. 7. q. 1. c. 1. & 2. h. t. eosdem deponere, c. Quamvis 7. caus. 3. q. 6. renunciationes eorum admittere, c. Nisi 10. de renunc. Concilium Generale congregare, c. 1. & 2. dist. 17. absolvere à casibus reservatis, & in ijs dispensare, & aliæ plures, de quibus videri potest gl. in c. Quòd translationem 4. V. reservata de offic. Legat. & in hoc c. 1. V. pertineat, & in c. Sicut 8. V. pertinere de excessib. Prælat.

Notandum 2. Qui est in Episcopum, vel Archiepiscopum electus, tametsi confirmatus sit, ante consecrationem, non debet absolutè appellari Episcopus, vel Archiepiscopus, sed cum addito, *electus*, vel *confirmatus*, Abb. hîc num. 1. & dictum etiam supra.

Notandum 3. Electus in Archiepiscopum, post confirmationem acceptam, potest confirmare Suffraganeos suos, etiam antequam consecratus sit, & potest mandare Suffraganeis suis, ut electum consecrent, licèt ipse hoc per se facere non possit, quia Episcopus confirmatus, etiam ante consecrationem potest exercere omnia ea, quæ sunt jurisdictionis, non autem ea, quæ sunt Ordinis, gl. hîc V. confirmâsse, & dictum tit. præced. n. 338.

Notandum 4. Pœna Patriarchæ, vel Episcopi illegitimè transferentis, & confirmantis electum Archiepiscopum, vel Episcopum ad aliam Ecclesiam, est, ut suspendatur à potestate confirmandi electos Suffraganeos suos, ut habetur in fine hujus c. & notat Abb. hîc n. 5. Porrò durante suspensione Patriarchæ, ad quem de Jure antiquo spectat confirmare electos in Archiepiscopos, Papa eosdem confirmabit, Abb. hîc n. 12.

V. Respondetur 3. Non solùm Episcopi consecrati, sed etiam electi, & confirmati, licèt nondum consecrati, sinè Sedis Apostolicæ auctoritate, ad aliam Ecclesiam transferri non possunt, prout decernitur in c. Inter corporalia 2. h. t. ubi in primis Papa Innocentius III. ait, discrimen esse inter res corpo„ rales, & spirituales, quòd illæ faciliùs destruantur, „ quàm construuntur, seu generantur: spirituales „ verò faciliùs construuntur, seu generantur, quàm „ destruantur; nam Episcopus solus honorem (sa„ cerdotalem, seu Ordinem, c. ult. caus. 15. q. 7.) „ alicui dare, seu conferre potest, sed solus auferre, „ seu degradare non potest; c. 2. de pœnis in 6. Epi„ scopi quoque à suis Metropolitanis consecrantur, „ qui tamen non possunt, nisi per Romanum Pon„ tificem condemnari, aut deponi. Quia ergo spi„ rituale vinculum fortiùs, seu difficiliùs solubile est, „ quàm carnale: carnale autem matrimonium, quòd „ est inter virum, & uxorem, Deus suo tantùm judi„ cio reservavit dissolvendum, adeóque solùm divi„

nâ,

nâ, oon humanâ potestate dissolvi potest, juxta illud Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*; multò magis conjugium spirituale, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, non humanâ, sed potiùs divinâ potestate dissolvitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessionem, auctoritate Romani Pontificis (quem cnnstat esse Vicarium JESU Christi) Episcopus ab Ecclesia removetur: & ideo tria hæc, non tam constitutione Canonicâ, quàm institutione divinâ, soli Rom. Pontifici sunt reservata: Præterea sicut Episcopus consecratus, sinè licentia Papæ, non potest deserere Ecclesiam suam, quia spirituale matrimonium inter ipsum, & Ecclesiam est contractum; sic & Episcopus electus, & confirmatus taotùm non debet relinquere Ecclesiam suam, sinè licentia Papæ, ob eandem ratiooem, quia cum electo etiam spiritnale conjugium est initum, post confirmationem cannnicam: nam ordo, seu consecratio Episcopalis nihil addit ad substantiam vinculi spiritualis erga Ecclesiam cnntracti, quippe cùm fieri possit, ac soleat, ut aliquis omnino liberatus ab Ecclesia sua, nulli que alteri Ecclesiæ alligatus, adeóque nullius ampliùs Ecclesiæ sit Episcopus, characterem tamen, & Ordinem, ac dignitatem Episcopalem retineat; ut in eo patet, qui loco tantùm, seu oneri Episcnpali renunciavit, noo item hnnori, seu dignitati, c. 1. de ordin. ab Episc. qui renunc. &c. sicut ergo translatio, depositio, & cessio Episcopi consecrati; sic & electi in post confirmationem, ratione spiritualis conjugij, soli Romann Pnntifici est reservata; & licèt in Jure expressum nnn reperiatur de Episcopo confirmato, sed non consecrato, quòd absque Sedis Apostolicæ auctoritate, Episcnpatum deserete non possit; idem tamen propter expressam rationis similitudinem, seu identitatem, de Episcopo non coosecrato, quod de consecrato dicendum est, cùm de similibus idem judicium sit habendum, ita habetur in cit. c. 2. §. Sicut enim h. t.

Sed neque obstat, quòd in Canone (qnoniam 1. dis. f. 100.) legitur de Episcnpn electo, & confirmatn, sed nondum consecraro, ut si ultra sex menses (vel ultra quinque, ut dicitur, ibid. gl. hîc V. sex menses: vel ultra sex menses cœptos, sed nondum cõpletos, Hostiens. hîc V. eod.) per suam negligentiam tetinuetit Ecclesiam viduatã, nec ibi, nec alibi consecratinnem accipiat, imò judicin sui Metrnpolitani cedat. Nam Ecclesia, ante consecrationem Episcopi electi, & cnnfirmati, viduata dicitur, nnn absolutè, & simpliciter, quasi nullum omnino tunc sponsum habeat: sed dicitur qnasi viduata secundùm qoid, sive quoad quædam, quia Episcopus nondum consecratus non pntest exercere ea, quæ ad Ordinis potestatem spectant: quâ ratione etiam Ecclesia viduata communiter dici solet, quæ Episcopum quidem habet, sed inutilem ad nbeunda Episcopalia munia (paria enim censentur, aliquid non esse, vel esse, sed inutiliter, Abb. hîc n. 16.) ita habetur in cit. c. 2. §. Sed neque illud h. t.

Similiter nnn obstat, quòd in eodem c. Quoniam dis. 100. habetur, nt si Episcopus electus, ultra sex menses, cnnsecrationem pet negligentiam petere differat, secundùm judicium Metropolitani, compelli possit, nt Episcopatn cedat. Nam ex eo, quòd statutnm fuit in pœnam negligentiæ, ut Metrnpnlitanus possit Episcopum ab Ecclesia sua amovere, cnmpellendo illum ad renunciandum Episcopatui, nnn sequitur, qnòd etiam illum possit ad aliam Ecclesiam transferre, quia translatio ad gratiam spectat; præsertim cùm nec illa cessio, aut dispositio fiat, sinè Romani Pontificis auctoritate, (saltem generali) quippe qui vi illius Canonis, talem potestatẽ Metropolitanis coocessit. Quòd si circa translationem Episcopi, idem Metropolitano Rom. Pontifex concedere voluisset, quòd de cessione permisit, id utiq; expressisset, quia in hujusmodi reb⁹ prohibitum censetur, quod concessum non reperitur, ita habetur in cit. c. 2. §. Nec quod de cessione.

Pnst hæc Innocentius III. in eod. c. 2. §. Sanè quoniam h. t. proponit hanc speciem facti. Archiepiscopus Rothnmageosis Episcopum Eboracensem sibi subjectum, qui electus, & confirmatus ad Ecclesiam Andegavensem pnstulatus fuit, absque Romani Pontificis auctoritate, ab Ecclesia sua liberavit, & ad Andegavensem Ecclesiam transeundi licentiam dedit: Illum verò Archiepiscopus Turonensis, cui subjecta erat Ecclesia Andegavensis, ad eandem Ecclesiam, sinè licentia quoque Papæ, transferre præsumpsit, & ipsum in Episcopum consecravit. Quare Papa mandavit Archiepiscopo Bituricensi, ut, si res ita se haberet, Archiepiscopos illos à confirmatione & consecratione Episcoporum: Episcopum verò Eboracensem ad Ecclesiam Andegavensem translatũ ab executione Episcopalis officij suspenderet. Et quamvìs ijdem Archiepiscnpi plus peccârint, Episcopus verò minùs, quippe illorũ, tanquam majorũ, errorem secutus, tamen minùs puniti fuerunt, qoàm Episcnpus, quia propter spontaneam confessiooem, & humilem supplicationem, veniam merebantur, cùm non ex notitia, sed potiùs simplicitate deliqueriot. Sed quia etiam Episcopus, qui minùs deliquerat, sed severiùs punitus fuerat, reatom suum agnoscens, misericordiam humiliter petijt: quamvìs nec prioris, nec secundæ Ecclesiæ Episcopus fuerit consectatus cùm ad primam non fuerit consecratus: ad secundam verò non potuerit canonicè consecrari, quippe vinculo cnnjugij spiritualis priori Ecclesiæ adhuc alligatus: veruntamen Innocentius III. eundem Episcnpum à ptinte sua Ecclesia liberavit, & à pœna suspensinnis absolvit, & si quidem Capitulum Ecclesiæ Andegavensis io priote suo consensu, & postulatione persistat, etiam potestatem eandem Ecclesiam gubetnandi, ex benignitate Apostolica ei concessit.

VI. Pro explicatione huius c. notandum 1. Contra id, quod hîc dicitur, res corporales faciliùs construi, seu constitui, quàm destrui, sen dissolvi, spirituales verò faciliùs dissolvi, quàm cnnstrui, obstare videtut, quod etiam carnale matrimonium faciliùs cnntrahatur, quàm dissolvatur, nam mntuo coosensu potest contrahi, & tamen non potest eodem consensu dissolvi. Verùm quòd carnale matrimnnium non possit mutuo cnnsensu dissolvi, sicut potest contrahi, adeóque, quòd difficiliùs dissnlvatur, quàm contrahatur, id provenit, non ex ratinne contractûs, sed ratione Sacramenti, sive sacri Mysterij, adeó que quatenus spirituale quiddam est. Quare Innocentius III.

his

hic ita argumentatur: si matrimonium corporale, seu carnale dissolvi non potest, ob Christi prohibitionem; multò magis credendum est, Christum prohibere, dissolvi matrimonium spirituale inter Episcopum & Ecclesiam; quia spiritualia, suâpte naturâ, difficiliùs destruuntur, quàm carnalia, seu corporalia, Laym. in c.2.n.2.b.t. in fine, & in c.3.

VII. Notandum 2. Sicut matrimonium carnale insolubile est humanâ potestate, quia ex Dei institutione insolubile Christi cum Ecclesia eius sponsa conjunctionem per Incarnationis Mysterium repræsentat, c. Debitum 5. de bigamis: ita etiam spirituale matrimonium inter Episcopum, & Ecclesiam insolubile esse oportebat, quia & Episcopus cum Ecclesia sua copulatus significat Christum à Deo Patre Ecclesiæ suæ in æternum præpositum Pontificem, ac Sacerdotem, secundùm Ordinem Melchisedech. Psal. 109. ideóque etiam spirituale matrimonium inter Episcopum, & Ecclesiam suam, merâ potestate humanâ solvi non potest, quamvis possit solvi, auctoritate Vicarij Christi à Deo accepta, cit. c. 2. & c. ult. b.t. cùm quandoque ad bonum Universalis Ecclesiæ necessarium sit, tales sedium mutationes fieri, c. Mutationes 34. & c. Scias 35. caus. 7. q. 1. Quare cùm dicitur ab Innocentio III. in cit. c. 2. h.t. conjugium hoc spirituale inter Episcopum, & Ecclesiam, non humanâ, sed potiùs divinâ potestate dissolvi, id non ita intelligendum est, quòd immediatè ex divina Institutione sit insolubile, alioquin nec S. Pontifex in eo dispensare posset, vel illud solvere, cùm non possit dispensare in lege divina directè; nam Christus nihil determinatè præcepit, aut tradidit de officio Episcoporum perpetuo, & insolubili, sed id Ecclesiæ disponendum reliquit: Verùm eo sensu dicitur divinâ potestate dissolvi conjugium hoc spirituale, quia solâ supremâ potestate Pontificiâ, non ab hominibus, sed à Christo immediatè acceptâ, Matth. 16. & Joan. c. ult. dissolvi potest, cit. c. 2. & c. 3. b. t. Sic etiam auctoritate divinâ solutio huius vinculi est reservata S. Pontifici, id est, auctoritate divinitus datâ Vicario suo, & non tam constitutione canonicâ, quàm auctoritate divinâ, quia ipsa constitutio canonica in auctoritate divina fundata est, Suar. tom. 3. de Relig. lib. 1. c. 16. n. 20. Quemadmodum etiam Apostolicæ Traditiones, v.g. de jejunio Quadragesimali, interdum divinâ auctoritate latæ, seu divina præcepta dicuntur; quia etiam Apostoli, tanquam Rectores Ecclesiarum, immediatè à Christo acceperunt potestatem decernendi ea, quæ Ecclesiis necessaria viderentur, Laym. in cit. c. 2. n. 9. Itaque Translatio Episcoporum, sicut & depositio, propriè ac strictè loquendo, non divinâ, sed Ecclesiasticâ solùm lege, seu traditione est prohibita, sinè licentia Sedis Apostolicæ, quæ cùm sit antiquissima, cuius initium ignoratur, Apostolica Traditio censenda est. Quamvis etiam dici posset, quòd Translatio Episcoporum, vel depositio lege, seu traditione divinâ sit prohibita non absolutè, sed solùm, ne fiat, nisi cum licentia S. Pontificis, ob bonum Ecclesiæ, vel ob justam publicæ necessitatis causam: Et tali casu per translationem, vel depositionem Episcopi nihil fit contra legem, seu traditionem divinam, sed apponitur conditio, quâ positâ, lex illa per se obligare desinit. Simile est in matrimonio rato, quod non est ex lege divina absolutè indissolubile, sicut matrimonium consummatum inter fideles, sed solùm, ut non possit dissolvi, nisi S. Pontifex judicârit illud esse dissolvendum ex gravi, & publica causa, Laym. c.l. sed prior responsio videtur melior, & planior.

Notandum 3. in cit. c. 2. §. *Sicut enim*, dicitur, etiam, quòd post confirmationem canonicam, inter personas eligentium, & electi, conjugium spirituale fit contractum, quia nimirum, mediantibus ipsis eligentibus, qui quasi Ecclesiam repræsentant, inter ipsum electum, & Ecclesiam contrahitur, Abb. in cit. c.2.n.9. & c. ult. n.3.b.t.

VIII. Notandum 4. Non solùm similitudo inter carnale, & spirituale matrimonium est in eo, quòd, sicut matrimonium, quod est inter virum, & uxorem, humanâ potestate dissolvi non potest, juxta illud Christi Matth. 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separet*: ita, & spirituale conjugium, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, solvi non potest, nisi à Vicario Christi, qui est Successor Petri: Verùm etiam sunt adhuc aliæ similitudines inter utrumque: nam sicut matrimonium carnale, aliud est inchoatum, videlicet sponsalia de futuro: aliud ratum, nempe spōsalia de præsenti: aliud consummatum, videlicet per copulam carnalem. Ita etiam matrimonium spirituale, aliud censeri potest initiatum, videlicet per electionem, (ab electo acceptatam, juxta c. Cùm inter 21. de elect.) aliud verò ratum per confirmationem: aliud denique consummatum, seu perfectum per consecrationem, prout habetur in c. Licèt 4. in princ. h. t. Nam quamvis consecratio nihil operetur, nec addat, quoad substantiam conjugii spiritualis inter Episcopum, & Ecclesiam, c.2.h.t. accidentaliter tamen illud perficit, videlicet quoad illa, quæ ministerium consecrationis requirunt, sive ad exercitium Ordinis Episcopalis pertinent, c. Transmissam 15. de Elect. gl. in cit. c. Licèt. V. eod. b.t.

IX. Notandum 5. Episcopus electus, ante confirmationem acceptam, potest in manibus eligentium renunciare, & cedere juri suo, sinè Superioris licentia. c.2. junctâ gl. V. renunciavit, de in integr. restit. & ibid. Abb. n. 11. & colligitur ex cit. c.2. h.t. ibi: *sic & electus, & confirmatus*, à contrario sensu, & ibi gl. V. confirmatus, & Abb. n. 33. quia per electionem tantùm initiatum, seu inchoatum matrimonium, & quasi conjugale vinculum spiritualiter est contractũ, c. Cùm inter 21. de elect. & c. ult. h.t. ideòque facilè etiam, absque Superioris auctoritate, dissolvitur. Quòd si post consensum ab electo datum, petita sit confirmatio à Superiore, non potest electus renunciare electioni, sinè auctoritate Superioris, quia negotium jam ad Superiorem delatum est, ideóque res jam affecta est, nec ampliùs integra, juxta gl. in c. Si electio 26. V. renunciat. de elect. in 6. Quamvis etiam valde probabile sit, electum, post acceptationem, ante obtentam confirmationem, posse Episcopatui, seu Prælaturæ renunciare, sinè licentia Superioris, quia per petitionem confirmationis præcisè, antequam ea obtineatur, electus nihil juris perdit, neque etiam plus juris acquirit, Parisius l. 7. de resignat. benef. quæst. 1. num. 78. & seqq. de quo infrà.

Notandum 6. Duæ sunt regulæ, quæ hic tradi solent. Prima est: in materia communiter prohibita,

bita, quod non reperitur concessum, eo ipso prohibitum censeri debet. Unde privilegium singulariter alicui concessum,ante prohibitionem Juris communis,ad alia etiam similia extendi non debet,c. Sanè 9. de privileg. l. Jus singulare 16. junctâ gl. ff. de legib. Altera regula est:In materia communiter non prohibita,sed permissa, quod non reperitur prohibitum, intelligitur esse concessum,gl.in cit.c.2. V. non invenitur h.t. de quo plura ibid.Abb.n.37.& 38.

X. Quæritur 2. Cuius auctoritate, sive à quo transferri possint alij Prælati non Episcopi ? Resp. Prælati Episcopis inferiores, & alij Beneficiati, auctoritate sui proximi Superioris, seu proprij Episcopi, ad alias Ecclesias transferri possunt, c. Abbas 8. caus. 18. q. 2. c. Si quis 3.& c.seq.dis.71. Nisi fuerint Prælati exempti, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjecti,tunc enim, sinè speciali licentia Papæ, transferri non possunt,Hostiens.in summa h.t.n.4. Abb.in c. ult.n.5.eod. Quòdsi Ecclesia,à qua aliquis transfertur, non sit subjecta jurisdictioni eiusdem Superioris,cui subjecta est Ecclesia,ad quam transfertur, requiritur consensus Superioris, vel Episcopi utriusq; Ecclesiæ,c. Admonet 4.de renunciat. c.fin. de Cleric. peregr.Hostiens.hîc.

Porrò inter Prælatos Episcopo inferiores, & Ecclesias suas non censetur contrahi matrimonium spirituale, sicut inter Episcopum, & Ecclesiam suam, quia SS. Canones non prohibent illos transferri ab Ecclesiis suis, accedente tamen proximi Superioris licentiâ, ideóque nec annulum deferre debent, spectato Jure communi, & seclusâ speciali consuetudine,aut privilegio,Abb. in cit. c.ult. n.5. h.t, At Episcopus à sua Ecclesia liberari, & ad aliam transferri non potest , nisi ex plenitudine potestatis Papalis. Non tamen negari potest,quin etiam alij Prælati inferiores,qui Collegium, seu Conventum habent,cui præsunt,præsertim si generalem , & Ordinariam jurisdictionem in subditos suos exerceant, in latiore acceptione,sponsi suarum Ecclesiarum appellari possint, & quasi matrimonium cum suis Ecclesiis ineant,cùm per eorum mortem Ecclesiæ dicantur viduatæ in c. Ne pro defectu, 41. & in c. Quia propter, 42.& ibi id docet gl. V.Ecclesiis viduatis.

§. II.

De pœna Episcopi propriâ auctoritate transeuntis ad aliam Ecclesiam, & an is cogi possit ad transeundum?

XI. Quæritur 1. Quæ sit pœna Episcopi, qui propriâ auctoritate ab una Ecclesia ad aliam transit? Resp. Episcopus consecratus, vel etiam solùm confirmatus,qui propriâ auctoritate , ab una Ecclesia ad aliam,præsertim majorem,aut ditiorem transit,utrâque carere debet,prout statuitur in c.Quantò, 3. h.t. » ubi Papa Innocent. III. in primis ait,quòd potestatem transferendi Episcopos ita sibi Christus Dominus reservavit,ut soli suo Vicario B.Petro,& per ipsum Successoribus eius,illam ex speciali privilegio concesserit: cui omnis antiquitas, & decreta SS.Patrum, & SS. Canonum sanctiones testantur, singularem reverentiam exhibendam esse. Ex quo sequitur,quòd non homo,sed Deus potiùs separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei,scilicetChristi vicem gerit in terris) ob Ecclesiarum necessitatem , vel utilitatem, non humanâ,sed divinâ potiùs auctoritate separat.Quamobrem cùm Episcopus Hildesheimensis,relictâ suâ Ecclesiâ,ad Herbipolensem,propriâ auctoritate,se transtulerit, præcipit ei Papa, ut administrationem Ecclesiæ Herbipolensis penitus derelinquat:Canonici verò Ecclesiæ Herbipolensis, qui vota,seu suffragia sua in dictum Episcopum illicitè (ipsum non postulando,sed eligendo, & recipiendo,sinè licentia Papæ, gl. hîc V. illicitè) contulerunt,à potestate eligendi,pro ea vice suspenduntur(vel ipso jure,ita, ut verbum *suspendimus* idem significet , quod suspensos declaramus, vel saltem per sententiam Judicis, gl.hic V. suspendimus) ut in eo ipso puniantur , in quo peccaverunt. Et quia idem Episcopus Ecclesiam Hildesheimensem, cui alligatus fuerat, improbè dereliquit, ad eâdem redire prohibetur,quia secundùm SS.Canones,qui ad Ecclesiam,præsertim majorem (idem est, si ad parem, vel minorem , gl. fin.hîc) aut ditiorem se transtulit, ab utraque, tam aliena,quàm propria repelli debet,ut nec illis præsideat , quos per superbiam sprevit : nec illis, quos per avaritiam concupivit.

XII. Notandum 1. Episcopus propriâ auctoritate transiens ab uno Episcopatu ad alterum , non tantùm posteriorem obtinere non potest, sed etiam priore privatur, non quidem ipso jure, sed post sententiam condemnatoriam Judicis, ut colligitur ex c. Si quis Episcopus 31. ibi : *carebit & propria*, caus.7.q. 1. adeóque remanet Episcopus prioris Ecclesiæ , & Clerici eiusdem ipsi obedire tenentur,donec per sententiam illâ privetur, Abb.in cit. c. Quanto.n.13.Idque procedit , quando & primam Ecclesiam, sinè licentia , dereliquit, & ad aliam similiter sinè licentia transivit : nam aliàs privandus esset solùm illâ Ecclesiâ,quam sinè licentia, vel deseruit, vel de novo occupavit, ne pœna ultra delictum extendatur,Abb. in cit.c. n.12. post Joan. Andr. & Innocent.ibid. Hæc autem pœna privationis maximè,ac præcipuè locum habet, si quis propriâ auctoritate migret ad Ecclesiam majorem , aut ditiorem, quia talis, cupiditate honoris, vel divitiarum, se transtulisse præsumitur: quamvis idem sit, si ad parem , vel minorem Ecclesiam,sinè licentia, transeat, quia faciliùs dispensatur in maiore, quàm in pari, c. fin. h.t. licèt ad minorem difficiliùs,quàm ad parem, c.1. h.t. gl. in cit.c.Si quis Episcopus, V. majorem caus.7.q.1. & in cit. c.Quanto, V. eodem.

Notandum 2. Si Presbyteri, aliique Clerici Episcopis inferiores, propriâ auctoritate, ad aliam Ecclesiam migrent, communione privantur, donec ad priorem redeant; & si interim in eorum locum, alij substituti sint, tamdiu vacare debent ab officio, vel beneficio, quod in priore Ecclesia habebant, quàm diu substituti vivent, prout habetur in c. Eos Sacerdotes 43. & cap. Si quis Presbyter 24. cit. cap. 7. quæst. 1,

XIII. Quæritur 2. An Summus Pontifex possit Episcopum invitum ab una Ecclesia ad aliam trásferre:

ferre? *Resp.* Potest Papa, ob causam communnis necessitatis, vel utilitatis, transferre Episcopum invitum ab una Ecclesia ad aliam, ita, ut per translationem absolvatur etiam invitus à vinculo prioris Ecclesiæ, & statim solvatur spirituale conjugium inter ipsum, & Ecclesiam primam, eàque vacet à tempore translationis, etiam ante acceptationem Ecclesiæ secundæ factam ab Episcopo translato, nec is ad illam redire possit, ut ex sententia communiter recepta docet Fagnan. in c. Quanto, 3. n. 101. h. t. Probatur, quia sicut S. Pontifex potest dissolvere matrimonium ratum, non consummatum, invito altero conjuge, ita etiam poterit solvere matrimonium spirituale, transferendo Episcopum, etsi invitum ad aliam Ecclesiam, cùm arctius sit vinculum matrimonij carnalis, quàm spiritualis, secundùm gl. in c. 2. V. fortius, h. t. Etsi potest Papa in una Ecclesia duos Episcopos constituere, c. Non autem, 12. caus. 7. q. 1. & duos Episcopatus concedere uni Episcopo, ita, ut sit Episcopus utriusque, c. Relatio, 5. caus. 21. q. 1. item unire duos Episcopatus, & unum in plures dividere, c. Ex temporis, 48. caus. 16. q. 1. c. Sicut, 8. de excessib. Prælat. cur non etiam poterit Episcopum invitum ab uno Episcopatu transferre ad alium. Requiritur tamen causa gravis, & publica, quia Canones loquentes de translatione Episcoporum semper ponderant causam justâ necessitatis, vel utilitatis, c. Mutationes 34. caus. 7. q. 1. c. Quantò, 3. ibi, *Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensatâ*, h. t. Fagnan. in cit. c. n. 51. & seqq. & num. 72. Neque enim S. Pontifex est constitutus à Deo absolutus dominus, sed dispensator bonorum Ecclesiæ, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 100. a. 1. ad 7. & spirituale conjugium, quod inter Episcopum, & eius Ecclesiam contrahitur, nullâ humanâ potestate, invito Episcopo, dissolvi potest, ne quidem à Papa, sine justa causa, Fagnan. c. l. n. 87.

Porrò quamvis Papa ex justa causa possit Episcopum etiam invitum transferre, seu separare à sua Ecclesia, ut illâ carere debeat, non tamen potest is alligari alteri Ecclesiæ, eique copulari conjugio spirituali, nisi consentiat, quia ad valorem tam spiritualis, quàm carnalis matrimonij, requiritur consensus electi, vel translati, c. Cùm inter 2. ibi: *ut per mutuum consensum eligentium, & electi quasi conjugale vinculum spiritualiter sit contractum*, supr. de elect. quia tamen translatus tenetur consentire, si publicum bonum Ecclesiæ talem translationem exigat, potest à Papa per pœnas cogi, ut consentiat, & ex nolente fiat volens, prout sumitur ex c. Scias 35. caus. 7. quæst. 1. Abb. in c. fin. §. 13. de postul. Prælat. Fagnan. hic num. 117. & 2. seqq. de quo plura apud eundem videri possunt. Similiter Episcopi suos subditos, seu Clericos ab una ad aliam Ecclesiam transferre possunt, si justa, & rationabilis causa subsit.

§. III.

De modo, quo facienda est translatio Episcopi, & de causis, & effectibus eiusdem.

XIV. Quæritur 1. Quomodo fieri possit, vel debeat translatio Episcopi? *Resp.* Translatio regulariter fit à minore ad majorem dignitatem, quia qui promovetur, gradatim promovendus est à minore ad majus, cap. Legimus 24. in fine. dist. 93. sive à minoribus honoribus ad majores, l. Ut gradatim 11. ff. de munerib. & honor. neque facilè permittendum est, ut à majore dignitate, v. g. Archiepiscopali, aliquis transferatur ad minorem, puta Episcopalem, cùm id decens non sit, ideòque in tali translatione difficiliùs dispensatur, c. 1. h. t. Quòd si Pontifex alicui concessit potestatem transeundi ad majorem dignitatem, nō poterit, vi illius concessionis, transire ad parem, v. g. ab uno Episcopatu ad alium, vel ad minorem dignitatē, prout decisum est in c. Licèt 4. & ult. §. Hoc autem h. t. ubi cùm Episcopus Hildesheimensis, propriâ auctoritate, ad Herbipolensem Ecclesiā » transivisset, in excusationem attulit, quòd ab Antecessore Papæ Innocentij gratiā acceperit, ut, si fortè » ad majorem dignitatem vocaretur, illam assumere » liceret, dumodo nihil obstaret, quòd Canonicis in- » stitutis repugnaret. Hanc excusationē reiecit Innoc. » III. 1. Quia etsi alicui cōcessa fuerit facultas trans- » eundi ad majorem dignitatem, non tamen, vi illius » gratię, seu dispensationis, poterit transire ad parem, » videlicet ad similem dignitatem Episcopalem, quia » in majore dignitate propter majorem utilitatem, » faciliùs solet dispensari. Deinde quamvis ponatur, » facultatem illam se extendisse etiam ad aliā digni- » tatem parem, seu Episcopalem, quia tamē priùs exa- » minari debet postulatio, sicut & electio; & in con- » cessione illius facultatis, non tantùm ipsius postu- » lationis, sed etiam personæ postulatæ inquisitio, & » examinatio Sedi Apostolicæ reservata esse videtur, » ut colligitur ex subjunctis illis verbis: *dummodo nihil ei de Canonicis obstet institutis*; ideo dictus Episco- » pus, antequam postulatio ipsius per eum, ad quem » id pertinebat, examinata fuerat, ad Ecclesiam Herbipolensem transire haud potuit. »

XV. Notandum 1. Cui concessum est privilegiū, seu facultas transeundi ad majorem dignitatem, non potest, vi illi⁹, transire ad parem, seu minorem dignitatem; tum quia indultum, seu privilegium concessū contra jus comune strictè interpretari oportet, quia hoc est valde favorabile, cui per privilegium derogatur. Tum quia causa concessionis fundatur in majore utilitate, quæ reperitur in translatione ad majorem dignitatem, ideòq; in illa faciliùs dispensatur, quàm in translatione ad parem, vel minorem dignitatem, in qua cùm reperiatur minor utilitas, difficiliùs in illa dispensatur, c. 1. h. t. gl. in cit. c. ult. V. ad parem, & Abb. n. 8. Tum quia impetratio dispensationis, ut transire liceat ad majorem, vel parem, seu diviorem Prælaturam, ambitionem continere videtur, ideòque etiam restringenda est, Innocent. in cit. c. ult. num. 4. Porrò ramets unus Episcopatus sit ditior altero, sive majores reditus habeat, non idcirco censeri debet dignitatis majoris, sed paris, cit. c. Legimus, §. Ubicunque dist. 93. Abb. c. l. n. 16.

Notandum 2. Quando causa concessionis, seu dispensationis fundatur super habilitate personę, tunc, qui per dispensationem habilitatur ad majorem dignitatem, v. g. Archiepiscopalem, censetur etiam habilitatus ad minorem, v. g. Episcopalem, quia faciliùs dispensatur, ob vitium, seu defectum personæ, ad inferiorem, quàm superiorem dignitatem, & ad Ordi-

Ordines minores, quàm majores. Aliud est, si dispensetur cum aliquo, propter impedimentum vinculi conjugalis, seu matrimonij spiritualis, quia alligatus est alteri Ecclesiæ: tum enim, suppositâ habilitate personæ ad utramq; dignitatem, majorem, & minorem, faciliùs dispensatur ad majorem, quàm ad minorem; tum quia in priore major censetur esse utilitas: tum quia juri consentaneum est, ut gradatim fiat promotio, ita, ut ascendatur à minore ad majorem dignitatem, non autem descendatur à majore ad minorem, vel transeatur ad parem, Abb. in cit. c. ult. n. 8. & 14.

Notandum 3. Si cum aliquo, v. g. Episcopo, fuerit dispensatum, seu facultas ei concessa, ut ad alterum Episcopatum transire possit, vel alium acquirere, priore retento, cum hæc gratia dispensationis, seu privilegium hoc operatur, ut talis, perinde, ac si electus fuisset, in postulationem de se factam consentire possit, dummodo major pars Capitulariũ in eum consenserit, sive suffragia sua ei dederit. Nam, quamvìs electus possit consentire in electionem de se factam, etiam ante examinationem electionis: non tamen postulatus in sui postulationem, ante examinationem, & admissionem postulationis, nisi privilegium habeat, seu facultatem transeundi ad alium Episcopatum, vel acquirendi secundum, retento primo, tunc enim, vi hujus privilegij, seu dispensationis, potest à Superiore (qui nunc plerumque est Papa) vel etiam alio immediato Superiore, v. g. Archiepiscopo petere, ut postulationem de se factam approbet, seu confirmet, ad quod is tenetur, si post examinationem postulationis factam, aliud canonicum impedimentum non obsistat: & postulatione approbatâ, seu confirmatâ, poterit postulatus, sinè alia licentia Papæ, vel alterius, transire ad Ecclesiam, ad quam fuit postulatus, Innocent. in cit. c. ult. n. 2. h. t. Abb. ibid. n. 15. Et quamvìs hujusmodi vocatio facta, secundùm suffragia minoris partis Capituli, habeat vim electionis, & in effectu sit electio: tutius tamen est, ut Capitulares utantur nomine postulationis, quia spectatâ saltem origine, talis non eligendus, sed postulandus est, ut colligitur ex cit. c. ult. h. t. & notat Innoc. ibid. n. 3. rationem dat Abb. ibid. num. 18. quia etsi alicui detur licentia transeundi ad alium Episcopatum; non tamen per talem dispensationem, seu indultum is habilitatur, quoad modum providendi, quia per hoc non statim tollitur vinculum spiritualis matrimonij, à quo provenit impedimentum, ut eligi non possit, sed postulari debeat.

Cæterùm translatio fit, vel interveniente postulatione, si quis transferatur ad Prælaturam, vel dignitatem electivam, vel interveniente collatione liberâ, aut non liberâ, factâ scilicet ad nominationem, vel præsentationem alterius, si quis transferatur ad dignitatem collativam. In qua etiam intervenire debet absolutio, per quam transferendus liberetur à vinculo prioris Ecclesiæ, & deinde facultas ei conceditur transeundi ad aliam Ecclesiam, atque transfertur, Hostiens. hic in summa n. 3.

XVI. Quæritur 2. Ob quas causas fieri possit translatio Episcopi? Respondetur, causæ transferendi Episcopos, generatim loquendo, sunt duæ, necessitas, & utilitas Ecclesiæ, c. Mutationes 34. & c. seq. caus. 7. q. 1. Hostiens. hic in summa n. 6. Utilitatis causâ fit translatio, ut quia aliquis in alia Ecclesia plus prodesse posse, verisimiliter existimatur, vel quia id suadet bonum pacis, & concordiæ, cit. c. Mutationes: ubi etiam dicitur, quòd S. Petrus Princeps Apostolorum ex Ecclesia Antiochena Romam translatus est, utilitatis causâ, ut ibi copiosiùs proficere posset. Necessitate quoque gravi, v. g. metu hostium urgente, fieri solent Sedium Episcopalium mutationes, seu translationes, c. Temporis 44. cit. caus. & q. Sed hoc casu, etsi Episcopus, qui ob hostilem necessitatem, à sua Ecclesia est depulsus, aliam, quæ Pastore caret, Ecclesiam gubernare possit: ad propriam tamen Ecclesiam, cessante periculo hostilitatis, reverti tenetur, nisi ab illa legitimè dimissus fuerit. Si verò Ecclesia propria continuâ premeretur calamitate captivitatis, perpetuò in altera permanere debet, c. Pastoralis 42. eadem caus. & quæst.

XVII. Quæritur 3. Qui sint effectus translationis? Respondetur, primus effectus est, quòd per illam spirituale matrimonium inter Episcopum transferendum, & priorem Ecclesiam contractum dissolvitur, ísque ab ea omnino liberatur, ita, ut nihil juris in priore Ecclesia retineat, c. 2. h. t. & c. Bonæ 4. §. fin. de postul. Prælat. 2. Quòd translatus alteri Ecclesiæ jungitur, eandémque potestatem consequitur, perinde, ac si per electionem, vel alium legitimũ provisionis modum eam obtinuisset, cit. c. 2. 3. Quòd si Episcopus ab una Ecclesia translatus sit ad aliam, à cujus vinculo jam est absolutus, prior Ecclesia vacat ipso jure, quamprimum translatus consensit in translationem, eámque acceptavit, etiam ante acquisitam possessionem posterioris Ecclesiæ, ad quam est translatus, alioquin enim Episcopus translatus simul foret sponsus duarum Ecclesiarum, & spirituale adulterium committeret. Idem est, si in translationem non consentiat, eo scilicet casu, quo ex justa, & gravi causa, invitus transferri potest. Aliud est in inferioribus dignitatibus, & beneficijs, à quibus si quis transferatur, vel potiùs promoveatur ad Episcopatum, priora beneficia ordinariè non vacant, ante obtentam possessionem, & plenum jus Episcopalis dignitatis; quia in his cessat prædicta ratio, cùm in illis non contrahatur matrimonium spirituale, à quo priùs absolvi quis debeat: ideóque possidens inferiora beneficia, eorum titulo retento, potest promoveri ad Episcopatum, cùm etiam post Episcopatum obtentum, inferiora beneficia, ex causa possit de novo acquirere, Abb. consil. p. 2. consil. 101. n. 3. & 4. Tuschus V. Translatio Episcoporum concl. 364.

TITULUS VIII.

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

QUia inter eos, qui postulantur, eliguntur, vel transferuntur ad Prælaturas Ecclesiasticas, quibusdam jus Pallij competit, ratione dignitatis, ad quam assumuntur, ideo præcedentibus Titulis iste subjungitur de auctoritate, & usu Pallij. Extat idem Titulus etiam in Extravagantibus communibus.

§. I.

Quid sit Pallium, à quo, quibus, quando, & quomodo petatur, & tradatur?

I. Quæritur 1. Quid sit Pallium? Respondetur, per Pallium, seu Palleum hoc loco intelligitur præcipuum Archiepiscoporum insigne, seu ornamentum, de corpore S. Petri sumptum, in quo Pontificialis officij plenitudo, cum Archiepiscopalis nominis appellatione, confertur. Quæ descriptio desumpta est ex c. Significâsti 4. ibi: *Cùm igitur à Sede Apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ à B. Petri tantùm corpore assumuntur &c.* supr. de Elect. & c. Nisi specialis 3. h. t. & habetur apud Hostiens. in summa n. 1. eod. Dicitur autem Pallium de Corpore B. Petri acceptum, vel quia benedicitur, & consecratur à Papa super Altari S. Petri, & ille, cui competit jus Pallij, recipit illud de Altari, si est præsens, vel alius loco ipsius, si est absens, & sic assumitur de corpore B. Petri, ut tradit gl. in cit. c. Significâsti V. Corpore assumuntur: quamvis id non sit necessarium, sed etiam ex alio loco, v.g. ex Altari Capellæ Pontificiæ, Pallium recipi possit, ut notavit Hostiens. c. l. n. 3. Vel potiùs dicitur assumptum ex corpore S. Petri, quia à solo Romano Pontifice Pallium confertur; ab alijs verò, non nisi ex privilegio ejusdem, ut notat Abb. in cit. c. Significâsti n. 9. Vel denique quia Pallium significat veluti particulam potestatis Ecclesiasticæ derivatam ex plenitudine potestatis Pontificiæ, quæ in B. Petro, ejúsque Successoribus residet, ut colligitur ex cit. c. Significâsti: nam alij Prælati inferiores Papâ, non in plenitudinem potestatis, sed in partem sollicitudinis pastoralis sunt vocati, c. Qui se 12. caus. 2. quæst. 6. c. Ad honorem 4. in fine h. t. quæ denotatur per pallium ex ovium lanis confectum, Layman. in cit. c. 4. n. 2.

Deinde dicitur etiam Pallium Pontificialis officij plenitudinem conferre, quia, sicut Episcopus non habet plenum jus in suo Episcopatu, antequam consecratus sit: ita neque Archiepiscopus plenum jus habet in sua Provincia, priusquam Pallium acceperit, adeò, ut ante illud acceptum, non possit se appellare Archiepiscopum, c. Nisi 3. h. t. de quo infrà, licèt electus in Archiepiscopum post confirmationem suam, & consecrationem, possit appellari Metropolitanus, etiamsi Pallium non receperit, ut colligitur ex c. Suffraganeis 11. & ibidem Abb. n. 1. not. 3. de elect. Est autem Pallij usus antiquissimus, & originem habet ab ipsis S. Petri discipulis. teste Azor p. 2. Instit. mor. l. 3. c. 34. q. 1.

Porrò figuram Pallij describit Abbas ad Rubric. h. t. Sylvest. in summa V. Pallium, Azor c. l. quòd sit vestis candida, ex lana alba contexta, in coronæ, seu circuli modum, pectus, & humeros circumdans, ac quatuor nigris, vel purpureis crucibus distincta, anteriore parte non nihil dependens. De mystica verò ejus significatione videri potest, Abb. in Rubric. h. t.

II. Quæritur 2. À quo conferri possit, ac peti debeat Pallium Archiepiscopale? Respondetur, Pallium petitur, & confertur, propriâ auctoritate, à S. Pontifice tantùm, cit. c. Significâsti in fine, & ibidem Abb. num. 9. tametsi quatuor Patriarchæ Principales, Constantinopolitanus, Antiochenus, Alexandrinus, Jerosolymitanus, postquam à Romano Pontifice receperunt Pallium, præstito eidem fidelitatis, & obedientiæ juramento, licitè, & ipsi suis Suffraganeis Pallium largiuntur, recipientes pro se professionem Canonicam (sive obedientiam, & reverentiam) & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ, c. Antiqua 23. & ibi gl. V. professionem de privileg. illud tamen conferunt, non nisi auctoritate Papæ, sive ex ejus concessione, aut privilegio ipsis à Romana Sede concesso, Abb. c. l. Et hæc quidem antiquo jure obtinebant, nunc verò solus Romanus Pontifex confert Pallium Archiepiscopis, Azor cit. c. 34. q. 4.

III. Quæritur 3. Quibus concedatur, sive conferatur Pallium? Respondetur, hoc jus Pallij Archiepiscopalis competit inprimis S. Pontifici, veluti Archiepiscopo Romano, ut constat ex c. Ad honorem 4. in princ. h. t. Deinde competit etiam Archiepiscopis omnibus, iisque Superioribus, Patriarchis, & Primatibus, Hostiens. in summa h. t. num. 3. quibus Papa pallium mittit, si instanter petiverint, c. 1. & 2. dis. 100. præmissâ priùs fidei Catholicæ professione, & præstito juramento fidelitatis, & obedientiæ Sedi Apostolicæ, c. Optatum 4. cit. dis. & cit. c. Significâsti de elect. Denique etiam Episcopis quibusdam ex speciali privilegio, vel longâ consuetudine Pallium à Sede Apostolica mittitur, & traditur. Veluti Quinqueecclesiensi in Ungaria, ut patet ex c. Cùm in juventute 15. in princ. de præsumpt. Ostiensi in Ostijs Tiberinis, Decano Collegij Cardinalium, qui Papam consecrat, Papiensi in Longobar-

bardia, Lucensi in Tuscia, Bambergensi in Germania, Hostiens. c. l. n. 3. Azor c. l. q. 3.

IV. Quæritur 4. Intra quod tempus petendum sit Pallium, & quâ formâ tradendum? Resp. Is, cui Pallij jus competit, debet intra tres menses, à die consecrationis, si antè non fuit consecratus, vel à die confirmationis, si jam antè fuit consecratus, cessante justo impedimento, per se, vel per alium ad hoc speciale mandatum habentem, petere pallium, aliàs commissâ sibi careat potestate, c. Quoniam, 1. juncta gl. V. Consecrationis, c. Optatum, 4. in fine, dist. 100. Abb. in c. Ad honorem, 4. n. 8. h. t. & datur Metropolitanis aliis licentia, post secundam, & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis, cum Consilio Romani Pontificis, ordinando, & consecrando Episcopos, subvenire, cit. c. Quoniam.

V. Resp. 2. Forma autem verborum, quâ Pallij traditio fieri solet, est talis, ut refert gl. in c. Ad honorem 4. V. eod. h. t. Ad honorem Dei Omnipotentis, & B. Mariæ Virginis, & BB. Petri, & Pauli Apostolorum, & Domini Papæ N. & Ecclesiæ Romanæ, & Ecclesiæ talis tibi commissæ, tradimus tibi Pallium de corpore B. Petri sumptum, in plenitudinem Pontificalis dignitatis, ut utaris eo intra Ecclesiam tuam, certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis Ecclesiæ tuæ concessis à Romana Ecclesia. Est autem moris, ut unâ cum Pallio transmisso, nova quædam privilegia dentur, vel saltem antiqua confirmentur, cap. Rationis, 9. & 2. seqq. cit. dist. 100.

VI. Cæterùm illud hîc addendum, quod novissimè constitutum est in Extravag. Joan. XXII. unic. inter communes h. t. videlicet, ut deinceps traditio Pallij facienda illis, qui ad Regimen Metropolitanarum, vel aliarum Ecclesiarum assumuntur, per objectionem cuiusvis criminis, aut defectûs, non impediatur, aut retardetur (ne scilicet per falsas objectiones diutius vacent Ecclesiæ, &, ut malitiis hominum obvietur, ut habetur ibid. in princ.) nisi objiciens, præstito corporali juramento, se malitiosè id non agere, sed objecta vera esse credere, promptam de objectis fidem faciat, id est, intra bimestre temporis spatium à die collationis numerandum, objecta legitimè probet, & nihilominus se ad pœnam talionis, seu extraordinariam, arbitrio præsidentis, obliget. Per huiusmodi tamen traditionem Pallij, non obstantibus objectionibus factam, nullum præjudicium viæ accusationis, denunciationis, vel inquisitionis generatur, ut additur ibid. in fine. idque ne Pallium detur, nisi bene meritis, & dignis, c. Prisca 2. cit. dist. 100.

§. II.

De usu Pallij.

VII. Quæritur 1. In quo loco, & quando licitum sit uti Pallio? Resp. 1. Solus Romanus Pontifex in omnibus Missarum solemniis, semper, & ubique locorum Pallio utitur, quia assumptus est ad plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis, quæ per Pallium significatur (& quam gerit in totam Ecclesiam Christianam, c. Cuncta 17. & c. Per principalem 21. caus. 9. q. 3. Alij autem, quibus Pallium concessum est, eo nec semper, nec ubique, sed in Ecclesia tantùm sua, in qua jurisdictionem ecclesiasticam obtinent, & certis diebus uti debent, quoniam in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis sunt vocati. Ita habetur in c. Ad honorem 4. h. t.

VIII. Resp. 2. Non tantùm in Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam in omnibus aliis Provinciæ suæ Ecclesiis, Archiepiscopus inter Missarum solemnia, permissis diebus, Pallio uti potest, ut constat ex c. 1. h. t. nam cùm quæsitum fuisset ex Papa Clemente III. quomodo intelligendum sit, quod in forma traditionis Pallij habetur, videlicet, *tradimus tibi Pallium, ut eo intra Ecclesiam tuam utaris*. Respondet Papa, ita intelligi debere, ut liceat Archiepiscopo, intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ sibi commissæ, Pallio uti. Si verò extra Ecclesiam sit, quamvis aliis sacris vestibus indutus, v. g. in solemni processione, Pallio uti nullo modo debet. Ratio est, quia quamvis aliàs nomen Ecclesiæ Episcopalis plerumque strictè accipiatur pro Cathedrali tantùm: tamen in materia hac favorabili, & quæ nemini præjudicat, videlicet in privilegio concesso Archiepiscopo, ut utatur pallio in sua Ecclesia, nomen Ecclesiæ latè accipitur, ita, ut comprehendat quamlibet Ecclesiam, intra totam eius, non solùm diœcesin, sed etiam Provinciam, gl. in cit. c. 1. V. Quamlibet, & in cit. c. Ad honorem, 4. V. in Ecclesia sua, imò etiam Ecclesias exemptas, Abb. in cit. c. 1. n. 7. & colligitur ex Clem. 2. de privileg.

IX. Hinc colligitur 1. Quòd Archiepiscopus non potest uti Pallio in Ecclesiis alienæ provinciæ, nam in cit. c. 1. non nisi limitatè conceditur usus Pallij, cum restrictione, scilicet ad provinciã, non autem extra provinciam, uti sumitur etiam ex c. Ex tuarum 5. h. t. Quare cùm in c. Cùm sis 6. h. t. dicitur, quòd Archiepiscopus, ubicunque fuerit in Missarum celebrationibus constitutus, usum Pallij (per quod plenitudo Pontificalis officij designatur) diebus solemnibus liberè poterit exercere: illud verbum, *ubicunque*, restringendum quoque est ad Ecclesias intra provinciam, ita, ut sensus sit, ubicunque, id est, in quacunque tuæ provinciæ Ecclesia celebraveris, Pallio uti poteris, gl. ibid. V. ubicunque, quia jura juribus concordanda sunt, c. Cùm expediat 29. de Elect. in 6. in cit. autem c. 1. h. t. usus Pallij restringitur ad Ecclesias, intra Provinciam, ergo alterum quoque cap. non generaliter, sed restrictè de quacunque Ecclesia, sed intra provinciam, explicari debet. Ratio est, quia insignia, quibus denotatur jurisdictio, vel præeminentia (cujusmodi est etiam Pallium Archiepiscopale) non possunt portari extra limites jurisdictionis, etiam voluntariæ, ne alterius jurisdictionem sibi usurpare aliquis videatur, Abb. in cit. c. 1. n. 4. h. t.

Neque obstat, quòd Proconsul missus in Provinciam suis utitur insigniis, etiam extra Provinciam sibi commissam, l. 1. ff. de offic. Proconsul. Similiter & Legatus S. Pontificis à Latere insigniis Legationis utitur, etiam extra provinciam sibi decretam, ut infrà suo loco dicetur: cur non ergo etiam Archiepiscopus uti poterit Pallio, extra suam Provinciam? Nam disparitas est quoad hoc, inter Proconsulem, aut Legatum, & inter Archiepiscopum: quia illis permittitur usus insignium, extra Provinciam, ratione mitten-

tentis, id est, Principis, vel Papæ, quorum vices gerunt: Archiepiscopus verò non mittitur à Papa, ut ejus nomine jurisdictionem exerceat, sed tantùm confirmatur per Papam, ut exerceat in Provincia jurisdictionem ordinariam, ideóque suis insignijs non nisi intra Provinciam uti potest: præterquam, quòd Archiepiscopus, gestando pallium extra provinciam excederet limites concessionis sibi limitatè factæ ad provinciam, qualis limitata concessio insignium non est facta Proconsuli, vel Legato, Imola in c. Ex tuarum 5. n. 4. h. t.

X. Colligitur 2. Quòd Archiepiscopus non potest uti Pallio, etiam in sua provincia, extra Ecclesiam, cit. c. 1. in fine h. t. Quare si sub papilione, seu tentorio in castris, aut in domo privata, extra Ecclesiam, propter necessitatem, Archiepiscopus celebret, Pallium gestare non potest, gl. margin. in cit. c. Cùm sit h. t. & ibid. Jo. Andr. num. 3. Probabile tamen est, si Altare portatile, ob hominum multitudinem, quam Ecclesia capere non potest, præ foribus ejus extruatur, Archiepiscopum in eo solemniter cum Pallio celebrare posse, quia non solet haberi ratio ejus, quòd per accidens in aliquo casu contingit, & cùm talis celebratio veluti substituatur in locum ejus, quæ in templo fieri deberet, consequenter ijsdem privilegijs gaudere debet. In qua tamen re spectandum est, quæ sit cujusque Ecclesiæ consuetudo, Laym. in cit. c. Cùm sis. n. 2. h. t.

XI. Colligitur 3. Quòd Episcopus non potest uti Pallio, extra Missarum solemnia, c. Ad honorem 4. ibi: *In Missarum solemnijs* h. t. c. Pallium 6. ubi dicitur, transmitti Archiepiscopo Pallium, ut intra Ecclesiam, ad sola Missarum solemnia eo utatur, dis. 100. & c. Contra 8. ead. dis. ubi dicitur, quòd pene de nullo Metropolitano sit auditum, extra Missarum tempus, usum sibi Pallij vindicâsse, notat tamen gloss. in cit. c. Pallium, quòd in Synodo etiam Archiepiscopus uti potest Pallio.

XII. Colligitur 4. Quòd Archiepiscopo Pallio uti licitum sit solùm certis diebus, cit. c. Ad honorem ibi: *Certis debeat uti diebus*, videlicet solemnibus, cit. c. Cùm sis ibi: *Diebus solemnibus* h. t. secundùm receptam cujusque Metropolitanæ Ecclesiæ consuetudinem, Laym. in cit. c. Ad honorem n. 3.

Porrò dies certi, ac solemnes, quibus Archiepiscopo permissum est uti pallio in Ecclesijs sibi subjectis, enumerantur à gloss. in cit. c. Ad honorem V. eodem, & Hostiens. in summa n. 5. eod. tit. Videlicet in Nativitate Domini, festis S. Joannis, & S. Stephani, in Circumcisione Domini, in Epiphania, in Ramis Palmarum, in Cœna Domini, in Sabbatho Sancto, tribus diebus Resurrectionis, in festo Ascensionis, & Pentecostes, S. Joannis Baptistæ, & omnium Apostolorum: tribus, vel, ut ponit Hostiens. quatuor festivitatibus B. Mariæ: S. Michaëlis, omnium Sanctorum: in Dedicatione Ecclesiarum: in festivitatibus principalibus Ecclesiæ Archiepiscopalis: in ordinationibus Clericorum, & consecrationibus Episcoporum, & in die Anniversario consecrationis Archiepiscopi.

Ex dictis infertur, si Archiepiscopus in diebus solemnibus privatim solùm celebret, & non solemniter, sive in Pontificalibus, tum non debet necessariò uti Pallio, ut colligitur ex cit. c. Ad honorem & cit. c. Pallium, ubi fit mentio de Missarum solemnijs: & ex dicendis etiam patebit.

XIII. Quæritur 2. An, & quando Archiepiscopus possit, vel etiam debeat celebrare, sinè Pallio? Respondetur, Potest Archiepiscopus (idem est de Episcopo, cui jus pallij competit) tam in sua, quàm in aliena Diœcesi celebrare, absque Pallio, prout sumitur ex c. Quia nos ult. h. t. ubi Papa Honorius III. respondet cuidam Archiepiscopo, quòd tam in » sua, quàm in aliena Diœcesi, potest sinè Pallio, & » sandalijs (sive calceamẽtis Episcopalib⁹) cùm in sua » Diœcesi nõ debeat semper celebrare cum Pallio, sed » illis duntaxat diebus (videlicet solemnibus) qui in » Ecclesiæ suæ privilegijs sunt expressi. Porrò in aliena » Diœcesi ipsi non subjecta, etsi celebrare Missam possit, non tamen Pallio uti potest, cùm non possit eo uti, extra Provinciam, ut patet ex suprà dictis, nisi speciale privilegium habeat, de quo postea.

Præterea Archiepiscopus debet etiam celebrare, sinè Pallio, in Missis defunctorum, in quibus eo uti non potest, nisi in privilegijs Ecclesiæ concessis expressum sit, ut in illis Pallio uti liceat, prout colligitur ex cit. c. ult. h. t. ubi in fine dicitur: *Sicque soluta est quæstio, an sit licitum pro defunctis cum Pallio celebrare*, gl. fin. ibid. Innocent. & Abb. n. 3. & 6. quia ordinariè, & jure communi, non licet Archiepiscopo Pallio uti, nisi in diebus solemnibus, in quibus pro defunctis celebrari non solet.

XIV. Quæritur 3. An per consuetudinem obtineri possit, ut liceat uti Pallio in aliena Provincia? Respondetur, per nullam consuetudinem, quantumvis immemorialem, induci potest, absque privilegio, seu famâ accepti privilegij Apostolici, ut Archiepiscopus, extra suam Provinciam, Pallium gestet, prout sumitur ex c. Ex tuarum 5. h. t. Ubi » habetur, quòd Archiepiscopo Compostellano in » concessione Pallij dictum fuit, ut eo intra Ecclesiam » suam, id est, intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ » suæ, juxta c. 1. h. t. gl. ibid. V. infra Ecclesiam) u- » tatur. Sed quia dictus Archiepiscopus, ob nego- » tia Ecclesiæ suæ, extra Provinciam frequenter com- » morari debebat, & in Hispania generalis consuetu- » do extitit, ut Archiepiscopi, etiam extra suas Pro- » vincias, pallio indifferenter uterentur: idcirco » idem Archiepiscopus supplicavit Innocentio III. » ut ipsi à Sede Apostolica licentia utendi Pallio, ex- » tra suam Provinciam, concederetur. Cui respon- » dit Pontifex, licèt talis consuetudo corruptela po- » tiùs sit dicenda: ex speciali tamen gratia, se ipsi » concedere, ut, si ob necessarium impedimentum, » ad Ecclesiam sibi subjectam accedere nequeat, ad » consecrandos Episcopos Suffraganeos, vel ordinan- » dos Clericos, sed idcirco ad alienam Ecclesiam se » conferre cogatur, extra Ecclesiam suam, ipsi Pallio » uti liceat, in prædictis duobus casibus (non alijs, » quod enim in quibusdam permittitur, in alijs pro- » hibetur, gl. fin. hîc) dummodo is, ad quem Eccle- » sia pertinet, id permittat. »

Ratio hujus decisionis est, quia consuetudo, quæ est contra substantiam, seu formam substantialem rei, non valet, arg. c. 2. de consuetud. in 6. junctâ gl. margin. ibid. ubi dicitur, non valere consuetudinem, quantocunque tempore servatam, quòd ab Officiali ad eundem Episcopum appellatur, quia illa con-

consuetudo esset contra substantiam appellationis, quæ essentialiter est provocatio ab inferiore ad Superiorem. Atqui Pallij concessio, in ipsa forma traditionis, expressè limitatur ad Ecclesias Provinciæ, in qua dicitur: *Tradimus tibi Pallium, ut eo intra Ecclesiam tuam, sive Ecclesias Provinciæ tuæ utaris*, cit. c. 1. & c. 5. h. t. ergo contra primam institutionem, & substantialem formam traditi Pallij est, si ejus usus extra Ecclesiam, vel ad Ecclesias alienæ Provinciæ extendatur, Laym. in cit. c. 5. n. 1. h. t.

XV. Verùm ex speciali gratia, sive per privilegium Apostolicum potest Archiepiscopo concedi, ut etiam extra Provinciam suam Pallio uti queat, in consecratione v. g. Suffraganeorum, vel Ordinatione Clericorum, dummodo & Ordinarius, ad quem Ecclesia pertinet, & Metropolitanus, seu Archiepiscopus illius Provinciæ consensum, ac licentiam præbeant, uti sumitur ex cit. c. Ex tuarum h. t. & ibid. Abb. n. 4. & 5. Requiritur autem consensus tam Ordinarij loci, quàm Metropolitani, quia privilegium alicui concessum ita explicari debet, ut non cedat in præjudicium aliorum, ut tradit gl. communiter recepta in cit. c. V. Permittat: cederet autem tum in præjudicium Episcopi Diœcesani, si alienus Episcopus in ejusdem Diœcesi ordinare Clericos vellet, non impetrato priùs ejus consensu, quia ejus jurisdictionem invadere, seu violare videretur: tum etiam in præjudicium Metropolitani, si alius Archiepiscopus in sua Provincia, sine ejus licentia, Pallio uteretur; cùm jus utendi Pallio, tanquam privilegium personale, ipsi concessum sit pro Ecclesiis propriæ Provinciæ, Abb. in cit. c. 5. n. 10. & 12. & c. 6. n. 3. & c. ult. n. 4. h. t. Quare tria requiruntur, ut Archiepiscopus possit uti Pallio in aliena Diœcesi, ut colligitur ex cit. c. Ex tuarum, & notat ibid. Hostiens. in fine, & Abb. n. 11. nempe privilegium Papæ, permissio ejus, ad quem spectat Ecclesia, & ut una ex causis in textu expressis interveniat, ita, ut uno horum deficiente, non possit uti Pallio.

Porrò sicut per privilegium Papæ concedi potest Archiepiscopo, ut utatur Pallio, extra Provinciam suam, ita etiam potest eidem concedi, ut extra Ecclesiam, & Missarum tempus, Pallium gerat, ut constat ex c. Contra morem 8. dist. 100.

§. III.

De Auctoritate Pallii, sive qua potestas per illud conferatur, & an ad alios transferri possit?

XVI. Quæritur 1. Quid juris, aut potestatis per Pallij traditionem consequatur Archiepiscopus? Respondetur 1. Confertur illi plenitudo Pontificalis, seu Archiepiscopalis Officij, unà cum nomine Archiepiscopali, ita, ut se Archiepiscopum appellare possit, ut constat ex c. Nisi specialis 3. h. t. Nam » cùm Trojanus Episcopus ad Panormitanam Eccle- » siam postulatus fuisset, Legatus à Latere, seu Car- » dinalis dedit ei facultatem transeundi, sine aucto- » ritate, & consensu Papæ, & translatus, ac receptus » statim se appellavit Archiepiscopum: hoc intelle- » cto, Innocentius III. scripsit ad Legatum, quamvis » postulatio Trojani Episcopi ab ipso Papa approba- » ta fuisset, non tamen debuisset se Archiepiscopum » nominare, priusquam Pallium à Sede Apostolica » accepisset, in quo Pontificalis officij plenitudo, cùm » Archiepiscopalis nominis appellatione, confertur. » Monet autem Pontifex Legatum, ut, quod factum » fuit, ita studeat palliare, seu tegere, ut id in con- » fusionem suam, & Sedis Apostolicæ opprobrium » non redundet. Quòd si verò necessariò debeat, » vel Legatus confundi, vel dignitas Sedis Aposto- » licæ lædi, tum potiùs permittendum erit, ut Lega- » tus confundatur, quàm ut Pontificia dignitas de- » trimentum patiatur: nempe dicendo, Legatum ma- » lè egisse, quòd Episcopum ad aliam Ecclesiam Archiepiscopalem, sine licentia S. Pontificis, transtulerit (cùm Legatus etiam à Latere talem facultatem dare non possit, c. Nisi 3. de offic. Legati) & Archiepiscopum nominari permiserit, antequam Pallium à Sede Apostolica accepisset.

XVII. Notandum 1. Plenitudo Archiepiscopalis officij in eo consistit, quòd Archiepiscopus, post acceptum Pallium, omnes actus, qui sunt proprij Archiepiscopalis dignitatis, tam Ordinis, quàm jurisdictionis, exercere possit, cùm ante Pallij receptionem, etiamsi confirmatus, imò & consecratus sit, non possit exercere eos actus Ordinis, qui ab Archiepiscopo, non nisi inter Missarum solemnia, vel saltem cum Episcopalibus Insignibus, & ornamentis, peragi solent: neq; actus jurisdictionis majoris, quos non ut simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videtur, cujusmodi est convocare Concilium provinciale, visitare Provinciam &c. ut habetur in c. Quod sicut 28. §. Præterea de elect. & ibi gl. V. sine pallio, & dictum supra eod. tit. n. 333. & 2. seqq. Sed & nomen Archiepiscopale confertur per traditionem Pallij, ut patet ex cit. c. Nisi 3. h. t. quia nomen sequitur plenum officium, sive post complementum plenariæ potestatis, Abb. in cit. c. Nisi 3. n. 1. h. t. Porrò si Archiepiscopus consecratus, ante acceptum Pallium, exerceat ea, quæ ad potestatem Ordinis Episcopalis spectant, v. g. Clericos consecret, baptizatos confirmet: validè quidem ea peragit, sed non licitè, quia peccat contra Canones, & jura, ideòque potest per sententiam ab officio removeri, vel alia mitiore pœnâ puniri, Azor cit. l. 3. c. 34. q. 6.

XVIII. Notandum 2. Si Archiepiscopus confirmatus, & consecratus, & qui jam Pallium accepit, ab alio Archiepiscopo, vel Episcopo rogetur, ut extra Provinciam suam Ordines conferat, vel Ecclesiam consecret, potest id facere, sandalijs, & alijs Pontificalibus insignibus indutus, ita tamen, ut Pallium non gestet, quia eo in aliena Provincia, sine privilegio, seu speciali concessione Papæ, uti non potest, ne quidem cum licentia Archiepiscopi illius Provinciæ, cùm enim hic Pallium dare non possit, neque usum illius concedere potest alteri in sua Provincia. Et Pallium non requiritur per se ad substantiam collationis Ordinum, vel consecrationis Ecclesiæ, aut Episcoporum: nam agit talia Archiepiscopus, extra suam Provinciam, non tanquam Archiepiscopus, sed ut simplex Episcopus, Hostiens. in summa num. 6. in fine h. t. contra Abbatem in c. Ex tuarum 5. num. 10. eodem.

Nec

Nec obstat cit.c. Quòd sicut §. Præterea de elect. quia in illo non dicitur, quòd Archiepiscopus non possit actus ibi enumeratos exercere, sinè Pallio (alioquin neque Concilium cogere posset, nisi indutus Pallio, quod evidenter falsum est) sed quòd non possit eos exercere, antequam impetret Pallium, Laym. in c.1.n.3.h.t. Quin imò probabile est, quòd Archiepiscopus confirmatus, & consecratus, etiam antequam Pallium accepit, possit ex commissione alterius Archiepiscopi, vel Episcopi, in eius Diœcesi, extra Provinciam suam, omnia Pontificalia exercere, quia satis apparet, quòd tales actus non exerceat, ut Archiepiscopus, sed ut simplex Episcopus invitatus ad id ab alio Ordinario, Hostiens.c.l.

XIX. Quæritur 2. An Pallium ad alios transferri possit? Resp. Archiepiscopus non potest suum Pallium alteri Archiepiscopo commodare, quia Pallium est veluti privilegium personale, quod personæ conceditur, cum restrictione ad locum, sive in ordine ad Ecclesias propriæ Provinciæ, ideóque cum persona extinguitur, ut constat ex c. Ad hoc, 2. h. t. nam „ cùm quæsitum fuisset à Papa Cælestino III. An Ar„ chiepiscopus possit pallium suum alij Archiepisco„ po comodare? Respondet Papa, quòd non videtur „ esse conveniens, ut quis Pallium suum alteri com„ modet, cùm Pallium personam non egrediatur, sed „ cum ea sepeliri debeat.

XX. Notandum 1. Quamvìs jus Pallij petendi à Sede Apostolica censeri debeat privilegium reale, quia debetur dignitati Archiepiscopali, eique adhæret, ideóque etiam ad quemlibet successorem transit: ipsa tamẽ concessio Pallij sit personæ, ita, ut hæc usum eius alteri concedere nequeat, sed illud personam inseparabiliter sequatur, & cũ illa extinguatur, Laym. in cit.c.2.n.2. h. t. ubi addit, quòd persona, cui Pallium ratione dignitatis suæ conceditur, attendere debeat ad privilegia suæ Ecclesiæ, ut pallio utatur, sicut alij Antecessores sui: ut si v.g. in Ecclesia aliqua moris sit, ut aliquoties, v.g. quater in annò, licitum sit Archiepiscopo Pallium gestare in Processionibus publicis, tali privilegio uti poterunt etiam successores Archiepiscopi, quamvis aliàs secundùm Canones non sit permissum, uti pallio extra Ecclesiam. Neque refert, quòd Archiepiscopus possit alium Archiepiscopum invitare ad celebrandum in propria Diœcesi, c.Episcopi 38. caus.7. q. 1. ergo per quandam consequentiam videtur ei etiam posse pallium commodare. Sed negatur, id sequi, quia invitatus potest, etiam sinè pallio, celebrare, c.fin.h.t.& Archiepiscopo prohibitus est usus pallij, extra Ecclesias suæ Provinciæ, Abb.in cit.c.2.n.3.h.t. Prohibitum est autem commodare alteri pallium, ut eo utatur, non autem, ut videatur, v.g. sartori, ut aliud faciat, Abb.in cit. c.ult. num.6.

Notandùm 2. Si Archiepiscopus, auctoritate Pontificiâ, ad alium Archiepiscopatum transferatur, non potest uti eodem pallio, quo in priore Ecclesia usus est, sed aliud petere, & expectare debet, c.Bonæ, 4. in fine de postul.Prælat. Ratio est, quia prius Pallium datum est personæ, cum restrictione ad certum locum, sive in ordine ad Ecclesias certæ Provinciæ, ut patet in Archiepiscopo, qui renunciat loco, seu Ecclesiæ Archiepiscopali, is enim perdit usum pallij, c. Ad supplicationem 9. de renunciat.gl.in cit. c.Bonæ, V. Pallium. ergo etiam Archiepiscopus translatus ad aliam Ecclesiam Metropolitanam non potest priore Pallio uti, extra illam provinciam. Sed neque successor translati Archiepiscopi uti potest priore Pallio, quia hoc non trànsit ad successorem, cùm personæ concessum sit, & illam non egrediatur, cit.c.2.h.t. gl.in cit. c. Bonæ. V. Pallium, ideóque novum etiam pallium successor petere debet. Quare prius pallium non remanet in Ecclesia, ad quam Archiepiscopus primò est promotus, sed translatus debet illud secum ferre, licèt illo non debeat ampliùs uti, sed novo concesso sibi pro alia Ecclesia, ad quam est translatus. Atque talis Archiepiscopus, cum utroque Pallio, sepeliri debet, ita, ut posteriùs acceptum priori superponatur, vel quod magìs congruum videtur, mortuus Archiepiscopus Pallio posteriùs accepto induatur, alterum verò corpori, & capiti eius subjiciatur, Innocent.in cit.c.2.& Abb.ibid. n.7.

TITVLVS IX.

DE RENVNCIATIONE.

HActenus actum est de tribus modis acquirendi Prælaturas Ecclesiasticas, postulatione, electione, translatione. Nunc sequitur de Renunciatione, qui est præcipuus modus, per quem tam ab ijs, quibus jus Pallij competit, quàm ab aliis Prælaturæ, aliáque beneficia Ecclesiastica amittuntur. Inscribitur hic Titulus de Renunciatione, videlicet Beneficiorum Ecclesiasticorum, & sic latiùs patet rubrum nigro, id est, Rubrica, seu inscriptio Tituli contentis in illo, cùm hìc agatur solùm de Renunciatione Beneficiorum, & quidem potissimùm Prælaturarum Ecclesiasticarum. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

SECTIO I.

DE RENUNCIATIONE IN genere, eiúsque divisione.

I. Renunciatio interdum accipitur latè pro spontanea, seu libera cuiusque juris proprij remissione; nam res variæ sunt, quibus renunciari potest, ut privilegia, actiones, lites, jura alia, & his similia, Hostiens. in summa h. t. n. 1. Gregor. Tholosan. syntagmatum Juris universi p. 2. lib. 17. c. 17. n. 13. & 14. Et hoc sensu dicitur, quòd liberum sit cuique, juri suo renunciare, dummodo id fiat sinè præjudicio alterius, sive hominis privati, sive etiam Ecclesiæ, aut communitatis. Dicitur autem juris proprij, quia juri alieno, quod habet tertius, renunciare quis non potest, cùm res inter alios acta regulariter aliis non obsistat, c. Dilecto 25. in fine de præbend. Debet etiam Renunciatio esse libera, quia coacta non obest repetere volenti jus, cui renunciavit, c. 1. c. Ad audientiam 4. de his quę vi, metúsve caus. fiunt, Hostiens. cit. loc. Interdum verò accipitur renunciatio strictè pro remissione juris, quod quis habet in beneficio Ecclesiastico; & de hac solùm hoc loco agimus, eáque pluribus vocibus synonymis, idémque significantibus in Jure appellari solet: nam renunciatio beneficij aliàs etiam resignatio, c. Susceptum 6. de rescript. in 6. c. 1. h. t. in 6. vel cessio, cit. c. Susceptum, & c. Ex litteris 10. de excessib. Prælat. vel etiam ejuratio vocari solet, quando scilicet quis, juramento interposito, beneficio se abdicat. c. Super hoc 5. h. t. Azor p. 2. Instit. moral. lib. 7. c. 19. in princip. Flaminius Parisius de resignat. benefic. lib. 1. q. 1. num. 71. & seqq.

Unde nos quoque prioribus tribus nominibus, renunciationis, resignationis, & cessionis promiscuè, & indifferenter pro iisdem utemur. Quia verò duplex est renunciatio beneficiorum, una expressa, altera tacita, de hac, quippe rariore, nec ita propriè dicta, priùs agemus.

§. I.

De tacita Renunciatione Beneficiorum.

II. Assertio 1. Renunciatio tacita est, quæ ipso jure fieri censetur, absque ullis verbis expressis, eò quòd ex ipsius juris interpretatione, & ex actu directè contrario retentioni beneficij per consequētiam colligitur: nam qui id facit, quo posito, ex ipsius Juris constitutione amittitur beneficium, seu retineri nequit, eidem tacitè, sive ipso facto renunciare censetur, Rebuff. in praxi benefic. tit. de tacita renunciatione, Azor cit. c. 19. q. 2. Tholosan. in Instit. rei benefic. c. 28. n. 4. Paris. cit. q. 1. n. 9. & seqq. Veluti 1. Si Beneficiarius, etiam minoribus tantùm Ordinibus initiatus matrimonium contrahat, c. 1. & c. Quod à te 3. de Cleric. conjug. 2. Si solemniter professus sit Religionem. c. Beneficium 4. de Regularib. in 6. 3. Si consequatur pacificam possessionem alterius beneficij incompatibilis cum priore, eo ipso censetur tacitè renunciare primo, c. de multa 28. de præbend. 4. Si post obtentum beneficium curatum, intra annum, ad Sacerdotium non promoveatur, c. Licèt 14. de elect. in 6. 5. Si lite super beneficio motâ, accepit secundum, quod cum primo retinere non poterat, censetur renunciare liti, & consequenter Beneficio, gl. in Clement. gratiæ 4. de rescript. V. Renunciare. 6. Si patiatur, ab alio beneficium possideri per triennium, nam videtur illud habere pro derelicto, juxta regulam Cancellariæ de triennali possessore, Rebuff. cit. loc. 7. Si Beneficiarius militiæ seculari nomen dedit, gl. in cit. c. ult. V. redierint de Cleric. non residentib. Quanquam pleraque exempla allata, ex parte Beneficiarij, non tam arguant tacitam voluntatem renunciandi beneficio obtento, sed potiùs, quòd à lege, seu Canone ipso jure, seu facto beneficio privetur, quæ tamen privatio à lege inducta, quoad effectum, vim renunciationis habet, Barbos. lib. 3. Juris Ecclesiast. c. 14. n. 38. & 39. Videtur autem tacita renūciatio à privatione ipso jure factâ in eo differre, quòd, si Beneficiarius protestetur, se per talem actum non velle, nec intendere dimittere beneficium suum, huiusmodi protestatio hoc operatur, ut talis actus vim tacitæ renunciationis non habeat: secus est, si quis à lege ipso facto privetur beneficio, tunc enim protestatio nihil prodest, sed eâ non obstante, beneficium, quo quis privatus est, ex juris dispositione, alteri conferri poterit, cùm nemo protestando efficere possit, ut leges privationem inducentes in sua dispositione locum non habeant, Barbos. cit. loc. n. 21.

III. Itaque tacita, seu præsumpta Renunciatio est, quæ non ex verbis, sed ex actu apto, sive ex facto ordinato ad renunciandum à Jure inducitur, Barbos. cit. loc. n. 40. & in Collectan. in rubric. n. 9. h. t. Exemplum tacitæ renunciationis beneficij, præter allata, est, si Clericus bona, quæ Ecclesiæ seculari, in qua beneficium obtinet, donavit, iterum repetat, ex tali enim repetitione colligitur, ipsum voluisse tacitè, sive ipso facto renunciare beneficio, quod habet in tali Ecclesia, cui bona sua donavit, ut constat ex c. Transmissa 3. h. t. in quo talis casus proponitur: Rubeus » Canonicus Ecclesiæ secularis S. Nicolai infirmitate » pressus, petiit in Monasterio Salvatoris habitum » Monasticum (probationis scilicet) suscipere, cúmque » cùm induisset, ex morbo convaluit, ideóque » rogavit, ut ex Ecclesia S. Nicolai ea sibi restituantur, » quæ obtulerat, iisque obtentis, reversus est ad » Monasterium, animo votum, id est, propositum, ac » desiderium suum implendi: sed mox, mutatâ voluntate, » antequam professionem ederet, petiit restitui » in Ecclesiam, cuius Canonicus fuerat. Ad hoc » respondet Alexander III. quoniam Ecclesia S. Nicolai » à Rubeo soluta est, quia petendo, & recipiendo » ea, quæ Ecclesiæ donaverat, censetur tacitè renunciâsse » Canonicatui, ideo Prælatus S. Nicolai, & » socij eius inviti compelli non possunt ad recipiendum » Rubeum: quamvis prædictus Prælatus, & » Capitulum rogari possint, ut eum non tanquam unum » ex Ecclesia, sed quasi de novo in fratrem, seu » Canonicum recipiant. Ratio est, quia, qui renunciat Beneficio, expressè, vel tacitè, facto aliquo renunciationem significante, omne jus in beneficio amittit, ita, ut illud alteri conferri possit, &, si de novo in eo instituatur, non recuperat pristina jura, sed ultimum locum inter Canonicos, vel beneficiatos tenere

teneri debet, Abb. in c. jam cit. n. 5. & Laym. ibid. n. 1. quia à privatione ad habitum non datur regressus, si habitus omnino sit extinctus, uti sumitur ex l. Homo liber 21. ff. de statu. hom. & jus renunciatione sopitum non reviviscit, ut ex Baldo notat Fagnan. in cit. c. 3. h. t. n. 11. & 12.

Sed quomodo in hoc casu potuerunt à Clerico illo repeti, eique restitui bona donata Ecclesiæ? Resp. restituta fuisse, non de jure, sed de facto, aut ex æquitate: vel quia fuerunt donata solùm mortis causâ, vel sub conditione, si perpetuò in Ecclesia maneret, sive accessoriè ad personam, ita, ut possint repeti, recedente personâ, gl. fin. in cit. c. Ex transmissa, & ibid. Abb. n. 5. & in c. Quod à te 3. de Cleric. conjugat. in fine.

IV. Neque verò decisioni dicti c. 3. obstat tex. in cap. Beneficium 4. de Regularib. in 6. ubi dicitur, beneficium illius, qui Religionem ingreditur, non esse intra annum probationis alicui conferendum, nisi ad id ipsius accedat assensus, vel nisi professionem expressam fecerit, vel tacitam, scienter recipiendo habitum Professorum. Atqui Canonicus Rubeus in casu dicti cap. 3. non consensit renunciationi beneficij sui, nec ullam professionem fecit. Sed respondetur, quamvis non expressè consenserit, quia expressè illi non renunciavit, consensit tamen tacitè, faciendo actum contrarium, repetendo scilicet bona, quæ contulerat Ecclesiæ, ex quo consurgit voluntas tacitè renunciandi, ita, ut beneficium possit alteri conferri, licèt professio non sit secuta: & ita cit. cap. 4. de Regul. concordat cum cap. 3. h. t. quia casus huius cap. continetur in primo casu excepto in illo c. ut notat gl. ibid. V. assensus, Abb. in cit. c. 3. n. 8. h. t. Verùm hodie post Concilium Trident. Sess. 25. de Regularib. c. 16. renunciatio beneficij, sive expressa, sive tacita, facta post ingressum Religionis, durante tempore probationis, ante duos menses professioni proximos, irrita est, ut infrà dicetur. Porrò aliud exemplum tacitæ renunciationis est, quòd litigans super aliqua Præpositura, v. g. ex eo, quòd secum litiganti exhibuit reverentiam, juri suo renunciâsse censetur, cap. Ex ore 3. de his quæ fiunt à majore parte Capit. Barb. cit. c. 15. num. 40.

V. Assertio 2. Quando Jura, vel Canones non inducunt amissionem, vel renunciationem beneficij ex actu aliquo, non est facilè ex eo præsumendum, aliquem suo beneficio renunciâsse, sed diligenter inquirenda est voluntas eius præsumpta, Tholosan. cit. c. 28. n. 4. quandoquidem nemo facilè juribus, & commodis suis renunciare censetur, c. Quia verisimile 10. & ibi gl. V. concesserit de præsumpt. præsertim beneficio multis fortè expensis, & laboribus acquisito, c. Super eo 5. h. t. ideóque renunciatio facilè non præsumitur, est enim remissio juris, adeóque species quædam donationis: nemo autem facilè ilis de causa donare, seu propria jactare præsumitur, l. Cùm de indebito 25. ff. de probationib. Quamobtem licèt aliàs ex litterarum, seu instrumentorum traditione præsumatur quis juri suo renunciare, quod sibi ex illis competebat, gl. in c. Sanè 7. in notatis h. t. Sic enim Clericus tradendo authentica instrumenta renunciat liti beneficiali, c. Cùm pridem 4. de pactis. & traditis instrumentis, quibus emptio mancipiorum continetur, intelliguntur, ipsa mancipia donata, & tradita, l. 1. C. de donationib. & qui legavit alicui chirographum, seu instrumentum, quo actiones debitorum continentur, non meras tabulas, seu membranas, sed ipsas actiones, seu debita legâsse censetur, l. Qui chirographum 59. ff. de legat. 3. & oppignorans alicui instrumenta, quibus emptiones agrorum suorum continentur, ipsos agros obligare censetur, l. 2. C. Quæ res pignori oblig. poss. & qui restituit cautionem pignoris, jus pignoris remisisse videtur, l. Creditricem 7. C. de remiss. pignor. etsi reddens pignus non ideo debitum condonare præsumitur, quin adhuc illud petere possit, l. Postquam pignus 3. ff. de pactis, quia reddita cautio non aliam affert utilitatem debitori, quàm ut liberetur, pignoris autem redditio afferre potest aliam, nempe, ut eo debitor uti possit, salvâ obligatione debiti, ut constat ex l. Certè 6. §. Quæsitum. ff. de precario, gl. in cit. l. Postquam. Denique reddens debitori cautionem, seu instrumentum, in quo cavetur de reddendo debito, ipsum debitum remittere censetur, l. 2. ff. de pactis. Nihilominus tamen, si ex ipso facto constet, aliquem litteras provisionis beneficij tradidisse, non animo renunciandi omnino juri suo, quod in beneficio habet, sed, ut ad redimendam vexationem, jus jam quæsitum, etiam ab ijs, quibus litteras tradidit, accepisse videretur, ex tali traditione litterarum non debet præsumi facta renunciatio beneficij, uti sumitur ex c. Sanè 7. h. t. secundùm unum eius intellectum: nisi expressè instrumenta collationis beneficij eâ intentione tradidisset Superiori, ut juri suo, vel beneficio renunciaret, Tholosan. cit. loc.

Hinc si Papa alicui mandet, ut Clericum quendam, v. g. Subdiaconum in certa Ecclesia Canonicum institui curet, sed Canonici obsistant, eúmque recipere recusent, Clericus autem ille consilio quorundam ex Canonicis inductus, litteras provisionis suæ Capitulo reddens, misericordiæ, seu gratiæ eius se subjiciat. Hoc casu, quia prædictus Clericus ab ijs, à quibus misericordiam impetrare debuerat, dispendium passus est, (quia fortè Canonici allegârunt, ipsum tacitè renunciâsse juri suo, ideóque non admittendum esse ad Canonicatum) ad mandatum Papæ, Capitulum debet ipsum in fratrem, & Canonicum admittere.

VI. Exemplum eius, quod jam dictum est, habetur in c. Sanè 7. h. t. nam cùm quidam Cardinalis Legatus Sedis Apostolicæ, ex mandato Papæ Cælestini III. Henricum Subdiaconum in Ecclesia Pictaviensi Canonicum instituisset; Canonici obstiterunt, eundem recipere recusantes, ut habetur in integra lectione huius c. Postea verò cùm super beneficio ipsum molestarent, consilio quorundam ex Canonicis inductus, litteras provisionis suæ Capitulo reddens, misericordiæ, seu gratiæ eius se subjecit. Quia verò prædictus Canonicus ab ijs, à quibus misericordiam impetrare debuerat, dispendium passus est (quia fortè Canonici allegârunt, ipsum tradendo litteras provisionis suæ, tacitè renunciâsse juri suo, gl. hîc V. reddens, ideóque non admittendum esse ad Canonicatum) mandat Papa Capitulo, ut eo non obstante, scilicet, quòd litteras suas eis reddidit, ipsum in fratrem, & Canonicum admittant.

 VII. Sed

VII. Sed huic decisioni obstare videtur, quia Clericus ille renunciavit, saltem tacitè, juri suo, sive Canonicatui, quem habebat in illa Ecclesia: nam subjiciendo se misericordiæ Capituli, & petendo gratiam illius, satìs significavit, se voluisse renunciare juri suo, quia ubi aliquid ex justitia debitum est, non potest habere locum gratia, seu misericordia, & redditio litterarum non potuit habere aliam utilitatem, aut finem, nisi renunciationis, ergo non debuit à Canonicis admitti in Canonicum, sed excludi potuit, cùm juri suo renunciârit: Veruntamen renunciatio illa non fuit omnino valida, quia facta erat tantùm coram Capitulo, non coram Superiore, sive Episcopo, ad quam pertinet resignationes recipere, c. Admonet 4. h. t. ideóque à Pontifice tanquam non canonicè facta admissa non fuit: idque etiam propterea, quia sic necessarium fuit ad defendendam Sedis Apostolicæ auctoritatem, ut provisio ejus mandato inchoata plenè executioni traderetur, & perficeretur per Canonicos, Clericum illum recipiendo in suum Collegium, & quietam possessionem ei tradendo, Laym. in cit. c. Sanè in respons. 4. Vel etsi detur, quòd renunciatio illa Canonicatûs per traditionem litterarum facta Capitulo valida fuerit; quia fortè Capitulum ex speciali jure, aut privilegio resignationes Canonicatuum potuit recipere: attamen æquum fuit, ut per officium Judicis renunciatio illa rescinderetur, quia facta fuit non omnino sponte, & liberè, sed ad redimendam vexationem Canonicorum: nam cùm prædictus Clericus videret, se ab illis non impetraturum, ut ipsum ad Canonicatum, in quo, mandato Papæ, à Legato ejus instituendus erat, admitterent; speravit, se admissum iri per gratiam ipsorum, si juri suo coram Canonicis renunciaret, adeóque renunciatio illa, non tam animo renunciandi juri suo, quàm redimendæ vexationis causâ, &, sic non omnino libera, sed coactè facta fuit, ideóque per officium Judicis rescissa; nam cùm renunciatio sit species quædam donationis, seu remissionis, omnino sponte, ac liberaliter, non coactè fieri debet, ut infrà dicetur, Abb. in cit. c. Sanè n. 4. & ibid. Laym. in respons. 3. Accedit, quòd Clericus ille, fraudulento consilio aliquorum Capitularium, inductus fuerit ad reddendas litteras suæ provisionis, & subjiciendum se misericordiæ illorũ, ex fraudulento autem consilio oritur obligatio, l. Quòd si 8. ff. de dolo, & regul. 62. in 6. *nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non sit, obligatur*. Unde licèt Clericus ille non potuerit actionem de dolo instituere contra totum Capitulum, ad rescindendam renunciationem ipsi factam, quia non totum Capitulum, consilio suo, induxit illum ad renunciandum, sed aliqui tantùm ex Capitularibus; æquum tamen fuit, ut decepto subveniretur per officium Judicis, gl. in cit. c. Sanè V. sustinere, & Abb. n. 4. præsertim quia etiam totum Capitulum in culpa fuit, quòd juxta mandatum Apostolicum, Clericum illum non receperit in Canonicum, sed ejus renunciationem non plenè liberam acceptaverit, ideóque meritò, non obstante illâ renunciatione, dictus Clericus jussu Papæ in Canonicum recipi debuit à Capitulo, Laym. cit. loc.

VIII. Cæterùm aliud exemplum non veræ, sed apparentis tacitæ renunciationis habetur expressum Jure Canonico in c. Veniens 13. h. t. Ubi talis casus proponitur: Joannes Diaconus litteras Apostolicas impetravit ad certos Judices delegatos, seu Executores, quibus eisdem mandatur, ut ipsi Joanni, si nullum canonicum impedimentum obstet, præbendam in Ecclesia S. Florini, quam ejusdem Ecclesiæ Decanus resignaverat, conferri curent: sed quidam ejus Ecclesiæ Canonici se opposuerunt, dicentes, quòd dictus Joannes juri suo, quod ex litteris Papalibus ipsi competebat, renunciavit, atque ad hoc probandum testes aliquos produxerunt, qui tamen hoc solùm deponebant, ipsum Joannem se gratiæ Capituli commisisse. Sed Judices delegati per sententiam definitivam postea pronunciârunt, dictum Joannem litteris Papalibus renunciâsse, eò quòd gratiæ Capituli ei se opponentis se commiserit, ideóque vigore illarum litterarum, non posse ampliùs petere præbendam illam sibi conferri: à qua sententia Joannes appellavit ad Sedem Apostolicam, ubi constituto à Papa Auditore, qui causam cognosceret, ac definiret, cum is sententiam dictorum Judicum cassâsset, justitiâ ita exigente, Papa id ratum, ac firmum habuit, præfigens terminum appellationis Vigiliam Epiphaniæ (ad quam in Curia Romana utrique parti per se, vel per Procuratorem sufficienter instructum comparendum sit, si appellatio approbata fuit ab Adversario, quod facere potuit, gl. hîc V. Præfixit, & V. minùs sufficiens in fine.) Cùm autem appellans Romam venisset, Papa Honorius III. Capellanum suum constituit Auditorem, qui causam cognosceret, ac definiret. Sed quia Adversarius ejus non comparuit, nec ejus loco procurator, qui sufficiens mandatum haberet ad causam prosequendam, licèt tandem adveniret aliquis cum litteris, sed solùm ad impetrandum, & contradicendum, ideo Auditor sententiam dictorum Judicum (nam executores deputati à Sede Apostolica ad beneficia censentur habere jurisdictionem delegatam in ea causa, ut colligitur ex c. Tibi 12. de rescript. in 6. & tradit gl. in Clement. unic. V. Executores de offic. deleg.) cassavit, quod Papa ratum, ac firmum habuit, quippe justitiâ exigente factum.

Ex quo apparet, quòd, si quis se committat gratiæ, aut misericordiæ alterius, non ideo censeri debeat tacitè renunciare juri suo, ut in proposito juri sibi competenti ad beneficium, ex litteris à Papa impetratis, nisi insuper litteras provisionis suæ tradidisset, animo renunciandi juri in eis contento, juxta c. Sanè 7. h. t. gloss. in cit. c. Veniens V. Commisisse. Ratio est, quia aliud est, renunciare litteris, vel juri suo, aliud est se submittere gratiæ alterius, neque ista sunt æquipollentia: nam submittendo se solùm profitetur, quòd exspectet, & speret, se per gratiam, & liberalitatem illius consecuturum, quod optat, ac desiderat; quod si non fiat, spéque suâ frustretur, poterit ex justitia exigere, quod priùs per gratiam obtinere quærebat, & jus suum in judicio prosequi, Innocent. ibid. V. cassavit, & Joan. Andr. num. 9. & 16. Idémque est, si quis voluntati, aut arbitrio alterius se submisit, quia id ita intelligendum est, modò is justè, &, ut vir bonus fuerit arbitratus, Innocent. & Abb. citt. locc. Idque, vel inde confirma-

tur,

tur, quia tennnciatio strictæ interpretationis est, nec extendi, aut facilè præsumi debet, ut patet ex dictis suprà n. 5.

IX. Præterea exemplum aliud tacitæ, seu præsumptæ renunciationis habetur in c. Lectæ 14. h. t. Nam cùm Abbas S. Petri Ecclesiæ Tullensis gravi infirmitate laboraret, ita, nt de vita desperaret, Monachos suos, aliquo id fraudulenter ipsi suadente, ab obedientia, quâ erant ipsi obstricti, absolvit, & mox Episcopum Diœresanum vocavit, ut Abbatiam in ejus manibus resignaret: postea tamen, meliore ronsilio capto, renunciationem intermisit, & postquam sanitati restitutus est, omnes, & singuli Monachi requisiti ab eo, & capitulariter congregati, reverentiam, & obedientiam eidem Abbati de novo promiserunt. Super hac quæstione consultus Papa Honorins III. respondit, ex eo, quòd dictus Abbas subditos suos ab obedientia sua absolvit, non est censendus, tali facto regimini suo, sive Abbatiæ renuuciâsse. Ratio est, quia voluntas non sufficit, ubi factum requiritur, arg. c. 1. de eo, qui mittitur in poss. junctâ gl. V. Voluntatem. gh in rit. c. Lectæ V. Non ferit. Abbas autem iste voluit quidem remunriare, non tamen actu renunriavit, quia scivit, se non posse, nisi in manibus sui Superioris, videlicet Episropi, renunciare: & quamvìs eum vocaverit animo renunciandi, tamen, sive Episcopus advenerit, sive non, renunriatio non est facta. Nec refert, quòd Abbas iste Monachos ab obedientia absolverit, adeóque tali facto tacitè renunciâsse Abbatiæ videatur. Nam Prælatus non potest subditos professos ab obedientia absolvere, quàm diu Prælaturam retinet, cùm Præiarura, & snbjectio, seu debita obedientia sint correlativa, quorum unum sinè altero ronsistere non potest; ac proinde absolutio Monachorum ab obedientia fuit nulla; ipsique absoluti sunt, non de jure, sed de facto solùm, qnia absolurio subditorum ab obedientia non potest præredere renunciationem Prælati, sive expressam, sive tacitam, sed illam sequi debet.

Quare neque necessaria fuit nova promissio obedientiæ, à qua nunquam Monachi illi erant liberari, cùm absolutio ab illa non valuerit, sed fortè de novo illam promiserunt Abbati solùm ad cautelam, Abb. in cit. c. Lectæ n. 5. & 6. & 16. Vivian. in Rationali Jur. Pontif. in cit. c. Lectæ. Atque hæc de Renunriatione tacita, seu præsumpta.

§. II.

De expressa Renunciatione Beneficiorum.

X. Assertio 1. Expressa Renunciatio, de qua sola deinreps potissimùm agemus, est, quæ fit verbis ad hoc arcomodatis, & voluntatem renunciandi apertè declarantibus, vel etiam scripro, juxta formam à jure præsrriptam. Ea communiter sic describitur: *Dimissio spontanea, & libera Beneficij obtenti facta, cum causâ, coram legitimo Superiore eam acceptante*, Azor p. 2. lib. 7. c. 19. q. 1. Parisius lib. 1. de resignat. benef. q. 1. n. 34. & seqq. & alij DD. communiter. Dicitur 1. Dimissio, quod verbum ponitur loco generis, & complectitur omnem actum, per quem à se quis abdicat jus proprium. Dicitur 2. spontanea, ut excludarur renunciatio coacta, quæ per vim, metum, vel dolum extorta est, c. Super hoc 5. h. t. Nam etsi renunciatio, quæ fit per vim, seu metum gravem injustè incussum, serundum valdè probabilem sententiam, mero jure sit valida, de quo infrà tit. 40. hor libro, tamen postea, per officium, aut sententiam Judicis rescindi potest, perinde, ac si ab initio ipso jure invalida fuisset, ac proinde non est renunriatio canonica hîc definita. 2. Per vorem *spontanea* exrluditur dimissio beneficij, quæ fit per privationem, seu depositionem, nam illa non est spontanea, ut per se notum est. Diritur 3. Renunciatio beneficij debet esse libera, non solùm à coactione, sed etiam ab omni simoniaca, & illicita pactione, conditione, & modo, c. Cùm pridem 4. de pactis. & per hanc particulam excluduntur renunciationes simoniacæ, & confidentiales, & aliæ à jure reprobatæ, de quibus infrà. Dicitur 4. Beneficij obtenti, seu proprij, nam non potest quis resignare beneficium nondum sibi collatum, quod nondum habet, vel, si habuit, jam amisit; neque etiam potest quis resignare beneficium alteri collatum, quia juri alieno renunriari non potest. Sumitur autem hîc nomen Beneficij genericè, & latè, prout comprehendit Cardinalatum, Episcopatum, Abbatiam, seu Prælaturam, & quodcunque aliud beneficium. Diritur 5. Facta cum causa, quia renunciatio rausam requirit, cit. c. super hoc. Dicitur 6. Coram legitimo Superiore eam acceptante, quia ad renunciationem consensus Superioris requiritur, c. Admonet 4. h. t. per quod exrluditur etiam renunciatio tacita, quæ auctoritatem Superioris saltem universim non requirit, Paris. cit. loc. n. 59. quæ omnia ex infrà dicendis magis elucescent.

XI. Assertio 2. Renunciatio expressa duplex est, una pura, seu simplex, & absoluta, altera conditionalis, Rebuff. in praxi benef. tit. de resignationib. & alij DD. communiter. Pura est, quæ fit sinè ulla conditione, modo, aut pacto, quando scilicet quis beneficium in manibus Superioris, purè, & simpliciter dimittit; ita, ut is illud tanquam vacans possit conferre, cui voluerit, c. Ex trausmissa 3. h. t. c. Sollicitè 2. & c. seq. de restit. spoliat. Et hæc propriè dicta renunciatio est. Conditionalis renunciatio est, quæ fit sub certa conditione, pacto, aut modo. Et hæc rursum 4. modis fieri solet. 1. In favorem certæ personæ, & non aliàs, nec alio modo, ut cùm quis beneficio se abdirat, hac clausulâ, seu conditione appositâ, ut beneficium v. g. Titio consanguineo suo ronferatur. 2. cùm dimittitur beneficium, ita, ut is, qui resignat, ad alterum quidem jus, & beneficium transferat, tamen sibi reservet fructus ex toto, vel ex parte, vel rertam pensionem annuam constitutam in beneficio assignato, vel in persona, cui fit resignatio, c. Nisi essent 21. de præbend. 3. Beneficium dimittitur cum regressu ad illud, hoc est, reservato sibi jure, ut resignans possit ad benefirium redire, si is, cui confertur, præmoriatur. Vel cum ingressu, ut, si quis collatum sibi beneficium, antequam ejus possessionem accipiat, alteri resignet, eâ rondítione, ut mortuo resignatario, propriâ auctoritate, possit ingredi, sive accipere possessionem

ſionem beneficij,quod antea reſignavit. Vel cum acceſſu,ut ſi Prælatura,vel aliud ſimile beneficium deſtinatum puero,ob ætatem eius adhuc incapaci, interea conferatur alteri,eâ tamen conditione, ut poſt legitimam ætatem pueri, ipſe propriâ auctoritate poſſit accedere,& occupare tale beneficium, Rebuff. in praxi tit. de regreſſib. 4. Denique fit conditionalis renunciatio ex cauſa permutationis, c. penult. de rer.permutat.nempe cùm quis beneficium dimittit eâ conditione, ut alterius beneficium ſimile, vel diſſimile ſibi conferatur,tunc enim unus beneficium ſuum cum alterius beneficio commutat, & uterque ſuo ſe abdicat,ut alterius beneficium acquirat, Azor cit.c.19.q.3. An autem omnes hi modi renunciationis conditionalis ſint liciti, & jure approbati, infrà dicetur.

SECTIO II.

DE BENEFICIIS, QUÆ REſignari poſſunt,vel non poſſunt.

§. I.

Quæ beneficia reſignari poſſint?

XII. Aſſertio 1. Omnia beneficia Eccleſiaſtica, ſive ſint curata, ſive ſimplicia, ſive ſint beneficia majora, & dignitates, ſive minora; &, ſive requirant reſidentiam, ſive non requirant, adeóque cuiuſcunque generis, & qualitatis ſint, poſſunt reſignari, niſi ſpecialiter jure aliquo ſcripto id prohibeatur, Azor p.2.lib.7.c.25.q.1.Pariſ.lib.2.de reſignat. benefic. q. 1.& alij DD. communiter. Ratio eſt, quia unusquiſque poteſt renunciare juri ſibi competenti, tam in ſpiritualibus,quàm in temporalibus,Clericus autem in beneficio ſuo jus habet, ergo illi ſponte cedere poteſt,niſi lege prohibeatur.

XIII. Aſſertio 2. In ſpecie quidem inprimis reſignari poſſunt beneficia manualia,ſive à Superiore revocabilia,etiam in favorem alterius,quia & permutari poſſunt, & ſicuti vacant per obitum Beneficiati,& per revocationem Superioris,gl.in Clement. unic. V. revocari de ſupplend.neglig.Prælat.ita etiam poſſunt vacare per reſignationem,præſertim cùm dicta beneficia poſſint eſſe perpetua, quia Prælatus forſan ea non revocabit, Pariſ.cit. l. 2. q.11. n.2. & alij communiter. 2. Etiam beneficia patrimonialia, quæ fundata ſunt à parentibus, vel majoribus, ut conferantur filiis, vel conſanguineis, vel popularibus,reſignari poſſunt, modò reſignatio fiat illis,quibus ſunt conferenda,Pariſ.q.12.n.2. 3. Etiam illa beneficia,quæ optari poſſunt, quia in aliqua Eccleſia viget conſuetudo,ut antiquiores Canonici beneficia vacantia optent,juxta c. ult. de conſuetud. in 6. poſſunt enim reſignari,etiam in favorem alterius in manibus Summi Pontificis, ita tamen, ut admiſsâ reſignatione,ceſſet conſuetudo optandi,ſicut & permutari poſſunt,Pariſ.cit.l.2.q.20.n. 1. & 2. 4. Beneficia affecta jure patronatûs poſſunt reſignari, etiam in favorem alterius,non tamen ſinè conſenſu Patroni,ſive is Clericus ſit, ſive laicus, quia patroni intereſt,ne ipſo neglecto,aliquis inſtituatur in beneficio, fortè ipſi infenſus,aut inimicus, Azor cit. l.7. c.25.q 4.Pariſ.cit.l.2.q.1.n.1.& 4.& eſt communis ſententia. Unde nec permutari poſſunt beneficia juris patronatûs, ſinè conſenſu patronorum, Pariſ.c.l. n.10. Veruntamen renunciatio beneficij,inſcio,& inconſulto patrono, facta,non eſt ipſo jure irrita, quia videtur facta, & recepta ſub conditione, ſi patronus conſenſerit, ſed ſolùm eſt reſcindenda, ſi patronus poſtea contradixerit: modò tamen is reclamet reſignationi,aut collationi factæ,ante tempus jure conceſſum ad præſentandum, alioquin cenſetur tacitè reſignationem,aut collationem factam ratam habere, ſi intra illud tempus ſciens, & tacens non contradixerit. Quòd ſi reſignatio ab initio ſinè conſenſu patroni facta ſit, ſed poſtea ſuperveniat ipſius cōſenſus expreſſus,vel tacitus, illa firma eſt, & efficax, ita,ut reſcindi ampliùs non poſſit, DD. citati, & alij communiter. Excipi debet,niſi S.Pontifex admittat reſignationem beneficij patronati,& illud conferat alteri,cum derogatione juris patronatûs; tum enim non requiritur conſenſus patroni, quia poteſt Papa ex plenitudine poteſtatis, non ſolùm juri patronatûs Eccleſiaſticorum, ſed etiam laicorum, ex gravi cauſa,derogare, cùm jus patronatûs illis ſit cōceſſum ex mera gratia Eccleſiæ, c.1.de jure patronat. quamvìs nunquam cenſeatur velle illi derogare Papa,niſi id exprimat, gl. communiter recepta in Clement. 2.V. Apoſtolicis de præbend.

Porrò ex dictis infertur, ſi beneficium juris patronatûs reſignatum ſit, ſinè conſenſu patroni, & reſignatio admiſſa ſit, ſive per S.Pontificem,ſive per Epiſcopum,alterique collatum,& reſignans moriatur, beneficium vacat e per obitum reſignantis,quia, cùm reſignatio fuerit nulla, vel ſaltem annullanda, reſignatario jus irrevocabile acquiri non potuit, Azor cit.l.Pariſ.c.l.n.14.& 15.

5. Beneficia electiva etiam reſignari poſſunt,quia non differunt ab aliis beneficiis, niſi quòd per electionem Capitularium, accedente poſtea confirmatione Superioris, conferantur. Requiritur tamen in hac reſignatione, ut adſit conſenſus eligentium, ſinè quo,ſaltem ſubſequente, reſignari non poſſunt in alterius gratiam, alioquin reſignatio reſcindi poteſt, ſi electores contradicant. Et quidem,ſi renunciatio fiat in utilitatem alterius,requiritur omnium eligentium conſenſus: ſi verò fiat in utilitatem alicuius Eccleſię,ſufficit conſenſus majoris partis,Azor cit.cap.25.q.4.Pariſ. cit. l.2. quæſt.5. & alij communiter.

6. Etiam beneficia exempta poſſunt reſignari, dummodo reſignatio fiat coram S. Pontifice, ſi ſoli Papæ ſint ſubjecta: vel coram proprio Prælato habente juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſi beneficium proximè ipſi ſit ſubjectum, & exemptum à juriſdictione Ordinarij: vel coram Epiſcopo ordinario,ſi Eccleſia, in qua eſt beneficium, ſit exempta à juriſdictione Epiſcopi, non item populus,Azor cit. loc.q.7.Pariſ.q.7.

7. Beneficia reſervata Sedi Apoſtolicæ poſſunt reſignari, non ſolùm coram S.Pontifice, ſed etiam coram Ordinariis, ſi reſignatio fiat purè,& ſimpliciter, & non in favorem alterius, quia licèt reſervatio afficiat beneficium, quoad poteſtatem conferendi, non

non tamen quoad potestatem renunciandi; unde Ordinarij non possunt conferre beneficia reservata Papæ, quæ coram ipsis sunt resignata, quia ideo dicuntur reservata, quòd ad Romanum Pontificem pertineat illorum collatio, Azor c. l. quæst. 9. Parif. quæst. 16. Porrò Innocentius VIII. in Constitut. sicut bonus pastor, allegata apud Azor cit. loc. revocavit omnes facultates resignandi beneficia reservata.

§. II.

Quæ beneficia resignari non possunt?

XIV. Assertio 1. Non potest inprimis resignari beneficium litigiosum, lite pendente, alioquin resignatio est irrita, sicut alienatio rei litigiosæ, dum lis pendet, fieri non potest, & facta non tenet, ut constat ex toto tit. ff. & C. de litigiosis. Ratio est, quia talis resignatio videtur fieri in fraudem, Azor cit. cap. 25. quæst. 3. Parif. cit. l. 2. quæst. 3. num. 1. & 2. & alij communiter. Præterquam quòd nondum constet, cuius sit beneficium, de quo adhuc litigatur. At si alter litigantium beneficio cedat, gratiâ, & favore collitigantis, valida est cessio, quia per eam lis extinguitur; sicut etiam, si simpliciter renunciatum sit liti, quia tunc purgatur vitium litigiosi, Azor cit. loc. Parif. cit. loc. num. 12. & 13. Hinc fit, ut Ordinarius, coram quo facta est renunciatio beneficij litigiosi, non possit illud conferre, nisi lite finitâ, & extinctâ, vel nisi longo tempore sit neglecta, sive à lite cassatum, ita, ut finita censeatur tanquam derelicta. Quòdsi in renunciatione beneficij facta sit mentio litis, resignatio valida est, quæ nulla est, si nulla de lite fiat mentio, Azor c. l. Parif. cit. loc. num. 19. & 20. His adde, quòd Clericus criminosus accusatus de crimine, pendente accusatione, potest resignare beneficium, quia lis non pendet super beneficio, adeòque illud non est litigiosum, sed super crimine, & si accusatus, lite pendente, decedat, lis finita censetur, quia crimina morte extinguuntur, Garc. tract. de benefic. p. 11. c. 3. n. 63.

XV. Assertio 2. Præterea beneficia unita non possunt resignari, etiam antequam unio sortiatur effectum. V. g. Si beneficium Titij sit unitum Collegio Clericorum, vel Monasterio Religiosorum, vel alicui Seminario Studiosorum, ut post illius mortem effectum sortiatur, non potest Titius illud beneficium resignare in alicuius favorem; Est communis sententia apud Parif. l. 2. q. 8. num. 1. idque constat ex Concil. Trident. Sess. 21. cap. 5. de reformat. ubi in fine dicitur: *Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quoquo modo infringi, sed ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.* & Sess. 23. cap. 18. de reformat. ubi dicitur, *nec per resignationem ipsorum beneficiorum uniones, & applicationes suspendi, vel ullo modo impediri possint:* Quia per unionem Collegio, vel Monasterio est jus acquisitum ad beneficium Titij, saltem jus ad rem, quod per resignationem eidem auferri non potest, cum præjudicio illius: & alioquin si valida esset resignatio, omnino tolleretur unio, unus namque resignare posset beneficium alteri, & ille rursum aliis, ita, ut nunquam esset locus unioni: sicut ergo res subjecta restitutioni alienari non potest, l. ult. §. Sed quia C. communia de legatis; ita nec beneficium unitum transferri in alium potest per renunciationem, Parif. cit. loc. num. 5. & 6. Quamvis autem unio beneficij viventis fiat, absque præjudicio obtinentis, ita, ut Beneficiarius illud retineat, quàm diu vivit, vel ab eo ob delictum non deponitur, id solùm procedit in eo, qui in præsenti beneficium obtinet, sempore factæ unionis, arg. l. Boves 89. §. 1. ff. de verb. signific. Parif. cit. loc. num. 7. Quare etsi fiat resignatio in favorem alicuius, coram Romano Pontifice, necessariò fieri debet mentio unionis, alioquin invalida est renunciatio; tum quia gratia est subreptitiè impetrata, ob tacitam veritatem, quæ exprimi debuisset, nempe beneficium unitum esse alteri beneficio, vel Ecclesiæ: tum quia non est verisimile, quòd Papa voluerit tollere, & impedire effectum unionis, cùm S. Pontifex non soleat dare litteras beneficiales præjudiciales alteri, nisi id specialiter exprimat, præsertim cùm unio beneficiorum non fiat, nec concedatur, nisi ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiarum, Parif. cit. loc. ex Rota Rom. decis. 3. de rer. permut. in antiquis, & est communis opinio. Quòdsi resignatio beneficij uniti facta sit in Curia Romana, in favorem alicuius, cum expressâ mentione unionis, hoc casu, Papa admittendo resignationem, & conferendo beneficium resignatum ei, in cuius favorem facta fuit cessio, cum clausula, *& non aliàs, nec alio modo*, videtur suspendere pro illa vice, & prorogare, sive differre unionem, uti potest, neque enim per talem prorogationem notabile præjudicium infertur alteri personæ, vel Ecclesiæ, cui beneficium est unitum, cùm accidere possit, ut Resignatarius priùs moriatur, quàm resignans; ita, ut unio citiùs effectum sortiatur, prout fuit resolutum in Rota Roman. 28. Octobr. Anno 1542. teste Parisio cit. loc. num. 8. præsertim cùm Papa plenissimam potestatem habeat disponendi de omnibus beneficiis, cap. 2. de præbend. in 6. Si verò renunciatio beneficij uniti facta sit, coram S. Pontifice, sive simpliciter, sive etiam in favorem, non factâ mentione unionis, potest renuntians redire ad suum beneficium, quia cùm renunciatio non fuerit valida, jus in beneficio non amisit, sed adhuc retinet, nec censetur renunciatio facta, nisi sub tacita conditione, si illa valeret, juxta decisionem S. Congregat. Concil. teste Parisio cit. loc. num. 20. Azor cit. c. 25. quæst. 8. Veruntamen si renuncians coram Papa, sciens beneficium, de unione mentionem non fecit, tunc, quia scienter invalidè resignavit, per consequens amittit jus in beneficio, ut decidit Rota anno 1567. apud Parif. cit. loc. n. 21. Si verò beneficium unitum resignet quis, coram Ordinario loci, resignans beneficium amittit, ac proinde Ordinarius non potest illud conferre alteri, quia unio suum effectum sortitur, vacante beneficio unito, per cessum, vel decessum, id est, per simplicem renunciationē, vel mortem naturalem Beneficiati, Parif. c. l. n. 22. & 23. Azor c. l.

XVI. Assertio 3. Sed neque beneficia in commendam temporalem data, ob utilitatem Ecclesiæ, donec ei provisum fuerit de Rectore, ut in casu cap. Nemo. 15. de elect. in 6. resignari possunt in gratiam, & favorem alterius, quia is, cui ad tempus commendatur, jus, & titulum non habet in beneficio, sed solam administrationem, ita tamen, ut saltem spectatâ consuetudine, fructus interim percipere possit, ideóque pro libitu revocari potest, quamvìs huiusmodi beneficia resignari simpliciter possint in manibus Ordinarij: etsi enim resignans nullo jure, & titulo se abdicet, cùm nullum habeat in beneficio: deponit tamen administrationem, quam habet, Paris. cit. l. 2. quæst. 17. num. 1. & seqq. Azor cit. cap. 25. quæst. 10. Si verò detur alicui beneficium in commendam perpetuam, hoc est, ad vitam eius, illud resignari potest, non solùm simpliciter, & absolutè coram Ordinario loci, sed etiam coram S. Pontifice, in gratiam, & favorem alterius, quia is, cui committitur beneficium in perpetuum, consequitur jus, ac titulum in illo, ac si ei esset simpliciter collatum, Paris. cit. loc. num. 8. & seqq. Azor cit. loc.

XVII. Assertio 4. Denique pensiones, quæ jure ac titulo beneficii Ecclesiastici sunt constitutæ, quamvìs succedant loco beneficij, non tamen possunt resignari in favorem alterius, quia pensio non est propriè dictum beneficium Ecclesiasticum, sed onus temporale, ideóque etiam laico assignari potest, Paris. cit. l. 2. quæst. 15. num. 7. & 10. & alij communiter. Possunt tamen pensiones, de licentia Superioris, in alios transferri, imò habens pensionem Ecclesiasticam, potest illam non exigere, & sic tacitè renunciare in favorem illius, à quo solvenda est, vel etiam illam expressè repudiare, Paris. cit. l. num. ult. & quamvìs in Jure Canonico quandoque pensio etiam veniat nomine beneficij, cap. Ad audientiam 31. ibi: *recipientes ab eis annuas pensiones, seu beneficia*, de rescriptis. Dictio autem *alia* est implicativa similium, sed quandoque est repetitiva dissimilium, ut patet ex Lucæ cap. 19. ibi: *Crucifixerunt eum, & alios duos latrones cum eo.* Non tamen continetur sub nomine beneficij propriè dicti. Nec refert, quòd pensio succedat in locum beneficij, subrogatum autem sapit naturam eius, cui subrogatur: nam hoc vulgare pronunciatum non procedit, quando non sunt eædem qualitates, & conditiones in subrogato, quæ in principali, cui subrogatur: at pensio habet diversas qualitates à beneficio, quia Beneficiarius est intitulatus; non verò Pensionarius in beneficio, ex quo pensionem percipit, adeóque appellatione Beneficiarij non venit Pensionarius, Paris. cit. loc. num. 22. & 23. & 4. Et hinc etiam, si mandatur alicui provideri de beneficio, non potest, vigore talis mandati, illi provideri de pensione, nisi de hac in litteris expressa fiat mentio, cap. Quamvìs 4. de præbend. in 6. Nec pensio est incompatibilis cum alio beneficio curato, vel requirente personalem residentiam, Paris. cit. loc. num. 17. Nec etiam obstat, quòd in impetratione beneficij, mentio quoque facienda sit pensionis, quam quis habet, non minùs, ac de alio beneficio, si quod habet, aliàs subreptitia est impetratio: nam de multis aliis fieri debet mentio, quæ tamen beneficia non sunt, Menoch. de arbitr. Jud. casu 201. num. 51. Paris. c. l. num. 24.

SECTIO III.

DE IIS, QUI POSSUNT RENUNCIARE BENEFICIIS, & IJS, QUIBUS POSSUNT ILLA RESIGNARI.

§. I.

Qui possint beneficia resignare?

XVIII. Assertio 1. Ordinariè omnes beneficiarii resignare possunt sua beneficia ex justa causa, dummodo jus quæsitum in ijs habeant, nam proptio tantùm juri, non verò juri alieno, neque ei, quod quis nondum habet, vel non ampliùs habet, renunciari potest, quod enim quis non habet, non potest dimittere, cùm privatio supponat habitum, ideóque resignatio beneficij nondum collati est nulla, sive resignatum sit simpliciter, sive in favorem alterius, quia ante collationem quis nullum jus habet in beneficio, & per consequens non potest transferre in alium id, quod non habet, Paris. l. 2. de resignat. benefic. quæst. 22. num. 1. & seqq. & l. 3. quæst. 1. num. 1. & 20. & est communis opinio. Idque procedit, etiamsi resignetur certum beneficium proximè conferendum; nam cùm in eo nondum jus habeat, etiamsi habiturus sit, non potest illud resignare, antequam actu collatum sit: neque enim hîc valet illa regula, quòd proximè cingendus habetur pro cincto, Paris. cit. quæst. 22. num. 10. Imò etsi alicui absenti collatum sit beneficium, non potest illud resignare ante acceptationem, quia nondum in eo jus habet, cap. Si tibi 17. de præbend. in 6. Paris. cit. loc. num. 12. & alij communiter. Ratio autem huius generalis facultatis resignandi beneficia actu obtenta, desumitur ex duplici capite, nempe tum ex commodo Ecclesiæ, nam si quis beneficio, ut par est, præesse non possit, utile est Ecclesiæ, imò & necessarium, ut illud alteri, qui utilior Ecclesiæ futurus existimatur, cedere, & resignare possit; tum ex salute propria renunciantis, ut, quia beneficiatus Religionem ingredi vult, vel in loco beneficij periculum animæ, vel corporis incurrit &c. tunc enim justum, & æquum est, ut liceat ipsi beneficium resignare, & in suum locum alium substituere, Laym. in c. Quidam 12. n. 1. h. t.

XIX. Atque regula hæc generalis tradita ampliatur procedere, non tantùm in Beneficiatis, privatis, & Clericis inferioribus. quòd ipsi possint resignare sua beneficia, sed etiâ in illis, qui in Ecclesiastica dignitate, quantumvis maxima, constituti sunt, Joan. Andr. in rubric. h. t. n. 4. & alij DD. communiter. Nam etiam Episcopus Cardinalis, imò & S. Pontifex

liberè

liberè resignare potest: cùm enim quæsitum esset, » an Romanus Pontifex (maximè cùm se insuffici» entem agnoscit ad regendam universalem Ecclesiã, » & summi Pontificatus onera supportanda) renun» ciare Papatui possit, eiúsque oneri, & honori, Cæ» lestinus Papa V. deliberatione habitâ cum suis Fra» tribus Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, & ex ipso» rum consilio, & assensu, auctoritate Apostolicâ, sta» tuit, & decrevit, Romanum Pontificem posse liberè » resignare, prout refertur in c.1.h.t.in 6. Ne autem » statutum huiusmodi, temporis cursu, oblivioni tra» deretur, vel id iterum in dubium aliquando revo» caretur, mandavit Papa Bonifacius VIII. Successor » Cælestini, cum consilio Cardinalium, ut prædictũ » statutum, inter alias Constitutiones, ad perpetuam » rei memoriam, redigatur, in cit.c.1. Quod autem Cælestinus statuit, postea ipso facto, & exemplo suo comprobavit renunciando Papatui. Ratio est, quia cùm aliis Episcopis, & Prælatis Ecclesiasticis, propter salutem animæ suæ, vel utilitatem suarum Ecclesiarum, & subditorum, permissum sit in quibusdam casibus renunciare, multò magis id permissum esse debet Romano Pontifici; propter utilitatem totius Ecclesiæ, Joan. Andr. in cit. cap.1. num. 2. Azor p.2. Instit.moral. l.4.cap.6.quæst.3. Requiritur tamen, ut licitè fiat resignatio Papatûs, justa aliqua causa, ut si se inhabilem, & impotentem, ac insufficientem videat ad tam grave munus obeundum, vel quia senio confectus, viribúsque destitutus est, vel infirmitate gravatus; vel aliâ ratione impeditus est; quamvis, etsi sufficiens sit ad regendam Ecclesiam, ex alia justa causa, resignare possit, gloss. in cit. cap. 1. V. Maximè, Azor c. l. Parisi. l. 5. quæst. 1. num. 15. Quod si Papa, absque justa, & gravi causa, Pontificatum dimitteret, peccaret quidem graviter, quia arctissimo vinculo ab ipso Deo imposito obligatus est Ecclesiæ universali, sed nihilominus renunciatio valida foret, & in dubio præsumitur, quòd ex causa justa facta sit, Parisi. l. 7. quæst. 5. num. 4. & colligitur ex cit. cap. 1. ubi dicitur, Romanum Pontificem liberè posse resignare, adeóque sinè consensu cuiusque alterius, Barbos. ibid. num. 3. & l. 1. Juris.Eccles. cap. 2. num. 213. Neque etiam necessariò requiritur, ut Papa renunciet Pontificatui, coram Cardinalibus eam acceptantibus, vel cum consensu illorum, sed sufficit simplex declaratio voluntatis, quâ exprimat, se velle Pontificatui cedere, nam cæteræ solemnitates in resignationibus beneficiorum requisitæ Juris humani sunt, quibus Papa non astringitur.

XX. Non obstat, quòd Renunciatio debeat fieri in manibus Superioris: sed Papa non habet Superiorem in terris, ergo non potest renunciare Papatui: Nam hæc regula solùm habet locum in ijs, qui Superiorem habent, non in Principe supremo, qui Superiorem nullum recognoscit, ac proinde satis est, si Papa liberè se abdicet Pontificiâ dignitate, gl. in c.1.h.t.in 6. V.videbantur. Joan. Monach. ibid. num.2. Azor cit.c. 6. q.2. sic nullus in propria causa potest esse Judex, l. Qui jurisdictioni 10. ff. de jurisdict. omn. judic. & tamen Princeps, qui Superiorem non habet, in propria causa judicare potest, Joan. Monach. c. l. num. 3. Sicut ergo Papa, sinè Superiore homine, instituitur, & confirmatur, ita etiam sinè Superiore renunciat Papatui, gloss. in cit. cap. V. eodem.

Renunciat autem Papa, & matrimonium inter se, & Ecclesiam universalem contractum dissolvit, non potestate humanâ, quia nullus jure potest potestatem adimere, nisi is, qui eam confert, nec inferior potest auferre, quæ à Deo sunt collata; sed potestatem Pontificiam solus Deus confert, ergo nullâ potestate humanâ auferri potest. Verùm renunciat Papa potestate divinâ, sive à Deo acceptâ, quatenus est Vicarius Christi, cui à Deo concessa est potestas omnia faciendi, quæ pertinent ad rectam gubernationem Ecclesiæ, quâ renunciatione factâ, ipse Deus illam acceptat, & ab ipso Papa potestatem Pontificiam tollit, quia alioquin Ecclesiæ provisum non esset, nisi eâ se abdicante, alius in locum eius, cum simili universali potestate, posset substitui, & Ecclesia longo tempore carêre cogeretur visibili Pastore, à quo gubernaretur, Laym. ibid. n. 2. Quòd si Papa renunciet Papatui, solam potestatem supremæ jurisdictionis in Ecclesiam amittit, non autem potestatem Ordinis, quia character est indelebilis, adeóque si Sacerdos, vel Episcopus erat, ea, quæ ad Ordinis potestatem spectant, adhuc conferre potest, Joan. Andr. in cit. c. 1. n. 3. Azor cit. loc. in fine.

XXI. Cæterùm, quod dictum est, regulariter cuique liberum esse renunciare proprio beneficio, id potissimùm procedit in renunciatione Canonicatuum, & similium simplicium beneficiorum, quæ facilè admitti debent ab Ordinariis, aliísque jus recipiendi resignationes habentibus, ordinariè loquẽdo, dummodo Beneficiato resignanti aliunde provisum sit de honesta sustentatione necessaria, si in Clericali statu manere velit, Laym. in c. Admonet 4. num. 2. h. t. At verò resignationes Ecclesiarum parochialium, secundùm stylum, & consuetudinem Curiæ Romanæ, ordinariè non recipiuntur, nisi Parochus per aliquot, nempe 5. vel saltem 4. aut 3. annos parochiam possederit, ideóque resignare volens exprimere debet, per quantum tempus Parochiam possederit, sive à quo tempore illam obtinuerit, & si tempus est breve, resignatio rejicitur, Parisi. l. 5. de resignat. benefic. quæst. 2. num. 21. Garc. tract. de benefic. p. 11. cap. 3. num. 45. & 47. quam consuetudinem alij Ordinarij imitari deberent, ita tamen, ut etiam habeatur ratio plebis, quid ei utile sit, Laym. c. l. num. 3. Renunciationes verò Prælatorum, qui ordinariam, & generalem jurisdictionem obtinent, uti sunt Abbates, & Prælati Regulares, adhuc difficiliùs admitti solent, quamvis si tales licentiam resignandi ex justa causa petant, ea ipsis neganda non est, neque inviti in Prælatura retineri debent, cap. ult. caus. 16. q. 7. & ibi gl. V. Retinere. Interdum tamen Prælatus Regularis à Superiore, v. g. Episcopo, si non sit exemptus, cogi potest sub conditione, ut, vel Prælaturam resignet, vel coram Judice compareat ad audiendam causam depositionis, quæ cognoscatur, etiam absque strepitu judiciali, Laym. de Elect. Prælat. quæst. 228. Postquam autem Prælatus Regularis Prælaturæ renunciavit, manet Professus eiusdem Monasterij, Parisi. l. 1. de resignat. quæst. 17. num. 54. & obtinet

tinet primum locum, post Abbatem, in Choro & Conventu: secus est, si ob culpam deponatur, tunc enim in ordinem redigi debet, vel etiam pœnæ loco, in ultimo loco poni, arg. c. Cùm ad Monasterium 7. de statu Monach. Laym. c. l. Denique multò adhuc difficiliùs admittuntur resignationes Episcoporum, qui arctissimo, & indissolubili conjugii spiritualis vinculo suis Ecclesiis sunt astricti, adeoque non recipiuntur, nisi ex gravibus causis, c. Nisi cùm pridem 10. h.t. de quibus infrà.

XXII. Assertio 2. Sed & Clerici minores XXV. annis, majores verò annis XIV. qui scilicet annos pubertatis excesserunt, etiam sinè Curatoris consensu, resignare possunt beneficia, quæ obtinent, gloss. in cap. Ex parte 14. V. Quamvìs minor. de restit. spoliat. & ibi Canonistæ communiter. Ratio est, quia Clericus minor XXV. annis, major tamen annis XIV. in beneficialibus, & aliis causis spiritualibus, nec non ab eisdem dependentibus habetur pro majore XXV. annis, ita, ut possit, tam in judicio stare, & agere, & constituere Procuratorem, quàm etiam extra judicium, exercere omnes actus sinè Curatore, sicut major XXV. annis, c. ult. de judiciis in 6. Ergo etiam renunciare potest beneficio, tam per se, quàm per Procuratorem, sinè Curatoris consensu, & auctoritate; sicut etiam potest sinè illo acceptare beneficium, Paris. l. 3. de resignat. benefic. quæst. 7. num. 2. & seqq. Et hinc etiam potest constituere Procuratorem ad resignandum beneficium, sinè causæ cognitione, & decreto Judicis, cùm in spiritualibus minor æquiparetur majori XXV. annis, Paris. c. l. num. 9. & 10. Ob quam causam etiam Clericus minor XXV. annis, quia major censetur, non restituitur in integrum, prætextu solius ætatis minoris, adversùs renunciationem beneficij, nisi in ea circumventus, vel deceptus, seu dolo adversarij graviter læsus fuerit; nam censetur major quoad hoc, ut agere possit in judicio, per se, vel per Procuratorem, non autem quoad hoc, ut non possit, cùm est graviter læsus, restitui in integrum, alioquin, quod in favorem Clericorum natu minorum inductum est, verteretur in eorundem odium, & detrimentum; si non possent petere restitutionem in integrum, ob læsionem gravem in renunciatione ab ipsis factâ, gl. in cit. cap. Ex parte V. Quamvìs minor & ibid. Abb. num. 17. Gregor. Tholosan. in Institut. rei benefic. cap. 31. num. 7. Paris. cit. loc. num. 22. & 23. contra Juris Regulam communiter receptam, quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum, regul. jur. 61. in 6.

XXIII. Ubi tamen ulteriùs distinguendum est, nam vel Clericus minor, sed pubes, resignans beneficium non est læsus, ut si resignavit beneficium, quia duo habebat, quorum alterum erat sufficiens ad necessariam sustentationem, vel quia resignavit in favorem alicuius consanguinei, vel amici, vel cùm vellet matrimonium contrahere, vel Religionem ingredi, vel ex alia simili causa; & tum non est restituendus in integrum, Azor p. 2. lib. 7. cap. 20. quæst. ult. Paris. cit. quæst. 7. num. 11. & 12. & alij communiter; quia minoribus xxv. annis Jure communi non conceditur beneficium restitutionis in integrum, nisi læsi fuerint, l. Non omnia 44. ff. de minorib. l. Minoribus 5. C. de in integrum restit. min. Vel minor xxv. annis in resignatione beneficij est graviter læsus facto alterius; vel quia dimisit beneficium, ex quo vivebat, tum si beneficium resignatum nondum sit collatum alteri, restituendus est in integrum, ut jam suprà dictum. Si verò beneficium, admissâ resignatione à Superiore, jam sit collatum alteri, tunc secundùm multorum opinionem, jure restitui non debet, quia res non est ampliùs integra, cùm alteri in beneficio resignato jam sit jus quæsitum per collationem, gloss. in cit. cap. Ex parte V. Quamvìs minor de restitut. spoliat. & Abb. ibid. num. 14. & plures alij apud Parisium c.l. num. 38. & seqq. Secundùm aliorum verò opinionem, restituendus est minor graviter læsus in renunciatione, ex regula generali, minores graviter læsos restituendos esse, nisi contrarium jure reperiatur expressum, Covar. l. 1. variar. resolut. cap. 5. num. 3. Paris. c. l. num. 45. & seqq. & quidem etiam in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis subveniendum est graviter læsis, aut deceptis, Azor c. l. in fine.

Porrò non solùm minor xxv. annis, sed pubes, verùm etiam minor xiv. annis, seu impubes, si secundùm Jus novum Concilij Tridentini, cap. 6. Sess. 23. de reformat. ex dispensatione beneficium Ecclesiasticum obtineat, illud resignare potest, accedente tamen auctoritate tutoris, & cum causæ cognitione, ac decreto Superioris, alioquin renunciatio non valet, quia pupillus sinè tutore non potest quidquam agere, ex recepta sententia ab omnibus apud Paris. cit. quæst. 7. num. 58. & seqq.

XXIV. Assertio 3. Præterea Parochus, qui intra annum post obtentam parochiam, promoveri debet ad Ordinem Sacerdotij, sub pœnâ privationis beneficij ipso jure, seu facto incurrendæ, juxta cap. Licèt 14. de elect. in 6. Etsi in fine anni nondum Sacerdos factus sit, potest tamen, ante elapsum annum, etiam ultimo die, vel eo tempore, quo jam non ampliùs intra annum ordinari Sacerdos potest, resignare parochiam, Azor cit. cap. 20. quæst. 4. Paris. cit. l. 3. quæst. 2. num. 8. & seqq. & alij apud ipsos. nam Ecclesia parochialis non vacat, nec priùs potest alteri conferri, nisi ex toto fuerit elapsus annus ad Ordines suscipiendos à jure concessus, neque enim priùs promotus ad parochiam eâ est privatus, cap. commissa 35. in princ. de elect. in 6. cùm ergo ante totum annum elapsum, talis parochus obtineat adhuc jus parochiale, poterit illud eo adhuc tempore resignare, sive transferre in alium, præsertim cùm ultimâ die posset adhuc obtinere dispensationem Papalem, & prorogationem temporis, gloss. in cit. cap. Commissa, V. elapsus in additione. Idque inde confirmatur, quia generatim loquendo, pœna à lege statuta, nisi intra certum tempus aliquid factum fuerit, non incurritur, antequam tempus illud integrè sit elapsum, gloss. margin. communiter recepta in cit. capit. Commissa,

missa. Neque verò hoc casu talis Parochus censendus est in fraudem legis resignare, quia, quod fit jure permittente, non censendum est, fieri in fraudem, l. Grachus 4. C. Ad leg. Jul. de adulter. l. Nemo damnum 15. ff. de regul. jur. & potest sinè fraude velle resignare, propter redituum tenuitatem, vel aëris intemperiem, vel similem causam: nisi tamen evidenter de fraude constaret, tunc enim non admitteretur renunciatio, Paris. c. l. n. 20. Et hinc non sequitur, quòd sic posset Ecclesia parochialis perpetuò obtineri, tametsi nullus ad illam promotus intra annum sacerdos fieret, quia, sicut in fine anni primus potest resignare parochiam alteri non sacerdoti, ita & hic postea posset resignare alteri, cùm æquale jus habeat, & hic denuò alteri, & sic deinceps, quod esset contra mentem legis, & in fraudem illius. Nam si Superior judicet, id fore damnosum Ecclesiæ, potest resignationem non admittere, Paris. c. l. num. 15. Hodiè verò hujusmodi renunciatio parochiæ intra annum non admitteretur, quia requiritur, ut per plures annos possederit, juxta suprà dicta num. 21. Elapso verò anno, talis parochus, qui sacerdos intra annum, legitimo impedimento cessante, non est factus, nequaquam resignare potest, cùm omne jus amiserit in parochia, Paris. c. l. num. 21. & 22.

XXV. Assertio 4. Clerici beneficiati, qui Religionem ingredi volunt, spectato Jure communi antiquo, resignare possunt sua beneficia, etiam in favorem alterius, durante anno probationis, Azor cit. c. 20. q. 6. Paris. cit. l. 3. q. 13. n. 1. & est communis opinio. Idque ex eo probatur, quia beneficium illius, qui Religionem ingreditur, non est intra probationis annum alicui conferendum, nisi ad id ipsius accedat assensus: c. Beneficium 4. & ibi gl. V. Assensus de Regularib. in 6. ergo Novitius potest consentire, ut beneficium suum alteri conferatur, & per consequens etiam renuntiare, quia Novitius adhuc habet proprium velle, & nolle, & voluntas ejus nondum est plenè subjecta Prælato, ac proinde potest, sinè illius consensu beneficium dimittere, & resignare. Debet autem, durante probatione, eidem beneficio per alium deserviri, si opus sit, assignatâ illi congruâ de ipsius proventibus portione, cit. c. Beneficium.

Verùm Jure novo Concilij Trident. aliud statutum est, nempe, ut nulla renunciatio, aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarij, fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur, effectum sortiri, nisi secutâ professione: aliter verò facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renunciatione, etiam juratâ, sit irrita, & nullius effectûs, Sess. 25. de Regularib. c. 16. Quòd decretum habet locum, non solùm in renunciatione bonorum, sed etiam Beneficiorum Ecclesiasticorum, quia Concilium generatim ait: Quòd nulla renunciatio ingressi Religionem valeat, nisi cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarij, ante duos menses proximos præcedentes professionem fiat, prout declaravit sæpiùs S. Congregatio Concilij teste Paris. c. l. n. 5. quamvis consensus Superioris Religionis tum non requiratur ad renunciandum, Azor c. l. Idque ideo statutum est, ne temerè quis renunciet, dum in probatione versatur, & postea, si fortè non admittatur ad professionem, vel illam ipse emittere nolit, & beneficio, & Religionis statu privatus existat; vel ne ob renunciationem beneficij factam, jam minùs liberè à religione discedere queat, Paris. c. l. Unde neque Episcopus potest conferre beneficia resignata à Novitijs, nisi post emissam professionem, ut declaravit S. Congregatio Concilij. Imò prædictum decretum Concilij habet etiam locum tum, quando quis renunciat beneficio, ante ingressum, intuitu tamen ingressûs in Religionem, si aliunde non habeat, ex quo commodè se sustentare valeat, vel si ad titulum illius beneficij ordinatus sit; tum enim renunciatio videtur in fraudem Decreti esse facta, ex ejusdem Congregationis declaratione. Emissâ verò professione, etiam à Curatis, sinè speciali licentia Papæ, ipso facto inducitur tacita renunciatio, & vacatio beneficiorum, quæ obtinuit is, qui professionem emisit, Sylvest. V. Religio 2. quæst. 8. Paris. c. l. num. 13.

Contrarium tamen, nempe quòd prædictum decretum Concilij non habeat locum in renunciatione beneficiorum Ecclesiasticorum, tenent Garcias p. 11. de benefic. c. 9. num. 12. & seqq. Barbos. de offic. Episc. alleg. 99. n. 19. Castro Palao par. 2. tract. 13. de benefic. dis. 6. pun. 2. §. 3. num. 15. Ratio est, quia à jure antiquo non est recedendum, nisi aliud jure novo sit expressum; sed jure antiquo permissum erat Novitio resignare beneficia intra annum probationis, c. Beneficium 4. de Regularib. in 6. ergo, cùm jure novo Concilij Tridentini contrarium non sit expressum, quippe quod loquitur de sola renunciatione bonorum temporalium, non habet locum ejus decretum in renunciatione beneficiorum Ecclesiasticorum. Quæ sententia etsi probabilis sit, præcipuè, si renuncians aliunde habeat, unde vivere possit: nihilominus tamen Concilium loquitur generaliter, sinè ulla restrictione ad bona temporalia, ut nulla renunciatio, aut obligatio antea facta valeat, & ratio principalis dispositionis Concilij habet etiam locum in renunciatione beneficiorum, adeóque etiam idem jus.

XXVI. Assertio 5. Clerici criminosi, qui non sunt ob crimen privati suis beneficijs ipso jure, seu facto, sed solùm privandi per sententiam condemnatoriam Judicis, possunt resignare sua beneficia, etiam in favorem alterius, quia cùm nondum sint privati, jus adhuc in beneficijs habent, licèt ea renunciatio postea per Judicis sententiam rescindi possit, Rebuff. in praxi benefic. tit. de modis amittendi beneficia num. 51. Azor cit. c. 20. q. 8. Garc. p. 11. de benefic. c. 3. n. 64. & est sententia communior, & in praxi recepta, teste Parisio l. 3. q. 16. n. 1. Quin imò, etsi lata sit sententia contra Clericum criminosum, à qua tamen is appellavit, potest, non obstante tali sententiâ, renunciare beneficio; quia appellatio suspendit jurisdictionem, & sententiam Judicis, à quo fuit provocatum, & ideo appellatione pendente, nihil est innovandum, Rebuff. c. l. n. 52. Paris. c. l. n. 17. & duobus seqq.

XXVII. Porrò possunt Clerici criminosi, antequam per sententiam privati sunt beneficijs, ea resignare, non purè tantùm, seu simpliciter, sed etiam

in favorem alterius, ut docent Auctores suprà cit. Ratio est, quia regulariter cuilibet concessum est proprium beneficium resignare, etiam in favorem alterius, quâ potestate non est quis privatus, ob commissum delictum, ante sententiam, cùm non sit beneficio privatus ipso jure, ut supponimus. Non obstat, quod per talem resignationem fiat præjudicium Ordinario, qui non poterit illud liberè conferre; Nam hoc per accidens est, neque attendum, cùm resignans utatur jure suo, Castro Palao cit. dis. 6. §. 2. n. 9. Requiritur tamen, ut fiat mentio criminis, & accusationis, vel inquisitionis contra criminosum institutæ, aliàs renunciatio esset nulla, Rebuff. c. l. n. 52. in fine, Paris. c. l. n. 24. sicut si inquisitus de crimine impetrare velit beneficium, debet facere mentionem de inquisitione, aliàs impetratio est nulla, quia ob taciturnitatem qualitatis ignoratæ est subreptiria, Paris. c. l. n. 25. etsi contrarium teneat Garc. cit. c. 3. num. 120. & 121. Palao c. l. quia jure non est expressum, de his mentionem fieri debere, vel quòd ijs expressis, Papa gratiam nullo modo concessisset, & non ob omnia tacita, quæ si expressa fuissent, Papam movere potuissent ad denegandam gratiam, vitiatur concessio gratiæ, sed ob ea solùm, quæ de jure, vel stylo Curiæ sunt exprimenda. Idque certum est, si crimen non reddat renunciantem indignum beneficio; tum enim non requiritur, ut fiat mentio criminis, vel accusationis, aut inquisitionis, sicut etiam in impetratione tali casu non debet fieri mentio, Paris. cit. quæst. 16. num. 27. 2. Criminosus, antequam per sententiam est privatus beneficio, pendente accusatione, potest illud resignare, etiam ex causa permutationis, Paris. cit. q. 16. n. 10. & seqq. Garc. c. l. n. 67. Palao c. l. n. 12. limitat tamen Garc. l. c. n. 69. & 70. nisi fortè obstet infamia orta ex accusatione apud bonos, & graves viros, ne possit ad aliud beneficiū promoveri, & sic permutare, vel nisi ob delictum commissum jure esset inhabilis ad beneficia obtinenda. 3. Criminosi possunt, antequam per sententiam sunt privati beneficijs, ea resignare, non solùm per se, sed etiam per procuratores, quos constituere possunt ad resignandum beneficia: & non tantùm coram Papâ, sed etiam coram Ordinario, Paris. cit. q. 13. n. 43. & 44. quod tamen non procedit in renunciatione facta à criminoso in favorem alterius, postquam judicium inceptum est, & testes recepti, ac conclusum in causa, ita, ut nihil restet, nisi ut sententia feratur, quia talis renunciatio censetur esse dolosa: sicut etiam non potest criminosus renunciare beneficio in favorem alicujus, postquam scivit, illud esse impetratum à tertio, cui jus saltem ad rem est quæsitum ad tale beneficium, vel qui impetravit à Sede Apostolica litteras ad beneficium proximè vacaturum, Paris. c. l. n. 46. 47. & 48. Quaranta in summa Bullarij V. Beneficiorum resignationes. §. Quæstio tamen est. 4. Potest criminosus resignare beneficium, etiam in favorem alicujus, quamvis alius illud impetraverit in eventum privationis, & licèt renuncians sciverit, illud esse impetratum à tertio, nec potuerit post renunciationem procedi ad privationem, quia renuncians jure suo utitur, ideóque nullam fraudem censetur committere, neque impetrans habet jus jam quæsitum ad beneficium absolutè, sed solùm sub conditione, posito, quòd beneficio privabitur. nisi ex alijs conjecturis fraus appareret, ut in c. 2. h. t. in 6. Garc. cit. c. 3. num. 72. & n. 84. Palao c. l. n. 10. & 11. & alij apud ipsos contra Paris. cit. q. 16. n. 48. & Quarantam in summa Bullarij V. Beneficiorum resignationes §. Quæstio tamen est: ubi ait: Si alius quispiam à Sede Apostolica impetravit beneficium, de cujus vacatione speratur, renunciatio irrita, aut subreptitia censenda erit. 5. Criminosus potest renunciare beneficio, etiam in favorem alterius, postquam judicium est inceptum, & testes recepti, imò etiam in causa conclusum est, ita, ut nihil restet, nisi, ut sententia feratur, ut tenet Garc. cit. c. 3. n. 89. & 90. & alij apud ipsum. Sed contrarium est verius, quia talis renunciatio censetur esse dolosa, & malitiosa, per quod judicium eludi posset, Paris. cit. q. 16. num. 46. & 47. dicens, eam esse communem opinionem. Quaranta c. l.

XXVIII. Assertio 6. Clerici, qui habent jus ad rem duntaxat ad beneficium, possunt quidem illud resignare simpliciter, & absolutè, non autem in favorem alterius; Est communis sententia DD. apud Paris. l. 2. q. 23. n. 2. & 3. Ratio est, qui cuique regulariter concessum est cedere jure suo, sive renunciare juri sibi competenti; non autem potest quis renunciare beneficio, ut detur alteri, sive cedere illud alteri, ac transferre in alium, in quo nondum jus in re, sive canonicum titulum obtinuit. Et hinc electi, præsentati, aut nominati ad aliquod beneficium, vel qui habent gratiam exspectativam impetratam à Papa ad beneficium proximè vacaturum in aliqua Ecclesia, aliive, qui jus tantùm ad rem habent ad beneficia, faciliùs possunt, etiam post acceptationem, renunciare electioni de se factæ, vel præsentationi, in manibus eligentium, vel patroni, c. Præsentia 6. h. t. Paris. c. l. n. 7. & n. 10. neque necesse est, ut renunciatio fiat in manibus Superioris, quia solùm dimittunt beneficium conferendum, sive obtinendum, non collatum, seu obtentum, gl. in c. Si electio 26. V. renunciat. de elect. in 6. Paris. c. l. n. 17. quod propriè loquendo, solùm resignari potest, ut constat ex suprà dictis n. 10. Potest tamen quis resignare beneficium sibi collatum, etiam in favorem alterius, ante obtentam ejus possessionem, & antequam Bullæ, seu Litteræ suæ provisionis fuerunt expeditæ, dummodo collatio ei facta sit, quia per illam collationem jus in re illi competit, Gregor. Tholosan. syntagm. juris univ. l. 17. c. 17. n. 16. Porrò ij, qui beneficia possident, tantummodo in commendam temporalem, vel tanquam Vicarij temporales, & ad nutum Superioris amovibiles, possunt quidem cedere possessione, vel qualiquali jure suo, quod habent in hujusmodi beneficijs; ea tamen cessio non est renunciatio propriè dicta, quia cùm tales non habeant plenum jus in beneficijs, quæ possident, ijsdem cedere, sive illa in alium transferre non possunt, ut patet ex n. 16.

XXIX. Hinc sequitur, quòd etiam resignatarius, sive is, cui resignatum est beneficium, potest illud resignare alteri, quia per resignationem consequitur plenum jus in beneficio, ideóque illud cedere potest alteri; est communis sententia DD. apud Paris. l. 3. q. 9. n. 1. & 2. Idque procedit 1. etiamsi litte-

litteræ nondum confectæ, seu expeditæ sint, quia post signatam supplicationem, resignatio est perfecta Parif. c. l. n. 4. 2. Procedit non solùm in primo resignatario, sed etiam in secundo, tertio, quarto, & cæteris: nam omnes possunt successivè resignare, quia omnes consequuntur perfectum jus in beneficio, adeóque idem etiam jus resignandi, Parif. c. l. n. 12. Hoc autem limitandum est 1. quòd resignatio beneficij facta à resignatario alteri non valeat, si nullum jus fuit translatum in illum à resignante, quia cessionarius non potest transferre in alium jus, si à cedente nullum accepit, nemo enim dare potest, quod non habet. V. g. si Clericus resignet suum beneficium in favorem alicujus laici, & hic illud iterum in favorem alterius Clerici, iste Clericus nullum jus consequitur in beneficio sibi resignato à laico, qui nullum in eo habuit, nec habere potuit. Item si Vicarius Episcopi admisit renunciationem beneficij à Titio Clerico factam, cùm nullum ad id mandatum haberet, & contulit Cajo, qui illud resignavit coram Papa, in favorem Sempronij, iste nullum jus in beneficio illo per talem resignationem consequitur, cùm resignans Cajus nullum habuerit, quippe cùm renunciatio facta à Titio nulla fuerit, ob defectum potestatis illam admittentis, Parif. cit. loc. num. 13. & 14. 2. Limitatur, si beneficium alicui resignatum sit sub conditione, & resignatarius, non adimpletâ conditione, illud resignet alteri, resignatio posterior est nulla; quia cùm priùs resignatarius conditionem non adimpleverit; non est ullum jus in eum translatum à primo resignante, adeóque nec in alterum resignando aliquod jus transferre potuit.

§. II.

An, & quomodo Clerici infirmi possint beneficia resignare?

XXX. Assertio 1. Clerici etiam in gravi infirmitate constituti Jure communi possunt resignare beneficia, quæ obtinent, etiam in favorem alterius; Abb. in c. Lectæ 14. n. 2. h. t. Azor cit. c. 20. q. 5. & alij DD. communiter, quia ægris corpore, etsi morti vicinis, permittunt jura alios actus legitimos exercere, ut est, transigere, l. Sanum 27. C. de transact. condere testamentum, l. Senium 3. C. qui testam. facere poss. contrahere matrimonium, etiam in mortis articulo, Jo. Andr. in reg. Sinè culpa 23. in 6. & alij communiter. & his similia, ergo etiam permissum est illis renunciare beneficijs suis. Idémque de senibus, qui & ipsi resignare possunt, quia infirmis accensentur, Parif. cit. l. 3. q. 17. n. 1. & alij communiter. Verùm secundùm Regulam XVIII. Cancellariæ Apostolicæ, quæ est Innocentij VIII. & desumpta ex c. 2. h. t. in 6. vel potiùs ex c. Plerique 5. caus. 8. q. 1. si quis in infirmitate constitutus resignaverit aliquod beneficium, sive simpliciter, sive ex causa permutationis (vel aliàs dimiserit, aut illius commendæ cesserit, seu ipsius beneficij unionis dissolutioni consenserit, etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ, quod est additum à posterioribus Pontificibus, à quibus hæc regula aucta est) & postea infra 20. dies (à die per ipsum resignantem præstandi consensûs computandos) de ipsa infirmitate decesserit, ac ipsum beneficium (quavis auctoritate) conferatur, per resignationem sic factam, collatio hujusmodi nulla sit, ipsúmque beneficium per obitum vacare censeatur. Idque statutum est, tum ad vitandas fraudes, ne scilicet propter has procuratas renunciationes, Ordinarij à collatione, & exspectantes, vel nominati à suis juribus excludantur: tum ne de beneficijs disponatur per viam successionis, seu per modum ultimæ voluntatis, sicut de hæreditate, seu bonis patrimonialibus, & profanis, sub velamine, & prætextu renunciationis, Rebuff. in praxi, in regula de infirmis beneficia resignantibus in gl. 1. n. 2. Parif. l. 12. de resign. benefic. q. 1. n. 2. & 17. & seqq. cùm hujusmodi successio in Ecclesia Dei sit odiosa, & damnata, c. 1. de præbend. c. Ad extirpandas 11. c. Cùm decorem 15. & c. seq. de filijs Presbyt.

XXXI. Assertio 2. Prædicta regula habet locum, 1. in omnibus beneficijs Ecclesiasticis, sive secularibus, sive regularibus, simplicibus, vel curatis, etiam dignitatibus, quia nomine beneficij generaliter, & indistinctè accepti omnia beneficia comprehenduntur, Rebuff. in praxi in gl. 5. hujus regulæ, gl. in reg. 1. jur. in 6. Parif. l. 12. q. 3. n. 1. & seqq. & alij communiter. Et hinc etiam habet locum in beneficijs juris patronatûs, quia collatio accipitur hîc generaliter, non tantùm pro libera collatione, sed etiam pro institutione, præviâ præsentatione, factâ, & quavis alia provisione, prout resolutum fuit in Rota, teste Parif. c. l. n. 22. Azor p. 2. l. 7. c. 28. q. 6. Quare si fiat renunciatio beneficij patronati, coram Ordinario, vel Papa, & resignans moriatur infra 20. dies, beneficium vacat, non per resignationem, sed per obitum, & patronus potest iterum præsentare, non obstante renunciatione, quippe quæ invalida fuit, ideóque nullum præstat impedimentum, Parif. c. l. n. 22. & seqq. & Azor c. l. Similiter sub hac regula comprehenduntur omnes Episcopi, Archiepiscopi, & alij Prælati, & Abbates, imò & Cardinales resignantes suas dignitates, vel beneficia, quia cùm hæc dispositio generaliter loquatur, & animæ salutem, ac bonum publicum concernat, & emanârit ad obviandum fraudibus, ideò omnes comprehendit, Rebuff. in gl. 1. n. 4. & 5. Parif. cit. l. 12. q. 4. num. 1. & seqq. etiam fœminas, ut Abbatissas resignantes, quia eadem quoad hoc est ratio in fœminis, quæ in viris, Rebuff. c. l. n. 1. Parif. cit. q. 4. n. 24. & seqq. & alij DD. communiter.

XXXII. Secundò. Hæc regula locum habet etiam in renunciationibus, quæ fiunt extra Curiam Romanam, coram Ordinarijs, vel Legatis Sedis Apostolicæ, quia omnis renunciatio, tempore infirmitatis facta, præsumitur fraudulenta, & habet speciem successionis in beneficijs, ideóque etiam in istis renunciationibus eadem ratio militat, Parif. cit. l. 12. q. 5. n. 8. & seqq. & alij DD. communiter. Quare si Canonicus infirmus resignet Canonicatum in mense Capitulari, & postea intra 20. dies in mense Papali, sive Papæ reservato decedat, illud beneficium censebitur vacare, non per resignationem, sed per obitum resignantis, adeóque collatio ad S. Pontificem pertinebit. Item sub hac regula comprehenduntur etiam renunciationes, quæ fiunt cum reservatio-

vatione omnium fructuum, vel eorum parte, aut ex causa permutationis, ita, ut, si resignans, permutando beneficium cum alio, ante dies 20. moriatur, beneficium vacet per obitum permutantis, ut constat ex verbis regulæ, ibi: *sive simpliciter, sive ex causâ permutationis, vel aliàs dimiserit.* Rebuff. ibid. in gl. 4. n. 1. Parif. c. l. n. 15. & alij omnes. idque procedit, sive permutentur beneficia æqualia, sive inæqualia, ut, si infirmus permutet beneficium pingue cum consanguineo suo, seu amico ei dante tenue; nam regula indistinctè, & indefinitè loquitur de resignatione factâ ex causa permutationis, & ratio eadem in utrisque militat, ne beneficia sint quasi hæreditaria: & licèt, quando beneficia sunt æqualia, cesset præsumptio fraudis, altera tamen ratio, nempe successio in beneficijs non cessat: at, quando plures sunt rationes æquè principales, unâ cessante, non cessat dispositio, Rebuff. c. l. n. 5. & 6. Parif. n. 20. & seqq. Neque verò dispositio prædictæ Regulæ Cancellariæ censeri debet esse odiosa, ideóque non extendi: nam potiùs favorabilis est, quia juri conformis est, & introducta ad fraudes evitandas, & ob bonum publicum, Rebuff. c. l. n. 9. arg. §. Affinitatis Institut. de nupt. Similiter renunciatio beneficij concessi in commendam continetur sub hac regula: sive fuerit commenda perpetua, sive temporalis, & sive dicatur hæc esse resignatio vera, sive solùm dimissio, beneficium, post mortem infra 20. dies, vacabit per mortem, non per cessionem commendæ, quia etiam hìc viget eadem ratio, cùm habentes Commendas disponant de fructibus beneficij, ut constat ex verbis regulæ, ibi: *aut illius commendæ cesserit,* Rebuff. ibid. in gl. 7. Parif. c. l. n. 31. Denique hæc regula includit etiam beneficia unita, sive unum beneficiũ alteri uniatur, ad vitam alicujus, ut habere plura beneficia possit, quæ aliàs habere non posset: sive quis beneficium dimittat, ut alicui loco pio annectatur, si enim postea intra 20. dies decesserit, beneficium per obitum vacat, ut patet ex verbis regulæ ibi: *seu ipsius beneficij unionis dissolutioni consenserit,* Rebuff. in gl. 8. Parif. cit. q. 3. num. 48. & seqq. Azor cit. c. 28. quæst. 6.

XXXIII. Tertiò. Ut locum habeat hæc regula, requiritur, ut quis resignaverit beneficium, nam si resignare tantùm promiserit, vel ad resignandum procuratorem constituerit, id haud sufficit, sed necesse est, quòd consensus ipsius resignantis, vel sui procuratoris, in loco, ubi fit resignatiò, interveniat, & quòd ejusmodi resignatio à Superiore, coram quo fit, sit admissa, Rebuff. super hac regula in gl. 3. & 11. Chokier in Comment. in reg. Cancellariæ in reg. 18. n. 14. Deinde olim requirebatur, ut resignans esset infirmus; nam, si esset sanus, tempore resignationis, etiamsi postea facto quodam, vel casu inopinato moreretur intra 20. dies, beneficium non per obitum, sed per resignationem vacavit, quia resignans non erat in infirmitate constitutus; nam qualitas requisita omni tempore debet concurrere in principio, & fine, Rebuff. c. l. in gl. 2. n. 2. Parif. cit. l. 12. q. 6. n. 1. & 2. arg. c. de his 4. de sepult. Verùm per posteriores Pontifices additum est, ut quomodocunque, sive graviter, sive leviter, & quandocunque quis sit infirmus, imò etiamsi non sit infirmus, attamen si post consensum in resignationem per se, vel per procuratorem præstitum, & post resignationem admissam, moriatur infra 20. dies, locus sit huic regulæ, ita, ut beneficium vacet, non per resignationem, sed per obitum, quamvìs ab initio esset sanus, ut patet ex verbis regulæ ibi: *etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ,* Parif. c. l. n. 5. Azor cit. c. 28. q. 3. Chokier c. l. n. 15. Est autem additio hæc, & extensio facta, quia ita necessarium fuit, ob fraudes, quæ aliàs fieri possent, ut huic regulæ nunquam esset locus: nam beneficiarij procurarent, ut signarentur supplicationes resignationis, quas penes se tenerent, & postea constituti in infirmitate præstarent consensum, & sic eluderetur regula, quia dicerent, se adhuc sanos resignâsse, Parif. c. l. Non autem habet locum hæc regula in morte civili, ut, si quis resignavit, & intra 20. dies à consensu præstito, uxorem ducat, tum non vacabit beneficium, ob contractum matrimonium, sed per resignationem, quia dispositio loquens de morte, intelligi debet de naturali, nec extendi ad civilem, Rebuff. c. l. in gl. 11. & 12. num. 17. & 18. Chokier c. l. n. 16. Sic quoque, si quis non renunciavit beneficio, sed est eo privatus per sententiam Judicis, & beneficium est in alterum collatum, & postea moriatur intra 20. dies, non habet locum regula, neque vacat beneficium per obitum ipsius, neque per resignationem, quia vacatio per resignationem differt ab ea, quæ fit per privationem, c. Susceptum 6. de rescript. in 6. Si tamen is, qui conjectus est in carcerem privandus, ob crimen, beneficio, ei renunciet, & postea moriatur intra 20. dies, tum vacabit, non per renunciationem beneficij, sed per obitum, & locum habebit regula, Rebuff. c. l. n. 20. Parif. cit. q. 6. n. 29. & 30. Azor c. l. q. 3.

XXXIV. Quartò. Ut regula hæc locum habeat, requiritur, ut resignans moriatur intra 20. dies, si enim postea v. g. 21. die decedat, valebit resignatio, nec censebitur vacare beneficium per mortem illius resignantis, Rebuff. in reg. in gl. 9. Accipitur autem hic dies pro die naturali 24. horarum, Rebuff. c. l. & ipsi dies 20. incipiunt currere, & computari à die præstiti consensûs à resignante, prout habetur in ipsa regula, Rebuff. ibid. in gl. 10. n. 1. quia tunc perficitur resignatio, antea enim potest resignans pœnitere: nam in resignatione, quæ fit coram S. Pontifice, non sufficit, quòd supplicatio fuerit Papæ præsentata, & per eum admissa, sive signata, sed requiritur etiam, ut consensus per principalem resignantem, si præsens sit, vel per procuratorem suum ad hoc specialiter constitutum, sit expressè præstitus in Cancellaria, vel Camera Apostolica, ante quem consensum resignatio non est omnino perfecta, ideóque cùm res sit adhuc integra, resignans potest pœnitere, quamvìs aliud sit in renunciatione, quæ fit coram Ordinarijs, Parif. cit. lib. 12. quæst. 8. num. 4. & lib. 1. quæst. 12. num. 1. & seqq. de quo infrà.

Porrò dies præstiti consensûs computatur in termino 20. dierum, quia currit de momento ad momentum, & dies termini computatur in termino, quando ejus interest, cui statuitur terminus, sicuti in proposito terminus 20. dierum præfixus est resignanti, cujus interest, ut dies præstiti consensûs computetur in termino, quia eò citiùs exspirabit termi-

terminus 20. dierum, quo elapso, valida est resignatio. Rota Rom. apud Parif. cit. quæst. 8. num. 25. & seqq. Quamvis contrarium etiam valdè probabile sit, quòd illa dies, quâ præstatur consensus, non sit computandus in numero 20. dierum, quia regulariter terminus temporis non computatur in tempore, l. Eum, qui 41. §. Planè. ff. de verb. oblig. præsertim in odiosis, & pœnalibus; regula autem hæc inducta est ad vitandas fraudes resignantium, ne beneficia fiant quasi hereditaria, & terminus iste præfigitur per præpositionem A. quæ suâpte naturâ excludit terminum à quo. Rebuff. cit. loc. in gloss. 10. num. 9. Chokier cit. loc. num. 39. & alij. Illud magis certum est, quòd dies, quo resignans moritur, inchoatus non sit habendus pro completo, quia licèt aliàs in favorabilibus dies cœpta habeatur pro completâ, id tamen solùm procedit, quando tempus est designatum per annos; tunc enim ultima dies ultimi anni, statim ac cœpta est, habetur pro completa; at in casu præsenti, cùm tempus designetur, non per annos, sed per dies, ultima dies cœpta haberi non debet pro completa, quia sicut in termino plurium annorum, ultimus annus inceptus non habetur pro completo. L. Non putabam. 45. ff. De condit. & demonstrat. ita etiam in termino plurium dierum ultima dies cœpta non debet haberi pro completa: ac proinde si resignans moriatur die vigesimo nondum completo post resignationem, locum habet regula, & beneficium vacat, non per resignationem, sed per obitum. Parif. cit. quæst. 8. num. 23. & seqq. & est communis opinio.

XXXV. 5. Regula hæc locum habet, sivè beneficium resignatum per Papam, sive per Legatum Papæ, aut Cardinalem, sive per Ordinarium, ut Episcopum, vel etiam Capitulum, vel quâcunque aliâ auctoritate sit collatum alteri per resignationem: nam si postea resignans ante 20. dies moriatur, collatio est nulla; & poterit Ordinarius collator illud beneficium alteri conferre, quia de novo vacat per obitum resignantis, vi huius regulæ: quotiescunque autem vacat beneficium, Ordinarius potest illud conferre, sive vacet per resignationem, sive per obitum, sive alio modo, ut constat ex cit. reg. ibi, *quavis auctoritate &c.* Rebuff. in gloss. 2. num. 3. & seqq. & in gloss. 13. & 14. num. 1. Parif. cit. loc. quæst. 13. num. 1. Neque prima collatio potest impedire secundam; cùm prima, post secutam mortem resignantis infra 20. dies, fuerit nulla: quod autem nullum est, nullum producit effectum, juxta regulam juris 52. in 6. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. Atque hæc procedunt, si beneficia resignata sint extra Curiam, coram locorum Ordinariis simpliciter, vel etiam coram Legato Papæ: tunc enim superveniente morte intra dies 20. Ordinarij locorum possunt illa licitè denuò conferre; quia licèt hæc regula resignationem irritam reddat, non tamen adimit jus, & potestatem Ordinariis ea simpliciter conferendi. At verò, si quis resignet beneficium in favorem alterius in Curia, coram Papâ, & postea moriatur intra 20. dies, beneficium est ipsi Papæ reservatum, ita, ut Ordinarius non possit de eo providere. Rebuff. in gloss. 14. n. 5. Parif. cit. loc. quæst. 10. num. 4. & seqq. & num. 12. & seqq. Azor cit. cap. 28. quæst. 9. Quia per resignationem factam in Curia Romana, beneficium ibi vacat; beneficia verò in Curia vacantia sunt Romano Pontifici reservata. cap. 2. de præbend. in 6.

§ III.

Qui resignare beneficia non possunt, & quibus possint resignari?

XXXVI. Assertio 1. Inprimis illi Clerici, qui ob crimen ipso jure privati sunt beneficiis suis, non possunt illa resignare, etiamsi non præcesserit sententia judicialis declaratoria criminis; quia etsi beneficia retinere, ac possidere interim possint, donec per sententiam judicis eorum crimina declarentur, jus tamen, ac titulum beneficij, quamprimùm crimen commiserunt, ipso facto perdiderunt; adeòque cùm nullum jus ampliùs habeant in beneficio, sed nudam possessionem, non possunt illud resignare, aut transferre in alium. Azor p. 2. l. 7. cap. 20. quæst. 8. Parif. l. 3. de resignat. benefic. quæst. 1. num. 1. & 10. Idem dicendum est de privato beneficiis per sententiam Judicis; quæ transiit in rem judicatam, per quam beneficium vacat, & privatus jus, ac titulum beneficij perdit; adeòque resignare illud ampliùs non potest, quamvis ante executionem sententiæ non amittat possessionem beneficij. Garc. p. 11. c. 3. n. 125. & seqq.

2. Intrusi, & alij similes non habentes canonicum titulum, non possunt resignare beneficia, quæ detinent, cùm nullum jus ad illa habeant, etiamsi diu pacificè illa possederint: longa enim detentio beneficij non justificat titulum aliàs invalidum. cap. Dilecto 25. de præbend. & reg. jur. 3. in 6.

3. Neque ij, qui ad secundum beneficium cum priore incompatibile promoti sunt, prius resignare possunt; quia per adeptionem secundi beneficij, ipso jure vacat primum. c. De multa 28. de præbend. Concil. Trident. Sess. 7. cap. 4. de reform. Hinc v. g. promotus ad dignitatem Cardinalatûs, post possessionis adeptionem, non potest resignare dignitates, & beneficia curata, quæ priùs obtinebat; quia vacant ipso jure, neque promotus ad Episcopatum potest resignare quodcunque beneficium, quod obtinebat ante promotionem, quia vacat ipso jure. c. Cùm in cunctis 7. §. Cùm verò de elect. Neque habens personatum, aut dignitatem Ecclesiasticam, v. g. Præposituram, vel Decanatum, si obtineat pacificam possessionem alterius, potest resignare priorem, neque habens beneficium curatum, ut parochiam, potest resignare primum, neque obtinens Canonicatum, vel aliud beneficium etiam simplex in aliqua Ecclesia, si alium Canonicatum, vel beneficium simplex obtineat in eadem Ecclesia, potest resignare primum, quia vacat ipso jure per adeptionem secundi, priore retento, cùm duo beneficia, etiam simplicia uniformia, sint inter se incompatibilia in eadem

eâdem Ecclesiâ. Parif. cit. l.num.65.& multis feqq.

XXXVII. Affertio 2. Præterea Clerici mente capti, & furiofi non poffunt refignare beneficia, quæobtinent, ficut nec permutare. Eft communis fententia DD. apud Parif. l. 3. de refignat. benefic. quæft. 8. num. 1. & feqq. Ratio eft, quia cùm careant judicio rationis, ficut non poffunt alienare, vendere, donare, & alios actus legitimos exercere; ita neque renunciare, ideóque refignatio per tales facta eft nulla: & fi redierint ad fanitatem, poterunt repetere beneficia refignata in furore, vel amentia. Parif. cit. loc. num. 7. & 8. Si tamen lucida intervalla habeant, renunciatio beneficij facta eo tempore tenet, quia ceffat impedimentum furoris, vel amentiæ. Parif. cit. loc. num. 9. arg. c.Cùm ceffante 60. de appellat. Quòd fi Epifcopus, vel Rector Ecclefiæ amens, vel furiofus ad fanam mentem nunquam redierit, alius eligendus, vel conftituendus eft, cui cura Ecclefiæ committatur, ne ex vacatione Ecclefia detrimentum patiatur. cap.Quamvis trifte 14. cauf. 7. q. 1.Parif.c.l.n.8.

XXXVIII. Affertio 3. Beneficia Ecclefiaftica refignari poffunt omnibus Clericis, modò fint idonei, ex communi fententia apud Parif. l. 4. quæft. 1. num. 1. & feqq. id eft, præditi maturitate ætatis, morum gravitate, & litterarum fcientiâ, c. Cùm in cunctis 7. in princip. de elect. & alias qualitates habeant, quas beneficium ipfum requirit fecundùm Canones; alioquin verò renunciatio beneficij facta non idoneo nulla eft, adeò quidem, ut etfi refignatarius poftea idoneus efficiatur, renunciatio ab initio invalida per fupervenientem habilitatem non convalidetur; ac proinde refignatarius, poftquam habilis factus eft, non poteft beneficium refignatum confequi, fed novo confenfu, & provifione opus eft. Parif. cit. loc. n. 5. & feqq. Unde etiam refignatio beneficij, facta in favorem laici nulla eft; quia laicus incapax eft rerum fpiritualium. Parif. cit. l. 4. quæft. 2. n. 1. arg. cap. 2. de inftitut. Poffunt tamen refignari beneficia fenibus, & infirmis; nifi infirmitas fit longo tempore duratura, & beneficium requirat eam curam, ut infirmus non poffit ei fatisfacere, Parif. cit. l.4.quæft.8. num.1. & 2. Et univerfim loquendo, regulariter quibus beneficia conferri poffunt, iifdem etiam refignari poffunt, & vice verfa, quibus non poffunt conferri, nec refignari poffunt.

SECTIO IV.

DE CAUSIS, OB QUAS RENUNCIATIONES BENEFICIORUM VALIDÈ & LICITÈ FIERI POSSUNT.

XXXIX. Præmittendum inprimis, ad renunciationem beneficij requiri juftam, & legitimam caufam: nam, cùm ob utilitatem permiffum fit renunciare beneficiis, ideo non eft licitum, ut quifque pro fuo arbitratu poffit relinquere, feu dimittere beneficium, quia talis libertas in maximum detrimentum Ecclefiæ cederet, fed non nifi ex juftis caufis poffunt ac debent refignari beneficia. Deinde cùm beneficia Clericis femel in titulum collata, finè jufta & gravi caufa auferri ipfis non poffint, æquum eft, ut neque ipfi eadem beneficia, fine jufta caufa, dimittere valeant. Qualis autem caufa fit jufta, & fufficiens ad renunciationem concedendam, in genere definiri non poteft, cùm difficiliùs admittenda fit renunciatio Epifcoporum, ob fpirituale matrimonium, quod cum Ecclefia fua contraxerunt, ideóque gravior etiam caufa requiratur ad permittendam renunciationem illorum, quàm inferiorum Clericorum, reftat igitur, ut de his nonnihil in fpecie dicamus.

§. I.

Ex quibus caufis Epifcopus poßit, aut debeat Epifcopatui renunciare.

XL. Sex caufæ Jure Canonico funt expreffæ, ob quas Epifcopus, poftquam confirmatus eft, cedendi licentiam poteft poftulare, vel etiam debet: videlicet confcientia criminis, debilitas corporis, defectus fcientiæ, malitia plebis, grave fcandalum populi, & irregularitas perfonæ. fed in his omnibus adhibenda eft cautela, prout habetur in cap.Nifi cùm pridem. 10. §. Intueri h. t. & tum demum una ex his caufis fufficiens cenfenda eft ad concedendam renunciationem, fi omnibus fpectatis, utilitas Ecclefiæ fuadeat ceffionem, five refignationem, eâque utilius remedium Ecclefiæ adhiberi non poffit. Laym. in qq. Canonicis de Prælat. Ecclefiaft. elect. quæft. 120. quæ tamen omnes generatim ad duas præcipuas revocari poffunt, videlicet ad utilitatem Ecclefiarum, quibus præfunt, & falutem propriam, c. Quidam, 12. h.t. Barbof. l. 3. Juris Ecclef. c. 15. n. 89.

XLI. Affertio 1. Prima caufa, ob quam Epifcopus, non tantùm volens liberè, ac licitè poteft, fed etiam invitus cogi poteft ad renunciandum, eft confcientia criminis, non cuiufcunque (fed talis duntaxat, propter quod executio officij, etiam poft peractam pœnitentiam, impeditur) quia fi omnes, quos arguit confcientia cuiuslibet culpæ, cederent, pauci, vel nulli in illo minifterio remanerent, cit. cap. Nifi cùm pridem. §. Propter confcientiam; ubi in textu dicitur *forfitan* non cuiuslibet; & dictio *forfitan* non ponitur dubitativè, fed affirmativè, ut verba fequentia innuunt, gl. ibid, V. forfitan: res enim penè contra naturam, eft, ut aliquis fit fine peccato, & nemo fine crimine vivit. Gloff. in cit. cap. V. Pauci. & Abb. ibid. num. 3.

XLII. Porrò talia crimina, quæ executionem officij, etiam poft peractam pœnitentiam, impediunt, inprimis funt ea, propter quæ titulus Epifcopatûs redditus eft irritus, ut fi quis per fimoniacam electionem, vel inftitutionem promotus fit ad Epifcopatum, vel cum impedimento excommunicationis, fufpenfionis, vel irregularitatis. Et tunc quidem, fi eiufmodi crimen, vel defectus tituli notorius fit, poteft cedere Epifcopatu, etiam abfque licentia Papæ, quia cùm titulum non habeat,

non

non est necessaria licentia Papæ ad dissolvendum vinculum, gloss. in cit. cap. Nisi cùm pridem, V. Sed duntaxat; & Abb. ibid. num. 5. Laym. in qq. Canonic. de Prælat. Eccles. elect. quæst. 174. Si verò crimen, sive defectus tituli occultus mansit, tunc resignare debet in manibus Papæ, ad vitandum scandalum, quia quoad communem opinionem habuit titulum, vel ab eodem petere, ut titulus revalidetur, per novam scilicet legitimam institutionem, gloss. in cit. cap. Nisi. V. eod. Laym. cit. loc.

Non est autem improbabile, quòd si is, qui occultè fuit excommunicatus, suspensus aut irregularis, electus sit, vel institutus, sublato postea impedimento, per eum, qui potestatem absolvendi, vel dispensandi habet, eo ipso titulus reconvalescat, ita, ut absque nova electione, vel institutione, licitè possit retinere beneficium. Sanch. l. 8. de matrimon. disp. 7. n. 12. Laym. cit. l. Quamvìs quando ob crimen titulus invalidus fuit, non sit propriè dicta renunciatio, ut patet ex supradictis, num. 36.

2. Talia sunt crimina, propter quæ Episcopus canonicè institutus incurrit pœnam depositionis, vel suspensionis in perpetuum, sine ulla spe restitutionis: cujusmodi est crimen Sodomiæ, juxta Constitutionem Pjj V. quæ incipit. Cùm primùm Apostolatus; Laym. c. l. Si tamen eiusmodi crimina occulta sint, ideóque infamiam annexam non habeant, poterit Episcopus absolvi à proprio suo Confessario, juxta Concilium Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. junctâ declaratione Cardinalium Concilij ibid.

3. Talia quoque sunt illa crimina, quibus ipso jure infamia annexa est, sive inflicta ab ipsa lege, seu Canone; quale crimen est, si quis Ecclesiæ Romanæ Cardinalem hostiliter persequatur, cap. ult. de pœnis in 6. Aliud est, si Episcopus incurrat crimen, cui solùm annexa est infamia facti, per quam læditur graviter existimatio hominis apud viros prudentes, quale v. g. est crimen incestûs, adulterij &c. Nam hæc infamia per pœnitentiam, & publicam vitæ emendationem aboleri potest, ideóque per illam non privatur quis dignitate acquisita, ante depositionem, & sententiam condemnatoriam Judicis, ac proinde neque resignare cogitur, gloss. in cit. cap. Nisi V. Duntaxat; in fine. Laym. cit. q. 174. & l. 1. Theol. moral. tr. 5. p. 5. c. 4. n. 5.

XLIII. Assertio 2. Secunda causa legitima, ob quam Episcopo licentia cedendi Episcopatu concedi potest, est debilitas corporis, sive ea ex in„firmitate, sive ex senectute procedat, non ta„men omnis, sed illa solùm, per quam impotens „redditur ad exequendum officium pastorale. Ita „habetur in cit. cap. Nisi cùm pridem. §. Alia ve„rò; h. t. Talis enim morbus dicitur Sonticus, qui cuique rei agendæ impedimento est, l. Morbus 113. ff. de V. S. gloss. in cit. §. V. Impotens. Non „autem quilibet morbus sufficiens causa est resi„gnandi, nam si pro qualibet corporali debilita„te susceptæ servitutis officium posset deseri, fru„strà se fateretur Apostolus in suis infirmitati„bus gloriari, 2. Corinth. 12. Cùm interdum non plus hortetur senilis debilitas aliquem cedere, „ quàm moralis maturitas, quæ in senibus esse solet, „ ipsum in suo suadet officio permanere; & quia „ nonnunquam infirmitas corporis fortitudinem „ cordis, seu animi auget, juxta illud Apostoli 2. „ Corinth. 12. *Cùm infirmor, tunc fortior sum*, cit. §. A- „ lia verò. „

XLIV. Et hinc etsi Episcopus petat à Sede Apostolica licentiam renunciandi Episcopatui, prætendens senectutem; si tamen adhuc necessarius, vel utilis Ecclesiæ existat, renunciatio illius non est admittenda, ut constat ex cap. 1. h. t. Nam „ cùm Archiepiscopus Londonensis sæpe licentiam „ renunciandi Archiepiscopatui à Sede Apostolica „ petiisset, prætendens senectutem, & debilitatem „ corporis, ob quam ad onera Ecclesiæ ferenda „ insufficiens esset, ad id Papa Alexander III. re- „ spondit, existimare se consultius esse, ut eo tem- „ pore, Ecclesia ipsi commissa, sub umbra sui no- „ minis, eiusdémque auctoritate, gubernetur, quàm, „ ut alij novo & incognito Pastori gubernanda in „ tanto discrimine committatur: maximè, quia „ quandoque corporis viribus deficientibus, vigor „ fidei, & devotionis non deficit, sed fervor spiri- „ tûs tantò magis augetur, & in sublimiora conscen- „ dit. Quare monet Archiepiscopum, ne liberatio- „ nem petendo, Sedi Apostolicæ molestus sit, quia „ non decet in ipsis periculis belli cingulum mili- „ tiæ deponere, ante obtentam victoriam ab hosti- „ bus, & pacem restitutam. „

Ex quo colligitur, quòd non quælibet senectus, vel corporis debilitas sit sufficiens, & legitima causa petendi licentiam cedendi, seu renunciandi Episcopatui: sed ea solùm, per quam Episcopus redditur omnino inhabilis, & impotens ad executionem, & administrationem officij pastoralis, gl. in cit. cap. 1. V. senectutem, & ibid. Abb. not. 6. h. t. Quòd si verò tanta sit corporis debilitas, sive ex senectute, sive ex morbo proveniat, ut inhabilem faciat ad regimen Episcopale, tum sufficiens est causa ad petendam renunciationem, etiamsi ex propria culpa Episcopi provenisset, dummodo illum pœniteat, Hostiens. in cit. c. Nisi cùm pridem. §. Alia verò. V. Infirmitas h. t.

XLV. Cæterùm, quæ sit infirmitas, quæve senectus justam causam præbens renunciandi, & quæ inhabilem reddat ad regimen Episcopatûs, id relinquendum est Judicis, sive Superioris arbitrio determinandum, Patis. l. 5. quæst. 3. & n. 32. & 46. quia in tanta senectutis, & morborum varietate, in genere nihil certi statui potest. Ob podagram verò sæpiùs denegatam esse Episcopis licentiam cedendi à S. Cógregatione rerum Consistorialium, testatur Fagnan. in cit. c. Nisi cùm pridem, n. 51. h. t. Itaque si infirmi, vel senes Episcopi, ob morbum, vel senectutem parùm utiles sint Ecclesiæ, ideóque sua sponte velint renunciare, admitti potest eorum renunciatio, & quandoque propter Ecclesiæ utilitatem admitti debet, ita, ut congrua portio ad vitam sustentandam ex reditibus eiusdem Ecclesiæ illis assignetur, cap. Quamvìs 14. caus. 7. quæst. 1. Non tamen cogendi sunt ad resignandum Episcopatum, tametsi morbus gravis sit, & incurabilis, vel ætas decrepita; & sive infirmitas, vel senectus eos reddat inhabiles ad

ad administrandum temporalia, sive spiritualia, sed tum Vicarius, seu Coadjutor illis adjungendus est, qui ex reditibus Episcopalibus certâ portione detractâ, alatur, c. Ex parte 5. de Cleric. ægrot. & sumitur ex can. 1. 2. 3. 4. 13. & 14. cit. caus. 7. q. 1. Quia infirmus, vel senex non est impotens ad administrationem ex sua culpa, sed ex cursu naturæ, ideóque invitus cogi non debet cedere, nec afflicto afflictio est addenda, cit. c. Ex parte; & inhumanum videtur, ut is, qui vitam virésque suas curis, ac laboribus Ecclesiæ impendit, ab eadem in infirmitate, vel senectute repellatur; & omnino injustum est, ut si molestia corporis irruit, honore suo privetur ægrotus, c. 1. cit. caus. & q. Innocent. in cit. c. Nisi, n. 4. & Abb. ibid. n. 9. Papa tamen, si ita commodum Ecclesiæ exigeret, posset Episcopos infirmos, & senes cogere ad renunciandum, quia in beneficialibus liberam habet, & absolutam potestatem disponendi ex causa gravi, Paris. c. l. n. 45. & 66. & alij DD. communiter. Atque hæc, quæ jam dicta sunt, ferè etiam locum habent in aliis Ecclesiarum Prælatis, Laym. de elect. Prælat. q. 173.

XLVI. Assertio 3. Tertia causa cedendi Episcopatu est defectus scientiæ, ea enim tum ad spiritualium administrationem potissimùm necessaria est, tum ad curam temporalium opportuna, ac proinde Præsul, qui commissam sibi debet Ecclesiam regere in utrisque, rectè ei renunciat, si scientiam, quâ ipsam regat, ignoret. Ita habetur in cit. c. Nisi. §. Pro defectu h. t. ubi additur ex c. 4. Osee. Tu enim, inquit Dominus, scientiam repulisti, & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris: nam cùm Episcopus in his alios docere debeat, ideo aliorum doctrinâ indigere non debet, sed scientia rerum spiritualium, & temporalium ei necessaria est, c. Convenientibus 4. caus. 1. quæst. 7. gl. in cit. §. V. Temporalium. Additur in cit. c. Nisi; §. Pro defectu, tametsi scientia eminens in Pastore desideranda sit: sufficit tamen, & in eo toleranda est scientia competens, sive mediocris; quia, ut ait Apostolus, 1. Cor. 7. *Scientia inflat, charitas autem ædificat*; ideóque imperfectum scientiæ supplere potest perfectio charitatis.

Porrò si propter defectum scientiæ Episcopus nesciat administrare temporalia, & spiritualia, adeóque ille defectus tantus sit, ut impediat executionem pastoralis officij, non solùm concedenda est licentia Episcopo petenti, & volenti renunciare, sed etiam invitus potest, ac debet compelli ad renunciandum, vel deponi. c. ult. de tempor. ordin. Paris. cit. q. 3. n. 83. & n. 98. & 101. ubi testatur ita decisum fuisse in Rota. Quòd si tamen Episcopus sufficienter doctus non sit ad administrandum spiritualia, & temporalia, non obligatur ad resignandum, si spes sit, quòd non longo tempore sufficientem scientiam comparare queat, ad quam comparandam omnino tenetur, si renunciare nolit, ut colligitur ex c. Cùm nobis 19. §. Illius quoque; de elect. & cit. c. Nisi, §. Pro defectu, & ibi gl. V. Plerumque. Paris. c. l. n. 105. Quin etiam ille Episcopus tolerandus est, neque compellendus ad resignandum, qui etsi sufficientem scientiam non habeat, longo tamen usu, & rerum experientiâ didicit ea facere, quæ ad Officium Episcopale spectant. Paris. c. l. n. 109. & alij apud ipsum.

XLVII. Assertio 4. Quarta causa renunciandi Episcopatui est malitia plebis, quæ denegat debitam obedientiam Episcopo, vel insidias ei parat: non tamen quælibet culpa, vel inobedientia plebis sufficit, ut eam pastor deserere possit, sed ea solùm, quâ plebs subdita adeò duræ cervicis existit, ut Episcopus nequeat quidquam proficere apud ipsam, sed propter eius duritiem, quò magìs ipse pastor satagit, sive conatur, ad frugem eos reducere, eò magìs plebs, justo Dei judicio, deficere permittatur, sive deterior fiat: tali enim casu plebi quandoque ad tempus cedendum est, eiúsque pertinacia toleranda (quia sanguinem elicit, qui nimis emungit) & cum Superioris licentia pastor abscedere potest, ad vitandum majus scandalum, ne fortè oves in lupos convertantur, id est, à vera Religione, vel Ecclesiæ unitate omnino deficiant. Ita habetur in cit. c. Nisi §. Propter malitiam, h. t. Ratio est, quia cùm principaliter Episcopus constituatur, ut gregem sibi subjectum pascat, & regat, si ergo munus suum pastorale, propter subditorum pervicaciam, exercere non possit, cessat obligatio officij sui, seu curæ pastoralis, ideóq; deserere gregem potest. S. Thomas 2. 2. q. 185. a. 4. in corp. Id verò procedit, si totus populus sit ita pertinax, & incorrigibilis, ut nulla spes sit emendationis; nam si boni sint permixti malis, non sunt deserendi boni propter malos, ac proinde Episcopus tum non potest deserere Episcopatum, nec ei renunciare, nisi alius magìs proficere posset apud talem populum; tunc enim Superior eum transferre posset. Sed etsi totus populus pertinaciter se pastori opponat, eúmque abhorreat; si tamen spes sit correctionis, & reconciliationis, exspectari debet, aliáque media adhibenda sunt, quibus plebs ad obedientiam debitam Episcopo reducatur, priusquàm Episcopatui renuncietur, quia commune bonum, quippe majus præferendum est. c. Adversitas; 48. caus. 1. q. 7. Hostiens. in cit. §. Propter malitiam; V. deserere. Abb. ibid. n. 11. Paris. cit. q. 3. n. 122. & 127. & seqq.

XLVIII. Assertio 5. Quinta causa cedendi Episcopatu est grave scandalum populi, quod is ex præsentia Episcopi patitur, ad quod vitandum Episcopus, non solùm licitè potest, sed etiam tenetur, & cogi potest renunciare Episcopatui, si scandalum aliter vitari, vel sedari nequeat; ne plus temporalem honorem proprium, quàm æternam salutem subditorum affectare videatur. Ita habetur in cit. c. Nisi. §. Pro gravi quoque; h. t. idque procedit, etiamsi ipse non sit in culpa illius scandali. Barbos. ibid. in Collectan. n. 14. Unde cùm dicitur, quòd nullus compellitur renunciare beneficio, id intelligendum est sine causa, nam ex justa causa cogi potest. Paris. cit. l. 5. q. 3. n. 164.

Ubi tamen distinguendum est inter scandalum Pharisaicum, seu ex malitia ortum, & scandalum pusillorum, seu ex ignorantia, aut infirmitate profectum, ut indicatur in cit. §. Pro gravi, & ibi gl. V. distinguendum: nam ob posterius scandalum vitandum, vel tollẽdum, sæpius cedere oportet jure, quod alicui competit, quia scandalum, si possit vitari sine peccato, & periculo salutis æternæ, vitandum est, adeóque etiam ob illud renunciandum Episcopatui, de quo scandalo loquitur Christus Matth. 18. *Qui scandalizaverit unum ex pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur &c.* sed pharisaicum scandalum plerumque non est curandum, quia frequenter

potest

potest permitti sine peccato, & tunc vitari non debet; de quo loquitur Christus Matth. 15. *Sinite illos, quia caeci sunt, & duces eorum*, quasi dicat, non est curandum de scandalo illorum, gl. in cit. §. V. Sinite. S. Thom. 2.2.q.43.art.7. & 8. nisi cum iis, qui pertinaciter mali sunt, simul etiam in ruinam, sive peccatum pertrahantur simplices, aut innocentes. Laym. de elect. Prael. q. 174. quomodo S. Gregorius Nazianzenus sponte cessit Ecclesiâ Constantinopolitanâ ad tollendum scandalum, & sedandam seditionem, quae excitata fuerat ob eius bene & rectè facta, ut habetur die 9. Maij in Breviario.

XLIX. Assertio 6. Sexta causa, ob quam Episcopus non solùm petere potest cessionē, sed etiam » cogi potest renunciare Episcopatui, est irregularitas personae, cit. c. Nisi, §. Personae verò h.t. Quia E» piscopus irregularis non potest exercere actus Or» dinis Episcopalis. Ubi distinguendum est, an sit » irregularitas indispensabilis, seu in qua Papa ordi» nariè dispensare non solet, an verò dispensabilis; si » sit indispensabilis, v.g. si bigamus, sive qui duas u» xores habuit, vel unam, sed viduam, Episcopus fa» ctus sit, tum sufficiens causa adest petendi licen» tiam renunciandi, imò ad id cogi potest, quia opor» tet Episcopum esse unius uxoris virum. 1. ad Ti» moth. 3. Si verò sit irregularitas dispensabilis, quia » v.g. Episcopus ex legitimo matrimonio non est » natus; tunc licèt non potuerit, id est, non debue» rit defectum illum natalium subticere, si tamen & » culpa latet (quia non manifestavit impedimentum » tempore suae promotionis) & causa, id est, ipsa irre» gularitas, adeòque defectus natalium sit occultus; » tum non debet ei licentia renounciandi concedi, sed » potest cum eo, qui laudabiliter suum implevit offi» cium (injunctâ ipsi competente poenitentiâ) dispē» sari propter utilitatem Ecclesiae: ita tamen, ut cum » nothis, seu spuriis, qui ex adulterio, vel alio dam» nato coitu nati sunt, vel cum manzeribus, id est, » qui ex scorto nati sunt, & vulgò quaesiti appellan» tur, quorum pater ignoratur, difficiliùs dispensetur » in hac irregularitate, & faciliùs cum naturalibus, » qui ex concubina, seu ex simplici fornicatione na» ti sunt. cit. §. Personae verò, & ibi gl. V. & causa, & V. Manzeres, & Abb. n. 20. Similiter Papa dispensare solet cum eo, qui ex delicto, v.g. homicidio occulto irregularitatem contraxit, & Episcopus factus est, non item si delictum publicum, seu notorium sit, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. Laym. de elect. Praelat. q. 176. & l. 4. Theolog. moral. tract. 5. p. 5. c. ult. o. 2.

§. II.

An ex aliis causis, praeter sex allatas, Episcopus renunciare possit Episcopatui?

L. Assertio 1. Probabile est ex aliis etiam causis, praeter praedictas 6. allatas, posse Episcopum renunciare Episcopatui, dummodo causa sit utilis, & honesta: nam quamvis si propter alias causas Episcopus cessionem affectet, non sit in hoc ipsi postulanti favendum, cùm huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, prout habetur, in cit. c. Nisi cùm pridem, §. Verùm. h.t. id tamen intelligendum videtur solùm de causis non justis, nec honestis, sed indiscretis, & illegitimis, ideoque ex eò quòd Jure Canonico solùm sex causae renunciandi Episcopatui sint expressae, videntur excludi aliae omnes honestae, & utiles; nam aliqui casus videntur referri solùm, quia frequentiùs occurrunt, ideòque alij non excluduntur. Paris. cit. l. 5. q. 3. n. 203. & 2. seqq. & colligitur ex cit. c. Nisi, §. fin. ibi: Si propter aliquam causam u- » tilem, & honestam in hujusmodi proposito perse- » veres, de licentia nostra cedas &c. Talis causa est, si Episcopus velit resignare propter intemperiem aëris, & caeli locique gravitatem, ideòque de vita periclitetur. Item, quia non potest in dioecesi morari ob capitales inimicitias, quas ibi habet: idque sumitur ex c. Ad supplicationem; 9. b. t. ubi Archiepiscopus Ragusiensis impetravit à Papa cessionem, ac liberationem ab Ecclesia sua, eò quod, sinè mortis periculo, non poterat eò accedere, aut ibi commorari, fortè propter aëris intemperiem, vel hostium insidias. gl. ibid. V. Commorari. Paris. c. l. n. 244. & 253. Verùm communior sententia Doctorum tenet, praeter sex allatas, non esse alias causas renunciationis faciendae assignandas, vel concedendas Episcopis; nam, si quae aliae causae occurrant, videntur ad illas sex jure expressas commodè revocari posse. Hostiens. in cit. §. Verùm. V. alias causas, & alij communiter.

LI. Assertio 2. Si Episcopus nullam ex dictis, vel quae ad illas revocari possunt, renunciandi causam allegare valeat, non potest petere licentiam cedendi, sed Episcopale officium retinere debet, cùm Ecclesiae suae perpetuo matrimonij vinculo sit obligatus. c. 2. de translat. Episc. Quare inprimis non est sufficiens causa renunciandi Episcopatui, ob » fugiendam meliori vitae, aut humilitatis causâ, velle » Episcopatum deserere, non enim debet quis aesti- » mare se sanctiorem Jeremiâ, qui licèt ob humili- » tatem refugerit praedicationis officium, tamen Deo » volente, & jubente, suscepit: & videtur talis sub » praetextu humilitatis, verticem malè erigere, dum » in resignandi proposito se pertinacem ostendit: ve- » ra enim humilitas locum sublimem fugit, & per o- » bedientiam non dimittit. cit. c. Nisi in princ. quia » humilitas, quae contra obedientiam erigitur, superbia est. Ant. Butrio apud Fagnan. in cit. c. Nisi, n. 12.

2. Non est sufficiens causa resignationis, si Episco- » pus velit renunciare Episcopatui, quia quaerit o- » tium, & quietem, & refugit labores, & curas, aut » persecutiones: nam non ideo debet deserere spon- » sam suam, scilicet Ecclesiam, cui se datâ fide copulavit, & obligavit: praesertim cùm otium, & volu- » ptas sint arma hostis antiqui ad captivandas mise- » ras animas, & beati sunt, qui persecutionem pati- » untur propter justitiam. cit. c. Nisi, §. Verùm. Qui » verò dicit, quòd Spiritu Dei agitur ad relinquen- » dam Ecclesiam, errat, quia agit contra veritatem, » adeòque contra Spiritum Dei, qui est Spiritus veri- » tatis, cit. c. Nisi. §. Sed dices.

Unde neque praetextu inspirationis coelestis E- » piscopatum potest aliquis deserere; nam quomodo » scit, quòd talis inspiratio sit coelestis, quae à charita- » te, & procuranda salute proximi, ad quam Episco- »

„ pus est obligatus, avertit: quantumcunque autem „ quis virtutibus fulgeat, si charitatem non habeat, „ nihil habere censetur: neque etiam debet Episco- „ pus deserere Ecclesiam, eò quòd non omnes profi- „ ciant, sed pauci tantùm, quia licèt non semper se- „ quatur laborem effectus, seu fructus, nihilominus „ ipse labor est meritorius apud Deum, cit. c. Nisi, §. „ Porrò.

3. Neque ob vitam contemplativam, ad quam Episcopus tanquam meliorem, magisque optatam „ aspirat, cedere potest Episcopatu: nam licèt vita „ contemplativa sit magis secura, & suavis; activa ta- „ men magis frugifera, & utilis est: quòdsi vita con- „ templativa cum activa conjungatur, uti fit in statu „ Episcopali, præstantior est, & perfectior: exemplo „ Moysis, qui modò in montem ascendens, gloriam „ Domini speculatus est: modò verò descendens in „ castra, necessitatibus populi providit. Ideóque fa- „ ciliùs conceditur, ut Monachus, seu contemplati- „ vus ad Præsulatum videlicet Episcopatum ascen- „ dat, quàm, ut Præsul, seu Episcopus ad Monacha- „ tum descendat, cit. c. Nisi. §. Nec putes.

„ Quare Papa Innocent. III. in fine cit. c. Nisi, mo- „ net Episcopum Calaritanum, ad quem scripsit, ut „ laborem pastoralis regiminis non recuset; si tamen „ propter aliquam causam utilem, & honestam, in „ hujusmodi proposito perseveret, dat illi licentiam „ cedendi, alioquin verò eam ipsi auctoritate Apo- „ stolicâ esse penitus interdictam, cùm non habeat „ liberum, absque permissione Papæ, volatum.

LII. Assertio 3. Præterea non est justa causa resignandi Episcopatum, si Episcopus velit Religionem approbatam ingredi, ut in ea securiùs propriæ saluti vacare possit, cit. c. Nisi cùm pridem. §. Nec putes, ubi dicitur: *faciliùs indulgetur, ut Monachus ascendat ad Præsulatum, quàm Præsul ad Monachatum descendat*, h. t. c. Suggestum 46. caus. 7. q. 1. S. Thom. 2. 2. q. 185. a. 4. Abb. in cit. c. Nisi. n. 21. h. t. & alij DD. communiter. Ratio est, quia melius est, ut Episcopus, postquam statum Episcopalem suscepit, séque obligavit ad suam, & subditorum salutem procurandam, in eo statu perseveret, quàm dio muneri Episcopali satisfacere, & Ecclesiæ utiliter servire potest, S. Thom. cit. a. 4. ad 1. Accedit, quòd nulli liceat de statu perfectiore ad minùs perfectum statum transire, quàm diu potest ea, quæ sunt perfectioris statûs, exequi, hoc enim esset retrospicere: status autem Episcopalis est perfectior, quàm status Religionis. S. Thom. cit. q. 2. 1. ad 2. Sicut ergo non licet de statu Religionis redire ad seculum, aut à strictiore ad laxiorem religionem transire, ita nec licet à statu Episcopali transire ad statum Religionis, nisi alia legitima causa subsit. Si verò Episcopus non ampliùs utiliter præesse possit gregi suo, tum melius erit, si licentiâ resignandi petitâ, Episcopatum deserat, & propriæ saluti solùm vacet, uti fumitur ex cit. c. Nisi, §. Quippe. ibi: *dummodo proficere illis possis, etsi non omnibus, tamen multis*. S. Thom. cit. a. 4. ad 1. in fine, ubi ait: sed si salutem aliorum procurare non possit, conveniens est, ut suæ saluti intendat. Excipi debet, nisi Episcopus transeat ad statum Monachalem propter delictum, ob quod ab Episcopatu depositus fuit, & detrusus in Monasterium ad agendam pœnitentiam, tunc enim iterum ad Episcopatum reverti non potest; c. Hoc nequaquam. 45. caus. 7. q. 1. & ibi gl. V. ulteriùs.

LIII. Hinc infertur 1. Si Episcopus de facto, relicto Episcopatu, sine licentia Papæ, Religionem profiteatur, irritam esse professionem, quia Deus non acceptat professionem, quæ fit contra prohibitionem Ecclesiæ, hæc autem prohibet, ne Episcopus Ecclesiam, cui est obligatus, deserat, sine licentia obtenta à S. Pontifice. Si verò Episcopus Religionem professus sit, non ob aliam causam, nisi, ut sibi vacet in Religione, cum licentia tamen Papæ, professio est valida, licèt Pontifex malè agat, ob privatum solùm commodum Episcopi, ei licentiam resignandi dando, Laym. in cit. c. Nisi 10. in princ. n. 2. & 3. h. t.

Infertur 2. Votum ingrediendi, vel profitendi Religionem editum ab Episcopo, ut propriæ saluti meliùs vacare possit, qui Ecclesiæ suæ adhuc utiliter præesse potest, non valere: quia votum debet esse de meliore bono, sive de eo, quod Deo gratius est: at ingredi, vel profiteri Religionem est opus minùs bonum in eo, qui suscepto Episcopatu, se Ecclesiæ obligavit, & eidem utiliter præesse potest: ergo tale votum obligare non potest. S. Thom. cit. a. 4. ubi ad 1. ait: quòd quàm diu Episcopus potest esse utilis saluti proximorum, retrocederet, seu descenderet à perfectione, si ad statum Religionis transire vellet. Neque dicas, quòd tale votum non sit omnino irritũ, quia saltem obligat Episcopum ad petendam licentiam à S. Pontifice, quâ denegata, erit liber à voto, Sylvest. V. votum 3. q. 1. Azor p. 1. lib. 11. c. 16. q. 2. Sanch. l. 4. moral. c. 25. n. 36. Suar. tom. 1. de relig. l. 5. de voto c. 4. n. 8. Nam frustrà talis Episcopus peteret licentiam cedendi Episcopatu, ut ingredi posset Religionem, quam Pontifex non concederet, neque secundùm Canones concedere posset: nisi alia legitima causa adsit, ob quam consultum sit, ut Episcopatum deserat. Laym. cit. l. n. 4. Aliud est, si quis, ante susceptum Episcopatum, Religionem ingredi vovit, & postea nō impleto voto, Episcopus factus est, tunc enim debet resignare Episcopatum, votúmque implere, juxta c. Per tuas 10. de voto. Idque non ideirco, quòd status Religionis perfectior sit, quàm Episcopalis; sed quia votum priùs Deo factum, cùm posset, & ei, qui illud ediderat, expediret, implendum fuit, quo impleto, per emissam professionem, nihilominus postea talis in Episcopum eligi potuit, cit. c. Per tuas. Etsi verò status Episcopalis perfectior sit statu Religioso: id tamen ex eo est, quòd perfectionem supponat, & requirat in eo, qui illum suscipit ac retinet, ut indicat Concil. Trident. Sess. 6. c. 1. de reform. nō autem quod ad perfectionis consecutionem multùm conferat, sicut status religiosus, in quo per media à Religione præscripta ad perfectionem tenditur. S. Thom. 2. 2. q. 186. a. 1. ad 3. & a. 2. ad 1. ideóque melius est Deóque gratius, ut quis, ante susceptum Episcopatum, Religionem ingrediatur, in qua se perficere potest, quàm ut Episcopatum suscipiat, seclusâ necessitate Ecclesiæ; & per consequens votum priùs editum valet, neque commutari potest in susceptionem Episcopatûs: post susceptum verò Episcopatum non valet, quia vovens, propter impedimentum satisfaciendi Officio Episcopali, inhabilis factus est ad ingrediendam Religionem, nisi per dispensationem S. Pontificis priùs à vinculo, quo obstrictus est suæ Ec-

Ecclesiæ, liberetur, Laym. de elect. Prælat. quæst. 172.

§. III.

Ex quibus causis fieri possit renunciatio aliarum dignitatum Ecclesiasticarum, & beneficiorum curatorum, vel etiam simplicium?

LIV. Assertio 1. Ob quas causas renunciari potest, vel debet Episcopatui, ob easdem etiam resignari possunt; vel debent inferiores dignitates Ecclesiasticæ, & beneficia curata. Rebuff. in praxi benefic. tit. de resign. expressa n. 2. Paris. l. 5. de resign. q. 4. n. 1. Ratio est, quia difficiliùs conceditur cessio, seu renunciatio Episcopis, quàm alijs Clericis in inferiore dignitate constitutis, vel Parochis; aut Curatis Beneficiatis, quia arctiore vinculo spirituali Episcopi suis Ecclesijs alligati sunt, quàm alij Prælati, vel Beneficiati, ergò ex quibus causis renunciatio permissa est Episcopis, ex ijsdem etiam censebitur permissa alijs inferioribus Clericis: & ex quibus causis cogitur Episcopi resignare, ex ijsdem multò magis ad resignandum poterunt compelli inferiores Prælati & Pastores animarum, assignatâ ipsis pensione, vel alio beneficio, ex quo se honestè alere possint. Et licèt ex causæ renunciandi non sint in Jure communi expressæ quoad Clericos inferiores, sicut de Episcopis; tamen ob identitatem rationis, etiam in illis locum habent, quia quoties in casibus lege non expressis subest eadem ratio, censetur potiùs esse legis comprehensio, sive immediata dispositio, quàm extensio. Paris. l. c. n. 8. & 2. seqq. Et hinc ob eandem causam, hodie in Curia Romana renunciationes beneficiorum inferiorum, maximè simplicium, etiam ex levioribus causis admitti solent: veluti cùm quis multo tempore in Ecclesia servivit, vel ut beneficium dimissum, alteri conferatur, in cujus gratiam Clericus beneficium dimittit. Azor p. 2. l. 7. c. 19. q. 4. Paris. cit. l. 5. q. 5. n. 3. & 4. dummodo Beneficiato, si in Ecclesiastico statu manere velit, provisum sit; ut honestè se alere possit, Paris. c. l. n. 5.

LV. Assertio 2. Causæ, ob quas resignationes beneficiorum, extra Curiam Romanam, purè & simpliciter factas Ordinarij locorum admittere possunt, sunt plures, quæ enumerantur in Constit. Pij V. editâ anno 1568. Calend. Aprilis, & incipit: Quanta Ecclesiæ; & extat apud Quarantam in summa Bullarij V. Beneficiorum resignationes. Azor. cit. c. 19. q. 5. Paris. cit. l. 5. q. 6. num. 2. Prima causa est, si Beneficiarius senio sit confectus, quod arbitrio Judicis relinquitur. Secunda, si sit infirmus, seu valetudinarius, quod etiam Judicis arbitrio discernendum relinquitur. Tertia, si sit corpore impeditus, ita, ut non possit præstare id, ad quod tenetur, ut si leprâ, paralysi, morbo gallico, vel comitiali, aut aliquo alio morbo contagioso, aut periculoso laboret. Quarta causa est, si sit corpore vitiatus, v. g. cœcus, claudus, mutus, vel surdus, vel habeat aliquod aliud corporis membrum abscissum, contractum, vel deformatum. Quinta est, si Beneficiatus sit alicui crimini obnoxius, ob quod privandus esset, videlicet homicidij, simoniæ, adulterij, concubinatûs, sodomiæ, perjurij, blasphemiæ, &c. Sexta est, si censuris Ecclesiasticis sit irretitus. Septima, si nequeat, vel non debeat Ecclesiæ, aut Beneficio inservire, ut si sit publicè relegatus, vel arreptitius, seu dæmoniacus, vel aliàs irregularis, vel si turpiter, aut cum aliorum scandalo, seu offensione vivat. Octava, si Clericus duo, vel plura beneficia etiam simplicia, quorum unum ad sustentationem est sufficiens, obtineat, cùm regulariter uno debeat esse contentus beneficio, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 16. de reform. Nona, si Beneficiatus ad aliud beneficium fuerit promotus, & sic non propriâ voluntate, sed ex necessitate fiat renunciatio, cùm per assecutionem secundi beneficij incompatibilis vacet primum. c. De multa 28. de præbend. & ibi communiter DD. Decima, si sit Religionem ingressurus, vel matrimonium contracturus, modò statim id re ipsa exequatur. Undecima, si aliqua adsit causa ex ijs, ob quas Episcopus dimittere potest Ecclesiam suam, quæ habentur in c. Nisi cùm pridem 10. h. t. de quibus suprà. Duodecima, si Beneficiatus ob capitales inimicitias nequeat, vel non audeat in loco beneficij residere.

LVI. Assertio 3. Ex prædictis causis possunt Ordinarij admittere resignationes beneficiorum; duabus tamen conditionibus observatis, ut habetur in cit. Constitut. Pij V. Prima est, ut si Clericus resignans in sacris Ordinibus sit constitutus, aliunde habeat, unde vitam commodè sustentare possit, alioquin non potest resignare beneficium, nisi Religionem sit ingressurus. Ratio est, ne Clerici in opprobrium Clericalis Ordinis mendicent, aut sordidum aliquem quæstum exerceant. Concil. Trident. Sess. 21. c. 2. de reform. quare in renunciationibus, juxta stylum Curiæ, apponi solet talis clausula: *quia habet aliundè, unde vivere queat.* Quòd si Clericus secularis sacris Ordinibus initiatus ordinatus sit ad titulum alicujus beneficij, non potest illud resignare, nisi factâ mentione, quòd ad illius beneficij titulum sit promotus ad Ordines, alioquin resignatio est nulla, juxta declarationem S. Congregationis Concilij, & decisionem Rotæ apud Paris. cit. q. 6. num. 175. Clerici verò, qui in minoribus Ordinibus sunt constituti, possunt resignare beneficium, quod obtinent, etiamsi non habeant, unde commodè vivere valeant, sive resignatio fiat coram Ordinario, sive coram Papâ; cùm hi possint etiam tacitè renunciare, contrahendo matrimonium. Paris. lib. 3. quæst. 14. num. 1. & 2.

Altera conditio est, ne Episcopi, aut alij Collatores admittentes ex prædictis causis resignationes beneficiorum, ea beneficia resignata conferant suis, aut dimittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum: & contravenientes, sive conferentes beneficia resignata suis, vel resignantium consanguineis, aut familiaribus sunt suspensi à collatione, electione, confirmatione, & institutione beneficiorum, ut in eo puniantur, in quo deliquerunt, donec à S. Pontifice absolutionem obtinue-

tinuerint, uti & recipientes talia beneficia, cit. Constit. Pij V. Non tamen eam pœnam suspensionis incurrunt ij, qui admittunt resignationes beneficiorum, sine causis in suprà dicta Constitutione contentis; sed solùm resignationes factæ, absque prædictis causis, sunt nullæ, & irritæ. Azor cit. c. 19. q. 5. Parif. cit. l. 5. q. 6. o. 223. & seqq.

SECTIO V.

CORAM QUO SUPERIORE, & cujus auctoritate renunciatio beneficiorum facienda est, & admittenda?

§. I.

An Clericus beneficiatus possit, propriâ auctoritate, sine consensu Superioris, beneficium resignare?

LVII. Assertio 1. Clerici beneficiati non possunt suo arbitratu beneficia, quæ canonicè consecuti sunt, sine Episcopi consensu, dimittere, sed illa in manibus Ordinarij, hoc est, ipsius auctoritate interveniente, resignare debent. c. Non oportet; 19. c. Si qui verò 23. c. Si quis; 24. caus. 7. q. 1. & c. Ad» monet; 4. h. t. Ubi Papa Alexander III. ad Episco» pum Tornaceosem scribit, ut omnibus Clericis » sui Episcopatûs severè prohibeat, ne Ecclesias suæ » Diœcesis ad suam Ordinatiooem, seu provisionem » pertinentes, absque suo assensu, recipere, vel de» tinere audeant, aut dimittere, ipso inconsulto. » Quòd si quis contra hanc prohibitionem facere » præsumpserit, in eum canonicam exerceat ultionem, id est, excommunicationis censuram ferat, quæ est canonica ultio. gl. hic V. inconsulto, vel aliam pœnam arbitrariam infligat, cùm hîc certa non exprimatur, ut censet Abb. hic not. 3. ubi etiam ait, quòd cùm hîc dicitur, *inconsulto Episcopo, seu Prælato*, consilium accipi debet pro consensu. Idémque est in Clericis subjectis Prælatis, seu Episcopis inferioribus, sine quorum consensu, Ecclesias, & beneficia dimittere non debent. gl. in cit. c. Admonet; V. Inconsulto. Ratio est, quia postquam Clericus beneficium in titulum accepit, adeóque illud ipsi in perpetuum collatum fuit, non potest, sine justa & gravi causa, eo privari, ergo etiam par est & æquum, ut ipse Beneficiatus vicissim non possit Ecclesiam, vel beneficium dimittere, sive resignare, nisi Prælatus Ecclesiæ resignationem acceptet. Deinde sicut nemo potest beneficium Ecclesiasticum, sine Superioris auctoritate, obtinere, ita neque dimittere; nam contrariorum eadem est disciplina, & per quascunque causas res nascitur, per easdem dissolvitur. Parif. l. 7. de resign. benef. n. 3. & seq.

Excipi tamen debet, quod electi, postulati, vel præsentati ad beneficium, vel qui impetrârunt literas Papales de promovendo, propriâ auctoritate ei renunciare possunt ante confirmationem, collationem, vel institutionem à Superiore factam, uti sumitur ex c. Ad audientiam; 31. de rescript. & c. Si electio; 26. de elect. in 6. & patet ex dictis supra n. 29. & ratio est, quia auctoritas Superioris requiritur propter interesse Superioris, quod non adest, nisi postquam Beneficiatus plenum jus acquisivit in beneficio per confirmationem aliamve institutionem, ante quam neque tam arcto vinculo obstringitur Ecclesiæ electus, vel postulatus, sicut confirmatus, vel institutus, Parif. cit. q. 1. num. 76. & seqq. Quod tamen ita intelligendum est, ut teneat renunciatio facta ante confirmationem, quoad ipsum electum, non autem in præjudicium Superioris, quò minùs is, non obstante renunciatione electi, post consensum ipsius, factâ, tunc providere; &, si Electores in forma eligendi peccârunt, causâ cognitâ, eos privare, vel privatos declarare possit; quia electio quo ad ipsos, post promulgatum decretum electionis, effectum habuisse censetur, cùm officio suo sint functi. Gloss. communiter recepta in cit. c. Si electio; V. renunciat. & sumitur ex c. Si perpetuò 7. de elect. in 6. Laymann. in cit. c. Admonet num. 2. h. t.

Cæterùm quod dictum est, Clericos non posse dimittere sua beneficia, iisque renunciare, sine consensu Episcopi, id extenditur 1. Ut procedat non solùm in ijs Clericis, qui beneficium Ecclesiasticum obtinent, sed etiam in ijs, qui tantùm servitio alicujus Ecclesiæ, aut pij loci in Ordinatione, pro illius necessitate, vel utilitate, sunt ascripti, juxta Concil. Trident. Sess. 23. c. 16. de reform. Nam nec tales locum illum deserere debent, sine consensu Episcopi; alioquin eis sacrorum exercitium est interdicendum, ut habetur in Trident. c. l. Fagnan. in cit. c. Admonet 4. n. 15. h. t. 2. Non solùm Clerici, sed etiam Laici, qui Hospitalium administrationem habent, non possunt eam suscipere, nec deserere, sine licentia Diœcesani, cùm & illa sint sub cura, & dispositione Episcopi. c. De Xenodochijs 3. de religios. dom. etiamsi per laicos administrentur, Clement. 2. eod. Hostiens. in cit. c. Admonet; V. Clericis, & Joann. Andr. ibidem, num. 3. Fagnan. n. 16.

LVIII. Assertio 2. Sed & beneficium litigiosum posse resignari, sine auctoritate Superioris, etiam post collationem, aut institutionem, si quis jus in beneficio verè, ac probabiliter dubium habeat, affirmant communiter DD. quia tunc cessat præjudicium Superioris, cùm non constet possidentem habere jus in re, & dubius sit litis eventus, ideóque cùm talis renunciatio sit favorabilis, per quam in causa dubia receditur à lite, faciliùs admittenda est. Abb. in c. Quod io dubijs; 8. num. 4. h. t. Parif. c. l. n. 104. Garcias p. 11. de beneſic. c. 3. num. 209. & alij. Sed contrarium quoque probabile est, tum quia generalis regula est, quòd resignatio beneficij acquisiti, sine Superioris auctoritate, fieri non debeat, à qua nullo jure reperitur exceptum beneficiũ litigiosum. Tum quia cùm Ecclesiarum intersit, ut Episcopus, seu Ordinarius cognoscat causam resignationis, præsertim si beneficia sint curata, utrùm nimirum expediat Ecclesiæ, necne: & num facta sit sponte, ac liberè, sine metu, aut coactione, vel pacto simoniaco; ideo melius est, ut resignatio beneficij

ficij non fit firma, nec effectum sortiatur, nisi priùs ab Ordinario fuerit approbata, aut ratificata: quamvis faciliùs admittendæ sint resignationes beneficiorum, si causa sit dubia, seu litigiosa, ut lis componatur, & concordia servetur. Laym. in cit. c. Admonet num. 2.

LIX. Assertio 3. De Clerico criminoso quoque dubitatur, an renunciare possit beneficio, absque Superioris auctoritate? In qua re certum est, Episcopum propter nullum crimen, quantumvis grave, renunciare posse, absque auctoritate Papæ, adeóque etiam hoc casu licentia requiritur. c. Nisi 10. h. t. ubi dicitur, quòd propter conscientiam criminis cedendi licentia potest, seu debet postulari, & c. Post translationem; 11. §. Rursus; & §. Quanquam; vers. unde quidam; eodem, & ibi notat gl. V. non valebat, & clariùs habetur in cap. Denique Suffredus; c. 6. q. 3. Quoad alios verò criminosos non Episcopos, distinguendum est. Vel enim crimen est tale, propter quod reus non ipso jure, seu facto, beneficio privatus existit, sed privandus est per sententiam Judicis; & tum sine auctoritate Superioris renunciare non potest. Vel crimen est tale, propter quod reus privationem beneficij ipso jure, seu facto incurrit: & tunc, vel reus caret titulo beneficij, tam vero, quàm putativo, seu colorato, ut quia jam per sententiam Judicis declaratum est ipsum crimen incurrisse: & hoc casu potest criminosus renunciare, sine auctoritate Superioris, quia non renunciat titulo beneficij, quem non habet, sed tantùm injustæ possessioni: Vel reus caret quidem titulo vero, non autem putativo beneficij, quia scilicet, ob crimen commissum, revera jus, ac titulum beneficij amisit: possessionem tamen retinet, donec sententia declaratoria criminis lata sit, & sic titulum saltem putativum, seu communiter existimatum habet, cùm regulariter nullum crimen ipso jure, seu facto privationem inducat, ipsaque possessione privet, ante sententiam saltem declaratoriam criminis: & hoc casu requiritur auctoritas Superioris ad renunciandum, non quidem ad hoc, ut resignetur jus, ac verus titulus beneficij, qui non ampliùs adest, sed propter titulum putativum, seu coloratum, qui adhuc suppetit. Abb. in cit. c. Nisi; n. 5. Patif. cit. l. 7. q. 2. n. 8. & seqq. & alij.

Requiritur tamen, ut qui titulum putativum habet in beneficio, illum legitimâ Superioris auctoritate acceperit, etsi non verum, ob delictum, seu defectum occultum: nam si intrusus fit, & propriâ auctoritate beneficium occupârit, potest, ac debet beneficium dimittere, absque alia licentia Superioris, quia titulus putativus, sive qui communiter verus reputatur, nisi proveniat à legitimo Superiore, nihil prodest, nec gesta cum tali titulo valent, aut sustinentur, ob errorem, seu opinionem communem, Fagnan. in cit. c. Nisi cum pridem n. 32. & seqq. h. t. & alij apud ipsum. Talis intrusus Papa est, qui in schismate electus est. c. 1. de Schismatic. & Episcopus, qui Episcopatum accepit per regiam ordinationem. c. Si per ordinationem; 5. dist. 63. c. Si quis 12. caus. 16. q. 7.

LX. Assertio 4. Si Beneficiatus Religionem ingredi velit, sufficit licentiam petere ab Episcopo, seu Ordinario, & licèt eam non obtineat, transire potest ad Religionem, quia jus ipsum Pontificium transeundi potestatem facit, si Episcopus eam neget, arg. c. Licèt 18. de Regularib. gl. fin. in cit. c. Admonet, h. t. & Jo. Andr. ibidem n. 8. & Abb. circa finem. Sicut enim potest quis à laxiore religione transire ad strictiorem, licentiâ à Superiore petitâ, etsi non obtentâ, cit. c. Licèt; ita etiam potest quis ab Ecclesia seculari transire ad religionem, solâ licentiâ petitâ, quamvis illam non obtinuerit. Nec obstat, quòd potiùs deberet quis posse transire ad dignitatem Ecclesiasticam, etiam sine licentia Superioris, ob publicam utilitatem, quàm ad religionem, in qua vertitur solùm privata utilitas. Verùm in priore transitu præsumitur intervenire ambitio, quæ præsumptio cessat in posteriore. Abb. c. l. Per ipsam autem professionem tacitè facta renunciatio beneficij, etiam sine auctoritate Superioris, valida est, licèt tutius, & convenientius sit, ut expressè fiat coram Superiore, quàm tacitè per professionem, Parif. l. 7. q. 4. Porrò renunciatio beneficij facta ante professionem, absque licentia Episcopi, vel Vicarij ejus, invalida est de jure novo Concilij Tridentini Sess. 25. de Regularibus c. 16. & constat ex suprà dictis.

LXI. Assertio 5. Præterea etsi per adeptionem secundi beneficij incompatibilis, ipso jure vacet primum, c. De multa 28. de præbend. debet tamen illud dimitti coram Superiore, sive in manibus illius, adeóque etiam in hac tacitâ renunciatione auctoritas Superioris requiritur, alioquin poterit Superior primi beneficij acceptantem secundum, sine consensu ipsius, revocare ad primum beneficium, quod absque ejus auctoritate dimittere non potuit, juxta Extravag. Exectabilis; Joan. XXII. §. Qui verò; de præbend. ubi sic statutum est: Qui verò deinceps » receperint dignitatem, vel personatum, seu offi- » cium, aut aliud beneficium animarum curam ha- » bens annexum, si anteà simile beneficium obtine- » bant, illud (quo ipso jure postquam secundi pos- » sessionem habuerint, vel per eos, omni dolo, & » fraude cessantibus, quò minùs habeant steterit, » privati noscuntur) absque moræ dispendio, in Or- » dinariorum manibus dimittere debeant, pati mo- » do, &c. Abb. in c. Ex ore; 3. num. 10. de his, quæ fiunt à majore parte Capit. & in c. Quod in Dubijs; n. 9. h. t. Parif. cit. l. 7. q. 3. Ratio est, quia expressi, & tacitè eadem est virtus, l. Cùm quid; 3. & ibi Gothofr. lit. C. ff. de rebus creditis. Nec obstat textus in cit. c. Ex ore; ibi: *Juri suo renunciasse videtur* Nam vel ibi intervenit tacitus consensus Superioris, ut ait Abb. ibid. vel licèt ibi non fiat mentio de Superiore, non tamen etiam negatur intervenisse auctoritatem Superioris, sed potiùs id supponitur, quia actus in dubio censetur factus secundùm generalem dispositionem juris, Parif. c. l. num. 4. & 5.

Idémque dicendum de electo ad aliam Ecclesiam: nam etsi talis possit eligi, & electioni de se factæ consentire, etiamsi electus sit ad Ecclesiam alterius Diœcesis: non tamen potest actu transire ad aliam Ecclesiam, sine licentia sui Superioris, alioquin revocari potest, & si admonitus non redierit, excommunicandus est. c. Si qui verò; 23. & seq. caus. 7. q. 1. cit. c. Admonet; & hæc est canonica ultio, de qua ibi

ibi fit mentio. Hostiens. ibid. §. Verùm. & Jo. Andr. n. 13. Liberum autem erit Episcopo, seu Prælato, ad quem pertinet prima Ecclesia, eum, qui transivit, revocare ad primam Ecclesiam, vel denegatâ ei licentiâ transeundi ad secundam Ecclesiam, eum retinere in prima, quippe cui non præjudicat ipsius transitus. Innocent. in cit. c. Admonet; n. 1. h. t.

Non obstat c. De multa; 28. de præbend. ubi habetur, quòd per transitum ad secundam Ecclesiam prima vacat ipso jure: nam id intelligendū est, quando quis transit, cùm licentia sui Prælati, alioquin non vacat prima, licèt eâ privari possit, c. pen. & ult. de Cleric. non resident. Quòd si Clericus beneficiatus transeat ad aliam Ecclesiam ejusdem Diœcesis, sufficit tacitus consensus sui Superioris, seu Prælati: si verò ad Ecclesiam alterius Diœcesis, requiritur expressus. Hostiens. in cit. c. Admonet; V. detinere; §. Sed si in eodem; Jo. Andr. n. 5. Fagn. ibid. n. 13. Porrò si beneficiatus ad majus beneficium eligatur, aut promoveatur, videlicet ad dignitatem, vel Prælaturam, vel beneficium curatum, non potest Episcopus eum impedire, si nullum ei obstet canonicum impedimentum: quòd si petitam licentiam Episcopus deneget malitiosè, & sine justa causa, compellendus est per Superiorem ejus ad eam concedendam. gl. fin. in cit. c. Admonet; arg. c. Nullus; 17. de jure patronat.

LXII. Sed alia hîc quæstio occurrit, quam proponit Fagn. in cit. c. Admonet; n. 23. & seqq. h. t. An obtinens beneficium possit illud dimittere, acceptando aliud beneficium compatibile, invito Superiore primi beneficij, & sic tacitè illud resignare. Et respondet distinguendo: vel beneficium, quod quis vult resignare, est curatum, vel saltem requirit personalem residentiam, sive annexam habet certum personale servitium: & non potest, invito Superiore, illud dimittere aut resignare, nec simpliciter, & expressè, nec tacitè, acceptando aliud beneficium priori incompatibile: quia quamvis dubium sit, an per adeptionem hujusmodi secundi beneficij vacet primum, quoad ipsum renunciantem; non tamen vacat, respectu Superioris, & in præjudicium ejusdem. Vel est beneficiū omnino simplex, non requirens residentiam, vel servitium personale; & potest illud resignare simpliciter, quia horum beneficiorum collatio fit principaliter ad utilitatem eorum, quibus conferuntur, adeóq; videntur, etiam invito Superiore, illa posse resignari, quia quisque potest liberè renunciare ei, quod pro se principaliter est introductum. c. Ad Apostolicam; 16. de Regul. l. Si quis; 29. C. de pact. ergo multò magis poterit illud resignare, acceptando aliud beneficium.

Nec obstat Concil. Trident. Sess. 24. de reform. c. 17. ubi prohibetur, ne habenti unum beneficium sufficiens ad sustentationem aliud conferatur. Nam hoc intelligi debet de eo, qui utrumque vult retinere, non de illo, qui primum resignat, vel vult resignare. Idque confirmatur, quia in hujusmodi beneficijs cessat ratio, ob quam Clerici non possunt resignare sua beneficia, invito Superiore, quia id cederet in præjudicium Superioris, & cùm talia beneficia non requirant personalem residentiam, aut certum servitiū, non potest Superior prætendere ullum interesse, vel præjudiciū ex eorū resignatione ei obveniens, ideóq; neque ea obtinentes cogere potest, ut resideant in Episcopatu, ut censuit S. Congregatio præposita negotijs Episcoporum, & Regularium apud Fagn. cit. loc. n. 34. adeóq; cessante ratione in his beneficijs, cessare etiam debet juris dispositio. Quare prædicta Constitutio in cit. c. Admonet h. t. prohibens, ne Clerici, sine consensu Episcopi, dimittant beneficia ad ejus collationem pertinentia, intelligi debet loqui de personatibus, ut explicat Innoc. ibid. in princ. & alijs beneficijs incompatibilibus, non autem de beneficijs simplicibus, & compatibilibus, nec personalem residentiam, vel servitium requirentibus. Fagn. c. l. n. 36.

§. II.

An renunciatio beneficii facta, sine Superioris auctoritate, sit valida?

LXIII. Assertio 1. Renunciatio beneficij facta coram laico, adeóque non coram legitimo Superiore, irrita est, etiamsi renuncians illud à laico iterum receperit, prout statutum habetur in c. Quòd in dubijs 8. h. t. ubi Innocentius III. ita rescribit: Hi qui bene- » ficium Ecclesiasticum sibi collatum sponte in ma- » num laicam resignantes, illud denuo à laico recepe- » runt, eodem benefcio sunt spoliandi, licèt resignatio » facta nullam obtineat firmitatem. Requiritur au- » tem, ut renunciatio sponte, & non coactè facta fuerit, ut colligitur ex cit. c. ibi: *sponte*, & c. Super eos. eod. quia si quis ex gravi metu resignavit beneficium in manus laici, illud retinere potest, juxta c. Ad audientiam; 4. de his, quæ vi metúsve caus. &c. Host. hîc V. sponte, aliquin verò si sponte, ac liberè, eò privandus est per Judicis sententiam; Hostiens. hîc V. spoliandi, adeóque non est privatus ipso jure.

LXIV. Assertio 2. Si resignatio cujuscunque beneficij fiat, absque legitimi Superioris auctoritate in manibus, non solùm laici, sed etiam Clerici, cui tamen admittendi resignationem potestas non competit, ea quidem aliquo modo valida est, scilicet in præjudicium, seu detrimentum renunciantis, quia ipse non potest benefcium resignatum repetere, sed eo privari potest: invalida tamen, & nulla est, quoad Ecclesiam, seu Superiorem, coram quo resignari debuisset, quia in arbitrio Ecclesiæ, seu Superioris est, utrùm renunciantem cogere velit ad retinendum beneficium resignatum, non obstante ejus renunciatione: an verò illam admittere, & ratam habere velit, & renunciantem compellere, ut beneficium dimittat, gl. in c. Quòd in dubijs; 8. V. in manum laicam h. t. & ibid. Innocent. n. 1. & Abb. n. 3. Paris. l. 7. de resign. benef. q. 1. n. 12. & 33. & alij plerique, contra Hostiens. ibid. Garciam p. 11. de benefic. c. 3. num. 223. & alios apud ipsum, qui dicunt renunciationem talem esse invalidam, etiam quoad ipsum renunciantem: dummodo renunciatio sponte, & non coactè facta fuerit, ut colligitur ex cit. c. Super eo; 5. & cit. c. Quod in dubijs h. t. & Hostiens. V. sponte. Ratio est, quia actus illegitimè, sive contra legem factus, sicut non debet prodesse agenti, ne is ex suo facto illicito comodum sentiat: ita neq; debet præjudicare, juri Superioris: ergo renunciatio beneficij contra Canones facta valere quidem poterit, in præjudicium renunciantis, quia is vide-

videtur fecisse tacitum pactum de non repetendo beneficio, sicut acceptilatio inutilis, etsi non teneat, habet tamen vim taciti pacti, ne petatur, l. Si unus 27. §. pen. ff. de pactis. Paris. cit. q. 1. n. 21. & meretur, ut beneficium, quod illegitimo modo deseruit, repetere non possit, & damnum, quòd suâ culpâ sensit, sibi imputare debet: non autem erit valida in præjudicium Superioris, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, l. Non debet 74. ff. de R. I. Unde cùm dicitur resignationem factam coram laico nullam obtinere firmitatem in cit. c. Quòd in dubijs; id intelligendum est respectu Superioris: Paris. c. l. n. 22. & 32. contra Abbatem, qui c. l. n. 8. ait, renunciationem factam in manibus Clerici non Superioris esse solùm nullam, quoad Superiorem; factam verò in manibus laici esse nullam ipso jure, juxta cit. c. Quòd in dubijs. Idque confirmatur ex eo, quia sponte resignantes in manum laicam spoliandi sunt beneficio. c. jam cit. ubi dicitur: *beneficio spoliandi sunt*; scilicet per sententiam Judicis, saltem declaratoriam, ac proinde ejusmodi renunciatio non est omnino irrita ipso jure, neque sic resignantes sunt privati beneficio ipso jure; alioquì renunciatio beneficij facta in manibus laici, videretur aliquem effectũ esse sortita, quod inconveniens foret. Paris. c. l. n. 36. Laym. in cit. c. Quòd in dubijs; n. 1. Porrò renunciatio facta in manibus alterius, quàm legitimi Superioris, sive Clerici, sive etiam laici, præjudicat renuncianti quoad possessionem, quia illam amittit, non item quoad proprietatem, seu jus beneficij, quia hoc non amittit, priusquam Superior renunciationem ratam habeat, & renunciantem privatum declaret, ob delictum commissum in renunciando, sine consensu legitimi Superioris; ideóque beneficium, ante hanc sententiam declaratoriam privationis, nondum vacare censetur, & consequenter nec conferri potest, nõ exspectatâ licentiâ Superioris, nec ab alio ut vacans impetrari, sed interim est quasi in pendenti, & suspensa, sive vacatio pendet à judicio, & voluntate Superioris. Abb. in cit. c. n. 8. Paris. c. l. n. 28. & 38. & 39. Ratio est, quia possessio nihil habet spiritualitatis, vel vinculi indissolubilis, ideóq; renuncians potest illã perdere, sine Superioris licentia, cui per hoc nihil præjudicatur: secus est in proprietate, ratione cujus Clerici titulum perpetuũ acceperunt in beneficio, & regulare est, ut in beneficijs attendatur titulus, & non possessio, quæ etiam faciliùs perditur, quàm proprietas. l. Si quis vi; 17. §. Differentia ff. de acquirend. possess. Abb. c. l. Paris. c. l. num. 39. 45. & 46.

LXV. Quod autem dictum est, renunciationem beneficij, absque legitima Superioris auctoritate, fieri non debere, neque factam valere, respectu Ecclesiæ, seu Superioris, id limitandum est, nisi talem renunciationem Superior postea approbet, & ratam habeat, tunc enim subsistit. Paris. cit. q. 1. n. 48. excomuni & ab omnibus recepta sententia. Ratio est, quia renunciatio facta coram non Superiore annullatur, ob præjudicium & injuriam, quæ fit ipsi Superiori, quam is remittere potest. l. pen. C. de pact. adeóq; ratam habere cessionem, si velit, quamvis ad id non teneatur, ut colligitur ex c. ult. h. t. neq; potest renuncians coram non Superiore, redire ad beneficium sic resignatum, nisi Superior consentiat. Paris. c. l. n. 51. Solet tamen faciliùs admitti, & ratificari renunciatio beneficij facta coram Clerico, quàm corã laico, quia in illo minùs spernitur auctoritas Superioris Ecclesiastici, quàm in hoc; qui jurisdictionis Ecclesiasticæ est incapax. Paris. c. l. n. 52. Nec obstat, quòd id, quod ipso jure nullum est, ratum haberi non possit. Nam inprimis renunciatio talis non est ipso jure nulla: deinde non est absolutè, & omnino nulla, sed solùm respectu Superioris, ut suprà dictum.

Porrò, si Superior sciens Prælatum, vel alium Beneficiatum resignâsse, & propriâ auctoritate discessisse, non contradicat, neque illum intra sex menses revocet, censetur ejus renunciationem approbare & ratam habere, ideóque electores, vel collatores beneficium resignatum alteri conferre, vel alium eligere possunt, vel ob negligentiam istorum, ipse Superior ad novam provisionem procedere potest: quamvis consultius sit, ut priùs admoneatur Ordinarius, quàm tale quidpiam inferiores collatores, vel electores attentent. Innocent. in c. Admonet 4. n. 2. h. t. Jò. Andr. ibid. n. 13.

LXVI. Assertio 3. Renuncians beneficio, in manibus Clerici non habentis potestatem admittendi renunciationem, dum res integra est, id est, ante admissionem, sive antequam legitimus Superior suam auctoritatem interposuit, potest pœnitere, & renunciationem revocare; quia non est effectum omninò consecuta. arg. l. Is qui 3. & l. Quem pœnitet; 3. ff. de cession. bon. Tholosan. in Institut. rei benef. c. 31. n. 11. Verùm si renunciatio facta sit coram laico, potest renuncians à Superiore privari beneficio, licèt pœnitentiâ ductus renunciationem revocaverit, in pœnã delicti, quòd sine consensu Superioris resignare voluerit, ut colligitur ex cit. c. Quòd in dubijs; Laym. de elect. Prælat. q. 228. & in cit. c. Quòd in dubijs n. 2. Quamvis probabiliter etiam dicatur, renunciantem beneficio in manu laici posse revocare renunciationem, antequam ea admissa est à legitimo Superiore, nisi renuncians ab eodem laico beneficium, cui renunciavit, denuo susceperit; cùm Jure Canonico aliud non sit expressum, quàm quòd hi, qui beneficiũ Ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuò à laico susceperunt, eodem beneficio sint privandi, prout habetur in cit. c. Quòd in dubijs. Nam cùm hoc majus delictum sit, ideo in pœnam hujus temeritatis, beneficio à laico denuò recepto privandi sunt. Unde cùm pœnæ non sint extendendæ, renuncians solùm in manibus non Superioris, etiam laici, non videtur ob hoc privandus esse beneficio ratione delicti: quamvis renunciatione per Superiorem legitimum admissâ, & ratificatâ, saltem antequam renunciationem illam revocaverit, possit renuncians ab illo amoveri tanquam vacante per renunciationem. Garc. cit. c. 3. n. 237.

LXVII. Prædictis addendum, quòd antequam Ordinarius possit conferre alteri beneficium, coram alio, quàm legitimo Superiore resignatum, debet renunciantem citare, & per sentententiam privare beneficio, ut colligitur ex cit. c. Quòd in dubijs; h. t. & ibid. Innocent. n. 1. Gregor. Tholosan. cit. c. 31. n. 11. Idque saltem fieri debet, si Beneficiatus renunciavit in manu laici, juxta cit. c. Quòd in dubijs: Si verò in manu Clerici, & renunciationem non revocavit, potest Superior Beneficium alteri conferre, etiam non vocato resignante, quia quantum est ex par-

parte illius, resignatio est valida, ac proinde ad plenum effectum ejusdem solùm requiritur, ut Superior verbis, vel ipso facto declaret, se velle renunciationem admittere, seu ratam habere: quamvìs consultum sit, ut renuncians citetur, quò appareat, num sponte & nullo metu cogente, & liberè, nullo interveniente simoniaco pacto, resignaverit, necne: nam hoc casu renunciatio etiam omnino irrita est, & renuncians per sententiam Judicis beneficio privari potest. Laym. in cit. c. Quòd in dubijs n. 3. Procedunt autem hactenus dicta solùm in beneficijs jam acquisitis, non autem in acquirendis, in quorum renunciatione non requiritur auctoritas Superioris, sed subsistit etiam sine illa; quia in beneficijs acquirendis non adest tam arctum vinculum, & obligatio beneficiati cum Ecclesia, vel beneficio, sicut in beneficijs jam acquisitis; & faciliùs tollitur jus quærendum, quàm quæsitum. Innocent. in cit. c. Quòd in dubijs n. 1. & Abb. n. 4. Parif. cit. q. 1. n. 74. & 75. & patet ex suprà dictis n. 56.

§. III.

Quinam habeant potestatem admittendi renunciationes beneficiorum, vel non?

LXVIII. Assertio 1. Renunciatio beneficij non potest fieri coram laico, qui illam admittere non potest, sed facienda est, in manibus Superioris Ecclesiastici, qui illam recipere potest, ut sumitur ex cit. c. Quòd in dubijs; ubi dicitur, quòd resignatio facta laico nullam obtineat firmitatem. Ratio est, quia laicus non potest esse, aut dici Superior, respectu Clericorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum, cùm ei nulla jurisdictio, aut potestas competat in Clericos, eorúmque res, & jura; quippe quæ ex objecto suo est potestas spiritualis: renunciatio autem beneficij fieri debet in manus Superioris, & ab eo admitti. Parif. lib. 7. quæst. 8. num. 1. & seqq. Quare neque Clericus in manibus laici beneficium resignare potest, etiamsi is sit Notarius Cameræ, vel Cancellariæ Apostolicæ, vel Patronus, cui ratione juris patronatûs, potestas admittendi renunciationes non competit; vel in dignitate quamvis Regiâ, vel Imperatoriâ sit constitutus, nisi ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ in fundatione, seu dotatione Ecclesiæ, concesso jus recipiendi resignationes Regibus, vel Imperatoribus competat. Parif. c. l. num. 10. & seqq. Est autem renunciatio beneficij facienda in manibus illius Superioris Ecclesiastici, & ab illo admittenda, ad quem pertinet non tantùm jus, sive potestas conferendi beneficia, vel instituendi Beneficiatos, sed etiam eosdem destituendi, seu deponendi, adeóque qui jurisdictionem habet in renunciantem. gl. in Clement. unic. V. manibus; h. t. Innocent. in cit. c. Quòd in dubijs; num. 3. Abb. ibidem. n. 6. Azor cit. c. 19. quæst. 7. Tholosan. cit. c. 31. n. 11. Ratio est, tum quia renunciatio habet vim destitutionis, cùm per eam renuncians desinat esse intitulatus, sive titulum beneficij amittat, ideóque non potest fieri, nisi coram eo, nec admitti, nisi ab illo, qui habet potestatem destituendi, sive privandi renunciantes: tum quia is, cui competit potestas admittendi resignationes, debet cognoscere de causis rennnciationis, quæ cognitio ad eum tantùm pertinet, qui obtinet jurisdictionem in renunciantes, ita, ut eos etiam invitos destituere, seu privare possit: cujusmodi potestatem quasi Episcopalem habent quidam Prælati exempti. Parif. cit. l. 7. q. 10. num. 6. & 7.

LXIX. Hinc infertur, ei, cui ex speciali privilegio, vel consuetudine præscriptâ competit jus & potestas conferendi beneficia, non ideo etiam competere potestatem recipiendi resignationes, nisi simul etiam obtinuerit per privilegium, vel legitimam præscriptionem potestatem destituendi, sive amovendi Beneficiatos. Joan. Andr. in c. Cùm ex injuncto, 12. n. ult. de hæretic. Abb. ibid. n. ult. Parif. cit. l. 7. q. 10. n. 9. & 21. Sicut Electores Imperij non possunt recipere renunciationem Imperatoris, quia illum destituere, sive deponere non possunt. Parif. c. l. n. 25. ex Baldo. Ratio est, quia beneficia conferre, aut Beneficiatos instituere, & eosdem destituere, sive deponere, adeóque Beneficiatorum resignationes recipere, sunt diversa jura, & potestates, quæ frequenter, non ad eundem, sed ad diversos spectant: ergo ex eo quòd alicui ex speciali privilegio, vel legitimâ præscriptione competit potestas conferendi beneficia, non sequitur etiam ad eundem pertinere jus destituendi, seu deponendi, & resignationes recipiendi, quod majus est: nam privilegia, & jura per præscriptionem acquisita, præsertim si sint contra facultates Episcopis Jure communi concessas, adeóque Juri communi adversæ, strictæ interpretationis sunt, ita, ut non debeant extendi ad casum, seu actum diversum. Parif. c. l. Solet tamen non infrequenter etiam accidere, ut hæ duæ potestates in collatoribus Episcopo inferioribus sint conjunctæ, ita, ut sicuti benficia conferre, ita etiam illorum resignationes, maximè si simplicia sint, recipere possint. Layman. in c. Admonet; 4. num. 7. h. t. Quare quando DD. quidam generatim aiunt, quòd resignationes beneficiorum fieri debeant in manibus ejus, ad quam pertinet collatio, vel institutio: gl. in Clement. unic. V. manibus h. t. Sylvest. V. renunciatio q. 3. & alij: id non ita intelligendum est, quasi secundùm Canones ad eos semper pertineat acceptare resignationes, ad quos jure ordinario pertinet beneficia conferre, aut beneficiatos instituere: sed quia ita fieri plerumque ex recepta consuetudine solet, saltem loquendo de benficijs simplicibus, v. g. Canonicatibus, quos si Capitulum, v. g. independenter ab Episcopo conferat, eorundem etiam resignationes recipere solet, ut praxis testatur. At verò quod ad beneficia curata attinet, quorum institutio, & depositio fieri non debet, sine consensu Episcopi, in Ecclesijs suæ jurisdictioni, & curæ subjectis, neque eorum resignatio, sine consensu ejusdem, admitti debet, ut colligitur ex cit. c. Admonet; & cap. 1. de Capell. Monach. & c. unic. eodem in 6. Layman. cit. loc.

LXX. Assertio 2. In specie autem potestas instituendi, ac destituendi, seu deponendi, & per consequens

quens etiam admittendi renunciationes quorùmcunque beneficiorum,in tota Ecclesia,& quocunque tempore, etiam in mensibus locorum Ordinariis concessis,competit inprimis S. Pontifici, quia ipse in beneficialibus plenam potestatem habet disponendi,& est supra jus,& facultas ab ipso Ordinariis concessa,non privativè, sed cumulativè data videtur. Est communis sententia apud Paris. cit. l.7. q. 11. n.1.& seqq. Porrò quædam sunt beneficia, quæ coram solo Papa resignari possunt, veluti Cardinalatus, Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus: quia & solus S.Pontifex Episcopos, iisque Superiores privare, ac deponere potest, & vinculum conjugii spiritualis inter Episcopum, & Ecclesiam contractum dissolvere,ut colligitur ex c.1.& 2.de translat.Episc.& c.Nisi cùm pridem;10.h.t.Paris.c.l.n.12.& seqq. quamvis olim sicuti licebat Episcopos in Concilio Provinciali deponere, c.2.caus.11.q.5. c.Si Episcopum;3. caus.16.q.6.caus.1.& 2.caus.6. q.4. c. Si quis Episcopus; 6. caus. 11. q. 3. ita etiam poterat Primas, vel Archiepiscopus, cum Concilio Provinciali,resignationes Episcoporum admittere, & licentiam cedendi eis dare, ut constat ex c. Denique; 3. caus. 6.q.3. bodie tamen sicut depositio,ita & admissio cessionum spectat ad S. Pontificem. Paris.c.l.n. 23.& seqq. Item beneficia majora, post Pontificales, in Cathedralibus,& Metropolitanis, & Patriarchalibus; nec non Principales in Collegiatis Ecclesiis,nonnisi coram S.Pontifice resignari possunt,quia hujusmodi dignitates sunt reservatæ Papæ, secundùm Regulam 3. Cancellariæ Apostolicæ: nisi consuetudo, vel privilegium aliud in hac re obtineat. Alia autem beneficia S. Pontifici reservata per reservationes generales inclusas in Corpore Juris,vel per particulares,possunt resignari coram locorum Ordinariis,etsi ab illa conferre nequeant, sed collatio eorum ad solum Papam spectet, juxta decisionem 30. Rotæ Rom. de præbend. in antiquis. Ratio est,quia per reservationem aufertur tantùm Episcopis potestas conferendi beneficia illa, non autem admittendi renunciationes beneficiorum reservatorum, cùm reservationes sint odiosæ, ideóque restringendæ.Paris. c.l.n.32.& 33.

Denique beneficia exempta, seu Sedi Apostolicæ immediatè subjecta,etiam coram solo S.Pontifice resignanda sunt.gl. in c. Si Abbatem; 36. V. deserendi de elect. in 6. Quia Superior exemptorum solus est Papa.c.Auctoritate;4. junctâ gl. V.Sedis Apostolicæ, & gl.marg. de privileg. in 6. ad quem spectat eorundem institutio, & destitutio,& per consequens etiam admissio renunciationum, quia Ordinarij non possunt se in bis beneficiis ingerere. Paris. c.l. num. 35. & 36.

» LXXI. Et hinc si Abbas Monasterij exempti,
» sive immediatè ad Romanam Ecclesiam pertinen-
» tis, eique subjecti, quia v. g. insufficientem se cer-
» nit oneri regiminis Abbatiæ ferendo, ei cedat, &
» renunciet in manibus Conventualium suorum, i-
» deóque ipsi alium in Abbatem eligant, non solùm
» cessio est irrita,cùm Abbas talis, sine licentia Sedis
» Apostolicæ, cedere non potuerit, sed etiam electio
» novi Prælati à Conventu facta invalida est,& ina-
» nis, ideóque Abbas cedens in locum suum restitui
» debet: quo integrè restituto, ex permissione Papæ,
poterit à delegatis ipsius, vice & auctoritate Papæ, »
cessio eiusdem Abbatis recipi.Ita babetur in c. ult. »
h.t. Hinc patet, quòd si non valuit renunciatio Prælati, quia facta est in manibus Conventualium, sine consensu legitimi, & immediati Superioris, coram quo fieri debuisset,(qualis in proposito casu fuit Papa,) tum consequenter neque electio novi Prælati à Conventu facta valere potest,quia universim loquẽdo,si aliquis non est legitimè destitutus,sive amotus, non potest alius in locum illius legitimè institui: & cùm principale non subsistit,nec accessorium,sive id, quod ex eo secutum est,subsistere potest.gl.fin.in cit. c.Quamvis autem in allato casu Papa cessionem Abbatis in manibus Conventualium factam approbare, & ratam habere potuisset, non tamen illam approbavit, sed jussit eum in locum suum restitui,& postea iterum renunciare in manibus Episcoporum à se delegatorum, tum propter insufficientiam illius ad regendum.gl.ibid.V.in manibus.arg.c.Hæc quippe; 10. caus. 3. q. 6. tum etiam ad refellendum errorem Conventualium, qui cessionem illam ratam, & firmam esse existimârunt: ideóque quasi Abbatia vacaret, ad novam electionem processerunt. Laym. in cit.c.ult.n.1. Quòd si hoc casu Papa priorem renunciationem in manibus Conventûs factam, sine suo consensu,approbâsset, nec mandâsset iterum renunciare,tum potuisset Abbas petere à Monachis, ut obedientiam de novo sibi promittant ad possessionem recuperandam Abbatiæ, quam per cessionem illam perdidisse videbatur. Abb.ibid.num.4. arg.c.pen.h.t. Porrò alij Prælati, ut Priores, Quardiani, Rectores, non exempti,sive immediatè subjecti Papæ,resignare debent in manibus sui Superioris regularis,v.g.Provincialis,vel Generalis. Barbos. in Collect. c. ult. h.t. n.2.& alij apud ipsum.

LXXII. Assertio 3. Præter Papam, Legati de Latere, quales sunt Cardinales constituti Legati à S. Pontifice, sicut conferre possunt beneficia, ita etiam eorundem renunciationes admittere, ut sumitur ex c. Si Abbatem;36.de elect. in 6.& c.1. de officio Legati in 6. quia sicut bonoris prærogativâ lætantur, sic eos auctoritate decet fungi ampliore. cit.c.1. Etsi verò possint recipere resignationes beneficiorum purè, & simpliciter factas, non tamen in favorem alterius, vel sub conditione, nisi expressam à Papa habuerint facultatem. Rebuff. in praxi benefic. tit. de resignat. conditionali n. 2. Et licèt nonnemo putet apud Rebuff. c.l. n. 5. quòd, si renunciatio beneficij fiat coram Legato à Latere,in favorem,possit is, rejectâ conditione, eam simpliciter admittere; contrarium tamen videtur verius,ut censet Rebuff. c.l.n.7. Quia quando actus aliquis fit, adjectâ qualitate, vel conditione aliquâ, non potest pars illius actûs recipi, & pars eiusdem rejci, ut docent Bartol. Jason & alij apud Rebuff.c.l.n.7.Neque verum est, quòd illa clausula: *in favorem talis*, debeat haberi pro non adjectâ, quia nulla clausula,nec quidem unum verbum in dispositione positum est,nisi aliquid operetur. Rebuff. c.l.n.8. Alij verò Legati, sive Missi à Sede Apostolica,qui Nuncij Apostolici vocantur, sive Legati nati, quorum dignitati perpetuus bonor legationis est annexus,non habent potestatem admittendi renunciationes beneficiorum, nisi specialiter ea fuerit illis à S.Pontifice concessa,uti fieri solet,quoad certa bene-

ficia, teste Parisio l.7.q.13.n.9.10. & 11. quia hi Legati non habent potestatem instituendi, & destituendi Beneficiatos. cit.c.1. de Legat.in 6. adeóque neque facultatem recipiendi renunciationes eorum, ex vi legationis suæ.

LXXIII. Assertio 4. Præterea Jure communi, & ordinario, ad Episcopum, sive Ordinarium loci spectat jus, seu potestas instituendi, ac destituendi, sive amovendi Beneficiatos, in Ecclesiis sibi subjectis, & consequenter etiam admittendi renunciationes omnium beneficiorum suæ Diœcesis, in his enim de Jure communi fundatam habet intentionem, ut colligitur ex c.2.&seqq.caus.10.q.1.c.Ex frequentibus; 3.de institut.c.1.deCapell.Monach.c.Cùm ex injuncto;12.in fine, de hæretic. & patet etiam ex c.Admonet 4. h.t. sive sint beneficia Juris patronatûs, sive electiva, sive merè collativa. Paris. cit.l.7.q.14.n.8.& seqq. Excipi debet, nisi vel beneficia sint exempta à jurisdictione Episcopi, vel nisi non solùm quoad collationem, sed etiam renunciationem sint reservata S.Pontifici: vel denique nisi ex consuetudine, vel privilegio ad aliquem Episcopo inferiorem, præter potestatem instituendi, pertineat etiam potestas destituendi, seu deponendi beneficiatos, vel saltem admittendi renunciationes eorum: alioquin verò, extra hos casus, semper ad Ordinarium loci pertinet recipere resignationes beneficiorum, & horum renunciatio coram Episcopo facienda est, etiamsi eorundem collatio pertineat ad inferiorem Episcopo, videlicet ad Præpositum, vel Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, cùm potestas conferendi ex se non sit necessariò connexa cum potestate destituendi, vel renunciationes admittendi: sunt enim potestates diversæ. Abb.in c.Quòd in dubiis 4. n.6. h.t. Ordinariorum autem nomine hìc comprehenduntur etiam illi, qui in Ecclesia, vel territorio aliquo jurisdictionem, seu potestatem quasi Episcopalem obtinent, ad quos proinde etiam pertinet potestas instituendi, ac destituendi, seu deponendi, & consequenter etiam renunciationes admittendi. Abb. cit. l. Paris. c. l. num.19.

Porrò Archiepiscopus, sive Metropolitanus non potest recipere renũciationes beneficiorum in Diœcesibus suorum Suffraganeorum, nisi ratione appellationis, cùm ordinariè jurisdictionem in illis non habeat. c. Pastoralis;11. in princ.de offic.Jud.Ordin. Sed neque Vicarius Generalis Episcopi potest resignationes admittere, nisi speciale mandatum habeat. Paris.cit.l.7.q.24. n.1. & seqq. Coadjutor verò Episcopo datus ad spiritualia administranda, v. g. Episcopo seni, vel infirmo, sicut potest conferre beneficia, cum consensu Episcopi, ita & resignationes recipere, cum consensu ejusdem: si verò datus sit Episcopo amenti, potest conferre omnia beneficia in Diœcesi illa vacantia, & destituere, & consequenter etiam resignationes beneficiorum recipere, quia tum generalem, & liberam potestatem administrandi habet. Paris. cit. l. 7. q.19.n.23: & seqq.

LXXIV. Assertio 5. Denique Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ Insignis, etsi, Sede non vacante, non possit recipere renunciationes beneficiorum, etiam Canonicorum, cùm collatio & destitutio, adeóque etiam receptio renunciationum regulariter ad Prælatum spectet. Abb.in c.Quòd in dubiis;8.n.6.h.t. & alij communiter. nisi ex privilegio, vel consuetudine Capitulum haberet facultatem instituendi, & destituendi, seu deponendi in quibusdam beneficiis: tum enim posset recipere resignationes illorum beneficiorum. Abb.cit.l.Paris.cit. l.7.q.23.n.5. Veruntamen, Sede vacante, habet quoque facultatem admittendi renunciationes beneficiorum, quia potest invitum destituere, privando aliquem beneficio propter crimen, cùm in jurisdictione succedat. c.Cùm olim;14.de majorit.& obedient, & ibid.Abb.n.2. Azor p.2.lib.7.c.19. q.7. & fuit decisum à majore parte Auditorum Rotæ, ut habetur in decisione 6. de rerum permut.in novis. Quod tamen limitatur procedere in ijs beneficiis, quorum collatio simul pertinet ad Episcopum, & Capitulum, ut declarat Rota l. c. Paris. c. l. n. 37. Præterquam si Capitulum, Sede vacante, esset in possessione conferendi, & recipiendi resignationes omnium beneficiorum, etiam spectantium ad collationem solius Episcopi: tum enim posset conferre, & recipere resignationes omnium beneficiorum. Paris.c.l.n.40.

LXXV. Ceterùm, quia Episcopi, vel etiam Archiepiscopi Ecclesias suas Cathedrales, vel Metropolitanas resignare debent in manibus solius Papæ, ad quem pertinet Episcoporum confirmatio, & destitutio, sive privatio, & consequenter etiam renunciationum ab illis factarum admissio, juxta supra dicta n. 68. Hinc oritur ista quæstio non ita pridem multùm agitata: An si Episcopus Germaniæ resignet Episcopatum in manus Papæ, & resignatio ab eo sit acceptata, electio novi Episcopi spectet ad Capitulum Cathedrale? an verò hoc casu ad Papam pertineat provisio, seu Episcopi institutio, & constitutio? Quod posterius expressum habetur in Concordatis Germaniæ inter Nicolaum V. S. Pontificem, & Imperatorem Fridericum III. & Principes Germaniæ initis, quæ Constitutio incipit: Ad Sacram; edita anno 1447. 14. Calend. Aprilis. quibus inserta fuit Constitutio Extravagans: Ad Regimen; cum certis modificationibus, tanquam pars illorum, quæ est Benedicti XI. & extat inter Extravag. communes de præbend. in qua inter alios plures casus, qui liberæ dispositioni, ac provisioni Papæ, Auctoritate Apostolicâ, reservantur, expresè etiam ponitur casus renunciationis, si nimirum per Episcopos facta renunciatio, & admissa auctoritate Papæ extiterit, ibi: *Vel per eos facta renunciatio, & admissa auctoritate nostrâ extiterit:* & paulò pòst: *vel quorum electorum, vel postulatorum renunciationem admitti per nos, aut auctoritate nostrâ continget apud Sedem prædictam, vel alibi ubicunque.* Ubi subintelligi debet, *nobis reservamus*, prout in fine ponitur. Nam vel in illa Constitutione omnes casus ibi expressi, & enumerati reservantur liberæ dispositioni, ac provisioni Papæ, vel aliqui tantùm, vel nulli: Si primum, ergo etiam casus renunciationis ibi reservatur, & habetur intentum. Non secundum, quia cùm omnes casus ibi expressi, & reservati ponantur eodem verborum contextu & ordine, & pari modo dicantur reservati, non potest ulla ratio excogitari, vel fingi, cur iste potiùs casus, v. g. resignationis Episcopatûs à Papa admissæ, dicatur ibi non reservatus, quàm alij, cùm tamen omnes alij immediatè præcedentes, & sequentes expresè sint, & dicantur reservati. Neque etiam tertium dici potest, videlicet

delicet nullum ex casibus ibi positis & enumeratis esse reservatum liberæ dispositioni Papæ, quia inprimis expressè repugnat ipsi litteræ & textui; & si nulla omninò esset reservatio facta à Papa in Concordatis, frustrà & nugatoriè illis inserta fuisset illa Constitutio ad Regimen, quippe quæ nullo omninò casu effectum haberet, cùm tamen idem Papa Nicolaus V. expressè ibi præmittat: *Placet nobis super Ecclesiarum & beneficiorum Ecclesiasticorum provisionibus uti Iuris scripti reservationibus, & Constitutionibus: Execrabilis, &c. Ad Regimen modificatis, ut sequitur:* quibus verbis apertè declaravit Pontifex, se reservare suæ dispositioni omnes casus ibi expressos & positos. Quare cùm postea in iisdem Concordatis §. Item placet nobis; conceditur, ut in Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis etiam immediatè non subjectis Sedi Apostolicæ, fiant Electiones canonicè; quæ ad dictam Sedem deferantur; id necessariò ita intelligendum est; quòd concedantur electiones, præter casus in Extravag. Ad Regimen immediatè præcedente, & Concordatis inserta exceptos, & expressè ibi Papæ reservatos, cum quibusdam modificationibus illius Extravagantis, prout continentur in Corpore Juris. Nam cùm ibidem nulla contineatur clausula, nec specialis, nec generalis derogatoria, vel revocatoria præcedentium, gratis, & sine omni fundamento assereretur, ibi modificari, seu à reservatione excipi unum, vel plures casus reservatos in Extravag. Ad Regimen immediatè præcedente: præterquàm quòd planè absurdum esset dicere, quòd Papa, quæ immediatè antè sibi suæque dispositioni reservavit, postea statim in eadem Constitutione iterum revocârit.

§. IV.

Quinam habeant potestatem admittendi renunciationes beneficiorum puras, seu simplices, aut conditionales?

LXXVI. Assertio 1. Renunciatio beneficij pura, seu simplex, non solùm coram Papa, sed etiam coram Episcopis, aliisque Ordinariis, aut ijs, quibus jus, seu potestas admittendi ex privilegio, vel consuetudine legitimè præscripta competit, fieri potest: nisi qualitas beneficij resignandi prohibeat resignationem fieri coram alio, quàm S. Pontifice; nam tunc nec pura, seu simplex renunciatio coram Ordinario fieri potest, nec ab illo admitti, ut si resignentur Episcopatus, à quibus discedere non licet Episcopis, sine auctoritate & licentiâ S. Pontificis. c. pen. & ult. de transl. Episc. c. 1. & c. Nisi cùm pridem; 10. in fine h. t. Gregor. Tholosan. in Institut. rei benefic. c. 28. n. 6. Non est tamen, per se loquendò, illicitum, si resignationi simpliciter, & sine ullâ pactione, conditione, aut modo obligatorio factæ addatur deprecatio, ut beneficium resignatum certæ personæ conferatur; neque simoniaca erit collatio tali personæ facta ad preces renunciantis, quia nihilominus liberum est collatori, conferre beneficium, cui voluerit. Tholosan. c. l. n. 7. Navarr. in manuali c. 23. num. 107. vers. 2. Laym. l. 4. Theol. mor. tract. 2. c. 17. n. 6. Dixi per se loquendo; quia Pius V. nova Constitutione editâ prohibuit; ut ne verbo quidem, aut nutu, vel signo, futuri in beneficiis, & officiis hujusmodi successores ab ipsis resignantibus, aut aliis, eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscunque intercedat, quæ incipit: Quanta Ecclesiæ Dei; edita anno 1568. Calend. Aprilis, & habetur apud Paris. l. 5. q. 6. n. 2. quamvis seclusâ hac Constitutione, & ubi ea non est recepta, id non sit per se illicitum. Laym. cit. loc.

LXXVII. Assertio 2. Renunciatio beneficij in favorem certæ personæ, sive sub ea conditione facta, ut personæ à resignante nominatæ côferatur, v. g. Titio, ita, ut non habeat effectum, nisi ea conditio impleatur, non potest fieri, nisi in manibus Papæ, nec admitti ab inferioribus Prælatis Ordinariis. Rebuff. in praxi benefic. tit. de resignat. condition. n. 1. & 14. Azor p. 2. Instit. l. 7. c. 21. q. 2. Tholos. cit. c. 28. num. 8. Suar. de simon. l. 4. c. 35. n. 6. Less. l. 2. c. 35. n. 87. Garc. p. 11. de benef. c. 3. n. 154. & alij DD. communiter. Idque probatur ex stylo & usu Curiæ Romanæ, seu communi consuetudine, juxta quam hujusmodi renunciationes sunt reservatæ Papæ, propter earum periculum; ne resignationes, & collationes beneficiorum acquirant speciem quandam successionis hereditariæ, cùm affectus carnis vehementer impellere soleat ad resignandum amicis, & consanguineis: unde qui suum beneficium resignat, eâ conditione, ut certæ personæ sit conferendum; videtur sibi successorem in beneficio constituere, & nominare, quod SS. Canones maximè horrent, & improbant, ne Ecclesiastica beneficia quasi testamento relinqui, aut hereditariæ successiones in eis locum habere videantur, ut constat ex c. 1. de præbend. Deinde secundùm Jus commune, non potest beneficium aliquod de novo conferri, nisi priùs vacet, juxta c. unic. de rer. permut. in 6. & Clement. unic. eodem. Non potest autem vacare beneficium in favorem tertij resignatum, donec personæ designatæ conferatur, quia non prius impletur conditio, unde etiam resignans in favorem alterius non prius jus, ac titulum beneficij amittit, quàm resignatio fuerit admissa à Papa, & beneficium ei, in cuius favorem resignatio facta fuit, collatum, & ab eodem acceptatum fuerit, quia dispositio conditionalis non habet effectum, nisi postquam conditio impleta est, resignatio autem in favorem alterius est conditionalis. Rebuff. c. l. n. 15. & seqq. Azor c. l. q. 4. Tholos. c. l. n. 9. Ex quo sequitur, quod Episcopus, vel alius Ordinarius Prælatus Papâ inferior non possit admittere talem renunciationem, quia Ordinarius Collator non potest conferre, nisi beneficia vacantia, sed debeat admitti auctoritate solius Papæ, qui potest etiam beneficium non vacans alteri conferre, DD. citt.

LXXVIII. Assertio 3. Sed neque potest Episcopus, vel alius Prælatus Papâ inferior renunciationem factam sub ea conditione, ut beneficium conferatur certæ personæ, absolutè, & simpliciter admittere, rejectâ illâ conditione, adeóque nec licitè, nec validè potest beneficium sic resignatum conferre alteri. Rebuff. c. l. n. 7. & seqq. Suar. cit. c. 35. n. 12. Less. cit. c. 35. n. 86. Garc. c. l. n. 155. Idque probatur, tum quia actus factus, cum aliqua qualitate & adiectione, non

potest

potest acceptari, quoad unam partem,& rejici quoad alteram,sed debet totus admitti, & impleri in forma specifica, vel totus rejici, quia si dividatur, omnino mutatur,uti sumitur ex l. Aurelius; 28. §. Idem quæsiit,& ibi Bart.ff.de liberat.legata; in præsenti autem fit renunciatio, non simpliciter, sed cum adjectione conditionis,per modum unius individui actûs. Tum quia illud beneficium per talem renũciationem non vacat, ante impletam conditionem,quia renuncians non vult resignare simpliciter, sed non nisi dependenter ab illa conditione, ideóque ante illius eventum,non potest renuuciatio habere effectum: & illa conditio non potest haberi pro non adjecta, quia id nullo jure probatur; imò quia est adjecta,non potest admitti à Prælato Papâ inferiore: nec enim potest Episcopus privare renunciantem beneficio suo, eo invito, nec quidem in pœnam renunciationis temerè,& illicitè factæ, quia nullo jure cavetur, ut sic renuncians privetur beneficio,præsertim ipso facto,& sine prævia causæ cognitione, & sententiâ contra eum latâ. Suar. cit. c. 35. n. 14. Tum denique quia permutatio non valet,nisi beneficium conferatur alteri permutanti,quia non aliter resignatum est, ergo nec alia renunciatio, quæ non est facta ex causa permutationis,valet,nisi conferatur ei,in cuius favorem resignatum est. Quin imò neque ipse S. Pontifex potest beneficium sic resignatũ alteri conferre, quàm personæ designatæ, quia licèt possit talem renunciationem rejicere,& non admittere; tamen si illam acceptet,non potest,saltem licitè,illud alteri conferre, quia non potest renuncianti invito, & innocenti auferre jus suum, & illud alteri dare, sine justa causa, cùm sic renuncians in manibus Papæ nihil peccet, quia Pontifex potest, & solet talem renunciationem admittere, & ipse debet disponere de beneficiis, ut fidelis dispensator,& non absolutus dominus. Rebuff. c.l.n.16.Suar.c.l.n.13.

LXXIX. Aliud est,si renunciatio beneficij facta sit coram Episcopo simpliciter & absolutè, licèt appositus sit modus servandus in collatione beneficij,nimirum, ut detur certæ personæ, illaque ab Episcopo admissa fuerit; tum enim statim valida est, & effectum habet renunciatio, quia modus actum eiúsque effectum non suspendit: & potest Episcopus beneficium dare illi, cui, ut daretur renuncians petiit, modò idonea persona sit: non tamen ad id tenetur, sed potest conferre alteri,cui voluerit, quia renuncians absolutè renunciavit, nec potuit obligare Episcopum, ut daret personæ à se nominatæ, adeóque postquam acceptata est renunciatio,jam vacat beneficium, ut conferri possit. Suar. l. 4. de simon.c.35.n. 15.& 17. Sicut autem, qui beneficium resignat coram Ordinario purè & absolutè,licitè potest eum rogare,ut certæ personæ illud conferat, ut suprà dictũ n.76. ita etiã sine culpa potest resignare beneficium, adjecto modo,ut illud detur certæ personæ, dummodò renuncians non habeat intentionem omnino ad hoc obligandi Ordinarium, sed solùm intendat inducere illum,seu ei persuadere, ut tali personæ beneficium conferat. Suar.c.l.n.15.& 16.

LXXX. Assertio 4. Renunciatio beneficij conditionalis,quę fit cum reservatione certæ pensionis in pecunia,vel parte fructuum,v.g. tertiâ, vel dimidiâ, vel etiam reservatis omnibus fructibus, non potest fieri coram Episcopis, aliisque Prælatis Ordinariis Papâ inferioribus, sed coram solo S.Pontifice. Azor p.2.l.7.c.20.quæst.1.& c.21. quæst.7. Paris.l.6. de resignat.benefic.quæst.1.n.3.& quæst.2.num.1. & 2. & alij communiter, cùm huiusmodi renunciatio Jure communi Canonico sit prohibita; tum quia beneficium regulariter dividi nequit. cap. Majoribus; 8. de præbend. tum quia beneficia sine diminutione conferenda sunt. cap. unic. ut Ecclesiast.benef.sine diminut.confer.Dividitur autem beneficium, vel saltem cum diminutione confertur, cùm uni pensio, vel fructus ex beneficio dantur, vel reservantur; alteri verò jus & titulus beneficij confertur. Auctoritate tamen S. Pontificis hujusmodi renunciatio, cum reservatione pensionis, vel loco illius partis fructuum, ex licita & justa causa, fieri potest, uti sumitur ex cap. Ad Audientiam; 31. de rescript. c.Nisi essent; 21. de præbend. cap.Quamvis; 4. eod. in 6. & quoad omnes fructus omnium beneficiorum vacantium constat ex cap. Si tibi; 26.eod. in 6. Ne resignans nimium dispendium ex ipsa resignatione patiatur, sed habeat, unde commodè sustentetur, vel contracta debita solvat. Azor cit.c.20.quæst.1.Paris.cit.q.1.num.5.& quæst.2.num.12.Quamvis in hujusmodi reservatione fructuum & pensionis requiratur etiam consensus resignatarij, cùm regulariter habens titulum, onus sine fructu, & commodo subire non cogatur, qui enim Altari servit; de Altari vivere debet, 1. Corinth. 9. & ideo, eo invito, & non consentiente, reservatio fructuum, vel pensionis fieri non debet: si autem gratis servire velit, & propriis stipendiis, seu expensis militare, volenti non fit injuria: maximè, quia reservationes omnium fructuum non conceduntur, nisi is, cui datur beneficium, aliunde habeat,unde commodè vivere possit. Paris.cit. quæst.1.num.22.& 2.seqq.& cit. quæst.2. ubi addit, quòd Papa sine consensu resignatarij, possit imponere pensiones. Aliis verò Prælatis,præter S.Pontificem, permittitur solùm definitè, ac limitatè, non in perpetuum,sed ad tempus v.g. ad vitam pensionarij,& ex gravi causa, veluti ob necessitatem, vel magnam utilitatem Ecclesiæ, & regulariter nonnisi cum approbatione S. Pontificis, pensiones reservare in beneficiis. Tholosan. in Institut. rei benefic.c.29. n.3. de quo alibi.

LXXXI. Assertio 5. Renunciatio beneficij,cum reservatione regressûs, ingressûs, vel accessûs ad illud,solius quoque Romani Pontificis auctoritate,& consensu fieri potest, quia ex plenissima eius potestate, quam in beneficiis habet, regressus introducti sunt. Rebuff. in praxi benefic. tit. de regressibus, & alii communiter: quos tamen Concilium Tridentinum Sess.25.cap.7. de reform. abrogavit, statuens, ut nemini imposterum accessus, ac recessus, etiam de consensu, ad beneficium Ecclesiasticum, cuiuscunque qualitatis,concedatur: (salvâ tamen plenitudine potestatis Pontificiæ.) Idque tum quia hæreditariæ successionis imaginem referunt, & speciem habent SS. Canonibus valdè exosam: tum ut omnis occasio captandæ,vel optandæ mortis alterius,& ambitiosa cupiditas in beneficiis obtinendis tolleretur. Azor cit.l.7.c.21.q.2.3.& 4.Paris.l.6.q.5.num.96.& seqq.Item Pius V.in Constit.quæ incipit: Rom.Pontificis

nificis providentia,& extat apud Parif.cit. loc. n.96. revocavit omnes regressus, accessus, & ingressus, sub quibuscunque formis, & quibuscunque personis, & quomodocunque concessis. Non tamen sunt sublati ij regressus, accessus, & ingressus, qui conceduntur pensionario, ob pensionem debitam tempore constituto non solutam, neque hi, qui Jure communi sunt inventi, & concessi, illi enim adhuc subsistunt. Azor cit, loc. q.5. Parif. cit. loc. n. 110.

Porrò regressus in eo differt ab ingressu, & accessu, quòd in regressu resignetur beneficium jam possessum, usque ad mortem resignatarij: in ingressu verò, & accessu nondum possessum alteri relinquatur: in ingressu quidem usque ad mortem resignatarij; in accessu, usque dum is, cui reservatus est accessus, efficiatur habilis ad beneficium, perveniendo ad legitimam ætatem, vel donec aliud impedimentum fuerit sublatum. Azor. cit. c.21. q.2. Parif. cit. quæst. 5. n. 113. & 114.

LXXXII. Assertio 6. Denique, etsi renunciatio beneficij, quæ fit ex causa permutationis, & conditionalis est (quia includit hanc conditionem, *si permutatio sortiatur effectum*, quâ deficiente, etiam permutatio subsistit: Tholosan. in Instit. rei benefic. c. 30. n. 3.) non solùm coram Papa, sed etiam coram Ordinario institui possit. Azor cit. l.7. c.29. quæst. 4. & alij communiter. Attamen renunciationes beneficiorum reciprocæ, coram Ordinariis, aliisve Prælatis Papâ inferioribus, sub titulo, & colore permutationis, fieri non possunt. V. g. Resigno meum beneficium in favorem tui consanguinei, ut tu resignes tuum in favorem mei consanguinei: nam quamvìs hujusmodi resignationes videantur fieri per modum cujuspiam permutationis, non est tamen pura, & absoluta permutatio, sed mixta, cum renunciatione in favorem tertij: Ordinarij autem non habent potestatem admittendi permutationes, nisi puras, & absolutas, hìc autem intervenit duplex renunciatio, in favorem tertij, nec possunt Ordinarij approbare permutationes, nisi puras, & simplices, & in ordine ad ipsos permutantes, non autem in ordine ad tertium. Suar. cit. c.35. n.19. Less. cit. c.35. n.87.

LXXXIII. Hinc infertur, quòd Renunciatio triangularis, ut vocant, hoc est, renunciationes beneficiorum, quæ inter tres fieri solent, non possunt admitti ab Ordinariis Papâ inferioribus, v.g. Petrus resignat beneficium suum in favorem Pauli, hic autem suum in favorem Joannis, & iste suum in gratiam ipsius Petri, quia fieri potest, ut beneficium Petri sit commodius Paulo, & hujus commodius Joanni, & istius commodius Petro. Idémque est de renunciatione quadrangulari. Et hæ tres renunciationes, quoad effectum, reducuntur ad duas permutationes, nam idem esset, si Petrus priùs cum Paulo, & postea cùm Joanne beneficia permutâssent, sed quia plura pacta, & conventiones continent, & quidem in gratiam, & favorem alterius, ideo tanquam simoniacæ prohibitæ sunt Jure Canonico: quamvìs coram Papa fieri possint, quia non continent, nisi simoniam juris humani, quam Papa auctoritate suâ purgare, & tollere potest. Azor p. 3. l. 12. cap. 12. q. 6. Suar. cit. cap. 35. num. 19. Less. c. l. num. 88. Potest tamen duplex hujusmodi permutatio fieri etiam coram Ordinario, sed seorsim, ac separatim, & successivè, si nimirum Petrus permutet suum beneficium cum Paulo, & obtento beneficio Pauli, permutet illud cum beneficio Joannis, quia tunc nullum intercedit pactum in favorem tertij, sed solùm inter duos permutantes, & ideo tales renunciationes coram Ordinario fieri possunt. Less. c.l. n.88.

SECTIO VI.

DE MODO, QUO FIERI debet, vel potest renunciatio beneficiorum.

§. I.

Quæ requirantur ad legitimam renunciationem beneficij faciendam.

LXXXIV. Assertio 1. Ad formam, seu modum renunciationis legitimæ requiritur 1. Ut sit spontanea, & libera, non vi, aut gravi metu extorta, alioqui enim, vel ipso jure nulla est, & invalida, vel saltem per Judicis officium, aut per edictum, *quod metùs causâ* rescindenda est. c. 2. c. Ad aures; 3. c. Ad audientiam; 4. de his, quæ vi, metúsve causa fiunt. Parif. l.13. q.1. & 2. Azor p.2. l.7. c.26. q.1. & 2. Garc. p. 11. de benef. c.3. n.143. & alij. Renunciatio enim à Superiore admittenda, seu rata habenda est, si ostensum fuerit, non vi, non metu, nec oppressione peractam fuisse, prout dicitur in c. Super hoc; 5. h.t. ergo à sensu contrario, si ostensum fuerit, per vim, seu violentiam, aut metum injustum, renunciationem factam esse, irrita erit, vel saltem irritanda. Idque procedit, etiamsi renunciatio vi, vel metu extorta juramento firmata sit. c. Accepta; 3. de restitut. spol. argumento à contrario sensu ducto: nam nihilominus jure reprobatur, & irritari potest talis renunciatio, quamvìs, ante obtentam relaxationem juramenti, renuncians nô possit agere, nec petere rescissionem renunciationis vi, vel metu factæ, nec redire ad beneficium sic dimissum, quia juramentum servandum est, si sinè dispendio salutis æternæ servari possit. c. Si verò; 8. de jurejur. Parif. cit. q.1. n.28. & seqq. Azor c. l. q.1. Idémq; est, si per dolum, vel fraudem facta sit renunciatio beneficij, quia dolus, & metus sunt paria, & sicut contractus infringi potest, & rescindi debet ob metum, ita etiam ob dolum, seu fraudem, cùm dolus æquè impediat liberum consensum. Parif. cit. l.13. q. 3. Azor cit. c.26. q.3.

LXXXV. Assertio 2. Renunciatio beneficij debet etiam fieri purè, & liberè, hoc est, nullâ interveniente pecuniâ, seu pretio, conditione, modo, vel pactione simoniacâ, vel quæ simonię speciem habeat, ideóque prohibita sit. c. Cùm pridem; 4. cap. ult. de pactis. c. Ex parte; 12. junctâ gloss. V. Omnino, id est, sinè aliqua pactione, conditione, vel modo, de offic. Judic. deleg. c. Tua nos; 34 de simonia: alioquin irrita est ipso jure renunciatio, ut constat ex Extravag. 2. §. Per electiones de simon. inter comunes. Rebuff. in praxi tit. de simonia in resignatione n. 7. & seqq. Redoanus tract. de simon. c. 10. n. 1. & seqq. Garc. cit. §. 1. n. 14. quin imò etiam collatio inde secuta est nulla

nulla, etiamsi ipsa collatio, absque simonia, sed sola resignatio simoniacè facta sit, Redoan. c. l. num.21. & 22. Paris.l.14. quæst.1.num.2. Quod tamen procedit, si beneficium collatum sit ei, in cuius favorem renunciatio simoniaca facta est; nam tunc etiam collatio non valet, quippe quæ infecta est vitio simoniæ in causa, seu radice sua. Aliud est, si beneficium per simoniam collatum sit alteri, sive alicui tertio, & non illi, propter quem renunciatio simoniaca facta fuit, tunc enim valet collatio, modò collator non fuerit particeps simoniæ commissæ in renunciatione, Paris.cit.q.1.n.3.& 4.

Porrò renunciatio beneficij simoniaca non valet, etiamsi juramento firmata fuerit, quia juramentum sequitur naturam actûs, cui apponitur, & secundùm illum regulatur, & habet tacitam conditionem, si actus valet: neque servari debet, si vergat in animæ detrimentum, neque esse potest vinculum iniquitatis. c. Quamvis; 2. de pactis in 6. c. Quanto; 18. de jurejurando. Paris.c.l.n.5.& seqq.

LXXXVI. Assertio 3. Ad renunciationem beneficij præterea requiritur consensus Patroni, si resignetur beneficium patronatum, ut suprà dictum n. 13. quamvis in renunciatione simplici, & absoluta non videatur requiri necessariò consensus patroni, cùm in hac nullum versetur præjudicium patroni, cui salvum manet jus alium præsentandi in locum renunciantis. Azor p.3. l. 7. cap.25. quæst.4. Garcias p.11. de benefic.c.3. num.12. & seqq. Sed & Episcopus, sive Ordinarius jus admittendi cessionem beneficiati habens, requirere tenetur consensum Capituli, si ad ipsum pertineat electio, vel eius, ad quem pertinet collatio beneficij, v. g. Præpositum, vel Abbatem, gl. in c. unic. V. collationem de rerum permut. in 6. Joan. Andr. in c. ult. n. 8. h. t. c. Ad hæc; 7. de offic. Archidiac. quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. reg. jur. 29. in 6. Non tamen possunt, sive Patronus, sive Capitulum habens jus eligendi, vel collator beneficij, contradicere, si Episcopus, ob justam causam necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, resignationem beneficiati, sive absolutam, sive ex causa permutationis admittere velit, quia hoc ad officium ipsius pertinet. Quare causa præcipua, ob quam renunciatio beneficiati admittenda, vel jam admissa significari debet præsentantibus, eligentibus, vel conferentibus, est, ut ipsi cognitâ beneficij vacatione, de novo ad illud alium præsentare, vel eligere, vel alteri conferre possint. Laym. in c. ult. num. 5. h. t. Addit Abb. in c. Quòd in dubiis; 8. num. 5. h. t. requiri etiam consensum Capituli Cathedralis, si resignetur magna dignitas in Ecclesia, vel renuncians sit talis persona, ex cuius cessione magnus honor decedat Ecclesiæ, vel grave periculum eidem immineat, agitur enim tunc de gravi negotio.

LXXXVII. Assertio 4. Renunciatio beneficij fieri quoque debet specificè, sive expressis verbis, neque enim in dubio quis præsumitur renunciare beneficio suo, ex quo sustentari debet, & quod multis fortè expensis, ac laboribus acquisivit. c. Super eo; 5. h. t. Paris. l. 8. quæst. 1. num. 1. & seqq. & cùm renunciatio stricti juris, seu interpretationis sit, adeóque non extendenda ultra casum expressum, hinc fit, quòd non credatur facta, nisi probetur, nec censeatur renunciatum, nisi quatenus expressum est: præterquam si ex certis signis, & conjecturis cōtraria mens resignantis colligatur. Mascard. de probat. conclus. 1263. num. 1. & seqq. & num. 18. Paris. c. l. n. 9. 19. & 20. Quamvis autem, per se loquendo, & de Jure communi, ad renunciationem beneficij non necessariò requiratur Scriptura, tamen hodie ex communi stylo, tam in Curia Roman. quàm extra illam, fieri solet, & debet in scriptis. Paris. l. 8. quæst. 2. num. 1. & 2. Et institui solet, tum per supplicationem oblatam à renunciante Superiori, qui illam admittere potest, in qua petitur, ut eandem Superior admittat, ob causas in illa expressas; tum per admissionem resignationis factam à Superiore, de quo videri potest Paris. cit. l. 8. quæst. 7. & 9. Denique requiritur, ut præstetur consensus, vel personaliter per ipsos resignantes, vel per Procuratores eorum in Cancellaria, vel Camera Apostolica, si fiat renunciatio coram Papa, ante quem præstitum, non expediuntur litteræ, nec prodest resignatio, juxta regulam Cancellariæ, quæ extat apud Paris. cit. l. 8. quæst. 8.

§. II.

De renunciationibus quibusdam beneficiorum in specie, an sint simoniaca, nec ne?

LXXXVIII. Certum est inprimis, simoniam esse contra jus naturale, & divinum, si quis beneficium suum resignet, sive dimittat pro pecunia, vel alia re temporali vicissim recepta, ut sumitur ex cap. Cùm pridem; 4. de pactis, quod ita summatur, non valet pactum, per quod beneficium Ecclesiasticum debet pecuniâ resignari, & docet S. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 5. & alij communiter. Nam licèt, qui resignat, non det beneficium alteri, quod à Superiore, cuius consensu fit resignatio, vel alio jus conferendi habente, ipsi conferendum est, & à quo illud accipit; is tamen, cui fit resignatio, pecuniam dando resignanti, parat sibi viam ad obtinendum beneficium, ac proinde resignans pro pecunia vendit ipsi viam, & aditum ad beneficium, & consequenter ipsum etiam beneficium, & spirituale dat pro pretio temporali, quæ est aperta simonia. Azor p.3. l. 12. cap. 8. quæst. 1. Quin imò etsi resignatio beneficij fiat cum pacto, ut vicissim aliquid spirituale detur resignanti, simoniaca, & illicita est renunciatio prohibita Jure positivo, seu Canonico, ex communi sententia DD. apud Paris. l. 12. de resignat. benef. quæst. 4. V. g. Si quis resignet beneficium in favorem alicuius, ut ille, vel alius resignet idem, vel aliud beneficium, in favorem sui consanguinei: vel ut resignatarius in electione aut præsentatione ad aliud beneficium, resignanti, vel alteri suffragetur, quia hujusmodi pactiones tanquam simoniacæ, & illicitæ Jure Canonico sunt prohibitæ. c. ult. de pactis, & aliis locis. Sed restant quæstiones aliquæ hîc decidendæ.

LXXXIX. Quæritur 1. An Renunciatio beneficij facta in favorem alterius sit simoniaca? Resp. si quis renunciavit beneficio in gratiam alterius, cum clausula, *non aliter*, *nec aliàs*, id est, sub ea conditione, ut beneficium resignatum conferatur certæ

per-

personæ, v.g. Titio, ita ut non aliter, nec alio modo censeatur esse facta resignatio, talis renunciatio non continet simoniam contra jus divinum, & naturale. Covarr. l. 1. var. resolut. c. 5. n. 5. Azor p. 3. l. 12. c. 8. quæst. 4. Suar. l. 4. de simon. cap. 35. n. 2. Less. l. 2. c. 35. num. 86. & alij communiter. Idque vel ex eo patet, quia, si talis renunciatio esset prohibita jure divino, neque à Papa admitti posset. Ratio est, quia, qui ita renunciat, non dat spirituale pro aliquo temporali, imò pro nulla re dat, sed gratìs resignat, non tamen cuilibet, sed tantùm certæ personæ, & solùm indicat, & declarat, se resignare, si Collator velit conferre beneficium illi personæ à se designatæ: non resignare, si nolit: quod non impedit, quò minùs gratuita sit resignatio. Imò nec per se mala est talis renunciatio, si fiat in favorem dignæ personæ, & ob bonum finem, sinè Ecclesiæ læsione, vel proximorum offensione. Suar. c. l. Putant tamen communiter DD. in hujusmodi renunciatione in favorem tertij committi simoniam prohibitá Jure Ecclesiastico, si fiat coram Ordinario Papâ inferiore, secundùm quod renunciationes purè, & simpliciter, seu absolutè fieri debent, sinè omni pactione, vel conditione adjecta, cuiusmodi intervenit in tali renunciatione, quippe quæ sub ea conditione fit, ut beneficium huic detur, & non alteri, & consequenter intervenit pactum, *facio, ut facias*; scilicet, resigno in manus tuas hoc beneficium, ut illud fratri meo conferas. gl. in c. Ex parte; 12. V. dimittere de offic. Jud. deleg. & alij Canonistæ communiter.

Verùm non potest ex SS. Canonibus convinci, renunciationem in alterius favorem factam continere simoniam prohibitam Jure communi positivo, quia nulla hîc propriè intervenit pactio, quæ ad omnem simoniam, etiam quæ est contra Jus positivum, requiritur; non enim pactio est inita cum eo, in cuius gratiam fit resignatio, ut supponimus: nec cum Episcopo, vel alio Superiore admittente resignationem, quia renuncians solùm petit ab illo, ut suam renunciationem admittat: ideóque generalis prohibitio pactionum in beneficialibus non debet extendi ad talem renunciationem, quia in illa, per se loquendo, non solet intervenire pactum, sed renuncians tantùm declarat suam voluntatem resignandi; & quidem limitatè ad certam personam, cui vult conferri beneficium resignatum; quæ voluntas resignantis, cùm sit libera, potest limitato modo velle resignare, idque facit gratìs, & sinè ullo pacto. Less. cit. cap. 35. num. 86. Suar. cit. cap. 35. n. 4. Barbos. l. 3. Juris Eccles. cap. 15. num. 54. Quòd si præcedat pactum cum Episcopo, ita, ut ipse promittat, se acceptaturum renunciationem, & collaturum beneficium personæ designatæ, simoniaca erit renunciatio, & prohibita saltem Jure Ecclesiastico, quo prohibentur huiusmodi pacta illicita circa beneficia. Si verò pactum nullum præcedat, non videtur sic renuncians propriè simoniacus, quia nulla intervenit commutatio unius pro alio, nec expressa, nec tacita, nec contractus onerosus reciprocus, sed tantùm voluntas donandi limitata ad certam personam, nec Episcopo imponitur onus, vel ulla obligatio; cùm possit illam renunciationem non acceptare, si velit, adeóque non est vera simonia, Suar. cit. loc. num. 7. Neque verò omnis prohibitio Juris Canonici constituit actum simoniacum contra Jus positivum, sed ille tantùm, qui habet speciem, & similitudinem pretij, & contractûs non gratuiti, adeóque simoniæ. Barbos. cit. loc. num. 56. Quare nec Prælatus acceptans renunciationem simoniacus erit, etsi conferat beneficium personæ designatæ à renunciante, dummodo id non ex obligatione, aut pacto faciat, sed ex mera, & libera voluntate, non enim spirituale aliquid confert pro temporali, nec ex contractu oneroso, & cùm renuncians non sit simoniacus, nec Prælatus erit illi consentiens; quamvis illicitè agat, cùm non habeat potestatem admittendi renunciationes beneficiorum, in favorem alterius, Suar. cit. loc. num. 9. & patet ex suprà dictis num. 77. Multò minùs autem simoniacæ sunt renunciationes beneficiorum, in favorem alterius factæ, coram Papa, ut quotidiana praxis testatur, quia Papa potest huiusmodi renunciationes admittere, etiam factas, adiectâ conditione, & pacto; quia potest in omni simonia contra Jus Ecclesiasticum dispensare. Azor p. 2. l. 7. cap. 27. quæst. 4. Paris. l. 14. quæst. 3. num. 17. & alij communiter.

XC. Quæritur 2. An renunciatio beneficij facta, cum reservatione annuæ pensionis, sit simoniaca? Resp. Licitè, & absque vitio simoniæ, potest quis resignare beneficium, cum onere, sive reservatione certæ pensionis annuæ, sive in fructibus, sive in pecunia sibi solvendæ, dummodo pensio sit moderata, & legitimâ auctoritate constituatur, idque praxis, seu usus quotidianus confirmat. est communis sententia DD. apud Less. cit. cap. 35. num. 89. Paris. cit. l. 14. quæst. 5. num. 1. & 2. Ubi tamen distinguendum est, nam vel reservatio pensionis fit in renunciatione in favorem tertij, vel simpliciter, & absolutè facta: & neutro casu potest talis renunciatio admitti ab Episcopo, seu Ordinario. Non priore, quia is non potest acceptare renunciationem in favorem alterius. Non posteriore, quia licèt Episcopus possit admittere, & approbare renunciationem purè, & absolutè factam, non tamen potest beneficio imponere pensionem, adeóque nec admittere renunciationem cum reservatione pensionis: nam cùm eiusmodi renunciatio contineat expressam commutationem rei spiritualis pro temporali, scilicet pensione, quæ est onus quoddam pecuniarium, ac temporale, sinè titulo spirituali: & quidem non jure, sed de facto solùm illicitè impositum, ideo talis impositio, & reservatio pensionis est contra jus, non solùm humanum, sed etiam divinum, & naturale: nam sicut, si numeretur, seu solvatur pecunia pro beneficio Ecclesiastico, committitur simonia contra jus divinum, & naturale: ita etiam, si reservetur pensio, quia talis reservatio æquivalet numerationi pretij, cùm utraque contineat commodum merè temporale; pensio enim est pecunia ex obligatione numeranda, seu solvenda, vel aliud quidpiam temporale pecuniæ æquivalens, ut sunt fructus temporales, Suar. cit. c. 36. n. 21. & 22.

Verùm huiusmodi renunciatio beneficij, cum reservatione pensionis, licitè, & absque labe simoniæ fieri potest, si eam S. Pontifex approbet &c.

admittat, quia is potest vitium talis simoniæ purgare, ac tollere, partem fructuum à spirituali titulo beneficij separando, ut ita temporales fructus commutentur cum re merè temporali: vel etiam potest pensionem imponere ipsi beneficio, sub spirituali titulo, ut ita tota commutatio fiat inter spiritualia, tale onus imponendo beneficio, priusquam illud conferat, & sic oneratum dare illud personæ, in cuius favorem facta est renunciatio, vel si illa simpliciter, & absolutè facta est, cui voluerit. Suar. c. l. n. 23. Less. cit. loc. num. 89. Paris. cit. quæst. 5. num. 4. Requiritur autem ad vitandam simoniam, ut, qui resignat beneficium, cum reservatione pensionis, in favorem tertij, non paciscatur cum illo absolutè, sed solùm sub consensu, seu ratihabitione Papæ, quia pensio non potest solâ auctoritate partium imponi, vel reservari, à quarum voluntate non pendet. c. Nisi essent; 21. de præbend. Suar. cit. l. num. 23. Less. c. l. num. 92. Paris. c. l. num. 6.

XCI. Quæritur 3. An Renunciatio beneficij, cum pacto solvendi expensas, sit simoniaca? Resp. Etsi videatur id licitè, & absque simonia fieri posse, quia sic resignans non petit aliquod lucrum pro ipso beneficio, quod gratis cedit alteri, sed tantùm petit expensas sibi solvi, ut se indemnem servet. Verùm contrarium omnino verum est, ac tenendum, gloss. in cap. Super hoc 5. V. pecuniæ; h. t. Azor l. 7. c. 27. q. 8. Paris. cit. l. 14. quæst. 7. num. 1. Less. cit. cap. 35. num. 94. Suar. cit. c. 35. num. 24. & 25. & alij DD. communiter: nempe quòd, si quis resignet beneficium in favorem alterius, cum eo pacto, ut is solvat expensas, quas resignans fecit sive litigando, sive ob alias causas in eo beneficio consequendo, simoniam committat, & graviter peccet. Sic enim etiam illicita, & simoniaca censetur illa transactio, sive pactio, si propriá auctoritate fiat, ut una pars lite; & jure beneficiario cedat; altera verò temporale quidpiam det, v. g. expensas factas restituat. cap. Cùm pridem 4. de pactis. Ratio est, quia omne pactum in spiritualibus de onere temporali à Jure Canonico reprobatur, si sinè auctoritate legitimi Superioris fiat. c. ult. eod. Quin imò exigere, & solvere ex pacto resignanti Canonicatum, vel aliud beneficium expensas ab ipso factas in consecutione beneficij, non solùm est contra Jus Ecclesiasticum, sed etiam videtur esse contra Jus divinum, & naturale: tum quia illud onus solvendi tales expensas non est per se annexum ipsi beneficio, sed extrinsecum, & omnino ab eo separatum; nec imponitur alteri, nisi quia beneficium ei resignatur, adeóque proprio beneficio, quod est simoniacum contra Jus naturale, & divinum. Tum quia illæ expensæ non fiunt in renunciando, vel conferendo beneficio ei, cui datur, vel ceditur, nec fiunt simul in utilitatem eius, cui fit resignatio, sed sunt priùs factæ, in utilitatem, & commodum solùm eius, qui resignat, & fortè per plures annos beneficium possedit, & fructus ex eo percepit, adeóque expensæ illæ, nec per se, nec per accidens conjunguntur spirituali beneficio, vel collationi eius, quæ nunc fit illi, cui resignatur, ac proinde nullo jure, aut titulo justo possunt repeti ab illo, cui fit resignatio, sed, si petantur, pro ipso beneficio resignato petuntur, quod itidem apertè simoniacum est: sicuti si multæ expensæ factæ sint in domum litis causâ, ea non potest vendi ultra justum pretium, seu valorem domûs, etiamsi expensæ eum excedant. Quare nec summi Pontificis auctoritate, talis repetitio expensarum licitè fieri potest, nisi is ex causa separet fructus à beneficio. Suar. cit. loc. Secus est, si resignans expensas fecisset, in bonum ipsius beneficij, seu Ecclesiæ, quia v. g. beneficium, vel Ecclesiam suis sumptibus, nomine Ecclesiæ, recuperavit ab hæreticis, vel pretio redemit, tunc enim sine simonia, & justè posset expensas illas repetere. Azor cit. loc.

§. III.

An, & quo pacto contra repetentem beneficium, spontaneæ renunciationis exceptio opponi possit?

XCII. De hac quæstione agitur in c. Super hoc; 5. h. t. ubi talis casus proponitur. Quidam Clericus repetebat beneficium suum, in quo canonicè institutus fuerat, ab alio Clerico, qui id possederat, sed is contra actorem excepit, quòd non possit repetere beneficium, eò quòd sponte illud abjuraverit, seu renunciârit beneficio, ita tamen, ut excipiens nullam exprimeret causam factæ renunciationis. Sed actor negavit, se sponte renunciâsse, quin potiùs dicebat, se vi, & metu coactum fuisse ad renunciandum. Unde quæsitum fuit 1. An exceptio spontaneæ abjurationis, seu renunciationis à reo convento objecta, nullâ causâ resignationis expressâ, sit admittenda? 2. An actor admittendus sit ad probandum, quòd sponte non renunciârit; an verò reus, ad probandum, quòd actor sponte renunciaverit beneficio? Respondet Papa Clemens III. cùm non sit verisimile, quòd aliquis sponte, & facilè, ac sinè magna causa renunciârit beneficio suo, ex quo sustentari debet, & quod multis fortè expensis, ac laboribus acquisivit: ideo consultum fore, si Judex, coram quo controversia agitur, causam resignationis diligenter inquirat, & cognoscat. Quòd si allatâ causâ resignationis, eam probabilem esse, inveniat, adeóq; non vi, nec metu, nec oppressione, nec interventu pecuniæ, aut promissionis extortam, aut factam fuisse (maximè, si juramentum non intervenerit, quandoquidem juramentum plerumq; non fit spontaneâ voluntate, sed cogente necessitate, ideóq; à malo esse dicitur) illam admittat: nisi actor canonicè replicet, & probare velit, se non sponte renunciâsse beneficio; tunc enim ad probationē admitti debet, quia litis factū negativum secundùm se præcisè spectatū, directè probari nō possit, potest tamen indirectè probari, si virtualiter, & explicitè contineat factum affirmativum, ut in proposito casu, si actor dicat, se nō sponte renunciâsse, implicitè affirmat, se coactè, sive per vim sibi illatā renunciâsse, ideóq; si spectatâ conditione dignitatis, & opinionis suæ ac testium, major præsumptio sit pro replicatione actoris, quàm pro exceptione rei.

„ ne rei, tum actor præ reo ad probationem admittendus erit; alioquin reus excipiens.

XCIII. Ex quo infertur 1. Quòd repetenti beneficium obstet exceptio spontaneæ renunciationis, & admitti debeat, etiamsi nulla causa factæ renunciationis sit expressa, modò probari possit à reo exceptio, Abb. ibid. not. 1. Aliud est, si Beneficiatus actor non instituat judicium petitorium, ad repetendum jus proprietatis in beneficio, sed agat interdicto possessionis recuperandæ; & probare velit, se per violentiam spoliatum esse beneficio; tum enim ei non potest objici exceptio factæ renunciationis, si ante jam spoliatus sit beneficio, sed spoliatus prius restituendus est, quàm agatur de jure proprietatis, quia non est verisimile, eum sponte renunciâsse beneficio, qui renunciat spoliatus, juxta cap. 2. de restitut. spoliat. & ibi gloss. V. cum spoliatum.

Infertur 2. Etsi actor suæ petitionis causam collegare, & proponere debeat in judicio, l. 1. ff. de edendo c. 2. de libelli oblat. non tamen reus causam suæ exceptionis exprimere tenetur, ordinariè loquendo, & sic, licèt actio non admittatur sinè causæ expressione, quia illa tendit ad obligandum reum, admittitur tamen exceptio, etiam nullâ causâ expressâ, Abb. in cit. c. Super hoc, not. 2. quia hæc tendit ad liberandum reum, liberatio autem favorabilior est, quàm obligatio; nam per confessionem solutionis, vel remissionis factæ, etiam causâ non expressâ, liberatur debitor, l. Tale 40. ff. de pact. l. Cùm de indebito. 25. in fine ff. de probat. c. Si cautio 14. de fide instrum. Quòd si tamen præsumptio sit contra reum excipientem, is ex officio Judicis cogi potest ad exprimendam causam, ut in casu proposito, si reus conventus contra actorem excipiat, quòd actor sponte renunciârit beneficio, Judex potest illum ex officio cogere ad exprimendam causam renunciationis factæ, quia id scire conducit ad causæ expeditionem; non tamen id facere tenetur Judex, quia satis est, si reus per testes probet, renunciationem esse factam, & quidem non coactè, sive per vim illatam, aut metum, sed spontaneâ, & liberâ voluntate, quantùm ex circumstantijs conjicere licuit, Imola in cit. c. Super hoc num. 19. Laym. ibidem num. 2.

Infertur 3. Si major sit præsumptio pro actore replicante, quàm pro reo excipiente, tum, pro reo, actor admitti debet ad probandam replicam; ut in casu proposito, si actor sit vir integræ fidei, & vitæ, & probare velit, se non sponte renunciâsse, sed ad id coactum fuisse, admitti debet ad id probandum actor potius, quàm reus, tum quia nemo facilè censetur renunciare suis juribus, & commodis: tum quia actor probare intendit, violentiam sibi illatam esse in renunciatione, quæ cùm sub sensum externum cadat, faciliùs probari potest per testes, quàm quòd renunciatio sponte facta sit; nam cùm interna intentio, & voluntas occulta sit, & in animo lateat, vix probari potest, nisi indirectè, & per negationem, nempe quòd nulla violentia adhibita fuerit, Hostiens. in cit. c. Super hoc; §. Et est ratio, Innocent. ibidem num 8. & Layman. num. 3.

§. IV.

De renunciatione beneficiorum, quæ fit per Procuratorem.

XCIV. Quæritur 1. An, & quomodo Renunciatio beneficij fieri possit, ac debeat per Procuratorem: Respondetur 1. Renunciare quis potest beneficio suo, non tantùm per se ipsum, sed etiam per Procuratorem à se legitimè constitutum, Rebuff. in praxi benefic. p. 2. tit. de Procurat. ad resignand. constit. n. 1. Hostiens. in summa h. t. n. 7. & alij DD. communiter. Nam, quod quis per se potest, idipsum etiam potest per alium, nisi lege prohibeatur, juxta l. Labeo 8. ff. de usucapionib. Azor p. 2. l. 7. c. 22. q. 1. Illi verò, qui per se non possunt resignare sua beneficia, nec per Procuratorem possunt, ut furiosi, & amentes. Paris. l. 9. de resign. benef. q. 1. num. 13. Possunt etiam resignari per Procuratores omnia beneficia non solùm simplicia, sed etiam curata, & dignitates Ecclesiasticæ, etiam maximæ, ut Cardinalatus, imò & S. Pontificatus. Paris. cit. l. 9. q. 2. Præterea Procuratores ad resignandum constitui possunt, non tantùm Clerici, sed etiam Laici aliundè non prohibiti. Gloss. communiter recepta in Clement. unic. V. Procuratorem h. t. Rebuff. c. l. num. 17. Azor cit. c. 22. q. 2. quia non suo, sed alterius nomine, Procurator agit, & potest etiam Laicus tractare res spirituales, seu causas Ecclesiasticas, quando nudum ministerium, sive mera executio ei demandatur. Paris. c. l. q. 3. n. 14. quamvis tutius, & congruentius videatur, constituere Clericum ad renunciandum. Gloss. in cit. Clement. V. Procuratorem. Imò etiam Religiosi Procuratores ad resignandum constitui possunt, accedente tamen Superioris Regularis consensu, cùm tale negotium sinè strepitu forensi peragi possit. Rebuff. cit. l. Azor c. l. q. 3. contra Paris. c. l. q. 4. non tamen Superior Regularis consentire debet, nisi in utilitatem Conventûs cedat resignatio, quia Monachi forensia negotia tractare non possunt, nisi Monasterij exposcat utilitas, & Abbas præcipiat, c. Monachi 35. caus. 16. q. 1. Palao cit. disp. 6. p. 2. §. 4. n. 2.

XCV. Respondetur 2. Non tantùm unus, sed etiam duo, vel tres, aut plures Procuratores, ad resignandum unum beneficium constitui possunt; atque, vel in solidum singuli, ita, ut quisque eorum, nomine sui principalis, possit renunciare beneficio; ut si mandato procuratorio addatur clausula: *promitto, me ratum habiturum, quicquid ab eis, vel alterò eorum factum fuerit:* Vel *omnes simul, & non in solidum*, ita, ut unus sinè alio cedere beneficio non possit, sed consensus omnium requiratur. Quo tamen casu, non est necessarium, ut omnes Procuratores eodem tempore consentiant, sed satis est, si unus post alium consensum præbeat, quia illa clausula: *simul, & non in solidum*, in mandato expressa respicit constitutionem Procuratoris, non præstationem consensûs, Paris. cit. l. 7. q. 3. n. 21. 22. 23. 27. & 28. Azor c. l. q. 4. Imò si unus ex duobus Procuratoribus, & non in solidum constitutis, consentiat resignationi, vivente adhuc resignante, potest alter consentire, etiam post mortem principalis resi-

resignantis, quia non requiritur, ut eodem tempore consentiant, prout resolutum fuit in Rota Rom. teste Parif. c. l. num.29. Azor c. l. Procuratores autem plures constitui ad resignandum; cum libera potestate, non censentur constituti in solidum, ideóque resignatio facta, cum unius tantùm consensu, est invalida, cùm requiratur consensus omnium. Parif. cit. loc. n.25. Præterea potest etiam unus, idémque constitui Procurator, & resignantis, qui ejus nomine beneficium resignet, & resignatarij, qui hujus nomine beneficium acceptet, & consensum præstet in reservatione pensionis, vel fructuum factâ in favorem Titij resignantis, quia unus, & idem potest esse Procurator duorum, inter quos nulla lis vertitur, eùm jure contrarium non sit statutum: quemadmodum etiam in permutatione duorum beneficiorum, potest quis duorum vices agere, tanquam Procurator utriusque. Parif. c.l. n.30. & 31. Azor c.l. q.5. quamvis consultius sit, ut duo Procuratores constituantur, unus à resignante, alter à resignatario. Parif. c.l. n.31. Non tamen potest aliquis constitui Procurator simul ad acceptandum beneficium, & resignandum, ita, ut vi illius mandati, possit beneficium acceptare, nomine mandantis, & iterum resignare; quia ipse mandans non potest, ante adeptionem beneficij, illud dimittere, seu resignare, ergo non potest potestatem concedere alteri illud suo nomine resignandi, cùm eo tempore illud nondum obtinuerit. Rebuff. c. l. num. 16. & 17. Azor cit. c.22. quæst. 7.

XCVI. Quæritur 2. Quæ requirantur ad legitimam constitutionem Procuratoris ad resignandum beneficium deputati? Respondetur: Requiritur inprimis speciale mandatum ad renunciandum, in quo nimirum exprimatur nomen beneficij, & locus, ubi situm est, & nomen proprium, & cognomen Procuratoris, eique expressè facultas detur resignandi beneficium nominatum, loco & vice principalis, seu constituentis. Et hinc generale mandatum, etiam cum libera, & amplissima potestate datum non sufficit ad legitimam constitutionem Procuratoris dati ad renunciandum, neque valet tale mandatum procuratorium, idque ad falsitatem vitandam. Rebuff. c. l. n. 7. 10. 11. & 22. Parif. c.l. q. 7. n. 9. & 27. & seqq. & n.39. Nam generatim loquendo, si constituatur Procurator generaliter ad omnia, etiamsi speciale mandatum exigant, ex vi hujusmodi generalitatis, in his, quæ speciale mandatum exigunt, non debet admitti, c. Qui ad agendum 4. de procurat. in 6. Ratio est, quia renunciatio est quædam donatio, sed qui habet etiam liberam, & amplissimam potestatem administrandi, non potest donare, l. Contra juris 28. §. Si filius. ff. de pactis. l. Filiusfam. 7. in princ. ff. de donat. potestas enim donandi non censetur data, etiam quando conceditur totalis, seu plena potestas, quia ubi requiritur expressio specialis, non sufficit generalis per quæcunque verba concessa, DD. communiter apud Parif. c. l. n. 29. & seqq. 2. Requiritur, ut mandatum procuratorium sit in scripturam, sive instrumentum publicum redactum, & obsignatum signo, sive sigillo publico Judicis Ordinarij, vel Communitatis, & postea recognitum; & ab ipso Tabellione subscriptum ad tollendam fraudem. Rebuff. c. l. n. 6. Parif. cit. q. 7. n. 2. & seqq. Azor c. l. q. 6. 3. Requiritur, ut Procurator ad renunciandum fit sponte, ac liberè constitutus, Clement. unic. h. t. ibi: *Procuratorem sponte, ac liberè constituerit*: nam constitutio Procuratoris coactè, vel per metum facta est nulla, & omnia inde secuta annullantur, c. Accedens 10. de Procuratorib. Parif. c. l. n. 41. 4. Ut instrumentum procuratorium non sit cancellatum, seu rasum, & deletum, saltem in loco principali, alioquin erit vitiosum, nullamque fidem faciet: & resignatio facta, vigore talis instrumenti, erit nulla, nisi post renunciationem admissam, reperiretur instrumentum cancellatum, seu rasum. Rebuff. c. l. n.33.& seqq. Parif. c. l. n.44. & seqq.

Porrò etsi alias Procurator constitui possit per instrumentum publicum, vel per litteras etiam privatas. Clement. 1. de Procuratorib. l. 1. & l. Si Procuratorem; 65. ff. eodem. quia Epistola sufficienter probat intentionem scribentis, l. Publica 26. §. ult. ff. depositi, & Procurator datur ad declarandum voluntatem constituentis: juxta stylum tamen Curiæ Romanæ, Procurator non admittitur ad præstandum consensum in resignationibus, nisi constet de mandato per publicum instrumentum, quamvis porrectio supplicationum resignationis fieri possit per litteras missivas, seu privatas. Rebuff. c. l. n. 5. & 6. Parif. cit. lib. 9. q. 6. Unde extra Curiam ipsa etiam renunciatio fieri potest, per mandatum in litteris privatis datum.

XCVII. Quæritur 3. An beneficium resignari possit per Procuratorem, coram quolibet Superiore potestatem habente admittendi renunciationem? Respondetur: Ad resignandum beneficium simpliciter & absolutè, potest constitui Procurator coram Papa, vel Ordinario: ad resignandum verò certo modo, & conditione servandâ in renunciatione, constitui potest coram solo S. Pontifice. Parif. cit. l. 9. q. 17. n. 1. & seqq. Azor cit. c.22. q.12. Ratio est, quia sicut quis per seipsum non potest resignare beneficium coram locorum Ordinarijs, nisi purè, & simpliciter: Ita nec per Procuratorem à se constitutum; coram Papa verò, quia per se potest quis certo modo, seu conditione, aut cum reservatione resignare, ideo etiam per Procuratorem id potest, & tunc fines mandati diligenter sunt custodiendi, alioquin si Procurator illos excedat, irrita est resignatio, ob defectum consensûs principalis constituentis, l. Si diligenter 5. ff. mandati, c. Cùm dilecta 22. de rescript. Azor c.l. Parif. c. l. n. 3. & 4.

XCVIII. Hinc infertur 1. Si Procurator constitutus ad resignandum in favorem Titij, vel cum reservatione certæ pensionis, aut omnium fructuum, resignet in favorem alterius, v. g. Sempronij, vel sinè pensione, vel nullis fructibus reservatis; resignatio est nulla, quia est contra formam mandati, Parif. cit. l. 9. q. 17. num. 16. & seqq. Azor cit. c. 22. q. 12. in fine. Valida tamen est resignatio, si Procurator habens mandatum renunciandi, reservatis omnibus fructibus, renunciet, reservatâ dimidiâ parte fructuum, modò Procurator diligentiam adhibuerit, ut fructus Domino reserventur, juxta formam mandati, quia tunc utiliter rem Domini sui gessisse videtur, reservando partem fructuum, cùm omnes non posset, quia Papa non solet regulariter

riter concedere reservationem omnium fructuum: secus est, si nullam diligentiam adhibuisset, tunc enim renunciatio foret irrita, ob defectum potestatis Procuratoris, qui fines mandati transgressus est, Parisi. c. l. n. 20. & 21.

Infertur 2. Si Procurator, mandato ei dato ad renunciandum, cum reservatione pensionis pecuniariæ, renunciet, reservatis fructibus, vel vice versâ, non valet renunciatio, quia mandati executio cessat, cùm non refertur ad relata, sive non fiunt imperata, Parisi.cit. loc. n. 59. & 60. & num. 139. Item, si fuit Procurator datus ad renunciandum coram Papa, & renunciet coram Ordinario, vel alio, non valet renunciatio. Rebuff. c. l. n. 21. Azor c. l. Et è converso, si mandatum fuit datum ad resignandum coram Ordinario, & resignatio fiat coram Papa, irrita est. Parisi. c. l. n. 137. Azor c. l.

Infertur 3. Si mandatum fuit datum ad resignandum purè, ac liberè, & Procurator resignet, reservatâ Domino pensione, vel parte fructuum, vel regressu, valet resignatio, quia Domini conditionem meliorem fecit, & utilitas potiùs mandati, quàm forma est attendenda. Parisi. cit. q. 17. n. 142. & seq. quamvìs Palao cit. disp. 6. p. 2. §. 4. n. 8. dissentiat, & putet, resignationem non valere, quia resignans non dedit mandatum ad resignationem conditionalem, adeóque hæc ex voluntate mandantis non procedit. Sed responderi potest, etsi non procedat, ex voluntate illius expressa, procedere tamen ex tacita, seu præsumpta. Item Procurator constitutus ad resignandum beneficium, in favorem v. g. Titij, modo, & conditione, quæ Procuratori videbitur, potest resignare, cum reservatione pensionis, in favorem principalis constituentis, quia potest meliorem facere conditionem Domini: non tamen poterit resignare, reservatâ pensione tertio, qui non est nominatus in mandato, quia mandatum non trahitur de una persona ad aliam. Parisi. c. l. n. 78. & 82. & seqq. juxta decisionem Rotæ.

Infertur 4. Si mandatum datum sit ad resignandum beneficium, in favorem personæ nominandæ per ipsum Procuratorem, poterit is nominare, quem voluerit, non tamen se ipsum: sicut neque cui data est facultas eligendi, potest eligere se ipsum, quia debet esse distinctio personarum inter nominantem, & nominatum, eligentem, & electum &c. quamvìs executor nominatus ad distribuendum aliqua inter pauperes, poterit etiam sibi ipsi dare, si pauper sit, quia tunc cessat vitium ambitionis, & ita quoque à Rota resolutum fuit, teste Parisi. cit. loc. n. 103. & seqq. Azor cit. q. 12.

Infertur 5. Si Procurator constitutus sit ad resignandum beneficium apud Papam, vel Ordinarium loci, in favorem Titij, & ille resignet coram Ordinario absolutè, & simpliciter, non in gratiam alterius, valida est resignatio, quia cùm apud ipsum Ordinarium loci non possit fieri in favorem alterius, potiùs habenda est ratio ejus, quod Procurator benè gessit, quàm ejus, quod principalis non rectè mandavit: & ideo forma mandati non est servanda in his, quæ jure permissa non sunt, sed potiùs ea reputantur impossibilia, & pro non adjectis in mandato. Parisi. cit. q. 17. n. 142. & seq. Azor c. l. q. 6. §. Sed quid dicendum.

XCIX. Quæritur 4. An, & qua ratione Procurator ad renunciandum datus revocari queat? Respondetur: Procurator ad resignandum beneficium datus, à principali, qui ipsum constituit, revocari potest, ante factam resignationem, prout habetur in Clement. unic. h. t. Ubi Clemens V. in Concilio » Viennensi statuit, ut, si quis (cùm illusio, & varia- » tio in personis Ecclesiasticis maximè sint vitandæ) » ad cedendum Pontificali, aut alij cuilibet dignita- » ti, vel beneficio, Procuratorem sponte, ac liberè » constituerit, & ipsum ignorantem postea quomo- » dolibet (expressè, vel tacitè, constituendo alium » Procuratorem ad renunciandum. Gl. ibid. V. quo- » modolibet, & constat ex c. pen. de Procurator.) » revocaverit, teneat cessio facta per eum, antequam » ad ipsius (Procuratoris scilicet) vel illius, in cujus » manibus cessio fuerat facienda, notitiam revocatio » hujusmodi sit deducta. Nisi fortè per ipsos (vide- » licet Superiorem, vel Procuratorem) aut alios, vel » alium, malitiosè factum fuerit, quò minùs ad eos, » vel eorum alterum, ante cessionem, revocatio po- » tuerit pervenire. »

Porrò ratio, cur Procurator revocari potest, ante factam resignationem, est, quia mandatum revocari potest, si res adhuc sit integra, §. Rectè Institut. de mandato: & sicut potest quis pœnitere, & revocare renunciationem beneficij, quam per se fecit, antequam ea admissa est à Superiore: ita multò magìs potest revocare illam, quæ fit per Procuratorem, Parisi. l. 9. q. 25. n. 1. & 2. Cur autem revocatio Procuratoris, expressa, vel tacita, intimanda est, alioquin renunciatio per eundem facta invalida est, etsi revocatus sit, ante factam ab ipso resignationem, ratio, inquam, hujus est, *quia illusio, sive deceptio, & variatio, maximè in personis Ecclesiasticis, sunt vitandæ*, ut dicitur in cit. Clement. unic. in princ. h. t. illudere verò, seu decipere, vel saltem variabilis, & inconstans esse censetur principalis resignans, si ignorantem Procuratorem, vel sinè prævia intimatione revocet.

C. Ubi notandum 1. Non sufficere, quòd Procurator sciverit revocationem, sed requiritur, ut illa sit denunciata, seu intimata ipsi Procuratori, vel, ut revocatio venerit ad notitiam Superioris admittentis renunciationem, gl. in cit. Clement. V. teneat. alioquin poterit Procurator, non obstante sui revocatione, consentire resignationi, & hæc valida erit; etsi consensus fuerit præstitus, post mortem constituentis, quia ignorantia revocationis præsumitur, ideóque asserens, revocationem factam, eam probare debet. Parisi. c. l. n. 29. & seqq. ubi ait, ita decisum etiam esse à Rota.

Excipi debet, nisi per malitiam Procuratoris, vel Superioris, in cujus manibus renunciatio erat facienda, vel alterius tertij factum fuerit, quò minùs posset fieri denunciatio, seu intimatio revocationis procuratorij mandati, ante cessionem; tum enim renunciatio facta per Procuratorem revocatum non valet, etsi revocatio nec ipsi Procuratori, nec Superiori intimata fuerit, quia dolus, seu fraus nemini prodesse debet, cit. Clement. unic. in fine. Quare si renuncians principalis non fuit impeditus per malitiam alterius, quò minùs Procuratori, vel Superiori revocationem denunciare potuisset, renunciatio

tio facta tenebit, & revocatio non habebit effectum, ut à sensu contrario colligitur ex cit. Clem. in fine.

CI. Notandum 2. Si in Curia Romana apud Papam per Procuratorem fiat renunciatio beneficij, is revocari non potest, postquam Procurator consensum expressum præstitit in Cancellaria, vel Camera Apostolica, quia per illum consensum omnino absolvitur, ac perficitur resignatio: ante hunc verò consensum præstitum, potest Procurator revocari, etiam post supplicationem peractam, & signatam, quia per hanc nondum est omnino perfecta resignatio. Paris. cit. l. 9. q. 25. n. 4. & seqq. Azor cit. c. 22. q. 14. Sufficit autem, si revocatio Procuratoris denuncietur in Camera, vel Cancellaria Apostolica, nec opus est tum, ut ipsi Procuratori intimatio revocationis fiat, quia satis est, si revocatio veniat ad notitiam Superioris, cit. Clement. unic. ibi: *ad ipsius, vel illius notitiam:* quæ autem fiunt in Cancellaria, vel Camera, censentur fieri apud ipsum Papam. Paris. c. l. q. 26. n. 1. & seqq. Azor c. l. Præterea usu receptum est, ut, si Beneficiarius absens sit à Curia Romana, & Procuratorem revocare velit, alium Procuratorem in Curia commorantem constituat, cui mandet, ut revocet mandatum priùs alteri datum ad resignandum, eámque revocationem in Camera, vel Cancellaria denunciet. Paris. c. l. num. 11. Azor c. l.

Porrò si Procurator habens mandatum ad resignandum beneficium, accipiat litteras missivas, seu privatas à Beneficiario, sive mandante, ne ulteriùs in negotio resignationis procedat, nisi denuo moneatur; tametsi per hujusmodi litteras non sit revocatus, est tamen ejus officium interim suspensum, ut nihil agere possit, quia ageret contra voluntatem Domini. Idque procedit, etiamsi illæ litteræ ad manus Procuratoris pervenerint, postquam supplicatio signata, & à Datario recognita fuit, ita, ut nihil ampliùs desideraretur, nisi consensus in Cancellaria, vel Camera Apostolica; nam post receptionem talium litterarum, non potest ulteriùs procedere, sive præstare formalem, & expressum consensum. Paris. cit. l. 9. q. 28. n. 1. & 2. Azor cit. c. 12. quæst. 14. in fine.

CII. Quæritur 5. An mandatum Procuratori datum ad resignandum beneficium, morte mandantis, extinguatur? Respondetur: Exspirare morte mandantis, si is, antequam Procurator renunciat, obierit, ut patet ex Clement. ult. de Procurat. Gloss. communiter recepta in Clement. unic. V. Quomodolibet. h. t. Idque procedit, etsi Procurator ignoret mortem mandantis, quia omnes obligationes, & vincula morte solvuntur: probari tamen debet mors mandantis, cùm non præsumatur. Paris. cit. l. 9. q. 24. n. 3. & 4. Azor cit. c. 22. q. 13. Unde mortuo resignante, non potest Procurator offerre supplicationem, & postea præstare consensum, in favorem resignatarij, cùm mandatum per mortem mandantis exspiraverit, & beneficium per obitum resignantis vacaverit, ideóque non potuerit vacare per renunciationem Procuratoris; arg. c. Susceptum 6. de rescript. in 6. Quòd si tamen Procurator constitutus ad resignandum beneficium coram Papa, obtulit supplicationem, eáque non fuit signata à Papa, & recognita à Datario, vivente adhuc resignante, potest Procurator expressum consensum præstare, etiam post mortem constituentis, seu mandantis, ut colligitur ex Constitutionibus Alexandri VI. & Leonis IX. quæ habentur apud Paris. cit. q. 24. quia Procurator post mortem Domini, potest incepta perficere, non autem nova inchoare, l. Nam, & Servius 21. §. Si vivo Titio; ff. de negot. gest. Idque ex probabiliore sententia procedit, non solùm, si Procurator constitutus sit ad simpliciter resignandum beneficium; sed etiam, si datus sit ad resignandum, sub conditione, nimirum cum reservatione fructuum, vel pensionis, vel regressûs; nam & tunc potest Procurator, post mortem resignantis, præstare consensum, modò supplicatio oblata à Procuratore, & signata, & recognita à Datario fuerit, ante mortem resignantis. Paris. cit. q. 24. n. 41. & 42. Azor cit. q. 13. §. Quæres. Quòd si verò principalis resignans ipse obtulit resignationem, & postea Procuratorem constituit ad consentiendum resignationi, non potest Procurator, post mortem principalis, præstare consensum, quia quod ad ipsum Procuratorem spectat, res etiamnum est integra, cùm nihil agere cœperit, adeóque mandatum morte mandantis exspirat. Paris. c. l. n. 28. Azor c. l.

§. V.

De publicandis Resignationibus Beneficiorum.

CIII. Quæritur 1. Ob quam causam resignationes beneficiorum sint publicandæ? Respondetur: Renunciationes beneficiorum modo suprà dicto perfectæ, intra certum tempus, à Resignatario publicari, seu promulgari debent, ad vitandas fraudes, & multa alia incommoda, ut scilicet caveantur occultæ, & simulatæ resignationes; & ne resignantes, post admissam resignationem, in beneficia resignata denuo se intrudant, fructus percipiendo, & administratione, seu officio fungendo: tum ne parochiani, ijs, qui jam resignârunt occultè, sed adhuc sunt in possessione parochiarum resignatarum, persolvant decimas, & ab eis tanquam veris Prælatis, & Pastoribus Sacramenta petant, & accipiant: tum denique, ne etiam Ordinarij, locorum deludantur, existimantes beneficia eorum, qui, post occultam resignationem, decesserunt in possessione eorum, vacare per mortem, & sic ea alijs invalidè conferant. Paris. l. 11. q. 1. Azor cit. l. 7. c. 24. q. 2. tum denique ne resignans velit in vita frui beneficio, & per resignationem sibi de Successore providere, quod in jure prohibitum est. Paris. l. c. Azor c. l.

CIV. Quæritur 2. Quænam Resignationes beneficiorum sint publicandæ? Respondetur: Regula generalis est, resignationes omnium beneficiorum esse publicandas, ut constat ex Regula Cancellariæ, quæ habetur apud Rebuff. in praxi benefic. tit. Regula de public. resignat. Bulla Pij V. quæ incipit Sanctissimus, & extat apud Paris. cit. l. 11. in Præfat. & ex Constitut. Gregorij XIII. quæ incipit. Humano vix judicio, & extat apud Paris. cit. loc. per quam non solùm Regulis Cancellariæ, sed etiam Constitutioni Pij V. est derogatum, & resolvit Rota

Roma-

Romana apud Parisium c. l. num. 6. Itaque resignationes omnium beneficiorum sunt publicandæ, sive sint simplicia, sive curata, etiam juris patronatûs, & electiva, secularia, & regularia, perpetua, & temporalia, seu manualia, etiam reservata, Parisf. c. l. q. 3. Azor cit. c. 24. q. 5.

Excipiuntur beneficia Consistorialia, sive quæ in Consistorio conferuntur, qualia sunt Archiepiscopatus, & Episcopatus, in quibus cessat ratio fraudis, cùm in præsentia Papæ conferantur: alia verò minora beneficia consistorialia, quæ extra Consistorium providentur, qualia sunt Abbatiæ, & Prioratus, publicari debent. Parif. cit. quæst. 3. num. 25. Azor c. l.

CV. Quæritur 3. Quinam beneficia resignata publicare debeant? Respondetur: Omnes resignatarij, etiam exempti; item Officiales Curiæ Romanæ, imò & Cardinales resignationes in eorum favorem factas promulgare debent, ut patet ex cit. Constitutione Gregorij XIII. & stylus, ac praxis habet. Parif. cit. lib. 11. quæst. 4. num. 1. & seqq. Azor c. l. quæst. 6. Item secundus resignatarius, sive primus publicaverit, sive non, ut si quis resignavit beneficium in favorem Titij, & hic in favorem Caij, debet Cajus publicare resignationem, si Titius in ipsius gratiam beneficium dimisit, intra tempus promulgationi præfixum, etiamsi Titius illam promulgârit. Parif. cit. quæst. 4. num. 19. & seqq. Azor cit. loc. Sed & minores 25. annis tenentur publicare beneficia eis resignata, curritque illis etiam ignorantibus tempus ad publicandum præfixum. Parif. cit. quæst. 4. num. 33. & seqq. & num. 43. & seqq. ex decisione Rotæ. Azor cit. quæst. 6. in fine.

CVI. Quæritur 4. An publicanda sit resignatio beneficiorum, quomodocunque facta fuerit? Respondetur affirmativè, sive facta sit, extra Curiam, coram Ordinarijs locorum: sive ex causa permutationis: sive reservatis omnibus, & singulis fructibus, aut cum reservatione pensionis, regressûs, vel accessûs; sive beneficium resignatum concessum sit in Commendam, quia Constitutio Gregoriana generaliter loquitur de omnibus resignationibus, & eadem ratio fraudis in omnibus hîc locum habet. Parif. cit. l. 11. quæst. 5. num. 1. & seqq. Azor cit. c. 24. quæst. 7. Garc. de benefic. p. 11. c. 3. num. 273. & plurib. seqq. ubi num. 776. ait, dictam Constitutionem habere locum etiam, in resignationibus nullis, seu invalidis, ut in ipsa dicitur. Plura videri possunt apud citt. qui fusè hæc persequuntur.

CVII. Quæritur 5. Intra quod tempus fieri debeat publicatio resignationum? Respondetur: Resignationes omnium beneficiorum, etiam ex causa permutationis factæ, hodie ex Constitutione Gregorij XIII. in Curia Romana debent publicari, intra sex menses, si beneficium resignatum existat citra montes: si verò ultra montes, intra novem menses, à die supplicationis datæ, & resignatæ, non autem à die præstiti consensûs numerandos. Renunciationes verò factæ extra Curiam, coram Ordinarijs, debent ab his admitti, vel rejici infra unum mensem: à provisis verò publicari infra tres menses, & intra eosdem capere possessionem beneficiorum, qui currunt, non à die resignationis admissæ, sed à die, quo collatum est beneficium. Et comprehenduntur in hoc decreto, non solùm Episcopi, & alij inferiores collatores, sed etiam Archiepiscopi, Patriarchæ, Legati Sedis Apostolicæ, etiam de latere, & delegati Cardinales. Et si prædicti non admiserint, vel rejecerint resignationem, vel si admiserint, non contulerint beneficia resignata intra mensem, sunt privati eâ vice facultate disponendi de dictis beneficijs, & eorum dispositio ad Sedem Apostolicam devolvitur: quòd si provisus resignationem non publicaverit, intra dictos tres menses, collatio ipsi facta est nulla, & beneficium eo ipso vacare censetur, ita, ut à quolibet impetrari possit. Parif. cit. l. 11. q. 2. n. 3. & seqq. Azor cit. c. 24. q. 3.

CVIII. Quæritur 6. Ubinam, & quomodo publicationes beneficiorum resignatorum fieri debeant? Respondetur: Beneficium resignatum, si curatum, seu parochiale sit, publicandum est in Ecclesia beneficij resignati, in qua situm est, & in Cathedrali: Si verò sit beneficium, quod populo caret, tunc promulgari debet ejus resignatio in Ecclesia parochiali, intra cujus limites beneficium existit, & in Cathedrali, juxta cit. Constitutionem Gregorij XIII. Parif. cit. l. 11. quæst. 6. n. 5. & seqq. Azor c. l. q. 8. Et quidem promulgatio ea fieri debet diebus festis, cùm frequens populus ad Missarum solemnia convenit, vel ad divina officia: & publicè exhibendæ sunt litteræ Pontificiæ, in quibus ipsa resignatio tenetur, vel earum Transumptum Authenticum. Parif. c. l. num. 25. & seqq. Azor c. l. quæst. 8. in fine. non tamen est opus ipsas litteras legere, vel earum datum, sed satis est, si à Notario narretur facta resignatio. Parif. c. l. num. 41. Garc. cit. c. 3. num. 291.

CIX. Quæritur 7. Quæ sit pœna non factæ publicationis? Respondetur: Resignatio beneficij facta sine publicatione, nec secundùm formam præscriptam in Constitutionibus Pontificijs, sive in Curia Romana, sive extra illam, irrita est, ita, ut resignatario nullum jus acquiratur; prout habetur in cit. Constitut. Gregoriana apud Parisium c. l. q. 7. neque triennalis possessio beneficij suffragetur non publicantibus, juxta cit. Constitut. Parif. c. l. num. 19. Azor c. l.

Cæterùm prædicta Constitutio Gregoriana, quoad resignationes, & permutationes beneficiorum coram Ordinario factas, non videtur esse usu recepta in pluribus locis, in quibus nunquam fit publicatio earum, prout refert Garc. c. l. n. 289. non esse receptam in illis partibus, neque in nostris.

SECTIO VII.

DE EFFECTIBUS Renunciationis.

§. I.

Qui sint effectus Renunciationis puræ, ac simplicis?

CX. Assertio 1. Primus, ac principalis renunciationis puræ, ac simplicis effectus est, quòd beneficium legitimè resignatum vacet, ita, ut is qui purè, &

& absolutè beneficio renunciavit, amittat omne jus in beneficio, posteaquam renunciatio à Superiore admissa est, nec possit deinceps beneficium dimissum, vi prioris tituli, repetere, c. Quàm periculosum; 8. caus. 7. quæst. 1. c. Ex transmissa 3. c. Super hoc 5. h. t. c. 2. eod. in 6. Ratio est, tum quia renunciando abdicavit à se omne jus, quod in beneficio habebat, & videtur habere illud pro derelicto: tum ne illudatur Superiori, qui renunciationem admisit. Paris. l. 1. de resignat. benef. q. 13. n. 2. & seqq. & alij DD. communiter. Tum etiam quia illusio, & variatio maximè personis Ecclesiasticis sunt vitandæ. Clement. unic. in princ. h. t. Idque procedit, non solùm in renunciatione expressa, sed etiam in tacita, ita, ut tacitè renuncians non possit pœnitere, nec redire ad beneficium tacitè resignatum, quia tacita renunciatio, in præjudicium renunciantis, idem operatur, quod expressa, uti sumitur ex c. Si quis 24. caus. 7. q. 1. Paris. c. l. n. 10. & 11.

Idémque dicendum de eo, qui renunciavit per Procuratorem habentem ad hoc speciale mandatum, quia renunciatio facta per Procuratorem videtur per se ipsum facta, ac proinde neque talis potest repetere beneficium per Procuratorem resignatum. Paris. c. l. n. 24. & 25. Quin imò per puram, & simplicem, ac spontaneam renunciationem beneficij à legitimo Superiore acceptatam, non solùm proprietas, sed etiam possessio amittitur: ita, ut ad nudam detentionem, quam fortè retinet, non sit restituendus, si ab ea dejiciatur. Gregor. Tholosan. in Instit. rei beneficiar. c. 31. n. 1. Paris. cit. lib. 1. quæst. 16. num. 3. & alij DD. communiter. Nam exceptio spontaneæ renunciationis impedit restitutionem beneficij, quia frustra traderetur ei possessio beneficij, ad quod constat, eum jus nullum habere, adeóque petenti restitutionem obstat notorius defectus proprietatis, ut sumitur ex c. Accepta 3. de restitut. spoliat. & ibi Abb. num. 4. quamvìs contrarium teneat Barbos. l. 3. jur. Eccles. c. 15. num. 68. & num. 149. de quo alibi agitur. Ex quo ulteriùs sequitur, resignantem purè, ac simpliciter, post admissam renunciationem beneficij per Papam, vel per Ordinarium, non posse ampliùs fructus justè percipere, cùm per illam canonicus titulus sit extinctus, sinè quo beneficium justè possideri non potest, sed illi spectabunt ad Successorem in beneficio, cui si à resignante, post renunciationem admissam, percepti sint, restituendi sunt, cùm non fecerit illos suos, ex communi DD. sententia apud Paris. lib. 1. quæst. 6. num. 1. & seqq.

CXI. Assertio 2. Non solùm autem is, qui habet jus in re, quia institutus est in beneficio, sed etiam qui habet jus tantùm ad rem, ut electus ad Prælaturam, vel aliud beneficium, si renunciet electioni de se factæ, amittit jus, quod habuit ad illud, ita, ut non possit illud repetere, prout sumitur ex c. In » præsentia 6. h. t. Nam cùm duo electi essent ad » Abbatiam aliquam, Titius, & Cajus, Titius inten- » tavit litem Cajo possessori Abbatiæ, dicens, eam ad » se pertinere: eáque causa commissa fuit Episcopo » Dulmensi, & alijs quibusdam, qui latâ sententiâ » pro possessore Cajo contra Titium, ei Abbatiam ad- » judicârunt: à qua Titius actor appellans, dicebat, » sententiam contra ipsum latam non valere, quia lata sit contra liquidam probationem juris sibi » competentis, cùm tamen possessor parùm, aut ni- » hil probaverit. Causâ hac delatâ ad Papam Cle- » mentem III. is respondit, quòd Judex non semper » attendat ad unam, vel alteram probationis speciem, » sed ex confessionibus partium, depositionibus te- » stium, aliisque publicis allegationibus formet ani- » mi sui judicium, atq; ita sententiam ferat: judicia- » lis autem sententiæ tanta est auctoritas, ut semper » pro ejus justitia præsumi debeat, donec contrarium » legitimè probatum fuerit. Quare tametsi Cajus » possessor, coram Judicibus delegatis, nihil penitus » probâsset; tamen standum esset sententiâ Judicum, » nisi adversarius ostenderet, illam irritandam esse. » Cujus ratio est, *quia res judicata pro veritate accipitur*, reg. jur. 207. in ff. & præsumptio est pro Judicis sententia, eam justam esse, & legitimè latam, nisi contrarium ostendatur, prout etiam habetur in c. Bonæ 23. de elect. & c. Sicut 16. in fine de sent. & re judic. Idque tum propter auctoritatem Judicis, qui publicum officium gerit, ut colligitur ex cit. c. Sicut: Abb. in cit. c. In præsentia num. 4. h. t. Tum ex partium consensu, quæ litem contestando, sententiæ Judicis se submittere censentur, de quo suo loco.

Additur verò in fine cit. c. In præsentia h. t. Veruntamen, quia etiam constabat ex quibus- » dam litteris Episcoporum, & propria confessio- » ne Titij actoris, quòd juri, si quod habuit in » Abbatiam, sponte renunciârit, ideo, si postea in » judicio illam petat, audiri non debet, sed si- » lentium illi indici. Ratio est, quia, si potest re- » nunciari juri in re, multò faciliùs juri ad rem, quod non ita plenum, ac perfectum est, sicut jus in re. Paris. cit. quæst. 13. num. 17. & seqq. & electus ad beneficium potest simpliciter renunciare electioni, etiam propriâ auctoritate, ut patet ex suprà dictis.

CXII. Assertio 3. Non tantùm ij, qui actu » renunciârunt, sed etiam illi, qui solùm licentiam » cedendi beneficio instanter à Superiore petierunt, » postquam eam obtinuerunt, cedere coguntur: » quia cùm in hujusmodi postulatione causam ce- » dendi habuerint, aut etiam proposuerint, vide- » licet Ecclesiarum, quibus præsunt, commodum; » aut propriam suam salutem, etiamsi postea, vel » suasionibus aliorum, quæ sua sunt, quærentium, » vel propriâ levitate, revocare velint, non sunt au- » diendi, sed ad cedendum compellendi, prout habe- » tur statutum in c. Quidam 12. h. t. Quod est desumptum ex Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. c. 28. Ratio est, tum quia, licèt aliàs pœnitentia in pluribus casibus sit licita, tamen in ijs, quæ Superioris consensum exigunt, non admittitur pœnitentia, ne ei illudatur. Gloss. ibid. V. Compellendos: tum quia admodum grave est, fidem fallere, maximè personis Ecclesiasticis, quibus etiam illusio, & variatio est cavenda, Clem. unic. in princ. h. t. Paris. lib. 3. q. 18. n. 52. & duobus seqq. Atque hoc procedit, non solùm in simplici beneficiato, de quo expressè sermo est in cit. c. Quidam; sed etiam in obtinente dignitatem Episcopalem, quia in eo militant eædem rationes. Innoc. ibid. in princ. Paris. cit. loc. n. 59. & 60. & sive fuerit petita, & obtenta licentia cedendi

à Papa

à Papa, sive etiam ab aliis Inferioribus Ordinariis, cùm in his etiam subsit eadem ratio illusionis, & variationis, Parif. c. l. n.62. quia textus in cit. c. loquitur generaliter; &, sive fuerit licentia petita, & obtenta per se, sive per alios, ex mandato tamen, sive ad instantiam ipsorum beneficiatorum; nam quod ab alio fit ex mandato meo, per me factum videtur. Parif. c.l. n.63. & sive denique, post obtentam licentiam cedendi, jus sit quæsitum in beneficio alicui tertio, cui illud est assignatum, sive etiam non quæsitum. Parif. c.l. n.64.

Non obstat 1. Quòd, si quem pœnitet bonis cessisse, potest defendendo se consequi, ne bona ejus veneant, l. Quem pœnitet; ff. de cessione bonorum. ergo similiter pœnitere etiam poterit renuncians, qui licentiam cedendi obtinuit. Sed disparitas est, tum quia Superiori, coram quo renunciatio beneficii necessariò est facienda, illudi videretur, si, postquam is eam admisit, resilire liceret, Gloss. fin. in cit. c. Quidam; cessio autem bonorum, cùm fieri possit etiam extra judicium, l. ult. ff. eodem. non necessariò fit coram Superiore. Tum quia renunciatio liberè fieri solet, & sinè coactione alicujus, sed cessio bonorum plerumque fit, necessitate cogente, ideóq; in illa non licet pœnitere, sicut in ista. Tum denique quia, qui bonis cedit, est eorum Dominus, non item beneficiatus est absolutè Dominus beneficii, sed Procurator potiùs, quod ad Ecclesiam spectat, c.2. de donationib. ideóque cedenti bonis conceditur resilire per pœnitentiam, cùm de majore ejus præjudicio agatur, Abb. in cit. c. Quidam n. 1.

Non obstat 2. Quòd postulantes aliquem ad Prælaturam non possunt recedere à postulatione, postquam ea præsentata est Superiori, c. Bonæ 4. de postul. Prælat. ergo nec resignaturus beneficium potest pœnitere, postquam à Superiore petivit licentiam cedendi, quamvis illam nondum obtinuerit. Nam disparitas est, quia postulantes, post præsentationem postulationis Superiori factam, censentur functi officio suo, quòd ipsis à jure concessum est, ideóque non possunt per pœnitentiam resilire, quæ ratio non procedit in renunciatione. Laym. in cit. c. Quidam; in fine h. t.

CXIII. Porrò antequam Superior licentiam cedendi beneficio concesserit, potest is, qui illam petiit, revocare renunciationem, uti colligitur ex cit. c. Quidam; per sensum contrarium ibi: *ea obtentâ*, h. t. Ubi tamen distinguendum est: vel enim aliquis actu renunciat beneficio per se, vel per alium, in manu Superioris, petendo, ut hanc cessionem admittere velit? & hoc casu, si is, qui resignavit, renunciationem postea revocet, non tenetur Superior revocationem illam admittere, ne ipsi illudatur, si fortè jam alteri idoneo beneficium resignatum contulit. Vel ipso facto non renunciat beneficio, sed solùm petit licentiam renunciandi, ut in casu cit. c. Quidam; tunc potest renunciatio revocari, ante licentiam à Superiore concessam, seu obtentam, ut colligitur ex c. jam cit. Sin autem Superior jam concessit licentiam renunciandi, tunc rursum distingui debet; vel enim Superior absolutè concessit licentiam cedendi, & tunc renuncians non potest pœnitere, sed cogitur renunciare. Vel Superior non concessit absolutè licentiam cedendi, sed alicui commisit potestatem admittendi cessionem: & hoc casu, considerari debent, tum verba commissionis, tum qualitas conditionis, quæ interdum apponi solet: v. g. do tibi facultatem admittendi renunciationem beneficii, ita tamen ut oneres conscientiam renunciantis, quòd justam causam cedendi habere se, putet; & tum renuncians adhuc pœnitere potest, & recedere, nec cogi potest ad cedendum. Vel potestas admittendi cessionem est concessa hoc modo: Do tibi facultatem admittendi renunciationem, si omnibus consideratis, ita expedire tibi visum fuerit: & tunc judicio prudentis Commissarii relictum est, ut arbitretur, an, si renuncians revocare velit renunciationem, sive ab illa resilire, & recedere, id ei concedendum sit; an verò cogendus sit ad cedendum. Innocent. in cit. c. Quidam V. Compellendos, & Abb. ibidem num. 2. & Laym. n. 3. & 4.

Illud tamen hîc addendum est, quòd secundùm stylum Curiæ Romanæ, ante expressum consensum renunciandi in Cancellaria, vel Camera Apostolica præstitum ab ipsomet renunciante, si ipse absens sit, semper licet pœnitere, & recedere à renunciatione, etiam post petitam, & obtentam licentiam renunciandi à Superiore: quod tamen solùm habet locum in renunciatione beneficiorum inferiorum coram Papa factâ; non autem Episcopatuum, & aliorum Beneficiorum Consistorialium; nam si Episcopi petierint, & obtinuerint à Papa licentiam cedendi, possunt etiam hodie cogi ad resignandum, conformiter dispositioni Juris communis, in cit. c. Quidam; Parif. lib. 3. quæst. 18. num. 67. & num. 70. ubi num. 75. ait: Quòd hic stylus, secundùm quem resignans potest pœnitere, ante consensum præstitum in Cancellaria, vel Camera, non reperitur esse observatus in renunciatione Episcopatuum, idque, ne ipsi S. Pontifici illuderetur.

§. II.

An renuncians redire possit ad beneficium resignatum, & an descendere à digniore beneficio ad minùs dignum?

CXIV. Quæritur 1. An renuncians possit beneficium resignatum denuo consequi? Respondetur: Potest is, qui beneficium resignavit, non obstante renunciatione suâ, redire ad idem beneficium, ex novo titulo postea superveniente, ut, si ad illud iterum eligatur, vel præsentetur, vel denuo ei conferatur, prout sumitur ex c. Cùm inter 2. h. t. Nam Petrus Canonicus litigans super beneficio Ecclesiastico, & juribus ad id pertinentibus, videlicet stallo in Choro, & loco in Capitulo, cessit juri sibi fortè competenti in beneficio, addito juramento, quòd beneficium hoc nunquam ampliùs petere vellet. Sed postea Pontifex idem beneficium mandavit conferri Petro, si major pars Capituli consenserit. Unde quæ-

» stio orta fuit, an, non obstante juramento, Pe- » trus beneficium consequi possit? Respondet A- » lexander III. quòd Petrus, non obstante abju- » ratione, seu renunciatione suâ juratâ, in pacifi- » ca possessione beneficij, in quo auctoritate Pon- » tificia investitus est, defendi debeat, si major, » & sanior pars Capituli consenserit. Ratio est, quia renunciatio, ipsúmque juramentum renunciandi strictæ interpretationis est, cùm sit juris sui refutatio, seu remissio, quæ non facilè præsumitur; ideóque non debet extendi ad renunciationem juris, quod fortè postea ex nova causa superveniente oritur, Mascard. de probar. conclus. 126. n. 13. sed interpretari illud oportet, secundùm statum rei præsentem, & causam tunc subsistentem, futura enim, quæ plerumque sunt incognita, non censentur comprehensa sub jurantis intentione, ac proinde juramentum regulariter ad ea, quæ de novo superveniunt, non est extendendum; quia intelligitur inesse hæc clausula: *rebus sic stantibus*, c. Quemadmodum 25. de jurejur. Abb. in cit. c. 2. num. 1. Sic qui juratus remisit injuriam inimico, non tenetur juramento, si nova injuria illi postea ab eodem illata sit, Abb. c. l. num. 10. Accedit, quòd renuncians juravit quidem, se deinceps non petiturum beneficium resignatum, non autem juravit, se non recepturum, si iterum eligeretur, vel in eo institueretur, & sic nihil agit contra juramentum, recipiendo illud postea de novo ipsi à Papa collatum. Gloss. in cit. c. 2. V. Juramentum.

Porrò, si jurans animum habuit per juramentum renunciandi, non solùm juri quæsito, sed etiam acquirendo ex nova causa superveniente, etiamsi de novo eligeretur, vel institueretur in beneficio, tunc nihilominus renuncians acceptare potest idem beneficium resignatum, si, vel à Superiore, ob justam causam respicientem bonum Ecclesiæ, id ei imperetur, quia in omni juramento subintelligitur hæc conditio, *salvo jure Superioris*, c. Venientes 19. de jurejur. Vel etiam, si juramentum præcipuè, ac principaliter in favorem eorum, quibus jus eligendi competit, factum sit à renunciante, & is de novo ab iisdem eligatur, Mascard. in cit. loc. quia juramentum in alicujus favorem, & utilitatem editum, intelligendum est, nisi ille expressè, vel tacitè obligationem remiserit. Secus est, si renunciatio beneficij jurata facta sit principaliter in honorem Dei, v. g. animo postea ingrediendi Religionem; tunc enim juramentum servandum est, ob perfectiorem statum vitæ religiosæ, Laym. ibid. n. 2. & 3.

CXV. Cæterùm quod dictum est, eum, qui renunciavit, ad Prælaturam, vel beneficium resignatum redire posse, si ad illud iterum eligatur, vel assumatur, id limitandum est in eo, qui propter crimen renunciavit Episcopatui, & Religiosus factus est; nam hic ad Episcopatum redire, sive ad illum iterum eligi non potest: secus, si ob aliam causam, cum legitima Superioris, videlicet S. Pontificis auctoritate, ad Religionem transijt, prout sumitur ex c. Post translationem 11. h. t. » Ubi talis casus proponitur: Postquam Episco- » pus Faventinus ad Archiepiscopalem Ecclesiam Ravennatensem, est translatus, Præpositus, & » Canonici Ecclesiæ Faventinæ liberam potestatem » eligendi Episcopum uni ex Canonicis unanimiter » commiserunt, qui Joannem olim Episcopum Sar- » danensem, tunc verò Regularem Professum Ec- » clesiæ S. Fridiani postulavit, peritâ etiam, & ob- » tentâ licentiâ à Priore illius Conventûs, eámque » postulationem Præpositus, & alij Canonici ab In- » nocentio III. approbari petierunt. Sed obsta- » re videbatur Canon Concilij Constantinopolita- » ni, (quod refertur in c. Hoc nequaquam 45. » caus. 7. quæst. 1.) in quo cautum reperitur, ut » qui à Pontificali dignitate ad Monachalem vi- » tam, & pœnitentiæ locum descendisset, iterum » ad Episcopalem dignitatem non assurgat. Qua- » re contra dictum Concilium (quod unum est ex » quatuor principalibus, quæ sunt Nicænum, Con- » stantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedo- » nense, quæque sicut quatuor Evangelia Ecclesia » Catholica veneratur) non videbatur eorum po- » stulatio admittenda. Veruntamen sunt plures » casus speciales, in quibus Episcopus Monachus » factus, à statu Monachali rursum licitè ad Epi- » scopatum assumi potest: videlicet, si Episcopus, » sive propter sævientem persecutionem, sive ob » infirmitatem corporis, resignato Episcopatu, » cum Superioris licentia, vitam Monasticam » suscepisset, tali impedimento cessante, ad Epi- » scopalem dignitatem reassumi posset. Item, si » quis propter scientiæ defectum, Episcopatui re- » nunciâsset, & ad Monasterium se contulisset, » ibique postea scientiam requisitam consecutus » esset, posset canonicè electus iterum ad Episco- » palem Cathedram ascendere, quia cessante cau- » sâ, cessat effectus. Præterea, si quis per cupi- » ditatem parentum (datâ, vel promissâ pecu- » niâ, adeóque simoniacâ interveniente pravita- » te) eo tamen penitus ignorante, Episcopatum » adeptus fuerit, & re postea cognitâ, dignita- » tem Episcopalem dimittens, cum licentia Su- » perioris, professionem in Religione emiserit, » licèt ad eundem Episcopatum redire, seu eligi, » juxta Canonicas sanctiones, non possit (saltem » pro illa vice, nisi cum illo dispensetur, juxta c. pen. » de elect.) ad alium tamen licitè reassumi poterit. » Ex quo apparet, prohibitionem Concilij Constan- » tinopolitani, in quo cautum reperitur, ut, qui à » Pontificali dignitate ad Monachalem, & pœni- » tentiæ locum descendisset, iterum ad Episcopa- » lem dignitatem non assurgat, quod refertur in cit. » c. Hoc nequaquam 45. caus. 7. quæst. 1.) non es- » se universaliter intelligendam, sed vel eo solùm » casu, si quis propter aliquod crimen commis- » sum, Episcopatum deserens, pœnitentiæ agen- » dæ causâ, ad vitam Monasticam descendit, quòd » iterum ad illum non sit assumendus. Vel pro- » hibitio illius Canonis (prout alij intellexerunt) » intelligi debet de omnibus illis, qui ab Episco- » patu ad religiosam vitam descendunt, quòd ad » dignitatem Episcopalem, quam deseruerunt, per » se, & propriâ auctoritate se recipere, vel eam » quasi debitam repetere nequeant, quanquàm » iterum eligi possint: præsertim si loco tantùm (id » est,

est, tegimini, sive administrationi) & non Ordini (id est, executioni Ordinis) renunciârunt. Sed prior intellectus præferendus est. Quare, si constiterit, quòd Episcopns aliquis propter aliquam, ex præmissis causis, vel alijs similibus Episcopatu cesserit, & vitam regularem susceperit, tum, si necessitas, vel utilitas id postulare videatur, auctoritate Apostolicâ ei licentia danda est iterum ascendendi ad regimen Ecclesiæ Episcopalis, ad quam electus, vel postulatus fuerit: præsertim si loco tantùm, ac regimini Episcopatûs cesserit, & non Ordini, ac dignitati Episcopali; quia hoc casu vehementissima præsnmptio est, quòd non propter crimen aliquod ab ipso commissum, ad vitam regularem transierit, cùm Sedes Apostolica ipsi nequaquam permisisset, post cessionem suam, in Pontificali Ordine ministrare. Sin antem constiterit, quòd talis Episcopus, propter commissum crimen, Religionem susceperit, tum is ad Episcopatum denuò eligi, & postulari non poterit, contra Concilium Constantinopolitanum tam celebre. Quare idem Papa Innocentius III. prædictis Præposito, & Canonicis injunxit, ut aliam personam idoneam sibi eligant in Pastorem, ita habetur in cit. cap. Post translationem.

CXVI. Notandum 1. Si Episcopus Religionem ingrediatur, præsumendum est, quòd non tantùm loco, & regimini, sed etiam Ordini, & dignitati Episcopali rennnciare velit, nisi specialiter impetret à Papa, ut ipsi Pontificalia exercere liceat. Si verò Episcopus renunciet Episcopatui, sed Religionem non ingrediatur, tum plerumque ex permissione Sedis Apostolicæ retinet dignitatem, & exercitium Ordinis Episcopalis, ne alioquin ob crimen depositus videatur, ut colligitur ex c. Ad supplicationem; 9. h. t. Layman. in cit. c. Post translationem; num. 1.

Notandnm 2. Quamvis talis Canon Concilij Constantinopolitani in illo Concilio non reperiatur, nt notavit Suar. apud Laym. in cit. c. Post translationem; n. 2. Tamen Gratianus in cit. c. Hoc nequaquam ait, illum desnmptum esse ex Synodo V. Constantinopolitana sub Joanne VIII. sed secundùm posteriorem intellectum, quem Innocentius III. in cit. c. Post translationem adduxit, nempe si Episcopi Religionem professi, propriâ auctoritate, ad Episcopatum reverti velint, id non esse illis permittendum.

CXVII. Quæritur 2. An renuncians dignitati, sen beneficio majori, descendere possit, & obtinere beneficium minus, seu inferius? Resp. Qui Archiepiscopatui, Episcopatui, vel alteri dignitati Ecclesiasticæ renunciavit, potest deinde aliud minùs dignum, & inferius beneficium, v. g. Canonicatum, vel Parochiam consequi, prout sumitur ex c. Ad supplicationem; 9. h. t. & ibi DD. communiter. Nam cùm Archiepiscopus Ragusiensis ab Innocent. III. cessionem, ac liberationem ab Ecclesia sua impetrâsset, eò quòd securè, & sinè mortis periculo ad illam accedere non posset, nec ibi commorari: & Archiepiscopus Eboracensis in Episcopatu quodam suæ provinciæ, dicto Ragusiensi, beneficium contulisset, cum consensu Regis Angliæ, (ad quem fortè ex privilegio Sedis Apostolicæ collatio spectabat, vel saltem hoc jus, ut conferri non posset beneficium, ipso irrequisito, Abb. in cit. c. n. 4.) Papa id approbavit, & confirmavit, ne scilicet idem Archiepiscopus, cum opprobrio ministerij, & dignitatis Archiepiscopalis, defectum in rebus necessariis ad honestam vitæ sustentationem, pateretur. Concessit tamen Papa renuncianti Archiepiscopo Ragusiensi, ut in eodem Episcopatu, officium Episcopale exercere possit, excepto Pallij usu, ita tamen, ut Archiepiscopo Eboracensi, tanquam Metropolitano suo, reverentiam, & obedientiam exhibeat, eique sit subjectus; ita habetur in cit. c. Ad supplicationẽ. Nam cùm renuncians Archiepiscopatui non renunciaverit Ordini, & dignitati Episcopali, potest Pontificalia adhuc exercere in alterius Diœcesi, cum eius licentia: non tamen uti Pallio, etiam cum licentia illius, quia dimittendo suam Ecclesiam Metropolitanam, desiit esse Archiepiscopus, Hostiens. in cit. c. V. absque usu pallij, & V. officium Episcopale, & ibid. Joan. Andr. n. 4. His adde, quòd si Episcopus Religionem ingrediatur, multò magis in Abbatem eligi possit, gl. in c. Hoc nequaquam; 45. in fine caus. 7. quæst. 1.

CXVIII. Sed prædictis obstare videtur, quòd secundùm jura, ijs, qui majoribus honoribus, sen dignitatibus functi sunt, non liceat descendere ad minores, l. 2. C. Quemadmodum civilia munera indicuntur, lib. 10. Verùm excipi debet, nisi adsit necessitas, quia alij idonei non reperiuntur, Gl. ibid. in fine. Deinde quamvis non sit decens, nec facilè permitti debeat, ut quis à majore dignitate transferatur ad minorem, v. g. ab Archiepiscopali Ecclesia ad Episcopalem, c. 1. de transiat. Episcop. tamen postquã aliquis renunciavit Archiepiscopatui, potest eligi in Episcopum alterius Ecclesiæ, neque enim tum per electionem descendit, cùm jam antea per renunciationem desierit esse Archiepiscopus, Hostiens. in cit. c. Ad supplicationem, & Abb. ibid. n. 9. Similiter Archiepiscopus, vel Episcopus, sive renunciet Episcopatui, & consequatur minus beneficium, v. g. Canonicatum, vel Parochiam: sive non renunciet, sed ex dispensatione Papæ, talia beneficia inferiora retineat, vel de novo accipiat, non censetur descendere de sua dignitate, quia idem homo, diverso respectu, diversis juribus censeri potest, ita, ut, qui in una Ecclesia est Episcopus, in alia sit Præpositus, vel Canonicus, vel Parochus, & diverso respectu subjectus sit alteri Episcopo, in cuius Diœcesi beneficium obtinet, ut colligitur ex c. Postulâstis; 15. de concess. præbend. & c. Cùm capella; 16. de privileg. Abb. cit. loc. num. 7. Ratio est, quia per accessum minoris dignitatis, vel beneficij non destruitur, nec minuitur major dignitas, cùm, etsi diversa jura, non tamen sint repugnantia. Quemadmodum etiam Rex aliquis potest esse vasallus alterius Regis, vel etiam Domini inferioris, & sic illi subiectus esse, ratione feudi, Laym. in cit. c. Ad supplicationem; n. 3.

CXIX. Porrò gl. V. morari in cit. c. Ad supplicationem allegat duas causas, ob quas Episcopus nequit in Ecclesia sua securè morari, ideóque potest cedendi licentiam petere. Prima est, aëris intemperies, per quam intelligitur aëris corruptio, vel malignitas talis, ut non generaliter omnibus incolis, sicut fit tempore pestis (tum enim Pastor gregem suum de-

ſerere non debet) periculum vitæ immineat, ſed quæ ſpecialiter Epiſcopi naturæ,& complexioni eſt contraria, adeò, ut non poſſit ibi degere, ſinè periculo mortis, & quidem in perpetuum, aut per longum tempus; tum enim ea eſt juſta cauſa petendi, & admittendi renunciationem Epiſcopi; dummodo ea intemperies, ſeu malignitas aëris adverſa Epiſcopo vigeat, non tantùm in civitate Epiſcopali, ſed etiam in Diœceſi, aliàs enim,ſi reperiretur locus aliquis in Diœceſi, in quo Epiſcopus poſſet ſecurè morari, ceſſio non eſſet admittenda, Pariſ.l.5.de reſign. benefic. q.3.n.244. & ſeqq. & Fagnan. in cit. c. Ad ſupplicationem; n.19.& ſeqq.

Altera cauſa cedendi Epiſcopatu capitales ſunt inimicitiæ, ob quas Epiſcopo periculum vitæ imminet, dummodo eæ veriſimiliter ſint duraturæ, nam ſi ad breve tempus tantùm durarent tales inimicitiæ, non eſſet admittenda renunciatio, ſed Epiſcopus interim morari poſſet,extra Diœceſin, in loco aliquo propinquo, ac tutiore: & dummodo ſaluti ſubditorum per alium poſſet provideri, Pariſ. c. l. n. 253.& ſeqq. Hoſtienſ. in cit. c.Ad ſupplicationem;in princ. & Fagnan.ibid.n.6. & ſeqq. Verùm plura de hoc ſuprà dicta ſunt.

§. III.

De effectu renunciationis conditionalis, & reſignatione beneficij in fraudem alterius facta.

CXX. Quæritur 1. Quem effectum, & quando conſequatur renunciatio beneficij conditionalis? Reſp. Ea regulariter effectum non conſequitur, adeóque per illam titulus, aut poſſeſſio beneficij non amittitur,niſi purificatæ,ſeu adimpletæ fuerint conditiones, ſub quibus facta eſt; eſt communis ſententia apud Pariſ.l.1.q.3.n.7.& 8. ubi ait, ita ſæpius in Rota reſolutum fuiſſe. Idque commune eſt omnibus actibus conditionatis, in quibus neceſſariò conditio adjecta ſervanda eſt, & ſpecificè implenda, l. Qui hæreditate; 44. l.Mævius; 55. ff.de condition.& demonſtr. Quia conditio eſt eius qualitatis, ut ſuſpendat actum conditionalem, in eventum,vel defectum conditionis, ita, ut eâ eveniente, ſive impletâ, actus valeat, & effectum habeat: eâ deficiente, actus quoque invalidus ſit, nec ullum effectum habeat, l. cedere diem;213.ff.de V.S. l.Sub conditione;16.ff.de condict. indebit. Hinc per renunciationem factam, ex cauſa permutationis, jus beneficij non amittitur, ſed manet penes renunciantem,ſi non ſequatur permutatio, & fiat utrinque collatio. c. Cùm univerſorum; 8. de rer. permut. neque per renunciationem factam in favorem alterius amittitur jus, aut poſſeſſio beneficij,ſi hoc alteri,quàm reſignatario conferatur. Pariſ.cit.q.3.n.47. & alij communiter. Idémque eſt de aliis renunciationibus conditionatis, quæ fiunt cum reſervatione fructuum, vel penſionis; vel regreſsûs, nam,ſi nō fuerit reſervatio adimpleta, ſeu facta,reſignatio eſt nulla, cùm non ſit ſervata conditio: ideóque his caſibus reſignans ſuum retinet beneficium, Pariſ.cit.q.3.n.66.& ſeqq.n.73. & ſeqq. n. 78.& ſeqq. Quin & ad illud propriâ auctoritate redire poteſt, abſque nova collatione, cùm beneficium per renunciationem, ante impletam conditionem, non vacaverit, adeóque nec alteri conferri potuerit: & renunciatio, ſicut & quilibet alius actus conditionalis, ſi conditio impleta non fuit, perinde habetur, ac ſi factus non eſſet. Pariſ.l.1.q.14.n.6.& ſeqq.Requiritur tamen declaratio Superioris, qua pronunciet, renunciantem poſſe ad beneficium redire, quod deſeruit; quia non poteſt propriâ auctoritate poſſeſſionem capere, ſi alius jam eam occupavit. Pariſ.c.l. n.15.& 16.

CXXI. Quæritur 2. An renunciatio beneficij in fraudem alterius facta effectum habeat? Reſp. Si quis à Papa gratiam expectativam,ſive mandatū de providendo impetravit, ut ipſi in Eccleſia aliqua,v.g. Auguſtanâ, dignitas, vel præbenda, ſi qua tunc vacet,vel proximè vacatura conferatur,& Cajus v.g. qui tenue beneficium in illa Eccleſia obtinebat,illud reſignet in fraudem Titij, ut ſcilicet is à pinguiore præbenda, vel dignitate, quæ proximè vacatura credebatur, per mortem alicuius (quia is valde ſenex eſt, vel graviter infirmus) vel alio modo (quia v. g. cùm non ſit in ſacris Ordinibus conſtitutus, tractat de matrimonio contrahendo, vel Religionem vult profiteri) excluderetur: hoc caſu, talis tenuis beneficij reſignatio effectum non habet,ſed perinde eſt,ac ſi facta non eſſet, ideóque eâ non obſtante, poteſt diutius expectare, donec pinguius illud beneficium vacet, dummodo per probabiles, & ſufficientes conjecturas probari poſſit, reſignationem illam in fraudem, ſeu odium Titij factam eſſe: & poſtea,ſi pinguior illa præbenda vacet,vel alia,poteſt Titius illam veluti ſibi debitam petere,& obtinere,ita habetur in c.Si te;2.h.t. in 6. Ratio eſt, quia, licèt iſta non ſit primò vacans (quæ in reſcripto,ſeu mandato Apoſtolico jubebatur conferri) ſed ſecundò vacans,tamen ratione fraudis,primò vacare juris fictione cenſetur,Gl.ibid.v.debitam, & primò vacans debuiſſet impetranti conferri,ſi non per fraudem alterius primò vacâſſet, Joan.Monach. in cit.c.2. num.2. non enim debet quis alterius odio prægravari. reg.jur.20.in 6. neque fraudatori malitia ſua debet eſſe lucroſa. l.1. ff. de dolo.

Cæterùm, ſi prædicto modo renuncians beneficio tenuiori alterum pinguius poſtea vacans conſecutus fuerit, eique illud collatum ſit, eo ipſo eſt præſumptio, reſignationem in fraudem eſſe factam, ita,ut aliâ probatione non ſit opus, & reſignans in pœnam utroque beneficio privari debet. cit. c. 2. §. Cæterùm. Primo quidem, quia illud reſignavit: poſteriore verò, quia alteri eſt debitum, neque renuncians ex fraude, & malitiâ ſuâ commodum reportare debet,Joan.Monach.in cit.c.2.n.3.

CXXII. Porrò prædicta Conſtitutio Decretalis Papæ Bonifacij VIII. differt à Regula Cancellariæ Apoſtolicæ,de qua ſuprà dictum n.30.& ſeqq. Quia hæc Conſtitutio diſponit, quòd renunciatio beneficij fraudulenta non noceat expectativam gratiam ad beneficium vacans,vel proximè vacaturum habenti: & dicitur renunciatio fraudulenta, quando tempore renunciationis, is qui habebat præbendam, vel dignitatem pinguiorem, infirmitate gravi detinebatur:

tur: sic tria hîc considerantur, tempus renunciationis, beneficium pingue, & gravis infirmitas, sed non annullatur resignatio. cit. c. 2. h.t. in 6. At verò in Regula Cancellariæ nomine beneficij venit omne beneficium, & attenditur tempus signatæ supplicationis, etiam dum quis adhuc erat sanus, & non requiritur gravis infirmitas, & resignatio, si mors resignantis infra 20. dies sequatur, annullatur, ut patet ex cit. Reg. 18. Cancellariæ. Similitudo autem hujus Constitutionis, & dictæ Regulæ in eo consistit, quòd utrobique consideratur fraus. Paris. lib. 12. de resignat. beneficij. q. 1. n. 4. & 5. Nec obstat, quòd non debeat præsumi fraus in infirmo proximè morituro, cùm tunc non præsumatur esse immemor suæ æternæ salutis, ut colligitur ex l. ult. C. ad Leg. Juliam repetundarũ. Mascard. de probationib. Conclus. 1078. n. 1. nam etiamsi aliquis sit in extremis, non tamen præsumitur in factis suis errare non posse, ideóque actus factus per infirmum in articulo mortis, in damnum tertij, illi non præjudicat. Mascard. cit. loc. n. 5. Paris. c. l. n. 6. & seqq.

TITVLVS X.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

Postquam de acquirenda, & amittenda potestate Prælatorum Ecclesiasticorum actum est, hoc Titulo tractatur, quomodo, & à quibus, si Prælati in officio suo fortè negligentes fuerint, eorum defectus, seu negligentia suppleri debeat, ne Ecclesiæ damnum patiantur. Est autem in proposito, negligentia nihil aliud, quàm omissio eius, quod quis facere potest, & debet, secundùm Hostiensem in summa h. t. n. 1. Et quamvis Rubrica, seu inscriptio huius Tituli generalis sit de supplenda negligentia Prælatorum; potissimùm tamen hîc agitur de supplenda ea negligentia, quæ committitur in omittenda collatione beneficiorum Ecclesiasticorum, atque simul velut incidenter de aliis quibusdam negligentiis supplendis. Ea verò, quæ à Prælatis per negligentiam omissa sunt, ordinariè per Superiores supplenda sunt, aliquando verò etiam per inferiores, ut notat Hostiens. in summa h. t. n. 4. & ex dicendis patebit. Reperitur hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

§. I.

Quomodo defectus, seu negligentia Prælatorum inferiorum commissa in conferendis beneficiis, per devolutionem potestatis eorum ad Superiores suppleatur.

1. Assertio 1. Si Ordinarius Collator, ad quem spectat beneficiorum provisio, intra tempus à Jure præfinitum (trimestre scilicet, si Episcopatus vacaverit, vel Prælatura Regularis. juxta c. Ne pro defectu; 41. de Elect. vel semestre in dignitatibus, & beneficiis inferioribus. c. 2. de concess. præbend.) beneficium vacans non contulerit, is jure conferendi, pro ea vice, privatur, & illud regulariter ad immediatum Superiorem devolvitur. cit. c. 2. de concess. præbend. Rebuff. in praxi benefic. tit. de devolutionib. n. 7. Idque constat etiam ex c. Licèt; 3. h. t. Nam cùm M. Honorius per se ipsum, & Remigius per Procuratorem suum, diu apud Sedem Apostolicam super Archidiaconatu Richemundiæ litigâssent: mandavit Papa Innocentius III. quibusdam, ut, si constiterit, quòd Archidiaconatus ille per integrum annum vacaverit, semestri quidem, quo ad Capitulum donatio, seu collatio pertinebat, altero verò semestri, quo collatio (jure devolutionis ob negligentiam Capituli) ad Archiepiscopum Eboracensem spectabat, (tempore illo, non à die vacationis beneficij, sed habitæ notitiæ vacationis computando) utrique parti litigantium silentium imponant: nam cùm dictus Archiepiscopus non habeat alium Superiorem, præter S. Pontificem, ad eum donatio, seu collatio illius Archidiaconatûs, secundùm Canones, est devoluta. Idque statutum fuit, tùm ne Ecclesiæ, & beneficia diu vacarent, cùm diuturna eorum vacatio sit damnosa Ecclesiis. c. Quàm sit; 6. de Elect. in 6. Et ne Ecclesiæ, earúmque jura in incerto sint; tum etiam in pœnam negligentium non conferentium beneficia, intra tempus jure statutum, Rebuff. c. l. n. 8. Azor p. 2. l. 6. c. 27. q. 1.

Hinc colligitur 1. Si Capitulum, ad quod collatio dignitatis, vel beneficij pertinet, intra tempus semestre, quod currit à tempore scientiæ vacationis beneficij, vel quo scire potuit, ut tradit gl. hîc V. à notitia, conferre negligat, jus conferendi, pro ea vice, devol-

devolvitur ad Archiepiscopum, si ei Capitulum immediatè subjectum sit. Quòd si & ipse per alterum semestre conferre negligat, devolutio fit ad Papam, ut constat ex cit. c. Licèt; h.t.

Colligitur 2. In electionibus, & collationibus beneficiorum, post elapsum tempus jure præfixum ad eligendum, vel conferendum, non conceditur licentia purgandi moram, licèt aliàs regulariter mora purgari possit, ut tradit gl. fin. in cit. c.Licèt; & ibid. Abb.n.5. Rebuff. c.l.n.27. quia ipso jure devolutio facta est, sive pœna privationis ob negligentiam decreta, est sententiæ ipso jure latæ, quilibet autem Canon, qui est latæ sententiæ, habet in se executionem, secundùm gl. in c. Licèt Canon. 15. V. executione de elect. in 6. Saltem ita, ut Judex per sententiam declarare possit, omnia ipso jure irrita esse, quæ contra Canonem latæ sententiæ facta sunt. Laym. de Elect. Prælat.q.99. quomodo in cit.c.Licèt; Papa declaravit irritam collationem Archidiaconatûs, si constiterit illam post tempus semestre factam esse.

II. Assertio 2. Si Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Canonicatus, aliàque beneficia ad suam collationem spectantia, intra tempus jure definitum conferre negligat, jus ea conferendi ad Episcopum devolvitur; & vice versâ, si Episcopus negligat conferre beneficia, quæ ad suam tantùm provisionem (jure proprio, & non devoluto) spectant, devolutio immediatè fit ad Capitulum. c.2.de concess.præbend.& sic supplet Capitulum, quamvis inferius, negligentiam Superioris, videlicet Episcopi: idque jure ita disponente, propter communionem, quæ est inter Episcopum, & Capitulum, tanquam Caput, & membra ejusdem corporis, ut meritò unius defectus, seu negligentia per alterum suppleatur. Abb. in cit.c.2.n.6.& 8. Quòd si Episcopo negligente conferre beneficia, jure proprio, ad eius collationem spectantia, etiam Capitulum negligat conferre jure devolutionis; tum jus conferendi ad Metropolitanum devolvitur, cui subjectus est Episcopus, & Metropolitano non conferente, ad Patriarcham, cui ille subest, & tandem ad Papam. Abb.c.l.n.3. Si verò Episcopus sit exemptus, potestas conferendi immediatè devolvitur ad Papam, cùm alium Superiorem non habeat, qui possit supplere negligentiam ipsius. cit. c. Licèt; 3.h.t.Abb. in cit.c.2.n.7.& 8.de concess. præbend.

Denique si collatio beneficiorum conjunctim, seu communiter, ac simul ad Episcopum, & Capitulum pertineat, & intra semestre tempus jure præscriptum, tam Episcopus, quàm Capitulum conferre neglexerit, tunc devolvitur jus conferendi, non ab Episcopo ad Capitulum, vel vice versâ, sed immediatè ad proximum superiorem, videlicet ad Archiepiscopum, ut constat ex c.pen. de concess. præb. & habetur etiam » statutum in c.Dilecto; ult.h.t. Nam cùm in Eccle- » sia Salamantina electio Cantoris, quæ ad eiusdem » Ecclesiæ Episcopum, & Capitulum communiter, » ac simul spectabat, intra semestre tempus facta non » fuisset, postea Decanus, & alij quidam Canonici » Petrum elegerunt, appellantes ad Sedem Apostoli- » cam, ne contra hanc suam electionem aliquid at- » tentaretur. Sed Archiepiscopus Compostellanus, » quia intellexit, ob negligentiam Decani, & alio- » rum Capitularium, jus eligendi ad se tanquam pro- » ximum eorum Superiorem devolutum esse, non obstante illâ appellatione, Gregorium in Cantorem elegit. Quare uterque electus, Petrus, & Gregorius Procuratores ad Sedem Apostolicam miserunt. Causâ cognitâ, Papa Innocent.III. electionem Petri in Cantorem à Decano, & sociis non canonicè factam irritam declaravit, quia cōstitit, eam post elapsum tempus semestre celebratam fuisse, infra quod Episcopus, & Capitulum, ad quos communiter spectabat electio, ad eam procedere neglexerunt, ideóque etiam appellationem à Decano, & eius fautoribus interpositam, non potuisse electionem ab Archiepiscopo factam (ad quem jam erat eligendi potestas devoluta) impedire; & mandavit insuper, ut electio Gregorij, remotâ appellatione, confirmetur, dummodo canonicum impedimentum ipsi non obstet. »

III. Notandum 1. Si electio, vel collatio beneficij communiter, ac simul ad Episcopum, & Capitulum spectet, ut in casu cit.c.ult. tum si Capitulum eligere, vel conferre velit, instante termino temporis semestris, monere debet Episcopum, ut simul cum Capitulo eligat, vel conferat: quod si is negligat, vel moram trahat, solum Capitulum, sinè Episcopo, poterit providere: & vicissim Episcopus absque Capitulo, si istud admonitum conferre negligat, vel cunctetur. Laym. de Elect. Prælat.q.98.& in cit.c.ult. n.2. h.t.

Notandum 2. Appellatio extrajudicialis interposita ad defendendam electionem, vel collationem nullam, invalida est, neque impedit, quò minùs actus post appellationem factus sit validus, ut patet ex cit. c.ult.& ibid. Abb.not.4.

IV. Assertio 3. Si privati jure eligendi, vel conferendi beneficia, propter negligentiam in conferendo commissam, post elapsum tempus ad eligendum, vel conferendum jure præfixum, nihilominus eligant, vel conferant beneficia, electio, vel collatio est nulla, & invalida, nisi per patientiam, vel ex misericordia toleretur; prout sumitur ex c.Litteras; 4.h.t. ubi habetur, quòd cùm in quibusdam Ecclesiis » quædam dignitates, & beneficia tanto tempore va- » câssent, ut secundùm Lateranense Concilium sub » Alexandro III. tam Prælati, quàm Capitula essent » jure instituendi, sive conferendi privati, illi tamen, » postquam intellexerunt adventum Legati Aposto- » lici, in beneficiis illis, ac dignitatibus personas mi- » nùs idoneas instituere, vel illis conferre præsum- » pserunt. Quare Papa Innocentius III. mandat Le- » gatis suis, ut, si dignitates, vel beneficia personis i- » doneis sint collata, eas ex misericordia, & benigni- » tate permittant illa pacificè possidere; alioquin ve- » rò, si idonei non fuerint, ijs remotis, aliàs personas » idoneas, auctoritate Apostolicâ, instituant.

V. Notandum 1. Institutio, sive collatio beneficij (nam instituere hîc sumitur pro conferre, ut notat Abb. hîc n.2.) facta post tempus jure præscriptum ad conferendum, est ipso jure invalida, quia collatores, si negligant conferre beneficia intra tempus debitum, ipso jure pro eâ vice sunt privati potestate conferendi, eáque ad Superiorem devolvitur. c. 2. de concess. præbend. adeóque collatio ab ipsis postea facta est irrita, ob defectum potestatis, nisi per patientiam toleretur, *quia multa per patientiam tolerantur, quæ, si deducta fuissent in judicium, exigente justitiâ, non debe-*

deberent tolerari. c. Dudum; 18. in fine de præbend. tunc enim ipsa collatio denuo convalescit, quia expressa tolerantia approbationis jus dat in beneficio, præsertim si à Papa fiat, ut in casu huius c. Gloss. hic V. Patientiam; ubi ait, quòd instituti à Collatoribus, postquam jure conferendi ob negligentiam sunt privati, habeant jus in beneficiis, non *ex tunc*, id est, non ex priore collatione, quæ invalida fuit, ideóque ex postfacto ratificari non potuit: sed *ex nunc*, id est, ob tolerantiam Papæ, quæ vim novæ collationis habet. Nam in cit. c. Legati Pontificis, auctoritate Sedis Apostolicæ, ad quam propter negligentiam inferiorum Collatorum devolutio facta est, adeóque ex speciali commissione Papæ tolerabant malè Institutos in beneficiis, vel alios idoneos, ijs remotis, instituere poterant, quia, cùm non essent Legati de latere, non habebant jure proprio, & ordinario potestatem conferendi beneficia. c. 1. de offic. Legat. in 6. Abb. hic num. 4.

Notandum 2. Si privati jure eligendi, vel conferendi, nihilominus eligant, vel beneficia conferant, licèt electio, vel collatio sit irrita, vel saltem per sententiam Judicis irrita declarari possit: probabile tamen est, quòd interim, dum nemo se opponit, electus, vel institutus, tutâ conscientiâ, retinere possit beneficium sibi post tempus legitimum collatum, quia talis electio, vel collatio, spectato jure naturali, est valida, ante sententiam declaratoriam Judicis, ut docet Laym. cit. q. 99. & in cit. c. Litteras; not. 1. ex quo id colligitur, nam ibi dicitur, posse per patientiam permitti, ut instituti ab ijs, qui privati sunt jure conferendi ob negligentiam, beneficia pacificè possideant, quæ retinere non potuissent, absque nova tituli revalidatione, nisi collatio beneficiorum, post incursam privationem, facta aliquo modo valida fuisset.

Notandum 3. Si privati propter negligentiam eligendi, vel conferendi, post elapsum tempus jore definitum, nemine se opponente, nihilominus eligant, vel beneficia conferant, potest id à Judice tolerari, dummodo electus, aut institutus idoneus sit, & provisio facta, absque Ecclesiæ, seu boni publici detrimento, tolerari possit, ut colligitur ex cit. c. Litteras. Si verò electus, vel institutus idoneus non sit, vel provisio, sinè periculo detrimenti Ecclesiæ inferendi, tolerari non possit; tum Superior ex officio, etiam nemine petente, electionem, vel collationem factam, post incursam ab electoribus, vel collatoribus privationem, rescindere debebit, vel potiùs irritam declarare, & electum, vel institutum à beneficio removere, ut patet ex cit. c. Litteras h. t. Laym. ibid. not. 2.

Cæterùm quod dictum est, collationem beneficij ab inferiore factam esse irritam, vel saltem rescindi posse, & irritam declarari, id limitandum est, nisi Superior, v. g. Archiepiscopus, ad quem ab Episcopo potestas conferendi devoluta est, ipsi aliquot menses concedat ad conferendum v. g. post sex menses, adhuc duos, tunc enim Episcopus, etiam post tempus semestre à Concilio Lateranensi præfixum, poterit conferre beneficia, non quidem jure suo, ac proprio, cùm jam sit eo privatus, sed jure devoluto ad Archiepiscopum, & ex illius auctoritate, seu commissione. Rebuff. in praxi tit. de devolut. num. 30. Verùm plura de devolutione potestatis conferendi beneficia, ob negligentiam Collatorum, dicentur infrà lib. 3. tit. 8. ubi ex instituto de hoc agitur.

§ II.

Per quem, & quomodo Prælatorum Regularium negligentia in conferendis beneficiis, vel præsentando ad illa suppleatur?

VI. Assertio 1. Si Prælati Regulares, ad quos beneficiorum collatio spectat, beneficia secularia, aut regularia, intra semestre spatium, non conferant; tum, si quidem Episcopo sunt subiecti, jus illa conferendi, ob negligentiam Collatorum, ad Episcopum devolvitur. Si verò sint exempti, tunc, vel beneficia etiam sunt exempta, & collatio statim, & immediatè devolvitur ad Papam: vel non sunt exempta ipsa beneficia, & hoc casu, Episcopus ille, in cuius diœcesi, v. g. Parochia sita est, Apostolicâ auctoritate providebit, & negligentiam supplebit, prout statutum est in Clem. unic. h. t. Nam quia regulares Prælati Ecclesias, Prioratus, administrationes, aut quævis alia beneficia Ecclesiastica ad eorum dispositionem spectantia, cùm vacant, interdum committere negligunt, vel conferre, infra tempus in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. constitutum (semestre scilicet, c. 2. de concess. præb.) ideo decernit Concilium Viennense, ut Diœcesani locorum in non exemptis suâ, in exemptis verò Apostolicâ auctoritate, negligentiam eorundem in hoc suppleant. Præterea statuitur in dicta Clement. §. Prioratus, ut Ecclesiæ, Prioratus, administrationes, & alia beneficia, quæ per seculares Clericos gubernari consueverunt, Clericis secularibus: quæ verò Religiosis duntaxat solebant committi, vel conferri, Religiosis Monasteriorum, quorum Prælati negligentes fuerunt, conferantur. Item Diœcesani eâdem auctoritate Apostolicâ subnixi nullo modo permittere debent, ut Prælati Regulares (etsi exempti) Ecclesias, Prioratus, Administrationes, aut beneficia (etiam exempta) suis mensis applicent, vel pensiones novas eis imponant, aut veteres augeant, vel ut, quæ de novo eis sunt imposita, vel aucta, solvantur. Quæ verò dicta sunt, intelligenda sunt de ijs Ecclesiis, Prioratibus, Administrationibus, & beneficiis, quæ non spectant ad mensam ipsorum Prælatorum (post unionem) sed speciales habere solent Priores, Administratores, vel Rectores, etsi tales liberè ad Monasterium (si ita faciendum videbitur) à Prælatis revocari possint, prout habetur in cit. Clement. unic. §. Eadem quoque, & §. Præmissa verò.

Denique in fine additur, quòd in huiusmodi Ecclesiis, Prioratibus, Administrationibus, & beneficiis manualibus, quæ ad mensam Prælati non pertinent, etiam locum habeat Constitutio Bonifacij VIII. (in c. ult. de offic. Ord. in 6.) prohibens bona beneficiorum vacantium à Prælatis, vel aliis occupari:

„ pari: & nihilominus statutum eiusdem Bonifacij „ (in c.Cùm singula; 32. in princ. de præbend. in 6.) „ prohibens Religiosum quemcunque pluribus præesse Prioratibus, aut Ecclesiis curam animarum habentibus, etiamsi illa cura non per ipsos Regulares, „ sed per alium (scilicet Presbyterum secularem) solita sit exerceri, etiam locum habeat in huiusmodi „ Prioratibus, & Ecclesiis, licèt eisdem cura non sit „ annexa.

VII. Pro explicatione huius Clement. notandũ 1. Episcopus diœcesanus potest supplere negligentiã Prælatorum Regularium non conferentium, intra tempus semestre, beneficia ad suam dispositionem spectãtia, conferendo beneficia etiã regularia, quamvìs tales Prælati sint exempti à jurisdictione Episcopi; quia tunc ea confert auctoritate Apostolicâ delegatâ, vi huius Canonis, Gl. hîc in notat. Id autem intelligendum est de ijs beneficiis, quæ ad dispositionẽ, id est, collationem Prælatorum Regularium pertinent: nam si ad electionem, vel præsentationem eorum spectarent, tunc ad confirmantem, vel instituentem potestas providendi devolveretur, sive is sit diœcesanus, sive alius inferior Episcopo, Gl. hîc V. dispositionem, & Abb. n. 3. Rebuff. cit. tit. de devolut. n. 26. Barb. in Collect. hîc n. 11.

Notandum 2. Hæc constitutio non habet locum in Clericis secularibus, in quantum inducit jus novum, & derogat privilegio exemptionis, adeóque restringi debet, & non extendi, præsertim, quia contra Regulares hoc est specialiter statutum, eò quòd ipsi frequenter in eo excederent, Gl. hîc V. regulares, & Abb. n. 1.

Notandum 3. Si certa beneficia, secundùm loci consuetudinem, non conferantur, sed committantur; tum, si talis commissio non fiat, intra tempus Concilij Lateranensis, potestas devolvitur ad Superiorem, sicut in collatione, modò vi talis commissionis, in beneficio constituatur specialis administrator, cit. Clement. unic. §. Præmissa. Gl. ibid. V. committere, & Abb. n. 4. ubi tamen addit, quòd hoc loco, secundùm quosdam, idem sit, committere, & conferre.

Notandum 4. Si Prioratus Regularis sit principalis Prælatura in Ecclesia Regulari Collegiata, seu Conventuali, cui per viam electionis providetur de Rectore, seu Priore; tum, si intra tempus trimestre non fiat provisio, sive electio, devolutio fit ad Superiorem, juxta c. Ne pro defectu; 41. de Elect. Gl. hîc V. Lateranensi, Abb. n. 5.

Notandum 5. Si Prælatus Regularis alicuius diœcesis habeat Prioratum situm in alia diœcesi, quem vacantem intra tempus semestre conferre negligit; tum potestas conferendi devolvitur ad Episcopum loci, in quo Prioratus est situs, quia in collationibus attenditur locus, ubi situm est beneficium, & non locus, ubi est persona, ad quam spectat collatio. Gl. hîc V. Locorum, Garc. p. 5. de benefic. c. 3. n. 28. Barb. hîc in Collect. n. 12.

Notandum 6. Quando non solùm Prælati Regulares, sed etiam ipsi Prioratus, Administrationes, vel alia beneficia, quorum provisio ad eosdem spectat, sunt exempta à jurisdictione Episcopi, tum collatio devolvitur immediatè ad Papam. c. Cùm singula; 32. §. Prohibemus de præbend. in 6. Si verò beneficia non sint exempta, etsi Prælati sint exempti, tum collatio devolvitur ad Episcopum, ut is auctoritate Papæ provideat. Laym. de Elect. Prælat. q. 98. quamvìs Gl. hîc V. Sua; & V. In exceptis, dicat, quòd Episcopus in Ecclesiis, Prioratibus, & Administrationibus non exemptis, ob negligentiam conferentium, provideat suâ auctoritate, etiamsi Prælati sint exempti: Apostolicâ verò auctoritate, si huiusmodi Ecclesiæ, aut Prioratus sint exempti, adeóque quòd novum jus per hanc Clement. inducatur, cùm olim fuerit secus, cit. c. Cùm singula. §. Prohibemus.

VIII. Notandum 7. Sicut Prælati Regulares nequeunt ad beneficia consueta regi per Clericos seculares, præsentare Regulares, vel ea illis conferre; vel contrà ad beneficia consueta regi per Regulares, præsentare seculares, aut illis conferre: ita neq; Episcopus, ad quem devolvitur potestas instituendi, vel conferendi, ob negligentiam inferiorum, id potest, Gloss. hîc V. Religiosis, & V. Monasteriorum. Ubi Gl. marg. rationem reddit, quia potestas Superioris in conferendis beneficiis devolutis, modificatur, & regulatur, secundùm potestatem ipsius inferioris, ut, quibus ipse conferre non potuisset, nec possit Superior, translationes enim de persona in personam fiunt cum sua causa, & suis qualitatibus, modis, & conditionibus. Nam, cùm Superior jure devolutionis succedat in potestate conferendi beneficia Ordinario Collatori, non potest liberè conferre, quibus vult, sed debet uti eodem jure, quo ille, in cuius jus succedit, adeóque conferre beneficia talibus personis, quibus ipse conferre tenebatur, Abb. hîc n. 12.

Notandum 8. Prælati Regulares, etiam exempti à jurisdictione Episcopi, non possunt beneficia ad suam collationem spectantia unire propriæ suæ mensæ, quia nemo debet in proprio facto, seu causa auctoritatem præstare, c. fin. de institut. & nullus Prælatus Episcopo inferior, etsi exemptus, potest Ecclesias, vel beneficia unire. c. Sicut; 8. de excessib. Prælat. Gloss. magna hîc in notatis. Neque etiam Prælatus habens potestatem conferendi Ecclesias, vel beneficia, etsi exemptus, potest propriâ auctoritate ijs novas pensiones imponere, vel veteres augere, quamvìs ex justa causa per Episcopum possint imponi, vel augeri. Gl. hîc V. imponant. & Abb. n. 13.

Notandum 9. Episcopi Diœcesani non habent potestatem conferendi Ecclesias, Prioratus, & beneficia, quæ legitimâ auctoritate unita sunt, seu incorporata mensæ Prælatorum, sive exemptorum, sive non, quia illa non censentur vacare, ideóque non habet in illis locum devolutio ad Episcopum, propter negligentiam Prælatorum in conferendis Ecclesiis, vel beneficiis vacantibus. Gloss. hîc V. De mensa.

Notandum 10. Si Prælatus Regularis non conferat intra tempus semestre, Prioratus, vel beneficia manualia vacantia, quorum Priores, seu Administratores ad nutum Prælati sunt revocabiles, & amovibiles; tum potestas conferendi devolvitur etiam ad Episcopum, ut habetur in cit. Clement. §. Præmissa, & tradit Gl. ibid. V. Revocari, & Abb. num. 16. Quare talis Prior, seu Administrator temporalis, cui Episcopus, ob negligentiam Prælati, contulit huiusmodi Prioratum, nihilominus revocari

cari potest ad claustrum, sicut potuisset, si Abbas ipse illum ei contulisset, quia Episcopus, vel etiam Papa, conferendo jure devolutionis, ob negligentiam Ordinarij Collatoris, beneficium regulare manuale, seu ad nutum revocabile, non censetur mutare naturam illius, quò minùs adhuc Administrator illius liberè revocari possit à Prælato, ac si ipsemet contulisset. Barbos. hîc in fine, & alij ab ipso citt. Ex quo colligitur, quòd beneficia manualia, quæ ad mensam Prælati non pertinent, & temporales Prioratus vacant per mortem, vel per revocationem, seu amotionem eorum, qui illis præsident. Gl. hîc V. revocari, & Abb. in fine.

IX. Assertio 2. Si Prælatus Regularis, vel Monasterium, ad quod spectat jus patronatûs in aliqua Ecclesia, vel beneficio, illâ, vel eo vacante, intra tempus legitimum, idoneam personam præsentare neglexerit; tum pro ea vice jus præsentandi amittit, & jus providendi ad Superiorem, videlicet Episcopum devolvitur, ita, ut ipse jure devoluto Rectorem in illa Ecclesia, vel beneficio vacante instituere possit, sed pro ea vice tantùm, prout statutum est in cap. Sicut; 2. » h. t. ubi habetur, quòd quidam Monachi, & » Canonici Regulares alicuius Diœcesis, qui Ec» clesias habent, ad eorum præsentationem per» tinentes, reditus earum ad proprios usus Mona» steriorum suorum applicarent: neque velint ad » eas, si illas vacare contingat, præsentare perso» nas Episcopo ab eodem instituendas, sed illi, oc» casione concessionis ab antecessoribus Episcopis » ipsis factæ, Vicarios in eis pro suo arbitrio institu» unt, & destituunt (quod Episcopi sinè consensu Capituli concedere non poterant. Gl. hîc v. concessionis & Hostiens. V. eodem, vel, nisi Ecclesiæ illæ pleno jure, id est, quoad temporalia, & spiritualia, ad Monachos illos, vel Canonicos Regulares pertinerent, tunc enim possent eos instituere, & destituere. Gl. hîc v. de» stituunt, & Hostiens. V. eod.) eósq; pensionibus (no» vis scilicet) ita gravant, ut nec Ecclesiis possint ob » paupertatem, quâ premuntur, decenter deservire: » nec Episcopalia jura solvere, neque erga peregrinos » debitam hospitalitatē exercere. Quare, ne antiquus, » & debitus Ecclesiarum status per aliquorum inso» lentiam subvertatur, mandat Papa Clemens III. E» piscopo Diœcesano, ut tales excessus (si dictæ Ec» clesiæ ab eius jurisdictione non sint exemptæ) emē» dare studeat. Et nisi Monachi illi, & Canonici Re» gulares, intra tempus à Concilio Lateranēsi sub Alexandro III. statutū (videlicet intra sex menses à tēpore vacationis cognitæ numerandos. c. 2. de concess. preb.) personas idoneas ad vacantes Ecclesias præsen» taverint) ex tunc liceat Episcopo in eisdem Eccle» siis Rectores ordinare, seu instituere, qui eis præes» se, & prodesse possint, appellatione remotâ (quia à » correctione non appellatur. Hostiens. hîc V. eod. ita » tamen, ut per hoc nullum præjudicium inposterum » ipsis Patronis generetur: quia nimirum pro ea vice tantùm privantur jure præsentandi, quod deinceps ipsis salvum manet, neque opus est admonitionē Patronorum ad præsentandum, quia ipsum tempus eos admonet. Gl. fin. hîc.

X. Notandum 1. Licèt Monasteria sint exempta à lege diœcesana, non tamen Capellæ eorum, seu Parochiæ, in quibus jus præsentandi habent, sed illæ sustinere debent onera, & solvere jura Episcopalia. Hostiens. hîc V. in Episcopalibus, de quo alibi.

Notandum 2. Episcopus diœcesanus non habet jurisdictionem in Ecclesiis exemptis, nec potest punire exemptos, propter excessus suos, ut constat ex hoc cap. Hodie tamen Diœcesani negligentiam supplere possunt in Ecclesiis exemptis, Auctoritate Papæ, juxta Clement. unic. h. t. Abb. hîc n. 2. & 3. ubi ait, in hoc correctam esse hodie hanc Decretalem, de quo suprà.

Notandum 3. Propter negligentiam Patroni Ecclesiastici in præsentando, devolvitur potestas providendi ad Superiorem, si intra sex menses non præsentet, intra quos præsentare debet, alioquin privatur jure præsentandi: patronus verò laicus, si intra quatuor menses non præsentet. c. 1. §. Verùm de jure patron. in 6. Abb. hîc num. 2 de quo suo loco.

Notandum 4. Elapso termino ad præsentandum præscripto, potest Superior, ad quem devolvitur potestas conferendi, gratiam facere patrono, eúmque ad iterum præsentandum admittere, ut colligitur ex hoc cap. Verbo liceat: adeóque voluntati Episcopi relinquitur, an hoc casu velit Rectorem instituere, vel admittere denuò præsentandum à patrono. Barbos. in Collectan. hîc n. 3.

§. III.

Quomodo, & per quos in aliis, præter beneficiorum collationem, negligentia, aut defectus Prælatorum suppleatur, etiam Ecclesiâ vacante?

XI. Assertio 1. Probabilius est, quòd potestas, & jurisdictio Episcopi, propter eius negligentiam, non devolvatur ad Archiepiscopum, præterquam in casibus jure expressis, ut docet Abb. in c. Pastoralis; 11. n. 10. de offic. Ordin. Piasecius in praxi Episcop. p. 2. c. 5. art. 2. n. 32. Laym. in c. 1. n. 2. h. t. in 6. Barbos. in Collectan. ibid. n. 9. & alij apud ipsum. Quamvìs multi DD. apud Quarantam in summa Bullarij V. Archiepiscopi auctoritas; n. 21. contrarium teneant, nempe quòd, si Episcopus sit negligens in officio suo, & admonitus non se emendet; Archiepiscopus, eo invito, possit supplere defectum, & negligentiam illius, & exercere jurisdictionem in diœcesi ipsius, v. g. excommunicando, absolvendo, ordinando, causas cognoscendo, & condemnādo &c. Sed probatur nostra assertio, quia in materia prohibitoria, quod non est permissum, seu concessum, censetur esse prohibitum. c. Inter; 2. de translat. Episcop. sed Jure Canonico Archiepiscopo prohibitum est exercere jurisdictionem in subditos Suffraganeorum. c. Nullus; 7. & c. seq. caus. 9. q. 3. c. Pastoralis; 11. de offic. Ordin. præterquam in casibus jure expressis: nullibi autem reperitur expressum, quòd Archiepiscopus, si Suffraganeus ipsius sit negligens in suo officio, possit supplere ipsius vices, & exercere jurisdictionem in subditos eiusdem, ergo id nullo modo est asserendum. Nec obstat,

obstat, quòd in c. Cùm simus; 3. caus. 9. q. 3. statuitur, ut Metropolitani, si Episcopi, qui sub eis sunt, non constituerint Oeconomos, quibus res Ecclesiarum gubernandæ committuntur, ipsi eos constituant, quo textu plurimùm nituntur contrariæ sententiæ Auctores; quia ille est unus ex specialibus casibus in jure expressis, ut jurisdictio Episcopi, ob eius negligentiam, devolvatur ad Archiepiscopum. Barbos. in c. 1. h. t. in 6. n. 10.

XII. Sed neque potestas jurisdictionis, propter culpam, aut negligentiam Episcopi in suo officio, ad Capitulum Cathedrale devolvitur, exceptis casibus jure expressis, circa collationes beneficiorum, de quibus suprà: quia nullibi talis potestas Capitulo concessa in jure reperitur, sed, si Episcopus in officio suo culpabilis sit, aut negligens, Capitulum recurrere debet ad Superiorem Episcopi, videlicet ad Metropolitanum, vel Papam, eiúsque jurisdictionem implorare, per quam Episcopus ad officium præstandum compellatur. Laym. de Elect. Prælat. q. 104.

XIII. Assertio 2. Si Episcopus, licèt ob culpam suam, ab Archiepiscopo, seu Metropolitano suo fuerit excommunicatus, ita, ut officium suum pastorale exercere non possit, non tamen ideo jurisdictio in subditos illius Diœcesanos devolvitur ad Archiepiscopum, sed ad Papam; quamvis aliam pœnam Archiepiscopus infligere poterit suo Suffraganeo, si culpa ipsius mereatur, prout constat ex cap. 1. h. t. in 6. Nam cùm Archiepiscopus Rhemensis provinciam suam visitaret, Suffraganeos quosdam Episcopos ob culpas suas excommunicavit. Et quia excommunicati non poterant jurisdictionem exercere, Edictum per Provinciam publicari curavit, ut, dum Episcopi in excommunicatione essent positi, subditi eorum pro causis (subditorum scilicet, quas inter se habent, nam quoad causas, quas subditi habetent contra ipsos Suffraganeos, licitum fuisset edictum. Gloss. hîc V. causis) audiendis, & terminandis ad Curiam Rhemensem accederent: de quo Suffraganei conquesti sunt Romano Pontifici Innocentio IV. qui Edictum illud revocavit; quia tametsi iidem Episcopi, ob suas culpas, vinculo excommunicationis obstricti essent, non tamen jurisdictio in subditos eorum ad Archiepiscopum Rhemensem devolveretur, cùm id non reperiatur à Jure (Canonico) concessum; quamvis alia fortè (quæ particula hîc non dubitativè, sed assertivè ponitur. Barb. in Collect. hîc n. 1.) pœna Canonica ipsis Episcopis ab Archiepiscopo posset infligi.

XIV. Ratio patet ex textu, quia secundùm Canones, Archiepiscopus non potest exercere jurisdictionem in subditos Coëpiscoporum Provincialium, nisi id specialiter à jure reperiatur ipsi esse concessum: at nusquam reperitur jure expressum, vel concessum, quòd Episcopo excommunicato ob culpam suam jurisdictio in illius subditos, seu potestas audiendi, & definiendi omnes eorum causas, in prima instantia, devolvatur ad Archiepiscopum, ac proinde hoc ipso debet censeri, id esse prohibitum: meritò autem non conceditur tali casu Archiepiscopo jurisdictio, seu potestas cognoscendi causas subditorum, ne detur ipsi occasio excommunicandi Coëpiscopos Suffraganeos, & sic arrogandi sibi jurisdictionem in subditos illorum, cum magno sæpe incommodo subditorum, & injuria ipsorum Suffraganeorum, ut ex Geminian. notat Vivian. in ration. Jur. Pontif. in c. 1. h. t. in 6. Quare hoc casu, si Episcopus excommunicatus, & vitandus non possit jurisdictionem exercere in subditos suos, ad Papam recurrendum erit, velut ad omnium Ordinarium, & qui omnibus præest. cap. Cuncta; 17. & c. seq. & c. ult. cit. c. 9. quæst. 3. à quo petendum erit, ut vel Episcopum ab excommunicatione absolvat, vel alia ratione Ecclesiæ provideat, Joan. Monach. in cit. c. 1. n. 11. Anchar. ibid. not. 2.

Porrò pœna, quæ ab Archiepiscopo infligi potest Suffraganeis, ob culpas eorum, ut dicitur in fine huius cap. 1. est arbitraria, secundùm qualitatem delicti. Gloss. fin. hîc & Franc. num. 4. quæ Canonica dicitur, non quòd in Canone aliquo sit expressa, sed quia à Judice infligitur, secundùm mentem, & interpretationem Canonum, Ancharan. in cit. cap. 1. h. t. in 6. & ibid. Barbos. num. 6.

XV. Assertio 3. Si Episcopus omnino, & absolutè impeditus, aut inutilis sit ad administrationem, sive ob captivitatem ab hostibus fidei, sive ob amentiam, sive ob aliud impedimentum perpetuum, aut diu durabile, non ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum, cùm hoc non reperiatur in jure expressum, sed ad Capitulum Ecclesiæ Cathedralis interim devolvitur, & pertinet jus administrationis, tam in spiritualibus, quàm temporalibus, prout habetur in c. Si Episcopus; 3. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: Si Episcopus à paganis (vel hæreticis. Gl. hîc V. à paganis) aut schismaticis capiatur, non Archiepiscopus, sed Capitulum, in spiritualibus, & temporalibus administrare debebit, perinde, ac si Sedes Episcopalis per illius mortem (renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo. Gl. hîc V. mortem) vacaret, donec, vel Episcopus libertati restitutus fuerit: vel à Sede Apostolica (cuius interest necessitatibus Ecclesiarum providere) quæ in tali casu à Capitulo, quamprimum commodè fieri potest, consuli debet, aliud fuerit ordinatum. Rationem huius decisionis dat gl. hîc V. libertati, Joan. Monach. & Ancharan. not. 2. & alij communiter, quòd Episcopus per captivitatem servus factus sit, & pro civiliter mortuo habeatur, adeóque jura Episcopalia amisit, quamvis illa, si liberatus fuerit ab hostibus, jure postliminij recuperet. arg. l. Postliminij; 5. ff. de captiv. Verùm Christiani, & multò magis Episcopi capti ab infidelibus, vel hæreticis in odium fidei Catholicæ, eorum servi non efficiuntur, & consequenter nec jura civilia, aut Ecclesiastica amittunt, ut colligitur ex l. pen. §. de his ita C. de Episc. & Cleric. & tradit etiam Franc. in cit. c. 3. n. 1. h. t. in 6. Quin imò, ut tradit Laym. in cit. c. 3. h. t. in 6. Episcopus captus ab infidelibus, vel hæreticis potest ex captivitate per literas præcipere suis subditis, & Ecclesiam suam, quatenus potest, administrare.

Itaque

Itaque vera ratio est, quia quamvis Archiepiscopus exercere possit jurisdictionem in Episcopum Suffraganeum suum, & sibi subjectum: non tamen in Ecclesiam, vel Diœcesin ejus, nisi in casibus ei specialiter concessis, ut suprà dictum. At verò Capitulum, in defectum Episcopi, ab hostibus capti, vel diuturno morbo, aut alio simili impedimento detenti, jurisdictionem exercet in ejus Ecclesiam, & Diœcesin, quia tunc perinde censeri debet, ac si Sedes vacaret, ergo sicut vacante Sede Episcopali, Capitulum administrare potest, donec novus Episcopus constituatur, c. His quæ 11. & c. Cùm olim 14. de majorit. & obed. ita etiam, si Episcopus nullus adsit, vel sit omnino, & absolutè impeditus, aut inhabilis ad administrationem, Capitulum administrare debet, donec S. Pontifex, aliter provideat, cit. c. Si Episcopus; quia tunc Ecclesia quasi vacat, & naturæ consentaneum est, ut defectum Capitis reliquum corpus suppleat, donec majore remedio provideatur. Layman. in cit. cap. 3. & in c. 1. eodem in fine.

XVI. Cæterùm quod dictum est, Episcopo capto ab hostibus fidei, succedere in administratione non Archiepiscopum, sed Capitulum: idem quoque dicendum est, si Episcopus in remota loca discessit, diu abfuturus, & nullum Vicarium, seu Administratorem constituit: tunc enim Capitulum quoque interim administrabit, & exequetur, saltem ea, quæ necessaria sunt, & dilationem non patiuntur, donec Papa consultus respondeat, & provideat, juxta cit. c. 3. h. t. in 6. Quarant. c. l. num. 22. Piasec. cit. c. 5. art. 2. n. 31. Denique generaliter loquendo, in omni casu, quo Episcopus suum officium exercere non potest, nec alteri committere, ut, si fiat mutus, vel furiosus, Capitulum supplet vices illius in administratione, donec aliud à Papa ordinatum fuerit. Sylvest. in summ. V. Archiepiscopus. n. 3.

XVII. Assertio 4. Interdum negligentia, vel defectus Prælati suppletur per dationem Curatoris, seu Coadjutoris. Veluti inprimis, si Episcopus, vel alius similis Prælatus non omnino impeditus sit, vel inhabilis ad administrationem, sed solùm ex parte, v. g. ob senium, vel infirmitatem, minùs idoneus sit ad officium suum præstandum, tum datur ei à Superiore Coadjutor, seu Curator, c. pen. & ult. de Cleric. ægrot. & c. unic. eodem in 6. cujus tamen officium exspirat, mortuo Episcopo. Gloss. in c. 2. in not. h. t. in 6. Nisi ex speciali gratia alicui detur à Papa Coadjutor, cum succedendi facultate, quam interdum dare solet, de quo infrà suo loco tit. 6. Lib. 3.

XVIII. Præterea, si Episcopus negligens, & remissus sit in administratione Episcopatûs, potest ei Papa dare Coadjutorem, seu Curatorem, cum plena, & libera potestate administrandi, prout colligitur ex c. Grandi 2. h. t. in 6. Nam & generalis doctrina est tradita à Gloss. magn. not. 1. ibidem, quòd si ille, qui præest alicui communitati, in officio suo negligens sit, & remissus, debet Superior illi dare idoneum Coadjutorem, seu Curatorem, quæ est de- » sumpta ex cit. c. 2. h. t. in 6. Nam cùm Rex Por- » tugalliæ negligens esset in administratione Regni, » & jura, ac bona ejus dissiparet, ac perderet, imò & » Ecclesias, Monasteria, atque Ecclesiasticas personas, pauperes quoque, viduas, & orphanos gra- » vari sineret: Papa Innocentius IV. necessitatibus » istis succurrere volens, Coadjutorem Regi dedit, » & designavit Comitem Boloniensem fratrem ipsius » Regis; cum cura, & administratione generali, & » liberâ Regni ejusdem, ideóque scribens ad Comi- » tes, & Barones Regni Portugalliæ, eisdem mandat, » ut non obstantibus juramento fidelitatis, seu ho- » magio, aut pacto, quo ipsi Regi, vel alteri personæ » sunt obstricti, vel prohibitione ejusdem Regis, di- » ctum Comitem recipiant, & ejus mandatis obe- » diant, ipsique contra quoslibet repugnantes consi- » lium, & auxilium impendant. Alioquin si Comi- » tes, & Barones Regni Apostolico Mandato non » paruerint, mandat Archiepiscopo Bracerensi, & » Episcopo Colimbriensi, ut illos, monitione præ- » missâ, per censuram Ecclesiasticam, appellatione » remotâ, compellant. Per hoc tamen non intendit » Papa Regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habue- » rit) Regnum adimere, sed potiùs ipsi, ac regno ejus » destructioni exposito, per sollicitudinem, & cu- » ram dicti Comitis, ad vitam Regis, consulere, ut ab » interitu defendatur, & conservetur. »

XIX. Hinc colligitur 1. Si Rex, vel alius Princeps Christianus negligens, & remissus sit in Administratione Regni, vel Provinciæ, illúdque malè regat, dissipando bona, & jura ejusdem, aut gravando subditos, præsertim pauperes, & Ecclesias, ac Clericos, tum debet ei à Superiore suo, si quem habet, assignari Coadjutor, seu Curator, vel hoc deficiente, aut negligente, à Papa, ad quem spectat specialem curam gerere Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, item pauperum, pupillorum, & viduarum, aliarúmque miserabilium personarum, ut eas defendat ab injurijs, & oppressionibus, c. 1. & 2. dist. 87. & c. Ex parte; 15. de foro competent. & notat hîc Jo. Monach. num. 5. & Laym. n. 1. & alij Canonistæ communiter, quia potestas secularis est subjecta, & subordinata spirituali, sive Ecclesiasticæ, ut ab ea judicari possit, etiam in temporalibus, in ordine ad finem æternæ beatitudinis, quatenus ad eum obtinendum serviunt, vel ab eo abducunt, juxta Extravag. Unam sanctam; 1. inter communes de majorit. & obed.

Colligitur 2. Coadjutor, seu Curator datus Regi, vel alij Principi, vel etiam Episcopo, habet plenam, & liberam administrationem, c. Ex parte; 5. de Cleric. ægrot. non tamen potest facere donationes merè liberales, nisi modicas, vel ob justam causam, v. g. remunerationis, vel pietatis. Gloss. hîc V. liberam, quamvis Coadjutor Regni etiam merè liberaliter, & gratuitò donare possit, quia Regibus proprium est donare, secundùm Gloss. V. liberam in addit.

Colligitur 3. Quòd officium, & potestas Coadjutoris, sive Regi, sive Episcopo datus sit, exspiret morte ejus, cui datus est, prout sumitur ex hoc c. & tradit ibid. Gloss. fin.

XX. Assertio 5. Ecclesiæ Cathedrali vacanti » ab alio, quàm à Romano Pontifice, Visitator, seu » Administrator deputari non potest: nisi Capitu- » lum in spiritualibus, & temporalibus, negligenter, » aut perperam, seu per malitiam administret: tunc » enim Archiepiscopus, ob negligentiam, aut mali- »

» tiam Capituli, Administratorem quidem Ecclesiæ » constituere poterit, sed non nisi Capitulo priùs vo- » cato, & præmissâ causæ cognitione: ita habetur in c. Ecclesiæ ult. h. t. in 6. in princ. Idémque est dicendum, si Ecclesia Cathedralis quasi vacet, ob captivitatem Episcopi, vel aliud diuturnum, aut perpetuum ejus impedimentum. Gloss. hîc V. Vacanti, & patet ex cit. c. 3. eodem in 6. Ratio est, quia ad Capitulum Cathedrale, Sede vacante, pertinet jus administrationis in spiritualibus, & temporalibus, & ipsum potest Administratorem circa spiritualia, & temporalia constituere. Gloss. in c. unic. V. Ad quem; & V. jurisdictio de majorit. & obed. in 6. quod jus non potest Archiepiscopus illi, sinè causa necessaria auferre. At verò S. Pontifex, ex plenitudine suæ potestatis, liberè potest Administratorem constituere. Gloss. in cit. c. ult. V. non potest: etsi non soleat dare, nisi Capitulum deliquerit. Quòd si necessitas exigat, quia Capitulum est negligens in administrando, vel malitiosè administrat; Canones etiam Archiepiscopo dant hanc potestatem deputandi Administratorem Ecclesiæ vacanti, sed non nisi vocatis priùs Capitularibus, quippe quorum interest, præviâ judiciali cognitione, ita, ut si ea non fiat, Administratoris datio non valeat. Gloss. hîc V. Vocato; & V. cognitione præmissâ, quia, ut ait Gloss. ibidem, sufficit, legislatorem aliquid prohibuisse, etsi non addat, non valere, quod contra prohibitionem factum fuerit, l. Non dubium 5. C. de legib.

XXI. Ubi tamen prætereà notandum, ad hoc, ut Archiepiscopus possit dare Administratorem Ecclesiæ Episcopali vacanti, copulativè requiri, ut Capitulum non solùm in spiritualibus, sed etiam in temporalibus negligenter, vel malè administret, nec sufficit alterum tantùm, ut post Jo. Andr. docet hîc Ancharan. not. 3. & Francus num. 2. not. 1. Quia Archiepiscopus non potest se ingerere tractandis causis ad Ecclesiam Episcopalem vacantem pertinentibus, nisi in casibus jure expressis, jus autem solùm concedit Archiepiscopo facultatem dandi Administratorem, si Capitulum negligenter, vel malitiosè administret in spiritualibus, & temporalibus: quamvis ex æquitate sufficiat alterutrum, nempe ut in spiritualibus tantùm, vel in temporalibus tantùm malè administret. Franc. c. l.

Deinde notandum, quòd Ecclesijs inferioribus, sive non Episcopalibus potest dari Administrator in spiritualibus, & temporalibus, etiam ab alio, quàm à Papa, ut colligitur ex cit. c. ult. à sensu contrario. Franc. ibid. not. 2. Quòd si Ecclesia fuerit Collegiata, & eâ vacante, administratio in spiritualibus, & temporalibus, fortè ex privilegio, aut consuetudine, competat Capitulo, tum Episcopus, si Capitulum malè administret, eo vocato, & præviâ cognitione, Administratorem dare poterit. Lapus in cit. c. ult.

» XXII. Porrò licèt Administrator ab alio, » quàm à Papa (nimirum ab Archiepiscopo, vel Ca- » pitulo committente ei vices suas) Sede vacante, » constitutus legitimam alioquin, tam in spirituali- » bus, quàm in temporalibus, administrationem ha- » beat; non tamen potest ea beneficia conferre, quæ » ad liberam Episcopi (solius) collationem perti- » nent, prout habetur in cit. c. ult. §. Hujusmodi h. t. in 6. Ratio est, tum quia collatio beneficij est quædam donatio, c. Licèt; 3. h. t. Administrator autem, etiam cum libera potestate, constitutus, absolutè, & merè liberaliter donare non potest, l. Filiusfam. 7. in princ. ff. de donat. Tum quia collatio beneficiorum computatur veluti inter fructus Episcopatûs, fructus autem, & reditus Episcopales Administrator successori reservare debet, c. ult. dist. 61. Quòd si verò collatio beneficiorum non solùm ad Episcopum, sed communiter, ac simul ad Episcopum, & Capitulum pertineat, tum vacante Sede, Administrator etiam ab alio, quàm à Papa deputatus, unâ cum Capitulo, ea beneficia conferre potest, quia in illis gerit vicem Episcopi. Gloss. in cit. c. ult. V. Episcopi; Franc. ibid. not. ult. Administrator autem à Papa datus beneficia etiam ad collationem Episcopi tantùm spectantia conferre potest, quia potest omnia, quæ Episcopus electus, & confirmatus. Gloss. fin. in cit. c. ult. Debet enim propter ampliorem dantis prærogativam, ampliore fungi potestate, quàm Administrator ab alio inferiore deputatus. Gloss. ibid. V. non potest in fine, & Franc. not. ult.

XXIII. Sed, & Legatus à latere Administratorem dare potest vacanti Ecclesiæ Cathedrali, sicut Archiepiscopus, quia potest in sua Provincia, quod Archiepiscopus, imò majus in ea Imperium habet. Gloss. in cit. c. ult. V. ab alio in addit. Franc. ibid. n. 3. non tamen per dationem talis Administratoris tollitur vacatio Ecclesiæ, nec impeditur electio, quò minùs ad eam procedi possit, quia non conceditur Administratori titulus in Ecclesia, cui datur, alioquin Legatus de latere talem Administratorem dare non posset. Lapus in c. 2. n. 4. h. t. in 6. Franc. in cit. c. ult. n. 3. eod.

XXIV. Sed hinc jam oritur quæstio, an etiam Capitulum Cathedrale, Episcopali Sede vacante, possit constituere Administratorem, seu Vicarium Generalem Episcopatûs in spiritualibus, & temporalibus. Negant plures apud Barbos. in Collect. in cit. c. ult. h. t. in 6. n. 2. idque colligi videtur ex eodem c. ubi dicitur: Ecclesiæ Cathedrali vacanti Visita- » tor, id est, Administrator. Gloss. ibid. V. Visitator; » ab alio, quàm à Romano Pontifice, deputari non » potest. Verùm contrarium tenet Gloss. ibid. V. Ab alio; Rebuff. in praxi benefic. tit. de devolut. n. 62. & alij apud Barb. c. l. n. 4. quos ipse etiam sequitur. Nam cùm Capitulum, vacante Sede, succedat in ordinariam jurisdictionem Episcopi, eandem etiam alteri delegare, seu committere poterit, nisi expressè reperiatur jure prohibitum; quamvis talis Administrator non possit conferre beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi. Gloss. ibidem. V. solius, & Joan. Monach. & Franc. n. 2. in Gloss. V. solius. nam sive Administrator generalis deputetur à Capitulo, sive ab Archiepiscopo jure devoluto, propter negligentiam, vel malitiam ejusdem Capituli, non potest habere majorem potestatem, quàm is, à quo deputatus est, l. Nemo 54. ff. de R. I. Sed neque ipsum Capitulum, neque Archiepiscopus utens solâ potestate devolutionis, potest, Sede vacante, conferre hujusmodi beneficia, ergo nec Administrator ab ijs constitutus. Barbos. in cit. c. ult. num. 7. Neque obstat idem c. quia non negat Capitulo facultatem

tatem constituendi Administratorem Generalem, Sede vacante, antequam is à S. Pontifice constituatur, sed solùm decernit, ne Archiepiscopus, vel alius Superior, excepto Rom. Pontifice, sinè causæ cognitione, scilicet negligentis, vel malitiosæ administrationis, Administratorem constituat, nisi Papa ex plenitudine potestatis, ratione curæ omnium Ecclesiarum sibi competentis, aliud disponat. Barbos. c. l. num. 4. In c. Verò is cui 42. de elect. in 6. non negatur Capitulum, Sede vacante, posse Administratorem generalem deputare, sed solùm ibi dicitur, non posse ab alio Superiore, quàm à Papa deputari Administratorem Ecclesiæ Cathedralis, adeóque id soli Papæ competere, excepto tamen casu expresso in c. ult. h. t. in 6. in quo etiam Archiepiscopus id potest, ut notat Gloss. ibidem. V. Soli. Vel etiam dici potest, quòd à Capitulo non possit dari Administrator, cùm tam plena, & libera potestate, sicut à Papa, ut dictum suprà tit. 6. n. 156.

XXV. Assertio 6. Tametsi ordinariè & regulariter Superiores suppleant negligentiam, & defectum inferiorum, ut ex dictis patet: aliquando tamen propter negligentiam, vel contumaciam Prælati Superioris, devolvitur ejus potestas ad Prælatum » inferiorem, ut constat ex c. 1. h. t. Ubi Alexan- » der III. scribens ad Ordinem Cisterciensium, sta- » tuit: ut, si Episcopus Diœcesanus tertiò, cum hu- » militate, ac devotione, sicut convenit, requisi- » tus, ipsorum Abbates benedicere recuset, nihilo- » minus & Monachos suos benedicere, & alia, quæ » ad officium suum spectant, exercere possint, in- » terim, donec Episcopus, depositâ duritiâ suâ, be- » nedictionem petitam Abbatibus conferre non » recuset.

XXVI. Notandum 1. Etsi hæc responsio Papæ Alexandri III. data sit Ordini Cisterciensium, cùm nondum tunc temporis Abbates ipsorum, & Monasteria essent exempta ab Episcopis: nihilominus tamen generale est rescriptum, & generale jus continet, seu privilegium concessum omnibus Abbatibus, qui ab Episcopis benedici solent, quia Pontifex in hoc c. non significat, se speciale privilegium Abbatibus Ordinis Cisterciensis dare, sed generaliter statuit, quid ab omnibus Abbatibus fieri possit, ac debeat, secundùm rei æquitatem, & necessitatem, ne scilicet Abbates officium suum diu exercere intermittant, & Monasteria, propter negligentiam Episcoporum, detrimentum in spiritualibus, & alijs patiantur. Gloss. in c. Cùm contingat 11. V. Abbati de ætat. & qualit. &c. Azor p. 1. Institut. l. 12. c. 20. q. 6. Laym. in c. 1. q. 1. h. t.

Notandum 2. Ut Abbates possint, ante acceptam benedictionem, Monachos suos benedicere, & alia exercere, quæ ad officium suum pertinent, requiritur, ut Episcopus ex duritia, seu contumacia quadam, benedictionem illis deneget, adeóque ut ter rogatus, nullâ allegatâ causâ rationabili, illam deneget; nam, ut quis censeatur contumax, seu obstinatus, ordinariè præcedere debet trina monitio, seu petitio, vel una peremptoria pro tribus, l. Contumacia 53. ff. de re judic. cessante autem contumaciâ, cessat quoque dispositum propter contumaciam, quæ cessat, si Episcopus causam rationabilem prætendat denegatæ benedictionis. Innocent. hîc n. 1. & Abb. n. 2. Si verò Episcopus, nullâ probabili ratione allatâ, statim expresè denegat benedictionem semel petitam, non erit opus tunc illam iterum petere, sed sufficit unica petitio, ad hoc, ut Abbas officium suum nihilominus exercere possit. Abb. c. l.

Notandum 3. Denegatâ contumaciter benedictione ab Episcopo, Abbates possunt, non solùm benedicere suos Monachos, sed etiam exequi, ea quæ sunt Ordinis, sive conferre Ordines minores, & alios actus Pontificales exercere, qui ad officium Abbatis spectant, & Abbatibus competunt, sive jure communi, sive ex privilegio Apostolico, aut consuetudine legitimè præscripta, ut infrà dicetur. Gloss. fin. hîc & Abb. post opposit. 3. Nec obstat, quòd, qui benedictionem non habet, eam dare alijs non possit: nam licèt Abbates non benedicti non habeant benedictionem Abbatialem, habent tamen simplicem Monachalem. Vel potiùs dicendum est, quòd hanc potestatem benedicendi alios, perinde, ac si essent benedicti, accipiunt à Jure Canonico illam dante in hoc c. in odium Episcopi sinè causa denegantis benedictionem, quam ex officio dare deberet; sed simul etiam in favorem Religiosorum, & sic hoc privilegium est partim odiosum, partim favorabile, &, ut sic extendendum: sicut etiam non baptizatus ob necessitatem potest baptizare. Gloss. hîc V. Benedicere, & V. Alia, Hostiens. in fine. & Abb. opposit. 2. & post opposit. 3.

Notandum 4. Abbates, quibus ab Episcopo denegata est benedictio, sinè causa, possunt nihilominus benedicere alios, & alia ad officium suum pertinentia exercere, dummodo sint confirmati, quia ante confirmationem nihil facere, seu disponere possunt, & potestatem administrandi non habent, c. Transmissam 15. de elect. Gloss. hîc V. Substitutos: nisi tamen, secundùm consuetudinem loci, benedictio vim confirmationis haberet, & vicem illius obtineret, tunc enim, quia Abbates hujusmodi ex concessione Juris omnia exercere possunt, quæ ad officium eorum pertinent, perinde, ac si essent benedicti, & à jure habentur pro benedictis, consequenter etiam ea exercere poterunt, etsi non sint confirmati, Hostiens. hîc V. benedicere. Abb. ibidem. §. Quæro an alium. Azor cit. cap. 20. quæst. 6. §. Quæres.

TITULUS XI.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM, ET QUALITATE ORDINANDORUM.

QUia ad Prælatorum, maximè Episcoporum, potestatem pertinet, Ordines conferre, ideo de his isto, & pluribus seqq. Titulis agitur, qui extat etiam in

in Sexto. Sumitur autem Ordo dupliciciter. Primò pro quodam gradu, seu potestate spirituali conficiendi Evcharistiæ Sacramentum, vel ministrandi in ordine ad illud, ut docet Navarr. in Manuali Prælat. c. 22. n. 17. sive pro potestate spirituali certum ministerium Ecclesiasticum, in ordine ad Corpus Christi verum, aut mysticum (quod est Ecclesia) peragendi: Secundò accipitur pro ipsa Ordinatione, sive sacro, ac solemni ritu externo, quo hujusmodi gradus, seu potestas spiritualis alicui confertur, quæ posterior acceptio magìs propria est hujus loci. Porrò nos, omissis ijs, quæ ad institutionem, materiam, & formam singulorum Ordinum pertinent, ea solùm, quæ instituti, seu fori Canonici magìs propria sunt, trademus.

SECTIO I.

DE ORDINATIONIBUS, ET qualitate Ordinandorum, potestate Ordinandi, & accidentibus Ordinationum.

§. I.

An prima Tonsura, & Episcopatus sint Ordines, & quidem distincti à cæteris Ordinibus?

I. Quæritur 1. An prima Tonsura Clericalis sit Ordo? Affirmant communiter Canonistæ, prout videre est apud Fagnan. in c. Cùm contingat 11. de ætat. & qualitat. à n. 20. & seqq. ubi aliatis pluribus Canonibus, & rationibus id fusissimè probare intendit. Potissimum fundamentum est, quia in cit. c. Cùm contingat; dicitur, *quòd per primam tonsuram, juxta formam Ecclesiæ, datam, Clericalis Ordo confertur:* non potest autem, sinè corruptione litteræ, exponi, quòd quis per tonsuram, per quam confertur Clericalis Ordo, solùm præparetur, & disponatur ad Ordinem.

Verùm opposita sententia, quæ est communis Theologorũ, probabilior est, nempe quòd prima tonsura non sit Ordo Ecclesiasticus propriè dictus, sed solùm dispositio quædã ad Ordines, sicut Novitiatus ad professionem, per quam aliquis fit capax Ordinũ, jurisdictionis Ecclesiasticæ, & privilegiorum, ac beneficiorum Ecclesiasticorum, ut docet S. Thom. 3. p. in Supplem. q. 4. a. 2. Idq; clarè probatur ex Conc. Trid. quod nusquam primam Tonsuram vocat Ordinem, sed potiùs distinguit, & sejungit ab Ordinibus; nam Sess. 23. c. 2. ubi ex instituto Ordines Ecclesiastici recensentur, ait, quòd diversi Ministrorum Ordines ita distributi sint, ut, qui jam Clericali Tonsurâ insigniti essent, per minores ad majores ascenderent: c. 6. ead. Sess. de reform. primam Tonsuram expressè sejungit à minoribus Ordinibus, ut patet ex his verbis: *Nullus primâ Tonsurâ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, &c.* Ratio est, quia per omnem Ecclesiasticum Ordinem propriè dictum confertur potestas aliqua ad peculiarem actionem sacram, & Ecclesiasticam, adeóque Ministrorum Ecclesiæ propriam obeundam, ut colligitur ex Concil. Trident. cit. Sess. 23. c. 17. de reform. ubi præcipitur, ut SS. Ordinum functiones à Diaconatu ad Ostiariatum ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquamdiu intermissæ, in usum revocentur: At verò per primam Tonsuram nulla confertur potestas ad specialem hujusmodi functionem sacram, sed solùm per illam adoptatur aliquis, seu assumitur ad statum Clericalem, & deputatur ad functionem communem omnibus, præsertim Clericis, scilicet ad laudes Deo canendas, sive celebrandas, ut ex S. Thoma tradit Tanner. tom. 4. dis. 7. q. 2. dub. 2. n. 21. & 22. Laym. l. 5. Theol. mor. tr. 9. c. 7. n. 3. idque insinuat Trident. cit. c. 17. ubi præcipit restitui functiones Ordinum à Diaconatu, ad Ostiariatum; ex quo colligitur, Clericos primæ Tonsuræ nullum habere in Ecclesia certum, & peculiare ministerium sacrum eis proprium, alioquin illius quoque functiones restitui jussisset.

Quare cùm in cit. c. Cùm contingat; prima Tonsura Clericalis Ordo vocatur, nomen Ordinis, non propriè, sed latè accipitur pro dispositione, seu deputatione ad Ordines suscipiendos, & quia per illam Clericus ordinatur, seu constituitur, neque absurdum est, ut quis per Ordinem Clericalem latè, & impropriè sumptum disponatur, seu deputetur ad Ordinem propriè, ac strictè acceptum, sicuti putat Fagnan. c. l. n. 57. quia non eadem, sed alia, est dispositio, & alia forma, ad quam disponit prima tonsura, quæ non est Ordo, propriè, & strictè loquendo. Sed neque ex antiquis Canonibus; quos pro opposita sententia adfert Fagnan. aliquid certi probari potest: tum quia in c. 1. dis. 77. & c. Seriatim 14. dis. 32. c. à Subdiacono 5. dis. 93. in quibus distinctè enumerantur singuli Ordines, & gradus Ecclesiæ, nulla fit mentio primæ tonsuræ, quod non posset fieri, si esset Ordo propriè dictus, ut notat Sylvest. in summa V. Ordo; 1. n. 1. Neque etiam prima Tonsura est idem cum Psalmistatu, etsi illam confundant Canonistæ cum officio Psalmistæ, quia hoc secundùm S. Thom. in 4. dis. 24. q. 2. a. 1. vel est officium annexum Ordini Lectoratûs, & sequitur primam tonsuram, quæ omnes Ordines præcedit, tanquam dispositio. Sylvest. c. l. vel est idem cum officio Cantoris, c. Psalmista 20. dis. 23. & non est ordo propriè dictus, quia cantare laudes Dei est officium commune toti Corpori Ecclesiæ, & non Officium ministrorum Ecclesiæ, ut Ministri sunt, Turrecremata in cit. c. Psalmista n. 1. Quamvis Officium

Psal-

Psalmistæ quandoque inter Ordines largo modo acceptos computetur; propriè tamen loquendo, non est Ordo, sed officium, prout vocatur in c. 1. §. Ad Psalmistam dis. 25. & cit. c. Psalmista, dis. 23. Sixtus V. verò in motu proprio contra malè promoros ad Ordines, primam Tonsuram appellat characterem, id est, notam Clericalem, Tann. cit. loc. num. 20. Præterea in Pontificali Romano, ubi distinctè agitur de Ordinatione Ministrorum Ecclesiæ, prima Tonsura, eiusque collatio non vocatur Ordo, seu Ordinatio, sicut collatio aliorum Ordinum: nec collationi Tonsuræ præfigitur titulus *de Clerico* ordinando, *sed faciendo*, ut notavit Tanner. c. l. n. 21.

II. Quæritur 2. An Episcopatus sit Ordo, & quidem distinctus à Presbyteratu? Resp. In hoc quoque dissensio est, inter Theologos, & Canonistas: nam Theologi communiter, considerando Ordines, eorúmq; distinctionem præcisè desumendo ex habitudine ad Sacrificium Missæ, seu in Ordine ad consecrationem Eucharistiæ, Episcopatum non faciunt Ordinem distinctum à Sacerdotio, quia simplex Sacerdos, quoad consecrationem Eucharistiæ, parem omnino cum Episcopo potestatem habet, ideóque septem tantùm Ordines numerant, quatuor Minores, videlicet Ostiariatum, Lectoratum, Exorcistatum, Acolythatum; & tres Majores, Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum, seu Sacerdotium, conformiter Concilio Tridentino Sess. 23. cap. 2. Canonistæ verò, & non pauci, qui eos sequuntur, Theologi, considerando Ordinem, prout per eum confertur, non solùm potestas ordinata ad Sacrificium Missæ, sed etiam conferendi Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, & alias quasdam functiones exercendi, qualem potestatem simplex Sacerdos in sua Ordinatione non accipit, Episcopatum tanquam diversum à Sacerdotio, adeóque octavum Ordinem constituunt, licèt Presbyteratum necessariò supponat, & essentialiter includat, prout videre est apud Fagnan. in cap. 1. de Ordinat. ab eo qui renunciavit Episc. n. 33. & seqq.

Porrò utrique DD. conciliari posse videntur, si dicatur, Priores solùm velle, Episcopatum non esse Ordinem completè, seu adæquatè distinctum ab Ordine Presbyteratûs, quem in se intrinsecè, & essentialiter includit, ita, ut sinè illo, nec licitè, nec validè conferri possit, neque novum characterem conferat, sed in Ordinatione Presbyteratûs acceptum augeat, ac perficiat, & cum eodem unum faciat perfectum Sacerdotium, ideóque secundùm communem loquendi consuetudinem, Episcopatum non augere numerum Ordinum, sed sub Sacerdotio comprehendi; Posteriores verò Episcopatum constituere distinctum Ordinem à Presbyteratu, quia saltem incompletè, & inadæquatè, secundùm potestatem ordinandi, & confirmandi, quam Ordini Sacerdotij superaddit, ab eodem distinguitur: & sic negari non potest, quin sint diversi Ordines, Episcopatus, & Sacerdotium, quia diversos continent gradus potestatis, à quorum uno ad alterum ascenditur. Laym. cit. c. 3. n. 6.

III. Verùm sententia Canonistarum, quæ dicit, Episcopatum esse Ordinem omnino, & adæquatè distinctum à simplici Sacerdotio, adeóque etiam proprium, & distinctum characterem imprimere, SS. Canonibus conformior est, & probabilior, quam tenent Navarr. in Man. Prælat. cap. 22. num. 18. Tanner. cit. dip. 7. quæst. 2. dub. 2. num. 32. & alij. Sed novissimè fusè probat Fagnanus in cap. 1. de Ordin. ab Episc. num. 33. & seqq. Idque probatur tum ex can. 1. dis. 21. ubi Episcopatus tanquam distinctus Ordo à Sacerdotio numeratur, & ex aliis canonibus allatis à Fagnan. cit. loc. Tum ex Concilio Tridentino Sess. 23. Can. 7. ubi definitur, Episcopos Presbyteris, seu Sacerdotibus esse Superiores; & quidem, vel maximè quoad potestatem Ordinis, de qua ibi agitur: nam quia Episcopatus continet potestatem conficiendi Sacramenta, quæ à simplici Sacerdote confici non possunt, necessariò, quoad potestatem Ordinis, est Superior simplici Sacerdotio, ac proinde etiam est ordo ab eodem distinctus.

Deinde probatur etiam ratione, quia Episcopatus habet propriam, ac distinctam materiam, & formam à simplici Sacerdotio, ergo est adæquatè distinctum Sacramentum: conseq. per se patet. Antecedens probatur, quia materia Episcopalis Ordinis consistit in impositione Libri Evangeliorum super cervicem, & scapulas Episcopi consecrandi, & in manuum impositione super caput eiusdem factâ ab Episcopo Consecratore, & Episcopis assistentibus, prout præscribitur in Concilio Carthaginensi 4. can. 2. & refertur in can. Episcopus; 7. dis. 23. forma verò in prolatione horum verborum, *accipe Spiritum Sanctum* (nempe cum quadam plenitudine gratiæ ad omnes Episcopales functiones) ut patet ex Pontificali Romano, & est communis sententia DD. teste Tannero cit. loc. dub. 4. num. 84. qui tamen addit num. 80. Probabile esse, etiam alium, aut alios ritus ad essentiam Ordinis Episcopalis spectare: neque verò initio Ecclesiæ defuit Scriptura, quæ brevem Evangelij summam complecteretur, Tanner. cit. loc. num. 87. Quamvìs etiam probabile sit, quòd impositio Libri Evangeliorum non requiratur ad substantiam Ordinis Episcopalis, ut tradit Gloss. in cit. cap. Episcopus. V. Codicem. sed sola manuum impositio, cum adjuncta forma, requiratur, ut docent Bellarmin. Vasqu. & alij apud Tanner. cit. loc. & colligitur ex sacra Scriptura 1. Timoth. 4. *noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterij*, id est, Presbyterorum, seu Episcoporum.

Quòd autem Ordo Episcopalis etiam proprium, & distinctum characterem imprimat, colligitur ex c. 1. de Ordinat. ab Episc. qui renunc. &c. ubi habetur, quòd, qui scienter ab Episcopo, qui renunciavit loco, & dignitati, sacros Ordines accipiunt, Ordinis executionem non habent, licèt ordinatio sit valida, quia renunciatio potestatem ordinandi nō abstulit, ut notat Gl. ibid. V. executionem; idque ratione indelebilis Characteris, quem imprimit consecratio, sive Ordo Episcopalis. Secus est, si Abbas aliquis, cui non ex vi Ordinationis suæ, sed solùm ex concessione, aut privilegio Sedis Apostolicæ, competit potestas conferendi Ordines minores, contra prohibitionem Ecclesiæ illos alicui conferat, invalida enim est collatio, quia ea potestas per Ecclesiam iterum auferri potest, quæ illam tribuit, neque per illam ullus cha-

racter est impressus, sicut in ordinatione Episcopi, Fagnan.in cit.c.2.n 34. & seqq.

IV. Objicitur 1. Contra posteriorem sententiam Canonistarum, quòd Concilium Florentinum Sess. 25. in decreto Eugenij IV. §.Sextum Sacramentum, tradat, quæ sit materia Presbyteratûs, & aliorum Sacramentorum, nullâ factâ mentione Episcopatûs: sicut etiam in Concilio Tridenr. cit. Sess. 23. cap. 2. ubi enumerat omnes Ordines majores, & minores, Episcopatûs non meminit. Nam inprimis Concilij Florentini intentio principalis fuit tantùm tradere materiam, & formam Sacramenti Ordinis in genere, non autem definite, quot sint Ordines, & per modum exempli materiam aliquorum Ordinum expressit; quamvis etiam Episcopatus sub generalibus verbis ibi subjunctis comprehendi possit. Concilium verò Tridentin. etsi non ibi, alibi tamen apertè declaravit, Episcopatum esse Ordinem, ut ex suprà dictis patet, Fagnan. num. 78. Deinde etiam dici potest, quòd cùm Concilium recenset Ordines, sub Sacerdotio comprehenditur etiam Episcopatus, ita, ut Sacerdotium ponatur, tanquam aliquid commune utrique Ordini, & subdividendum sit in Sacerdotium simplex, & Episcopatum, Tann. cit. dub. 2. n. 35. & 36.

Objicitur 2. Episcopatus intrinsecè, & essentialiter includit Ordinem Presbyteratûs, ita, ut collatus non Sacerdoti irrita sit consecratio, nec Ordo Episcopalis recipiatur, ergo saltem non distinguitur adæquatè à Sacerdotio: conseq. probatur, quia nullus Ordo ex necessitate Sacramenti prærequirit alium, sed eo omisso saltem validè confertur, v. g. si quis ordinatus sit in Presbyterum, omisso Diaconatu, vel Subdiaconatu. Resp. Inprimis aliqui negant antecedens, quia dicunt, quòd collatio Episcopatûs valida sit, etiamsi ordinatus non sit Sacerdos, ut docet Gloss. in cap. Solicitudo 3. unic. V. Subdiaconatus, dist. 52. Abb. in cap. unic. num. 5. de Cleric. per salt. prom. quia sunt distinctæ potestates: quamvis Ordinis executionem non habeat; neque plus evincitur ex cap. Ex litteris; 10. de excessib. Prælat. ubi dicitur, quòd Pontificale officium, sinè Altaris ministerio, non valeat adimpleri: nempe, quia non Sacerdos exercere non potest Episcopalem Ordinem, quamvis character sit impressus ex collatione Ordinis Episcopalis, etiam sinè Sacerdotio, ut explicat Abb. ibid. num. 5. Sed quia oppositum verius est, ideo meliùs negatur consequentia. Ratio disparitatis est, quià in collatione aliorum Ordinum recipit ordinatus potestatem exercendi actum principalem Ordini collato annexum, independenter ab omni Ordine inferiore. V. g. Sacerdos potestatem conficiendi Corpus, & Sanguinem Christi, ad quem non necessariò prærequiritur Ordo inferior, quia à nullo eorum hic actus dependet quoad valorem suum. At verò ad valorem Episcopalis Ordinis prærequiritur Sacerdotium, quia ab illo dependet actus principalis Episcopalis Ordinis, qui est, ordinare Sacerdotes. Impossibile autem est, ut quis alteri conferat Ordinem Sacerdotalem, quem ipse non habet, ideo prærequiritur in eo Ordo Sacerdotalis, tanquam fundamentum suæ Principalis potestatis; unde tamen non rectè infertur, quòd Episcopatus non sit Ordo distinctus à Sacerdotio, ita Fagnan. in cit. cap. 1. num. 81. & seqq.

Quare ex institutione Christi Ordo Presbyteratus est annexus Episcopali Ordini, ut colligitur ex Epist. 3. Anacleti Papæ cap.1. ubi ait: *Ordinem Sacerdotum, prout Dominus eum instituit, bipartitum esse, & non amplius, quàm duos Ordines Sacerdotum nobis à Domino, & Apostolis traditos*: nempe Episcoporum, & simplicium Sacerdotum, ac proinde Episcopus est quoque Sacerdos, licèt Superior, ideóque & Summus Sacerdos appellatur, cap. unic. §. Per frontis de S. Unct. Sacerdos autem nec esse, nec dici posset, si Ordinem Sacerdotij non haberet, cui superaddit novam, ac diversam potestatem ordinandi Sacerdotes, & alia faciendi, quæ simplex Sacerdos facere non potest. ergo Sacerdotium necessariò, & essentialiter prærequiritur ad Episcopalem Ordinem, juxta communem hodie sententiam.

Objicitur 3. Si Episcopatus, & Presbyteratus sint distincti Ordines, sequitur, quòd Ordo Episcopalis sit inferior Sacerdotali, quod est contra Concilium Tridentin. sequela probatur, quia omnes Ordines referuntur, & ordinantur ad Sacramentum Eucharistiæ, & quò magis propinquè quisque Ordo, eiúsque actus principalis ordinatur ad hoc Sacramentum, quo nihil maius, & dignius dari potest, eò præstantior est Ordo, ut docet S. Thom. in 4. dist. 24. quæst. 2. num. 4. Sed respondetur, satis propinquè referri Episcopalem Ordinem ad Sacramentum Eucharistiæ, quia Sacerdotes, à quibus hoc Sacramentum conficitur, à solo Episcopo ordinantur, à quo potestatem illud conficiendi accipiunt, Fagnan. cit. loc. num. 88. & 89. major autem potestas censenda est, non solùm per se posse conficere Sacramentum Eucharistiæ, sed etiam posse aliis dare potestatem conficiendi hoc Summum Sacramentum, ergo etiam quoad potestatem Ordinis, Episcopatus non est inferior simplici Sacerdotio, quia potestas tantò altior est, quantò ad plura se extendit, ut docet etiam S. Thom. in 4. dist. 24. quæst. 3. a. 2. Præterquam, quod sinè sufficienti fundamento dicitur, unumquemque Ordinem debere constitui tantùm per relationem ad Sacramentum Eucharistiæ, Fagnan. c.l.n.90.

V. Illud hic addendum, quòd rectè notavit Fagnan. cit. loc. num. 93. & 94. nempe, quando comparatur potestas Episcopalis cum Sacerdotali, non debet considerari, præscindendo ab Ordine Sacerdotali, quem intrinsecè, & ex necessitate Sacramenti includit, cùm non possit esse Episcopus, quin etiam sit Sacerdos, ut suprà dictû, sed comparatio debet fieri, ita, ut ex una parte constituatur simplex Sacerdos; ex altera Sacerdos Episcopus: & sic certum est, quòd Episcopus sit major, quia præter communem cum aliis inferioribus Sacerdotibus potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi, habet etiã potestatem consecrandi Ministros huius Sacramenti, & plura alia faciẽdi, quæ inferioribus Sacerdotibus non c m-

competunt. Quare Episcopus simpliciter, & absolutè censetur in eminentiore statu esse constitutus, quàm simplex Sacerdos, quia in eo concurrunt duo distinctæ potestates, sed ab invicem inseparabiles, & necessariò connexæ in eodem subiecto, scilicet Episcopo. Neque tamen hinc sequitur, quòd Ordo Episcopalis non sit distinctus à Sacerdotali, sed solùm quòd ille hunc necessariò includat: sicut character Ordinis ex necessitate Sacramenti includit characterem baptismi, ita, ut sinè illo collatio Ordinis sit invalida. c. fin. de Presbyt. non baptiz. & tamen non sequitur, quòd character baptismi, & character Ordinis non sint distincti.

§. II.

De Ordinandis, & quinam Iure divino inhabiles sint ad Ordines suscipiendos?

VI. Generatim loquendo, omnes ordinari possunt, qui jure divino, vel humano, seu Ecclesiastico non sunt prohibiti à susceptione Ordinum Ecclesiasticorum, de prioribus hoc §. De posterioribus seq. agemus.

Assertio 1. Jure divino inprimis incapax est Ordinis suscipiendi fœmina, ratione sexûs. Hostiens. in summa h. t. §. Sed & prætet, & est communis Theologornm, & Canonistarum sententia. Idque patet, tum ex perpetua praxi, & traditione Ecclesiæ, quâ fœminæ ad Ordines non admittuntur; tum quia Ordo importat eminentiam potestatis, dignitatis, & officij in Ecclesia, præ aliis fidelibus: mulier autem in Ecclesia non docere, & præesse, sed subesse debet. 1. Corinth. 14. v. 34. Sed neque primâ Tonsurâ fœmina, etiam per dispensationem S. Pontificis, validè initiari potest, ut cum Vasqu. docet Laym. l. 5. Theol. moral. tract. 9. c. 6. n. 2. Nam cùm mulier ex divina institutione sit incapax, ut promoveatur ad Ecclesiasticos Ordines, & gradus, consequenter, etiam est incapax primæ Tonsuræ, per quam fit deputatio ad hujusmodi gradus, & Ordines: sicuti personæ illæ, quæ inhabiles sunt ad Ordinem aliquem regularem suscipiendum, etiam ad novitiatum recipi non possunt, quia Novitiatus est dispositio ad Ordinem Religionis. Neque refert, quòd nullus reperiatur textus Juris Canonici apertè declarans, fœminas esse omnino incapaces Ordinis, ergo S. Pontifex, saltem ex plenitudine potestatis, poterit illas admittere. Nam non ideo aliquid fieri potest, quia contrarium eius non est expressum in Canonibus: siquidem non omnia sunt scriptis expressa, sed multa per traditionem transmissa, Zœsius in Comment. Jur. Can. h. t. num. 21. Porrò per Presbyteras, & Diaconissas, de quibus fit mentio in c. pen. & ult. dist. 32. & in c. Diaconissam; 23. caus. 27. quæst. 1. (quamvis Gloss. ibid. per Diaconissam intelligat Abbatissam) intelligi debent, vel uxores eorum, qui Diaconi, vel Presbyteri, vel etiam Episcopi facti sunt, quas tamen, post Ordinem susceptum, pro sororibus habebant, separatam ab ijs vitam agentes. cit. c. pen. dist. 32. Vel intelligendæ sunt viduæ seniores habentes curam rerum Ecclesiæ: aut quæ ad legendum Evangelium, & Homilias in Choro benedictione aliquâ deputatæ erant. Sanch. in opusc. moral. lib. 7. c. 1. dub. 30. Et hinc ulteriùs infertur, quòd Hermaphroditi, qui æquè, vel magis accedunt ad sexum fœmineum, Ordinis quoque omnino incapaces sunt, quia tales non sunt absolutè, & simpliciter viri, adeòque neque subiectum capax Ordinum: quòd si in ijs præpollear sexus virilis, etsi capaces sint Ordinis, quippe qui simpliciter viri censentur, juxta l. Quæritur; 10. ff. de statu homin. non tamen sunt ad Ordines admittendi, quia monstrosi sunt. Sylvest. in summa V. Hermaphroditus.

VII. Assertio 2. Non baptizatus Jure divino etiam incapax est Ordinis suscipiendi. c. 1. & 2. de Presbyt. & baptiz. quia baptismus est janua, & fundamentum omnium aliorum Sacramentorum, cap. 2. de cognat. legal. in 6. Porò baptismus flaminis sufficit quidem ad recipiendam gratiam, sed non ad Sacramenta; quia hæc sunt signa visibilia, & externa, quæ prærequirunt signum visibile, adeòque baptismum fluminis, sive aquæ.

VIII. Assertio 3. Prohibetur etiam Jure divino naturali, ne quis per vim coactus ordinetur. cap. 1. ubi Ordinans invitum per annum ab officio suo suspenditur, & c. 2. dist. 74. Ubi tamen distinguendum est; nam vel ordinatus per vim, seu violentiam ei illatam cogitur ad suscipiendum Ordinem, ita, ut absolutè reclamet, nec ullo modo consentiat; & tunc ordo nec licitè conferri potest, nec collatus valet, & Ordinatus characterem non recipit, ut constat ex cap. Majores; 3. §. Item quæritur de baptism. ubi id de baptismo decidirur. Nec obstat, quòd etiam infans, & amens ordinati recipiunt characterem Ordinis, sinè ullo suo consensu: quia aliud est non consentire, aliud positivè dissentire, sicut aliud est non velle, aliud positivè nolle. Navarr. in cit. Consil. 1. de ijs quæ vi &c. num. 2. Vel Ordo confertur per metum gravem, seu cadentem in virum constantem, & injustum: & tum Ordo quidem collatus valet, & character imprimitur, ut sumitur ex cit. cap. §. Item quæritur; quia metum passus simpliciter consentit, cùm coacta voluntas sit voluntas. c. 1. juncta Gloss. V. Vult caus. 15. quæst. 1. non tamen sic ordinatus per gravem metum injustè incussum, voto continentiæ ex Ecclesiæ constitutione ipsi Ordini sacro annexo. c. unic. de voto in 6. & Canonici officij onere obligatur. arg. cap. 1. De his, quæ vi met. caus. Navarr. man. Prælat. c. 22. num. 51. & lib. 1. de his quæ vi &c. Consil. 1. Sylvest. V. Ordo 4. quæst. 1. Sanch. l. 7. de matrim. dist. 29. num. 5. & plures alij. Ratio est, quia initiatus sacro Ordine non tenetur ad continentiam, vi Ordinis per se spectati, sed solùm ratione voti taciti ex statuto Ecclesiæ ipsi annexi; neque enim continentia est de substantia, & essentia Ordinis sacri, ut patet ex Ministris, & Sacerdotibus Ecclesiæ Orientalis, & olim etiam in Ecclesia Latina Subdiacono licebat contrahere matrimonium. c. Placuit; 13. dist. 32. & c. 1. disp. 31. Sed solùm accidentaliter ex Constitutione Ecclesiæ est Ordini sacro adjuncta, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 88. art. 11. in corp. Atqui votum expres-

expressum, sive explicitum gravi, & injusto metu emissum est irritum ipso jure, ut colligitur ex cit.c.1. De his quæ vi &c. & tradunt communiter DD. ergo etiam votum tacitum simili metu extortum irritum est. Confirmatur, quia continentia est consilij, non præcepti, nam suaderi potest, non imperari nolenti, c.Integritas; 13.caus.32. q.1. adeóque ad illam non sufficit quælibet simplex voluntas, sed requirit voluntatem spontaneam, ac liberam à coactione, adeóque plenam libertatem, quâ deficiente, deficit substantia actûs. c. Notificâsti; 2. junctâ Gl. communiter receptâ. V.Licentiam. caus. 33.q. 5. & ita resolvit Rota Rom. decis. 561. in fine in novissimis.

Dices 1. De connexis idem est judicandum. c.3. de Constit. ergo si metus etsi gravis, & injustus, non impedit, quo minùs Ordo validè recipiatur, & characterem imprimat, non impediet etiam obligationem ad continentiam ei accessoriam, & annexam, accessorium enim sequitur principale suum. reg. juris; 42. in 6. Resp. Cum Rota c.l. idem judicandum est de connexis, quando essentialiter, & inseparabiliter, seu per sequelam necessariam sunt connexa, ac proinde suâpte naturâ individua: atqui Ordo sacer, & obligatio continentiæ non sunt essentialiter, sive suâpte naturâ connexa; nam hæc neque ex jure naturæ, neque divino est annexa Ordini, sed jure tantùm humano: unde licèt metus non possit impedire in suscipiente essentiam sacri Ordinis, quæ ex divina institutione ortum, ac vim suam habet: potest tamen impedire obligationem continentiæ, quæ ex humana solùm constitutione Ordini est conjuncta. Deinde regula illa juris habet locum, quando in principali, & accessorio reperitur eadem ratio: in proposito autem est diversa ratio: nam ad susceptionem Ordinis sufficit quælibet voluntas in adulto: imò & sola voluntas Ecclesiæ in infante: votum autem continentiæ voluntatem plenè liberam à coactione, & metu requirit, ut ex dictis patet.

Dices 2. Baptizatus, incusso metu gravi, tenetur vivere, ut baptizatus, & fidem Catholicam profiteri. c. De Judæis; 5. & ibi Gl. V. Coacti, dist. 45. & cit. c. Majores. §. Item quæritur; ergo etiam coactè ordinatus tenetur vivere, ut Ordinatus, & per consequens servare continentiam, si sit initiatus Ordine sacro. Resp. neg. conseq. quia obligatio profitendi fidem, seu Religionem Christianam essentialiter, & suâpte naturâ, adeóque jure naturæ, ac divino est annexa characteri baptismi, qui non tam votum, quàm professio quædam Religionis est, quam Ecclesia irritare non potest: obligatio verò servandi continentiam solùm ex voto implicito statuto Ecclesiæ inducto, adeóque ex solo jure humano, & accidentaliter annexa est Ordini. Itaque per metum gravem Ordine sacro initiatus tenetur quidem servare ea, quæ essentialiter, & necessariò conjuncta sunt Ordini: non tamen ea, quæ accidentaliter solùm, quia metus, etsi non possit annullare substantiam, seu essentiam Ordinis divino jure institutam; potest tamen irritare obligationem continentiæ jure humano solùm inductam, eíque accidentaliter annexam. Rota c. l. num. 13.

IX. Cæterùm, si Ordinatus, per metum gravem injustum, sciat, votum continentiæ Ordini annexum esse irritum, propter vim, seu coactionem sibi illatam, ac postea sponte suâ, & non coactus, expressè, vel tacitè, verbo, vel facto, votum suum ratificet, v.g. ministrando in Ordine suscepto, ex illo tempore ad continentiam, & alia onera Ordini sacro annexa obligabitur, sicut ex communi docet Sanch. cit. dis. 29. n.9. Secus est, si per errorem, seu ignorantiam putet, se teneri ad continentiam servandam; tunc enim per exercitium Ordinis suscepti non censetur ratam habere priorem ordinationem: nam ad ratificationem actûs invalidi requiritur, ut is, qui ratum habet, cognoscat, actum esse nullum, & se ex eo non obligari; alioquin si erret, vel ignoret actûs validitatem, vel obligationem, non consentit, errantis enim nullus est consensus, Ugolinus de offic. Episc. c. 26. §. 5. num. 2.

Prædicta autem intelligenda sunt de metu gravi, & injusto; nam si Superior aliquem, ob causam necessitatis, justo præcepto, cogat ad Ordines suscipiendos, sic coactus obligatur ad votum continentiæ, & alia onera Ordini annexa, quia nullam vim injustam, seu injuriam est passus, ideóque jura ei non succurrunt, annullando votum metu justo emissum Sanch. cit. loc. n. 10. Sic etiam, si quis possideat beneficium requirens certum aliquem Ordinem, talis cogi potest, saltem subtractione fructuum, privatione beneficij, vel similibus pœnis, ad suscipiendum Ordinem, c. Licèt; 14. de Elect. in 6. Clement. 2. de ijs qui ætat. qualit, &c. Piasec. in praxi Episcop. p. 1. c. 1. a. 6. n. 7. in fine.

X. Ex dictis colligitur, quòd in adultis ad valorem Ordinis suscepti requiritur voluntas, seu intentio, saltem habitualis, quâ quis aliquando petierit, vel actu voluerit Ordinem suscipere, eámque voluntatem postea nunquam retractârit, prout colligitur ex cit. c. Majores; §. Item quæritur, & est communis DD. sententia. Requiri autem præcedentem actualem voluntatem aliquam, patet tum ex eo, quia Sacramentum Ordinis non est singulis necessarium, ideóque nemo ad illud recipiendum cogi potest, nisi necessitas Ecclesiæ id postulet: tum quia sacer Ordo habet annexum votum continentiæ, quod voluntarium, ac liberum esse debet, juxta illud Apostoli, 1. Corinth. 7. *de virginibus præceptum domini non habeo*, Ugol. c. l. §. 5. n. 1. In infantibus verò, & perpetuò amentibus hujusmodi intentio nó requiritur, ac proinde etiam infans, ante usum rationis, validè ordinaretur, & characterem reciperet, licèt Ordinis executionem non habeat, ante annos discretionis, prout sumitur ex c. unic. de Clerico per saltum promoto &c. & ibi Gl. V. Discretionis: sed adultus factus reclamare potest, nisi postquam ad ætatem legitimam pervenit, ratam habuerit Ordinationem in infantia factam. Hostiens. in summa num. 31. §. Sed & præter h. t.

§. III.

Quinam Iure humano, seu Ecclesiastico prohibiti sunt Ordines Ecclesiasticos suscipere?

XI. Assertio 1. Præter prædicta tria impedimenta juris divini, quæ non solùm illicitam, sed etiã inva-

invalidam reddunt susceptionem Ordinum, sunt plura alia impedimenta juris positivi, humani, & Ecclesiastici, per quæ impeditur tantùm; & illicita fit ordinatio, non autem irrita. Nam hoc jure inprimis ordinari prohibentur, qui legitimam ætatem ad singulos Ordines requisitam nondum impleverunt. Et prima quidem Tonsura non potest conferri infanti, » c.fin.h.t.in 6. ubi prohibetur, ut nullus Episcopus, » vel quivis alius (nempe Abbas habens potestatem » conferendi minores Ordines) infanti (id est, qui » VII. ætatis annum nondum implevit. l. Si infantis » 18.C.de jure deliber.Gl.hîc.V.Infanti) Clericalem » Tonsuram conferre præsumat; nisi fortè minor 7. » annis Religionem intraret; videlicet à parentibus, vel tutoribus oblatus, prout olim moris erat. Gl. ibid. V. Intraret. Ad tres priores Ordines minores, secundùm antiquos Canones, nemo ante XII. neque ad Acolytatum ante XIV. annum completum promoveri poterat, prout sumitur ex c. In singulis; 2. & ibi Gl. V. Quinquennio, scilicet post septennium, dis. 77. Gutierez lib. 1. Canonic. qq. c. 26. n. 1. Ad subdiaconatum verò nullus, ante annum XX. ætatis, c. Quicunque, 3. & c. seq. cit. dis. (sive 14. annos, computatis annis à tempore septennij. Gl. in cit. c. In singulis. V. 14. annis) Ad Diaconatum, ante annum XXV. & ad Presbyteratum, ante annum XXX. completum promoveri poterat. c. Placuit; 5. & c. Episcopus; 6. ead. dis. Gl. in Clem. ult. V. Generalem de ætat. & qualit. Postea verò statutum fuit, ut possit quis (alio impedimento Canonico non obstante) liberè in 18. anno (inchoato) ad Subdiaconatum: in XX. ad Diaconatum; & in XXV. ætatis suæ anno ad Presbyteratum promoveri, prout habetur in cit. Clem. ult. Denique ex decreto Concilij Tridentini Sess. 23. c. 12. De reform. nullus in posterum ad Subdiaconatum, ante XXII. ad Diaconatum, ante XXIII. ad Presbyteratum, ante XXV. ætatis suæ annum promoveri debet: idque extenditur etiam ad Regulares, quorum privilegiis hac in parte derogatur. Sufficit autem, hos annos esse inceptos, conformiter juri antiquo, quo annus inchoatus tantùm requirebatur, in cit. Clem. ult. de ætat. & qualit. junctâ Gl. V. in decimo octavo: jus enim novum, quantum fieri potest, conciliandum est cum antiquo, nec ab eo recedendum est sinè textu expresso: ergo cùm Tridentinum Concilium non declaret requiri annos completos, sufficient incepti, sicut jure antiquo solùm requirebantur: nam qui excessit v.g. 17. annum, & inchoavit 18. est in anno 18. Cùm autem jure requiritur, ut quis sit annorum 18. anni debent esse completi: Gl. cit. loc. Accedit, quòd eadem ætas requiritur ad beneficium curatum, & ad Sacerdotium, ut omnes fatentur: sed ad curatum sufficit attigisse 25. annum, adeóque annus inchoatus, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 12. de reform. ergo etiam ad Sacerdotium. Sanch. l. 7. consil. c. 1. dub. 33. Ad Episcopatum verò requiritur annus XXX. completus. c. Cùm in cunctis; 7. juncta Gl. V. exegerit, de Elect.

Quod verò ad Minores Ordines attinet, pro ijs nulla certa ætas à Concilio Tridentino est præscripta, nihilque quoad illos est innovatum: ac proinde requiritur in ijs ætas, quam Jus commune Canonicum præscripsit, juxta declarationem S. Congregationis Concil. apud Piasec. in praxi Episc. p. 1. c. 1. a. 4. n. 1. quæ est ætas maior infantiâ, id est, septennium completum. Gl. fin. in cit. Clem. ult. Vel dici potest, arbitrio Episcopi relictum videri, quâ ætate Ordines minores suscipi possint, cùm Concil. Trident. nihil de illa meminerit. Laym. l. 5. tract. 9. c. 7. n. 1. Quamvis ante infantiæ annos expletos, seu usum rationis, non liceat hos Ordines ulli conferre, cùm Concilium pro ijs certam scientiam requirat. cit. Sess. 23. cap. 4. & 11.

XII. Prædictis addendum 1. Ubi requiritur annus completus, probabiliter sufficit, ultimum diem ætatis esse inceptum, ita, ut possit quis ordinari, etiamsi aliquot horæ ad complementum ætatis desint, quia in favorabilibus dies cœptus habetur pro completo. arg. l. A qua; 5. ff. Qui testam. facere poss. Sanch. cit. c. 1. dub. 33. n. 6. Diana p. 2. tr. 16. resol. 27. & p. 5. tr. 5. resol. 17. 2. In dubio, an quis impleverit ætatem, non potest ordinari, quia præceptum de non ordinando, ante ætatem requisitum, est in possessione, ac certum, adeóque vincit jus dubium, Diana p. 4. tr. 3. resol. 21. ex Joan. Sanchez in selectis. 3. Episcopus non potest dispensare in ætate, secundùm universalis Ecclesiæ Canones, requisita ad Ordines, ideóque summus Pontifex adeundus est. Gl. in cit. Clement. ult. V. Anno, quia Episcopus non potest ordinariè relaxare Jus commune Canonicum, vel Concilij Universalis.

XIII. Assertio 2. Ordinari etiam prohibentur illiterati, qui nimirum, vel litterarum omnino ignari sunt, vel non eam scientiam habent, quæ ad cuiusque Ordinis susceptionem, & executionem requiritur: nam *litteris carens sacris non potest esse aptus officiis*, c. 1. dis. 36. Et hinc illiterato ne quidem prima Tonsura conferri potest. cit. c. ult. h. t. in 6. quod tamen intelligendum est de prorsus illiterato. c. Præcipimus; 10. & ibi Gl. V. Ignorantem litteras. dis. 34. cit. c. 1. & ibi Gl. V. Illiteratos. dis. 36. Anchar. in cit. c. ult. not. 2. & Franc. n. 2. Quæ autem, & quanta in singulis Ordinibus litterarum scientia requiratur, declarat Concilium Tridentinum. Et ad primam quidem Tonsuram sufficit, si quis sciat fidei rudimenta, legere, & scribere, ut Sess. 23. c. 4. de reform. saltem in lingua nativa, & patria, cùm enim Concilium non exprimat, in qua lingua, videtur intellexisse vernaculam, seu vulgarem. Azor p. 2. Instit. mor. l. 6. c. 6. q. 2. Barbos. de offic. Epist. alleg. 11. n. 5.

Ad minores Ordines promovendi saltem linguam Latinam intelligere debent. cit. Sess. c. 11. Ad Subdiaconatum, & Diaconatum assumendi litteris, & ijs, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi sint, oportet, ibid. c. 13. Denique ad Presbyteratûs Ordinem assumendi debent esse instructi eâ scientiâ, ut ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramēta sint idonei, ead. Sess. c. 14. In dubio autem, an Ordinandus habeat sufficientem scientiam, Episcopi arbitrio determinandum relinquitur, juxta declarat. Cardinal. Concil. apud Joan. Gallemart. cit. cap. 14. num. 2.

XIV. Cæterùm, si prorsus illiteratus, vel necessariam scientiam non habens ordinetur, suspendendus est ab Ordinis executione, donec scientiam sufficientem ad Ordinem acquisierit; quâ obtentâ, per se tollitur hoc impedimentum, etiam sinè alia di-

ſpenſatione, quia ceſſante cauſâ, ceſſat effectus, Suar. diſ. 51. de cenſur. ſect. 1. n. 10. Quamvìs aliàs Epiſcopus non poſſit diſpenſare in ſcientia requiſita ad Ordines etiam minores, durante ipsâ ignorantiâ, cùm in Jure non reperiatur illi conceſſa talis poteſtas. Imò nec S. Pontifex diſpenſare poteſt in hac irregularitate, ut quis Ordinem ſuſcipiat, ſinè ſcientia neceſſaria ad illum, eóque ſtatim utatur, ante ſcientiam acquiſitam, quia hoc eſt intrinſecè malum; quamvìs poſſit facultatem ei dare, ut Ordinem recipiat, ita tamen, ut eo non utatur, donec ſufficientem ſcientiam addiderit, quia hoc non eſt contra Jus divinum. Nam tametſi aliàs jure naturæ tenetur quis non ſuſcipere miniſterium, vel officium, quod debitè præſtare neſcit: nō tenetur tamen is, qui ordinatur, ſtatim exercere Ordinem ſuſceptum; & poteſt habere animum comparandi ſcientiam neceſſariam ad exercitium illius, & antea non miniſtrare, adeóque ex natura rei non obligatur ad habendam ſtatim ſcientiam neceſſariam. Suar. c. l. n. 11.

XV. Aſſertio 3. Ordinari quoque prohibentur, aut ordinati ab executione Ordinis ſuſcepti, & ſuſceptione altioris prohibendi ſunt, qui adulterij, perjurii, falſi teſtimonij, aut alio gravi crimine ſunt irretiti, modò eiuſmodi enorme crimen, vel per evidentiam facti, quæ tergiverſatione aliquâ elidi non poſſit; vel per ſententiam Judicis; vel per propriam Rei confeſſionem in judicio factam, notorium, aut publicum ſit, ut colligitur ex c. fin. h. t. per ſenſum contrarium, & tradit Gl. ibid. V. Notoria, & V. Homicidij. Hoſtienſ. V. Notoria, & Abb. n. 2. Secus eſt, ſi eiuſmodi crimina ſint occulta, ſive in judicio legitimè probata, vel aliàs notoria non ſint, tum enim qui ijs irretiti ſunt, prohiberi non debent, quò minùs poſt actam pœnitentiam, ſi velint, in ſuſceptis Ordinibus miniſtrent, & ad ſuperiores Ordines aſcendant; quamvìs tales criminoſi monendi ſint, ne in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, multò minùs ad ſuperiorem Ordinem aſpirare audeant, prout in primis habetur in c. Ex tenore; 4. h. t. Nam cùm quidam Clericus promoveri vellet ad majores Ordines, qui tamen tam graviter deliquerat, ut, ſi peccatum eius eſſet publicum, degradaretur ab Ordine, quem ſuſcepit, nec poſſet ad ſuperiores Ordines promoveri: Papa Alexander III. de hoc conſultus, mandat Epiſcopo, ut ei condignam pœnitentiam imponat, & ſuadeat, ut parte pœnitentiæ peracta, Ordine ſuſcepto utatur, eóque contentus ad Superiores non aſcendat: Verumtamen, quia peccatum occultum eſt, ſi promoveri velit, eum prohibere non debet. Ratio eſt, quia latentia crimina publicè vindicanda non ſunt. c. ult. cauſ. 32. q. 5. & ſecretorum Deus Judex eſt, & Cognitor, c. Erubeſcant; 11. diſ. 32. c. Conſuluiſti; 20. cauſ. 2. q. 5. Gl. hîc. V. Occultum.

XVI. Similiter in cit. c. ult. h. t. Cùm quæſitum fuiſſet ex Papa Gregorio IX. quid agendum eſſet cum Sacerdotibus, & aliis Clericis, qui adulterium, perjurium, homicidium, vel falſum teſtimonium commiſerunt; Reſpondet Pontifex? ſi talia crimina per ordinarium proceſſum judiciarium (videlicet per teſtes, aut propriam Rei confeſſionem in judicio factam) comprobata, vel aliàs notoria (per rei evidentiam, aut populariter) non fuerint: non debent hoc caſu Clerici criminoſi, poſt actam pœnitentiam, impediri, quò minùs in jam ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, & ad ſuperiores Ordines promoveri poſſint, præterquam in crimine homicidij. Si verò nondum de crimine pœnitentiam egerint, monēdi ſunt, ne cum periculo æternæ damnationis ſuæ, in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, multò minùs ad Superiores aſcendere præſumant.

XVII. Pro explicatione utriuſque c. notandum 1. Si Clericus committat crimen adulterij, inceſtûs, perjurii, falſi teſtimonij, vel ſimile, quod ipſo jure non impedit Ordinis executionem, ſive ſuſpenſionem ab Ordine, aut irregularitatem per ſe, ſeu ipſo jure non infert, etſi per Judicis ſententiam talis criminoſus degradari, ſeu verbaliter ab Ordine deponi mereretur, ſi crimen populariter notorium, aut judicialiter cognitum eſſet: hoc caſu, Epiſcopus tali criminoſo occulto condignam pœnitentiam in foro conſcientiæ peragendam imponere debet, eíque ſuadere, ut ab Ordinis ſuſcepti uſu, ſeu exercitio aliquamdiu abſtineat, & ad ſuperiores Ordines non aſcendat, donec ſaltem parte pœnitentiæ peractâ, Deo pro peccatis ſatisfecerit: ſi tamen in Ordine ſuſcepto miniſtrare, & ad ſuperiores Ordines promoveri velit, prohiberi, aut repelli non poteſt, cùm jure non ſit prohibitus, aut impeditus, prout ſumitur ex utroque c. cit. & docet Abb. in cit. c. Ex tenore n. 1. & alij. Nonnulli tamen DD. cenſent, quòd, etiamſi crimen impediat executionem Ordinis, etiam poſt pœnitentiam peractam, ſive ſuſpenſionem ab Ordine, ſeu irregularitatem ipſo jure inducat, ante ſententiam Judicis, in eáque ſolus Pontifex diſpenſare poſſit; nihilominus etiam hoc caſu ab Epiſcopo talis criminoſus prohiberi non poſſit, quò minùs, ſi velit, in Ordine ſuſcepto miniſtrare, & ad Superiores aſcendere poſſit, cùm peccatum eius ſit occultum, quamvìs peccet miniſtrando in ſuſcepto Ordine, vel aſcendendo ad Superiores, cùm indignus ſit, Gl. in cit. c. Ex tenore. V. Utatur, & Innocent. ibid. n. 1. & Gl. fin. in cit. c. ult. h. t. Sylv. V. Ordo; 3. q. 9. Sanch. l. 3. de matrim. diſ. 15. n. 8. Fagnan. in cit. c. Ex tenore, num. 1. & ſeqq. Ratio eſt, quia occulta delicta publicè vindicanda non ſunt, ideóque, etſi quis occultè indignus ſit, ſi velit miniſtrare in Ordine ſuſcepto, aut publicè petat ordinari, vel promoveri ad ſuperiores Ordines, prohiberi, aut repelli non poteſt, quia actus publicæ poteſtatis, vel adminiſtrationis, non ſecundùm privatam ſcientiam Adminiſtrantis, vel Judicis, ſed ſecundùm publicam notitiam, & opinionem exerceri debent, atque hæc quoque ſententia probabilis eſt.

Nec obſtat c. Ad aures; h. t. ubi dicitur, criminoſum occultum prohiberi poſſe; ne promoveatur ad Ordines. Nam omiſſis aliis reſponſionibus, quas adfert Gl. fin. in cit. c. Ex tenore, h. t. Hoſtienſ. ibid. propè finem, ibi agitur de Regulari, qui propriam voluntatem non habet: hîc de ſeculari Clerico, qui non eſt ita aſtrictus obedientiæ, quæ ſolutio eſt conformis litteræ utriuſque cit. c. & communiter tenetur à Doctoribus.

XVIII. Notandum 2. Ab eo, quod dictum eſt, criminoſum occultum non poſſe impediri ab exercitio Ordinis ſuſcepti, nec prohiberi quò minùs aſcendere poſſit ad ſuperiores Ordines, excipiendum eſt crimen homicidij, quod etiamſi occultum maneat,

neat, irregularitalem induc t, in qua solus S. Pontifex dispensare potest, ut patet ex Concil. Trident. sess. 24. c. 6. de reform. adeò, ut homicida, quantumvis occultus, etiam post peractam pœnitentiam de tali crimine, in susceptis Ordinibus ministrare non possit; multò minùs ad nondum susceptos promoveri, ut habetur in cit. c. ult. & ibi Gl. V. Homicidij h. t. Cùm faciliùs impediatur promovendus, quàm dejiciatur jam promotus, Gl. in cit. c. Ex tenore, V. Utatur. & Innoc. ibid. n. 1. Excipitur etiam crimen Sodomiæ, si quis per illud ad Ordinem promotus sit, quod etiã post peractam pœnitentiam, & quantumvis occultum sit, Ordinis suscepti executionem impedit. c. Inquisitionis; 21. junctâ Gl. V. Si homicidium de accusat. Hostiens. in Summa h. t. §. Et cui in prima regula.

Porrò delictum occultum hoc loco dicitur, quod non est populariter notorium, neque judicialiter, quamvis à tribus, aut quatuor occultè sciatur, ita; ut sufficienter in judicio probari posset, Avila tract. de censur. p. 2. dis. 10. dub. 6. Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 9. num. 4.

Atque hæc quidem procedunt, spectato Jure antiquo Canonico, sed jure novissimo Concilij Tridentini sess. 14. c. 1. de reform. statuitur, ut ei, cui ascensus ad sacros Ordines à suo Prælato, ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, sive honores restitutio suffragetur; per quod decretum Concilij, juxta declarationem S. Congregationis Concilij. ibid. n. 1. correcta est Constitutio cit. c. Ex tenore, h. t. quatenus ibi decernitur, criminosum occultum esse tantùm commonendum, sed non prohibendum ascendere ad superiores Ordines. Fagnan. in cit. c. n. 12. ubi n. 13. addit, prædictum decretum Concilij etiam habere locum in jam promoto ad Ordinem Subdiaconatûs, ita, ut ascensus ad alios Ordines possit illi ab Episcopo extrajudicialiter interdici.

XIX. Assertio 4. Sed & omnes infames ab Ordinum susceptione arcentur. c. Infames; 17. caus. 6. q. 1. sive sint infames infamiâ juris ortâ ex delicto, cui ex juris constitutione infamia annexa est; sive infamiâ facti, quæ provenit, vel ex publica evidentia criminis, vel ex communiter vulgata opinione de commisso crimine, per quod fama, & existimatio hominis, spectatâ personæ qualitate, & statu, apud viros graves, ac prudentes graviter læditur. Laym. l. 1. Theol. moral. tr. 5. p. 5. c. 4. n. 4. Imò secundùm Jus Canonicum, talis infamia facti, seu popularis, propter quodvis peccatum mortale publicè perpetratum, in quo aliquis notoriè perseverat, incurritur. c. Illi qui; 3. c. Infames; 17. cit. caus. 6. q. 1. c. Alieni; 23. caus. 2. q. 7.

Verùm id hodie, temperatò antiquo Canonum rigore, non ita strictè observatur; quamvis observari deberet, ut, qui notoriè peccavit mortaliter, ante peractam pœnitentiam, ad Ordines non admitteretur. Laym. cit. loc. n. 4. in fine. Tollitur autem hæc infamia facti per publicam, & constantem vitæ emendationem. c. Si duo; 4. caus. 35. q. 6. c. Testimonium; 54. de testib. ideóque irregularitatem propriè, ac simpliciter dictam non inducit, quia hæc est perpetuum impedimentum, sive inhabilitas suscipiendi Ordines, vel susceptos exercendi. Laym. cit. loc. n. 10. Quare si Sacerdos v. g. adulterium, vel fornicationem commisit notorium, sed ab Ordinario exercitium Ordinis ei non sit interdictum, poterit post actam pœnitentiam publicè notam, per quam infamiá popularis per crimen contracta tollitur, & abolетur, ex intervallo aliquo temporis, iterum celebrare, cùm non sit suspensus, nec irregularis. Laym. in cap. ult. n. 3. h. t.

Ex dictis infertur, quòd ob infamiam juris ordinari non possunt hæretici, & Apostatæ à fide, etiam postquam Ecclesiæ reconciliati fuerunt, sine dispensatione, c. 1. & c. Saluberrimum; 21. caus. 1. q. 7. c. 2. §. Hæretici de hæreticis in 6. saltem si publici, & notorij sint; nam hæretici occulti, post pœnitentiam, & absolutionem ab excommunicatione, probabiliter ordinari possunt, quia non propter hæresin, vel apostasiam, sed propter infamiam juris annexam, irregularitas statuta est, Avila de censur. p. 7. dis. 4. dub. 21 concl. 3. Laym. cit. c. 4. n. 12. Quare probabile etiam est, quòd, cùm in Imperio Romano hæretici non sint infames, siquidem à dignitatibus, & publicis officiis non repelluntur, eos conversos Ordines suscipere posse. Laym. cit. c. 4. in fine. Alioquin verò neque hæreticorum fautores, receptatores, ac defensores: neque filij eorum, qui in hæresi mortui sunt, usque ad secundùm gradum, seu generationem per lineam paternam, vel primum per maternam, ad ullum beneficium Ecclesiasticum, vel publicum officium, & per consequens neque ad Ordines admittendi sunt; cit. c. 2. §. Hæretici, & c. Statutum; 15. de hæretic. in 6. quod tamen non pauci intelligunt solùm de liberis, qui nati sunt post lapsum parentis in hæresin, non de antea natis, Laym. c. l. Sed neque Apostatæ à Professione Religiosa, vel Clericali habitu ordinandi sunt, c. ult. dis. 50. Ob infamiam verò facti, scurræ, mimi, scenici, ludicri, seditiosi, adulatores, aleæ, & ebrietati dediti, & his similes ordinari prohibentur, c. 1. dis. 35. c. 3. & seqq. dis. 46. cit. c. Infames, caus. 6. q. 1. dummodo hi omnes sint notorij.

XX. Cæterùm alij præterea sunt, qui ab Ordinibus arcentur. Veluti 1. Uxoratus, cui ne prima » quidem tonsura conferri potest, nisi Religionem » intrare, vel ad sacros Ordines (cùm consensu scili- » cet uxoris) promoveri velit. c. fin. h. t. in 6. Ita tamen, ut uxor eius etiam Religionem ingrediatur, vel in seculo manens votum continentiæ edat, modò hoc casu talis sit ætatis, ut extra periculum incontinentiæ esse videatur. c. Cùm sis; 4. c. Conjugatus; 5. c. Uxoratus; 8. de convers. conjug. 2. Qui post baptismum semel susceptum, se absolutè rebaptizari permittunt, ordinari non possunt, saltem si scienter, & voluntariè id faciant. c. Confirmandum; 65. juncta Gl. V. Rebaptizati, dis. 50. Can. Eos 118. & c. Qui bis; 117. dis. 4. de consec. ubi tamen habetur, quòd etiam ignoranter bis baptizati ordinari non possunt; quod intelligendum, juxta Gl. ibid. V. Ordinati; de ignorantia juris, & culpabili, nam rebaptizatus ex justa, seu inculpabili ignorantia, probabiliter non est irregularis, Turrecrem. ibid. num. 7.

quamvìs alij putent, quòd etiamsi rebaptizati sint ex ignorantia probabili, vel metu cadente in constantem virum, petenda sit dispensatio ab Episcopo, saltem ad majorem cautelam, cùm in cit. cap. Qui bis; expressè dicatur, quòd bis baptizati, etiam ignoranter, secundùm Canones, ordinari non possunt, nisi magna necessitas cogat, Hostiens. in summa infra tit. 16. §. ult. prope finem, Piasec. in praxi Episc. p. 1. cap. 1. art. 3. num. 4. Imò etiam scienter, & absolutè rebaptizans, & qui publicè rebaptizanti ministrant, ordinari non possunt, secùs, si occultè, cap. 2. & ibi Gloss. V. Acolythus de Apostat. Piasec. cit. loc. Idque aliqui extendunt etiam ad iterantes alia Sacramenta, quæ characterem imprimunt, videlicet confirmationem, & Ordinem, quòd ordinari, vel superiorem Ordinem recipere non possint, arg. c. Dictum; 8. dis. 5. de consecr. quod agit de bis confirmatis, & c. 1. dis. 68. quod agit de bis ordinatis. Hostiens. in summ. inf. tit. 16. in fine. Navarr. in man. c. 27. num. 247.

3. Qui extra necessitatem, ab hæretico baptismum accipiunt, ordinari non possunt, c. Qui in qualibet; 10. caus. 1. q. 7. modò adulti fuerint, non infantes, quibus parentum error nihil officit, c. Placuit; 3. & seqq. cit. caus. 1. q. 4.

4. Adulti baptizati in ægritudine, ob mortis periculum, ordinari non debent, quia fides sic baptizati præsumitur non voluntaria, sed ex necessitate esse; nisi posteà suam constantiam in fide probârint, vel hominum raritas exigat, ut ordinentur, prout habetur in can. Si quis unic. dis. 57.

5. Prohibentur ordinari Neophyti, id est, illi, qui ex Judaismo, vel Paganismo recenter conversi sunt ad fidem Christianam, & baptizati, c. 1. dis. 48. donec moribus, & disciplinâ Christianâ satìs instructi videantur, juxta prudens Episcopi arbitrium, Covarr. in Clement. si furiosus de homicid. p. 1. §. 2. num. 7.

6. Qui Sacramentum Confirmationis non susceperunt, ordinandi non sunt, nam etiam primâ Tonsurâ initiari prohibentur in Concilio Trident. Sess. 23. cap. 4. de reformat. quamvìs Ordo non necessariò supponat characterem Confirmationis, sicut baptismi, necessitate scilicet Sacramenti, sed solùm præcepti, Navarr. in man. cap. 22. num. 9. ubi tamen addit, si ex negligentia, vel etiam scienter, absque contemptu, suscipiatur, vel conferatur Ordo, ante confirmationem, id non esse culpam mortalem.

7. Prohibentur etiam ordinari solemniter, & publicè pœnitentes, can. Ex pœnitentibus; 55. can. Illud; 66. ubi ratio redditur, quia dudum fuerunt vasa vitiorum. c. Placuit; 68. dis. 50. cap. 1. De bigam. & ibi Gl. V. Pœnitentes; ubi tamen excipitur, nisi necessitas, aut usus exegerit, tunc enim huiusmodi pœnitentes laici inter Ostiarios, vel Lectores assumi possunt,

Denique excommunicati, suspensi, & interdicti, & universim omnes irregulares, sive ex delicto, sive ex defectu corporis, vel animi, ordinari prohibentur, Sylvest. V. Ordo; 4. num. 2. & alij communiter.

Addunt nonnulli, etiam Novitios Religionum ad Ordines promoveri non posse, ne quidem ad primam Tonsuram, sinè dispensatione Prælati Ordinis, Azor p. 1. Instit. l. 12. c. 2. q. 13. Sylvest. V. Religio; 5. quæst. 10. Sed contrarium est verius, nisi speciale statutum, vel consuetudo Religionis obsistat, ut docet Sanch. l. 6. moral. cap. 10. n. 19. Emman. Rodriq. qq. Regul. tom. 1. quæst. 13. a. 4. quia nullo jure, id est prohibitum, nam in c. In Monasteriis; 6. caus. 19. quæst. 3. est sermo non de Tonsura Clericali, sed Monachali, & habitu Professorum, quem induere non possunt Novitij intra annum probationis, ut patet ex ratione ibi subjunctâ, & notat ibid. Turrecrem. n. 1.

Plura adhuc alia sunt Canonica impedimenta suscipiendi Ordines Ecclesiasticos, de quibus infrà in propriis Titulis seqq. agetur.

§. IV.

De his, qui ordinandi potestatem ordinariam habent.

XXI. Assertio 1. Potestas ordinaria conferendi Ordines Ecclesiasticos, Jure communi Canonico, competit solis Episcopis consecratis, tanquam ordinariis Ministris Sacramenti Ordinis, jure proprio, & ex vi sui officij, ut constat ex c. 1. §. Ad Episcopum dis. 25. c. Quamvìs 4. dis. 68. c. Aqua; 9. junctâ Gloss. V. Jurisdictionis de Consecrat. Eccles. & novissimè ex Concilio Trident. Sess. 23. c. 4. & 7. nomine autem Episcopi comprehenduntur etiam ijs Superiores, ut Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ.

XXII. Assertio 2. Sed & Episcopi hæretici, schismatici, vel aliàs excommunicati, interdicti, ab Ordine suspensi, simoniaci, imò etiam depositi, seu degradati validè Ordines conferunt, dummodo ab ijs servetur forma Ecclesiæ, quia indelebilem characterem, & potestatem conferendi Ordines retinent, Sanch. in opusc. moral. l. 7. c. 1. dub. 18. num. 3. ac proinde ab ijs Ordinati characterem Ordinis recipiunt, ita, ut Ordine suscepto validè uti possint: non tamen recipiunt legitimam executionem Ordinis, sed ab usu Ordinum in perpetuum sunt suspensi, donec cùm illis fuerit dispensatum. cap. 1. junctâ Gloss. V. Irritas, & cap. 2. De Schismat. c. Statuimus; 107. & c. seq. caus. 1. quæst. 1. Laym. lib. 5. tract. 9. cap. 10. num. 1. nam tales Episcopi non habent legitimam potestatem, seu executionem Ordinis conferendi, adeóque etiam legitimum exercitium eorundem Ordinum aliis conferre non possunt. arg. c. Quod autem; 5. de jure patron. ubi dicitur, pro non dato habetur, quod ab eo datur, qui de jure dare non potest. Hoc autem post Extravag. Concilij Constantiensis. Ad evitanda; intelligendum est de Episcopis, qui ob crimen, vel censuram nominatim denunciati sunt, tanquam vitandi, vel notorij sunt percussores Clerici: nam, si tolerati sint, & non vitandi, conferunt legitimam Ordinis executionem ab ipsis Ordinatis, alioquin vitandi forent, quod est contra Decretum Martini V. in dicto Cōcilio. Sanch. l. 3. de matr. dis. 22. n. 35. Barbos. de offic. Episc. alleg. 3. n. 3. & 17.

XXIII.

XXIII. Assertio 3: Nullus Episcopus ordinare debet, aut licitè potest, nisi subditos suos; alienos verò, sive non subditos non potest, nisi cum propriĳ Prælati, vel ex speciali juris licentiâ, c. 1. & seqq. caus. 9. q. 2. ubi irrita dicitur hujusmodi ordinatio alienorum, non in se, sed quoad executionem; nam ordinatus ab alieno Episcopo, sinè licentia proprij, Ordines susceptos licitè, ac legitimè exercere non potest, perinde, ac si irrita esset Ordinatio; cap. 2. h. t. in 6. Trident. Sess. 14. c. 2. & Sess. 23. c. 8. de reform.

» XXIV. Idque extenditur 1. Ut nec quidem » primam Tonsuram Clericalem Episcopus homini » Diœcesis alienæ, sive non suæ, absque licentia Su- » perioris, sive proprij Episcopi, conferre possit, prout habetur in c. ult. h. t. in 6. & c. Primatus 6. & ibi Gloss. V. Obtineat; dis. 71. quia eadem ratio locum habet in prima Tonsura, quæ in Ordinibus minoribus, vel majoribus, cùm ipsa sit fundamentum, sinè quo Ordines conferri non possunt. Quare Tonsurâ initiatus ab alieno Episcopo, sinè licentia proprij, non gaudet privilegio Clericali; nec ad ullum Ordinem ulteriorem promoveri potest, sinè dispensatione proprij Episcopi, & inhabilis est ad beneficia Ecclesiastica, ac si tonsuratus non esset, quia inutilem habere tonsuram perinde est, ac nullam habere. Rebuff. in praxi benefic. tit. de litter. dimiss. num. 22. Sanch. cit. lib. 3. c. 1. dub. 20. num. 15. & 16.

XXV. 2. Extenditur, quòd non solùm Clerici seculares, sed etiam Religiosi non exempti ordinari debent ab Episcopo proprio, sive Ordinario loci, in quo situm est Monasterium, licèt non sint de ejus Diœcesi oriundi, prout habetur in c. Cùm nullus 3. §. Religiosi h. t. in 6. Ubi Bonifacius VIII. » ita rescribit, Religiosi à suis Superioribus in non » exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum » socij, possunt à locorum Diœcesanis, quàm diu » morantur in illis Prioratibus, licitè ordinari, quam- » vis non sint ex eorum Diœcesibus oriundi.

Ex quo patet, quod Priores etiam temporales, & ad nutum amovibiles, & eorum socij non exempti, dum morantur in illis Prioratibus, possunt, ac debent recipere Ordines ab Episcopo illius loci, in quo situs est Prioratus non exemptus, & licèt Prioratus ille subsit Monasterio alterius Diœcesis, non tamen eximitur ab Ordinario loci, in quo situs est, adeóque etiam Regulares, dum ibi degunt, illi subjiciuntur quoad Ordines recipiendos, Ancharan. in cit. c. Cùm nullus 3. not. 4. Franc. ibid. num. 2.

Quin imò etiam Religiosi exempti ordinari debent ab Episcopo proprio, sive Ordinario loci, in quo situm est Monasterium, in quo degunt, vel ab alio, cum ejus consensu, accedente etiam licentiâ suorum Superiorum Regularium. Gloss. in cit. c. Cùm nullus; V. Religiosi; & ibidem. Ancharan. & Franc. n. 5. Barbos. de offic. Epis. alleg. 4. num. 58. Præterquam si à Sede Apostolica privilegium habeant, ut à quocunque Episcopo Catholico, cùm Prælatorum suorum licentiâ, ordinari possint, quale habet Societas Jesu in Bulla Gregorij XIII. quæ incipit: Pium & utile.

Sed & Novitij Religionum, intra annum probationis, Ordines accipere possunt, ac debent ab Episcopo; in cujus Diœcesi sunt in probatione, Anchar. in cit. c. Cùm nullus; & Franc. in fine. Sanchez. lib. 4. moral. c. 39. num. 20. & l. 6. moral. c. 10. num. 21. Layman. l. 4. tr. 5. c. 4. num. 5. Quia per ingressum Monasterij, & habitûs Regularis assumptionem censentur ibi domicilium acquisivisse: sunt enim ingressi cùm proposito perpetuò permanendi, quantum est ex parte sua, & nisi mutatio aliqua eveniat, quia Ordo, seu Institutum eis convenire non videtur: & sufficit, quòd possint ibi perpetuò permanere, etiamsi actu non permaneant, sicut etiam alij domicilium contrahunt, qui ad locum aliquem se conferunt, animo ibi perpetuò habitandi, nisi casus incidat, qui mutare habitationem cogat, vel occasio melior offeratur: quamvis Henriquez apud Sanch. c. l. putet, Novitios ordinandos esse ab eo Episcopo, à quo ordinandi essent, si laici fuissent, adeóque à proprio Episcopo loci, in quo domicilium habuit Novitius, ante ingressum Religionis, quod non videtur mutatum per Novitiatum, cùm nondum habeat animum perpetuò manendi in loco Religionis: sed prius probabilius videtur.

XXVI. 3. Extenditur, quòd neque Archiepiscopus subditum sui Suffraganei, sinè speciali ipsius licentia, ordinare potest, quia non est de Diœcesi ipsius Metropolitani, ut requiritur in cit. c. Cùm nullus in princ. nec ipsius subditus, nisi in casibus jure expressis. Piasec. in praxi p. 1. cap. 1. art. 2. num. 6. Sanchez. in opuscul. moral. lib. 7. cap. 1. dub. 20. num. 70.

XXVII. Denique 4. Non potest etiam Episcopus alienum subditum ordinare, sub spe ratihabitionis de futuro proprij Episcopi; non enim potest Episcopus proprius ex post facto ratam habere ordinationem subditorum ab alieno Episcopo factam, ita, ut valeat, quoad legitimum usum, & executionem Ordinis suscepti, sed requiritur consensus de præterito, vel de præsenti datus, & signo aliquo exteriore expressus: nam ratum quis habere non potest, quòd suo nomine gestum non est, c. Ratum 9. de reg. jur. in 6. & alioqui daretur ansa Episcopis, ut hoc prætextu alienos ordinarent. Rebuff. in praxi tit. de form. litter. dimiss. n. 11. Salzedo in pract. canon. c. 26. lit. C. Sanch. c. l. n. 13. Avila de censur. p. 3. dis. 5. dub. 7. §. Dico; 5. in 2. casu. Non obstat text. in c. fin. caus. 9. q. 2. quia inde non probatur, quòd per ratihabitionem Episcopi confirmetur ordinatio, sed Episcopus relaxavit injuriam sibi ab ordinato illatam: ibi: *Miserationis intuitu in suo quemque honore recipias.* Rebuff. c. l. num. 14. & Salzedo.

XXVIII. Cæterùm quod dictum est, Episcopum non posse non subditos, sinè licentiâ proprij Episcopi, ordinare, id limitatur 1. nisi Episcopi pro- » prij sint publicè suspensi ab Ordinum collatione, » eò quòd ordinârint Clericos alienæ Diœcesis, sinè » licentia proprij Episcopi, tunc enim Clerici eorum » subditi, etiam absque eorundem licentiâ, interim » (durante scilicet suspensione) ab alijs vicinis Epi- » scopis Ordines recipiendi, canonicè tamen (scili- » cet præcedente debitâ examinatione, ac scrutinio, » & temporibus legitimis, ac modo debito) liberam » habent facultatem, modò manifesta sit eorum su- » spen-

» spensio, sive per evidentiam facti, qoia scilicet publicè ordinaverunt alienos subditos, sive per notorietatem juris, quia Episcopi de boc sont convicti, vel confessi in judicio, ita habetur in c. 2. §. Clericis quoque b. t. in 6. & ibi Gloss. V. Manifesta; & Gloss. fin. Ratio est, quia æquum est, ut, sicut tales Episcopi alieoos subditos ordinârunt, sinè licentia: ita etiam sui subdiri ordinentur, sinè ipsorum licentia, ut in eo puniantur, in quo peccaverunt. Datur autem hoc casu subditis facultas Ordines recipiendi à vicinis Episcopis in eorum Diœcesi, quia his meliùs perspecti esse possunt mores, & vita Ordinaodotum, qoàm remotis. Gloss. hîc V. Taliter.

Quòd si Episcopi ob aliam causam sint suspensi, quàm, qoia Clericos alienæ Diœcesis ordinârunt, non possunt subditi eorum ad vicioos Episcopos accedere pro Ordinibus recipiendis, quia in alijs casibus id oon est jure expressum. Gloss. bîc V. Taliter. Quin imò etiam in eo casu, quo Episcopus proprius suspensus est, propter alienæ Diœcesis Clericum ordinatum, non possunt subditi ejus Diœcesani accedere ad aliom Episcopum, ad suscipiendam Clericalem tonsuram, ut tradit Gloss. fin. in c. ult. b. t. in 6. quia in cit. c. 2. fit mentio de solis Clericis, & noo subest tanta necessitas, ut laici ordinentur, quanta, ut Clerici ascendant ad Ordioes Superiores. Sanch. cit. dub. 20. n. 19. Nisi tamen Episcopus suspensus det licentiam subditis, seu litteras dimissorias ad recipiendam primam tonsuram ab alieno Episcopo, quas io boc casu dare potest, ad instar Episcopi coofirmati, & nondum consecrati, quia non est suspensus à jurisdictione, sed solùm ab Ordinum collatione. Joann. Andr. io cit. c. ult. h. t. in 6. At verò Clerici hoc casu non indigeot licentiâ proprij Episcopi recipiendi Ordines à vicinis Episcopis, cùm ipso jure id eis concessum sit, ideóque necesse non est id ulteriùs à Superiore postulare. Gloss. hîc V. Licentia.

XXIX. Limitatur 2. Episcopus familiarem suum, aliàs non subditum, sinè licentia proprij ipsius Episcopi, ordinare potest, si per triennium secum fuerit moratus, & beneficium, quacunque fraude cessaote, statim cum Ordinibus re ipsâ illi conferat, non obstante quacunque consuetudine in contrarium, etiam immemoriali, ut decrevit Concil. Trident. Sess. 23. c. 9. de reform. Dicitur autem familiaris Episcopi, in ordine ad præseutem effectum ordinatioois, qui per triennium moraliter contiouum, præsens Episcopo inservivit, & in ejus obsequio, sive intra, sive extra domum, fuit versatus, ejusdémque expensis sustentatus; non autem is, qui absens est, etiamsi alibi sumptibus Episcopi vixerit, quia Episcopus tunc non potest illios mores satis cognoscere, ob quem finem hoc trienniom præfixum est. Sancb. c. l. num. 23. Barbos. de offic. Episc. alleg. 5. o. 6. & 7. sufficit autem, quòd triennium inceperit, antequam factus est Episcopus. Barb. c. l. n. 8.

Debet tamen Episcopus statim, id est, in cootinenti, & absqoe intervallo, vel saltem, quàm primùm beneficium aliquod vacaverit, re ipsâ conferre beneficium soo familiari triennali, etiam cùm minores Ordines, vel primam tonsuram solùm ipsi vult conferre; oon ut ratione illius subditus fiat, sed ne mendicare cogatur, nisi fortè ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, ad titulom patrimonij, vel pensionis eum ordinaverit, & certæ, ac particulari Ecclesiæ ascribatur, ubi suo munere fungi debet, juxta declarationem Cardinalium Concilij c. l. Barb. c. l. n. 11. & 12. non tamen poterit hujusmodi Episcopus dispensare in interstitijs temporum, ot illis non servatis, familiaris suus triennalis ordinetur, quia cùm facultas ordinandi aliàs non subditum ratione familiaritatis concessa à Concilio, sit odiosa, & præjudicans Ordinario loci, ac omnino diversa, à potestare dispensandi in ioterstitijs, non debet ad illam extendi. Salzed. in pract. Canon. c. 26. lit. C. §. Tertius casus; oisi postquam jam ordinato collatum est beneficium ab Episcopo, adeóq; jam ei subditus factus est, ut addunt aliqui apod Barb. c. l. n. 15. neque etiam dispensare potest cum illo Episcopus super illegitimis natalibus, etiam ad minores Ordines. Barb. c. l. n. 14. Episcopi verò titulates, qoi actu Ecclesiam, & Diœcesin non possident, non possunt suum familiarem non subditum, etiam post triennium, vel qoocunque alio tempore, ordinare, prætextu continuæ familiaritatis, vel commensalitatis suæ, etiamsi in loco nullius Diœcesis, vel exempro resederint, & nec quidem ad minores Ordines, vel primam tonsuram promovere, absqoe sui proprij Prælati expresso consensu, aut litteris dimissorijs, ex decreto Coocil. Trid. Sess. 14. c. 2, de reform. quia propriam Diœcesin non habet talis Episcopns, in qua familiaris ejus domicilium acquirere possit, neque etiam habet beneficia, quæ conferre possit promovendo. Piasec. in praxi p. 1. c. 1. art. 2. num. 15. Additur verò in cit. decreto Concilij, quòd Episcopus talis contrà faciens ab exercitio Pontificalium per annum; ab eo verò promotus ab executione Ordinum sic susceptorum ipso jure sint suspensi, donec suo Prælato visum fuerit.

§. V.

Quinam Episcopi sint proprii ad conferendos Ordines, & qui ob specialem prohibitionem certos quosdam ordinare non possunt?

XXX. Quæritur 1. An non unus tantùm, sed plures sint Episcopi proprij, quoad conferendos Ordines? Respondetur: Triplex est Episcopus proprius, à quo quis licitè ad Ordines, jure communi, & ordinario, promoveri potest, videlicet, Episcopus originis, domicilij, & beneficij, ut constat ex c. Cùm nullus; 3. in princ. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. ait: » Cùm nullus Episcopus Clericum » (vel etiam Laicum, c. ult. h. t. in 6.) Parochiæ, id » est, Diœcesis alienæ, absque Superioris ipsius licen- » tia debeat ordinare: Superior in boc casu (scilicet » collationis Ordinum, vel dandi licentiam, ut ab alio » ordinetur) intelligitur Episcopus ejus Diœcesis, » ex qua is, qui ad Ordines (quoscunque, minores, » vel sacros, seu majores. Gl. hîc V. Ordines) promo- » veri desiderat, est oriundus, vel in cujus Diœce- » si beneficium Ecclesiasticum obtinet; vel domi- » cilium

„ cilium in eadem habet, licèt alibi natus fuerit. Quare, si quis in una Diœcesi natus sit; in alia habitet, sive domicilium habeat; in tertia beneficium Ecclesiasticum obtineat; vel in pluribus Diœcesibus domicilia, vel beneficia obtineat, ab unoquoque Antistitum illarum Diœcesium ordinari poterit. Garc. de benefic. p. 2. c. 4. num. 2. Barbos. de Offic. Episc. allegat. 4. num. 38. & 51. Quamvis per electionem unius Episcopi præcludi ordinato aditum ad alios Episcopos, pro reliquis ordinibus suscipiendis, putet Aloysius Riccius in praxi fori Ecclesiastici decis. 206. sed sinè fundamento, quia hoc solùm speciale est in S. Pontifice, ut infrà dicetur.

XXXI. Pro declaratione hujus c. Notandum 1. Episcopus originis est ille, è cujus Diœcesi aliquis oriundus est, id est, non in qua fortuitò natus est, quia parentes solùm per modum transitûs, vel negotiationis causâ, ibi morabantur, sed in qua parentes ordinandi domicilium habebant, tempore nativitatis illius; ibi enim jurisdictione censetur quis natus, etsi re verâ alibi natus sit, Abb. in c. Rodulphus 35. num. 9. de rescript. Sanch. l. 3. de matrimon. dis. 23. num. 3. Less. lib. 3. de justit. cap. 34. num. 92. & colligitur ex l. Filios 3. & ibi Bart. C. de municipali. & l. Cives 7. in fine C. de incolis lib. 10. Ratio est, quia etsi cives ad tempus, negotiorum causâ, aliò proficiscantur, semper tamen in loco domicilij mansisse censentur, arg. l. Actio 16. ff. de captiv. non enim ejus, quod per accidens est, vel fit, sed quod per se, ratio habetur. Ugolin. de potest Epis. c. 26. §. 1. num. 5. Inspicitur etiam, quoad Ordines suscipiendos, origo patris, ita, ut quis, ratione paternæ originis, Ordines suscipere possit ab Episcopo loci, in quo pater ejus natus est, saltem si de filij origine constare non possit, per l. Assumptio 6. §. Filius ff. ad municip. Non tamen sufficit ad Ordines suscipiendos origo Avi, & aliorum ascendentium, quia daretur processus in infinitum, & usque ad Adam. Ugolin. c. l. n. 4. Barbos. cit. alleg. 4. num. 13. neque etiam potest quis Ordines suscipere ab Episcopo originis matris, quia filius originem patris, & non matris sequitur, etsi in loco, unde mater oriunda est, natus sit, cit. l. 3. C. de municip. nisi desit aut non constet de origine patris. Barbos. c. l. n. 15. & 16. Vel nisi sit filius naturalis, & illegitimus; tunc enim non patris, sed matris origo inspicitur, l. 1. in fine, l. Ejus 9. ff. ad municip. Barb. c. l. num. 15. Legitimatus tamen per Principem patris originem sequitur, sicut & filius adoptivus. Gloss. in cit. l. 1. V. Patentibus.

His addendum 1. Expositi, quorum parentes ignorantur, non solùm ordinari possunt ab Episcopo loci, in quo nati sunt, sed etiam ejus loci, in quo sunt expositi, cùm utriusque loci sint cives, vel originarij. Barb. c. l. num. 17. & 37. 2. Illi, qui nullius Diœcesis sunt, ab Episcopo viciniore, quem semel elegerunt, vel de ejus licentia, ab alio Ordines suscipere possunt, secundùm responsum S. Congr. Concil. Trident. apud Piasec. in praxi p. 1. c. 1. art. 2. n. 5. 3. Vagi ordinandi sunt ab Episcopo originis propriæ, vel paternæ, si etiam pater, tempore nativitatis ipsorum, vagabundus fuerat: quòd si neque de origine patris constare posset, quia etiam avus vagus fuit, cùm ipsi nascerentur, ei Episcopo subjecti censendi sunt, in cujus Diœcesi Ordines petunt: quia tales vagi carent certâ origine, domicilio, & beneficio, ut supponitur; ac proinde non sunt subjecti magis uni Episcopo, quàm alteri, sed cui voluerint, possunt se subjicere, quoad Ordines suscipiendos, Tiberius in Instructione Ordinand. c. 7. q. 46. sicut etiam Sacramenta pœnitentiæ, & matrimonij à quocunque Parocho, ubi morantur, recipere possunt, Sanchez. lib. 3. de matrimon. dis. 25. num. 5. & 11. Denique Liberti, sive Libertini ordinari possunt, tum ab Episcopo suæ originis, tum etiam dominorum, sive patronorum, quorum originem sequuntur, & non patris, cit. l. Assumptio in fine cum l. seq. Ugolin. c. l. num. 4. Barbos. num. 18. & 36.

XXXII. Notandum 2. Episcopus domicilij est, in cujus Diœcesi aliquis domicilium, sive Sedem fixit, animo perpetuò ibi manendi, nisi quid avocet, licèt alibi natus sit, cit. l. Cives 7. C. de incolis, junctâ Gloss. magn. & V. Laicum; sicut autem qui non longo tempore habitat in aliquo loco, si tamen eò accessit, animo perpetuò ibi permanendi, statim ibidem contrahit domicilium; ita, ut ab illius loci Episcopo, vel cum ejus consensu, ab alio ordinari possit, ut docet Navarr. l. 1. consil. 2. in novis h. t. Barb. cit. alleg. 4. n. 26. sic & qui per longum tempus, sive per multos annos, in loco aliquo habitat, sed absque animo stabiliter ibidem permanendi, non contrahit ibi domicilium. Barb. c. l. n. 25. quia domicilium animo, & facto contrahitur, l. Domicilium 20. junct. Gloss. V. facto, ff. ad municip.

Quare Studiosi, qui in Universitatibus per plures annos manere statuunt, animo tamen redeundi aliquando in patriam, non contrahunt ibi domicilium, nec ab Episcopo loci, sive habitationis, quantumvis diuturnæ, ordinari possunt, sed pro arbitrio suo, vel ab Episcopo originis, vel ab Episcopo domicilij paterni (si in una Diœcesi nati, postea, cum patre domicilium mutante, in aliam Diœcesin migrârint) Ordines, vel dimissorias petere debent, Abb. in c. fin. num. 8. de Paroch. Laym. l. 5. tract. 9. c. 9. num. 10. & 11. nam filius manens cum patre, sortitur domicilium patris, si alibi domicilium non figat, cùm etiam filiusfamilias domicilium sibi constituere possit, si pubes sit, l. Placet 3. & l. seq. ff. ad municip. nec filius, discedendo à patre, amittit domicilium patris, si animum ad eundem redeundi retineat. Navarr. l. 1. consil. 3. h. t. Neque domicilio habitationis alicubi constituto, ideo amittitur domicilium originis, cùm hoc sit immutabile, nec illi renunciari possit, cit. l. Assumptio in princ. ff. ad municip. & l. Origine 4. C. de municip. quia est naturale, naturalia autem sunt immutabilia, §. Sed naturalia, Instit. de jure nat. gent. &c. Porrò non requiritur licentia Episcopi in domicilio mutando, ut habetur in c. fin. de Paroch. & ibi Abb. n. 1. debet tamen is, qui mutat domicilium, afferre testimonium veritatis circa natalia, mores, & sufficientiam ipsius, ab Episcopo loci, unde digressus fuit; nisi à teneris annis domicilium sit translatum ad alium locum, & illic habitatio continuata sit, usque ad tempus susceptionis Ordinum. Barb. cit. alleg. 4. n. 42.

XXXIII. Notandum 3. Episcopus beneficij est, in cujus Diœcesi aliquis beneficium Ecclesiasticum obtinet; licèt alibi habitet, sive resideat, ita, ut ad hoc, ut quis, ratione beneficij, ordinari possit ab Episcopo, de cujus Diœcesi non est, vel ab alio de ejus licentia, non sufficiat beneficium proximè conferendum, sed requiratur actu collatum; nec etiã sufficiat sola collatio, sive justus titulus, sinè possessione. Sanch. in opusc. mor. l. 7. c. 1. dub. 23. num. 13. Garc. de benefic. p. 2. c. 4. n. 16. Barb. cit. alleg. 4. num. 55. qui tamen addunt, videri sufficere solam possessionem beneficij, sinè justo titulo, quia per eam videtur quis effici de foro illius Episcopi. Requiritur insuper, ut beneficium, quod Ordinandus obtinet, veri beneficij Ecclesiastici rationem habeat. Unde non sufficit, ut aliquis obtineat in alicujus Diœcesi præbendam temporalem, v. g. ratione lecturæ, seu Professuræ, nec Capellaniam non collativam, etiam perpetuam, nec pensionem Ecclesiasticam, quia hæc non sunt beneficia Ecclesiastica. Gloss. in c. 3. V. Ecclesiasticum h. t. in 6. Garc. c. l. n. 4. & 7. Ugolin. cit. c. 26. §. 3. Barb. c. l. n. 56. Nisi tamen pensio Clericalis alicui in titulum beneficij, vel perpetuæ Vicariæ, aut Commendæ constituatur, tunc enim propriè dictum beneficium censetur. Laym. l. 4. tr. 2. c. 18. n. 1. neque etiam sufficit obtinere beneficium in Commendam temporalem, quia hæc non est titulus Canonicus, nec habet vim tituli: secus, si detur in commendam perpetuam, & in utilitatem Commendatarij, quæ habet vim tituli. Garc. c. l. n. 10. & 11. Barb. n. 50. potest tamen Episcopus eum ordinare, cui præstimonium, hoc est, portionem detractam ex reditibus Ecclesiasticis concessit, absolutè, & in perpetuum, ob spirituale aliquod officium ei annexum, tunc enim computatur inter beneficia Ecclesiastica. Barb. c. l. n. 48. & 49.

XXXIV. Cæterùm quòd dictum est, posse aliquem ordinari ab Episcopo, in cujus Diœcesi beneficium possidet, id extenditur 1. Tametsi sit beneficium manuale, seu ad nutum concedentis revocabile, quia est verum beneficium: & licèt non possit quis ordinari ad titulum talis beneficij; potest tamen, ratione illius, ad alium titulum ordinari ab Episcopo, in cujus Diœcesi est situm. Rebuff. in praxi benefic. tit. de Cleric. & à quibus &c. n. 21. Garc. c. l. n. 3. 2. Extenditur, etiamsi sit beneficium tenue, nec sufficiens ad sustentationem ordinandi, quia, licèt quis non possit ordinari ad titulum talis beneficij, potest tamen, si aliunde sufficientem sustentationem habeat, ad Ordines promoveri ab Episcopo loci illius beneficij; nam in jure nomine beneficij communiter etiam tenue comprehenditur, ita, ut habens beneficium etiam tenue, gaudeat privilegio fori Ecclesiastici, secundùm Concil. Trident. Sess. 23. c. 6. de reform. & ratione beneficij quantumvis exigui, si non sit exemptum, acquirit Episcopus jurisdictionem in Beneficiatum, & hic illi subjicitur. Garc. c. l. num. 8. Barbos. c. l. num. 44. & seq. ubi id limitat in beneficio tenuissimo, v. g. 4. vel 7. Ducatorum; idque ratione præsumptæ fraudis. Contrarium tenet Ugolin. c. l. & Quaranta in summa Bullarij V. Ordo; §. circa secundum, ubi requirit, ut sit beneficium sufficiens ad victum. 3. Extenditur, quamvìs beneficium illud nõ requirat residentiam, nec ordinandus resideat in illo, aut in Diœcesi, in qua illud situm est, adeóque, non eximatur à jurisdictione prioris Episcopi; nam tametsi quis, ratione beneficij non requirentis residentiam, non acquirat domicilium in loco, ubi illud situm est, fit tamen subditus Episcopi illius loci, Joan. Andr. in cit. c. 3. num. 1. & ibidem. Franc. num. 3. h. t. in 6. Quarant. c. l. Garc. c. l. num. 9. Barbos. c. l. num. 46. & 47. contra Lessium, & alios nonnullos. Idque probatur, quia in cit. c. Cùm nullus 3. nomine beneficij, quippe generaliter, & absolutè, sinè ulla limitatione, posito, non intelligitur tantùm beneficium requirens personalem residentiam, sed etiam non requirens, alioqui enim non tam ratione beneficij, quàm ratione domicilij per beneficium requirens residentiam acquisiti, subjiceretur quis tali Episcopo, adeóque duo tantùm modi essent, quibus quis subjicitur Episcopo, quoad Ordines suscipiendos, videlicet originis, & domicilij, sub quo comprehenditur etiam beneficium requirens residentiam, quia per hoc acquiritur domicilium: cùm tamen ibi modus, quo aliquis fit subditus, ratione beneficij Episcopo loci, ubi illud situm est, ponatur ut diversus à modo, quo aliquis fit subditus, ratione domicilij, qui tamen diversus non est, nisi quatenus includit beneficium non requirens residentiam. 4. Sed neque quoad Ordines suscipiendos refert, etiamsi sit beneficium, propter quod aliquis Ordinem recipit, quia text. in cit. c. 3. generaliter, & indistinctè loquitur. Gloss. ibidem V. Ecclesiasticum. Ugolin. c. l. §. 3. Garc. n. 12. Barb. n. 50. quin imò etiamsi alicui eo fine ab Episcopo sit collatum, ut ad ejus titulum ordinari possit; nam sicut non censetur fraus, si quis domicilium novum contrahat, ut ab Episcopo ordinari possit: ita nec fraus censenda est, si in ordine ad eundem finem, novum beneficium obtineat. Campanil. in diversorio Jur. Canon. rubr. 9. c. 8. n. 17. Tiberius in Instruct. Ordinand. c. 7. q. 45. modò beneficium non sit fictè tantùm collatum. 5. Licèt beneficium illud annexum habeat certum Ordinem, v. g. Subdiaconatum, nam Episcopus loci, in quo situm est istud beneficium, non solùm Subdiaconatum, sed etiam reliquos Ordines conferre poterit. Franc. in cit. c. 3. n. 3. Ugolin. c. l. §. 3. Garc. c. l. n. 13. 6. Deniq; Episcopus potest ordinare illum, qui in ejus Diœcesi beneficium habet, etiamsi illud, quoad præsentationem, vel etiam institutionem, seu collationem ad Episcopum alterius Diœcesis spectet. Secus est, si etiam quoad jura Episcopalia, beneficiũ illud alteri Episcopo subjectum sit, tunc enim censeretur esse de illius Diœcesi, adeóque ille solus ad Ordines, ratione talis beneficij, promovere posset. Franc. c. l. Garc. c. l. n. 15. Barb. n. 52.

XXXV. Quæritur 2. An, & quando ordinatus ab uno Episcopo non possit ab alio promoveri ad Superiorem Ordinem? Respondetur, quamvìs regulariter ordinatus ab uno Episcopo, v. g. originis, possit promoveri ad gradum altioris Ordinis, vel ab alio Episcopo, qui habet aliàs potestatem ipsum ordinandi, v. g. ab Episcopo domicilij, vel beneficij, etiam sinè consensu primi ordinantis, ut colligitur ex cit. c. Cùm nullus; h. t. in 6. quia concurrentem habent potestatem ordinandi: si

tamen

tamen Clericus in sacris constitutus, videlicet Subdiaconatu, ordinatus sit ad certæ Ecclesiæ servitium, seu beneficium residentiam postulans, is ab alio Episcopo ad superiorem Ordinem promoveri non debet, sinè consensu prioris ordinantis: quia talis, inconsulto priore Episcopo, an causa, ob quam ordinatus fuit, cessârit, locum suum deserere non potest, juxta Concil. Trident. Sess. 23. c. 16. de reform. Quarant. in summa Bullar. V. Ordo. §. Circa. 3. Piasec. in praxi p. 1. c. 1. a. 2. n. 4.

XXXVI. Præterea ordinatus à Papa non potest, sinè eius licentia, ad superiores Ordines promoveri à quovis alio Episcopo, prout sumitur ex c. Cùm in distribuendis; 12. h. t. Sic enim communiter Gl. & Canonistæ intelligunt hoc c. ubi Papa Innocent. III. ait, » à se fuisse humiliter postulatum, & clemeter indul- » tum, ut quia A. Ecclesiæ Romanæ Subdiaconus e- » rat (scilicet ordinatus ab ipso Papa Gl. hic in casu) » mandaret ipsum per Bononiensem Episcopum pro- » moveri, nempe ad superiores Ordines, quod sinè mandato Papæ fieri non debet, Hostiens. hic V. Promoveri. Idque statutum fuit propter reverentiam, & excellentiam potestatis Pontificiæ, ut, ubi Papa semel manus apposuit, inferior cœptum perficere non præsumat, sinè speciali eius licentia, Gl. hic V. Indultum, & in c. Per tuas; 7. V. Absolvuntur de majorit. & obed. Hostiens. hic §. Sed quæ est ratio. Quomodo etiam propter reverentiam, in Altari, in quo Missam celebravit Episcopus, inferior Presbyter eodem die aliam celebrare non debet, sinè illius licentia, vel nisi ob necessitatem urgentem. c. ult. & ibi Gl. V. Non præsumat, dist. 2. de consecr. non tamen ordinatus à Papa per hoc eximitur à jurisdictione Ordinarij, cit. c. Per tuas. Est autem hoc speciale in S. Pontifice, & extendendum videtur ad omnes Ordines etiam Minores, & primam Tonsuram, ita, ut cui Papa illam contulit, ab alio Episcopo, sinè licentia Pontificia, ordinari non possit, propter rationem suprà allatam. Laym. in cit. c. Cùm in distribuendis, h. t. & quia nomine Ordinis generaliter prolato, comprehenditur etiam prima Tonsura, secundùm communem usum Canonum, seu modum loquendi, arg. c. Cùm contingat; 11. de ætat. & qualit. & notat Navarr. l. 1. consil. 11. n. 1. & 3. h. t. licèt propriè non sit Ordo.

XXXVII. Quæritur 3. An, & quâ ratione prohibitum sit, Clericos Latinos ordinari ab Episcopis Græcis, & è converso Græcos à Latinis? Resp. 1. Latini à Græcis, secundùm proprium eorum ritum, & è converso hi ab illis, non sunt ordinandi, idque, ne ritnum fiant commixtiones, ut habetur in c. Cùm se- » cundùm; 9. h. t. nam quia in partibus Calabriæ » Latini à Græcis, secundùm institutionem, seu ri- » tum Græcorum (scilicet extra 4. tempora, Gl. hic in » casu & Græci à Latinis, secundùm suam institutio- » nē, seu ritum ordinabantur: ideo Papa Cælestinus » III. prohibet de cętero comixtiones, & consuetudi- » nes rituum in Ordinibus observari, id est, ut Latini de cætero ritum Græcorum in Ordinibus conferendis non observent, extra 4. tempora conferendo Ordines, non obstante consuetudine ab antiquo tempore apud Græcos usitatâ, & receptâ, cùm sit contra institutionem Latinæ Ecclesiæ. c. 2. h. t. Gloss. hic in casu.

Hinc colligitur 1. Quòd Latinus Episcopus non potest licentiam dare Clerico Latino sibi subjecto, ut ordinetur à Græco Episcopo, nisi ritu Latino, & statis ab Ecclesia Romana temporibus, quia secundùm antiquos Canones, ordinare debet, vel alteri Episcopo ordinandi licentiam dare suos subditos. Azor p. 2. Instit. l. 3. c. 48. q. 14.

Colligitur 2. Quòd non sit prohibitum, Græcos ordinari ab Episcopis Latinis, vel vice versâ, hos ab illis, modo id fiat, cum licentia suorum Episcoporum, & Latini ordinentur secundùm ritum Latinorum; Græci, secundùm ritum Græcorum, neque enim hic damnatur consuetudo, seu ritus ordinandi Græcorum, sed solùm, ne Latini à Græcis Episcopis, secundùm eorundem ritum, ordinentur, Abb. hic num. 1. not. 2.

XXXVIII. Resp. 2. Si Clericus Græcus Episcopo Latino subjectus, à Græco Antistite ordinetur » (extra quatuor tempora, sicut est in antiqua Com- » pilatione) interdicenda est ei Ordinis sic suscepti » executio, tanquam ab alieno Episcopo ordinato, » nisi ex mandato, vel cum licentia sui Episcopi, fue- » rit ordinatus. Si verò talis Clericus Græcus, ex » mandato, vel cum licentia sui Præsulis Latini, in » cuius diœcesi existit, à Græco Episcopo, secundùm » morem, seu ritum Græcorum, fuerit ordinatus, li- » cèt culpandus sit Episcopus Latinus, quòd Clericos » suos à Græco Episcopo permittat ordinari (& qui- » dem secundùm ritum, seu morem Græcorum) non » tamē ab executione Ordinum sic susceptorum or- » dinatus impediri, vel suspendi debet, quamdiu mos » seu ritus Græcorum ab Ecclesia toleratur, prout sta- » tuit Innocentius III. in c. Quod translationem; 11. h. t. Ratio patet ex cit. c. quia si sic ordinati ab Episcopis Græcis incurrerent inhabilitatem ad exercitium Ordinis suscepti, damnaretur mos, seu ritus ille Græcorum, quem tamen Ecclesia non vult damnare, sed tolerare.

Porrò quando Episcopus Latinus in diœcesi sua habet Latinos, & Græcos sibi subjectos, suis moribus, seu ritibus utentes, debet, si possit, & necesse sit, constituere Vicarium aliquem Episcopum Græcum, qui Græcis Clericis Ordines conferat, ut colligitur ex c. Quoniam; 14. de offic. Ordin. Azor cit. c. 48. q. 14 Vivian. in Ration. Jur. Pontif. in cit. c. Quod translationem. h. t. & ibid. Barb. n. 2. Cavere tamen debet, ne permittat Clericos Latinos ordinari ab Episcopo Græco, secundùm ritum, & morem Græcorum, cap. Cùm secundùm 9. h. t. Vivian. c. l.

XXXIX. Quæritur 4. An, & qua ratione prohibitum sit Episcopis Italiæ ordinare Ultramontanos? Resp. Episcopi Italiæ non possunt ordinare Ultramontanos, sinè licentia Papæ, vel litteris dimissoriis proprij Ordinarij, prout habetur in c. 1. h. t. in 6. Nam quia sæpe contingit, ut nonnulli Clerici » excommunicati, vel Apostatæ, vel irregulares (si- » ve ex delicto, sive ex alio defectu, Gl. hic. V. Eodem) » vel aliàs indigni ad Ordines sacros suscipiendos, » ex sua patria, in qua de his habetur notitia, fugien- » tes, in remotis partibus se ad Ordines huiusmodi » promoveri faciant. Ideo Clemens IV. ad obvian- » dum periculis animarum ipsorum statuit, ut nul- » lus Episcopus Italiæ de cætero Clericum Ultra- » montanum ordinare præsumat, nisi à S. Pontifice » specialem, seu expressam licentiam habeat, vel ab »

„ Episcopo, è cuius diœcesi ordinandus est oriundus, „ vel in qua beneficiarius existit (vel ubi habet domicilium, licèt alibi natus fuerit, Gl. hîc V. existit) litteras patentes offerat, in quibus rationabilis „ causa contineatur, cur ipsum nolit, aut non possit „ ordinare. Quòd si secus factum foerit, ordinati, sinè spe obtinendæ dispensationis à Sede Apostolica, manebunt suspensi (ipso jure) ita, ut à nemine, „ ne quidem à Pœnitentiariis Sedis Apostolicæ, cùm „ sic ordinatis, sinè speciali licentia Pontificis, dispensari possit, nec per litteras ad alios datas, ut „ cum ipsis dispensetur (quia quod per se non possunt Pœnitentiarij, nec per alios poterunt, Gl. fin. „ hîc) ordinantes verò pœnâ condignâ puniantur. Hinc colligitur, quòd Pœnitentiarij Papæ non possunt absolvere, vel dispensare in casibus ipsi Papæ reservatis, sinè speciali eius licentia, Franc. hîc n. 4.

XL. Notandum 1. Quamvis in hac Constitutione non fiat mentio expressa de Episcopo domicilij, si tamen Ultramontanus ordinandus ab eo afferat litteras dimissorias, poterit ab Episcopo Italiæ ordinari, quia ille etiam tacitè hîc comprehendi censendus est, propter omnimodam similitudinem rationis conformiter aliis juribus, ut apparet ex c. 3. h. t. in 6. & quia unum Jus per alterum supplendum est, arg. c. Cùm expediat, 29. de Elect. in 6. Joan. Andr. Joan. Monach. Ancharan. hîc not. 5. contra Gl. hîc V. existit.

Notandum 2. Hæc Constitutio locum etiam habet, si Ultramontanus in Italia Ordines minores accipiat, sinè licentia Papæ, vel sui Ordinarij, quia quàvis in principio loquatur de sacris Ordinibus, tamen postea in contextu generaliter loquitur, ut nullus Episcopus Ultramontanum ordinare præsumat, nec inter Ordines distinguit, cùm ergo jus non distinguat, neque nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. 8. ff. de Publiciana: & attendenda potiùs sunt verba ipsius Constitutionis, quàm, quod in principio præmittitur; quamvis etiam dici possit, quòd ibi sacri Ordines latè vocentur, ut etiam minores comprehendantur, Gl. hîc V. Clericum. Joan. Monach. n. 3. & Franc. n. 10. & 11. Suar. dis. 31. de censur. sec. 19. qui tamen quoad primâ Tonsuram dissentit, cum Navarro. l. 1. consil. 31. h. t. quia ea non est Ordo, neque Clericis, sed laicis confertur. Sed probabilius est, Ultramontanum ab Episcopo Italiæ nec primam tonsuram accipere posse, sinè licentia Papæ, vel Ordinarij, ut docent suprà citt. & Laym. hîc; nam secundùm usum SS. Canonum, prima tonsura Clericalis Ordo appellatur, & eius collatio Clerici ordinatio, ut constat ex c. ult. caus. 9. q. 2. & c. Cùm contingat, 11. de ætat. & qualit. quia per eam Clericus efficitur, ut etiam dictum suprà; adeóque etiam pœna huius c. locum habet in ijs, quibus prima tonsura est collata in Italia, ut suspensi sint ipso jure, quoad Ordinem superiorem accipiendum, nisi Papa dispenset.

Notandum 3. Hæc Constitutio non habet locum, si vice versâ, Episcopus Ultramontanus Italum ordinet, extra Italiam, quia lex pœnalis, aut à Jure antiquo devians, etiam propter similitudinem rationis, ad casum, vel personas non expressas extendi non debet, secundùm Gl. in reg. 49. in 6. V. In pœnis, Gl. hîc V. Italiæ, Joan. Monach. Anchar. not. 3. Franc. n. 4. Et quamvis fortè ratio diversitatis dari non possit, potuit tamen Legislator ad hoc statuendum de Italis, & non de Ultramontanis, moveri, ob rationem nobis incognitam, non enim omnium, quæ à majoribus constituta sunt, ratio reddi potest, l. 20. ff. De legib. Quamquàm etiam diversa ratio in hoc casu habet locum, quia ideo fuit statutum, de Ultramontani ordinarentur ab Episcopis Italiæ, eò quòd hoc magis ibi frequentabatur, ut colligitur ex principio hujus c. & notat Franc. hîc n. 4. Leges autem fiunt de ijs, quæ frequenter accidunt. Idémque multò magis dicendum est de ijs, qui propriè non sunt Ultra- aut Citramontani, sed medij, quia non ultra, aut intra montes degunt, sed in summitate montium quòd hæc Constitutio, quippe pœnalis, & localis, locum in illis sibi non vendicet, Anchar. & Franc. hîc & Barb. n. 4.

Porrò novissimè Urbanus VIII. in Constitutione edita 11. Decemb. Anno 1624. quæ incipit: Secretis: & refertur apud Barbos. in c. 1. n. 2. h. t. in 6. approbatis, & innovatis pœnis huius c. Motu proprio, & ex certa scientia, prohibuit omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis in Italia existentibus, ne quovis prætextu, & ex quacunque causa, quoscunque Ultramontanos, & ex quibusvis locis extra Italiam oriundos, non solùm ad sacros, sed nec etiam ad minores Ordines, vel Clericalem characterem, sive tonsuram promovere auderent, nisi dimissorias suorum Ordinariorum litteras à Nuncijs, seu Collatoribus Apostolicis in illis partibus commorantibus, recognitas, probatas, & subscriptas habeant, eorúmque subscriptiones à Vicario in Urbe generali in spiritualibus fuerint examinatæ, recognitæ, & approbatæ, aliàs promoventes ad annum ab exercitio Pontificalium: promoti verò perpetuæ suspensionis pœnam, absque spe dispensationis à Sede Apostolica obtinendæ, eo ipso incurrant.

§. VI.

Quinam habeant potestatem extraordinariam, aut delegatam conferendi Ordines?

Præter Episcopos, ex delegatione, seu concessione ipsius Juris communis, vel S. Pontificis speciali privilegio, aut commissione, etiam aliis non Episcopis competere potest potestas conferendi Ordines, saltem minores: non item ex commissione alterius Episcopi inferioris, quia nullus Episcopus inferior Papâ, ea, quæ sunt Ordinis, alteri committere, seu delegare potest, sed tantùm ea, quæ jurisdictionis sunt. c. pen. & ibi Gl. V. Jurisdictionis, de consecrat. Eccles. & alij communiter.

XLI. Hoc posito, quæritur 1. Quibus Abbatibus, seu Prælatis competat potestas conferendi Ordines, & quos, ac quibus personis? Resp. Spectato Jure communi antiquo, omnes Abbates, seu Prælati Regulares, modò Presbyteri fuerint, & benedictionem ab Episcopo acceperint, (vel etiam non benedicti, si Episcopus ter requisitus, noluit, aut distulit benedicere, juxta c. 1. de suppl. neglig. Prælat.) primam Tonsuram, Ostiariatum, ac Lectoratum conferre possunt suis subditis, non solùm Monachis, seu Regularibus,

ribus, sed etiam secularibus, in quos ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent; ut constat ex can. 1. junctâ Gloss. V. Lectoris. dis. 69. ubi tamen potestas ordinandi restringitur ad solos subditos Regulares intra proprium Monasterium, ut patet ex illis verbis *solummodo in proprio Monasterio*, Suar. tom. 4. de Relig. l. 2. cap. 29. num. 5. & 6. Item ex c. Cùm contingat; 11. & ibi gl. V. Abbati de ætat. & qualit. ubi habetur, posse etiam hos Abbates dare primam tonsuram, quia, qui potest majus, potest etiam id, quod est minus, maximè, quando sunt subordinata, sicut Ordines, & prima tonsura. Denique in c. Abbates; 3. juncta Gl. V. tonsuram de privileg. in 6. additur, quòd non aliis, quàm Monasteriorum suorum Conversis, sive professis, & qui ad illa convolaverint (ut fiant Monachi) & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam tonsuram conferre possint.

Porrò licet in prædictis casibus solùm mentio fiat de prima Tonsura, & Lectoratu, tamen hic Ostiariatum præsupponit, ideóque etiam illum Abbatibus conferendi potestas facta censetur.

Quòd autem Abbates huiusmodi, Jure communi Canonico, etiam Exorcistas, & Acolythos ordinare possint, nullibi reperitur expressum: quamvìs nonnulli velint etiam hos duos minores Ordines conferre posse, quia eadem est de uno Ordine minore, & de aliis ratio. Abb. in cit. c. Cùm contingat; num. 1. in fine. Sanch. in opusc. moral. l. 3. c. 1. dub. 19. num. 12. At verò, quòd saltem ex diuturna consuetudine, omnes Ordines minores etiam olim Abbates conferre potuerint, colligitur ex c. 1. & ibi Gl. V. à non Episcopis, de Ordinat. ab Episc. qui Episcop. renunc. Laym. in c. 1. n. 13. de suppl. neglig. Prælat.

XLII. Resp. 2. Jure novo Concilij Tridentini, Abbates, ac Prælati Regulares, si Sacerdotes, & benedicti sint, atque jus mitræ, & baculi, seu Pedi pastoralis deferendi habeant; vel à Sede Apostolica privilegiati sint, ut possint Pontificalia exercere, perinde, ac si benedicti essent, primam tonsuram, & quatuor Ordines minores Regularibus subditis suis conferre possunt, non item aliis, juxta Concil. Trident. Sess. 23. cap. 10. de reformat. junctâ declaratione Cardinal. Concil. ibid. num. 1. argumento sumpto à contrario sensu, si enim Ordines conferre non possunt cuiquam, qui regularis subditus ipsorum non sit, ut ibi dicitur, ergo suis subditis conferre poterunt, quia unius inclusio, est alterius exclusio, Zerola in praxi Episc. V. Abbas. Ugolin. de offic. Episc. c. 26. §. 19. num. 2. Miranda in Man. Prælat. Regul. tom. 1. quæst. 38. art. 9. Sed neque, etsi exempti sint ab Episcopo, possunt aliis, quàm Regularibus sibi subditis, primam tonsuram, vel Ordines minores conferre, si tamen intra diœcesin eiusdem existant, ut habetur in Concil. Trident. c. l.

XLIII. Hinc infertur 1. Ad hoc, ut Abbates possint conferre primam Tonsuram, & Ordines minores etiam suis subditis Regularibus, requiri 1. ut sint Abbates Regulares, & quidem veri, qui Abbatias obtinent in titulum, & non in commendam tantùm, quia hæc potestas solis Abbatibus benedictis, vel usum Pontificalium habentibus est concessa; Commendatarij verò Abbates non benedicuntur, nec Pontificalia exercere possunt, sicut etiam alia privilegia concessa Abbatibus Regularibus non extenduntur ad Commendatarios, Zerol. cit. loc. limit. 2. Tamburin. tom. 2. de Jure Abbat. dis. 2. quæst. 1. num. 5. 2. Ut sint Sacerdotes, ut patet ex Canonibus suprà citt. Ugolin. cit. loc. num. 1. Quia potestas conferendi Ordines supponit potestatem supra Corpus Christi verum; adeóque Sacerdotium, ut colligitur ex c. Ex litteris; 10. de excessib. Prælat. ac proinde Abbas non Sacerdos nec validè conferre potest Ordines, Tamburin. cit. d. 2. quæst. 3. num. 1. & seqq. 3. Ut sint benedicti, juxta cit. c. 1. dis. 69. & c. Cùm contingat; 11. de ætat. & qualit. ubi manuum impositio, id est, benedictio requiritur, ut Abbas Ordines conferre possit, nisi Episcopi tertiò requisiti benedictionem ijs impendere recusent. c. 1. de suppl. neglig. Prælat. sed hodie Abbates Regulares, etsi benedicti non sint, modò ex privilegio Apostolico Pontificalia exercere possint, Ordines minores conferre possunt, saltem suis Regularibus subditis; Zerola V. Abbas limit. 4. Ugolin. cit. §. 19. num. 1. Mirand. cit. art. 9. conclus. 3. Et hinc etiam Abbates temporales, seu triennales, quibus non impenditur benedictio, eò quòd ea etiam sit quasi perpetua, & indelebilis, ordinare possunt, & alia exercere, quæ Abbates benedicti possunt ex privilegio Papæ Eugenij IV. concesso Cisterciensibus, ut refert Suar. cit. c. 29. num. 17. & Tamburin. cit. loc. quæst. 3. n. 2. 3. & 4.

XLIV. Infertur 2. Probabile est, Abbates Regulares, habentes jus mitram, & baculum deferendi, si Sacerdotes, & benedicti sunt, etiam Regularibus, & Secularibus sibi non subditis primam Tonsuram, & Ordines minores conferre posse, dummodo id fiat, cum speciali consensu Episcopi loci, in quo ordinatio fiet, ita, ut non sufficiat consensus, seu licentia generalis, sed necessaria sit licentia particularis pro ordinationibus singulorum, & insuper accedat licentia Prælati Regularis, vel licentia alterius Episcopi, si subditus secularis alienæ diœcesis ab Abbate ordinandus sit, prout declaravit Congreg. Cardinal. S. Concil. cit. sess. 23. cap. 10. de qua testatur Joan. Gallemart. ibid. Gloss. in cap. 1. dis. 69. V. Monasterio. Zerol. cit. loc. limit. 3. Ugol. cit. loc. Suar. cit. c. 29. num. 21. Barbos. de offic. Episc. alleg. 3. num. 13. ubi tamen de veritate huius decisionis dubitat propter verba Concil. Trident. c. l.

XLV. Infertur 3. Prædictos Abbates solis professis, non autem novitiis suis posse conferre Ordines post Concil. Trident. cit. loc. quia Novitij propriè non veniunt appellatione subditorum Regularium, cùm non sint Religiosi, neque absolutè subditi, sed tantùm in Ordine ad experimentum, seu probationem, possunt enim ante professionem liberè retrocedere, & se eximere à potestate Superiorum Ordinis: quamvìs aliàs privilegiis quibusdam Religionis gaudeant, Rodriqu. tom. 3. qq. regul. q. 23. a. 2. in fine, Ugolin. c. l. §. 19. n. 2. Barb. cit. alleg. 3. n. 8.

Verùm probabilius est, Abbates, qui Pontificalia Insignia habent; & benedicti sunt, posse etiam hodie, post Concil. Trident. conferre primam Ton-

Tonsuram, & Ordines minores Novitiis suis, quia Jure antiquo id poterant, ut colligitur ex c. Abbates; 3. de privileg. in 6. ubi per Conversos intelliguntur professi, per illos verò qui ad illa convolaverint, Novitij, nempe ij, qui ad Monasteria veniunt, & ibi convertuntur, & fiunt Monachi, ut exponit Gl. ibid. V. Convolaverint. Confirmatur, nam appellatione Regularium in materia favorabili, adeòque etiam in Concil. Trident. c. l. comprehenduntur quoque Novitij. c. Religioso; 21. §. Quamvis de sent. excom. in 6. & beneficium Principis latè est explicandum, quantum verba patiuntur, & correctio jurium, quantum fieri potest, vitanda est, Sanch. cit. l. 7. c. 1. dub. 19. n. 15. Suar. cit. c. 29. n. 12. Laym. l. 5. Theol. moral. tr. 9. c. 9. n. 2.

XLVI. An autem post Concil. Trident. Abbates Regulares, vel etiam Seculares, qui nullius diœcesis sunt, sed plenissimè exempti, quia proprium territorium, seu districtum habent, in quo Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem exercent, etiam in populum, seu subditos seculares, iisdem primam Tonsuram, ac Ordines minores conferre possint, dubitatur? Affirmat Sanch. in opusc. mor. tom. 2. l. 7. c. 1. dub. 19. num. 20. quia ea facultas non est sublata per Concil. Trident. Sess. 23. c. 10. Nam cùm sit privilegium Abbatibus concessum in generali Concilio, nempe in VII. Synodo, c. 15. & insertum Corpori Juris, non censetur ei derogatum per generalem privilegiorum revocationem à Concilio Trident. factam. Idem censet Layman. in c. 1. num. 15. de suppl. neglig. Prælat. & de Elect. Prælat. quæst. 218. idque ob immemorialem consuetudinem. Sed contrarium tenet Suar. cit. c. 29. num. 19. ubi ait, ita declaratum à Congreg. Cardin. & novissimè Fagnan. in c. Nonnulli; 28. n. 24. & seqq. de rescript. & in c. Significasti; 8. num. 24. de offic. Archid. nempe quòd nullus Prælatus Episcopo inferior, sive Regularis, sive Secularis, possit hodie conferre primam tonsuram, & minores Ordines personis secularibus: tametsi non solùm temporalem, sed etiam ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem habeant in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, & sive illorum territorium sit intra, sive extra fines diœcesis. Ratio est, quia Decretum VII. Synodûs generalis, quod refertur in c. 1. dis. 69. concedit Abbatibus facultatem conferendi primam tonsuram, & minores Ordines solummodo in proprio Monasterio, adeóque non, nisi suis subditis regularibus, consequenter per Decretum Concilij Trident. non derogatur huic Decreto Concilij generalis, cùm non sit ei contrarium: quamvìs etiam Decretis Conciliorum generalium derogetur per posterius decretum Concilij generalis, etsi in eo nulla de prioribus fiat mentio, ut ex probabili sententia dictum suprà tit. 2. num. 127. Constitutio verò Innocentij III. in c. Cùm contingat; 11. de ætat. & qualit. allegans Decretum VII. Synodi loquitur solùm de laicis, qui ad Monasteria convolantes à suis Abbatibus tonsurantur, id est, ut explicat Gl. in cit. c. Abbates; V. convolaverint de privil. in 6. qui transeunt ad Monasteria, ut ibi convertantur, & Monachi fiant, adeóque de Novitiis solùm; quia Regularium appellatione veniunt etiam Novitij, ut suprà dictum. Denique Constitutio Alexandri IV. in cit. c. Abbates de privileg. in 6. ut non liceat Abbatibus primam tonsuram Clericalem conferre aliis, quàm Monasteriorum suorum Conversis, & qui ad illa convolaverint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, nisi privilegium Apostolicum habeant, aliis etiam secularibus non subjectis Ordines conferendi, revocata est per Concilium Tridentin. c. l. quoad subditos, in quos quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent; nam etiam privilegium speciale contentum in Corpore Juris, tollitur per generalem privilegiorum revocationem, etiamsi de eo non fiat mentio; sicut ipsum jus commune tollitur per posteriorem legem, nullâ de eo factâ mentione; cap. 1. de Constit. in 6. imò faciliùs censeri debet derogatum privilegiis insertis Corpori Juris per contrariam Constitutionem, etiam nullâ factâ illius mentione, quàm privilegiis non insertis Corpori juris, quia in his allegari potest defectus intentionis Papæ, propter illorum ignorantiam, vel oblivionem. c. Ex parte; 12. de offic. deleg. in privilegiis verò contentis in Corpore Juris præsumitur illorum scientia, sicut & juris communis, ideóque non est necessarium, ut in revocatione talis privilegij fiat specialis eiusdem mentio, sicut nec Juris communis, quamvìs aliàs privilegiis Canonum difficiliùs consueverit derogari, Fagnan. c. l. n. 38. & seqq. de quo alibi.

Quare prædicta facultas conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines secularibus, etiam subditis, per decretum Concilij Trident. c. l. est Abbatibus adempta, non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorialibus, ut ibidem additur, idque hodie servandum est, saltem ubi Concil. Trident. est receptum.

XLVII. Quæritur 2. An aliis quoque Sacerdotibus, aut Clericis delegari, seu committi possit potestas conferendi Ordines? Resp. Præter prædictos Abbates, seu Prælatos, & Cardinales Presbyteros, quibus etiam potestas conferendi primam tonsuram, & Ordines minores suis subditis concessa est, ut docet Rodriquez tom. 3. qq. reg. quæst. 23. art. 2. Laym. cit. cap. 9. num. 1. Barbos. cit. alleg. 3. num. 15. & alij. nulli alij simplici Sacerdoti, ne quidem Parocho, talis potestas de facto competit, ut constat ex praxi Ecclesiæ: quamvìs ex speciali privilegio, vel delegatione S. Pontificis, cuivis Sacerdoti simplici ea potestas committi possit, Piasecius in praxi Episcop. p. 1. cap. 1. art. 1. num. 8. Barbos. cit. alleg. 3. num. 4. & 16. Imò etiam non Sacerdoti, suppositâ sententiâ non improbabili, quòd Ordines minores non sint vera Sacramenta, sed Sacramentalia tantùm ab Ecclesia instituta, Coninck. tract. 2. de Sacram. cap. 9. d. 20. dub. 9. Tiber. cit. loc. cap. 6. quæst. 36. Non autem per solam consuetudinem, etsi immemorialem, si constante famâ, seu persuasione privilegij Apostolici non sit subnixa, introduci potest, ut Sacerdotes non Episcopi Ordines, etiam minores tantùm, vel primam tonsuram conferant. Azor p. 1. l. 5. cap. 19. §. Consuetudo, qua Presbyter, Laym. in cap. 1. num.

num.7.de suppl.negl.Præl.idq; sumitur ex c.Quanto; 4.de consuet. & ibi Interpretes communiter. Ratio est, quia Sacerdos simplex, sinè titulo privilegij præsumpto, seu colorato, propter famam accepti privilegij, est incapax potestatis ordinandi, cùm solus Episcopus sit ordinarius Minister Ordinationis, ut ex traditione Ecclesiæ constat, & ex Trident. Concil. Sess. 23. can. 7. incapax autem possidendi, est etiam incapax præscribendi, c. Causam; 7. de præscript.

XLVIII. An autem ex vi delegationis à Sede Apostolica factæ, etiam à Sacerdotibus non Episcopis conferri possint Ordines majores, dubitatur? Communis sententia Theologorum, & Canonistarum, cum S. Thoma 3. p. in supplem. a. 1. ad 3. contra Abbatem, negat, S. Pontificem committere posse Sacerdoti simplici potestatem conferendi Ordines majores, quia hi continent immediatam potestatem super Corpus Christi verum, vel consecrandi illud, vel materiam Sacerdoti ministrandi, adeóque proximè referuntur ad Corpus Christi. Idque de Presbyteratu indubitatum videtur, ut constat ex Christi institutione, & communi praxi Ecclesiæ, neque ostendi potest, à Sede Apostolica unquam Sacerdoti non Episcopo, vel Episcopo non Sacerdoti, potestatem consecrandi Presbyteros delegatam fuisse, quod est signum à posteriore, illam non esse delegabilem: Nam Chorepiscopi illi, qui ex consensu Episcopi Diaconos, & Presbyteros ordinare potuerunt, ut constat ex variis antiquis Conciliis, non erant simplices Sacerdotes, sed veri Episcopi, similes illis, qui Titulares, & Episcoporum Suffraganei hodie appellantur, ut ex Damaso Papa Edist.5. ostendit Laym.l. 5. tr.9.n.3.

Quod verò ad Subdiaconatum, imò & Diaconatum attinet, probabiliter asseritur, S. Pontificem simplici Sacerdoti committere posse potestatem ordinandi Subdiaconos, & Diaconos, ut docet Rodriqu.tom.1.qq. quæst.18. art.3. & probabile censet Tanner. tom. 4. dis. 7. quæst. 3. dub. 2. num. 29. & seqq. atque sustineri posse in casibus necessitatis, ut in Ultramarinis Regionibus, asserit Barbos. cit. alleg. 3.num.4. quia tale privilegium ordinandi Diaconos, & Subdiaconos ab Innocentio VIII. concessum fuisse Abbatibus Cisterciensibus, post Vasq. testatur Rodriq. c. l. etsi de hoc privilegio, quoad Diaconos, dubitet Coninck. tr. 2. de Sacram. dis.29. dub.9.

Quòd si S. Pontifex aliquando delegavit eam potestatem, ergo potuit delegari, alioqui gravissimè errâsset, quod dici non debet. Ratio esse potest, quia, cùm uterque hic Ordo sit Sacerdotio inferior, & utriusque functio, per se talis non sit, quin etiam simplex Sacerdos illam injungere possit, seclusâ juris positivi prohibitione, non apparet efficax ratio, cur saltem ex delegatione S. Pontificis, à simplici Sacerdote conferri non possit, Tanner. cit. loc. num. 31. Prædictum tamen privilegium ordinandi Diaconos, vel saltem Subdiaconos Cisterciensibus concessum hodie non esse in usu, sed revocatum esse per Concilium Trident. Sess. 23. c.8. & c. 10. & 12. dum videtur solis Episcopis reservare potestatem conferendi sacros Ordines, docent Rodriq. cit. loc. art. 4. Navarr. l. 5. Consil. 14. de privileg. Laym. cit. cap.9. num.4.

XLIX. Quæritur 3. An Ordinatio facta ab Abbate contra formam, seu tenorem facultatis ordinandi sibi concessæ, eam excedendo, sit non solùm illicita, sed etiam invalida? Resp. 1. Si Abbates, vel alij similes, quibus potestas conferendi primam tonsuram, & Ordines minores, non præcisè ex vi consecrationis suæ, seu Ordine Sacerdotali, sed ex delegatione S. Pontificis, vel generalis Concilij jure communi factâ competit, limites potestatis sibi, cum restrictione ad certas personas, vel etiam locum, concessæ, Ordinando excedant, probabilius est, Ordinationem, non solùm illicitam, sed etiam invalidam esse, ita, ut sic Ordinati denuo ordinari debeant, ob defectum potestatis in Ordinante. Ut si v. g. Abbas nondum benedictus, neque privilegium habens à Sede Apostolica exercendi Pontificalia sinè benedictione, proprios Regulares, vel etiam Abbas benedictus alienos, seu sibi non subditos, sive Regulares, sive Seculares, extra Monasterium, ordinare præsumat, ordinatio non tenet, Suar. cit. c. 29. num. 8. & 9. Laym. cit. c. 9. num. 7. contra Gloss. in cit. c. Abbates. V. Tonsuram de privileg. in 6. ubi ait, Abbatem Ordinato imprimere characterem, quam etiam sequitur Tamburin. cit. dis. 2. quæst. 8. Ratio est, quia potestas talis ad ordinandum concessa, naturâ suâ, revocabilis est à delegante, qui eam concessit, nec imprimit characterem indelebilem ei, cui illa est concessa, quia hic non per delegationem, seu commissionem, sed per Ordinationem imprimitur, consequenter pendet in fieri, & in conservari à voluntate Papæ delegantis, à quo limitatè, & cum restrictione ad certas personas, tempus, vel locum ordinandi concedi potest, ac proinde, si limites præscripti à Papa excedantur, nulla est potestas in tali Ministro ad ordinandum, nec licitè, nec validè, Suar. cit. loc. ubi tamen num. 11. excipit, si Abbas ordinaret subditos Regulares, extra suum Monasterium, validam fore ordinationem, imò & licitam, si cum licentia Prælati proprij fiat, quia locus est circumstantia nimis extrinseca, nec necessaria ad substantiam, & valorem Ordinationis, sed solùm, ut licitè fiat: nisi Papa expressè vellet potestatem ordinandi non aliter concedere, quàm cùm restrictione ad certum locum, sicut, si concederet facultatem ordinandi ad certum tantùm tempus. tunc enim alibi, vel post tempus præfinitum facta invalida foret.

Deinde limitat Laym. cit. loc. si Abbas laico suæ jurisdictioni in temporalibus, & spiritualibus subjecto primam Tonsuram, vel minores Ordines conferat, tunc enim valida videtur esse Ordinatio, quia talis potestas ordinandi ipso jure communi antiquo concessa erat in c. Abbates, 3. de privileg. in 6. quæ jure novo Concilij Tridentini non est restricta, ita, ut eius actus, seu executio sit irritata, sed solùm prohibita, & illicita reddita, ut patet ex cit. sess. 23. c. 10. ibi: *Abbatibus non liceat in posterum &c.*

L. Cæterùm, quia circa hoc diversæ, & in speciem contrariæ extant declarationes à S.Congregat. Concilij factæ, in quarum una habetur, quòd si Abbas habens jurisdictionem quasi Episcopalem conferat primam tonsuram, vel Ordines minores aliis, quàm subditis Regularibus, imprimat characterem: in aliis verò, quòd non imprimat, ideo Fagnan. in c. 1. de suppl. neglig. Prælat. num. 22. & seqq. ad illas conciliandas ait, distinguendum esse: vel enim Abbas Regularis est Presbyter solemniter benedictus, vel non: primo casu, vel confert primam tonsuram, & minores Ordines suis subditis Regularibus; & non solùm imprimit characterem, sed etiam confert Ordinis executionem, quia facultas, quam habet à jure communi in c. 1. dis. 69. & c. Cùm contingat; 11. de ætat. & qualit. quoad hos, non est sublata, sed reservata à Concil. Trident. Vel illos confert Regularibus sibi non subditis, vel Clericis secularibus; & tum imprimit quidem characterem, ratione potestatis, quam accipit in impositione manuum, sive benedictione, conferendi Ordines, secundùm Gloss. in c. V. Tonsuram, de privileg. in 6. Sed executionem Ordinis non confert: cùm ei à Concilio jurisdictio, quoad non subditos Regulares, sit adempta. Vel est Abbas Presbyter non solemniter benedictus, habens tamen privilegium ordinandi à Sede Apostolica acceptum, ante Concilium Trident. & tunc, si Ordines conferat subditis suis Regularibus, rata est ordinatio, etiam quoad executionem Ordinum, ut ex dictis patet: vel ordinat alios, quàm Regulares sibi subditos: & tunc, si talis Abbas nullos omnino Regulares subditos habeat, irrita est Ordinatio, nec per eam character imprimitur, nam potestas ordinandi illi competit, non ratione Ordinis Episcopalis, vel manuum impositionis, seu benedictionis, sed solùm ex commissione, seu privilegio Apostolico, quod totaliter est sublatum per prohibitionem Concilij Trident. quod solùm reservavit potestatem ordinandi Prælatis inferioribus proprios subditos Regulares, quales talis Prælatus, ut supponitur, non habet. Vel habet aliquos subditos Regulares; & tunc, si ordinet alios etiam non subditos, sive Regulares, sive Seculares, characterem imprimit, cùm non careat prorsus potestate ordinandi, quam retinet quoad subditos suos Regulares, & sic ratione illius potestatis remanentis, Ordines validè conferuntur, etiam alienis subditis; ita tamen, ut sic ordinati maneant suspensi ab executione Ordinum, quia ordinati sunt contra prohibitionem Concilij, cùm quoad non subditos à Concilio ablatum fuerit privilegium ordinandi. Quòd si verò privilegium conferendi Ordines sit datum post Concilium Trident. tunc vel ordinat personas designatas in privilegio; & Ordinati ab ipso recipiunt characterem, & Ordinis executionem, quia Concil. Trident. non sustulit privilegia in futurum danda, nec est opus, ut in litteris privilegij specialiter fuerit derogatum Concilio Trident. sed satis est, si fuerit expressè concessum contrarium, &, quod Concilium statuit; ut sæpius censuit S. Congreg. Cardin. apud Fagnan. cit. loc. num. 54. in fine. Vel ordinat personas in privilegio non contentas, & valida est ordinatio, quia potestatem ordinandi absolutè habet, licèt non conferatur sic Ordinatis executio Ordinis, ob defectum jurisdictionis quoad illos.

Denique, si Abbas Regularis non sit benedictus, nec privilegium ordinandi habeat; tunc, vel Episcopus fuit ter requisitus, ut benedictionem ei impertiret; & hoc casu, si ordinet, character imprimitur, & confertur Ordinis executio, sicut suprà dictum de Abbate solemniter benedicto: Vel Episcopus non fuit requisitus; & tum Abbas non benedictus, vel alius Prælatus Regularis, qui privilegium non habet, invalidè ordinat, cùm careat ijs, quæ essentialiter ad Ordines conferendos requiruntur, in c. 1. dis. 69. & c. 3. de privileg. in 6. non obstante consuetudine etiam immemoriali, ut censuit S. Congreg. Concil. apud Fagnan. cit. loc. num. 54.

Atque hæc quidem procedunt de Abbate Regulari: si verò inferior Prælatus secularis habeat privilegium conferendi primam tonsuram, & minores Ordines suis subditis secularibus tantùm; tum similiter distinguendum est, an illud habuerit ante, vel post Concilium. Priore casu, ordinatio erit prorsus invalida, nec characterem imprimet, quia privilegium fuit omnino sublatum per Concilium Trident. adeóque ordinans non solùm caret jurisdictione, sed etiam potestate ordinandi, juxta declarationem S.Congreg. Concilij; posteriore casu, si privilegium sit acquisitum primùm post Concilium, tum idem servandum erit, quod de Prælatis Regularibus suprà dictum est, Fagnan. in cit. c. 1. n. 53. & 54. de suppl. neglig. Prælat.

LI. Quæritur 4. Quæ sit pœna Abbatis ordinantis alios, quàm subditos Regulares? Resp. Abbates conferentes tonsuram, vel Ordines minores aliis, quàm Religiosis suis, non incurrunt pœnam Concil. Trid. Sess. 23. c. 10. in fine, quia ibi est sermo tantùm de concedentibus dimissorias, contra formam decreti illius, sed incurrunt pœnam. c. ult. Sess. 6. de reformat. nempe pœnam suspensionis ab exercitio Pontificalium, non per annum duntaxat, sed absolutè, eò quòd sinè licentia Ordinarij contulerunt Ordines alienis subditis, & licèt Decretum illius Cap. loquatur de Episcopo, tamen S. Congregatio Concil. apud Tamburin. cit. dis. 2. quæst. 9. censuit, multò magis habere locum in Abbatibus; non autem sunt suspensi à Divinis, quò minùs Missam celebrare possint: qui verò sic ordinati sunt, ab executione Ordinum ipso jure sunt suspensi, cit. c. ult. in fine.

§. VII.

De Litteris dimissoriis.

LII. Ex hactenus dictis patet, quòd Episcopus alienæ diœcesis subditos, absque proprij Ordinarij eorum licentia, ordinare non potest, can. Episcopum; 7. caus. 9. quæst. 2. c. Cùm nullus; 3. h. t. in 6. Hæc autem licentia in scriptis, seu per literas ordinariè dari solet, quamvis absolutè non requiratur; ut in scriptis detur, ut patet ex Concil. Tri-

Trident. Sess. 14. c. 2. de reform. ubi dicitur; non posse alienum subditum, absque sui proprij Praelati expresso consensu; aut litteris dimissoriis ordinari, Sanch. in opusc. moral. tom. 2. l. 7. cap. 1. dub. 20. num. 4. Excipitur casus contentus in c. 1. in fine h. t. in 6. ubi habetur, quòd Poenitentiarij Papae per litteras dispensare debeant, post obtentam licentiam Papae, ut Ultramontanus ordinari possit ab Episcopo Italiae, ubi Gloss. V. Litteras notat; & hic est casus, in quo Scriptura requiritur.

Portò haec licentia in scriptis data Litterae dimissoriae dicuntur, ut constat ex Concilio Tridentin. Sess. 14. cap. 2. & Sess. 23. c. 10. & alibi, quia per illas subditi ordinandi dimittuntur, id est, licentia eis datur, ut ab alio, quàm proprio Episcopo Ordines suscipere possint, Ugolin. de offic. Episcop. cap. 26. §. 20. num. 10. quae aliàs etiam Reverendae, ut in Trident. Sess. 7. cap. 10. de reformat. vocantur, quippe quae à Reverendissimo Antistite conceduntur, Ugolin. c. l. num. 11. aliquando verò commendatitiae, aut testimoniales litterae appellantur, ut in Trident. cit. sess. 14. c. 2. & c. 3. de reform. & expressius in c. 1. dist. 73. quia per ipsos commendantur mores, probitas, & scientia ipsius Ordinandi, aut de his, aliisque, quae ad Ordines suscipiendos pertinent, testimonium datur, Ugolin. c. l. num. 10.

LIII. Quaeritur 1. Quinam dare possint litteras dimissorias, & quibus? Resp. Inprimis eas dare potest S. Pontifex; & quidem omnibus Christianis in toto Orbe existentibus, ut colligitur ex c. 1. ibi: *nisi à nobis specialem licentiam habeat*, h. t. in 6. Imò etiam privilegium dare potest, ut quis sive litteris dimissoriis, à quocunque Episcopo ordinari possit, nam Papa est Episcopus, seu Ordinarius omnium fidelium. c. Conqa; 17. caus. 9. q. 3. Gl. in c. 3. V. in eadem h. t. in 6.

LIV. Secundò, eadem potestas dandi dimissorias etiam competit Legato Sedis Apostolicae à Latere, ex indulto ipsi concedi solito. Garc. p. 5. de benefic. c. 7. num. ult. Tiberius in Instruct. Ordin. c. 7. quaest. 51. non tamen potest eas dare intra annum vacationis Sedis Episcopalis, nisi in casibus exceptis à Tridentino, de quibus infrà, quia contra Universale Concilium agere non potest, Ugolin. cit. c. 26. num. 6. Navarr. l. 1. consil. 27. h. t. num. 2. Archiepiscopus verò subditis Suffraganeorum suorum litteras dimissorias dare non potest, quia nec Ordines eis conferre potest, ut suprà dictum n. 26. Ugolin. c. l.

LV. Tertiò, Episcopus proprius, sive sit originis, sive domicilij, sive beneficij, litteras dimissorias subditis suis dare potest. cit. c. Cùm nullus; 3. h. t. in 6. & Gloss. fin. ibid. nam qui ordinare, is etiam dimissorias dare potest; quod enim quis per se facere, id etiam per alium facere, sive alteri capaci committere potest, juxta reg. jur. 68. in 6. dummodo Episcopus non electus tantùm, sed etiam confirmatus sit, etsi nondum consecratus, quia concedere licentiam, seu dimissorias est actus jurisdictionis, quam consequitur Episcopus, quàm primùm confirmatus est, secundùm Gloss. communiter receptam in c. Transmissam; 15. V. De talibus de Elect. Quare, si Episcopus ex privilegio, vel consuetudine, Ordines quibusdam conferre possit, etiam dimissorias eisdem dare poterit. Barb. de offic. Episc. alleg. 7. num. 4. Excipe, nisi Episcopus proprius fuerit excommunicatus, aut ab officio suspensus, & nominatim denonciatus, tum enim, propter contractam censuram, nec Ordines conferre, nec dimissorias dare potest. Piasec. in praxi Episc. p. 1. c. 1. a. 2. n. 9. Barb. c. hn. 5.

LVI. Quartò, Praelati inferiores Episcopo, sive Regulares, sive Seculares, vel alij possunt litteras dimissorias dare, sed non ad alienum Episcopum, nisi id eis à Sede Apostolica specialiter sit indultum; quòd Clericos, aut subditos suos (laicos) ad, quem voluerint, Episcopum (dum tamen Catholicus sit) ordinandos mittere possint, c. Cùm nullus; 3. §. Inferiores, & ibi Gl. V. Praelati, & V. Episcopo h. t. in 6. Vel nisi ex consuetudine legitimè praescripta, aut alio peculiari aliquo jure, potestatem dimissorias dandi, etiam ad Episcopum alterius dioecesis acquisiverint, Gloss. ibid. V. Indultum; Barbos. cit. alleg. 7. num. 6. Idque jure novo Concilij Tridentini Sess. 23. c. 10. de reformat. extenditur ad Praelatos Seculares, vel Regulares, etiam exemptos, ita, ut neque his concessum sit litteras dimissorias Clericis, aut subditis suis Secularibus ad alterum Episcopum dare, sed eorum Ordinatio spectare debet ad Episcopum Dioecesis, intra cujus fines Praelatus exemptus habitat, cui proinde seculares, quoad Ordines suscipiendos, censentur esse subjecti.

Quòd si tamen Praelatus exemptus, secularis, vel Regularis, ordinariam jurisdictionem quasi Episcopalem in loco aliquo obtineat, ita, ut populus etiam sit exemptus, & Episcopus ordinarius, seu Dioecesanus in illo loco jurisdictionem non habeat, is litteras dimissorias subditis suis, etiam Secularibus, ad Episcopum alterius Dioecesis dare poterit, non obstante Concilio Tridentino c. l. ut ex responsione Rotae Rom. tradit Piasecius cit. loc. art. 2. num. 12. Barbos. cit. loc. num. 8. Tamburin. tom. 2. de Jure Abbat. disp. 2. quaest. 16. n. 2. Ratio est, quia talis Praelatus parem jurisdictionem habet in loco illo, quam Episcopus in sua Dioecesi, ergo, sicut Episcopus dare potest litteras dimissorias subditis suis Secularibus; ita & ipse potest, cùm dimissorias dare non sit actus Ordinis, sed jurisdictionis Episcopalis. Idque clarè colligitur ex Concil. Trident. cit. loc. ex illis verbis: *ad Episcopos, intra quorum dioecesis fines existant*: atqui Ecclesiae, eorùmque Praelati, qui proprium, & distinctum territorium habent, in quo exercere possunt jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in subditos Seculares, & Regulares, nec sunt è Dioecesi, nec in dioecesi, sive intra fines dioecesis Episcopi; adeóque omninò extra dioecesin, ergo de his Concilium Trident. non loquitur, & consequenter possunt dare dimissorias subditis etiam Secularibus.

LVII. Quintò Officialis, seu Vicarius generalis Episcopi licentiam ordinandi, seu litteras dimissorias dare non potest, cùm ad hoc sit ipsius officium

Officium non extendat. cit. c. Cùm nullus. §. Inferiores. Excipi debet 1. Nisi ab Episcopo speciale mandatum, vel facultatem dandi dimissorias acceperit, Gloss. in cit. cap. 3. V. Non extendat. „2. Nisi Episcopus in remotis agat, tum enim „ipsius Vicarius in spiritualibus generalis, vel „Sede vacante, Capitulum, aut is, ad quem „tunc temporis administratio spiritualium per„tinet, dare possunt licentiam ordinandi, prout habetur in cit. c. Cùm nullus. §. Episcopo. h. t. in 6. quamvis id novo jure quoad Capitulum, Sede vacante, correctum sit, ut infrà dicetur. Dicitur autem Episcopus in remotis esse, si sit extra Provinciam, seu Diœcesim, vel ultra duas dietas, vel etiam ultra unam, vel arbitrio prudentis Judicis id determinandum relinquitur, Gl. in cit. c. Cùm nullus V. Remotis. Monet tamen Sbroz. l. 2. de Vicar. Episcop. quæst. 41. num. 12. Piasec. cit. art. 2. num. 9. non esse satis tutum, ut Vicarius, absente Episcopo, sine mandato speciali, dimissorias concedat, quia Archidiaconus, qui absente Episcopo, est eius Vicarius ipso jure, non potest huiusmodi litteras concedere in absentia Episcopi, nisi habeat speciale mandatum, vel ex consuetudine ea potestas ipsi competat, Gloss. in cap. Significâsti. 8. V. Litteras. in fine de offic. Archidiac. valet autem argomentum à potestate Archidiaconi ad Vicarium Episcopi, Sbroz. cit. loc. num. 13. & 14. In qua re tamen spectanda est consuetudo Diœcesis, & quæ sit voluntas Episcopi absentis, ut notat Laym. in cit. c. Cùm nullus. num. 2. 3. Limitatur, nisi Vicarius Episcopi succedat prioribus Vicariis dimissorias concedere solitis, ideóque bonâ fide putet, sibi quoque talem potestatem competere, tunc enim etiam absque speciali mandato dimissorias dare potest, Sbroz. cit. loc. n. 15.

LVIII. Sextò, Capitulum Cathedrale, sede Episcopali vacante, vel Vicarius à Capitulo deputatus, ad quem tunc temporis administratio spiritualium pertinet, spectato Jure antiquo, licentiam ordinandi, seu litteras dimissorias concedere potest, cit. c. Cùm nullus. §. Episcop. Verùm hæc facultas novissimo Jure Concilij Tridentini sess. 7. c. 10. de reformat. est restricta, ubi statuitur, quòd Capitulis Ecclesiarum, Sede vacante, non liceat intra annum à die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant; tam ex Juris communis dispositione, quàm ex cuiusvis privilegij, aut consuetudinis vigore, alicui concedere, præterquam ei, qui beneficij Ecclesiastici recepti, vel recipiendi occasione arctatus fuerit ad Ordines suscipiendos. Dicitur autem arctatus, ratione beneficij recepti, qui obtinet beneficium requirens Ordinem aliquem, v. g. Parochiam, Sacerdotium intra annum suscipiendum. Ratione verò beneficij recipiendi, qui habet jus, seu vocatur per electionem, vel præsentationem ad beneficium aliquod vacans, certum Ordinem actu requirens; sic enim arctatis Capitulum, etiam intra annum vacationis, dimissorias dare potest ad recipiendum Ordinem ad beneficium requisitum, Garc. p. 5. de benefic. c. 7. num. 98. & 99. Ugolin. cit. c. 16. §. 20. num. 5. non autem dicitur arctatus, ratione beneficij recipiendi, is, cui aliquis vult resignare beneficium actu requirens Ordinem, quo ille caret, quia hoc est merè voluntarium, Garc. c. l. n. 102.

Extenditur autem 1. Quòd Capitulum, vel eius Vicarius, sede vacante, intra annum, non possit dare dimissorias, ne quidem ad primam tonsuram, quia prohibitio Concilij est generalis, & absoluta de non dando dimissorias, intra annum vacationis, Garc. cit. loc. num. 95. quamvis sub illo Decreto Concilij non comprehendatur prima Tonsura, quoad incorrendas pœnas ibi statutas in Ordinatos intra annum, quia illæ ibi solùm imponuntur contra Ordinatos in minoribus, & majoribus Ordinibus; appellatione autem Ordinum minorum, secundùm communem loquendi usum, solùm intelliguntur quatuor minores, & non prima tonsura, Garc. cit. loc. num. 96. ubi ait, sic intelligendam esse declarationem S. Congregat. Concil. quæ habet Decretum Concilij non comprehendere primam tonsuram, nempe quoad pœnas.

Extenditur 2. Quòd Capitulo Ecclesiæ Cathedralis non liceat infra annum dare dimissorias, etiamsi habeat territorium distinctum, & exemptum ob possessionem immemorialem, & jurisdictionem ordinariam, juxta declarationem S. Congreg. Concil. & tradit Quaranta V. Capit. Sede vacante. q. 10.

LIX. Cæterùm, post annum elapsum à die vacationis, Capitulum liberè etiam non arctatis dimissorias concedere potest, quia concessio dimissoriarum prohibetur à Concilio solùm intra annum, ergo post annum non est prohibita, prohibitum enim ad tempus, post illud fieri potest, argum. l. In tempus; 62. ff. de hæred. instit. Ugolin. cit. l. §. 20. num. 5.

Præterea etsi Capitulum, Sede vacante, non possit dare litteras dimissorias, nisi in casibus prædictis, potest tamen dare litteras testimoniales de vita, & moribus iis, qui à S. Pontifice habent privilegium, seu licentiam suscipiendi Ordines à quovis Episcopo, cum attestatione Ordinarij de vita, & moribus; nam tales litteræ non sunt dimissoriæ, cùm licentiam ordinandi, seu Ordines suscipiendi non contineant, Navarr. l. 1. consil. 27. n. 1. h. t. Quarant. c. l. q. 10. limit. 3. Ugolin. c. l. n. 5.

Postremò non prohibetur Capitulum, intra annum vacationis, licentiam dare alicui Episcopo extraneo Pontificalia exercendi, aut exteros ordinandi habentes dimissorias generales à proprio Episcopo, aut Prælato suo regulari, in diœcesi Ecclesiæ vacantis: non tamen subditos Sedis vacantis, Quaranta c. l. q. 11. Piasec. cit. a. 2. n. 10. Barb. cit. alleg. 7. n. 17. Quin & Capitulum, Sede vacante, ante annum elapsum, licentiã dare potest alicui Episcopo in diœcesi vacante, conferendi Ordines, etiam subditis eiusdem diœcesis habentibus litteras dimissorias ab Episcopo mortuo, vel à Papa, aut Nuntio Apostolico, ut à quocunque Episcopo ordinari possint: nam hoc non est prohibitum per Tridentinum loc. cit. quo solùm prohibetur Capitulum infra annum dare licentiam ordinandi, sive litteras dimissorias, ut ordinentur subditi propriæ diœcesis vacantis: nam

nam illud verbum *ordinandi licentiam*, accipitur passivè, id est, licentiam, ut ordinetur, ut patet ex subjuncto dativo, *alicui*, & additum est, *litteras dimissorias*, ad majorem claritatem: dare autem licentiam alieno Episcopo ad Ordines conferendos in Diœcesi vacante, non est licentiam dare, ut aliquis ordinetur, sed supponitur, quòd Ordinandus aliunde illam habere debeat. Sanch. in opusc. moral. tom. 2. l. 7. c. 1. dub. 26.

Non obstat, quòd Concil. Trident. Sess. 6. c. 5. de reform. ait: Nulli Episcopo liceat Pontificalia exercere in aliena Diœcesi, nisi de Ordinarij loci expressâ licentiâ, & in personas eidem Ordinario subjectas tantùm: per quæ verba non excluduntur Clerici aliarum Diœcesium (si à suis Ordinarijs generales dimissorias habeant) quò minùs possint ab Episcopis extraneis in aliena Diœcesi de licentia Ordinarij loci, Pontificalia exercere, juxta declarat. Cardin. apud Joann. Gallemart. ibidem num. 3. ac pro inde illa verba: *& in personas eidem Ordinario subjectas tantùm*, debent intelligi, virtute illius licentiæ datæ à Capitulo, Sede vacante, ad conferendos Ordines extraneo Episcopo: secus si ordinandi à suo Ordinario licentiam habeant, ut ordinentur, Sanch. c. l.

LX. Porrò eadem omnia, Sede vacante, potest Vicarius Capituli, qui ejus nomine administrat, quia penes ipsum est omne exercitium potestatis, seu jurisdictionis, quam habet Capitulum, nisi hoc specialiter aliquid sibi reservaverit. Quarant. c. l. q. 12. Piasec. c. l. num. 11. Vicarius verò Papæ, aut Collegium Cardinalium, vacante Sede Apostolicâ, non prohibetur etiam infra annum dimissorias dare, quia hujus Sedis vacantis jurisdictio non est restricta per Concil. Trident. Sanch. cit. l. 7. c. 1. dub. 50. n. 99. Barb. cit. alleg. 7. n. 13.

LXI. Quæritur 2. An, & quâ ratione, ac modo Prælati Regulares possint suis subditis religiosis dimissorias dare, & an etiam Novitijs? Procedit autem hæc quæstio solùm de subditis Regularibus, nam nec regulares, nec seculares Prælatos posse dare dimissorias subditis suis secularibus, constat ex Concil. Tridentin. Sess. 23. cap. 10. de reform. hoc posito.

Respondetur 1. Prælati Regulares possunt suis subditis Regularibus dimissorias concedere, sive licentiam ad Ordines suscipiendos, servatâ tamen formâ à Clemente VIII. præscriptâ in Constitutione editâ 15. Martij anno 1596. quæ habetur apud Quarantam in summ. Bullar. V. Ordo propriè finem, Piasec. in praxi p. 1. c. 1. a. 2. n. 11. & Barbos. cit. alleg. 7. n. 18. videlicet quòd Regulares Prælati quicunque (sive exempti ab Episcopo, sive non exempti) litteras dimissorias subditis suis Regularibus (non autem secularibus, sub pœna suspensionis per annum ab officio, & beneficio, cit. Sess. 23. c. 10.) dare possunt, sed ad Episcopum Diœcesanum, nempe ejus Diœcesis, in qua situm est Monasterium, ubi à Superiore positus est Regularis ordinandus. Quòd si tamen Episcopus ille absens sit, vel Ordinationes non habiturus, tum Regularis ad quemcunque alium Episcopum mitti poterit, à quo examinandus erit quoad doctrinam, dummodo ne quid in fraudem fiat, seu non de industria differatur concessio dimissoriarum ad proprium Diœcesanum loci (v. g. donec Sedes vacet, & nulla sit ibi ordinatio) ut ad alienum Episcopum litteræ dimissoriæ dirigi possint. Sin autem ob causam absentiæ, vel non habitæ ordinationis, dimissoriæ ad alium Episcopum dirigantur, ea in litteris exprimenda erit. Ratio autem, cur Prælati, seu Superiores Regularium dare possint dimissorias suis subditis regularibus, est, quia habent generalem, & ordinariam jurisdictionem quasi Episcopalem in eos, adeóque sunt eorum Ordinarij, c. Quanto 7. junctâ Gl. V. si Prælati de offic. Ordin. Piasec. c. l. n. 11. Idque etiam confirmatur ex Concil. Trident. Sess. 23. c. 10. argumento deducto à contrario sensu, ubi Prælati, quamvis exempti, prohibentur concedere dimissorias Clericis secularibus, ergo regularibus subditis suis non prohibentur, sed eas dare poterunt: neque obstat idem Concil. cit. Sess. c. 8. de reform. quia ibi nomine Ordinarij comprehenduntur etiam Prælati, seu Superiores Regularium, qui suorum subditorum probitatem, vitam & mores plenè cognoscunt, & de illis attestari possunt, non autem Episcopi Diœcesani, qui proinde respectu Regularium Ordinarij dici non possunt. Barbos. cit. alleg. 7. num. 31. Mirand. in man. Prælat. tom. 1. q. 39. a. 3.

Porrò etsi Prælati Regulares, etiam exempti ab Episcopo, dimissorias subditis suis regularibus concedere possint, non nisi juxta formam traditam à Clemente VIII. ita, ut eos mittere debeant ordinandos ad Episcopum ejus Diœcesis, in qua Monasterium eorum situm est, cùm in illa Constitutione nihil distinguatur inter exemptos, & non exemptos, sed generatim ea loquitur de Prælatis Regularibus: ad hanc tamen formam concedendi dimissorias non astringuntur ijOrdines exempti, qui à Sede Apostolica privilegium acceperunt, quòd à quocunque Episcopo Catholico, cum Prælatorum suorum licentiâ, seu dimissorijs, ordinari possint: neque hoc privilegium revocatum est per Trident. cit. Sess. 23. c. 10. cùm tantùm prohibeat Regularibus Prælatis, etiam exemptis, ne secularibus subditis suis dimissorias ad alios Episcopos concedant; neque etiam per decretum Clementis VIII. Piasec. l. c. n. 5. Barb. alleg. 4. n. 60. Tiber. in Instruct. ordin. c. 7. q. 49.

Deinde excipiendi sunt ij Prælati Regulares exempti, qui territorium distinctum exemptum habent, excluso Episcopo, cùm enim tales possint dimissorias dare subditis suis secularibus, ut dictum suprà num. 56. moltò magis dare possunt suis subditis Regularibus; nam hæc Constitutio Clementis VIII. est exorbitans à Jure communi, & restrictiva non solùm Juris communis, sed etiam Concilij Tridentini, loc. supr. cit. vi cujus Prælati exempti solùm prohibentur subditis secularibus ad alienum Episcopum dimissorias dare, non autem Regularibus, quibus possunt dimissorias dare, ut à quocunque Episcopo ordinari possint, ut docet Tolet. in summ. l. 1. c. 49. n. 6. Idcirco prædicta Constitutio non potest, nec debet extendi ad casum in ipsa specificè non expressum, nempe ad Prælatos, qui proprium territorium habent, & quasi Episcopalem jurisdictionem in illo, est enim derogatoria juris antiqui, ideóque restringenda potiùs, quàm amplianda, ex doctrina com-

Fff 3

communiter receptâ. arg. reg. juris 15. in 6. Idque colligitur ex cit. Constitut. Clement. ex illis verbis: *ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterij*, in quo is Regularis positus fuerit; atqui Episcopus non est Diœcesanus talis Monasterij; cùm ipsum non tantùm ratione personarum, sed etiam loci, sit omnino exemptum à jurisdictione Diœcesani, adeóque extra Diœcesin ipsius situm.

LXII. Respondetur 2. Prælati Regulares, spectato Jure communi, non possunt Novitijs dare litteras dimissorias ad Ordines sacros suscipiendos, ut docet Sanch. l. 4. Moral. c. 39. n. 31. & l. 6. c. 10. n. 22. & alij communiter, quia Novitius non est, quoad omnia, sive simpliciter subjectus Prælato, sed tantùm quatenus necessarium est ad finem probationis, & quoad hanc tantùm exemptus est à jurisdictione Episcopi; non est autem necessarium ad finem probationis, ut Prælatus Regularis dare possit licentiam, seu dimissorias Novitio ad Ordines suscipiendos à quocunque Episcopo: quare hæ petendæ sunt ab Episcopo, à quo Novitij Ordines suscipere possunt, qui est, vel proprius eorum, à quo ordinandi essent, si laici mansissent, nec Religionem ingressi fuissent, ut docet Suar. l. 6. De voto. c. 11. num. 9. vel potiùs Episcopus Diœcesis, in qua situm est Monasterium, quod incolunt, tempore probationis, ut tradit Sanch. cit. c. 39. n. 20. quod probabilius videtur, & dictum suprà num. 25. h. t. Veruntamen si Religio aliqua habeat privilegium dandi dimissorias ad quemcunque Episcopum, probabile est, quòd Prælatus Regularis possit dare litteras dimissorias etiam Novitijs, non minùs, quàm ipsis Religiosis professis, quia valde probabile est, Novitios gaudere privilegijs suæ Religionis. Sanch. cit. c. 10. n. 22. in fin. Tiber. cit. q. 49.

LXIII. Cæterùm prædictis hoc loco addendum, quòd Religiosi, non solùm ab Episcopo ordinandi non sint, absque licentia, aut litteris dimissorijs Prælatorum suorum Regularium: sed etiam, quòd hi possint prohibere Religiosis suis, ne Ordines suscipiant, vel ad Superiores Ordines ascendant, etiam ob crimen, seu defectum occultum, prout sumitur ex c. Ad aures; 5. h. t. Nam cùm quidam „ Religiosi conquesti essent apud Archiepiscopum Turonensem, quòd Prælati eorum (scilicet Abbates, „ Præpositi, Priores, Quardiani, & alij similes. Gloss. „ hîc V. Prælati) nolint permittere, ut ad Superiores Ordines promoveantur: (licèt digni essent, & „ nullus eis defectus objici posset:) Respondit Lucius III. honestius, ac tutius esse, ut Religiosi debitam obedientiam Præpositis impendendo, in inferiore ministerio deserviant, quàm ut cum Præpositorum scandalo, gradum dignitatis superiorem „ appetant, cùm non in sublimitate graduum, sed in „ amplitudine charitatis acquitatur Regnum Dei. „ Accedit, quòd fieri possit, ut Prælati secreta crimina, aut defectus subditorum noverint, ob quos „ ad altiores Ordines, salvâ conscientiâ, promoveri non possint.

LXIV. Ubi pro explicatione hujus c. Notandum 1. De jure communi differentia est inter Clericos seculares, & Regulares: nam si Clericus criminosus occultus ad beneficium promovendus petat ad Ordines Superiores ascendere, non potest ob crimen, seu defectum ipsius, illum Episcopus repellere, ut constat ex c. Ex tenore; 4. & c. ult. h. t. & dictum suprà num. 15. & 16. At verò Prælati Regulares interdicere possunt suis subditis Regularibus, ne ad Superiores Ordines ascendant, etiam ob delictum occultum sibi in secreto, extra confessionem tamen Sacramentalem, cognitum, cit. c. Ad aures h. t. Ratio diversitatis est, quia Religiosi, ratione voti obedientiæ, magis sunt subjecti suis Prælatis Regularibus, quàm Clerici seculares Episcopo, cùm illi sint obedientiarij, nec proprium velle, aut nolle habeant, sed toti ex Imperio, & potestate Abbatis pendeant, c. Non dicatis; 11. caus. 12. quæst. 1. Innocent. in cit. c. Ad aures in princ. h. t. Verùm de Jure communi, nec Episcopi, nec Prælati Regulares possunt suspendere criminosos occultos, ne in susceptis Ordinibus ministrent, ut patet ex cit. c. 4. & c. ult. h. t. neque id reperitur in Jure ijs concessum, sicut in cit. c. 5. decisum est, quòd possint Regulares prohiberi, ne ascendat ad Superiores Ordines, ob occultum delictum. Fagnan. hîc n. 12.

Notandum 2. Jure verò novo Concilij Tridentini Sess. 14. c. 1. de reform. concessa est facultas Episcopis, seu Prælatis, ut possint ascensum ad sacros Ordines, ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, & extrajudicialiter Clericis suis interdicere: & ut possint etiam eosdem ab ordinibus jam susceptis, & gradibus, seu dignitatibus Ecclesiasticis suspendere: nam quamvis verba illa: *ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen*, solùm sint apposita in priore parte cit. cap. 1. ubi agitur de interdictione ab ordinibus Superioribus suscipiendis; tamen censeri debent repetita in posteriore parte ejusdem cap. ubi agitur de suspensione ab ordinibus susceptis; tum quia Concilium sub uno orationis contextu loquitur de utroque casu; tum quia alioquin in posteriore parte nulla Episcopis nova potestas concessa fuisset, cùm per se constet, Episcopos posse Clericos suos, ob delictum manifestum, & judicialiter suspendere ab ordinibus susceptis, ut notat Fagnan. in cit. c. Ad aures; num. 7. h. t. Et quamvis in priore parte solùm sit sermo de interdictione ascensûs ad sacros Ordines; tamen idem dicendum est de prohibitione promotionis ad gradus, & dignitates Ecclesiasticas, partim quia, si Episcopi, vi hujus decreti, jam promotum ad hujusmodi gradus & dignitates possunt deponere, multò magis possunt impedire promovendum: partim quia, cùm Episcopi possint ob occultum delictum prohibere ascensum ad sacros Ordines, consequenter etiam possunt prohibere promotionem ad dignitates, quæ sacros Ordines habent annexos, nemo enim potest promoveri ad dignitatem, nisi eo Ordine sacro, quem illa dignitas requirit, sit initiatus, vel in ea ætate, ut infra tempus à Jure statutum, initiari possit, ut colligitur ex decreto Concil. Trident. Sess. 22. c. 4. & Sess. 24. c. 12. Fagnan. hîc n. 9. & 10. Et hinc S. Congregatio Concil. apud Jo. Gallemart. in cit. c. 1. n. 1. declaravit, per illud decretum correctum esse c. Ex tenore; 4. h. t. in quo Episcopi prohibentur suos Clericos suspendere, ob occultum delictum, & ampliatã esse dispositionem cit. c. Ad aures; ita, ut comprehendat quoscunque Clericos seculares, etiam dignitates, vel beneficia obtinentes, quibus annexus

est

est Ordo, tam quoad facultatem prohibendi ascensum ad Ordines, quàm etiam suspendendi ab ordinibus susceptis, & potestatem appellandi eis ademptam esse.

Notandum 3. Probabile est, facultatem concessam Episcopis, vi dicti decreti Concilij, quo possunt Clericos ob delictum occultum suspendere ab ordinibus, & gradibus, seu dignitatibus jam susceptis, etiam concessam esse à Concilio Prælatis regularibus, quoad eorum subditos regulares; quod antea eis non licebat, quia Jure communi cautum non reperitur; idque tum quia verba illius cap. 1. æquè, imò magis conveniunt Prælatis Regularibus, quàm Episcopis, cùm Concilium nunquam in hoc cap. utatur verbo *Episcopi*, sed solùm *Prælati*, *aut Præpositi*, & principium ejusdem cap. ad litteram desumptum est ex c. Ad aures; 5. h. t. quod de Prælatis Regularibus tantùm loquitur. Nec refert, quòd in Procemio ejusdem Sess. tantùm sit sermo de Episcopis, quia verba dispositionis magis attendenda sunt, quàm præfationis. Tum quia ratio Concilij; quæ est desumpta ex cit. c. Ad aures; magis convenit Regularibus, quàm secularibus Clericis, cùm illi propriam voluntatem non habeant. Fagnan. hîc num. 13. & seqq.

Porrò ex eo, quòd Prælatus Regularis, ob occultum delictum, aut defectum, potest subdito Regulari prohibere ascensum ad sacros Ordines, cit. c. Ad aures; sequitur, quòd potest etiam prohibere ascensum, seu promotionem ad dignitates Ecclesiasticas, ut colligitur ex cit. c. Ad aures; ubi comprehenditur etiam prohibitio ascensûs ad gradus, & dignitates, ob secreta delicta, ibi: *ex quibus constat, quòd salvâ conscientiâ, nequeunt sublimari, &c.* tum quia is, cui ascensus ad sacros Ordines est interdictus, ad dignitates Ecclesiasticas promoveri non potest, quippe quæ obtineri non possunt ab eo, qui sacros Ordines suscipere non potest. Sylvest. V. Electio 1. q. 14. Fagnan. c. l. n. 19. & 20.

LXV. Quæritur 3. Quomodo concedi soleant, ac debeant litteræ dimissoriæ? Respondetur 1. Eæ conceduntur, vel generaliter, nempe, ut quis ordinari possit à quolibet Episcopo gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente: vel specialiter ad certum Episcopum. Rebuff. in praxi benefic. tit. de litter. dimissor. n. 3. & 4. Et hoc posteriore casu, non potest quis ab alio ordinari, quàm à nominato, quia unius expressio est alterius exclusio, arg. c. Nonnè 5. de præsumpt. & ideo si Episcopus in litteris dimissorijs nominatus, ob impedimentum Ordines conferre nequeat, curétque per alium Episcopum eos in sua Diœcesi conferri; talis non poterit ordinare, nisi personas subjectas illi Episcopo, in cujus Diœcesi, & de cujus licentia fit ordinatio. Zerol. in praxi Episc. p. 1. V. Dimissoriæ ad Ordines in respons. ad 5. ubi ait, ita intelligendum esse cap. 5. Concil. Trident. Sess. 6. de reform. ubi dicitur, non posse Episcopum in aliena Diœcesi ordinare, nisi de Ordinarij loci expressâ licentiâ, & tunc solos subditos eidem Ordinario illius loci subjectos: quod intelligi debet juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud Jo. Gallemart. ibidem num. 3. nisi alij non subditi habeant dimissorias generales à suis Ordinarijs, tunc enim possent ordinari, quia aliàs cit. cap. 5. contradiceret ei, quod statuitur cap. 11. Sess. 7. de reform. ut infrà dicetur.

LXVI. Respondetur 2. In litteris dimissorijs exprimendum est 1. qui Ordines, vigore illarum, conferendi sint, nam datâ facultate recipiendi solùm Ordines minores, vel Ordines absolutè, majores Ordines non comprehenduntur, cùm facultas hæc stricti juris censeatur, arg. c. 1. h. t. Salzed. in pract. Canon. c. 26. lit. C. 2. Exprimenda est causa, ob quam Episcopus proprius vel nolit, vel non possit Ordines conferre, c. 1. ibi: *per ejus patentes litteras causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare*, & ibi Gl. V. Litteras, h. t. in 6. & in Concil. Trident. Sess. 7. c. 11. de reform. cujusmodi causa est ægritudo, ut habetur Sess. 23. c. 3. de reform. quamvis etiam quævis alia legitima causa, sive justum impedimentum, quàm ægritudinis, sufficiat ad dimissorias dandas; juxta declarat. Cardin. ibidem apud Jo. Gallemart. n. 1. Zerol. c. l. Ugolin. cit. c. 26. §. 20. n. 11. Barb. cit. alleg. 7. n. 21. Consuetudine tamen in multis Provincijs receptum est, ut nulla causa exprimatur; quam approbat Rebuff. c. l. n. 28. neque necesse esse, causam exprimi, asserit Ugolin. c. l. n. 11. 3. Continere debent Dimissoriæ commendationem; seu testimonium de natalibus, ætate, moribus, ac scientiâ ordinandi, juxta Concil. Trid. Sess. 23. c. 8. de reform. Episcopi enim subditos suos non aliter, quàm jam probatos, & examinatos ordinandos dimittere debent; ex decreto Concil. Trident. Sess. 14. c. 3. junctô c. 3. Sess. 23. de reform. Potest tamen proprius Episcopus, si Diœcesani, qui litteras dimissorias petunt, absentes sint, ita, ut sinè notabili incommodo ad ipsum accedere nequeant; sinè prævio examine; illis dimissorias dare, & examen illorum Episcopo loci, in quo degunt, seu, qui ordinaturus est, demandare, juxta declarat. Cardin. in Trident. c. 11. Sess. 7. & c. 8. Sess. 23. de reform. apud Jo. Gallemart. num. 5. Barb. cit. alleg. 7. n. 29. Sed & is, qui, postquam ab Episcopo proprio examinatus, & approbatus est, litteras commendatitias adfert, potest ab Episcopo Ordines collaturo iterum examinari, ut constat ex Trid. cit. Sess. 7. c. 11. ubi habetur, ne ab extraneo quis ordinetur, nisi præcedente prævio examine, junctô c. 3. Sess. 23. de reform. ubi dicitur, nemini non examinato concedendas esse dimissorias, adeóque ab utroque Episcopo ordinandus examinari debere videtur, idque tutius esse ait Piasec. cit. p. 1. c. 1. a. 2. n. 8. Barb. c. l. n. 22. quamvis spectato Jure antiquo, sufficiat, si sit examinatus, & approbatus à proprio Episcopo, ut tradit Gloss. fin. in c. Episcopum 7. caus. 9. quæst. 2.

Cæterùm ex decreto Concil. Trident. Sess. 21. c. 1. de reform. pro collatione Ordinum, pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, pro sigillo, aliâve causâ nihil accipi debet ab Episcopo, ejúsque Ministris. Notarius verò, pro singulis dimissorijs, seu testimonialibus decimam partem unius aurei accipere tantùm potest, nisi salarium sit ei constitutum, vel consuetudo vigeat nihil accipiendi, Barb. cit. alleg. 7. n. 26. & 27.

LXVII. Quæritur 4. Quàm diu litteræ dimissoriæ durent, sive quando exspirent? Respondetur: Litteræ dimissoriæ semel legitimè ab Episco-

po,

communiter receptâ. arg. reg. juris 15. in 6. Idque colligitur ex cit. Constitut. Clement. ex illis verbis: *ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterij*, in quo is Regularis positus fuerit; atqui Episcopus non est Diœcesanus talis Monasterij; cùm ipsum non tantùm ratione personarum, sed etiam loci, sit omnino exemptum à jurisdictione Diœcesani, adeóque extra Diœcesin ipsius situm.

LXII. Respondetur 2. Prælati Regulares, spectato Jure communi, non possunt Novitijs dare litteras dimissorias ad Ordines sacros suscipiendos, ut docet Sanch. l. 4. Moral. c. 39. n. 31. & l. 6. c. 10. n. 22. & alij communiter, quia Novitius non est, quoad omnia, sive simpliciter subjectus Prælato, sed tantùm quatenus necessarium est ad finem probationis, & quoad hanc tantùm exemptus est à jurisdictione Episcopi; non est autem necessarium ad finem probationis, ut Prælatus Regularis dare possit licentiam, seu dimissorias Novitio ad Ordines suscipiendos à quocunque Episcopo: quare hæ petendæ sunt ab Episcopo, à quo Novitij Ordines suscipere possunt, qui est, vel proprius eorum, à quo ordinandi essent, si laici mansissent, nec Religionem ingressi fuissent, ut docet Suar. l. 6. De voto. c. 11. num. 9. vel potiùs Episcopus Diœcesis, in qua situm est Monasterium, quod incolunt, tempore probationis, ut tradit Sanch. cit. c. 39. n. 20. quod probabilius videtur, & dictum suprà num. 25. h. t. Veruntamen si Religio aliqua habeat privilegium dandi dimissorias ad quemcunque Episcopum, probabile est, quòd Prælatus Regularis possit dare litteras dimissorias etiam Novitijs, non minùs, quàm ipsis Religiosis professis, quia valde probabile est, Novitios gaudere privilegijs suæ Religionis. Sanch. cit. c. 10. n. 22. in fin. Tiber. cit. q. 49.

LXIII. Cæterùm prædictis hoc loco addendum, quòd Religiosi, non solùm ab Episcopo ordinandi non sint, absque licentia, aut litteris dimissorijs Prælatorum suorum Regularium: sed etiam, quòd hi possint prohibere Religiosis suis, ne Ordines suscipiant, vel ad Superiores Ordines ascendant, etiam ob crimen, seu defectum occultum, prout sumitur ex c. 5. Ad aures; 5. b. t. Nam cùm quidam „Religiosi conquesti essent apud Archiepiscopum Turonensem, quòd Prælati eorum (scilicet Abbates, „Præpositi, Priores, Quardiani, & alij similes. Gloss. „hic V. Prælati) noluit permittere, ut ad Superiores Ordines promoveantur: (licèt digni essent, & „nullus eis defectus objici posset:) Respondit Lucius III. honestius, ac tutius esse, ut Religiosi debitam obedientiam Præpositis impendendo, in inferiore ministerio deserviant, quàm ut cum Præpositorum scandalo, gradum dignitatis superiorem „appetant, cùm non in sublimitate graduum, sed in „amplitudine charitatis acquiratur Regnum Dei. „Accedit, quòd fieri possit, ut Prælati secreta crimina, aut defectus subditorum noverint, ob quos „ad altiores Ordines, salvâ conscientiâ, promoveri non possint.

LXIV. Ubi pro explicatione hujus c. Notandum 1. De jure communi differentia est inter Clericos seculares, & Regulares: nam si Clericus criminosus occultus ad beneficium promovendus petat ad Ordines Superiores ascendere, non potest ob crimen, seu defectum ipsius, illum Episcopus repellere, ut constat ex c. Ex tenore; 4. & c. ult. h. t. & dictum suprà num. 15. & 16. At verò Prælati Regulares interdicere possunt suis subditis Regularibus, ne ad Superiores Ordines ascendant, etiam ob delictum occultum sibi in secreto, extra confessionem tamen Sacramentalem, cognitum, cit. c. Ad aures h. t. Ratio diversitatis est, quia Religiosi, ratione voti obedientiæ, magis sunt subjecti suis Prælatis Regularibus, quàm Clerici seculares Episcopo, cùm illi sint obedientiarij, nec proprium velle, aut nolle habeant, sed toti ex Imperio, & potestate Abbatis pendeant, c. Non dicatis; 11. caus. 12. quæst. 1. Innocent. in cit. c. Ad aures in princ. h. t. Verùm de Jure communi, nec Episcopi, nec Prælati Regulares possunt suspendere criminosos occultos, ne in susceptis Ordinibus ministrent, ut patet ex cit. c. 4. & c. ult. h. t. neque id reperitur in Jure ijs concessum, sicut in cit. c. 5. decisum est, quòd possint Regulares prohiberi, ne ascendat ad Superiores Ordines, ob occultum delictum. Fagnan. hic n. 12.

Notandum 2. Jure verò novo Concilij Tridentini Sess. 14. c. 1. de reform. concessa est facultas Episcopis, seu Prælatis, ut possint ascensum ad sacros Ordines, ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, & extrajudicialiter Clericis suis interdicere; & ut possint etiam eosdem ab ordinibus jam susceptis, & gradibus, seu dignitatibus Ecclesiasticis suspendere: nam quamvis verba illa: *ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen*, solùm sint apposita in priore parte cit. cap. 1. ubi agitur de interdictione ab ordinibus Superioribus suscipiendis; tamen censeri debent repetita in posteriore parte ejusdem cap. ubi agitur de suspensione ab ordinibus susceptis; tum quia Concilium sub uno orationis contextu loquitur de utroque casu; tum quia alioquin in posteriore parte nulla Episcopis nova potestas concessa fuisset, cùm per se constet, Episcopos posse Clericos suos, ob delictum manifestum, & judicialiter suspendere ab ordinibus susceptis, ut notat Fagnan. in cit. c. Ad aures; num. 7. h. t. Et quamvis in priore parte solùm sit sermo de interdictione ascensûs ad sacros Ordines; tamen idem dicendum est de prohibitione promotionis ad gradus, & dignitates Ecclesiasticas, partim quia, si Episcopi, vi hujus decreti, jam promotum ad hujusmodi gradus & dignitates possunt deponere, multò magis possunt impedire promovendum: partim quia, cùm Episcopi possint ob occultum delictum prohibere ascensum ad sacros Ordines, consequenter etiam possunt prohibere promotionem ad dignitates, quæ sacros Ordines habent annexos, nemo enim potest promoveri ad dignitatem, nisi eo Ordine sacro, quem illa dignitas requirit, sit initiatus, vel in ea ætate, ut infra tempus à Jure statutum, initiari possit, ut colligitur ex decreto Concil. Trident. Sess. 22. c. 4. & Sess. 24. c. 12. Fagnan. hic n. 9. & 10. Et hinc S. Congregatio Concil. apud Jo. Gallemart. in cit. c. 1. n. 1. declaravit, per illud decretum correctum esse c. Ex tenore; 4. h. t. in quo Episcopi prohibentur suos Clericos suspendere, ob occultum delictum, & ampliatâ esse dispositionem cit. c. Ad aures; ita, ut comprehendat quoscunque Clericos seculares, etiam dignitates, vel beneficia obtinentes, quibus annexus

est

est Ordo, tam quoad facultatem prohibendi ascensum ad Ordines, quàm etiam suspendendi ab ordinibus susceptis, & potestatem appellandi eis ademptam esse.

Notandum 3. Probabile est, facultatem concessam Episcopis, vi dicti decreti Concilij, quo possint Clericos ob delictum occultum suspendere ab ordinibus, & gradibus, seu dignitatibus jam susceptis, etiam concessam esse à Concilio Prælatis regularibus, quoad eorum subditos regulares, quod antea eis non licebat, quia Jure communi cautum non reperitur; idque tum quia verba illius cap. 1. æquè, imò magis conveniunt Prælatis Regularibus, quàm Episcopis, cùm Concilium nunquam in hoc cap. utatur verbo *Episcopi*, sed solùm *Prælati*, *aut Præpositi*, & principium ejusdem cap. ad litteram desumptum est ex c. Ad aures; 5. h. t. quod de Prælatis Regularibus tantùm loquitur. Nec refert, quòd in Procemio ejusdem Sess. tantùm sit sermo de Episcopis, quia verba dispositionis magis attendenda sunt, quàm præfationis. Tum quia ratio Concilij; quæ est desumpta ex cit. c. Ad aures; magis convenit Regularibus, quàm secularibus Clericis, cùm illi propriam voluntatem non habeant. Fagnan. hic num. 13. & seqq.

Porrò ex eo, quòd Prælatus Regularis, ob occultum delictum, aut defectum, potest subdito Regulari prohibere ascensum ad sacros Ordines, cit. c. Ad aures; sequitur, quòd potest etiam prohibere ascensum, seu promotionem ad dignitates Ecclesiasticas, ut colligitur ex cit. c. Ad aures; ubi comprehenditur etiam prohibitio ascensûs ad gradus, & dignitates, ob secreta delicta, ibi: *ex quibus constat, quòd salvâ conscientiâ, nequeunt sublimari, &c.* tum quia is, cui ascensus ad sacros Ordines est interdictus, ad dignitates Ecclesiasticas promoveri non potest, quippè quæ obtineri non possunt ab eo, qui sacros Ordines suscipere non potest. Sylvest. V. Electio 1. q. 14. Fagnan. c. l. n. 19. & 20.

LXV. Quæritur 3. Quomodo concedi soleant, ac debeant litteræ dimissoriæ? Respondetur 1. Et conceduntur, vel generaliter, nempe, ut quis ordinari possit à quolibet Episcopo gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente: vel specialiter ad certum Episcopum. Rebuff. in praxi benefic. tit. de litter. dimissor. n. 3. & 4. Et hoc posteriore casu, non potest quis ab alio ordinari, quàm à nominato, quia unius expressio est alterius exclusio, arg. c. Nonnè 5. de præsumpt. & ideo si Episcopus in litteris dimissorijs nominatus, ob impedimentum Ordines conferre nequeat, curetque per alium Episcopum eos in sua Diœcesi conferri; talis non poterit ordinare, nisi personas subjectas illi Episcopo, in cujus Diœcesi, & de cujus licentia fit ordinatio. Zerol. in praxi Episc. p. 1. V. Dimissoriæ ad Ordines in respons. ad 5. ubi ait, ita intelligendum esse cap. 5. Concil. Trident. Sess. 6. de reform. ubi dicitur, non posse Episcopum in aliena Diœcesi ordinare, nisi de Ordinarij loci expressâ licentiâ, & tunc solos subditos eidem Ordinario illius loci subjectos: quod intelligi debet juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud Jo. Gallemart. ibidem num. 3. nisi alij non subditi habeant dimissorias generales à suis Ordinarijs, tunc enim possent ordinari, quia aliàs cit. cap. 5. contradiceret ei, quod statuitur cap. 11. Sess. 7. de reform. ut infrà dicetur.

LXVI. Respondetur 2. In litteris dimissorijs exprimendum est 1. qui Ordines, vigore illarum, conferendi sint, nam datâ facultate recipiendi solùm Ordines minores, vel Ordines absolutè, majores Ordines non comprehenduntur, cùm facultas hæc stricti juris censeatur, arg. c. 1. h. t. Salzed. in pract. Canon. c. 26. lit. C. 2. Exprimenda est causa, ob quam Episcopus proprius vel nolit, vel non possit Ordines conferre, c. 1. ibi: *per ejus patentes litteras causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare*, & ibi Gl. V. Litteras; h. t. in 6. & in Concil. Trident. Sess. 7. c. 11. de reform. cujusmodi causa est ægritudo, ut habetur Sess. 23. c. 3. de reform. quamvis etiam quævis alia legitima causa, sive justum impedimentum, quàm ægritudinis, sufficiat ad dimissorias dandas; juxta declarat. Cardin. ibidem apud Jo. Gallemart. n. 1. Zerol. c. l. Ugolin. cit. c. 26. §. 20. n. 11. Barb. cit. alleg. 7. n. 21. Consuetudine tamen in multis Provincijs receptum est, ut nulla causa exprimatur; quam approbat Rebuff. c. l. n. 28. neque necesse esse, causam exprimi, asserit Ugolin. c. l. n. 11. 3. Continere debent Dimissoriæ commendationem; seu testimonium de natalibus, ætate, moribus, ac scientiâ ordinandi, juxta Concil. Trid. Sess. 23. c. 8. de reform. Episcopi enim subditos suos non aliter, quàm jam probatos, & examinatos ordinandos dimittere debent, ex decreto Concil. Trident. Sess. 14. c. 3. juncto c. 3. Sess. 23. de reform. Potest tamen proprius Episcopus, si Diœcesani, nisi præcedente litteras dimissorias petunt, absentes sint, ita, ut sinè notabili incommodo ad ipsum accedere nequeant, sinè prævio examine, illis dimissorias dare, & examen illorum Episcopo loci, in quo degunt, seu, qui ordinaturus est, demandare, juxta declarat. Cardin. in Trident. c. 11. Sess. 7. & c. 8. Sess. 23. de reform. apud Jo. Gallemart. num. 5. Barb. cit. alleg. 7. n. 29. Sed & is, qui, postquam ab Episcopo proprio examinatus, & approbatus est, litteras commendatitias adfert, potest ab Episcopo Ordines collaturo iterum examinari, ut constat ex Trid. cit. Sess. 7. c. 11. ubi habetur, ne ab extraneo quis ordinetur, nisi præcedente prævio examine, juncto c. 3. Sess. 23. de reform. ubi dicitur, nemini non examinato concedendas esse dimissorias, adeòque ab utroque Episcopo ordinandus examinari debere videtur, idque tutius esse ait Piasec. cit. p. 1. c. 1. a. 2. n. 8. Barb. c. l. n. 22. quamvis spectato Jure antiquo, sufficiat, si sit examinatus, & approbatus à proprio Episcopo, ut tradit Gloss. fin. in c. Episcopum 7. caus. 9. quæst. 2.

Cæterùm ex decreto Concil. Trident. Sess. 21. c. 1. de reform. pro collatione Ordinum, pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, pro sigillo, aliâve causâ nihil accipi debet ab Episcopo, ejusque Ministris. Notarius verò, pro singulis dimissorijs, seu testimonialibus decimam partem unius aurei accipere tantùm potest, nisi salarium sit ei constitutum, vel consuetudo vigeat nihil accipiendi. Barb. cit. alleg. 7. n. 26. & 27.

LXVII. Quæritur 4. Quàm diu litteræ dimissoriæ durent, sive quando exspirent? Respondetur: Litteræ dimissoriæ semel legitimè ab Episco-

po,

po, vel alio potestatem habente concessæ, etiam, re adhuc integrâ, non exspirant morte, vel alio modo finitâ potestate concedentis, nisi per Successorem, antequam sortitæ sint effectum, ex justa causa, revocentur. Piasec. c. l. n. 13. Rebuff. c. l. n. 47. Barb. c. l. n. 23. & alij apud ipsum. Ratio est, quia gratia, quæ non ad beneplacitum, seu voluntatem concedentis (hæc enim post mortem non durat, c. Si gratiosè 5. de rescript. in 6.) sed absolutè concessa est, non exspirat per mortem concedentis, etiamsi res integra sit, sive ad ejus executionem non sit processum, c. Si super 9. de offic. deleg. in 6. c. Si cui; 36. de præbend. in 6. Unde neque dimissoriæ concessæ à Capitulo, Sede vacante, in casibus jure permissis, post electionem novi Episcopi, exspirant, nisi ille eas revocaverit, gesta enim per Capitulum tenent, etiam finitâ Capituli potestate, c. His quæ; 11. de major. & obed. Lopez. in pract. Canon. c. 26. lit. C. §. Postpuam verò, Piasec. c. l. Barb. c. l. n. 24. requiritur tamen justa causa, sine qua nec per concedentem, nec per Successorem revocari possunt dimissoriæ semel concessæ. Campan. in divers. jur. Can. c. 8. num. 44.

Quòd autem dictum est, dimissorias non exspirare morte concedentis, id intelligi debet de ipsa licentia, quæ conceditur ei, qui Ordines suscepturus est: nam ea cùm sit gratia quædam, & beneficium, debet esse perpetuum, sive durare etiam post mortem concedentis: at verò, si Episcopus proprius potestatem conferendi Ordines suis subditis extraneo Episcopo committat, sive deleget, ea delegatio exspirat morte delegantis, si res adhuc integra sit, quia mandatum morte mandantis extinguitur, re integrâ, l. Et quia 6. ff. de jurisd. omn. Jud. Ugolin. cit. c. 26. §. 21. num. 2.

§. VIII.

De Titulo, ad quem ordinandi sunt Clerici.

LXVIII. Præmittendum 1. Nullus initiari debet Ordinibus sacris, sinè Titulo mensæ, ut vulgò vocari solet, per quem ordinando provisum sit de sufficiente, eâque perpetuâ sustentatione, ut jam olim statutum fuit in Concilio Chalcedonensi relato in c. 1. & 2. dis. 70. & in c. 2. c. Episcopus 4. c. Cùm secundùm 16. c. Tuis; 23. de præbend. & c. Si Episcopus 37. eod. in 6. & novissimè in Concilio Trid. Sess. 21. c. 2. de reform. Ratio est, tum quia justum est, ut, qui obligantur ad serviendum Altari, seu Ecclesiæ, ex proventibus Ecclesiæ alantur, juxta Apost. 1. ad Corinth. 9. tum ne ij, qui divino ministerio ascripti sunt, cum Ordinis dedecore, mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere cogantur, ut dicitur in Trident. c. l. Tum quia Clericus in ordinatione sua recipit officium in Ecclesia. Ergo rationabile est, ut ei quoque assignetur beneficium in ea, nam hoc datur propter officium: tum denique id ideo statutum est, ut Clericus obligetur ex titulo certo loco, ne discurrendo vagetur per mundum. Turrecrem. in cit. c. 1. dis. 70. in respons. ad 1.

Præmittendum 2. Pro prima Tonsura, vel minoribus ordinibus suscipiendis Titulus non requiritur, ut post Hostiens. in summa tit. de præbend. n. 6. §. Et qualiter; docet Parisius l. 2. de resign. benefic. q. 6. num. 4. ubi dicit, hoc communi praxi esse receptum, quia in minoribus constituti à Clericali statu retrocedere possunt: & in cit. c. Episcopus, & c. Si Episcopus, & in Trident. c. l. de sacris Ordinibus tantùm fit mentio: quamvìs Jure antiquo, etiam ad primam tonsuram, & minores Ordines Titulus requirebatur, ut constat ex cit. c. 1. junctâ Gloss. V. Neminem; dis. 70. & cit. c. 2. & ibi Gloss. V. Clericos de præbend.

Præmittendum 3. Duplex est Titulus, super quo Clericus secularis in sacris constitutus ordinari potest, scilicet Titulus beneficij Ecclesiastici, & Titulus patrimonij, quibus addi potest tertius Titulus ad paupertatem religiosam, ut ex dicendis patebit.

LXIX. Quæritur 1. Qualis sit Titulus beneficij, & quæ ad illum requirantur? Respondetur: Ad Titulum beneficij Ecclesiastici, qui est propriè dictus Titulus ordinationis, requiritur 1. ut beneficium, ad quod aliquis ordinatur, sit certum, ac perpetuum, ut colligitur ex cit. c. Episcopus ibi: *sinè certo Titulo* de præbend. alioquin si non esset beneficium certum, ac perpetuum, & contingeret ordinatum amoveri à beneficio, non haberet, unde viveret, & sic sequerentur prædicta incommoda, ut scilicet cogeretur mendicare, vel sordidum munus exercere, contra dignitatem Ordinis Clericalis. Et hinc non potest quis ordinari ad Commendam, vel Vicariam temporalem, quippe quæ non dantur in Titulum, ut ex communi docet Abb. in c. Constitutus 8. n. 5. de filijs Presbyt. neque ad Capellaniam non collativam, seu revocabilem, ob eandem rationem; neque ad beneficium manuale, quia beneficia manualia dantur quidem in Titulum, sed ita, ut revocari possint, & qui illud obtinet pro arbitrio amoveri, prout ex communi docet Paris. c. l. n. 2. & 3. Barb. de offic. Episc. alleg. 19. n. 25. Neque ad Titulum alicujus beneficij, vel stipendij ab Episcopo assignandi super fructibus suæ mensæ Episcopalis, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Garciam p. 2. de benefic. c. 5. num. 93. & ratio est, quia morte constituentis extinguitur, cùm onus hujusmodi non possit imponi in præjudicium Successoris, nisi cum licentia S. Pontificis. Potest tamen Clericus ordinari ad Vicariam perpetuam, & ad Coadjutoriam, si ea ex Papæ concessione irrevocabilis sit, seu cum succedendi facultate concessa. Barb. c. l. n. 23. Garc. c. l. num. 132. ubi tamen id limitat, dummodo ratione illius habeat congruam sustentationem, tum enim posset ordinari ad Titulum Coadjutoriæ, non tanquam ad Titulum beneficij, sed illius juris percipiendi congruam portionem assignatam tanquam pensionem. Item quis ordinari potest ad pensionem Ecclesiasticam, si ea perpetua, ac veluti titularis sit. Navarr. de oratione cap. 20. num. 18. de quo infrà: Non autem super pensione, quam aliquis habet super alterius beneficio, quia & ipsa morte pensionarij extinguitur, nec transferri potest in alium, sinè licentia Papæ. Ugolin. de offic. Episc. c. 26. §. 10. num. 4.

LXX. 2. Re-

LXX. 2. Requiritur ad titulum beneficij, super quo Clericus ordinatur, ut beneficium unum, vel plura sint Clerico sufficientia ad honestam, & decentem sustentationem, ut colligitur ex cit. c. Episcopus ibi: *de quo necessaria vitæ percipiat.* de præbend. & decernit. Trident. c. l. Satis tamen est, si fructus beneficij, unâ cum patrimonio certo, ac stabili Clerici, sufficiant ad alimoniam Clerici, etsi beneficium per se solum non sit sufficiens. Ugolin. cit. c. 26. §. 3. in fine, & §. 12. n. 2.

Quodnam autem beneficium per se, vel unâ cum patrimonio, sufficiens censeri debeat, Episcopi ordinantis judicio relinqui debet, spectatis circumstantijs, quia determinatio eorum, quæ indeterminatè à jure statuuntur, prudenti viro, nempe Judici relinquitur, arg. c. De causis 4. de offic. deleg. & l. 1. ff. de jure deliber. certa autem quantitas hic jure præscripta non est, modò tamen beneficium tantum sit, ut sufficiat ad decentem, & honestam sustentationem, pro statu, & qualitate personæ ordinandæ in particulari; nam beneficium ignobili sufficiens, non erit sufficiens nobili, vel egregiè litterato, ut censet Gloss. in cit. c. Episcopus; V. Necessaria; Sanchez. in opusc. mor. tom. 2. l. 7. c. 1. dub. 35. num. 7. & alij apud ipsum; vel saltem, ut sit sufficiens pro statu cujuslibet Clerici in genere, sine respectu Ordinis Clericalis ut sic, non attentâ conditione personæ ordinandę in particulari, v. g. nobilitate, doctrinâ &c. quia Jus antiquum, & Trident. solùm requirit beneficium, quod sufficiat ad honestè vivendum. Garc. c. l. num. 114. Barbos. cit. alleg. 19. num. 9. & 10. Imò Parisius l. 5. c. 6. quæst. 155. cum Navarro existimat, satis esse, si beneficium habeat reditus necessarios simpliciter ad victum, & vestitum, ita, ut Clericus tanquam egens mendicare non cogatur.

Verùm Concilium requirit titulum sufficientem, non simpliciter pro victu, sed ad honestè, sive (quæ censentur Synonyma) commodè, ac decenter vivendum: nam alia est sustentatio necessaria, quæ mendicitatem excludit; alia verò sustentatio congrua, secundùm qualitatem statûs sui, ut notat Gloss. in c. unic. §. Sanè; V. absque penuria de statu regul. in 6. & sic probabilius est, requiri beneficium sufficiens ad honestam, seu convenientem alimoniam Clerici, respectu Ordinis Clericalis, ut sic, non verò qualitatis, seu conditionis in particulari. Barb. c. l. num. 9. & 10.

LXXI. 3. Requiritur, ut Clerico beneficium, ad cujus titulum ordinatur, actu collatum, imò & pacificè ab eodem possessum sit, ut habetur in Concilio Tridentino c. l. adeóque ut beneficium non sit litigiosum, sed sinè lite ab eo possessum. Barb. c. l. n. 15. & 16. quamvis jure antiquo suffecerit solus titulus per legitimam collationem acquisitus, etiam sinè possessione, quia per solam collationem jus in re acquiritur in beneficio. Sanch. cit. l. 7. c. 1. dub. 34. n. 5. Sed jure novo requiritur etiam possessio beneficij. Veruntamen hoc in praxi non servatur, licèt servari deberet, saltem ita, ut collatio beneficij Clerico facta sit, seu jus in re, & quidem sine contradictione acquisitum; tunc enim ordinari potest ad titulum ejus beneficij, cujus possessionem mox accepturus est, ut tradit Rodriquez. in summ. p. 2. c. 5. q. 10. Laym. in cit. c. Episcopus; de præbend. Atque hinc infertur, quòd non potest quis ordinari ad titulum beneficij de futuro obtinendi, sive conferendi, cum certa spe, videlicet ad beneficium, ad quod aliquis est præsentatus, nominatus, vel postulatus, quia Concilium requirit titulum de præsenti habitum, & possessum. Garc. cit. c. 5. n. 130. Barb. c. l. num. 28. Potest tamen quis ordinari Subdiaconus, aut Diaconus ad titulum beneficij, etiamsi illius fructus non percipiat, nisi post susceptum Ordinem Presbyterij, ut censuit S. Congreg. Concil. apud Garciam c. l. c. 110. Item potest quis ordinari ad servitium perpetuum alicujus Ecclesiæ, vel Altaris, ad quod cum consensu Episcopi, vel alterius Prælati, est deputatus, ita, ut inde ali debeat, donec aliam sufficientem sustentationem habeat, ut colligitur ex Tridentino Sess. 23. c. 16. de reform. Zerol. in praxi Episc. V. Dimissoriæ; in respons. ad 5. §. Hîc est primum dubium. Vel etiam super reditibus alicujus Seminarij ad serviendum in beneficio, quod Seminario unitum est, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Garc. c. l. n. 104.

LXXII. Quæritur 2. Qualis sit Titulus patrimonij, & quæ ad illum requirantur? Respondetur 1. Alter Titulus, super quo Clericus in sacris ordinari potest, est patrimonij, qui non nisi impropriè, & per æquiparationem titulus dicitur, ut colligitur ex cit. c. Episcopus; de præbend. ubi statuitur, quòd Clericus in sacris ordinari non debet sinè titulo, videlicet beneficij: postea verò ponitur exceptio, nisi bona partimonialia habeat: itaque bona patrimonialia æquiparantur titulo in eum finem, ut Clericus in sacris ordinari possit. Ad quem titulum ordinari non possunt, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos, pro necessitate, vel utilitate Ecclesiarum suarum, ex decreto Concil. Trident. cit. Sess. 21. c. 2. de reform. quæ tamen necessitas, vel saltem commoditas ordinariè adest, præsertim in viris doctis, & probatæ vitæ, & ideo potest quis regulariter hodie ordinari etiam ad titulum patrimonij. Garc. l. c. n. 74. & seq.

Nomine autem patrimonij hîc intelliguntur bona propria Clerici, sive illa à patre profecta sint, sive ex propria industria, vel ex donatione alterius, vel ex alio quovis legitimo titulo sint acquisita, dummodo illa sufficiant ad Clerici ordinandi honestam sustentationem, juxta Episcopi ordinantis arbitrium, ad hoc enim solùm requiritur titulus, ut habeat sustentationem honestam, undecunque illam habeat. Ugolin. cit. c. 26. n. 3. Barb. c. l. n. 52. Requiritur autem præterea, ut hæc bona patrimonialia, ad quæ Clericus ordinatur, sint certa, quia, si incerta sint, sciri non potest, an sint sufficientia ad alimoniam Clerici: immobilia, quia res mobiles facilè extinguuntur, vel consumũtur, usu & lapsu temporis, ideóque, si mobilia sint, in immobilia bona converti debent. Azor p. 2. l. 3. c. 4 q. 7. Barb. c. l. n. 55. Item libera, sive alteri non obligata pro censu, ære alieno, vel dote &c. quia alioquin fieri posset, ut à creditoribus auferrentur. Ugolin. c. l. §. 11. n. 3. Garc. c. l. n. 105. Ac denique debent esse frugifera, ut annuum reditum Clerico ordinato adferant, quia idem est, rem non habere, & habere, sed inutilem, l. Quoties; 6. ff. qui satisdare cog. nisi res

 infru-

infrugifera alienari posset, & ex pretio frugiferum quid comparari. Ugolin. c. l. & §. 11. n. 2. Et hinc non potest quis ordinari ad bona patrimonij, in quibus solùm habet dominium directum, & alter utile, quia cùm nullos fructus inde percipiat, nihilominus pauper erit. Ugolin. c. l. §. 9. n. 3.

Porrò, sicut ordinatus ad beneficium non potest illud resignare, nisi factâ mentione, quòd ad illius titulum promotus sit; & nisi constet, quòd aliunde commodè vivere possit: alioqui enim resignatio erit nulla, juxta Trident. c. l. ita etiam bona patrimonij, ad quæ aliquis ordinatus est, vel pensio, deinceps sinè licentia Episcopi, alienari, extingui, aut remitti nullatenus possunt, nisi priùs ipsi Clerico per beneficium Ecclesiasticum, vel aliunde sufficienter sit provisum, prout habetur in Trident. cit. Sess. 21. c. 2. in fine. & consequenter ejusmodi bona patrimonialia nec vendi, nec permutari, nec sub hypotheca obligari possunt, quia nomen alienationis generale est, & omnem alienationem quacunque ratione factam complectitur, c. Nulli; 5. de reb. Eccles. non alien. l. ult. C. de reb. alien. non alienand. Nec refert, quòd vendens patrimonium non cogatur mendicare, quia participat pretium, quod succedit loco rei; nam facilè posset pretium consumere, & sic mendicare. Barb. c. l. n. 78. Quare alienatio patrimonij subsequens ordinationem perinde ipso jure irrita est, sicut renunciatio beneficij, ad quod aliquis ordinatus est; nam verbum, *nullatenus*, positum in cit. decreto Tridentini nullitatem inducit, secundùm Gloss. in Clement. unic. de sequestr. possess. Barbos. c. l. n. 77. & eadem militat ratio, quæ in beneficio, imò major, cùm faciliùs patrimonium alienetur, quàm beneficium. Sanch. cit. loc. dub. 38. Addunt nonnulli, talia bona patrimonij gaudere privilegijs, quæ jure conceduntur bonis Ecclesiasticis. Barbos. c. l. n. 91. & alij apud ipsum; quod tamen satis incertum, cùm nullo jure probetur; licèt Clericus in his bonis, sicut & in alijs, gaudeat immunitate Ecclesiasticâ, ut ex ijs non teneatur solvere gabellas. Sanch. cit. loc. dub. 36.

LXXIII. Respondetur 2. Ad titulum patrimonij revocatur etiam titulus donationis, seu pensionis, à quocunque etiam laico assignatæ: si nimirum Clerico ordinando à quacunque persona liberalis donatio, aut promissio fiat de pensione, aut sustentatione annua sufficiente præstanda, donec ordinatus sufficiens beneficium Ecclesiasticum, vel aliam provisionem consequatur, prout sumitur ex Concil. Trident. loc. cit. Garc. p. 2. de benefic. c. 5. num. 29. Barb. c. l. n. 73. Et quamvis hujusmodi donatio, aut pensionis assignatio Clerico realiter tradi deberet, ut significat Trident. cit. loc. ibi: *patrimonium, illud, vel pensionem verè ab eis obtineri*, id tamen in multis Ecclesijs non servatur: veruntamen saltem cautio hypothecaria fieri deberet, assignatâ certâ re liberâ, & frugiferâ, unde annua pensio, vel sustentatio sufficiens accipi possit; tunc enim pensio illa imposita super certa re frugifera, sive jus illam percipiendi est reale jus quoddam proprium ipsius Clerici, adeóque is ordinatur ad titulum proprij patrimonij. Garc. cit. loc. n. 94. sicut etiam potest quis ordinari ad titulum censûs, quem ipse ordinandus aliàs haberet, quia annui census inter bona immobilia computantur. Clement. 1. §. Cúmque annui reditus de verb. signif. & non solùm ad censum perpetuum, sed etiam vitalitium, sive irredimibilem, sive etiam redimibilem; quo tamen casu, si census redimeretur, pecunia, ex judicis decreto, apud certas personas deponi deberet, ut iterum ad censum collocetur. Garc. c. l. n. 95. & 96. & alij apud ipsum.

Porrò, licèt in privatis personis exigatur prædicta cautio realis, in Principibus tamen, Magnatibus, & Communitatibus sufficit simplex cautio instrumentaria, quibus nunquam deesse poterit facultas sustentandi Clericum, ideóque his fides haberi solet, si in instrumentis, seu litteris authenticis promissionem faciant sufficientia alimenta præstandi Clerico, imò ejusmodi promissio in nostris partibus plerumque sub conditione tantùm concipitur, videlicet, si Clericum indigere contingat; nam, quamvìs Tridentinum plus exigat, necessitas tamen, quæ legem non habet, in his casibus excusat, si Sacerdotum sit penuria, & absoluta provisio impetrari non possit.

LXXIV. Ex hactenus dictis infertur 1. Quòd quis non possit promoveri ad Ordines sacros, sinè beneficio, vel patrimonio, vel saltem pensione, etiamsi ex ijs, quæ propriâ industriâ, aut ex honesto officio lucrari potest, v. g. quòd sit Pictor, Musicus, Magister Grammaticæ, aut aliam licitam professionem exerceat, sufficienter, & honestè se alere possit: Imò neque ad titulum litteraturæ, v. g. Doctoratûs, aut Licentiatûs in Theologia, vel Jure Canonico, ordinari quis potest, quamvìs sit insigniter doctus, ut censuit S. Congreg. Concil. apud Garc. c. l. n. 125. & duobus seqq. Barb. cit. alleg. 19. n. 172. & alij communiter, & colligitur ex Tridentino c. l. quod expresè disponit, quòd nullus Clericus secularis, quamvìs aliàs idoneus sit, moribus, scientiâ, & ætate, ordinari debeat sinè titulo beneficij, vel patrimonij, ratio est, quia in viro etiam eruditissimo subesse potest periculum inopiæ, ob varios casus, infirmitatis v. g. incidentis, ob quam inutilis fiat, & egeat.

Infertur 2. Quòd neque filius ordinari potest ad titulum hæreditatis, seu patrimonij patris viventis; nam, etiamsi aliàs pauper censendus non sit, qui divitem patrem habet, cùm filius sit necessarius hæres patris sui, & ab ipso, si egeat, ali debeat, ut tradit post alios Parisius l. 2. de resign. benef. q. 6. n. 24. Concilium tamen requirit, ut ordinandus, si beneficiarius, vel pensionarius non sit, verè, & re ipsâ patrimonium habeat, & non in spe tantùm, sive fictione juris. Paris. c. l. n. 29. Garc. n. 91. & 92. Quare tali casu pater, sicut alius extraneus, filio ordinando certam rem frugiferam designare, eámque, vel re ipsâ donare, aut tradere debet, quæ sit ipsi instar patrimonij, vel saltem sub speciali hypothecâ realiter obligare, ut non possit alienari, nisi cum onere pensionis filio ordinato inde solvendæ, ut docet Molina tr. 2. de justit. disp. 238. §. Omnino idem dicendum. Excipitur tamen, nisi pater sit persona illustris, aut unus ex Magnatibus, tum enim in ijs Diœcesibus, in quibus promissio talium personarum litteris authenticis expressa pro sufficiente titulo mensæ reputatur, non solet exigi talis designatio bonorum, vel rei certæ Laym. l. c. nam si promissio extra-

neo

neo facta acceptatur loco patrimonij, vel pensionis, multò magis acceptari debet jus, & obligatio naturalis, quam habet pater ad alendum filium proprium: neque qui certus est, certiorari ulteriùs debet, juxta reg. jur. 31. in 6.

LXXV. Quæritur 3. Qualis sit titulus, ad quem ordinandi sunt Clerici Regulares? Respondetur? Prædictis duobus titulis beneficij, & patrimonij, vel pensionis, addendus est tertius religiosæ paupertatis, sive Professionis in Religione approbata: nam Religionem solemniter, ac validè professi, sinè alio titulo, etiam ad sacros Ordines promoveri possunt, ut constat ex c. 1. dist. 70. quia in illis professio subit titulum beneficij, & Religio tenetur alere suum Religiosum. Zerola in praxi V. Dimissoriæ; in respons. ad 5. Regulares verò, seu Religiosi non professi, sicut Clerici seculares, sinè titulo, non sunt promovendi ad sacros Ordines, juxta Constit. Pij V. quæ incipit Rom. Pontifex, & habetur apud Quarant. in summ. Bullar. V. Ordo; fol. 488. in qua decretum Concil. Trid. Sess. 21. c. 2. extenditur ad Regulares non professos. Idémque est de Religiosis invalidè professis, ut ex Rota Rom. tradit Garc. cit. c. 5. n. 12. Excipiuntur Religiosi Societatis Jesu, qui post biennium Novitiatûs, tria vota, etsi simplicia, emiserunt, hi enim ante solemnem professionem, etiam sinè alio titulo, ad omnes sacros Ordines, perinde, atque aliorum Ordinum professi, promoveri possunt, non obstante Constitutione Pij V. ex concessione Gregorij XIII. facta ult. Februar. anno 1573. quam etiam confirmavit Gregorius XIV. in Constitut. edita 30. Aug. anno 1591. Similiter Alumni Pontificij, qui in Seminarijs Studiorum causâ aluntur, ex privilegio Sedis Apostolicæ, absq; alio titulo, ordinari possunt. juxta Bullam Greg. XIII. An. 1584, 25. Sept. datam.

§. IX.

De loco, & temporibus Ordinationum.

LXXVI. Quæritur 1. In quo loco Ordines conferendi sint? Respondetur 1. Prima tonsura, & Ordines minores non necessariò in Ecclesia conferuntur, sed possunt etiam in domo Episcopali, aut quovis alio loco honesto conferri, ut colligitur ex c. Quando & ubi; 6. dist. 75. Campanil. in diversor. Jur. Canon. Rubr. 6. c. 2. n. 17. Barb. de offic. Episc. alleg. 11. n. 20. Majores verò Ordines conferendi sunt in Ecclesia Cathedrali, præsentibus Canonicis: aut, si in alio Diœcesis loco, ordinario fiat, in Ecclesia ejus loci digniore, quantum fieri poterit, præsente Clero, juxta Trident. Sess. 23. c. 8. de reform. ex consuetudine tamen possunt in qualibet alia Ecclesia intra Diœcesin sita. Henriq. in summa l. 10. c. 11. n. 3.

LXXVII. Respondetur 2. Omnes Ordines majores, & minores conferendi sunt in propria diœcesi Episcopi ordinantis: in aliena verò Diœcesi etiam proprijs subditis Ordines conferre non licet, sinè expressa licentia Ordinarij loci, & non nisi personis eidem Ordinario subjectis, Trid. Sess. 6. c. 5. de reform. nisi alij non subditi generales dimissorias à suis proprijs Episcopis habeant, ut colligitur ex Tridentino Sess. 7. c. 11. de reform. ubi dicitur, habentem facultatem à proprio Episcopo, ut à quocunque Antistite ordinari possit (adeóque dimissorias generales) posse ordinari ab Episcopo alieno in sua Diœcesi residente, vel alio pro eo ibi Pontificalia exercente. Sanch. in opuscul. mor. tr. 2. c. 1. dub. 20. n. 35. Alioquin verò probabilius est, Episcopum in aliena Diœcesi ne quidem primam Tonsuram suis subditis, absque licentia Ordinarij loci, conferre posse, ut docet Campanil. cit. Rubr. 6. c. 1. n. 2. Sanch. c. l. c. 1. dub. 50. Barb. alleg. 6. n. 25. Laym. in c. 2. n. 8. h. t. in 6. contra Rebuff. in praxi p. 1. tit. de Cleric. & à quibus creent. n. 11. & Azor p. 2. l. 3. c. 48. q. 5. quorum sententia in Jure nullum habet fundamentum, & falsum est, primæ tonsuræ collationem non esse actum Pontificalem, cùm spectato Jure communi, & ex prima institutione sua, solis Episcopis competat: etsi aliquando fiat sinè Insignibus Pontificalibus, quæ licèt omittantur, non ideo actus aliquis desinit esse Pontificalis, cùm hæc sint accidentaria, ut patet in benedictione Corporalium. Navarr. l. 5. consil. 12. de Cleric. excommun.

Sed neque in loco exempto intra Diœcesin sito concessum est extraneo Episcopo Ordines conferre, aut alia Pontificalia exercere, sinè consensu, tum Superioris, seu Prælati illius loci exempti, tum etiam Episcopi Ordinarij, intra cujus fines locus exemptus constitutus est: secus est, si locus exemptus sit extra Diœcesin, seu nullius Diœcesis, tum enim sufficit licentia, seu vocatio Prælati exempti, juxta declarat. Cardin. super Trident. Sess. 6. c. 5. de reform. apud Jo. Gallemart. ibid. n. 3. Barb. cit. alleg. 6. n. 12. & 13. Prædicta autem etiam locum habent in Patriarcha, vel Archiepiscopo. Ugolin. cit. c. 26. §. 24. n. 1. Deniq; neque in loco interdicto, sive specialiter, sive solùm generaliter, Ordines tempore interdicti conferri possunt. Ugolin. c. l. n. 3. Barb. cit. alleg. 11. n. 21. quia interdictum prohibet omnium Sacramentorum usum, seu exercitium, exceptis specialiter in jure expressis: nullibi autem reperitur concessum, ut in loco interdicto Ordines conferantur, præsertim cùm hoc Sacramentum non sit ex necessarijs ad salutem.

LXXVIII. Quæritur 2. Quibus temporibus Ordines conferendi sint? Respondetur 1. Prima Tonsura quolibet die conferri potest; Nam pro ejus collatione certum tempus in Jure constitutum non est, ut patet ex Pontificali Rom. in Rubr. de Ordinib. conferend. Barb. de offic. Episc. alleg. 11. n. 19. & alij DD. communiter, idque generali consuetudine observari refert. Fagn. in c. 3. n. 4. h. t. Ordines verò minores non tantùm in Ordinationibus generalibus, sed etiam quovis die Dominico, aut festo, saltem uni, vel alteri conferri possunt, ut constat inprimis de die
Dominica ex c. 1. h. t. Ubi conceditur licentia die- »
bus Dominicis Virgines Deo dicatas consecrandi, »
& minores Ordines conferendi. Similiter in c. De »
eo; 3. h. t. cùm quæsitum fuisset ex Papa Alexan- »
dro III. an liceat, extra jejunia quatuor temporum, »
aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Aco- »
lythos, aut etiam Subdiaconos promovere? is re- »
spondit, quòd licitum est Episcopis unum, aut duos »
ad minores Ordines promovere. »

Notandum 1. Gloss. communiter recepta hîc V. Aut duos; ait, quòd etiã pluribus, quàm duobus, Ordines minores possint dictis diebus conferri, dummodo non sint tam multi, ut videatur esse ordinatio generalis.

talis. Contrarium tamen tenet Hostiens. ibid. V. eod. quia quæsitum fuit de aliquibus, & Papa respondit, unum, aut duos, adeòque non plures, & in dubio tutius est, edicti verbis inhærere; & nulla necessitas est, id extendendi ad plures, cùm Dominici, & festi dies sæpius in anno recurrant. In qua re standum est consuetudini, quæ est optima legum interpres, quamvis in rigore juris probabilior videatur opinio Hostiens. adeòque in praxi tutius sit illam servare, si consuetudo esset. Fagnan. in cit. c. 3. n. 7.

Notandum 2. Etsi text. in cit. c. 3. loquatur de solis Episcopis, adeòque per sensum contrarium videatur, non licere Ordines minores conferre Abbatibus inferioribus, nisi in temporibus Ordinarijs jure statutis, quia si Papa voluisset hanc facultatem ijs concedere, utique expressisset: & cùm hoc Episcopis specialiter sit concessum, de alijs intelligitur negatum. Hostiens. hîc in princ. V. Episcopis: nihilominus tamen idem Hostiens. in c. Cùm contingat; 11. de ætat. & qualitat. §. Sed quo tempore; putat, hoc etiam extendendum ad Abbates, quòd & ipsi possint minores Ordines suis Regularibus conferre in diebus Dominicis, & festis; tum quia, cùm Abbates conferant Ordines minores in suo tantùm Monasterio, nulli infertur præjudicium: tum ne videantur Abbates generales ordinationes posse facere, sicut Episcopi, quamvis hæ rationes non sint efficaces. Quare hac in re etiam videtur spectanda esse consuetudo loci, cùm jure communi nihil sit expressum quoad Abbates.

Nntandum 3. Hæc facultas conferendi Ordines minores permissa est etiam Episcopis diebus Dominicis, & festis, non chori tantùm, sed quæ in foro externo à populo quoque celebrantur, saltem in particulari Ecclesia, prout S. Congreg. Concilij declaravit apud Fagn. in cit. c. 3. h. t. n. 42.

Notandum 4. Ex consuetudine in quibusdam Ecclesijs receptâ, prima tonsura, & quatuor minores, tempore ordinationum generalium, non in ipso Sabbato, sed per anticipationem in vespera feriæ VI. præcedentis, vel etiam in feria IV. quatuor temporum conferri solent, ac possunt, saltem ubi talis consuetudo viget. Barb. cit. alleg. 11. n. 17. Ratio est, quia eti nullo jure legatur permissum Episcopis conferre tali die minores Ordines, non tamen hoc eis expressè legitur prohibitum, nam in c. 1. & 3. h. t. solùm permittitur, ut possint conferri etiam Dominicis, & festivis diebus. nihil ergo obstat, quin consuetudo possit induci, ut etiam alijs, quàm in jure expressis diebus, conferantur, maximè, cùm hoc neque naturali, nec divino juri repugnet, consuetudo verò contraria reprobatur solùm in sacris Ordinibus, c. 2. h. t. Fagn. in c. 3. n. 35. & seqq. h. t.

Notandum 5. Non est necessarium, ut prima Tonsura, & Ordines minores conferantur sub Sacrificio Missæ, neque, ut ordinans sit jejunus. Barb. c. l. n. 10. juxta Pontificale Romanum tamen tit. de minorib. Ordin. conferri debent tempore matutino, nisi consuetudine aliud sit inductum.

Notandum 6. Virginum sacrarum consecratio, non tantùm diebus Dominicis, cit. c. 1. h. t. sed alijs quoque solemnioribus festis fieri potest, ut constat ex c. Devotis; 11. caus. 20. q. 1. ubi certi dies festi præscribuntur, videlicet Epiphania Domini, Dominica in Albis, & tota septimana Paschatis, ut addit Gloss. ibid. V. In Albis, & Natalitia Apostolorum; quamvis etiam alijs festis Virgines consecrari possint, ut tradit Barb. de offic. Episc. alleg. 27. n. 54.

LXXIX. Respondetur 2. Ad Subdiaconatum (& alios Ordines sacros Superiores) nulli Episcopo, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos promovere, nisi in quatuor temporibus (scilicet in Sabbatis 4. temporum, c. Quòd à Patribus; 4. & c. ult. dis. 75. Hostiens. hîc V. eod.) Sabbato sancto, & Sabbato ante Dominicam Passionis, prout habetur in cit. c. Ex eo; h. t. Similiter in cit. c. 1. in princ. eod. idem Alexander III. statuit, ut nulli (scilicet Episcopo) liceat Subdiaconos in diebus Dominicis ordinare, nisi Romano Pontifici. Subdiaconatus enim nunc numeratur inter sacros Ordines, sacros verò Ordines, ut Presbyteratum, & Diaconatum, tantùm in Sabbatis 4. temporum conferre licitum est, ut patet ex cit. c. Quod à Patribus, & ibi Gl. V. Sabbati; & c. ult. dis. 75. Excipitur Rom. Pontifex, qui propter potestatis plenitudinem, quovis tempore, & ubique sacros Ordines conferre potest, tempus enim non pertinet ad substantiam Ordinis. Hostiens. in cit. c. Ex eo; V. Romano Pontifici h. t. Ratio autem congruentiæ, ob quam Ecclesia statuit, Ordines sacros conferendos esse potiùs diebus Sabbati, quàm alijs, est, quia Sabbatū significat requiem, & qui ordinantur, transeunt ad requiem Clericalem, requiescere enim debent, sive cessare à laboribus, & negotijs secularibus. Gl. in c. Litteras 13. V. Pertinere; h. t. quæ ratio cessat in ijs, qui minoribus Ordinibus initiantur, hi enim possunt ad seculum, reverti, ideòque minores Ordines conferuntur etiam alijs diebus, quàm Sabbati, ut suprà dictum. Porrò Sabbato, seu Vigiliâ Pentecostes non licet alicui sacros Ordines conferre, quia in sequenti septimana, receptâ S. Spiritus gratiâ, Ordines celebrantur, seu conferuntur, cit. c. 1. in fine h. t.

LXXX. Quod autem dictum est, sacros Ordines non nisi statutis Jure temporibus conferendos esse, id extenditur, quòd neque consuetudine induci possit, ut sacri Ordines, extra prædicta tempora conferantur, ut constat ex c. Sanè; 2. h. t. Nam consuetudo erat in quibusdā Ecclesijs Scotiæ, & Valliæ, ut in dedicationibus Ecclesiarum, vel Altarium, sacri Ordines conferrentur, extra jejunia 4. temporum (& extra Sabbatum sanctum Paschæ, & Sabbatum ante Dominicam Passionis, ut hîc supplendum est, Gl. V. eod.) Eo intellecto, Papa Alexander III. rescripsit, hanc consuetudinem penitus esse improbandam, quippe quę institutioni Ecclesiasticæ repugnat: &, nisi multitudo ita ordinatorum, & antiqua consuetudo illius terræ obstaret, non deberent sic ordinati in susceptis Ordinibus permitti ministrare, & ordinantes privandi forent potestate ordinandi, prout ex infrà dicendis patebit. Hinc colligitur, quòd consuetudo particularis introducta contra universalis Ecclesiæ Canones, & institutionem, improbari debeat, &, si fieri potest, abrogari, quamvis, dum toleratur, seu nondamnatur, à culpa, & pœna excusentur, qui illi se conformant, ut insinuatur in cit. c. 2. cùm talis consuetudo per se juri naturali non repugnet, neque Ecclesiæ damnosa sit, Laym. in cit. c. 2. n. 1. & 2.

Cæterùm, etsi per consuetudinem hoc induci non possit, potest tamen Papa aliquibus privilegium, seu licen-

licentiam dare, ut extra tempora Jure Canonico statuta, ab aliquo Antistite ad sacros Ordines promoveri possint; nam cùm hæc prohibitio originem habeat à jure positivo, S. Pontificem, qui supra jus est, ligare non potest; quale privilegium habet Societas Jesu concessum à Gregorio XIII. anno 1582. 22. Septembris in Bulla: Pium & utile: non tamen communicabile cum aliis Religiosis, qui aliàs privilegia cum eadem participant. Sed & virtute aliorum privilegiorum, quæ à SS. Pontificibus, ante Concilium Trident. concessa sunt, non posse Regulares nunc ab Episcopis initiari sacris Ordinibus, extra tempora jure statuta, resolvit Mirand. in Manuali Prælat. tom. 1. q. 38. a. 4. quia dictum Concilium Sess. 23. c. 8. de reform. jubet, ut Ordinationes sacrorum Ordinum statutis à jure temporibus celebrentur, & postea Sess. 25. c. 2. generaliter revocat omnia, & singula Regularium privilegia, sub quibuscunque verborum formulis concepta.

LXXXI. Illud hîc addendum, in privilegio à Sede Apostolica quibusdam concedi solito, ut etiam extra tempora jure statuta, tribúsque Dominicis, vel aliis Festis diebus, iisque continuis, ad sacros etiam Presbyteratûs Ordines promoveri possint, nonnulli DD. existimant, vi talis privilegij, in quolibet festo duplici, etsi in foro festum non sit, Ordines etiam majores conferri posse, ut tenet Rodriqu. tom. 3. qq. Regul. q. 23. a. 5. in fine, Fagund. l. 1. de præcept. Eccles. c. 2. n. 12. & seq. qui ait, quòd ita in multis locis in praxi observari solet; fundamentum eorum est, quia in Jure dies festi appellantur etiam dies illi, in quibus fit Officium Duplex, etsi à laboribus feriati non sint, ut colligitur ex Clement. unic. de Reliquiis, & Vener. SS. eámque sententiam in praxi esse tutam, ait Diana p. 5. tr. 13. resol. 97. minores verò Ordines, vi talis privilegij, etiam diebus, sive festis semiduplicibus conferri posse, ex declaratione Clementis VIII. apud Rodriq. c. l. Alij tamen DD. communiter tenent, per festum in hoc privilegio solùm intelligi festum de præcepto, saltem particularis Ecclesiæ, Azor p. 1. Inst. l. 2. c. 27. q. ult. Barb. cit. alleg. 11. n. 18. & alii, eò quòd nomen festi accipi debeat, secundùm vulgarem acceptionem, & communem loquendi modum, vulgò autem, & communiter festus dies ille dicitur, quem pro feriato Clerus & populus habet, sive, in quo ex præcepto cessatur ab operibus servilibus, & contrariam sententiam prohibitam esse in Decreto Urbani VIII. monet Cardin. Lugo l. 11. respons. mor. dub. 43.

§. X.

De Gradatione, & Interstitiis Ordinationum.

LXXXII. Quæritur 2. Quo ordine, & quo intervallo temporis Ordines conferendi sint? Resp. 1. Ordines gradatim conferri debent, incipiendo à prima tonsura, ac deinceps eo, quo se consequuntur, modo, ac ordine, ita, ut nullus per saltum, prætermisso Ordine inferiore, superiorem suscipiat. c. Si officia; 2. dis. 79. c. unic. de Cleric. per salt. prom. quamvìs qui, omisso Ordine inferiore, uno, vel pluribus, Ordinem superiorem suscepit, v. g. omissis 4. Minoribus, Subdiaconatum, vel hoc omisso, Diaconatum, vel etiam Sacerdotium, prætermisso Diaconatu, aut aliis Ordinibus inferioribus, validè Ordinem superiorem recipiat, ita, ut propter omissionem inferiorum, iterum ordinari non debeat, de quo plura suo loco. Similiter qui non suscepto Subdiaconatu, vel Diaconatu, per saltum Sacerdos, & Episcopus ordinatus est, validè nihilominus etiam illos duos Ordines, quos non habet, aliis confert. Laym. l. 5. Theol. mor. tr. 9. c. 9. n. 8. nam potestas ordinandi competit ratione characteris Episcopalis, qui essentialiter includit solum Sacerdotium, non autem Ordines inferiores.

LXXXIII. Resp. 2. Sed & per temporum » interstitia, seu intervalla omnes Ordines, etiam mi- » nores conferendi sunt, ut scilicet ordinandi accu- » ratiùs edoceri possint, quantum sit Ordinis, quem » suscipiunt, pondus, & dignitas, & priùs se in su- » scepto Ordine exerceant, quàm ad alium ascen- » dant, & ita cum ætate, vitæ meritum, & doctrina » major accrescat, ita habetur in Concil. Trident. » Sess. 23. c. 11. de reform. Verùm in minoribus Ordinibus certa interstitia non sunt definita, sed id totum absolutè judicio Episcopi relinquitur, prout ei expedire magis videbitur. Trident. c. l. Et hodie quidem ex recepta passim Ecclesiarum consuetudine, quatuor minores Ordines simul eodem die conferri eidem possunt, sicut & olim, ac jure antiquo poterant, ut colligitur ex c. 2. junctâ Gl. V. minores de eo, qui furtivè Ordin. suscept. & tradit Gl. in c. 3. V. Ad minores. h. t. idque approbavit S. Congreg. Concil. teste Fagnan. in c. 3. n. 26. h. t. Imò etiam cum prima tonsura licitum est simul conferre Ordines minores eidem, ubi talis Ecclesiæ consuetudo viget, ut in Germania. Sylvest. in summ. V. Ordo; 2. q. 7. Subdiaconatus autem, unà cum minoribus, eidem conferri non potest. cit. c. 2. de eo, qui furt. &c. & colligitur ex Trident. c. l. idque Ecclesiarum consuetudo confirmat, quæ vim legis obtinet. Quòd si tamen alicubi particularis consuetudo sit, ut Subdiaconatus, eodem die, simul cum minoribus aliquibus conferatur, ea reprobanda non est, cùm ea neque per Concilium Trident. damnata, aut sublata sit, teste Navarro in Man. Prælat. c. 25. n. 71. quod revocat solùm privilegia contraria, non autem derogat consuetudinibus. cit. Sess. 23. c. 13. de reform.

Hinc infertur, quòd is, qui omnes minores Ordines suscepit in die Veneris, possit die Sabbati quatuor temporum immediatè sequente, absque ullo interstitio, suscipere Subdiaconatum, nam cùm consuetudine possit introduci, ut uno die eidem conferantur omnes 4. Minores, cum Subdiaconatu, ut suprà dictum, multò magis poterit induci, ut duobus diebus, aliàs tamen licitè, conferantur. Fagnan. in cit. c. 3. n. 41. h. t. ubi tamen addit, licere Episcopo ex responso sacræ Congreg. Concil. in die Veneris omnes minores Ordines conferre, & in Sabbato sequente, in quo fit Ordinatio Generalis, Subdiaconatum, si dies Veneris sit festus, & si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ id poscat, juxta Decretum Concil. Trident. cit. c. 11. sess. 23. non tamen quoad minores Ordines, publicè, & in generali Ordinatione, sed privatim, & aliquibus personis tantùm: quod intelligi debet, nisi consuetudine aliud sit inductum.

LXXXIV. Resp. 3. Ad duos Ordines sacros non potest, nec debet quis unâ eadémque die admitti. c Dilectus; 15. h.t. & nec Regularibus duo sacri Ordines eodem die conferri possunt, non obstantibus quibuscunque privilegiis, ex Decreto Concil. Trident. sess. 23. c. 13. de reform. Quin imò neque licet, continuato jejunio duobus diebus, eidem duos Ordines sacros conferre, prout sumitur ex c. Litteras; 13. h.t. nam cùm Episcopus Bononiensis electum Episcopum Imolensem in Sabbato quatuor temporum, Diaconum, & Dominicâ sequente, continuato jejunio, Presbyterum ordinâsset, re hac intellectâ, respondit Innocent. III. graviter utrumque, & ordinantem, & ordinatum in eo deliquisse: si enim non licuit Episcopo Bononiensi, eodem die, utrumque Ordinem sacrum illi conferre, pari ratione non licuit unum Ordinem conferre uno die, & alterum eidem, continuato jejunio, conferre die immediatè sequente; nam propter continuationem jejunii, canonicâ jurisfictione, vespera ad manè sequentis diei, & manè ad vesperum diei præcedentis traheretur, & sic veluti una dies, seu unius diei ordinatio censeretur, alioquin frustrà jejuniū continuatum fuisset, cùm, etiamsi ordinans, vel ordinatus in Sabbato cœnam sumpsissent, manè sequentis Dominicæ jejuni adhuc fuissent, & sic quantum ad hoc, ad Ordinis collationem, & receptionem procedere potuissent. Quare idem Papa Episcopum Bononiensem, ut in eo puniatur, in quo deliquit, à collatione Ordinum Diaconatûs, & Presbyterij, Imolensem verò electum Episcopum ab executione Sacerdotij suspendit, donec de illis aliter disponat, sive à censura suspensionis eos absolvat.

LXXXV. Notandum 1. Permissum est, Ordines etiam sacros conferre die Dominico, post Sabbatum Ordinationis, continuato jejunio, & sic propter continuationem, seu conjunctionem, dies Dominica fictione juris censetur eadem dies cùm die Sabbati. Abb. in cit. c. Litteras. not. 2. Quare generalis ordinatio, sive collatio Ordinum, etiam majorum, cœpta in Sabbato, propter multitudinem Ordinandorum, vel aliam rationabilem causam, differri potest usque ad Dominicam, & in ea perfici, si jejunium naturale, & exactum, abstinendo ab omni cibo, & potu, tam ab Ordināte, quàm Ordinandis cōtinuetur, quia tunc fictione juris Sabbati, & Dominici matutini, veluti unus dies cōputatur. c. Quod à Patribus 4. dist. 75. & Gloss. in cit. c. Litteras. V. Uno die, & V. Pertinere. Et ita illi, qui die Sabbati ordinati, seu ordine sacro initiati non sunt, continuato jejunio in Dominicam sequentem, in illa sacrum Ordinem suscipere possunt: sed ei, cui sacer Ordo collatus est die Sabbati, non potest alius sacer Ordo, etiam continuato jejunio, conferri die Dominica, quia censerentur illi collati duo sacri Ordines, uno eodémque die: nam sicut non est licitum alicui conferre duos sacros Ordines in eadem die vera, & naturali, ita nec in eadem die ficta, sive ex interpretatione juris eâdem. Abb. in cit. c. Litteras. n. 2. & in opposit. 1.

Notandum 2. Is, qui in Sabbato Presbyter ordinatus est, potest in sequenti Dominica Episcopus ordinari, sive continuato, sive non continuato jejunio. Gl. in cit. c. Quod à Patribus. V. Sabbati, quia id nullibi prohibitum reperitur, & Episcopatus quolibet die Dominico conferri potest, adeóque etiam eo, qui Sabbatum quatuor temporum immediatè subsequitur: & per Canones requiruntur interstitia temporum solùm ad conferendos eos Ordines sacros, qui in Ordinariis, & generalibus Ordinationibus conferri solent. Laym. l. 5. tr. 9. c. 8. n. 6. Quemadmodum & is, qui ob justam causam in Dominica, continuato jejunio, Presbyter ordinatus fuit, potest eâdem die Episcopus quoque consecrari, quia id quoque nullibi repetitur prohibitum. Gl. in cit. c. 4. V. Sabbati in fine, Suar. dis. 31. de censur. sect. 1. num. 40. Laym. cit. loc.

LXXXVI. Porrò, quod dictum est, non posse alicui plures sacros Ordines uno die conferri, id extenditur, quòd, etiamsi Episcopus ex mandato Metropolitani sui, id faciat, non excusetur à culpa, & pœna, prout habetur in c. Dilectus; 15. h.t. nam vacante Ecclesiâ Humiliensi, Canonici Guilielmum Canonicum in minoribus Ordinibus constitutum, unanimiter elegerunt (vel potiùs postulârunt, cùm ob defectum Ordinis sacri, in Episcopum eligi non potuerit, Gl. hîc V. Elegerunt) Quare Archiepiscopus Cassalensis Metropolitanus eorundem mandavit Episcopo Trecensi, ut ei uno, & eodem die omnes tres sacros Ordines conferret, quod non ausu proprio, sed ex Metropolitani mandato se fecisse juramento affirmavit: re examinatâ, quia constitit dictum Episcopum Trecensem in pluribus graviter deliquisse: tum quia sinè mandato Archiepiscopi, ad hanc inordinatam Ordinationem processit, ut ipse postea in judicio confessus fuit; tum quia, etsi Archiepiscopus id ei mandâsset, obedire illi tamen non debuisset, cùm facultas dispensandi in hac re ipsi à SS. Canonibus non sit concessa: tum denique, quia perjurus fuit, & inconstans, priùs jurando, quòd Archiepiscopus id ipsi præceperat, & postea confitendo, quòd illud ei non mandaverat: ideo Honorius III. dictum Episcopum Trecensem tam diu ab Ordinandi potestate suspendit, donec ipsi Papæ visum fuerit eundem absolvere.

LXXXVII. Hinc colligitur 1. Quòd Archiepiscopi, & Episcopi non possint in universalibus Ecclesiæ Canonibus dispensare, nisi id ipsis expressè reperiatur concessum, prout sumitur ex hoc c. ubi improbatur, quòd Episcopus plures Ordines sacros eidem unâ die contulerit, etiamsi præcesserit mandatum, seu dispensatio Archiepiscopi, quia illi potestas dispensandi in hac re à SS. Canonibus non est permissa, adeóque eo ipso censetur esse prohibita, alioquin ratio allata in textu non concluderet, nec esset adæquata, Innocent. hîc n. 2. V. Dispensatio, & n. 5. Hostiens. ibid. V. hujusmodi dispensatio, ubi ait, generalem regulam esse, quòd Episcopi, vel Archiepiscopi circa Ordines, & Ordinatos dispensare non possint, nisi probent, hoc sibi permissum, Joan. Andr. ibid. n. 7. Abb. n. 3. not. 5. de quo plura alibi.

Colligitur 2. Quòd subditus Superiori aliquid præcipienti contra jus, seu legem, in qua dispensare non potest, non debeat parêre, quia ille excedit limites suæ potestatis. Abb. hîc n. 3. not. 4. Si verò Superior aliquid præcipiat subdito contra legem, in qua dispensare potest, ei parendum est, quia censetur tacitè, seu ipso facto dispensare, ut, si v.g. Episcopus, vel alius

alius Prælatus habens potestatem dispensandi, subditum, quem scit irregularitatem contraxisse, ad Ordines mittat, Sylvest. V. Dispensatio. n. 21. Suar. disf. 41. de censur. sect. 3. n. 5.

Colligitur 3. Quamvis in casu huius c. Episcopus propter perjurium potuisset deponi, & ab Ecclesia omnino amoveri. c. Querelam; 10. de jureiur. tamen mitiùs punitus fuit à Papa, quia vel confessus est delictum suum; vel quia non fuit contra ipsum actum in judicio, Gloss. hic V. Perjurii, & Abb. propè finem, in suspensione verò à potestate ordinandi solus Papa dispensare potest, Gloss. fin. hîc.

LXXXVIII. Resp. 4. Inter sacrorum, seu majorum Ordinum susceptionem, præterquam in Episcopatu, certum interstitium, seu intervallum temporis à SS. Canonibus requiritur: nam Subdiaconatus non, nisi post annum à susceptione posttemi gradûs minorum Ordinum, conferendus est, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat, sicut habetur statutum in Concilio Tridentino Sess. 23. c. 11. de reformat. Similiter promotus ad Subdiaconatum, si per annum saltem in eo versatus non sit, ad altiorem gradum ascendere non est permittendus, nisi aliud Episcopo videatur, ead. sess. c. 13. Denique promotus ad Diaconatum, antequam saltem per annum integrum in eo ministraverit, ad Sacerdotium ascendere prohibetur, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem, aliud Episcopo videatur. cit. sess. c. 14. Ubi tamen annus integer, qui intra unius, vel alterius Ordinis susceptionem intercedit, non est mathematicè computandus, prout complectitur XII. menses completos, sed moraliter; adeóque non requiritur annus integer naturalis, sed sufficit Ecclesiasticus, videlicet ab una quadragesima ad aliam, à Pentecoste ad Pentecosten &c. Barbos. de offic. Episc. allegat. 18. n. 2. & alij apud ipsum.

LXXXIX. Quæritur 2. Quis possit dispensare in interstitiis Ordinum? Resp. 1. Episcopus super huiusmodi interstitiis temporum dispensare potest cum propriis subditis, ut patet ex Tridentino locis citt. non autem cum alienis, sive alteri Episcopo subjectis dispensare potest Episcopus ordinans, nisi id illi ab Ordinario ordinandi in litteris dimissoriis expresè concessum sit, ut colligirur ex Trident. sess. 23. c. 16. & c. 13. & c. 11. ex quibus locis satis clarè patet, quòd Concilium loquatur de Episcopo ordinandi, non verò Ordinante, quia nullus meliùs, & congruentiùs poterit in huiusmodi interstitiis dispensare, aut ea de re judicare, quàm proprius Episcopus, qui scit, & cognoscit utilitatem, & necessitatem Ecclesiæ, in qua talis Ordinandus residere debet, Mirand. in Man. Prælat. tom. 1. quæst. 38. art. 7. conclus. 2. Quare, qui dimissorias impetrant, curare debent, ut id ijs inseratur, nempe Episcopum ordinandi dispensare in interstitiis, vel facultatem dispensandi dare Episcopo ordinaturo: alioquin in Ecclesiis, in quibus Concilium Tridentinum diligenter observari solet, ab Ordinibus repellentur, si statuta interstitiorum tempora nondum sint transacta. Sed & Capitulum Cathedrale, sede vacante, in interstitiis dispensare potest, in ijs casibus, quibus licentiam ordinandi, seu Ordines suscipiendi dare potest subditis Diœcesanis. Piasec. in praxi Episcop. p. 1. c. 1. art. 8. num. 5. Quarant. V. Capit. sed. vac. quæst. 10. ex declarat. S. Congreg. Concil. quia succedit in ijs, quæ ad jurisdictionem ordinariam Episcopi spectant.

XC. Resp. 2. Potest etiam Episcopus, cum Religiosis, tametsi exempti sint, dispensare in interstitiis temporum, ita, ut hæc dispensandi facultas, non ad Superiores eorum Regulares, sed ad Episcopum ordinantem pertinere videatur; nam Tridentinum locis citt. omnem dispensationem in interstitiis reservat Episcopo; qui tamen quoad causam dispensationis judicium formare debet ex attestatione superiorum Regularium, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Quarant. cit. loc. & Piasec. c. l. & ratio est, quia Religiosi exempti possunt se Episcopo, cum Prælatorum suorum licentia, subjicere, quoad gratias dispensationum, vel absolutionum recipiendas. Laym. l. 1. tract. 4. c. 23. n. 3. Quòd si Prælati Regulares testificentur, subesse causam dispensandi in interstitiis, & dispensationem ab Episcopo petant, debet is, sinè alia inquisitione, illam concedere. Tiber. in Instruct. Ordin. c. 8. §. 8. Quæritur.

Verùm ij Prælati Regulares, qui subditis suis Ordines minores conferre possunt, si eosdem ordinaverint, consequenter possunt in interstitiis cum iisdem dispensare. Mirand. cit. a. 7. conclus. 3. Imò etiam tunc, cùm eos ad alios pro talibus Ordinibus suscipiendis dimittunt, cùm regulariter ad eum spectet dispensatio in interstitiis, ad quem spectat Ordinatio, Tiber. cit. loc. Insuper etiam valde probabile est, Prælatos Regulares exemptos, qui quasi Episcopalem jurisdictionem habent in suos subditos Regulares, non solùm in interstitiis Ordinum minorum, sed etiam majorum, dispensare cum illis posse, ad quos illis dimissorias dare possunt, de quo videri potest Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. c. 12. num. 21. & duobus seqq. Sánch. in opusc. moral. l. 7. c. 1. dub. 54.

XCI. Quæritur 3. Quæ sit causa sufficiens ad dispensandum in interstitiis Ordinum? Resp. Ad dispensandum in interstitiis maior requiritur causa in promotione à minoribus Ordinibus ad Subdiaconatum, quàm in promotione à Subdiaconatu ad Diaconatum: nam in hac res tota absolutè relinquitur judicio Episcopi, ita, ut dispensare possit ex quacunque causa; in priore verò requiritur necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, judicio Episcopi determinanda, ut patet ex cit. sess. 23. c. 11. & 13. & ratio esse potest, quia in promotione à minoribus Ordinibus ad Subdiaconatum mutatur Status; non item in ascensu à Subdiaconatu ad Diaconatum, cùm jam sit mutatus, Mirand. cit. quæst. 38. art. 8. conclus. 3. Rursum gravior, & major causa requiritur ad dispensandum in interstitiis, in promotione à Diaconatu ad Sacerdotium, quàm in ascensu ad alios Ordines inferiores; nam ad dispensandum in interstitiis inter Subdiaconatum, & Diaconatum, requirirur, & sufficit solum arbitrium Episcopi, sive quæcunque causa; inter Ordines minores verò, & Subdiaconatum requiritur necessitas, aut utilitas Ecclesiæ disjunctivè, ita, ut non sufficiat sola utilitas, sed exigatur etiam necessi-

cessitas, ut patet ex cit. sess. 23. c. 14. In dispensatione verò interstitiorum inter Diaconatum, & Sacerdotium, requiritur necessitas, & utilitas copulativè, ita, ut non sufficiat sola utilitas, sed exigatur etiã necessitas;ut patet ex cit. Sess.23. c.14. Idque, quia ministeriũ Sacerdotij est omnibus reliquis majus, & sublimius. Sanch. cit. l. 7. c. 1. dub. 55. & 56. Mirand. cit. num.8. conclus.4. nisi quis dicere malit, particulam ac sumendam esse disjunctivè in cit. c. 14. ita, ut sufficiat sola Ecclesiæ, vel etiam ipsius dispensati utilitas, quippe quæ in aliis dispensationibus majoris momenti sæpe sufficit, Tiber. cit. c. 8. quæst. 58. §. 8. Requiritur. Vers. Petes 3. Non enim requiritur causa necessitatis, vel utilitatis publica, & extraordinaria, sed sufficit talis, quæ prudenti judicio Episcopi, spectatis circumstantiis loci, ac temporis, & conditione personæ, hîc & nunc sufficiens judicetur, Mirand. cit. art. 8. conclus. 4. §. Sed dices, Barb. cit. alleg. 18. num. 5. cujusmodi causa sufficiens dispensandi in interstitiis censeri quoque potest eminens doctrina, vel morum probitas, vel alia ordinandi merita, præsertim cùm Ecclesia etiam talibus ministris indigeat, Tiber. c. l.

Prædictis addendum 1. Si Episcopus Clericum, infra anni curriculum, ad Ordinem sacrum promoveat, sciens, illum nondum elapsum esse, hoc ipso censetur tacitè cum illo dispensâsse super interstitiis temporum, Barb. cit. loc. nom.7. 2. Episcopus ordinans subditum, non observatis interstitiis temporum, nullam pœnam incurrit, quià nulla est à Concilio expressa: neque sic ordinatus, absque expressa, aut tacita dispensatione Episcopi, aliquam censuram, vel irregularitatem contrahit, quamvis puniri possit pœnâ arbitrariâ à suo Ordinario, Navarr. l. 1. cons. 4. h.t. Ugolin. cit. c.26 §.27.n.7. Barbos. c. l. n.11. Et licèt Sixtus V. suspensionem decreverit, ea tamen per Gregor. XIV. postea sublata est, & ad terminos juris communis reducta, ut refert Zerol. in praxi p.2. V. Ordo. §.8. Suar. dis.31. de censur. sec.1. n.43.

§. XI.

De pœnis Iure Canonico statutis in malè, seu illegitimè promoventes, ac promotos ad Ordines.

XCII. Quæritur 1. Quæ sit pœna Ordinantis, vel Ordinati, ante legitimam ætatem? Resp. Episcopus ordinans aliquem, ante legitimam ætatem, à collatione Ordinum suspendendus est: ordinatus verò, sive initiatus Ordinibus sacris ab illorum executione suspensus est, donec ætatem debitam consequatur, prout sumitur ex c. Vel non est; 14. h.t. Nam „ cùm Episcopus Conventrensis puerum XIII. an„ norum Diaconum ordinâsset, in ludibrium Ordi„ nis Clericalis, Honorius III. mandavit Episcopo, „ & Archidiacono Legionensi, ut, si rem ita esse re„ perirent, prædictum Episcopum à collatione Or„ dinũ: puerum verò ab executione Officii Diaconi, „ usq; dum ad legitimam ætatem pervenerit, in odiũ „ Ordinantis suspendant: & insuper Episcopum per „ censuram Ecclesiasticam compellant, ut puero de competente beneficio Ecclesiastico provideat.

XCIII. Notandum 1. Episcopus conferens alicui sacros Ordines, ante legitimam ætatem, non quidem ipso jure est suspensus, sed suspendi debet per sententiam à collatione omnium Ordinum, ut in eo puniatur, in quo deliquit, Gl. hîc V. Suspendentes. Abb. n.2. Sylv. v. Suspensio; n.5. ubi ait, quòd suspensus ab Ordine simpliciter suspensus est à quolibet Ordine. Et quamvis in casu hujus c. Ordinans non peccaverit, nisi in collatione unius Ordinis, videlicet Diaconatûs, punitur tamen pœnâ suspensionis à collatione omnium Ordinum: quia textus generaliter, & indistinctè loquitur de suspensione à collatione Ordinum: idque tum propter excessûs gravitatem, nam ordinatus in Diaconum agens annum decimum tertium, longè adhuc aberat ab anno xxv., qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Diaconatûs, c. Placuit, 5. & c. seq. dis. 27. tum etiam, ut cæteri, à similibus deterreantur. Hostiens. hîc. V. Suspendentes. Fagnan. ibid. n.6.

Porrò suspensus à collatione certi Ordinis, v. g. Diaconatu, non est suspensus à collatione Ordinis inferioris, nempe Subdiaconatu: Ordinem verò superiorem, videlicet Presbyteratum conferre non potest, durante suspensione, quia cui, quod minus est, interdicitur, consequenter etiam, quod majus est, interdictum censetur. arg. c. Quod sicut; 28. §. Præterea de elect. & quamvis in majore non deliquerit, fecit tamen se indignum, delinquẽdo in minore. Hostiens. hîc, §. Nunquid ergo; Abb. ibid. n.5. Verumtamen, si talis Episcopus, durante suspensione, ministraret in Ordinibus, à quorum collatione est suspensus, non fieret irregularis, quia non est suspensus à ministerio Ordinis suscepti, Rebuff. in praxi benef. tit. de Cleric. ad sacr. Ord. malè prom. Gloss. 2. nom.7. Ut si Episcopus suspensus à collatione Ordinum Missam celebret. Rationem dat Fagnan. in cit. c. Vel non est. num. 45. quia suspensus ab actu certi Ordinis non est suspensus ab actu Ordinis inferioris, ut suprà dictum, sed Ordo Episcopalis est major ordine Presbyterali, & Ordinum collatio, non ad Presbyteros inferiores, sed ad summos duntaxat Sacerdotes, id est, Episcopos, per se, & jure ordinario spectat, ergo suspensus à collationa Ordinum, adeòque ab actu Ordinis superioris, scilicet Episcopalis, non est suspensus à celebratione Missæ, qui est actus Ordinis inferioris, nempe Presbyteralis. Secus verò dicendum est, si Episcopus sic suspensus alteri Ordines conferat, tunc enim fit irregularis. Barb. de offic. Episc. alleg. 16. n.8. & 9. quia exercet principalem actum Ordinis Episcopalis, qui est, consecrare, seu ordinare Sacerdotes, & ministros Ecclesiæ, à quo est suspensus; nam ex generali doctrina apud Sylvest. V. Suspensio. n. 5. suspensus ab aliquo Ordine, si in illo ministret, fit irregularis. Idque extenditur non solùm, si Episcopus suspensus majores, sed etiam, si minores Ordines conferat, eum fieri irregularem; nam, quamvis probabile sit, suspensum ab exercitio minorum Ordinum, non fieri irregularem, saltem si absque solemnitate in illis ministret, quia Ordines hujusmodi communiter exerceri solent à laicis: aliud tamen est in collatione minorum Ordinum, quia ea jure ordinario ad solum Episcopum, tanquam proprium ministrum pertinet, & Canones loquun-

loquuntur indistinctè de Ordinibus, Fagnan. in cit. c. 14. h. t. n. 33. & 34. Quin imò probabile est, Episcopum suspensum à collatione Ordinum fieri irregularem, conferendo etiam primam tonsuram, quia etsi ea non sit propriè ordo, est tamen dispositio ad Ordines, & sic includitur in suspensione à collatione Ordinum; quia aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud. arg. l. Oratio. 16. ff. de sponsal. & collatio primæ tonsuræ est etiam actus Ordinis Episcopalis, & illius minister Ordinatius, & proprius est solus Episcopus. Fagnan. c. l. n. 35. & seqq. & alij apud ipsum.

» XCIV. Notandum 2. Is, qui infanti (vel etiam » homini illiterato, aut conjugato) primam tonsu» ram confert, per unum annum (integrum & con» tinuum) à collatione Clericalis tonsuræ duntaxat » (ipso jure) est suspensus, ut in eo, in quo peccavit, » puniatur, prout statutum est in c. ult. in fine h. t. in 6. & ibi Gloss. V. Annum, & V. Suspensum. Quæ tamen pœna suspensionis à collatione tonsuræ ipso jure per annum à lege, seu Canone definita, etiam propter identitatem rationis, quippe lex pœnalis, non est extendenda ad eos, qui Ordines minores conferunt infanti, illiterato, vel conjugato, quia specialiter prohibitum fuit, ne prima tonsura conferatur personis inhabilibus, cùm ea sit velut janua ad statum Clericalem, ad quem laici transferuntur, & ideo in hac assumptione laicorum ad Clericatum voluit Papa specialiter cavere, ne inhabiles admitterentur; quæ ratio non habet locum in aliis Ordinationibus, per quas illi, qui jam Clerici facti sunt, ad superiorem Ordinem in illo statu promoventur, ideóque nec licet pœnam illius legis ad alios Ordines extendere. Suar. dis. 31. de censur. sect. 5. n. 3.

XCV. Notandum 3. Ordinatus, sive initiatus sacris Ordinibus, ante legitimam ætatem, etsi characterem Ordinis recipiat, quia ætas non requiritur ad substantiam, seu valorem Ordinis. Gloss. in cit. c. Vel non est. V. Ætatem; h. t. ab illorum tamen executione est suspensus, donec ad ætatem legitimam pervenerit, c. jam cit. Imò Jure hodierno sic ordinatus est suspensus ipso jure: &, si ante legitimam ætatem, durante suspensione, antequam ab ea absolutus sit, in susceptis Ordinibus ministrare præsumpserit, eo ipso irregularitatem incurrit, & ultra alias pœnas, beneficiis Ecclesiasticis privari potest, juxta Constit. Pij II. quæ incipit: Cùm ex sacrorum, & extat apud Quarant. in summ. Bullar. V. Ordo; in princ. Porrò, etsi hæc Constitutio tantùm de Clericis secularibus loqui videatur, eius tamen dispositio etiam locum habet in Regularibus, ut probat Mirand. tom. 1. quæst. 39. art. 6. ex Constitut. Sixti V. & quia in materia, quæ æqualiter respicit Clericos Seculares, & Regulares, qualis est materia circa Ordines recipiendos, nomine Clericorum comprehenduntur etiam Religiosi.

Extenditur autem pœna huius Constitut. Extravag. 1. ut sic ordinatus, non tantùm sit suspensus ab Ordinum susceptorum executione, usque ad legitimam ætatem, quâ adveniente, cessat impedimentum, juxta cit. c. Vel non est: sed est suspensus perpetuò, donec absolutionis beneficium consequatur, Rebuff. in praxi benefic. c. l. in Gl. 4. num. 3. Quarant. c. l. ampliat. 1. quia, cùm suspensio hæc sit simpliciter, & absolutè lata in ea constitut. non debet, sine textu juris, restringi ad certum tempus; & Canones, quando volunt suspensionem temporalem solùm infligere, id solent exprimere, ut in c. 2. h. t. in 6. ac proinde etiam Pius II. si voluisset, hanc suspensionem durare tantùm usque ad ætatem legitimam, id expressisset, sicut expressit Honorius III. in cit. c. Vel non est h. t. Accedit, quòd in aliis duobus casibus expressis in cit. Constitut. de Ordinatis, extra legitima tempora, & sinè litteris dimissoriis, ordinati sunt suspensi, donec absolutionem obtinuerint, ergo etiam in hoc casu, si ante legitimam ætatem, cùm sub eodem verborum contextu hæc suspensio de omnibus tribus sit lata, nam determinatio, quæ plura respicit, debet illa æqualiter determinare. Fagnan. in cit. c. ult. Vel non est, n. 13. h. t.

Extendunt 2. Aliqui, quòd ordinatus Sacerdos, ante legitimam ætatem, si in ipsa Ordinatione cum Episcopo concelebrat, ut moris est, incurrat simul suspensionem, & irregularitatem, antequam solus celebret, ut censet Navarr. & Lopez in addit. ad Diaz in pract. can. c. 26. §. 5. Sed contrarium est probabilius, ut probat Suar. dis. 31. de censur. sec. 1. num. 71. & seqq. Quarant. c. l. quia Canones, qui ferunt irregularitatem in Clericum ministrantem in Ordine, à quo est suspensus, loquuntur, & intelligi debent de suspensione priùs contracta, & de usu Ordinum subsequente, si quis ministret in actu distincto ab Ordinatione sua, & moraliter separabili ab Ordinis susceptione, & prorsus voluntariè assumptâ, post priorem Ordinationem: at verò illa simultanea celebratio, quæ fit cum Episcopo, non est ministerium, seu exercitium Ordinis novâ voluntate susceptum, nec moraliter separabile ab ipsa ordinatione, cùm juxta Ecclesiæ usum illa ceremonia sit inséparabiliter conjuncta cum Ordinatione. Quare in hac materia pœnali, & odiosa benignior interpretatio fieri debet, maximè cùm secundùm praxin, & stylum Cancellariæ Apostolicæ, tales non reputentur irregulares. Idémque probabiliter dici potest de ordinato, ante legitimam ætatem, in Subdiaconum, vel Diaconum, si statim Episcopo ministret solemniter, cantando Epistolam, vel Evangelium, Suar. c. l. n. 72.

XCVI. Notandum 4. Licèt censura suspensionis per absolutionem ab Episcopo v. g. vel Confessario privilegiato datam, ablata sit, debet nihilominus ordinatus, ante legitimam ætatem, abstinere ab Ordinis executione, donec ætatem legitimam consequatur, cùm solus Papa super ætate ad Ordines requisitâ dispensare possit: quamvìs, si absolutus, ante requisitam ætatem, in Ordine ministret, irregulatis non fiat, & completâ ætate, mox sinè alia dispensatione, in Ordine suscepto ministrare possit. Laym. l. 5. Theol. mor. tr. 9. c. 10. n. 3.

Notandum 5. Qui ad minores solùm Ordines, ante requisitam ætatem, promotus est, vel etiam ad majores, ob simplicitatem, vel ignorantiam non crassam, seu mortalem, non incurrit suspensionem propriè dictam, neque irregularitatem, si in Ordinibus ministret; etiam post Constit. Pij II. ut si quis te-

stimonio suorum parentum, bonâ fide, nondum habens legitimam ætatem ordinatus sit, ac proinde post acquisitam legitimam ætatem, exercere potest Ordines susceptos, non petitâ dispensatione, vel absolutione, Quarant. cit. loc. limit. 1. & 2. Barbos. cit. alleg. 16. num. 17. & seqq. & in cit. c. Vel non est, num. 8. quia talis non fuit propriè suspensus, nam suspensio non incurritur, nisi ob culpam gravem; neque irregularis, nam in Constit. cit. Papa intendit punire temeritatem, & præsumptionem, quæ non potest consistere cum ignorantia inculpabili, & bonâ fide, neque loquitur de minoribus, sed solùm sacris Ordinibus. Quare in cit. c. Vel non est, h. t. puer ille non incurrit propriè suspensionem; prohibitus tamen fuit ab exercitio Ordinis suscepti, tum in odium, & pœnam malè ordinantis, tum etiam propter defectum ordinati, Gl, marg. hîc. V. Injuriam, & propter injuriam ipsi Sacramento Ordinis illatam, Laym. ibid. n. 2.

Notandum 6. Suspensus, sive prohibitus ab Ordinis executione, non est inhabilis ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum, ut patet ex cit. c. 14. ubi Papa puero suspenso ab executione Diaconatûs præcipit de competente Ecclesiastico beneficio provideri, Abb. ibid. n. 4. not. 5.

XCVII. Quæritur 2. Quæ sit pœna Ordinantis alienum subditum, & sic ordinati? Resp. 1. „ ij, qui Clericos alienæ Parochiæ, id est, Diœcesis, „ absque Superioris Ordinandorum licentia, (scien„ ter, aut per ignorantiam affectatam, (quia scilicet „ Ordinans scire potuit, esse alienum, sed noluit, ac „ dissimulavit) vel per alium quemcunque quæsitum „ prætextum, ordinare præsumpserint, per annum „ (continuum) à collatione Ordinum sint suspensi. „ Ea verò, quę jura statuunt circa sic ordinatos, in suo „ robore, sen firma permaneant; Ita habetur statutum „ in c. Eos qui; 2. in princ. h. t. in 6. & in Concil. Trident. Sess. 23. c. 8. de reform. ubi etiam ordinans alienum, sinè licentia proprij Episcopi, à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quàm diu proprio Ordinario expedire videbitur, decernitur esse suspensus. Ratio est, quia quilibet ordinandus est à proprio Prælato, vel ab alio de eius licentia, c. Cùm nullus; 3. h. t. in 6. & nemo debet ponere falcem in messem alienam, nec alterius jurisdictionem sibi usurpare, & quem non potest quis judicare, non potest etiam ordinare, ut ex Archidiac. tradit Vivian. in rat. Jur. Pontif. in cit. c. 2. ideóque meritò punitur in eo, in quo deliquit.

XCVIII. Notandum 1. Loquitur textus hujus c. 2. solùm de collatione Ordinum, ut patet ex verbo *Clericos*, nam conferens primam tonsuram laico alieno, sinè consensu sui Episcopi, à collatione solius tonsuræ Clericalis per annum est suspensus, c. ult. h. t. in 6. & dictum suprà. Pœna verò suspensionis decreta in cit. c. 2. h. t. in 6. non est tantùm à collatione eorum Ordinum, qui malè, sive sinè consensu proprij Episcopi, sunt collati, ut non improbabiliter putat Joan. Monach. ibid. quò scilicet pœna delicto respondeat; sed est suspensio totalis à collatione omnium Ordinum, ut docet Gl. in cit. c. 2. V. Ordinum, Suar. dis. 31. de censur. sect. 5. num. 4. in fine, & alij communiter, quia in textu cit. c. 2. absolutè dicitur, ordinantem à collatione Ordinum esse suspensum; ubi autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, argum. l. De pretio; 8. ff. de publician. & si censura suspensionis manifesta fuerit, subditi Episcoporum suspensorum, absque illorum licentia, possunt interim à vicinis Episcopis Ordines recipere, ut ibid. habetur §. fin. quod clarum signum est, Episcopum esse suspensum per annum à collatione omnium Ordinum; & si Papa voluisset talem Episcopum, vel Prælatum, tantùm esse suspensum ab Ordine eo, quem alieno subdito contulit, id expressisset, prout expressit in c. Litteras; 13. & c. ult. h. t. concordat text. in c. Vel non est; 14. h. t. ubi puerum ordinans in Diaconum, non a collatione Diaconatûs tantùm, sed absolutè à collatione Ordinum suspenditur, juxta autem jurdus concordanda sunt, & unum per aliud explicandum.

XCIX. Notandum 2. Prædictam pœnam suspensionis non incurrit Episcopus, si ex probabili ignorantia ordinavit Clericum alienæ Diœcesis subditum, quem patentes v. g. dixerunt, esse de diœcesi ordinantis, vel qui communiter pro subdito ipsius habebatur; nam in cit. c. 2. requiritur præsumptio, sive temeritas, quæ dolum, vel crassam, & latam culpam requirit, quæ æquiparatur scientiæ, Gl. ibid. V. Affectata, Navarr. l. 1. consil. 42. h. t. Ugolin. de offic. Episc. c. 26. §. 22. num. 2. Barbos. de offic. Episc. alleg. 8. num. 3. Idémque dicendum est, si Episcopus, bonâ fide, ob causam, quæ ipsi rationabilis videbatur, extraneum Clericum ordinavit, existimans videlicet, proprium Episcopum ratum id habiturum, seu contentum fore, tum enim non incurrit etiam prædictam pœnam suspensionis, quia non peccavit mortaliter, ut patet ex facto Epiphanij alienum subditum ordinantis, prout refertur in c. ult. caus. 9. quæst. 2. & ibi Gloss. V. Quod sanctus vir. Suar. dis. 31. de censur. sect. 1. num. 17. Azor p. 2. l. 3. c. 48. quæst. 3. Barbos. cit. alleg. 8. num. 4. Sin autem Episcopus temerè, & sinè rationabili causa, alienum subditum ordinavit, incurrit censuram suspensionis, sive postea Episcopus proprius ratum habeat factum, sive non: quia per supervenientem ratihabitionem non tollitur illa temeritas, ob quam censura est inflicta. Imò etiamsi proprius Episcopus postea non habeat ratam ordinationem extranei Episcopi, non tamen hic contrahit censuram, si sine temeritate ordinavit, quippe quæ requiritur in cit. c. 2. ad incurrendam pœnam suspensionis, Laym. ibid. num. 3. Nec obstat, quòd non potest aliquis ratum habere, quod suo nomine gestum non est, reg. jur. 9. in 6. nam sensus est, quòd quis actum, qui suo nomine non est gestus, non possit ita ratum habere, ut ex eo obligatio ipsi acquiratur, quasi jurisdictione principalis mandans censeretur talis actûs, juxta reg. jur. 10. eod. ratihabitionē retrotrahi, & mandato non est dubium comparari: non autem est sensus, quòd aliquis actum etiam non suo nomine gestum non possit per supervenientem consensum quandoq; approbare, seu cōfirmare. Laym. c. l.

C. Notandum 3. Eandem pœnam suspensionis à collatione Ordinum per annum incurrit etiam alius

alius Prælatus, qui non est Episcopus, v. g. Abbas, qui Ordines minores conferre potest, si eosdem conferat Diœcesano sibi in spiritualibus non subjecto, absque licentia Ordinarij, Gloss. in cit. c. 2. V. Eos qui; h. t. in 6. quia Canon ille generaliter loquitur de ijs, qui ordinant Clericos alienæ Parochiæ, sive suæ curæ non subjectos, sinè licentia Ordinarij ipsorum. Idémque est; si Prælatus Regularis Ordines minores conferat Religioso alterius Monasterij, sinè licentia, seu dimissoriis sui Prælati Regularis. & speciali consensu Episcopi loci, in quo situm est Monasterium; utriusque enim requiritur consensus ad Ordines conferendos tali Religioso, juxta declarat. Congreg. Concil. Sess. 23. cap. 10. de reformat. apud Joan. Gallemart. ibid. quamvìs probabile sit, alterius, sive proprij Prælati, sive Episcopi Diœcesani consensum sufficere, ad evitandam pœnam suspensionis. Laym. cit. loc. n. 5.

Notandum 4. Si Capitulum Cathedrale, sede Episcopali vacante, litteras dimissorias ad Ordines concedat subditis Diœcesis vacantis, in casibus non permissis, interdicto Ecclesiastico subjicitur, juxta Decretum Concilij Trident. Sess. 7. c. 10. de reformat.

CI. Resp. 2. Quòd verò ad Ordinatos ab alieno Episcopo, sinè licentia proprij, attinet, eorum ordinatio irrita censetur. c. 1. & c. Si quis; 3. dis. 71. non, quòd characterem non accipiant, sed quòd legitimam Ordinis executionem non habeant, nisi cum eis à proprio Episcopo dispensetur, Gloss. in cit. c. 2. V. Statuunt, junctâ Gloss. margin. h. t. in 6. Joan. Monach. ibid. num. 8. Franc. num. 5. Neque verò Concil. Trident. quoad pœnas, & inhabilitates quidpiam mutavit, ut patet ex c. 8. sess. 23. de reform. ubi habetur, quòd ordinatus ab alieno Episcopo, sinè litteris dimissoriis, à susceptorum Ordinum executione, quàm diu proprio Ordinario expedire videbitur, sit suspensus, quæ verba conformiter juribus antiquis intelligenda sunt.

CII. Notandum 1. Si quis tantùm Ordines minores accepit ab Episcopo alieno, sinè licentia, & dimissoriis proprij Ordinarij, quamvìs scienter, & per dolum, is est quidem inhabilis ad Ordinum sic susceptorum exercitium, ita, ut sinè proprij Ordinarij licentiâ, in ijs ministrare non debeat; propriè tamen non est suspensus, ideóque neque ministrando in hujusmodi Ordinibus, irregularis fiet, quia Constitutio Pij II. infligens censuram suspensionis, & irregularitatem, loquitur solùm de Ordinibus sacris, ideóque cùm pœnalis sit, ultra proprios terminos non est extendenda; imò expressio unius est exclusio alterius: nihilominus tamen ob dolum, aut latam, seu gravem culpam, ad arbitrium sui Ordinarij, puniri potest, quia id est contra SS. Canones, & debitam subordinationem, ac jurisdictionem proprij Episcopi, Rebuff. in praxi benefic. de Cleric. ad sacr. Ord. malè prom. in Gloss. 3. num. 1. Navarr. l. 1. Consil. 39. n. 3. h. t. Suar. cit. dis. 31. de censur. sec. 1. n. 18. Si verò quis sacrum Ordinem ab alieno Episcopo, sinè licentia, aut dimissoriis proprij Episcopi, per dolum, aut crassam ignorantiam, adeóque per culpam latam, seu mortalem accepit, tum propriè dictam censuram suspensionis ipso jure, seu facto, juxta novam Constitut. Pij II. incurrit ab executione Ordinis illegitimè suscepti, non item ab aliorum Ordinum rite susceptorum functionibus, nam in Ordine illegitimè suscepto tantùm deliquit. Suar. cit. sec. 1. num. 31. Nec refert, quòd in dicta Constitut. dicitur in plurali, *à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint*, nam id intelligi debet accommodatè, scilicet, unusquisque ab eo Ordine, quem illegitimè suscepit, ut magis declaratur in posterioribus verbis: *si suspensione durante, in eisdem Ordinibus* (scilicet malè susceptis, à quibus sunt suspensi) *ministraverint &c.* Quòd si verò sic Ordinatus in Ordine illegitimè suscepto scienter, vel cum crassa, aut mortaliter culpabili ignorantia ministret, ante absolutionem obtentam, irregularitatem contrahit, juxta cit. Cònstit. Pij II. in qua tamen Episcopus dispensare potest, si delictum occultum, sive publicè notum non sit, ex generali concessione Concilij Trident. sess. 24. c. 6. de reformat. Episcopis facta, Zerol. in praxi Episcop. p. 1. V. Dimissoriæ; §. ad 3. Ugolin. cit. c. 26. §. 23. num. 2. Barbos. cit. alleg. 8. num. 11. Secus est, si sic ordinatus, bonâ fide, aut saltem sinè culpa mortali, in Ordine etiam malè suscepto ministret, sicut enim talis suscipiendo etiam Ordinem sacrum ab alieno Episcopo, sinè licentia proprij, non incurrit suspensionem propriè dictam. c. 2. h. t. in 6. ita nec irregularitatem, ministrando in Ordine suscepto, quia hæc irregularitas quasi pœna ob delictum incurritur, quæ cùm gravis pœna sit, gravem culpam requirit, & patet ex cit. Constit. Pij II. quæ ad incurrendam hanc suspensionem temeritatem, & ad irregularitatem præsumptionem requirit.

Similiter collatio primæ tonsuræ ab alieno Episcopo laico facta, sinè licentia proprij Episcopi, irrita censeri debet, ita, ut sic tonsuratus, sinè dispensatione Ordinarij, ad ulteriorem Ordinem promoveri non possit, & incapax sit beneficij, ut dictum suprà n. 24. h. t. quamvìs etiam talis, qui primam tonsuram accepit ab alio Episcopo, sinè licentia, aut litteris dimissoriis sui Ordinarij, ad arbitrium ejusdem, puniri possit, cùm alia pœna non sit præscripta in c. ult. h. t. in 6. Ugolin. in cit. §. 23. n. 1. Barbos. cit. alleg. 8. n. 8.

CIII. Notandum 2. Qui Ordines sacros, sinè licentia Ordinarij, scienter, vel per crassam, aut mortaliter culpabilem ignorantiam suscipiunt, ipso jure sunt suspensi ab Ordinum sic susceptorum executione, etiamsi sint personæ notæ, earúmque qualitates supponantur cognitæ, quia Constitutio Pij II. requirit litteras dimissorias pro forma, quæ semper, & omnino servanda est, Quarant. in summ. V. Ordo. §. Amplia hanc Extravag. Ugolin. cit. §. 24. num. 4.

CIV. Notandum 3. Qui à Capitulo Cathedrali, sede vacante, litteras dimissorias impetrârunt, in casibus non permissis, & earum virtute ordinati sunt, si quidem in Ordinibus minoribus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali gaudent, præsertim in criminalibus; in majoribus verò constituti, ad beneplacitum futuri Prælati, ipso jure sunt suspensi, ex Decreto Concil. Trident. sess. 7. c. 10. de reformat.

format. Ugol. cit. §. 23. n. 5. quæ pœna extenditur etiam ad illos, qui litteras dimissorias, non à Capitulo, sed ab aliis quibusvis in jurisdictione Episcopi, loco Capituli, sede vacante, succedentibus obtinent, Sess. 23. c. 10. de reform. ubi additur, quòd concedentes dimissorias, contra formam Decreti cit. Sess. 7. c. 10. ab officio, & beneficio per annum ipso jure sunt suspensi.

Præterea qui ab Abbate, cuius subditus non est, quia Regularis non est, nec professus, dimissorias obtinet, & vi illarum Ordines suscipit, suspendendus est ab Ordinis suscepti exercitio, ad placitum sui Ordinarij, ut colligitur ex cit. Sess. 23. c. 10. Ugolin. cit. §. 23. in fine.

Denique Ultramontani, qui Ordines sacros, sinè licentia Papæ, vel dimissoriis proprij Ordinarij, suscipiunt ab Episcopo Italiæ, ipso facto sunt suspensi ab executione Ordinum, & absolvi nequeunt, nisi à Papa, c. 1. h. t. in 6. Ugolin. c. l. num. 4. & dictum sup. num. 39.

C V. Quæritur 3. Quæ sit pœna Ordinantis, vel Ordinati in aliena Diœcesi, sinè consensu Ordinarij loci? Resp. Si Episcopus Clericis, etiam sibi subditis, in aliena Diœcesi Ordines conferat, sive majores, sive minores, absque expressa licentia Ordinarij loci, Ordinans ab exercitio Pontificalium, id est, omnium actuum, qui Episcopalis Ordinis proprij sunt, & sic Ordinati ab executione Ordinum ipso jure sunt suspensi, ut decrevit Concil. Trident. Sess. 6 c. 5. de reformat. ubi universim prohibetur exercitium Pontificalium in Diœcesi aliena, sinè expressa licentia Ordinarij loci, adeò, ut Episcopus nec vasa sacra, aut calices, etiam pro usu propriæ Ecclesiæ, neque subditis suis Sacramentum Confirmationis in aliena Diœcesi conferre possit, sinè expressa licentia Episcopi proprij, Ugolin. cit. c. 26. §. 24. num. 1. Laym. in c. 2. num. 6. h. t. in 6. Neque verò sufficit licentia tacita, aut præsumpta Episcopi Ordinarij loci, sub spe ratihabitionis illius, cùm Concilium requirat expressam: quamvis probabile sit, hanc censuram suspensionis non incurrere Episcopum, si bona fide propriis subditis Ordines conferat, vel alium actum Episcopalis Ordinis exerceat in aliena Diœcesi, putans, Ordinarium loci contentum fore, quia cùm sit gravis pœna, ea non incurritur, nisi ob culpam gravem. Laym. cit. loc. licèt Navarrus dissentiat, & Zerol. in praxi Episc. p. 2. V. Episcopus. §. 2. Aliud verò est de Ordinatis, qui etsi bonâ fide à suo Episcopo, extra Diœcesin, Ordines acceperint, existimantes, illum licentiam habere eos ordinandi ab Ordinario loci, quam tamen non habuit, Ordines susceptos exercere non debent, sine dispensatione Ordinarij loci, quia Ordinatio facta ab Episcopo alieno, vel proprio, extra diœcesin, sinè licentia Episcopi Diœcesani, seu Ordinarij loci, irrita censetur quoad executionem. c. Episcopum; 7. caus. 9. quæst. 2. Sicut sententia à Judice non suo, vel à Judice suo, extra territorium, lata irrita est, Laym. c. l.

C VI. Quæritur 4. Quæ sit pœna Ordinantis, vel Ordinati, extra tempora jure statuta? Resp. Spectato jure antiquo, Episcopus, qui Ordines contulit, extra legitima tempora, privandus est potestate ordinandi, seu conferendi Ordines, quos illicitè contulit; qui verò, extra tempora jure statuta, Ordines acceperunt, à susceptis Ordinibus non sunt suspensi ipso jure, sed suspendendi per sententiam, donec absolutionis gratiam à Papa consequantur, ita habetur in primis in c. 2. h. t. in fine, ubi dicitur, quòd extra tempora debita Ordinati non debeant permitti in susceptis Ordinibus ministrare, sed deponi, id est, suspendi ab executione Ordinum. Gl. fin. ibid. & Ordinantes privari auctoritate, seu potestate ordinandi.

Similiter in c. Cùm quidam; 8. h. t. Papa Urbanus III. statuit, ut Episcopus, qui die, quo non debuit, Ordines contulit, canonicâ disciplinâ corrigatur, seu puniatur (id est, privetur potestate conferendi Ordines, quos illicitè contulit, qui aliàs, si certa pœna statuta non esset, pro arbitrio Superioris puniretur; Gloss. ibid. V. Canonica) & Ordinati à susceptis Ordinibus tam diu suspensi maneant, donec apud Papam restitutionis, seu absolutionis gratiam consequantur. Et quidem sic ordinatos esse suspensos ab executione Ordinum susceptorum ipso jure, censet Sylvest. V. Irregularitas. num. 12. Barbos. de offic. Episc. alleg. 17. num. 9. & alij quidam Canonistæ. Sed probabilius est, quòd sunt suspendendi per sententiam, quia verba cit. c. 2. & c. Cùm quidam; 8. solùm indicant pœnam suspensionis imponendam, non verò ipso jure latam. Hostiens. ibid. V. Reddere, Innoc. in princ. Abb, n. 2. not. 2. Suar. dis. 31. de censur. sect. 1. n. 30.

Jure verò novo, qui aliquem ex sacris Ordinibus, extra tempora à jure statuta, recipere præsumpserint, ipso jure ab eius executione sunt suspensi, &, si durante suspensione, in Ordine suscepto ministrent, fiunt irregulares, & beneficiis Ecclesiasticis privari possunt, juxta cit. Constit. Pij II. ubi idem statuitur de Ordinatis, absque litteris dimissoriis, vel ante legitimam ætatem, ut suprà dictum. Quod tamen similiter intelligendum est de ijs, qui per dolum, vel culpam latam, sive ignorantiam mortaliter culpabilem extra tempora legitima sunt ordinati; nam si quis bonâ fide, extra tempora ordinetur, credens, vel se suscipiendi Ordines, vel Episcopum habere legitimam facultatem ordinandi extra tempora, tunc sicut excusatur à culpa, ita etiam à pœna suspensionis, & irregularitatis. Et suspensio ista solùm est ab executione Ordinum illegitimè, seu extra tempora susceptorum, quia in ijs tantùm deliquit. Suar. c. l. n. 31. & patet ex suprà dictis.

C VII. Porrò in hac suspensione, & irregularitate probabile est, proprium Episcopum posse dispensare, vel ab eadem absolvere, spectato etiam jure antiquo, prout colligitur ex c. Consultationi; 16. h. t. ubi Gregorius IX. consultus ab Archiepiscopo Baranensi de ijs, qui extra tempora statuta, sacros Ordines receperunt: respondet, non esse dubium, sacrum characterem eos recepisse (quia tempus non est de substantia Ordinis, sed est solùm extrinseca solemnitas, ideòque quocunque tempore Ordines conferantur, character imprimitur. Gloss. ibid. V. characterem) Et quamvis ab executione Ordinum sic suscepto-

rum

» rum suspendendi sint, tamen Archiepiscopum per- » mittere posse, ut post pœnitentiam competentem » ipsis ob delictum hoc impositam, in susceptis Or- » dinibus ministrent. Ex quo colligitur, quòd Episcopi possint cum sic ordinatis dispensare, ut indicatur illis verbis: *Poteris sustinere.* Gloss. hîc V. Poteris; nam generatim loquendo, si in Canone feratur suspensio, vel alia censura indefinitè, propter delictum, vel præcipiatur ferri à Judice, nullo certo tempore definito, quo suspensio, vel censura durare debeat, neque ea Papæ reservetur, censetur Episcopis, & alijs quasi Episcopalem jurisdictionem habentibus potestas solvendi, seu relaxandi concessa, si reus, depositâ contumaciâ, Ecclesiæ mandatis parêre velit, ut colligitur etiam ex c. Ex litteris; 11. de Constitut. & c. Nuper; 23. de sentent. excommun. & docet Suar. dis. 29. de censur. sec. 1. num. 18. & 19.

Nec obstat, quòd in cit. c. cùm quidam significetur, dispensationem in hoc casu soli Papæ esse reservatam, illis verbis: *Ordinatos à susceptis Ordinibus tam diu reddere debes expertes, donec apud nos restitutionis gratiam consequantur.* Gloss. ibid. V. Apud nos; nam ibi Papa specialiter, & ex certa scientia sibi talem dispensationem, vel absolutionem reservavit, quia ipse Episcopus ordinarius deliquerat, extra tempora ordinando: nec ipse imposuit pœnam, sed Papa præcepit Metropolitano, ut illam imponeret, ideoque sibi dispensationem reservavit ob culpam Episcopi, & Metropolitanus non erat Judex ordinarius, cùm subditi Suffraganei non sint subjecti Archiepiscopo, sed à Papa delegatus, eique commissa fuit punitio sic ordinatorum, non autem relaxatio suspensionis, ad delictum sic ordinatorum magis puniendum, & in pœnam etiam ordinantis. Abb. in cit. c. Cùm quidam; num. 5. Suar. cit. sec. 1. num. 32. licèt aliàs ordinariè jure communi non sit reservata. Sed neque in cit. Constitut. Pij II. Papa sibi reservavit absolutionem à dicta suspensione, & irregularitate.

Illud hic addendum, quòd Constitutio Sixti V. edita Anno 1588. quæ incipit: Sanctum, & salutare, & extat apud Diaz. in pract. Canon. c. 25. in fine: in qua prædicta pœna suspensionis extenditur etiam ad Ordines sacros conferentes, & ad suscipientes Ordines minores, vel primam tonsuram, extra tempora, restricta est à Clemente VIII. & reducta ad terminos Juris communis, & Constitutionis Pij II. Barbos. cit. alleg. 17. num. 9. & 18.

CVIII. Quæritur 5. Quæ sit pœna Ordines conferentis, vel ordinati, non servatis interstitijs temporum? Respondetur 1. Episcopus, qui eodem die, vel duobus, continuato jejunio, duos Ordines sacros alicui confert, suspensus est, vel potiùs suspendendus à collatione utriusque; qui verò suscipit, ab executione posterioris solùm, qui illegitimè susceptus fuerat, est suspensus, donec à Papa absolutionem impetraverit, ut constat ex c. Litteras; 13. in fin. h. t. Suar. dis. 31. de censur. sec. 1. num. 40. Barb. de offic. Episc. alleg. 14. num. 11. Laym. lib. 5. tr. 9. c. 10. n. 10. Ratio autem, cur sic ordinatus à posteriore solùm Ordine sit suspensus, est, quia illi fuerunt illegitimè suscepti. Suar. c. l. Sed & ij, qui simul, cum quatuor minoribus, accipiunt Subdiaconatum, suspensionem incurrunt, ita, ut in minoribus tantùm Ordinibus ministrare permittantur, c. 2. De eo, qui furt. Ord. suscept. nisi consuetudo contraria alicujus Diœcesis id concedat, juxta declarat. Cardin. super Trident. Sess. 23. c. 13. de reform. apud Jo. Gallemart. num. 4. ubi hoc responsum habetur: Qui ex consuetudine alicujus Regionis, quatuor minores Ordines, & Subdiaconatum eodem die susceperunt, non sunt ob hoc suspensi, ergo à contrario sensu, ubi talis consuetudo non est, sunt suspensi, & quidem ipso jure, Navarr. in Man. c. 25. n. 71. Suar. c. l. n. 41. ubi, etsi priùs dicat, quòd ex cit. c. Literas de ijs, qui eodem die duos sacros Ordines susceperunt, non satis colligatur, neque ex cit. c. 2. de eo, qui furtivè &c. suspensionem eos ipso jure, seu facto incurrere, sed tantùm per sententiam eam ferendam esse; tamen in fine fatetur, quòd Canones illi videantur hanc suspensionem ipso jure imponere, ut tradunt communiter DD. apud Laym. c. l. saltem ipsum illegitimè ordinatum ipso jure suspensum censeri.

CIX. Respondetur 2. Episcopus, qui non quidem eodem die plures Ordines sacros contulit, ordinavit tamen subditos, non observatis temporum interstitijs jure præscriptis, nullam pœnam incurrit; nec etiam sic ordinati, absque expressa, aut tacita dispensatione, aliquam censuram, aut irregularitatem contrahunt, quia nulla pœna, aut censura Jure communi, nec per Concil. Trident. est decreta, vel expressa: quamvis puniri possit sic ordinatus aliâ pœnâ arbitrariâ à suo Ordinario tanquam transgressor Canonis. Navarr. l. 1. consil. 4. h. t. Ugolin. cit. c. 26. §. 27. n. 7. Barb. alleg. 18. n. 11.

CX. Quæritur 6. Quæ sit pœna Episcopi ordinantis aliquem sinè titulo Mensæ, aut sic ordinati? Respondetur 1. Etsi ordinatio facta, sinè titulo sustentationis, secundùm antiquos Canones, irrita est quoad executionem, sive exercitium Ordinum, c. 1. & 2. dis. 70. Jure tamen novo, sublatâ eâ suspensione ab Ordine, statutum est, ut, si Episcopus Clerico non habenti titulum beneficij, aut sustentationis necessariæ, Ordinem sacrum, sive majorem conferat, ipsemet ei necessaria alimenta (consideratis facultatibus Ecclesiæ, & dignitate Clerici) providere debeat, donec beneficium Ecclesiasticum assequatur, c. Episcopus; 4. junct. Gl. V. Necessaria; c. Cùm secundùm; 16. de præbend. Ratio est, ne Clericus in sacris, cum dedecore statûs Clericalis, mendicare cogatur, id enim indecens esse significatur in c. Diaconi; 27. §. Nunc autem; dis. 93. Comprehenduntur autem sub his alimentis cibaria, vestes, habitatio, medicinæ. Abb. in cit. c. Cùm secundùm; num. 9.

Idque extenditur 1. Quòd hæc alendi obligatio transivit etiam ad Episcopum Successorem Episcopi Ordinantis, cit. c. Cùm secundùm; quia est onus reale, quo gravatur ipsa mensa Episcopalis, ideóque ad Successorem transit. Gloss. marg. ibid. V. Successores. Imò etiam ad Capitulum, Sede vacante, vel ejus Vicarium, si litteras dimissorias concedat ad Ordines sacros non habenti, unde vivat, quia non minùs culpabilis est, qui tali concedit litteras dimissorias, quàm, qui talem ordinat. Quarant. in summ. Bullar. V. Ordo; fol. 489. Ugolin. cit. c. 26.

§. 15. §. Hæc autem regula; Barbos. alleg. 20. n. 21. 2. Tenetur etiam Episcopus ordinato habenti titulum, sed non sufficientem, ad supplendum, quod deest. Ugolin. c. l. Barb. c. l. n. 20. 3. Si ordinavit aliquem, qui priùs fuit in sacris constitutus, & sinè titulo ordinatus, tenetur illi providere de alimentis, cùm tali reliqui Ordines sacri conferendi non sint, si non habeat, unde vivat; quare si uterque ordinans in culpa fuit, uterque ad alimenta præstanda tenebitur. Quarant. c. l. Ugolin. c. l. Barb. c. l. num. 22. 4. Si Episcopus resignationem beneficij admittat, ad cujus titulum aliquis ordinatus fuit, debet eum postea alere, si aliunde sufficientem sustentationem non habeat. Parisius lib. 2. de resign. benefic. quæst. 6. num. 41. ubi monet, quòd resignaturus beneficium exprimere debeat, se aliunde habere, unde vivat, nam alioqnin non debet admitti resignatio.

CXI. Cæterùm plures casus sunt, in quibus hæc obligatio alendi cessat. Veluti 1. Si Episcopus non fuit in culpa, ordinando sinè titulo, quia Clericus per fraudem fingendo titulum, ordinationem impetravit, sinè culpa Episcopi: tunc enim ordinans non tenetur ad alendum ordinatum, arg. c. Si Episcopus; 37. de præbend. in 6. Paris. cit. q. 6. num. 18. Ugolin. cit. §. 15. §. Tertiò non tenetur: nam res, quæ culpâ vacat, in damnum vocari non debet, c. 2. de constit.

Secundò, si quis Clericum præsentaverit Episcopo ordinandum, tum patronus, sive is qui præsentavit, interim alere debet Clericum, si ex servitio, aut beneficio Ecclesiastico sustentationem non habeat, ut colligitur ex c. Per tuas; 37. de simon. & cit. c. Cùm secundùm; de præbend. sed in defectu ejus, si præsentator alere non possit, Episcopus ordinans providere tenebitur, modò in aliqua culpa fuerit. Innocent. in c. Accepimus; 13. V. Contra illos de ætat. & qualit. Laym. ibid. n. 4. ubi monet, cautos esse debere Episcopos, ut non quotumlibet præsentationes, & alendi obligationes admittant. Quòd si Episcopus proprius alteri Episcopo, v. g. Suffraganeo suo, sive Vicario in Pontificalibus indeterminatè, & generatim commisit licentiam ordinandi subditos suos, nullis expressis personis; tunc, si ille initiaverit aliquem Ordine sacro, carentem titulo, ipsemet ordinans providere et debet necessaria alimenta, quia in culpa fuit ordinando sinè titulo, & ordinatio censetur illi commissa, prout Canones requirunt, ideòque ut ordinandi habeant titulum sustentationis. Sin verò proprius Episcopus specialiter certas personas alteri Episcopo ordinandas commisit, providere eis debet, donec beneficium illis contulerit. Si denique Episcopus subdito suo sustentationis titulum non habenti litteras dimissorias generales dedit, ut à quocunque voluerit Episcopo Ordines accipere possit, tum is, qui talem licentiam tribuit, alimenta necessaria providere debet, quia in culpa fuit, dando licentiam iis, qui titulum sustentationis non habebant, c. Si Episcopus; 37. de præbend. in 6.

Tertiò si Archidiaconus, vel apud nos Vicarius, qui ratione officij sui ordinandos examinare, & admittere debet, per negligentiam, aliquem sinè titulo admittat, & Episcopo præsentet; tunc obligatio alimenta præstandi primo loco ipsi incumbit, & in defectum illius, tenetur etiam Episcopus, qui attendere debet ipsi Archidiacono, & curam gerere, ut non nisi habiles, & digni ad Ordines promoveantur. Gloss. In c. Ad hæc; 8. V. Examinentur de offic. Archidiac. & in cit. c. Cùm secundùm; V. Successores. Hostiens. in summa de serut. in ord. fac. num. 4. Quòd si quis non ex officio, sed speciali mandato Episcopi examinet, non tenetur providere examinator, sed mandans. Innocent. in c. Cùm sit; 14. num. 1. de ætat. & qualitat. quamvis aliter ab Episcopo puniri possit.

Quartò, si ordinatus sinè titulo aliunde de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ habere possit, tum etiam ad alimenta ei præstanda Episcopus non tenebitur, c. Episcopus; 4. de præbend. Ugolin. cit. §. 15. in 4. except. Idémque probabiliter dicitur, si quis honestis laboribus victum sibi comparare possit, v. g. docendo artes liberales, inserviendo pro Capellano &c. vel quid aliud statui non inconveniens exercendo, nam & pater ad præstanda alimenta tenetur filio, & vice versâ, nisi suis laboribus vivere possint. Ugolin. cit. §. 15. in finè. Et licèt Concil. Trident. hæc restrinxerit quoad titulum ordinationis, non tamen quoad obligationem impositam Ordinanti sinè titulo.

CXII. Respondetur 2. Quòd verò ad ordinatum sinè titulo attinet, si is in culpa non fuit, sed nullum habens, vel non sufficientem titulum, sincerè veritatem exposuit proprio Episcopo, & Episcopus sciens, vel scire debens, absolutè illum, sinè titulo, ad sacros Ordines promovit: tunc ordinatus non incurrit suspensionem, vel aliam pœnam, sed solus Episcopus ordinans punitur, qui in culpa fuit, ut eum alere cogatur, vel ei providere de beneficio. Quarant. V. Ordo; §. Quia hæc constitutio; Suar. disp. 31. de censur. sec. 5. n. 33. nam etsi sinè titulo ordinati Jure antiquo suspensi erant, c. 1. & 2. dist. 70. hoc tamen per cit. c. Cùm secundùm; de præb. revocatum fuit, saltem quoad ordinatos bonâ fide, & sinè dolo, ac culpa ipsorum: Concil. Trident. autem Sess. 21. c. 2. de reform. innovavit tantùm pœnas cit. c. Cùm secundùm; juxta declarat. Cardin. Concil. apud Jo. Gallemart. ibid. n. 10. non autem antiquorum Canonum, adeóque ordinatus, sinè titulo, non est suspensus, nec aliquam aliam pœnam incurrit, si ipse in culpa non fuit. Si verò solus ordinatus sinè titulo in culpa fuit, & Episcopum decepit, fingendo titulum beneficij, vel patrimonij proprij, quod non habet, aut fingendo titulum mensæ, seu sustentationis capiendæ à præsentatore, cùm nulla donatio præcesserit; tunc probabilius est, ordinatum incurrere suspensionem ab executione Ordinis ipso jure latam in cit. c. 1. & 2. & si in Ordine suscepto ministret, irregularitatem, nec ordinator tenetur eum alere. Navarr. l. 1. consil. ult. h. t. Quarant. c. l. §. Tertius casus est; Suar. c. l. n. 35. contra Navarr. Garc. Avil. Barbos. Ratio est, quia etiam antiqui Canones (in quibus absolutè statuitur, quòd ordinatio sinè titulo facta irrita sit, quoad executionem Ordinis) revocati sunt per cit. c. Cùm secundùm; quatenus vi illorum ordinatus sinè titulo, etiam absque ejusdem culpa, in odium ita Ordinantis suspensus est; non tamen hi Canones sunt revocati,

sed

sed in suo vigore manent, quatenus vi illorum, sinè titulo malè ordinatus per propriam fraudem, suspensus est: nam si ordinatus sinè titulo, quando nulla culpa in eo fuit, quia paruit Episcopo ordinare volenti, olim suspensionem incurrit, propter odium malè Ordinantis, ut dicitur in c. 1. dist. 70. Multò magis censendus est suspensionem incurrisse, si ita ordinatus in culpa fuit, per dolum decipiens Episcopum, ideóque ei dolus, & fraus sua patrocinari non debet, c. Sedes; 15. de rescript. & alioquin ordinans sinè culpa puniretur, ordinatus verò cum culpâ esset à pœna immunis, contra leg. Sancimus; 22. C. de pœnis. Accedit, quòd jurium correctio vitanda, nec ultrà casum expressum in cit. c. Cùm secundùm; extendenda sit.

Denique si uterque, tam ordinans, quàm ordinatus in culpa fuit, ille obligationem alendi ordinatum, juxta cit. c. Cùm secuudùm; hic verò suspensionem incurrit, juxta cit. c. 1. & 2. dist. 70. Sanch. in opusc. moral. lib. 7. dub. 35. n. 12.

CXIII. Extenditur autem tradita doctrina 1. Si Clericus ante ordinationem, cum Episcopo, vel Parocho, qui eum ad titulum sui beneficij præsentavit, paciscatur, quòd nihil ab illo accipere, aut petere velit, ordinatus incurrit suspensionem ab Ordine suscepto; idque probari videtur ex c. Per tuas 37. & c. pen. de simon. quæ tamen jura non loquuntur de quolibet præsentatore, sed de præsentatore beneficiario, qui eum prædictâ illicitâ pactione, seu renunciatione, Episcopo ordinandum offert ad titulum sui beneficij, ideóque, cùm contineant pœnam, ad alias promissiones patrimonij, cum pacto statim remittendi, extendi non debent, ut notavit Laym. l. 5. tr. 9. c. 10. n. 7. Quare potiùs id probari debet ex cit. c. 1. & 2. dist. 70. in quibus absolutè decernitur, ordinationem factam sinè titulo irritam esse, seu potiùs suspensam: quæ jura licèt revocata sint per cit. c. 16. de præbend. in casu, quo Episcopus sciens aliquem titulo carentem ordinat, tunc enim non est irrita, quoad executionem, ordinatio, quia tacitè illi provisionem ex mensa sua Episcopali ordinato promittere censetur, donec beneficium Ecclesiasticum ei conferatur, ac proinde verus titulus non deest; attamen si Episcopus in culpa non sit, sed Clericus, fingendo titulum, quem non habet, eum decepit, tunc Episcopus ordinans eum alere non tenetur, ideóque cùm tali casu ordinatus omni titulo careat, idque propter culpam, & dolum suum, suspensionem incurret, juxta antiquos Canones, in quibus ordinatus sinè titulo est suspensus ab Ordine, quorum correctio ultra casum expressum in cit. c. 16. de præbend. extendi non debet, ut suprà dictum. Navarr. c. l. Suar. c. l. n. 35. & Laym.

Extenditur 2. Si quis ordinatus sit ad fictum titulum patrimonij, donationis, aut sustentationis sibi assignatæ, cum pacto scilicet ante ordinationem inito, quòd nihil dari debeat, probabiliter etiam incurrit suspensionem. Navarr. in Man. c. 27. num. 158. Suar. cit. sec. 1. num. 34. Layman. c. l. nam qui cum titulo ficto, seu nullo, per fraudem Ordines suscipit, suspensionem incurrit, juxta suprà dicta.

Extenditur 3. Qui post donationem, aut sustentationis promissionem ad Ordines verè, & absolutè sibi factam, ante ordinationem, eandem remittit, nullum aliud beneficium, vel patrimonium habens, incurrit suspensionem: secus est, si remissio fiat post ordinationem, sinè pacto de remittendo ante ordinationem facto. Navarr. cit. loc. Suar. c. l. n. 38. Ratio est, quia priore casu remissio est valida, cùm Concil. Trident. cit. c. 2. non omnem alienationem, aut remissionem patrimonij, vel pensionis annullet, sed eam tantùm, quæ fit post ordinationem, & sic ordinatus in culpa fuit, decipiendo Episcopum, & suscipiendo Ordines, sinè vero titulo. Posteriore verò casu, cùm talis remissio, seu renunciatio sit irrita, juxta Trident. c. l. & per consequens nullum effectum parere possit, hinc fit, ut ordinatus habeat adhuc verum titulum, perinde, ac si renunciatio facta non esset. Navarr. l. 1. consil. 17. h. t. Paris. cit. l. 2. q. 6. num. 17.

Cæterùm, si quis ordinetur ad titulum beneficij jam collati, sed necdum pacificè possessi, nec ordinans obligationem alendi, nec ordinatus suspensionem incurrit: nam licèt hodie juxta Concil. Trid. præter collationem, requiratur etiam pacifica possessio beneficij; tamen Concilium non extendit, sed innovat tantùm pœnas antiquo jure statutas, secundùm quòd non requirebatur possessio beneficij, nec pœna imponebatur propter ordinationem factam ei, qui habebat beneficium collatum, sed nondum possessum. Sanch. cit. loc.

CXIV. Postremò illud hîc quæri adhuc potest, an Religiosus ab una ad aliam Religionem transiens, si in ea, ad quam transijt, Ordines suscipiat, suspensionem, seu irregularitatem aliquam contrahat? Respondetur: De hoc agitur in c. Ex parte; 10. h. t. Nam cùm quidam Monachus albi habitûs, ad Monachos nigros transijsset, assumpto eorum habitu, ibique ad Sacerdotij Ordinem promotus fuisset, quæsitum fuit ex Papa Innocentio III. utrùm in suscepto Sacerdotij Ordine ministrare permitti debeat? Respondet Papa, & mandat Abbati, & Conventui illius loci, ut Monachum illum Officium Sacerdotis liberè exercere permittant, nisi aliud Canonicum impedimentum obstet.

Porrò hoc dupliciter potest intelligi, ut notant hîc communiter Canonistæ 1. Quòd hic Monachus transierit ad Ordinem strictiorem, nempe à Religione Monachorum alborum ad Ordinem nigrorum, qui est strictior, licentiâ Prælati petitâ, etsi non obtentâ. Verùm hæc expositio communiter reprobatur, quia, cùm transitus sit licitus, & jure permissus, c. Licèt; 18. de regular. nulla fuisset ratio dubitandi, cur sic transiens suspensionem aliquam, vel irregularitatem contraxisset, ob quam in Sacerdotio suscepto ministrare non potuisset.

Alter verò, & probabilior intellectus est, quòd in casu hujus c. Monachus iste transierit ad alium Ordinem laxiorem, absque dispensatione S. Pontificis, vel ad non strictiorem, seu parem, vel etiam ad strictiorem de facto, non petitâ, nec obtentâ licentiâ sui Superioris, ut innuitur in illis verbis: *se ad nigros Monachos transferens*, ideóque videbatur suspensionem Papæ reservatam incurrisse, propter Ordinem in Apostasia susceptum, juxta c. ult. de Apostat. ubi statuitur, quòd Monachus aliquem sacrum

crum Ordinem in Apostasia recipiens, absque dispensatione Rom. Pontificis, ministrare non possit in Ordine sic suscepto. Verùm ad hoc respondet Papa, Monachum hunc non fuisse propriè Apostatam, quia licèt transeundo, sinò petita licentia, graviter peccârit, cùm priori Ordini fuerit votis obstrictus, cui se per solemnem professionem tradidit; non tamen ex toto habitum religiosum dimisit, sive à Religione omnino recessit, redeundo ad seculum, sed ad aliam Religionem transiens habitum illius assumpsit, & ideo suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti in cit. c. ult. statutam in suscipientes sacrum Ordinem in Apostasia, non incurrit. Gloss. hîc V. Nigros; Hostiens. ibid. V. eodem. Innocent. & Abb. num. 3.

His adde, quòd Monachus iste redierit postea ad prius Monasterium, ut patet ex summa hujus c. ex quo necessariò sequitur, quòd vel Religio nigrorum, ad quam transivit, esset laxior, vel si strictior, defacto transierit, non petitâ licentiâ, aliàs enim, si Religio fuisset strictior, & canonicè translatus fuisset, non potuisset postea redire ad priorem Ordinem, absque dispensatione Papæ, & sic non potuisset in suscepto Ordine ministrare, cujus tamen oppositum in hoc c. deciditur; Fagnan. in cit. c. ult. n. 9. & 10. de Apostat.

§. XII.

De Ordinatione, seu Consecratione Archiepiscopi, & Episcopi.

CXV. De hac agitur in duobus Capitulis h. t. & inprimis quidem in c. Si Archiepiscopus; 6. „ Rescribit Lucius III. si Archiepiscopus obierit, & „ alius sit ordinandus, omnes Episcopi ejusdem pro- „ vinciæ ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut „ ab omnibus præsentibus, & assistentibus ordinetur, seu consecretur, prout etiam habetur in c. 1. dis. 66. ubi etiam ordinatio secus facta irrita esse dicitur, scilicet quoad officij executionem. Gloss. ibidem. V. „ Irrita. Episcopi verò Comprovinciales à tribus „ Episcopis, jussu Archiepiscopi, consecrari pote- „ runt, cæteris Episcopis Comprovincialibus priùs „ consentientibus: sed melius est, si ipse Metropo- „ litanus, cum alijs Coëpiscopis, Episcopum con- „ secraverit, cit. c. 6. §. Reliqui verò h. t. & c. Porrò 2. cit. dis. 66.

Notandum 1. Comprovinciales Episcopi tenentur omnes convenire, & accedere ad Metropolitanam Sedem ad consecrandum Archiepiscopum, utì etiam habetur in c. Metropolitano; 19. dis. 63. existimat tamen Laym. hîc n. 1. hanc obligationem ex voluntate S. Pontificis esse remissam in his provincijs, in quibus Episcopi plerumque plurium dierum itinere ab Ecclesia Metropolitana distant. Alioqui verò dispositio hujus c. non est sublata per Concil. Trident. Sess. 24. c. 2. de reform. ubi decernitur, ut Episcopi Comprovinciales, prætextu cujuslibet consuetudinis, ad Metropolitanam Ecclesiam inposterum accedere inviti non compellantur, quia illi non accedunt prætextu consuetudinis, sed vi Juris communis, secundùm quod, sicut tenentur omnes convenire ad celebrandum Concilium Provinciale, ita etiam ad consecrandum Metropolitanum, qui non nisi in Civitate Metropoli, Comprovincialibus ibi convenientibus. consecrari potest, c. ult. dis. 51. & à Concilio ibi solùm reprobantur consuetudines hujusmodi particulares, tanquam abusus, & corruptelæ. Fagn. in cit. c. 6. n. 6. & seqq. h. t.

Notandum 2. Etsi ab omnibus Episcopis Suffraganeis ordinandus, seu consecrandus sit Metropolitanus, ideóque omnes vocandi sint ad consecrationem, c. Quia; 6. d. 64. sufficit tamen, quòd major pars consentiat, sive dignum judicet, qui ordinetur, seu consecretur in Archiepiscopum, nam regula illa juris 29. in 6. quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, locum habet in actibus, qui concernunt commodum privatum, sive in ijs, quæ competunt pluribus, ut singulis, ut si concedatur haustus aquæ, debent omnes consentire, ad quos jus aquam hauriendi spectat, l. In concedendo; 8. ff. de aqua & aqu. pluv. arc. Secus verò in his, quæ competunt pluribus, ut universis, seu ut Collegio, tum enim sufficit major pars, l. Quod major; 19. C. ad municip. c. 1. de his, quæ fiunt à major part. cap. Gloss. hîc V. Ab omnibus; & Abb. n. 3. ad ipsam verò substantiam consecrationis sufficiunt tres Episcopi Suffraganei. Abb. c. l.

Notandum 3. In consecratione Episcopi Suffraganei non est necessariū, ut ipse Archiepiscopus per se eum consecret, sed ut saltem jubeat consecrationem fieri, ut colligitur ex illis verbis, *jussu Archiepiscopi*, adeóq; ejus actus potiùs est actus jurisdictionis, quàm Ordinis: quamvìs melius sit, si ipse eum consecraverit, ut habetur in textu, quia melius expeditur res per se, quàm per alium. Gloss. hîc V. Melius est. sed Metropolitano vitâ functo, ipsi Suffraganei propriâ auctoritate Episcopum consecrare possunt, cit. c. Quia; d. 64. Hostiens. hîc V. Jussu Archiepiscopi. Innocent. ibid. & Jo. And. n. 3.

CXVI. Similiter in c. Ne Episcopi; 7. h. t. quòd est desumptum ex Concilio Arelatensi II. c. 5. decernitur, ne Episcopi sinè permissu Metropolita- „ ni: nec Metropolitanus, sinè tribus (ipso compu- „ tato in numero trium) vel duobus Episcopis (assi- „ stentibus ipsi Metropolitano. Hostiens. hîc V. eod.) „ Comprovincialibus, præsumat Episcopum ordina- „ re, seu consecrare, ita, ut alij Comprovinciales E- „ piscopi admoniti per suas litteras consentiant. „ Quòd si inter illos dissensio fuerit, Metropolitanus „ majori numero, sive parti Comprovincialium suo „ consensu accedat. „

Ubi notandum 1. Episcopus Suffraganeus consecrari non debet, absque permissione, sive jussu Metropolitani, imò & ejus præsentiâ, c. 2. & 3. d. 65. ita tamen, ut vel ipse, vel saltem alius loco ipsius sit præsens, cui commiserit vices suas, sicut & judex potest ex justa causa, si per se ipsum judicare non possit, alijs committere vices suas, c. Pastoralis; 28. de offic. deleg. Gloss. hîc V. Permissa. Hostiens. V. eod. & Abb. num. 1. Et consecrari debet, non à paucioribus Episcopis, quàm tribus, ita, ut ipsemet Archiepiscopus, cum duobus alijs Comprovincialibus Episcopis, consecret, vel tres Episcopos ad consecrandum novum Episopum deputet; nam cùm conse-

cratio

cratio Episcopi Suffraganei fieri possit à tribus Episcopis, jussu Archiepiscopi; cur non etiam ab ipso Archiepiscopo, unà cum duobus Episcopis, cùm Archiepiscopus non minorem auctoritatem, seu potestatem habeat, quàm Episcopus, & ideo additum est in textu, *vel duobus*, quod non erat in antiqua compilatione. Gloss. hic V. Sinè tribus; Hostiens. V. eod. & Jo. Andr. n. 3. Abb. n. 1. not. 2.

Notandum 2. Etsi ad substantiam consecrationis Episcopi exigatur; ut saltem à tribus Episcopis consecretur, tamen priùs requiri debet consensus omnium Episcoporum comprovincialium, qui saltem per litteras datus sit, quòd dignum judicent eum, qui in Episcopum ordinandus est, c. 1. 2. & 4. dis. 64. & in cit. c. Ne Episcopi; nam actus, qui solo consensu perficitur, per Epistolam peragi potest, Abb. hic not. 4. quamvis sufficere etiam, quòd Episcopi Comprovinciales non contradicant, tenet Gloss. in cit. c. 2. V. Ascensum; cit. dis. Quòd si discrepent sententiæ inter Episcopos Comprovinciales, Archiepiscopus stare debet sententiâ majoris partis, ut habetur in hoc c. in fine, & c. 1. 2. 3. & 4. cit. dis. 65. Veruntamen si Archiepiscopus sequatur sententiam non majoris, sed minoris partis, tenebit nihilominus ipsius sententia, quia in hoc negotio consecrationis, non requiritur consensus Suffraganeorum, tanquam ipsi tribuant jus Episcopo consecrando, sed tanquam consiliariorum. Innocent. hic V. Numero; secus est in alijs actibus, ut in Concilio Provinciali, in quo prævalet sententia majoris partis Suffraganeorum, ut declaravit Gregor. XIII. apud Fagnan. in cit. c. Ne Episcopi; n. 16. h. t.

Notandum 3. Si in Provincia unus tantùm sit Episcopus, is convocare debebit Episcopos vicinæ Provinciæ, & cum illis consecrare Episcopum Comprovincialem, quia hoc jus universitatis devolvitur ad unum, c. Si fortè; 9. dis. 65. & ibid. Gloss. V. Superstes; c. Pontifices; 4. caus. 7. q. 1.

Notandum 4. Etsi secundùm formam traditam ab Apostolis, Episcopus necessariò consecrandus sit à tribus Episcopis, c. Porrò; 2. dis. 66. ubi dicitur, quòd S. Jacobus frater Domini primus Hierosolymitarum Archiepiscopus, à tribus Apostolis, Petro, Jacobo, & Joanne sit ordinatus, seu consecratus; non tamen hæc forma est juris divini, ideòque in illa Papa dispensare potest, ut loco duorum Episcoporum, qui aliàs consecrationi Episcopi interesse deberent, duo alij Abbates, vel in dignitate Ecclesiastica constituti subrogentur, & ita solet in Curia Romana dispensari, ut refert Fagnan. in cit. c. Ne Episcopi; n. 8. & duobus seqq. & dictum suprà tit. 6. num. 344.

Porrò prædictæ Constitutiones Decretales olim locum habebant, nempe illis temporibus, quibus confirmatio Episcoporum Suffraganeorum Metropolitano permittebatur, quod hodie immutatum est, ut dictum suprà c. l. num. 343. ubi etiam plura, quæ ad consecrationem Episcopi pertinent, dicta sunt.

* *
*

SECTIO II.

DE POTESTATE EXERCENDI alia Pontificalia, præter collationem Ordinum.

Ad potestatem Ordinis Episcopalis pertinet, non solùm conferre Ordines Ecclesiasticos, de quibus hactenus actum, sed etiam alios quosdam actus Pontificales exercere, qui etsi non sint de substantia Ordinis, aut officij Pontificalis, sunt tamen actus proprij Ordinis Episcopalis, ita, ut spectato Jure communi, simplicibus Sacerdotibus non Episcopis non competant, nisi ex privilegio Sedis Apostolicæ, de quibus hîc agemus.

§. I.

De Insigniis Pontificalibus, & potestate exercendi actus Pontificales, quæ Episcopis competit.

CXVII. Quæritur 1. Quænam sint Insignia Pontificalia, & actus Pontificales proprij Episcoporum? Respondetur: Insignia Pontificalia, seu Episcopalia, quibus soli Episcopi (seclusis privilegijs) aliique Prælati superiores de Jure communi uti possunt, sunt Mitra, sive Infula vulgò dicta, Pedum, seu Baculus pastoralis, Anulus, Caligæ, Sandalia, Tunicella, Dalmatica, Chirothecæ, & Crux pectoralis, de quibus videri potest Tambur. tom. 1. de Jure Abbat. dis. 20. q. 1.

Respondetur 2. Actus Pontificales, seu proprij Ordinis Episcopalis, alij sunt strictè, & propriè dicti, qui alijs Sacerdotibus simplicibus, seu non Episcopis committi, vel non possunt, vel non solent, nisi ex gratia, & speciali causa, videlicèt Ordines sacros conferre, & baptizatis Sacramentum Confirmationis ministrare. Alij verò sunt actus Ordinis Episcopalis in latiore acceptione, quia à solo Papa, non autem ab inferioribus Episcopis committi solent, c. Aqua; 9. de consecrat. Eccles. vel Alt. & quidem solis Sacerdotibus, non tamen communiter, nec omnibus, sed ijs tantùm, qui in dignitate aliqua Ecclesiastica sunt constituti, aut per modum privilegij specialis: cujusmodi sunt, primam tonsuram, & Ordines minores conferre, populum solemniter benedicere, consecrare Virgines, Ecclesias, Altaria, Calices, seu vasa sacra; Corporalia, & alia paramenta sacra benedicere, &c. Laym. in c. 1. num. 6. de suppl. neglig. Prælat.

CXVIII. Quæritur 2. An, sicut Episcopus non potest in aliena Diœcesi Ordines conferre, sinè licentia Ordinarij loci, ut suprà dictum: ita neque alios actus Pontificales exercere, & uti Insignijs Episcopalibus extra suam Diœcesin, sinè licentia Ordinarij loci possit? Resp. Non potest Episcopus in aliena Diœcesi exercere actus Pontificales, qui habent admixtam jurisdictionem, ut est, ordinare, degradare, exercere benedictiones, seu consecrationes, quæ cum sacrâ Chrismatis unctione peraguntur: potest tamen in aliena

Diœcesi prædicare Verbum Dei, & celebrare Missam, utendo Insignijs Pontificalibus, etiam absque licentia Episcopi proprij loci, ut tradit Gloss. in Clement. 2. V. Etiam celebrare de privileg. Hostiens. in c. ult. V. Aliena de auctorit. & usu Pall. Covarr. l. 3. var. resol. c. 20. n. 9. contra Innocent. in cit. c. ult. & Abbat. ibid. num. 4. & sic strictior est usus Pallij, quàm Pontificalium, ut ait Gloss. cit. quia Pallio non licet uti Archiepiscopo extra Provinciam, etiam cum licentia Ordinarij loci, ut suprà dictum tit. 8. Pontificalibus verò Insignijs uti licet Archiepiscopo, vel Episcopo, quandoque extra Diœcesin, etiam sinè licentia Ordinarij loci. Ratio est, quia celebrare Missam in Pontificalibus est proprius Episcopi sacrificandi modus: ergo sicut de jure communi Episcopus potest celebrare Missam in aliena Diœcesi, ita etiam Insignijs Pontificalibus uti. Et hinc Episcopus celebrans in aliena Diœcesi potest etiam solemnem, sive Episcopalem benedictionem dare populo, sinè licentia Episcopi Diœcesani, eò quòd potiùs sit actus Ordinis, aut dignitatis Episcopalis, quàm jurisdictionis, ut tradit Piasec. in prax. Episc. p. 1. c. 2. n. 4. & est quid accessoriè consequens ad celebrationem Episcopalem. Barb. de offic. Episc. alleg. 27. n. 64.

Neque verò id revocatum est per Concil. Trident. Sess. 6. c. ult. de reform. ubi statuit, ut nulli Episcopo liceat, cujusvis privilegij prætextu, Pontificalia exercere in alterius Diœcesi, nisi de Ordinarij loci expressâ licentiâ: Quia Concilium rectè potest intelligi, quòd loquatur de exercitio illorum Pontificalium, quæ habent admixtam jurisdictionem, ut est ordinare, confirmare alienos subditos, degradare Clericos, vel similia, de quibus suprà, ut innuunt illa verba: *In personas eidem Ordinario subjectas:* item *sic ordinati ab executione Ordinum, &c.* cujusmodi actus Pontificales in aliena Diœcesi exerceri non possunt, ut notat Fagnan. in cit. c. ult. num. 9. de auctor. & usu Pal. Ubi num. 11. & seqq. addit, quòd Episcopus loci possit in Ecclesijs Regularium exemptis celebrare in Pontificalibus, etiam ipsis invitis, quia talis celebratio respicit potiùs honorem, & præeminentiam, quàm jurisdictionem, ideóque propter præcedentis subjectionis, ante exemptionem, reliquias, permittitur Episcopo intra suam Diœcesin, etiam in locis exemptis, quæ etsi non sint de Diœcesi, c. Cùm Episcopus; 7. ibi: *In quolibet loco suæ Diœcesis non exempto* de offic. Ordin. in 6. & censentur extranea, sive extra Diœcesin, quoad jurisdictionem contentiosam, non tamen quoad ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, vel quoad insignia honoris, utendo Pontificalibus Insignijs in celebrando Missam, vel prædicando. Idque colligitur etiam ex Trident. c. l. quòd prohibuit exercere Pontificalia *in alterius Diœcesi*, non autem dixit, extra Diœcesin; unde quamvìs loca exempta dicerentur esse extra Diœcesin, non tamen dicuntur esse in aliena Diœcesi, adeóque Episcopus exercens Pontificalia in locis exemptis sitis intra suam Diœcesin, non potest dici ea exercere in alterius Diœcesi, & sic nihil fit contra prohibitionem Concilij. Fagnan. c. l. num. 18. Porrò, si Regulares exempti indebitè resistant Episcopo volenti Pontificalia exercere in eorum locis, non ab ipso Episcopo possunt puniri, sed is petere debet à Superioribus eorum Regularibus, ut illos compellant ad id permittendum. Barb. c. l. n. ult.

Excipi tamen debet, nisi alicubi contraria vigeat consuetudo, qualis est in nostra Germania: non enim solent Episcopi in aliena Diœcesi, neque alij Prælati in Ecclesijs sibi non subjectis, in Pontificalibus celebrare, sine consensu Episcopi ordinarij, vel alterius Prælati illius loci. Layman. in cit. c. ult. num. 2. de auctor. & usu pal. ubi rationem dat, quia Insignia Pontificalia non significant tantùm Ordinem, & dignitatem Episcopalem, sed etiam jurisdictionem aliquam importare videntur, adeóque competunt Episcopo, vel alteri simili Prælato, non simpliciter, sed cum Ordine ad Ecclesiam, vel Diœcesin suam.

§. II.

De potestate exercendi Pontificalia, quæ competit Abbatibus, & aliis Prælatis inferioribus.

CXIX. Quæritur 1. Quibusnam Prælatis, & quo jure competat jus utendi Insignibus Pontificalibus, & exercendi actus Pontificales? Respondetur 1. Prælati Regulares Ordinum Mendicantium non gestant Insignia Pontificalia, sed alij plerique Abbates, seu Præpositi, tum Monachorum, tum Canonicorum Regularium, illa gerunt, prout videre est apud Tamburin. de Jure Abbat. tom. 1. dis. 20. q. 1. n. 2. nam quia Prælati isti Regulares actus quosdam Pontificales exercere solent, ideo, ut majore cum solemnitate, & decôre ij peragerentur, concessa sunt illis à Sede Apostolica Insignia Pontificalia, id est, quæ ab origine sua, seu prima institutione Pontificum, seu Episcoporum sunt propria. Laym. in c. 1. de suppl. negl. Præl. n. 11.

Respondetur 2. Hæc potestas utendi Insignibus Pontificalibus, & exercendi actus Pontificales, Prælatis hujusmodi non competit Jure communi, quia nullibi hoc eis concessum in jure reperitur: sed solùm ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ, ut constat ex c. Ut Apostolicæ: 6. in princ. de privileg. in 6. ubi dicitur, quòd non ratione propriæ dignitatis, sed ex Indulgentia Sedis Apostolicæ, Abbates nonnulli, aliíque Prælati Insignijs Pontificalibus uti possint. Unde fit, ut non omnibus Abbatibus, seu Prælatis competat exercitium omnium Insignium Pontificalium, sed alij pluribus, alij paucioribus uti possint. Tamburin. cit. tom. 1. dis. 21. q. 1. n. 3. & 4. nam aliqui Prælati mitrati non sunt, baculum tamen, seu pedum pastorale gerunt: alij contrà Mitram gestant in capite, sed non baculum, quia etsi in dignitate sunt constituti, nullam tamen jurisdictionem exercent, uti quidam Præpositi Ecclesiarum Cathedralium. Et ex Prælatis etiam secularibus, quidam sunt mitrati, & gerunt alia Insignia Pontificalia, quidam non. Tambur. cit. dis. 20. q. 1. num. 25. ubi num. 26. addit, quòd Abbates Commendatarij non gerunt Insignia Pontificalia, nisi ex speciali privilegio Apostolico, id illis sit concessum, quia non gaudent privilegijs Religionis, cùm Religiosi non sint.

Porrò

Porrò quibusnam Insignijs Pontificalibus uti, & quos actus Pontificales exercere possint Prælati, sive Regulares, sive seculares, id ex verbis, & tenore privilegiorum singulis datorum cognosci debet. Laymau. de Elect. Præl. q. 223.

CXX. Quæritur 2. An Prælatis non Episcopis, sive secularibus, sive Regularibus competat potestas solemniter benedicendi populum? Ubi notandum, quòd benedictio, quæ fit super personas, alia fit privata, quæ fieri potest ab omnibus Clericis, imò etiam à Laicis, & fœminis sanctimonialibus. Alia verò est publica, quæ solis Sacerdotibus competit, neque etiam à Diacoois fieri potest, ut tradit Layman. lib. 5. Theol. mot. tr. 9. c. 13. num. 1. & 11. Publica verò benedictio populi rursum alia est solemnis, quæ fieri solet in fine Missæ, & divinorum officiorum, præmisso Versic. Adjutorium nostrum in nomine Dnmini &c. &, Sit nomen Domini benedictum: alia verò non solemnis, sed simplex, quæ ab omnibus Sacerdotibus post Missam fieri solet; non tamen præsente Episcopo, impendi debet; nisi ipse annuat, & facultatem det. Gloss. in c. Ecce; 6. V. Benedicere; dis. 9.5. Sylvest. in summ. V. Benedictio; n. 1.

Nunc ergo respondetur. Etsi solemnis populi benedictio, spectato Jure communi, Episcoporum sit propria: ex speciali tamen Sedis Apostolicæ privilegio, etiam alijs Prælatis inferioribus ea interdum concedi solet. Et quidem omnes Prælati Regulares, saltem qui benedici solent; aut qui insignia Pontificalia gerunt, Professos, & Novitios suos, sub finem solemniom Missarum, & aliorum divinorum officiorum, solemniter benedicere licitè possunt. Laym. in cit. c. 1. n. 12. de suppl. negl. Prælat. Quin imò etiam illis concessum est toti populo in Ecclesijs sibi pleno jure, id est, in spiritualibus, & temporalibus subjectis, solemnem benedictionem impertiri; non autem alibi publicè per vias, Civitates, Castella, aut Villas, c. Abbates 4. de privileg. in 6. & ibi Gloss. V. Pleno jure, nisi ex speciali privilegio hanc potestatem essent consecuti. Azor p. 1. Institut. moral. lib. 12. cap. 20. quæst. 7. Sylvest. V. Abbas; quæst. 2. Barb. de offic. Episc. alleg. 27. o. ult. Vel nisi speciale privilegium habeant solemniter benedicendi populum in Ecclesijs, quamvis ipsis pleno jure non subjectis. Tambur. cit. dis. 21. quæst. 8. num. 2. ubi num. 3. addit, quòd Abbas in Ecclesia aliena celebrans potest benedictione Pontificali uti, quia illa est potiùs actus Ordinis, quàm jurisdictionis, sicut suprà de Episcopo celebrante in Ecclesia aliena dictum.

CXXI. Quæritur 3. An Abbates, & Prælati inferiores non Episcopi possint vestes sacras, aliaque paramenta Altaris, sive propriarum, sive alienarum Ecclesiarum, vel etiam Corporalia benedicere; sive ex privilegio, sive ex consuetudine? Respondetur: Prælati omnes, qui Pontificalia exercent, possunt, non solùm ex privilegio quibusdam concesso, sed etiam, secluso speciali privilegio, ex consuetudine diuturna cum bona fide præscriptâ; saltem immemoriali, benedicere sacra vestimenta, & alia paramenta Altaris, non solùm suarum, sed etiam alienarum Ecclesiarum; imò etiam Pallas, & Corporalia. Gloss. in cit. c. Abbates; V. Tonsuram in addit. de privileg. in 6. Sylvest. V. Benedictio; num. 5. Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. c. 20. num. 2. Tambur. de Jure Abb. tom. 1. dis. 22. quæst. 1. 2. & 3. Ratio est, quia quamvis ea, quæ competunt Episcopis; ratione suæ Consecrationis; ex jure divino, ut sunt, Sacramentum Confirmationis dare, ordinare, & similia, consuetudine acquiri non possint, c. Quanto; 4. de consuet. quia consuetudo non potest tollere jus divinum, nec Consecratio per consuetudinem acquiri potest: alia verò; quæ Episcopis competunt, & reservantur ex sola institutione Ecclesiæ, possunt per consuetudinem acquiri, etiam à Sacerdotibus non Episcopis, nam sicut jurisdictio dari potest per consuetudinem, quia per extrinsecam concessionem conferri potest; ita etiam hæc potestas dari potest per consuetudinem, quæ quoad hoc jurisdictioni æquiparatur. Suar. c. l. n. 4. Neque verò hujusmodi benedictiones verbales solùm ita propriæ sunt Ordinis Episcopalis, sicut eæ benedictiones, quæ cum Chrismatis unctione fiunt, juxta declarat. Cardin. super Concil. Trident. Sess. 23. cap. 10. num. 1. quæ sic habet: Abbas, qui est benedictus; vel ex privilegio Sedis Apostolicæ Pontificalia exercere potest, ac si esset benedictus, potest omnia sacra benedicere, illis exceptis, in quibus unctio requiritur. Nec obstat; quòd in c. Consulto; 46. dis. 1. de consecr. dicitur, Corporale ab Episcopo consecrandum esse, quia id procedit de Jure communi; quamvis etiam hodie potestas benedicendi Corporalia non tam facilè concedi soleat Sacerdotibus non Episcopis, sicuti benedictiones aliorum paramentorum Ecclesiasticorum, ut notavit Layman. in cit. cap. 1. num. 9. de suppl. neglig. Prælat. Porrò Prælati Ordinum Mendicantium, quamvis insignia Pontificalia non gerant, nec benedici soleant; tamen ex privilegijs ab Apostolica Sede concessis, Corporalia, & alia paramenta ad cultum divinum pertinentia, in quibus unctio Chrismatis non intervenit, benedicere licitè possunt, non tantùm sui Monasterij, vel Ecclesiæ, sed etiam aliarum Ecclesiarum, undecunque sint, ut refert Emm. Rodriq. qq. Regul. tom. 1. q. 19. a. 2. Suar. cit. c. 20. n. 10.

CXXII. Quæritur 4. An Abbates, alijque Prælati Regulares possint consecrare calices, patenas, pixides, & alia hujusmodi vasa sacra, ad quæ unctio Chrismatis requiritur, sive vi privilegij, sive etiam consuetudinis? Respondetur; Abbates, alijque Prælati; qui jus exercendi Pontificalia habent, possunt ex speciali privilegio Apostolico ipsis concesso consecrare calices, & patenas, & alia, in quibus sacra Chrismatis unctio intervenire debet, qualia privilegia plura concessa esse Abbatibus, & alijs Prælatis Regularibus, qui jurisdictionem quasi Episcopalem obtinent in suos subditos, etsi benedicti non sunt, refert Tambur. tom. 1. de Jure Abbat. dis. 23. q. 1. & q. 2. Similiter etiam possunt hujusmodi Abbates Campanas consecrare, ex privilegio Urbani II. & Pauli III. quibusdam Abbatibus concesso; ut refert Tambur. cit. dis. q. 2. Non tamen possunt Abbates, alijque Sacerdotes non Episcopi per meram consuetudinem etiam immemorialem acquirere potestatem consecrandi calices, &

alia vasa, ad quæ sacra Chrismatis unctio requiritur, quia tales consecrationes sunt actus Ordinis Episcopalis ita strictè proprij, ut alijs Sacerdotibus committi non possint, & communiter non soleant, ut ex praxi, & Ecclesiæ traditione constat: ac proinde non possunt, vi consuetudinis, vel præscriptionis, competere alijs Sacerdotibus non Episcopis; præterquam, si hujusmodi consecrationes exerceantur ex delegatione, seu commissione, aut privilegio Sedis Apostolicæ. Aaor p. 1. l. 10. c. 28. quæst. 2. Sylvest. V. Benedictio; n. 5. & Canonistæ communiter. Limitat tamen id Aaor p. 2. lib. 9. c. 7. quæst. 2. nisi talis consuetudo jure communi esset approbata, vel Romani Pontificis tacito consensu permissa.

Atque hinc etiam infertur, si Abbas aliquis prætendat, se habere potestatem consecrandi Calices, & alia, ad quæ sacra Chrismatis unctio requiritur, debet is non se fundare super mera consuetudine, sed super privilegio Sedis Apostolicæ, vel saltem constante ejus famâ, cùm fieri possit, ut privilegium olim concessum, postea amissum fuerit. Sed etsi ponatur, nunquam datum fuisse privilegium, si tamen per tempus immemoriale bonâ fide existimabatur esse datum, per diuturnam consuetudinem acquiri poterit à tali Abbate potestas hujusmodi res consecrandi, si summus Pontifex non contradicat, quia is tales consuetudines rationabili titulo nixas non reprobat, sed potiùs approbat in c. ult. de consuetud. Laym. in cit. c. 1. n. 8. de suppl. negl. Præl.

CXXIII. Quæritur 5. An Abbates, aliique Prælati jus Pontificalia exercendi habentes possint consecrare Ecclesias, & Altaria, vel Ecclesias, aut cœmeteria violata reconciliare? Respondetur 1. Jure communi non posse eos consecrare Ecclesias, cùm solus Episcopus de jure id possit, c. Nemo; 9. dist. 1. de consecr. quamvis ea potestas à S. Pontifice, Abbatibus, & alijs simplicibus Sacerdotibus delegari, seu committi possit. Aaor p. 1. Instit. mor. l. 10. c. 26. q. 10. Sylvest. V. Consecratio; 2. n. 2. Mirand. in Man. Præl. tom. 2. q. 39. a. 1. concl. 3. non tamen facilè solet Sacerdotibus non Episcopis talis potestas committi, vel privilegium concedi Ecclesias consecrandi. Tamburin. cit. disp. 23. q. 7. n. 3. ubi ait, sibi non constare, an tale privilegium ulli hactenus concessum fuerit?

CXXIV. Respondetur 2. Similiter ex privilegio Sedis Apostolicæ possunt Abbates, aliique Prælati Altaria consecrare, & benedicere, quale concessum est Abbatibus Ordinis Cisterciensium ab Innocentio VIII. & ex privilegio Pij V. concesso Congregationi Cassinensi anno 1565. die 6. Junij. Rodriq. qq. Regul. tom. 1. q. 28. art. 2. Tamburin. cit. disp. 23. q. 4. num. 3. ubi ait, Abbates non solùm Altaria portatilia, sed etiam fixa, & imobilia ex privilegio Apostolico consecrare posse. Possunt item Sacerdotes Ordinis Minorum, & Societatis Jesu in partibus Indiarum, Calices, & Altaria, etiam pro usu aliorum, consecrare, ut Societati concessit Paulus III. anno 1549. 15. Calend. Novembr. Rodriquez. c. l. Denique à Sixto V. Religiosis Ordinum Mendicantium concessum est, ut, si Episcopi Diœcesani ter rogati Altaria suorum Monasteriorum consecrare nolint, possint advocare quoscunque Antistites Catholicos, qui pro illo Altaria consecrent. Rodriq. cit. quæst. 28. a. 1. Mirand. cit. q. 39. a. 1. concl. 3. Barb. de offic. Episcop. alleg. 27. n. 11. ubi addunt, hujusmodi privilegia non esse revocata per Concil. Tridentin. Sess. 6. c. ult. de reform. ubi statuitur, quòd nullus Episcopus in alterius Diœcesi, sine illius licentia, possit Pontificalia exercere, cujusvis privilegij prætextu &c. quia quoad hoc, non censentur esse privilegia, sed jus commune continere, dummodo sit petita licentia, sive Episcopi Diœcesani bis, vel ter requisiti, hujusmodi consecrationes facere noluerint, juxta c. 1. de suppl. neglig. Prælat. & c. Nihil; 44. §. ult. de Elect.

Simile privilegium concessum est Societati Jesu, quoad Ecclesias consecrandas à Paulo III. anno 1549. nempe potestas benedicendi, aut consecrandi Ecclesias cum Cœmeterijs, & primum lapidem ponendi per quoscunque Episcopos, si Diœcesani ultra 4. menses id facere distulerint, ut habetur in Compendio privileg. Societ. V. Ecclesia; §. 1.

CXXV. Respondetur 3. Possunt Prælati Ordinum Mendicantium, & alij quidam Prælati Regulares, Ecclesias, Cœmeteria, & Oratoria sua, sanguinis, & seminis effusione, vel aliàs quomodolibet pollutas, seu polluta, aquâ per eos benedictâ, præsertim in locis remotis, si Episcopus ultra duas dietas, sive duorum dierum iter distet, liberè, & licitè conciliare, ex concessione Leonis X. Minoribus factâ, & Julij II. Prælatis Ordinum Minorum. Rodriq. qq. reg. tom. 1. q. 19. a. 6. Mirand. c. l. Tambur. cit. disp. 23. q. 10. n. 3. & 4. & habetur etiam in Compend. Societ. Jesu. V. Ecclesia; §. 2.

CXXVI. Quæritur 6. An Abbates, aliique Prælati Regulares possint saltem solemniter benedicere Ecclesias, & Cœmeteria sua, item consecrare, seu benedicere Virgines sacras, aut Moniales? Respondetur 1. Prælati Ordinum Mendicantium possunt ex privilegio Leonis X. concesso Ordini Minorum, Ecclesias, Cœmeteria, & Oratoria, pro suorum usu tantùm, solemniter benedicere, absque Chrismatis unctione. Rodriq. cit. q. 19. a. 2. & habetur etiam in Compend. Societ. Jesu. V. Benedicere; quâ tamen facultate uti non solent Prælati Regulares publicè, nec, nisi Ordinarij absint, aut id gravatè facerent, ut additur ibidem Layman. de Elect. Præl. quæst. 122.

CXXVII. Respondetur 2. Etsi consecrare, seu benedicere Moniales de jure communi ad solos Episcopos spectet, c. 1. §. Ad Episcopum; dist. 25. & c. Quamvis; 4. dist. 68. tamen ex commissione, vel speciali privilegio S. Pontificis, etiam Abbates benedicere possunt Moniales, in quas quasi Episcopalem jurisdictionem habent, sicut nonnullis Abbatibus tale privilegium datum est. Quare hæc potestas eis non competit ex vi jurisdictionis, cùm consecratio sit actus proprius Ordinis Episcopalis, & non tantùm jurisdictionis, quia consistit in certa forma per Ecclesiam tradita, & in Pontificali Romano semper supponitur, Episcopum esse ordinarium Ministrum hujus consecrationis: sed solùm ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ; nam ab Episcopo non potest ea committi Sacerdoti non Epi-

Episcopo, c. pen. de Consecr. Eccles. Suar. tom.4.de relig.tract.9.l.1.c.11.n.12. Neque etiam per meram consuetudinem potest acquiri ab Abbatibus, seu Prælatis, quia ea non est causa huius potestatis, sed signum concessionis à SS. Pontificibus factæ, Tambur.tom.1. de Jure Abb.dis.22.q.6.n.2.

CXXVIII. Quæritur 7. An Prælati Regulares, vel etiam Seculares possint Pontificalia exercere, & Insignibus uti extra Ecclesias suas? Resp. Abbatibus, & aliis Prælatis Episcopo inferioribus usus, seu exercitium Pontificalium concessum est ad proprias Ecclesias, ideoque in aliena Diœcesi, aut Ecclesia actusPontificales exercere non possunt, absque licentia saltem rationabiliter præsumpta Episcopi Diœcesani, & Prælati eius loci, in quo actum Pontificalem exercere volunt: nam usus, & exercitium Pontificalium Insignium, & actuum restrictum est ad proprias Ecclesias in favorem Episcoporum, ad quos, spectato Jure communi, actus Pontificales tanquam eorum proprij pertinent, ac proinde eorum juri inferiores Prælati præjudicare non possunt, nisi à Sede Apostolica amplius speciale privilegium eis fuerit concessum, Laym.de Elect.Prælat.q.224.Tamburin. tom.1.dis.21.q.3.n.6. Sed neque Abbas, seu Prælatus subjectus Episcopo potest, eodem præsente, deferre Insignia Pontificalia, absque eius consensu, Tambur. c. l. n. 2. Porrò hactenus dictis duo adhuc addenda sunt.

CXXIX. Primum est, si Prælatus Regularis, vel Secularis jus habens utendi Insignibus Pontificalibus, simul etiam habeat privilegium Vasa sacra consecrandi, & campanas, adhibita sacri Chrismatis unctione, benedicendi, à Sede Apostolica pro suæ Ecclesiæ usu tantùm ei concessum: tunc Episcopus diœcesanus non potest quidem ei generalem licentiam dare consecrandi calices, & benedicendi campanas Ecclesiarum, quæ ipsi Episcopo sunt subjectæ, quia, sicut Episcopus non potest dare tale privilegium; ita neque ad tales actus Pontificales exercendos pro aliis Ecclesiis potest illud extendere: quamvis probabile sit, Episcopum posse ejusmodi licentiam dare pro aliquo casu necessitatis occurrente, quia hoc non videtur adversari voluntati Papæ, postquam talis Prælatus privilegium accepit, saltem pro sua Ecclesia sacra vasa consecrandi, & campanas benedicendi, ut arbitratur Laym. in cit. c. 1. n. 17. de suppl. neglig. Prælat.

Alterum est, si alicui Prælato Regulari, & eius successoribus, ante annos centum, vel ampliùs à Sede Apostolica concessum sit privilegium sacra vasa, v. g. cum Chrismatis unctione, consecrandi, quo tamen aliqui Prælati præcedentes per longum tempus usi non fuerunt, hoc casu, tale privilegium non debet censeri, per non usum esse amissum: sed Prælatus successor poterit dictum privilegium, etsi diuturno tempore intermissum, de cuius tamen revocatione nihil unquam auditum fuit, iterum in usum revocare, & exercere, quia Prælatus non potest privilegium Ecclesiæ concessum per non usum illius, quantumvis longissimo tempore perdere, ut docet Rodriqu. qq. Regul.tom.1.q.18.a.1. in fine. Ratio est, nam, vel privilegium tale esset amissum per præscriptionem, vel per tacitam renunciationem. Non prius, nam in actibus merè voluntariis, & qui nemini sunt onerosi, non potest procedere præscriptio, ut, si quis habeat privilegium legendi libros hæreticos, eòque nunquam utatur, non ideo illud amittit, cùm nemo cogatur privilegio, aut beneficio suo uti, quod liberum, & voluntarium usum habet. Non posterius etiam dici potest; nam vel nulla obtulit se occasio, seu opportunitas utendi privilegio; & tùm non potest censeri privilegiatus eo non utens voluisse eidem renunciare, cùm eo uti non potuerit, juxta reg juris 3. in ff. *eius est nolle, qui potest velle*: vel occasio utendi privilegio se obtulit, adeóque scienter, & voluntariè eo non est usus: & neque tunc per tacitam renunciationem est amissum privilegium, quia Prælatus non potest renunciare juribus, ac privilegiis datis, & acquisitis Ecclesiæ, ac dignitati suæ, juxta Gloss. receptam in c. ult. V. Pro qualitate caus. 16. q. 6. cùm enim talis renunciatio sit quædam species alienationis, non potest fieri sine justa causa, & consensu Capituli, c. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. Quare, si Prælatus non potest perdere tale privilegium per renunciationem expressam, multò minùs poterit per tacitam, aut præsumptam. Laym. in cit. c. 1. n. 18. Tamburin. cit. dis. 23. q. 14.

Addit tamen Laym. c. l. ex diuturno non usu privilegij præsumi illud nunquam datum, vel revocatum fuisse, adeóque hoc casu exigi posse, ut exhibeatur. Et hinc S.Pontifex solet ea solùm privilegia, v.g. Regularium confirmare, vel aliis per communicationem conferre, quæ in usu sunt.

TITVLVS XII.

DE SCRUTINIO IN ORDINE FACIENDO.

Quia Ordines conferendi non sunt, nisi præmisso Scrutinio, ideo hic Titulus subjungitur.

I. Quæritur 1. Quid, & quotuplex sit Scrutinium? Resp. Scrutinium hoc loco nihil aliud est, quàm inquisitio, sive examinatio Ordinandorum facta ab eo, ad quem spectat. Duplex est autem scrutinium, sive examen, unum, quod ante Ordinationem institui debet, num idonei sint, qui ordinari petunt, c.2.dis. 24. & ad Episcopum ordinatium (vel ab ipso deputatos) spectat, c. Nihil; 44. §. Episcopi de Elect. Alterum quod fit in ipsa ordinatione, Hostiens. in summ.n.1.& 2.h.t.

II. Quæritur 2. Quomodo,& quando instituendum sit primum scrutinium, seu examen Ordinandorum, ante ipsam Ordinationem? Resp. De hoc ita statutum legitur in Concil. Trident. Sess. 23. c. 5. de reform. Ad minores Ordines promovendi, bonum à Parocho, & à Magistro scholæ, in qua educantur, testimonium habeant. Hi verò, qui ad singulos majores erunt assumendi, per mensem, ante Ordinationem, Episcopum adeant, qui (ad detegenda, si quæ fortè subsint, impedimenta occulta, & incognita) Parocho, aut alteri, cui magìs expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoveri, publicè in Ecclesia proposito, de ipsorum Ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat. Quamvìs hæc dispositio Concilij Trident. non ubique servetur, ut notat Campanil. in diversor. Jur. Can. Rubric. 3. n. 3. Deinde Feria IV. ante ipsam Ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, ordinandi ad civitatem vocari debent, ipséque Episcopus, accitis sibi Sacerdotibus, & aliis viris prudentibus, peritis divinæ legis, & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, Ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter investigare, & examinare debet, prout habetur in c. Quando; 5. dis. 24. & Concil. Trident. cit. Sess. 23. c. 7. de reform.

III. Notandum hìc 1. Episcopi, aut ab ipsis deputati viri periti, ac prudentes, inquirere debent Ordinandorum genus, an ex Catholicis parentibus, aut liberis nati sint: natalitia, hoc est, an legitimi, vel illegitimi sint: personam, an sint corpore vitiati: institutionem, an titulum habeant, cit. c. Quando, juncta Gl. V. Eodem: patriam (quod exigitur solùm in cit. c. Quando;) ut cognoscatur, an Ordinandus Episcopo subjectus sit: ætatem, an sit sufficiens: vitam morésque, an sint probi, ac integri: doctrinam, an sit competens: fidem, an Catholicam firmiter teneant? cit. c. Quando. & Trident. cit. c. 5. & 7. Campanil. c. l. n. 5. Barb. de offic. Episc. alleg. 10. n. 3. & seqq. Item intentio quoque ordinandi inquirenda est, an habeat intentionem ascendendi ad altiores Ordines, si aptus fuerit, nec impeditus, alioquin enim ordinari non deberet, ut colligitur ex Trident. cit. Sess. c. 4. Campanil. c. l. Barb. c. l. n. 19. an etiam Ordinandus Sacramentum Confirmationis susceperit, idem c. l. ac denique etiam alia ad Ordines requisita indaganda sunt, videlicet, an in susceptis Ordinibus ministraverit, & se exercuerit, an legitima interstitia servaverit; nullâ censurâ ligatus sit, nec aliud canonicum impedimentum ad Ordines suscipiendos habeat, & cætera huiusmodi, de quibus jam dictum est, & partim adhuc dicetur.

IV. Notandum 2. Natales, libertas, & ætas probari solent per publicum testimonium Magistratûs loci, unde Ordinandus est oriundus, ut ex communi praxi constat: vel etiam per testimonium Parochi, præviâ inquisitione, datum, ut colligitur ex Trident. cit. Sess. c. 5. Quamvìs in certis casibus, si v. g. ad patriam ab hostibus occupatam aditus non pateret, probabiliter probatio per testes, ac famam admitti posset. Mores, & vitæ probitas probanda est per litteras testimoniales, vel Prælati, sive Superioris, si ordinati sint Religiosi: vel Decani, si in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata versentur, qui Ordines petunt: vel Rectoris, Magistri, aut Præfecti Scholarum, si in Academia, vel Gymnasio degant: vel denique Parochi, juxta Trident. c. l. Titulus mensæ probatur per instrumentum publicum, vel per facti notorietatem: doctrina, non per testes, & famam, sed per actuale examen probari debet, quia, cùm sit quid extrinsecè adventitium, & accidentale homini, non præsumitur alicui inesse. Barb. c. l. n. 17. & 18. Immunitas à censuris, & irregularitatibus non aliter probatur, quàm per assertionem ordinandi, cùm nemo præsumatur deliquisse, nisi id ostendatur. Denique de corporis qualitatibus per experimentum sensuum cognitio quærenda est.

V. Notandum 3. Regulares quoque ordinandi examinandi sunt ab Episcopo; & quamvìs olim privilegia habuerint, per quæ exempti erant ab examine Episcoporum, & hoc ad Superiores Regularium spectabat: ea tamen revocata sunt per Concil. Trid. Sess. 23. c. 12. de reform. Mirand. in man. Prælat. tom. 1. q. 39. a. 4. Religiosi autem Societatis Jesu per speciale privilegium cum aliis Ordinibus non communicabile, à Gregorio XIII. concessum in Bulla, quæ incipit: Pium, & utile; edita anno 1582. die 22. Septembr. ordinandi sunt ab Episcopis, absque inquisitione, seu examine de idoneitate, & aliis requisitis, prout habetur etiam in compendio privil. Societ. V. Ordines. §. 3. Quod privilegium revocatum esse per Constitutionem Sixti V. quæ incipit, Sanctum, & salutare; editâ contra Clericos malè promotos anno 1588. nonis Jan. & extat apud Quarant. in summ. Bull. V. Ordo. fol. 498. asserit Mirand. c. l. & Barb. de offic. Episc. alleg. 7. in fine. Verùm, ut rectè notavit Tiber. in Instruct. Ordinand. quæst. 58. §. 6. Requiritur, Versic. Petes. 1. huiusmodi revocatio ex verbis prædictæ Constitutionis colligi non potest: &, si vel maximè revocatum esset privilegium hoc exemptionis ab examine Episcoporum, fuisset tamen innovatum, ac de novo concessum à Paulo V. in Constitutione, quæ incipit: Quantum Religio Societatis; editâ anno 1606. pridie nonas Septemb. in qua omnia, & singula privilegia, facultates, exemptiones, gratiæ, & indulta à prædecessoribus Pontificibus Societati principaliter, vel per communicationem concessa, perpetuò confirmantur, & de novo conceduntur.

VI. Quæritur 3. Quomodo peragatur secundum scrutinium, sive examen in ipso Ordinationis die? Resp. De hoc agitur in c. unic. h. t. ubi Papa Innocent. III. ita rescribit: Cùm juxta consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, aliquis in Diaconum, vel Presbyterum promovendus est, Prior Diaconorum, sive Archidiaconus, qui assistit Episcopo (& ad quem de Jure communi spectat examen, & præsentatio Ordinandorum, seu promovendorum ad sacros Ordines, c. Ad hæc; 7. & c. Ut nostrum; 9. de offic. Archidiac. & clarâ voce monere, ut, si quis ex Assistentibus contra quempiam ex Ordinandis aliquid sciat, quod Ordinum susceptionem impediret, liberè proponat) Episcopo præsentat, nomine totius Ecclesiæ postulans, ut hunc, vel hos Subdiaconos ad Ordinem Diaconatûs, hunc, vel hos Diaconos ad Ordinem

„ nem Presbyteratûs promovere velit. Tum Epi„ scopus interrogat,utrùm eum,qui præsentatur, di„ gnum esse cognoverit? Ad hoc respondet Archi„ diaconus, scire se, ac testificari, eum esse dignum, „ quantùm humana fragilitas nôsse, seu scire sinit. „ Quamvis autem Ordinandus revera sit indignus, „ non peccat Archidiaconus, dummodo non sciat, „ esse indignum,adeóque non loquatur contra suam „ conscientiam,quia non simpliciter asserit,illum es„ se dignum, sed in quantum humana fragilitas „ nôsse sinit,quandoquidem illum, quem indignum „ esse non novit, dignum æstimare debet. Quare „ Episcopus tali testimonio securè uti, & ad ordi„ nandum procedere potest, nisi fortè de indignita„ te ordinandi ipsi constet: quo casu si quis in Epi„ scopum consecrandus esset, Episcopus constitutus „ ad consecrandum Metropolitanum secretò de in„ dignitate consecrandi admonere deberet, prius„ quam ad publicum scrutinium, sive examen deve„ niretur: quod tamen in Ecclesia Romana,non an„ te Episcopi consecrationem, sed ante Diaconi, vel „ Presbyteri ordinationem præmitti consuevit.

VII. Notandum hic 1. Antequam proceda tur ad actum Ordinationis, debet præcedere quædam summaria, & extrajudicialis inquisitio de qualitate ordinandi,cujus forma in eo consistit,ut præsentans ordinandum interrogetur, an is sit habilis, seu dignus,& ille respondeat, se credere, ipsum esse dignum,quia in his,in quibus non potest haberi certa, & determinata notitia, admittitur testimonium de credulitate. Abb. hîc not. 1. & 2. nam testes, qui deponunt de alicujus probitate,vel habilitate ad Ordines, officium, vel beneficium, non tam de veritate,quàm de sua credulitate deponunt,nempe, se verisimiliter credere, & existimare, esse hominem probum, ac idoneum, quamvis absolutè errare possint, ac decipi, ut in rebus humanis pronum est. Requiritur tamen,ut præcedant probabilia indicia,ob quæ prudenter existimare, & præsumere possint,hominem, de quo testificantur, esse probum, ac idoneum, ut,quia vident, eum esse ad Ordines, vel beneficium præsentatum,vel commendatum â viris bonis, ac fide dignis: alioquin verò de persona alicui ignota, ejúsque qualitate, nullis præcedentibus indiciis, nemo testimonium ferre potest,quòd sit digna,vel idonea. Abb.hîc n.6.

Notandum 2. Si Archidiaconus eum,quem præsentare debet Episcopo,ob occultum ejus defectum, qui in præcedente examine, aut inquisitione non est manifestatus, noverit indignum, & neque privatim monendo,neque deferendo ad Superiorem, v.g. Metropolitanum, quidpiam profecturum, se videat, eò quòd crimen probare nequeat, ideóq; fides ipsi non habebitur: tunc curare debet, ut se absentet, & pro ea vice officium præsentandi alteri committat: quòd si non possit id declinare, sinè nota suspicionis, vel infamationis ordinandi, tunc absque mendacio poterit dicere verba illa præscripta in Pontificali Romano,neque enim contra conscientiam suam loquitur, quia illa dicit,ut persona publica, sive in persona Ecclesiæ, quæ ignorat indignitatem ordinandi. Hostiens. hîc.§.Sed quid si.Innocent.V. Nunciare,& Abb.in fine.

VIII. Quæritur 4. Quæ sit pœna illorum, qui sinè præmisso scrutinio,sive examine,sunt ordinati? Resp. Si ignoti sint, deponi debent, etsi aliàs digni sint. c.ult.dist.24.vel si noti quidem sint, sed indigni. c.Si qui; 4.dist.81.& multò magis deponendi sunt, si sint ignoti,& indigni. Quòd si verò noti sint, & digni,non sunt deponendi, etsi sinè præcedente scrutinio,seu examine ordinati fuerint. c.Nullus; 2. & ibi Gl. V. Testimonio,cit.dist.24.Hostiens. hîc in summ. n.6.Sylv.V.Ordo;2.q.2. Ordinatus verò contra prohibitionem Episcopi sub pœna excommunicationis factam, ne quis non approbatus, vel examinatus ad Ordinationem accedat,suspensionem incurrit à solo Papa relaxandam. c. 1. & 3. De eo qui furt.ord. &c. Barb.de offic.Episc.alleg.10.n.ult.

TITULUS XIII.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, QUI RENUNCIAVIT EPICOPATUI, VEL AB EXCOMMUNICATO.

Dictum est suprà tit.11. quòd nemo ordinari potest, nisi à proprio Episcopo, vel ex ejus mandato, ab alio, sed quia is, qui renunciavit Episcopatui, desiit esse proprius, & excommunicatus suspensus est ab Ordinis exercitio, durante excommunicatione, ideo de Ordinatis ab iisdem hoc tit. agitur.

I. Præmittendum, quòd dupliciter potest fieri renunciatio Episcopatûs; vel renunciando loco tantùm,vel loco simul, & Ordini, id est, executioni Ordinis,ac dignitati Episcopali, uti sumitur ex c. 1. h.t. & tradunt ibi Canonistæ communiter. Renunciatio loci fit, quando renunciatur curæ, seu officio,& administrationi Episcopali. c. Ad supplicationem, 9. de renunciat: retentâ tamen dignitate Episcopali, quæ cohæret personæ, & habetur ex consecratione; jus verò, seu potestas administrationis cohæret loco, cui quis præest, & habetur ex confirmatione, c. Post translationem; 15. de Elect. Et hoc modo ordinariè solet fieri renunciatio Episcopatuum, & sic renuncians potest, etiam post renunciationem, appellari adhuc Episcopus illius loci, cùm dignitatem, & ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, retineat, quo- ad ha-

ad habitum, etsi non quoad exercitium, quia caret subditis, Hostiens. in c. 1. V. De ratione. h. t. Abb. ibid. num. 2. Paris. l. 1. de resign. benef. quæst. 17. n. 5. 8. & 9.

Loci verò, & dignitatis simul fit renunciatio, quando renuncians, vi ipsius renunciationis, amittit dignitatem Episcopalem, & denominationem illius, quæ renunciatio regulariter fit ob crimen, Abb. cit loc. num. 8. Quare, qui renunciavit loco tantùm, potest, Auctoritate Sedis Apostolicæ, ad Ecclesiam eandem, vel aliam redire, per viam electionis, postulationis, vel collationis; non item, qui renunciavit loco, & dignitati Episcopali, Paris. cit. quæst. 17. num. 13. & 14. Nam cùm officium, seu administratio, & ipsa dignitas Episcopalis non sint inseparabiliter connexa, seu individua, ideo uni potest renunciari sinè altero, si inchoetur à loco, Abb. cit. loc. num. 1. Quòd si quis simpliciter renunciavit Episcopatui, in dubio præsumitur, renunciâsse loco tantùm, quia, qui renunciavit dignitati, præsumitur, ac videtur depositus propter crimen, ut colligitur ex c. Post translationem; 11. §. fin. De renunciat. nemo autem in dubio debet præsumi criminosus, c. unic. junct. Gloss. fin. suprà de scrutin. in ord. fac. Abb. cit. loc. num. 8. Excipi debet; nisi Episcopus Religionem ingrediatur, tunc enim præsumendum est, quòd utrique renunciare velit, loco, seu regimini, ac dignitati, nisi specialiter à Papa obtineat facultatem exercendi Pontificalia. Laym. in cit. c. Post translationem. n. 1. de renunc.

II. Quæritur nunc 1. An Episcopus, qui renunciavit Episcopatui, possit adhuc conferre Ordines? Resp. Episcopus, qui loco tantùm, seu officio, & administrationi Episcopali renunciavit, potest validè, & licitè, cum licentia alterius Episcopi, Ordines tum minores, tum majores conferre: qui verò non tantùm loco, & regimini, sed etiam Ordini, sive executioni Ordinis, & dignitati Episcopali renunciavit, primam tonsuram, & Ordines minores conferre potest, cum licentia Ordinarij, seu proprij Episcopi Ordinandorum: non item majores, adeò, ut, si quis à tali Episcopo Ordinem sacrum suscipiat, characterem quidem accipiat, non tamen Ordinis executionem, neque in Ordine suscepto ministrare possit, prout habetur in c. 1. h. t. Nam cùm Archiepiscopus Toletanus ex Alexandro III. quæsivisset, utrùm Clerici, qui ab Antecessore suo, postquam is Archiepiscopatui renunciavit, ordinati sunt, possint in susceptis Ordinibus ministrare? Respondet Papa, distinguendum esse, an renunciaverit loco tantùm, an verò loco, & dignitati? Primo casu, Ordines sicut antea, conferre poterit, si ab aliquo Episcopo fuerit rogatus, ut subditos suos ordinet. In secundo casu, vel contulit sacros Ordines, vel minores; si enim aliquis Ordines tantùm minores, sive usq; ad Subdiaconatum (exclusivè, Gl. hic V. Usque) à tali Episcopo acceperit, & in illis deservire poterit, & ad majores, si idoneus fuerit, promoveri, quandoquidem iij Ordines à non Episcopis (videlicet Abbatibus, Gl. hic V. non Episcopis) conferuntur. Quòd si quis à tali Episcopo sacros Ordines, & quidem scienter acceperit, executione Ordinum privatus esse debet, quia indignum se fecit.

III. Ratio prioris partis, cur Episcopus, qui renunciavit loco tantùm, minores, & majores Ordines conferre possit, sicut antea, est, quia tunc retinet dignitatem, & ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, ita, ut adhuc possit actus Pontificales exercere; requiritur tamen licentia alterius Episcopi Ordinarij, quia, cùm talis Episcopus, qui renunciavit loco tantùm, nullam diœcesin, nullósque subditos proprios ampliùs habeat, non potest ordinare alienos, ne quidem in minoribus, sinè consensu Episcopi illius, cuius sunt subditi, Abb. in cit. c. Ad supplicationem. 9. n. 10. de renunc. Piasec. cit. q. 17. n. 15. & seqq. Et hinc ordinati ab Episcopo, qui regimini tantùm renunciavit, non dignitati, absque Episcopi Ordinarij licentia, sunt privati Ordinis suscepti executione, non quia ordinati sunt ab Episcopo, qui renunciavit, sed quia ab alieno Ordines acceperunt, sinè proprij Episcopi licentia. Suar. dis. 31. de censur. sect. 1. num. 3.

Ratio posterioris partis, cur is, qui renunciavit etiam dignitati Episcopali, possit quidem conferre Ordines minores, sed non majores, est, quia Ordines minores etiam non Episcopi conferre possunt, veluti Abbates, ideóque talis Episcopus non censetur renunciâsse ijs actibus Episcopalibus, qui etiam à non Episcopis exerceri solent, præsertim cùm renunciatio strictæ interpretationis sit, ideóque restringi debeat. At verò collatio Ordinum majorum est actus ita proprius Episcopalis dignitatis, ut ab inferioribus Sacerdotibus exerceri non soleat, ideóq; neque potest ab illo Episcopo, qui Episcopali Ordini, ac dignitati renunciavit. Et hinc cùm nemo possit alicui dare, quod ipse in potentia non habet: Episcopus autem talis potestatem Ordines legitimè conferendi non habeat, per consequens etiam non potest ijs, quos ordinat, dare usum, seu executionem Ordinum sic susceptorum, quamvis ab eo ordinati characterem recipiant, quia potentia ordinandi, quæ ex consecratione, & indelebili charactere Episcopali habetur, per renunciationem Episcopalis dignitatis non perditur. Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t.

IV. Quæritur 2. Quis dispensare possit cum Ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui? Resp. cum eo, qui scienter, vel per culpam mortalem Ordinem sacrum accepit ab Episcopo, qui tam loco, quàm Episcopali dignitati renunciavit, dispensare potest solus S. Pontifex, ut colligitur ex cit. c. 1. h. t. modò tamen delictum sit notorium, secundùm novũ jus Concilij Trident. sess. 24. c. 6. de reform. Sin autem aliquis Ordines minores, etiã scienter, vel Ordinem aliquem sacrum per ignorantiam probabilem, seu inculpatam, saltem non crassam, seu mortalem, à tali Episcopo accepit, potest cum eo dispensare Episcopus, quoad usum, & legitimam executionẽ Ordinis, ut constat ex cit. c. 1. in fine: ubi dicitur: Si quis sacros Ordines à tali Episcopo scienter acceperit, executionem officij, sive Ordinum non habebit: sin autem non scienter, proprius Episcopus cum eo dispensare poterit, nisi crassa, & supina negligẽtia fuerit, Gl. ibid. V. ignorãtia. Ex quo patet, hanc inhabilitatem, ad Ordinum sic susceptorum executionem, non esse propriè dictam censuram suspensionis, cùm incurri possit etiam sinè culpa, & cum ignorantia invinci-

vincibili; sed potiùs esse irregularitatem quandam; quæ proinde non per absolutionem, sed per dispensationem tolli debet. Laym. in cit. c. 1. n. 3. Quòd si quis ordinatus sit etiam ad sacros Ordines ab Episcopo, qui loco tantùm, & regimini renunciavit; absque licentia Episcopi proprij, hoc casu absolutè dispensandi facultas Episcopo ordinario competit, juxta Concil. Trident. Sess. 23. c. 8. in fine de reform. sive scienter, sive ignoranter ita ordinatus sit.

" V. Quæritur 5. Quis possit dispensare cum ordinatis ab Episcopo excommunicato? Resp. Cum " Clericis, qui ab excomunicato Episcopo ignoranter " Ordines receperunt; proprij Episcopi dispensare " possunt, prout habetur in c. 2. h. t. nempè ut in Ordinibus sic susceptis ministrare; vel ad altiores Ordines promoveri possint, modò probabilis eorum sit ignorantia: Hostiens. in cit. c. 2. in fine. Si verò quis scienter; vel per ignorantiam crassam, ab Episcopo excommunicato Ordinem accepit, cum eo Episcopus dispensare non potest, sed solus Papa, ut per contrarium sensum colligitur ex cit. c. 2. h. t. & ex c. Ordinationes; 5. caus. 9. q. 1. Barb. de offic. Episc. alleg. 48. n. 7. Ratio autem, cur ordinati ab Episcopo excommunicato dispensatione indigeant, est, quia, cùm talis Episcopus non habeat legitimam potestatem conferendi Ordines, non potest à se ordinatis legitimam executionem, sive exercitium Ordinum sic susceptorum dare, quia, quod quis non habet, alteri dare non potest, & pro non dato habetur; quod ab eo datur; qui de jure dare non potest. c. Quod autem; 5. de jure patron. Gl. in cit. c. 2. V. Excommunicato. Requiritur autem, ut Episcopus ordinans sit denunciatus, ac nominatim excommunicatus post Extravag. Ad evitanda Concilij Constantiensis; aut notorius Clerici percussor, ut ordinatis ab ipso legitimum exercitium Ordinum non conferatur. Quod autem dictum est de Episcopo excommunicato ordinante, idem locum habet in Episcopo nominatim suspenso, interdicto, hæretico, schismatico, deposito ab Ordine, ob paritatem rationis. Suar. cit. d. 31. sect. 1. n. 64. Barb. c. l. n. 9.

Porrò Episcopus excommunicatus non potest dispensare cum ijs, quibus in excommunicatione Ordines contulit, ut in ijs ministrent, saltem antequam absolutus fuit, & pœnituit, etsi possit post absolutionem, & actam pœnitentiam, Abb. in cit. c. 2. n. 4. quàvis contrarium, quòd etiam, postquam absolutus fuit ab excommunicatione, non possit dispensare, teneat Honorius ab Axel in summ. n. 5. h. t. ne videatur dispensare super proprio defectu: Successor tamen ordinantis delinquentis dispensare poterit. Abb. c. l. Ordinatus verò, etsi ignoranter ab Episcopo excommunicato, postquam in notitiam venit Episcopi ordinantis, abstinere debet ab usu Ordinum, donec dispensationem obtineat. Barb. cit. l. n. 10.

VI. Cæterùm, etsi quis gravi; & injusto metu coactus Ordines suscepit ab Episcopo, qui renunciavit Episcopali dignitati, vel ab excommunicato, suspenso; aut interdicto, eòque denunciato, nihilominùs prædictam suspensionem, vel irregularitatem; seu inhabilitatem ad usum, seu exercitium Ordinum susceptorum incurrit, ut docet Suar. cit. loc. num. 63. Barb. c. l. n. 10. contra Navarr. in Man. c. 27. num. 241. Ratio est; quia hæc suspensio, vel potiùs inhabilitas ad exercitium Ordinis non contrahitur ob culpam Ordinati; à qua metus gravis interdum excusat; si non ob Religionis; aut potestatis Ecclesiasticæ contemptum incutiatur: nam Ordinatus illam incurrit etiam ignorans, & absque culpa: sed contrahitur in odium Ordinantis, & ob defectum potestatis in illo, cuius eò major culpa est; si ipsemet per vim injustam cogat aliquos ad Ordines suscipiendos.

TITVLVS XIV.

DE ÆTATE, ET QUALITATE, ET ORDINE PRÆFICIENDORUM.

Quia Clerici eo fine ordinantur, ut ad Prælaturas, aliáque beneficia, ac Ministeria Ecclesiastica promoveantur, ideo hic de eorum ætate, & aliis qualitatibus agitur. Sensus igitur Tituli est, quâ ætate, scientiâ, ac moribus, & quo Ordine Clerici præditi esse debeant, qui Prælaturis, dignitatibus, aliísque beneficiis Ecclesiasticis præficiuntur. Habetur hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

§ I.

De qualitatibus requisitis in promovendis ad beneficia, præsertim curata, in genere.

I. Assertio 1. In genere loquendo, in omnibus promovendis ad beneficia Ecclesiastica requiruntur istæ qualitates, scientia conveniens officio; propter quòd datur beneficium; morum honestas; & legitima ætas; potissimùm verò ad beneficia curata, prout constat ex c. Eam te; 4. h. t. ubi Papa " Alexander III. prohibet; ne aliquis in Ecclesiis " curam animarum habentibus, instituatur, etiamsi " exhibeat litteras à Sede Apostolica impetratas " (per tacitam veritatem necessariò exprimendam: " Hostiens. hîc. V. Litterarum) nisi scientiâ; bo- " nis moribus; & ætate in Lateranensi Concilio " sub Alexandro III. requisitis (relato in c. Cùm in " cunctis;

cunctis; 7. de Elect.) sit præditus. Præterea mandat, ut, qui curam habent plurium Ecclesiarum, quarum una ex alia non pendet (v.g. duas parochias, quarum una non est unita, vel subjecta alteri) ij, remotâ appellatione, cogantur ad unam earum, quam maluerint, dimittendam; nisi ita tennes reditus habeant, ut proprios Sacerdotes convenienter alere non possint

Hinc colligitur 1. Episcopum in nulla occasione debere præficere Ecclesiæ, cui cura animarum est annexa, non idoneum, sive non præditum litterarum scientiâ, morum probitate, & legitimâ ætate, vel etiam non habentem Ordinem requisitum, ut hîc supplendum esse, ait Hostiens. V. Et ætate. Et requiruntur omnes hæ qualitates copulativè in præficiendo beneficio curato. Fagnan. hîc n. 15.

Colligitur 2. Etsi persona inhabilis litteras Apostolicas afferat ad conferendum ei beneficium, institui non debet, nisi Papa rescribat pro inhabili ex certa scientia, tunc enim censetur tacitè in illa inhabilitate cum eo dispensare. Aliud est, si beneficium sit subreptitiè impetratum, tacitâ inhabilitate, ut in casu huius c. Abb. hîc n. 7. quia, si Papa mandet alicui conferri beneficium, semper tamen intelligitur ea conditio, si idoneus sit, etsi in litteris non exprimatur, juxta c. Cùm adeò; 17. de rescript.

Colligitur 3. Qui habet duas Ecclesias, vel beneficia curata, debet unam ex illis dimittere, quam voluerit, nisi reditus earum sint tenues, vel una ex altera pendeat, ut quia v. g. una alteri unita, vel subjecta est, ut constat ex h. c. quamvis jure novo id mutatum sit, nam habens beneficium curatum, si alterum obtineat simile, priùs habitum ipso jure vacat, & amittitur, juxta c. De multa; 28. de præb. & Extravag. Execrabilis; Jo. 22. eod. de quo suo loco infra l. 3. tit. 5.

II. Assertio 2. Qui dignus, seu idoneus censetur ad sacros Ordines suscipiendos, is dignus etiam, & idoneus judicandus est ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum, prout sumitur ex c. Accepimus; 13. h. t. Nam cùm Episcopus Bracatensis, eiúsque Antecessor quosdam Clericos ad sacros Ordines, sinè certo titulo sustentationis, promovisset; Clerici isti contra dictum Episcopum impetrârunt à Papa litteras ad executores quosdam, ut illis de beneficio provideretur: sed Episcopus contra litteras, seu mãdata Apostolica excepit, quòd ad beneficia idonei non essent. Re intellectâ, respondit Innocent. III. Quamvis Episcopus talem exceptionem cõtra Ordinatos à se opponere non possit, cùm ipse, & antecessores eius Clericos ante ordinationẽ examinare debuerint, & cavere, ne indignos, aut minùs idoneos ordinarent: nisi fortè, post promotionem ad Ordines, indigni fuerint redditi: nihilominus tamen Papa, cùm pro talib⁹ scribit, ut beneficia consequãtur, in litteris suis apponere solet hanc conditionẽ, si ordinatus, pro quo scribit, idoneus censeatur, nec indignus Ecclesiastico beneficio. Quare si stricto jure agendum foret, posset Papa sinè examinatione aliqua, Episcopum cõpellere, ut eis de beneficio provideat, quos ipse, vel Antecessores illius ad Ordines promoverunt, præsertim cùm illos ad beneficiũ obtinendũ idoneos reputare debeat, quos ad Ordines recepit. Unde pro gratia habere debet, quòd à se, vel antecessore suo sinè titulo ordinatos, Papa per alios suos delegatos, & executores examinari curet, priusquam ad providendum illis de beneficio Episcopum cõpellat. Mandat igitur Pontifex, ut, si Episcopus mandata Apostolica in forma comuni de talibus accepit, ipsis de beneficiis in Cathedrali, vel alia Diœcesis Bracarensis Ecclesia providere non cunctetur, ita tamen, ut, si exceptiones aliquas contra dictos Clericos opponere velit, eæ sint audiendæ.

III. Notandum 1. Episcopus, qui aliquem ordinavit, non potest postea ei irregularitatẽ, vel crimen, aut alium defectum objicere, nisi post ordinationem nova causa supervenerit, ob quam reddatur indigu⁹, ut patet ex hoc c. & tradit ibid. Gl. V. Exceptionem, & Hostiens. V. eod. Innoc. n. 1. Abb. n. 1. not. 3. Idque extenditur, etiamsi crimen, vel alia inhabilitas, primùm post ordinationem, ad notitiam Ordinantis pervenerit, nihilominus non poterit de crimine, vel alio impedimento contra Ordinatũ excipere, dummodo tamen etiam antea per diligentem examinationem id sciri potuerit, Innoc. hîc n. 1. & Hostiens. V. Contra illos. Id verò procedit solùm de rigore juris, sive spectato mero jure: sed ex æquitate exceptio criminis, sive præcedentis, sive consequẽtis ordinationem, semper admittenda est, cùm beneficia indignis conferri non debeant, c. Cùm adeò; 17. de rescript. quamvis Ordinator, si in culpa sit, puniendus sit, Innocent. hîc n. 1. & Hostiens. Abb. n. 1. not. 3.

IV. Notandum 2. Si Clericus sit admissus, & idoneus judicatus ad sacros Ordines, censetur etiã idoneus ad beneficium Ecclesiasticum, ac proinde nõ est iterum pro beneficio obtinendo examinãdus, ut habetur in hoc c. & notat ibid. Innoc. n. 1. & Hostiens. V. Contra illos, quia Ordo sacer, & titulus beneficij sunt connexa, c. 1. dis. 70. ita, ut, qui unũ dedit, etiam alterum dare teneatur. c. Cùm secundùm; 16. de præb.

Id autem limitatur 1. Quòd promotus ad sacros Ordines non sit denuo examinandus pro obtinendo beneficio, nisi eius crimẽ, vel alius defectus, qui tempore ordinationis occultus erat, postea manifestatus fuerit, arg. c. Pastoralis; 4. de except. Laym. in h. c. n. 2.

2. Examinatus ad unum beneficium, sive simplex, sive curatum, non ampliùs examinatur, si promoveatur ad similem dignitatem, vel beneficiũ, nisi illud simile beneficiũ sit in Ecclesia, vel loco ampliore, nobiliore, & celebriore, quia pro qualitate loci major, vel minor scientia est necessaria. Azor p. 2. l. 6. c. 6. q. 9.

3. Nisi qualitas beneficij conferendi majorem idoneitatem, sive habilitatem, adeóque etiam novum examen requirat, ut, si sit beneficium curatum, vel dignitas. arg. c. Scriptum; 40. de elect. c. Cùm secundùm; 16. Vers. inde est de præb. Azor c. l.

4. Limitatur, ut solùm procedat in eodem examinante, & approbante, is enim semel approbatum ampliùs examinare, & approbare non potest, nisi ex nova superveniente causa, vel, si Clericus ordinatus postea reddatur indignus, ut suprà dictum. Secus est, si Episcopus ordinans non per se examinavit, sed per alium, v.g. Archidiaconum, sinè Episcopi mandato, Gl. hîc V. examinari. Item Successor Episcopi examinatum, & approbatum ab Antecessore ad Ordines, potest iterum examinare ad ob-

tinen-

tinendum beneficium; licèt non possit, prætextu insufficientiæ, denegare alimenta promoto ad sacros Ordines ab Antecessore, sine sufficiente titulo, ut ex Felino, & Butrio docet Fagnan. hic n. 16. & n. 14.

5. Limitatur, quòd multò magis Superior Episcopi, videlicet Papa per se, vel per suos delegatos, iterum examinare potest Clericos, si mandet, qualecunque beneficium ipsis conferri, ut patet ex hoc c. Quin imò ipsemet etiam Episcopus, etsi ipse, vel eius Antecessor in culpa fuerit, ordinando indignos, tamen ex officio, propter publicam utilitatem Ecclesiæ, tenetur, si ita necessarium esse videatur, promovendos ad beneficia iterum examini subjicere. Hostiens. in summ. h.t. in princ.

Limitatur 6. Etsi is, qui sacris Ordinibus est initiatus, non sit iterum examinandus pro obtinendo beneficio, potest tamen de novo examinari is, qui jam beneficium obtinet, si velit suscipere sacros Ordines eidem beneficio annexos, ex declaratione S. Congreg. Concil. apud Fagnan. hic n. 17.

Denique limitatur, quòd is, qui fuit ordinatus, vel obtinuit beneficium in una Diœcesi, si postea conferatur ei beneficium in alia diœcesi, iterum examini subjici potest. Fagnan. c. l. ubi rationem dat, quia fortè in diœcesi, in qua confertur ei aliud beneficium, sunt alij mores, quibus se promovendus conformare debet.

V. Notandum 3. Si Papa mandet alicui provideri de beneficio in forma communi, sive per litteras justitiæ, nempe, quia scribit Episcopo, ut provideat alicui initiato sacris Ordinibus, sine titulo, de competente beneficio: tunc provideri ei debet de beneficio in quacunque Ecclesia, tam Civitatis, etiam in Cathedrali, quàm Diœcesis, ut patet ex cit. c. Accepimus. & ibi Gl. V. in minori Ecclesia, & ex c. Cùm secundùm; 16. & c. Pro illorum; 22. de præbend. Si verò mandetur alicui provideri de beneficio per litteras gratiæ, sive in forma gratiosa, in aliqua Ecclesia civitatis, non potest provideri de beneficio in Ecclesia diœcesis, nec vice versâ, si mandetur, provideri in Ecclesia diœcesis, potest provideri in Ecclesia civitatis, quia nomine Ecclesiæ diœcesis non comprehenduntur Ecclesiæ civitatis, nec è contra, c. Rodulphus; 35. de rescript. Et de hoc casu loquitur, & intelligi debet Gl. in cit. c. Accepimus. V. In majori. Ratio diversitatis est, quia rescriptum datum in forma justitiæ tendit ad executionem obligationis ortæ ex ordinatione Episcopi, quæ principaliter respicit Ecclesiam Cathedralem, & incumbit Episcopo ordinanti, & ideo regulatur secundùm naturam præcedentis obligationis: quæ ratio cessat in litteris gratiæ datis ad obtinenda beneficia, quæ cùm sint ambitiosæ, restringendæ sunt. Neque etiam, vi talis rescripti gratiæ, executor conferre potest impetranti Prælaturam, ad quam intentio mandantis non extenditur. c. ult. de præb. Gl. in cit. c. Accepimus. V. In majori. Fagn. ibid. n. 28. & 29.

VI. Cæterùm hoc loco addendum est, quod habetur in Clem. cùm Ecclesiæ 1. h. t. Nam quia Ecclesiis, quibus præficiuntur personæ minùs idoneæ scientia, moribus, vel ætate, gravia nonnunquam patiuntur in spiritualibus, & temporalibus detrimenta: ideo Clemens V. in Concilio Viennensi mandat Diœcesanis, quibus ratione officij hoc incumbit, ut ipsi statuta Canonica, quæ super personis præficiendis Ecclesiis emanârunt, & per se ipsos observent, & à suis subditis (scilicet Prælatis, qui jus conferendi beneficia habent, ut conferant ea non nisi personis idoneis) faciant inviolabiliter ea observari, aliquin divinam offensam, & Sedis Apostolicæ ultionem incurrent. Notat autem Gl. hic V. ratione officij, Papam in hac decretali Episcopos diœcesanos non constituere Delegatos suos, sed excitare ordinarium eorum officium, ut & ipsi non conferant beneficia, nisi personis idoneis, & patronos compellant, ut non nisi idoneos ad beneficia præsentent, Gl. hic in notat.

§. II.

Quæ ætas requiratur in præficiendis, seu promovendis ad beneficia Ecclesiastica, & quis in illa dispensare possit?

VII. Præmittendum 1. Spectato Jure naturali, ea ætas ad beneficium requiritur, quæ est necessaria ad exequendum officium, propter quod illud datur, nam recta ratio dictat, indecorum esse, ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare se ipsos: cùm ad Ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præeminant, & morũ fulgeant honestate, ut dicitur in c. 3. in princ. h. t. Jure verò Ecclesiastico facta est eiusdem ætatis determinatio in singulis beneficiis.

Præmittendum 2. Ad beneficia Jure Canonico interdum certa ætas requiritur per se, ac directè, v. g. ad beneficium curatum XXIV. anni completi, aliquando solùm per accidens, & consecutivè, v. g. ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis. Porrò, quæ ætas requiratur in promovendis ad Episcopatum, & Prælaturas eo inferiores: item ad Ecclesias Parochiales, & alia beneficia curata, dictum est suprà Tit. 6. n. 67. & n. 77. & 78. restat igitur, ut de ætate requisita ad Cardinalatum, dignitates non curatas, Canonicatus, & beneficia simplicia hoc loco agamus.

VIII. Assertio 1. Ad Cardinalatum requiritur eadem ætas, quæ in Episcopis, videlicet ætas XXX. annorum completorum, ut colligitur ex Concil. Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. ubi decernit, ea omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrinâ, & cæteris qualitatibus aliàs in eâdem Synodo constituta sunt, etiam in creatione S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium, etiamsi Diaconi sint, exigenda esse. Nonnulli tamen asserunt, in solo Cardinalatu Episcopali requiri ætatem XXX. annorum; ad Diaconalem verò hodie ex Constitutione Sixti V. XXIII. annum inceptum; ad Presbyteratum XXV. sufficere, ut refert Azor p. 2. Instit. moral. lib. 6. c. 5. q. 14. Garc. p. 7. de benefic. c. 4. n. 79. Pro summo Pontificatu verò nulla certa ætas Jure scripto est præfixa: at Jus naturæ prohibet eligi in universalis Ecclesiæ Pastorem, qui ætate, & judicio maturo non sit, Azor. c. l. q. 15.

IX. Assertio 2. Ad dignitates, & personatus, quibus nulla cura animarum subest, non satis liquet, quæ ætas requiratur Jure communi Canonico: nam sufficere ætatem XIV. annorum, videtur colligi ex c.

» Indecorum. 3. h. t. ubi Papa Alexander III. man-» dat, ut nemini infra annum XIV. constituto di-» gnitates, seu personatus cuiuslibet Ecclesiæ com-» mittantur: alioquin, quod secus factum fuerit, ir-» ritabitur (id est, irritum declarabitur. Hostiens. hic » V. Irritabimus. ex Joan. Andr. n. 5.) & Episcopus » conferens (minori 14. annis) propter inobedien-» tiam graviter puniatur. Ex quo inferri posse videtur, quòd post annum XIV. possint alicui committi dignitates, seu personatus non curati, de quibus in hoc c. potissimùm est sermo, quia, quod de uno prohibetur, de alio conceditur, Gl. fin. hic. Verùm Hostiens. hic, V. Annum 14. ait, subintelligi debere *maximè*, quòd præsertim minori 14. annis non possint committi dignitates, seu personatus Ecclesiarum, quia seipsum adhuc gubernare non novit. Quare Gl. fin. hic, & Abb. in c. Præterea; 5. num. 5. h. t. existimant, requiri eandem ætatem, quæ in dignitatibus curatis, nimirum XXV. annorum inchoatorum: nam in c. unic. h. t. in 6. permittitur Episcopis facultas dispensandi cum promovendis ad dignitates non curatas anno XX. ergo Jure communi ad huiusmodi dignitates, seu personatus requisita fuit saltem ætas major XX. annis, alioquin nihil concessum fuisset Episcopis, & consequenter eadem ætas, quæ in curatis, nempe 25. annorum, cùm de alia ætate majore 20. annis in Jure communi non fiat mentio. Idem colligitur ex c. Cùm in cunctis. §. Inferiora. de elect. ubi verba illa: *quæ curam animarum habent annexam*, referenda sunt ad verbum *alia* immediatè præcedens; non autem ad verbum *ministeria*; ita, ut sensus sit; inferiora ministeria, seu dignitates, etiam non curatas, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, nisi 25. annum attigerit, ut plures tradunt apud Fagnan. in cit. c. Cùm in cunctis, in princ. num. 35. idem docet Hostiens. ibid. V. Curam animarum, & Joan. Andr. n. 22. ubi ait, supplendum esse, *quandoque*, quasi necessarium non sit, ut habeant curam animarum annexam.

Sed quidquid sit de Jure antiquo Decretalium, jure novo Concilij Trident. Sess. 24. c. 12. de reformat. ad dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, requiruntur, & sufficiunt anni XXII. & quidem completi, juxta declarationem Cardinal. ibid. & docet Less. l. 2. de justit. c. 34. num. 108. ubi ait, id colligi ex illo modo loquendi Concilij: *ut non sit minor 22. annis*: qui autem nondum complevit, est eis minor ætate, Garc. cit. c. 4. n. 64. quamvis Azor c. l. q. 3. in fine, Zerola in prax. p. 1. V. Beneficia. §. Ad dignitates; putent, sufficere annum XXII. inchoatum, quorum opinio à Rota Rom. recepta est, teste Barbos. de offic. Episcop. alleg. 60. num. 66.

X. An autem prædicti XXII. anni, qui requiruntur ad dignitates Ecclesiarum Cathedralium, requirantur etiam ad dignitates, vel personatus in Ecclesiis Collegiatis, dubitatur? Affirmat Garc. c. l. n. 58. & seq. aitque, ita censuisse S. Congreg. Cardinal. quia Concilium generaliter, & absolutè loquitur de dignitatibus, & personatibus, secus, ac de Canonicatibus. Contrarium tamen, nempe; Collegiatas Ecclesias nō comprehendi sub Decreto Concilij in cit. c. 12. censet Zerol. c. l. Rodriq. qq. Regul. tom. 1. quæst. 11. art. 2. Barbos. c. l. n. 67. ob aliam contrariam declarationem Cardinalium, quæ tamen solùm loquitur de Canonicatibus Ecclesiæ Collegiatæ, ut testatur Garc. c. l. n. 63. Alioquin dignitates Ecclesiæ Collegiatæ relinquendæ essent sub dispositione Juris communis, adeóque ad illas requireretur ætas 25. annorum, & consequenter major ad dignitates non curatas Ecclesiæ Collegiatæ, quàm Ecclesiæ Cathedralis, quod est absurdum. Excipi tamen debet dignitas principalis in Ecclesia Collegiata, ad quam requiritur ætas 25. annorum inceptorum, quia regulariter habet curam animarum in foro interno, vel externo, Garc. c. l. num. 65.

XI. Assertio 3. In Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parochialium requiritur eadem ætas, quæ in Parochis, nempe XXV. anni inchoati, Clement. unic. de offic. Vicar. Præterea is, cui Parochialis Ecclesia in commendam datur, necesse est, ut 25. annum attigerit, c. Nemo; 15. de elect. in 6. Item totidem anni requiruntur in Adjutore, seu Administratore Ecclesiæ Parochialis, quia Parochi vices supplet, eiúsque officium exercet, ut patet ex citt. juribus. Azor cit. c. 5. quæst. 4. §. Si quæres. Pœnitentiarius verò, qui in Ecclesiis Cathedralibus instituendus est, debet esse annorum 40. si quidem talis aliquis aptus reperiatur, saltem in Civitate, vel Diœcesi, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 8. de reform. & huiusmodi 40. anni debent esse completi, ut resolvit Garc. cit. c. 4. n. 55. quia in plurali dicitur 40. annorum, Gl. in Clem. ult. V. 18. h. t. quamvìs Azor c. l. q. 6. in fine dicat, requiri annum 40. inchoatum.

XII. Assertio 4. Olim controversia fuit, circa ætatem jure communi requisitam ad Canonicatum, præsertim Ecclesiæ Cathedralis, qui de Jure communi non habet annexum Ordinem sacrum, sed tantùm primam tonsuram, prout videre est apud Azor cit c. 5. quæst. 5. Garc. cit. c. 4. num. 15. & seqq. an sufficeret ætas major infantiâ, sive 7. annorum completorum, sicut ad alia beneficia simplicia, prout vult Gl. in c. Ex eo; 32. V. In tua Ecclesia de elect. in 6. & c. Si eo; 9. V. Ætatem; de rescript. in 6. per cit. c. Ex eo; ubi habetur, quendam in pupillari ætate, adeóque minorem 14. annis factum fuisse Canonicum. An verò requiratur ætas 14. annorum inchoatorum, ut docet Abb. in c. Super; 35. num. 4. de præbend. per illum textum, ubi dicitur, quòd pueri non sunt idonei ad beneficia consequenda: & quamvìs Gloss. ibid. V. Pueri; appellatione pueri putet intelligendos, qui 7. annos nondum impleverunt: verius tamen est, quod docet Abb. cit. loc. puerorum appellatione venire eos, qui post septennium elapsum minores sunt 14. annis, nam ante septennium infantes vocantur, post septennium verò exactum usque ad 14. annum pueri propriè dicuntur, deinceps verò incipit adolescentia, ut tradit Gloss. in Prœmio Sexti. V. Perfectus, Azor cir. c. 5. q. 6.

Verùm, quidquid sit de Jure communi antiquo, hodierno jure Concilij Tridentini Sess. 24. c. 12. de reformat. ad Canonicatus, & præbendas, vel portiones Ecclesiarum Cathedralium requiritur ætas, quam Canonicatus, seu præbenda, vel portio ipsa requirit, ratione Ordinis, quem annexum habet; vel saltem talis ætas, ut intra tempus à jure definitum, videlicet intra annum, ad Ordinem illum requisitum

ad Ca-

ad Canonicatum, vel præbendam præficiendus promoveri possit. Quare si beneficium sit Canonicatus, vel præbenda Sacerdotalis, quæ requirat Ordinem Sacerdotij, debet promovendus saltem inchoâsse annum 24. quia debet esse habilis, ut intra annum fieri possit Sacerdos; Sacerdos autem fieri non potest ante annum 25. inchoatum. Quòd si sit Canonicatus, vel præbenda Diaconalis, cui annexus est Diaconatus, requiritur saltem annus 22. inchoatus, ut in principio anni sequentis possit fieri Diaconus. Si sit Subdiaconalis, cui annexus est Subdiaconatus, requiritur saltem annus 21. inchoatus, ut colligitur ex cit. Sess. 24. c. 12. Less. cit. c. 34. n. 110. Azor cit. c. 5. q. 5. Quòd si nulla Ordinum distributio, seu designatio per Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis facta sit, ut scilicet Canonici alij sint Presbyteri, alij Diaconi, alij Subdiaconi, tunc promovendus ad Canonicatum debet esse saltem in ea ætate, ut possit intra annum fieri Subdiaconus, quia omnes Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium habent annexum Subdiaconatum ex decreto Concilij Trident. c. l. Less. c. l. & Azor cit. q. 5. in fine. Ubi tamen attendendum est, an jus, sive decretum illud novum de annexione Subdiaconatûs Canonicatui receptum sit in Ecclesia aliqua, si enim non sit, non obligabit, ut notat Less. c. l. Certè in plerisque Ecclesijs Cathedralibus Germaniæ non requiritur Subdiaconatus ad Canonicatum, sed solùm, si Canonicus velit ingredi Capitulum, & in eo vocem activam habere.

Porrò ad Canonicatus Ecclesiarum Collegiatarum, etiam Insignium, requiritur, & sufficit annus 14. inchoatus, sicut ad alia beneficia, ut colligitur ex cit. c. Super inordinata de præbend. quia sufficit prima tonsura, & circa ætatem promovendorum ad hos Canonicatus nihil innovavit, nec disposuit in particulari Concil. Trident. juxta declarationem Cardinal. super cit. c. 12. apud Garc. c. l. n. 37. & 38. Azor cit. loc. q. 6. Barb. cit. alleg. 60. n. 71. Idémque est in dimidijs portionibus Ecclesiæ Cathedralis. Garc. c. l. n. 40.

XIII. Assertio 5. Ad alia beneficia simplicia, & inferiora licèt jure antiquo suffecerit ætas 7. annorum completorum, juxta Gloss. in c. Si eo tempore; §. V. Ætatem de rescript. in 6. ita, ut major septennio, & minor 14. annis jure communi possit obtinere beneficium simplex, saltem si beneficiarius non sit rector illius beneficij, ut limitat Abb. in cit. c. Super; n. 12. quia septenni potest conferri prima tonsura, c. ult. de tempor. Ordin. in 6. & ibi Gloss. V. Infanti; adeóque & beneficium, nemo enim olim Clericali Ordine initiabatur sine beneficio, c. 1. & 2. dis. 70. hodie tamen nullus ante annum 14. beneficium potest obtinere ex decreto Concil. Trident. Sess. 23. c. 6. de reform. quia ante illam ætatem non potest quis prudenter, & maturè seipsum regere, sicut neque ante hanc ætatem testari quis potest, l. ult. C. de testam. milit. neque per se, vel per procuratorem agere, vel defendere causam spiritualem, c. ult. de judic. in 6. neque ad honores, & ad officia publica admitti, l. 2. §. Impuberes; ff. de jure immunit. Sufficit autem annus 14. inchoatus ad beneficium simplex obtinendum, juxta declarat. Cardin. apud Garc. c. l. num. 11. Less. c. l. num. 109. Azor quæst. 7. Barb. num. 76. licèt nonnulli 14. annum completum requirant. Excipe, nisi in fundatione sit statutum, ut beneficium etiam minori 14. annis conferri possit; tum enim fundationi standum est, cui Concilium non derogavit per dictum decretum, juxta declarat. S. Congregat. Cardin. ibidem apud Joan. Gallemart. num. 1. Garc. c. l. num. 9. & 10. Barbos. num. 77.

XIV. Cæterùm, quod suprà dictum est, ad dignitates quascunque curatas xxv. annum, saltem inceptum requiri, id intelligendum est, si cura principaliter sit annexa illi dignitati; nam si accessoriè solùm illi unita sit, non requiretur xxv. annus, sed sufficiet xxii. completus, juxta declarat. Cardin. Barb. cit. alleg. 60. n. 75. Similiter si alicui Canonicatui, vel dignitati non curatæ perpetuò unita sit Ecclesia aliqua parochialis, vel aliud beneficium curatum, non æquè principaliter, sed accessoriè solùm; tunc sufficit, quòd provisus sit in ætate requisita ad illam dignitatem, vel Canonicatum; quia tunc beneficium parochiale, seu curatum velut accessorium assumit naturam, & conditiones beneficij principalis, cui adjungitur, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 5. a. 3. n. 17. Barb. c. l. n. 71. Neque verò hoc casu institutus curam annexam Canonicatui, vel dignitati debet administrare per se ipsum, sed per Vicarium sufficientis ætatis. Laym. l. 4. Theol. mor. tr. 2. c. 9. n. 2. Si verò aliquis ex Canonicis actu exerceat curam animatum annexam ejus Canonicatui, debet esse in ætate xxv. annorum requisita ad beneficium curatum, licèt cura habitu penes totum Collegium resideat. Campan. cap. 6. num. 30. Barbos. c. l. num. 71.

Prætereà, quod suprà dictum est, sufficere, ut promovendus ad beneficium, cui sacer ordo annexus est, habeat ætatem, ut intra annum suscipere possit Ordinem requisitum, id procedit, quando ad beneficium aliquod certa ætas requiritur solùm per accidens, & consecutivè, ratione Ordinis sacri annexi, v. g. ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis, ut docet Abb. in c. Dudum; 22. n. 12. de elect. Quòd si verò ad beneficiũ aliquod requiratur certa ætas per se, ac directè, v. g. ad beneficium curatum anni 25. inchoati, tunc non sufficit, promovendum in ea ætate esse, ut intra annum possit fieri Sacerdos, vel suscipere alium sacrum Ordinem requisitum, sed debet actu habere ætatem requisitam ad tale beneficium, quamvis non necesse sit, ut illum Ordinem tunc actu habeat, modò intra annum illum suscipiat. Laym. in c. Cùm in cunctis 7. §. Inferiora; num. 4. de elect.

XV. Assertio 6. Episcopus non potest dispensare in ætate, secundùm universalis Ecclesiæ Canones, requisitâ in ordinandis, vel præficiendis beneficijs, ut colligitur ex c. Ex ratione; 2. h. t. Nam cùm Episcopus Conventrensis pueris infra 10. annos ætatis constitutis in Archidiaconatu Cistrensi plures Ecclesias concessisset, quæ non per Clericos, sed per laicos administrabantur: Papa Alexander III. mandavit Archiepiscopo Cantuariensi, ut prædictum Episcopum corripiat, & Ecclesiarum administrationem, atque custodiam, amotis laicis, Clericis idoneis committat, donec pueri isti ad le-

„ gitimam ætatem perveniant. Insuper prohibeat „ Episcopo, ne de cætero Ecclesias, nisi personis ætatem, & scientiam requisitam habentibus regendas „ committat: alioquin ipsi debitam pœnam infligat, „ & concessiones, sive institutiones tales omnino „ irritas pronunciet.

Notandum 1. Etsi aliqui ex hoc c. colligant, Episcopum posse cum pueris, qui decennem ætatem nondum sunt consecuti, dispensare, ut beneficium etiam curatum, aut dignitas illis conferatur; tamen contrarium potiùs inde colligitur, cùm S. Pontifex factum Episcopi conferentis Ecclesias pueris non approbet, sed potiùs reprehendat, ut patet ex illis verbis: *Episcopum super his corripias:* & ibi: *eidem Episcopo prohibeas, ne de cætero Ecclesias, nisi personis, quæ ætatem* (congruam) *& scientiam habeant, regendas concedat:* ergo Episcopus non potest cum hujusmodi pueris super ætate dispensare, sed solus Papa, ut etiam docet Rebuff. in praxi benef. tit. de dispensat. ratione ætatis n. 2. Barb. in Collect. in eod. c. 2. n. 1. Ratio est, quia Episcopus non potest relaxare Jus commune Canonicum, nisi id specialiter, & expressè ei fuerit concessum.

Notandum 2. In casu hujus c. Papa dispensavit, saltem tacitè, vel potiùs dispensativè toleravit, ut pueri retinerent Ecclesias, ac dignitates, quas illegitimè jam possidebant, sed non, ut administrarent eas per se, sed ut per alios Vicarios temporales administrarentur, donec ipsi pervenirent ad requisitam ætatem, & quidem per Clericos, non Laicos, quippe qui Ecclesiastica negotia tractare non debent, c. 2. de judic. Navarr. in c. Si quando de rescript. except. 19. num. 2.

XVI. Assertio 7. Novo Jure Decretalium ex speciali concessione Bonifacij VIII. in c. unic. h. t. „ in 6. permissum fuit Episcopis, ut cum ijs, qui xx. „ annum compleverunt, liberè dispensare possint ad „ obtinendas dignitates, & personatus, quibus ani„ marum cura (sive jurisdictio in foro interno pœ„ nitentiæ, aut externo, & contentioso) non est an„ nexa, si aliud Canonicum impedimentum (quia „ non sunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bi„ gami, nec criminosi, vel aliàs inhabiles. Gloss. hîc „ V. Canonicum;) non obstet. Veruntamen hodie post Concil. Trident. non potest Episcopus dispensare, ut quis promoveatur ad hujusmodi dignitates non curatas, etiam post 20. annum completum, quia Concilium Sess. 24. c. 12. de reform. induxit novum Jus, requirens ut minimum xxii. annos, eósque completos, vel saltem inchoatum annum xxii. juxta quorundam sententiam, ut suprà dictum. Sed neque, spectato Jure communi antiquo, Episcopo permissum erat conferre beneficium curatum agenti annum xiv. ut nonnulli putant per textum in c. Præterea; 5. h. t. nam in Concilio Lateran. relato in c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora de elect. requiruntur anni xxv. in cujus generalis Concilij lege non potest Episcopus dispensare: & licèt in cit. c. Præterea; dicatur, quòd Clerici in minoribus constituti, ex dispensatione Episcopi, possint ad parochialem Ecclesiam assumi; statim tamen subjungitur, *dummodo tales sint, ut intra breve tempus* (videlicet intra annum ab eo tempore, quo beneficij possessionem aliquis adeptus est, computandum, c. Licèt; 14. de elect. in 6.) *in Presbyteros possint ordinari.* Azor cit. c. 5. q. 9. §. Si quæras; Barb. in Collectan. in cit. c. Præterea; n. 2. Præterea non potest Episcopus in ætate dispensare ad dignitates curatas obtinendas, etiam ob causam rationabilem, vel utilitatem Ecclesiæ, ut patet Hostiens. in summ. n. 1. h. t. quia alioquin absolutè concedendum foret, Episcopum contra Canones universales Ecclesiæ dispensare posse, quia ad omnem licitam, imò & validam dispensationem in Prælatis Papâ inferioribus requiritur necessitas, vel utilitas, juxta Gloss. communiter receptam in c. Requisitis; V. Ut plerisque; caus. 1. q. 7. Denique neque potest Episcopus, saltem post Concil. Trident. Decretum Sess. 23. c. 6. de reform. dispensare, ut aliquis beneficium simplex obtineat, ante annum xiv. ætatis inchoatum. Azor c. l. §. Si quæras; Barb. cit. alleg. 60. n. 75.

Ex dictis patet, quòd super ætate requisita ad dignitates, & beneficia curata, etiam de Jure communi antiquo Canonico, solus Papa dispensare potest. Gloss. in cit. c. unic. V. Imminet; h. t. in 6. & ex ejusdem dispensatione etiam infanti, id est, minori septennio beneficium simplex conferri possit, quia in beneficijs plenissimam potestatem habet, c. Proposuit; 4. de concess. præbend. Azor cit. c. 5. q. 8. §. Sed quæret aliquis; ubi tamen monet, satius esse, infantibus dari portionem aliquam ex beneficijs, ob merita, v. g. parentum eorum erga Rempubl. Christianam.

XVII. Cæterùm, quod dictum est, Episcopum non posse dispensare in defectu ætatis requisitæ ad obtinenda beneficia, id limitari debet, nisi certa ætas in promovendis requiratur solùm ex particulari statuto alicujus Ecclesiæ Collegiatæ, v. g. ut intra annum sacrum Ordinem suscipere possint, tum enim Episcopus, cum consensu Capituli, dispensare poterit, quia talis dispensatio fit in proprio illorum jure, seu statuto. Laym. in cit. c. 2. n. 2. h. t.

Denique Episcopus quoque probabiliter dispensare potest ex gravi, & necessaria causa, v. g. Studiorum prosequendorum causâ, in defectu ætatis promovendi, quando ea non per se, ac directè requiritur, sed solùm per accidens, ratione annexi Ordinis, ut in Canonicis Cathedralis Ecclesiæ: cùm enim hoc casu Episcopi dispensare possint in non suscipiendis Ordinibus, ut infrà dicetur, consequenter etiam in ætate, si ea solùm per accidens, sive propter Ordinis sacri susceptionem requiratur, ut ex Ant. Butrio docet Laym. in c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora num. 8. de elect.

XVIII. Prædictis addendum 1. Quòd impetratio, & collatio, vel alia quæcunque provisio beneficij facta alicui, ante ætatem à Canonibus requisitam, absque dispensatione, sit ipso jure nulla, ut constat ex c. Licèt; 14. ibi: *Viribus omnino carere* de elect. in 6. & docet Abb. in cit. c. 2. n. 4. h. t. Garc. cit. c. 4. num. 82. Barb. cit. alleg. 60. num. 78. & alij communiter. Idque procedit, etiamsi ad ætatem requisitam modicum tempus desit, v. g. una dies, vel hora tantùm; quia in his, quæ à jure determinata sunt, arbitrari non licet. Garc. c. l. num. 84. Quin imò etsi per ignorantiam bonâ fide putans, se habere ætatem legitimam, beneficium accepit, nulla est nihilominus impetratio, & novâ collatione opus est,

cùm

cùm ad legitimam ætatem pervenerit, alioquin beneficio abdicare se debet. Quòd verò ad fructus ex beneficio perceptos attinet, si malâ fide percepti sunt, restituendi sunt, non item, qui bonâ fide, nisi quatenus inde ditior factus est; fructus verò adhuc extantes, sive bonâ, sive malâ fide sint percepti, restitui debent, ut ex communi sententia docet Azor cit. cap. 5. quæst. 12. Inspiciendum autem est tempus datæ impetrationis, nam, si promovendus ad beneficium habilis non fuerit tempore impetrationis, propter defectum ætatis, licèt sit habilis tempore vacationis, aut promotionis, provisio, seu collatio non valet, c. Si eo; 9. de rescript. in 6. quia concessio, quæ ab initio irrita est, temporis successu non convalescit, reg. jur. 18. in 6. Gregor. Tholosan. cit. c. 37. num. 2. ætas autem computanda est, non à die nativitatis, sed conceptionis. Garc. c. l. num. 89.

XIX. Addendum 2. Etsi, ante Concilium Tridentinum, poterat quis (si aliud impedimentum Canonicum ei non obstaret) in anno ætatis suæ XVIII. (inchoato) ad Subdiaconatûs: in XX. ad Diaconatûs: in XXV. ad Presbyreratûs Ordines, liberè (id est, sinè dispensatione) promoveri, prout decernitur in Clement. Generalem; 3. h. t. & dictum suprà Tit. 11. n. 11. ea tamen ætas non sufficiebat etiam tunc ad beneficia curata. V. g. licèt is, qui incepit annum 20. poterat ordinari in Diaconum, non tamen poterat promoveri ad Archidiaconatum, ad quem juxta Concil. Lateran. in c. Cùm in cunctis 7. §. Inferiora de elect. requiritur ætas 25. annorum, circa quam per dictam Clementinam nihil fuit immutatum: aliàs sequeretur, quòd cùm Subdiaconus possit in Episcopum eligi, c. A multis; 9. h. t. & major XVII. annis, juxta cit. Clement. poterat fieri Subdiaconus, consequenter etiam potuisset eligi in Episcopum, quod est falsum, ut notat Gl. in cit. Clement. V. Diaconatus.

§. III.

Quæ scientia in promovendis ad dignitates, & beneficia Ecclesiastica sit necessaria?

XX. Præmittendum ex Innocent. & Abb. in c. Cùm in cunctis; 7. in princ. num. 4. de Elect. triplicem posse distingui scientiam, eminentem, mediocrem, & sufficientem. Scientia eminens est, quâ quis omnia etiam difficillima, & maximè dubia, quæ ad suum officium spectant, promptè explicare, & definire potest. Mediocris est, quâ quis quæstiones, & difficultates passim, & frequenter in munere suo occurrentes explicare potest, quamvìs non obscurissima, & difficillima quæque. Competens verò, seu sufficiens scientia dicitur, quâ quis novit suo officio fungi, licèt alios interrogando in ijs, quæ dubia, & perplexa sunt, doctos consulendo, vel libros legendo.

XXI. Assertio 1. In genere loquendo, ea scientia ad unumquodque beneficium requiritur, quæ ad officium beneficio annexum ritè obeundum est necessaria, ut patet ex Concil. Lateran. in cit. c. Cùm in cunctis. Quare major, vel minor scientia requiritur, pro qualitate, & conditione beneficij, & major quidem ad beneficium curatum, cùm sit ars artium regimen animarum, ut dicitur in c. penult. h. t. quàm ad beneficium simplex; & ad Episcopatum, quàm ad Abbatiam, vel alia inferiora beneficia curata.

Porrò adeò est necessaria scientia ad dignitates, & alia beneficia obtinenda, præsertim ad Episcopatum, ut ob ejus defectum, non tantùm ab acquirendis dignitatibus, & beneficijs quis repellatur, sed etiam interdum acquisitis privari possit, ac debeat, si nimirum sit penitus illitteratus, ita, ut prima Grammaticæ Rudimenta nunquàm didicerit, prout de tali illitterato Episcopo statutum habetur in c. ult. h. t. Nam cùm contra Episcopum Calinensem multa opposita fuissent coram Papâ Honorio III. inter alia ipsemet confessus est, se Grammaticam nunquam didicisse, nec legisse Donatum: & adeò per evidentiam facti notorium erat, eum prorsus illiteratum esse, & insufficientem, ut contra Deum, & SS. Canones fieret, si in Episcopo tantus toleraretur defectus: & ideo Papa ipsum penitus ab officij Pontificalis executione, & administratione Ecclesiæ Calinensis decrevit, esse amovendum.

XXII. Notandum 1. Si Episcopus, vel alius Prælatus, aut beneficium curatum habens omnino illiteratus sit, ita, ut Grammaticam, & linguam Latinam ignoret, ejus promotio, aut provisio est ipso jure irrita, quia in cit. c. Cùm in cunctis; in princ. ad omnem dignitatem, quæ curam animarum annexam habet, requiritur scientia. Si verò non penitus illiteratus sit, sed non sufficienter doctus, sive competentem muneri suo scientiam non habeat, promotio, aut collatio non est quidem ipso jure irrita, sed à Superiore irritanda, tanquam contra SS. Canones facta, ut de Episcopo patet ex c. Qualiter; 17. de elect. ubi Papa irritandam esse duxit, electionem Episcopi, præcipuè, quia scientiam Pontifici convenientem non fuit assecutus. Et quamvìs Abb. in cit. c. ult. num. 5. h. t. dicat, quòd, si Abbas electus, & institutus sit, qui Grammaticam, & linguam latinam nescire deprehenditur, non sit deponendus, si alioquin prudens sit, & in Regula bene versatus, quia in Abbate magis prudentia requiritur, quàm doctrina, & Abbates Regulares olim Laici erant: tamen cùm hodie in magno honore sint, & alijs Clericis secularibus præferantur, ut notat Gl. in c. à Subdiacono; 5. V. Abbas; dis. 93. ideo etiam scientiâ conspicui esse debent. Laym. in cit. c. ult. n. 2. h. t.

Verumtamen Episcopus, vel alius Prælatus, qui sufficientem scientiam non habet, non est in conscientia obligatus ad resignandam statim Prælaturam, sed, si existimet, se scientiam ad munus suum necessariam, non longo post tempore, acquisiturum, potest interim illam retinere, donec Superior promotionem ejus rescindat. Laym. c. l. n. 1. & de elect. Præl. q. 55. Porrò etsi Episcopus, vel alius Prælatus Grammaticæ artem nunquam didicerit, si tamen usu, & exercitio linguam Latinam addidicit, non est deponendus, sed tolerari potest, Abb.

Abb. in cit. c. ult. num. 4. Azor p. 2. lib. 6. q. 6. quæst. 6.

Notandum 2. Etiam provisio, seu collatio beneficij non curati, sive simplicis facta omnino illitterato, ita, ut litteras Latinas ne legere quidem possit, est ipso jure irrita, quia in c. 1. dist. 36. universim dicitur, *litteris carens, sacris non potest esse aptus officijs.* Bernard. Diaz. in pract. can. n. 4. & 5. & ibid. Lopez in addit. lit. h. Paris. l. 4. de resign. benef. c. 4. n. 3. & alij DD. communiter, ex quibus aliqui dicunt, hunc defectum esse omnino indispensabilem, etiam à Papa, cùm jure naturali, ac divino litteratura aliqua requiratur; etsi quoad hoc dissentiat Azor cit. c. 6. quæst. 4. quia Papa potest Beneficiatium à functione, & administratione beneficij liberare, aut Vicarij, seu Administratoris operâ, ac ministerio eum sublevare. Et sic solet Papa ex causa gravi cum pueris illitteratis interdum dispensare; ut primam tonsuram accipiant, & beneficia Ecclesiastica consequantur, teste Laym. cit. q. 55. Quòd si quis non sit penitus illitteratus, tamen scientiam competentem, & requisitam ad beneficia non habeat, collatio quidem est illicita, sed valida, & tenetur Beneficiatus addiscere, quod nescit, quamprimum commodè potest, aliàs debet beneficium dimittere, Garc. p. 7. de benef. c. 7. n. 14. 15. & 21.

Porrò, quamvis is, qui scientiam sufficientem non habet, non sit promovendus ad beneficium, si tamen jam promotus sit, qui parùm scit, non ideo est removendus à beneficio, sed Vicarius, vel Adjutor ei dandus est. Azor cit. c. 6. q. 7. & tunc non tenebitur dimittere beneficium.

XXIII. Assertio 2. In specie verò, qualem scientiam habere debeant Episcopi, dictum est suprà Tit. 6. n. 69. Alij verò Prælati Episcopo inferiores, ut Archidiaconi, Archipresbyteri, & similes Præpositi, qui dignitatem, & curam animarum habent, debent scire jura, seu Canones, cùm secundùm illos judicare, & sententiam ferre debeant. Quod tamen intelligendum est de illis Archidiaconis, ac Præpositis, qui jurisdictionem contentiosam in foro externo habent: secus est de illis, qui ex recepta consuetudine curâ animarum, & jurisdictione carent; in his enim tanta scientia non requiritur, sed sufficit idonea, seu competens, pro conditione sui officij, & dignitatis, Abb. in cit. c. Cùm in cunctis; in princ. n. 4. Azor cit. c. 6. q. 2. §. Archidiaconi. In promovendis ad beneficium curatum, quod non est dignitas, nec jurisdictionem contentiosam in foro externo habet, requiritur scientia Canonum Pœnitentialium, & ea, quæ ad Sacramentorum administrationem necessaria sunt, c. Quæ ipsis; 5. dist. 38. Piasec. in prax. Episc. p. 2. c. 5. a. 3. n. 11.

Denique in promovendis ad beneficia inferiora, & simplicia, sufficit, ut sciant legere, construere, & cantare, secundùm Gloss. in Clement. unic. V. Reputamus de concess. præb. imò videtur sufficere, ut legere, & construere sciant, ut in praxi receptum est, teste Garc. cit. c. 7. n. 5. vel saltem scire debent Latinè legere, & intelligere, ut Horas Canonicas recitare possint. Azor c. l. q. 2. In beneficijs verò, quæ Ordinem annexum habent, necessaria est illa scientia, quæ ad Ordinem annexum requiritur. Azor c. l. & Garc. n. 11.

XXIV. Assertio 3. Spectato Jure communi antiquo, in nullo beneficio Ecclesiastico requiritur Gradus aliquis Doctoratûs, vel Licentiæ: ex Decretis tamen Concilij Trident. debet esse Doctor, vel Licentiatus S. Theologiæ, vel Juris Canonici, inprimis Episcopus, vel saltem ut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos sit judicatus, Sess. 22. c. 2. de reform. de quo suprà Tit. 6. n. 69. 2. Archidiaconus, qui oculus dicitur Episcopi, in omnibus Ecclesijs, ubi fieri poterit, Magister in Theologia, seu Doctor, aut Licentiatus in Jure Canonico debet esse, Sess. 24. c. 12. §. Archidiaconi etiam: quod intelligi debet de Archidiacono principali Ecclesiæ Cathedralis, & qui curam animarum, & jurisdictionem contentiosam habet fori externi; juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud Garc. cit. c. 7. n. 41. 3. Scholasticus debet esse Doctor, aut Licentiatus in S. Pagina, aut Jure Canonico, vel aliàs idoneus, qui per se ipsum munus id explere possit, Sess. 23. c. 18. §. De cætero. 4. Pœnitentiarius in Ecclesia Cathedrali debet esse Doctor, aut Licentiatus in alterutra prædictarum facultatum, seu aliàs, qui aptior pro loci qualitate reperitur, cit. Sess. 24. c. 8. 5. Vicarius, Sede vacante, eligendus, similiter debet esse Doctor, aut Licentiatus, saltem in Jure Canonico, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus, cit. Sess. 24. c. 16. Principalis tamen dignitas in Ecclesia Collegiata exempta, cui competit ordinaria jurisdictio, cum omnibus juribus quasi Episcopalibus, non necessariò conferri debet personæ graduatæ, sicuti neque Decanatus, quia id nullo decreto Concilij statutum reperitur, ut respondit S. Congregat. Concil. apud Garc. c. l. num. 33. & 43. ideòque consuetudo loci quoad hoc servanda est. Barbos. cit. alleg. 60. num. 61.

Præterea S. Synodus Tridentina cit. Sess. 24. c. 12. hortatur, ut in Provincijs, ubi id commodè fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum, in Cathedralibus Ecclesijs, & Collegiatis insignibus, conferantur tantùm Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico. Unde, cùm Concilium solùm hortetur, non autem præcipiat, id non est inducendum ex necessitate: neque per Synodum, seu Concilium Provinciale statui potest, ut dignitates, & Canonicatus dentur tantùm Graduatis, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Garc. c. l. n. 45.

XXV. Sed quid, si aliquis indignè promotus sit ad gradum Doctoratûs, vel Licentiæ, sinè scientia competente, valebitne impetratio dignitatis, vel beneficij requirentis Gradum? Respondetur: In foro externo Ecclesiæ eam impetrationem esse validam, quia talis revera est graduatus, licèt indignè, ac illegitimè, & sic gaudet privilegijs Graduatorum, ut docet Azor cit. c. 6. q. 1. Garc. cit. c. 7. n. 50. tenetur tamen jure naturali, ac divino impetrans scientiam necessariam ad officium suum rite obeundum sibi comparare, vel saltem Vicarium, sive Adjutorem sibi assumere, cujus consilio, & operâ utatur in officio administrando, cùm nullo jure cogatur dignitatem, vel beneficium dimittere, ut notat Azor c. l. Similiter valida est adeptio, & collatio Episcopalis dignitatis, vel alterius beneficij Gradum requirentis,

rentis, etsi quis sufficienter alioquin doctus ad Gradum Academicum promotus sit contra statuta, & consuetudines Academiæ, modò tamen ipsa promotio ad Gradum non fuerit ipso jure irrita, licèt irritari potuerit per sententiam Judicis, v.g. si quis per falsos testes probavit, curriculum studiorum per leges Academiæ requisitum se absolvisse. Secus est, si promotio fuerit ipso jure irrita, etiam ante ullam sententiam Judicis declaratoriam, quia v.g. fuit promotus ad Gradum, non servatâ formâ præscriptâ in Examine, vel aliàs, tum enim collatio Episcopatûs, vel beneficij quoque irrita est. Azor c. l. Garc. c. l. num. 51. ubi rationem dat, quia jura requirentia gradum, intelligi debent de gradu valido, & patia sunt, non habere gradum, vel illum habere, sed nullum, & invalidum.

XXVI. Cæterùm, in quo potissimùm instruendi sint promovendi ad regimen animarum, habetur in c. Cùm sit; 14. h. t. quod est desumptum ex Concilio Generali Lateranensi sub Innocent. III. c. 27. ubi præcipitur, ut cùm ars artium sit regimen „ animarum, Episcopi promovendos ad Sacerdo„ tium, per se ipsos, vel per alios idoneos viros dili„ genter instituant in divinorum officiorum celebra„ tione, & Sacramentorũ Ecclesiasticorum admini„ strationem, ita, ut, si de cætero rudes, & ignaros ordi„ na te præsumpserint, & Ordinatores, & Ordinati „ graviter puniendi sint: satius enim est paucos ha„ bere bonos, & idoneos, quàm multos malos, aut „ imperitos ministros.

Est autem hîc sermo de ijs in Sacerdotes ordinandis, qui assumendi sunt ad curam, ac regimen animarum, ut patet ex princ. huius c. hi enim in celebrandis divinis officiis, & Ecclesiasticis Sacramentis administrandis magis exercitati, & versati esse debent, juxta c. 1. & seqq. dist. 38.

Hinc etiam colligitur, eo ipso, quòd constet de inhabilitate promoti ad Ordines, vel beneficium, pariter etiam constare de delicto, vel culpa Ordinantis, seu promoventis, Gl. hic V. deprehendi, quin, ut dicitur in c. Tantis; 3. in fine dist. 81. qualis ipse sit, quisquis tales ordinaverit, ostendit: quod tamen intelligendum est, quando per seipsum promovendos examinavit: secus, si per alios, tunc enim ipsi tantùm punientur; nisi ipse promovens insufficientes, & negligentes ad officium examinandi destinaverit, tunc enim ex eorum delicto, & culpa obligabitur. Hostiens. hic V. deprehendi, & Innoc. n. 2.

§. IV.

Quæ morum, vitæq; probitas requiratur in promovendis ad beneficia?

XXVII. Assertio 1. Præter litteratum scientiam, requiritur etiam in Beneficiatis gravitas, seu honestas morum, cit. c. Cùm in cunctis. §. Inferiora de elect. c. Grave; 29. de præbend. c. Eam te; 4. h. t. Concil. Trident. sess. 24. c. 12. de reform. adeóque, ut promovendus ad beneficia non sit criminosus, nec infamis. Nomine autem criminis hîc intelligitur tale delictum, quod depositione dignum est, vel infamiâ notatur, vel censuram, aut irregularitatem inducit, vel ad Judicem per accusationem, denunciationem, vel inquisitionem est delatum, vel quodlibet aliud peccatum grave publicum, ob quod delinquens in aliorum offensionem incurrit, si necdum publicè emendatum sit, c. Unum. 3. §. Unus autem, & ibi Gl. V. Unde dist. 25. Navarr. in c. Si quando de rescript. except. 17. num. 7. & 2. seqq. Azor p. 2. l. 6. c. 7. quæst. 1. & 11. nam quamvis quodvis peccatum grave occultum impediat etiam à promotione ad beneficia, cùm sit indignus, quàm diu in eo persistit, ipsa tamen promotio, seu collatio beneficij non est ipso jure irrita, cùm per pœnitentiam tolli possit, & nullus Canon existat irritans adeptionem beneficij ob peccatum occultum. Navarr. c. l. num. 4. & 5. Azor cit. q. 11. in fine.

XXVIII. Similiter omnis quoque infamis, sive de jure, sive de facto, est inhabilis ad beneficia: nam infamibus portæ dignitatum patere non debent, l. unic. C. de infamib. lib. 10. & l. 2. C. de dignitat. l. 12. c. Inter dilectos; 11. de excessib. Prælat. dignitas autem in proposito accipitur pro quolibet beneficio, ut tradit Garc. p. 7. de benefic. c. 8. num. 3. & alij apud ipsum. Et quamvis infamia superveniens non semper privet dignitate infamatum ipso jure, ante sententiam Judicis: semper tamen infamia impedit à dignitate, aut beneficio de novo obtinendo, ut notat Gregor. Tholos. tract. de benef. c. 37. num. 9. quia faciliùs quis repellitur à beneficio obtinendo, quàm dejiciatur, seu privetur obtento, c. Super his; 16. de accusat. Qui autem jure sint infames, habetur in l. 1. ff. de his, qui notant. infam. & c. Infames; 17. caus. 6. quæst. 1. Sed de hoc plura alibi.

Cæterùm, probabile est, quòd provisio, seu collatio beneficij, saltem simplicis, seu non curati facta infami, aut criminoso, non sit ipso jure irrita, nisi illud crimen annexam habeat censuram, vel irregularitatem, seu inhabilitatem aliquam ad beneficia; est tamen irritanda ab eo, qui potestatem habet, ut patet ex cit. c. Inter dilectos. de excessib. Prælat. Less. l. 2. c. 34. num. 126. & alij apud Garc. cit. c. 8. num. 47. & 48. qui ait, eam esse sententiam æquiorem, & benigniorem, quia nullus Canon extat, qui evincat, talem collationem, seu provisionem esse ipso jure irritam. Dixi suprà: collatio beneficij simplicis: nam si criminoso, seu infami conferatur beneficium habens curam animarum, ipso jure irritam esse collationem, colligitur ex cit. c. Cùm in cunctis. §. Inferiora, ubi habetur, quòd eligens, ad tale beneficium, indignum, sive moribus, sive scientiâ non commendatum, pro ea vice eligendi potestate sit privatus, consequenter electio, seu collatio beneficij ad Superiorem devolvi debet, ideóque prior electio, seu collatio irrita est, Rodriq. tom. 2. qq. regul. quæst. 53. art. 6. Navarr. in cit. c. Si quando; except. 17. num. 10. ubi ait, quòd nullitas collationis ex indignitate eius, cui collatio facta est, pœna verò ex delicto collatoris oritur: quamquàm ita electus, aut provisus, si defectum Impro-

bitatis tollere possit, ac velit, ipsique lis nulla moveatur, in conscientia tutus sit, nec beneficium dimittere teneatur, ante Judicis sententiam, vel declarationem. Laym. de elect. Prael. q. 59.

Porrò multùm refert in ordine ad forum externum, an provisio, seu collatio facta criminoso, vel infami, vel alij indigno, irrita sit ipso jure, an verò irritanda? Nam priore casu, censetur beneficium vacare, ac proinde ab alio imperrari potest, & superior contra indignè promotum procedere potest, tanquam contra eum, qui nunquam canonicè fuit institutus, ideóque, & fructus à tempore institutionis perceptos ab eodem repetere.

XXIX. Assertiò 2. Requiritur etiam in promovendo ad beneficia, ut non sit censurâ aliquâ ligatus, neque irregularis, ut ex communi sententia docet Azor cit. c. 7. quaest. 2. Less. l. 2. de justit. c. 34. n. 116. Et inprimis, quòd excommunicatus inhabilis sit ad beneficium obtinendum habetur in c. Postulâstis; 7. de Cleric. excommun. ita, ut collatio facta excommunicato sit ipso jure nulla, quia excommunicatus inhabilis est juris Ecclesiastici obtinendi, Garc. p. 7. de benefic. c. 13. n. 3. de quo plura l. 5. cit. tit. de Cleric. excommun. ubi ex instituto de hac quaestione agitur.

Secundò, personaliter interdictus non potest promoveri ad beneficium Ecclesiasticum. arg. c. Cùm dilectus; 8. de consuet. & cit. c. ult. de Cleric. excommun. quia non potest officium praestare publicè, sicut in Ecclesia fieri solet, ideòque neque beneficium ei conferri debet, quod datur propter officium. Less. cit. loc. num. 160. & alij DD. communiter.

Tertiò, suspensus ab officio, vel beneficio inhabilis quoque est ad beneficium obtinendum, uam sicut suspensus ab Ordine non potest suscipere novum Ordinem; ita nec suspensus ab officio, vel beneficio potest ad aliud officium, aut beneficium Ecclesiasticum promoveri, c. Cùm dilectus; 8. de consuet. Idque procedit, vel universim, si quis absolutè suspensus sit à beneficiis; vel limitatè, si quis in ordine ad certam Ecclesiam. Ratio est, quia nemo promoveri debet ad tale officium, aut potestatem, cuius exercitium ipsi est interdictum, cit. c. ult. de Cleric. excomm. nequod unâ viâ quia amittit, per aliam consequatur: suspensus autem ab officio, vel beneficio prohibetur exercere officium, vel percipere fructus beneficij, à quo est suspensus, ergo etiam, durante suspensione, inhabilis est, ut novum officium, aut beneficium consequatur. Laym. in cit. c. Cùm dilectus; n. 5. & de Elect. Praelat. q. 52.

XXX. Quin imò, si per suspensum stet, quò minùs à suspensione absolvatur, sive in contumacia diu perseveret, non solùm beneficiis, durante suspensione, sed etiam ante illam obtentis privandus est, prout habetur in c. Cùm bonae; 8. h. t. Nam cùm Papa Clemens III. Clericos quosdam Ecclesiae Baranensis ad se citâsset, ut ad objecta Archidiaconi sui, quem graviter laeserant, responderent: illi verò venire contemnerent, idem Papa suspensionis sententiam in eos promulgari jussit; in qua censura ipsi triennio permanserunt, & quidam ex illis etiam interim aliud beneficium Ecclesiasticum sunt consecuti. Unde dubitatum fuit, an beneficia sic recepta possint licitè retinere? Ad id respondet Caelestinus III. Clementis Successor, quòd non liceat illis beneficia, quae ante suspensionem habuerunt, nec quae postea, eâdem durante, consecuti sunt, retinere. Quare mandat Archiepiscopo Baranensi, ut eos, propter pertinaciam, & contemptum Sedis Apostolicae, omnibus beneficiis, quae habent, privet.

XXXI. Notandum 1. Tripliciter potest suspensio ab officio, vel beneficio ferri ob culpam, ut docet Innoc. hîc n. 1. Nam 1. Potest ferri tanquam pura poena in perpetuum, propter commissum crimen, etiamsi suspensio simpliciter, & sinè determinatione temporis lata sit, non addito, ut quis perpetuò sit suspensus; & sic suspensus beneficiis privari debet, eâque aliis conferri possunt, quia talis suspensio simpliciter lata, absque ulla determinatione temporis, sive sit ab officio, sive à beneficio, semper durat, & privat hominem exercitio officij, vel fructibus beneficij, donec per Superiorem habentem potestatem tollatur, ut docet Suarez dis. 26. de censur. sect. 1. num. 13. & dis. 27. sect. 1. num. 22. Quòd si expressè addatur in lege, vel sententia; ut sit perpetua, sinè spe relaxationis, tunc potiùs censenda est depositio, quàm propriè dicta suspensio. Suar. dis. 25. de censur. sect. 2. num. 4.

2. Potest ferri suspensio ad certum, ac definitum tempus, v. g. ad triennium: & tunc tempore illo elapso, per seipsam cessat, nisi priùs à Superiore eius relaxatio, seu dispensatio sit impetrata, quia non est propriè dicta censura, ut per absolutionem tolli debeat, sed est pura poena, Suar. cit. dis. 26. sect. 1. num. 14. Idémque est, si suspensio sub conditione lata sit, sive pendente ex voluntate suspensi, v. g. donec satisfecerit, vel restituerit; sive ex voluntate suspendentis, v. g. donec aliud disposuero: & tunc suspensio durat, quàm diu non impletur conditio, eâ autem impletâ, cessat. Suar. cit. sect. 1. num. 15. & 16. quamvis in foro externo requiratur absolutio, vel potiùs declaratio, conditionem impletam esse.

3. Potest ferri suspensio, tanquam propriè dicta censura, propter praesentem contumaciam Rei, qui non vult satisfacere, vel parêre mandatis Superioris; & tunc depositâ contumaciâ, sive post satisfactionem, vel paritionem, absolutio à suspensione Reo dati debet, quia est poena medicinalis. Suar. dis. 29. de censur. num. 14. Quòd si tamen Reus diu in contumaciâ persistat, seu per eum stet, quò minùs à suspensione absolvatur, non tantùm beneficiis, durante suspensione, acquisitis, sed etiam antea habitis est privandus, ut patet ex hoc c. Et quidem beneficia à suspensis acquisita non possunt ab eis retineri, quia tempore, quo illa adepti sunt, erant inhabiles, ideóque, etiamsi postea absoluti sint, non possunt ea retinere, quia in his initium considerandum est, Gl. hîc V. Postmodum: antè verò acquisita etiam illis auferenda sunt, propter contumaciam, quia per tres

annos

annos in suspensione permanserunt, ideóque indigni sunt, ut ab Ecclesia recipiantur, & à censura absolvantur.

Idem tamen dicendum est, si per biennium, vel per annum tantùm in suspensione contumaciter permansissent, quia hîc facti species tantùm refertur: nam si quis per annum persistat in excommunicatione, & absolutionem per contumaciam petere intermittat, intra quem causam peragere potuisset, postea audiendus non est, c. Rursus; 36. & c. seq. caus. 11. quæst. 3. ergo idem dicendum de suspensione, ut si quis per annum in ea per contumaciam persistat, postea audiendus non sit, adeóque privandus sit beneficiis, seu deponendus; Gloss. fin. hic & Innocent. num. 2. Hostiens. V. Illa.

Verùm Laym. hîc num. 2. existimat, nullum certum tempus definiri posse, sed committendum esse Judicis, seu Superioris judicio, ut is dispiciat, quanta, & quàm diuturna sit contumacia eius, qui in excommunicatione, vel suspensione persistit, ob quam, spectatâ qualitate facti, meritò beneficiis privari possit. Quòd verò in cit. c. Rursus; & c. seq. requiritur, ut per annum quis perstiterit in contumacia, id statutum fuit secundùm temporum illorum, & criminum circumstantias. Sed etsi detur, pœnam illam decretam in eos, qui per annum in excommunicatione persistunt, adhuc locum habere, ea tamen sine juris textu ad suspensionem extendi non posset, cùm pœnæ, etiam ob paritatem rationis, non sint extendendæ.

XXXII. Notandum 2. Collatio beneficij facta suspenso ab officio, vel beneficio est ipso jure irrita, cit. c. Cùm dilectus; de consuet. & c. ult. de Cleric. excomm. ubi generaliter decernitur, eum, qui est privatus aliquo munere, vel actu, privatum etiam esse susceptione eorum, quæ ad illum actum, vel munus ordinantur: beneficium autem Ecclesiasticum ordinatur ad alicuius officij, vel muneris Ecclesiastici administrationem, ergo qui ab hac est suspensus, consequenter etiam est interdictus à susceptione novi beneficij. Idque etiam colligitur ex cit. c. Cùm bonæ; h. t. & ibi Gl. V. suspensi, & V. Postmodum; & Abb. num. 6. Garc. p. 7. de benefic. num. 1. & 3. ubi ait, ita resolutum fuisse per Rotam Rom. quamquàm contrarium teneat Suar. cit. dis. 27. sect. 1. num. 26. ubi de suspenso à beneficio simpliciter tradit, collationem ei factam non esse ipso jure irritam, quia suspensus non est simpliciter inhabilis, sed tantùm prohibitus, adeóque solùm irritandam, neque enim plus colligitur ex cit. c. ult. de Cleric. excomm. & aliis Canonibus, quæ sententia quoque probabilis est.

Porrò quæ hactenus dicta sunt de excommunicatis, suspensis, & interdictis, non posse eos promoveri ad beneficia, id procedit, etiamsi denunciati, vel vitandi non sint, cùm ipsis per Extravag. Constantiensis Concilij nullus factus sit favor. Suar. dis. 13. de censur. sect. 1. n. 26. Laym. in cit. c. Cùm dilectus n. 6.

XXXIII. Denique multò magis promovendus non est is, qui irregularitatem contraxit, ut ex communi docet Azor cit. c. 7. quæst. 2. nam beneficium datur propter officium. c. ult. de rescript. in 6. irregularis autem est inhabilis ad officium, & per consequens etiam ad beneficium. cit. c. ult. de Cleric. excomm. Quare collatio beneficij etiam simplicis irregulari facta est ipso jure, seu facto irrita, ut ex communiore sententia docet Garc. p. 7. c. 11. n. 3. 4. & 5.

§. V.

De ordine requisito in promovendis ad beneficia Ecclesiastica.

XXXIV. Notandum 1. Beneficia Ecclesiastica quædam sunt libera à sacro Ordine suscipiendo, qualia sunt Canonicatus Ecclesiarum Collegiatarum, imò & Cathedralium, spectato Jure communi Canonico: quædam verò ex propria institutione Ordinem sacrum annexum habent, & horum alia sunt Sacerdotalia, alia Diaconalia, alia Subdiaconalia. Garc. p. 7. de benef. c. 1. n. 40. & ex dicendis patebit.

XXXV. Notandum 2. Dupliciter posse Ordinem sacrum esse annexum beneficio, ut notat Abb. in c. Cùm in cunctis; §. Inferiora. num. 10. de elect.

1. Secundùm aptitudinem, quia sufficit, quòd ad illud promotus, tempore suæ promotionis, sit habilis, & talis, ut intra annum possit sacrum Ordinem, justo impedimento cessante, ad beneficium requisitum suscipere: qualia sunt omnia beneficia, quibus jure communi sacer Ordo annexus est, seu potiùs obligatio suscipiendi sacrum Ordinem intra annum, ut patet ex cit. c. Cùm in cunctis. §. Inferiora, & Clem. 2. h. t. 2. Potest Ordo sacer esse annexus beneficio quoad actu, & tunc necessariò requiritur, ut promovendus ad beneficium, tempore promotionis, seu collationis, illum Ordinem actu habeat; veluti si statuto Diœcesano, consuetudine, vel in fundatione requiratur, ut Capellania, v. g. vel Canonicatus non conferatur, nisi Sacerdoti, Diacono, vel Subdiacono, quia qualitas adjecta verbo debet adesse tempore per verbum significato. arg. l. In delictis; 4. §. Si extraneus. ff. De noxal. action. Et hinc infert Gl. in c. Is cui; 29. V. Simpliciter de præb. in 6. & Abb. in cit. §. Inferiora. n. 11. Si Papa Titio mandet conferri beneficium in Ecclesia aliqua vacans, vel proximè vacaturum; vacet autem beneficium sacerdotale, cui secundùm aptitudinem solùm annexum est Sacerdotium, illud conferendum est Titio, etsi Sacerdos non sit, modò ætatem habeat, ut infrà annum Sacerdos fieri possit. Secus est, si vacet beneficium, cui Sacerdotium secundùm actum annexum est, hoc enim non potest conferri Titio non Sacerdoti, vi talis mandati, nisi addita sit in litteris Apostolicis clausula, *non obstantibus quibuscunque statutis &c.* per quam clausulã censetur derogari statuto particulari Diœcesano facto præter Jus commune, de non promovendo ad beneficium, nisi eo, qui actu Sacerdos sit: non tamen per talem clausulam generalem censetur derogari voluntati fundatoris, præsertim laici, si ex prima fundatione Sacerdotium actu annexum sit beneficio, quia Papa non facilè solet mutare volun-

tates fundatorum, ne à piis fundationibus avocentur.

Hoc autem solùm procedit, si in statuto particulari, vel fundatione exprimatur, ut beneficium non conferatur alij, quàm ei, qui Sacerdotium suscepit, præsertim si consuetudo Ecclesiæ statutum, aut fundationem ita interpretetur: quòd si in statuto, vel fundatione aliqua requiratur, ut Canonicatus, vel Capellania Sacerdoti conferatur, id in dubio ita interpretandum est, ut satis sit, promovendum sic esse comparatum, ut intra annum Sacerdotium sit suscepturus. Anchar. in c. Si pro Clericis; 8. de præbend. in 6. not. 2. & ita resolvit Rota apud Garc. n. 79. & 2. seqq. quia decens est, ut in dubio verba statuti intelligantur, secundùm Jus commune. c. Cùm dilectus; 8. juncta Gl. V. Juri communi de consuet. & l. 2. C. de noxal. act. de quo plura infrà.

Notandum 3. Ad quodvis beneficium acceptandum requiritur, ut quis actu sit Clericus, seu habeat saltem primam tonsuram, sinè qua quivis incapax est beneficiorum, ut colligitur ex c. Cùm adeò de rescript. c. Ex litteris; 6. de transact. & ex communi docet Less. l. 2. de justit. c. 34. n. 92. Garc. cit. c. 1. n. 2. His præmissis.

XXXVI. Quæritur 1. Qualis Ordo requiratur in eligendo, seu promovendo ad Episcopatum? Resp. In Episcopum eligendus, ut minimùm debet esse actu Subdiaconus, cùm eligitur, ut constat ex c. „ A multis; 9. h. t. Nam dubitatum fuit, utrùm Sub„ diaconus in Episcopum liberè eligi possit, an ve„ rò postulari debeat? siquidem Urbanus I. decre„ vit (c. ult. dis. 60.) ut nullus in Episcopum, nisi „ fuerit in sacris Ordinibus constitutus, eligatur: „ sacros Ordines appellans Diaconatum, & Presby„ teratum, qui soli in primitiva Ecclesia sacri ha„ bebantur, non autem Subdiaconatus, qui eo „ tempore non erat Ordo sacer, seu annexam non „ habebat obligationem continentiæ, idcóque Sub„ diaconus non poterat eligi in Episcopum, nisi ex „ permissione Rom. Pontificis, vel Metropolitani. „ Verùm cùm hodie Subdiaconatus inter sacros Or„ dines computetur, ex Decreto Urbani II. (in c. E„ rubescant; 11. & c. Nemo; 12. dis. 32. & ad simili„ tudinem Diaconi, & Presbyteri, Subdiaconus de„ beat continentiam observare, sicut constitutum „ est in sexta Synodo (relata in c. Si quis; 7. cit. dis. „ 32.) Et Gregorius I. (relatus in c. 1. dis. 28. c. Sub„ diaconis; 9. cit. dis. 32. & c. 1. dis. 31.) decernit, „ ut Episcopi nullum Subdiaconum facere præsu„ mant, nisi qui, se castè victurum, promiserit. Qua„ re Papa Innocentius III. statuit, ut Subdiaconus „ in Episcopum liberè eligi possit, sicut Diaconus, „ vel Sacerdos.

Hinc colligitur 1. Quòd sacer Ordo ille dicitur, cui promissio continentiæ est annexa. Abb. hìc not. 4. Et licet olim nullus ad Subdiaconatûs, Diaconatûs, vel Presbyteratûs Ordinem promoveri potuerit, nisi expresè polliceretur continentiam. c. 1. c. Quando; 3. c. Præterea; 7. dis. 28. Postea verò ex Constitutione Papæ Martini nemo ordinandorum tenetur expressis verbis continentiam promittere, sed tacitè, ita, ut silentium ordinati pro consensu habeatur, si qui verò dicant, se non posse, vel non velle continere, non sunt ordinandi, c. 1. dis. 27. c. Diaconi; 8. dis. 28. Barb. hìc n. 4. & de offic. Episc. alleg. 15. n. 2.

Colligitur 2. Quòd olim Archiepiscopus, vel Episcopus poterat dispensare cum inhabili ex Ordinis defectu, sed hodie id correctum est, & solus Papa potest dispensare. Abb. hìc in fine.

Colligitur 3. Quòd Clericus constitutus in minoribus solùm Ordinibus non potest eligi in Episcopum, sed postulari debet, sicut olim Subdiaconus, antequam inter sacros, seu majores Ordines numeraretur Subdiaconatus, non poterat, nisi ex dispensatione eligi, Gl. fin. hìc.

Porrò juxta Concil. Trident. sess. 22. c. 2. de reformat. necessarium est, ut eligendus in Episcopum saltem sex mensium spatio in sacro Ordine fuerit constitutus.

XXXVII. Quæritur 2. Quis Ordo sacer requiratur in promovendis ad dignitates Ecclesiasticas, quibus cura animarum, aut jurisdictio fori externi est annexa? Resp. in c. 1. h. t. quod est desumptum ex Concil. Pictaviensi, statuitur, ut Abbates, Præ„ positi, & Decani, qui Presbyteri non sunt, fiant; „ & qui Archidiaconatum obtinent, Diaconi: qui ve„ rò Archipresbyteratum, Presbyteri fiant. Si ve„ rò nolint, dimittere debeant Prelaturam, seu digni„ tatem suam. Imò etiamsi ex justa causa impedian„ tur, quò minùs fieri possint Presbyteri, aut Diaco„ ni, nihilominus Prælaturas, seu dignitates amit„ tant, iisque privari debent. „

XXXVIII. Notandum 1. Quatuor sunt dignitates, quibus Jure communi annexus est Ordo Presbyteratûs, videlicet Abbatia, Præpositura, Decanatus, & Archipresbyteratûs, quamvis hic non distinguatur à Decanatu, ut infrà dicetur tit. 24. Hoc autem intelligendum est de Abbatibus, Præpositis, Decanis, seu Archipresbyteris, qui Collegium, seu Conventum habent, & curam animarum, non item de illis, qui Conventu carent, aut curâ, hi enim non debent esse, aut fieri Presbyteri, quia ad ejusmodi dignitates non curatas obtinendas sufficit, quòd promovendi annum ætatis XXII. compleverint, juxta Concil. Trident. sess. 24. c. 12. de reformat. Ex quo sequitur, quòd non habeant Ordinem Presbyteratûs annexum, cùm sic provisi intra annum nequeant in Presbyteros ordinari, prout requiritur in obtinentibus dignitates, quibus Ordo Presbyteratûs est annexus, juxta Clement. 2. h. t. ut mox dicetur, & hanc sententiam probavit S. Congreg. Concil. apud Fagn. in cit. c. 1. n. 6. h. t. Neq; obstat, quod ex decreto Concil. Trident. c. l. nemo sit recipiendus ad dignitatem, nisi qui eo Ordine sacro sit initiatus, quem illa dignitas requirit, aut in tali ætate sit, ut infrà tempus à Jure, vel ab eodem Concilio statutum, initiari valeat. Nam decretum hoc intelligi debet de dignitatibus, quæ annexum habent Ordinem sacrum ex jure speciali, videlicet ex privilegio, consuetudine, vel statuto particulari, ut notat Gloss. in c. Si eo; 9. V. Ætatem de rescript. in 6. non autem jure communi. Ratio diversitatis est, quia Concilium statuendo generaliter, ut ad obtinendas dignitates non curatas sufficiat ætas XXII. annorum, non censetur abrogâsse consuetudines, & statuta particularia locorum, quæ requirunt majorem ætatem propter annexum Ordinem sacerdotalem, cùm *hæc*

pro-

probabiliter ignorari possint: at dum novam Constitutionem condidit, utique revocavit priorem dispositionem Juris communis, c. 1. de constit. in 6. Fagnan. hîc n. 6.

Notandum 2. Ad obtinendam dignitatem, vel beneficium, cui annexus est jure communi Ordo sacer, non requiritur, ut quis actu eo Ordine sit initiatus, tempore promotionis, seu collationis, sed satìs est, si idoneus sit, ut infra tempus à Canonibus præfixum, id est, intra annum promotionis suæ, Ordinem requisitum suscipere possit, c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora de elect. & Clement. 2. h. t. & colligitur ex cit. c. 1. ibi, *Presbyteri fiant* h. t. Abb. ibid. num. 2.

Notandum 3. Etsi olim, cùm Abbates, & Monachi non essent Clerici, Abbas fieri poterat etiam non Presbyter, vel in minoribus Ordinibus constitutus, imò & Laicus, ut constat ex c. à Subdiacono; 5. & ibi Gloss. V. Abbas; dis. 93. id tamen postea correctum est in Concilio Pictaviensi relato in c. 1. h. t. cùm hodie Abbates benedicantur, & minores Ordines conferant, Abb. hîc n. 5.

XXXIX. Notandum 4. Abbates, & alij Prælati, etsi impediti sint ex justa causa suscipere Ordines suæ dignitati annexos, non quidem ipso jure privati sunt Prælaturâ, aut beneficio, cit. c. Cùm in cunctis; §. Inferiora; & in cit. Clement. 2. h. t. Sunt tamen privandi, ut expresè colligitur ex hoc c. V. Amitrent; scilicet per sententiam Judicis, ut notat Hostiens. in cit. §. Inferiora; V. Admonitio.

Sed contra id, quod hîc dicitur, quòd etiam legitimè impediti suscipere Ordines Presbyteratûs, vel Diaconatûs, privandi sunt dignitate, seu beneficio, obstat text. in c. 1. de Cleric. ægrot. & expressiùs in c. Commissa; 35. de elect. in 6. & Clement. 2. h. t. ubi excipitur, nisi legitimum impedimentum adsit. Quæ jura contraria Gloss. in cit. c. 1. V. Amittent, & in cit. Clement. 2. V. Impedimento; & alij Canonistæ communiter, ita conciliare conantur, quòd in hoc c. sermo sit de justo impedimento suscipiendi Ordinem requisitum ex culpa promoti proveniente, ut, si v. g. suspensionem ab Ordinibus incurrit, vel ex culpa, seu delicto factus sit irregularis, ut ad Ordines promoveri non possit; & hoc casu privari debet beneficio, non obstante tali impedimento, nisi aliàs valde utilis esset Ecclesiæ, cui præest, ut limitat hîc Hostiens. in fin. & Abb. præsertim, si ante dignitatem, vel beneficium acceptatum, impedimentum Ordinis jam habuit, debebat enim non acceptare, sciens, se esse inhabilem ad Ordinem annexum suscipiendum. Alia verò jura contraria loquuntur de impedimento absque culpa contracto, quod proviso obesse non debet, adeóque tum non est privandus dignitate, vel beneficio, quia non debet addi afflictio afflictis.

Verùm cùm per hujusmodi distinctionem textus in cit. c. 1. h. t. nimis restringatur, ubi tamen absolutè dicitur, etiamsi justâ causâ quis impediatur, quò minùs ordinari possit, amittere dignitatem, seu beneficium, maximè tamen justa causa est, si culpa non præcessit: ideò meliùs Layin. in cit. c. 1. h. t. ait: distinguendum esse inter impedimentum perpetuum, seu diuturnum, & temporale. Nam si impedimentum sit perpetuum, seu diu duraturum, privandus est institutus suo beneficio, seu dignitate, juxta cit. c. 1. Cùm non possit præstare officium, propter quod datur beneficium, c. ult. de rescript. in 6. si quidem omnino inhabilis factus est ad satisfaciendum obligationi sui officij. Si verò impedimentum sit temporale, seu non longo tempore duraturum, institutus privari non potest, dummodo impedimentum Ordinis suscipiendi justum sit, etiamsi prævisum, vel etiam ex culpa contractum fuerit, ut, si in rixa læsus sit Clericus, quò minùs præfinito tempore Ordinem requisitum suscipere possit, arg. c. unic. Ne Sede vacante in 6.

XL. Cæterùm licèt promovendus in Abbatem, spectato Jure communi, debeat esse, vel fieri Sacerdos, juxta cit. c. 1. h. t. ob necessitatem tamen, vel utilitatem Ecclesiæ, etiam in minoribus constitutus, vel aliàs irregularis in Abbatem dispensativè promoveri potest, prout habetur in c. Tuam; 10. h. t. Nam vacante Monasterio S. Quirici, cùm non posset reperiri persona idonea, quæ Monasterio illi præficeretur, retulit Legatus Cardinalis, sive à Latere Papæ Innocentio III. adesse Monachum quendam, qui de jure non posset eligi in Abbatem, (quia fortè erat irregularis, v. g. ob defectum corporis) alioquin verò virum discretum, & idoneum, per quem spes esset, Monasterium reformatum iri, si in Abbatem institueretur, id quod etiam laici quidam instanter petebant. Respondet Papa, & mandat dicto Legato, ut, si non possit de persona idonea eidem Monasterio meliùs providere, Monachum illum, quem de litteris, morum honestate, ac industria sibi commendavit, & per quem status ejusdem Monasterij creditur reformandus, in Abbatem instituat, non propter Laicorum preces, sed propter illius Ecclesiæ necessitatem, & utilitatem, ita tamen, ut ad sacros, seu majores Ordines, non ascendat (nempe propter irregularitatem, cùm aliàs Abbas debeat esse Sacerdos. Gl. hîc V. Non ascendat;) quia urgente necessitate in Abbatem assumi potest etiam in minoribus Ordinibus constitutus, dummodo etiam Laici illi non sint dicto Monacho consanguinitate, vel affinitate conjuncti, ut ex ipsorum petitione sinistra aliqua suspicio possit oriri.

Hinc colligitur 1. Quòd ad Ecclesiam etiam regularem, ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem, potest dispensativè assumi irregularis. Abb. hîc not. 4. Et quidem, si in minoribus Ordinibus constitutus intra annum Sacerdos fieri possit, Episcopus cum tali dispensare poterit, ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem, ut ad Abbatiam promoveatur, quia secundùm SS. Canones non ita requiritur, ut promovendus ad Prælaturas inferiores Episcopatu, & alia beneficia curata actu habeat sacrum Ordinem, sicut requiritur in eligendo, seu promovendo ad Episcopatum, ut constat ex c. Præterea; 5. h. t. & docet Hostiens. hîc V. Ex tuæ. Quòd si verò constitutus in minoribus sit irregularis, ita, ut ob corporis defectum v. g. ad sacros Ordines promoveri nequeat, solus S. Pontifex potest cum tali dispensare, ut ob necessitatem Ecclesiæ ad Abbatiam promoveri possit; non autem Prælati inferiores, quia promotus ad dignitatem, seu beneficium, cui cura animarum annexa est, secundùm Canones intra annum Sacerdos fieri debet, ut suprà dictum, in quo Episcopus dispensare

ſare non poteſt. Abb. hîc prope finem. quamquàm, ut notat Layman. hîc S. Pontifex faciliùs diſpenſet, ut quis promoveatur ad Abbatiam, vel ſimilem dignitatem curatam, ſinè obligatione ſuſcipiendi Sacerdotium, quàm ad Epiſcopatum, quia Epiſcopale officium magìs in exercenda poteſtate Ordinis conſiſtit, quàm in juriſdictione erga ſubditos: At verò Abbatis officium potiùs in gubernatione, quàm in exercitio Ordinis conſiſtit, arg. c. 1. cauſ. 18. quæſt. 2. eſt enim nomen Abbatis potiùs ſolicitudinis, quàm Ordinis, vel honoris. Gloſſ. hîc V. Non aſcendat.

Colligitur 2. Non eſt illicitum inſtituere aliquem in beneficio ad preces aliorum, dummodo non habeatur principaliter reſpectus ad preces, ſed ad meritum, & dignitatem inſtituendi. Innocent. hîc num. 1.

XLI. Quæritur 3. Qualis Ordo requiratur in promovendis ad Eccleſias Parochiales? Reſpon- » detur: Ad regimen Eccleſiæ Parochialis non de- » bet aliquis admitti, niſi ut minimùm ſit Subdiaco- » nus: diſpenſativè tamen in minoribus Ordinibus » conſtituti poſſunt aſſumi, dummodo tales ſint, ut » infra breve tempus in Presbyteros ordinari poſſint, prout ſtatutum habetur in c. Præterea; 5. h. t. Nunc verò determinatum eſt hoc breve tempus, ut ſit annus à die, quo proviſus pacificam poſſeſſionem beneficij conſecutus eſt, vel per eum ſtetit, quò minùs conſequeretur, numerandus, c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora de elect. & expreſſiùs in c. Licèt; 14. eod. in 6. de quo plura dicta ſunt ſuprà tit. 6. num. 80. & ſeqq.

XLII. Notandum 1. Cum eo, qui eſt in Ordinibus minoribus conſtitutus, poteſt diſpenſare Epiſcopus, ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ, ut poſſit ad Parochialem Eccleſiam aſſumi. Gloſſ. fin. hîc & ibi Innocent. n. 2. Hoſtienſ. V. Diſpenſativè; & in ſumm. h. t. num. 3. & ſumitur ex hoc c. in quo Papa ait, diſpenſati hoc caſu poſſe, & tamen ſibi diſpenſationem non reſervavit, adeóque Epiſcopis eam poteſtatem reliquiſſe, cenſeri debet: nam quando Canon dicit, poſſe fieri diſpenſationem, licèt expreſsè illam non concedat, tunc Epiſcopus poteſt diſpenſare, arg. c. Nuper; 29. de ſentent. excommun. quia fruſtra intelligeretur de Papa, qui ſemper diſpenſare poteſt. Sylv. V. Diſpenſatio num. 15. & Canoniſtæ communiter in c. Dilectus; 15. de tempor. ordin.

Notandum 2. Clericus in minoribus Ordinibus conſtitutus à Patrono ad beneficium parochiale vacans præſentatus admittendus eſt, etſi nullo ſacro Ordine ſit initiatus, dummodo aliàs idoneus ſit, ut intra annum Sacerdos fieri poſſit, c. 2. de inſtitut. in 6. neceſſarium tamen eſt, ut 25. annum ætatis attigerit, juxta cit. c. Cùm in cunctis; §. Inferiora; & c. Licèt 14. de elect. in 6. & notat Franc. in cit. c. 2. num. 1.

Notandum 3. Quod dicitur in hoc c. non debere aliquem admitti ad beneficium curatum, ſeu Parochiale, niſi ſaltem ſit Subdiaconus, jure novo correctum eſt per c. Si pro Clericis; 8. de præbend. in 6. ubi ſtatuitur, ut is, cui Papa mandat beneficium curatum conferri, non debeat neceſſariò eſſe in ea ætate, ut proximis temporibus à jure ſtatutis poſſit promoveri ad Ordines, quos beneficium requirit. Ubi Gl. V. Providere; ait, per illam decretalem non eſſe in totum correctum c. Præterea; h. t. ſaltem quoad Eccleſias Parochiales, de quibus loquitur. Gl. marg. ibid. ſed ſolùm in caſibus, in quibus id eſt expreſſum, nempe in impetratione beneficij Parochialis, de qua loquitur ille textus, & in præſentatione, de qua ſermo eſt in c. 2. de inſtitut. in 6. Secus verò eſſe in electione, ac proinde, quòd hodie adhuc, ſi quis per viam electionis promoveatur ad Eccleſiam Parochialem, debeat eſſe ſaltem Subdiaconus, niſi cum ipſo diſpenſetur. Jo. Andr. ibidem, & Anchar. §. Quæro. ſed Franc. ibid. num. 5. prope finem, & alij DD. communiter tenent, quòd hodie ad beneficium Parochiale, ſeu curatum poſſit, etiam ſinè diſpenſatione, promoveri, qui Subdiaconus non eſt, juxta cit. c. Si pro Clericis, ſive per viam impetrationis, de qua loquitur illud c. ſive præſentationis, ſive etiam electionis, ſit promotus, adeóque dictum c. Præterea; eſſe penitus revocatum.

Porrò in cit. c. Præterea; ſtatuitur, etiam eum, cui confertur beneficium curatum, ſeu Parochiale, debere, non ſolùm primâ tonſurâ, ſed etiam minoribus Ordinibus eſſe initiatum, idque novo jure non eſt correctum, ſed potiùs confirmatum in cit. c. Si pro Clericis, & c. 2. de inſtit. in 6. dum enim in ijs dicitur, non requiri, ut promovendus ſit conſtitutus in ſacris Ordinibus, excludendo ſolos ſacros Ordines, videntur tacitè innuere, minores ſaltem requiri. Franc. in cit. c. Si pro Clericis num. 5. & clariùs in c. Licèt; 15. num. 6. de elect. in 6. & alij apud Fagnan. in cit. c. Præterea; num. 6. Neque verò hoc c. loquitur de promotis per electionem, ſed generaliter de proviſis, etiam per collationem, vel præſentationem, præſertim quia majus periculum ſubeſt, ne minùs idoneo conferatur beneficium curatum ab Ordinario collatore, vel ad præſentationem patroni, quàm ſi aſſumatur per electionem totius alicujus Collegij. Fagnan. hîc num. 8. ubi addit, in praxi tamen Parochiales Eccleſias etiam Clericis primæ tonſuræ conferri; quæ tamen praxis in noſtris partibus non eſt.

XLIII. Quæritur 4. Qualis Ordo requiratur in Canonicis, & Beneficiatis Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, ut vocem habere poſſint in Capitulo? Reſpondetur: De hoc agitur in Clement. 2. h. t. Nam ut ij, qui in Cathedralibus, vel » Collegiatis, ſecularibus, vel Regularibus Eccleſijs, » divinis officijs ſunt deputati, vel in poſterum de- » putabuntur, ad ſuſcipiendos Ordines propenſiùs » inducantur: ſtatuit Clemens V. in Concilio Vien- » nenſi, ut nullus (jam inſtitutus, vel inſtituendus) » de cætero in hujuſmodi Eccleſijs vocem, ſeu ſuffra- » gium in Capitulo habeat, (etiamſi hoc ipſi ab alijs » liberè concedatur) niſi ſaltem in Subdiaconatûs » Ordine fuerit conſtitutus. Illi verò, qui dignita- » tes, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus cer- » ti Ordines ſunt annexi (de jure communi, vel ex » primæva inſtitutione, antiquâ conſuetudine, vel » ſtatuto. Gl. hîc V. Annexi;) pacificè nunc obtinent » in eiſdem Eccleſijs (Cathedralibus, vel Collegiatis) » vel in futurum obtinuerint, niſi juſto impedimen- » to ceſſante, ad hujuſmodi Ordines, infra annum » (à tempore, quo obligat hæc conſtitutio in priùs inſtitu-

institutis; vel à tempore obtentæ possessionis, vel quo per eos stetit, quò minùs obtinerent in instituendis, c. Commissa; 35. de elect. in 6. Gloss. hic V. » Infra annum;) promoti fuerint, nullo modo vo- » cem in Capitulo habeant. Ipsisque distributio- » num, quæ his dantur, qui certis horis intersunt, » pars dimidia subtrahatur, non obstantibus qui- » buslibet consuetudinibus, vel statutis (non autem » privilegijs, quæ hic non revocantur. Gloss. hic V. » Statutis;) pœnis alijs, quæ contra tales recusan- » tes promoveri ad Ordines jure statutæ sunt (in c. » Licèt; 14. de elect. in 6. & c. Quæris; 6. h. t.) ni- » hilominus in suo robore permansuris. Atque hæc Constitutio innovatur in Concil. Trid. Sess. 22. c. 4. de reform. ubi etiam additur, *quocunque privilegio non obstante.*

XLIV. Pro explicatione hujus Clement. Notandum 1. Sicut qui non est Subdiaconus, non potest eligi in Episcopum; ita æquum fuit, ut, qui non est saltem Subdiaconus, non possit eligere, ut servetur proportio inter eligentes, & electum, & quia Canonici tractare debent negotia Ecclesiastica, conveniens fuit, ut essent in aliquo sacro Ordine; aliàs enim possent recedere à statu Clericali. Gloss. hic in casu.

Notandum 2. Etsi Clerici non solùm seculares, sed etiam Regulares, non possint habere vocem in Capitulo, nisi sint Subdiaconi: tamen vi hujus Constitutionis, non excluduntur Conversi, sive professi Laici, qui ad divina officia non sunt deputati, quò minùs vocem in Capitulo habere possint: aliàs sequeretur, Moniales vocem, seu suffragium habere non posse in suis Capitulis, quia non sunt capaces Ordinum. Gloss. hic V. Mancipati. Sed & is, qui in sacris non est constitutus, potest habere suffragium in Capitulo alicujus Ecclesiæ Collegiatæ Clericorum, vel Religiosorum, dummodo non habeat ratione Canoniæ, sed ex alio jure, nempe consuetudine, statuto, vel privilegio. Gloss. cit. & Abb. hic num. 2. in fine.

Notandum 3. Quamvis Jure communi Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum non sit annexus Ordo sacer, ut notat hic Gl. V. Officijs; nullus tamen Canonicus in hujusmodi Ecclesijs suffragium habere potest in Capitulo, nec ex concessione Capituli, nec ex Episcopi dispensatione, nisi fuerit Subdiaconus. Gloss. hic V. Concedatur; etiamsi non fuerit in mora. Garc. p. 3. cap. 4. num. 24. Sed & qui dignitates, personatus, officia, quibus certi Ordines sunt annexi, v. g. Diaconalis, vel Presbyteralis, cum præbenda Canonicali, obtinent, nisi eos intra annum legitimè non impediti susceperint, elapso anno, statim jus suffragij in Capitulo amittunt, & nullo modo habere possunt, donec requisitos Ordines receperint, ut habetur in cit. Clement. 2. §. Illi verò; ita, ut nec alij Capitulares hoc jus suffragij ipsis concedere possint, nec Episcopus cum ijs dispensare. Gloss. hic V. Nullo modo; Abb. ibid. num. 6.

XLV. Id autem limitandum est 1. Quòd, licèt Canonicus, qui saltem in Subdiaconatu non est constitutus, non habeat vocem, seu suffragium in electionibus, & alijs actibus Capitularibus, retinet tamen stallum in Choro, & alia, quæ extra Capitulum fiunt, peragere potest. Quare, si collatio beneficij spectet ad Canonicum hebdomadarium per turnum, potest illud conferre: & Capitulum potest Canonico, qui non est in sacris, beneficij ad illud pertinentis collationem, vel nominationem committere; & potest talis Canonicus optare præbendam, sicut constitutus in sacris, si consuetudo, vel statutum Ecclesiæ non obsistat; cùm ille actus non sit collegialis, sed competat ratione Canoniæ, non ex voce Capituli: sicut etiam à Papa potest dari delegatus. Gloss. hic V. In Capitulo; & ibid. Abb. n. 6. Garc. cit. c. 4. n. 29. & seqq. Quod autem dictum est de non constitutis in sacris, circa carentiam vocis in Capitulo, & actus, qui fiunt extra Capitulum, idem dicendum de ijs, qui intra annum non suscipiunt Ordinem requisitum. Garc. c. l. n. 32.

Limitatur 2. Si S. Pontifex dispenset cum Canonico, ut ante legitimam ætatem ad Ordinem Subdiaconatûs promoveatur, is ex dispensatione factus Subdiaconus, vocem, seu suffragium in Capitulo habebit. Sanch. l. 8. de matr. dis. 1. n. 23. Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. c. 4. num. 7. Barb. in collectan. hic n. 6. & tract. de Canonic. c. 37. num. 9. Ratio est, quia, cùm hujusmodi ordinatio sit legitima, & talis habeat omnia à Jure requisita, ad suffragium ferendum admitti debet. Suar. c. l.

Limitatur 3. Prælatus principalis Collegiatæ Ecclesiæ, etiamsi in sacris non sit constitutus, vel negligat promoveri intra annum ad Ordinem illi dignitati annexum, non privatur potestate præsidendi, nec voce in Capitulo, sicut privatur Canonicus, vel habens dignitatem inferiorem, personatum, vel officium in eadem Ecclesia, quia Prælatus, & Capitulum constituunt quidem unum corpus, sunt tamen diversa, sicut caput, & membra, ac proinde sub appellatione Capituli non comprehenditur Prælatus, præsertim in materia pœnali, & correctoria juris antiqui, qualis est constitutio hujus Clem. 2. Gloss. hic V. In eisdem; & Abb. num. 14. & 15. & Barb. n. 12. Aliud verò dicendum est de Decanis, & Archidiaconis, qui non sunt Prælati Principales, licèt enim hi possint convocare Capitulum, & in eo proponere, & resolutiones accipere, etiamsi non sint in sacris constituti, cùm iste non sit actus jurisdictionis, qui Archidiacono competit, & ad Decanum spectat, non ratione Ordinis, sed antiquitatis, & Superioritatis, ut declaravit S. Congreg. Concil. apud Garc. cit. c. 4. n. 26. non tamen licet eis dare vocem, seu suffragium in Capitulo, si non sint in sacris constituti, contra dispositionem hujus Clem. 2. Barbos. cit. tract. de Canon. c. 27. n. 12.

XLVI. Notandum 4. Constitutio hujus Clement. 2. non extenditur ad præteritas institutiones, non enim privat beneficio priùs institutos, sed respicit futuros tractatus, & actus Capitulorum, nec vitiat suffragium jam datum in Capitulo, quod est respicere præterita, sed deinceps dandum, adeòque respicit futura. Gloss. hic V. In posterum; & Abb. num. 4.

Notandum 5. Hæc Constitutio in §. Illi verò; non habet locum in ijs beneficijs, ratione quorum non competit vox in Capitulo, & in quibus non dantur distributiones. Gloss. hic V. Distributionum; ubi addit, quòd habeat locum etiam in Capellania Eccle-

Ecclesiæ Collegiatæ, respectu distributionum, si quæ pro certis horis dentur: contrarium tamen tenet Abb. hic n. 17. quia dispositio hujus Clement. in §. Illi verò; tantùm procedit in eo, qui obtinet dignitatem, personatum, officium, vel præbendam in Ecclesia Collegiata. ergo non deber extendi ad Capellaniam, vel aliud beneficium extra prædicta, cùm sit jus novum, & pœnale, adeóque, etiamsi talis Capellanus non suscipiat intra annum Ordinem beneficio ex prima institutione annexum, non incurret pœnas hujus Clement. Verùm decretum Concil. Trid. Seff. 22. c. 4. de reform. ubi innovatur hæc Constitutio, loquitur etiam de ijs, qui quælibet alia beneficia in dictis Ecclesijs obtinent.

Notandum 6. Pœna subtractionis dimidiæ partis fructuum incurritur à non promotis intra annum ad Ordinem requisitum, etiamsi altera dimidia pars non sufficiat ad ipsorum sustentationem, quia sibi imputare debent, cùm per receptionem Ordinis eam pœnam evitare potuissent. Gloss. hic V. Pars dimidia: accrevit autem ista dimidia pars subtracta alijs, qui intersunt divinis officijs, nisi aliud habeat consuetudo, vel statutum Ecclesiæ, v. g. ut ista pars remaneat penes Ecclesiam, cui facta est injuria per absentiam, vel negligentiam commissam in non recipiendo Ordinem requisitum, vel in non serviendo Ecclesiæ. Gloss. hic V. cit. & Abb. in fine.

XLVII. Cæterùm jure novo Concil. Tridentin. Seff. 24. c. 12. de reform. insuper statutum est, ut in omnibus Ecclesijs Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterij, ac Diaconatûs, vel Subdiaconatûs. Episcopus autem, cum consilio Capituli, designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus Canonicatibus, ac portionibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat: ita tamen, ut dimidia saltem pars Presbyteri sint, cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi; nisi fuerit ea loci consuetudo, ut plures, vel omnes sint Presbyteri, ea enim omnino observanda erit. Quæ constitutio non habet locum in Ecclesijs Collegiatis, ut ex Navarr. & Zerol. tradit Barbos. in cit. Clement. a. n. 3. Præterea cùm in decreto Concilij Trident. Seff. 22. c. 4. in fine præcipitur, ne alijs in posterū fiat provisio, nisi ijs, qui jam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscuntur (ita scilicet, ut intra annum Ordines requisitos suscipere valeant, ut paulò antè dicitur) alioqui irrita sit provisio; id intelligendum est de promotione ad omnia jura beneficij, non solùm ad stallum in Choro, sed etiam quoad vocem, seu suffragium in Capitulo, & integros reditus: in Ecclesijs enim Germaniæ, & alibi recipiuntur in Canonicos solùm primâ Tonsurâ initiati, modò annum ætatis 14. attigerint, ita tamen, ut, licèt habeant stallum in Choro, non tamen acquirant vocem in Capitulo, juxta Trident. cit. c. 4. Neque etiam integros reditus; juxta variam consuetudinem Ecclesiarum, donec in Subdiaconatûs Ordine constituti recipiantur in Capitulum. Vel dicendum est absolutè, ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium Germaniæ, neque sacros, neque minores Ordines requiri, sed sufficere solam primam Tonsuram, & Concilium Tridentin. quoad hoc non esse receptum.

XLVIII. Quæritur 5. Quis dispensare possit in promovendis ad Canonicatus super Ordinibus sacris intra annum suscipiendis? Respondetur: Episcopus, & Capitulum potest cum Canonicis, in hoc dispensare, ob causam studiorum, ut colligitur ex c. Cum ex eo; 34. de elect. in 6. ubi id docet Laym. n. 2. & ex c. Relatum; 4. & c. Tuæ; 12. de Cleric. non resident. ubi id tradit Abb. n. 6. & supponitur in Concil. Trid. Seff. 7. n. 12. de ref. junctâ Gloss. marg. quæ citat dictum c. Cùm ex eo; ubi ea dispensandi facultas permittitur studiorum causâ Episcopis in beneficijs curatis. ergo multò magis in simplicibus beneficijs locum habet; & quidem sine obligatione constituendi Vicarium, cùm jura id non exigant, nisi in beneficio curato, ut notat Abb. in c. l. præterquam si sit tale beneficium, quod ex propria institutione personale servitium requirit, v. g. Capellania in certo Altari constituta. Laym. in cit. c. Cùm ex eo; n. 3. Imò etiam sine obligatione suscipiendi Ordinem Subdiaconatûs, quam diu in studijs versantur, quia id Jure commoni non requiritur in beneficijs simplicibus, sicut in curatis. Layman. lib. 4. Theol. mor. tr. 2. c. 14. n. 2. §. Quæstio; & de elect. Prælat. q. 28. ubi ait: non repugnare Concilio Trident. consuetudinem illam, quæ in multis Ecclesijs Germaniæ viget, ut ad Canonicatus Cathedrales admittantur pueri, modò 14. ætatis annum sint ingressi, qui interea studeant, & reditus beneficiales, exceptis distributionibus quotidianis, in absentia percipiant, si officium Canonicum recitent, donec ætatem consequantur, ut Subdiaconi fieri, & ad Capitulum etiam, cum integra præbenda, admitti possint: nam Concil. Trident. per se, ac directè de ætate Canonicorum Cathedralium nihil statuit, sed solùm de sacro Ordine, in quo ab Ordinarijs locorum dispensari potest, causâ studiorum, ut suprà dictum. Quare Episcopus, seu Capitulum non dispensat hoc casu per se in defectu ætatis, cùm nulla certa ætas per se, ac directè requiratur ad Canonicatus Ecclesiarum, etiam Cathedralium, ut dictum suprà n. 12. h. t. sed dispensat in obligatione suscipiendi sacrum Ordinem, ob causam studiorum: quâ velut principali sublatâ, tollitur etiam consequenter obligatio accessoria, videlicet ætas major XXI. anno, quæ non per se, sed per accidens solùm, & indirectè à Concil. Trid. requiritur ad Canonicatus Cathedrales, ratione Ordinis sacri annexi. Laym. cit. c. 14. num. 2. §. Quare ad argumentum.

XLIX. Quæritur 6. An in promovendis ad alia beneficia simplicia aliquis Ordo sacer requiratur? Respondetur: Nihil esse de hac re Jure communi statutum. At verò aliquando ex fundatione, consuetudine, vel statuto sacer Ordo requiritur etiam in eo, qui est promovendus ad simplex beneficium, v. g. Capellaniam, ut notat Azor p. 2. lib. 6. c. 8. q. 12. Ubi tamen distinguendum est, nam vel in fundatione v. g. Capellaniæ, ei est annexus Ordo Sacerdotalis, quia cautum est, ut Capellanus sit Sacerdos; vel non est annexus. Priore casu, vel expressè, aut verbis æquipollentibus requiritur, ut Capellanus teneatur Missas dicere per se ipsum, & personaliter deservire in officijs divinis, & tum lex fundationis ad amussim servanda est, juxta decretum Concil. Trid. Seff. 25. c. 5. de reform. & declarat. S. Congregat. Concil.

Concil. apud Garc. p. 7. c. 1. num. 99. Vel nihil de hoc expressè, aut tacitè est cautum in fundatione, sed simpliciter dicitur, quod debeat Capellanus Missas celebrare, vel divinis officijs inservire; tunc non tenetur Ordinem Sacerdotij assumere, nec Missas, vel divina officia per se ipsum celebrare, sed potest ejusmodi oneribus per substitutum satisfacere, juxta declarationes S. Congreg. Concil. apud Fagnan. in c. 1. n. 65. h. t. & decisionem Rotæ Rom. apud eundem ibid. n. 73. & 74. quia ex generali consuetudine, in beneficio simplici non requiritur personalis residentia, sed sufficit, quòd ei per substitutum deserviatur. Garc. c. l. n. 85. & 86. Posteriore verò casu, si Capellæ, aut alteri beneficio simplici non est Ordo Sacerdotalis annexus, sed simpliciter in ejus fundatione dicitur, quòd illam obtinens debeat Missas semel, vel sæpius in hebdomade celebrare, vel divinis officijs inservire: & tunc non est necesse, ut Capellanus Ordinem Sacerdotalem suscipiat, nec tenetur per se ipsum Missas, & divina officia celebrare, sed satis est, si per alium ea munia expleat, juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud Fagnan. c. l. n. 67. & duobus seqq. Ratio est, quia talis Capellania nec actu, nec aptitudine est Sacerdotalis, ac proinde poterit alicui conferri etiam simplici Clerico 14. annorũ, quia satisfit voluntati fundatoris, si Capellanus per alium Missas, aut divina officia peragi curet, nisi expressè constet, voluntatem fundatoris fuisse, ut per se ipsum celebraret, ut censuit S. Congreg. Concil. apud Garc. cit. c. 1. n. 87. & 93. & decidit etiam Rota apud eundem num. 88. 94. & 95.

Porrò excipi debent quæcunque beneficia etiam simplicia in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis, quibus onera (ex fundatione) sunt annexa, nam ea obtinentes Ordines requisitos intra annum, justo impedimento cessante, suscipere, & Missas, ac officia divina per se ipsos exercere debent, ex decreto Concil. Trid. Sess. 22. c. 4. de reform. Fagnan. cit. c. 1. n. 8. quod decretum solùm habet locum in illis beneficijs, quæ certum Ordinem habent annexum, juxta declar. Cardin. apud Fagnan. c. l. n. 90.

L. Quæritur 7. Qualis Ordo requiratur in Abbatibus habentibus potestatem conferendi primam tonsuram, & Ordines minores? Respondetur: Requiri, ut sint Sacerdotes, ut constat ex c. Cùm contingat; 11. h. t. Nam cùm Laici frequenter solerent ab Abbatibus Monasteriorum, quorum subditi erant, primam tonsuram accipere, quæsitum fuit, an per hanc tonsuram Clericalis Ordo conferatur? Respondit Innocent. III. quòd in VII. Synodo generali sit decretum (prout refertur in c. 1. dis. 69.) ut liceat Abbatibus in proprio Monasterio solùm facere Lectores, per manûs impositionem; dummodo, & ipsis ab Episcopo manûs impositio facta sit) id est, benedictio data. Gloss. in dicto c. 1. dis. cit.) & Sacerdotes existant: tum enim ab ijsdem per primam tonsuram, juxta formam Ecclesiæ, datam, Clericalis Ordo confertur. Ex quo patet, quòd hi Abbates non possint primam tonsuram, adeóque multò minùs Ordines minores conferre, nisi sint Sacerdotes. Reliqua, quæ in hoc c. continentur, ad hunc tit. non pertinent, de quibus actum suprà tit. 11. num. 41. & 43.

§. VI.

An, & quâ ratione possit Episcopus Clericos sibi subjectos compellere ad suscipiendos Ordines beneficiis suis annexos, vel non annexos?

Procedit hæc quæstio solùm de Clericis beneficiatis, nam qui beneficium non habent, non possunt inviti cogi ad Ordines suscipiendos, cùm Sacramentum Ordinis debeat voluntariè recipi, ut notatur in c. Remissionem; 39. §. ult. caus. 1. q. 1. & Hostiens. in summ. n. 3. de Sacram. non iterand.

LI. Assertio 1. Qui beneficia obtinent, possunt compelli ad Ordines ijsdem annexos suscipiendos, ut tradit Gl. communiter recepta in c. Licèt; 14. V. Privatus de elect. in 6. Ubi tamen distinguendum est, nam vel nullum impedimentum Canonicum obstat, quò minùs Ordinem beneficio annexum provisus suscipere possit, vel adest justa causa, seu impedimentum, ob quod ad Ordinem annexum promoveri non potest.

Priore casu, si sit beneficium curatum, seu Ecclesia Parochialis, & intra annum ad Ordinem requisitum promotus non fuerit, ipso jure, sinè monitione aliqua, privatus est beneficio, cit. c. Licèt. Idémque dicendum, si Prior Conventualis intra annum ad Sacerdotium non sit promotus, juxta Clement. 1. §. Cæterùm; de statu Monach. In Episcopatu verò non requiritur monitio, sed electus, post tempus ad consecrationem à Canonibus definitum, ipso jure perdit beneficia, c. 1. dis. 100. c. Cùm in cunctis; 7. §. Cùm verò de elect. Quòd si quis habeat Archidiaconatum, vel Decanatum, & admonitus, præfixo à Canonibus tempore, in Presbyterum ordinatus non fuerit, dignitate, seu beneficio est privandus, cit. c. Cùm in cunctis; §. Inferiora; quod non est correctum per cit. c. Licèt; Gloss. ibid. V. Parochialis.

Si denique quis habeat Canonicatum, vel præbendam, aut portionem in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, & nullâ impedimenti excusatione allegatâ, non promoveatur ad Ordinem illi annexum, privatur voce in Capitulo, eique subtrahitur pars dimidia distributionum, juxta Clem. 2. §. Illi verò; h. t. & si monitus non susciperet, posset etiam privari beneficio. Abb. in cit. c. Quæris; n. 6.

Posteriore verò casu, si appareat justa causa, seu impedimentum, ob quod Ordines beneficio annexos suscipere non possunt, v. g. ob irregularitatem contractam; tum refert, an provisus tale impedimentum, ante dignitatis, vel beneficij assecutionem, contraxerit; an verò post: si ante, amovendus est à beneficio, quia impedimentum illud in promotione sua reticere non debuit. Si verò hoc impedimentum contractum sit post assecutionem beneficij, tunc, si in illud incidit sinè culpa sua, ut quia oculum, vel manum amisit, sinè culpa propria, tunc nec privandus est beneficio, nec ad Ordines compelli debet, cit. c. Cùm in cunctis; §. Inferiora: ibi: *Si Canones non obstant:* & Clement. 2. ibi: *Justo impedimento cessante.* Vel propriâ culpâ contraxit tale impedimentum, ut, si in

si in rixa manum, vel pedem amisit: & hoc casu non est compellendus ad Ordinem annexum suscipiendum, sed privandus est beneficio, in quo casu loquitur tex. in c. 1. in fine h. t. Gloss. fin. ibid. & in cit. c. Licèt; V. Privatus.

LII. Assertio 2. Si dignitati, vel beneficio nullus certus Ordo sit annexus, non possunt Clerici beneficiarij à Superiore compelli ad Ordines sacros suscipiendos; nisi Ecclesiæ utilitas, vel necessitas id postulet, ob magnam v.g. ministrorum penuriam, ut aliqui ordinentur, prout sumitur ex c. Quæris; 6. h. t. „Nam Episcopus quidam Papam Alexandrũ III. consuluit, quid agendum esset cum Clericis, qui multa „Ecclesiastica beneficia obtinent, si commoniti nolint ad majores Ordines promoveri, eò quòd dicunt, occultum crimen se commisisse, ob quod salvâ conscientiâ, ad superiores Ordines promoveri „non possint. Respondet Papa, quòd videantur antiqui Canones in hoc casu discordare: quidam enim asserunt, Clericos non esse compellendos (c. 1. & „2. c. Ubi ista; 7. & c. seq. & c. ult. dis. 74.) alij verò „contrarium affirmant, (c. Si qui; 3. c. Placuit 4. „dis. cit.) Quare ad tollendam hanc dubitationem, statuit Papa, ut, si Clerici, propter occulta peccata sua, se receptione majorum Ordinum indignos fateantur, inferiores Clerici, qui probatæ vitæ, & bonæ existimationis sunt, in dignitatibus, & „beneficijs Ecclesiasticis eisdem præferantur: nisi „fortè, qui ad Ordines ascendere recusant, in alijs „Ecclesiæ servitijs valde utiles eidem extiterint: alioqui verò illis beneficia, quæ obtinent, auferantur, & alijs conferantur: Quòd si verò pro sola „voluntate sua, nullo allegato impedimento justo, „ordinari recusent, cùm tamen utilitas Ecclesiæ, aut „necessitas exigat, ut majores Ordines (dummodo idonei sint) recipiant, tum per beneficiorum subtractionem, & amissionem, appellatione remotâ, „compellantur.

LIII. Notandum 1. Si beneficia Ecclesiastica non habeant annexam obligationem suscipiendi sacrum Ordinem intra annum, neque ex prima institutione, aut fundatione, neque ex speciali Canonum constitutione, neque etiam necessitas, vel utilitas Ecclesiæ exigat, vel suadeat beneficiatos promoveri ad altiorem Ordinem, tum non sunt cogendi, quia regulariter nemo invitus ad gradum altioris Ordinis promoveri debet, c. Gesta; 2. c. Ubi ista; 7. & c. Honoratus; 8. dis. 74. quin imò puniendus esset Episcopus, si eos cogeret, c. 1. ead. dis. Sed hoc casu inferiores beneficiati, scilicet acolythi, seu in minoribus Ordinibus constituti, si digni sint, promovendi sunt ad majores Ordines, ut sic alijs præferantur in sessionibus, & præbendarum comodis, juxta c. Statuimus; 15. de majorit. & obed. & hac ratione alij sibi inferiores præferri videntes, allicientur, ut etiam ascendere velint ad majores Ordines; prout habetur in c. ult. cit. d. 74.

LIV. Notandum 2. Etsi beneficium non habeat annexum Ordinem sacrum, si tamen Ecclesiæ utilitas, vel necessitas requirat, ut beneficiati sacrum Ordinem recipiant; tunc, vel moniti ab Episcopo renuunt ordinari, quia allegant impedimentum irregularitatis, vel censuræ ex occulto crimine contractum, & quidem perpetuum; vel renuunt ordinari pro sola voluntate sua: priore casu, possunt compelli, ut actâ pœnitentiâ, & impetratâ dispensatione super defectu, Ordines suscipiant, cùm quilibet peccator occultus (excepto crimine homicidij, & simoniæ, vel alio, quod post peractam etiam pœnitentiam, impedit Ordinis executionem, secundùm Gl. in c. Si cùm pridem; 10. §. Propter conscientiam; V. Sed duntaxat de renunciat.) possit, post peractam pœnitentiam, promoveri ad altiores Ordines, & in susceptis ministrare, c. ult. de tempor. ordinat. quòd si, absolutè, & simpliciter recusent sacrum Ordinem recipere, removendi sunt, seu beneficijs privandi: quo casu privantur beneficijs, non propter crimen, quod in judicium non est deductum, sed propter contumaciam, quia nolunt parère, sed recusant contumaciter recipere Ordines sacros. Gloss. hîc V. Fatentur; junctâ addit. & Abb. n. 11. Excipitur, nisi tales beneficiati valde utiles sint Ecclesiæ in alijs negotijs, ut quia sunt providi in temporalibus, vel ratione scientiæ &c. tunc enim tolerari possunt, & relinqui in suis beneficijs, ut habetur in cit. c. Quæris; adeóque cum illis dispensatur. Hostiens. ibidem V. Auferantur; & Abb. n. 4. Addit tamen Laym. ibid. n. 2. hanc exceptionem jure novo circa beneficia, quibus sacer Ordo est annexus, locum non habere, ut colligitur ex Clement. 2. h. t. & Concil. Trident. Sess. 7. c. 12. de reform. ubi prohibetur facultas de non promovendo, seu non recipiendo altiorem Ordinem Beneficiatis ultra annum prorogare, præterquam in casibus à jure expressis, in c. Licèt; 14. & c. Cùm ex eo; 34. de elect. in 6.

Posteriore casu, si pro sola voluntate sua, sive absque justa causa, seu impedimento allegato, recusent Ordines sacros suscipere, primò privari debent voce in Capitulo, vel quotidianis distributionibus, vel aliàs aggravari, juxta Clem. 2. h. t. per quam declaratur hæc decretalis, quia etsi loquatur solùm de obtinentibus beneficia, quibus certi Ordines sunt annexi, quod statim non sint privandi, multò magis locum habet in obtinentibus beneficia, quæ certos Ordines non requirunt. Fagnan. hîc in fine. Postea, subtrahendi sunt eis reditus beneficiales, donec Ordines susceperint. Gloss. fin. & Innoc. n. 2. V. Compellas; ac denique, si in contumacia perstiterint, omnino sunt privandi beneficijs, prout habetur in hoc c. in fine. Hostiens. ibid. & Abb. in fine. Ratio est secundùm Hostiens. quia magìs contemnit is, qui pro sola sua voluntate ordinari recusat, quàm qui justum impedimentum allegat, ideóque duriùs cum illo agendum.

Notandum 3. Non tantùm Rectores Ecclesiarum Parochialium, sed etiam alij quicunque beneficia etiam simplicia, & tenuia obtinentes, qui personaliter servire Ecclesiæ tenentur, cogi possunt ad suscipiendos Ordines sacros etiam suis beneficijs non annexos, ob causam necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ. Hostiens. hîc V. Si prædicti Clerici; Abb. n. 9. Et æquiparantur hîc necessitas, & utilitas: dicitur autem necessitas, quando Ecclesia indiget Ministris certorum Ordinum, nec reperiuntur alij, qui possint ordinari: utilitas verò, quando Ecclesia indiget Ministris talium Ordinum, sed non desunt alij, quibus illi conferri possint. Jo. Andr. hîc num. 12.

§. VII. De

§. VII.

De duobus impedimentis dubiis, uno recipiendi sacros Ordines, altero obtinendi Prælaturam.

Restant adhuc explicanda duo Capitula hujus Tituli, quorum prius meliùs positum fuisset in Rubrica de temporib. Ordin. & qualit. Ordinandor. ut notat Gloss. ibid. Alterum etiam propriè ad hunc Titulum non pertinet.

LV. In c. Ad aures; 7. h. t. habetur, quòd quidam Canonicus Coloniensis proposuit Papæ Clementi III. se, cùm Medicinæ peritus sit, pluribus infirmis, secundùm præcepta artis illius, cùm diligentia, Medicamenta præbuisse: quamvis id sæpius malè successerit, quia aliqui, ex medicinis, quibus eos sanare volebat, periculum mortis incurrerunt: idcirco quæsivit, an nihilominus ad sacros Ordines promoveri possit? Respondet Papa, si in his conscientia ipsum remordeat, ex consilio suo ad Ordines majores non ascendat.

Ubi notandum, ex homicidio casuali, & omnino inculpabili non incurritur irregularitas c. Lator; 9. de homicid. adeóque, si Medicinæ peritus, adhibitâ diligentiâ, secundùm regulas artis suæ, procedat (cum enim Medico eventus mortalitatis imputari non debet, l. Illicitas; 6. §. Sicuti; ff. de offic. Præsid.) etiamsi mors secuta fuerit, irregularis non fit, cùm sit homicidium merè casuale, & inculpabile. Quare etiam in casu hujus c. si Canonicus ille in minoribus Ordinibus fuit constitutus, & peritus medicinæ, atque secundùm præcepta suæ artis est operatus, cum debita diligentia, nullam irregularitatem incurrit, nec timere debuit, ideóque etiam Papa non absolutè ipsi prohibuit, ne ad majores Ordines ascenderet, sed solùm ipsi consilium dedit., ne ascenderet, si conscientia sua ipsum remordeat, quia forte saltem levem, seu venialem culpam, aut negligentiam in curandis infirmis commisit. Innocent. hic in fine, cùm ipsemet fassus sit, quòd multi ex medicinis suis periculum mortis incurrerint: nam licèt Clericis nullo jure specialiter sit prohibitum exercere artem Medicam, vel Chirurgiam, nisi quando fit cum adustione, vel incisione, c. Sententiam; 9. Ne Clerici, vel Monachi &c. quia tamen sunt officia secularia, non possunt licitè exerceri à Clericis, nisi ob causam necessitatis, vel pietatis erga miserabiles, & cognatas personas, ut docet Navarr. in Man. Præl. c. 25. n. 110. §. 34. Quia ergo dictus Canonicus dedit operam rei illicitæ, sibique prohibitæ, potuit ob homicidium, etiam per levem negligentiam ipsius, secutum irregularitatem contrahere, quia ad id sufficit, etiam levis culpa, quando datur opera rei illicitæ, seu prohibitæ, ut docet Layman. l. 3. Theol. mor. tract. 3. p. 3. c. 10. num. 4. in fine, de quo plura alibi.

LVI. Præterea in c. Intelleximus; 12. h. t. habetur, quòd Canonicus quidam Regularis, qui in Monasterio suo diu laudabiliter versatus fuit, transijt ad Ordinem Monachorum, ubi cùm aliquamdiu permansisset, postea pœnitentiâ ductus ad prius Monasterium, unde discesserat, redijt; ibique tam laudabiliter vixit, ut unanimi Fratrum consensu, in Abbatem fuerit electus. Sed quia in altero Monasterio, ad quod transijt, aliquamdiu moratus fuit, dubitabat, an Prælaturam, ad quam fuit promotus, licitè retinere, eámque administrare possit, cùm decretum sit (ab Urbano II. in c. Mandamus: 2. caus. 19. q. 3.) ne Canonicus Regularis, nisi publicè lapsus fuerit, Monachus fiat: alioquin ad Ordinem Canonicorum revertatur, & cucullum tanquam memoriale suæ præsumptionis, seu transgressionis deferat, & ultimum locum in Choro teneat. Cùm autem Papam Innocentium III. super hoc consuluisset, is ei mandavit, ut solicitam, ac diligentem curam getat in Prælatura administranda sibi commissa.

Sed contra hujus c. decisionem opponi potest, quòd secundùm SS. Canones, licitum est Religioso transire ab Ordine laxiore ad strictiorem Religionem, zelo melioris vitæ, & petitâ, quamvis non obtentâ licentiâ, c. Licèt; 18. de Regular. Sed Ordo Canonicorum Regularium est laxior, quàm Religio Monachorum, c. Quod Dei; 5. de statu Monach. ergo Canonicus iste Regularis licitè potuit transire ad Religionem Monachorum, quippe strictiorem, c. Sanè; 10. de regular. adeóque ibi permanere debuit, nec ad prius Monasterium redire potuit. Respondetur cum S. Thom. 2. 2. q. ult. a. 8. ad 2. quòd olim, quando in plerisque Monasterijs Monachi Clerici non erant, sed Laici, ut constat ex c. 1. 2. 3. & c. Alia; 6. c. Generaliter; 40. caus. 16. q. 1. non erat permissum Canonicis Regularibus ad illos transire, quippe qui juxta professionem suam sunt destinati ad Sacerdotium, & divina officia obeunda, quæ Clericis sunt propria: Verùm quia & olim frequenter Monachi in Clerum assumebantur, ut constat ex c. Si Monachus; 22. & seqq. cit. caus. & q. & multò magis hodie passim Clerici esse soleant, ideo Canonici Regulares possunt licitè transire ad Ordinem Monachorum, quippe strictiorem, petitâ tamen Superioris licentiâ, c. Statuimus; 3. caus. 19. q. 3. sed non vice versâ, de quo plura suo loco.

Quòd verò ad casum hujus c. attinet, cùm in textu non exprimatur, utrùm Canonicus iste Regularis licitè, an illicitè transierit ad Ordinem Monachorum, ideo variè respondent Gl. hic V. Curam; Hostiens. V. Mandamus; & Abb. n. 1. & alij Canonistæ communiter, nempe quòd Canonicus iste adhuc fuerit in probatione Ordinis, ad quem transijt, & sic potuit reverti ad prius Monasterium. Vel quia in Monasterio, ad quod transijt, erat laxior observantia Regulæ, quàm in priore Monasterio, quod erat strictioris observantiæ, & ideo potuit ad illud reverti. Vel quia, non petitâ licentiâ à Prælato suo, transijt ad Monasterium Ordinis Monachorum, & ideo potuit revocari à priore Monasterio, & cogi ad revertendum etiam post professionem emissam. Vel denique quia Canonicus iste Regularis petijt, & impetravit, ut in Monasterium, ex quo discesserat, denuo reciperetur, ut supponit. Layman in Paraphrasi hujus c.

TITVLVS XV.

DE SACRA UNCTIONE.

IN Ordinibus conferendis, & Ecclesiæ Ministris consecrandis adhiberi solet sacra Unctio, & ideo sub tractatu Ordinationum agitur de varijs sacris Unctionibus.

I. Continet hic Titulus unicum capit. in „ quo in primis habetur, quòd cùm quidam Epi- „ scopus Græcus consecratus fuisset, non adhibitâ sa- „ crâ Unctione, quia apud Græcos, Pontifices, sive „ Episcopi, cùm consecrantur, inungi non solent: „ ideo Papa Innocentius III. mandat cæremoniam „ illam omissam suppleri, & dictum Episcopum ab „ Episcopo Albanensi, assistentibus ei alijs duobus „ Episcopis (sicuti secundùm morem Ecclesiasti- „ cum requiritur) in capite, & manibus sacro Chris- „ mate inungi.

Hinc colligitur, si cæremoniæ etiam accidentales, quæ ad substantiam Sacramenti non pertinent, omissæ fuerunt, ex postea suppleri debent, qualis est unctio in consecratione Episcopi; ut patebit ex dicendis tit. seq.

„ II. Porrò duplex est unctio, una interior, & „ invisibilis, seu spiritualis, quæ fit in corde, sive a- „ nimâ per Spiritum S. altera exterior, & visibilis, ac „ materialis, quæ fit in corpore; & est signum inte- „ rioris, & invisibilis unctionis; hæc enim non „ tantùm est significatum, sed etiam res Sacramen- „ ti, conferens, vel augens gratiam, cit. c. unic. §. „ Scire. Ad exteriorem verò, seu visibilem un- „ ctionem adhibetur oleum benedictum; quod du- „ plex est, oleum Catechumenorum, & infirmorum „ confectum ex olivis; & Chrisma confectum ex o- „ leo mysticè designante nitorem conscientiæ, & „ balsamo, per quod odor bonæ famæ significatur. „ Et hoc Chrismate inungi debet Episcopus in capi- „ te, & in manibus; cujus caput quidem inungitur, „ ad significandam auctoritatem, & dignitatem Or- „ dinis Episcopalis: manus verò ad ostendendum, „ eum accipere potestatem consecrandi, & benedi- „ cendi, cit. c. unic. §. Ad exhibendum. Presbyteri verò cùm consecrantur, unguntur in manibus oleo benedicto simplici. Gloss. in c. Præterea; 12. V. Chrismatis; dis. 23. Hostiens. in summ. n. 5. h. t.

„ III. Præterea Reges quoque olim in veteri te- „ stamento inungebantur in capite: nunc verò, post „ adventum Christi, qui est caput totius Ecclesiæ; „ solùm inunguntur in brachio, humero, vel armo, „ quia ijs propriè designatur Principatus, juxta illud „ Isai: c. 9. *Factus est principatus super humerum ejus:* „ Inunguntur autem Reges non Chrismate, sicut E- „ piscopi, sed simplici oleo benedicto, ut ostenda- „ tur, quanta sit differentia inter auctoritatem Pon- „ tificis, sive Episcopi, & potestatem Principis secu- „ laris: nam & ille etiam hodie in capite inungitur, „ quia repræsentat personam capitis, scilicet Chri- „ stum, in Pontificali officio, cit. c. unic. §. Unde in „ Veteri; h. t.

„ IV. Sed in novo Testamento, non solùm Reges, & Sacerdotes, sed etiam omnes Christiani un- „ guntur, quia in sanguine Christi facti sunt Deo re- „ gnum, & quasi Sacerdotes (offerentes ex puro „ corde orationum sacrificia) juxta illud 1. Petr. c. 2. „ *Vos estis genus electum, regale Sacerdotium.* Ungun- „ tur autem bis, ante baptismum, oleo benedicto, „ primùm in pectore, deinde inter scapulas: & bis „ post baptismum Chrismate sancto, primùm in ver- „ tice, & postea in fronte, cùm confirmantur, cit. c. „ unic. §. Quia verò; ubi harum unctionum ratio, „ & cur in dictis partibus fiant, redditur. Additur „ verò ibid. in fine, quòd Christiani, ante baptis- „ mum, ungantur solùm oleo benedicto; post baptis- „ mum verò sacro Chrismate, quia Chrisma soli com- „ petit Christiano, Christus enim à Chrismate dici- „ tur, vel potiùs à Christo dicitur Chrisma, non se- „ cundùm nominis appellationem, sed mysticam fi- „ dei significationem. Christiani verò dicuntur à „ Christo, sicut denominantur ab unctione. „

V. Per frontis autem Chrismationem ma- „ nûs impositio designatur, quæ alio nomine Con- „ firmatio dicitur, quia per eam Spiritûs sancti robur, „ & augmentum confertur. Quare etsi alias unctio- „ nes etiam simplex Sacerdos ministrare possit, (ut „ in baptismo, c. Presbyteris; 119. & c. seqq. dis. 4. „ de consecrat. & cùm infirmos inungunt Sacerdo- „ tes, de qua unctione S. Jacobus Apostolus, in sua „ Canonica Epist. c. 5. ait: *Infirmatur quis in vobis,* „ *inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, un-* „ *gentes eum in nomine Domini, &c.* cit. c. unic. §. „ Scire; h. t.) hanc autem Chrismationem solus „ Summus Sacerdos, id est, Episcopus, potest con- „ ferre, quia de solis Apostolis legitur in actis Apo- „ stolorum c. 8. (quorum Vicarij sunt Episcopi) quòd „ per manûs impositionem Spiritum S. dabant. Ita „ habetur in cit. c. unic. §. Per frontis.

Porrò etsi solus Episcopus, Jure communi, & Ordinario, Sacramentum Confirmationis conferre possit, ut hîc dicitur; ex delegatione tamen S. Pontificis, ob rationabilem, & valde urgentem causam, etiam per simplicem Sacerdotem administrari potest, juxta communem Theologorum, & Canonistarum sententiam. Idque sumitur ex c. 1. dis. 95. ubi Papa Gregorius ait, se concedere, ut Presbyteri ad vitandum scandalum, ubi desunt Episcopi, baptizatos in fronte Chrismate inungere possint. Idémque determinatum videtur à Concil. Florentino in Decreto Eugenij §. Secundùm Sacramentum: ubi ait; *Legitur aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili, & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrâsse Confirmationis Sacramentum.*

Idque

Idque colligitur etiam ex Concilio Trident. Sess. 7. can. 3. de confirm. ubi definit, solum Episcopum esse ordinarium Ministrum Confirmationis, & hoc ipso indicat, alium posse esse delegatum, ut notant DD. & juxta declarat. S.Congreg. Concil. ibid.apud Joan. Gallem.n.1. etiam Abbates, ex privilegio Sedis Apostolicæ, de consensu tamen Ordinariorum, hoc Sacramentum Confirmationis conferre possunt.

» VI. Præter prædictas unctiones sacras, inungi etiam solent, secundùm morem Ecclesiastiscum acceptum à S.Sylvestro, Altaria, cùm consecrantur, Ecclesiæ, seu Templa, cùm dedicantur, calices, cùm benedicuntur. Neque propterea judaizat Ecclesia, cùm tales unctiones adhibet, sicut imperiti aliqui objecerunt. cit.c.unic. §.Ungitur præterea: nam unctiones Veteris Testamenti erant tantùm umbræ, seu figuræ significantes gratiam futuram; unctiones verò novi Testamenti sunt veritas, & significant gratiam præsentem. Laym. hîc in cit. §. Ungitur: ubi etiam additur: illum in Ordinandis Presbyteris, & consecrandis Episcopis morem observandum esse, quem Apostolica Sedes observat.

VII. Denique Romanus Pontifex baculo pastorali non utitur, sicut alij Episcopi, & Prælati, idque tum propter historiam, tum propter mysticam rationem, cit. c.unic.§.fin. Et historiam quidem refert Gl.hîc. V. Propter historiam, & Hostiens. in summ. num. 14. h.t. Mystica verò ratio est, quia curvitas baculi pastoralis designat, eum, qui baculum à Superiore ad tegendum accepit, ab eodem inflecti, & si non bene rexerit, penitus removeri posse; quod non habet locum in S.Pontifice, qui potestatem à solo Deo accepit; nec ullum Superiorem in terris habet; Gl.hîc.§.fin. V. Mysticam, junctâ Gl.margin. & Hostiens. in summ. in fine h.t.

TITVLVS XVI.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

EST hîc sermo de ijs Sacramentis, quæ characterem imprimunt, ideóque iterari non debent, quorum tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo; nam reliqua per se constat, licitè sæpius reiterari posse, ut ex communi docet Hostiens. in summ. num. 11. h. t. Et quidem ex instituto hîc agitur solùm de ijs Sacramentis, quorum administratio ad Episcopum pertinet, videlicet Confirmatione, & Ordinatione, quòd ea nunquam sint iteranda, sed, si quid in eorum administratione omissum sit, id postea supplendum sit, ut mox dicetur.

I. Assertio 1. Si quis, sinè impositione manuum, ad Ordinem Subdiaconatûs fuerit promotus, vel si quis in Sacramento Confirmationis per errorem, non chrismate, sed oleo simplici fuerit unctus, non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum, prout respondit Papa Innocentius III. in c.1.h.t.

II. Notandum hîc 1. Subdiaconus in sui Ordinatione non accipit manûs impositionem, consecratoriam scilicet, quam solus Episcopus facere potest, dicendo: *Accipe Spiritum sanctum &c.* ut patet ex c. Subdiaconus; 15. dist. 23. & ibi Gl.V. Quia manus: sed accipit tantùm deprecatoriam manûs impositionem, quæ est quædam benedictio, juxta Gl. in hoc c. V. Impositione, & constat ex c. Manus; 74. caus. 1. q. 1. quæ fit etiam in minoribus Ordinibus constitutis. c. 1. dist. 69. quamquàm Innocent. hîc n. 1. dicat, textum huius c. 1. esse corruptum, & pro *Subdiaconatu* legendum esse *Diaconatum*, & consentit Gl. margin. hîc, quæ ait, in duobus vetustioribus Codicibus legi, *Diaconatûs*. Porrò in hoc casu priùs supplenda est illa manûs impositio, quæ erat omissa, quàm Subdiaconus, præsertim verò Diaconus (juxta vetustiorem lectionem Innocentij, cùm ad essentiam Ordinationis Diaconi pertineat manuum impositio, ut constat ex c. 6. Actor.) ministrare permittatur; ut implicitè respondit Pontifex in hoc c. Gl. ibid. V. permitti.

III. Notandum 2. Quamvis Cajetanus, & post illum Navarr. in man. Prǽl. c. 22. n. 8. & l. 1. consil. 1. de sacra Unct. n. 4. & alij nonnulli ex cit. c. 1. h.t. inferant, admixtionem balsami non esse de necessitate Sacramenti Confirmationis, seu balsamum non esse partem essentialem materiæ Confirmationis; quia Pontifex hîc respondit, non esse aliquid iterandum, etiamsi sinè balsamo unctio sit facta: at, si balsamum esset materia necessaria, seu essentialis confirmationis, iterari debuisset Sacramentum Confirmationis, quia nullum fuisset, ac irritum, cùm non possit subsistere sinè substantiali parte materiæ. Verùm id ex hoc c. Non evincitur: nam inprimis Pontifex in genere dicit, in talibus non esse aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum: non iteratur autem hoc casu Sacramentum Confirmationis, sed primùm confertur, cùm prior illa collatio, ob substantialem defectum, nempe omissionem chrismatis, fuerit irrita. Deinde Pontifex interrogatus, utrùm Sacramentum Confirmationis collatum sinè Chrismate debeat iterari, absolutè negat, esse iterandum, sive iterum conferendum, cùm certum sit, Sacramenta characterem imprimentia nunquam iteranda esse: sed id, quod omissum, seu nunquam

collatum fuit (sive substantiale sit, sive accidentale) supplendum esse: quare, cùm in casu huius c. omissa fuerit unctio, non puri olei, quæ adhibita fuit, sed Chrismatis, sive olei admixti balsamo, ea non quidem iteranda, sed conferenda est, non autem unctio solius balsami adhibenda est, sed Chrismatis, sive mixti oleo, ut rectè notavit Abb. hîc in fine, quia cõtra morem Ecclesiæ est, ut unctio fiat solo balsamo in Confirmatione. Sed neque in eiusmodi casu accidentales Cæremoniæ, quæ semel solemniter sunt adhibitæ, repetendæ sunt, etsi postea substantialis defectus in materia, vel forma Sacramenti deprehendatur, sed is tantùm privatim supplendus est, ut docet Laym. l. 5. Theol. moral. tr. 3. c. 2. n. 1. Porrò cum unctione Chrismatis, simul debet proferri forma Confirmationis, *signo te signo crucis &c.* & si priùs in unctione simplicis olei prolata fuerit, quia unctio Chrismatis nunquam fieri solet sinè forma verborum, Abb. c. l. Tanner. tom. 4. disp. 4. q. 4. dub. 1. n. 18. Eaque tunc saltem necessariò repetenda est, unà cum unctione Chrismatis, si admixtio balsami sit essentialis pars materiæ Confirmationis, juxta communiorem, & probabiliorem sententiam DD. quod satis indicat Concil. Florent. in Decreto Eugenij §. Secundum Sacramentum; quando absolutè ait: *Materiam huius Sacramenti esse Chrisma confectum ex oleo, & balsamo.* Nam tali casu primùm confertur, non autem iteratur Sacramentum, cùm prior collatio fuerit nulla, ob defectum substantialem materiæ, & consequẽter etiam formæ prolatio fuit invalida, & nullum effectum habuit, quippe prolata super invalida materia.

Si verò admixtio balsami sit solùm accidentale quid, necessitate præcepti, non autem Sacramenti, sive tanquam pars substantialis requisita ad materiam confirmationis, juxta oppositam sententiam, quæ saltem probabilis est; tunc unctio fieri debet Chrismate, sinè repetitione formæ, quia illud duntaxat nunquam collatum fuit, ideóque supplendum est, juxta c. 1. b. t. Alioquin, si postea fieret unctio Chrismatis, repetitâ formâ, iteraretur Sacramentum, cùm prior illa collatio facta, sinè Chrismate, cum simplici oleo, fuerit quoad substantiam valida, & perfecta, adeóque etiam forma prolata fuit super materia valida, etsi illicita, & Sacramentum fuit validè collatum, non tamen licitè.

„ IV. Assertio 2. Cùm ordinantur Presbyteri, „ & Diaconi, manuum impositionem, interveniente „ tactu corporali, accipiunt, qui ritus primùm ab A„ postolis introductus, seu usurpatus est (ut constat „ ex 1. ad Timoth. 4. & 2. ad Tim. 1. & Act. 6.) Quòd si „ manuum impositio, per oblivionem, aut errorem, „ omissa fuerit, non est aliquid iterandum, sed sta„ tuto tempore ad huiusmodi Ordines conferendos „ (scilicet in proxima Ordinatione generali) cautè „ suppleendum est (id est, ut, quantum fieri potest, ab „ aliis astantibus non advertatur) quod prætermis„ sum fuit. Suspensio verò, id est, impositio manuum „ debet simul fieri, cum oratione, seu benedictione „ Episcopali, id est, formâ verborum. Ita habetur in c. Presbyter; 3. h. t. & explicat Hostiens. in summ. n. 10. h. t.

V. Notandum hîc 1. solis Presbyteris, & Diaconis imponuntur manus in eorum Ordinatione ab Episcopo, c. Quorundam; 14. dist. 23. & patet etiam ex hoc c. quia ipsis competit dispensatio Sacramentorum, licèt uni, ut principali, alteri, ut ministro, ut docet S. Thom. in 4. dist. 24. q. 2. a. 3. Sed neque eodem modo imponuntur utrisque manus, nam, cùm Diaconus ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum (scilicet dexteram) imponit super caput Ordinandi. c. Diaconus; 11. dist. 23. Sed in Ordinatione Presbyteri ambas manus Episcopus ei imponit: & quidem bis, semel ante Ordinationem, antequam ei porrigatur calix cum vino, & patena cum Hostia; & tunc simul etiam reliqui Presbyteri præsentes, juxta manus Episcopi, suas quoque manus super caput Presbyteri ordinandi tenent. c. Presbyter; 3. cit. dist. & Gl. hîc V. impositionem, deinde post celebrationem Missæ, iterum imponuntur manus Presbytero jam ordinato ab Episcopo, & simul proferuntur illa verba: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris &c.* ut habetur in Pontificali Rom.

Notandum 2. In Ordinatione Presbyteri, & Diaconi intervenire debet tactus corporalis, v. g. ut manus capiti imponatur physicè, & realiter, patena, calix, vel liber Evangeliorum tangatur ab Ordinato, ut colligitur ex hoc c. ibi: *tactu corporali*, probabile tamen est, non requiri tactum physicum, & corporalem ad substantiam, & valorem Sacramenti, sed sufficere moralem acceptationem, item moralem impositionem manuum capiti ordinandi factam, vel moralem acceptationem instrumenti, quod traditur, v. g. calicis, ut docet Laym. l. 5. tr. 9. c. 5. n. 4. & in hoc c. n. 3. quamvis ex necessitate præcepti tactus physicus, & corporalis intervenire debeat.

Notandum 3. Ex hoc c. Hostiens. hîc V. Iterandum; & plures alij DD. probant, impositionem manuum non esse de substantia Ordinis Presbyteratûs, vel Diaconatûs, sed solùm accidentalem solemnitatem, seu cæremoniam, tum quia hîc dicitur, esse ritum ab Apostolis introductum, adeóque non ex institutione Christi: tum quia si manuum impositio esset de essentia, non sufficeret supplere omissum, ut hîc dicitur, sed tota ordinatio, quippe invalida, iteranda esset, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum. c. Veniens; 3. de Presbyt. non bapriz. Verùm id ex hoc textu non rectè probatur: nam hæc verba, *non est aliquatenus iterandum*, quæ obiter solùm interseruntur, non necessariò intelliguntur de prima institutione huius ritûs ab Apostolis factâ, sed quia ipsi cœperunt primi usurpare hunc ritum in Ordinationibus Presbyteri, & Diaconi. Deinde Ordo Presbyteratûs, vel Diaconatûs semel ritè, & validè susceptus nunquam potest iterari: quòd si collatus sit, sinè impositione manuum, adeóque invalidè, eáque postea suppleatur, non iteratur Sacramentum, quod hîc negatur iterandum esse, quippe, quod priùs invalidum fuit, sed primò confertur, ut suprà in simili de Confirmatione sine unctione balsami factâ dictum est: Quin imò in ipso textu supponitur, hos Ordines, omissâ manuum impositione, non fuisse revera collatos, sed postea primùm fuisse conferendos, ut patet ex illis verbis: *statuto tempore ad huiusmodi Ordines conferendos cautè supplendum &c.* ut rectè notavit Tanner. tom. 4. disp. 7. q. 2. dub. 3. n. 65.

Notandum 4. Materia, & forma Sacramenti Ordinis debent simul, sive eodem tempore adhiberi, ut colli-

colligitur ex fine huius c. ita, ut moraliter saltem sint conjunctæ, sicut etiam in aliis Sacramentis: forma verò verborum, *Accipite Spiritum sanctum &c.* quæ profertur in Ordinatione Presbyteri, & Diaconi, vocatur in SS. Canonibus interdum oratio, seu benedictio Episcopalis, ut constat ex hoc c. in fine, & c. Presbyter; 8. & c. Diaconus; 11. dis. 23.

VI. Cæterùm addendum hic, quòd statutum » habetur in c. A nobis; 2. h. t. ubi quæsitum fuit ex » Papa Honorio III. utrùm corpora defunctorum fi- » delium, quæ à Schismaticis sepulta sunt in loco sa- » cro, debeant iterum exhumari: Et an vestes sacer- » dotales, cum quibus, & Altaria, in quibus Presby- » teri degradati celebrârunt, iterum benedici, vel cõ- » secrari debeant? Respondet Papa, non esse corpo- » ra fidelium, ob id duntaxat, quòd à Schismaticis se- » pulta fuerint, exhumanda (dummodo non scienter elegerint, vel consenserint à Schismaticis sepeliri, tunc enim graviter deliquissent, & exhumanda essent. arg. c. fin. dis. 88. & c. fin. dis. 91. nec ipsi Schismatici fuerint, vel excõmunicati. Gl. marg. hic Hostiens. V. Duntaxat, & V. Exhumandos, & Abb. in notat.) Neque etiam tales vestes iterum benedicendas, aut » Altaria denuo consecranda esse. Ratio est, quia nec » vestes sacræ, nec Altaria per hoc sunt execrata, sed benedictionem, vel consecrationem priùs acceptam retinent, ideóque non debent iterum benedici, vel consecrari, Gl. hic V. Benedici, & V. Altaria. Neque etiam Ecclesiæ, Altaria, & aliæ huiusmodi res sacræ reconciliari debent, nisi in casibus jure expressis, ut constat ex c. Ecclesiis; 20. dis. 1. de consecr. hic autem casus violationis nullibi in jure reperitur expressus. Verùm de hoc plura suo loco. l. 3. tit. 40.

TITVLVS XVII.

DE FILIIS PRESBYTERORVM ORDINANDIS, VEL NON.

Postquam in Superioribus actum est de Ordinationibus, & Ordinandis, nunc per plures titulos seqq. usque ad Tit. 23. tractatur de variis impedimentis Ordinum. Et in hoc quidem Titulo agitur de ijs, qui ordinari, & beneficiis præfici prohibentur, ob defectum natalium, adeóque non solùm de filiis Presbyterorum, sed etiam de aliis illegitimè natis, utrùm ordinari, ac beneficiis præfici possint, an non, ut notat Gl. margin. hîc, & patet ex Rubrica, seu Inscriptione huius Tituli in Sexto.

§. I.

Quinam ob defectum natalium, ab Ordinibus, & beneficiis Ecclesiasticis repellantur?

I. Assertio 1. Filij Presbyterorum (quos in » Sacerdotio genuerunt) & omnes alij illegitimè na- » ti (non tantùm spurij, sive ex nefario, & damnato » coitu orti) sed etiam ex simplici fornicatione nati, » ad Ordines sacros non sunt promovendi: nisi vel » Monachi fiant, vel in alia Congregatione Canoni- » ca, seu Regulari vivant; non tamen tales Religiosi » ad Prælaturam assumi debent, prout habetur statu- » tum in c. 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio » Pictaviensi, ubi in fine additur: sed neque servi, id » est, mancipia, ordinandi sunt, nisi priùs à dominis » suis libertate donentur, de quo Tit. seq. Idque statutum fuit, tum ob dignitatem, & excellentiam Ordinis, seu status Clericalis, ad quem personæ infames, aut quæ notam turpitudinis contraxerunt, admitti non debent, c. Inter dilectos; 11. de excessib. Prælat. Tum in detestationem paterni criminis, quod Jus plerumque etiam in filiis temporaliter punit, c. Vergentis; 10. de hæretic. ut per id puniatur pater, ob magnum affectum parentum in filios, qui mala filiorum sæpe magis sentiunt, quàm propria. Tum ob timorem paternæ incontinentiæ, cuius imitatores futuri præsumuntur filij, c. Litteras; 14. h. t. c. Si gens; 10. dis. 56. quò facit illud tritum, *sæpe solet similis filius esse patri*, Gl. in c. 2. V. Defectu. h. t. in 6 Hostiens. in summ. n. 6. h. t. Rebuff. in praxi benefic. tit. super defectu natal. n. 3. & duobus seqq.

II. Assertio 2. Non tantùm autem ad Ordines sacros, sed etiam ad Ordines minores, filij Presbyterorum, & alij illegitimè nati, absque dispensatione, promoveri non possunt, ut constat ex c. 1. h. t. in 6. sicut neque ad dignitates, personatus, & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione, promovendi sunt, c. ult. h. t. imò neque ad beneficia non curata, seu simplicia, cit. c. 1. eod. in 6. Quis autem cum illis dispensare possit, dicetur. §. seq.

III. Excipiuntur 1. Legitimati per subsequens matrimonium, nam filij nati ex soluto, & soluta, inter quos tempore conceptionis, vel, ut quidam asserunt, saltem tempore nativitatis, nullum adfuit impedimentum Canonicum ad contrahendum matrimonium, si postea legitimè contrahant, legitimi fiunt per subsequens matrimonium, quia hoc retrotrahitur ad tempus conceptionis, vel nativitatis, ex quadam JurisCanonici benignitate; & per matrimonium subsequens purgatur præcedens macula, & turpitudo contracta ex illicito, & fornicario concubitu,

bitū, adeòque tales ad Ordines etiam ſacros promoveri poſſunt, Suar.diſ.50. de cenſur. ſect.1. n.2. Piaſec. in praxi Epiſc.p.1.c.1.a.4.n.11. Garc. p.7. de beneſ.c.2.n.28. Secus eſt, de illis, qui concepti, vel nati ſunt ex adulterio, inceſtu, vel alio concubitu à lege damnato, hi enim non legitimantur per ſubſequens matrimonium, etiam verum, ac proinde etſi legitimati, non poſſunt promoveri ad Ordines, ſinè diſpenſatione, Suar.cit.ſect.1.n.5. Pariſ.c.l. Garc. cit. c.2.n.33.& ſeq. de quo plura ſuo loco.

IV. Excipiuntur 2. Legitimati à Papa, vel alio Prælato Eccleſiaſtico ad id ab eo poteſtatem habente, hi enim ad Ordines etiam ſacros promoveri poſſunt: ſecus ſi ſint legitimati à Principe ſeculari, videlicet Imperatore, Rege, vel alio Principe ſuperiorem non recognoſcente, is enim legitimare tantùm poteſt ad jura, & officia civilia, non autem Eccleſiaſtica. Suar. cit. diſ.50. ſect. 5. n.8. Piaſec. c.l. n.10. & 13. Garc.c.l.n.45.

V. Excipiuntur 3. Ii illegitimi, cum quibus diſpenſatum fuit per habentem ad id poteſtatem, ut Ordines etiam ſacros ſuſcipere poſſint. c.1. h.t. in 6. Suar.cit.ſect.5.n.7. Garc. n. 47. Ubi tamen notandum eſt diſcrimen inter legitimationem, & diſpenſationem cum illegitimo, in ordine ad certum actum, vel effectum, v.g. ad Ordines, vel ad beneficia: nam legitimatio eſt abſoluta reſtitutio natalium, ita, ut per eam legitimatus acquirat omnia jura legitimorum. l.Quæris.3.ff.de natalib. reſtituend. niſi in ipſo reſcripto legitimationis, vel communi Jure, vel per conſuetudinem aliqua ſpecialiter excepta ſint. V. g. ut legitimatus in civilibus non poſſit ſuccedere in feudo, vel nobilitate paterna: vel ut legitimatus in Eccleſiaſticis non poſſit promoveri ad dignitatem Epiſcopalem, vel Cardinalitiam. At verò diſpenſatio non omnino tollit vitium natalium, ſed tribuit poteſtatem exercendi aliquos actus legitimos, non obſtante eo defectu. 2. Legitimatio, cùm ſit gratia, & beneficium Principis, adeòque favorabilis, amplam interpretationem habere debet: diſpenſatio verò ſtrictæ interpretationis eſt, cùm deroget Juri communi, quod favorabile eſt, c.1. §. Ille verò. h.t. in 6. Lapus ibid.n.8. ex Ancharan. Rodriq. qq. Reg. tom. 1. qu. 13. a. 10. 3. Poteſtas legitimandi ſoli Principi ſupremo veluti proprium ipſi⁹ privilegium competit: poteſtas verò diſpenſandi ad certum actum, etiam inferioribus v.g. Epiſcopis interdum Jure communi, & Ordinario convenire poteſt, ut ex dicendis patebit.

VI. Excipitur 4. Niſi illegitimè nati Religioſi fiant, tunc enim ad Ordines etiam ſacros promoveri poſſunt. c.1.diſ.56, & c.1.h.t. Solus autem ingreſſus in Religionem educationis, vel probationis causâ, non tollit irregularitatem ortam ex defectu natalium, ſed per ſolam profeſſionem, vel vota in Religione approbata emiſſa (per quæ aliquis verus Religioſus, etſi non profeſſus, efficitur, cujuſmodi ſunt vota ſimplicia Societatis Jeſu poſt biennium Novitiatus edita) fit quis aptus, & eo ipſo diſpenſatus cenſetur ad omnes Ordines ſuſcipiendos. Suar. cit.diſ.50.ſect.5.n.12.& 14. Sanch.l.5.mor.c.5.num. 12.& 13. quia verba illa cit.c.1. *niſi Monachi fiant* h. t. propriè, & cum effectu intelligi debent, verè autem, & cum effectu nemo ſit Religioſus, ante profeſſionem, vel vota Religionis edita. Nec obſtat, quòd in cit.c.1. additur: *vel in Congregatione Canonica regulariter viventes*, quia per hoc ſolùm ſignificatur, non tantùm Monachos, ſed etiam Clericos, ſeu Canonicos Regulares liberari ab irregularitate contracta ex defectu natalium per ingreſſum Religionis, ſive profeſſionem in illa, prout etiam colligitur ex cit. c. 1. diſ.56. ex illis verbis: *niſi aut in Cœnobiis, aut in Canoniis religioſè probati, fuerint converſati*, id eſt, niſi fiant Monachi, aut Canonici Regulares: adeóque, ut aboleatur hæc irregularitas, non requiritur tantùm, ut ſint educati in Religione; vel, ut in probatione fuerint, ſed ut poſt ſufficientem probationem, ſint admiſſi, quod fit per profeſſionem Religioſam. Suar.c.l. n.14.& Sanch.n.12. Idque confirmatur ex eo, quia nomine Monachi, aut Religioſi, hîc non poteſt intelligi novitius, cùm enim legitimatio ad Ordines fiat ad rem quandam ſtabilem, ac perpetuam, non expediebat, aliquem legitimari ad Ordines, donec ſtatum Religionis perpetuum aſſumpſit: alioquin fraus contra legem fieri poſſet, ſi Novitius illegitimè natus Ordines ſacros ſuſciperet, & ante profeſſionem iterum egrederetur, prout liberè poteſt. Franc.in c.1.n. 11.h.t.in 6. Suar.c.l. n.12.

Porrò non tantùm illegitimus per profeſſionem religioſam fit habilis ad ſuſcipiendos Ordines etiam ſacros, ſed etiam ad utendum Ordinibus ſuſceptis, ſive miniſtrandum in illis, cùm hoc poſterius faciliùs concedi ſoleat, quàm prius, ut ſi quis fortè ſinè diſpenſatione ordinatus fuerit, ac poſtea profeſſus ſit Religionem. Sanch.c.l.n.10.

Quòd autem etiam per vota ſimplicia emiſſa in Societate Jeſu, poſt biennium Novitiatûs elapſum, tollatur hæc irregularitas orta ex defectu natalium, probatur inde, quia Canones ſuprà allati tantùm requirunt ad eam abolendam, ut illegitimus fiat verus Religioſus, qualis fit, qui hæc vota emittit, juxta Extravag. Aſcendente Domino Gregorij XIII. idque favore Religionis ſtatutum eſt. Et hinc etiamſi is, qui per vota ſimplicia factus eſt Religioſus, ſi à Societate recedat, & à votis abſolvatur, non tamen reincidit in hanc priſtinam irregularitatem, ſed ſi promotus ſit jam ad Ordines ſacros, poteſt eis uti, vel ad eos promoveri, ſi nondum eoſdem ſuſceperit, cùm irregularitas hæc per vota Religionis ſit omnino ſublata; neque ex eo, quòd, ſi Novitius ſit abſolutus ab excommunicatione, desertâ Religione, in illam reincidit, ſequitur poſt vota Religionis emiſſa, eum etiam reincidere in irregularitatem, à qua fuit ſemel abſolutus, quia id nullo jure cavetur, & abſolutio conſecuta eſt ſuum effectum, ad quem ordinabatur: neque quod de abſolutione ab excommunicatione ſtatutum eſt, ad irregularitatem eſt extendendum, Suar. cit. ſect.5. n.14. Sanch.cit.c.5.n.14.

VII. Cæterùm, hactenus dicta procedunt quoad Ordines ſuſcipiendos, nam ad Prælaturas illegitimè nati, etſi Religioſi facti ſint, non poſſunt promoveri, ſinè diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, cit. c. 1. junctâ Gl. V. Prælationem. h.t. Neque ad dignitates, & beneficia habentia curam animarum, extra vel intra Ordinem, c. ult. h. t. etſi poſſint, abſque

absque alia dispensatione, promoveri ad omnia beneficia, administrationes, & officia Ordinis, quæ curata non sunt, atque manualia, seu ad nutum Superioris, à quo etiam conferuntur, auferri possunt. Abb. in cit. c. 1. in fine h. t. Navarr. l. 1. consil. 6. n. 2. & seqq. h. t. Sanch. c. l. n. 16. contra Suar. c. l. n. 15. Idque colligitur ex cit. c. 1. h. t. ubi habetur, quòd illegitimus factus Monachus, vel Regularis, non possit, absque dispensatione, assumi ad Prælationem, ergo à contrario sensu, sinè dispensatione, potest assumi ad alia beneficia, & officia regularia, quæ non sunt Prælaturæ, cuiusmodi sunt Prioratus claustrales subjecti Abbati, seu Prælato Monasterij, & alia beneficia, vel officia regularia, quæ curata non sunt. juxta c. ult. h. t. Neque obstat, quòd professio Religionis jure divino dissolvit matrimonium ratum. ergo multò magis tollet omnem inhabilitatem ad Ordines, & ad Prælaturas, ac beneficia. Nam esto anteced. negatur conseq. quia professio, seu status Religiosus non habet illam repugnantiam cum irregularitate ad Ordines, & beneficia, quam habet cum matrimonio. Suar. cit. loc. num. 16. Porrò ob defectum natalium, Religiosi non possunt promoveri, sine dispensatione, ad Prælaturas, etiamsi illæ non sint perpetuæ, sed temporales, aut triennales: nam alioquin omnes ferè Religiosi illegitimi possent assumi ad dignitates, & Prælaturas Ordinis, cùm hodie ferè omnes Superiores Ordinum sint temporales, exceptis Generalibus quorundam Ordinum.

VIII. Præterea neque Moniales illegitimæ, absque dispensatione, fieri possunt Abbatissæ, seu Priorissæ, sive sint perpetuæ, quæ benedici solent, sive temporales, ut ex communi DD. sententia docet Navarr. in Comment. 2. de regular. n. 60. & in man. Prælat. c. 27. n. 201. Sanch. cit. c. 5. n. 19. & alij apud ipsum, & novissimè Fagnan. in c. 1. h. t. n. 38. & seqq. contra Rodriq. qq. reg. tom. 1. q. 13. a. 21. & Mirand. tract. de Monialib. q. 6. art. 3. Ratio est, quia illegitimi professi excluduntur ab omni Prælatura, & dignitate. c. 1. & ult. h. t. Abbatissæ autem officium est dignitas, ut constat ex c. Indemnitatibus; 43. §. Verùm, si quæ ibi: *ut à dignitate dejiciatur adepta* de elect. in 6. & Abbatissa fungitur officio Prælationis in omnibus illis, quorum fœmina potest esse capax; & ratio, ob quam mares illegitimi excluduntur à Prælaturis, & dignitatibus, etiam locū habet in fœminis, nempe timor, ne imitentur incontinentiam paternam, adeóque illæ etiam comprehenduntur sub dispositione cit. c. 1. & ult. h. t. Neque verò etiam masculis illegitimis ullum privilegium jure concessum est, quoad Prælaturas, adeóque nec fœminis, quamvis aliàs Moniales fruantur omnibus privilegiis professionis, quorum fœminæ sunt capaces. Sanch. c. l. Porrò Abbatissæ, licèt non sint perpetuæ, sed temporales solùm, habent tamen dignitatem, & prælationem in Ordine ad Moniales sibi subjectas, ad instar Vicarij Episcopi, qui dignitatem habet, etsi non sit perpetuus, seo intitulatus. Fagnan. hic in cit. c. 1. n. 56. & 57. Quinam verò cum Regularibus illegitimis dispensare possint ad Prælaturas, ac dignitates obtinendas, dicetur §. seq.

IX. Assertio 3. Omnes illegitimè nati sunt irregulares, etiamsi defectus natalium sit occultus, & publicè habeantur pro legitimis, ac proinde sine dispensatione saltem secretò obtenta, ad Ordines suscipiendos aspirare non debent, Abb. in c. Nisi cùm pridem; 10. num. 15. & 16. de renunciat. Navarr. in man. c. 27. n. 201. Piasec. cit. c. 1. art. 4. num. 7. Laym. l. 1. Theol. moral. tract. 5. p. 5. c. 5. num. 1. Ratio est, quia jura absolutè statuunt, illegitimos esse irregulares, non distinguendo inter illegitimum notorium, & occultum, ergo neque nos distinguere debemus.

Id autem intelligendum est, si nulla necessitas cogat sacros Ordines suscipere, tunc enim illegitimus occultus ordinari non debet, si dispensationem petere nolit: secus est, si gravis causa urgeat ad Ordines suscipiendos, &, si dispensationem peteret, graviter se, vel etiam parentes infamaret, saltem apud Papam, vel Episcopum; tunc enim sinè dispensatione ordinari potest. V. g. si primogenitus filius Regis occultè sciens, se esse illegitimum, regnum cedere non posset fratri legitimè nato, & idoneo ad regnum, nisi fiat Cardinalis, Presbyter, vel Diaconus. Laym. c. l. Non tamen filius illegitimus tenetur credere, si id occultum sit, ita, ut probari non possit, neque de ea re fama vulgata sit, matri dicenti, eum esse conceptum ex adulterio, quia, si educatus est in domo paterna, & tractatus, ut filius, præsumptionem juris habet pro se, quòd sit legitimus filius, ideóque assertio contraria, etiam ab ambobus parentibus facta, ipsi non præjudicat, nisi hæc præsumptio juris per alias graviores conjecturas, seu præsumptiones tollatur. Piasec. c. l.

X. Assertio 4. Etiam filij legitimi Sacerdotum, ij scilicet, qui ab illis post matrimonium, sive ratum tantùm, sive etiam consummatum, ad Ordines sacros promotis (uxore consentiente, aut certè sciente, & non contradicente, vel etiam ignorante, aut contradicente) adeóque ex uxore legitima ducta ante susceptos Ordines sacros, post susceptum à viro Sacerdotium, vel etiam alium Ordinem sacrum, sunt geniti, irregulares sunt, & pro illegitimis habentur, ita, ut ad Ordines, & beneficia Ecclesiastica, sine dispensatione promoveri nequeant, prout apertè colligitùr ex c. Litteras; 14. h. t. Nam cùm relatum esset Clementi III. quòd Henricus à patre in Sacerdotio ex uxore legitima (ducta « ante sacros Ordines susceptos, cùm qua, post promissam continentiam Ordini sacro annexam à viro, vel etiam ab uxore, castitatem similiter vovente, vel Religionem ingrediente, carnale commercium, sine violatione voti, & sacrilegio habere non potuit. Gl. hic V. legitima, & Hostiens. V. Genitus) natus in officio, & statu Clericali Deo servire cuperet: Respondit Papa, quamvis incontinen- » tia Sacerdotum in filiis quoque sit redarguenda, in » hoc tamen casu, si alioquin dignus est Henri- « cus, se permittere, ut in Clericum ordinetur, & » Ecclesiasticum beneficium consequatur, unde » commodè sustentari possit. Prior pars, quòd talis » filius, absolutè loquendo, sit legitimus, probatur, quia est ex vero matrimonio natus, quippe quod semel legitimè contractum, etsi ratum tantùm, per susceptionem Ordinis sacri non dissolvi- tur,

rur, juxta extravag. Antiquæ unic. Joan. xxII. de voto, multò minùs per votum simplex: sed neque per professionem solemnem in Religione, si consummatum fuerit matrimonium dissolvitur; licèt usus matrimonij sit illicitus, & sacrilegus, saltem quoad petitionem debiti conjugalis, ex parte viri Sacerdotis, quod tamen ipsi matrimonio, & ptoli ex eo genitæ non potest officere: ac proinde, cùm tales filij sint legitimi, consequenter etiam hæreditariæ successionis, aliorumq; jurium filiis legitimis competentium capaces erunt, ut ex communiore, & probabiliore sententia docet Suar. cit. sec. 2. n. 4. Sanch. l. 9. de matrim. dis. 38. n. 7. Aliud est, si ante matrimonium consummatum, uterque, vel alter conjunx ad Religionem transeat, tum enim filij ex ijs post professionem factam geniti, sunt illegitimi, ac spurij, quia per professionem utriusque, vel alterius conjugis prius matrimonium ratum est dissolutum. Suar. c. l. n. 3. & Sanchez c. l. n. 4.

Posterior verò pars, quòd tales filij Sacerdotū sint irregulares, nec sine dispensatione promoveri possint ad Ordines, & Ecclesiastica beneficia, probatur, quia filij geniti ex Sacerdote promoto ad sacros Ordines, post matrimonium contractum, sive consummatum, sive ratum tantùm, vel ex parentibus Religionē professis, post matrimonium consummatum, quamvis legitimi sint quoad successionem, & jura civilia, ut jam dictum: sunt tamen irregulares, ad modum prolis illegitimę, quoad Ordines scilicet, & beneficia Ecclesiastica, quia maculam, seu turpitudinem aliquam, & infamiam contrahunt, tum propter incontinentiā, & sacrilegium patris. arg. c. Ministri; 19. dis. 81. tum propter periculum, ne, si Sacerdotes ordinentur, patri similes evadant, ideóq; non, nisi ex permissione, seu dispensatione, ad Ordines, & beneficia promoveri possunt. juxta cit. c. Litteras, & ibid. Innoc. V. Permittimus. Abb. n. 4. Suar. cit. sect. 2. n. 5. Sanch. c. l. num. 7. Idque apertè colligitur ex cit. c. Litteras, secundùm integram eius lectionem apud Suar. c. l. num. 5. ubi ait, Pontifex, *ut postulationis suæ apud Sedem Apostolicam effectum aliquem consequatur, permittere se &c.* ubi vel Papa dispensavit eum sic genito in Sacerdotio ex legitima uxore, etiam quoad sacros Ordines; & tunc subaudiri debet, ex indulgentia speciali. Hostiens. hic V. Permittimus: vel dicendum est, quòd solus Papa tali casu possit dispensare, etiam ad Ordines minores, ut censet Suar. c. l.

X I. Verùm probabilius est, quòd Papa in casu illius cap. cum genito in Sacerdotio ex legitima uxore ducta, ante sactos Ordines susceptos, dispensavit, ut ordinetur in Clericum, adeóque ut minores Ordines suscipere possit, non autem majores, Gl. ibid, V. ordinari, quia dispensatus simpliciter ad Ordines, intelligitur tantùm dispensatus ad minores: & ut simplex beneficium Ecclesiasticum consequi possit, quia dispensatio est odiosa, cùm deroget Juri communi, ideóque non extendenda. Rebuff. in praxi benef. tit. de dispens. super defect. natal. n. 47. & 51. & alij apud Barb. in Collect. in cit. c. Litteras; n. 4. & 5. Dispensavit autem in hoc c. Papa, quia id ab ipso petitum fuit: non tamen ideo aliis, v. g. Episcopis prohibita fuit dispensatio in tali casu, ad Ordines minores, & beneficia simplicia: nam in his etiam Episcopus dispensare potest, sinè licentia Papæ, ut tradit Gl. in fine in c. ult. h. t. & in c. 1. V. Episcopi eod. in 6. Hostiens. in cit. c. Litteras; V. Permittimus.

Porrò etsi in cit. c. Litteras solùm expressè agatur, & sermo sit de filiis Presbyterorum, quia is fuit casus illius c. non autem de aliis inferioribus in sacris cōstitutis, ut Diaconis, vel Subdiaconis, nec de Religionem professis: tamen idem de illis est dicēdum, quia ratio, ob quam talis filius Sacerdotis non potest promoveri ad Ordines, & beneficia, sinè dispensatione, non est Ordo Sacerdotalis, sed solemne votum continentię ei annexum, ratione cuius propria uxor in foro Ecclesiastico non reputatur uxor, quoad debitum reddendum, quia votum reddit illicitum, & sacrilegam copulam cum propria uxore, Gl. & Abb. in cit. c. Litteras. Suar. cit. sect. 2. n. 6.

Illud hic addendum, quòd hæc irregularitas non est pœna, respectu talium filiorum, sed Canonicum impedimentum impositum propter quandam indecentiam, quæ à filiis, sinè eorum culpa, ex vitio illiciti concubitûs contrahi potuit.

X I I. Assertio 5. Infantes vulgò expositi, quorū patentes ignorantur, tanquam irregulares ab Ordinibus repelli solent, nec facilè ordinari debent, sinè dispensatione, quia plerumque tales ex illegitimo toro nasci solent, ideóque vehemens præsumptio est, eos esse illegitimos, & maculam aliquam ex tali expositione contrahunt, ut docet Covart. in Clement. si furiosus p. 1. in princ. n. 9. Suar. cit. dis. 50. sect. 4. n. 3. Garc. l. 7. de benef. c. 2. n. 8. & seqq. & alij apud ipsū. Potest tamen Episcopus in tali casu dubio dispensare cum expositis, ut etiam ad Ordines sacros, & beneficia curata promoveantur, licèt aliàs jure ordinario cum illegitimis non possit sic dispensare, ut infrà dicetur. Neque expositus, si bonâ fide ordinatus sit, prohibetur ministrare in Ordinibus susceptis, etiam sacris, quia cùm habeat jus quæsitum, in dubio melior est conditio possidentis. Covar. c. l. n. 4. Suar. c. l. n. 4. Layman l. 1. Theol. moral. tr. 5. p. 5. c. 5. n. 4.

XIII. Alij verò DD. plures simpliciter negant, expositos esse irregulares, prout videre est apud Suar. c. l. n. 2. Garc. c. 2. n. 7. quia quilibet præsumendus est bonus, ac dignus, donec contrarium probetur. c. ult. de præscript. ac in dubiis semper præferenda sunt benigniora. reg. jur. 56. in 6. præsertim verò in favorem prolis facienda est interpretatio, c. Ex tenore; 14. qui filij sint legitimi: cùm filij legitimi etiam interdū ob paupertatem, vel similem causam exponantur. Et hæc sententia quoque probabilis est, teste Suar. c. l. quamvis tutius sit, dispensationem petere; idque cōmuniter in praxi observari solet, ut asserit Piasec. cit. c. 2. a. 4. n. 15. Regulæ autem juris allatæ opponi potest alia, quòd in obscuris inspici solet, quod verisimilius est, & quod plerumque fieri solet, Reg. 114. in 6. cùm ergo verisimilius sit, expositos esse illegitimè natos, plerique enim, & ferè omnes, qui exponuntur, sunt illegitimi, potiùs ab eo, quod communiter, & plerumque fit, interpretatio sumenda est, quàm ab eo, quod aliquando, sed ratò fit, etsi aliàs id sit melius, ac benignius. Garc. cit. loc. n. 10.

§. II. *Quis*

§. II.

Quis dispensare possit cum illegitimis, & qualis interpretatio facienda sit in eiusmodi dispensationibus?

XIV. Assertio 1. Ad majores Ordines, & dignitates, personatus, & beneficia curata Episcopus dispensare non potest cum filiis Sacerdotum, & aliis illegitimè natis, sed solus Papa; at verò quoad Ordines minores, & beneficia non curata, etiam Episcopus dispensare potest, idque quoad dignitates, & beneficia curata, habetur in c. Nimis; 18. & ult. h. t. Nam » cùm in provincia Turonensi filij Sacerdotum, & alij non legitimè nati, ad dignitates, personatus; & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione Sedis Apostolicæ, promoverentur, hoc intellecto, Papa Gregorius IX. mandavit Archiepiscopo Turonensi, ut omnes tales promotos à dignitatibus, personatibus, & huiusmodi beneficiis curam animarum habentibus amoveat, & illa personis idoneis conferri curet per illos, ad quos collatio eorum pertinet, & prohibet, ne id de cætero attentare præsumant. Ex quo per sensum contrarium colligitur, Episcopum ad simplicia beneficia cum illegitimis dispensare posse. Hostiens. hîc V. Curam animarum. Ratio est, quia eo ipso, quod Papa in cit. c. ult. prohibet solùm illegitimos promoveri ad dignitates, & beneficia curata, sinè dispensatione Sedis Apostolicæ, intelligitur permittere promoveri ad alia beneficia inferiora, seu non curata, sine dispensatione eiusdem, quia quod de uno prohibetur, de aliò permittitur, & quod non invenitur prohibitum, intelligitur permissum. Gl. ibid. V. Sedis Apostolicæ.

XV. Idque expressiùs habetur in c. 1. in princ. » h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: Is, qui » defectum natalium patitur (sive sit spurius, vel ex adulterio, aut aliò quocunque damnato, ac nefariò » concubitu natus, sive naturalis, seu ex simplici for» nicatione genitus. Gl. hîc V. defectum) ex dispen» satione Episcopi, licitè potest (si aliud Canonicum » impedimentum non obsistat) ad Ordines minores » promoveri, & obtinere beneficium (simplex, Gloss. » hîc V. Beneficium) cui cura non imminet anima» rum, dummodo sit tale, super quo per ipsum Epi» scopum valeat dispensari: ubi etiam additur: ad » Ordines quoque majores, vel beneficia curam ani» marum habentia, super quibus nequit Episcopus » dispensare, illegitimus, sinè dispensatione Sedis A» postolicæ, promoveri non potest: ex quo probata manet etiam prior pars quoad Ordines majores, & beneficia curata. Sed neque Legatus Sedis Apostolicæ dispensare potest cum illegitimo ad Ordines majores, & dignitates, ac beneficia curata; nisi hoc ei specialiter à Papa concessum fuerit. Gloss. hîc V. Sedis Apostolicæ. arg. c. pen. h. t. Rebuff. c. h. num. 45.

XVI. Notandum 1. Beneficia, etsi simplicia, & non curata; quæ limites dispensationis Episcopalis excedunt, sive ad quæ illegitimè nati ex dispensatione Episcopi promoveri non possunt, juxta cit. c. 1. h. t. in 6. censentur esse illa beneficia, quæ secundùm Jus commune, vel secundùm consuetudinem Curiæ Romanæ; vel secundùm statutum Ecclesiæ particularis juratum; aut à Sede Apostolicà confirmatum illegitimis conferri non possunt; ut tradunt communiter DD. in cit. c. 1. h. t. in 6.

Primi generis sunt dignitates, & personatus, etiam sinè cura, ut docet Gloss. in cit. c. 1. V. Beneficium. h. t. in 6. Azor p. 2. l. 6. c. 3. quæst. 3. Suar. cit. dis. 50. de censur. sect. 5. num. 6. Garc. cit. c. 2. num. 53. & duobus seqq. Barb. de offic. Episc. alleg. 45. num. 29. & alij DD. communiter. Ratio est, tum quia textus in cit. c. 1. videtur solùm intelligendus de beneficiis simplicibus, non autem de dignitatibus, & personatibus, quæ curatis beneficiis æquiparari solent, c. Dudum; 54. de elect. Tum quia in c. fin. h. t. habetur, quòd illegitimè nati ad dignitates, personatus; & beneficia curam animarum habentia, sinè dispensatione Sedis Apostolicæ; promoveri non possunt, juxta quod videtur intelligenda restrictio illa cit. c. 1. *dummodo sit tale beneficium, super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari*, Garc. cit. loc. num. 56. Huc etiam pertinent beneficia simplicia, quæ requirunt sacrum Ordinem, quia, cùm in tali Ordine non possit dispensare Episcopus; ergo nec in beneficio; quod illum Ordinem requirit; Gloss. in cit. c. 1. V. Tale, & Franc. ibid. num. 8. Garc. cit. loc. num. 66. Barbos. num. 30. Quòd si tamen beneficium actu non requirat sacrum Ordinem, sed ut intra certum tempus, v. g. annum; illum recipiat Beneficiatus, ut ordinariè accidit; Episcopum in tali casu dispensare posse cum illegitimo ad tale beneficium, probabiliter cum Lapo in cit. c. 1. & Ancharano ibid. asserit Azor cit. c. 3. quæst. 15. contra Franc. & Zerolam. Sed neque ad beneficium simplex potest dispensari cum illegitimo ab Episcopo in Ecclesia; ubi pater eius Beneficiatus est, aut fuit; juxta Gloss. in cit. c. 1. V. Tale; de quo infrà.

Secundi generis beneficia, ad quæ Episcopus dispensare non potest cum illegitimis, secundùm stylum Curiæ Romanæ, sunt Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium; ut docet Rebuff. in praxi cit. tit. de dispens. sup. defect. nat. num. 10. nam etiam Papa; quando dispensat cum illegitimo ad obtinenda quæcunque beneficia; excipere solet dignitates; & Canonicatus in Ecclesia Cathedrali; & primam; seu principalem in Ecclesia Collegiata, teste Garc. cit. loc. num. 71. Spectato autem Jure communi, & seclusâ consuetudine Curiæ, probabilius est, Episcopum cum illegitimo ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis dispensare posse, ut docet Gloss. in cit. c. 1. V. Beneficium. & ibid. Jo. Andr. num. 3. Franc. num. 6. Azor p. 2. l. 6. c. 3. quæst. 11. & alij communiter contra Joan. Monach. & Rebuff. quia Episcopus dispensare potest in beneficiis non curatis. cit. c. 1. Canonicatus autem Ecclesiæ Cathedralis non est beneficium curatum; nec dignitas, aut personatus, sed beneficium simplex: particula verò restrictiva ibidem addita est principaliter ad excludenda beneficia paterna. juxta Gl. ib. V. Tale. Garc. c. l. n. 63. Atq; hæc quidem Jure communi antiquo obtinent:

tinent: hodie tamen quia post Concil. Trident. Sess. 24. c. 12. de reformat. omnibus Canonicatibus Ecclesiæ Cathedralis est annexus Ordo facer, ad quem Episcopus non potest habilitare illegitimum, juxta cit. c. 1. h. t. in 6. ideo neque potest cum eodem ad talem Canonicatum dispensare; nisi priùs à Sede Apostolica dispensationem accepisset illegitimus, ut sacros Ordines ei suscipere liceat, tum enim cessat prædicta ratio, cùm jam sit habilitatus ad sacrum Ordinem, Less. l. 2. de just. c. 34. num. 86. Garc. cit. loc. num. 68. Barbos. num. 33. Unde infertur, etiam hodie Episcopum cum illegitimo dispensare posse ad Canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ, & dimidiam portionem, seu inferius beneficium Ecclesiæ Cathedralis, quia non habent annexum Ordinem sacrum, Garc. cit. loc. num. 69. Barbos. num. 22. & 23. & ad beneficium simplex, cui cura animarum per accidens est annexa, quia ipsi unita est Ecclesia parochialis, nam beneficium unitum per se non confertur, sed accessoriè cum principali, cujus naturam, & conditiones sequitur. Less. c. l. n. 87. Azor. cit. c. 3. q. 14. Barb. cit. alleg. 45. n. 24.

Tertij generis beneficia simplicia, ad quæ non potest dispensare Episcopus cum illegitimis, sunt Canonicatus Ecclesiæ Collegiatæ, si à Capitulo statutum fuit, ut nemo illegitimè natus ad illum admittatur, ipséque Episcopus juravit, se quoque illud statutum servaturum, vel si à Sede Apostolica fuerit confirmatum, Joan. Monach. in cit. c. 1. num. 4. h. t. in 6. Less. cit. loc. num. 87. Azor cit. c. 3. quæst. 12. Idémque est, si ex statuto particulari à Papa confirmato Canonicatus Ecclesiæ Collegiatæ sacrum Ordinem annexum habeat, ut patet ex suprà dictis. Sed neque Episcopus cum illegitimo dispensare potest super pluralitate beneficiorum simplicium, ut plura retinere possit, sed non, nisi ad unicum beneficium obtinendum, saltem si illud sufficiat ad eum honestè, & commodè sustentandum, ut colligitur ex cit. c. 1. in princ. quod loquitur in singulari, & §. Ille verò. ibid. junctâ Gl. V. Per sedem, nam cùm versemur in materia prohibitoria, non debet fieri extensio. Azor c. l. q. 12. Garc. c. l. n. 50. Barb. n. 28.

XVII. Notandum 2. Etsi Episcopus in criminibus, ut in adulterio, iisque minoribus, post peractam pœnitentiam, dispensare potest, c. At si Clerici 4. §. de adulteriis de judic. non tamen potest in defectu natalium, saltem ad Ordines sacros, & beneficia curata, ut ex dictis patet. Ratio diversitatis est, quia faciliùs tollitur irregularitas proveniens ex crimine, purgatur enim per pœnitentiam; non item, quæ provenit ex defectu natalium, ut colligitur ex c. Deinde; 3. dist. 26. Gl. hic. V. Sedis Apostolicæ. Hostiens. ibid. §. Sed cùm Episcopus. Abb. ibid. in fine.

Notandum 3. Quod dicitur in cit. c. 1. h. t. in 6. illegitimum non posse promoveri ad majores, seu sacros Ordines, sine dispensatione Sedis Apostolicæ, id intelligendum est de Clericis secularibus; nam secus est de illegitimis Regularibus, qui jure communi promoveri possunt ad sacros Ordines, juxta c. 1. h. t. Gl. hic V. Majores.

XVIII. Notandum 4. Episcopus neque cum illegitimo occultò dispensare potest ad Ordines majores, & beneficia curata, vigore potestatis Episcopis factæ in Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reformat. dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, præterquam ex homicidio voluntario, & ijs, quæ deductæ sunt ad forum contentiosum; quia hæc irregularitas proximè, & formaliter non oritur ex proprio delicto ejus, qui est irregularis, sed ex delicto parentum, & est moralis macula, seu nota ipsius personæ. Suar. cit. dis. 50. sect. 5. num. 5. Piasec. in praxi cit. c. 1. art. 10. num. 13. præterquam, quòd etiam, sine ulla culpa parentum, possit contrahi, ut si proles nascatur ex personis in amentia copulatis, ut ex Coninck notat Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 5. n. 2. Licèt contrarium teneat Avila de censur. p. 7. dis. 3. dub. 7. Potest tamen Episcopus dispensare cum illegitimo occulto, ut in susceptis Ordinibus ministret, ut tradit Avila c. l. dub. 6. not. 6. & Laym. c. l. saltem si bonâ fide ordinatus sit, & postea cognoscat natalium defectum; imò fortè etiam, si malâ fide, ut colligi videtur ex c. Nisi; 10. §. Personæ. de renunc. Laym. cit. loc.

XIX. Notandum 5. Capitulum Cathedrale, Sede Episcopali vacante, potest quoque dispensare cum illegitimis ad Ordines minores, & ea beneficia, ad quæ potest Episcopus, quia illi succedit in omnibus, quæ Jure communi pertinent ad Ordinariam jurisdictionem Episcopi, non solùm contentiosam, sed etiam voluntariam, præterquam in casibus specialiter jure exceptis. Navarr. l. 1. consil. 7. h. t. Barbos. c. l. n. 25. & duobus seqq. & alij apud ipsum.

XX. Assertio 2. Jure communi solus S. Pontifex dispensare potest cum Religiosis illegitimè natis ad Prælaturas, etiam in Ordine consequendas, ut patet ex c. 1. h. t. ibi: *Prælaturas nullatenus habeant*, per quam dictionem adimitur Episcopis facultas dispensandi, & in c. ult. h. t. deciditur, nullum illegitimum promoveri posse ad dignitates, absque S. Pontificis dispensatione, Prælatura autem Religionis est dignitas, ut docet Sanch. l. 5. moral. c. 5. & alij apud ipsum. Verùm ex privilegio Apostolico Ordinibus Mendicantibus concesso à Sixto IV. id etiam possunt eorum Superiores, prout videre est apud Rodriqu. tom. 1. qq. regul. quæst. 13. art. 6. quam facultatem revocatam à Sixto V. restituit Gregorius XIV. & concessit, ut Prælati Regulares dispensare possint cum illegitimis, etiam ad Prælaturas, sed non, nisi in Capitulo generali, vel provinciali, ut refert Rodriq. c. l. & Mirand. in man. Prælat. t. 1. q. 19. a. 3. & t. 2. q. 2. a. 2. apud quem legi possunt, & Sixti V. & Gregorij XIV. Constitutiones.

XXI. Assertio 3. Dispensatio etiam Papalis super natalium defectu strictè accipienda, & explicanda est, neque ad ea, quæ expressa non sunt, sive ultra ea, quæ verba strictè, ac propriè accepta significant, extendenda, sicut pluribus deducit Rebuff. cit. tit. de dispens. sup. defect. nat. num. 47. & seqq. Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 8. §. 8. num. 5. Ratio est, quia dispensatio cùm sit exorbitans à jure, sive relaxatio quædam Juris communis, velut odiosa restringi, & strictam interpretationem habere debet. c. 1. §. Ille, in fin h. t. in 6. nam facultas dispensandi cùm sit gratia, & beneficium Prin-

Principis, latissimè quidem interpretãda est, c. Olim; 16. de V. S. non item dispensatio in casibus particularibus facienda.

XXII. Hinc sequitur 1. Si à Papa dispensatum sit cum illegitimo simpliciter, ut Ordines suscipere possit, intelligitur dispensatum quoad Ordines minores tantùm, non autem majores. Rebuff. c.l. n. 47. Azor cit. l. 6. c. 3. q. 6. Barb. cit. alleg. 45. num. 4. dispensatus verò ad Ordines sacros, multò magìs censetur dispensatus ad minores. Barb. c. l. num. 5. 2. Si dispensatum sit cum illegitimo ad Ordines etiam sacros, non censetur dispensatum ad beneficium, quia diversa sunt, & illegitimus est incapax beneficij. Rebuff. c. l. num. 48. Azor c. l. quæst. 5. Barb. n. 6. Quod tamen improbat Laym. in cit. c. 1. h. t. in 6. n. 6. quia ordinato in sacris conferri debet beneficium, c. Proposuit; 4. h. t. ergo hoc ipso, quòd Papa concessit, ut aliquis promoveri possit ad sacros Ordines, censendus est etiam concessisse consequens, ut habere possit beneficium, saltem simplex. 3. Illegitimus dispensatus à Papa ad beneficia quæcunque generaliter, non censetur dispensatus ad pensionem Ecclesiasticam obtinendam, quia pensio propriè non est beneficium. Rebuff. c.l. n. 49. 4. Illegitimus, qui ad beneficia simpliciter est dispensatus, nõ potest idcirco obtinere dignitatem, vel beneficium curatum, quia ad hoc major idoneitas requiritur, quàm ad non curatum. Rebuff. n. 51. Azor c. l. q. 7. Barb. n. 11. & 12. 5. Illegitimus, qui ad beneficia etiam curata dispensationem obtinuit, non potest promoveri ad dignitates, aut personatus. Rebuff. c.l. n. 52. Azor c. l. q. 10. 6. Illegitimus, qui ad beneficia quæcunque, etiam dignitates est dispensatus, non potest, vi illius dispensationis, consequi dignitates, quibus cura animarum inest, ad quæ major scientia requiritur. Rebuff. c. l. Azor c. l. q. 9. Sed neque cum quo est dispensatum ad dignitates curatas, potest obtinere dignitatem principalem in Ecclesia Collegiata, nec majorem post Pontificalem in Ecclesia Cathedrali, v. g. Præposituram. Rebuff. c. l. n. 54. & 86. Azor c. l. q. 8. Barb. num. 14. quia hæ dignitates, secundùm stylum Curiæ, debent specialiter exprimi, ideóque non comprehenduntur sub generali concessione, sive dispensatione, arg. c. In generali; 81. de R. I. in 6. 7. Illegitimus dispensatus ad dignitates Ecclesiasticas quascunq;, non ideo censetur dispensatus ad Episcopatum, vel Cardinalatum, nec dispensatus ad Episcopatum promoveri potest ad Archiepiscopatum. Azor c. l. quæst. 8. Barbos. de offic. Episc. alleg. 1. num. 17. quia hæ dignitates specialem expressionem requirunt, propter earum excellentiam, ideóque generalis concessio, seu dispensatio non sufficit.

„ XXIII. Denique, si cum aliquo illegitimo per „ Sedem Apostolicam sit dispensatum, ut non obstan- „ te defectu natalium, ad beneficium, etiamsi curam „ animarum annexam habeat, possit promoveri, non „ potest is, prætextu hujusmodi dispensationis, nisi „ unicum beneficium obtinere, quia dispensatio- „ nem, quippe quæ exorbitans est à Jure communi, „ veluti odiosam restringi oportet, prout statutum habetur in c. 1. §. Illi verò; h. t. in 6.

XXIV. Notandum hîc 1. Illegitimus, cum quo super certo beneficio dispensatum est, priore beneficio dimisso, aliud consequi non potest, sinè nova dispensatione, quia dispensatio super priore beneficio suum effectum consecuta fuit, ideóque nihil ultra operatur, & super alio non fuit dispensatum, ut notat Jo. Monach. in cit. c. 1. n. 10. h. t. in 6. Lapus ibid. n. 11. Anchar. & Franc. n. 12. Cùm ergò illegitimus dispensatus ad certum effectum, v. g. ad unum beneficium curatum obtinendum, nihilominus maneat illegitimus, ad novum beneficium novâ dispensatione opus habet, & consequenter etiam in impetratione novæ gratiæ iterum exprimere debet defectum natalium, quippe cùm gratiæ illegitimis non facilè concedi soleant. Si verò Papa dispensârit cum illegitimo indeterminatè ad aliquod beneficium in genere obtinendum, tum, si primum fuerit in effectu consecutus, eo dimisso, aliud beneficium obtinere non potest, quia dispensatio sortita est effectum per adeptionem primi beneficij, ut suprà etiam dictum: idémque est, si culpâ suâ primum non fuerit adeptus, quia per ipsum stetit, quò minùs gratia ipsi facta effectum sortiretur; quòd si non fuit in culpa, tunc poterit aliud beneficium obtinere, quia dispensatio debet intelligi cum effectu. Lap. in cit. c. 1. n. 9. & 10. Anchar. ibid. & Franc. n. 12. & 13. Azor cit. c. 3. q. 17.

Notandum 2. Si cum illegitimo non fuerit dispensatum, sed ipse legitimatus fuerit, nova dispensatio ad novum beneficium, vel gratiam obtinendam non requiritur, cùm per legitimationem defectus natalium omnino sit abolitus; neque etiam idem defectus denuo exprimi debet in impetratione beneficij, sed legitimatio semel data semper in effectu durat. Jo. Monach. c.l. & legitimatio, est favorabilis, ideóque extendenda, dispensatio verò odiosa, ideóque restringenda. Lap. c.l. n. 7. & 8. Anchar. ibid. & Franc. n. 13.

Notandum 3. Quando dispensatum est cum illegitimo ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum, secundùm formam hujus c. 1. h. t. in 6. non possunt ei conferri duo beneficia, sive curata, sive simplicia simul, quia nec collator potest simul uni conferre duo beneficia, nec recipiens acceptare, aut retinere. Neque etiam successivè; nam, vel ambo sunt curata, & tum provisus perdit utrumque, primum per c. De multa; 28. de præbend. secundum per cit. c. 1. h. t. in 6. quamvìs Jo. Monach. & Joan. Andr. ibid. putent, quòd debeat unum eligere, aliàs utroque privabitur. Vel ambo beneficia non sunt curata; & tunc cogitur dimittere secundum, quod illicitè est adeptus, etsi ipsum retinere velit, privabitur etiam primo: nisi quis dicat, quòd recipiendò secundum, renunciet primo, & sic nec secundum retinere poterit, quippe quod ei conferri non potuit vi dispensationis, nec retinebit primum, cui renunciavit. Lap. in cit. c. 1. n. 1. Anchar. ibid. in fine. Franc. ibid. num. ult.

Notandum 4. Episcopus non potest illegitimo, cum quo dispensatum est ad beneficium, etiam curatum, conferre duo beneficia, etiam simplicia, saltem, quando unum sufficit ad eum honestè, & commodè sustentandum, ut patet ex cit. c. 1. §. Ille ve-

rò: quia Epiſcopus Jure communi non poteſt eidem Clerico, etſi legitimo, conferre duo beneficia etiam ſimplicia, quando unum ſufficit ad Clericum alendum, multò minùs illegitimo: nam quamvìs poſſit Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo ad unum ſimplex beneficium, non tamen, ut duo habeat, hæc enim poteſtas ei jure non eſt conceſſa. Nec obſtat, quòd Epiſcopus poſſit habenti ſimplex beneficium, quod ad ſuſtentationem ejus non ſufficit, dare ei alterum, dummodo neutrum per ſe ſit ſufficiens ad victum, nec perſonalem reſidentiam requirat, juxta Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 17. de reform. quia id intelligendum eſt, quando is, cui confertur, alioqui idoneus eſt, & habilis, qualis non eſt illegitimus, cum quo Epiſcopus non poteſt diſpenſare ad duo beneficia, ut ex dictis patet. Azor cit. c.3.q.12.

XXV. Poſtremò prædictis addendum, quod
» ſtatutum habetur in c. Si is; 2. h. t. in 6. Si ille;
» cum quo per Sedem Apoſtolicam fuit diſpenſatum,
» ut non obſtante defectu natalium, ad omnes Or-
» dines (quia ſi non poneretur *ad omnes*, ſed ſimpli-
» citer, & indefinitè, ad Ordines, venirent ſolùm mi-
» nores. Gloſſ. hîc V. Ad omnes; junctâ Gloſſ. marg.)
» promoveri poſſit, & obtinere beneficium, etiamſi
» habeat curam animarum: poſtea verò ille aliam
» diſpenſationem obtineat à Papa, ut poſſit duo, vel
» plura beneficia ſimilem curam habentia recipere ſi-
» mul, & licitè retinere, modò aliàs Canonicè
» conferantur, nullâ tamen in petitione factâ men-
» tione defectûs natalium: talis diſpenſatio, quippe
» ſubreptitiè impetrata, ipſo jure irrita eſt, & nul-
» lius momenti: quia non eſt veriſimile, Pontificem
» ſuper pluralitate beneficiorum hujuſmodi diſpen-
» ſaturum fuiſſe, ſi talis defectus expreſſus fuiſſet.

Ex quo colligitur 1. Quòd diſpenſatio addita diſpenſationi non valet, niſi in ſecunda diſpenſatione fiat mentio de defectu, Gl. hîc in notat. & Franc. num. 3.

Colligitur 2. Si Papa ad alicujus petitionem diſpenſet ſuper impedimento, ut in caſu hujus c. ad obtinendum alterum beneficium curatum, tum diſpenſatio reſtringi debet ad tenorem poſtulationis, & conſequenter, ſi in ea totum impedimentum non ſit expreſſum, diſpenſatio eſt invalida, quia perſonam, cum qua diſpenſatur, non omnino habilem reddit. Ut in caſu cit. c. 2. talis diſpenſatus duplex impedimentum habet ad obtinendum alterum beneficium curatum, nimirum, quòd jam habeat unum beneficium, illúdque retinere velit, & quòd ſit illegitimus, ideóque in petitione utrumque exprimi debet. Excipe, niſi Papa diſpenſet cum aliquo, motu proprio, & ex certa ſcientia, tum enim non requiritur, ut totum impedimentum exprimatur in litteris, ſed ſufficit clauſula generalis, *non obſtantibus quibuscunque*, per quam omnia impedimenta, quæ Pontificiâ poteſtate tolli poſſunt, ac ſolent, ſublata cenſentur, ut ex Lapo in cit. c. 1. num. 5. & 6. tradit Laym. in cit. c. 2. eodem in 6.

* * *

§. III.

An, & quo pacto filii illegitimi, & etiam legitimi Presbyterorum à beneficiis paternis, & Eccleſiæ paternæ arceantur, & quis cum iis diſpenſare poſſit?

XXVI. Aſſertio 1. Filius Presbyteri, aut alterius Clerici, illegitimè natus non poteſt obtinere ullum beneficium, neque quoquo modo ex officio miniſtrare in Eccleſia, in qua pater ejus Epiſcopatum, Præpoſituram, Decanatum, Parochiam, vel Canonicatum, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum habet vel habuit, ſive ex officio miniſtravit, & ſi in tali Eccleſia inſtitutus, vel receptus ſit ad Miniſterium aliquod, inde amovendus eſt. Rebuff. in praxi benef. tit. de diſpenſ. ſup. defect. natal. n. 33. & pluribus ſeqq. Sylveſt. V. Beneficium; 3. num. 17. Leſſ. l. 2. de juſtit. c, 34. n. 88. Garc. p. 7. de benef. c. 3. n. 6. Idque locum habet etiam in filijs illegitimis Clericorum, qui in minoribus Ordinibus ſunt conſtituti. Garc. c. l. n. 4. Ratio eſt, tum quia indecorum, ac fœdum eſt, in eadem Eccleſia parentem, & filium nothum, aut illegitimum reſidere, totíque populo exemplum paternæ incontinentiæ, velut cum præmio, ac dignitate, aſſiduè oſtentari, ut ait Leſſ. c. l. tum quia alioquin pleraque beneficia, induſtriâ parentum, ad hujuſmodi filios pervenirent, cùm tamen, quæ ſucceſſionis hæreditariæ ſpeciem habent SS. Canonibus ſint contraria, c. Apoſtolica; 7. cauſ. 8. quæſt. 1. & quidem etiam in filijs legitimis, ne dum illegitimis.

XXVII. Idque ſumitur etiam 1. Ex c. Ad præ-
ſentiam; 2. h. t. Nam cùm Robertus Presbyter »
filius illegitimus Sacerdotis ab Alexandro III. Ca- »
pellaniam in Eccleſia, in qua pater ejus beneficium »
habuerat, impetrâſſet, tacendo id ipſum in poſtu- »
latione: ideo mandat Papa, ut, ſi de hoc conſti- »
terit, non obſtantibus prioribus litteris Papali- »
bus, à Capellania amoveatur. Ratio eſt, quia »
priores litteræ ſubreptitiè ſunt impetratæ, tacitâ veritate, quâ expreſſâ, eæ conceſſæ non fuiſſent. Gl. fin. hîc.

XXVIII. 2. Idem ſumitur ex c. Præſentium; 3.
h. t. Ubi præcipitur, ne filij (illegitimi) Sacerdo- »
tum ad Miniſterium Eccleſiæ, cui pater eorum »
præfuit, admittantur, &, ſi admiſſi fuerint, inde a- »
moveantur: Ubi Hoſtienſ. V. Nullatenus notat: »
quamvìs aliàs crimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt, & nemo alieni criminis ſucceſſor conſtituitur, ut dicitur in l. Crimen; 26. ff. de pœnis: id tamen ſpeciale eſt in Ordinibus, & dignitatibus Eccleſiaſticis, quòd filij Sacerdotum, & alij ſpurij puniantur ob delictum patris, ſive prohibeantur ad illas promoveri.

XXIX. 3. Idem ſtatutum habetur in c. Con-
querente; 4. h. t. Nam mortuo Presbytero S. »
Mariæ, cùm M. Clericus à Patrono ad illam præ- »
ſentatus fuiſſet: Robertus dicti Presbyteri filius e- »
jus inſtitutionem impediebat, quare dictus M. con- »
queſtus fuit Papæ Alexandro III. qui mandavit, »
ut, ſi conſtet Patrem Roberti, ex quo is illegitimè »

natus

» natus est, personatum (vel aliud beneficium) in illa » Ecclesia habuisse, filius ejusdem ibidem ministra- » re, & idem, vel aliud beneficium obtinere nullo » modo permittatur, sed, si jam ibi institutus fuit, in- » de amoveatur.

XXX. 4. Similiter in c. Cùm decorem; 15. h. » t. prohibet Papa Innocentius III. ne filiis Cano- » nicorum illegitimè natis beneficia, & præbendæ » conferantur in ijs Ecclesijs, in quibus patres eorum » sunt Canonici; cùm indecorum sit, ut illegitimus » filius in Altaris officio impudico patri ministret. Quare si Pater in aliqua Ecclesia sit Canonicus, non potest filius ejus illegitimus in eadem Ecclesia alium Canonicatum obtinere. Rebuff. in praxi c. l. n. 37. Azor p. 2. l. 6. c. 4. q. 16. Bern. Diaz in pract. can. c. 50. n. 4. ubi ait, quòd illegitimus filius non potest institui in Ecclesia, in qua præest pater ejus de præsenti, ut habeat alium Canonicatum, vel præbendam, licèt possit, eo mortuo, habere saltem ex dispensatione, dummodo non succedat in beneficio paterno. Sed quia indecens est, ut vivo patre, filius illegitimus obtineat alium Canonicatum, aut præbendam in eadem Ecclesia, ideo non convenit, in hoc dispensari. Abb. hîc not. 3.

XXXI. 5. Denique in c. Ad abolendam; 16. h. t. quod est desumptum ex Concil. generali Lateran. sub Innocentio III. c. 31. prohibetur, ad abo- » lendam pessimam, quæ in pluribus Ecclesijs inole- » vit, corruptelam, ne filij (scilicet illegitimi, Gloss. » hîc V. Filij, & Innoc.) maximè spurij (id est, non naturales tantùm, sive nati ex simplici fornicatione, sed ex parentibus, inter quos tempore conceptionis, aut nativitatis matrimonium consistere non potuisset, quales sunt nati ex adulterio, incestu &c. Gloss. hîc V. In secularibus in fine. Hostiens. V. Maximè spurij; Abb. n. 2.) Canonici fiant in seculari- » bus Ecclesijs, in quibus patres eorum sunt institu- » ti, alioquin non valeat eorum institutio. Qui » verò tales (scilicet filios naturales, maximè spu- » rios. Hostiens. hîc V. Tales;) in eisdem Ecclesijs in » Canonicos instituere præsumpserint, à suis bene- » ficijs suspendantur, ut puniantur, in quo deliquerunt. Hostiens. hîc V. eod.

Ex quo argumento à sensu contrario ducto infertur, quòd in Ecclesiis Regularibus bene possunt simul esse Monachi, & Canonici Regulares, filius illegitimus, & eius pater, quia tales personæ irregulares possunt, non obstante defectu natalium, ingredi Religionem, & Professionem in illa emittere. c. 1. h. t. Gl. hîc V. In Secularibus. Nam cùm in cit. c. ad abolendam specificè, & limitatè solùm prohibeatur, ne filij illegitimi instituantur Canonici in Ecclesiis secularibus, in quibus patres eorum Canonicatum obtinuerunt: censetur tacitè permitti, ut in Ecclesiis Canonicorum Regularium, recipi possint filij illegitimi, in quibus patres eorum Religionem sunt professi. Verùm, quid de hac re Jure novo statutum sit, infrà dicetur.

XXXII. Cæterùm quædam hîc præterea sunt addenda 1. Si manifestum, seu notorium sit, filium illegitimum Sacerdotis, aut Clerici in Ecclesia patris, absque dispensatione, successisse, & beneficium obtinuisse, ab illo amoveri potest, etiam sine processu ju- » diciario, ut constat ex c. Quoniam; 10. h. t. ubi Papa Alexander III. præcipit: ut si manifestum, & pu- » blicum fuerit, Patres Clericorum illegitimè nato- » rum in aliqua Ecclesia personatus habuisse, filij eo- » rum ab Ecclesiis illis excludantur, &, si persona- » tus adepti fuerint, ab illis amoveantur, nec ad gu- » bernationem, seu administrationem earum Eccle- » siarum, vel personatuum deinceps assumantur; & » si hoc notorium fuerit, nec causa in judicium dedu- » catur, nec testes admittantur, seu audiantur. Ratio » est, quia in notoriis Ordo judiciarius non est necessa- riò observandus, prout etiam habetur in c. De manifesta; 17. caus. 2. q. 1. Gl. fin. hîc. Etsi verò factum notorium non debeat probari, debet tamen proponi, & allegari, ut constet, inquisitione, aut probatione non indigere. Barb. in Collect. in cit. c. Quoniam in fine, & alij apud ipsum. Porrò etsi administratio personatûs, vel alterius beneficij sit notoria, tamen paternitas, & filiatio potest esse dubia, quæ difficulter probari potest, ut notat Hostiens. hîc V. Manifestum, & Abb. n. 2.

XXXIII. Addendum 2. Episcopus, qui filio Sacerdotis (illegitimo) concessit Capellam, vel aliud beneficium, in quo pater eius ministravit, & ad cuius titulum eum ordinavit, si hoc scienter fecit, non potest illum inde amovere, sed, si amovit, debet illi restituere Capellam, seu beneficium, ut pacificè possideat. Si verò ignoranter hoc fecit, non debet illum amovere, donec de alio sufficiente beneficio illi provideat, prout statutum habetur in c. Veniens; 5. h. t. Nam » cùm Episcopus Londonensis Nicasium Clericum » Presbyterum ordinâsset, ad Capellam S. Leonardi, » cui eam concessit, seu contulit: postea ipsum eâdem » spoliavit, seu privavit, eò quòd pater ei[9] in dicta Ec- » clesia ministravit. Eo intellecto, Papa Alex. III. mã- » davit Episcopo, ut si is, eo tempore, quo Nicasium » Presbyterum ordinavit, & Capellam ei contulit, sci- » vit, Patrem eius in eadem Ecclesia ministrâsse, tum » Capellam ei restituat, & pacificè possidere illam si- » nat, amoto altero Presbytero, si quem fortè in ea- » dem instituit. Si verò ignoravit, nihilominus ipsi » Capellam restituat, cùm ad illam in Presbyterum » eum ordinaverit, donec ei in illa Ecclesia de alio » beneficio provideat, ex quo possit se honestè su- » stentare. »

Porrò hoc c. dupliciter intelligi potest, vel de filio ante Sacerdotium genito, adeóque legitimo, prout aliqui DD. explicant; vel de filio post Sacerdotium genito, adeóque illegitimo, prout alij plerique Canonistæ intelligunt, quæ expositio verior est, & indicatur in textu, dum absolutè proponitur, ideo Presbyterum illum privatum fuisse Capellâ, in qua institutus fuit ab Episcopo, quia pater eius in eadem Ecclesia ministravit, ideóque non debuit institui in beneficio eiusdem Ecclesiæ, quod procedit solùm in filio Sacerdotis illegitimo, non autem in legitimo, nisi patri immediatè in beneficio successisset, sive substitutus fuisset, ut infrà dicetur, & notavit hîc Laym. n. 1.

XXXIV. Sed contra decisionem huius c. opponi potest 1. Filius Sacerdotis illegitimus non potest obtinere beneficium in Ecclesia paterna, etiam simplex, c. 2. & seqq. c. Ad abolendam; 16. h. t. nec quidem per dispensationem Episcopi, ut ex infrà dicendis patebit. ergo cùm in casu huius c. filius illegiti-

mus

mus Presbyteri non fuerit canonicè institutus in Capella, removeri debuit, & non restitui, nec removeri alter, qui ab Episcopo in locum illegitimi fuit substitutus. *Resp.* Si Episcopus alicui (qui tamen spectato jure naturali, esset idoneus, & habilis) beneficiū, contra prohibitionem Canonum, scienter contulit, cum potestatem dispensandi non haberet, non ipsemet eum amovere potest, sed is à Superiore Episcopi, videlicet à Metropolitano, vel Papa amoveri debet, prout expresse habetur in c. Diversis; 5. in fine de Cleric. conjug. Quare cùm Episcopus in casu huius c. Clericum illum illegitimum, si scienter contra Canones eum instituit, non habuerit potestatem eum amovendi, per consequens etiam non habuit potestatem alium in locum eius substituendi, quia non potest aliquis validè substitui in locum eius, qui non est validè destitutus, sive amotus. Laym. hic n. 2. Nihilominus tamen Papa in casu huius c. Presbyterum illum illegitimum, quem invalidè Episcopus instituit, potuit amovere, sed ex gratia cum ipso dispensavit, ut posset licitè retinere beneficium paternum, idque tum in odium Episcopi, qui illegitimum scienter instituit in beneficio paterno, ne temerariū factum Episcopi, qui illicitè, & invalidè eum instituit, & mox proprium factum retractavit, approbare videretur; tum etiam ne sic institutus, cùm excepto defectu natalium, aliàs idoneus esset, in opprobrium Ordinis Clericalis mendicare cogeretur. Gl. hîc V. Restituas, & Hostiens. ibid. V. eod. Fagnan. ibid. n. 10. Aliam responsionem dat hic Innocent. n. 1. quòd cùm Episcopus de facto spoliaverit filium illegitimum beneficio paterno, debuit eum restituere, antequam cognosceretur de canonico ingressu: & quamvis notum fuerit, eum esse illegitimum filium Sacerdotis, servari tamen debuit ordo juris, & fieri ei restitutio, quia fortè institutus contendebat de dispensatione, sive dicebat, secum à Papa dispensatum esse.

Opponitur 2. Potest Superior proprium suum factum rescindere, seu revocare, si illicitum sit, & peccatum foveat, c. Quòd quis; 3. caus. 35. q. 9. c. Nôsti; 9. de elect. ergo potuit etiam in casu hujus c. Episcopus revocare illicitam institutionem illegitimi contra Canones factam, eum amovendo: Respondet Gloss. hic V. Restituas; id Episcopo denegatum esse in odium ejusdem, quia scienter instituit illegitimum. Verùm in casu hujus c. Episcopus revocare non potuit factum proprium amovendo illegitimum, quem scienter instituit, quia, cùm dispensandi potestate non esset prædictus, non potuit ipsemet eum amovere, sed, si amovendus erat, à Superiore Episcopi amoveri debuit, ut ex suprà dictis patet.

Opponitur 3. Quando Episcopus contulit illegitimo beneficium paternum, ignorans, patrem in eo ministrâsse, institutus removeri debet, nec restitui, donec de alio ei beneficio provideatur, quia, cùm Episcopum ignorantem inhabilitatem ipsius deceperit, non debet ex malitia, seu fraude sua commodum referre. Respondetur, etsi illegitimus, reticendo inhabilitatem suam ad beneficium paternum, meruerit, ut à beneficio omnino amoveretur, nec restitueretur, etiam ad tempus; quia tamen Episcopus, cùm eum ordinavit in Presbyterum, debuit ei conferre titulum beneficij, c. Cùm secundùm; 16. de præbend. ideo non potuit illum à beneficio, ad quod ordinatus est, removere, nisi aliud beneficium ei conferret: quòd cùm non fuerit factum ab Episcopo, ideo ex mandato Papæ debuit eum restituere ad suum beneficium, à quo illegitimo modo amotus fuit, donec de alio ei provideretur. Laym. hic in fine.

Hinc colligitur, esse hunc casum singularem, in quo filius illegitim' Sacerdotis ab Episcopo ignorante ejus inhabilitatem, institutus in beneficio paterno, & ad illius titulum ordinatus, licitè potest illud beneficium, etsi invalidè ipsi collatum, retinere ad tempus, donec de alio sufficiente beneficio ipsi provisum fuerit, quia nimirum ipsi debitum est beneficium, ad cujus titulum est ordinatus, donec aliud ei conferatur, ne mendicare cogatur. Rebuff. in praxi tit. de disp. sup. nat. def. o. 79. Fagnan. in cit. c. Veniens; num. 15. Et quamvis aliàs regulariter beneficia ad tempus conferenda non sint, cùm debeant esse perpetua, c. Præcepta; 12. dis. 55. si tamen filius Presbyteri illegitimus ordinatus ad titulum Ecclesiæ paternæ sibi collatæ, & ad eandem Ecclesiam restitutus sit, is interim, donec de alia Ecclesia ei provideatur, erit Prælatus, seu Rector ejusdem, ex tacita dispensatione Papæ. Gloss. fin. in cit. c. Veniens; & Innocent. ibidem propè finem. Vel saltem interim administrabit, tanquam Prælatus aut Rector. Hostiens. hic propè finem. Fagnan. c. l. num. 18.

XXXV. Addendum 3. Quamvis Episcopus illegitimè natum non debeat, absque dispensatione Papæ, sacris Ordinibus initiare; si tamen de facto eum ordinavit, debet illi Ecclesiasticum beneficium conferre, prout sumitur ex c. Proposuit; 6. h. t. Ubi habetur, quòd postquam Romanus filius Sacerdotis illegitimus ab Episcopo Oxonensi Subdiaconus est ordinatus, loci Dominus, ac Patronus Ecclesiæ parochialis illum ad eandem præsentavit, quem Episcopus admittere noluit, eò quòd esset filius Sacerdotis illegitimè natus. Re hac delatâ ad Papam Alexandrum III. is scribit ad Episcopum, cùm indignum sit, quòd ordinatus Subdiaconus Ecclesiastici beneficij provisione carere debeat: idcirco mandat, ut honestum aliquem, & probatum Presbyterum, cum consensu ejusdem Clerici, sive Subdiaconi, in Ecclesia illa instituat, cujus Romanus sit Subdiaconus, & Minister, cui etiam medietas omnium redituum illius Ecclesiæ assignetur: non enim Presbyter solus, sine Ministro, potest Missarum solemnia, & divina officia celebrare. »

XXXVI. Ubi quædam adhuc notanda sunt 1. Quia in casu hujus c. Episcopus Romano, quem Subdiaconum ordinavit, debuit conferre beneficium, saltem simplex, cùm non deceat, Clericum egere, & mendicare, cum opprobrio Ordinis Clericalis, c. Diaconi; 23. circa medium dis. 93. ideo Papa mandavit, ut in Ecclesia illa parochiali aliquis Sacerdos Rector, aut Vicarius perpetuus institueretur, Subdiaconus verò, sive Minister ejus esset Romanus, cui media pars redituum assignaretur, quia, quamvis beneficium quoad titulum non possit dividi in duos, c. Majoribus; 8. de præbend.

præbend. fructus tamen redituum ex causa dividi possunt inter duos. Abb. hic num. 2. & 6. Porrò noluit Papa dispensare cum Romano ad omnes Ordines sacros, &, ut Rector præficeretur Ecclesiæ illi parochiali, quia non decet, ut cum filio illegitimo Sacerdotis dispensetur ad beneficium curatum, sine gravi causa, qualis hic defuit; imò fortè latens causa suberat, ob quam non poterat, salvâ conscientiâ, promoveri ad Superiores Ordines, & beneficium curatum. Hostiens. hic Circa medium, & Abb. n.3. 2. In casu cit. c. Proposuit; ideo requirendus fuit consensus Subdiaconi, secundùm Hostiens. ibid. ne socius daretur invito, & discordia oriretur inter Presbyterum, & Subdiaconum Romanum ministrantes in eadem Ecclesia. Vel meliùs, ut notat Laym. ibid. quia Romanus Subdiaconus jus, & actionem aliquam habuit contra Episcopum, tum quia ordinavit illum, sine titulo beneficij: tum quia rejecit præsentationem illius à Patrono factam: ideo voluit Papa, ut Romani consensus requireretur in illam quasi transactionem, datâ illi facultate opponendi, si quid vellet. Consensus verò patroni non fuit requirendus, vel quia is præsentavit indignum, ut vult Innocent. hic, & Hostiens. Vel quia erat provisio quædam Superioris, in qua non principaliter instituebatur novus Rector, sed ex causa dabatur Vicarius, ut censet Abb. hic n.4. Vel denique quia non negatur, hic requiri consensum patroni, sed supponitur, ipsum contentum fore, si Romanus consenserit in talem provisionem illius Ecclesiæ, in cujus utilitatem cessura putatur. Laym. in cit. c. Proposuit.

Assertio 2. Filius Presbyteri, aut Clerici, etiam legitimè natus, non potest succedere patri, nullâ mediante aliâ personâ, in beneficio, quod pater in titulum obtinuit, & tanquam Rector, vel Vicarius perpetuus possedit, sed ab illo amovendus est, prout decisum est in c. Ad extirpandas: 11. h. t. Ubi Papa Alexander III. rescribit, & mandat Archiepiscopo Cantuariensi, ut, si qui filij Presbyterorum Provinciæ suæ obtineant Ecclesias, in quibus patres eorum tanquam personæ (id est, Rectores, quia personæ Ecclesiarum dicuntur in Anglia, quæ præsunt Ecclesijs, qui alibi Curati appellantur, Innocent. in c. De multa; 28. num. 6. de præbend.) Vel Vicarij (perpetui Gloss. hic V. Vicarij) nullâ personâ mediâ, ministrarunt: eos, sive geniti sint in Sacerdotio, sive non (sed ex legitimo matrimonio, ante Sacerdotium. Gloss. fin. hic) ab eisdem Ecclesijs amoveat: nisi cum illis canonicè sit dispensatum, ut limitat Hostiens. hic in fine, ubi etiam V. Provinciæ; ex hoc. colligi ait, quòd in communi vitio Provinciæ Metropolitanus sit Judex. Ratio prohibitionis hujus c. est, ne beneficia per hæreditariam successionem ad filios transmitti videantur, cujus species SS. Canonibus est contraria, & reprobata, c. Apostolica; 7. caus. 8. q. 1.

Requiritur autem, ut pater per se, vel per Procuratorem, beneficij possessionem obtinuerit, etsi nunquam in Ecclesia ministraverit, nec fructus ullos perceperit: nam, si tantùm titulum beneficij paterni consecutus sit, sine possessione, tunc filius non prohibetur idem beneficium patris obtinere, quia perinde est, ac si pater nunquam illud habuisset, siquidem nunquam illud tenuit, seu apprehendit, ideòque non censetur plenè consecutus: nam quando lex loquitur de obtinentibus beneficium, intelligitur, quòd apprehenderint ejus possessionem, c. Si tibi; 26. de præbend. in 6. Garc. p. 7. de benef. c.3. n. 55. & duobus seqq. Barb. de offic. Episc. alleg. 65. n.7. Fagnan. hic. n. 30.

XXXVII. Idque extenditur 1. Quòd non solùm filius, sed etiam nepos legitimè natus ex filio legitimo, & per lineam rectam descendens non potest immediatè succedere avo suo in eodem beneficio, secundùm Gloss. hic V. Filij; & Innocent. V. eodem. quod verum est, ut, saltem post mortem patris sui, non possit succedere, quia tunc, cùm in patris sui locum subintret, filij loco esse censetur, avòque succedit, §. Sic autem Institut. de hæred. qualit. & sic tota ratio prohibitionis in eo locum habet, videlicet ut vitetur hæreditaria successio in beneficijs. At verò, patre adhuc vivente, potest nepos immediatè post avum obtinere ejus beneficium, quia tunc cessat causa prohibitionis, videlicet species hæreditariæ successionis, nam, si pater vivat, nepos etiam legitimus non potest succedere avo in ejus bonis, sed pater est proximus hæres. Hostiens. in summ. h. t. num. 5. §. Qui filij Presbyterorum: Versic. Sed nunquid; Sylvest. V. Beneficium; 3. quæst. 6. Less. lib. 2. de justit. cap. 34. num. 91. Neque refert, quòd in materia odiosa, nomine filiorum non comprehendantur nepotes, ergo etiam, si filij legitimi non possint immediatè succedere in beneficio patris, ut habetur in cit. c. Ad extirpandas; poterunt tamen indistinctè nepotes in beneficio avi, sive pater adhuc vivat, sive mortuus sit. Sed respondetur cum Laym. hic num. 2. quòd hæc non sit materia odiosa, aut pœnalis, quia filij legitimè nati non repelluntur à beneficijs paternis ob pœnam aliquam, sed principaliter ob favorem, & utilitatem Ecclesiarum, ne in ijs locum habeat hæreditaria successio in beneficijs, ac proinde hæc Constitutio, quoad principalem intentionem, potiùs favorabilis censenda est, quàm odiosa: præterquam quòd, quando agitur de successione, vel quasi successione hæreditaria, etiam nepotes, post mortem patrum suorum, nomine filiorum comprehendi soleant. Sunt tamen plures DD. qui dicunt, nepotes ex filio legitimo, imò etiam illegitimo posse obtinere beneficium avi; idque tam vivente, quàm defuncto patre, quia nomine filiorum non comprehenduntur nepotes ex propria significatione nominis, sed solùm ex interpretatione quadam, quæ non habet locum, nisi in dispensatione merè favorabili, respectu filiorum; tum enim etiam nomine filiorum comprehenduntur nepotes: non autem in dispositione filijs odiosâ, ut docent plures apud Barbos. in c. Ad extirpandas; 11. num. 4. & 5. h. t. Fagnan. in c. Ex transmissa; 7. num. 14. & seqq. eodem. Verùm etsi hæc dispositio non sit favorabilis respectu filiorum, est tamen favorabilis, respectu Ecclesiæ, ideòque in eo nomine filiorum comprehenduntur etiam nepotes, ut ex dictis patet.

XXXVIII. Extenditur 2. Neque nepotem legitimè natum ex filio illegitimo v. g. Titij, si pater ejus jus succedendi in bonis Titij habuit, quia legitimatus erat, posse post mortem patris succedere in beneficio Titij avi sui, quia jus hæreditariæ successionis, patre mortuo, in nepotem transiit, adeóque successio in beneficio avi tunc habet speciem hæreditariæ successionis. Innocent. hîc, Rebuff. cit. tit. de dis. sup. def. nat. n.27. ubi id indistinctè asserit. Salzed. in pract. can. c. 50. lit. A. Laym. hîc n 2. in fine.

Contrarium tamen, quòd nepos legitimus Presbyteri ex filio illegitimo natus possit succedere in beneficio avi; tenet Navarr. l. 1. consil. 9. h. t. Azor cit. c. 4. quæst. 17. Garc. cit. c. 3. n. 21. & 22. ubi ait, ita censuisse S. Congreg. Concil. Barbos. in Collect. in cit. c. Ad extirpandas; n. 4. & 5. h. t. Quin imò etiam nepotem illegitimum natum ex filio illegitimo non prohiberi obtinere beneficium, quod avus habuit, docet Garc. c. l. n. 25. ubi n. 27. refert, ita declaratum esse à S. Congreg. Concil. quia quod pater sit illegitimus, non obstat filijs, quò minùs obtinere possint beneficium avi: neque enim est tanta ratio in nepote, ac in filio, quia nepos non ita repræsentat incontinentiam patris, sicut filius, & filius præsumitur esse similis patri, nõ verò nepos respectu avi, de quo plura infrà. Verùm si nepos legitimè natus ex illegitimo filio succedat, post mortẽ patris legitimari, in bonis avi, hoc casu, cùm nepos natus ex filio avi legitimo nõ possit immediatè succedere in beneficio avi: multò minùs poterit nepos ex filio illegitimo legitimè natus, quia talis successio in beneficio avi haberet speciem hæreditariæ successionis, ut ex suprà dictis patet.

XXXIX. Portò, quod attinet ad nepotes in linea collaterali, non prohibetur talis nepos obtinere beneficium sui patrui, vel avunculi immediatè post illum, saltem, si ipsi jure hæreditario non succedat. Rebuff. c. l. n. 30. Idque sumitur ex c. Ex parte; 12. de offic. deleg. ubi quidam impetravit rescriptum, ut ad Avunculi Archidiaconatum promoveretur, si vacaret; & cùm Pontifex nullam ibi mentionem faciat dispensationis, signum est, id Jure communi concessum esse, ut nepos transversalis immediatè succedere possit patruo, vel avunculo suo in beneficio. Imol. ibid. num. 3. & apertè etiam colligitur ex c. 2. De arbitris. Abb. ibid. not. 2. Ratio est, quia inter collaterales non est tanta necessitudo successionis, quanta est inter filium, vel nepotem, respectu patris, vel avi, ac proinde in collateralibus cessat ratio prohibitionis, cur filius, vel nepos non possit immediatè succedere in beneficio patris, vel avi. Illud certum est, fratrem non prohiberi immediatè succedere in beneficio fratris sui, cùm id nullo jure, seu canone reperiatur prohibitum. Abb. in cit. c. Ad extirpandas; num. 9. h. t. Azor cit. c. 4. quæst. 18.

XL. Assertio 3. Non potest etiam filius legitimus obtinere Vicariam perpetuam ejus Ecclesiæ, in qua ipsius pater immediatè antè Rector principalis, aut Parochus fuit, prout deciditur in c. Mi-
» chael; 13. h. t. Nam quidam Presbyter pro-
» posuit Papæ Clementi III. quòd personatum,
aut Rectoriam alicujus Ecclesiæ canonicè sit ade- »
ptus, quam ante ipsum Antonius obtinebat. Sed »
Marcus filius Antonij asserebat, ad se Vicariam »
perpetuam ejusdem Ecclesiæ pertinere. Ad quod »
respondet Papa, ut, si constiterit, dictum Marcum »
fuisse filium Antonij, qui proximè antè persona- »
tum, aut Parochiam ejusdem Ecclesiæ, habuit, ipsi »
super eadem Vicaria perpetuum silentium indica- »
tur. Ratio est, quia beneficij curati, v. g. Parochiæ una est cura in solidum, seu unum, & indivisum jus, unúsque titulus, c. Dilecto; 25. de præbend. ergo si filius fuit perpetuus, seu intitulatus Vicarius in ea Parochia, in qua pater ipsius, nullâ aliâ mediante personâ; Rector extitit, censetur immediatè succedere Patri, quòd Canones vetant. Hostiens. in summa n. 5. §. Qui filij Presbyterorum; Versic. Quin imò, si patet.

Similiter neque filius etiam legitimus potest obtinere Commendam, vel Vicariam perpetuam, & multò minùs Rectoriam principalem ejus Ecclesiæ, in qua pater ejus proximè antè Vicarius perpetuus, seu intitulatus fuit, quia hoc etiam speciem quandam hæreditariæ successionis habet. Rebuff. c. l. num. 16. Laym. in cit. c. Michaël; num. 4. h. t.

XLI. Portò mediante personâ aliquâ, potest Vicaria vacans conferri filio defuncti Rectoris. Idque duobus modis contingere posse, notat Laym. c. l. num. 3. 1. Si Rector Ecclesiæ mortuus sit ante Vicarium, potest filius illius Rectoris, mortuo Vicario, Vicariam consequi, quia tum non censetur succedere patri, sed potiùs Vicario. 2. Si Rectoris principalis ad alium delata sit, potest is filium prioris Rectoris Vicarium instituere, quia non succedit in jure, & titulo patris, sed potiùs in jure posterioris, ac præsentis Rectoris. Et hinc in casu cit. c. Michaël potuisset Presbyter ille Marcum filium Antonij Vicarium suum constituere, si voluisset: sed Marcus ideo non fuit admissus ad Vicariam, quia putavit, sibi jus ad illam competere, eò quòd à patre suo fuerit præsentatus, vel in ea institutus, ideóque, illo mortuo, asserebat, jus Vicariæ ad se pertinere. Verùm pater, ad quem ratione alicujus personatus, v. g. cui Ecclesia parochialis est incorporata, spectat, non potest filium suum etiam legitimum in illa parochia constituere Vicarium perpetuum, seu intitulatum, quia communicatio illa tituli, seu juris beneficialis imaginem quandam, seu speciem quasi hæreditariæ successionis in jure patris refert: potest autem ibi filium constituere Vicarium temporalem, quia talis non habet titulum, neque ullum jus Beneficiale consequitur, in quo patri succedat. Laym. c. l. num. 2.

XLII. Assertio 4. Potest filius, sive legitimus, sive illegitimus, præesse Ecclesiæ, vel obtinere beneficium, in quo pater ipsius Vicarius, non perpetuus, sed temporalis solùm fuit in administranda Ecclesia, vel beneficio, ut constat ex c. Constitutus; 8. h. t. Nam cùm Guilielmus Clericus Capellaniam »
quandã canonicè adeptus esset, quam pluribus an- »
nis pacificè possedit, & in eadem ministravit: postea »
miles quidam illum eâ spoliavit, sine judicio (id »

est,

est, propriâ auctoritate. Hostiens. hîc V. eodem) cùm autem de hoc dictus Clericus questus fuisset apud Ordinarium, objectum illi fuit, quòd pater ipsius in eadem Capella ministravit, ideóque non possit illam habere. Sed ipse excepit, quòd pater ejus nullum in ea Capella titulum, sive Rectoris, sive Vicarij perpetui habuerit, sed nomine, ac vice ipsius Guilielmi ad tempus ibi ministrârit. Re hac delatâ ad Papam Alexandrum III. is mandavit, ut, si constiterit, quòd idem Clericus à prædicta Capella per potentiam secularem fuerit ejectus, & quòd pater ejus persona, id est, Rector, vel Vicarius perpetuus in illa non fuerit, licèt quandoque ejusdem Guilielmi nomine ibi ministraverit, dicta Capella, unâ cum fructibus, seu reditibus ab alieno possessore perceptis, eidem restituatur: quin & ij, quos ipsemet percipere potuisset, si spoliatus non fuisset. Gloss. fin. hîc. Ratio hujus decisionis est, quia, cùm pater nullum habuerit titulum, seu jus in re in eo beneficio, cessat jus hæreditariæ successionis, ob quam prohibetur filius obtinere beneficium, quod pater ejus antè obtinebat. Gloss. hîc V. Perpetuus Vicarius; &, si pater ministravit ibi nomine filij, patet, quòd filius in illa Capella fuerit Rector, quia is possidet, cujus nomine possidetur, l. Quod meo; 18. in fine ff. de acqnit. poss. §. Possidere; de interdict. Gloss. hîc V. Nomine. Aliud est, si filius patri beneficium resignâsset, isque in eo investitus fuisset, tum enim, si filius illegitimè natus sit, nunquam potest obtinere idem beneficium; si verò legitimè natus sit, non potest illud consequi, saltem immediatè post patrem, ut ex suprà dictis patet.

XLIII. Sed hîc difficultas est, quam movet Gloss. V. Ejectus; nam, cùm Clericus iste fuerit spoliatus defacto beneficio suo, debuisset simpliciter restitui in possessionem, etiam priusquam cognosceretur de jure proprietatis, juxta c. In litteris; 5. & c. seq. & c. Ex conquestione; 10. de restitut. spol. Ad hoc respondet Gloss. cit. quòd iste Clericus spoliatus beneficio simul egerit judicio possessorio recuperandæ, & petitorio; & tum inquirere debet judex de utroque, tam super possessione, & spoliatione, an per vim spoliatus fuerit possessione, quàm super jure proprietatis, utrùm ei jus in beneficio competat, ut constat ex c. Cùm dilectus; 6. & ibi Gloss. V. Possessorio, & petitorio de caus. possess. & propt. quamvis, si spoliatus tantùm possessorio agat, sive se restitui petat, non possit ei objici defectus canonicæ institutionis, sed ante omnia restitui debet, & postea inquiri de proprietate juris, seu titulo beneficij, juxta cit. c. In litteris.

Quòd autem in casu hujus c. Clericus iste egerit possessorio, constat ex textu, quia questus est, se spoliatum fuisse, extra judicium, per potentiam laicalem: quòd autem simul etiam intentaverit petitorium, patet inprimis, quia proposuit, se canonicè fuisse institutum in Capella, quâ postea à milite fuit spoliatus: deinde idem patet ex objectione ipsi factâ, quòd ejus pater in eadem Ecclesia ministrâsset, & consequenter canonicè institutus non fuisset: quod fieri non potuisset, si solùm possessorium intentatum fuisset; quia agenti possessorio Recuperandæ tantùm, non potest objici vitium proprietatis, sive quòd ipsius institutio non fuerit canonica, ut suprà dictum. Denique idem etiam patet ex commissione, seu mandato Papæ, qui jussit inquiri, non tantùm de spoliatione, sed etiam, an pater Clerici spoliati in illa Ecclesia habuerit titulum Rectoris, vel Vicarij perpetui, adeóque an filius canonicè fuerit institutus, quod pertinet ad proprietatem, & titulum beneficij. Cùm ergò egerit simul possessorio, & petitorio, non debuit restitui, priusquam cognosceretur de jure proprietatis, sed cognosci de utroque, licèt postea, si spoliatus probet possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtineat in possessorio, sed succumbat in petitorio, juxta c. Cùm Ecclesia; 3. & c. seq. de caus. poss. & propt. Fagnan. hîc n. 9. & seqq. Porrò spoliato restitui debent, non tantùm fructus percepti, sed etiam, qui percipi potuerunt, vel percepti fuissent, si spoliatus non fuisset, si agat possessorio, & utrumque probet, ne alioquin melioris conditionis sit prædo, & injustus invasor rei alienæ, quàm legitimus possessor, & intitulatus, ideóque ex hoc sequitur quidem, hunc Clericum egisse possessorio recuperandæ, non tamen inde concluditur, quòd non simul egerit petitorio. Fagnan. hîc n. 18. & duobus seqq.

XLIV. Assertio 5. Filius legitimus potest, absque dispensatione, obtinere eandem Ecclesiam, vel idem beneficium, quod pater ejus habuit, si inter ipsum, & patrem alia persona extranea in beneficio intercessit, ut deciditur in c. Ex transmissa; 7. h. t. Nam cùm Gaspar filius (legitimus) Presbyteri ad beneficium quoddam à patrono præsentatus esset; Archiepiscopus Cantuariensis eum admittere noluit, eò quòd pater ejus in eadem Ecclesia, vel beneficio ministraverit, sive idem beneficium obtinuerit. Nam si filius succederet patri in eodem beneficio, id speciem quandam haberet hæreditariæ successionis in beneficio. Verùm Papa Alexander III. hoc intellecto, mandavit Archiepiscopo, ut, si ita sit (nempe, si defuncto patre, alia persona in ejus beneficio intercessit) dicto Gaspari beneficium illud conferat: nihilominus de cætero observato Apostolico decreto, quo prohibetur successio hæreditaria filiorum in Ecclesijs, & beneficijs paternis, ut constat ex c. Apostolica; 7. caus. 8. quæst. 1. Ratio hujus decisionis est, quia hoc casu nullum potest esse periculum hæreditariæ successionis, quia filius non patri, sed potiùs personæ illi intermediæ in beneficio succedit, & sic purgatum est vitium hæreditariæ successionis, Gloss. hîc in notat. & Innocent. V. Decreto; in fine. Et hinc, si Clericus sit filius legitimus, nulla dispensatio est necessaria ad obtinendum idem beneficium patris, cùm non immediatè illi in beneficio succedat, sed solùm mediatè; neque hîc dicitur, quòd non fuerit legitimè natus. Gloss. hîc V. Media; in fine.

Si verò sit filius illegitimus, tunc absque dispensatione Papæ, admitti ad beneficium patris etiam mediatè non potest, spectato Jure antiquo Canoni-

XXXVIII. Extenditur 2. Neque nepotem legitimè natum ex filio illegitimo v. g. Titij, si pater ejus jus succedendi in bonis Titij habuit, quia legitimatus erat, posse post mortem patris succedere in beneficio Titij avi sui, quia jus hæreditariæ successionis, patre mortuo, in nepotem transiit, adeóque successio in beneficio avi tunc habet speciem hæreditariæ successionis. Innocent. hìc, Rebuff. cit. tit. de dis. sup. def. nat. n. 27. ubi id indistinctè asserit. Salzed. in pract. can. c. 50. lit. A. Laym. hìc n 2. in fine. Contrarium tamen, quòd nepos legitimus Presbyteri ex filio illegitimo natus possit succedere in beneficio avi; tenet Navarr. l. 1. consil. 9. h. t. Azor cit. c. 4. quæst. 17. Garc. cit. c. 3. n. 21. & 22. ubi ait, ita censuisse S. Gongreg. Concil. Barbos. in Collect. in cit. c. Ad extirpandas; n. 4. & 5. h. t. Quin imò etiam nepotem illegitimum natum ex filio illegitimo non prohiberi obtinere beneficium, quod avus habuit, docet Garc. c. l. n. 25. ubi n. 27. refert, ita declaratum esse à S. Congreg. Concil. quia quod pater sit illegitimus, non obstat filijs, quò minùs obtinere possint beneficium avi: neque enim est tanta ratio in nepote, ac in filio, quia nepos non ita repræsentat incontinentiam patris, sicut filius, & filius præsumitur esse similis patri, nō verò nepos respectu avi, de quo plura infrà. Verùm si nepos legitimè natus ex illegitimo filio succedat, post mortē patris legitimati, in bonis avi, hoc casu, cùm nepos natus ex filio avi legitimo nō possit immediatè succedere in beneficio avi: multò minùs poterit nepos ex filio illegitimo legitimè natus, quia talis successio in beneficio avi haberet speciem hæreditariæ successionis, ut ex suprà dictis patet.

XXXIX. Porrò, quod attinet ad nepotes in linea collaterali, non prohibetur talis nepos obtinere beneficium sui patrui, vel avunculi immediatè post illum, saltem, si ipsi jure hæreditario non succedat. Rebuff. c. l. n. 30. Idque sumitur ex c. Ex parte; 12. de offic. deleg. ubi quidam impetravit rescriptum, ut ad Avunculi Archidiaconatum promoveretur, si vacaret; & cùm Pontifex nullam ibi mentionem faciat dispensationis, signum est, id Jure communi concessum esse, ut nepos transversalis immediatè succedere possit patruo, vel avunculo suo in beneficio. Imol. ibid. num. 3. & apertè etiam colligitur ex c. 2. De arbitris. Abb. ibid. not. 2. Ratio est, quia inter collaterales non est tanta necessitudo successionis, quanta est inter filium, vel nepotem, respectu patris, vel avi, ac proinde in collateralibus cessat ratio prohibitionis, cur filius, vel nepos non possit immediatè succedere in beneficio patris, vel avi. Illud certum est, fratrem non prohiberi immediatè succedere in beneficio fratris sui, cùm id nullo jure, seu canone reperiatur prohibitum. Abb. in cit. c. Ad extirpandas; num. 9. h. t. Azor cit. c. 4. quæst. 18.

XL. Assertio 3. Non potest etiam filius legitimus obtinere Vicariam perpetuam ejus Ecclesiæ, in qua ipsius pater immediatè antè Rector principalis, aut Parochus fuit, prout deciditur in c. Michaël; 13. h. t. Nam quidam Presbyter proposuit Papæ Clementi III. quòd personatum, aut Rectoriam alicujus Ecclesiæ canonicè sit adeptus, quam ante ipsum Antonius obtinebat. Sed Marcus filius Antonij asserebat, ad se Vicariam perpetuam ejusdem Ecclesiæ pertinere. Ad quod respondet Papa, ut, si constiterit, dictum Marcum fuisse filium Antonij, qui proximè antè personatum, aut Parochiam ejusdem Ecclesiæ, habuit, ipsi super eadem Vicaria perpetuum silentium indicatur. Ratio est, quia beneficij curati, v. g. Parochiæ una est cura in solidum, seu unum, & indivisum jus, unúsque titulus, c. Dilecto; 25. de præbend. ergo si filius fuit perpetuus, seu intitulatus Vicarius in ea Parochia, in qua pater ipsius, nullâ aliâ mediante personâ; Rector extitit, censetur immediatè succedere Patri, quòd Canones vetant. Hostiens. in summa n. 5. §. Qui filij Presbyterorum; Versic. Quin imò, si pater.

Similiter neque filius etiam legitimus potest obtinere Commendam, vel Vicariam perpetuam, & multò minùs Rectoriam principalem ejus Ecclesiæ, in qua pater ejus proximè antè Vicarius perpetuus, seu intitulatus fuit, quia hoc etiam speciem quandam hæreditariæ successionis habet. Rebuff. c. l. num. 16. Laym. in cit. c. Michaël; num. 4. h. t.

XLI. Porrò mediante personâ aliquâ, potest Vicaria vacans conferri filio defuncti Rectoris. Idque duobus modis contingere posse, notat Laym. c. l. num. 3. 1. Si Rector Ecclesiæ mortuus sit ante Vicarium, potest filius illius Rectoris, mortuo Vicario, Vicariam consequi, quia tum non censetur succedere patri, sed potiùs Vicario. 2. Si Rectoria principalis ad alium delata sit, potest is filium prioris Rectoris Vicarium instituere, quia non succedit in jure, & titulo patris, sed potiùs in jure posterioris, ac præsentis Rectoris. Et hinc in casu cit. c. Michaël potuisset Presbyter ille Marcum filium Antonij Vicarium suum constituere, si voluisset: sed Marcus ideo non fuit admissus ad Vicariam, quia putavit, sibi jus ad illam competere, eò quòd à patre suo fuerit præsentatus, vel in ea institutus, ideóque, illo mortuo, asserebat, jus Vicariæ ad se pertinere. Verùm pater, ad quem ratione alicujus personatus, v. g. cui Ecclesia parochialis est incorporata, spectat, non potest filium suum etiam legitimum in illa parochia constituere Vicarium perpetuum, seu intitulatum, quia communicatio illa tituli, seu juris beneficialis imaginem quandam, seu speciem quasi hæreditariæ successionis in jure patris refert: potest autem ibi filium constituere Vicarium temporalem, quia talis non habet titulum, neque ullum jus Beneficiale consequitur, in quo patri succedat. Laym. c. l. num. 2.

XLII. Assertio 4. Potest filius, sive legitimus, sive illegitimus, præesse Ecclesiæ, vel obtinere beneficium, in quo pater ipsius Vicarius, non perpetuus, sed temporalis solùm fuit in administranda Ecclesia, vel beneficio, ut constat ex c. Constitutus; 8. h. t. Nam cùm Guilielmus Clericus Capellaniam quandā canonicè adeptus esset, quam pluribus annis pacificè possedit, & in eadem ministravit: postea miles quidam illum eâ spoliavit, sinè judicio (id est,

» est, propriâ auctoritate. Hostiens. hîc V. eodem) » cùm autem de hoc dictus Clericus questus fuisset » apud Ordinarium, objectum illi fuit, quòd pater » ipsius in eadem Capella ministravit, ideòque non » possit illam habere. Sed ipse excepit, quòd pater » ejus nullum in ea Capella titulum, sive Rectoris, si- » ve Vicarij perpetui habuerit, sed nomine, ac vice » ipsius Guilielmi ad tempus ibi ministrârit. Re hac » delatâ ad Papam Alexandrum III. is mandavit, ut, » si constiterit, quòd idem Clericus à prædicta Ca- » pella per potentiam secularem fuerit ejectus, & » quòd pater ejus persona, id est, Rector, vel Vica- » rius perpetuus in illa non fuerit, licèt quandoque » ejusdem Guilielmi nomine ibi ministraverit, dicta » Capella, unâ cum fructibus, seu reditibus ab a- » lieno possessore perceptis, eidem restituatur: quin » & ij, quos ipsemet percipere potuisset, si spolia- » tus non fuisset. Gloss. fin. hîc. Ratio hujus decisionis est, quia, cùm pater nullum habuerit titulum, seu jus in re in eo beneficio, cessat jus hæreditariæ successionis, ob quam prohibetur filius obtinere beneficium, quod pater ejus antè obtinebat. Gloss. hîc V. Perpetuus Vicarius; &, si pater ministravit ibi nomine filij, patet, quòd filius in illa Capella fuerit Rector, quia is possidet, cujus nomine possidetur, l. Quod meo; 18. in fine ff. de acquir. poss. §. Possidere; de interdict. Gloss. hîc V. Nomine. Aliud est, si filius patri beneficium resignâsset, isque in eo investitus fuisset, tum enim, si filius illegitimè natus sit, nunquam potest obtinere idem beneficium; si verò legitimè natus sit, non potest illud consequi, saltem immediatè post patrem, ut ex suprà dictis patet.

XLIII. Sed hîc difficultas est, quam movet Gloss. V. Ejectus; nam, cùm Clericus iste fuerit spoliatus defacto beneficio suo, debuisset simpliciter restitui in possessionem, etiam priusquam cognosceretur de jure proprietatis, juxta c. In litteris; 5. & c. seq. & c. Ex conquestione; 10. de restitut. spol. Ad hoc respondet Gloss. cit. quòd iste Clericus spoliatus beneficio simul egerit judicio possessorio recuperandæ, & petitorio; & tum inquirere debet judex de utroque, tam super possessione, & spoliatione, an per vim spoliatus fuerit possessione, quàm super jure proprietatis, utrùm ei jus in beneficio competat, ut constat ex c. Cùm dilectus; 6. & ibi Gloss. V. Possessorio, & petitorio de caus. possess. & propr. quamvìs, si spoliatus tantùm possessorio agat, sive se restitui petat, non possit ei objici defectus canonicæ institutionis, sed ante omnia restitui debet, & postea inquiri de proprietate juris, seu titulo beneficij, juxta cit. c. In litteris.

Quòd autem in casu hujus c. Clericus iste egerit possessorio, constat ex textu, quia questus est, se spoliatum fuisse, extra judicium, per potentiam laicalem: quòd autem simul etiam intentaverit petitorium, patet inprimis, quia proposuit, se canonicè fuisse institutum in Capella, quâ postea à milite fuit spoliatus: deinde idem patet ex objectione ipsi factâ, quòd ejus pater in eadem Ecclesia ministrâsset, & consequenter canonicè institutus non fuisset: quod fieri non potuisset, si solùm possessorium intentatum fuisset; quia agenti possessorio Recuperandæ tantùm, non potest objici vitium proprietatis, sive quòd ipsius institutio non fuerit canonica, ut suprà dictum. Denique idem etiam patet ex commissione, seu mandato Papæ, qui jussit inquiri, non tantùm de spoliatione, sed etiam, an pater Clerici spoliati in illa Ecclesia habuerit titulum Rectoris, vel Vicarij perpetui, adeóque an filius canonicè fuerit institutus, quod pertinet ad proprietatem, & titulum beneficij. Cùm ergò egerit simul possessorio, & petitorio, non debuit restitui, priusquam cognosceretur de jure proprietatis, sed cognosci de utroque, licèt postea, si spoliatus probet possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtineat in possessorio, sed succumbat in petitorio, juxta c. Cùm Ecclesia; 3. & c. seq. de caus. poss. & propr. Fagnan. hîc n. 9. & seqq. Porrò spoliato restitui debent, non tantùm fructus percepti, sed etiam, qui percipi potuerunt, vel percepti fuissent, si spoliatus non fuisset, si agat possessorio, & utrumque probet, ne alioquin melioris conditionis sit prædo, & injustus invasor rei alienæ, quàm legitimus possessor, & intitulatus, ideóque ex hoc sequitur quidem, hunc Clericum egisse possessorio recuperandæ, non tamen inde concluditur, quòd non simul egerit petitorio. Fagnan. hîc n. 18. & duobus seqq.

XLIV. Assertio 5. Filius legitimus potest, absque dispensatione, obtinere eandem Ecclesiam, vel idem beneficium, quod pater ejus habuit, si inter ipsum, & patrem alia persona extranea in beneficio intercessit, ut deciditur in c. Ex transmissa; 7. h. t. Nam cùm Gaspar filius (legitimus) » Presbyteri ad beneficium quoddam à patrono » præsentatus esset; Archiepiscopus Cantuariensis » eum admittere noluit, eò quòd pater ejus in ea- » dem Ecclesia, vel beneficio ministraverit, sive i- » dem beneficium obtinuerit. Nam si filius suc- » cederet patri in eodem beneficio, id speciem » quandam haberet hæreditariæ successionis in be- » neficio. Verùm Papa Alexander III. hoc intel- » lecto, mandavit Archiepiscopo, ut, si ita sit (nem- » pe, si defuncto patre, alia persona in ejus bene- » ficio intercessit) dicto Gaspari beneficium il- » lud conferat: nihilominus de cætero observato » Apostolico decreto, quo prohibetur successio » hæreditaria filiorum in Ecclesijs, & beneficijs pa- » ternis, ut constat ex c. Apostolica; 7. caus. 8. » quæst. 1. Ratio hujus decisionis est, quia hoc casu nullum potest esse periculum hæreditariæ successionis, quia filius non patri, sed potiùs personæ illi intermediæ in beneficio succedit, & sic purgatum est vitium hæreditariæ successionis, Gloss. hîc in notat. & Innocent. V. Decreto; in fine. Et hinc, si Clericus sit filius legitimus, nulla dispensatio est necessaria ad obtinendum idem beneficium patris, cùm non immediatè illi in beneficio succedat, sed solùm mediatè; neque hîc dicitur, quòd non fuerit legitimè natus. Gloss. hîc V. Media; in fine.

Si verò sit filius illegitimus, tunc absque dispensatione Papæ, admitti ad beneficium patris etiam mediatè non potest, spectato Jure antiquo Canoni-

nonico. Innocent. hîc in princ. & V. Admittere; & Hostiens. V. Mandamus. Requiritur autem, ut persona illa media, non tantùm titulum, sed etiam possessionem beneficij acceperit, & in eo ministraverit: &, ut nulla fraus contra Canonem in cessione beneficij commissa sit: qualis esse censeretur, si, postquam extraneus beneficij possessionem est adeptus, statim illud filio antecessoris resignaret. Rebuff. in praxi benef. cit. tit. n.22. & 23.

XLV. Porrò an, sicut filius in beneficio patris, ita etiam pater vicissim prohibeatur succedere immediatè in beneficio filij, dubitatur? Affirmat Hostiens. hîc §. Quid in converso casu, Archidiac. & alij apud Fagnan. hîc num. 26. quia in cit. c. Apostolica; successio in beneficijs Ecclesiasticis generaliter prohibetur: sicut autem filius succedit patri in bonis hæreditarijs, ita & pater filio, etsi turbato ordine mortalitatis, l. Nam etsi; 15. ff. de inoffic. testam. & utrique competit querela inofficiosi, Auth. ut cùm de appell. cognoscitur §. Aliud quoque; coll. 8. nov. 115. Et cùm eadem ratio sit in utroque ex correlativis, idem quoque jus esse debet.

Contrarium tamen tenet Jo. Andr. & Abb. hîc num. 7. Rebuff. c. l. num. 29. Azor cit. c. 4. quæst. 18. Garc. cit. c. 3. num. 28. & alij apud ipsos, qui asserunt, patrem non prohiberi immediatè succedere in beneficio filij, sive sit legitimus, sive illegitimus. Ratio est, quia Jure Canonico non reperitur prohibitum, patrem succedere immediatè in beneficio filij, & cùm sit materia odiosa, pœnalis, & exorbitans, non debet fieri extensio à filijs ad parentes. Accedit, quòd in filijs illegitimis per successionem in beneficio patris magìs repræsentatur memoria incontinentiæ paternæ, quàm per successionem patris in beneficio filij illegitimi. Verùm hîc non agitur de materia odiosa, ac pœnali, sed potiùs favorabili, ut dictum est suprà n. 37. h. t. Idque procedit saltem, si pater filio legitimo succedat in bonis; tum enim non potest immediatè post mortem acquirere beneficium filij propter speciem hæreditariæ successionis in beneficijs.

XLVI. Assertio 6. Filius legitimè natus in eadem Ecclesia, cui pater præest, vel præfuit, vel in qua pater beneficium habuit, aut etiamnum habet, potest, absque dispensatione, aliud quodcunque beneficium obtinere, ut constat ex c. Ad hæc; 12. h. t. Ubi ex Papa Clemente III. quæsitum fuit, an » ab Episcopis geniti (scilicet ante Episcopatum, vel » Sacerdotium, vel sacrum Ordinem susceptum. » Hostiens. hîc V. Generati;) possint ad sacros Ordi- » nes, promoveri, si scientiâ, & morum honestate » sint præditi? Ad quod respondet Papa, si ex legitimo » matrimonio sint nati, nec aliud canonicum im- » pedimentum obsistat, licitè possunt ad sacros Or- » dines promoveri, & in eisdem Ecclesijs (Cathe- » dralibus) in quibus præsunt, vel præfuerunt pa- » tres eorum, beneficium obtinere. Et quidem » non tantùm beneficium dissimile, sed etiam simi- » le beneficio paterno. V. g. Filius legitimus potest consequi Præposituram, vel Canonicatum in Ecclesia, in qua pater ipsius est, vel fuit Episcopus, vel etiam Canonicatum in eadem Ecclesia, in qua pater ejus Canonicatum habuit, vel defacto adhuc habet. Rebuff. c. l. num. 37. & 39. Ratio est, quia filij legitimi Clericorum prohibentur solùm in beneficijs patribus succedere, c. Ex transmissa; 7. h. t. at, quando pater, & filius simul duo distincta beneficia obtinent, etsi similia, v. g. duos Canonicatus, non est locus successioni, sed uterque suum beneficium habet, & retinet, ac proinde unus alteri non succedit, cùm successio fiat necessariò in eodem beneficio, non in distinctis; nam duo beneficiati non possunt unum idémque beneficium simul obtinere, c. Dilecto; 25. de præbend. Multò magìs potest filius legitimus Clerici, mortuo patre, in eadem Ecclesia ejusdem beneficium consequi, dummodo illi non immediatè in eodem succedat. Hostiens. in summ. num. 5. §. Qui filij Presbyterorum; Versic. Ex hoc patet; h. t.

Non obstat c. Ad extirpandas; 11. & c. Ad abolendam; 16. h. t. Nam in priore solùm prohibetur, ne filius etiam legitimus immediatè patri in ejus beneficio succedat; in posteriore sermo est de filio illegitimo, qui non potest simul, & eodem tempore beneficium obtinere cum patre suo in eadem Ecclesia, & nec immediatè, nec mediatè succedere in beneficio paterno, sive illud obtinere. Gloss. hîc V. Legitimo; & Hostiens. V. Præsunt. Barbos. hîc num. 4. & patebit magìs ex dicendis.

Illud hîc addendum, si Ecclesia Collegiata præbendas canonicales indistinctas habeat, adeóque numerata non sit, sive determinatum numerum Canonicorum non habeat, tum post mortem patris Canonici, statim potest filio ejus legitimo conferri Canonicatus, quem pater obtinuit, nullâ intercedente mediâ personâ, quia in tali Ecclesia, in qua præbendæ Canonicales, seu beneficiales non sunt divisæ, seu distinctæ, nec singulis Canonicis certo numero assignatæ, sed reditus omnes ad communem mensam Capituli deferuntur, Canonicatus non censetur per mortem Canonici vacare, c. Ex parte; 10. de concess. præb. adeóq; non potest dici, filium succedere patri in eodem beneficio, cùm non vacaverit per mortem ipsius. Hostiens. hîc §. Quid si fuit Canonicus. Abb. ibid. n. 3. & Ant. de Butrio apud Laym. hîc in fine.

XLVII. Assertio 7. Nemo, præter Papam, potest dispensare cum filio etiam legitimo, ut patri suo in eadem Ecclesia, eodémque beneficio immediatè succedat, ne quidem Legatus Sedis Apostolicæ, ut constat ex c. Dilectus; 17. h. t. Nam cùm Virgilius Presbyter » quandam Ecclesiam curam animarum habentem » obtineret, quàm priùs pater ipsius, nullo alio extra- » neo intermedio, habuit, Præpositus S. Mariæ ipsum » monuit, ut dictam Ecclesiam resignaret (vel in ma- » nus istius Præpositi, quia is exemptus erat, vel quia speciale mandatum habuit à Papa, vel Ordinario admittenti resignationes, vel ut resignaret in manus Diœcesani, sed ipse Præpositus fortè patronus erat. Hostiens. hîc V. Resignaret;) sed ipse Virgilius asserebat, quòd Rhemensis Archiepiscopus Apostolicæ » Sedis Legatus (sive Nuncius ordinarius in Provincia) » cum eo dispensaverit, & ideo eam dimittere noluit. » Re hac delatâ ad Papam Honorium III. (vel Innoc. » III. ut legitur in quibusdam vetustis Codicibus) is », mandavit, ut nō obstante dispensatione aliquâ, quæ »

à Sede

» à Sede Apostolica non emanavit, quod canonicum » fuerit, appellatione remotâ, statuatur, id est, ab Ecclesia illa amoveatur, prout SS. Canones statuunt: filius enim etiam legitimus patri in eadem Ecclesia immediatè succedere non debet, ut patet ex Canonibus suprà allatis, nisi fuerit cum eo ex causa necessaria à Papa dispensatum Gl. fin. hîc, juncta Gl. margin. Et hinc etiam patet, quòd nec quidem Legatus Apostolicus possit in hoc casu dispensare, nisi Papa hoc ei expressè concesserit. Rebuff. cit. tit. n. 32. imò nec Legatus Cardinalis, seu à Latere. Gl. hîc V. non obstante in fine. Barb. ibid. n. 2. quia generatim loquendo, nullus, præter Papam, potest dispensare in Canonibus Universalibus, nisi ex speciali concessione, aut privilegio S. Pontificis, vel ex præscripta consuetudine, eam facultatem habeat.

Præterea colligitur ex fine huius c. quòd, etsi quid mandet Legatus Sedis Apostolicæ, tamen non censeatur id processisse ex mandato Papæ, si solùm generale mandatum dedit Legato, nisi eidem id specialiter mandaverit. Abb. hîc in fine.

XLVIII. Assertio 8. Si Episcopus, ex concessione Papæ, cum filijs Sacerdotum legitimis dispenset, ut possint Ecclesias, quas patres eorum immediatè ante illos possederunt, obtinere; illi, cum quibus dispensatum est, non possunt, vi litterarum, quæ postea contra eosdem impetratæ sunt à Papa, removeri, pro- » ut deciditur in c. Ex tua; 9. h. t. Nam Archiepisco- » pus Eboracensis obtinuit à Papa Alexandro III. fa- » cultatem dispensandi cum Clericis filijs Sacerdo- » tum (legitimis) ut possint retinere Ecclesias, quib⁹, » immediatè ante illos, patres eorum præfuerunt, » dummodo essent bonæ vitæ, & opinionis, & longo » tempore illas tenuissent. Sed postquam Archiepi- » scopus cum aliquibus filijs Sacerdotum dispensa- » vit, quidam Clerici litteras contra eosdem à Papa » impetrârunt ad quosdam Judices, quibus manda- » batur, ut, si constaret, eos esse filios Sacerdotum, vel » Clericorum, & eorum patres proximè ante illos » Ecclesias illas obtinuisse, eis silentium indicatur, & » ab Ecclesiis amoveantur, appellatione remotâ, ex- » que Clericis assignentur, qui litteras impetrârunt, » tacitâ veritate de dispensatione priùs factâ. Re hac » delatâ ad Papam, is rescripsit Archiepiscopo, si vi- » gore priorum litterarum, cum quibusdam Sacer- » dotum filijs dispensavit, dispensationem illam pro- » pter posteriores litteras non esse irritandam: Alios » verò Clericos, qui à Laicis, sinè auctoritate Episco- » pi sui, in Ecclesiis sunt instituti, ab illis removen- » dos esse, nec remanere debere.

Ratio hujus decisionis est, quia dispensatio semel facta non est ampliùs revocanda, sicut nec injuriæ remissio postea est retractanda, c. Si illic; 29. caus. 23. quæst. 4. & decens est, beneficium esse mansurum, Gloss. hîc V. irritari. Et cùm posteriores litteræ Papales fuerint subreptitiæ, nullâ in ijs factâ mentione dispensationis ab Ordinario factæ, ex facultate sibi à Papa concessâ: ideo nihil præjudicant litteris prioribus. Vivianus hîc in Ration. Jur. Pontif.

* * *

§. IV.

Quid Iure novo statutum sit circa successiones filiorum illegitimorum in Ecclesiis, vel beneficiis paternis?

XLIX. Quæ §. præced. dicta sunt, procedunt, spectato Jure communi Decretalium, quod tamen postea ex parte mutatum est, & correctum. Et in primis quidem per Constitutionem Clementis VII. editam nonis Junij anno 1533. quæ incipit: Ad Canonum Conditorem; & extat apud Quarant. in summ. Bullarij V. Illegitimi: in qua statuitur; Ut de cæ- » tero filij Presbyterorum ex fornicatione nati quæ- » cunque beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sinè cu- » ra, secularia, & quorumvis Ordinum Regularia, » quæ eorum Patres Presbyteri, & Clerici, ac Reli- » giosi in titulum, vel commendam, aut administra- » tionem, ad tempus, vel in perpetuum, aliquando » obtinuerunt, nullo unquam tempore quoquo mo- » do obtinere possint, absque spe dispensationis à Se- » de Apostolica obtinendæ, non obstante, quòd Ale- » xander III. disposuerit, filios Sacerdotum posse suc- » cedere in beneficiis parentum, mediâ personâ in- » tercedente, & aliis Constitutionibus Apostolicis, & » contrarijs quibuscunque. Præterea Concilium » Trid. Sess. 25. c. 15. de ref. statuit, ut non liceat filijs » Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati » sunt, in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium a- » liquod Ecclesiasticum habent, aut habuerũt, quod- » cunque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in » dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare: nec pen- » siones super fructibus beneficiorum, quæ parentes » eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere &c. » Nec reciprocæ resignationes in favorem illorum » à parentibus factæ illis suffragentur, velut in frau- » dem hujus Decreti factæ, nec collationes inde secu- » tæ. Cujus Constitutionis ratio ibid. in princ. hæc » affertur: Ut paternæ incontinentiæ memoria ab » Ecclesiis, seu locis Deo consecratis, quos maximè » puritas, sanctitásque decet, longissimè arceatur. »

L. Porrò tam circa Constitutionem Clementis VII. quàm Concilij Tridentini c. l. occurrunt aliqua in præsenti annotanda. 1. Per utramque hanc Constitutionem nihil innovatur, quoad filios Clericorum legitimos, sed quoad hos incorrectum manet Jus antiquum, cùm solùm loquantur de filiis ex fornicatione, & non ex legitimo matrimonio natis, Salzedo in pract. Canon. c. 50. in addit. lit. B. Garc. p. 7. de benefic. c. 3. n. 18. Barb. de offic. Episc. alleg. 65. n. 16. & alij apud ipsos.

LI. Utraque hæc Constitutio habet locum etiam in filiis naturalibus, seu ex fornicatione susceptis, ante Clericatum patris, ex declaratione Congreg. Consil. apud Garc. c. l. n. 15. quin etiam in illegitimis, sed per rescriptum Principis, seu Papæ legitimatis, nisi in eo expressè, & specialiter sublatum sit hoc impedimentum, seu inhabilitas, quia tales non sunt ex legitimo matrimonio nati, ideóque excluduntur ab Ecclesiis, & beneficiis patrum suorum: & memoria incontinentiæ paternæ etiam post legiti-

mationem manet, adeóque manet etiam ratio prohibitiva huius Constitutionis, seu decreti, & consequenter etiam ipsa Constitutio. Sayr. de censur. l. 6. c. 11. n. 30. Laym. in c. 2. n. 1. h. t. nisi tamen filius sit legitimatus per subsequens matrimonium, quia talis comprehenditur sub appellatione nati ex legitimo matrimonio, etiam in materia stricta, ut tradit Gloss. communiter recepta in c. Innotuit; 20. V. conjugata de elect. & tenet Ant. de Butrio apud Fagnan. in cit. c. Ad extirpandas, n. 33. h. t.

LII. Tertiò, utraque hæc Constitutio loquens de filiis Clericorum nō est extendenda ad nepotes legitimos ex filio illegitimo legitimè, vel illegitimè natos, quasi hi quoque beneficium obtinere, vel ex officio ministrare non possint in Ecclesiis, in quibus avi eorum beneficia habent, vel habuerunt, ut docet Navarr. l. 1. consil. 9. supr. cit. l. 6. c. 10. n. 46. Garc. cit. c. 3. n. 21. & 22. ubi ait, ita censuisse Rotam. Rom. Barb. c. l. n. 18. Idque colligitur quoad nepotes legitimos ex cit. Clement. quæ loquitur non simpliciter de filiis, sed qui ex fornicatione nati sunt: & ex decreto Concilij, quod loquitur de filiis, qui non ex matrimonio legitimo nati sunt, quæ qualitates non conveniunt nepotibus ex legitimo matrimonio natis. Navarr. l. c. n. 9. Ratio est, quia in Constitutione pœnali, & odiosâ, appellatione filiorum non comprehenduntur nepotes, ut ex Bart. in l. Liberorum; 220. n. 6. ff. de verbor. signif. docent communiter DD. atqui Constitutio tum Clementis VII. tum Trident. Concil. est pœnalis, & odiosa, quia non tendit principaliter ad tollendam successionem hæreditariam in favorem Ecclesiarum, nec fundatur in illa, sicut fundatur prohibitio Juris communis, de qua suprà, sed tendit ad tollendam memoriam incontinentiæ paternæ, adeóque principaliter in odium patrum, ac filiorum illegitimorum: & dum Concilium ait: *ut longissimè memoria arceatur*, id verificatur in filijs, in quantum prohibet eis, ut in Ecclesiis, ubi patres beneficium aliquod obtinuerunt, non possint etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis ministrare, nec pensionem super fructibus beneficiorum paternorum habere. Navarr. c. l. n. 6. & 7. Et hinc idem dicendum videtur de nepotibus illegitimis natis ex filijs legitimis, vel illegitimis Clericis, quod non comprehendantur hîc sub nomine filiorum. Garc. c. l. n. 25. Barb. c. l. n. 18. juxta aliam posteriorem declarat. S. Congreg. Concil. apud Garc. c. l. n. 27.

LIII. Quartò, non tamen è converso prohibetur pater acquirere beneficium in eadem Ecclesia, imò & in eodem beneficio immediatè succedere filio illegitimè nato, si is mortuus sit, vel resignârit, quia Constitutiones Clementis VII. & Concil. Trident. c. l. tantùm loquuntur de filijs illegitimis Clericorum, &, cùm sint editæ principaliter in odium eorum, non debent extendi ultra casum, vel personas expressas, nempe à filijs ad patres; neque enim est eadem ratio in patre immediatè succedente in beneficio filij illegitimi, quæ in hoc succedente immediatè in beneficio patris, quia filius quodammodo repræsentat patrem, ideóque memoria incontinentiæ paternæ continuatur in filio illegitimo, quæ non ita repræsentatur per personam patris. Garc. c. l. n. 28. Neque tamen post Concil. Trident. c. l. potest pater acquirere beneficium in eadem Ecclesia, in qua filius eius illegitimus jam obtinet beneficium, quia non possunt pater, & filius illegitimus simul habere duo beneficia in eadem Ecclesia, ut apertè colligitur ex Concil. Trident. c. l. ubi dicitur: quòd si in præsenti pater, & filius (illegitimus) in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio commutare, extra Ecclesiam, intra triū mensium spatium, aliàs ipso jure eo privatus existat: non cogeretur autem resignare, si simul in eadem Ecclesia pater, & filius beneficia habere possent. Garc. c. l. n. 31. ubi addit, quòd, si filius habuit beneficium in Ecclesia aliqua, ante patrem, filius non debeat cogi resignare illud, cùm non sit in ulla culpa, & agat de beneficio jam acquisito retinendo, adeóque de damno vitādo, sed hoc casu pater repellendus est ab acquirendo beneficio in illa Ecclesia, quia agit de lucro captando, sive novâ beneficij acquisitione.

LIV. Quintò, pater non prohibetur pensionem, quam in Ecclesia habuit, cum facultate illam in alterum transferēdi, cedere filio etiam illegitimo, quia pensio non est beneficium: modò ea pensio non sit constituta super beneficio, quod pater habet, vel habuit, hæc enim prohibetur transferri in filium illegitimum in Concil. Trident. c. l. Garc. c. l. n. 33. & 34. putat tamen Laym. in c. 2. h. t. n. 3. de hoc meritò dubitari posse, si pensio sit spiritualis, quæ Clerico ob spirituale ministerium datur, hæc enim æquiparatur beneficio, & cum eo in plerisque convenit, ut idem docet l. 4. Theol. moral. tr. 2. c. ult. n. 2. q. 2.

LV. Sextò, filius illegitimus non potest in Ecclesia paterna, in qua pater beneficium habet, vel habuit, vel ex officio ministrar, etsi intitulatus non sit, quovis modo ex officio, & obligatione ministrare, ita, ut v. g. Cooperatorem, vel Sacellanum agat, pro stipendio, vel salario sibi constituto: imò neque Saeristæ, aut Cantoris officio in ea Ecclesia fungi potest, juxta cit. decretum Concil. & declarat. S. Congreg. Conc. apud Garc. c. l. n. 68. Barb. c. l. n. 20. quamvìs ex libera devotione, aut ad stipem, seu eleemosynam promerendam, possint pater, & filius illegitimus simul celebrare Missam in eadem Ecclesia, etiamsi alter in illa beneficium obtineat. Garc. c. l. n. 70. & 73. Barb. c. l. n. 23 E converso verò filius illegitimus Clerici non prohibetur ministrare, & acquirere beneficium in Ecclesia, in qua eius pater inservivit, ut Capellanus, vel Cooperator amobilis, non tamen titulum beneficij habuit, quia respectu patris requirit Concilium beneficium ad excludendum filium illegitimum ab illa Ecclesia, juxta declarat. Congreg. Concil. apud Garc. c. l. n. 72.

LVI. Septimò, non potest filius illegitimus Clerici obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater ei⁹ sedem tantùm, ac locum, v. g. Canonici in choro habuit, etsi nullos fructus inde habuerit, juxta declarat. Cardin. apud Garc. c. l. n. 66. neque potest filius illegitimus obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater eius aliquando beneficium possedit, licèt minùs pacificè, & sinè legitimo titulo, quia per possessionem etiam illegitimam dicitur illud habuisse, & militat ratio prohibitionis Decreti Concilij. Garc. c. l. n. 58. & 59. ex declarat. S. Congreg. Concil. Barb. n. 8. Si verò pater habuit quidem titulum beneficij in Ecclesia aliqua, quia ei collatio facta est, sed possessionem eius nunquam per se, vel per Procuratorem

rem est adeptus, quia v.g. priùs resignavit illud; tum filius eius illegitimus potest institui in eadem Ecclesia, quia non censetur plenè beneficium in Ecclesiâ consecutus pater, ante possessionem acceptam, per quam causatur vitium in persona filij, & inducitur memoria paternæ incontinentiæ. Jo. Gallemart. cit. c. 15. Sess. 25. de reform. in declarat. n. 4. §. Non sunt, & n. 6. Garc. c. l. n. 55. Sufficit autem, quòd pater in Ecclesia intitulatus fuerit, & possessionem beneficij obtinuerit, etsi nunquam in Ecclesia, vel beneficio ministraverit; tum enim filius eius illegitimus in eadem Ecclesia deservire, vel beneficium obtinere non potest, quia pater eius beneficium consecutus censetur, neque Concilium requirit, ut in Ecclesia, vel beneficio ministraverit, ex declarat. Cardinal. apud Gallemart. c. l. n. 4. in fine, & Garc. c. l. n. 56. & 57.

LVII. Octavò, filius illegitimus Clerici potest fieri Vicarius perpetuus, vel etiam temporalis, vel aliud beneficium obtinere in Ecclesia Parochiali v. g. accessoriè unita alteri Ecclesiæ principali, tanquam filia matrici, à qua illa dependet, & cui est subjecta, velut membrum Capiti, etsi in Ecclesia principali pater eius sit Rector, ita tamen, ut utraque Ecclesia sit beneficium per se, & ab alio distinctum, & dummodò ex parte filij nulla adsit obligatio ministrandi in Ecclesia principali, quia tum pater non censetur intitulatus in Ecclesia annexa, seu unita, sed solùm in principali. At verò, si diversa beneficia, vel Ecclesiæ parochiales sint unitę æquè principaliter, ità, ut unus sit utriusque Rector, & utraque sit per se, ac principalis; tunc si pater in una est, vel fuit Rector, vel aliud beneficium obtinuit, filius eius illegitimus non potest in illis ex officio ministrare, vel beneficium obtinere, quia pater in utraque est, vel fuit intitulatus, ut ex declaratione S. Congreg. Concil. tradit Garc. c. l. n. 62. & tribus seqq.

LVIII. Nonò, Religiosus illegitimè natus ex Clerico non potest ex officio ministrare, tanquam Parochus v.g. vel Vicarius, aut alius Beneficiatus in Ecclesia seculari, in qua pater eius beneficium obtinet, vel olim obtinuit, quia tam antiqui Canones, quàm Decretum Concilij Trident. c. l. generaliter, & absolutè id prohibent, saltem in ordine ad Ecclesias seculares: & ratio prohibitionis de abolenda memoria paternæ incontinentiæ à locis sacris, etiam in Religiosis illegitimis locum habet. Laym. in cit. c. 2. n. 2. h. t. Ex nova verò Constitutione Gregorij XIV. quæ incipit: Circumspecta; editâ anno 1590. Idibus Martij, & extat apud Quarant. in summ. Bullar. V. Monasteria, filius illegitimus in Religione, vel Monasterio, in quo pater, sive ante, sive post nativitatem dicti filij, professus fuit, ipso patre vivente, admitti non potest. Ex quo per contrarium sensum colligi videtur, posse, patre mortuo, talem illegitimum in eandem Religionem, seu Monasterium admitti, quia neque Canones antiqui, neque etiam Concil. Trident. c. l. voluit restringere filijs illegitimis facultatem ingrediendi Religionem, ex eo, quòd patres eorum, etsi Sacerdotes, in eadem Religione professionem emiserint, cùm etiam Decretum Trident. loquatur solùm de Ecclesiis secularibus, non autem Regularibus, ut tradit Rodriqu. tom. 1. qq. regul. quæst. 13. art. 7.

LIX. Decimò, denique in prædicto Decreto Concil. Trident. resignationes beneficiorum reciprocæ in favorem filiorum à parentibus factæ prohibitæ sunt, tanquam factæ in fraudem Canonicarum Sanctionum, si tamen pactio aliqua inter renunciantes interveniat, & non merè liberâ voluntate, aut ex gratitudine aliquis renunciet filio eius, qui sibi, aut cognato suo ante renunciârat, ut tradit Navarr. l. 1. de renunciat. consil. 10. V. g. Parochus Titius resignavit parochiam suam in favorem Caij, qui est filius illegitimus Sempronij Rectoris alterius Parochiæ: iste Rector, post duos, vel tres menses, parochiam suam, nullâ præcedente resignandi obligatione, aut pacto, in favorem Sempronij, qui est filius illegitimus Titij, resignat suam parochiam, & valida est renunciatio, nec Concilio Trident. repugnat.

LX. Ex dictis colligitur, quæ sint differentiæ inter Jus commune antiquum, & Jus novissimum, tum Constitutionis Clementinæ, tum Concilij Trident. cit. Sess. 25. c. 15. de reform. quoad successiones filiorum illegitimorum in beneficiis parentum, quarum 5. enumerantur in declarat. Cardin. c. l. n. 1. apud Jo. Gallemart. Nam 1. Jure communi solùm ratione successionis arcentur filij à beneficiis paternis: Jure novo etiam ob memoriam incontinentiæ paternæ. 2. Jure communi filius illegitimus prohibetur institui in beneficio patris immediatè tantùm, jure novo etiam mediatè. 3. Jure communi prohibita est solùm successio filij illegitimi in Ecclesia, in qua pater de præsenti habet beneficium, non autem in qua olim habuit beneficium, & nunc non habet: jure novo non licet filio illegitimo succedere in alio quocunque beneficio etiam dissimili in eadem Ecclesia, in qua pater olim beneficium habuit, etsi modò non habeat, ut patet ex Trident. c. l. 4. Jure communi non reperitur prohibitum, quò minùs filius illegitimus possit ministrare sine titulo, & tanquam Vicarius temporalis, in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus: Jure verò novo Concilij Trid. prohibentur filij illegitimi quoquo modo ministrare in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod habent, vel habuêrunt. 5. Filij illegitimi, jure communi, non prohibentur obtinere pensionem super beneficijs paternis: at jure novo nec pensiones super fructibus beneficiorum habere possunt, quæ parentes eorum obtinent, vel obtinuerunt.

Porrò in omnibus casibus hactenus allatis, in quibus illegitimus potest obtinere beneficium, id intelligendum est ex dispensatione Papæ: si sit dignitas, personatus, vel beneficium curatum, vel ex dispensatione Episcopi, si sit beneficium simplex. c. 1. & ult. h. t. & c. 1. eod. in 6. At verò ut filius illegitimus possit obtinere beneficium patris, requiritur dispensatio Sedis Apostolicæ, qualecunque sit beneficium: idque propter duplex impedimentum, nempe illegitimorum natalium, & successionis in beneficio, ut tradit Jo. Monach. in cit. c. 1. in 6. V. natalium, & alij apud Fagnan. in c. Ad extirpandas; 11. num. 24. & 25. h. t.

TITULUS XVIII.

DE SERVIS NON ORDINANDIS, ET EORUM MANUMISSIONE.

Post vitium natalium, quod est impedimentum originis, sequitur de servitute, quæ est impedimentum conditionis personæ.

I. Quæritur 1. An, & qualiter servi ordinari possint, vel non possint? Resp. 1. Servi, seu mancipia ad Ordines etiam minores, aut Ordinem Clericalem promoveri non debent, nisi à dominis suis manumissi, seu libertate donati sint, ut constat ex c. 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio Toletano, ubi „ dicitur; Clericus fieri non permittitur, id est, per„ mitti non debet, nisi ante Clericatum ingenui„ tatis dignitate (id est, plenâ libertate, Gloss. hîc V. „ ingennitatis) potiatur, & ideo, quod infirmari, si„ ve revocari, vel vituperari potest, id est, in vitupe„ rium Ecclesiæ, vel ministrorum eius cedere, præ„ caveri debet: quia debemus futuris casibus pru„ denter occurrere. c. 1. dis. 23. Hostiens. hîc V. Infirmari, & V. Præcaveri. Ubi notanda est differentia inter ingenuum, & libertinum, quia ingenuus est, qui statim, ut natus est, liber est, sive qui liber nascitur, princip. Institut. de ingenuis: libertinus verò, qui ex justa servitute manumissus est, princ. Institut. de libertin. Ad hoc autem; ut quis possit promoveri ad Clericatum, & ordinari, non quidem requiritur, ut sit ingenuus, id est, liber natus: requiritur tamen etiam, ut non sit libertus, sed plenâ gaudeat libertate, ut infrà dicetur. Hostiens. hîc V. ingenuitatis. Abb. hîc in princ.

II. Idem de servis non ordinandis statutum „ habetur in c. Consuluit; h. t. ubi Papa Alexan„ der III. consultus ab Archiepiscopo Turonensi, „ respondet, quòd neque spurios, neque servos or„ dinare debeat, cùm ipsi in consecratione dictum „ sit: videlicet, ne aliquem servilis conditionis, id „ est, servum existentem, ad Ordines promovere præ„ sumas. Ubi gl. margin. notat, quòd hæc admonitio fortè extabat in veteribus Libris Cæremoniarum Pontificiarum, quæ hodie non extat. Porrò ratio, cur servi, seu mancipia ordinari prohibeantur, est, tum ob dignitatem Clericalem, & vilitatem servilem. c. Generalis; & c. Admittuntur; 21. dis. 54. tum quia, cùm per Ordinis susceptionem homo divinis Officiis mancipetur, debet esse sui juris, ut liberè possit Ecclesiæ ministerio vacare, ut colligitur ex c. 1. dis. cit.

III. Resp. 2. Si servus, sciente, & non contradicente domino, in Clericum fuit ordinatus, hoc ipso liber fit, etsi minores solùm Ordines, vel etiam primam tonsuram tantùm susceperit. c. Si servus; 20. dis. 54. Gl. in c. 2. V. Disponatur; junctâ Gloss. margin. lit. b. h. t. Abb. ibid. in 2. casu. Suar. dis. ult. de censur. sect. 3. num. 5. idque colligitur ex cit. c. Si servus; ibi: *si in Clero fuerit ordinatus*, id est, constitutus, nam per primam tonsuram quisque in Clero constituitur; & ratio est, quia ex tunc talis persona dicatur, & consecratur divinis obsequijs, & ideo accedente voluntate domini, ex juris interpretatione, vel dispositione talis fit liber, quia res Deo dicata, non debet humanis servitijs mancipata manere, juxta reg. Semel; 51. in 6. Suar. cit. loc. Si verò, domino ignorante, servus ordinatus fuit, & Minoribus tantùm Ordinibus sit initiatus, manet servus, & dominus eum vendicare, & repetere poterit, prout sumitur ex c. De servorum; 2. h. t. quod est desumptum quoque ex Concilio Toletano, ubi statutum est, ut nullus Episcoporum de„ inceps servos ad sacros Ordines, (maximè, quia „ idem est de inferioribus, seu minoribus. Gloss. hîc V. Ad sacros, & Hostiens.) promovere præsumat, nisi priùs à dominis libertatem fuerint consecuti. Et, si aliquis servus fugiat dominum suum, & per frau„ dem (quia finxit se liberum, vel testes corrupit, ut ei de hoc testimonium perhiberent. Hostiens. hîc V. vel fraude) ad gradus, sive Ordines Ecclesiasticos perve„ nerit, deponatur, ut eius dominus eum recipiat, si„ ve ei restituatur. Id quod saltem de servo minoribus Ordinibus initiato absolutè, & sine ulla limitatione intelligi debet, quia quoad hos Ordines nullo alio jure restringitur, ut notat Suarez cit. loc. num. 10.

Nec obstat cit. reg. juris in 6. quod semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum; ideóque nec res aliena consecrata domino laico est restituenda, sed eius æstimatio. c. Comperimus; 2. caus. 14. quæst. 6. ergo neque alienus servus consecratus, seu ordinatus restituendus est domino suo. Sed respondetur cum Gloss. in cit. c. 2. V. Eis, & in c. Frequens; 10. V. Reddi. dis. 54. & Hostiens. in summ. num. 7. §. Qualiter servus, Vers. Quæri consuevit; h. t. quòd regula allata tantùm in rebus inanimatis locum habet, in quibus non est dolus, & aliàs possunt facilè compensari: at servus est res animata, qui delinquit, & fraudem committit, dum sine consensu domini permittit se ordinari, quæ non debet ei patrocinari. Deinde in re inanimata consecratio est merè materialis, & in superficie, & ideo à manu profana tractari non debet: at consecratio, quæ fit in homine per ordinationem, est interior, scilicet character spiritualis impressus animæ, qui tactu profanari non potest. Denique in Ordinibus minoribus consecratio est valde imperfecta, ideo permittitur, ut Clerici in solis Minoribus constituti facilè, præsertim propter injustitiam, ad secularia negotia transferri possint. Suar. c. l.

IV. Resp. 3. Si servus ad sacros Ordines, domino ignorante, aut contradicente, seu invito, pro-

promotus sit; tum, si Episcopus servum scienter Ordine sacro insignivit, invito domino, ille liber efficitur; Episcopus autem tenetur domino duos servos æquè bonos, vel duplicatum pretium solvere, c. Si servus; 19. junct. Gloss. in cit. c. 2. V. Deponatur. h. t. & ibid. Abb. in 3. casu, quia, & Dominus hoc casu gravatur, ut servum ita ordinatum vendere cogatur, aut dimittere, etiamsi contra justitiam, & voluntatem eius ordinatus sit, Suar. cit. loc. num. 12. Si verò Episcopus, eum servum esse, nescivit, tunc ij, qui testimonium perhibuerunt, aut supplicârunt, ut ordinaretur, ad similem satisfactionem in duplum tenentur, cit. c. Si servus; 19. Suar. cit. loc. num. 13. Sin autem, & Episcopus, & Præsentatores, aut supplicantes probabiliter ignorârunt, eum esse servum, & ipse à nullo inductus ordinatus sit, ignorante Domino; tum, si Diaconus factus sit, debet pro se Domino dare Vicarium, seu similem servum, vel ex proprio peculio, pretio oblato, se redimere: vel, si neutrum præstare possit, ipse Domino reddendus est, c. Ex antiquis; 9. in fine cit. dis. 54. & ibi Gloss. V. Vicarium: ita, ut Dominus eum in servitutem revocare possit, intra spatium unius anni, c. Si servus; 20. ead. dis. qui annus computandus est, non à tempore ordinationis, sed scientiæ, Gloss. ibid. V. Unius in fine. Alioquin, si Dominus per annum, postquam scivit, servum esse ordinatum, dissimulet, censetur eum manumittere, & plenâ libertate donare, ut colligitur ex cit. c. Si servus absente, Suar. c. l. n. 13.

V. Porrò, etsi olim servus ordinatus Subdiaconus, ignorante Domino, non eximebatur à servitute, quia in prædictis Canonibus solùm fit mentio Diaconi, & Presbyteri, & Subdiaconatus nondum erat numeratus inter sacros Ordines, quia non habebat annexum votum continentiæ: hodie tamen reputatur Ordo sacer, & ideo, quod in antiquis Canonibus statutum est de servo facto Diacono, etiam extendi debet ad servum, qui Subdiaconus factus est. Suar. cit. loc. num. 13. & ita „ habetur in c. Miramur; h. t. Nam cùm quidam „ servus in Subdiaconum, ignorante Domino, ordi„natus esset, à Domino ipsum repetente, licèt pa„ratus esset se pretio redimere, ad instar Diaconi, „ nihilominus tamen in servitutem retractus fuit. „ Re hac delatâ ad Innocent. III. is respondit, mi„rari se, de hoc quæri, cùm cautum sit in Consti„tutionibus antiquis (c. Ex antiquis; 9. & duobus „ seqq. dis. 54.) quando servi ad Ordines Ecclesiasticos „ promoti in servitutem revocari debeant, vel non. „ Verumtamen de Ordine Subdiaconali, etsi in an„tiquis Decretalibus nulla fiat mentio (quia in cit. c. ex antiquis nulla fit expressa mentio, nisi de Presbytero, & Diacono, de Subdiacono verò, & alijs inferioribus officijs, seu Ordinibus solùm fit „ mentio generaliter, Gloss. hîc V. mentio) hodie „ tamen etiam ille Ordo eodem gaudet privilegio „ cum Ordine Diaconali: nam licèt olim in pri„mitiva Ecclesia non reputaretur sacer Ordo, ta„men à tempore Gregorij (in c. 1. dis. 31.) & Ur„bani II. (in c. Erubescant; 11. dis. 32.) indubitatè „ sacer Ordo esse censetur.

VI. Denique si servus, ignorante, aut invito Domino, Sacerdos ordinatus sit, non potest revocari in servitutem, etiamsi domino integrè satisfacere nequeat, sed solùm cogitur omittere peculium suum, quoad usum illius; & Domino reddere. cit. c. Ex antiquis; quia peculium est Domini, & servus solùm habet eius usum, & administrationem. Abb. in cit. c. 2. num. 1. in 4. casu. Si verò talis servus peculium non habeat, tunc in spiritualibus officijs Domino servire debet, si exigat. c. Frequens; 10. cit. dis. 54. Idque statutum est, tum in reverentiam Sacerdotij: tum etiam quia illud ministerium est excellentius, & utilius Domino, ideòque is re ipsâ non graviter læditur, quamvis propter dignitatem ministerij, id non fiat per modum compensationis, quia res temporalis per spiritualem redimi, vel commutari non potest. Suar. cit. loc. num. 13.

VII. Illud hîc addendum, si servus, ignorante, aut invito Domino, ordinatus sit Diaconus, vel Subdiaconus, & postea à Domino in servitutem vindicetur, non solùm manet privatus usu Ordinum, sed etiam amittit Clericale privilegium fori. cit. c. Ex antiquis; juncta Gloss. V. Religioso privilegio; cùm nec habitum, nec tonsuram Clericalem ei deferre liceat, quia in statu servi est, Tolet. in summ. Casuum l. 1. c. 59. num. 10. privilegium tamen Canonis, si quis suadente caus. 19. quæst. 4. non amittit, cùm hoc privilegium datum sit Clericis, non tantùm favore eorum, sed etiam in odium laicorum, ut docet Gloss. in c. Nulli; 2. V. Ceciderit. dis. 54. Ita quidem, ut neque à Domino sinè sacrilegio verberari possit, ut tenet Sayr. in thesaur. de censur. l. 6. c. 14. num. 5. Campanil. in divers. Jur. Canon. Rubric. 11. c. 8. num. 6. quamquàm Turrecremata in cit. c. Nulli; num. 5. putet, talem Clericum retinere quidem privilegium Canonis, quoad alias personas; non tamen respectu Domini, cui per ordinationem præjudicium non fit in servo corrigendo; idque colligitur ex cit. c. Nulli; ubi dicitur, quòd talis Clericus sit illius conditionis, cuius fuerat ante ordinationem, sed non est dubium, quin antè potuerit verberari à Domino, ergo & nunc: sed neque servus promotus ad sacros Ordines, sinè licentia Domini, & ab eo in servitutem retractus matrimonium contrahere potest, propter votum continentiæ, quod censetur emisisse, suscipiendo Ordinem sacrum, & potuit facere, etiam invito domino, Gl. in cit. c. Nulli. V. Ceciderit, in fine, & ibid. Turrecrem. n. 7. Tolet. c. l. n. 9.

VIII. Quæritur 2. Quinam præterea ob defectum plenę libertatis ordinari prohibeantur? Resp. 1. Liberti, seu Libertini non possunt ordinari, nisi à patronis fuerint directè, & sine retentione obsequij temporalis, manumissi, c. Quicunque; 5. & c. fin. dist. 54. Ratio est, ne tales, quando eorum Domini voluerint, fiant ex Clericis servi, ut dicitur in cit. c. Quicunque; in fine. quod tamen ipsi Domini facere non possunt, nisi probatâ causâ ingratitudinis, c. ult. caus. 15. quæst. 7. Gloss. fin. in cit. c. Quicunque; nam ad Ordines promovendi ab omni jugo dominico debent esse liberati, c. Si quis; 7. cit. dist.

dist. 54. & ibi Gloss. V. eod. ubi habetur, quòd libertus ordinari non debet, nisi fuerit probatæ vitæ, & consensus patroni accesserit.

2. Neque servi originarij, vel adscriptitij, si dominis suis, non tantùm ratione possessionum, seu bonorum, sed etiam personaliter obligati sint, ratione cultuæ, aliorùmque obsequiorum, ita, ut nisi gratis, vel pretio persoluto, à Domino manumissi discedere non possint, (quales servi vulgò *leibaigne* vocantur, & adhuc hodie multi in Germania reperiuntur) sinè licentia Dominorum, ordinandi sunt, c. Admittuntur; 21. dis. 54. junctâ Gloss. margin. lit. d. ubi ait, per hunc textum corrigi, quod habetur in c. Si servus sciente, immediatè præcedente in fine: ubi dicitur, quòd adscriptitij in possessionibus possunt Clerici fieri, etiam præter voluntatem Dominorum, Gloss. fin. ibid. & Gloss. margin. Vel ibi sermo est de adscriptitijs ratione possessionum tantùm, qui sinè voluntate Dominorum Clerici fieri possunt, ita tamen, ut Clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant, ut ibid. dicitur. Quare, quæ de servis dicta sunt, pleraque etiam in his servis originarijs personaliter obligatis locum habent, ut docet Layman l. 1. Theol. moral. tract. 5. p. 5. c. 8. num. 2. quamvìs aliàs absolutè sint liberi, ut tradit Gloss. in cit. c. Admittuntur. V. Originarijs, & constat ex l. Definimus; 11. C. de agricol. lib. 11. & ex c. 2. de Judæis, & ibi Gloss. V. Sint liberi; quia ab actibus legitimis, & officijs publicis non repelluntur.

3. Qui ex matre ancilla natus est, tametsi pater liber fuerit, servus censetur, ratione nativitatis, & ordinari nequit, quia partus sequitur ventrem, l. Partum; 7. C. de rei vindic. id est, sequitur conditionem matris, scilicet, quoad statum libertatis, vel servitutis: quamvìs aliàs liberi legitimè nati non matris, sed patris conditionem sequantur, tum quoad nomen, familiam, Insignia, nobilitatem, honores, & dignitates (nisi aliud statuto, vel consuetudine regionis, aut familiarum receptum sit) tum etiam quoad originem, & domicilium, ut constat ex l. Cùm legitimæ; 19. & ibi Gloss. magna. & V. Matrem. ff. De statu hominum, & l. Liberos; 10. junct. Gloss. fin. ff. De Senatorib.

Contra verò, qui ex matre ingenua, seu libera, parte autem servo natus est, liber censetur, §. Sed etsi quis; Instit. de Ingenuis, l. Et servorum; 5. §. Ingenui. ff. De statu hom. ac proinde ordinari » non prohibetur, c. ult. h. t. ubi habetur, quòd » Joannes miles impediebat Gervasium Diaconum, » ne in Presbyterum ordinaretur, quia dicebat, pa- » trem ipsius esse servum, quamvìs mater eius (cu- » jus debet imitari conditionem) libera esset. Quo- » circa mandat Papa Gregorius Archiepiscopo Neo- » politano, ut, si de prædictis constiterit, militem » compellat desistere ab hujusmodi impedimenti » objectione. Porrò sufficit, matrem liberam fuisse tempore conceptionis, vel nativitatis, vel intermedio, idque in favorem prolis, & libertatis, d. l. & servorum. §. Ingenui, & l. Qui in utero; 26. ff. de statu hom. & Instirut. d. t. §. Sufficit autem.

IX. Quæritur 3. Quis in impedimento servitutis, sive irregularitate ob defectum libertatis dispensare possit? Resp. Episcopum dispensare non posse, quia in Concilio Toletano relato in c. 2. h. t. statutum est, ut nullus Episcopus ad Ordines promovere præsumat servos, nisi priùs à Dominis libertatem consecuti sint, vel per expressam manumissionem, vel per consensum saltem tacitum; & Episcopus id scienter facere præsumens punitur in duplum, ut patet ex c. Si servus; 19. dis. 54. Solus ergo Papa in hoc casu dispensare potest, quia irregularitates hæ Jure communi Canonico sunt constitutæ, in quo nemo, præter S. Pontificem, ordinariè dispensare potest, Laym. cit. l. 1. tract. 5. p. 5. c. ult. n. 1.

X. Quæritur 4. Qualiter fieri possit manumissio servorum, ut ad Ordines promoveantur? Resp. Potest Dominus servum manumittere, & facultatem ei dare ad Ordines suscipiendos etiam sacros reservatis sibi in manumissione operis, seu servitijs spiritualibus, quæ si contumaciter Domino manumittenti præstare recuset, deponendus est, ut constat ex c. Nullus; 4. h. t. ubi statutum habe- » tur, ut, si quis ex servis suis quempiam donaverit » libertate (sub hac scilicet conditione, ut Domino in officijs divinis deserviat, Hostiens. hic V. li- » bertati) & ipsum in Presbyterum fecerit ordinari: » ille autem Domino suo noluerit, horas canonicas » psallendo, deservire, accusatus, id est, convenrus, » & convictus apud Episcopum, qui eum ordinavit, » degradandus, seu deponendus erit. Hinc colli- » gitur, quòd possit Dominus, quando manumittit servum suum, ad Ordines suscipiendos, vel statim post manumissionem, sibi reservare operas, seu obsequia spiritualia: non autem temporalia, c. Quicunque; 5. dis. 54. nisi manumittatur, non ad Ordines, sed ut laicus remaneat, Gl. hic V. Canonicas, & Abb. not. 1.

XI. Præterea possunt servi Ecclesiæ ab illa manumitti ad Ordines etiam sacros suscipiendos, cum ea reservatione, ut, quidquid acquisierint, post obitum eorum, ad Ecclesiam, à qua libertatem cõsecuti sunt, pertinere debeat. Sed etsi absolutè, & simpliciter libertate fuerint donati, si tamen Ecclesiam patronam suam accusaverint, vel contra illam testificati fuerint, vel quocunque modo in Jus vocaverint, non petitâ veniâ; & libertate, & Ordinis dignitate privandi sunt, ut constat ex Concilio Toletano relato in c. De famulis; 3. h. t. ubi statuitur, quòd Ecclesia licitè » possit ex servis suis constituere Presbyteros, & Dia- » conos per parochias (subjectas illi Ecclesiæ, cujus » servi sunt, Innocent. hîc & Hostiens.) ita tamen, ut » priùs manumissi accipiant libertatem: &, quidquid » postea ab eis acquisitum fuerit, vel eius debitum, ad » extraneas personas nõ transmittant: sed omnia, post » obitum eorũ, ad Jus Ecclesiæ, à qua manumissi sunt, » debeant pertinere. Quibus etiam omnis accusandi » (seu agendi, Innoc. hîc) aut testificandi adversùs Ec- » clesiam (vel Prælatum eius, qui est caput Ecclesiæ, » Gl. hic V. Ecclesiam) aditus præcludatur, sicut cæte- » ris libertis laicis; quòd si contra fecerint, nõ solùm » libertatem amittant, sed etiam gradum honoris; id » est, Ordinis, cui honor est annexus, quem nõ digni- » tate naturæ (id est, nativitatis, quia servi nati » fuerunt, contra naturalem dignitatem, Hostiens. » hic V. naturæ) sed necessitate temporis promo- »

xuerunt,

ruerunt, id est, receperunt: quia nimirum fortè alij idonei non reperiebantur, vel etiam, quia meritis suis libertatem acceperunt. Gl. fin. hîc, & Hostiens. V. Necessitate, & V. Promeruerunt.

Hinc colligitur, quòd bona liberti Ecclesiæ ad eandem spectant, saltem quæ ab illo sunt acquisita intuitu Ecclesiæ, non intuitu personæ liberti, nisi sub hac conditione sit manumissus, ut omnia ab eo acquisita pertineant ad Ecclesiam, vel nisi consanguinei, præsertim liberi, extent, qui excludunt Ecclesiam in bonis acquisitis intuitu personæ liberti. Hostiens. in sum. h. t. n. 7. §. Qualiter servus; V. Quinta differentia. Abb. hîc n. 1.

XII. Denique servi ab Ecclesia manumissi ad Ordines suscipiendos, eâ conditione, vel modo, ut ipsi Ecclesiæ in divinis Officiis perpetuò servire teneantur, non possunt se ad aliam Ecclesiam transferre; secus, si absolutè manumissi fuerint, ut decidi tur in c. Libentiùs; 6. h. t. Nam, cùm quæsitum » fuisset ex Innocentio III. an illorum filij (legitimi) » qui Ecclesiæ servitutis vinculo sunt obstricti (id » est, servi erant, antequam traderentur militiæ Cle- » ricali) à suis parentibus traditi, sive oblati ipsi Ec- » clesiæ, cum conniventia, seu consensu saltem tacito suorum dominorum, id est, (Episcopi, & Capi- » tuli, si Ecclesia Cathedralis; vel aliorum Clerico- » rum, si sit alia Ecclesia. Hostiens. hîc V. Domino- » rum) ut in eadem Ecclesia debeant deservire in Or- » dine Clericali, à qua propterea libertatem sunt con- » secuti. An, inquam, tales servi Ecclesiæ, post ali- » quod tempus, eâ dimissâ, possint ad aliam se trans- » ferre? Respondet Papa, distinguendum esse, utrùm » eo tenore, id est, eo modo, seu pacto fuerint manu- » missi, & oblati Ordini Clericali, ut Ecclesiæ manu- » mittenti, dum vixerint, debeant in Officiis divinis » deservire: & tunc ad aliam Ecclesiam se transferre » non possunt; vel, an absolutè, & simpliciter (sinè re- » strictione, ut perpetuò, vel quoad vixerint, serviant, » in illa Ecclesia) fuerint manumissi; & tunc licitè ad » aliam Ecclesiam possunt transire, de licentia tamen » Episcopi, Gl. fin. hîc.

Porrò in hoc casu, quando servus Ecclesiæ ab eadem manumittitur, ut factus Clericus perpetuò maneat in obsequio ejusdem Ecclesiæ, non datur libertas pro re spirituali, sed potiùs datur pro obligatione perpetuò serviendi in illa Ecclesia, & privandi se facultate transeundi ad aliam Ecclesiam, ut ex Correa notat hîc Barb. in Collect. n. 2.

TITULUS XIX.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORDINANDIS, VEL NON.

I. Aliud impedimentum suscipiendi Ordines est obligatio ad ratiocinia, seu rationes reddendas, de quo agitur in c. Magnus unic. h. t. quod est desumptum ex Concilio Carthaginensi I. » c. 8. ubi habetur, quòd Magnus Episcopus Augu- » stensis, quæsivit in Concilio, utrùm Procuratores » (ad negotia, vel ad lites) actores (universitatis ad » præsentes lites tantùm, & cum decreto constitu- » ti, Gl. hîc V. Procuratores in fin. & Hostiens. V. » Actores) curatores (adultorum) & pupillorum, » scilicet tutores, debeant ordinari? Respondit Gra- » tus Episcopus; si post deposita onera, seu officia, » & reddita ratiocinia, seu rationes officij sui, di- » gni reperti fuerint, possunt ad Ordines promo- » veri, sed non, antequam ab eiusmodi publicis » officiis, ac negotiis liberati fuerint, alioquin pe- » riculum esset, ne Ecclesia infamaretur. Et omnes » in Concilio dixerunt: rectè respondit Sanctitas » vestra, & ista est quoque nostra sententia. Ratio hujus prohibitionis est, tum quia hujusmodi Officiales in reddendis rationibus doli forsan redargui possent, & multis, magnísque litibus vexari, quod frequentissimum est, idque cedere posset in grave damnum, vel infamiam Ecclesiæ. cit. c. unic. tum quia suspicio est, ne ad declinandum forum seculare, in præjudicium creditorum, vel eorum, quorum res administrârunt, se curent ordinari; nam suscipiendo Ordines forum mutant, cùm ordinarii in Ecclesiastico Tribunali conveniendi sint, quia actor forum rei sequi debet, c. Cùm sit; 8. de for. compet. tum denique, quia hujusmodi ratiocinijs, & negotijs secularibus implicati Ecclesiasticis ministerijs liberè vacare non possunt, Hostiens. in summ. in fine h. t. Bernard. Diaz in pract. Canon. c. 20. num. 1. ubi addit, hoc mirum non videri, cùm etiam Jus civile istos ad honores, & publica munia promoveri prohibuerit. l. Rescripto; 6. §. Debitores. ff. de munerib. & honorib. Et hinc ad exemplum actionis popularis, quælibet persona Ecclesiastica hoc impedimentum opponere potest, ne tales sacris Ordinibus initientur, & multò magìs dominus, cui rationes reddendæ sunt, & quilibet alius, qui suâ interesse putat, Abb. in cit. c. unic. quæst. ult. h. t. Diaz c. 1. ubi addit, si unum totum Collegium, ob publicam administrationem rationem reddere teneatur, nullum ex Collegio illo, pendente administratione, posse ad Ordines promoveri.

II. Porrò circa prædictam Constitutionem Concilij Carthaginensis notandum præterea 1. Etsi in cit. c. unic. quidam Administratores, seu Officiales publici in specie recensentur, ut ad Ordines, nisi deposito munere, & redditis rationibus, non admittantur: tamen illi exempli tantùm causâ nominati sunt; id ipsum autem, ob paritatem rationis, extendendum est ad omnes alias personas constitutas in aliquo officio, administratione, aut negotiatione seculari, ob quam minùs expeditæ reddantur ad serviendum Deo in officiis spiritualibus, sicut notavit Suar. dis. 51. de censur. sect. 3. n.

3. num. 15. Cujusmodi sunt obligati militiæ, c. unic. dis. 53. obligati ad feudum requirens servitium personale, quod repugnet Ordini Clericali, Sylvest. in summ. V. Feudum. quæst. 8. Conductores vectigalium fisci, agrorum colendorum, & alias negotiationes Clericis prohibitas exercentes, c. 2. & 3. caus. 21. quæst. 3. c. 1. & 2. Ne Clerici, vel Monach. secul. negot. &c. juxta illud Apostoli 2. ad Tim. 2. nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. Quare tales ordinandi non sunt, nisi priùs ab eiusmodi muneribus, & obligationibus sint liberati.

III. Notandum 2. Sunt tamen ab his nonnulli excipiendi. Veluti 1. Administratores bonorum, seu rerum Ecclesiasticarum, vel cujuslibet alterius causæ piæ, publicæ, vel privatæ; & tutores, seu defensores personarum miserabilium, sive indefensarum, ut orphanorum, pauperum, & similium personarum, quæ Ecclesiæ auxilio maximè indigent; nam cùm tales administrationes, & munera Clericis suscipere liceat, causâ pietatis, c. 1. caus. 21. quæst. 3. consequenter durante etiam tali administratione, seu officio, ad Ordines promoveri poterunt, si aliud non obsistat, Gl. in cit. c. unic. V. Ratiocinia, h. t. Diaz cit. c. 20. num. 5. Suar. cit. loc. num. 17. 2. Qui legitimam tutelam proximorum agnatorum susceperunt, ad Ordines admitti possunt, quia etiam Clerici non prohibentur esse tales tutores legitimi, ut colligitur ex c. 1. cit. caus. 21. quæst. 3. sive ex c. ult. dis. 86. Sylv. V. Tutela. quæst. 3. 3. Ex indulgentia S. Pontificis, vel longâ consuetudine (quæ ita interpretata est ipsa jura) introductum est, ut Clerici in Curijs Principum etiam secularium, possint fungi officio Consiliarij, Cancellarij, imò etiam Judicis in causis civilibus, ut tradit Abb. in c. Clericis. 5. n. 10. Ne Clerici, vel Monachi &c. & in c. Non est; 5. num. 4. de voto. Ideóque ob tale munus susceptum non debet quis ab Ordinibus arceri, si aliud impedimentum non habeat, Laym. in cit. c. unic. num. 3. h. t. 4. Si is, qui publicis ratiocinijs est astrictus, idoneum fidejussorem præstiterit, non prohibetur ordinari, etiam nondum redditis rationibus, ut docet Abb. in cit. c. unic. num. 12. h. t. modò fidejussor se constituat debitorem principalem, ita, ut ante illum conveniri possit, alioquin ipse creditor non leve detrimentum pateretur, Diaz. cit. c. 20. n. 6. Campan. in diversi. Jur. Can. rubr. 11. c. 9. n. 12.

Addunt nonnulli, quòd quivis ratiocinijs obnoxius jam Clericus factus, licèt in minoribus solùm constitutus sit, non prohibetur ad altiores Ordines ascendere, etiam ante reddita ratiocinia, ut tenet Abb. in cit. c. unic. num. 9. h. t. Campan. cit. loc. num. 11. quia ejusmodi munera exercentes, prohibentur solùm ex laicis fieri Clerici, ne hi, quorum negotia geruntur, ex tali mutatione fori graventur; quæ ratio cessat in ijs, qui jam sunt Clerici, & ad altiores Ordines promoveri cupiunt. Verùm hæc non est adæquata ratio, cur ad Ratiocinia obligati ordinari non possint, ut ex suprà dictis patet. Unde hæc exceptio, seclusâ auctoritate, dubio non caret.

IV. Notandum 3. Duæ in personis ad Ratiocinia obligatis distinguendæ sunt obligationes. Una est, ratione ipsius muneris suscepti, ad functiones, seu ministeria eius propria peragenda; & hæc finito munere, exspirat, &, quàm diu ea durat, adeóque ipsum etiam officium, certum est, officialem ordinari non debere. Altera obligatio est ad rationes reddendas muneris peracti, quæ sæpe, etiam deposito officio, remanet, ut notat Suar. cit. loc. num. 15. Et hoc posteriore casu, si obligatio reddendi rationes, post depositum officium, remanet, Gl. in cit. c. unic. V. Ratiocinia, & ibi Innocent. num. 3. & alij DD. communiter distinguunt: Vel enim est quis obligatus ad reddendas rationes, ob publicam administrationem bonorum Reipubl. & tunc ante rationes redditas, ordinari non debet, quia periculum est, ne Magistratus tales ex publica administratione ratiocinijs obnoxios repetat, seu revocet, & inde, litibus exortis, Ecclesia vexetur, c. 2. & 3. dis. 51. & c. unic. dis. 53. ubi sub generali nomine Curialium, qui causas agunt, vel quibuslibet publicis functionibus occupantur, omnes hujusmodi publici administratores comprehenduntur. Vel rationes reddendæ sunt ex administratione privata, v. g. tutelæ pupilli: & tunc obligatus ad rationes reddendas, post depositum officium, etsi illas nondum addiderit, ad Ordines admitti potest, ut colligi videtur ex cit. c. unic. d. 53. ubi solùm fit mentio de illis, qui ad publicas rationes reddendas sunt obligati. Excipi debet 1. Nisi periculum esset infamationis, vel vexationis, quam fortè pati posset Ecclesia, cui Administrator est adscriptus, vel eius Clerici, ut si de dolo, seu perfidiâ in administratione privata commissa, jam lis mota esset, vel brevi movenda putaretur; tunc enim, ante litis exitum, Administrator ad Ordines admitti non debet, quia ex tali accusatione condemnatus fieret infamis, l. 1. l. Furti; 6. §. Mandati; ff. De his qui notan. infam. Imò, si manifestum sit, ipsum de dolo teneri, potest Episcopus ex officio ipsum repellere ab Ordinibus, sicut quemlibet criminosum, aut infamem, c. Infames; 17. caus. 6. quæst. 1. Gloss. in cit. c. unic. V. Ratiocinia. in fine h. t. 2. Nisi obligatus ad ratiocinia privata solvendo non sit, ideóque creditores se opponant, ne ordinetur; tunc enim, ante redditas rationes, ordinandus non est, etsi officium deposuerit, ne forum mutetur, & lites à seculari Judice ad Ecclesiasticum trahátur, cum damno creditorum, ex quo etiam vexari potest Ecclesia. Abb. in cit. c. un. h. t. n. 2. & ibid. Laym. n. 4.

Verùm probabilius videtur, nullam esse constituendam differentiam inter publica, & privata ratiocinia, sed, si ipsa administratio, seu officium sit tale, ut eo nondum deposito, impediatur quis à susceptione Ordinum, etiam propter obligationem reddendi rationes, sive publicas, sive privatas, ratione talis officij, quæ velut accessoria ex illo resultat, eique annexa est, impedietur quis ab Ordinibus suscipiendis, si illas nondum reddidit, quia tunc nondum censetur omnino depositum onus talis officij: nam talis distinctio inter publica, & privata ratiocinia nullo jure sufficienter probatur: imò contrarium satis apertè colligitur ex cit. capit. unic. h. tit. ubi non solùm de Officialibus obligatis ad pu-

ad publica, sed etiam ad privata ratiocinia (quales sunt tutores pupillorum, qui ibidem enumerantur) dicitur non esse admittendos ad Ordines, nisi post deposita onera, & reddita ratiocinia. Suar. cit. sec. n.19. & 20.

V. Notandum 4. Si quis, post redditas rationes administrationis, seu officij, debito pecuniario obstrictus permaneat, cui solvendo non est, non ideo excludendus est ab Ordinibus, ut docent communiter DD. apud Suar. cit. sec. 3. n. 23. quia bona sua creditoribus cedendo, reservatâ sibi congruâ sustentatione, liber erit, donec ad meliorem fortunam pervenerit. Laym. c. l. Idque Suar. ibid. n. 22. locum habere putat, sive debitum pecuniarium sit contractum ex privata, sive etiam ex publica administratione, modò rationes sint redditæ, ac finitæ; tum enim jam cessavit irregularitas, seu impedimentum hoc ad Ordines ortum ex obligatione ad ratiocinia, quippe quod non est perpetuum, sed finitâ administratione, seu officio, & rationibus redditis, omnino extinguitur, ut colligitur ex cit. c. un. h. t. ubi nihil aliud requiritur, nisi ut officium sit depositum, & rationes sint redditæ. Alij tamen DD. communiter apud Suar. c. l. n. 21. putant, debitores Reipubl. ex publica administratione ordinari non posse, eò quòd tales neque ad honores admittendi sunt, donec solvant, juxta l. Rescripto; 6. §. Debitores; ff. de munerib. & honor. quamvis debitores Reipubl. ex alia causa, v. g. mutuo, emptione, locatione, aut simili contractu, etiam obligatione nondum extinctâ, ordinari non prohibeantur, quia de tali debito nihil est in jure dispositum, sed de illo solo, quod ortum est ex publica administratione. Gloss. in c. Præterea. 3. V. Functionibus; dis. 51. Diaz cit. c. 20. n.4. Verùm Jus civile non potest inducere irregularitatem, neque lex illa civilis, quæ de honoribus solùm secularibus loquitur, ad dignitates, & Ordines Ecclesiasticos extendi debet: etsi aliàs, quos Jus civile ob infamiam ad honores non admittit, etiam de Jure Canonico ad Ordines non sint admittendi, c. Omnes; 2. caus. 17. q. 1. Suar. c. l. n. 22. Veruntamen per accidens fieri potest, ut ære alieno gravatus ordinari non possit, si nimirum sufficientem sustentationem non habeat, quia neque beneficium Ecclesiasticum habet; neque patronum, qui, alimenta se daturum, promittat ordinato, si indigeat; tum enim ob defectum paupertatis, seu necessariæ sustentationis, à SS. Ordinum susceptione excludetur, juxta Concil. Trident. Sess. 21. c. 2. de reform. Suar. c. l. n. 24.

TITULUS XX.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS, VEL NON.

I. ALiud impedimentum Ordinis est, quod provenit ex corporis vitio. Idque generatim loquendo, triplex est: mutilatio, debilitatio, & deformitas, ut notat Hostiens. in summa n. 1. 2. & 3. & Honorius in summ. eodem. Mutilatus dicitur, qui membro aliquo caret: membrum autem propriè dicitur ea pars corporis, quæ ad certum officium est deputata, & distinctam operationem habet in corpore, v. g. oculus visionem, manus apprehensionem, pes ambulationem, &c. Navarr. in man. c. 27. n. 206. Barb. de offic. Episc. alleg. 42. n. 11. Debilitatus est, qui membrum habet, sed inefficax, ut oculum cœcum, manum aridam. Deformis est, qui maculam, vel vitium notabile habet in membro aliquo, v. g. oculo, pede, &c. ut strabo, claudus.

II. Quæritur 1. Quinam ob corporis vitium repellantur ab ordinibus suscipiendis, vel non? Respondetur: Si defectus, seu vitium corporis sit tale, ut vel impediat congruum usum, seu exercitium Ordinis, præsertim celebrationem Missæ: vel magnam, seu notabilem deformitatem contineat, ut eo vitio laborans, sinè scandalo, & indecentia, sacrum Ministerium non possit exercere: tum is est irregularis, & inhabilis ad Ordines suscipiendos; sive ex propria culpa, sive alieno facto, aut injuriâ: sive à nativitate, aut casu defectus ille acciderit. Navarr. in man. c. 27. n. 200. Dicto 6. Covarr. in Clement. unic. de homicid. p. 1. In initio; Avila de censur. p. 7. dis. 3. dub. 1. & alij communiter: & sumitur ex c. 2. de Cleric. ægrot. ubi Presbyter. cui cum medietate palmæ, duo digiti sunt abscissi à prædone; non permittitur celebrare, quia nec securè propter debilitatem, nec sinè scandalo propter deformitatem, hoc fieri potest.

III. Et hinc ex priore capite ob impotentiam celebrandi, sive impedimentum securè, & debito modo exercendi Ordines, prohibetur ordinari, qui alterâ manu caret, aut mancam, vel inutilem habet, prout sumitur ex c. Exposuisti; 6. h. t. Nam » cùm Miletensis Episcopus quendam in Abbatem » promovisset, nesciens, eum manu sinistrâ carere, » consultus de ea re Innocentius III. respondit, quòd, » cùm ipse ad Ordines sacros, cùm tam enormi de- » fectu, promoveri non possit, quem etiam in pro- » motione sua fraudulenter reticuit, ideo ab officio » Abbatiæ sit amovendus. Ratio est, quia Abbas » debet esse, vel fieri Sacerdos, c. 1. de ætat. & qualit. atqui manu mutilatus promoveri non potest ad Ordines sacros, præsertim ad Sacerdotium, ergo cùm talis sit inhabilis ad Sacerdotium, consequenter etiam est inhabilis ad Abbatiam, quæ necessariò requirit Ordinem Sacerdotij, & sic inhabilis ad unum connexorum, est etiam inhabilis ad alterum. Gloss. hìc V. Promoveri; & Abb. ibid. num. 2. not. 3. Accedit, quòd ejus promotio ad Abbatiam fuerit subreptitia, scilicet tacito fraudulenter impedimento, quod promovendus in promotione sua exprimere debuisset, ideóque illa retractatur tanquam nulla. Gloss. hìc V. Tacuerit; & ibid. Abb. num. 2. Nec obstat c. Tuam; 10. de ætat. & qualit. ubi Papa permittit, ut irregularis in Abbatem eligatur, ita ta-

men, ut ad sacros Ordines nunquam promoveatur. Verùm ibi dispensatum fuit, propter necessitatem; in casu verò hujus c. nulla adfuit necessitas dispensandi, quin potiùs promotus ad Abbatiam fuit indignus dispensatione, cùm per fraudem reticuerit suam irregularitatem, & defectum, quem manifestare tenebatur in sua promotione. Gloss. hîc V. Tacuerit; & Abb. in fine.

IV. Similiter qui digito caret ad frangendam, & elevandam sacram hostiam necessario, videlicet pollice, aut indice, irregularis est, & ordinari non potest, ut colligitur ex c. ult. h. t. Avil. c. l. Qui verò partem solùm digiti, etsi ad hostiam frangendam necessarij, videlicet pollicis, aut indicis quantumvìs non sinè culpa sua amisit, ita tamen, ut absque scandalo celebrare possit, non censetur irregularis, prout sumitur ex c. 1. h. t. Nam quidam „ Presbyter in duello, quod sponte obtulit adversario, & vicissim ab eo oblatum sponte suscepit, amisit partem digiti. Unde quæsitum fuit, an „ possit in Ordine Sacerdotali ministrare? Respondet Papa Alexander III. cùm ipse non amiserit „ tantùm de digito (scilicet pollice, vel indice) quin, „ sinè scandalo, nihilominus possit solemniter, seu „ publicè celebrare, posse Episcopum, post peractam „ ab eo pœnitentiam, permittere, ut in ordine suo „ ministret, seu celebret, quamvìs talis graviter de- „ liquerit, scilicet sponte in duellum descendendo. Ex quo colligitur, quòd Episcopus cum Presbytero illo non dispensavit super irregularitate, seu vitio corporis, nam abscissio partis digiti non impediebat celebrationem; ideóque propter illam non incurrit irregularitatem, sed pœnam suspensionis, quæ ob duellum infligi ipsi debebat, temperavit, & ita misericorditer permisit, ut post peractam pœnitentiam, mox celebrare posset: Vel si delictum hujus Presbyteri fuit publicum, & scandalosum, ob quod ille infamiam, adeóque etiam suspensionem incurrit, tum necessaria fuit dispensatio, quæ hîc à Papa concessa fuit Episcopo: nam dispensatio in irregularitate, ob defectum, seu vitium corporis, jure communi, non est commissa, seu concessa Episcopo. Navarr. in Man. num. 198. & l. 1. consil. 1. h. t. Suar. dis. 51. de censur. sec. 2. n. 7.

Sed neque is, qui integrum digitum, qui tamen ad hostiam frangendam necessarius non est, amisit, v. g. in duello, irregularis censeri debet, dummodo absque scandalo celebrare, & cruces formare possit, c. Lator; 11. junctâ Gloss. V. Sinistræ; dis. 55. Barbos. de offic. Epis. alleg. 42. n. 18.

V. Porrò ex eodem capite impotentiæ, sive impedimenti usûs, seu exercitij Ordinis, non potest ordinari cæcus, mutus, & surdus, juxta Canonem 77. Apostol. ubi id de ordinando in Episcopum statutum est; quamvìs, qui omnino surdus factus est, post susceptionem Ordinum, privatim, sinè ministro respondente, celebrare possit, ad quod non quidem absolutè necessaria est, sed utiliter petitur Papæ dispensatio, ut docet Navarr. l. 1. consil. 6. & 7. n. 3. h. t. Item nanus, qui ita parvus est, ut brachia attollere nequeat, quatenus requiritur ad Altaris ministerium, & qui ambulandi, aut standi facultate destitutus est, irregularis est. Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 5. p. 5. c. 7. n. 1.

VI. Ex altero verò, seu posteriore capite notabilis deformitatis fit 1. Inhabilis ad Ordines, qui uno oculo, sive dextro, sive sinistro caret, cum notabili deformitate, ut cui unus oculus est erutus, c. ult. dis. 55. Quòd si quis utrumque oculum integrum habeat, quamvìs virtute videndi privatus sit in dextro, sinè notabili tamen deformitate, exteriùs apparente, non est irregularis: secus est, si privatus sit visu in sinistro, qui oculus Canonis vocatur, tum enim est irregularis, etsi notabilis deformitas in ipso oculo non sit; nisi oculus dexter tantâ virtute videndi polleat, ut sinè indecora faciei conversione, Canonem Missæ legere possit, ad quod etiam subservire potest libri accomodatio. Navarr. c. l. n. 199. Dicto; 4. Suar. cit. sec. 2. num. 15. Avil. cit. dis. 3. dub. 1. coroll. 1. 2. Ob deformitatem irregularis est, qui naribus, vel auriculis truncatus est, nam quamvìs cartilago illa aurium non sit membrum, ejus tamen carentia irregularitatem inducit, ob magnam deformitatem in parte corporis valde patente, ut docet Navarr. c. l. n. 222. Laym. c. l. num. 1. & alij communiter contra Henriq. nisi fortè illa aurium deformitas capillis tegeretur. Avil. c. l. coroll. 2.

3. Ex hoc capite irregularis est unipes. Laym. c. l. num. 1. non autem claudus, nisi valde deformiter incedat, vel baculo, aut pede ligneo niti debeat, c. Si quis; 10. junctâ Gloss. V. Claudus; dis. 55. Navarr. c. l. num. 199. Dicto; 3. Avil. c. l. coroll. 3. Neque qui gibbum habet, nisi valdè deformem habeat, irregularis est. Navarr. c. l. Sylvest. V. Corpore vitiatis; q. 6. neque etiam, qui senos digitos in una manu habet, modò non impediatur usus manûs propter eos. Abb. in c. 2. num. 3. h. t. quamvìs irregularis sit, qui duo capita, vel in eodem latere duas manus habet. Avil. c. l.

VII. Denique universim loquendo, si magna seu notabilis sit deformitas, ea impedit susceptionem Ordinum, non autem si modica, veluti macula in oculo non privans, nec notabilem deformitatem inducens, ut patet ex c. Cùm de tua; 2. h. t. Nam „ cùm quidam electus fuisset in Episcopum, duo illi „ objecta fuerunt, quòd in oculo maculam haberet, „ & filius Canonici esset. Ad hæc respondit Papa A- „ lexander III. se Archiepiscopo Cantuariensi in man- „ datis dedisse, ut cum electo, vel potiùs postulato „ quoad defectum natalium dispensaret: quòd verò „ ad maculam oculi attinet, ut cum consilio Suffra- „ ganeorum suorum, quod ipsi visum fuerit, exe- „ quatur, idque electus pro maxima gratia, seu di- „ spensatione habere debeat. „

Hinc colligitur 1. Quòd arbitrio Superioris, scilicet Episcopi conferentis Ordines, sive jure ordinario, sive ex delegatione sibi factâ, determinandum relinquitur, an defectus corporis, vel deformitas sit tam magna, & notabilis, ut promotionem ad Ordines impediat, an non, vel modica solùm, cùm nulla certa regula generalis in hoc constitui possit. Gloss. fin. in cit. c. 2. Hostiens. V. Exequatur; & Abb. ibid. n. 1. Diaz in pract. canon. c. 17. n. 16. Navarr. l. 1. consil. 1. n. 3. h. t. Avil. cit. dis. 3. dub. 2. Barb. cit. alleg. 42. n. 60. & in collect. in cit. c. 2. n. 4. h. t. & alij apud ipsum. Addunt tamen DD. quòd hoc judicium non pertineat ad Confessarium, neque etiam, quoad Regulares, ad Prælatum Ordi-

Ordinis, sed ad Episcopum, quia sicut Prælati Regulares non habent potestatem Ordines conferendi, ita nec judicandi, an ordinandi incurrerint irregularitatem ob corporis defectum, nécne, nisi hoc expresse à Papa eis sit commissum, ut præter citatos tenet Navarr. cit. c. 27. n. 200. Dicto 6. Sylvest. V. De corpore vitiatis; q. 1. Rodriq. tom. 1. qq. regul. q. 24. a. 4. Contrarium tamen, quoad Regulates exemptos, tenet Avil. c. l. Illud certum est, Episcopum ordinantem non teneri admittere tale arbitrium Prælati Regularis, ut notat Suar. cit. sec. 2. num. 16. ubi excipit, nisi esset Prælatus, qui litteras dimissorias dare potest ad Ordines recipiendos, talis enim Prælatus habet jurisdictionem Episcopalem, ad quam magis hoc judicium pertinet, quàm ad characterem Ordinis Episcopalis.

Colligitur 2. In casu cit. c. 2. h. t. Papa mandavit Archiepiscopo, ut cum consilio suorum Suffraganeorum, consideret, quanta sit deformitas in oculo ordinandi, quia agebatur de promotione ad Episcopatum, quæ ad Papam, vel ex commissione ad Archiepiscopum spectat, ut notavit Suar. cit. sec. 2. num. 16. Quòd si is, sine consilio Coëpiscoporum, dispensasset cum electo in defectu oculi, invalida fuisset dispensatio, quia ex vi delegationis à Papa ipsi factæ, tenebatur consilium illorum in hac re adhibere. Gloss. hic V. Cum consilio; forma enim mandari observanda est, alioquin delegatus excedit limites potestatis sibi commissæ, & actus est irritus: non tamen astringebatur Archiepiscopus sequi consilium Coëpiscoporum, quia ipsi non erant delegati, & patet ex textu ibi: *quod exinde sibi* (non Suffraganeis) *visum fuerit, exequatur*, Abb. hic n. 2.

VIII. Porrò defectus hujusmodi, aut deformitates corporis, de quibus dubitari potest, an impediant executionem Ordinis, vel honorem, aut scandalum generent, adeóque irregularitatem inducant, nécne, plures sunt. Veluti, si quis maculam in oculo habeat, vel oculos lippos, & lacrymantes, vel unum oculum majorem altero, vel alterum, aut utrumque deformiter prominentem: vel, si habeat nasum deformem: faciem ustulatam, maculatam, cicatricibus plenam: si blæsus sit, seu linguâ impeditus; si manus habeat tremulas, si claudus sit, vel staturâ nimis parvus, & alij hujusmodi defectus, & deformitates; nam, qui tali defectu laborant, si appareat esse magna deformitas, ordinari non possunt, absque dispensatione Papæ, ut infrà dicetur: si verò modica esse judicetur, ordinari possunt. Laym. in cit. c. 4. num. 2. h. t.

IX. Postremò aliud exemplum deformitatis, sed non magnæ, seu modicæ, est carentia unguis, seu unguIæ in pollice, quæ non impedit promotionem ad Ordinem, etiam Sacerdotalem, ut constat » ex c. Thomas; 7. & ult. h. t. Nam Thomas Mo» nachus in puerilibus annis constitutus, casu » quodam fortuito amisit pollicis dextri ungulam, » ideóq; dubitavit, an ad Sacerdotiū promoveri pos» sit? Respondet Papa Honorius III. si nihilomi» nus pollice frangere possit sacram Hostiam, & a» liud canonicum impedimentum non obsistat, pro» pter deformitatem hujusmodi (quippe quæ modi» ca est) eum non impediri, quin ad Ordinem Sa» cerdotij promoveri possit. Ex quo per contrarium sensum colligitur, si magna, seu notabilis esset deformitas, vel, si quis perdidisset totum digitum, aut pollicem, ita, ut impediretur Ordinis exercitium, præsertim Missæ celebratio, is ab Ordinibus suscipiendis repellendus esset. Gloss. hic V. Deformitatem; & Abb. not. 1.

X. Quæritur 2. An, & quâ ratione incurratur irregularitas propter vitium corporis supervenions post Ordines susceptos? Respondetur: Quando defectus, seu vitium corporis, quod vel simpliciter impedit congruum, ac debitum exercitium Ordinis, vel magnam, seu notabilem deformitatem adfert, supervenit post Ordines jam susceptos, sinè propria culpa ordinati, tum non inducit irregularitatem simpliciter, sed quoad illum tantùm actum Ordinis, qui ob impedimentum illud, sinè periculo, vel ob insignem deformitatem, sinè scandalo, & irreverentiâ, exerceri non potest, non autem quoad alios actus. V. g. Presbyter cœcus, aut sinè sua culpa manu mutilatus, vel ijs digitis, qui ad Consecrationem, vel elevationem hostiæ sunt necessarij, etsi non possit celebrare, Confessiones tamen audire, & alia officia Sacerdotalia, sicut & Diaconalia, & Subdiaconalia, exercere non prohibetur. Similiter, qui ob magnam deformitatem ab Altaris ministerio arcetur, non prohibetur pœnitentes absolvere, ut docet Navarr. cit. c. 27. n. 200. Dicto 7. Diaz in pract. Can. c. 17. n. 7. Suar. cit. sec. 2. num. 13. Avil. cit. dis. 3. dub. 1. §. Sed circa; & alij DD. communiter, idque expressè habetur in c. 2. de Clerico ægrot. ubi de Presbytero mutilato dicitur: *Ipsum autem cæteris officijs Sacerdotalibus fungi minimè prohibemus.* Aliud est, si tale vitium corporis acciderit, ante susceptionem ordinum; tum enim eo vitio laborans fit irregularis simpliciter, & inhabilis ad omnes Ordines suscipiendos, ita, ut sinè dispensatione non possit promoveri etiam ad eum Ordinem, ad cujus exercitium non est impeditus, ut docent DD. citt. Ratio diversitatis est, quia iste non habet jus quæsitum, sicut prior. Quare laicus, qui nullos adhuc Ordines suscepit, nullo modo ordinari debet: neque Clericus existens in Ordine inferiore ad altiorem nondum susceptum promovendus est, si ob corporis vitium ad Altaris ministerium, ac celebrationem Missæ sit inhabilis, esto, ad ministeria aliorum Ordinum inferiorum sit habilis. Ratio est, quia alij Ordinum gradus, & ministeria ad Missæ sacrificium, tanquam ultimum finem, ac complementum eorum, referuntur, ut colligitur ex c. ult. h. t. & licèt inter Sacerdotium, & alios Ordines inferiores non sit necessaria actualis connexio, cùm Sacerdotium Ordines inferiores non necessariò supponat, ita, ut sinè illis validè conferri nequeat, ut patet ex c. unic. de Cleric. per salt. prom. requiritur tamen in promovendo ad illos habilitas, & capacitas ad Sacerdotium, ad quos alij Ordines ordinantur. Garc. p. 7. de benef. c. 12. n. 31. & 32.

XI. Quæritur 3. An, & quomodo irregularitas contrahatur, si defectus, seu vitium corporis accidat propriâ culpâ ordinandi, vel ordinati? Respondetur; Qui propriâ culpâ, & voluntate, se ipsum mutilavit, sive membrum aliquod, vel etiam partem membri sibi abscidit, vel ab alio abscindi jussit, aut rogavit, est irregularis, ut ordinari non debeat;

beat: vel, si jam ordinatus, à sacro Ministerio amoveri: etsi talis mutilatio, vel abscissio, nec usum Ordinis impediat, nec celebrationem Missæ, nec gravem deformitatem adferat, utpote quia membrum abscissum est occultum, v. g. si quis se ipsum castravit. Ita habetur in c. Si quis abscidit; 4. qui est desumptus ex Canonibus Apostolorum; can. 21. & 22. & in c. Qui partem; 6. dist. 55. & c. Ex parte; 3. h. t. Navarr. in cit. c. 27. n. 198. Suar. cit. sec. 2. num. 6. Avil. cit. disp. 3. dub. 1. §. Secunda regula; & alij communiter. Ratio est, quia maxima hæc est deformitas, & injuria Creatoris, quin & crudelitas in se ipsum, si quis membrum, aut partem membri sponte, & nullâ necessitate cogente, sibi abscindat; præsertim genitalia, ideóque talis sui homicida dicitur in cit. c. Si quis; propter periculum homicidij, quod ex sectione sequi poterat. Gloss. ibid. V. Homicida.

XII. Id autem extenditur 1. Quòd talis irregularis sit, etiamsi culpa abscindentis sibi partem membri non sit notoria, quia Canones suprà allati non fundantur in notorietate delicti, sed in sævitia, quam quis in se exercuit. Garc. cit. c. 12. n. 5. & alij apud ipsum contra Navarr. Avil. & alios.

Extenditur 2. Etsi quis se ipsum mutilârit, aut castrari curârit, sedandæ libidinis causâ, putans, se obsequium præstare Deo, irregularis efficitur, vel simpliciter, ac totaliter, si sit Laicus, c. Hi qui; 5. dist. 55. vel partialiter, si jam Clericus, vel Sacerdos fuerit, ita, ut præter Altaris ministerium, alia officia Sacerdotalia, v. g. solemniter baptizare, benedicere, pœnitentes absolvere, moribundos inungere, mortuos sepelire, non autem Missam celebrare possit, ut constat ex c. Significavit; 4. h. t. junctâ Gloss. V. „ Officium; Ubi habetur, quòd quidam Presbyter „ se castrari curârit, existimans, eâ re se obsequium „ præstare Deo. Hoc postquam intellexit Papa „ Clemens III. mandavit Archiepiscopo Ravennæ, „ ut, si dictum Presbyterum aliàs dignum reperierit, „ ei Sacerdotale officium, absque Altaris ministerio, „ prout expedire ipsi videbitur, auctoritate Apostolicâ, „ quin & propriâ (id est, ipsi à Papa commissâ, „ ita, ut alij subdelegare non possint. Hostiens. hic V. „ Tua; & Abb. n. 2.) exercere concedat. Idque ex gratia, & dispensativè, quia sub prætextu piæ intentionis, & ex zelo indiscreto castimoniæ hoc fecit, cùm aliàs de vigore juris deponendus esset, c. Maritum; 2. dist. 33. c. Si quis; 4. & 3. seqq. dist. 55. Hostiens. hic V. Virilia; & V. Concedas. Ratio est, quia, cùm nemo sit Dominus membrorum suorum, l. Liber homo; 13. ff. ad leg. Aquil. ne quidem castitatis, aut Religionis causâ, licèt in corpus suum sævire, sibique manus injicere, se ipsum occidendo, vel mutilando. Gloss. hic V. Nostra.

Porrò hoc casu, quando quis, ob corporis defectum, partialem solùm irregularitatem contrahit, videlicet, ut perpetuò inhabilis sit ad Altaris ministerium, non autem ad alia Sacerdotalia munera; probabilius est, quòd talis neque ut Subdiaconus, vel Diaconus in sacrificio Missæ, canendo Epistolam, vel Evangelium, ministrare possit, ut docet Jo. Andr. in cit. c. Significavit; n. 3. h. t. & sequitur Laym. ibid. num. 2. Nam sub Altaris ministerio indefinitè, & indistinctè posito, comprehenditur etiam ministerium Diaconi, & Subdiaconi; quia hîc non infligitur pœna, sed privilegium, seu gratia dispensationis conceditur contra Jus commune, secundùm quod Clericus se ipsum mutilans, per errorem injustum, & culpabilem, simpliciter irregularis est, ac deponendus, ut constat Gloss. hic V. Nostra; dispensatio autem cùm sit odiosa, restringi debet, & strictè est interpretanda, c. 1. §. Ille verò; de filijs Presb. in 6. ac proinde concesso Sacerdotali officio, præter Altaris ministerium, censeri debet etiam exclusum ministerium Diaconi, ac Subdiaconi.

Extenditur 3. Etsi quis, absque proposito directo se ipsum mutilandi, per culpam tamen se ipsum mutilet, vel causa existat, cur ab alio mutiletur, v. g. in rixa, vel quia in adulterio deprehensus ab adulteræ marito, vel justè in pœnam criminis mutilatus est, irregularitatem contrahit, etsi membrum abscissum occultum sit, perinde, ac si causa existeret, ut alius mutilaretur, modò mutilatio sit perfecta, ita, ut integrum membrum abscissum fuerit: nam, si quis esset culpabilis causâ talis mutilationis in alio, esset irregularis, ergo etiam, cùm est causa talis mutilationis in se ipso. Suar. c. l. n. 8. Quamvìs, si sibi ipsi vim inferat, non requiratur perfecta membri integri mutilatio, sed sufficiat, si aliqua pars membri sit abscissa ad incurrendam irregularitatem, quia gravius delictum est, & major crudelitas sævire in se ipsum, & abscindere sibi partem membri, quàm alteri, vel etiam, quàm sit, dare causam culpabilem, ut sibi abscindatur ab alio, sinè directa voluntate se ipsum mutilandi, ideo illud severiùs punitur. Suar. c. l. n. 8. Diaz cit. c. 17. n. 8. Avil. cit. disp. 3. dub. 1. §. Secunda regula.

XIII. Aliud verò dicendum est, si quis evnuchus natus sit, vel absque propria culpa, casu fortuito, vel per hominum malitiam, vel ob necessitatem aliquam, v. g. propter infirmitatem, Medicorum consilio, sectus, aut castratus sit, vel aliud membrum amiserit, sinè impedimento celebrationis Missæ, & notabili deformitate: is enim, si alioquin dignus fuerit, ad omnes Ordines, etiam Episcopatum promoveri poterit, ut constat ex c. Qui partem; 6. & pluribus seqq. dist. 55.

Idem quoque deciditur in c. Ex parte; 3. h. t. Nam quidam in cunabulis sectus fuit, & postea „ ingressus Monasterium in Diaconum ordinatus „ fuit, unde quæsitum fuit, an possit etiam ad Ordinem Presbyterij promoveri? Respondet Papa „ Clemens III. etsi secundùm statuta Concilij Ni- „ cæni (c. Si quis; 7. & c. Si quis; 9. cit. dist. 55.) illi „ probibeantur ad Ordines promoveri, & si promoti sint, deponi debeant, qui se ipsos, dum sa- „ ni sunt, absciderunt, vel affectaverunt, ut ab a- „ lijs abscinderentur, vel castrarentur: attamen, „ qui in cunabulis sectus fuit, bene potest ad Or- „ dines promoveri, quia, cùm judicium animi tum „ non haberet, non potuit affectare, ut ab alijs ab- „ scinderetur, aut castraretur. Et in Canonibus „ Apostolorum statutum est (can. 21. Relato; in c. „ Evnuchus; 8. cit. dist. 55.) quòd, si quis per in- „ sidias hominum Evnuchus factus sit, vel in persecutione, „ & amputata sint virilia, si aliàs di- „ gnus sit, possit ad Episcopatum promoveri.

Simi-

„ Similiter in c. Ex parte; 5. h. t. habetur, quòd „ quidam Presbyter ob periculum lepræ, consilio „ Medicorum, sibi genitalia abscindi curavit. Con- „ sultus Papa Innocentius III. respondit: quia SS. „ Canones talem à sacri Altaris ministerio non pro- „ hibent, idcirco, si ita est, & dictus Presbyter aliàs „ idoneus est, exequendi officium suum liberam ha- „ beat facultatem: idque de jure communi, sinè aliqua dispensatione. Gloss. hic fin.

Ratio est, quia sicut in illis, qui propriâ culpâ, & sponte se mutilant, vel mutilari ab alijs siunt, perversa voluntas justè vindicatur: ita in his casus, vel alienum factum veniam meretur, ut dicitur in cit. c. Qui partem; ead. dis. & generalis regula est, quòd nemo, si culpa absit, propter corporis defectum, ab Ordinibus repelli debeat, nisi, vel congruum Ordinis exercitium impediat, vel notabilem deformitatem, & scandalum pariat, ut ex communi docet Suar. cit. sec. 2. num. 10. idque colligitur ex c. 1. & ult. h. t. quia tunc cessat omnis causa imponendi irregularitatem, cùm nulla adsit culpa, neque etiam causa impediens usum, seu exercitium Ordinis, vel inducens scandalum, sinè culpa autem, vel saltem causâ non imponitur irregularitas.

XIV. Quæritur 4. An, & quando contrahatur irregularitas ob morbum corporis? Respondetur: Ad irregularitatem provenientem ex vitio corporis, pertinet etiam illa, quæ provenit ex morbo corporis, non quolibet, sed tali, qui infert debilitatem virium, aut horrorem, seu gravem deformitatem perpetuam, & moraliter incurabilem, ut ex communi docet Suar. cit. sec. 2. n. 17.

Quare ex hoc capite irregulares sunt leprosi, paralytici, phrenetici, amentes, lunatici, energumeni, sive à dæmone obsessi, morbo caduco laborantes, & similes. Imò perpetuò, seu stabiliter amentes, epileptici, & arreptitij, seu possessi à dæmone, ordinari non debent, etsi liberati videantur, c. Maritum; 2. & pluribus seqq. dis. 33. quia vix unquam perfectè sani creduntur. Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 7. num. 2. Verùm, qui antè ordinati erant, si integrè liberati videantur (quod ad judicium Episcopi pertinet) possunt ministrare in Ordinibus susceptis, & ad celebrationem Missæ admitti, c. 1. caus. 7. quæst. 2. Suarez. dis. ult. de censur. sec. 1. num. 5. Sylvest. V. De corpore vitiatis; quæst. 8. Laym. c. l. num. 3. Excipitur obsessus à dæmone, qui nunquam debet celebrare, sinè dispensatione, c. Communiter; 3. dis. 33. quamvis Episcopus, si plenè liberatus videatur, possit cum illo dispensare, ut celebret, vel etiam, ut in inferiore Ordine sacro constitutus ad altiorem promoveri possit. Sylvest. c. l. Laym. c. l. Sed etsi furiosus, vel epilepticus, non omnino liber sit: si tamen raró in furorem incidat, vel raró cadat in terram, nec spumas evomat, privatim poterit celebrare, adjuncto socio Sacerdote, qui Missam perficiat, si fortè morbo eum corripi contingeret, c. Illud; 15. & c. seq. caus. 7. q. 1. Navar. cit. c. 27. n. 203. Avil. cit. dis. 3. dub. 4. Laym. c. l. Tempus autem, quod datur ad explorandum, an quis convaluerit ab hujusmodi morbis, est spatium unius anni, cit. c. Communiter: vel potiùs illud arbitrio Judicis, seu Episcopi, spectatis circumstantijs, relinquendū est, ut colligitur ex cit. c. Communiter ibi: *per discretionem Episcopi*: Avil. c. l.

XV. Quæritur 5. Quis dispensare possit super irregularitate orta ex defectu corporis? Respondetur: Potestas dispensandi cum corpore vitiatis regulariter soli S. Pontifici competit. Innocent. in c. 2. V. Curavimus; & alij DD. communiter: quia esset contra reverentiam Sacramenti, si gravi vitio corporis, seu notabili deformitate laborantes ad Altare ministrârent, & scandalum generaretur in populo, unde ipse Papa non solet facilè dispensare, imò nunquam, si deformitas valde magna sit. Avil. cit. dis. 3. dub. 3. concl. 1. Episcopus verò, etsi dispensare non possit in hac irregularitate, auctoritate propriâ, potest tamen auctoritate Apostolicâ sibi delegatâ, adeóque propriâ solùm ex commissione, c. Significavit; 4. & ibi Abb. n. 2. h. t. licèt Gloss. fin. ibid. Sylvest. V. De corpore vitiatis; q. ult. Avil. c. l. conclus. 2. Rodriq. tom. 1. qq. regul. q. 24. a. 3. Mirand. in Man. t. 2. q. 8. n. 3. putent, Episcopum dispensare posse in irregularitate proveniente ex abscissione membri factâ, culpâ propriâ, quando membrum est occultum, vel ipsum delictum, vel quando membrum patens, sinè culpa propria, est abscissum, modò non impediat celebrationem, vel inducat notabilem deformitatem, quia istæ irregularitates nullo jure sunt reservatæ Papæ.

In dubio etiam poterit Episcopus interdum dispensare, seu potiùs benignè interpretari, non esse gravem deformitatem, quæ irregularitatem inducat. Eaque dispensatio, seu declaratio faciliùs locum habet, si quis Religiosus sit, vel Religionem ingressurus, idque ob favorem Religionis: item, si quis jam ordinatus sit, ut in Ordine suscepto ministret, quia ad hunc repellendum ab usu Ordinum susceptorum, longè major deformitas requiritur, quàm ad repellendum non ordinatum: ac denique in Ordine ad minores Ordines tantùm, & beneficium simplex. Piasec. in praxi Episc. p. 1. c. 1. a. 10. num. 7. Laym. in c. 2. num. 2. h. t. & l. 1. Th. mor. tr. 5. p. 5. c. ult. num. 2. & 3.

Postremò in irregularitate quoque proveniente ex morbo corporis solus Papa, Jure communi, & seclusis privilegijs, dispensare potest: quamvis judicium de qualitate morbi ad Episcopum spectat. Suar. cit. sec. 2. num. ult.

TITVLVS XXI.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

Aliud impedimentum suscipiendi Ordines est bigamia, & quidem inter cæteras irregularitates Ordinandorum non modica. Extat hic Titulus etiam in Sexto.

§. I. *Quid*

§. I.

Quid, & quotuplex sit bigamia?

I. Assertio 1. Bigamia est irregularitas proveniens ex defectu Sacramenti, seu potiùs ex defectu perfectæ significationis Sacramenti matrimonij, ideóque bigami ordinari non debent, cap. 2. & seqq. dis. 26. c. Præcipimus; 10. & seqq. dis. 34. & c. 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio » Aurelianensi; 3. c. 6. Ubi statuitur, ut biga- » mi, & pœnitentes (solemniter, sive qui publicè pœnitentiam egerunt, c. Ex pœnitentibus; 55. dis. 50. Gloss. hic V. Pœnitentes;) vel repudiatarum » mariti (id est, qui ab altero viro, ob causam fornicationis, seu adulterij, repudiatam, sive dimissam uxorem, vel propter impedimentum dirimens, v. g. consanguinitatis, relictam, vel ab alio viro jam cognitam, & corruptam duxerunt. Hostiens. hic V. Repudiatarum; & V. Mariti; & ex infrà di- » cendis patebit) ad Sacerdotium (aliúmve sacrum » Ordinem. Hostiens. hic V. eodem.) non ascen- » dant. Idque propter defectum significationis Sacramenti. Gloss. fin. hic. Nam matrimonium consummatum significat artissimam conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, teste Apostolo ad Ephes. cap. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia*: quæ conjunctio est unius viri cum unica sponsa ab alio non assumptâ, sicut Christus copulavit sibi unam sponsam Ecclesiam, eámque Virginem, & ab alio non assumptam: hanc autem significationem tollit bigamia, nam bigamus est, qui duas duxit, & cognovit uxores, vel unam viduam, aut corruptam ab alio viro: matrimonium autem cum secunda uxore, vel cum viduâ, aut corruptâ initum, non potest perfectè significare unionem Christi per carnis assumptionem cum Ecclesiâ, unicâ ejus sponsâ, eâque Virgine, & ab alio non assumptâ, ideóque tale matrimonium, quoad hanc significationem, non est omnino perfectum Sacramentum: & ob hanc causam bigamus non admittitur ad Sacramentum Ordinis, quia non decet, ut defectum patiatur in significatione Sacramenti, qui alijs Sacramenta administrare debet, c. 2. dis. 26. c. Debitum; 5. h. t. Accedit, quòd Clericus debet esse hortator ad continentiam, hanc autem efficaciter alijs persuadere non potest, qui ad secundas nuptias transijt, c. Una tantùm; 4. dis. 26. hoc enim est signum incontinentiæ, c. Proposuisti; 2. junctâ Gloss. V. Sed propter incontinentiam; dis. 82. ideóque indecentiam quandam continet, ob quam repellitur quis ab Ordinibus.

II. Assertio 2. Triplex est bigamia, vera, interpretativa, & similitudinaria, ut cum Gloss. in c. 2. V. In bigamis; h. t. tradunt communiter DD. quamvis illa solas priores duas bigamiæ species referat. Vera bigamia est, cùm quis successivè cum duabus uxoribus matrimonium verè, & validè contraxit, & utrumque consummavit, cit. c. Præcipimus; caus. 34. c. fin. dis. 26. c. fin. dis. 51. & cit. c. Debitum; h. t. & constat ex Apostolica traditione 1. ad Timoth. 3. V. 2. *oportet Episcopum unius uxoris virum esse*, id est, Monogamum, qui secundas nuptias non inijt: & infrà V. 12. *Diaconi sint unius uxoris viri*, secundùm communem expositionem DD. ubi juxta Can. Apostolicum; 16. nomine Episcopi etiam Presbyter continetur. Et hæc propriè dicta bigamia est, ut patet ex vi nominis, nam bigamus Latinè idem significat, quod bis conjugatus.

III. Atque hinc infertur 1. Quòd, qui duas uxores legitimè, & validè duxit, sed cum altera, sive priore, sive posteriore, matrimonium non consummavit, bigamus, aut irregularis non est, ut ex communi docet Sanch. lib. 7. de matrimon. dis. 83. num. 4. Ratio est, quia matrimonium illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud conjugium designandum, quod inter Christum, & Ecclesiam per Incarnationis Mysterium est contractum, adeóque tale matrimonium non potest pati defectum significationis Sacramenti, ex quo velut fundamento oritur irregularitas bigamiæ, cit. c. Debitum. Quare universim, ut quis propter matrimonium cum pluribus fœminis, vel cum una quacunque fœmina, sive validè, sive invalidè contractum, bigamus censeatur, semper requiritur, ut matrimonium carnis copulâ fuerit consummatum: alioquin enim non potest habere imperfectam, seu quodammodo deficientem similitudinem cum conjunctione Verbi incarnati cum Ecclesia.

IV. Infertur 2. Sed neque bigamus censendus est, qui cum meretrice sæpius fornicatus est, vel plures concubinas habuit, sive ante matrimonium contractum cum una virgine, sive eo stante, sive post illud, prout sumitur ex c. Fraternitatis; 7. dis. 34. & c. Quia circa; 6. h. t. ubi id statuitur de Presbyteris plures concubinas habentibus; Nam cùm » ex Papa Innocentio III. quæsitum fuisset, an Pres- » byteri habentes plures concubinas bigami sint » censendi, is respondit, quòd cùm irregularita- » tem bigamiæ non incurrerint, Episcopus cum ijs, » perinde, ac cum alijs Sacerdotibus fornicarijs, » quoad Sacerdotalis officij executionem, poterit » dispensare. Ratio autem, cur per fornicatio- » nem cum pluribus fœminis non contrahatur irregularitas bigamiæ, sicut per matrimonium cum pluribus, sive de jure, sive defacto, initum, est, quia per conjunctionem fornicariam non significatur conjunctio Christi cum Ecclesia, per assumptionem carnis, & sic non potest in ea habere locum defectus significationis illius: neque etiam ea impedit, quò minùs tale matrimonium, sive fornicatio illud præcedat, sive sequatur, sive etiam, eâ durante, fiat, adhuc habeat perfectam significationem Sacramenti, cùm sit maritalis conjunctio unius viri cum unica ab alio non assumptâ, adeóque non patiatur defectum Sacramenti, qui est fundamentum bigamiæ. Sanch. c. l. n. 3.

Non obstat, quòd etiam concubinatus sit signum nimiæ incontinentiæ, & longè turpior, quàm bigamia, ergo etiam propter illam quis removendus erit ab Ordinibus: nam præterquam, quòd ea ratio non est primaria, & adæquata, ob quam bigami arceantur ab Ordinibus; bigamia, seu

seu matrimonium initum cum pluribus inducit vinculum indissolubile, & statum perpetuum, adeóque ex natura sua est signũ incontinentiæ magis diuturnæ, firmiúsque inhærentis, quàm concubinatus, qui dissolvi potest, ut ex S. Thom. notat Vivian. in Ration. Jur. Pontif. in cit. c. Quia circa. Et licèt habens plures concubinas dividat carnem suam in plures, non tamen maritali affectu, quod requiritur ad incurrendam bigamiam, ut ex dictis patet.

Porrò cùm in cit. c. Quia circa Presbyteri; concubinatus cum diversis vocatur simplex fornicatio, id ita intelligendum est, non, quòd non sit sacrilegium, ratione solemnis voti impliciti castitatis, sed ut distinguatur ab alijs luxuriæ peccatis, nempe ab adulterio, stupro, incestu, quæ committunt interdum Presbyteri, ut ex Azot notat Barbos. in Collect. in cit. c. pen. n. 3.

V. Infertur 3. Per sola sponsalia cum pluribus inita non inducitur bigamia, quia sinè matrimonio vero, vel attentato non contrahitur bigamia. Piasec. in praxi p. 1. cap. 5. art. 6. num. 6. etiamsi subsecuta sit copula, sivè affectu maritali, ut ex Bonac. tradit Barbos. de offic. Episc. alleg. 49. num. 13.

VI. Quod autem dictum est, vetam bigamiam contrahi ab eo, qui duas uxores duxit, id extenditur, ut, quoad effectum irregularitatis, contrahatur etiam ab eo, qui unam uxorem, ante baptismum susceptum, alteram post, vel etiam utramque antea duxit, ut ex communiore sententia DD. tradit Sanch. cit. dis. 83. num. 9. Suar. dis. 49. de censur. sec. 6. num. 10. & seqq. & patet ex c. a. & c. Una; 4. dis. 26. Ratio est, quia hoc impedimentum non est inductum ab Ecclesia in pœnam alicujus delicti, quæ per baptismum, unà cum delicto, remittatur: sed quia tale matrimonium non est aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius viri cum una sponsa, eàque ab alio non assumptâ: qui defectus perfectæ significationis æquè reperitur in matrimonio contracto ante baptismum, quàm post illum. Neque hîc defectus impedimentum præstat in homine infideli pro tempore infidelitatis, sed post susceptum baptismum, quo tempore jam est subditus Ecclesiæ, quæ talem baptizatum irregularem facit propter causam, quæ baptismum, vel ex parte, vel in totum præcessit, videlicet, tum quia contraxit matrimonium ineptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia; tum ob indicium incontinentiæ, quia bis matrimonium contraxit, etsi utrumque, vel alterum ante baptismum, quod ad propositum nihil refert. Suar. c. l. num. 14. Confirmatur, quia, si Ecclesia statuisset, eos solos posse ad Ordines promoveri, qui nunquam fuerunt conjugati, nullus diceret, infidelem, qui ante baptismum matrimonium inijt, posse post suceptum baptismum, mortuâ uxore, ad Ordines promoveri, quia verum est, hunc fuisse conjugatum, & hinc etiam ante baptismum corrupta non potest post illum velari inter Virgines. Sanchez. c. l.

VII. Sed contra objicitur 1. text. in c. 1. dis. 33. ubi dicitur: si quis, post acceptum baptisma, secundis nuptijs fuerit copulatus, non potest fieri Episcopus, non Presbyter, &c. ergo secus dicendum de eo, qui ante baptisma, ut à contrario sensu infertur. Sed respondetur 1. Subintelligendum esse, *maximè post baptisma*, juxta Gloss. ibid. V. Post acceptum: idem enim est, si ante baptisma habuit unam, & post, aliam uxorem. Vel dici potest, argumentum à contrario sensu non valere, quando oppositum jure est expressum, ut docet Gloss. communiter recepta in c. unic. V. Permittimus; de ætat. & qualit. in 6.

Objicitur 2. Matrimonium initum ante baptismum non est Sacramentum, ergo in eo non intervenit defectus significationis Sacramenti, adeóque deest fundamentum hujus irregularitatis, seu bigamiæ. Respondetur: Satis est, quòd tale matrimonium non sit aptum ad significandam conjunctionem Christi cum unica sponsa Ecclesia, quam semper etiam in statu innocentiæ, ex primæva institutione Dei, matrimonium copulâ carnali consummatum aliquo modo significavit, teste Apostolo ad Ephes. 5. quamvis non tam perfectè, sicut, postquam matrimonium elevatum est ad rationem Sacramenti in nova lege. Suar. c. l. n. 14.

Objicitur 3. Hæc irregularitas est Jure Canonico inducta, ergo non potest ligare infideles, cùm enim infidelis sit incapax Ordinis, ante baptismum, erit etiam incapax irregularitatis, quæ est privatio habilitatis ad Ordines suscipiendos. Respondetur: Distinguendo consequens, ergo non potest ligare infideles, ante baptismum, conceditur; post baptismum, negatur: nam tale matrimonium, etiam ante baptismum, non est aptum ad significandam conjunctionem Christi cum unica Ecclesia intacta: carere autem eâ qualitate, & significatione est quid naturale, atque ita tempore infidelitatis adest, licèt non quatenus est impedimentum suscipiendi Ordines: post baptismum verò ijs obstat, quia tunc lex Ecclesiastica jam baptizatos obligat, quæ prohibet ordinari eum, qui matrimonio inepto ad eam significationem quandocunque est, vel erat junctus: sicut etiam infidelis non potest ducere consanguineam, v. g. in secundo gradu post baptismum, licèt ante baptismum non fuerit impedimentum dirimens matrimonium. Sanch. c. l.

Objicitur 4. Propter homicidium, ante baptismum, justè, vel injustè patratum, non incurritur irregularitas, ergo neque propter matrimonium duplex initum, ante baptismum, incurritur irregularitas bigamiæ. Sed negatur conseq. quia prior irregularitas solùm est imposita à Jure, homicidio patrato post baptismum: posterior verò irregularitas bigamiæ veræ à jure est imposita ei, qui duplex matrimonium legitimum quandocunque contraxit, & consummavit. Barbos. cit. alleg. 49. num. 3.

Porrò non solùm vera bigamia, sed etiam interpretativa contrahitur ab eo, qui viduam, vel ab alio extra matrimonium corruptam in uxorem duxit ante baptismum, ut patet ex c. Si quis viduam; 13. dis. 34. & docet Sanch. c. l. n. 9. Barb. & alij communiter, de qua mox plura.

VIII. Assertio 3. Bigamia interpretativa est, quæ secundùm Juris interpretationem, seu fictio-

nem, bigamia censetur, cujus quatuor modi comuniter assignari solent, ut videre est apud Navarr. cit. cap. 27. num. 195. Sanch. lib. 7. de matrimon. dis. 84. Primus est, quando quis in uxorem duxit viduam à priore viro carnaliter cognitam, vel ab alio extra matrimonium corruptam, & cum ea matrimonium consummavit, ut constat ex c. Maritum; 2. dis. 33. c. Curandum; 9. c. Præcepimus; 10. c. Si quis viduam; 13. & c. Si quis viduam; 15. dis. 34. c. Si quis viduam; 8. dis. 50. c. ult. dis. 51. c. 1. & c. Debitum; 5. Ratio est, quia ducens viduam, vel ab alio corruptam, & cum ea matrimonium consummans fit una caro cum illa, & per consequens, sicut ipsa uxor verè carnem suam divisit in plures, ita etiam vir ejus, qui cum ipsa per copulam carnalem factus est una caro, ex juris interpretatione censetur carnem suam in plures divisisse. Quare deficit tale matrimonium à perfecta significatione matrimonij Christi cum Ecclesia, quod est unius cum una intacta. Sanchez. cit. dis. 84. num. 1.

IX. Et hinc etiam, qui uxorem ab altero viro repudiatam, seu dimissam duxit, & cognovit, bigamus, & irregularis est, cit. c. 1. h. t. Idque procedit, sive dimissa fuerit, quia prius matrimonium invalidum fuit propter impedimentum dirimens; tunc enim qui eam duxit, & cognovit, interpretativæ bigamiæ irregularitatem contrahit, sicut is, qui aliam à quocunque viro, præter se, cognitam, seu corruptam duxit, & cognovit; sive repudiata, ac dimissa sit per divortium, quoad torum, & cohabitationem, substantiali vinculo matrimonij non dissoluto, quæ propriè ejecta dicitur, ut habetur in c. Vidua; 16. dis. 34. & tunc, qui eam, marito ejus adhuc vivente, invalidè duxit, & affectu maritali cognovit, quasi bigamus censetur, & irregularis, arg. c. Nuper; 4. h. t. de quo infrà.

X. Ex dictis infertur 1. Bigamiam hanc interpretativam contrahi, sive vir sciverit, esse viduam, vel aliter corruptam, quam duxit, sive ignoraverit: &, sive mulier volens, sive per vim corrupta sit ab alio, ut tradunt communiter DD. apud Sanch. cit. dis. 84. num. 15. quia hæc irregularitas, non oritur ex culpa, vel infamia personæ, sed ex defectu significationis Sacramenti, qui etiam locum habere potest in ignorante: & vis illata excusat fœminam à culpa, sed non efficit, matrimonium illud esse aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia. E contrario verò, si quis ducat virginem, existimans, illam esse corruptam, non efficitur bigamus, quia ad irregularitates, & censuras incurrendas non sufficit sola intentio, sed requiritur, ut factum re ipsâ sequatur. Sanchez. c. l. num. 8. sic excommunicatus non est credens, se percutere Clericum, cùm percutiat Laicum, nec est irregularis occidens feram, putans esse hominem.

XI. Infertur 2. Non esse bigamum eum, qui duxit mulierem, non ab alio, sed à se ipsa ante matrimonium primò cognitam. Gloss. communiter recepta in c. Debitum; 5. V. Divisit; h. t. Sanch. c. l. num. 14. Ratio est, quia in tali matrimonio non est defectus Sacramenti, quod mulierem respicit, exigens, ut illa à pluribus viris non sit cognita: talis autem uxor non divisit carnem suam in plures viros, cùm ab uno solo cognita fuerit: ergo neque ipse vir, ratione talis uxoris, cum qua factus est una caro, potest ex juris interpretatione censeri carnem suam in plures divisisse. Deinde matrimonium illud retrotrahitur, ac fingitur initum tempore, quo uxor deflorata est, ac proinde jurisfictione censetur virgo ducta, & perinde est, ac si eo tempore, quo virginem defloravit, duxisset, viriúmque præcedens purgatur per subsequens matrimonium, arg. c. Tanta; 6. qui filij sint legit. Sanch. c. l. Non obstat text. in c. Qualis; 4. caus. 3. quæst. 5. & c. unic. de Cleric. conjugat. in 6. quia ibi requiritur virginitas in uxore, tempore initi matrimonij, eo sensu, ut non sit ab alio corrupta. Gloss. in cit. c. Debitum; V. Divisit; in fine. Neque verò matrimonium est per se causa bigamiæ, sed illud matrimonium, ex quo consurgit defectus significationis, & eo casu, quo inducit bigamiam, non potest operari contrarium. Sanch. c. l.

XII. Infertur 3. Neque bigamum esse eum, qui viduam duxit, sed à priore incognitam, prout sumitur ex c. Debitum; 5. h. t. Nam cùm quæsitum fuisset ex Papa Innocentio III. an is; qui mulierem ab alio viro in domum suam traductam, sed nondum cognitam, eo mortuo, matrimónio sibi copulavit, valeat, postquam ipsa quoque mortua fuit, ad Sacerdotium promoveri (prout habetur in integra lectione hujus c.) respondit Papa, quòd duplex sit matrimonium, unum ratum, quod mutuo animorum consensu contrahitur, & significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per unionem charitatis inter Deum, & animam justam, juxta illud 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo.* Alterum verò commixtione corporum consummatum, quod significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per Incarnationis Mysterium, juxta illud Jo. 1. *Verbum caro factum est:* & ad Ephes. 5. *Sacramentum autem hoc magnum est, ego autem dico, in Christo, & Ecclesia.* Nam prohibitum est, propter defectum Sacramenti, ne bigamus (id est, qui duas uxores successivè duxit, & cognovit) aut maritus viduæ (qui scilicet ab alio marito cognitam duxit, & cognovit, vel ab alio corruptam, extra matrimonium. Gl. hîc V. Viduæ;) præsumat ad sacros Ordines promoveri, quia nec illa, (scilicet vidua, & corrupta, est una unius viri (sicut Ecclesia Christi, sed est una plurium, sive quæ carnem suam in plures maritos divisit) nec iste est unus unius (scilicet bigamus, qui duas uxores, etsi virgines, duxit, & cognovit, & sic non est maritus unius uxoris, sed duarum.) Ex quo patet, quòd, ubi deest inter conjuges comixtio corporum, sive inter quos matrimonium non est consummatum, ibi non deest significatio Sacramenti, sive conjugij inter Christum, & Ecclesiam per carnis assumptionem, & consequenter non incurritur irregularitas, (quæ non nisi ex matrimonio copulâ carnali consumato oriri potest.) Quare is, qui mulierem ab alio viro ductam, sed non carnaliter cognitam, duxit uxorem, non debet impediri, quò minùs possit ad Sacerdotium, vel alium sacrum Ordinem promoveri, quia nec illa (scilicet quæ Virgo permansit, etsi alteri fuerit desponsata)

nec

„ nec ipse (qui talem duxit) carnem suam divisit in „ plures, adeóque tale matrimonium non patitur de„ fectum Sacramenti, neque inducit irregularitatem. Idémque est de eo, qui duas uxores duxit, sed alteram earum, priorem, vel posteriorem, carnaliter non cognovit, nam bigamus non est, uti sumitur ex cit. c. Debitum, & dictum suprà n. 3.

XIII. Atque hinc etiam colligitur ratio, cur bigamia inducatur ex matrimonio contracto cum corrupta, non item si corruptus, seu sæpius fornicatus contrahat matrimonium: nam vitium corruptionis, in ordine ad irregularitatem inducendam, spectatur solùm ex parte fœminæ, in quam, velut terminum ad quem, fertur consensus viri matrimonium contrahentis, adeóque hoc vitium non præstat impedimentum, seu non inducit irregularitatem in viro, nisi in ordine ad fœminam corruptam; nam corruptio carnis extra matrimoniū contingens, ipsúmq; præcedens, non causat defectum ex parte illius, in quo est corruptio, sed ex parte alterius conjugis, quia consensus ineuntis matrimonium non cadit super seipsum, sed super alterum conjugem; adeóque vir contrahens est quasi terminus à quo, mulier autem, cum qua contrahitur, est quasi terminus, ad quem fertur alterius conjugis consensus, actus autem sumit speciem non à termino à quo, sed ad quē, Sanch. c. l. Suar. disp. 49. de censur. sect. 3. n. 9. Deinde defectus virginitatis in sponsa est major indecentia, & est quædam infamia ducere ab alio corruptam, quæ non habet locum in viro corrupto, cui etiam ordinariè valde difficile est servare virginitatem, ante matrimonium, & ideo noluit Ecclesia ad hoc obligare omnes ordinandos, Suar. cit. sect. 3. n. 9. Porrò prior illa ratio S. Thomę non habet locum in ducente duas uxores, quia is non fit irregularis, ob vitium initi matrimonij, sicut, qui ducit unicam corruptam ab alio, sed ob multiplicatum, seu iteratum matrimoniū, ideóque hic non spectatur, an vitium consurgat ex termino ad quem, Sanch. c. l. n. 9.

XIV. Secundus modus bigamiæ interpretativæ est, si is, qui virginem duxit, postquam adulterata est, illam carnaliter cognoscat. c. Si cuius; 11. & c. seq. dist. 34. idque procedit, tametsi vir adulterium uxoris ignoraverit, & ipsa non volens, sed per vim, aut coactionem cognita sit ab adultero, ut docet Sanch. cit. disp. 84. n. 15. & alij communiter, quia nihilominus adest defectus Sacramenti, cùm talis conjunctio maritalis non sit ampliùs apta ad perfectè repræsentandam conjunctionem Christi cum Ecclesia. neque hic agitur de delicto promovēdi ad Ordines, ad quod requiritur scientia, sed de defectu significationis, quem potest pati ignorans, ut suprà dictum n. 10. Alia ratio est de irregularitate ex homicidio justo proveniente, quia illa oritur ex defectu perfectæ lenitatis, quæ non incurritur ab ignato occisionis: bigamia autem ex defectu significationis Sacramenti æquè incurritur, sive scientia, sive ignorantia adsit. Quin imò etiamsi maritus debitum reddiderit uxori adulteræ, per censuras compulsus, quia v. g. plenè probare non potuit adulterium, nihilominus fit irregularis, ob rationem prædictam, ut ex omnium ferè sententia docet Sanch. c. l. n. 17.

Dices, irregularitas non incurritur ab homine, nisi quatenus rationalis est, quia, ut sic solùm est capax irregularitatis, ergo necesse est, ut actiones illæ, ob quas contrahitur, procedant ex ratione, & libero arbitrio, adeóque non ex ignorantia. Respondetur, satis est, quòd copula sit voluntaria, ut ex libero arbitrio procedat, quamvis ignoretur corruptio, vel adulterium uxoris, Suar. c. l.

XV. Tertius modus bigamiæ interpretativæ est, quando Clericus, post primam uxorem, quam virginem duxit, defunctam (vel etiamnum viventem) sacros Ordines suscepit, & postea aliam invalidè duxit, & affectu maritali cognovit, talis enim, licèt re ipsâ bigamus non sit, tamen quasi bigamus, & irregularis habendus est, pront sumitur ex c. Nuper; 4. h. t. ubi „ quæsitum fuit ex Papa Innocentio III. an Clerici, „ qui, dum adhuc laici erant, contraxerunt matrimo„ nium cum virgine, sed post mortem uxorum, ad sa„ cros Ordines sunt promoti, & duxerunt, non de ju„ re, sed de facto etiam uxorem, eùm irritum sit ma„ trimonium celebratum à Clericis in sacris consti„ tutis, bigami sint censendi? Videbatur affirman„ dum, quia in talibus (scilicet illicitis, ac prohibitis) „ matrimonijs contrahendis, non attenditur juris ef„ fectus, sed animi destinatio, id est, non ad hoc est at„ tendendum, an matrimoniū cum effectu, & validè „ fuerit contractum, sed an contrahens intentionem „ habuerit ducendi uxorem. Unde, qui duas simul „ habet uxores, secundùm leges infamiâ notatur (i„ mò etsi unam solam contra jus duxerit. l. Quid er„ go; 13. §. Cùm autem. ff. de his, qui notant. infam.) „ quod partim ad factum convenit retorqueri (quia „ de facto solùm secundam duxit, cùm de jure non „ potuerit, Gl. hîc V. ad factum) & secundùm Cano„ nes, etiam Presbyter punitur, qui non legales, sive „ illegitimas nuptias contraxit, c. Presbyterum; 16. „ dist. 28. Ex altera verò parte obstare videtur, quòd „ veritas præferenda sit opinioni, seu juris præsum„ ptioni, alioquin, si tales Clerici censendi sunt esse „ bigami, qui cum duabus contraxerunt, cum prima „ validè, cum secunda invalidè, sequitur, quòd & is „ bigamus censendus esset, qui nullam uxorem ha„ buit, ut si quis de facto cum duabus contraheret, „ quibus de jure non potest matrimonialiter con„ jungi, v. g. cum duabus consanguineis suis. Qui„ bus in utramq; partem propositis, respondet Papa, „ quòd hujusmodi Clerici in sacris constituti, qui, „ quantùm in ipsis fuit, (post primam uxorem de„ functam) cum alia invalidè matrimonium contra„ xerunt, & consummârunt, licèt re ipsâ bigami non „ sint, tamen perinde, ac bigami habendi sint, ideó„ que ad Ordines cum eis dispensari non debeat: id„ que non propter Sacramenti defectum (cùm enim „ nullum fuerit matrimonium, quod secundò initum est, adeóque nec Sacramentum, non potuit pati defectum Sacramenti) sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto, quia nimirum, quantum „ in ipsis erat, voluntariè secundùm matrimonium cum alia contraxerunt, & consummârunt.

XVI. Porrò etsi in cit. c. Nuper; solùm expressè sermo sit de Clericis in sacris constitutis, communiter tamen hoc à DD. extenditur etiam ad Clericos in minoribus Ordinibus constitutos, imò & laicos, ut & illi interpretativè bigami sint, & consequenter iis dispensare ad Ordines non liceat, qui duo contraxerunt, & consummârunt matrimonia, unum de ju-

re,id est,validum,alterum de facto,id est,invalidum, & attentatum, seriò tamen, & cum conscientia impedimenti,sive priore conjuge vivente,sive defunctâ, Sanch. cit. dis.84. n. 3. & alii DD. communiter apud Laym.l.1.Theol.moral.tract.5.p.5.c.6.n.5.arg.cit.c. Nuper; h.t. quia etiam in Clericis minorum Ordinum,& in laicis, qui contraxerunt secundum matrimonium invalidum, propter impedimentum dirimens,adest affectus intentionis ad alterum matrimonium,cum opere subsecuto carnalis copulæ,& sic eadem adæquata ratio haber in illis locum, ob quam de Clericis in sacris constitutis id est, statutum in cit. c.Nuper; in quo deciditur,tales,etsi non sint verè bigami, tamen pœnam, seu impedimentum bigamiæ incurrere. Et quamvis aliàs irregularitas non inducatur, nisi in casibus jure expressis, tamen hic casus satìs intelligitur jure expressus in cit. c. Nuper; cùm includatur sub generali ratione ibidem expressâ,quę vendicat sibi locum etiam in Clericis minorum Ordinum, & laicis, quippe comprehensis sub dicta ratione, Fagnan.in c.ult.n.42.& 44.h.t.

Idem quoque dicendum est, si quis priùs cum una invalidè, & postea cum altera validè contraxit matrimonium, Avil.cit.dis.8.dub.1.not.2. nam parùm refert,an matrimonium invalidum præcedat alterum validum, an subsequatur, dummodo contrahens invalidè, illud consummet affectu maritali.

XVII. Quartus modus bigamiæ interpretativæ est,quando quis duo contraxit matrimonia de facto, non de jure,id est,ambo invalida, Navarr. in man.c. 27.n.295.Sanch.cit.dis.84.n.3.Suar. cit. dis. 49. sect. 4. n.11. nam tunc incurritur irregularitas bigamiæ, non ob Sacramenti veri defectum,cùm non detur aliquod Sacramentum matrimonij veri, cui deficiat significatio Sacramenti: sed talis fit irregularis, & quasi, sive interpretativè bigamus, propter affectum intentionis ad duo matrimonia ineunda,cum subsecuto opere carnalis copulæ, & satìs est, quòd, quantum est ex parte sua, utrumque de facto contraxit,& quantum est ex parte contrahentis significatio Sacramenti deficiat. Addunt aliqui, etiam bigamiam interpretativam incurri, si quis unum matrimonium invalidum propter impedimentum dirimens contraxit,& consummavit cum vidua, vel corrupta ab alio. Suar.cit.dis.49.sect.3.n.3.& seqq.& alij apud ipsum, arg. c.fin. h. t. Sed contrarium tenet Navarr. c. l. & consil. 1. h.t. Sanch.c.l.n.11.Avil.cit. dis.8. dub.1.§. Sequitur 2. Ratio est, tum quia nullibi jure canonico est expressum, hoc casu contrahi irregularitatem bigamiæ: tum quia, ut aliquis interpretativè fiat bigamus,requiritur, ut vel cum duabus matrimonium contrahat, cum una validè, altera invalidè, vel cum duabus invalidè, vel cum una corrupta validè, quæ dicuntur tres species bigamiæ interpretativæ, talis autem cum una corrupta contraxit invalidè.

Præterea aliqui dicunt, bigamiam interpretativam contrahi,etsi utrumque,vel alterum matrimonium invalidè contractum sit ex ignorantia,quia bonâ fide ignarus impedimenti putavit, se validè contrahere; nam ea non propter culpam,sed propter publicum signum incontinentiæ, vel similitudinem defectûs Sacramenti,videtur imposita. Suar.cit. dis.49. sect. 2. n.8. Contrarium tamen probabiliùs tenet Sanch.cit. dis.84. n.6. eò quòd hæc species bigamiæ, non ob defectum significationis Sacramenti, sed ob delictum,seu culpam incurratur. Alij denique putant, etiam quasi bigamum esse eum, qui fictè, & simulatè alterum matrimonium contraxit, adeóque etiamsi nullum sit ex defectu consensûs,Suar.cit.sec. 2.n.10. Sed contrarium tenet Avila cit.dub.1.§.2. notandum in fine,& alij apud ipsum, eò quòd,quando matrimonium alterum est nullum ex defectu cōsensûs,quia simulatè ad impetrandam copulam contractum est, desit maritalis affectus, cum subsecuto opere carnalis copulæ,quod tamen requiritur in cit. c. Nuper; h. t. Sed Suar. c. l. respondet, non requiri intentionem contrahendi alterum verum conjugiū, sed sufficere intentionem exteriùs contrahendi,quæ nunquam deesse potest, posito, quòd voluntariè, & liberè exteriùs contrahat,cum opere secuto.

XVIII. Cæterùm, præter tres modos bigamiæ interpretativæ suprà allatos,cæteræ bigamiæ species, quæ afferuntur ab Auctoribus,non sunt satìs expressæ in Jure Canonico: quin imò Laym.in c.Nuper; 4. h.t.& cit.c.6 n.5. putat, quòd in cit.c.Nuper; solùm agatur de Clericis in sacris constitutis,qui, si alterum matrimonium,priore uxore mortuâ,aut vivente, invalidè contrahant, irregulares censentur, tanquam bigami,& indispensabiles: & cùm ea Constitutio in odium Clericorum invalidè contrahentium,post sacros Ordines susceptos, facta sit, ideóque strictæ interpretationis sit, ad alios, sive Clericos in Minoribus constitutos, sive laicos, cum duabus uxoribus, vel altera invalidè contrahentes, spectato Jure Canonico scripto, extendenda non videtur, quia non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, reg.52. in 6. Verùm,quia DD. communiter illam Constitutionem generatim intelligunt de omnibus, etiam laicis, & ratio ibi expressa etiam in illis locum habet, ideo probabilius est, illos quoque in dispositione cit.c.Nuper; comprehendi,ut suprà dictum n. 16. Unde ipse Laym. fatetur, in praxi etiam laicos, si invalidè contrahant secundum matrimonium, pro bigamis, & irregularibus indispensabiliter habendos esse: nam licèt censuræ,& irregularitates aliquæ jure scripto expressæ non sint, per diuturnam tamen universalis Ecclesiæ consuetudinem,præsertim auctoritate,& consensu DD. roboratam, introduci possunt. Aliæ verò irregularitates bigamiæ, quæ inter DD. dubiæ, & controversæ sunt,in praxi timendæ non sunt, nec necessariò observandæ.

XIX. Assertio 4. Bigamia similitudinaria contrahi in primis videtur,si Clericus in Subdiaconatûs Ordine (vel alio sacro) constitutus de facto tantùm,quia de jure non potuit,viduam(& corruptam sive cognitam à priore viro) ducat in uxorem (& carnaliter cognoscat) nam etsi talis revera bigamus nō fit,nec maritus viduæ verè dici possit, cùm matrimonium inter eos contractum non fuerit validum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli 1.ad Timoth. 3. dispensare non licèt (sed irregularis censendus est,perinde,ac si bigamus esset) non propter Sacramenti defectum (cùm nullum fuerit hîc matrimonij Sacramentum) sed propter pravam intentionem matrimonij contrahendi,cum opere carnali subsecuto,prout statutum habetur c. A nobis; 7. & ult.h.t.& Gl,marginal.in c. Nuper; 4. V.Tanquam, h.t.

h. t. hanc bigamiam inter similitudinarias numerat: hoc *tanquam*, inquit, non est expressivum veritatis, sed similitudinatium. Ratio autem, cur Subdiaconus, vel alius Clericus in sacris constitutus, ducendo viduam, similitudinariam bigamiam contrahat, est, quia per susceptionem sacri Ordinis obligatur voto solemni continentiæ, per quod contraxit spirituale matrimonium cum Christo, c. A multis; 9. de ætat. & qualit. c. unic. de voto in 6. unde postea contrahendo cum aliqua, licèt de facto, & invalidè, aliud matrimonium carnale, bigamiæ pœnam, & irregularitatem indispensabilem incurrit, ad similitudinem veri bigami, qui duo matrimonia cum diversis contraxit. Navarr. in Man. cit. c.27.n.195. & in consil. 1.h.t.

XX. Verùm alij DD. communiter apud Fagnan. in cit. c. ult. num. 40. h.t. censent, Clericum in sacris constitutum ducentem invalidè uxorem viduam, bigamiam interpretativam potiùs contrahere, & quidem non propter Sacramenti defectum, talem incidere in pœnam bigamiæ, & irregularitatem indispensabilem, adeóque nec propter duplex conjugium, spirituale, & carnale, ob quod inducitur defectus Sacramenti, cùm tollat significationem conjunctionis Christi cum Ecclesia, sed propter affectum intentionis, cum opere carnali secuto, quia, quantum in se est, matrimonium contraxit, & consummavit, cit. c. fin. & cit. c. Nuper; h. t. Quare non solùm, si Subdiaconus, de quo loquitur cit. c. ult. h. t. sed etiam, si Clericus Minorum Ordinum, vel etiam laicus de facto, & invalidè contrahat matrimonium cum vidua, vel corrupta, propter impedimentum v. g. consanguinitatis, vel affinitatis, perinde, ac bigamus, irregularis indispensabiliter fiet, non propter defectum Sacramenti, sed propter affectum intentionis contrahendi matrimonium, cum opere carnali secuto, sicut suprà num. 16. in casu c. Nuper; 4. h. t. dictum, Fagnan. in cit.c.ult.num.41. & seqq. h. t.

XXI. Porrò aliud exemplum bigamiæ similitudinariæ affertur, si Clericus in sacris constitutus, vel Religionem professus, cum unica virgine matrimonium de facto, & invalidè contrahat, & consummet, irregularitatem bigamiæ similitudinariæ incurrit, ut docet Sanch. l.7. de matrim. dis. 85. num. 5. & num. 8. Idque de Clerico in sacris sumitur ex c.1. & 2. Qui Clerici, vel vovent. matrim. &c. & ex c. Sanè; 4. de Cleric. conjug. & de religionem professo colligitur ex c. Quotquot; 24. caus. 27. quæst. 1. ubi dicitur; *quotquot virginitatem pollicitam prævaricatæ*, vel ut Gl. margin. legit, *prævaricati sunt, professione contemptâ, inter bigamos, id est, eos, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebunt*, id est, ut explicat Gloss. ibid. repellentur à promotione, sicut bigami, nec fœminæ inter virgines consecrabuntur: & est argumentum, propter similitudinem dici aliquem de numero eorũ, de quorum numero non est. Et quamvis ibi sermo esse videatur de Virginibus Deo consecratis, tamen idem obtinet in viris, cùm comunis DD. sententia, & praxis, ac traditio Ecclesiæ testetur, Religiosos propter matrimonium illegitimè contractum, & consummatum, irregularitatem incurrere, quamvis dispensabilem ab Episcopo, ut notavit Laym. cit. c.6. n.6. Rationem huius bigamiæ similitudinariæ dat Sanch. cit. loc. quia astrictus voto solemni castitatis emisso in professione Religionis, vel in susceptione sacri Ordinis, censetur similitudinario, seu spirituali quodam matrimonio cum Christo, & Ecclesia esse conjunctus: si ergo postea, non quidem de jure, sed de facto, & invalidè, aliam, licèt virginem, ducat, & cognoscat, irregularis, & quasi bigamus censetur, propter affectum ad alias nuptias, cum opere carnali subsecuto, adeóque propter similitudinem quandam cum verè bigamo. Verùm Laym. c. l. putat, Clericum in sacris, vel Religiosum, si virginem ducat, esse quidem irregularem, non tamen contrahere bigamiã similitudinariam, quia in textibus allatis nulla bigamiæ fit mentio, & in ea dispensare potest Episcopus, si talis non fuit priùs conjugatus. Sed de nomine cum eo, qui non vult appellare bigamiam similitudinariam, sed irregularitatem hanc, propter Ordinis reverentiam, & in pœnam incontinentiæ esse inductam, non est magnoperè contendendum. Nihil tamen vetat, hanc irregularitatem in Canonibus expressam appellare bigamiam similitudinariam, propter similitudinem quandam, quam habet cum vera bigamia, Sanch. cit. dis. 85. n.5.

§. II.

De effectibus, ac pœnis bigamiæ, & eius dispensatione.

XXII. Quæritur 1. Quam pœnam incurrant bigami, qui absque dispensatione sunt ordinati? Resp. Bigami, non solùm excluduntur à susceptione omnium Ordinum, sed etiam, post contractam bigamiam, illegitimè ordinati privati sunt usu, & executione omnium Ordinum, ut ex communi docet Suar. dis. 49. de censur. sect. 5. n. 3. & constat ex c. 2. & c. De bigamis; 3. h. t. ubi Papa Cælestinus III. sancivit, ut Presbyteri, qui verè bigami sunt (id est, duas » uxores habuerunt) vel qui mariti viduarum fue- » runt, sive viduas uxores habuerunt, nec viventibus » uxoribus, nec defunctis, ad celebrationem divino- » rum officiorum admittantur, cùm fuerint ordinati » contra Apostoli doctrinam) quæ continetur in Ca- » nonibus Apostolorum Can. 16. & 17. & quoad vi- » duam refertur in c. Si quis; 15. dis. 34.) & Ecclesiæ » statuta, ac consuetudinem. Neque verò per mor- » tem uxoris impedimentum bigamiæ purgatur, vel tollitur, quia non vinculum matrimonij, sed irregularitas contracta ex carnis divisione in plures impedit susceptionem, & exclusionem Ordinum, & illa non tollitur per mortem uxoris, sicut nec per baptismum, vel pœnitentiam, ideóque, non solùm vivente, sed nec defunctâ uxore, admitti debet bigamus, vel maritus viduæ ad susceptionem, vel executionem Ordinum, & celebrationem divinorum, Gl. hic V. Nec defunctis.

XXIII. His adde, quòd Clerici (in Minoribus » Ordinibus constituti) si bigami fuerint, omni pri- » vilegio Clericali nudati, seu privati sint ipso facto, & jurisdictioni fori secularis subjecti, quavis contrariâ

» trariâ consuetudine non obstante: & sub pœna » excommunicationis (ferendæ, non latæ senten- » tiæ) prohibentur deferre tonsuram, vel habitum » Clericalem, prout decretum fuit in Generali Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. relato in c. unic. h. t. in 6. & ibi Gl. V. Bigamos, & V. Anathemate, &; jam olim statutum fuerat in c. Quisquis; 5. dis. 84. Comprehenduntur autem sub hac Constitutione pœnali, non solùm, qui verè bigami sunt, quia duas uxores habuerunt, sed etiam, qui interpretativè, quia unam viduam, aut corruptam duxerunt, Gloss. hîc V. Bigamos, idque sumitur ex cit. c. Quisquis; quod expresè loquitur de Clerico, qui viduam, aut secundam conjugem duxit, cuius hæc Constitutio Concilij Lugdunensis declaratoria fuit, adeóque eodem modo intelligi debet. Quin imò Gloss. margin. hîc lit. b. extendit pœnam huius c. ad eum, qui duas duxit uxores, unam de jure, & validè, alteram de facto, & invalidè, propter aliquod impedimentum dirimens, quod contrahens ignorabat, cùm jure declaratum sit, matrimonium verè, ac validè contractum, & attentatum, sive invalidè contractum, secuto opere carnali, æquiparari, Suar. cit. dis. 49. sect. 5. num. 5. ubi tamen addit, in materia odiosa contrariam opinionem, quæ favorabilior est, practicè servari posse, maximè quoad pœnam privationis omnis privilegij Clericalis, quæ non debet extendi ad bigamos latè, & impropriè dictos, & ita novissimè etiam tenet Fagnan. in c. ult. n. 22. & seqq. h. t.

XXIV. Notandum hîc præterea 1. Clerici in sacris constituti, nisi deponantur, seu degradentur, nunquam privantur omni privilegio Clericali, neque habitu, & tonsurâ, cùm in statu Clericali maneant, ideóque etsi bigami effecti sint, quia matrimonium invalidè contrahere, & consummare præsumpserunt, retinent privilegium fori, & canonis; idque propter reverentiam sacrorum Ordinum, Gloss. hîc V. Bigamos, & Suar. c. l. n. 7. At verò Clericus in Minoribus constitutus privatur omni privilegio Clericali, etiam quoad immunitatem personæ, ita, ut, qui illum percusserit, non incidat in Canonem, Si quis suadente; Gl. hîc V. Omni privilegio; Suar. c. l. num. 6. Ratio diversitatis est, quia existens in Minoribus factus bigamus, quia duas uxores duxit, vel unam viduam, fit laicus, & non remanet persona Ecclesiastica; qui verò est in sacris, non potest redire ad seculum, propter Ordinem sacrum, nec desinit esse persona Ecclesiastica, ideóque etsi privatus sit usu, & executione Ordinum, non tamen privilegio Clericali fori, & Canonis, Sylv. V. Bigamia n. 8.

Notandum 2. Pœna huius c. habet solùm locum in Clericis secularibus, non autem in Regularibus, quia professi in Religione approbata, etsi bigamiam contraxerint, gaudent adhuc privilegijs Clericorum, ut docet Franc. hîc num. 2. Sylv. c. l. num. 9. quia per bigamiam similitudinariam non amittuntur privilegia Clericalia, sed solùm per veram, & interpretativam, Gl. hîc V. Bigamos, Suar. c. l. n. 7. in fine.

Notandum 3. Non valet consuetudo, ut bigamus, qui nullo gaudet privilegio Clericali, gaudeat privilegio fori Ecclesiastici, quia esset irrationabilis, & adversa SS. Canonibus, ideóque etiam laico, vel privato omni privilegio Clericali prohiberi potest sub pœna excommunicationis, ne ferat tonsuram, & habitum Clericalem, quia id redundaret in ignominiam Ordinis Clericalis, Franc. hîc num. 3.

XXV. Quæritur 2. Quæ sit pœna, non solùm bigami ordinati, sed etiam ordinantis bigamos? Resp. Ordinatores bigamorum potestate, & officio » ordinandi (id est, conferendi Ordines similes eis, » quos bigamis contulerunt) sunt privandi: Ordi- » nati verò, si ad Ordines sacros fuerint promoti, » eis (id est, executione eorum) sunt privandi: ne- » que enim cum bigamis contra Apostolum 1. ad Ti- » moth. 3. dispensare licet (scilicet Episcopis, imò » nec Papæ, nisi ex gravissima causa, de quo in- » frà) ut vel ad Ordines sacros promoveri, vel jam » promoti in ijs ministrare possint. Cum Ordina- » tore verò potest dispensari, ut ordinandi potesta- » te, & officio non privetur, vel privatus eam recu- » peret, prout respondit Papa Lucius III. in c. Super » eo; 2. h. t.

XXVI. Notandum 1. Episcopus, qui scienter bigamum ordinavit, incurrit suspensionem à collatione eorum Ordinum, quos ei contulit, per annum, & quidem ipso jure, nec non à celebratione Missæ, ut docet Navarr. in consil. 3. h. t. idque probat ex c. Nullus; 2. dis. 55. quia & deponi potest ab Ordine, secundùm Gloss. ibid. V. Severiorem. Verùm Congregatio Concilij, ut refertur in addit. apud Navarr. cit. loc. censuit, quòd Episcopus non incurrat propterea ipso jure certam aliquam pœnam, cùm nullus extet Canon imponens suspensionem à collatione Ordinis, quem contulit bigamo, ipso jure, imò ex c. 2. h. t. potiùs colligitur contrarium, quòd sint privandi per sententiam: nec cit. c. Nullus; talem pœnam imponit: pœna verò suspensionis à celebratione Missæ intelligi potest de pœna, non ipso jure lata, sed ferenda per sententiam, & c. 2. & ult. de tempor. ordin. in 6. non loquuntur de ordinatione bigami; præterquam quòd pœnæ non sunt extendendæ ad alium casum, Garc. p. 7. de benefic. c. 6. n. 8. & duobus seqq. ubi n. 11. addit, quòd nova Constitutio Sixti V. contra Clericos malè promotos, & promoventes, eos esse à collatione Ordinum eo ipso suspensos, redacta est ad terminos Juris communis.

Notandum 2. Etsi bigamus ordinari non debeat, si tamen ordinatus fuerit, characterem recipit, ut clarè colligitur ex hoc c. ibi: *privandi sunt*, scilicet usu Ordinum: sed quomodo privari eo possunt, si Ordines non receperunt? Gl. hîc V. Dispensare in fine, Innocent. V. Eod.

Notandum 3. Licèt ordinans bigamum graviùs delinquat, quàm ordinatus, & sic faciliùs debuisset dispensari cum isto, quàm cùm illo, c. Inter; 2. in fine de translat. Episc. tamen hîc faciliùs dispensatur cum ordinante, quia in illo est sola culpa, in ordinato simul culpa, & irregularitas, quæ non tollitur per pœnitentiam, sicut culpa, Abb. hîc num. 8. Dispensare autem potest cum tali ordinante solus Papa, nam cùm reservata sit Papæ pœna

pœna privationis, aut depositionis Episcopi Ordinantis, censetur etiam ei reservata dispensatio, cùm regulariter eius sit solvere, cuius est ligare. Hostiens. hic V. Dispensatio,& Abb. n.9.& 10.

XXVII. Quæritur 3. An, & quis possit in irregularitate bigamiæ dispensare? Resp. seqq. Assertionibus.

Assertio 1. S. Pontifex dispensare potest in omni bigamia, & quoad omnes Ordines, & dignitates. Est communis sententia DD. cum Gl. in c. Lector, 18. V. Fiat dist. 34. ubi refert. Lucium Papam cum Archiepiscopo Panormitano bigamo dispensâsse, contra nonnullos Canonistas. Ratio est, quia impedimentum hoc bigamiæ non est introductum Jure divino, sed humano solùm, & Ecclesiastico; nam Apostolus 1. ad Timoth. 3. ubi præcipit, ut Episcopi (quo nomine etiam Presbyteri comprehenduntur; & Diaconi) non creentur, nisi monogami, id est, unius uxoris viri, sive qui præter unam uxorem, aliam non habuerint, id statuit non auctoritate divinâ, tanquam Apostolus promulgans jus divinum: sed tanquam Episcopus, & Pastor Ecclesiæ, condendo leges Ecclesiasticas, ut notat Sanch. l. 7. de matrimon. dis. 86. num.6. neque enim irregularitas, sive inhabilitas ad Ordines adjuncta est bigamiæ de jure naturali, vel divino, sed de jure solùm positivo, seu humano, nec pertinet ad essentiam Ordinis, ut quis non sit bigamus, ut docet S.Thom. in 4. dis. 27.quæst.3.art.3.& Innocent. communiter approbatus in c. Nisi, cùm pridem; 10. n. 9. de renunciat. Potest autem Papa dispensare in omni Jure Ecclesiastico, etiam ab Apostolis, auctoritate solùm humanâ,quatenus Rectores fuerunt Ecclesiarum,constituto,cùm ipse auctoritate Apostolicâ in ligando,& solvendo sit præditus,& sit suprà omne jus humanum positivum, c.Proposuit; 4. §.Licèt de concess.præbend.

Et hinc etsi Apostolus cit. loc. prohibeat,percussorem ordinari Episcopum, tamen Papa, non solùm cum percussore, sed etiam cum homicida dispensare potest, ut ordinetur, ut communiter tradunt DD.ergo eodem modo poterit dispensare cum bigamo,non obstante prohibitione S. Pauli, quo majorem potestatem habet, tanquam Vicarius Christi, & summus Pastor gregis Christi.

Non obstat,quod in c.2.h.t. dicitur,in bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros Ordines promoveri&c.Nam per hoc ostenditur solùm difficultas dispensationis,non autem impossibilitas; non enim dicitur, quòd non possit dispensari, sed quòd non liceat, quia scilicet non pro arbitratu, neque ex levi, sed non, nisi ex gravissima causa, adeóque ratò licet dispensare contra Apostolicam,& in totaEcclesia receptam traditionem, ut notat Suar.cit.dis.49. de censur. sect.6. n.6. Unde S.Pontifex non solet absque gravissima causa dispensare cum bigamis, præsertim veris, & propriè dictis. Sed neque facilè solet dispensare ad Ordines sacros cum eo,qui viduam in uxorem duxit, ut constat ex c.Nisi; 10. §. Personæ de renunc. Ad Ordines verò minores suscipiendos faciliùs Papa dispensat. Neque etiam obstat, quòd Papa non possit tollere defectum significationis Sacramenti,qui semper manet; nam id non requiritur ad dispensandum,sed solùm, ut tollat impedimentum ad Ordines ex eo defectu ortum,non ex rei natura,neque ex jure divino, sed Ecclesiæ prohibitione, quæ per dispensationem tolli potest: alioquin neque in impedimento ætatis, vel alio simili dispensari posset, eo defectu durante, quod apertè falsum est,Suar.cit.sect.6.n.2. Sanch.c.l.

XXVIII. Assertio 2. Episcopus dispensare non potest cum bigamis veris, vel interpretativis, non solùm quoad Ordines sacros,c.2.& ibi Gloss.V. Dispensare. h.t. sed (ut probabilius est) nec quoad Minores suscipiendos,aut primam tonsuram,vel beneficium simplex, ut tenet Innocent. in cit. c.2.n.1. h.t. ubi absolutè dicit, Episcopum dispensare non posse in bigamia, Abb.ibid.n.5. Joan. Andr. & Franc. in c.unic. n.4. eod.in 6. Navarr.cit. c. 27. num. 197. dicto 6.Suar.cit.dis.49. sect. 6. num.4. Gare. p. 7. de benefic. c. 6. num.5. ubi refert ita declarâsse S.Congregat.Concilij,Piasec.in praxi p.1.c.1. art. 10.num. 11. Laym. cit. c. 6. num 7. & in c.2. h.t. Barbos.cit. alleg.49.num.25.& alij apud Fagnan.in cit.c.2.num. 29.h.t. etsi oppositum teneat S. Thom. cit. loc.Sylv. V. Bigamia.quæst.6.Sanch.cit.dis.86. num.11. Avila p.7.de censur.dis.8. dub. 4. conclus. 3. quorum sententiam probabilem esse, propter auctoritatem gravium DD. & in praxi servari posse, ubi usu recepta est, ait Suar. cit.loc.num.5. Sed probatur sententia negativa ex c.Confidat; 59.dis.50. ubi prohibetur,ne quisquam Pontificum, seu Episcoporum bigamos applicet divinis ministerijs servituros; & ex c. Nuper; 4. & ult. h. t. ubi simpliciter asseritur, quòd cum bigamis dispensare non licet, & ex c. unic. eod. in 6. ubi bigami privantur omni privilegio Clericali: imò etiam sub pœna excommunicationis prohibentur tonsuram, vel habitum Clericalem deferre. Ratio est, quia Episcopus non potest dispensare in Decreto Concilij Generalis, vel Juris Pontificij, nisi in casibus jure expressis: bigamos autem excludendos esse ab omnibus Ordinibus, etiam Minoribus, & Clericatu, si non lege Apostolicâ, saltem in Concilio Niceno decretum est, ut refertur in c. Cognoscamus; 14. dis. 34. ubi dicitur PP. Concilij Nicæni addidisse, neque Clericum quenquam debere esse, qui secunda conjugia sortitus est. Similiter etiam viduarum mariti Clerici fieri non possunt, ut additur ibid. §. Similiter: Nullibi autem reperitur in Jure Canonico concessum Episcopis, ut possint dispensare cum bigamis, quoad Ordines Minores suscipiendos: nam in c.2. h.t. Papa non tantùm ab Episcopo, sed simpliciter negat dispensari posse cum bigamis, quoad sacros Ordines, quia de his solùm fuerat interrogatus; non verò definit ibi, quid de alijs Ordinibus liceat, nec ne; quare nihil à contrario sensu inde inferri potest; ut notat Suarez cit. sect. 6. num. 5. Imò neque quoad usum Ordinum minorum, dispensare licet Episcopo, ut cum Suar. cit. loc. plerique ex citatis docent, contra Navarrum, quia nullo jure hoc posterius magis conceditur Episcopo,quàm prius.

XXIX. Non obstat c. Lector; 18. dis. 34 ex quo sumitur præcipuum fundamentum contrariæ sententiæ, ubi dicitur: *Lector, si viduam alterius uxorem acceperit, si in lectoratu permaneat, aut si fortè necesse sit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra: similiter & si bigamus*

gamus fuerit: ex quo colligitur, quòd Episcopus potest dispensare cum bigamo, usque ad Subdiaconatum inclusivè, exigente necessitate, quia hoc non potest intelligi de Papa, cùm aliunde constet, ipsum dispensare posse; nec Martinus Papa in hoc c. potuisset imponere legem Successoribus, ut notat Turrecrem. in cit. c. Lector; num. 6. Respondet Suar. cit. loc. dictum c. non esse Martini Papæ, ut à Gratiano inscribitur, sed Martini Bracharensis Archiepiscopi, qui diversos Canones collegit, ideóque ex eo parùm probari posse: id tamen ex eo textu colligitur, fuisse aliquarum Ecclesiarum consuetudinem, ut Clerici, qui viduam uxorem duxerunt, in Clero permitterentur, imò postulante necessitate, etiam ad Subdiaconatum, non ulteriùs promoverentur. Quod tamen hodierno jure ampliùs non licet, ut colligitur ex cit. c. unic. h. t. in 6. & Concil. Trident. Sess. 23. c. 17. de reformat. ubi prohibetur Clericus bigamus ministrare, etiam in Minoribus Ordinibus, ex officio scilicet, & vi Ordinis; nam ex consuetudine in multis Ecclesiis recepta, possunt etiam quivis laici exercere Ministeria Minorum Ordinum, non tanquam Ministri ad id ordinati, sed tanquam nudi executores Ministerij, Laym. cit. c. 6. n. 7.

Deinde respondetur, etsi detur, cit. c. Lector; esse Martini Papæ V. non tamen ibi declaratur, per quem debeat illa dispensatio, seu gratia, ut bigami promoveantur ad Minores Ordines, vel etiam ad Subdiaconatum, concedi. Cùm ergo ante Martinum V. fuerit Episcopis prohibitum, relaxare Decretum Concilij Generalis, non potest dici eis data per illud rescriptum Martini V. sed potiùs esse Papæ reservata. Et quamvìs facultas dispensandi esset Episcopis concessa per Martinum V. tamen revocata esset per posteriores Canones, c. 2. c. Nuper; 4. & c. ult. h. t. c. un. eod. in 6. Fagnan. in cit. c. 2. n. 32. & seqq. h. t.

Nec obstat secundò: c. 1. Qui Clerici, vel voventes &c. ubi cum Diacono, qui matrimonium contraxit, dispensat Episcopus. Sed ibi non agitur de bigamis, qui cum vidua, vel corrupta contraxerunt, sed de eo, qui in sacris constitutus de facto contraxit matrimonium, cum quo Episcopus dispensare potest, Gloss. ibid. V. dispensativè, de quo postea.

Neque tertiò: obstat c. 1. de filijs Presb. in 6. ubi habetur, quòd Episcopi cum illegitimis dispensare possunt ad Ordines minores, ergo etiam cum bigamis. Sed disparitas est, quia illegitimi prohibentur ordinari, & Clerici fieri, ob præsumptionem, ne sint imitatores paternæ incontinentiæ, quæ cessat, si laudabiliter, & continenter vivant: bigamia verò est inducta, ob defectum Sacramenti, quia matrimonium illorum nunquam potest repræsentare conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, ut ex suprà dictis patet Fagnan. in cit. c. 2. n. 37. & 38. h. t.

Non obstat quartò: Quòd Episcopus potest dispensare cum criminosis, & in delictis, ut in adulterio, aliísque inferioribus, c. At si Clerici; 4. §. De adulterijs. de judic. ergo etiam in bigamia, quæ est sine delicto. Sed negatur conseq. quia delicta per pœnitentiam delentur, ideóque faciliùs in ijs dispensatur, quàm in bigamia, quæ oritur ex defectu Sacramenti, qui per pœnitentiam non tollitur, nec per baptismum, sed postea etiam durat, Gl. in cit. c. 2. V. dispensare h. t. Præterquam, quòd in certis delictis jure concessa est Episcopis dispensatio, non autem in bigamia, imò expressè prohibita in juribus suprà citatis.

Denique non obstat, quòd cum bigamo dispensare possit solus Papa ad suscipiendos sacros Ordines, quia annexum habent solemne votum castitatis, non item Ordines minores, ideóque quoad illos dispensare potest Episcopus, Verùm vera ratio, ob quam dispensari non potest, saltem regulariter, in bigamia ad sacros Ordines, non est solemne votum castitatis, sed defectus Sacramenti, sive quia matrimonium bigami non potest repræsentare conjunctionem Christi cum Ecclesia, per assumptionem carnis, qui defectus etiam locum habet in Ordinibus minoribus; nam omnes Ordines unum constituunt Sacramentum, saltem totale; quamvìs major ratio dispensandi sit cum bigamis ad Ordines minores, quàm majores, Fagnan. in cit. c. 2. n. 39.

XXX. Cæterùm, limitatur suprà dicta assertio, quòd Episcopus non possit dispensare cum bigamis, quoad Ordines etiam Minores, nisi gravis necessitas urgeat, ob Ministrorum penuriam, nec aditus sit ad S. Pontificem; tunc enim potest Episcopus in lege Concilii Generalis, vel Pontificiâ dispensate, ex tacita voluntate Papæ, & consequenter etiam ad Ordines minores, vel etiam majores cum bigamis, Sanch. cit. dis. 86. num. 14. Barbos. cit. alleg. 49. num. 25. quamvìs contrarium teneat Fagnan. in cit. c. 2. num. 40. & 41. quòd nec in casibus, in quibus subest justa causa, ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem, qualis in omni dispensatione in lege Superioris subesse debet, Episcopus dispensare possit in bigamia: Et quia juxta Concil. Trident. sect. 23. c. 17. de ref. bigami, etiamsi cœlibes deficiant, sive haberi non possint, non possunt adhiberi ab Episcopo in Ministerijs Ordinum minorum. Verùm videtur excepta causa justa, non quælibet, sed valdè gravis, & quando Pontifex adiri non potest.

2. Limitant nonnulli in bigamia interpretativa consurgente ex delicto occulto, tunc enim Episcopus dispensare potest, etiam ad Ordines sacros, virtute Concilij Trident. Sess. 24. c. 6. de reformat. qualis est illa, quæ oritur ex duplici matrimonio invalido, vel uno valido, altero invalido, modò delictum sit occultum, Sanch. cit. loc. n. 12. Barbos. c. l. num. 25. Sed contrarium tenet Suar. c. l. n. 9. quia irregularitas bigamiæ, etsi delictum interveniat, non oritur ex delicto, sed ex defectu Sacramenti, ideóque nihil refert, quod factum, in quo fundatur, sit publicum, vel occultum.

XXXI. Assertio 3. In bigamia similitudinaria Episcopus dispensare potest, etiam ad altiores sacros Ordines suscipiendos, vel ministrandum in susceptis, si Clericus in sacris constitutus, qui antea conjugatus non fuit, de facto cum virgine matrimonium contraxit, & consummavit, modò pœnitentiam egerit, & laudabilem vitam duxerit, ut sumitur ex c. 1. & c. Sanè; 4. & tradit

dit ibi Gl. V. Ex indulgentia, de Cleric. conjug. præsertim si Religionem ingredi velit. c. 2. junctâ Gloss. V. Castitatem de Cleric. conjug. nam hæc irregularitas non est propriè dicta, ideóque faciliùs dispensationi est locus. Non autem potest Episcopus dispensare cum eo, qui post susceptum sacrum Ordinem, viduam duxit, & cognovit, uam hic quasi cujusdam bigamiæ (quam aliqui similitudinariam, alij interpretativam vocant) indispensabilem irregularitatem contrahit, c. fin. h. t. Suar. cit. c. 6. n. 7. Sanch. cit. dis. 86. num. 20. Potest item Episcopus dispensare cum Religioso, qui post professionem editam, unicam, & virginem invalidè duxit, & cognovit: nam hæ duæ irregularitates ex matrimonio cum Virgine à Clerico sacris initiato Ordinibus, & Religioso contracto, à DD. æquiparantur Suar. c. l. num. 7. Sanch. cit. loc. num. 22. Laym. cit. c. 6. num. 6. Ex quo infertur, hanc irregularitatem bigamiæ non tolli ipso facto per ingressum, seu professionem Religionis, cùm dispensatione sit opus, vel Papæ, cum verè, aut interpretativè bigamis; vel Episcopi, cum similitudinariè bigamis, etiamsi Religionem ingrediantur. Suar. cit. l. n. 16.

XXXII. Assertio 4. Sed neque Prælati Religionum, etiam exempti, & privilegiati, spectato Jure communi, & seclusis specialibus privilegijs, cum suis subditis Regularibus in bigamia vera, vel interpretativa dispensare possunt, ne quidem ad Ordines minores, quia nullibi in Jure Canonico reperitur talis potestas data Prælatis Regularibus: quin & in privilegijs concessis, etiam Religiosis Mendicantibus, ordinariè excipitur bigamia. In bigamia verò similitudinaria dispensare possunt ij Prælati, qui quasi Episcopalem jurisdictionem in suos subditos Regulares obtinent, ut Generales, Provinciales, Abbates, aut Priores exempti, quia & Episcopi id possunt, Suar. cit. sect. 6. num. 16. & 18. Addit Avila cit. dis. 8. conclus. 8. ex Henriqu. aliquos Ordines Mendicantes habere speciale privilegium dispensandi in bigamia cum suis Religiosis, quod ad quæstionem facti pertinet, & ostendendum est, Suar. c. l. n. 17.

Postremò, quæ de bigamis hactenus dicta sunt, etiam locum habent in trigamis; & sufficit in petenda dispensatione exprimere, se duo matrimonia contraxisse; quamvis tria, vel plura contraxerit, quia æquè irregularis est, & inhabilis ad Ordines, qui bigamus est, atque trigamus, vel qui quatuor, aut plures nuptias celebravit, Navarr. in Consil. 2. h. t. Sanch. c. l. n. ult. Avil. cit. dis. 8. concl. ult.

TITULUS XXII.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

INter eos, qui ad Ordines admitti non debent, vel non facilè, vel ab Ordinum executione repelli, sunt Clerici peregrini, id est, extranei, qui non sunt de Episcopatu, seu Diœcesi, sive jurisdictioni Episcopi loci non sunt subiecti, Hostiens. in summ. hîc n. 1. præsertim verò vagi, & ignoti, de quibus hîc quæritur, an, & quomodo ad ministrandum in Ordinibus susceptis admittendi sint, vel repellendi?

I. Præmittendum est, quòd aliæ dicuntur litteræ dimissoriæ, aliæ commendatitiæ, aut testimoniales, ut notat Innocent. in Rubr. h. t. Equidem propriè loquendo, litteræ dimissoriæ sunt, quæ ab Episcopo subditis suis dantur, ut ab alieno Episcopo ordinentur, vel etiam per quas Clerici à jurisdictione sui Episcopi, vel à beneficio, quod obtinuebant, liberi dimittuntur, ut alibi possint beneficium obtinere, & in Ecclesiis servire. Commendatitiæ verò, aut testimoniales litteræ dicuntur, quæ dantur ab Ordinario Clericis peregrinationem suscipientibus, vel omnino discessuris, ut eis liceat in aliena diœcesi Missas celebrare, & Sacramenta administrare, vel alia Divina officia, & sacra ministeria peragere, Azor. p. 2. l. 3. c. 49. quæst. 1. in quibus etiam de vita, moribus, & doctrina commendari solent, & exprimuntur etiam Ordines, si quos habent. Innocent. hîc in Rubr. quamvis aliàs etiam testimoniales litteræ dicantur, quibus Episcopus testatur, alicui Clerico hos, vel illos Ordines legitimè collatos esse, quę vulgò, & ex communi consuetudine *formatæ* appellantur. Laym. in cit. c. 1. n. 3. h. t.

II. Assertio 1. Clerici peregrini, & ignoti, qui ex remotis regionibus litteras commendatitias adferunt ab Episcopis, à quibus ordinati sunt, si incertum sit, an vera Episcoporum sigilla sint apposita, tanquam ordinati admittendi, ac ministrare permittendi non sunt, nisi minimùm quinque Episcoporum testimonijs, seu chirographis de ordinatione sua fidem faciant, & insuper priùs de eorum vita, ac moribus inquisitum fuerit, & an Ordines etiam minores gradatim acceperint, & non per saltum promoti sint. Et hoc quod olim de Clericis transmarinis statutum fuit (tota dis. 98.) observandum quoque est circa alios Clericos peregrinos; quòd si aliàs digni inventi fuerint, circa eos poterit dispensari, id est, ex benignitate recipi poterunt, prout rescripsit Papa Alexand. III. in c. 1. h. t. & ibi Gl. fin.

III. Porrò quòd hîc 5. Episcoporum testimonia requirantur, id olim statutum fuit propter multas fraudes, quæ tunc temporis contigerunt, ut constat ex c. 2. in fine, ubi dicitur, quia multa per subreptionem solent evenire, & c. 3. dist. 98.

Hodie verò observandum est decretum Concil. Trident. Sess. 23. c. 16. de reformat. ubi statuitur, ut nullus Clericus peregrinus, sinè Commendatijs sui Ordinarij litteris, ab ullo Episcopo ad divina celebranda, & Sacramenta administranda admittatur. Ratio est, quia tales Clerici peregrini, & ignoti sunt suspecti, solent enim frequenter esse criminosi, infames, excommunicati, vel aliàs irregulares, fugitivi, vel in exilium missi &c. & interdum mentiuntur, se habere Ordines, cùm non habeant, vel majores, quàm habeant, ideò illis fides haberi non debet, nisi authenticas litteras commendatitias sui Ordinarij afferant. Hostiens. in summ. n. 2. h. t. Huiusmodi autem litteras Abbas concedere non potest, ex declarat. S. Congreg. Concil. apud Joan. Gallemart. cit. loc. num. 6. Episcopus verò non potest denegare litteras commendatitias, aut testimoniales Presbyteris, aliisque Clericis, si intra, vel extra diœcesin peregrinari, vel omnino discedere velint, nisi habeant in titulum beneficia requirentia residentiam, ut declaravit S. Congreg. Concil. cit. loc. Suar. l. 3. de voto c. 4. num. 9. Barb. de offic. Episc. alleg. 21. n. 5. quamvis olim, cùm essent pauciores Clerici, & omnes intitulati, non poterant Clerici discedere ab Ecclesia sua, præsertim in longinquum, sinè jussu Episcopi, vel facultate ab eodem obtentâ, ut constat ex c. Si qui verò; 23. caus. 7. q. 1. desumpto ex Concil. Nicæno c. 16. & ex Concil. Laodicensi c. 41. quod refertur in c. Non oportet; 36. dist. 5. de consecr. Suar. c. l.

Illud hîc addendum, si Clericus, ob vitæ improbitatem, sive crimen, infamis sit, ita, ut celebratio divinorum officiorum ei non permittatur, tunc discessuro commendatitiæ, aut testimoniales litteræ negari debent; sin autem moribus quidem commendatus non sit, non tamen ita infamis, aut publicè suspectus, ut à sacro Ordinis ministerio prohiberi debeat; tunc discessuro, si beneficium residentiam postulans non obtineat, vel illud resignavit, testimoniales litteræ, seu formatæ, quòd sit v. g. Diaconus, aut Sacerdos ritè ordinatus, dari debent, ita tamen, ut in ijs aliter non commendetur, si commendatione dignus non sit. Laym. in cit. c. 1. n. 5. h. t.

IV. Ampliatur autem, quod dictum est de Clericis peregrinis non admittendis, quòd non sint suscipiendi ad Ecclesiam, ut in assertis ab ipsis Ordinibus ministrent, neque ad superiores Ordines sint promovendi, si sinè suorum Ordinariorum litteris (dimissorijs, aut commendatitijs) peregrè advenìant, etiamsi jurare parati sint, se hos, vel illos Ordines à suo Episcopo legitimè recepisse: nisi per alia idonea argumenta, seu probabilia indicia de ipsorum Ordinatione Canonica constiterit, præsertim si nondum eorum probitas sit perspecta, prout respondit Papa Innocentius III. Patriarchæ Constantinopolitano in c. Inter; 2. h. t. quamvis præter probationem honestæ conversationis, etiam sit necessarium testimonium Ordinum susceptorum. Innocent. hîc in fine, & Hostiens. Ratio huius decisionis est, quia juramentum communiter deferri solet in supplementum probationis, vel quando præsumptio stat pro aliquo, qualitas autem extrinseca, cujusmodi est, aliquem ordinatum esse, sive Ordines suscepisse, non præsumitur, sed probari debet, ergo juramentum per se solùm non sufficit ad id probandum, præsertim si homo ignotus sit, aut suspectus, qui ultrò se ad jurandum offerat, ut ex c. Ex litteris; 4. de in integr. restit. docet Abb. in cit. c. 2. n. 2. h. t.

Porrò litteræ dimissoriæ, seu formatæ, si sint deperditæ, sicut, & ipsi Ordines suscepti, per legitimos testes probari possunt, c. Cùm olim; 12. in fine de privileg. & tradit Gloss. in cit. c. 2. V. Per argumenta in fine h. t. Quin imò per alia etiam idonea argumenta, seu verisimilia indicia, & sufficientes præsumptiones probari potest Ordinum susceptio, æquè, ac per testes, ita ut ad Ordines superiores promoveri quis possit, Gl. hîc V. Per argumenta, Hostiens. V. eod. & Abb. n. 2. Addit tamen Laym. hîc n. 2. tutius esse, Clericum hoc casu interim ab exercitio Ordinum, vel susceptione aliorum Superiorum suspendere, donec alias litteras ab Ordinatore suo, si id fieri possit, impetret.

V. Assertio 2. Si Clerici peregrini, & omnino ignoti, sinè commendatitijs litteris suorum Episcoporum, adveniant, non debent permitti publicè celebrare coram populo, nisi per testes, vel alia legitima documenta probaverint, se canonicè ordinatos esse (id est, secundùm præscriptum Ecclesiæ) quamvìs, si secretò ex devotione celebrare voluerint, id eis permitti possit, prout rescripsit Innocent. III. Patriarchæ Jerosolymitano in c. Tuæ; 3. h. t. Ratio est, quia si tales publicè celebrarent, periculum esset, ut, si Sacerdotes non essent, populum deciperent: si autem occultè, nullum alium deciperent, nisi seipsos, quod non præsumitur, Gloss. fin. hîc. Innocent. in c. 1. n. 1. h. t. ubi ait, si tales, ut viatores, seu hospites petant recipi, permittendi sunt secretò celebrare, Navarr. in consil. unic. num. 4. h. t. Cùm ergo talis Sacerdos nullo jure sit suspensus, vel irregularis, secluso scandalo, & privatim ad celebrandum admitti potest, Barbos. cit. alleg. 21. num. 3. Nisi tamen probabilis suspicio fraudis adsit, tunc enim prohiberi debet ab Episcopo, ne privatim etiam celebret, ut colligitur ex Concil. Trident. Sess. 22. in Decreto de observand. in celebr. Miss. ubi dicitur: *Ut irreverentia vitetur, singuli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago, aut ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat.* Imò Episcopus prohibere etiam potest, ne admittantur ad celebrandum Sacerdotes exteri, seu peregrini in Ecclesiis Regularium, nisi priùs visis, & examinatis eorum litteris commendatitijs ab ipso Episcopo, Barb. c. l. n. 8. Quod tamen Laym. in cit. c. 3. n. 3. h. t. ait, intelligendum esse de Presbyteris secularibus, vel etiam Regularibus alterius Ordinis, & si ipse Episcopus, vel eius Vicarius præsens sit.

VI. Assertio 3. Prælati inferiores, jurisdictioni ipsius Episcopi subjecti, non possunt in Ecclesiis sibi commissis Clericos peregrinos, sive alienæ diœcesis instituere, sine consensu, & examine Episcopi Ordinarij, quia id contrarium est honestati, & contra Constitutiones SS. Patrum, & SS. Canonum (c. 1. 2. & seqq. dist. 71.) alioquin poterit Episcopus eos removere, nisi ex dispẽsatione eos tolerare velit, prout respondit Papa Honorius III. Episcopo Reginensi in c. Te nobis; 4. & ult. h. t. Ratio est, quia

quia ad Episcopum pertinet cavere, ne indigni, aut improbi Clerici in suam Diœcesin recipiantur. Innocent. hic num. 1. Imò neque indigenas possunt instituere, sinè consensu Episcopi. Hostiens. hic V. Alienis; & Abb. num. 3. Nisi tamen tales Ecclesiæ essent plenissimè exemptæ, etiam quoad populum; tum enim hujusmodi Prælati etiam extraneos Clericos instituere possunt in illis Ecclesiis; sinè consensu Episcopi. Hostiens. hic §. Quid si Abbas, & Monachi, & ibidem Abb. num. 5. de quo alibi.

Cæterùm possunt inferiores Collatores in simplicibus beneficiis, quorum libera collatio ad eos spectat, etiam sinè Episcopi examine, instituere Clericos notos, aut probatos: non autem in beneficiis curatis, & patronatis, juxta Concil. Trid. Sess. 7. c. 13. de reform. & declarat. Cardinal. apud Jo. Gallemart. ibid. n. 1. & 2. & Sess. 25. c. 9. de reform.

TITULUS XXIII.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Postquam superioribus Titulis de Ordinationibus, & iis, quæ pertinent ad potestatem Ordinis, actum fuit, nunc de quibusdam dignitatibus, personatibus, & officiis Ecclesiasticis, quæ ad potestatem jurisdictionis, atque administrationis spectant, pluribus sequentibus Titulis tractatur. Et 1. quidem de Officio, & potestate Archidiaconi, qui primam, post Episcopum, dignitatem in Ecclesia Cathedrali ex antiqua consuetudine obtinet, c. Ad hæc; 7. h. t.

§. I.

De Archidiacono, & an habeat dignitatem, & jurisdictionem?

I. Quæritur 1. Quis dicatur Archidiaconus; & an, ac quomodo differat ab Officiali, seu Vicario Generali Episcopi? Respondetur 1. Archidiaconus sic dictus est, quasi Princeps Diaconorum, seu primus Inter Diaconos: nam primis Apostolorum temporibus, in singulis Urbibus, quibus præficiebatur Episcopus, septem Diaconi constitui solebant, ex quibus, qui cæteris antiquior erat, appellatus fuit Archidiaconus, cujus Officium erat curare, ut cæteri Diaconi ritè suo munere fungerentur. Azor p. 2. Instit. lib. 3. c. 14. quæst. 1. Item tum ipsis, tum Hypodiaconis imperare, eósque ad Altaris ministerium instruere, ac denique etiam bona Ecclesiastica administrare, & dispensare, ut colligitur ex c. 6. Aстor. Apostol. & ibi Lorin. V. 3. Postea verò potestas Archidiaconi valde aucta est, ut Vicarius Episcopi in omnibus esset, c. 1. h. t. & oculus Episcopi diceretur, c. Ad hæc; 7. eod. Azor c. l. ut ex infrà dicendis patebit. Verùm hodie ad cognoscendum Archidiaconi officium, inspicienda est cujusque Ecclesiæ consuetudo, vel statutum, quæ Juri communi scripto in officiis prævalent. Innocent. in cit. c. 1. in princ. h. t. & in c. Cùm olim; 6. de consuetud. Sylvest. in summ. V. Archidiaconus; num. 1. Sicut autem olim, ita & hodie variæ sunt Ecclesiarum consuetudines, quoad officium, & potestatem Archidiaconi: nam in quibusdam Ecclesiis nullus est Archidiaconus, sed ejus officium obit Archipresbyter, sive Decanus, vel generalis Episcopi Vicarius, seu Officialis. In quibusdam verò Ecclesiis est Archidiaconus, sed præeminentiam tantùm habet inter Canonicos, sinè jurisdictione, vel administratione. In aliis quibusdam Ecclesiis Archidiaconus exercet jurisdictionem in Clericos, & Parochias Civitatis Episcopalis, ac certum districtum adjacentem, qui fines Archidiaconatûs dicuntur. In aliis quibusdam locis, non unus tantùm, sed plures Archidiaconi sunt constituti, qui totam Diœcesin in certas partes distributam gubernant, tanquam Vicarii Episcopi perpetui, at intitulati. Azor cit. c. 14. q. 7. Card. Tuschus V. Archidiaconus; concl. 482. n. 1. Barb. l. 1. Jur. Eccles. c. 24. n. 37. Laym. de jurisd. ordin. concl. 139.

II. Respondetur 2. Loquendo verò de Archidiacono, secundùm Jus commune, & seclusis particularibus Ecclesiarum consuetudinibus, is ab Officiali, seu Vicario Generali Episcopi differt 1. Quòd Archidiaconus sit Vicarius natus, intitulatus, & perpetuus, quia ipso jure est Vicarius Episcopi, & officium Vicariatûs ejus dignitati est annexum, ideóque auferri ei non potest. Officialis autem Episcopi est Vicarius factus, seu datus ab homine, videlicet Episcopo, licèt secundùm auctoritatem, & institutionem Canonum, & non intitulatus, ac temporalis. Hostiens. in summ. de offic. Vicar. num. 2. in fine. Laym. de jurisd. ordin. concl. 137. & in c. 1. num. 3. h. t. 2. Archidiaconi jurisdictio ordinaria directè, & immediatè provenit à lege, sive Canone: indirectè autem, & mediatè ab homine, videlicet Episcopo, qui instituendo, vel confirmando Archidiaconum, consequenter tribuit ei potestatem ordinariam Vicariatûs. At verò Vicarii generalis, seu Officialis ordinaria jurisdictio directè, & immediatè provenit ab Episcopo constituente Vicarium; indirectè verò, seu mediatè à Jure, seu Canone, quia Jus Canonicum potestatem dat Episcopo Vicarium constituendi. Laym. c. l. nam alioquin nullus Princeps inferior suum ordinarium offi-

officium, seu jurisdictionem totam alteri committere potest. Marant. de Ordin. Judic. p.4. dis. 5. num. 51. & DD. communiter in l. pen. ff. de judic. 3. Ab Archidiacono ad Episcopum appellari potest, c. Referente; 7. de præbend. Non item à Vicario generali Episcopi ad ipsum Episcopum. c. 2. de consuet. in 6. quia Episcopus, & ipsius Officialis unum Tribunal, seu Consistorium habent, cui nomine Episcopi is præest. Sed Archidiaconus propriam jurisdictionem habet, licèt inferiorem, & subordinatam Episcopo, adeóque, & proprium veluti Tribunal habet. Hostiens. c. l. Tusch. cit. concl. 482. num. 20. quemadmodum, & à Principum Vicarijs, seu Urbium, ac Provinciarum Præfectis ad Principem appellare licet. Gloss. in c. l. 1. C. de Offic. Vicar.

III. Quæritur 2. An, & qualis dignitas sit Archidiaconatus? Sciendum, quòd hæc tria dignitas, personatus, & officium, etsi aliquando confundantur, & pro synonymis accipiantur, ut patet ex c. Cùm accessissent; 8. de constit. quandoque tamen distinguuntur, ut notat Abb. in c. De multa; 28. n. 21. de præbend. Azor cit. l. 3. c. 13. quæst. 5. Nam dignitas est prærogativa, sive præeminentia conjuncta cum jurisdictione: personatus est præeminentia, sinè jurisdictione, ut cùm quis in Choro, in Capitulo, in processione, in concessu, in suffragijs ferendis, sedem, ac locum digniorem, & honorabiliorem præ alijs obtinet. Officium verò est administratio rerum Ecclesiasticarum, sinè jurisdictione: quanquam secundùm latiorem acceptionem, dignitatem etiam habere dicatur, qui præeminentiam in Ecclesia habet, sinè jurisdictione, & omni administratione. Abb. c. l. hoc posito

IV. Resp. Archidiaconatus, spectato Jure communi, est dignitas strictè accepta, cùm annexam habeat jurisdictionem, vel administrationem; imò etsi omni jurisdictione careat, nihilominus est dignitas, seu personatus, quia est una ex dignitatibus jure expressis, & præeminentiam habet in Ecclesia, seu præcessionem. Abb. in cit. c. De multa; n. 21. Azor c. l. Et quidem prima post Pontificalem, seu Episcopalem dignitatem est Archidiaconatus, c. 1. c. Adhæc; 7. h. t. ideóque præfertur Archidiaconus Præposito, & Archipresbytero, sive Diacono, eósque præcedit, quippe cui omnis cura totius Cleri commissa est, cit. c. Ad hæc; nisi alia quoad hoc sit consuetudo Ecclesiarum legitimè præscripta. Tusch. c. l. num. 22. & 28. Et quamvìs Archipresbyter, seu quilibet alius Presbyter sit major Archidiacono, ratione Ordinis, nam Archidiaconatus de jure communi tantùm annexum habet Diaconatum, sive obligationem illum suscipiendi, c. 1. de ætat. & qualitat. &c. ratione tamen dignitatis, & officij, ob majorem jurisdictionem, & administrationem, Archidiaconus major est, & simpliciter præfertur Archipresbytero, extra celebrationem Missæ. Hostiens. in summ. num. 2. h. t. Tusch. c. l. num. 12. & hic ejus jurisdictioni est subjectus, cit. c. Adhæc; quemadmodum etiam Cardinales, quia proximè assistunt lateri S. Pontificis, ut administrent ejus negotia, ideo ratione majoris officij, & administrationis, præcedunt Episcopos Ordine majores. Tusch. c. l. n. 14. Ratio est, quia licèt cura animarum, seu fori interni, quæ pertinet ad Archipresbyterum, ut infrà dicetur, major sit cura fori externi, & administratione rerum externarum, quæ pertinet ad Archidiaconum: tamen externa cura, & administratio est superior, à qua pendet cura animarum, ideóque Archidiaconus est major dignitate Archipresbytero, illúmque præcedit, quia administrationem habet in foro externo. Tusch. c. l. Et hinc cùm Archidiaconatus de jure communi, post Episcopalem, sit major dignitas omni aliâ in Ecclesia Cathedrali, per consequens major est etiam dignitate Abbatiali, licèt contrarium in praxi usurpetur, arg. cit. c. 1. h. t. Fagnan. in cit. c. Ad hæc; n. 30. h. t. Veruntamen spectato Jure communi, Archidiaconus non præcedit dignitate Vicarium generalem Episcopi, quia ejus Tribunal inferius est, & subjectum Consistorio Episcopali, cui nomine Episcopi præest Vicarius Generalis. Tusch. c. l. n. 20. Stroz. l. 2. de Vicario Episc. q. 25. n. 1.

V. Quæritur 3. Qualem jurisdictionem habeat Archidiaconus, ordinariam, an delegatam? Respondetur: Cùm Archidiaconus sit perpetuus Vicarius Episcopi, consequenter habet jurisdictionem ordinariam, & quidem contentiosam, inferiorem tamen, & subordinatam Tribunali Episcopi, prout sumitur ex c. 1. junctâ Gloss. V. Vicarium; & ex c. Adhæc; 7. & ibi Gloss. V. Jurgia; h. t. c. 1. §. Archidiaconus; & ibi Gloss. V. Jurgia; dis. 25. Hostiens. in summ. n. 4. h. t. Nam Vicaria perpetua jurisdictionem tribuit ordinariam, l. 1. C. de Offic. ejus, qui vicem alterius gerit, & jurisdictio ejus data est ad universitatem causarum. Quare causæ Clericorum civiles, saltem minores, vel ubi de crimine civiliter agitur, in prima instantia ad Archidiaconum deferendæ sunt, tanquam ordinarium Judicem. Innocent. in cit. c. Adhæc; in princ. & ibid. Jo. Andr. num. 4. à quo tamen appellari potest ad Episcopum, vel Vicarium generalem ipsius, arg. c. Irrefragibili; 13. §. Excessus; de Offic. Ordin. & constat ex c. Referente; 7. de præbend. Verùm criminales, & civiles causas, sive negotia ardua, & majora non potest Archidiaconus cognoscere, sed ad majorem se, videlicet Episcopum, referre debet, cit. c. Adhæc; §. Item in epistola. Tusch. cit. concl. 482. n. 9. Et hinc non potest Archidiaconus cognoscere causas matrimoniales. juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 20. de reform. nec causas concubinatûs. Idem Sess. 25. c. 14. de reform.

Porrò cùm dicitur, quòd Archidiaconus habeat omnem solicitudinem, & curam, tam in Clericis in civitate, & extra illam habitantibus, quàm in Ecclesijs eorum, cit. c. Adhæc; & c. 1. eod. imò & curam animarum, c. Cùm in cunctis: 7. §. Inferiora; & c. Dudum; 54. de elect. id intelligendum est, non de cura strictè sumpta pro potestate Ordinis, scilicet ligandi, & solvendi in foro pœnitentiæ, & alia Sacramenta administrandi, quæ solis Sacerdotibus competit; Archidiaconus autem ratione officij non necessariò est Sacerdos: sed intelligi debet de cura latè accepta, pro potestate jurisdictionis in foro externo, videlicet corrigendi Clericos, puniendi, & similia agendi, quæ ad correctionem morum pertinent, ratione cujus potestatis dicitur Archidiaconus habere curam animarum officio suo annexam. Innocent. in c. Satis; 4. num. 2.

h. t.

h. t. Sylvest. V. Archidiaconus; num. 5. Azor cit. c. 14. quæst. 3.

VI. Prædictis addendum 1. Archidiaconi ex decreto Concilij Tridentini Sess.24. c.12. de reform. in omnibus Ecclesijs, ubi fieri poterit, esse debent Magistri in Theologia, vel Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico: quod tamen intelligendum est de ijs tantùm Archidiaconis, qui vel curam habent animarum, vel jurisdictionem contentiosam, & officium Archidiaconatûs revera exerceant: non de ijs, qui solùm dignitatem, & præeminentiam habent, sine cura, vel jurisdictione, hi enim non necessariò debent esse graduati, ex declaratione S. Congregat. Concil. apud Garc. p. 7. c. 7. n.41.

Addendum 2. Ætas requisita ad Archidiaconatum, cui cura animarum est annexa, est 25. annorum inchoatorum, c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora; de elect. Concil. Tridentin. cit. c. 12. licèt ad alias dignitates, quibus cura non subest, XXII. anni completi sufficiant, Tridentin. c. l. & patet ex suprà dictis tit. 14. num.9.

VII. Addendum 3. Quamvis Archidiaconus sit Vicarius Episcopi, habet tamen officium ab officio Episcopi separatum, ideóque non potest Episcopus, pro suo arbitratu, officium Archidiaconi exercere, neque ei se immiscere, nec illum ad libitum amovere. Innocent. in c. 1. n. 2. h. t. Jo. Andr. ibid. n. 4. & Abb. in fine. Nam Archidiaconus est Vicarius, non ab Episcopo assumptus, sed datus à Jure, ideóque ad nutum Episcopi revocari, vel removeri non potest, sed habet Vicariam perpetuam suæ dignitati annexam, ex concessione, & privilegio Canonis, quod in totum, vel in partem à quoquam Pontificum, seu Episcoporum convelli, vel mutari non potest, prout habetur in c. Institutionis; 7. caus. 25. q. 2. Etsi verò Archidiaconus de jure communi, absente, vel mortuo Episcopo, sit ipso facto, nisi alia constitutione, Vicarius Episcopi vices gerens; Tusch. c. l. hodie tamen, pendente termino octo dierum, intra quem debet Vicarius eligi à Capitulo, ex decreto Concil. Trident. Sess.24. c. 16. de reformatione, Sede vacante, totum Capitulum potest, ac debet administrare. Riccius in praxi Vicar. Cap. Sede vac. not. 1. Barb. de offic. Episc. alleg. 54. n. 163. & in c. 1. n. 3. & 4. h. t.

§. II.

De officio, & potestate Archidiaconi in specie.

VIII. Quæritur 1: Quænam spectent ad officium Archidiaconi? Respondetur: Ad officium Archidiaconi, prout in SS. Canonibus describitur, » imprimis pertinet, ut sit Vicarius Episcopi in omni- » bus, ideóque omnem curam totius Cleri, tam in » civitate Episcopali, quàm extra Urbem in paro- » chijs, habere debet, tum in spiritualium, tum » temporalium rerum administratione. Et saltem » tertio quoque anno universam parochiam, id est, » Diœcesin, si Episcopus ipsemet non potest, visita- » re debet, & quæ emendatione indigent, vice Episcopi, corrigere, prout habetur statutum in c. 1. h. t. quod est desumptum ex Libro Ordinis Romani. Potest autem Archidiaconus corrigere minora delicta, majora verò ad Episcopum deferre debet. Abb. hic num. 2. oppos. 4. Porrò Archidiaconus non nisi » semel in anno Ecclesias proprias, sive parochias, » quæ specialim ad illius Archidiaconatum pertinent, » visitare debet, nisi causa specialis emerserit, ob » quam sæpius visitari debeant, prout statuit Alexan- » der III. in c. Mandamus; 6. h. t.

Verùm hodie, quod ad visitationem attinet, servari debet Constitutio Concilij Tridentini Sess.24. c. 3. de reform. videlicet, quòd Archidiaconi, Decani, & alii inferiores in ijs Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitimè consueverunt, debeant, assumpto Notario, de consensu Episcopi, deinceps per se ipsos tantùm visitare, & visitationis suæ rationem Episcopo intra mensem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere tenentur. Sed non ideo Episcopus, aut eo impedito, Visitator ejus easdem Ecclesias seorsim visitare prohibetur, non obstante quacunque consuetudine etiam immemoriali, & privilegijs quibuscunque. Episcopus quoque poterit præstituere terminum Archidiacono ad visitationem expediendam, & præscribere comitatum, & equitatum, ne oneri sit Ecclesijs, quas visitat, juxta declarat S. Congreg. Concil. apud Piasec. in praxi Episc. p.2. c. 3. a.8. n. 12.

IX. Secundò: Ad officium Archidiaconi, » ratione Ordinis, etiam pertinet, legere Evange- » lium, si voluerit, vel præcipere alicui Diacono, ut » legat: & dum celebrat Episcopus, præcipere Levi- » tis, ut induant se vestibus sacris, & cum eo ad Mis- » sæ Sacrificium procedant. Item Ecclesiasticum » officium providere, & ordinare debet, & instrue- » re Diaconos, aliósque inferiores Ministros ad Al- » taris ministerium: neque ullus legere, vel canta- » re debet publicè Evangelium, Epistolam, Lectio- » nem, vel Responsorium, nisi priùs Archidiaco- » nus eum audiat legentem, vel cantantem, & appro- » bet, prout statuitur in c. Officium; 2. h. t. quod est desumptum ex Concilio Toletano.

Non obstat, quod in c.2. de Officio Archipresbyteri dicatur, jus ordinandi ea, quæ spectant ad officium Ecclesiasticum, & ministerium Altaris, competere Archipresbytero; quia huic competit de Jure communi; Archidiacono verò solùm, ubi talis viget consuetudo, juxta cit. c. 2. h. t. Gloss. ibidem. V. Auscultetur. Nam ad Archidiaconum de Jure communi tantùm pertinent, quæ recensentur in c. Adhæc; 7. eodem. Joann. Andr. ibidem num. 1 t. Vel dici potest, quòd text. in cit. c. 2. h. t. loquatur, cùm Episcopus est præsens, & mandat hæc per Archidiaconum expediri. Gloss. fin. i[illegible] in addit.

X. Tertiò: Ad officium Archidiaconi pertin[illegible] custodire vasa sacra, & divinis usibus dedicare, & » alia ornamenta Ecclesiæ, alioquin, si quid per frau- » dem, vel culpam alicuius perierit, ab ipso repere- » tur, prout rescripsit Gregorius III. Archidiacono Salonitano in c. Ea quæ; 3. h. t. Ratio est, quia suprema cura rerum Ecclesiæ Jure communi est commissa Archidiacono, ideóque non tantùm tenetur ex dolo, vel culpâ propriâ, latâ, aut levi, sed etiam, si quid dolo, vel culpâ inferiorum, v.g. Sacristæ, perierit, vel destructum fuerit, ipse tenebitur ad restitutio-

stitutionem, saltem in defectum inferiorum, si negligens fuit non attendendo, qualiter illi res Ecclesiæ custodiant. Innocent. hîc in princ. Hostiens. ibidem V. Collecta; Abb. num. 3. Excipi debet, nisi custodia talium rerum Ecclesiasticarum specialiter commissa sit Thesaurario, sive Custodi, tunc enim ipse solus tenebitur ad restitutionem. Gloss. hîc V. Similia.

XI. Quartò: Proprium munus Archidiaconi est imperare Subdiaconis, & Levitis, curam Parochiarum gerere, audire causas singulorum: cujus jurisdictioni etiam Presbyteri, qui & Decani appellantur, subjiciuntur: est etiam major post Episcopum, ejúsque Vicarius, omnem curam tam in Clericis, quàm in Ecclesijs eorum impendendo, secundùm constitutionem Ordinis Romani (prout etiam habetur in c. 1. h. t.) Qui etiam oculus Episcopi appellatur, ut loco Episcopi, quæ per Episcopatum corrigenda viderit, corrigat: nisi adeò ardua negotia fuerint, ut sinè majore se, videlicet Episcopo definiri nequeant, prout rescripsit Innocentius III. in c. Adhæc; in princ. & §. Item in Epistola. Præterea institutio corporalis, tam in beneficijs, quàm in dignitatibus ad Archidiaconum pertinet, sicut etiam examinatio Clericorum ordinandorum, & eorum, qui beneficijs Ecclesiasticis præficiendi sunt, ita tamen, ut postea Episcopo præsententur, & ab eo approbentur, cit. c. Adhæc; §. In quadam. Denique Decani rurales ab Archidiacono etiam sunt instituendi, vel destituendi, seu amovendi, sed non nisi accedente auctoritate, & mandato Episcopi: nam quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Decani autem illi rurales, non tantùm subsunt Archidiacono, sed etiam Episcopo, ideo eorum institutio, vel destitutio, seu amotio ad utrumque pertinere debet, cit. c. Adhæc; §. fin.

XII. Similiter idem Innocent. III. in c. Ut nostrum; 9. h. t. ait, quòd de Jure communi ad Archidiaconi officium spectet, Ordinandos præsentare Episcopo, & illos examinare: item Abbas, & Abbatissas in Sede ponere, sive in corporalem possessionem mittere, non tamen sinè licentia, & mandato Episcopi, juxta c. Cùm satis; 4. h. t. Plura ad Archidiaconi officium pertinentia recensentur in c. 1. §. Archidiaconus; dis. 25. Porrò hodie juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 18. de reform. promovendi ad Ecclesias Parochiales examinandi sunt per concursum ab examinatoribus deputatis in Synodo Diœcesana, non ab Archidiacono, nisi sit unus ex deputatis, ex sententia S. Congreg. Concil. apud Fa-[illegible] in cit. c. Adhæc; n. 25.

Sed contra dicta obstare videtur, quòd ad Episcopum pertineat inducere in possessionem corporalem beneficiorum, præsertim curatorum, prout habetur in c. Licèt; 28. in fine de præbend. in 6. ergo non ad Archidiaconum. Sed respondetur, id ita intelligi debet, quòd ad Episcopum pertineat per sententiam, vel decretum pronunciare institutum in possessionem beneficij mittendum, sive corporalem possessionem ei tradendam esse, sed executio, sive ipsa actualis immissio fieri debet per Archidiaconum, spectato Jure communi. Covarr. l. 3. resol. c. 16. num. 7. Vers. tertio. Vel quia hodie de consuetudine ad Episcopum, non ad Archidiaconum, spectat corporalis possessionis traditio, ut refert Paris. l. 10. de resign. benef. q. 6. n. 32. & 33. Barb. in Collect. in cit. c. Adhæc; n. 6. h. t.

XIII. Quæritur 2. Quænam Archidiaconus, ex vi officij sui, non potest facere? Respondetur: Archidiaconus inprimis, ratione muneris sui, non potest sinè licentia, & mandato Episcopi, contra Constitutiones Canonicas (c. Nullus; 11. caus. 16. q. 7.) nec vi alicujus consuetudinis, committere curam animarum, sive instituere Ministros curatos in Ecclesijs Episcopo subjectis, conferendo eis jus, sive titulum in beneficijs curatis, prout rescripsit Papa Alexander III. in c. Cùm satis; 4. h. t. Ratio est, quia talis consuetudo esset Ecclesijs perniciosa; ideóque induci non potest, ut etiam tradit Azor p. 2. l. 5. c. 19. §. Consuetudo item, cùm Episcopus non possit deponere curam Parochiarum sibi subjectarum, sed invigilare debeat, ne indigni instituantur, & promoveantur ad regimen animarum, c. Regenda; 4. & c. Quæcunque; 5. caus. 10. q. 1. ubi dicitur, quòd omnes parochiæ regendæ sunt sub provisione Episcopi, per Sacerdotes, & Clericos, quos ipse providerit, & res quæcunque Ecclesiæ judicio & potestate Episcopi gubernandæ sunt, cui totius plebis animæ sunt commissæ. Veruntamen non prohibentur inferiores Prælati per consuetudinem legitimè præscriptam acquirere jus conferendi Parochias, seu beneficia curata, sive in ijs Parochos, seu Ministros instituendi, sed non sinè examine, & approbatione Episcopi, cui Ecclesiæ illæ subjectæ, adeóque non tam nomine, & auctoritate propriâ, quàm auctoritate, & nomine, ac vice Episcopi. Innocent. in cit. c. Cùm satis; in fine h. t. Barbos. ibidem in Collectan. num. 3. quippe ad quem jure communi spectat institutio beneficiorum, præsertim curatorum, tanquam ordinarium, & supremum pastorem totius Diœcesis, c. Cùm ex injusto; 12. in fine de hæretic.

XIV. Secundò: Sed neque spectatâ antiquâ, & primævâ institutione Archidiaconi, is habet potestatem ferendi, & promulgandi sententiam excommunicationis in aliquos, nisi Episcopi auctoritas accesserit, ut constat ex c. Archidiaconis; 5. ibi: de *Ecclesiastica institutione* h. t. junctâ Gloss. V. Promulgare; quia olim tantùm rerum Ecclesiasticarum custodia, & administratio, nulla autem jurisdictio, aut cura animarum eidem commissa fuerat. At verò progrediente tempore, Archidiaconi potestas major evasit, ita, ut & curam animarum haberet, ut constat ex c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora; de elect. & jurisdictionem ordinariam fori externi in alios Clericos, c. 1. & c. Adhæc; 7. h. t. ideóque postea etiam excommunicare potuit, & suspensionis, ac interdicti sententiam ferre, ut paret ex c. Dudum; 54. §. Cùm in jure de Elect. & c. 1. De eo; qui furtivè Ordin. suscep. & ibi Gloss. V. Archidiaconum; Suar. dis. 2. de censur. sec. 2. num. 9. Quanquam valde probabile est, quòd Archidiaconus, non jure communi, sed solùm, vel ex speciali commissione Episcopi, quo sensu accipiendum est cit. c. 1. De eo, qui furtivè, &c. Barb. in cit. c. Archidiaconis; n. 4. vel ex consuetudine legitimè præscriptâ excommunicare possit, aliásque censuras inferre, juxta cit. c.

Du-

Dudum; & ibi Gloss. V. Suspendit; Gloss. In cit. c. Archidiaconis; V. Promulgare; & ibid. Abb. num. 1. Quare in hac re cujusque Ecclesiæ consuetudo est attendenda. Gloss. in cit. c. Dudum; V. Suspendit. Suar. c. l. Laym. hic.

XV. Tertiò; Non potest Archidiaconus, Jure communi, sinè auctoritate, & consensu Episcopi, litteras commendatitias, seu dimissorias ad Ordines suscipiendos ab alieno Episcopo concedere, neque possunt ordinandi per tales litteras Ordines suscipere; alioquin vi illarum ordinati ab executione Ordinum sic susceptorum sunt prohibendi, prout habetur in c. Significâsti; 8. h. t. Ratio est, quia per litteras dimissorias, sinè consensu Episcopi, datas, derogatur juri Episcopali, quod habet ad conferendos Ordines Clericis sibi subjectis, ideóque sinè licentia illius dimissoriæ dari non possunt. Ob quam causam etiam Capitulum, Sede vacante, subditis Diœcesanis dimissorias dare non potest, quia jura Episcopalia servari debent Episcopo successori, ut notar Laym. hic. Et quamvis Archidiacono officium sit, præsentare Ordinandos suo Episcopo, non tamen potest illos alij Episcopo præsentare, sinè consensu illius. Gloss. hic V. Litteras. Veruntamen ordinati per dimissorias sinè consensu Episcopi datas, non sunt suspensi ab exercitio Ordinum sic susceptorum ipso facto, sed per sententiam sui Episcopi sunt suspendendi. Gloss. hic in casu; & V. Auctoritate. Et hinc, si tales in ordinibus sic susceptis ministrent, ante interdictû ipsis per Episcopum exercitium Ordinum, non incurrunt irregularitatem, sed bene post interdictum. Hostiens. hic V. Interdicas; & Abb. in fine. Sed neque in absentia Episcopi, ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, sinè speciali ejus mandato, Archidiaconus dimissorias litteras dare potest, nisi ex consuetudine ea potestas illi competat. Gloss. hic V. Litteras; in fine.

XVI. Quartò denique Archidiaconus non habet jurisdictionem in Monasteria intra fines Archidiaconatûs sui sita, etsi exempta non sint à jurisdictione Episcopi, nisi eam per diuturnam consuetudinem legitimè præscripserit, prout sumitur ex c. Dilecto; 10. & ult. h. t. Nam Archidiaconus Senonensis conquerebatur apud Papam Honorium III. quòd Abbas, & Conventus Monasterij S. Petri Senonensis annuam procurationem ratione visitationis sibi debitam, & alia quædam jura, ratione siti Archidiaconatûs, ad ipsum spectantia denegaret. Quam causam Papa cuidam Abbati, & alijs quibusdam delegavit. Coram quibus comparens Archidiaconus petijt, ut, cùm Monasterium intra fines sui Archidiaconatûs sit situm, Abbas, & Monachi sibi obedirent in ijs, quæ ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem pertinent, utpote quæ ad jus Archidiaconatûs spectarent, salvâ suâ regulâ, & obedientiâ, quam Abbati suo debent, (quia correctio Monachorum primo loco spectat ad Abbatem. Gloss. hic V. Sua regula) petijt quoque, ut, qui in districtu Senonensi existunt, in prima instantia conveniri debeant, non coram Officiali Archiepiscopi Senonensis, sed coram ipso Archidiacono, excepto ipso Archiepiscopo, & familiaribus ejus (contra quos nullam jurisdictionem præscripsit Archidiaconus, adeóque manebant sub Archiepiscopi jurisdictione ex juris communis dispositione. Fagnan. in c. Nullus; 2. n. 24. de foro compet. Quare Papa mandavit dictis Judicibus à se delegatis, ut per majores, seu antiquiores Canonicos Ecclesiæ Senonensis, qui pleniorem notitiam de hujusmodi consuetudine habere possunt, veritatem inquirant: & nisi constiterit, prædictum Archidiaconum, vel Antecessores ejus per pacificam consuetudinem, (sive possessionem longo tempore continuatam. Gloss. hic V. Pacifica;) obtinuisse jurisdictionem aliquam in ipso Monasterio, vel in alijs Abbatijs, aut Monastetijs, perpetuum ipsi Archidiacono silentium imponant, & Monasterium ab impetitione ipsius absolvant. Si verò de jurisdictione in Monasterio habitâ per eosdem Canonicos constiterit, eandem ipsi Archidiacono adjudicent, quam ipsum, vel Antecessores ejus habuisse constiterit, super alijs verò eidem perpetuum silentium imponant.

XVII. Notandum 1. Etsi Episcopus de jure communi fundatam habeat intentionem super jurisdictione, correctione, & visitatione in omnibus Ecclesijs, & Monasterijs, quæ intra fines suæ Diœcesis sita sunt, c. Omnes; 10. caus. 16. q. 7. c. Monasteria; 17. caus. 18. q. 2. non autem Archidiaconus. Gloss. hic V. Situm; cujus jurisdictio, sive officium potiùs colligitur ex consuetudine, quæ jurisdictionem quoque tribuit, quàm ex Jure communi. Gloss. hic V. Pacifica, & innuitur in textu ibi: *Quæ Archidiaconi solent rationabiliter injungere*, & in illis præcipuè considetatur. Gloss. hic V. Soleant; & Hostiens. V. Sit situm.

Notandum 2. Licèt Archidiacono totius Cleri cura commissa sit, c. 1. b. t. & hodie etiam in quibusdam locis habeat, tamen hoc nomine non veniunt Religiosi, aut Monasteria, quia juxta regulam communiter receptam, in materia odiosa, aut præjudiciali, appellatione Cleri Religiosi non comprehenduntur. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 138. & in cit. c. ult. ubi etiam rationem dat, cur Archidiacono Religiosi etiam non exempti subjecti esse non debeant, quoad correctionem, visitationem, & alios actus jurisdictionis, quia præter Episcopum, Religiosi Ordinarium habent Prælatum Ordinis, qui est Abbas, aut Præpositus Regularis, unde non est conveniens, ut alium adhuc Ordinarium habeant, videlicet Archidiaconum, nisi consuetudine legitimè præscriptâ aliud sit receptum, juxta cit. c. ult. h. t.

Notandum 3. Si Archidiaconus in pleraque Monasteria ejusdem Ordinis, v. g. S. Benedicti, intra fines suos sita jurisdictionem per diuturnam consuetudinem legitimè præscripsit, sive acquisivit, præsumpto juris est, quòd etiam in reliqua similia Monasteria, & intra eosdem fines sita jurisdictionem obtinuerit, quia, quæ similia sunt, non debent diverso jure censeri, arg. c. Cognovimus; 29. caus. 12. q. 2. & c. Cùm intra; 30. de decimis. Gloss. fin. in cit. c. ult. h. t. Ita tamen, ut contra hanc juris præsumptionem admittatur probatio in contrarium, quòd Archidiaconus in alia similia Monasteria jurisdictionem non exercuerit, vel etsi exercere voluerit, ab ipsis repulsus fuerit. Laym. ibid. n. 2. in fine.

TITULUS XXIV.

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

POst Archidiaconum, proximus dignitate, & gradu in Ecclesia Cathedrali est Archipresbyter, ideo de ejus officio hoc tit. immediatè post præcedentem agitur.

I. Est autem Archipresbyter sic dictus, quia primus, seu princeps est Presbyterorum, qui reliquis Presbyteris præest, & imperat in ijs, quæ Sacerdotalis officij sunt, quorum Dux, seu Decanus est, licèt ipsi Archidiacono tanquam Vicario Episcopi subsit, eòque dignitate, & officio sit inferior, major verò quoad Ordinem, c. 1. §. Archipresbyter dist. 25. c. 1. & ibi Gloss. V. Subesse; h. t. Azor p. 2. c. 15. q. 1. & 2.

Porrò duplex est Archipresbyter, ut notat Hostiens. in summ. n. 1. h. t. Azor c. l. q. 4. unus Urbanus, seu Civitatensis, qui in Urbe Episcopali constitutus omnibus Presbyteris præest, & est Ecclesiæ Cathedralis Decanus, de quo in c. Officium; 3. h. t. Vel qui in Urbe degens dignitati præest in Ecclesia Collegiata, qui est Decanus Ecclesiæ Collegiatæ. Barbos. l. 1. Jur. Eccles. c. 25. num. 5. & 6. Alius verò est Decanus ruralis, seu forensis, qui ruri, id est, extra civitatem Episcopalem, curam habet plebis, ac Presbyterorum, qui per minores titulos, sive Ecclesias habitant, de quo in c. ult. h. t. & ibi Gloss. V. Ut singulæ. Hostiens. cit. loc. & Azor c. l. Et hinc etiam Decanus ruralis, aut Vicarius, seu Officialis foraneus appellatur, c. Adhæc; 7. in fine de offic. Archidiac. & Clem. 2. de rescript. junctâ Gloss. V. Foraneo.

§. I.

De officio, & potestate Archipresbyteri Civitatis, seu Decani Ecclesiæ Cathedralis, & Rectoris, aut Decani Ecclesiæ Collegiatæ.

II. Quæritur 1. Quod sit officium Archipresbyteri Civitatensis, seu Decani Ecclesiæ Cathedralis, spectato Jure communi? Respondetur: Ejus officium est, absentis Episcopi vices subire, vel præsentis curam sublevare, in omnibus ijs, quæ Sacerdotalis officij sunt. Et in specie quidem statuitur inprimis in c. 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio Toletano, ut Archipresbyter subsit Archidiacono, & ejus præceptis, sicut Episcopi, obediat, & quod specialiter ad ejus officium pertinet, super omnes alios Presbyteros curam gerat animarum (quorum veluti Dux, & Decanus est) & assiduè (id est, competentibus horis. Hostiens. hic V. eod.) in Ecclesia stet, & in absentia Episcopi vice ejus Missarum solemnia celebret, & collectam (id est, Missam ferialem. Gloss. hic V. eod.) dicat, vel cui ipse dicendam injunxerit. Idem habetur in c. 1. §. Archipresbyter; dist. 25. ubi tamen legitur, collectas dicat, id est, ut explicat Gl. ibid. V. eod. orationes.

III. Præterea in c. Ministerium; 2. h. t. dicitur, officium Archipresbyteri esse, curam diligentem gerere, ut Sacerdotes Cardinales (id est, qui Parochijs sunt præfecti. Gloss. hic V. Cardinalium, junctâ Gloss. marginali) in administratione Sacramenti Eucharistiæ, & in officio, seu psallendis Horis Canonicis sint assidui, & ut Episcopi sui præceptis obediant. Absente verò Episcopo, omnia, quæ ad Sacerdotale officium spectant, peragere debet: cujusmodi sunt, fontes benedicere, infirmos oleo inungere (scilicet extremæ unctionis) pœnitentem (solemniter, qui publicum crimen commisit. Gl. pen. hic) consulto tamen priùs Episcopo, reconciliare, & pœnitentiam alijs Sacerdotibus injungere, & alia similia peragere, exceptis his, quæ illi prohibita sunt, (sicut sunt ea, quæ ad Ordinem Episcopalem spectant. Hostiens. hic V. Prohibita.) In præcipuis quoque festivitatibus debet, vel ipse Missam solemnem celebrare, vel alteri Sacerdoti id committere.

IV. Denique in c. Officium; 3. h. t. dicitur, ad officium Archipresbyteri de Urbe, seu Civitatensis pertinere, ut loco absentis Præsulis, officium Ecclesiasticum inchoet, benedictiones Sacerdotales det in Ecclesia, Missam ipse canat, vel alteri Sacerdoti demandet: ipso verò Episcopo Missam canente, præcipiat Sacerdotibus, ut se induant vestibus sacris, & ordinet eos ad Altaris ministerium. Debet etiam præcipere Custodi Ecclesiæ, ut in Sacrario Eucharistia non desit pro infirmis, & providere, ne fortè aliqui, sine Sacramentis Confessionis, & Eucharistiæ (quæ hic confirmatio appellatur, quia datur ad roborandam animam Hostiens. hic V. Confirmatione;) moriantur. Confessiones quoque Sacerdotum, & aliunde accedentium Diœcesanorum, unà cum alijs Presbyteris, secundùm provisionem Episcopi, excipere. (Ex quo infert Gloss. fin. hic, quòd quilibet ex Episcopatu potest Sacramenta recipere in majore, seu Cathedrali Ecclesia, quia ea dicitur Patochia totius Civitatis, & Diœcesis) sed & ad Catechumenorum instructionem, & baptizandos infantes, Sacerdotes providere debet. Plura de hoc legi possunt apud Hostiens. in summ. n. 2. & 3.

V. Cæterùm ex hactenus dictis colligitur 1. quòd generatim loquendo, Archipresbyter Civitatensis sit Vicarius Episcopi à Jure datus in spiritualibus, sive ijs, quæ concernunt divinorum celebrationem, & Ordinem, seu officium Sacerdotale, ac forum pœnitentiale: sicut Archidiaconus est Vicarius juris, ut in ijs, quæ ad jurisdictionem, & forum contentiosum pertinent, vices Episcopi gerat,

Jo.

Jo. Andr. in c. 1. num. 3. h. t. Tusch. V. Archipresbyter concl. 485. n. 2.

Colligitur 2. Quòd duo hi Vicarij à jure dati Episcopo, Archidiaconus, & Archipresbyter, habent se, sicut excedens, & excessum; nam Archidiaconus est major Archipresbytero dignitate, & administratione; Archipresbyter est major Ordine. Hostiens. in summ. n. 2. de offic. Archid. Prædictis quoque addidit Concil. Trident. Sess. 5. c. 2. de ref. ut Archipresbyteri, & alij curam animarum habentes, populo, saltem Dominicis, & festis diebus prædicent Dei Verbum, docendo, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, & quæ eos declinare, & virtutes, quas sequi oporteat.

VI. Quæritur 2. An, & qualem jurisdictionem habeat Archipresbyter Civitatensis? Respondetur 1. Spectato Jure communi, præsertim antiquo, non habet jurisdictionem in foro externo, ut colligitur ex c. 1. h. t. Jo. Andr. in c. Cùm ab Ecclesiarum; 3. de offic. Ordin. n. 21. Tusch. c. l. n. 6. nam cùm in civitate, in qua est Sedes Episcopalis, omnia referri possint ad Episcopum, vel Archidiaconum, vel ejus Vicarium generalem, ideo non est necesse, ut Archipresbyter jurisdictione externâ sit præditus. Ex consuetudine tamen, quæ in hac re spectanda est, in quibusdam locis Archipresbytero, sive Decano Ecclesiæ Cathedralis jurisdictio externa competit: & in multis quidem Ecclesijs, præsertim ijs, in quibus Archipresbyter, seu Decanus Cathedralis à Capitulo eligitur, is jurisdictionem aliquam habet in ipsos Canonicos, & Officiales Capituli. Imò in quibusdam Ecclesijs, in quibus alius Archidiaconus non est, ipse Decanus in reliquos etiam Clericos, extra Ecclesiam Cathedralem, jurisdictionem obtinet. Hostiens. in summ. n. 1. h. t. Greg. Tholos. l. 15. Syntag. Jur. univ. c. 21. num. 15. Laym. de jurisdict. Ordin. conclus. 141. & in c. ult. num. 1. h. t.

VII. Respondetur 2. Archipresbyter, sive Decanus Ecclesiæ Cathedralis, Jure communi antiquo, jurisdictionem ordinariam fori interni, seu curam animarum habet, tum in reliquos Sacerdotes, ita ut omnes, non alteri, quàm Archipresbytero suo olim peccata confiteri potuerint, ut colligitur ex c. 1. & 2. h. t. Joan. Andr. in c. Officium; 3. n. 4. eod. tùm in alios Diœcesanos, quorum confessiones excipere poterat, cit. c. Officium; junctâ Gloss. V. à foris. Quamvìs Jure communi, & ratione muneris sui, Archipresbyter Civitatensis non possit absolvere à casibus Episcopo reservatis, sinè speciali commissione Episcopi. Sylvest. V. Archipresbyter; quæst. 3. Azor cit. l. 3. c. 15. quæst. 8. nec solemniter pœnitentes reconciliare, Episcopo inconsulto, nisi eo absente, gravis necessitas cogat, arg. c. 2. & ibi Gl. V. Consulto Episcopo; h. t. Sylvest. c. l. Postea verò consuetudine inductum est, quæ & hodie viget, ut Sacerdotes, aliique Clerici seculares cuivis approbato, seu exposito Confessario peccata sua confiteri possint, & pro Diœcesanis Laicis alij Pœnitentiarij constituantur. Laym. de jurisd. ordin. concl. 140. & l. 5. Theol. mor. tract. 6. c. 10. n. 4.

VIII. Quæritur 3. An Archipresbyter Civitatensis, seu Decanus Ecclesiæ Cathedralis habeat dignitatem, vel personatum? Resp. Censetur habere, ita, ut ipsi à Sede Apostolica, vel Legato ejusdem causæ delegari possint, juxta c. Statutum; 11. de rescript. in 6. quia licèt spectato jure communi, non sit præditus jurisdictione fori externi, habet tamen præeminentiam inter Canonicos, & alios Clericos, quod ad dignitatem saltem latiùs acceptam, sufficit. Abb. in c. De multa; 28. num. 21. & seqq. de præbend. Azor cit. c. 15. q. 7. Quomodo etiam multi Præpositi Ecclesiarum secularium Cathedralium, & Collegiatarum in Germania, & alijs quibusdam Regnis, dignitatem, & personatum habere censentur, propter præeminentiam, quia alios Canonicos, & Clericos præcedunt in Choro, in Capitulo, & publicis Processionibus, licèt nullam jurisdictionem, vel administrationem exerceant. Azor p. 2. lib. 3. c. 18. in princ. Laym. cit. concl. 141.

Quænam verò sit major dignitas, Præpositura, an Decanatus, Jure communi Canonico expressum, & determinatum non reperitur: nam aliquando Decanus præponitur Præposito, & honorabilior de Capitulo censetur, c. 1. de ætat. & qualitat. præfic. Gloss. in c. Cùm inter; 18. V. Ad Decanum; de elect. arg. c. Post electionem; 7. de concess. præbend. Aliàs verò Præpositus alijs antefertur, c. Quamvìs; 9. de Verb. signif. Et sic Præpositura major videtur dignitas, quàm Decanatus. Fagnan. in cit. c. 1. n. 32. de ætat. & qual. Quare hac in re ad consuetudinem cujusque loci, ac provinciæ est attendendum. Riccius in praxi tom. 4. resol. 395. n. 16. & 17. Fagnan. c. l. Nam in tota ferè Hispania, & Gallia prima post Pontificalem dignitas, & major est Decanatus, quia Decanus est Caput Capituli, eique præest, jurisdictionem aliquam in Canonicos exercens. Riccius c. l. Barbos. l. 1. Jur. Ecclesiast. c. 26. n. 3. & 4. At verò in Germania, Belgio, & Polonia, Præpositura est prima, & major dignitas, post Episcopalem, etiamsi nullam jurisdictionem annexam habeat. Riccius c. l. n. 12. Fagnan. in cit. c. 1. n. 25. Unde etiam in plerisque Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis Germaniæ, Præpositura reservata est collationi, & provisioni S. Pontificis, quia censetur major, & dignior post Pontificalem, juxta Concordata Germaniæ; §. De cæteris.

IX. Quæritur 4. An, & qualem jurisdictionem habeat Præpositus, vel Decanus Ecclesiæ Collegiatæ? Respondetur: Spectato Jure communi, probabile est, Prælatos, seu Rectores Collegiatarum Ecclesiarum secularium, sive vocentur Præpositi, sive Decani, qui à Capitulo eliguntur, & à Superiore, vel Episcopo confirmantur, habere ordinariam jurisdictionem fori externi in Clericos sui Collegij, licèt subordinatam Episcopo, cui subsunt. Gloss. in c. Cùm ab Ecclesiarum; 3. V. Ecclesiastica sententia de offic. Jud. ordin. Innocent. ibidem in princ. & Jo. Andr. n. 9. Imol. n. 6. arg. l. ult. C. de jurisd. omn. jud. ita, ut etiam excommunicare, aliásque censuras ferre possint. Gloss. c. l. Innocent. in c. Quanto; 7. n. 2. de offic. ord. Abb. in cit. c. 3. eod. n. 3. & in c. Si quis; 4. num. 51. de foro compet. arg. cit. c. Cùm ab Ecclesiarum, & colligitur ex c. 1. De eo qui furt. ordin. suscep. Excipiendæ sunt causæ criminales, & eæ quæ privationem, seu depositionem merentur, hæ enim Episcopi cognitioni, &

& jurisdictioni sunt reservatæ. Abb. in cit. c. Si quis: num. 52. & in c. Cùm contingat; 13. num. 29. de foro comp.

In qua tamen re inprimis spectandum est, quæ sit consuetudo cujusque Ecclesiæ, ea enim jurisdictionem tribuit. Joan. Andr. in cit. c. Cùm ab Ecclesiarum; num. 8. Nam in quibusdam locis dicti Prælati jurisdictionem propriè exercent: in aliis non nisi causas leves cognoscere possunt, & levia delicta: idque vel cumulativè, cum Episcopo, ita, ut in optione actoris sit, an Clericos ipsorum convenire velit coram Episcopo, an coram Prælato ipsorum immediato. Innocent. in cit. c. Quanto; num. 2. Abb. c. l. vel privativè, excluso Episcopo, ita, ut in prima instantia, etiam in causis civilibus Clericorum Collegiatæ Ecclesiæ, Judex ordinarius sit Prælatus, seu Rector ejusdem, vi consuetudinis legitimè præscriptæ, isque adiri debeat. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 142. Verùm potestas excommunicandi, cùm spectet ad merum Imperium, ut tradit Abb. in cit. c. Cùm contingat; num. 17. Molin. tract. 5. de justit. disp. 6. n. 1. & non possit infligi excommunicatio, nisi ob gravem causam, ideo hujusmodi Prælatis inferioribus non facilè concedi solet. Laym. c. l.

Cæterùm in nostris partibus, etiam in plerisque Collegiatis Ecclesiis secularibus, quamvis prima dignitas sit Præpositura, ei tamen nulla jurisdictio, & cura, vel administratio est annexa, sed Decanatui, quæ secunda quidem est dignitas, jurisdictionem tamen fori externi in Clericos annexam habet, quæ per electionem Collegii, seu Capituli, & confirmationem Episcopi tribuitur. Innocent. in cit. c. Quanto; num. 2. & 3. Laym. c. l.

§. II.

De officio, & potestate Archipresbyteri, seu Decani Ruralis?

X. Quæritur 1. Quod sit officium Archipresbyteri, seu Decani ruralis? Respondetur: De hoc agitur in c. Ut singulæ; 4. & ult. h. t. quod est desumptum ex Synodo Ravennæ sub Papa Joanne IX. vel X. habita c. 4. ubi statuitur, ut singulæ plebes Archipresbyterum habeant, qui non solùm solicitam, & sedulam curam imperitæ plebis gerat, sed etiam Presbyteris, qui minoribus titulis, seu Parochiis præsunt, intendat: & quâ quisque industriâ opus divinum exerceat, ad Episcopum referat. Ubi etiam ratio redditur, quia etsi Episcopus valdè idoneus sit, decet tamen, ut sua onera cum aliis partiatur, cùm ipse solus omnibus interesse, & invigilare non possit: & sicut ipse Ecclesiæ matrici (id est, Cathedrali) præest, & unà cum Archidiacono, & Vicario suo generali invigilat: ita extra Civitatem Episcopalem, alios veluti Vicarios, nempe Archipresbyteros, seu Decanos rurales constituat, qui plebi commissæ invigilent: ita tamen, ut cuncta referant ad Episcopum, nec aliquid contra ejus decretum, vel præceptum ordinare præsumant.

XI. Quæritur 2. An prædicti Archipresbyteri, seu Decani rurales habeant externam aliquam jurisdictionem? Respondetur: Habere, tum in Clericos intra fines, seu districtum Decanatûs sui constitutos, tum in plebem sibi commissam: sunt enim veluti Vicarii Episcopi, qui foris constituuntur ad gubernandum Clerum, & populum, ideóque etiam Vicarii foranei appellantur. Clement. 2. de rescript. junctâ Gloss. V. Foraneo. Est tamen eorum jurisdictio subordinata, & omnimodè dependens ab Episcopo, & ejus Vicario generali, ita, ut nihil contra præcepta eorum agere possint, & quæ dubia sunt, vel gravioris momenti, ad eosdem referre debeant, cit. c. ult. & ibi Gloss. V. Referant: quamvis minora, seu leviora negotia per se ipsos determinare, & expedire possint. Gloss. cit. loc. & ibi Innocent. in fine. Unde neque excommunicare possunt, sinè consensu Episcopi, vel Vicarii ejus. Laym. de jurisd. ordin. concl. 145. cùm excommunicatio sit pœna gravis, quâ nulla major pœna est in Ecclesia, c. Corripiantur; 17. caus. 24. q. 3.

XII. An autem hi Decani, seu Vicarii rurales habeant jurisdictionem ordinariam, an delegatam, controvertitur? Prius tradit Gloss. fin. in cit. c. ult. h. t. nempe habere ordinariam: alii verò communiter asserunt, eos habere delegatam ad universitatem causarum. Gloss. in cit. Clem. V. Foraneo; de rescript. Fagnan. in c. Relatum; 4. n. 42. de Cleric. non resid. & alii plerique DD. Sed rectiùs distinguitur; vel enim Decani ejusmodi constituuntur ab Episcopo, ita, ut ab ipso pro arbitrio deponi, & amoveri possint; & censendi sunt habere jurisdictionem delegatam, & omnimodè dependentem ab Ordinario; quia Episcopus non potest inferiores Judices Ordinarios constituere, cùm id solus Princeps supremus, vel Magistratus Superiorem non recognoscens facere possit, ut constat ex lib. 2. feud. tit. 56. quæ sint regalia, &c. Durand. in specul. de offic. ordin. §. 1. num. 5. Vel ejusmodi Decani eliguntur à Capitulo rurali, & ab Episcopo, vel ejus Vicario generali confirmantur; ita, ut arbitratu Episcopi privari, seu amoveri non possint ab officio, nisi ob crimen id mereantur: & tum censentur habere jurisdictionem quandam ordinariam subordinatam Episcopali; ita, ut Episcopus cum iis in jurisdictione cumulativè concurrat, & ad eum, vel Vicarium ejus ab ipsis appellari possit. Innoc. in c. Cùm ab Ecclesiarum; 3. n. 5. de offic. ordin. Laym. de jurisd. ordin. concl. 146.

Porrò Decani Rurales à Capitulo electi, ab Episcopo, vel ejus Vicario generali confirmandi non sunt, nisi post factam diligentem inquisitionem in eorum vitam, moresque, & rerum agendarum peritiam, cùm ab ipsis totus Clerus, qui in oppidis, & pagis, extra civitatem Episcopalem versatur, regi, & in disciplina, ac honestate vitæ conservari debeat. Quare Decani hujusmodi, post editam fidei professionem, etiam juramentum præstare debent, quòd officium suû fideliter administrare, commissos suæ curæ Clericos, & loca sacra visitare, Capitula congregare, quæ corrigenda videbuntur, corrigere, Clericorû ebrietates, & alia scandala impedire: sin autem non possint, ad Ordinarium referre velint. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 147.

XIII. Quæ-

XIII. Quæritur 3. An Archipresbyteri, seu Decani rurales habeant dignitatem, vel personatum? Resp. Quamvis dicti Archipresbyteri, seu Decani rurales ordinariam jurisdictionem habeant, saltem qui non ab Episcopo immediatè constituuntur, sed à Capitulo eliguntur: non tamen censentur habere Ecclesiasticam dignitatem, vel personatum, sicut alij Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Prælati, aut Decani, sed simplex ministerium, seu officium: ac proinde nec Sedis Apostolicæ delegati, nec Judices Conservatores esse possunt, quia nulli Clericorum Collegio præsunt, nec præeminentiam habent in Ecclesiis principalibus, seu Cardinalibus, sed solùm in Minoribus, seu plebanis parochijs, ut constat ex c. ult. ibi: *per minores titulos* h. t. Laym. cit concl. 146. & cit. c. ult. n. 3. Fagn. in c. 1. de ætat. & qual. n. 23.

TITVLVS XXV.

DE OFFICIO PRIMICERIJ.

QUia Primicerius primus est in Choro, absente Archipresbytero, ideo proximè hoc tit. de illo agitur.

I. Quæritur 1. Quis dicatur Primicerius, & quod sit eius Officium? Resp. 1. Primicerius generatim dictus fuit primus in ordine ceræ, seu scripturæ; nam mos erat antiquis in tabulis ceratis, & pugillaribus scribere, adeóque quicunque in quolibet hominum ordine, primo loco scriptus fuit, in Albo, seu Tabula cerata, Primicerius appellatus fuit, & qui secundo loco, Secundocerius, & qui tertio, Tertiocerius, ut colligitur ex l. ult. C. De domest. lib. 12. & tradit Azor. p. 2. l. 3. c. 16. q. 1. Greg. Tholosan. l. 15. Syntagm. jur. c. 22. n. 5. & seqq. Quare Primicerius dicitur ille, qui in quocunque Ordine primum locum obtinet, ideóque etiam in proposito, qui primus est, sive primum locum obtinet, tum in choro psallentium, tum in schola inter Diaconos, & reliquos Clericos, Primicerius dicitur, etsi alioquin non sit simpliciter primus, cùm subsit Archidiacono. Alio verò nomine vocari etiam solet in quibusdam Ecclesiis Cantor, seu Præcentor, ut patet ex c. Cùm olim; 6. de consuetud. & qui secundum locum post ipsum tenet, eiusque absentis vices gerit, succentor, c. Inter dilectos; 11. de excessib. Prælat. sive Vicecantor, Azor cit. l. 3. c. 22. q. 2. Et in quibusdam Ecclesiis Magister Scholarium, sive Scholasticus appellatur, ut notat Hostiens. in summ. n. 1. h. t.

II. Resp. 2. Primicerij officium describitur in c. 1. §. Ad primicerium dis. 25. & in c. unic. h. t. quod est desumptum ex Libro Ordinis Romani, ubi statuitur, ut Primicerius subsit Archidiacono, sicut & Archipresbyter; & ad eius curam pertinet, ut præsit Diaconis, & alijs Clericis in docendo, & modo psallendi, & sollicitè curet, ut disciplina inter eos observetur, tanquam pro ijs rationem coram Deo redditurus; & debet dare, seu assignare Lectoribus Lectiones, quæ ad nocturna officia Clericorum pertinent, & operam dare, ut omnes ab ipso, vel à quo ipse jusserit; instruantur, alioquin tenebitur de negligentia in officio suo commissa. Abb. hîc in fine.

III. Quæritur 2. An Primicerius, Cantor, seu Præcentor in dignitate Ecclesiastica, seu personatu sit constitutus? Resp. Si Primicerius, seu Præcentor (idem est de Succentore, juxta Gloss. in c. Inter dilectos; 11. V. Dignitatis. de excess. Prælat.) Præeminentiam habeat inter alios Canonicos, sive illos, ratione officij sui, in Choro, Capitulo, & processionibus publicis præcedat, tum censetur constitutus in dignitate, seu personatu, ut constat ex c. Cùm accessissent; 8. de constitut. & c. Cùm olim; 6. de consuet. Azor cit. c. 16. q. 5. & c. 22. q. 1. Idémque est de Thesaurario, seu Custode, Azor cit. c. 16. q. 6. Si verò ratione muneris sui, nullam præeminentiam, seu præcessionem ante alios Canonicos habeat Primicerius, vel etiam Thesaurarius, seu Custos, sed nudum officium, seu administrationem, tunc neque dignitatem, seu personatum habere censetur, licèt duplex beneficium, & pinguiorem præbendam obtineat Laym. in c. un. h. t. & lib. 4. Theol. moral. tract. 2. c. 4. num. 4. §. Alia verò. Porrò jurisdictionem, vel curam animarum Primicerius, seu Præcentor non habet, nisi ubi fuerit consuetudine introductum, Azor cit. c. 22. q. 1. §. Quæres.

TITVLVS XXVI.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

AD Sacristam, qui etiam Archidiacono subjectus est, pertinet custodia sacrorum vasorum (saltem post Archidiaconum) vestimẽtorum Ecclesiasticorum, & totius Thesauri Ecclesiastici, nec non cura luminarium, sive in cera, sive in oleo, scilicet lampadum, prout habetur in c. un. h. t. quod est desumptum ex Concilio Toletano; & ibi Gl. V. Vasorum, & V. Luminaria. Videtur autem Sacrista idem esse cum eo, qui in quibusdam Ecclesiis Thesaurarius vocatur, idémque utriusque esse officium, ut colligi etiam videtur ex c. 1. §. Ad Thesaurarium dis. 28. & notat Azor cit. c. 16. q. 4. ubi q. 5. addit, huius munus etiam esse, singulis operarijs ab Ecclesia conductis debita stipendia reddere.

TITULUS XXVII.

DE OFFICIO CUSTODIS.

I. Quia Custos est quasi minister Sacristæ, ut notat Gloss. & Abb. in Rubr. hujus tit. ideo hîc describitur illius officium. Et inprimis inc. 1. quod est desumptum ex Libro Ordinis Romani, statuitur, quòd Custos circa custodienda ea, » quæ sunt Ecclesiæ, debet obedire Archidiacono, » pulsando campanas, signum dare ad Horas Canonicas: custodire pallia, linteamina Altaris, & » alia utensilia Ecclesiæ: (Excipit tamen Hostiens. hîc V. Utensilia; vasa aurea, & argentea, & vestimenta pretiosa, quorum custodia pertinet ad Sa» cristam.) Item ad officium custodis spectat ac» cendere lampades, & laternas, easque, debito » tempore, iterum extinguere, ne nimis diu arden» do oleum depereat, aut minùs lucendo, obscurior » sit Ecclesia, sed omnia cum discretione fiant, quæ » est omnium virtutum mater. Quòd si minùs i» doneus sit ad hoc officium, ab Archidiacono cor» rigi debet, &, si non emendet, re delatâ ad E» piscopum, amoveri debet, & alius idoneus mi» nister constitui.

II. Præterea in c. Custos; 2. h. t. quod est de» sumptum ex Concilio Toletano, decernitur, quòd » Custos solicitus esse debet de ornamentis Ecclesiæ, » luminarijs, & incenso: habere paratum panem, & » vinum ad Sacrificium Missæ: signum dare ad sin» gulas Horas Canonicas, prout jusserit Archidia» conus: item cum ejusdem consensu, absente Epi» scopo, omnes oblationes, seu eleëmosynas, & deci» mas inter Canonicos, seu Clericos dividere. Addi» tur in fine, quòd his tribus, videlicet Archidiacono, » Archipresbytero, & Custode, veluti tribus colu» mnis, niti debeat Ecclesia, ideòque debent esse, sinè » invidia, charitate conjuncti. »

Hinc colligitur, quòd idem videatur esse officium Custodis cum officio Sacristæ, seu Thesaurarij, quia in fine dicti, c. 2. h. t. sub Custodis appellatione etiam comprehendi videtur ipse Sacrista, sive Thesaurarius, cùm expressa de illo mentio non fiat, licèt Compilator horum Titulorum pro diversis habuisse videatur. Verùm in hac re spectanda est cujusque Ecclesiæ consuetudo, secundùm quam, pro varietate Ecclesiarum, & locorum, variantur etiam ista nomina, & simul eorum officia, atque idem nunc Sacrista, nunc Thesaurarius, nunc Custos appellari consuevit, ut notat Azor cit. c. 16. quæst. ult.

III. Postremò, quia pulsare campanas ad officium Custodis pertinet, ideo de hoc agitur in Extravag. quia custos unic. h. t. inter comunes, ubi statuit Papa Joannes XXII. ut Religiosi Ordinum Mendi» cantium in suis Conventibus, seu locis plures cam» panas habere non possint, sinè speciali licentia Se» dis Apostolicæ, sed unâ tantùm in quolibet loco » sint contenti. Idque statutum est, quia Cathedra» les, aliæque Ecclesiæ quetebantur, afferri divinis » officijs impedimentum, unde litigijs, & scandalis » via aperiebatur, ut habetur ibid. in ptinc. Verùm » plures campanulas, in Refectorijs, Sacristijs, Ca» pitulis, & alijs officinis licitè possunt dicti Religio» si habere, quia per illas alijs Ecclesijs non infertur » impedimentum, cùm non inserviant pro convo» cando populo externo, sed pro privatis usibus ipsius» Conventûs. Vivian. in ration. hîc.

TITULUS XXVIII.

DE OFFICIO VICARII.

Postquam actum est de Ministris, qui serviunt Ecclesiæ, nomine proprio, videndum nunc est de ijs, qui serviunt nomine alieno. Extat hîc Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

I. Vicarius generatim loquendo, dicitur, qui vices alterius gerit, in cujus locum substituitur; nam & Jure civili Magistratus, & Judices Vicarios suos habere possunt, quorum operâ utantur in civilibus causis cognoscendis, ac definiendis; ut patet ex tit. C. de offic. Vicar, & notat Azor p. 2. Instit. mor. l. 3. c. 6. q. 1. Et hinc etiam Jure Canonico statutum fuit, ut Prælati, & Rectores Ecclesiarum, qui quandoque varijs negotijs impediti, non omnibus, quæ officij ratio exigit, interesse, eáque per se præstare possunt, Vicarios sibi adsciscere possent, quorum operâ in officijs sibi commissis uterentur, ne quidpiam in his, cum damno Ecclesiæ, negligeretur.

Quare secundùm Jus Canonicum, Vicarij dicuntur, qui legitimâ auctoritate constituti sunt, ut Episcopi, vel alterius Prælati, Parochi, aut Clerici vices gerant in divinis ministerijs celebrandis, vel administratione, aut jurisdictione exercenda. Unde duo sunt Vicariorum genera, seu species, ut notat Abb. Panorm. ad Rubr. h. t. quidam enim sunt: qui in divinis ministerijs, & cura animarum, sive ijs, quæ ad internum forum conscientiæ pertinent, aliorum vices gerunt; & hi vocantur Vicarij in divinis, de quibus potissimùm agitur h. t. in antiquis, & Clement. unic. eod. Alij sunt, qui in foro contentioso, seu externo jurisdictionem vice aliorum exer-

exercent, de quibus agitur b. t. in 6. Nos priùs de Vicario in divinis, & postea de Vicario jurisdictionis agemus.

SECTIO I.

DE VICARIO IN DIVINIS.

II. Vicarius in divinis duplex est, unus perpetuus, alter temporalis, ut notat Azor cit. c. 6. q. 1. & alij DD. communiter. Perpetuus Vicarius is dicitur, qui Episcopi auctoritate canonicè est institutus, in Ecclesia aliqua, certâ ipsi, & congruâ portione, ex annuis Ecclesiæ proventibus, tanquam laboris, & operæ mercede constitutâ, ita, ut amoveri non possit, nisi per privationem, seu depositionem, ob causam jure approbatam, de quo in c. Extirpandæ; 30. §. Qui verò; de præbend. & c. Adhæc; 3. h. t. Gloss. in c. ult. V. Perpetuos Vicarios; & ibid. Abb. num. 1. h. t. Vicarius verò temporalis est, qui legitimâ auctoritate personæ Ecclesiasticæ, in locum alterius, sinè institutione, ad tempus constituitur, & sufficitur, interim congruâ ei portione assignatâ, ita tamen, ut ad nutum, ac libitum ejus, à quo est constitutus, vel cujus vices gerit, amoveri possit, de quo fit mentio in c. Pervenit; 28. de appellat.

§ I.

De Vicariis perpetuis, seu intitulatis?

III. Quæritur 1. A quo nominari, & constitui possit Vicarius perpetuus? Respondetur nominatio, seu præsentatio, ac velut institutio Vicarij perpetui regulariter pertinet ad Rectorem principalem in Ecclesia, Prælatura, seu dignitate, aut beneficio, v. g. Canonicatu, cui Parochia est perpetuò annexa, sive unita, c. Adhæc; 3. h. t. & colligitur ex c. Extirpandæ; 30. §. Qui verò; de præbend. & docet ibid. Abb. num. 9. & habetur in declarationib. S. Congreg. Cardin. super Conc. Trident. Sess. 7. c. 7. de ref. apud Joan. Gallemart. num. 5. Ipsa verò propriè dicta institutio, quæ præcedente examine fieri debet, ad ipsum Episcopum, sive Ordinarium spectat, ut colligitur ex cit. c. Ad hæc; h. t. sinè cujus auctoritate, & consensu, nullum beneficium, & per consequens neque Vicaria perpetua, quæ inter beneficia computatur, in titulum erigi potest, aut in beneficio aliquis institui, c. Ex frequentibus; 3. de institut. c. Cùm ex injuncto; 12. in fin. de hæretic. c. 1. junct. Gloss. V. Beneficium; de R. I. in 6. sicut etiam Episcopi est, congruentem fructuum portionem ipsi Vicario assignare, quæ plerumque est pars tertia, interdum major, vel minor, sicut Ordinario visum fuerit, Concil. Trident. c. l. modò tanta sit, ut decentem sustentationem habeat, & hospitalitatem erga peregrinos, ac misericordiam erga pauperes exercere, & jura Episcopalia solvere, aliáque onera supportare possit, c. 2. de suppl. neglig. Prælat. c. De Monachis; 12. de præbend. Nisi omnia onera ejusmodi incumbant Rectori principali, tunc enim sufficit Vicario perpetuo dare congruentem sustentationem. Clem. 1. de Jur. patron.

IV. Porrò præter nominationem, seu præsentationem Rectoris principalis, intervenire etiam debet consensus, & præsentatio Patroni ad Vicariam perpetuam, ut colligitur ex c. Ad audientiam; 3. de Eccles. ædific. & ibid. docet Gloss. V. Rectoris; Innocent. in cit. c. Adhæc; V. Episcopi; Sylvest. V. Vicarius; quæst. 2. dicto 3. contra Gloss. in cit. c. Adhæc; V. Episcopi. Ratio est, quia patrono jus præsentandi competit ad titulum Parochiæ, quam fundavit, dotavit, aut ædificavit: Vicaria autem perpetua datur etiam in titulum, cùm Vicarius perpetuus in Parochia canonicè institutus titulum perpetuum, saltem utilem, acquirat, ut postea dicetur: ac proinde cùm in institutione Vicarij perpetui agatur, non solùm de præjudicio Rectoris principalis, sed etiam patroni, utriusque consensus meritò requiritur. Sylvest. c. l. Laym. in cit. c. Adhæc; num. 4. Excipiendum tamen est, nisi Ecclesia parochialis unita sit Prælaturæ, seu beneficio electivo, tum enim patroni consensus in institutione Vicarij perpetui non requiritur, quia is per unionem censetur amisisse jus præsentandi, nisi specialiter id sibi reservârit. Laym. in cit. c. Ad hæc; n. 3.

V. Quæritur 2. In quibus Ecclesijs, & quibus ex causis Vicarius perpetuus constitui possit? Respondetur: Vicarius perpetuus, authoritate Episcopi, inprimis constitui potest, ac solet in Ecclesijs parochialibus, quæ alicui alteri Ecclesiæ, vel Collegio Canonicorum, vel Monasterio, vel Seminario Clericorum, vel Academiæ, vel Hospitali domui, vel alteri loco pietatis causâ exstructo, & fundato, vel Ecclesiasticæ dignitati, aut præbendæ in perpetuum annexæ, seu unitæ fuerunt, cit. c. Extirpandæ; §. Qui verò, de præbend. Gloss. in Clement. unic. V. Parochialium; b. t. Concil. Trident. cit. Sess. 7. c. 7. de reform. Deinde etiam interdum, ob pópuli multitudinem, seu Parochiæ amplitudinem, præter Ecclesiam parochialem, Capella, seu Ecclesia filialis erigitur, & ædificatur, quæ accessoriè, & in perpetuum unita, ac subjecta est Ecclesiæ principali, seu Matrici, in eáque etiam Vicarius perpetuus, cum consensu, & approbatione Episcopi, à principali Rectore constituitur, juxta c. Ad audientiam; 3. de Eccles. ædific. detractâ etiam ex reditibus Ecclesiæ principalis justâ, ac debitâ portione ad commodam sustentationem Vicarij, cit. c. Extirpandæ; §. Qui verò; Azor cit. c. 6. q. 2. In beneficijs verò simplicibus perpetuò unitis alteri beneficio non solet constitui Vicarius perpetuus, sed solùm in Ecclesijs parochialibus. Gloss. in cit. Clement. unic. V. Parochialium; b. t. Rebuff. in praxi benefic. tit. de Vicar. perpet. num. 5. Porrò plures alij sunt casus, quibus licitum est Vicarium, etiam perpetuum, constituere, ut, si quis ex dispensatione obtineat plures Ecclesias, vel beneficia curata, vel personalem residentiam requirentia, & aliis casibus, quos recenset Hostiens. in summ. n. 5. h. t.

VI. Quæritur 3. An in Ecclesijs parochialibus perpetuò unitis Ecclesijs, vel Capitulis, Monasterijs, aut alijs pijs locis, instituendi sint Vicarij perpetui; an verò etiam eis præfici possint Vicarij temporales, & ad nutum amovibiles? Respondetur:

Etsi

Etsi spectato Jure communi, in beneficijs Ecclesiasticis curatis, seu parochialibus, quæ Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesijs, vel Monasterijs, aut pijs locis quibuscunque, perpetuò sunt unita, instituendi sunt Vicarij perpetui, ut constat ex c. Extirpandæ; 30. §. Qui verò; c. De Monachis; 12. de præbend. & c. 1. de Capell. Monach. in 6. potest tamen etiam quandoque in beneficijs curatis, seu parochialibus perpetuò unitis alteri dignitati, vel beneficio constitui Vicaria perpetua, etiamsi ea administretur per Vicarios temporales, si ita Ecclesiæ magis expedire Episcopus judicaverit, ut constat ex Concil. Trident. cit. Sess. 7. c. 7. de reform. ubi decernitur, ut „ Ordinarij locorum solicitè provideant, ut beneficia Ecclesiastica curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, seu alijs Ecclesijs, vel Monasterijs, beneficijs, seu Collegijs, aut pijs locis quibuscunque perpetuò unita, & annexa reperiuntur, animarum cura exerceatur per idoneos Vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinarijs, pro bono Ecclesiarum regimine, aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut majori, vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum, portione etiam super certa re assignandâ: quod S. Congreg. Concil. apud Jo. Gallemart. ibid. num. 4. ita declarat: si Ecclesiæ sint curatæ, & unitæ Monasterijs (idem est de alijs Ecclesijs Cathedralibus, Collegiatis, &c. ut constat ex ipso textu Concilij) possunt Episcopi Ordinarij locorum visitare eas, & in eis Vicarios perpetuos, sive temporarios constituere, secundùm dispositionem Concilij Trident. hoc capite, & paulò infrà n. 5. additur: non tamen prohibetur, quò minùs cura animarum exerceri possit per Vicarium amovibilem. S. 21. c. 6. de reform. idemque ibid. repetitur num. 8. In Ecclesijs curatis unitis Monasterijs possunt Episcopi Ordinarij locorum ponere in eis Vicarios perpetuos, vel temporaneos, juxta dispositionem hujus decreti, prout eis expedire videbitur. Quin imò, universim loquendo, quando in unione beneficiorum non fuit constitutus Vicarius perpetuus, auctoritate Episcopi, potest in illo poni Vicarius temporalis. Rebuff. c. l. n. 6.

VII. Præterea Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum, penes quæ animarum cura residet, possunt in Ecclesijs parochialibus pleno jure, quoad spiritualia, & temporalia, eisdem subjectis, & unitis, spectato Jure communi, arbitratu suo, ponere idoneos Vicarios temporales, neque cogi possunt ad constituendos Vicarios perpetuos, qui curam animarum in ijsdem Ecclesijs exerceant, ut tradit Gloss. communiter recepta in Clement. frequens unic. de excessib. Prælat. & ibidem. Abb. num. 17. Rebuff. c. I. num. 6. nam quando Ecclesia Cathedralis habet Parochiam, jura parochialia pertinent ad Capitulum, non ad Episcopum, ut colligitur ex c. Super; 8. & ibi notat Abb. num. 4.

Veruntamen negari non potest, quin multò magis expediat, ut in prædictis Ecclesijs instituantur Vicarij perpetui: tum quia, cùm parochiæ sunt unitæ Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis, cura animarum non est penes singulos Canonicos, sive Capitulares in particulari, sed potiùs penes totum Collegium, seu Capitulum; & sic Parochia non habet certum, & particularem Pastorem, qui curam animarum exerceat, cùm Collegium, seu Capitulum non sit persona vera, sed ficta, ideóque magis conveniens est, & consultum, ut quælibet Ecclesia curata habeat unum certum, & proprium Rectorem, aut Vicarium, cui cura animarum incumbat, c. Sicut; 4. caus. 21. q. 2. c. Cùm non ignores; 15. de præbend. Tum quia cùm Vicarij temporales ad nutum amoveri, vel etiam ipsi pro libitu ab Ecclesijs parochialibus, in quibus non sunt intitulari, recedere possint, ea frequens Ministrorum mutatio ut plurimùm valde perniciosa est ipsis Ecclesijs, arg. Clement. unic. de renunc. Fagnan. in c. ult. n. 14. & seqq. h. t. ubi fusè probat, valde expedire, ut Sedes Apostolica statuat, deinceps Vicarios perpetuos in dictis Ecclesijs esse instituendos.

VIII. Quæritur 4. Quale jus Vicario perpetuo competat, & in quibus æquiparetur Rectori principali, sive Parocho? Respondetur: Postquam Vicarius perpetuus, cum congrua portione, institutus est in Ecclesia curata, seu Parochiali, jus reale, ac verum titulum canonicum beneficij acquirit, non quidem directum, qui est penes Rectorem principalem, cujus vices gerere dicitur, sed utilem portionis ex annuis parochiæ unitæ reditibus sibi assignatæ, ratione cujus verum beneficium habere censetur, quia in perpetuum, non à Rectore principali, sed ab Episcopo instituente datur, ut colligitur ex c. Postulâsti; 27. junct. Gloss. V. Beneficium de rescript. Gloss. in c. 1. V. In diversis; h. t. Azor cit. c. 6. q. 5.

IX. Atque hinc Vicaria perpetua æquiparatur beneficio curato, seu Parochiali, & quæ jure statuta sunt de Ecclesijs curam animarum habentibus, vel de Rectore Ecclesiæ Parochialis, etiam locum habent, & observari debent in Vicaria, vel Vicario perpetuo, juxta Clement. unic. h. t. Ubi Clemens „ V. Statuit; quæ in Ecclesijs curam animarum (in foro judiciali, vel pœnitentiali) habentibus, per receptionem aliarum similium amittendis: ac de ipsarum (scilicet Ecclesiarum curatarum) ad Sacerdotium (infra annum) promovendis: & de eorum (Rectorum) ætate à jure statuta sunt, in perpetuis Ecclesiarum parochialium Vicarijs, & assumptis ad eas observari. „

Quare 1. Sicut beneficium curatum, seu parochiale (c. De multa, 28. de præbend. & Extravag. Execrabilis unic. Jo. XXII. eodem.) ita Vicaria perpetua vacat ipso jure, per alterius similis beneficij adeptionem, cit. Clement. unic. Spectato tamen jure antiquo, adeptus aliud beneficium curatum, erat Vicariâ privandus, non autem ipso jure privatus, ut patet ex c. 1. h. t. ubi habetur, quòd Georgius Presbyter, cùm 20. annis à Vicaria sua abfuisset, & interim in diversis Ecclesijs personatus, vel beneficia curata adeptus fuisset, postea reversus Vicariam suam repetere voluit. Sed re delatâ ad Papam Alexandrum III. is respondit; Cùm repugnet SS. Canonibus, ut qui curam animarum in una Ecclesia gerit, in alia Vicarius existat, ideo dictum Presbyterum compellendum esse, ut à petitione Vicariæ illius desistat. Ex quo patet, quòd, licèt in hoc c. mandetur, ut is, qui habet Vicariam perpetuam Ecclesiæ parochialis, si acquirat aliud beneficium curatum,

tum, illâ privandus, sive ad illam non ampliùs admittendus sit; non ramē hîc statuitur, ut per adeptionem alterius beneficij curati, unius, vel plurium, ipso jure perdat Vicariam priùs obtentam, sicut posterioribus juribus suprà citt. statutum fuit. Gloss. fin. hic.

X. Secundò: Sicut Rector principalis ipso jure amittit parochiam, nisi intra annum, post pacificam ejus possessionem, legitimo impedimento cessante, Sacerdos ordinetur, c. Licèt; 14. de elect. in 6. ita etiam Vicarius amittit, ob eandem causam, Vicariam perpetuam, cit. Clem. unic. & ibi Gloss. V. Sacerdotium. Quamvis olim, non ipso jure illam amittebat, sed per subtractionem proventuum, vel privationem ipsius Vicariæ ad Sacerdotium suscipiendum compellebatur, ut patet ex c. Ex parte; 6. & ult. h. t. ubi Papa Honorius III. mandat, » ut perpetui Vicarij, in Ecclesijs, in quibus Vicarias » obtinent, ad residendum, &, ut se in Presbyteros, » sicut earum cura exigit, faciant promoveri, per sub- » tractionem proventuum, vel ipsarum Vicariarum » compellantur. Ratio est in textu, quia curam, ac veluti curarum beneficium obtinent, idcòque, & ad residentiam personalem, & ad Ordinem Sacerdotij Vicariæ perpetuæ intra tempus jure præscriptum suscipiendum, sicut ipsi Rectores principales, seu Parochi intitulati, obligantur, cit. Clement. unic. h. t. Gloss. Magna; in cit. c. ult. h. t. & Abb. ibidem not. 1. & 2.

XI. Tertiò: Sicut nemo potest consequi beneficium curam animarum habens, sive Parochiam, ante xxv. ætatis annum cœptum, c. Cùm in cunctis; 7. §. Inferiora; de elect. cit. c. Licèt; eod. in 6. ita nec Vicariam perpetuam, cit. Clement. unic. Et sicut Episcopus non potest dispensare super ætate cum Rectore Ecclesiæ Parochialis, c. unic. de ætat. & qualit. in 6. ita nec cum Vicario perpetuo. Gl. in cit. Clement. unic. V. Ætate.

Porrò Episcopum posse dispensare cum Vicario perpetuo Ecclesiæ curatæ, seu parochialis, ut ratione studij, non teneatur intra septennium suscipere Sacerdotium, sicut potest cum Rectore Ecclesiæ parochialis, juxta c. Cum ex eo; 34. de elect. in 6. tradit Gloss. in cit. Clement. unic. V. Sacerdotium, & Abb. ibid. n. 6. tum quia ratio permissionis expressa in cit. c. Cùm ex eo; æquè habet locum in Vicario perpetuo, atque in Rectore principali: tum quia ibi generaliter permittitur Episcopis potestas dispensandi cum illis, qui obtinent Ecclesias, quod verè dici potest non minùs de Vicarijs perpetuis, quàm de Rectoribus. Ex quo colligitur, quòd in materia dispensationis, propter identitatem rationis, fieri potest extensio. Abb. c. l. n. 7. Neq; verò hoc casu Vicarius dabit Vicarium, sed Episcopus dispensans, loco perpetui Vicarij, ad septennium ponet Vicarium, sicut aliàs loco Rectoris. Gl. in cit. Clem. V. eod.

XII. Quartò: Sicut non potest aliquis simul esse Rector plurium, & diversarum Ecclesiarum: ita nec Vicarius perpetuus in diversis Ecclesijs, prout re- » scripsit Alexander III. in c. Provideas; 2. h. t. ubi » præcipit, ne aliquis permittatur habere plures » Vicarias, quia cùm Vicarij teneantur deservire Ec- » clesijs, earúmque personis (sive curam animarum » habeant) contra jus est, ut quis Vicariam habeat, præter unam; non enim idem potest simul duabus deservire, cùm personalem residentiam requirant. Et si verò regulariter prohibitum sit habere Vicarium, præsertim perpetuum, quia quilibet per seipsum, & personaliter tenetur deservire Ecclesiæ, vel beneficio, c. Quia nonnulli; 3. & c. seq. de Cleric. non residen: sunt tamen certi casus, in quibus licitum est Vicariū habere, & per substitutum deservire Ecclesiæ. Gl. hîc V. Plures; & Abb. n. 2. & patet ex suprà dictis n. 5.

XIII. Quintò: Sicut Parochus, vel alius beneficiatus, temere, & sinè causâ, non est privandus beneficio suo: ita neque Vicarius perpetuus semel canonicè, id est, auctoritate Ordinarij institutus amoveri potest ab Ecclesia sua, nisi per sententiam competentis Judicis, ob crimen, vel aliam justam causam, ut constat ex c. Ad hæc; 3. h. t. ubi idem Papa Alexander III. ita re- » scripsit: Si persona alicujus Ecclesiæ (id est, perso- » natum obtinens, v. g. Decanus Ecclesiæ Cathedralis) » cui Ecclesia parochialis perpetuò est unita, Vica- » rium in illa instituerit, seu constituerit, eique; cum » consensu, & auctoritate Episcopi Diœcesani, cer- » tam reditum portionem assignaverit: is, qui, per- » sonâ illâ defunctâ, nempe Decano, in personatum » illius successit, non potest Vicarium illum ab Ec- » clesia amovere, aut pensionem ipsi assignatam mi- » nuere (cùm sit perpetuò constituta. Gloss. fin. hîc) » nisi crimen commiserit, propter quod per Judicem » suum Vicariâ, vel beneficio sit privandus. »

Hinc colligitur 1. Quòd Vicarius perpetuus in Ecclesia curata alteri unita institui non potest, sinè auctoritate Episcopi Diœcesani, ad quem pertinet institutio propriè dicta, etiam in Vicaria perpetua, & non ad inferiorem Episcopo. Hostiens. hîc V. Instituit; & Abb. not. 1. & dictum suprà.

Colligitur 2. Quòd Vicarius perpetuus, etiam mortuo Rectore principali, removeri non potest à Successore, sinè consensu, & auctoritate Episcopi. Abb. hîc not. 2. & Rebuff. tit. de Vicarijs perpet. n. 15. quia Vicaria perpetua est beneficium, & datur Vicario in titulum perpetuum, ideóque cùm jus reale beneficij curati, auctoritate Episcopi, sit consecutus, eo privari non potest, nisi ob crimen per Judicis sententiam.

XIV. Sextò denique sicut Parochus, ita, & Vicarius perpetuus in sua Ecclesia personaliter residere tenetur, & ad id per fructuum subtractionem est compellendus, cit. c. ult. h. t. Et hinc sicut Parochus intitulatus, ita & Vicarius perpetuus tenetur habitare in ædibus parochialibus Ecclesiæ unitæ præbendis Capitularibus, & in earum defectum, in alia domo propinquiore à se conductâ, intra limites Parochiæ, ex sententia S. Congreg. Concil. apud Fagnan. in cit. c. ult. n. 2. h. t.

Porrò sicut Vicarij perpetui tenentur ad onera Parochorum, aliásque obligationes curæ animarum annexas; ita etiam eotundem commodis gaudent, juxta reg. jur. 56. in 6. cùm Rectoribus Parochialibus in jure æquiparentur, cit. Clement. unic. h. t. Tusch. V. Vicarius; conclus. 196.

XV. Quæritur 5. Qualem potestatem habeat Vicarius perpetuus in Ecclesia curata, seu Parochiali, in qua Vicarius est constitutus? Respondetur: Vicarius perpetuus in parochiali Ecclesia constitutus can-

eandem potestatem habet, quam verus Parochus, ita, ut tota cura actualis, sive quoad exercitium, Vicario commissa sit; Rector autem principalis non nisi habitu curam retineat. Gloss. in c. Super eo; 6. V. Annexæ; junct. Gloss. margin. de præbend. in 6. Abb. in c. Extirpandæ; 30. §. Qui verò; n. 15. extra eod. Rebuff. cit. tit. de Vicar. perpet. num. 11. Quamobrem Vicarius perpetuus, cum congrua portione, institutus ab Episcopo, seu intitulatus in parochia, vix quisquam dependet à Rectore principali, cùm jus reale beneficij curati, auctoritate Episcopi sit consecutus, & cura parochialis actu ipsi attributa sit, ideòque ipso Vicario invito, Rector principalis in Ecclesia parochiali deservire, seu Sacramenta administrare non debet, nec potest. Rebuff. c. l. n. 1. Azor cit. c. 6. quæst. 2. in fine: quia nullus potest in animarum curam se ingerere, nisi immediatum titulum ad illam habeat, qualem non habet Rector principalis, cujus dignitati, vel Canonicatui accessoriè, & in perpetuum annexa est Ecclesia Parochialis. nam per talem unionem ipsum beneficium principale, cui annexa est Ecclesia parochialis, si sit simplex, v. g. Canonicatus, non fit curatum, cùm provisus non sit primò, ac principaliter intitulatus in Ecclesia Parochiali, sed in Canonicatu, vel alio beneficio, cui illa est accessoriè, & in perpetuum unita. Barbos. in Collect. in c. ult. num. 11. h. t. Et hinc Rector principalis habet solùm curam in habitu, idque ex juris quodammodo dispensatione, dum permittit eum habere præbendam, cui annexa est Ecclesia curata, arg. c. Præterea; 5. & c. Ex litteris; 29. de offic. deleg. & l. 2. ff. de jurisdict. omn. jud. Fagnan. in c. Exposuisti; 33. num. 39. de præbend. Ob quam causam etiam in ipso Rectore principali non requiruntur qualitates, seu conditiones, quæ aliàs exiguntur in Beneficiario Curato, seu curam animarum habente, sed solùm eæ qualitates, quæ requiruntur ad ipsum beneficium principale, v. g. Dignitatem, vel Canonicatum, cui unita est Ecclesia parochialis. Barbos. c. l. num. 15.

Prædicta autem procedunt, quando unio, seu Incorporatio parochiæ facta est alteri dignitati, vel Canonicatui independenter ab onere, seu curâ animarum, quæ incumbit Ecclesiæ parochiali, sive quoad temporalia tantùm, ita nimirum, ut relictâ congruâ portione Vicario, reliqui proventus ad Rectorem Principalem, cujus dignitati, vel Canonicatui accessoriè, & in perpetuum unita est parochia, pertineant: tum enim cura animarum actu spectat ad Vicarium, non verò ad Principalem, nisi habitualiter, ideòque neque is se quoad spiritualia immiscere potest, ut dictum. Quòd si verò Ecclesia parochialis sit unita, seu incorporata alteri Ecclesiæ, vel beneficio, dependenter, ac pleno jure, id est, quoad temporalia, & spiritualia simul, ut, si v. g. propter locorum distantiam, Ecclesia parochialis divisa sit in duas, & de novo erecta accessoriè sit unita, & subjecta tanquam filialis Ecclesiæ Matrici, seu antiquæ: tum, cùm unus, idémque sit Rector utriusque beneficij, vel Ecclesiæ principalis, & accessoriè annexæ, & in utraque æquè principaliter sit intitulatus, tota cura animarum, tam actualis, quàm habitualis utriusque Ecclesiæ, est penes Rectorem principalem, quamvis eam interdum, ob justam causam, v. g. absentiam, vel aliam similem, ad tempus exercere possit per Vicarium temporalem. Barb. c. l. n. 10. 12. & 17.

XVI. Porrò quod dictum est, curam actualem Ecclesiæ Parochialis accessoriè, & in perpetuum unitæ alteri beneficio, assignatâ Vicario perpetuo in ea constituto certâ portione redituum, esse penes ipsum Vicarium, id ita intelligendum est, ut exercitium juris parochialis, in spiritualibus, & pertinentibus ad curam animarum, sive forum internum, spectet ad Vicarium: in ijs verò, quæ ad externam defensionem, vindicationem jurium parochialium, adeóque ad forum contentiosum, atque fabricæ reparationem pertinent, exercitium juris parochialis ad Rectorem principalem spectat, saltem si is majorem partem redituum percipiat, quia & ipsa Capella, seu Parochia unita quoad proprietatem dicitur esse Rectoris principalis, non Vicarij. Sylvest. V. Vicarius; quæst. 2. dicto 4. Zabarell. in Clement. unic. h. t. quæst. 10. Laym. de Jurisdict. ordin. quæst. 152. Nisi tamen de ipso Jure Vicariatûs retinendo, vel recuperando agatur: nam Vicarius perpetuus, ac intitulatus pro juribus Vicariæ suæ, etiam sinè mandato Rectoris principalis, agere potest. Sylvest. c. l. cùm enim titulum beneficij obtineat, c. Michael; 13. de filijs Presbyt. ideo de ipso, sicut de alijs Curatis, & Beneficiatis sentiendum est. Clement. unic. h. t. Constat autem, quòd Curatus, & quilibet alius Beneficiarius in judicio agere potest pro juribus sui beneficij, c. Ex litteris; 3. de probat. ergo etiam Vicarius perpetuus id potest. Imò in tali casu, si uterque agere velit, Vicarius perpetuus præferri debet Rectori principali: cùm enim ipse in Vicaria jus quoddam, sive quasi dominium utile habeat, & fructus tanquam usufrarius quidam inde participet, ideo pro hoc jure suo defendendo agere potest, quia ipsius principaliter interest. Felin. in c. Gl. Perpetuus; 12. n. 2. de fide instrum. Quòd si verò Rector principalis etiam judicio assistere velit, admittendus est, cùm etiam ejus intersit: nam, si Vicarius causam perdat, & ideo necessariam sustentationem non habeat, Rector aliunde ipsi providere debet. Sylv. c. l. Verùm pro ijs juribus Ecclesiæ, quæ remanent penes Rectorem principalem, Vicarius perpetuus agere non potest, nisi ab illo mandatum habeat. Sylv. c. l.

XVII. Quæritur 6. An Vicarius perpetuus alium Vicarium sibi substituere possit? Resp. Non potest Vicarius perpetuus alium similem, & perpetuum Vicarium substituere, prout firmitur ex c. Clericos; 4. h. t. ubi Papa Alexander III. rescribit Episcopo cuidam, „ne permittat Clericos in Presbyteratu, vel alijs inferioribus Ordinibus constitutos, in Vicarijs Ecclesiarū, „ quas adepti sunt, alios sibi substituere, cùm id satis „ sit absonum, & absurdum. Cujus c. duplex esse potest sensus, sive expositio, prout tradit Gloss. hic in casu. Hostiens. ibidem & Abb. num. 1. Prima est: non permittas Clericos, id est, Prælatos, vel Rectores in Presbyteratu, vel alios in inferioribus Ordinibus constitutos substituere in Vicarijs Ecclesiarum, quas adepti sunt, alios tanquam Vicarios, nam appellatione Clericorum continentur etiam omnes Superiores, & Prælati, seu Rectores

Eccle-

Ecclesiarum, in quibus habent curam animarum, vel aliam dignitatem, qui in propria persona debent deservire Ecclesiæ, & non per Vicarios sibi substitutos, quia hoc fieret contra rationem, cùm beneficium detur propter officium. Alius verò sensus, sive expositio est: Clerici, scilicet Vicarij, sive sint Presbyteri, sive Diaconi, sive Subdiaconi, non possunt alios Vicarios in Vicarijs Ecclesiarum, quas adepti sunt, sibi substituere, quia hoc foret absurdum. Hostiens. hîc & Abb. n. 2. Et iste posterior sensus, sive expositio huc propriè pertinet, quam sequuntur communiter DD. Ratio autem, cur Vicarius perpetuus alium similem Vicarium substituere non potest, est; tum quia idem titulus, seu jus Vicariæ ad duos simul pertinere non potest, tum quia neque ipse Parochus, seu Rector principalis Ecclesiæ potest Vicarium perpetuum instituere, eùm principaliter, sive per se ipsum deservire teneatur, præterquam in casibus jure concessis, c. Extirpandæ; 30. §. Qui verò; de præbend. & sumitur ex hoc c. secundùm priorem illius intellectum: tum quia Vicarius perpetuus non nisi auctoritate Ordinarij, sive Episcopi institui potest, c. Ad hæc; 3. h. t. adeòque etiam à Vicario, sinè consensu ejusdem, alius Vicarius perpetuus substitui non poterit: tum etiam propter processum in infinitum vitandum: nam Vicarius substitutus in locum Vicarij perpetui, posset alium similem substituere, & ille itidem alium, & sic in infinitum, & quia electa est industria personæ illius. Hostiens. hîc & Abb. num. 2. Azor cit. c. 6. quæst. 10. Nec obstat, quòd Procurator, sive ad lites, sive ad negotia, potest substituere alium, post litem contestatam, vel negotium cœptum c. 1. & 2. de procurat. in 6. quia is fit quasi dominus litis, vel negotij cœpti, Abb. c. l. & Azor. neque etiam delegatus potest alium substituere, committendo ei in totum vices suas, de quo infrà.

XVIII. Cæterùm non prohibetur Vicarius perpetuus, ex justa causa, ad tempus breve, v. g. ad unam, vel duas hebdomadas, etiam sinè auctoritate, & consensu Episcopi, substituere Vicarium temporalem, committendo illi totum officium suum, sive administrationem. Hostiens. in cit. c. Clericos; & ibid. Abb. in fine. Azor c. l. Ratio est, quia etiam alij Parochi, seu Curati, propter necessariam absentiam, vel infirmitatem, ad breve tempus possunt sibi alium idoneum Sacerdotem substituere, ergo etiam Vicarius perpetuus id poterit, cùm & ipsi velut ordinaria cura, & jurisdictio competat, & Parocho in jure æquipatetur. Ad longum verò tempus, si impedimentum diu duraturum sit, Vicarius interim auctoritate Episcopi constituendus est, ut colligitur ex c. Cùm ex eo; 34. §. Porrò; de elect. in 6. Quare si Curatus, ultra duos menses, abesse cogatur à parochia, debet licentiam ab Ordinario impetrare, & Vicarium idoneum ab eodem approbandum relinquere, juxta Concil. Trident. Sess. 23. c. 1. de reform. Azor cit. c. 6. q. ult. Si verò præsens sit Curatus, sed ob infirmitatem præesse officio personaliter non possit, probabile est, quòd etiam, ultra duos menses, Vicarij, seu Cooperatoris operâ uti poterit, delegando ei totum officium suum, cúmque consilijs suis adjuvando: sin autem impedimentum Curati diuturnum sit, v. g. pluribus mensibus duraturum, Episcopus admonendus erit, ut interim Vicarium constituat. Laym in cit. c. Clericos; num. 1. §. Quæres.

XIX. Quæritur 7. An, & quomodo finiatur officium Vicarij perpetui? Respondetur: Potestas Vicarij perpetui non extinguitur morte, seu obitu Rectoris principalis; neque propter depositionem, excommunicationem, vel suspensionem ab officio, & beneficio ejusdem principalis, definit, vel suspenditur officium Vicarij perpetui; quia is non à Rectore principali, sed auctoritate Superioris, videlicet Episcopi, & ipsius Juris est constitutus, ideóque potestatem ordinariam, & à Rectore principali independentem est consecutus. Abb. in cit. c. Extirpandæ; §. Qui verò; n. 14. de præb. & patet ex eod. c. Azor cit. c. 6. q. 7.

Quare mortuo Rectore principali, ejus Successor Vicarium perpetuum amovere non potest, c. Ad hæc; 3. h. t. habet enim jus in re, id est, Vicariæ perpetuæ: quamvis non teneat ipsam Ecclesiam parochialem, quoad proprietatem, seu titulum directum, qui residet penes Rectorem principalem. Gl. in cit. c. Ad hæc; V. Removere; & patet ex dictis suprà num. 13. Cæterùm potestas, & officium Vicarij perpetui, ijsdem modis, quibus Parochi, finitur, & amittitur, videlicet per mortem, resignationem, aut depositionem ipsius Vicarij instituti: veruntamen ipsa Vicaria morte Vicarij vacat, non extinguitur, quippe quæ de novo erecta fuit, & in perpetuum, sicut nec alia beneficia morte beneficiarij extinguuntur, sed vacant, ita, ut alij conferri possint, de quo suo loco.

§. II.

De Vicariis temporalibus, & Cooperatoribus Parochorum.

XX. Quæritur 1. Ex quibus causis constitui possit Vicarius temporalis? Respondetur: Ex pluribus causis à jure concessis talis Vicarius constitui potest, & solet. Veluti quia Parochus, vel alius Rector beneficij pluribus Ecclesijs, quas legitimè obtinet, simul deservire nequit, ideóque in una personaliter resider, ac per se ipsum deservit; in alijs Vicarium constituit, qui ejus nomine administret, ut colligitur ex c. Et temporis; 48. caus. 16. quæst. 1. Vel quia Ecclesia vacat, cui non statim de alio Rectore idoneo provideri potest, ideóque ad tempus Vicarius in ea constituendus est, donec ei de Rectore provideatur, c. Cum vos; 4. de offic. Jud. ord. Concil. Trident. Sess. 24. c. 18. de reform. Vel ob multitudinem negotiorum, quibus Ecclesiæ Rector, ratione sui officij, detinetur, vel ob peregrinationem ad pia loca susceptam: vel ob infirmitatem, aut senium: vel ob justam absentiam ab Episcopo cognitam, & approbatam, quia v. g. Parochus in studijs versatur, vel quia nondum Sacerdos factus est, vel quia Religionem ingressus est, & adhuc in probatione versatur; vel denique quia ob aliam causam aliquam, videlicet necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ, per se ipsum deservire non potest, ideóque Vicarij operâ uti debet. Azor cit. c. 6. q. 3.

XXI. Quæritur 2. Quis possit constituere Vicarium temporalem, & quale jus, sive potestas ei competat? Respondetur: Parochus, imò etiam Vicarius perpetuus, potest propter necessarium impedimentum, Vicarium temporalem, sive ad breve tempus suo loco substituere, etiam sinè licentia Episcopi, totam ei curam, & officium pastorale committendo, dummodo sit notus, & de promotione ejus ad hoc officium constet. Fagnan. in c. ult. num. 13. de Cleric. ægrot. & alii communiter; & sumitur ex Concil. Trident. c. 4. Sess. 21. de reform. ubi habetur, quòd possint Episcopi Rectores, vel alios, ad quos pertinet, ad hoc cogere, & nisi statutum Synodale, vel provinciale prohibeat, Curato substituere Vicarium etiam ad breve tempus. Rebuff. in praxi benef. tit. de dispensat. de non resid. n. 14.

Porrò talis Vicarius temporalis non se habet instar Beneficiarij, quia titulum, & jus in parochia non habet, sicut Vicarius perpetuus, sed jure parochiali, & curâ animarum penes Rectorem principalem manente, Vicarius solùm eam exercet, non suo, sed ex commissione, & nomine Rectoris principalis, aut eum constituentis. Azor cit. c. 6. q. 5. Quare neque morte ipsius Vicarij temporalis Parochia vacat, sed per mortem Rectoris principalis, vel ejus resignationem, aut depositionem, officium, & administratio Vicarij exspirat, ad cujus etiam nutum, & sinè causa amoveri potest Vicarius temporalis. Innocent. in c. Cùm non ignores; 15. num. 2. de præbend. Hostiens. ibid. §. Et quandoque; & Jo. Andr. num. 3. Verùm Vicarii ad libitum amovibiles deputati à Capitulo Cathedrali ad curam exercendam in Ecclesia parochiali, possunt quidem à Capitulo ad nutum ejusdem amoveri, non tamen ab Ordinario, nisi ex causa legitima, & probata, propter quam, etiamsi perpetui essent, amoveri possent, juxta declarat S. Congregat. Concil. apud Fagnan. in c. Cùm ad Monasterium; 6. num. 39. de statu Monach.

Præterea Vicarii temporalis potestas exspirat, redeunte ad suum officium Rectore principali, vel per revocationem Vicarii ab eo, qui illum constituit, factam: vel per propriam renunciationem ipsius Vicarii, quam facere potest, pro arbitrio, nisi ad certum tempus se obligârit, tum enim ante tempus illud elapsum, sinè consensu Rectoris, aut Episcopi, Vicarius suum officium deserere non debet.

XXII. Quæritur 3. An Vicarius temporalis possit alium similem Vicarium substituere? Respondetur: Spectato Jure communi, Vicarius temporalis, qui titulum non habet, alium Vicarium temporalem substituere nequit, demandando ei totam curam, sive officium suum, etiam ad modicum tempus, nisi cum licentia Ordinarij, expressa, vel tacita: & tum non tam suo, seu proprio, quàm ipsius Ordinarii pastoris, jure, & auctoritate alium Vicarium substituit. Sanch. lib. 3. de matr. dis. 31. num. 2. & 15. Laym. l. 5. Theol. mor. tr. 6. c. 10. n. 13. & in c. Clericos; 4. n. 3. h. t. quamvis Vicarius temporalis, si solus officio satisfacere non possit, non prohibeatur assumere Cooperatorem, seu Coadjutorem: quia sicut delegatus ad Universitatem causarum, cùm veluti ordinariam jurisdictionem habere reputetur, unam, vel alteram causam subdelegare potest, seu partem jurisdictionis, non tamen totam suam jurisdictionem sibi delegatam, ut colligitur ex l. 1. C. Quis, & à pluribus appell. & ibi Gl. V. Ab eo; & docet etiam Gl. in l. à judice; 5. V. Non habet, & in c. Cùm causam; 62. V. Delegatus; de appell. ita similiter Vicario temporali censetur ab Ordinario concessa potestas substituendi, seu demandandi, non quidem totum officium, sed partem ejus, sive unum, alterúmve actum officij parochialis, quia & ipse quasi ordinariam jurisdictionem, ac veluti commendatam exercet. Sylvest. V. Vicarius; q. 5. Sanch. c. l. Laym. c. l. Excipiendum tamen est, nisi alicubi consuetudo permittat (quæ pluribus locis viget) ut Vicarius etiam temporalis, seu Vicecuratus ad nutum amovibilis possit, ob justam causam necessariæ absentiæ, vel infirmitatis, alium Vicarium ad breve tempus suo loco substituere, totum officium suum ei demandando; quia Episcopus constituens Vicarium temporalem, & sciens talem consuetudinem, tacitè consentire, & dare facultatem ad talem substitutionem censetur. Sylv. & Sanch. locis citt.

XXIII. Ex dictis colligitur, quòd Vicarius temporalis Curati, seu Parochi habeat jurisdictionem, seu potestatem quasi ordinariam, quia gerit vices Parochi, qui ordinariam jurisdictionem habet, eíque in eadem jurisdictione, officio, aut curâ est substitutus, ut indicat Gloss. communiter recepta in Clement. 1. V. Presbyteri; de privil. & alij apud Fagnan. in c. Quod nobis; 2. de clandest. desponsat. num. 28. non autem habet jurisdictionem delegatam, cùm non diversam, sed omninò eandem jurisdictionem ejus, cujus locum, & vices gerit, exerceat. Laym. in c. 1. n. 3. h. t. in 6. nam etsi non competit ei, ratione proprii muneris perpetui, & irrevocabilis, competerit tamen ratione muneris temporanei, & revocabilis: unde solùm sequitur, quòd non sit officium, nec potestas ordinaria, & irrevocabilis, sed quòd sit veluti ordinaria; quamvis in hoc delegatæ sit similis, quia per modum cujusdam delegationis, seu commissionis existit in Vicario, juxta voluntatem committentis; qui eam, quando placet, revocare potest, sicut idem obtinet in Vicario Episcopi, ut ex infrà dicendis patebit.

XXIV. Quæritur 4. Qualiter Parochi assumere possint Cooperatores, & quam illi jurisdictionem habeant? Respondetur: Quia Parochi, seu Curati Sacerdotes sunt ordinarij animarum Pastores, sive ordinariâ jurisdictione prædíti in foro conscientiæ, ideo Cooperatores sibi asciscere, iisdémq; jurisdictionem in eodem foro ad universitatem causarum delegare possunt, si ab Episcopo sint approbati, etiam ad absolvendum ab excommunicatione non reservatâ: nam cùm talis absolvendi facultas ipsis, ratione officii sui pastoralis, sit commissa, ideo in ordinariam transit, & delegari potest, ut ex Conink. docet Laym. de Jurisd. ordin. concl. 151. secundùm communiorem DD. sententiam. Ex quo patet, quòd Cooperator habeat jurisdictionem delegatam, adeóque distinctam à jurisdictione Parochi: & per consequens neque alteri subdelegare possit potesta[tem] audiendi Confessiones, assistendi matrimonio, & alios actus jurisdictionis parochialis exercendi, [ne] quidem in casu particulari, sinè commissione Par[o]chi, vel Ordinarii. Laym. de jurisd. ordin. concl. 15[4].

Et

Et in hoc etiam distinguitur Coöperator à Vicario temporali, sive Vicecurato, qui in locum Parochi infirmi, vel absentis ad tempus substituitur: is enim eandem jurisdictionem habet cum jurisdictione Parochi, Maranta de ordin. judicior. p. 4. dis. 5. num. 7.&8. quamvìs subordinatam, ac dependentem, cùm ut Mercenarius serviat, & ad nutum Parochi constituentis, quin etiam Episcopi amoveri possit, non enim potest Parochus officium suum parochiale, in alium transferre, nisi dependenter ab Episcopo, & cum licentiâ ejusdem, saltem præsumptâ. Laym.c.l. Et hinc etiam talis Vicecuratus, sive Vicarius temporalis, saltem partem jurisdictionis, sive ad unam, vel alteram causam delegare potest, cùm ratione parochialis officij ad tempus sibi concessi, jurisdictionem ordinariam exerceat. Marant. c. l. num. 17. ubi loquitur de Vicario Rectoris, seu Præsidis. Laym. c.l. Porrò de Coadjutore dando Parocho inhabili facto ad officium suum, dicetur infrà Lib. 3. Tit. 6.

SECTIO II.

DE VICARIO JURISDICTIONIS.

XXV. Vicarius jurisdictionis, generatim loquendo, duplex est: nam alius est à Lege, seu Canone constitutus, ita, ut propriam, & ordinariam jurisdictionem obtineat, diversam à jurisdictione principalis, cujus vices gerit, quamvìs ipsi subjectam & subordinatam, cujusmodi Vicarius juris est Archidiaconus, c. 1. de offic. Archid. Alius est Vicarius ab homine, videlicet Superiore Ordinario, seu ordinariam jurisdictionem habente constitutus, & in ejus locum substiturus. Atque hic rursus, vel ita est constitutus, ut potestatem, seu jurisdictionem diversam à constituente accipiat, etsi subordinatam, & ab eo dependentem, qualis est Vicarius foraneus, seu ruralis, qui in certo tantùm loco, sive districtu Diœcesis jurisdictionem Vicariam exercet, de quo suprà in Tit. de offic. Archipresb. Vel ita est constitutus à Superiore, ut jurisdictionem, non diversam, sed eandem habeat cum jurisdictione constituentis, quamvìs alio modo, videlicet dependenter ab ipso constituente, cui substitutus est in eodem Tribunali, sive in eadem jurisdictione exercendâ: qualis est Vicarius generalis, qui Vice-Ordinarij, Episcopi scilicet, vel quasi Episcopalem jurisdictionem habentis, in tota Diœcesi jurisdictionem exercet. Et hic etiam Officialis Episcopi, c. ult. junctâ Gloss. margin. h. t. in 6. Concil. Trident. Sess. 24. c. 16. de reform. aliàs etiam Vice-Dominus appellatur, c. Examinata; 15. de Judic.

§. I.

De Vicario Generali, seu Officiali Episcopi, eiúsque constitutione.

XXVI. Quæritur 1. Quotuplex sit Vicarius, seu Officialis Episcopi? Respondetur: Vicarius Episcopi alius est simpliciter generalis, cui administratio tam in spiritualibus, quàm temporalibus commissa est: alius autem generalis secundùm quid: & tum, vel in spiritualibus tantùm, qui absolutè Vicarius, vel etiam cum addito, Vicarius in spiritualibus vocari solet: Vel in temporalibus duntaxat, & hic Oeconomus appellatur. Vicarius Episcopi in spiritualibus tantùm constitutus vocari solet Vicarius in spiritualibus generalis, ut patet ex Concil. Trident. Sess. 13. c. 1.2. 3. & 4. de reform. non item Vicarius in temporalibus tantùm, quia spiritualia sunt digniora temporalibus. Jacob. Sbrozius de Vicar. Episc. l. 1. q. 25. & seq. Et hinc Vicarius in temporalibus tantùm non potest esse delegatus Sedis Apostolicæ, nisi aliunde dignitatem in Ecclesia obtineat. At verò ad Vicarium in spiritualibus sæpe rescripta justitiæ, & gratiæ à Sede Apostolica mittuntur. Garc. tract. de benefic. p. 5. c. 8. n. 124. Deinde, licèt Officialis Episcopi idem sit, qui Vicarius Episcopi: ex usu tamen, & consuetudine Cancellariæ Apostolicæ, litteræ Sedis Apostolicæ, quæ ad provincias intra montes sitas mittuntur, Vicario: quæ verò ad provincias Ultramontanas, Officiali inscribi solent. Sbroz. cit. l. 1. q. 2. n. 10. Laym. de jurisd. ordin. concl. 91.

XXVII. Cæterùm ad generalem Vicariatum requiritur, ut administratio in spiritualibus ei generaliter commissa sit, quoad omnia loca, seu totam Diœcesin: nam si Vicarius, seu Officialis solùm constitutus sit pro ijs, qui in Civitate Episcopali degunt, non potest censeri generalis, sed diversam jurisdictionem habebit à jurisdictione Episcopali, eámque delegatam, non absimilem jurisdictioni Vicariorum ruralium. Sbroz. cit. l. 1. c. 29. n. 1. & seqq. ac proinde neque Sedis Apostolicæ delegatus esse poterit, arg. Clement. 2. de rescript. Garc. cit. c. 8. num. 36. addit Sbroz. c. l. n. 7. & 8. secus esse de eo, qui non limitatè ad civitatem, sed simpliciter est constitutus, tunc enim censetur generaliter constitutus pro tota Diœcesi, quia commissâ curâ civitatis, dicitur quoque commissa cura districtûs, seu reliqui territorij. Deinde requiritur, ut generaliter omnes causæ, quæ ad forum Ecclesiasticum, etiam externum, pertinent, ipsi commissæ sint: licèt nihil obstet, quò minùs certum aliquod causarum genus alteri committi possit. Nam interdum duo sunt in Diœcesi Officiales: unus principalis, qui generatim Episcopi vices gerit, saltem in spiritualibus, & ad quem rescripta, seu litteræ Apostolicæ diriguntur; & hic Officialis, seu Vicarius generalis dicitur: Alter verò est Officialis minùs principalis, & priori subordinatus, vel qui Consistorio Episcopali præest in certis tantùm causis, v. g. matrimonialibus, decimalibus; & iste Officialis appellatur, nec potest esse delegatus Sedis Apostolicæ, nisi aliunde præeminentiam, vel dignitatem habeat, vel Ecclesiæ Cathedralis sit Canonicus, arg. cit. Clem. 2. de rescript. Laym. de jurisd. ord. concl. 92.

Porrò administratio in spiritualibus consistit in potestate excommunicandi, suspendendi, interdicendi, conferendi beneficia, instituendi, eligendi, præsentandi, visitandi, corrigendi, puniendi, conferendi Sacramenta, dandi facultatem alteri, ut conferat, dispensandi in votis, & juramentis, & ea commutandi. Rebuff. in praxi benef. tit. forma Vi-

 cariatûs,

cariatûs, num. 18. Azor p. 2. l. 3. c. 47. q. 7. §. Si quæras. Administratio verò in temporalibus consistit, vel in judicio, vel extra judicium: in judicio administratio in temporalibus includit omnem potestatem, & jurisdictionem temporalem pleno jure, quoad merum, & mixtum Imperium: extra judicium verò administratio temporalis consistit in potestate alienandi bona temporalia, permutandi, locandi, colligendi census, reditus, & pensiones, &c. Rebuff. c. l. n. 19. & seq. Azor c. l.

XXVIII. Quæritur 2. An Episcopus possit, ac debeat constituere Vicarium generalem? Respondetur 1. Episcopus potest constituere Vicarium generalem, & quidem solus, sinè consensu, aut consilio Capituli, quod etiam receptâ consuetudine approbatur, quia, & eundem amovere potest. Hostiens. in summ. §. Et in quibus casibus num. 5. h. t. Abb. in c. pen. n. 4. eod. Azor cit. l. 3. c. 6. q. 14. & c. 43. q. 2. Sbroz. cit. l. 1. q. 54. Non tantùm autem potest Episcopus, sed etiam ordinariè tenetur Vicarium generalem constituere, ut docet Abb. in c. Quoniam; 14. n. 3. de offic. Ordin. Ugolin. de Offic. Episc. p. 1. c. 4. §. 6. n. 1. Sbroz. l. 1. q. 46. n. 2. & seqq. Ratio est, quia propter multitudinem occupationum, Episcopus, etsi diligentissimus sit, per se solus plerumque non sufficit omnibus negotiis, saltem commodè, expediendis, quæ ad Regimen Episcopale, & curam animarum pertinent, ideóque Vicarium sibi asciscere debet, cujus operâ adjuvetur. Quòd si Episcopus id facere negligat, Archiepiscopus, seu Metropolitanus ipsi terminum præfiget ad constituendum Vicarium: quo elapso, si non constituerit, ipsemet Metropolitanus Vicarium constituet, vel Episcopum ad eum constituendum cogere potest. Abb. c. l. Ugolin. c. l. num. 2. Dixi ordinariè, quia plerumque necessitas gubernandæ Diœcesis exigit, Vicarium assumi. Quòd si tamen nulla necessitas urgeret, quia Diœcesis parva est, vel quia Episcopus ita industrius est, & exercitatus in negotiis gerendis, ut per se solus omnia commodè agere possit, quæ ad munus Episcopale pertinent, non debet, nec potest cogi, ut vices suas alteri demandet, ut ex Rota Rom. tradit Barb. de Offic. Episc. allegat. 54. & l. 1. Jur. Eccles. c. 15. n. 16. Quod tamen quia vix unquam, aut rarò contingit, ideo alij DD. simpliciter affirmant, Episcopum teneri Vicarium constituere.

XXIX. Respondetur 2. Episcopus non tantùm unum, sed etiam plures Vicarios principales, seu generales, eósque cum jurisdictione, ac potestate in solidum singulos constituere potest, quò faciliùs negotia expediantur. Gloss. in Clement. 2. V. Principalis; de rescript. Sbroz. l. 1. q. 50. num. 1. Barb. cit. alleg. 54. n. 156. dummodo tamen eos constituat in loco, ubi Sedem habet Episcopus, generalis enim, & principalis Vicarius dicitur ille, qui constitutus est, cum generali potestate ad omnia loca, sive totam Diœcesin, & ad universitatem causarum in civitate Cathedrali, in qua residet Episcopus. Garc. cit. p. 5. c. 8. n. 36. & duobus seqq. Barb. c. l. Vel etiam qui in oppido, vel alio loco Diœcesis, ob majorem commoditatem est constitutus, quando in Civitate, in qua Sedem habet Episcopus, alius Vicarius generalis non est. Garc. c. l. n. 39. Potest etiam Episcopus plures Vicarios foraneos, & speciales in certis partibus Diœcesis constituere, vel ad certos actus, sive causas, v. g. matrimoniales deputatos. Gloss. in cit. Clem. 2. V. Foraneo; Sbroz. cit. q. 50. num. 4. Sed & Administrator Episcopatûs Vicarium unum, vel plures constituere potest, quia succedit in ordinaria jurisdictione Episcopi, c. Is cui; 42. de elect. in 6. & æquiparatur quoad potestatem Capitulo, Sede vacante, c. Cùm nullus; 3. de tempor. ordin. in 6. Sbroz. cit. l. 1. q. 62.

XXX. Respondetur 3. Si duo sint Vicarii, seu Officiales Episcopi, & delegatio à Papa simpliciter fiat Vicario, seu Officiali, tum, si alter ex illis sit principalior, illi soli censetur facta commissio, quia nomen dignitatis absolutè prolatum stat pro principali. Gloss. in c. Quoniam; 14. V. Substitutum; de offic. jud. deleg. Sanch. l. 8. de matr. dis. 27. n. 36. Barb. l. 1. Jur. Eccles. c. 15. n. 32. & sumitur ex Clement. 2. de rescript. Si verò hujusmodi duo Vicarii, seu Officiales sint æquè principales, & in solidum constituti, nullúsque sit designatus in rescripto delegationis, tunc, etsi hoc ipso jure sit validum, ita, ut, si Adversarius, contra quem impetrata est commissio, consentiat, vel nihil opponat, is Vicarius expedire possit causam delegatam, cui impetrans priùs præsentavit litteras delegationis: attamen si Adversarius excipiat, seu opponat incertitudinem delegationis; tum ejus declaratio petenda est à Papa, & interea delegatio effectum non habet, donec declaret Papa, utri eorum causam delegare voluerit. Gloss. in cit. c. Quoniam; V. Substitutum; Sanch. c. l. n. 37. Barb. n. 33. Nec obstat, quòd rescriptum delegationis propter incertitudinem vitietur, ideóque ad Papam sit rescribendum, ut novam commissionem faciat, c. Ad hæc; 10. de rescript. quia hoc verum est, quando Judex omnino incertus datus est, secus, si ex certis incertus sit delegatus. Sanch. c. l.

Ex quo infertur, quòd in rescriptis gratiæ, v. g. dispensationis faciendæ, ille Vicarius sit delegatus, cui rescriptum ab impetrante fuit præsentatum, quia in tali casu de nullius alterius præjudicio agitur, sicut in rescripto justitiæ, sive ad lites. Sanch. c. l. & Barb. Quare tunc locus erit præventioni, ita, ut postquam rescriptum dispensationis uni ex duobus Vicarijs æquè principalibus Episcopi est præsentatum, alter adiri non possit, ut illud exequatur, nec se immiscere. Sanch. c. l. n. 38. & consentit. Laym. in c. 1. n. 7. h. t. in 6.

XXXI. Quæritur 3. Qualis debeat constitui Vicarius? Respondetur: Vicarius Episcopi in temporalibus tantùm, sive Oeconomus Ecclesiæ, potest esse Laicus, quia talis subit vices Episcopi in jurisdictione, seu administratione seculari, & temporali, cujus Laicus est capax. Sbroz. l. 1. q. 31. n. 11. & alij communiter. Vicarius verò Episcopi in spiritualibus, debet esse Clericus, alioquin non est capax jurisdictionis spiritualis, c. Nullas; 18. c. In nona; 22. caus. 16. q. 7. ubi dicitur, *indecorum enim est, Laicum Vicarium esse Episcopi, & seculares in Ecclesia judicare*; Laici enim spiritualia negotia tractare non debent, c. 2. de judic. Sbroz. cit. q. 31. num. 1. & 11. ex communi. Non tamen requiritur necessariò, ut Vicarius in spiritualibus in sacris, seu majoribus Ordinibus sit constitutus, sed sufficit, ut primâ Tonsurâ

sit

sit initiatus, & tonsuram, habitúmque Clericalem deserat. Sbroz. lib. 1. q. 32. n. 1. nisi etiam in Pontificalibus, sive ijs, quæ Episcopalis Ordinis sunt propria, in Episcopi locum sit substitutus, qui vulgò Suffraganeus vocatur: vel non tantùm in spirituali jurisdictione externa, sive in ijs, quæ ad forum Ecclesiasticum extetnum, sed etiam, quæ ad internum pœnitentiæ pertinent, Episcopi vices suppleat, qui vulgò Pœnitentiarius appellatur: tunc enim Episcopali, vel Sacerdotali Ordine insignitum esse debere, per se patet.

Sed neque Clericus conjugatus, etiam cum una virgine, potest esse Vicarius Episcopalis in spiritualibus, quia non plenè gaudet privilegijs Clericalibus. Sbroz. cit. quæst. 31. num. 5. & seqq. Gatc. cit. cap. 8. num. 3. Neque bigamus, quia omni privilegio Clericali est nudatus, etsi Clericus effectus sit, nisi priùs solutus sit à bigamiæ impedimento, & in cœlibatu vivat, c. unic. de bigam. in 6. Sbroz. c. l. num. 5. Gatc. c. l. num. 4. 5. & 6. Azor p. 2. l. 3. c. 43. quæst. 12. Barbos. cit. alleg. 54. num. 11. Debet etiam constitui Vicarius idoneus scientiâ, moribus, & ætate, ulsique rerum, ut colligitur ex c. Cùm in cunctis; 7. in princ. de elect. Ætas idonea censetur, si xxv. annum attigerit, etsi non compleverit, qualis ætas requiritur in ijs, quibus cura animarum imponitur, cit. c. Cùm in cunctis; §. Inferiora. Scientia ea esse debet, ut sit Doctor, vel Licentiatus in Theologia, aut Jure Canonico. Azor cit. quæst. 12. Sbroz. l. 1. q. 33. & tribus seqq. Possunt autē etiam Canonici Regulares, & Monachi, cum consensu Prælati sui, Vicarij constitui, cùm jure non prohibeantur, ita tamen ut socium religiosum habeant adjunctum. Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicar. Episc. n. 30. & 31. Non autem Religiosi Ordinum Mendicantium Vicarij munere fungi possunt. Clement. 1. §. Ad Prioratus de Regular. Rebuff. c. l. n. 32.

XXXII. Postremò quod ad modum, seu formam constituendi Vicarium Episcopi attinet, licèt ad ejus substantiam scriptura non sit necessaria, cùm absolutè etiam solo verbo Episcopi validè constitui possit Vicarius: requiritur tamen scriptura publica, & solemnis ad probationem ejusdem, si à partibus negetur, constitutum esse Vicarium, vel in dubium vocetur, ideóque non nisi per mandatum in publicum instrumentum redactum, in quo continetur potestas Vicario concessa, constitui solet, ac debet Vicarius Episcopi. Rebuff. c. l. num. 8. & 9. Sbroz. lib. 1. quæst. 64. num. 7. & seqq. quia scripturæ auctoritas requiritur ad probandum Judicem Ordinarium, ut tradit Jason in l. More; 5. num. 53. ff. de jurisd. omn. jud. Pottò formula constituendi Vicarios generales Episcoporum habetur apud Rebuff. tit. Forma Vicariatus. Azor cit. l. 3. c. 46. q. 1. Sbroz. l. 1. q. 70. n. 10.

§. II.

An Vicariatus sit Ecclesiasticum beneficium, vel dignitas, & an iurisdictio Vicarij Episcopalis sit ordinaria, an delegata?

Ad utramque hanc quæstionem respondetur seqq. Assertionibus.

XXXIII. Assertio 1. Vicariatus Episcopalis non est beneficium Ecclesiasticum, ut ex communi docet Azor p. 2. l. 3. c. 13. quæst. 8. & c. 43. quæst. 8. Ratio est, quia, licèt Episcopus teneatur ex Camera sua congruum salatium constituere, & dare Vicario, tanquam mercedem laboris sui, arg. c. Charitatem; 45. & c. Quicunque: 66. caus. 12. quæst. 2. Sbroz. lib. 1. quæst. 55. num. 1. cùm nemo cogatur suis stipendijs militare, c. Cùm ex officij; 16. de præscript. c. Cùm secundùm 14. de præbend. imò etsi de salatio solvendo non sit conventum, illud debeatur, quia ex æquitate salarium non constitutum officio Judicis peti potest. Barbos. l. 1. Jur. Eccles. c. 15. n. 46. fructus tamen, seu reditus annui, pro salario, Vicario assignati ab Episcopo, non habent rationem beneficij, quia non conferuntur ei in titulum stabilem, ac perpetuum, cùm Vicarius ad nutum Episcopi amoveri possit: beneficium autem suâpte naturâ est jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis.

Quare Vicariatus Episcopalis non est incompatibilis cum alijs dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, sive curatis, sive non curatis, etiam residentiam exigentibus, quia, eùm Vicarius in Ministerio Episcopi versetur, legitimè absens censetur, nec ad personalem residentiam perpetuam obligatur, arg. c. Jubemus; 60. dis. 1. de consecr. Et hinc neque Vicariatus amittitur, aut vacat per adeptionem alterius dignitatis, vel beneficij, etsi curati, neque vice versâ beneficium, quod quis habuit, per adeptionem Vicariatûs. Abb. in c. De multa; 28. num. 23. de præbend. Rebuff. tit. de Vicar. Episc. num. 7. & alij communiter. Nec refert, quòd Vicariatus sit dignitas, quia illa dignitas est potiùs Episcopi, quem repræsentat Vicarius, & ipse facilè amoveri potest: ideóque, cùm non sit per se stabilis dignitas, non est talis, quæ sit cum beneficio incompatibilis. Fagnan. in c. Ad hæc; 13. de præbend. n. 28. licèt quoad præeminentiam sit dignitas, ut mox dicetur.

XXXIV. Assertio 2. Vicarius generalis Episcopi est in dignitate constitutus, quia præeminentiam habet cum jurisdictione conjunctam, & ex eadem provenientem. Gloss. in Clement. 2. V. Delegatus de rescript. Sbroz. l. 2. de Vicar. Episc. q. 22. n. 1. & seqq. Et quidem spectato Jure communi, omnes alios Canonicos, & Prælatos Episcopo inferiores, etiam Archidiaconum, dignitate præcedit, quia locum Episcopi tenet, ejúsque personam repræsentat, & in eodem Tribunali jurisdictionem Episcopalem exercet: Archidiaconi verò tribunal inferius est, &

& subjectum Consistorio Episcopali, cui præest Vicarius generalis, Rebuff.c.l.n.7. Sbroz.l.2. q.25. n.1. & pluribus seqq. Ex quo inferunt nonnulli, neque per consuetudinem induci posse, ut Archidiaconus præcedat Vicarium generalem, quia id absurdum foret; neque per statutum decerni, Felin. ad Rubric. n.10. de majorit.& obed. Sbroz.cit.q.25.n.5. Verùm hoc de facto in multis Ecclesiis non observatur, in quibus Vicarius generalis, intra, & extra Ecclesiam, subsequi debet Archidiaconum, Præpositum, & Decanum: imò etiam in quibusdam locis omnes Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, qualem consuetudinem damnare difficile est, Laym. in c. 1. n.4. & 5. de offic. Archid. Quare, cùm unus idémque, diverso respectu, possit esse major, & minor altero, eidémque præferri, & postponi, in ordine ad diversas causas, & loca, ut constat ex l. 1. C. de offic. Vicar. ubi habetur, Vicarium etiam Præfecti Prætorij in causis civilibus, seu judiciis præferendum esse Comitibus militaribus, sed in rebus militaribus postponendum. Ideo Vicarius potest esse superior, & major dignitate in tribunali suo, aliósque præcedere debet, quatenus actu ibi vices Episcopi gerit, & jurisdictionem in omnes alios Clericos, etiam Archidiaconum exercet; extra Tribunal verò suum potest alios sequi, iísque postponi in processionibus, Choro, & alijs Conventibus; & ita respectivè potest Vicarij dignitas esse minor, quàm aliæ quædam dignitates Ecclesiæ Cathedralis, Laym.c.l. Quamobrem in his servanda est cujusque Ecclesiæ consuetudo, Laym. de jurisd. Ordin. concl.115.

XXXV. Assertio 3. Celebris est controversia, an jurisdictio Vicarij Episcopalis sit ordinaria, an delegata? in qua verior, ac probabilior, & SS. Canonibus conformior sententia esse videtur, quæ asserit, Vicarium generalem Episcopi habere jurisdictionem ordinariam, non delegatam, ut tenet Gl. in c.2. V. Officialem. h.t. in 6. & in c. Romana. 3. V. Generaliter. de appellat. in 6. Hostiens. in summ. n.2. h.t. Durand. in spec. l.1. p.1. tit. de offic. Ordin. §.1. n.2. Abb. in c.2. n.12. de Judic. & in c. Si quis; 4. n. 35. de foro compet. Covarr. l.3. var. resol. c.20. n.4. Sbroz. l.2. q.55. n.9. & seqq. Sanch. l.3. de matrim. dis. 29. q.1. n.3. Barbos. cit. alleg. 54. n.37. & cit. c.15. n.17. Laym. in c.1. n.2. h.t. in 6. & plures alij, licèt multi contrarium teneant apud Barb. cit. alleg. n.30. Probatur autem nostra assertio 1. quia eadem est jurisdictio Episcopi, & Vicarij generalis, idémque Tribunal, Consistorium, sive Auditorium, in quo Vicarius generalis causas cognoscit, & judicat, vice Episcopi, c. Romana; 3. de appel. in 6. c.2. de consuet. in 6. sed Episcopi jurisdictio est ordinaria, c. Cùm Episcopus; 7. de offic. Ordin. in 6. ergo etiam jurisdictio Vicarij generalis, seu Principalis Officialis eiusdem est ordinaria. Deinde à Judice delegato ad delegantem potest appellari, c. Super quæstionum; 27. §. Porrò. de offic. deleg. quia jurisdictio delegata est diversa, & distincta à jurisdictione ordinaria, licèt ab eadem sit derivata, ac dependens. Sed à Vicario generali Episcopi (saltem in ijs, quæ, ipso jure, ex officio Vicarij, ipsi competunt) non potest appellari ad Episcopum, ne ab eodem ad eundem appellari videatur, cit. c. Romana, & c.2. de consuet. in 6. Ergo Vicarius generalis non est Judex delegatus, sed Ordinarius, seu potiùs substitutus Ordinario in eadem jurisdictione exercenda.

XXXVI. Verùm Adversarij plura satis difficilia argumenta contra opponunt. Veluti 1. Episcopus habet jurisdictionem ordinariam, ergo non potest Vicarius eius habere eandem jurisdictionem cum Episcopo, sed habet diversam, adeóque delegatam: nam sicut non potest unius eiusdémque rei possessio, vel dominium simul esse penes duos in solidũ, l.3. §. Ex contrario. ff. de acquirend. possess. l. Si ut certo. 5. §. Si duobus. ff. Commodat. l. Duo. 19. ff. De precar. ita neque potest simul penes duos esse eadem jurisdictio, à possessione enim, & dominio validè arguitur ad jurisdictionem, ut colligitur ex l. Qui furore. 20. ff. De statu homin. Sed respondetur, negando consequentiam. Ad cuius probationem dicitur, licèt duo non possint eandem rem in solidum simul possidere eodem modo, ut patet ex juribus citt. & expressè habetur in c. Licet; 9. §. Ex præmissis de præbend. bene tamen possunt diverso modo, ac respectu, ut unus scilicet possideat naturaliter, alter civiliter, unus nomine alterius, alter per ipsum nomine suo, ac proprio: quomodo etiam eiusdem rei dominium penes duos simul in solidum esse potest, diversâ ratione, ita, ut penes unum sit dominium directum, penes alium utile. Similiter licèt non possit eadem jurisdictio æquè principaliter, eodémque modo simul esse penes duos in solidum: non est tamen absurdum, ut eadem jurisdictio sit penes Episcopum principaliter, ac proprio nomine, qui ratione dignitatis Episcopalis quasi dominium jurisdictionis habet: penes Vicarium verò accessoriè, ac secundariò, & non suo, sed principalis nomine, & quasi exercitium jurisdictionis, qui non suo nomine, sed vice Episcopi jurisdictionem dicitur exercere, Sanch. c.l. n. 13. Barb. cit. alleg. 54. n.38. & 39.

XXXVII. Objiciunt 2. Ordinaria jurisdictio à lege datur, & ab illa descendit, l. Et quia. 6. ff. De jurisdict. omn. jud. At jurisdictio Vicarij non datur à Lege, seu Canone, sed ab homine, videlicet Episcopo, qui non potest constituere Judicem Ordinarium, cùm id sit solius Principis supremi, c. A Judicibus. 33. §. Quod de arbitris, & ibi Gl. in casu, ubi ait, Judicum alij sunt Ordinarij, utpote dati à Principe, vel à lege, caus. 2. q.6. Ergo jurisdictio Vicarij non est ordinaria, sed delegata. Respondetur, licèt nulla lex Canonica, aut civilis in toto Jure reperiatur, quæ expressè jurisdictionem ordinariam tribuat huiusmodi Vicarijs; tamen, cùm Jure Canonico licitum sit, & permissum Episcopis Vicarios constituere, c. Cùm Episcopus; 7. ibi: *per se, vel per alium*, de offic. Ordin. in 6. c. ult. ibi: *coram diœcesano Episcopo, vel eo absente, ipsius Vicario*, de hæretic. in 6. qui vice ipsorum jurisdictionem Episcopalem exerceant, hoc ipso, quòd Episcopus nominat, & constituit Vicarium, ex permissione ipsius Juris Canonici, jus ipsi dat, & confert jurisdictionem ordinariam, suppositâ tamen, & interveniente nominatione, seu institutione Episcopi, ac proinde non tam ab Episcopo, quàm ab ipsa lege Vicarius accipit jurisdictionem ordinariam, Sanch. c. l. Barb. c. l. n. 40. & 44. Deinde quamvis Episcopus non possit concedere, sive constituere Judicem ordinarium, qui distinctum ab ipso Tribunal, & jurisdictionem

ctionem habeat: bene autem potest, qui idem cum ipso tribunal habeat, & sit Episcopo substitutus in eadem jurisdictione exercenda.

XXXVIII. Objiciunt 3. Jurisdictio ordinaria est perpetua, & irrevocabilis, neque, mortuo concedente, exspitat, sicut extinguitur delegata, mortuo delegante, si res adhuc sit integra. cit. l. & quia. ff. de jurisd. omn. jud. Atqui jurisdictio Vicarij non est perpetua, cùm ad nutum Episcopi revocari possit, & per mortem ejusdem exspiret, etiamsi res sit integra, ergo jurisdictio Vicarij non est ordinaria, sed delegata. Respondetur, de ratione ordinariæ jurisdictionis est, ut sit perpetua, & irrevocabilis, neque morte concedentis exspiret, quando alicui per se primò, seu principaliter, ac proprio nomine inest, & competit: secus est, quando jurisdictio ordinaria alicui non inest principaliter, & per se, ac nomine proprio, sed solùm accessoriè, ita, ut vice, & nomine alterius exerceatur; tum enim non requiritur, ut sit perpetua, & irrevocabilis, sed per mortem Episcopi, in quo est principaliter, extinguitur etiam in Vicario, in quo est solùm accessoriè, & quoad exercitium. arg. l. Cùm principalis; 178. ff. de reg. Jur. Sanch. c. l. Barb. n. 44.

XXXIX. Sed urgent, & instant, hoc ipso, quòd Vicario Episcopi jurisdictio competat, & insit, nō proprio nomine, sed vice, & nomine alterius, Episcopi scilicet, sequitur, illum non habere jurisdictionem ordinariam, sed solùm delegatam, quæ in hoc distinguitur ab ordinaria, quòd Judex ordinarius propriâ jurisdictione utatur, & proprio nomine: delegatus vice alterius, qui mandavit, non suâ fungatur. l. 1. §. Qui mandatam. ff. de offic. ejus, cui mandat. est jurisdict. l. Solet; 16. ff. de jurisdict. omn. jud. Ad quod respondetur, qui vices alterius gerit in diverso Tribunali, est Judex delegatus; non autem, qui ita vices gerit alterius, ut constituat idem tribunal cum ipso, sicut Vicarius cum Episcopo; tunc enim Judex ordinarius est, cùm & Episcopi jurisdictio sit ordinaria. Sanch. c. l. Quare universim loquendo, ex eo præcisè, quòd quis gerat vices alterius, non sequitur, quòd non habeat jurisdictionem ordinariam, sed delegatam: nam & Legatus Papæ ejus vices gerit. c. 1. de offic. Legat. & tamen habet jurisdictionem ordinariam. c. 2. eod. in 6. Requiritur ergo insuper, ut vices gerat alterius, non ex ullo proprio officio, cui talis jurisdictio cohæreat. Vicarius autem Episcopi exercet jurisdictionem, Vice Episcopi, ratione Officij Vicariatûs, non ex nuda commissione, & in eodem Tribunali, sive Consistorio. Barb. c. l. n. 43.

X L. Assertio 4. Vicarius generalis Episcopi habet jurisdictionem ordinariam, non tantùm in ijs causis, quæ ex generali Officio Vicariatûs ipsi competunt, & in generali mandato Vicariatûs comprehenduntur: sed etiam in ijs, quæ speciali commissione opus habent, modò, vel in prima commissione generali Vicariatûs officio specialiter annectantur; vel tanquam Generali Vicario, seu intuitu officij Vicariatûs, postea per speciale mandatum committantur. In ijs verò causis specialibus, quæ in prima commissione, seu constitutione Vicarij ipsi specialiter non committuntur, sed postea seorsim, ac separatim per speciale mandatum delegantur, non tamen intuitu, aut sub nomine Vicariatûs, jurisdictionem delegatam tantùm habet Vicarius, ideoque in his casibus appellari potest à Vicario ad Episcopum delegantem. Sbroz. l. 2. qu. 25. num. 35. & seqq. Sanch. l. 3. de matrimon. disp. 28. c. 8. num. 8. & 9. Garc. p. 5. c. 8. num. 40. & seqq. Laym. de jurisdict. ordin. conclus. 105. Ratio est, quia priore casu, jurisdictio, quoad actus specialem commissionem exigentes, datur tanquam annexa, & accessoria ad ipsum officium generale Vicariatûs, & ideo sicut jurisdictio principalis ipsius officij generalis Vicariatûs est ordinaria: ita, & jurisdictio, quoad actus specialiter commissos, accessoriè ipsi annexa transit in ordinariam, quia accessorium sequitur naturam principalis, juxta reg. jur. 42. in 6. Secus est in casu posteriore, in quo jurisdictio ad actus specialiter commissos, non accessoriè, sed separatim, & singulariter, ac independenter à generali officio Vicariatûs datur, ideoque delegata censeri debet. Sanch. c. l.

§. III.

De ijs, quæ Vicarius Episcopi facere potest, vi officij sui generaliter ipsi commissi.

X L I. Assertio 1. Officialis principalis, seu Vicarius generalis Episcopi per commissionem officij sui sibi generaliter factam, ac potestatem ordinariam, omnes causas ad Episcopalem jurisdictionem pertinentes expedire potest, præter illas, quæ speciale mandatum requirunt. c. Licèt; 2. in princ. h. t. arg. c. Qui generaliter; 5. de procurat. in 6. ubi de procuratore generaliter constituto ad negotia id deciditur. Garc. cit. c. 8. num. 65. & 66. Stat tamen pro Vicario generaliter, & sinè expressis limitationibus instituto præsumptio, quòd omnes causas, quæ ad Episcopi potestatem pertinent, cognoscere, & expedire possit, nisi constet, vel probetur jure scripto, vel ex recepta consuetudine, aliquam inter speciales numerari, vel ab Episcopo suæ potestati esse specialiter reservatam. Quare, si in aliquo Canone dicatur quidpiam ad Episcopi Diœcesani, vel Ordinarij potestatem pertinere, nisi sit inter casus speciales, & exceptos, censeri debet etiam in Generali officio Vicarij comprehensum, & ad ordinariam ejus potestatem pertinere, quippe cùm ipse eandem jurisdictionem ordinariam habeat. Laym. de jurisd. ordin. concl. 93. & cit. c. 2. n. 1.

X L I I. Assertio 2. Si Episcopus Vicario in mandato generali, quo Vicariatus ipsi committitur, generalem, seu plenam, & liberam facultatem det agendi, quæ suæ potestatis sunt, sive, quæ ipse facere potest, etiamsi talia sint, quæ speciale mandatum exigunt, in tali generali mandato, non censentur comprehensa, quæ speciale mandatum requirunt, ut collatio beneficiorum, dispensatio &c. Gl. in cit. c. 2. V. Committantur; in fin. h. t. in 6. Sbroz. l. 1. quæst. 65. num. 7. & 9. Covarr. l. 1. resol. c. 6. n. 3. Vers. 6. & alij communiter. Ratio est, quia specialia

cialia non censentur commissa, aut delegata, nisi exprimantur. c. Qui ad agendum; 4. de procurat. in 6. Si verò in mandato generali exprimatur quidpiam requirens speciale mandatum, adjectâ clausulâ generali: V. g. committimus tibi Vicario generali facultatem dispensandi, & omnia alia expediendi, quæ specialem commissionem requirunt; tum ex vi talis commissionis, poterit Vicarius expedire etiam alia non expressa in particulari, dummodo sint minora, vel æqualia, non autem majora, vel graviora expressis. Gloss. fin. in cit. c. 2. junct. Gloss. margin. h. t. in 6. & ibid. Barbos. in Collectan. num. 8. Sbroz. c. l. n. 5. 7. 10. & duobus seqq. Garc. cit. c. 8. n. 68. & seq. quia clausula generalis, seu indefinita subsequens ordinariè restringitur ad similia ijs, quæ antè expressa erant, & dictio *alius*, vel *alia* est implicativa similium, secundùm Clement. 2. de Procurat. & c. Sedes; 15. & ibi Abb. num. 2. & DD. de rescripr. In qua tamen re, ante omnia attendi debet ad intentionem committentis, quia hujusmodi juris præsumptiones non habent locum, si de contraria veritate constet. Laym. in c. ult. quæst. 3. in fine h. t. in 6.

XLIII. Assertio 3. Si in mandato generali ab Episcopo detur Vicario generali potestas ad omnia expedienda, quæ Episcopalis sint potestatis; exceptâ aliquâ re speciale mandatum requirente, v. g. beneficiorum collatione, vi talis commissionis, non potest Vicarius expedire reliqua, quæ speciale mandatum requirunt, v. g. dispensare, aut absolvere à casibus specialiter commissis Episcopali dignitati. Ancharan. in c. 2. §. Quæro Episcopus. h. t. in 6. Sbroz. cit. quæst. 65. num. 13. & 14. Garc. cit. loc. num. 79. & alij apud ipsos. Ratio est, quia exceptio rei, quæ sub regula non comprehenditur, non ampliat, sive extendit regulam, sed potiùs restringit, & diminuit: licèt enim exceptio apposita regulæ universali eam confirmet in alijs contentis sub regula; quia tamen collatio beneficiorum ex Juris dispositione non comprehenditur in generali mandato Vicariatûs, ideo illa exceptio non ampliat regulam, ut comprehendat etiam reliqua specialem commissionem requirentia, sed solùm videtur apposita ad significandam diminutionem, seu restrictionem, ita, ut æquipolleat particulæ adversativæ, & sensus sit, quòd Vicarius omnia possit exercere, quæ jure ordinario ad eius officium spectant, sed beneficia conferre non possit. Ancharan. cit. loc. Laym. in cit. c. ult. quæst. 2. Quòd si Episcopus Vicario committat facultatem absolutè faciendi omnia, quæ ipse facere potest, exceptâ v. g. collatione beneficiorum: tum vi talis commissionis, poterit etiam expedire reliqua, quæ speciale mandatum requirunt: nam collatio beneficiorum continetur in regula, seu propositione illa universali, ideóque eius exceptio censetur confirmare alia eiusdem generis, & non excepta. Gloss. in cit. c. 2. V. Committantur. Garc. c. l. n. 79. & Laym. in cit. c. ult. num. 12.

§. IV.

De iis, quæ Vicarius generalis non potest facere, sine speciali commissione Episcopi, & in primis de potestate cognoscendi causas criminales, matrimoniales, & alias graves expediendi.

XLIV. Assertio 1. Inter causas, quæ specialem commissionem exigunt, neque in officio Vicariatûs generaliter comisso comprehensæ censentur, numerantur inprimis causæ criminales, ut constat ex c. Licèt; 2. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita decernit: licèt in Officialem Episcopi per commissionem Officij ipsi generaliter factam, causarum cognitio „ transferatur: non tamen (vi talis generalis com- „ missionis) potestatem habet inquirendi, corrigen- „ di, aut puniendi aliquorum excessus, seu crimina, „ & delicta, vel aliquos à suis beneficijs, officijs, vel „ administrationibus amovendi: nisi talis potestas ei „ specialiter ab Episcopo committatur. Ratio est, „ quia causæ criminales computantur inter negotia majora, seu graviora, cùm in eis tractetur de vita hominis, vel alia gravi pœna infligenda; in mandato verò generali non comprehenduntur hujusmodi majora, nisi specialiter exprimantur. c. Quòd translatione; 4. de offic. Legat. Vivian. in ration. Jur. Pontif. hîc. Quare, si Vicarius generalis, sinè speciali mandato, seu commissione Episcopi, cognoscat causas criminales, vel actum aliquem pertinentem ad jurisdictionem criminalem exerceat, processus ipso jure est invalidus, ob defectum jurisdictionis. Sbroz. l. 2. quæst. 143. num. 2. Idque extenditur, etiamsi Episcopus Vicario talem concessionem fecerit: *committo tibi curam, & regimen Episcopatûs:* nam vi hujusmodi indefinitæ concessionis, Vicarius non poterit cognoscere causas criminales, quia propositio indefinita æquipollet universali, quando par est ratio in omnibus particularibus: non autem, si sit diversa, sicut diversa est ratio in eis, quæ requirunt mandatum speciale, quippe quæ non veniunt, nec comprehenduntur in generali concessione Vicariatûs. Franc. in cit. c. 2. num. 7. Sbroz. c. l. num. 4. & 5. & patet ex dictis. §. Præced.

XLV. Excipi debet 1. Nisi Vicarius inquirat, & cognoscat de delictis, non ut ipse puniat, sed ut ad Episcopum referat; tum enim non requiritur specialis commissio. Anchar. in cit. c. 2. & ibid. Jo. Monach. & Franc. n. 2. Sbroz. c. l. n. 7. quo casu, si eum, de quo Vicarius inquisiverat, absolvendum putet, potest illum absolvere, sinè speciali mandato Episcopi. Sbroz. c. l. n. 8. 2. Excipitur, nisi Vicarius inquirat, non ad puniendum delinquentes, sed ut se corrigant, & emendent, & scandala averrantur; tum enim potest inquirere, sinè speciali mandato. Franc. c. l. Sbroz. c. l. n. 10. 3. Potest Vicarius inquirere, sinè speciali commissione, & cognoscere de delictis, si civiliter tantùm agatur de delicto, nō criminaliter: ut si aliquis ab Ordinario Collatore jus instituendi habente, Episcopo tamen subjecto, sit institutus in beneficio patronato,

non

non præsentatus à patrono, Vicarius potest hanc causam cognoscere, si patronus petat institutionem irritam declarari, & institutum amoveri, quia talis cognitio non tendit ad puniendum, sed ad damnum illatum compensandum, sive declarandum, possessorem legitimum titulum, seu jus non habere. Joan. Andr. in cit. c. 2. h. t. in 6. Anchatan. ibid. §. Sed hîc quæritur. Franc. num. 6. Sbroz. l. 2. quæst. 126. 4. Potest Vicarius, sine speciali mandato, imponere pœnas leves, v. g. mulctas pecuniarias, vel alias similes, propter delicta non gravia. Sbroz. cit. quæst. 143. n. 12. quia omnis jurisdictio, præsertim ordinaria, annexam habere debet potestatem aliquam coërcitivam saltem modicam, alioquin inefficax est. l. ult. in fin. ff. de offic. eius, cui mand. est jurisd.

Porrò, si delictum grave sit, ad Episcopum id referre debet Vicarius, ut condignè puniatur. Sed etsi Vicario commissa sit specialis potestas cognoscendi, & judicandi causas criminales, non tamen potest pœnam à Jure Canonico, vel particulari statuto Diœcesano impositam, & definitam in leviorem, v. g. pecuniariam, commutare, vel delictum condonare, nisi hoc ipsum specialiter, & expressè ipsi fuerit concessum, posito, quòd Episcopus in talibus dispensare potest, ut colligitur ex c. Licèt; 3. junct. Gl. V. Pœnam pecuniariam de pœn. Laym. de jurisd. ordin. concl. 94. & in cit. c. 2. n. 2. in fine h. t. in 6.

XLVI. Assertio 2. Præterea inter causas, quæ specialem commissionem requirunt, & in generali officio Vicarij non continentur, numerant nonnulli DD. etiam causas matrimoniales. Rebuff. cit. tit. de forma Vicariatûs n. 155. Laym. de Jurisd. ordin. conclus. 95. & in c. 2. num. 3. h. t. & plures alij: Idque, tum quia Jure communi cognitio causarum matrimonialium ad Episcopum spectat, non autem ad alios inferiores, nisi ex speciali commissione, vel immemoriali consuetudine talem jurisdictionem obtinuerint. c. Accedentibus; 12. de excessib. Prælat. ubi dicitur, cognitionem esse dignitatis Episcopalis, & Concil. Trident. Sess. 24. c. 20. de reformat. Tum quia causæ matrimoniales criminalibus æquiparantur, & inter causas majores, & arduas numerantur. c. pen. in fine de in integr. restit. quia in ijs agitur de statu hominis: illa verò, quæ ardua sunt, non transeunt in Vicarium etiam cum amplissima facultate constitutum.

XLVII. Contrarium tamen valde probabile est, videlicet Vicarium generalem Episcopi posse ex officio generali cognoscere causas matrimoniales, ut docet Abb. in c. fin. num. 4. de cognat. spirit. Covarr. l. 1. in epitome c. 8. §. 12. n. 1. Sbroz. l. 2. quæst. 44. in fine. Azor p. 2. l. 3. c. 45. quæst. 2. Sanch. l. 9. de matrimon. dis. 29. num. 18. Barb. cit. alleg. 54. num. 94. Idque sumitur ex c. 1. de frigidis, junctâ Gl. V. Missum; ubi conjunx ad Episcopum, aut eius Missum proclamavit in causa divortij: per Missum verò intelligit Gloss. Vicarium, qui fungitur officio Episcopi; & ex cit. c. fin. de cognat. spirit. ubi habetur, quòd impedimentum matrimonij propositum fuit coram Officiali Cantuariensi, & sic supponitur, eum posse de causis matrimonij cognoscere. Ratio est, nam causæ matrimoniales non sunt adeò arduæ, ac difficiles, ut à solo Episcopo cognosci, & expediri debeant, hoc præsertim tempore, quo plurimis Doctorum Scriptis, & Commentarijs sunt illustratæ; neque sunt nominatim exceptæ, sicut causæ criminales, quibus æquiparantur in cit. c. pen. de in integr. restit. in eo solùm, quòd per arbitros cognosci non possint. Neque etiam à Jure in cit. c. accedentibus, & à Tridentino c. l. adimitur Vicario potestas cognoscendi causas matrimoniales, sed solùm inferioribus Episcopo, sub quibus non continetur Vicarius, qui eadem persona cum Episcopo censetur, cuius vices gerit, & personam repræsentat. In hac re tamen spectanda est consuetudo cujusque Diœcesis, cùm in pluribus locis proprij Judices causarum matrimonialium ab Episcopis constitui soleant. Illud magis certum est, quòd Episcopus causarum matrimonialium cognitionem possit Vicario suo generali, vel alteri idoneo etiam generaliter delegare, quia spectat ad ordinariam jurisdictionem Episcopi. Rebuff. c. l. Sbroz. l. 2. quæst. 43. num. 9. Sanch. l. 2. de matrimon. dis. 40. num. 17. in fine. Quin & ipse etiam Papa causam matrimonialem quandoque alteri, quàm Episcopo, v. g. Officiali eius, Abbati, aut Præposito, vel simili personæ in dignitate constitutæ delegare solet, ut patet ex c. Proposuisti; 4. de probat. Abb. in c. Causam; 16. num. 1. de offic. deleg. Sanch. cit. dis. num. 21. Et hinc etiam Episcopus causam matrimonialem à Papa ipsi specialiter commissam alteri subdelegare potest, ut docet Abb. in c. Ex litteris; 4. not. 2. de offic. deleg. Laym. cit. conclus. 95. contra Sbroz. cit. quæst. 43. num. 18. quia causæ matrimoniales non debent censeri ita arduæ, ac difficiles, ut Episcopi præsentiam requirant. Idque quoad Vicarium etiam concedit Sbroz. cit. loc. num. 21. propter unitatem Episcopi; & Vicarij, qui exclusus non videtur propter Episcopi mentionem.

XLVIII. Assertio 3. Sunt & alij casus, qui in generali mandato Vicariatûs non censentur commissi, tum quòd graves sint, & ardui, tum quia in generali concessione non veniunt illa, quæ quis verisimiliter in specie non concederet, c. ult. h. t. in 6. Quare non potest Vicarius Episcopi, vi generalis mandati, absque speciali commissione, Diœceses visitare. Rebuff. c. l. num. 101. Azor cit. c. 45. quæst. 4. Sbroz. l. 2. quæst. 120. num. 3. quia visitatio videtur Episcopo reservata, qui regulariter visitare tenetur, nec potest Synodum congregare. Rebuff. cit. loc. num. 151. Azor c. l. quæst. 5. Sbroz l. 2. q. 46. num. 1. & 2. nec ultimas pias voluntates exequi, Sbroz l. 2. q. 49. n. 2. Barb. c. l. num. 104. nec dare litteras dimissorias, seu licentiam ordinandi, nisi Episcopo in remotis agente. c. Cùm nullus; 3. §. Episcopo de temp. ord. in 6. Barb. c. l. num. 97. non potest etiam Vicarius Episcopi res Ecclesiæ alienare, etiam in illis casibus, in quibus potest Episcopus, aut Decretum in alienationibus, vel transactionibus interponere, etiam ex justa causa. Rebuff. c. l. num. 184. Azor c. l. quæst. 3. Sbroz l. 2. quæst. 118. num. 2. nec feudales causas cognoscere, sinè speciali mandato, vel recipere juramenta fidelitatis à vasallis, qui feudum Episcopale habent. Sbroz. l. 2. quæst. 119. num. 7. & 8. Barb. c. l. num. 112. nec Indulgentias concedere, cùm hic actus sit voluntarius, & meræ gra-

tiæ, non necessitatis, & ideo ad Vicarium, sinè speciali Episcopi voluntate, seu commissione, non transit, Rebuff. c. l. num. 172. Azor cit. num. 45. quæst. 13. Sbroz. l. 2. quæst. 40. num. 2. & ult. neque exercere potest ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, ut consecrare Ecclesias, Ordines conferre, etsi talis Vicarius generalis sit consecratus Episcopus, nisi etiam in Pontificalibus Vicarius sit constitutus. Rebuff. c. l. num. 170. Azor c. l. quæst. 9. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 4. art. 1. num. 21. nec alteri Episcopo potestatem exercendi ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis committere. Rebuff. c. l. num. 171. Azor c. l. Sbroz. l. 2. quæst. 5. num. 2. nisi ex speciali concessione Episcopi. Sbroz. l. 2. quæst. 12. num. 1. & 5. quamvis absente Episcopo, possit Vicarius dispensare in intestitijs temporum, si mandatum generale habeat, ut ex sententia S. Congreg. Concil. tradit Fagnan. in c. De eo; 3. num. 12. de tempor. ord. neque etiam potest Vicarius publicas, ac solemnes pœnitentias injungere, vel publicè pœnitentes conciliare. Sbroz. l. 2. quæst. 17. & 18. Barbos. c. l. num. 58. Hæc omnia, & alia his similia, non potest exercere Vicarius generalis Episcopi, sinè speciali eiusdem commissione. Verumtamen non est necessarium, ut omnes prædicti casus in mandato, seu generali commissione Vicariatûs specificè, & nominatim exprimantur, sed sufficit, aliquos exprimi, additâ clausulâ generali: *Et omnia alia expediendi, etiamsi exigant speciale mandatum.* Sbroz. l. 1. q. 65. n. 5. de quo dictum supr. n. 42. Plura de his videri possunt apud Fagnan. in c. Quoniam; 14. n. 19. & seqq. de offic. deleg.

§. V.

An Vicarius Episcopi, vi generalis mandati, sinè speciali commissione, possit conferre beneficia Ecclesiastica, vel aliter circa illa disponere?

XLIX. Assertio 1. Inter causas speciales, quæ in generali Vicariatûs officio non comprehenduntur, est etiam beneficiorum collatio, quam facere non potest Vicarius, sinè speciali mandato, seu commissione Episcopi, ut constat ex c. Cùm in generali; 3. & ult. h. t. in 6. ubi etiam ratio redditur: » quia in generali concessione, seu commissione » non veniunt ea, quæ non esset quis verisimiliter » in specie concessurus, nec regulariter, seu ordi- » nariè loquendo, donare potest Administrator bo- » norum Ecclesiæ, etiam cum libera potestate con- » stitutus: ideo Officialis, seu Vicarius generalis » Episcopi beneficia conferre non potest, nisi bene- » ficiorum collatio ei specialiter sit commissa. Nam collatio beneficiorum est quædam veluti donatio, seu alienatio, cùm ergo officium Vicarij generalis sit institutum, ob necessitatem aliquam, in subsidium Episcopi, non potest is, sinè eiusdem speciali mandato, exercere ea, quæ ad liberalitatem, & quamcunque alienationem spectant. Laym. hîc n. 1. & de Jurisd. ordin. concl. 99.

L. Potest tamen Episcopus Vicario suo generalem facultatem conferendi beneficia ad collationem suam spectantia, quæ alioquin ipsi ratione Vicariatûs non competeret, specialiter concedere, vel respectu totius Diœcesis, vel saltem respectu certi loci, seu partis Diœcesis, modò ibi plura beneficia existant: quia tunc non præbetur occasio captandi mortem unius potiùs, quàm alterius, nec reservatio beneficiorum inducitur. Rebuff. in praxi tit. de Vicar. Episc. n. 23. & 24. Sbroz. l. 1. q. 53. n. 5. At verò non potest Episcopus Vicario generali committere potestatem conferendi certum beneficium nondum vacans, vel respectu certæ personæ: V. g. concedimus tibi Vicario nostro Generali potestatem conferendi Titio beneficium in hac Ecclesia proximè vacaturum, sive per mortem, sive per resignationem. Gl. in c. Deliberatione; 4. §. Prohibemus. V. Cuicunque. de offic. Legat. in 6. Rebuff. c. l. n. 15. quia per eiusmodi comissionem præbetur occasio modis illicitis aperiendi viam ad beneficia vacatura, sive per modos prohibitos procurandi vacationem beneficij, videlicet machinando mortem alteri, vel circumveniendo resignaturum, contra prohibitionem Concilij Lateranensis in c. 2. de concess. præbend. & per huiusmodi speciales commissiones inducerentur reservationes beneficiorum, & gratiæ expectativæ, quæ cùm odiosæ sint, Episcopis non sunt concessæ. Rebuff. c. l. n. 16. & 17. Azor l. 1. quæst. 52. n. 2. & seqq. Non potest autem alteri, quàm Vicario generali, Episcopus, vel alius Papâ inferior committere in genere, vel in specie potestatem conferendi beneficia vacatura, ut colligitur ex c. 4. §. Prohibemus. junct. Gl. V. Cuicunq;, Gl. in c. Statutum; 3. V. id canonicè de præbend. in 6. Abb. in c. Constitutus. 11. n. 5. de concess. præbend. Rebuff. tit. de forma Vicariatûs n. 7. & 8. ubi ait, hanc esse communem sententiam. Cæterùm, potest Vicarius, cui ab Episcopo data est facultas conferendi beneficia, conferre etiam curata, & dignitates. Franc. in cit. c. ult. n. 3. h. t. in 6. Fagn. in c. ult. n. 36. de Simon. quia in materia favorabili, & nemini præjudicante, nomine beneficiorum etiam curata, & dignitates continentur. c. pen. de V. S.

LI. Assertio 2. Sed neque simul, & conjunctim potest Vicario ab Episcopo committi potestas admittendi resignationem certi, ac determinati beneficij, illúdque conferendi, quia hoc casu committeretur facultas conferendi certum beneficium, antequam vacaret, quod licitum non est. Potest tamen Episcopus Vicario suo committere facultatem admittendi resignationem certi beneficij, eâque admissâ, postea eidem dare facultatem conferendi beneficium resignatum, quia tali casu non committitur collatio beneficij vacaturi, sed vacantis, Gloss. communiter recepta in cit. c. Deliberatione. §. Prohibemus. V. Cuicunque. de offic. Legat. in 6. Abb. in cit. c. Constitutus. n. 5. de concess. præbend. Sbroz. cit. quæst. 52. n. 28. Deinde, potest Vicarius habere potestatem conferendi certum beneficium, si tale jus conferendi ab Episcopo, cum consensu Capituli, in perpetuum sit annexum dignitati, vel alteri beneficio, quia talis collatio non ad delegatam, sed ordinariam potestatem pertinet. Rebuff. tit. de Vicar. Episcop. num. 27. ex c. Ad audientiam; 3. de Ecclesi. ædific. Denique si alicui jure debitum sit beneficium in aliqua Ecclesia, v. g. quia Canoniam

sinè

finè præbenda est consecutus, potest Episcopus Vicario mandare, ut in tali Ecclesia beneficium vacaturum eidem Canonico conferatur. Laym. de jurisd. ordin. concl. 100. & c. ult. h. t. in 6. n. 6. quia, sicut conditiones, quæ de jure insunt, in pactum deduci possunt, l. Cùm quid; 3. ff. de reb. credit. ita etiam, quod de jure fieri debet, maodari, seu committi potest, ut fiat.

LII. Assertio 3. Vicarius Episcopi non potest, etiam vi officij sui generalis, & sinè speciali commissione, præsentare ad beneficia, quorum præsentatio ad Episcopum spectat, quia & hæc liberalis gratia, & veluti donatio est. Sbroz. l. 2. quæst. 110. num. 2. 3. & 4. Garc. p. 5. c. 8. num. 82. sicut neque eligere potest ad beneficia, quia sub oomine collationis beneficiorum quælibet alia provisio continetur. Sbroz. l. 2. quæst. 30. num. 5. & 6. neque resignationes beneficiorum admittere, seu approbare, sinè speciali mandato. Rebuff. cit. tit. de forma Vicariat. n. 104. Azor p. 2. l. 3. c. 44. q. 6. quia neque destituere, seu amovere potest beneficiatos, c. 2. h. t. in 6. Imò etsi speciali maodato Vicario concessa sit potestas cooferendi beneficia, non potest, vi illius concessionis, præsentare ad beneficia, sicut nec eligere, quia conferre, & præsentare diversa sunt, c. Cùm in illis; 16. §. Cùm autem; de præbend. in 6. à diversis autem non fit illatio, præsertim in materia stricta. Garc. c. l. n. 83. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 102. Neque etiam concessâ Vicario facultate conferendi beneficia, potest admittere resignationes, sive absolutè, & simpliciter, sive causâ permutationis factas. Paris. lib. 7. de resign. benef. q. 24. num. 15. & 16. quia hæ sunt duæ diversæ potestates, ideòque ex concessiooe uoius non potest inferri concessio alterius. Sed neque vice versâ, coocessâ Vicario potestate admittendi resignationes, concessa videtur facultas conferendi beneficia resignata, absque speciali mandato. Sbroz. l. 2. q. 71. num. 9. quia plus est conferre beneficia, quàm resignationes admittere: nam Capitulum, v. g. Sede vacante, potest admittere resignationes beneficiorum, etsi cooferre ooo possit beneficia, quæ ad liberam collatiooem Episcopi spectant: ergo multò minùs Vicarius, quò majorem potestatem habet Capitulum, Sede vacante, seclusis specialibus commissionibus Vicario factis. Paris. cit. q. 24. n. 8. Laym. cit. conclus. 102. Probabile tamen est, quòd, si data sit Vicario specialis potestas admitteodi resignationes ex causa permutatioois, etiam conferre possit beneficia resignata, quia ejusmodi collatio noo est libera, sed necessaria, cùm ipso jure debeant conferri permutantibus. Clem. 1. de rer. permut. Azor cit. c. 44. q. 6. §. Sed quid dicendum. Laym. c. l. contra Rebuff. & Barb. cit. alleg. 54. n. 68.

LIII. Assertio 4. Concessâ speciali facultate Vicario admittendi resignationes beneficiorum, non ideo censetur concessa potestas destituendi, seu privandi beneficiatos, quia hæc potestas est major: neque vice versâ, datâ potestate destituendi, seu privandi, ob commissa crimina, potest Vicarius admittere resignationes etiam liberas, quia privare, & admittere resignationes diversa sunt. Paris. cit. q. 24. n. 19. & 20. Sed neque, si Vicario data sit specialis potestas destituendi, seu amovendi à beneficijs, ideo habet potestatem instituendi, vel conferendi beneficia: sicut nec vicissim concessâ potestate conferendi, concessa censetur potestas destituendi. Paris. c. l. Nec obstat, quòd, qui potest destituere, seu amovere beneficiatos, potest etiam instituere, & beneficia conferre: nam licèt, qui habet de jure communi potestatem ordinariam destituendi, seu amovendi, etiam habeat potestatem cooferendi: oon tameo qui habet jure speciali, sive potestatem delegatam, & specialiter commissam destituendi, ideo etiam habet potestatem conferendi, quia jurisdictio conteotiosa per se non iocludit voluntariam: neque potestas delegata limites delegationis excedit, cùm dependeat à voluntate committentis. Paris. c. l. n. 17. & 21. Laym. de jurisd. ordin. concl. 101.

LIV. Assertio 5. Præterea si Vicario specialiter commissa sit facultas conferendi omnia beneficia ad collationem Episcopi spectantia, potest, vi hujus potestatis, conferre omnia beneficia, quorum collatio, jure commuoi, & ordinario, sive proprio, sive devoluto, propter negligentiam, aut delictum inferiorum Collatorum, ad Episcopum tanquam Ordinarium spectat: quamvis tutius sit, ut in mandato Vicariatûs speciatim exprimatur potestas conferendi beneficia ad Episcopum devolora. Rebuff. in praxi tit. De forma Vicariatûs. n. 88.

Non tamen potest Vicarius, vi talis commissionis, conferre beneficia, quorum collatio ad Episcopum spectat jure speciali, aut ex privilegio, vel quæ ad ipsum tanquam Sedis Apostolicæ delegatum devoluta sunt, ut propter negligentiam Prælatorum Regularium, secundùm Clement. unic. de suppl. negl. Prælat. Rebuff. c. l. o. 98. Azor cit. c. 44. q. 2. Paris. cit. q. 24. n. 64. nisi in instrumento Vicariatûs exprimatur, Vicario dari potestatem conferendi beneficia, non solùm quæ jure commuoi, & Ordinario conferre potest Episcopus, sed etiam quæ jure speciali, aut devoluto, auctoritate Apostolicâ, vel quavis aliâ. Rebuff. c. l. n. 99. Neque etiam potest Vicarius, vi commissæ potestatis conferendi omnia beneficia, conferre ea, quæ post commissionem erecta, vel instituta fuerunt, nisi nominatim fuerint in mandato expressa, quippe cùm illa, tempore datæ, aut acceptæ potestatis, necdum io rerum natura fuerint. Rebuff. c. l. o. 124. Azor c. l. q. 8.

LV. Cæterùm postquam Episcopus Vicario speciali mandato commisit facultatem conferendi beneficia, potest is nihilominus per se ipsum conferre, & prævenire Vicarium, quia per hoc oon ademit sibi potestatem conferendi beneficia, quòd illam Vicario suo commiserit, sed cum eodem concurrit, & majorem sibi potestatem retinuit, quàm concessit, arg. c. Dudum; 14. §. Nos igitur de præbend. in 6. ubi de Papa concurrente cum inferioribus collatoribus id habetur, præsertim cùm omnem potestatem ei coocessam revocare possit. Rebuff. c. l. nom. 89. Azor c. l. q. 11. Quòd si noo constet, uter priùs contulerit, Episcopus, an Vicarius, præferri debet collatio Episcopi, etiamsi eâdem die Vicarius idem beneficium contulerit, quippe cùm Episcopus majorem potestatem habeat. Rebuff. c. l. num. 121. Azor c. l. Sbroz. l. 2. c. 93. n. 1. & 2. & q. 94. n. 1. & 2. ubi id extendit, etiamsi collatio Episcopi facta sit extra Diœcesin. Porrò si Vicarius generalis, præ-

sente, & patiente Episcopo, conferat beneficia, valet collatio, quia talis scientia, & patientia habetur pro legitima concessione, seu licentia tacitâ, saltem quoad illum actum, etsi non sit approbatio, seu licentia generalis simpliciter, & absolutè conferendi beneficia. Sanch. l. 3. de matrimon. dis. 35. num. 20. & 22.

LVI. Assertio 6. Vicarius generalis non potest, sine speciali delegatione Episcopi, Ecclesias, aut beneficia unire, dividere, erigere, transferre, vel omnino supprimere, quia hæc inter causas arduas, & Episcopo reservatas numerantur, quæ inferioribus non competunt. Sbroz. l. 2. q. 115. n. 3. & seqq. & q. 116. n. 3. & seqq. Barb. cit. alleg. 54. num. 71. & 72. Neque etiam potest licentiam concedere erigendi novum Monasterium, quia hæc facultas, ob rei gravitatem, jure speciali est commissa Episcopo, c. Quidam: 10. c. De Monachis; 12. & c. Cellulas; 13. caus. 18. q. 2. ideóque non competit ejus Vicario ex generali commissione. Prosp. Fagn. in c. 1. n. 73. & seqq. de institut. Neque consentire potest Vicarius, seu præstare consensum collationi beneficiorum, sinè speciali mandato, quia qui non potest donare, nec donanti consentire potest, l. Creditor; 20. C. de donat. inter vir. & uxor. l. Cum quis; 165. ff. de R. I. Sbroz. l. 2. q. 71. n. 59. & seqq. Barb. c. l. n. 61. Veruntamen potest Vicarius generalis, sinè speciali commissione, legitimè electos confirmare, & à patronis præsentatos instituere, ut colligitur ex c. Frequentibus; 3. de institut. Gloss. in c. ult. V. Non possunt; h. t. in 6. quia Vicarius ratione officij generalis commissi, etsi non possit expedire ea, quæ sunt gratiæ, & liberalitatis, ut est libera collatio beneficiorum: potest tamen ea, quæ justitiæ, ac necessitatis sunt, uti est confirmatio canonicè electi, & institutio, seu collatio non libera, præcedente præsentatione alterius. Sbroz. l. 2. quæst. 70. num. 3. Garc. cit. c. 8. num. 84. & 85. & alij communiter contra Rebuffum.

§. VI.

An, & qualis potestas dispensandi, vel absolvendi Vicario competat, ex vi officii sui?

LVII. Assertio 1. Inter causas, quæ specialem commissionem requirunt, & in generali officio Vicariatûs non continentur, est potestas dispensandi in votis, juramentis, canonicis impedimentis, & legibus, in quibus Episcopo dispensare concessum est. Rebuff. tit. Forma Vicariatus; num. 44. Sanch. l. 2. de matrimon. dis. 40. num. 12. Gutier. l. 1. qq. Canonic. c. 59. n. 15. & alij communiter. Ratio est, tum quia dispensatio est quædam gratia, ac remissio, quæ in generali Vicariatûs mandato non continetur: tum quia dispensatio æquiparatur restitutioni in integrum, quæ etiam in generali mandato non comprehenditur, l. Illud; 25. §. Si talis; ff. de minorib.

LVIII. Excipitur 1. Nisi ipsum Jus Vicario generali dispensandi potestatem concedat. Et hinc Vicarius, sinè speciali commissione, dispensare potest in denuntiationibus matrimonij, easque remittere, sive licentiam dare contrahendi matrimonium, non præcedentibus denunciationibus. Sbroz. l. 2. quæst. 201. num. 1. & 2. Sanch. lib. 3. de matrimon. dis. 7. n. 10. Gutier. c. l. contra Garc. p. 5. c. 8. n. 61. nam Concilium Tridentinum Sess. 24. c. 1. de reform. matrim. eam dispensandi, seu remittendi potestatem concedit Ordinario; nomine autem Ordinarij comprehenditur etiam Vicarius generalis, quia habet ordinariam jurisdictionem. Paris. l. 3. de resignat. benef. quæst. 11. num. 22. & DD. citt. nisi expressè excludatur ipse Vicarius, ut in occulto hæresis crimine, in quo Episcopis tantùm, non autem eorum Vicarijs in foro conscientiæ dispensare est permissum, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. Imò etiam sub nomine Episcopi, aut Diœcesani continetur Vicarius generalis, si non excludatur, & sit res, quæ convenit Vicario ex ejus officio. Sbroz. l. 2. q. 43. n. 29. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 29. num. 16. Garc. cit. c. 8. n. 52. ideóque & Confessarios approbare, juxta Concil. Trident. Sess. 23. c. 15. de reform. ubi approbatio Confessariorum injungitur Episcopis, non tamen excluditur Vicarius generalis. Sanch. c. l. & excommunicationem, quæ inferri solet ad restitutionem inventorum faciendam, promulgare potest, & decernere sinè speciali mandato, præcedente causæ cognitione. Sbroz. l. 2. q. 171. num. 2. Sanch. c. l. Garc. cit. c. 8. n. 94. Nam licèt in Concil. Trident. Sess. 25. c. 3. de reform. excommunicatio illa à nemine, præterquam Episcopo, decernenda dicatur, non tamen excluditur Vicarius generalis, sed tantùm excluduntur Prælati inferiores Episcopis, etiam habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Jo. Gallemart. ibid. num. 5. & Garc. c. l. n. 95. Non tamen prohibetur Episcopus ejusmodi facultate, v. g. dispensandi in denunciationibus, vel approbandi Confessarios, sibi ipsi reservare. Sanch. l. 3. de matrimon. dis. 7. num. 8. Gutier. c. l. nam Episcopus Vicarij potestatem, vel ultra ea, quæ ex generali officio Vicariatûs ipsi competunt, extendere, vel eandem restringere potest, cùm ipsum arbitratu suo instituat, vel amoveat, ideóque etiam, vel ampliorem, vel magis restrictam potestatem concedere potest, quilibet enim delegans jurisdictionem suam alteri, potest ampliare eam, vel restringere. Garc. c. l. n. 89. Quare, an Vicarius generalis Episcopi dispensare possit in denunciationibus matrimonij, ex mente Episcopi, & cujusque Ecclesiæ consuetudine colligi debet, cùm in multis Ecclesijs id Vicario non sit concessum, si Episcopus sit præsens, ut notat Laym. de Jurisd. ordin. concl. 97.

LIX. Excipitur 2. Quòd Vicarius, vi generalis commissionis, absque speciali mandato, sciente, ac tolerante Episcopo, dispensare possit in casibus frequenter occurrentibus, v. g. quoad jejunia, festa, & similia: nam, si Diœcesis ampla sit, & multa negotia expedienda sint, vel etiam, si Episcopus absens sit, aut in Ecclesia Cathedrali non resideat, difficile est in omnibus recurrere ad Episcopum, & ab eo facultatem dispensandi petere. Et quamvìs per se loquendo, ob absentiam Episcopi, Vicarius non habeat majorem potestatem, quàm aliàs, eo præsente, ut tradit Sbroz. l. 2. q. 30. n. 16. ex consuetudine tamen

men toleratâ, & praxi præcedentium Vicariorum, interdum apparet, Episcopum tacitè consentire, & committere Vicario talem potestatem dispensandi, quæ aliquando velut necessariò Vicario debetur, si Episcopus valde remotus sit, ut ad ipsum recurri, sine gravi incommodo, non possit. Laym. de jurisdict. ordin. concl. 98. & in c. ult. n. 9. h. t. in 6. arg. c. 3. §. Episcopo de tempor. ordin. in 6.

LX. Assertio 2. Tametsi Episcopus Vicario suo delegate, seu committere possit potestatem dispensandi in casibus à Sede Apostolica, vel Concilio generali Episcopis, ratione dignitatis suæ, per generalem delegationem commissis, aut concessis, v. g. potestatem dispensandi in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ illâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. quia talis potestas generaliter delegata, ratione dignitatis Episcopalis, transit in ordinariam, ideóque alteri delegari, & committi potest. Laym. in c. ult. n. 10. h. t. in 6. Veruntamen si Episcopus Vicario suo specialiter commisit facultatem dispensandi in casibus Episcopalibus, sub ea commissione non comprehenduntur casus à Papa, vel Generali Concilio Episcopis, ratione dignitatis suæ, etiam generaliter delegati; nisi ex adjunctâ clausulâ colligi possit, quòd Episcopus voluerit omnem suam potestatem, quatenus delegari potest, Vicario committere, ut, si v. g. additum sit: Committimus Vicario nostro potestatem dispensandi in omnibus casibus, prout ea nobis competit, vel competere potest, etiam ex Papæ, vel aliorum delegatione, vel aliàs quomodolibet. Rebuff. tit. de form. Vicariatus; num. 46. Laym. c. l.

LXI. Hinc ulteriùs infertur, quòd universim loquendo, & generaliter, Episcopus etiam ea, quæ non ut Ordinarius, sed ut specialis delegatus Sedis Apostolicæ agere potest, suo generali Vicario, speciali mandato, committere, sive subdelegare possit, quia delegatus à Principe potest subdelegare, l. à judice; 5. C. de judicijs, & c. Quoniam; 14. de offic. jud. deleg. Fagnan. ibidem num. 8. & seqq. & alij communitet. Nisi quid specialiter exceptum sit, vel sola persona Episcopi specialiter in rescripto delegationis designata, & expressa sit, ita, ut censeatur electa industria personæ, c. ult. §. Is autem extra eod. Fagnan. c. l. n. 17. & 18. & alij. Quamvis per generalem Vicarij constitutionem, seu vi officij Vicariatûs generaliter commissi, non possit Vicarius exercere ea, quæ Episcopus potest de jure speciali, & tanquam delegatus Papæ, ut l sumitur ex c. ult. h. t. in 6. Fagnan. c. l. n. 10. quia in jurisdictione delegata non fit extensio de persona in personam, neque in hac procedit Episcopus, ut Judex Ordinarius, sed ut delegatus, c. Edoceri; 21. junct. Gloss. fin. de rescript. Fagnan. c. l. num. 11. & 12. Sicut neque è converso, in causa Vicario delegata à Papa procedere potest Episcopus: nam licèt in jurisdictione ordinaria unum idémque sit Tribunal, sive Consistorium Episcopi, & Vicarij, non tamen in delegata, quia causam sibi delegatam non cognoscit, ut Vicarius Episcopi, sed ut delegatus Papæ, & in illa etiam major, & superior est ordinario, c. Sanè; 11. de offic. deleg. Fagnan. c. l. n. 15. & 16. quemadmodum etiam in causa recusationis non est idem Tribunal Episcopi, & Vicarij ejus, qui coram Episcopo recusari potest, si sit suspectus, c. Si contra; 4. in fine de offic. deleg. in 6.

LXII. Assertio 3. In generali officio Vicariatûs non continetur potestas absolvendi à casibus, sive peccatis Episcopo reservatis in foro interno pœnitentiæ, à quibus Vicarius non potest absolvere, neque alijs potestatem absolvendi committere, sinè speciali mandato, & commissione Episcopi, nam in generali concessione hæc non veniunt, c. 2. de pœnit. in 6. Sbroz. l. 2. q. 19. n. 2. & 3. Barbos. cit. allegat. 54. num. 116. Multò minùs Vicarius potest absolvere, aut dispensare in casibus Papalibus, sive Papæ reservàtis, qui per accidens ad Episcopum devolvuntur, ob impedimentum, seu difficultatem adeundi Papam, vel ex speciali privilegio Episcopis in perpetuum concesso, quale habetur in Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. nam hoc ipso, quòd talia ad Episcopum jure communi, & ordinario non spectant, sed ex privilegio speciali, non competunt etiam Vicario ex commissione generali, sive jure communi. Laym. in c. ult. n. 10. h. t. in 6.

Potest tamen Episcopus, non tantùm in casu particulari, sed etiam generaliter Vicario suo, vel alteri personæ idoneæ delegare potestatem absolvendi à casibus Papalibus, qui per accidens sunt Episcopales, vel ex speciali privilegio Episcopis concesso ad eosdem spectant. Sanch. lib. 2. de matrimon. dis. 40. num. 17. Navarr. lib. 5. de privileg. consil. 11. num. 4. Garc. cit. c. 8. num. 48. nam ea, quæ ad ordinariam jurisdictionem pertinent, possunt absolutè, & generaliter delegari; ejusmodi autem facultates absolvendi transeunt in jurisdictionem ordinariam, cùm sint annexæ Episcopali dignitati in perpetuum: ergo, licèt opus sit speciali delegatione, seu commissione, cùm non competant Vicario, ratione generalis officij sui, seu Vicariatûs, prout significatur in Concil. c. l. nempe, quòd potestas absolvendi ibi Episcopis concessa non competat Vicarijs ex generali officio Viacariatûs, sed requiratur specialis delegatio, seu commissio: potest tamen illi delegari generalis facultas absolvendi ab hujusmodi casibus, quoriescunque occurrerint, præterquam à crimine hæresis, juxta Trident. cit. c. 6. Navarr. l. 1. de Constitut. cons. 1. num. 89. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 96.

His adde, quòd Vicarius generalis in spiritualibus potest ex officio suo generali, absque speciali mandato, omnes Diœcesanos, si Sacerdos sit, absolvere ab omnibus casibus, & peccatis Episcopo, aut Papæ non reservatis, & alijs Sacerdotibus potestatem absolvendi delegare, quia est Ordinarius totius Diœcesis, & Superior Parochorum, ut ex communiore, & probabiliore sententia docet Sanch. lib. 3. de matrimon. dis. 29. num. 15. Barbos. cit. loc. num. 92.

* *
*

§. VII. An

§. VII.

An Vicarius Generalis Episcopi alium sibi substituere possit, & in quo loco exercere possit suam iurisdictionem.

LXIII. Assertio 1. Non potest Vicarius Episcopi alium sibi similem, seu generalem substituere, arg. c. Clericos; 4. h. t. ubi de Vicario in divinis id statuitur. Rebuff. cit. tit. num.73. Sbroz. l. 2. q. 66. n. 11. & pluribus seqq. Ratio est, quia nullus inferior Principe Vicarium constituere, aut totum suum officium, seu potestatem ordinariam alteri committere potest, nisi id ex legis, vel Principis beneficio ipsi concessum sit, Auth. Ut nulli Judicum; §. Nunc verò; collat. 9. nov. 134. & Authent. de collatoribus. §. Ad hæc prohibemus; collat. 9. nov. 118. Idque procedit non solùm de Vicario in spiritualibus, sed etiam in temporalibus tantùm, nisi aliud habeat consuetudo. Rebuff. c. l. n. 75. Sbroz. c. l. n. 9.

Veruntamen potest Vicarius Episcopi, ob causam necessitatis, v. g. propter absentiam, vel infirmitatem, ad breve tempus sibi alium substituere, qui Vicarij munere, cum simili jurisdictione, interim fungatur, ut colligitur ex c. 1. h. t. in 6. ubi id supponitur, dum quæritur, an Officialis, seu Vicarius Suffraganei excommunicatus ab Archiepiscopo, etiam substitutum ejus, sive vices illius gerentem liget, ut notat Ancharan. ibid. Gloss. in Clement. 1. V. Locum aliorum; de Regularib. Sbroz. cit. q. 66. n. 17. Imò etiam absolutè, & ad longum tempus sibi alium Vicarium subrogare potest, accedente mandato, & auctoritate Episcopi. Rebuff. c. l. n. 76. & 77. Sbroz. c. l. n. 15. quia tunc non tam ab ipso Vicario generali, quàm ab Episcopo substitutus censetur, cum eadem potestate, qui præter Officialem principalem, alium minùs principalem subordinatum principali constituere potest, ut suprà dictum.

Denique potest Vicarius generalis, vi commissionis, seu officij generalis, unam, vel alteram causam alicui delegare, Gloss. in cit. c. 1. V. Ipsius; h. t. in 6. Sbroz. cit. q. 66. num. 22. Sanch. l. 3. de matrim. disp. 7. num. 1. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 111. nam Vicarius generalis, saltem in causis, quæ ratione Vicariatûs sui ipsi competunt, est Judex ordinarius, ideo alteri delegare potest, ut tradunt communiter DD. in l. More; 5. ff. de jurisd. omn. jud. & talis potestas delegandi necessariò requiritur ad officium Vicarij, præsertim in ampla Diœcesi, & ubi multa sunt negotia. Quin etiam potest Vicarius delegare ad universitatem causarum in foro externo, sinè speciali mandato Episcopi, si sit talis consuetudo Diœcesis. Rebuff. cit. loc. n. 78. nam licèt aliàs, qui jurisdictionem, non suo proprio, sed alieno nomine obtinet, eam alteri delegare, seu demandare non possit, cit. l. More; sicut Vicarius generalis obtinet Episcopalem jurisdictionem, non proprio, sed sibi commisso jure, cùm in Episcopali officio titulum non habeat; si tamen eam alteri delegat, sciente, & patiente Episcopo, hic tacitè eam potestatem committere censebitur Vicario, & sic delegabit, non suo jure, sed jure, ac potestate sibi commissâ ab Ordinario. Laym. in c. 1. h. t. in 6. n. 13.

LXIV. Assertio 2. Vicarius generalis Episcopi certum tribunal habet, quod Consistorium Episcopi appellatur, & plerumque in Civitate Ecclesiæ Cathedralis est situm. Navarr. l. 1. consil. 2. num. 5. de offic. Jud. ordin. Laym. in c. Cùm contingat; 13. de foro compet. Potest tamen ex causâ rationabili Vicarius in quovis loco Diœcesis honesto, & idoneo judicium exercere, ut, si in comitatu Episcopi, vel solus, extra locum tribunalis sui, ad alias partes Diœcesis se contulerit, vel ob aliam causam commodius sit, ibi causam controversam decidi. Barbos. de offic. Episc. alleg. 80. n. 6. Nam Vicarius generalis jurisdictionem Episcopalem exercet, Episcopus autem in quovis loco non exempto jurisdictionem exercere potest, c. Cùm Episcopus; 7. de offic. jud. ordin. in 6. ergo & Vicarius ejus, dummodo id caveatur, ne partes litigantes ad locum nimis remotum, extra proprium Episcopi Consistorium, trahantur: alioquin petere possunt, ut in loco ipsis propinquiore judicium instituatur, &, si id negetur, appellare. Barb. c. l. n. 5.

Cæterùm si Vicarius speciale mandatum habeat conferendi beneficia, potest illa etiam extra Diœcesin existens conferre, quia, quę judicialem causæ cognitionem non requirunt, etiam in alieno territorio exerceri possunt. Azor p. 2. lib. 3. c. 44. quæst. 9. arg. lib. 2. ff. de offic. Proconf. etsi contrarium teneat Baldus apud Franc. in c. ult. n. 3. h. t. in 6.

§. VIII.

Quis cognoscere possit de delicto, aut negligentia Vicarii Episcopi, eúmque punire?

LXV. Assertio 1. Si Vicarius generalis, seu Officialis Episcopi delinquat tanquam persona privata, non potest eum punire Archiepiscopus, seu Metropolitanus, nisi ad ipsum appellatum sit, sed Episcopus Judex est. Gloss. in c. 1. V. Rationabili causâ; h. t. in 6. & ibid. Jo. Monach. num. 2. Sbroz. l. 3. de Vicar. Episc. q. 57. n. 8. & 9. quia Vicarius in his, quæ agit ut privatus, non dicitur gerere Vices Episcopi, nec illum repræsentare, sed illi est subditus, sicut alij. Si verò Vicarius delinquat in pertinentibus ad suum officium, ita tamen, ut Episcopus extra culpam sit: tum etiam ad Episcopum pertinet de delicto, aut negligentiâ Vicarij in officio suo commissâ cognoscere, eúmque punire: neque Archiepiscopus in hoc casu se immiscere potest, nisi Episcopus requisitus causam cognoscere recuset. Sbroz. cit. q. 57. n. 10. Ratio est, quia licèt Vicarij potestas, & jurisdictio eadem sit, & reputetur cum jurisdictione Episcopi, non tamen eodem, sed diverso modo residet in utroque: nam in Vicario est cum dependentia à voluntate, & Imperio Episcopi, ac proinde Vicarius, etiam ratione officij sui, est aliquo modo subjectus, & subordinatus Episcopo. Laym. de jurisdict. ordin. conclus. 107. & in cit. c. 1. num. 9. h. t. in 6.

LXVI. Asser-

LXVI. Assertio 2. Si Vicarius delinquat, aut negligentiam committat in officio suo, & Episcopus etiam delicti, seu culpæ sit particeps; tum non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum pertinet causam cognoscere, ac punire Vicarium, prout sumitur ex cit. c. 1. & ibi Gloss. V. Rationabili causâ; Sbroz. cit. quæst. 57. num. 3. & 11. Imò Episcopus tenetur tali casu exhibere, & sistere Vicarium, qui deliquit, Metropolitano, si petat. Sbroz. cit. loc. num. 6. Ratio est, quia Vicarius generalis, si consideretur ut substitutus Episcopi in eodem tribunali jurisdictionem exercens, ex mandato ipsius Episcopi, ut sic censetur eadem persona cum Episcopo: quare sicut Episcopus, ita & ipsius Vicarius Metropolitano est subjectus, & à quo proinde, ratione officij malè administrati, aut injustæ sententiæ latæ (si Episcopus quoque fuit culpæ, aut delicti particeps) puniri, & excommunicari potest. Laym. in cit. c. 1. n. 8. h. t. in 6. & satìs colligitur ex eodem c. 1. ubi habetur, quòd Archiepiscopus ex justa, & rationabili causa possit excommunicare Officialem, seu Vicarium Suffraganei sui: Alioquin enim, si in tali casu ipse Episcopus judicaret, & de causa cognosceret, simul fungeretur etiam officio partis, & in propria causa judicaret, cùm, ut supponitur, ejusdem culpæ fuerit particeps.

Porrò Officialis, seu Vicarius generalis Archiepiscopi nullam habet potestatem, aut jurisdictionem in Coëpiscopos, aut Suffraganeos, ob dignitatem, & eminentiam officij Episcopalis, c. 1. §. Officiales; de offic. jud. ord. in 6. Sbroz. l. 2. q. 58. n. 2. neque in Vicarios Suffraganeorum generales, sicut etiam non habet in subditos Suffraganeorum. Sbroz. l. 2. q. 59. num. 1.

LXVII. Ex dictis infertur, Episcopum teneri ex delicto, aut quasi delicto Vicarij commisso in rebus pertinentibus ad officium suum, etiam ad damna resarcienda, si & ipse Episcopus in culpa fuit, ut quia imperitum Vicarium constituit, aut negligentem sciens toleravit: secus, si Episcopus extra culpam fuit. Rebuff. tit. De forma Vicariatûs; num. 188. & seq. Sbroz. lib. 3. quæst. 30. num. 1. & 2. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 4. a. 1. num. 15. Ratio est, quia factum à Vicario censetur factum ab Episcopo, arg. c. 2. de consuetud. in 6. & l. 1. §. Dejecisse; ff. de vi, & vi armat. Rebuff. de Vicario Episc. num. 40. & generatim Dominus obligatur ex culpa Officialis, seu Ministri sui, si negligentem constituit, aut sciens toleravit, arg. l. 1. §. Familiæ; ff. de Publican. & l. Si quis; 5. §. fin. ff. de oblig. & action. Quare si v. g. Vicarius beneficium curatum personæ indignæ contulit, tum, si Episcopus mandavit conferri, vel collationem ratam habuit, pro ea vice privationem incurrit, & potestas conferendi, vel instituendi ad Metropolitanum, vel Capitulum devolvitur, c. Si Compromissarius; 37. de elect. in 6. c. Cùm in cunctis, 7. §. Clerici; extra eod. Rebuff. tit. De forma Vicariat. n. 141. & duobus seqq. Si verò Episcopus id nec mandavit, nec ratum habuit; tum remoto indigno, potest instituere dignum, quia culpa Vicarij ipsi obesse non debet, sicut enim culpa, ita & pœna proprios suos tenere debet auctores, l. Sancimus; 22. C. de pœnis. & Vicarius, conferendo indigno, excessit limites mandati, ideóque collatio nulla fuit: nam Episcopus committens Vicario facultatem conferendi beneficia, censetur mandâsse, ut non nisi personis idoneis conferantur. Rebuff. c. l. n. 139. & 140. & tit. de Vicar. Episc. n. 41. Sed neque Vicarius, rescisâ priore collatione beneficij, illud alteri conferre potest, quia etiam malè conferendo functus censetur officio suo, & privatus est, saltem pro ea vice, potestate alium instituendi, ideóque ea ad committentem, videlicet Episcopum redit, arg. cit. c. Cùm in cunctis; §. Clerici; & c. Si Compromissarius; §. Si verò eligat de elect. in 6. Laym. de jurisd. Ord. concl. 108.

§. IX.

Quibus modis finiatur, & cesset officium, & iurisdictio Vicarii Episcopalis?

LXVIII. Assertio 1. Officium, & jurisdictio Vicarij generalis Episcopi varijs modis finitur. 1. Per mortem ipsius Vicarij, nam mors omnia solvit. Rebuff. tit. De forma Vicariatûs; num. 216. 2. Per propriam renunciationem expressam, vel tacitam factam ab ipso Vicario, ut, si v. g. è Diœcesi, in qua erat Vicarius constitutus, discedat, animo extra illam perpetuò manendi, & non redeundi; tunc enim officio Vicariatûs tacitè renunciare censetur. Fagnan. in c. Præsentata; 20. num. 10. de testibus. eo ferè modò, quo Legati Pontificij, qui & ipse est Judex ordinarius, c. 2. de offic. Legat. in 6. sicut Vicarius generalis, munus legationis exspirat, si provinciam sibi commissam egressus sit, animo non redeundi, arg. lib. 3. ff. de offic. Præsid. de quo infrà tit. 30. 3. Per mortem Episcopi, vel renunciationem admissam à Superiore, vel depositionem, aut translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam, extinguitur, ipso facto, omnis potestas, & jurisdictio Vicarij, etiam re non integrâ, ita, ut nec quidem causas cœptas, Episcopo vivente, aut regente, eo mortuo, vel renuntiatione factâ, vel eo deposito, aut translato, Vicarius perficere queat, sed postea per ipsum gesta irrita sint tanquam facta à privato jurisdictione carente. Gloss. fin. in Clement. ult. de procurat. Abb. in c. Licèt; 30. num. 8. in fin. de offic. delegat. Sanchez. lib. 3. de matrimon. disc. 30. num. 2. & 3. Ratio est, quia Vicarius generalis eandem cum Episcopo jurisdictionem, idémque tribunal habet, & reputatur eadem utriusque persona. ergo, cùm per mortem, renunciationem, &c. cesset Episcopi tribunal, & jurisdictio, cessabit etiam Vicarij ipsius. 4. Nonnulli aiunt, quòd, si Episcopus capiatur in bello à paganis, hæreticis, aut schismaticis, amittat libertatem, adeóque etiam jurisdictionem, & per consequens etiam exspiret mandatum, & jurisdictio Vicarij; nam captivitas censetur mors civilis, & æquiparatur morti naturali. Gloss. in c. Si Episcopus 3. V. Sed Capitulum de suppl. neglig. Prælat. in 6. Sed verius est, quòd Episcopus captus habitualiter retineat jurisdictionem Episcopalem, licèt illius exer-

exercitium suspendatur, & interea ad Capitulum devolvatur, juxta cit. c. Si Episcopus: ac proinde etiam Vicarij jurisdictio, durante captivitate Episcopi, tantùm suspensa est quoad exercitium, ita, ut illam interim exercere non possit, habitu tamen manet Vicarius: neque enim Episcopus per captivitatem amittit libertatem, nisi de facto, adeóque nec jurisdictionem, nisi quoad exercitium, sicut & Vicarius ejus. Fagnan. in c. Per tuas; 32. num. 21. de simonia. & magis patebit ex mox dicendis.

LXIX. Assertio 2. Si Episcopus fuerit excommunicatus, suspensus, vel interdictus, adeóque ejus jurisdictio suspensa, & impedita sit, eo ipso etiam suspensa, ac impedita est Vicarij jurisdictio, etiam quoad negotia jam incepta, ita, ut omnia ab eo postea gesta sint irrita, sicut ipsius Episcopi acta ad jurisdictionem pertinentia sunt invalida. Gloss. in c. 1. V. Ipsius; & ibid. Franc. num. 3. h. t. in 6. & colligitur ex illo c. Sanch. cit. dis. 30. num. 6. 7. & 8. Azor p. 2. lib. 3. c. 6. quæst. 13. Sbroz. lib. 3. cap. 17. num. 1. & 4. Ratio est, quia unum idémque est Tribunal utriusque, Episcopi, & Vicarij ejus, ideóque sicut per excommunicationem latam in Episcopum suspenditur ipsius jurisdictio, ita etiam Vicarij ejusdem, qui ab eo jurisdictionem accepit, modò Episcopus sit nominatim denunciatus, vel notorius percussor Clerici, adeóque vitandus: nam alioqui post Concilium Constantiense retinet jurisdictionem, & consequenter etiam ipsius Vicarius.

LXX. Id autem, quod dictum est de Episcopo excommunicato, extenditur etiam ad ejus Vicarium generalem, qui, si excommunicatus sit, & vitandus, & ob causam necessitatis, unum, vel plures sibi substituat, in totum, vel in partem in officio, tunc simul etiam substituti, seu vices gerentis, aut substitutorum jurisdictio est suspensa, etiam quoad causas jam cœptas, quia substitutus, sive Subvicarius non diversam, sed eandem jurisdictionem cum Vicario obtinet, & acta ejusdem substituti in locum Vicarij excommunicati, irrita sunt, si ab eodem tantùm jurisdictionem acceperit, prout sumitur ex c. Romana; 1. h. t. in 6. Nam, cùm Archiepiscopus „ Rhemensis in Officialem, sive Vicarium generalem alicujus Suffraganei sui, ex rationabili, & „ justa causa, sententiam excommunicationis (majoris, alioquin jurisdictione non esset privatus. „ Gloss. hîc V. Excommunicationis;) protulisset, „ dubitatum fuit, an etiam ij, qui ab eodem ge„ nerali Vicario in ejus officio sunt substituti, & vi„ ces ejus gerunt, sint excommunicati, & an acta „ eorundem sint valida? Ad 1. respondet Papa In„ nocent. IV. substitutos illos Vicarij excommu„ nicati propterea, quòd vices ejus gerant, excom„ municationis vinculo non ligari, cùm exercendo „ officium; seu ministerium sibi à Vicario commis„ sum, non communicent cum eodem in crimine, „ ob quod ipse Officialis, seu Vicarius generalis ex„ communicatus fuit, ac proinde neque excom„ municationis censurâ latâ in Officialem, eos, qui „ vices ejus gerunt, afficere, seu ligare potest. Ratio est, quia cùm excommunicatio sit gravissima pœna, non afficit, nisi personas delinquentes. Ad secundum respondet Pontifex, acta eorum, qui vi„ ces gerunt Vicarij excommunicati, irrita esse, si „ ab ipso Officiali, seu Vicario tantùm jurisdictio„ nem acceperint. „

LXXI. Notandum 1. Si Subvicarij, seu Vicarij, non à Vicario, qui excommunicatus est, sed ab Episcopo, vel ejus auctoritate interveniente, jurisdictionem, seu commissionem acceperunt, tunc gesta ab illis, etiam post excommunicationem Officialis, seu Vicarij generalis, tenent, quia tenet commissio Gl. in cit. c. 1. V. Tantùm; h. t. in 6. & Franc. n. 3. & colligitur ex eod. c. in fine.

Notandum 2. Si Subvicarius, sive substitutus Vicarij generalis eidem comunicavit in crimine, ob quod excommunicatio in ipsum lata est, ut, si v. g. propter excommunicationem Episcopi, prohibitum fuit Vicario ejus sub pœna excommunicationis, ne officium Vicariatûs exerceretur, si quis ab eo commissionem aliquam scienter acciperet, & vices illius gereret, communicaret illi in crimine, propter quod excommunicatus est Vicarius, ideóque, & ipse similem excommunicationem incurreret, juxta c. Si concubinæ; 55. de sentent. excomm. & colligitur ex cit. c. 1. à sensu contrario, & tradit Gl. ibid. V. Qui; & Jo. Monach. n. 6.

Notandum 3. Si Officialis, sive Vicarius generalis, post excommunicationem in se latam, sibi substituat Subvicarium, unum, vel plures, acta eorum sunt invalida, quia tunc de jure jurisdictionem, quâ per excommunicationem privatus fuit, alijs committere non potuit. Gloss. fin. hîc, & Franc. n. 7. Sbroz. lib. 3. q. 18. n. 16. Sed etsi Vicarius generalis substituerit sibi alium Subvicarium, ante suam excommunicationem, gesta à Subvicario post excommunicationem Vicarij non valent, ut ex Innocent. rectè docet Sbroz. cit. q. 18. n. 7. & seqq. quia sicut Vicarius Episcopi, mortuo Episcopo, non potest causas, eo vivente, cœptas perficere, quia unum est eorum Tribunal, sive Consistorium, adeóque potestas Vicarij, mortuo Episcopo, omnino exspiret: ita nec Subvicarius poterit, Vicario excommunicato, causas cœptas, ante ejus excommunicationem, post illam perficere, quia cùm Vicarij, & Subvicarij non diversa, sed eadem sit jurisdictio, sicut per excommunicationem ipsius Vicarij, ita etiam Subvicarij jurisdictio est suspensa, & impedita, ut suprà dictum.

LXXII. Notandum 4. Aliud verò est in proposito est dicendum de delegato à Vicario generali: nam si Vicarius, qui delegaverat, moriatur, vel revocetur, vel excommunicetur, aut aliam censuram incurrat, propter quam vitandus sit; tum extinctâ, vel suspensâ jurisdictione Vicarij delegantis, extinguitur etiam, vel suspenditur jurisdictio delegati, si res adhuc sit integra, seu causa nondum cœpta sit, arg. c. Licèt; 30. de offic. deleg. non autem si negotium jam cœptum sit, arg. c. Relatum; 19. & c. Gratum; 20. eodem. quia delegatus non eandem, sed diversam jurisdictionem à jurisdictione delegantis, ab eáque derivatam obtinet: ideóque non est mirum, quòd illa subsistere possit, causâ jam cœptâ, & re non ampliùs integrâ, licèt jurisdictio delegantis per mortem naturalem, vel civilem, aut quasi civilem ejusdem, scilicet per excommunicationem sublata sit. Abb. in cit. c. Licèt; num. 8. & ibidem Innocent. num. 3.

Franc. in cit. c. 1. num. 5. h. t. in 6. Sbroz. c. l. n. 10. & 2. seqq.

Cæterùm, quamvis excommunicato Episcopo, jurisdictio Officialis, seu Vicarij generalis ipsius suspendatur, ut dictum: si tamen causa aliqua delegata sit ab alio ipsi Vicario, non suspenditur jurisdictio Vicarij per excommunicationem Episcopi, quò minùs de causa illa delegata cognoscere possit, si res non sit integra, sive causa jam cœpta, quia ex una parte manet adhuc habitualiter Vicarius, & ex altera jurisdictio, per quam cognoscit de illâ causâ, est delegata, adeóque diversa à jurisdictione Episcopi, nec ab illo, sed à delegante derivata, ac proinde non suspenditur per excommunicationem Episcopi. Sanch. cit. dis. 30. num. 9.

LXXIII. Ex dictis colligitur 1. Si causa aliqua à Sede Apostolica Officiali, seu Vicario Episcopi, non sub nomine proprio, sed sub nomine dignitatis, seu officij delegata sit, v. g. Officiali Augustano, Episcopo mortuo, adeóque finitâ potestate Vicarij, si res non sit ampliùs integra, adhuc cognoscere, & expedire poterit Vicarius causam sibi delegatam, quia jurisdictio delegata est distincta à jurisdictione ordinaria Vicarij, quæ per mortem Episcopi extinguitur, non autem delegata, si res non sit ampliùs integra, juxta cit. c. Relatum; & c. Gratum; de offic. delegat. Si verò res adhuc sit integra, & causa nondum cœpta, tunc etiam probabile est, quòd Vicarius, postquam assumptus, & confirmatus est à Capitulo, maneat delegatus, & causam delegatam à Papa expedire possit, quia reputatur quodammodo Vicarius Episcopi, cùm Episcopalem jurisdictionem, vice Capituli, exerceat. Et quamvis Capitulum nequeat de illa causa delegata cognoscere, idcóque etiam non transferat potestatem de illa cognoscendi in Vicarium: constituit tamen Vicarium, qui sic constitutus potest illam delegationem exequi, virtute rescripti Apostolici Vicario talis Diœcesis illam causam committentis. Sanchez. lib. 8. de matrimon. dis. 27. num. 33. Accedit, quòd, licèt rescripta ad lites strictè interpretari oporteat, quatenus tendunt in præjudicium partium: latè tamen, & benignè interpretari convenit, quatenus concernunt potestatem Principis delegantis, & in his commissionibus magis ad mentem concedentis, quàm ad juris rigorem attendendum est, Berojus in c. Quoniam; 14. num. 81. de offic. deleg. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 113. & in c. 1. n. 16. h. t. in 6.

Sed & probabile est, quòd, si causa à Sede Apostolica delegata sit Vicario, sub nomine officij sui, tanquam Vicario, neque ex conjecturis, & circumstantijs appareat, quòd intentio Papæ delegantis ad certam personam restricta sit, Vicario mortuo, aut deposito, causam à Successore, vel etiam à substituto expediri posse: quia, licèt, propriè loquendo, Vicarius Episcopi Successorem non habeat, cùm ad nutum Episcopi sit amovibilis, adeóque jus dignitatis, & officij, quippe precariò tantùm ipsi concessum, per mortem, aut depositionem ipsius omnino extinguatur, non potest illud ad Successorem transmittere, solùm enim illa dignitas, quæ perpetuò durat, & nunquam moritur ad Successorem transit, c. Si gratiosè; 5. de rescript. in 6. Nihilominus tamen, quia ex rescripto S. Pontificis delegantis Vicario causam, sub nomine officij sui, colligitur, intentionem ejus esse, causam delegare illi, qui Vicariatûs officium exerceat, non habitâ ratione singularis, seu certæ personæ, ideo etiam Vicario mortuo, aut deposito, Successor in officio Vicariatûs, vel in absentia Vicarij, etiam ad tempus ipsi substitutus causam sub nomine dignitatis, seu officij Vicarij commissam exequi potest, quia Successor, sive subrogatus non est moraliter alius, sed idem reputatur cum priore, in cujus locum substituitur, arg. l. 2. C. de offic. ejus, qui vicem alien. Jud. obtin. Abb. in cit. c. Quoniam; de offic. deleg. Sanch. cit. dis. 27. num. 41. Sbroz. l. 3. quæst. 49. num. 9.

LXXIV. Colligitur 2. Si delegatio à Sede Apostolica Officiali, seu Vicario generali Episcopi facta sit, sub nomine dignitatis, seu officij Vicariatûs, non potest Episcopus, mortuo, aut deposito Vicario, causam delegatam cognoscere, vel expedire: sicut neque vice versâ, Vicarius expedire potest causam delegatam Episcopo. Rebuff. de forma Vicariat. num. 161. Navarr. l. 1. consil. 5. de offic. deleg. Sanchez. cit. dis. 27. n. 30. & alij communiter. Ratio est, quia, licèt tunc officium Vicariatûs ad Episcopum redeat; non tamen jurisdictio à Papa delegata ad eum devolvitur, cùm omnino diversa, ac separata sit à jurisdictione ordinaria, tum Vicarij, tum Episcopi. Multò minùs Vicario adhuc vivente, & in officio constituto, Episcopus se in causis à Sede Apostolica Vicario delegatis immiscere, vel ei quidpiam imperare potest, quia in his causis non habet Vicarius cum Episcopo ullam communionem, neque Episcopo est subjectus, aut subordinatus, sed potiùs major, & superior illo, c. Sanè; 11. de offic. deleg. Et quamvis idem sit Tribunal, & Consistorium Episcopi, & Vicarij ejus, id tamen solùm verum est in causis, quæ jure ordinario competunt Vicario, non jure delegationis, DD. citt. Quòd si Vicarius, cui delegatio à Papa facta est, sub nomine officij sui, postea factus sit Episcopus Diœcesis, non potest, postquam desijt esse Vicarius, causam sibi delegatam prosequi, quia respectu ipsius personæ, cessat, & extinguitur delegatio. Sanch. c. l. num. 31.

LXXV. Assertio 3. Denique finitur quoque potestas, & officium Vicarij generalis per revocationem ab Episcopo constituente factam, etiam sine consensu Capituli. Abb. in c. pen. num. 4. h. t. Sbroz. l. 3. quæst. 32. num. 1. & 2. quia Vicarius non est intitulatus in officio suo, ideóque ad libitum Episcopi revocari potest. Gloss. in Clement. 2. V. Per electionem de rescript. Debet tamen ipsa revocatio denunciari Vicario; alioquin, si revocationem ignoret, gesta per eundem valent, donec ei revocatio intimetur: nam universim non cessat jurisdictio Judicis, donec certior reddatur de revocatione, l. Si fortè; 17. ff. de offic. Præsid. Quin imò, si adsit error communis populi, quia publicè ignoratur, Vicarium revocatum esse, gesta per ipsum etiam revocationis aliunde conscium valebunt: quia publicè adhuc habetur pro legitimo Vicario, arg. l. Barbarius; 3. de offic. Prætor. Sanch.

Sanch. lib. 3. de matrimon. disſ. 22. num. 59. & cit. disſ. 30. num. 11. Sed & probabile eſt, quamvìs abſit error communis, non ſufficere qualemcunque notitiam revocationis in Vicario, ſed requiritur, ut intimetur ipſi revocatio, vel per ipſum Epiſcopum, vel per alium, nomine ipſius, ut per ejus procuratorem, ſive per epiſtolam, ſive per nuncium ad id deſtinatum, alioquin per eundem acta erunt valida; quia ſicut in conſtitutione Vicarij requiritur expreſſa intimatio, ſeu denunciatio, cùm ex parte Vicarij neceſſaria ſit ejuſdem acceptatio: ita etiam in ejuſdem revocatione, per eaſdem enim cauſas res naſcitur, & diſſolvitur, c. 1. de R. I. Rebuff. tit. de forma Vicariatus; num. 212. Sanchez. cit. diſſ. 30. num. 13. Azor cit. c. 45. quæſt. 14. §. Dubiæ quæſtiones. Excipiunt communiter, niſi Vicarius, ſuâ culpâ, ab officio ſit depoſitus, tum enim geſta per illum irrita eſſe, etiam ante notitiam, ſeu denunciationem revocationis, tradit Azor ex communi c. l. Sed oppoſitum quoque eſt probabile, nempe etiam tali caſu neceſſariam eſſe intimationem revocationis, ne culpa Vicarij alijs noceat. Sanchez. cit. diſſ. 30. num. 11.

LXXVI. Dupliciter autem Vicarius revocari poteſt ab Epiſcopo, vel expreſſè, vel tacitè, per conſtitutionem alterius Vicarij, modò ex verbis conſtitutionis ſecundi Vicarij appareat, primum Vicarium eſſe revocatum, & conſtitutio poſterioris Vicarij intimata fuerit priori Vicario: alioquin hic non cenſetur revocatus per conſtitutionem ſecundi, cùm plures Ordinarij conſtitui ſoleant in ſolidum, in eodem officio, ut faciliùs poſſit Reipubl. conſuli. Sbroz. lib. 3. quæſt. 33. num. 2. & ſeqq.

Porrò, licèt Epiſcopus juràſſet, ſe nunquam revocaturum officialem, ſeu generalem ſuum Vicarium, nihilominus valida eſt revocatio illius, quamvìs periurus foret, & in pœnam periurij incideret, ſi ſinè cauſa revocaret: non item ex cauſa juſta, ut quia Vicarius malè gerit officium, vendendo juſtitiam, vel, ſi negligens ſit, &c. tunc enim etiam licitè revocaret, non obſtante juramento, propter conditionem ſubintellectam, quæ tacitè ineſt juramento, c. Quemadmodum; 25. de jurejur. Abb. in c. pen. in fine h. t. Sbroz. lib. 3. quæſt. 32. num. 5. & 9.

§. X.

De Vicario Capituli, Sede Epiſcopali vacante.

LXXVII. Aſſertio 1. Etſi Capitulum, Epiſcopo vivente, vel abſente, vel negligente, non poteſt Vicarium generalem conſtituere, ſinè conſenſu Epiſcopi. Sbroz. lib. 1. quæſt. 59. poteſt tamen, eo mortuo: quamvìs ſpectato Jure communi, vacante Sede Epiſcopali, Capitulum ad id non teneatur, ſed poſſit juriſdictionem ad ſe devolutam per ſe ipſum exercere, ut docet Abb. in c. Irrefragibili; 13. num. 2. de offic. Ordin. Verùm jure noviſſimo Concilij Tridentini Seſſ. 24. c. 16. de reform. Capitulum Officialem, ſeu Vicarium, infra octo dies, poſt mortem Epiſcopi, conſtituere, vel conſtitutum ab Epiſcopo confirmare tenetur, qui ſaltem in Jure Canonico ſit Doctor, vel Licentiatus, vel aliàs, quantum fieri poteſt, idoneus. Et ſi Capitulum id non fecerit, ad Metropolitanum ejuſdem deputatio devolvitur. Si verò Eccleſia ipſa Metropolitana ſit, aut exempta, & Capitulum negligens fuerit, tunc antiquior Epiſcopus ex Suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Epiſcopus in exempta, Oeconomum, & Vicarium conſtituere poſſunt: Neque tamen neceſſarium eſt, ut Vicarius deputatus ſit ex gremio, ſive corpore Capituli; ſi verò adſit idoneus, cæteris paribus, præferendus eſſet extraneis. Quaranta in ſumma Bullar. V. Capitulum Sede vacante; num. 6.

Porrò poteſt Capitulum, de Jure communi, Sede vacante, non tantùm unum, ſed duos Officiales, ſeu Vicarios deputare, etiam æquè Principales, præſertim ubi ampla eſt Diœceſis, quia in hac re non minùs poteſt, quàm Epiſcopus. Sbroz. lib. 1. quæſt. 50. num. 3. Quarant. c. l. num. 9. & colligitur ex c. unic. ibi: *unum, vel duos*, de Cleric. ægrot. Poſt Concil. Tridentin. tamen unum tantùm conſtituere poteſt, niſi alicubi per conſuetudinem immemorialem inductum eſſet, ut duo Vicarij in ſolidum eligantur à Capitulo, vel ut, alternis menſibus, Vicariatûs munere fungantur, prout reſpondit S. Congregatio Concil. ut refert Fagnan. in c. His quæ; 11. num. 68. de majorit. & obed. nam Concil. Trident. c. l. præcipit, ut Capitulum, Sede vacante, deputet Oeconmoum, unum, vel plures. Prædictum autem Decretum Concilij Trident. non comprehendit Vicarium Capituli Eccleſiæ Collegiatæ, defuncto ejus Prælato, qui ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habet, ex declaratione S. Congr. Concil. apud Jo. Gallemart. ibid. num. 5. & Garc. tract. de benef. p. 2. c. 7. n. 20.

Non tantùm autem, mortuo Epiſcopo, ſed etiam, ſi in remotis partibus degat, & Vicarius ab ipſo conſtitutus mortuus ſit, & ipſe non providit, Capitulum Vicarium conſtituere poteſt, quia longa abſentia morti æquiparatur. Quarantan. c. l. num. 12. Idémque eſt dicendum, quando Sedes Epiſcopalis quaſi vacat, v. g. ob captivitatem Epiſcopi, ſaltem donec Papa conſultus provideat, c. Si Epiſcopus; 3. de ſuppl. neglig. Prælat. Quarantan. c. l. Denique non requiritur, ut in electione, ſeu potiùs conſtitutione Vicarij Capitularis ſervetur forma electionis jure communi præſcripta in c. Quia propter; de elect. Garc. cit. c. 7. num. 22. quia iſti Vicarij ſolùm ſunt temporales, & momentanei.

LXXVIII. Aſſertio 2. Vicarius, vacante Epiſcopali Sede, à Capitulo conſtitutus, vel confirmatus eandem ferè juriſdictionem, & poteſtatem habet, quam Vicarius Epiſcopi, quia Epiſcopalem juriſdictionem, quæ vacante Sede ad Capitulum devolvitur, loco & vice Capituli, exercer. Barboſ. de offic. Epiſcop. alleg. 54. num. 158. Quare quæ ſpecialem commiſſionem requirunt, ſpecialiter etiam ipſi à Capitulo committi debent. Quarant. c. l. n. 15. §. Circa quam; Barboſ. c. l. ea verò, quæ Capitulum, Sede vacante, exercere non poteſt, ſed ex juris diſpoſitione ſuc-

successori Episcopo reservantur, ut est, conferre beneficia ad liberam Episcopi collationem spectantia, neque Vicario committi possunt, cuius potestas non potest esse major potestate Capituli, à quo est constitutus, ut colligitur ex c. un. §. Huiusmodi de supplend. neglig. Prælat. in 6.

Porrò Capitulum in ipsa commissione, seu constitutione Vicarij potest sibi aliqua reservare, adeóque eius potestatem restringere, vel ampliare: neque constituendo Vicarium omnino se abdicat jurisdictione, sed illa penes Capitulum, vacante sede Episcopali, habitualiter manet, & principaliter residet: exercitium verò illius est penes Vicarium ab eo deputatum. Quarant. c. l. n. 4. Fagnan. in c. His quæ; r. n. 23. & 74. de major. & obed. nam quod quisque per alium facit, per se ipsum facere videtur, juxta reg. jur. 72. in 6. Quare Vicarius, sive is, quem Capitulum ut Administratorem constituit, potest excommunicatos à jure, vel ab homine (v. g. ab Episcopo mortuo, vel eius Vicario, vel Delegato) sede Episcopali vacante, absolvere, sicut Episcopus posset, si viveret, nisi à Sede Apostolica specialiter id ei fuerit interdictum. c. unic. & ibi Gl. V. Is ad quem. & V. Hominis de majorit. & obed. in 6. Et sicut absolvere, ita etiam excommunicare, suspendere, & interdicere potest, cùm jurisdictio Episcopalis quoad exercitium ad ipsum pertineat. cit. c. unic. Suar. de censur. dis. 7. sect. 3. n. 10. & dis. 2. sect. 2. n. 9. Non tamen potest Vicarius totum Capitulum suspendere, vel interdicere, cùm eius potestas dependeat à Capitulo, cuius vices gerit; ac proinde suspenso, vel interdicto Capitulo, etiam ipse Vicarius suspensus, vel interdictus foret, quia Vicarius utitur jurisdictione Capituli. Suar. cit. dis. 7. sect. 3. n. 13. Quarant. c. l. §. ult. Sicut autem Vicarius Episcopi, ita, & Vicarius Capituli non potest alium substituere, nisi ex speciali mandato Capituli, facultatem substituendi habeat, ex magna causa, & non nimis frequenter. Quarant. c. l. n. 10. Ricciusin praxi Vicariat. Cap. Sede vacante resol. 511. Sed neque causas Vicario Episcopi delegatas cognoscere, potest Vicarius Capitularis, quia non succedit in jurisdictione delegata Episcopo, vel eius Vicario. Riccius c. l. resol. 56.

LXXIX. Assertio 3. Vicarius à Capitulo, sede vacante, constitutus, & confirmatus, potest ab eodem revocari, ad eius libitum, dummodo intra octo dies alium constituat, juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud Fagnan. in cit. c. bis quæ de major. & obed. & ita in praxi servari, ait Riccius c. l. res. 115. n. 4. Imò etiam ad certum tempus datus, ante illud elapsum, revocari potest, Joan. Andr. in c. pen. n. 15. h. t. in 6. arg. c. ult. de præcar. & l. Judicium; 58. ff. de judic. Quin etiam in ipsa Vicarij constitutione Capitulum præfinire tempus potest, quo finito, eius jurisdictio exspirat. Joan. Andr. c. l. arg. c. De causis; 4. de offic. deleg. & ita respondit S. Congreg. Conc. apud Fagnan. c. l. n. 72. Absolutè tamen loquendo, & de jure communi, ad revocationem Vicarij à Capitulo constituti requiritur causa rationabilis, quia alioquin, si merè ad libitum revocari posset à Capitulo, non ita liberè administraret justitiam in Canonicos particulares, & ab eis dependentes. Quarant. c. l. n. 2. §. Tertiò dubitatur. Prætetea Vicarij à Capitulo constituti, aut confirmati officium, ac potestas exspirat, postquam novus Episcopus confirmatus fuit, & possessionem Episcopatûs accepit, ita, ut denuo à novo Episcopo, si in officio persistat, confirmari debeat, quia tunc etiam ipsius Capituli jurisdictio cessat, & eò usque Sedes habetur pro vacante. Sbroz. l. 3. q. 42. n. 8. & 9. Quarant. c. l. n. 13.

Porrò Episcopus novus debet à Vicario Capituli, sicut & ab alijs Officialibus Ecclesiæ vacantis, rationem exigere administrationis suæ, eósque punire potest, si in suo officio deliquerint, etiamsi jam antè, rationibus redditis, à Capitulo, vel ab eodem deputatis liberationem obtinuerint, juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 16. de reform. Quòd si Vicarius, vacante Sede, à Capitulo deputatus recusetur, ut suspectus, potest Capitulum per seipsum de causis suspicionum cognoscere, non autem ad hoc arbitros eligere, juxta declarat. S. Congreg. Concil. ibid. apud Jo. Gallemart. n. 5. & Garc. p. 5. de benef. c. 7. n. 33. ubi plures huiusmodi declarationes affert.

§. XI.

De Vicario Papæ in Urbe, eiúsque potestate.

De hoc agitur in c. pen. h. t. ideo pauca quædam etiam de illo hoc loco trademus.

LXXX. Assertio 1. Spectato Jure communi, Vicarius, quem Pontifex Romanus, tanquam Urbis Episcopus, constituit, extra Urbem jurisdictionem exercere non potest, nisi id ei specialiter concessum sit, adeóque eius jurisdictio non se extendit ad Diœcesin Romanam. Joan. Andr. in cit. c. pen. n. 10. & ibid. Abb. n. 5. h. t. & Canonistæ communiter. Quare rescripta ad lites, sive litteræ justitiæ ab ipso impetratæ ad loca provinciæ Romanæ, extra Urbem, subreptitiæ, & irritæ censendæ sunt, prout habetur in c. Sua; 5. & pen. h. t. ubi, cùm contra Episcopum quendam excommunicantem suos subditos, pars adversa à Vicario Papæ impetrâsset litteras, ad alios Judices delegatos, ut excommunicatos ab Episcopo absolverent, respondit Papa Innocent. III. quoniam jurisdictio Vicarij, quem Rom. Pontifex in Urbe relinquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum, præsertim si ipsemet Pontifex in particulari sua Provincia, videlicet inter Capuanam, & Pisanam Provincias, commoretur, ideo, quidquid occasione illarum litterarum actum est, irritum esse declarandum.

LXXXI. Assertio 2. Quamvis de jure communi jurisdictio Vicarij Papæ non se extendat ad Diœcesin, seu Provinciam Romanam, ut dictum, nunc tamen, & de facto Ecclesiasticam jurisdictionē exercet, non tantùm in Urbe Roma, sed etiam in tota Diœcesi Romana, in Clericos, & Religiosos, qui non sunt exempti, ut refert Gregor. Tholosan. lib. 47. Syntagm. Jur. univ. c. 35. n. 9. & plura de eius potestate tradit Azor p. 2. l. 5. c. 39. cuius potestas pendet ex voluntate, & commissione Papæ. Non tamen, etiam de facto, Vicarius Urbis cognoscere potest de causis subditorum Cardinalium, qui in Ecclesiis sui Tituli, quasi Episcopalem jurisdictionem habent. Fagnan. in cit. c. His quæ de majorit. & obed. n. 17. & 18. Neque etiam intra Urbem conferre beneficia, potest,

potest, etiamsi Cardinalis sit, nisi ad hoc speciale mãdatum habeat à Papa, quia limitata potestas extendi non potest. Rebuff. tit. de forma Vicariat. n. 61. 63. & 64. Garc. p. 5. de benef. c. 8. num. 182. & seqq. Sed neque ad Ordines promovere potest eos, qui alienis Episcopis sunt subjecti, sinè ipsorũ litteris dimissoriis, neq; has dare potest Clericis sibi non subjectis, Abb. in cit. c. pen. h. t. n. 5. Azor p. 2. l. 3. c. 6. q. 16.

TITVLVS XXIX.

DE OFFICIO, ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

Dictum est in superioribus Titulis de officio, ac potestate eorum Ecclesiæ Ministrorum, qui principaliter tum ad divina tractanda, tum ad ea, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt, exercenda constituuntur; sequitur nunc, ut de eorum potestate, & officio agatur, qui ad ea, quæ jurisdictionis contentiosæ sunt, expedienda, sive ad causas externas judiciales tractandas assumuntur. Agitur autem priùs de officio, & potestate Judicis delegati, quàm Ordinarij, quia delegatus à Principe, in causa sibi delegata major, ac dignior est Iudicibus Ordinariis. c. Sanè; 11. h. t. quamvìs aliàs secundùm Ordinem doctrinæ, priùs de Iudice Ordinario, quàm Delegato, qui eius vices gerit, & ab eo dependet, agendum fuisset. Est autem usus delegationis in utroque foro, Ecclesiastico, & seculari, externo, & interno, frequentissimus: cùm enim Iudices, seu Magistratus Ordinarij omnes causas, & negotia per se expedire plerumque non possint, necessarium fuit, ut aliis eas delegare, & vices suas committere possent. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus. Porrò pro explicatione Rubricæ huius Tituli, notanda est differentia inter officium, & potestatem: nam potestas consistit, velut in habitu, seu actu primo. Officium verò ipsum actum secundum, seu exercitium significat, ut ex Ioan. Andr. notat Felin. in Rubr. n. 4. h. t. Deinde per potestatem denotatur, quid possit facere Iudex delegatus, ratione delegationis sibi factæ: per officium verò quid debeat, ac teneatur facere, ut innuit Abb. Panormit. in rubr. in fine h. t. nam alia sunt, quæ possumus, alia verò quæ etiam facere debemus; hæc dicuntur officij, illa potestatis, quamvìs hoc loco hæc nomina ferè pro eodem, & velut synonima accipiantur.

SECTIO I.

DE DELEGATIONE IN GEnere, & ijs, qui potestatem delegandi habent, vel non.

§. I.

Quid sit delegatio, sive quis sit Iudex delegatus, & quotuplex?

1. Assertio 1. Delegare in genere nihil aliud significat, quàm alterum in locum suum substituere, sive vices suas alteri committere; quomodo si Titius debitor Caij substituat debitorẽ suum Sempronium, ut pro ipso solvat Caio, dicitur Sempronius debitor delegatus à Titio. l. pen. ff. De novationib. In præsenti autem Judex delegatus (qui est extraordinarius Judex. c. De cætero; 5. junct. Gl. V. Extraordinarium. de transact, & vulgò Commissarius appellatur) est is, qui non ex proprio munere; seu officio, sed ex commissione, vel ipsius Juris, vel alterius hominis propriam, & ordinariam jurisdictionem habentis, immediatè, vel mediatè facta, adeóque alterius vice, & auctoritate jurisdictionem exercet. Molin. tract. 5. de justit. dis. 14. n. 1. ita tamen, ut distinctam jurisdictionem habeat, ac derivatam à jurisdictione delegantis, seu committentis, ut colligitur ex l. 1. §. Qui mandatam. ff. de offic. eius, cui mandata est jurisd.

Dicitur 1. *qui non ex proprio munere*, per quod Judex delegatus distinguitur à Judice Ordinario, qui suo jure, sive ex proprio aliquo officio, seu Magistratu causas cognoscere, ac definire potest, adeòque proprio nomine, ac officio jurisdictionem exercet. l. More; 5. junct. Gl. V. Suo jure. ff. de jurisdict. omn. jud. Judex autem delegatus, non suo jure, sed alieno utitur,

tur, eius scilicet, qui mandavit. cit. l. 1. §. Qui mandatam, ubi dicitur: *qui mandatam jurisdictionem suscepit, proprium nihil habet, sed eius, qui mandavit, jurisdictione utitur.*

Dicitur 2. *ex commissione, vel ipsius Juris*, ut comprehendantur etiam delegati à jure: *vel alterius hominis propriam, & Ordinariam jurisdictionem habentis*, ut excludatur Judex arbiter, qui potestatem judicandi accipit, uon à Judice ordinario, & propriam jurisdictionem babente, sed à partibus compromittentibus, jure, seu lege approbante, & concedeute. Molin. c. l. quia aliàs privati jurisdictionem, seu potestatem publicam alicui dare non possunt. l. 3. C. de jurisdict. omn. jud. quamvis etiam arbitri non habeant propriam, ac strictè dictam jurisdictionem, sed tantùm causæ cognitionem, de quo iufrà tit. ult.

Dicitur 3. *immediatè, vel mediatè factâ*, quia definitur bic Judex delegatus latè acceptus, prout etiam subdelegatum comprehendit, qui mediatè jurisdictionem obtinet ab eo, qui ex proprio munere jurisdictionem exercet.

Dicitur 4. *Adeóque alterius vice, & auctoritate jurisdictionem exercet*, quia delegatus in cognoscenda causa sibi commissa vices delegantis gerit, eiúsque nomine, & auctoritate coguoscit. c. Sanè; 11. ibi: *Judex à nobis delegatus vices nostras gerit* h. t. l. Solet; 16. ff. de jurisdict. Hostiens. in summ. n. 1. h. t. Per id verò, quod adjicitur, *jurisdictionem exercet*, excluduntur illi, quibus nudum tantùm miuisterium, sive executio, sine causæ cognitione, committitur, qui magis propriè Auditores, vel Executores appellantut. Barbos. in Collectaneis in princ. num. 12. h. t.

Additur denique, *ita tamen, ut distinctam jurisdictionem habeat &c.* per quæ ultima verba jurisdictio Judicis delegati potissimùm differt à jurisdictione Vicarij generalis Episcopi (quam Ordinariam esse suprà probavimus) quippe qui non diversam, sed eandem jurisdictiouem cum jurisdictione committentis habet: delegatus verò distinctam habet, quia à delegato appellari potest ad delegantē, quamvis inferiorem, & subjectam jurisdictioni delegantis, ut colligitur ex cit. l. 1. §. Qui mandatam. Porrò si à Superiore cōmittatur alicui Judici Ordinario causa quædam, quæ excedat ordinariam potestatem ipsius, is in illa exercenda, non Ordinarij, sed delegati partibus fungitur. l. Sed etsi; 3. ff. de offic. eius, cui maud. est jurisd. Molin. c. l.

II. Assertio 2. Delegatorum varia sunt genera, seu species, prout videre est apud Greg. Tholosan. partition. Jur. Canon. l. 5. c. 2. nam alij sunt delegati à supremo Principe spirituali, ut à S. Pontifice: alij à temporali, ut ab Imperatore, vel Rege, alij ab alijs inferioribus Principibus, aut Magistratibus. Ex horum rursum alij sunt delegati ad universitatem causarum, alij ad certam causam. l. Sulet; 16. ff. de jurisd. Delegatus ad universitatem causarum is dicitur, cui non una, vel plures particulares causæ, sed omnes, vel nniversim, vel saltem in certo aliquo genere subalterno, v. g. decimatum, matrimonij, vel mutui, sunt cummissæ, quamvis cum restrictione ad certum tempus, vel locum, vel quantitatem: ut si alicui cōmittantur omnes causæ decimales cognoscendæ, ad unum annum, vel in tali territorio tantùm, vel quæ uon exeedunt valorem 10. aureorum. Bartol. in l. Legatus; 11. n. 4. ff. de offic. Proconsul. Quòd si delegatio fiat generalis quoad causas, sed cum restrictione ad certas, & particulares personas, ut si alicui committautur omnes causæ, seu controversiæ ortæ inter Titium, & Cajum, talis non debet censeri delegatio universalis, sed potiùs particularis, cùm multò pauciora negotia occurrant, quando delegatio fit cùm restrictione ad certas personas, quàm quando causæ commissæ restringuntur ad certum locum, tempus, vel quantitatem, sine restrictione ad certas personas. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 31. n. 4. contra Bart. c. l.

Sunt præterea quidam Delegati, ratione dignitatis, quam obtinet is, cui delegatio facta est, ut si fiat delegatio Episcopo, vel Abbati certi loci, non expresso nomine personæ delegatæ, v. g. Episcopo Augustano, Abbati S. Galli? Alij contrà sunt delegati, ratione personæ suæ, & non dignitatis, quibus fit delegatio, expresso nomine proprio personæ delegatæ. Tholos. c. l. de quibus plura infrà. Rursum alij sunt delegati ab homine, scilicet Judice, vel Magistratu Ordinario: Alij à jure, qui delegatam jurisdictionem habent, ex commissione ipsius Juris communis, ut Episcopi in quibusdam casibus aliàs Sedi Apostolicæ reservatis. Sic etiam ex delegatione Juris communis Ecclesiastici, omnes Sacerdotes in articulo mortis quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt, saltem si proprius Sacerdos, vel alius, qui etiā alioqui jurisdictionem habeat, non adsit, juxta Concil. Trident. Sess. 14. c. 7. Imò etiam ex delegatione ipsius Juris divini, potestas absolvendi tunc cuilibet Sacerdoti competit, quia ipsa institutio, & necessitas huius Sacramenti id postulat, ut in tam gravi periculo, si alius Sacerdos idoneus non adsit, jurisdictio, & facultas absolvendi omnibus Sacerdotibus sit communis. Tanner. tom. 4. dis. 6. q. 9. dub. 3. n. 62. & alij DD. cōmuniter. Quemadmodum etiam omnes Sacerdotes approbati, & jure non impediti censurâ aliquâ, vel alio impedimento canonico, absolvere possunt quosvis à peccatis venialibus, imò, & mortalibus jam aliàs rite expiatis, per potestatem jurisdictionis delegatam ab Ecclesia, ut patet ex consuetudine recepta, & approbata ab Ecclesia, & quia hæc peccata non sunt materia necessaria confessionis. Tanner. c. l. n. 59. & alij ab ipso citt. Similiter omnes illi, qui sive ex concessione Juris communis, sive ex recepta consuetudine, (quæ vim juris, seu legis habet) facultatem habent eligendi quemvis confessarium approbatum ab Ordinario, etiamsi aliàs jurisdictionem nullam in huiusmodi pœnitentes haberet, possunt ab eodem absolvi per potestatem jurisdictionis, saltem indirectè, & tacitè concessam, seu delegatam ab eodem communi Jure, vel consuetudine, cùm alioquin tale privilegium inutile esset, & nullum effectum haberet. Tanner. c. l. n. 54. & 55. Denique alij sunt delegati, quibus primùm delegata, seu demandata fuit jurisdictio: alij verò subdelegati, qui à delegatis iterum delegantur. Greg. Tholos. c. l.

* * *

§. II. Qui-

§. II.

Quinam habeant potestatem delegandi, aut subdelegandi?

III. Assertio 1. Regulariter non solùm ipse Princeps supremus, qui Superiorem non habet, ut S. Pontifex, Imperator, Rex, Respublica libera, sed etiã quilibet Judex, seu Magistratus Ordinarius delegare potest, prout sumitur ex c.Cùm Episcopus; 7. ibi: *per se, vel per alium* de offic. jud. ordin. in 6. l.More; 5. l. Solet; 16.& l.seq. ff.de jurisd. Ratio est, quia Ordinarius Judex propriam jurisdictionem habet, & non tantùm judicandi munere, vice alterius, fungitur, ideóque jurisdictione sibi competente jure proprio, vel per se, vel per alium uti potest, quod enim potest quis facere per se ipsum, potest etiam per alium. reg. jur. 68. in 6. Non tamen potest Judex Ordinarius Principe inferior totam jurisdictionem suam alteri delegare, sive totum officium suum alteri committere, sinè consensu Papæ, aut alterius Principis supremi. Felin.in c.Super quæstionum; 27. §.Si verò n.17. h.t. Sanch.cit.disp.31.n.11. Ratio est, quia committendo totam jurisdictionem suam, non tam censeretur delegare, quàm omnino abdicare se jurisdictione, seu officio suo ordinario, quod sinè consensu Principis non potest. l.pen. junct. Gl. V. Abdicando. ff. de offic.Præsid. Neque judex Ordinarius inferior Principe jurisdictionem suam ordinariam in aliũ transferre potest, cùm Judices ordinarios propriâ auctoritate constituere non possit: id enim est singulare privilegium competens supremæ potestati Principis, ut constat ex lib.2.feud.tit.56. Quæ sint regalia c.unic. ubi inter Regalia reservata Principi numeratur potestas constituendorum Magistratuum, ad justitiam expediendam, & colligitur ex c.Judicibus; 33. caus.2. q.6. & Judex ordinarius delegando jurisdictionem alteri, saltem in habitu, & radicaliter, illam retinet.

IV. Assertio 2. Delegatus à Papa, vel alio Principe Superiorem non recognoscente, saltem in temporalibus, si ipse causam expedire sit impeditus, eam alteri subdelegare, sive vices suas committere potest, ut constat ex c.Si pro debilitate; 3. h.t. ubi » Papa Alexander III. rescribit Episcopo Londonen- » si, ut, si ob debilitatem, vel aliam causam gravem, » aut necessariam, causas à Sede Apostolica ei com- » missas expedire non possit, liberum ei sit, eas aliis » personis discretis, & idoneis subdelegare, seu vices » suas committere, ita tamen, ut subdelegati, orto a- » liquo dubio, Subdelegantem consulere debeant: » præterquam si causæ sint ita graves, seu arduæ, ut si- » nè ipsius principalis delegantis præsentia, termina- » ri, seu definiri non possint, tunc enim alteri subde- » legari non possunt. Idem habetur in c. Cùm causam; 62. in fine ibi: *cùm non nisi delegatus à Principe causam alij valeat delegare*, de appell. & in l. A judice; 5. C. de judic. Idque ex speciali privilegio ab ipso jure concessum est tali delegato, propter eminentiam supremæ potestatis Principis, cuius vices repræsentat. c.Pastoralis; 28. in princ.h.t.

V. Extenditur autem 1. quòd delegatus Papæ, vel alterius Principis supremi, etiam partibus invitis, & nulla necessitate cogente, causam alteri subdelegare possit, cùm hæc potestas ei à lege sit concessa. Gl. in cit.c.3. V.Liberum, & ibid. Abb.n. 1. h.t. quamvis, si justa aliqua causa, vel necessitas appareat, aut præsumi queat, delegatus Principis subdelegandum etiam cogere possit ad acceptandam delegationem, ut constat ex c.Pastoralis; 28. in princ.h.t. ubi Papa Inno- » cent. III. consultus ab Episcopo Heliensi, an eum, » cui tanquam delegatus Papæ commisit vices suas, » possit compellere ad acceptandam subdelegationẽ, » respondit: cùm delegato à Principe jurisdictio dan- » di judicem, sive potestas subdelegandi alteri, à lege, » sive jure sit concessa, ideo acceptare renitentem » compellere potest, dummodo subdelegans non ma- » litiosè se ipsum subtrahere, & exonerare intendat: » alioquin verò debet recipere, & ad id compelli po- » test; quia nisi delegatus coërcitionem aliquam ha- » beret, potestas eius, ac jurisdictio inutilis foret, & » inefficax. Id tamen cavere debet delegatus Princi- » pis, ut, si necessitate ita exigente, personis superiori- » bus (id est, in dignitate constitutis) causam aliquam » delegandam arbitretur, in coactione, sive pœnæ il- » latione dignitatis rationem habeat. Ratio est, quia » personæ nobiles, aut in dignitate constitutæ plerumque mitiùs puniendæ sunt, saltem pœnâ corporali, aut simili, quia huiusmodi pœna augetur; & maior censetur, quò persona est maior, & dignior. c. fin. & ibi Gl. V. Nobilitati de pœnis. Abb. in cit. c. Pastoralis. n.5. & ibid. Felin. n.1. & seqq.

VI. Notandum 1. Potestas subdelegandi non est jurisdictio delegata, sed ordinaria, nam jurisdictio, quæ datur à lege, est ordinaria. l. Et quia; 6. ff. de jurisdict. Abb. hîc n.3.

Notandum 2. Tunc censetur subdelegans malitiosè subdelegare velle, si subdeleget v.g. amico suo, cum læsione partis alterius, vel si causam sibi delegatam cognoscere non vult, ut evitet odium, seu periculum partis offendendæ, ideóque in alium, cui illam subdelegat, derivare vult hoc onus, tunc enim hic ad subdelegationem acceptandam cogi non potest. Abb. hîc num. 7. Imò universim, si eadem causa recusandi subsit in Subdelegando, quæ in delegato, non cogitur subdelegandus acceptare subdelegationem. Layman. hîc n.2.

Notandum 3. Subdelegans subdelegatum renitentem acceptare, sinè justa causa, subdelegationem, punire potest, quia delegare est mandare, seu præcipere, ideóque fieri non potest, nisi erga personam jurisdictioni delegantis subjectam, Gloss. in cit. c. Pastoralis. V. Si coërcitionem, ex l. unic. C. Qui pro sua jurisdict. judic. dare &c. hæc autem potestas præcipiendi sæpe vana foret, aut illusoria, nisi adjunctam haberet potestatem inferendi pœnam aliquam, saltem levem, seu modicam, ut est mulcta pecuniaria, vel similis. Abb. in cit. c. Pastoralis. in princ. num. 9. Potest autem delegatus Papæ subdelegando compellere omnes, quos potest ipse Papa delegans, cuius vices gerit: sicut enim omnes Clerici subjiciuntur jurisdictioni Papæ; ita etiam jurisdictioni delegati eiusdẽ, quoad causam delegatam. Aliud est de judice ordinario inferiore, qui delegando non potest compellere, nisi hominem suæ jurisdictioni subjectum. Gl. in cit. c. Pastoralis; V. Renitentem, & ibid. Abb. n.7.

VII. No-

VII. Notandum 4. Sicut delegatus Papæ, seu Principis totam causam sibi commissam alteri subdelegare potest: ita, & partem, seu articulum aliquem, v. g. citationem partium, & renitentem compellere, ac punire, servatâ debitâ discretione, potest, prout habetur in cit. c. Pastoralis, §. Item cùm totum h.t. & in Clem.unic.in princ.ubi id traditur de receptione testium, eodem. Ratio est, quia, quod juris est in toto, quoad totum, idem juris est in parte, quoad partem. l. Quæ de tota; 76. junctâ Gloss. V. Dicta sunt. ff. De rei vindic. ubi exemplum affert, si quis v. g. fundum alienum malâ fide possidet, debet eum, cum omnibus fructibus restituere, adeóque etiam, qui partem talis fundi malâ fide possedit, illum cum fructibus restituere cogitur: modò eadem sit ratio partis, quæ totius, Abb. in cit. §. Item cùm totum. n. 6.

VIII. Extenditur 2. Tradita doctrina de potestate subdelegandi concessa delegato Papæ, vel alterius Principis, quod talis delegatus potest alteri causam subdelegare, reservato sibi, vel alicui tertio hoc jure, ut subdelegatus teneatur in sententia ferenda requirere consilium suum, vel illius tertij: Alioqui sententia lata per ipsum, non petito priùs consilio subdelegantis, vel tertij, erit invalida, quia forma delegationis non fuit servata, prout sumitur ex cit. c. Si pro debilitate; 3. h. t. & tradit ibid. Innocent. num. 1. & Abb. n. 3. & 7. Decius num. 8. Porrò, quando delegatus subdelegat causam alteri, reservando sibi, ut consilium suum petatur, tum solùm censetur velle, ut consilium ipsius adhibeatur, tanquam viri boni, ac prudentis, non tanquam judicis, quia dare consilium non est actus jurisdictionis, neque enim Consiliarius est Judex, vel exercet potestatem jurisdictionis: ac proinde delegatus sic subdelegando censetur omnem jurisdictionalem cognitionem talis causæ à se abdicâsse, illámque subdelegato commisisse, ideóque unà cum illo, in hac causa judicare non potest, quia nihil jurisdictionis in illa sibi reservavit, Gl. communiter recepta in cit. c. 3. V. Te consulere. Abb. ibid. num. 6. & Decius num. 7. ubi ait, tali casu appellandum esse, non ad delegatum subdelegantem, sed ad primum delegantem. Verumtamen non requiritur, ut Commissarius, cui causa delegata, vel subdelegata fuit, sub obligatione petendi consilium, illud necessarium sequatur, sed satis est, si petat, & debito tempore responsum expectet. Abb. cit. loc. num. 7. & Decius num. 9. & sumitur ex c. Cùm in veteri; 52. junct. Gloss. V. Expectatum, de elect. & c. Cùm olim; 7. de arbitr.

Aliud verò dicendum est, si quis alteri causam committat, cum expressa reservatione, quòd consilium eius sequi debeat; tunc enim fecit se participem officij judicis, sive judicii, adeóque sententia à Commissario lata non valet, nisi ipso delegante consentiente. Abb. cit. loc. num. 7. nam generatim loquendo, quando consilium requirendum est ab eo, qui officij particeps est, tum etiam illud necessariò sequi oportet, ita, ut gesta, sine eius consensu, non valeant. Bart. in l. 1. §. Si plures, n. 7. ff. de exercitor. act.

IX. Cæterùm, quod dictum est, delegatum Papæ, vel alterius Principis supremi, posse causam sibi commissam alteri subdelegare, id limitari debet. 1. Nisi ea causa sit gravis, seu ardua, talis enim etiam à delegato Papæ, seu Principis alteri subdelegari non potest. cit. c. Si pro debilitate; 3. in fine h. t. Ratio est, quia tum, ob causæ gravitatem censetur industria personæ delegatæ singulariter electa fuisse, ideóque per alium expediri non potest. l. Inter artifices; 31. ff. De solution. Abb. in cit. c. 3. num. 4. Quænam autem causæ graves, seu arduæ censendæ sint, Judicis arbitrio decidendum relinquitur, cùm jure definitum non sit. Felin. in cit. c. 3. col. 3. & Decius num. 5. h. t. qui tamen ibid. num. 4. notat, in cit. c. 3. non esse sermonem simpliciter de quibuslibet causis gravibus, sed de ita gravibus, ut sinè Episcopi: cui à Papa delegatio facta est, præsentia expediri nequeant: quales non sunt causæ matrimoniales, ideóq; etiam aliis, quàm Episcopis, committi posse, saltem secluso stylo Curiæ Rom.

X. Limitatur 2. Magìs generaliter suprà tradita doctrina, quòd delegatus Papæ, vel Principis subdelegare possit, nisi vel ex ipsis verbis rescripti delegationis, (ut si dicatur: *per te ipsum, vel personaliter exequaris*: item *confidimus de industria, & discretione, vel prudentia tua &c.*) vel ex ipsius negotij, seu causæ commissæ gravitate (sive quia jure expressum est, ut gravis, & non delegabilis causa censeatur, sive quia talis est, ut non facilè ab alio expediri possit) appareat, industriam, ac fidem Judicis delegati specialiter electam esse, tùm enim neque delegatus Principis alteri causam subdelegare potest. Abb. in c. ult. §. Is autem n. 6. h. t. & Felin. ibid. n. 2. not. ult. n. 3. & 4. Molin. tract. 5. de justit. disp. 15. num. 3.

Exempla habentur in cit. c. ult. §. Is autẽ; h. t. ubi Papa Gregor. IX. ita rescribit: is autem, cui injungitur, ut personaliter negotium exequatur, potest hoc aliis delegare, dummodo partes consentiant: præterquam, si mandatum sit, ut, inquisitio aliqua fiat, vel Ecclesiis provideatur de Prælatis, vel aliis Ministris: tum enim censetur singulariter electa industria, ac fides personæ, cui talia committuntur: ideóque tunc delegatus, etiam consentientibus illis, quorum negotium committitur, vices suas alteri committere non potest, tum ob rationem allatam in textu, tum quia in istis majus periculum vertitur. Gloss. hîc V. Ut personaliter.

Quòd si verò industria, ac fides personæ, cui fit commissio, non censeatur singulariter electa, etsi Papa alicui causam commiserit, ut eam personaliter exequatur, nihilominus eam alteri delegare potest, dummodo partes consentiant, ut expressè habetur in cit. §. Is autem; in princ. Quod tamen ita intelligendum est, si clausula, seu conditio commissioni adiecta sit in favorem partium, de quarum causa, seu negotio agitur, cui ipsæ expressè, vel tacitè renunciare possunt: secus si ob utilitatem publicam sit adiecta clausula commissioni, ut illam personaliter exequatur; tum enim nec cum consensu partium, per alium causa commissa expediri potest, sed forma rescripti commissionis exactè servanda est, quia privati non possunt renunciare his, quę pro publica utilitate

sunt demandata, vel officio Judicis decreta, Innoc. in cit.c.ult.n.1.& ibid. Abb.§. Is autem, n.5.

XI. Aliud exemplum habetur in c.Is cui; 12. » h. t. in 6. ubi statuitur, quòd si cui ab Apostolica » Sede fuerit commissum, ut certæ personæ de bene- » ficio in certa Ecclesia, diœcesi, vel provincia provi- » deat, is potest vices suas, sive provisionem hanc al- » teri licitè committere. Si verò nullâ certâ personâ » expressâ, seu nominatâ, alicui committatur, seu » mandetur, ut personæ idoneæ de certa Ecclesia, vel » beneficio provideat, non potest is provinciam sibi » commissam alteri demandare, quia tunc circa per- » sonam eligendam eius industria specialiter electa » censetur: nisi in forma commissionis ipsi factæ cõ- » tineatur, ut per se, vel per alium id expedire possit. Ratio prioris partis est, quia, quãdo principalis committens, seu delegans designat certam personam, cui providendum est, tum plerumque parùm interest, an per se, vel per alium ipsi provideatur, adeóque delegatus, sive executor vices suas alteri committere potest. Ratio posterioris partis est, quia, quando principalis committens, non designat certam personam, cui de beneficio provideatur, si idonea reperiatur, tunc censeri debet, quòd industriæ, & discretioni delegati, seu executoris constituti id reliquerit, ideóque is subdelegare potest, Gl. magna hic in notatis. & Franc.n.1. Porrò quamvis is, cuius industria electa est ad aliquid faciendum, non possit id alteri delegare, seu committere: excipi tamen debet, nisi addita sit clausula, ut per se, vel per alium id exequi possit, ut habetur in fine huius c. & ibi Gl. V. Per alium.

Atque hinc inferunt Dominc. & Franc. hîc num. 2. Si testator constituit executores, ut arbitratu suo distribuant legata inter pauperes, quos ipsi elegerint, quòd ij non possunt hoc officium, seu vices suas alteri committere, quia censetur electa industria eorum, & commissum discretioni eorundem; secus est, si ipsemet testator certos pauperes in specie nominavit, quibus legata dari jussit, tum enim executores etiam per alios id expedire possunt.

XII. Limitatur 3. Quòd etiam Principis delegatus non potest alteri vices suas committere, seu causam sibi commissam subdelegare, si non jurisdictio, sed nudum ministerium, seu mera executio ipsi à Principe sit commissa, adeóque merus » executor sit constitutus. Veluti si alicui à Sede A- » postolica commissum sit, ut Crucem prædicet (pro » recuperatione Terræ sanctæ) vel excommunicet, » aut absolvat aliquos, vel cum irregularibus dispen- » set, vel pœnitentias injungat, non potest in his vi- » ces suas alteri committere, sed personaliter ea exe- » qui debet, quia ipsi non jurisdictio, sed nudum mi- » nisterium est commissum: excepto Legato Sedis A- » postolicæ, qui talia per alium exercere potest: idque ipsi cõcessum est ob multitudinem negotiorum, quia omnia solus per se ipsum expedire non potest. Felin. in cit.c.ult. §. Cæterùm, n.9.h.t.

Idémque est, etsi aliud simile nudum Ministerium, seu negotij executio alicui sit commissa, quia ratio dispositionis in lege, seu Canone expressa ostendit, idem jus statuendum esse de aliis casibus, etsi in specie non sint expressi, ac proinde casus expressi in cit. §. Cæterùm; solùm exempli causâ sunt allati, quia ratio in fine ibi posita etiam in omnibus similibus locum habet, adeóque etiam eadem dispositio. Abb. in cit. §. Cæterùm; num. 2. Ratio autem, cur delegatus Principis supremi alteri delegare possit jurisdictionem, non autem nudum ministerium, seu executionem, est, quia in articulo jurisdictionali, secundùm leges publicas, procedi debet, ideóque parùm refert, quisnam Judex constituatur, dummodo legum peritus sit. At verò in nudo ministerio, seu executione plùs valet, & operatur industria, seu experientia, peritia, & auctoritas personæ, ideóque Princeps alicuius causæ nudum ministerium, seu executionem committendo, frequenter ad industriam personæ attendere solet, eámque elegisse censetur. Abb. in cit. c.ult. §. Is autem; n.6. h.t.

Sed contrà obstare videtur, quòd nudum officium, cui non est annexa jurisdictio, potest committi alteri, ut facultas eligendi. c. Quia propter; 42. de elect. ergo & nudum ministerium carens jurisdictione. Resp. Si nudum officium alicui competat jure proprio, potest alteri id subdelegare, seu committere, ut in electione, secus, si competat jure alieno, sive exerceat nomine, & auctoritate alterius, tum enim nudum ministerium alteri committi nõ potest. Abb. in cit. §. Cæterùm. n. 3.

XIII. Notandum hîc præterea 1. Potest Commissarius, seu Executor à Papa, vel Principe datus etiam nudum ministerium interdum alteri committere, si ex qualitate causæ, vel commissionis appareat, vel præsumi possit, personæ industriam electam non fuisse, adeóque commissionem, seu negotium demandatum æquè per alterum expedire posse, ut constat ex priore parte cit. c. Is cui; 12. h.t. in 6. Abb. in cit. c.ult. §. Is autem; n.5. extra eodem.

Notandum 2. Licèt ei, cui nudum ministerium, seu mera executio, sinè causæ cognitione, commissa fuit, v. g. ut aliquem excommunicet, vel absolvat, per se nulla jurisdictio competat; potest tamen per accidens, ratione talis commissionis, aliqua jurisdictio, seu coërcitio ei competere, quatenus ea necessaria est ad mandatum implendum, ne aliàs illusoria, & sine effectu sit talis commissio, ita, ut impedientes, seu contradictores compescere, & punire possit. Gl. in cit. §. Cæterùm; V. Commissum, & ibid. Joan. Andr. num. 33. & Imol. n. 19. contra Gl. marg. in cit. c. Cæterùm. Hostiens. & Abb. ibid. num. 5. qui negant nudum Executorem ullam habere jurisdictionem, nisi in litteris commissionis apposita sit hæc clausula, *contradictores compescendo*. Verùm etsi talis clausula in litteris Apostolicis non sit adiecta, de jure tamen inest, & tacitè subintelligitur, cùm uno commisso, censeantur etiam alia commissa, sine quibus illud expediri non potest. c. Præterea; 5. & c. Ex litteris; 29. h.t. Potest autem Executor Papæ talem jurisdictionem etiam alteri subdelegare, extra Curiam Romanam: (nam si in Curia versetur, & impediatur ab executione, negotium ad Papam referre debet) quamvis ipsam executionem, seu nudum ministerium alteri committere non possit, quod non habet adjunctam aliquam cognitionem, vel jurisdictionem, ut est, prædicare, Innocent. in c. ult. n. 4. & Imol. n. 20. h.t.

Notan-

Notandum 3. Si nudum ministerium alicui commissum sit sub nomine dignitatis, sed eo nondum expleto, moriatur Commissarius, illud ab eo transit ad successorem, ut tenet Abb. in cit. §. Cæterùm.n.7. Feliu.ibid.n.8.linit.1.Imol.n.36.quia præsumitur, quòd omnes constituti in illa dignitate sint futuri providi, discreti,& idonei ad executionem demandatam.

XIV. Cæterùm huc quoque pertinet, quòd statutum habetur in Clement. Judices unic. h. tit. quòd Judices (delegati à Papa, vel alio Principe) super receptione testium in causa civili: nec non executores deputati à Sede Apostolica, ad providendum aliquibus (certis, & nominatis, de beneficio) si per inquisitionem solertem, seu diligentem eos esse vitæ laudabilis, & honestæ conversationis, repererint, aliis licitè possint vices suas committere.

XV. Pro cuius intellectu notandum 1. Si à Papa, vel alio Principe aliquis sit deputatus ad recipiendos testes, tanquam Judex delegatus, cum jurisdictione scilicet, citandi partem adversam, puniendi testes, examinandi articulos &c. is potest alium ad id munus subdelegare, sive vices suas alteri committere, quia est delegatus Principis ad certum articulum, sed cum jurisdictione. Secus ergo est, si quis sit nudus minister, ut si receptis testium juramentis, examinatis articulis, super quibus producuntur testes, & interrogatoriis, secundùm quæ fieri debet examinatio testium, alicui committatur mera executio, talis enim non est judex delegatus, nec jurisdictionem habet, sed nudum ministerium, ideóque subdelegare illud alteri non potest, Gloss. hic V. Judices, de quo plura infrà. Quamvis autem in causa criminali judex non debeat committere examinationem testium, sed ipse personaliter eos examinare; aliud tamen est in causa civili, sive seculari, sive spirituali, Judex enim, cui committitur receptio, & examinatio testium, potest alii subdelegare, Gl. hic in casu.& V. Civili.

Notandum 2. Executor datus ad providendum alicui de beneficio, etiam additâ conditione, si sit vitæ laudabilis, & honestæ conversationis, potest vices suas alteri committere, quia per illam clausulam, seu conditionem non censetur electa industria personæ, sed solùm declaratur officium executoris, & illa conditio tacitè inest, etsi non exprimatur. Gl. hic in casu.

§. III.

An, & qua ratione subdelegare possit delegatus Papæ, vel Principis, adiunctis ei aliis Iudicibus delegatis, vel cum potestate subdelegandi alteri?

XVI. Assertio 1. Si præter duos Judices, qui super aliqua causa dati sunt, Papa tertium deleget, & superaddat, vel ex communi consensu partium, vel, si consentire nequeant, ex officio suo, tum, si is vices suas alii delegaverit, (cùm id concedatur à jure delegato à Principe) valida erit delegatio, quia Papa delegans intendit providere ipsis negotiis, seu causis (ut citò expediantur) non autem personis, quibus fit delegatio, prout habetur in c. Quoniam; 43.& ult.in princ. h. t. Quare non facilè præsumi debet, in delegatione electam fuisse industriam personæ, sed delegatus à Principe potest causam sibi commissam alteri subdelegare, ob rationem allatam in textu. Et quidem etiam invitis partibus, & non requisito consensu illarum, aliàs non vellet Papa providere negotiis, sed personis. Gl. in cit. c.ult. V. Negotiis, & Abb.n.5.

Ubi notandum, quòd, si partes sint præsentes in Curia, non datur Judex ad petitionem unius partis tantùm, quia is videretur suspectus. l. Observàndum; 47.& ibi Gl.V. Ioiqui exempli. ff. de judic. Sed permittitur, ut utraque pars judices sibi deligant, & communi consensu partium datur, sive superadditur tertius, vel, si consentire nequeant, ex officio Papæ. Abb. in cit.c.ult.in princ.n. 3. & Imol. n. 2. Non tamen potest ille judex tertius, qui ex consensu partium, vel officio Papæ est datus, & delegatus, causam subdelegare alterutri Judicum, quem pars quæque sibi delegit, cùm is sit constitutus veluti arbiter, seu diremptor inter judices à partibus electos, & is esset suspectus alteri parti. Durand.in speculo l.1.partic. 1. tit.de Jud. deleg.§.Sequitur; 5. n.1. Abb. in cit.c.ult. num.5.

Præterea, si Papa ex tribus deputatis Judicibus, unum præeligat, ut cum altero suorum conjudicum, mandatum Apostolicum exequatur, vel causam cognoscat; ut si v. g. committat Episcopo: *si non omnes potestis, tu frater Episcope, cum altero conjudicum, causam cognoscas.* tunc etiam Episcopus vices suas alteri subdelegare potest, ita, ut reliqui duo, sive suo delegato ab ipso Episcopo, procedere non possint, prout habetur in cit c. ult. §. Idem quoque,& ibi, Gl. V. Cùm mandatur. h.t. Potest autem Episcopus hoc casu, uno conjudice mortuo, cum altero procedere, quia ipse est præ aliis delegatis deputatus, sed non vice versâ, illi ambo sine Episcopo, vel ipsius subdelegato. Gl. cit.

XVII. Assertio 2. Si à Sede Apostolica duobus Judicibus causa commissa sit simpliciter, non additâ clausulâ, ut si *unus cognoscere non possit, aut noluit, alter solus cognoscat:* hoc casu, onus ex ipsis alteri, sive suo conjudici, sive alieni tertio vices suas committere, seu subdelegare potest, ut habetur statutum in c.Quamvis; 6.h.t. Ratio est, quia concessum à jure privilegium delegato Principis, ut subdelegare possit, & committere vices suas alteri, ob Principis honorem, non strictè, sed latè interpretari oportet, ut ipsi etiam conjudici, sive collegæ suo subdelegatio fieri possit. Et licèt aliàs, si duobus judicibus causa commissa sit, non in solidum, sed, ut simul cognoscant, non addita clausulâ: *si non omnes, vel si ambo non poteritis, alter cognoscat*, tunc unus sine altero cognoscere non possit. c. Causam; 16. h. t. Hoc tamen casu, si Judex delegatus collegæ, sive socio vices suas committat, non censetur is judicare solus, seu jure singulari, sed tam suo, quàm socii nomine, videlicet, ut delegans, & ut subdelegatus collegæ sui: quamvis necessarium sit, ut non diversam, sed eandem sententiam pro-

proferat, quia, quâ conscientiâ judicat, aliquid justum esse, ut delegatus, eàdem quoque, ut subdelegatus, justum censere debet. Abb. in cit. c. Quamvis num. 2. & 3. Decius ibid. post princ. & in addit. Frider. Hiltropius in processu judiciario p. 1. tit. 8. num. 7. arg. c. pen. §. Porrò, junctâ Gloss. V. Nihil agit; de elect. in 6. Idque in aliis similibus negotiis, quæ à judicio intellectûs pendent, locum etiam habet, ut, si quis duplici jure possit aliquem eligere ad beneficium, ut Præpositus Ecclesiæ, &c. ut unus ex Canonicis. c. Cùm olim; 11. & ibi Gloss. V. Duplici sibi voce, de sentent. & re jud. Vel si à duobus sit constitutus Procurator ad eligendum, hoc casu, non potest ille diversos eligere, sed unum tantùm, alioquin neutrum votum, seu suffragium valet. cit. c. pen. junct. Gl. cit. Abb. c. l.

Non obstat, quòd hoc casu, saltem subdelegans solus committit alteri vices suas, quod videtur esse contra cit. c. Causam h. t. nam textus ille loquitur, quando causa est duobus delegata, non in solidum, sed, ut simul cognoscant, tunc enim unus non potest eam expedire, sine altero: hìc autem sermo est de potestate subdelegandi, quæ unicuique in solidum à jure competit, ideóque ad illam nihil facit dicta clausula, ut unus sine altero non procedat. Gl. hìc V. Duobus in fine, & Decius in fine. Atque hinc patet, quòd delegatus Papæ, seu Principis supremi subdelegare potest, non tantùm, quando ipse solus, sed etiam quando adjunctum habet Conjudicem, sive socium delegatum, cui alium in sui locum adjungere potest, etiam ipso invito. Abb. hìc num. 1. Hiltrop. cit. loc. num. 7.

XVIII. Assertio 3. Si causa duobus Judicibus à Papa, vel alio Principe supremo delegata sit, cum clausula: *quòd, si ambo interesse non possint, alter solus procedat*; hoc casu, si unus ex delegatis impeditus sit, quò minùs causam per se cognoscere possit, is potest quidem alteri causam subdelegare, vicésque suas committere, si sit delegatus Principis, non tamen alter delegatus, sive collega ejus tenetur subdelegatum recipere, sed per exceptionem eum repellere, & solus procedere potest, prout sumitur ex c. Coram dilecto; 34. h. t. » Nam cùm quidam Archipresbyter, intra fines pa» rochiæ S. Mariæ Ravennatensis, Capellam, seu Ec» clesiam in honorem S. Agathæ construxisset (quod regulariter illicitum est, sine consensu Ordinarii » c. 3. de Eccles. ædific.) Rector S. Mariæ litteras » impetravit, ut causa illa quibuscunque Judici» bus committeretur, qui pro Ecclesia S. Mariæ » definitivam sententiam protulerunt. Sed Capel» lanus S. Agathæ sententiæ latæ parêre recusavit, » ideo aliæ litteræ, super eadem causa, à Sede » Apostolica sunt impetratæ ad Ferrariensem Epi» scopum, coram quo cùm diu litigatum esset, di» ctus Capellanus, suppressâ veritate, (de pro» cessu instituto coram Episcopo Ferrariensi) post» ea obtinuit, ut M. Ludovicus Canonicus Bono» niensis eidem Episcopo in causæ decisione, seu » cognitione adjungeretur, hac adiectâ clausulâ: » *ut, si ambo interesse non possint: solus Episcopus in cau-* » *sa procedat.* Cùm autem Ludovicus Canonicus causam cognoscere impeditus esset, alii vices suas » subdelegavit, quem Episcopus Ferrariensis admit» tere noluit, sed solus in causæ cognitione pro» cessit, & sententiam priorum judicum contra Ec» clesiam S. Agathæ confirmavit, eò quòd in posterio» ribus litteris commissionis fuit insertum: *quòd, si ambo* » *interesse non possent, solus Episcopus in causa procede-* » *ret*, quòd non potest intelligi, si per se, vel per alium » interesse non posset, quia id rarò, vel nunquam » contingeret, sed, si non posset personaliter inter» esse, adeóque clausula illa adiecta verificata fuit. » Cùm autem utraque pars ad Sedem Apostolicam » recurrisset, Papa Innocentius III. quendam Car» dinalem Auditorem dedit, seu designavit, qui cùm » videret, Canonicum S. Agathæ cum instrumen» tis eiusdem Ecclesiæ, advenisse, sed absque litteris » ratihabitionis, cum per fideiussores cavere jussit, » quòd Dominus id ratum habiturus sit. nam etsi » mandatum procuratorium non habuerit, admissus tamen est ad agendum, quia, cùm attulit instrumenta causæ, præsumptio erat pro eius mandato, ita, ut admitti posset, cum cautione fideiussoria de ratihabitione Domini, juxta l. 1. C. de procur. Gl. hìc V. Absque litteris, & Innocent. in princ. Abb. n. 2. Vel quia iste Capellanus veniebat ad prosequendam causam suæ Ecclesiæ, ideo admitti debuit ad agendum, præstitâ cautione de rato, juxta doctrinam Gloss. receptam in c. Cùm olim; 34. V. Per exceptionem de testib. Imol. hìc num. 9. & alii apud ipsum. Postea dictus Cardinalis sententiam latam » ab Episcopo Ferrariensi confirmavit, adversæ parti » perpetuum silentium imponendo, idque Papa quo» que Innocentius approbavit. »

XIX. Ex quo jam patet ratio decisionis hujus c. Quia clausula, *si non ambo &c.* intelligi debet, quando unus ex delegatis per se non potest cognoscere, & non, si per se, vel per alium non potest, quia rescripta Principum intelligi debent secundùm ea, quæ frequenter accidunt, non autem quæ rarò. arg. l. Nam ad ea; 5. ff. de legib. frequenter autem contingit, ut delegatus non possit per seipsum causam cognoscere, valde rarò autem, ut nec per se, nec per alium possit. Quare, si unus ex delegatis, ob necessarium impedimentum, non possit ipsemet causam cognoscere, censetur purificata clausula, & tota potestas cognoscendi devoluta ad alterum condelegatum. Et quamvis aliàs delegatus Principis habeat potestatem subdelegandi causam alteri, si ipse impeditus sit, adeóque etiam in hoc casu subdelegatio ab ipso facta sit valida; quia tamen clausula illa in favorem collegæ, seu condelegati adiecta censetur, ut uno impedito, alter solus procedat, ideo hic contra subdelegatum excipere, & ipsum à cognoscendo, seu judicando repellere potest. Gloss. in cit. c. Coram. V. Quod non intelligitur; h. t. & Innocent. num. 2. Molin. tract. 5. de justit. disp. 24. num. 3. §. Quando duobus. Laym. hìc num. 3. & Barb. in Collect. n. 3. Idémque est, si tres delegati sint, cum dicta clausula, ut *si omnes interesse non possint, reliqui, vel unus solus procedat*: neque enim non impediti admittere tenentur subdelegatum à delegato impedito, Molin. c. l.

XX. Assertio 4. Nullus delegatus, etiam Papæ, seu Prin-

Principis, potest subdelegare, ita, ut hanc iterum subdelegandi potestatem in subdelegatum transfundere valeat, sive ei date potestatem alteri subdelegandi, prout habetur in c. Soper quæstionum; 27. » §. Si verò; h. t. ubi dicitur: Si duo sint à Principe » delegati, & unus committat vices suas alteri, ille » nec potest, nec debet causam alij delegare, quia est » delegatus ab alio, quàm à Principe, scilicet à dele- » gato ejus. Gloss. ibid. V. Delegare; & §. Potrò; V. Transfert; & Abb. num. 2. Sanch. cit. dis. 31. num. 9. Ratio est, quia delegatus etiam Principis non habet potestatem ultra illam, quæ ipsi commissa est; aliud autem est, subdelegare, & aliud, dare facultatem subdelegandi: & licèt in jure reperiator concessa delegato Principis potestas subdelegandi, non tamen reperitur ista potestas concessa ipsi dandi alteri facultatem subdelegandi: ergo ex eo, quòd prior facultas ipsi concessa sit, non sequitur etiam posteriorem esse concessam, quia à diversis non fit illatio: præsertim cùm potestas subdelegandi sit personalo privilegium delegato Principis specialiter concessum: ideóque ad diversum casum, vel personam extendi non debet. Quare nullus subdelegatus, etiamsi sit delegatus à Principe, potest ulteriùs alij subdelegare. Et in hoc distinguitur delegatus etiam Principis, à quolibet Judice ordinario, qui, licèt sit inferior, aut minimos, potest delegare, cum potestate subdelegandi, qoia habet potestatem jurisdictionis universalem, & ordinariam. Sanch. c. l. Quod tamen non ita accipiendum est, quasi Judex ordinarius Principe inferior delegato suo committere possit potestatem subdelegandi, proprio nomioe ipsius delegati, sed quòd delegato à non Principe concedi possit, ut subdeleget, nomine ipsius Ordinarij delegantis, prout infrà magis declarabitur. Ut, si v. g. Episcopus in commissione dicat, committo tibi hanc causam, quam si per te ipsum cognoscere nolis, vel non possis, alteri id demandes, cui etiam potestatem delegatam volo. Sed dicet aliquis, potest unus ex duobus à Principe delegatis, v. g. Titius Cajo condelegato suo vices suas committere, ut suprà dictum affert. 3. at hoc casu, cùm Cajus duplici jure sit Judex, ut delegatus Principis, &, ut subdelegatus Caij, poterit jurisdictionem in illa causa alteri committere, sive subdelegare, ut delegatus Principis, & retinere ut subdelegatus. Resp. cùm Laym. in cit. c. Super quæstionum; §. Si verò; num. 12. h. t. id fieri non posse, tum quia, quando jurisdictio in unam personam est translata, quodamodo coalescit in unam, & fit una individua jurisdictio, ita, ut non possit pro parte, sive uno respectu transferri; pro patte, sive altero respectu retineri. Tum quia Titius voluit jurisdictionem suam subdelegare Cajo conjudici suo, & Cajus ita acceptavit, qui si jurisdictionem suam alteri committat, desinit esse Judex, fierique poterit, ut Judex subdelegatus à Cajo ab ipso in sententia discordet, quod repugnat priori delegationi factæ à Titio. Laym. c. l. ubi addit, quòd Cajus possit hoc casu assumere Assessorem, qui consilium det, non tamen conferendo illi potestatem judicandi.

* *
*

§. IV.

An, & quando delegatus ab inferiore Judice ordinario subdelegare possit?

XXI. Assertio 1. Delegatus ab alio, quàm à Principe, nullum Superiorem agnoscente, sive ab inferiore Judice ordinario, v. g. ab Episcopo, subdelegare, sive causam sibi commissam regulatiter, & ordinariè alteri committere non potest, ut constat ex c. Cùm causam; 62. in fine de appellat. l. à Judice; 5. C. de judic. l. More; 5. ff. de jurisdict. Ratio est, tum quia delegatus non habet plus juris, aut potestatis, quàm ipsi commissum sit à delegante: est autem ipsi mandata, seu commissa tantùm facultas exercendi jurisdictionem, non autem committendi alteri, ergo non potest eam alteri committere, cùm hæ duæ facultates diversæ sint, & una alteram secum trahat, à diversis autem non fit illatio: tum quia sic quilibet subdelegatus, etiam à delegato, posset causam sibi mandatam alteri iterum committere: oe igitur in infinitum abeatur, rectè statutum est, ut Judex delegatus causam sibi commissam per se cognoscere debeat. Gloss. in cit. c. Cùm causam; V. Delegatus.

XXII. Excipitur 1. Delegatus ad universitatem causarum, qui scilicet ad omnes causas cognoscendas certi generis, v. g. decimales, aut matrimoniales, vel generatim quoad causas, sed in certo loco, est deputatus, quia is censetur veluti ordinariam jurisdictionem habere, ideóque unam, vel plures causas in particulari subdelegare potest, prout sumitur ex l. 1. §. Ab eo; ff. quis, & à quo appelletur, ubi dicitur: *Cum quis delegatus subdelegavit, esse appellandum ad primum delegantem*, adeóque supponitur, posse delegatum subdelegare, ubi Gloss. V. Non ipse; & Gloss. fin. junctâ Gloss. margin. 1. id explicat de delegato ad universitatem causarum. Idem docet Gl. communiter recepta in l. Legatus; 12. V. Legatus; solut. 3. ff. de offic. Proconf. & Gloss. in l. ult. V. Neminem posse; ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. & Gloss. in cit. c. Cùm causam; V. Delegatus; in fin. ff. de appell. Molin. tract. 5. de justir. dis. 15. num. 4. Sanch. lib. 3. de matrimon. dis. 31. num. 2. & alij DD. communiter. V. g. Vicarius foraneus, seu Decanus ruralis ab Episcopo constitutus in certa parte Diœcesis, ita, ut ab ipso pro arbitrio amoveri possit, habet jurisdictionem delegatam ad universitatem causarum, & quodammodo ordinariam, quia annexam officio Vicariatûs, seu Decanatûs, ut dictum suprà tit. 24. n. 12. adeóque potest etiam unam, vel alteram causam alijs subdelegare. Non tamen totam universitatem causarum, sive universam jurisdictionem sibi demandatam potest talis delegatus alteri committere, quia universim nullus Judex, etiam Ordinarius, potest totum officium sibi commissum alteri delegare, seu committere, sinè juris, vel Principis licentia. Gloss. in cit. c. Cùm causam; V. Delegatus. Molin. c. l. Sanch. c. l. num. 3. Et hinc etiam olim delegatus Proconsulis subdelegare potuit unam, vel alteram causam, tanquam delegatus ad universitatem causarum, l. Legatus; 12. ff. de offic. Pro-

Proconſ. l. Cùm Prætor; 12. ff. de judic. Quòd ſi una tantùm cauſa ipſi commiſſa fuit à Proconſule, non poterat eam ſubdelegare. Gloſſ. in cit. l. Legatus; ſolut. 3. quia tunc non eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum. Idémque dicendum eſt de delegato Apoſtolici Legati à Latere, hic enim, dum in Provincia eſt, Proconſuli æquiparatur, c. 2. de offic. Legat. in 6. ideóque unam, vel alteram cauſam ſubdelegare poteſt, ſicut delegatus Proconſulis, quia Legatus Cardinalis gerit vices Papæ in Provincia ſibi commiſſa, & ſupremam ordinariam juriſdictionem exercet, loco Papæ: unde ſicut delegatus Principis, ſubdelegare poteſt, ita & talis Legatus Papæ; idque ſumitur ex c. Cùm Bertholdus; 18. de ſent. & re judic. & docet Abb. ibid. num. 12. niſi una tantùm cauſa à Legato à Latere alteri commiſſa ſit, tunc enim ia non poterit eam ſubdelegare alteri, ut de delegato Proconſulis dictum eſt.

XXIII. Excipitur 2. Quòd delegatus etiam judicis ordinarij inferioris Principe, etſi non ad univerſitatem cauſarum, poſſit ſubdelegare, ſi id ipſi ab Ordinario delegante expreſsè, vel tacitè conceſſum fuerit. Gloſſ. in c. Is cui; 12. V. Per alium; h. t. in 6. ubi Gloſſ. marg. addit, ita practicari, quia ordinarij ſolent delegare cum clauſula: *per te, vel per alium.* Felin. in c. Super quæſtionum; 27. §. Si verò; num. 18. h. t. Sanch. cit. diſ. 31. num. 6. Ratio eſt, quia tunc delegatus, non tam ex ſua, quàm delegantis perſona delegat: nam licèt judex inferior Principe non poſſit committere à ſe delegato, ut ſuo (ipſius delegati ſcilicet) nomine deleget, quia omnis juriſdictio à lege, aut ſupremo Principe gradatim ad inferiores derivatur: lex verò, vel Princeps non niſi Ordinariis, & à ſe delegatis judicibus tribuit poteſtatem conſtituendi alios judices, ſeu ſubdelegandi, l. More; 5. ff. de juriſd. l. à judice; 5. C. de judic. ideóque delegatis non à Principe talis poteſtas dandi alium judicem ſubdelegatum competere non poteſt. Veruntamen poteſt Ordinarius judex inferior Principe delegato ſuo facultatem dare, ut deleget, nomine ipſius Ordinarij delegantis, ita, ut ſubdelegatus juriſdictionem accipiat, non à delegato, ſed à primo delegante ordinario, ad quem etiam à ſubdelegato appellandum eſt, non ad delegatum. Felin. in cit. c. §. Porrò; n. 13. limit. 3. Idque confirmatur à ſimili, nam, ſi hæres juſſu teſtatoris eligat unum ex familia Titij, ad fundum legatum capiendum, non hæres, ſed teſtator cenſetur beneficium conferre legatario, l. Unum; 67. §. Si de falcidia: ff. de legat. 2.

Similiter, licèt arbiter non poſſit alteri delegare arbitrium, ne in infinitum abeatur: poterit tamen ex conſenſu partium, alij committere, ut arbitrium pronunciet, l. Non diſtinguemus; 32. §. Quæſitum; ff. de receptis, qui arbitr. &c. Ergo pari ratione, licèt delegatus ab inferiore judex per ſe ſubdelegare cauſam non poſſit, poteſt tamen, ex conſenſu Ordinarij, à quo juriſdictionem accipit, alium deſignare, per quem cauſa cognoſcatur. Porrò ſufficit etiam tacita licentia Ordinarii Judicis, ſi videlicet delegatus, ipſo ſciente, & patiente, ſubdeleget: hæc enim patientia habetur pro mandato, ſeu præſenti ratihabitione, per quam juriſdictio confertur, vel ſi ex aliis ſufficientibus indiciis conſtet de voluntate Ordinarii. Sanch. c. l. n. 7.

XXIV. Non obſtat 1. Quòd ea, quæ ſpecialiter, & in privilegium alicui conceduntur à lege, vel Principe, non poſſunt ab ipſo in alium transferri, l. 1. in princ. ff. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſd. Poteſtas autem delegandi ſpecialiter conceditur ordinariis Judicibus, l. More, 5. ff. de juriſd. ergo non poſſunt hanc poteſtatem transferre in delegatum, conceſsâ illi ſubdelegandi poteſtate. Sed reſponderi poteſt 1. ea, quæ ſpecialiter conceduntur, non poſſe in alium transferri, ſi ita concedantur majoribus, ut denegentur minoribus: at cuilibet ordinario Judici etiam minimo conceſſa eſt poteſtas delegandi. Felin. in c. Super; 27. §. Si verò; h. t. num. 18. Sanch. c. l. n. 6. Deinde reſpondetur, quòd Judex ordinarius inferior Principe non poſſit in delegatum transferre poteſtatem, ut ſuo, delegati ſcilicet, nomine ſubdeleget; bene autem nomine delegantis, quia, cùm delegatus propriam juriſdictionem non habeat, non poteſt eam proprio nomine alteri committere, qui enim nihil proprii habet, nihil etiam proprio nomine alteri conferre poteſt, neque Ordinarius inferior Principe propriam juriſdictionem delegato dare poteſt, quam hic ſuo nomine alteri committat, uti ſumitur ex l. 1. ff. de offic. ejus, cui mand. Abb. in c. Cùm Bertholdus; 18. n. 23. de ſentent. & re judic.

Non obſtat 2. Quòd Judex certus delegari debeat, non incertus, arg. c. Ad hæc; 10. de reſcript. Nam reſpondetur, hoc ipſo, quòd delegatus Ordinarii ex mandato ejus ſubdeleget, & deſignat alium, qui cauſam delegatam cognoſcat, per illam ſubdelegationem, ſeu deſignationem fit Judex certus, tanquam per conditionem, cum qua, & ſinè qua non confertur juriſdictio ſubdelegato à primo delegante: non debet autem conſtitutio Judicis delegati committi arbitrio unius ex partibus, id quod ſolùm jure prohibetur in cit. c. Ad hæc; Felin. cit. §. Si verò; num. 18. Laym. in cit. c. Super; §. Quem verò; num. 10.

XXV. Ex dictis colligitur 1. Cur Confeſſarii Regulares, quibus ex privilegio S. Pontificis conceſſa eſt facultas omnes fideles abſolvendi à peccatis, & cenſuris, & cùm iis diſpenſandi in votis, vel ea commutandi, adeóque qui in foro conſcientiæ ſunt delegati ad univerſitatem cauſarum, non poſſint talem facultatem ſubdelegare, ſeu alteri committere, ne quidem in caſu particulari, ſinè ſpeciali conſenſu Ordinarii, ſeu Papæ: ratio, inquam eſt, quia delegatus etiam ad univerſitatem cauſarum non poteſt ſubdelegare, niſi ratione delegationis ſibi factæ, cenſeatur veluti officium ordinarium habere, cùm æquiparetur Ordinario. Prædictis autem Confeſſariis Regularibus cujuſmodi facultas abſolvendi non competit, ratione officii ordinarii, vel quaſi ordinarii, ſed ex delegatione præciſè, ſeu jure merè commiſſionam Confeſſarii Regulares, & privilegiati non audiunt confeſſiones, nec abſolvunt, ex vi officii ordinarii, cui cura animarum, & juriſdictio velut ordinaria ſit annexa, cùm ipſi non ſint Paſtores ordinarii eorum, quorum confeſſiones excipiunt, nec cura animarum ipſis ex obligatione officii incumbat, ſed audiunt, & abſolvunt poteſtate merè delegatâ à Papa. Laym. l. 5. Theol. mor. tract. 6. c. 10. n. 14. & de juriſd. ordin. concl. 61.

Simi-

Similiter Cooperatores Parochorum; quibus generatim delegata eſt à Parocho poteſtas audiendi confeſſiones Parochianorum, eóſque abſolvendi, non poſſunt eam facultatem ſubdelegare alteri, ſinè ſpeciali licentia Parochi, vel alterius ordinarij, quia non ſunt Paſtores ordinarij plebis, ſed ſolùm operam ſuam ad tempus locant Parocho præſenti, in exercenda cura animarum, & juriſdictione merè delegatâ utuntur, per quam nec quaſi ordinariam juriſdictionem, & officium habere cenſentur. Laym. citt. locis. Quamvìs autem Cooperatores Parochorum non poſſint facultatem Confeſſiones audiendi alijs committere, quippe cùm ipſis ſolùm poteſtas abſolvendi, non autem ſubdelegandi ſit commiſſa: nihil tamen obſtat, quò minùs Parochus, vel Ordinarius alius demandare poſſit Cooperatori, vel delegato ſuo, ut alium ſubdelegare, ſeu ſubſtituere poſſit ad confeſſiones v. g. excipiendas, nomine, & auctoritate ipſius Parochi, ſeu Ordinarii delegantis: quia tunc non ipſe delegatus cenſetur delegare, ſed Parochus, vel Ordinarius principalis delegans; ipſe verò delegatus eſt nudus miniſter: nec juriſdictio datur incerto, quia eo tempore, quo delegatus, velut merus miniſter deſignat perſonam, cui datur facultas abſolvendi, conceditur juriſdictio, & tunc jam perſona, cui conceditur, eſt certa, ac determinata. Sanch. cit. diſ. 31. n. 18.

XXVI. Colligitur 2. Si Epiſcopus Parocho, vel Generalis, aut Provincialis Ordinis alicujus Priori, aut Quardiano ſibi ſubdito deleget, ſeu committat facultatem abſolvendi à caſibus reſervatis; tum eam delegatus ſubdelegare poteſt alteri, non quidem ita generaliter, ſicut ipſi delegato eſt conceſſa, ſed particulariter in certo caſu, & ad unam, vel alteram perſonam abſolvendam, ſi quidem illa facultas, tanquam privilegium, ratione dignitatis, vel officij, in perpetuum conceſſum, ei competat, ita, ut ſit veluti ordinaria, & ad Succeſſorem in officio tranſeat, c. ult. junctâ Gl. V. Caſibus; de offic. jud. ordin. Laym. cit. c. 10. num. 12. in fine; & de juriſd. ordin. concluſ. 58. Secus eſt, ſi talis facultas abſolvendi alicui competat ſolùm tanquam privilegium perſonale, ſpecialiter conceſſum, propter induſtriam perſonæ, vel ſpecialem erga illam favorem, tunc enim illam facultatem alteri ſubdelegare non poteſt, ne quidem in caſu particulari. Laym. locis citt. de quo plura infrà.

XXVII. Aſſertio 2. Delegatus ab Ordinario non Principe, & ad unam tantùm cauſam, non poteſt totam illam cauſam, neque partem, ſeu articulum cauſæ juriſdictionalem alteri ſubdelegare: poteſt tamen committere articulum non juriſdictionalem, ſeu nudum miniſterium, vel executionem. Gloſſ. fin. in Clement. unic. h. t. Sanch. cit. diſ. 31. n. 10. idque colligitur ex c. Super quæſtionum; 27. in princ. §. Nos autem; h. t. ubi ſignificatur, quòd non tantùm delegatus à Papa, ſed quicunque Judex ad certum aliquem cauſæ articulum poſſit executorem conſtituere: poſtea verò in eodem textu, quando fit mentio de articulo juriſdictionali, non ampliùs quicunque judex nominatur, ſed ſolus delegatus Papæ. Ratio diſparitatis eſt, quia, quando committitur articulus juriſdictionalis, Commiſſarius cenſetur eſſe Judex delegatus: quando verò articulus non juriſdictionalis, non eſt judex, ſed merus Auditor, ſeu Executor. Nam articulus juriſdictionalis dicitur, ad quem cauſæ cognitio requiritur, adeóque, & perſona Judicis, ut eſt v. g. litis conteſtatio, teſtium receptio, cùm nondum ſunt approbati, nec interrogatoria formata, ſeu articuli, de quibus ſunt examinandi: & talem articulum juriſdictionalem, ſeu cauſæ cognitionem continentem non poteſt judex committere alteri, niſi ſit Ordinarius, vel delegatus à Principe, ſecundùm Gloſſ. communiter receptam in cit. Clement. unic. V. Judices; h. t. Articulus verò non juriſdictionalis dicitur, qui non cauſæ cognitionem, ſed nudum miniſterium, vel executionem continet, ideóque judicis perſonam non requirit, ſed ab alio etiam fieri poteſt, ut eſt v. g. ipſorum teſtium auditio, poſtquam illi coram judice jam recepti ſunt, ac jurârunt, articulique, ſuper quibus producuntur, examinati, & interrogatoria formata ſunt, ita, ut nihil ſuperſit, niſi ut depoſitiones eorum annotentur: talis enim actus nudum miniſterium continens à quolibet, ſive Ordinario, ſive delegato judice, alii committi poteſt, non enim eſt actus judicialis, cùm etiam die feſto exerceri poſſit. Gloſſ. cit. Abb. in c. Super quæſtionum; 27. in princ. n. 9. h. t. Laym. de juriſd. ordin. concl. 61.

Porrò Judex ab Executore in eo differt, quòd Judex principaliter detur ad cognoſcendum, & ſententiam ferendam, accesſoriè autem, & conſequenter ad exequendum. Verùm Executor principaliter datur ad exequendum, licèt interdum etiam acceſſoriè cognoſcere debeat; & tunc non eſt merus Executor, cui nulla cognitio, ſed ſola executio cauſæ jam plenè cognitæ, & deciſæ committitur, ſed Executor mixtus, cui non ſolùm executio, ſed etiam cognitio de facienda executione committitur. Gloſſ. in c. Paſtoralis; 28. §. Quia verò; V. Etſi ſciat; h. t.

XXVIII. Hinc infertur, quòd delegatus ab Epiſcopo, vel ſubdelegatus à delegato Papæ ad abſolvendum aliquem à cenſura excommunicationis, ſi poſt cognitam cauſam excommunicationis ſibi commiſſam; reum eſſe abſolvendum, pronunciavit, ipſum nudum, ac ſimplex miniſterium abſolutionis, tam in foro externo, quàm interno, cuivis alteri Sacerdoti committere poſſit. Laym. de juriſd. ordin. concluſ. 62. Deinde, ſi Epiſcopus, aut ejus Vicarius generalis, alicui Sacerdoti committat, ut receptis priùs teſtibus, & informatione de habilitate duarum perſonarum, quæ matrimonium inire cupiunt, earum matrimonio aſſiſtat, non poteſt quidem hic Sacerdos delegatus ad unam duntaxat cauſam, alteri teſtium receptionem ſubdelegare, cùm ſit actus juriſdictionalis; poteſt tamen, eâ factâ, & informatione acceptâ, alteri committere, ut matrimonio illorum ſponſorum aſſiſtat, illóſque conjungat, quia is non eſt actus alicujus juriſdictionis, ſed nudum miniſterium. Sanch. cit. diſ. 31. n. 20. Quod tamen ut validè fiat, neceſſe eſt, ut Ordinarius quicunque Sacerdoti illi delegato expreſsè commiſerit, ut, ſi ipſemet aſſiſtere nolit, vel non poſſit, alium quemcunque Sacerdotem ſubſtituat, quia tunc Sacerdos ille ſubſtitutus aſſiſtit, cum licentiâ Ordinarii. Laym. c. l. idque juxta Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 1. de reform. matr. requiritur ad valorem matrimonij,

nij, nam ibi exigitur, ut alius Sacerdos, de licentia ipsius Parochi, seu Ordinarij, matrimonio assistat, & quidem cum expressâ licentiâ ejusdem. Menoch. de arbitr. judic. casu 453. n. 14. Deoique, etsi Confessarij Regulares, & privilegiati non possint facultatem absolvendi à casibus reservatis, & dispensandi in votis, vel ea commutandi alteri committere, seu subdelegare, ot suprà dictum: probabile tamen est, quòd talis Confessarius ex justa causa, v. g. ob molritudinem confitentium, commutare votum possit in opera ab alio certo viro docto designanda. Laym. cit. loc. ubi tamen monet, hujusmodi facultatibus, quippe oon usitatis in Ecclesia, non nisi rarò, & ob aliquam necessitatem utendum esse.

SECTIO II.

DE IIS, QUIBUS DELEGARI POTEST.

§. I.

Qui possunt esse Judices delegati, & quibus delegare?

XXIX. Assertio 1. Generatim loquendo, omnes possuot esse delegati Judices, qui vel naturâ, vel lege, vel moribus non prohibentur. Hostiens. in summa n. 3. h. t. Unde regulariter, & ordinariè, qui non possunt esse Judices Ordinarij, nec possuot esse Judices delegati: sive ob defectum naturæ, ut surdi, muti, perpetuò furiosi, & impuberes, quia hi judicio, & discretione carent, c. 1. §. Tria; caus. 3. q. 7. l. Prætot; 12. §. Noo antem omoes; ff. de Judic. siveob prohibitionem legis, aut consoetudinis, ut infames, qui à legitimis actibus repelluotur, c. Licèt; 47. §. Nec tamen; de testib. Item fœminæ, & servi, qui moribus, seu consuetudice excluduntur, non quia judiciom, seu discretionem non habent, sed quia usu receptum est, ot officijs civilibus, & publicis non fungantur, cit. c. 1. §. Tria; cit. l. Prætor; §. Non aotem omnes.

XXX. Assertio 2. Adeò autem impubes non potest esse Judex delegatus, ut neque Princeps ad judicandum inter partes habilitare possit impuberem minorem XIV. annis, quia ob impedimentum naturæ prohibetor esse jodex, videlicet ob defectum, seu immaturitatem judicij, cit. §. Non omnes; Princeps autem non potest tollere, vel mutare jura naturalia, §. Sed naturalia; Instit. de jure natur. gent. & civil. sive quæ omnium gentinm sunt communia. Imò neque minor XX. anois, sive qui XX. ætatis annum nondum complevit, potest esse Judex delegatus, ut constat ex c. Qui vicesimum; 41. h. t. ubi decernitur, „ quòd qui vicesimum annum complevit, dari po„ test in tali ætate delegatus: sed constituto infra „ eandem ætarem delegatio facta non tenet, præter„ quam si à Principe facta sit, vel nisi partes consen„ tiant in eum, qui XVIII. annum explevit.

Ex quo patet 1. Quòd minor XX. annis potest esse judex delegatus, si à Principe, ex certa scientia, id est, non igoorante, quòd sit minor 20. annis, sit constitutus, quia tum Princeps in ætate dispensare censetur, l. Quidam; 57. ff. de re judic. Gloss. communiter recepta in l. Cum Prætor; 12. V. Et impubes; ff. de judic. 2. Nisi partes consentiant, ut minor 20. annis ab alio inferiore, seu non Principe delegetur, dummodo is XVIII. annum excesserit, alioquin delegatio, etiam partibus consentientibus, ab alio, quàm à Principe facta noo valebit, cit. c. Cùm vigesimum; & cit. l. Quidam; Gloss. hîc V. Ætatem.

XXXI. Porrò, quamvis minor 20. annis possit esse Judex delegatus, non tamen potest arbiter Compromissarius à partibus coostitui, l. Cùm lege; 41. ff. de receptis, qui arbitriom, &c. Ratio diversitatis est, tum quia judex delegatus jurisdictionem accipit à Principe, vel Magistratibus inferioribus: Arbiter verò à partibus, seu privatis: tum qoia in judicio multa sunt remedia, ut supplicatio, appellatio, recusatio, quæ in arbitrio non sunt, ideòque major ætas reqoiritur in arbitro, quàm in judice delegato. Gloss. in cit. c. Vicesimum; V. Ætatem io fine. Præterea, quamvis minor xxv. annis non possit constitui Judex ordinarius, saltem ab alio inferiore, qoàm à Priocipe, dicta l. Cùm lege; & l. Ad Rempubl. 8. ff. de munerib. ubi tamen additur, qoòd annus xxv. cœptus pro pleno, seu completo habetur; quia qui nondum aptus censetur ad propria administranda, multò minùs ad Rempubl. administrandam. Abb. in cit. c. Cùm vicesimum; num. 4. nisi ex consuetudine loci, etiam ante legitimam ætatem, judices ordinarij creari possint, ut significatur in l. Non tantùm; 11. ff. de decurionib. Abb. c. l. Potest tamen minor xxv. annis esse judex delegatus, ita, ut à partibus recusari non possit, ob defectum solius ætatis, dummodo xx. annum expleverit, ut colligitur ex cit. c. Cùm vicesimum; & cit. l. Cùm quidam; ff. de re judic. Quòd si minor xxv. annis delegationem ultrò acceptavit, (ad quod invitus cogi non potest) sententiam, sicut & arbitriom, dicere seu proferre cogitur, ita tamen ut, si ex imprudente acceptatiooe læsus sit, possit petere restitutionem in integrum. Abb. c. l. n. 5.

XXXII. Assertio 3. Delegatus Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejus nullus esse potest, nisi sit in aliqua Ecclesiastica dignitate, vel personatu constitutus, vel alicujus Ecclesiæ Cathedralis Canonicus, ut constat ex c. Statutum; 11. in princ. de rescript. in 6. & dictum suprà tit. 3. n. 128. Non solùm autem Canonicus Ecclesiæ Cathedralis secularis, sed etiam Regular..., sive professus Ecclesiæ Cathedralis Regularis potest esse delegatus S. Pontificis, aut Legatorum ejus, cùm & ipse sit Caoonicus Cathedralis, nec status Religionis repugnet; quò minùs ejusmodi delegationes suscipere possit: præsertim cùm hìc agatur, non de re odiosa, sed favorabili, ot mandatum Papæ faciliùs executioni mandetur, ideòque nomioe Canooici Ecclesiæ Cathedralis, etiam Professus Regularis rectè comprehenditur. Abb. in c. Causam; 9. num. 9. de judic. Sanchez. lib. 6. moral. c. 13. num. 83. contra Joano. Andr. & Franc.

Quòd si Canonicus Ecclesiæ Cathedralis secularis, cui commissa est à Papa caosa aliqoa, religionem ingrediatur, nihilominùs illam cognoscere, & exequi potest, accedeote licentiâ Prælati sui, quia status Reli-

Religionis superveniens non facit eum incapacem: habilitas enim delegati spectari debet secundùm tempus factæ delegationis, quod etiam in delegante est addendum. Franc. in cit. c. Statutum, in princ. num. 8.

Sed & Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, qui præbendam non habet, potest esse delegatus S. Pontificis, vel Legati ejus, quia præbenda Canonicum non facit, sed Canonia, sive jus spiritualis officij. Joan. Andr. in cit. c. Statutum; V. Canonicis, idque sumitur ex c. Si is cui; 39. de præbend. in 6. junct. Gloss. in notatis: ubi habetur, si in Ecclesia statutum sit, ut dignitas conferatur Canonico, sufficere, si canoniam habeat, etsi non præbendam.

Denique nec delegatus à Sede Apostolica alteri subdelegare potest, nisi habenti prædictas qualitates, videlicet, ut sit in dignitate, vel personatu constitutus, vel Ecclesiæ Cathedralis Canonicus. Gl. in cit. c. Statutum; V. à Sede Apostolica; idque etiam habetur ibid. §. In nullo; junct. Gloss. V. Designatis superiùs.

XXXIII. Assertio 4. Delegatus Episcopi, vel alterius inferioris Ordinarij, potest esse simplex Clericus, etsi in dignitate non sit constitutus, nec Canonicus Ecclesiæ Cathedralis. Gloss. in cit. c. Statutum; V. Sedis Apostolicæ; & dictum suprà tit. 3. num. 129. ubi etiam ratio allata est: sicut etiam simplex Religiosus, cum licentia sui Prælati, potest esse delegatus Episcopi, quia in cit. c. Statutum sermo est de solis delegatis Papæ, vel Legagati ejus. Sanch. cit. lib. 6. cap. 13. num. 77. Quin imò in causis extrajudicialibus, quando mera executio, sinè causæ cognitione, seu jurisdictione annexâ, committitur, vel etiam subdelegatur: v. g. ut quis beneficium conferat, aut provisum in possessionem mittat, nemine se opponente: vel articulus, non jurisdictionalis, sed nudum ministerium, v. g. testium jam approbatorum receptio: in his, inquam, causis, seu commissionibus, etiam aliæ personæ idoneæ possunt esse delegati Papæ, vel etiam subdelegati delegati ejusdem. Gloss. in cit. c. Statutum; V. Causæ; & §. In nullo; ibid. V. Vices suas; etsi in dignitate non sint constitutæ, nec Canonici Cathedrales, quia jure antiquo tales qualitates non requirebantur in delegatis Sedis Apostolicæ, sicut constat ex c. Cùm in veteri; 52. de elect. ubi causa electionis faciendæ, adeóque extrajudicialis delegata fuit simplici Religioso: ergo ab eodem non est recedendum in causis extrajudicialibus, quæ sinè judiciali cognitione expediri possunt, cùm de ijs jure novo nihil immutatum reperiatur. Abb. in cit. c. Cùm in veteri; n. 2. & correctio juris antiqui in dubio non præsumenda, sed vitanda, c. Cùm expediat; 29. de elect. arg. l. Præcipimus; 32. C. de appellat.

Denique generatim loquendo, delegatio fieri debet personis discretis, & idoneis, c. Si pro debilitate; 3. h. t. id est, viris bonis, ac prudentibus, & rerum, juriúmque peritis: nam hæc duo, bona conscientia, & rerum, juriúmque peritia requiruntur in Judice. Laym. ibid. n. 2. ex Baldo.

XXXIV. Assertio 5. Causæ Ecclesiasticæ, & spirituales, ut decimarum, jurispatronatûs, &c. non Laicis, sed Clericis tantùm delegari, seu committi possunt. Hostiens. in summa num. 3. h. t. Ratio est, quia Laici negotia Ecclesiastica tractare non debent, c. 2. de judic. Et si non potest compromitti in rebus spiritualibus in Laicum, quia non decet, ut Laicus in talibus arbitretur, c. Contingit; 8. de arbitris. multò minùs poterunt causæ spirituales Laico delegari, quia major est potestas judicis delegati, quàm arbitri. Et hinc etiam delegatus Papæ causam sibi commissam non nisi personis Ecclesiasticis, & non Laicis delegare potest, arg. c. Cùm te; 18. junct. Gloss. V. à personis Ecclesiasticis; h. t. Delegari tamen possunt Làicis causæ Clericorum merè civiles, ut pecuniariæ, & similes. Gloss. in cit. c. 2, V. Non præsumant; de judic. non autem criminales. Abb. ibidem num. 5. & est communis DD. sententia apud Jul. Clar. l. 5. sentent. §. fin. quæst. 41. num. 5. quia sunt graves, & præjudiciales personis Clericorum. Papa verò ex certa scientia, non solùm causas civiles, & criminales, sed etiam spirituales potest Laico delegare. Gloss. & Hostiens. loc. citt. Etsi verò super causa spirituali, seu Ecclesiasticâ, unâ cum Clerico, etiam in unum, vel plures Laicos tanquam arbitros compromitti possit, accedente Prælati Ecclesiastici assensu, c. Per tuas; 9. de arbitris: non tamen potest Episcopus, vel alius judex ordinarius inferior causam Ecclesiasticam, unâ cum Clerico, Laico judicandam delegare. Gloss. in cit. c. Contingit; V. Spiritualibus; Abb. ibidem num. 4. Clarus c. l. num. 6. ex communi. Ratio diversitatis est, quia arbitrium proferre, sicuti, & consilium dare in causa Ecclesiastica, non est actus jurisdictionis spiritualis, ideóque in Laicum cadere potest. At verò judicare in causa spirituali, seu Ecclesiastica est actus jurisdictionis spiritualis, cujus Laicus non est capax, etiam adjuncto ei cojudice Clerico. Abb. c. l. Quare Laici possunt esse Consiliarij, & Assessores in Consistorijs Episcoporum, non autem Judices, ne quidem unâ cum Clericis. Addit Clar. c. l. n. 7. quòd Episcopus neque Clerico conjugato causas criminales delegare possit, quia is regulariter tanquam merus Laicus reputatur.

XXXV. Assertio 6. Superior, seu Judex ordinarius potest causas suas delegare, non tantùm subdito suo, sed etiam non subdito, qui non est subjectus jurisdictioni delegantis, quoad personam suam: nam satis est, quòd causa pertineat ad jurisdictionem delegantis, ita, ut de illa cognoscere possit, l. unic. C. qui pro sua jurisdict. judic. dare; ubi tantùm prohibetur, ne causa aliena, sive ad jurisdictionem delegantis non pertinens alteri committatur. Est autem hoc discrimen, quòd Judex ordinarius delegans sibi subditum, etiam invitum compellere potest ad acceptandam delegationem: non subditum autem cogere non potest, quia præcipienti extra suum territorium impunè non paretur, l. Eum qui; 13. junct. Gloss. V. Magistratum; & l. ult. ff. de jurisdict. Postquam verò non subditus delegationem acceptavit, cogi potest, ut in causa procedat, eámque cognoscat. Molin. tract. 5. de justit. disp. 16. num. 1. Et hinc, si ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum causa aliqua per appellationem devoluta sit, potest eam

Coëpiscopi, seu Suffraganei subdito, v. g. Collegiatæ Ecclesiæ Decano, vel Canonico delegare: non tamen eundem ad suscipiendam delegationem compellere, cùm nullam habeat jurisdictionem in subditos Coëpiscoporum (exceptis quibusdam articulis, seu causis jure expressis) sed tantùm in ipsos Coëpiscopos, seu Suffraganeos, c. Pastoralis; 11. in princ. de offic. Jud. Ordin. Potest tamen Archiepiscopus mandare Episcopo, ut suum subditum compellat recipere commissionem ab ipso factam. Gloss. ibid. V. Nullam habeant potestatem. Deinde etiam subditus delegantis non potest cogi ad acceptandam delegationem, si sinè gravi suo detrimento acceptare non possit, quia ordinariè loquendo, non censetur superior subdito mandare velle, quod sinè gravi periculo rei familiaris exequi non potest. Gloss. in c. Prudentiam; 21. §. Adjicimus; V. Cùm possit; h. t. Delegatus autem Papæ, vel alterius Principis superiorem nullum agnoscentis, potest quemcunque sinè justa causa recusantem compellere, ut suscipiat munus delegati, cùm gerat vices Papæ, cui omnes Christiani subsunt, c. Pastoralis; 28. In princ. h. t. & Abb. ibidem num. 7. & patet ex suprà dictis 1 n. 5.

§. II.

An pluribus Judicibus eadem causa simul delegari possit, & quomodo illi procedere debeant?

XXXVI. Assertio 1. Non tantùm unus, sed etiam plures Judices ad eandem causam cognoscendam delegari possunt, ita tamen, ut si non habeant singuli jurisdictionem in solidum, ideóque unus sinè altero procedere, aut sententiam ferre non potest: & si unus sinè alio procedat, processus est ipso jure nullus, nisi aliter in forma commissionis sit expressum. Idque probatur inptimis ex c. Causam; 16. h. t. Nam cùm Papa Alexander III. causam matrimonij inter duos conjuges duobus Episcopis commisisset, ij judicârunt, mulierem viro restituendam esse: quo facto, vir mulierem adeò acerbè flagellavit, ut invita, & coacta sit confessa (coram uno judice tantùm) inter se, & virum suum consanguinitatis impedimentum intercedere: quo intellecto, alter ex Episcopis delegatis sententiam divortij inter eos tulit. Sed re delatâ ad Pontificem, is mandavit, ut vir ille, qui uxorem suam ad judicium unius solùm Judicis delegati à se dimisit, monitione præmissâ, compellatur eandem recipere, & maritali affectu tractare, quia cùm causa duobus committitur, seu delegatur, unius tantùm sententia, absque socio, lata non tenet. Si qui verò, postquam uxor à viro suo recepta fuir, velint matrimonium eorum legitimè accusare, sive impedimentum matrimonij inter eos ostendere, Judices delegati causam audiant, & canonicè definiant. Consentit text. in c. Prudentiam; 21. in princ. h. t. & in l. Duo; 39. ff. de re judic. ubi dicitur, duo ex tribus judicibus (delegatis. Gl. ibid. V. Duo;) uno absente (vel mortuo) judicare non possunt, quippe omnes judicare jussi sunt. Ratio est, quia judices delegati simpliciter dati, sinè clausulâ, *si non omnes potestis, unus procedat*, non habent exercitium jurisdictionis singuli in solidum, sed quisque pro parte tantùm, ideo unus sinè altero procedere, & nec interlocutoriam, nec definitivam sententiam proferre potest, ob defectum jurisdictionis. Abb. hîc n. 3. Quare si aliter, quàm ipsis mandatum, judices delegati procedant, præter illius formam judicare censendi sunt, ideóque sententia est irrita, cit. c. Prudentiam; §. 1.

XXXVII. Hinc colligitur 1. Quòd confessio injusto, & gravi metu extorta non valet, nec præjudicat matrimonio. Gloss. hîc V. Invita; quamvis in muliere minor metus excuset, quàm in viro. Abb. hîc n. 2. quin imò, etiamsi sponte confessa fuisset impedimentum matrimonij, propter solam confessionem unius, vel etiam amborum conjugum, matrimonium separari non deberet, quia sæpe inter se colludere possent. Gloss. cit.

Colligitur 2. Qui spoliatus est possessione suâ, prætextu sententiæ invalidæ, ut in casu hujus c. mulier per sententiam Judicis delegati, qui contra formam mandati solus judicavit sinè altero, potest petere restitutionem, & ante omnia restitui debet, & posteà tractari de proprietate, seu causa principali matrimonij. Gloss. fin. hîc, & Abb. in fine.

XXXVIII. Assertio 2. Si causa tribus judicibus delegata sit, adjectâ clausulâ, ut, *si omnes interesse nequeant, duo eam cognoscant, & exequantur*; tum duo illi non possunt procedere, nisi illis per certum nuncium; vel executorem cum litteris destinatum, vel aliunde legitimè constiterit, quòd tertius adesse non possit, vel nolit, alioquin si procedant, acta irrita erunt, prout habetur in c. Prudentiam; 21. in princ. h. t. Nam cùm inter alia ex Papa Cœlestino III. quæsitum fuisset, utrùm, si tribus Judicibus causa commissa sit, ita, ut, si omnes interesse nequeant, duo eam nihilominus exequantur, reus à duobus tantùm citatus, comparere teneatur? Et, si à tribus Judicibus citatus, coram duobus comparuerit, tertio nec veniente, nec per litteras, ut fieri solet, se excusante, an duo Judices præsentes in causa procedere possint, eámque definire? Respondet Papa, nisi duobus Judicibus delegatis per certum nuncium (eúmque juratum, vel saltem ita fidelem, ut de ejus fide nequaquam sit dubitandum. Gloss. hîc V. Per certum nuncium; & in addit.) vel executorem cum litteris destinatum, vel aliunde canonicè, seu legitimè (v. g. per testes. Gl. hîc V. Canonicè) constiterit, quòd tertius adesse non possit, vel nolit, duo illi reliqui ad causæ cognitionem procedere non debent; quòd si procedant, acta invalida sunt. Nam ex antiqua Sedis Apostolicæ consuetudine, libentiùs Pontifex causam committit duobus, quàm uni; & tribus, quàm duobus, quia integrum magis judicium æstimatur, quod plurium sententijs confirmatur. Quare, si judices aliter procederent, præter formam rescripti præsumerent judicare, & fines mandati excederent. Ex quo jam patet etiam responsio ad priorem quæstionem in hoc c. propositam, nempe quòd si ex tribus judicibus prædicto modo delegatis, duo tantùm reum citent, is comparere non tenetur,

tur, cùm enim duo judices delegati sivè tertio procedere nequeant, consequens est, illos jus citandi non habuisse. Gloss. magn. hic in fine princ. Nisi in citatione expresserint impedimentum, aut excusationem tertij delegati; tum enim citatus debet fidem habere, & comparere. Abb. in cit. c. Prudentiam; in princ. n. 17. vel nisi unus ex delegatis vices suas alteri condelegato commiserit, ut potest, c. Quamvis: 6. h. t.

XXXIX. Præterea, si ex tribus Judicibus delegatis, unus, aut duo tantùm citent partes, quòd eæ non teneantur comparere, habetur etiam in c. Cùm » causa; 22. h. t. Ubi Papa Innocentius III. cau» sam, seu controversiam, quæ inter Archiepisco» pos erat super quibusdam decimis, commisit tri» bus Judicibus delegatis, scilicet duobus Archiepi» scopis, & uni Episcopo definiendam: quorum duo » citârunt unum ex Archiepiscopis, qui ad citatio» nem eorum accessit, & excipiendo proposuit, quòd » ob duas causas non teneatur stare eorum judicio: » tum quia ipsa causa tribus Judicibus fuerat delega» ta, ipse verò à duobus tantùm, tertio inconsulto, » neque vices suas alteri committente, ad judicium » citatus fuerit: tum quia ante eorundem citatio» nem, & notitiam illarum litterarum, nuntium ad » Sedem Apostolicam propter eandem causam desti» nârit, allegando Constitutionem Alexandri III. in » c. Ad hæc; 30. infr. de appell. quæ ipsi suffragetur. » Sed Judices illi delegati exceptiones has admitte» re nolentes, per interlocutoriam sententiam pro» nunciârunt, quòd dictus Archiepiscopus coram » ipsis respondere teneatur: quare is ad Sedem Apo» stolicam appellavit, sed Judices, non obstante ea » appellatione, processerunt, & adversariū, seu Acto» rem in possessionem illarum decimarum introdu» xerunt. Re hac intellectâ, Papa alijs Judicibus » constitutis, seu delegatis mandavit, ut, si res i» ta se habeant, sicut narratum fuit, decimas illas » Archiepiscopo (quibus, sive per potentiam Lai» calem, five per dictos Judices spoliatus fuerat, » postquam ipsius Nuncius ad Sedem Apostolicam » accessit,) unà cum fructibus inde perceptis (vel » qui percipi potuerunt. Gloss. fin. hic) restitui » faciant; præsertim cùm decimæ illæ Archiepisco» po, ejúsque Ecclesiæ ante hac à Sede Apostolica » fuerint confirmatæ. Postea verò, si contra di» ctum Archiepiscopum quidpiam oppositum fuerit » de jure, seu proprietate illarum decimarum, iidem » Judices id audiant, seu cognoscant, ac secundùm » jus definiant.

XL. Notandum hic 1. Si citatus à duobus tantùm Judicibus, ex tribus delegatis, etsi non teneatur, tamen compareat, quando omnes tres delegati sunt præsentes; tum is debet respondere, non vi prioris citationis, quæ nulla fuit, sed quia, cùm partes præsentes sunt, non est opus citatione. Innocent. in cit. c. Cùm causa; in princ. & ibidem Abb. num. 3. & Decius num. 3. not. 3. arg. l. De uno quoque; 47. ff. de re judic. Etsi verò tali casu Judices duo delegati non possunt citare tertium condelegatum, cum potestate, & imperio, ad causam cognoscendam, cùm ipse sit par illis, par autem in parem imperium non habeat, c. Innotuit; 20. de Elect.; possunt tamen eum admonere, ut veniat, constituto ei certo tempore competente, quo elapso, si non veniat, præsumitur, quòd non velit, vel non possit interesse, & tum possunt reliqui duo in causa procedere. Gloss. in cit. c. Cùm causa; V. Ab illis; & Abb. ibidem num. 6. quemadmodum Decanus, vel Senior Capituli convocare potest reliquos Canonicos ad electionem faciendam, vel consultandum: & tamen eos, qui venire recusant, punire non potest, cùm Capitulum, vel Decanus jure communi, jurisdictionem fori externi non habeat in singulos Canonicos. Abb. c. l. n. 7.

Notandum 2. Non tamen hoc casu, quando causa tribus est delegata cum clausula, *quod si non omnes, reliqui procedant*, & unus absit, requiritur trina citatio, seu monitio tertij delegati absentis, sed sufficit una, ad hoc, ut potestas judicandi ad alios delegatos devolvatur, quia generatim loquendo, in omni extrajudiciali citatione sufficit una citatio, seu vocatio, modò terminus ad comparendum sufficiens assignetur; imò etiam in judiciali, si citatus comparere non teneatur. Abb. in cit. c. Cùm causa; num. 8. & Felin. ibidem num. 9. & constat ex c. Si Episcopus: 13. junct. Gloss. V. Præscriptione; dist. 18. Nisi jura expressè trinam citationem requirant, ut in c. 1. de suppl. negl. Prælat. si Diœcesanus ter requisitus Abbates benedicere nolit. Aliud est, si potestas procedendi propter negligentiam Superioris ad inferiorem devolvatur, tum enim requiritur trina monitio, seu citatio, Abb. in cit. c. Cùm causa; num. 8. & ibidem Imol. num. 7.

Notandum 3. Sicut potest peti restitutio contra spoliationem per privatum factam, ità etiam contra spoliationem factam, auctoritate judicum non ritè procedentium, ita, ut ante omnia spoliatus restitui debeat, & postea cognosci de ejus jure, seu proprietate, prout sumitur ex h. c. & tradit Abb. ibid. n. 4. Decius n. 3. not. 4. Felin. n. 2. & 3. de quo plura infrà l. 2. tit. 13.

XLI. Cæterùm suprà dicta assertio, quòd, si ex tribus Judicibus, cum prædicta clausula, delegatis, duo procedant, absque tertio, eóque inconsulto, neque vices suas uni ex reliquis delegatis committente, acta sint invalida, & sententia ab illis lata nulla, extenditur, tametsi postea tertius ille id ratum habeat. Gloss. in cit. c. Prudentiam; in princ. V. Teneatur; propè finem. Abb. ibidem num. 19. quia, quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere, reg. juris; 29. in ff. Idque vel maximè procedit, quando plurium consensus, vel cognitio requiritur potissimùm ob favorem publicum; ut in casu proposito, quia sæpe magis expedit Reipublicæ, ut causæ à pluribus Judicibus cognoscantur, cùm plurium judicium sit magis firmum, nec ita periculo, ne corrumpantur, qui judicant, obnoxium. Abb. c. l. contra Innocent. Aliud verò dicendum est, quando plurium consensus, vel cognitio, aut similis conditio præcipuè requiritur, ob favorem privatorum: tunc enim ij, quorum interest, ei expressè, vel tacitè consentiendo renunciare possunt, adeóque actus, vel processus, si nihil contra illum opponatur, ob defectum talis conditionis, non erit invalidus, arg. c. ult. §. Is autem; h. t. Abb. c. l. Ut

c. I. Ut si v. g. Capitularis contemptus, seu non vocatus ad electionem, illam rescindere nolit, potest illam ratificare, c. Quòd sicut; 28. in princ. de elect. quia, quòd omnes, & singuli Capitulares vocari debeant, id principaliter decretum est ad jura ipsorum Capitularium defendenda, adeóque in favorem ipsorum, cùm aliàs ad valorem actorum, duas partes Capituli congregari, sufficiat, arg. l. Planè; 4. & ibi Gloss. V. Duæ partes; ff. quod cujusque univ. nom. Portò in prædicto casu duo Judices delegati non possunt procedere sinè tertio, etiamsi partes expressè consentiant, quia id non fuit statutum in privatum favorem partium. Gloss. in cit. c. Prudentiam; V. Tenatur; in fin. Abb. ibid. num. 20.

XLII. Assertio 3. Si in rescripto delegationis adjecta sit clausula: *si non omnes interesse, vel cognoscere poteritis, tum duo* (vel reliqui) *nihilominus procedant, & causam exequantur*: hoc casu, si unus, vel plures eorum, licèt possint (absque gravi periculo rei suæ familiaris) tamen interesse, seu coguoscere nolint (& de hoc constiterit) alter, vel reliqui in causa procedere possunt: (perinde, ac si in delegatione expressum fuisset, ut si non omnes interesse nequiverint, aut noluerint, alter, vel reliqui procedant) quamvìs ille, vel illi, qui, cùm possent, noluerunt interesse, graviter arguendi sint, quòd mandatum Apostolicum exequi intermiserint. Idémque dicendum, si causa duobus committatur, cum clausula, *ut, si ambo interesse nequeant, alter nihilominus exequatur*: prout habetur in cit. c. Prudentiam; §. Adjicimus; h. t. & ibi Gloss. V. Cùm possit; & V. Procedant. Ratio est, quia licèt, nolle interesse, non importet impotentiam, seu impossibilitatem, ex parte volentis, est tamen impossibilitas ex parte conjudicis, qui non potest cognoscere causam, unâ cum nolente, sicut, si tu non vis mecum interesse rei divinæ, verum est dicere, quòd ego non possum tecum eidem interesse. Abb. hic n. 2. Adeóque sub illa clausula, *si omnes interesse nequiverint*, includitur, ac subintelligitur etiam illa, *aut noluerint*. Gloss. hîc V. Noluerit. Portò qui mandatum Papæ exequi noluit, etiam puniendus est, non à conjudicibus delegatis, quia par in parem Imperium non habet; sed vel à delegante, ad quem ea causa pertinet, ut tradit Gloss. hîc V. Arguendus; communiter recepta: vel etiam ab immediato suo Superiore ordinario, sicut alij delinquentes, puniri potest, non ut delegatus, quia ut sic major est illo, quoad causam delegatam, sed quia contempsit exequi sui Superioris mandatum, adeóque propter delictum præcisè. Abb. hic n. 6.

XLIII. Assertio 4. Interdum duo, vel plures delegati, aut Executores à Sede Apostolica (vel ab alio potestatem delegandi habente) dantur sub hac forma: *ut omnes, aut duo, vel unus eorum procedant, aut mandatum exequantur*, aut aliâ consimili formâ: & tum censentur habere jurisdictionem in solidum, ita, ut etiam singuli seorsim eam liberè (id est, non requisitis alijs collegis) exercere possint: datúrque inter eos locus præventioni, ita, ut etiam unus solus, qui alios prævenit, negotium commissum exequi debeat, eóque negotium inchoante (etiamsi lis nondum sit contestata) alij condelegati, se ampliùs eidem immiscere nequeant: nisi qui præoccupavit, infirmitate, vel aliâ justâ causâ exequi impeditus sit, vel nolit, vel malitiosè in negotio procedere, illúdque expedire recuset, prout habetur statutum in c. Cùm plures; 8. in princ. h. t. in 6. & ibi Gloss. V. Liberè; & V. Inchoante. Idémque dicendum est, si causa delegata sit pluribus sub hac forma, ut quilibet eorum in solidum, & per se judicare, & exequi possit: vel ut alter alterum non teneatur expectare, vel requirere, adeóque ut omnes, aut plures conjunctim, vel singuli divisim, ac separatim procedere possint. Gloss. hîc V. Consimili; junct. addit.

XLIV. Notandum hîc 1. Si plures delegati jurisdictionem habeant in solidum, ita, ut singuli eorum, etiam separatim in causa procedere possint, tunc locus est inter eos prævantioni, ita, ut, si unus processum inchoavit, alij nec licitè, nec validè in illa causa procedere possint, sed processus eorum sit ipso jure irritus, etiam nullâ oppositâ exceptione, quia, licèt alij delegati habeant jurisdictionem in habitu, non tamen habent jurisdictionis exercitium, nisi is, qui alios prævenit, exequi non possit, ob impedimentum, vel executionem negotij malitiosè differat, juxta cit. c. Cùm plures; & ibi Jo. Andr. n. 2. Anchar. not. 3. & Franc. num. 2. not. 3. Vel nisi delegatus, qui negotium commissum inchoavit, longè absit, ut quia in terras remotas abijt, & causa dilationem commodè non ferre putetur, tum enim collega potest eam expediendam suscipere, ut tradit Jo. Andr. hîc n. 2. & Franc. n. 6.

Notandum 2. Si Judices, quibus, secundùm prædictam formam, in solidum eadem causa delegata est, simul illam cognoscere incipiant, non potest unus procedere, si alij condelegati non sint requisiti, nec impediti, quia sicuti, si unus negotium cœpit, ac præoccupavit, alij in eo procedere non possint: ita etiam, si omnes inchoaverint, ac veluti occupaverint causam delegatam, unus sinè alijs non requisitis, nec impeditis, in causa illa procedere non potest. Gloss. in cit. c. Cùm plures; V. Uno eorum; & ibid. Lapp. num. 3. Abb. in cit. c. Prudentiam; in princ. num. 13. extra. eod. Aliud verò est, si delegatio, seu commissio pluribus facta sit sub ea forma: *quòd si non omnes; vel ambo interesse possint, aut velint, unus, vel alter eorum procedat*: tum enim non datur locus præventioni, quia non habent singuli jurisdictionem in solidum, neque singuli seorsim procedere possunt, nisi in defectum aliorum: nam eo casu jurisdictio singulis datur solùm conditionaliter, ut, si de impedimento aliorum delegatorum constiterit, tum demum duo, vel unus eorum procedere possint. Gloss. in cit. c. Cùm plures; V. Forma.

XLV. Cæterùm, si ex pluribus, quibus causa in solidum delegata est, unus negotium incepit, mandatore adhuc vivente, jurisdictio censetur perpetuata, etiam quoad alios, ita, ut per mortem delegantis, vel etiam delegati, qui cæteros prævenit, jurisdictio delegata in reliquis delegatis non exspiret, sed ipsi causam cœptam prosequi, & perficere possint, prout habetur in cit. c. Cùm

plures

plures in fine. Ratio est, quia ita ab initio judices dati sunt, ut non solùm omnes simul, & conjunctim, sed etiam singuli divisim in causa procedere possint, adeóque quandam inter se communionem habent, nempe, ut delegato, qui alios prævenit, impedito, vel mortuo, alter in eius locum succedere, & causam finire possit, vel etiam mortuo delegante. Laym. hîc n. 2. Et cùm omnes delegati retineant jurisdictionem, saltem in habitu, ut impedito illo, vel nolente, qui causam cognoscere cœpit, ipsi in illa procedere possint, postquam semel exercitium jurisdictionis in persona unius delegati est inchoatum, censetur radicata etiam in aliis condelegatis, ita, ut per mortem unius delegati, vel etiam delegantis, jurisdictio in illis non exspiret, quamvìs exercitium eiusdem per illos non fuerit inceptum, Geminian. apud Vivian. in Ration. Jur. Pontif. hîc.

XLVI. Verùm contra hactenus dicta objici potest, jurisdictio est res incorporalis, adeóque indivisibilis, secundùm Gl. in cit. c. Prudentiam. V. Teneatur, & Abb. ibid. n. 6. Ergo non potest pluribus competere partialiter, sed singulis in solidum, sive tota indivisibiliter necessariò competit, etiamsi in forma commissionis id non exprimatur, quia singula jura à quolibet in solidum tenentur. Gl. in c. Loquitur; 18. V. In solidum. caus. 24. q. 1. Resp. Jurisdictionem in se non posse dividi, ita, ut secundùm diversas sui partes pluribus competat, cùm partes non habeat; potest tamen ita competere pluribus, ut penes singulos tota sit, etsi non totaliter, quia solus eam exercere non potest: sicut si plures fures unam trabem furentur, quàm unus solus tollere non potest, singuli totam trabem furantur, etsi nõ totaliter, quia unus solus illam auferre non potuisset, quod est exẽplum Gl. in cit. c. Prudentiam. V. Teneatur. Ubi tamen distinguendum est ex doctrina Abbatis in cit. c. n. 7. & seqq. & Decij ibid. num. 7. & seqq. Vel jurisdictio, aut alia similis potestas competit pluribus, ut Collegio, seu Universitati: & tum exercitium illius jurisdictionis, aut potestatis non est penes singulos, sed penes totum Collegium, ideóque requiritur, ut sententia, vel decretum eorum à majore, & saniore parte Collegij feratur, alioquin non valet. l. Quòd major; 19. junct. Gl. marg. ff. ad munic. Abb. c. l. n. 10. quamvìs Decius l. c. n. 8. dicat, id solùm procedere in causis, & actibus Ecclesiasticis, non item in profanis, & secularibus, in his enim sufficere, quòd major pars Collegij consenserit, quia jura civilia simpliciter dicunt, quòd major pars sufficiat. Vel jurisdictio, aut similis potestas competit pluribus, non collegialiter, sed ut singulis: & tunc interdum competit eis jurisdictio totaliter, seu in solidum, ita, ut singuli seorsim etiam sinè aliis procedere possint. Sic plures Judices ordinarij, etiamsi ad unum idémque officiũ sint deputati, jurisdictionem actualem in solidum habent, ita, ut tum simul, tum seorsim judicare, & causas cognoscere, ac definire possint, v. g. duo Consules in eadem civitate, duo Vicarij generales Episcopi in una eadémque diœcesi, ut colligitur ex l. unic. ff. de offic. Consul. & ibi Bart. n. 1. Gl. in c. Ut officium; 11. V. Separatim. de hæretic. in 6. & in cit. c. Prudentiam; V. Teneatur. h. t. & ibid. Abb. num. 10. Quòd si unus præoccupavit, & causam inchoavit, alter se immiscere in illa causa non potest, nisi ille, qui cœperat, impeditus fuerit. Abb. c. l. n. 11. Similiter plures Judices delegati ad universitatem causarum, v. g. duo Visitatores diœcesis, habent jurisdictionem singuli totaliter, & in solidum, eámque non eandem, sed diversam, quia eorum jurisdictio æquiparatur Ordinariæ, ex communi sententia apud Decium in c. Causam; n. 16. h. t. arg. l. 1. §. Si plures. ff. de exercitor. act. ubi plures delegati ad universitatem causarum habent potestatem in solidum: quamvìs oppositum teneat Abb. in cit. c. Causam. n. 7. arg. cit. c. Ut officiũ de hæret. in 6. eò quòd ibi specialiter constitutum fuerit, ob favorem fidei, ut hæreticæ pravitatis Inquisitores (qui ad universitatem causarum in causa hæresis delegati sunt) & simul, & separatim procedere possint. Verùm non satis ex eo textu colligitur, quòd specialem constitutionem contineat, cùm plura in eo c. demandata sint, & hoc ipsum, de quo hoc loco agitur, Pontifex specialiter declarare potuisset ad tollendam omnem dubitationem, ut notat Laym. in cit. c. Causam. n. 2. Sic etiam plures hæredes, ante factam divisionem bonorum, jurisdictionem in solidum singuli habent in oppida, & castra, quamvìs unus non possit exercere jurisdictionem sinè alio, statuendo, vel immutando aliquid, cum incommodo alterius. Abb. in cit. c. Prudentiã; n. 12. Quomodo etiã plures tutores in solidum singuli administrationem habent, ita, ut unus sine altero negotia pupilli gerere possit, præterquam si de tutela finienda agatur. l. ult. C. de auctor. præstand. Abb. c. l. n. 14. Interdum verò competit jurisdictio, seu potestas pluribus, ut singulis, ita, ut etiam singuli totam habeant, sed non totaliter, seu in solidum, ac proinde unus sinè altero procedere non potest: ut si plures sint Judices delegati ad unam, vel plures particulares causas cognoscendas, ac decidendas: ij non habent regulariter jurisdictionem in solidum singuli, nisi id in forma commissionis exprimatur. Gl. in cit. c. Prudentiam; V. Teneatur, & dictum suprà. nam plures delegati repræsentant unius personam, scilicet delegantis, ideóque cùm sint loco unius, & una sit omnium jurisdictio, non possunt separatim procedere, nisi in casibus suprà allatis. Abb. c. l. n. 13. Responderi potest 2. Licèt jurisdictio in se dividi non possit, potest tamen dividi per accidens in ordine ad exercitium, quoad diversa tempora, & loca. ut si duo Consules civitatis alternis annis, vel semestribus jurisdictionem exerceant, seu officium administrent: vel si plures fratres territorium ad se jure hæreditario devolutum inter se dividant; consequenter enim etiam jurisdictio in ordine ad illa loca dividitur. Abb. in cit. c. Prudentiam, n. 13. Felin. ibid. n. 3. cujusmodi divisio semper fieri potest, nisi vel ob jus primogenituræ, majoratûs, vel ob specialis feudi concessionem, vel ob aliam dispositionem factam, territorium aliquod indivisum manere debeat. Abb. c. l. Felin. c. l. n. 5. Et ad talem divisionem faciendam socij etiam cogi possunt, cùm ex communione, præsertim in exercenda jurisdictione, sæpe discordiæ oriri soleant. Felin. c. l. n. 5.

§. III.

An una causa delegata etiam pluribus possit subdelegari?

XLVII. Assertio 1. Delegatus Papæ, seu alterius Principis potest causam sibi commissam, non tantùm uni, sed etiam pluribus subdelegare, ut constat ex c. Cùm te; 18. ibi: *una, vel pluribus* h.t. & notat ibid. Innocent. V. uni; Abb. n. 2. Felin. n. 2. modò tamen delegatus causam sibi commissam subdeleget personis Ecclesiasticis, non laicis, cùm laici de causis Ecclesiasticis judicare non debeant Gl. ibid. V. A personis Ecclesiasticis; & patet ex suprà dictis. Sicut etiam, si sint duo, vel plures delegati, simul omnes possunt uni, vel pluribus subdelegare causam: sed etsi unus ex pluribus delegatis velit causam pluribus subdelegare, aliis suis sociis non subdelegantibus, potest id facere, sicut unus solus delegatus potest. arg. c. Prudentiam; 21, §. Illa quippe; h. t. quod enim non est prohibitũ, intelligitur esse concessum, Innoc. in cit. c. Cùm te; Abb. ibid. n. 3. neq; verò hoc prohibitũ est propter absurdũ, quod sequeretur, si inter se discordarent, seu contraria sentirent, ut ex dicendis patebit.

XLVIII. Assertio 2. Si subdelegatos à delegato dissentire in sententia ferenda contingat, tum, vel inter se, vel cum altero delegato discordant. Priore casu, si subdelegati inter se discordent, standum est sententiâ majoris partis, si v.g. ex tribus subdelegatis duo consentiant, tertio discordante: si verò duo tantùm sint subdelegati, iique inter se discordent, tunc neutrius sententia valet, sed ad delegantem, qui subdelegavit, recurrendum est, si quidem sibi aliquid de jurisdictione reservavit: nam etiam, quando delegati diversas sententias proferunt, ad delegantem est recurrendum, c. ult. in fine de sent. & re judic. quia ipsi non habent jurisdictionem in solidum: quæ ratio etiam locum habet in duobus subdelegatis: & regulariter, quod statutum est in delegatis, etiam in subdelegatis dispositum intelligitur, nisi aliud jure sit expressum, Decius in cit. c. Cùm te; n. 2. h. t. Si verò subdelegans in totum vices suas commisit duobus subdelegatis, tum his discordantibus, ad primum, seu principalem delegantem recurrendum est, prout in causa appellationis definitum est in c. Super; 27. §. Porrò. h. t. Decius c. l.

Posteriore verò casu, si subdelegati ab uno ex duobus delegatis discordent ab altero delegato: tum si non in totum subdelegavit, recurrendum est ad subdelegantem, alioquin si in totum, ad primum, seu principalem delegantem. arg. cit. c. ult. de sent. & re judic. Necessarium tamen est, ut hoc casu major pars subdelegatorum consentiat in unam sententiam cum altero delegato, collegâ subdelegantis, quia omnes subdelegati ab uno tenent locum unius, scilicet delegati, qui subdelegavit, cuius vices repræsentant. Abb. in cit. c. Cùm te. n. 3. Si verò ex duobus subdelegatis unus consentiat cum altero delegato, alter verò ab eo discordet, tum neutrius sententia valebit, cùm singuli subdelegati nõ habeant jurisdictionem, seu potestatem judicandi, & cognoscendi in solidum, neque tali casu maior pars convenit in unam sententiam, ideóque non valet sententia, Abb. cit. loc.

SECTIO III.

DE CAUSIS, QUÆ DELEGARI possunt, & de forma, seu modo delegandi.

§. I.

Quæ causæ delegari possunt, vel non?

XLIX. Assertio 1. Generatim loquendo, omnes illæ causæ, quæ ad ordinariam jurisdictionem delegantis pertinent, possunt delegari; non item illæ, quæ alienæ jurisdictionis sunt. l. unic. junct. Gl. V. Si ad jurisdictionem, & V. Pertineant. C. Qui pro sua jurisdict. judic. Adeò quidem, ut sententia judicis delegati ad cognoscendam causam non subiectam jurisdictioni delegantis, sit invalida, etiamsi partes litigantes non contradicant, si tanquam judex delegatus sententiam pronunciavit. Molin. tract. 5. de justit. disp. 16. n. 3. Ratio est, quia, si Judex delegatus pronunciet, sibi nullam jurisdictionem, sive nullum jus cognoscendi causam commissam competere, non potest officium (quo semel functus est, sive bene, sive malè) reassumere, ne quidem ex partium consensu, ut constat ex c. Significantibus; 38. h. t. quia partes non possunt conferre jurisdictionem ei, qui nullam habet. l. Privatorum; 3. C. de jurisd. omn. jud. Gl. in cit. c. Significantibus; V. Procedere. Ergo similiter judex delegatus, ne quidem partibus consentientibus, potest validè cognoscere causam sibi delegatam à non habente potestatem delegandi illam, quia partes non possunt tribuere jurisdictionem delegato, si nullam habeat.

Porrò in specie etiam causa appellationis delegari potest, spectato jure Canonico, ut constat ex c. Pastoralis; 11. in princ. de offic. jud. ordin. ubi habetur, quòd Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam possit eandem alteri jure ordinariæ potestatis delegare: secus autem est de Jure civili. Auth. adhæc. C. De judiciis, & ibi Gl. V. Audiat. Abb. in cit. c. Pastoralis; n. 4. nam hoc jure non potest Judex ordinarius appellationis causam delegare, retentâ sibi sententiâ, sed debet vel totam causam audire, vel totam delegare. Quin imò secundùm Jus Canonicum, causa appellationis delegari potest, etiam à non Principe, sive qui supremus Judex non est, ut constat ex c. Ut litigantes; 5. de offic. ordin. in 6. & c. Super quæstionum; 27. §. Intentionis, juncta Gl. V. Alij delegare. h. t. Abb. in c. Ex litteris; 4. n. 2. not. 3. de in integr. restitut.

L. Assertio 2. Non ea tantùm, quæ jurisdictionis sunt, sed etiam ea, quæ Ordinis sunt, delegari possunt, dummodo is, cui demandantur, competentem Ordinem habeat. Hostiens. in summ. n. 6. Vers. Delegantur aliquando. h. t. Sic Parochus non potest delegare, v.g. potestatem audiendi confessiones alteri, nisi Sacerdoti. Et hinc etiam ea, quæ ad potestatem Ordi-

Ordinis Episcopalis pertinent, non possunt ab Episcopo delegari, nisi alteri Episcopo, qui potestatem Ordinis, sine ulla delegatione, habet, ex vi ordinationis suæ.c.Aqua;9.de consecr. Eccles. Hostiens. c.l. Ratio est, quia potestas exercendi ea, quæ sunt Ordinis, non pendet ex sola voluntate delegantis, sicut potestas exercendi ea, quæ sunt jurisdictionis, hæc enim solâ voluntate, verbis, vel alio quodam signo expressâ committi, vel revocari potest, ideóque unicuique, jurisdictionem aliàs non habenti, potest delegari. At verò potestas Ordinis pendet ex institutione Christi, & non per verbalem commissionem, sed realem consecrationem, & manuum impositionem confertur: ideóque ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, aliis non Episcopis, qui Ordinandi potestatem non habent, delegari non possunt. Gl. in cit. c. Aqua. V. Jurisdictionis. Abb. ibid. n.7. & Fagnan. n.4.

Excipitur 1. Quòd, etsi Episcopus solus habeat ordinariam potestatem conferendi Ordines, & Sacramentum Confirmationis, tanquam Ordinarius Minister, quam aliis non Episcopis delegare non potest: tamen ex delegatione Juris communis, vel summi Pontificis, etiam non Episcopi, Ordines saltem minores conferre possunt, ut quidam Abbates, ut colligitur ex c.1.& ibi Gl. V. non ab Episcopis de Ordinaris ab Episcopis, qui Episc. renunc. Concil. Trident. Sess. 21. c.1. de reform. Et simplices etiam Sacerdotes sacro Chrismate inungere, & confirmare possunt, tanquam Ministri extraordinarij, juxta communem doctrinam, & praxin Ecclesiæ.

Excipitur 2. Quòd ex concessione Juris Ecclesiastici, Sacerdos v.g. Parochus possit in casu necessitatis, si ipse impeditus sit, & alius Sacerdos haberi non possit, committere Diacono, ut Eucharistiam dispenset populo, juxta Decretum Concilij Carthaginensis IV. Can.38. & tradunt communiter DD.

§. II.

An causæ meri, & mixti Imperij delegari possint?

Celebris est quæstio, an causæ pertinentes ad merum imperium, cuiusmodi est v. g. jus gladij, sive potestas puniendi facinorosos, pœnâ mortis, vel mutilationis, aut perpetui carceris: vel ad mixtum imperium, ut est v.g. potestas legitimandi illegitimum: vel aliæ huiusmodi possint delegari? de quo hoc loco breviter agendum.

LI, Assertio 1. De Jure Civili, causæ, quæ ad merum, & mixtum imperium spectant, ordinariè, & seclusâ absentiâ, infirmitate, aliôve impedimento delegantis, non possunt â Judicibus Ordinariis Principe inferioribus delegari. Est communis DD. sententia apud Jul. Clarum in pract. crimin. l.5. §. fin. q. 41.n.1. *Nam quæcunque specialiter Lege, vel Constitutione Principum tribuuntur, mandatâ jurisdictione, non transferuntur,* prout habetur in l.1.in princ.ff.de offic. eius, cui mand. est jurisd. Id est, ut explicat Gl. ibid. V. Quæcunque, quæ ad merum, & mixtum imperium spectant, majoribus tantùm Judicibus, in speciale eorum privilegium conceduntur, ideóque delegari non possunt. *Sed ea duntaxat mandari, seu delegari possunt, quæ jure Magistratûs competunt,* cit. l.1.in princ. id est, cuilibet Magistratui, seu jurisdictionem ordinariam habenti: consentit l.20.ff. de reg. jur. ubi dicitur, *nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuslibet alterius coërcitionis* (magnæ scilicet Gl. ibid.) *in alterum transferre.* Ratio est, quia cùm huiusmodi causæ specialiter concessæ sint majoribus Magistratibus, censetur electa industria personæ eorum, ideóque delegari sive alteri committi non possunt, Clarus c. l.

Excipitur casus absentiæ, negotij publici causâ, in quo etiam merum imperium delegari potest, dicta l. 1.in princ. & ibi Gl.V. Proficiscatur, junctâ Gl. margin.ff.eod.Gl.in l.Imperium.3. V. Mixtum. ff. de jurisd. Idque communiter extendunt DD. etiam ob identitatem rationis, ad casum infirmitatis, multitudinis causarum, vel alterius similis impedimenti, ne pœnarum executiones, cum Reipublicæ damno, diutiùs differantur: nam ubi est eadem ratio, idem jus esse debet, etiam in casibus exceptis. Abb. in c.Quòd sedem; 10.n.6.in fine de offic. Ordin. & alij; & sumitur ex c.Dilecta; 4. junctâ Gl. V. Similitudine; de confirm. util. licèt aliqui non admittant alias exceptiones, præter illam, quæ in dicta l.1. nominatim est expressa.

Porrò etsi Fachineus l. 9. Controv. jur. c.98. ex pluribus juris civilis textibus allegatis probare conetur, mixtum imperium delegari posse; tamen alij DD. communiter tenent contrarium. Et hinc cùm in l.1.§.fin. ff. de eo, cui mand. est jurisdict. dicitur: *Imperium, quod jurisdictioni cohæret, mandatâ jurisdictione transire:* id intelligendum est de eo, quod generaliter jure Magistratûs competit, id enim mandari potest, ut habetur in eadem l. 1.in princ.& in l. 3. ff. de jurisdict. ubi dicitur: *imperium, quod jurisdictioni cohæret, mixtum est:* non autem de eo imperio mixto, quod specialiter lege datur, hoc enim delegari non potest. Gl. fin. in cit. l. 1. Item cùm dicitur in l. ult. ff. de offic. eius, cui &c. *mandatâ jurisdictione privato, etiam imperium, quod non est merum, mandari videtur, quia jurisdictio, sine modica coërcitione, nulla est,* id non est accipiendum de mero, aut mixto imperio, sed de modica coërcitione, seu castigatione, Gloss. ibid. V. Etiam imperium, vel de imperio mixto; non quoad primum gradum, sed quoad reliquos inferiores, qui delegari possunt, de quo infrà. Vel, ut explicat Alciatus apud Zœsium in Comment. ff. de jurisdict. num.53. agitur ibi de tali mixto imperio, quod jure Magistratûs competit, non autem, quod specialiter lege tributum, id enim, mandatâ jurisdictione, non transit, quia eâ mandatâ, non alia transire censentur, quàm quæ proprio jure non competunt, eò quòd gravitas talium negotiorum non permittat, ut eorum cognitio committatur alteri personæ, quàm cuius industria, & fides est electa.

LII. Assertio 2. Quamvis spectato jure communi Canonico, omnes causas ab Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Ordinariis Prælatis ad eorum jurisdictionem pertinentes delegari posse, etiamsi sint mixti, vel meri Imperij, communior tradat DD. sententia. Gloss. communiter recepta in c. Quod sedem; 10. V. Committere in fine, & ibid. Abb. num.

num.4.de offic.Ordin.Maranta de Ordin. judic. p. 4. dis.5.num.62.Molin. tract. 5. de justit. dis. 17. num. 4. & alij communiter. Idque sumi videtur ex c.2. de offic.Vicar.in 6. et c.Cùm Episcopus; 7.de offic. Ordin. in 6. in quibus permissum est Episcopis per se, vel per alios jurisdictionem civilem, & criminalem exercere: item ex Clement. 1. §. 1. de hæretic. cap. ult. de offic. Ordin. c. ult. ne Clerici, vel Monachi &c. ubi habetur, Episcopos delegare posse causas sanguinis, quæ proculdubio ad merum imperium pertinent: nihilominus tamen probabilius est, nullam quoad hoc statuendam esse differentiam inter SS. Canones, & LL. Civiles, eò quòd Jure Canonico nullibi sit expressum, quòd generaliter, seu universim à quovis Judice merum imperium delegari possit, ut tenent Covarr. l. 3. variar. resolut. c. 20. num. 4. Menoch. de arbitr. Judic. l. 1. quæst. 54. & quæst. 74. num. 45. Fachin. l. 9. controv. Jur. c. 99. & alij plures. Nam Canones, qui in contrarium allegantur, loquuntur solùm in casu speciali. Quomodo in Clement. I. §. 1. de hæretic. ob favorem fidei conceditur Episcopis diœcesanis, & Inquisitoribus fidei, ut in causis hæresis delegare, seu committere possint aliis vices suas, sive alios substituere, ac proinde ea delegatio, seu commissio ad alia delicta, vel causas trahi, & extendi non debet. Deinde in c. Licèt; 6. de offic. Vicar. in 6. & c. Si Episcopus; 7.de offic.Ordin.eod.in6.datur Episcopis facultas cognoscendi, & expediendi causas criminales per Vicarios, qui & Ordinarij vocantur, non tamen ex hoc inferre licet, Jure Canonico generaliter permissum esse causas meri Imperij delegare, Fachin. cit. loc. Similiter etiam conceditur Episcopis, aliisque, quibus ex officio ordinario, vel quasi Ordinario competit potestas absolvendi ab excommunicatione, propter percussionem Clerici, ut illam aliis delegare, & committere valeant, ut habetur in c. ult. de offic. Ordin. idque ob favorem animæ, & eius utilitatem, ne periclitetur, si excommunicatione ligata maneat, Covarruv. cit. loc. num. 5. §.2. Denique in c. ult. Ne Clerici, vel Monachi &c. Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis Ecclesiasticis, qui merum imperium obtinent, permissum est, ut, cùm ipsi causas sanguinis personaliter tractare, & expedire, ob metum irregularitatis non possint, Vicarios, locúmque tenentes laicos constituere, atque illis generaliter jurisdictionem criminalem delegare possint, Covarr. loc. cit. §. Tertiò adducitur; qui proinde, quia in genere vices Episcopi gerunt, etiam ordinariam jurisdictionem habere censentur, juxta Gloss. in c. 2. V. Officialem de offic. Vicar. in 6.

Neque etiam obstat c. Cùm in Archiepiscopatu; 4. de raptorib. ubi Judex Ordinarius inferior Principe, qualis erat Rex Siciliæ, causas criminales, quæ ad merum imperium pertinebant, delegavit. Nam, licèt Rex Siciliæ, ratione feudi, tanquam vasallus sit subditus S. Pontifici, Clement. 2. de sentent. & re judic. nihilominùs Rex, & Princeps est, habétque omnem potestatem, quæ aut Principi, jure communi convenit, aut speciali privilegio reservatur: sicut ergo Nobili v. g. merum imperium sibi competens jure feudi perpetuò concedere potest, ita etiam in casu singulari delegare. Covarr. cit. loc. num.2. Accedit, quòd Rex tot curis, & negotiis implicitus causas meri imperij per se audire, ac definire non potest, nec debet.

Quare, cùm Jus Canonicum à Jure civili, præsertim in causis, & quæstionibus forensibus, discrepare in dubio non præsumatur, neque ulla inter utrumque Jus statuenda sit differentia, nisi expresso textu probetur. argum. c. 1. de nov. oper. nunciat. ideo meritò negatur, quòd de Jure Canonico passim, & generaliter, & absque justa causa, & à quovis Judice ordinario merum imperium delegari possit. Verùm, quidquid sit de Jure scripto, hodie ex generali consuetudine, indistinctè omnes causæ meri, & mixti Imperij delegari solent, etiam Capitales, ut testatur Jul. Clar. cit. loc. & VVesenbec. in paratitl. ff. de offic. eius, cui mand. &c. num. 4. quia scilicet merum imperium non ampliùs ex speciali privilegio, sed unâ cum jurisdictione datur, & transit: qua in re tamen particularis cuiusque loci consuetudo spectanda est, ut notat Molin. cit. dis. 17. num. 3.

Porrò Zœsius in Comment. in ff. de jurisdict. num. 58. & in Jure Canonico h. t. num. 18. putat, hanc quæstionem non posse habere locum de Jure Canonico, cùm merum imperium dicatur esse, habere jus gladij, seu potestatem animadvertendi in facinorosos homines pœnâ capitali. l. 3. ff. de jurisd. Ecclesia autem non habet gladium, nisi spiritualem. c.Inter hæc; 6. caus. 33. quæst.2. Verùm præter jus gladij, alia quoque de jure Canonico ad merum imperium spectant, ut Clericorum degradatio, depositio, excommunicatio, suspensio &c. de quo alibi; præterquam quòd Episcopi etiam causas sanguinis delegare possunt, ut suprà dictum.

LIII. Assertio 3. Delegati à Principe superiorem non recognoscente, tam Civili, quàm Canonico Jure, causas quascunque, etiam criminales, & tam meri, quàm mixti imperij, aliis delegare possunt, nisi appareat, personæ industriam specialiter electam fuisse, prout sumitur ex l. unic. C. qui pro sua jurisdict. judic. Gloss. ibid. V. Judicandas, junctâ Gl. margin. quæ ait, esse sententiam communiter receptam. Etsi contrariam sententiam teneant nonnulli apud Clarum cit. quæst. 41. num. 3. Qui ait, eam in praxi servari, nunquam enim causæ criminales delegantur à Principe, nisi personæ industria, & fides specialiter sit electa. At verò in eo omnes conveniunt, quòd delegati à Judicibus Ordinariis inferioribus, causas criminales nullo modo possunt subdelegare, ne quidem post litem contestatam, Clar. cit. q.41. n.2.

Porrò in generali concessione totius jurisdictionis, civilis, & criminalis, etiam cum mero, & mixto imperio, alicui à Principe facta, non censentur comprehensa, quæ ad primum gradum meri, vel mixti Imperij pertinent, nisi specialiter exprimantur. Molin. tract. 5. de justit. dis. 6. num. 3. quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, si ni-

si nimirum in specie rogatus fuisset, juxta reg. jur. 81. in 6. Quæ autem in specie ad merum, vel mixtum imperium pertineant, dicetur inf. tit. 31.

§. III.

De causis delegatis, ratione dignitatis, vel officij, non personæ.

LIV. Assertio 1. Si alicui, sive Jure communi, sive ex speciali privilegio, voluntaria jurisdictio, seu potestas sit concessa, etiamsi ad merum, vel mixtum Imperium pertineat, aut S. Pontifici sit reservata, v. g. ut possit absolvere à peccatis, aut censuris Papæ reservatis, vel casibus Papalibus occultis, & ad forum contentiosum non deductis: vel dispensare in votis, juramentis, irregularitatibus, aut matrimonij impedimentis, propter difficultatem adeundi Papam: tum, si talis concessio facta sit alicui, ratione officij sui Ordinarij, aut dignitatis, ita, ut ea potestas perpetuò annexa sit ipsi officio, vel dignitati, poterit illam, non tantùm in casibus particularibus, sed etiam generaliter delegare, seu committere alteri, nisi in concessione expressum sit, ut per seipsum illam exerceat, prout sumitur ex c. ult. de offic. judic. ordinat. & ibid. Gloss. V. Casibus. Abb. num. 3. Covarr. cit. c. 20. num. 5. & 10. Molin. cit. tract. 5. dis. 18. num. 1. Sanch. l. 2. de matrimon. dis. 40. num. 14. Ratio est, quia talis perpetua commissio à lege, vel Canone, vel ex speciali privilegio facta transit in potestatem, seu jurisdictionem ordinariam, ut potiùs ordinaria, quàm delegata censenda sit: ea autem, quæ jure ordinario, & proprio alicui competunt, possunt absolutè, & generaliter delegari, juxta regulam communiter receptam, & traditam in cit. c. ult. ubi, quod dicitur de absolutione à censura Canonis, propter percussionem Clerici, id exempli tantùm causâ dictum est, & generaliter intelligi debet de quacunque potestate absolvendi à peccatis, & censuris, dispensandi &c. Gloss. ibid. V. Casibus. Et cùm alicui Jure communi, aut ex speciali privilegio competit aliqua potestas, ratione officij, aut dignitatis suæ, adeóque etiam successoribus, vel quasi successoribus illius (utì sunt Legati Sedis Apostolicæ, & Vicarij Episcoporum, qui propriè Successores non habent) tunc non potest censeri electa industria personæ, cùm etiam personis incognitis, nempe qui successuri sunt in ea dignitate, vel officio, talis delegatio fiat, ideóque nihil obstat, quò minùs alteri potestas illa delegetur. Sanch. c. l. n. 17.

Excipitur 1. Nisi voluntaria jurisdictio, seu potestas ipsi officio à lege, vel ex privilegio commissa, seu concessa, ita magni momenti sit, ut per alium expediri nequeat: utì est potestas conferendi beneficia, quæ ab Episcopo alteri, quàm Vicario suo Generali, committi non potest. Gl. in c. Deliberatione; 4: V. Cuicunque; de offic. Legat. in 6. Covarr. cit. c. 20. n. 6. Sanch. c. l. n. 16.

Excipitur 2. Nisi ex commissione, seu privilegij concessione appareat, specialiter eam factam esse Prælato, eò quòd propter auctoritatem officij, & discretionem, ad munus v. g. absolvendi, magis idoneus reputatus sit, ut in casu c. 2. & c. Cùm illorum; 32. de sent. excommun. ubi absolutio Monachi à censura Canonis specialiter commissa est Abbati, propter discretionem, & prudentiam, quæ in tali persona inesse præsumitur. Laym. in cit. c. ult. n. 3. de offic. ord.

LV. Assertio 2. Similiter, si alicui nudum ministerium, seu mera executio, sine causæ cognitione; v. g. ad absolvendum, vel dispensandum, ratione dignitatis, vel officij, sit commissum, adeóque jure perpetuo, & ordinario: tum illud alteri delegare, seu committere potest. Navarr. l. 5. Consil. 11. in fine de privileg. Molin. cit. dis. 18. num. 1. Aliud verò est dicendum, si alicui tale ministerium ex simplici delegatione sit demandatum, non ratione officij, vel dignitatis; tum enim plerùmque personaliter id exequi debet, & alteri delegare non potest, ut constat ex c. ult. §. Cæterùm; h. t. & ex dictis suprà num. 12. Quamvìs aliàs, generatim loquendo, quicunque delegatus, vel etiam subdelegatus, tametsi jurisdictionem alteri committere nequeat, tamen nudum ministerium, v. g. absolvendi, sine causæ cognitione, committere potest, juxta dicta suprà num. 24. dummodo jurisdictione aliquâ sit præditus, & non nudus executor sit constitutus, ut jam dictum.

§. IV.

Quâ formâ, & modo fieri possit, vel debeat delegatio.

LVI. Assertio 1. Forma delegationis consistit in modo procedendi præscripto in litteris ipsius commissionis, qui juxta causarum, clausularum adiectarum, & personarum conditionem, & qualitatem varius esse potest, ut notat Dan. Venator in Analysi Jur. Pontif. §. Quæ forma h. tit. Nam, vel tota causa delegatur, vel certum aliquod genus, seu species causarum, v. g. decimarum, matrimonij &c. vel plures causæ certo numero definitæ, vel una tantùm causa aliqua. Item, vel uni tantùm, vel pluribus fit delegatio, iisque, vel simpliciter, vel adiectâ clausulâ: *quòd si non omnes interesse possint, alij nihilominus in causa procedant*; *vel si non ambo, alter procedat*: vel cum clausula, *ut omnes, aut duo, aut unus procedat*, vel cum clausula, *appellatione remotâ*: c. Super quæstionum; 27. in princ. & §. Si verò h. t.

Præterea, vel cum restrictione ad certas personas, vel ad certum tempus, vel ad certum locum, vel ad certam quantitatem jurisdictio committitur, VVesenbec. in Paratitl. ff. de jurisdict. num. 10. Quæ omnia ex suprà dictis patent. Denique, vel tota causa delegatur, vel pars eius, videlicet principium, vel medium, vel finis litis, seu causæ controversæ, cit. c. Super quæstionum. §. Intentionis. Principium causæ committitur, si actus judicii præparatorius, v. g. citatio,

tio, libelli oblatio, vel litis contestatio alicui delegetur, ut coram eo institui possit, c. Pastoralis; 28. §. Item cùm totum h. t. medium litis committitur, si cui audientia, aut causæ cognitio demandetur, v. g. inquisitio, ac testium examinatio, reservatâ sibi sententiâ definitivâ, c. Cùm te; 18. & cit. c. Super quæstionum; §. fin. h. t. Idque frequenter fieri solet, tum quia ipsi Judices Ordinarij gravioribus negotiis impediti sæpe per seipsos causas cognoscere nequeunt: tum, ut laboribus, & sumptibus partium parcatur, quæ, si fortè longiùs distent, cùm magnis expensis, & viarum periculis, ad Judicem delegatum evocandæ forent. cit. c. Cùm te. Finis litis delegatur, quando jus pronunciandi, seu ferendi sententiam definitivam alicui committitur, & talis Commissarius est Judex, vel quando mera executio sententiæ per alium latæ, & publicatæ alicui committitur: & hic judex non est, sed nudus auditor, seu executor. Quando verò principium, medium, & finis alicui delegatur, tunc tota causa delegari dicitur: Hiltrop. in processu judiciar. p. 1. tit. 7. n. 27. & plurib. seqq.

LVII. Assertio 2. Si certa forma delegationis præscripta sit à delegante, sive certus modus procedendi, ea forma rescripti diligenter observanda est: alioquin totus processus est ipso jure nullus, & sententia irrita, si delegatus plus, vel minus, quàm sibi commissum, adeóque contra formam, ac tenorem mandati fecerit, quippe factus à non habente jurisdictionem, cùm delegatus nullam habeat potestatem, nisi quæ ipsi in delegatione, sive mandato concessa est, ut constat ex c. Cùm dilecta; 32. de rescript. & l. Diligenter; 5. ff. Mandati, ubi dicitur: *diligenter fines mandati custodiendi sunt, quia, qui excessit, aliud quid facere videtur.* Item ex c. Cùm olim; 32. h. t. ubi irrita declaratur sententia interlocutoria judicum delegatorum, quia ad eos non spectabat cognitio de damnis illatis, cùm de his cognoscendis in rescripto commissionis Apostolicæ nulla facta sit mentio, ideóque processus non valuit, quia delegati formam mandati transgressi sunt. Gl. ibid. V. In rescripto.

LVIII. Præterea idem etiam sumitur ex c. „ Venerabili; 37. h. t. nam cùm Episcopus Cephaludensis spoliatus esset à Friderico II. Imperatore, Papa Honorius III. mandavit Archiepiscopo Cusentino, ut illum ad Episcopatum, & alia, quibus fuerat spoliatus, restitui curaret, eóque plenè restituto (quoad omnia jura, & bona corporalia, & incorporalia, mobilia, & immobilia, unà cum fructibus, Gloss. hìc V. Restituto plenariè, & Hostiens. & constat ex c. 1. & seqq. caus. 2. quæst. 2.) atque corporalem, & pacificam possessionem adepto, si Episcopus ob dilapidationem bonorum, meritò suspectus sit, virum providum, & honestum coadjutorem eidem adjungat, sine cuius consilio (id est, consensu, aliàs non multùm prodesset talis Coadjutor, Gloss. hic V. Consilio, & Hostiens.) nihil circa temporalia administrare, seu disponere debeat, donec Papa, veritate pleniùs perspectâ, aliter provideat; interim verò utrique, (tam Episcopo, quàm eius Coadjutori) omne genus alienationis interdicat. Sed quia idem Archiepiscopus corporis infirmitate impeditus erat, in hoc negotio vices suas primùm Abbati S. Spiritûs Panormi, postea verò Thesaurario Cusentino commisit, sive totam causam subdelegavit; sed utriusque Subdelegati processus Papa Honorius sibi exhibitos, justitiâ exigente, cassavit (id est, nullos, seu irritos declaravit, juxta cit. c. Cùm dilecta, Gl. hìc V. Cassavimus, & Hostiens.) quia nimirum Abbas contra rescripti, seu mandati Apostolici formam, priusquam Episcopus spoliatus restitutus esset, inquisitionem de ipso instituit, an de dilapidatione bonorum sit suspectus: Thesaurarij verò, quia cùm Archiepiscopus ei in totum committendo vices suas, jam suo officio functus fuerit, non poterat eidem causam illam committere, seu subdelegare.

LIX. Colligitur hinc 1. Contra spoliatum non debet institui inquisitio, etsi suspectus sit de dilapidatione bonorum, nisi priùs plenè restitutus fuerit, & antequam inquiratur de veritate dilapidationis, debet summariè inquiri, an sit de illa suspectus, & si tali suspicione laboret, potest ei dari à Superiore (videlicet à Papa) Episcopo Coadjutor, quàm diu durat administratio, interdictâ illi omni alienatione bonorum. Abb. hìc num. 3. & 4. de quo alibi plura.

Colligitur 2. Non tantùm delegatus Papæ, sed etiam illius subdelegatus, debet servare formam rescripti, seu mandati Apostolici, ut patet ex hoc c. ubi processus Abbatis subdelegati ab Archiepiscopo Papæ delegato cassatus, seu irritus declaratus fuit, ob non servatam formam rescripti, seu mandati Apostolici. Abb. hìc n. 5. & 8.

Colligitur 3. Si delegatus Papæ, vel alterius Principis, causam totam alteri subdelegavit, non potest is se ampliùs immiscere, postquam subdelegatus causam agere cœpit, nec commissionem factam ad se revocare, vel causam alteri committere. quia functus suo officio censetur, ut notat Gloss. hìc communiter recepta V. Non potuit, & Abb. n. 6. de quo plura infrà.

Sed contrà obstare videtur, quòd in casu huius c. Processus Abbatis subdelegati, contra formam mandati Apostolici institutus, fuerit ipso jure irritus, ut patet ex hoc c. Ergo eo non obstante, poterat Archiepiscopus delegans se immiscere, cùm res adhuc fuerit integra, quia processus nullus haberi debet pro non facto, paria enim sunt non esse, vel non legitimè esse. Resp. cum Imola hìc num. 28. quòd Abbas causam sibi commissam, sive subdelegatam agere cœperit, dum eos, qui Episcopum spoliârunt, citavit, quæ citatio, quia facta fuit generaliter, non fuit facta contra formam mandati Apostolici, adéoque valida fuit, & per illam perpetuata est jurdisctio subdelegati, quamvis is postea malè processerit, & contra formam mandati, ideóque processus eius invalidus fuit.

LX. Cæterùm, quod dictum est, formam delegationis præscriptam à delegãte accuratè observandam esse, id tum demum locum habet, si forma, seu modus procedendi Jure cõmuni nõ requiratur, sed à delegan-

legante de novo præscribatur; tum enim censetur esse substantialis, ita, ut nisi ea forma servetur, actus sit irritus. Innocent. in c. ult. in princ. de præsumpt. Imola in c. pen. num. 2. de instit. Sanch. l. 3. de matrimon. disp. 33. num. 3. Ut si v. g. Papa mandet alicui conferri beneficium, si sit Juris Canonici, vel Theologiæ Doctor, vel si idoneus repertus fuerit, post præmissam diligentem indagationem, seu examen, non valebit collatio, nisi subsistat conditio, quia talis conditio, seu forma examinis præmittendi jure communi non requiritur, sed à delegante est præscripta, ideóque mandatum facit conditionale. Aliud est, si forma, seu conditio, quæ Judici delegato præscribitur, etiam jure communi requiratur, tum enim novam formam non inducit, sed est solùm instar commonitionis, seu instructionis Judicis, secundùm Gloss. receptam in Clement. unic. V. Reperennt; h. t. nam conditio, quæ de jure inest, nihil operatur, quia, licèt non exprimeretur, tamen subintelligi deberet, ut docet Bartol. in l. 3. in princ. ff. de legat. 1. Quare si conditio, seu forma secundùm se non pertineat ad substantiam actûs exercendi, adeóque etsi omittatur, non fiat propterea actus irritus, tametsi illicitus; tum, quamvis in commissione, aut mandato ejusmodi conditio expressa fuerit, non tamen ejus omissio actum vitiabit, Innocent. cit. loc. Imola c. l. & Sanch. & in simili dictum suprà, tit. 3. num. 46. & 48. V. g. Si Papa mandet, ut conferatur beneficium Titio, si idoneus est, tum, etsi minùs idoneus sit, nec literis conspicuus, aut moribus commendatus, modò non sit infamis, aut omnino illiteratus, adeóque inhabilis, & indignus, collatio ipsi à delegato facta valebit, quia, & Jure communi, ac ordinario valeret, secundùm quod sufficit, ut instituendus non sit indignus. Quòd si nulla delegationi certa forma præscripta sit à delegante, delegatus servare debet formam præscriptam à Jure communi: quia Papa in rescriptis ad lites, quæ ad justitiam administrandam tendunt, non censetur velle derogare Juri communi. c. Causam; 18. de rescript.

LXI. Assertio 3. Ad formam, seu modum delegationis præterea requiritur, ut, si diversæ litteræ justitiæ super eadem causa ad Judices delegatos sint impetratæ à Papa, in posterioribus mentio fiat de prioribus, de quo agitur inprimis in c. Sæ riès; 2. h. t. ubi Alexander III. statuit, ut, si quis „ à Sede Apostolica super causa aliqua litteras im„ petravit ad Judices delegatos, & aliæ postea lit„ teræ contrarium quidpiam continentes ab adver„ sario impetrentur, & ad (eosdem) Judices de„ stinentur, nullâ factâ mentione priorum litte„ rarum, tum Judices illi supersedere debent exe„ cutione utrarumque litterarum, donec S. Pon„ tificem consulant, ejúsque voluntatem pleniùs „ cognoscant, ne alioquin litterarum varietas im„ pediat, quò minùs causa commissa terminetur, ac „ definiatur.

LXII. Notandum 1. Hoc Cap. intelligi debet, quando litteræ posteriores, nullâ factâ mentione de prioribus, ad eosdem Judices delegatos sunt impetratæ, ac destinatæ; tunc enim, si in posterioribus oppositum contineatur circa ipsam substantiam, aut processum causæ, non debent Judices delegati in causa procedere, sed priùs Papam consulere, ejúsque declarationem petere: nam, cùm hoc casu, propter opposita mandata, dubium sit de mente delegantis, necessarium est, ut is consulatur, ut sciant Judices delegati, secundùm quas litteras, priores, an posteriores, procedere debeant: neque enim exequi possunt id, quod mandatum est, si voluntatem mandantis cognitam non habeant. Gloss. hîc V. Priorum litterarum, & Laym. ibid. num. 1. Aliud verò est, si duo rescripta, sive litteræ diversæ, seu adversæ ad diversos Judices delegatos sint impetratæ, & directæ, nullâ factâ in posterioribus mentione de prioribus; tum enim Judices, ad quos directæ sunt priores litteræ, ad decisionem causæ procedere possunt, non obstantibus posterioribus litteris, quippe quæ sunt irritæ, & subreptitiæ, ut constat ex c. Cæterùm; 3. & ibi Gloss. V. Priores; de rescript. quia alioquin utrique Judices, scilicet dati per priores, & dati per posteriores litteras, seorsim contraria judicarent, vel contentio, seu dissidium inter eos oriretur, quæ non ita facilè contingunt, si diversæ litteræ ad eosdem Judices delegatos, vel eundem dirigantur. Laym. c. l.

Notandum 2. Quando Judex dubitat de rescripto, seu mandato Sedis Apostolicæ, an per aliud rescriptum, seu mandatum sit revocatum, vel immutatum, recurrendum est ad Papam, ut generaliter ex hoc c. a. colligit Abb. hîc n. 2. & Felin. n. 1.

Notandum 3. Quando posterius rescriptum ad lites, in quo non est facta mentio prioris, licèt ei contrarium sit, ad eosdem Judices est impetratum, non censetur ipso jure subreptitium, etiamsi mentio in illo non fiat de priore, sicut aliàs requiritur, cùm ad diversos Judices fit impetratio, quia causa commissa manet apud eosdem Judices, nec per posterius rescriptum illis irrogatur injuria: neque prior impetrans privatur omni usu prioris rescripti, nec apud alios Judices litigare cogitur: neque etiam verisimile est, Superiorem posterius rescriptum, si in eo facta esset mentio prioris, non fuisse concessurum: quia tamen unum rescriptum est contrarium alteri, ideo tantisper impeditur, & differtur utriusque executio, donec concedens, seu delegans, videlicet Papa, consulatur. Barbos. in Collect. in cit. c. 2. num. 3. h. tit. Sed neque hoc casu præsumendum est per posterius rescriptum contrarium, in quo de priore nulla fit mentio, esse derogatum priori, vel illud revocatum; quia tam multa rescripta prodeunt à Sede Apostolica, ut non possit Papa omnium meminisse, licèt aliud sit quoad inferiores Ordinarios. Laym. in cit. c. a. n. 3.

LXIII. Præterea, si quis impetravit litteras à Papa de conferenda sibi dignitate in certa Ecclesia primò vacatura, v. g. Archidiaconatu: postea verò alius ab eodem impetravit alias litteras de conferendo sibi certo Archidiaconatu, si vacaverit in eadem Ecclesia, nullâ factâ mentione priorum litterarum, tum hic conferri debet priori impetranti, non posteriori, quia si Papa memor fuisset prioris mandati, posterius non dedisset, prout

» habetur in c. Ex parte; 12. h. t. Nam cùm Nicolaus litteras ab Alexandro III. ad Episcopum Conventrensem impetrâsset, ut Archidiaconatum, qui in Ecclesia eius primò vacaverit, ei conferret: postea Rabanus alias litteras ab eodem Papa obtinuit ad Archiepiscopum Eboracensem, nullâ de prioribus factâ mentione, in quibus mandabatur, ut, si avunculus eius Melchior Archidiaconatum, quem obtinebat in eadem Ecclesia, omnino (id est, sine aliqua pactione, conditione, vel modo, Gl. hîc V. Omnino) dimittere vellet, eundem ipsi Rabano conferret. Unde quæsitum fuit, cui ex duobus impetrantibus Archidiaconatus, post cessionem à Melchiore absolutè factam, conferendus esset? Respondit Papa, eum conferri debere Nicolao priori impetranti, non obstantibus posterioribus litteris; quia, si memor fuisset, se pro illo priùs scripsisse, pro altero eius æmulo nullas litteras dedisset. Neque enim Pontifex præsumitur per rescripta, seu mandata sua juri alteri priùs concesso derogare velle, ut colligitur etiam ex c. Quamvìs; 18. de rescript.

Dices, prius mandatum fuit generale, quia dirigebatur, non ad certum aliquem Archidiaconatum conferendum, sed indeterminatè ad unum ex pluribus Archidiaconatibus, qui erant in illa Ecclesia, & qui primò vacaverit: posterius verò erat mandatum speciale de conferendo Archidiaconatu, quem obtinebat Melchior, si vacaret per liberam eius renunciationem: at verò speciale mandatum derogat generali, c. 1. de rescript. Sed respondetur, prius mandatum in effectu non esse generale, sed speciale; nam hoc ipso, quod mandatum fuit, ut Nicolao conferretur Archidiaconatus primò vacaturus in illa Ecclesia, debuit ei, postquam vacavit proximè Archidiaconatus Melchioris per liberam eius renunciationem, vi prioris mandati, ille conferri, perinde, ac si à principio in specie, seu in individuo ei promissus fuisset; quia prius etiam mandatum, licèt per verba generalia conceptum, actu, & re ipsâ dirigebatur ad unum tantùm Archidiaconatum conferendum, nec poterat impleri, sive executioni mandari, nisi in uno, non simul in pluribus, adeóque re ipsâ, & in effectu fuit magìs speciale mandatum, quàm generale. Abb. in cit. c. Ex parte; 12. num. 6. h. t. Barb. in Collectan. ibid. num. 4. videri possunt, quæ de hoc dicta sunt suprà tit. 3. num. 164.

§. V.

De interpretatione, & probatione mandati delegationis.

LXIV. Assertio 1. Delegatus ita observare debet formam mandati, ut non tam verba, quàm intentionem mandantis respiciat. Quare rescriptum delegatorium Papæ, vel alterius Principis, non ita intelligendum est, ut alteri præjudicium inferatur, quia Princeps non censetur velle præjudicare juri alterius, nisi id exprimatur, ut constat ex l. 2. §. Si quis à Principe. ff. Ne quid in loco publico &c. Abb. in c. Super eo; 15. num. 2. h. t. Idque sumitur etiam ex eodem c. Nam ortâ controversiâ » inter duos, v. g. Titium, & Caium, de jure præsentandi ad Ecclesiam aliquam Parochialem, Papa causam delegavit alicui hac formâ: ut, si constiterit ipsi, jus præsentandi ad alterutram partem pertinere, factâ præsentatione personæ idoneæ, Ecclesiam illam, appellatione remotâ, ordinet (id est, ordinari, sive de Rectore ei provideri faciat, Gloss. hîc V. Ordinet, & Hostiens. V. Eod.) Unde quæsitum fuit: utrùm Judex delegatus licitè possit, inscio Episcopo diœcesano, vel reclamanto Archidiacono, aut Archipresbytero, præsentatum Clericum in possessionem Ecclesiæ immittere: & an, si Episcopus, Archipresbyter, vel Archidiaconus, ad quem de jure institutio pertinet, contra delegatum instituere volentem appellaverit, eius appellationi deferendum sit? Ad hoc respondet Papa Alexander III. quamvìs alicui committat, ut controversiam, quæ de jure præsentandi inter aliquos vertitur, cognoscat, ac definiat, appellatione remotâ: non tamen suæ intentionis esse, Episcopo diœcesano, Archidiacono, vel Archipresbytero præjudicium generare, ideóque Clericus instituendus præsentari debet illi, ad quem de jure institutio pertinet; quòd si aliquis ex prædictis juri suo præjudicium generari prætendens, appellaverit contra delegatum, eius appellatio admitti debet, cùm ea in mandato Apostolico, non quoad prædictos (scilicet Episcopum, Archidiaconum, vel Archipresbyterum) sed respectu partium litigantium, prohibita fuerit. »

LXV. Notandum 1. Quod dictum est, rescriptum, seu mandatum Principis non esse intelligendum cum præjudicio alterius, extenditur 1. quòd verba etiam impropriè potiùs accipienda, & explicanda sunt, quàm ita, ut alterius juri derogetur, ut colligitur ex hoc c. ubi verba illa, *Ecclesiam ordinet*, ita explicanda sunt, pronunciet ordinandam Ecclesiam, sive faciat, ut ordinetur, per eum scilicet, qui jus ordinandi habet. Gl. hîc V. Ordinet, & Hostiens. 2. Etsi tale rescriptum emanavit, motu proprio, & ex certa scientia Principis. 3. Quamvìs non agatur de jure in re, ac plenè acquisito, sed tantùm de jure ad rem tertij, Decius in cit. c. Super eo; n. 2. h. t. Est tamen necessarium, ut verba rescripti, seu mandati Principis saltem impropriam significationem retineant, alioquin standum est formâ mandati, etiam cum præjudicio juris alterius, cui tunc Princeps censetur ex plenitudine potestatis derogare voluisse, si aliàs rescriptum inutile redderetur, nihilque operaretur, præsertim, si motu proprio, & ex certa scientia emanavit; quamvìs aliàs Princeps in dubio non censeatur velle uti plenitudine potestatis suæ Decius c. l. & in c. Quoniam; 14. n. 5. limit. 2. h. t.

Notandum 2. Si in casu huius c. jus instituendi in tali beneficio ad ipsum Papam pertinuisset, v. g. jure devolutionis, tum potuisset delegatus præsentatum instituere, vi illorum verborum, *ut ordinet Ecclesiam*, quia tunc cessat præjudicium tertij: & licèt rescriptum Principis strictè interpretari oporteat, quatenus cedit in præjudicium partium, vel

vel alicujus tertij; latè tamen explicari debet, respectu mandantis, seu committentis. Abb. in cit. c. Super eo; n. 5. Imò etiam ipse delegatus instituere in beneficio potuisset, cum consensu expresso, vel saltem tacito illius, ad quem de jure pertinebat institutio, ut, quia sciens eam fieri à delegato non contradixit. Gloss. in cit. c. V. Ordinet; in fine, & Abb. num. 2. qui ibid. addit, quòd delegatus, etsi non possit absolutè declarare, per quem debeat fieri institutio, quia ipsi causa commissa est inter patronos, non inter alios, tamen id posset saltem tunc, si contentio esset inter eos, qui prætendunt, jus instituendi ad se pertinere, quia cùm delegato mandatur, ut de persona idonea ordinet Ecclesiam, consequenter etiam videntur ei mandata ea, sinè quibus Ecclesia ordinari non potest, c. Præterea; 5. h. t.

Notandum 3. Executio sententiæ latæ à Judice delegato differri debet, si is, cujus interest, ab ea appellat, ne executioni mandetur, nisi appareat, quòd malitiosè appelletur, sive solùm causâ differendæ executionis. Gloss. in cit. c. Super eo; V. Tenebit; in fine, & Abb. n. 6. quæ tamen præsumptio malitiæ purgatur, seu tollitur, si opponens, sive appellans offerat, se incontinenti probaturum oppositionem suam, ut de restitutione in integrum tradit Gloss. in c. Suscitata; 6. V. Sententiæ de in integr. restit. Abb. c. l.

LXVI. Assertio 2. Si Judici delegato à Papa (vel Principe) certa forma procedendi, vel judicandi sit præscripta: nihilominus rationabiles, & legitimas exceptiones admittere, & in causa, secundùm juris æquitatem, procedere debet, nisi in litteris Sedis Apostolicæ exprimatur, ut nullæ exceptiones admittantur, quod tamen SS. Pontifices apponere non solent. Ita statutum habetur in c. Ex parte; 13. h. t. Ratio est, quia Papa non censetur per verba generalia velle tollere juris ordinem, & graviter præjudicare juri partium, adeóque nec tollere exceptiones legitimas, quæ sunt secundùm Jus, eique conformes, præsertim eas, quæ ad defensionem naturalem pertinent. Gloss. hîc V. Rationabiles; & Abb. n. 5. Ex quo per sensum contrarium colligitur, quòd Judex etiam delegatus exceptiones minùs rationabiles admittere non debeat. Decius hîc num. 1. not. 2.

LXVII. Notandum præterea 1. Si in rescripto Papæ, vel Principis dicatur, *nullâ exceptione admissâ*, in causa procedendum esse, id de exceptione irrationabili, & illegitima intelligendum est, aut quæ solùm ad removendum, & differendum judicium est adjecta. Gloss. hîc V. Nullæ; Abb. num. 1. & Decius num. 4. sicuti etiam, si Papa mandet alicui conferri beneficium, non obstante collatione priùs alteri factâ, de collatione invalida id intelligi debet. Dec. c. l. Quòd si verò expresse additum fuerit, nulla quantumvis rationabili exceptione admissâ, tum servanda est forma mandati, & censentur rejectæ etiam exceptiones rationabiles. Felin. hîc n. 6. si quidem constet de voluntate Principis, qui ex plenitudine potestatis derogare potest juri communi, vel partis, ob gravem causam, saltem in causis civilibus, præsertim, si aliud remedium se defendendi parti adhuc relinquatur, cujusmodi est appellatio, vel imploratio officij Judicis, ut, si v. g. causa Judici delegata sit, additâ clausulâ, ut recusari non possit, ne quidem rationabiliter, standum est formâ mandati, quia adhuc à parte appellari potest, vel implorari officium Judicis, ut ex Barbatia tradit hîc Layman. num. 4. Porrò rejectâ exceptione, nunquam censetur rejecta exceptio notoria. Felin. hîc num. 7.

Notandum 2. Judex, etiam delegatus, procedere, & judicare debet, secundùm æquitatem, quæ jure informata est, sive quæ juri non repugnat, quia Judex non debet esse clementior lege, sed ejus verbis est standum. Auth. de Judicibus; §. Oportet; collat. 6. & ibi Gloss. V. Neque videri; junct. Gloss. margin. Et æquitas, quæ juri repugnat, potiùs iniquitas, quàm æquitas censenda est, quia deviat ab eo, quod justum, & æquum est, cùm lex sit fundata in ratione, & æquitate. Abb. hîc num. 3. Neque etiam Princeps, præscribendo Judici delegato certam formam procedendi, in rescriptis ad lites, seu justitiæ, censetur derogare velle juri communi, c. Causam; 18. de rescript. ideóque si forma rescripti, seu mandati contraria sit Juri communi, potiùs secundùm formam rescripti procedendum est, nisi Papa, seu Princeps ex certa scientia Juri contrarium mandet. Gloss. hîc V. Rationabiles.

LXVIII. Assertio 3. Delegatus litteras, seu mandatum delegationis suæ in forma authentica exhibere debet, ut fides ipsi habeatur de accepta potestate, alioqui necessariò illi parendum non est, neque Ordinarius loci, vel alius, cui delegatus, etiam Sedis Apostolicæ, aliquid mandat, exequi illud tenetur, nisi de mandato, seu commissione sibi factâ certam fidem faciat, prout sumitur ex c. Cùm in jure; 31. h. t. ubi quæsitum fuit ex Papa Innocentio III. an, si aliquis asserens, se Apostolicæ Sedis esse delegatum, mandet Ordinario loci hoc modo: *auctoritate, quâ fungor, injungo tibi*, ut Titium v. g. denuncies excommunicatum esse: sed Ordinarius dubitet de commissione illi factâ, quia de mandato Apostolico nullam fidem fecit, an, inquam, mandatum hujusmodi exequi teneatur? Respondet Papa, quòd, nisi de mandato Sedis Apostolicæ certa ipsi fides fiat, illud exequi non teneatur. Consentit c. Cùm contingat; 24. de rescript. Ratio est, quia factum non præsumitur, sed probari debet, præsertim si sit tale, quod vergat in præjudicium alterius. Et quamvis in dubio quilibet præsumatur bonus, adeóque non mentiri, si asserat aliquid, tamen id non procedit, si agatur de præjudicio alterius; tum enim non sufficit præsumptio, sed fieri debet plena probatio. Felin. hîc n. 1. & nemo præsumitur Judex datus, etsi aliàs præsumatur bonus, nisi id probet. Hostiens. hîc V. Tenearis.

LXIX. Extenditur autem prædicta assertio 1. quòd asserens, se delegatum esse Principis, aliter id probare non possit, quàm per litteras authenticas delegationis, l. unic. C. de mandat. Princip. Extrav. 1. de elect. inter communes, ubi post princ. dicitur: *asserenti namque, cum mandatis Principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probaverit.* Aliud est de delegatis inferiorum, ij enim possunt probare suam commissionem etiam per testes, quia in ijs locum habet Jus commune, secundùm quod eandem vim habet probatio per testes, & per instrumenta, l. in

In exercendis; 15. C. de fide instrum. Fagan. in cit. c. Cùm in jure; n. 7. & 35. h. t.

Extenditur 2. Tametsi exhibeatur publicum instrumentum, in quo continetur, sententiam à judice delegato esse latam, & à Notario mentio fiat delegationis, seu mandati; non tamen inde probatur, quòd delegatus habuerit mandatum, seu jurisdictionem sibi delegatam, quia per tale instrumentum probatur quidem productio mandati, sed non tenor ejus, seu contenta in illo, ideóque necessarium est, ut etiam mandatum, seu commissio, coram Judice, præsente parte, à Notario registretur, ac transcribatur, vel aliter probetur delegatio, videlicet per originale mandatum, vel per exemplum ex originali solemniter transsumptum. Gloss. in cit. c. Cùm de jure; V. Super mandato. Innocent. ibid. n. 4. Abb. n. 6. & Felin. n. 8.

Extenditur 3. Quòd gesta per delegatum, qui non legitimè probavit mandatum, seu commissionem suam, sint ipso jure nulla, adeóque non solùm processus, præsertim quoad actus, qui sunt de substantia judicij, ut est citatio, libelli oblatio, litis contestatio, &c. sed etiam sententia excommunicationis in Ordinarium, vel partem parêre nolentem à delegato lata, non tenet, cùm non habeat talli casu jurisdictionem in illum; neque enim ex eo, quòd petat Ordinarius sibi fieri fidem de commissione, seu mandato, potest dici rebellis, seu contumax, cùm id ipsi à jure sit permissum. Innocent. hîc V. Demandato. Abb. num. 3. & Felin. num. 3. Imò Ordinarius potest etiam delegato jurisdictionem exercenti, non ostensis litteris commissionis suæ, de facto resistere, quia potest possessionem suam tueri. Fagnan. hîc num. 32. & 33. & alij apud ipsum.

Extenditur 4. Quòd etiam arbitro non credatur, si de compromisso non constet, licèt asserat, in laudo factum fuisse compromissum, nisi laudum sit latum, partibus præsentibus, & non contradicentibus. Fagnan. c. l. n. 39. & 40. Idémque dicendum est, de quibuscunque Mandatarijs, Commissarijs, Procuratoribus, etiam Legatis Sedis Apostolicæ, quòd ijs fides haberi non debeat, nisi mandatum, vel commissionem exhibeant. Felin. hîc n. 11. Fagnan. ibid. n. 41. & duobus seqq.

LXX. Limitatur autem, & declaratur prædicta assertio 1. etsi quis à delegato exigere possit litteras mandati, seu delegationis factæ, nemo tamen ad id tenetur, si sine illis fidem ipsi asserenti, se habere mandatum, dare velit, quia præsumptio stat pro mandato. Abb. in cit. c. Cùm in jure; num. 4. h. t.

2. Litteræ commissionis ordinariè exhiberi non solent à delegato, si ipse delegans præsens sit, ita, ut facilè ex ipso quæri possit, an potestatem ei delegaverit, Barbatia apud Laym. hîc n. 1. 3. Si sententia lata sit à delegato, præsentibus, & non appellantibus partibus: tunc enim præsumitur, quòd Judex delegatus habuerit jurisdictionem, etiamsi litteras delegationis non exhibuerit. Abb. hîc num. 7.

4. Non potest à parte litigante objici delegato defectus jurisdictionis, ob litteras suæ commissionis non exhibitas, post litis contestationem, sed solùm ante illam, quia hujusmodi exceptiones dilatoriæ judicij debent ab initio opponi, arg. c. Inter; 20. de sentent. & re judic. Abb. hîc n. 7. & Imol. num. 7. Nisi tamen pars opponens suscipiat in se onus probandi defectum jurisdictionis delegati, vel per confessionem adversarij propriam, vel probando revocationem mandati, vel saltem indirectè probando, delegantem eo tempore non fuisse in eo loco, ubi & quando dicitur facta esse delegatio: cùm hujusmodi negativa propositio, quòd delegatio non sit facta, directè probari non possit. Imola hîc num. 8.

Illud hîc addendum, si exhibito mandato à delegato, Ordinarius loci, vel pars citata parêre nolit, prætextu falsitatis in rescripto apparentis, vel alterius defectûs, negando delegati jurisdictionem; tum delegatus potest citatum compellere ad parendum, si advertat, oppositionem frivolam esse, vel malitiosè confictam, ut ex Hostiensi tradit hîc Abb. num. 5. quia non solùm Judex ordinarius, sed etiam delegatus cognoscere potest, an sua sit jurisdictio, l. Si quis; 5. ff. de judic. l. 2. junctâ Gloss. V. Sciatur; ff. Si quis in jus vocatus non ierit; Martha de jurisdict. p. 2. c. 4. num. 1. Quamvis hoc sit discrimen inter Judicem ordinarium, & delegatum, quòd priori, etiam in dubio casu, parendum sit, cùm jurisdictionem fundatam habeat, & in dubio inter Superiorem, ac subditum præsumptio stat pro Superiore, arg. c. Quid culpatur; 4. caus. 23. q. 1. At verò Judex delegatus non potest compellere citatum ad parendum, nisi ostendat, & authenticam fidem faciat de sua delegatione, cùm jurisdictionem fundatam non habeat. Hostiens. hîc in fine. Innocent. n. 4. nam jurisdictio Ordinarij censetur notoria, ideo non est opus de ista facere fidem, secus de delegata. Felin. hîc num. 10.

SECTIO IV.

DE OFFICIO, ET POTESTATE Judicis delegati.

LXXI. Potestas Judicis delegati, generatim loquendo, ex auctoritate, & potestate delegantis metienda est, & ex mandato concesso: nam delegatus in jurisdictione sibi commissa vices delegantis gerit, & pari honore dignus est, c. ult. dis. 93. et c. 1. dis. 94. c. Sanè; 11. h. t. non tamen æquè honorandus, atque ipse principalis. Decius ibid. n. 2. quia ampliorem sibi potestatem reservavit delegans, quàm communicavit delegato. Neque tamen hinc sequitur, quòd delegatus nudum exercitium, seu usum jurisdictionis habeat, sed propriam jurisdictionem, seu distinctam à jurisdictione delegantis obtinet, quamvis inferiorem, & ab illa dependentem, Gloss. in l. Ait Prætor; 5. in princ. V. Non habeat; ff. de re judic. & constat ex l. ult. ff. de officio ejus, cui mand. est jurisdict. & ex c. Ex litteris; 29. h. t. & ex c. Sanè; 11. in princ. h. t. ubi dicitur. Quoniā verò delegatus » Sedis Apostolicæ in causa sibi delegata vices gerit i- » psi S. Pontificis, ideo major, ac superior omnib. il- » lis censeri debet, etiā ipso Ordinario loci, seu Episc. » Diœcesano: quoad causam sibi delegatam, prout habetur in cit. c. Sanè; in princ. & ibi Gl. V. Vices nostras; & V. Terminandum. Abb. in cit. c. Sanè; n. 2. Et hinc, si quis delegatus sit à Papa ad cognoscendam cau-

causam controversam inter Clericum, & Episcopum, cui aliàs ipse delegatus est subjectus, v.g. si committatur Decano, vel Canonico Ecclesiæ Cathedralis Augustanæ causa controversa inter Episcopum Augustanum, & alium Clericum, tum ipse Decanus, vel Canonicus potest jurisdictionem delegatam exercere in ipsum Episcopum; &, ut sic est eo major, ac superior, quia repræsentat vices Papæ, licèt aliàs absolutè sit ei subjectus, tanquam Ordinatio suo: adeóque eadem persona, diverso respectu, esse potest Superior, & inferior, Superior secundùm quid, & quoad certam causam delegatam à Papa, cujus vices gerit: inferior absolutè, & simpliciter. Abb. in cit. c. Sanè; n. 3. & Decius n. 2. not. 3.

§. I.

De potestate iudicandi, & puniendi concessâ Judici delegato.

LXXII. Assertio 1. Si Episcopus (cujus causa commissa est delegato) vel alia quævis persona, etiam, quæ non est de jurisdictione illius (scilicet ordinaria delegati) in causa delegata rebellis fuerit, vel contumax, potest, secundùm qualitatem facti, per sententiam suspensionis, vel interdicti compelli à Judice delegato: ita tamen, ut temperatè procedens, Episcopo ingressum Ecclesiæ, vel Sacerdotale officium, vel terram illius jurisdictioni specialiter subjectam interdicto subjiciat. ita habetur in cit. c. Sanè; h. t.

LXXIII. Notandum 1. Felin. hìc n. 2. & Decius n. 5. Covarr. in c. Alma; p. 2. §. 1. n. 4. Suar. dis. 36. de censur. sec. 3. n. 7. & alij communiter tenent, quòd delegatus Papæ, ob rebellionem, vel contumaciam Episcopi, quia delegato non vult parêre, vel jurisdictionem ipsius impedire conatur, possit totam ejus Diœcesin, adeóque etiam terram spirituali ipsius jurisdictioni tantùm subjectam interdicto subjicere: tum quia cùm interdictum imponi possit civitati, vel loco, ob delictum ejus, qui jurisdictionem temporalem habet, multò magis ob delictum Episcopi, qui spiritualem habet jurisdictionem, cùm interdictum sit pœna spiritualis; tum quia etiam ratione spiritualis jurisdictionis civitas, vel Diœcesis dicitur propria Episcopi, c. 1. in princ. ibi: *Civitatem, & Diœcesin propriam* de censib. in 6. & particula illa, *specialiter*, in cit. c. Sanè; referri potest, non ad terram, sed ad interdictum, quod specialiter imponatur, ut notat Decius c. l. atque hæc sententia valde probabilis est. Nihilominus tamen etiam oppositum non minùs probabile est, nempe, quòd etsi terra propter delictum Domini, vel Rectoris temporalis potest interdicto subjici, ut constat ex c. Si sententia; 16. §. Cæterùm; de sentent. excomm. in 6. non tamen propter delictum Rectoris spiritualis, sive Episcopi, terra spirituali tantùm ipsius jurisdictioni subjecta, tum quia prius jure expressum est, non item posterius, ac proinde in materia pœnali non potest fieri talis illatio, vel extensio, sed locum habet communis illa regula, quòd nemo propter alterius culpam sit puniendus: tum quia id satis apertè colligitur ex cit. c. Sanè: in fine, ubi dicitur, quòd delegatus terram illius, quæ ad jurisdictionem Episcopi specialiter pertinet, interdicto supponere possit, ubi vocula *specialiter* sinè violentia non potest referri ad interdictum: sed sensus est, si terra alium Dominum non habeat, quàm Episcopum, posse interdici, propter gravem contumaciam Episcopi, arg. cit. c. Si sententiam; et c. 1. de postul. Prælat. atque hanc sententiam tenet Abb. in cit. c. Sanè; n. 6. & ibid. Laym. n. 2.

Notandum 2. Episcopus, etsi contumax fuerit in pa endo mandato delegati, non facilè debet excommunicari ab eodem, propter statûs, ac dignitatis excellentiam, sed priùs alia leviora media tentanda sunt, pœnæ enim temperandæ sunt, secundùm facti, & personarum qualitatem, ut constat etiam ex c. 2. h. t. in 6. de quo infrà.

LXXIV. Ex dictis infertur, quòd Ordinarius loci, etiamsi certò sciat, eum, quem delegatus Papæ mandat in possessionem induci, non esse canonicè institutum, non debeat violenter resistere delegato, quò minùs is Clericos in possessionem mittat, sed precibus apud ipsum instare, ut differat executionem, donec Papa consulatur, prout statutum est in c. Si quando; 8. h. t. Nam cùm quidam Clerici Prælatos quarundam Ecclesiarum ad judicium, coram delegato Papæ, traherent super Ecclesijs, quas obtinebant: & probare conarentur, dictas Ecclesias ob transactionem (id est, amicabilem compositionem, quia transactio propriè dicta in spiritualibus intervenire non potest, c. Super eo; de transact. Gl. hìc V. Transactione;) vel aliam similem causam, ad ipsos de jure pertinere, ideo Judex delegatus, præcedente causæ cognitione, dictas Ecclesias eisdem Clericis adjudicavit, licèt certò constaret Episcopo, seu Ordinario loci, dictos Clericos in illis Ecclesijs non fuisse canonicè institutos, nec etiam corporalem possessionem habuisse (quamvìs hoc notorium non fuerit. Hostiens. hìc V. Certum sit;) nihilominus tamen hoc casu non debet Judex Ordinarius mandato Judicis delegati (de mittendo in possessionem Clericos illos) violenter resistere, sed apud ipsum instare, ut differat eos in possessionem mittere, donec Papa super ea re informetur. Quòd si preces non admittat delegatus, appellatio ad Superiorem interponi poterit, ut notat Gloss. fin. hìc. Ratio est, quia si Judex judicialiter procedat, & publicâ auctoritate, etsi injustè, volens v. g. injustam sententiam exequi, tum, si injustitia processûs non sit notoria, etsi patti læsæ certò sit cognita, ut in casu hujus c. non potest pars ei violenter resistere, si quidem gravamen, seu injuria illata per appellationem sit reparabilis; sed ad Superiorem appellarl debet, ne resistendo publica potestas contemni videatur; secus verò est, si gravamen à Judice actu illatum per appellationem reparari non possit, ut in causa criminali; tum enim per se loquendo, resistere licet, nisi majoris mali, aut scandali periculum timeatur. Si verò Judex notoriam injuriam alicui inferat, ei resistere licet, etiamsi gravamen sit reparabile, quia tunc non tantùm secundùm rei veritatem, sed etiam quoad externam apparentiam, & quoad forum externum, limites suæ potestatis excedit. Abb. hìc n. 2. & Decius num. 3. & 4. Si denique Judex, extra judicium, adeóque ut privata persona injuriam alicui inferat, tum ei violenter resisti potest (secluso scan-

scandalo) sicut cuivis alteri, Abb. c. l.arg. l.Prohibitum; 5. C. de jure fisci lib. 10. & ibi Gloss. V.Resisteotibus ;ubi habetur, quòd etiam Principis Officialibus liceat resistere, si excedant in suo officio, vel in commissione ipsis factâ.

LXXV. Assertio 2. Judex delegatus, non tantùm jurisdictionem habet, & exercere potest in partes litigantes, sed etiam in alios, qui jurisdictionem ejus, seu processum causæ impedire, vel turbare voluot, licèt id in delegatione, seu mandato expressum ooo sit, ut constat ex c. 1. h. t. & ootat ibid. Gl. » In casu; & alij Canonistæ communiter. Nam quia » interdum aliqui impetrant à Sede Apostolica litteras justitiæ contra adversarios suos ad Judices delegatos, & cùm ipsi faciunt reos in jus vocari, » Potestates, & alij Potentes minis, & terroribus eos » impediunt, & compellunt silere, sive ab actione » desistere, uode fit, ut mandatum Apostolicum eludatur. Ad hoc consultus Papa Alexander III. respondet, Judicem delegatum, non tantùm eos, qui » citati in judicium venire nolunt, sed etiam principales eorum fautores, si manifestè constet, eos justitiæ processum impedire conati, per ceosuram » Ecclesiasticam coërcere posse, quia teste Scripturâ » (ad Rom. 1.) malè agentes, & consentientes pari » pœnâ puniendi sunt.

LXXVI. Simili ratione, non tantùm Judex ordinarius, sed etiam delegatus, potest partes citare, & contumaces punire, & excommunicare, vel alias pœnas, juxta causæ, & delicti qualitatem, ijs imponere, etiamsi id io mandato non sit expressum, ut constat ex c. Præterea; 5. h. t. ubi habetur; si alicui causa delegata sit, licèt simpliciter (sinè certa » forma expressa, v. g. Committimus tibi, ut, quod » justum est, exequaris. Gloss. hîc V.Simpliciter;) potest Judex delegatus Papæ (vel alterius Principis) » auctoritate delegantis, partes compellere, ut veniant, seu citare, & contumaces per censuram ecclesiasticam coërcere, etiamsi hoc in litteris commissionis non contineatur expresè, & partes nullum mandatum acceperint à delegante, ut compareant: nam hoc ipso quòd causa alicui commissa est, censentur etiam omnia alia, quæ ad causam » expediendam pertinent, & necessaria sunt, commissa esse. Et talis potestas punieodi cootumaces, qui in judicium venire detrectant, necessariò requiritur ad officium Judicis delegati, quia alioquin ejus potestas inefficax foret, ac parùm timeretur, & facilè eluderetur.

Non obstat, quòd jurisdictio delegata stricti juris esse censeatur, neque ultra causam, vel personas in rescripto delegationis expressas sit extendenda, c. Cùm olim; 32. c. P. & G. 40. h. t. nam delegatos non propriam, sed delegatam jurisdictionem exercet, fioes aotem mandati diligeoter custodiendi sunt, nec ultrà prorogaudi, l. Diligenter; 5. ff. mandati, et c. Cùm dilecta; 22. de rescript. Sed respondetur, quando delegatus ea præstat, quæ necessariò requiruntur ad causam expediendam, & mandatum impleodum, non potest dici excedere fioes mandati: uam, qui mandat principale, ceosetur etiam mandare annexa, & accessoria. Gloss. fin. in cit. c. Præterea; sive qui executionem finis committit, etiam necessaria media, sinè quibus finis obtineri non potest, committere censetur, etiamsi illorum in mandato nulla fiat mentio, cit. c. Præterea; in fine, & datâ alicui jurisdictione, ea quoque concessa intelliguntur, sinè quibus jurisdictio explicari non potest, l. 2. ff. de jurisdict.

LXXVII. Porrò quod dictum est de potestate puniendi concessâ delegato, exteoditur 1. Quòd Judex delegatus oon tantùm potest punire partes litigantes, in quas ei jurisdictio est delegata, si contumaces fiot, sed etiam alias personas, ut, si Ministri Judicis delegati, aut testes delinquant, v. g. falsum dicendo coram delegato, dummodo per id jurisdictio ipsius impediatur, aut retardetur, alioquin non poterit delegatus eos per se punire, sed remittere debebit ad Judices ordinarios punieodos. Abb. io cit. c. Præterea; n. 4. & Felin. in cit. c. 1. n. 15. h. t. quia delegatus in eos directè jurisdictionem non accepit, sed solùm indirectè, & in consequentiam, quatenus ea necessaria est ad causam delegatam expediendam. Quanquam regulariter testis falsum deponens io judicio puniri possit à Judice, etiam delegato, qoia alioqui facilè veritas occultaretur, & eluderetur jurisdictio delegati, si talem potestatem non haberet. Decius in cit. c. Præterea; num. 5. io fine.

LXXVIII. Extenditur 2. Quòd Judex delegatus potest cootumaces, sive in non comparendo, cùm citati fuerint, sive in noo parendo mandato Judicis punire, non solùm per ceosuras Ecclesiasticas, etiam excommunicando eos, si aliæ pœnæ non sufficiant, ut colligitur ex c. Tam litteris; 33. ibi: *excommunicantes solemniter, si quis eos impedire præsumpserit, quò minùs testimonium perhibeant veritati*, infr. de testib. & quoad alias censuras habetur in c. Ex litteris; 29. h. t. sed etiam potest pœnam extraordinariam, v. g. mulctam pecuniariam eis imponere. Abb. in cit. c. Præterea; o. 2. & 4.

Porrò, si partes à Judice delegato legitimè citatæ venire, vel ejusdem mandato parêre contempserint: tum, si certa pœna Jure Canonico expressa, ac definita sit, delegatus etiam Principis eandem (non minorem, nec majorem) infligere debet: si verò nulla sit à jure certa pœoa statota, pro qualitate delicti, & causæ, arbitrariam imponere debet, prout habetur in c. De causis; 4. §. Illis etiam; h. t. Etsi verò Judex etiam delegatus, non possit io pœna à jure decreta dispensare: potest tamen, propter particulares circumstantias minuentes, vel aggravaotes, arbitrari, severiorem, vel mitiorem pœnam esse imponendam, juxta l. Ex facto; 16. ff. de pœnis. Idémque procedit in Judice ordinario Principe inferiore, quòd non possit pœnam lege statutam minuere, & multò mioùs augere, oisi facultas dispensandi in lege Superioris ei coocessa fuerit, ut constat ex l. 1. §. Quorum; ff. ad S. C. Turpilian. Joano. Andr. in cit. c. In causis; §. Illis; n. 4. & Abb. n. 16.

LXXIX. Exteoditur 3. Delegatus, oon solùm citare potest partes cootendentes, ut compareant, sed etiam eligere nuncium, per quem citet, & alios Ministros, ac Officiales ad id necessarios assumere, aliáque perficere, quæ ad executionem causæ pertinent, quandoquidem hæc omnia in delegatione

con-

continentur, etsi expressa non fiat. Molin. tract. 5. de justit. disp. 26. n. 1.

LXXX. Extenditur 4. Sicut delegatus Papæ, seu Principis, ita etiam subdelegatus à delegato Papæ, vel Principis, cum jurisdictione ad totam causam, vel saltem ad certum articulum, potest coërcere, seu punire inobedientes, &, qui impedire eundem volunt in exercitio jurisdictionis, quia alioqui jurisdictio ei demandata illusoria videretur, » prout sumitur ex c. Ex litteris; 29. h. t. Nam » ortâ controversiâ inter Antonium Presbyterum, » & Canonicos Ecclesiæ S. Justinæ, super Canoni- » catu ejusdem Ecclesiæ, ea causa ad petitionem Ca- » nonicorum à Papa commissa fuit Primicerio Gran- » densi, & Plebano S. Sophiæ: postea verò Antonius » alias litteras super eadem causa impetravit ad Ar- » chipresbyterum Paduanum, in quibus de priori- » bus, ut dicebatur, mentio non fiebat; tandem di- » ctus Archipresbyter in Canonicos S. Justinæ ex- » communicationis sententiam promulgari curavit, » eò quòd Antonium in Canonicum recipere nol- » lent. Sed priores illi Judices deputati, Primice- » rius, & Plebanus mandârunt Patriarchæ Granden- » si, ut dictos Canonicos excommunicatos non esse, » declararet, ac denunciaret, eò quòd litteræ posterio- » res, in quibus nulla mentio de prioribus facta est, » subreptitiæ essent, adeóque nulla per illas Archi- » presbytero Paduano potestas sit collata. Cùm » verò Patriarcha mandatum hoc exequi vellet, Ar- » chidiaconus Castellanus impedivit, ne litteræ ipsius » in publico legerentur. Quare Patriarcha ipsum, » unà cum Ecclesia ipsius, Ecclesiastico interdicto » subjecit. Re hac delatâ ad Papam Innocentium » III. quia non potuit ipsi de facto plenè constare, » commisit causam alijs Judicibus delegatis, iisque » mandavit, ut veritatem inquirant, &, si ipsis consti- » terit, quòd in secundis litteris ad Archipresbyte- » rum Paduanum impetratis, non sit expressa men- » tio facta de prioribus à Canonicis S. Justinæ, ad Pri- » micerium Grandensem, & Plebanum S. Sophiæ » obtentis, adeóque quòd per secundas non revo- » centur primæ, tum sententiam interdicti latam à » Patriarcha in Archidiaconum Castellanum, qui, ne » ejusdem litteræ in publico legerentur, impedivit, » confirment, & inviolabiliter observari faciant, do- » nec de illata injuria eidem Patriarchæ sufficienter » fuerit satisfactum: quia priores Judices delegati à » Papa potestatem habuerunt executionem senten- » tiæ suæ Patriarchæ subdelegandi, & consequenter is » etiam coërcitionem aliquam habuit erga volentes » eum in executione mandati sui impedire, cùm alio- » quin, si subdelegatus aliquâ coërcitione non ha- » beret, jurisdictio ipsi demandata inutilis foret, & il- » lusoria. Sin verò constiterit, primas litteras legitimè » per secundas revocatas fuisse, tum prædictam sen- » tentiam interdicti irritam pronuncient; nam, cùm » per posteriores litteras potestas priorum Judicum » delegatorum in hac causa fuerit revocata, & illis » adempta, non potuerunt jurisdictionem, seu pote- » statem aliquam coërcendi in Patriarcham subdele- » gatum transferre: ita habetur in cit. c. Ex litteris; secundùm integram ejus lectionem.

LXXXI. Notandum 1. Ut per litteras posteriores impetratas in eadem causa ad alios Judices delegatos censeantur revocatæ priores, in quibus priùs causa alijs commissa est, non sufficit, ut in posterioribus fiat mentio priorum in genere tantùm, non obstantibus alijs litteris ad alios fortè Judices impetratis, sed requiritur, ut expressa, & specialis priorum mentio fiat, v. g. non obstantibus alijs litteris ad tales Judices in hac causa priùs impetratis, ut constat ex c. Bonæ; 3. de confirm. util. & inutil. Ratio est, quia revocatio jurisdictionis, seu potestatis delegatæ, cùm cedat in præjudicium, & contemptum priorum Judicum, qui fortè ob culpam aliquam eorum revocati videbuntur, censetur esse odiosa, ideóque non debet præsumi, delegantem voluisse revocare Judices priores, nisi in posterioribus litteris ad alios Judices datis, id exprimat. Innocent. hic V. Expressam; & Imola n. 5. & 6.

Notandum 2. Quod hic dicitur, commissâ subdelegato jurisdictione, censeri etiam concessam potestatem coërcendi, seu puniendi inobedientes, vel impedire eum volentes in exercitio jurisdictionis, id intelligendum est, si non nudum ministerium, aut mera executio facti jam priùs judicialiter plenè cogniti, sed saltem articulus aliquis jurisdictionalis, sive jurisdictio ad certum articulum subdelegato sit demandata, cum causæ cognitione. Abb. hic num. 4. Idque colligitur ex hoc c. ubi Patriarchæ non fuit mandatum, ut tantùm declararet excommunicationem à prioribus Judicibus delegatis latam nullam fuisse, sed ut post cognitionem causæ ab ipso factam, excommunicationis nullitatem promulgaret: alioquin enim, si Patriarchæ nudum ministerium, sive executio, sinè omni causæ cognitione, demandata fuisset, non potuisset verè dici in hoc c. quòd jurisdictionem acceperit à Judicibus delegatis ipsi hanc causam subdelegantibus, & ideo potestatem coërcendi habuerit, quippe cùm jurisdictio, sinè aliqua coërcitione, inefficax sit, & delusoria, ut ex Barbatia notat hic Laym. num. 1.

LXXXII. Cæterùm, quod dictum est, Judicem delegatum, etiam quæ accessoria sunt causæ delegatæ, posse expedire, id dupliciter limitari debet. Nam 1. non potest expedire ea, quæ specialem commissionem requirunt. 2. Si, quod expediri debet, propriè, ac directè, non ad causam delegatam, sed ad alterius jurisdictionem, ac potestatem pertineat, tunc enim is priùs monendus est, ut præstet, quod ex officio debet; si verò malitiosè id detrectet, tum demum expedire id poterit delegatus. Laym. in c. Prudentiam; 21. §. Sexta; not. 2. h. t. Utriusque hujus limitationes exempla afferentur. §. seq.

LXXXIII. Illud adhuc circa potestatem judicandi delegati Judicis quæri potest, an cognoscere possit, num sua sit jurisdictio? Resp. Affirmativè, quòd regulariter possit, etiamsi pars citata objiciat Judici delegato omnis jurisdictionis defectum, sive dicat, nullam penitus jurisdictionem competere ei, qui se asserit delegatum; idque sumitur ex c. Ex parte; 33. de rescript. ubi Judices delegati per sententiam interlocutoriam pronunciârunt, non obstante revocatione mandati procuratoris, ad ipsos spectare, ut de causa sibi commissa cognoscant, adeóque jurisdictionem sibi com-

competere. Abb. ibidem num. 3. Ubi tamen notandum est discrimen inter Judicem ordinarium, & delegatum, quia, si Ordinario, v. g. Episcopo probabiliter objiciatur, eum non esse legitimum Episcopum, ideóque nullam habere jurisdictionem, non potest ipsemet de hoc dubio cognoscere, nec illud per sententiam interlocutoriam definire, cùm jurisdictio ejus non sit fundata, nec de ea certus sit, aliàs enim judicaret directè in propria causa: secus est, si negaretur solùm esse Judex competens, respectu partis citatæ. Abbas in c. Super litteris; 20. de rescriptis. num. 10. casu 3. & Felin. ibidem num. 23. At verò etiamsi pars citata Judici delegato objiciat, nullam ei jurisdictionem competere: potest tamen de hoc cognoscere. Felin. c. l. quia, cùm Judex delegatus omnia agat, nomine delegantis, de cujus jurisdictione, ut supponitur, nullum movetur dubium, consequenter habet etiam delegatus potestatem cognoscendi, utrùm litteræ delegationis à delegante datæ sint validæ, néc ne. Laym. in cit. c. Ex parte; num. 3. de rescript.

§. II.

Quomodo Iudex delegatus procedere debeat in certis quibusdam causis delegatis?

De hoc agitur in pluribus capitulis h. t. quæ hoc loco exponemus.

LXXXIV. Assertio 1. Si reus, coram Judicibus delegatis à Papa, actori objiciat, quòd sit excommunicatus (excommunicatione majore) ideóque in judicio stare non possit: tum, si reus non statim, vel infra terminum competentem (videlicet intra octo dies, c. 1. de except. in 6.) excommunicationem actori objectam legitimè probaverit, is audiendus est, donec reus probaverit, ipsum esse excommunicatum. Verùm, si vel ex confessione ejusdem actoris, aut alio legitimo modo (nempe per testes, instrumenta, vel alia idonea argumenta) constiterit, actorem esse vinculo excomnunumicationis obstrictum (post rescriptum delegationis à Papa impetratum contra reum) tum actor à judicibus delegatis, secundùm formam Ecclesiæ absolvi debet, nisi tamen actor, ob aliam justam causam, quæ delegata non est, si in judicium coram delegato Papæ non est deducta, excommunicatus fuerit ab Ordinario Judice, vel alio delegato, tum enim ad anctorem excommunicationis remitti debet, ut ab ipso, qui eum excommunicavit, absolvatur: quòd si is malitiosè absolvere recuset, tum Judices delegati à Papa ei absolutionem, ritu Ecclesiastico, impertire possunt: dummodo non sit excommunicatio Papæ specialiter reservata. Ita habetur in c. Prudentiam; 21. §. Sexta; h. t. ubi in fine ratio additur; quia explorati Juris est, quòd Judicibus delegatis, quibus à Papa committitur principale negotium, seu causa, etiam accessorium commissum censeatur, sive omnia alia, quæ ad causæ expeditionem sunt necessaria: cujusmodi in hoc casu est, absolutio ab excommunicatione, quia sinè illa causa principalis expediri non potest, nam, cùm excommunicatio major repellat hominem à forensi, & judiciali communicatione. admitti non potest excommunicatus ad agendum, nisi priùs absolvatur. Gloss. hîc V. Explorati.

LXXXV. Atque hinc colligitur 1. Vel coram delegato probatur, quòd actor fuerit excommunicatus, ante imperrationem rescripti, seu mandati Apostolici ad Judices delegatos; & tunc delegatus procedere, seu causam cognoscere non potest, quia rescriptum impetratum ab excommunicato invalidum est, nisi in causa appellationis, vel absolutionis ab excommunicatione, c. 1. de rescript. in 6. Er hoc casu non habet locum dispositio hujus Decretalis. Vel actor probatur excommunicatus, post impetrationem rescripti ad Judicem delegatum; & tum habet locum hæc decretalis, & delegatus procedere debet hoc ordine, ut, si fuit excommunicatus propter causam sibi delegatam, tunc ipse eum absolvat, servato tamen juris Ordine, quia Pontifex delegando causam, etiam alia accessoria commisisse censetur. Si verò actor fuit excommunicatus, propter aliam causam non pertinentem ad causam delegatam: tum, si sit excommunicatio Papæ reservata, non potest delegatus eum absolvere, sed pro absolutione eum remittere debet ad Papam: Vel non est absolutio reservata Papæ, & debet illum remittere ad excommunicatorem, sive hic sit Ordinarius, sive delegatus, ut ipsum absolvat: qui, si illum absolvere nolit, tum vel allegat justam causam, eámque probat, nempe quia excomunicatus fuit ob manifestã offensam, aut contumaciam; & tunc non tenetur illum absolvere, nisi priùs factâ debitâ satisfactione, c. Ex parte; 23. de V. S. et c. Venerabilibus; 7. §. Secus autem; de sentent. excomm. in 6. Si verò alleget aliam causam probabilem, sed non notoriam, ob quam fuerit excommunicatus: tum excommunicans non tenetur eum absolvere, nisi præstitâ priùs cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, cit. cap. Ex parte; in fine: si denique per malitiam non vult eum absolvere, tum ipse delegatus potest illum absolvere, juxta cit. §. Sexta; constabit autem de malitia excommunicatoris, si intra tempus ipsi à delegato præfixum, eum non absolvat, nec causam probabilem alleget, ob quam eum absolvere non debeat, ita Abb. in cit. §. Sexta; num. 3.

Colligitur 2. Si in casu hujus c. actor excommunicatus remittatur ad excommunicatorem, v. g. Ordinarium, sive Episcopum, isque non ex malitia, sed ideo ipsum non absolvat, quia in contumacia persistit: tum, si necessitas exigat, ut causa delegata à Papa, v. g. matrimonialis definiatur, potest delegatus actorem absolvere, non quidem absolutè, & simpliciter, sed ad tempus tantùm, donec causa delegata fuerit expedita, ut notat Decius hîc n. 4 vel in ordine ad præsentem actum judicialem exercendum duntaxat, sive ad hoc tantùm, ut habilis fiat ad agendum in judicio, ita, ut is postea in eandem excommunicationem reincidat: nam per hoc nihil præjudicatur jurisdictioni excommunicatoris,

toris, quandoquidem excommunicatio non est omnino relaxata, sed quoad omnia alia adhuc permanet. Laym. in cit. §. Sexta; h. t. quamvis aliàs regulariter actor non possit ad reincidentiam absolvi ab excommunicatione in proprium suum commodum, sicut potest testis in commodum partis. Decius c. l.

LXXXVI. Præterea in cit. c. Prudentiam; §. » Si verò; h. t. additur, ut, si excommunicator per ma- » litiam recusat absolvere Actorem, & Judices dele- » gati eundem absolverint ab excommunicatione, » præstitâ juratoriâ cautione, quòd stabit, seu pare- » bit mandatis Ecclesiæ: hoc casu, actor ab excom- » municatione absolutus à delegatis, coram ipso ex- » communicatore, super illa causa, ob quam fuerat » excommunicatus, respondere debet, & ejus man- » datis obedire, nisi Papa specialiter alijs hoc nego- » rium delegaverit. Sin verò excommunicator ma- » litiosè differat procedere in causa illa, ob quam a- » ctor fuit excommunicatus: tum ipsi delegati Pa- » pæ jurisdictionem in eadem illa causa exercere po- » terunt, eámque finire, eò quòd accessorium traha- » tur ad principale. V. g. causâ aliquâ à Papa cuidam delegatâ, reus coram delegato objecit actori, quòd ab Episcopo fuerit excommunicatus. Judex delegatus remisit actorem ad Episcopum, ut ipsum absolveret, præstitâ cautione de parendo Ecclesiæ mandatis: hoc casu, Episcopus, qui excommunicavit actorem, potest illum absolvere, & ad satisfaciendum compellere, & de causa excommunicationis cognoscere debet, quia ad excommunicatorem per se pertinet cognoscere causam principalem, ob quam excommunicatio lata est: ad delegatum verò solùm per accidens, sive incidenter, ob aliam causam ipsi delegatam, principale autem trahit ad se accessorium. Laym. in cit. §. Si verò. Sin autem excommunicator pertinaciter renuat absolvere actorem, tum delegatus Papæ potest Actorem absolvere, receptâ ab eo cautione, & ad satisfaciendum compellere, & postea etiam de causa excommunicationis cognoscere: quia tunc causa illa, ob quam actor fuit excommunicatus, accessoriè venit ad absolutionem, quam incidenter fecit delegatus; nam facultas absolvendi erat accessoriè annexa causæ principali ipsi delegato commissæ, ut suprà dictum, & sic principale trahit ad se accessorium. Gloss. hîc V. Accessorio; & Abb. num. 2.

» LXXXVII. Assertio 2. Si quis asserens, se » Ecclesiâ, v. g. parochiâ suâ, vel alio beneficio, ex- » tra judicium, & injustè ab alio spoliatum esse, ob- » tinuit à Papa rescriptum ad Judices delegatos, » quo eis mandatur, ut, si constiterit, impetran- » tem ita spoliatum fuisse, eum intra certum tem- » pus, v. g. duorum mensium, in possessionem » restituant. Hoc casu, si reus, seu is, qui pos- » sidet Ecclesiam, vel beneficium, antequam de » hujusmodi litteris delegationis aliqua mentio fie- » ret, vel notitia haberetur, ob studiorum, vel pere- » grinationis, vel aliam similem legitimam causam, » tunc absit, ita, ut intra præfixum tempus se in judi- » cio præsentem sistere nequeat: non possunt, nec » debent Judices delegati allegantem se spoliatum in » possessionem restituere: tametsi ipse per idoneos » testes probare paratus sit, se à possessione Ecclesiæ, vel beneficij injustè dejectum fuisse. Secus est, si » possessor parochiæ, vel beneficij (post habitam no- » titiam rescripti à Sede Apostolica obtenti) se frau- » dulenter, & contumaciter absentavit, tunc enim a- » ctori possessio oblata restitui debet, si probaverit, se » possedisse, & spoliatum fuisse, prout statutum ha- » betur in c. Consultationibus; 10. h. t. & ibi Gloss. In casu; & V. Antequam.

LXXXVIII. Ubi notandum 1. Quamvis, quandocunque etiam contra reum, seu possessorem absentem, non animo fraudandi, sed ex justa causa, si non defendatur, possit actor immitti in possessionem bonorum ejus, causâ rei servandæ, ut patet ex juribus allegatis à Gloss. hîc V. Restitutionem; non tamen debet actor restitui in possessionem, ita, ut fiat verus possessor, si reus non fraudulenter, nec contumaciter absit, donec actor doceat de proprietate, quia non debet reus inculpatè absens privari commodo possessionis. Gloss. cit.

Notandum 2. Dupliciter intelligi potest, quod in fine hujus c. dicitur, videlicet restitutionem possessionis faciendam esse, si reus per contumaciam se absentavit: Vel, ut procedat, si se contumaciter absentavit, post litem contestatam; tunc enim reciperentur testes, & actor restitueretur, si probâsset suam intentionem; nam aliàs ante litem contestatam, testes non sunt recipiendi in causa restitutionis, infrà: Ut lite non contestata non procedatur &c. Gloss. hîc V. Nisi is; Abb. num. 8. Vel quòd lite etiam non contestatâ, ad receptionem testium, & sententiam definitivam contra reum procedi possit, si per edicta citatus contumaciter non compareat, & possessio actori, si probavit possessionem, & spoliationem suam, restitui debeat. Gloss. hîc V. Nisi; in fine, & colligitur ex c. ult. §. Porrò; Ut lite non contestata, &c. ita, ut hic sit unus ex specialibus casibus ibi exceptis, in quo etiam lite non contestatâ, adversùs reum fraudulenter, & contumaciter absentem, ad testium receptionem, & sententiam definitivam, vel quasi definitivam procedi potest, & possessio actori, qui probavit intentionem suam, restitui. Laym. in cit. c. Consultationibus; h. t. Sed hæc aliò pertinent.

LXXXIX. Assertio 3. Si partes ad testes » recipiendos, vel eorum depositiones publican- » das, vel sententiam definiendam audiendam, per- » emptoriè ad certum diem sint citatæ, & altera pars » se contumaciter absentet, nec compareat, ad ve- » speram diei assignatæ: tunc, si Judicis delegati ju- » risdictio, die illo, ad quem partes peremptoriè ci- » tatæ sunt, non exspiret: is non tenetur quidem ex- » spectare in diem sequentem, de juris rigore; attamen, secundùm æquitatem, potest judicium differre » in diem sequentem, neque necessarium est, ut post e- » lapsum terminum peremptorium, pars contumax » iterum citetur, nisi Judex gratiam ei facere velit. Si » verò Judicis delegati jurisdictio in termino præfixo » exspiret, tunc, si partes hoc sciverint, & non se stiterint coram Judice delegato, eâ horâ, quâ possit » congruè procedere, & exequi id, propter quod eis » legitimè terminum peremptorium assignavit, non » debet Judex delegatus exspectare in diem sequen- » tem, ne judicialis potestas frustranea sit, sed statim » procedere potest in causa cognoscenda, & ad senten- » tiam

» tiam definitivam contra contumacem absentem » ferendam. Cavendum tamen est, ne judicium » Ecclesiasticum ad mortem differatur, sive in te» nebris exerceatur, quia qui malè agit, odit lu» cem (Joan. 3.) & tametsi secundùm morem Ro» manum, dies (naturalis) à media nocte incipiat, » & mediâ parte noctis sequentis finiatur, ita, ut, » quod etiam in duabus dimidiatis noctibus actum » est, perinde habeatur, ac, si quavis horâ lucis, » seu diei actum esset (l. More; 8. ff. de ferijs) ta» men congruum non videtur, ut judicia in no» ctis tenebris exerceantur. Porrò Judex discre» tus, quando partes peremptoriè citat, non debet » terminum ijs assignatum nimis coarctare, seu re» stringere, nisi necessitas exigat. Ita statutum habetur in c. Consuluit; 24. h. t. Ratio prioris partis hujus c. est, quia licèt de juris rigore, is, cui à Judice terminus peremptorius ad veniendum est præfixus, si in eo non compareat, posset contumax reputari, & contra eum procedi, ac si præsens existeret: æquum tamen est, ut, quia tota dies ad comparendum parti citatæ dari potest, & consequenter etiam judicium in sequentem diem differri, ut exspectetur usque in diem alterum, qui potuit fortè habere justam causam absentiæ, ob quam intra tempus præfixum venire non poterat, quâ legitimè probatâ, sententia esset retractanda: non tamen est necessarium, ut judex differat judicium in diem alterum, si non velit. Gloss. hic V. Æquitate. Ratio posterioris partis est, quia, si Judex delegatus procederet in causa, postquam jurisdictio ad certum tempus ipsi collata exspiravit, omnia gesta ejus invalida forent, nec partes tenerentur ejus mandatis parêre, cùm non sit ampliùs eorum Judex, & ideo judicium prorogare non potest in diem sequentem. Vivian. hic in ration. Jur. Pontific.

XC. Hinc colligitur 1. Quòd Judex delegatus potest judicium in sequentem diem differre, ita, ut pars altera, quæ præsens est, exspectare teneatur, nec possit, sinè Judicis licentia, discedere, quia utitur potestate sibi à jure concessâ: neque verò talis prorogatio modici temporis cedere potest in magnum præjudicium partis præsentis; de modico verò præjudicio non curatur, l. Si debitori; 21. ff. de judicijs. Abb. hic n. 9. quamvis Judex non possit remittere expensas, si propterea majores pars præsens facere debuit, alioqui ipse ex suo eas resarcire debet. Gloss. hic V. Gratiam fecerit; & Abb. c. l.

Colligitur 2. Quòd Judex potest procedere aliâ horâ, aut die, quàm sit præfixum in citatione, quia si terminum proroget, & judicium differat in diem sequentem, non requiritur alia citatio. Veruntamen, si dilatio judicij in diem sequentem fiat, non in favorem, seu gratiam partis non comparentis, sed ob aliam causam, quia ipse Judex v. g. impeditus fuit judicare die statutâ, tunc non debet procedere sinè nova citatione. Abb. hic num. 4. Decius num. 3.

Colligitur 3. Citatus ad comparendum in judicio certâ die, non expressâ horâ, debet ita maturè se sistere, ut ante noctem peragi possit judicium, ut sumitur ex hoc c. Idémque dicendum de alijs negotijs, pro qualitate eorum: sic Canonici citati ad electionem certo die faciendam, manè adesse debent, quia electio ex consuetudine fieri debet, post cantatam Missam de Spiritu S. Abb. hic n. 5. & Decius n. 4.

Colligitur 4. Judicium, seu Judiciarius processus de nocte institui non debet, absque gravi necessitate, quamvis acta valeant, cùm nullo jure cautum reperiatur, esse irrita, & multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent. Gloss. hic V. Tenebras; alia verò omnia negotia, ut contractus, transactiones, instrumenta, testamenta, & beneficiorum collationes &c. de nocte fieri possunt, nisi jure scripto, vel consuetudinario specialiter prohibeantur. Decius hic num. 5.

XCI. Assertio 4. Si Judex delegatus à Papa (vel » Principe) certum diē partibus litigantibus assigna- » vit; accidat autem, ut alterutra pars malitiosè pro- » curet Judicem delegatum ad eum diem, ad quem » litigantes citati sunt, à Rege, vel Archiepiscopo » evocari, ut negotium prorogetur: tum, si delega- » to constiterit (saltem per probabiles conjecturas, » seu indicia, quia, cùm malitia consistat in animo, fa- » cilè per testes, aut clarè probari non potest) unum » ex litigantibus talem fraudem commisisse, eum » condignè punire debet (mulctâ pecuniariâ, vel aliâ » ad ejus arbitrium, cùm certa pœna de hoc statuta » non sit) ne ex malitia sua commodum reportet, & » alteri Judici neutri parti suspecto ad eundem diem » causam cognoscendam committere, remotâ appel- » latione, nisi utriusque litigantis partis consensu, lis » prorogetur, ante elapsum terminum præfixum. Ita » statutum habetur in c. Pastoralis; 28. §. Cùm autem; h. t. & ibi Gloss. V. Puniat.

Porrò hic est casus specialis, in quo Judex delegatus à Papa subdelegare, seu committere potest causam alteri, ut procedat, appellatione remotâ, ipso jure talem facultatem concedente, in odium illius, qui malitiosè procuravit, ut ad terminum præfinitum judex abesset, cum alterius partis incommodo. Gloss. hic V. Appellatione remotâ; Molin. tract. 5. de justit. disp. 27. n. 4. Idque vel maximè procedit, si etiam Judici delegato causa commissa fuerit à Papa, cùm clausula, remotâ appellatione. Gloss. cit. in fine, & Laym. ibid.

§. III.

De potestate exequendi, quæ competit Judici delegato, & tempore, intra quod fieri debet executio,

XCII. Assertio 1. Judex delegatus à Papa, seu Principe, non tantùm habet potestatem cognoscendi, ac decidendi causam sibi absolutè delegatam, sed etiam exequendi, vel alteri executionem committendi, eósque, qui resistunt, puniendi, ut constat ex c. Significâsti; 7. h. t. ubi Papa Alexander III. ita rescribit: » si Judex ordinatius, ad mandatum Judicis delegati » à Papa, sententiam ab eo latam non vult, vel non » potest (alijs sibi resistentibus) exequi, tum Ju- » dex delegatus ipsemet, auctoritate Apostolicâ si- » bi commissâ, eam executioni mandare, & eos, qui » resi-

„ resistunt, per censuram Ecclesiasticam coërcere „ potest. Ratio est, quia commissio simpliciter facta super toto negotio facta intelligitur, adeóque commissa, non tantùm potestas cognoscendi, & judicandi, sed etiam exequendi, Decius hîc in princ. not. 2. consentit c. In litteris; 9. h. t.

XCIII. Ubi notandum 1. Potest delegatus Papæ executionem sententiæ à se latæ etiam Judici Ordinario demandare, cui Ordinarius obedire debet, & à quo compelli potest ad parendum, & exequendum, quippe qui ipso Ordinario in hac causa major, & superior est. c. Sanè; 11. h. t. Abb. hîc n. 1. Solet autem delegatus Papæ sententiæ à se latæ executionem frequenter committere Ordinario loci, quia per illum id meliùs fieri potest, cùm Officiales idoneos habeat, quales plerumque non habet ipse Judex delegatus. Abb. hîc n. 6.

Notandum 2. Judex delegatus, non tantùm in defectum Ordinarij non exequentis sententiam à se latam, sed etiam per se, vel proprios Ministros, si velit, ac possit, exequi non prohibetur; nam Papa in cir. c. Significâsti; solùm respondet ad casum propositum, in quo Ordinarius non voluit, vel non potuit exequi: per hoc tamen ibidem non negatur, quin delegatus etiam per se, principaliter, & immediatè possit exequi sententiam suam, etiamsi eam Ordinario, vel alteri exequendam commiserit, revocando commissionem ei factam. Abb. hîc n. 6. & Decius n. 2. Quod tamen ita intelligendum est, dummodo delegatus eum, cui executionem committit, nô subdelegatum suum, sed solùm ministrum, ac veluti Officialem suū constituat, petendo eius auxilium ad sententiæ executionem, prout factum est in casu huius c. Nam si executionem alteri, v. g. Ordinario loci commisit, eum constituendo suum subdelegatum, & non merum ministrum, tum censetur functus suo officio, & à se abdicâsse omnem jurisdictionem, ut eam reassumere non possit: saltem si res non sit integra, & subdelegatus negotium, seu causam exequi cœperit, juxta c. Ex litteris; 9. h. t. Abb. hîc n. 7. ubi addit, id procedere, etiamsi Commissarius delegati, seu subdelegatus non posset, vel nollet executionem perficere, quia, postquam delegatus actu omnem jurisdictionem in eum transtulit, remanet persona privata, ita, ut nequeat ampliùs jurisdictionem reassumere, etiam consentiente subdelegato, de quo plura infrà.

XCIV. Cæterùm, quod dictum est, Ordinarium, si ei executio sententiæ latæ à Delegato Papæ, seu Principis commissa sit, teneri eam exequi, id extenditur, etiamsi sciat, illam sententiam injustam esse, prout statutum habetur in c. Pastoralis; 28. §. Quia „ verò; h. t. ubi quæsitum fuit, an, si Ordinario execu„ tio sententiæ à Delegato Papæ sit demandata, & „ ipse cognoverit, eam esse injustā, debeat eam execu„ tioni mandare? Respondet Papa Innocentius III. „ cùm Ordinarius teneatur obsequi delegato, etsi sci„ at, sententiam illam injustam esse, nihilominus te„ netur exequi, quia non cognitio causæ, sed mera „ executio tantùm ei demandata est, nisi obtinere „ possit à delegato, ut ab hoc onere executionis libe„ retur.

Est autem hîc sermo de nudo, seu mero executore, cui post causam plenè cognitam, ac sententiam definitivam à Judice delegato latam, sola executio est commissa, qui proinde partes Judicis sibi vendicare nequit, nec ullam causæ cognitionem habet, & nullas exceptiones admittere potest, ut colligitur ex l. Si ut proponis; 6. C. de execut. rei judic. & talis executor debet exequi sententiam delegati, etsi sciat, illam esse injustam, id est, contra jus litigatoris latam, à qua non fuit intra tempus legitimum appellatum, & ideo transiit in rem judicatam, cuiusmodi sententia solùm est injusta ex parte Judicis eam ferentis, ipso jure tamen valida est, ideóque mandanda executioni, ut sit litium finis, Gl. hîc V. Et si sciens, & Abb. n. 2. Aliud est, si executor sciat, sententiam delegati esse nullam, ut quia lata est auctoritate falsarum litterarum, seu per falsa instrumenta, ideóque delegatus non habuit jurisdictionem: vel, si manifestè constet, errorem commissum esse, vel fraudem adversarij intervenisse, tunc enim sententia lata non debet executioni mandari, sed executor debet id ad Superiorem, seu Judicem referre, juxta l. 2. C. de crimine falsi: dummodo talia non malitiosè, vel per calumniam contra sententiam objiciantur. c. De cæteros; 5. de sent. & re judic. Gl. hîc V. Eodem. Suar. de censur. dis. 3. sect. 15. n. 6. Verùm de hoc plura alibi.

XCV. Assertio 2. Delegatus S. Pontificis, si causam sibi commissam aliter expedire, aut sententiam à se latam exequi nequeat, etiam brachium seculare in subsidium invocare potest. Abb. in cit. c. Significâsti; n. 8. & Decius idem n. 4. Molin. tract. 5. dis. 26. n. 3. nam cùm Episcopus ad executionem suæ sententiæ invocare possit brachium seculare. arg. c. Administratores; 26. caus. 23. q. 5. per consequens etiam id potest delegatus Papæ, qui majorem in causa sibi commissa potestatem, & auctoritatem habet quolibet Ordinario. c. Sanè; 11. h. t. Nec refert, quòd in mādatis Sedis Apostolicæ interdum addi soleat clausula illa (invocato etiam, si opus sit, Auxilio brachij secularis) nam conditiones, quæ de jure insunt, & facilè subintelliguntur, sæpe exprimi solent, vel ad tollenda dubia, vel ad majorem auctoritatem, ac firmitatem, quia expressa magis apprehenduntur, quàm subintellecta: facultas autem invocandi brachium seculare de jure inesse videtur, & tacitè subintelligitur, etsi non exprimatur, quia alioquin potestas Judicis delegati sæpe inefficax foret, nec eius sententia executioni mandari posset. Abb. & Decius locis citatis.

Porrò ad hoc extraordinarium remedium invocandi brachij secularis non est deveniendum, nisi in casu necessitatis, si ordinarium remedium coërcendi contumaces per censuras ecclesiasticas sufficere non videatur, uti sumitur ex c. unic. De statu regular. in 6. Quòd si necessitas urgeat, debet delegatus priùs invocare auxilium Ordinarij Ecclesiastici; &, si hoc non sit sufficiens, auxilium Principis secularis; ac denique in defectum horum, si isti succurrere ei non possint, aut nolint, nō prohibetur ipse delegatus remedium adhibere, conducendo armatam manum ad causæ expeditionem, Decius c. l. n. 4. Ratio est, quia delegatus non potest, præsertim quod arduum sit, agere, nisi in mandato eius comprehendatur: sed ut armatos conducat ad causæ executionem, non censetur comprehensum in mandato, si modo faci-

liore,magísque consueto uti possit, invocando auxilium potestatis ordinariæ,inprimis Ecclesiasticæ, deinde laicæ, in cuius defectum potest ipsemet remedium adhibere. arg. c. Præterea; 5.h.t. Imò etiam Episcopus, qui temporali jurisdictione non est præditus,in casu necessitatis, ad defensionem jurium suorum,& liberè exercendam jurisdictionem suam adversùs impedientes, potest assumere ministros armatos, licèt aliàs Clericis armorum usus sit prohibitus. arg.c. Dilecto; 6.de sentent. excomm.in 6.Decius in cit.c.Significavit n.7. & 8. h.t.contra Abbatem ibid. num.10.

XCVI. Assertio 3. Judex delegatus à Papa integrum annum habet ad exequendam sententiam à
» se latam,ut constat ex c.Quærenti;26.h.t.Nam cùm
» dubitatum fuisset, si delegatus Papæ aliquem ex-
» communicaret, quia sententiæ à se latæ parêre no-
» luit,utrùm eum,si postea parêre velit, possit absol-
» vere? Aliqui dicebant, quòd,cùm functus sit suo
» officio, ulteriùs ipsum absolvere non possit: alij
» verò,quòd,cùm jurisdictio ipsius duret, donec sen-
» tentiæ eius pareatur (cum effectu, Gl.hîc V. parea-
» tur) interim semper illum absolvere possit parêre
» nolentem. Sed Papa Innocentius III.secundùm æ-
» quitatem statuit: quòd delegatus Papæ non tan-
» tùm tempore quadrimestri, quod à Jure ad solven-
» dum debitum Reo concessum est (numerandum à
» die latæ sententiæ, si ab ea appellatum sit. c. Quod
» ad consultationem;15.de sentent. & re judic.l.2.&
» 3.C.De usuris rei judic.) sed per integrum annum,
» post latam à se sentẽtiam, jurisdictionem sibi com-
» missam adhuc possit exercere ad eam exequendam:
» sicut si ob contumaciamRei actor missus sit in pos-
» sessionem, custodiæ causâ, ante litis contestationẽ,
annus conceditur contumaci, intra quem si comparеat,possessionem recuperare potest, salvo tamen jure proprietatis. c. ult. §. In aliis. Ut lite non contestatâ &c.

XCVII. Ubi notandum 1. Si Judex delegatus sententiam nondum tulit, jurisdictio absolutè illi delegata,non ad certum tempus,semper durat,nec lapsu anni finitur,etiamsi processum non inchoaverit, quia rescripta justitiæ sunt perpetua, si certum tempus definitum non sit,nisi revocẽtur, id est,semper eorum usus, seu utendi facultas durat, quàm diu permanet jus agendi, vel excipiendi, super quo fundantur. c.Si autem; 9.de rescript. & l.2. junctâ Gl.V. Perennia.C.De divers.rescript.Abb. hîc n.7. Si verò Judex delegatus tulit sententiam,sed eam executus non est,tum conceditur ipsi annus ad exequendum; quo elapso, exspirat eius jurisdictio, etsi sententia executioni mandata non sit: éstque annus ille continuus,non utilis, ideóque semper currit, etiam diebus impeditis, & continet dies 365. arg. l. Cùm hæres; 4. §. Stichus; ff. de statu liberis: quia in dubio tempus à jure concessum intelligitur de continuo, nisi aliud jure expressum sit. Abb.hîc n.2.& 3. Si denique delegatus sententiam à se latam executus est, tum exspirat eius jurisdictio. c.In litteris;9.h.t.dummodo Reus condemnatus plenè sententiæ eius paruerit: nam,si paulò pòst ab executione recessit,iterum turbando eum, qui in causa vicit; tum quia perinde est,ac si non paruisset. arg.c.Divortium; 21. dist. 1.de pœnit. potest delegatus, si annus nondum finitus sit, reassumere jurisdictionem, non quidem ad cognoscendam iterum causam, sed ad hoc, ut compellat Reum ad executionem integrè, & stabiliter perficiendam.Gl.hîc V.Ad integrum annum,& Abb. n.6. Secus est, si post longum intervallum, victor iterum turbaretur à condemnato;tum enim non posset victor recurrere ad delegatum, cuius jurisdictio jam omnino extincta est, sed deberet adire Ordinarium Judicem, vel alium, qui ad id jurisdictionem haberet. Abb.c.l.& Molin. tract.5.dis.27.n.1.

Notandum 2. Delegatus quoque supremi Principis secularis, sententiam suam intra annum exequi potest,non solùm per se, sed etiam per alium,videlicet per Judicem Ordinarium, quem cogere potest sub gravibus pœnis ad exequendum.Bartol.in l. à D.Pio; 15. n. 2. ff. de re judic.Abb. in c.Si quis;4.n. 31.& in relect.ibid.n.36.de foro compet. Marant.de Ordin.judic.p.4.dis.5.n.43.Molin.tr.5.dis.26. n.4.& probari solet ex l.ult. in fine C. de judic. & §. Si verò Auth.de exhibend.reis. Novell. 53. Et quamvis Jure Civili id non ita clarè expressum habeatur, quia tamen decisum est in Jure Canonico, huius dispositione standum est,etiam in foro civili,seu seculari,quãdoquidem in Jure Civili contrarium non reperitur statutum. arg.c.1.de nov.oper.nunciat. Abb.c.l. Ratio est,quia delegatus Principis habet potestatem velut ordinariam,ideóque,&subdelegare potest.l.A judice; 5. C. de Judic. ergo ad instar Ordinarij etiam sententiam suam exequi potest.

XCVIII. An autem delegatus ab inferiore Judice ordinario. v.g.Episcopo,vel Subdelegatus à Delegato Principis sententiam à se latam exequi possit, videlicet intra annum,controvertitur inter DD. Negat de utroque Imola in cit.c. Quærenti; n.ult.h.t. de delegato ab inferiore Bart.in dicta l.à D. Pio ff. de re judic.n.14.quamvis id affirmet de subdelegato à delegato Principis. Idque probant, quia officium delegati ab Ordinario inferiore, latâ sententiâ, exspirat. cit.l.A D. Pio in princ. ubi dicitur: à D. Pio rescriptum est,Magistratus populi Romani,ut judicum à se datorum (id est,à Magistratibus populi Romani, vel aliis Ordinariis,juxta Gl.ibid. V. A se,junctâ Gl. marg.lit.b.) vel arbitrorum sententiam exequantur hi,qui eos dederunt. Idque non solùm de Jure Civili,de delegatis ab inferiore Judice seculari, verùm etiam de Jure Canonico, de Delegatis ab Ecclesiastico Judice Ordinario Papâ inferiore intelligendum esse, docet Hiltrop.in process.judic.p.1. tit.7. de Jud. deleg. n. 65. eò quòd Canones tantùm de delegato Papæ loquantur,& nullibi id expressum sit de Delegato ab inferiore Ordinario: imò contrarium decerni videtur in c. Si quis; 4. de foro compet. in fine. ubi Episcopus recusatus sententiam â Delegatis latam exequitur: & ibi n. 66. addit: neque Subdelegatum Papæ, aut Principis executionem sententiæ habere, quia neque hoc legibus, vel Canonibus expressum reperitur.

Contrariam tamen, & affirmativam sententiam tenent Gl. in cit. c. Si quis; V. Ipsius solicitudine de for.compet.& ibid.Abb. n. 32. & duobus seqq. & in relect.n.39.& in cit. c.Quærenti;n.8.h. t. Molin. cit. dis.26.n.5. discrimen esse dicunt, quoad hoc, inter Jus Canonicum, & Civile: nam de Jure Canonico delegatus ab inferiore Ordinario potest exequi sen-

tentiam

tentiam à ſe latam, non ſolùm, quando id fuit expreſsè ei conceſſum à delegante, ſed etiam eo ipſo, quòd cauſa eidem fuit commiſſa, niſi delegans ſibi ſpecialiter reſervaverit ſententiæ executionem. Ratio eſt, quia cùm alicui cauſa abſolutè committitur, cenſentur omnia commiſſa, quæ ad eius executionem, ſeu ad cauſam expediendam, & ad ultimum effectum perducendam ſpectant, ſive neceſſaria ſunt; modò delegans ea delegare, ſeu committere poſſit, nec ſibi reſervet: ergo eo ipſo, quòd delegatur ab Ordinario inferiore cauſa aliqua, neque executio ſententiæ reſervatur à delegante, cenſetur etiam ea delegata tanquam neceſſaria ad cauſam expediendam, & ultimatè perficiendam. Confirmatur, quia ſpectato Jure Canonico, à delegatis Papæ executio ſententiæ alteri ſubdelegari poteſt. c. Ex literis; 29. h.t. Et Ordinarius inferior Papâ executionem miſſionis in poſſeſſionem ex primo decreto poteſt delegare. c. Cùm veniſſent; 3. de eo, qui mittitur in poſſeſs. &c.

Neque prædictis obſtat cit. c. Si quis de foro compet. nam inprimis ibi non negatur, delegatum ab Ordinario poſſe ſententiam à ſe latam exequi, ſi Ordinarius cauſam abſolutè illi committat, & nolit per ſe ipſum cauſam executioni mandare, uti poteſt, non obſtante delegatione alteri factâ, cùm penes Ordinarium nihilominus remaneat juriſdictio ad ſententiam delegati executioni mandandam, ſi velit. Abb. in cit. c. Si quis; n. ult. & in relect. n. 39. Deinde dici poteſt, quòd ibi Ordinarius ſolùm cenſetur delegâſſe cognitionem, ac definitionem cauſæ, circa quam ſolam tanquam ſuſpectus recuſari poterat, non verò executionem ſententiæ, circa quam non poterat eſſe ſuſpectus, quippe cùm ſententia ab illo delegato jam lata fuerit. Abb. locis citt. Molin. cit. diſ. 26. n. 5. Neque etiam obſtat, quòd juriſdictio delegati, latâ ſententiâ, exſpiret; quia, etſi exſpiret quoad actum cognoſcendi, non tamen quoad actum exequendi. cit. c. Ex litteris. Abb. c. l. n. 39. Aliud verò dicendum videtur de Jure civili, quo delegatus à non Principe ſententiam à ſe latam non poteſt exequi, ſed executio illius ad Judicem Ordinarium delegantem pertinet. juxta cit. l. à D. Pio, & Gl. ibid. V. A ſe. quia de Jure Civili ea, quæ ſunt meri, & mixti imperij, delegari non poſſunt, executio autem ſententiæ ad mixtum imperium ſpectat. Abb. locis citatis. Molin. cit. loc. num. 6.

Verùm, cùm res hæc valde controverſa ſit, attendendum eſt, tum ad conſuetudinem loci, tum ad verba commiſſionis, num contineant mandatum faciendi juſtitiam, ut notat Laym. in cit. c. Si quis; de foro compet.

XCIX. Poſtremò illud hìc addendum circa executionem litterarum delegationis, quòd litteræ » Apoſtolicæ impetratæ ad gratias, ſeu beneficia, vel » ad lites in aliqua civitate, vel diœceſi, ſi contigerit, » ante illarum effectum, ex mandato Papæ illam civitatem, vel diœceſin dividi in duas, vel plures, propter divini cultûs augmentum, & populi ſalutem, » non obſtante diviſione, debeant habere eandem » vim, & eodem modo, ac formâ per executores deputatos executioni mandari, quo ante diviſionem » poterant, ac debebant. Similiter, & Judices dati per » litteras Apoſtolicas juſtitiam continentes, in cauſis quarumlibet perſonarum, quæ nunc in diœceſibus diviſis exiſtunt, poſſunt, juxta earum tenorem, » perinde procedere, ac ſi diœceſes illæ, de quibus mētio fit in litteris, integræ, ſeu indiviſæ remanſiſſent, » prout declaravit Joannes XXII. in Extravag. Sedes Apoſtolica unic. h. t. Inter communes. quæ iiſdem verbis etiam extat in Extravag. 1. Joan. XXII. de conceſſ. præbend.

Hinc patet, quòd, ſi delegatio fiat in cauſis pertinentibus ad aliquam civitatem, vel diœceſin, tametſi illa poſtea dividatur in duas, vel plures, delegatus tamen retinet poteſtatem exercendam in ſingulis locis, etiam diviſis.

§ IV.

Quando, & ubi, ſive quo in loco, Iudex delegatus iuriſdictionem ſuam exercere poſſit, vel debeat?

C. Aſſertio 1. Delegatus non habet exercitium juriſdictionis ſuæ, niſi poſtquam ei præſentatum eſt reſcriptum delegationis, prout ſumitur ex c. Super eo; 12. in fine de appellat. ubi dicitur, ſi infra certum tempus lis decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere, cùm Judices contigerit literas recepiſſe, ergo ante receptas litteras delegationis, non poteſt delegatus exercere juriſdictionem ſuam. Ratio eſt, quia, licèt reſcriptum, quoad vim comprehenſivam, ſeu ea, quæ in reſcripto continentur, & quoad habilitatem, vel inhabilitatem perſonæ impetrantis, conſiderari debeat ſecundùm tempus datæ, illúdque reſpiciendum ſit. arg. c. Si eo tempore; 9. de reſcript. in 6. tamen, quod attinet ad poteſtatem ipſius delegati, aut executoris, conſiderari debet tempus præſentationis, ſeu receptionis reſcripti, quia ex tunc, & non antè, juriſdictio, aut poteſtas ipſi collata cenſetur. Joan. Andr. in cit. c. Super eo; n. 3. cùm ea acquiri non poſſit, niſi ſcienti, imò & acceptanti per legitimam præſentationem. Quare proceſſus, ante præſentationem, ſeu receptionem commiſſionis, à delegato factus, eſt nullus, etiamſi privatim ſciat, ſe eſſe Judicem delegatum. Maranta de Ordin. Judic. p. 4. diſ. 16. n. 8. Sed neque per præſentationem reſcripti delegatorij poſtea ſupervenientem confirmatur, ſeu validatur proceſſus antea factus, quia cenſetur factus à privato, & juriſdictionem nō habente: dummodo pars opponat, quòd reſcriptū delegationis præſentatum non fuerit, ante cauſæ expeditionem, aliàs valet proceſſus ante præſentationem reſcripti factus. Marant. c. l. Cæterùm, ſi Judici delegatio facta ſit, ſine expreſſione perſonarum, aut cauſarum, juriſdictionem acquirit in habitu ſolùm: non autem actu eam exercere poteſt erga perſonas, & res, ſeu cauſas, antequam fuerint expreſſæ. c. Paſtoralis; 14. §. Quoniam, & ibi Gl. V. Juriſdictionem de reſcript.

Sed quid ſi poſt præſentatum, & receptum delegationis reſcriptum, ſuperveniat Judici delegato impedimentum, ob quod inhabilis ſit ad munus judicandi, quod tempore factæ, & præſentatæ delegationis non adfuit, potéſtne, non obſtante eo impedimento,

mento, in causa procedere, & judicare? Resp. Per superveniens impedimentum suspenditur jurisdictio Judicis delegati, & impeditur illius exercitium: sive sit impedimentum juris naturalis, ut furor, amentia; sive juris positivi, ut si Judex servus fiat, vel infamiã juris incurrat, quæ ipso facto inducit muneris privationem. l, 2. §. Si miles; ff. quibus ex causis infam. contrah. Gl. in c. Sciscitatus; 13. V. Infamem de rescript. & ibid. Abb. n. 7. & Decius n. 7. Porrò, si impedimentum superveniens Judici delegato sit perpetuum, cessat omnino ipsius jurisdictio. Gl. in cit. c. V. Impedimento: secus, si sit temporale, tunc enim suspenditur solùm quoad exercitium jurisdictio, non omnino tollitur, sed eo cessante, reassumere potest jurisdictionem in causa ipsi delegata, ut si furor, vel amentia cesset, vel infamis famæ, & potestati, ac statui pristino restituatur. Abb. in cit. c. Sciscitatus; n. 10. Decius n. 8.

CI. Assertio 2. Judex delegatus à Sede Apostolica, cui commissum est, ut causam in certo loco cognoscat, non potest, sine expresso consensu partiũ, in alio loco illam cognoscere, prout habetur in c. Statutum; 11. §. In nullo quoque; de rescript. in 6. & » dictum suprà tit. 3. n. 141. Id verò limitandum est, » nisi is, cui à Sede Apostolica mandatum est, ut in » certo loco inquisitionem instituat, vel aliud quid- » piam expediat, propter potentiam, vel malitiam » Adversarij, contra quem inquiri, vel aliter procedi » debet, aut fautorum eiusdem, in loco designato se- » curè procedere, & mandatum exequi nequeat: tum » enim delegatus, aut executor alium idoneum, & se- » curum locum ad exequendum eligere potest: ne » alioqui malitiosè executionem mandati impedi- » re volens ex dolo, vel fraude sua commodum re- » portet. Idémque faciendum, si alia quæcunque » rationabilis causa subsit, propter quam in loco » constituto mandatum commodè executioni man- » dari nequeat, ne alioqui mandatum Apostolicum » impediri, vel nimiùm differri contingat, prout statuit Bonif. VIII. in c. Statuimus; 13. h. t. in 6. Et quidem etiam sine consensu partium, si justa causa subsit, potest delegatus in alio loco, quàm qui est constitutus, mandatum exequi, sed, absque justa causa, non potest id fieri sine consensu partium, qui requiritur ad prorogandam jurisdictionem delegati. Gl. hîc in notatis. Deinde necesse est, ut locus, ad quem jurisdictio prorogatur, seu transfertur, sit subiectus jurisdictioni delegantis, vel saltem, ut ordinarius Judex loci illius consentiat, ne alienum territorium violetur. Abb. in c. P. & G. 40. n. 15. h. t. Ratio autem, cur, si quis delegatus sit à Sede Apostolica, ut causam certo loco cognoscat, non possit extra illum, sive in alio loco causam cognoscere, sine partium consensu, est, quia alioquin excederet formam rescripti, seu mandati, quæ diligenter servanda est. Gl. in cit. c. Statuimus; V. eodem. At verò cum expresso partium consensu, potest delegatus in alio loco, quàm deputato, procedere, & causam cognoscere, quia certus locus est deputatus in favorem ipsarum partium, ne si fortè longè distet à partibus, eæ, ob itineris longitudinem, magnos sumptus facere debeant, cui velut favori suo partes renunciare possunt. Vivian. In Rat. Jur. Pontif. in cit. §. In nullo quoque de Rescript. in 6.

CII. Porrò non solùm delegatus Papæ, sed etiam inferioris Ordinarij, v. g. Episcopi, potest causam sibi commissam, ut in certo loco tractetur, si ibi non possit, in alio loco commodo, & honesto cognoscere: sed non nisi cum communi consensu partium litigantium, in quorum favorem plerumque certus locus designatur: & accedente insuper consensu eius judicis, si in loco deleganti non subiecto causa tractanda sit, qui territorio illi præest, ne violetur territorium alienum. Abb. in c. P. & G. 40. n. 14. & 15. h. t. Verùm, sinè consensu partium, non potest judex delegatus alium locum deligere, cùm plerumque Ordinarius delegans adiri, & consuli possit, si impedimentum incidat, ob quod in loco designato causa cõmissa tractari non possit: aliud est in delegato Papæ, ad quem non ita facilè recurri potest. Gl. hîc V. Apostolicâ Sede. Excipi debet, nisi Ordinarius procul abesset, vel ob aliam causam, periculum in mora esset; tum enim etiam delegatus inferioris Ordinarij in alio loco processum instituere posset, ob eandem rationem necessitatis, & æquitatis, quæ hoc casu in quolibet delegato locum habet, adeóque etiam idem jus. Laym. hîc num. 3. in fine. Cæterùm, plura de loco, in quo Judex delegatus exercere potest, ac debet jurisdictionem suam, dicta sunt suprà tit. 3. §. 2.

SECTIO V.

DE APPELLATIONE IN causis delegatis.

§. I.

An, & quando appellari possit à Iudice subdelegato, vel ab Auditore?

CIII. Assertio 1. A Judice subdelegato, cui tota causa, vel pars eius est commissa, cum jurisdictione, vel causæ cognitione, appellari potest, non autem à mero Auditore, seu Executore, cui solùm pars, sive articulus non jurisdictionalis, adeóque nudum ministerium est commissum, prout sumitur inprimis ex c. Super quæstionum; 27. in princ. h. t. ubi talis casus proponitur, juxta Gl. ibid. in casu: Qui- » dam impetravit à Papa, committi causam cuidam » Judici delegato, qui audientiam causæ commisit a- » liis quibusdam, reservatâ sibi sententiâ definitivâ, » reo absente, & ignorante. Hi Judices subdelegati » citaverunt Reum, is comparens excepit, quòd sine » suo consensu deputatus esset Auditor, & allegavit » quandam Constitutionem Innocentij III. in qua » dicitur: si alicui à Papa delegata sit causa, remotâ appellatione, quòd ipse eam non possit alij commit- » tere, seu subdelegare, ut is procedat, remotâ appel- » latione. Si verò delegatus ad certum aliquem articulum non jurisdictionalem, v. g. ad meram examinationem testium, deputaverit Auditorem, quòd ab » eo non possit appellari, si partibus consentientibus » sit datus. Unde per sensum contrarium colligi vi- » debatur, quòd, si de consensu partium non sit datus » (ut in casu proposito) possit ab eo appellari, ideóque » etiam

etiam dictus Reus appellavit. Ex adverso verò allegabatur, quòd talis appellatio non valeat propter Constitutionem Alexandri III. (in c. Cùm te; 18. h.t. de qua infrà) juxta quam, si delegato à Papa causa sit commissa, isque uni alteri, vel pluribus committat, sive subdeleget causæ cognitionem, & testium examinationem, reservatâ sibi sententiâ definitivâ, & ab eo, vel ijs appelletur, delegatus, non obstante appellatione, causam per definitivam sententiam decidere poterit. Re hac delatâ ad Papam Innocent. III. is respondit: quòd per suam Constitutionem nihil omnino derogetur Constitutioni Alexandri III. quia, licèt is, cui causa committitur, remotâ appellatione, non possit illam aliis, adempto appellationis remedio, subdelegare (quia hoc est privilegium solius Principis, ut possit committere causam, appellatione remotâ, Gl. hîc V. Provocationis) si tamen delegatus à Papa, vel alius Judex quicunque (etiam Ordinarius, Gl. hîc V. Quicunque) non tam cognitionem, quàm (merum) executorem ad aliquem certum articulum (non jurisdictionalem) quempiam deputaverit (adeóque non causæ cognitionem, sed nudum ministerium commiserit) ab eo non licet appellare, nisi modum, seu formam mandati excedat (vel ut suspectus recusetur, Gloss. hîc V. Dummodo; & patet ex hoc §. Verùm) dummodo hoc casu ex partium consensu sit datus. Et de hoc casu loquitur Innocentius III. sed Alexander III. de illo, quo delegatus Papæ cognitionem articuli alicuius jurisdictionalis alteri subdelegavit, reservatâ sibi sententiâ, quòd, non obstante eâ appellatione à subdelegato, delegatus sententiam, quam sibi reservavit, ferre, & causam definire possit, ut ex dictis patet.

Porrò, si delegatus à Papa, vel litis exordium (quod propriè est litis contestatio, quamvis ad perpetuandam jurisdictionem delegati sufficiat citatio, Gl. hîc V. Litis exordium) vel causæ finem (id est sententiam definitivam) vel totam causam alteri commisit, ab ipso tanquam à Judice licitè appellatur (si gravetur, quia aliàs hodie ante sententiam non appellatur, Gl. hîc V. Provocetur) cùm & litis contestatio coram Judice debeat fieri, & causa per Judicem definiri, prout habetur in cit. c. Super quæstionum; post princ. Versic. Quòd si delegatus. Ex quo colligitur, quòd is, cui committitur litis contestatio, & causæ definitio, sit Judex, & ab eo possit appellari, Gl. hîc V. Per judicem. Additur ibidem §. Intentionis; quòd delegatus à Papa licitè possit, & principium, & medium, & finem causæ sibi commissæ, nō solùm conjunctim, adeóque totam simul causam, sed etiam divisim (unam partem uni, & aliam alij) delegare: nihil obstante, quòd dicitur, Judicem debere per seipsum cognoscere, & principium, & medium, & finem litis, quia ipse delegatus, antequam ferat sententiam, quam sibi reservavit, debet, quæ acta sunt in judicio (à subdelegatis) diligenter investigare, & perpendere.

CIV. Præterea in §. Verùm eod. c. habetur: si delegatus Papæ totam causam, vel eius partem, principium, aut finem causæ, alteri subdeleget, ut Judici, ab eo appellari potest. Sin autem alicui medium tantùm causæ (v.g. testium depositiones, sine causæ cognitione. Hostiens. hîc V. Medium) ut mero Auditori cōmittat, ab eo appellari non potest; nisi fines mandati excedat, vel meritò suspectus sit (ideóque recusari possit) Quare necesse est, ut ex partium consensu talis Auditor detur, seu constituatur, ne postea recusari possit. Ratio huius decisionis est, quia, cùm talis subdelegatus sit judex; ab eo, si partem gravet, appellari potest, tanquam à Judice. At verò talis Auditor non est propriè judex, cùm non habeat causæ cognitionem, sed quodammodo merus executor, ideóque ab eo non appellatur, quia non ipse, sed potiùs Is, qui delegavit, seu commisit executionem, censetur gravare, & ab illo appellari debet. Gl. in cit. c. Super quæstionum in princ. V. Executorem, & ibid. Abb. n. 11. Quòd si tamen talis Auditor, seu Executor limites suæ commissionis excedat, vel Indirectè gravet, potest ab eo appellari extrajudicialiter, ut evitetur injustum gravamen, quod de facto intulit, tametsi actus sit nullus, quippe contra, vel ultra formam mandati factus. Abb. hîc n. 4. Sed debet priùs talis executor tanquam suspectus recusari, &, si non velit justam recusationem admittere, ab eo potest appellari, quia tunc gravat. Abb. hîc in princ. n. 12. Nisi sit de consensu partium deputatus, tunc enim recusari non potest, nisi ex nova causa. Abb. in cit. §. Verùm. num. 2. quia per talem consensum partes fatentur, se non habere ipsum pro suspecto. c. Insinuante; 25. h. t. Unde ne talis Auditor, seu Executor recusari possit, provisum est in cit. §. Verùm; ut detur, vel recipiatur de assensu partium. Verumtamen ab eo potest appellari, si mandati fines excedat, licèt non possit recusari. Gloss. hîc V. Assensu.

CV. Portò, quod dictum est, Auditorem deputatum ex consensu partium non posse recusari, id ita intelligendum est, quòd sine justa causa non possit recusari: nam aliàs neque Auditor à delegato Papæ deputatus (etiam sine consensu partium) à partibus litigantibus recusari potest, ut suspectus, nisi coram eodem delegato justam recusationis causam ostendant, prout habetur in eod. c. Super quæstionum; §. Cùm verò, h. t.

CVI. Assertio 2. Quando delegatus Papæ, cui causa delegata fuit (cum clausula, appellatione remotâ) subdelegatum constituit, vel Auditorem dedit (cum jurisdictione scilicet) reservatâ sibi sententiâ definitivâ, ab eo delegato appellari non potest ad Papam, ex eo, quòd Auditor sine consensu partium sit datus, adeóque non impeditur ipse Auditor, quò minùs procedere possit, nisi pars appellans justam causam recusationis ostenderit coram eodem Judice delegato. Quòd si Auditor ut suspectus recusetur, vel partes injustè gravet, possūt partes causam recusationis, vel gravamen injustè ipsis illatum, deferre ad Judicem delegatum, qui Auditorem dedit. Et quamvìs Auditor meritò fuerit recusatus, nihilominus delegatus Papæ, sublato appellationis remedio, causam judicialiter expedire potest. Si tamen is justam recusationis causam admittere nolit, sed coram eodem suspecto Auditore partes litigare compellat, vel gravamen injustè illatum amovere recuset, tum à tali gravamine delegati partes appellare possunt ad superiorem Judicem, seu Papam delegantem, &, si quid post huiusmodi appellationem actum fuerit, irritum censeri debet.

Ita habetur in cit. c. Super quæstionum §. Eius ergo; ult. h.t. quia per legitimam appellationem suspenditur jurisdictio Judicis, à quo appellatur. Abb. hic n. 4.

Hinc colligitur 1. Si delegatus Papæ causam sibi commissam, non totam deleger, sed reservatâ sibi parte causæ, non potest pars litigans appellare ex eo, quòd delegatus subdelegaverit, sine suo consensu: quia cùm delegatus Papæ habeat jus subdelegandi, & sic usus sit jure suo, non gravavit partem. Vivian. in Ration. Jur. Pontif. hic §. Eius ergo.

Colligitur 2. Si Subdelegatus, sive Auditor datus à Delegato Papæ ob justam causam recusatur tanquàm suspectus, tum nihilominus potest Delegatus definire causam, quia recusato subdelegato, jurisdictio redit ad ipsum delegatum subdelegantem, quippe qui non abdicavit se omni jurisdictione, cùm non totam causam subdelegaverit: sed etsi totam subdelegâsset, jurisdictio rediret à subdelegato ad delegatum, si ille, re adhuc integrâ, recusetur; secùs, si, postquam subdelegatus uti cœpit jurisdictione. Abb. hic n. 3. Quare ad delegatum etiam spectat hoc casu definire, an subdelegatus ipsius justè recusetur, adeóque an debeat esse judex in illa causa.

Colligitur 3. Si delegatus justam causam recusationis suspecti subdelegati nolit admittere, potest ab eo licitè ad superiorem delegantem, videlicet ad Papam appellari, quia tunc injustè gravat partes. Abb. hic n. 3.

§. II.

Ad quem appellandum sit à Iudice delegato, vel subdelegato?

CVII. Assertio 1. Si Judex Ordinarius, v.g. Episcopus causam alicui delegavit, semper appellari debet à delegato ad delegantem. l. 1. & l. fin. ff. Quis, & à quo appellet. l. Imperatores; 21. §. 1. ff. de appellat. vel eius successorem in officio. cit. l. 1. junct. Gl. V. Et successor, sive totam causam delegaverit, sive partem tantùm. Ratio est, quia tametsi Ordinarius totam causam deleget, non tamen potest à se totam jurisdictionem abdicare, cùm eam propriam, ac stabilem habeat, ideoque ad eum à delegato appellari potest. Secus est in delegato, qui jurisdictionem in totum abdicare, & alteri committere potest, quippe cùm propriam nō habeat, sed demandatam, seu concessam tantùm. Ob quam causam etiam Ordinarius jurisdictionem delegatam semper revocare potest: non item delegatus Principis, qui facultatem subdelegandi habet, jurisdictionem, quam alteri in causa sibi delegata commisit, revocare potest, postquam subdelegatus eâ uti cœpit. Anchar. in c. Is, cui; 12. not. 1. h.t. in 6. & patebit ex infrà dicendis.

CVIII. Cæterùm illud circa appellationem » à delegato Papæ speciale est, si aliquibus causa de» legata sit à Papa, ut procedant, *appellatione remotâ*, » & pars illa, contra quam sententia lata est à delega» to, non obstante inhibitione appellationis, ad Pa» pam appellet: isque causam postea aliis Judicibus, » ex certa scientia, committat, (adeóque appellatio» nem ipso facto admittat) tum censendum est, Pa» pam jurisdictionem priorū Judicum revocare, ita, » ut interim executio sententiæ ab ipsis latæ suspensa esse debeat, donec causa appellationis discussa fuerit, prout statutum habetur in c. Pastoralis; 28. §. Præterea; h. t.

Ubi notandum 1. Quamvis aliàs rescriptum posterius, quod est contrarium priori, subreptitium esse censeatur, si in eo non sit facta mentio de prioris revocatione. c. Cæterùm; 3. de rescript. excipi tamē debet, nisi posterius rescriptum ex certa scientia Papæ emanârit; tum enim priori censetur Papa derogare voluisse, non absolutè, & simpliciter, sed secundùm quid, quatenus adversatur posteriori. Ut in proposito casu, prius rescriptū datum ad Judices delegatos, ut procedant, appellatione remotâ, per posterius datum ad alios Judices, ut cognoscant de justitia appellationis, revocatur, non simpliciter, sed quoad causam appellationis, sive quatenus ipsis concessum erat, ut in causa procederent, remotâ appellatione, si in posteriore rescripto apposita sit clausula *ex certa scientia*, vel ex adjunctis, seu aliis narratis appareat, Papam scivisse, quòd causa prioribus Judicibus commissa fuerit, appellatione remotâ. Quare clausula illa, *ex certa scientia*, referri debet, non ad merita causæ appellationis, quasi illa jam plenè fuerit discussa, sed eò, quòd Papa jam sciverit, prioribus Judicibus esse factam cōmissionem, cum clausula, *appellatione remotâ*, & nihilominus mandaverit aliis judicibus, ut cognoscant de justitia appellationis. Abb. hic n. 3. 4. & 5.

Notandum 2. Si in proposito casu posteriores Judices cognoscant contra appellantem, adeóque judicent, malè appellatum esse, & sententiam priùs latam confirment, tunc executio illius pertinebit ad priores Judices, juxta regulam traditam à Gloss. in c. Cùm in Ecclesia; 38. V. Alioquin de appellat. quòd Judex appellationis, qui confirmat sententiam, quam alius tulit, non debeat ipsam mandare executioni, sed primus: nam judicium, ubi latum est, etiam perfici debet. Abb. hic n. 7. quamvis alibi contrarium tenuerit. Sed hæc aliò pertinent.

CIX. Assertio 2. Quando delegatus Papæ alteri » subdelegavit causam, tanquā Judici, tum, si omnem » jurisdictionem suam, sive causam totam ei cōmisit, » nullâ reservatione factâ, non ad delegatum subde- » legantem, sed ad primum delegantem, videlicet Pa- » pam appellari debet. Si verò non totam causam, sed » aliquā ejus partem, seu articulum causæ, v.g. inqui- » sitionem, aut testium depositiones, alteri subdele- » gavit, ita, ut aliquid de causa sibi reservârit, v.g. sen- » tentiam, hoc casu, non ad Papam, sed ad delegatum » subdelegantem appellandum est: maximè, si dele- » gato causa commissa sit, appellatione remotâ. Si de- » nique medium causæ, v.g. testium examinatio, vel a- » lius articulus (non jurisdictionalis) alicui tanquam Executori, vel potiùs Auditori commissus sit, tum, » si ab eo appelletur, quia mandati fines excessit, vel » quia tanquā meritò suspectus recusatus fuit, ad de- » legatū Papæ provocandum erit, isque eam causam, » non obstante tali appellatione, definire poterit, ut » parcatur laboribus, & expensis partium. Ita habetur » in c. Super quæstionum; 27. §. Porrò; h. t. »

Ratio primæ partis est, quia, quando delegatus Papæ totam causam alteri commisit, nihil sibi reservando, in eius persona omnis jurisdictio est extincta, & ipse desinit esse judex. Abb. in cit. §. Porrò; num. 4. ideóque ad eum, tanquam privatum, per appel-

appellationem jurisdictio transferri nequit, quia partes litigantes, quæ appellant, privatæ personæ sunt, privatorum autem consensus judicem non facit eum, qui nullam jurisdictionem habet. l. 3. C. de jurisdict. omn. jud. Ratio secundæ partis est, quia, quando delegatus Papæ, seu Principis, non totam causam alteri subdelegavit, sed partem sibi reservavit, v. g. sententiam, potestas, & jurisdictio adhuc in delegato residet, & radicata manet, ideóque ad illum appellari potest. Abb. c.l. n. 4. in fine: cur autem tali casu non possit à subdelegato delegati Papæ appellari immediatè ad ipsum Papam, infrà dicetur.

Etsi verò; in cit. §. Porrò dicitur, quòd, quando delegatus Papæ reservavit sibi partem causæ, tunc sit appellandum ad eundem, si causa ei sit commissa cum clausula, appellatione remotâ; tamen idem quoque dicendum est, si causa delegata commissa sit simpliciter, sive si remedium appellationis non sit sublatum: quia utroque casu appellandum est ad ipsum delegatum, non ad Papam, ob rationem infrà afferendam, & docet Gloss. communiter recepta, & Abb. num. 5. contra Hostiens. idque sumitur ex cit. §. Porrò; in fine, ubi textus, cur ad delegatum appellandum sit, non se fundat in eo, quòd causa delegato commissa sit, appellatione remotâ, sed ut parcatur laboribus, & expensis partium, ut notat Abb. ibid. in fine.

Ex quo jam patet etiam ratio tertiæ partis, quia is, cui committitur medium causæ, sive articulus non jurisdictionalis, propriè non est, nec dicitur cognitor, sed merus executor, vel potiùs Auditor, quia habet solùm potestatem audiendi partes, non autem exercendi ullam jurisdictionem, vel cognoscendi causam, & assumendi partes Judicis, ideóque, si ab illo in casu, quo est licitum, appelletur, ad delegatum subdelegantem ei nudum ministerium appellandum est. Abb. in cit. §. Porrò. n. 1.

CX. Assertio 3. Quamvis ordinariè loquendo à Judice Ordinario immediatè appellari possit ad Papam, omisso medio, v. g. ab Episcopo, prætermisso Metropolitano. arg. c. Ad Romanam; 8. caus. 2. quæst. 6. si tamen delegatus Papæ, non totam causam, sed aliquam eius partem alteri subdelegavit, hoc casu, à subdelegato, non ad ipsum Papam, sed ad delegatum subdelegantem appellari debet. cit. c. Super; 27. §. Porrò; h. t. & sumitur etiam ex c. Cùm te; 18. eo-»dem: ubi statuitur, si delegatus à Papa uni, aut pluri-» bus Ecclesiasticis personis (ut laboribus, & expen-» sis partium parcatur) subdelegavit cognitionem » ipsius causæ, & testium examinationem (vel aliam » causæ partem) reservatâ sibi sententiâ: hoc casu, si » contingat, à Judicibus subdelegatis appellari, per » eam appellationem non suspenditur jurisdictio » delegati Papæ, quò minùs causam ipsam definire » possit. Ex quo apertè colligitur, quòd hoc casu appellandum sit ad delegatum, non ad Papam, quia appellatio à subdelegato facta ad Papam non tenet, alioquin per illam suspenderetur jurisdictio delegati, ut in causa alteri subdelegata procedere non posset, cuius hîc contrarium dicitur. Ratio est, quia Papa totam hanc causam delegato suo commisit, ita, ut vices ipsius gerat, & in eo Papalis potestas, quoad hanc causam, adsit, quippe cùm illam delegatus non totam alteri commiserit, ideo frustra hoc casu appellaretur ad primum delegantem, nempe ad Papam. Abb. hîc num. 1. & Decius num. 1. Ex quo infertur, quòd delegatus Papæ, non solùm in causa principali, sed etiam in causa appellationis repræsentat Papam, quando ab eius subdelegato appellatur, ideóque non ad Papam, sed ad delegatum appellandum est, quia idem de causa appellationis, quod de causa principali judicatur. l. 1. ff. An per alium causæ appell. &c. Dec. c. l.

Aliud verò dicendum est in subdelegato alterius delegati, quàm Papæ, nam à tali subdelegato immediatè appellari potest ad Papam, omisso medio, nempe delegato, quia tum cessat prædicta ratio, cùm talis delegatus non repræsentet vices ipsius Papæ, sed eius, qui ipsi delegavit, seu commisit causam, Decius ibid. n. 1.

CXI. Porrò, quod dictum est, à subdelegato, cui delegatus Papæ, vel Principis vices suas non in totum commisit, appellandum esse ad eundem delegatum subdelegantem, non verò ad primum delegantem, nempe Papam, id extenditur, ut, si delega- » tus causam alteri subdelegavit, donec revocet, vel » ita, ut executionem sententiæ tantùm, vel aliquid » aliud de jurisdictione, sive alium jurisdictionalem » articulum medium (v. g. litis contestationem, vel » testium receptionem) sibi reservârit, tum, si appelle- » tur à subdelegato, etiam post latam sententiam, non » ad primum delegantem, sed ad delegatum subdele- » gantem appellãdum erit, prout statuitur in c. Si de- » legatus; 7. §. Ad eum quoque h. t. in 6. Ratio est, quia delegatus subdelegans, reservando sibi executionem sententiæ, non potest censeri tunc totam jurisdictionem à se abdicâsse, cùm adhuc possit exequi, & propter talem retentionem jurisdictionis poterit causam revocare ad se, & cognoscere, &, si appellatum fuerit, etiam de appellatione cognoscere. Franc. hîc n. 6. & Imol. in cit. c. Super; 27. §. Porrò, n. 9. extr. eodem. Idémque dicendum est, etiamsi delegatus vices suas in totum alteri commiserit, sive subdelegârit, non reservatâ sibi executione sententiæ, sed adiectâ clausulâ, *donec revocaverit*, quia, cùm reservare posse sit jurisdictionis. l. Judicium; 58. ff. de judic. delegatus reservando sibi potestatem revocandi, aliquid de jurisdictione retinuit. Gl. hîc V. Revocandas; & sic etiam hoc casu non ad ad primum delegantem, sed ad delegatum subdelegantem appellandum erit. Franc. hîc num. 6. Et quidem etiam tunc, si post latam sententiam definitivam, ab eo appelletur, ut patet ex cit. §. Ad eum ibi, *etiamsi post sententiam &c.* Barb. ibid. n. 15. Verumtamen, si articulus jurisdictionalis, quem delegatus sibi reservavit, jam peractus sit, non ad ipsum postea, sed ad primum delegantem appellandum est, cùm delegatus censeatur functus suo officio, postquã actus jurisdictionis reservatus ab eo fuit expeditus, tunc enim exspirat quoque jurisdictio delegata. Jo. Andr. in cit. §. Eum quoque: n. 1. & Franc. ibid. n. 7.

CXII. Atque hæc quidem procedunt de Jure Canonico. at verò Jure Civili generaliter statutum videtur à subdelegato Principis, non ad ipsum delegatum subdelegantem appellandum esse, sed ad quem ab eodem delegato jure appellaretur, id est, ad primũ dele-

delegantem. l. 1. §. 1. ff. Quis, & à quo appell. & aliis juribus allegatis apud Barb. in cit. c. Si delegatus; n. 7. h. t. quamvis in l. 1. C. Qui pro sua jurisd. dicatur, à subdelegato Principis ad subdelegantem appellandum esse, nullâ factâ distinctione, an delegatus subdelegans totam causam commiserit, vel aliquid sibi de jurisdictione reservaverit. Verùm communior sententia DD. tenet, leges civiles, quæ aiunt, ad delegatum esse appellandum, intelligendas esse, quando non totam causam commisit, sed aliquid sibi de jurisdictione reservavit: illas verò, quæ dicunt, non ad delegatum, sed ad primum delegantem, omisso medio, appellandum esse, intelligi debere, quando delegatus nihil sibi de jurisdictione retinuit, conformiter Juri Canonico in c. Super; 27. §. Porrò, h. t. ut tenet Gloss. ibid. V. Ad eum. Abb. ibid. n. 4. Marant. de Ordin. judic. p. 4. dis. 5. num. 27. Molin. tract. 5. dis. 21. num. 6. Barb. in cit. c. Si delegatus; 7. num. 9. & 10. h. t. in 6. Ratio est, quia quando delegatus Principis subdelegat causam, unam, vel plures, reservando sibi aliquid de jurisdictione, tum non abdicat se totâ jurisdictione, sed solùm judicem constituit, cui vices suas committit, ideóque ab hoc rectè appellatur ad subdelegantem tanquam eius Superiorem. juxta l. 1. C. Qui pro sua jurisd. quando verò totam jurisdictionem transfert in subdelegatum, tum omnino desinit esse Judex, adeóque non ad ipsum delegatum, sed ad eius Superiorem, nempe primum delegantem appellari debet, juxtà cit. l. 1. §. 1. ff. Quis, & à quo, Abb. c. l. & Barb. c. l. Quare, cùm inter leges Civiles, & SS. Canones non debeat facilè differentia constitui, ubi diversum expressè statutum non reperitur, sed potiùs unum jus per aliud explicari, & suppleri debet, ideo etiam in proposito Jus Civile secundùm Canonicum explicandum, & intelligendum est. arg. c. 1. de nov. oper. nunc. Abb. c. l. n. 4. & Barbos. in cit. c. 7. n. 11.

» CXIII. Assertio 4. Si duo à Papa, seu Princi- » pe sint delegati, cùm clausula, remotâ appellatio- » ne, & unus committat vices suas alteri condelega- » to (scilicet in totum, quod semper videtur facere, » quando simpliciter committit vices suas. Hostiens. » hîc V. Vices suas) ille, cui vices committuntur, non » potest, nec debet, appellatione remotâ, procedere, » nec causam alteri subdelegare: quamvis in dele- » gatione facta duobus expressè contineatur, ut, si » ambo non possunt pariter interesse, alter solus, » appellatione remotâ, possit procedere: quia, quod » potest (is qui recipit commissionem, ante eius re- » ceptionem) ex sola jurisdictione sibi à Principe de- » legata (scilicet appellatione remotâ, cognoscere, & » causam alij subdelegare) non potest cum jurisdi- » ctione sibi à condelegato commissa (post receptio- » nem subdelegationis.) Quare si ab eo, cui vices » suas alter delegatus commisit, appelletur, non ad » condelegatum, sed ad primum delegantem appel- » lari debet. Ita statuitur in cit. c. Super quæstionum, » 27. §. Si verò; h. t. Ratio prioris partis est, quia, licèt delegatus Principis possit procedere, appellatione remotâ (nam cum illa clausula est delegatus) & quidem solus, si alter delegatus impeditus sit, ob adjunctam aliam clausulam expressam quoque in textu huius c. non tamen potest ita procedere, si subdelegationem à socio acceptavit, quia privilegium illud procedendi, appellatione remotâ, censetur à Principe concessum delegato suo, ob fidem, & industriam personæ ipsius, quòd non aliter judicaturus sit, quàm ipse Princeps: quare non potuit delegatus hoc privilegium, quippe personale, & alteri incommunicabile, collegæ suo subdelegare, & sic delegatus Principis, propter admixtionem imperfectioris jurisdictionis, nempe subdelegatæ, non potest procedere, remotâ appellatione, nec subdelegare causam alteri, perinde, ac si tota eius jurisdictio esset solùm subdelegata, licèt aliàs ratione potestatis delegatæ sibi à Principe, utrumque posset. Abb. hîc num. 3. & 4. nam ante acceptionem subdelegationis, procedit tantùm, ut delegatus Principis: postea verò, ut subdelegatus delegati, quia, quando concurrit jurisdictio delegata cum subdelegata jurisdictione in eadem persona, in effectu censetur esse jurisdictio subdelegata potiùs, quàm delegata. Et habet tunc locum commune illud axioma Philosophicum, quòd effectus sequitur deteriorem partem suæ causæ, sive quòd bonum, seu perfectum sit ex integra causa, malum autem, seu imperfectum ex quolibet defectu: ut in proposito delegatus Principis non potest, propter adjunctam subdelegationem, quæ est minùs perfecta, quam delegatio, præstare ea, quæ alioquin ratione delegationis suæ posset. Laym. in cit. §. Si verò in fine.

CXIV. Ratio posterioris partis, cur non possit à delegato, cui subdelegatio facta est, appellari ad condelegatum subdelegantem, est, quia vel ei tota causa commissa fuit à condelegato, vel pars solùm. Si primum, cessavit omnis jurisdictio subdelegantis, quia nihil sibi de illa reservavit. Si secundum, rursum ad illum appellari non potest, quia sequeretur, quòd subdelegans cognosceret de facto collegæ sui, cùm tamen par in parem imperium non habeat. c. Innotuit; 20. de elect. & appellatio fieri debeat ad Superiorem Judicem, & non ad parem, uterque autem delegatus pares sunt in causa ipsis delegata, ideóque ab uno ad alterum appellari non potest. Gl. in cit. §. Si verò V. Si non possunt, & Abb. ibid. n. 5. Neque etiã dici potest, quòd hoc casu appelletur à subdelegato ad delegatum, non quà talem, sed tanquam ad subdelegantem, qui, ut sic, est superior subdelegato; nam, cùm jurisdictio delegati, cui subdelegatio facta est à socio, individua sit, & is unam sententiam proferat, adhuc re ipsâ appellaretur à pari ad parem in hoc casu: vel, si ab eo non posset appellari, subdelegatus procederet, remotâ appellatione, quod dici non potest, ob rationem suprà allatam. Quare hoc casu ad primum delegantem, videlicet Papam, seu Principem appellandum est. Porrò etsi delegatus Principis possit subdelegare, sive vices suas alteri committere, etiã in totum, non tamen potest jurisdictio subdelegata iterum subdelegari, sive non potest delegatus etiam Principis dare subdelegato potestatem iterum subdelegandi alteri, quia est delegatus ab alio, quàm à Principe, prout sumitur ex cit. §. Si verò, & dictum suprà num. 20. Similiter, etsi delegatus Principis possit causam cognoscere, appellatione remotâ, si ipsi cum tali clausula causa sit commissa: non tamen potest alteri causam cõmittere, seu subdelegare, ut procedat, appellatione remotâ, cùm solus Princeps supremus

mus poſſit removere, ſeu tollere remedium appellationis. Abb. hîc n. 5.

§. III.

Quibus caſibus à ſubdelegato, non ad ſubdelegantem, ſed ad primum delegantem ſit appellandum, & ad quem ab arbitris appellatio fieri debeat?

Dictum eſt §. præced. regulariter, ſeu ordinariè à ſubdelegato, cui cauſa non tota commiſſa erat, ſed reſervatâ ſubdeleganti ſententiâ, vel ejus executione, aut alio articulo juriſdictionali, appellandum eſſe ad ſubdelegantem, ut conſtat ex c. Cùm te; 18. et c. Super quæſtionum; 27. §. Porrò; h. t. ſunt tamen plures hujus regulæ limitationes, de quibus hoc §. agemus.

» CXV. Aſſertio 1. Si is, v. g. Epiſcopus, vel » Abbas, cui, licèt nomine proprio non expreſſo, à » Sede Apoſtolica cauſa delegata fuerat, non in to- » tum vices ſuas alicui ſubdelegaverit, ſed reſervatâ » ſibi v. g. ſententiâ: interim verò accidat, ut dele- » gatus ſubdelegans excommunicationem (majo- » rem) incurrat, vel moriatur: hoc caſu, ſi à ſubde- » legati ſententia appelletur, ad primum delegan- » tem, videlicet ad Papam appellari debet, ne, ſi diu- » tius exſpectandum ſit, donec delegatus ab excom- » municatione abſolvatur, vel ſucceſſor, ſive alius » Prælatus in locum demortui ſubſtituatur, cauſæ » expeditio, cum partium litigantium præjudicio, ni- » mis diu protendatur. Ita ſtatuitur in c. Si is, cui; 10. h. t. in 6.

CXVI. Notandum 1. Duo hîc caſus afferuntur, in quibus à ſubdelegato, non in totum, non ad ſubdelegantem, ſed eo prætерito, quaſi deficiente gradu proximo, ad primum delegantem deferenda eſt appellatio, nempe cùm delegatus eſt mortuus, vel excommunicatus. Anchar. hîc num. 2. idémque eſt, ſi ſit ſuſpenſus, vel hæreticus. Barb. hîc in Collect. n. 6. Ratio eſt, quia etiam quædam, quæ aliàs ſunt contra jus commune, mutantur, ſeu ſpecialiter conſtituuntur, ob vitandum præjudicium, quod probabiliter litigantibus, vel alijs imminet, c. Abbate; 3. de ſent. & re judic. in 6. Gloſſ. hîc in notat. Quòd ſi delegatus cauſam ſubdelegavit in totum, nullâ reſervatione factâ, indiſtinctè appellari debet ad primum delegantem, ut ex ſuprà dictis patet. Gloſſ. hîc V. Non in totum.

Notandum 2. Non ſolùm in prædictis duobus caſibus excommunicationis, vel mortis delegati, ſed etiam propter diuturnam abſentiam, aut longinquam diſtantiam ejuſdem delegati, eo prætermiſſo, à ſubdelegato ad primum delegantem appellari poteſt; ſecus, ſi brevis ſolùm ſit, vel modica abſentia, tum enim ad ipſum, qui cauſam ſubdelegavit, appellari poterit. Anchar. hîc not. 4. & Franc. not. 3. & univerſim, ſi impedimentum juriſdictionis ſit ſublatum, vel non diu duraturum, ut quia v. g. delegatus mox ab excommunicatione abſolvetur, vel alius ſucceſſor ei brevi ſubſtituetur, tum non ad primum delegantem, ſed ad delegatum ſubdelegantem appellatio deferri debet, quia propter modicum, vel non diuturnum impedimentum cauſæ protrahendæ, non eſt recedendum à Jure communi. Gl. hîc V. Durante; & Anchar. c. l. Laym. n. 1.

Notandum 3. Si Epiſcopus, vel alius Judex ordinarius, cùm ut ſuſpectus eſſet recuſatus, cauſam principalem delegavit, tum ab hujuſmodi delegato, non ad ipſum Epiſcopum, vel Ordinarium delegantem, ſed eo tanquam ob ſuſpicionem impedito prætermiſſo, ad Archiepiſcopum, vel alium Superiorem ejus immediatum eſt appellandum, ut tradunt plures DD. apud Barb. in Collect. hîc n. 8.

CXVII. Aſſertio 2. Si duo ex tribus Judi- » cibus à Sede Apoſtolica delegatis, vices ſuas alijs » duobus ſubdelegaverint, non in totum (id eſt, non » totam cauſam, ſed tantùm partem, ſeu articulum » cauſæ juriſdictionalem) tum, ſi tertius delegatus, » cum duobus ſubdelegatis, ad articuli illius cogni- » tionem proceſſerint, & ab ipſis (ſcilicet delegato, » & ſubdelegatis) appelletur, non ad condelegatos, » vel ſubdelegantes, ſed ad Papam velut primum de- » legantem appellandum eſt, prout ſtatuitur in c. Si » duo; 3. h. t. in 6. quæ eſt ſecunda limitatio doctri- » næ ſuprà traditæ, niſi cum ſubdelegato, uno, vel pluribus cognoſcat delegatus, licèt aliàs ordinariè, ſi non tota cauſa, ſed tantùm pars, ſive articulus cauſæ delegatus ſit, à ſubdelegatis appellari ſoleat ad ſubdelegantem, cit. c. Super quæſtionum; §. Porrò; h. t. Ratio hujus exceptionis eſt, tum quia, quoties in aliqua cauſa concurrunt plures judices habentes diverſam juriſdictionem, attenditur, quoad appellationem, juriſdictio dignior; delegata autem dignior eſt, quàm ſubdelegata, dignius enim, ſeu potentius trahit ad ſe minùs dignum, ſeu potens, quando ſimul concurrunt, etſi hoc numero excedat; ut in propoſito, ſi unus ex tribus delegatis cauſam cognoſcat, cum duobus ſubdelegatis. Gloſſ. hîc In notatis. Anchar. num. 3. Barb. ibid. n. 2. & 5. tum quia appellatio eſt à minore ad majorem, ſeu Superiorem provocatio, l. 1. §. Si quis; ff. de appell. c. Anteriorum; 28. cauſ. 2. q. 6. in præſenti verò caſu, ſi ad condelegatum appellaretur, ſaltem pro parte appellaretur à pari ad parem, nempe à delegato ad condelegatos, quod fieri non poteſt. Gloſſ. fin. in cit. c. Si duo. Sic etiam, quando in eadem cauſa concurrunt Ordinarius, & delegatus Papæ, ſeu Principis, appellatio, non ad Superiorem ordinarij, ſed ad delegantem, videlicet Papam, interponi debet, quia delegata juriſdictio dignior eſt, ideóque trahit ad ſe juriſdictionem ordinariam velut minùs dignam; uti fit, ſi Inquiſitores fidei, & Ordinarius, vel Ordinarij ſimul procedant, etſi hi numero plures ſint. Anchar. hîc not. 3. Abb. in cit. c. Super quæſtionum; §. Si verò; num. 5. h. t. Quomodo etiam, ſi Judex Eccleſiaſticus, & ſecularis ſimul cognoſcant, appellatio deferri debet ad Superiorem Judicem Eccleſiaſticum veluti digniorem, ut docet Bart. in l. 1. §. Si quis; n. 13. ff. de appellat. & alij apud Barboſ. hîc n. 4.

CXVIII. Extenditur autem limitatio, ſeu deciſio cit. c. Si duo; 1. ut etiam locum habeat, ſi unus tantùm ex tribus delegatis ſubdelegavit non in totum

tum vices suas alteri; vel duo illi, non alijs duobus, sed uni tãtùm vices suas cõmiserunt, tum enim multò magis appellandum est à subdelegato ad primum delegantem, non ad delegatos, utpote æquales, quia tunc cessat ratio dubitandi desumpta ex majore numero subdelegatorum, cùm unus tantùm sit subdelegatus. Gl. hic V. Ex tribus; Barb. n. 6.

Extenditur 2. Si duo tantùm sint delegati, & unus ex illis subdelegavit vices suas in totum alicui alteri: alter verò delegatus tantùm partem, reservatâ sibi parte aliquâ jurisdictionis, tunc quoque, si à subdelegatis appelletur, non ad illum delegatum, qui partem jurisdictionis retinuit, sed ad primum delegantem appellandum est, quia hoc casu, attenditur solùm, quoad appellationem, subdelegatio illius, qui in totum subdelegavit. Franc. hic in Gl. 2. Barb. ibid. n. 7.

Extenditur 3. Si ex tribus delegatis duo vices suas non extraneis, sed tertio collegæ, seu condelegato suo committant, sive in totum demandent (de quo non potest esse dubium, quia tunc semper appellatur ad primum delegantem, c. Super; 27. §. Porrò; h. t. Gloss. hic V. Non in totum,) sive reservando sibi aliquid de jurisdictione: tum enim non ad condelegatos subdelegantes, sed ad primum delegantem appellandum est, quia cùm in persona tertij delegati concurrat delegata, & subdelegata, jurisdictio, prior solùm attenditur, tanquam dignior. Gloss. hic V. Duobus alijs; & Barbos. num. 8. & 9. Quòd si verò in rescripto delegationis tribus à Papa factæ, apposita esset clausula: *quòd si non omnes, &c. duo, vel unus solus procedat:* & duo ex delegatis subdelegarent alijs, tertius verò non committeret vices suas alij: tum ab illis duobus subdelegatis ad delegatos subdelegantes rectè appellaretur, & non ad primum delegantem, cessat enim prædicta ratio. Barbos. hic num. 10. quia solùm appellaretur ad delegatos, qui sunt majores subdelegatis, à quibus appellatur.

„ CXIX. Assertio 3. Si delegatus Papæ causam „ alteri subdelegavit, non in totum, sed reservatâ „ sibi jurisdictione aliquâ, v. g. sententiâ, vel execu„ tione, & pars citata à subdelegato coram eo exci„ piat, quòd non teneatur eum admittere, seu coram „ ipso respondere, eò quòd Papa delegans mortuus „ fuerit, antequam per ipsum delegatum, vel subde„ legatum in causa processum, sive causa cœpta fuis„ set; hoc casu, si pars litigans à sententia subde„ legati appellet, non ad delegatum subdelegantem, „ cùm jurisdictionem habere negetur, sed ad pri„ mum delegantem appellari debet. Idémque di„ cendum in alijs omnibus casibus, in quibus dele„ gatus jurisdictionem habere negatur: ubi etiam „ ratio additur: quia, si appellari deberet ad ipsum „ delegatum delegantem, appellans esset sibi ipsi „ contrarius, quia appellando fateretur, delegatum „ jurisdictionem habere, quod tamen antea, exci„ piendo contra eundem, negaverat. ita statuitur in c. Si à subdelegato; 14. h. t. in 6. contraria autem allegans non est audiendus, c. Solicitudinem; 54. in fine de appellat. l. 1. C. de furtis. Gloss. fin. hic. Atque hæc est tertia exceptio, seu limitatio regulæ suprà traditæ, quòd si delegatus Papæ causam, non in totum subdelegavit, & appelletur à subdelegato, appellandum sit ad delegatum subdelegantem. Gloss. hic in princ.

Porrò alias causas, ob quas negari potest, jurisdictionem delegato competere, & consequenter etiam subdelegato, recenset Gl. hic V. In alijs casibus, ut, si dicatur, delegatum subdelegantem, tempore rescripti dati, excommunicatum fuisse, vel aliàs incapacem delegationis ipsi factæ, vel commissionem delegato factam revocatam esse à primo delegante, vel ob alias similes causas, quibus jurisdictio subdelegati impugnari potest, ob defectum jurisdictionis subdelegantis, quia exceptio, quæ obstat subdeleganti, & afficit, seu concernit jurisdictionem ipsius, etiam obstat subdelegato, à quo hic jurisdictionem accepit, infirmatâ enim jurisdictione auctoris, infirmatur etiam jurisdictio successoris. Anchar. hic not. 1. & seqq.

CXX. Hinc præterea colligitur 1. Quòd etiam ipse Judex subdelegatus possit, si negetur, ipsi jurisdictionẽ competere, de hoc cognoscere, & pronunciare, quia fungitur vice delegati subdelegantis, sicut ergo ipse cognoscere potuisset, si coram ipso talis exceptio proposita fuisset, ita & ipse subdelegatus. Anchar. hic in fine.

Colligitur 2. Allegans, judicem non habere jurisdictionem, ad eum appellare non potest, quia appellatio debet interponi ad Judicem, qui habeat jurisdictionem in causa, in qua appellatur, unde, si neget, eam ipsi competere, tanquam sibi ipsi contrarius repelli debet. Franc. hic n. 1. not. ult.

Colligitur 3. Quamvis delegare, vel subdelegare causam alteri sit actus jurisdictionis, tamen per talem actum, si primus delegans moriatur, ante partium citationem, non perpetuatur jurisdictio, etiamsi sit subdelegatio facta, ut satis colligitur ex hoc c. ibi: *antequam per eum*, scilicet subdelegatum, *vel per ipsum delegatum, in aliquo processum fuisset*, ergo, si moriatur primus delegans, antequam delegatus subdelegans, vel subdelegatus in causa processit, sive jurisdictione uti cœpit, exspirat jurisdictio, ut contra Gloss. hic V. Processum; docet Franc. hic n. 2. in Gl. V. eod. de quo infrà.

CXXI. Assertio 4. Si appelletur ab arbitris, „ qui secundùm formam juris, & ex ipsius præscri„ pto, à partibus sunt eligendi, ut de causa suspicio„ nis Judici (delegato à Papa) objecta cognoscant „ (juxta c. Suspicionis; 39. h. t. et c. Si contra; 4. „ eod. in 6.) vel, si appelletur ab arbitris, qui eligi de„ bent, quando diversi Judices super revocatione lit„ terarum Apostolicarum in unam sententiam con„ cordare nequeunt (juxta c. Pastoralis; 14. in princ. „ de rescript.) his casibus, si gravaverint, ad Sedem „ Apostolicam est appellandum. Ita statuitur in c. Ab arbitris; 11. h. t. in 6. Ratio est, quia, sicut Judices isti sunt suspecti circa causam principalem, ita etiam circa accessoriam, à qua appellatur. Gl. hic in casu: ut quia arbitri gravârunt partes, sive ante sententiam, nimis brevem dilationem dando, c. 1. de dilation. sive quia iniquam sententiam tulerunt, pronunciando, Judicem esse suspectum, qui suspectus non est probatus, vel è converso. Gloss. hic V. Gravaverint. Quare non ad Judicem recusatum in causa suspicionis, nec ad Judices discordantes, in causa revocationis litterarum Apostolicarum, sed ad

ad Papam est appellandum, quia isti arbitri, etsi eligantur à partibus, cùm de illarum præjudicio agatur, tamen potestatem habent, non à partibus, sed ab ipso jure, ideóque rectè ad Papam ab illis appellatur, qui est velut lex animata in terris. Gloss. hîc V. Juris; & quia funguntur vice delegatorum ipsius S. Pontificis, & loco eorum subrogantur, licèt non possint subdelegare, sicut etiam aliàs à delegatis Papæ ad eundem appellatur. Franc. hîc in Gloss. 2. & Barb. n. 7. Idémque dicendum est de arbitris juris electis ad audiendam causam, quam Episcopus movet contra suum subditum, quia illo etiam casu ex necessitate, & dispositione juris eligendi sunt arbitri, c. Si Clericus; 46. caus. 11. q. 1. ideóque etiam ab illis ad Sedem Apostolicam appellandum est. Gl. fin. hîc. non ad Episcopum, qui in sua causa Judex esse non potest: neque etiam ad Archiepiscopum, qui non potest adiri per viam appellationis, nisi quando ab Episcopo appellatur, c. 1. in princ. de offic. Ord. Barb. hîc n. 9. in fine.

Nec refert, quòd ab arbitris appellari non possit, l. 1. C. de recept. arbitr. Nam, licèt ab arbitris voluntarijs, seu Compromissarijs, qui liberâ partium voluntate, seu conventione eliguntur, non appelletur: ab arbitris tamen necessarijs, qui ex juris præcepto, seu dispositione, vel ex præscripto alicujus statuti, vel judice cogente, à partibus eligi debent, appellari potest ad Judicem ordinarium, seu eum, qui ad arbitros eligendos partes coëgit: idque, tum quia arbitrorum juris pronunciatio magis ad naturam sententiæ judicialis accedit, ut tradit Mynsing. cent. 4. observ. 68. tum quia æquum est, ut potiùs per remedium appellationis succurratur ijs, qui arbitros eligere compulsi sunt, quàm ijs, qui sponte in eos consenserunt. Gloss. fin. hîc, & Anchar. in fine.

§. IV.

An delegatus Papæ possit absolvere eum, qui dicit, se ab Ordinario suo injustè, vel post legitimam appellationem, excommunicatum esse?

CXXII. De hoc agitur in c. Cùm contingat; 36. h. t. ubi talis casus proponitur: Aliquis conquestus fuit apud Papam, se à suo Episcopo, post appellationem ad Sedem Apostolicam legitimè interpositam, vel aliàs injustè excommunicatum fuisse: Pontifex autem Judicibus delegatis mandavit, ut, si res ita se habeat, juxta formam Ecclesiæ, eundem absolvant, vel, sententiam excommunicationis nullam esse, declarent. At verò Episcopus paratus erat probare, quòd ante appellationem factam, vel aliàs eum excommunicaverit. Unde quæsitum fuit, an liceat Judicibus delegatis excommunicatum absolvere, vel denunciare, sententiam excommunicationis esse nullam, non admissis probationibus Episcopi? Respondet Papa Innocentius III. si quis conqueratur, se, post appellationem legitimè ad Sedem Apostolicam interpositam, excommunicatum fuisse, probationes utriusque partis admittendas esse, antequam absolvatur, ex quibus apparebit, an conquerens indigeat absolutione, quia injustè fuit excommunicatus: vel potiùs, an declarandus sit, illâ non fuisse ligatus, eò quòd excommunicatio fuerit omnino nulla (quia nimirum post interpositam appellationem lata fuit, vel quia intolerabilem juris errorem continet, juxta c. Per tuas; 40. de sentent. excomm.) Si verò excommunicatus dicat, se injustè, seu illicitè excommunicatum fuisse, tum ordinariè statim absolvendus est, antequam ejus probationes admittantur: præterquam si asserat, in sententia excommunicationis intolerabilem errorem esse expressum; ad quod probandum admitti debet, antequam absolvatur. Verùm, si quis dicat, se injustè excommunicatum fuisse, Episcopus ad probationes, quòd justè ipsum excommunicaverit, admitti non debet, antequam ille absolvatur. Nam, etsi certò constaret, justè, ac licitè eum excommunicatum esse, nihilominus tamen humiliter petenti absolutionem ea impertienda esset (si satisfacere paratus sit.) Quare hoc casu non, nisi post absolutionem, probationes utriusque partis sunt admittendæ, ut appareat, justéne, an injustè reus ab Episcopo fuerit excommunicatus.

CXXIII. Porrò ex hoc c. colliguntur duæ regulæ. Prima est, quòd conquerens, se injustè excommunicatum esse, ita tamē, ut neget, validè latam fuisse excommunicationem, hoc casu, ante omnia, absolvi debet, juxta formam Ecclesiæ, præstitâ scilicet cautione, quòd Ecclesiæ mandatis sit pariturus, c. Ex tenore; 10. de sentent. excomm. et c. Ex parte; 23. de verb. signif. Ratio est, quia excommunicatio, injusta quidem, sed non ipso jure nulla, ligat saltem in foro externo, & ideo, antequam admittantur probationes, absolvendus est reus, quia etsi postea probetur, excommunicationem fuisse injustam, nihilominus absolutio petenda est, & impertienda, cùm, ut supponitur, excommunicatio fuerit valida, frustra autem exspectatur eventus, cujus nullus est effectus. Abb. hîc n. 1. 2. & 4. ubi tamen id limitat: nisi excommunicator, vel is, ad cujus petitionem lata fuit excommunicatio, paratus sit probare, illam latam esse, propter notorium delictum, aut contumaciam, tunc enim non debet absolvi, probatâ excommunicatione, nisi priùs satisfecerit.

Secunda regula est, si quis proponat, sententiam excommunicationis in se latam esse nullam, sive, quia lata est, post appellationem legitimam; sive, quia error intolerabilis in illa est expressus, qui duo casus exprimuntur in hoc c. sive ob alias causas excōmunicatio dicatur nulla, his casibus, recipi debent probationes utriusque partis, super invaliditate excommunicationis, antequam declaretur nulla. Ratio est, quia, si probetur, invalidam fuisse excommunicationem, non est opus absolutione, cùm sentētia ipso jure nulla ligare non potuerit: & ideo, ut constet, an reus indigeat absolutione, priùs admitti debet probatio. Abb. hîc n. 2. ubi etiam id limitat, nisi probare volens nullitatem excommunicationis, præstitâ cautione, petat se absolvi ad cautelam, tum enim absolvi debet, ante omnem probationem, c. Solet; 2. de sentent. excomm. in 6.

His

His addi debet tertia regula, si excommunicatus simpliciter petat absolutionem, non allegando, an injusta, vel irrita fuerit excommunicatio, tum enim censetur illam fateri, arg. l. Ad solutionem; ſ. C. de re judic. ubi dicitur, quòd, qui petit dilationem ad solvendum à judice, ejus sententiæ acquiescere manifestè probatur. Barbatia apud Laym. hîc n. 1. adeòque statim absolvendus erit, si satisfacere paratus sit, ut ex dictis patet.

SECTIO VI.

DE PROROGATIONE jurisdictionis Judicis delegati, & ejusdem recusatione.

§. I.

De prorogatione, sive extensione jurisdictionis delegatæ.

CXXIV. Assertio 1. Jurisdictio delegata non potest, etiam ex partium consensu, prorogari, seu extendi ad personas in rescripto delegationis non expressas, ut constat ex c. P. & G. 40. h. t. Nam, cùm „ Publius, & Gaspar Mercatores litteras Apostoli„ cas impetrâssent, contra Episcopum Londonen„ sem ad Abbatem S. Genovefæ, eò quòd mutuum „ ab ipsis concessum dicto Episcopo, is promisso lo„ co, & tempore eisdem non solverit: pendente hoc „ judicio, quidam laicus, qui & ipse Mercatori cer„ tam pecuniæ summam debebat, coram eodem Ab„ bate delegato Apostolico, voluit jurisdictionem „ (scilicet delegatam, non ordinariam. Gloss. hîc V. „ Jurisdictionem) ejusdem in se prorogare, ita, ut, si „ intra tempus constitutum, debitam pecuniæ sum„ mam non solverit, ipse Abbas, tanquam delegatus „ Papæ, excommunicationis, & interdicti sententiam „ in ipsum, & terram ejus promulgaret. Re hac de„ latâ ad Gregorium IX. is respondit, censuras ab „ Abbate eâ occasione in dictum laicum latas, inva„ lidas esse: nam etsi aliàs Abbas ille jurisdictionem „ aliquam (scilicet ordinariam) habere dicatur (& sic potuisset idem Laicus in illum consentire, & illum sibi judicem constituere, prorogando jurisdictionem ejusdem ordinariam. Gloss. hîc V. Jurisdi„ ctioni) quia tamen is Abbatis jurisdictioni subje„ ctus non fuit, non potuit jurisdictionem delegatam „ ipsius prorogare, quia delegata jurisdictio non po„ test ad alias personas (quàm quæ in rescripto de„ legationis continentur) prorogari, seu extendi. Quare in casu hujus c. Laicus ille, quod voluit, scilicet jurisdictionem delegatam Abbatis prorogare, non potuit; quod verò potuit, scilicet ordinariam jurisdictionem ejusdem prorogare, non voluit, nec intendit; & sic utraque prorogatio invalida fuit; prior, ob defectum potestatis; posterior, ob defectum voluntatis, cùm ad validam prorogationem, & potestas, & voluntas prorogantis requiratur. Gl. hîc V. Jurisdictioni præesse; & Hostiens. V. Jurisdictionis prorogatio. Ratio autem, cur delegata jurisdictio de persona ad personam prorogari, seu extendi non potest, est, quia, cùm sit strictæ interpretationis, & potiùs ad delegantem pertineat, quàm ad delegatum, ideo sine consensu delegantis, ultra personas, vel causas in rescripto, seu mandato commissionis expressas prorogari, seu extendi non potest: nam delegatus jurisdictionem non absolutam, sed limitatam ad certas causas, & personas habet, quæ limitatio exactè servanda est. Hostiens. hîc V. Ad alias personas. Abb. ibid. n. 5.

CXXV. Excipitur 1. Nisi personæ non expressæ in rescripto delegationis per accidens, seu accessoriè veniant, ob proprium interesse, quod in causa delegata habent; tum enim jurisdictionem delegati prorogare possunt, ut, si tertius aliquis, cujus interest, jus suum proponat coram delegato, vel, si fidejussor datus coram delegato ad satisfaciendum compelli debeat. Felin. in cit. c. P. & G. n. 5. limit. 2. & 3. h. t. Abb. ibid. n. 13.

Excipitur 2. Nisi sit delegatus ad universitatem causarum, illius enim jurisdictio prorogari potest. Gloss. in l. 1. V. Qui tribunal; ff. de judic. nam ista jurisdictio ordinariæ æquiparatur, & quasi ordinaria censetur, secundùm Gloss. in c. Cùm causam; 62. V. Delegatus; in fine de appellat. ac proinde, sicut ordinaria jurisdictio, cum partium consensu, ad personas, alioquin non subjectas, prorogari, seu extendi potest, cit. l. 1. junctâ Gloss. ff. de judicijs. Felin. in cit. c. P. & G. num. 4. limit. 6. h. t. quamvis Abb. ibid. n. 5. hanc exceptionem non admittat, tum quia in cit. c. hîc indistinctè dicitur, quòd jurisdictio delegata prorogari non potest: tum quia eadem ratio prohibitionis videtur locum habere, tam in delegato ad universitatem causarum, quàm in delegato ad certam causam, nempe quia jurisdictio delegata non est delegati, sed delegantis, cujus is vices gerit, ideóque sine hujus consensu prorogari non potest. Nibilominus negari non potest, quin jurisdictio delegata ad universitatem causarum magis accedat ad naturam jurisdictionis ordinariæ, quàm delegatæ, ideóque non est eadem omnino in utraque delegatione ratio.

CXXVI. Præterea ex cit. c. P. & G. colligitur 1. Quòd jurisdictio delegata non potest prorogari, seu extendi, ad personas non contentas in rescripto delegationis, etiamsi illa concurrat cum jurisdictione ordinaria in eadem persona, quæ aliàs prorogari potest, ut, si causa aliqua Episcopo sit delegata à Papa. Abb. hîc num. 5. not. 2. & patet ex hoc c. nam Abbas ad S. Genovefam, non solùm jurisdictionem delegatam à Papa, sed etiam ordinariam aliquam habuit, ut colligitur ex illis verbis: *cùm etsi aliàs jurisdictioni præesse dicatur*: & tamen jurisdictio ejus delegata prorogari non potuit.

Colligitur 2. Reus Laicus potest se etiam coram Judice alieno, cujus jurisdictionem ordinariam in se prorogare intendit, obligare sub pœna excommunicationis incurrendæ, nisi v. g. intra definitum tempus debitum solverit, Gloss. hîc V. Promulgares; Abb. ibid. n. 6. & alij DD. communiter, & patet ex cit. c. P. & G. sicuti etiam se aliquis potest obligare sub pœna beneficij sui amittendi, c. Cùm dilectus; 32. propè fin. de elect. et c. ult. junctâ Gloss. V. Causæ de crimin. falsi. Gloss. V. cit. modò tamen id superior ratum habeat, ut notat Gloss. margin. ibidem. Plura de hoc videri possunt apud Abbat. hîc num.

num. 6. Felin. ibid. n. 2. Imol. n. 25. quæ res aliò pertinet.

CXXVII. Assertio 2. Sed neque jurisdictio delegata potest prorogari, seu extendi de re ad rem, sive de causa expressa ad non expressam in rescripto delegationis, si ea connexa non sit, sed separabilis: quemadmodum nec mandatum procuratoris extendi debet ad ea, quæ in eo non sunt expressa, vel cum expressis non sunt necessariò connexa, prout sumitur ex c. Cùm olim; 32. h. t. » Nam, cùm Abbas quidam, & Conventus ejus conquesti essent de Comite » Altissiodorensi, quod staguum, molendinum, & domum in territorio eorum construere niteretur, in » gravamen eorundem, impetrârunt à Papa, ut causa » hæc Episcopo, & Thesaurario Nivernensi delegaretur. Coram his lite contestatâ, & receptis utriusque » partis testibus, & attestationibus eorum publicatis, » Comes opposuit, quòd Judices delegati de damnis » in nemoribus, & rebus alijs illatis, super quibus testes deposuerunt, cognoscere non debeant, cùm in » rescripto delegationis Apostolicæ nulla de damnis » mentio facta sit. Sed Judices de exceptione hac cognoscentes per sententiam interlocutoriam pronunciârunt, quòd ad ipsos pertineat etiã de damnis » cognoscere. Quo audito, Comes ab hac sententia » appellavit ad Sedem Apostolicam: Judices verò, non » obstante appellatione illâ, velut non legitimâ, Comitem denuò ad Judicium citârunt, & cùm nec per » se, nec per alium compareret, ipsum excommunicârunt. Re hac ad Papam Innocentium III. delatâ, is respondit: cùm ad Judices delegatos cognitio de damnis illatis non pertinuerit, antequam lis fuit contestata, eò quòd de his in rescripto nulla mentio facta fuerit: neq; ad dictos Judices jurisdictio delegata » potuerit prorogari, seu extendi, quia procurator ad » illa solùm constitutus esse censetur, quæ in litteris » comissionis, seu mandato procuratorio sunt expressa: & postquã Comes, publicatis attestationibus, intellexit, super damnis illatis testes examinatos deposuisse, statim contradixit: ideo Papa pronunciavit, » Judices illos perperam processisse, sive interlocutos » fuisse, & Comitem ab illis legitimè appellâsse, & » consequenter sententiâ excommunicationis ab illis latâ eundem ligatum non fuisse.

CXXVIII. Notandum hîc 1. Cùm rescriptum delegationis sit strictæ interpretationis, non debet extendi ultra ea, quæ in ipso sunt comprehensa, vel eis inseparabiliter connexa; cùm ergo in proposito casu, mandatum cognoscendi, utrùm Comes habeat jus ædificandi in alieno fundo, & jus cognoscendi de damnis illatis sint diversa, & separari possint, nam diversas actiones requirunt, ideo mandatum, in quo conceditur potestas cognoscendi de jure ædificandi, non debet extendi ad potestatem cognoscendi de damnis illatis, quippe à priore diversam, & separabilem, si de illa nulla fiat mentio in rescripto. Abb. hîc num. 3.

Notandum 2. Si causa non expressa connexa sit causæ delegatæ expressæ: ut si alicui commissum sit, ut de illata injuria, damno, aut spoliatione cognoscat, vel judicet, potest is partem lædentem compellere ad restitutionem, vel satisfactionem præstandam, quia hæc sunt accessoria, & connexa causæ commissæ, ideóque etiam eâdem actione peti solent. Innocent. hîc n. 2. Jo. Andr. n. 8. & Abb. n. 7. Ex quo infert Laym. hîc n. 3. si in casu hujus c. Comes, post litem contestatam, causâ prosequendi juris ædificandi, damnum in nemoribus intulisset, potuissent Judices delegati de eo cognoscere, quia tunc damnum causæ delegatæ annexum fuisset, ut per sensum contrarium colligitur ex hoc c. ibi: *antequam lis fuerit contestata.* Verùm Gl. hîc V. Antequam; ait, subintelligendũ esse, *maximè:* quia nec post litis contestationem, Judices de damno cognoscere potuissent, cùm Dominus non habuerit ratum factum procuratoris, sed postquam scivit, statim contradixerit.

Notandum 3. Procurator ad lites simpliciter constitutus ad causam delegatam pertractandam, non potest mandatum suæ procurationis prorogare de re ad rem, sive de causa ad causam, Domino ignorante, cùm talem facultatem à Domino non acceperit, sed requiritur, ut habeat sufficiens, & speciale mandatum: quòd si procurator excedat fines mandati, Domino sciente, ipsi præjudicat, nisi statim contradicat. Gloss. hîc V. Protinus contradixit; & Imol. n. 10.

CXXIX. Assertio 3. Quamvis prorogatio jurisdictionis delegatæ, quoad substantialia, videlicet de casu ad casum non expressum, aut de persona ad personam, etiam partium consensu, fieri nequeat, cit. c. Cùm olim; 32. et c. P. & G. 40. h. t. potest tamen fieri ejus prorogatio, sive extensio, quoad accidentalia, videlicet tempus, locum, quantitatem rei, cum partium consensu, dummodo appareat, restrictionem delegatæ jurisdictionis in earundem partiũ favorem principaliter factam esse, cui proinde, quippe favori suo, renunciare possunt: siu autẽ restrictio jurisdictionis facta sit, ob favorem publicum, vel in utilitatem mandantis, vel alterius personæ, tum forma mandati extendi non debet, sed exactè servanda est, juxta c. Cùm dilecta; 22. de rescript. Abb. in cit. c. Cùm olim; 32. n. 9. h. t. Quamobrem jurisdictio alicui delegata ad expediendam causam, intra certum tempus, vel diem, communi partium consensu, ulteriùs prorogari, seu extendi potest, ita, ut Judex delegatus, etiam post terminum à delegante præfixum, causam sibi demãdatam cognoscere possit, c. De causis; 4. in princ. ibi: *nisi dies præfixus, de communi consensu partium, prorogetur*, h. t. l. 2. §. Si, & Judex; ff. de judic. quia terminus ille videtur præfixus in favorem partium, ne ulteriùs differatur causæ cognitio, cum damno earundem, ideóque huic suo favori renunciare possunt, arg. c. Ad Apostolicã; 16. de Regular. prætérquam, si delegatus prohibuit, ne terminus prorogaretur, cit. l. 2. §. Si & Judex; vel nisi appareat, nõ ob favorem partium, sed ob bonum publicum, cui partes renunciare non possunt, certum tempus præfixum esse, v. g. quia specialiter interest Ecclesiæ, ut controversia aliqua beneficialis citò expediatur. Gloss. in cit. c. De causis; V. Consensu partium; & ibidem Decius n. 8. in fine.

Similiter potest jurisdictio Judicis delegati prorogari, seu extendi de loco ad locum, ita, ut Judex jussus de causa sibi delegata cognoscere, possit in alio loco de ea cognoscere, dummodo partes expressè consentiant, c. Statutum; 11. §. In nullo; de rescript. in 6. de quo dictum suprà n. 96. Idque speciale est,

est, cùm alioqui expressi, & taciti eadem sit virtus, juxta Gl. in c. 1. V. Opera, dist. 43. Denique potest etiam fieri prorogatio, seu extensio jurisdictionis delegatæ de quantitate minore ad majorem, l. De qua re; 74. §. Si judex; ff. de judic. ubi habetur, quòd Judex usque ad certam quantitatem judicare jussus potest etiam de majore quantitate judicare, si partes litigantes consentiant, & ipse etiam judex, ut addit Gl. ibid. V. Conveniat; quia diversitas quantitatis non inducit diversam speciem jurisdictionis. Abb. in cit. c. P. & G. n. 21. h. t.

§. II.
De recusatione Judicis delegati.

CXXX. Assertio 1. Judex delegatus, tam Canonico, quàm Civili Jure, ut suspectus recusari potest, si probabilis suspicio, seu causa recusandi afferatur, c. Suspicionis; 39. h. t. l. Apertissimi; 16. & l. ult. C. de judic. sive talis causa, quæ, si probata fuerit, legitima reputabitur. Gloss. in cit. c. Suspicionis; V. eod. Cujusmodi causa est, quæ jure expressa est, ut, si Judex delegatus sit Dominus adversarij, cum quo aliquis litigare debet, tum enim ut suspectus recusari potest, ut „ constat ex c. Causam quæ; 17. h. t. Nam, cùm con„ troversia quædam orta fuisset inter Franciscum, & „ Romanum, ea tribus Episcopis à Papa commissa, sive „ delegata fuit. Sed quia Franciscus unum ex Epi„ scopis habuit suspectum, eò quòd Dominus esset „ dicti Romani, ideo Papa Alexander III. ad petitio„ nem recusantis jussit illum amoveri, & loco illius „ subrogavit Abbatem Herfordensem. Ubi nomine Domini intelligitur quicunque Superior, etiam paterfamilias, comparatione domesticorum suorum. Abb. hîc num. 2. Ratio est, quia Dominus censetur subditos suos peculiariter diligere, aut defendere velle.

CXXXI. Hinc infertur, quòd non solùm, si unus sit Judex delegatus, sed etiam, si plures sint delegati, & unus solus ex illis sit suspectus parti litiganti, quia v.g. ipsius inimicus est, possit recusari. Abb. hic n. 1. idque patet ex hoc c. ubi tres Judices erant delegati, & tamen, quia unus eorum fuit suspectus, is remotus fuit, ad petitionem partis, cui erat suspectus. Similiter Candidatus, qui aspirat ad Doctoratum, potest contra unum ex Collegio Examinatorum sibi suspectum excipere, eúmq; allegatâ, & probatâ causâ probabili, recusare, quia Examinatores sunt velut testes, quippe qui testimonium ferunt de doctrina examinandi: at, si unus ex pluribus testibus sit suspectus, ut quia inimicus est, potest recusari, etiamsi ex unius testimonio reus non sit condemnandus: ergo etiam, si unus ex Doctoribus, seu Examinatoribus sit suspectus, recusari poterit, quia ab uno ex judicibus, examinatoribus, vel testibus malè affecto, etiam alij facilè perverti possent. Abb. hîc n. 2. & Felin. n. 1. & Laym. n. 2. qui tamē id li[illegible]itat, nisi spectatis circumstantijs, appareat, nullum subesse periculum perversionis, vel injustitiæ, [illegible] etsi unus ex collegio Judicum, vel Examinatoru[illegible] sit Dominus, vel Consanguineus adversarij, vel ejus, cum quo aliquis examinandus de Cathedra certat.

CXXXII. Potrò quod dictum est, posse recusari Judicem delegatum, si Dominus adversarij sui factus sit, id limitatur. 1. Nisi Judex sit Dominus utriusque partis, Actoris, & Rei, tum enim recusari non potest, ut colligitur ex c. Transmissa; 6. de for. compet. quia par affectionis causa excludit suspicionem fraudis, ut ait Gloss. in c. t. V. Parentes; caus. 3. q. 5. Felin. in cit. c. 17. n. 3. fallent. 5. h. t. 2. Si nihil contra judicem, qui recusari potest, opponatur, tum enim valet judicium, ut ex communiore sententia docet Decius in cit. c. 17. n. 3. h. t. Felin. ibid. n. 3. fallent. 7. 3. Si Judex desijt esse Dominus partis litigantis, quia tunc cessat causa suspicionis. Felin. c. l. in fine. 4. Si consideratâ personâ, & reliquis circumstantijs, appareat, suspicioni sinistræ affectionis locum non esse. Felin. c. l. fallent. 6. de qua tamen limitatione meritò dubitari potest, cùm hæc causa recusationis jure non sit expressa: sed potiùs, cùm hæc causa recusationis jure sit expressa, præsumptio est pro recusante, quæ difficulter per oppositam præsumptionem elidi potest, siquidem vehemens amor etiam prudentûm judicia pervertere solet; idque colligitur ex cit. c. 17. ubi Episcopus, pro quo jure multùm præsumitur, recusatus fuit. Decius ibid. n. 4. in fine. 5. Denique non potest recusari judex exercens jurisdictionem voluntariam in familiares, seu domesticos, vel etiam filios, v.g. legitimando, emancipando, &c. Felin. c. l. fall. 1. ubi plures limitationes affert.

CXXXIII. Præterea alia causa in jure expressa recusandi judicem delegatum, ut suspectum, est, si unus litigantium, post litem contestatam, factus sit familiaris, seu domesticus Judicis delegati, ut constat ex c. Insinuante; 25. h. t. Nam ortâ con„ troversiâ inter Rogerium ex una parte, & Tho„ mam ex altera, super jure parochiali, ea causa à „ Papa Innocentio III. delegata fuit, ad petitionem „ Rogerij Rectoris Ecclesiæ S. Saldati, Episcopo „ Vigoriensi, & ejusdem Officiali, ac cuidam tertio, „ hac formâ: *Ut, si non omnes possunt, Episcopus, cum* „ *eorum altero, procederet, seu cognosceret.* Cùm au„ tem Judices in causa procederent, lite jam conte„ statâ, ante definitivam sententiam, Episcopus Ro„ gerium in familiatem suum assumpsit: unde, cùm „ dictus Rogerius Episcopi, & Officialis ipsius, quos „ Judices impetravit, postea familiaris effectus fuerit, „ meritò poterat uterque ab adversa parte, nempe à „ Thoma tanquam suspecti recusari. Quare hic intel„ ligens, quòd alij conjudices sine Episcopo, juxta for„ mam Apostolici rescripti, procedere non possint, „ causam hanc alijs Judicibus delegari postulavit. Id„ circo Papa mandavit cuidam Abbati, & Priori, ut, „ si ita est, sicut ipsi narratum est, illi in causa secun„ dùm tenorem priorum litterarum procedant, ni„ si pars adversa (scilicet Thomas) postquam dictus „ Rogerius familiaris Episcopi factus fuit, coram il„ lo litigare consenserit, tum enim partes ad priores „ Judices revertantur. „

CXXXIV. Notandum hîc 1. Potest eadem causa simul committi Episcopo, & ejus Vicario, ita, ut iste sit collega, sive condelegat⁹ Episcopi in causâ eidem specialiter delegatâ: si tamen Episcopus recusetur, tanquam suspectus, consequenter etiā ejus Officialis, seu Vicarius recusatur. Abb. hîc n. 2. idq; propter magnā affectionem, quam erga Episcopum gerit ad causas,

&

& acta ejus defendenda. Idque obtinet locum, non ſolùm, ſi cauſa utrique ſit delegata, ſed etiam, ſi Vicarius procedat tanquam Vicarius, ſive ex officio Vicariatûs, tum enim magìs recuſari poteſt, quia cenſetur magìs eſſe affectus erga Epiſcopum in juriſdictione ipſi ab Epiſcopo commiſsâ, quàm in juriſdictione utrique delegatâ per Superiorem. Gl. c. l.

Notandum 2. Si Dominus ſuſpectus ſit, tota familia recuſari poteſt, quia familiaritatis affectio impedire ſolet veritatem, ideóque propter illam recuſari poteſt judex, ſicut, & teſtis. Gl. hîc V. Familiarem, quin imò faciliùs recuſatur judex, quàm teſtis, nam etiam frater contra fratrem teſtificari poteſt, c. Litteras; 14. de præſumpt. Conſanguineus autem impetrantis litteras delegationis recuſari poteſt, tanquam judex ſuſpectus, quamvìs, appellatione remotâ, fuerit ei cauſa delegata, c. Poſtremò; 37. de appellat. ſicut etiam poteſt quis Canonicum, in cauſa Canonici ejuſdem Eccleſiæ adverſarij ſui, tanquam judicem ſuſpectum recuſare, c. Cùm R. 35. h. t. propter præſumptionem ſingularis affectionis erga ſocium, & fratrem; licèt canonicè poſſit eſſe teſtis. Gl. ibid. V. Cùm ſint ejus ſocij. Ratio diſparitatis eſt, tum quia plures plerumque judices haberi poſſunt, ſed non teſtes. Gl. in cit. c. Inſinuante; V. Familiarem; h. t. tum quia judex non examinatur in judicio, ſicut teſtis, ideóque ipſe poteſt faciliùs injuriam inferre, quàm teſtis, qui examinatur à judice, num vera dicat. Laym. hîc n. 2. ex Barbatia.

Notandum 3. Non tantùm poteſt recuſari Judex tanquam ſuſpectus, eò quòd ſit Dominus, vel conſanguineus adverſarij ſui, in cauſa propria Domini, v. g. Rectoris, vel Prælati, in re propria, ſive patrimoniali ad eum ſpectante; ſed etiam in cauſa propria Eccleſiæ, ut patet ex hoc c. in quo erat lis ſuper jure parochiali, adeóque in cauſa Eccleſiæ; & tamen recuſatus fuit judex, quia erat Dominus Rectoris Eccleſiæ, ſive impetrans Judicem factus eſt familiaris illius. Abb. hîc n. 3. & Imol. n. 8. Nec obſtat, quòd Prælatus poteſt eſſe Judex in cauſa Eccleſiæ ſuæ, ut tradit Gloſſ. in c. 1. V. Punire de pœnis; in 6. ergo multò magìs conſanguineus, vel Dominus Prælati, aut Rectoris Eccleſiæ poteſt eſſe Judex in cauſa ejuſdem Eccleſiæ: negatur enim conſequentia. quia multò majorem affectionem habere præſumitur ipſe Prælatus, vel Rector ad cauſam Eccleſiæ ſuæ, quàm conſanguineus, vel Dominus ipſius Rectoris; nam etſi poſſit eſſe judex Prælatus, ſeu Rector, aut conſanguineus ejus, ita, ut valeat ejus ſententia, excipi tamen debet, niſi ut ſuſpectus repellatur. Abb. hîc n. 4.

Notandum 4. Etſi Judex à Principe delegatus recuſari poteſt à parte litigante, ob probabilem cauſam ſuſpicionis: non tamen poteſt recuſari Judex, quem ipſa pars petivit, niſi nova cauſa recuſationis poſtea ſupervenerit, vel antea cognita non fuerit, ut quia judex, poſt impetrationem, in familiam ſuam aſſumpſit adverſarium impetrantis judicem, alioquin non poteſt reprobare, quem ſemel approbavit, ſive in quem priùs conſenſit. Gloſſ. hîc V. Conſenſerit; & Abb. n. 10.

CXXXV. Aſſertio 2. Si Judex ut ſuſpectus recuſetur, tum ex partium conſenſu, arbitri eligendi ſunt, qui terminum ad probationes ſuas afferendas partibus ſtatuant, & de tota ſuſpicionis cauſa cognoſcant, per poteſtatem ipſis à jure conceſſam, prout ſtatuitur in c. Suſpicionis; 39. h. t. Nam, cùm quidam Judex delegatus, ob juſtam cauſam ſuſpicionis, à reo recuſatus eſſet, ad eam cognoſcendam arbitri à partibus ſunt electi. Sed quæſitum fuit, utrùm Judex recuſatus poſſit arbitris terminum præfigere, intra quem cauſam ſuſpicionis cognoſcere, & definire debeant? Reſpondet Papa Gregorius IX. quòd non poſſit, cùm ipſe ſit in hac cauſa ſuſpectus, ne fortè provocatus (eò quòd ut ſuſpectus recuſatus fuit) obſit, ſivè noceat (terminum reſtringendo, ſive nimis brevem aſſignando) ſed potiùs ipſimet arbitri, coram quibus probatio facienda eſt, terminum partibus ſtatuere debent, ad probationes ſuas afferendas, ſicut & alia omnia, quæ ad hunc articulum ſuſpicionis pertinent, agere debent. Verùm poteſt Judex delegat⁹, qui recuſatus, (quippe cui unà cum juriſdictione, etiam reliqua, ſinè quibus ea exerceri nequit, commiſſa cenſentur) arbitros, ſi diſcordes ſint, compellere, vel ut concordent, ſive conveniant in eandem ſententiam; vel tertiũ advocent, cum quo ambo, vel alter eorum conſentiat, ne alioquin plus juſto principalis negotij deciſio differatur, ſeu prolongetur, prout habetur in eod. c. §. Ab ipſo.

CXXXVI. Notandum 1: Licèt Judex, etiam delegatus, regulariter poſſit cognoſcere, an ſua ſit juriſdictio, l. 2. ff. Si quis in jus vocat. non ierit, & l. Si quis; 5. ff. de judic. id tamen fallit, ſi recuſatur, ut ſuſpectus, propter præſumptionem, ne fortè noceat parti eum recuſanti, unde, ſicut eſt ſuſpectus in cauſa principali, ita etiam in quæſtione incidente competentiæ, vel incompetentiæ. Imol. hîc num. 3. & Abb. num. 2.

Notandum 2. Omnia, quæ ſpectant ad articulum ſuſpicionis, poſſunt arbitri peragere, veluti teſtes citare, & compellere ad teſtificandum; eos, ſi delinquant, punire, ipſos examinare, exceptiones contra perſonas, aut dicta eorum admittere; utrùm cauſa ſuſpicionis ſit juſta, & probata, an non, pronunciare &c. Hoſtienſ. hîc V. Omnia; Abb. n. 3. Molin. tract. 5. de juſt. diſ. 23. n. 10. Eſt autem juriſdictio horum Arbitrorum non merè, ſed quaſi ordinaria, juxta Gloſſ. hîc V. Ad quos; cùm non habeant juriſdictionem, niſi ad certum articulum: nec merè delegata, quia Princeps eos non conſtituit, ſed de conſenſu partium ſunt aſſumpti, adeóque eſt veluti mixta, ita tamẽ, ut magìs accedat ad delegatam, ideóque poſitum eſt hoc c. ſub hoc tit. Abb. hîc n. 9. Vel potiùs eſt extraordinaria juriſdictio à lege data ad particularia aliqua cognoſcenda, ac definienda, circa cauſas, in quibus proceditur, tam poteſtate juriſdictionis delegatæ, quàm ordinariæ, & accedit multùm ad ordinariam; non tamen poteſt delegari, cùm ſit extraordinaria, & ad quædam particularia detur. Molin. cit. diſ. 23. num. 11. Agitur verò de hujuſmodi arbitris in hoc tit. quia frequenter judices delegati recuſantur ut ſuſpecti, & tunc recurritur ad hujuſmodi arbitros, ut de cauſa ſuſpicionis cognoſcant.

Notandum 3. Poſtquam duo electi Arbitri ſententias ſuas in diſcordia dixerunt, quia v. g. unus pronũciavit, cauſam ſuſpicionis eſſe legitimã, alter verò, non eſſe legitimam, vel non probatam, tum cenſentur eſſe functi ſuo officio, ut nihil ampliùs agere poſſint,

sed ad Superiorem delegantem recurrendum est, qui approbabit unam ex duabus sententijs in discordia latis. Abb. hic n. 11. arg. c. ult. de sentent. & re judic. Et hoc de jure verius est: quamvis etiam probabile sit, & æquitati magis consonum, quòd arbitri, post latas diversas sententias, possint tertium, ut diremptorem, eligere, ne causa delegata maneat indecisa. Durand. in specul. tit. de recus. §. nlt. num. 6. Imol. hic n. 20. nam in hoc c. non distinguitur, num sententia ab arbitris lata sit, vel ferenda. Nec obstat cit. c. ult. de sentent. & re judic. ubi habetur, quòd, si arbitri pari numero electi in sententia discordant, nulla earum valeat; quia loquitur de arbitris Compromissarijs, qui sponte eliguntur, non de ijs arbitris, qui ex necessitate juris eligi debent. Imol. hic num. 21. Et hinc etiam arbitri voluntarij non coguntur ad suscipiendum arbitrium, l. 3. §. 1. ff. de recept. qui arbitrium; &c. sicut arbitri juris compelli possunt, ut docet Gloss. communiter recepta hic V. Ad quos; Vers. Sed quid dices; & Abb. num. 8.

Notandum 4. Si arbitri electi recusationis quæstionem diutius protrahant, Judex ordinarius, vel delegatus recusatus ipsis competentem terminum præfigere debet, intra quem, vel ipsi inter se, vel, si consentire non possint, cum tertio causam suspicionis, seu recusationis decidant: alioquin eo elapso, judex recusatus jurisdictionem assumere, & in causa principali procedere potest, acsi recusatus non fuisset, juxta c. 2. de appell. in 6. Abb. hic num. 10. Neque verò per cit. c. 2. aliquatenus correcta est hæc decretalis, ut censet Gloss. hic V. Ad quos in fine, quia illud c. loquitur solùm de termino assignando ipsis arbitris à Judice recusato ad causam suspicionis decidendam, qui sibi ipsis terminum præfigere non possunt: at verò hoc c. loquitur de termino assignando partibus ad probandam causam recusationis. Abb. hic num. 9. in fin. Barbos. in Collect. hic num. 5.

CXXXVII. Cæterùm, quòd dictum est, si Judex delegatus ut suspectus recusetur, arbitros eligendos, qui de causa suspicionis cognoscant, id limitari debet 1. Nisi causa recusationis sit in jure expressa, seu aliàs indubitata, seu notoria; vel recusatio judicis manifestè sit injusta, aut frivola: tum enim non est necessarium arbitros eligere, sed ipse judex recusatus ipsam rejicier, ut tradit Gloss. in c. Cùm speciali; 61. V. Justæ suspicionis; junct. Gl. margin. de appell.

CXXXVIII. Limitatur 2. Si duo (vel plures) Judices à Papa sint delegati, cum clausula; *quòd si ambo non possint, alter, seu unus eorum in causa procedat:* » (vel alij, si plures sint delegati) & contra unum eo» rum legitima causa suspicionis objiciatur; tum il» la coram altero conjudice non recusato (ad quem » ex vi prædictæ clausulæ ipsius causæ cognitio per» tinet) probari, & ab eo expediri debet: si verò » clausula illa non sit adjecta in rescripto, tum ad ar» bitros recurri debet, prout habetur in c. Si contra; 4. in princ. h. t. in 6. nam, cùm Judices delegati simpliciter sunt dati, sinè clausula, unus sinè altero procedere non potest. Gloss. hic V. Clausula. Et tunc arbitri partium consensu electi causam suspicionis examinare debent, & si eam justam repererint, vel ipsimet, vel alij electi arbitri de causa principali cognoscent. Laym. in conclus. Canon. de Jurisd. Ordin. concl. 41. Similiter, si duo, cum prædicta clausula, sint delegati, tum socius, seu condelegatus, qui de causa recusationis cognoscere debet, si eam justam judicavit, etiam causæ principalis cognitionem suscipere debet. Laym. c. l. Ratio est, quia, quando duo, vel plures Judices sunt delegati, cum prædicta clausula, tum, si causa recusationis uni eorum objecta probata fuerit, non potest judex recusatus in causa ulteriùs procedere, ac proinde vi ejusdem clausulæ, non solùm cognitio de causa suspicionis in solidum ad alterum condelegatum, vel alios pertinet, & devolvitur, sed etiam ipsius causæ principalis, Layman. c. l. Neque verò, etsi judex condelegatus non recusatus pronunciet, socium justè recusatum fuisse, incurrit suspicionem, quasi ita judicaverit, ut ipse solus judex remaneat, & de causa principali cognoscat: nam, quamvis esse judicem sit honor, & major honor, solum esse judicem, quàm cùm alio; quia tamen ille honor est onerosus, ideo in dubio non præsumitur, ipsum pronunciaturū, quòd sua sit jurisdictio, si verè judex nō est, quia nemo censetur appetere onerosa, præsertim cùm ab eo, si gravet pronunciando, se solum judicem, appellari possit. Gloss. hic V. Probari; junct. Gl. margin.

CXXXIX. Limitatur 3. Si delegatus ab alio, quàm à Papa, seu Principe, sive ab Ordinario Judice Principe inferiore, tanquam suspectus recusetur, tunc non ad arbitros recurrendum, sed de causa recusationis ipse delegans, sive Ordinarius cognoscere debet, eaque coram ipso probanda est, prout habetur in cit. c. Si contra; §. Cùm autem; h. t. ubi dicitur: cùm delegatus Episcopi recusatur, » causa recusationis coram eodem Episcopo est pro» banda. Similiter, si Officialis Episcopi recuse» tur, tanquam suspectus, coram eodem probari de» bet causa recusationis, licèt ab Officiali ad Episco» pum nequeat appellari, cit. c. Si contra; in fine, & » ibi Gloss. V. idem.

CXL. Hinc patet, quòd duo sint alij casus, in quibus arbitri non constituuntur, tametsi judex delegatus, ut suspectus recusetur. Primus est, si delegatus ab Ordinario, v. g. Episcopo recusetur, tunc enim non eliguntur arbitri, qui de causa recusationis cognoscant, sed ipse Judex ordinarius non suspectus de ea cognoscit, & judicat. Ratio est, quia Episcopus, vel alius Ordinarius semper potest commissionem, seu causam alteri delegatam ad se revocare, manet enim Superior delegati, adeoque etiam de proposita contra illum suspicione cognoscere potest. Barbos. in Collect. hic n. 6.

Excipi debet, nisi Episcopus procul absens sit, & longè distet, ut ad ipsum causa facilè referri non possit; tum enim recurrendum est ad arbitros. Gloss. hic V. Episcopi; junctâ Gloss. margin. & Ancharan. not. 4. Nam ideo cùm recusatur delegatus Papæ, eliguntur Arbitri, quia S. Pontifex solet longè distare, ut igitur parcatur molestiæ, & sumptibus, de causa suspicionis, non cognoscit ipse Papa per suos immediatos ministros, sed electi arbitri; quæ ratio etiam locum habet, si Ordinarius delegati, qui recusatur, ut suspectus longè distet. Anchar. hic n. 4. Molin. cit. disc. 23. n. 15.

Vel

Vel potiùs tali caſu Vicarius Generalis Epiſcopi de ſuſpicione delegato ipſius objecta cognoſcer, utpote qui cum Epiſcopo idem tribunal conſtituit, & factum per Vicarium cenſetur factum per Epiſcopum. Anchar. hîc not. 4. & Franc. ibid. n. 3. not. 4.

CXLI. Alter caſus exceptus eſt, ſi Officialis, ſeu Vicarius Generalis Epiſcopi recuſetur tanquam ſuſpectus, tum enim Arbitri non eliguntur, ſed ipſe Epiſcopus, ſi aliunde ſuſpectus non ſit, de cauſa recuſationis cognoſcere, & coram illo ea probari debet: licèt enim ab Officiali ad Epiſcopum appellari non poſſit, poteſt tamen is de cauſa recuſationis, ſeu ſuſpicionis cognoſcere. cit. c. Si contra, in fine h. t. Niſi Epiſcopus ſit longè abſens, tunc enim etiam arbitri aſſumuntur, qui de Vicarij ſuſpicione cognoſcant, quemadmodum etiam, ſi ipſe Epiſcopus, ſive Ordinarius recuſetur, tanquam ſuſpectus, cùm in diœceſi non ſit alius judex, qui cognoſcat. Gl. in cit. c. Si contra V. Epiſcopi junctâ Gl. marg. Anchar. ibid. not. 4. & Franc. n. 3. not. 4.

CXLII. Porrò ratio diverſitatis, cur, etſi appellari non poſſit ab Officiali ad Epiſcopum, poſſit tamen hic de illius recuſatione, ſeu ſuſpicione cognoſcere, eſt, tum quia de eſſentia appellationis eſt, ut fiat ad judicem majorem, ſeu ſuperiorem: at cauſa recuſationis etiam à pari cognoſci poteſt, v. g. à condelegato, imò etiam à minoribus, videlicet arbitris, Gl. fin. hîc: tum quia appellatio concernit, & reſpicit juriſdictionem, quæ in Epiſcopo, & Vicario eius eadem eſt: & ideo à Vicario ad Epiſcopum appellari nequit. At verò recuſatio non concernit juriſdictionem, ſed adhæret perſonæ recuſatæ, eámque reſpicit, quæ diverſa eſt. Licèt autē Vicarius recuſetur tanquā ſuſpectus, non ideo etiam Epiſcopus recuſatur, neque vice verſâ, ideóque poteſt Epiſcopus cognoſcere de ſuſpicione Vicarij, vel etiam Delegati ſui. Gl. margin. In cit. c. Si contra. §. Cùm autem. Anchar. ibid. not. ult. & Franc. n. 6.

Excipi tamen debet, niſi cauſa ſuſpicionis, non tantùm Vicarium, vel Delegatum Epiſcopi, ſed ipsū quoque Epiſcopum afficiat; ut, quia adverſarius, cum quo quis litigat, eſt domeſticus, vel conſanguineus Epiſcopi, tum non poteſt Epiſcopus cognoſcere de ſuſpicione, ſeu recuſatione Vicarij, vel Delegati illius, ſed recuſato Epiſcopo tanquam ſuſpecto, alius judex non ſuſpectus delegandus eſt, vel arbitri ſunt eligendi, juxta c. Cùm ſpeciali; 61. de appellat. & c. Inſinuante; 25. h. t. Anchar. in cit. c. Si contra not. 3. & Franc. n. 6. ubi in fine ait, quòd ſic debeat intelligi textus in cit. c. Inſinuante; ubi dici videtur, quòd, ſi ſuſpectus ſit Epiſcopus, cenſeatur etiam ſuſpectus eſſe Vicarius eius.

Non obſtat, quòd Judex Ordinarius, vel Delegatus cognoſcere poſſit, an ſua ſit juriſdictio. l. 2. ff. ſi quis in jus vocat. &c. & l. Si quis; 5. ff. de judic. Nam id limitandum eſt, niſi dubium incidat concernens ipſam perſonam judicis, ut in propoſito, ſi tanquam ſuſpectus recuſetur, vel alius defectus, aut inhabilitas ad judicandum ipſi objiciatur, v. g. quòd ſit infamis, excommunicatus &c. tunc enim de tali exceptione non poteſt ipſe Judex cognoſcere; ſicut enim ſuſpectus eſſe, vel defectu laborare cenſetur in cauſa principali, ita etiam in acceſſoria. Quare hoc caſu ad Superiorem eius recurrendum eſt, vel Arbitri eligi debent, ut docet Bartol. in l. Quidam; 57. n. 3. & ſeq. ff. de re judicat. Anchar. hîc not. 3. Probus in addit. 1. ad Joan. Monach.

CXLIII. Limitatur 4. Quod ſuprà dictum, arbitros eſſe eligendos, qui cognoſcant de recuſatione, ſeu ſuſpicione judicis delegati, ſi unus ex duobus Judicibus delegatis à Papa cauſam alteri ſubdelegavit, & hic, ut ſuſpectus, recuſetur: tum enim, ſi totam cauſam ei ſubdelegavit, & hic, ut ſuſpectus, recuſetur, antequam ſubdelegatus partes citavit, cauſa recuſationis, non coram Arbitris, ſed coram Delegato ſubdelegante proponenda eſt, & probanda, & is de ea cognoſcere poterit. Si verò citatione jam factâ à ſubdelegato, partes eum tanquam ſuſpectum recuſent; tunc, ſi pars tantùm, ſive articulus cauſæ ſubdelegatus ſit, delegatus ſubdelegans quoque cognoſcet de recuſatione ſubdelegati, arg. c. Super quæſtionum; 27. §. Si verò; h. t. Innocent. ibid. in fine. Gl. in cit. c. Si contra; V. Epiſcopi h. t. Ratio eſt, quia, cùm delegatus, non in totum ſubdelegans, ſed reſervatâ ſibi parte aliquâ juriſdictionis, maneat Superior, ſeu Judex; coram eo, ſi ipſe non recuſatus fuit, ſed ſolus ſubdelegatus, negotium ſuſpicionis, ſeu recuſationis tractari debet; ut ſic facilius, & cum minore partium diſpendio, expediatur. cit. c. Super quæſtionum §. Porrò; in fine. Molin. cit. diſ. 23. n. 15. Barb. hîc n. 17. Si verò tota cauſa ſubdelegata ſit, tunc arbitri eligi debent, qui de recuſatione ſubdelegati cognoſcant, vel Judex condelegatus non recuſatus de ea cognoſcet, ſi adiecta ſit clauſula, *quòd ſi non ambo, unus eorum procedat*, ut colligitur ex cit. c. Si contra; & ſequitur ex ſuprà dictis.

§. III.

Aliæ quædam Aſſertiones circa recuſationem Iudicis delegati proponuntur.

CXLIV. Aſſertio 1. Non tantùm ipſæ partes litigantes, ſed etiam tertius interveniens, quia eius intereſt, poteſt recuſare Judicem delegatum, ut ſuſpectum, ſi juſtam cauſam recuſandi habeat, prout ſumitur ex c. Cùm ſuper; 23. h. t. Nam ortâ contro- »
verſiâ inter Conventum de Conchis, & Abbatem »
Simonem, qui, ſe injuſtè Abbatiâ ſpoliatum, aſſere- »
bat, alio Abbate Rogerio in eius locum ſubſtituto, »
Simon, qui Abbatiâ delectus erat, impetravit à Pa- »
pa Innocentio III. ut cauſa committeretur Epiſco- »
po Leſionenſi, & Abbati de Becco ſub hac forma: *ut* »
uno nolente, aut non valente intereſſe, alter ſolus in cau- »
ſa procedat. Partibus in præſentia horum Judicum »
conſtitutis, Rogerius, qui in Abbatiam intruſus di- »
cebatur, in præjudicium Abbatis deiecti, alterum »
Judicem delegatum, videlicet Epiſcopum, tanquam »
ſuſpectum, ex tribus cauſis recuſavit: 1. Quia idem »
Epiſcopus litem, ſeu controverſiam judicialem ha- »
bebat cum Monaſterio ſuo. 2. Quia, cùm ipſe Ro- »
gerius ex Curia Romana rediret, ad oſculum pacis »
ipſum non admiſit. 3. Quia eidem Rogerio Epi- »
ſcopus dixit, quòd, ſi poſſet, eum in hac cauſa impe- »
dire vellet: & ad hæc probanda coram Abbate »
condelegatò Judice, vel coram Arbitris à partibus »

„ eligendis, se obtulit. Sed cùm Episcopus delegatus „ hæc admittere nollet, ante cœptam cognitionem „ causæ, Rogerius ab eodem appellavit. Porrò di- „ cti duo Judices delegati nihilominus per interlo- „ cutoriam sententiam pronuntiârunt, appellatio- „ nem illam illegitimam esse, nec admittendam: at- „ que in causa principali procedentes, definierunt, „ Simonem in Abbatiam restituendum esse, ipsi verò „ Rogerio perpetuum silentium indixerunt. Sed Ro- „ gerius jam ante etiam ab Abbate condelegato ap- „ pellaverat, ne cum Episcopo in causa procederet. „ Re hac delatâ ad dictum Papam Innocentium, is „ respondit: quamvìs Abbas de Becco, antequam ab „ eo appellatum fuit, absque Episcopo condelegato, „ qui recusarus erat, solus procedere potuisset, juxta „ formam litterarum Apostolicarum (ut uno non „ valente, aut nolente interesse, alter solus in causa „ procederet) postquam verò cum dicto Episcopo „ tanquam conjudice interlocutus est, appellationem „ illam ab Episcopo, qui legitimè recusatus fuit, in- „ terpositam jure non renuisse, per consequens i- „ dem Abbas confessus est (ipso facto, Gl. hîc V. Con- „ fessus) se in causa nec solum, nec cum condelegato „ Episcopo procedere posse. Neque enim solus pro- „ cedere potuit, quia noluit, asserens, se solum non „ posse mandatum Sedis Apostolicæ exequi: sed ne- „ que cum Episcopo, etsi voluerit, procedere potuit, „ quia is, post legitimas recusationes, & appellatio- „ nes contra ipsum, judex esse desiit, & judicandi po- „ testatem amisit: ac proinde dictus Abbas condele- „ gatus, quod potuit, noluit, & quod voluit, non po- „ tuit. Ex quo sequitur, quòd acta horum duorum „ delegatorum Judicum omnino sint irrita. Ita ha-betur in cit. c. Cùm super; secundùm integram eius lectionem, ut refert Gl. hîc in casu.

CXLV. Pro explicatione huius c. Notandum 1. etiam tertius interveniens potest excipere contra judicem delegatum, eúmque ex causa justa, ut suspectum recusare, si eius intersit, ut patet ex hoc c. ubi, cùm quidam Abbatiâ deiectus esset, alio in eius locum substituto, is litem intendit Conventui, à quo deiectus erat, petens se restitui: sed substitutus, cuius causa per accidens agebatur, interveniens alterum ex Judicibus delegatis recusavit. Abb. hîc num. 2. & sumitur etiam ex c. Cùm super; 17. de sentent. & re judic.

Notandum 2. Tres recensentur in hoc c. causæ legitimæ recusandi Judicem, sive Ordinarium, sive Delegatum. Prima est, si quis litem, seu judicialem controversiam habeat cum Judice, nam ex litibus solent oriri inimicitiæ; unde is, qui cum aliquo contendit in judicio, dicitur ipsius adversarius. c. 1. de judic. Abb. hîc n. 3. & Felin. n. 3. Secunda, si Judex signum benevolentiæ, seu amicitiæ alicui deneget, quod aliis eiusdem conditionis, & status hominibus exhibere solet, ex eo enim præsumitur inimicitia. Abb. hîc n. 4. & Felin. n. 4. Tertia causa est, si Judex alicui minatus sit, quòd occasione oblatâ, ei nocumentum inferat, vel se de eo vindicabit, non enim solùm censetur inimicus, qui actu infert injuriam, sed etiam, qui conatur inferre. Abb. c. l. & Felin.

CXLVI. Notandum 3. Ad actum legitimum, & validum duo copulativè requiruntur, potestas, & voluntas agendi, ac proinde, si quis, quod potest agere, nolit, &, quod vult agere, non possit, actus non valet, etiam eo modo, quo potest valere, quia, quod voluit, non potuit, & quod potuit, noluit. Gloss. hîc V. Multò adversantibus. Sicut in proposito, judex delegatus non recusatus noluit procedere, seu definire causam solus, prout potuisset, vi clausulæ in rescripto delegationis adiectæ, sed unà cum socio, seu condelegato: idque vel ex eo constat, quia interlocutoriè pronunciavit, condelegatum suum non esse legitimè recusatum, adeóque potestatem judicandi illum retinere; séque sine illo procedere non posse, & consequenter noluit aliter procedere, quàm cum collega, seu condelegato: quare eo modo, quo potuit procedere, videlicet solus, noluit: adeóque actus fuit nullus, defectu voluntatis: quo autem voluit procedere, videlicet cum conjudice delegato, non potuit, adeóq; actus fuit nullus defectu potestatis, quia condelegatus, post legitimam recusationem, & appellationem contra ipsum factam, desiit esse judex, ideóque acta irrita fuerunt. Abb. hîc n. 12. & Decius n. 7. Verùm, si Judex delegatus non recusatus dubitans de potestate condelegati, protestetur, se velle, ut sententia valeat tanquam lata à se solo. Si non valeat, ut lata ab utroque delegato conjunctim; tunc acta eius valebunt, quia adest, & voluntas, & potestas procedendi, ut solus sine socio: adeóque cessat prædicta ratio, & consequenter etiam legis dispositio. Abb. hîc n. 10. in 2. solut. Gl. Secus est, si non protestetur, & sententia collectivè, nomine utriusque delegati, feratur, v. g. *nos condemnamus &c.* tunc enim præsumptio est, quòd delegatus non recusatus nolit solus procedere, etsi posset, præsertim si putet, socium suum, seu condelegatum non esse potestate judicandi privatum, quippe illegitimè recusatum. arg. l. Qui in aliena; 6. §. Si quis. ff. de acquir. hæredit. Laym. hîc n. 7.

Aliud verò est in duobus tutoribus, quorum unus verus est tutor, alter falsus: nam, si uterque simul auctoritatem præstet pupillo, v. g. contrahenti, licèt actus non valeat ex parte tutoris falsi, valet tamen ex persona veri tutoris, nec fit irritus propter admissionem inhabilis, & falsi tutoris, juxta l. 1. §. 1. ff. Quod falso tutore &c. Ratio est, quia cùm tutor ex juris communis dispositione habeat potestatem in solidū, ita, ut auctoritatem interponere possit, etiam sinè altero contutore. l. ult. C. De auctorit. præstanda, præsumitur, quòd is velit saltem implicitè, & interpretativè auctoritatem suam interponere, etiamsi contutor eam, vel non possit, vel nolit interponere; alioquin verò, si constaret, nolle tutorem verum, valere actum, sive negotium, nisi uterque tutor auctoritatē suam interponat, tunc neque tutor verus validè suam auctoritatem interponeret, ob defectum voluntatis, seu intentionis. At verò in casu huius c. constabat, quòd delegatus non recusatus, etsi potestatem haberet, ut solus procedat in causa delegata, tamen noluerit solus causam definire, sed non, nisi unà cum conjudice, seu condelegato, ideóq; acta eius irrita fuerunt ob defectum voluntatis, quia, quomodo potuit, procedere noluit, quomodo autem voluit, non potuit, ut ex dictis patet. Laym. hîc n. 5.

Neque verò etiam obstat regula illa in speciem contraria, si actus non valet eo modo, quo geritur, valere tamen debet, sicut potest, juxta c. Abbate; 25. de verb. signif. & sumitur etiam ex c. unic. de despon-

sat.

ſat. impuber. ubi habetur, quòd ſponſalia de præſenti contracta inter impuberes, valent, ut ſponſalia de futuro. Nam id verum eſt, ſi conſtet, agentem ſaltem implicitè velle, ut actus valeat eo modo, quo poteſt valere: alioquin verò, ſi ex circumſtantiis, vel conjecturis appareat, non velle aliquem agere alio modo, niſi eo, quo actus non poteſt valere, tum ille invalidus eſt. Abb. hîc n.12. Unde neque matrimonium inter impuberes contractum, valebit, ut ſponſalia de futuro, ſi exprimant, vel ex coniecturis appareat, quòd noluerint aliter contrahere, niſi ut matrimonium inter eos initum ſit validum, quia actus humani non poſſunt extendi ultra intentionem agentium, ſaltem implicitam, aut interpretativam. l. Non omnis; 19. in princ. ff. de reb. credit. Laym. cit. loc.

» CXLVII. Aſſertio 2. Quamvis Judex à Papa, » (vel alio Principe) delegatus legitimè recuſari poſ- » ſit, ut ſuſpectus, poteſt tamen vices ſuas alteri com- » mittere, ſeu cauſam ſibi commiſſam ſubdelegare, » antequam recuſatio contra ipſum proponatur. » Quòd ſi delegatus cauſam ſubdelegavit in totum, » recuſari ulteriùs, aut commiſſio, ſeu ſubdelegatio » per eum facta ulteriùs impugnari non poteſt. Si » verò delegatus partem, ſeu articulum cauſæ tan- » tùm alteri commiſit, adeóque ſibi de juriſdictione » aliquid reſervavit, tum recuſari poteſt, & commiſ- » ſio eius oppugnari. Ita habetur in c. Judex; 5. in princ. h. t. in 6. & ibi Gl. V. Quod poſſet.

CXLVIII. Ratio 1. partis, quòd ante propoſitam recuſationem delegatus ſubdelegare poſſit, eſt, quia, licèt judex ſit ſuſpectus, eſt tamen, & manet verè judex, quàm diu contra illum non excipitur tanquam ſuſpectum, ergo, ſicut poteſt cauſam cognoſcere, antequam recuſatur, & proceſſus eius tenet; ita etiam poteſt illam alteri committere, ſeu ſubdelegare. Gl. hîc V. Proponatur in fine, & Vivian. hîc in Ration. Jur. Pontif. ex quo Gl. marg. ibid. à ſenſu contrario infert, quòd, ſi recuſetur, non poſſit poſtea cauſam cognoſcere, nec alteri ſubdelegare, de quo infrà.

Ratio ſecundæ partis, quòd, ſi ante propoſitam recuſationem, delegatus ſubdeleget totam cauſam, is recuſari non poſſit, nec eius commiſſio impugnari, eſt, quia cauſa ſuſpicionis perſonam delegati ſolùm concernit, ſeu afficit, ideóque cùm ſit vitium perſonale, ad ſucceſſorem, ſeu ſubdelegatum non tranſit, quò minùs ei tota cauſa ſubdelegari poſſit. arg. l. An vitium; 5. ff. de diverſ. temp. præſcript. Gl. hîc V. Proponatur; niſi tamen ipſe ſubdelegatus ſit etiam ſuſpectus, causáque ſuſpicionis ipſi ſit objecta, & adversùs eum probata, tunc enim ſubdelegatus recuſari poteſt. Molin. tract. 5. de juſtit. diſ. 23. num. 14. Aliud verò dicendum eſt, ſi negaretur, delegatum habere juriſdictionem, ideóque alteri cauſam committere, ſive ſubdelegare non potuiſſe, tunc enim ipſe delegatus recuſari, & eius commiſſio impugnari poſſet. Joan. Andr. hîc n. 1. V. Impugnati.

Deinde id intelligendum eſt, poſtquam ſubdelegatus incepit uti juriſdictione, nam ideo tunc non poteſt delegatus recuſari, quia exercitium juriſdictionis ipſius tranſiit in ſubdelegatum, neque hic tunc poteſt recuſari: ſecus verò eſt, ſi res ſit adhuc integra, quia ſubdelegatus juriſdictione uti needum cœpit; vel, ſi ſubdelegationem non acceptavit: tunc enim ſi ſubdelegans revocet ſubdelegationem, ſicut poteſt, poterit ipſe delegatus, ut ſuſpectus recuſari, Gl. hîc V. Nequibit, & in addit. Franc. ibid. n. 7. in Gl. V. Nequibit.

Ratio tertiæ partis eſt, quia, quando delegatus partem cauſæ tantùm commiſit alteri, tum aliquid ſibi de juriſdictione reſervavit, & ſaltem in eo, quod reſervavit, judex remanet, ideóq; contra illum opponi poteſt cauſa recuſationis, cùm adhuc ad ſe revocare poſſit juriſdictionem ſubdelegati, & ſic nocere parti litiganti per ſiniſtram affectionem. Gl. hîc V. aliquid, junctâ Gl. margin. Anchar. not. 3.

CXLIX. Præterea in cit. c. Judex, §. Poſt recuſationem; ſtatuitur, quòd poſt propoſitam cauſam re- » cuſationis, Judex delegatus vices ſuas committere » alteri non poteſt, niſi pars recuſans conſentiat, ſed » eâ volente, poteſt, etiamſi cauſa recuſationis ſit pro- » bata, dummodo ſuper ea pronunciatum non ſit, a- » lioquin enim nec cum recuſatoris conſenſu, com- » miſſio per delegatum fieri poteſt, cùm omnino ju- » dex eſſe deſierit. Ratio prioris partis eſt, quia, poſt- » quam probabilis cauſa ſuſpicionis eſt propoſita contra judicem delegatum, non eſt quidem omnino extincta, ſed ſuſpenſa, & impedita eius juriſdictio, conſequenter in cauſa ſibi commiſſa ulteriùs procedere, vel illam alteri ſubdelegare non poteſt, niſi conſenſu recuſatoris hoc impedimentum iterum tollatur; nam delegatus Principis hoc à lege habet, ut poſſit ſubdelegare: impeditur autem ex facto recuſantis, qui huic favori ſuo renunciare poteſt: volente ergo illo, poterit delegatus ſubdelegare, etſi adverſarius, contra quē ſit commiſſio, contradicat. Gl. hîc V. Recuſatoris, & Anchar. not. 4. Ratio poſterioris partis eſt, quia, poſtquam delegatus pronunciatus eſt ſuſpectus, & ſententia interlocutoria lata eſt contra judicem recuſatum, ne quidem cum conſenſu partis recuſantis, poterit delegatus cauſam ſubdelegare, cùm Judex eſſe deſierit, ſive omnem juriſdictionem amiſerit, ideóque eam alteri dare nō poſſit. Gl. fin. hîc, & Franc. n. 3. quamvis poſſit appellare à ſententia contra ſe latâ. Joan. Monach. hîc n. 3. & 4.

Porrò neque partes litigantes poſſunt in judicem delegatum conſentire, cuius juriſdictio per ſententiam legitimæ recuſationis adversùs eum latam, eſt omnino extincta, quia privati juriſdictionem ei dare non poſſunt, qui nulli judicio præeſt. l. 3. C. de juriſdict. omn. jud. quamvis alia quoad hoc ſit ratio de Judice ordinario, qui, tametſi ut ſuſpectus recuſatus ſit, & contra ipſum pronunciatum, poteſt, ac debet cauſam alteri non ſuſpecto delegare, quia is adhuc juriſdictionem retinet, ideóque, & committere eam alteri poteſt. c. Si quis; 4. junct. Gl. V. Executor de foro compet. Anchar. hîc not. 7. Franc. n. 3.

Ex dictis infertur, ſi alicui à Papa cauſa delegata ſit, ratione dignitatis, v. g. Abbatiæ, non perſonæ, iſque recuſetur, ut ſuſpectus, ſed ante latam ſententiam ſuper exceptione recuſationis moriatur, ſucceſſor eius cauſam cognoſcere, & judicare poteſt, quia ceſſat ratio recuſationis, & juriſdictio non eſt finita: ſecus eſt, ſi recuſatus, poſt latam ſententiam, ſit mortuus, tunc enim juriſdictio eſt extincta, ideóque ad ſucceſſorem tranſire non poteſt. Joan. Andr. hîc n. 1. Anchar. hîc, & Franc. in fine.

CL. Aſſertio 3. Non tantùm Judex delegatus ſuſpe-

suspectus, sed etiam locus recusari potest, si pars citata ad eum securè accedere non possit, ut quia v.g. citatus, propter mulras, & graves inimicitias, vel privatas, vel civiratis suæ, coram Judice illius loci se sistere non potest, prout sumitur ex c. Cùm Raphaël;
» 35.h.t. Nam in quadam controversia, quam Ra-
» phaël Canonicus Ecclesiæ Januensis habebat cum
» Publio cive Januensi, ad petitiouem ipsius Ra-
» phaëlis, causa illa à Papa delegata fuit Præposito
» S. Dominici, qui cùm citâsset partem adversam, sci-
» licet civem absentem, is excusavit se, quòd propter
» multas, & graves inimicitias civitatis suæ cum illo
» Judice, non possit coram illo comparere. Quare
» Innocentius III. mandavir eidem Præposito, qua-
» tenus dicto Raphaëli hanc optionem det, ac per-
» mittat, ut sive in Civitate, sive in Diœcesi Januen-
» si, eligat aliquem virum discretum, ac prudentem
» (exceptis Canonicis Januensibus, qui cùm sint eius
» socij, seu Canonici, meritò parti adversæ essent su-
» specti) coram quo causa controversa cognoscatur,
» eidémque Judici, Apostolicâ auctoritate, præcipiat,
» ut eandem causam, juxta prioris rescripti tenorem,
» appellatione remotâ, definiat.

CLI. Notandum 1. Si Reus ad locum Judicis delegati securè accedere non potest, tum talem locum judicii recusare, & petere potest, ut ipsi Judex in alio loco securo detur. Abb. hîc in summa. Non tantùm autem propter privatas, seu proprias inimicitias, sed etiam propter inimicitias civitatis, seu patriæ suæ, potest locus judicii recusari, si civitas, vel locus ille gerat inimicitias adversùs civitatem Rei citati. Abb. hîc n.1. & Imol. in princ. quia pars, quæ non potest securè, & liberè accedere ad locum judicij, gravatur in obtinenda justitia, ideóque licitè potest illum recusare, &, si non admittatur recusatio, appellare. c. Ex parte; 47. de appellat. Vivian. hîc in Ration.

Notandum 2. Si certus Judex delegatus ab una parte petatur, tum juxta stylum Curiæ, ille conceditur, dummodo pars adversa non contradicat, vel justam causam contradicendi alleget, quo casu, quælibet pars eligit unum judicem, & Curia dat tertium, Abb. hîc in fine. Quòd si utraque pars sit præsens in Curia, non datur Judex, ad petitionem unius partis tantùm, nisi altera quoque consentiat, ut notat Imol, hîc num.15. Porrò in casu huius c. ex speciali gratia concessum fuit actori, ut eligeret sibi judicem, quem vellet, idque, quia priùs Reo etiam hæc gratia facta est, ut ad petitionem illius prior Judex delegatus removeretur. Gl. hîc V. Judicem eligat, & Abb. in fine.

Notandum 3. Canonicus, ut suspectus recusari ab Adversario potest, ne sit Judex in causa Concanonici sui, propter familiaritatem, seu præsumptionem singularis affectionis erga socium, & fratrem. Gl. hic V. Eius socij, & Abb. n.2. & dictum suprà. n.134.

Notandum 4. Si principalis delegans præcipiat alicui, ut Judicem aliquem constituat, is censebitur constitutus, non ab exequente mandatum, seu Commissario, sed à mandante, seu primo delegante, prout sumitur ex hoc c. ubi Judex constitutus à Præposito, jussu Papæ, non ab illo, sed à Papa constitutus, sive delegatus esse censendus est, cuius auctoritate causam definivit. Felin. hîc n.3. Unde, quod fit per executores testamenti, videtur factum per ipsum testatorem. Abb. in c. In causis; 30. n.6. de elect.

CLII. Cæterùm illud hîc est addendum, quòd litigans in judicio, ex eo, quòd litteras à Judicibus delegatis in causa sua ad Superiorem, seu delegantem, v.g. Papam datas suspectas habeat, illas amotis sigillis aperiat, postea audiendus non est, si illas falsas ostendere velit, prout sumitur ex c. Cùm olim Magister; 33. h.t. Nam, cùm Sebastianus Archidiaco- »
nus, & Benedictus Præpositus dignitates suas inter »
se permutare vellent, orta fuit inter eos controver- »
sia, quam Papa Innocentius III. quibusdam Judici- »
bus commisit cognoscēdam, qui, cùm in causa pro- »
cessissent, acta judicij per Præpositum ad Sedem A- »
postolicam transmiserunt. Verùm lator eorum »
Præpositus, per injuriam Judicibus delegatis, imò, »
& ipsi S. Pontifici illatam, amotis sigillis, litteras a- »
peruit. Quod cùm ipsi postea coram Papa objectum »
fuisset, excusavit factum, eò quòd Judices delegati »
acta non fideliter in scriptum redegissent, ideóque »
timens, ne litteras Uriæ secum deferret, eas aperue- »
rit, &, quod suspicatus erat, in eis repererit. Ve- »
rùm Papa respondit, quòd Benedictus, si rebus suis »
bene consulere voluisset, vel litteras illas sibi su- »
spectas non recipere, vel postquam recepit, eas inte- »
gras, & clausas afferre, & exhibere, atque causas su- »
spicionis suæ coram Papa exponere debuisset: præ- »
terquam, quòd Papa non proprio motu Judi- »
cem delegatum Benedicto dederit, sed ad petitio- »
nem ipsius, & quem ipse sibi elegerat. Quare idem »
Papa decernit, quia dictus Præpositus acta Judicum »
temerè violavit, ideo postea audiendum non esse, si »
falsum in illis contineri, probare voluerit, ut in eo »
ipso puniatur, in quo peccavit, & ne ex proprio do- »
lo commodum ferat. »

CLIII. Hinc colligitur 1. Quòd inferens injuriam judici delegato, censetur eam inferre ipsi deleganti, cuius ille vices gerit. Gl. hîc V. Deleganti, & Abb. n.1. 2. Qui instrumentum, vel litteras malitiosè aperuit, non debet admitti, si eas postea falsitatis arguere voluerit, quamvìs talis propriè falsatius non sit, neque pœnam falsi incurrat, sed pœnâ arbitratiâ, & mitiore puniendus sit, Innocent. hîc, & Abb. n.4. nisi in litteris Authenticis sigillum, aut plumbum amovisset. Felin. hîc n.2. de quo suo loco.

3. Judicem delegatum à Principe potest pars litigans ex probabili causa recusare, ut suspectū, tametsi proprio motu datus sit, quia Princeps in dubio non censetur velle judicem suspectum dare. Abb. hîc n.6. nisi Papa expressè, vel tacitè inhibeat, ne recusetur: sed Judicem datum, ad petitionem ipsius partis, illa postea recusare non potest, nisi ex nova superveniente causâ, vel antè incognitâ, ut colligitur ex c. Insinuante; 25. h.t. Hostiens. hîc V. proprio motu.

* * *

SE-

SECTIO VII.

QUIBUS MODIS OFFICIUM, & potestas Iudicis delegati finiatur?

§. I.

An, & quomodo finiatur potestas Iudicis delegati per sententiæ executionem, vel si pronunciet, iurisdictionem sibi non competere in causa, aut per lapsum temporis?

» CLIV. Assertio 1. Postquam Judex delegatus per se, vel per alium sententiam executioni mandavit, vel alteri exequendam commisit, sive executionem sententiæ delegavit, eius potestas, & jurisdictio cessat, nam tunc functus est officio suo. Ita habetur in c. In litteris; 9. h. t.

CLV. Ubi notandum 1. Jurisdictio Judicis delegati non post sententiæ prolationem, sed post eius executionem finitur (quando eam exequi potest, alioquin exspirat post sententiam latam) sive per se sententiam exequatur, sive alteri executionem, v. g. Ordinario loci committat, dummodo eum non merum ministrum, sed subdelegatum suum constituat; nam tum censetur se abdicâsse jurisdictione, si subdelegatus negotium exequi cœpit, tametsi perficere nolit, aut non possit: sin autem res integra sit, & negotium nondum cœptum à subdelegato, potest subdelegans reassumere jurisdictionem, sive revocare commissionem, & exequi sententiam, quia non censetur jurisdictio efficaciter transiisse in subdelegatum, si eâ uti non cœpit. c. Quamvis; 6. h. t. in 6. Abb. hîc num. 2. & Imol. num. 4. & 5. licèt aliter intelligat hoc e. Gloss. hîc V. Præcepit; videlicet, quòd delegati jurisdictio non exspiret, nisi sit paritum mandato, sive sententia omnino sit executioni mandata, & non tantùm cœpta à subdelegato. Quòd si verò Judex delegatus alteri sententiæ executionem committat, constituendo eum, non subdelegatum, sed merum ministrum, ac veluti Officialem suum, non censetur functus officio suo, & jurisdictionem à se abdicâsse, sed eam reassumere potest, etiamsi alter exequi cœperit, juxta c. Significâsti; 7. h. t. & tradit ibid. Abb. n. 7.

CLVI. Notandum 2. Judex delegatus, postquam semel sententiam tulit, quamvis ipso jure nullam, adeóque, sive bene, sive malè, non potest sententiam latam revocare: aut iterum judicare, seu causam cognoscere, sine nova commissione, quia finita est eius jurisdictio, & functus est officio sibi commisso. arg. c. Si compromissarius; 37. §. Si verò; h. t. in 6. & habetur in l. Si ut proponis; 4. C. Quomodo, & quando judex &c. ubi Judex delegatus protulit sententiam nullam, videlicet die feriatâ, & alterâ partium absente non citatâ, & dicit Jurisconsultus, non immeritò Præsidem denno negotium alterius judicis notioni terminandum commisisse. Idque docet Innocent. hîc n. 2. Abb. n. 4. Decius n. 5. Sanch. lib. 8. de matr. dis. 27. n. 39. Gutier. qq. Canonic. l. 2. c. 2. n. 8. & alij apud Sanch. c. l. Idque procedit etiam in delegato à Principe ad unam, vel plures causas in particulari, cùm jure non repeiatur cautum, aliud specialiter esse indultum delegato Principis, Gutier. c. l. n. 17.

Limitatur autem 1. In delegato ad universitatem causarum, qui æquiparatur Ordinario, & post latam sententiam, eiúsque executionem, non omnem jurisdictionem amittit. Gutier. c. l. n. 25. & duobus seqq. contra Decium hîc n. 5.

2. Limitatur in delegato, qui sententiam nullam, aut invalidam tulit, ob formam mandati non servatam. arg. l. Quid tamen; 21. ff. de recept. qui arbitr. &c. ubi dicitur: qui non servavit formam compromissi, iterum pronunciare potest. ergo & delegatus, qui non observavit formam mandati, potest iterum judicare, non enim censetur sententiam pronunciâsse, seu jurisdictione suâ usus. Gutier. c. l. n. 28. & alij DD. communiter apud Decium hîc n. 6. licèt ipse dissentiat.

3. Limitatur in executore gratiæ v. g. beneficialis, qui si per errorem juris, vel facti, invalidam provisionem fecit, aliam validè facere potest, ut post Innocent. docet. Abb. in c. 1. n. 28. de sentent. & re judic. quia Princeps videtur mandâsse provisionem cum effectu, nam beneficia Principum latè oportet interpretari; & cùm gratia effectum non sit consecuta, ideóque permaneat; etiam executio eius, quippe accessoria permanere debet. arg. c. Si super. 9. h. t. in 6.

CLVII. Notandum 3. Aliud verò quoad hoc obtinet in Judice Ordinario, qui jure proprio judicat, hic enim, si sententiam v. g. definitivam ipso jure nullam protulit, quia nimirum est lata contra legem manifestam, potest eam revocare, & denuo judicare, novámque sententiam ferre, ut docet Innocent. hic num. 1. & ibid. Abb, num. 4. Gutier. c. l. num. 1. Sanch. c. l. & alij apud ipsos, per l. Si præses; 6. C. quom. & quand. judex &c. quod enim nullum est, nullum effectum producit. arg. l. Si se; 4. §. Condemnatum. ff. de re judic. Quamvis etiam hoc casu Superior adiri possit, ut sententiam ab inferiore judice nulliter latam revocet, & novam sententiam ferat. Bartol. in l. Si expressim; 19. num. 14. ff. de appellat. nam sicut appellatio devolvit totam causam ad Superiorem, ut possit sententiam reformare: ita etiam nullitas sententiæ latæ totam causam ad Superiorem devolvit. Bartol. cit. loc. n. 15. Et hinc, si Episcopus ferat sententiam ipso jure irritam, etsi ab ea appellatum non sit, potest adiri Archiepiscopus per viam nullitatis, sicut potest per viam appellationis, cui nullitas æquivalet. Abb. hîc in fine, & Felin. num. 4. Contrarium tamen tenet Decius hîc in fine, ubi ait, doctrinam illam, quòd, qui potest adire judicem superiorem per appellationem, possit etiam per nullitatem; locum habere in eo Superiore, qui non habet jurisdictionem limitatam, sicut Archiepiscopus, ad quem, non nisi per appellationem aditus patet, non per querelam. c. 1. de offic. deleg. & consequenter, nec per nullitatem. Denique, si sententia Judicis Ordinarij non sit ipso jure nulla, tum non potest Judex Ordinarius eam revo-

revocare, quia sententia valida transit in rem judicatam, si ab ea non fuit appellatum, adeóque jurisdictio ad Superiorem devoluta non fuit. Abb. hîc num.3.

Porrò ratio, cur Judex delegatus non possit revocare sententiam, quam invalidè tulit, sed censeatur officio suo esse functus, ita, ut ampliùs se immiscere non possit: Judex Ordinarius autem id possit: ratio, inquam, disparitatis est, quia Judex delegatus, ex juris positivi dispositione habet potestatem valde arctam, & limitatam, seu restrictam, ideóque, si semel fecit, quod mandatum, seu commissum est, omnem jurisdictionem, ac potestatem amisit. At verò Judex Ordinarius habet magìs amplam, ac stabilem jurisdictionem, quam alteri delegando, vel semel sententiam ferendo, non amittit, sed saltem in habitu, & radice retinet. Laym. in cit. c. In litteris; n.3. in fine h.t. ex Baldo.

CLVIII. Assertio 2. Si Judex delegatus interloquendo pronunciet, se nullam jurisdictionem, sive potestatem causam delegatam cognoscendi habere, quia v. g. rescriptum delegationis per suggestionem falsitatis est impetratum, adeóq; subreptitium, tum si pars impetrans à sententia hac interlocutoria, vim tamen definitivæ habente, non appellet, adeóque ea transeat in rem judicatam, non poterit postea delegatus officium judicis reassumere, & in eadem causa procedere, ne quidem partibus consentientibus, quia sive bene, sive malè pronuntiando, censetur functus officio suo, & jurisdictionem amisit, prout sumitur ex c. Significantibus; 38. h. t. ubi habetur, quòd, cùm Juliana nobilis vidua, mentiens se pauperem, à Sede Apostolica litteras ad quosdam Judices impetrâsset super controversia, quam habebat cum Margareta, & filio eius: hi citati, coram illis Judicibus, excipiendo proposuerunt, quòd litteræ illæ per suggestionem falsitatis sint impetratæ, adeóque subreptitiæ essent, cùm dicta Juliana non pauper, sed dives sit. Quare de jure se non posse, nec debere per has litteras conveniri coram illius Judicibus delegatis, non requisito priùs domino, sub cuius jurisdictione ipsi existunt, & coram quo ipsi parati sint, prout justitia exigit, respondere: quo audito, dicti Judices delegati interloquendo pronunciârunt, se vigore earum litterarum, procedere non posse, nec debere. Postea verò partes in quosdam Arbitros compromiserunt, hac conditione, & pacto, ut, si ij intra certum, & determinatum tempus, causam non deciderent, eius cognitio ad eosdem illos Judices delegatos iterum devolveretur. Verùm cùm arbitri, intra tempus ipsis constitutum, causam non definirent, Judices delegati, juxta formam compromissi, jurisdictionem reassumpserunt: à quibus cùm partes se gravari sentirent, ad Sedem Apostolicam appellârunt. Quare mandat Papa Gregorius IX. certis à se delegatis, ut, si ita sit, acta eorum Judicum in irritum revocent, sive irrita esse, declarent.

CLIX. Pro explicatione h.c. notandum 1. Sententia, per quam delegatus pronunciat, sibi nullam jurisdictionem in causa delegata competere, est interlocutoria, non definitiva, quia non definit, seu decidit negotium principale: habet tamen vim sententiæ definitivæ, quia per illam extinguitur omnino jurisdictio pronunciantis. Unde fit, ut à tali sententia interlocutoria appellari possit: & ut per ipsummet judicem, qui eam tulit, revocari non possit. Abb. hîc num. 3. Imola num.4. & Felin. num.1. nec obstat text. in c. Dilectus; 34. de præbend. ubi executores interloquendo dixerunt, se non posse mandatum Apostolicum exequi, & tamen postea sunt executi. Verùm id factum est, vi secundi mandati à Papa dati, per quod expressè ipsis concessa fuit potestas revocandi illam sententiam interlocutoriam, aliàs non potuissent revocare. Gl. margin. hîc lit. c. & Imol. n.5.

Id verò limitandum 1. Ut procedat in Judice delegato, non autem in Ordinario: nam in delegato, qui pronunciat, se non habere ullam jurisdictionem in causa, nihil omnino remanet de jurisdictione, sed ea prorsus extinguitur, unde nec manet aliquid, in quo fundetur potestas revocandi interlocutoriam sententiam: in Judice verò Ordinario remanet firma sua ordinaria jurisdictio. Felin. hîc n. 1. limit. 1.

Limitatur 2. Nisi à tali sententia interlocutoria fuerit appellatum, tunc enim poterit delegatus illam revocare, quia per appellationem, inspecto statu præsenti, est extincta sententia, perinde, ac si lata non fuisset; si autem lata non fuisset super incompetentia, judex integram potestatem suam retinuisset: ergo ea remansit etiam integra, post interpositam appellationem, juxta c. Cessante; 60. de appellat. & sic potest delegatus sententiam suam interlocutoriam revocare. Felin. hîc n.2. limit. 2.

Limitatur 3. Ut procedat, si Judex pronunciet, ipsi jurisdictionem non competere super causa principali sibi commissa: secus, si super aliqua quæstione incidente, seu dependente à negotio principali: quia talis interlocutoria non habet vim definitivæ, cùm per illam non omnino extinguatur officium, seu jurisdictio Judicis, ideóque illam revocare potest. Felin. hîc num. 2. limit. 3.

Limitatur 4. Quòd, etsi Judex, qui fuit principaliter datus in causa, non possit revocare talem interlocutoriam; potest tamen is, qui fuit accessoriè datus, ut, si executor in causa beneficiali pronunciet, se non esse executorem, non ideo abdicat à se jurisdictionem, quin talem sententiam revocare possit, quia, cùm duret adhuc principalis gratia, super qua deputatus fuit executor, nõ potuit per suam pronunciationem tollere jus parti quæsitum. Felin. hîc n.3. limit. 4.

CLX. Notandum 2. Si Judex delegatus pronunciet, se non habere potestatem cognoscendi de causa delegata, & pars litigans non appellet ab hac sententia interlocutoria, tunc ea transit in rem judicatam, ac proinde Judex non poterit postea in causa procedere, nec eam denuo reassumere, quia sive bene, sive malè pronunciando, censetur functus officio suo. c. In litteris; 9. h.t. l. Judex; 55. ff. de re judic. & pars litigans sibi imputare debet, quòd non appellavit, quia res judicata facit jus inter partes. c. Cùm inter; 13. de sent. & re judic. Abb. hîc n.7. Imò neque ex partium consensu, potest Judex delegatus, postquam pronunciavit, nullam sibi in causa jurisdictionem competere, illam deinde, vi primi mãdati, fine

sine nova commissione, cognoscere, quia, cùm amiserit jurisdictionem, partes litigantes non possunt illam ei dare, Gl. hîc V. Procedere; nam consensus privatorum non potest judicem facere eum, qui nullam jurisdictionem habet. l. 3. C. de jurisdict. omn. jud. Quamvìs verò per rescriptum ad lites, etiam subreptitiè impetratum, aliqua jurisdictio judici delegato conferatur, saltem in habitu, ut in casu huius c. si persona simulans se pauperem, quæ revera pauper non est, impetret rescriptum delegationis, quia tale rescriptum non est ipso jure nullum, sed validum, ita tamen, ut per oppositam exceptionem doli in impetratione commissi elidi possit. c. Cæterùm; 3. & c. Plerumque; 23. de rescript. Abb. hîc num. 2. adeóque partes in judicem delegatum consentiendo, possint eius jurisdictionem confirmare, ac veluti prorogare, quantum est præcisè ex parte rescripti subreptitij: id tamen non procedit, si ex parte obiecti, & in rei veritate in delegato deficiat potestas jurisdictionis, ut in casu proposito; nam causas civiles personarum non miserabilium non potest Judex Ecclesiasticus cognoscere, ac tractare, nisi in defectum, & ob negligentiam Judicis secularis, ideóque hoc casu delegatus, nec ex partium consensu, procedere potest, ob defectum jurisdictionis, Innocent. hîc n. 1. & Abb. n. 8. Quare si tali casu negligentia Domini, seu Judicis secularis postea interveniat, etsi probabile sit, quòd tunc Judex delegatus, vi rescripti etiam subreptitiè impetrati, possit, saltem partibus consentientibus, in causa procedere, ut tenet Abb. hîc cit. num. 8. probabilius tamen est, non posse, quia Prælati Ecclesiastici non solent causas seculares aliis committere, priusquam ad ipsos sint devolutæ, ut notat Innocent. hîc num. 1. Cùm igitur per tale rescriptum nulla omnino sit jurisdictio collata delegato, quippe quod per errorem substantialem est concessum, ipso jure irritum esse censeri debet. Laym. hîc in fine.

CLXI. Notandum 3. Pactum in casu huius c. compromisso appositũ, ut, si arbitri intra terminum constitutum causam non deciderent, partes litigantes redirent ad priores judices delegatos, irritum fuit, nec obligare potuit, quia horum judicum jurisdictio per pronunciationem eorum fuit extincta; privati autem non possunt dare jurisdictionem ei, qui nullam habet, nec per partem se quis obligare potest, quod velit stare eius sententiâ, qui jurisdictione caret. Abb. hîc n. 4.

„ CLXII. Assertio 3. Si causa alicui delegatâ „ sit intra certum tempus, v. g. duos menses, deci- „ denda, post tempus illud exactum, jurisdictio dele- „ gati, ipsúmq; mãdatum exspirat, nisi terminus præ- „ finiti temporis, communi consensu partium, fuerit „ prorogatus. Ita habetur in c. De causis; 4. in princ. h. t. Ratio prioris partis est, quia tempus præscriptum Judici delegato ad definiendam causam, censetur pertinere ad formam substantialem delegationis, nam superior delegans hoc casu dat jurisdictionem delegato ad causam expediendam non nisi limitatè, secundùm formam commissionis, ac mandati, ideóque, eâ non observatâ, exspirat eius commissio, & mandatum. Aliud est, si certus terminus temporis ad aliquam causam expediendam præscribatur Judici ordinario, sive ordinariam jurisdictionem habenti ab eius Superiore; nam tum valet sententia: etiam post lapsum temporis præfixi, lata, quamvìs illicitè differatur, seu postea feratur, Decius hîc num. 9. Bartol. in l. Properandum; 11. in princ. n. 5. C. de judic. Ratio est, quia hoc casu non datur judici ordinario jurisdictio in illam causam, quam antè jam habet, sed præscribitur tantùm modus, ut citiùs causam expediat, ideóque is modus, seu conditio non substantialis, sed accidentalis tantùm censeri debet, neque enim facilè præsumendum est, quòd superior jurisdictionem alicui collatam auferre velit. Gloss. in Clement. 1. V. inhibentes de jure patron. Laym. hîc num. 1.

Ratio verò posterioris partis, sive exceptionis est, quia terminus causæ intra certum tempus expediendæ videtur statutus in favorem partium, ne causa diutius, cum illarum damno protrahatur, ideóque huic favori suo renunciare possunt. arg. c. Ad Apostolicam; 16. de Regular. & tempus præfixum ulteriùs prorogare, seu extendere, uti etiam habetur in l. 2. §. Si & judex. ff. de judic.

Excipi debet 1. Nisi à delegante fuerit prohibita termini prorogatio. cit. l. 2. §. Si & Judex, junctâ Gl. V. Inhibita. Excipiendum 2. Nisi appareat, terminum temporis esse præfixum, non ob favorem partium, sed ob communem utilitatem, seu bonum publicum, cui partes renunciare non possunt; adeóque neque talem terminum prorogare, ut si intersit v. g. Ecclesiæ, controversiam aliquam beneficialem citò expediri. Gl. hîc V. consensu partium, & ibid. Decius n. 8. in fine.

CLXIII. Porrò Judex delegatus, cui certum tempus præfixum est, intra quod causam definire, seu expedire debeat, potest sententiam à se latam exequi, etiam post elapsum tempus præfinitum, quia eius jurisdictio non est omnino finita: nam potest sententiam ferre in ultimo die termini, & postea exequi intra annum à jure ad executionem ipsi concessũ, juxtà c. Quærenti; 26. h. t. Secus tamen dicendum est, si terminus certi temporis sit præfixus non Judici, sed ipsi jurisdictioni delegati, ita, ut post elapsum illud tempus, extinguatur jurisdictio, tunc enim non poterit exequi post elapsum terminum, quia executio sententiæ est actus jurisdictionis, quæ tamen jam exspiravit. Joan. Andr. hîc. n. 19. & Decius n. 9. Abb. in c. Significâsti; 7. n. 2. h. t. Molin. tr. 5. de justit. dis. 27. num. 3.

§. II.

An, & quomodo finiatur iurisdictio, & potestas Iudicis delegati morte eiusdem?

CLXIV. Assertio 1. Finitur præterea jurisdictio, & potestas Judicis delegati morte ipsius delegati, si delegatio facta sit personæ, seu expresso proprio nomine delegati; V. g. *Titio hanc causam committimus*; tunc enim censetur electa industria personæ, ideóque ad successorem non transit, sed cum persona extinguitur ipsa delegatio, seu potestas delegata, quippe deficiente subiecto, cui inhærebat. Abb. in c. Quoniam; 14. n. 4. & 7. & ibid. Imol. n. 5. Decius n. 3. h. t. & alij Canonistæ communiter. Si verò delegatio, seu

commissio facta sit dignitati, seu sub nomine dignitatis, v.g. Episcopo, Præposito, vel Decano Cathedralis Ecclesiæ Augustanæ, morte delegati non extinguitur officium, & potestas delegati, sed ad successorem in eadem dignitate transit, etiamsi res adhuc sit integra, sive causa nondum cœpta, quia dignitas perpetua est, & nunquam moritur. c. Gratiosè; 5. de rescript. in 6. etsi individua quotidie pereant. Gl. in cit. c. Quoniam; V. Substitutum, nec dignitas variatur per mutationem personæ. Abb. c.l. n. 3. & 4. Sanch. l. 8. de matrim. disp. 27. n. 6. & alij DD. suprà cit.

CLXV. Idque sumitur ex cit. c. Quoniam; 14. h. » t. ubi Papa Alexander III. causam quandam dele- » gavit duobus Abbatibus, scilicet Abbati Leicestriæ, » & Abbati Vincestriæ, qui citârunt partes, vel (ut » litteræ magis congruit) mortuo Abbate Vince- » striæ, alter Abbas superstes partes citavit (ex vi clau- » sulæ, *quod si non ambo poteritis, alter procedat*, in re- » scripto adiectæ. Gl. hîc in casu, & Hostiens. in princ.) » & diem ad agendum, seu procedendum ipsis præfi- » xit, &, cùm interim in locum demortui Abbatis » Vincestriensis, alius Abbas substitueretur, Abbas » Leicestriæ mandatum Apostolicum Successori illi » porrexit, & cum eodem in causæ cognitione pro- » cessit, eámque definivit. Quorum sententiam tan- » quam justam, idem Papa ratam habuit, & confir- » mavit, eò quòd delegatio, non sub nomine pro- » priarum personarum, sed expressis nominibus lo- » corum (id est, dignitatum) facta est.

CLXVI. Pro intellectu huius c. notandum 1. ut cognoscatur, num delegatio facta sit personæ, an dignitati, vel officio, non ad sola verba attendendum est, an scilicet in delegatione expressum sit nomen proprium personæ, an nomen appellativum dignitatis: sed potiùs inspicienda est præsumpta voluntas committentis, quatenus ea ex materia subjecta, & aliis adiunctis colligi potest, nam verba deserviunt intentioni, non hæc verbis. Abb. hîc n. 8. & una præsumptio major, & fortior tollit aliam minorem, quæ præcisè ex verbis desumitur, ut tradit Gl. fin. in c. Transmissæ; 3. qui filij sint legitimi. Et hinc si v.g. Papa, expresso solo nomine dignitatis, Abbati alicui causam aliquam committat, adjiciendo, se illi causam delegare, ob pecnliarem illius doctrinam, & diuturnam experientiam in eo genere, censendum est, non intuitu dignitatis, sed personæ delegationem esse factam. arg. c. Mandata; 6. de præsumpt. Sanch. cit. disp. 27. num. 3. Sic, etiamsi Abbas, vel Episcopus aliquis excommunicatus fuerit, solo dignitatis nomine expresso, ex subiectâ materia apparet, excommunicationem esse personalem, nec ad successorem transire, quippe quæ ob solum delictum personale inferri potest. Abb. c. l. & Sanch. c. l. E contrario verò ex subiecta materia colligi potest, quòd ex rescripto Principis, de pecuniario v.g. debito solvendo, in quo Antecessoris nomen proprium expressum fuit, eo mortuo, etiam successor in officio, vel hæres eius conveniri possit. Abb. in c. Significavit; 36. n. 4. de rescript.

Porrò quamvis in legatis relinquendis haberi soleat ratio consanguinitatis, & amicitiæ, ideóque legatum relictum Episcopo à consanguineis, non Ecclesiæ, sed personæ intuitu relictum censeatur. c. Requisîsti; 15. de testament. Atque similiter, si executio testamenti personæ in dignitate constitutæ sit commissa à testatore sub nomine dignitatis, v. g. Præposito Ecclesiæ Cathedralis Augustanæ, rectè censebitur esse facta, non dignitati, sed personæ, cùm ea executio communiter demandari soleat amicis, & sanguine junctis. Id tamen non habet locum in causarum delegationibus, in quibus non tam sanguinis, & amicitiæ conjunctio, quàm auctoritas, & peritia delegati spectatur, quæ etiam in successoribus plerumque reperitur: ideóque ex eo, quòd delegatus sit sanguine, vel amicitiâ conjunctus deleganti, non debet censeri, delegationem esse factam intuitu personæ, sed potiùs dignitatis, ac proinde eam ad successorem transire. Sanch. c. l. n. 15. cùm juxta stylum, & usum receptum, delegationes committi soleant alicui personæ in dignitate constitutæ. c. Statutum; 11. de rescript. in 6.

CLXVII. Notandum 2. Si causa alicui commissa sit, expresso simul proprio nomine personæ delegati, & appellativo dignitatis, v. g. *committimus Henrico Episcopo Augustano*, tum in dubio, si de voluntate delegantis ex aliis conjecturis constare non possit, censenda est hujusmodi commissio esse personalis, sive intuitu personæ facta, ac proinde ad successorem non transire, sive nomen proprium personæ appellativo nomini dignitatis præponatur, sive postponatur. Imol. in cit. c. Quoniam; n. 25. h. t. Sanch. cit. disp. 27. num. 20. Ratio est, tum quia, universim loquendo, per speciem determinatur, & restringitur genus, sive illa præcedat, sive sequatur: ergo, & nomen genericum dignitatis contrahitur, ac determinatur per nomen specificum personæ, ut commissio ultra personam proprio nomine expressam non extendatur: tum quia verba rescripti debent aliquid operari, frustra autem apponeretur nomen proprium, nisi faceret commissionem personalem, nam alium effectum habere nequit, cùm persona delegati, expresso nomine certæ dignitatis, jam aliàs sit certa. Tum quia præsumptio specialis, desumpta ex nomine proprio personæ, vincit generalem præsumptionem, quæ desumitur ex expresso nomine dignitatis. Sanch. c. l.

CLXVIII. Notandum 3. Si commissio sit personalis, seu intuitu personæ facta, semper extinguitur cum persona delegati: si verò sit commissio realis, seu facta intuitu dignitatis, ad successorem transit, tametsi res sit integra, & causa nondum cœpta. Abb. in cit. c. Quoniam; n. 4. Sanch. cit. disp. n. 7. & alij. nam, sive res sit integra, sive non, eadem ratio militat, nempe, quòd dignitas, & ea, quæ ratione dignitatis competunt, mutatâ personâ, non pereant, aut amittantur. c. Si gratiosè; 5. de rescript. in 6.

Nec obstat dictum c. Quoniam; ibi: *illi mandato nostro porrecto*: nam subintelligendum est *maximè*: neque in hoc vis decisionis consistit, sed in eo, quòd delegatio non personæ, sed dignitati facta sit. Hostiens. ibid. V. Porrecto. Quòd si commissio sit intuitu personæ facta, depositâ dignitate, vel officio, si delegatus adhuc superstes sit, nō exspirat jurisdictio delegati, sed is causam commissam potest adhuc cognoscere, licèt nōdum cœpta fuerit. Ratio est, quia

quia mandatum, seu rescriptum personale adhæret personæ, eamque comitatur instar privilegij personalis, & esse rem integram, aut cœptam, solùm attenditur, quando delegans obijt, vel dignitatem amisit, non autem, quando ipse delegatus. Sanch. cit. disp. 27. num. 22. & 25. Si verò commissio sit intuitu dignitatis facta, amissâ dignitate, vel officio per resignationem, vel etiam translationem ad aliam, non potest causam cognoscere delegatus, etiamsi causa jam cœpta sit, sed ejus cognitio ad Successorem pertinet, quia commissio realis adhæret rei, seu dignitati, cujus intuitu facta est, ergo depositâ dignitate, vel officio amittitur, & ad Successorem transit. Sanch. c. l. n. 23. & 24.

Porrò, quòd commissio personalis non exspiret, deposito officio, aut dignitate, id limitari debet 1. Nisi delegatus ob crimen sit depositus, seu privatus officio, aut dignitate, arg. l. 2. ff. de Senatorib. ubi remotus à Senatu propter turpitudinem propriam non potest judicare. Sanch. c. l. n. 26. 2. Nisi delegatus statum incompossibilem, seu contrarium assumat, ut, si Canonicus delegatus à Sede Apostolica, relicto Canonicatu, uxorem ducat, & incapax fiat jorisdictionis Ecclesiasticæ; tum enim commissionem personalem exequi haud poterit. Sanch. c. l. n. 27. Secus est, si Religionem ingressus sit, tunc enim nihilominus exequi poterit, nisi sit talis Religio, in cujus Constitutionibus causarum delegatarum cognitio, & executio specialiter prohibeatur. Laym. in cit. c. Quoniam; n. 5.

CLXIX. Sed prædictis obstare videtur, quòd nullus sit capax delegationis à Sede Apostolica factæ ad lites, seu causas justitiæ, nisi sit in dignitate constitutus, vel Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, c. Statutum; 11. de rescript. in 6. ergo depositâ dignitate, vel Canonicatu, non potest quis ampliùs exequi commissionem intuitu personæ factam, & consequenter illa non semper cum persona perpetuatur. Verùm respondetur, sufficere, quòd delegatus fuerit capax, videlicet in dignitate constitutus, aut Canonicus, tempore commissionis sibi factæ, seu datæ litterarum, ad hoc, ut commissionem personæ, non dignitatis intuitu factam exequi possit, licèt tempore præsentationis illarum resignârit. Gloss. communiter recepta in cit. c. Statutum; V. Canonicis; in fine. Sanch. c. l. num. 24. & 28. & alij ab eo citt. Contrà verò, si delegatus, tempore præsentationis rescripti, seu delegationis Apostolicæ, dignitatem obtineat, vel Ecclesiæ Cathedralis Canonicus existat, non item tempore impetrationis, seu commissionis factæ, commissionem personalem exequi non potest, quia in talibus initium spectandum est. Gloss. l. c. arg. c. Si eo tempore; 9. de rescript. in 6. Quare hîc locum habet illa regula juris 73. in 6. factum legitimè retractari non debet, licèt casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari: atqui Principis commissio rata fuit, temporæ datæ, seu expeditionis litterarum, & quoad actum delegandi fuit consummata: ergo licèt Commissarius, seu delegatus postea ad statum deveniat, in quo ipsi delegatio fieri secundùm Canones non potest, quia videlicet dignitati, vel Canonicatui Ecclesiæ Cathedralis renunciavit: nihilominus causam delegatam exequi poterit, quia dignitas illa, vel Canonicatus, non tempore executionis, sed solùm tempore delegationis faciendæ requiritur, ut colligitur ex cit. c. Statutum; in princ. ibi: *Canonicis committantur.* Quòd si commissio sit realis, seu intuitu dignitatis facta, non est necesse, ut tempore commissionis, seu impetrationis rescripti delegatus obtineat dignitatem, vel Canonicatum, sed sufficit, quòd tempore præsentationis rescripti delegatorij: quia commissio talis sequitur dignitatem, quæ tempore commissionis factæ eadem erat, quamvis in alia persona existens. Non tamen etiam sufficit, talem delegatum obtinere dignitatem, vel Canonicatum tempore commissionis, sed requiritur, ut etiam tempore executionis, adeóque toto tempore delegationis sit, & perseveret in illa dignitate: nam alioquin, quamprimum cessat dignitas in persona delegati, commissio transit ad Successorem in dignitate. Sanch. c. l. n. 28. in fine.

CLXX. Notandum 4. Etsi commissio nomine dignitatis facta transeat ad Successorem in dignitate, qui eâ æquali jure gaudet, & officio fungitur; non tamen transit ad Administratorem, qui tempore vacantis Ecclesiæ constituitur. Laym. in cit. c. Quoniam; num. 1. Et hinc neque ea, quæ Episcopo, ratione dignitatis suæ, specialiter delegata sunt, ad Capitulum, Sede vacante, transeunt, ut docet Abb. in c. Verùm; 7. n. 9. de foro compet. Decius in cit. c. Quoniam; n. 3. h. t. nisi sint talia, quæ transeant in ordinariam Episcopi jurisdictionem, ut est potestas absolvendi à casibus Papalibus occultis, de quibus Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. Laym. c. l.

CLXXI. Assertio 2. Si unus ex duobus, vel » pluribus Judicibus delegatis, vel arbitris, mortuus » sit, etiam alterius, vel aliorum officium exspirat: » nisi aliud in delegatione, aut compromisso fuerit » expressum. ita habetur in c. Uno; 42. h. t. Ratio » est, quia, quando duo, aut plures Judices simpliciter sunt delegati, sine adjecta clausula, tum omnes simul, & conjunctim judicare jussi sunt, & omnes unius loco tantùm sunt, ac proinde unus sine alio in causa procedere non potest, l. Duo; 39. ff. de rejudic. Gl. hîc V. Delegatorum. Idque etiam locum habet, si alter Judicum delegatorum judicandi potestate privatus sit, ut quia infamis factus est juris infamiâ, ut colligitur ex c. Sciscitatus; 13. de rescript. Gloss. hîc V. Delegatorum; vel, si quis ob crimen ut suspectus, remotus, aut à dignitate, quam obtinet, per sententiam depositus sit, quia neuter illorum judex erat in solidum, sed jurisdictio quoad exercitium erat penes utrumque, sive omnes delegatos simul, & conjunctim, & non tantùm remanet penes duos, vel plures superstites, aut non recusatos, aut non depositos, c. Licèt; 30. & ibid. Gloss. V. Re integrâ; in fine. Gloss. in cit. c. pen. V. Delegatorum; h. t. adeóque, vel uno ex illis mortuo, suspecto facto, aut deposito, tota potestas eorum, seu jurisdictio exspirat. Aliud est de ligato majore excommunicatione, quia post impetratum rescriptum delegationis, illius jurisdictio per excommunicationem non extinguitur, sed solùm suspenditur, quousque fuerit ab ea absolutus, arg. c. Prudentiam; 21. §. Sexta; h. t. Hostiens. hîc V. Exspirat.

CLXXII. Excipitur 1. Nisi clausula, *si non ambo, aut si non omnes, &c.* adjecta sit, tum enim alio-

 tum

rum jurisdictio, uno mortuo, vel recusato tanquam suspecto, aut deposito, non exspirat, cit. c. pen. h. t. & ibi Gloss. V. cit. 2. Si vivente adhuc altero, causa inchoata sit, adeóque res non sit integra, tum morte unius aliorum jurisdictio non extinguitur, cit. c. Licèt; & Gloss. in cit. c. pen. V. cit. 3. Si unus delegatorum alteri condelegato vices suas commiserit, illo mortuo, jurisdictio in solo superstite permanet, etiamsi res sit integra, c. Quamvìs; 6. h. t. 4. Si commissio facta sit nomine dignitatis, tum enim morte delegati nō exspirat, sed ad Successorem transit, juxta c. Quoniam; 14. h. t. Gloss. margin. hîc Molin. tract. 5. de justit. dis. 24. num. 1. Idémque obtinet in arbitris, ut uno mortuo, aliorum officium exspiret, si in eos compromissum sit, ut omnes judicent, cit. c. pen. h. t. & ibi Gl. V. cit. l. Item, si unus; 27. §. Item, si plures; ff. de receptis, &c. qui arbitrium &c. sicut enim plures delegati non possunt singuli exercere jurisdictionem in solidum, sed pro parte tantùm: ita nec plures Arbitri, qui in hoc æquiparantur delegatis. Abb. hîc num. 2. nisi in compromisso expressè sit actum, ut, si unus interesse non possit, alter, vel reliqui arbitrium proferre possint, cit. c. pen. & ibi Gloss. V. cit. Idque etiam locum habere in arbitratoribus docet Jo. Andr. & Abb. hîc num. 4. quia est in illis eadem ratio. Verùm nomine Arbitri compromissarij non comprehendi Arbitratores, qui jus partibus non dicunt, sed solùm amicabiliter eas componunt, habetur in l. Pomponius; 13. §. Recepisse; ff. eod. & notat ibi Bart. de quo plura infrà suo loco.

Porrò, quando ob mortem unius ex pluribus delegatis, ante sententiam ab ijs latam, tota jurisdictio ad causam prosequendam, & ad sententiam ferendam etiam in cæteris Conjudicibus exspirat, tunc ad delegantem est recurrendum. Molin. cit. dis. 24. num. 1.

§. III.

An, & quando potestas Judicis delegati exspiret morte delegantis?

CLXXIII. Assertio 1. Finitur jurisdictio delegati, quoad litteras justitiæ exequendas, per mortem delegantis, re adhuc integrâ, id est, si delegatus necdum uti cœpit jurisdictione: sin autem res non sit integra, sive causa commissa jam sit cœpta, mortuo delegante, non extinguitur, sed perpetuatur jurisdictio delegati, ut constat ex c. Relatum; 19. et c. Gratum; 20. et c. Licèt; 30. h. t. & ibi Canonistæ communiter, & ex l. Et quia; 6. ff. de jurisdict. Ratio est, tum quia universim mandatum morte mandantis, si res integra sit, exspirat, l. Mandatum; 15. ff. Mandati; tum quia per actum delegationis non transfertur efficaciter jurisdictio in delegatum, donec is eâ uti cœperit, c. Quamvìs; 6. in fine h. t. in 6. ex quo tempore, & non antè, judex esse incipit. Cùm ergo jurisdictio nondum inchoata à delegato, seu re integrâ, cum effectu adhuc sit penes delegantem, consequenter extinctâ per mortem jurisdictione ipsius delegantis, extinguitur quoque jurisdictio delegata, quæ, antequam eâ uti cœpit delegatus, potiùs censetur esse aliquid spectans ad delegantem, quàm delegatum, neque est radicata in persona delegati: at verò per exercitium jurisdictionis, ante mortem delegantis, jurisdictio efficaciter transit in delegatum, ut colligitur ex cit. c. Quamvìs: in fine: ideóque postquam eâ delegatus uti cœpit, non extinguitur jurisdictio hæc delegata per mortem ipsius delegantis. Sanch. lib. 8. de matrimon. dis. 28. num. 30.

CLXXIV. Porrò illud controversum est, quando res desinat esse integra, sive causa, & per consequens etiam jurisdictio delegata censeatur esse cœpta, utrùm per litis contestationem, an verò per solam citationem? Nam priùs videtur apertè statui in c. Relatum; 19. h. t. ubi Papa Lucius III. ita rescribit: Si lis ante obitum Papæ delegantis fuerit con- » testata, mandatum, seu delegatio morte mandan- » tis, seu delegantis non exspiravit. Si verò an- » te litis contestationem decessit, tum Judices ab » eo delegati in causa illa delegata procedere non » possunt. »

CLXXV. Sed directè contrarium, nempè quòd per solam citationem factam à delegato, ante mortem delegantis, perpetuetur jurisdictio delegati, apertè statutum habetur in c. Gratum; 20. h. t. Ubi Papa Urbanus III. consultus, utrùm ante obitum » delegantis, proposito citationis edicto, lite verò » post mortem ejusdem contestatâ, nihilominus in » causa procedere possit, aut debeat delegatus? Re- » spondet Papa: quòd, cùm per citationem factam » causa sit veluti cœpta, potest, imò & debet Judex » delegatus in ea procedere, eámque definire: præ- » sertim, si (tempore litis contestandæ) non fuerat » certus de obitu delegantis (quamvìs idem esset, si post præmissam citationem, esset certus de morte delegantis, tempore litis contestatæ, Gloss. hîc V. Maximè; & Hostiens.) Ratio autem, cur citatione factâ, ante mortem delegantis, jurisdictio delegati perpetuetur: extinguatur verò, si citatio facta non sit, est ista: quia per mortem delegantis non exspirat jurisdictio delegati, si is eâ uti cœpit, c. Licèt; 30. h. t. primus autem actus substantialis, adeóque principium, & fundamentum judicij est citatio, §. ult. Instit. de pœna temerè litigant. Gloss. in c. Quoniam; 11. V. Citationes de probat.

CLXXVI. Variè autem hos textus in speciem contrarios conciliare nituntur DD. nam inprimis Gloss. in cit. c. Relatum; in casu ait, quòd illa decretalis correcta sit per posteriorem, nempe per sequens c. Gratum. Vel potiùs, ut vitetur jurium correctio, unus textus per alium, & responsum unius Papæ per alterius Pontificis responsum suppleri, & declarari debet, ita, ut, cùm dicit Lucius III. morte delegantis non exspirare mandatum delegationis, si lis, ante ejus obitum, fuerit contestata, secus, si lis nondum sit contestata, subintelligendum sit, *maximè*, cùm etiamsi citatio emanârit, ante obitum delegantis, in causa commissa à delegato procedi possit, juxta responsum Papæ Urbani III. in cit. c. Gratum; & ita conciliat hos textus Abb. ibid. n. 1. & 2. Sanch. cit. dis. 28. n. 10. Vel secundò etiam dici potest, quòd Lucius III. in c. Relatum; 19. h. t. ideo mentionem fecerit litis contestationis, quia in casu sibi proposi-

to

ro defacto lis fuerat contestata; non autem negavit, sufficere etiam solam citationem ad perpetuandam jurisdictionem delegati, prout respondit Urbanus III. in cit. c. Gratum; Barbos. in Collectan. ibid. n. 4. Vel denique tertiò dici potest, quòd, cùm Jure Civili (cui jus Canonicum se conformat, quantum fieri potest, præsertim in causis judicialibus) non satis expressum sit, utrùm jurisdictio delegata per litis contestationem, an verò per solâ citationem cœpta censeatur: Lucius III. in cit. c. Relatum; secutus sit priorem opinionem tanquam tutiorem: Urbanus verò III. aliter responderit in cit. c. Gratum; secutus sententiam posteriorem, quæ benignior est. Decius ibid. n. 1. & Laym. n. 1. Veruntamen probabilius est, utroque Jure, tam Canonico, quàm Civili, requiri, & sufficere partis citationem ad perpetuandam jurisdictionem delegati, adeóque ad hoc, ut res desinat esse integra, & causa sit cœpta, ante mortem delegantis, quia à citatione incipit judicium. Bartol. in l. Et quia; 6. n. 13. ff. de jurisdict.

CLXXVII. Prætereà in cit. c. Gratum; in fi„ ne additur, quòd, si quis à sententia Judicis appella„ vit, sed postea inducias petijt ad producendos te„ stes, ac demum renuncians huic productioni, re„ ceptas attestationes solemniter publicari postula„ vit, ab interposita appellatione recessisse censeri „ debet, quippe exercens actum appellationi contrarium. Gloss. ibid. V. Recessum. Hoc autem procedit in appellatione interposita, non autem interponenda, nam, si gravatus, intra tempus datum ad appellandum, pergat, post gravamen illatum, litigare coram eodem Judice, non censetur renunciare appellationi interponendæ, quia interim de ea deliberare potest. Abb. in cit. c. Gratum; n. 6. & Decius ibid. n. 4. Sed hæc aliò pertinent.

CLXXVIII. Ubi insuper notandum 1. Tametsi ad perpetuandam jurisdictionem delegati requiritur, & sufficit citatio, ut suprà dictum, non tamen sufficit actus subdelegationis, per quem delegatus, ante mortem delegantis, alteri causam subdelegavit; neque alia judicialis præparatio citationem præcedens, uti est, vocare notarium, vel testes; deligere locum judicio exercendo; præcipere, ut citatio fiat &c. Abb. in cit. c. Gratum; n. 5. Sanch. l. 8. de matrimon. dis. 28. n. 18. & alij apud ipsum citt. contra Hostiens. & Sylvest. V. Delegatus; q. 6. nam delegare, vel subdelegare, & alij hujusmodi actus, non sunt actus judiciales, cùm etiam extra territorium Judicis ordinarij, aut delegati, & sinè causæ cognitione, exerceri possint, ac proinde per exercitium talis actûs non est cœptum judicium, & committere jurisdictionem non est actus exercendi illam, nec actus judiciarius. Felin. in cit. c. Relatum; num. 12. h. t. & constat etiam ex c. pen. h. t. in 6. et c. ult. de offic. Legat. Neque dicas, jurisdictio delegati perpetuatur, cùm is eâ uti cœperit, c. Licèt; 30. h. t. At subdelegando utitur jurisdictione sibi delegatâ, ergò jam uti cœpit jurisdictione delegatâ, & sic res non est integra. Nam respondetur, delegatus, exercendò actum jurisdictionis intrinsecum, seu substantialem, ac pertinentem ad substantiam judicij, cujusmodi est citatio, dicitur, ac censetur usus jurisdictione: non item exercendo actum jurisdictionis extrinsecum, & accidentalem tantùm, qualis est subdelegare, vel alium hujusmodi, per quem judicium extrinsecè, seu præparatoriè tantùm cœptum dicitur. Sanchez. c. l.

CLXXIX. Notandum 2. Ad perpetuandam jurisdictionem delegati sufficit, citationem ab ipso emanâsse, ante mortem delegantis, etsi illa ad notitiam partis citatæ non pervenerit. Gloss. margin. communiter recepta in Clement. 2. Ut lite pendente &c. Abb. in cit. c. Gratum; num. 3. Sanch. cit. dis. 28. n. 13. & alij apud ipsum: & colligitur ex cit. c. Gratum; ibi: *proposito citationis edicto:* nam olim per publica edicta citationes fieri solebant, nunc autem per nuncium, ac litteras ad personam citandam destinatas. Ratio est, quia, cùm citatio vim præcepti habeat, ad instar præcepti obligat, & effectum suum consequitur: præceptum autem, quatenus à Superiore procedit, plenum effectum habere censetur, & quantum est ex se, vim obligandi habet, licèt per accidens ratione ignorantiæ non obliget, donec fuerit intimatum: ergo & citatio per se effectum habet, & vim perpetuandi jurisdictionem, quamvis nondum sit intimata citato. Laym. in cit. c. Gratum; num. 2.

CLXXX. Cæterùm, quod dictum est, jurisdictionem delegatam, si nondum cœpit delegatus eâ uti, exspirare per mortem delegantis, ita, ut processus postea institutus non valeat, id extenditur 1. Ut procedat, sive ipse delegatus mortem ejus sciat, sivè etiam ignoret, ut docet Abb. in cit. c. Gratum; n. 10. Sanch. lib. 3. de matrimon. dis. 22. num. 59. ex communi. Ratio est, tum quia jura nihil quoad hoc distinguunt, adeóque non est discrimen faciendum inter scientiam, & ignorantiam delegati: tum quia jurisdictio, ante mortem delegantis, non est efficaciter translata in delegatum: ergo, cùm ipsi nondum insit, cum suo Auctore, videlicet delegante exspirat, sive delegatus sciat mortem ipsius, sive ignoret, quia ignorantia non potest tribuere jurisdictionem non habenti, arg. l. 3. C. de jurisd. omn. judic. Excipi debet, nisi mors delegantis publicè ignoretur in eo loco, ubi jurisdictio deleganda exercenda est: tum enim non exspirat per mortem delegantis jurisdictio delegati, sed ejus acta valent, licèt ipse privatim sciat mortem delegantis. Abb. in cit. c. Gratum; n. ult. & Sanch. c. l. nam præter titulum coloratum, seu præsumptum, qui fundatur in litteris delegationis à legitimo Superiore, videlicet delegante collatis, concurrit etiam communis error, seu publica ignorantia, quâ nescitur, commissionem illam per mortem delegantis extinctam esse, ideóque defectum illum, ob publicam utilitatem, jus supplere censetur, arg. l. Barbarius; 3. ff. de offic. Prætor.

His adde, quòd mortuo delegante, si causa nondum cœpta sit, ita extinguitur jurisdictio delegata, ut neque, si partes consentiant, possit delegatus in causa procedere, quia, cùm ejus jurisdictio sit omnino extincta, non potest partium consensu prorogari, privatorum enim consensus judicem constituere non potest eum, qui judex non est, l. 3. C. de jurisdict. omn. judic. Sanch. l. 8. de matrim. dis. 28. num. 41.

CLXXXI. Extenditur 2. Quòd non solùm mortuo delegante, sed etiam eo ab officio deposito, extin-

extinguitur jurisdictio delegata, si ea nondum cœpta sit. Gloss. in c. Licèt; 30. V. Re integrâ circa finem; h. t. Abb. ibid. n.7. Sanch. cit. dis. 28. num. 32. nam mors naturalis, & civilis æquiparantur, quando eadem subest ratio. Quòd si delegans sit excommunicatus, suspensus, vel interdictus, denunciatus, & non toleratus, non quidem omnino exspitat, sed suspenditur jurisdictio delegati, quoad negotia nondum cœpta; non item quoad negotia cœpta: nam quoad hæc jam radicata est jurisdictio in delegato, in eúmque efficaciter translata, ideóque non suspenditur per excommunicationem, vel suspensionem delegantis. In quo differt jurisdictio delegati à jurisdictione Vicarij generalis, quia hæc eadem est cum jurisdictione Episcopi; jurisdictio autem delegantis, & delegati est distincta; ideóque suspensâ jurisdictione delegantis, non necessariò etiam suspenditur jurisdictio delegati. Abb. in cit. c. Licèt; num. 8. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 30. n. 3. & 7.

CLXXXII. Extenditur 3. Quòd etiam jurisdictio delegati à Principe exspiret per mortem delegantis, si res adhuc sit integra, ut constat ex c. Licèt; 30. h. t. ubi dicitur, delegationem à Papa factam exspirare morte ipsius, re integrâ, quia eadem est ratio in delegato Principis, quæ in alijs. Sanch. cit. dis. 28. num. 33. Sicut etiam jurisdictio delegati ad universitatem causarum, mortuo delegante, si causa nondum sit cœpta, extinguitur, cùm etiam tunc jurisdictio maneat penes delegantem, & ipse delegatus nihil proprio nomine habeat. Abb. in cit. c. Relatum; 19. n. 7. h. t. Sanch. c. l. n. 34. Et licèt hujusmodi jurisdictio in multis æquiparetur ordinariæ, non tamen in omnibus, maximè ubi subest diversa ratio: Abb. c. l. Accedit, quòd jurisdictio ad universitatem causarum æquiparetur ordinariæ, postquam in judicem delegatum efficaciter transijt, ipsique plenè acquisita est: quod tum primùm fit, quando res desijt esse integra, & delegatus jurisdictione uti cœpit, juxta c. Quamvis; 6. h. t. in 6. ergo re adhuc integrâ, non æquiparatur ordinariæ, & consequenter jurisdictio etiam ad universitatem causarum exspirat morte concedentis. Laym. in cit. c. Gratum; n. 8.

Porrò, postquam judex ad universitatem causarum delegatus unam causam tractare cœpit, jurisdictio ejus inchoata est, & perpetuata manet, etiam quoad alias causas nondum cœptas, quia tunc censetur commissio generalis facta, in qua omnes causæ sic generatim commissæ inter se connexionem habent: secus est, si plures causæ in commissione specificè sint expressæ; tunc enim sunt plures commissiones, ideóque unâ causâ commissâ cœptâ, jurisdictio delegata, quoad alias non cœptas, non perpetuatur, sed per mortem delegantis exspitat, arg. l. Scite; 29. in princ. ff. de verb. oblig. ubi dicitur, tot esse stipulationes, quot sunt species, vel summæ specialiter designatæ: at unicam esse, quoties res universaliter designatur. Sanch. cit. dis. n. 27. Præterquam, si causæ specificè expressæ inter se fuerint connexæ, ita, ut una alteram secum trahat, tunc enim unâ cœptâ, fit perpetuatio jurisdictionis delegatæ etiam quoad alias, arg. l. ult. C. de duobus reis. Abb. in cit. c. Licèt; n. 3. h. t.

CLXXXIII. Assertio 2. Sicut jurisdictio delegati morte delegantis, ita etiam jurisdictio subdelegati exspirat morte committentis, sive subdelegantis, si res, seu causa tunc sit integra, seu nondum cœpta, saltem per citationem partis: secus, si causa non sit integra, sed jam cœpta ante mortem subdelegantis, tum enim jurisdictio subdelegati non exspirat per mortem subdelegantis, prout sumitur ex c. Licèt; 30. h. t. Nam, si causa à Papa commissa sit tribus Judicibus, adjectâ clausulâ, *ut, si non omnes interesse possint, reliqui duo causam exequantur*: postea verò unus Judicum alteri ex condelegatis vices suas committat, seu subdeleget, tertius autem tanquam suspectus meritò recusetur, ac deniq; subdelegans, qui vices suas alteri commisit, moriatur: hoc casu, si collega, sive delegatus superstes, cui à condelegato subdelegatio facta est, eo adhuc vivente, jurisdictione sibi subdelegatâ uti non cœpit, solus judicare non potest, quia mandatum, sive subdelegatio ipsi facta morte mandantis, sive subdelegantis exspiravit, cùm res adhuc integra esset: si verò ante mortem mandantis, sive subdelegantis, jurisdictione sibi subdelegatâ, uti cœperit, poterit judicando procedere, & suo, & alterius jam defuncti nomine, tanquam subdelegatus ipsius, cui is vices suas commisit.

CLXXXIV. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Vel primus Ordinarius delegans est mortuus, vivit verò delegatus, qui subdelegavit: vel vice versâ, delegatus subdelegans mortuus est, superstite primo delegante. Priore casu, si tota causa subdelegata fuit, & nondum cœpta sit, nec à delegato subdelegante, nec à subdelegato, exspitat jurisdictio per mortem primi delegantis, quia subdelegatus substituitur in locum delegati, ergo sicut jurisdictio delegati extinguitur, mortuo delegante, si res adhuc sit integra, sive causa non cœpta; ita, & jurisdictio subdelegati, arg. c. pen. h. t. in 6. ubi ponderatur, ut jurisdictio subdelegati exspiret, mortuo primo Ordinario delegante, non esse processum in causa per delegatum, vel ipsius subdelegatum. Francus ibid. num. 2. Si autem causa cœpta est à subdelegato, non exspirat ejus jurisdictio: nam postquam subdelegatus cœpit uti jurisdictione sibi commissâ, ea in ipso radicata, seu efficaciter in eum est translata, ac proinde non extinguitur per mortem primi delegantis, arg. cit. c. pen. h. t. in 6. Sanch. l. 8. de matrimon. dii. 28. n. 37. Sed neque mortuo primo delegante, si causa cœpta sit à delegato, non autem à subdelegato, exspitat jurisdictio ejusdem subdelegati, quia ad perpetuandam jurisdictionem etiam subdelegatam, satis est, quòd subdelegatus, vel saltem delegatus subdelegans cœperit uti jurisdictione, ante primi delegantis obitum. Sanch. cit. l. n. 38. Posteriore verò casu, si delegatus subdelegans mortuus sit, superstite primo delegante; tum, si delegatus potestatem subdelegandi jure proprio, & ex lege, adeóque veluti ordinariam habeat, ut est delegatus Principis, vel ad universitatem causarum, exspirat jurisdictio subdelegati, si eâ nondum uti cœperit, quia tunc non primus delegans, sed ipse delegatus censetur subdelegare, à quo subdelegatus immediatè accipit potestatem: cùm ergo ab ipso

velut

velut radice, ac fundamento procedat, & pendeat tota jurisdictio subdelegata, sequitur, mortuo delegato, sive eo, qui subdelegavit, re adhuc integrâ, exspirare jurisdictionem subdelegatam. Secus est, si delegatus, non suo nomine, sed auctoritate, & potestate sibi specialiter concessâ à primo delegante subdeleget; tunc enim, ipso mortuo, extinguitur jurisdictio subdelegati, si causa integra, seu nondum cœpta sit: eodem autem superstite, non extinguitur, sive delegatus vivat, sive mortuus sit: quia hoc casu primus delegans ordinarius censetur subdelegare, adeóque esse prima radix, ac fundamentum potestatis subdelegatæ, cujus nomine, & auctoritate fit subdelegatio, seu substitutio, ut ex Jasone docet Sanch. c. l. n. 36. in fine.

CLXXXV. Notandum 2. Si Judex delegatus, cui delegatio facta est à Principe, intuitu dignitatis suæ, ab ea sit depositus, vel ei renunciavit, vel ad aliam dignitatem sit promotus; tum jurisdictio ab ipso subdelegati exspirat, si causa nondum sit cœpta. Gl. hic V. Re integrâ; & Imol. n. 25. Ratio est, quia non minùs per depositionem à dignitate delegatus amittit jurisdictionem, quæ ipsi intuitu dignitatis delegata est, quàm per mortem naturalem, ergo, sicut per mortem naturalem delegati, re integrâ, exspirat jurisdictio subdelegati; ita & per mortem civilem, videlicet depositionem delegati, quæ æquiparatur morti naturali. Quòd si verò causa alicui à Principe delegata sit, intuitu personæ, tum per depositionem delegati à dignitate, vel Canonicatu exspirat jurisdictio subdelegati, si res sit integra, non item per renunciationem, vel translationem delegati ad aliam dignitatem, vel Canonicatum. Ratio prioris est, quia jurisdictio delegata, vel subdelegata, re adhuc integrâ, potiùs ad delegantem, vel subdelegantem, quàm delegatum, vel subdelegatum pertinere censetur, ab illóque pendére: ergo si delegans, vel subdelegans deponatur à dignitate, vel officio, ob crimen, vel aliàs statum incompossibilem assumendo, jurisdictionem amittat, consequenter etiam in delegato, vel subdelegato jurisdictio exspirat. Ratio posterioris est, quia, si delegatus renunciet dignitati, vel officio, vel aliò transferatur, jurisdictionem nihilominus retinet in ordine ad causam sibi intuitu personæ commissam, ac proinde etiam in ejus subdelegato jurisdictio permanere potest. Laym. in cit. c. Licèt; n. 3. h. t.

§ IV.

Quibus casibus iurisdictio delegata non exspiret per mortem delegantis, etsi res sit integra?

Dictum est §. præcedente, jurisdictionem delegatam exspirare morte delegantis, re integrâ, quæ regula plures limitationes habet, de quibus hoc §. agemus.

CLXXXVI. Assertio 1. Si quid mandatum, seu commissum sit à Superiore ordinario Judici, aut Officiali, aliàs sub illius jurisdictione, aut administratione contentum, tum mortuo mandante, non exspirat mandatum, seu commissio, sed executioni mandari potest, tametsi res integra sit. Abb. in c. Relatum; 19. n. 9. h. t. Sanch. cit. disp. 28. n. 42. Ratio est, quia tale mandatum censetur esse accessorium jurisdictioni, aut officio ordinario, per quod non confertur nova potestas, sed antiqua excitatur; accessorium autem sequitur naturam principalis: nam, si Superior inferiori Judici mandet ea, quæ ad ordinarium ejus officium spectant, non censetur eum facere delegatum, sed commonere, & impellere illum ad officiũ præstandum, nisi aliud exprimatur, vel ex adjunctis colligatur, c. Licèt; 12. de offic. Ord. & ibid. Abb. n. 3. Et hinc, etiamsi jurisdictio delegata sit accessoria gratiæ jam factæ, sicut ipsa gratia jam facta, morte concedentis non exspirat, tametsi res integra sit: ita neq; potestas accessoria, v.g. exequendi gratiam factam, sed naturam principalis gratiæ sequitur, c. Si super; 9. h. t. in 6. Franc. ibid. n. 2. Sanch. c. l. n. 43. de quo plura §. seq.

CLXXXVII. Assertio 2. Si jurisdictio delegata sit commissa, nomine, seu ratione dignitatis committentis, ut, si expressè dicatur, *Sedes Apostolica tibi committit*, vel alijs verbis denotetur, delegationem non à persona, sed à dignitate committentis proximè procedere: tunc, sicut ipsa dignitas nunquam perit, sed manet, personâ, cui inhæret, defunctâ, c. Si gratiosè; 5. de rescript. in 6. ita neque jurisdictio delegata à dignitate immediatè procedens, & ab illa dependens, morte delegantis exspirat, tametsi res integra sit. Abb. in c. Relatum; 19. n. 3. & in c. Licèt; 30. n. 7. h. t. Sanchez. cit. disp. 28. num. 44.

Porrò ordinariè loquendo, delegatio, aut subdelegatio, non à dignitate, quæ semper permanet, sed à persona proximè procedit, cui cohæret, ideóque eâ mortuâ, etiam jurisdictio delegata ab auctoritate personæ procedens extinguitur, si res sit integra: nam quamvis dignitas, seu Sedes v.g. Apostolica sit causa, & radix potestatis, seu auctoritatis, ex qua promanant mandata, seu commissiones Papæ; proximè tamen procedunt ab auctoritate personæ, non dignitatis, aut Sedis (nisi aliud verbis exprimatur, ut dictum) alioqui morte S. Pontificis non extinguerentur, dum res sit integra, c. Relatum; 19. h. t. et c. Si cui; 36. de præb. in 6. Sanch. c. l. n. 44. Idémque dicendum est de delegationibus judicum inferiorũ Principe, quamvis enim hi non possint alijs delegare jurisdictionem contentiosam perpetuâ, sive quæ, mortuo delegante, non exspiret, si res sit integra; tamen, si delegent contentiosam jurisdictionem ad aliquã causam, etiã sub nomine personæ, nõ exspirat jurisdictio per mortem concedentis, seu delegantis, si res nõ sit integra. Sanchez. c. l. quia universim jurisdictio delegata ad causam justitiæ non exspirat morte concedentis, seu mandantis, si res non sit integra, ut patet ex suprà dictis.

CLXXXVIII. Ex hactenus dictis colligitur notabile discrimen inter jurisdictionem ordinariam, & delegatam, quòd illa non exspiret per mortem Principis concedentis, etsi res integra sit, sive Ordinarius ille jurisdictione uti non cœperit, ut constat ex c. a. de offic. Legat. in 6. & colligitur ex l. Et quia; 6. ff. de jurisd. Ratio est, tum quia per concessionem ordinariæ jurisdictionis à lege, vel Principe factam fit gratia illi, cui conceditur, quia confertur ipsi status, ac dignitas Judicis, seu Superioris: gratia autem, seu beneficium alicui concessum, non exspirat per mortem concedentis, etiamsi res sit integra, c. Si super; 9. h. t. in 6. tum quia jurisdictio ordinaria radicatur in persona, cui conceditur, & immediatè per conces-

 sionem

ſionem quaſi inhæret oſſibus illius, adeoq; per mortem concedentis non extinguitur. Abb. in cit. c. Relatum; n.4. h.t. Imò, quamvis aliæ gratiæ Principis ad beneplacitum ejuſdem conceſſæ, per mortem concedentis exſpirent, c. Si gratiosè; 5. de reſcript. in 6. non tamen juriſdictio ordinaria prædicto modo conceſſa extinguitur, licèt, re integrâ, moriatur concedens, idque propter publicum favorem, ſeu utilitatem. Sanchez. cit. diſ. 28. n. 5. At verò juriſdictio delegata non habet rationem gratiæ, ſeu beneficij, ſed habet ſe inſtar mandati, quod in gratiam mandantis fieri ſolet, ideòque etiam, re integrâ, morte mandantis finitur, l. Mandatum; 15. C. Mandati.

CLXXXIX. Cæterùm, quod dictum eſt, mandatum non extingui morte mandantis, ſi res non ſit integra, ſive negotium cœptum ſit, id intelligi debet de mandato, per quod committitur juriſdictio ad aliquid exequendum circa cauſam aliquam, vel ſimilis poteſtas: nam præceptum Superioris, quod non in ordine ad jura, ſeu facultates per negotij inchoationem acquirendas, ſed in ordine ad imponendam obligationem aliquid faciendi, vel non faciendi datur, morte præcipientis omnino extinguitur, tametſi res non ſit integra. Sylveſt. in ſumm. V. Mandatum; q. 3. Sanch. cit. diſ. 28. num. 47. quia, cùm ea præcepta non ſint communes leges, aut Conſtitutiones, non ſunt ſuâpte naturâ perpetua, nec obligare poſſunt, extinctâ juriſdictione præcipientis per ejus obitum, vel depoſitionem ab officio, à qua præcepta vim habent. Sanch. c. l. V. g. ſi Prælatus alicui præcipit, ut peregrinationem inſtituat, & is dum eſt in via, intelligat, Prælatum eſſe mortuum, non tenetur præceptum perficere, licèt etiam cœptum negotium perficere non prohibeatur, ſi ejus interſit.

§. V.

An mandata, ſeu commiſſiones gratiæ exſpirent morte committentis, ſi res ſit integra, vel non integra?

CXC. Aſſertio 1. In quibuſcunq; delegationibus, aut facultatibus conceſſis, attendendum eſt, num habeant rationem meri mandati, ſeu delegationis, cujuſmodi ſunt reſcripta juſtitiæ, quibus delegatur alicui juriſdictio contentioſa ad juſtitiam adminiſtrandam; & hæc regulariter exſpirant morte mandantis, ſi res integra ſit, ut ex ſuprà dictis patet: an verò habeant rationem gratiæ, ſeu beneficij acceptati, cujuſmodi ſunt reſcripta gratiæ, & non exſpirant morte concedentis, tametſi res integra ſit: decet enim conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum, juxta reg. juris 16. in 6. Tales gratiæ, ſeu facultates ſunt poteſtas abſolvendi à peccatis, & cenſuris, ſeu caſibus reſervatis, diſpenſandi in votis, aut impedimentis matrimonij, ſuſcipiendi Ordines ab alieno Epiſcopo, aſſiſtendi matrimonio, eligendi Confeſſarium, veſcendi carnibus diebus vetitis, celebrandi in privato Oratorio, non reſidendi in beneficio &c. tales, inquam, facultates, cùm ſint gratiæ, ſeu mera beneficia, morte concedentis non extinguuntur: tametſi res integra ſit, id eſt, is, cui facultas, ſeu gratia conceſſa fuit, eâ nunquam uſus fuerit. Sanch. cit. diſ. 28. n. 71. & ſeq. Laym. l. 5. Theol. mor. tr. 6. c. 10. q. 4. n. 22. & 23. Idque deſumitur ex c. Si cui; 36. de præb. in 6. ubi habetur: ſi cui, nullâ perſonarum factâ expreſſione, ſit gratiosè conceſſa facultas, ut in certa Eccleſia perſonis idoneis conferre poſſit beneficia, hujuſmodi conceſſionem non exſpirare, etiam re integrâ, per obitum concedentis, cùm enim ſpecialem gratiam contineat (ſeu privilegium principaliter conceſſum in favorem ejus privilegiati) decet eam eſſe manſuram. Quare hoc locum habet, non tantùm, ſi ejuſmodi facultates, ſeu gratiæ à Papa abſolutè conceſſæ ſint, ſed etiã ab alijs inferioribus Ordinarijs, nempe ab Epiſcopo, imò & Parocho, cùm in iſtis par ſit ratio, ut, ſi alicui Sacerdoti facultatem v. g. abſolvendi ſuos ſubditos abſolutè concedant. Sanch. c. l. n. 43. & 72. Suar. l. 8. de legib. c. 31. n. 5. Laym. c. l. cùm enim hujuſmodi facultates jure ordinario competant Epiſcopo, cur nõ poſſit illas alteri cõmittere: nõ enim per tales conceſſiones ullum præjudicium ſucceſſori affertur, ſiquidem is, quandocunque voluerit, ejuſmodi gratias revocare poterit.

Porrò ſignum talis gratiæ eſt, ſi alicui perſonæ, vel communitati, v. g. Religioſorum, indeterminatè, ſive ſinè perſonarum determinatione, ſit conceſſa hujuſmodi facultas abſolvendi, diſpenſandi &c. adeòque principaliter in ipſius perſonæ, vel communitatis gratiam, & favorem; tunc enim, cùm ſit gratia ipſi diſpenſaturo facta, non exſpirat morte concedentis. Sanch. cit. diſp. 28. n. 81. ſi verò talis facultas diſpenſandi cum certâ perſonâ conceſſa ſit in favorem illius tantùm, exſpirat morte concedentis, re adhuc integrâ. Sanch. c. l. n. 89. modò etiam abſolutè, & ſinè reſtrictione ad certum tempus, vel ad concedentis beneplacitum, aut, donec revocet, ſit conceſſa. Sanch. c. l. n. 48. & 49.

CXCI. Aſſertio 2. Quoad mandata, ſeu comiſſiones gratiæ, diſtinguendum eſt inter gratiã factam, & faciendam: nam, ſi gratia alicui jam facta ſit, non exſpirat morte concedentis, etſi res integra ſit, ſeu gratia nondum cœpta executioni mandari, ut conſtat ex c. Si ſuper; 9. h. t. in 6. ubi ſtatuitur: Si ſuper gratiâ alicui à Sede Apoſtolica factâ, executores ſint deputati, ſicut ipſa gratia, licèt nondũ ſit executioni mandata, morte concedentis non extinguitur: ita quoq; æquum eſt, ut poteſtas data executoribus deputatis, morte deputantis, etiam re integrâ, non extinguatur, quia, cùm ea poteſtas executorum ſit veluti acceſſoria ipſius gratiæ conceſſæ, naturam ſequi debet ſui principalis: nam alioquin, vel gratia conceſſa quandoque omnino redderetur inutilis, vel ejus effectus, ſeu executio longo tempore, cum diſpendio ejus, cui gratia collata eſt, differretur. Quia videlicet debebit adire Papam pro obtinenda juſtitia, vel pro novis executoribus impetrandis. Gl. fin. hîc. V. g. Si Papa alicui contulit Canonicatum, cum præbenda, quæ jam vacat, vel proximè vacatura eſt, conſtituto executore Ordinario loci, & poſtea Papa ſtatim moriatur, ante executionem hujus mandati, non extinguitur gratia jam facta à Papa, per mortem ejuſdem, ſed manet, & conſequenter etiam poteſtas exequendi, ſive executio tanquam acceſſoria gratiæ non exſpirat, ſed poſt mortem Papæ fieri poteſt. Gloſſ. in c. Si cui; 36. V. Moriatur; de præbend. in 6. Sanch. cit. diſ. 28. num. 64. & alij communiter.

CXCII. Idq; extenditur 1. Licèt gratia, tempore mortis concedentis, nondum ſit acceptata ab eo, cui facta

eſt,

est, non enim exspirat gratia, adeóque nec executoris potestas; dummodo à Superiore ex debito, seu obligatione officij facta sit, qualis gratia v. g. est collatio beneficij, facultas absolvendi, dispensandi &c. arg. c. Si tibi; 17. de præb. in 6. Lapus hîc, & Franc. n. 2. Sanch. c. l. n. 43.

Extenditur 2. Ut non tantùm procedat in meris executoribus gratiæ factæ, sed etiam in mixtis, quibus executio cum aliqua causæ cognitione demandata est, nam in his quoque ratio in cit. c. Si super; allata locum habet, ut docet Franc. ibid. num. 4. circa finem. Sanch. c. l. Ut, si Pontifex mandet alicui conferri beneficium jam vacans, si preces veritate nitantur, vel præmissâ citatione partis, seu possessoris intrusi, potest is exequi, etiam post mortem Papæ, quia is, quantum est ex sua parte, gratiam jam fecit. Laym. in cit. c. Si super; n. 2.

Extenditur 3. Quòd habeat locum etiam hæc Constitutio, si Papa alicui contulit Canonicatum, dato executore, cum mandato, ut ei provideat de præbendâ proximè vacaturâ, quia mortuo Papâ, non exspirat gratia, vel potestas executoris quoad præbendam postea vacaturam, quia, licèt quoad hanc videatur gratia facienda, tamen quoad Canonicatum, sive Canoniam, jam erat gratia facta, & eo ipso, quòd Canonicus factus est, auctoritate Papæ, jus ei acquisitum est ad præbendam proximè vacaturam, c. Si postquam; 13. de præbend. in 6. Franc. in cit. c. Si super; n. 2. in Gl. 2. h. t. in 6.

Porrò decisio dicti c. Si super; locum habet in executoribus accessorijs gratiæ concessæ: secus, si principaliter, ac per se essent dati: ut, si v. g. ortâ discordiâ super gratia jam facta, darentur Judices delegati à Papa, ut cognoscant super illa: nam mortuo Papâ delegante, re integrâ, exspirat illorum potestas, cùm sint principaliter tanquam Judices dati ad causam commissam cognoscendam. Franc. hîc n. 4. in fine.

CXCIII. Assertio 3. Si gratia alicui facta non sit, sed facienda ab ipso mandatario, seu executore, tum exspirat morte concedentis, si res integra sit, seu nondum cœpta executioni mandari. Ratio est, quia faciliùs impeditur faciendum, quàm tollitur jam factum. Gl. in cit. c. Si super; V. Facta; in addit. ibid. & Anchar. not. 1. h. t. in 6. Veluti, si Papa mandavit Episcopo, ut beneficium, quod nunc vacat, vel proximè vacabit, conferat alicui, v. g. Titio, ut constat ex c. Si cui; 36. in fine de præb. in 6. quia mandatum exspirat morte mandantis, si executioni mandari nondum sit cœptum. Secus est, si gratia jam cœpta sit executioni mandari, tum enim etiam gratia facienda non exspirat, morte mandantis, seu concedentis, ut colligitur ex cit. c. Si cui; argumento à contrario sensu ducto. Sanch. c. l. n. 64. Sicuti neque, re integrâ, exspirat morte concedentis gratia facienda, si sub nomine dignitatis mandantis sit concessa. Sanch. c. l. num. 67. & patet ex suprà dictis.

Similiter, si à Papa alicui commissum sit, v. g. Ordinario loci, vel ejus Vicario, ut cum Titio in impedimento matrimonij dispenset, si preces veritate nitantur, censetur gratia jam plenè facta Titio, ex parte Pontificis, & solùm executio Ordinario demandari, quam is perficere debet, etiam post mortem Papæ concedentis. Sanch. c. l. num. 87. Si verò Ordinario loci commissum, seu mandatum sit, ut cum Titio dispenset, causâ cognitâ, si ipsi ita expedire videatur, non est gratia facta, sed facienda, & consequenter exspirat morte mandantis, si causa cœpta non sit; secus, si cœpta sit, ut, si Mandatarius, seu Commissarius accepit informationem de veritate precum, vel mandavit vocari eum, cum quo est dispensandum, &c. tum enim potest, etiam mortuo postea mandante, causam exequi. patet ex suprà dictis.

CXCIV. Porrò cur gratia facta non exspiret, morte concedentis, etsi res integra sit; exspiret verò gratia facienda, ratio discriminis est, quia, quando in litteris gratiæ in alicujus favorem concessis, executor est necessarius, quippe qui exequi jubetur, si preces veritate nitantur, tunc est gratia facta respectu illius, per absolutam concessionem committentis, ac proinde non exspirat morte concedentis, etiamsi res sit integra, quia jam est jus ad rem acquisitum illi, in cujus favorem gratia illa est concessa, ideóque non relinquitur voluntati executoris, illam gratiam concedere, vel denegare, sed eam necessariò conferre, vel exequi debet, repertâ precum veritate. Sanch. cit. dis. 28. n. 87. Laym. cit. c. 10. n. ult. Barbos. in Collect. in c. Relatum; 19. n. 6. h. t. At verò, quando in litteris gratię in alicujus favorem concessis executor est voluntarius, utpote cui non præcipitur, ut exequatur, sed sola exequendi facultas conceditur, non ob suum favorem, sed ejus, cui gratia est concedenda; tunc est gratia facienda: ac proinde exspirat morte concedentis, re integrâ, quia per tale mandatum, seu commissionem nulli jus quæsitum est; non ministro executori, cùm in ejus favorem non sit facta: neque ei, cui gratia facienda est, quia liberæ voluntati mandatarij, seu executoris relictum fuit, an velit ei gratiam conferre, v. g. absolvere eum, vel cum eo dispensare, nécne, ut tradunt DD. jam allegati locis cit.

§. VI.

An, & quomodo potestas Judicis delegati finiatur per revocationem delegantis?

CXCV. Assertio 1. Finitur denique jurisdictio delegata per revocationem, nam Princeps, vel quilibet alius Judex ordinarius potest jurisdictionem, sive contentiosam, sive voluntariam, in foro externo, vel interno, à se alteri delegatam, etiam ad universitatem causarum, pro suo arbitrio, evocare, quia utitur jure suo, & quasi re propriâ, & in concessione jurisdictionis semper intelligitur excepta suprema potestas Principis, vel Superioris auctoritas. Felin. in c. Novit; 13. num. 8. & 9. limitat. 1 de judicijs. Sanch. l. 8. de matrimon. dis. 33. n. 6. & 7. Idque indubitatè verum est, si res integra sit, seu judicium nondum cœptum. Sed etsi cœptum sit judicium, imò etiam lis fuerit contestata, potest Judex ordinarius causam alteri delegatam revocare, aut reassumere, l. 58. ff. de judic. ubi dicitur, *judicium solvitur, prohibente eo, qui judicare jusserat;* ubi Gl. V. Judicium; junct. Gl. marg. notat, quòd jurisdictio delegati, post

post litem contestatam, revocari potest. Et quidem non solùm validè, sed etiam licitè, si justa causa revocandi subsit, potest Ordinarius delegans eam revocare, ut quia, sublato impedimento, ipsemet causam vult cognoscere: nam universim loquendo, etiam re non integrâ, mandans revocare potest mandatum, si talis revocatio in damnum, seu præjudicium tertij, vel mandatarij non redundet; tum enim in ea revocatione agitur tantùm de commodo, vel incommodo ipsius mandantis, ut tradit Molin. tract. 2. de justit. disp. 552. n. 6. quamvis Gl. cit. loc. velit, alia mandata post litem contestatam, revocari non posse, quia in illis vertitur damnum pecuniarium.

CXCVI. Porrò ordinarius, & consuetus modus revocandi jurisdictionem delegatam est, ut revocatio vim, seu effectum non habeat, priusquam ea delegato fuerit intimata, seu litteræ revocatoriæ delegationis ei fuerint præsentatæ, prout sumitur ex c. Cùm contingat; 24. de rescript. & docet Sanch. l. 3. de matr. disp. 30. n. 11. & 12. & Suar. l. 8. de legib. c. ult. n. 5. nam sicut jurisdictio, seu potestas procedendi in causa delegata non priùs acquiritur Judici delegato, quàm litteræ delegationis ipsi fuerint præsentatæ, seu ab ipso receptæ, c. Super eo; 12. in fine de appellat. ita neque illa ei aufertur, saltem quoad exercitium, ante litteras revocatorias ipsi præsentatas, ut tradit Felin. in c. Cæterùm; 3. n. 11. de rescript. & ante præsentationem illarum processus per talem judicem revocatum teneret. Franc. in c. Quamvis; 6. n. 2. h. t. in 6. quamvis notitia de datis litteris aliunde ad delegatum pervenerit. Laym. ibid. n. 7. Ratio est, quia non est alius modus magis conveniens dandi, seu conferendi, & auferendi jurisdictionem, quàm per specialem intimationem revocationis ipsi delegato factam, quia ex alio modo revocandi plura sequi possunt incommoda, ut in simili de revocatione privilegij ab homine, seu privatim facta docet Suar. c. l. n. 6. Alia quædam de revocatione Judicis delegati dicta sunt suprà tit. 3. n. 51. & seqq.

CXCVII. Assertio 2. Sed & Judex delegatus Papæ (seu Principis) si vices suas alteri in totum commisit, sive totam causam sibi commissam alteri subdelegavit (nihil sibi retinendo de jurisdictione) potest illam ab eodem revocare, seu causam ipsam reassumere, si res integra sit, seu subdelegatus nondum jurisdictione uti cœperit (saltem per citationem partis) vel, si subdelegatus mortuus fuerit, antequam jurisdictione usus fuit, quia jurisdictio non censetur efficaciter transivisse in subdelegatum, nisi postquam eam exercere cœpit, ita habetur in c. Quamvis; 6. h. t. in 6. Gloss. ibid. in notatis: nam universim omne mandatum, seu commissio, dum res est integra, revocari potest à mandante, ad quem magis spectare censetur potestas, quàm ad mandatarium, re adhuc integrâ, & consequenter etiam magis ad subdelegantem, quàm ad subdelegatum, qui respectu delegati subdelegantis, sen committentis est mandatarius.

CXCVIII. Extenditur autem 1. Quòd delegatus Papæ, qui alteri in totum vices suas commisit (quia alius delegatus non Principis hoc facere non potest. Gloss. hic V. à Sede Apostolica) potest, re integrâ, jurisdictionem, sive causam alteri commissam, seu subdelegatam revocare, non solùm expressè, sed etiam tacitè, sive ipso facto, ut, si procedat per se ipsum in causa subdelegata, vel illam alteri subdeleget, antequam subdelegatus jurisdictione uti cœpit. Anchar. hic not. 2. & Franc. n. 2. Barbos. in Collectan. ibid. n. 4. At verò postquam subdelegatus judicium, sive causam agere cœpit, partem citando, non potest delegatus etiam Principis commissionem factam ad se revocare, nec causam subdelegatam, loco prioris subdelegati, alteri committere, seu iterum subdelegare, quia censetur functus officio suo, & jurisdictione privatus, quâ se abdicavit, subdelegando totâ causam, ut constat ex c. Venerabili; 37. in fin. junct. Gl. V. Vices suas, & Gloss. fin. h. t. Molin. tract. 5. de justit. disp. 21. n. 1.

Extenditur 2. Postquam delegatus à Sede Apostolica, vel Principe, re adhuc integrâ, jurisdictionem à se commissam revocavit, si subdelegatus nihilominus procedat, invalidus est omnino processus ab eo postea factus, ob defectum potestatis, quæ revocata fuit. Barb. in Collect. hic n. 5. quamvis necesse sit, ut revocatio ad subdelegati notitiam perveniat, eique intimetur, alioquin priùs gesta ab ipso valida erunt. Franc. hic n. 2. & Barb. n. 5.

CXCIX. Porrò, quæ dicta sunt, procedunt 1. In delegato Papæ, seu Principis, qui totam causam sibi commissam alteri subdelegavit: nam, si partem solùm causæ commisit alteri, aliquid sibi de jurisdictione reservando, tunc etiam re non integrâ, potest subdelegans commissionem à subdelegato revocare, etiamsi eam exequi cœpit, quia tunc delegatus, qui subdelegavit, manet Judex, sive jurisdictionem retinet, & sic locum habet, quod deciditur in l. 58. ff. de judic. judicium solvitur, vetante eo, qui judicare jusserat, vel ejus Superiore. Franc. hic n. 2. Molin. cit. disp. 21. n. 4. Barb. hic num. 6. 2. Ea procedunt in delegato Papæ, vel Principis subdelegante, non autem in ordinario Judice delegante, qui in hoc differt à delegato, quòd ille, sive pro parte, sive in totum causam committat, postquam lis cœpta est, vel etiam contestata, revocare potest, quia manet judex; quamvis non debeat revocare, ut eam alteri deleget, sinè justa causa, v. g. absentiæ delegati, vel morbi: si tamen actu revocaret, sinè causa, revocatio tenetet. Molin. c. l. n. 2. Non autem Judex delegatus, si alteri vices suas in totum commisit, & causa sit cœpta, revocare eam potest, nisi sit delegatus ad universitatem causarum, quia hic Ordinario comparatur. Barbos. hic num. 7. & patet ex suprà dictis.

CC. Assertio 3. Si delegatus Sedis Apostolicæ (vel alterius Principis) alteri commisit vices suas, seu causam subdelegavit, non absolutè, sed limitatè, aut sub conditione, quoties illum abesse contigerit; postea verò subdelegans moriatur, potest subdelegatus, si vivente illo, jurisdictione uti cœpit, causam sibi commissam liberè definire, cùm & mortuus abesse censeatur. Idémque dicendum, si delegans vices suas, sub ea forma, alteri commisit, sive causam subdelegavit, donec eam revocaverit: nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio committi, nisi antea fuerit revocata, morte committentis non exspirat, si res integra non existat. Ita habetur in c. Si delegatus; 7. in princ. h. t. in 6. Ratio est, quia si priore modo delegatus subdelegavit, nempe quoties ab-

abfuerit, jurisdictionem, quâ non omnino se abdicavit, reassumit, si reversus fuerit, & præsens sit. arg. c. Si quem; 8. in princ. de procurat. in 6. & quia abesse etiam dicitur is, qui in humanis esse desinit. l. Mulieris; 13. in fine. ff. de verb. signif. imò tunc verè, & finaliter, seu perpetuò abest, scilicet non reversurus. Gl. hîc V. Abesse. ideo etiam morte subdelegantis interveniente procedere potest subdelegatus, si eo vivente, causam cœpit.

Si verò posteriore modo delegatus causam subdelegavit, videlicet, donec revocaverit: tunc reservavit sibi jus, seu potestatem revocandi jurisdictionem subdelegatam, adeóque aliquid de jurisdictione retinuit; nam revocare jurisdictionem, sicut & dare, est actus jurisdictionis, & ad eum pertinet, qui jurisdictione præditus est. cit. l. judicium; 58. ff. de judic. Gl. hîc V. Revocandas: ac proinde talis commissio, si antea non fuit revocata, per mortem committentis non exspirat, postquam subdelegatus eam agere cœpit, & dicta clausula, *donec revocavero*, hoc operatur, ut subdelegans possit revocare ad se causam subdelegatam, etiam postquam subdelegatus commissione uti cœpit, partes citando, quam tamen non potuisset revocare, si simpliciter, & absolutè totam causam, sine clausula adiecta, commisisset, re non integrâ existente. Gl. hîc V. Committi.

CCI. Ubi notandum præterea 1. Verba delegationis benignè, & latè interpretari oportet, ut ea potiùs valeat, & conservetur, quàm ut pereat, & cesset, quia magis expedit, ut mortuo subdelegante, subdelegatus procedat in causa, eámque definiat, quàm ut novo judici causa committatur decidenda, ut sic celeriùs ea expediatur. Gl. hîc V. Morte in fine, junct. Gl. margin. ídque colligitur ex hoc c. Ubi verbum *abesse* latè accipitur, non solùm pro absentia temporali, sed etiam pro perpetua per mortem naturalem, ut etiam mortuo delegante, procedere possit subdelegatus. Franc. hîc not. 1.

Notandum 2. Commissio, seu delegatio facta cum clausula, *donec revocavero*, nō censetur per mortem delegantis revocata, re non integrâ, si aliter non fuerit revocata, quia importat actum positivum novæ voluntatis: secus, si apponatur clausula importans actum perseverantem antiquæ voluntatis, ut si Papa committat causam, usque ad beneplacitum, sive, quàm diu voluerit, tunc enim, quia voluntas non durat post mortem, sed cessat. c. Si gratiosè; 5. de rescript. in 6. ideo commissio post mortem committentis exspirat, re adhuc integrâ. Gl. pen. hîc junct. Gloss. marg. Franc. hîc n. 4. ubi addit, id fallere in ultimis voluntatibus, in quibus voluntas testatoris non censetur cessare.

SECTIO VIII.

DE JUDICIBUS CONSERVATORIBUS.

Quoniam Conservatores sunt quoque Judices delegati, ut ex communi docet Gl. in c. 1. V. Conservatores h. t. in 6. cùm eorum officium morte concedentis exspiret, quoad negotia non cœpta, ut notat Gl. marg. in cit. c. 1. lit. c. & infrà dicetur, ideo de illis hoc loco agendum.

§ I.

Quis sit Iudex Conservator, à quo dari, & quinam esse poßint Conservatores?

CCII. Assertio 1. Conservator, spectato Jure communi, est Judex delegatus, sive deputatus ad defendendum aliquos à manifestis injuriis, & violentiis, absque judiciali inquisitione, sive causæ cognitione, ut constat ex c. 1. h. t. in 6. ubi Papa Innocentius IV. statuit, quòd Conservatores, qui à Sede Apostolica dantur, seu deputantur, à manifestis injuriis, & violentiis defendere possint, ac debeant eos, qui eisdem defendendi, & conservandi sunt commissi. Sed ad alia, quæ judicialem indaginem (id est, causæ cognitionem, seu examinationem, Gl. fin. hîc) exigunt, eorum potestas se non extendit.

CCIII. Notandum 1. Per injuriam hîc intelligitur quodcunque damnum injustè illatum, ut docet Emman. Rodriq. qq. regular. tom. 1. q. 65. art. 12. Per manifestam verò injuriam ea, quæ notoria est, sive evidentiâ facti, ut nullâ probabili tergiversatione celari possit; sive confessione Rei coram Judice; nam utroque casu cessat dubium, & judicialis inquisitio, seu examen, Gl. hîc V. Conservatores, Sylvest. in sum. V. Conservator; q. 3. Quare, si non constet, manifestúmque sit, quempiam fecisse aliquid, quod in eorum, quibus datus est conservator, injuriam, vel injustum damnum cedat, & quoad ea, in quibus eorum defensio, & conservatio ei commissa est, non potest Conservator se intromittere ad cognoscendum de tali facto. Molin. tract. 5. de justit. dis. 29. n. 1.

Notandum 2. Conservatores dari solent interdum contra latrones, & prædones: interdum contra eos, qui privilegia quibusdam concessa violant: interdum latiùs contra injurias, & offensas manifestas, ut eos ab ijs defendant, Gl. hîc V. Conservatores, & Joan. Andr. Et in omnibus his casibus procedunt Conservatores, sine judiciali causæ cognitione, non quasi dubij de veritate, vel justitia, Gl. cit. Azor. p. 2. l. 5. c. 34. q. 3.

CCIV. Assertio 2. Solus Papa potest dare Judices Conservatores, non item inferiores Prælati, ut post Joan. Andr. docet Sylvest. V. Conservator n. 2. q. 1. Rodriq. cit. q. 65. art. 2. Azor cit. c. 34. q. 6. Molin. cit. dis. 29. n. 1. & colligitur ex c. 1. h. t. in 6. ibi: *Concedimus*, et c. ult. eod. in 6. *plerumque à Sede Apostolica conceduntur.* nam saltem secundùm amplissimam illam potestatem, ut à nemine, ne quidem Legatis à Latere, aut quibusvis Ordinariis in suo officio impediri possint, sed contra ipsos impedire volentes procedere valeant, à solo Papa Conservatores dari possunt, ut tradit Cardin. Tuschus V. Conservator, conclus. 760.

CCV. Assertio 3. Conservatores, qui à Sede Apostolica aliquibus concedi solent, ut ab injuriis, ac violentiis manifestis eos tueantur, de cætero deputari non possunt, nisi Episcopi, vel eorum Superiores (ut Archiepiscopi, & Patriarchæ) vel Abbates, vel qui dignitatem, seu personatum in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata obtinent. Nullus etiam

„ Conservator dari potest ei, cui ipsemet Conserva- „ tnr datus fuit: (ut si Abbas unins Monasterij v.g. S. Viti sit datus Conservator privilegiorum concessorum alteri Monasterio, v.g. S. Georgij, & Abbas hujus Monasterij Conservator privilegiorum Monasterij S. Viti, quia præsumitur, quòd sibi invicem faverent) prout statuit Bonifacius VIII. in c. ult. in princ. „ h. t. in 6. & ibi Gl. in casu. Sed neque aliquis Con- „ servatorem habere potest eum, qui sub ipsius ju- „ risdictione, dominio, vel districtu Ecclesiastico, vel „ temporali existit, exceptis tamen Regibus, & Re- „ ginis, qui habere possunt Conservatorem in tem- „ poralibus sibi subjectum. cit. c. ult. §. Nec aliquis.

CCVI. Hinc colligitur, in quibus Judex Conservator ab aliis judicibus delegatis differat. Nam 1. Canonicus Ecclesiæ Cathedralis potest esse delegatus Papæ, non autem Conservatur, Gl. in cit. c. ult. V. Obtinentes, h. t. in 6. 2. Possunt duo sibi invicem dari judices delegati in diversis causis, salvo jure recusationis, seu exceptionis: non item Conservatores, etiamsi non opponantur exceptio, Gl. in cit. c. ult. V. Conservator, quia ista mutua defensio est juri suspecta, Gl. margin. ibid. lit. d. 3. Potest quis impetrare delegatum suum subditum, salvo etiam hoc casu jure recusationis; non autem Conservatorem. Gl. in cit. c. V. Vel temporali: imò deputatio Conservatoris his casibus est ipso jure irrita. cit. c. ult. §. ult. & ibi Gl. V. Omnino. Aliæ differentiæ infrà afferentur.

CCVII. Cæterùm, Religiosi Ordinum Mendicantium per privilegia à Sede Apostolica ipsis concessa, præter personas recensitas in cit. c. ult. in princ. h. t. in 6. etiam Canonicos Metropolitanarum Ecclesiamm, vel Cathedralium, & Vicarios Archiepiscoporum, & Episcoporum in spiritualibus, eorúmque Officiales generales (de quibus spectato Jure communi dubium esse posset) ubilibet constitutos assumere possunt, & quidem tanquam Judices Ordinarios, ad servanda, & tuenda jura sua, & privilegia, prout videre est apud Rodriq. cit. q. 65. art. 3. & in Compendio privileg. Societ. V. Conservator. §. 1.

§. II.

Quod sit officium, & potestas Iudicis Conservatoris, & quando exspiret?

CCVIII. Assertio 1. Judex Conservator de manifestis solùm injuriis, & violentiis cognoscere potest. cit. c. 1. & c. ult. in princ. h. t. in 6. & dictum suprà. Quòd si Reus citatus neget, injuriam notoriam esse, aut asserat, se, quod fecit, jure fecisse, licèt per negationem res videatur fieri dubia: tamen de hoc ipso cognoscere potest Conservator, an videlicet injuria sit notoria, & super illa probationes recipere, ut constet, an hoc casu jurisdictio sibi competat; & si reperiat, injuriam esse notoriam, ulteriùs in causa procedet, alioquin desistet à procedendo. Gl. in cit. c. 1. V. Conservatores, Sylvest. V. Conservator. q. 3. dicto 1. & 2. Azor cit. c. 34. q. 7. Molin. cit. disp. 29. n. 1. nam universim in dubio quilibet judex cognoscere potest, an sua sit jurisdictio. l. Si quis; 5. & ibi Gl. & DD. ff. de judiciis: alioquin facilè eluderetur potestas Conservatoris, si quando Reus objicit defectum notoriæ injuriæ, de hoc ipso cognoscere non posset. Gl. magn. in cit. c. 1. in notat. & alij DD. citt. At verò, cùm Princeps potestatem alteri committit, censetur etiam ea committere, sine quibus res expediri non potest. c. Præterea; 5. h. t. Potest etiam Conservator citare Reum, & si neget, se fecisse, probationes super notorio facto recipere debet: si verò confiteatur factum, sed dicat, se id jure suo fecisse, v. g. ad defensionem suam, neque tamen sufficientet excusare possit ab injuria id, quod se fecisse fatetur, & alioquin constet, esse injuriam, adversùs eum procedere poterit, quia tunc notorium est, injuriam esse illatam per confessionem Rei in judicio. Gl. in cit. c. 1. V. Conservatores, & Molin. c. l.

CCIX. Assertio 2. Jurisdictio, seu potestas Judicis Conservatoris extendit se, non solùm ad defensionem à quibuscunque injuriis, ac violentiis illatis, sed etiam ab injuriis, ac violentiis inferendis, ut, si aliquis paratus sit ad vim, vel bellum injustum inferendum personis, v. g. Ecclesiasticis, sub censurâ excommunicationis præcipere illi potest, ut desistat. arg. c. Romana; 5. de sentent. excomm. in 6. & ut condignam satisfactionem læso præstet, invocando etiam, si opus fuerit, brachium seculare. Gl. in cit. c. 1. V. Defendere, Sylv. c. l. q. 3. dicto 4. & Molin. c. l. In quo etiam Conservator differt à Judice delegato, qui generaliter ad causas præsentes, & futuras dari non solet, eùm per eiusmodi delegationem Ordinariorum Judicum potestati multùm derogetur, ut tradit Gl. in c. Ad hæc; 10. V. Omnia negotia de rescript. Conservatoribus tamen huiusmodi generalis potestas conceditur, ob favorem pauperum, & oppressorum, præsertim etiam Ordinum Religiosorum, quorum Sedes Apostolica speciale patrocinium gerit, & in protectionem suam eos recipit. Gl. in cit. c. ult. V. edita in addit. h. t. in 6. quamvis alioquin Judices, seu Magistratus inferiores jure prohibeantur generales Judices dare, ut notavit Rodriq. cit. q. 65. art. 1. Neque verò periculum est, ne Judex Conservator injustè procedat, in favorem personæ læsæ, cujus defensionem suscipit, eùm non habeat potestatem judicandi in causis dubiis, sed tantùm in injuriis, & violentiis manifestis. Ancharan. in cit. c. 1. quæst. 1. h. t. in 6.

Neque etiam refert, quòd laici, si Ecclesiasticas personas opprimant, aut vexent, trahantur ad forum Conservatoris Ecclesiastici à Papa dati, quia hoc casu etiam laici conveniri possunt coram Judice Ecclesiastico, & ab eo puniri, cùm sit crimen mixti fori, juxta c. Cùm sit; 8. de foro compet. & hinc non est mirum, quòd Papa, qui est Judex Ordinarius etiã laicorum, cùm damna inferunt personis, & rebus Ecclesiasticis, vel aliis miserabilibus personis, Judices conservatores det, qui illas defendant. Anchar. in cit. c. 1. q. 1. Rodriq. cit. q. 65. a. 1.

CCX. Porrò, licèt alioquin Judex delegatus tanquam suspectus recusari possit, non tamen Conservator, si aliàs idoneus sit, nec ab eo appellari, quia in notoriis non admittitur recusatio, vel appellatio, Judex autem Conservator de notoriis tantùm cognoscit, ideóque recusari non potest. Gl. communiter recepta in cit. c. 1. V. Conservatores, in fin. h. t. in 6. Sylvest.

Sylveſt. V. Conſervator, quæſt. 3. dicto 4. Azor cit. c. 34. quæſt. 11. Quòd ſi tamen dubitetur, an injuria ſit notoria, necne, poterit Conſervator, ſi de hoc dubio cognoſcere velit, tanquam ſuſpectus recuſari, & à ſententia eius interlocutoria, pronunciantis factum eſſe notorium, appellari, quia, licèt à facto notorio non poſſit appellari, c. Cùm ſit; 5. §. Præterea, junctâ Gl. V. Manifeſtus de appellat. poteſt tamen à ſententia Judicis, per quam declarat, illud eſſe notorium, appellari, quia fieri potuit, ut injuſtè declararet. Abb. Conſil. p. 1. conſil. 100. num. 3. Tuſchus V. Conſervator concl. 760. Cochier c. l. quæſt. 16. n. 1. lim. 6.

„ CCXI. Aſſertio 3. Non poſſunt Conſervatores, extra civitates, aut diœceſes, in quibus ſunt deputati, contra quoſcunque procedere: nec aliquos ultra dietam, ſive iter unius diei, à finibus diœceſis, vel provinciæ numerandum, trahere, ſive citare præſumant, prout habetur in cit. c. ult. §. Conſervatores h. t. in 6. Et quamvìs idem ſtatutum ſit de Judice delegato. in c. Statutum; 11. §. Cùm verò de reſcript. in 6. hoc tamen eſt diſcrimen, quòd juriſdictio delegati, cum partium conſenſu, poſſit de loco in locum prorogari, cit. c. Statutum. §. In nullo: non autem juriſdictio Conſervatoris, cùm de hoc nihil jure ſit expreſſum, ſicut de delegato, Gl. hîc V. Præſumant, & colligitur ex cit. c. ult. in fine.

„ Nec poteſt etiam Judex Conſervator vices ſuas committere, ſive cauſam, vel articulum cauſæ alteri ſubdelegare, niſi id in litteris Apoſtolicis ſit ei conceſſum: exceptâ tamen citatione partium, & denunciatione ſententiæ, quas Conſervator aliis intra eandem civitatem, vel diœceſin, in qua eſt deputatus, committere poteſt, dummodo eas qualitates habeant, ut Conſervatores eſſe poſſint, cit. c. ult. §. Vices quoque. In quo etiam Conſervator differt à delegato Sedis Apoſtolicæ, qui cauſam, vel totam, vel partem, ſeu articulum illius alteri ſubdelegare poteſt. Gloſſ. hîc V. Nulli committere.

„ Denique, ſi Conſervatores traditæ ſibi poteſtatis limites excedant, de aliis, quàm manifeſtis injuriis, & violentiis, ſcienter (idem eſt, ſi ex ignorantia juris craſſa, vel affectata, Gl. hîc V. Scienter) cognoſcendo, vel ad ea, quæ judicialem indaginem, ſeu inquiſitionem requirunt: ſe intromittendo, eo ipſo, adeóque ipſo jure ab officio ſunt ſuſpenſi (& per conſequens etiam à beneficio, Gl. hîc V. Officio) Pars verò litigans, quæ hoc fieri procurat, excommunicationem (ipſo jure) incurrit, à quo abſolvi non poteſt, priuſquam alteri parti integrè ſatisfaciat, reſtituendo expenſas, quas ob eam cauſam indebitè facere debuit. cit. c. ult. §. Ut autem, & Gl. V. Incurrat. Quæ tamen pœna ſuſpenſionis non habet locum in delegato, ſi ſe intromittat ei, quod non pertinet ad ſuam juriſdictionem, cùm hoc de illo in jure non ſit expreſſum. Gloſſ. hîc V. Suſpenſi.

CCXII. Cæterùm, ex privilegiis SS. Pontificum poſſunt Ordines Mendicantes in cauſis, ſive criminalibus, ſive civilibus, ſive mixtis: &, ſive Actores ſint, ſive Rei, eligere ſibi Conſervatores, qui non tantùm in cauſis manifeſtis, ſed etiam, quæ judicialem indaginem requirunt, ſummariè, & ſine ſtrepitu judicii procedant, Sylveſt. cit. quæſt. 3. in fine. Rodriqu. cit. quæſt. 65. art. 12. & habetur in Compend. Privileg. Societ. V. Conſervator. §. 1. Imò hodie communiter Conſervatores dari ſolent, cum clauſula, ut cognoſcere poſſint de ijs, quæ judicialem indaginem, ſeu cognitionem exigunt, Gl. magna in c. 1. h. t. in 6. Rodriqu. c. l. Poſſunt etiam Conſervatores Ordinum Mendicantium partes citare, ultra unam dietam, extra provincias, non tamen ultra tres dietas. Rodriqu. cit. quæſt. 65. art. 7. & colligitur ex Compend. privileg. Societ. V. Conſervator. §. 4. Denique poſſunt prædicti Conſervatores per privilegia Religionibus Mendicantibus conceſſa, etiam vices ſuas aliis committere, ſeu ſubdelegare, quod aliis Conſervatoribus jure communi non eſt conceſſum. Rodriq. c. l. art. 10. Cochier in tract. de juriſd. Ordin. in exemptos tom. 2. p. 2. q. 1. & conſtat etiam ex cit. Compendio. V. Conſervator. §. 2.

CCXIII. Aſſertio 4. Ad officium Conſervatorum præterea ſpectat, ut, ſicut Judices delegati, ita etiam Conſervatores à Sede Apoſtolica deputati modum à jure præſcriptum in procedendo contra Epiſcopos, qui mandata eorum violant, obſervent, & debitâ moderatione utantur, ut conſtat ex c. Quia Pontificali; 2. h. t. in 6. ubi Papa Alexander IV. reſcribit, ut Judices delegati, vel Conſervatores à Sede Apoſtolica deputati, in coactionibus, & pœnis Epiſcopis non parentibus eorum mandatis, inferendis, propter reverentiam officij, & dignitatis Pontificalis, moderatione utantur: ita, ut ipſis, ſi contumaces ſint, primò Eccleſiæ ingreſſus, vel ſacerdotale miniſterium, ſeu officium interdicatur. (hoc eſt, ut ab ijs exercendis, quæ ſunt propria Sacerdotis, prohibeantur) deinde verò ab officio Pontificali abſolutè ſuſpendantur (hoc eſt, ab exercitio eorum, quæ tum ratione Ordinis, tum ratione juriſdictionis, vel alterius adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, Epiſcopis competunt, Barboſ. in Collect. hic num. 10.) & ſic deinceps aggravetur cenſura Eccleſiaſtica contra illos: (proferendo ſententiam excommunicationis in eos, vel etiam interdicti in terras eorum, juxta c. Sanè; 11. in fine h. t. Franc. hîc num. 4. Barboſ. num. 12.) niſi nimia extiterit Epiſcoporum contumacia, ita, ut ſtatim (non ſervato dicto ordine, ac modo procedendi) excommunicatio inferenda videatur. Ut quia injurias, vel contumelioſa verba Epiſcopus profert in Judicem delegatum, vel Conſervatorem. Gl. fin. hîc.

CCXIV. Ubi notandum 1. Quoad pœnas inferendas, & modum procedendi in judicio contra delinquentes, deferendum eſt dignitati, præſertim Epiſcopali, ita, ut mitiùs, quàm alij inferiores puniantur, ut ſumitur ex hoc c. in princ. et c. Sanè; 11. ibi: *temperatè procedens*, et c. Paſtoralis; 28. in fine princ. ibi: *in coactionibus inferendis dignitati deferat, & perſonæ*, h. t. Franc. hîc num. 2. not. 3. Barb. in Collect. num. 4.

Notandum 2. Conſtitutio huius c. 2. locum habet etiam in Epiſcopis electis, & confirmatis, etſi non-

nondum consecratis, cùm hoc privilegium Episcopis concedatur, non ratione Ordinis, sed ratione dignitatis, & officij Episcopalis. Franc. hîc num. 2. not. 2. nam universim, quæ Episcopis competunt, non ratione Ordinis, sed dignitatis Episcopalis, ea exercere possunt etiam electi,&confirmati,quamvìs non consecrati, ut est dispensare, dare indulgentias &c, ex generali doctrina Abbatis in c. Accedentibus; 12.n.3.& 4.de excess. Prælat.

Notandum 3. Si Judex delegatus à Papa, vel Conservator, non observato hoc ordine, ac modo procedendi, statim excommunicavit Episcopum contumacem, & inobedientem, valet sententia, si Episcopus ab illa non appellavit, licèt Judex delegatus, vel Conservator malè agat, ideóque puniri possit.Gl.fin. hîc. Ratio est,quia, licèt, quando certa forma procedendi ab homine mandante in rescripto delegationis præscripta fuit, illâ non servatâ,processus sit nullus. c. Venerabili; 37.h. t. c. ult. de restit. spoliat. Secus tamen est, si forma, seu ordo à jure præscriptus, prætermittatur, quia sententia v.g. excommunicationis lata, non servato ordine à jure præscripto, est quidem contra jus litigatoris, & injusta, ideóque ab illa appellari potest,ac debet: non tamen est invalida: nisi talis ordo sit substantialis, qualis in proposito censeri non potest, si Episcopus ob gravem contumaciam excommunicatus fuerit. Franc.hîc num.4. in fine. Barb. in Collectan. ibid. n. 18.& 19.

„ CCXV. Assertio 5. Officium quorumcun„ que Conservatorum (sive dati sint ad conservanda „ privilegia, sive ad defendendum à manifestis in„ juriis, vel alio modo) quoad negotia non cœpta, „ ipso jure per obitum Papæ concedentis, exspirat. cit.c.ult.§.Officium; h.t. in 6. & ibi Gl. V. Quorumcunque;adeóque processus postea institutus, quoad non cœpta, nullus esset. Gl. hîc V. Ipso jure. At verò quoad negotia non cœpta, officium Conservatoris morte concedentis non exspirat, ut colligitur ex cit.§.Officium;à contrario sensu,& docet Rodriq. cit. quæst. 65. art. 6. Unde,si plures Conservatores sint deputati pro aliqua Ecclesia,vel Religione,quoad negotium cœptum per unum eorum, perpetuatur jurisdictio etiam aliis, non obstante morte concedẽtis. arg.c.Cùm plures; 8.in fine h.t.in 6,Gl.hîc V.Exspirare, Rodriq. cit.a.6.

CCXVI. Porrò,quod dictum est,officium Conservatoris exspirare per mortem concedentis, quoad negotia non cœpta,etiam locum habet in Conservatore Religiosis à Papa deputato, ad defensionem privilegiorum suorum,si videlicet Papa ipsemet specialiter,ac directè Conservatorem designavit ad privilegia Religiosorum in certo aliquo casu defendenda; tum enim eius potestas extinguitur, quoad negotia non cœpta, per mortem committentis. Aliud est, si privilegium Conservatoris, quocunque occurrente tempore, sibi eligendi à Sede Apostolica Religiosis concessum sit: hoc enim privilegium, cùm sit reale,ac perpetuum, quippe certo generi personarum,sive Ordini concessum, consequenter etiam deputatio Conservatoris ex illo privilegio conveniens perpetuò durat, neque exspirat morte Papæ concedentis,ac proinde talis Conservator, non ab hoc, vel illo Pontifice, sed auctoritate ipsius Sedis Apostolicæ, quæ semper durat, delegatus,seu deputatus censeri debet. arg. c.Si super; 9. h.t.in 6.& Conservatores tales eliguntur virtute gratiæ jam factæ, & Religiosis concessæ, quæ est perpetua, sicut privilegium concessum civitati, vel loco, perpetuum censetur. l.Forma; 4.§.Quamquàm.ff.de censib.Rodriq. cit. a. 6.Laym.in c.ult.n.7.h.t.in 6.

CCXVII. Præterea in §. Circa; cit. c.ult. statui- „ tur,quòd,quæ circa Judices delegatos Iure commu- „ ni Canonico decreta sunt,quoad munera,& expen- „ sas,Assessores,Notarios,& testes, in c.Statutum; 11. „ §.Insuper,& seqq.de rescript.in 6.ea etiam à Judici- „ bus Conservatoribus observanda sint. „

Deniq; in §.ult.cit.c.decernitur,ut,quidquid con- „ tra prædicta, vel aliquid eorum attentatum fuerit, „ inane sit,& irritum,ipso scilicet jure,& sine ope ex- „ ceptionis. Gl.fin.hîc. „

CCXVIII. Illud postremò hîc addendum est, quod circa Conservatores jure novo Concil. Trid. statutum est sess.14.c.5.de reform. Videlicet 1. Ut litteræ conservatoriæ nemini, cuiuscunque dignitatis,& conditionis sit, etiamsi Capitulum fuerit, suffragentur, quò minùs coram Episcopo suo,sive alio Superiore Ordinario, in causis criminalibus, aut mixtis,quovis prætextu,conveniri possit. 2. Ut in causis etiam merè civilibus, si ipse actor exstiterit, aliquem ei apud suos Conservatores in judicium trahere non liceat. Quòd si in his causis, in quibus ipse reus fuerit electus ab eo Conservator, ab Actore reus esse dicatur; vel controversia inter Conservatorem,&Ordinarium super competentia jurisdictionis orta fuerit, in causa non procedatur, donec per arbitros in forma juris electos super ea re judicatum fuerit. 3. Litteræ conservatoriæ impetratæ ab aliquo, non prosint eius familiaribus, nisi duobus tantùm,si propriis eius sumptibus vixerint. 4. Nemo similium litterarnm beneficio ultra quinquennium gaudere possit. 5. Non liceat Conservatoribus judicibus ullum tribunal erectum habere. 6. In causis mercedum, & miserabilium personarum servetur decretum Trident. Sess.7.c.14. de reformat. quod non est abrogatum. 7. Denique sub hoc decreto non sunt comprehensæ Universitates generales,nec Collegia Doctorum, aut Scholarium, nec regularia loca, & hospitalia, nec eorundem personæ, sed eæ omnino exemptæ sint,ut habetur in dicto decreto in fine: neque per illud Conservatoriæ huiusmodi locorum, & personarum à Concilio sublatæ sunt,juxta declarat. Cardin. Concil. apud Joan.Gallemart ibid.n.3.Molin.cit. disp.29. num. ult. alij verò Clerici, vel etiam laici in criminalibus mixti fori per huiusmodi Conservatorias litteras ab ordinaria jurisdictione Ecclesiastica se eximere non possunt; Salzed. apud Diaz in pract. Canon. c. 3. in annotat. §.Nec possunt.

TITV-

TITVLVS XXX.

DE OFFICIO LEGATI.

QUia Legatus Sedis Apostolicæ partim cum Iudice delegato, partim cum Ordinario convenit, quamvìs absolutè loquendo, eius jurisdictio, & officium sit ordinarium, & inter ordinarios Iudices numerari debeat, sicut olim quoque Proconsules, & Præsides provinciæ, Iudices ordinarij erant, ut constat ex c. 2. h. t. in 6. ideo inter Titulum præcedentem de officio Iudicis delegati, & sequentem de officio Iudicis Ordinarij, interponitur iste Titulus. Sunt autem quidam Legati Apostolici Nuncij, & non Iudices, alij verò Iudices, ut notat Abb. in Rubric. h t. & Sylvest. V. Delegatus n. 16. q. 11. Legati non Iudices, sive Nuncij dicuntur, qui ad certum negotium expediendum, sive nudum ministerium obeundum, absque jurisdictione aliqua, mittuntur. Et hi, sive sint Sedis Apostolicæ, sive aliorum Principum, & Rerumpublicarum, etiam hostium Legati, ab injuriis jure gentium immunes servandi sunt, iuxta c. Ius gentium; 9. dis. 1. & habetur in l ult. ff. de legationib. Sed de his Legatis, seu Nunciis hoc loco non agitur. Alii verò Legati Sedis Apostolicæ Iudices sunt, qui ad Provinciam aliquam gubernandam, cum iudiciaria potestate, mittuntur: & de istis hoc tit. tractatur, & in Sexto.

§. I.

Quot sint genera, seu species Legatorum Sedis Apostolicæ?

I. Legati huiusmodi sunt triplicis generis, Legati à Latere, Nuncij Apostolici, seu Legati missi, & Legati nati, prout sumitur ex c. 1. & ibi Gloss. 1. & V. Legati h. t. in 6. Legati à Latere, ex usu Curiæ Romanæ, sunt soli Cardinales, sic dicti, quia quasi à Latere Pontificis, cui in Consiliis, & negotiis arduis assistunt, & veluti ex eius Senatu mitti solent: nam Papa, & Cardinales faciunt unum Corpus, cuius Caput est Papa, & membra sunt Cardinales, Gloss. in cit. c. 1. His æquiparantur illi, qui, etsi Cardinales non sint, cum potestate tamen Legati à Latere missi sunt, Gl. fin. in c. 1. h. t. Molin. tract. 5. de justit. dis. 9. num. 4. Laym. l. 1. Theol. moral. tract. 4. c. 7. §. 6. num. 22. Nuncij Apostolici, seu Legati missi dicuntur, qui non sunt à Latere, neque Cardinales, sed à S. Pontifice ad aliquam Provinciam, unam, vel plures sunt destinati, ut ibi munus Legatorum obeant. Et quamvìs quicunque Clerici tales Nuncij, sive Legati missi à S. Pontifice constitui possint; solet tamen Prælatos ad id munus tantùm deputare. Legati nati dicuntur, qui Prælaturæ, seu dignitati suæ Ecclesiasticæ officium, & munus Legati Apostolici perpetuò annexum habent: ideóque nati appellantur, quia simul, atque consequuntur talem dignitatem, unà etiam Legati nascuntur, seu fiunt, & consequuntur munus Legationis Apostolicæ. Talis Legatus natus in Germania nostra olim erat Archiepiscopus Magdeburgensis, nunc autem est Salisburgensis, in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis; in Italia Pisanus; in Gallia Rhemensis, in Hispania Toletanus, in Polonia Gnesnensis &c. Azor p. 2. Instit. mor. lib. 5. c. 27. quæst. 1. Tuschus V. Legatus, concl. 157.

II. Porrò omnes isti Legati Apostolici in Provinciis, ad quas sunt deputati, vices Papæ gerunt, & loco ipsius ordinariam jurisdictionem in omnes de Provincia exercent, atque Apostolicâ auctoritate funguntur, ideóque Vicarij Papæ sunt, & dici possunt, c. 1. in fine h. t. nam, cùm jurisdictio S. Pontificis per totum orbem Christianum se extendat, omnésque ei sint subiecti in spiritualibus, c. Cuncta; 17. caus. 9. q. 3. ideò in partibus, & regionibus remotis Vicarios suos constituit, qui vices ipsius suppleant, causas cognoscant, ac definiant, & jus dicant. Etsi verò dicti Legati, simpliciter loquendo, ordinariam, ac propriam jurisdictionem habeant. c. 2. h. t. in 6. est tamen ea quodammodo extraordinaria, & superinducta, ut tradit Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t. Molin. cit. dis. 9. n. 3. quia non est perpetua, & stabilis, sed pro arbitrio Papæ, Legati creantur, & revocantur, ut ex infrà dicendis magis patebit.

§. II.

De iurisdictione, & potestate communi omnibus Legatis Pontificiis.

III. Assertio 1. Potestas Legati Apostolici, tum absolutè, tum quoad extensionem, aut restrictionem, pendet ex voluntate Papæ delegantis, Durand. in specul. l. 1. partic. 1. de Legato, §. 2. num. 1. Laym. in c. Quòd translationem; 4. num. 4. h. t. eo ferè

ferè modo, quo potestas Vicarij Generalis pendet ex voluntate Episcopi eum constituentis. Quare Legatus Sedis Apostolicæ provinciam ingressus, antequam potestatem suam exerceat, solet Legationis suæ litteras, & mandatum Apostolicum, quo Legatus est constitutus, publicare, ne quisquam ignorantiam prætendere possit. Durand. cit. loc. §. 4. num. 15. Azor cit. c. 27. quæst. 7. in fine, quod si non faciat, exigi ab eo potest, ut exhibeat mandatum Legationis suæ. arg. l. unic. C. de mandat. Princ. ubi dicitur, quòd nemini, quamquàm dignitate fulgeat, credendum sit, si dicat, se cum mandatis Principis venire, nisi scriptis probaverit: & colligitur ex c. ult. dist. 97. ubi habetur, quòd Ecclesia Romana nullam Legationem suscipiat, nisi exhibitis litteris signatis; ergo neque alij coguntur ipsius Legatos suscipere sine litteris. arg. l. 1. ff. Quod quisque juris &c. & c. Omnes; 6. de constitut. Verumtamen Legato, si Cardinalis sit, vel aliàs notus, & bonæ existimationis, miniméque suspectus, ex æquo, & decoro fides habenda est, saltem quoad ea, quæ in generali officio Legati continentur; non item quoad ea, quæ specialem commissionem requirunt (v. g. quòd super impedimento matrimonij in secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis dispensare possit) vel quæ aliis præjudicare possunt: horum enim fidem per litteras authenticas Legatus facere debet, quamvis id in praxi rarò observetur. Durand. c. l. n. 16. Azor c. l. q. 8.

IV. Assertio 2. Officium Legatorum Apostolicorum in genere describitur in c. Legatos; 2. h. t. in » 6. in princ. ubi habetur, Legatos, quibus in certis » provinciis Legationis officium committitur, tan» quam ordinarios Judices constitui, ut ad instar » Proconsulum, aliorúmque Præsidum, quibus cer» tæ provinciæ moderandæ sunt decretæ, in provin» ciis sibi commissis, dissipent, & evellant (vitia) ædificent, & plantent (virtutes) Gloss. ibid. V. Dissipent, & V. Plantent. ubi Gl. V. Proconsulum; ait, Legatos Cardinales æquiparari Proconsulibus, qui ex Consulibus ab Imperatore ad certam provinciam regendam mittebantur, sicut Legati Cardinales, qui ex Latere, sive Consulibus Papæ, cui in secretis consiliis assistunt, mittuntur ad regendam provinciam: reliquos verò Legatos æquiparari Præsidibus, qui, cùm non essent priùs Consules, ad regimina provinciarum mittebantur.

Porrò Legatus, etiamsi non sit à Latere, regulariter potest in Provincia sibi commissa, ex vi muneris sui, quæ potest Ordinarius in sua Diœcesi, aut Provincia, sive sit Episcopus, sive Archiepiscopus, vel Patriarcha. Imò omnia potest, quæ ipse S. Pontifex potest, præter illa, quæ tantùm sunt reservata S. Pontifici, in signum singularis privilegij, seu prærogativæ, quia hæc non comprehenduntur in Generali Legationis officio, ac mandato, nisi specialiter concedantur, c. Quod translationem, 4. h. t. Molin. cit. disp. 9. n. 5.

V. Atque hinc infertur 1. Licèt Legatus aliquantò majorem potestatem habeat in Provincia, quàm ipse Episcopus, aut Archiepiscopus, quippe cùm eorum etiam Judex sit ordinarius, & de criminibus ipsorum cognoscere possit. Abb. in c. 1. n. 2. h. t. Molin. c. l. n. 5. Non tamen potest Legatus, quamvis à Latere sit, aliquem Episcopum transferre ab una Ecclesia Cathedrali ad aliam, sine speciali commissio» ne, ac mandato Papæ, ut constat ex c. Nisi specialis; » 3. h. t. Nam, cùm quidam Cardinalis Apostolicæ Se» dis Legatus, propriâ auctoritate, Troianum Episco» pum ab illa Ecclesia ad Panormitanam transtulisset, » Papa Innocent. III. eidem rescripsit, quòd, nisi spe» cialis dilectio, quam habet erga personam illius, in» tercederet, pœnâ docente, cognosceret, quantùm de» liquerit, transferédo de facto (quia de jure non po» tuit) motu, seu auctoritate propriâ dictum Episco» pum ab una Ecclesia ad aliâ, contra Canonicas san» ctiones (c. Mutationes; 34. caus. 7. q. 1. c. 1. & 2. supr. » de translat. Episc.) & generalem consuetudinem. »

Ubi notandum 1. Quòd Judex possit, ratione specialis, & honestæ amicitiæ, remittere pœnam, quæ ex arbitrio ipsius pendet, sine gravi detrimento alterius, Gl. hic V. Specialis, junctâ Gl. marg. & Abb. n. 2. & 6. 2. Quòd etiam Legatus de Latere regulariter non potest aliquid attentare contra Canones, vel generalem consuetudinem. Abb. hic n. 4.

VI. Infertur 2. Quòd Legatus Sedis Apostolicæ, etiam à Latere, non potest duos Episcopatus unire, aut dividere, sine speciali Papæ licentia, & alia huiusmodi facere, quæ specialem commissionem requirunt, ut constat ex c. Quod translationem; 4. h. t. ubi » idem Papa Innocentius III. rescripsit, quòd Legatus » à Latere, tametsi generalis Legationis officium in » Regno aliquo sibi commissum habeat, non potest » tamen, sine speciali mandato Papæ, expedire ea, » quæ in signum specialis privilegij tantùm S. Ponti» fici sunt reservata. Et quamvis aliqua hujusmo» di per longam consuetudinem specialiter Legatis » à Latere fuerint concessa, videlicet, ut eos, qui vio» lentas manus injiciunt Clericis, ab excommuni» catione Canonis absolvant: non tamen hinc sequi» tur, quòd etiam alia, quæ specialiter Papæ reserva» ta sunt, talibus Legatis sint commissa, eaque exer» cere queant: cuiusmodi sunt, unum Episcopatum » alteri subjicere, Primatem constituere, duos Epi» scopatus unire, vel unum in duos dividere, sine » speciali Papæ licentiâ. »

Sed neque Episcopos deponere, nec cessiones eorum admittere, nec alia exercere potest Legatus, etiam de Latere, quæ tanquam specialiter Papæ reservata enumerat, Gl. in c. 1. V. Legationis h. t. & in cit. c. Quod translationem; V. Reservata, & Hostiens. in summa eod. n. 3. ubi plures casus specialiter S. Pontifici reservatos adfert, quia in generali commissione, vel concessione non veniunt ea, quæ specialem expressionem, seu commissionem requirunt.

VII. Verùm contra id, quod hic dicitur, Legatos à Latere posse absolvere percussores Clericorum ab Excommunicatione, eò quòd ea potestas sæpe, & per longum tempus fuit concessa à SS. Pontificibus, obstare videtur, quòd per actus meræ facultatis, sive merè voluntarios, seu gratuitos nõ inducitur consuetudo, vel præscriptio juris alicuius, ut communiter tradunt DD; ergo ex eo, quòd Papa sæpius, & per longum tempus, ex speciali gratia, concesserit Legatis jus, sive potestatem absolvendi ab excommunicatione ipsi reservata, nõ sequitur, quòd ea potestas absolvendi generatim sit inducta, sive præscripta à Legatis. Resp. Hanc potestatẽ absolvendi acquisivisse

avisse Legatos, non præcisè ex sæpius, & per longum tempus repetitis concessionibus gratuitis, sed vel ex tacito consensu, sive approbatione Principis, seu Papæ, si ipso sciente, & non contradicente, illæ absolutiones factæ sint à Legatis, etiam absque temporis diuturnitate; vel per diuturnam consuetudinem legitimè præscriptam, saltem temporis immemorialis, sine titulo, si, Papâ ignorante, sint factæ. Abb. in cit. c. Quod translationē; n. 4. Laym. ibid. n. 3. ubi addit, non obstante eiusmodi diuturnâ consuetudine, talem potestatem absolvendi Legatis acquisitam, iterum revocari, & auferri posse, sicut posset, si per expressum privilegium ijs concessa fuisset. Nam, si Princeps alicui merè gratuitò commisit, vel concessit jurisdictionem suam, v. g. ad absolvendum à peccatis, & censuris, vel ad dispensandum, eam sine causa pro arbitrio revocare potest, quia in concessione jurisdictionis semper intelligitur excepta Superioris auctoritas. Sanch. l. 8. de matr. dis. 33. n. 6.

Atque hinc etiam patet, ex eo, quòd unus ex casibus reservatis Papæ, vel Principi, sit concessus, vel per diuturnum tempus præscriptus, non debet fieri extensio ad alium casum, etiam reservatum, non concessum, vel expressum, quia consuetudo, aut præscriptio, cùm sit contra jus, vel cedat in præjudicium alterius, adeóque strictì juris sit, & odiosa, non debet extendi de casu ad casum non expressum. Abb. in cit. c. Quod translationem; n. 5. h. t. ut in proposito, ex eo, quod Legati de Latere præscripserunt potestatem absolvendi à censura excommunicationis reservatæ Papæ, non sequitur, quòd etiam alias causas specialiter eidem reservatas expedire possint.

VIII. Assertio 3 Legatus Sedis Apostolicæ, circa ea, quæ ad jurisdictionem suam pertinent, veluti ad mores reformandos, & vitia corrigenda, potest statuta condere, quæ suâpte naturâ perpetuò duratura sunt, etiam post finitum legationis officium, mortuo scilicet, aut revocato Legato eorum auctore, » ut habetur in c. Nemini; 10. & ult. h. t. ubi Papa » Gregorius IX. rescribit, quòd statuta à Legatis Se- » dis Apostolicæ (sive sint de Latere, sive missi, sive » nati, quia textus hic non distinguit, adeóque gene- » raliter est intelligendus. Abb. hic n. 1.) edita in pro- » vincia sibi commissa, durent tanquam perpetua, li- » cèt provinciam postea sint egressi. Secus autem, si » causas aliis delegârint, nam si ante illorum disces- » sum (è provincia sibi commissa) citatio delegato- » rum à Legatis facta non sit, jurisdictio eorundem » delegatorum exspirat.

IX. Ratio prioris partis est, quia Legati Papæ habent jurisdictionem ordinariam in provincia sibi commissa, & æquiparantur Proconsulibus, & Præsidibus Provinciarum. c. 2. h. t. in 6. ergo, sicut isti possunt condere leges, & statuta perpetuò duratura; ita etiam Legati Papæ. Et cùm Episcopi, qui minoris sunt auctoritatis, possint facere statuta in suâ diœcesi perpetua, donec à successore revocentur; multò magìs Legati Papæ poterunt talia statuta condere. Gloss. hic V. Statuta, & Vivian. in Rat. Jur. Pontif. Etsi verò Legatus Papæ non possit facere statuta contra Jus commune Canonicum, quia inferior non potest tollere legem Superioris. arg. c. Inferior; 4. dis. 21. Innocent. in cit. c. ult. V. Statuta; & Imol. num. 9. Potest tamen statuta condere, præter Jus commune, cùm sit Judex Ordinarius in provincia. c. 2. junct. Gl. V. Plantent h. t. in 6. & quidem solus in rebus ad suam jurisdictionem spectantibus, non requisitis Prælatis Provinciæ, nec populo; cùm in hoc c. fiat tantùm mentio de Legato, dummodo, si statuere aliquid velit tendens in præjudicium aliorum, consensus eorum accedat. Abb. hic num. 7. & Imol. n. 9. Ratio posterioris partis est, quia Legatus Apostolicus, cùm sit Judex Ordinarius, causas ad se pertinentes delegare aliis potest, quàm diu manet in Provincia, nam, postquam illâ egressus est, finitur officium Legationis, ut infrà dicetur, & consequenter eius jurisdictio, & potestas delegandi, sicut etiam per mortem eius illa extinguitur, Gl. hic V. Exspiret; nisi tamen à delegato Legati Papæ, ante illius discessum è Provincia, præmissa fuerit citatio partis, per quam perpetuatur delegati jurisdictio. cit. c. ult. & ibi Gloss. V. Citatio, Abb. ibid. num. 10. & 11. ubi ait, sufficere, quòd citatio emanâtit à delegato, ante finitum Legati officium, etsi non pervenerit ad citandum, quia quoad perpetuandam jurisdictionem delegati, sufficit, judicem delegatum commisisse citationem, ante finitum officium Legati delegantis, neque enim plus requiritur, quàm, quòd uti cœperit jurisdictione delegatâ, c. Licèt; 30. de offic. Deleg. & l. Quia; 6. ff. de jurisdict. Quòd si citatio à Delegato facta non sit, priusquam finiretur officium, & jurisdictio Legati delegantis, causa ab eo antea commissa non poterit per eius Delegatum postea expediri, ut colligitur ex fine c. ult. h. t. per sensum contrarium, & ex cit. c. Licèt. Quia finitâ legatione, extinguitur etiam jurisdictio Legati delegantis, à quo pendet jurisdictio delegati, quàm diu eâ uti non cœpit, ut patet ex suprà dictis.

X. Assertio 4. Legatus Sedis Apostolicæ potest etiam super causâ electionis Episcopi examen instituere, ita tamen, ut examen, & informationes ad Papam mittere debeat, & ex eo tempore non potest ampliùs in causa procedere, quia interim suspensa est eius jurisdictio, prout sumitur ex c. Licet; 5. h. t. Nam cùm Canonici Tranenses Guilielmum » fratrem Cassinensis Abbatis in Archiepiscopum e- » legissent, eam electionem Portuensis Episcopus tunc » Legatus Apostolicus examinari præcepit, atq; exa- » minationem ad Papam per suos Nuncios transmi- » sit: sed postea eandem electionem iterum exami- » nari præcepit. Hoc intellecto, Papa Innocent. III. » de consilio Fratrum suorum, declaravit, posterius » examen tanquam à non suo judice factum, irritum » esse, & inane, quia Legatus, postquam causam ele- » ctionis ad Sedem Apostolicam transmisit, jurisdi- » ctionem nullam super illa habuit. Ratio est, quia, » si Judex examen causæ, seu causam instructam ad Principem, seu Superiorem referre decrevit, cum partium appprobatione, & pendente relatione, procedat, irritus est processus, tanquam factus à Judice incompetente, alioquin enim, si inferior interim posset aliquid in causa procedendo immutare, videretur Superioris auctoritati illudere, ut habetur in l. Ex illo; 13. C. de appellat. & l. 1. C. de relationib. c. Nomen; 12. caus. 2. quæst. 1. Verumtamen cùm partium consensu, Judex relationem, seu causam instructam ad Superiorem transmissam

iterum cognoscere potest. Gloss. hîc V. Transtulerat: modò ea nondum sit Principi, seu Superiori præsentata: alioquin, si præsentatio facta sit, nec partibus consentientibus, inferior Judex causam reassumere, vel quidpiam immutare potest, ne illudatur Superiori, ut colligitur ex c.Bonæ;4.de postul. Præl. Abb.hîc in fine, & Imol.n.6.

XI. Assertio 5. Legatus Sedis Apostolicæ, sive Missus, sive natus, ut Archiepiscopus, v. g. cujus Sedi, ac dignitati munus Legati Apostolici annexum est, omnes causas provincialium, sive per appellationem, sive per simplicem querelam ad ipsum deferantur, audire, & cognoscere potest, ac debet, cùm in Provincia sua vices Papæ gerat, prout rescripsit Alexander III. in c.t.h.t. Quòd licèt Archiepiscopus » Cantuariensis, qui & jure Metropolitano, & jure Le- » gationis Apostolicæ (quod annexum est illi Archie- » piscopatui) provinciæ suæ præest, ut Metropolita- » nus, causas eorum, qui Suffraganeis suis, sive Coëpi- » scopis subditi sunt, audire, & cognoscere nequeat, » nisi per appellationem ad eum deferantur (vel alijs » casibus jure expressis. Gl. hîc V. Per appellationem;) » tamen ut Legatus Sedis Apostolicæ, omnes causas, » quæ per appellationem, vel simplicem querelã ad » eum perveniunt, audire, & definire potest, ac debet, » tanquam qui in Provincia sua vices Papæ gerit.

XII. Porrò Legatus Apostolicus est ita Judex Ordinarius suæ Provinciæ, ut in omnibus causis subditorum concurrat cum Patriarcha, Archiepiscopo, vel Episcopo, aliisque inferioribus Judicibus Ordinarijs Provinciæ: ideóque, licèt causas subditorum ad se trahere non possit, neque illos cogere, ut coram se litigent, cùm, quando plures judices Ordinarij concurrunt, optio actori detur, ut eligat, quem voluerit: potest tamen, tam in prima, quàm in secunda instantia coram Legato actio, seu judicium institui, cit. c.1. & ibi Gloss. V. Legationis, & Abb. n.3. & 4. Molin. cit. dis.9.n.7. Et, sicut ab inferioribus Judicibus sub Episcopo constitutis ad ipsum Episcopum, & ab isto ad Archiepiscopum; ita etiam ad Legatum immediatè, prætermisso Archiepiscopo, vel Episcopo, appellari potest, quia, cùm Legatus Papæ concurrat cum Episcopo, & quolibet alio Ordinario, non datur Judex intermedius, sed sicut immediatè ad Episcopum ab inferiore, ita etiam ad Legatum appellari potest. Abb. hîc n.7. Molin. c.l. n.9.

Verùm Jure novo Concilij Tridentini Sess. 24. c. 20. de reformat. restricta est quoad hoc Legatorum potestas, ubi statutum est, ut Legati Apostolici, etiam de Latere, non possint cognoscere causas subditorum provincialium, nisi Ordinarius, intra biennium à die motæ litis numerandum, negligat: vel nisi per appellationem à sententia definitiva ad Legatum devolvantur. Et in ipso appellationis processu servanda est Constitutio in c. Romana 3. de appellat. in 6. ut decernit idem Trident. Sess. 22. c. 7. & quoad appellationem in causis criminalibus, observari debet decretum eiusdem Concilij Sess. 13. c. 3. de reform.

XIII. Assertio 6. Non potest Legatus Generalis (etiam de Latere) ad provinciam destinatus, causam specialiter à S.Pontifice alteri delegatam, ad suam cognitionem trahere, vel sententiam à delegato in causa speciali, secundùm formam mandati, latam Irritare, ac proinde is, qui Generale mandatum, sive commissionem habet omnes causas cognoscendi, vel omnia negotia exequendi, non potest se immiscere cognitioni, ac processui certæ causæ specialiter commissæ, nec impedire debet commissionem specialem, prout habetur in c.Studuisti; 2.h.t. Nam, » cùm ex Cælestino III. quæreretur, si in provincia » sit Legatus Generalis, & Papa committat speciali- » ter causam aliquam cuidam delegato, utrùm Lega- » tus Generalis possit impedire processum talis dele- » gati, vel de causa illa cognoscere, ante cognitio- » nem ipsius delegati, vel postea? Ad hoc respon- » det dictus Papa, cùm mandatum speciale deroget » generali, non potest Legatus Generalis impedire » commissionem alij specialiter factam, nec se ei im- » miscere. Et, si secundùm formam mandati, à dele- » gato sententia lata fuit, non poterit ipse Legatus » eam quovis modo irritare, nisi speciale ad hoc man- » datum acceperit, quamvìs Legatus sententiam il- » lam, si legitimè lata fuit, confirmare, & executioni » mandare possit. »

Ratio decisionis huius c. exprimitur in textu, quia mandatum speciale derogat generali, quoad illam speciem. Accedit, quòd jurisdictio minoris Judicis non exspirat, præsente majore. c. Pervenit; 39. caus. 11. quæst. 1. c. Ecce; 6. dis. 95. etsi subinde quoad exercitium suspendatur, de quo infrà. Imò specialis delegatus Papæ, quoad causam sibi commissam, majorem potestatem habet quolibet Ordinario, etiam Legato Papæ generali, vel de Latere. arg. c. ult. dis. 93. & c. Sanè; 11. de offic. deleg. Gl. hîc V. Non potest.

XIV. Porrò, quod dictum est, Legatum generalem Papæ, etiam de Latere, non posse se immiscere causæ alicui specialiter delegatæ à Papa, extenditur.

1. Ut procedat, etiamsi delegatus nondum cœperit causam cognoscere, ut patet ex cit. c.2. ibi: *ante cognitionem* scilicet causæ delegatæ, Innocent. hîc V. Eodem, & Hostiens.

Extenditur 2. Quòd non possit Legatus generalis Papæ, etiam de Latere, appellationem à sententia Delegati Papæ admittere, ut patet ex cit. c.2. ibi: *eam quomodolibet irritare*. Joan. Andr. ibid. n.3. & Abb. n.3. & Imol. num.5. quia appellatio fieri debet à minore judice ad majorem. c.2. De consuet. in 6. Delegatus autem Papæ in causa sibi commissa est major Legato Papæ, Gloss. hîc V. Non potest; communiter recepta, ergo non potest à sententia Delegati appellari ad Legatum Papæ.

Extenditur 3. Quòd Legatus Papæ non possit aliquem restituere adversùs sententiam Judicis delegati à Papa, vel Principe. arg. l. Adversùs; 3. C. si advers. rem judic. ubi dicitur, quòd adversùs sententiã eius, qui vice Principis judicavit, id est, Vicarij, vel Delegati eius, solus Princeps cognoscit, & restituit in integrum, Gl. hîc V. Mandatum speciale, & Abb. n.3.

XV. Limitatur autem prædicta assertio 1. Nisi causa nova, vel antea non prævisa à delegante superveniat, quâ cognitâ, verisimiliter non emanâsset illa comissio specialis; tum enim Legatus generalis prohibere potest Delegato speciali, ne in negotio sibi commisso procedat, vel formã procedendi ei præscribere. arg. l. Si hominè; 10. ff. mandati, Abb. in cit. c.2. n.2. h.t.

Limitatur 2. Nisi delegatus specialis contra formã mandati Apostolici procedat, tum enim Legatus generalis se Immiscere, & acta eius rescindere, aut irrita de-

ta declarare potest, quia jurisdictionem super causâ specialiter commissâ habitualiter retinet. Imol. in cit. c. 2. num. 3. & ex Barbatia notat Laym. ibid. n. 2. Idq; colligitur ex eodem c. argumento ducto à contrario sensu: nam ibi dicitur, quòd non potest Legatus generalis sententiam delegati specialis, si secundùm formam mandati lata sit, irritare: ergo si contra formam mandati lata sit, irritare eam poterit. Addit Imol. c. l. idem dicendum, si sententia delegati ex alio capite sit nulla, quia lata contra jus constitutionis; tunc enim Legatus generalis non impeditur cognoscere, & declarare, illam esse nullam, quia inferior non prohibetur cognoscere de actis per Superiorem, (qualis est Legatus generalis respectu delegati Papæ, quoad causam commissam) si acta sint nulla: secus est, si sententia delegati sit valida, sed injusta, quia lata contra jus litigatoris, tunc enim Legatus se immiscere non potest.

XVI. Limitatur 3. Ut non procedat, si Legatus generalis, seu Ordinarius in causa prævenerit delegatum, & causam contra impetrantem mandatum, seu commissionem specialem, cœperit cognoscere, antequam litteræ commissionis essent præsentatæ Judici delegato, tunc enim poterit Legatus in causa cœpta progredi; secus, si illæ jam fuerint præsentatæ delegato, quia quoad exercitium jurisdictionis non attenditur tempus datæ, sed præsentationis litterarum. Innocent. Hostiens. & alij apud Fagnan. in cit. c. 2. num. 12. h. t.

Limitatur, & declaratur 4. Licèt Legatus generalis non possit sententiam delegati Sedis Apostolicæ irritare, potest tamen sententiam rationabiliter latam à delegato confirmare, & executioni mandare, ut habetur in fine cit. c. 2. h. t. quæ tamen confirmatio non tribuit firmitatem sententiæ, ob defectum legitimæ auctoritatis, non enim Legatus auctoritativè, & judicialiter, cum causæ cognitione, confirmare potest sententiam delegati Papæ, neq; ex certa scientia, nec in forma communi, cùm delegatus in causa sibi commissa sit Superior omnibus Ordinarijs, arg. c. Sanè; 11. de offic. deleg. Et sicut Legatus non potest infirmare sententiam delegati; ita nec illam confirmare, robur illi addendo: sed talis confirmatio est tantùm approbatio quædam, quæ in facto consistit, seu testimonium quoddam, ad hoc inserviens, ut Legatus sententiam à delegato latam, & à se approbatam, nullitatis postea arguere non possit. Gl. in cit. c. 2. V. Confirmare; h. t. & ibid. Innocent. Hostiens. V. eodem, & Abb. n. 5. Et hinc delegatus specialis Papæ Legatum generalem ad sententiæ suæ executionem compellere potest, quia quoad causam delegatam est major, & superior illo. Imol. in cit. c. 2. n. 5. h. t. & Abb. ibid. n. 6. ubi dicit, quòd hæc sententia verior videatur, etsi altera æquior, quam tenet Gloss. fin. hîc. & Hostiens. in fine.

Quin imò, si Legatus generalis Commissarium, seu delegatum specialem injustè impedire velit, potest hic contra illum etiam per censuras procedere; habitâ tamen ratione dignitatis ipsius, juxta c. Pastoralis; 28. in princ. de offic. deleg. et c. 2. eod. in 6. Tusch. V. Legatus conclus. 157. Laym. in cit. c. 2. num. 4. h. t. Alias quasdam limitationes adfert Fagnan. in cit. c. 2. num. 13. 17. & 22.

§. III.

De potestate speciali Legati à Latere.

XVII. Assertio 1. Legatus à Latere, seu Cardinalis majorem, quàm alij Legati, potestatem habet, ideóque en velut digniore præsente, Legatus Missus, qui non est à Latere, non potest exercere potestatem legationis suæ, sed ipsius officium, licèt non omnino exspiret, interim tamen dum Legatus Cardinalis ibi commoratur, quoad exercitium, est suspensum, prout statutum habetur in c. Volentes; 8. h. t. Ubi Papa Gregorius IX. officium Apostolicæ legationis commisit Patriarchæ Hierosolymitano in Provincia sua, ita tamen, ut, si accidat, Legatum à Latere eò destinari, executionem ipsius officij Legationis, quàm diu ipse Legatus ibi fuerit, ob reverentiam Sedis Apostolicæ, intermittat. Ratio insinuatur in textu, quia Legatus Cardinalis, cùm à Latere S. Pontificis sit assumptus, speciali modo, ac propinquiùs Papam repræsentat, idéoque non decet, ut dum is præsens est in Provincia, aliquis alius auctoritatem, seu potestatem Pontificiam exerceat, ejúsque vices repræsentet (nisi ipse Legatus Cardinalis causam specialiter ei commiserit) quamvis eo indè recedente, Legatus Ordinarius suum officium denuò exercere possit. Gloss. hîc V. De Latere nostro. Idémque dicendum est de Legato nato, sive perpetuo, cùm eadem sit ratio in utroque Legato; misso, & nato, sive cujus dignitati officium legationis annexum est, nempe ob reverentiam Sedis Apostolicæ. Abb. hîc n. 4. in fine. Cessat autem officium minoris Legati, præsente majore Cardinale, sive de Latere, solùm in actu, sive quoad exercitium, nam in habitu jurisdictionem retinet, ita tamen, ut nec contentiosam, nec voluntariam jurisdictionem interim exercere possit. Imol. hîc n. 4.

Ex dictis colligitur, quòd neque Legatus à Latere, si in loco aliquo præsens sit ipsemet S. Pontifex, jurisdictionem aliquam exercere debeat. Durand. in specul. tit. de Legato; §. Finitur; 8. n. 5. arg. c. Antiqua; 23. §. Dominicæ; de privileg. Porrò constitutio hujus c. non habet locum in illis Legatis, qui potestatem habent à diversis, ut in Legato S. Pontificis, & Imperatoris, quilibet enim officium suum exercere potest, etiam altero præsente. Abb. hîc num. 4.

XVIII. Assertio 2. Ob prædictam prærogativam dignitatis præ cæteris Legatis, concessum est inprimis Legatis à Latere, ut ratione muneris sui, adeóque jure ordinario, conferre possint beneficia in Provincia, ad quam sunt destinati, sita, ut docet Garcias tr. de benef. p. 5. c. 3. num. 4. & 8. & alij DD. communiter, & constat ex c. 1. in fine h. t. in 6. Quare, sicut Papa, ità & Legatus à Latere in sua Provincia concurrit cum quolibet Ordinario in collatione beneficiorum, ita, ut inter eos locus sit præventioni, &, Legati collatio præferatur collationi Ordinarij, si utraque eodem tempore facta sit, juxta c. Si à Sede; 31. juncta Gloss. V. Legato; de præbend. in 6. Garc. cit. c. 3. n. 40.

Verùm alij Legati Sedis Apostolicæ, qui non sunt à Latere, sive sint Nuncij Missi, sive Legati nati, ex officio Legationis sibi generaliter commissæ, nullam habeur potestatem conferendi beneficia, nisi hoc ipsis specialiter sit concessum: sed solis Legatis Cardinalibus ea porestas competit, prout habetur in cit. » c. 1. h. t. in 6. ubi Innocentius IV. statuit, ut Le- » gati Romanæ Ecclesiæ, sive à Sede Apostolica mis- » si fuerint, sive ratione Ecclesiarum suarum, lega- » tionis dignitatem sibi vendicent, ex munere ipsius » legationis, nullam habeant potestatem conferen- » di beneficia, nisi hoc specialiter alicui sit indultum (ut in casu c. Litteras; 4. de suppl. negl. Prælat. ubi Legati, qui Cardinales non erant, beneficia contulerunt, sed ex speciali mandato Papæ. Gloss. hîc » V. Potestatem;) At verò Legati Cardinales, ra- » tione muneris, sive legatioois suæ, beneficia con- » ferre possunt, quia, sicut honoris prærogativâ alijs » præcellunt, ita etiam pat est, eos majore fungi au- » ctoritate.

XIX. Hinc colligitur 1. Quòd Legatis à Latere competit potestas conferendi beneficia ex privilegio à jure communi ipsis concesso, & sic jure ordinario, & jure legationis, non in genere, sed in specie, id est, jure talis legationis, scilicet à Latere. Garc. cit. c. 3. num. 8. Legati verò nati beneficia conferre possunt, non quidem ratione, seu jure legationis, sed jure ordinario, quatenus simul sunt in certa Provincia Archiepiscopi, seu Mettopolitani, aut Primatis. Azor p. 2. l. 6. c. 25. q. 6. in fine. Alij denique Legati simplices, seu Nuncij Missi, non possuot conferre beneficia, nisi ex speciali S. Pontificis concessione, qui aliquando ipsis eandem potestatem committere solet, quæ Legatis à Latere jure commuoi est concessa, cit. c. 1. h. t. in 6. Azor c. l.

Colligitur 2. Ubi est Cardinalis Legatus in aliqua Provincia, vel alius habens speciale mandatum conferendi beneficia, possunt tres concurrere in collatione unius beneficij, scilicet Papa, Legatus, & Episcopus, vel alius Collator Ordinarius, & inter illos est præventioni locus, si appareat, quis primò contulerit, alioqnin præfertur dignior, ut Papa Legato, hic Ordinario, juxta c. Si à Sede; 31. de præbend. in 6. Gloss. in cit. c. 1. V. Ampliori; in fine h. t. in 6.

XX. Cæterùm suprà dicta assertio, quòd Legati à Latere, seu Cardinales possunt conferre beneficia in suâ Provinciâ sita, extenditur 1. Ut possint conferre beneficia, etiamsi illa sint de jure patronatûs Ecclesiastici, sinè conscosu ipsius Patroni, imò ipso etiam inconsulto, ut constat ex c. Dilectus; 6. » h. t. Ubi habetur, quòd, cùm Episcopus Prænesti- » nus (qui est unus ex sex Episcopis Cardinalibns) » Apostolicæ Sedis Legatus (de Latere) Roberto Me- » thensi Canooico Ecclesiam S. Trudonis contulis- » set, Archidiaconus Methensis ipsi molestationes in- » tulit, oec permittebat eum pacificâ possessione frui, » asserens, quòd dicta Ecclesia à Legato eidem Ca- » nonicó non potuerit conferri, ipso (Archidiaco- » no) inconsulto, cùm ad eom jus præsentandi per- » tineret. Re hac intellectâ, Papa Innocentius III. » quibusdam à se delegatis mandavit, ut dictum Ar- » cbidiaconum compellant à molestando desistere, » appellarione remotâ, eò quòd Prælatus in concessione beneficiorum plus juris habeat, quàm patro- » nus in præsentatione; neque præjudicium infer- » tur patrono (Clerico, sive Ecclesiastico. Gl fin. hîc) » si quando ipso inconsulto, à Legato Sedis Apostoli- » cæ Ecclesia aliqua concedatur. Ratio decisionis » hujus c. indicatur lo textu: nam, si Legatus à Latere potest prævenire Ordinarium collatorem, seu Prælatum Ecclesiasticum in collatione beneficij, c. Si à Sede; 31. de præbend. in 6. moltò magìs potest conferre beneficium, inconsulto patrono, cùm per collationem, seu institutionem Prælati plus juris confeatur proviso, quàm per præsentationem patroni: tum quia per illam confertur jus reale in beneficio; per præsentationem verò acquiritur præsentato solùm jus ad rem, sive actio personalis contra Episcopum, ut ipsum instituat, si idoneus sit, c. Pastoralis; 29. de jure patronat. adeóque per præsentationem longè minùs juris tribuitur instituendo, quàm per collationem, seu institutionem. Gloss. hîc V. Plus juris; junct. Gloss. marg. lit. c. Innocent. ibid. V. In concessione; & Abb. num. 3. tum quia Prælato competit jus conferendi de jure, ratione officij, vel dignitatis suæ; patrono vero jus patronatûs ex gratiâ concessâ ab Ecclesia. Hostiens. hîc V. Plus juris. Præterquam, quòd, tametsi Legatus in aliquo casu beneficium conferat, sinè consensu patroni; non tamen ipsi jns præseotandi aufertur, cùm in alijs casibus, sive aliâ vice, seu proximâ vacatione beneficij præsentare possit. Gloss. fin. hîc, & Hostiens. in fine.

XXI. Ubi tamen notandum, aliud esse dicendum de beneficijs, qnorum præsentatio spectat ad patronum laicum, ratione fundationis, dotationis, vel ædificationis Ecclesiæ: vel ad patronum Ecclesiasticum, sive Clericum, si ipsi ex bonis patrimonialibus jus pattonatûs acquisitum sit: nam tunc Legatus Pontificius, etiam à Latere, non potest conferre hujusmodi beneficia, sinè consensu patroni, nec derogare juri patronatûs Laicorum, c. Cùm dilectus; 28. de jure patron. quia nec Papa huic juri unquam derogare censetur, nisi id exprimat, ne Laici à fundandis, & ædificandis Ecclesijs avertantur. Abb. in cit. c. Dilectus; num. 4. h. t. Azor p. 2. l. 5. c. 28. quæst. 2. Garc. cit. c. 3. num. 63. ita, ut provisio facta à Legato, sinè consensu Patroni Laici, sit nulla. Garc. c. l. num. 64. Si verò ex præscriprione, cnnsuetudine, aut speciali privilegio, jus præsentandi ad beneficia Laico competat, quæ secundùm originem suam, sunt patronatûs Ecclesiastici, ei derogeri potest; & consequenter etiam Legatus à Latere hujusmodi beneficia, inconsulto patrono, conferre potest, tunc enim cessat prædicta ratio. Azor c. l. Garc. nom. 72. Quòd si jus præsentandi ad beneficia simul spectat ad patronum Laicum, & Ecclesiasticum, non poterit ei derogari à Legato à Latere, confcrendo ejusmodi beneficia, quia censebitur potiùs jus patronatûs Laici, quàm Ecclesiastici, arg. l. Si communem; 10. ff. quemadm. servit. amitt. ubi major retinet servitutem ex personâ minoris. Abb. c. l. n. 5. alioqui enim, si tale jus patrooatûs non censeretur seculare, facilè Laici à fundaodis, aut ædificandis Ecclesijs retraherentur. Azor c. l. §. Sed quid dicendum. Garc. c. l. n. 67.

XXII. Ex-

XXII. Extenditur 2. prædicta potestas, quòd Legatus à Latere possit etiam conferre illa beneficia, quorum collatio, propter inferiorum collatorum, vel eligentium negligentiam, ad Papam est devoluta, quippe cujus vices in Provincia gerit, c. pen. de præbend. Gl. fin. communiter recepta in c. 1. h. t. in 6. Garc. cit. c. 3. num. 21. & quia à tali Legato tanquam Apostolicam auctoritatem habente non fit devolutio ad Papam, ideo non currit illi tempus semestre sub pœna privationis prò ea vice constitutum à Concilio Lateranensi, in c. 2. de concess. præbend. Garc. cit. c. 3. n. 22. Non autem potest Legatus, etiam à Latere, conferre beneficia devoluta ad Episcopum, propter negligentiam Prælatorum Regularium exemptorum, quæ Episcopus confert auctoritate Apostolicâ, juxta Clement. 1. de suppl. neglig. Prælat. quia Episcopus illa confert, ut delegatus Papæ, ideóque in eorum collatione non potest se Legatus generalis ingerere, c. 2. h. t. etsi possit Legatus conferre illa beneficia, ante devolutionem factam ad Episcopum, & post devolutionem ab Episcopo, propter ejus negligentiam, factam ad Papam. Garc. cit. c. 3. n. 32. & duobus seqq. nam, cùm habeat jurisdictionem in exemptos, ut infrà dicetur, potest etiam conferre beneficia ad eorum collationem spectantia, quamvis etiam ipsa beneficia sint exempta. Garc. c. l. n. 19. & 20.

XXIII. Extenditur 3. Quòd Legatus à Latere potest, non tantùm conferre beneficia vacantia, sed etiam suæ collationi reservata beneficia nondum vacantia, sed proximè vacatura, etiam in favorem certæ personæ, cum limitatione tamen præscriptâ in c. » Præsenti; 3. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. » declarat, reservationes quorumcunque beneficio- » rum ab Apostolicæ Sedis Legato (à Latere) auctori- » tate suæ Legationis factas, & decreta super ipsis im- » posita, nec non denunciationes, inhibitiones, & » processus quoslibet, per eum, vel per executores ab » eo deputatos factos, eo ipso, quòd illius legatio fi- » nitur, invalidos esse, dummodo ad collationem eo- » rundem beneficiorum jam vacantium non sit pro- » cessum; nec eosdem executores posse deinceps be- » neficia sic reservata conferre. V. g. si Legatus à Latere in Ecclesia aliqua Provinciæ sibi commissæ, reservet beneficium proximè vacaturum, in favorem certæ personæ, datis executoribus ad ei providendum, sed postea legatio ejus finiatur (nempe per mortem, vel revocationem illius, vel per egressum è Provincia, & reditum in Urbem, vel alio modo) tum, si beneficium jam vacans nondum per executorem collatum sit, reservatio, & omnis processus super beneficio factus, irritus est, nec executor potest illud conferre ei, in cujus favorem est reservatum. Gl. hîc in casu. Ratio est, quia finito officio legationis, velut principali, extinguitur jus, ac potestas conferendi beneficia, ac proinde etiam ipsa reservatio, & processus, aliàque omnia velut accessoria. Gl. margin. hîc, & Ancharan. not. 2. Nec obstat, quòd, si Legatus causam alteri deleget, hujus jurisdictio perpetuetur per solam citationem à delegato factam, ita, ut duret, etiam post finitum officium Legationis: ergo similiter processus executoris perpetuatur, postquam in causa procedere cœpit, per citationem, aut alium actum judicialem, ita, ut teneat etiam post finitam legationem. Sed negatur conseq. quia reservationes beneficiorum sunt odiosæ; nam per illas via aperitur ad beneficia vacatura, & gravantur Ecclesiæ, & Ordinarijs Collatoribus præjudicium infertur, ideóque sunt restringendæ. Gloss. hìc V. Finitur Legatio. Quòd si Legatus Papæ, ex speciali ejus mandato, reservet beneficium vacans, vel proximè vacaturum, in favorem certæ personæ, potest executor, si in negotio progredi cœpit, citando v. g. partes, etiam post finitum legationis officium, illud eidem conferre. Durand. in spec. tit. de Legato; §. Nunc tractemus; n. 14.

Porrò Legatus, etiam de Latere, non potest beneficium nondum vacans ita reservare in favorem certæ personæ, ut jus ei tribuatur ad beneficium vacaturum, quia per tale jus exspectativæ daretur occasiò desiderandi, & captandi mortem alterius, quod est prohibitum in c. 2. de concess. præb. ideóque non obstante tali reservatione, Legatus voluntatem mutare, & alteri beneficium reservatum conferre potest: ad solum enim Papam spectat dare jus ad beneficia vacatura. Azor p. 2. l. 5. c. 29. q. 1. 2. & 3. Garc. cit. c. 3. n. 38.

XXIV. Præterea in cit. c. Præsenti; §. Cæterùm; h. t. in 6. prohibet idem Pontifex, ne, post- » quam Legatus in Ecclesia aliqua Cathedrali, vel Col- » legiata, beneficium vacaturum suæ collationi reser- » vavit, illâ pendente (hoc est, quàm diu beneficium » non est collatum) aliam in eadem Ecclesia reserva- » tionem faciat. Neque etiam postquam ex alijs be- » neficijs ad cujuscunque collationem spectantibus, » aliquod sibi reservavit, eâ reservatione adhúc pen- » dente, aliud beneficium, quod ad ejusdem colla- » tionem pertinet, sibi reservet. Quidquid autem » contra prædicta attentatum fuerit, eo ipso sit ir- » ritum. »

Ex quo patet, quòd, postquam prima reservatio beneficij proximè vacaturi à Legato facta est finita, seu effectum sortita, quia scilicet beneficium collatum est ei, in cujus gratiam est reservatum; tum potest Legatus aliam reservationem facere, factâ mentione primæ, aliàs secunda reservatio non subsisteret: quia verisimile est, Legatum non velle Ordinarium Collatorem duplici reservatione gravare, cùm Legatus facilè adjicere possit in litteris, seu mandato de providendo, clausulam, *non obstante, quòd pro alio scripserimus:* secus est, si conferat beneficium jam vacans, tum enim non est necesse facere mentionem de prima reservatione. Franc. in cit. c. 3. §. Cæterùm; num. 3. Azor cit. c. 29. q. 1. Si verò reservatio effectum non fuit sortita, quia collatio beneficij vacantis facta non fuit, tum finitâ legatione, exspirat quoque reservatio, ita, ut ea, & omnis processus super beneficio irritus censeri debeat, cit. c. Præsenti; & ibi Gloss. V. Ad collationem. Quòd si Legatus contulit alicui Canonicatum, sed præbendam vacaturam sibi reservavit, dato executore, illa, finitâ legatione, ab executore conferri poterit. Gloss. margin. hîc in cit. §. Cæterum, quia Canonico de jure debetur præbenda, c. Relatum; 9. et c. Dilectus; 19. de præbend.

XXV. Limitatur autem prædicta potestas Legati à Latere circa conferenda beneficia 1. Quòd » non possit conferre, aut collationi suæ reservare Ec- » clesias

Verùm alij Legati Sedis Apostolicæ, qui non sunt à Latere, sive sint Nuncij Missi, sive Legati nati, ex officio Legationis sibi generaliter commissæ, nullam habent potestatem conferendi beneficia, nisi hoc ipsis specialiter sit concessum: sed solis Legatis Cardinalibus ea potestas competit, prout habetur in cit. » c. 1. h. t. in 6. ubi Innocentius IV. statuit, ut Le-» gati Romanæ Ecclesiæ, sive à Sede Apostolica missi » si fuerint, sive ratione Ecclesiarum suarum, lega-» tionis dignitatem sibi vendicent, ex munere ipsius » legationis, nullam habeant potestatem conferen-» di beneficia, nisi hoc specialiter alicui sit indultum (ut in casu c. Litteras; 4. de suppl. negl. Prælat. ubi Legati, qui Cardinales non erant, beneficia contulerunt, sed ex speciali mandato Papæ. Gloss. hîc » V. Potestatem;) At verò Legati Cardinales, ra-» tione muneris, sive legationis suæ, beneficia con-» ferre possunt, quia, sicut honoris prærogativâ alijs » præcellunt, ita etiam par est, eos majore fungi au-» ctoritate.

XIX. Hinc colligitur 1. Quòd Legatis à Latere competit potestas conferendi beneficia ex privilegio à jure communi ipsis concesso, & sic jure ordinario, & jure legationis, non in genere, sed in specie, id est, jure talis legationis, scilicet à Latere. Garc. cit. c. 3. num. 8. Legati verò nati beneficia conferre possunt, non quidem ratione, seu jure legationis, sed jure ordinario, quatenus simul sunt in certa Provincia Archiepiscopi, seu Metropolitani, aut Primatis. Azor p. 2. l. 6. c. 25. q. 6. in fine. Alij denique Legati simplices, seu Nuncij Missi, non possunt conferre beneficia, nisi ex speciali S. Pontificis concessione, qui aliquando ipsis eandem potestatem committere solet, quæ Legatis à Latere jure communi est concessa, cit. c. 1. h. t. in 6. Azor c. l.

Colligitur 2. Ubi est Cardinalis Legatus in aliqua Provincia, vel alius habens speciale mandatum conferendi beneficia, possunt tres concurrere in collatione unius beneficij, scilicet Papa, Legatus, & Episcopus, vel alius Collator Ordinarius, & inter illos est præventioni locus, si appateat, quis primò contulerit, alioquin præfertur dignior, ut Papa Legato, hic Ordinario, juxta c. Si à Sede; 31. de præbend. in 6. Gloss. in cit. c. 1. V. Ampliori; in fine h. t. in 6.

XX. Cæterùm suprà dicta assertio, quòd Legati à Latere, seu Cardinales possunt conferre beneficia in suâ Provinciâ sita, extenditur 1. Ut possint conferre beneficia, etiamsi illa sint de jure patronatûs Ecclesiastici, sinè consensu ipsius Patroni, imò ipso etiam inconsulto, ut constat ex c. Dilectus; 6. » h. t. Ubi habetur, quòd, cùm Episcopus Prænesti-» nus (qui est unus ex sex Episcopis Cardinalibus) » Apostolicæ Sedis Legatus (de Latere) Roberto Me-» thensi Canonico Ecclesiam S. Trudonis contulis-» set, Archidiaconus Methensis ipsi molestationes in-» tulit, nec permittebat eum pacificâ possessione frui, » asserens, quòd dicta Ecclesia à Legato eidem Ca-» nonico non potuerit conferri, ipso (Archidiaco-» no) inconsulto, cùm ad eum jus præsentandi per-» tinetet. Re hac intellectâ, Papa Innocentius III. » quibusdam à se delegatis mandavit, ut dictum Ar-» chidiaconum compellant à molestando desistere, » appellatione remotâ, eò quòd Prælatus in concessione beneficiorum plus juris habeat, quàm patro- » nus in præsentatione; neque præjudicium infer- » tur patrono (Clerico, sive Ecclesiastico. Gl fin. hîc) » si quando ipso inconsulto, à Legato Sedis Apostoli- » cæ Ecclesia aliqua concedatur. Ratio decisionis » hujus c. indicatur in textu: nam, si Legatus à Latere potest prævenire Ordinarium collatorem, seu Prælatum Ecclesiasticum in collatione beneficij, c. Si à Sede; 31. de præhend. in 6. multò magis potest conferre beneficium, inconsulto patrono, cùm per collationem, seu institutionem Prælati plus juris conferatur proviso, quàm per præsentationem patroni: tum quia per illam confertur jus reale in beneficio: per præsentationem verò acquiritur præsentato solùm jus ad rem, sive actio personalis contra Episcopum, ut ipsum instituat, si idoneus sit, c. Pastoralis; 29. de jure patronat. adeòque per præsentationem longè minùs juris tribuitur instituendo, quàm per collationem, seu institutionem. Gloss. hîc V. Plus juris; junct. Gloss. marg. lit. c. Innocent. ibid. V. in concessione; & Abb. num. 3. tum quia Prælato competit jus conferendi de jure, ratione officij, vel dignitatis suæ; patrono vero jus patronatûs ex gratiâ concessâ ab Ecclesia. Hostiens. hîc V. Plus juris. Præterquam, quòd, tametsi Legatus in aliquo casu beneficium conferat, sinè consensu patroni; non tamen ipsi jus præsentandi aufertur, cùm in alijs casibus, sive aliâ vice, seu proximâ vacatione beneficij præsentare possit. Gloss. fin. hîc, & Hostiens. in fine.

XXI. Ubi tamen notandum, aliud esse dicendum de beneficijs, quorum præsentatio spectat ad patronum laicum, ratione fundationis, dotationis, vel ædificationis Ecclesiæ: vel ad patronum Ecclesiasticum, sive Clericum, si ipsi ex bonis patrimonialibus jus patronatûs acquisitum sit: nam tunc Legatus Pontificius, etiam à Latere, non potest conferre hujusmodi beneficia, sinè consensu patroni, nec derogare juri patronatûs Laicorum, c. Cùm dilectus; 28. de jure patron. quia nec Papa huic juri unquam derogare censetur, nisi id exprimat, ne Laici à fundandis, & ædificandis Ecclesijs avertantur. Abb. in cit. c. Dilectus; num. 4. h. t. Azot p. 2. l. 5. c. 28. quæst. 2. Garc. cit. c. 3. num. 63. ita, ut provisio facta à Legato, sinè consensu Patroni Laici, sit nulla. Garc. c. l. num. 64. Si verò ex præscriptione, consuetudine, aut speciali privilegio, jus præsentandi ad beneficia Laico competat, quæ secundùm originem suam, sunt patronatûs Ecclesiastici, ei derogari potest; & consequenter etiam Legatus à Latere hujusmodi beneficia, inconsulto patrono, conferre potest, tunc enim cessat prædicta ratio. Azor c. l. Garc. num. 72. Quòd si jus præsentandi ad beneficia simul spectat ad patronum Laicum, & Ecclesiasticum, non poterit ei derogari à Legato à Latere, conferendo ejusmodi beneficia, quia censebitur potiùs jus patronatûs Laici, quàm Ecclesiastici, arg. l. Si communem; 10. ff. quemadm. servit. amitt. ubi major retinet servitutem ex personâ minoris. Abb. c. l. n. 5. alioqui enim, si tale jus patronatûs non censeretur seculare, facilè Laici à fundandis, aut ædificandis Ecclesijs retraherentur. Azor c. l. §. Sed quid dicendum. Garc. c. l. n. 67.

XXII. Ex-

XXII. Extenditur 2. prædicta potestas, quòd Legatus à Latere possit etiam conferre illa beneficia, quorum collatio, propter inferiorum collatorum, vel eligentium negligentiam, ad Papam est devoluta, quippe cujus vices in Provincia gerit, c. pen. de præbend. Gl. fin. communiter recepta in c. 1. h. t. in 6. Garc. cit. c. 3. num. 21. & quia à tali Legato tanquam Apostolicam auctoritatem habente non fit devolutio ad Papam, ideo non currit illi tempus semestre sub pœna privationis pro ea vice constitutum à Concilio Lateranensi, in c. 2. de concess. præbend. Garc. cit. c. 3. n. 22. Non autem potest Legatus, etiam à Latere, conferre beneficia devoluta ad Episcopum, propter negligentiam Prælatorum Regularium exemptorum, quæ Episcopus confert auctoritate Apostolicâ, juxta Clement. 1. de suppl. neglig. Prælat. quia Episcopus illa confert, ut delegatus Papæ, ideóque in eorum collatione non potest se Legatus generalis ingerere, c. 2. h. t. etsi possit Legatus conferre illa beneficia, ante devolutionem factam ad Episcopum, & post devolutionem ab Episcopo, propter ejus negligentiam, factam ad Papam. Garc. cit. c. 3. n. 32. & duobus seqq. nam, cùm habeat jurisdictionem in exemptos, ut infrà dicetur, potest etiam conferre beneficia ad eorum collationem spectantia, quamvis etiam ipsa beneficia sint exempta. Garc. c. l. n. 19. & 20.

XXIII. Extenditur 3. Quòd Legatus à Latere potest, non tantùm conferre beneficia vacantia, sed etiam suæ collationi reservata beneficia nondum vacantia, sed proximè vacatura, etiam in favorem certæ personæ, cum limitatione tamen præscriptâ in c. » Præsenti; 3. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. » declarat, reservationes quorumcunque beneficio- » rum ab Apostolicæ Sedis Legato (à Latere) auctori- » tate suæ Legationis factas, & decreta super ipsis im- » posita, nec non denunciationes, inhibitiones, & » processus quoslibet, per eum, vel per executores ab » eo deputatos factos, eo ipso, quòd illius legatio fi- » nitur, invalidos esse, dummodo ad collationem eo- » rundem beneficiorum jam vacantium non sit pro- » cessum; nec eosdem executores posse deinceps be- » neficia sic reservata conferre. V. g. si Legatus à Latere in Ecclesia aliqua Provinciæ sibi commissæ, reservet beneficium proximè vacaturum, in favorem certæ personæ, datis executoribus ad ei providendum, sed postea legatio ejus finiatur (nempe per mortem, vel revocationem illius, vel per egressum è Provincia, & reditum in Urbem, vel alio modo) tum, si beneficium jam vacans nondum per executorem collatum sit, reservatio, & omnis processus super beneficio factus, irritus est, nec executor potest illud conferre ei, in cujus favorem est reservatum. Gl. hîc in casu. Ratio est, quia finito officio legationis, velut principali, extinguitur jus, ac potestas conferendi beneficia, ac proinde etiam ipsa reservatio, & processus, aliáque omnia velut accessoria. Gl. margin. hîc, & Anchatan. not. 2. Nec obstat, quòd, si Legatus causam alteri deleget, hujus jurisdictio perpetuetur per solam citationem à delegato factam, ita, ut duret, etiam post finitum officium Legationis: ergo similiter processus executoris perpetuatur, postquam in causa procedere cœpit, per citationem, aut alium actum judicialem, ita, ut teneat etiam post finitam legationem. Sed negatur conseq. quia reservationes beneficiorum sunt odiosæ; nam per illas via aperitur ad beneficia vacatura, & gravantur Ecclesiæ, & Ordinarijs Collatoribus præjudicium infertur, ideóque sunt restringendæ. Gloss. hic V. Finitur Legatio. Quòd si Legatus Papæ, ex speciali ejus mandato, reservet beneficium vacans, vel proximè vacaturum, in favorem certæ personæ, potest executor, si in negotio progredi cœpit, citando v. g. partes, etiam post finitum legationis officium, illud eidem conferre. Durand. in spec. tit. de Legato; §. Nunc tractemus; n. 14.

Porrò Legatus, etiam de Latere, non potest beneficium nondum vacans ita reservare in favorem certæ personæ, ut jus ei tribuatur ad beneficium vacaturum, quia per tale jus exspectativæ daretur occasio desiderandi, & captandi mortem alterius, quod est prohibitum in c. 2. de concess. præb. ideóque non obstante tali reservatione, Legatus voluntatem mutare, & alteri beneficium reservatum conferre potest; ad solum enim Papam spectat dare jus ad beneficia vacatura. Azor p. 2. l. 5. c. 29. q. 1. 2. & 3. Garc. cit. c. 3. n. 38.

XXIV. Præterea in cit. c. Præsenti; §. Cæterùm; h. t. in 6. prohibet idem Pontifex, ne, post- » quam Legatus in Ecclesia aliqua Cathedrali, vel Col- » legiata, beneficium vacaturum suæ collationi reser- » vavit, illâ pendente (hoc est, quàm diu beneficium » non est collatum) aliam in eadem Ecclesia reserva- » tionem faciat. Neque etiam postquam ex alijs be- » neficijs ad cujuscunque collationem spectantibus, » aliquod sibi reservavit, eâ reservatione adhùc pen- » dente, aliud beneficium, quod ad ejusdem colla- » tionem pertinet, sibi reservet. Quidquid autem » contra prædicta attentatum fuerit, eo ipso sit ir- » ritum. »

Ex quo patet, quòd, postquam prima reservatio beneficij proximè vacaturi à Legato facta est finita, seu effectum sortita, quia scilicet beneficium collatum est ei, in cujus gratiam est reservatum; tum potest Legatus aliam reservationem facere, factâ mentione primæ, aliàs secunda reservatio non subsisteret: quia verisimile est, Legatum non velle Ordinarium Collatorem duplici reservatione gravare, cùm Legatus facilè adjicere possit in litteris, seu mandato de providendo, clausulam, *non obstante, quòd pro alio scripserimus:* secus est, si conferat beneficium jam vacans, tum enim non est necesse facere mentionem de prima reservatione. Franc. in cit. c. 3. §. Cæterùm; num. 3. Azor cit. c. 29. q. 1. Si verò reservatio effectum non fuit sortita, quia collatio beneficij vacantis facta non fuit, tum finitâ legatione, exspirat quoque reservatio, ita, ut ea, & omnis processus super beneficio irritus censeri debeat, cit. c. Præsenti; & ibi Gloss. V. Ad collationem. Quòd si Legatus contulit alicui Canonicatum, sed præbendam vacaturam sibi reservavit, dato executore, illa, finitâ legatione, ab executore conferri poterit. Gloss. margin. hîc in cit. §. Cæterum, quia Canonico de jure debetur præbenda, c. Relatum; 9. et c. Dilectus; 19. de præbend.

XXV. Limitatur autem prædicta potestas Legati à Latere circa conferenda beneficia 1. Quòd » non possit conferre, aut collationi suæ reservare Ec- » clesias

» clesias Cathedrales, Regulares, aut Collegiatas, vel
» etiam dignitates, quæ in Cathedralibus, post Epi-
» scopatum, majores sunt, & per electionem Capitu-
» larem conferuntur: has enim Legatus suæ ordina-
» tioni, collationi, provisioni, aut dispositioni re-
» servare, aut se immiscere, vel Electores impedire
» non potest, quò minùs liberè, cùm vacabunt, eli-
» gere, vel postulare possint: & quidquid contra a-
» ctum fuerit, eo ipso irritum sit, & inane, prout
statutum habetur in c. Deliberatione; 4. in princ. h. t. in 6. Ratio est, quia id cederet in præjudicium Electorum, quorum juri nec ipse Papa facilè derogare solet, sed liberam eis eligendi potestatem relinquere, arg. c. Cùm in illis; 16. §. Illis verò; de præbend. in 6.

An verò Legatus possit conferre Ecclesias Collegiatas, vel Regulares, quæ electivæ non sunt, seu per electionem non conferuntur, dubium est inter DD. Negat Gloss. hîc V. Electionis; quia non potest conferre Ecclesias Cathedrales, quæ electivæ non sunt, ergo nec Collegiatas, vel Regulares, & indistinctè dicitur in hoc c. hujusmodi Ecclesias Legatum conferre non posse, sive sint electivæ, sive non; nam de solis dignitatibus principalibus, sive majoribus, post Pontificalem Ecclesiarum Cathedralium, quales apud nos sunt Præposituræ, additur, eas conferri non posse à Legato, si per viam electionis conferantur. Et hæc sententia videtur, spectato juris rigore, verior. Contrarium tamen tenet Azor cit. l. 5. c. 28. q. 16. in fine, qui ait, solùm ibi prohiberi, ne à Legato conferantur hujusmodi Ecclesiæ non electivæ: Ecclesias verò Cathedrales, etsi electivæ non sint, esse reservatas soli Papæ, c. 2. de translat. Episc. ideóque à Legato conferri non posse, ut mox dicetur.

Limitatur 2. Non potest Legatus conferre beneficia à S. Pontifice suæ collationi reservata, sive generaliter, sive specialiter, absque speciali ejus mandato, nam in reservatis Sedi Apostolicæ Legatus se immiscere non potest, c. Quod translationem; 4. h. t. Azor cit. c. 28. q. 15. Garc. p. 5. c. 3. n. 53. & 54. nec beneficia vacantia in Curia, ut colligitur ex c. 2. de præbend. in 6. Garc. c. l. n. 55. nec potest etiam Legatus Papæ conferre beneficia litigiosa, arg. c. 1. & 2. Ut lite pendente, quæ non ab alijs, quàm à Papa conferri possunt. Garc. cit. c. 3. n. 56.

Limitatur 3. Sicut æquius, ita & probabilius est, Legatum à Latere nõ posse conferre beneficia intra sex menses alternos assignatos per Concordata Germaniæ Ordinarijs Collatoribus, eos præveniendo, quia hæc Concordata Nicolai V. cum Natione Germanica habent rationem pacti, cui nec Summus Pontifex derogare solet, quamvìs absolutè ex plenitudine suæ potestatis possit. Laym. in c. Dilectus; 6. num. 2. h. t. licèt contrarium teneat Garc. cit. c. 3. num. 42.

XXVI. Prætetea in cit. c. Deliberatione; 4. §.
» Prohibemus; h. t. in 6. insuper prohibetur, ne Le-
» gatus (à Latere) in genere, vel in specie concedat a-
» licui potestatem, ut beneficiorum resignatione ac-
» ceptâ ab ijs, qui beneficia intra legationem ejus-
» dem obtinent, ea personis idoneis valeat conferre,
» ne via illicita aperiatur ad beneficia vacatura, con-
» tra probibitionem Concilij Lateranens. in c. 2. de
concess. præbend. alioquin irritum sit, quidquid »
contra hoc fuerit attentatum. Additur in cit. §. »
Prohibemus; in fine, quòd hæc Constitutio pro- »
hibitoria, non solùm ad futura, sed etiam ad »
præterita, & adhuc pendentia negotia exten- »
datur. »

Ubi notandum 1. Quamvìs Legatus non possit dare alicui potestatem recipiendi resignationem alicujus beneficij, & simul ei committere collationem ejusdem, ut dictum, potest tamen committere successivè. Gloss. hîc in casu. Quare non prohibetur Legatus alicui committere, ut recipiat resignationem beneficij, & postquam resignatio admissa est, eidem, vel alteri committere, ut illud beneficium personæ idoneæ conferat, ut docet Gloss. communiter recepta hîc V. Cuicunque, ubi notat, esse hunc casum specialem, in quo potest quis per se, quod non potest per alium. Sic licèt Episcopus possit generaliter dare potestatem Officiali, vel Vicario suo conferendi beneficia vacatura, non tamen potest specialiter alicui committere, ut conferat certum benefcium nondum vacans, sive cùm vacaverit, c. Constitutus; 11. de concess. præb. Franc. hîc n. 2. in fine.

Notandum 2; Legatus non potest committere alicui facultatem recipiendi resignationem beneficij siti in Diœcesi, extra Provinciam Legationis suæ, ut colligitur ex cit. c. §. Probibemus; ibi: *Beneficia intra legationem ejusdem habentes*, ob defectum potestatis, cùm tale beneficium non sit sub jurisdictione illius. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatûs; num. 109. Barbos. in Collect. in cit. §. Prohibemus; n. 4. Potest tamen Legatus à Latere resignationes beneficiorum liberas, & absolutas recipere, ut colligitur ex c. Si Abbatem; 36. de elect. in 6. quin & eas, quæ fiunt ex causa permutationis, non tamen illas, quæ fiunt sub conditione, aut in favorem certæ personæ, ut ex communi docet Paris. lib. 2. de resignat. benef. q. 13. & dictum supr. tit. 9. num. 77.

XXVII. Prædictis addendum, si Legatus Sedis »
Apostolicæ (Cardinalis, sive à Latere, quia alius ju- »
re legationis beneficia conferre non potest) haben- »
ti unum beneficium conferat aliud, non factâ men- »
tione de alio beneficio priùs obtento, impetratio, »
& collatio beneficij irrita est, prout statuitur in c. »
Collatio; 5, & ult. h. t. in 6. & in Clement. 2. de offic. jud. Ordin. Secus est in alijs inferioribus Collatoribus Ordinarijs, qui si beneficia conferunt, non requiritur, ut in impetratione beneficij priùs obtenti mentio fiat, cit. Clement. 2. in fine: quamquàm utrumque retineri non possit, sed prius dimitti debeat, si sit incompatibile cum secundo. Gloss. in cit. c. ult. V. Mentio; h. t. in 6. Gloss. in cit. Clement. 2. in casu. Ratio disparitatis inter Legatum Papæ, & alios Collatores Ordinarios est; tum quia potestas conferendi beneficia Legatis à Latere concessa, est quasi extraordinaria, & superinducta, & alijs Collatoribus præjudicans, ideóque restringenda; aliorum verò Ordinariorum collatio, cùm sit quasi naturalis, & favorabilis, est amplianda. Gloss. in cit. Clement. 2. V. Nolumus; tum quia, sicut collatio Papæ subreptitiè impetrata censetur, si prioris beneficij etiam modici mentio non fiat, quia is plerumque ignorat, quæ quisque Clericus beneficia obti-

nrat:

neat: ita, & collatio beneficij à Legato à Latere impetrata, ob prioris beneficij taciturnitatem, subreptitia censenda est, quia, cùm is Apostolicâ auctoritate conferat, ejus collatio imitatur collationem Papæ; nam & Legatus plerumque non plenè novit qualitatem beneficiorum suæ Provinciæ: secus est de alijs inferioribus Ordinarijs, quibus, cùm sæpius visitare debeant suos subditos, ferè semper notum est, qualia beneficia singuli Clerici suæ Diœcesis possideant, ideóque collatio beneficiorum ab ipsis impetrata, tacito priore beneficio, non vitiatur. Azor cit.c. 28. q.23.

Excipitur, si Legatus à Latere, motu proprio, conferat beneficium secundum, non factâ mentione primi, sed clausulâ illâ in litteris collationis expressâ; tum enim probabiliter valida est collatio, sicut etiam valida est eo casu collatio Papæ, c. Si motu; 23. de præbend. in 6. dummodo beneficia non sint incompatibilia; tum enim, obtento secundo, ipso jure vacat primum, c. De multa; 28. de præbend. sicut enim, si Ordinarius habenti beneficium conferat aliud non incompatibile, tacito priore, tenet collatio; ita etiam idem dicendum de Legato Papæ, qui non debet esse deterioris conditionis, quàm alius Ordinarius inferior, præsertim quia, quando collatio beneficij facta est, motu proprio, is, cui ea facta est, non impetravit beneficium, adeóque in nullo peccavit, sed hoc sponte ei collatum fuit. Gloss. in cit. c. ult. V. Mentio; h.t. in 6. & in cit. Clement. 2. V. Facta; & Laym. in cit. c. ult. & Barb. ibid. n. 6. contra Jo. Monach. & Lap. hîc n. 6. Nec obstat, quòd in cit. c. Si motu; sermo sit de Papa; non enim ibi Legatus illius excluditur, qui similiter per clausulam, *motu proprio*, declarare potest suam voluntatem conferendi beneficium ei, qui aliud obtinet. Barb. c.l. Quod autem hîc dictum est de Legatis à Latere, etiam procedit de alijs Legatis, si ex speciali commissione, aut privilegio Papæ beneficia conferre possint. Gloss. in cit. Clement. 2. V. Nolumus.

XXVIII. Assertio 3. Legatus à Latere, vel qui cum potestate Legati à Latere missus est, etsi Cardinalis non sit, à die egressûs sui ex Urbe, usque ad diem reditûs in Urbem, potest absolvere quoscunque Clericorum, aut Ecclesiasticarum personarum percussores ab excommunicatione contractâ, etiam propter percussionem enormem: sive illi sint de Provincia, ad quam missus est Legatus, adeóque subditi, sive de alia, & extranei, etiam post legationem finitam, dummodo à Summo Pontifice non sit revocatus, ut colligitur ex c. Excommunicatis; 9. per sensum contrarium, & ex c. Quòd translationem; 4. h.t. & tradit Gl. communiter recepta in cit. c. Excommunicatis; pen. h.t. & ibid. Abb. n. 3. & Imol. n. 2. Molin. tr. 5. de justit. d. 9. n. 4. §. Secundum est. Idque introductum est, tum ob reverentiam Apostolicæ Sedis, cujus vices gerunt tales Legati: tum in favorem animarum, ut periculum moræ vitetur. Gl. in cit. c. pen. V. Mittuntur; Hostiens. ibid. V. De ipsius Latere. Non tamen potest ab alijs excomunicationibus Papæ reservatis Legatus, etiam à Latere, absolvere, sinè speciali concessione, seu mandato, quia in istis exorbitantibus, & prohibitis non debet fieri extensio de casu ad casum non expressum. Abb. in cit. c. pen. num. 4. Molin. c.l. n. 4. §. Quamvis autem; & patet ex suprà dictis n. 7.

XXIX. Legati verò missi, seu destinati ad certam provinciam, quibus legationis officium, non ratione dignitatis, sed ut privilegium personale ad tempus committitur, Provinciales tantùm, sive subditos absolvere possunt ab excomunicatione lata contra percussores Clericorum, dum in Provincia existunt, ut colligitur per sensum contrarium ex cit. c. pen. & tradit Gloss. ibid. V. Commissam; & Abb. n. 4. Extra » Provinciam verò sibi commissam, ne quidem Pro- » vinciales, sive subditos absolvere possunt excomu- » nicatos propter violentam injectionem manuum » in personas Ecclesiasticas: sicut neque, dum sunt in » Provincia, extraneos, & non subditos, qui alibi ex- » communicatione contractâ ad ipsos accedunt, & » veniunt in Provinciam, in qua sunt Legati, prout » expressè habetur in cit. c. pen. in princ. h.t. quia nul- » la est hujusmodi Legatis concessa potestas, vi legationis suæ, extra illam Provinciam, ad quam sunt destinati, sed limitatè ad Provinciam, nisi eis amplior potestas specialiter data fuerit. Gl. ibid. V. Commissam. At verò, si subditus, seu Provincialis, extra Provinciam Legato commissam, contrahat excommunicationem, ob enormem percussionem Ecclesiasticæ personæ, & postea ad Provinciam redeat, probabilius est, posse eum à Legato absolvi. Abb. in cit. c. pen. n. 6. quia sicuti Judex ordinarius punire potest subditos extra territorium delinquentes, arg. c. Cùm contingat; 13. de foro compet. ita & absolvere: sicut etiam Parochus absolvere potest Parochianum sibi subditum à delicto extra Parochiam commisso. Quare cùm in hoc c. dicitur, *si hujusmodi manuum injectores illuc* (scil. in Provinciâ) *contingat aliunde accedere*, id intelligendum est de non subditis accedentibus ad Provinciam, quòd non possint à Legato absolvi ab excommunicatione alibi contracta, ut explicat Abb. c.l. licèt contrariũ teneat Hostiens. in sum. n. 5. h.t. Nam cùm in hoc c. à Papa concedatur beneficium Legatis missis; qui non sunt de Latere, oportet id latè interpretari, juxta l. fin. ff. de constit. Princ. et c. Olim; 16. de verb. signif. Imò etiam peregrini, & aliunde advenientes, si in Provinciâ Legato commissâ censuram Canonis contraxerunt, ab eadem absolvi possunt per Legatum. Abb. in cit. c. pen. n. 7. h.t. quia licèt domicilium in Provincia non habeant, adeóq; strictè Provinciales non sint dicendi, juxta l. Provinciales; 190. ff. de verb. oblig. sunt tamen subditi facti, ratione delicti in Provincia commissi, juxta c. ult. de foro compet. ideóque in materia hac favorabili, latè loquendo, Provinciales dici possunt.

Sed neque Legatus non à Latere subditos alterius Provinciæ, sive extraneos absolvere potest, cum consensu proprij Ordinarij eorum, quia potestas, sive jurisdictio concessa alicui ex privilegio cum limitatione, ut exerceatur in certo loco, etiam in subditos non potest exerceri in alio loco, licèt Dominus, sive Judex territorij consentiat: secus, si jurisdictio alicui competat de Jure communi. Abb. in cit. c. pen. n. 5. Verùm Laym. ibid. dub. 3. putat, esse distinguendum, utrùm potestas sit restrictè concessa in favorem Ordinariorum; & tum probabiliter hi possunt illam prorogare, sive extendere: an verò potestas sit restricta in favorem publicum, vel in favorem ipsius Principis, qui privilegium concessit; & tum Ordinarij inferiores eam prorogare, seu extendere non possunt: ut in casu pro-

proposito, cùm ipsi Episcopi ab excommunicatione Canonis absolvere nequeant, consequenter nec ad alios possunt potestatem hanc extendere, quia, qui privilegium dare non potest, neque extendere potest.

XXX. Denique Legati nati, seu quibus munus Legationis Apostolicæ, ratione dignitatis suæ, competit, ij, quamvis in Provincia sua existentes, neque Provinciales subditos à prædictâ excomunicatione absolvere possunt: nisi talis facultas illis (scilicet Legatis missis, sed qui non sunt de Latere, de quibus in princ. hujus c. agitur) & istis (nempe qui non mittuntur, nec sunt de Latere, sed Legati nati) ex speciali gratiâ à Sede Apostolica sit concessa, prout habetur statutum in cit. c. pen. in fine h. t. Rationem dat Abb. ibid. num. 7. quia, si isti Legati nati, cùm sint perpetui, sicut ipsa dignitas, cui officium Legationis cohæret, est perpetua, possent, ob percussionem Clerici excomunicatos, absolvere, hi nunquam deberent pro absolutione petenda adire Papam, cùm haberent præsentem Superiorem, seu Prælatum, qui eos absolvere posset, videlicet Legatum natum; & sic Clerici illius Provinciæ perderent privilegiũ Canonis: Si quis suadente; caus. 17. q. 4. vi cujus percussores illorum non possunt à censura absolvi, nisi per Papam.

XXXI. Assertio 4. Ad specialem potestatem Legati à Latere etiam pertinet, quòd ex officio suo confirmare possit Archiepiscoporum, Episcoporum, & exemptorum Prælatorum electiones, quod alij Legati, seu Nuncij non à Latere, sinè speciali commissione, agere non possunt, c. Si Abbatem; 36. §. Hujusmodi; de elect. in 6. & dictum supr. tit. 6. n. 309. Imò universim loquendo, tales Legati habent jurisdictionem in exemptos, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectos, exceptis casibus specialiter eidem Sedi reservatis: non obstantibus exemptorum privilegijs, quia per illa eximuntur solùm à jurisdictione Episcoporũ, in quorum Diœcesi versantur, nõ item à jurisdictione ipsius Papæ, vel Legatorum, qui sunt à Latere ipsius. Gl. in c. 1. V. Universas; h. t. & ibid. Abb. n. 8. Alij verò Legati nullam in exemptos, ex vi legationis suæ, jurisdictionem habent, ut colligitur ex c. 1. de Verb. signific. in 6. & ex cit. §. Hujusmodi. Quare exempti, nisi velint, compelli non possunt ad litigandum corã alijs Legatis. Molin. cit. dis. 9. n. 10. Cæterùm neque Legatus à Latere potest Ecclesiam Episcopo subjectam ab ejus juribus omnino eximere. Abb. in c. fin. n. 1. de confirm. util. sed solus Papa hoc potest, per plenitudinem potestatis, quia solius Principis est jus suum uni auferre, & alteri dare. Clement. 2. junct. Gl. V. Sedis Apostolicæ de relig. domib. Abb. c. l.

§. IV.

Quando, & quo loco Legatus Sedis Apostolicæ exercere possit suam iurisdictionem?

XXXII. Assertio 1. Legatus Pontificius, cùm primùm Urbe egressus est, gerit dignitatem, & potestatem velut in habitu, ideóq; in accessu ad Provinciam, ad quam est destinatus, legationis Insignia gestare potest, arg. l. 1. ff. de offic. Proconf. ubi id de Proconsule statutum est: cujusmodi Insignia Legati Apostolici sunt equus albus, vestes rubræ, frænum, & calcaria deaurata, ut tradit Azor p. 2. lib. 5. c. 33. in 4. privilegio. Non tamen actu exercere potest jurisdictionem, saltem contentiosam, ante ingressum in Provinciam; etsi ob necessitatem, quia v. g. infirmitate impeditus procedere non valet, alteri causas judiciales committere possit, ab illo cognoscendas, ante ingressum Legati in Provinciam, quia delegatio non requirit causæ cognitionem, arg. l. Aliquando; 5. ff. de offic. Proconf. ubi id de Proconsule habetur. Gl. in cit. c. Novit; 7. V. Terminos; h. t. hodie tamen absolutè, tametsi Legatus impeditus non sit, extra Provinciam delegare potest. Hostiens. in summa n. 4. h. t.

XXXIII. Assertio 2. Quamvis Legatus Pontificius, dum extra fines legationis, sive Provincias sibi comissas existit, non possit exercere jurisdictionem contentiosam, prout idem statutum habetur in Jure civili de Proconsule l. 1. ff. eod. ubi dicitur, potestatem non exercet, nisi in ea Provincia sola, quæ ei decreta est; cui Legatus, sicut & Præsidi Provinciæ, æquiparatur, c. 2. h. t. in 6. potest tamen voluntariam exercere, sicut alij Ordinarij, extra Diœcesin, vel Provinciam suam existentes, videlicet dispensando, absolvendo à peccatis, & censuris, legitimando, beneficia, & gratias conferendo &c. arg. l. 2. ff. dict. tit. ubi dicitur, omnes Proconsules statim, quàm Urbem egressi fuerint, habent jurisdictionem, non contentiosam, sed voluntariam, ut manumittendo. Gloss. in cit. c. Novit; V. Terminos; h. t. & ibid. Abb. n. 3. Ratio diversitatis est, quia jurisdictio contentiosa non potest exerceri, sinè causæ cognitione, & strepitu judicij, ideóq; in alieno territorio exerceri non potest, nisi ordinarius Judex loci consentiat; nam, si quis, cum consensu proprij judicis, potest judicare subditum alienum, extra territorium proprium, c. Nullus; 3. caus. 9. q. 2. multò magis poterit judicare subditum proprium, extra territorium suum, sed cum consensu Judicis loci: modò etiam partes consentiant, quæ invitæ trahi nõ possunt, extra territorium suum. Abb. in cit. c. Novit; n. 4. At verò ad exercitium jurisdictionis voluntariæ nullus processus judicij, vel causæ cognitio est necessaria, ideóq; impunè etiam, extra territoriũ proprium, exerceri potest, ut infrà dicetur, ut si v. g. causa excomunicationis inferendæ sit notoria, ideóque nullam causæ cognitionem requirat, poterit Episcopus extra suum Episcopatum existens excommunicare suum subditum. Navarr. in Man. Prælat. c. 27. n. 6.

XXXIV. Assertio 3. Si Legatus Sedis Apostolicæ ad plures, & diversas Provincias destinatus sit, potest in una earum existens, jurisdictionem, non solùm voluntariam, sed etiam contentiosam exercere erga alios Provinciales sibi à Papa subjectos existentes in alia Provincia, cognoscendo etiam causas aliarũ Provinciarum, in quibus ipse non existit, ut constat ex c. Novit; 7. h. t. Ubi habetur, quòd Papa Innocentius III. mandavit Legato à se misso in plures Provincias, ut Regnum Galliæ interdicto Ecclesiastico subjiceret, quod & fecit. Sed Rex Francorum, cùm ipsi Legatus esset ob certam causam suspectus, opposuit, quòd is sententiã interdicti extra fines Regni Franciæ promulgavit, adeóque illam esse irritam. Sed Papa respondit, etsi Legatus fines Regni Franciæ exierit, non tamen terminos suæ legationis esse egressum, cùm missus fuerit, ut non tantùm in Regno Franciæ, sed etiam Viennensi, Lugdunensi. & Bisun-

Bisuntina Provincijs, legationis officium exerceret. Ratio decisionis est, quia, sicut Episcopus in qualibet parte suæ Diœcesis potest sedere pro tribunali, & jurisdictionem suam exercere erga quoslibet Diœcesanos, seu subditos, c. Cùm Episcopus; 7. de offic. Ordin. in 6. & S. Pontifex in quacunque parte Orbis terrarum existens potest erga quoslibet Christianos exercere jurisdictionem; ita & Legatus Papæ in quocunq; loco suæ Provinciæ, aut Provinciarum suarum, erga quoslibet provinciales sibi subditos jurisdictionem exercere poterit, sive voluntariam, sive etiam contentiosam, expediendo in uno loco causas alterius Provinciæ sibi quoque commissæ, & reliqua, quæ ad suum munus spectant, quia jurisdictionem ordinariam habet in tota Provincia, vel omnibus Provincijs sibi commissis. Molin. tract. 5. disp. 9. n. 8.

Porrò Legatus, qui deputatus est ad plures Provincias, non debet partes extra suam Provinciam, in quavis antur, trahere, quod jura vetant, c. Neminem; 16. caus. 3. q. 6. ne sumptibus graventur, nam potest causam alteri delegare, vel etiam loco sui Vicarium constituere, sicut Episcopus. Abb. in cit. c. Novit; n. 2. quemadmodum etiam Proconsules, & Præsides Provinciarum olim Vicarios constituere poterant, ut patet ex tit. ff. de offic. Proconf.

Illud hìc addendum, quòd Legati Sedis Apostolicæ ingressi Provincias, ad quas missi sunt, ab omnibus excipiendi sunt, non obstante quâvis contrariâ consuetudine, quippe qui vices Papæ gerunt, & supplent in partibus remotis, cùm ipsemet personaliter in singulas Regiones venire non possit, ut constat ex Extravag. unic. de consuet. inter communes, de quo plura suprà tit. 4. n. ult.

§. V.

Quibus modis finiatur officium, seu potestas Legati Apostolici?

XXXV. Assertio 1. Legati Papæ jurisdictio, seu potestas quatuor potissimùm modis finitur, ut tradit Gl. in c. Præsenti; 3. V. Finitur Legatio; h. t. in 6. Hostiens. in summ. §. ult. eodem. Durand. in spec. tit. de Legato; §. ult. Molin. cit. disp. 9. num. ult. & alij DD. communiter. Nam inprimis, si ad certum tempus datus sit Legatus, eo elapso, ipsius jurisdictio exspirat, arg. c. De causis, 4. de offic. deleg. Deinde, postquam Legatus causam aliquam dubiam ad S. Pontificem retulit, jurisdictio ejus, quoad causam illam, finita est, ita, ut illam reassumere, seu cognoscere deinceps non possit, c. Licèt; 5. h. t. de quo supr. dictum n. 10.

XXXVI. Assertio 2. Præterea, si Legatus à Pontifice, à quo missus est, revocetur, exspirat ejus jurisdictio. Verumtamen, si Papa, postquam Legatum ad Provinciam misit, ac deputavit, alium ad eandem mittat, non ideo prior revocatus censetur, ut tradit Gl. communiter recepta in c. In Galliarum; 3. V. Prætermitti; caus. 25. q. 2. Abb. in c. Volentes; 8. n. 2. h. t. & ibid. Imol. n. 6. Durand. c. l. n. 7. Ratio desumitur tùm à simili, quia primus tutor à testatore datus non censetur eo ipso revocatus, quòd datus est secundus, l. 2. C. de testam. tutel. Tum quia nihil repugnat, duos esse Judices ordinarios in eadem Provincia uni Superiori subordinatos, qui jurisdictionem singuli in solidum habeant; sicut & duo Vicarij generales, & æquales esse possunt: ergo & duo Legati, idque, interdum necessarium esse potest ad causas citiùs expediendas, arg. l. unic. ff. de offic. Consul. Aliud est in Procuratore, nam si detur secundus, eo ipso censetur revocatus primus, l. Si quis; 31. §. Julianus; ff. de procurat. et c. pen. extra. eodem. Ratio diversitatis est, quia, si plures Procuratores dati sint, facilè se mutuò impedire possunt, & unus ab alio dissentire: sed duo Legati, vel Judices ordinarii habent singuli jurisdictionem in solidum, & solent plures deputati in eodem officio, ut tantò faciliùs expediant negotia Reipubl. Abb. in cit. c. Volentes; n. 3. h. t. & cit. c. pen. n. 4. de procurat.

Porrò Sede Papali vacante, Collegium Cardinalium Legatum ordinariè revocare non potest, nisi ex gravi, & urgente causa. Gl. in c. 2. V. Declaramus; h. t. in 6. Durand. c. l. §. ult. n. 5. quia Cardinales, vacante Sede Apostolicâ, jurisdictionem Pontificiam non exercent. Quòd si Legatus nondum Provinciam sit ingressus, adeòque jurisdictio non plenè ipsi acquisita sit, frequenter necessarium erit, Legatum revocari, ut à novo Pontifice, cum novis mandatis, & instructionibus, ad Provinciam mitti possit. Layman. in cit. c. 2. n. 3.

XXXVII. Non solùm autem, si Legatus sit revocatus, sed etiam, si Provinciam sibi commissam sponte egressus sit, animo non redeundi ad legationem, finitur ejus jurisdictio, arg. l. 1. ff. de offic. Præsid. ubi dicitur: Præses Provinciæ in suæ tantùm Provinciæ homines imperium habet; & hoc, dum in Provincia est, nam, si excesserit, privatus est. Si verò Provinciâ excesserit mox reversurus, non omnino extinguitur, & amittitur, sed tantùm interim suspenditur jurisdictio contentiosa, non autè voluntaria. Gl. in cit. l. 3. V. Privatus est; Durand. cit. §. ult. in princ. Id autem intelligendum est, dummodo Legatus, cum facultate Papæ legantis, seu mittentis, Provinciâ excedat, alioquì enim non potest, propriâ auctoritate, se legatione abdicare. Azor cit. lib. 5. c. 32. q. 10.

XXXVIII. Assertio 3. Denique morte ipsius Legati extinguitur ejus jurisdictio, nàm munus, & potestas legationis, etiam quæ ratione dignitatis, v. g. Archiepiscopalis, cui id legationis munus est annexum, alicui competit, magis personalis, seu personaliter data censeri debet, quàm realis, quia propriè ad Successorem in eadem dignitate non transit, neque mortuo Legato, propriè vacat, sed cum ipsa persona omnino extinguitur, & postea de novo creatur, sive Successori conceditur. Abb. in c. Quoniam; 14. n. 1. de offic. deleg. Verùm morte S. Pontificis legantis non exspirat jurisdictio Legati, ut constat ex c. Legatos; 2. in fine h. t. in 6. Ubi Clemens IV. declarat, commissum à Prædecessore suo legationis officium Cardinali Presbytero S. Cæciliæ per obitum ipsius Papæ nō exspirasse. Ratio est, quia Legatus Pontificius jurisdictionem ordinariam, & propriâ habet, quæ morte concedentis non extinguitur. Gl. ibid. V. Reputantes. Imò neq; jurisdictio Legati extinguitur, quamvis eâdem uti non cœperit, neq; Provinciam sibi commissam ingressus fuerit, ante obitum Papæ, quia neq; alij Judices

Judices ordinarij amittunt jurisdictionem per mortem constituentis, tametsi res integra sit, sive jurisdictione nondum uti cœperint, l. Et quia; 6. ff. de jurisd. Gloss. in cit. c. 2. V. Declaramus. Accedit, quòd Legatus Papæ dicitur Legatus Sedis Apostolicæ, quæ non moritur, c. Si gratiosè; 5. de rescript. in 6. ideóque nec ipsius Legati jurisdictio per obitum Papæ cessare debet. Gloss. jam cit. Et quamvìs Legatus, ante ingressum Provinciæ, jurisdictionem exercere non possit, jam tamen dignitatem, & potestatem Legati in habitu gerit, cùm primùm Urbe egressus est, arg. l. 1. & l. Observare; 4. §. fin. ff. de offic. Procons. ideóque eam, sicut alij Ordinarij, non amittit, donec revocetur. Laym. in cit. c. 2. n. 1. h. t. in 6.

His adde, quòd ei, qui semel fuit Legatus Sedis Apostolicæ, semper, etiam post depositũ, seu finitum officium, reverentia debetur, in memoriam pristinæ dignitatis, ut notavit Durand. tit. De Legato; §. ult. n. 8.

TITULUS XXXI.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Postquam actum est præcedente Titulo de uno genere, sive specie Judicum ordinariorum, nempe de Legato, subnectitur nunc Titulus de officio Judicis ordinarii cuiuscunque, de quo etiam extat Titulus in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus. Sumitur autem hîc officium pro jurisdictione, seu potestate Judicis ordinarii.

SECTIO I.

DE JURISDICTIONE IN genere, & de iurisdictione, seu potestate Judicis ordinarij universim.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Iurisdictio in genere?

I. Assertio 1. Jurisdictio genericè, & latissimè sumpta, est potestas jure publico introducta, cum necessitate juris dicendi, & æquitatis statuendæ, prout definitur à Gloss. V. Potest; ff. de jurisdict. Abbate Panorm. in c. Sedem; 10. num. 5. h. t. Sylvest. in summ. V. Jurisdictio; num. 1. & alij communiter. Jus dicere est publicâ auctoritate, in quacunque causa, civili, vel criminali, cognoscendo, vel decernendo, jus & justitiam administrare. Hiltropius in processu judiciario p. 1. tit. 1. num. 6. Verùm hæc definitio non videtur omnem jurisdictionem comprehendere, neque enim comprehendit spiritualem, sive Ecclesiasticam, quæ non Reipublicæ auctoritate est introducta, sed à Christo Ecclesiæ data: neque etiam omni seculari jurisdictioni convenit, ut notat Molin. tract. 5. de justit. dis. 2. n. 5. & ex dicendis patebit.

Itaque rectiùs definitur Jurisdictio, quòd sit *potestas alicujus auctoritatem, & eminentiam habentis super alios, sive publicam auctoritatem circa aliorum regimen, seu gubernationem*, prout definit Molin. c. l. n. 1. & sequitur Laym. in concl. Canonic. de jurisdict. Ordin. concl. 1. cujusmodi actus jurisdictionis sunt, non solùm sententiam ferre, & definire, quid jus & æquitas contineat: sed etiam præcipere, prohibere, punire, leges ferre, in ijs dispensare, & universim omnis ille actus jurisdictionis esse censetur, qui à Superiore ex publico munere, ac potestate in subditos, sive, quatenus publica persona est, exercetur. Ex quo infertur, licèt maritus in uxorem, pater in filium fam. dominus in servum, Magister in discipulos, tutor in pupillum, auctoritatem, & potestatem habeant præcipiendi, etiam sub culpa, & jus cujusdã gubernationis cum modica punitione junctum; non tamen jurisdictionem propriè dictam habent, quia ea potestas magìs ad Oeconomicam, sive domesticam, & privatam, quàm ad publicam gubernationem spectat, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 58. a. 7. ad 2. & 3. Laym. c. l. Sumitur autem hoc loco jurisdictio, non pro actu, & exercitio jurisdictionis, sed pro facultate, & potentia ad eum exercendum, quæ etiam potestas jurisdictionis appellatur, & qui illam habent, Potestates publicæ. Molin. c. l. n. 1.

II. Assertio 2. Jurisdictio variè dividitur, nam 1. Alia est Ecclesiastica, quæ circa causas ad Dei cultum, & spiritualem animarum salutem pertinentes, versatur: Alia politica, seu civilis, quæ circa causas seculares, & profanas versatur, & temporalem Reipubl. gubernationem proximè respicit. Rursum alia est, quæ in foro externo exercetur; alia, quæ in foro interno, seu Conscientiæ. Utraque subdividitur in ordinariam, & delegatam, de hac suprà tit. 29. dictum, de illa hoc tit. agitur.

2. Jurisdictio fori externi subdividitur in voluntariam, & contentiosam. Illa non nisi inter volentes; hæc etiam in invitos exerceri potest. Illa etiam extra proprium territorium, validè, & plerumq; etiam licitè exercetur, ut est v. g. dispensare in votis, & juramentis cum subditis, legitimare, adoptare, manumittere, delegare, absolvere à censuris, & peccatis, beneficia conferre, Sacramẽta administrare &c. quia, cùm ad voluntariæ jurisdictionis exercitium strepitus, seu processus judicialis non requiratur, neq; opus sit Judicem pro tribunali sedere; licèt interdum aliqua extrajudicialis causæ cognitio requiratur, ideirco

eò exerceri potest in alieno territorio, absque injuriâ Judici proprio loci illatâ, Hilrop.c.l. n.15. & 16. quamquàm plerumque non publicè, sed privatim tantùm actus jurisdictionis voluntariæ exerceri debent à Judice, ad vitandum scandalum, & confusionē, ne is videatur alienam jurisdictionem invadere velle; ut notat Sanch.l.3. de matrim.dis.19.n.7. Laym. l. 1.Theol.mor.tr.4.c.5. n.4. At verò jurisdictio contentiosa, extra proprium territorium, in alieno, sine expresso, vel tacito consensu Judicis proprij loci, tum etiam ipsarum partium contendentium, exerceri nō potest, cùm extra territorium jus dicēti impunè non pareatur. c. 2. de Constit. in 6. Sanch. c.l. Ad hanc jurisdictionem pertinet, leges ferre, punire, causas tum civiles, tum criminales definire &c. quæ propriū tribunal requirit, quod à partium in judicio contentione contentiosum vocatur. Laym. c.l. Hilrop. c.l. num.17.

III. 3. Jurisdictio tum Ecclesiastica, tum civilis fori externi, dividitur in Imperium, & simplicem jurisdictionem, prout videre est apud Bart. in l.3.n.1. ff.de jurisd. Abbat. in c.Quod sedem; 10.n.5.&seqq. h.t.Durand. in spec. tit. de jurisd.omn. Jud. num.10. Molin.tract.5.de justit.n.1.2.& seqq. Imperium dicitur jurisdictio, quæ nobili Judicis officio exercetur: simplex verò Jurisdictio, quæ mercenario tantùm Judicis officio exercetur, & cui imperium non inest. Nam duplex est officium Judicis, unum per se stans, quod non deservit, aut alligatum est actioni; & hoc nobile officium Judicis appellatur: alterum mercenarium, quod actioni, merè civili scilicet, deservit, prout infrà tit. seq. magis declarabitur. Rursus Imperium dividitur in merum, & mixtum. Merum imperium est jurisdictio, quæ nobili Judicis officio utilitatem publicam spectante exercetur, cuius actus sunt, leges ferre, malefactores punire &c. Mixtum imperium est jurisdictio, quæ nobili Judicis officio privatam jurisdictionem respiciente exercetur. Eius actus sunt, tutores dare, mittere in possessionem, restituere in integrum &c. Vel secundùm Durand. c.l. merum imperium est, summa quædam potestas, per quam ea, quæ sunt maximæ jurisdictionis, expediuntur, ob publicam utilitatem. Mixtum verò est, quædam potestas media, per quam ea, quæ sunt mediæ jurisdictionis expediuntur.

Utrumque Imperium in plures gradus subdividitur. Et quidem meri Imperij primus gradus est, qui maximum Imperium dicitur, ut est potestas condendi leges universales, in eisque dispensandi, congregandi Universalia Concilia, vel Comitia, indicendi, ac inferendi bellum, cognoscendi causas, remoto appellationis remedio: item potestas imponendi tributa, & exigendi vectigalia, cudendi Monetam, & similia faciendi, quæ Regalia appellari solent, & Principi reservātur in signum supremæ potestatis, quamvis etiam inferioribus Ducibus nonnulla ab Imperatore in feudum concedi soleant. Molin. tr.5. dis.6. n.1. Laym. cit.c. 5.n.9. Secundus gradus est meri Imperij majoris, ad quem pertinet potestas puniendi facinorosos pœnâ mortis, vel mutilationis, vel perpetui carceris, qui gradus vulgò absolutè merum imperium appellatur, quod scilicet jus gladij continet ad animadvertendum in facinorosos, juxta cit. l. Imperium; 3. ff. de jurisdict. Huc etiam pertinet potestas inferendi mortem civilem, per maximam capitis diminutionem, per quam olim, & jus Civitatis Romanæ, & libertas amittebatur, juxta tit. Institut. de capit.diminut. Quò etiam secundùm JusCanonicum, pertinet potestas degradandi Clericum, & seculari potestati tradendi. Item excommunicandi, motu proprio, & non ad instantiam partis læsæ. Molin.cit.dis.6.n.1. Tertius gradus est merum imperium magnum, quò pertinet potestas inferendi mediam capitis diminutionem, per quam jus civitatis amittitur, retentâ libertate, uti olim fuit potestas deportandi in insulam, Molin. c.l. cui hodie secundùm nonnullos, æquivalet condemnatio ad triremes.

Quartus gradus est merum imperium parvum, ut est potestas relegandi, subjiciendi torturæ, verberandi flagellis, sed citra mortem, vel mutilationem, cujusmodi pœna etiam in foro Ecclesiastico locum habere potest, Molin. c. l. Quintus gradus dicitur merum imperium minus, ut est potestas leniter coercendi in corpore. Sextus denique dicitur merum imperium minimum, ut est potestas imponendi modicam mulctam pecuniariam, Molin. c.l. Et hi duo ultimi gradus cuivis Judici Ordinario, sive seculari, sive Ecclesiastico competunt, cùm alioquin inefficax foret jurisdictio imperij; si nullam conjunctam haberet coercitionem, saltem modicam, Laym. cit. loc. num. 9. Atque hi duo gradus etiam aliis delegari possunt, cùm jure Magistratus competant, id est, cuivis ordinariam jurisdictionem habenti, juxta l. 1. ff. de offic. eius, cui mand.est jurisdict.

Imperium mixtum, cui non tantùm imperium, sed etiam jurisdictio inest, cit. l. Imperium; etiam in plures gradus distingui solet, quorum primus est maximi imperij, qui est soli Principi reservatus; cuiusmodi est potestas legitimandi illegitimum, jure infamem restituendi famæ, ac pristino statui, dandi veniam ætate minoribus, revocandi sententiam, quæ transiit in rem judicatam, & alia similia. Reliqui verò gradus mixti imperij, etiam inferioribus Magistratibus competunt, uti est, restituere in integrum, constituere tutores, & curatores, & alia similia facere, quæ ad nobile officium Judicis spectant, de quibus videri potest Bartol.& Abb.locis citt.

Porrò in generali concessione totius jurisdictionis, civilis, & criminalis, etiam cum mero, & mixto imperio, alicui à Principe factâ, non censentur comprehensa ea, quæ ad primum gradum meri, vel mixti imperij pertinent, adeóque reservata esse solent supremæ potestati Principis, nisi specialiter exprimantur. Molin. cit. dis. 6. num. 3. quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter concessurus. reg. jur. 81. in 6.

§. II.

De Iudice Ordinario in genere, eiúsque iurisdictione, ac potestate.

IV. Quæritur 1. Quis sit, aut dicatur Judex Ordi-

Ordinarius? Resp. Judex Ordinarius est,qui ex proprio munere, adeoque suo jure jurisdictionem exercet. l. More; 5. ff. de jurisdict. junctâ Gl. V. Suo jure. Molin. tract. 5. de justit. dis. 8. n. 2. sive qui suo nomine, & auctoritate procedit, causas cognoscit, ac definit, cui scilicet jurisdictio, ex vi suæ dignitatis, officij, vel Magistratûs, quem gerit, competit. In quo differt à Judice delegato, qui non suo jure, ac nomine, sed alieno, & vice alterius jurisdictionem exercet, eius scilicet, qui mandavit, auctoritate causas cognoscendo, ac definiendo. L. 1. §. Qui mandatam, ff. de offic. eius, cui mand. est jurisd. c. Sanè; 11. de offic. jud. deleg.

Porrò Judex Ordinarius, vel plenam jurisdictionem habet, vel non plenam, Durand. in spec. tit. de jurisd. omn. jud. §. 1. n. 1. Plena jurisdictio in supremo Principe residet, & plenitudo potestatis dicitur, quæ inferioribus non communicatur: cuiusmodi jurisdictionem plenam, & ordinariam habet S. Pontifex in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis per totum Orbem Christianum, quia ipse est Generalis totius Orbis Episcopus. Gl. fin. in c. ult. de pœnis in 6, & Ordinarius Ordinariorum, ad quem spectat potestas de omnibus judicandi. c. Cuncta; 17. & c. seq. & c. ult. caus. 9. q. 3. Non plena jurisdictio est, quæ aliis Judicibus supremo Principe inferioribus communicatur.

V. Quæritur 2, Quot, & quibus modis acquiratur jurisdictio ordinaria? Resp. Ea tribus modis acquiri potest: vel enim datur à Principe, sive ex privilegio Principis (cui æquiparatur Respublica, sive populus, aut Magistratus Superiorem non agnoscens) conceditur dignitati, vel personæ: vel à Lege, seu Canone: vel ex consuetudine legitimè præscripta, prout sumitur ex c. Duo simul; 9. h. t. Imol. ibid. n. 1. Durand. in spec. tit. de offic. Vicar. §. 2. n. 1. Et in primis à Principe Ecclesiastico, videlicet sumo Pontifice constituuntur Judices Ordinarij, Legati, Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Officiales Sedis, seu Curiæ Romanæ, ut Vicecancellarius, Camerarius, & alij huiusmodi: item Generales Ordinum Religiosorum. Hostiens. in summ. h. t. n. 2. Molin. cit. dis. 8. n. 6.

A Principe verò seculari, videlicet Imperatore, aut Rege, constituuntur Duces, Marchiones, Comites, aliique Provinciarum, aut locorum Gubernatores, Hostiens. c. l. Porrò, quamvis Judex Principe inferior proprio jure, ac nomine non possit alios Magistratus, & Judices ordinarios constituere, quia id singulare privilegium est competens soli supremæ potestati Principis; ut constet ex lib. 2. feud. tit. 56. quæ sunt Regalia &c. nam solus Princeps facit Judicem Ordinarium, Durand. cit. loc. §. 1. n. 5. solet tamen inter alia Regalia, etiam hoc ab Imperatore inferioribus Principibus sæpe concedi, ut possint Gubernatores, ac Judices Ordinarios, in suis terris, constituere. Et hinc, licèt Episcopi Germaniæ in causis Ecclesiasticis nequeant constituere Judices Ordinarios, præter illos, quos Canones constitui jubent, vel permittunt: quia tamen sunt etiam Principes Imperij, possunt ex concessione Imperatoris constituere Ordinarios Judices, qui causas profanas, tum civiles, tum criminales suorum subditorum laicorum cognoscant, ac definiant. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 51.

VI. 2. A Lege, seu Canone constitui censentur Judices Ordinarij, qui secundùm præscriptum Legis, aut Canonis, vel ab homine publicam potestatem habente (nam privatâ auctoritate, nullus Judex constitui potest) vel ab Universitate, seu Collegio per electionem constituuntur. Hostiens. in summa h. t. n. 2. Durand. cit. loc. §. 2. n. 2. Molin. cit. dis. 8. n. 4. in fine. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 49. Sic Episcopus potest facere Judicem Ordinarium, creando Vicarium generalem. Sic Archidiaconus à Collegio, seu Capitulo electus jurisdictionem ordinariam habet, quamvis confirmatio ad Episcopum spectet. Durand. cit. §. 1. n. 5. Et generatim loquendo, quilibet ab Universitate, seu Collegio v. g. mercatorum, opificum, aut cuiusvis alterius Congregationis in Rectorem, vel Præfectum eiusdem electus, ut illi per modum Capitis præsit, dicitur habere jurisdictionem ordinariam erga subditos, in causis pertinentibus ad Communitatem, vel Congregationem: quamvis etiam subditi maneant superiori Judici ordinario loci, & coram eo conveniri possint, videlicet Episcopo, si sint Ecclesiastici, vel seculari Magistratui loci. l. ult. C. de jurisd. omn. jud. Molin. cit. dis. 8. n. 4. Laym. c. l. qui quidem jurisdictionem suam habent à Lege, quæ eos ita eligi, ac creari permittit, & concedit, sed mediante electione eorum, quibus eligere eos in judices, est concessum. Molin. c. l. n. 4. in fine.

VII. 3. Per consuetudinem legitimè præscriptam, acquiri etiam potest Jurisdictio ordinaria. c. Cùm contingat; 13. in fine de foro compet. & ibi Gl. V. Maximè, aliique Canonistæ, & Legistæ in l. Imperium; 3. ff. de jurisd. nam, ut communiter dici solet, consuetudo jurisdictionem dat, & aufert. Et quidem non tantùm simplex jurisdictio, sed etiam ea, quæ ad merum, & mixtum imperium spectant, licèt Principi in signum privilegij, seu prærogativæ specialis reservata sint, per præscriptionem, saltem immemorialis temporis, acquiri possunt, ut colligitur ex c. Quòd translationem; 4. supr. de offic. Legat. dummodo sint talia, ut aliis quoque interdum demandari, seu concedi soleant. arg. c. Super; 26. de verb. signif. Abb. in cit. c. Cùm contingat; n. 14. Laym. c. l. concl. 54. Requiritur autem ad præscribendam jurisdictionem etiam simplicem, præter tempus legitimum (videlicet 40. annorum, quandoquidem præsumptio juris stat pro Superiore, v. g. Episcopo, vel Principe contra præscribentem, arg. c. 1. de præscript. in 6. Covarr. reg. possessor. p. 2. §. 3. n. 3.) & bonam fidem, etiam scientia, & patientia eius, contra quem præscribitur, Abb. in cit. c. Cùm contingat; n. 11. & 14. nam in possessionibus, & usucapionibus rerum incorporalium, seu jurium, ordinariè opus est scientiâ, & patientiâ domini, quæ in talibus est instar tituli, vel traditionis, alioquin enim usurpata, & injusta possessio censebitur, ut ex Baldo tradit Laym. de jurisd. ordin. concl. 54. nisi possessio sit immemorialis, hæc enim habet vim tituli præsumpti, seu præsumptionem concessionis factæ, seu privilegij inducit. Gl. in cit. c. Super V. non extat de Verb. signif. modò capacitas sit in possidente, sive persona, ita, ut absque privilegio, & concessione, possidere possit, alioquin enim usucapionem præscriptionémque procedere impossibile est, cùm incapax possessionis, sit etiam incapax præscriptionis. c. Causam; 7. de præscript. Accedit, quòd jurisdictio

ctio fori externi in alterius territorio habeat se velut jus servitutis affirmativæ, v. g. itineris, servitutes autem eiusmodi, si alius titulus coloratus concessionis desit, usucapi non possunt, absque scientia, & patientia eius, contra quem præscribitur. l. 2. C. de servitut. & aqua.

Ex quò ulteriùs infertur, neminem posse præscribere jurisdictionem Ecclesiasticam fori externi, nisi sit, non solùm Clericus, sed etiam in publico aliquo munere, seu officio Ecclesiastico constitutus, cùm alioquin incapax sit possidendæ Jurisdictionis Ecclesiasticæ fori externi. Abb. in cit. c. Cùm contingat, n. 16. & Laym. c. l. concl. 55. quæ tanquam ordinaria, aut quasi ordinaria à Prælatis Ecclesiæ non nisi Clerico, ratione alicuius dignitatis, administrationis, seu officij Ecclesiastici, concedi solet: nam cùm Clericus jurisdictionem ecclesiasticam, v. g. potestatem excommunicandi, vel alias censuras inferendi, usucapere non possit, nisi sub titulo saltem colorato factæ concessionis à Prælatis Ecclesiæ, à quibus omnis potestas jurisdictionis tanquam à fonte derivatur: Prælati autem non conferant prædictam jurisdictionem, nisi ratione dignitatis, vel officij Ecclesiastici; consequenter Clericus, non ut privata persona, sed solùm intuitu dignitatis, vel officij alicuius, jurisdictionem externi fori, cum bona fide, præscribere potest.

VIII. Porrò, an jurisdictio alicui concessa censeri debeat ordinaria, nécne, id colligi potest ex ipsa concessione, ut docet Bartol. in l. More; 5. n. 8. ff. de jurisd. Abb. in c. Relatum; 19. n. 5. de offic. jud. deleg. Molin. tract. 5. dis. 14. n. 3. Laym. c. l. concl. 50. nam vel committitur alicui jurisdictio ad causam unam, vel plures, specificè, ac determinatè, & censetur esse delegata: vel conceditur jurisdictio ad universitatem causarum; & tum distinguendum est: vel enim universitas causarum committitur à Principe supremo, videlicet Papâ in Ecclesiasticis; vel Imperatore in civilibus; vel ex electione Universitatis, seu Collegij approbati; vel ab inferiore Ordinario, videlicet ab Episcopo, aut Generali Ordinis. Si à Principe supremo, in dubio censeri debet jurisdictio ordinaria cõmissa esse, nisi Princeps aliud exprimat, & dicat: *Delegamus, vel volumus, ut auctoritate nostrâ cognoscas.* Si verò jurisdictio ad universitatem causarum committatur ab Universitate, vel Collegio per electionem, ut si à Capitulo eligatur Decanus, vel Archidiaconus, ij censendi sunt habere jurisdictionem ordinariam. Innoc. in c. 3. n. 1. h. t. Durand. c. l. §. 1. n. 4. Quomodo etiam in plerisque Religiosis Ordinibus, per electionem Capituli, seu Conventûs constituuntur Abbates, Præpositi, Priores, Quardiani, & Provinciales, cum ordinaria potestate, & jurisdictione in suos subditos Regulares, accedente confirmatione Superioris. Si denique committatur universitas causarum ab inferiore Ordinario, videlicet ab Episcopo, vel Generali Ordinis; tum, vel id fit ex præscripto Legis, aut ex consuetudine vim legis habente, & censeri debet jurisdictio ordinaria: Sic enim Episcopi creant, & constituunt in Diœcesibus Vicarios Generales, & Archipresbyteros, seu Decanos cum certa jurisdictione eorum officio annexa, & Parochos, qui sunt Ordinarij Pastores fidelium. Sic Præpositus Generalis Societatis Jesu, juxta eius Constitutiones à Sede Apostolicâ approbatas, constituit Visitatores, Præpositos, Provinciales, & Rectores locorum, qui potestatem ordinariam habent in suos; ut patet ex Bulla Confirmationis Instituti Societatis Jesu Gregorij XIV. editâ anno 1591. 4. Calend. Julij, quæ incipit, Ecclesiæ Catholicæ. Vel Prælatus inferior Ordinarius, v. g. Episcopus committit jurisdictionem ad Universitatem causarum aliis, non ex præscripto legis, sed pro mero suo arbitrio, constituendo, v. g. Vicarios, vel Visitatores, pro certâ parte Diœcesis, vel Pœnitentiarios pro foro conscientiæ: & tales censendi sunt habere, non ordinariam, sed delegatam jurisdictionem, quia inferior Papâ non potest Ordinarios Judices Ecclesiasticos infra se in foro externo, aut interno constituere, cùm id solus Princeps supremus possit. Durand. c. l. §. 1. n. 5. & patet ex suprà dictis n. 5.

IX. Ex dictis infertur, quòd facultates, & privilegia v. g. absolvendi, vel dispensandi cum suis subditis; quæ à Sede Apostolica Episcopis, vel aliis Prælatis generaliter, & perpetuò sunt concessa, iisque competunt, ratione dignitatis, vel muneris, seu officij sui Ordinarij, pertinent ad jurisdictionem eorum ordinariam. Felin. in c. Licèt; 12. n. 4. h. t. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 40. n. 14. Laym. de jurisd. ordin. concl. 53. Exemplum habetur in Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. de reform. Idque probabiliter etiam extenditur ad facultates concessas ab Episcopis: ut si v. g. Episcopus Prælato Ordinis, eiúsque successoribus, cum consensu Capituli, det facultatem absolvendi à casibus Episcopo reservatis: talis enim facultas, cùm sit accessoriè annexa dignitati, & officio Ordinario Prælaturæ, eius naturam sequitur, adeóque transit etiam in Ordinariam; nam quamvis DD. tantùm loquantur de concessione Papæ, tamen idem dici posse videtur de aliis, ut censet Laym. de jurisd. ordin. concl. 52. Aliud verò dicendum est de facultatibus, & privilegijs absolvendi à peccatis, & censuris, & dispensandi in votis, & casibus Papæ reservatis, quæ à Sede Apostolica concessa sunt Sacerdotibus, & Confessariis Regularibus, ea enim non ad Ordinariam, sed ad delegatam jurisdictionem pertinent, quia licèt talis potestas detur ad universitatem causarum, non tamen competit Religiosis Confessariis quasi ordinaria, ratione alicuius muneris, seu officij proprij. Laym. cit. conclus. 53. & alij DD. communiter.

X. Porrò, si superior inferiori Judici ordinario ea mandet, quæ ad Ordinarium eius officium spectant, v. g. ut subditum suum corrigat, non censetur eum constituere delegatum, sed excitare tantùm jurisdictionem eius ordinariam, seu commonere, & impellere ipsum ad officium suum præstandum, ut colligitur ex cit. c. Licèt; h. t. nisi expressè addatur, ut Episcopus v. g. auctoritate Apostolicâ, vel ut delegatus Sedis Apostolicæ procedat: vel nisi ex adiunctis aliud colligatur, ut quia Papa formam procedendi præscribit, quæ limites ordinariæ jurisdictionis excedit, v. g. ut in causa, in qua alioquin appellare licitum est, remotâ appellatione, procedatur; Innocent. in cit. c. Licèt; & ibid. Abb. num. 3. Gloss. magn. in c. Cum aliquibus; 4. in notat. de rescript. in 6.

XI. Quæritur 3. Quinam Judices Ordinarij dari possint? Resp. generatim loquendo, omnes esse

possunt

possunt Judices, sive Ordinarij, sive delegati, qui non prohibentur, sive sint sui Juris, sive alieni, ut filiifam. l. Prætor; 12. in princ. & in fine ff. de judiciis. Hostiens. in summ. §. Quis possit esse Ordinarius h.t. VVesenb. in parat. ff. eod. num. 10. Prohibentur autem quidam esse Judices naturâ, ut surdus, mutus, perpetuò furiosus, & impubes, quia hi animi; illi corporis vitio impediri munus judicandi obire nequeunt. cit. l. Prætor. §. Non autem omnes. c. 1. §. Tria; cauf. 3. quæst. 7. Sed neque minor 25. annis potest constitui Judex Ordinarius. l. Cùm lege; 41. junctâ Gl. V. Minor 25. annis. ff. de recept. qui arbitrium &c. quia qui nondum aptus est ad propria administranda, multò minùs ad Rempubl. administrandam. l. Ad Rempubl. 8. ff. de munerib. nisi minor 25. annis à Principe, vel ex consensu partium datus sit, tum enim sententiam ab eo datam æquissimum est tueri, nisi minor 18. annis fuerit, l. Quidam; 57. ff. de re judic. quòd si minor 20. annis, ex consensu partium, judex datus sit, invitus judicare non cogitur. cit. l. Cùm lege. Cæcus autem judicandi officio fungi potest. l. Cæcus; 6. ff. de judic. si nimirū antea erat judex, antequā cæcus fieret, quia de novo judex fieri non potest. Gl. ibid. V. Fungitur.

Quidam verò lege prohibentur esse Judices, ut qui Senatu moti sunt propter turpitudinem. cit. l. Cùm Prætor, & ibi Gl. V. Motus. ff. de judic. quia universim infames à legitimis actibus repelluntur. c. Licèt; 47. §. Nec tamen de restib. nec ipsis portæ dignitatum patere debent. c. Inter; 12. de excessib. Prælat. l. 1. & 2. C. De dignitat. l. 12. Quidam moribus, sive ex receptâ consuetudine prohibentur esse judices, ut fœminæ, & servi, non quòd judicium, seu discretionem non habeant, sed quia receptum est, ut officiis civilibus non fungantur. cit. l. Cùm Prætor, & cit. c. 1. §. Tria; cauf. 3. quæst. 7. Excipiuntur fœminæ illustres, ut Reginæ, Principissæ, & Comitissæ, quæ judiciariæ potestatis capaces sunt: vel quæ administrationem habent, ut Abbatissæ. Hostiens. in summa. §. cit. h.t. Item Monachi, & Religiosi Judices esse non possunt, quia pro mortuis reputantur. Gloss. fin. in cit. l. cum Prætor. Denique etiam publicè, seu notoriè excommunicati judicandi munere fungi non possunt. c. Ad probandum; 24. de sent. & re judic. Acta tamen, & sententiæ latæ à Judice excommunicato, si toleratus sit, validæ sunt, post Concil. Constantiens. invalidæ verò, si toleratus non sit, ut quia nominatim denunciatus, vel notorius Clerici percussor est, sive sit judex ordinarius, sive delegatus. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 22. n. 32. & 36.

XII. Quæritur 4. Quibus modis finiatur officiū, seu jurisdictio Judicis ordinarij? Resp. ea exspirat 4. modis. 1. Per mortem Judicis ordinarij. 2. Per renunciationem illius. 3. Per depositionem ab officio. 4. Per translationem eiusdem. Hostiens. in sum. n. 3. h.t. Hoc autem intelligendum est, quoad personam Ordinarij: nam alioquin jurisdictio ordinaria, quoad dignitatem, seu magistratum, cui annexa est, non extinguitur, sed cùm ipsa dignitate, seu officio ad successorem transit. Hostiens. c.l. Sed neque respectu personæ exspirat jurisdictio ordinaria per mortem Principis, à quo concessa est, tametsi res adhuc sit integra, sive Ordinarius illâ jurisdictione uti non cœperit, juxta l. Et quia; 6. ff. de jurisdict. & c. 2. de offic. Legat. in 6. Ratio est, quia jurisdictio ordinaria à Lege, aut Principe concessa, cùm primùm acceptata est, tanquam gratia, seu jus quoddam adhæret personæ, per quam constituitur in statu, ac dignitate Judicis, seu Superioris: gratia autem facta, sive beneficium alicui à Principe concessum morte concedentis non exspirat, etiam re adhuc integrâ, c. Si super; 9. de offic. deleg. c. Si cui; 36. de præbend. in 6. ergo neque jurisdictio ordinaria, quippe quæ radicatur in persona illius, cui conceditur, & inhæret veluti ossibus eius, & ideo per mortem concedentis non exspirat, quia juxta reg. jur. 11. in ff. id, quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest. Abb. in c. Relatum; num. 4. de offic. deleg. Imò licèt alioquin gratia Principis concessa ad beneplacitum concedentis, eo mortuo, exspiret. c. Si gratiosè; 5. de rescript. in 6. jurisdictio tamen ordinaria, etiam ad beneplacitum Principis, concessa, per mortem illius non extinguitur: ídque propter favorem, & utilitatem publicam, quæ in jurisdictione ordinaria conservanda versatur. Sanch. lib. 8. de matrim. dis. 28. n. 5. ubi num. 6. rectè excipit jurisdictionem Generalis Vicarij Episcopi, quæ, etsi Ordinaria sit, exspirat tamen morte concedentis, ut suprà dictum. Et in hoc etiam jurisdictio ordinaria à delegata differt, quæ, re integrâ, si delegatus causam nōdum cognoscere cœpit, per mortē delegantis extinguitur. c. Gratum; 20. de offic. deleg. quia, cùm sit instar mandati, quod in gratiam mandantis fieri solet, potiùs censetur esse aliquid spectans ad mandantem, seu delegantem, quàm delegatum, qui proinde, antequam causam aggredi cœpit, non incipit esse Judex, ut colligitur ex c. Quamvìs; 6. de offic. deleg. in 6.

Porrò non tantùm ipsa jurisdictio ordinaria, sed etiam mandatum, sive præceptum â superiore Ordinario Judici, aut Officiali datum, per mortem illius Superioris non extinguitur, sed potest, re licèt adhuc integrâ, executioni mandari: quia tale mandatum censetur esse accessorium jurisdictioni, aut officio ordinario, per quod illud excitatur, & non nova potestas datur, ideóque non exspirat morte mandantis, re integrâ. c. Licèt; 12. h. t. sed sequitur naturam sui principalis. atg. c. Si super; 9. de offic. deleg. Abb. in cit. c. Relatum; num. 9. ex Auth. Ut nulli Judicum &c. §. Et hoc verò jubemus collat. 9. Sanch. cit. dis. n. 42.

SECTIO II.

DE ARCHIEPISCOPO, SEU Metropolitano, eiúsque Jurisdictione, ac potestate.

XIII. Archiepiscopus sic dictus, quòd sit veluti Dux, seu Princeps inter Coëpiscopos suæ Provinciæ. c. 1. dis. 21. desumpto ex Isidoro, ibi: *Archiepiscopus, Græco dicitur vocabulo*, quòd sit *summus Episcoporum*: qui etiam alio nomine Metropolitanus vocatur, sive à mensura, aut numero civitatum.

cit.

cit. c. 1. §. Metropolitani: quia ficut Provincia decem, aut undecim civitates sub se continet: ita & Archiepiscopus, seu Metropolitanus totidem Episcopis suffraganeis olim præesse solebat. c. Scitote; 2. caus. 6. quæst. 3. Gl. in cit. c. 1. V. A mensura; dist. 21. Vel potiùs Archiepiscopus vocatur Metropolitanus à Metropoli, id est, à civitate præcipua, quæ in una provincia est veluti Mater aliarum civitatum, cui illæ sunt subjectæ, in qua Archiepiscopus residet. cit. c. 1. & ibi Gl. V. A mensura.

Porrò Archiepiscopus ab Episcopo differt, non Ordinis, sed Jurisdictionis potestate, nam major, & amplior est jurisdictio Archiepiscopi, quippe qui non uni solùm civitati, cum oppidis ei subjectis, sed Civitati Metropolitanæ præest, quæ est mater, & caput aliarum civitatum Episcopos habentium, cui eæ sunt subjectæ in spiritualibus. Azor p. 2. l. 3. c. 33. quæst. 5. Episcopi verò Metropolitano subjecti in Jure Canonico Suffraganei vocantur. c. 1. de foro compet. in 6. c. Suffraganeis; 11. de elect. Potest tamen aliquis esse Archiepiscopus, tametsi non sit Metropolitanus, quia nullum Episcopum sibi subjectum habet, ut in his partibus saltem olim erat Archiepiscopus Pragensis. Azor cit. loc. q. 1.

§ I.

De Jurisdictione, & potestate Archiepiscopi in Episcopos Suffraganeos sibi subjectos.

XIV. Assertio 1. Archiepiscopus, seu Metropolitanus ordinariam jurisdictionem habet in omnes Suffraganeos, seu Coëpiscopos non exemptos suæ provinciæ, cui præest, adeóque tanquam Ordinarius, & immediatus eorum Superior iis præcipere potest, quæ ad officium eorum spectant, atque negligentes ad executionem, & officium præstandum compellere, etiam per censuras Ecclesiasticas, ut apertè colligitur ex c. 1. 2. & 3. caus. 9. quæst. 3. c. Quia cognovimus; 6. caus. 10. quæst. 3. & constat etiam ex c. Pastoralis; 11. in fine princ. h. t. ubi dicitur, quòd Episcopus Archiepiscopo suo Metropolitanâ lege sit subjectus, & ibi Gl. V. Exceptis, & Abb. n. 2. ubi ait, quòd Archiepiscopus est judex Ordinarius omnium Episcoporum suæ provinciæ. Verùm in causis criminalibus majoribus, quæ privationem, seu depositionem merentur, non potest Archiepiscopus contra Episcopum suffraganeum procedere ad sententiam definitivam, sine speciali Sedis Apostolicæ delegatione, c. Quamvis; 7. caus. 3. quæst. 6. c. Fratres; 52. caus. 16. quæst. 1. Abb. cit. loc. Imò Jure novo, non solùm condemnatio; sed etiam cognitio, ac processus in causis criminalibus gravioribus soli Papæ est reservatus, ut constat ex Concil. Trident. sess. 24. c. 5. de reform. & Declarat. Cardin. Concil. apud Joan. Gallemart. ibid. num. 1. Minores verò criminales causæ Episcoporum in Concilio tantùm provinciali cognosci, ac terminari debent, vel à deputandis per Concilium provinciale, juxta Concil. Trident. cit. l. in fine. Ex quo sequitur, quòd hodierno jure Episcopus in causa crimi-nali, quæ privationem meretur, citatus à quocunque Judice, præter Papam, comparere, ac respondere non teneatur, nisi exhibitâ ipsi speciali commissione à Papa factâ, Parisius de resignat. benef. l. 1. quæst. 10. num. 4. Barbos. de offic. & potest. Episcop. alleg. 112. num. 5. At verò, spectato Jure antiquo, & causas criminales, & indistinctè omnes causas civiles Episcoporum suffraganeorum potest Archiepiscopus cognoscere, ac definire, cùm sit Judex Ordinarius eorum. Abb. in cit. c. Pastoralis; num. 2. h. t. Quare probabiliter etiam dispensare potest in votis, ac juramentis Suffraganeorum, etiam extra tempus visitationis. Sanch. l. 4. moral. c. 38. num. 16. & alij apud ipsum: quamvis in hoc spectanda sit consuetudo loci, cùm de eo in Jure Canonico nihil sit specificè expressum; neque Episcopus videatur propriè subjectus Archiepiscopo, quoad spirituale regimen personæ suæ, sed solùm in actibus quibusdam ad externam gubernationem Ecclesiæ pertinentibus, ut docet Suar. tom. 2. de Relig. l. 6. de voto; c. 11. n. 3.

XV. Assertio 2. Etsi ipsemet Archiepiscopus per censuras Ecclesiasticas procedere potest contra Episcopos suffraganeos, tanquam Judex ordinarius eorum: Generalis tamen Vicarius, seu Officialis Archiepiscopi, dum ipsemet Archiepiscopus in provincia est, aut non longè distans, non potest in aliquem Suffraganeorum, seu Coëpiscoporum sententiam interdicti, suspensionis, aut excommunicationis proferre, idque ob reverentiam officij, ac dignitatis Episcopalis, prout habetur in c. 1. §. Officiales; h. t. in 6. ubi id decernitur de Officialibus Archiepiscopi Rhemensis, & præcipitur idem ab Officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum Suffraganeos, observandum esse. Notat autem Gloss. ibid. V. Circa illam; quòd Archiepiscopus censeatur existere circa, sive prope provinciam, si sit in vicina provincia, intra duas dietas vulgares, vel Legales; vel secundùm arbitrium prudentis. Porrò sententia, seu censura à Vicario, seu Officiali Archiepiscopi lata in Episcopum suffraganeum, non solùm illicita est, & injusta; sed etiam invalida, secundùm probabiliorem sententiam, quam tenet Joan. Monach. in cit. c. 1. num. 11. & 12. & sequitur Laym. ibid. num. 3. licèt contrarium teneat Gl. ibid. V. Non attentent, & Anchæran. §. Quæro; si contra prohibitionem. Ratio est; quia Vicarius, seu Officialis Archiepiscopi, vel Episcopi non habet potestatem quidplam agendi; nisi quod jure communi, vel ex speciali voluntate Archiepiscopi, vel Episcopi constituentis ei concessum est: cùm ergo jure communi expressè denegata sit Vicario generali Archiepiscopi potestas ferendi censuras in Coëpiscopos. cit. c. 1. §. Officiales: ideo neque Archiepiscopus talem potestatem Vicario suo generali concedere potest, contra expressam prohibitionem SS. Canonum, arg. l. Non solùm; 5. C. de legib. & consequenter Vicarius Archiepiscopi, nec validè, nec licitè censuras ferre poterit, ob defectum legitimæ facultatis, Jo. Monach. c. l. Aliud verò dicendum est de delegato ab Archiepiscopo, is enim censuras in suffraganeum Episcopum ferre potest. Joan. Andr. in cit. c. 1. num. 4. in fine, & Laym. ibid. num. 3.

contra Gl. fin. ibid. & Ancharan. in fine. Tum quia id de delegatis non est jure prohibitum, sicut de Vicariis, seu Officialibus Archiepiscopi, ac proinde licèt delegatus sit minor Ordine, & dignitate, quàm Episcopus suffraganeus; tamen in causa sibi commissa erga illum, maiorem illo potestatem habet, cùm in illa causa vices delegantis Archiepiscopi gerat, adeóque, si necessitas exigat, etiam per censuram Episcopum subditum Archiepiscopi delegantis compellere potest. arg. c. Sanè; 11. de offic. deleg. Tum quia non est eadem ratio in delegato, & Vicario generali Archiepiscopi; nam ab hoc appellari non potest ad Archiepiscopum, cùm idem habeat territorium sive tribunal cum Archiepiscopo. c. Romana; 3. in princ. de appellat. in 6. à delegato verò potest appellari, si injustè gravet, cùm habeat tribunal distinctum. Joan. Andr. cit. loc. Quare valde probabile est, quòd etiam Vicarius generalis, cui ab Archiepiscopo causa aliqua specialiter delegata est, validè ferre possit sententiam censuræ in Episcopum suffraganeum, ob rationem prædictam, Laym. cit. loc. quamvis talem potestatem exercere non debeat, nisi necessitas exigat, idque propter reverentiam officij, ac dignitatis Episcopalis. arg. cit. §. Officiales.

Quæ autem dicta sunt de Episcopo suffraganeo, locum etiam habent in electo, & confirmato, licèt nondum sit consecratus, quia Episcopus confirmatus, ante consecrationem, exercere potest ea, quæ ad jurisdictionem Episcopalem pertinent. c. Transmissam; 15. de elect. Jo. Monach. in cit. c. 1. n. 13. h. t. in 6. & Ancharan. ibid. q. pen. & in dignitate, ac culmine honoris est constitutus, ut reverentia ipsi præ aliis debeatur. arg. c. 2. de transl. Episc. et c. Accedentibus; 12. de excessib. Prælat.

XVI. Assertio 3. Archiepiscopus, seu Metropolitanus potest statuta provincialia condere, sed non, nisi cum consilio, & consensu Coëpiscoporum provincialium. c. Nullus; 7. caus. 9. q. 3. cuius rei causâ Synodum, seu Concilium provinciale cogere debet, in quo ipse Archiepiscopus præsidet, velut Caput Concilij, ad eum effectum, ut potestas convocandi Synodum Provincialem ad eum spectet, & primam in illa Sedem habeat; non tamen ei præsidet, tanquam sit Superior Concilio congregato, & Caput exercens jurisdictionem in illud, neque quod habeat parem jurisdictionem, quam habet ipsum Concilium, sed est tantùm conjudex, & collega aliorum Coëpiscoporum: ac proinde Archiepiscopus non præest Concilio Provinciali, quemadmodum Episcopus præsidet in Synodo diœcesana, & Papa in Concilio Oecumenico, sive generali. c. Significâsti; 4. de elect. sed præsidet illi, sicut Decanus Ecclesiæ Cathedralis Capitulo Canonicorum. Quare, sicut Capitulum, sede vacante, vel etiam non vacante, habens jurisdictionem ex consuetudine, in singulos è Capitulo, eam exercere potest, etiam in Decanum: ita Concilium provinciale, cùm habeat jurisdictionem in singula Concilij membra, quorum unum, etsi præcipuum, est Archiepiscopus, eandem quoque in ipsum exercere potest: nam, licèt singulis de Concilio non sit subjectus, sed potiùs major & dignior; est tamen subjectus toti Concilio Provinciali, ita, ut ab eodem judicari, excommunicari, & puniri possit; exceptis causis majoribus, & Sedi Apostolicæ reservatis, Navarr. lib. 1. de majorit. & obed. Consil. 6 Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 17. num. 36. Idque vel ex eo confirmatur, quia ab Archiepiscopo appellari potest ad Concilium provinciale, tanquam ab inferiore ad Superiorem. Gl. fin. in c. pen. de appellat. in 6. Navar. cit. l. num. 4. Et hinc Archiepiscopus ea, quæ in Provinciali Concilio sunt decreta, revocare non potest, nec immutare, nec in iis dispensare. Sanch. cit. loc. Non obstat c. Grave; de præbend. quia delictum illud Metropolitani inter causas graves censebatur, ideóque Superioris judicio reservandum videbatur: vel ob reverentiam dignitatis Archiepiscopalis, noluit Papa eius delictum puniri à Synodo provinciali. Sanch. cit. loc. Neque dicas, Archiepiscopus est Judex totius Provinciæ, ergo habet jurisdictionem in omnes subditos provinciales; quia, licèt habeat jurisdictionem universalem in omnes collectivè, non autem in omnes distributivè, sive in singulos seorsim, nisi in casibus jure expressis: sicut Episcopus est Judex Ordinarius totius diœcesis, non autem Judex exemptorum, qui sunt in diœcesi.

XVII. Cæterùm, Concilium provinciale olim singulis annis celebrari debebat à Metropolitano, cum suis Suffraganeis. c. Quoniam; 7. dist. 18. c. Sicut; 25. de accusat. imò antiquioribus temporibus bini Conventus Episcoporum quot annis cogi debebant. c. De Conciliis; 2. et c. Propter; 4. dist. cit. quod postea correctum fuit. Jure verò novo Concil. Trident. sess. 24. c. 2. de reformat. statutum est, ut Metropolitanus, eóque impedito, Episcopus antiquior, quolibet triennio, Synodum in provincia sua cogere non prætermittat. Et ad tale Concilium Episcopi omnes, & aliqui de jure, vel consuetudine interesse debent (exceptis iis, quibus, cum ingenti periculo, transfretandum esset) venire omnino tenentur: imò etiam Episcopi exempti, seu nulli Archiepiscopo subiecti, v. g. Bambergensis, venire debent ad Concilium provinciale alicuius viciniMetropolitani, quem ipsi semel elegerint, cuiúsque Concilij decretis obligantur. Trident. c. l. Præter Episcopos verò, de jure vocari, & venire debent ad Concilium provinciale etiam ij Prælati, qui quasi Episcopalem jurisdictionem intra aliquam provinciam obtinent, cuiusmodi sunt multi Abbates, & aliqui Priores. Azor p. 2. l. 3. c. 47. quæst. 2. Alij verò Prælati Episcopo inferiores, spectato Jure communi, non debent vocari ad Concilium provinciale, nec vocem decisivam in eo habent, quamvis per consuetudinem tales Prælati possint etiam interesse Concilio Provinciali, & jus definiendi in illo habere: nam vocem decisivam habere in Conciliis Provincialibus est quidem proprium Episcoporum, ita tamen, ut etiam aliis per consuetudinem competere possit, quia definire non est actus Ordinis Episcopalis, sed jurisdictionis. Azor c. l.

Neque verò omnes, qui ad Concilium provinciale conveniunt, etiam vocem decisivam in eo habent: nam Prælati Episcopis subiecti vocari possunt ad Concilium provinciale, & in eundem, sive ob contumaciam, seu ob aliud delictum puniri, quia Con-

Concilium provinciale jurisdictionem habet in omnes Provinciales. Abb. in c. Grave; 29. num. 4. de præbend. & tamen vocem decisivam, seclusâ consuetudine, in illo non habent, ut ex dictis patet. Sed & Capitula Ecclesiarum Cathedralium invitari debent ad Concilia Provincialia. c. ult. de his, quæ fiunt à Præl. sine conf. cap. non tamen cogi possunt ad veniendum, sicut Episcopi, nisi alia sit Ecclesiarum consuetudo. Abb. in cit. c. ult. num. 2. Possunt autem comparere in Concilio per Procuratores, quia non ita facilè singuli Canonici per se venire possunt, & non sine desertione cultûs divini in singulis Ecclesiis, Abbas cit. loc. num. 3.

XVIII. Assertio 3. Ad potestatem, & officium Archiepiscopi olim quoque pertinebat confirmare Episcopos suffraganeos electos. c. 1. dis. 64. c. Cùm dilectus; 32. de elect. c. Quâ fronte; 25. de appellat. quamvis aliis quibusdam temporibus hæc confirmatio à Sede Apostolica petenda fuerit. c. Quantò; 10. c. Salonitanæ; 24. dis. 63. c. Pastoralis; 42. caus. 7. q. 1. Quod & hodie in nostra Germania ordinariè observari solet, ac debet, juxta Concordata Germaniæ. §. Item placet.

Sed & munus consecrandi Episcopos suffraganeos, secundùm Canones, ad Archiepiscopum pertinet, c. 4. & seqq. dis. 64. c. 2. & 3. dis. 65. c. 2. dis. 75. c. Suffraganeis, 11. de elect. c. 2. de translat. Episcop. c. Si Archiepiscopus; 6. & c. seq. de tempor. Ordin. ita, ut ipse sit principalis consecrans, assistentibus sibi duobus Episcopis. c. 2. dis. 66. de quo plura dicta sunt suprà tit. 11. n. 115.

» XIX. Porrò, si Archiepiscopus infirmitate,
» vel aliâ justâ causâ impeditus esset, quò minùs
» suffraganeum, seu Episcopum suæ provinciæ con-
» secrare posset, alteri Coëpiscopo, cui voluerit, vi-
» ces suas committere potest, à quo consecrandus
» debet consecrationem recipere, dummodo Epi-
» scopus ille Catholicus sit, & gratiam communio-
» nis cum Sede Apostolica habeat, prout statuitur in

c. Quod sedem; 10. h. t. nam ea, quæ sunt jurisdictionis, potest Archiepiscopus committere etiam iis, qui illam non habent; sed ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, non, nisi Episcopis consecratis committere potest. Gloss. hîc V. Committere. Ita tamen, ut Episcopus, cui committitur consecratio, non sit excommunicatus, vel suspensus, vel schismaticus, vel hæreticus, talis enim ordinare, seu consecrare non potest, sicut nec ordinari, Gloss. fin. hîc. Potest autem Archiepiscopus, non solùm, si justè impeditus sit, sed etiam aliàs, cessante impedimento, cuilibet Episcopo, etiam non Suffraganeo suo, committere munus consecrandi Episcopum provincialem, quia Jure communi potest pro arbitrio suo delegare, seu committere alteri, tam ea, quæ sunt jurisdictionis, quàm quæ sunt Ordinis, cùm quilibet Ordinarius id possit. Unde quòd in hoc c. dicitur de impedimento, id non ita accipiendum est, quasi Archiepiscopus, si justè impeditus sit, non possit vices suas alteri committere, sive munus consecrandi, sed, quia magis decens, & conveniens est, ut, si justè impeditus non sit, per se consecret Coëpiscopum, etsi id absolutè non sit necessarium. Hostiens. hîc V. In tali articulo, & Abb. num. 3.

Potest etiam Archiepiscopus Episcopum suffraganeum sibi subjectum compellere ad suscipiendum munus consecrandi, & is ad id tenetur, quia quilibet Superior potest cogere subditum suum ad acceptandam delegationem, seu commissionem. Gl. hîc in notatis. Abb. n. 2.

Illud hîc addendum, quòd in Germania nostra, ex recepta consuetudine, consecratio Episcopi non fit necessariò ab Archiepiscopo, seu Metropolitano, sed à vicino aliquo Episcopo fieri potest, cui duo alij Episcopi saltem Titulares, assistunt. Laym. in cit. c. Quod sedem n. 2. & patet ex praxi.

§. II.

De Iurisdictione, & potestate Archiepiscopi in subditos Episcoporum suffraganeorum.

XX. Assertio 1. Licèt Archiepiscopus, seu Metropolitanus jurisdictionem habeat in Episcopos suffraganeos, sitque Ordinarius Superior eorum; tamen, in subditos eorundem jurisdictionem exercere non potest, nisi in casibus jure expressis, c. Nullus; 7. & c. Conquestus; 8. caus. 9. quæst. 3. c. Pastoralis; 11. in princ. h. t. c. 1. in princ. eod. in 6. c. 1. de supplend. neglig. Prælat. in 6. Quorum primus, ac præcipuus est, si ab Episcopi sententia, vel gravamine ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum sit appellatum. cit. c. Conquestus, junctâ Gloss. V. Provocaverint. c. 2. de offic. Legat. sive in causis spiritualibus, sive in temporalibus, civilibus, vel criminalibus. c. Romana; 3. §. Debet autem; de appellat. in 6. & non solùm, cùm proceditur per viam accusationis, sed etiam per viam inquisitionis. Abb. in c. Licèt; 12. n. 3. in fine h. t. Quarant. in summa Bullar. V. Archiepiscopi auctoritas; num. 13. in fine. Ita tamen, ut jurisdictionem in criminalibus Archiepiscopus per alios exerceat. Gloss. in cit. §. Debet autem. V. Temporalem. Nisi de consuetudine, aut privilegio, vel alio jure speciali ad alium, quàm Archiepiscopum, sit appellandum. cit. §. Debet autem. Gloss. in c. Solitæ; 6. V. Suscipiant; de majorit. & obed.

XXI. Porrò circa appellationem ab Episco-»
po suffraganeo ad Archiepiscopum notandum 1. Ar-»
chiepiscopus non potest in diœcesibus suffraganeo-»
rum suorum, Officiales foraneos, seu Vicarios Ju-»
dices constituere super futuris causis appellatio-»
num, quæ ad ipsos deferri debeant: nam cùm i-»
psemet Archiepiscopus, secundùm Canones, non»
possit Diœceses Suffraganeorum ingredi, & in iis»
auctoritate propriâ judicare (exceptis casibus spe-»
cialibus in jure expressis) neque etiam extra judi-»
cium, quidpiam disponere, vel ordinare, sequitur,»
quòd in illis neque per alios talia exercere possit,»
(quod enim quis per se non potest, nec per alium.
c. ult. dis. 46. l. 2. §. 1. ff. De administrat. rer. ad civit.
pertin.) Et quamvis Archiepiscopus causas per ap-»
pellationem ad se delatas in Suffraganeorum diœ-»
cesibus delegare possit, & tales Officiales, sive Vica-»
rios Judices in eisdem cōstituere, qui eius vice, cùm»
ad ipsum appellatur, partes citent, vel inhibeant Ju-»

dici (scilicet à quo appellatum est, ne in causa ulterius procedat) aut rebelles compescant, quia in causis per appellationem ad ipsum devolutis jam jurisdictionem acquisivit, ideóque licitè potest super illis delegare, seu committere vices suas (quia, quod per se potest facere, potest etiam per alium.) Verumtamen in aliis causis, in quibus nondum ad Archiepiscopum appellatum est, non potest alíquos constituere, qui in futuris appellationum causis citationes, vel inhibitiones faciant, cùm Archiepiscopus, ante appellationem factam, nullam actualem jurisdictionem habeat, aut exercere possit in subditos Suffraganeorum. Præterquam si consuetudine (legitimè præscripta) inductum sit, ut tales Officiales, seu Vicarij in diœcesibus Suffraganeorum constituantur ab Archiepiscopo, ea enim subsistet; ita tamen, ut se causis Diœcesanorum non immisceant, priusquam ad Archiepiscopum sit appellatum. Ita statuit Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi relato in c. Romana 1. in princ. h. t. in 6. & ibi Gl. in notatis, & V. Per alios.

XXII. Hinc colligitur 1. Si quis jurisdictionem habeat non actu, sed in habitu solùm, sive in certis quibusdam casibus futuris, seu emergentibus, sicut Archiepiscopus in diœcesibus Suffraganeorum, si ad ipsum appelletur, non potest aliis eam demandare, quia nemo dare potest, quod non habet. Gloss. hic V. Nondum. Aliud est de ijs ordinariis Judicibus, qui jurisdictionem habent actualem, non limitatam ad certos casus futuros, ij enim bene possunt causas delegare aliis, etiam futuras, sive quæ nondùm ortæ sunt, Ancharam. in cit. c. 1. not. 3. & in opposit. Franc. ibid. n. 3.

Colligitur 2. Quòd Archiepiscopus in diœcesi Suffraganeorum, non tantùm potestatem judicialem exercere non potest, sed neque extrajudicialem, veluti conferre Ordines, consecrare Altaria, celebrare divina officia &c. si talia facere attentet, auctoritate propriâ: secus, si auctoritate Papæ, vel cum licentia Episcopi diœcesani, tunc enim licitè ea facere posset. Ancharan. in cit. c. 1. not. 2. & Franc. num. 2. h. t. in 6.

Colligitur 3. Etsi per consuetudinem, saltem immemorialem, & bonâ fide præscriptam, induci possit, ut Archiepiscopus Officiales constituere possit in diœcesi Suffraganeorum super futuris causis appellationum: non tamen valet consuetudo, vi cuius tales Officiales cognoscant causas Diœcesanorum, antequam ad Archiepiscopum appellatum sit, cùm nec ipse Archiepiscopus id possit, qui non debet plus posse per alium, quàm possit per seipsum. arg. c. Potest quis; 68. de reg. jur. in 6. Vlvian. in ration. Jur. Pontif. in cit. c. 1. h. t. in 6. alioquin enim jurisdictiones Diœcesium confunderentur, contra SS. Canones, & Ecclesiæ hierarchiæ institutionem. Laym. ibid. n. 1. in fine.

XXIII. Notandum 2. Quamvis Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam, jure ordinariæ potestatis, eandem possit subdito Suffraganei sui (v. g. Decano Ecclesiæ Collegiatæ, aut Canonico) delegare: non tamen potest eundem ad suscipiendam delegationem invitum compellere, cùm in subditos Suffraganeorum, exceptis quibusdam articulis, nullam habeat potestatem, seu jurisdictionem, sed tantùm in ipsos Coëpiscopos, qui eidem Metropolitanâ lege sunt subiecti, prout habetur statutum in c. Pastoralis; 11. in princ. h. t. Ratio prioris partis est, quia, cùm Archiepiscopus per appellationem jurisdictionem acquisiverit in appellantem, & appellatum, potest eam alteri delegare, etiam non subdito; sufficit enim, causam pertinere ad jurisdictionem delegantis, licèt is, cui delegatur, non sit de jurisdictione ipsius. Gl. in cit. c. Pastoralis. V. Nullam habeat. Ratio posterioris partis redditur in textu, quia, cùm non sit subiectus jurisdictioni delegantis; non potest ab eodem cogi ad acceptandam delegationē. Gl. in l. unic. V. Resedissent. in fine. C. Qui pro sua jurisd. judic. &c. Potest tamen Archiepiscopus mandare Coëpiscopo suo, ut compellat delegatum recipere commissionem; licèt ab eo sit appellatum. Gl. in cit. c. Pastoralis. V. Nullam habeat; h. t. quia potest compellere Episcopum, ut exequatur officium suum. Abb. ibid. in fine.

XXIV. Sed contra objici potest 1. Si Episcopus potest compellere subditum suum ad acceptandam delegationem, ergo etiam ipse Archiepiscopus eundem compellere potest, cùm ad ipsum jurisdictio Episcopalis sit per appellationem devoluta. Resp. Per appellationem solùm devolvitur jurisdictio ad Archiepiscopum, quoad partes, nempe appellantem, & appellatum, non autem quoad alios subditos Suffraganei, ideóque ad hunc recurrendum est, ut compellat subditum suum ad recipiēdam delegationem. Abb. in cit. c. Pastoralis; in princ. n. 12.

Objicitur 2. Archiepiscopus, seu Metropolitanus est Judex Ordinarius totius Provinciæ, cuius curam, & solicitudinem suscepit. c. Per singulas; 2. caus. 9. quæst. 3. ergo habet jurisdictionem in quoslibet, qui sunt de provincia, adeóque etiam in subditos Suffraganeorum, qui sunt de provincia. Resp. Archiepiscopus habet jurisdictionem Archiepiscopalem, sive Metropolitanam in totam provinciam, ideóque etiam visitat totam provinciam: non autem habet jurisdictionem Episcopalem, nisi in sua diœcesi, extra illam verò solùm est Judex Ordinarius in casibus specialibus jure expressis. Gl. hic V. exceptis quibusdam articulis; sicut etiam Episcopus est Judex Ordinarius totius diœcesis, non tamen omnium, qui sunt in diœcesi, quia non est Judex exemptorum, nisi etiam in specialibus casibus, de quibus infrà. Innocent. in cit. c. Pastoralis; num. 1. & Abb. n. 8. h. t.

XXV. Assertio 2. Secundus casus, in quo Archiepiscopus, seu Metropolitanus ordinariam jurisdictionem habet in subditos Suffraganeorum, est, cùm visitat provinciam; id, quod Jure communi liberè facere potest, & procurationes ratione visitationis debitas à subditis Coëpiscoporum exigere. c. Cùm Apostolus; 6. in princ. & ibi Gloss. V. Archiepiscopi, c. Sopitæ; 14. c. Super eo; 22. c. Cùm nuper; 25. de censib. c. Cùm ex officij; 16. de præscript. licèt Suffraganei eius non sint negligentes, c. ult. de censib. in 6. ita, ut tunc etiam excommunicare, vel aliter punire possit procurationem debitam denegantes, quia per hoc impeditur visitatio, & consequenter etiam eius jurisdictio, Abb. in cit. c. Cùm ex officij; num. 11. quo ca.u

potest

potest Metropolitanus animadvertere in subditos Suffraganeorum, c. 1. de pœnis in 6. Sicut etiam ob delicta notoria eorundem in tota Provincia, c. 1. §. Notoria verò, de censib. in 6. etiam extra visitationem, saltem, si Episcopus sit negligens in ijs puniendis. Abb. in c. Ex frequentibus; 3. n. 10. de institut. Sylvest. V. Archiepiscopus; n. 2. in fine. Quarant. c. l. num. 23. & 24. Verùm Jure novo Concil. Trident. Sess. 24. c. 3. de reform. à Metropolitanis, etiam post plenè visitatam propriam Diœcesin, non possunt visitari Ecclesiæ Cathedrales, neque Diœceses suorum Comprovincialium, nisi causâ cognitâ, & probatâ in Concilio Provinciali.

Cæterùm Metropolitanus potest, dum visitat Provinciam, omnium Provincialium confessiones audire, eósque absolvere confitentes, & ipsis pœnitentias injungere, c. ult. §. fin. de censib. in 6. quia tempore, quo visitat Diœcesin Suffraganei, censetur illa tanquam sua, saltem quoad forum pœnitentiæ; arg. cit. c. ult. §. fin. de censib. in 6. Non autem potest Archiepiscopus, etiam dum visitat, dispensare in votis, aut irregularitatibus, aut alijs, cum subditis Suffraganeorum, quia hæc potestas non reperitur ei in Jure specialiter concessa, neque est per se conjuncta cum potestate absolvendi in confessione, ut patet in Parochis: neque Archiepiscopus ordinariam curam habet, & jurisdictionem, extra suam Diœcesin, nisi in casibus jure concessis, cit. c. Pastoralis; h. t. Suar. tom. 2. de relig. l. 6. De voto; c. 10. n. 8. Sanchez. l. 4. in decalog. c. 38. num. 11. & 14. licèt aliqui DD. putent, Archiepiscopum posse dispensare cum subditis Coëpiscoporum, saltem in foro conscientiæ. Potest autem Archiepiscopus per totam Provinciam, etiam extra visitationem, jubere Crucem sibi præferri, populo benedicere, in Pontificalibus celebrare, etiam in locis exemptis à jurisdictione Ordinarij, Clement. 2. de privileg. idque propter reliquias præcedentis subjectionis; cùm per exemptionem talia loca non desinant esse in Provincia, vel Diœcesi; & jus, aut debitum reverentiæ per exemptionem non tollitur. Quarant. c. l. §. 28. Auctoritas est. Denique potest etiam Archiepiscopus Indulgentias temporales, & limitatas, seu non plenarias concedere, intra suam Provinciam, c. pen. de pœnit. & remiss.

XXVI. Assertio 3. Tertius casus exceptus est, quòd possit Archiepiscopus, seu Metropolitanus exercere jurisdictionem in subditos suorum Suffraganeorum, in casu, qui totius Provinciæ statum concernit, tollendo v. g. pravam consuetudinem, quæ per totam Provinciam viget, & à populo frequentatur; & excommunicando eos, qui illam observant; præsertim, si Episcopi Suffraganei in tali consuetudine tollenda sint negligentes, prout sumitur ex c. Ex Frequentibus; 3. de institut. & ibidem Abb. num. 4. Gloss. in summa caus. 9. quæst. 3. V. Quod autem. Nam universalis, seu generalis solicitudo totius Provinciæ Metropolitano commissa est, c. 1. dist. 21. c. 2. cit. caus. & q. Quarant. c. l. num. 23. §. XX. Auctoritas est.

XXVII. Assertio 4. Quartus casus, in quo Metropolitanus exercere potest jurisdictionem in subditos Suffraganeorum suorum; saltem ut delegatus Sedis Apostolicæ, est, si Canonici Cathedrales, absque manifestâ, & rationabili causâ, cessent à divinis; maximè, si id agant in contemptum Episcopi; tunc enim Episcopus nihilominus, si voluerit, in Ecclesia Cathedrali officia divina celebrare potest: & Metropolitanus, ad querelam Episcopi, tanquam delegatus Papæ, per censuram Ecclesiasticam, cognitâ veritate, Canonicos punire, & compescere potest, ne metu pœnæ deinceps talia præsumant. » Ita habetur in c. Irrefragabili; 13. §. Cæterùm; h. t. Ratio est, quia, licèt Canonici, sive Capitulum Cathedrale, si ex speciali jure, seu privilegio, vel ex consuetudine præscripta, jurisdictio in Ecclesiasticis ipsi competat, possit indicere, seu cessationem imponere à divinis ad tempus. Gloss. hîc V. Cessaverint à divinis; non tamen sine manifestâ, seu notoriâ, & rationabili causâ; quia alioquin talis cessatio cederet in diminutionem cultûs divini, & gravamen inferret Ecclesijs, c. 2. h. t. in 6. Ideoque Episcopus non tenetur illam observare; sed de hoc apud Metropolitanum conqueri potest. Et quamvis aliàs Metropolitanus, querelâ ab Episcopo ad ipsum delatâ, Ordinariò, seu Metropolitanò jure de ea cognoscere possit, saltem, si sit causa concernens Episcopum, in qua ipsemet Judex esse non potest: nihilominus tamen, quia prædicta causa Capituli gravis, & ardua fuit, & periculum erat, ne inter Episcopum, in cujus odium, seu contemptum ea cessatio à divinis imposita fuit, scandalum, & perplexitas oriretur, qui videri poterat simul esse Judex, & actor, si cognosceret in propria causa, ideo meritò statutum fuit, ut in ea Metropolitanus auctoritate Apostolicâ tanquam delegatus Papæ procederet; itaque efficaciùs illa expediretur. Gloss. hîc V. Super hoc delegatus; & ibid. Jo. Andr. n. 7. quæ delegatio cùm sit facta à Lege, seu Canone, non exspirat, etiam re integrâ, morte mandantis, seu delegantis, sicut exspirat illa, quæ fit ab homine; quia lex non moritur, sed semper durat, donec revocetur. Innocent. hîc n. 4. Abb. n. 1. in fine. Sed neque in proposito casu eligi possunt arbitri, qui de illa cognoscant, quia hîc irrogata fuit injuria Episcopo; & agebatur criminaliter ad pœnam, in causa autem criminali arbitri assumi non possunt. Gloss. hîc V. Super hoc delegatus; in fine, & Abb. n. 2. de quo mox plura.

XXVIII. Assertio 5. Quintus casus exceptus est, si causa criminalis agitetur inter Episcopum, & Clericum ejus subditum; tum enim ea deferri debet ad Concilium provinciale; in quo Archiepiscopus præsidet, ut colligitur ex c. 2. in fine. caus. 9. q. 3. et c. 1. caus. 6. q. 2. et c. Sicut; 25. de accusat. & tradit Gloss. in c. Pastoralis; 11. V. Exceptis; h. t. Hostiens. in summ. V. Crimen; eodem. Sylvest. V. Archiepiscopus; q. 1. casu 6. nam Concilium provinciale jurisdictionem habet in omnes Provinciales, sicut Concilium generale in omnes Christianos. Neque verò tali casu locus est arbitris, in quos partes compromittant, c. Causa; 9. de in integr. restit. Aliud verò dicendum est, si causa civilis inter Episcopum, & Clericum suum orta sit, tum enim Arbitri, partium consensu eligendi sunt, c. Si Clericus; 46. caus. 11. q. 1. ubi Gloss. V. Arbitros rationem reddit, quia Metropolitanus non est Judex Clerici, qui est subjectus Suffraganeo: hic coram Episcopo potest conveniri, cùm hic non possit esse simul actor, & judex: potest

tamen ab Episcopo Clericus subditus, quo cum ipse controversiam habet, compelli ad eligendum arbitros. Gloss. in cit. c.Si Clericus; & Gloss. in c.Irrefragabili; 13. §. Cæterùm; V.Super hoc delegatus.

Verùm, si Concilium provinciale longo tempore non celebretur (sicut apud nos in Germania ab hominum memoria nulla Synodus Provincialis habita fuit) neque in Provincia ab Urbe remota sit Legatus Apostolicus; tunc, si Clericus criminaliter accuset suum Episcopum, vel contrà Episcopus Clericum non exemptum, à quo injuria, vel damno injusto affectus est, certè alius Judex in tali causa adiri non potest, quàm Archiepiscopus, quippe cùm ipse Episcopus in causa propria non possit esse judex: neque ad Arbitros in causa criminali consuetum sit confugere; cùm ea majores Judices exigat; neque etiam Papa, ob quamvis causam inter Episcopum, ac subditum, adiri possit, vel debeat, ita tamen, ut ob allatam, & probatam probabilem causam, Archiepiscopus recusari, & ab eo ad Papam appellari possit. Imola in c. Pastoralis; 11. n.10.h.t. & ibid. Laym. n. 1.& de jurisd. ordin.concl. 81. Idque confirmatur ex eo, quia, cùm Archiepiscopus, secundùm SS. Canones, sit Judex ordinarius totius Provinciæ suæ, ejúsque jurisdictio, quoad exercitium erga subditos Suffraganeorum, potissimùm sit suspensa in gratiam eorundem Suffraganeorum; ideo, si Episcopus ipsemet id petat, vel res ipsa exigat, ut Archiepiscopus talem causam cognoscat, consequens est, ut ea ad eundem tanquam proximum Superiorem devolvatur, alioqui enim Ecclesiasticis personis non esset satis prospectum in judicijs criminalibus. Layman. c. l.

XXIX. Assertio 6. Sextus casus exceptus est, si Episcopus sit negligens in exercenda jurisdictione, & officio suo, tum enim ejus potestas devolvitur ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum, secundùm plurium Doctorum sententiam, ut tradit Gloss. in cit. c. Pastoralis; V.Exceptis; h.t. Hostiens. in summ. §. Sunt autem distinctæ; V. Deses Præsul, eodem, & alij ferè communiter. Verùm probabilius est, Archiepiscopum non posse supplere negligentiam, ac defectum Episcopi, nisi in casibus jure expressis, arg. cit. c. Pastoralis; ubi dicitur, quòd Archiepiscopus in subditos Coëpiscopi nullam jurisdictionem habet, exceptis quibusdam articulis. Abb. ibid. n.10.&12. Ratio est, quia, cùm versemur in materia prohibitoria, eo ipso, quòd Archiepiscopo jurisdictio in casu aliquo erga subditos Episcopi Suffraganei concessa non reperitur, prohibita censeri debet, c. 1. de suppl. neglig. Prælat. in 6. nullibi autem reperitur expressum, quòd Archiepiscopus, si Suffraganeus Episcopus sit negligens in suo officio, possit exercere jurisdictionem in subditos illius. Quamquàm in casu negligentiæ, si Episcopus jurisdictionem exercere negligat, Archiepiscopus eundem mandatis, ac censuris compellere possit, ad justitiam administrandam, & officium præstandum. Laym. de jurisd. ordin. conclus. 80. Non obstat text. in c. Cùm simus; 3. caus. 9. quæst. 3. quia loquitur in casu speciali, quando nempe Episcopus est negligens in constituendo generalem Oeconomum in sua Ecclesia, quod non debet extendi ad omnem alium casum negligentiæ commissæ ab Episcopo, contra regulam traditam in cit. c. Pastoralis; in princ. quod solùm in certis casibus specialiter exceptis Archiepiscopus jurisdictionem habeat in subditos Coëpiscoporum. Abb. ibid. n.10. Non obstat etiam c.Quanto; 7.h.t. quia loquitur de Archiepiscopo tanquam Ordinario Episcopo illius loci; vel in casu illius c. factum, seu delictum, erat notorium, quia Regulares existentes in Provincia Archiepiscopi, extra propriam ejus Diœcesin, discurrebant per Curias Principum, quod non poterat non esse notorium: Archiepiscopus autem notoria delicta totius Provinciæ punire potest, c. 1. §. Notoria; de censib. in 6. Abb. in cit. c.Quanto; n. 6. & in cit. c. Pastoralis; n. 10.

Plures casus, in quibus jurisdictio in subditos Suffraganeorum devolvitur ad Archiepiscopum, recenset Gloss. in cit. c. Pastoralis; V. Exceptis; h. t. Hostiens. in summa. §. Sunt autem distinctæ; eodem tit. Quaranta. cit. §. Archiepiscopi auctoritas.

XXX. Cæterùm, quod dictum est de Archiepiscopis, extendendum etiam est ad Primates, ac Patriarchas, qui jurisdictionem quoque Episcopalem, & ordinariam habent in omnes Metropolitanos, seu Archiepiscopos sibi subjectos: nam sicut plures Episcopi sunt sub uno Archiepiscopo, seu Metropolitano; ita plures Metropolitani sunt sub uno Primate, seu Patriarcha, ut colligitur ex c. 1. dis. 99. Abb. in c. Duo; 9. n. 1. h. t. sicut ergo Metropolitani, spectato Jure communi, non possunt exercere jurisdictionem in subditos Suffraganeorum Episcoporum: ita nec Primates, aut Patriarchæ erga subditos Archiepiscoporum, adeóque neque causas eorum cognoscere possunt; ut constat ex c. Duo simul; 9. h. t. Nam quia Patriarcha Hierosolymitanus Clericos „ Archiepiscopi Turonensis conquerentes de suis E- „ piscopis compellebat coram se in judicio agere, & „ respondere: cùm tamen ipsi parati essent coram „ Archiepiscopo Turonensi, tanquam Metropolita- „ no suo, in judicio comparere: dictus Archiepisco- „ pus de hoc questus est apud Papam Innocentium III. „ qui respondit: cùm sit in SS. Canonibus definitum „ (c. Nullus; 7. et c. Conquestus; 8. caus. 9. q. 3.) Pri- „ mates, vel Patriarchas, nihil juris præ cæteris (Me- „ tropolitanis in subditos Archiepiscoporum) habe- „ re, nisi quantum eis SS. Canones concedunt, ut, si „ causa per appellationem ad Patriarcham sit delata: „ vel antiqua, seu diuturna consuetudo (legitimè præ- „ scripta. Gl. hîc V. Consuetudo) vel speciale Apo- „ stolicæ Sedis privilegium, sive illud ipsi Ecclesiæ, si- „ ve personæ sit concessum. Quare si Clerici Turo- „ nenses coram Archiepiscopo, seu Metropolitano „ suo juri stare noluerint, compelli non debent coram „ Patriarcha judicium subire. Ubi subintelligi de- „ bet, *maximè*, nam etsi nollent coram Archiepiscopo „ judicium subire, ab eo compelli possunt, nisi ipse consentiret, juxta c. Significâsti; 18. de foro compet. Gloss. hîc V. Voluerunt.

Ex quo patet, quòd tres sunt modi, quibus jurisdictio ordinaria acquiri potest, vel per legem, seu Canonem: vel per diuturnam, & antiquam consuetudinem, vel per speciale privilegium Papæ; idque vel concessum Ecclesiæ, seu dignitati Ecclesiasticæ, vel personæ, seu Prælato ipsius Ecclesiæ, Imol. hîc n. 1. & Abb. n. 1. not. 3.

XXXI. Ubi

XXXI. Ubi præterea norandum, hoc esse discrimen inter Patriarcham, & Primatem, quòd omnis Patriarcha etiam Primas dici possit, seu primæ, ac primatiæ Sedis Episcopus, ut colligitur ex c. 1. cit. dis. 99. non tamen vice versâ, omnes Primates Patriarchæ appellari possunt, quia Patriarchæ majoris sint dignitatis, & honoris. Jo. Andr. in cit. c. Duo; num. 8. Durand. in spec. tit. de jurisdict. omn. judic. n. 8. cujusmodi quatuor sunt, Antiochenus, Alexandrinus, Constantinopolitanus, Hierosolymitanus, c. Antiqua; 23. de privileg. Alij verò Patriarchæ sunt minùs Principales: & de his rectè intelligitur, quod dicitur, inter Patriarcham, & Primatem diversitatem esse in nomine, sed dignitatem eandem, cit. c. 1. dis. 99. Gloss. in cit. c. Duo; V. Patriarchas. Barb. de offic. & potest. Episc. tit. 1. c. 6. n. 7.

§. III.

Alia nonnulla quæstiones circa jurisdictionem, & potestatem Archiepiscopi, seu Metropolitani proponuntur, & resolvuntur.

XXXII. Quæritur 1. An, & quâ ratione Archiepiscopus possit excommunicatum ab Episcopo Suffraganeo absolvere? Resp. Etsi Metropolitanus possit excommunicatum à Coëpiscopo, si ab eo ad ipsum appellatum sit, absolvere, c. Per tuas; 40. de sentent. excommun. c. Venerabilibus; 7. §. Porrò; eodem in 6. quia per appellationem jurisdictionem acquisivit, cùm causa in eum translata sit, accessorium autem sequitur principale. Suar. dis. 7. de censur. sec. 2. num. 32. ut tamen id licitè fiat, servari debet modus à jure præscriptus, qui colligitur ex c. Ad reprimendam; 8. h. t. ubi decernitur: si Episcopus Diœcesanum sibi subditum excommunicavit, etiam alij Episcopi, ipséque Metropolitanus ipsum pro excommunicato habere debent: sicut enim ipsi sententias à se latas in subditos inviolabiliter observari volunt; ita etiam canonicè latas ab alijs sententias, ac censuras, & ipsi observare debent, & facere à subditis suis observari. Si verò excommunicatus ab Episcopo de injusta excommunicatione apud Archiepiscopum conqueratur, is non debet ordinariè eundem absolvere, sed Coëpiscopo deferens, remittere excommunicatum ad excommunicatorem, ut ab eo, secundùm Ecclesiæ formam, absolvatur, quia sententia excommunicationis (vel alterius censuræ) per appellationem non suspenditur. Si verò Episcopus excommunicatum absolvere recuset, Archiepiscopus eundem absolvat, recipiendo priùs ab eo juratoriam cautionem, quòd Episcopo, eò propter quòd excommunicatus fuit, competentem satisfactionem præstare velit: nisi legitimè constiterit, eum injustè excommunicatum fuisse. Quòd si excommunicatus satisfacere contempserit, eâdem, quâ antè tenebatur, excommunicationis sententiâ, Archiepiscopus eum iterum obstringet, remotâ appellatione.

XXXIII. Notandum 1. Excommunicatus in uno loco, ubique pro excommunicato habendus est, quia excommunicatio afficit personam, eámque comitatur, sicut lepra leprosum. Abb. hîc num. 2.

Notandum 2. Etsi sententia excommunicationis, vel alterius censuræ non suspendatur per appellationem, quia secum trahit executionem, sive statim privat hominem communibus bonis Ecclesiæ, c. Pastoralis; 53. §. Verùm; de appell. Gloss. hîc. V. Suspendatur: per illam tamen causa devolvitur ad Superiorem, ad quem appellatum est, ut ipse cognoscat, justéne, an injustè talis fuerit excommunicatus, & an absolvendus sit, nécne? Abb. hic num. 8. & 9. Verùm de hoc plura suo loco.

Notandum 3. Etsi per appellationem à sententia excommunicationis, vel alterius censuræ, causa devolvatur ad Superiorem, potest tamen nihilominus Judex, à quo appellatum est, absolvere appellantem ab eo excommunicatum, quia is jurisdictionem ordinariam, quam habebat, non amisit, sed tantùm impeditam habet, seu suspensam, ut nihil agere possit, quòd effectum appellationis impedire possit: conferre autem absolutionem non impedit effectum appellationis, sed potiùs juvat ad illam meliùs prosequendam. Suar. cit. dis. 7. sec. 2. num. 33.

Notandum 4. Quod dictum est, Metropolitanum ordinariè non debere excommunicatum ab Episcopo Suffraganeo absolvere, sed ad excommunicatorem remittere, tametsi ab ipso sit appellatum, id limitari debet 1. Nisi constiterit, appellantem injustè fuisse excommunicatum ab Episcopo, ut patet ex cit. c. Ad reprimendam; ad quod cognoscendum excommunicator Episcopus citari debet, ut eo præsente, de injustitia excommunicationis cognoscatur, ut tradit Gloss. in c. Sacro; 48. V. Constiterit; de sentent. excommun. & sumitur ex c. Romana; 3. §. Sententias; de appell. in 6. 2. Si Episcopus, qui excommunicavit, absolvere nolit; tunc eum Archiepiscopus absolvet, juxta cit. c. Ad reprimendam. 3. Si periculum sit in mora, cit. c. Sacro; ibi: *si absque periculo moræ potest*. Abb. hîc n. 3.

Notandum 5. Excommunicatus, antequam absolvatur in foro externo, præstare debet cautionem saltem juratoriam de satisfaciendo, modò non sit suspectus de violatione juramenti; tunc enim exigenda foret ab eo cautio idonea per fidejussores. Abb. hîc num. 4.

Notandum 6. Si absolutus ab excommunicatione, præstitâ cautione de satisfaciendo, postea nolit satisfacere, non reincidit in priorem excommunicationem ipso facto, sed debet iterum excommunicari, prout sumitur ex cit. c. Ad reprimendam; In fine. Abb. ibid. n. 4. not. ult. ubi addit, id fallere in casibus, qui habentur in c. Eos qui; 22. de sentent. excomm. in 6.

XXXIV. Quæritur 2. An non obstante mandato Papæ dato Ordinario, ut subditos suos corrigat, possit ab ipso appellari ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum? Resp. Affirmativè, ut constat ex c. Licèt; 12. h. t. ubi habetur, quòd Innocentius III. mandavit Episcopo Parisiensi, ut tam in Religiosos, quam

» quàm Clericos seculares suæ jurisdictioni subjectos, qui multa, & gravia crimina committere dicebantur, inquirat, eósque, quos deliquisse deprehenderit, juxta Canonicas Sanctiones corrigat, ac puniat, appellatione remotâ, & quæ ad morum reformationem pertinere videntur, statuat. Quare Episcopus Parisiensis dicebat, quòd nullus ex suis subditis ad Archiepiscopum Senonensem tanquam Metropolitanum possit appellare, cùm in mandato Papæ appellatio fuerit prohibita. Consultus super hoc Papa, is respondet, se nec voluisse, nec debuisse per mandatum hujusmodi jurisdictioni Archiepiscopi derogare, quò minùs ad ipsum, tanquam Metropolitanum à sententia, aut gravamine Episcopi appellari possit, in casibus alioquin jure concessis (quia v.g. Episcopus inquisitionem instituit super criminibus, non præcedente infamatione, vel non citavit illum, contra quem instituta est inquisitio, vel non servatâ debitâ formâ inquisitionis. Gloss. hic V. Appellare;) quia tali casu non censetur Episcopus constitutus delegatus Papæ, sed excitata ipsius jurisdictio ordinaria, ut procedat in causa tanquam Judex ordinarius. Ratio dubitandi fuit, quia, si in casu hujus c. Episcopus tanquam delegatus Papæ processisset, vel inquisivisset, tum ab eo non ad Metropolitanum, sed ad Papam delegantem appellari debuisset, c. Super; 27. §. Porrò; de offic. deleg. Gloss. hic V. Tanquam delegato. Sed quia Episcopo à Papa mandata fuerunt ea, quæ ad Ordinarium ejus officium pertinent, videlicet, ut inquirat, ac puniat crimina Clericorum secularium sibi subjectorum, & Regularium non exemptorum; ideo censeri debet, ipsum non esse constitutum delegatum, sed Papam solùm voluisse eum instruere, & commonere ad præstandum officium suum Ordinarium, adeóque vi hujus mandati, Episcopus non potuit procedere, ut delegatus, cùm ex eo non habeat jurisdictionem delegatam. Gloss. hic V. Mandati; nisi ex adjunctis appareat, aliam fuisse mentem, seu intentionem Papæ. Innocent. hic num. 1. & Abb. num. 3. Imol. n. 8. & dictum supr. n. 10.

XXXV. Ubi præterea notandum 1. Si in rescripto, seu mandato Apostolico adjecta sit clausula, *appellatione remotâ*, ut in casu hujus c. tum ea intelligi debet, secundùm naturam ejus, cui adjicitur, ut, si prohibeatur appellatio à correctione Superioris, id intelligi debet, nisi modus in corrigendo excedatur, quia aliàs, qui legitimè corrigit, non gravat. Gloss. hic in notat. & V. Interclusum. Abb. num. 1. & 2. neque etiam per hujusmodi clausulam prohibetur, quò minùs ab inferiore Judice ad Superiorem, v. g. ab Episcopo ad Metropolitanum, in alijs casibus, in quibus jure concessa est appellatio, appellari valeat, ut patet ex cit. c. Licèt; ibi: *In inquisitionibus ab eodem Episcopo, non tanquam delegato, sed tanquam Ordinario faciendis*, & infrà ibi: *Tanquam ad Metropolitanum appellari valeat*, h. t. neque enim in dubio censetur Papa velle per suum mandatum alicui præjudicium inferre. Gloss. magna hic in fine.

Notandum 2. Non tantùm in causis civilibus, sed etiam in criminalibus ab Episcopo appellari potest ad Archiepiscopum, sive procedatur per viam accusationis, sive per viam inquisitionis. Abb. in cit. c. Licèt; n. 3. not. ult. h. t.

Notandum 3. Si Episcopus per errorem existimans, se, vi mandati Apostolici, esse constitutum delegatum Papæ, cùm tamen is noluerit causam delegare, sed solùm excitare jurisdictionem Episcopi ordinariam, ut in casu cit. c. Licèt; procedat, ut delegatus, processus, & acta ipsius sunt omnino irrita; quia potestate ordinariâ, quâ potuisset, noluit procedere: potestate verò delegatâ, quâ voluit, non potuit procedere, cùm ea non fuerit illi, vi hujus mandati, commissa, seu concessa, arg. c. Cùm super; 23. de offic. deleg. Abb. in cit. c. Licèt; n. 6.

XXXVI. Quæritur 3. In quo loco Archiepiscopus exercere possit jurisdictionem suam erga subditos Suffraganeorum? Resp. De hoc agitur in c. Ut litigantes; 5. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. » ut litigantes à laboribus, & expensis releventur, » statuit, ne Archiepiscopus causas subditorum Coëpiscopi, seu Suffraganei, quæ per appellationem, » vel aliàs jure Metropolitano ad ipsum delatæ sunt, » alibi cognoscere, aut cognoscendas committere, » seu delegare possit, quàm in propria sua Civitate, vel Diœcesi, vel in illa eâdem Diœcesi, ex » qua causæ illæ sunt profectæ, ac devolutæ: nisi aliud per consuetudinem hac in re sit introductum. »

Ex quo patet, quod Legatus Sedis Apostolicæ ad plures Provincias destinatus, in hoc etiam plus juris, ac potestatis habet, quàm Archiepiscopus, qui plures sub se Diœceses habet, quòd ille in quovis loco Provinciarum, causas per se, vel per alium cognoscere possit, sive causas unius Provinciæ in alia, c. Novit; 7. de offic. Legat. At verò Archiepiscopus ordinariè non potest cognoscere causas subditorum Suffraganei sui, extra propriam Diœcesin, in Coëpiscopi Diœcesi, nisi ex ea ad ipsum sint devolutæ, quia Archiepiscopo nõ competit exercitium jurisdictionis, præterquam in casibus jure ipsi concessis, c. Pastoralis; 11. in princ. h. t. Ancharan. in cit. c. Ut litigantes; not. 2.

XXXVII. Etsi verò regulariter, & jure Ordinario, Archiepiscopus non possit in qualibet Diœcesi suæ Provinciæ causas cognoscere: excipi tamen debet 1. Nisi aliud consuetudine sit receptum, cit. c. Ut litigantes; in fine: modò ea sit legitimè præscripta, scilicet spatio 40. annorum, quia sicut ad consuetudinem contra Jus Canonicum inducendam, requiritur tempus 40. annorum, ita etiam, quando est consuetudo contra rationem in jure expressam. Gloss. hic V. Statuimus; junct. Gloss. margin. Excipitur 2. Nisi partes litigantes consentiant, ut in alio loco, seu Diœcesi causa cognoscatur per Archiepiscopum, vel delegatum ipsius, quàm ex qua, & ad quam devoluta est, quia, cùm hoc jus sit in favorem litigantium introductum, possunt illi renunciare, c. Ad Apostolicam; 16. de Regular. in 6. Gloss. hic V. Expensis; arg. c. Statutum; 11. §. In nullo; de rescript. in 6. dummodo etiam accedat Episcopi, seu Ordinarij illius Diœcesis, in qua causa tractatur, consensus. Gloss. cit. loc. cùm alioqui Episcopus non possit ingredi Diœcesin sui Suffraganei, ut aliquid ibi agat, vel judicet, nisi in casibus jure permissis, c. 1. h. t. in 6. Sufficit autem probabiliter tacitus

citus consensus Ordinarij loci, si id sciat, & non contradicat, seu prohibeat, cùm posset, quia juri suo, sive expressè, sive etiam tacitè renunciare potest. Ancharan. hic not. 3. & Franc. num. 3. & num. 4. in fine. His addendum, quòd sæpe ob causæ mediocritatem, & itineris longinquitatem, causæ appellationum non possint cognosci in Curia Metropolitana, ideòque in Diœcesi litigantium per delegatum expediendæ sint, arg. l. Non potest; 26. C. de appellat. Ancharan. in cit. c. Ut litigantes; not. 1. h. t. in 6.

SECTIO III.

DE JURISDICTIONE, officio, & potestate Episcopi.

XXXVIII. Episcopus in Diœcesi sua ordinariam jurisdictionem generalem obtinet, c. 1. h. t. c. Cùm Episcopus; 7. eodem in 6. habet enim illam à lege, seu Canone, & ad universitatem causarum, adeòque ordinariam, ut notant DD. in cit. c. 1. h. t. Et quidem, non solùm in Clericos seculares, & Regulares, nisi specialiter à jurisdictione Episcopi sint exempti; sed etiam in Laicos in causis spiritualibus, & mixtis, id est, ijs, quæ sunt utriusque fori, tam Ecclesiastici, quàm secularis, c. Cùm sit; 8. c. Ex tenore; 11. de foro compet. Nomine autem Episcopi, cui ordinaria jurisdictio competit, intelligi debet, qui electus, aut nominatus, & confirmatus est, etsi consecratus non sit, c. Transmissam; 15. de elect. Sed & quilibet Prælatus exemptus, sive Regularis, sive secularis, qui in subditos suos quasi Episcopalem jurisdictionem exercet, est Judex ordinarius in territorio suo. Molin. tract. 5. de justit. disp. 8. num. 6. ex communi.

§. I.

An Episcopis potestas jurisdictionis suæ competat immediatè ex Iure Divino, an verò ex Iure humano, seu Ecclesiastico?

XXXIX. Sensus hujus quæstionis est, an Episcopi potestatem jurisdictionis immediatè accipiant à Christo, an verò ab Ecclesia, ejúsque Capite Romano Pontifice? Priorem sententiam tenent Petrus Sotus, & plures alij DD. apud Azor p. 2. Instit. lib. 3. cap. 30. quæst. 13. cujus rationes, & fundamenta infra afferentur. Verùm opposita sententia est verissima, & hodie communis Theologorum, & Canonistarum, quam tenet Turrecremata in c. 1. dist. 22. Azor c. l. Molina tract. 4. de justit. disp. 4. num. 1. & 2. Barbos. p. 1. de offic. & potestat. Episc. tit. 1. c. 1. num. 18. & seqq. & novissimè Fagnan. in c. 1. num. 30. & seq. h. t. & alij apud ipsos citt. nam, licèt ipsum Episcopale munus, seu officium, ejúsque jurisdictio ordinaria sit à Christo instituta in generali, adeóq; non sit temporalis gubernandi potestas à Republ., vel Magistratu humano, & civili instituta, sed spiritualis, ac divina, à Christo instituta in genere: si tamen consideretur Episcopalis jurisdictio, ipsúmque Officium Episcopale, prout in particulari huic, vel illi subjecto confertur, respectu horum, vel illorum subditorum, ut sic ejus jurisdictio immediatè derivatur, & confertur à Romano Pontifice, tanquam Vicario Christi, & summo universalis Ecclesiæ Pastore, ac Successore Petri, cui à Christo dictum est, *pasce oves meas*, Joann. 21. à quo tota jurisdictio, tam in conscientiæ, quàm in externo foro in reliquas Ecclesiæ Potestates, ut in Patriarchas, Episcopos, omnes Prælatos Religionum, & in quoscunque alios Judices, ac Superiores Ecclesiasticos derivatur.

Idque probatur 1. Ex pluribus antiquis Canonibus, in quibus dicitur, quòd Ecclesia Romana sit prima, quæ ita reliquis Ecclesijs vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, c. Qui scit; 12. caus. 2. quæst. 6. 2. Quòd omnes Patriarchales, Metropolitanas, Episcopales Ecclesias instituit Romana Ecclesia, c. Omnes; 1. dist. 22. 3. Quòd Apostolica Sedes est cardo, & caput omnium Ecclesiarum à Domino constituta, à qua omnes Ecclesiæ reguntur, sicut cardine ostium regitur, c. Sacrosancta; 2. dist. cit. 4. Nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerunt Sacerdotes, & ab Ecclesia Romana eos principium accepisse, c. Quis nesciat; 11. dist. 11. 5. Ecclesiæ particulares comparantur ad Ecclesiam Romanam, sicut radij ad solem, rami ad radicem, rivuli ad fontem, c. Loquitur; 18. caus. 24. quæst. 1. Unde evidenter infertur, quòd omnes Ecclesiæ particulares, ab Ecclesia Romana, ejúsque Capite Romano Pontifice proximè sumant originem, & omnem potestatem jurisdictionis. Turrecremata c. l. num. 2.

Probatur 2. Ratione S. Thom. 2. 2. quæst. 39. art. 3. si potestas jurisdictionis Episcopalis immediatè esset data à Christo, non posset Episcopis auferri ab Ecclesia, vel S. Pontifice, sicut potestas Sacramentalis, seu Ordinis non potest auferri, quia confertur per consecrationem, per quam imprimitur animæ character indelebilis, ac proinde immediatè confertur, & accipitur à Christo: atqui potestas jurisdictionis Episcopis auferri potest ab Ecclesia, vel Summo Pontifice, ut patet in Episcopo excommunicato, suspenso, degradato, deposito, hæretico, vel schismatico: ergo falsum est, potestatem jurisdictionalem Episcoporum immediatè conferri, vel accipi à Christo. Azor cit. c. 30. quæst. 13.

Confirmatur, quia Romanus Pontifex solus per se, vel per alios, sua auctoritate, & consensu, Episcopos creat, designat, eligit, instituit, transfert, & deponit, seu amovet, & eorum potestatem auget, vel restringit: ipse Diœceses erigit, dividit, ampliat, minuit, quod est evidens signum, Episcopos omnes jurisdictionem proximè accipere, & obtinere à Papa. Azor c. l. Barbos. c. l. n. 27.

XL. Objicitur 1. Illud Actor. 20. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo Spiritus S. vos posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI.* Respondetur: Episcopos esse à Spiritu S. constitutos in particularibus Ecclesijs, non immediatè, sed mediante jurisdictione, quæ singulis tribuitur proximè à Papa, sicut etiam illi Episcopi, de quibus ibi loquitur S. Paulus, erant à Spiritu S. positi; non autem proximè, sed per ipsos Apostolos, qui illis jurisdictionem dederant: sic, quod Ecclesia facit, vel præcipit, dicitur Spiritus S. facere, non proximè, sed mediante Ecclesiâ; quomodo etiam idem S. Paulus ad Ephes. 4. dicit: DEUM posuisse quosdam Apostolos, alios Doctores, alios Pastores, usque ad consummationem seculi; & tamen non omnes Doctores, aut Pastores ponit DEUS immediatè per seipsum, sed per Vicarium suum, scilicet Papam. Azor c. l.

Objicitur 2. Episcopi successerunt in locum Apostolorum, c. In novo; 2. dis. 21. & tradit Concil. Trident. Sess. 23. cap. 4. sed Apostoli immediatè à Christo acceperunt omnem potestatem jurisdictionis: ergo etiam censeri debet Episcopis, eorum Successoribus, ab eodem immediatè esse concessam jurisdictionem. Respondetur: Inprimis plures aiunt, Apostolos non immediatè accepisse jurisdictionem à Christo, sed à Petro, juxta c. Ita Dominus; 7. dis. 19. & fusè probat ibidem Turrecrem. Deinde negatur conseq. quia ex eo, quòd Christus in prima Ecclesiæ fundatione immediatè dedit Apostolis potestatem jurisdictionis, non rectè infertur, ergo etiam postea in propagatione Ecclesiæ immediatè eandem potestatem dat alijs Episcopis, qui non sunt Apostoli, & non mediante Vicario suo Generali: sicut non sequitur, in prima creatione mundi, cœli, & elementa, ac partes principales mundi immediatè à Deo facta fuerunt, ergo etiam in propagatione mundi omnia immediatè fiunt à Deo, non mediantibus causis secundis. Turrecrem. c. l. & in cit. c. Omnes; num. 3. dis. 22.

Ubi notandum est discrimen inter potestatem jurisdictionis à Christo immediatè concessam Petro, & cæteris Apostolis: nam Petrum sibi substituit Vicarium, ipsique dedit potestatem per totum orbem instituendi, & creandi Episcopos omnium Ecclesiarum, quæ cùm data sit, ratione officij Vicariatûs, velut ordinaria, & perpetuò duratura, etiam ad Successores Petri transit. At verò cæteri Apostoli acceperunt quidem à Christo immediatè etiam potestatem fundandi Ecclesias, & constituendi Episcopos per totum orbem, sed tanquam personale privilegium ea potestas data fuit Apostolis, ideòque ipsis decedentibus, exspiravit, nec ad Successores Episcopos transijt, quia ipsi non successerunt Apostolis in dignitate Apostolatûs, cui illa potestas annexa fuit, sed solùm in officio Episcopatûs; & quamvis etiam primi Episcopi, qui Apostolis successerunt, & à quibus in certis Ecclesijs sunt constituti, ab ijsdem acceperint jurisdictionem ordinariam, tamen post mortem eorum, Petro, vel ejus Successoribus subjectam. Azor cit. quæst. 13. §. Dices. Barb. c. l. num. 31. & seqq.

Verùm ulteriùs instari potest, Episcopi etiam potestatem Ordinis non accipiunt immediatè à Deo, quia Deus nullum Episcopum immediatè per se ipsum ordinat, vel consecrat, ergo quoad hoc, nulla est differentia inter potestatem Ordinis, & jurisdictionis. Respondetur: Cùm datur potestas Ordinis, ea datur solùm, mediante ordinatione, seu consecratione, vel ordinante, seu consecrante, per quem velut ministrum, seu instrumentum Dei, potestas Ordinis confertur, ideóque censetur adhuc immediatè à Deo dari, neque auferri, minui, vel restringi potest. Sed cùm confertur potestas jurisdictionis, illa confertur, mediante personâ Papæ, qui non præcisè ut instrumentum Dei, sed tanquam Vicarius Christi omnem jurisdictionem Ecclesiasticam alijs Ecclesiæ Ministris communicat, ideóque non censetur proximè dari à Christo, sed à S. Pontifice, qui jurisdictionem Episcopi minuere, vel omnino tollere potest. Azor c. l. in 2. object.

Porrò ex eo, quòd Episcopi vocantur Legati, Vicarij, vel Ministri Christi, non sequitur, eos immediatè à Christo jurisdictionem accipere, sed mediante S. Pontifice, cujus non sunt Vicarij pro arbitrio ipsius revocabiles, sed sunt Judices ordinarij à summo Vicario Christi ex ejus mandato constituti. Azor c. l. in object. 3.

§. II.

De duabus Legibus, iurisdictionali, & Diœcesana, in quibus totum ius, seu officium, & potestas Episcopi consistit.

De his agitur in duobus Capitulis h. t. nam quædam spectant ad officium Episcopi, ex lege jurisdictionis, ad quam omnes Ecclesiæ, seculares, & Regulares, quæ speciali privilegio non sunt exemptæ, obligantur, c. Monasteria; 17. caus. 18. quæst. 2. quædam ex lege Diœcesana, à qua omnia Monasteria, etiamsi aliàs jurisdictioni Episcopi sint subjecta, regulariter ipso jure sunt exempta. Gloss. in c. Dilectus; 18. V. De lege jurisdictionis; h. t. & ex infrà dicendis patebit.

XLI. Et inprimis quidem in c. Conquerente; 16. h. t. decernitur, & declaratur, quæ sint jura Episcopalia: Nam, cùm Episcopus Assisinatensis ex » quibusdam Capellis, seu Ecclesijs Parochialibus » cuidam Monasterio S. Benedicti incorporatis, præ- » ter alia jura Episcopalia, etiam procurationes, ra- » tione visitationis, exigeret: Oeconomus Monaste- » rij proposuit, Capellas illas ad has exactiones præ- » standas non sufficere, & petijt specificari, quæ- » nam, ratione juris Episcopalis, ex illis deberentur: » quibusdam verò specificatis, lis inter partes le- » gitimè fuit contestata. Quare Papa Honorius » III. statuit, & declaravit, Episcopo in Ecclesijs Pa- » rochialibus suæ Diœcesis, & Capellis etiam ad Mo- » nasteria spectantibus, competere canonicam obe- » dientiam, subjectionem, & reverentiam, institutio- » nem, & destitutionem in beneficijs, correctionem, »

&

» & reformationem morum, censuram Ecclesiasticam, jurisdictionem quoque omnium causarum ad forum Ecclesiasticum de jure spectantium: pœnitentias, collationem omnium sacrorum, quæ ab Episcopo sunt recipienda, Synodum, & exactionem Synodatici, seu Catbedratici, videlicet duorum solidorum: quartam decimarum, & mortuariorum; visitationem quoque annuam: ita tamen, ut procurationis nomine plus non exigatur, nisi quantum præstare poterunt, pensatis earundem Ecclesiarum, seu Capellarum facultatibus; ne plus in procurationibus, quàm cæteræ Capellæ ejusdem Diœcesis graventur. Et istis juribus in prædictis Ecclesijs Episcopus sit contentus, nec amplius exigat, præter moderatum auxilium, sive subsidium, quod juxta formam præscriptam à Concilio Lateranensi (in c. Cùm Apostolus; 6. de censib.) cum charitate postulandum est, si manifesta, & rationabilis causa extiterit. Hinc patet, In quibus tum lex jurisdictionalis, tum lex Diœcesana Episcopi consistat: quibus addi debet absolutio, dispensatio, indulgentia, de quibus omnibus infrà in §.§. seqq. agetur.

XLII. Notandum hîc 1. Ecclesiæ Parochiales; seu Capellæ, etsi Monasterio subjectæ, seu incorporatæ sint, tenentur nihilominus ad jura Episcopalia, sicut aliæ Ecclesiæ seculares: nisi Monasterium sit exemptum, etiam quoad Capellas ipsi subjectas, & incorporatas: vel nisi aliàs ex privilegio Sedis Apostolicæ, vel legitimâ præscriptione acquisivisset jura Episcopalia in illis Ecclesijs, uti potest, juxta c. Audiiis; 15. et c. Cùm olim; 18. de præscript. Abb. hîc not. 2.

Notandum 2. Tametsi Monasteria regulariter non obligentur ad ea, quæ ad legem Diœcesanam pertinent, ob favorem Religionis, c. 1. quæst. 1. c. Inter cætera; 8. quæst. 3. caus. 10. & ibi Gloss. V. Solutionis; c. Cùm pro utilitate; 34. caus. 16. quæst. 1. c. Quàm sit; 5. in fine, junctâ Gloss. V. Juribus; caus. 18. q. 2. c. Dilectus; 18. & ibi Gloss. V. De lege jurisdictionis; h. t. ratione tamen Capellarum, sive Parochiarum secularium; quæ ipsis incorporatæ, nec exemptæ sunt, eidem legi subjiciuntur. Gl. fin. in cit. c. Dilectus; & sumitur ex c. Sanè; 6. caus. 16. q. 2. secus est, si essent Capellæ regulares, in quibus habitant Monachi, seu Regulares, tales enim Capellæ gaudent privilegio Monasteriorum, & Monasteria dici possunt. Abb. hîc n. 1. in notat.

Notandum 3. Episcopus, ultra jura Episcopalia in jure expressa, non potest aliquid exigere ab Ecclesijs sibi subjectis, nec à Clericis subditis petere servitia in jure non expressa, vel collectas eis imponere, c. Quia cognovimus; 6. caus. 10. q. 3. præter moderatum subsidium charitativum. Abb. hîc not. 3.

Notandum 4. Omnes Clerici, sive seculares, sive Regulares non exempti, tenentur ad præstandam Canonicam obedientiam Episcopo tanquam Judici, parendo mandatis ejusdem, & subjectionem, tanquam Domino, & reverentiam, tanquam Patri, cit. c. Conquerente; h. t. & ibid. Abb. n. 2.

» XLIII. Præterea in c. Dilectus; 18. h. t. habetur, quòd, cùm inter Abbatem Monasterij Rothomagensis, & Episcopum Venetensem lis orta esset, Abbas proponebat, tertiam partem emendarum, id est, mulctarum pecuniariarum, quas Parochiani in quinque Parochijs propter delicta sua solvere cogerentur, ad Monasterium suum ab antiquo spectare: & quòd ortâ controversiâ Ecclesiasticâ inter ipsos Parochianos, citatio partium ad Monasterium, sed examinatio, & decisio causæ ad Episcopum Venetensem, & ipsum Monasterium, simul & communiter pertineret, prout habetur in integra lectione hujus c. quam ponit Gloss. hîc in casu. Quare Innocentius III. quibusdam in mandatis dedit, ut auditis ijs, quæ utraque pars proponeret, causam instructam ad ipsum remitterent. Sed dictus Episcopus processum judicij coram Judicibus delegatis impedire volebat, allegans sententiam quandam, quæ pro ipso contra Monasterium lata esset, quòd idem Monasterium in quibusdam Ecclesijs, quoad legem Diœcesanam, nullum jus haberet. Verùm Abbas, re delatâ ad Honorium III. qui Innocentio successerat, ei supplicavit, ut, cùm hîc non agatur de pertinentibus ad legem Diœcesanam, sed de examinatione, decisione, seu definitione causæ, & solutione mulctæ, quæ notoriè ad legem jurisdictionis pertinerent; ideo non permittat, prætextu sententiæ illius, processum causæ ulterius impediri. Itaque idem Honorius dictis Judicibus mandavit, ut non obstante illâ sententiâ, cùm prædicta ad legem jurisdictionis spectent, in negotio ipsis commisso, juxta formam eisdem traditam, procedant. »

XLIV. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Ut cognosci possit, quæ sint de lege jurisdictionis, vel de lege Diœcesana. Gloss. hîc V. De lege jurisdictionis; & Hostiens. ibidem V. Ad legem jurisdictionis, tradunt hanc regulam, quòd ea, quæ consistunt in dando, seu conferendo, vel in actione, pertinent ad legem jurisdictionis; sicut est, causas audire, delicta punire, instituere, vel destituere, visitare, excommunicare, suspendere, interdicere, conferre Sacramenta, & alia similia. At verò quæ consistunt in recipiendo, sive, ut Hostiens. loquitur, in passione, ea ad legem Diœcesanam spectant, cujusmodi sunt recipere Cathedraticum, quartam decimarum, & mortuariorum, & alia hujusmodi.

Verùm hæc regula nullo jure probari potest, quia nullibi dicitur, quòd ea quæ consistunt in dando, sint de lege jurisdictionis: quæ verò in recipiendo, sint de lege Diœcesana: imò id apertè convinci potest falsitatis, quia procurationes consistunt in recipiendo, & tamen Monasteria non sunt exempta à procurationibus debitis, ratione visitationis, c. Sopitæ; 14. de censib. & ad quartam mortuariorum obligantur etiam Monasteria, c. Requisisti; 15. de Testament. & tamen in recipiendo consistit. Contrà verò Synodi celebratio non consistit in recipiendo, in qua præsidet Episcopus, & jurisdictionem exercet, & non venientes punit: & tamen secundùm Gloss. hic est de lege Diœcesana. Abb. hîc num. 4. Itaque cùm in jure solùm expressum habeatur, quòd Monasteria non subsint Episcopo, quoad legem Diœcesanam, ut patet ex canonibus suprà allegatis: ideo rectiùs, & congruentiùs dicitur, illa, à quibus Monasteria

de jure reperiuntur exempta, ad legem Diœcesanam pertinere, reliqua verò ad legem jurisdictionis. Jo. Andr. hîc n. 15. Abb. n. 4. Imola n. 6. ac proinde, si quis dicat, extra casus jure expressos, aliquid pertinere ad legem Diœcesanam, ideóque Monasterium ad illud non teneri, probare id debet. Abb. hîc circa finem. Quamvìs autem lex Diœcesana, strictè sumpto hoc vocabulo, distinguatur à lege jurisdictionis: tamen, si latè sumatur, etiam juridictionalem sub se comprehendit. Gloss. hîc V. De lege jurisdictionis; & Abb. n. 2. Imol. n. 6. in fine.

Notandum 2. Potest quis per antiquam consuetudinem, saltem temporis immemorialis, acquirere jurisdictionem, aliàs jure communi competententem soli Episcopo, licèt non possit allegare justam causam, sive titulum, cur sibi tale jus vendicet, ut in casu hujus c. Abbas Rothomagensis se fundabat solùm in antiqua consuetudine. Imol. hîc num. 3. & Abb. num. 3. quia talis immemorialis consuetudo habet vim tituli, arg. l. Hoc jure; 3. §. Ductus; ff. de aqua quotid.

Notandum 3. Sententia lata super ijs, quæ pertinent ad legem Diœcesanam, nihil præjudicat ijs, quæ spectant ad legem jurisdictionis, quia sunt leges diversæ, à diversis autem non fit illatio. Gloss. hîc in fine. Licèt aliàs, si eadem sit causa, exceptio rei judicatæ, cùm sit litis finitæ, opponi possit ad impediendum causæ processum. Imol. hîc num. 4.

§. III.

De iis, quæ ad officium Episcopi ex lege iurisdictionis spectant, & in specie de potestate iudicandi, inquirendi, puniendi, & corrigendi, ac reformandi.

XLV. Assertio 1. Ad legem jurisdictionalem Episcopi pertinet inprimis cognitio judicialis omnium causarum ad forum Ecclesiasticum externum spectantium, quas tanquam ordinarius Judex totius Diœcesis, per se, vel per alium audire potest, & cognoscere, cit. c. Conquerente; & ibi Gloss. V. Jurisdictionem; h. t. Porrò Episcopus, spectato Jure communi, in jurisdictione cumulativè concurrit cum Prælatis inferioribus, præsertim secularibus, qui Ecclesiasticam jurisdictionem fori externi ordinariam obtinent subordinatam Episcopo, cui sunt subjecti videlicet Archidiaconus, Decanus, vel Capitulum Cathedrale, Præpositus, seu Rector Ecclesiæ Collegiatæ, & in quibusdam etiam locis Decanus ruralis: item Abbas non exemptus, ita, ut inter eos locus sit præventioni, & in causis civilibus optio detur Actori, an Reum statim velit convenire coram Episcopo, an verò coram inferiore Prælato Ecclesiastico, arg. l. ult. C. de jurisdict. omn. judic. nam Episcopus est ordinarius Judex Clericorum totius Diœcesis, c. Cùm Episcopus; 7. h. t. in 6. Abb. in c. Cùm Ecclesiarum; 3. num. 9. h. t. quamvìs in criminalibus coram solo Episcopo sint conveniendi, c. 1. in fine, caus. 16. quæst. 2. §. De persona; 38. caus. 11. quæst. 1. Abb. c. l. Præterquam, si hujusmodi Prælati inferiores contra Episcopum, in certa parte Diœcesis, per privilegium, vel legitimè præscriptam consuetudinem, acquisiverint jurisdictionem fori externi privativè, sive excluso Episcopo, ut apertè colligitur ex c. Irrefragabili; 13. junctâ Gloss. V. Per Capitulum; h. t. Abb. ibidem num. 1. & in c. Pastoralis; 11. num. 7. eodem: tunc enim Episcopus non potest cognoscere causas, nec se immiscere, nisi ab inferiore Prælato ad ipsum Episcopum appelletur. Abb. in cit. c. Pastoralis; num. 7.

XLVI. Assertio 2. Episcopi habent quoque » jurisdictionem ordinariam, ac liberam potestatem » in Diœcesibus suis, adulteria, & alia scelera, se- » cùndùm Canones, inquirendi, & puniendi, absque » alicujus impedimento, &, si opus fuerit, possunt » etiam auxilium secularis Magistratûs invocare, non, » ut unus Magistratus alteri præjudicet, sed ut mu- » tuò se adjuvantes, id, quod Deo placitum est, exe- » quantur, prout statuit Joannes Papa in c. Pernicio- » sam; 1. h. t. Idémque habetur in c. Licèt; 12. in princ. eodem.

XLVII. Notandum 1. Episcopum in criminibus posse procedere per viam inquisitionis, dummodo præcedat infamia, si fiat inquisitio ordinaria, & specialis contra certam personam, quæ vicem accusatoris obtinet, c. Qualiter; 24. de accusat. Si verò instituatur inquisitio extraordinaria, & generalis, ut, cùm Episcopus visitans Diœcesin ex officio generaliter inquirit, an non aliqui criminosi reperiantur, vel crimina committantur, vel, si crimen quidem sit notorium, sed ignoretur, quis fecerit, tum summariè, & sinè strepitu judicij, procedi potest, etiamsi infamia non præcedat. Abb. hîc n. 6. & alij communiter.

Notandum 2. Possunt Episcopi inquirere, & punire crimina, non tantùm Clericorum secularium, & Regularium non exemptorum, c. Licèt; 12. h. t. sed etiam Laicorum, quia hæc Decretalis; cit. c. 1. h. t. generaliter loquitur de tota Diœcesi, adeóque non est restringenda ad Clericos, de quibus nullum fuerat dubium, sed etiam Laicos comprehendit, quoad crimina merè Ecclesiastica, ut est hæresis, simonia: vel quæ sunt mixti fori, de quibus uterque Judex Ecclesiasticus, & secularis cognoscere potest, & est inter eos præventioni locus: quale crimen mixtum est, v. g. adulterium, in quo Episcopus procedere potest, etiam contra Laicos, si agatur de ejus prohibitione, & punitione. Innocent. hîc in princ. & Abb. num. 3. secus est, si agatur ad separationem tori, tunc enim est crimen merè Ecclesiasticum, de quo non potest Judex secularis cognoscere. Abb. c. l. quoad alia verò crimina, quæ non sunt merè Ecclesiastica, nec mixti fori, non possunt se regulariter immiscere Episcopi, nec procedere contra Laicos in terris Imperij, in quos temporalem jurisdictionem non habent, cùm Ecclesiastica, & secularis sint discretæ, ac distinctæ potestates. Gloss. in cit. c. 1. V. Secundùm quod Canones. Imol. ibidem num. 5. Abb. num. 6. & alij DD. communiter.

XLVIII. Notan-

XLVIII. Notandum 3. Si necessitas postulet, potest interdum Episcopus etiam manu, seu vi armatâ jurisdictionem, & jura sua tueri, quamvis nullam temporalem jurisdictionem habeat: ideóque etiam in hunc finem Officiales, seu Ministros, ac milites armatos sibi asciscere potest, ut eorum operâ jurisdictionem suam exercere, & censuras, ac alias pœnas Ecclesiasticas executioni mandare possit. Marthà de jurisdict. p. 1. c. 50, n. 13. & 14. Barb. de offic. Episc. alleg. 107. n. 2. & 3. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 68. cùm enim Episcopus possit judicare, & punire delinquentes. cit. c. 1. h. t. consequenter etiam omnia illa ipsi concessa esse censeri debent, quæ ad hoc exequendum sunt necessaria. arg. l. 2. ff. de jurisd. Quòd si Episcopus non habeat sufficientem potentiam ad exercendam jurisdictionem suam, & vi compescendos inobedientes, potest auxilium petere à Magistratu seculari. c. 1. in fine. et c. Quoniam; 14. in fine h. t. c. Principes; 20. caus. 23. q. 5. quia Ecclesiastica, & secularis potestas se mutuò adjuvare debent. Gl. in cit. c. 1. V. Publicum. arg. c. Cùm ad verum; 6. dis. 96.

Porrò, sicut Judex secularis debet animadvertere in eos, qui rebelles sunt, & inobedientes Judici Ecclesiastico; ita vice versâ æquitas postulat, ut Judex Ecclesiasticus, ad petitionem Magistratûs secularis, per censuras compellat ad obedientiam subditos eius contumaces, & inobedientes. Abb. hîc n. 10. & 14. Est tamen quoad hoc discrimen inter Judicem Ecclesiasticum, & secularem, quia Judex secularis, si requisitus, sine justa causa, renuat ferre auxilium Judici Ecclesiastico ad sententiam ipsius exequendam, potest ab eodem per censuras compelli. Gl. fin. in cit. c. 1. & sumitur ex c. Ut inquisitionis; 18. §. Prohibemus, de hæretic. in 6. sed non vicissim Ecclesiasticus potest cogi à seculari, quia major est illo, ut colligitur ex c. Qualiter; 17. de judic. & c. Legimus; 24. dis. 93. in fine, Innocent. hîc n. 1. & Abb. n. 11. Deinde Judex Ecclesiasticus non tenetur juvare secularem, excommunicando eius subditos inobedientes, nisi priùs ipsi fiat fides, & processus exhibeatur, ut constet de crimine contumaciæ: non tamen vice versâ, Judex secularis, si ab eo Ecclesiasticus petat subsidiū, tenetur fidem facere, & exhibere ei processum judicii, si crimen sit merè Ecclesiasticum, ut est hæresis; quia tum nec directè, nec indirectè de tali crimine potest cognoscere Judex secularis, sed post latam à Judice Ecclesiastico sententiam, ad illius requisitionem, nuda seu mera executio ad illum pertinet; ut constat ex cit. §. Prohibemus. In crimine verò non merè Ecclesiastico, propter quod Clericus degradatur, & traditur Judici seculari, non tenetur Judex secularis eum punire, nisi exhibeatur illi ab Ecclesiastico processus judicii, quia tunc reus efficitur de foro, seu jurisdictione Judicis secularis, & is est Judex, & non merus executor. Abb. hîc n. 12. Non tamen potest Judex secularis compelli ad exequendam sententiam Judicis Ecclesiastici, si notorium sit eam injustam, & irritam esse, ut contra Abbatem hîc tradit Laym. n. 6. in fine.

XLIX. Assertio 3. Episcopi, & Prælati Ecclesiarum, non solùm possunt, sed etiam ex officio tenentur subditorum crimina corrigere, ne alioquin peccata eorum ipsis imputentur, cùm enim illa, ut supponitur, possint impedire, & ex officio, adeóque ex justitia ad id obligati sint, ipsis tanquam indirectè voluntaria meritò imputantur, prout habetur in c. Irrefragabili; 13. in princ. h. t. ubi Innocentius III. » in Concilio generali Lateranensi statuit, ut Eccle- » siarum Prælati ad corrigenda crimina, & reforman- » dos mores subditorum, maximè Clericorum, pru- » denter, ac diligenter attendant, ne alioquin sanguis » eorum de manibus suis requiratur. Ut autem hoc » correctionis, & reformationis officium liberè (& » sine impedimento) exercere possint, decernit præ- » terea, ut nulla consuetudo, nec appellatio ipsorum » executionem impedire valeat, nisi modum in cor- » rigendo excesserint. Ratio est, quia contra obedi- » entiam à subdito debitam Prælato, seu Superiori non potest præscribi. c. Cùm non liceat; 12. de præscript. Gl. hîc V. Nulla consuetudo, & à correctione Episcopi, seu Prælati Ecclesiastici, (tali scilicet, quæ fit secundùm Canones) appellari non potest, uti sumitur ex c. Reprehensibilis; 26. de appellat. nisi in corrigendo modus excedatur, ut hîc dicitur Gl. hîc V. Vel appellatio. nam talis correctio est veluti executio Canonis, ab executore autem appellari non potest, nisi limites, seu modum excedat. l. Ab executione; 5. C. quorum appellat. non recipiunt.

L. Porrò ne Clerici, spe impunitatis, quia gau- » dent privilegio Clericalis Ordinis (tum personæ, » tum fori) enormia peccata committant, per quæ » diffamatur Ecclesia, seu dehonestatur, & gravia scā- » dala in populo generantur, idcirco debent Episcopi » crimina Clericorum ita corrigere, ut, & ipsi metu » pœnæ ab ijs arceantur, & alij eorum exemplo per- » territi similia perpetrare non præsumant, prout ha- » betur in Clement. Ut Clericorum; h. t. Quâ ratione autem Prælati subditorum delicta corrigere debeant, novissimè præscripsit Concilium Tridentinum sess. 13. c. 1. de reform.

LI. Assertio 4. Non solùm Episcopi, sed etiam alij inferiores Episcopo, v. g. Capitulum Cathedrale, vel Decanus, vel Archidiaconus, per speciale privilegium, vel consuetudinem legitimè præscriptam, potest acquirere potestatem corrigendi, ac puniendi Canonicos, aliósque Clericos, etiam privativè, seu excluso Episcopo, ita, ut se hic immiscere non possit, nisi in defectum, seu propter negligentiam Superioris, prout sumitur ex cit. c. Irrefragabili; §. Excessus h. t. ubi statuitur, quòd, si in aliqua Ecclesia consue- » tudo sit, ut delicta Canonicorum Cathedralis Ec- » clesiæ à Capitulo puniantur (vel à Decano, vel alio » Prælato ex Capitularibus. Gl. ibid. V. Per Capitu- » lum) tum eo negligente, Episcopus moneat Capitu- » lum, vel jubeat, ut delicta corrigat, ac puniat, & » competentem terminum præfigat, intra quem cor- » rectio fieri debeat: alioquin ipsemet Episcopus, » prout animarum cura ei incumbens requirit, per » censuras Ecclesiasticas corrigere non intermittat. »

Porrò in cit. c. §. Provideant; in fine additur, quòd » Prælati Ecclesiarum cavere debent in correctione, » & impositione pœnæ à quæstu pecuniæ, & ab omni » alio gravamine, si canonicam velint effugere ultio- » nem. »

LII. Notandum 1. Quamvis Capitulum, vel alius Prælatus inferior Episcopo, possit per consuetudinem legitimè præscriptam obtinere jurisdictionem, seu potestatem corrigendi, & puniendi Canonicos,

nicos, vel alios Clericos diœcesanos delinquentes, etiam excluso Episcopo, ut colligitur ex cit. c. Irrefragabili, §. Excessus b.t. & docet Abb. ibid. n. 1. in notatis, & in c. Pastoralis; 11. n. 7. b.t. non tamen valet consuetudo, quantumvis diuturna, per quam Episcopo omne jus corrigendi, etiam in habitu aufetatur, ita, ut tametsi inferior, ad quem ex privilegio, vel consuetudine pertinet correctio, eam negligat, Episcopus se immiscere, eamque supplere non possit, ut patet ex cit. c. Irrefragabili; in princ. ubi dicitur, quòd nulla consuetudo valeat impedire, quò minùs Episcopi, seu Prælati Ecclesiarum correctionis, & reformationis officium possint exercere, & exequi, si nimirum inferior, v. g. Capitulum, vel Decanus, ad quem ex consuetudine correctio pertinet, sit negligens in corrigendo. Gl. ibid. V. Nulla consuetudo, & Abb. n. 1. nam talis consuetudo esset perniciosa Ecclesiæ: imò ipsi fini, & institutioni Officij Episcopalis repugnaret, quod se ad omnes diœcesanos extendit, qui specialiter exempti non sunt. arg. c. Cùm non liceat; 12. de præscript. Laym. in cit. c. Irrefragabili; n. 3. Neque obstat, quòd in princ. huius c. videatur tolli consuetudo, quæ postea in §. Excessus; admittitur: nam in primo responso tollitur, & improbatur consuetudo, quatenus omnino impedit correctionem: in secundo admittitur, quatenus potestas corrigendi non omnino impeditur, aut tollitur, sed in alium transfertur, v. g. in Capitulum, vel Decanum. Abb. hîc n. 1. in §. Excessus.

Notandum 2. Superior in ijs, quæ ad jurisdictionem pertinent, supplet negligentiam inferioris, v. g. Episcopus negligentiam Capituli, vel Decani Cathedralis, ut in casu huius c. §. Excessus: sed non è contrario inferior supplet negligentiam Superioris: nam licèt in collatione beneficiorum, propter negligentiam Episcopi, potestas conferendi ad Capitulum devolvatur. c. 2. de concess. præbend. non tamen in exercenda jurisdictione: quia nimirum maior communio, sive conjunctio est inter Episcopum, & Capitulum in collatione beneficiorum, quàm in exercenda jurisdictione; nam Episcopus, & Capitulum, spectato jure communi, regulariter debent simul beneficia conferre: jurisdictio verò ad solum Episcopum principaliter pertinet, licèt consilium Capituli requirere debeat. Abb. in cit. c. Irrefragabili in princ. n. 3. Verùm postea statutum est, quòd per consuetudinem legitimè præscriptam, possint Episcopi, etiam non adhibito consilio Capituli Cathedralis, delicta subditorum inquirere, punire, & corrigere, aliáque jurisdictionalia exercere, neque enim talis consuetudo à SS. Canonibus est reprobata, ut patet ex c. Non est; 3. de consuet. in 6. Abb. c. l.

Notandum 3. Quando Capitulum, vel alius Prælatus inferior, ex consuetudine, vel privilegio habet potestatem corrigendi delicta Canonicorum, vel aliorum Clericorum, si id negligat, debet Episcopus ei præfigere terminum, quo elapso, ipse potest procedere ad correctionem, & non priùs, nec est locus præventioni. Joan. Andr. hîc n. 9. Abb. not. ult. Excipi debent crimina graviora, quæ degradationem merentur, in his enim potestas puniendi, non potest transferri in Capitulum, vel alium inferiorem, ut notat Hostiens. hîc V. Per Capitulum, quia degradatio est actus Ordinis Episcopalis, cujusmodi actus nullo tempore præscribi possunt à non Episcopis. c. Quanto, 4. de consuet. Fagnan. hîc n. 3.

LIII. Notandum 4. Ut meliùs cognoscatur, quando potestas corrigendi, ac puniendi crimina Canonicorum, vel aliorum Clericorum, propter negligentiam commissam in correctione, devolvatur ad Episcopum, néc ne, distinguendum est. Nam vel potestas corrigendi, sive de Jure communi, sive jure speciali, pertinet simul ad Episcopum, & Capitulum: & tunc jus corrigendi, in casu negligentiæ, non devolvitur ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum, qui supplere debet negligentiam utriusque; sicut etiam, si potestas hæc principaliter spectet ad solum Episcopum, jus corrigendi ob negligentiam devolvitur ad Archiepiscopum tanquam immediatum superiorem ipsius, non ad Capitulum, quoad jurisdictionem exercendam, ut suprà dictum. Vel hæc potestas principaliter pertinet ad Capitulum tantùm, ex jure speciali: & hoc casu, si Episcopus nullo modo interest Capitulo, correctio devolvitur, ad Episcopum, quia ipse est Caput, & immediatus Superior Capituli. Vel Episcopus interest Capitulo, tanquam Canonicus, quia ex speciali privilegio, vel consuetudine Episcopus simul est Canonicus; & hoc casu, cùm Episcopus gerat vices duarum personarum, ad eum, tanquam ad Episcopum, fit devolutio huius potestatis, quia, ut Canonicus habet votum in Capitulo; ut Episcopus verò, suppler negligentiam Capituli. arg. c. Pastoralis; 15. de concess. præb. et c. A collatione; 11. de appel. in 6. quia nec Episcopus hoc casu, nec alij Canonici sunt Judices illorum, de quibus inquiritur, vel qui corrigendi sunt, sed penes totum Capitulum est jurisdictio, non penes singulos Canonicos. Innocent. hîc n. 1. & Abb. n. 3. Et hoc postetiore casu, tenetur Episcopus, ad quē, propter negligentiam Capituli, facta est devolutio correctionis, nihilominus in corrigendo adhibere consilium Capituli, prout tenetur de jure communi, nisi ratione consuetudinis eiusmodi consilium requirere non teneatur; quia, etsi Capitulum propter negligentiam perdiderit jus corrigēdi, quod ex consuetudine habuit: non tamen perdidit jus dandi cōsilium. Gloss. hîc communiter recepta V. Per Capitulum. Fagnan. ibid. n. 16.

Notandum 5. Hactenus dicta procedunt, spectato Jure communi Canonico: Jure verò novo Cōcilij Tridentini sess. 6. c. 4. de reform. datur Episcopis facultas visitandi, & corrigendi, etiam auctoritate Apostolicâ, Capitula Ecclesiarum Cathedralium, illorúmque personas, non obstantibus exemptionibus, & consuetudinibus, & non tantùm in casu negligentiæ, sed quoties opus fuerit, ac proinde non est ampliùs præmittenda monitio, nec terminus præfigendus, & sic quoad hoc corrigitur, & ampliatur cit. Constitutio decretalis in cit. c. Irrefragabili. §. Excessus. Et in c. 6. sess. 25. de reform. hæc facultas extenditur etiam extra visitationem, de quo plura Fagnan. hîc. n. 9. & 10.

LIV. Cæterùm, quod dictum est, propter negligentiam Prælati Episcopo inferioris, potestatē corrigendi devolvi ad ipsum Episcopum, id nō procedit in Prælatis exemptis, in his enim, propter negligentiam ipsius Prælati in corrigendis subditis, jus corrigendi, non ad ordinarium, sive Episcopum, sed ad Supe-

Superiorem illius Prælati exempti devolvitur. Ut, si Abbas, seu Prælatus exemptus negligens sit in corrigendo Monachos suos, potestas corrigendi, non ad Episcopum diœcesanum devolvitur, sed ad Papam. Abbas in c. Grave; 19. n. 6. h. t. Idémque dicendum, si Abbas, seu Prælatus aliquis ab Episcopo exemptus habeat Ecclesias aliquas Monasterio suo pleno jure subiectas, seu incorporatas, & remissus sit in corrigendo, tum enim potestas corrigendi, non ad Episcopum, sed ad Papam devolvitur, prout sumitur ex cit. c. Grave, secundùm unam illius expositionem, quam » tenet Gl. ibid. V. Corrigere; ferè communiter rece- » pta. Nam quidam Episcopus acceperat litteras à » Papa Gregorio IX. in quibus ei mandavit, ut cor- » rectioni Clericorum suæ diœcesis intenderet. Qua- » re idem Episcopus in Ecclesias quasdam intra diœ- » cesin suam existentes, atq; ad Monasterium quod- » dam pertinentes, interdicti, & in Clericos earum » suspensionis sententiam promulgavit, tametsi nul- » lam jurisdictionem ordinariam, vel etiam delega- » tam in Ecclesias illas, vel Clericos haberet, & Ab- » bas Monasterij per seipsum paratus esset subditos » suos corrigere. Quo intellecto, Pontifex præcepit » Episcopo, ut, si res ita se habeant, per se ipsum cor- » rigens, quæ imprudenter attentavit, prædictas sen- » tentias, seu censuras relaxet. Ratio est, quia, si Papa mandet Episcopo, ut Clericos suæ diœcesis corrigat, non censetur eum facere delegatum, sive dare ei novam potestatem in exemptos, sed excitare officium ipsius, sive potestatem ordinariam, ne in ea exercenda sit negligens, neque enim censeri debet per mandatum generale posterius concessum velle derogare priori speciali, scilicet privilegio exemptionis priùs concesso, si de illo in generali mentio non fiat. arg. c. Liceat; 12. h. t. & universim Papa per litteras juri aliorum præjudicare non intendit. Gl. hîc V. Litterarum. Quòd autem in hoc c. sermo sit de Ecclesiis, & Clericis exemptis ab Episcopo, patet ex eo, quod hîc dicitur, Episcopum nullam jurisdictionem ordinariam, aut delegatam in Ecclesias illas, vel Clericos habuisse, ergo fuerunt ab ipso exemptæ.

LV. Verùm licèt hic sensus, seu intellectus secundùm se verus sit, & certum, à Prælato exempto potestatem corrigendi, ob eius negligentiam, non ad Episcopum, seu Ordinarium, sed ad Papam devolvi: tamen hoc ex isto c. non satis evincitur, & probatur: sed probabilius est, quòd in casu huius c. Abbas non fuerit exemptus, sed ex speciali privilegio, vel consuetudine habuerit jurisdictionem in quasdam Ecclesias, & Clericos, vel etiam Parochianos earum, excluso Episcopo, ita, ut ei potestas corrigendi non competeret, nisi in defectum, seu negligentiam Abbatis: idque per sensum contrarium ex textu huius c. colligitur, ubi ponderatur, quòd Episcopus sententias interdicti, & suspensionis in Ecclesias, & Clericos promulgârit; quamvis Abbas per se eos corrigere paratus fuerit, per quod tacitè insinuatur, quòd, si Abbas iste negligens fuisset, potestas corrigendi ad Episcopum pertinuisset; quod dici non potest, si Abbas à jurisdictione Episcopi exemptus fuisset: ergo supponitur, quòd Abbas hic Episcopo fuerit subiectus, ut notavit Gl. hîc V. Corrigere. Abb. ibid. n. 7. Quare, cùm hîc dicitur, quòd Episcopus nullam jurisdictionem habuerit in Ecclesias, & Clericos Abbati immediatè subiectos, id verum est quoad exercitium, & effectum, quia Episcopus non debuit illos corrigere, quàm diu Abbas per se illos corrigere paratus fuit. Et hinc etiam, quando in fine dicitur, ut censuræ relaxentur, intelligi debet de facto, sive ut irritæ declarentur, quia, quamvis verbum *relaxare* propriè sumptum supponat, actum esse validum, tamen ex subiecta materia sæpe apparet, actum esse invalidum, adeóque id intelligendum esse de relaxatione, seu absolutione facti, sive de revocatione sententiæ, Gl. hîc V. Relaxes. Abb. ibid. n. 10. & Imol. in fine.

LVI. Assertio 5. Episcopi, & similes Prælati, qui quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, reos Clericos in causis, seu criminibus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, non solùm per ministros suos capere, sed etiam pœnâ carceris, triremium, verberum afficere possunt. c. Cùm Episcopus; 7. h. t. in 6. cùm merum, & mixtum imperium habeant. Abb. in c. Quod sedem; 10. n. 8. h. t. exceptis ijs, quæ ad primum gradum pertinent, & Papæ specialiter reservata sunt. c. Quod translationem; 4. de offic. Legat. non tamen pœnam mutilationis, vel mortis infligere possunt, sed, si crimen meretur, Clericos degradare debent, & degradatos Judici seculari tradere. c. In Archiepiscopatu; 4. de raptorib. Molin. tract. 5. disp. 7. n. 1. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 66. Quin imò etiam Laicos ab Episcopo, non solùm ob crimen hæresis, juxta c. Ut commissi; 12. et c. Ut inquisitionis; 18. de hæretic. in 6. sed etiam ob alia crimina, quæ, vel merè ecclesiastica sunt, vel mixta, seu utriusque fori (in quibus etiam laici subjiciuntur jurisdictioni, seu foro Ecclesiastico Episcopi) capi, & incarcerari, ac puniri posse, probabilius est: cùm ad merum imperium, quod Episcopus in foro suo Ecclesiastico exercet, pertineat jus facinorosos capiendi, incarcerandi, & puniendi. Covarr. pract. qq. c. 10. n. 2. Cardin. Tuschus V. Episcopus, concl. 25. Martha tract. de jurisd. p. 1. c. 50. n. 8. & seqq. idque apertè sumitur ex c. Contra; 10. junct. Gl. V. Verberibus. caus. 26. q. 5. ubi de laicis est sermo, quòd Episcopus eos possit verberibus castigare, & in carcerem mittere reos. Nec obstat, quod in cit. c. Cùm Episcopus; 7. h. t. in 6. dicit Pontifex, Episcopum Ecclesiasticas personas posse capere, & incarcerare ob delicta, ergo id ipsum videtur negare de laicis. Nam inprimis argumentum à sensu contrario non est efficax, si contrarium habeatur jure expressum, ut in proposito in cit. c. Contra, & aliis juribus. Deinde dici potest, quòd Bonifacius VIII. ideo in cit. c. Cùm Episcopus; non fecit mentionem de laicis, sed de solis Ecclesiasticis, seu Clericis, quia in hos generatim, & indifferenter Episcopus jurisdictionem exercet: in Laicos verò solùm, in ordine ad certas causas, seu crimina, quæ eo loco specificè exprimere Pontifex non intendit. Laym. ibid. num. 3.

LVII. Præterea potest Episcopus pœnas, seu mulctas pecuniarias imponere, tum Clericis sibi subjectis, tum etiam Laicis, ob delicta ad forum Ecclesiasticum pertinentia, v. g. ob blasphemiam, Clerici percussionem, aut immunitatis Ecclesiasticæ violationem. cit. c. In Archiepiscopatu, & sumitur etiam ex c. Statuimus, 55. caus. 16. q. 1. junctâ Gloss. ibid. V. Bannum. et c. Dilectus; 18. h. t. Joan. Andr. ibid. n. 7. Abb. n. 1. Imol. n. 1. & 10. Martha c. l. n. 17. Barb. de offic.

offic. Episc. alleg. 107.n.18. Et potest Episcopus talem pœnam, seu mulctam pecuniariam sibi, vel fisco, seu Cameræ suæ applicare. arg. cit. c. Dilectus, quamvis meliùs faciat,si ad causas, seu usus pios eam applicet. Hostieos. in summ. n.4. h.t. Felin.in c.Irrefragabili;1.5.Cæterùm,n.9.h.t. Barbos. c. l. imò etiam juxta Decretum Concilij Tridentini Sess. 25. c. 3. de reformat. hæ mulctæ causis piis applicari debent.

LVIII. Assertio 6. Etsi Regulares non exempti,quoad disciplinam Regularem, subsint suo Abbati,seu Prælato Ordinis, ita,ut in ijs,quæ ad Regulares observationes spectant, magis obedire debeant Prælato, quàm Episcopo,adeòque in his etiam potestas corrigendi primò, & immediatè ad Prælatum Ordinis spectet,cui ratione voti obedientiæ, sunt subjecti,ita, ut contumaces, & incorrigibiles etiam ejicere possit, ut docet Innocent.in c.Quanto; 7.n.2. h.t.Abb.ibid. n.5.Sylvest. V.Obedientia; q.8.Sanch. lib.6.moral. c.1.n.12. Attamen in ijs, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, & quoad punitionem criminum graviorum, præsertim quæ depositionem merentur,directè, & immediatè subjiciuntur Religiosi non exempti Episcopo, seu Ordinario loci,cui etiam ipsi Prælati eorum in his subsunt. Innocent.& Abb.c.l.Sylvest.c.l.q.10.dicto a Sanch.c.l. n.13. nam Regulares non exempti,ut alij Clerici,legi jurisdictionis Episcopi sunt subjecti, etsi ratione voti ei non subdantur.

LIX. Cæterùm, si Prælatus Regularis non exemptus negligens sit in regulari disciplina observanda,& quotidianis erratis corrigendis,post monitionem factam, ad Episcopum devolvitur potestas corrigendi: nam ob hanc causam Monasteria visitantur ab Episcopis,ut inquiratur, an Regularis disciplina in ijs vigeat, necne: prout sumitur ex c. » Quantò; 7. h. t. Nam cùm Monachi quidam,& » Canonici, aliique Regulares, ex reditibus beneficiorum, quorum curam,& administrationem gesserunt,ut obedientiarij,pecuniam collegissent, claustrum abhorrentes, in Curiis Principum, & Magnatum vagabantur. Hoc intellecto, mandat Innocentius III.Archiepiscopo Ausitano (Diœcesano eorum, quia hi Religiosi erant in diœcesi Archiepiscopi, qui est Episcopus, seu Ordinarius in sua » diœcesi. Abb.hic n.7.) ut, si tales in provincia sua » repererit, moneat Abbates, ut illos ad claustrum » revocent, &, proprium si quid habent,in manibus » Prælatorum suorum resignent,convertendum in utilitatem Monasterij, secundùm consilium eorundem Abbatum, & regularem disciplinam observent. Quòd si Prælati eorum, post monitionem » Archiepiscopi, id exequi per negligentiam omiserint, tum ipsemet Archiepiscopus (tanquam Ordinarius loci) compellat Regulares illos, per suspensionem ab officio,& beneficio,ad prædicta facienda, » appellatione remotâ. Ex quo patet, quòd correctio Regularium in ijs, quæ disciplinam Regularem concernunt,primo loco spectat ad Prælatos ipsorum, &,si hi sint negligentes in corrigendo,tunc Episcopi eos corrigere debent, Gl. magna hic in notatis, & V. Si Prælati, & Abb. n.3. nam,nisi Episcopus potestatem haberet corrigendi, & præcipiendi in ijs,quæ ad religiosam disciplinam, & observantiam spectant, ferme frustra Regulares subjecti essent Episcopo. Suar.tom.3.de relig.lib.10.c.11.n.15.

Verùm in causis civilibus, si Religiosus extra Monasterium degens, v. g. studiorum causâ in Academia, debitum contrahat, coram Episcopo potiùs judicialiter conveniendus erit, quàm coram Prælato Ordinis; quia,cùm solutio ex bonis Monasterij fieri debeat, Abbas esset Judex in causa propria: si verò Monasterium, ad quod Religiosus debitor pertinet, & ex cuius bonis solvendum est debitum, Abbati alterius Monasterij sit subjectum; tunc Episcopus, & Abbas ille superior in jurisdictione concurrunt, ita, ut coram utroque, pro arbitrio Actoris, conveniri possit Religiosus ille in causa debiti, & præventioni inter illos sit locus,Innocent.&Abb.hic n.6. nisi Actor ultro velit judicio Prælati in hac causa se subjicere,quæ potiùs Monasterium attingit, quàm eius Prælatum, tum enim non prohibetur de ea judicare. Laym.de jurisd. ordin.concl.119. Quòd verò attinet ad Regulares exemptos, illi, juxta privilegia Apostolica, extra Monasterium degentes coram locorum Ordinariis conveniri non possunt, non obstante Concil.Trid.sess.7.c.3.de reform. & sess. 25.c. 4.de Regul. præterquam in causis mercedum, & miserabilium personarum. Sess.7. c.14. de reform. Navarr.comment.2.de Regul.n.63.

§. IV.

De potestate instituendi in beneficiis, & destituendi, seu deponendi.

LX. Assertio 1. Consistit Lex jurisdictionalis Episcopi etiam in institutione in beneficiis,& destitutione, seu depositione. cit.c. Conquerente h.t. quæ spectato jure communi ad Episcopum pertinet. c.Cùm injuncto; 12. in fine de hæreticis. Sumitur autem institutio hìc latè, vel pro libera collatione, vel pro confirmatione electionis, aut nominationis ad beneficium aliquod,per alium, quàm Episcopum factæ: vel pro approbatione præsentati à Patrono ad beneficium patronatum: vel pro confirmatione collationis ab alio, ex privilegio, vel consuetudine, quàm Episcopo factæ, Gregor. Tholosan. in explicat. ad cit. c.Conquerente; c. 8. quamvis interdum institutio etiam accipiatur pro investitura, sive inductione in actualem possessionem beneficij, quæ jure communi, non ad Episcopum, sed Archidiaconum spectat, c. Ad hæc; 7. de offic. Archidiac. Destitutio verò opponitur institutioni, & est depositio, ac remotio, vel ab officio, & beneficio Ecclesiastico in perpetuum, vel à privilegiis Clericalibus fori, & Canonis, & omnibus aliis, quæ degradatio verbalis; vel ab Ordine, quæ degradatio realis, sive actualis vocatur, per quam Reus exutus vestibus, & ornamentis Clericalibus, traditur potestati seculari, eiúsque jurisdictioni subjicitur, eáque à solo Episcopo consecrato exerceri potest. Tholosan. cit. loc. num. 10. Laym. l. 1. Theol.moral.tract. 5. p. 3. c. 5. num. 4. de qua alibi plura. Porrò,cui competit de Jure communi jus instituendi, eidem etiam competit jus destituendi.

Unde

Unde Episcopus super utroque jure habet fundatam intentionem suam in omnibus Ecclesiis suæ diœcesis. c. Omnes Basilicæ; 10. caus. 16. q. 7. & cit. c. Cùm ex injuncto; in fine de hæretic. Abb. in cit. c. Conquerente; n. 2. Secus, si institutio competat alicui ex jure speciali, nempe privilegio, vel ex præscriptione; tum enim acquisitâ institutione, non censetur etiam acquisita destitutio. Felin. in cit. c. Conquerēte in princ. Fagnan. ibid. n. 19. & 20.

LXI. Assertio 2. Si vacantibus Ecclesiis, in quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet, adeóque patroni laici ad illas personam minùs idoneam, seu indignam præsentent, vel de jure præsentandi inter ipsos, & Episcopum sit controversia, vel si ob aliam causam (v. g. ob magnū scandalum) non possit statim Rector, vel Beneficiatus institui, tum Episcopus interim, remotâ appellatione, Oeconomos constituere debet, qui Ecclesiæ, aut beneficij vacantis fructus percipiant, eósque in Ecclesiæ utilitatem expendant, seu convertant, vel futuro successori reservent, prout statuit Papa Alexander III. in c. Cùm vos; 4. h. t.

LXII. Notandum 1. Si patronus laicus Indignum præsentet ad Ecclesiam, vel beneficium, non ideo est pro ea vice privatus, nec privandus jure, ac potestate præsentandi, sed alium, eúmque idoneum præsentare debet, ut colligitur ex hoc c. nam si privatus esset, eâ vice, præsentando indignum, tum Episcopus statim Ecclesiæ vacanti providere posset de Rectore, nec necessarium foret Oeconomum, seu Administratorem fructuum constitui. Gl. hîc V. Minùs idoneæ; Innocent. ibid. in princ. Jo. Andr. n. 2. Abb. n. 1. & Imola n. 3. an autem hoc absolutè verum sit, alibi examinabitur. infrà lib. 3. tit. 38.

Notandum 2. Si patronus laicus, intra quatuor menses jure ipsi præfixos ad præsentandum. c. Quoniam; 3. & c. Cùm propter; 27. de iure patron. alium præsentare omittat, tum libera collatio, seu provisio ad ordinarium collatorem devolvitur. Jo. Andr. hîc n. 12. quia paria sunt, nullum, vel indignū, seu inhabilem præsentari: quòd si lis sit inter patronum, & Episcopum, vel alium Superiorem, ad quem pertinet jus instituendi, super jure præsentandi, vel ipsâ præsentatione, an v. g. præsentatus sit dignus, an non, tum lite pendente, etiamsi ea duret ultra 4. menses, non potest Episcopus, vel alius Ordinarius Collator, Ecclesiæ de Rectore providere, sed interim Oeconomū constituere debet, juxta hoc c. Gl. hîc V. Oeconomos. Jo. Andr. hîc n. 2. & Imol. n. 2. Ex quo infertur, quòd licèt Capitulum, Sede Episcopali vacante, non habeat potestatem conferēdi beneficia, quæ ad liberam collationem Episcopi spectant, potest tamen interim constituere Oeconomum in Ecclesiis vacantibus. arg. huius c. Abb. hîc n. 2. quamquàm post Concil. Trid. sess. 24. c. 16. Capitulum debet infrà 8. dies, post mortem Episcopi, constituere Vicarium, qui constituat Oeconomum. Fagnan. in cit. c. Conquerente; n. 12.

Notandum 3. Si Ecclesiâ, vel beneficio vacante, jus præsentandi pertineat ad personam Ecclesiasticā, & Ecclesiæ ob justam causam statim de Rectore provideri nequeat, tum non Episcopus, sed ipse patronus Ecclesiasticus ibi Oeconomum, seu Administratorem redituum constituere potest, ut sumitur ex hoc c. per sensum contrarium ibi: *in quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet*, quia patronus Ecclesiasticus habet administrationem, & custodiam bonorū Ecclesiasticorum: non item patronus laicus, qui defensionē tantùm habet: nisi ex privilegio Papæ, vel consuetudine legitimè præscripta, etiam jus custodiæ, seu administrationis ei competat. Innocent. hîc n. 1. Jo. Andr. n. 15. Abb. n. 4. & 8. Verùm post Concil. Trid. Sess. 25. c. 9. de reformat. sive Ecclesia sit liberæ collationis, sive juris patronatûs Ecclesiastici, aut laicalis, non possunt se patroni ingerere in perceptione redituum Ecclesiæ, vel beneficij, sed Episcopus debet, post habitam notitiam vacationis, Oeconomum, seu Vicarium in ea constituere, qui illius custodiam, & administrationem gerat, ut patet etiam ex c. 18. Sess. 24. eiusdem Concilij, & notat Fagnan. in cit. c. Cùm vos; n. 6. & 7. h. t.

Notandum 4. Fructus, seu reditus Ecclesiæ vacantis debent reservari successori, nec potest Oeconomus eos alienare, nisi sint tales, qui servando servari non possunt, hos enim vendere potest, reservato pretio Ecclesiæ. Gl. fin. hîc, & Hostiens. in fine.

LXIII. Assertio 3. Ad Episcopum quoque spectat inquirere, num Beneficiati canonicè fuerint in beneficiis instituti, prout sumitur ex c. Ordinarij; 3. h. t. in 6. ubi Papa Gregorius X. statuit, quòd Ordinarij locorum (quo nomine hoc loco intelliguntur, non tantùm Episcopi, sed etiam secundùm subiectam materiam, alij inferiores, qui jus instituendi, ac destituendi in beneficiis habent, nam, & ipsi Ordinarij sunt. Gloss. hîc V. locorum) eos, qui plura beneficia incompatibilia obtinent, v. g. plures dignitates, vel beneficia curata, vel dignitatem, seu personatum, unâ cum alio beneficio curato, compellere debent, ut intra tempus, juxta facti qualitatem, arbitrio Ordinariorum definiendum, dispensationem Pontificiam exhibeant, vi cuius plures huiusmodi Ecclesias, aut beneficia alioquin incompatibilia, possidere possint. Quòd si, justo impedimento cessante, nullam (vel minùs sufficientem. Gloss. hîc V. Nullam) dispensationem, infra idem tempus (ab Ordinario definitum) non exhibeant, ab ijs, ad quos jure ordinario collatio pertinet, tanquam illicitè, & sine dispensatione obtenta, personis idoneis liberè, id est, non obstante contradictione ea possidentis, conferantur (quippe quæ ipso jure vacant. c. De multa; 28. de præbend. & Extravag. Execrabilis; 4. eod. tit. Si verò dispensatio exhibita sufficiens super pluralitate beneficiorum manifestè appareat, provisus in hujusmodi beneficiis, quæ Canonicè obtinet, non molestetur. Nihilominus tamen curare debet Ordinarius, ne cura animarum, in pluribus huiusmodi Ecclesiis, dignitatibus, aut beneficiis negligatur, aut alia debita obsequia prætermittantur. Si deniq; exhibitâ dispensatione, de eius sufficientia probabiliter dubitetur, tum recurrendum est ad Sedem Apostolicā, cuius est dubias dispensationes interpretari.

Insuper in eodem c. §. in conferendis statuitur, ut iidem Ordinarij diligenter observent, ne habenti duo, vel plura beneficia curata, dignitates; aut personatus, aliud simile conferatur, antequam eis super prioribus beneficiis simul possidendis, ac retinendis sufficiens dispensatio à Papa obtenta ostendatur. Eâ verò ostensâ, tum demum aliud simile

» beneficium ei, cum quo dispensatum est, conferri » potest, si appareat, quòd vi eiusdem dispensationis, » unâ cum obtentis, aliud consequi, & liberè retine- » re valeat: vel si priùs obtenta liberè, ac sponte resi- » gnet, seu dimittere paratus sit: alioquin novi be- » neficij collatio, habenti jam alia incompatibilia fa- » cta omnino irrita erit. Hæc Constitutio decretalis innovata est per Concil. Trident. sess. 7. c. 5. de reform. non obstantibus quibuscunque privilegiis, & exemptionibus.

LXIV. Notandum 1. Quamvis regulariter nemo cogi debeat ad edendum titulum suæ possessionis. l. Cogi; 11. C. de petit. hæred. si tamen juris præsumptio stat contra possessorem, is compelli potest ad exhibendum titulum, ut in casu huius c. quia habere simul plura beneficia, præsertim incompatibilia, est contra juris dispositioně. c. Multa; 28. de præbend. ideo possessor cogi potest ad exhibendum titulum dispensationis Papalis, & onus probandi in ipsũ transfertur. Gl. hîc V. Exhiberi: compellere autem eum potest Ordinarius per excommunicationem, & subtractionem fructuum. Ancharan. not. 2. Quòd si possessor intra terminum præfixum non ostendit titulum, præsumitur injustè possidere, nam paria sunt non esse, & esse, sed non apparere, quia, quæ non apparent, censentur non esse. Gl. hîc V. En ipso, ideóque provisus per sententiam beneficio privari, aut privatus declarari, & beneficium alteri conferri potest, Ancharan. hîc not. 3. & 4. nisi beneficiatus, ob justum impedimentum, non possit titulum ostendere, intra tempus præfinitum, quia tunc postea poterit, cùm justè impedito tempus non currat. Gloss. hîc V. Justo impedimento.

Notandum 2. Si dispensatio sufficiens exhibita sit, non debet possessor ulteriùs molestari, quia dispensatio legitima facit licitum, quod aliàs esset illicitum. Et quamvis Ordinarius de valore dispensationis super pluralitate, aut incompatibilitate beneficiorum, si de eo dubitetur, non possit cognoscere, sed ad Sedem Apostolicam id remittere debeat, uti habetur in hoc c. §. Si verò: potest tamen dispensatum compellere, ut beneficium ritè administret, vel illud dimittat, quia ad Ordinarium loci spectat providere, ut beneficia suæ curæ subjecta rectè administrentur, non enim dispensatio Papæ aliter data intelligitur, aut dari potest, nisi hac conditione, ut animarum cura, & divina officia non negligantur, Gloss. hîc V. Cura in addit. Ancharan. not. 5.

Notandum 3. Habenti plures dignitates, vel beneficia curata non potest aliud simile conferri, nisi appareat, cum illo dispensatum esse super pluribus beneficiis priùs obtentis, quia cùm præsumatur illicitè ea possidere, contra juris prohibitionem, censetur inhabilis ad aliud beneficium, præsertim simile, obtinendum. Gl. hîc V. Ostendatur, & Anchar. not. 6. Sed etsi exhibita, & ostensa sit dispensatio, nisi tamen illa se extendat, & data sit ad aliud simile beneficium obtinendum, per illam solùm concessam super beneficiis jam obtentis, non datur facultas ad alia obtinenda, cùm aliud sit, de novo acquirere beneficium, aliud, retinere priùs acquisitum, quia tales dispensationes, quippe exorbitantes à jure communi, sunt odiosæ, ideóque restringendæ. Gl. hîc V. Ea quæ; & Vivian. in Ration. Jur. Pontif. ibid. Similiter habens plura beneficia incompatibilia, etsi cum illo dispensatum sit super obtentis, non potest aliud beneficium consequi, nisi priùs habitis renunciet, cùm non extendatur dispensatio ad tot beneficia. Gl. hîc V. Aliter.

Notandum 4. Si habens plura beneficia incompatibilia vult obtinere aliud simile beneficium, & non ostendat sufficientem dispensationem ad aliud obtinendum, retentis prioribus, vel si non renunciet prioribus, antequam aliud conferatur, collatio alterius beneficij postea ei facta, est ipso jure irrita, quippe facta inhabili, & adhuc habenti alia beneficia incompatibilia, ut habetur in fine huius cap. Nec obstat text. in c. de multa; 28. de præb. ubi dicitur, quòd per adeptionem secundi beneficij similis, & incompatibilis cum priore, ipso jure vacat primum, sed collatio secundi valet: hîc verò dicitur, quòd collatio posterioris irrita est, nisi spontè resignet primum. Verùm in illo c. est sermo de illo, qui unum tantùm beneficium obtinebat, quod erat secũdùm Jus commune; ideóque per adeptionem secundi similis vacat primum ipso jure, & absque alia renunciatione, tenet collatio secundi: At verò in hoc c. est sermo de illo, qui antè obtinebat plura beneficia, quod est contra Jus cōmune, & qui non est habilis ad aliud beneficium, nisi ex dispensatione, cùm sit transgressor Canonum, ideo collatio secundi non tenet, nisi renunciet prioribus; neque est mirum, si faciliùs tollatur, quod competit alicui ex speciali jure, seu privilegio, aut dispensatione, quàm quod ex jure communi, Gl. fin. hîc & Anchar. in oppositione 2.

LXV. Cæterùm huc quoque pertinet, quod habetur in Extravag. Ut quos; 2. inter communes h. t. ubi Joan. XXII. statuit, ut, quicunq; plura beneficia » incompatibilia simul obtinet, sine Canonica dispen- » satione, debeat illa, præter ultimum, intra duos mẽ- » ses, sine ulla fraude, in manibus Ordinarij dimitte- » re, per Ordinarios collatores eâ vice liberè dispo- » nenda: alioquin etiam illo, in quo jus habebat, est » ipso jure privatus, & fit inhabilis ad alia quæ- » cunque beneficia obtinenda. Et præcipitur Or- » dinariis, in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub » pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ ipso facto » incurrendæ, ut tales plura beneficia incompati- » bilia obtinentes compellant, ad dispensationes, & » titulos huiusmodi beneficiorum, Ordinariis, vel » ab ipsis deputandis exhibendas, intra tempus, pro » facti qualitate ab ipsis Ordinariis ad arbitrium de- » finiendum: & de processibus super his exhibitis » per scripta publica Sedem Apostolicam certiorem » reddant. »

Sed hodie juxta Concil. Trident. Sess. 24. c. 4. de reform. quicunque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica, quocunque titulo, contra formam SS. Canonum, recipere, ac simul retinere præsumpserit, eisdem ipso jure privatus est.

LXVI. Illud hîc addendum, etsi Legatus Sedis Apostolicæ de Latere cōferre possit beneficia Ecclesiastica, sicut Episcopus: non tamen valet collatio be- » neficij ab eodẽ facta ei, qui aliud beneficium (quã- » tumvis modicum) obtinet, nisi specialis mentio » de illo, quod obtinet, facta fuerit: secus est in a- » liis quibuslibet, qui collationem beneficiorũ ha- » bent.

bent, ut habetur in Clement. Etsi; 2. h. t. ij enim, sive collatio ad eos pertineat jure proprio, sive devoluto, non tenentur facere in litteris collationis mentionem de beneficio priùs obtento. Gl. in cit. Clement. 2. V. Quibuslibet, & V. Habentibus, dummodò utrumque beneficium de jure communi simul possit retinere, vel, si non possit, provisus dimittat primum. Gl. cit. V. Quibuslibet. Ratio diversitatis, quoad hoc, inter Legatum Papæ, & alios inferiores collatores ordinarios suprà assignata est tit. præced. n. 27. quia, cùm hi sint præsentes, & sæpius visitent Ecclesias sibi subiectas, præsumuntur scientiam habere de beneficiis priùs obtentis, ideóq; etiamsi de illis mentio non fiat in collatione, ea non est subreptitia: cùm contrà in Papa, eiúsque Legato, præsumatur ignorantia. Abb. in cit. Clement. 2. n. 6. Ubi n. 5. ait, licèt potestas Legati, respectu jurisdictionis, sit ordinaria. c. 2. de offic. Legat. in 6. tamen respectu collationis beneficiorum, est extraordinaria, quia ex proprio officio Legationis potestas conferendi beneficia non competit Legatis Papæ, unde Legati, qui non sunt de Latere, eam non habent, sed solùm Legati Cardinales, sive de Latere, ex speciali privilegio, de quo plura suprà c. l. quia hoc magis eò pertinet.

LXVII. Assertio 4. Episcopi, aliique Prælati non habent potestatem occupandi reditus Ecclesiarum, vel dignitatum vacantium, ut constat ex » c. Præsenti; 9. & ult. h. t. in 6. ubi prohibetur, ne » Episcopi, iisque Superiores (Archiepiscopi, vel Pa» triarchæ) Abbates, aut quivis alij Regulares, vel » Seculares Prælati, aliæque personæ Ecclesiasticæ » vacantium dignitatum, personatuum, Prioratuum, » vel Ecclesiarum ad suam collationem, præsentatio» nem, vel custodiam pertinentium bona, vel redi» tus, post mortem Prælatorum, seu Rectorum, ex» tantes, vel tempore vacationis obvenientes oc» cupare, vel in usus proprios convertere quoquo » modo præsumant; cùm, vel in utilitatem earun» dem Ecclesiarum, vel beneficiorum converti, vel » Successori reservari debeant (per Oeconomum, vel » alium, qui custodiam Ecclesiæ habet. Gl. hîc V. » Reservari) nisi ex speciali privilegio, vel consue» tudine legitimè præscripta (40. annorum, Gloss. » hîc V. Legitimè) vel aliâ causâ rationabili (nem» pe onere imposito in fundatione. Gloss. hîc V. A» liâ causâ) ipsis Prælatis, aut aliis personis Ecclesia» sticis, jus competat reditus Ecclesiæ, vel benefi» cij vacantis accipiendi: alioquin Episcopi ab in» gressu Ecclesiæ, alij verò (inferiores Episcopis) » ab officio, & beneficio tam diu sint, ac maneant » suspensi, donec accepta restituerint. Si verò ex pri» vilegio, vel consuetudine, vel ex alia causa ra» tionabili, aliquis asserat, sibi jus competere ac» cipiendi bona, vel reditus relictos, post mortem » Prælati, vel beneficiati, vel vacationis tempore » obvenientes, id solùm intelligi debet de illis bo» nis, quæ solutis debitis, si qua sunt, & necessa» riis expensis pro ministris, aliisque oneribus (fa» bricæ, & similium) Ecclesiæ, vel beneficio incum» bentibus, deductis, supersunt. Per hanc tamen » Constitutionem non derogatur Constitutioni (quæ » habetur in c. Quia sæpe; 40. de elect. in 6.) editæ » contra Capitula, Collegia, Conventus, aut singula» res personas occupantes bona, aut reditus Ecclesia» sticos. »

LXVIII. Notandum 1. Post mortem Prælati, vel Beneficiati fructus à Prælato collecti, vel qui vacante Ecclesiâ, aut Prælaturâ, sunt percepti in utilitatem eiusdem convertendi, vel futuro successori reservandi sunt, ut habetur in cit. c. ult. & in c. Quia sæpe; 40. de elect. in 6. at verò quoad fructus collectos à Beneficiato, distinguendum est, vel enim Clericus beneficiatus habuit tantùm administrationem redituum beneficij sui, sicut solent habere Episcopi, aliique Prælati Ecclesiarum Collegiatarum; & tum debent vel in utilitatem Ecclesiæ, seu beneficij expendi, vel Successori reservari, juxta cit. c. ult. h. t. quia præsumitur, illos, intuitu Ecclesiæ, esse acquisitos. Ancharan. ibid. col. 3. Vel Clericus beneficiatus habet dominium redituum beneficij sui, sicut habent Parochi, Canonici, & similes Beneficiati: tum juxta varias Ecclesiarum consuetudines, in quibusdam locis huiusmodi reditus acquiruntur Ecclesiæ, in qua est beneficium, vel ex speciali jure eos accipit Episcopus, non successor in beneficio, quod per consuetudinem induci licitè potest, ut constat ex cit. c. ult. In aliis verò locis de huiusmodi Ecclesiasticis reditibus tales Clerici beneficiati liberè disponere possunt, etiam per ultimam voluntatem, quia præsumuntur intuitu personæ acquisiti. Ancharan. hîc & Laym. n. 1. Sed de hoc alibi plura, ubi ex instituto de hac re agendum erit.

Notandum 2. Si quis prætendat, ex vi privilegij, vel consuetudinis, sibi competere bona Ecclesiæ vacantis, vel deberi proventus annuos illius, id intelligi debet de ijs tantùm, quæ deductis debitis, vel quæ solutis expensis necessariis, & præstandis oneribus, supersunt. l. Mulier 72. ff. de jure dotium. Gloss. hîc V. debita, & sumitur ex hoc c. & l. Fructus; 6. ff. solut. matrim.

Notandum 3. Per constitutionem decretalem cit. c. ult. h. t. in 6. non corrigitur Constitutio, quæ habetur in c. Quia sæpe; 40. de elect. in 6. ubi prohibetur, ne Clerici succedant in bona Prælati defuncti, vel illa occupent, non obstante speciali jure privilegij, vel contrariæ consuetudinis: in hoc verò c. conceditur, quòd vi specialis consuetudinis, Prælatus succedere possit in bona, seu percipere reditus collectos ex vacantibus beneficiis Clericorum defunctorum. Ubi rationem disparitatis dat Gl. fin. hîc, & Anchar. not. 3. quia in priore casu læditur caput per membra, in posteriore verò è converso læduntur membra per caput, gravior autem est læsio capitis, quàm membrorum: nam absurdum est, & inconveniens, ut Clerici, v. g. Canonici succedant in bona Prælati, seu Episcopi defuncti, sive bona eius occupent, quod prohibetur in cit. c. Quia sæpe; & quia, si Canonici occupare possent bona, vel reditus Prælaturæ vacantis, tardiùs eligerent novum Prælatum, ut plures fructus perciperent. cit. c. Quia sæpe; non autem inconveniens est, ut Prælatus succedat in bona Clericorum, aut Canonicorum defunctorum, ac reditus ex vacantibus eorundem beneficiis percipiat, quod ex speciali jure permittitur in cit. c. ult. h. t. in 6.

§. V.

De potestate inferendi Censuras Ecclesiasticas, & ab iisdem absolvendi.

LXIX. Assertio 1. Lex jurisdictionalis Episcopi consistit etiam in potestate inferendi Censuras Ecclesiasticas. cit.c.Conquerente; 16. h.t. quod est ordinarium remedium coërcendi contumaces, & inobedientes, atque jura Episcopalia violare attentantes. c.1.de offic.jud.deleg. nomine autem censuræ Ecclesiasticæ comprehenditur sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.c.Quærenti; 20. de Verb. signif. Quare Episcopi, & similes Prælati quasi Episcopalem jurisdictionem habentes prædictas censuras,& alias quoque pœnas canonicas privationis, aut depositionis in perpetuum Clericis criminosis infligere possunt, ac debent pro criminis qualitate, secundùm dispositionem Juris Canonici, & consuetudinem præsentis temporis: veluti ob adulterium, & alia crimina, sive minora, sive æqualia, vel majora, ut perjurium, incestum, stuprum violentum, magiam &c. ob quæ Clerici privari beneficiis, imò etiam deponi ab officio, & Ordine Clericali merentur, ut ex communi tradit Abb. in c. At si Clerici; 4. in princ.num.33.& seqq. de judiciis. Laym. de jurisd. ordin. concl. 69. de quo plura infrà eod.tit.

LXX. Assertio 2. Episcopi possunt etiam à censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis canonicis quandoque absolvere, vel easdem ex causa rationabili relaxare, saltem in casibus jure expressis. cit.c. At si Clerici; §.De adulteriis de Judic. & ibid. Abb. num.4. nam absolutio à censuris, & pœnis ad Legem jurisdictionalem Episcopi pertinet.Laym.in cit. c. Conquerente; n.2.h.t. Quare, licèt, si lex canonica statuat, vel etiam consuetudo Ecclesiæ ob crimen imponat certam pœnam Clerico, v.g.ob adulterium esse beneficio privandum, vel etiam ab Ordine Clericali in perpetuum deponendum, talis pœna ordinariè sit ab Episcopo imponenda,ita,ut pro mero arbitrio suo,eam remittere nõ possit,ut docet S.Thom. 2.2.q.67.a.4.ubi ait: Judex inferior non habet potestatem absolvendi reum à pœna,contra leges à Superiore sibi impositas. Menoch. de arbitrat. Judic.q. 96.n.10.& sumitur ex l.Servos;8.in fin. C.ad leg.Jul. de vi publ.& l.1.§.Quotum.ff.ad S.C. Turpillian.ubi dicitur, quòd pœnæ persecutio non Judicis voluntati mandatur,sed legis auctoritati reservatur. Farinac. in praxi crimin. p.1.l.1.tit.3.q.17.n.5. nihilominus tamen ex justa causa concessum est, etiam Judici non supremo, sed subordinato rigorem legis temperare, pœnámque minuere. Gl. in cit.l.1. V. Facti. Farinac. l.c.n.7.Unde Episcopus non tantùm in adulterio, & aliis criminibus minoribus.cit.c. At si Clerici. §.De adulteriis(ob quæ,si absolutè gravia,&scandalosa sint, suspensio inferenda est,ad certum tempus,vel donec se Clericus emendaverit. Laym. ibid. n. 6.) sed etiam in æqualibus, vel majoribus adulterio criminibus, super pœnis canonicis non latis, sed ferendis dispensare potest ex justa causa, easque minuere, & commutare,nisi Canon id prohibeat. Gl. in c. Cùm illorum;32.V.Interdicta de sent. excommun. Innocent. in c.Dilectus;15.n.2.de tempor.Ordin. Laym.de jurisd.Ordin.concl.69.nam in criminalibus licet semper dispensare;nisi prohibeatur. arg. l. Nec non; 28. junctâ Gl. V.Prohibeant.ff.ex quib.caus.majores &c. ubi ait,omnia sunt permissa per legem, quæ non reperiûtur prohibita;& ratio est, quia facultas dispensandi in criminibus, cùm sit gratia Principis,in tertij præjudicium non cedens, benignè,& latè interpretari debet, Abb.in cit.c. §.De adulteriis; n.11.quare dicendum,adulterium in cit. §. exempli tantùm causâ positum esse. Laym.ibid.n.7.

Quin imò non tantùm dispensare potest Episcopus,ex causa justa cum adultero, v.g. vel incestuoso, ut non privetur beneficiis,vel non deponatur: sed etiam,postquam ob adulterium,vel furtum damnatus est,vel per sententiam latam depositus, adeóque infamiam contraxit, potest eum Episcopus dispensativè restituere,post actam pœnitentiam, & vitæ emendationem. Abb.in cit.§.De adulteriis;n.14.Felin.ibi. n.12.Laym.de jurisd.ordin.concl.70.quia datâ potestate dispensandi Episcopo in pœna, censetur etiã ei data super accessorio,scilicet restituendi famæ depositum,ex Concil.Trid.sess.25.c.14.de reformat. Sed & probabile est,licèt Canon præcipiat,ut ob crimen pœna suspensionis inferatur, ad certum,ac determinatum tempus, v.g. triennium, posse Episcopum ex gravi causa eam remittere,& dispensare. Jo.And.in c. ult. n. 11.& ibid. Alexander de Nevo n. 8.de clandest.despons. Laym.de jurisd.ordin.concl.71. contra Sanch. l.3.de matr. dis.52.n.2. quia, licèt Clericus ob adulterium, vel furtum damnatus, & depositus infamiam incurrerit, tamen restitutus contra sententiam, indirectè,& consecutivè etiam famæ restituitur, ut officio Clericali fungi, & beneficium Ecclesiasticum consequi possit. Abb. c. l. n.15. Laym. cit.concl. 70.

LXXI. Cæterùm prædicta non sunt intelligenda de pœnis latæ sententiæ,seu ipso jure inflictis, has enim Episcopus relaxare,aut in ijs dispensare non potest.Gl.recepta in c.Cupientes;16.§.Cæterùm;V.Suspensos; de elect.in 6.Felin.in cit. §.De adulterijs; n. 4. Laym.cit.concl.71. quia inferior,sicut non potest tollere legem Superioris,ita nec pœnam ei annexam; nisi id ipsi sit commissum: ut, si irregularitates vel suspensiones ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum, proveniant, in his enim Episcopus dispensare potest ex commissione Concil. Trid. sess.24.c.6.de reform. Verùm in pœnis Legalibus,seu Canonicis, quæ sunt sententiæ ferendæ,quando scilicet Judici à lege præcipitur, ut ob tale crimen pœnam inferat, v.g. depositionis, Episcopus potest ex rationabili causa dispensare, seu spectatis circumstantijs, eas minuere,ut colligitur per sensum contrarium ex suprà dictis, quia Episcopus non potest dispensare in pœnis ipso jure latis, sive à Canone impositis, quæ trahunt secum executionem, & ipso facto incurruntur.Felin.c.l. n.4. ergo in ferendis per sententiam dispensare potest.Laym. in cit.c. At, si Clerici;n. 8. Deinde licèt Episcopus in pœnis Canonicis, quæ sunt latæ sententiæ, & puræ pœnæ, propter delictũ commissum,seu præteritum,ipso jure inflictæ dispensare nequeat,ut jam dictum : potest tamen Episcopus à censuris Papalibus propriè dictis, v.g. ex communicatione

aut

aut ſuſpenſione, quæ propter contumaciam ipſo jure incurruntur, in utroque foro abſolvere, quia illæ non ſunt reſervatæ, arg. c. Nuper; 29. et c. Cùm illorum; 32. de ſentent. excommun. Gloſſ. recepta in Clement. 1. §. Verùm quia; V. Excommunicationis de hæret. Abb. in c. 2. num. 5. de ſolut. Laym. de juriſd. ordin. concl. 71.

Quin imò probabile etiam eſt, etſi plura crimina diſpenſabilia concurrant, ut, ſi Clericus v. g. adulterium, & inceſtum comiſit, vel Religionem profeſſus à fide ſimul, & Ordine apoſtatavit, poſſe Epiſcopum illum abſolvere, & cum eo diſpenſare in utroque foro, ita tamen, ut gravior cauſa requiratur ad diſpenſandum cum tali criminoſo, qui plura ſimul crimina commiſit. Abb. in cit. c. At, ſi Clerici; §. De adulterijs: n. 10. Felin. ibid. n. 7. Idque confirmatur ex eo, quòd is, qui habet facultatem legitimandi ſpurios, & inceſtuoſos, poſſit legitimare natum ex adulterio, & inceſtu ſimul, nam in materia favorabili (cujuſmodi eſt gratia, & privilegium) ſub ſimplicibus etiam mixta comprehenduntur. Bartol. in l. 2. num. 2. ff. de verb. obligat. Laym. de juriſd. ordin. concl. 74.

LXXII. Aſſertio 3. Epiſcopi poſſunt etiam lapſos in hæreſin, ſive Clericos, ſive Laicos, in foro externo, poſt abjuratam hæreſin, abſolvere à cenſura excommunicationis Papæ reſervatâ. Jo. Andr. in c. Ut officium; 9. in princ. de hæretic. in 6. Franc. ibid. n. 2. Farinac. tract. de hæreſi q. 192. §. 4. n. 51. Idque magis certum eſt de Epiſcopis Germaniæ: nam cùm in illis Regionibus, in quibus non ſunt alij Inquiſitores fidei, ipſi Epiſcopi ſint Inquiſitores hæreticæ pravitatis, & delegati Sedis Apoſtolicæ ſuper crimine hæreſis, ut tradit Molin. tract. 5. de juſtit. diſ. 7. num. 5. Barboſ. de offic. Epiſc. alleg. 105. num. 56. ideo hæc poteſtas ipſis ex jure competit, cit. c. Ut officium; §. Si verò; quæ abſolutio facta in foro externo etiam prodeſt in ordine ad forum internum, ita, ut ablatâ per Epiſcopum, vel alium ejus delegatum, cenſurâ excommunicationis, ſic abſolutum quilibet Sacerdos approbatus abſolvere poſſit à peccato hæreſis. Farinac. cit. loc. Sanch. l. 2. in Decalog. c. 12. num. 6. Laym. de juriſdict. ordin. concl. 72. Quòd ſi crimen hæreſis non ſit delatum ad forum externum, ſeu judiciale Epiſcopi, vel ejus Vicarij, ſed ſtatim ad forum pœnitentiæ, poterunt Epiſcopi Germaniæ, non ſolùm ab hæreſi occulta, juxta Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 6. de reform. ſed etiam à notoria (dummodo abſolvendus non ſit hæreſi archa, ſive auctor novæ hæreſis) abſolvere in foro conſcientiæ, quia caſus Papales, ſive Papæ reſervati, ob nimiam frequentiam, & impedimentum adeundi Papam, vel propter longam loci diſtantiam, vel alias cauſas, fiunt Epiſcopales, ut tradunt communiter DD. ac proinde non tantùm æquum, ſed etiam neceſſarium eſt talem facultatem Epiſcopis Germaniæ concedi, ne alioquin converſio hæreticorum, & augmentum fidei Catholicæ impediatur: quamvìs ob majorem ſecuritatem, Epiſcopi ſoleant eam facultatem à Sede Apoſtolica petere. Layman. de juriſdict. ordin. concluſ. 73. An autem hæc diſpenſandi facultas conceſſa Epiſcopis generaliter revocata ſit per Concil. Tridentin. c. l. infrà dicetur lib. 5. tit. 7.

LXXIII. Aſſertio 4. Epiſcopus, vel alius Prælatus ſuperior poteſt relaxare cenſuras ab inferiore Prælato ſibi ſubjecto latas, & ab eodem excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdictos abſolvere, dummodo non tantùm in excommunicatorem, ſed etiam in ipſos cenſurâ ligatos plenam juriſdictionem obtineat; ſicut ipſe excommunicator, ut ex communi docet Sylveſt. V. Abſolutio; 2. n. 1. Covarr. in c. Alma; p. 1. §. 12. n. 2. Suar. de cenſur. diſ. 7. ſec. 2. n. 12. Et hinc Archiepiſcopus non poteſt abſolvere excommunicatos à Coëpiſcopis, ſeu Suffraganeis, quia in ſubditos eorum juriſdictionem non habet, niſi ad ipſum appellatum ſit, c. Romana; 3. de appell. in 6. et c. Per tuas; 42. de ſentent. excom. et c. Venerabilibus; 7. eod. in 6. Hoſtienſ. in ſumma de ſentent. excommun. §. Eſt & alia regula. Neque etiam poteſt Epiſcopus abſolvere excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdictos à Prælato inferiore ſibi ſubjecto, v. g. Archidiacono, vel Præpoſito Eccleſiæ Collegiatæ, qui ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, vel ex conſuetudine legitimè præſcriptâ, adeóque ſpeciali jure juriſdictionem exercet in Clericos, vel Laicos ſibi ſubjectos, excluſo Epiſcopo, ita, ut hîc ſe immiſcere non poſſit, niſi per viam appellationis, aut querelæ ad Epiſcopum legitimè delatæ, arg. c. ult. de offic. Archidiac. et c. Auditis; 15. de præſcript. Sylveſt. c. l. Suar. c. l. n. 18.

LXXIV. Cæterùm, ſi Prælatus inferior ordinariam juriſdictionem in foro externo habeat ſubordinatam Epiſcopo, adeóque non privativè, ſive excluſo Epiſcopo, ſed cumulativè tantùm, quia Epiſcopus cum illo in juriſdictione erga ſubditos concurrit, & inter illos locus eſt præventioni: cujuſmodi juriſdictionem habent Archidiaconi, & Decani etiam rurales in quibuſdam locis, qui ſcilicet non ab homine, ſeu Epiſcopo, ſed ex Lege, ſeu Canone, vel conſuetudine Diœceſis conſtituuntur: tum licèt Epiſcopus, abſolutè loquendo, poſſit excommunicatos, ſuſpenſos, aut interdictos à tali inferiore Prælato abſolvere, cùm ſit Ordinarius totius Diœceſis; ſi tamen cenſura juſtè lata ſit, curare debet Epiſcopus, ut illa inviolabiliter obſervetur, neque debet eam relaxare, ſinè præſcientiâ Auctoris, qui cenſuram tulit, & ante præſtitam congruam ſatisfactionem, prout habetur in c. Cùm ab Eccleſiarum; 3. h. t. Ubi Papa Alexander III. reſcribit Epiſcopo Florentino, quòd, ſi Prælati Eccleſiarum Eccleſiaſticam » ſententiam, ſeu cenſuram proferant in quoſdam » malefactores, ea firma, & rata conſiſtere debet, & » inviolabiliter obſervari, donec condigna ſatisfactio fiat: ideóque mandat eidem, ut, ſi Plebanus » S. Pancratij in Clericos, vel Laicos parochianos » ſuos ſententiam interdicti, vel excommunicationis (vel etiam ſuſpenſionis. Abb. hîc n. 2.) rationabiliter, ſeu juſtè protulerit (quod in dubio ſemper præſumitur, donec contrarium probetur. Gloſſ. » hîc V. Rationabiliter;) illam inviolabiliter faciat » obſervari, nec ante præſtitam congruam ſatisfactionem, & abſque ejuſdem Plebani ſcientiâ, ſeu » conſenſu eam relaxet. »

LXXV. Notandum 1. Nomine Prælati non tantùm veniunt Epiſcopi, iiſque Superiores, ſed etiam inferiores juriſdictionem ordinariam in foro externo habentes, videlicet Archidiaconi, Archi-

presbyteri, Præpositi, Decani, Abbates, Rectores Ecclesiæ Collegiatæ, qui ab universitate, seu Collegio eliguntur, vel ab Episcopo alicui Collegio, aut Universitati præficiuntur, qui etiam potestatem excommunicandi habent. Gloss. hîc V. Ecclesiastica sententia; h. t. Quare etiam Plebanus iste in casu hujus c. non fuit simplex Parochus, seu Curatus, sed ordinariam, ac perpetuam jurisdictionem in foro externo habuit in parochianos suos, acquisitam ex jure speciali, videlicet privilegio, vel legitima præscriptione, aut per electionem Capituli, & confirmationem Episcopi, ideóque etiam excommunicare, & interdicere potuit. Innocent. in c. Quantò; 7. n. 2. h. t. Abb. hîc n. 1.

Notandum 2. Episcopus potest ab excommunicatione, vel aliâ censurâ latâ à Prælato inferiore sibi subjecto absolvere, si eam injustam repererit, ut docet Butrio apud Fagnan. hîc num. 11. si verò eâ justa fuerit, non debet excommunicatum absolvere, sed remittere ad excommunicatorem, ut illum absolvat. Gloss. fin. hîc & Abb. n. 3. Veruntamen etsi Episcopus absolvat, irrequisito excommunicatore, absolutio est valida, ut tradit cit. Gloss. fin. hîc communiter recepta, & Abb. num. 11. Suar. cit. sec. 2. num. 17. quia in hoc c. nullo verbo irritatur talis absolutio, & inferior jurisdictionem habet, non privativè, excluso Episcopo, sed cumulativè tantùm, ita, ut Episcopus cum eo tanquam ordinarius Superior totius Diœcesis concurrat: contrarium tamen tenet Barbos. in collect. hîc n. 3.

LXXVI. Ex dictis colligitur 1. Quòd Episcopus potest excommunicatos à Vicario suo, qui ad nutum ipsius amovibilis est, vel à delegatis suis, pro libero arbitrio suo, absolvere, quia tales Vicarij, & delegati, non proprio jure, sed jure, & auctoritate alterius jurisdictionem exercent. Laym. hîc n. 3.

Colligitur 2. Episcopus excommunicatos à Prælatis Ordinum non exemptorum absolvere non potest, nisi ad ipsum sit appellatum, ita, ut absolutio, seu relaxatio censuræ etiam irrita sit, quia Episcopus non habet plenam jurisdictionem in Regulares, etiam non exemptos, cùm correctio primo loco spectet ad Prælatum Ordinis, ita, ut Episcopus se immiscere non debeat, nisi in defectum Prælati negligentis, vel, si crimina gravia sint, præsertim quæ depositionem mereantur. Abb. hîc num. 10. & patet ex suprà dictis num. 58.

» LXXVII. Assertio 5. Si excommunicatus ab » Episcopo, seu Ordinario suo, absolutionem impe- » tret à Pontifice, verâ excommunicationis causâ ta- » citâ, seu suppressâ, & aliâ falsâ expressâ, idque cer- » tò constet Episcopo, debet illum per Ecclesiasticas » censuras compellere, ut cum litteris ejusdem Epi- » scopi veram causam continentibus, ad Sedem Apo- » stolicam se conferat: Si verò Episcopo non certò » constet de subreptitia impetratione absolutionis, » sed impetrantem suspectum solùm habeat; tunc » illum compellere debet ad Canonicam purgatio- » nem coram ipso præstandum, prout respondit Pa- » pa Alexander III. in c. Ex parte; 5. h. t. Ratio primæ partis est, quia ad absolutionem à censura, ex parte absolventis, non tantùm potestas, sed etiam voluntas, seu intentio absolvendi requiritur: quamvis autem Papa possit validè aliquem absolvere ab excommunicatione, etiamsi ignoret justam absolvendi causam, vel nulla subsit, adeóque absolutio sit injusta, ut constat ex c. Venerabilibus; 7. §. Sanè; Versic. ubi autem de sentent. excomm. in 6. Abb. hîc n. 6. non tamen est præsumendum, Papam ita velle absolvere, arg. c. 2. de filijs Presbyter. in 6. ideóque impetrans absolutionem à Papa subreptitiè, supprimendo veram causam, & exprimendo falsam, non debet censeri absolutus, sed ad Sedem Apostolicam remitti pro verâ absolutione obtinenda.

Porrò, si quis unâ, vel pluribus excommunicationibus, sed ex pluribus causis æquè principalibus, sit irretitus, v. g. ob percussionem Clerici, & violationem immunitatis Ecclesiasticæ, impetret absolutionem, expressâ unâ causâ, sed tacitâ alterâ, non est absolutus quoad alteram excommunicationem, quæ permanet, juxta c. Cùm pro causa; 27. de sentent. excom. Garc. p. 8. de benef. c. 3. n. 13. Barb. hîc in collect. n. 2. sicut etiam absolutio ab excommunicatione incursâ ob unam causam veram, valet, non item quoad aliam non expressam. Garc. c. l. n. 14. Neque verò tot sunt necessariæ absolutiones, quot sunt excommunicationes, ut vult Gloss. hîc V. Redire; sed una absolutio sufficit pro pluribus, dummodo absolvens habeat potestatem, & voluntatem absolvendi ab utraque, vel omnibus. Laym. hîc num. 1. Ratio secundæ partis est, quia ob gravem, & urgentem suspicionem commissi criminis, potest alicui indici purgatio canonica, ut in proposito impetrans absolutionem à Papa, cogi potest ab Ordinario, si graviter suspectus sit de taciturnitate causæ, ut testes idoneos producat, qui testentur, illum veram causam excommunicationis suæ S. Pontifici exposuisse, & consequenter ritè ab ea absolutum fuisse. Innocent. hîc in fine. Abb. n. 7. & Imol. num. 7. quamvìs aliàs purgatio Canonica non sit alicui indicenda, nisi præcedente publicâ infamiâ apud bonos, & graves viros, juxta Gloss. fin. hîc.

LXXVIII. Assertio 6. Si Judex à Papa de- » legatus reum citatum, propter contumaciam in » comparendo, excommunicavit, atque actorem in » possessionem rei servandæ causâ misit, seu induxit, » sed delegatus postea è vita excessit; hoc casu, non » potest Episcopus, seu Ordinarius loci, sinè speciali mandato Sedis Apostolicæ, excommunicatum » à delegato absolvere, etsi satisfacere nolentem, » cùm delegatus sit major Ordinario, quantùm ad » causam delegatam, sed solus Papa: prætérquàm in » mortis articulo, vel nisi delegatus successorem ha- » beat in onere, & honore delegationis, tunc enim » ejus successor absolvere poterit. Neque etiam » Reus per alium, quàm S. Pontificem (vel ejus de- » legatum specialiter ad id deputatum) amissam pos- » sessionem recuperare poterit. Verùm ne Actor, » ob contumaciam Rei, missus in possessionem cu- » stodiæ causâ, post annum elapsum, verus posses- » sor efficiatur; potest Reus coram Ordinario lo- » ci, vel, si ejus copiam habere nequeat, coram pu- » blicis, & honestis personis cautionem offerre, ac » præstare, quòd juri paritùrus sit: sic enim veluti » interrumpitur præscriptio annalis, ut etiam post » annum possessionem per Sedem Apostolicam re- » cuperare mereatur. Ita statutum habetur in c. Pa- » storalis; 11. §. Præterea; h. t.

LXXIX. No-

LXXIX. Notandum 1. Nemo potest absolvere excommunicatum ab homine, sive per sententiam Judicis, nisi excommunicationis auctor, vel ejus Superior, vel Successor. Quare excommunicatum à delegato Papæ, eo mortuo, nullus potest absolvere, nisi ipse Papa, vel successor delegati, si causa commissa sit v.g. Episcopo, intuitu dignitatis, non personæ; tum enim successor ejus in dignitate, etiam succedit in onere, & honore delegationis, juxta c. Quoniam; 14. de offic. deleg. & consequenter etiam absolvere potest excommunicatum à delegato ejus antecessore. Abb. hic num. 2. Dicitur autem delegatio onus, quia obligationem mandati imponit; & honor propter jurisdictionem, seu munus judicandi. Abb. hic n. 1. Barb. in Collect. o, 15. Porrò ab excommunicatione lata à Canone, vel per statutum quilibet Episcopus, vel Prælatus Superior excommunicati absolvere potest, si excommunicatio non sit reservata in Canone, vel statuto. Abb. hic num. 1. not. 1.

Notandum 2. In articulo mortis nulla est criminum, aut casuum reservatio, adeóque quilibet Sacerdos à quacunque excommunicatione, aliâve censurâ etiam Papæ reservatâ, absolvere potest. Gl. margin. hic, & Abb. n. 2. per articulum verò mortis hic intelligitur quodvis probabile periculum moriendi alicui imminens. Abb. hic n. 3.

Notandum 3. Delegatus Papæ potest, ob contumaciam Rei, actorem mittere in possessionem, causâ rei servandæ, per quam tamen non vera, ac stabilis possessio, ante annum elapsum, obtinetur, sed potiùs custodia solùm immisso committitur. Quòd si Reus intra annum cautionem præstet de sistendo se in judicio, recuperat possessionem, ut patet ex textu, & ex c. ult. §. In alijs; Ut lite non contest. de quo plura ibid. Quæ cautio fieri potest, Judice proprio absente, etiam coram Tabellione, vel aliâ personâ publicâ dignitatem cum jurisdictione habente. Abb. hic num. 5. vel, si Tabellio non adsit, coram duobus, aut tribus testibus, qui vicem Tabellionis suppleant, ut colligitur ex l. 2. C. de annali exceptione. Imol. hic n. 17.

LXXX. Assertio 7. Ij, quibus ex officio (scilicet „ proprio, & ordinario) competit in certis casibus „ potestas absolvendi ab excommunicatione Cano„ nis, eos, qui violentas manus injiciunt Clericis, „ possunt illam alijs committere, si quando ita ex„ pedire ipsis visum fuerit, prout statuitur in c. His quibus; 20. & ult. h. t. & ibi Gloss. V. Ex officio.

Ubi notandum 1. Hæc facultas absolvendi competit, non solùm Episcopis, sed etiam Legatis Sedis Apostolicæ, & ijs Prælatis, etiam Regularibus, quibus per speciale privilegium talis potestas absolvendi ratione dignitatis suæ concessa est, adeóque in perpetuum tanquam ordinaria competit, cùm dignitati eorum sit annexa, c. Cùm illorum; 32. de sentent. excommun. ideóque cùm talis commissio perpetua transeat in ordinariam, delegari potest. Gloss. hic V. Casibus; Sanch. l. 2. de matrim. dis. 40. n. 14. Idémque dicendum de absolutione ab alijs excommunicationibus, & censuris; nam licèt in cit. c. ult. h. t. tantùm mentio fiat de absolutione à censura Canonis propter percussionem Clerici, c. Si quis suadente; 29. caus. 17. quæst. 4. id tamen solùm exempli causâ est allatum, & locum habet in omnibus alijs etiam excommunicationibus. Gloss. hic V. Casibus; in fine. & Abb. n. 1. nam cùm alicui Jure communi, aut privilegio speciali concessa est potestas aliqua, ratione officij sui, aut dignitatis, quæ ad Successores transit, vel quasi Successores (uti sunt ij, qui succedunt in officio Legationis Apostolicæ, vel Vicariatûs Episcopalis) tunc non potest censeri electa industria personæ, ideóque alteri delegari potest. Navarr. l. 5. consil. 11. num. 4. de privileg. edit. 2. Sanchez. cit. dis. 40. n. 17.

Notandum 2. Non tantùm in particulari, sed etiam generaliter hujusmodi potestas absolvendi alijs committi potest; ea enim, quæ jure ordinario, sive ratione potestatis ordinariæ, alicui competunt, absolutè, & generaliter delegari possunt. Sanch. c. l. Imò non tantùm nudum ministerium absolutionis, sed etiam, cum causæ cognitione, alteri committi potest. Navarr. c. l. & Sanch. c. l. præterquam, si ex commissione, seu privilegij concessione appareat, specialiter industriam, & discretionem personæ ad absolvendum electam esse, ut in caso c. 2. et c. Cùm illorum; 32. de sentent. excomm. Laym. hic n. 3.

Notandum 3. Quamvis delegatus Principis jurisdictionem alteri quoque committere possit; alij tamen delegati ab inferioribus Ordinarijs jurisdictionem alteri committere nequeunt, adeóque neque potestatem, sed tantùm nudum ministerium absolvendi, sine causæ cognitione, dummodo ipse delegatus jurisdictionem aliquam habeat, & non nudum ministerium ad absolvendum ipsi commissum sit, tum enim illud alteri subdelegare non potest, sed pletumque personaliter exequi debet, juxta c. ult. §. Cæterùm; de offic. deleg. & sic illud non contradicit huic c. Gloss. hic V. Casibus; in fine. Abb. ibid. in fine, & Imol. n. 2. Navarr. in Man. Prælat. c. 27. n. 45.

LXXXI. Cæterùm hactenus dictis de potestate excommunicandi, & absolvendi ab excommunicatione, addendum 1. quòd statutum habetur in c. Si Sacerdos; 2. h. t. nam cùm quæsitum fuisset, an Episcopus, vel alius Sacerdos, qui jurisdictione in foro externo est præditus, v. g. Vicarius Episcopi, excommunicare possit occultum criminosum, tametsi crimen ex Sacramentali confessione cognoverit? Eugenius Papa respondit: Si Sacerdos pro certo sciat (no- „ titiâ privatâ, & occultâ) aliquem esse reum alicu- „ jus criminis, vel, si illud ei confessus fuerit (in foro „ Sacramentali pœnitentiæ) & admonitus emendare „ se noluerit, non debet illum nominatim arguere „ in publico, sed indeterminatè, sicut Christus dixit: „ *Unus vestrûm me traditurus est.* Matth. 26. nisi „ crimen judiciario ordine ipsi Sacerdoti probatum „ fuerit. Potest tamen talis Sacerdos (imò, & de- „ bet) petente eo, cui damnum illatum est, sibi justitiam administrari, occultum auctorem damni ex- „ communicare (per sententiam generalem, & indefinitam: v. g. quicunque injustè rapuit rem Titij, nisi intra mensem rem ablatam restituerit, ipso facto sit excommunicatus. Gloss. hic in casu, & V. Nominatim;) licèt ipsi crimen Sacramentaliter confessus „ fuerit: sed nominatim, seu expresso nomine, non „ potest eum à sacra communione removere, quamvis sciat, eum esse reum, quia non ut Judex ejus cri- „ men scit, sed ut Deus, id est, locum Dei tenens, „

&

» & ut Vicarius Christi; sicut nec Christus Judam » à communione removit, debet tamen eum admo» nere in secreto, ne ad sacram Eucharistiam accedat. Gloss. fin. hîc.

LXXXII. Notandum 1. Tribus modis potest aliquis habere notitiam criminis alterius: 1. Ut privata persona, quia fortè vidit eum delinquentem, sed solus: 2. Ut Judex, seu persona publica, cui in judicio probatum fuit crimen. 3. Ut Vicarius Christi, ex confessione ei factâ in foro Sacramentali pœnitentiæ. Abb. hîc n. 4.

Notandum 2. Quando in hoc c. dicitur, posse Sacerdotem, seu Confessarium, qui peccatum alicujus ex confessione cognovit, indeterminatè, & in genere arguere, nullâ nominatâ personâ, id ita intelligendum est, quòd non prohibeatur crimina ex Sacramentali confessione ipsi cognita generatim reprehendere, etiam pro publica concione, modò tamen nemini præbeatur ansa suspicandi, aliquem in particulari carpi, aut perstringi. Deinde cùm dicitur in fine, quòd Sacerdos debeat reum admonere, ne se ingerat Sacramentis, id facere debet in ipsa Confessione, ne ad S. Communionem accedat, si non sit dispositus, ut à peccatis absolvi possit. Quòd si crimen publicè notorium sit, v. g. cædes Presbyteri, sed auctor ignoretur, potest Confessarius indeterminatè monere pro concione eum, qui hoc crimen commisit, & ipsi confessus fuit, ne ad Sacramenta accedat, ante præstitam debitam satisfactionem. Laym. hîc n. 5.

Notandum 3. Si Prælatus jurisdictione fori externi præditus crimen alicujus cognovit ex Confessione Sacramentali, potest nihilominus accusationem, vel denunciationem Rei admittere, & convictum, vel confessum in judicio punire, adeòque uti notitiâ criminis aliunde acceptâ, dummodo illam nullo modo adjuvet notitia hausta ex confessione Sacramentali, & scandalum absit. Laym. c. l. n. 3. & l. 5. Theol. mor. tr. 6. c. 14. n. 3.

Notandum 4. Non potest Sacerdos, cui ex sola confessione occultum crimen alicujus est cognitum, Eucharistiam, vel aliud Sacramentum negare, etiam occultè petenti, prout sumitur ex hoc c. quia talis denegatio continet saltem tacitam exprobrationem peccati ex confessione cogniti, adeòque redderet Confessionem odiosam. Laym. hîc n. 3. & Barbos. in Collect. n. 5.

LXXXIII. Addendum 2. Quod circa excommunicatos ab Episcopo, seu Ordinario, sed à delegatis Papæ absolutos, si in crimine nihilominus perseverent, dictum est, statutum habetur in c. Significavit; » 6. h. t. Nam quidam matrimonium contraxe» runt, qui juxta publicam famam erant consangui» nitate, vel affinitate conjuncti, ideòque eos Epi» scopus, cùm contumaces essent, & ab invicem se» parari nollent, excommunicavit. Sed illi per ap» pellationem, vel simplicem querelam ad S. Ponti» ficem delatam conquesti sunt de injusta excommu» nicatione, & litteras impetrârunt ad Judices dele» gatos, ut, si ita esset, absolverentur, & causa postea » cognosceretur (juxta c. Cùm contingat; 36. de of» fic. deleg.) Judices delegati prædictos illegitimè » conjugatos ab excommunicatione absolverunt, » sed non, uti debebant, in causa processerunt, nec ad » locum, ubi testes ad probandam consanguinita» tem, vel affinitatem produci possent, accesserunt, » nec aliquos ad recipiendos testes illuc miserunt, » & sic consanguinei illi, vel affines in nefariæ con» junctionis, seu incestûs crimine persevérârunt, & » causa debitum finem non est sortita. Quare Pa» pa Cælestinus III. respondit, cùm homines illi ex » dolo suo commodum referre non debeant (prout » habetur in integrâ lectione hujus c.) neque ex de» legatorum Judicum malitiâ, vel desidiâ, seu negli» gentiâ ad remanendum in nefaria conjunctione » suffragium consequi: idcirco posse Episcopum, seu » Ordinarium loci eosdem in crimine persistentes, » non obstante absolutione, denuo excommunicare, » neque iterum absolvendos esse, donec ad testium » receptionem, & alia, quæ ad causæ cognitionem » pertinent, legitimè fuerit processum. »

LXXXIV. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Quamvis regulariter Judex ordinarius non possit se intromittere in causa alteri à Superiore v. g. Papâ delegata, c. 2. de Offic. Legat. si tamen causa aliqua, quæ alioquin ad jurisdictionem Ordinarij pertinet, per appellationem, vel simplicem querelam ad Judicem delegatum malitiosè deferatur, & quia ille in causa non procedit, aliqui in crimine contumaciter persistant; tum potest Judex ordinarius ad tollendum peccatum, defectum delegati supplere, & delinquentes, si moniti à peccato desistere nolint, excommunicare, uti sumitur ex hoc c. idque specialiter statutum est in favorem animarum, ut possit Ordinarius procedere contra delinquentes, eos ob contumaciam excommunicando, non obstante eo, quòd causa devoluta sit ad Judices delegatos, si ob eorundem malitiam, vel negligentiam nutriatur peccatum. Et quamvis in hoc c. solùm sermo sit de ijs, qui contumaciter persistunt in crimine incestûs: tamen ob eandem rationem æquitatis, & necessitatis, idem generatim dicendum est de ijs, qui in quolibet alio publico, & scandaloso peccato persevetant, quòd Judex ordinarius malitiam, vel desidiam delegatorum supplere possit, quatenus necessarium est ad tollendum peccatum. Gl. hîc V. Desidia: Hostiens. ibid. in fine, & Abb. num. 2. nam etsi licitè ab inferiore ad Superiorem Judicem recurratur, ad defensionem justitiæ, & innocentium; non tamen talis recursus est licitus, si id cedat in defensionem malitiæ, & peccati: unde quamvis ab Episcopo ad Metropolitanum recurri potest, si tamen hic negligat procedere in causa, ideòque reus in crimine cum scandalo persistat, potest Episcopus, non obstante recursu ad Metropolitanum, per excomunicationem, aliásve censurás eum compellere ad desistendum à peccato. Laym. hîc num. 1. Aliud verò dicendum est, si nullum foveatur peccatum, ut in causa pecuniaria, tum enim tametsi delegatus v. g. Papæ, negligat in causa procedere, Ordinarius non potest se causæ immiscere, sed recurrendum est ad ipsum Papam delegantem, cùm hoc ipso, quòd causa delata est ad delegatum, seu ei commissa, ab Ordinarij jurisdictione sit exempta. Hostiens. hîc: & Abb. n. 2.

Notandum 2. Si qui consanguinitate, vel affinitate conjuncti, tanquam veri conjuges cohabitent, potest, ac debet Episcopus eos excommunicare, si moniti

niti recusent ab invicem separari, quia excomunicatio infligitur, non immediatè propter delictum, sed propter contumaciam, sive persistentiam in delicto, post admonitionem Rei factam, c. Sacro; 48. de sent. excomm. bodie tamen jure novo, qui scienter contrahunt matrimonium in gradu prohibito, ipso facto excomunicationem incurrunt, juxta Clement. unic. de consangu. & affinit. Abb. hic not. 1.

Notandum 3. Si quis semel ab excommunicatione sit absolutus, sed postea in eodem crimine, & contumaciâ perseveret, non debet denuo absolvi, donec causa sit transacta, uti sumitur ex hoc c. in fine. Et est bic casus specialis, in quo excommunicatus admittitur ad litigandum de injusta excommunicatione, etsi non absolvatur in principio litis; scilicet quando priùs fuit absolutus, & postea negligit in causa procedere. Gl. margin. hîc, & ibid. Abb. in fine, & Imol. n. 5.

§. VI.

De potestate dispensandi concessâ Episcopis.

Ad legem jurisdictionalem Episcopi pertinet etiam dispensatio, de qua hoc §. agemus.

LXXXV. Quæritur 1. An Episcopi possint dispensare in universalibus Constitutionibus SS. Canonum, & Decretis Conciliorum generalium? Respondetur: Non possunt Episcopi in lege S. Pontificis, vel Canonicâ, aut Concilij dispensare, nisi in casibus ipsis à jure concessis. Innocent. in c. Dilectus; 15. num. 2. de tempor. Ordin. ubi ait, non licere dispensare Episcopo, nisi ubi invenitur concessum. Abb. ibid. n. 3. & alij Canonistæ communiter. Idem docet Sylvest. V. Dispensatio; num. 14. Rebuff. in praxi tit. de dispens. ad plura benef. num. 26. & 27. Suar. lib. 6. de legib. c. 4. num. 4. Idque sumitur ex jam cit. c. Dilectus; ubi reprobatur collatio plurium sacrorum Ordinum unâ die ab Episcopo eidem facta, etsi ex mandato, sive dispensatione Archiepiscopi, eò quòd hujusmodi dispensatio ipsi à Canone non sit permissa, & per consequens censeatur ei esse prohibita, alioquin ratio textûs nihil probaret. Et in c. pen. & ult. de filijs Presbyt. irritæ declarantur dispensationes factæ contra juris dispositionem ab inferiore Papâ. Ratio est, quia Judex inferior non potest tollere legem Superioris, quidquam ei detrahendo, vel dispensando quomodolibet, prout babetur in Clement. 2. in princ. de elect. c. Inferior; 4. dis. 21. et c. Cùm inferior; 16. de major. & obed. Confirmatur, quia dispensatio est actus jurisdictionis, sed inferior non habet jurisdictionem circa legem Superioris, v. g. Episcopus circa legem S. Pontificis, nec circa personas ipsi subditas, ergo nec habet potestatem dispensandi in lege Superioris. nisi ei concedatur. Suar. c. l.

Multò minus verò possunt Episcopi dispensare in Decretis Concilij generalis, ut docet Gl. communiter recepta in c. Cùm dilectus; 32. V. Ætate; de elect. Abb. in c. At, si Clerici; 4. §. De adulterijs; n. 5. de judic. Rebuff. c. l. num. 28. & alij Canonistæ. Idque sumitur ex Extravag. Sancta unic. §. Quidam autem de relig. domib. junctâ Gloss. V. Concilij generalis, ubi ait: non licet Episcopis contra inhibitionem generalis Canonis facere, cùm sint astricti ad observantiam Canonum. Et in c. ult. de filijs Presbyt. declarantur irritæ promotiones factæ de illegitimis ad dignitates, & beneficia curata, sine dispensatione Papæ, quia sunt contra Canonem Concilij Pictaviensis in c. 1. eodem. quin imò ipse Papa difficiliùs dispensat in Decretis Concilij generalis, quàm in alijs Decretis simplicibus, ob majorem auctoritatem Conciliorum. Fagn. in cit. c. ult. n. 18. de fil. Presb.

LXXXVI. Objicitur 1. Quando S. Pontifex in Lege, seu Canone aliquo expressè non prohibet, sive sibi reservat dispensationem, tum censetur illam Episcopis concessisse, nam juxta commune axioma multorum Canonistarum, Episcopus ex jure divino potest in sua Diœcesi, quidquid Papa potest in universa Ecclesia, ijs tantùm exceptis, quæ S. Pontifex sibi expressè reservavit. Verùm hoc dictum in nullo jure est fundatum, & supponit falsum, nempe Episcopos habere absolutam, & universalem jurisdictionem in suis Diœcesibus ex jure divino, cùm tamen illam habeant immediatè à S. Pontifice, ut probatum suprà n. 39. h. t. qui etiam illam varijs modis restringere, & limitare potest. Ex quo sequitur, quòd illam partem jurisdictionis tantùm habeant Episcopi, quæ illis à S. Pontifice est concessa. Et hinc multa sunt, quæ potest Papa in universali Ecclesia, non tamen possunt Episcopi: nam solus Papa dispensare potest in matrimonio rato, non consummato, & in voto solemni paupertatis, & continentiæ: committere Presbytero potestatem conferendi Sacramentum Confirmationis, vel Ordinis, saltem quoad Ordines minores: concedere indulgentias plenarias absolutè pro vivis, & defunctis; approbare Religiones, canonizare Sanctos, & multa alia potest Papa, quæ Episcopi jure ordinario, & communi non possunt, etiamsi à Papa non sint expressè reservata. Suar. cit. c. 14. n. 6. Fagnan. in c. 1. num. 54. & seqq. h. t. Idque etiam satis clarè constat ex cit. c. Dilectus; de tempor. Ordin. ubi Episcopus dispensare non potest, non ex eo, quòd illi potestas dispensandi sublata sit, ex vi reservationis, sed quia illa à Canone ei non reperitur concessa. Fagn. ibid. n. 16. Idque confirmatur, quia, quamvis Episcopi sint Pastores animarum, & jurisdictionē ordinariâ habeant in sua Diœcesi, habent tamen subordinatā Papæ, cui sunt subjecti, adeóq; nō possunt solvere ejus Leges, seu Canones, & dispensando relaxare, nisi id eis sit concessum: sicut etiam Papa, etsi habeat plenitudinē potestatis in tota Ecclesia, c. Cùm ex eo; 14. de pœnit. & remiss. non tamen potest relaxare Jus divinū, sive contra illud dispensare, cujus auctoritas est à Deo, nisi illi specialiter sit concessum. Fagn. c. l.

Objicitur 2. Quando Legislator, seu Conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non reservavit, eo ipso concessisse videtur alijs facultatem absolvendi, c. Nuper; 29. de sentent. excomm. ergò similiter eo ipso, quòd non reservat sibi dispensationem, censeti debet illam alijs concedere. Sed negatur conseq. quia c. Nuper; loquitur de absolutione ab excommunicatione, quæ faciliùs conceditur, quàm dispensatio, quia illa fit secundùm jus, quod non vult, ut aliquis in excommunicatione decedat, c. Quâ fronte; 25. de appellat. c. Cùm illorum; 32. de sentent. excom-

excommun. cùm ergo sit favorabilis, & ordinetur ad bonum animæ, ideo censetur permissa, si non sit reservata, seu prohibita. At verò dispensatio est contra jus, sive legem Superioris, eique derogat: ideóque meritò intelligitur prohibita, si non reperiatur concessa. Suar. cit. c.14.n.7.

LXXXVII. Quæritur 2. In quibus casibus Episcopus dispensare possit in lege Pontificia, vel Canone Concilij generalis? Resp. In tribus casibus censetur Episcopo concessa potestas dispensandi in lege Canonica, vel etiam decreto Concilij generalis, etiamsi expressè ei non concedatur, ut docet Sylvest. V. Dispensatio, n.15. Suar. l.6.c.14.n.8. 1. Si in lege, seu Canone simpliciter dicatur, posse dispensari, adeóque positivè permittatur dispensatio, etsi Papa illam sibi non reservet, nec determinet personam, cui committatur dispensatio; tunc enim Episcopus dispensare potest, quamvis expressè ei non fuerit concessa. Innoc. in cit. c. Dilectus; n.2. de temp. ord. Abb. in cit. c. At, si Clerici; §. De adulterijs; n.5. & ibid. alij Canonistæ communiter. Ratio est, tum quia aliàs verba illa, quibus simpliciter conceditur dispensatio, superflua forent, & nihil operarentur, cùm per se constet, Papam posse in tali lege, seu Canone dispensare, cujus auctoritas semper intelligitur excepta: tum quia potestas dispensandi, respectu illam concedentis, non est stricti juris, sed favorabilis, & amplè interpretanda, cùm sæpe sit necessaria, & debita: tum denique quia, ubi jus exprimit, posse dispensari, jus servatur, si dispensetur, ergo tum ipse Episcopus, qui est Canonum custos, & executor, potest dispensare, quia sic servat jus, & secundùm illud operatur. Archidiac. apud Fagn. in cit. c. Dilectus; n.17. Idemque dicendum, si in Canone, seu decreto Concilij generalis absolutè, & simpliciter permittatur dispensatio: poterit enim etiam tunc dispensare in illo Episcopus, ob rationem suprà allatam, quia ipsa Constitutio Concilij videtur id clarè concedere, dum in eo dispensari posse, permittit: quare Episcopus dispensando nihil facit contra Conciliũ, sed potiùs illud exequitur, cùm concedat dispensationem: secus est, si Concilium non concederet dispensationem, sed generaliter disponeret, nullâ factâ mentione de dispensatione. Abb. c. l. Sanch. l.8. de matr. dis.5.n.4. Et absque fundamento dicitur, permissionem dispensationis hoc operari, ne sit opus speciali mentione ad derogandum tali decreto Concilij. 2. Potest Episcopus dispensare in Lege Pontificia, vel etiam Canone Concilij generalis, ex causa magnæ, seu urgentis necessitatis, vel evidentis utilitatis de novo emergentis, vel priùs verisimiliter incognitæ, & quando periculum est in mora, nec sinè notabili incommodo peti potest dispensatio à S. Pontifice: tunc enim ex rationabiliter præsumpta, seu interpretativa voluntate Papæ, censetur Episcopus habere potestatem dispensandi. Abb. in cit. §. De adulterijs; n.9. Sylvest. c. l. Rebuff. c. l. n.30. & 31. Suar. c. l. n.10. & alij DD. communiter. Similiter in casibus frequenter occurrentibus, ut in votis specialiter Papæ non reservatis, in injurijs, & similibus, dispensare potest Episcopus, quia non est verisimile, Papam velle, ut in necessitatibus quotidianis, sive frequenter occurrentibus ad illum recurratur, cùm in his sæpe Sedes Apostolica consuli non possit, & in his casibus potestas dispensandi ad ordinarium regimen sit necessaria. Navarr. in Man. c.21. n.21. Sanch. c. l. n.9. Quare in his locum habet illa regula, Episcopum dispensare posse in omnibus sibi non prohibitis, vel Papæ specialiter reservatis: idque maximè procedit, si talis dispensatio ordinetur ad bonum animæ, ne conscientiæ scrupulis illaqueetur, & ad tollendum periculum peccandi. Suar. c. l. 3. Potest Episcopus dispensare contra Canonem, vel decretum Concilij generalis, vi consuetudinis legitimè præscriptæ, quæ dare potest jurisdictionem, & dispensationem, aliàs invalidam, reddere validam. Sylvest. c. l. Suar. c. l. n.10.

LXXXVIII. Quæritur 3. In quibus casibus præterea possit dispensare Episcopus? Respondetur: Inprimis, sicut Episcopus potest leges, sive constitutiones speciales facere in sua Ecclesia, & Diœcesi, quæ tamen SS. Canonibus non adversentur, c. Catholica; 8. dist. 11. c. 2. junctâ Gloss. V. Decretum; de majorit. & obed. c. 2. de Constitut. in 6. Barbos. lib. 1. Juris Eccles. c. 21. n. 113. ita etiam potest in ijsdem dispensare, & quidem validè, etiam sinè justa causa. Sanch. lib. 8. de matrim. dis. 17. n. 27. Barbos. c. l. n. 199. quia lex omnem vim suam, seu vaiorem habet à voluntate Legislatoris. 2. Potest Episcopus dispensare in certis irregularitatibus, ut scilicet possit quis Ordines suscipere, vel in susceptis ministrare. Barbos. c. l. num. 134. 3. In inhabilitate ad dignitates, & beneficia, ac officia Ecclesiastica consequenda. Barbos. c. l. & num. 175. 4. In impedimentis matrimonij, quæ impediunt contrahendum; non autem in ijs, quæ dirimunt contractum, nisi in certis casibus. Barb. c. l. n. 182. & seqq. Denique etiam in juramentis, & votis: quamvis in his non sit propriè dicta dispensatio: sed potiùs absolutio, vel commutatio, vel declaratio, juramentum, aut votum hic, & nunc non obligare. Barbos. c. l. num. 134. Sed hæc in genere indicâsse sufficiat: nam de particularibus casibus, in quibus in prædictis dispensare possunt Episcopi, vel non possunt, suis proprijs locis agitur, neque enim in præsenti quidpiam determinamus.

§. VII.

De Collatione Sacrorum, & Prædicatione, impositione pœnitentiarum, & concessione Indulgentiarum.

LXXXIX. Assertio 1. Ad legem jurisdictionalem Episcopi spectat quoque Sacrorum omnium collatio, quæ ab Episcopo sunt recipienda, cit. c. Conquerente; 16. h. t. videlicet Sacramentorum, præsertim Confirmationis, & Ordinum collatio: Altarium, Ecclesiarum, & Virginum consecratio, quæ jure communi propriâ sunt Ordinis Episcopalis, Gl. in c. Dilectus; 18. V. De lege jurisdictionis; h. t. Concurrit autem Episcopus, cum omnibus Parochis, alijsque Curatis Ecclesiarum non exemptarum cumulativè, ita, ut etiam ipse, vel Vicarius ejus Diœcesanis Sacramenta ministrare possit, cùm sit etiam Ordinarius, & principalis Pastor totius Diœcesis, c. 2. & ult. de offic. Archipresbyt. Gl. in Clement. 1. V. Presbyteri; de privileg. ubi ait, Diœcesis est parochia Episcopi. Laym. de jurisd. ordin. concl. 65.

XC. Asser-

XC. Assertio 2. Ad officium Episcopi etiam pertinet prædicare Verbum Dei, eóque populum sibi subjectum pascere, vel, si ipse impeditus sit, hoc munus alijs personis idoneis committere, prout con- » stat ex c. Inter cætera; 15. h. t. ubi dicitur, sicut cor- » pus cibo materiali nutritur, & eo conservatur, ita » anima cibo spirituali, quod est Verbum Dei. Quare, » cùm sæpe contingat, ut Episcopi propter multas eo- » rum occupationes, & alia impedimenta, populis » Verbum Dei per se ipsos ministrare non possint, » præsertim, si amplæ Diœceses sint: ideo decrevit » Concil. Lateranense sub Innocent. III. ut Episcopi » viros idoneos, potentes in opere, & sermone, ad » prædicationis officium assumant, qui plebes sibi » commissas, loco ipsorum (cùm per se non poterint) » solicitè visitantes, eas verbo, & exemplo ædificent; » iisque ad victum necessaria subministrent. Insuper » in Cathedralibus, & Convetualibus, seu Collegiatis » Ecclesijs viri idonei tanquã Coadjutores Episcopo- » rum, constitui debent, tum in officio prædicatio- » nis, tum in audiendis confessionibus, & pœniten- » tijs injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem anima- » rum pertinent. Qui autem hoc facere neglexerit, » severè est puniendus.

XCI. Notandum 1. Episcopi, cessante justo impedimento, tenentur prædicare per se ipsos ex præcepto Divino, juxta Concil. Trid. Sess. 5. c. 2. & Sess. 24. c. 4. & Sess. 23. c. 1. de reform. nam cùm prædicatio Verbi Dei sit præcipuum munus Episcopi, c. Episcopus; 6. dis. 88. non potest per alium substitutum impleri, secluso impedimento, quia censetur electa industria personæ, non obstante contrariâ consuetudine etiam immemoriali, quæ potiùs corruptela censenda est. Trident. cit. c. 1. propè finem. Fagnan. hîc num. 10. & 11.

Notandum 2. Ad Episcopum de Jure communi etiam spectat jus Cathedræ, seu munus prædicandi ad plebes personis idoneis committere, sive Prædicatores, non solùm in Ecclesia Cathedrali, sinè consensu Capituli, sed etiam in Ecclesijs parochialibus, & alijs suæ Diœcesis deputare: nisi alij inferiores hoc jus constituendi Prædicatores in Ecclesijs non Cathedralibus, per consuetudinem immemorialis temporis acquisiverint, atg. c. Irrefragabili; 13. h. t. Concil. Trident. cit. Sess. 5. cap. 2. & Sess. 24. cap. 4. de reform. junctâ declaratione Cardinalium ibidem Zerola in praxi Episc. p. 1. V. Prædicatio; §. Ad 7. Barbos. de offic. Episc. alleg. 76. n. 5. quamvis nullâ consuetudine etiam immemoriali ita præscribi possit, ut omnis Episcopo cura circa munus prædicandi auferatur: sed, si inferiores in ea re negligentes fuerint, Episcopus tempus competens cõstituere debet, intra quod Ecclesiæ de idoneo Concionatore provideatur, alioquin ipsemet providebit, quia Episcopus curam Diœcesis suæ nunquam potest omnino deponere, quàm diu manet Episcopus. Jo. Andr. in cit. c. Inter cætera; num. 9. Laym. cit. conclus. 65.

Notandum 3. Munus prædicandi in propria Parochia etiam Parochis, aliisque Curatis ex officio, & potestate ordinariâ competit cumulativè, id est, Episcopo non excluso. Abb. in cit. c. Inter cætera; num. 1. Laym. c. l. quod proinde ab Episcopo ipsis auferri non debet, si ad hoc munus idonei sint, & rectè illud obire possint. Barbos. cit. alleg. 36. num. 9. nam Verbum Dei prædicare (sicut, & absolvere à peccatis, aliaque Sacramenta ministrare) pertinet ad curam animarum. Clement. 2. V. Verùm; de sepult. Potest autem Episcopus munus prædicandi committere etiam Clerico, qui non sit in sacris constitutus, quia prædicatio non est actus proprius alicujus Ordinis, sed potiùs jurisdictionis. Ugolin. de offic. Episc. c. 42. §. 2. n. 1. Barb. c. l. num. 44. & 45.

Notandum 4. Religiosi, & alij quidam, qui non habent curam animarum, non nisi ex privilegio Papæ in suis Ecclesijs, & locis prædicare liberè possunt, exceptâ tamen horâ illâ, in qua Episcopi, seu Prælati locorum prædicare voluerint, vel coram se per alium jusserint prædicari. In Ecclesijs autem Parochialibus, vel alijs Religiosi prædicare non audent, nec debent, nisi ex concessione, aut mandato Episcopi, vel cum consensu, & petitâ, ac impetratâ licentiâ Rectoris, seu Parochi illius Ecclesiæ, cit. Clement. 2. §. Nos autem; ubi id statutum habetur de Religiosis Mendicantibus. Abb. in cit. c. In cætera; ; n. 1. Quamvìs juxta Concil. Trident. Sess. 5. c. 2. de reform. non sufficiat licentia Parochi, sed requiratur etiam consensus Episcopi. Ugolin. c. l. num. 3. ubi tamen ait, quòd Parochus semel, vel bis dare possit facultatem prædicandi in sua Ecclesia Clerico Regulari, vel etiam seculari ab Episcopo jam aliàs ad prædicandum approbato. Quin imò neque in proprijs sui Ordinis Ecclesijs Religiosi concionari possunt, nisi à suis Superioribus de vita, moribus, & scientiâ examinati, & probati sint, & ab iisdem licentiam habeant prædicandi, séque personaliter Episcopo Diœcesis, præsentent, & ab eo benedictionem petant, quam Episcopus negare non potest, si præsentati sint idonei. Concil. Tridentin. c. l. Sed neque Regulares, contradicente Episcopo, in suis Ecclesijs prædicare possunt. Trident. Sess. 24. c. 4. de reform. quod tamen Decretum de non prædicando, contradicente Episcopo. Miranda in Man. Prælat. Regul. tom. 1. q. 50. num. 3. limitandum & intelligendum esse, ait, de illo tempore, & horâ, quâ Episcopus prædicare voluerit, aut coram se facere prædicari, non aliàs, juxta cit. Clement. 2. nam alioqui Concilium sibi ipsi contradicere videretur, dum primò concedit in cit. c. 2. Sess. 5. Regulares in Ecclesijs suorum Ordinum, cum sola Episcoporum benedictione, posse prædicare, etiam sinè expressa licentia eorum: postmodum verò in cit. c. 4. statuit, ut non præsumant prædicare, etiam in Ecclesijs suorum Ordinum, contradicente Episcopo.

Notandum 5. Episcopus, ex juris communis dispositione, tenetur necessarios sumptus, seu alimenta præstare Prædicatoribus, præsertim in Ecclesia Cathedrali, utì sumitur ex cit. c. Inter cætera; de quo plura. Fagn. ibid. n. 18. & seqq.

XCII. Porrò, si in aliqua civitate, aut Diœcesi » populi diversarum linguarum, ac rituum permix- » ti degant (v.g. Latini, & Græci) tum Episcopus lo- » ci debet idoneos ministros (suis expensis) ipsis » constituere, qui secundùm diversitatem rituum, & » linguarum, divina officia celebrent, & Ecclesiasti- » ca Sacramenta eis ministrent, eósque instruant »

„ verbo pariter, & exemplo. Et licèt non possint in „ una civitate, aut Diœcesi duo simul esse Episcopi „ (principales scilicet, seu potestate æquales) cùm u„ num corpus non debeat habere duo capita, quasi „ monstrum (adeòque nec una Ecclesia, aut Diœcesis „ duos Episcopos) si tamen ob dictas causas necessa„ rium videatur, poterit Episcopus Suffraganeum Epi„ scopum (v. g. Episcopus Latinus Episcopum Græ„ cum pro Diœcesanis Græcis) tanquam Vicarium „ suum constituere, qui ipsi in omnibus obediat, & „ subjectus sit. Si quis autem aliter ad Episcopalia „ officia se ingesserit, ipso facto excommunicatus sit: „ & nisi resipuerit, ab omni ministerio Ecclesiastico „ est deponendus, invocato etiam, si necesse fuerit, „ auxilio brachij secularis. Ita statutum habetur in Concilio Lateranensi sub Innocent. III. relato in c. Quoniam; 14. h. t.

Ubi notandum, quòd non solùm Episcopus, ob dictas causas, potest constituere Episcopum Suffraganeum tanquam Vicarium sibi subjectum quoad ea, quæ ad potestatem Ordinis spectant, & qui loco ipsius Pontificalia exerceat (id quod in praxi est valde frequens) sed etiam quoad potestatem jurisdictionis, ita, ut talis Vicarius Episcopus habeat jurisdictionem ex Canone ordinariam, ac perpetuam, in illos, qui sunt suæ linguæ, ac ritûs, subordinatam tamen Episcopo, seu Diœcesano loci, sicut habet Archidiaconus: in quo multùm differt à Vicario generali Episcopi, qui ordinariam quidem jurisdictionem etiam habet, sed non perpetuam, cùm ad nutum sit amovibilis. Gloss. hîc V. Vicarium; junctâ Gl. marg. An autem, ob aliam similem necessitatis causam, possit Episcopus perpetuum Vicarium Coëpiscopum in jurisdictione exercenda sibi subordinatum asciscere, id ad Papam examinare pertinebit, nam cùm hoc sit à Jure communi exorbitans, non nisi dispensativè permitti potest. Gloss. hîc V. Necessitas; & Innoc. & Laym. n. 2.

XCIII. Assertio 3. Ad legem jurisdictionalem Episcopi etiam pertinet pœnitentias imponere, scilicet publicas, cit. c. Conquerente; junct. Gl. V. Pœnitentias; h. t. nam triplex est pœnitentia, ut notat Gregor. Tholos. in cit. c. Conquerente; c. 12. n. 4. una solemnis, quæ fit in capite quadragesimæ, cùm certis solemnitatibus descriptis in c. In capite; 64. dis. 50. & semel facta repeti non potest, neque Clericis imponi, sed solis Laicis. Altera publica non solemnis, quæ publicè quidem fit, & cum aliqua solemnitate, in exemplum, & cautelam aliorum, non tamen cum solemnitatibus, quæ observantur in pœnitentia absolutè solemni, cujus publicæ pœnitentiæ exemplum est in c. 2. de maledict. Et hæ pœnitentiæ solemnes, & publicæ jure communi, & ordinario à solo Episcopo imponuntur, c. Accedentibus; 12. de excess. Præl. quæ tamen non nisi ob publica, quæ in multorũ conspectu commissa sunt, & graviora crimina imponi debent, c. fin. caus. 26. q. 6. Concil. Trid. Sess. 24. c. 8. de reform. Tertia est pœnitentia privata, quæ à proprio Sacerdote, vel ab alio potestatem habente audiendi Confessiones imponitur, & secretò à pœnitente peragitur.

XCIV. Assertio 4. Ad eandem legem Episcopi spectat Indulgentiarum concessio: nam Episcopus electus, & confirmatus, etsi non sit consecratus, aut Sacerdos, Indulgentias concedere potest suis subditis; est enim actus voluntariæ jurisdictionis, non Ordinis. Ugolin. de offic. Episcopi c. 41. n. 2. Barb. de offic. Episc. alleg. 88. n. 7. & 8. Potest autem in Dedicationibus, unius anni, in Anniversario verò Dedicationis, & aliàs, 40. dierum indulgentias concedere, c. Cùm ex eo; 14. §. Ad hæc; de pœnit. & remiss. non autem plenarias, nisi ex delegatione S. Pontificis. Barbos. c. l. n. 5. & 9. Possunt tamen etiam exempti lucrari indulgentias Episcopales, quia in favorabilibus eodem jure gaudent, quo non exempti, ne, quod in eorum favorem inductum est, in eorundem præjudicium cedat, l. Quod favore; 6. C. de legib. et c. Quod ob gratiam; 61. de R. I. in 6. Barb. c. l. n. 27. contra Ugolin.

§. VIII.

De visitatione Episcopi.

XCV. Assertio 1. Ad legem jurisdictionalem, & officium Episcopi denique spectat vel maximè visitatio annua, cit. c. Conquerente; h. t. quam Episcopus facere debet, vel per se ipsum, vel, si legitimè impeditus fuerit, per suum Vicarium generalem, vel per alios idoneos Presbyteros, aut Diaconos ad visitandum deputatos, c. Episcopum; 11. caus. 10. q. 1. ita, ut singulis annis semel totam Diœcesin, vel saltem majorem ejus partem perlustret; si autem id propter ejus latitudinem fieri non possit, saltem biennio totam visitationem absolvat. Concil. Trid. Sess. 24. c. 3. de reform. Et licèt etiam inferiores Episcopo, qui jurisdictionem ordinariam obtinent, ut Archidiaconi, & Decani, aliíque, qui ex privilegio, vel consuetudine legitimè præscriptâ jus visitandi habent, Ecclesias, & Clericos sibi subjectos visitare possint; non tamen ideo prohibetur Episcopus seorsim easdem Ecclesias visitare: qui quidem non nisi per se ipsos, assumpto Notario, visitare debent, cum consensu Episcopi, cui etiam factâ visitatione, infra mensem, ejus rationem reddere tenentur, non obstante quacunq; consuetudine, etiam immemoriali, atque exemptionibus, & privilegijs quibuscunque. Quòd si etiam Capitulo Cathedrali jus visitandi speciali jure competat, Visitatores ab ipso deputandi priùs ab Episcopo approbari debent, juxta Concil. Trid. c. l. Potest autem Episcopus etiam sæpius, quàm semel, & quoties necessitas postulaverit, quotannis visitare. Gl. in cit. c. Conquerente; V. Annuam; & V. Visitandas; h. t. & in c. Si Episcopus; 6. V. Permittitur; eod. in 6. Ugolin. de offic. Episc. c. 49. in princ. n. 3. cujus visitationis præcipuus scopus, ac finis est, sanam, Orthodoxámque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere &c. Trid. c. l. Quare ab Episcopo, vel ejus Visitatore inquirendum est, an Missarum solemnia, & Sacramenta ritè celebrentur, & administrentur, an Ecclesiæ reparatione indigeant, ipsæque & eorum reditus conserventur, & qualis sit vita, moresque Ministrorum Ecclesiasticorum, &c. c. Decrevimus; 10. & 2. seqq. caus. 10. q. 1. Gregor. Tholosan. in cit. c. Conquerente; c. 17. n. 5. & ult.

XCVI. Assertio 2. Visitari debent ab Episcopis, seu locorũ Ordinarijs omnes Ecclesiæ, etiam Cathedrales, iisque majores, Monasteria, beneficia curata, & non curata, secularia, & regularia. Concil. Trid. Sess. 6. c. 4. & Sess. 7. c. 8. & Sess. 21. c. 8. de reform. Item Hospitalia, Collegia, Confraternitates Laicorum, & Scholæ, &

omnia

omnia pia loca, etiam exempta. Concil. Trident. sess. 22. c. 8. de reform. Sed & Ecclesiæ perpetuò unitæ Monasteriis, etiam exemptis, si populus earum subjectus sit in spiritualibus Episcopo, ab eodem visitari possunt. Trident. cit. sess. 7. c. 7. de reform. & sess. 25. c. 11. de Regul. junctâ declaratione Cardinalium ibid. in fine: quia tales uniones fieri solent, salvo jure Episcopali. Laym. l. 1. Theol. moral. tr. 4. c. 7. §. 8. n. 30. Verùm illæ Ecclesiæ, quæ propriè ad Regulares exemptos spectant, sicut & ipsi Religiosi hujusmodi, ab eorum Prælatis, videlicet Generalibus, vel eorum Delegatis visitari solent, ac debent. Concil. Trident. sess. 25. c. 1. & c. 8. de Regular. quippe qui eiusmodi locorum, & Ecclesiarum Ordinarij sunt, & quasi Episcopalem jurisdictionem habent in suos subditos, ideóque ab Episcopis irritari non possunt: nam visitare est actus jurisdictionis competens superiori, cui Ecclesia, vel Monasterium est subjectum, c. 1. §. fin. de censib. in 6. Episcopus autem non habet jurisdictionem ordinariam in exemptos, neque in loca, & Ecclesias illorum, quæ personis sunt connexæ, nam accessorium sequitur principale. Et cùm jurisdictio ecclesiastica, seu spiritualis sit individua, non potest duobus simul, quorum unus alteri subordinatus non est, competere, videlicet Generali Ordinis, & Episcopo, Emman. Rodriq. tom. 1. qq. Regular. q. 36. art. 3. Laym. c. l. Neque refert, quòd Ecclesia Regularis sita sit in Diœcesi Episcopi: nam locus exemptus, quoad jurisdictionem exercendam ab Episcopo, æquiparatur loco existenti extra diœcesin. Rodriq. c. l.

Neque etiam obstat Concil. Trident. cit. sess. 7. c. 8. quod generatim præcipit, ut locorum Ordinarij Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas singulis annis visitent: quia huiusmodi Ecclesiarum Ordinarij non sunt Episcopi, sed Prælati Ordinum exemptorum. Quamquàm etiam dici potest, Concilium ibi loqui de Ecclesiis secularibus exemptis, quæ privilegium prætendunt, quòd visitari non debeant: Hæ enim visitari debent ab Episcopis, tanquam delegatis Sedis Apostolicæ, non obstante tali privilegio, quod per Concil. Tridentinum est revocatum; Regulares verò exempti privilegium habent, ut non visitentur ab Episcopis, quod non est revocatum per Concil. Trident. ut patet ex c. 8. & 20. sess. 25. de Regular. sed potiùs confirmatum. Rodriq. cit. loc.

» XCVII. Assertio 3. Quando Archiepiscopus,
» vel Episcopus Monasteria Regularium sibi subiecta
» visitat, non debet seculares (sive laicos, sive etiam
» Clericos) secum ducere ad Capitulum, præter duos,
» aut tres Canonicos Ecclesiæ suæ Cathedralis, qui
» in habitu decenti incedant, idque ne dissolutionis
» materia, sive ansa in Claustro præbeatur, adjunctis
» etiam aliis quibusdam personis Religiosis, quate-
» nus id expedire videbitur. Ita statutum habetur in
» c. Ut juxta; 17. h. t.

XCVIII. Ubi notandum 1. Ad visitationem Monasteriorum Regularium adhiberi debent pauci viri idonei, iique Ecclesiastici, non laici; nam per Seculares hîc intelliguntur Clerici, ad distinctionem Religiosorum, de quibus paulò pòst in textu fit mentio: tum quia prohibetur, ut Archiepiscopus, vel Episcopus nullos Seculares in Capitulum introducat, tempore visitationis, particula autem universalis negativa *nullus*, excludit omnes Seculares, sive laicos, sive Clericos: tum quia exceptio subsequens de Canonicis, qui sunt Clerici seculares, declarat, priùs actum esse de Clericis secularibus, alioquin exceptio non esset de regula, sed irrisoria, quia id, quod excipitur, priùs non continebatur sub regula, sive materia, de qua fit exceptio. Hostiens. hîc V. Ut nullos. Abb. n. 2. in Gl. 1. Fagnan. ibid. n. 7. 8. & 9.

Notandum 2. Si Episcopus per se ipsum visitet Monasteria, decens est, ut duos, vel tres Canonicos Cathedrales secum ducat, tanquam Consiliarios, & Laterales suos. arg. c. Ad audientiam; 15. de Cler. ic. non resident. ubi tamen de duobus tantùm Canonicis, qui Episcopum Ecclesiæ causâ absentem comitari possunt, fit mentio. Verùm ibi sermo est de Canonicis comitantibus Episcopum, quando diu abest; tum enim ultra duos Canonicos secum ducere non potest: hîc, quando ad paucos dies visitat diœcesin, & sic Ecclesia non destituitur ministerio Canonicorum ad longum tempus. Hostiens. hîc V. Nisi dicat, & Abb. n. 2. not. 3. Possunt tamen etiam alij, quàm Canonici, assumi ab Episcopo, si sint ad visitandum magis idonei. Hostiens. hîc V. De Canonicis. Jo. Andr. n. 7. & Imol. n. 2.

Notandum 3. Est etiam conveniens, ut in visitationibus Religiosorum, non soli Seculares Clerici adhibeantur, sed ijs unus, aut plures Religiosi adjungantur, quia hi magis idonei censentur, cùm majorem Regularis disciplinæ cognitionem, & experientiam habeant, quàm Seculares Clerici. Gl. fin. hîc. arg. c. In singulis; 7. de statu Monach. Verùm Constitutio h. c. locum tantùm habet, quando visitantur Monasteria virorum: in visitatione verò Monasteriorum Monialium servandum est, quod statuitur in Clement. 2. §. ipsos autem visitatores, de statu Monach. ubi definitur numerus admittendorum in Capitulum, tempore visitationis, Monialium. Gl. ibid. V. Contentos. Abb. hic n. 2. §. 2. Quæritur, & Imol. num. 4.

XCIX. Porrò cum prædicto cap. consentit Constitutio Extravag. inter communes, quæ incipit: Debent; h. t. in qua Bonifacius VIII. statuit, quòd, quan- »
do Episcopus visitat Capitulum Ecclesiæ suæ Ca- »
thedralis, quæ Regularis est, debeat duas, vel tres »
honestas personas in Clericali Ordine constitutas, »
quarum una saltem sit eiusdem Religionis, & unum »
Notarium, etiam Clericum, secum adducere, & ad- »
hibere, & non plures, non obstante quacunque con- »
suetudine, & composirione inter partes super hoc »
contrariâ. Ratio huius Constitutionis est, tum quia, »
si Episcopus, cùm Monasterium visitat, nullos alios sibi adjungere posset, nisi Monachos, & quidem Monasterij visitandi, nimiùm restringeretur probationum facultas, cùm tamen publicè intersit, eam non angustari, ne veritas occultetur: tum quia Monachi essent suspecti, ne contra Priorem, & Capitulum, quibus subsunt, quæ corrigenda essent, non fideliter, & rectè conscriberent: neq; etiam Monachi ordinariè gerere possunt officium tabellionis, propter eorum professionem, ob quam à judiciis, & publicis, sive civilibus actibus arcentur: prout habetur in textu huius Extravag. ideo statutum fuit, ut Episcopus in visitatione Capituli, seu Conventûs Regularis, non teneatur accipere Monachum pro tabellione,

sed assumere alias personas extraneas possit: tum denique quia, si Episcopus nullis aliis adjunctis, nisi iis, qui sunt de Capitulo, seu Conventu Monasterij, visitare posset, & sic soli Monachi assisterent Visitanti, sequeretur, quòd eædem personæ, quæ essent forsan per Visitatorem corrigendæ, Ministri essent correctionis. Gl. hîc V. Compelletur; ideo meritò statutum fuit, ut in visitatione Monasterij Episcopus duos, vel tres Clericos, cum Notario, qui similiter sit Clericus, secum assumat. Loquitur autem hæc Constitutio de Episcopo visitante suum proprium Capitulum, videlicet Ecclesiæ Cathedralis Regularis: in visitationibus verò aliorum locorum servari debet, quod statuitur in c. Ut juxta; 17. h. t. Gl. hîc V. Religiosa. & Abb. in cit. c. Ut juxta; n. 3. & Fagnan. ibid. num. 10.

C. Postremò addendum hoc loco, quod, ne præcipuus effectus, seu fructus Visitationis, qui est correctio criminum, & reformatio morum, impediatur, statutum habetur in c. Quia plerique; 4. h. t. in 6. „ ubi Papa Bonfacius VIII. præscribit, ne Prælati Ec- „ clesiastici (tam Seculares, quàm Regulares) subdi- „ tos suos sub comminatione censuræ, sive inferen- „ dæ excommunicationis, suspensionis, vel interdi- „ cti, aut sub juramento, promissionibus, & obligatio- „ nibus, aliisque pœnis astringant, quod superiori- „ bus Prælatis (cuiusmodi est Episcopus, respectu Archidiaconi, vel Archipresbyteri; Archiepiscopus respectu Episcopi, & sic de cæteris Superioribus) vel „ Apostolicæ Sedis Legatis, aut Inquisitoribus ad in- „ quirendum, corrigenda crimina, & reformandos „ mores, in eorum Ecclesiis, Monasteriis, vel locis ab „ eadem sede deputatis, vel aliis quibuscunque per- „ sonis (videlicet familiaribus ipsorum Superiorum, Legatorum, vel Inquisitorum. Gl. hîc V. Personis) „ per quas ad notitiam prædictorum valeant perve- „ nire, & statum Ecclesiarum, Monasteriorum, seu „ locorum, vel personarum, & rerum ad prædictos „ Prælatos pertinentium, inquirentibus nolint illum „ exponere. Quare idem Papa, ne tali prætextu in „ Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis correctio, seu re- „ formatio morum possit impediri, eiusmodi senten- „ tias, promissiones, & juramenta irrita, & nullius „ penitus firmitatis, vel obligationis esse, declarat. „ Ipsos verò Prælatos, ne magna eorum temeritatis „ audacia impunita maneat, à superioribus Prælatis, „ vel Legatis, vel Inquisitoribus prædictis condignâ „ pœnâ coërcendos esse, decernit.

CI. Ratio huius Constitutionis est, quia subditus legitimè interrogatus à Superiore tenetur ei veritatem edicere, ac proinde non potest se obligare ad celandam veritatem: hoc enim cederet in damnũ Reipubl. cuius salus, & utilitas publica consistit in delictorum correctione, & punitione, Anchatan. hîc not. 2. & Franc. n. 2. Neque promissio facta contra jus publicum, vel contra obedientiam Superiori debitam valet, nec obligat, cùm juri publico, vel Superioris, pactis privatorum derogari non possit. reg. jur. 45. in fine in ff. et c. Diligenti; 12. de foro compet. Neque etiam talis promissio valet, etiamsi ei juramentum accedat, vel pœna adjiciatur, corruente enim principali obligatione, etiam corruit accessoria. reg. jur. 41. in 6. Gl. hîc V. Astringi. Anchar. not. 3. nam juramentum non est vinculum iniquitatis, nec contra bonos mores præstitum obligat. c. Quanto; 18. de jurejurand. & reg. juris 58. in 6. Neque refert, quòd valeat, & obliget pactum, & juramentum, quo quis se obligat ad non denunciandum, vel accusandum Reum. c. Veniens; 15. de accusat. et c. Quemadmodum; 25. in fine de jurejur. Nam valet quidem pactũ, per quod unus, vel duo excluduntur ab accusatione, quia reperiri possunt alij, qui accusent: non tamen valet pactum, etiam juratum, per quod Judex excluditur, & impeditur, quò minùs procedere possit contra delinquentes ex officio suo, dum ipsi præcluditur via denegandæ veritatis, ad quam aperiendam Judici subditi sunt sub peccato obligati, ideóque ad eam celandam se obligare non possunt. Ancharan. hîc in fine.

Porrò cùm certa pœna contra Prælatos prædicta attentantes non sit jure expressa, censetur esse relicta arbitrio Superioris corrigentis. Gloss. hîc V. Condigna.

§. IX.

De iis, quæ spectant ad Officium Episcopi ex Lege Diœcesana.

CII. Assertio 1. Omnia Monasteria regulariter, secundùm se, à Lege diœcesana Episcopi ipso jure sunt exempta, in favorem Religionis. c. 1. q. 1. c. Inter cætera; 8. quæst. 3. caus. 10. & ibi Gl. V. Solutionis. c. Cùm pro utilitate; 34. caus. 16. q. 1. c. Quàm sit; 5. in fine, & ibi Gl. V. Juribus caus. 18. q. 2. c. Dilectus; 18. juncta Gl. V. De lege jurisdictionis h. t. quamvìs ratione Capellarum, seu Parochiarum secularium ipsis incorporatarum, si eæ exemptæ non sint, eidem subjiciantur. Abb. in cit. c. Conquerente. not. 2. Gloss. fin. in cit. c. Dilectus; & sumitur ex c. Sanè; 6. caus. 16. q. 2. nisi tales Capellæ pleno jure subsint Monasteriis. c. Quoniam; 21. in fine de privileg. Gl. fin. in cit. c. Dilectus. Abb. c. l.

CIII. Assertio 2. Consistit lex diœcesana Episcopi primò in vocatione ad Synodum. cit. c. Conquerente, eam enim ad legem diœcesanam spectare, dicitur in c. Quod super; 9. de maiorit. & obed. ubi tamen Hostiens. V. Diœcesana; notat, quòd Synodus sit quid mixtum; nam quoad convocationem, pertinet ad legem diœcesanam; quatenus verò in ea judicatur, vel aliquid statuitur, ad legem jurisdictionis: unde quamvìs ipsa Monasteria sint exempta à lege diœcesana, tamen Abbates eorum non sunt exempti, quoad Synodum, quò minùs ad illam venire teneantur, de quo plura infrà tit. 33.

CIV. Secundò ad legem diœcesanam pertinet exactio annua Synodatici, seu Cathedratici, cujus nomine duos solidos Episcopus petere potest à qualibet Ecclesia suæ diœcesis. cit. c. Conquerente, juncta Gl. V. Duos solidos h. t. c. Placuit; ubi Gl. V. Duos solidos ait, solidum accipi pro aureo, et c. Inter cætera; 8. caus. 10. q. 3. à qua tamen pensione solvenda exemptæ sunt Ecclesiæ Monasteriorum: non item Capellæ eorum, sive Parochiæ ipsis incorporatæ. cit. c. Inter cætera, & ibi Gl. V. Solutionis. Gl. fin. in cit. c. Dilectus h. t. Dicitur autem Synodaticum, quia solvi

ſolvi debet à Clericis in Synodo Epiſcopali quot annis celebranda: & Cathedraticum, quia ob honorem Cathedræ, ſeu dignitatis Epiſcopalis, datur. Gl. in cit. c. Conquerente. V. Duos ſolidos. Porrò, cùm valor duorum ſolidorum varius ſit in diverſis provinciis, attendenda ſemper eſt in eius taxatione, & ſolutione rationabilis conſuetudo cuiuſque provinciæ, aut Diœceſis. Piaſec. in praxi Epiſcop. p. 2. c. 2. a. 3. n. 11. Barboſ. de offic. Epiſc. alleg. 86. n. 44.

CV. Tertiò, inter jura Epiſcopalia ſpectantia ad legem Diœceſanam numeratur etiam quarta decimationum, quæ ſpectato jure communi, Epiſcopo, ſeu Ordinario loci præſtanda eſt. cit. c. Conquerente, & c. De quarta; 4. de præſcript. Idque propter univerſalem curam, quam habet Epiſcopus in Eccleſiis ſibi ſubiectis. Barb. c. l. n. 33. Debetur autem hæc quarta decimatum de jure communi à ſolis Eccleſiis parochialibus, ad quas eodem jure duntaxat decimæ pertinent, ex quibus iſta quarta detrahitur, à qua proinde Monaſteria, & aliæ Eccleſiæ non parochiales ſunt exemptæ. Barb. c. l. n. 38. Verùm, cùm jam pluribus locis Epiſcopi ſufficientem ſuſtentationem habeant ex propriis fundationibus, vel aliunde; ideo præſtatio huius quartæ in pluribus Diœceſibus per deſuetudinem abolita eſt, ut notat Laym. l. 4. Theol. moral. tract. 6. c. 4. n. 6. ad quam abrogandam ſufficit præſcriptio; 40. annorum cum titulo. cit. c. De quarta.

CVI. Quartò inter jura Epiſcopalia numeratur etiam quarta mortuariorum. cit. c. Conquerente, id eſt, portio canonica debita Epiſcopo ex Legatis, & funeralibus oblationibus, quæ factæ ſunt Eccleſiis, vel aliis piis locis intra Diœceſin eius ſitis. Sylveſt. V. Canonica portio q. 3. & ſumitur ex c. Requiſiviſti; 15. de teſtam. nam, cùm Epiſcopus ſit ordinarius paſtor Eccleſiarum ſuæ Diœceſis, ideo pars aliqua ad ipſum ſpectare debet ex iis, quæ Eccleſiis relinquuntur, non ſolùm Cathedrali, ſed etiam inferioribus ſibi ſubiectis. cit. c. Requiſiviſti. §. Secus autem.

Hæc autem Canonica portio Epiſcopalis, ſecundùm variam locorum conſuetudinem, varia eſt, & diverſa; nam alicubi quarta, alibi tertia, alibi media pars eſt eorũ, quæ legantur, vel Eccleſiis obveniunt. Gloſſ. in cit. c. Conquerente. V. Mortuariorum h. t. & habetur in cit. c. Requiſiviſti, juncta Gl. V. Quartam: pluribus autem locis per contrariam conſuetudinem ſpatio 40. annorum præſcriptam, eſt omnino abolita, juxta c. De quarta; 4. de præſcript. Sylveſt. c. l. q. 1. Azor p. 2. Inſtit. lib. 9. c. 12. q. 3. Barboſ. cit. alleg. 86. n. 4. Ubi verò, & quatenus ea in uſu eſt, ad illam præſtandam obligantur etiam Monaſteria non exempta. cit. c. Requiſiviſti. Abb. in c. Dilectus; 18. n. 4. h. t. Imò ſecundùm aliquos DD. etiam Monaſteria, & Eccleſiæ exemptæ. Hoſtienſ. in ſumma de ſepult. n. 12. Laym. l. 3. Theol. moral. tr. 5. c. ult. n. 13. & de juriſdict. Ordin. concl. 120. Verùm probabilius eſt oppoſitum, quia hæc quarta portio debetur ratione Eccleſiarum, quibus bona leguntur: idque in ſignum ſuperioritatis, vel propter onus curæ paſtoralis: atqui Epiſcopus non eſt ſuperior, neque curam habet Eccleſiæ, vel loci exempti, & immediatè Papæ ſubiecti, ideòque non poteſt exigere, vel percipere jura Epiſcopalia in locis exemptis. Sylveſt. c. l. q. 3. Azor cit. c. 12. q. 5. Barboſ. cit. alleg. 86. n. 11. Eccleſiæ tamen exemptæ, quæ habent Capellas, vel populum non exemptum, tenentur ad Canonicam hanc portionem Epiſcopo præſtandam, niſi populus pleno jure, id eſt, in ſpiritualibus, & temporalibus ſubiectus eſſet Eccleſiæ exemptæ. Barboſ. c. l. n. 14. & 15. Verùm juxta Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 13. de reform. hanc quartam mortuariorum, ſeu funeralium etiam ſolvere debent Regulares exempti, ſi jam ante annos 40. Cathedrali, aut Parochiali Eccleſiæ ſolita fuerat perſolvi, non obſtantibus privilegiis Monaſteriis, hoſpitalibus, aliiſque piis locis quibuſcunque poſteà conceſſis. Plura de hac Canonica portione alibi.

CVII. Quintò inter jura Epiſcopalia numerantur etiam procurationes, id eſt, victualia præſtari ſolita ab Eccleſiis, tempore viſitationis, dum Epiſcopus, vel alius eius juſſu viſitat, quæ tamen, ſecundùm facultates cuiuſque Eccleſiæ; & ita moderatè exigi debent, ut Eccleſiæ non graventur, nec aliquæ præ aliis. cit. c. Conquerente h. t. Ad eiuſmodi procurationes obligantur etiam Monaſteria non exempta à juriſdictione Epiſcopi. c. Sopitæ; 14. de cenſib. quia procuratio annexa eſt viſitationi. c. Cùm venerabilis; 21. eod. ideòque non nulli procurationes has ad legem juriſdictionalem revocant. Imò etiam Monaſteria exempta, ratione Capellarũ, ſeu Parochiarum, quæ ipſis incorporatæ, & non exemptæ ſunt, has procurationes ſolvere coguntur, quia unio Eccleſiarum præſumitur ſemper facta eſſe, ſalvis juribus Epiſcopalibus. Laym. de juriſd. ordin. n. 120. non tamen ab Eccleſiis omnino pauperibus procurationes accipiendæ ſunt, ſed Epiſcopus propriis ſumptibus eas viſitare tenetur, ſicut etiam hoſpitalia, & domos pauperum, vel infirmorum. Barboſ. de offic. Epiſc. alleg. 73. n. 50.

CVIII. Porrò, ſi Epiſcopus non per ſe, ſed per „ alium, quando id jure permittitur (ut quia legiti- „ mè impeditus perſonaliter non poteſt) Diœceſin vi- „ ſitat, tum ipſe Epiſcopus illi, qui loco ipſius viſitat, „ neceſſaria providere debet (videlicet veſtes, famu- „ los, ſalaria, equos. juxta c. Inter cætera; h. t.) illi verò „ qui viſitantur, ſolùm tenentur expenſas victualium „ (id eſt, neceſſaria ad victum, ſive cibum, & potum) „ miniſtrare viſitanti, prout ſtatutum eſt in c. Si Epi- „ ſcopus; 6. h. t. in 6. ubi etiam in fine additur, quòd, ſi „ Epiſcopus perſonaliter non viſitet, non poteſt, nec „ debet ab illis, qui per alium à ſe deputatum viſitan- „ tur, quidquam exigere. Ratio eſt, quia procuratio- „ nes, ſeu victualia debentur ratione viſitationis. cit. c. Cùm venerabilis, et c. Procurationes; 23. de cenſib. Si ergo ipſe Epiſcopus perſonaliter non viſitet, nihil eo nomine exigere poteſt; ſed illi præberi debent procurationes, per quem Eccleſiæ viſitantur. Gl. fin. hîc. Neque etiam ex eo, quòd viſitati plus expendiſſent, ſi Epiſcopus perſonaliter eos viſitâſſet, illum exceſſum Epiſcopus exigere poteſt. Gl. margin. hîc lit. b. & Ancharan. not. 4.

Ubi notandum 1. Quòd appellatione victualium veniat ſolus victus, ſive cibus, & potus neceſſarius ad unum diem, qui & diarium vocari ſolet, juxta l. Diariis; 21. ff. de aliment. & cibar. legat. Sed nomine alimentorum, præter victum, ſeu cibaria, etiam

alia ad sustentationem necessaria comprehenduntur, ut vestes, calcei, habitatio &c. l. Legatis; 6. ff. eod. Ancbaran. hîc not. 2.

Notandum 2. Quamvìs in hoc c. solùm sermo sit de Episcopo, tamen dispositio illius etiam locum babet in Archiepiscopo visitante provinciam, & aliis Prælatis inferioribus, quibus sive de jure cõmuni, sive ex speciali privilegio, vel consuetudine, jus visitandi competit. Franc. hîc not. 1. Verùm plura de Procurationibus infrà l. 3. tit. 39. ubi ex instituto de illis agitur.

C I X. Sextò denique inter jura Episcopalia ad legem Diœcesanam spectantia numeratur etiam petitio moderati auxilij, sive charitativi subsidij, quod Episcopus ex causa manifesta, & rationabili exigere potest, secundùm facultates Ecclesiæ, vel beneficij, ita, ut Ecclesiæ, vel Clerici non nimiùm graventur. cit. c. Conquerente, et c. Cùm Apostolus; 6. §. Probibemus de censib. Ideo autem charitativum subsidium sic dictum est, quia ab initio cum charitate postulandum est, cit. c. Conquerente: quamvìs, si ex justa causa petitum solvere id Clerici renuant, compelli possint, etiam per censuram excommunicationis, ad illud solvendum. Azor p. 2. l. 9. c. 14. q. 2. & 3. Barb. de offic. Episc. alleg. 87. n. 2. Ad hoc subsidium Episcopo præstandum non tenentur Monasteria, & Ecclesiæ Regularium, sive exemptæ, sive etiam non exemptæ, spectato Jure communi, nisi ratione Ecclesiarum secularium, vel Capellarum habentium populum, sive curam plebis, quę, antequam unirentur Monasterio, solvere consueverunt hoc subsidium charitatis, & alia jura Episcopalia, ideóq; censentur cum hoc onere unitæ, & incorporatæ Monasterio, de quibus est sermo in Clement. 1. & 2. de censib. alioquin per se non tenentur, quia exactio huius subsidij est de lege Diœcesana Episcopi, à qua sunt exempta Monasteria, & Ecclesiæ Regularium. sed neque pauperes Clerici, qui vix sufficientem victum, & vestitum habent ex beneficio, possunt cogi ad tale subsidium præstandum. Azor. c. l. q. 6. Barbos. cit. alleg. 87. n. 45. & 2. seqq. & n. 49. Plura de hoc infrà lib. 3. tit. 39.

§. X.

Quibus casibus Episcopus loci Iurisdictionem habeat in Regulares exemptos?

C X. Etsi olim, spectato Jure communi, omnes Religiosi, sicut Clerici seculares, Episcopis subiecti erant, in quorum Diœcesibus Monasteria sita erant. c. Qui verè; 12. caus. 16. q. 1. c. Abbates; 16. caus. 18. q. 2. & ex communi docet Rodriq. qq. Regul. tom. 2. q. 2. a. 6. Barbos. de offic. Episc. alleg. 105. n. 1. postea tamen ex SS. Pontificum privilegiis multi Religiosi Ordines sunt exempti ab Episcoporum, & aliorum Ordinariorum jurisdictione, excepto Legato à Latere. Rodriq. tom. 2. q. 64. a. 3. & 4. ubi varia refert exceptionis privilegia. Quare Religiosi exempti in omnibus causis subsunt jurisdictioni suorum Prælatorum Regularium, qui in eos quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, & omnia exercere possunt in eosdem, quæ Episcopi in suos subditos, ut tradit Cochier p. 1. de jurisd. Ordinar. in exemptos q. 17. n. 25. Barb. c. l. n. 4. de quo plura infrà. Sunt tamen plures casus speciales, quibus Episcopi, seu Ordinarij locorum, saltem tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, in Religiosos alioquin exemptos, etiamnum jurisdictionem obtinent, iisque potestati eorundem subjiciuntur, quos fusiùs refert Cochier p. 2. q. 45. Rodriq. cit. q. 64. a. 11. Barb. cit. alleg. 105. n. 14. & seqq. ex quibus hoc loco præcipuos afferemus.

C X I. Primus casus est: Regularis, extra Monasterium, sive Conventualem domum, aut residentiam degens ab Ordinario loci, tanquam Apostolicæ Sedis Delegato, visitari, corrigi, & puniri potest, juxta Concil. Trident. Sess. 6. c. 3. de reform. Quòd si Regularis exemptus intra claustra Monasterij degens, extra ea notoriè deliquerit, ut populo scandalo sit, potest Episcopus Prælato Ordinis tempus præfigere, intra quod reus ille severè puniatur, & de punitione Episcopus certior fiat: si verò id negligat, Prælatus à Superiore suo officio privetur, & Regularis, qui deliquit, ab Episcopo puniatur. Concil. Trident. Sess. 25. c. 14. de Regular. Secundus casus est, in causis civilibus mercedum, & personarum miserabilium, Regulares etiã exempti, si extra Monasterium, seu Conventum regularem degant, coram locorum Ordinariis tanquam Sedis Apostolicæ delegatis cõveniri, & ad debitum solvendum compelli possunt, quamvìs certum Judicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, & in aliis quoque, si ipsum Judicem non habuerint. Concil. Trident, Sess. 7. c. 14. de reform. quod fusiùs explicat Barbos. c. l. num. 23.

Tertius. Regulares, præter licẽtiam Superiorũ suorum, absque examinatione, & approbatione Ordinarij, libros imprimere, vel imprimi facere non possunt, ut colligitur ex Trident. Sess. 4. in decreto de editione, & usu sacrorum librorũ. Quartus. Episcopus compellere potest Regulares suæ Diœcesis, ut lectionem S. Scripturæ in suis Monasteriis, & in Conventibus aliorum Regularium, si commodè fieri potest, habeant. Trident, Sess. 5. c. 1. §. In Monasterijs de reform. Quintus. Regulares non solùm censuras, & interdicta à Sede Apostolica emanantia, sed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante Episcopo, in Ecclesiis suis publicare, & servare debent. Trident. Sess. 25. c. 12. de regul. Sextus. Dies festos, quos Episcopus in Diœcesi servandos præcipit, Regulares etiam exempti servare coguntur. Trident. c. l.

CXII. Septimus. Regulares etiam exempti ad publicas processiones vocati accedere debent, ijs tantùm exceptis, qui in strictiore clausura perpetuò vivunt. Controversias quoque, quæ in Processionibus, aut defunctorum corporibus sepeliendis interdum oriuntur, Episcopi, remotâ appellatione, componere debent. cit. sess. 25. c. 13. de Regular. Octavus. Regulares omnes subjiciuntur Episcopo, quoad renunciationes faciendas, ita, ut nulla valeat, nisi cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij fiat intra duos menses, proximè ante professionem. Trident. Sess. 25. c. 16. de Regul. Nonus. Episcopus Regulares quoscunq; etiam per censuras compellere potest, ne quidquam ex bonis Novitij accipiant, & ut acceptum abeunti ante professionem restituant. Trident. c. l. Rodriq. qq. regul. tom. 2. q. 64. a. 11. Decimus casus est, Episco-

pus

pus Regulares etiam exemptos, si sint Testamentorum executores, potest compellere ad rationem ipsi reddendam, ac eos punire, si malè rem gesserint, juxta Clement. unic. de testam. Barb. c. l. n. 50. ex communi.

Undecimus. In causa hæresis, aut similibus criminibus ad Tribunal S. Inquisitionis pertinētibus, Regulares etiam exempti subsunt jurisdictioni Ordinariorum, si in ijs locis Inquisitores non sunt. c. Ad abolendam; 9. §. fin. de hæretic. Barb. c. l. n. 56. Duodecimus. Si Regularis etiam exemptus, sinè habitu extra Monasterium incedat, ab Ordinario puniri potest; secus, si intra. Cochier cit. q. 45. n. 33. Barbos. c. l. num. 61.

CXIII. Decimus tertius. Si Religiosus, sine licentia Superioris, à suo Conventu recedat, etiā prætextu accedendi ad Superiores suos, nisi ab iisdem missus, vel vocatus fuerit, tanquam desertor Instituti ab Ordinario loci puniri potest. Trident. Sess. 25. c. 4. de Regular. Excipi debet, nisi ex gravi, & justa causa ad superiorem Prælatum se conferat, quia ab immediato Prælato injustè gravatur, ut docet Rodriq. tom. 1. q. 30. a. 3. Decimus quartus. Regulares, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantùm habitare debent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedi potest. Trident. cit. Sess. 25. c. 4. in fine. Adde, quòd quilibet Professus, seu Religiosus, si absque Prælati licentiâ, cum consilio Conventûs, aut majoris partis, ad quævis studia litterarum, extra Monasterium se conferat, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. c. 2. Ne Clerici, vel Monachi &c. Decimus quintus. Ordinarij locorum etiam Regulares exemptos, si Ecclesias curatas, quantumvis exemptas, obtineant, compellere possunt, etiam per censuras, si ita necessarium videatur, ut diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebem sibi commissam salutari Verbo pascant. Trident. Sess. 5. c. 2. de reform. Quòd si Prędicator errores, aut scandala disseminet in populum, Episcopus ei prædicationem interdicere debet; sin autem hæreses prædicaverit, Episcopus contra eum procedat, & quidem, si exemptus sit, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, Trident. cit. c. 2. in fine. Decimus sextus. Si Regularis, quantumvis exemptus, aut privilegiatus, qui alterius Parochiæ sponsos, sine proprij illorum Parochi licentiâ, matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tam diu suspensus manet, donec ab Ordinario eius Parochi, qui matrimonio interesse debebat, absolvatur. Trident. Sess. 24. c. 1. de reform. matr. Decimus septimus. Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati, etiam per censuras Ecclesiasticas, aliásque pœnas compellere possunt Moniales in Monasteriis exemptis, ad clausuram servandam, quacunque appellatione postpositâ, invocato etiam, si opus fuerit, ad hoc auxilio secularis brachij. Trident. Sess. 25. c. 5. de Regular. Ubi etiam statuitur, quòd nemini Sanctimonialiū liceat post professionem exire è Monasterio, etiā ad breve tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Ordinario approbanda. Decimus octavus. Monasteria Monialium Sedi Apostolicæ immediatè subjecta subjiciuntur Episcopo, tanquam eiusdem Sedis delegato, ut ab eo gubernentur, scilicet in spiritualibus. Trident. Sess. 25. c. 9. de Regular. juxta declarat. Card. ibid.

CXIV. Decimus nonus. Episcopi, ut Sedis Apostolicæ delegati, etiam per censuras, procedere possunt contra exemptos, si importunas, & illiberales eleemosynarum exactiones faciant, vel certè à turpi quæstu non longè absint: vel si horis non debitis, vel in Oratoriis privatis celebrent, (nisi Apostolico privilegio sint muniti. Laym. de jurisd. ordin. concl. 116.) Trid. Sess. 22. in decreto de observ. & servād. in celeb. Miss. Vigesimus. Regulares etiam exempti, qui aliàs cessante exemptione, interesse deberent, nec Capitulis Generalib. subduntur, ad Synodum Episcopalem accedere tenentur. Trid. Sess. 24. c. 2. de reform. Vigesimus prim⁹. Nullus etiā Regularis, & exempt⁹ potest Confessiones audire, nisi parochiale beneficiū habeat, vel ab Episcopo per examen, vel aliàs idoneus judicatus, approbationē obtineat. Trid. Sess. 23. c. 15. de reform. Vigesimus secundus. Episcopis subduntur Regulares exempti in causis matr. Trid. Sess. 24. c. 20. de refor. nisi jurisdictio illis competat privativè, excluso Episcopo, vel ex im̄emoriali consuetudine. Barbos. cit. alleg. 105. n. 72. Vigesimus tertius. Si Regulares administrent Clericis, vel laicis Sacramentū extremæ Unctionis, vel Eucharistiæ, vel matrimonij, sine licentia Parochi, ab Episcopo possunt excom̄unicari. Clem. 1. de privil. Barb. c. l. n. 68. Viges. quartus. Regulares exempti subjiciuntur Episcopo in ijs omnib. quæ sunt Ordinis Episcopalis, ut in petitione Chrismatis, Consecrationis Ecclesiatū, susceptionis Ordinum, & similiū, Cochier cit. q. 45. n. 16. Barb. c. l. n. 65. Et hinc Regulares, quamvìs exempti, Ordines suscipere prohibentur ab alio Antistite, quàm ab Episcopo illius loci, in quo à Superiore Regulari sunt constituti. Barb. c. l. n. 7. nisi speciale privilegium à Sede Apostolica, ut à quocunque Episcopo Catholico ordinari possint, habeant.

CXV. Viges. quintus. Si Regulares sine Ordinarij licentia, promulgent Indulgentias à Papa impetratas, quoad hoc subjiciūtur Episcopo. Barb. c. l. n. 69. Viges. sextus. Episcopus potest Regulares exemptos, si sint notoriè excom̄unicati à jure, vel ab homine, denunciare, ut vitentur. Barb. c. l. n. 73. Viges. septimus. Ordinarius loci, ex defectu justitiæ, quam exempti non administrant, adiri potest, ut suppleat, si ad Papam; vel Superiorem exemptorum facilè recurri nequeat. Cochier. cit. q. 45. n. 63, Barb. c. l. n. 62. Viges. octavus. Episcopus exemptos, si fugæ periculum sit, capere potest, & remittere ad Judicem competentem. Cochier c. l. n. 10. quod non licet, si citra periculum exspectari possit auctoritas Judicis exemptorum, ut limitat Barb. c. l. n. 64. Viges. nonus. In Confessarios Regulares, & Administratores bonorum Monasteriorum Monialium Episcopis concessa est potestas à Gregor. XV. in Bulla, quæ incipit: Inscrutabili, anno 1623. edita: & ut Episcopus, unâ cum Prælatis, seu superioribus Regularibus, electioni Abbatissæ, seu Præpositæ, per se, vel per aliū præsidere possit. Trigesimus. Monasteria tam virorum, quàm mulierum de cætero erigi prohibentur, sine Episcopi, in cuius Diœcesi erigenda sunt, licentiâ priùs obtentâ, ex decreto Concil. Trid. Sess. 25. c. 3. de Regul. Trigesimus primus. Monasteria, & loca Regularia posthac erigenda, in quibus XII. Religiosi sustentari, & inhabitare non poterint, & actu non inhabitaverint, Ordinarij loci visitationi, correctioni, & omnimodæ juris-

risdictioni sunt subiecta, prout habetur in decretis de celebratione Missarum à S. Congregatione Concilij editis, auctoritate Urbani VIII. anno 1625. die 21. Junij, ut refert Fagnan. in c. Grave; 19. n. 78. h. t.

Plures casus, quibus Regulares exempti subduntur jurisdictioni, & potestati Episcopi, enumerant Cochier, & Barbos. locis citt. & Faguan. in cit. c. pen. n. 37. & seqq. h. t.

§. XI.
De loco Iurisdictionis Episcopi.

CXVI. Quæritur 1. Ubi, sive quo in loco Episcopus possit exercere suam jurisdictionem? Resp. Potest Episcopus in quovis loco suæ Diœcesis ordinariam jurisdictionem Ecclesiasticam, non tantùm voluntariam, sed etiam contentiosam exercere, ut ex communi docet Barbos. de offic. Episc. alleg. 80. n. 2. & 3. Idque constat ex c. Cùm Episcopus; 7. h. t. in 6. ubi „ Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: Cùm Episcopus „ in tota sua Diœcesi jurisdictionem ordinariam ha- „ beat, dubium non est, quin in quolibet loco ipsius „ Diœcesis non exempto, per se, vel per alium possit „ pro tribunali sedere: causas ad forum Ecclesiasticū „ spectantes audire, & cognoscere: personas Ecclesia- „ sticas, cùm earum excessus, seu delicta id exegerint, „ capere, & incarcerare: atque reliqua, quæ ad ipsius „ officium spectant, liberè (id est, absque alicuius „ contradictione, Gl. fin. hîc) exercere.

CXVII. Notandum 1. Episcopus, vel eo Superior, ut Archiepiscopus, Legatus à Latere: & quivis alius Ordinarius habens proprium territoriū, in quo Episcopalem jurisdictionem obtinet, potest in quolibet loco suæ Diœcesis, vel territorij, judicare, & causas cognoscere, dummodo locus ille sit honestus, & securus. Gl. hîc V. Episcopus, & V. Loco, junctâ Gl. margin. & non nimis remotus, ita, ut partes graventur; tunc enim possunt partes litigantes petere, sibi assignari locū propinquiorem, in quo ipsis jus dicatur, & si id denegetur, appellare. Barbos. c. l. n. 5. Deinde id intelligi debet, quòd Episcopus potest Consistorium, seu tribunal suum ad tempus transferre ab Ecclesia principali, seu Cathedrali ad quemlibet alium locū Diœcesis, & ibi de causis cognoscere: secus, si perpetuò, vel ad longum tempus vellet transferre tribunal ad aliā Ecclesiam eiusdem Diœcesis, tum enim id non posset. c. Placuit; 21. caus. 7. q. 1. Franc. hîc n. 4.

Notandum 2. Episcopus ex communi jure habet fundatam intentionem erga loca, & personas intra Diœcesin existentes, ita, ut, si exemptio aliqua prætendatur, ea probari debeat. Gl. hîc V. Habere, & Anchar. not. 1. & sumitur ex c. Cùm personæ; 7. de privileg. in 6. Aliud est de aliis Prælatis Episcopo inferioribus, & ipsi subiectis, qui non tale territorium jurisdictionis suæ habere censentur, v. g. Archidiaconus. Quare si Clericus extraneus, seu peregrinus in Archidiaconatu delinquat, eum non Archidiaconus suâ auctoritate punire potest, sed Episcopus, qui est proprius, ac generalis Ordinarius loci, & generale territorium habet, Gl. magna hîc not. 1. ita, ut nullus alius in tota Diœcesi sub eo jurisdictionem habeat, sed in parte solùm, Gl. hîc V. In tota sua.

CXVIII. Notandum 3. Episcopus, vel alius Judex Ecclesiasticus similem potestatē obtinens potest per ministros suos, Clericos, seu personas Ecclesiasticas crimen comittentes capere, & incarcerare, non autē laicos, nisi propter crimen hæresis, juxta c. Ut commissi; 12. et c. Ut inquisitionis; 18. de hæret. in 6. idq; per sensum contrarium colligi videtur ex hoc c. Ubi dicitur, quòd Episcopus personas Ecclesiasticas propter excessus earum possit capere, & incarcerare: ergo laicos non potest, quia, quod de Clericis affirmatur, videtur negari de laicis, Jo. Andr. hîc, & Anchar. not. 5. Verùm probabiliꝰ est, quòd Episcopus possit laicos capere, & incarcerare, etiam propter alia crimina, sive merè Ecclesiastica, v. g. simoniā, sive mixta, quæ sunt utriusq; fori, ut crimen blasphemiæ, perjurii, sacrilegij &c. etiamsi in loco non habeat temporalē jurisdictionem, ut docet Franc. hîc not. 4. Covarr. pract. qq. c. 10. n. 2. Card. Tusch. V. Episcopus; concl. 253. Martha p. 1. c. 50. n. 8. Ratio est, quia Episcopi possunt in foro Ecclesiastico exercere merum imperiū, nam habent potestatem capiendi, incarcerandi, & puniendi criminosos, ut constat ex c. 1. h. t. Franc. hîc n. 3. extra pœnam tamen sanguinis, quam Episcopi infligere nō possunt, ut docet Molin. tr. 5. de justit. dis. 7. n. 1. ergo eam potestatē exercere possunt, non tantùm in Clericos, sed etiam in laicos propter crimina merè Ecclesiastica, vel mixta, cùm in his etiam laici Episcopo sint subiecti in foro Ecclesiastico. Franc. hîc not. 4. Neque verò argumentū à contrario sensu valet, quando cōtrarium jure reperitur expressum: quòd autem Episcopi habeant potestatem etiam laicos incarcerandi, & castigandi, propter delicta Ecclesiastica, constat ex c. Contra; 10. junctâ Gl. V. Secularibus caus. 26. q. 5. & ex aliis juribus, ut dictū suprà. Deinde Papa in hoc c. ideo tantùm mentionem fecit de personis Ecclesiasticis, quia in illas generaliter, & indifferēter Episcopus jurisdictionem exercet: in laicos verò non nisi limitatè, in ordine ad certas causas, aut crimina, quæ hoc loco Papa in specie proponere non intendit, Laym. hîc n. 3. Quòd autem Episcopus solùm spiritualem pœnam infligere possit laicis, saltem ob crimina mixta, relictâ pœnâ temporali Judici seculari, id verum non est, alioquin nec mulctā pecuniariam propter eiusmodi crimina imponere laicis posset, quod est contra praxin, & communem sententiam DD. ut notat Laym. hîc in fine.

CXIX. Quæritur 2. An Episcopus exercere possit jurisdictionē in loco exempto intra Diœcesin suā sito? Resp. in loco exempto à jurisdictione Episcopi, non potest is exercere jurisdictionem saltem contētiosam, sive pro tribunali sedere, aut judicia exercere, ut colligitur ex hoc c. ibi: *non exempto*, ergo in exempto non potest. Gl. hîc V. Eodem, & probatur ex c. Luminoso; 6. junctâ Gl. V. Collocare. caus. 18. q. 2. Ratio est, quia Episcopus, vel alius Judex non potest tribunal, extra suam Diœcesin, aut territorium ei nō subjectum erigere, c. Episcopum; 7. caus. 9. q. 2. locus autem intra Diœcesin exemptus æquiparatur loco extra Diœcesin, seu territorium sito, quod attinet ad excludendam jurisdictionem Episcopi; non autem quoad alia, ut tradit Gl. in Clement. Frequens; un. V. primi anni; de excessib. Prælat. Cochier de jurisd. ord. in exēptos p. 2. q. 1. n. 6. Barbos. hîc in collect. n. 7. & 8.

Excipi debet, nisi Episcopus expulsꝰ sit à sua Diœcesi, ita, ut nec per Vicariū jurisdictionē ibi exercere possit; tū enim in aliena vicina Diœcesi jus dicere potest sub-

subditis suis, petitâ, licèt non obtentâ, licentiâ ab Ordinario loci, dummodo ultra duas dietas, extra propriam Diœcesin, sive à fine Diœcesis computandas, non evocentur. Clement. unic. de foro compet. Cochier c.l.n.11.Barb.cit.alleg.80.n.10.

§. XII.

De potestate Capituli indicendi cessationem à Divinis.

De hac agitur in duobus Capitulis h.t.in 6. Est autem hæc cessatio non censura, nec pœna propriè dicta, sed simplex prohibitio Divinorum, ob quam Ecclesiæ ministri in certa Ecclesia, vel loco cessare debent à publica celebratione Divinorũ officiorum, & administratione Sacramentorum, nisi quatenus eam necessitas postulat, idque propter gravissimam injuriam Ecclesiæ, aut honori Divino illatam, donec injurians ab ea desistat, & Ecclesiæ læsæ satisfaciat, de qua videri potest Suar.dis.39.de censur.sec.1.n.1.& seqq.Laym.l.1.Theol.mor.tr.5.p.4.c.4.n.6.

CXX. Inprimis igitur in c.Si Canonici;2.h.t.in 6. Gregorius X.in Generali Cõcilio Lugdunensi statuit: » quòd Capitulum, seu Canonici (seculares, vel Regulares, quia nomine Canonici veniunt etiam Regulares, si materia id patiatur. Gl.hîc V. Seculares, junctâ Gl.marg.) possint in Ecclesia Cathedrali, vel » Collegiata, si ipsis ex consuetudine competat, vel » aliàs (videlicet per privilegium, vel ab Episcopo, vel » per statutum Synodale, Gl. hîc V. Aliàs & in ad- » dit.) concessum sit, cessationem à Divinis officiis » indicere: ita tamen, ut antequam ad cessationem » indicendam procedant, in instrumento publico, vel » in litteris patentibus propriis eorum sigillis mu- » nitis, vel in alio authentico scripto causam cessa- » tionis exprimere, & ei, contra quem cessare inten- » dunt, illud exhibere teneantur. Alioquin si id Ca- » nonici, seu Capitulares omiserint, vel causa cessan- » di non fuerit inventa (per Superiorem) Canonica; » omnes reditus ex Ecclesia illa, in qua cessatum » fuit, provenientes non possunt percipere, atq; per- » ceptos tempore, quo à Divinis cessatum est, restitue- » re debent, iique eidem Ecclesiæ applicandi sunt: & » insuper ei, contra quem cessatio instituta fuit (vi- » delicet Episcopo, vel alteri cuicunque) ad damni » illati compensationem, & injutiæ satisfactionem » tenentur. Sin autem causa cessandi Canonica fuit » reperta; tum is, qui culpâ, vel dolo causam præ- » buit, cur in Ecclesia Divina officia non celebraren- » tur, obligatur Canonicis ad interesse (seu compen- » sationem damni, vel lucri cessantis, si videlicet ob- » lationibus, & eleemosynis interim privati fuerint) » & Ecclesiæ, cui debitum servitium eius culpâ est » subtractum, ad mulctam, seu pœnam pecuniariam, » Superioris arbitrio, taxandam, in satisfactionem » injutiæ illatæ, & in divini cultûs augmentum con- » vertendam. Denique in fine huius c. §.Cæterùm; » prohibetur, & reprobatur consuetudo, seu abusus » detestabilis illorum, qui imagines, vel statuas S. » Crucis, S. Mariæ Virginis, aliorúmque Sanctorum » irreverenter tractantes, indictâ cessatione, proster- » nunt in terram, & urticis, spinísque supponunt, sive » obtegunt: & statuitur, ut, qui de cætero id fecerint, graviter puniantur, ne alij similia præsumant, seu » attentent. »

CXXI. Notandum 1. Si Canonici, seu Capitulares, absque manifesta, eaque vera & rationabili causa, cessârunt à Divinis officiis, tripliciter puniendi sunt, ut notat Gl.hîc V. Tenebuntur. 1.Ut fructus perceptos restituant. 2. Ut fructus non percipiant, quia fructus beneficij dantur propter officium. c.ult. de rescript. in 6. Si ergo Canonici sine canonica, seu legitima causa, à Divinis cessârunt, nec debitum officium in Ecclesia præstiterunt, fructus beneficij percipere non possunt, vel perceptos restituere debent, tanquam datos ob causam, causâ non secutâ. tit.ff.de condict. causâ datâ, causâ non secutâ; qui enim Altari non servierant, de eo vivere non debuerant, &c. cùm Ecclesiæ detur actio ad repetendos fructus perceptos ab huiusmodi Canonicis non præstantibus officium debitum, multò magis datur ei exceptio ad non solvendũ eis fructus non perceptos. arg. reg. qui ad agendum; 71. in 6. Gl. hîc V. Restituent. & V. Percipient. iique fructus in utilitatem Ecclesiæ sunt applicandi. Franc. hîc V.Scituri;n.2. 3. Puniuntur huiusmodi Canonici, quorũ culpâ à Divinis officiis cessatum est, ad interesse, seu compensationem damni ipsi Ecclesiæ, eiúsque ministris, si oblationibus, & eleemosynis interim carere debuerunt. Gloss. hîc V.Damnis.

Notandum 2. Si verò cessatio à Divinis à Capitularibus ex canonicâ, & legitimâ causâ fuit indicta, tum is, qui occasionem, seu causam justæ cessationi suâ culpâ dedit, debet quoque condemnari ad compensandum omne damnum dictis Canonicis, quod ex cessatione illa sunt passi; & Ecclesiæ, cui debitum officium est subtractum, est illatum: præterea ad solvendam certam pœnam pecuniariam, arbitrio judicis, quæ ad Divinum cultum augendum applicari debet, prout habetur in hoc c. §. Si autem, & ibi Gl.V.Occasionem, quia, qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. c.ult.de injuriis.

CXXII. Præterea in c.Quamvis;8.h.t.in 6.prohibet Bonifacius VIII.ne à Seculari, vel Regulari » Capitulo, Collegio, seu Conventu, cuiuscunque Ec- » clesiæ, cessationes à Divinis officiis (cui per consue- » tudinem, aut privilegium ea potestas competit. Gl. » hîc V.Conventu) indicantur, nisi omnes Capitulares » absentes vocentur, sicut convocandi sunt omnes ad » electionem Prælati: Tum verò præmisâ diligenti » deliberatione, si Capitulum congregatum judicet, à » Divinis cessandum esse, Episcopo, aut alteri Clerico » vel Laico, cuiuscunque dignitatis, statûs, vel condi- » tionis sit, ob cuius injuriam cessatio indicenda vi- » detur, id insinuari debet, ut irrogatam injuriam, vel » offensam emendet: quod si fecerit, vel, si per ipsum » Capitulum, seu Conventum steterit, quò minùs in- » juriam inferens illam emendaret, intermitti debet » cessatio. Sin vero requisitus recuset emendationem » aut satisfactionem facere, & Capitulum, ad cessatio- » nem procedendum esse, judicet; tunc utraque pars, » videlicet, & ij, qui cessant, & illi etiam, propter quo- » rum factum à Divinis cessatur, intra unum mensem » (nisi superveniente inter eos concordiâ à cessatione » desistatur) iter, per se ipsos, vel per Procuratores i- » doneos, ad Sedem Apostolicam accipere debent, in- » structi munimentis, & actis ad negotium ipsum spe- »

risdictioni sunt subiecta, prout habetur in decretis de celebratione Missarum à S. Congregatione Concilij editis, auctoritate Urbani VIII. anno 1625. die 21. Junij, ut refert Fagnan. in c. Grave; 19. n. 78. h. t.

Plures casus, quibus Regulares exempti subduntur jurisdictioni, & potestati Episcopi, enumerant Cochier, & Barbos. locis citt. & Faguan. in cit. c. pen. n. 37. & seqq. h. t.

§. XI.

De loco Iurisdictionis Episcopi.

CXVI. Quæritur 1. Ubi, sive quo in loco Episcopus possit exercere suam jurisdictionem? Resp. Potest Episcopus in quovis loco suæ Diœcesis ordinariam jurisdictionem Ecclesiasticam, non tantùm voluntariam, sed etiam contentiosam exercere, ut ex communi docet Barbos. de offic. Episc. alleg. 80. n. 2. & 3. Idque constat ex c. Cùm Episcopus; 7. h. t. in 6. ubi » Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: Cùm Episcopus » in tota sua Diœcesi jurisdictionem ordinariam ha- » beat, dubium non est, quin in quolibet loco ipsius » Diœcesis non exempto, per se, vel per alium possit » pro tribunali sedere: causas ad forum Ecclesiasticū » spectantes audire, & cognoscere: personas Ecclesia- » sticas, cùm earum excessus, seu delicta id exegerint, » capere, & incarcerare: atque reliqua, quæ ad ipsius » officium spectant, liberè (id est, absque alicuius » contradictione, Gl. fin. hîc) exercere.

CXVII. Notandum 1. Episcopus, vel eo Superior, ut Archiepiscopus, Legatus à Latere: & quivis alius Ordinarius habens proprium territoriū, in quo Episcopalem jurisdictionem obtinet, potest in quolibet loco suæ Diœcesis, vel territorij, judicare, & causas cognoscere, dummodo locus ille sit honestus, & securus. Gl. hîc V. Episcopus, & V. Loco, junctâ Gl. margin. & non nimis remotus, ita, ut partes graventur; tunc enim possunt partes litigantes petere, sibi assignari locū propinquiorem, in quo ipsis jus dicatur, & si id denegetur, appellare. Barbos. c. l. n. 5. Deinde id intelligi debet, quòd Episcopus potest Consistorium, seu tribunal suum ad tempus transferre ab Ecclesia principali, seu Cathedrali ad quemlibet alium locū Diœcesis, & ibi de causis cognoscere: secus, si perpetuò, vel ad longum tempus vellet transferre tribunal ad aliā Ecclesiam eiusdem Diœcesis, tum enim id non posset. c. Placuit; 21. caus. 7. q. 1. Franc. hîc n. 4.

Notandum 2. Episcopus ex communi jure habet fundatam intentionem erga loca, & personas intra Diœcesin existentes, ita, ut, si exemptio aliqua prætendatur, ea probari debeat. Gl. hîc V. Habere, & Anchar. not. 1. & sumitur ex c. Cùm personæ; 7. de privileg. in 6. Aliud est de aliis Prælatis Episcopo inferioribus, & ipsi subiectis, qui non tale territorium jurisdictionis suæ habere censentur, v. g. Archidiaconus. Quare si Clericus extraneus, seu peregrinus in Archidiaconatu delinquat, eum non Archidiaconus suâ auctoritate punire potest, sed Episcopus, qui est proprius, ac generalis Ordinarius loci, & generale territorium habet, Gl. magna hîc not. 1. ita, ut nullus alius in tota Diœcesi sub eo jurisdictionem habeat, sed in parte solùm, Gl. hîc V. In tota sua.

CXVIII. Notandum 3. Episcopus, vel alius Judex Ecclesiasticus similem potestatē obtinens potest per ministros suos, Clericos, seu personas Ecclesiasticas crimen cōmittentes capere, & incarcerare, non autē laicos, nisi propter crimen hæresis, juxta c. Ut commissi; 12. et c. Ut inquisitionis; 18. de hæret. in 6. idq; per sensum contrarium colligi videtur ex hoc c. Ubi dicitur, quòd Episcopus personas Ecclesiasticas propter excessus earum possit capere, & incarcerare: ergo laicos non potest, quia, quod de Clericis affirmatur, videtur negari de laicis, Jo. Andr. hîc, & Anchar. not. 5. Verùm probabiliꝰ est, quòd Episcopus possit laicos capere, & incarcerare, etiam propter alia crimina, sive merè Ecclesiastica, v. g. simoniā, sive mixta, quæ sunt utriusq; fori, ut crimen blasphemiæ, perjurii, sacrilegij &c. etiamsi in loco non habeat temporalē jurisdictionem, ut docet Franc. hîc not. 4. Covarr. pract. qq. c. 10. n. 2. Card. Tusch. V. Episcopus; concl. 253. Martha p. 1. c. 50. n. 8. Ratio est, quia Episcopi possunt in foro Ecclesiastico exercere merum imperiū, nam habent potestatem capiendi, incarcerandi, & puniendi criminosos, ut constat ex c. 1. h. t. Franc. hîc n. 3. extra pœnam tamen sanguinis, quam Episcopi infligere nō possunt, ut docet Molin. tr. 5. de justit. disp. 7. n. 1. ergo eam potestatē exercere possunt, non tantùm in Clericos, sed etiam in laicos propter crimina merè Ecclesiastica, vel mixta, cùm in his etiam laici Episcopo sint subiecti in foro Ecclesiastico. Franc. hîc not. 4. Neque verò argumentū à contratio sensu valet, quando cōtrarium jure reperitur expressum: quòd autem Episcopi habeant potestatem etiam laicos incarcerandi, & castigandi, propter delicta Ecclesiastica, constat ex c. Contra; 10. junctâ Gl. V. Secularibus caus. 26. q. 5. & ex aliis juribus, ut dictū suprà. Deinde Papa in hoc c. ideo tantùm mentionem fecit de personis Ecclesiasticis, quia in illas generaliter, & indifferēter Episcopus jurisdictionem exercet: in laicos verò non nisi limitatè, in ordine ad certas causas, aut crimina, quæ hoc loco Papa in specie proponere non intendit, Laym. hîc n. 3. Quòd autem Episcopus solùm spiritualem pœnam infligere possit laicis, saltem ob crimina mixta, relictâ pœnâ temporali Judici seculari, id verum non est, alioquin nec mulctā pecuniariam propter eiusmodi crimina imponere laicis posset, quod est contra praxin, & communem sententiam DD. ut notat Laym. hîc in fine.

CXIX. Quæritur 2. An Episcopus exercere possit jurisdictionē in loco exempto intra Diœcesin suā sito? Resp. in loco exempto à jurisdictione Episcopi, non potest is exercere jurisdictionem saltem contētiosam, sive pro tribunali sedere, aut judicia exercere, ut colligitur ex hoc c. ibi: *non exempto*, ergo in exempto non potest. Gl. hîc V. Eodem, & probatur ex c. Luminoso; 6. junctâ Gl. V. Collocare. caus. 18. q. 2. Ratio est, quia Episcopus, vel alius Judex non potest tribunal, extra suam Diœcesin, aut territorium ei nō subjectum erigere, c. Episcopum; 7. caus. 9. q. 2. locus autem intra Diœcesin exemptus æquiparatur loco extra Diœcesin, seu territorium sito, quod attinet ad excludendam jurisdictionem Episcopi: non autem quoad alia, ut tradit Gl. in Clement. Frequens; un. V. primi anni; de excessib. Prælat. Cochier de jurisd. ord. in exēptos p. 2. q. 1. n. 6. Barbos. hîc in collect. n. 7. & 8.

Excipi debet, nisi Episcopus expulsꝰ sit à sua Diœcesi, ita, ut nec per Vicariū jurisdictionē ibi exercere possit; tū enim in aliena vicina Diœcesi jus dicere potest

subditis suis, petitâ, licèt non obtentâ, licentiâ ab Ordinario loci, dummodo ultra duas dietas, extra propriam Diœcesin, sive à fine Diœcesis computandas, non evocentur. Clement. unic. de foro compet. Cochier c.l.n.11.Barb.cit. alleg.80. n.10.

§. XII.

De potestate Capituli indicendi cessationem à Divinis.

De hac agitur in duobus Capitulis h.t.in 6. Est autem hæc cessatio non censura, nec pœna propriè dicta, sed simplex prohibitio Divinorum, ob quam Ecclesiæ ministri in certa Ecclesia, vel loco cessare debent à publica celebratione Divinorũ officiorum, & administratione Sacramentorum, nisi quatenus eam necessitas postulat, idque propter gravissimam injuriam Ecclesiæ, aut honori Divino illatam, donec injurians ab ea desistat, & Ecclesiæ læsæ satisfaciat, de qua videri potest Suar.disp.39.de censur.sec.1. n.1. & seqq. Laym.l.1.Theol.mor.tr.5.p.4.c.4. n.6.

CXX. Inprimis igitur in c.Si Canonici;2.h.t.in 6. Gregorius X.in Generali Cõcilio Lugdunensi statuit: » quòd Capitulum, seu Canonici (seculares, vel Regulares, quia nomine Canonici veniunt etiam Regulares, si materia id patiatur. Gl.hîc V. Seculares, jun» ctâ Gl.marg.) possint in Ecclesia Cathedrali, vel » Collegiata, si ipsis ex consuetudine competat, vel » aliàs (videlicet per privilegium, vel ab Episcopo, vel » per statutum Synodale, Gl. hîc V. Aliàs & in ad» dit.) concessum sit, cessationem à Divinis officiis » indicere: ita tamen, ut antequam ad cessationem » indicendam procedant, in instrumento publico, vel » in litteris patentibus propriis eorum sigillis mu» nitis, vel in alio authentico scripto causam cessa» tionis exprimere, & ei, contra quem cessare inten» dunt, illud exhibere teneantur. Alioquin si id Ca» nonici, seu Capitulares omiserint, vel causa cessan» di non fuerit inventa (per Superiorem) Canonica; » omnes reditus ex Ecclesia illa, in qua cessatum » fuit, provenientes non possunt percipere, atq; per» ceptos tempore, quo à Divinis cessatum est, restitue» re debent, iique eidem Ecclesiæ applicandi sunt: & » insuper ei, contra quem cessatio instituta fuit (vi» delicet Episcopo, vel alteri cuicunque) ad damni » illati compensationem, & injuriæ satisfactionem » tenentur. Sin autem causa cessandi Canonica fuit » reperta; tum is, qui culpâ, vel dolo causam præ» buit, cur in Ecclesia Divina officia non celebraren» tur, obligatur Canonicis ad interesse (seu compen» sationem damni, vel lucri cessantis, si videlicet ob» lationibus, & eleemosynis interim privati fuerint) » & Ecclesiæ, cui debitum servitium eius culpâ est » subtractum, ad mulctam, seu pœnam pecuniariam, » Superioris arbitrio, taxandam, in satisfactionem » injuriæ illatæ, & in divini cultûs augmentum con» vertendam. Denique in fine huius c. §.Cæterùm; » prohibetur, & reprobatur consuetudo, seu abusus » detestabilis illorum, qui imagines, vel statuas S. » Crucis, S. Mariæ Virginis, aliorúmque Sanctorum » irreverenter tractantes, indictâ cessatione, proster» nunt in terram, & urticis, spinísque supponunt, sive » obtegunt: & statuitur, ut, qui de cætero id fecerint, graviter puniantur, ne alij similia præsumant, seu » attentent. »

CXXI. Notandum 1. Si Canonici, seu Capitulares, absque manifesta, eaque vera & rationabili causa, cessârunt à Divinis officiis, tripliciter puniendi sunt, ut notat Gl.hîc V. Tenebuntur. 1. Ut fructus perceptos restituant. 2. Ut fructus non percipiant, quia fructus beneficij dantur propter officium. c.ult. de rescript. in 6. Si ergo Canonici sine canonica, seu legitima causa, à Divinis cessârunt, nec debitum officium in Ecclesia præstiterunt, fructus beneficij percipere non possunt, vel perceptos restituere debent, tanquam datos ob causam, causâ non secutâ. tit.ff.de condict. causâ datâ, causâ non secutâ; qui enim Altari non servierant, de eo vivere non debuerant, &c. cùm Ecclesiæ detur actio ad repetendos fructus perceptos ab huiusmodi Canonicis non præstantibus officium debitum, multò magìs datur ei exceptio ad non solvendũ eis fructus non perceptos. arg. reg. qui ad agendum; 71. in 6. Gl. hîc V. Restituent. & V. Percipient. iique fructus in utilitatem Ecclesiæ sunt applicandi. Franc. hîc V. Scituri; n.2. 3. Puniuntur huiusmodi Canonici, quorũ culpâ à Divinis officiis cessatum est, ad interesse, seu compensationem damni ipsi Ecclesiæ, eiúsque ministris, si oblationibus, & eleemosynis interim carere debuerunt. Gloss. hîc V. Damnis.

Notandum 2. Si verò cessatio à Divinis à Capitularibus ex canonicâ, & legitimâ causâ fuit indicta, tum is, qui occasionem, seu causam justæ cessationi suâ culpâ dedit, debet quoque condemnari ad compensandum omne damnum dictis Canonicis, quod ex cessatione illa sunt passi; & Ecclesiæ, cui debitum officium est subtractum, est illatum: præterea ad solvendam certam pœnam pecuniariam, arbitrio judicis, quæ ad Divinum cultum augendum applicari debet, prout habetur in hoc c. §. Si autem, & ibi Gl. V. Occasionem, quia, qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. c.ult.de injuriis.

CXXII. Præterea in c.Quamvìs; 8.h.t.in 6. prohibet Bonifacius VIII. ne à Seculari, vel Regulari » Capitulo, Collegio, seu Conventu, cuiuscunque Ec» clesiæ, cessationes à Divinis officiis (cui per consue» tudinem, aut privilegium ea potestas competit. Gl. » hîc V. Conventu) indicantur, nisi omnes Capitulares » absentes vocentur, sicut convocandi sunt omnes ad » electionem Prælati: Tum verò præmissâ diligenti » deliberatione, si Capitulum congregatum judicet, à » Divinis cessandum esse, Episcopo, aut alteri Clerico » vel Laico, cuiuscunque dignitatis, status, vel condi» tionis sit, ob cuius injuriam cessatio indicenda vi» detur, id insinuari debet, ut irrogatam injuriam, vel » offensam emendet: quod si fecerit, vel, si per ipsum » Capitulum, seu Conventum steterit, quò minùs in» juriam inferens illam emendaret, intermitti debet » cessatio. Sin vero requisitus recuset emendationem » aut satisfactionem facere, & Capitulum, ad cessatio» nem procedendum esse, judicet; tunc utraque pars, » videlicet, & ij, qui cessant, & illi etiam, propter quo» rum factum à Divinis cessatur, intra unum mensem » (nisi superveniente inter eos concordiâ à cessatione » desistatur) iter, per se ipsos, vel per Procuratores i» doneos, ad Sedem Apostolicam accipere debent, in» structi munimentis, & actis ad negotium ipsum spe» ctan-

» ctantibus, seque, quamprimum commodè fieri poterit, coram Papa præsentare, ut partibus præsentibus, vel unâ præsente, alterâ nec per se, nec per Procuratores comparente, pars quæ culpabilis reperta fuerit, sive quæ cessationi rationabiliter factæ causam dedit, sive qui sine rationabili, & manifestâ causâ cessavit, præter alias personas à sacris Canonibus statutas, (in c. 13. §. Cæterùm. h. t. & in c. 2. Eodem in 6.) à S. Pontifice pœna ad arbitrium illius infligatur. Quòd si prædicta non observet pars cessans à Divinis, præterunt, non obstante cessatione, seu organorum suspensione, Divina officia, ut priùs, celebrari in Ecclesia, in qua cessatio est promulgata.

CXXIII. Notandum 1. Plures conditiones requiruntur ad indicendam cessationem à Divinis ab aliquo Capitulo, seu Collegio, ut notat Gloss. hic V. Mittendo, & Suar. disp. 49. de censur. sec. 3. n. 7. & seqq. 1. ut causa cessationis in instrumento publico per tabellionem publicum confecto, vel in patentibus litteris authenticô sigillo munitis exhibeatur. 2. Ut indicatur ab eo, qui ad id, vel ex consuetudine, vel privilegio, aut alio jure potestatem habet. 3. Ut ex causa Canonica, id est, manifesta, & rationabili indicatur, ut, si fiant statuta contra libertatem Ecclesiasticam, si talliæ, seu collectæ Clericis imponantur, si Clericus per secularem Magistratum detineatur. Atque hæ conditiones habentur in c. 2. & ibi Gl. V. Causa. h. t. in 6. & in c. Irrefragabili. 13. §. Cæterùm extra eodem. Aliæ conditiones requiruntur in cit. c. pen. h. t. in 6. Veluti 1. Ut ad indicendam cessationem vocentur omnes, qui sunt de Capitulo: num verò solùm omnes præsentes, an etiam absentes ex locis magis, vel minùs remotis evocandi sint, in hac re standum est consuetudini, Gloss. hic V. Evocandi. 2. Ut præcedat tractatus, vel saltem diligens deliberatio circa ipsam cessationem ferendam, eiusque causam. Gloss. hic V. Deliberatione. Suar. c. l. n. 9. 3. ut Capitulum, vel saltem major eius pars consentiat in cessationem ferendam. Suar. c. l. 4. Ut is, qui causam dedit cessationi, moneatur, ut irrogatam injuriam emendet. 5. Ut post cessationem, intra mensem, utraque pars ineat iter Romam versùs, per se, vel per Procuratores sufficienter instructos: ita tamen, ut etiam post mensem, concordiâ initâ inter partes, cessatio tolli possit. Suar. c. l. n. 13. Porrò omnibus his conditionibus non servatis, nec servanda est cessatio, adeóque eâ non obstante, celebrandum est in Ecclesia, in qua cessatio facta est, & ea nullum effectum habet. Gl. fin. hic, & Suar. c. l. n. 15.

Notandum 2. Capitulum sive Canonici ex tribus causis, aut triplici modo instituere, sive indicere possunt cessationem à Divinis, ut notat Ancharan. in cit. c. Quamvis in fine h. t. in 6. 1. Propriâ auctoritate, quia id per consuetudinem, vel privilegium ipsis competit, propter offensam, vel injuriam eisdem illatam, & tunc servare debent formam in hoc c. præscriptam. 2. Ex mandato Episcopi, seu superioris Ordinarij; & tunc etiam hæc forma observari debet, quando Superior, videlicet Episcopus, vel Prælatus, causâ priùs non cognitâ, neque negotio discusso, Capitulo mandat cessationem fieri, tunc enim ipsi discussionem relinquit. Secus verò est, si Superior, causâ antè cognitâ, decrevit, ut cessatio à Divinis indicatur; tunc enim, cùm sola executio demandata sit Capitulo, non debet observari forma cessationis suprà tradita. Sed neque ipsemet Superior illam observare tenetur, cùm enim soli Capitulo specialiter sit jure præscripta, non debet ad alios casus, aut personas non expressas extendi, quippe exorbitans à jure communi, ut tradit etiam Suar. cit. sect. 3. n. 6. 3. Si cessatio à Divinis indicta fuit à Capitulo, ex decreto Concilij Provincialis, tum debet statim Capitulum illud exequi, nullâ præcedente discussione, nec tenetur observare prædictam formam, ut colligitur ex Clement. 1. de sent. excomm. & tradit Ancharan. c. l.

SECTIO IV.

DE OFFICIO, ET JURISDICTIONE ordinaria Prælatorum Regularium, Episcopo inferiorum.

Agimus hîc de potestate Prælatorum Regularium, & quidem non de potestate Ordinis, de qua suprà dictum tit. 11. sed de potestate jurisdictionis tantùm. De potestate verò, & officio Prælatorum secularium Episcopis inferiorum actum est suprà tit. 23. & seqq.

§. I.

De Iurisdictione, & potestate Abbatum, & aliorum Prælatorum Regularium in genere.

CXXIV. Quæritur 1. Qualem potestatem habeant Prælati Ordinum in subditos suos Regulares? Resp. duplex est potestas, una dominativa, vel domestica, seu œcumenica, qualem habet pater in filium, & dominus in servum. Altera jurisdictionis, ut tradit Suar. tom. 3. de relig. lib. 2. c. 18. n. 5. Potestas quasi dominativa, seu domestica est jus quoddam competens Prælato ad imperandum Religiosis, & utendum eorum operibus, prout ad Regularem disciplinam conveniens judicaverit, quæ radicaliter oritur à voluntate profitentium talem regulam, & se tradentiû Religioni, cum promissione, & obligatione secúdùm illam obediendi, ad quam pertinet, v. g. irritare vota: potestas verò jurisdictionis est potestas spiritualis, seu Ecclesiastica pertinens ad claves Ecclesiæ, & consequenter à Christo data est, vel derivata, mediante Papâ eius Vicario, vel aliis Episcopis, unde omnis ligandi, & solvêdi potestas conveniente ordine descêdit; ad quam potestatem pertinet, judicare, excomunicare, & alias censuras inferre, corrigere, & punire, infligendo pœnas corporales, & graviores, quàm per domesticam potestatem inferri possint, vi cuius moderata solùm coërcitio, ac pœna à Prælato infligi potest, quæ ad ordinarium regimen unius familiæ sufficiat, Suar. cit. c. 18. num. 10. Prior potestas dominativa, vel paterna est privata, & domestica: posterior jurisdictionis est publica, quæ ad publicam Ecclesiæ gubernationem, & disciplinâ Ecclesiasticam perti-

pertinet. Potest autem utraque hæc potestas, dominativa, & jurisdictionis propriè dictæ, simul concurrere. Sic enim Prælatus Regularis exemptus, qui à Papa habet jurisdictionem quasi Episcopalem in Religiosos suos, & simul potestatem quasi dominativam, ratione professionis, & obedientiæ sibi præstitæ, potest in virtute obedientiæ aliquid præcipere, & simul sub pœna excommunicationis; & sic, vel regulari tantùm disciplinâ, & coactione uti, vel per potestatem jurisdictionis graviùs punire. Suar. c. l. num. 13.

CXXV. Quæritur 2. An Prælati Regulares habeant spiritualem jurisdictionem ordinariam in subditos suos Regulares, eámque alteri delegare possint? Respondetur: Prælati Regulares habent jurisdictionem ordinariam, quia ea ipsis competit ex vi officij, seu muneris sui, ad quod ab Universitate, seu Collegio suo electi, ergo jurisdictio eorum est ordinaria, juxta suprà dicta num. 6. h. t. Sylvest. in summa V. Prælatus; quæst. 1. Suar. tom. 3. de Relig. l. 10. c. 11. num. 18. Tamburin. tom. 2. de Jure Abbat. dis. 1. q. 4. n. 1. & 2. Et hinc etiam Abbas, seu Prælatus Ordinis hanc potestatem suam ordinariam alteri delegare potest in absentia sua, cui tanquam vices gerenti, perinde, ac ipsi Prælato, Religiosi obedire debent. Suar. c. l. & Tambur. c. l. n. 6. Cæterùm talis Vicarius, ut Prior claustralis, Decanus, vel Rector Chori, etsi propriè dictam jurisdictionem non habeat, nec potestatem præcipiendi aliquid in virtute obedientiæ, nisi consuetudo, vel statutum alicujus Ordinis aliud præscribat: habent tamen tales Vicarij potestatem aliquam gubernandi, ac præcipiendi, secundùm facultatem ipsis concessam, sive absente, sive etiam præsente Prælato, ita, ut Religiosi ipsis obedire debeant in conscientia, sicut discipuli Ludimagistro in schola, & domestici patrifam. in domo. Suar. cit. c. 11. n. 19. Laym. de jurisd. ordin. concl. 130.

CXXVI. Quæritur 3. An Prælati Regulares, sive exempti, sive etiam non exempti, habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Regulares suos? Respondetur 1. Prælati Religiosorum Ordinum à jurisdictione Episcoporum exempti, & immediatè S. Pontifici subjecti, Episcopalem, vel quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent in suos Regulares. Ubi tamen distinguendum est inter Prælatos exemptos: nam aliqui habent territorium proprium, ac separatum, adeò, ut neque in Diœcesi, neque de Diœcesi alterius Episcopi sint; & hi dicuntur esse nullius Diœcesis, & possunt omnia facere in suo territorio, sive quasi Diœcesi, in qua jurisdictionem Episcopalem exercent, quæ Episcopi faciunt in sua Diœcesi circa suos subditos, exceptis ijs, quæ ad Ordinis Episcopalis potestatem spectant. Sanch. l. 2. in Decal. c. 11. n. 7. Sayt. in clavi reg. l. 6. c. 11. n. 83. Tamburin. cit. dis. t. quæst. 5. num. 7. & alij apud ipsum. Alij verò sunt Prælati exempti, qui territorium proprium, & separatum non habent, sed sunt in alterius Diœcesi, & hujusmodi loca exempta, licèt non sint de Diœcesi, sive jurisdictione Episcopi, sunt tamen in Diœcesi, sive territorio Episcopi, arg. c. Cùm Episcopis; 7. h. t. in 6. ubi dicitur, quòd Episcopus potest ordinariam jurisdictionem exercere in qualibet parte suæ Diœcesis, dummodo in loco exempto id non faciat: ergò locus exemptus est in Diœcesi Felin. in c. pen. num. 2. circa finem h. t. & hujusmod. Prælati exempti, etsi quasi Episcopalem jurisdictionem habeant in suos subditos Regulares, vel etiam seculares, non tamen possunt omnia exercere, quæ Episcopi circa suos subditos, nec nomine Episcoporum absolutè comprehenduntur, quia non habent territorium, seu Diœcesin propriam. Sayr. & Sanch. citt. locis. Tamburin. c. l. n. 6. & 8. Prælati verò non exempti, habent etiam quasi Episcopalem jurisdictionem, sed subordinatam, & in certis casibus dependentem à jurisdictione Episcopi Diœcesani, ut mox dicetur.

CXXVII. Respondetur 2. Prælati Ordinum, qui ab Ordinarijs locorum non sunt exempti, sed ijs subjecti, habent etiam potestatem jurisdictionis ordinariæ in Regulares suos, ut ipsis, ratione præstiti voti obedientiæ, præcipere possint in ijs, quæ pertinent ad vota, observationem Regulæ, & religiosam disciplinam domesticam, rationem vivendi, & quoad officia, & promotionem ad Ordinum gradus, juxta c. Ad aures; 5. de tempor. ordin. nam in his dispositio, correctio, & punitio primo loco ad Prælatum Ordinis spectat, nec Episcopus in his se immiscere debet, nisi constet de negligentia, aut injustia Prælati Regularis, ut docet Sanch. l. 6. in Decal. c. 1. num. 12. & dictum suprà n. 58. Episcopo verò Regulares non exempti sunt subjecti, non ratione voti obedientiæ, quia hoc ipsi (saltem viri Religiosi) præstare non solent: sed in ijs tantùm, quæ ad externam disciplinam Ecclesiasticam communem Clericis secularibus, & Regularibus pertinent, & quoad crimina graviora, & publicè scandalosa punienda, Abb. in c. Quantò; 7. num. 5. h. t. Sanch. c. l. num. 13. Laym. de jurid. ordin. conclus. 117. & dictum suprà num. 58. h. t. Et sic intelligi debet, quod dicitur in c. Monasteria; 17. caus. 18. quæst. 2. desumpto ex Concil. Arelatensi: *Monasteria, vel Monachorum disciplina ad eum pertineat Episcopum, in cujus territorio sunt constituta*; scilicet in gravioribus delictis, præsertim exigentibus depositionem, ut exponit Gloss. margin. ibidem, & loquitur hic Canon de Monasterijs, & Monachis non exemptis. Tamburin. c. l. num. 9.

§. II.

De potestate excommunicandi, aliásque censuras, vel pœnas inferendi, & ab iis absolvendi, item reservandi peccata, ac dispensandi, & denique administrandi, quæ competit Prælatis Regularibus.

CXXVIII. Assertio 1. Prælati Ordinum, cùm jurisdictionem ordinariam obtineant in suos Regulares, etiam in foro externo, possunt, ob contumaciam, excommunicationem, aliásque censuras in eosdem ferre, ut colligitur ex c. Cùm in Ecclesijs; 10. de majorit. et obed. et c. Sicut; 33. & ibi Gloss. V. Sub interdi-

intérminatione de Simon. modò ſint confirmati, vel inſtituti, ſeu proviſi, etſi non benedicti. Sylv. in ſumma V. Abbas; q. 2. Navarr, io Man. c. 27. n. 5. Azor p. 1. Inſtit. mor. lib. 12. c. 10. q. 7. Suar. diſ. 2. de cenſur. ſec. 2. n. 9. & alij communiter. Ratio eſt, quia Prælati Eccleſiarum Collegiatarom, ſive Regularium, ſive ſecularium, ſunt Capita Eccleſiarum ex legis præſcripto, per electionem, & confirmationem conſtituti, ergo ab eadem lege communi habent juriſdictionem ordinariam fori externi in Collegium, ſen eos, quibus præficiuntur, adeóque etiam babent poteſtatem eos excommunicandi, vel per alias cenſuras coërcendi, licèt tales Prælati Epiſcopo ſubſint, ut tradit Gloſſ. communiter recepta in c. Cùm ab Eccleſiarum; 3. V. Eccleſiaſtica ſententia; b. t. Inſupet etiam poſſunt hujuſmodi Prælati Monachos, ſeu Regulares ſuos incarcerate, jejunijs, ac ſimilibus pœnis punire, ac denique, ſi incorrigibiles fuerint, ex Ordine ejicere, ita, ut non niſi emendatos recipete debeant, ut cooſtat ex c. Ea quæ; 8. de ſtatu Monach. & docet Imol. in cit. c. Cùm ab Eccleſiatum; num. 8. Laym. de juriſdict. ordin. cooclus. 127.

CXXIX. Extenditur autem dicta aſſertio, quòd Abbates, aliique Prælati Regulares ſubditos ſuos excommunicare poſſint per ſententiam generalem, vel particularem in eos latam, etiamſi in alicoo territorio exiſtant, quia cenſura ligat perſonam ſecundùm ſe, eámque comitatut, ubicunque locorum exiſtat. Suar. lib. 1. de cenſur. ſec. 5. num. 18. Tambur. tom. 2. diſ. 14. q. 2. n. 4. & duobus ſeqq. Ex quo infertur, quòd juriſdictio, & poteſtas Prælatorum Regularium in Profeſſos, ſeu Religioſos ſuos extendat ſe ad omnem locum, ita, ut ubique locorum eòs capere, & conſtringere poſſint, ſi ſint fugitivi, quia eorum juriſdictio provenit ex perſonali obligatione Religioſorum per vota, ſecundùm Sedis Apoſtolicæ approbationem: unde dici ſolet, quòd totus mundus his Prælatis ſit pro territorio.

CXXX. Aſſertio 2. Prælatus Ordinis, cùm etiam in foro cooſcientiæ juriſdictionem babeat in Regulates ſuos, poteſt eoſdem ab omnibus peccatis, & ceoſutis à jure ſpecialiter non reſervatis abſolvere, vel alteri Sacerdoti idoneo abſolvendi poteſtatem committere. Navarr. cit. c. 27. n. 39. Sylveſt. V. Abbas; q. 2. arg. c. Nuper; 29. de ſentent. excomm. nbi habetur, quòd quilibet proptius Sacerdos abſolvete poſſit à cenſuris non reſervatis, quia, quando conditor Canoois cenſuræ in eo appoſitæ abſolutionem ſibi non retinuit, eo ipſo alijs relaxandi facultatem conceſſiſſe videtur. Multò magìs poteſt Prælatus Ordinis Regulates ſuos abſolvere à cenſuris à ſe latis, quia regulariter, cui jore ordinario conceſſa eſt poteſtas ligandi, eidem etiam eodem jure poteſtas ſolveodi competit, vel ejus delegato, aut Succeſſori, aut Superiori. Navarr. c. l. n. 40. Tambur. cit. diſ. 14. q. 6.

Et hinc etiam Supetiores Prælati Religionis poſſunt abſolvete ſubditos à ceoſntis latis ab inferioribus, v. g. Proviocialis abſolvere poteſt Religioſos, quos excommunicavit Prælatus Conventualis, ſeu localis, & Generalis, quos excommunicavit Proviocialis, ad quod requiritor, ot inferior habeat juriſdictionem quidem in perſonam abſolvendam, ſed ſubordinatam, ac dependentem à Superiore, ita, ut bic quoque juriſdictionem habeat in eam cauſam, & in perſonam abſolvendam, ut tali caoſæ ſubeſt, poſſitque Supetior cauſam ab inferiore inchoatam ad ſe avocare, eámque cognoſcere, etiamſi ad eum appellatum non ſit: alioquio enim non poterit Superior abſolutionem impertiri, quippe quæ eſt actus juriſdictionis. Ob cujus conditioois defectum, Archiepiſcopus non poteſt à cenſuta ab Epiſcopo Suffraganeo latâ abſolvere, niſi ad ipſum ſit appellatum, ut dictum ſuprà n. 73. nec Epiſcopus excommuoicatum à Prælato Regulari etiam non exempto, quia Epiſcopns noo habet plenam juriſdictionem in abſolvendum, ut dictum ſuprà num. 76. h. t. At verò juriſdictio Prælatorum infetiorum Regularium, ita eſt ſubordinata juriſdictioni Superiorum, ut ab ea omoino in fieri, & conſervari dependeat, & Superiores poſſint cauſam ab inferioribos cœptam ad ſe avocare, & cognoſcere, quando ita expedire judicaverint, tametſi ad eos appellatum non ſit: idcirco poteſt Superior v. g. Provincialis, vel Geoeralis abſolvere Religioſos, quos ioferior, nempe Prælatus Cooventualis, ſeu localis, vel Provincialis excommunicaverat, quia Generalis, & Provincialis æqoè immediatè juriſdictionem ſuam exercere poteſt in omoes Regulares ſubditos totius Ordinis, vel Provinciæ, ac Prælatus proprius, ſeu localis in Regulares illius Monaſterij, vel loci. Suar. diſ. 3. de cenſur. ſec. 2. num. 12. & ſeqq. Tambur. cit. diſ. 14. q. 7. o. 3. & 4. Ubi hoc addendũ, quòd, etſi Prælatus Regularis Superior poteſt abſolvere ab omoibus cenſuris ab ioferiore latis, nt jam dictum: non tamen vice versâ inferiores Prælati poſſunt abſolvere à cenſuris latis à Superiore Prælato, niſi quando Superior illas ſpecialiter ſibi non reſervâſſet, juxta cit. c. Nuper; de ſentent. excommun. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 20. num. 2. & 3. Taioborin. cit. diſ. 14. quæſt. 12. num. 4.

CXXXI. Aſſertio 3. Abbates, aliique Prælati Religioſorum Ordinum, non ſolùm ſupremi, aut medij, ut Genetales, & Provinciales, ſed etiam inferiores, ut ſunt Priores, Quardiani, Rectores, & alij Prælati Conventuales, ſeu locales poſſunt certa peccata, quæ graviora ſont, aut magìs noxia, abſolutioni ſuæ reſervare. Idque eodem modo certum eſt, quo de Epiſcopis, aliiſque Prælatis circa ſibi ſubjectos idem conſtat: nam quamvìs in Concilio Tridentin. Seſſ. 14. c. 7. ſolùm mentio fiat de S. Pontifice, & Epiſcopis, tamen ſub Epiſcopis ibi ſunt intelligendi omnes Epiſcopalem, vel quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinentes, quia actus reſervandi peccata non ſpectat ad poteſtatem Ordinis Epiſcopalis, ſed ad poteſtatem juriſdictionis. Suar. tom. 4. de Relig. c. 18. num. 1. eámque poteſtatem reſervandi etiam competere inferioribus Prælatis Regularium, colligitur ex Cooſtitutione Clementis VIII. anno 1593. die 26. Maij editâ, quæ incipit: Ad futuram rei memoriam, in qua Papa loquitur iodefinitè de Superioribus Regularium, ut notat Suar. c. l. num. 14. Porrò in cit. Conſtitut. enumerantur XI. caſus, qui in Religionibns reſervari poſſunt: non tamen in illa præcipitur, ut omnes illi caſus reſerventur, ſed permittitur Prælatis, ut ex caſibus ibi nominatis poſſint, quos expedire judicaverint, reſervare. Suar. c. l. n.

c. l. n. 14. Et licèt Papa restrinxerit potestatem reservandi ad casus ibi expressos, non tamen omnino abstulit Religionibus potestatem alios reservandi: sed solùm præcipit, ut, si quod aliud peccatum grave pro Religionis conservatione, aut pro conscientiæ puritate, reservandum videatur, id non aliter fiat, quàm cum Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia, maturâ discussione, & consensu, ut ibidem habetur, & notat Suar. c. l. n, 25. quæ tamen limitatio non est usu recepta in quibusdam Religionibus, ut de Ordine Minorum testatur Rodriq. tom. 1. qq. reg. quæst. 21. art. 2. ubi ait, Provinciales eorum casus, si ipsis videatur, etiam extra Capitulum reservare, non item Quardianos id posse.

CXXXII. Notandum hìc præterea 1. Possunt Prælati Regulares etiam absolutioni suæ reservare excomunicationem, vel aliam censuram alicui peccato, ipso facto, annexam, non obstante Decreto Clementis VIII. quia illud loquitur de reservatione culpaurm, quòd aliæ culpæ, seu peccata, præter expressa, non possint à Prælatis per se, ac directè reservari, extra Capitulum: in hoc autem casu non reservatur absolutio à peccato, sed à censura; & licèt aliàs, per se loquendo, non possit dari absolutio à peccato, non ablatâ censurâ, &, reservatâ censurâ, etiam peccatum censeatur reservatum: hoc tamen per accidens est, quia revera peccatum, & censura, & utriusque reservatio non sunt idem, sed per se distincta: adeóque à prohibitione unius non debet fieri extensio ad prohibitionem alterius, quia à diversis non fit illatio, & mens S. Pontificis in dicto decreto non fuit eractate de reservatione censuræ: ergo non est censendum, Prælatos Regulares per illud decretum esse privatos suo jure reservandi censuram, quamvis cavere debeant, ne hac occasione nimis multiplicent censuras. Suar. cit. c. 18. n. ult. Tamburin. tom. 2. dis. 23. q. 3. num. 1.

Notandum 2. Si Prælatus Ordinis, v. g. Provincialis, vel Abbas solus, sinè Conventu, seu Capitulo, peccatum unum, vel plura sibi reservavit, ea reservatio, mortuo, vel deposito Prælato reservante, cessat, quia censetur esse facta solùm per modum sententiæ, seu præcepti, quod mortuo mandante exspirat; non autem habere vim statuti, quod perpetuò durat, juxta Gloss. receptam in c. 2. V. Statuto; de constitut. In 6. Laym. de jurisd. Ordin. conclus. 128. Quemadmodum etiam, si Episcopus solus, absque Synodo, sibi peccatum reservet, eo mortuo, extinguitur reservatio: secus est, si reservatio facta sit ab Episcopo, non per modum præcepti, sed per modum statuti perpetuò duraturi, ut quia peccatum, cum consensu, & consilio Capituli, etsi extra Synodum, sibi, & Successoribus suis, aut Sedi Episcopali reservavit; tunc enim mortuo Episcopo, non exspirat reservatio, nisi à Successore, vel Capitulo, Sede vacante, fuerit revocata. Quarant. in summa Bull. V. Casus reservati in fine. Laym. c. l. ubi addit, in dubio præsumendum esse, quòd Episcopus voluerit reservationem facere solùm per modum præcepti.

CXXXIII. Assertio 4. In genere loquendo, potest Abbas, seu Prælatus Ordinis cum suis subditis in observatione regulæ dispensare, quatenus id à Jure, vel Regulâ, vel consuetudine, vel privilegio est concessum. Sic potest Abbas Regulam relaxare ob causam justam, in abstinentijs, & esu carnium, je juniis; silentio, & operibus manuum, quæ alioqui ex præscripto Regulæ Monachi, seu Religiosi servare debent: imò generaliter in omnibus ad Regulam spectantibus, præterquam in ijs, quæ ad habitum, trium votorum observationem, & Religionis substantiam pertinent. Azor p. 1. Instit. lib. 12. c. 20. quæst. 16.

CXXXIV. Assertio 5. Jure communi Canonico, ad Abbatem, seu Prælatum spectat libera administratio Monasterij, seu Congregationis Regularis, tam in spiritualibus, quàm temporalibus, ita, ut solus, & independenter à Capitulo, seu Conventu, Regulares suos corrigere, & solus ordinare possit ea, quæ ad cultum Divinum, & bonorum temporalium dispensationem in Monasterij utilitatem pertinent, ut docet Abb. in c. Reprehensibilis; 26. n. 11. de appell. & in c. Edoceri; 21. num. 2. de rescript. & ibid. Imol. num. 2. Navarr. in Comment. 3. de Regularib. num. 4. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. c. 26. n. 2. Idque sumitur ex c. Nullam; 9. caus. 18. q. 2. ubi Pelagius Papa scribit: *Universa, quæ vel ad Divini cultûs reverentiam, vel ad utilitatem Monasterij pertinent, Abbatis solicitudo, ad quem tota potestas pertinere convenit, debeat adimplere*, ubi Gloss. V. Tota; ait, quòd tota potestas ita pertinet ad Abbatem, ut non ad Monachos: idem habetur in c. Non dicatis; 11. §. Cùm hujus; caus. 12. q. 1. & in cit. c. Edoceri; dicitur, quòd *Abbates ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia, procurare.* rationem dat Suar. c. l. n. 3. quia necessarium fuit hanc potestatem gubernandi alicui committere, quia non poterat per totam communitatem administrari, ergo maximè debuit committi Prælato, ut debitus ordo, & perfecta obedientia in omnibus servaretur. Ex quo colligitur, quòd Prælatus Regularis, non tantùm dependeat in rebus gerendis à suo Conventu, quantùm Episcopus à suo Capitulo, quia ipsa Ordinis Regula, maximè propter votum obedientiæ, Abbati, seu Prælato Regulari plenam super Regulares suos, & Monasterium potestatem tribuit. Abb. in cit. c. Reprehensibilis; num. 11. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 159.

CXXXV. Porrò, quod dictum est de Abbatibus, seu Prælatis Regularibus, quòd plenam, tam in personas, quàm in res Monasterij potestatem, & liberam earum administrationem habeant, limitari debet 1. Nisi, vel per consuetudinem, vel per statutum Ordinis introductum, aut dispositum sit, ut Prælatus saltem ea, quæ gravia sunt, seu majoris momenti, sinè consensu, vel consilio Conventûs sui, aut majoris, vel sanioris partis ejus, expedire non possit. Quare in hac re inspiciendum est, quid in quovis Monasterio, vel per statuta ordinatum, vel consuetudine receptum sit. In dubio tamen de Jure communi stat præsumptio pro Abbate, cùm ipsi plena, & libera administratio, secundùm Canones, sit concessa. Laym. cit. concl. 129. & in cit. c. Edoceti; 21. n. 5. de rescript. 2. Non potest Abbas, seu Prælatus Regularis ea, quæ in præjudicium Conventûs cedere posse videntur, ut est v. g. Monachorum receptio, solus, sinè ejusdem Conventûs, vel majo-

majoris ejus partis consensu, expedire. Idémque dicendum, si agatur de ijs, quæ ad statum, ac honorem Ecclesiæ, vel Monasterij spectant, v. g. de ipsius subjectione, aut membrorum ejusdem. Imola in cit. c. Edoceri; n.5. & Laym. ibid. n.6. 3. Denique quod dictum est, secundùm Canones, plenam, ac liberam administrationem rerum Monasterij competere Abbatibus, seu Prælatis Regularibus, id intelligendum est de ijs Monasterijs, quæ ex antiqua institutione, etiamsi ejusdem Regulæ, & Ordinis sint, jura tamen, & bona omnino divisa, & separata habent, ita, ut non habeant unum Generalem Præpositum, seu Caput, cui, quoad administrationem illorum bonorum, sint subjecti, in his enim tota potestas administrandi est penes Prælatum, ut suprà dictum. Verùm aliud obtinet in alijs Religionibus, nempe Mendicantium, quæ habent unum Generalem Præsulem, seu Præpositum, ita, ut immediati, seu locales Prælati, videlicet Priores, Guardiani, Rectores subordinati sint, & subjecti Provincialibus, Provinciales verò uni Generali totius Ordinis, à quo omnes, non solùm subditi, sed etiam subordinati Prælati, tanquam unius Corporis, seu Congregationis membra dependent, tam quoad jurisdictionem exercendam in subditos Regulares, quàm quoad Ecclesiarum, Monasteriorum, & Collegiorum, & jurium, ac bonorum administrationem; in his enim Religionibus, quam Prælati subordinati, videlicet Provinciales, & Prælati Conventuales, seu Locales jurisdictionem habeant in personas, vel quam potestatem administrandi bona, id ex uniuscujusque Religionis Constitutionibus, Consuetudinibus, & privilegijs colligi poterit. Laym. in cit. c. Edoceri; n.7.

§. III.

De Abbatissarum, seu Præpositarum Regularium officio, & potestate.

CXXXVI. Assertio 1. Abbatissæ, Præpositæ, seu Priorissæ Regulares, propriè loquendo, spiritualem, & Ecclesiasticam ordinariam jurisdictionem non habent, ideóque excommunicare, vel alias propriè dictas censuras inferre non possunt, nec ab illis absolvere, neque etiam, unâ cum toto Conventu suo, propriam legem, vel statutum condere, ut ex communi Theologorum, & Canonistarum sententia docet Gl. in c. Dilecta; 12. V. Jurisdictioni; de majorit. & obed. Sylvest. V. Abbatissa; num. 1. Suar. tom. 4. de relig. tract. 9. lib. 1. c. 12. num. 8. Etsi verò mulieres sunt incapaces jurisdictionis spiritualis, & Ecclesiasticæ, ejus præsertim, quæ pertinet ad Claves Ecclesiæ, per quas traditur potestas ligandi, & solvendi, quia etiam à civilibus officijs jure Cæsareo excluduntur, l. 1. §. 1. ff. ad SC. Vellcian. Gloss. in cit. c. Dilecta; V. Jurisdictionis; nihilominus tamen habent tales Abbatissæ, seu Præpositæ, ex commissione, seu delegatione Prælatorum Ecclesiæ, usum quendam, seu exercitium spiritualis jurisdictionis in Moniales suas, imò etiam in Clericos beneficiarios, ita, ut non solùm beneficia conferre, sed etiam Clericos, in parochijs, & alijs beneficijs pleno jure sibi subjectis, instituere possint, adeóque etiam quodammodo Prælatæ dici possunt. Gloss. in cit. c. Dilecta; V. Jurisdictioni; Sylvest. V. Abbatissa; n. 3. quod tamen intelligi debet de institutione, per quam datur titulus, & possessio, non autem de institutione auctoritativa, per quam datur potestas ligandi, & solvendi, & cura animarum, nam hujus potestatis non est capax mulier, & consequenter eam alijs dare non potest. Sylvest. c. l. num. 5. ubi n. 6. & 7. addit, quòd Abbatissæ etiam præcipere possint suis Presbyteris beneficiarijs existentibus in Capellis, pleno jure, ad Moniales, ex privilegio, vel consuetudine legitimè præscriptâ, pertinentibus, ut excommunicent Moniales contumaces, & delinquentes, & eas absolvant, dummodo tales Presbyteri potestate excommunicandi, ex speciali, vel generali concessione Episcopi, vel Papæ, si Monsteria sint exempta, præditi sint. Alij tamen, ut Abb. in cit. c. Dilecta; num. 2. Azor p. 1. lib. 13. c. 10. quæst. 5. dicunt simpliciter, Abbatissam esse capacem jurisdictionis spiritualis, nam, sicut fœmina, ratione dignitatis, vel muneris, est capax jurisdictionis civilis, ut Regina, Ducissa, vel Comitissa: ita etiam Abbatissa, ratione publici officij, jus habet instituendi Clericos in Ecclesijs suo Monasterio pleno jure subjectis, & beneficia conferendi, quæ cùm sit annexa perpetuò Abbatiæ, cui præest, censenda est ordinaria. Et hæc quoque sententia est probabilis.

CXXXVII. Assertio 2. Abbatissa, seu Præposita Regularis, non tantùm habet potestatem dominativam, seu gubernativam temporalem, seu politicam, aut domesticam administrandi, & regendi Monasterium in temporalibus, sicut quævis materfamilias; sed etiam potestatem gubernandi spiritualem in suas Moniales obtinet, ita, ut spiritualia præcepta, seu in ordine ad finem spiritualem, eis imponere, atque ratione voti obedientiæ sibi tanquam Præfectæ, ac Matri suæ spirituali præstiti, si res postulet, etiam in virtute S. Obedientiæ, ipsis, quæ ad salutem animæ spectant, & Regulæ conformia sunt, præcipere possit; & Moniales ipsi ex Religionis virtute, sive vi voti, in conscientia, & sub peccato obedire teneantur, ut docet Azor l. 13. c. 10. quæst. 7. & Suar. tom. 3. lib. 10. c. 11. n. 20. & tom. 4. tr. 9. lib. 1. c. 12. n. 9. Ratio est, quia Abbatissa talis fungitur munere publico, eíque Moniales, vi professionis emissæ, parêre coguntur, & in eam Superiores Ordinis illius Regularis, in quo versatur, eam potestatem transtulerunt. Etsi contrarium teneat Rodriq. tom. 1. qq. regul. quæst. 15. art. 1. Sanch. lib. 6. in Decalog. c. 1. num. 21. & 30. Non est autem ad hanc potestatem exercendam in Moniales, ex parte Abbatissæ, necessarium, ut sit benedicta, nisi ubi juxta Regulam, vel consuetudinem, id requiritur, juxta Clement. 2. de statu Monach. alioquin sufficit, quòd sit legitimè electa, & confirmata in suo munere. Suar. cit. c. 12. n. 10.

CXXXVIII. Notandum hîc præterea 1. Jurisdictionem spiritualem, seu Ecclesiasticam differre à potestate gubernativa spirituali, quæ quidem in viris aliquando conjunctæ esse possunt, ut in Prælatis, qui habent jurisdictionem spiritualem, seu potestatem ligandi, & solvendi, quæ directè, & proximè, non à voventibus, seu professione in Religione emissâ,

sâ, sed à Superioribus Ecclesiæ Prælatis, ipsóque S. Pontifice, couvenienter derivatur; sed præter hanc, habet Prælatus etiam potestatem gubernativam spiritualem, per quam Regularibus subditis, ratione voti obedientiæ, sibi, tanquam Patri spirituali præstiti, præcepta ad salutem animæ spectantia imponere, & eis præcipere potest, in virtute S. Obedientiæ. Quòd si Laicus, vel Clericus secularis obedientiam voveret Confessario, tanquam suo spirituali patri, tunc hæc potestas gubernativa spiritualis separata esset à potestate jurisdictionis spiritualis, quia Confessarius posset quidem illi præcipere opera spiritualia, in ordine ad animæ salutem, v.g. ut certis diebus jejunet, eleemosynam det &c. non tamen posset eum excommunicare, vel in votis ejus dispensare, &c. ob defectum jurisdictionis spiritualis, & Ecclesiasticæ in illum, cùm non sit ejus Prælatus. Layman. in cit. c. Dilecta, num. 4. Quod verò attinet ad Abbatissas, seu Priorissas, illæ præter potestatem gubernativam spiritualem, habent saltem aliquem usum, seu exercitium jurisdictionis spiritualis, ita tamen, ut illa potestas subordinata sit alicui Prælato ejusdem Ordinis, & ab eo multùm dependeat, ut ex usu, & praxi Ecclesiæ constat. Suar. cit. c. 11. num. 20. ubi addit, ad cognoscendum, quanta sit potestas in singulis Abbatissis, indagandum esse, quæ sint specialia statuta, & propriæ consuetudines uniuscujusque Religionis, vel Monasterij.

Porrò, si Moniales obedientiam voveant, non Prælato Regulari, sed Episcopo, sive iu illius manibus professionem edant, inde colligitur, jurisdictionem quoque spiritualem, seu Ecclesiasticam Episcopo in illas competere, alioqui enim votum obedientiæ sibi fieri non permitteret Episcopus. Laym. de jurisdict. Ordin. concl. 134.

Notandum 2. Non tantùm Abbatissæ Regulares, sed etiam Seculares potestatem gubernativam, & exercitium alicujus jurisdictionis spiritualis, præter administrationem in temporalibus, habent in Canonicas suas itidem Seculares, ut colligitur ex cit. c. Dilecta; ibi: *Canonicas suas* de majorit. & obed. quales plures reperiuntur in Germania, quæ nullam professionem emittunt, nec proprijs facultatibus renunciant; imò etiam matrimonium adhuc contrahere possunt, ut notat Gl. ibid. V. Canonicas.

SECTIO V.

DE OFFICIO, ET POTESTATE PAROCHI.

Nullibi quidem in toto Corpore Juris Canonici, vel Libris V. Decretalium extat proprius Titulus de officio, & potestate Parochi: quia tamen ipsi quoque Parochi sunt Judices ordinarij, seu curam animarum habent, & ordinariam jurisdictionem spiritualem, saltem in foro interno, seu conscientiæ, exercent in suos parochianos, ideo rectè, & convenienter de eorum officio, & potestate hoc loco, & Titulo agitur.

* * *

§ I.

De Parochis, seu Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, eorúmque officio, & potestate in communi.

CXXXIX. Quæritur 1. Quinam sint, & dicantur Parochi? Resp. Parochi dicuntur illi Sacerdotes, qui auctoritate Episcoporum, Ecclesijs sunt præfecti, ut plebibus, sive populis sacrum Divini verbi, & Sacramentorum pabulum ad pascendos animos subministrent. Azor p. 2. l. 3. c. 12. q. 1. Dicitur autem Parochus à Parochia, seu Parœcia, sicut & Parochiani, seu Parœciani, ut tit. de Parochiis. Parochia autem est locus Parocho commissus, in quo degit populus alicui Ecclesiæ deputatus, certis finibus limitatus. Card. Tuschus lit. P. concl. 94. num. 1. Appellantur autem Parochi etiam Rectores à regenda Ecclesia, & animabus eidem subjectis, quia plebem, & populum sibi commissum cum cura regunt: c. 1. de Capell. Monach. c. Ut quisque; 3. de vita, & honest. Cleric. eorúmque beneficium Rectoria dicitur: item Curiones, sive Curati à cura, quam de regendis ovibus susceperunt, vel Presbyteri parochiales. Clem. Dudum; §. Cæterùm; de sepult. Clem. 1. de privil. & alibi sæpe: vel Cardinales, c. 2. de offic. Archipresbyt. Vocatur etiam cujuslibet Parochiæ Rector proprius Sacerdos, c. Omnis; 12. de pœnit. & remiss. quia ipse solus, ex necessitate, & obligatione Sacramenta administrar. Concil. Trid. Sess. 24. c. 13. de reform. is verò, qui in Ecclesia Monachorum curam animarum exercet, Capellanus dicitur, c. 1. de Capell. Monach. Denique Parochi appellantur etiam Plebani à plebe, vel populo, cujus curam gerunt, c. fin. Ne Clerici, vel Monachi, et c. 1. eod. in 6. Plebs autem hic accipitur pro omnis generis populo, non autem pro fæce, seu vulgo populi: non enim tantùm viles, & plebeij, sed etiam nobiles, & senatores, & primarij Parochiæ in spiritualibus Parocho suo sunt subjecti. Gregor. Tholosan. l. 15. Syntagm. c. 24. n. 15. quamquàm Plebani aliquando appellantur illi, qui curam exercent animarum in Plebania habente sub se plures Ecclesias, vel Capellas, cit. c. 1. & ibi Gl. Ne Clerici, vel Monachi; et c. 1. eod. in 6. quæ & Matrix vocatur, quasi mater aliarum Ecclesiarum, quas sub se continet, c. Ad audientiam; 3. de Eccles. ædific. c. 1. de præscript. Barb. de offic. & potest. Parochi c. 1. n. 4. & 5. quæ & ideo filiales Ecclesiæ dicuntur.

CXL. Quæritur 2. An Parochi habeant jurisdictionem ordinariam? Resp. Parochi, spectato Jure communi, non habent ordinariam jurisdictionem in foro externo, sed tantùm interno conscientiæ, arg. c. De persona; 38. junct. Gl. V. Non ab alio; caus. 11. q. 1. nisi sint non simplices Parochi, seu Curati, sed Capita aliorum, sive Plebani, aut Decani, cujusmodi fuit Plebanus, de quo fit mentio in c. Cùm ab Ecclesiarum; 3. h. t. cùm inter Prælatos numeretur. Quare Jure communi, & ordinariò non competit Parochis potestas dispensandi in legibus, & præceptis Ecclesiasticis cum suis subditis, seu parochianis, quia non habent jurisdictionem ordinariam fori externi, etiam voluntariam, ad quam pertinet talis potestas dispen-

landi,

sandi, neque reperitur ullum jus ullam ipsis tribuens. Possunt tamen ex commissione Episcoporum, vel ex consuetudine in casibus particularibus crebriùs occurrentibus dispensare in præceptis Ecclesiæ, v.g. jejuniorum, observatione festorum, quoad vacandum ab operibus servilibus, & audiendi Missam: & quidem etiam præsente Episcopo, ubi talis consuetudo viget. Sanch. lib. 8. de matrimon. dis. 9. n. 27. Suar. de legib. l. 6. c. 14. num. 11. & alij DD. communiter. quia consuetudo dat jurisdictionem, c. Cùm contingat; 13. de foro compet. & ibi Gloss. V. Vel consuetudine: quæ quidem servari potest in legibus, circa quas fuit introducta; non tamen ad alias similes leges extendi debet, cùm sit contraria juri communi, eique deroget, ideóque restringenda potiùs, quàm extendenda. Sanchez. & Suar. citt. loc. Sed neque Jure communi, neque etiam consuetudine generali Parochi possunt dispensare in votis, & Juramentis cum suis subditis, etiam in minoribus, v. g. brevis peregrinationis, nisi ex speciali privilegio, id illis sit concessum; neque etiam illa commutare. Sanch. c. l. Suar. lib. 6. De voto; c. 10. num. 11. Ratio est, quia dispensatio hæc vel commutatio est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ distinctæ à jurisdictione fori interni, sive Sacramenti pœnitentiæ, qualis non est concessa Parochis, nec jure communi, nec ex consuetudine saltem generali, sed solùm Prælatis, qui Episcopali, vel quasi Episcopali jurisdictione sunt prædit. Abb. in c. 1. n. 7. De voto; neque potestas Parochis ex consuetudine concessa dispensandi in quibusdam legibus Ecclesiasticis extendi debet, aut potest ad dispensandum in votis, & juramentis. Sanch. & Suar. c. l.

CXLI. Ex dictis sequitur, quòd Parochi etiam de Jure communi, & ordinario, secluso speciali privilegio, aut consuetudine legitimè præscriptâ, non possint excommunicare, nec in genere, nec in specie, aliásve censuras ferre. Gloss. in c. Nemo; 11. V. Excommunicet; caus. 2. quæst. 1. Abb. in c. 2. num. 10. de offic. Ordin. & in repetit. in c. Si quis; 4. num. 51. de foro compet. & est communis sententia DD. apud Suar. dis. 2. de censur. s. 2. num. 10. & dis. 14. s. 1. num. 3. & colligitur ex c. 3. h. t. et c. Quærenti; 10. de V. S. & c. 1. de sentent. excommun. in 6. ubi dicitur, excommunicationem ferendam esse à Judicibus, & patet etiam ex praxi Ecclesiarum: nam talis potestas ordinaria neque Jure Divino, neque humano Parochis concessa reperitur, & cùm ipsi non habeant jurisdictionem in foro externo, sive contentioso, sed solùm in foro interno pœnitentiæ, in quo sunt ordinarij Pastores, & Judices, non est ad ipsorum officium necessaria hæc potestas. sicut ergo in causa aliqua non possunt cum judiciali cognitione sententiam ferre; ita neque sententiam excommmunicationis, vel censuras, ad quas ferendas requiritur causæ cognitio. Suar. l. c. & hinc, si pœna, sive censura, v. g. excommunicationis, aut interdicti à Lege, seu Canone statuta, sit ferendæ sententiæ, non potest Parochus transgressorem ab Ecclesia prohibere, v.g. ob neglectam communionem paschalem, sed priùs rem ad Episcopum referre debet, nisi consuetudine aliud in Diœcesi sit receptum, adeóque id fiat ex tacitâ commissione Episcopi. Si verò sit pœna, seu censura latæ sententiæ, & delictum sit publicum, seu notorium, potest Parochus eum, qui ipso jure excommunicationem, v. g. incurrit, à Sacris prohibere, donec absolutus sit: imò debet prohibere, si non sit toleratus, sed vitandus: v.g. ob Clerici percussionem. Laym. de jurisd. ordin. concl. 148.

§. II.

De celebratione Missæ, & administratione SS. Eucharistiæ.

CXLII. Assertio 1. Parochi tenentur in propria Ecclesia Missam celebrare, per se, vel per alios ex justa causa, saltem omnibus diebus Dominicis, & Festis: quibus populus ipsis commissus Rei Divinæ interesse debet. Azor p. 1. Instit. l. 10. c. 24. q. 2. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 3. n. 10. & alij DD. communiter. consentit Concilium Tridentin. Sess. 23. c. 14. de reform. Etsi verò, spectato Jure communi scripto, præceptum esse videatur, ut parochiani diebus Dominicis, & Festis in propria Parochia Missam audiant, & non alibi, saltem non in contemptũ proprij Parochi, vel absque justa causa, c. 2. de Parochijs; c. 4. & 5. caus. 9. q. 2. & expressiùs habetur in Extrav. 2. Sixti IV. de treug. & pace inter communes. Innocent. ad Rubr. de Paroch. & in cit. c. 2. ibid. & Joan. Andr. n. 2. nihilominus tamen illud, vel per generalem consuetudinem est omnino abrogatum, vel saltem ei in pluribus Provincijs derogatum, præsertim in civitatibus, ubi sunt plures Ecclesiæ, adeò, ut quis pro suo libitu, aut devotione, Missam prædictis diebus in quacunque Ecclesia, aut Oratorio etiam privato, licitè audire possit. Sylv. V. Missa; 2. q. 5. Gutier. l. 1. can. qq. c. 30. n. 21. Azor p. 1. l. 7. c. 6. q. 5. & alij. Et hinc etiam Concilium Tridentinum ait quidem, monendum populum, ut frequenter ad suos Parochos, saltem diebus Dominicis, & majoribus Festis, accedant, Sess. 22. in decret. de observ. & evitand. in celebrat. Miss. non autem ait, esse cogendum, nimirùm pœnis, aut censuris, juxta declarat. S. Congreg. Concil. ibid. & Sess. 24. c. 4. de reform. Zerola in praxi Episc. V. Missa; ad 6. quæst. Accedit, quòd ex privilegio à Leone X. Pontifice Religiosis Mendicantibus, iisque, qui corũ privilegijs gaudent, concesso, omnes Christi fideles utriusque sexûs, qui in ipsorum Ecclesijs, non contempto proprio Sacerdote, seu Parocho, diebus Dominicis, ac Festis Missas audiunt, præcepto Ecclesiæ satisfaciant, prout videre est in Compend. privil. Societ. Jesu. V. Missa; §. 2. & habetur apud Barbos. de offic. Parochi; c. 11. n. 15. Quòd si tamen tota, aut maxima pars Parochianorum parochiam desereret, aut contemneret: aut, si res Divina, sine ulla causa justa, & legitima, in privatis Sacellis, & Oratorijs, nullo ad id Pontificio privilegio munitis, audiretur, probabile est, Episcopis licere, simplici mandato, sive constitutione editâ, absque irrogatis pœnis, id prohibere. Azor cit. c. 6. quæst. 6. quia hoc cederet in injuriam, & contemptum propriæ Parochiæ.

CXLIII. Assertio 2. Quamvis ex Christi institutione, & vi Ordinationis suæ, quibusvis Sacerdotibus competat ordinaria potestas ministrandi SS. Eucharistiam populo Christiano, prout sumitur ex c. Pervenit; 39. de consecrat. dis. 2. & Concil.

Trid. Seff. 13. c. 8. Sylv. in summ. V. Evcharistia; 3. q. 4. Laym. l. 5. tr. 5. c. 7. num. 1. tamen defacto illam licitè non exercent, nisi habeant ordinariam, vel delegatam jurisdictionem ad Sacramentum hoc administrandum, quia dispensatio Sacramentorum est munus proprium Pastoris, præsertim SS. Evcharistiæ, quo fideles spiritualiter pascuntur, ac proinde nemo, sinè ordinarij Pastoris, videlicet Parochi, Episcopi, vel Papæ facultate expressâ, vel præsumptâ, illud obire debet: excepto casu extremæ necessitatis, si infirmo in mortis articulo constituto Viaticum sit præbendum; tunc enim, si proprius Sacerdos absit, vel præsens non possit, aut nolit SS. Comunionem præbere, quilibet Sacerdos secularis, vel Regularis, vel etiam eo absente, Diaconus id facere potest, ipso Jure communi licentiam dante. Ugolin. de offic. Epis. c. 15. §. 7. num. 1. Laym. c. l. n. 3. in princ. & alij communiter. Barb. de offic. Paroch. c. 20. n. 2. & 3. Potest autem quilibet simplex Sacerdos, ex commissione Parochi, dispensare hoc Sacramentum in Ecclesia Parochiali, etiamsi ab Episcopo non sit expositus ad Sacramenta ministranda, sive sit Sacerdos secularis, sive Regularis: quia ad hoc non requiritur jurisdictio, seu potestas ad absolvendum, sicut ad Sacramentum pœnitentiæ, quæ non potest committi, nisi Sacerdoti approbato, seu exposito ab Episcopo, juxta Concil. Trident. Seff. 23. c. 15. de reform. sed tantùm requiritur potestas ad distribuendum, & dispensandum Sacramentum jam confectum, quam habet etiam simplex Sacerdos, ut proinde approbatione Episcopi non eget ad communionem dandam; neque enim ad id ea scientia, & prudentia exigitur in ministro, qualis ad absolvendum. Emman. Rodriq. tom. 1. qq. regul. q. 56. art. 7. Non solùm autem Parochus suis subditis tenetur ministrare Evcharistiam, quando ex præcepto obligati sunt communicare, sed etiam aliàs, quoties subditi rationabiliter illam petunt, modò non nimis frequenter petant, sed quatenus postulat illorum conditio, & Sacramenti reverentia. Barbos. cit. loc. num. 14. & 15.

CXLIV. Assertio 3. De Jure communi omnes Regulares Sacerdotes ipso facto excomunicationem incurrunt Papæ reservatam, si Sacramentum Evcharistiæ, sinè Parochorum speciali licentia, ipsorum subditis ministrent. Clement. 1. in princ. de privil. sufficit tamen, si Parochus det generalem licentiam subdito, ut Evcharistiam recipere possit à quovis Sacerdote; tunc enim etiam à Religioso illam recipere potest, quia talis licentia est etiam respectu illius quasi specialis, cùm non sit verisimile, quòd dans hujusmodi licentiam generalem, voluerit Religiosos Sacerdotes in particulari excipere, aut sub ea non comprehendi. Miranda in Manual. Prælat. q. 42. art. 1. Emman. Rodriq. tom. 1. qq. regul. quæst. 56. a. 1. Verùm posterioribus temporibus, Religiosis quibusdam, & alijs, qui cum illis privilegiorum communionem habent, privilegium à SS. Pontificibus est concessum, ut non requisitâ licentiâ Parochi, omnibus Christi fidelibus SS. Evcharistiam in suis templis, per se, vel per alios Sacerdotes, ministrare possint: exceptâ Communione Paschali, & eâ, quæ fit in extremo mortis articulo, in quo Viaticum à proprio Pastore fideles accipere debent, extra casum necessitatis, si Parochus non possit, vel non velit illud præbere, prout videre est apud Mirandam cit. q. 42. a. 2. Rodriq. cit. quæst. 56. a. 3. Compend. privileg. Societat. Jesu V. Evcharistia; §. 2. & 3. Sed & toto tempore Paschali, Regulares Mendicantes, ex privilegio Nicolai V. ipsis concesso, excepto Dominico die Resurrectionis, SS. Evcharistiā ministrare possunt, sinè speciali licentia Parochi loci, non tantùm peregrinis, & advenis, qui Parocho loci, per quem transeunt, non sunt subjecti, nec obligati Sacramenta ab eo suscipere; sed etiam indigenis, qui Præcepto de Paschali Communione, vel jam satisfecerunt, vel adhuc satisfacturi sunt, quod in dubio de ipsis præsumi potest, & debet, cùm non facilè quis ab Altari repelli debeat, quando cum alijs accedens Communionem recipere petit. Sanch. lib. 8. de matrim. dis. 23. num. 17. Laym. cit. c. 7. n. 3. Quin: imò ipso etiam Resurrectionis Dominico die, possunt Regulares Sacerdotes Evcharistiam ministrare ijs, qui existimantur Præcepto Paschalis Communionis in Parochia jam satisfecisse, vel postea satisfacturi: quia per hoc juri Parochorum nil derogatur, cùm ipso die Paschæ abstinere à Communione possint, & in hoc non tam verba, quàm mens SS. Pontificum spectanda est, qui voluerunt, Parochianos semel tempore Paschali in suâ Parochia communicare, ut de subditorum Communione ipsis Parochis constare possit. Laym. c. l. In praxi tamen curandum est, ne invitis, & contradicentibus Parochis, ipsâ die Dominicâ Resurrectionis, in Ecclesijs Regularium Parochianis eorum Evcharistia ministretur. Mirand. cit. quæst. 2. 3. in fine. Laym. c. l.

§. III.

De administratione Sacramenti Pænitentiæ, & aliorum Sacramentorum.

CXLV. Assertio 1. Parochus confessiones audire potest suorum Parochianorum ubique locorum, etiam extra propriam Parochiam, quia, cùm audire confessiones sit actus jurisdictionis voluntariæ, quæ fit sinè causæ cognitione, & strepitu judiciali; potest etiam in alieno territorio exerceri. Azor p. 2. lib. 3. c. 12. quæst. 11. & alij communiter, arg. l. 2. ff. de offic. Proconsul. Habet autem Parochus jurisdictionem ordinariam in foro pœnitentiæ in suos Parochianos, hoc ipso, quòd parochiale beneficium obtinuit, sinè alia approbatione Episcopi, sive Ordinarij, ut colligitur ex Concil. Trid. Sess. 23. c. 15. de reform. ibi: *Nisi aut parochiale beneficium &c.* Et sunt ipsius jurisdictioni subjecti in hoc foro, non tantùm ij, qui in Parochia domicilium, sive habitationem ad tempus non valde breve constituerunt, ut studiosi, milites præsidiarij, famuli, & ancillæ. Sylvest. V. Parochia; Sanch. lib. 3. de matrimon. dis. 23. num. 12. sed & ij, qui in duabus Parochijs domicilium habent, in quibus scilicet diversis anni temporibus habitare solent, utriusque Parochi jurisdictioni sunt subjecti, Ita, ut liberum ijs sit in alterutra Parochia Pœnitentiæ, & alia Sacramenta suscipere,

dummodo in utroque loco per magnam anni partem habitare soleant, secus, si ad breve tempus tantùm. Sanch. cit. l. dis. 24. n. 12. Laym. l. 5. tr. 6. c. 10. n. 6. & sumitur ex l. Assumptio; 6. §. pen. ff. ad Municip. et c. 2. de sepult. In Ecclesia quoque Cathedrali, quilibet ex Diœcesanis Sacramentum Pœnitentiæ, uti & Eucharistiæ, suscipere potest: quia Episcopus concurrit in cura animarum cum omnibus Parochis Diœcesis. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 3. art. 3. n. 26. unde tota Diœcesis etiam Parochia appellatur c. 1. de offic. Archid.

CXLVI. Assertio 2. Peregrini, & iter facientes confiteri possunt Parocho loci, in quo pro tempore versantur, & ab eo Eucharistiam suscipere, etiam tempore Paschali, si ad propriam Parochiam non possint facilè accedere: idque ex tacito consensu suorum Parochorum, quod etiam consuetudo, & praxis confirmat: dummodo de industria à suo domicilio non discesserint, ut alteri confiterentur. Debent tamen domum reversi proprio Parocho postulanti exhibere testimonium annuæ Confessionis, & Communionis. Laym. c. l. n. 9. & alij passim. Denique vagi, qui nullibi certum domicilium habent, vel confiteri debent Parocho loci, in quo pro tempore existunt, quia censentur quasi incolæ illius loci, in quo morantur. Sylvest. V. Confessor; 1. q. 10. & alij plures. Vel potiùs possunt cuivis Parocho, aut Sacerdoti approbato confiteri, & ab eo Communionem accipere, quia non est major ratio, cur uni potiùs Parocho subjiciantur, quàm alteri, cùm nullibi censeantur habitare, sed solùm hospitentur, ubi versantur, & consequenter non habent proprium Parochum, vel Parochiam. Sanch. l. 3. de matrim. dis. 25. n. 5. Laym. c. l. n. 7. & alij.

CXLVII. Assertio 3. Non potest Parochus alienorum Parochianorum confessiones audire, etiam intra propriæ Parochiæ limites, sinè consensu expresso, vel tacito proprij illorum Parochi, cùm absolutio Sacramentalis sit actus judicialis, qui nec licitè, nec validè exerceri potest in eum, in quem Sacerdos ordinariam, vel delegatam jurisdictionem non habet. Azor cit. c. 12. q. 10. & est definitum in Concil. Trident. Sess. 14. c. 7. Sufficit autem aliquando consensus tacitus, cùm sciente, & tolerante Parocho proprio, aliquis alteri Parocho sua peccata confitetur. Azor c. l. Neque verò debet Parochus licentiam petenti alieno Sacerdoti confitendi, illam negare, si præsumere possit, ipsum justam ad id causam habere. Ugolin. de offic. Episc. c. 15. §. 8. num. 2. adeò quidem, ut aliqui non improbabiliter existiment, quòd, si Parochus subdito justè postulanti licentiam alteri confitendi injustè deneget, subditus autem, sinè periculo salutis, famæ, &c. proprio Parocho confiteri non possit, ipse absque alia facultate, alieno Sacerdoti confiteri possit, posito, quòd ab Episcopo licentiam petere, & impetrare non valeat. Sylvest. V. Confessor; 1. quæst. 6. & alij: & videtur colligi ex c. Placuit; 3. dis. 6. de pœnit. ubi tamen sermo est de pœnitentia publica olim imponi solita, quæ ab uno Sacerdote imposita ab altero mutari non poterat, nisi manifestum errorem contineret; quamvis oppositum probabilius videatur, excepto periculo mortis, quia aliàs multi falsò prætendentes impedimentum confitendi, possent se jurisdictioni Ordinarij sui Pastoris subtrahere, ut colligitur ex c. Omnis; 12. de pœnit. & remiss. ibi, *licentiam priùs postulet, & obtineat, &c.* Laym. l. 5. tr. 6. c. 13. n. 3. & alij apud eundem citt. Porrò regulariter ei, qui alienum Sacerdotem accedit, asserens, se licentiam habere à suo Parocho alteri confitendi, fides adhibenda est, juxta Extravag. 1. §. Super confessione; de privil. inter communes. nisi sit excommunicatus, vel notorius peccator. Gl. pen. in cit. c. Placuit; quia nemo præsumi debet ita esse immemor salutis suæ, ut cum mendacio accedat ad pœnitentiam. Ugolin. c. l. n. 3.

Non solùm autem, quando Parochiani ex præcepto confiteri tenentur, sed etiam aliàs Parochus obligatus est ad confessiones subditorum suorum excipiendas, quotiescunque illi justam confitendi causam habent, & opportuno tempore, ac loco confiteri petunt, quia non debet subtrahere ea, quæ ad commodum spirituale subditorum suorum spectant. Ugolin. c. l. n. 8. Laym. c. l. n. 2.

CXLVIII. Cæterùm ex privilegio Sedis Apostolicæ, possunt Sacerdotes Regulares Mendicantes ab aliquo Ordinario approbati, & à suis Superioribus ad audiendas Confessiones expositi, ac deputati, & qui cum illis in privilegijs communicant, confessiones omnium Christi fidelium excipere, licentiâ suorum Rectorum, seu Parochorum minimè requisitâ. Emman. Rodriq. tom. 1. qq. regul. q. 60. a. 4. Mirand. in Man. Præl. q. 54. a. 14. & constat ex Bulla Pauli III. Societati Jesu concessa, anno 1549. pag. 48. idque quovis tempore, quia sinè omni limitatione temporis, & exceptione alicujus confessionis, hoc privilegium est illis concessum. Quare non solùm imperitè, ac indiscretè, sed etiam illicitè agunt illi Parochi, qui, eò quòd ex Præcepto generalis Concilij Lateranensis, omnes utriusque sexus fideles, postquam ad annos discretionis pervenerunt, omnia sua peccata, saltem semel in anno, confiteri proprio Sacerdoti tenentur, c. Omnis; 12. de pœnit. & remiss. prohibent suis Parochianis, ne hanc annuam confessionem apud privilegiatos Confessarios peragant. nam non solus Parochus est proprius Sacerdos, sed etiam Episcopus est Ordinarius totius Diœcesis Pastor, & Judex, ut colligitur ex c. Inter cætera; 15. de offic. Ordin. & habetur in c. Cùm Episcopus; 7. eod. in 6. & Papa est generalis totius Orbis Christiani Episcopus, & Pastor. Gl. fin. in c. ult. de pœn. in 6. & Ordinarius Ordinariorum, c. Cuncta; 17. et c. seq. et c. ult. caus. 9. q. 3. sicut ergo confessio annua fieri potest Parocho, vel, de licentia ejusdem, alteri Sacerdoti, cit. c. Omnis; vel etiam ipsi Episcopo, aut alteri Sacerdoti ab ipso delegato: ita etiam potest fieri delegato ab ipso Papa, qui etiam proprius est Pastor, etsi communis, & universalis: Confessarij autem privilegiati audiunt confessiones omnium fidelium, tanquam delegati Papæ, adeóque de licentia summi Sacerdotis, & Pastoris ordinarij. Neque refert, quòd non possit privilegium concedi in alterius præjudicium, vel in dubio non ita illud interpretari oporteat: nam per privilegium Religiosis quibusdam concessum audiendi Confessiones omnium fidelium non fit præjudicium inferioribus Pastoribus ordinarijs: non enim infertur præjudicium, nisi alicui subtrahatur, quod in favorem

vorem eius est indultum: jurisdictio autem, præsertim fori interni, non datur in favorem Pastorum, sed subditorum, ergo si superiores Prælati, videlicet Episcopi, & summi Pontifices ea, quæ jurisdictionis sunt, committant aliis, quia ita expedire videtur ad salutem plebis, & gloriam Dei; nullum fit præjudicium inferioribus Prælatis, aut Rectoribus. S. Thom. 3. p. in supplem. q. 8. a. 5. ad 5. Et hinc ipsi Parochi non possunt etiam impedire Regulares privilegiatos, quò minùs non petitâ licentiâ eorum, audire possint in domibus Confessiones ægrotorum, quando ab eis vocantur, modò Parochos de audita Confessione eorundem, eodem die, certiores reddant, juxta sententiam S. Congreg. Cardin. apud Barb. de offic. Paroch. c. 19. n. 23.

CXLIX. Assertio 4. Etsi Parochi non possint absolvere à peccatis, & excommunicationibus S. Pontifici, aut Episcopis de jure reservatis: excepto articulo mortis, in quo cessat omnis reservatio, Ugolin. cit. c. 15. §. 8. n. 10. & constat. ex Concil. Trident. Sess. 14. c. 7. possunt tamen Parochi, aliique expositi Confessarij pœnitentes in foro conscientiæ absolvere ab excommunicatione majore, si ea auctori suo in jure non sit reservata. Sylv. V. Absolutio; 5. n. 4. & 5. Suar. dis. 7. de censur. sect. 3. n. 23. Laym. de jurisd. Ordin. conclus. 149. & alij communiter: quia, quando Conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter nō retinuit, sive reservavit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. c. Nuper; 29. §. In secundo verò casu de sent. excomm. & colligitur ex communi formula absolutionis: *absolvo te inprimis à vinculo excommunicationis, in quantum possum.* Competit autem hæc potestas absolvendi ab excommunicatione non reservatâ, Parochis, non ratione muneris sui Ordinarij, vi cuius sicut non possunt aliquem censurâ excommunicationis ligare; ita nec absolvere: sed ex delegatione ipsius Juris: potest verò aliquis habere potestatem delegatam ad absolvendum, & non ad excommunicandum, quia potestas delegata potest committi ad unum actum, & non ad alium, & generaliùs committitur ad eum actum, qui favorabilior est. Suar. cit. loc. n. 26. & 29. Ratio autem, cur talis potestas à jure data sit Parochis, est, quia, cùm ordinariam habeant jurisdictionem absolvendi à peccatis, ideo Ecclesia conveniens judicavit, ut etiam haberent potestatem ad absolvendum à censuris jure latis, quando non sunt reservatæ, præsertim cùm excommunicatio talis sit pœna, ut ex intentione Ecclesiæ relaxanda sit, quando reus est dispositus, & satisfactionem obtulit. c. Quâ fronte; 25. de appellat. Suar. cit. dis. sect. 4. n. 7. & confirmatur ex Extravag. 1. §. Observent. de privil. inter communes. ubi Benedictus XI. ait: *inconvenieniens existimamus, ut à peccato absolvat, qui excommunicationem, quæ infligitur, maximè à jure, removere non potest.* Porrò, si in aliqua Diœcesi per consuetudinem introductum sit, ut Parochi, & alij inferiores Confessarij à nulla excommunicatione majore absolvere possint, ea observanda est, quia consuetudo, sicut dare potest jurisdictionem, ita & auferre. Suar. cit. sect. 3. num. 30. & 31. Laym. cit. loc.

C L. Assertio 5. Sed & probabile est, quòd Parochi, aliique inferiores Confessarij à casibus Papæ reservatis absolvere possint, qui per accidens Episcopales fiunt, propterea, quòd non pateat aditus ad Papam, vel eius Legatum, aut Delegatum, nisi cum magna difficultate, & mora: si neque Episcopus, vel eius Vicarius adiri possit. arg. c. De cætero; 11. & ibi Gl. V. Licet Diœcesano, & c. De Monialibus; 33. de sentent. excomm. Sylvest. V. Absolutio; 3. & eod. verb. 4. n. 5. Suar. tom. 4. in 3. p. dis. 30. sect. 3. n. 8. & seqq. Laym. de jurisd. Ordin. conclus. 150. nam, cùm à casibus Papalibus, propter impedimentum adeundi Pontificem, reservatio ablata est, conceditur potestas absolvendi ab illis (præstitâ cautione de parendo mādatis eius, cui excommunicatio reservata fuit) inferioribus Ordinariis, Episcopo scilicet, & in defectum huius, etiam alteri proprio Sacerdoti. c. Nuper; 29. in fine de sentent. excomm. idque ne reservatio, quę pro bono charitatis introducta est, contra charitatem vergat, & in periculum cedat animarum. arg. c. ult. de pœnit. & remiss. Suar. c. l. n. 9. Semper tamen, quoties Episcopus, vel inferior Sacerdos, propter quamcunque necessitatem, absolvit à casu Papę aliàs reservato, sublato impedimento, obligatur pœnitens absolutus se sistere S. Pontifici, (per se, vel per alium) non ut iterum absolvatur (cùm jam verè, & directè fuerit absolutus) sed, ut accipiat mandatum satisfaciendi, prout justitia suadebit, juxta c. Eos qui; 22. de sentent. excomm. in 6.

C L I. Assertio 6. Ad officium Parochi etiam spectat, ut administret Baptismum suis Parochianis, quamvìs cum eius licentiâ expressâ, aut rationabiliter præsumptâ, etiam alienus Sacerdos solemniter baptizare possit, ut colligitur ex c. Interdicimus; 10. caus. 19. q. 5. Ugolin. de offic. Episc. c. 15. §. 6. n. 3. & alij DD. communiter. Unde graviter peccant parentes, si prolem suam Parocho alieno, absque proprij licentiâ, baptizandam offerant, quia cooperantur peccato alieno Parochi sine licentia proprij solemniter baptizantis, & Ecclesiæ ordinationi adversantur, & jus alienum violant. Laym. l. 5. tr. 2. c. 7. n. 2. In casu autem necessitatis, vel de licentia Sacerdotis proprij, non solùm Parochus alienus, sed etiam Sacerdotes Regulares baptizare non prohibentur Mirand. in Manual. Prælat. q. 43. a. 1. quamvìs aliàs jure communi baptizare eis sit prohibitum, c. Placuit; 8. cit. c. 16. q. 1. nisi populus aliquis illis sit commissus, tunc enim baptizare poterunt, etiam cum solemnitate. c. Doctos; 21. ead. caus. & q. Gl. in cit. c. 8. V. Placuit. Item ex Sacerdotis proprij commissione, ob rationabilem causam, factâ, potest etiam Diaconus solemniter baptizare. c. Diaconos; 13. dist. 93. & ibi Gl. V. Absque Episcopo. Laym. c. l. n. 3. non autem ipse Parochus, si non sit Sacerdos, quia potestas baptizādi jure Ordinario, & ex proprio officio Pastorali solis Sacerdotibus competit. Ugolin. cit. §. 6. n. 5. c. Constat; 59. de consecrat. dist. 4. licèt Parochus, etiamsi Sacerdos non sit, possit potestatem alteri Sacerdoti delegare, committendo illi exercitium suæ jurisdictionis in subditos suos. Ugol. c. l. n. 7.

C L I I. Assertio 7. Præterea Parochus, ratione officij sui, subditis suis in gravi infirmitate constitutis extremam Unctionem conferre debet, ita, ut graviter peccet, si sine justa causa illam neget, vel differat, cum probabili periculo, ne infirmus interim decedat. Sylv. V. Unctio extrema q. 4. Laym. l. 5. tr. 8. c. 7. n. 3. & alij communiter. Sacerdos verò, vel Parochus

alienus, sine licentia proprij Parochi, illam conferre licitè non potest, quia Sacramenta fidelibus ministrare est proprium officium Pastoris ordinarij, nullus autem alienum officium, & jurisdictionem sibi usurpare debet, Sylvest. c. l. Laym. cit. tr. 8. c. 6. num. 2. Quin imò Regulares Sacerdotes, qui Clericis secularibus, vel laicis hoc Sacramentum, sine speciali licentia proprij Sacerdotis, ministrant, ipso facto excommunicationem incurrunt, cuius absolutio Sedi Apostolicæ est reservata, Clement. 1. de privileg. in princ. excepto tamen casu necessitatis, si proprius Parochus absit, vel præsens non possit, aut per manifestam injuriam nolit extremam Unctionem conferre, neque Superior adiri possit pro petenda licentia; tum enim quilibet alius Sacerdos non excommunicatus, vel suspensus eam licitè potest ministrare. Laym. c. l. & alij. Denique Parochus proprius etiam assistere debet matrimonio suorum Parochianorum, vel alius, sed non nisi de eiusdem licentia. Concil. Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. matrim. de quo, ex instituto, suo proprio loco agitur.

§. IV.

De Prædicatione Verbi Dei, & Doctrina Christiana per Parochos tradenda, & aliis functionibus, & obligationibus Parochialibus.

CLIII. Assertio 1. Parochi ex officio suo Pastorali tenentur per se, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus, pascere plebes sibi commissas Verbo Dei. Concil. Trident. Sess. 5. c. 2. De reform. Ugolin. de offic. Episc. c. 16. §. 3. n. 1. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 3. a. 3. n. 3. quòd si id præstare negligant, etiamsi ab Episcopi jurisdictione se exemptos prætendant, modò re ipsâ in Diœcesi sint, si ab Episcopo moniti, trium mensium spatio, muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu aliàs ad ipsius Episcopi arbitrium, cogendi sunt, ita, ut etiam, si ei expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat. Trident. c. l.

Porrò munus prædicandi non ita proprium est Parochorum, quin etiam competere possit Regularibus, non solùm in proprijs suorum Ordinum Ecclesijs, in quibus Clero, & populo, qui Episcopo subjectus est, prædicare possunt, cum licentia suorum Superiorum, & petitâ benedictione ab Episcopo, cui se personaliter sistere debent, antequam prædicare incipiant, ut habetur in Concil. Trident. c. l. & dictum suprà n. 91. sed etiam, juxta privilegium Sedis Apostolicæ aliquibus concessum, extra Ecclesias, in omnibus locis, & publicis plateis. Extravag. 1. de privileg. inter communes, & extat hac de re privilegium datum Societati Jesu à Paulo III. Pontifice anno 1545. in Bulla, cujus initium. Cùm inter cunctas: imò etiam in ipsis Ecclesijs parochialibus, & earundem filiabus, si Parochi consentiant, vel Episcopus facultatem tribuat, tunc enim Parochi contradicere non possunt, nisi rationabilem causam allegent. Clement. 2. §. In Ecclesijs autem; de sepult. & cit. Extravag. 1. de privileg. Suar. tom. 4. de relig. l. 9. c. 1. n. 6. Sed neque Sacerdotes seculares in Ecclesijs parochialibus prædicare possunt, sinè licentia Parochi loci, uti sumitur ex cit. Clem. 2. Barbos. de offic. Parochi c. 14. num. 8. Imò Jure novo, non nisi de licentia, & cum consensu Episcopi. Concil. Trident. cit. Sess. 5. c. 2. & Sess. 24. c. 4. de reform. Ugolin. de offic. Episc. c. 24. §. 1. num. 3. si tamen aliquis jam aliàs ad prædicandum ab Episcopo approbatus, esset notus Parocho, posset hic illi concedere licentiam, ut unâ alterâve vice prædicaret. Ugolin. c. l.

Debent etiam Parochi, saltem Dominicis, & alijs festivis diebus, pueros in singulis Parochijs fidei Rudimenta docere, & doctrinam Christianam ijs exponere, &, si opus sit, possunt Episcopi, etiam per censuras Ecclesiasticas, Parochos ad id compellere. Concil. Tridentin. cit. Sess. 24. c. 4. Ex quo infertur, ad id Parochos gravi obligatione obstrictos esse, & graviter peccare, si in hoc munere sint notabiliter negligentes. Barbos. de offic. Parochi c. 15. num. 2.

CLIV. Assertio 2. Sunt & aliæ functiones Parochiales, quæ à proprio Parocho fieri solent, ac debent, & in quibus Capellarum, seu quorumvis beneficiorum Rectores, & Capellani se immiscere non possunt, eò quòd tales actus ad ipsum tantùm Parochum spectant, ejúsque officio sunt annexi. Riccius in praxi tom. 4. resolut. 305. cujusmodi functiones sunt benedictio Candelarum in festo Purificationis B. Virgin. Cinerum in principio Quadragesimæ, Palmarum in Dominica proxima Paschati: item benedictio fontis Baptismalis, delatio Sanctissimi Sacramenti, & similes. Idem resol. 306. & seqq. Præterea ad officium Parochi pertinet denunciare Vigilias, ac dies jejuniorum, Festa, Indulgentias, Matrimonia. Barbos. de offic. Paroch. c. 16. Debet etiam Parochus, præter librum principalem, in quo familiæ, & personæ Parochianorum, cum annotatione ætatis, sint descriptæ, habere alios 4. libros, seu matriculas. Unum, in quo contineantur omnes in Ecclesia sua baptizati, cum nominibus parentum, si ex legitimo matrimonio sint nati, & patrinorum, qui eos de baptismo susceperunt, addito die, mense, & anno. Concil. Trid. Sess. 24. c. 2. de reform. matrim. Barb. de offic. Parochi c. 7. n. 1. & 2. ex quo probari potest, quòd quis sit baptizatus, eiúsque ætas. Mascard. de probat. concl. 672. n. 1. Menoch. l. 2. de præsumpt. q. 51. n. 3. In secundo libro conjugum, qui in Parochia sua matrimonium contraxerunt, & testium nomina, diésque, & locus contracti matrimonij describi debent à Parocho, Concil. Trident. cit. sess. 24. c. 1. de reform. Et cùm hoc præceptum tendat ad finem vitandi lites, & ut Ecclesiæ constet de matrimonio, obligat sub culpa lethali. Sanch. l. 3. de matrimon. dist. 15. n. 22. Quare ex solo hujusmodi libro, mortuis testibus, & Parocho, absque aliis probationibus, matrimonium contractum plenè probari potest: quia in hac re fides industriáq; Parochi fuit electa à S. Concilio Tridentino, ideóq; plena ei fides habenda est. Mascard. cit. concl. 672. n. 18. & seqq. Barbos. de offic. Episc. alleg. 31.

32. n. 192. In tertio libro annotandi sunt mortui, qui in Parochia sunt sepulti, ex quo probatur mors, & sepultura. Menoch. c. l. n. 55. Barb. cit. alleg. n. 127. & de offic. Paroch. cit. c. 7. n. 11. & 12. In quarto nomina, & cognomina confirmatorum, & patrinorum, nec non Episcopi Confirmantis, & Ecclesiæ, in qua Sacramentum Chrismatis fuit administratum, sunt describenda, addito die, mense, & anno. Barb. cit. c. 7. n. 16.

Denique ex præcepto Concilij Tridentini cit. Sess. 24. c. 12. de reform. Parochi, post obtentam Parochiæ possessionem, intra duos saltem menses, Professionem fidei emittere tenentur in manibus ipsius Episcopi, vel coram eius Vicario generali, alioquin fructus non faciunt suos. Barbos. de offic. Parochi toto c. 4.

TITVLVS XXXII.

DE OFFICIO IUDICIS.

HActenus dictum est de Officio Iudicum in specie, tum Ordinariorum, tum Delegatorum: nunc sequitur de officio Iudicis in communi, ad imitationem Ordinis, qui in Digesto Veteri à Iustiniano observatus fuit, in quo, postquam actum est de specialium Iudicum Ordinariorum, & Delegatorum officiis, tractatur in communi de Iurisdictione omnium Iudicum lib. 2. tit. 3.

I. Pro explicatione huius Rubricæ, notandum 1. Judex sic dictus est quasi jus dicens populo, c. Forus; 10. §. Judex de V. S. qui scilicet jurisdictionem, sive publicam potestatem habet causas cognoscendi, seu judicandi, & sententiam ferendi: sicut etiam judicare est in causis decidendis jus dicere, sive definire, quod justum est. Unde arbitri compromissarij propriè Judices non sunt, quia non funguntur publicâ judicandi auctoritate, & potestate, sed privatâ solùm, quippe consensu privatorum electi, qui Judicem facere nequeunt. l. Privatorum; 3. C. de jurisd. omn. jud. Barb. hic in princ. n. 6. & 7.

Notandum 2. Officium Judicis duplex est, nobile, & mercenarium. Nobile est, quòd per se subsistit, & nulli actioni deservit. Mercenarium verò est, quòd actioni, scilicet merè civili, deservit, quia illud impertire judex non potest, nisi ad instantiam actoris, sive præcedente actione, per quam ab eo petitur, quod suâ interest, sive quod sibi ab altero debetur. Nobile Judicis officium rursum duplex est, nam interdum Judex, motu proprio, & ex mero officio suo, à partibus litigantibus non adactus, nec rogatus procedit, v.g. ad inquirendum, crimina punienda, beneficia, aut privilegia conferenda: interdum verò Judex procedit ad supplicationem partis, quia à parte v.g. læsa eius officium imploratur, licèt nulla instituatur, vel etiam competat ordinaria actio, ut si minor, vel Ecclesia aliqua ex contractu læsa, imploret officium Judicis, ut in integrum restituatur, vel contractus rescindatur, quo casu officium principaliter imploratur, & est instar, sive loco actionis. Abb. in c. 2. n. 5. b. t. Differt autem actio ab imploratione officij Judicis, quòd actio, ex parte agentis, supponat jus, & ex parte eius, contra quem actio intentatur, debitum, sive obligationem: est enim actio jus persequendi in judicio, quod sibi debetur. princ. Instit. de action. At verò imploratio officij Judicis, non præsupponit obligationem aliquam, ex parte eius, contra quem imploratur, nec propriè ullum jus ex parte implorantis, sed nititur potiùs æquitate, propter quam Judex succurrere potest, & interdum debet: quare cùm sit extraordinarium remedium, non nisi in defectu remedij ordinarij, videlicet actionis, cùm ea deficit, institui debet. Bart. in l. 1. num. 12. ff. de jurisdict. omn. Judic. Imol. in c. 2. n. 1. & 7. h. t. & ibid. Abb. num. 2.

§. I.

De duobus Casibus specialibus pertinentibus ad officium Iudicis, de quibus agitur in hoc Titulo.

II. Assertio 1. Officium Judicis latissimum est, ut ait Jurisconsultus in l. 1. ff. de jurisd. nam, quidquid agitur in judicio, vel extra, ad ipsum pertinet, debet enim malitiis hominum occurrere, & provinciam malis hominibus purgare, ut, fusè persequitur Hostiens. in summ. n. 1. h. t. In specie verò inter cætera ad officium Judicis spectat, ut, si pars litigans idoneum advocatum, v.g. ob paupertatem, judicii imbecillitatem, adversarij potentiam, vel ob aliam causam habere non possit: Judex (sive Ordinarius, sive Delegatus) ei providere debeat, prout statuitur in c. Ex litteris; 1. b. t. Nam, cùm controversia orta fuisset inter Abbatem, & Conventum Fossæ novæ ex una parte, & Abbatem, ac Conventum Monasterij Carensis ex altera, super quibusdam possessionibus, seu bonis Monasterij S. Petri, quod erat pleno jure subiectum Monasterio Fossæ novæ (ideóque hoc agere poterat pro juribus illius Monasterij tanquam sibi subiecti, ut colligitur ex l. Sancimus; 21. juncta Gl. V. Episcopos C. de SS. Eccles. & c. ult. & ibi Gl. in notat. de success. ab intest. ubi ait, quòd Episcopus potest agere pro Ecclesia sibi subiecta, & tradit Abb. hic n. 1.) ea agitata fuit coram Judicibus delegatis, videlicet Archiepiscopo, & Abbate S. Leonardi, coram quibus Procurator Fossæ novæ proposuit,

„ fuit, quòd pars ista non poterat habere advocatum, „ ideóque Episcopi officium imploravit, qui constituit Magistrum Romanum Clericum suum, ad patrocinium in illa causa eidem præstandum. Verùm „ Stephanus Canensis Monachus opposuit, hoc in „ præiudicium eiusdem Monasterij factum esse, eò „ quòd dictus R. Clericus domesticus esset Archiepiscopi, qui erat Judex delegatus. Re hac delatâ „ ad Sedem Apostolicam, mandavit Papa Honorius „ III. ut hac exceptione non obstante, Judices delegati in negotio procedant.

III. Notandum 1. Pars litigans non debet compelli ad respondendum in judicio, si non habeat advocatum, ideóque potest implorare officium Judicis, ut ipsi provideat de necessario advocato, si per se habere non possit: ídque procedit, non solùm in judice Ordinario, sed etiam delegato, ut apertè colligitur ex hoc c., in quo causa fuit proposita coram Judicibus delegatis, Abb. hîc n. 2. Potest autem advocatus hoc casu compelli ad causæ patrocinium suscipiendum, nisi justam excusationem adferat, alioquin munere advocandi privandus erit. l. Providendum; 7. C. de postulando, de quo plura infrà tit. 37.

Notandum 2. Etsi Advocatus sit subditus, vel familiaris, seu domesticus Judicis, non ideo hic recusari potest, ut colligitur ex hoc c. juncta Gl. V. Obstante: licèt Judex, si sit Dominus partis litigantis, recusari possit, ut suspectus. c. Causam; 17. c. Insinuante; 25. suprà de offic. Jud. deleg. Ratio disparitatis est, quia causa magìs spectat ad partem litigantem, quàm Advocatum, ideóque magìs periculum est, ne judex corrumpatur, ac justitiam subvertat, si litigans sit subditus, aut domesticus Judicis, quàm si Advocatus sit eiusdem familiaris, aut commensalis. Hostiens. hîc & Abb. n. 6. quamvìs si Advocatus versutus perpetuò assisteret Judici, Superior, spectatâ qualitate Judicis, & Advocati astutiâ, arbitrari poterit, an justa causa recusandi Judicem subsit. Abb. c. l. & Imol. hîc n. 9. Quòd si Advocatus sit Dominus Judicis, hic potest recusari, quia magìs terretur, & movetur Judex auctoritate Domini sui, quàm Dominus ad petitionem sibi subiecti. Abb. hîc in fine.

Non obstat, quòd testis non possit produci ex domo Judicis, ergo nec Advocatus, cùm testis attestetur in jure, & in facto. Nam respondetur, distinguendo, vel Judex procedit ex officio, & suâ sponte; & non est producendus testis ex illius domo, seu familiâ, & productus saltem plenam fidem non facit: Vel Judex procedit ad instantiam, seu petitionem partis, & tum potest testis domesticus ipsius produci. Abb. hîc n. 6.

„ IV. Assertio 2. Si officium Judicis loco actionis imploretur, ut, cùm restitutio in integrum principaliter postulatur, tum litis contestatio requiritur: si verò Judicis officium imploretur incidenter „ tantùm, sive ante, sive post ingressum causæ; tum litis contestatione non est opus: ita rescripsit Papa „ Gregor. IX. in c. Judicis; 2. h. t.

V. Ex decisione huius c. colliguntur duæ regulæ à DD. Prima est, quando officium Judicis imploratur principaliter contra certam personam, ità, ut necessaria sit causæ cognitio; tum requiritur, ut post oblatum libellum, fiat litis contestatio. Ratio est, quia hoc casu principaliter officium imploratum est, instar actionis, & quasi ordinarium judicium, ideóque sicut in aliis ordinariis actionibus, seu judiciis, post oblationem libelli, fieri debet litis contestatio. Gl. hîc V. Pro actione proponitur. Ubi tamen duo requiruntur, 1. ut officium Judicis imploretur contra certam personam, à qua aliquid petatur; nam si minor 25. annis v. g. petat restitui, non contra certam personam, sed contra factum suum, ut liceat ei repudiare hæreditatem aditam, ex qua læsus est, non est necessaria litis contestatio, ut colligitur ex Auth. si omnes C. si minor ab hæredit. se abstin. & docet Gl. hîc V. Pro actione. 2. Requiritur, ut ad implorandum officium Judicis sit necessaria causæ cognitio; nam si causa sit liquida, & notoria, ut, si filius à patre alimenta petat, non est opus litis contestatione, sed de plano procedi debet. l. Nec quidquam; 9. §. De plano. ff. de offic. Proconf. Abb. hîc n. 10.

VI. Secunda regula est, quando imploratur officium Judicis, non principaliter, sed incidenter, antè, vel post ingressum, seu contestationem litis; tum non est necessaria alia litis contestatio: ut, si quis ante litem contestatam petat sibi dari Advocatum à Judice, vel, si omisit aliquam exceptionem, quam non proposuit, infra tempus sibi præfixum: vel, si post litis contestationem, aut etiam post latam sententiam, pars roget se officio Judicis admitti ad proponendam necessariam probationem per errorem facti omissam, juxta c. 3. de in integr. restit. Gl. hîc V. Aliàs ante. Ratio est, quia tunc, vel non requiritur plena causæ cognitio, vel sufficit litis contestatio præcedens, vel subsequens in ipso negotio principali, quæ extenditur etiam ad officium Judicis incidenter, sive accessoriè imploratum, unâ cum ipsa actione principaliter instituta, cui officium mercenarium Judicis deservit, ideóque nec litis contestationem exposcit. Ant. Butrio hîc apud Vivian. in Ration. Jur. Pontif.

§. II.

Utrùm Iudex ex officio suo debeat iudicare, secundùm allegata, & probata?

VII. Certum est, quòd regulariter, & ordinariè Judex debet judicare, non secundùm privatam suam scientiam, sed secundùm publicas allegationes, & probationes in judicio factas. c. Judicet; 4. & ibi Gl. V. Audit; caus. 3. q. 7. c. Pastoralis; 28. §. Quia verò, junctâ Gl. V. Tenetur; de offic. Jud. deleg. l. Illicitas; 6. §. Veritas, juncta Gl. margin. ff. de offic. Præsid. Sed ardua, & gravis quæstio inprimis est, quam tractant Theologi, Canonistæ, & Legistæ, an Judex possit condemnare eum, qui per testes, vel alias probationes de crimine est convictus, quem tamen Judex privatâ scientiâ certò scit, esse innocentē? Tres sunt sententiæ: Prima universim asserit, Judicem debere ferre sententiam, secundùm veritatem, quam ipse novit, sive publicâ, sive privatâ scientiâ, adeóque nunquam posse ferre sententiam contra eum, quem certò scit esse innocentem, ita Abb. in c. Pastoralis; 28. §. Quia verò; n. 8. in fine de offic. deleg. & alij citt. apud Covarr. lib. 1. resol. c. 1. n. 3. fundamentum est, quia nunquam Judex debet judicare contra conscientiam suam,

suam, etiam privatam. c. 1. de re judic. in 6. & Clement. 1. §. Verùm quia de hæret. at, sicut privatus non tenetur obedire Superiori contra conscientiam suam, ita nec judex judicando. Secunda sententia est extremè opposita, posse, ac teneri Judicem semper proferre sententiam, secundùm allegata, & probata in quacunque causa, etiam damnando innocentem, qui probatur nocens, si aliud medium non occurrat: hanc tenet S.Thom. 2, 2. q. 67. art. 2. Navarr. in Man. Prælat. c. 25. num. 10. Azor p. 1. Instit. l. 2. c. 17. num. 8. Sanch. l. 6. consil. c. 1. dub. 17. num. 11. & 15. Covarr. c. l. num. 3. Jul. Clarus in pract. crimin. §. fin. quæst. 66. num. 2. Clavis Regia, l. 12. c. 8. num. 13. Jo. Dicastillo l. 2. de justit. tract. 1. dis. 4. dub. 5. num. 86. Tertia sententia media distinguit, quòd Judex nunquam possit in criminalibus condemnare ad pœnam mortis, vel mutilationis innocentem cognitum, licèt publicè probetur nocens: in civilibus verò, & criminalibus minoribus possit ferre sententiam, secundùm allegata, & probata, contra privatam suam sententiam. Ita Imola, & alij Jurisperiti in l. A Divo; 15. ff. de re judic. Less. l. 2. de just. c. 29. dub. 10. Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 6. c. 2. q. 1. & eandem præfert Card. Lugo tom. 2. de justit. dis. 37. sect. 4. n. 45.

VIII. In hac re certum est apud omnes, quòd Judex teneatur omnia media probare, omnémq; diligentiam adhibere ad liberandum reum illum, quem scit innocentem. Veluti 1. Iterum, & exactiùs examinando testes, & instrumenta, interrogando circumstantias loci, temporis &c. ut vel sic falsitatem testium deprehendat. 2. Inquirendo causas, ob quas repelli possit accusatio. 3. Dissimulanter permittendo, ut innocens è carcere fugiat, modò id sine scandalo fieri possit. 4. Remittendo causam ad Judicem superiorem, & coram illo testimonium ferendo de innocentiâ Rei sibi privatim cognitâ. 5. Reum absolvendo per potestatem absolutam, si Judex sit Princeps supremus, cùm etiam omnino possit aliquando pœnam debitam condonare. Unde in praxi non nisi rarissimè contingere potest, ut Judex non possit liberare reum, quem certò novit esse innocentem, ut notat Lugo c. l. n. 41.

IX. His præmissis, ad quæstionem propositam dicendum 1. In causis civilibus, & criminalibus minoribus, quando de pœna pecuniaria, vel exilij, vel privationis officiorum, aut bonorum, aut simili agitur, non de pœna sanguinis, potest, ac debet Judex sententiam ferre, & condemnare reum, secundùm publica allegata, & probata, quem ipse privatim certò scit, innocentem esse, si eius innocentiam demonstrare non possit. Less. cit. loc. num. 84. & in hoc consentiunt Auctores tertiæ sententiæ cum Auctoribus secundæ. Ratio est, quia Respublica ex gravi causa, propter bonum commune, potest disponere de bonis externis subditorum, auferendo ea illis, & transferendo ad alios, ergo probabiliter talis potestas à Republ. in hoc casu concessa est Judici ad eum finem, ut secundùm publicas leges, & probationes judicetur, cùm ad Republic. pacem, & quietem plurimùm conferat, ne ordo, aut forma publicorum judiciorum pervertatur, aut impediatur, adeóque in hoc casu justa, & sufficiens causa adest privandi innocentem suis bonis; quin imò etiam Judex potest reum talem cõdemnare ad pœnam infamiæ, quæ jure annexa est, aut statuta illi crimini, quia, cùm probatus sit criminosus, saltem possessionem famæ amisit, & causam infamiæ contraxit, quia etiam de fama subditorum Respubl. disponere potest, non autem de vita, & membris. Less. c. l. n. 85. Quamquàm probabile sit, quòd per sententiam ita materialiter injustam condemnatus non privetur re ipsâ, & in foro conscientiæ dominio bonorum suorum, sed illud retineat, cùm lex, aut sententia injusta etiam materialiter non obliget, neque jus conferat ei, cui per huiusmodi sententiam bona sunt applicata, ideóque jus recipiendi illa à possessore, & occultâ compensatione contra illum utendi condemnatus habet: neque enim mens Reipubl. vel Judicis est, per sententiam, quæ falsis probationibus nititur, seu in falsa præsumptione fundatur, alicui auferre dominium rerum suarum. Less. cit. loc. num. 84. ubi tamen excipit bona publica Reipubl. ut officia, & beneficia, quorum non solùm possessione, sed etiam dominio Respubl. subditos privare potest.

X. Dicendum 2. Probabilius videri, quòd in causis criminalibus, in quibus agitur de pœna mortis, vel mutilationis membrorum, nunquam liceat Judici eum, qui secundùm publicas allegationes, & probationes convictus, & nocens est, condemnare, si eum privatim certò nôrit esse innocentem, ut tenet Less. c. l. num. 78. Laym. c. l. quæst. 1. & alij DD. suprà pro tertia sententia citt. quamvis etiam oppositum valde probabile sit.

Prior pars probatur 1. Quia directè occidere innocentem est per se, & intrinsecè malum, sicut fornicari, sive carnaliter cognoscere non suam: nam sicut Respubl. non potest alicui dare potestatem ad coeundum cum non sua, ita nec potest alicui dare potestatem ad adimendam vitam innocenti, nisi Deus id jubeat. Atqui nullo casu est licitum alicui cognoscere eam, quam privatim certò scit, non esse suam conjugem, quamvìs per legitimos testes probatum fuerit, esse suam, & Judex pronunciaverit, matrimonium esse validum, quia talis copula est intrinsecè mala, & fornicaria, ideóque Ecclesia nemini vult, aut potest facere potestatem talis copulæ, ut fatetur ipse Sanch. l. 2. de matrim. dis. 39. num. 8. ergo nunquam etiam licebit alicui occidere eum, quem certò scit, esse innocentem, quamvìs probetur nocens per falsa, & apparentia testimonia. Respondent inprimis Adversarij, quòd Judex condemnans eum, quem privatim scit, esse innocentem, sed ex publicis probationibus convictum, & nocentem, non innocentem, sed potiùs nocentem occidat, quia judex tenetur in judicio fidem adhibere his, quæ ut judex cognoscit, non quæ ut privatus. Deinde respondent, occidere innocentem non esse ita intrinsecè malum, ut non possit ex gravibus causis cohonestari, & justificari: ac proinde sicut sufficiens causa putatur bonũ commune, ne perturbetur Respubl. & via injustitiis aperiatur, ad hoc, ut Magistratus potestatem habeat privandi verùm dominum, quantumvis innocẽtem, bonis alioquin propriis: ita, & privandi vitâ, sive occidendi innocentem propter bonum commune. Ad instantiam illatam respondet Sanch. cit. dis. 39. n. 12. licèt judex, ut privatus homo sciat, reum esse innocentem,

centem, ut judex tamen, sive persona publica scit, esse nocentem, & quidem invincibiliter, scientiâ publicâ, non privatâ. Sicut ergo licet cognoscere non suam, quam aliquis invincibiliter putat esse suam; ita etiam licet occidere innocentem, quem aliquis invincibiliter putat, esse nocentem. Quare probationes legitimæ delicti causant invincibilem ignorantiam innocentiæ in judice, quamvis privatim sciat, reum esse innocentem: non item probationes valoris matrimonij causant invincibilem ignorantiam in conjuge conscio nullitatis matrimonij, sive impedimenti dirimētis: Ratio disparitatis est, quia judex judicat, ut persona publica, ideóque in judicando, nō privatâ, sed publicâ scientiâ regulari debet: at verò conjunx utitur matrimonio, ut persona privata, ideóque scientiâ privatâ duci debet.

Verùm difficile est, quomodo is possit habere invincibilem ignorātiam innocentiæ, qui certò scit, reum innocentem esse. Deinde quid si Judex subornâsset testes ad dicendum falsum testimonium contra innocentem, testibus postea mortuis, posset Judex condemnare illum innoxium, secundùm allegata, & probata, quia ipse non ut judex, sed ut privatus homo falsitatem testium sciebat, quæ scientia privata, secundùm Adversarios, impertinenter se habet ad judicium publicum, & sic hoc casu nullum superesset remedium aperiendi veritatem, id verò videtur valde absurdum. Lug. cit. loc. n.43. ubi pluribus impugnat allatam responsionem Sanchezij, & aliorum.

XI. Probatur 2. Eadem prima pars, quia Judex debet sequi in judicando scientiam publicam, & procedere secundùm publicas allegationes, & probationes; sed ex præsumptione, ac hypothesi, quòd eæ veræ sint, sive quòd sint media, per quæ veritas innotescat: ergo, quando aliunde certò constat Judici, illas probationes esse falsas, non potest juxta illas ferre judicium, cùm cesset ratio, ob quam secundùm illas procedere debet judex, ne scilicet aberrer à veritate in sententia proferenda, neque locum habere potest præsumptio, cùm de contraria veritate constat.

Respondent Adversarij, quòd Judex non debet ferre sententiam, ex probationibus falsis, quando falsitas probationum eidem, ut judici constat, non autem, cùm eidem privatim constat, nam sufficit, quòd publica acta, & probata sint media apta ad finem principalem, qui est publica observatio justitiæ, & legitimi processûs judicialis, cuius finis non est veritas facti absolutè, sed cognitio veritatis publica: probationes enim in hunc finem diriguntur, ut veritas publica Judici manifesta fiat. Quare probationes, ipséque processus, quamvis sit contrarius privatæ scientiæ judicis, non tamen adversatur, sed valde conformis est fini, id est, publicæ veritati, quam Judices scrutari, & amplecti debent, unde, licèt tunc contra privatam scientiam judicet Judex, verè tamen judicat, secundùm publicam veritatem, Covarr. c. l. n.7.

XII. Et hinc probatur etiam secunda sententia, nempe Judicem posse, secundùm allegata, & probata, condemnare etiam innocentem, cuius ratio potissima hæc affertur, quia Judex in judicando gerit personam publicam, & quidem ipsius Communitatis, cui præest: ergo non privatâ, sed publicâ tantùm scientiâ uti debet, sive fidem adhibere ijs; quæ sibi ut judici, seu ut personæ publicæ nota sunt, non ijs, quæ ut privato ei manifesta sunt, non enim pertinet hæc scientia ad Judicem, qui ex publicis actis, seu documentis, judicare debet: & licèt sententiam dicere debeat, juxta propriam suam conscientiam, instructam tamen ex actorum allegatis, & probatis. Covarr. c. l. Quare, postquam adhibuit omnia media moraliter possibilia ad liberandum innocētem, profert quidem sententiam materialiter injustam, adeóque materialiter injustum committit: secundùm eam tamen scientiam, quâ in judicando uti debet, formaliter justum agit, ac proinde jure suo utendo nemini facit injuriam. Neque dicas, impossibile est, ut quis scienter exerceat actum materialiter injustum, quin etiam formaliter injustum agat, & peccet. Nam respondetur distinguendo, si faciat scienter illâ scientiâ, quâ regulari debet talis actus, quæ in proposito est scientia publica, verum est, quod dicitur; secus, si faciat scienter, scientiâ omninò impertinente ad talem actum, qualis est scientia privata respectu judicij publici, Jo. Dicastillo cit. loc. num.91. Quare judex condemnando reum secundùm publica acta, & probata, quem privatim scit innocentem, scienter profert sententiam materialiter injustam scientiâ privatâ, non publicâ, secundùm quam scienter non condemnat innocentem, & per consequens neque committit injustum formaliter, sive non peccat. Veruntamen manet difficultas, quomodo non formaliter peccet, qui scienter facit id, quod per se, & intrinsecè malum est, & contra justitiam, & nullo fine, vel circumstantiâ extrinsecâ cohonestari posse, videtur. Unde quamvis hæc sententia sit probabilis, præsertim propter auctoritatem DD. quia communis est, opposita tamen est probabilior, & confirmatur ex illo Exod. c.23. *insontem, & justum non occides, quia aversor impium.* Neque verò dici potest, condemnatum per testes secundùm publicam opinionem non esse insontem. Nam contra est, quia aliorum opinio, & calumniæ non possunt aliquem facere sontem, alioquin Susanna fuisset sons, seu nocens, cùm tamen Scriptura Dan. 13. eam vocet innocentem. Less. c. l. n.80.

XIII. Plura tamen contra hanc tertiam, & mediam sententiam objiciuntur. Veluti 1. Illud Deut. c.17. *in ore duorum, vel trium testium peribit, qui interficietur.* Resp. ibi non præcipi, quòd semper damnari debeat, contra quem duo testantur, cùm multa possint intervenire, propter quæ duorum testimonium non sufficiat, sed solùm præcipi, ne aliquis condemnetur, nisi duobus testibus convictus, ita, ut unus non sufficiat, ut ibidem subjungitur.

Objicitur 2. In c. Pastoralis; 28. §. Quia verò; de offic. deleg. dicitur, quòd Judex Ordinarius debet exequi sententiam delegati, etiamsi sciat, illam esse injustam. Resp. Inprimis cum Gl. ibid. V. Etsi sciat, ibi sermonem esse de mero executore, qui nullā habet causæ cognitionem, hic enim tenetur exequi sententiam delegati, etsi sciat, eam esse injustam, id est, contra jus litigatoris, à qua is non appellavit, ideóq; videtur crimen fateri, & cadere jure suo. Non potest tamen exequi sententiam, quam scit esse nullam,

quia lata per instrumenta falsa, vel per dolum adversarij, & sic textus favet potiùs nostræ sententiæ. Deinde ibi non est sermo de pœna mortis, vel mutilationis, quam non cognoscit Judex Ecclesiasticus propter irregularitatem, imò quæ neque innocenti inferri potest ab ulla potestate humana, cùm nullus Princeps habeat dominium supra vitam, & membra subditorum, ut ea innocentibus adimere possit. Alias verò pœnas, sive civiles, sive criminales minùs graves potest Judex inferre per sententiam, secundùm allegata, & probata, justam, quia Princeps habet dominium super alia bona, quibus huiusmodi pœnæ privant: & de his ibi est sermo, ut mandentur executioni ab Ordinario, juxta sententiam delegati.

Objicitur 3. Judex tenetur sententiam ferre ex probationibus actorum, adeóque secundùm notitiam publicam, etiam contra privatam, eamque certam scientiam, quia judicat, ut persona publica, non ut privata. Resp. Hinc solùm sequitur, quòd Judex non possit ex privata scientia per sententiam definitivam condemnare, & absolvere, non tamen sequitur, quod teneatur condemnare, secundùm publicam scientiam, quando certò scit, illam esse falsam, & injustam. Less. c. l. num. 88. Itaque tunc demum tenetur ex actis, & probatis sententiam ferre, cùm aliunde certò de veritate contraria ipsi non constat.

Objicitur 4. Sic occasio præberetur judicibus, ut pecuniâ corrupti, nollent reum per juridicas probationes convictum condemnare, dicentes, quòd non possint sententiam condemnatoriam ferre, contra eum, quem certò sciunt, esse innocentem. Resp. Inprimis idem, vel majus periculum esse in Republ. ex falsis depositionibus testium contra innocentem. Deinde hoc periculum non habet locum, quia in foro externo ipsi Judici, reum publicè convictum esse innocentem, non debet fides haberi, nisi id probet, sed potiùs puniendus est, propter publicæ justitiæ ordinem, seu processum non servatum, unde non facilè ei periculo se exponet, nisi propriâ conscientiâ urgeatur.

Objicitur 5. Licitum est aliquando interficere innocentem, ob bonum commune, ut in oppugnatione arcis, in qua plures sunt innocentes: ergo etiam licitum est Judici condemnare ad mortem innocentem, ob bonum publicum, ut servetur ordo judiciorum. Resp. neg. cons. quia priore casu non intenditur directè occisio innocentis, sed occupatio arcis, ex qua per accidens, & indirectè, contra voluntatem oppugnantis sequitur mors innocentis; in proposito verò directè, & immediatè judex intendit innocentem occidere, dum eum cõdemnat ad mortem, quod propter nullum finẽ, nec propter bonum publicum unquam directè intendere licet. Instabis, qui occidit furiosum, vel ebrium, directè occidit innocentem. ergo in aliquo casu, & multò magis propter commune Reipubl. bonum, licebit etiam directè occidere innocentem. Resp. licitum esse etiam directè occidere innocentem, ob necessariam vitæ propriæ defensionem, quia vim vi repellere jure naturæ concessum est.

Objicitur 6. Si Judex in judicando sequi debet potiùs privatam suam scientiam, quàm aliorum testimonia, tum sequitur, quòd plus debeat credi Judici, ut testi, qui tamen testis esse nequit, & unicus est, fallique potest, quàm duobus, vel tribus testibus, qui verè testes sunt, & publicè pro legitimis habentur, quod est contra rationem, & Reipubl. perniciosum. Resp. aliud est, Judicem posse judicare, secundùm privatam suam scientiam, contra publica testimonia, & probationes, quod non nisi ratissimè potest Judex, ut postea dicetur: aliud est, posse non judicare contra privatam suam scientiam, propter publica allegata, & probata, id quod Judex potest, nam, quamvis contra rationem sit, credere magis uni testi, quàm duobus, non est tamen contra rationem credere magis sibi ipsi, quàm mille testibus, posito, quòd quis non nudam fidem, sed certam scientiam, sive evidentiam rei habeat, quæ prævalet mille testibus, qui solùm fidem faciunt, non evidentiam rei. Lugo c. l. n. 46. apud quem alia adhuc objectio desumpta ex notitia Sacramentalis Confessionis videri potest. c. l. n. 47.

Porrò, quod Abbas suprà citatus asserit, judicem nunquam posse judicare contra conscientiam suam privatam, nec quidem in causis civilibus, & criminalibus minoribus, idque probare vult ex c. 1. de sent. & re jud. in 6. in quo inhibetur judicibus condemnare illum, quem æterni Judicis tribunal non condemnat, & ex Clem. 1. §. Verùm de hæretic. id ex ijs textibus non evincitur, quia in illis agitur de Judice iniquè gravante alteram partem, ut notat Zoes. in Comment. tit. 1. l. 5. Decret. n. 49. & 51. Et quamvis privatus non debeat agere contra suam conscientiam, tamen Judex habens publicum officium, non secundùm conscientiam privatam, sed secundùm acta publica judicare debet, præterquam, si agatur de occisione, vel mutilatione hominis innocentis, quæ est per se, & intrinsecè mala, ut ex dictis patet.

XIV. Ex hactenus dictis infertur 1. quòd sequendo tertiam sententiam suprà positam, quando agitur de occisione, sive mutilatione hominis innocentis, sicut Judex non potest condemnare reum, quem scit innocentem: ita neque executores, seu ministri Judicis talem sententiam exequi possunt, quia id est intrinsecè malum. Less. cit. c. 29. n. 83. Sequendo verò secundam sententiam valde quoque probabilem, ministri justitiæ possunt exequi sententiam mortis, vel mutilationis latam contra reum, quẽ aliunde sciunt esse innocentem, sed tamen juxta probata esse legitimè condemnatum; dummodo nõ possint commodè se excusare ab executione talis sententiæ, quia cùm Judex tali casu justè præcipiat, secundùm acta, & probata, ministri obedire debent, non obstante suâ privatâ notitiâ oppositi. Sanch. in consil. l. 6. c. 1. dub. 18. n. 4. quia ipsorum non est discutere Superioris sententiam, nec ipsi occidunt innocentẽ, sed Judex, cui exhibent ministerium. Excipi debet, etiam juxta secundam sententiam, nisi sententia Judicis condemnantis innocentem contineat manifestam injustitiam, aut errorem intolerabilem, tunc enim non debent ministri illam exequi, aliàs excusatentur Carnifices, qui Martyres occiderunt. S. Thom. 2. 2. q. 64. a. 6. ad 3.

Infertur 2. Procedendo secundùm tertiam, & mediam sententiam, tenetur Judex (idem est de executoribus, seu ministris) cedere officio suo, si aliter non possit declinare condemnationem innocentis, quippe quæ intrinsecè mala, ideóque omnino vitanda est.

Juxta secundam verò sententiam, probabilius est, Judicem non teneri ad medium adeò difficile, quale est relinquere officium, neque cum tanto suo dispendio, tueri vitam innocentis, quando ipse non est in culpa, sed alij: præsertim si idem damnum subiturus sit reus ab alio Judice. Sanch.cit.c.1.dub.17.n.14. Si autem spes esset, abdicationem officij profuturam innocenti, tum deberet id relinquere, cùm juxta ordinem charitatis, debeat quis, pro liberando proximo extremè indigente, etiam cum detrimento aliquo suorum bonorum temporalium, ei subvenire, ergo etiam pro servanda vita innocentis: nisi in gravissimum damnũ Judicis abdicatio cederet, ut si summæ dignitati, vel regno renunciandum foret; tum enim non teneretur cum tanto detrimento. Lug.cit.d.37.sect.4.n.49.ubi addit, quòd alij ministri inferiores rariùs teneantur dimittere officium, quàm Judex, sequendo secundam sententiam, quia ferè nunquam illa abdicatio reo proderit.

XV. Altera quæstio priori annexa est, an possit Judex, vice versâ, condemnare eum, quem privatâ scientiâ certò novit esse nocentem, licèt publicè probetur esse innocens, vel saltem non nocens.

Ad hanc quæstionem dicendum 1. Sicut Judex inferior non potest absolvere innocentem, quàm diu is secundùm publicas probationes nocens apparet: ita neque potest condemnare reum, antequàm, vel per legitimas probationes convictus de crimine, vel sponte in judicio confessus sit, quamvìs Judex privatâ scientiâ certò sciat, eum reum criminis esse, ut docet S.Thom.2,2.q.67.a.2.Covarr.cit.c.1.n.7. §.Tertium. Less.cit.c.29. n.92. & alij communiter. Ratio est, quia Judex inferior non potest dispensare in lege Superioris, maximè in re tanti momẽti, sed ordinem juris servare tenetur, qui postulat, ut nemo condemnetur, nisi secundùm publica allegata, & probata legitimè nocens, seu reus probetur: nam potestas judicandi ipso jure gentium collata est à populo Magistratibus, tali conditione, ut non nisi ex publicis actis, & probatis sententiam, sive absolutoriam, sive condemnatoriam ferant, quia Judex, sicut ex publica potestate, ita etiam ex publica scientia judicare debet, actus enim publicus debet à potestate, & notitiâ publicâ tanquam sibi commensuratâ procedere.

XVI. Dicendum 2. Sed neque Princeps supremus, saltem regulariter, & ordinariè, potest condemnare eum, quem ex sola sua scientiâ privata novit, esse nocentem, & qui legitimè reus probatus non est. Navarr.in Man.c.25.n.9.Less.c.l.n.94. & alij comuniter. Ratio est, quia Princeps non habet majorem potestatem, quam à communitate in illum translata est, à qua promanat omnis potestas Principis: sed non est credibile, quòd communitas potestatem dederit Principi, ut possit ex suo privato judicio, sine publicis allegatis, & probatis, vel contra illa absolvere reos, tanquam innocentes, vel damnare tanquam nocentes, id enim esset cõtra bonum regimen, date uni homini potestatem supra vitam, sine alio testimonio, quàm suo, & per hoc licentia ei daretur exercendi tyrannidem, & prætextu privatæ notitiæ publica judicia ab improbis pervertetentur, cum maximo damno Reipubl. Sunt tamen quidam casus, in quibus Judex supremus reum, sine citatione, defensione, & processu judiciali, condemnare potest. Veluti 1. Si crimen publicum sit notorium: sic enim fures, & latrones, in flagranti crimine deprehensi licitè statim suspenduntur, quia furtum notorium est loco accusatoris, & testium, publicámque facit scientiam, nec reo ullum jus relinquit se defendendi in judicio. Navarr.cit. c.25.num.10.Less.c.l.n.100. Laym.c.l. num.7. 2. Quando non agitur de puniendo crimine, sed de impediendo gravi malo Reipubl. per aliquem imminenti, tunc potest Princeps ex privata scientia jubere eum occidi, si aliâ ratione malum impediri non possit, quia hîc non agit, ut judex, sed utitur defensione naturali rei sibi commissæ. Less. c. l. num.98. 3. Si ex citatione delinquentis, & publico judiciali processu timeretur periculum rebellionis, vel alterius gravis turbationis, ut si reus esset valde potens, v.g. Dux Generalis exercitûs, & militibus charissimus, tunc enim licitè posset causa eius secretò, & in privato judicio tractari, assignato patrono, qui ageret causam Rei, & servato Ordine judiciali, quantum fieri potest, ac denique reus, etsi absens, per sufficientes testes, & probationes convictus occidi posset. Less. c. l. num.100. Lugo cit.dis.37.sect.5. num.52. 4. Quando crimen plenè, & juridicè probari potest, tum, si reus publicè puniri non possit, absque gravi incommodo, neque expediat, ut crimen in judicium deducatur, & probetur, ob grave scandalum, vel aliam justam causem, potest reus, sine alia citatione, & probationibus, occultè occidi, quia, quando crimen plenè probari potest, non potest reus se tueri in judicio, etiamsi consueto jure procederetur, adeóque non adimitur illi justa sui defensio. Less. cit.loc. num.101.

Addit idem num.96. quòd in casu aliquo raro, si ex processu juridico maxima inconvenientia sequerentur, ex sola sua scientia privata possit Princeps punire, & condemnare reum, ut, si quis Reginæ vim inferret, solúsque Rex id sciret, tali casu ad vitandam infamiam Regiam, posset Princeps ex tacita concessione Reipubl. occidere adulterum, sine processu judiciario, vel spontanea eius confessione. Sed contrarium verius esse in hoc casu, asserit Lugo cit. sect. 5. num.51. quia Respubl. non habet potestatem in vitam, & membra civium, nisi quando illi certò constat de delicto: sed per testimonium unius quantumvis Principis, non potest certò constare ipsi Reipubl. si id neget Reus, potest verò per duos, vel tres, qui faciunt rem moraliter certam: ergo non potest Respubl. & per consequens neque ipse Princeps punire delinquentem, sine sufficiente probatione, sive occidere aliquem pro delicto adhuc dubio: secus est, si non agatur de pœna capitis, vel mutilationis, sed de causis civilibus, & privatione bonorum vel officiorum, in quæ Respubl. & Princeps majus jus habet, ut ex suprà dictis patet.

* * *

§. III.

§. III.

Aliæ quæstiones ad officium Judicis pertinentes proponuntur, & resolvuntur.

XVII. Quæritur 1. An Judex secundùm publicas leges judicare debeat? Respondetur: Judex, præsertim inferior, sive non supremus, non ex proprio sensu, & arbitrio, sed secundùm jura, & leges publicas judicare debet, prout habetur in c. 1. de constit. junct. Gloss. V. Suo sensu; & in c. De istis; 3. dist. 4. dicitur, quòd Judex, non de legibus legitimâ auctoritate institutis (examinando, an illæ justæ sint) sed secundùm ipsas, earúmque præscriptum judicare debet. Ratio est, quia inferior Judex dispensare non potest in lege Superioris: at verò supremus Princeps potest ex rationabili causa dispensare in lege positiva, ejúsque rigorem temperare, & relaxare, si putet, id expedire bono publico. Less. l. 2. de justit. c. 29. n. 46. Excipi debet, quòd Judex, etiam inferior, interdum potest ob mutationem circumstantiarum epijkiâ uti, & à littera, sive à sensu, quem verba legis in rigorosa, & stricta significatione accepta habent, recedere, modò à mente Legislatoris non recedat, quia, cùm omnes casus speciales unâ lege generali comprehendi non possint, occurrere potest casus, in quo ipsemet Legislator, si adesset, spectatâ æquitate, haud dubiè judicaret, hîc & nunc secundùm legis suæ præscriptum procedendum non esse. Less. l. c. n. 47. Laym. in cit. c. 1. n. 13. de constit. In specie autem, quamvis supremus Princeps, qui plenariam potestatem habet in Republica, possit relaxare certas pœnas, ob crimen aliquod, lege decretas, si hoc publico bono non obsit, vel eas augere, & minuere, non tamen id licet ordinariè Judicibus inferioribus, l. 1. §. Quorum; in fine ff. ad S. C. Turpill. & docet S. Thom. 2. 2. q. 67. art. 4. Gloss. in c. Licèt; 3. V. Pœnam pecuniariam; inf. de pœn. quia nihil adeò perniciosum Reipubl. est, quàm, si Judices arbitraria faciant ea, quæ à lege certa, & definita sunt, ut videre est apud Farinac. in praxi crimin. lib. 1. tit. 3. q. 17. n. 5. nihilominus tamen, quia variæ sunt qualitates, & circumstantiæ, tum delictorum, tum personarum delinquentium, ob quas crimen ipsum quandoque fit excusabile, vel saltem minuitur; quandoque verò redditur gravius, & magis atrox, ideo data est Judicibus facultas arbitrandi, & pœnam lege decretam augendi, vel, & frequentiùs quidem, eam minuendi, ut colligitur ex l. Perspiciendum; 11. in princ. l. Hodie; 13. l. Aut facta; 16. ff. de pœnis. Farinac. c. l. n. 8. & 9. Idque maximè in majoribus Magistratibus consuetudine receptum est; at verò minores, inconsulto Principe, à quo constituti sunt, id facere non debent, præsertim post latam sententiam condemnationis. Gail. lib. 2. de pace publ. c. 9. n. 22. Verùm de hac re plura suo loco.

Porrò plures alij casus sunt, in quibus Judici permissum est, ex gravi, & urgente causa, in judicando recedere à dispositione legis, quos enumerat. Felin. in cit. c. 1. n. 49. de constitut. ubi tamen n. 51. id limitat, nisi Superior præsens sit, & consuli possit; quod etsi tutius sit, non tamen videtur esse necessarium, modò causa sit manifesta, & evidens, non autem dubia, quia tunc consulendus est Superior; non tantùm, si præsens sit, sed etiam absens, si id fieri possit. Laym. in cit. c. 1. n. 15. idque sumitur ex l. 1. C. de legib. ubi Imperator ait: inter æquitatem, jusque interpositam interpretationem, nobis solis, & oportet, & licet inspicere.

XVIII. Illud hîc addendum, si causa in judicium deducta sit dubia, & in legibus non satis decisa videatur, vel expressa, tum Judex debet judicare, secundùm receptam consuetudinem, quæ legem interpretatur, quo modo servanda sit. Quòd si de consuetudine non constet, non est recedendum à proprietate verborum legis, nisi absurdum sequatur. Si verò sensus verborum legis multiplex, & incertus sit, benigniorem viam sequi debet Judex, vel, si non appareat, quæ sit benignior, de similibus ad similia in alijs legibus expressa procedere debet, l. Non possunt; 12. ff. de legib. vel denique ad Principem supremum recurrendum est, ut legem interpretetur, quam tulit. Quòd si circa dubium legis sensum, variæ sint DD. opiniones, à communi sententia, quam plures, & graviores tenent, non debet Judex recedere, nisi ea per novas, & solidas rationes, ab uno, vel pluribus Doctoribus falsitatis convicta fuerit, arg. l. 1. C. de vet. jure enucl. alioquin Judex sequi poterit quamcunque sententiam, modò ea verè probabilis sit, ita Abb. in cit. c. 1. n. 14. & 15. de constit. Felin. ibid. n. 54. ubi limit. 2. ait, quòd auctoritas Glossæ præferenda sit, etiam communi DD. opinioni contrariæ: quod tamen sinè fundamento dicitur, cùm Glossæ credendum non sit, nisi lege, vel solidâ ratione nitatur. Gail. lib. 1. obs. pract. obser. 153. n. 7. & 8.

XIX. Quæritur 2. An, & quibus casibus Judex ex officio supplere possit, vel etiam debeat omissa à partibus litigantibus, vel earum Advocatis? Respondetur: Si à partibus, earúmve Advocatis aliquid ad defensionem causæ pertinens omittatur, Judex ex officio supplere potest, quatenus id ad controversiam definiendam necessarium erit, & proferre, quæ juris publici sunt, allegando legem, vel Canonem, vel statutum loci, aut quæ receptæ consuetudinis sunt; non autem ea, quæ ad factum spectant, ut constat ex l. unic. C. ut, quæ desunt Advocatis partium, Judex suppleat, & colligit Gloss. ex c. Bonæ; 3. V. Curavimus allegare; de postul. Præl. ubi Papa auditis, quæ de jure, & de facto allegata fuerunt, ex officio suo supplevit, curando pleniùs allegari, quæ pro utraque parte faciebant. Ratio est, quia Judex debet ea agere in judicio, quæ ad publicum ipsius officium pertinent, cujusmodi v. g. sunt libellum ab Actore oblatum examinare, eúmque rejicere, si malè conceptus sit, juramentum calumniæ deferre, dare dilationes parti petenti; & hæc potest facere ex officio, etiam parte non petente, modò utraque pars præsens sit. Bartol. in cit. l. unic. n. 2. C. dicto tit. Abb. in cit. c. Bonæ; n. 9. At verò in ijs, quæ ad factum spectant, & principaliter respiciunt proprium, ac privatum commodum partium litigantium, Judex non debet ex officio regulariter supplere, quia non debet assumere officium partium, cujusmodi sunt, proponere exceptiones, producere testes, instrumenta, vel alias probationes, petere à Judice sen-

tentiam ferri, vel aliquid aliud. Bart. c. l. n. 2. Abb. c. l. num. 10.

Sunt tamen plures casus, in quibus Judex ex officio suo supplere, & in medium proferre potest, & plerumque debet, etiam ea, quæ ad factum spectant, quos enumerat. Abb. in cit. c. Bonæ; num. 9. Veluti 1. In ijs factis, quæ sunt ipsi nota ut Judici, ut, si quid Judici notum sit ex attestationibus, vel alijs actis in publicum judicium deductis. Gloss. in cit. c. Bonæ; V. Curavimus allegare; junct. Gloss. marg. 2. Si Judex proferat factum notorium, quod nullâ probatione indiget, arg. l. 1. & ibi Gl. V. in consilio; C. qui, & adversus quos in integr. &c. 3. Supplet Judex in casibus, in quibus vertitur periculum animæ: sic publicè excommunicatus, etiam nemine opponente, officio Judicis repellendus est, ne quis, cum periculo animæ suæ, cum excommunicato communicare cogatur, c. Exceptionem; 12. infr. de except. Idémque frequenter accidit in causis matrimonialibus, ut notat Ant. de Butrio in cit. c. Bonæ; num. 21. apud Laym. ibidem. 4. Judex ex officio supplere potest, repellendo testes, qui notoriè indigni sunt, nam ad honorem, & honestatem publici judicij spectat, ut testes, vel aliæ personæ jure inhabiles non admittantur: præterquam, si quis repellatur à testimonio in commodum partis, ut, quia est familiaris adversarij, tunc enim Judex contra eum non debet ex officio suo excipere, parte non opponente. Abb. c. l. 5. Supplet Judex ex officio in favorem boni publici, v. g. in utilitatem Ecclesiarum, ne indignus eligatur, vel postuletur in Episcopum, seu Prælatum: vel in favorem miserabilium personarum, ut in causis pupillorum, vel viduarum, quas Judex ex officio defendere debet ab injurijs. 6. Quando Judex ex officio contra contumaciter absentem procedere potest ad definitivam sententiam, tum etiam potest supplere, quæ ad factum spectant, ut testes producere, pro absente excipere, & alia facere, quæ aliàs incumbunt parti absenti. Bart. in cit. l. unic. C. ut quæ desunt advoc. &c. n. 3. contra Bald. Et hanc sententiam esse æquiorem, & communiorem, ait Abb. c. l. etsi opposita de rigore juris videatur verior, cùm nullo jure sit cautum, Judicem posse testes producere pro absente.

Plura alia sunt magis specialiter ad officium Judicis pertinentia, de quibus agendum propriis locis.

TITULUS XXXIII.

DE MAIORITATE, ET OBEDIENTIA.

QUoniam Ministrorum, & Judicum Ecclesiasticorum, de quorum ordinatione, officiis, ac potestate præcedentibus Titulis actum est, diversi, ac distincti sunt gradus, & Ordines, ita, ut non omnes sint æquales honore, & potestate, sed sibi subordinati: aliíque majores, ac digniores; alii minores, & subjecti: sicut etiam in Cœlesti Hierarchia, seu Ecclesia Triumphante sunt Angeli, Archangeli, & alij beatorum spirituum ordines, qui tamen non sunt in officio, & potestate æquales, sed alii aliis Superiores, prout habetur in c. ult. dist. 89. ideo subjungitur hic Titulus, in quo explicatur, quam obedientiam, & reverentiam minores, seu inferiores Ministri, seu personæ Ecclesiasticæ majoribus, & superioribus præstare debeant. Similis Titulus extat in Sexto, Extravag. Joann. XXII. & communibus.

SECTIO I.

IN QUIBUS CONSISTAT majoritas, sive prærogativa, ac præeminentia majorum, & obedientia, ac reverentia à minoribus, seu inferioribus exhibenda Majoribus, & Superioribus.

§. I.

Quâ ratione quis, & ex quibus causis maior habeatur inter Clericos?

Varijs modis potest contingere, ut unus Clericus sit major, & dignior altero, ut notat Hostiens. in summa h. t. n. 1. 1. Potestate, & jurisdictione, quomodo Archiepiscopus est major Episcopo; & Archidiaconus Archipresbytero, c. Ad hæc; 7. de offic. Archid. & Abbas Monachis. 2. Ratione Ordinis. 3. Ratione antiquitatis, seu prioritatis temporis, 4. Ratione prærogativæ, seu dignitatis Ordinantis, ut ex dicendis patebit.

I. Assertio 1. Inprimis, ratione Ordinis, est unus Clericus major, & dignior altero, veluti Episcopus Presbytero, hic Diacono, iste Subdiacono, c. A Subdiacono; 5. c. Non oportet; 15. c. Legimus; 24. dist. 93. Quare tum in loco, sive sessione, tum in portione beneficiali percipiendâ, sive in præbendâ consequendâ, qui majores sunt in Ordine, etiamsi posteriùs recepti sint, alijs præferendi sunt, ut constat ex c. Statuimus; 15. h. t. ubi Papa Gregorius IX. statuit,

» statuit, ut in Ecclesia S. Mariæ Majoris in Urbe,
» Presbyteri primum locum, Diaconi secundum,
» Subdiaconi tertium, & sic de cæteris Clericis (in-
» ferioribus, Acolytho, Exorcistâ, Lectore, Ostia-
» rio) secundùm Ordinum gradus, obtineant, etiam-
» si posteriùs sint admissi. Et similiter, qui majores
» sunt Ordine, etiamsi posteriùs sint recepti, in
» portione beneficiali percipienda alijs sint potio-
» res. Denique, ut, qui in minoribus Ordinibus
» sunt, consueta servitia peragant; quod intelligen-
dum secundùm Gloss. hîc V. Consueta; & Hostiens. de obsequijs præstandis in Ecclesia ad cultum Divinum. Ratio hujus decisionis est, quia prærogativa Ordinis est dignior, quàm prærogativa temporis, seu antiquitatis, ideóque, & potior, ac præferenda. Porrò in multis Ecclesijs contraria viget consuetudo, videlicet, ut Canonici priùs recepti alios in choro antecedant, tametsi hi majores in Ordine existant, & ut, qui tempore sunt antiquiores, in assequendis præbendis alijs præferantur, nullâ habitâ ratione Ordinis, an sint Sacerdotes, Diaconi, vel Subdiaconi tantùm. Quam consuetudinem reprobat Abb. hîc, eò quòd sit contra Ecclesiæ honestatem. Sed immeritò, ut docet Felin. hîc num. 1. arg. c. ult. de consuet. in 6. ubi approbatur consuetudo, ut antiquiores Canonici vacantes præbendas optare possint, id est, suâ derelictâ, illam, quæ vacat, acceptare, nullâ habitâ ratione Ordinis majoris: ergo ob prærogativam temporis, seu antiquitatis, quæ valde honesta, & rationabilis est, ut constat ex reg. juris 54. in 6. *qui prior est tempore, potior est jure*, potest induci talis consuetudo: licèt, si cætera sint æqualia, per nullam consuetudinem introduci possit, ut minores in Ordine præferantur constitutis in Ordine majore, v. g. Diaconi Presbyteris, Subdiaconi Diaconis. Laym. hîc num. 2. Sic etiam, si in Ecclesia aliqua consuetudo sit, ut omnes Canonici antiquiores, & juniores in perceptione fructuum præbendarum coæquentur, illa servanda erit, c. Cùm omnes; 6. de constit. & notat Gloss. hîc V. Potiorem.

II. Verùm decisioni hujus c. Obstare videtur; c. Quia sæpe; 15. de præb. in 6. et c. Dilectus; 27. extr. eod. ubi habetur, quòd is, qui priùs in Canonicum est receptus, in assecutione præbendæ alijs postea receptis sit præferendus, alioquin ipsi ex reditibus Ecclesiæ interim loco præbendæ provideri debet à Capitulo, donec beneficialis præbenda ei assignetur, ubi non habetur ratio suscepti majoris Ordinis, sed solùm prioris receptionis in Canonicum.

Resp. in citt. Canonibus agitur de eo, qui in Canonicum est assumptus, ita, ut vel statim ei debeat præbenda assignari, vel quæ proximè vacatura est. At verò in casu hujus c. sermo est de Clericis minoribus Ecclesiarum Urbis, in quarum plerisque consuetum erat, ut in Canonicos reciperentur Clerici in minoribus constituti, eâ conditione, ut haberent quidem jus Canoniæ; nulla tamen redituum portio eis assignaretur, ante tres, vel quatuor annos, sed interea servitia Ecclesiæ præstare debebant, nempe Ecclesiam purgare, campanas pulsare, lampades accendere. Sed quia in consecutione præbendæ beneficialis habebatur ratio temporis, seu antiquitatis, ita, ut priùs recepti præferrentur alijs postea receptis; ideo reprobatâ hac consuetudine, statutum fuit, ut in his potiùs haberetur ratio Ordinis suscepti, ita, ut, qui ex prædictis minoribus ad Superiores Ordines priùs sunt promoti, ante alios etiam, qui in inferiori Ordine sunt constituti, promoveantur ad præbendas, ut sic excitentur ad suscipiendos Ordines altiores, arg. c. Quæris; 6. de ætat. & qualit. Ex quo apparet, quòd Constitutio hæc Decretalis sit localis pro Ecclesijs Urbis. Innocent. hîc, & Joann. Andr. num. 7.

III. Assertio 2. Præterea major quis est altero, & præferendus ratione antiquitatis, seu prioritatis temporis, juxta cit. reg. jur. 54. in 6. Sic priùs Ordinatus, aut Canonicè institutus in Ecclesia, cæteris paribus, est major, ac præferendus posteriùs ordinato, aut instituto, juxta c. Cùm certum; 1. h. t. ubi Gregorius M. ita rescribit: sit honoris ista di- «
stinctio, ut ille prior, & major habeatur, qui priùs «
communitatis consilio, & concordi actione (id est, «
canonicè, & concordi consensu, vel saltem majo- «
ris partis. Gloss. fin. hîc & Innoc. in fine) fuerit or- «
dinatus, aut institutus. «

Hoc autem limitari debet 1. Ut solùm procedat, si alioquin pares sint in Ordine, ac dignitatis gradu, & ideo antiquior Episcopus, non ætate, sed secundùm tempus ordinationis, aut institutionis, præcedit posteriùs ordinatum, vel institutum, non autem Archiepiscopum: & Presbyter Presbyterum, non autem Diaconus Presbyterum, etsi posteriùs ordinatum, vel institutum. Innocent. hîc in princ. & Hostiens. V. Habeatur; Imol. num. 1.

2. Limitatur, ut procedat, nisi ratione privilegij, vel consuetudinis, alicui Ecclesiæ competat præcedentia ante alios, etsi antiquiores sint, seu priùs tempore ordinati, aut instituti: nam consuetudo in honoris prærogativa præcipuè attendi debet, c. Cùm omnes; 6. de Constitut. Hostiens. hîc, & Innocent. in fine.

IV. Hinc infertur 1. Quòd non solùm inter Canonicos, Parochos, aliósque Sacerdotes, sed etiam Religionem professos, si aliàs pares sint in Ordine, ac dignitate, qui priùs instituti, ordinati, aut Ordinem professi sunt, reliquos præcedant. Idémque observari solet in Curijs Principum secularium inter Consiliarios, & Assessores, & in Academijs inter Professores, & Magistros, ut antiquiores in officio, vel priùs creati, seu promoti ad gradus posteriores tempore præcedant, ut notat Laym. hîc. Idque tum ad vitandas lites: tum quia antiquiores, qui diutiùs in Ecclesia, vel alterius Reipublicæ officijs, aut ministerijs sunt versati, habent majora merita, & sunt sapientiores, ac peritiores, magísque experti, ideóque etiam major honor ijs in Ecclesia, vel Republica debetur. Inter eos verò, qui meritis, & officijs etiam sunt pares, omnino decens est, ut majores natu, sive seniores præcedant juniores, Layman. c. l.

Infertur 2. In Conventibus, in quibus, vacante Prælaturâ, nemo est, qui Capitulo præsit, Senior solet Capitulares convocare ad electionem novi Abbatis, seu Prælati, nisi ex privilegio, vel consuetudine ad alium hoc spectet: non tamen potest non comparentes punire, cùm nulla jurisdictio ei competat. Item potest Senior Capituli propositionem facere, & Capitularium vota, ac sententias inquirere, primum

in electione votum, seu suffragium dare, & decretum electionis promulgare, nisi, ut dictum, alia sit consuetudo. Innocent. hic num. 2. Abb. num. 4. Caeterùm majoritas haec, sive honoris praerogativa, quâ majores Clerici minores antecedunt, consistit in eo, quòd primum locum obtinent in sedendo ante alios, in Capitulo, & Choro, & praecedant alios in publicis processionibus, priùs se subscribant, & suffragium dent in Capitulo, & in alijs similibus. Hostiens. hîc in princ. & Abb. n. 1.

V. Assertio 3. Ratione praerogativae, seu dignitatis ordinantis, si caetera paria sint, meritò plus inter alios Clericos honorandus, & alijs praeferendus est ille, cui S. Pontifex Ordines contulit, quamvìs per hoc à jurisdictione, & obedientia Episcopi non eximatur, ut constat ex c. Per tuas; 7. h. t. Nam „ cùm quidam Clericus Ordinem Subdiaconatûs à „ Romano Pontifice accepisset, quaesitum fuit ex In„ nocentio III. an idcirco ab obedientia, & subje„ ctione Episcopi sit exemptus? Respondet Papa, „ etsi decens sit, ut talibus, quantùm convenit, plus „ honoris inter alios Clericos deferatur, quos S. Pon„ tifex conferendo ipsis Ordinem honoravit: non „ tamen propterea ab obedientia, quàm aliàs Epi„ scopo suo debent, liberantur.

VI. Notandum 1. Clericus ordinatus à Papâ plus honorandus est alijs Clericis, qui sunt ejusdem Ordinis, & dignitatis: nam, si sint in majore Ordine, vel dignitate constituti; tum non convenit, ut ordinati à Papa istis praeferantur: neque enim Diaconus etiam priùs ordinatus à Papa, praeferri debet Presbytero posteriùs Ordinato ab Episcopo. Gloss. hîc V. Subdiaconatus; & Hostiens. V. Deferatur; sed inter aequales Ordine, & gradu praeferendus est is, qui à Papa ordinatus est, ob reverentiam Sedis Apostolicae. Abb. hîc n. 1. Est autem hoc speciale privilegium ordinati à Papa, nam ordinatus ab Archiepiscopo non videtur praeferendus Ordinato priùs ab Episcopo, sed prioritas temporis est attendenda, ut ex Innocent. tradit Imol. hîc n. 3. quamvìs Abb. hîc not. 2. generatim dicat, quòd inter aequales Ordine praeferendus sit, qui recepit Ordinem à majore, etiam priùs ordinato ab inferiore, quod tamen ex hoc textu non probatur.

Notandum 2. Ordinatus à Papâ magìs honorandus est, nòn quòd per Sacramentalem ordinationem à Papa factam plus accipiat, quàm, qui à viliore Ministro baptizatus, vel ordinatus est, quia hoc verum non est, ut constat ex c. Cùm tantùm; 47. dist. 4. de consecr. sed ideo ordinati à Papa prae alijs honorandi, & promovendi sunt, ut deferatur testimonio Papae, qui eos dignos sua ordinatione judicavit, ut habetur in hoc c. & notat Layman. ibidem.

Notandum 3. Etsi Gloss. hîc V. Subdiaconatus; & Innocent. putent, Episcopum non posse ordinatum à Papa, ob crimen commissum, in perpetuum suspendere, vel deponere ab Ordine suscepto, quia talis non potest etiam ab Episcopo ad ulteriorem Ordinem promoveri, sinè licentia Papae, juxta c. Cùm in distribuendis; 12. de temp. ordin. Contrarium tamen est verius, quod tradit Abb. hîc num. 2. & Felin. num. 1. tum quia Clerici à Papa ordinati non eximuntur à jurisdictione, & subjectione Episcopi: ergo hic potest illos punire ob crimen, eos suspendendo, & deponendo ab Ordine, cùm haec potestas nullibi reperiatur adempta Episcopo erga non exemptos: sicut etiam Episcopus potest provisum, & institutum à Papa suspendere à beneficio, illóque privare, ob crimen commissum. Nec obstat, quòd non potest Episcopus tali ordinato altiores Ordines conferre, tum quia hoc est speciale privilegium concessum in honorem Papae, quod cùm cedat in praejudicium potestatis ordinariae Episcopi, non debet extendi ad alium casum non expressum: tum quia hîc concurrit, & supervenit crimen, propter quod meretur privilegium amittere, qui eo abusus est, juxta c. Privilegium; 63. caus. 11. q. 3. Secus est in altero casu, in quo ordinatus à Papa nullum commisit crimen, sed tantùm prohibetur altiores Ordines recipere ab Episcopo, ob reverentiam Papae, qui manus semel ei imposuit.

§. II.

De obedientiâ, & reverentiâ, à minoribus, seu inferioribus praestandâ maioribus, aut superioribus, & poenis inobedientium.

VII. Generatim loquendo, obedientia debita majoribus in tribus consistit, ut tradit Gloss. in c. 1. V. Obedientiam; dist. 93. & Hostiens. in summ. n. 2. h. t. in reverentia exhibenda, in mandato, sive praecepto suscipiendo, & in judicio subeundo. Nam reverentiam debet minor, seu inferior, ut assurgat majori, eique cedat primum locum, in eundo, & sedendo, c. Non oportet; 15. dist. cit. & Gloss. loc. cit. Deinde minor obedire debet praecepto majoris, seu superioris in his, quae ad cultum Divinum pertinent, vel utilitatem communem respiciunt. Hostiens. hîc n. 6. ac denique etiam obedire debet minor majori, seu superiori in judicio, nempe in ijs, quae ad jurisdictionem, seu causas judiciales pertinent.

VIII. Quaeritur 1. Qui, & in quibus rebus obedientiam debeant exhibere Episcopis? Respon„ detur: Omnes homines (fideles, & Christiani) e„ tiam Principes, sive Imperatores, & Reges obedire „ debent Episcopis, juxta praeceptum S. Petri, ut re„ scripsit Papa Clemens III. in c. Omnes; 4. h. t. vel, ut in vetustioribus exemplaribus habetur: Clemens Papa I. qui fuit discipulus S. Petri. nempe ijs Episcopis, quibus tanquam Ordinarijs in spiritualibus sunt subjecti. In quibusdam tamen Principes, ex speciali privilegio, aut immemoriali consuetudine, sunt exempti à jurisdictione Episcopi, v. g. quòd cuilibet Sacerdoti approbato, quem sibi elegerint, peccata confiteri possint. Abb. hîc n. 3. Quòd si Princeps, vel Rex in Provincia, aut Regno suo plures Episcopatus habeat, Episcopus ejus loci, seu Civitatis, in qua Princeps, vel Rex principalem Sedem fixit, & ordinariè habitat, ipsius quoque Ordinarius erit, ut ipsi v. g. si matrimonium contrahat, assistere possit, & alia Sacramenta ministrare; non item Episcopus alterius Civitatis, in qua Princeps ordinariè non residet. Gloss. fin. hîc.

IX. Ratio

IX. Ratio autem, cur etiam Principes, & Reges subjecti sint, & obedire debeant Episcopis, est, quia Potestas Ecclesiastica major, ac dignior est Potestate seculari, sicut anima dignior est, quàm corpus; quia Regi, aut Imperatori in temporalibus tantùm imperium, & potestas competit: at verò S. Pontifici, & alijs Prælatis Ecclesiasticis in spiritualibus, quæ temporalibus digniora sunt: ideòque Magistratus secularis subordinatus esse debet Magistratui Ecclesiastico, eique obedire in ordine ad spiritualia, & finem supernaturalem, ac salutem animæ, prout apertè constat ex c. Solitæ; 6. h. t. Nam cùm Papa Innocentius III. Imperatorem Constantinopolitanum per litteras reprehendisset, quòd Patriarcham Constantinopolitanum juxta pedes suos in scabello, ad partem sinistram, sedere faciat, cùm alij Reges, & Principes suis Prælatis, ut debent, reverenter assurgant, & eis juxta se honorabilem Sedem assignent: id ægrè ferens Imperator rescripsit Papæ, Sacerdotium subesse debere Imperatoriæ potestati; ad hoc probandum usus testimonio S. Petri ep. 1. c. 2. *Subditi igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive Regi, tanquam præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.* Sed ad hoc respondet Papa, Apostolum ibi loqui de subditis, ut omnibus superioribus suis, seu potestatem supra se habentibus obediant: nam, si voluisset ibi Sacerdotibus imponere subjectionem, sequeretur, quòd etiam quilibet servus imperium in Sacerdotes haberet, quia ibi dicitur: *omni humanæ creaturæ.* quod autem sequitur, *Regi tanquam præcellenti,* non negatur, quin Imperator, aut Rex habeat imperium, & potestatem, sed in temporalibus tantùm, & in eos, qui ab illo accipiunt temporalia (v. g. in feudum data. Hostiens. hîc V. Temporalia;) sed Pontifex in spiritualibus antecellit, quæ tantò sunt temporalibus digniora, quantum anima præfertur corpori. Potest etiam prærogativa Sacerdotij ex eo intelligi, quod Jerem. c. 1. à Deo non Regi, vel ex regia stirpe oriundo, sed Sacerdoti, aut ex Sacerdotali prosapia descendenti dictum legitur: *Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna &c.* prætereà *fecit Deus duo luminaria magna in firmamento cœli, luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti.* Gen. 1. Sic Deus fecit in firmamento universalis Ecclesiæ duo luminaria magna, id est, duas instituit potestates, Pontificalem, & Regalem: sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, major est; quæ verò temporalibus, minor, ut, quanta est inter solem, & lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia esse videatur. Ex quibus apparet, quòd Pontifex, etsi monuerit tantùm Imperatorem, tamen etiam justè increpare potuisset: cùm Imperator etiam se subjectum esse jurisdictioni S. Pontificis, Successori B. Petri, profiteri debeat, nisi velit alienus esse ab Ovili Christi, siquidem B. Petro, sinè distinctione, & exceptione, generatim dictum est: *pasce oves meas,* Joan. 21. sicut etiam generaliter ad Petrum, & Successores ejus dictum est à Christo, *quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum, & in cœlis.* Matth. 18.

X. Hinc colligitur 1. Quòd Clerici, seu personæ Ecclesiasticæ nullo modo subsint jurisdictioni, seu potestati seculari, sed jure Divino ab ipsa sint exempti, nisi obtineant bona in feudum ab Imperatore, vel alijs Dominis temporalibus; tunc enim illis, ratione horum bonorum, sunt subjecti, c. Verùm; 7. de foro compet. Ratione aliorum verò bonorum, non subjiciuntur secularibus Magistratibus, quia bona accessoriè sequuntur personam, & forum Ecclesiasticum. Abb. hîc n. 3. & 4.

Colligitur 2. Quòd Principes, & Domini seculares reverentiam exhibere debent Sacerdotibus, maximè verò Episcopis, & alijs similibus Prælatis: unde etiam decens est, ut in Conventibus publicis Episcopi ad dexteram, seculares verò Principes ad sinistram collocentur, ut notat hîc Jo. Andr. n. 18. & Abb. n. 7. qui n. 4. ait, dignitatem Sacerdotum, & Clericorum hodie vilescere, quia nimiùm multiplicantur.

XI. Respondetur 2. Præterea Abbates, & Sacerdotes, qui Episcopo Diœcesano subjecti sunt, vocati ad Synodum Diœcesanam venire debent, eique obedire, juxta c. Quod super his; 9. h. t. ubi decernitur, ut Abbates, & Sacerdotes lege Diœcesanâ Episcopo subjecti, si ad Synodum vocati venire contemnant, per censuram Ecclesiasticam ad veniendum compellantur, & debitam ipsi Episcopo obedientiam, & reverentiam exhibeant, dummodo in ipsa Synodo nihil contrarium SS. Canonibus statuatur.

XII. Ubi notandum 1. Ad Synodum Diœcesanam vocari, & accedere debent Abbates, & Præpositi, sive Seculares, sive etiam Regulares, non exempti, sed Episcopo subjecti, prout habetur in hoc c. et c. pen. & ult. dist. 18. et c. Abbates; 16. caus. 18. q. 2. c. Ex ore; 17. de privil. Abb. hîc in Gl. 1. quod tamen Gl. hîc V. Diœcesana; & Innoc. in princ. aliique comuniter apud Fagn. hîc n. 1. intelligunt de Abbatibus habentibus populum, de quibus loquitur cit. c. Abbates; caus. 18. q. 2. hi enim propter populum tenentur accedere ad Synodum, etiamsi sint exempti, cit. c. Ex ore; de privil. alij verò populum non habentes non tenentur, nisi causa rationabilis subsit, c. Episcopus; 11. dist. 18.

Notandum 2. Ad Synodum Diœcesanam vocari, & accedere etiam debent omnes Sacerdotes curam animarum habentes, & Episcopo subjecti, cit. c. Quod super; h. t. & ibid. Abb. not. 1. Idque etiam consuetudine in his regionibus observatur: nisi quòd non omnes Curati, ubi Diœceses amplæ sunt, vocari ad Synodum soleant, sed præcipui tantùm, videlicet Decani rurales, & Camerarij. Laym. de jurisd. ordin. concl. 121. Sacerdotes verò seculares, & beneficiati, qui Curati non sunt, ad Synodum Diœcesanam venire non tenentur, cùm populum non habeant, nisi ea sit instituta ad Cleri totius reformationem, vel statuta generalia Diœcesana edenda, tunc enim omnes Sacerdotes, & Clerici Civitatis, & totius Diœcesis venire tenentur, si vocentur, ita tamen, ut Ecclesiæ debitis servitijs Divinis non careant. Abb. hîc not. 1. Azor tom. 2. lib. 3. c. 47. q. 3.

Verùm hodie ex Decreto Concil. Trid. Sess. 24. c. 2. de reform. Synodi Diœcesanæ quot annis celebrari debent, ad quas exempti omnes, qui aliàs, cessante exemptione, interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, accedere tenentur, sicut & ij Sacerdotes, qui Parochiarum, aut aliarum secularium Ecclesiarum non exemptarum curam gerunt, etiam annexarum, sive Seculares sint, sive Regulares, etiam exempti, Synodo interesse debent: Rectores verò Parochia-

chialium Ecclesiarum, qui nullius Diœcesis sunt, tenentur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi vicinioris, qui potest illos visitare, ut respondit S. Congreg. Concil. apud Fagn. hîc n. 10. Præter suprà dictos verò, alij Prælati, & Religiosi, quorum Ecclesijs cura animarum non est annexa, præsertim Mendicantes, ad Synodum Diœcesanam venire non tenentur. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 2. a. 1. n. 3. Barb. de offic. Episc. alleg. 93. n. 7.

Notandum 3. Capitulum Ecclesiæ Cathedralis vocari quoque debet ad Synodum Diœcesanam, arg. c. ult. de his, quæ fiunt à Præl. & ibid. Abb. n. 3. & 4. imò sine ipsius consilio, non debet Synodus congregari. Innoc. in c. Nisi; 3. de usu, & auct. Pall. Piasec. c. l. n. 4. non tamen omnes Canonici venire debent, sed aliqui solùm nomine omnium, præsertim Præpositus, aut Decanus, ne alioqui Ecclesiæ servitio, & cultu Divino priventur, ex declarat. S. Congr. Concil. Barb. c. l. n. 11. Habet autem Capitulum in Synodo vocem consultivam tantùm, non decisivam, nisi Sede Episcopali vacante, nam tunc succedit in tota jurisdictione Episcopi. Piasec. c. l. Sed & Capitula Ecclesiarum Collegiatarum, quæ quasi Episcopalem jurisdictionem habent, ad Synodum vocanda sunt, juxta declarat. Card. in apud Piasec. c. l. n. 5. Denique etiam Laici ad Synodum invitari possunt, si de eorum præjudicio agatur, ut, si tractetur aliquid circa fidem, aut circa matrimonia, cui tamen intersunt, non ut judicent, ac definiant, sed ut audiant, quid statuatur. Gl. fin. in cit. c. ult. de ijs quæ fiunt à Præl. &c. Piasec. c. l. n. 6.

XIII. Notandum 4. Episcopi non possunt aliquid statuere contra SS. Canones, etiam in Synodo, ut colligitur ex hoc c. & notat Abb. ibid. not. 2. & ex c. Institutionis; 7. caus. 25. q. 2. Et hinc neque subditi Episcopis vocati ad Synodum Diœcesanam tenentur venire, si in citatione expressa sit causa injusta, vel notorium sit, quòd ob causam injustam indicta sit congregatio, ut in proposito, ut statuatur aliquid contra Canones, vel, si ad aliud opus illicitum fiat convocatio. Abb. hîc propè finem. Sed neque Episcopus in Synodo Diœcesana potest aliquid statuere contra privilegia Regularium, nec Archiepiscopus in Concilio Provinciali, de quo fusè agit Fagnan. hîc n. 14. & seqq.

XIV. Quæritur 2. Qualem obedientiam, & honorem Capellani Presbyteri, & alij Clerici Ecclesiæ Titularis alicujus Cardinalis, eidem exhibere debeant? Resp. De hoc agitur in c. His quæ; 11. h. t. » Nam, cùm inter Cardinalem Tituli S. Laurentij in » Damasco, & Capellas, seu Parochias eidem subje- » ctas, orta esset controversia, Papa Honorius III. au- » ditis, quæ utraque pars proposuerat, per sententiam » definivit, ut Presbyteri, & Clerici earundem Capel- » larum Cardinali manualem obedientiam (id est, si- » ne scriptura, & sine juramento. Gl. hîc V. Obedien- » tiam; & Hostiens. de quo infrà) ac reverentiam ex- » hibeant, & ad Ecclesiam ejusdem Tituli pro scruti- » nio (id est, examine, aut catechismo ante baptis- » mum catechumenorum fieri solito. Hostiens. hîc » V. eod.) baptismo, & Capitulo celebrandis, veniant, » consuetis temporibus: & correctionem ipsius Car- » dinalis recipiant, ac sententias, seu censuras excom- » municationis, interdicti, vel suspensionis, quas for- » tè in ipsos, vel Ecclesias eorum tulerit, inviolabiliter observent. Cùm verò Ecclesia Tituli ejusdem » Cardinalis vacaverit, tum ipsi Capellani, ac Clerici » Capitulo, seu Collegio ejusdem Ecclesiæ, quæ dicta » sunt (de scrutinio, baptismo, & Capitulo celebran- » dis &c.) exhibeant, & præstent: præterquam, quòd » correctionem, excommunicationem, & suspensio- » nem ipsorum, pro bono pacis, Pontifex sibi ipsi re- » servârit.

XV. Ratio prioris partis hujus Constitutionis est, quia Cardinales Ecclesiæ Romanæ, non solùm Episcopi, sed etiam Presbyteri, vel Diaconi tantùm, non Episcopi, ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent in Ecclesias sui Tituli, & consequenter etiam in Parochias, & Capellas pleno jure, id est, in spiritualibus, & temporalibus, Ecclesiæ principali, seu Titulari subjectas, & in Clericos earundem, ideòque etiam ipsi Cardinales habent potestatem eosdem Clericos corrigendi, seu puniendi, & censuras Ecclesiasticas in contumaces ferendi. Abb. hîc not. 2. & 3. Jo. Monach. in c. unic. h. t. in 6. Quin imò Cardinales habent etiam jus visitandi Ecclesias Titulari suæ Ecclesiæ subjectas, & Clericos, ac populum sibi subjectum, sicut Episcopi, item jus instituendi, ac destituendi. Felin. hîc n. 1. & conferendi beneficia suarum Ecclesiarum Titularium, & admittendi resignationes Clericorum earum. Paris. l. 7. de resign. benef. q. 12. n. 8. & 9.

Insuper etiam possunt uti Insignijs Pontificalibus, & solemnem benedictionem impertiri, more Episcoporum, etsi Episcopi non sint. Fagn. hîc n. 24. Possunt etiam in proprijs Titulis conferre Ordines minores suis subditis, & familiaribus. Paris. l. 4. c. 2. n. 88. dummodo sint Sacerdotes, aliàs secus, arg. c. Cùm contingat; 11. de ætat. & qual. Fagnan. hîc n. 2. reliqua verò, quæ ad potestatem Ordinis pertinent, exercere non possunt, nisi sint Episcopi, omnia verò, quæ ad jurisdictionem Episcopalem pertinent in suis Titulis. Felin. hîc num. 1. & Fagnan. num. 26.

XVI. Porrò ex altera parte hujus c. colligitur, quòd mortuo Cardinale, spectato Jure communi, & seclusâ reservatione Pontificia, tota administratio, & jurisdictio Cardinalis devolvitur ad Capitulum, seu Collegium Ecclesiæ Collegiatæ, quæ fuit Titularis ejusdem, sicut mortuo Episcopo, transit ad Capitulum Ecclesiæ Cathedralis. Idque satis apertè colligitur ex hoc c. in quo Pontifex sibi potestatem corrigendi, & excommunicandi, aliásque censuras ferendi reservavit, propter bonum pacis: ergo, si reservatio facta non fuisset, ea potestas Jure communi ad Capitulum transijsset, ac proinde Capitulum saltem Ecclesiæ omnino exemptæ, quæ quasi Episcopalem jurisdictionem habet, vacante Prælaturâ, potest judicare, corrigere, absolvere, & censuras ferre, & alia, quæ ad jurisdictionem, & administrationem pertinent, exercere, sicut Capitulum Cathedrale, exceptis illis, quæ Sede vacante, expediri non possunt, ut est bonorum alienatio. Gl. hîc V. Pro bono pacis; Abb. n. 3. not. ult. quamvis plures dissentiant, quoad potestatem corrigendi, seu puniendi crimina, & infligendi censuras, quam Papa hîc sibi specialiter reservavit: nam Papa noluit hunc articulum decidere, quia consuetudo Urbis allegabatur, secundùm quam Capitulum dicebatur habere potestatem corri-

corrigendi, & censuras ferendi, ideo Pontifex ad vitandas lites, & scandalum, noluit hanc consuetudinem approbare, sed ex officio suo hoc sibi reservare. Innocent. hîc in fine.

Verùm istud est solùm divinare, & verba textûs ad sensum improprium trahere, ut notat Abb. c. l. nam propter pacem, & concordiam, solùm se eam reservationem fecisse, ait hîc Pontifex, multa enim pacis conservandæ causâ de jure conceduntur, quæ aliàs non concederentur, c. ult. de transact. Barb. hîc in Collect. n. 5. addit tamen Fagnan. hîc n. 35. quòd hodie, mortuo Cardinale, Capitulum ejusdem Ecclesiæ Titularis non possit causas criminales cognoscere, nec censuras promulgare, quia ea potestas, etsi Jure communi, Capitulo competeret, per reservationem Papæ ei est ablata, quæ, cùm sit inserta Corpori Juris, facit Jus commune inter personas expressas, sicut privilegium in Corpore Juris contentum.

De potestate autem, quam, vacante Sede, habet Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, vel etiam non Cathedralis, & non exemptæ, infrà agetur.

XVII. Quæritur 3. Quam obedientiam, & reverentiam Moniales exhibere debeant suæ Abbatissæ? Resp. De hoc agitur in c. Dilecta; 12. h. t. Nam „ quædam Abbatissa conquesta est Papæ Honorio „ III. quòd, cùm ipsa Canonicas suas (loquitur de Se„ cularibus. Gl. hîc V. Canonicas; de quibus supr. tit. „ 6. sect. 4. §. 3. in fin. idémque multò magìs locum „ habet, in Monialibus Regularibus) & Clericos suæ „ jurisdictioni subjectos, suspenderet ab officio, & be„ neficio, ob culpas, & inobedientias eorum, ipsi sci„ entes, quòd eos excomunicare nō posset, suspensio„ nem hujusmodi non observent, unde delicta eorum „ impunita manerent. Quare mandat Papa cuidam „ Abbati, ut dictas Canonicas, & Clericos per censu„ ras Ecclesiasticas compellat ad obedientiam, & re„ verentiam debitam eidem Abbatissæ exhibendam, „ & salutaria ejus monita, & mandata observanda.

XVIII. Notandum 1. Etsi Abbatissa non possit excommunicare sibi subjectos, quia ea potestas spectat ad potestatem clavium Ecclesiæ, cujus est incapax mulier, potest tamen implorare officium superioris, & petere, ut ipse excomunicet subditos inobedientes, & contumaces, ut sumitur ex hoc c. Abb. hîc n. 3. Imò nec vir, qui nullum Ordinem habet, nec quidem Clericalem Tonsuram, excomunicare potest, etiamsi sit persona Ecclesiastica, ut Monachus, qui Clericus non est. Abb. hîc n. 5. ex quo infert, quòd, si esset Collegium aliquod Religiosorum non habentium Ordinem, non posset Superior excommunicare suos subditos, etiamsi aliàs jurisdictionem in eos habeat.

Notandum 2. Quando in hoc c. dicitur, quòd Abbatissa Clericos suæ jurisdictioni subjectos, propter inobedientias, & culpas eorum, ab officio, & beneficio suspenderit, id non debet intelligi de suspensione propriè, & strictè acceptâ pro censura Ecclesiastica, ob cujus violationem irregularitas incurritur, & quæ pendet à potestate clavium Ecclesiæ, & in fœminam cadere non potest, ut jam dictum: sed de suspensione impropriè, & largè sumptâ, pro præcepto, seu mandato, per quod Abbatissa Clericis sibi subjectis prohibere potest, ne celebrent Missas, donec satisfecerint, atque interim fructibus beneficiorum eos privare, ut colligitur ex fine hujus c. ubi suspensio illa ab officio, & beneficio, non jam suspensio vocatur, prout antea, sed salutaria monita, & mandata, ad quæ observanda Clerici Abbatissæ per accidens subjecti, ratione alicujus Capellæ, vel Parochiæ, ex privilegio, vel consuetudine legitimè præscriptâ pleno jure ad ipsam pertinentis, per Ecclesiasticam censuram compellendi sunt à Prælato, alióve Superiore, qui potestatem excommunicandi, aliásque censuras infligendi habet. Abb. hîc n. 5. Sylvest. V. Abbatissa; num. 6. Azor p. 2. l. 13. c. 10. q. 6.

XIX. Quæritur 4. An Clerici Episcopo subjecti teneantur ad præstandam ei obedientiam in scripto, vel per juramentum? Resp. Si Episcopus à simplici Clerico, seu Beneficiato, qui administrationem, vel curam animarum non habet, sibi subjecto sponsionem obedientiæ in scripto, vel etiam cum juramento exigat, non tenetur Clericus ei parêre, quandoquidem Episcopus veluti injuriam ipsi infert, exigendo ab eo promissionem scriptam, vel juratam, cùm sufficiat promissio verbalis, aut manualis. Ita sumitur ex c. Legebatur; 3. h. t. & ibi Gloss. magn. in princ. Nam cùm quidam electus fuisset in Præla„ tum alicujus Ecclesiæ, & confirmatus; aliquis fra„ ter, Atticus nomine, statim venit volens ei præstare „ obedientiam, sed Prælatus jussit, ut in scriptis se ob„ ligaret ad servandam obedientiam, quod ipse fecit. „ Hoc intellecto, Leo Papa rescripsit, quòd Prælatus „ velut injuriam quandam dicto fratri intulerit, quia „ non fuit necessarium, ut obligaretur scripto, qui „ sponte adveniens obedientiam suam exhibuit. Etsi „ verò in hoc c. solùm mentio fiat de promissione obedientiæ per scripturam, tamen communiter Canonistæ hoc c. intelligunt etiam, si fiat per juramentum, ut patet ex summa hujus c. & ex c. Nullus; 5. de jurejur. Ratio est, quia injuria fit ei, à quo major cautio, v. g. jurata, vel fidejussoria exigitur, cùm sufficiat simplex, seu verbalis promissio, si leve sit debitum, & obligatus ad solvendum sit idoneus: & multò magìs injuria fit debitori, si paratus præstare fidejussoriam cautionem, vel per pignora, conjiciatur in carcerem, ideóque, & injuriarum actione contra talem Judicem agi potest, l. Si verò; 5. ff. Qui satisd. cog. & l. Nec Magistratibus; 32. ff. de injur. Abb. hîc not. 1. Felin. in princ. Porrò, quod dictum est, procedit solùm in Clericis simplicibus nullam administrationem habentibus: nam utrùm Parochi, seu Curati, tempore investituræ, teneantur juramentum obedientiæ præstare Episcopo, id pendet ex cujusque Ecclesiæ consuetudine. Abb. hîc in Gl. 1.

XX. Præterea etiam simplices beneficiari Seculares, qui animarum curam, & administrationem non habent, sicut & Regulares, ad juramentum obedientiæ Prælato suo præstandum compelli debent, si inobedientes, ac rebelles, & contumaces fuerint, vel de inobedientia suspecti, prout sumitur ex c. Cùm in Ecclesijs; 10. h. t. Nam cùm Canonici Regulares a„ licujus Ecclesiæ suo Priori inobedientes essent, & in „ alijs etiam delinquerent, significatum id fuit Papæ „ Innocentio III. qui illis mandavit, ut in ijs, quæ ad „ Deum pertinent, Priori suo obedirent, cui mandato „ omnes paruerunt, exceptis quatuor, qui contra „ Priorem suum se superbè erigentes, quamvìs de o„ bedientia ipsi præstanda corporale juramentum e„ diderint, tamen per omnia ipsi restiterunt. Quare „ idem

„ idem Prior eos excommunicavit. Et licèt eos ab „ excommunicatione absolvere vellet Prior, si jurare „ parati sint de parendo ejus mandatis, tamen id dicti „ Canonici detrectârunt, (ut habetur in antiqua le- „ ctione apud Abbat. hîc in casu, & Imolam) sed ad „ Sedem Apostolicam se contulerunt. Cùm autem „ Papa plurium Prælatorum authenticis litteris (id „ est, sigillis eorum munitis. Hostiens. hîc V. Authen- „ ticas;) certior esset factus de Canonicorum istorum „ contumacia, recepto ab eis juramento corporali, se- „ cundùm formam Ecclesiæ, eosdem ab excommuni- „ catione absolvit, præcipiens illis, ut ad claustrum „ suum redeuntes, Priori suo humiliter obedirent: si- „ mul verò mandavit duobus Abbatibus, ut Canoni- „ cos illos ad obediendum Priori suo per censuras „ Ecclesiasticas compellant: & ne de sua contumacia, „ & malitia possint gloriari, cogant eos ad præstan- „ dum Priori suo juramentum, (si expedire videbitur) „ de parendo ipsius mandato, quod antè superbè ipsi „ negaverant: si verò hæc facere recusent, è Fratrum „ consortio penitus excludantur.

XXI. Hinc colligitur 1. Quòd subditi regulares teneantur obedire Prælato suo in ijs, quæ ad Deum pertinent, secus, si quid præcipiat contra Deum, vel, si excedat limites officij sui. Hostiens. hîc V. Pertinent; & Abb. not. 1.

Colligitur 2. Quòd Abbas, vel etiam Prior, qui instar Abbatis Monasterio cum jurisdictione præest, habet potestatem excommunicandi suos subditos Regulares, vel alias censuras infligendi, propter eorum contumaciam, uti etiam habetur in c. Sicut; 33. de simonia, & ibi Gl. V. Sub interminatione anathematis; Gloss. hîc V. Excommunicationis; & Abb. not. 2. & 3.

Colligitur 3. Quòd etiam Regulares possint compelli ad promittendam obedientiam Prælato suo per juramentum, si priùs se reddiderunt suspectos de inobedientia, vel contumaces extiterunt in obediendo. Gloss. hîc V. Juramentum; & Abb. in notat. ubi addit, idem observandum esse in Clericis Secularibus non curatis, arg. hujus c.

Colligitur 4. Perjurus iterum ad jurandum compelli potest, quando juramentum tendit in sui præjudicium, sive cedit in novam obligationem jurantis: non autem, si id cedat ad relevandum perjurum ab onere, seu obligatione, sive in ejus honorem, vel aliorum præjudicium, quia semel perjurus nunquam ampliùs admittitur ad ferendum testimonium, juxta c. Testimonium; 54. de testib. Gloss. hîc V. Juramento; & Abb. n. 4.

Colligitur 5. Si Religiosi inobedientes Prælato, etiam postquam excomunicati fuerunt, perseverent in contumacia, à consortio aliorum sunt separandi, ne alios, velut ovis scabiosa inficiant, ita, ut conjiciantur in carcerem, non autem expellantur ex Ordine, ne illis detur occasio vagandi, & delinquendi, nisi fiant penitus incorrigibiles. Abb. hîc not. ult. & Imol. n. 8.

XXII. Prædictis addendum, si Archiepiscopus ab Episcopo Suffraganeo suo juramentum obedientiæ, ac fidelitatis (quod olim Episcopi Metropolitano suo, à quo confirmabantur, nunc verò S. Pontifici præstant, à quo confirmationem etiam hodie accipiunt) exigat, præter formam præscriptam à SS. Canonibus, & ad plura se extendens, quàm alioquin Suffraganei Metropolitanis suis jurare consueverunt: tunc Suffraganeus, seu Coëpiscopus tali juramento, quoad illa, quæ præter formam canonicâ in eo continentur, non obligatur, ut constat ex c. Dilecti; 13. h. t. ubi habetur, quòd Archiepiscopus, & Patriarcha „ Grandensis ab Episcopo Castellano juramentum „ exegit, præter formam Canonicam, & quàm alio- „ quin Suffraganei Episcopi Metropolitanis suis præ- „ stare consueverunt. Quare Archidiaconus, & Capi- „ tulum Castellanum, cùm viderent per hoc præjudi- „ cium Ecclesiæ suæ generari posse, ad Sedem Aposto- „ licam appellârunt. Unde Papa Gregorius IX. man- „ dat, ut Grandensis Patriarcha contentus sit eâ formâ „ Canonicâ juramenti, quod ipse Pontifex ab Episco- „ pis immediatè sibi subjectis recipere solet (ut habe- „ tur in c. Ego N. 4. de jurejur.) & nihil prætextu jura- „ menti, ultra illam formam, quod vi consuetudinis „ se recepisse, asserit, ab Episcopo Castellano exigat: „ cùm Papa ipsum ab hujusmodi juramento, quoad a- „ lios ultra communem formam Canonicam, in eo „ contentos articulos absolverit, vel potiùs, non esse „ obligatum, declaraverit. Ratio est, quia cùm juramentum illud præstitum fuerit in damnum Ecclesiæ, & in præjudicium tertij, ideo non tenuit, neque enim est vinculum iniquitatis, c. Quanto; 18. de jurejur. & juramenta contra statuta Canonum edita non valent. Gloss. hîc V. Juramenti.

XXIII. Hinc colligitur 1. Si ex facto Episcopi, vel alterius Prælati præjudicium inferatur Ecclesiæ, potest Capitulum se opponere, & appellare, etiam invito, & contradicente Prælato, & repetere, quod occasione talis juramenti datum est, quia Prælatus non potest deteriorem facere conditionem Ecclesiæ suæ, Gl. hîc V. Appellârunt; & Abb. n. 1. imò, & alius quilibet Clericus Ecclesiæ illius se opponere potest, & appellare, cùm ejus quoque intersit, c. Si quis; 6. de reb. Eccl. non alien. ut in casu hujus c. Archidiaconus; qui non est de Capitulo, nisi simul sit Canonicus, vel, nisi aliud habeat consuetudo. Abb. hîc not. 1. quòd si nemo se opponat, Superior ex officio subvenire debet Ecclesię, ne damnum patiatur. Abb. hîc n. 3. Imol. n. 7. Similiter, si dominus alicujus loci, aut territorij velit illud subjicere jurisdictioni alterius domini, possunt subditi, aut vasalli contradicere, cùm ipsorum intersit, non habere multos dominos, vel dominum mutari. Abb. hîc n. 1. & Imol. n. 5.

Colligitur 2. Quamvis juramentum Episcopi in casu hujus c. fuerit solùm personale, quia ipsum tantùm obligabat, nec transibat ad successorem, cùm nemo nisi se ipsum obligare possit promissione simplici, non alium, adeóq; nec accessione juramenti, quod sequitur naturam actûs, cui adjicitur: tamen quia, exactum fuit ab Episcopo, prætextu consuetudinis, consequenter ita, ut esset onus reale ipsius Sedis Episcopalis, & transiens ad successores, ideo potuit, ac debuit Capitulum se opponere, ne tale onus Ecclesiæ imponeretur. Imol. hîc n. 8.

Colligitur 3. Quòd juramentum præstitum ab Episcopo in casu hujus c. partim fuit validum, quatenus justè fuit præstitum, secundùm formam Canonicam; partim invalidum, quatenus illicitè contra Canones, nec vitiatur propter partem inutilem, cùm una pars separari possit ab alia. Gloss. fin. hîc.

Colligi-

Colligitur 4. Quòd Metropolitanus, vi diuturnæ consuetudinis, acquirere possit jus, ut Suffraganeus teneatur ei præstare juramentum obedientiæ, secundùm certam formam alienam à Jure Canonico, seu in illo non expressam, sed non, nisi per consuetudinem immemorialem: cùm enim talis consuetudo sit contra Jus commune Canonicum, non potest contra Ecclesiam præscribi, vel induci sine titulo, nisi per tempus immemoriale, juxta c. 1. de præscript. in 6. quod inducit præsumptionem, ex justa causa id inductum fuisse. Abb. hîc n. 3. in Gl. pen. contra Gl. hîc V. Consuetudinis.

XXIV. Quæritur 5. Quomodo componenda sit controversia orta inter Clericos de superioritate unius, & subiectione alterius? Resp. de hoc agitur in c. Humilis; 17. & ult. h. t. Nam cùm orta fuisset controversia inter Burdegalensem, & Bituricensem Archiepiscopos de jure Primatûs, quis eorum debeat esse Primas, quod Bituricensis ad se pertinere contendebat: Papa Gregorius IX. quandam inter ipsos provisionem fecit, per quam partes componerentur, eámque misit quibusdam à se delegatis, mandans eisdem, ut super ea provisione consensum Prælatorum Burdegalensis provinciæ tunc præsentium, nec non Cathedralium Capitulorum eiusdem: ex altera verò parte, Bituricensis Capituli consensum requirerent, eóque habito, provisionem illam publicarent. Quòd si aliqui consensum dare noluerint, tum delegati provisionem non publicent, sed contradicentes, si Prælati fuerint, personaliter, vel, si Capitula, per idoneos procuratores ad Sedem Apostolicam accedere compellant, ut ibi prosequantur jus, si quod habent, & satisfaciant alteri parti (si succubuerint) in expensis.

XXV. Pro explicatione huius c. notandum 1. in causis arduis concernentibus totam provinciam, non tantùm consensus Episcoporum, & aliorum Prælatorum ipsius Provinciæ, qui ordinariam jurisdictionem habent, sed etiam Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium requiritur, quia omnium eorum interest. Navarr. hîc n. 2. & Abb. not. 1. & in Gloss. 2. quia Dominus non potest compositionem facere super jure superioritatis, in præjudicium subditorum, sine eorum consensu, nam interest subditorum, non habere multos Dominos, vel mutare Dominum, adeóque nec Archiepiscopus in casu huius c. componere potuit super Primatu, sine consensu Episcoporum, & aliorum Prælatorum, & Capitulorum, saltem Cathedralium provinciæ. Et quamvìs aliàs, quando agitur de rebus concernentibus singulos, etiam singulorum consensus requiri debeat: secus tamen est, si agatur de causa concernente universitatem Ecclesiarum Provinciæ, vel Diœcesis: tum enim sufficit, Prælatos, & Capitula Cathedralia convenire, & majorem eorum partem consentire, quia hi, cùm sint præcipui, repræsentant totum Clerum, & res universitatis expediuntur per Rectores, & majores universitatis. Innocent. hîc num. 1. & Abb. hîc in Gloss. 2.

Porrò ideo in casu huius c. requiritur consensus Prælatorum, & Capitulorum Cathedralium Provinciæ Burdegalensis, quia eorum interest consentire, vel contradicere, nam per illam provisionem subjiciebantur Archiepiscopo Bituricensi, tanquam Primati, ita, ut hic visitare eos posset, & eorum causæ ad ipsum deferri possent per appellationem gradatim, &, ob negligentiam eorum, devolveretur etiam ad ipsum collatio beneficiorum: ex altera verò parte sufficiebat consensus Cathedralis Capituli Bituricensis, quia per illam provisionem reservabatur jus Primatûs Archiepiscopo Bituricensi, & sic nihil intererat Prælatorum illius provinciæ, nec de illorum præjudicio agebatur, sed solùm requirebatur consensus Capituli eiusdem provinciæ, quippe qui requiritur, ut Prælatus litigare possit in judicio, saltem in gravibus causis, Gl. hîc V. Prælatorum junctâ Gl. margin. lit. A.

XXVI. Notandum 2. Licèt aliàs regulariter sufficiat, si Episcopus, vel alius similis Prælatus requirat consilium Capituli. c. Novit; 4 & c. seq. de his, quæ fiunt à Præl. &c. tamen in causis arduis, seu magni præjudicii, quæ concernunt statum Episcopatûs, vel provinciæ, non tantùm consilium, sed etiam cõsensus Capituli Cathedralis est necessarius, idque propter communionem, quæ est inter Episcopum, & Capitulum, tanquam caput, & corpus, prout sumitur ex hoc c. & tradit ibid. Innocent. n. 2. Joan. Andr. n. 6. & Abb. n. 1. not. 3.

Notandum 3. De Jure communi ad tractanda negotia Universitatis, etiam ardua, & gravis momenti, non est necessarium, ut vocentur Capitulares absentes, præterquam in electione Prælati, prout colligitur ex hoc c. ibi: *in ea præsentium*, & Gl. hîc V. eod. & Abb. not. 2. quamvìs securius sit, ut, si res sint valde arduæ, etiam absentes, quatenus fieri potest, vocentur, cùm aliqui DD. id necessarium esse, putent, idque in quibusdam Ecclesiis consuetudine receptum esse, ait hîc Laym. n. 3.

Notandum 4. Compositionem faciendam, nomine Collegij, etiam unus solus ex Collegio contradicendo impedire potest, quia compositio ast actus voluntarius, in actibus verò merè voluntariis omnes de Collegio consentire debent, præsertim, si prætendere possint, actum cedere in præjudicium Collegij, Abb. hîc n. 2. not. 6. ubi tamen addit, quòd, si compositio tenderet in utilitatem Collegij, ea non posset per contradictionem unius impediri.

Notandum 5. Capitula Ecclesiarum non debent citari, ut personaliter singuli compareant, sed, ut procuratorem mittant, nomine omnium, quia aliàs Ecclesiæ servitio Ministrorum destituerentur, prout sumitur ex hoc c. & tradit Abb. hîc not. 7.

XXVII. Quæritur 6. Quæ sint pœnæ Jure Canonico decretæ in eos, qui sunt inobedientes suis Superioribus, seu Prælatis Ecclesiasticis, eorúmque statutis? Respondetur 1. Qui decretis, seu statutis Episcoporum, aliorúmque Prælatorum, seu superiorum Ecclesiasticorum per contumaciam non obtemperaverint, excommunicari debent, prout habetur in c. Si quis; 2. h. t. ubi dicitur: Si quis venerit contra decretum (justum scilicet, Gl. hîc V. decretum) Episcopi (vel alterius Prælati Ecclesiastici) abjiciatur (id est, excommunicetur. Hostiens. hîc V. eodem) Et in libro Regum 3: c. 1. legitur: *qui non obedierit Principi, morte moriatur*. Et in Concilio Agathensi: Anathematizetur. Ubi per mortem intelligitur, vel mors æterna, seu spiritualis animæ: vel moriatur, id est, excommunicetur, nam mors in Jure Canonico quandoque accipitur pro excommuni-

eatione majore; c. Per venerabilem; 13. qui filij sint legitimi: vel, sicut non obediens Principi, seu Judici seculari morte corporali punitur, ita non obediens Judici Ecclesiastico morte civili puniendus est, scilicet per excommunicationem. Abb. hic n.4. Hæc autem pœna excommunicationis non est infligenda, nisi propter inobedientiam, quæ sit, vel secundùm se gravis culpa, vel propter adjunctas circumstantias, cui insuper contumacia accedat, ut tradunt communiter DD. suo loco.

XXVIII. Resp. 2. Qui Canonicis Constitutionibus non obediunt, inobedientiæ notam, seu quodammodo infamiam incurrunt, prout sumitur ex c. » Illud; 5. h.t. Nam, cùm Episcopus Hildesheimen» sis, relictâ suâ Ecclesiâ, propriâ auctoritate, ad Ec» clesiam Herbipolensem transiisset, prætendens, » quòd id fecerit propter commodum temporale il» lius Ecclesiæ, Papa Innocentius III. hanc excusa» tionem rejecit, quia spiritualia sunt digniora tem» poralibus, & obedientia melior est, quàm victima, » ideóque propter temporale commodum alterius » Ecclesiæ non debuit Episcopus inobedientiæ notam (id est, infamiam, ut explicat Hostiens. hic V. » eod. & Abb.) incurrere, nec Apostolicis mandatis » contraveníre: Nam occasione, seu prætextu pietatis non est facienda impietas. c. Non est; 27. caus. 1. q. 1. Gl. fin. hic, & non sint facienda mala, ut eveniant bona, ad Rom. 3. Est autem talis infamia Canonica, quæ sublato peccato, ex quo provenit, per pœnitentiam tollitur. Abb. hic in fine.

§. III.

An minor, seu inferior possit exercere Iurisdictionem, ac potestatem in maiorem, seu superiorem, & hic subjici minori?

XXIX. De hoc agitur in c. Cùm inferior; 16. » h. t. ubi habetur, quòd, cùm Archiepiscopus Colo» censis, ex licentia, ac mandato Papæ, Monasterium » quoddam in Archidiaconatu Firmiensi Diœcesis » Colocensis constitutum in Ecclesiam Cathedra» lem erexisset, Archidiaconus Firmiensis in Episco» pum ibi consecratum, & Ecclesiam eius jurisdictio» nem exercere præsumpsit. Quare, cùm inferior re» gulariter Superiorem nequeat solvere, & ligare, » sed Superior inferiorem: & absurdum videatur, ut » filius potestatem habeat in parentem, ideo Papa » Gregorius IX. mandat Archiepiscopo Colocensi, » ut dicto Archidiacono inhibeat, ne de cætero ali» quid huiusmodi erga Episcopum, & Ecclesiam eius » attentare audeat, cùm dictus Episcopus à jurisdi» ctione ipsius Archidiaconi ipso facto sit exemptus. » Quòd si per hoc jura Archidiaconi Firmiẽsis lædan» tur in Diœcesi Colocensi, tum ipsi aliunde in ea» dem Diœcesi, ubi Archiepiscopus expedire judica» verit, congruentem compensationem facere de» bet, absque præjudicio tamen juris alieni.

XXX. Notandum 1. Si inferior Ecclesia Collegiata, aut Conventualis, sive Secularis, sive Regularis, auctoritate Papæ, erigatur in Cathedralem, ipso facto fit exempta à jurisdictione Prælati Episcopo inferioris, v. g. Archidiaconi, ut in casu huius c. & docet Abb. hic n. ult. & Imol. n.2. Ratio est, quia haud conveniens est, ut Episcopus, qui in culmine potestatis Ecclesiasticæ est constitutus, subjiciatur jurisdictioni inferiori, videlicet Archidiaconali, vel alij inferiori.

Hinc sequitur 1. Si Episcopo de novo constituto assignata sit propria Diœcesis, intra cuius fines Archidiaconatus existit, tum spectato Jure communi, etiam Archidiaconatus illi subjectus erit. arg. c. Regenda; 4. caus. 10. q. 1. & c. Cùm personæ; 7. de privil. in 6. Abb. hic in fine. Si verò Archidiaconatus in districtu novæ Diœcesis non sit situs, tum neque Archidiaconus novo Episcopo, neque hic illi subjectus erit. Laym. hic n.2.

XXXI. Sequitur 2. Si Archiepiscopus delinquat in Diœcesi sui Suffraganei, seu Coëpiscopi, non potest ab illo puniri, quia inferior non potest ligare, nec solvere, aut judicare Superiorem suum, sed conveniendus erit Archiepiscopus coram Judice superiore, videlicet coram Patriarcha, vel Papa, si sit ei immediatè subjectus, & ab ipso puniendus erit: sicut etiam, si Episcopus delinquat intra fines Archidiaconatûs sibi subordinati, & subiecti, non ab Archidiacono, quippe inferiore, & subdito suo, sed à Metropolitano suo puniri debet, secundùm doctrinam Innocentij hic in princ. communiter receptam. Verumtamen, si extraneus Episcopus delinquat in territorio Abbatis, vel Prælati exempti, potest ab illo puniri, quia ratione delicti fit illi subditus; nam Episcopus in aliena Diœcesi, vel territorio delinquens, in quo nullam jurisdictionem habet, censetur quasi privata persona. arg. l. Præsens; 3. junctâ Gl. verb. Privatus est; ff. de offic. Præsid. ubi dicitur, quòd præses provinciæ in alieno territorio censetur privatus. Abb. hic not. ult. & In c. Sanè; 3. n.4. de foro compet. majoritas enim hic habet se merè per accidens, adeóque non tantùm à pari Episcopo, sed etiam ab inferiore Prælato potest judicari, & puniri Episcopus extraneus, ratione delicti in illius territorio commissi. Simili ratione, si Archiepiscopus, seu Metropolitanus delinquat in Diœcesi aliqua extra suam provinciam, ratione delicti subjicitur jurisdictioni Episcopi illius loci, & ab eo puniri potest, quia hic non est illius Suffraganeus, nec subditus, sed potiùs, quoad illam causam, major illo; sicut delegatus Papæ, v. g. Præpositus, vel Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, licèt sit minor Episcopo, potest auctoritate delegatâ excommunicare Episcopum secundùm se majorem, quia in illa causa delegatus non est minor, sed major illo. c. Sanè; 11. de offic. deleg. Abb. c. l. non tamen potest talis Prælatus inferior procedere contra Episcopum delinquentem in sua Diœcesi in criminibus, & causis majoribus, quippe quæ sunt reservatæ Sedi Apostolicæ. c. 2. de transl. Episc. Abb. c. l.

Nec obstat, quòd inconveniens sit, ut major subjiciatur minori: ergo nec Archiepiscopus alieno, seu extraneo Episcopo, nec Episcopus alteri Prælato inferiori subjici potest. Nam respondetur, quòd major ei, cuius est major, seu superior, inferiori, ac subdito suo non debeat subjici, ut Archiepiscopus suo Suffraganeo, vel Episcopus Archidiacono sibi subiecto: bene tamen potest, ratione delicti, v. g. major subjici minori, seu inferiori, cuius non est major, seu

seu superior, ut Archiepiscopus Episcopo alieno, & extraneo: Episcopus Archidiacono alterius diœcesis, quia respectu illius habet se, ut persona privata: & potest idem homo uno respectu esse maior, & alio respectu minor altero. Gl. hîc V. Ligare, & Abb. not. ult. in fine.

Deinde cùm dicitur, quòd minor, seu inferior non possit ligare, aut solvere majorem, seu superiorem, id limitandum est, nisi maior, seu superior sponte se illi subjiciat, in casibus à lege, seu Canone permissis, tunc enim se subjiciendo major fit minor: sic S. Pontifex, qui non recognoscit superiorem, potest se subjicere Confessario suo in foro pœnitentiæ. Abb. hîc in Gloss. 1.

XXXII. Notandum 2. Regula illa desumpta ex hoc c. & ex l. 3. ff. de re judic. qui potest ligare, potest & solvere, & è converso, qui potest solvere, potest & ligare, quia hæc duo sunt connexa, juxta Gl. hîc communiter receptam V. Ligare; intelligi debet, ut procedat, quando unum horum ex officio, sive jure ordinario alicui competit, tum enim etiam alterum competere debet: secus tamen, si alicui committeretur nuda potestas ligandi, seu excommunicandi, vel absolvendi, tunc enim non hoc ipso habet quis potestatem quoque alteram, quæ illi concessa non est, Joan. Andr. hîc n. 11. & Abb. in Gl. 1. Deinde id intelligendum est de jurisdictione fori externi: nam in foro conscientiæ Parochi jure ordinario possunt absolvere ab excommunicationibus non reservatis, & tamen ligare non possunt, sive excommunicare, ut patet ex dictis suprà tit. 31. n. 131. Item fallit etiam in jurisdictione fori externi, quam habet Legatus à Latere, qui extra provinciam suam non potest excommunicare, & tamen percussores Clericorum absolvere potest, arg. c. pen. de offic. Legat. Joan. Andr. hîc n. 11.

Notandum 3. Papa non intendit alterius juri præjudicium inferre, saltem grave, ideóque in hoc c. mandat, ut, si Archidiaconus, ob erectionem novi Episcopatûs, damnum passus sit, recompensatio aliunde ipsi fiat, sed sine damno quoque juris alterius. Gl. fin. hîc, & Hostiens. in fine.

§. IV.

An Ecclesia, cuius Episcopus, seu Prælatus, vel etiam Capitulum, & Clerus, in heresin, vel schisma incidit, jurisdictionem, & alia iura, ac privilegia amittat?

XXXIII. De hoc agitur in c. Inter quatuor; 8. h. t. Nam cùm Ecclesia Constantinopolitana in schisma, ac rebellionem incidisset, Ecclesiæ Catholicæ, quæ ante subiectæ erant Patriarchæ Constantinopolitano, obedientiam, & subiectionem ei denegârunt, & se ab illa Ecclesia separantes, Catholicæ Ecclesiæ Romanæ adhæserunt. Sed postquam Cõstantinopolis à Venetis denuò recepta, & Catholicus Patriarcha ibi constitutus fuit, is petiit ab Innocentio III. ut Ecclesiæ illæ, quæ tempore schismatis, ab obedientia, & subiectione Ecclesiæ, & Patriarchæ Constantinopolitani recesserunt, nunc, postquam illa Ecclesia ad unitatem Catholicæ Ecclesiæ Romanæ rediit, etiam ipsæ ad pristinam obedientiam, & subiectionem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, eiúsque Patriarchæ compellantur. Ad hoc respondit Papa, se ob duplicem causam petitionem illius admittere non posse, tum quia istæ Ecclesiæ, earúmque Episcopi, antequam recuperaretur Constantinopolis, non obediebant Patriarchæ illi, & sic non erat Ecclesia Constantinopolitana in possessione subiectionis: tum quia in absentia illorum Episcoporum, quibus illæ Ecclesiæ de facto sunt subiectæ, cùm nec citati, nec convicti sint, nec contumaciter absint, nihil in eorundem præjudicium statui potest. (nam Patriarcha petebat, extra judiciũ, illas Ecclesias sibi subjici, Gl. hîc in casu:) Quòd si verò Patriarcha cõtra prædictas Ecclesias, & Episcopos judicialiter agere velit, se justitiam ipsi non negaturum. Idem ferè respondit Papa hîc in §. Super, ad alteram petitionem dicti Patriarchæ, videlicet, ut præstaretur sibi obedientia ab Archiepiscopo, & Episcopis Regni Cypri, cùm & ipsi, ante institutionem novi Patriarchæ, exempti fuerint, eo tempore, quo Ecclesia Constantinopolitana erat inobediens, & rebellis, & in eorum absentia, nihil circa statum illorum debeat immutari.

XXXIV. Pro declaratione huius c. & responsione ad quæstionem suprà propositam notandum 1, Si Ecclesia aliqua in hæresin, vel schisma labatur, omnia Ecclesiastica jura, & privilegia, saltem quoad exercitium, & post declaratoriam sententiam incursæ hæresis, aut schismatis, amittit, ita, ut inferiores Ecclesiæ in spiritualibus illi antea subiectæ, ab eius jurisdictione, & potestate ipso facto eximantur: prout sumitur ex hoc c. & de hæresi colligitur ex c. Ut commissi; 12. §. Privandi de hæretic. in 6. & de schismate ex c. Novitianus; 6. caus. 7. q. 1. & c. Didicimus; 31. caus. 24. q. 1. & docet S. Thomas 2, 2. qu. 39. art. 3. Ratio est, quia, cùm hæretici, & schismatici non sint membra Ecclesiæ, meritò etiam privantur Ecclesiæ juribus, & privilegiis. Laym. hîc n. 1.

XXXV. Notandum 2. Est tamen hîc ulteriùs distinguendum, nam, si Episcopus, vel Prælatus solus in hæresin, vel schisma sit lapsus, tum, ipso excommunicato, vel privato jurisdictione, aliisque juribus Episcopalibus, non ideo Ecclesia amittit jura sua, ac privilegia, sed illa retinet. Felin. hîc n. 3. quia delictũ personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare. reg. juris 76. in 6. & cùm Prælatus jura Ecclesiæ non possit per pactum alienare, aut perdere, sine consensu Capituli, multò minùs poterit per propriũ delictum. Idem vice versâ dicendum, si Capitulares omnes deficiant à fide, & unitate Ecclesiæ, sed Prælatus maneat Catholicus, is enim jura Ecclesiæ suæ retinet. Laym. de jurisd. Ordin. concl. 84.

Si verò non solùm Episcopus, seu Prælatus, sed etiam totum Capitulum, & Clerus in hæresin, aut schisma labatur, etsi nonnulli DD. existiment, tali casu jura, ac privilegia manere penes Ecclesiam, sicut omnibus peste sublatis, jura, ac privilegia loco adhærent, ut tenent Joan. Andr. hîc num. 4. & Abb. num. 5. Probabilius tamen est, hoc casu, Ecclesiam amittere jura, ac privilegia sua, quoad possessionem, & pro-

proprietatem seu dominium. Imola hîc n.10. & Felin.n.3. §. Secundus casus, Laym.c.l. quia delictum Prælati, si Capitulum, seu Conventus consentiat, Ecclesiæ obesse potest. arg.c.2.junctâ Gl.V. Ipsius dolū, de Ordin.cognit.Gl.in cit. reg.76. V. Delictum, Bartol.in l.Jubemus;10.n.4. C.de SS. Eccles. Et generaliter in quibusvis Universitatibus receptum est, ut, si totum Corpus, seu Universitas delinquat, jura sua, ac privilegia perdat. Laym.c.l. Cæterùm, si vel unus ex Capitularibus Catholicus maneat, tum omnibus aliis, etiam ipso Prælato, deficientibus, ac privatis, jura Ecclesiæ penes illum unum manebunt. arg.l.Sicut;7. ff.Quod cujusq. univ.nom.&c. Ratio est, quia, licèt alioqui gesta à maiore parte Capituli valeant, etiamsi alij pauciores contradicant, si agatur de utilitate Ecclesiæ: potest tamen etiam unus contradicendo impedire, quò minùs gesta à maiore parte Capituli valeant, si agatur de delicto, & damno Ecclesiæ imputando. Laym. hîc n.2.

XXXVI. Notandum 3. Si Ecclesia, quæ in hæresin, vel schisma incidit, ad fidei Catholicæ unitatem revertatur, tum vel ipso jure recuperabit jura amissa, veluti titulo, ac jure postliminij, v. g. jus conferendi beneficia, jus præsentandi, percipiendi decimas, vel jus immunitatis à decimis, vel exemptionis à subiectione &c. si ea jura sint vacantia, Imola hîc n. 10. & Felin.n.4. arg. c. Quia; 5. de elect. Vel talis Ecclesia recuperabit jura amissa per Judicis sententiam, petendo restitutionem in integrum, si illa jura ab aliis possideantur, ut colligitur ex hoc c. ubi Innocentius III. indicat, justam esse petitionem Patriarchæ, ut Ecclesia Constantinopolitana, quæ in schisma, ac rebellionem inciderat, postquam rediit ad unitatem fidei Catholicæ, restituatur in pristina jura, ac proinde Ecclesiæ Catholicæ, quæ ante schisma ipsi subiectæ erant, ad pristinam subiectionem eiusdem Ecclesiæ Constantinopolitanæ revocentur: addit tamen Pontifex, hanc restitutionem fieri non posse, nisi citatis, & auditis ijs, quorum id interest. Abb.hîc num. 4. & 5.

Excipiendum tamen est, nisi jura illa auctoritate Principis, videlicet Papæ, in aliam Ecclesiam absolutè, & non tantùm sub conditione dependente ab Ecclesiæ defectione, vel rebellione, translata sint, Imol.Abb.& Felin.locis citt. quia generatim loquendo, si privatus, aut proscriptus in integrum restituatur, is restitui debet, sine præjudicio eorum, quibus interim jus quæsitum est.arg.l.2.ff.de Decurionib. & docet Bart.in l.Gallus;29. §. Et quid si tantùm n.11. ff.de liber.& posthum.sic, si Civitas aliqua, ob crimen perduellionis commissum, à Principe sit privata jurisdictione, quam habebat in pagos, aut castra quædam, eáque alterius potestati, & jurisdictioni sint subiecta: restitutâ postea in integrum Civitate, non ideo recuperabit jurisdictionem in pagos, & castra illa, si ea à Principe jam alteri fuit in perpetuum, & absolutè concessa, vel donata, ob rationem jam allatam, quia restitutio ita debet fieri, ut non cedat in præjudicium eorum, quibus jus interim quæsitum est, Abb. cit. loc.

§. V.

De subiectione, & obedientia exhibenda Summo Pontifici.

XXXVII. De hac agitur inprimis in Extravag. Unam sanctam; 1.h.t. inter communes: ubi Papa Bonifacius VIII. rescribit: quòd una est sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia, extra quam non est salus, nec remissio peccatorum, in qua unus Dominus, una fides, unum baptisma: cuius Ecclesiæ unius, & unicæ, unum est Corpus, & unum Caput, non duo Capita, quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi Vicarius Petrus, Petrique Successor, dicente Domino ipsi Petro, Pasce oves meas Joan. 21. Quare, qui non fatentur, se esse comissos à Christo curæ Petri, eiúsque Successorum, necesse est, non esse de ovibus, sive grege Christi, qui Joan. 10. dicit, unum esse ovile, & unum Pastorem. In hac Ecclesia duo sunt gladij, spiritualis, & temporalis, seu materialis, primus est in manu Sacerdotis, qui ab Ecclesia exercetur: alter in manu Regum, & militum pro Ecclesia exercendus. Est autem gladius sub gladio, seu potestas temporalis subordinata, & subiecta spirituali potestati (in ijs scilicet, quæ spectant ad finem supernaturalem, & æternam salutem animæ, non in ijs directè, quæ proximè spectant ad finem temporalem, & politicum Reipubl. Suar. lib. 3. de legibus c.6.n.3. Molin.tract.2.de justit.disp.29.col. 4. §. His prænotatis; & alij apud Barbos. de offic. & potest.Episc.tit.3.c.2.n.24. Unde potestas terrena, seu temporalis judicatur à potestate spirituali, suprema autem potestas spiritualis, quæ est in Papa, à nemine judicatur, nisi à Deo. Et ideo subesse Romano Pontifici omnem creaturam, esse omnino de necessitate salutis, definit, ac declarat idem Papa hîc in fine.

XXXVIII. Præterea in Extravag. Ut Prælatorum 2. inter communes h.t. prohibet Joan. XXII. ne Episcopi, & Prælati ijs Superiores, absque rationabili causa, extra limites suæ Diœcesis, vel Provinciæ, mutato habitu, indiscretè discurrant: & ne, si ad Curiam venerint, antequam se Pontifici coràm præsentaverint, sine obtenta licentia eiusdem, inde recedant: alioquin tam ipsi, quàm, qui eos receperint, si eos Papæ non manifestaverint, excommunicationem incurrant.

XXXIX. Similiter idem Joan. XXII. in Extravag. Etsi deceat; 3. h.t. Inter communes, prohibet, ne de cætero Præsul aliquis, nisi propter negotia Ecclesiæ sibi commissæ, extra Diœcesin suam, audeat pernoctare, & statuit insuper, ut, quicunque Episcopus ad Romanam Curiam venerit, Papale palatium primùm visitet, exhibiturus Papæ debitam reverentiam, si opportunitas detur: nec à Curia recedat, nisi ab ipso, super hoc petitâ, & obtentâ licentiâ. Qui secus fecerint, & qui tales recipere præsumpserint, nisi ante eorum receptionem, Papæ significaverint adventum illorum, pro infidelibus habeantur, & excommunicationi subiaceant.

XL. Postremò addenda hîc est alia Constitutio, quæ extat in Extravag. Ecclesiæ unic. Joan. XXII. h. t. Nam quia plures occupabant dominium, & se creari

» creari faciebant Potestates, & Capitaneos in civi-
» tatibus, terris, & castris ad patrimonium Ecclesiæ
» Romanæ pertinentibus, & eidem subiectis, ideo
» prohibet Pontifex, ne quis in posterum tales Offi-
» ciales in istis locis cõstituere præsumat, sine specia-
» li licentia Sedis Apostolicæ, & si de facto positi fu-
» erint, populus illis non obediat. Quòd si sint ali-
» quæ civitates, vel personæ particulares, quæ habe-
» ant jus eligendi tales Capitaneos à Sede Apostolica
» confirmandos, vetat Papa, ne illis, ante debitam
» confirmationem obtentam, ulla obedientia præste-
» tur.

SECTIO II.

DE JURISDICTIONE, ET potestate Capituli.

XLI. De hac quoque agitur in hoc Titulo. Nomine autem, seu appellatione Capituli hîc intelligitur totum Collegium Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, sive soli Canonici Capitulares collegialiter congregati, & in majoribus, seu sacris, saltem Subdiaconatûs Ordine, constituti, Clement.2. de ætat. & qualit. præf. Azor p.2. Instit. lib.3. c.37.q.1. Portionarij autem, & cæteri Beneficiati inferiores, in eadem Ecclesia, qui non habent sedem, & vocem in Capitulo, non sunt de Capitulo, seu Collegio. Abb. in c.1.n.11. de elect. Sub Capitulo autem comprehenditur etiam Præpositus, vel Decanus, qui immediatè Capitulo præest, cùm sit præcipua pars Capituli, pars autem in toto continetur. Gl. in c. Post electionem; 7. V. mentio. de conces. præb. & ibid. Abb. n.9. idqua sumitur ex illo c. ubi in litteris ad Capitulum directis nulla facta est mentio de Decano, quia tanquam pars continetur sub Capitulo. Azor c. l.q.3. Sic Senatores nomine populi continentur. §. Plebiscitum, Instit. de jure nat. gent. & civ. & familiæ nomine ipse paterfam. sive Dominus familiæ continetur. l. Familiæ; 196. ff. de V.S. Episcopus verò nomine Capituli comprehendi non solet, sicut nec Abbas nomine Conventûs; sed Episcopus, & Capitulum tanquam diversa, quorum unum in altero non continetur, communiter accipiuntur, ut constat ex Rubrica Tituli de his, quæ fiunt à Prælatis, sine consensu Capituli, ubi Prælatus, ut à Capitulo distinctus, ponitur, & tradit Gl. communiter recepta in cit. Clement.2. V. In eisdem; & Abb. in cit. c.7.n.9. de conces. præb. quia jus Prælaturæ est distinctum à jure Capitulari, licèt Episcopus, seu Prælatus, & Capitulum faciant unum Corpus, & unam Ecclesiam, tanquam Caput, & membra. c. Novit; 4. de his, quæ fiunt à Præl. &c. caput autẽ distinguitur à reliquis membris corporis.

§. I.

De officio, & potestate Capituli, Ecclesiâ, vel Sede non vacante.

XLII. Assertio 1. Capitulum, etiam Cathedrale, spectato Jure communi, Sede Episcopali nõ vacãte, nullam habet jurisdictionem Ecclesiasticam in civilibus, aut criminalibus causis, in singulos Canonicos, & reliquos Clericos, seu Ecclesiæ ministros, etiã subditos ratione servitij, adeóq; non potest illos excommunicare, nec interdictũ ferre, aut alias censuras, nisi ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ, vel consuetudine legitimè præscriptâ, talem potestatem habeat, ut docet Gl. in c. Irrefragabili; 13. V. Per Capitulum de offic. jud. Ordin. Abb. in c. Ex parte; 33.n.2. de rescript. & in c. Cùm contingat; 13.n.4. de foro compet. & alij communiter. Ratio est, quia administratio, & jurisdictionis Episcopalis exercitium, ad solum Episcopum spectat, tanquam ad ordinarium Judicem totius Diœcesis, ita tamen, ut absque consilio, & in certis quibusdam casibus, etiam sine consensu Capituli, vel majoris partis eiusdem, negotia, saltem majoris momenti, expedire non debeat. c. Novit; 4. & ibid. Abb. n.6. & 7. et c. Quanto; 5. de his quæ fiunt à Prælat. sine cons. &c. nisi per consuetudinem legitimè præscripserit Episcopus, ut in negotiis tractandis, non teneatur adhibere consilium Capituli. c. Non est; 3. de consuet. in 6. & c. Ea; 6. de his, quæ fiunt à Prælat. &c. Quare Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, vivente Episcopo, sine eiusdem auctoritate, & consensu, non potest propriè dictas leges, sive statuta cõdere de ijs, quæ Episcopum respiciunt, vel ad communem Ecclesiæ statum pertinent, aut in negotiis magnis, & arduis, prout sumitur ex c. Cùm consuetudinis; 9. de consuetud. Abb. ibid. n.4. arg. c. Cùm accessissent; 8. de Constit. & tradunt cõmuniter DD. apud Barb. l.1. Juris Eccles. c.32. n.16. quamvìs sine consensu Episcopi, possit Capitulum statuere de ijs, quæ ad particularia negotia, & ad administranda bona communia Capituli pertinent, in quibus Capitulum administrationem habet, seorsim ab Episcopo, & in aliis similibus. Abb. c.l. & alij DD. communiter apud Barb. c.l.n.15. & dictum suprà tit.2.n.7.

XLIII. Assertio 2. Potest Capitulum etiam pœnas transgressoribus suorum statutorum imponere, quia, tametsi Capitulum Cathedrale, absolutè loquẽdo, non habeat jurisdictionem in Ecclesia, vivente Episcopo: habet tamen partem aliquam, sive potiùs usum, & exercitium jurisdictionis, sive à Superiore cõmissum, sive per consuetudinem acquisitum, secundùm modũ administrationis suæ: nam ipsum Capitulũ, si separatim consideretur, sine Episcopo, Collegiũ, sive Universitatem aliquã constituit, cui Præpositus, vel Decanus præest, secundùm diversas Ecclesiarum consuetudines. Cùm ergo Capitulum possit intra terminos potestatis suæ, statuta facere, consequenter etiam ijs pœnam, seu mulctam, v.g. pecuniariam adjicere poterit, & per subtractionem fructuum ex corpore, transgressores compellere ad pœnam statuto decretam solvẽdam, prout sumitur ex c. Cum aliquibus; 4. juncta Gl. V. Firmitate; de rescript. in 6. Felin. in cit. c. Cùm omnes; 6. n.14. De Constitut. & ibid. Laym. n.1. quia id connexum est, ac necessarium ad executionem legis, sive statuti, ut colligitur ex l. 1. ff. Si quis jus dicenti non obtemp. Idémque ob eandem rationem, dicendum est de Collegiatis Ecclesiis secularibus Episcopo subjectis. Abb. in cit. c. Cùm consuetudinis; n.4. de consuet.

Verumtamen Antonius de Butrio, & alij apud Fagnan. in cit. c. Cùm omnes; n.39. & seqq. censent, Capitulum, etiam Cathedrale, non posse condere statutũ hujusmodi pœnale, quod obliget, vi alicuius jurisdictionis, quâ caret Capitulum, sed solùm posse adjicere pœnam, per modum alicuius pacti, seu conventionis, vi cuius Capitulares se obligent ad servandum

statutum sub certa pœna, quia privati etiam possunt inter se paciscendo pœnam stipulari. l. Si pacto; 14. C.de pactis.dummodo sit talis pœna, quæ pacto privatorum promitti, & in conventionem deduci potest. Sufficit autem, huiusmodi pœnas conventionales decerni à majore parte Capituli, quæ prævalet parti minori, quando agitur de necessitate; vel utilitate Ecclesiæ, in ijs, quæ competunt Canonicis, non ut singulis, sed tanquam Collegio, seu Universitati, tunc enim absentes, sive vocati in casibus, in quibus sunt vocandi, sive non vocati, qui vocari non debent, stare debent sententiæ factæ à majore parte Capitularium præsentium, ut tradit Gl. in cit. c. Cùm omnes; V. Constitutum, & Abb. n.6. Vers. Venio ad secundum. Neque tamen huiusmodi statutis pœnalibus ligantur successores Canonici, nisi ab Episcopo fuerint confirmata, ex declaratione S. Congreg. Concil. apud Fagnan. in cit. c. Cùm omnes; in fine.

§. II.

De Iurisdictione, & potestate Capituli Cathedralis, Sede vacante.

XLIV. Assertio 1. Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, Sede Episcopali vacante, (sive per mortem Episcopi, sive per renunciationem, translationem, vel depositionem) loco Episcopi, omnem administrationem, & jurisdictionem Episcopalem ordinariam, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, exercere potest: exceptis ijs, quæ ipsum Jus commune excipit, vel S. Pontifex specialiter interdicit, prout sumitur ex c. Cùm olim; 14. & ibi Gl. V. Capitulo h.t. „Nam, cùm vacante Prælaturâ Monasterij Salvatoris „Messanensis, Conventuales elegissent personam in„dignam in Abbatem, ideóque pro ea vice potestate „eligendi ipso jure privati essent: Papa Gregorius „IX. illis ex speciali gratia liberam facultatem eli„gendi, seu postulandi concessit: & insuper manda„vit, ut, quia Ecclesia Cathedralis Messanensis eo „tempore vacabat, ipsi Monachi, seu Conventuales „electionem Abbatis à se factam Capitulo Messanen„si præsentent, ut illam confirmet, vel infirmet, pro„ut de jure fieri debet. Ratio est, quia Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, Sede vacante, succedit in jurisdictione Episcopali, eáque ad ipsum devolvitur, in ijs actibus, per quos nulla fit rei alienatio, & qui non tendunt in præjudicium Episcopi novi; seu futuri, ut tradit Gloss. hîc V. Capitulo; sed confirmare, vel infirmare electiones Prælatorum inferiorum, est talis actus jurisdictionis, per quem nulla res Ecclesiæ alienatur, nec aliquod præjudicium futuro Episcopo generatur; nam, si electus est dignus, debet Superior illum confirmare, vel, si est indignus, illum rejicere. c. Postquam; 3. de elect. ideo, cùm hæc potestas confirmandi, vel infirmandi electiones sit necessaria, & ex officio debita, & spectet ad ordinariam jurisdictionem Episcopi, ea, Sede vacante, transit ad Capitulum, propter communionem, quæ est inter Episcopum, & Capitulum, ex quibus constituitur unum Corpus, ad providendum Ecclesiæ necessitatibus; sicut etiam alij similes actus jurisdictionales, ut instituere à patronis præsentatos in beneficiis, ad Capitulum devolvuntur. c. 1. & ibi Gl. fin. de Instit. Vivian. hîc in Ration. Jur. Pontif. concordat c. His quæ; 11. h.t. & c. unic. eod. in 6. & c. Ad abolendum; 9. de hæretic.

XLV. Porrò tradita generalis regula, quod Capitulum in exercenda jurisdictione ordinaria Episcopi, Sede vacante, succedat, Extenditur 1. Sive ea ex jure communi Episcopo competat, sive per consuetudinem acquisita sit, cùm etiam competat Episcopo, ut Episcopo. Abb. hîc q. 10. vel ex privilegio, & jure speciali, in perpetuum concessa, aut commissa sit Episcopis, ita, ut in ordinariam eorum jurisdictionem transeat: nam in tali potestate, quæ Episcopis jure speciali, non merè delegato, sed ordinario competit, succedit Capitulum. Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 2. n. 10. contra Suar. de censur. disp. 41. sect. 2. c. 3. potestas enim collata, non intuitu personæ, sed dignitatis, seu officij in perpetuum, censetur ordinaria. Talis est v. g. potestas absolvendi, & dispensandi in casibus Papalibus occultis, nec deductis ad forum contentiosum, concessa Episcopis à Concilio Tridentino. Sess. 24. c. 6. de reform.

Extenditur 2. Quòd Capitulum exerceat omnem jurisdictionem Episcopalem, tam voluntariam, quàm contentiosam, temporalem, & spiritualem, exceptis casibus jure expressis. Abb. hîc n. 2. Vers. Ex quibus elicitur, Molin. tract. 5. de justit. disp. 11. n. 3. licèt nonnulli contrarium teneant, quoad jurisdictionem voluntariam: sed minùs probabiliter, cùm secundùm Canones, tota jurisdictio ordinaria Episcopi, Sede vacante, ad Capitulum devolvatur, ut colligitur ex c. Si Episcopus; 3. ibi: *in spiritualibus, & temporalibus ministrare debebit*, scilicet Capitulum, & in c. ult. ibi: *nisi fortè Capitulum in spiritualibus, & temporalibus &c.* de suppl. neglig. Præl. in 6. Molin. c. l.

Extenditur 3. Quòd, licèt Capitulum, Sede vacante, non possit exercere ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis: potest tamen ea committere Episcopo vicino, vel alteri externo, cum protestatione, quòd per hoc nihil juris illi Episcopo acquiratur, quia committere est actus jurisdictionis, non Ordinis. Abb. in c. His quæ; 11. n. 3. h. t. Quaranta in summa Bullarij V. Capitulum Sede vacante; §. Subvertitur. His adde, quòd Capitulum exercere possit jurisdictionẽ, non tantùm in Clericos, seu personas Ecclesiasticas, sed etiam Seculares, in quas Episcopus decedens, præter Episcopalẽ, temporalem jurisdictionem habebat, tam in causis civilibus, quàm criminalibus per alios exercẽdam, Quarant. c. l. §. Ulteriùs sciendum.

XLVI. Assertio 2. In specie verò Capitulum inprimis Sede Episcopali vacante, (præter confirmationẽ electionũ, de qua suprà) vel is, ad quem tunc temporis Episcopalis jurisdictio pertinet (videlicet Administrator à Papa constitutus, juxta c. Is cui; 42. de elect. in 6. et c. ult. de suppl. neglig. Præl. vel à Capitulo deputatus, Gl. in c. unic. V. Is, ad quem h.t. in 6.) potest excomunicatos à jure, vel ab homine, absolvere, sicut Episcopus posset, si viveret: nisi id ei fuerit à Sede Apostolica specialiter interdictũ, prout statuitur in cit. c. un. h. t. in 6. Idque locũ habet, sive Ecclesia verè vacet, sive quasi vacet, ut quia Episcopus à paganis, vel schismaticis captus est, c. Si Episcopus; 3. de suppl. neglig. Præl. in 6. Gloss. hîc V. Vacante. Sicut autem Episcopus potest absolvere à qualibet

excom-

excommunicatione juris, cuius absolutio non est reservata S.Pontifici, c.Nuper; 29. de sent. excomm. ita, & Capitulum, v. g. ob levem percussionem Clerici, quippe quod, Sede vacante, Episcopi vices gerit, absolvere enim ab excomunicatione est actus pendens à potestate jurisdictionis, non Ordinis Episcopalis, Gl. magna hîc in notat.& V. Juris. Item ab excommunicatione hominis, videlicet excommunicatos ab Episcopo mortuo, vel Vicario ipsius, vel delegato, vel ab inferiore Prælato subiecto Episcopo, v. g. ab Archidiacono, Capitulum potest, Sede vacante, absolvere, Gl. hîc V. Hominis, junctâ Gl. margin.

Secundò, sicut Capitulum succedit Episcopo in potestate absolvendi ab excommunicatione, ita & in potestate excommunicandi, Philip. Franc. in cit. c. un. n. 1. not. 2. h. t. in 6. Quaranta c. l. qu. 3. nam eiusdem potestatis est, ligare, & solvere, & qui potest unum, regulariter potest & alterum, ut colligitur ex c. Cùm inferior; 16. & ibi Gl. communiter recepta V. Ligare h. t. & dictum suprà. Item potest Capitulum suspendere ab officio, deponere, & privare beneficiis, & alia facere, quæ ad correctionem spectant, cùm ea omnia ad ordinariam jurisdictionem Episcopi pertineant. Franc. c. l. & Molin. c. l. n. 6.

XLVII. Tertiò potest Capitulum, Sede vacante, dispensare in casibus, in quibus potest Episcopus potestate ordinariâ, ut in votis, juramentis, statutis Diœcesanis. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 8. Molin. c. l. n. 5. Quarant. c. l. q. 2. neque verò dispensare est actus merè voluntarius, cùm sæpe expediens, imò, & necessarium sit cum subditis dispensare. Non solùm autem in casibus, qui per se, sed etiam qui per accidens (videlicet propter impedimentum adeundi S. Pontificē) Episcopales, seu ordinariæ jurisdictionis Episcopalis sunt, Capitulum dispensare, & absolvere potest. arg. c. De cætero; 11. de sentent. excommun. Laym. de jurisd. ordi. concl. 85. & consequenter etiam Pœnitentiarium constituere, qui à casibus Episcopo reservatis absolvat. Abb. in c. His quæ; 11. in fine h. t. Quarant. c. l. q. 3. Laym. c. l.

Quartò potest Capitulum, Sede vacante, etiam facere statuta obligantia totam Diœcesin, etiamsi ea contraria sint statutis Diœcesanis, ita, ut perpetua sint, & durent, etiam post electionem, aut constitutionem novi Episcopi, qui tamen pro libitu ea revocare poterit, cùm pari, videlicet Episcopali jurisdictione sit prædìtus, nisi in illa jurârit. Quod tamen intelligendum est, dummodo ea statuta honesta, & justa sint, neque Ecclesiæ, aut juribus Episcopalibus justè acquisitis præjudicent; alioquin enim nec jurata valerent, aut obligarent, cùm Capitulum, vacante sede, nihil possit statuere de rebus Episcopatûs in eius præjudicium. c. Sicut; 27. junctâ Gl. V. In damnū de jureiurando. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 7. Molin. c. l. n. 7. Quarant. c. l. q. 4.

Quintò denique potest Capitulum, Sede vacante, etiam compellere executores testamentorum ad exequendum, & rationes reddendas, & negligentes punire, sicut possunt Episcopi, ad quorum jurisdictionem ordinariam hæc spectant. c. Tua; 17. et c. Joannes; 19. de testam. & executoribus negligentibus, potest Capitulum testamenta exequi. Quarant. c. l. q. 7. Laym. cit. concl. 85.

§. III.

De Casibus exceptis, in quibus Capitulum Cathedrale, Sede vacante, non succedit in Iurisdictione Episcopi, & de potestate, quam habet in causis beneficialibus.

XLVIII. Quæritur 1. Quando jurisdictio, seu potestas Episcopi non transeat ad Capitulum, Sede vacante? Resp. Plures sunt casus jure excepti, in quibus jurisdictio competens Episcopo, eo vitâ, vel officio decedente, ad Capitulum non transit. Nam inprimis Capitulum, Sede vacante, non succedit Episcopo in jurisdictione delegata, etiamsi delegatio fiat à Jure communi Canonico, vel Concilio Generali. Quare, si Episcopis per viam juris, etiam absolutè, & in perpetuum, quidpiam commissum sit expediendū, auctoritate Apostolicâ, sive, ut tanquam Delegati Sedis Apostolicæ illud expediant, v. g. ut visitent Monasteria Monialium exempta, juxta Clement. 2. de statu Monach. vel aliud quidpiam erga Religiosos exemptos, tanquam delegati Sedis Apostolicæ, exercere valeant, talis potestas ad Capitulum, Sede vacante, non transit, nam censetur esse potestas, non ordinaria, sed delegata. Gl. in c. Ad abolendam; 9. V. Delegatis. de hæretic. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 5. Franc. in cit. c. unic. n. 6. not. 5. h. t. in 6. ubi ait, hanc sententiam tenere communiter DD. quamvìs nonnulli dissentiant. Ratio est, quia hoc ipso, quòd Episcopi procedere debeant, auctoritate Apostolicâ, non agunt ex proprio, seu ordinario suo officio Episcopali, sed delegato. In his autem, quæ jure solùm delegato competunt Episcopo, non habet Capitulum communionem cum eodem, tanquam membra, seu corpus cum suo Capite, & consequenter etiam eidem non succedit. Abb. c. l.

Id tamen limitari debet, nisi potestas aliqua concessa sit Episcopis à Jure comuni, vel à Concilio Tridentino, utroque jure, seu potestate, scilicet ordinariâ, aut delegatâ, ut si Concilium Trid. det eis facultatem procedendi, etiam auctoritate Apostolicâ: tum enim ob additam particulam *etiam*, involvitur quoq; jurisdictio ordinaria, ideóq; talis potestas, etiā mortuo Episcopo, ad Capitulum transit. Exemplum habetur in Concil. Trident. Sess. 21. c. 7. de reform. ubi conceditur Episcopis, ut etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, transferre possint beneficia simplicia, etiam juris patronatûs, ex Ecclesiis vetustate collapsis, quæ facultas transit ad Vicarium Capituli, Sede vacante, ex declaratione S. Congreg. Concil. apud Fagnan. in c. His quæ; 11. n. 56. h. t. & consequenter etiam transit ad ipsum Capitulum.

XLIX. Secundò, Capitulum non succedit in potestate Episcopis concessâ, ratione dignitatis, ac præeminentiæ Episcopalis, quæ aliis, qui Episcopi non sunt, licèt Episcopalem, vel quasi Episcopalem jurisdictioné exerceant, non conceditur, qualis est facultas celebrandi Missam in itinere, extra Ecclesiam in loco decente, super altari portatili Episcopis concessa in c. ult. de privil. in 6. & alia huiusmodi privilegia, quæ

quæ allegat Gl. ibi. V. Indulgemus. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 12, Molin. cit. dis. 11. n. 9, Cuiusmodi potestas etiam est concedere indulgentias, quæ concedi solet Episcopis tantùm, & quidem consecratis, dum Missarum Solemnia celebrant, ut praxis testatur. Quarant. c. l. q. 12. Laym. in cit. c. Cùm olim; n. 8. & alij Canonistæ communiter. Quamvìs contrarium, quod Capitulum possit indulgentias concedere, sicut Episcopus, teneat Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 13. & Molin. c. l. n. 6. Azor p. 2. Instit. lib. 3. c. 37. q. 9. quia non est actus potestatis Ordinis, sed solius jurisdictionis: idque etiam probabile est: præsertim, si Capitulum ex consuetudine id haberet, ut notat etiam Quar. c. l. Talis potestas item est creare Doctores, quæ ex jure, ac privilegio speciali interdum Episcopis competit, ideóq; ad Capitulum non transit. Abb. in c. Verùm; 7. n. 10. de foro compet. & ibid. Felin. n. 2. Laym. de jurisd. ordin. concl. 86.

L. Tertiò Capitulum, Sede vacante, ea, quæ valde ardua sunt, & secundùm consuetudinem Ecclesiarũ, solis Prælatis, seu Capitibus Ecclesiarum competere censentur, expedire nõ potest, nisi necessitate cogẽte. Laym. cit. c. 86. & in cit. c. Cùm olim; n. 13. Cuiusmodi est visitare Diœcesin, si modica sit vacatio, & brevi speretur Episcopus successor futurus: secus, si diutina sit vacatio, vel si necessitas urgeat, tum enim Capitulũ visitare potest. Quar. c. l. q. 1. & Laym. c. l. quãvìs alij indistinctè velint, Capitulum visitare posse, Sede vacante. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 4. Moli. cit. dis. 11. n. 7. Azor cit. c. 37. q. 14. Barb. de offic. Episc. alleg. 73. n. 24. quia visitatio est actus, qui ex officio incumbit cuivis administrationẽ, seu curã Episcopatûs gerenti. Quòd verò ad convocationẽ Synodi attinet, ea etiã, absq; necessitate, Sede vacante, congregari non debet, si paulò pòst Episcopus eligendus, aut instituendus speretur: secus, si Sedes diu vacatura sit, ut propter captivitatem Episcopi ab hostibus, vel si ob aliã ingruentem necessitatem, res moram, ac dilationẽ non patiatur. Laym. in cit. c. Cùm olim; in fine. Sed neq; charitativum subsidium postulare debet Capitulum, extra casum urgentis necessitatis, ut ex Pavino tradit Laym. c. l. Aliàs verò generaliter loquẽdo, non prohibetur Capitulum, Sede vacante, causas judiciales, quamvìs graves, & arduas, cognoscere, cùm talis generalis, & absoluta prohibitio Capitulo facta non reperiatur. Laym. in cit. c. Cùm olim; n. 13. nam & causæ matrimoniales graves, & arduæ censentur. c. 1. de cõsang. quas tamen Capitulum, Sede vacante, cognoscere potest. c. Veniens; 7. de eo, qui duxit in matrim. & c. Quar. c. l. q. 5. sicut & de crimine hæresis, Clem. 1. de hæret. Quar. cit. q. 5. Nec obstat, quòd juxta Concil. Trid. Ses. 24. c. 20. §. Ad hæc; causæ matrimoniales, & criminales Episcopi tantùm examinationi, & jurisdictioni relinquantur: nam per illa verba solùm excluduntur alij Prælati inferiores, non autem Capitulum, quod in hoc casu non est inferius, sed par Episcopo, cuius vices gerit. Quaranta cit. loc.

LI. Quartò Capitulum Cathedrale, Sede vacante, non potest donare, & alienare jura Episcopatûs, seu bona Ecclesiæ vacantis, sive immobilia, sive mobilia pretiosa, & quæ servando servari possunt. c. Si qua; 42. caus. 12. q. 2. & ibi Gl. V. Remisso. Abb. in cit. c. Cùm olim; n. 2. & est communis DD. apud Azor cit. c. 37. q. 13. Quar. c. l. q. 6. Sed neque pecunias mutuò accipere potest Capitulum, eóq; nomine Ecclesiam obligare, nisi ob magnam, & evidentem Ecclesiæ utilitatem, vel necessitatẽ, tum enim id facere potest, ita, ut Episcopus successor obligetur, quippe cuius negotium utiliter gestum fuit. Gl. recepta in c. Cupientes; 16. §. Adhæc. V. Aliunde de elect. in 6. Azor c. l. Quar. c. l. q. 6. Potest tamen Capitulum, Sede vacante, confirmare alienationes ab inferiore Ecclesia faciendas, quia Capitulum hoc casu non alienat propriè, sed interponit auctoritatẽ Ecclesiæ ex legitima causa alienanti, quod jurisdictionis est, & sæpe necessariũ. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 3. Potest etiam Capitulum, vacante Sede, non tantùm confirmare electiomem Abbatis, aut similis Prælati alterius, vel eam infirmare, ut constat ex cit. c. Cùm olim; h. t. Sed etiam licentiam dare Abbati, vel simili Prælato transeundi ad Prælaturam alterius Diœcesis, nam hæc non est propriè dicta alienatio, sicut rerum Ecclesiæ, nam res Ecclesiæ non possunt alienari sine solemnitate, de qua in c. Sine; 52. caus. 12. q. 2. sed licentia ista datur sine ulla solemnitate, ut colligitur ex c. Si Religiosus; 27. §. Quia verò; de elect. in 6. & translato Prælato, alius continuò succedit, non verò in locum rerum alienatarum succedunt aliæ res, seu bona. Abb. in cit. c. Cùm olim; q. 2. contra Gl. ibid. V. Capitulo, ideóque Capitulum succedit in potestate ista dandi licentiam, cùm ad ordinariam jurisdictionem Episcopalem spectet.

LII. Quintò, Capitulum Cathedrale non succedit, Episcopali Sede vacante, in jurisdictione feudali, ideóque controversiã ortã de feudo spectante ad solum Episcopum, cóque, si aperiatur, devolvendo ad mensam Episcopalem, non potest de eo cognoscere Capitulum, illámque definire, neque infeudare, seu novum vasallum super tali feudo investire. c. Verùm; 7. junctã Gl. V. Mota quæstio de foro compet. & ibid. Joan. Andr. n. 9. & Abb. n. 8. Quaran. c. l. q. 6. in fine. quia in ijs, quæ Episcopo jure speciali, & extraordinario competunt, non succedit Capitulum. Abb. c. l. n. 9. Secus est, si feudum communiter ad Episcopum, & Capitulum spectet, tunc enim, & Capitulum, Sede vacante, de illo cognoscere, & infeudare potest, si ex consuetudine feudum iterum conferri soleat. arg. c. unic. Ne sede vacante &c. in 6. Joan. Andr. in cit. c. Verùm; n. 9. & Abb. n. 8. Laym. de jurisd. ordin. concl. 89. quòd si feudum ad solum Capitulum spectet, tum hoc super illo investire potest, etiam Sede non vacante, & sine Episcopi consensu. Rosenthal tract. de feudis c. 4. concl. 26. n. 2.

His addendum, licèt Capitulum, Sede Episcopali vacante, admittatur ad Comitia Imperialia: non tamen Capitulum v. g. Ecclesiæ Archiepiscopalis, admittitur ad electionem Imperatoris, vel Regis Romanorum, cùm hoc jus eligendi quibusdam Archiepiscopis Germaniæ, ratione dignitatis eorum, ex speciali jure, ac privilegio competat, ut ex Domin. Aromæo de Comitiis, tradit Laym. in cit. c. unic. Ne Sede vacante &c. in 6. in his autem, quæ Episcopo, seu Prælato ex speciali jure competunt, non succedit Capitulum, quia succedit in jurisdictione, & administratione Episcopi propter unionem, quæ est inter ipsum, & Episcopum: hæc autem communio non intervenit, secundùm ea, quæ Episcopo jure, ac privilegio speciali, & veluti extrinseco, ac extraordi-

nario competunt. Honorius ab Axel in Summa Decretalium in cit. tit. Ne Sede vacante &c. n.7.

LIII. Quæritur 2. Quid possit Capitulum, Sede vacante, in causis beneficialibus, vel non possit? Respondetur 1. Capitulum Cathedrale, Sede Episcopali vacante, potest præsentatos à patronis ad beneficia instituere, c. 1. de instit. in 6. & Prælatos inferiores electos confirmare, vel etiam electionem eorum infirmare, prout sumitur ex c. Cùm olim; 14. h. t. Nam vacante Prælaturâ Monasterij Salvatoris Messanensis, Conventuales elegerunt in Abbatem personam indignam, ideóque eligendi potestate pro ea vice fuerunt privati. Sed Papa Gregorius IX. ipsis ex speciali gratia liberam facultatem denuo eligendi, seu postulandi concessit, & insuper eisdem mandavit, ut, quia eo tempore Cathedralis Ecclesia Messanensis vacabat, electionem Abbatis à se factam Capitulo Messanensi confirmandam, vel etiam infirmandam, prout de jure fieri oportebit, præsentent. Ratio est, quia institutio, & confirmatio est veluti accessoria, & de jure debita; si præsentatus, vel electus sit idoneus, ideóque utraque hæc potestas, Sede vacante, transit ad Capitulum. Abb. in cit. c. Cùm olim; n. 2.

LIV. Respondetur 2. Capitulum Cathedrale, Sede vacante, non potest conferre beneficia, quæ ad liberam collationem solius Episcopi pertinent, c. 1. de institut. in 6. & ibi Gloss. V. Episcopi; et c. unic. §. Cùm verò; Ne Sede vacante, &c. in 6. Nisi beneficium aliquod, etiam non patronatum, sed merè collativum ex fundatione conferendum sit certæ personæ, aut certo generi personarum, v. g. uni ex consanguineis, aut familiæ Fundatoris, quia tunc non est collatio libera, sed veluti necessaria. Garc. p. 5. de benef. c. 7. n. 76. Sed neque Capitulum vacante Sede, potest eligere, aut præsentare ad beneficia, quorum electio, aut præsentatio ad solum Episcopum propriè spectat, ut ex communiore sententia docet Garc. c. l. n. 52. Neque etiam conferre beneficia, sive libera, sive electiva, quorum collatio, aut electio ad Episcopum, propter delictum, vel negligentiam inferiorum Collatorum, vel Electorum, est devoluta. Abb. in cit. c. Cùm olim; num. 2. Garc. c. l. n. 53. contra Jo. Andr. & alios nonnullos. Idque sumitur ex cit. c. Cùm olim; h. t. Nam Pontifex Gregorius IX. non præjudicâsset Capitulo Ecclesiæ Cathedralis Messanensis, si propter delictum Conventûs indignum in Abbatem eligentis, electio Abbatis ad ipsum Capitulum devoluta fuisset: non enim facilè Pontifex concedere solet alicui gratiam, derogando juri alterius. Sed quia Sedes Episcopalis tunc vacabat, ideo ne electio Abbatis diu differretur, Papa ex speciali gratia concessit Conventui facultatem de novo eligendi, seu postulandi Abbatem, ita tamen, ut Capitulum Messanense novam hanc electionem confirmaret, vel infirmaret. Et confirmatur etiam hæc doctrina ex cit. c. unic. Ne Sede vacante, &c. in 6. ubi generalis regula negativa traditur, quòd beneficia ad collationem Episcopi spectantia, Sede vacante, Capitulum conferre non possit: neque reperitur in jure aliqua exceptio, quoad beneficia devoluta. Abb. c. l. & jure novissimo per constitutionem Pij V. 161. quæ incipit: Sanctissimus; omnia beneficia, quorum collatio ad Episcopum quomodolibet pertinet, vacante Sede, Papæ sunt reservata. Quar. c. l. q. 9. Ratio autem prædictorum est, quia libera collatio beneficiorum, quæ ad Episcopum pertinet, sive jure proprio, sive jure devoluto, item præsentatio, & electio est species quædam donationis, seu dationis gratuitæ, c. ult. de offic. Vicar. in 6. cùm ei fiat, qui jus non habet ad beneficium, quod ipsi confertur, vel ad quod præsentatur, aut eligitur: Capitulum autem non succedit Episcopo in administratione merè voluntariâ, seu liberâ, sed solùm in administratione necessariâ, & aliquo modo debitâ. Gloss. communiter recepta in Clement. 1. §. 1. V. Capituli; de hæretic. Garc. cit. c. 7. n. 59. Accedit, quòd hujusmodi jura conferendi, præsentandi, eligendi, eorúmque actus inter fructus Episcopatûs numerentur, qui distrahi non debent, sed successori Episcopo reservari, c. Hæc hujus; 38. caus. 12. q. 2. c. Quia sæpe; 40. de elect. in 6. Gl. in cit. c. Cùm olim; V. Capitulo; & ibidem Abb. sub num. 2.

LV. Respondetur 3. Præterea potest Capitulum Cathedrale beneficia, etiam non patronata, seu libera, Sede vacante, dare in commendam ad sex menses, &, si interim Episcopus non eligatur, aut confirmetur, tempus prorogare, ut ex communi tradit Rebuff. in praxi benef. tit. de devolution. n. 77. nam id necessarium est, ut interim, dum Beneficiatus instituatur, alteri cura commendetur, alioquin in beneficijs vacantibus liberis Ecclesiæ non esset provisum. Potest etiam Capitulum, Sede vacante, conferre ea beneficia, quorum libera collatio ad Episcopum, & Capitulum simul pertinet, c. unic. in princ. Ne Sede vacante, &c. in 6. quia uno deficiente, vel inhabili existente, alter confert. Quar. c. l. quæst. 9. limit. 1. Sicut etiam præsentare, & eligere potest ad beneficia, quorum præsentatio, & electio ad Episcopum, & Capitulum communiter pertinet, idque ob identitatem rationis. Garc. c. l. nam cùm Episcopus, & Capitulum sint unum Corpus, cujus Episcopus est Caput, & Capitulum membra, c. Novit; 4. de his, quæ fiunt à Prælat. &c. ideo propter unionem hanc faciliùs potestas ab uno ad alium devolvitur. Jo. Monach. in cit. c. unic. n. 5.

LVI. Sed & ob causam magnæ necessitatis, vel evidentis utilitatis, Capitulum, Sede vacante, beneficia unire potest in omnibus casibus, in quibus Episcopus potest, dummodo ejusmodi unio per se non tendat in utilitatem Capituli, neque in præjudicium juris Episcopalis, quia talis actus, ob utilitatem Ecclesiæ, seu ob causam rationabilem fieri solitus ad jurisdictionem Episcopalem spectat, ideóque à Capitulo, vacante Sede, expediri potest. Rebuff. in praxi benefic. tit. de unionib. benefic. num. 36. Quarant. c. l. quæst. 8. limit. 6. Laym. de jurisdict. ordin. conclus. 88. Et hinc etiam à contrario sensu, potest Capitulum ex legitima causa dissolvere unionem, sive dividere beneficia unita, in eo casu, in quo potest Episcopus. Rebuff. in praxi tit. de revocat. union. num. 19. Et tam unio, quàm unionis dissolutio, sive divisio beneficiorum unitorum durabunt, usque ad tempus novi Episcopi, & donec illas revocaverit. Quar. c. l.

LVII. Respondetur 4. Capitulum, spectato Jure communi, non potest recipere resignationes beneficio-

neficiorum ad collationem Episcopi spectantium, si absolutè, & liberè fiant. Rebuff. in praxi tit. de devolut. n. 95. Quaran. c.l. q. 9. limit. 5. Parisius lib. 7. de resign. benef. q. 23. n. 37. & 38. arg. cit. c. unic. §. Cùm verò; ne Sede vacante, &c. in 6. ubi dicitur, quòd Capitulum in beneficijs ad collationem Episcopi spectantibus se non potest intromittere, quia admissio talium resignationum est gratia, seu remissio obligationis; in his autem, quæ sunt gratiæ, & liberalitatis, non succedit Capitulum, Sede vacante. Paris. c. l. n. 36. Nec obstat, quòd Capitulum potest, Sede vacante, destituere beneficiatos ex justa causa, illósque privare beneficijs, ut ex communi docet Quaranta c.l. q. 9. in fine. Ergo etiam potest resignationes beneficiorum admittere. Neg. enim conseq. nam à disparatis, seu diversis non fit bona illatio. Excipi debet 1. Quòd Capitulum potest recipere resignationes beneficiorum, quæ ad collationem Episcopi, & Capituli simul pertinent, tunc enim habent se velut duo corpora, & sic uno deficiente, alterum succedit, nisi tamen Capitulum, Sede vacante, in possessione fuisset admittendi resignationes omnium beneficiorum, etiam ad collationem solius Episcopi pertinentium, tunc enim etiam Capitulum illorum resignationes recipere posset. Paris. c. l. & dictum suprà tit. 9. n. 74. Excipiuntur 2. Resignationes, quæ fiunt causâ permutationis. Gloss. in Clement. unic. V. Conferantur; de rerum permut. saltem quoad illa beneficia, quorum conferendorum jus simul ad Episcopum, & Capitulum spectat: secus, si talia beneficia spectent ad collationem solius Episcopi, sinè Capitulo, tum enim Capitulum permutationi auctoritatem præstare non potest, quia non est jurisdictionis necessariæ. Gloss. cit. Azor p. 2. Institut. lib. 7. c. 29. quæst. 4. Paris. c. l. num. 39. Quarant. c. l. Excipitur 3. Si resignatio fiat propter commissum crimen, & in pœnam ipsius resignantis, sive, quia persona inhabilis est, tum enim admittere resignationes ad necessitatem, & justitiam spectat, adeóque etiam à Capitulo admitti possunt. Quarant. c. l. Paris. c. l. n. 35.

Porrò hodie ex Decreto Concil. Trident. Sess. 24. c. 16. tenetur Capitulum infra 8. dies, post mortem Episcopi, Officialem, seu Vicarium constituere, vel existentem confirmare, qui eandem ferè jurisdictionem habet, quam Capitulum, de quo actum suprà tit. 28. sect. 2. §. 10.

§. IV.

De jurisdictione, & potestate Capituli Ecclesiæ non Cathedralis, seu Collegiatæ, sive Secularis, sive Regularis, Prælaturâ vacante.

LVIII. Assertio 1. Capitulum Ecclesiæ non Cathedralis, sed omnimode exemptæ, cujus Prælatus ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinet in Ecclesia, & Capellis eidem pleno jure subjectis, vacante Sede, seu Prælaturâ, omnem jurisdictionem, & administrationem habet, sicut Capitulum Cathedrale, adeóque etiam excommunicationis sententiam, aliásque censuras ferre potest in subditos contumaces, nisi S. Pontifex id sibi specialiter reservet, prout sumitur ex c. His quæ; 11. h. t. ubi est sermo de vacante Ecclesiâ, quæ est Tituli Cardinalis, in qua Cardinales ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, nisi quòd ibi specialiter reservârit sibi Papa, pro bono pacis, potestatem corrigendi, excommunicandi, & suspendendi, ut suprà dictum n. 14. Idem ergo dicendum de alijs Ecclesijs exemptis, & ordinariam, ac quasi Episcopalem jurisdictionem habentibus, quia tales Ecclesiæ æquiparantur Cathedralibus in cit. c. His quæ; Laym. de jurisdict. ordin. conclus. 143. & patet etiam ex praxi.

LIX. Assertio 2. Si Præpositus, aut Decanus v. g. Ecclesiæ Collegiatæ secularis, quæ exempta non est, jurisdictionem dignitati suæ annexam in Clericos sibi subjectos obtineat privativè, id est, excluso Episcopo, ita, ut is in prima instantia se immiscere non possit, dummodo Prælatus inferior officium suum ritè præstet: tum spectato Jure communi, ea jurisdictio, & administratio, vacante Prælaturâ, non transit ad Capitulum illius Ecclesiæ, sed ad Episcopum, cui ea subjecta est. Felin. in cit. c. His quæ; arg. 4. & 5. h. t. Laym. ibid. num. 4. Ratio est, tum quia, quòd Sede vacante, Capitulum in jurisdictione succedat, id expressum habetur in Jure de Ecclesijs Cathedralibus tantùm, vel quasi Episcopalibus, quæ exemptæ sunt à jurisdictione Episcopi, & Episcopalibus æquiparantur, cit. c. Cùm olim; et c. His quæ; h. t. & devolutio jurisdictionis ab Episcopo, vel Prælato ad Capitulum non debet induci, nisi in casibus in jure expressis, c. Quamquàm; 18. de elect. in 6. ubi id notatur. Idque etiam propter diversam rationem, quæ est in Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis exemptis, & in alijs inferioribus non exemptis: quia in illis, si in jurisdictione Capitulum non succederet, non adesset alius, qui posset in defectum Ecclesiæ providere: sicut in alijs inferioribus adest Episcopus, qui adiri, & providere potest. Fagnan. in cit. c. His quæ; num. 40. Tum quia Prælatus hujusmodi inferior, & Episcopo subjectus, vel jurisdictionem acquisivit per consuetudinem legitimè præscriptam, vel jure speciali, sive ex privilegio: nam spectato Jure communi, solus Episcopus habet jurisdictionem ordinariam in omnibus Ecclesijs suæ Diœcesis, C. Omnes basilicę; 10. caus. 16. q. 7. Si priore modo, tum jurisdictio, vi præscriptionis, acquisita à Prælato, eo mortuo, ad Capitulum non transit, cùm præscriptio sit stricti juris, ideóque ultra præscribentem non extenditur ad alios: nisi & ipsum Capitulum legitimè præscripserit, ut vacante Prælaturâ, jurisdictionem exercere possit. Sin autem posteriore modo jurisdictio sit acquisita à Prælato; neque tum ea transit ad Capitulum, quia ea, quæ non communi, sed speciali jure competunt Prælato, vacante Sede, non transeunt ad Capitulum. Felin. c. l. & Laym. Addit tamen Felin. in cit. c. His quæ; sententiam affirmativam, quòd etiam in Ecclesijs inferioribus non exemptis, vacante Sede, seu Prælaturâ, Capitulum succedat in jurisdictione Prælati sui, communiter teneri, & receptam esse consuetudine, licèt negativa in puncto juris sit verior. Cæterùm, si jurisdictio Prælato,

lato, & Capitulo Ecclesiæ Collegiatæ non exemptæ competat simul, & conjunctim, ex speciali jure, vel consuetudine, tum mortuo Prælato, seu Sede vacante, jurisdictio penes solum Capitulum manet. Felin. in cit. c. His quæ, §. Secundus casus; & ibid. Laym. n. 3. arg. c. unic. Ne Sede vacante &c. in 6.

LX. Assertio 3. Sed neque vacante Prælaturâ Regulari, succedit Capitulum, seu Conventus in jurisdictione: multò minùs Prior Claustralis, vel Decanus, aut Senior, qui Prælatus non est, sed ea ad Episcopum devolvitur, si Monasterium non sit exemptum, sed ei subjectum, cui proinde Episcopus Administratorem dare potest in spiritualibus, & temporalibus. Felin. in cit. c. His quæ; arg. 4. & alij DD. apud ipsum allegati. Ratio est, quia Episcopus habet jurisdictionem in omnia Monasteria suæ Diœcesis non exempta, licèt in his, quæ ad disciplinam regularem pertinent, eam exercere non possit, dum Prælatus Ordinis officium suum rite obit: alioquin in defectum ipsius, exercitium jurisdictionis ad ipsum Episcopum devolvitur, ut patet ex suprà dictis tit. 31. num. 59. ita, ut Administratorem hoc casu; etiam in ijs, quæ ad regularem disciplinam spectant, constituere possit. Felin. c. l. & Laym. de jurisdict. ordin. conclus. 132. Accedit, quòd Religiosi votum obedientiæ, ratione cujus potissimùm subduntur Ordinis Prælato, non faciunt Capitulo, seu Conventui, nec Priori Claustrali, aut Decano, aut Seniori, sed ipsi Abbati, seu Prælato, ergo, eo mortuo, potestas, & jurisdictio Prælati, per quam suis Regularibus præcipere potest, in virtute obedientiæ, vel sub excommunicatione, non devolvitur ad Capitulum, vel Priorem, aut Decanum, aut Seniorem. Laym. in cit. c. His quæ; n. 5. h. t.

Cæterùm, si mortuo Prælato, nullus Administrator, constituatur ab Episcopo, cui Monasterium est subjectum, tum Prior, vel Decanus, aut Senior administrationem, seu gubernationem habet, aliisque præcipere potest, licèt propriè dictam jurisdictionem in illos non exerceat, quia nec Prælatus, nec Vice-Prælatus est: nisi, vel consuetudine receptum sit, vel Regula, aut Statutum Ordinis præscribat, ut vacante Prælaturâ, Prior, seu Decanus, vel alius interea vices Prælati gerat, dum novus Prælatus eligatur, vel constituatur. Laym. cit. conclus. 132.

TITVLVS XXXIV.

DE TREUGA, ET PACE.

QUoniam Judicum est, ut, si fieri possit, dissidentes, ac litigantes, sive interpositâ auctoritate suâ, sive per propria pacta, & transactiones ad concordiam redigant, ideo, postquam hactenus actum est de officio, & potestate Ecclesiasticorum Judicum, antequam agatur de ipsis judiciis, præmittitur tractatus de treuga, & pace, pactis, & transactionibus, conformiter Juri Civili, in quo idem observatum fuit à Jurisconsulto, ut videre est in lib. 2. tit. 14. ff. Extat similis Titulus in Extravagantibus communibus.

I. Quæritur 1. Quid, & quotuplex sit Treuga? Respondetur 1. Treuga definitur à Gloss. in c. 1. h. t. & Hostiens. in summ. n. 1. eod. quòd sit securitas personis, & rebus ad tempus præstita, discordiâ nondum finitâ. Ubi verbum *discordia* latè accipitur, prout comprehendit etiam privatorum dissidia, inter quos propriè bellum non est, quippe quod geri non potest, nisi auctoritate publicâ Principis, aut Magistratûs Superiorem non recognoscentis: quamvis latè, & generaliter sumpto hoc vocabulo, possit dici bellum, & consequenter etiam treuga inter privatos. Imola in c. 1. num. 9. h. t. Est autem treuga propriè dicta nihil aliud, quàm induciæ belli, cùm scilicet inter hostes ad breve tempus convenit, ne se invicem armis lacessant, l. Postliminium; 19. §. Induciæ; ff. de captivis, vulgò ein An- oder Stillstand der Waffen / quamquàm Gloss. in l. Conventionum; 5. V. Paciscuntur; ff. de pactis hanc notat esse differentiam inter inducias, & treugam, quòd induciæ sint, seu dentur ad breve tempus, treugæ ad longum, ideóque sint induciæ, seu feriæ belli longiores: communiter tamen pro synonymis, ac promiscuè accipiuntur. Differt autem treuga à pace, quia treuga est veluti pars factæ pacis, seu pax, & securitas ad tempus rebus, ac personis constituta; pax verò est finis discordiæ, seu belli, juxta Gloss. in cit. c. 1. V. Treugas; junctâ additione: non enim pax quæritur, ut bellum excitetur, sed bellum geritur, ut pax acquiratur, c. Novi; 3. caus. 23. quæst. 1.

II. Respondetur 2. Duplex est treuga, alia Conventionalis, alia Canonica, seu Legalis, secundùm Gloss. in cit. c. 1. V. Frangere; h. t. & Hostiens. in summa n. 5. eod. Conventionalis est, quæ ab hominibus fit, & ex conventione formam, & modum recipit, sicut quilibet contractus, l. 1. §. Si conveniat; ff. Depositi. Atque hæ treugæ, seu induciæ conventionales inter gentium jura numerantur in c. Jus gentium; 7. dis. 1. nam omnium gentium usu, & consensu, secundùm naturalem æquitatem, constitutum est, ut etiam hosti fides data servanda sit, cit. c. Noli; caus. 23. quæst. 1. dummodo is quoque ex sua parte fidem servet, c. Pervenit; 3. de jurejurand. c. 2. caus. 28. quæst. 2. Quare tempore induciarum capta non fiunt capientium, nec capti servi, neque opus est captis jure postliminij, quia captio non jure bel-

re belli facta est, cit. l. Postliminium; §. Induciæ; & seq. l. Non dubito; 7. ff. de captiv. Canonica, seu Legalis treuga est, quæ per Canonem, seu Legem constituta est, de qua fit mentio in c. 1. & 2. h. t. Eaque, vel temporalis est, vel perpetua, juxta Hostiens. hîc c. l. & ex dicendis patebit.

III. Quæritur 2. Quibus diebus servandæ sint treugæ, & quæ sint pœnæ eas violantium? Respondetur: De his agitur in c. Treuga; 1. h. t. ubi „ Papa Alexander III. in Concilio Lateranensi c. 21. „ præcipit treugas, seu inducias belli à quarta feria, „ post occasum solis, usque ad secundam feriam, „ ante ortum solis: item ab Adventu Domini usque „ ad Octavam Epiphaniæ, & à Septuagesima usque „ ad Octavam Paschæ, ab omnibus inviolabiliter „ servandas esse. Si quis verò treugas violare au„ sus fuerit, post tertiam admonitionem, Episco„ pus proprius sententiam excommunicationis in „ eum ferat, & scribat, atque scriptam vicinis Epi„ scopis denunciet, nullúsque excommunicatum „ in communionem recipiat, sed omnes sententiam „ scriptam confirment (id est, observent, & fa„ ciant observari. Gloss. hîc V. Confirmet;) alioquin „ si quis hæc violare præsumpserit, Ordinis sui peri„ culo subjaceat, id est, excommunicetur. Gl. hîc V. „ Periculo. Denique in fine præcipit Papa, ut o„ mnes Episcopi mutuum consilium, & auxilium „ sibi præstent, &, qui secus fecerit, puniatur. Gloss. „ hîc in casu.

IV. Notandum 1. Ob mysterium, & reverentiam sacri temporis Adventûs, vel Quadragesimæ, certis diebus servandæ sunt treugæ, sive induciæ, & ab armis cessandum est, item die Jovis propter Ascensionem Domini, & ultimam Cœnam cum discipulis: die Veneris, propter Passionem Domini: die Sabbati, quia Corpus Domini jacuit in sepulchro, & die Dominico, propter ejus Resurrectionem. Hostiens. in summ. num. 5. h. t. Est autem hîc sermo de treuga Canonica, id est, præcepta à Canone in hoc c. nisi inevitabilis urgeat necessitas ad bellandum: quæ tamen Constitutio præscribens certa tempora induduciarum, vel per contrariam diuturnam consuetudinem est abrogata, vel nunquam moribus utentium recepta. Gloss. hîc V. Frangere; & Abb. ibidem num. 4.

Notandum 2. In actibus, qui nocturno tempore exerceri commodè non possunt, dies non naturalis, qui est 24. horarum, & comprehendit etiam noctem, ab occasu solis usque ad manè, sed dies artificialis, qui incipit ab ortu solis, & desinit in occasu solis, computari debet. Imola hîc n. 3.

Notandum 3. Potest Ecclesia, & Magistratus Ecclesiasticus etiam præcipere Laicis, eósque obligare ad culpam, & pœnam, quando agitur de exercitio actûs, ex quo arguitur quædam irreverentia, quæ irrogatur diebus in honorem Dei institutis, uti sumitur ex hoc c. & notat Imola hîc n. 4.

V. Quæritur 3. Qui gaudeant treugâ, seu se„ curitate perpetuâ? Resp. Presbyteri (& omnes alij „ Clerici. Hostiens. hîc V. eod.) Monachi, & eorum „ Conversi (aliique Religiosi) Peregrini, Mercato„ res, Viatores, Rustici, & in agricultura existentes, „ animalia quoque, quibus arant, & semina portan„ tur in agros, plenâ securitate (tempore belli, & aliàs) gaudere debent, prout statuit Alexander III. „ in c. Innovamus; 2. h. t. ubi innovat, quod jam antè statutum erat in c. Si quis; 23. et c. seq. caus. 24. q. 3. Gloss. hîc V. Innovamus. Ratio est, quia ex prædictis personis quædam non possunt in bello spoliari bonis suis, aut corporaliter lædi, seu puniri, cùm personaliter non noceant, nec sint injuriæ auctores, vel cooperatores, ut supponimus: neque per accidens, ratione Reipubl. nocentis, contra quam justum bellum offensivum geritur, cùm non sint ejus partes, vel membra: cujusmodi sunt Clerici, Religiosi, Peregrini. Quædam verò personæ ex enumeratis in hoc c. plenâ securitate gaudent, tempore belli, ob publicam necessitatem, ut Mercatores, & Agricolæ, ne commercia, & agriculturæ impediantur, cum gravi incommodo totius Reipubl. licèt tales alioquin sint partes Reipubl. nocentis. Laym. hîc num. 1. Verùm per accidens interdum etiam prædictas personas bonis suis spoliare licitum est, etiamsi ipsæ personaliter non noceant, si aliâ ratione victoria, & pax obtineri nequeat, ut docet Laym. l. 2. Theol. moral. tract. 3. c. 12. q. 3. dicto 3.

VI. Hinc colligitur 1. Quòd rustici, seu agricolæ gaudeant privilegio securitatis, vel alio ipsis concesso, quàm diu vacant agriculturæ; sicut milites, quàm diu actu militant, gaudent suo privilegio, l. ult. ff. de testam. milit. & Mercatores, quàm diu mercimonia exercent; Peregrini, quàm diu peregrinantur; & Legati, quàm diu in legatione sunt, l. 2. §. Legatis; & §. Omnes; Vers. Planè; ff. de judic. Clerici, & Monachi, quàm diu regulariter vivunt, & Ecclesijs serviunt, l. Generaliter; 52. C. de Episc. & Cleric. Gloss. fin. hîc, junctâ Gloss. margin. & Hostiens. hîc in fine. Professores, & Studiosi privilegijs ipsis concessis gaudent, quàm diu in scholis publicè docuerint, vel studuerint, c. ult. de Magistris.

Colligitur 2. Salvus conductus, sive securitas data alicui in eundo ad locum aliquem, intelligitur etiam concessa in redeundo, ut colligitur ex hoc c. ibi: *Euntes, & redeuntes*, quia hæc duo communiter in jure pari passu ambulant, c. Magnæ; 7. de voto, l. Si cui; 38. §. Tam diu; ff. Ex quibus caus. majores, &c. non enim dicitur quis securè venire ad certum locum, nisi securè possit ibi morari, & inde recedere, ut ex Bartol. notat Abb. hîc num. 1. & Felin. num. 1.

VII. Quæritur 4. An Judex, seu Superior, sive Ecclesiasticus, sive Secularis, possit subditos, aut partes litigantes cogere ad pacem, & transactionem faciendam? Respondetur 1. Si publica dissidia, seu bella sint inter civitates, aut populos subjectos, tum Princeps, seu Magistratus potest præcipere partibus inter se dissidentibus, ut pacem, seu compositionem faciant, juxta Authent. de mandatis Princip. §. Deinde; junctâ Gloss. V. Pacem; nov. 17. l. Congruit; 13. ff. de offic. Præsid. & ibid. Bart. n. 4. Abb. in princ. num. 1. h. t. Cùm autem Princeps possit subditos cogere ad faciendam pacem, multò magis poterit ad treugam, seu inducias belli faciendas. Abb. hîc n. 2. nam qui potest efficere totum, is & partem potest, l. Quæ de tota; 76. ff. de rei vindic.

treuga

treuga autem est, quasi pax quædam ad tempus, sive pars factæ pacis.

VIII. Respondetur 2. Si privati inter se litigent, & judicio contendant, non potest Superior, sive Judex ordinariè eos cogere ad concordiam, & transactionem faciendam, ut constat ex Authent. Ut litigantes jurent; c. ult. novel. 124. & docet Felin. in princ. n. 1. h. t. aliique communiter. Ratio est, quia Judex non potest alicui jus, quod habet, interdicere.

Excipitur 1. Nisi sit causa criminalis, in qua transigi non potest, quia per talem causam posset Respubl. lædi, ideóque Judex potest partes cogere ad concordiam, & compositionem faciendam, ratione publicæ utilitatis; secus est, si sit talis causa criminalis, super qua transigi potest. Abb. hîc in princ. n. 1. & Felin. n. 2. fallent. 1.

Excipitur 2. Si causa, sive criminalis, sive qua transigi potest, sive civilis, sit valde intricata, & lis diu duraverit, neque spes sit, controversiam brevi finiendam: tum enim potest Judex partes compellere ad transigendum, vel compromittendum: licèt aliàs in causis civilibus Judex monere quidem possit partes ad compositionem, non autem cogere. Abb. in princ. num. 1. h. t. & Felin. n. 5. fallent. 3.

Excipitur 3. Quòd in causis, in quibus Princeps Superiorem non recognoscens, habet liberam dispositionem, ut Papa in causis beneficialibus, potest partes litigantes citiùs compellere ad transigendum. Felin. c. l. n. 4. fallent. 2.

Excipitur 4. nisi ex discordia timeatur bellum publicum, vel alia Reipubl. turbatio, tum enim potest Judex partes cogere ad transigendum, vel compromittendum, ne propter litem privatorum turbetur Respubl. arg. l. Congruit; 13. ff. de offic. Præsid. Felin. c. l. fallent. 4. & 5.

Illud hîc addendum, si quis probabiliter timeat, ne offendatur ab adversario, potest Judicis officium implorare, ut ipsum compellat ad præstandam cautionem de non offendendo, nec se, nec familiares suos, aut domesticos, præmissâ tamen causæ cognitione, nisi periculum offensionis sit notorium. Abb. in princ. h. t. n. 2. Felin. ibid. num. 10. & declarat. 1. & 5. ubi declarat. 6. addit, quòd, si etiam adversarius probabilem timorem offensionis sibi inferendæ alleget, tum uterque mutuam cautionem de non offendendo præstare debet, non nudam, sed sufficientem.

IX. Cæterùm duæ adhuc restant Constitutiones Extravagantes inter communes h. t. in quarum prima, quæ incipit: Ad universalis; Papa Sixtus IV. volens componere discordiam ex antiqua pragmatica sanctione Regni Franciæ subortam, statuit, quid circa collationem beneficiorum Ordinarijs concessam, & tractandas, ac terminandas causas beneficiales sit observandum. Quæ constitutio cùm sit localis, & extra Franciam non obliget, diutiùs nobis in ea immorandum non est.

X. In Extravag. 2. quæ Incipit Vices illius; h. t. idem Papa confirmat compositionem per quatuor à se delegatos Judices factam in Germania, inter Parochos, & Religiosos Mendicantes, videlicet, ne Parochi dicant, hæreses à Mendicantibus processisse: & Mendicantes non prædicent, Parochianos non teneri audire Missam in Parochijs suis, diebus Festivis, & Dominicis, cùm hoc jure sit cautum, nisi justa causa eos excuset. Item nec Mendicantes, nec Curati; seu Parochi inducant Laicos ad eligendam sepulturam apud eos, cùm secundùm Canones, libera sit sepulturæ electio. Item Mendicantes non prædicent, quòd Parochiani non sint obligati, saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti: cùm id quoque jure præceptum sit. Item quoad tempus prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, servetur antiqua consuetudo, nec fiat commutatio temporis, nisi ex consensu partium; ac denique nec Mendicantes in sermonibus suis detrahant Prælatis, & Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, nec vice versâ hi illis. Et ut hæc inviolabiliter observentur, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ præcipitur.

Porrò an Jure novo, & post Concilium Tridentinum sit obligatio audiendi Missam in propria Parochia, & confitendi in Paschate suo Parocho, partim jam dictum est suprà Tit. 31. n. 142. &c. & n. 148. partim dicetur in proprijs suis locis.

TITULUS XXXV.

DE PACTIS.

Quoniam plerumque dubius est litis eventus; etiamsi quis justam causam litigandi habere videatur, & ob vitandas graves expensas, solent interdum partes, ante ingressum litis, super lite inter se pacisci, & transigere, seu per pacta à lite recedere; ideóque agitur hoc loco de pactis. Extat hîc Titulus etiam in Sexto.

 §. I. Quid

§. I.

Quid sit pactum, & quomodo dividatur? qui pacisci possint? quæ sit materia pactorum in genere, & quæ forma?

I. Assertio 1. Pactum sic dictum à pactione, l. 1. §. 1. ff. De pactis; vel quasi ex pace factum, quia per pacta fieri solet pax, c. Pactum; 11. de V. S. in genere non differt à contractu latè accepto; at verò à contractu propriè, ac strictè sumpto distinguitur, sicut genus à specie, cùm latiùs pateat, quàm contractus propriè, ac strictè acceptus, hic enim continet eas tantùm conventiones, quæ ultro, citróque obligationem pariunt, adeóque mutuam utriusque contrahentis obligationem exigunt, l. Labeo; 19. ff. de verb. signif. & ibi Gloss. V. Ultro citróque: pactum verò velut genus continet omnes contractus, adeóque promissiones, & conventiones qualescunque, sive sint reciprocæ, vel mutuò otrinq; sint obligatoriæ, ut emptio, locatio &c, sive non, ut tradit Wesenbec. in paratitl. ff. h. t. n. 2. nam pactum potest dari, sinè mutua utriusque obligatione, uti fit in promissione liberali acceptata, per quam solus promittens obligatur, nulla autem obligatio imponitur ei, cui fit promissio: Quare pactum in genere nihil aliud est, *quàm duorum, vel plurium in idem placitum, seu consensus*, ut definitur in cit. l. 1. §. 2. ff. h. t. sive est duorum consensus, atque conventio, prout dicitur in l. 3. ff. de pollicitationib. videlicet de aliquo dando, vel non dando, faciendo, vel non faciendo.

Ex quo patet, quòd consensus loco generis ponitur, quia latiùs patet, quàm pactum: nam possunt duo, vel plures consentire in aliqua sententia, vel consultatione, absque eo, quòd inter se paciscantur; pactum verò, & conventio eandem significationem habent, ut patet ex cit. l. 3. ff. de pollicitationib. ubi pactum, quod in l. 1. ff. De pactis; dicitur consensus, conventio appellatur. Additur *duorum, vel plurium*, quia nemo solus quidpiam, vel sibi ipsi pacisci potest, nemo enim sibi obligatur, l. 2. ff. de stipul. servor. Wesenbec. c. l. num. 2.

II. Præterea per hoc, quòd pactum dicitur duorum, vel plurium in idem consensus, distinguitur à pollicitatione, sive simplici, & nondum acceptatâ promissione, quòd hæc sit unius partis tantùm consensus, sive solius offerentis promissum, cit. l. Pactum; 3. ff. de pollicit. & ibi Gloss. V. Offerentis; pactum verò mutuum, seu reciprocum utriusque promittentis, & promissarij consensum importat, & requirit. Unde nuda promissio alicui facta, antequam acceptetur ab eo, nondum est pactum, quia nondum convenit in idem utriusque voluntas, ideóque nullam, nec quidem naturalem, sive in conscientiæ foro obligationem parit, sed revocari potest, ut præter alios docet Covarr. in relect. ad c. Quamvis pactum; 2. in 6. p. 2. §. 4. n. 25. nisi pollicitatio, seu nuda promissio Civitati, seu Reipubl. ob causam, v. g. propter incendium, vel terræ motum, vel ex gratitudine facta sit, nam ex tali pollicitatione statim oritur obligatio ex parte promittentis, etiam antequam acceptetur, & in pactum transeat, ita, ut pollicitans, quantum est ex parte sua, eam revocare non possit, sed ad eam implendam, saltem in foro externo, per Judicis sententiam cogi possit, l. 1. in princ. l. Pactum; 3. §. Si quis; & l. Propter; 4. ff. de pollicitat. quamvis secundùm se, & de jure naturæ, nulla promissio obligationem pariat, sinè acceptatione promissarij, cùm nemo solâ suâ voluntate efficere possit, ut res sua alteri acquiratur, nisi is consentiat, ut colligitur ex c. Si tibi; 17. de præbend. in 6. Ratio est, quia Princeps, propter bonum publicum, pollicitanti per legem latam obligationem imponere potuit, ac voluit. Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 4. c. 1. n. 3. Veruntamen pollicitatio facta Ecclesiæ, antequam ejus nomine sit acceptata, revocari potest, quia omnis promissio ex natura sua est respectiva, ita, ut vim absolutè obligandi non habeat, nisi dependenter ex alterius partis consensu. cùm ergo aliud speciale quoad hoc in favorem Ecclesiarum jure statutum non reperiatur, idem dicendum est de pollicitatione Ecclesiæ, vel ad pias causas factâ, nisi fuerit juramento confirmata, tunc enim obligabit, non vi pacti ex justitia, sed ex virtute Religionis. Laym. cit. c. 1. n. 3. & alij apud ipsum, vel nisi ex intentione promittentis tales pollicitationes vim voti habeant, Less. l. 2. de justit. c. 18. n. 39. & 40.

Ex dictis sequitur aliud adhuc discrimen inter pollicitationem, & pactum, quòd pollicitatio, non solùm præsenti, sed etiam absenti, absque epistola, vel nuncio, fieri potest: pactum verò non nisi præsenti, vel etiam absenti, sed per epistolam acceptanti, vel per nuncium, seu alium, qui nomine absentis acceptet, seu consentiat, fieri potest. Wesenbec. c. l. n. 2. Sylvest. V. Pactum; q. 1.

Porrò Cardin. de Lugo tom. 2. de justit. disp. 23. sec. 3. n. 46. existimat, etiam pollicitationem non excludere acceptationem, & inter præsentes etiam dari posse: sed pactum in eo differre à pollicitatione, quòd pactum præsupponat tractatum, & ultro citròque conventionem, ut colligitur ex l. 1. §. 1. ff. De pactis; ubi Ulpian. ait, pactum celebrari, quando contrahendi gratiâ partes in unum conveniont, & tanquam ex diversis animi motibus in eandem sententiam decurrunt: ad pollicitationem autem non requiritur tractatus, vel conventio, sed sola offerentis promissio, sive inter absentes, sive præsentes fiat. Sed contrà est, quia etsi aliquando inter paciscentes præcedat tractatio, non tamen illa requiritur ad substantiam pacti, quia, si unus alteri, sinè omni prævia tractatione, aliquid promittat, & alter acceptet, erit verum pactum, unde verba citata, *qui ex diversis animi motibus in unam sententiam decurrunt*, Gloss. explicat, id est, voluntatem, dum scilicet alter consentit, acceptando promissum alterius. Deinde etiam pollicitatio potest fieri præsenti, sed nisi consensus, seu acceptatio alterius accedat, erit nuda pollicitatio, non pactum.

III. Assertio 2. Præcipua divisio pacti est, in nudum, & vestitum, seu potiùs legitimum, ut tradit Abb. in c. 1. num. 4. h. t. & alij Canonistæ communiter. Pactum nudum, sive simplex promissio est, quæ solâ paciscentium conventione, sive consensu, & naturali æquitate nititur, neque jure civili est specialiter confirmata, ideóque saltem regula-

regulariter ex ea nulla oritur efficax obligatio, aut actio civilis in foro externo, idque ad vitandam litium multitudinem, sed solùm exceptionem parit; l. Jurisgentium; 7. §. Sed cùm nulla; ff. h. t. & l. Legem; 10. C. eodem, ut infrà magis declarabitur. Pactum vestitum, sive legitimum est, quod, præter conventionem partium, aliquod aliud juris adminiculum habet, ratione cujus actio civilis in foro externo oritur, cit. l. Jurisgentium; §. 1.

IV. Porrò pactum pluribus modis vestitur, seu Jure civili confirmatur, ut tradit Gloss. in cit. l. §. Sed cùm nulla; V. Quin imò; ff. h. t. Molin. tract. 2. de justit. disp. 255. & alij DD. communiter.

Primò, si pactum simplex transeat in contractum specificum, seu nominatū, in genere suo perfectum, v. g. in emptionem, locationem, commodatum, &c.

Secundò, vestitur, & confirmatur pactum, si ex altera parte secuta sit traditio rei, vel impletio promissi, prout fieri quandoque solet in contractibus innominatis, v. g. do, ut des, tunc enim jam non ex sola conventione, sed ex re ipsa consurgit obligatio, adeòque, qui ex sua parte implevit promissum, petere potest; vel, ut alter quoque impleat contractum, & præstet id, quod conventum est; vel, ut sibi restituat, quod dedit, vel quantum suâ interest, prout ipse actor maluerit, l. Naturalis; 5. §. Et si quidem; ff. de præscript. verb. & patet etiam ex l. 1. l. Dedi; 3. §. Sed, si tibi: & l. Si pecuniam; 5. in princ. ff. de condict. caus. dat. caus. non secut. V. g. si Titius conveniat cum Cajo, ut sibi det tres scaphas tritici pro una urna vini, postquam Titius vinum tradidit Cajo, potest agere contra illum, vel per actionem in factum, seu præscriptis verbis, ut vicissim ipsi triticum promissum tradat, vel quantum suâ interest, sibi datum non esse: vel etiam, si Actor maluerit, per condictionē dati ob causam, causâ non secutâ, petere potest sibi restitui vinum, quod dedit, & sic resilire à contractu, antequam alter eundem implevit.

Quod tamen, spectato Jure Canonico, & in foro conscientiæ solùm procedit, si is, qui nondum implevit promissum, sit in culpabili mora, aut habeat animum non deliberatum non implendi tempore debito; rum enim pœnitentiæ, seu revocationi locus est in foro interno, & Canonico, ac spectato Jure naturali: secus, si ex sua parte paratus sit implere promissum sine culpabili mora, tum enim pœnitentiæ, seu revocationi locus non est, sed contractus perfici debet, ob naturalem obligationem ortam ex utriusque consensu, seu contractu innominato, à quo siculi, si neuter implevit, recedere non licet, altero invito, saltem jure naturali, & Canonico; ita neque, si unus tantùm implevit, dummodo alter non sit in mora culpabili implendi. Molin. tract. 2. de justit. disp. 258. n. 7. Laym. l. 3. tr. 4. c. 2. n. 2.

Tertiò, vestitur, & confirmatur pactum nudum, si ei accedat stipulatio, cujus forma jure civili introducta est, mutuâque interrogatione, ac responsione perficitur: v. g. promittis te mihi daturum decem oves pro uno bove? promitto: talis stipulatio confirmat pacta alioquin nuda, juxta l. Ex placito; 3. C. de rer. permut. Hodie tamen plerumque promissiones, & pacta confirmari solent, vel per publicum instrumentum Notarij, vel etiam per simplicem scripturam manu promissoris subscriptam, ant obsignatam. Molin. tr. 2. disp. 255. n. 4. Laym. cit. c. 2. num. 2.

V. Quartò, vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex, si incontinenti, & non ex intervallo adjiciatur ad aliud pactum vestitum, seu jure civili firmum; sive pactum nudum præcedat pactum vestitum, sive confestim subsequatur: nam per cohærentiam ad alterum contractum nominatum, vel innominatum, seu pactum vestitum, ac legitimum, vestitur etiam, & confirmatur pactum nudum, juxta cit. l. Jurisgentium; §. Quin imò; ff. h. t. V. g. si quis locavit domum Titio, adjecto simul pacto, utagrum suum adjacentem coleret, hoc pactum licèt secundùm se nudum, ac simplex, quia tamen cohæret cum illo primo pacto vestito, seu contractu locationis, hoc adimpleto, ex parte locantis domum, firmatur etiam hoc pactum simplex, ita, ut pariat actionem civilem, sicut pactum prius, sive ipse contractus nominatus locationis, cui est adjectum. Molin. cit. disp. 255. num. 2. Sic etiam ex promissione pignoris oritur obligatio, & actio civilis, propter cohærentiam cum contractu, cui accedit, nisi quis dicere malit, id esse speciale privilegium pignoris, ut per se ex simplici ejus promissione actio concedatur, l. Si tibi; 17. §. Si pignore; ff. h. t. Molin. cit. disp. 255. num. 5. Laym. c. l. num. 2.

Quintò, pactum nudum, seu simplex vestitur, seu confirmatur legis auxilio, sive per legis assistentiam, ita, ut ex eo oriatur actio civilis, ex juris privilegio, ut notat Gloss. in cit. l. Jurisgentium; §. Sed cùm nulla; V. Igitur; ff. h. t. nam ex simplici donatione, posteaquam acceptata est, ante traditionem rei, jure novo Codicis oritur actio civilis ad rei ita promissæ traditionem, l. Si quis; 35. §. Sed, si quidem; C. de donation. Item ex simplici promissione dotis acceptatâ, in favorem matrimonij, oritur actio civilis, l. unic. C. de rei uxor. act. l. Ad exactionem; 7. de dotis promiss. Præterea ex promissione nudâ, quâ quis constituit, seu promittit, se tibi soluturum debitum alienum, quod alius tibi debet (sive naturali obligatione tantùm, sive etiam civili sit debitum) vel quâ quis promittit tibi solvere, alio die, aut loco debitum proprium, quod ipse ex alia causa, vel alio modo debebat, oritur obligatio, & actio civilis, quæ dicitur *de constituto*, l. 1. & 2. ff. de constit. pecun. §. De constituta Institut. de action. Molin. cit. disp. 255. n. 7. & tribus seqq. quamvis cum Bartolo ibid. n. 12. putet, in his, & similibus casibus, non esse dicendum pactum nudum vestitum esse ex juris privilegio, sed potiùs parere actionem, licèt nudum sit, quæ est quæstio de nomine.

Sextò, pactum nudum vestitur, & confirmatur, adjectione juramenti, ita, ut etiam ex Jure civili concedatur actio, ut ex probabiliore sententia docet Covarruv. in cit. c. Quamvis; p. 2. §. 4. n. ult. Molin. disp. 256. n. 4. Less. l. 2. de justit. c. 17. n. 25. Laym. c. l. n. 2. in fine, contra Barr. in l. Jurisgentium; 7. §. Quin imò; ff. h. t. quia ex contractu jure civili irrito, si per se non sit illicitus, seu contra bonos mores, ut est v. g. alienatio fundi dotalis, vel à minore, sine debita solemnitate, facta, datur jure civili actio,

quan-

quando juramento confirmatur, ut constat ex Authent. Impuberum, C. Si adversus vendition. ergo multò magis ex pacto nudo juramento confirmato datur actio civilis, quia hoc ex se parit naturalem obligationem in foro conscientiæ, non item contractus ipso jure irritus. Molin. tr.2. disp. 256. n. 3. nam ad ea, quæ vel secundùm naturam, vel secundùm leges fieri nequeunt, nemo se obligare potest, juxta reg. jur. 6. in 6. nemo potest ad impossibile obligari, de quo plura infrà.

Denique pactum nudum etiam confirmatur, ita, ut actionem pariat, etiam de Jure civili; si fiat in judicio, tunc enim proficit ad agendum, l. 4. §. fin. ff. de fidejuss.tut. nam, & in judicijs quasi contrahitur, l. 3. §. Idem scribit; ff. de pecul. ex quasi contractibus autem oritur obligatio, & actio, ut patet ex tit. Instit.de obligat. quæ ex quasi contract.& quæ in judicijs fiunt, omnem contractuum solennitatem exuperant, l. 2. l. Omnes; 19. C. de testam. Wesenb. in paratil. ff. h. t. §. Quæ autem pacta.

VI. Cæterùm præter allatam divisionem pactorum, alia sunt publica, quæ per Principem ob causam Reipubl. fiunt, l. Conventionum; 5. ff. h. t. & fœdera vocantur; alia privata. Item alia sunt expressa, alia tacita. Expressa sunt, quæ consensu, verbis, aut litteris expresso constant. Tacita, quæ sinè expressione verborum, ex præsumpta paciscentium voluntate, seu consensu facta censentur. Sic, qui reddit cautionem (id est, chirographum) debitori, censetur tacitè pacisci de non petendo l. 2. ff. h. t. & ibi Gloss. V. Vel re. Rursum privatorum pactorum, alia sunt juris gentium; quæ solâ æquitate naturali conventionis nituntur: alia legitima, quæ non solùm naturali ratione, sed etiam aliquâ civili confirmantur, ita, ut actionem pariant, cit. l. Conventionum; & l. seq. ff. h. t. Præterea alia sunt pacta in rem, alia in personam. In rem sunt, quando quis generaliter paciscitur, ne petatur: in personam, quando quis paciscitur, ne à se, vel ab alia certa persona petatur, cit. l. Jurisgentium: §. Pactorum; ff. h. t. Denique alia sunt pacta judicialia, alia extrajudicialia: alia obligatoria, quibus paciscentes ad aliquid dandum, vel faciendum obligantur: alia liberatoria, quibus actio ex jure competens, mediante acceptilatione, vel novatione, ipso jure, vel ope exceptionis tollitur, l. Tale pactum; 40. in princ. & ibi Gloss. V. Profiteor; ff. h. t. Hostiens. in summa. §. Perimunt quoque; & §. Fieri potest; h. t. Wesenbec. ff. eodem num. 4. & Zœs. ff. eod. num. 4. & seqq.

VII. Assertio 3. Pacisci, sive pacta inire omnes possunt, qui non prohibentur, nam pacisci, & contrahere est de genere permissorum; ideóque omnibus non prohibitis concessum censetur. Prohibentur autem quidam naturâ, qui consentire nequeunt, ut infantes, furiosi, extra dilucida intervalla, perpetuò amentes, muti, & surdi conjunctim. Quidam verò lege prohibentur, veluti impuberes, ob imbecillitatem judicij, nisi paciscendo conditionem suam meliorem faciant; prodigi, quibus bonis interdictum est, item minores 25. annis, qui curatorem habent. Wesenb. in parat n. 5. ff. h. t. Zœs. ff. eod. n. 9. & seqq. Jure verò Canonico prohibentur pacisci de rebus Ecclesiasticis, quibus prohibita est alienatio earundem, sinè consensu Superioris, seu Prælati, vel Capituli, ut patet ex tit. de reb. Eccles. non alien. & de his, quæ fiunt à Prælat. &c. Hostiens. hîc in summ. n. 4. de quo suo loco.

Porrò nemo alteri regulariter, sed sibi tantùm pacisci potest, §. Alteri Instit. de inutil. stipul. Idque procedit etiam de Jure Canonico, ut, si Titius simplici pacto promittat Cajo, se centum aureos daturum Sempronio, nulla inde oritur obligatio, vel acquiritur Sempronio; nec civilis, quia jure civili alteri pacisci non licet; nec naturalis, quia pactum requirit consensum duorum, l. 1. ff. h. t. qui hîc deest, ex parte ejus, cui facta est promissio, quippe absentis, nempe acceptatio, quæ non potest suppleri per tertium, si non est ex ijs, per quos alteri etiam absenti, & ignoranti acquiri potest. Abb. in procem. Decretal. n. 25. Zœs. in Comment. Decret. h. t. n. 3. & ff. eod. n. 15. contra Covarr. in c. Quamvis; h. t. in 6. p. 2. §. 4. n. 2.

VIII. Assertio 4. In genere loquendo, de omnibus rebus licitis, & honestis, & quæ in commercio hominum consistunt, sive præsentes sint, sive absentes, sive etiam futuræ, & nondum existentes, pacisci licet, dum tamen sint paciscentium propriæ: nam res, aut jura aliorum utiliter in pactum deduci non possunt. Wesenb. ff. h. t. in 6. Ad formam verò pactorum quod attinet, ea ex consensu, & voluntate paciscentium pendet, l. 1. §. Si conveniat; ff. Deposit. modò pacta adjecta contractui non sint contra formam substantialem ejusdem à legibus definitam, alioquin vitiatur contractus, cujusmodi est pretium in emptione, merces in locatione, quæ, si per pactum adjectum tollantur, illud non tenet. Potest tamen per pacta additio, vel diminutio fieri in contractibus, salvâ manente eorum substantiâ, l. Pacta; 72. ff. de contrah. empt. Gregor. Tholos. partit. Juris Canon. l. 3. tit. 1. c. 7. nam contractus ex conventione legem accipiunt, l. Contractus; 23. ff. de R. I. Cujusmodi sunt, præstatio culpæ, evictio rei, & similia, quæ per pacta removeri possunt. Zœs. ff. h. t. n. 16. Cæterùm pacta nullo verborum ordine, nullâ certâ formâ, sed tantùm æquitate conventionis constant, ideóque non tantùm inter præsentes, sed etiam per nuncium, vel epistolam inter absentes fieri possunt, l. 2. ff. h. t. Sed & in præsens, vel ex certo die, aut ad certum diem, vel sub modo, vel purè, rectè contrahitur pactio, l. Si unus; 27. §. 1. l. Intra; 41. ff. h. t. Wesenb. ff. eodem num. 7. & Tholosan. c. l.

Illud hîc addendum, pacta stricti juris esse, ideóque strictam recipere interpretationem, ita, ut nec ad alias personas, neque ad alias res extendantur, quàm quæ expressis verbis pacto comprehensæ sunt, l. Si unus; 27. §. Ante omnia; ff. h. t. nisi, cùm pacta apponuntur bonæ fidei contractibus, secundùm quos ex bono, & æquo recipiunt interpretationem, l. Jurisgentium; 7. §. Adeò; l. Ab emptione; 58. ff. eod.

Denique pacta novissima, seu ultima servari oportet, per quæ prioribus derogatur, si ijs contraria sint, l. Pacta; 12. C. h. t. Wesenb. ff. eodem num. 11. & ult.

***

§ II. De

§. II.

De observatione Pactorum, & eorum confirmatione per Superiorem.

IX. Assertio 1. Pacta legitima inter Christianos inita servari debent, prout statuitur in c. Antigonus 1. h. t. quod est desumptnm ex Concilio Africano, ubi dicitur: aut inita pacta suam obtineant firmitatem: aut conventus (is, qui non servat pacta, coram Ecclesiastico Judice) vel monitus is, qui convenitur, ut pacta servet. Hostiens. hîc V. Conventns. Si non cohibuerit (id est, se non emendaverit, & pacta servaverit. Hostiens. hîc V. Eodem) per Ecclesiasticam disciplinam, seu censuram ad observationem compellatur, prout responderunt omnes PP. illius Concilij: *pax servetur, pacta custodiantur.* Porrò Canon hîc desumptus est ex Concilio Carthaginensi 1. c. 12. quod fuit provinciale celebratum ab Episcopis in Africa, & postea approbatum à Leone IV. ut ostendit Fagnan. hîc n. 1. & 65. contra Abbatem hîc not. 3. qui putat, fuisse Generale, eique præfuisse S. Pontificem. Similiter in c. Qualiter; 3. h. t. dicitur, quòd Judex studiosè agere, seu curare debet, ut, quæ promittuntur, opere adimpleantur.

X. Hinc colligitur 1. Ad pacti observationem potest quis compelli per censuras Ecclesiasticas, videlicet excommunicationem, suspensionem, vel interdictum, juxta c. Quærenti; 26. de verb. signif. modò pactum sit legitimum: nam pacta, quæ fiunt contra leges, aut bonos mores, aut dolo, vel aliis sunt damnosa, vel quæ in detrimentum salutis æternæ vergant, servanda non sunt. Gl. hîc V. Pacta custodiantur.

Colligitur 2. Etsi Gl. in cit. c. 1. V. Pacta custodiantur. h. t. illud restringat ad pacta inita inter Episcopos, de quibus loquitur illud c. sed exempli solùm causâ, ob casum ibi propositum; attamen generaliter intelligi debet decisio huius c. quòd pacta legitima observanda sunt, non solùm inter Clericos, sed etiam laicos, quia textus generaliter loquitur, & etiam laici peccant non servando pacta. c. Juramenti; 12. caus. 22. q. 5. Abb. hîc n. 2. Ratio est, quia naturalis æquitas dictat, pacta licita servanda esse, ex qua naturalis obligatio nascitur, quid enim tam congruum fidei humanæ, quàm ea servare, quæ inter eos (paciscentes) placuerunt. l. 1. in princ. ff. h. t. Gl. ibid. V. Huius edicti. Idque obtinet etiam in nudo, seu simplici pacto, quod scilicet nullâ Scripturâ, vel instrumento, vel interventione rei, vel alio extrinseco legis adminiculo est firmatum, nam & illud obligationem naturalem parit, ideóque servari debet. Abb. hîc num. 4.

Colligitur 3. Violare pacta legitima ab altera parte acceptata, esse peccatum grave, seu mortale, ut tradit Gl. communiter recepta in c. 1. V. Pacta custodiantur; h. t. idque probatur ex eodem c. 1. ubi habetur, quòd violantes pacta possunt excommunicari, excommunicatio autem non potest inferri, nisi propter peccatum grave, & manifestum. c. Nemo; 41. caus. 11. q. 3. cuiusmodi est violatio pacti, quia grave est, fidem datam fallere. l. 1. in princ. ff. de constit. pecun. quod intelligi debet in materia gravi.

Colligitur 4. Quòd ex pacto, quamvìs nudo, oriatur actio in foro externo, secundùm Jus Canonicum, ut probant Canonistæ communiter ex cit. c. 1. h. t. quia, quando jus mandat aliquid observari, oritur inde actio. l. Statuas; 41. in fine. ff. de acquirend. rer. dom. At Jus Canonicum mandat observari pacta, ergo ex illis datur actio. Gl. hîc V. Pacta custodiantur. Abb. in cit. c. 1. n. 5. & alij; idque sumitur ex eod. c. ibi: *conventus*, scilicet coram Judice Ecclesiastico, ut explicat Innocent. hîc; & Hostiens. V. Eodem. conveniri autem propriè quis dicitur per viam actionis, & convenire est agere contra aliquem in judicio. Et quia textus hîc generaliter decernit, pacta servanda esse, nec distinguit inter pacta nuda, & vestita, seu non nuda, per consequens etiam ex nudo pacto oritur actio, secundùm Canones, Fagnan. in cit. c. 1. n. 15. 16. & 17. h. t. Sed de hoc plura infrà.

XI. Assertio 2. Conventiones, seu pacta inter aliquos inita possunt per supervenientem postea consensum, aut ratihabitionem Superioris confirmari, prout sumitur ex c. Quoties; 2. h. t. ubi Papa Gregorius I. rescribit: Si pacta, seu conventiones aliquæ fiant (in Ecclesiis v. g.) Pontifex (vel Episcopus) ne in dubium vocentur, potest, ac debet illas, postea, pro securitate partium, solidare, id est, per ratihabitionem confirmare, cùm causæ tamen cognitione. Gl. fin. hîc.

XII. In qua re tamen distinguendum est; nam, vel actus secundùm substantiam omnino est nullus, & irritus, etiam spectato jure naturali; & per subsequentem consensum Superioris non confirmatur, vel ratificatur, juxta regulam juris; 18. in 6. Non firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, & quod non est, sive quod omnino invalidum est, id confirmari non potest. Vel actus est aliquo modo validus, saltem spectato jure naturali, licèt secundùm jus positivum sit irritus, tum per consensum Superioris postea præstitum confirmatur. Innocent. in c. Cùm consuetudinis; 9. V. Consensu de consuet. Imola in cit. c. 2. n. 3. h. t. Sic alienatio rerum Ecclesiæ facta à Prælato, sine consensu Capituli, ratificatur per eiusdem consensum postea adhibitum. c. Cùm nos; 3. de his quæ fiunt à Præl. sine consens. Cap. Item alienatio facta à Rectore Ecclesiæ inferioris confirmatur, si Episcopus, vel Papa postea consentiat, eámque ratificet. arg. cit. c. 2. h. t.

Porrò, ut cognosci possit, an consensus Superioris, vel alterius requiratur ab initio ad substantiam actûs, ita, ut, etiamsi postea superveniat, actus non confirmetur, sed maneat invalidus; an verò per subsequentem consensum actus valideтur, & confirmetur, videndum est, an consensus prærequiratur ad actum per modum auctoritatis, vel licentiæ; an verò per modum simplicis consensûs, nam priore casu, est de substantia actûs. Exemplum habetur in tutore, qui si auctoritatem præstet, post contractum à pupillo initum, is non confirmatur. l. Obligari, 9. §. Tutor. ff. de auctorit. tutor. nam plus est, auctoritatem præstare, quàm nudum, seu simplicem consensum. juxta Gl. margin. in cit. c. 3. V. Ratam, de his quæ fiunt à Prael. &c. qui enim auctoritatem præstat, ille præ-

stat assensum, ut principalis, ratione alicuius officij publici, ita, ut absque eo actus valere non possit, pro eo tempore, quo gestus est, licèt valere possit pro tempore, quo interponenda erat auctoritas. Posteriore verò casu, si requiratur consensus alicuius solùm per modum nudi, seu simplicis consensûs, tunc confirmatur actus, etiamsi consensus ex postfacto sit præstitus, quia non requiritur ad substantiã actûs, quippe qui jam ab initio erat aliquo modo validus, ut suprà dictum, nisi aliud expresse in jure sit cautum. Imola hîc n.4.& Abb.not.2.

XIII. Cæterùm non ad omnia pacta, & conventiones inferiorum, seu subditorum confirmandas requiritur, ut accedat consensus, aut ratihabitio Superiorum; Nam pacta, & transactiones, quæ inter Religiosos Mendicantes, & Prælatos, Capitula, & Rectores Ecclesiarum, civitatum, & aliorum locorum, in quibus Religiosi Mendicantes habitant, super juribus Parochialibus, vel aliis similibus articulis, ab ipsis Prioribus Conṽetualibus, aut Quardianis, vel ab eorum Antecessoribus, cum consilio, & consensu Conventûs sui, sunt inita, rata esse debent, & firmiter observari, dummodo aliàs sint licita, & honesta (& possibilia) tametsi Provincialis, vel Generalis eorum, vel Sedis Apostolicæ assensus non accesserit, neque eiusmodi pacta in Generalibus, vel Provincialibus eorum Capitulis approbata fuerint: idque statutum est, ut scandala, quæ alioquin oriri possent, vitentur, & dicti Religiosi puritatem suam conservent, neque eorum honori, ac famæ detrahatur, prout habetur in c. Quia ex eo; 3.& ult.h.t.in 6.

XIV. Notat verò Rodriq. tom.1. qq. Regular. q.27.a.3. per hanc Constitutionem Bonifacij VIII. revocata esse privilegia, quæ Fratribus Minoribus ab Alexandro IV. & Honorio IV. concessa fuerunt, nempe invalida esse quæcunque pacta, quæ Minores, etiam Quardiani, fecerint contra prædicti Ordinis statuta, vel consuetudines, absque Generalis, vel Provincialis licentiâ, & assensu: vel etiam quæ dicti Minores, & domus eiusdem Ordinis, cum Prælatis, Rectoribus, & Clericis Ecclesiarum, in quarum territorio domus, & loca prædicta existunt, absque licentia Generalis Ministri, & Capituli inire præsumpserint, in præjudicium dicti Ordinis.

Verùm prædictam Constitutionem iterum sublatam esse per Sixtum IV. & privilegia Mendicantibus priùs concessa, quæ per illam revocata fuerant, restituta esse, ait idem Rodriq. c.l. nam, sicut Rector Ecclesiæ Collegiatæ inferioris non potest jura, & bona immobilia Ecclesiæ alienare, nisi, præter consensum Capituli, obtinuerit consensum Episcopi, ut colligitur ex c.2.de transact. ubi id tradit Abb.n.3. ita etiam Rector, vel Prior Ecclesiæ Conventualis, seu Regularis non potest alienare, sine consensu Generalis sui Ordinis, qui quasi Episcopalem jurisdictionem in suos subditos habet, vel saltem Provincialis, cui sæpe à Generali talis potestas præbendi consensum committi solet. Laym. hîc n.1. Quare in hac re cuiusque Ordinis consuetudo, statuta, & privilegia Apostolica, post prædictam Constitutionem Bonifacij VIII. facta, vel concessa spectanda sunt.

§. III.

De diversis pactis illicitis, & Iure Canonico prohibitis, ac reprobatis.

XV. Assertio 1. Inprimis illicitum, & invalidum est pactum, quod cedit in præjudicium alterius non consentientis, præsertim per quod juri publico Ecclesiæ præjudicatur, quia pactis privatorum juri publico derogari non potest. c. Si diligenti; 12. de foro comper. l. Inter; 42. ff. h.t. non enim jus publicum privatorum pactis mutari potest. l. Jus publicum; 38. ff. Eodem. Quare prohibitum, & irritum est pactum appositum in præjudicium juris parochialis alterius Ecclesiæ, prout statuitur in c. Plerique; 7. h.t. Nam, quia plerique Clerici, tum Regulares, rum Seculares, cùm vel domus suas locarent, vel feuda concederent, in præjudicium Parochialium Ecclesiarum, pactum adjiciebant, ut conductores domorum, aut feudatarij, qui feuda à Clericis recipiebant, decimas ipsis solverent, vel sepulturam apud eosdem eligerent. Ideo Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi c.56. tale pactum, quippe quod ab avaritiæ radice procedit, penitus reprobat, sive, irritum esse, declarat, & decernit, ut, quidquid occasione huiusmodi pacti præceptum fuit, Ecclesiæ Parochiali reddatur. Ratio est, quia jura parochialia sunt debita ipsi Ecclesiæ parochiali. c. fin. de paroch. ergo non valet tale pactum, quod cedit in præjuditium alterius, præsertim Ecclesiæ. Abb. hîc not. 1.

XVI. Ubi notandum 1. Potest Parochus decimas ex tali pacto à Clericis perceptas petere, vel ab ipsis Parochianis condictione ex lege, seu Canone. arg. l. unic. ff. de condict. ex lege, quæ est actio personalis. Abb. in c. Commissum; 4. n. 4. de decimis, vel ab ipsis Clericis decimarum possessoribus actione quasi reali, ut colligitur ex c. Si quis laicus; 42. juncta Gl. V. Irrita; caus. 16. q. 1. & tradit Gl. in c. In aliquibus; 32. V. Compellantur, de decim. ubi ait, pactum non nocet Ecclesiæ, quin à quolibet possessore possit petere decimas, quia est onus, quod sequitur ipsam rem.

Notandum 2. Quamvis quilibet fidelium sibi liberè eligere possit sepulturam, extra Ecclesiam suam parochialem. c. 1. de sepult. non tamen ad id pacto, seu fide datâ obligari debet, sed tali pacto non obstante, sepeliendus est in loco, in quo aliàs de jure sepeliendus erat. c. 1. de sepult. in 6. & Clement. cupientes; 3. in fine de sepult. Abb. hic not. 2.

XVII. Cæterùm, etsi prohibitum, & irritum sit pactum, vi cuius aliquis obstringitur, ut sepeliri debeat, extra Parochiam suam, in Ecclesia regulari, vel seculari, ut jam dictum: valet tamen pactum, quo Religiosi alicuius Monasterij, qui ex privilegio à Sede Apostolica concesso, liberam habent facultatem sepeliendi in sua Ecclesia Parochianos, qui apud eos elegerint sepulturam, paciscuntur cum Rectore Ecclesiæ parochialis, quòd vel omnes ipsius Parochianos, vel certos ad Ecclesiasticam sepulturam recipere nolint, nam pactum huiusmodi Monachi, seu Religiosi omnino servare debent, quia

per

per illud privilegio ipsis concesso fuit derogatum, prout statutum est in c.Pactum; 1.h.t.in 6.

XVIII. Notandum 1. Privilegiati possunt privilegio ipsis dato renunciare, si eorum tantùm commodum, seu favorem principaliter respiciat. c. Si de terra; 6. c. Accedentibus; 19. de privileg. præsertim si per talem renunciationem redeatur ad Jus commune, quod est favorabile. Gl.marg. hîc lit. e. Franc. n. 3. sicut fit in proposito, cùm jus sepeliendi Parochianos, Jure communi, & ordinario, spectet ad solas Ecclesias Parochiales; ad alias verò Collegiatas, seu Seculares, vel Conventuales, seu Regulares solùm ex privilegio, ut docetur communiter infr. in Tit.de sepulturis. Neque verò hoc casu requiritur ad acceptandam renunciationem talis privilegij à Parochis, ut interveniat auctoritas Superioris v.g. Episcopi, quia potest Rector Ecclesiæ etiam sine illa paclsci, in favorem, seu commodum Ecclesiæ suæ, quando scilicet agitur de acquirendo, vel conservando jure Ecclesiæ; secùs, si pactum redundet, vel redundare possit in damnum Ecclesiæ; unde Rectores, & Admioistratores non possunt alienare bona, & jura Ecclesiæ, absque Superioris auctoritate, ut constat ex c.Abbatibus; 41.caus.12.q.2.Ancharan. hîc in princ. Franc.ibid. not.2.

Notandum 2. Etsi Parochiani facultatem habeant eligendi sepulturam, extra Parochiam suam, non tamen possunt eam eligere in Ecclesiâ, quæ jus sepeliendi non habet, sed illud amisit, ut in proposito Monasterium, renunciando privilegio accepto, saltem quoad certos Parochianos: præterquam, quòd, licèt Parochiani possint eligere sibi sepulturam, extra Parochiam, si ad eam admittantur, non tamen possunt alios cogere, ut in aliena Ecclesia ad sepulturam recipiantur. Ancbar.hîc not.2.

Notandum 3. Vel privilegium Monasterij sepeliendi alienos Parochianos est impetratum, ante pactum initum cum Rectore Ecclesiæ Parochialis, de non sepeliendis eius subditis, vel post pactum; si ante pactum, tum per hoc, quippe posterius, & speciale, derogatum est privilegio generali priùs obtento, præsertim cùm per pactum redeatur ad primam rei naturam, seu Jus commune. Si post pactum, tum per privilegium subsequens non potuit præjudicari pacto, seu conventioni præcedenti, si in privilegio non sit facta meorio pacti præcedentis. Gl. fin. hîc Franc. ibid. n.ult.

Notandum 4. Quamvis in cit. c. 1. h.t.in 6. tantùm sit sermo de pacto Ecclesiæ Parochialis facto cum Ecclesia Regulari, quòd hæc non debeat recipere Parochianos ad sepulturam: tamen idem dicendum est, si fiat tale pactum à Parochiali Ecclesia cum alia Ecclesia seculari jus sepeliendi habente, vel inter duas Ecclesias parochiales, quia eadem est ratio. Jo. Andr. hîc. & Franc. not.1. non tamen posset tale pactum facere Ecclesia Parochialis, vel eius Rector, quòd nolit recipere ad sepulturam proprios Parochianos, quia id cederet in eorum præjudicium, quibus non potest denegari sepultura, nisi in certis casibus. Franc.hîc n.3.

XIX. Assertio 2. Illicitum, & simoniacum pactum censetur, si privatâ paciscentium conventione, & sine Superioris auctoritate fiat, ut una pars lite, & jure, si quod in beneficio habeat, cedat: altera verò vicissim temporale aliquid det, v. g. expensas factas refundendo, vel pensionem annuam solvendo, prout sumitur ex c.Cùm pridem; 4.h.t. Nam cùm inter » Priorem, & Monachos de Acra, & Publium eiusq; » fratrem Germanum, lis orta fuisset super quadam » Ecclesia, & Capellâ, quibos hi à Monachis se deie- » ctos fuisse, dicebant: postea inter se privatâ aucto- » ritate, pactionem, seu conventionem fecerunt, ut » Publius, & frater eius lite cederent, Monachi verò » eisdem io compensationem expensarum, quas fe- » cerant, tres argenti Marchas solverent: quam com- » positionem auctoritate Apostolicâ confirmari po- » stulabant. Sed Papa Alexander III. illam admitte- » re noluit, eò quòd pravam illicitæ, seu simoniacæ » pactionis speciem continere videretur. Quare Papa » alium modum compositionis partibus proposuit, » nimirum, ut Publius pro se, & fratre suo liti renun- » ciaret, traditis sibi instrumentis authenticis, quæ » super causâ illa habebat, eáque Papa Priori, & Mo- » nachis transmisit: hi verò dicto Publio, eiúsque fra- » tri de alio beneficio providerent. Sed quia Prior, » & Monachi huic compositioni acquiescere nole- » bant, mandavit idem Papa Judicibus à se delegatis, » ut, nisi competens beneficium dictis Clericis fratri- » bus assignent, illos ad Ecclesiam, & Capellam, si qui- » dem constiterit, eosdem, absque judiciario ordine, » violenter deiectos fuisse, iterum restituant, non ob- » stantibus litteris confirmationis, quas Prior, & Mo- » nachi à Papa priùs impetraverant. »

XX. Notandum 1. Qui renunciat liti super beneficio Ecclesiastico, adiecto pacto, ut aliquid temporale, etiam expensarum nomine, ipsi reddatur, censetur illicitam, & simoniacam pactionem facere, quia jus spirituale pro pecunia, vel alia re pretio æstimabili remittit, quod simoniacum est Gl. hîc V. Illicitæ pactionis speciem. Abb.not.2. quamvis ioterveniente Superioris, seu Prælati, vel Judicis auctoritate, nihil veret, tale pactum fieri inter partes, videlicet, ut pars cedens liti, vel renuncians alij juri spirituali, recipiat aliquid temporale: idque non io compensationem dubij juris, quod pars illa ad beneficiũ habet, nam, cùm illud sit spirituale, non potest; sine labe simoniaca, pretio temporali redimi: sed vel in compensationem expensarum, quas pars recedens à lite beneficiaria, frustra litigando, fecerat. arg. c. Nisi essent; 21. de præbend. vel ad necessariam sustentationem eius, qui à jure, & actione desistit: vel etiam in bonum pacis, & concordiæ, quæ ipsi etiam transigenti commodum, vel utilitatem temporalem affert, adeóque pretio æstimabilis est; vel ob dubium litis eventum, & ad redimendam vexationem, Gl. hîc V. Induximus, Suar.l.4.de simon. c. 51. num.21. & 22. Laym.l.4. Theol.moral.tract.10.c.ult.n.59.

Notandum 2. Quamvis Papa, ex plenitudine potestatis suæ, possit partes litigantes compellere ad renunciandum liti, & transigendum, dummodo res, super qua litigatur, sit sub dispositione Papæ; id tamen ordinariè facere non debet, nec solet, nisi lis fuerit diuturna, vel causa valde intricata, ut facilè expediri non possit, vel ex alia causa necessitatis. Abb. hîc n. 6.

Notandum 3. Per traditionem instrumentorum videtur renunciari juri ex illis competenti, Imola hîc n.7. potéstque adversarius petere, sibi tradi instru-

strumenta, quæ ad causam pertinent, & ad hoc pars renuncians liti cogi potest à Judice, cùm illa ampliùs ipsi prodesse non possint. l. ult. C. ad exhibend. Gl. hîc V. Resignavit, & Abb. n. 5.

Notandum 4. Qui renunciavit beneficio in manibus Superioris, eo pacto, seu conditione saltem tacitâ, ut pars adversa quidpiam præstet, potest beneficium suum, si pactum impletum non sit, repetere, illúdque debet ipsi restitui, prout sumitur ex hoc. c. Gl. fin. hîc in 3. respons. & Abb. n. 11.

XXI. Assertio 3. Irritum, & invalidum est pactum alicui factum de succedendo post mortem Prælati, vel Beneficiati in ipsius Ecclesia, vel beneficio, ut constat ex c. Accepimus; 5. h. t. Nam, cùm Papa Alexander III. intellexisset, quòd quædam Ecclesiæ Clericis sint tali modo, seu pacto concessæ, ut post eorum (scilicet Clericorum, quibus Ecclesiæ sunt concessæ) obitum, alij nominibus propriis designati eisdem succedant (v. g. cognati eorum.) Idem Papa mandat, ut, cùm tale pactum sit iniquum, & SS. Canonibus repugnans, ideóque tolerari non debeat, huiusmodi successiones tam detestabiles, & iniquæ, non tantùm deinceps fieri prohibeantur, sed etiam, cessante appellatione, frivolæ, & ipso jure irritæ esse decernantur, ac declarentur. Ratio est, quia Ecclesiæ, & beneficia Ecclesiastica, non per hæreditariam veluti successionem, sed per canonicam electionem, vel institutionem obtineri debent, & quidem non priùs, quàm vacent. c. Ex transmissa; 7. & c. Ad extirpandas; 11. de filiis Presbyt. c. 2. de concess. præb. c. Apostolica; 7. caus. 8. q. 1. in quibus prohibentur successiones in Ecclesiis, & beneficiis Ecclesiasticis, Gl. fin. hîc. Accedit, quòd tale pactum inducit votum captandæ mortis alienæ, ideóque odiosum est, & utroque jure reprobatum. l. fin. C. de pactis. cit. c. 2. de conc. præb. c. 2. & 3. eod. in 6. Verumtamen Papa, ex plenitudine suæ potestatis, potest alicui, ex speciali gratia concedere facultatem designandi sibi successorem in Ecclesia, vel beneficio. Imol. hîc n. 2.

XXII. Assertio 4. Illicitum quoque, & simoniacum pactum est, si quis promittat pensionem annuam, vel augmentum pensionis antiquæ se soluturum, si in Ecclesia, vel beneficio instituatur, ut constat ex c. Cùm Clerici; 6. h. t. Nam in Cantuariensi Provincia decedentibus Ecclesiarum personis, (id est, Prælatis, seu Rectoribus, Hostiens. hîc V. eod.) Clerici ijs, à quibus Ecclesias recipiebant, promittebant, se solito maiores pensiones (quas ex illis Ecclesiis solvi consuetum erat, v. g. Episcopo Collatori) soluturos, si in ijs instituantur, ut sic faciliùs possent Ecclesias illas obtinere. Hoc intellecto, mandat Papa Alexander III. Archiepiscopo Cantuariensi, eiúsque Suffraganeis, ut Clericis suis prohibeant, nec deinceps tale quid attentare præsumant, alioquin, qui contra hanc prohibitionem per detestabile huiusmodi simoniæ vitium fuerint instituti, cessante appellatione, eos ab Ecclesiis removeant, & insuper Ecclesiasticâ severitate eosdem puniant. Procedit autem decisio huius c. non solùm in illis Ecclesiis, ex quibus pensio legitimâ auctoritate Superioris imposita solvi consuevit, quam cum pacto augere non possunt Clerici instituendi, præsertim ante factam collationem, vel institutionem, sed etiam si promovendus propriâ auctoritate se obligaret per pactum ad solvendam pensionem maiorem. Abb. hîc not. 1.

XXIII. Ubi notandum 1. Si instituendus in beneficio promittat, maiorem pensionem se soluturum, quàm ante consuetum erat, ut tantò faciliùs beneficium consequatur, tale pactum apertè simoniacum est, quia promittit aliquid temporale pro obtinendo jure spirituali, ideóque invalidum est, etiamsi juratum foret. Gl. hîc V. Paciscantur. Quare cùm hîc dicitur, talem esse beneficio spoliandum, id intelligendum est, non de privatione propriè dictâ, sed de remotione à possessione beneficij, quia talis non habuit in beneficio ullum jus, vel titulum, cùm collatio simoniacè facta sit ipso jure nulla, sive pactū factum sit ante collationem, sive in ipsa collatione. Si verò huiusmodi pactum factum sit, post collationem beneficij, non potest dici simoniacum, cùm iste jam sit consecutus jus spirituale beneficij, sine promissione rei temporalis; nihilominus tamen peccar, constituendo Ecclesiam censualem, sine Superioris auctoritate, contra juris prohibitionem. c. Prohibemus; 7. de censib. ideóque puniri debet. Abb. hîc n. 2. Porrò pœna per simoniam obtinentis beneficium est depositio à gradu, seu Ordine Clericali, c. Reperiuntur; 7. caus. 1. Gl. fin. hîc.

Notandum 2. Potest Episcopus, cum consensu Capituli, imponere pensionem beneficio vacanti, vel antiquam augere (auctis reditibus beneficij) ante collationem eiusdem, nam, si in ipsa collatione imponatur, vel augeatur pensio, periculum est pactionis simoniacæ, si solutio pensionis in commodum Collatoris directè, vel, indirectè cedat, ut patet ex c. nnic. in fine. Ut Eccles. benef. sine dimin. conf. Laym. l. 4. tract. 2. c. 18. n. 4. de quo plura alibi.

XXIV. Assertio 5. Denique generaliter irritæ sunt pactiones factæ pro spiritualibus obtinendis: cùm in huiusmodi omnis pactio, omnísque conventio debeat omnino cessare. Idémque dicendum est de aliis, quæ observari non possunt, sine detrimento animæ, sive periculo æternæ salutis: nam etiam secundùm leges civiles, pactum turpe, vel rei turpis, vel impossibilis, de jure, aut de facto, nullam obligationem inducit, ita rescripsit Papa Gregorius IX. in c. Pactiones; 8. & ult. h. t.

XXV. Notandum 1. Pacta, quæ fiunt de rebus spiritualibus obtinendis, vel quæ spiritualibus sunt annexæ, v. g. de præbendis annexis titulo beneficij, de jure patronatus &c. sunt illicita, & irrita atque simoniaca, si nimirum pro re spirituali vicissim promittatur, aut detur res temporalis, sive pretio æstimabilis, aut res spiritualis, cui temporale est annexū, ut beneficium Ecclesiasticum, vel jus decimarum, v. g. Si pro beneficio Ecclesiastico ex pacto pecunia detur collatori, vel aliquid aliud temporale. Hostiens. hîc V. Spiritualibus, & huiusmodi, & Abb. in 1. regula. Item, si per pactum unum beneficium, propriâ auctoritate, commutetur cum alio beneficio, simonia cōmittitur, quia spirituale commutatur cum alia re spirituali, cui temporale est annexum, c. Quæsitum; 5. junctâ Gl. V. Simonia de rer. permutat. quamvis partes inter se pacisci, & tractare possint de permutatione beneficiorum facienda, sub ratihabitione, & consensu Superioris, ita, ut antè rata, & firma non sit, ut

tradit

tradit Gloss. in Clement. unic. V. Volentibus de rer. permutat. Similiter illicitum, & simoniacum pactum est, si pro beneficio obtinendo promittantur Episcopo v. g. ab aliquo sua obsequia, seu servitia in unum, vel alterum annum, quia pro beneficio, quod est jus spirituale, promittitur servitium temporale, & pretio æstimabile. Sic etiam simoniaca, & turpis pactio est, si conferatur alicui beneficium pro sacris Reliquiis vicissim collatori donatis, quia res merè spiritualis obtinetur per beneficium, cui temporales reditus sunt annexi. Aliud verò est, si pro re merè spirituali promittatur, aut detur alia res merè spiritualis, cui scilicet nihil pretio æstimabile est annexum, talis enim conventio non est turpis, aut simoniaca, ut si quis promittat alicui se pro illo certas preces recitaturum, eo pacto, ut vicissim ipse pro illo celebret: vel, si sacræ Reliquiæ cum aliis sacris Reliquiis commutentur, nisi unius Reliquiæ pretiosis thecis involutæ essent, tum enim, si non constet, gratis dari, periculum est, & suspicio in commutando temporalis pretij rationem haberi. Laym. hîc n. 2. de quo plura alibi.

XXVI. Notandum 2. Pactum turpe, vel de re turpi, & inhonesta, vel injusta, nullam obligationem parit, ut, si quis promittat, se homicidium, vel sacrilegium facturum: neque pactum de re impossibili obligare potest, nemo enim potest ad impossibile obligari, juxta reg. juris 6. in 6. sive sit impossibile de facto, sive de jure, quia jure, etsi solùm positivo, seu humano, est prohibitum, illud enim dicimur posse, quod de jure possumus; quod autem non est possibile de jure, reputatur impossibile. c. Faciat; 15. caus. 22. q. 2. & ibi Gl. V. Quod potest; l. Filius; 15. ff. de condit. institut. ubi generaliter dicitur, quæ contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse, credendum est. Abb. hic n. 1.

Et hinc generaliter pacta, quæ contra leges, vel bonos mores fiunt, nullam vim habent, l. Generaliter; 26. & l. seq. ff. de verb. oblig. l. Pacta; 6. C. h. t. quod Gl. margin. ibid. lit. c. ait, esse intelligendum de pactis, quæ lex non tantùm simpliciter prohibet, sed etiam expresse reprobat, talia enim pacta non tantùm illicita sunt, sed etiam invalida. Unde etiam non valet pactum, ne dolus præstetur, ne furti, vel injuriarum reus agatur, si furtum, vel injuria fiat, l. Si unus; 27. §. Illud; & §. Pacta; ff. h. t. quia talia pacta alliciunt ad impunè peccandum. Similiter etiam nullam obligandi vim habent pacta, quæ fiunt de re de facto impossibili, ut, si quis promittat, quòd velit digito cœlum attingere, vel quid simile, cit. reg. jur. 6. in 6. ubi tamen distinguendum est, nam pactum de facto simpliciter, & perpetuò impossibili, nullatenus obligat: si verò solùm sit de facto ad tempus impossibile, ut, si quis promisit Titio dare mille florenos, quos hîc, & nunc, dare non potest, poterit autem postea, illud obligat, sublato impedimento temporali. Abb. hic n. 1.

XXVII. Notandum 3. Interdum promissio facta ob turpem causam, etsi turpis censeatur, & non obliget, dum adhuc pendet, sive causa nondum impleta est: postquam tamen ea impleta est, ac finita, oritur ex tali promissione obligatio, ita, ut, quod ob talem causam datum fuit, non tantùm ab accipiente possit retineri, nec à dante repeti, sed etiam non datum exigi possit. Ut, si quis promisit mulieri pecuniam se daturum, si sui corporis copiam fecerit, talis promissio non obligat promittentem ad dandum, quia promisit ob turpem causam, adeóque illicitè, & sine peccato dare non potest: sed postquam causa, ob quam promissio facta est, impleta fuit, promissor obligatur ad solvendum, & solutum repetere non potest, quia, licèt mulier turpiter faciat, quòd sit meretrix, non tamen turpiter accipit, cùm sit meretrix, ut ait Jurisconf. in l. Idem; 4. §. Sed quod; ff. de condict. ob turp. caus. Ratio est, quia licèt talis datio sit illicita propter finem, seu causam turpem, ob quam fit, scilicet propter fornicationem: tamen ipsa datio secundùm se non est illicita, ut docet S. Thom. 2, 2. q. 62. a. 5. ad 2. ideóque post impletam causam, obligatur promittens ad dandum, quia tunc sine peccato servari potest, quod promissum est.

§. IV.

De pacto tum negativo de non succedendo, per quod renunciatur hæreditati futuræ, tum affirmativo de succedendo alicui.

XXVIII. Præmittendum est, quòd Jure civili in l. Pactum; 3. C. de collationib. improbatur pactum, per quod filia dote contenta renunciat bonis paternis, ita, ut post mortem patris, non obstante eo pacto, regressum habeat ad bona paterna, eíque ab intestato succedere non prohibeatur, dummodo dotem, quam accepit, cum fratribus conferat. Nam, licèt tali pacto, per se, & ex obiecto suo, nihil mali subsit, neque votum captandæ mortis contineat, sicut pactum de succedendo: imò etiam Jure civili tale pactum sit validum, & licitum, si is, de cuius hæreditate agitur, consentiat, & in illa voluntate usque ad mortem persistat, l. ult. C. h. t. ut notat Covarr. in c. Quamvis; 2. h. t. in 6. in init. 3. p. relect. num. 1. ob bonum publicum tamen, Cæsareis legibus constitutum est, ut hæreditas pactis, nec dari, nec auferri possit, quæ privati juris sunt, l. Hæreditas; 5. C. de pact. convent. & ne per talia pacta liberi retrahantur à paternis obsequiis, quæ spe futuræ successionis retinentur, & ad quæ meritis potiùs provocandi sunt liberi, quàm pactionibus astringendi, l. Si quando; 35. §. Illud; ff. de inoffic. testam. Zœs. in Comment. ff. h. t. n. 36.

XXIX. Quæritur jam 1. An pactum de non succedendo, per quod renunciatur hæreditati paternæ, vel alteri sibi deferendæ, confirmetur per appositum juramentum, ita, ut vim obligandi habeat?

Resp. affirmativè, ut constat ex famoso, & celebri c. Quamvìs; 2. h. t. in 6. ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: quamvìs lex civilis improbet pactum patri factum à filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum habeat: si tamen huiusmodi pactum juramento nec vi, nec dolo

» dolo præstito, ab eadem firmatum fuerit, omnino » servandum erit, cùm nõ vergat in salutis æternæ di» spendium (id est, sine peccato servari possit) nec in » alterius cuiuspiam detrimentum redundet. Ratio est, quia omne juramentum præstitum super actu lege civili irritato, principaliter in favorem jurantis, etsi secundariò etiam ob favorem publicum, necessariò servandum est, si absque vi, & dolo sit factum, nec in alterius præjudicium cedat, & sine peccato servari possit. cit. c. Quamvìs, et c. Cùm contingat; 28. de jureiur. Covarr. in cit. c. Quamvìs; p. 2. §. 1. n. 5. Atqui juramentum appositum pacto, per quod renunciatur hæreditati paternæ à filia, est tale, quia lex civilis illud pactum improbat principaliter in favorem filiæ, ne à successione paterna excludatur, & non sit deterioris conditionis, quàm cæteri filij, sicque à paternis obsequiis retrahatur; quamvìs secundariò etiam illud prohibeatur, ob bonum publicum, ut mulieres eò faciliùs possint inire matrimonia, per quæ multiplicentur cives: spectato autem jure naturali, tale pactum est licitum, neque involvit aliquid bonis moribus contrarium, renunciatio enim sui juris cuilibet permissa est, ergo tale juramentum, seu pactum juratum est omnino servandum.

XXX. Extenditur autem dispositio huius c. 1. ut procedat, sive filia per pactum renunciet hæredidati paternæ, dum nuptui traditur, sive post nuptias, sive etiam ante illas, & constitutam dotem, quia ratio decidendi innititur juramento. Covarr. in cit. c. Quamvìs in relect. 3. p. §. 2. n. 1. Franc. hîc not. 1.

Extenditur 2. Quamvìs textus hic loquatur de pacto, per quod filia renunciat hæreditati paternæ, tamen idem est dicendum de renunciatione hæreditatis fraternæ, vel aliorum consanguineorum, quia narratur hîc factum, & eadem ratio juramenti in illa quoque locum habet, adeóque etiam eadem juris dispositio. Covarr. c. l. in relect. 3. p. in initio n. 5. Franc. c. l.

Extenditur 3. Quòd renunciatio hæreditatis jurata etiam facta à filio, vel alio necessario hærede, descendente, vel ascendente, sit valida, & omnino servari debeat: nam hîc de filia solùm exempli causa fit mentio, quia frequentiùs filiæ, quàm filij hæreditati paternæ renunciare solent; eadem tamen ratio etiam militat in filio, si is dotis causâ, vel donationis propter nuptias renunciet hæreditati sibi debitæ, vel ob aliam causam, est enim pactum validum, & firmum, ratione juramenti. Covarr. c. l. §. 1. n. 1. ex communiore sententia.

XXXI. Extenditur 4. Quòd etiam filia, vel filius minor 25. annis obligetur ex pacto hoc jurato, cùm minor 25. annis possit juramento obligari, modò pubes sit: aliud est in impubere, etiam proximo pubertati, & doli capace, is enim ex juramento, ob imperfectam ætatem, non obligatur civiliter, quò minùs absolutionem ab illo petere possit, & restitutionem in integrum, ut colligitur ex Auth. Sacramenta puberum; C. si advers. vendit. Covarr. c. l. §. 1. n. 3.

Extenditur 5. Quòd filia obligetur ex juramento, etiamsi ignoraverit, pactum hoc jure civili esse prohibitum, quia ignorantia ista non impedit consensum jurantis. Covarr. c. l. §. 1. num. 4. & sive fuerit emancipata, sive sub patriâ adhuc potestate constituta, quia ex causa dotis potest fieri pactum inter patrem, & filiamfam. etiam jure civili. Covarr. c. l. n. 5.

Extenditur 6. Quòd pactum hoc, per quod renunciatur hæreditati paternæ, juramento firmatum valeat, etiamsi eo tempore fiat, quo filius, vel filia Religionem ingreditur, quia Monasterium non succedit in bonis professi, nisi ex jure, & persona ipsius; cùm ergo hic tempore antecedente professionẽ, quo adhuc renunciare potuit, jam bonis illis se abdicaverit, non potuit hoc jus succedendi in Monasterium transferre, quod ipse tunc non ampliùs habuit, ideóque, cùm hæc renunciatio facta ante professionem sit valida, Monasterium, vi illius, excluditur à successione. Covarr. c. l. p. 3. §. 2. n. 3.

Extenditur 7. Licèt post pactum renunciationis juratum, aucta sint bona patris, non tamen poterit filia renuncians cum juramento aliquid petere ex bonis patris, Covarr. cit. p. 3. §. 1. n. 2. in fine.

Extenditur 8. Licèt aliàs donatio revocetur, propter supervenientiam liberorum, tamen renunciatio hæreditatis facta à filio patri, vel à sorore fratribus, non revocatur, etiamsi postea liberos acquisierit. Franc. hîc n. ult. Covarr. c. l. §. 3. n. 8.

Extenditur 9. Quòd dispositio huius c. obliget etiam laicos, & ab ipsis quoque servanda sit, quia ratione juramenti potest Papa statuere circa seculares, & sortiuntur hi forum etiam coram Judice Ecclesiastico, ita, ut ab illo cogi possint ad observationem juramenti, quia agitur de vitando peccato, ac perjurio. Petr. Anchar. hîc not. 4. & Franc. not. 5. Et hinc secùndùm hanc Constitutionem procedi, & judicari debet, etiam in foro civili, & Tribunalibus secularibus, & possunt Judices seculares compelli ad observandam hanc Decretalem. Gloss. hîc V. Servari debebit in fin. & Franc. n. 7. Covarr. c. l. §. 4. num. 9. & sumitur ex c. 2. de jurejur. in 6. Barbos. in Collect. hîc num. 29.

XXXII. Cæterùm, Constitutio huius c. pluribus modis limitari, & declarari debet. Veluti 1. Pactum de non succedendo, per quod filius, vel filia hæreditati paternæ, vel maternæ omnino, & in totum renunciat &c. nullâ portione, vel dote acceptâ, ne quidem per appositum juramentum validari, vel confirmari potest, ut colligitur ex hoc c. ibi: *dote contenta*. ergo à contrario sensu, si nullam dotem acceperit, habebit regressum ad bona paterna, etiamsi cum juramento renunciaverit. Anchar. hîc not. 2. quia dos succedit loco alimentorum: sicut ergo alimentis renunciari non potest, ita nec juri dotis. Gail l. 2. observ. 147. num. 13. & 14. Quod tamen sublimitari debet, nisi filius, vel filia aliùnde bona habeat sufficientia ad competentem sustentationem, vel facilè habere possit, sive ex propriâ industriâ, aut alio quovis modo: tunc enim validum est juramentum, etiamsi nulla dos, vel alia portio hæreditatis renuncianti sit assignata: alioquin verò, si alimenta necessaria non habeat, tale pactum renunciationis repugnat juri naturæ, quod præcipit liberos ali à parentibus, ne aliàs videantur illos necare, ideóque per juramentum confirmari non potest, quod vinculum iniquitatis esse non potest. c. Quanto; 18. de jureiur. Covarr. c. l. §. 2. num. 6. Molin. tr. 2. de justit. disp. 579. num. 33. Neque verò per

tale

tale juramentum de non succedendo censetur renunciari juri petendi congruam dotem, quæ succedit loco alimentorum, neque etiam juri petendi necessaria alimenta, vel legitimam. Franc. hîc num. 8. Cùm ergo maneat salvum jus dotis, vel alimentorum, saltem eo casu, quo sufficientem sustentationem renuncians aliunde habere non potest, tale pactum juratum non est contra bonos mores, aut jus naturale, ideo ex hoc capite invalidum esse non potest.

Limitatur, & declaratur 2. Si filius, vel filia renunciavit hæreditati paternæ per pactum, apposito juramento, sed interveniente dolo, aut vi aliquâ, seu gravi metu injusto, ut quia callidâ persuasione inducta est ad renunciandum, quia v. g. pater dixit, modicas esse facultates suas, cùm revera magnæ essent, ut filia modicâ dote contenta, reliquæ hæreditati renunciaret: vel, si minis, aut verberibus à patre adducta est ad renunciandum: his casibus, jurans obligatur quidem ex virtute Religionis ob reverentiam Divini Numinis, ad servandum juramentum, quia ex parte illius non est de re mala, seu illicita, ideóque sine peccato servari potest, ut docet Laym. l. 4. Theol. moral. tract. 3. c. 7. q. 5. & alij communiter: non tamen huiusmodi pactum renunciationis per juramentum sic extortum confirmatur efficaciter, seu firmiter, quia jurans juramenti relaxationem petere potest, & Magistratus cogere potest eum, qui per dolum, aut vim ad juramentum induxit, ut illud remittat, vel eo id recusante, etiam ipsemet Judex relaxare illud potest. Quare filius, vel filia, quæ cum juramento vi, aut dolo præstito, renunciavit, etsi servare debeat juramentum, cùm sine peccato servari possit, attamen post impetratam juramenti relaxationem, petere potest hæreditatem sibi debitam, quia pactum renunciationis, si per dolum, aut vim est præstitum, efficaciter non obligat, sive nullum jus tribuit ei, cui factum est, cùm injustè sit extortum. Molin. cit. disp. 579. n. 28. Ob solum verò metum reverentialem patris non vitiatur renunciatio jurata, ut quia patre præsente facta est. Gail. l. 2. obs. 147. n. 16.

Limitatur 3. Nisi pater filiæ, quæ cum juramento renunciavit, sponte aliquid reliquisset in testamento, vel in vita donâsset, tum enim non obstante pacto jurato renunciationis, poterit filia illud petere, quia tum pater censetur tale juramentum remittere, ad cuius petitionem est præstitum. Franc. hîc n. 10. limit. 5. Gail. l. 2. obs. 148. n. 11.

XXXIII. Limitatur 4. Si filia renunciavit paternæ hæreditati non simpliciter, ut liberè de rebus suis pater disponere possit, sed in favorem expressum, vel tacitum, v. g. fratrum, vel ijs deficientibus, in favorem proximorum agnatorum lateralium, tum mortuis fratribus, vel, si nullus agnatus lateralis superstit, poterit filia succedere ab intestato, vel etiam ex testamento patri, quia cessavit principalis, & finalis causa renunciationis. Franc. hîc n. 10. limit. 6. Covarr. c. l. §. 3. n. 4. Gail. c. l. n. 10. In dubio verò interpretari oportet renunciationem, cum minimâ læsione, seu præjudicio renunciantis, quia renunciationes de non succedendo sunt odiosæ, & stricti juris. l. Pactum; 3. C. de collat. ideóque extra casum expressum non sunt extendendæ. Unde, si filia renunciavit hæreditati paternæ, non censetur renunciâsse hæreditati maternæ, vel fraternæ. Gail. c. l. n. 12.

Limitatur, & declaratur 5. Si filia, quæ per pactum juratum renunciavit hæreditati patris, obijt post mortem patris, sive supervixit patri, non solùm ipsa, sed etiam filij, & hæredes eius excluduntur ab hæreditate ista, cui renunciatum est: hoc enim casu non potest ab eius filiis peti hæreditas avi, quia illi non possunt alio jure avo succedere, quàm ipsius matris, quod jus succedendi per renunciationem est extinctum: & quia nunquam fuit ad matrem delata hæreditas patris, obstante pacto renunciationis, consequenter neque ad filios eius, qui non nisi ex matris jure, & persona succedere possunt avo materno adhuc superstiti: nam ratione pactionis per juramentum validæ, sicut ipsa mater ab hæreditate patris, ita etiam filij ab hæreditate avi excluduntur, quando non ex alio, quàm ex matris jure ad hæreditatem avi admitti possunt, & jus habent. Gl. fin. hîc, & Covarr. c. l. §. 3. n. 7.

Verumtamen, si filia, quæ renunciavit, obiit, vivo adhuc patre, tum poterunt nepotes ex tali filia (idémque est de nepotibus ex tali filio) non obstante matris renunciatione etiam juratâ, & sine omni relaxatione juramenti, jure proprio petere hæreditatem avi, eíque succedere, quia obligatio juramenti, quippe personalis, illos non afficit, seu ligat. Gl. margin. hîc lit. b. Covarr. c. l. §. 2. n. 6. & §. 3. n. 7. etsi contrarium teneat Molin. cit. disp. 579. n. 14. Sed resolutio huius quæstionis pendet ab eo, an pactum jure positivo nullum confirmetur per juramẽtum, etiam in ratione pacti, seu contractûs, & non observandum sit solùm ob religionem juramenti, de quo infrà l. 2. tit. 24. adeóque nihil hoc loco quoad hanc quæstionem determinamus.

Limitatur 6. Si filia (idémque est de filio) etiam maior 25. annis per huiusmodi renunciationem hæreditatis valde enormiter, & multùm ultra dimidium læsa sit, tum, non obstante renunciatione, & juramento, potest illius relaxationem, & restitutionem in integrum petere, quia juramentum non debet esse vinculum iniquitatis, & jurans non videtur consensisse in tantam læsionem, nec de illâ præcogitâsse, præsertim, quia ex enormi læsione præsumitur dolus, & comparatur dolo vero, seu ex proposito, sine quo non potest re ipsâ fieri tam enormis læsio. Abb. in c. Cùm contingat; 28. num. 23. de jureiur. Covarr. c. l. §. 4. n. 5. Gail. l. 2. observ. 147. num. 2. & seqq. & alij apud ipsum. Talis enormis læsio censetur, si filia pro modica dote, quæ legitimam non continet, renunciet amplissimæ hæreditati paternæ, vel etiam pluribus hæreditatibus; non solùm paternæ, sed etiam maternæ, fraternæ, & consanguineorum collateralium, à quibus nihil loco dotis, vel alimentorum accepit. Gail. c. l. num. 12. Plura hac de re videri possunt apud Covarr. in cit. c. Quamvis de pactis.

XXXIV. Quæritur 2. An pactum affirmativum de succedendo in hæreditate valeat, & juramento confirmari possit? Resp. Pactum futuræ successionis: per quod Titius v. g. Caio promittit, se hæredem

dem ipsum in testamento instituturum, jure civili improbatur in l. Pactum; 15. & l. fin. C. h. t. & nec quidem per appositum juramentum validatur, & confirmatur, ita, ut ei, cui talis promissio facta est, actio ex justitia tribuatur ex vi talis pacti: quia tale pactum futuræ successionis censetur esse contra bonos mores, cùm præbeat non quidem ex se, sive ex objecto, sed vitio cupiditatis bonorum temporalium, interdum ansam machinandi mortem promissori, ideóque etiam per illud bono communi grave incommodum inferri potest, Covarr. in cit. c. Quamvis p. 2. §. 1. num. 8. & p. 3. ioit. num. 2. Gail. l. 2. observ. 125. num. 2. & obs. seq. num. 1. & alij apud ipsum. Laym. l. 4. Theol. moral. tract. 3. c. 8. num. 4. & in cit. c. Quamvis; num. 2. Quare non obstante tali promissione juratâ, si Titius alium instituat, quàm Caium, periurus quidem erit, ob violationem juramenti, cùm hoc per se fit de re licita, & irritetur solùm jure civili, quia est contrarium bono regimini Reipubl. ideóque servandum est juramentum, donec relaxetur. Vasqu. cit. c. 6. dub. 12. num. 52. nihilominus, tamen hæredis institutio est valida, neque contra ipsum, aut post eius mortem, contra hæredem institutum actio competit. Aliud est in pacto de non succedendo, sive in renunciatione hæreditatis: nam hoc pactum nullam præbet occasionem machinandæ mortis alienæ, ideóque juramento confirmari potest, ita, ut actio exinde concedatur contra renunciantem, ut ex suprà dictis patet.

Veruntamen excipienda sunt pacta gentilitia familiarum, vulgò Erbeinigung dicta, quæ ex recepta in Germania inter Principes, & personas illustres, ac nobiles, consuetudine, deficientibus liberis masculis, de mutua inter se successione fiunt: hæc enim sunt valida, tum quia, cùm jure civili tantùm sint prohibita, potest illi per contrariam consuetudinem, vel statutum municipale derogari: tum quia in Principibus, & illustribus personis omnis sinistra præsumptio, vel suspicio captandi alterius mortem cessat, ideóque etiam prohibitio. Gail lib. 2. observ. 127. præsertim verò firma sunt huiusmodi gentilitia pacta, vel statuta, si authoritate Imperatoriâ fuerint confirmata. Gail. c. l. num. 5.

§. V.

De Effectu Pactorum.

XXXV. Assertio 1. Etsi ex nudo pacto Jure Civili non oriatur obligatio efficax, sive actio, id est, jus petendi in judicio, quod promissum est: oriuntur tamen ex tali pacto alij quidam effectus, etiam in foro externo; Veluti 1. Quòd exceptionem patiat. l. juris gentium; 7. §. Sed cùm nulla; ff. h. t. ita, ut, licèt promissarius non possit institutâ actione petere, quod sibi promissum est ex simplici, & nudâ promissione, potest tamen pacto illo tanquam exceptione uti, ut se defendat ab actoris petitione, eúmque repellat. V. g. Si Titius simpliciter promisit, se centum aureos mutuò daturum Caio, isque vicissim Titio debeat centum ex venditione, hoc casu, Caius Titium petentem centum aureos sibi debitos potest repellere exceptione promissi mutui. 2. Quod semel solutum est ex tali pacto, retineri potest, & non debet etiam in judicio restitui. 3. Si promissarius aliunde quid debeat paciscenti, potest compensare pro illo, quod ex pacto nudo ipse sibi debebat. 4. Nudo pacto potest accedere fideiussor, qui efficaciter obligatur, ita, ut contra eum detur actio. 5. Potest retineri pignus datum pro eo, quod ex nudo pacto est debitum, Molin. tract. 2. de just. disp. 257. num. 1. Less. lib. 2. de justit. c. 17. num. 23. Ratio est, quia ex nudo pacto, si jure positivo non sit irritum, nascitur obligatio naturalis, & in foro conscientiæ, cùm adsit consensus verbis expressus, & acceptatus, quod spectato jure naturæ ad se obligandum sufficit, ut ex communi Theologorum docet Less. c. l. num. 19. Et licèt lex civilis non tribuat actionem positivam in foro exteroo ad petendum, idque ad vitandas lites, quæ aliàs nimiùm multiplicarentur, cùm nihil sit frequentiùs, quàm nuda pacta, seu simplices promissiones inire: quarè ob causam Jus civile noluit etiam pro singulis debitis civilibus dare recursum ad forum judiciale, quomodo deceptus supra valorem justi pretij, citra dimidium tamen illius, non habet actionem ad petendum excessum, vel rescindendum contractum in foro externo, juxta l. 2. C. de rescind. vendit. attamen lex civilis non abstulit obligationem naturalem, quæ in foro conscientiæ oritur ex nudo pacto, neque alios effectus, ut jus excipiendi, compensandi &c. qui de facto etiam in foro externo conceduntur, quod non fieret, si pacta illa secundùm se irrita essent, & nullam omnino obligationem parerent.

XXXVI. Assertio 2. Secundùm Jus Canonicum, ex pacto nudo, seu simplici promissione, si ea acceptata sit, oritur actio efficax ad exigendum in judicio, quod promissum est. Ita communior, & probabilior sententia Theologorum, & Canonistarum, prout videre est apud Abbat. in c. 1. num. 5. h. t. Felin. ibid. num. 5. & 6. Molin. disp. 256. num. 3. & disp. 257. num. 2. Covarr. in c. Quamvis; 2. h. t. in 6. p. 2. §. 4. num. 14. Less. cit. c. 17. num. 22. & c. 18. num. 55. & alij. Idque sumitur ex c. 1. & c. Qualiter; 3. h. t. in quibus præcipitur, quòd pacta nuda, sine stipulationis formâ, inita firmiter observanda, & opere adimplenda sint: ergo; cùm Canones, sive leges Ecclesiasticæ assistant nudo pacto, seu simplici promissioni, si acceptata sit, ex illo etiam in foro Ecclesiastico actio conceditur, nam actio in judicio datur, quando lex assistit promissioni factæ, l. Legitima; 6. ff. h. t. l. unic. C. de condict. ex lege. Ratio est, quia quælibet pacta, seu promissiones, si non sint de re mala, & illicita, & à promissario sint acceptatæ, obligant in conscientia, & quidem sub peccato mortali, si materia sit gravis, & sufficiens ad culpam mortalem, ut ex communi docet Less. cit. c. 18. num. 55. ergo, cùm in Jure Canonico, & foro Ecclesiastico præcipuè caveatur periculum peccati, & intendatur

datur salus animarum, meritò in hoc foro promittentes etiam nudè, & simpliciter, compelluntur ad pacta conventa observanda, non solùm ope exceptionis, vel implorato officio Judicis, ut censent contrariæ sententiæ DD. sed etiam concesso remedio ordinario actionis, per quam petitur in judicio, quod promissum est.

XXXVII. Cæterùm assertio posita limitari, & declarari debet 1. Ut procedat in causis, quæ, sive ratione personarum, sive ratione materiæ, spectant ad forum Ecclesiasticum, & in locis Ecclesiæ subjectis: in alijs verò causis locum habere potest denunciatio Canonica, ut ad vitandum peccatum Prælatus Ecclesiæ cogat promittentem stare promissis, juxta c. Novit; 13. de judic. & docet Felin. in cit. c. 1. n. 10. h. t. Molin. cit. dis. 257. n. 3. Idem tamen jam in multis Tribunalibus secularium Principum, Lege statutum esse, ut scilicet etiam ex simplici promissione, animo verè se obligandi factâ, obligatio, & actio oriatur, tradit Cardin. de Lugo dis. 22. de contract. sect. 5. num. 56. idque meritò, ne forum internum discordet ab externo, & ut delictis janua non aperiatur.

Declaratur 2. Ex nudo pacto, seu simplici promissione acceptatâ, secundùm Jus Canonicum, oritur actio, si promittens omnino intendat se obligare, & quidem ex justitia, & non tantùm ex virtute fidelitatis, aut veracitatis, nam hoc casu posteriore, nulla actio acquiritur promissario contra promittentem, per quam exigere possit id, quod promissum est, tanquam sibi debitum. Less. cit. c. 18. n. 55. Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 4. c. 12. n. 1. Quare, cùm hodie facillimè, & valde frequenter simplices promissiones fieri soleant, sinè animo obligandi se ex justitia, juxta illud vulgare dictum, *pollicitis dives quilibet esse potest*, ideo rarò etiam in foro Ecclesiastico compelluntur paciscentes ad simplices promissiones observandas, ut notat Laym. in c. 1. h. t.

Declaratur 3. Ex nudo pacto de Jure Canonico conceditur actio, si causa expressa sit, ob quam aliquid promittitur: secus, si nulla causa adjecta sit, neque ab Actore ostendi possit. V. g. si expressum fuerit, promitto, me tibi daturum 100. aureos, propter obsequia à te mihi præstita, vel promitto, me mutuò daturum, quia jam includitur causa onerosa, quod scilicet tantundem mutuanti reddendum sit. Item, si exprimatur, quòd promittat, se gratis, seu ex mera liberalitate donaturum, nam promissio donationis acceptata parit obligationem, etiam de Jure civili. Si verò Titius v. g. promittat, se donaturum Cajo pecunias, sinè causæ expressione, nec debitor id fateatur, vel creditor probet, non datur actio in foro externo, etiam de Jure Canonico, quia Titius excipere potest, se promisisse quidem, sed sub conditione, vel causâ pendente in futurum, v. g. propter obsequium à Cajo exhibendum, vel propter mutuum ab eo accipiendum, quæ tamen causa postea posita non fuerit. Etenim pactum nudum parit actionem de Jure Canonico, sicut stipulatio de Jure Civili: sed ex hac non conceditur actio contra promissorem, nisi constet, vel probata fuerit causa promissionis, l. 2. §. Circa primam speciem; junctâ Gloss. V. Sinè causa; ff. de doli mali except. ergo neque ex pacto nudo, nisi constet, quòd promissor simpliciter animum donandi habuerit, quod non præsumitur, nisi constet, promittentem scivisse, nullam adesse causam promittendi. Molin. cit. dis. 257. n. 6. Laym. lib. 3. tr. 4. c. 2. n. 3. Lug. cit. loc. num. 57. Addit tamen Laym. c. l. in promissione facta Ecclesiæ non esse opus causam exprimere, quia præsumitur sufficiens causa adesse, nimirum pietatis, & Religionis.

Dices, sic nulla est differentia inter utrumque Jus, cùm & Jus Civile ex nudo pacto concedat actionem, si causa sit adjecta, per cujus appositionem vestitur, seu confirmatur, ut suprà dictum. Verùm discrimen adhuc est, quia de Jure Civili requiritur causa executioni mandata, id est, quòd alter paciscentium, seu contrahentium impleverit id, ad quod se ex parte sua in eodem contractu obligavit: de Jure verò Canonico hoc non requiritur, sed quòd causa, ob quam promittitur, exprimatur in promissione, vel de ea constet per confessionem debitoris, aut legitimam probationem creditoris, seu actoris, etiamsi neuter executioni mandârit id, quod in contractu promisit. Molin. cit. dis. 257. num. 10. Lug. cit. loc.

TITULUS XXXVI.

DE TRANSACTIONIBUS.

I. Transactio affinis est pactis, nam, & species est pacti generaliter sumpti: quamvis nonnulli existiment, eam potiùs ad distractum, quàm ad contractum, sive ad pactum dissolvens, quàm contrahens, aut inducens obligationem pertinere, quia litem, & controversiam distrahit, ac dissolvit, ut notat Pet. Gregor. Tholosan. partit. Jur. Canon. l. 3. tit. 3. c. 1. Wesenbec. in paratitl. ff. h. t. num. 2. Verùm hoc ad finem, & effectum tantùm transactionis, non ad formam pertinet, ideòque transactio pro contractu potiùs obligatorio, quàm distractu liberatorio haberi debet, sicut secunda emptio, vel pactum novissimum, quo prius dissolvitur, ac tollitur, non distractus, sed alia obligatio, seu renovatus contractus, alia emptio, novum pactum dicitur, l. Juris gentium; 7. §. Adeò autem; ibi: *quasi renovatus contractus videtur*, ff. De pactis; licèt transactio alio respectu etiam distractus dici possit, quia litem distrahit, qui est finis illius principalis. Wesenbec. c. l.

* *
*

§. I.

Quid, & quotuplex sit transactio?

II. Assertio 1. Transactio dupliciter sumitur. 1. Latè pro cujusque negotij compositione, l. Transacta; 229. ff. de verb. signif. sive pro quolibet actu, quo ab obligatione receditur, & quasi transitur, sic omnis distractus transactio dici potest, l. 1. §. Conventionis; junctâ Gl. V. Transigendíque; ff. de pact. Et juxta hanc acceptionem, etiam res judicata, jusjurandum, & quodlibet pactum nomine transactionis comprehenditur, cit. l. Transacta; l. 2. ff. de jurejur. l. Tres fratres, 35. in fine. ff. de pact.

2. Accipitur propriè pro ea compositione, quâ res dubia, & litigiosa partium consensu componitur: & hoc sensu definitur transactio, est *de re dubia, & controversa, sive lite incertâ, & necdum finitâ, non gratuita pactio*, ut colligitur ex l. 1. ff. de transact. & l. Transactio; 38. C. eodem. Abb. in procemio; h. t. Molin. tract. 2. de justit. disp. 556. num. 1. Sylvest. V. Transactio; in princ. nam dicta est transactio, quasi transitio actionis, eò quòd is, qui transigit, transeat, sive recedat ab actione, quæ sibi competebat, & sic actor magìs propriè dicitur transigere, quàm reus, ut notat Gloss. in l. 2. V. Transegisse; C. h. t.

III. Dicitur 1. De re dubia: tum ut distinguatur à pacto, quod est de re certa, & indubitata, quæ per pactum subinde remittitur; tum quia, si tempore transactionis parti transigenti constet, sibi nullum in re, de qua transigitur, jus competere: tum non solùm in foro conscientiæ (eò quòd talis transigens nullum habeat justum titulum, vi cujus possit aliquid accipere, ut recedat ab actione, vel retinere id, de quo agitur) sed etiam in foro externo, invalida erit transactio, vel ipso jure, siquidem actor ita transegit, sciens rem ad alterum pertinere: sicut constat ex l. In summa; 65. ff. de condict. indeb. vel saltem per doli actionem, vel exceptionem rescindenda foret, si reus ita transegit, l. Sub prætextu; 19. C. h. t. & docet Gloss. in c. Super eo; 7. V. Dato; junctâ Gloss. marg. h. t. & ibid. Abb. in fine. Molin. cit. disp. n. 1. Sin verò post transactionem bonâ fide factam, nova instrumenta, ac probationes repetiantur: ex quibus constat, alterutram partem transigentium nullum jus habuisse in re, de qua transactum est, tum transactio rescindi non potest, cit. l. Sub prætextu; 19. neque tenetur quidquam restituere in foro interno, vel externo, quod eo nomine pars transigens accepit, vel retinuit, licèt ad alterum verè pertinuisse, postea evidenter constet. Molin. c. l. n. 14. Idémque procedit, etiamsi postea appareat ex instrumentis de novo repertis, quòd una pars transigentium graviter læsa sit, ita, ut nec dimidium ejus, quod ipsi re ipsâ competebat, acceperit, ut habetur in l. Lucius; 78. §. ult. ff. ad S. C. Trebellian. & in cit. l. Sub prætextu; 19. & l. Sub prætextu; 29. C. h. t. Ratio est, quia, sicut in ludo, ita etiam in transactione utraque pars, cùm res sit dubia, & controversa, incerto eventui se ultro, ac sponte committit, ideóque de læsione conqueri non potest, dummodo altera pars nihil dolo agat, occultando v. g. fraudulenter ea, quæ manifestari debent, ut colligitur ex cit. l. 19. C. h. t. Aliud est, si in ipsa transactione pars una injustè lædatur, quia jus dubium, quod uni parti competebat, minoris æstimabatur, quàm revera tunc erat: nam hoc casu inæqualitas hæc in foro conscientiæ ad æqualitatem reducenda est, ita, ut parti pro remissione juris sui dubij, seu controversi, tantum detur, quanti illud juxta prudentis viri arbitrium valet. Molin. cit. disp. 556. n. 15. Imò etiam, si probari possit, læsionem ultra dimidium justi valoris fuisse, remedium rescissionis, ex l. 2. C. de rescindend. vendit. etiam in foro externo, concedi deberet, sicut in alijs contractibus onerosis & reciprocis, ut docet Molin. c. l. n. 16. arg. l. Si superstite; 5. & ibi Gloss. V. Læsa; C. de dolo malo. Quamvìs multi contrarium teneant apud Gail. lib. 2. observ. 70. & in praxi talis rescissio in transactionibus, quippe quæ litium finiendarum causâ fiunt, ob læsionem etiam enormem concedi non solet, teste eodem c. l. n. 16. juxta cit. l. Lucius; §. ult. per contrarium sensum, & ibi Gloss. V. Læsa; nisi dolus causam transactioni dedisset: vel læsio sit enormissima, seu nimis excedens dimidium justi valoris, ideóque dolus præsumatur, ut tradit Mynsing. centur. 6. obser. 91. vel nisi minor 25. annis, vel Ecclesia in tali transactione sit læsa, quibus subvenitur per restitutionem in integrum, juxta l. 1. & 2. C. si advers. transact.

IV. Dicitur 2. In definitione transactionis, *de re controversa, seu lite incerta*: quia transactio propriè dicta non est de qualibet re dubia, sed de re dubia propter litem jam motam, sed necdum finitam, vel movendam, id est, de qua est lis, vel esse potest, ac timetur, quia scilicet controversia, seu dubium inter partes ortum est, ut in judicium deduci possit, etsi nondum deductum sit, l. 2. C. h. t. Nec refert, quòd res in se certa sit, seu certum jus contineat: quia sufficit, quòd sit dubium in facto, & non in jure, ideóque de ea transigere licet, propter incertum litis eventum. Wesenbec. ff. h. t. num. 5.

Porrò post causæ conclusionem adhuc transigere licet, quia tunc quoque dubius, & incertus est litis eventus, non tamen post rem judicatam, ac proinde transactio de re, circa quam lata est à Judice sententia definitiva, quæ transivit in rem judicatam, vel à qua tempore debito non est appellatum, irrita est, l. Si causa; 32. C. h. t. Secus, si post latam sententiam, appellatum sit, vel appellari potuerit, (quia transactio est interposita, vel aliter est dubium) l. Et post rem; 7. in princ. ff. h. t. & ibi Gloss. V. Appellare; nam appellatio suspendit sententiam, ideóque, eâ interpositâ, lis nondum finita est, sed adhuc durat, cit. l. Si causa. Item, si adversus sententiam latam petatur restitutio in integrum, d. l. Si causa; C. eodem (ut, si minor, vel Ecclesia notabiliter læsa sit) vel, si negetur, judicatum esse, vel ignoretur, an judicatum sit, l. Post rem; 11. ff. h. t. vel, si alio modo res judicata dubia adhuc esse possit, an scilicet judicatum sit, vel ea sententia valeat; his casibus, transactio etiam post latam sententiam valet, & vires habet, l. Eleganter; 23. §. Quid ergo; ff. de cond. indeb. Molin. c. l. n. 2. Aliàs verò regulariter

ter de re judicata transactio fieri non potest, cùm enim per sententiam finita sit, non potest ampliùs transactione finiri, nec expedit, ut, quæ publico judicio semel definita sunt, rursus per privatorum arbitrata, tanquam indefinita, & incerta, transactione definiantur. Quamvis res judicata pacto remitti possit. Wesenb. c. l.

Est autem transactio de re, quæ nullo remedio retractari, seu infirmari potest, non solùm irrita, juxta cit. l. Eleganter; §. Quid ergo; sed nec quidem juramento confirmari potest, ita, ut ex ea jus alteri parti acquiratur, quamvis jurans teneatur stare juramento, quippe quod ex se malum non est, donec ejus relaxationem obtineat: ipsa verò transactio, secundùm se, secluso juramento, invalida est, adeóque nullum jus tribuere potest ei, cum quo transactio facta est, isque neque in conscientia, neque in externo foro, poterit id retinere, quod per illam obtinuit, etiam antequam alter juramenti relaxationem impetravit, sicut nec jurata promissio usurarum, etsi juramento confirmata, potest transferre jus in usurarium. Molin. cit. disc. 566. n. 3.

V. Dicitur 3. *Non gratuita pactio*, quia nullo dato (pro eo, quod remittitur) vel retento, vel promisso, minimè procedit transactio, l. Transactio; 38. C. h. t. io eóque differt à compositione amicabili, quæ gratis fit, nullo dato, aut retento, sed per quam pars debiti gratis remittitur, & condonatur, c. Super eo; 7. h. t. Ut, si quis lite, quam juste movere potest, gratis cedat, omnémque actionem remittat: vel, si à debitore suo, qui liquidè v. g. centum aureos ei debet, exigat solùm 80. remissis 20. Vel, si S. Pontifex partem debitorum incertorum condonet, & reliquum ad pias causas applicari jubeat: nam hæ non sunt propriè transactiones, sed liberales, seu gratuitæ compositiones. Molin. c. l. n. 5. Laym. l. 3. Theol. mor. tract. 4. c. 31. n. 2. & l. 4. tr. 10. c. ult. §. 5. q. 7.

VI. Ex dictis infertur, quòd transactio propriè dicta, & suprà definita, est contractus reciprocus, non gratuitus, isque innominatus, *facio, ut facias, vel, do, ut facias*, per quem reus dat aliquid actori, v. g. centum aureos, ut ab actione, litéque intentata, vel intentanda recedat, júsque omne, quod in re litigiosa prætendere potest, remittat, reóque cedat; Vel vice versâ Actor dat aliquid reo, ut rem, vel partem rei, de qua est controversia, sibi cedat, ac tribuat. Molin. cit. disc. 556. n. 7. & 8. Veruntamen, si transactio, accedente stipulatione, vel acceptilatione firmetur, tunc transit in contractum nominatum. Molin. c. l. n. 9.

VII. Assertio 2. Transactio alia est realis, quæ ad successores rei, super quâ transactum est, transit, nam domini absoluti prædiorum, vel jurium pactionibus hæredes quoque suos obligare possunt, quin & pactum reale, sive quo res ipsa afficiatur, & obligetur, instituere, juxta l. Juris gentium; 7. §. Pactorum; ff. de pactis. Alia est transactio personalis, quæ durat, dum transigens vivit, & eum eo extinguitur, neque ad successores transit. Exemplum habetur in c. De cætero; 5. h. t. ubi per transactionem, litis finiendæ causâ, institutam, auctoritate Judicis delegati, onus pensionis, aut censûs imponi potest, non ipsi beneficio, ita, ut ad successores transeat, sed parti transigenti, ad certos annos, aut ad tempus vitæ ipsius, uti etiam habetur in c. Nisi; 21. de præbend. de quo §. seq.

§. II.

De ijs, qui transigere possunt, vel non possunt, & speciatim, an, ac quatenus Prælati, vel Rectores Ecclesiarum transigere possint de rebus, & iuribus Ecclesiasticis?

VIII. Assertio 1. Generaliter, & universim loquendo, transigere possunt omnes, qui liberam rerum suarum administrationem habent, adeóque qui res suas alijs donare, vel quovis alio modo alienare possunt, l. In re; 21. C. Mandati: qui verò non possunt alienare bona, vel res aliquas, neque circa illa transigere possunt. Sylvest. V. Transactio; dicto 1. Wesenbec. in paratitl. ff. h. t. n. 4. Molin. tract. 2. de justit. disc. 557. n. 1. Neque refert, an administratores rerum suarum masculi sint, an fœminæ, sani, an ægri corpore, modò mente sani sint, ac consentire possint, l. Sanum; 7. C. h. t.

Atque hinc infertur 1. Quòd hæres fideicommisso gravatus hæreditatem alteri restituere, non potest circa illam transigere. Molin. c. l. 2. Vasallus non potest, sinè consensu domini directi, de feudo transigere, transferendo illud in alium. Molin. c. l. 3. Tutor, aut curator, sicut non potest bona immobilia, aut mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt, alienare, sinè Judicis decreto, ita nec de ijs transigere, l. Non solùm; 4. C. de prædijs minor. Molin. c. l. 4. Procurator, sive Principis, sive alterius personæ, cum generali mandato ad agendum, constitutus, non potest transigere, nisi speciale mandatum habeat ad transigendum, l. Transactionis; 7. C. h. t. l. Nulli; 13. ff. eod. l. Mandato; 60. ff. de procurator. quia neque alienare potest, sinè speciali mandato, l. Procurator; 63. ff. eodem: vel, nisi procurator sit constitutus cum libera administratione bonorum, vel causæ alicujus, l. Procurator; 58. ff. de procurat. c. Qui ad agendum; 4. eod. in 6. Vel nisi in rem suam datus sit, l. Jusjurandum; 17. §. fin. ff. de jurejurand. ut, quia creditor cessit illi debitum, & jus omne, quod circa id, de quo agitur, habet, tunc enim transigere de eo potest. Molin. cit. disc. 557. n. ult. in fine. 5. Pupillus, aut minor habens curatorem non potest transigere, quia liberam rerum suarum administrationem non habet: quamvis contrarium teneat Cuiacius apud Zœs. ff. h. t. n. 3. nam quia curator bonis datur, non personæ, ideo minor quoad personam suam non videtur minùs liber. Quòd si curatorem non habeat, potest transigere, sicut & alienare, sed læsus restituitur in integrum, toto tit. C. Si advers. transact. 6. Sed & prodigus, cui bonis est interdictum, alienare, & consequenter etiam transigere non potest, l. Is cui; 6. ff. de verb. oblig.

IX. Assertio 2. Prælatus Ecclesiæ, v. g. Abbas, vel Prior Conventualis, etsi generalem, & liberam habeat rerum Ecclesiæ administrationem, ideó-

que

que etiam in judicio, solus agere, & conveniri possit, saltem, si causa valde gravis non sit: non tamen potest super bonis Ecclesiasticis immobilibus, vel mobilibus pretiosis, quæ servando servari possunt, traosigere, absque consensu Capituli, prout sumitur ex c. Contingit; 3. h. t. & docet ibid. Gloss. communiter recepta V. Litteras; & Hostiens. ibid. V. De ratihabitione, & in summa h. t. num. 2. Ratio est, quia, sicut Prælatus Ecclesiæ non potest hujusmodi res, seu bona Ecclesiæ directè alienare, sinè consensu Capituli, & alijs solemnitatibus, ita neque indirectè super eis transigendo, cùm per transactionem deveniri soleat ad alienationem: neque verò, cùm quid unâ viâ, prohibetur alicui, ad id aliâ debet admitti, juxt. reg. juris 84. in 6. Abb. in cit. c. 3. num. 3. Ex quo sequitur, quòd, sicut res Ecclesiæ modicas, & parùm utiles, etiam immobiles, vel mobiles non pretiosas, vel quæ servando servari non possunt, Prælatus potest alienare, etiam sinè consensu Capituli: ita potest in causa dubia super ijs transigere, sinè consensu ejusdem.

X. Excipitur 1. Nisi Prælatus Ecclesiæ (idémque est quoad hoc, de tutore, aut quolibet Administratore, cum liberâ potestate) ita transigat super rebus immobilibus, & mobilibus pretiosis Ecclesiæ, non ut ea perdat, aut alienet, sed ut ea aliquâ datâ pecuniâ, v. g. litis terminandæ causâ, recuperentur, vel retineantur, & permaneant penes Ecclesiam; ideóque Ecclesiæ conditionem meliorem efficiat, tunc enim subsistit transactio à Prælato facta, etiam sinè consensu Capituli, & aliâ requisitâ solemnitate, ut docet Gloss. communiter recepta in l. Nulli; 13. V. Transigere; ff. h. t. Abb. c. l. Molin. cit. dis. 557. num. 8.

XI. Excipitur 2. Nisi Prælatus Ecclesiæ (vel alius similis Administrator) à Conventu, vel Capitulo suo, præter mandatum procuratorium, accepit litteras de ratihabitione, in quibus expressè contineatur, quòd, quidquid Prælatus in hac causa egerit, Capitulum, sive Conventus ratum habebit: tum enim potest Prælatus in causa dubia transigere, etiam alienando bona immobilia, & mobilia pretiosa, ut tradit Gloss. in c. Contingit; 3. V. Litteras; h. t. » Idque apertè colligitur ex eodem c. Nam quia in- » terdum contingit, ut Abbas, vel Prior alicujus Ec- » clesiæ Conventualis cum adversario Clerico, vel » Laico super controversia, quæ inter eos vertitur, » coram Judice ordinario, vel delegato, transigat, » sed Capitulum transactionem illam velit revocare, » (eò quòd sinè consensu ipsius facta sit, Gloss. hic in » casu.) Ideo Papa Alexander III. super hoc con- » sultus respondet, quòd, si Abbas, vel Prior habuit » mandatum, sive litteras, cum clausula de ratiha- » bitione, à Capitulo suo (id est, quod ratum habere » velit, quidquid Abbas, vel Prior fecerit) tum tran- » sactionem illam Capitulum revocare non potest, » quasi in illam nō consenserit: maximè, si transactio » illa aliquot annis servata fuerit. Ratio hujus decisionis est, quia Prælatus habens mandatum generale, & liberum, cum clausula de ratihabitione Capituli, quòd velit rata habere, quæ ille gesserit, potest omnia facere, ac si expressum, & specialem consensum Capituli haberet, adeóque etiam transigere, & alienare, dummodo etiam legitimus Superior ipsius consentiat, de quo infrà: sicut procurator ad agendum constitutus, cum mandato generali, & libero, potest omnia facere, quæ dominus potest, etiam transigere, & alienare, præterquam, quòd donare nequeat, juxta l. Procurator; 58. junctâ rubric. & Gloss. in casu, & V. Procurator; ff. de procurat.

Porrò, quando hîc dicitur, quòd Capitulum revocare non possit transactionem, si illa aliquot annis fuerit servata, subintelligendum est, *maximè*, quia consensit illam observando, quamvis etsi servata non fuisset, illam revocare non potuisset, quia consensit, concedendo litteras de rato; quòd si Capitulum læsum sit ex illa transactione Prælati, potest intra quadriennium petere restitutionem in integrum, non autem postea. Gloss. hîc V. Aliquot annis, & Innocent. V. eod.

XII. Excipitur 3. Casus necessitatis, in quo bona alioquin alienari prohibita, per transactionem, seu compositionem, in alium transferri possunt, vi statuti, vel sententiæ Judicis id jubentis, præsertim, si Principis consensus accedat; ut, si id necessarium videatur ad diuturnas lites terminandas, vel gravia scandala vitanda: nam, si prohibita sit aliquorum bonorum alienatio, ea intelligi debet de alienatione voluntariâ, non item de necessariâ, quam Administrator bonorum facere cogitur, ut ex communi tradit Mol. cit. dis. 557. n. 9. Laym. l. 3. Theol. mor. tract. 4. c. 31. q. 1. n. 4.

XIII. Assertio 2. Ad transigendum super rebus, & juribus Ecclesiæ, præter consensum Capituli, requiritur etiam consensus legitimi Superioris, v. g. Episcopi, vel Archiepiscopi, cui Ecclesia est subjecta, prout sumitur ex c. Statuimus; 2. h. t. ubi Papa Alexander III. statuit, ut, si super decimis inter » aliquos (etiam Laicos, ad quos scripsit hîc Papa, » secundùm Hostiens. hic V. Inter vos) & personam » Ecclesiasticam (v. g. Rectorem Ecclesiæ, seu Paro- » chum, vel alium Beneficiatum, ad quem nomine » Ecclesiæ spectat jus decimarum) cum consensu E- » piscopi, vel Archiepiscopi sui, compositio facta » fuerit, ea rata, & firma permanere debeat. »

XIV. Ubi notandum 1. Etsi super juribus spiritualibus, v. g. decimis non possit fieri transactio, per quam aliquid temporale datur pro jure spirituali, quod simoniacum esset: potest tamen fieri talis transactio, seu compositio, per quam, vel jus spirituale remittitur, vel spirituale pro spirituali datur, v. g. beneficium pro beneficio. Gloss. hîc in casu; & V. Super decimis, & Abb. n. 5. dummodo auctoritas, seu consensus Superioris interveniat, scilicet Episcopi in transactionibus, quæ fiunt à Prælatis, vel Rectoribus inferiorum Ecclesiarum sibi subjectis: vel consensus Archiepiscopi, quoad subditos, non Provinciæ, sed Diœcesis suæ, vel quando Episcopus traosigit cum aliquo, tunc enim intervenire debet auctoritas Archiepiscopi, qui est superior Episcopi. Abb. hîc n. 2. & Imol. n. 4. Quòd si Abbates, seu Prælati inferiores, vel Parochi plenissimo jure quoad spiritualia, & temporalia sint subjecti alicui Prælato ab Episcopo exempto, & quasi Episcopalem jurisdictionem habenti, tum in transactionibus super decimis, vel alijs juribus spiritualibus, accedere debet assensus ipsius Prælati exempti. Abb. hîc n. 4.

&c

& Imol. num. 5. Quin imò probabile est, quòd etiam Prælati non exempti, qui per consuetudinem legitimè præscriptam jurisdictionem acquisiverunt in Ecclesijs quibusdam, excluso Episcopo, possunt in transactionibus illarum consensum præbere. Abb. hîc num. 4.

Notandum 2. Alij DD. hunc textum intelligunt de transactione, aut compositione factâ super decimis inter Laicos, & personam Ecclesiasticam, v. g. Rectorem Ecclesiæ, seu Parochum, cum consensu Episcopi: quia, quamvis Episcopus non possit obligationem solvendi decimas Laicis, vel etiam Clericis absolutè, & in perpetuum remittere, vel jus decimarum ipsis concedere: cùm hoc jus Jure communi Canonico sit constitutum, quod inferior Papâ relaxare non potest: attamen potest Episcopus, vel alius Ecclesiæ Prælatus jurisdictionem obtinens, adhibitâ juris solemnitate, decimas alicui Laico ad vitam ex justa causa concedere, v. g. ob remunerationem meritorum, vel ratione stipendij. Gloss. hîc V. Personam Ecclesiasticam. Laym. lib. 4. Theol. moral. tract. 6. c. 6. num. 5: & consequenter etiam potest, cum auctoritate, seu consensu Episcopi, Rector Ecclesiæ cum Laico super decimis compositionem, vel transactionem facere, v. g. quia, qui debet decimas, allegat paupertatem, ideóque remissionem saltem partis fructuum petit, vel privilegium Papæ, quòd tamen non est clarum: vel quia dubium est, an non Laicus immunitatem à solvendis decimis in totum, vel pro parte præscripserit. Abb. hîc num. 7. in fine, & Laym. num. 1.

XV. Cæterùm, licèt inferior Prælatus, Parochus, vel alius beneficiatus non possit transigere super juribus Ecclesiasticis, v. g. decimis, sinè consensu Episcopi, ut suprà dictũ, quod tantùm intelligendum est de pacto transactionis perpetuo, quo successores etiam obligentur: potest tamen transigere, etiam sinè Episcopi, vel alterius Superioris consensu (nisi statuto Diœcesano tales pactiones sint prohibitæ) ad certos annos, vel ad tempus vitæ alterius partis transigentis, ita, ut obligatio sit personalis, Ecclesiámque, & Successores non afficiat, ut constat ex » c. De cætero, 5. h. t. ubi habetur, quòd Rector a» licujus Ecclesiæ contra Rectorem alterius Ecclesiæ, » in controversia, quam habebant super jure cujus» dam Capellæ, impetravit litteras Apostolicas ad Ju» dicem extraordinarium (id est, delegatum. Gloss. » hîc V. Extraordinarium,) coram quo transactio» nem, seu compositionem inter se fecerunt, absque » Episcopi Diœcesani consensu, ita, ut alter transi» gens jus aliquod in Ecclesia haberet, scilicet censum » annuum ipsi pendendum ex Capella. Re delatâ ad » Papam Alexandrum III. is respondit, si compositio » illa alioquin juri non sit contraria, eam ab Episcopo » loci improbari non posse. Verùm census vi transa» ctionis solutus, vel solvendus, sinè Episcopali au» ctoritate, illi Ecclesiæ, cui præest (is scilicet, qui » litteras impetravit, & cum quo litigabat solvens » censum) vitam illius, qui solvit, excedere non de» bet. Gloss. hîc in casu, & Abb.

XVI. Hinc colligitur 1. Clericus litigans super beneficio, coram Judice delegato à Papa, potest transigere cum adversario suo, etiam sinè auctoritate, & consensu Ordinarij, seu Episcopi Diœcesani, dummodo transactio illa ita fiat, ut, qui in Ecclesia, vel beneficio antea institutus erat, jus suum beneficiale retineat, quia, sicut non potest dimittere beneficium directè, sinè Episcopi licentia, & consensu, c. Admonet, 4. de renunciat. ita nec indirectè transigendo. Abb. hîc not. 2. Quòd si tamen Episcopus renunciationem beneficij factam à transigente concordiæ causâ, seu, ut à lite desistat, admittere nollet, sinè causa legitima, posset Judex delegatus à Papa illum compellere ad admittendum, quia delegans alicui causam, censetur etiam comittere ea, quæ ad causam expediendam sunt necessaria, c. Prætereà, 5. de offic. deleg. Laym. hîc n. 1.

Colligitur 2. Per transactionem, seu compositionem auctoritate Judicis delegati factam, litis terminandæ causâ, potest Clericus se obligare ad solvendum censum Adversario, non quidem perpetuum, qui ad successores transeat, sed ad tempus vitæ suæ, prout etiam habetur in c. Nisi, 21. de præbend. etiamsi Episcopus Diœcesanus non consenserit, nec consentire velit, quia propter bonum pacis potest imponi census, non quidem ipsi beneficio, sed beneficiario, quem ex reditibus beneficij solvere debet, quàm diu vixerit. Abb. hîc not. 3. Quare Judex delegatus à Papa non potest Ecclesiam, vel beneficium constituere perpetuò censuale, sed bene Episcopus ex causa justa, saltem spectato Jure antiquo, & cum consensu Capituli. Abb. hîc n. 2. de quo alibi.

XVII. Prætereà, quod dictum est, transactionem à Prælato, aut Rectore Ecclesiæ initam super juribus spiritualibus, sinè Superioris consensu, ad Successores non transire, idem etiam habetur in c. Veniens, 8. h. t. Nam Monachi alicujus Monaste- » rij terras, seu prædia habebant in Parochia S. Ma- » riæ, in qua Coloni eorum omnia Ecclesiastica » Sacramenta, tam voluntaria, quàm necessaria » recipiebant, & tamen decimas eidem Ecclesiæ » solvere recusabant, idque prætextu cujusdam » transactionis factæ inter dictos Monachos, & » Antecessorem Parochum, ut tertiam tantùm par- » tem decimarum ex quibusdam prædijs persol- » vant. Hoc intellecto, Papa Alexander III. » mandat quibusdam à se delegatis, ut compel- » lant Monachos, ac eorum colonos ad decimas » ex quibuslibet eidem Ecclesiæ parochiali inte- » grè persolvendas, & insuper ad restituendam ju- » stam æstimationem earum, quas hactenus illici- » tè detinuerunt, quia transactio illa inter perso- » nas transigentes tantùm (scilicet Monachos, & Pa- » rochum Ecclesiæ) non cum ipsa Ecclesia facta vi- » detur, ideóque successores Parochos non afficit, » seu obligat, cùm pacta inter alios facta alijs ob- » esse non debeant; præterquam, si Monachi o- » stenderint, transactionem illam auctoritate Apo- » stolicâ confirmatam esse; tunc enim valida erit, » & servanda. »

XVIII. Hinc colligitur 1. Quòd Religiosi de Jure communi tenentur decimas prædiales solvere Ecclesiæ parochiali, in qua prædia eorum sita sunt. Abb. hîc not. 3. exceptis illis decimis à quibus ex privilegio Papæ sunt exempti, de quo suo loco.

Colligitur 2. Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiatus potest transactionem, seu compositionem facere super rebus, seu juribus Ecclesiæ, vel beneficij sui, etiam absque legitimi Superioris auctoritate, in præjudicium sui ipsius, quoad reditus suos, & ad tempus vitæ: non autem ita, ut vi talis transactionis obligetur in perpetuum Ecclesia, vel successores. Abb. hîc in notat. Ratio est, quia Rectores Ecclesiarum, aliique beneficiati non sunt absoluti Domini jurium, ac prædiorum Ecclesiasticorum, sed usufructarij tantùm, seu potiùs usuarij, ideóque pactionibus, & transactionibus non possunt obligare successores, sicut absoluti Domini hæredes suos, neque enim pactum personale ad alium transit, l. Idem; 25. ff. de pactis. Laym. hîc num. 2. & lib. 3. Theol. moral. tract. 4. cap. 10. num. 5.

Colligitur 3. Licèt transactio Parochi in casu hujus c. sit personalis, non tamen potest illam revocare, quàm diu vivit, sicut nec Monasterium revocare posset, nisi Ecclesia esset læsa, tum enim petere posset restitutionem in integrum. Gloss. hîc V. Inter alios; & Abb. num. 3.

Colligitur 4. Transactio personalis, quæ solam personam afficit, & ad tempus facta est, sinè consensu Superioris, fit realis, & perpetua, ita, ut obliget etiam successores, si per Papam fuerit confirmata, ut patet ex hoc c. dummodo confirmatio facta sit, non in forma communi, sed ex certa scientia, & cum causæ cognitione, ut docet Gloss. hîc V. Confirmatam: nam Papa potest facere, ut transactio, vel alius actus, qui aliàs ipso jure invalidus est, fit validus, arg. c. ult. caus. 16. quæst. 1. ergo multò magis potest efficere, ut actus validus mutetur in alium, sive alterius rationis, seu qualitatis, quia plus est aliquid facere ex nihilo, quàm ex aliquo aliud. Gloss. hîc, & Innocent. V. Confirmatam; Hostiens. ibid. V. Auctoritate Apostolicâ; & alij communiter.

§. III.

An, & quâ ratione liceat transigere de rebus spiritualibus, vel iis, quæ spiritualibus annexa sunt?

Regula generalis est, quòd de omnibus rebus dubijs, & controversis transigere licitum est, præterquam ijs, de quibus jure id prohibitum est, ut notat Hostiens. in summ. n. 3. h. t. quænam autem in specie illa sint, hoc, & seq. §. Videndum est.

XIX. Assertio 1. Transactio super beneficio Ecclesiastico, vel alia re spirituali, de qua litigatur, neque privato partium consensu, neque Judicis, seu Superioris auctoritate fieri potest, ita, ut pro re, seu jure spirituali retento, vel accepto, vicissim detur, remittatur, vel promittatur aliquid temporale, nam talis commutatio, seu reciproca promissio, & obligatio simoniaca est, ut constat ex c. ult. de rer. permut. & ex c. Super eo; 7. h. t. Nam, cùm „ quæsitum fuisset, utrùm de Ecclesiastico bene- „ ficio in judicium deducto possit fieri transactio: re- „ spondet Papa Alexander III. quòd super re sacrâ, „ seu spirituali, & litigiosâ transigi non potest, quia „ quando pro re sacrâ, seu spirituali datur, retinetur, „ vel promittitur aliquid (temporale. Gl. hîc V. Super re sacrâ; & Hostiens. V. Dato;) id speciem si- „ moniæ habet: alioquin verò, si litigantes gratui- „ tam, & amicabilem compositionem inter se faciant, „ id SS. Canonibus nequaquam repugnat. Exem- „ plum simoniacæ transactionis super beneficio litigioso est, si ortâ lite beneficiariâ, à possessore beneficij pecunia datur, vel promittitur actori, ut à lite desistat: nam, cùm jus, sive titulus beneficij sit spiritualis, ideo pretio temporali, absque simoniæ vitio, redimi non potest.

XX. Extenditur autem 1. Quòd in hoc c. prohibetur etiam omnis illa compositio, quæ non est gratuita, ut, si fiat super beneficio litigioso, cum pacto, seu onere dandi, & recipiendi aliud beneficium, vel simile jus spirituale, nam in fine hujus c. excipitur sola compositio super beneficio, quæ fit gratis, & amicabiliter, & consequenter excluditur, & reprobatur omnis illa compositio, quæ fit cum pacto oneroso, talis enim non potest dici compositio gratuita. Suarez. lib. 4. de simon. c. 51. num. 12. idque colligitur etiam ex eo, quia hîc dicitur, quòd talis transactio habere videatur speciem simoniæ: ergo non loquitur textus de sola simonia vera, in qua datur temporale pro spirituali, quæ est contra Jus Divinum: sed etiam de illa, in qua datur beneficium, cum pacto dandi pro eo aliud spirituale, nam etiam ista Jure Canonico est prohibita, tanquam simoniaca, sive speciem simoniæ habens, si propriâ conventione pactum fiat, sinè auctoritate Prælati, ut infrà dicetur.

XXI. Extenditur 2. Quòd transactio propriè dicta super beneficio Ecclesiastico, vel jure beneficiali dubio, & in judicium deducto, saltem, si propriâ, seu privatâ auctoritate fiat, illicita sit, & prohibita, tanquam simoniaca, etiamsi fide præstitâ, aut juramento interposito fuerit confirmata, ut constat ex c. Constitutus; 4. h. t. Nam, cùm in- „ ter duos Clericos Gasparem, & Alexandrum su- „ per quadam Capella controversia orta esset, ea „ tandem per transactionem fide sibi invicem datâ „ (id est, juramento interposito, secundùm Gloss. hîc V. Fide præstitâ; vel quæ saltem juramento æquipollet, nam etiam juramentum de re illicita non est obligatorium; &, si non tenet principale, videlicet ipsa transactio, nec juramentum ei accessorium valere potest. Hostiens. hîc V. Fide præstitâ;) sopi- „ ta fuit. Sed cùm Alexander transactionem serva- „ re nollet, causâ delatâ ad S. Pontificem, is respondit, „ transactiones hujusmodi continere speciem simo- „ niæ, ideóque mandavit, ut dicta transactio in irri- „ tum revocetur, & causa illa audiatur, & secundùm „ jura decidatur. „

XXII. Pro explicatione dictorum duorum Capp. notandum 1. Si alicui super beneficio, seu jure beneficiali lis moveatur, non potest is, propriâ auctoritate, super eo transigere, ut colligitur ex cit. c. Constitutus; h. t. ubi transactio facta super beneficio reprobatur, & dicitur habere speciem simoniæ, quod non potest intelligi de sola transactione, in quo temporale datur pro beneficio, sed absolutè, de quocunque pacto oneroso intelli-

gi

gi debet, quia Papa nihil distinguit, sed absolutè loquitur de quacunque transactione onerosa: idque confirmatur ex cit. c. Super eo; de quo supr. num. 20. Suarez. cit. c. 51. num. 12. Et colligitur etiam ex c. 2. h. t. ubi ad transactionem super decimis requiritur consensus Episcopi, velut conditio necessaria: ergo multò magìs requiritur ad transactionem super beneficio, adeóque ea propriâ auctoritate partium facta est illicita, & invalida. Ratio est, quia, cùm beneficium habeat annexum commodum temporale, nempe præbendam, quæ in proventibus temporalibus consistit, hinc periculum, & suspicio est, ne hujusmodi transactio super beneficio fiat, intuitu rei temporalis, ideóque tanquam simoniæ speciem habens reprobatur. Laym. in cit. c. ult. n. 51. Accedit, quòd per talem transactionem cum pacto oneroso, ut pro beneficio, de quo litigatur, detur vicissim aliud quidpiam spirituale, aliquo modo acquiri possit beneficium, nam fieri potest, ut jus dubium, quod quis habet in beneficio, re ipsâ sit nullum, & per illam transactionem obtineatur, ut jus, quod in se est incertum, ac dubium, fiat certũ, & firmum: cùm tamen beneficium non per pactionem, aut transactionem, sed per Canonicam institutionem obtineri debeat, c. 1. de R. I. in 6. Suar. cit. c. 51. n. 12.

Notandum 2. Veruntamen, accedente Judicis, seu Prælati Ecclesiastici auctoritate, potest transactio ita fieri super lite beneficiariâ, ut una pars beneficium retineat, alteri verò parti pro cessione juris sui dubij annua pensio spiritualis, seu Ecclesiastica, qualis dari solet ob spirituale officium, assignetur, etiam ex conventione partium antecedente, ita tamen, ut postea Superiori ea offeratur confirmanda, per cujus confirmationem, & consensum purgatur vitium apparens simoniæ, & cohonestatur, ita, ut sit licita conventio: quia hoc casu non datur, vel recipitur temporale pro cessione juris spiritualis, vel pro retinendo jure spirituali, sed spirituale datur, aut commutatur pro spirituali titulo pensionis, cui etsi annexum sit temporale commodum, tamen illud est accessorium, & sequitur naturam principalis, quia fructus illi sunt annexi officio, ac titulo spirituali pensionis, sicut idem est in beneficio Ecclesiastico. Et licèt aliàs talis conventio prohibita sit in materia beneficiali, ut suprà dictum: non tamen, si fiat cum Episcopi, vel alterius Superioris consensu, quia nullibi reperitur à Jure Canonico talis transigendi modus specialiter, & absolutè prohibitus, sed generaliter solùm prohibentur pactiones, & conventiones circa beneficia, quæ non debent extendi ad illas, quæ fiunt etiam antecedenter, cum subordinatione ad Prælatum Ecclesiasticum, & sub conditione, si ipse approbaverit, & confirmaverit transactionem. Suar. cit. c. 51. n. 19. & 20. Laym. cit. c. ult. n. 58.

Aliud est de pensione merè temporali, quæ etiam auctoritate Judicis ordinarij, ut Episcopi, vel delegati, non potest alicui dari, ut recedat à lite beneficiaria, in compensationem juris sui dubij, ut constat ex c. Cùm pridem; 4. de pact. Quamvis ex alijs causis, v. g. pro expensis ei assignari possit. Suar. cit. c. 51. n. 22. & Laym. c. l. n. 59. & dictum tit. præced. n. 20.

XXIII. Notandum 3. Si quis habeat in beneficio liquidum jus acquisitum, & injustè in judicio vexetur, potest absque ulla specie simoniæ, pecuniâ vexationem redimere, quia tunc illa non datur pro jure beneficij acquirendo, vel retinendo, sed pro repellenda injuria, seu vexatione redimenda. Suar. cit. l. 5. de simon. c. 50. n. 2. Laym. cit. c. ult. n. 22. Verùm de hoc plura suo loco.

Notandum 4. Super lite beneficiariâ, vel aliâ re spirituali controversâ, possunt partes inter se gratis, & amicabiliter componere, cit. c. Super eo; in fine, h. t. Idque, vel per se, si unus sponte, & gratis, nullâ re acceptâ, jure suo cedat, beneficio, vel re aliâ parti adversæ relictâ, sinè omni compensatione. Vel per arbitros, ità, ut rem totam illi parti adjudicent, quæ potiore jure niti videtur. Abb. in cit. c. Super eo; num. 2. Suar. cit. l. 4. c. 50. num. 3. Laym. cit. c. ult. num. 56. Neque prohibetur hoc casu pars illa, cui beneficium relictum est, donum aliquod liberaliter, & nullo præcedente pacto, offerre, velut ex gratitudine. Abb. c. l. Et quidem, etiam sinè Superioris consensu, hujusmodi amicabilis, & gratuita compositio fieri potest, dummodo ita fiat, ut possessor beneficij, sive priùs institutus illud retineat, nam, si possessor beneficij, vi compositionis, illud dimittere debeat, non potest id fieri, sinè Superioris consensu, c. Admonet; 4. c. Quod in dubijs; 8. de renunc. Abb. c. l.

Notandum 5. Transactio, per quam datur res spiritualis non beneficialis, in compensationem aliquam alterius rei, vel juris spiritualis, non est simoniaca, & ideo fieri potest ex partium consensu, etiam absque auctoritate Prælati Ecclesiastici, nisi hæc aliunde, sive ex alio capite requiratur: ratio est, quia transactio est species quædam permutationis, res autem una spiritualis cum altera spirituali potest licitè dari, sive permutari, c. Ad quæstiones; 6. et c. ult. junctâ Gloss. V. Temporalia; de rer. permut: nam talis datio, & acceptio non est simonia contra Jus Divinum: neque etiam est prohibita Jure Ecclesiastico, extra materiam beneficialem, adeóque neque speciem simoniæ habet. Sic v. g. si contentio sit super jurisdictione spirituali inter aliquos, v. g. de jure visitandi, vel conferendi beneficium, possunt transigere inter se, ut alternis vicibus visitent, vel conferant. Suar. cit. c. 51. num. 8. Laym. c. l. num. 57. est tamen interdum necessaria auctoritas Prælati ad talem transactionem, quia alienationem bonorum Ecclesiasticorum continet. Suar. c. l. num. 10. quomodo etiam quando super decimis cum Laicis fit transactio, ex speciali juris dispositione, confirmatio S. Pontificis requiritur, vel saltem Episcopi, c. 2. et c. Veniens; 8. h. t. Suar. c. l.

XXIV. Assertio 2. Non licet quoque transigere super jure patronatûs, seu præsentandi ad beneficia, interventu rei temporalis, ac pretio æstimabilis, ut constat ex c. Præterea; 9. h. t. Nam, » cùm orta esset controversia inter Laicos, & Reli- » giosos super jure præsentandi ad aliquam Eccle- » siam parochialem, ita inter se transegerunt (pro- » priâ auctoritate. Gloss. hìc V. Transigitur;) ut jus » præsentandi pertineat ad Laicos: Religiosis verò »

„ ex dicta Ecclesia nova annua pensio, quæ antea „ præstari solita non fuit, vel major, quàm priùs da„ ri solebat, solvatur: unde quæsitum fuit, utrùm „ talis transactio teneat? Respondet Papa Lucius „ III. quòd de jure non teneat, cùm sit pactio simo„ niaca, adeóque illicita, & irrita, ex qua Religiosi „ nullum debent commodum obtinere. Ratio est, quia res spiritualis non potest dari, aut promitti pro pecunia, vel re pretio æstimabili, absque simonia, cit. c. Super eo; h. t. Atqui jus præsentandi ad beneficium, vel secundùm se, & intrinsecè est spirituale, ut tradit Gloss. fin. hic in addit. vel saltem spirituali est antecedenter annexum, ideóque spirituale censetur, c. Quanto; 3. junctâ Gloss. V. Connexa; de judicijs: ergo non potest super illo transigi, interveniente re temporali, sinè vitio simoniæ, quia de connexis idem est judicium, c. Translato; 3. de constitut.

XXV. Assertio 3. Sed & transactio super spirituali subjectione alicui debitâ irrita est, & simoniaca, si videlicet aliquid temporale, seu pretio æstimabile, pro exemptione v. g. Capellæ à subjectione spirituali Ecclesiæ matricis, detur, vel promittatur, ut „ constat ex c. Præterea; 10. h. t. ubi habetur, quòd „ ortâ controversiâ de subjectione alicujus Capellæ „ quorundam Monachorum Ecclesiæ matrici, Mo„ nachi in judicio per Syndicum suum confessi sunt, „ illam olim subjectam Ecclesiæ matrici fuisse, sed „ postea per transactionem liberatam, per quam „ conventum fuit, ut Monachi annuum censum Ec„ clesiæ matrici solverent, pro exemptione Capel„ læ ab illius subjectione. Sed Prior, seu Rector „ Ecclesiæ matricis proponebat, quòd super spiri„ tuali subjectione transigere non liceat. Re de„ latâ ad Papam Lucium III. is respondit: quòd, „ cùm ex confessione propriâ ipsorum Monacho„ rum constet, Capellam illam olim subjectam fuis„ se Ecclesiæ matrici, ideo contra illos sententia „ sit ferenda, cùm illa transactio de solvendo censu „ annuo pro exemptione à spirituali subjectione „ simoniacam iniquitatem contineat; quamvìs ipsi „ non constet, quantus determinatè census solutus „ fuerit.

XXVI. Notandum 1. Sicut non potest fieri transactio, ut detur census temporalis pro exemptione à subjectione spirituali, ut in casu hujus c. ita nec census v. g. debitus à Matrice Ecclesia Capellæ Monachorum, ab ijs remitti posset, ut eximeretur Capella à subjectione Ecclesiæ matricis, quia utrumque simoniacom est, nam remittere idem est, quod dare, l. 2. ff. De calumniatorib. sicut ergo simonia censetur, dare temporale pro spirituali, ita & remittere. Imola hîc circa finem.

Notandum 2. Confessio facta in judicio, & coram suo judice præjudicat confitenti. Gloss. hic V. Confessione; & Hostiens. quia confessus in jure pro convicto habetur. Gloss. hic in notat. & potest quis adversæ partis confessionem, quatenus pro se facit, recipere; & quoad aliam partem, quæ contra se facit, rejicere, ut colligitur ex hoc c. Abb. hic not. 1. de quo plura alibi.

Notandum 3. Si constet de subjectione, eáque legitimè probata sit, ea semper præsumitur manere, donec contrarium probetur: ut in casu hujus c. quia ex propria confessione Monachorum constabat, Capellam olim subjectam fuisse Ecclesiæ matrici, neque Monachi privilegium ullum exemptionis exhibebant, ideo sententia contra eos lata est; quòd adhuc subjecta sit, quia asserenti exemptionem incumbit onus probandi, arg. l. Sive; 16. C. de probat. per transactionem autem, quippe illicitam, & simoniacam non probatur exemptio. Hostiens. hîc V. Debeat; & Abb. n. 3.

Notandum 4. Sive multum, sive parùm pecuniæ, aut alterius rei temporalis datum sit pro beneficio acquirendo, vel alia re spirituali; illicita, & simoniaca nihilominus est pactio, vel transactio, ut, si in casu hujus c. exiguus solùm census paucorum denariorum datus fuisset pro exemptione à subjectione spirituali, ut colligitur ex hoc c. in fine. Hostiens. hîc V. Constare; quamvìs, si exiguum quid datum sit, sæpe præsumi possit, quòd non in compensationem pro beneficio, vel aliâ re spirituali, sed merè liberaliter, ac gratuitò datum sit, ut notat Laym. hîc num. 2.

XXVII. Porrò transactio facta super subjectione temporali, v. g. super servitute, non valet, si de illa certò constet, quia inter dominum, & servum nulla obligatio locum habere potest, adeóque nec ex pacto, vel transactione dominus obligari potest servo, l. Interpositas; 13. in fine C. h. t. Secus est, si dubium sit de subjectione, seu servitute, tunc enim de illa transigi potest, l. ult. C. eodem. Hostiens. hîc V. De spirituali, & Abbas num. 4. ubi ait, idem dicendum, si talis transactio fieret inter Abbatem, & Monachum, invalida enim foret, quia Abbas non potest obligari suo Monacho.

XXVIII. Assertio 4. Super matrimonio nec transactio, nec compositio amicabilis fieri potest, prout constat ex c. Ex parte; 11. & ult. h. t. Nam, cùm Græci multa contra SS. Canones perversè „ agerent, & inter alios excessus, etiam uxores „ suas, propriâ voluntate, seu arbitrio dimitte„ rent, & illis adhuc viventibus, alias super„ inducerent, seu reciperent, prout habetur in „ integra lectione hujus c. Legatus Cardinalis Ti„ tuli S. Praxedis consuluit Honorium III. quid „ nam ipsi agendum esset? Respondit Papa, ut „ in his procedat secundùm legitimas, & Cano„ nicas sanctiones, non tantùm definiendo, sed e„ tiam componendo partes inter se, & transi„ gendo, ita, ut interdum aliquid de severitate „ remittat, prout secundùm præsentem statum Im„ perij, & spectatâ delinquentium multitudine, „ expedire ei videbitur, (quandoque enim detra„ hendum est aliquid severitati, ut majoribus ma„ lis sanandis charitas sincera subveniat, prout dicitur in c. Constitueretur; 25. in fine, dist. 50. Gloss. hic V. Severitati; & ob multitudinem peccantium, multum de gravitate pœnæ remitti convenit, c. Quoties; 14. caus. 1. quæst. 7. Gloss. hîc V. Multitudine;) Exceptis ijs casibus, qui ejusmodi „ compositionis, aut dispensationis remedium non „ admittunt: quale est Sacramentum matrimonij, „ quod non solùm apud Latinos, & Græcos, sed e„ tiam apud fideles, & infideles (quamvìs apud hos „ non sit Sacramentum, nec ratum, seu omnino „ insolu-

insolubile, Gl. hîc V. Et infideles) existit: in quo Ju-„dici non est permissum à severitate Canonica rece-„dere. In ijs verò, de quibus jus expressum non re-„peritur, Cardinalis procedat, servatâ æquitate, sem-„per in mitiorem partem declinando, quatenus per-„sonæ, causæ, loca, & tempora postulare videbun-„tur.

XXIX. Notandum 1. Transactio, vel compositio, sicut & dispensatio super matrimonio non valet, quod intelligendum est, si per transactionem, vel compositionem aliquid fiat contra vinculum matrimonij, & ad illud dissolvendum, Gl. hîc V. Sacramentum, Abb. n. 8. Ratio est, quia non possumus transigere, nisi circa ea, quæ in nostra sunt potestate, matrimonium autem divinâ auctoritate est institutum, adeóque nullâ transactione, vel compositione humanâ, quoad substantiam suam, dissolvi potest, quia, quos Deus conjunxit, homo non separet. Gen. 2. Verumtamen transactio, vel compositio etiam super matrimonio fieri potest, interveniente auctoritate Judicis, si ea non tendat ad eius dissolutionem, sed ad contrahendum matrimonium, de quo contendunt partes, an legitimè contraxerint, nécne, modò nullum inter eos sit impedimentum canonicum, tunc enim cessat suprà allata ratio prohibitiva transactionis, vel compositionis super matrimonio, Abb. hîc n. 8. Lancell. lib. 3. Instit. Canon. in Gloss. V. Matrimonij. Privatâ verò auctoritate non potest fieri transactio super matrimonio, quia eius quæstio est decidenda secundùm Canones: non secundùm arbitria partium, seu privatorum, Zœs. in Comment. ff. h. t. n. 15.

Notandum 2. Ad Judicem pertinet, partes litigantes ad componendum, & concordiam inducere, si fieri possit, priusquam ad judicium veniatur, utì sumitur ex hoc c. & notat Gl. hîc V. Ad componendum, Abb. not. 1. Sed & Judex, si jus expressum non sit, secundùm æquitatem procedere debet, & sequi id, quod benignius est, inspectâ qualitate personarum, causæ, loci, & temporis, prout habetur in hoc c. Gloss. hîc V. Æquitate; & V. Humaniorem; & Abb. num. 9. Si verò expressum Jus scriptum reperiatur, tum Judex secundùm illud judicare debet: l. 1. C. de legib. c. Judicet; 4. caus. 3. quæst. 7. quia non debet velle Judex videri clementior lege, Auth. de Judicib. collat. 6. §. Oportet. Abb. hîc num. 9. nisi sit supremus Judex, seu Princeps, qui in lege dispensare potest.

§. IV.

De quibus præterea rebus, seu causis licitum sit transigere, vel non?

XXX. Assertio 1. De publico crimine capitali (ob quod scilicet pœna sanguinis irrogatur) licitum est transigere. l. Transigere; 18. juncta Gl. V. Capituli, C. h. t. Ratio est, quia licet cuique sanguinem suum quovis modo redimere. l. 1. ff. De bonis eorum, qui ante sententiam &c. dando scilicet pecuniam adversario, vel aliquid aliud pretio æstimabile, ut ab accusatione desistat, secundùm Gl. ibid. V. Qualiter: nec pro confesso reus transigens habetur, quia magìs gravissimi periculi declinandi causâ, quàm conscientiæ facinoris transigere censetur. l. fin. ff. de prævaricationibus. VVesenbec. in paratitl. ff. h. t. n. 5. Neque verò per talem transactionem præcluditur via aliis idem delictum prosequendi, quia pacta, & transactiones non egrediuntur personas paciscentium, vel transigentium. Zœs. ff. h. t. n. 23. Non solùm autem reo accusato, sed etiam accusatori transigere licet, cùm & is de capite periclitetur, & eodem genere supplicij puniatur, si calumnia detegatur. l. fin. C. de Calumniat. l. fin. C. de accusat. VVesenbec. c. l. n. 5. §. Cùm autem. & ne, si accusatori adimatur libera transigendi facultas, nulla spes, aut ratio supersit miseris reis redimendi sanguinem suum. Zœs. ff. eod. n. 29.

Porrò per pœnam, quæ imponitur pro crimine capitali, hîc intelligitur pœna mortis naturalis, vel etiam mutilationis, quæ pœna sanguinis propriè dicitur: non autem perpetui carceris, vel amissionis libertatis. Jul. Clar. l. 5. sentent. §. fin. q. 58. n. 7. Molin. tr. 3. de justit. dis. 46. n. 2. & alij communiter: quamvìs contrarium teneat Zœs. ff. h. t. n. 25. quia, etsi per amputationem membri effundatur sanguis, non tamen hoc beneficium transigendi à jure concessum est ad conservandum sanguinem, sed potiùs ad redimendam vitam. Verùm prius est conformius textui in cit. l. Transigere. Excipitur crimen adulterij, quod, etsi posterioribus temporibus capitale crimen esse cœperit Jure Codicis, l. Quamvìs; 30. C. ad leg. Jul. de adulter. tamen de eo transigere prohibitum est in cit. l. Transigere. C. h. t. idque tum ob frequentiam huius criminis; tum ad vitandam notam dedecoris, quæ conjugi innocenti, eiúsque consanguineis ex tali transactione aspergi potest: tum ad alia mala, quæ inde sequuntur, impedienda, ut sunt occasiones cædium, inimicitiarum, infectio clarorum natalium, successio filij spurij in bonis conjugis innocentis &c. Molin. tract. 3. de justit. dis. 46. num. 7. §. Licèt autem.

XXXI. Assertio 2. De aliis publicis criminibus, quæ sanguinis pœnam non irrogant, licitum non est de Jure communi transigere, citra falsi accusationem. Ita habetur in cit. l. Transigere; C. h. t. Ratio est, ne crimina maneant impunita, in prejudicium boni communis, Clarus c. l. n. 15. & quia cessat hîc periculum capitis, & sanguinis, ideóque transigentes excusationem non merentur, sed reus corrumpere Adversarium pretio videtur, & actor vendens judicium publicum, prævaricari, & calumniari, l. fin. ff. de prævaric. VVesenb. c. l. n. 5. §. Reliquis criminibus. Quare, si reus circa huiusmodi crimen transigat, habetur pro confesso. l. ult. ff. de prævaricat. l. Athletas; 4. §. ult. junctâ l. seq. ff. de his, qui notant. infam. & pœnâ eius criminis à lege decretâ, vel ordinariè imponi solitâ puniri potest, ac debet, nisi sufficienter probet, se innocentem esse, & pecuniam v. g. dedisse tantùm ad redimendam vexationem, vitandámque molestiam, ac sumptus litis, l. Servi; 23. C. ad leg. Jul. de adulter. l. Si ab eo; 8. ff. de calumniat. Molin. cit. dis. 46. n. 13. Excipitur accusatio de crimine falsi, de quo transactio licita est, cit. l. Transigere, & l. pen. C. eodem. quia, licèt pro eo de Jure communi non infligatur pœna sanguinis, valde gravem tamen infamiam condemnato irrogat, ideóque eius pœna, quæ est tam gravis jactura honoris, pœnæ sanguinis æquiparatur,

 Clar.

Clar.cit.q.58.n.18.Mol. c.l.n.16. contra Zœf. ff. h.t. n.44.qui putat τὸ *citra* in cit.l.Transigere, accipiendum esse pro *sine*,ita,ut sensus sit, non transigitur super prædictis criminibus, quin competat adversùs transigentem accusatio falsi,qui revera falsum committit: verùm correctio litteræ textûs communiter asserenda non est sine necessitate.

XXXII. Notandum hîc præterea 1. In quibus criminibus non est licitum transigere, in iisdem neque licitum est gratuitò pacisci, ut ex communi docet Clarus c.l.n.19.ac proinde etiam gratuita pactio, seu compositio in criminibus publicis, quæ pœnam sanguinis non irrogant, irrita est, ne scilicet impunita maneant: quamvis gratuitò paciscens, seu amicabiliter componens non ideo habeatur pro convicto, & confesso,neque infamis efficiatur , sicut transigens cum pacto oneroso de tali crimine, ut colligitur ex l.In fisci; 4. ff. De jure fisci.& l.ult.ff.De prævaricat, & esse ibi sermonem non de pacto gratuito , sed de pacto cum pretio,seu transactione,constat ex l.Furti;6. §.Pactúsque; ff. de his,qui not. infam.Mol.c.l.n.15.

Notandum 2. Licèt accusatio de crimine publico,& capitali sit abolita per transactionem , nihilominus potest Judex, vel ad accusationem alterius, vel ex officio suo inquirendo, instituto novo processu,vel cœptam instantiam prosequendo,contra reum procedere,idque ob vindictam publicam,ut in praxi observatur, teste Claro c.l. n.3.

Notandum 3. Transactio, vel gratuita pactio, seu compositio super criminibus publicis, in quibus ea jure permissa est , fieri debet, antequam adversùs reum lata sit sententia, eáque in rem judicatam transierit: nam,postquam pœna criminalis,ob commune bonum,à judice est imposita,remissio illius,seu compositio circa id delictum , non ad partem offensam, sed ad solum Principem spectat. Molin.c.l. n.19.

XXXIII. Assertio 3. De criminibus privatis, quibus pœna sanguinis non irrogatur , illicita, & invalida est transactio , si criminaliter agatur ad vindictam publicam criminis,v.g. injuriarum,vel furti: & accusatus transigens de tali crimine privato pro cōfesso habetur , perinde , ac transigens de crimine publico,ob quod non infligitur pœna sanguinis : si verò agatur de tali crimine privato civiliter , ad pœnam parti læsæ applicādam, valida,ac licita est transactio, sicut & gratuita pactio , seu compositio, Gl.in cit.l. Transigere, C. h.t. V. In aliis autem publicis, Clar. c. l.n.16.Molin.cit.disp.46.n.14. Ratio est, quia partes pactionibus præjudicare possunt juri suo,ac commodo privato;non item juri, ac bono publico, ad quod tendit accusatio criminalis, Andr. Fachin. lib.1.controvers.jur.c.9.

XXXIV. Assertio 4. Quod attinet ad causas civiles,de ijs,quæ in testamento,vel Codicillo relicta sunt,sine Judice transigi non potest, nisi inspectis, cognitísque verbis testamenti, prout habetur in l.1.§.Ratio.ff.de testament.quemadm.aperiant. l. De his;6.& l. Non est; 12. h.t. ne quid facilè admittatur contrarium voluntati testatoris, & quia talis transactio captiosa, & improba videtur , nam solent facilè homines,si modicum incontinenti detur , repudiare ea,quæ inexpectatò eis obveniunt ex ultima voluntate, Zœf.ff. h.t.n.20. Hoc autem intelligendum est de controversiis ortis ex testamento in scriptis condito,non autem de nuncupativo, ut tradit Frid. Hiltrop.in process.judic.p.2.tit.17.§. De materia transactionis.n.9.

Similiter de alimentis quàvis ultimâ voluntate relictis, quæ in futurum debentur, sine auctoritate Judicis,& causæ cognitione, transigere non licet , ob rationem suprà allatam,ne contenti modico præsenti facilè sibi relicta repudient,& inde contra testatoris voluntatem egeant , quibus ipse alimenta providendo vitæ necessaria, prospectum esse voluit. l.Cùm hi; 8. in princ.ff.h.t.& l.de alimentis; 8. C.eodem.

De alimentis verò præteritis,si quæstio oriatur,licitum est transigere,cit. l. Alimentis; etiam sine Judice,vel cum illo , sed causâ non cognitâ, Gl. ibid. V. Transigi potest,& V.Præside: quia in illis prædictum periculum cessat , nec ab ijs dependet vita hominis, nemo enim in præteritum est alendus, Zœf. ff. h.t.n. 18. Quin imò etiam de futuris alimentis licita est transactio,si per illam conditio alimentarij,seu alendi melior fiat, etiam sine Judicis auctoritate , velut si quis transigat, ut, quod per singulos annos dandum ei relictum erat , consequatur per singulos menses, cit. l. Cùm hi; §. Eam transactionem.ff.h.t.non enim debet statutum in compendium alicuius, cedere in dispendium eiusdem. Zœf. c.l. Sicut etiam de omnibus alimentis debitis ex contractu indistinctè transigi potest, Gl.in cit.l.Cùm hi; V.Alimentorum; ff.h. t, & Gl.fin.in dictâ l. De alimentis;C.eodem.

Quòd si transactio de futuris alimentis juramento confirmetur,valida erit, & obligabit, ob Religionem jurisjurandi,ut ex communiore, & probabiliore sententia docet Covarr. in c. Quamvis de pactis in 6.p.2.§.6.n.12.Laym.l.3.Theol.moral.tr.4.c.31.n.6. Ratio est,quia huiusmodi transactio non est de re per se,& intrinsecè malâ,vel illicitâ, sed solùm prohibitâ,quia solent homines pro modico præsenti remittere jus futurum, cit, l.Cùm hi;ff.h.t. quod cùm concernat utilitatem privatorum, ei renunciare possunt. adeóque,cùm hoc juramentum servari possit,sine detrimento salutis animæ jurantis, servari debet. Zœf. ff.h.t.n.19.

§. V.

De forma transactionis, eiúsque extensione, & rescissione.

XXXV. Assertio 1. Transactio fit duobus modis,simplici acceptilatione,& acceptilatione, quā præcedit Aquiliana stipulatio, ut colligitur ex l.2.ff. h.t.& l.Ut responsum; 15.C.eodem. Pacto , seu simplici acceptilatione fit transactio , si lis sit v.g. inter Titium,& Caium de centum aureis debitis, quos Titius petit à Caio : tum si reus Caius interroget Titium actorem,an de centum petitis accepto ferat 50.ita,ut reliqua 50.ipsi solvat ? & Titius respondeat, fero.accepto ferre,si reliqua 50.solverit? hæc transactio dicitur facta simplici acceptilatione , quia illam acceptilationem non præcessit alia stipulatio, Hiltrop.cit. tit.17.§.quib.mod.fiat transact.n.5. Altero modo fit transactio per acceptilationem, præcedente Aquiliana stipulatione, quando v. g. Titius prætendit, à Caio sibi deberi centum, ex venditione, vel alio simili contractu, citra stipulationem , & Titius Caium inter-

interroget, quod mihi debes ex venditione ultra 50. promittis, te soluturum, animo novandi? & Caius respondeat, promitto, & postea interroget Titium actorem, habésne acceptum? isque dicat, habeo: hæc est Aquiliana stipulatio, ut explicat Gl. in cit. l. 2. in casu, quæ priorem obligationem ex contractu novat, & perimit, ipsáque per acceptilationem perimitur. l. Aquilianâ; 4. ff. eod. Atque hæc procedunt de Jure civili.

Verùm, spectato jure naturæ, & Canonico, nulla certa verborum forma requiritur ad transactionem, sed possunt partes verbis quibuscunque mutuum consensum, seu conventionem exprimentibus transigere.

Præterea transactio fit, vel purè, vel sub conditione. l. Si super; 9. C. h. t. & tam in judicio, quàm extra judicium, interveniente scripturâ, vel sine illa, l. Sive 28. C. eodem. dummodo pro remissione litis aliquid contra præstetur, aut fiat, in qua præcipuè forma transactionis consistit, ut patet ex §. 1. VVesenb. c. l. n. 6.

XXXVI. Cæterùm ad formam transactionis etiam pertinet, quòd ei pœna quandoque adjiciatur, quam is, qui ab ea recesserit, solvere cogitur. l. Pacto; 15. & l. seq. l. Promissis; 37. & l. Ubi pactum; 40. C. eodem. Si verò non solùm pœna transactioni apposita, sed insuper clausula adjecta fuerit, *rato manente pacto*, id est, quòd nihilominus pactum servari debeat, tunc contraveniens ad utrumque compelli potest, & ad solvendam pœnam, & ad pactum transactionis implēdum. l. Qui fidem; 16 ff. h. t. & l. Cùm proponas; 17. C. eodem. Molin. tr. 2. de justit. dis. 656. n. 10. Similiter si transactio, cui pœna apposita erat, juramēto confirmata sit, contraveniens cogi potest, & ut pactum servet, & ut pœnam impleat, l. Si quis maior; 41. ff. h. t. quia transactio, & juramentum eam habent tacitam conditionem, si ex altera parte fides servetur, Molin. cit. dis. n. 11.

XXXVII. Assertio 2. Si transactio fiat specialis de aliqua certa re, unâ, vel pluribus in particulari, ea non debet extendi ad res alias, quàm ad expressas, nisi sint accessoriæ, & connexæ, l. Si unus; 27. §. Ante omnia; ff. de pact. junct. Gl. V. Noceat. l. Age; 3. C. h. t. Similiter si petitio rei certæ, v. g. domûs, facta sit, non absolutè, aut universim, pura jure dominij, vel quasi dominij, sed ex certa causa, seu titulo, v. g. venditionis, & postea transactio super tali petitione facta sit, potest nihilominus ex alia causa, seu titulo res eadem in judicio peti, v. g. ex causa donationis. Abb. in c. 1. h. t. n. 6. Mol. tr. 2. de just. dis. 558. num. 2. Laym. cit. c. 31. n. 7. Quòd si transactio fiat generalis, aut indefinita, quæ æquivalet universali, v. g. super tota hæreditate, vel omnibus juribus Episcopalibus, tum extenditur ad omnia particularia sub eo genere contenta, etiamsi in specie non sint cognita. l. Tres fratres; 35. ff. de pact. l. Sub prætextu; 29. l. Si de certa; 31. C. h. t. quia satis est, quòd in genere, & confusè cognita fuerint, adeóque comprehensa, si non sint excepta, dummodo transactio generalis, salvâ proprietate verborum, restringi possit ad res particulares, de quibus erat petitio. Abb. c. l. & Molin. c. l. n. 5.

Excipi etiam debet, nisi dolo alicuius transigentium, res aliquæ incognitæ, & occultatæ sint, cit. l. Tres fratres; l. Qui cùm; 9. §. Qui per fallaciam; ff. h. t. Vel nisi transactio universalis facta sit super relictis in ultima voluntate, de quibus non valet transactio, nisi inspecto testamento, ut suprà dictum, Gl. in cit. c. 1. V. Sit vacuum; h. t. Abb. ibid. n. 6. Mol. cit. dis. n. 4. Denique transactio, quantumvis generalis, & indefinita, restringenda est ad ea, de quibus tractatus præcessit, sive inter partes actum fuit, cit. l. Qui cùm; § Transactio; ff. h. t. l. Qui de certa; 31. & ibi Gl. V. Quæstionibus; C. eod. Gl. in cit. c. 1. V. Sit vacuum; h. t. & ibid. Abb. n. 6. Laym. c. l. n. 8. sicut etiam transactio ab una persona ad aliam non expressam extendi non debet, arg. l. 1. C. h. t. Hiltrop. cit. tit. 17. §. de effectu transact. num. 11.

XXXVIII. Assertio 3. Transactio ex variis causis rescindi potest. 1. Si interposito metu injusto, qui in virum constantem cadat, sit facta, l. Interpositis; 13. C. h. t. 2. Si dolo extorta sit, tunc enim per replicationem doli, vel per actionem de dolo rescinditur, l. Sub prætextu; 19. l. pen. C. h. t. 3. Ob intervenientem errorem substantialem, l. Sub prætextu; 29. C. eodem, quia error tollit consensum, l. Si per errorem; 15. ff. de jurisd. 4. Mutuo consensu partium, l. Si diversa; 14. C. h. t. quia secundùm naturam est, eodem modo quidquam dissolvi, quo colligatum est. 5. Per errorem calculi, nisi & super ipso errore transactum sit, l. unic. C. de errore calculi, Hiltrop. cit. tit. 17. §. Ex quib. caus. rescind. transact.

§. VI.

De Effectu transactionis.

XXXIX. Assertio 1. Primus, & principalis effectus transactionis est, quòd per illam litibus motis, & movendis, finis imponatur, l. Fratris; 10. C. h. t. vel, ne oriantur, impeditur. Nam consultum, & salubre est, ut lites inter Christianos, maximè Ecclesiasticas personas, per transactionem, aut compositionem partium finiantur, idque ob bonum pacis, & concordiæ; quare transactio semel bonâ fide, & legitimè celebrata, invitâ alterâ parte transigentium, revocari, aut rescindi non potest, l. Cùm te; 5. C. h. t. l. Postquam liti; 4. C. de pact. ne quidem rescripto Principis, l. Causas; 16. C. h. t. ubi dicitur causas, vel lites transactionibus legitimis finitas Imperiali rescripto resuscitari non oportet. Neque etiam prætextu instrumentorum de novo postea repertorum ad litem sopitam pertinentium, l. Sub prætextu; 19. juncta l. Sub prætextu; 29. C. eodem, de quo dictum suprà n. 3. h. t. nam qui super principali transigit, etiam super accessoriis, & ijs servientibus transigere censetur: & nihil ita fidei humanæ congruit, quàm ea, quæ placuerant, custodiri, l. Non minorem; 20. C. h. t. Et hinc etiam non licet in transactione, etsi res adhuc integra sit, & contractus ex neutra parte completus, pœnitere, seu resilire, alterâ parte invitâ, l. Quamvis; 39. C. h. t. alioquin litium nullus futurus esset finis.

XL. Porrò adeò transactio legitimè facta controversiis, seu litibus finem imponit, ut omnes pro-

probationes, & instrumenta, ac alia jura partium in contrarium allata post finitam transactionem sint irrita, & inania, etiamsi de hoc inter partes actum non sit, prout sumitur ex c. Sicut grave; 1. h. t. Nam, cùm quidam Prælati Ecclesiarum controversiam, quam habebant inter se de bonis, aut juribus suis, salubri transactione finiissent, petierunt à Papa Gregorio I. ut eam auctoritate suâ confirmaret. Ad quod Pontifex respondit, omnia instrumenta, & quidquid aliud est, quod uni, vel alteri parti, in causis per transactionem finitis, sive ex præscriptione, sive ex privilegio, vel ex alia quacunque causa, aliquid opis afferre possit, irrita esse, & inania, solámque transactionis conventionem inter illas initam validam esse, & firmiter observandam. Sed, etsi fortè per incuriam, seu negligentiam, vel imperitiam in illâ transactione aliquis defectus, seu error commissus sit (sive facti, sive juris, Hostiens. hic V. Incuria; & V. Imperitia; Abb. n. 5.) ait Pontifex, se eam Apostolicâ auctoritate, ex certa scientia, confirmare, omnésque defectus supplere.

XLI. Notandum 1. Quia pacta novissima tollunt pacta priora, l. Pacta; 12. C. de pact. Gl. hîc V. Nunc habitorum; ideo per transactionem posteriorem tolluntur omnia priora jura competentia transigentibus, & derogatur testibus, instrumentis, præscriptionibus, privilegiis, vel cuilibet alij, quod priùs illis de jure communi, vel speciali competebat, Abb. hîc n. 4. quod tamen intelligendum est: 1. Dummodo transactio non fuerit dolo alterius partis extorta, nec instrumenta, & probationes per fraudem sint occultatæ; tum enim transactio non valeret, cit. l. Sub prætextu; 19. C. h. t. Gl. hîc V. Obtineat. 2. Id intelligi debet, si & altera pars velit transactionem implere, ac servare, aliàs enim potest pars adversa uti pristino jure suo, ac si non esset transactum, arg. l. Cùm proponas; 21. C. de pact. Abb. hic n. 4. not. 3.

Notandum 2. Papa potest confirmare, & validare actus etiam ipso jure invalidos, uti sumitur ex hoc c. ubi Gl. in notat. quod intelligi debet, non de confirmatione simplici, quæ fit in forma communi, & actui valorem non tribuit, sed supponit. c. 1. & 2. de confirm. util. vel inut. sed de confirmatione, quæ fit ex certa scientia, & cum plena causæ cognitione, ac informatione accepta, ut colligitur ex hoc c. ibi: *vires habeat plenissimæ notionis*, Gl. hîc V. Notionis; per quam suppleatur defectus juris positivi, in quibus Papa, vel Princeps dispensare potest; non autem defectus juris naturalis, nec inhabilitas personarum, Abb. hîc n. 5. & Imol. n. 7. de quo plura suo loco.

XLII. Assertio 2. Alter effectus transactionis est, quòd, etsi actionem civilem non pariat, si nudo pacto celebrata, & rei traditione, vel stipulatione firmata non sit. l. Sive; 28. C. h. t. cùm ex nudo pacto jure civili non detur actio: neque etiam priorem actionem ipso jure collat, cùm transactio non sit modus tollendæ obligationis à Jure civili introductus; parit tamen exceptionem. l. Cùm proponas; 17. C. h. t. quæ est exceptio litis finitæ, c. 1. de lit. contest. in 6. ideóque licet peremptoria sit, opponi potest, ante, vel post litis contestationem, Abb. hîc n. 3. & litem decîdit, ac si res in judicio decisa esset: unde in cit. c. 1. h. t. transactio vocatur decisio causæ, æquiparatur enim rei judicatæ, quia transactio non minorem vim, & auctoritatem habet ad litem dirimendam, ac finiendam, quàm res judicata, l. Non minorem; 20. C. h. t.

Verùm, quod dictum est, transactionem non parere actionem, id non procedit de Jure Canonico, secundùm quod, & ex consuetudine hodie receptâ ex nudo pacto datur actio, ut dictum tit. præced. per consequens etiam ex simplici transactione nudo pacto factâ, non tantùm exceptio, sed etiam actio datur, ut notat VVesenb. in parat. ff. h. t. n. 7. §. Sed hæ distinctiones.

XLIII. Cæterùm ex eo, quòd transactio pariat exceptionem litis finitæ, sequitur, quòd, licèt aliàs is, qui alicuius Advocatus, & Procurator fuit, non possit in eadem causa esse testis pro eo, c. ult. de testib. in 6. & l. ult. ff. eodem. potest tamen Advocatus in causa principali unius partis litigantium, si ea postea per transactionem componatur, esse testis huius transactionis, prout sumitur ex c. Ex litteris; 6. h. t. ubi habetur, quòd inter duos Clericos, Romanum, & Antonium, qui controversiam super Ecclesiâ quadam habebant, coram Episcopo Vigorensi Apostolicæ Sedis delegato, transactio facta fuit, mediante Guilielmo, qui eiusdem transactionis auctor, & alterius partis, scilicet Antonij, in ea causa Advocatus fuit, & in instrumento transactionis tanquam testis se subscripsit. Sed postea idem Guilielmus putans, dictam transactionem simoniacam, ideóq; irritam esse, litteras à Sede Apostolica contra dictum Romanum ad certos Judices delegatos impetravit ad Ecclesiam illam sibi conferendam, tacens, se transactioni illi patrocinatum fuisse; imò etiam mentiens, se Clericum esse, cùm tamen tempore impetrationis nondum esset Clericali tonsurâ initiatus. Quare Judices causam hanc ad Papam Alexandrum III. remiserunt, qui rescripsit, cùm idem Guilielmus non neget se transactioni interfuisse, & quando litteras illas impetravit, nondum Clericum fuisse, ut eidem super Ecclesia illa petenda silentium imponatur.

XLIV. Hinc colligitur 1. Quòd Advocatus alterius partis in aliqua causa potest esse testis in instrumento transactionis in illa causa, quia talis non est simul Advocatus, & testis in eadem causa, nam, cùm lis finiatur per transactionem, sequitur, quòd desinat esse advocatus, adeóque qui fuerat Advocatus in causa controversa, postquã ea per transactionem est finita, ac decisa, incipit esse testis transactionis: neque priùs præstitit patrocinium super transactione, sed super causâ controversâ principali, quâ finitâ, testimonium dat super transactione, Abb. hic n. 1. & Imola n. 2. Similiter, si quis, ut testis se subscripsit in instrumento alicuius cõtractûs, potest postea esse Advocatus, si agatur de executione illius contractûs, quia tunc non dat testimonium, sed, qui priùs erat testis, jam fit Advocatus, & prius eius testimonium firmum manet: quamvis si de valore instrumẽti dubium oriatur, non potest iste Advocatus de eo testimonium ferre, quia nunc est Advocatus, Abb. hic n. 1. & Imol. n. 13.

Colligitur 2. Si quis fuit auctor, mediator, vel suasor alicuius transactionis, vel contractûs, non potest postea illam impugnare tanquam irritam, & injustã, quia

quia allegaret propriam turpitudinem, ideóque non est audiendus, c. Inter dilectos; 8. juncta Gl. V. Turpitudinem de donat. Ut in casu hujus c. Guilielmus impetravit Ecclesiam, de qua lis erat, ut vacantem: sed, cùm exciperetur contra ipsum, quòd alius sit in possessione illius, replicavit, quòd sit injustus, & simoniacus possessor, quippe quam obtinuit, vi transactionis illicitæ, & injustæ: sed, quia ipse fuit auctor, & mediator illius transactionis, & testis in instrumento transactionis subscriptus, non poterat illam impugnare, quia allegaret propriam suam turpitudinem. Abb. hîc. n. 4.

TITULUS XXXVII.

DE POSTULANDO.

SI lis inter partes per pactum, vel transactionem non sit sopita, tunc ad judicium proceditur, seu judicis sententia postulatur, ideóque ante omnia quærendi sunt idonei Advocati, & Procuratores ad causam instituendam, & agendam, de quibus hoc, & seq. titulo agitur, tanquam de quibusdam præparatoriis ad judicium, ut notat Gl. ad rubric. C. h. t.

§ I.

Quid sit postulare, seu advocare, quomodo Advocatus à Procuratore differat, & à quo constituantur Advocati?

I. Assertio 1. Nomen postulandi aliquando latiùs accipitur, prout nihil aliud est, quàm desiderium suum, vel animi sui in jure (id est, judicio) apud eum, qui jurisdictioni præest, exponere; vel alterius desiderio (id est, actoris petitioni in sua, vel amici causa) contradicere, l. 1. §. Postulare; ff. De postulando: ac proinde rectè, tam pro actore, quàm reo postulatur: & juxta hanc acceptionem, etiam ij, qui Advocati non sunt, dum pro se causam agunt coram Judice, postulare dicuntur. Aliàs verò postulare strictiùs accipitur pro advocatione, sive officio Advocati, qui aliàs etiam patronus causæ, & Orator, & Causidicus appellatur, ut notat Gregor. Tholosan. Syntagm. Jur. univ. c. 6. num. 2.

Atque hinc infertur primò, Advocati munus non obire eum, qui sive verbo, sive scripto consilium dat in aliqua causa, non adeundo judicem, quia hic non assistit in judicio: advocare autem est alterius desiderium in judicio exponere. Bart. in l. 1. §. Advocatos; n. 3. & 4. ff. de var. extraord. cognit. Sanch. l. 6. mor. c. 13. n. 29. Secundò, neque eum esse Advocatum, qui partes inducit ad contractum aliquem ineundum, quia hoc non est in judicio assistere. Bart. c. l. n. 4. & Sanch. c. l. n. 30.

Tertiò, eum, qui ex pacto, statuto, vel lege prohibetur advocare, posse extra judicium consilium dare, verbo, vel scripto, gratis, vel pro mercede, quia id non est advocare. Bart. cit. loc. num. 4. Sanch. c. l. num. 32. Neque eum esse Advocatum, qui jura partis allegat coram arbitratore, quia arbitramentum non est propriè judicium, sed quidam contractus transactionis. l. Pomponius; 13. §. Recepisse; ff. de receptis &c. qui arbitr. recept. & sic non est hoc, interesse liti, sed contractui. Bart. c. l. n. 5. Aliud est, si defenderet causam Actoris, vel Rei coram arbitro, hoc enim foret verè advocare, quia arbitrium est instar veri judicii. Sanch. c. l. n. 31.

II. Assertio 2. Licèt sub generali appellatione Advocatorum comprehendantur etiam Procuratores, & contrà Procuratorum nomine Advocati, quia utrique ad judicium pro causa agenda advocantur, & Clientis sui curam, seu procurationem gerunt: atque in inferiorum Judicum tribunalibus causarum patroni, utrumque munus, Advocati, & Procuratoris obeunt, ut refert Greg. Tholos. c. l. n. 5. propriè tamen Advocatus differt à Procuratore. Primò, quia Advocatus est is, qui pro altero in judicio præsente, & causam pro se etiã agente, aut adversario respondente, postulat, sive patrocinium aliquod, ac defensionem præstat, eúmque auctoritate, consilio, & operâ suâ adjuvat, ac tuetur. Procurator verò propriè dicitur, qui pro altero absente postulat, eiúsque litem prosequendam suscipit, éstque veluti Administrator, & Executor advocationis, Gregor. Tholosan. c. l. num. 6. Sylvest. V. Procurator, Mynsing. Instit. de his, per quos agere poss. §. Procurator; n. 5.

Secundò, Procurator tenetur actione mandati, si cum adversario colluserit, l. Si Procuratorem; 8. ff. mandat. l. Si Procurator; 10. C. de Procurat. quia cum ipso contrahitur. Advocatus non obligatur ex mandato, etiamsi causam malè agat, tenetur tamen de prævaricatione, l. 1. C. de Advocat. divers. jud. si nimirum ex una parte animo, ex altera stat corpore, vel si secreta, & consilia suæ partis aperiat, juxta Gl. ibid. V. Prævaricatum; sive causam partis suæ prodat adversario, eum adjuvando. l. 1. ff. de prævaricat. Tertiò, Procurator post litis contestationem fit dominus litis, c. 1. de Procurat. in 6. id est, instantiæ litis, non causæ: Advocatus non item, l. 1. C. de errore Advocat. Quartò, Advocati officium est publicum, l. 2. ff. de reg. jur. VVesenb. in Paratitl. ff. h. t. n. 2. & honorabile multis gaudens privilegiis, l. Laudabile; 23. C. de Advoc. divers. jud. Officium Procuratoris est magis privatũ, & vile, ac onerosum, ut colligitur ex l. Si quis; 34. C. de decurion. l. 10. junct. Gl. V. Vilitatem. Gail. l. 1. obs. 43. n. 5. Quintò, Advocatus debet

debet esse peritus juris, eique operam dedisse, saltem per quinquennium, & juramento Doctorum esse approbatus. l. Nemini; 11. l. Jubemus; 22. §. Nec de cætero; C. de Advoc. diversf. jud. l. 2. C. h. t. Ahb. ad rubric. n. 2. h. t. & ex officio suo agit causam, velut juris defensor, & vindex. In Procuratore verò non tam scientia, quàm diligentia requiritur, cùm causæ, seu negotij administrationem tantùm habeat: & nomine partis litigantis tantùm agit. VVesenh. in parat. ff. de Procurat. n. 10. Sextò. Advocatus compelli potest per Judicem, etiam delegatum, ut patrocinium suscipiat. l. 1. §. Ait Prætor; 4. ff. h. t. l. Providendum; 7. C. eod. c. 1. de offic. Judic. & quidem sub pœna privationis officij, si pro altero postulare renuat, cit. l. Providendum; ibi: *careat foro*, ipso jure, ut addit Gloss. ibid. V. eod. nisi justam excusationis causam habeat, argum. l. Humanitatis; 23. C. de excusat. tut. & l. Si longius; 18. in princ. ff. de judic. quia ad publica munera etiam inviti compelli possunt, arg. tot. tit. ff. de munerib. & honor. l. pen. §. Qui autem; ff. de vacat. & excus. mun. Officium autem Advocationis publicum, & necessarium est, ut dictum. Sed officium Procuratoris nemo invitus suscipere cogitur, l. Invitus; 17. C. de Procurat. nam cum Procuratore contrahitur, quando mandatum suscipit, nemo autem invitus cogitur contrahere, cùm contractus ab initio sint voluntatis, l. Sicut; 5. C. de act. & oblig. Gail. cit. observ. n. 1. Septimò. Quidquid à filiofam. acquiritur ex patrocinio, seu advocatione, acquirit non patri, sed sibi tanquam peculium quasi castrense, l. fin. C. de inoffic. testam. non item acquisitum ex procuratione, quia non tam est quæstus, sive luctum ingenij, & doctrinæ, quàm communis negotiationis, cùm Procurator tantùm communes operas in tractanda causa præstet, VVesenb. in parat. ff. de Procurat. n. 10.

III. Assertio 3. Judex, seu Magistratus ordinarius partibus litigantibus petentibus dare debet Advocatos, qui earum patrocinium gerant, l. 1. §. Ait Prætor; ff. h. t. Imò personis miserabilibus, ut pupillis, furiosis, viduis, vel aliàs debilibus, quæ ob potentiam, favorem, ambitionem, aut metum adversarij patronos habere non possunt, non tantùm petentibus, sed etiam non petentibus Judex ordinarius, vel etiam delegatus ultro ex officio Advocatos dare debet, l. Nec quidquam; 9. §. Advocatos; ff. de offic. Proconf. l. Providendum; 7. C. h. t. c. 1. de offic. Judic. junctâ Gloss. V. Implorando. Porrò, licèt Advocatus possit etiam invitus cogi ad patrocinium præstandum, non tamen cogi potest, ut gratis id præstet, sed salario dato à Cliente, pro modo litis, próque Advocati facundiâ, & fori consuetudine, l. 1. §. In honorariis; ff. de var. & extraord. cognit. Gloss. in cit. l. 1. V. Non habebunt; ff. h. t. nemo enim suis stipendiis militare cogitur, c. Cùm ex officij; 16. in fine de præscript. Quòd si Cliens pauper sit, salarium ex publico ei constituendum est, Gl. c. l. ne inopes indefensi maneant: quamvis etiam Advocatus gratis patrocinari debeat pauperi, & ad id à judice compelli possit, ad quod obligatus est ex naturali lege charitatis erga proximum, nisi & ipse pauper sit, Sylvest. V. Advocatus; quæst. 16. & 18. Gail. cit. observ. 43. num. 13. & 14. & alij DD. communiter.

Debet etiam Judex attendere, ut æqua Advocatorum distributio fiat, ne scilicet pro una parte peritissimi Advocati sint, pro altera verò rudes, ac minùs experti, cit. l. Providendum; C. h. t. & c. Infames; 2. §. Si verò; caus. 3. q. 7.

§. II.

De ijs, qui suo, vel alieno nomine postulare possunt, vel non possunt.

Postulare, sive advocare omnes possunt, quibus expressè in Jure id non reperitur prohibitum, nam Edictum de postulando prohibitorium est, sicut & illud de Procuratore constituendo, l. Mutus; 43. §. 1. ff. de Procurat. Hostiens. in summa h. t. VVesenbec. in Paratitl. ff. h. t. n. 4. Prohibentur autem quidam Edicto, quidam Lege, quidam sententiâ Judicis, ut notat VVesenbec. c. l. de quibus hoc §. agemus.

IV. Quæritur 1. Quinam Edicto prohibeantur postulare? Resp. Eorum, qui edicto prohibentur, tres sunt Ordines, ut patet ex l. 1. §. 1. ff. h. t. et c. Infames; 2. caus. 3. q. 7. nam quidam in totum, & tam pro se, quàm pro aliis postulare prohibentur, ut minor XVII. annis ob ætatem minùs adhuc maturam, quamvis, completâ hac ætate, aliorum causas agere possit: item ob casum surdus, qui omnino non audit, etiam pro se postulare prohibetur, cit. l. 1. §. Initium. Quidam pro aliis tantùm postulare vetantur, non item pro se, cit. l. 1. §. Secundo loco: veluti fœminæ, ne contra pudicitiam sexui convenientem alienis causis se immisceant, néve virilibus officiis fungantur, cit. l. 1. §. Sexum; nam postulare pro alio, seu alienam suscipere defensionem, virile officium est. l. Alienam; 18. C. de Procurat. l. 2. ff. de R. I. Excipitur tamen, quòd mulier tutrix in causa filij per se ipsam in judicio stare, adeóque, & pro ipso postulare possit: quia, cùm lex administrationem bonorum ei deferat, videtur etiam concedere, ut pro filiorum defensione in judicio assistere possit. arg. c. Ex parte; 67. de appellat. Laym. in c. 2. de judic. n. 3. Item cœcus utroque lumine orbatus pro aliis postulare prohibetur, quia insignia Magistratûs videre, & revereri non potest, cit. l. 1. §. Casum, quamvis judex esse possit. cit. §. Casum, & l. Cœcus; 6. ff. de judic. Insuper removentur à postulando pro aliis insigni turpitudine, & infamiâ notati, ut, qui in corpore suo muliebria passus est, nisi per vim sibi illatam stupratus sit, cit. l. 1. §. Removet autem; quia talis ipso jure infamis est, Gl. ibid. V. Passus est; & constat ex l. Cùm vir; 31. C. ad leg. Jul. de adult. Similiter, qui de capitali crimine, vel de calumnia publico judicio damnatus est, vel qui operas suas ad pugnandum cum bestiis in arena locavit mercedis causâ, cit. §. Removet autem. Sylvest. V. Advocatus; q. 1. dicto §.

Alij denique pro se postulare possunt, non tamen promiscuè pro omnibus aliis, sed pro certis tantùm personis conjunctis fortè usque ad quartum gradum, & pro illis, quorum tutelam, cautionémque gerunt, ut pro pupillo, furioso, fatuo &c. cit. l. 1. §. Est æquissimum; & §. Ut initio, VVesenb. ff. h. t. num. 4. §. Tertius ordo. In quo tertio Edicti genere continentur omnes quâlibet infamiâ notati, non

non tamen summâ, seu insigni, cit. l. 1. §. ait Prætor; 8. nisi tales personæ à Principe, vel Senatu famæ restitutæ sint, tum enim rectè pro omnibus postulant. cit. l. 1. §. Deinde adjicit; 9.& §.seq. quæ omnia approbata sunt etiam Jure Canonico in c. Infames; 2. caus. 3. quæst. 7. Aliàs verò prædictæ personæ omnes per edictum Prætoris ita postulare prohibentur, ut ne quidem adversario consentiente, admitti possint ad postulandum, l. Quos prohibet; 7. ff. h. t. Nam hoc Edictum prohibitorium de postulando tendit ad publicam Magistratûs dignitatem conservandam. cit. l. 1. in princ. adeóque jus publicum concernit, l. 1. §. Huius studij; ff. de just. & jur. jus autem publicum pactis privatorum immutari nequit. l. 38. ff. de pact.

V. Quæritur 2. An, & quâ ratione Lege Canonicâ Clerici prohibentur postulare, seu advocare? Resp. Clerici Subdiaconi, & ijs Superiores » (scilicet Diaconi, & Presbyteri) vel etiam in minoribus Ordinibus constituti, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur (sive si beneficiati sint) non » possunt esse Advocati ad lites, coram Judice seculari, & in negotiis, seu causis secularibus: nisi, » vel propriam suam causam, vel Ecclesiæ suæ prosecuti fuerint: vel pro miserabilibus fortè personis, » quæ proprias causas, vel se ipsas defendere non possunt. Ita habetur statutum in c. Clerici; 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. c. 12. Ratio est, quia postulare, sive advocare in causa seculari; & coram Judice seculari, est negotium seculare, c. 1. Ne Clerici, vel Monachi &c. ideóque Clericis in sacris Ordinibus constitutis, vel in Minoribus, sed beneficia obtinentibus, advocare regulariter est prohibitum, quia nemo militans Deo secularibus negotiis se implicare debet, 2. ad Timoth. 2. &, qui vivit de Altari, inservire debet Altari 1. Cor. 9.

VI. Similiter in c. Cùm Sacerdotis; 3. & ult. h. » t. in princ. rescribit Papa Gregor. IX. Cùm Sacer- » dotis officium sit, nulli nocere, sed omnibus velle » prodesse, non est Sacerdoti ulli licitum, nisi pro se » ipso, vel Ecclesiâ suâ, vel (si necessitas postulat) pro » conjunctis personis, aut miserabilibus postulare, » seu in judicio advocare.

VII. Pro utriusque huius c. explicatione notandum 1. Clerici in minoribus Ordinibus constituti, si beneficiati non sint, non prohibentur esse advocati, etiam in causis secularibus, & coram Judice seculari, ut per sensum contrarium colligitur ex cit. c. 1. h. t. ibi: *si stipendiis Ecclesiasticis sustententur*: ergo, si non sustententur, quia nullum beneficium Ecclesiasticum habent, possunt esse Advocati, etiam in foro seculari, Gl. hîc V. Stipendiis; & Abb. not. 1. Ratio est, quia causa prohibitionis huiusmodi factæ Clericis in majoribus est excellentia status, sive sacri Ordinis: in Beneficiatis autem est, quia sufficientem sustentationem habent ex beneficio Ecclesiastico: quæ utraque ratio prohibitionis cessat in Clericis in minoribus constitutis, & non beneficiatis, ideóque etiam cessat ipsa prohibitio. Quin imò probabile est, quòd Clericus minorum Ordinum, etiam non beneficiatus, non possit fungi officio Advocati, coram Judice seculari, si patrimonialia, vel aliunde acquisita bona habeat, quia tunc cessat causa necessitatis, propter quam permissum est Clericis advocare, nam aliàs generatim omnes Clerici, si non egeant, non debent se immiscere secularibus negotiis, quale est advocatio in foro seculari, c. 1. ibi: *in placitis disputare*, ne Cleric. vel Monach. &c. arg. c. Episcopus; 4. de præbend. Fagnan. in cit. c. 1. n. 5.

VIII. Notandum 2. Clerici in majoribus constituti, si Sacerdotes non sint, possunt esse Advocati, & Procuratores coram Judice Ecclesiastico, in omnibus causis, etiam secularibus: ut colligitur per sensum contrarium ex cit. c. 1. ibi: *coram seculari Judice* h. t. ergo coram Judice Ecclesiastico possunt esse Advocati in omnibus causis, cùm ibi nulla fiat mentio negotij, vel causæ: at verò coram Judice seculari solùm esse possunt Advocati in causis Ecclesiasticis, ut patet ex cit. c. 1. ibi: *in negotiis secularibus*, in quibus prohibentur esse Advocati: ergo à contrario sensu in Ecclesiasticis esse possunt, Innocent. hic V. Negotiis, & Abb. num. 3. Porrò causa, seu negotium, quod aliàs ad forum seculare spectat, potest censeri Ecclesiasticum, vel ratione personæ, quia persona litigans Ecclesiastica est, videlicet Actor, qui forum rei laici sequi, & coram Judice seculari litigare debet in causa seculari, c. Cùm sit; 8. de foro compet. Vel ratione delicti, ut quia ob sacrilegium, vel aliud crimen mixti fori commissum à laico, Ecclesia vult eum convenire coram Judice seculari, sicut potest, cit. c. Cùm sit. Vel ratione rei, de qua litigatur, ut quia res est Ecclesiæ, & seculari Domino obligata, ut feudum, Hostiens. in cit. c. 1. V. Secularibus, & Abb. num. 3. Quare Clericus etiam in sacris constitutus in omnibus his casibus potest esse Advocatus, coram Judice seculari.

IX. Notandum 3. Clerici, qui Sacerdotes sunt, neque in Tribunali Ecclesiastico Advocatos agere possunt, nisi suam, vel Ecclesiæ suæ, vel exigente necessitate (quia nimirum alius Advocatus, saltem tam idoneus, haberi non potest) conjunctarum, vel miserabilium personarum causam prosequantur, prout habetur in c. 3. & ult. h. t. ubi indistinctè, & absolutè, non adiectis illis verbis, *coram seculari judice*, sicut fit in c. 1. h. t. Sacerdos prohibetur in judicio postulare, adeóque debet intelligi generaliter, tam in foro seculari, quàm Ecclesiastico, exceptis causis, & negotiis prædictis: idque propterea, quia, cùm Sacerdotis officium sit nulli nocere, omnibus autem velle prodesse, ideo ab eo alienum est munus Advocati, seclusâ necessitate, nam Advocatus, dum uni parti assistit, & patrocinatur, alterum oppugnat. Et sic prædictum c. explicat Abb. ibid. n. 5. contra Hostiens. hîc in princ. qui putat, nomen Sacerdotis hîc accipi pro quolibet Clerico in sacris constituto, imò etiam pro quovis Beneficiato, adeóque, quòd etiam Sacerdos indifferenter possit postulare, sive advocare, coram Judice Ecclesiastico, sed sine salario. Verùm hoc pacto in c. ult. h. t. nihil aliud statueretur, quàm in primo: ergo dicendum est, quòd Sacerdos absolutè, & ordinariè postulare, sive Advocatus esse non possit, ne quidem coram Judice Ecclesiastico, ne videatur aliis nocivus, saltem quoad externam speciem, & opinionem; idémque dicendum est de Episcopo, Abb. c. l. & alij communiter.

Excipiuntur tamen quatuor casus in cit.c.ult.h.t. in quib' etiam Sacerdos potest advocare in judicio, coram Judice Ecclesiastico. Primus est, pro se ipso, sive in propria causa, in qua Sacerdos, vel alius Clericus non cogitur Procuratorem, vel alium constituere, sed potest per se ipsum agere, vel causam suam defendere. Hostiens. in cit. c. 1. V. Nisi proptiam.

Secundus est, pro causa suæ Ecclesiæ, quæ hic ponitur, ut diversa à causa Prælati, vel Rectoris Ecclesiæ. Abb. in cit. c. 1. not. 2. et c. ult. not. 2. Tertius casus est, pro personis conjunctis. quæ autem illæ sint, habetur in l. Sed & hæ; 35. ff. de Procurat. & c. Infames; 2. §. Permittitur autem cauſ. 3. quæst. 7. quæ in isto casu sunt conjunctæ usque ad quartum gradum consanguinitatis, Sylv. V. Advocatus; quæst. 2. dicto 3. inter quas Gl. in cit. c. ult. h. t. V. Pro seipso; numerandos etiam censet fratres spirituales, v. g. Canonicos eiusdem Ecclesiæ: nam, licèt in rigore jura loquentia de personis conjunctis, intelligenda sint loqui de naturali conjunctione sanguinis, non autem spirituali, vel amicitiæ, ut ex communi tradit Abb. in cit. c. ult. num. 4. nihilominus tamen ob paritatem, & majoritatem rationis, & secundùm æquitatem, etiam Sacerdos poterit postulare, seu advocare pro fratre spirituali, si alium tam idoneum Advocatum habere non possit, juxta opinionem Gloss. c. l. quam tenet etiam Laym. in cit. c. ult. num. 2. & Fagnan. in cit. c. 1. num. 10. & 11. quoad potestatem exercendi munus advocationis, quamvis secus sit quoad potestatem agendi sine mandato. Quartus casus est, pro personis miserabilibus, quarum defensio ad Ecclesiam spectat, quales sunt pauperes, vel, etsi sint divites, tamen se ipsos defendere nequeunt, nec idoneum Advocatum habere possunt, qui eos defendat, cuiusmodi sunt pupilli, & orphani, propter defectum ætatis, & parentum, & viduæ ob sexûs imbecillitatem, quorum patrocinium suscipere opus est pietatis, Abb. in c. 1. n. 2. not. 3. h. t. & alij apud Fagnan. ibid. n. 13. & 18.

X. Notandum 4. Si Clerici in sacris constituti, etsi Sacerdotes sint, neque ex redditibus Ecclesiasticis, neque aliunde habeant, unde vivant, neque Episcopus, aut velit, aut possit illis providere, licitè possunt munere advocationis fungi, etiam coram Judice seculari in causis secularibus, si in tribunali Ecclesiastico advocandi occasionem habere nequeant, ut docet Hostiens. in cit. c. 1. §. sed & constituti in sacris. Abb. ibid. n. 4. h. t. Nam, si Clericus victum, & vestitum sibi quærere potest, exercendo agriculturam, c. Clericus; 3. dist. 91. multò magis in tali necessitate poterit exercere munus advocationis, quod nobilius est; præsertim, quia necessitas legem non habet: &, si Clerico licet advocare pro pauperibus, & aliis miserabilibus personis, ut illarum necessitati succurrat, multò magis erit id licitum, ut propriæ necessitati consulat, cùm charitas bene ordinata incipiat à se ipso. arg. l. Præses; 6. C. de servitut. Barb. in collect. in c. 1. h. t. n. 4.

XI. Notandum 5. Nullus Clericus, sive in majoribus, sive in minoribus tantùm constitutus, sive Beneficiatus sit, sive non, potest esse Advocatus in causa criminali, cui venit imponenda pœna sanguinis, præsertim pro actore contra reum, si condemnatio ad mortem, vel membri abscissio sequi possit, c. Sententiam; 9. ne Clerici, vel Monachi &c. Idque propter periculum irregularitatis incurrendæ, præstando auxilium, Gl. in c. 1. V. Stipendiis, & ibid. Abb. h. t. Aliud est de Advocato pro reo, nam probabile est, id esse licitum Clericis, præmissâ protestatione, quòd non intendat patrocinium præstare ad vindictam, vel pœnam talionis inferendam accusatori, si deficiat in probatione (præsertim cùm hodie pœna talionis per desuetudinem sublata sit, teste Claro, in practica crim. quæst. 81. num. 3.) sed tantùm pro defensione Rei: modò Advocatus Clericus in suo officio sit inculpabilis, tum enim non fieret irregularis, quia pœna sanguinis non inferretur ex facto, seu patrocinio præstito, sed ex juris dispositione: quamvis tutius sit, ut Clericus abstineat etiam ab Advocatione Rei, Gloss. in c. 1. V. Ad Sacerdotium; dist. 51. Abb. h. t. l. c. 5.

XII. Notandum 6. Etsi Clericus regulariter prohibeatur postulare, seu advocare in judicio: non tamen prohibetur domi dare consilium petentibus, etiam in scriptis, quia postulare, est desiderium suum, vel amici sui in jure (id est in loco, in quo solet jus reddi) apud eum, qui jurisdictioni præest, exponere. l. 1. §. Postulare; & ibi Gloss. V. In jure; ff. h. t. unde prohibitus postulare non censetur prohibitus domi consilium dare, etiam Procuratori partis. Abb. ad rubr. h. t. num. 1. Sylv. V. Advocatus; num. 1. Præterea in Romana Curia ex consuetudine, & indulgentia S. Pontificis, etiam Clerici advocationis, & procurationis publica munera exercere possunt, ut ex Vestrio notat Fagnan. in c. 1. n. 22. h. t.

XIII. Cæterùm prædictis addendum, quòd statutum habetur in cit. c. ult. §. Clericus; h. t. Si Clericus contra Ecclesiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneo aliquo Advocatus, vel Procurator esse præsumpserit, tanquam ingratus potest beneficio hujusmodi privari, maximè, si sit Clericus eiusdem Ecclesiæ (à qua beneficium habet, sive in qua est intitulatus) idem tamen est, si sit Clericus alterius Ecclesiæ, non illius. Hostiens. hic V. Maximè; & V. Eiusdem Ecclesiæ. Idémque dicendum, si Clericus contra Episcopum suum consilium, vel auxilium alijs præstet. c. Gravem; 15. de excessib. Prælat. Hostiens. in summam. §. Illud; bit. Idque probatur à simili, nam, etiam, si Advocatus contra donatorem suum patrocinium alicui præstet, donatio ob ingratitudinem revocari potest, ut tradit Abb. in cit. c. ult. num. 2. h. t. Gail. l. 1. observ. 88. num. 6. Sicuti etiam vasallus Advocatus, si patrocinium præstet contra directum Dominum feudi, beneficio privari potest perinde, ac si contra Dominum suum militâsset, ut constat ex lib. 2. feud. tit. 24. quæ fuit prima causa benef. amitt. nam, & Advocati militare dicuntur, cùm hominum vitam, & bona defendant. l. Advocati; 14. C. de advocat. divers. Jud. adeóque Advocatus Dominum in judiciali certamine defendere, non oppugnare debet. Simile est in liberto, qui si contra Ecclesiam testis sit, vel agat, in servitutem revocatur, c. 3. de servis non ordin. Abb. hic num. 3. & Gail. cit. loc. n. 5.

XIV. Sed

XIV. Sed limitari debet 1. Nisi Clericus contra Ecclesiam, vel Vasallus, aut Donatarius contra Dominum, vel Donatorem, non sponte, sed per præceptum Superioris cogatur patrocinium in judicio suscipere: tum enim excusatur à pœna privationis, ut notat Gail. c.l. num. 5. & 7. quamquàm ad id non facilè compellendi sunt advocati. Limitari debet 2. Nisi Clericus contra Ecclesiam, à qua beneficium obtinet, vel Vasallus contra Dominum pro persona sibi conjuncta postulet, seu patrocinium præstet: tum enim perinde censetur, acsi propriam causam tueretur, nec pœnam privationis beneficij incurrit, arg. hujus c. à contrario sensu, ibi: *pro extraneis*: non enim censetur quis promisisse fidelitatem contra se ipsum, vel suos. Durand. in spec. l. 1. part. 4. tit. De advocato; n. 30. Sylvest. V. Advocatus; n. 8. quæst. 14. Vel nisi pro miserabilibus personis postulet, si necessitas immineat. Sylvest. c. l. Vel denique, nisi quis contra aliquem de Ecclesia, à qua beneficium obtinet, in causa propria, quæ non contingit Ecclesiam, postulaverit, vel procurator fuerit, tum enim non incurret pœnam privationis. Gloss. fin. in cit. c. ult. h. t. ubi addit: si Ecclesia ingrata esset in Clericum, tunc contra ipsam advocare posset.

XV. Hinc infertur 1. Si Clericus beneficia habeat in pluribus Ecclesijs, quæ inter se litigant, tum conveniens est, ut neutri Ecclesiæ advocando assistat: si tamen esset Prælatus in una Ecclesia, & in alia simplex beneficium haberet, tunc posset pro Ecclesia illa, ratione prælationis, quæ prævalet, stare contra aliam. Gloss. in cit. c. ult. V. Contra Ecclesiam; h. t.

Infertur 2. Quòd Advocatus etiam non debet patrocinium præstare contra Rempubl. vel Dominum, à quo certum salarium accipit, si vocetur ad causas ejus defendendas, aliàs ab officio tanquam ingratus removeri potest, ut docet Bart. in l. 2. C. de advoc. divers. jud. n. 2. per illum textum. Gail. cit. obs. 88. n. 7. licèt oppositum teneat Abb. in cit. c. ult. num. 3. eò quòd Advocatus salarium accipiat, non ut gratuitum donum, seu beneficium, sed tanquam meritum, seu mercedem laboris. Sed prior sententia in praxi recepta est in nostris partibus, teste Laym. in cit. c. ult. num. 6. nam eâ conditione expressâ, vel tacitâ annuum salarium Advocato constitui solet, ut non liceat ipsi advocare contra dantem illud, nisi Principis, seu Superioris præcepto cogatur.

XVI. Quæritur 3. An Regulares, seu Religiosi prohibeantur esse Advocati in judicio? Respondetur: Monachi quoque, & alij Religiosi prohibentur secundùm SS. Canones exercere officium Advocati, vel Procuratoris in judicio, sive coram Judice Ecclesiastico, sive Laico agatur, præterquam in causis sui Monasterij, exigente id utilitate ejusdem, & accedente insuper Abbatis, seu Prælati Regularis mandato, prout statutum habetur in c. De præsentium; 20. junctâ Gloss. V. Defensor; & in c. Monachi; 35. caus. 16. q. 1.

Idque extenditur ad Canonicos Regulares, aliósque Religiosos in c. Ex parte; 2. h. t. ubi habe-
» tur, quòd quidam Canonici Regulares, non tan-
» tùm in Ecclesiasticis, sed etiam in forensibus, seu
secularibus causis, (adeóque in utroque foro) »
præsumpserint Advocati officium exercere: cúm- »
que eis objiceretur, quòd secundùm antiquos Ca- »
nones (suprà allatos) ipsi non debeant esse foren- »
sis, seu secularis, vel Ecclesiastici negotij suscepto- »
res, id est, Advocati, vel Executores, id est, Pro- »
curatores, nisi pro utilitate sui Monasterij, & ex »
mandato Abbatis, seu Prælati sui; ad suam inso- »
lentiam excusandam allegabant, quòd Canones il- »
li prohibeant officium Advocati, vel Procuratoris »
Monachis tantùm, de quibus manifestè loquun- »
tur, non de Canonicis Regularibus. Quare con- »
sultus Papa Innocentius III. respondit, licèt id de »
Monachis in Canonibus sit specialiter expressum; »
idem tamen, quoad hunc articulum, intelligen- »
dum esse de Canonicis Regularibus, quod de Mo- »
nachis est statutum. Ratio est, quia Canon, sive »
Constitutio disponens aliquid de Monachis, si fundetur, non in qualitate propriâ Monachorum, v. g. solitudinis, sed in generali ratione Religionis omnibus Religiosis communi, per quam à secularibus curis, seu negotijs abstracti, Divino cultui sunt mancipati; ob identitatem rationis, etiam ad alios Religiosos, saltem claustrales, extenditur. Abb. hîc not. 1. censeri enim debet species aliqua præcipua esse posita pro genere, uti frequenter fieri solet in constitutionibus, quæ emanant. Cùm ergo prohibitio hujus c. non recipiat Ordinem Monachorum in specie, sed Religionem in genere, comprehendit omnes Religiosos. Sanch. l. 6. mor. c. 13. n. 1. non autem Novitios, qui veri Religiosi non sunt. Sanch. c. l. n. 2.

XVII. Notandum hîc præterea 1. Ut Religiosus possit esse Advocatus, vel Procurator, duo copulativè requiruntur, utilitas Monasterij, & Superioris mandatum, seu licentia, ita, ut, si alterutra conditio deficiat, non possit obire munus Advocati, vel Procuratoris, nec in foro seculari, nec Ecclesiastico, Gloss. hîc V. Imperante; & Abb. num. 2. requiritur autem, ut licentia non tantùm sit petita, sed etiam obtenta, ut colligitur ex cit. c. 2. h. t. ubi exigitur, ut Abbas id imperet: non potest autem dici imperare, nisi licentiam concedat, & non tantùm, ut ab eo petatur. Sanch. c. l. n. 5. sufficit autem interdum tacita, seu præsumpta licentia Prælati, ad hoc, ut Religiosus in judicio postulare possit, si videlicet absens sit à Monasterio, arg. l. Si longiùs; 18. §. Filiusfam. ff. de judic. Sanch. c. l. num. 7. & potest hanc licentiam dare etiam Superior immediatus Religionis, nec exigitur consensus Conventûs, neque etiam Episcopi, seu Ordinarij loci, nisi Monasterium ipsi esset subjectum. Sanch. c. l. n. 8. & 9.

XVIII. Notandum 2. Præter mandatum, seu licentiam Prælati, requiritur etiam utilitas Monasterij, ut munus Advocati Religiosus obire possit: & quidem aliqui putant, non exigi utilitatem directam, ut nimirum agatur de rebus Monasterij conservandis, vel in judicio petendis, sed sufficere indirectam, ut quia causa agitur amici, vel fautoris, ex quo commoda, & lucra Monasterio provenire possunt. Abb. hîc n. 3. & alij apud Sanch. cit. c. 13. n. 17. quamvis alij contrarium teneant, quia ista explicatio nimis ampla videtur, secundùm quam Religiosis ferè semper licitum esset advocare, siquidem

talis indirecta utilitas Monasterij frequenter occurrit. Imol. hic n. 2. Sylvest. V. Advocatus; q. 7. arg. c. De præsentium; 20. caus. 16. q. 1. et c. Magnopere; 13. Ne Cleric. vel Monach. Verùm, si agatur non de quocunque indirecto commodo, aut lucro, sed, si magna Monasterij indigentia ad id lucrum procurandum obligaret, vel ad magnum damnum avertendum, quod alioquin ex omissione talis advocationis sentiret, vel ad æs alienum solvendum, probabile est, eam esse licitam Religiosis, tum enim talis utilitas necessitati æquiparatur. Sanch. c. l. n. 17. & alij apud ipsum.

XIX. Notandum 3. Sunt tamen aliqui casus, in quibus Religiosus potest obire munus Advocati, vel Procuratoris. Veluti primò, Prælatus, seu Superior Ordinis potest esse Advocatus, vel Procurator in judicio, sinè licentia sui Conventûs, quia ipse non pendet à Conventu, sicut Conventuales ab ipso. Gloss. in cit. c. De præsentium; V. Defensor; Sanch. cit. c. 13. n. 18. idque non solùm in causa pertinente ad utilitatem Monasterij, sed etiam in alia causa Ecclesiastica, si gravis sit, & pertinens ad utilitatem publicam, v. g. electionem Episcopi. Abb. in c. Constitutis; 23. not. t. de appel. Secundò, in causis miserabiliũ personarum potest Religiosus, cum licentia Prælati, munus Advocati, vel Procuratoris obire, quia ad Ecclesiam spectat, personas auxilio destitutas defendere. Imol. hîc num. 3. Sanch. c. l. n. 23. & alij apud ipsum. Contrarium tamen tenet Laym. hîc n. 2. quia prohibitio hujus c. est generalis, neque iste casus in jure reperitur exceptus. Addit tamen n. 3. si ageretur causa alterius Monasterij, vel Ecclesiæ, vel alia causa pia, tum æquitas suaderet, quòd Religiosus, si alius defensor haberi non posset, cum mandato Superioris, munus Advocati, unâ, vel alterâ vice, obire posset.

Portò non potest Religiosus, etiam cum licentia Prælati, esse Advocatus pro personis sibi sanguine conjunctis, nisi sint miserabiles, quia in eo nulla vertitur utilitas Monasterij, & non decet, ut Religiosi propter carnalem cognationem secularibus negotijs se involvant. Abb. hîc num. 4. in fine. Sanch. c. l. num. 24.

XX. Quæritur 4. Quinam præterea lege, sive Canonicâ, sive Civili prohibeantur advocare? Respondetur: Non possunt etiam postulare pro alijs inprimis hæretici, & pagani, sub pœna perpetui exilij, l. fin. C. h. t. item excommunicati, c. Decernimus; 8. de sentent. excomm. in 6. Sylvest. V. Advocatus; quæst. 2. Secundò, Judices, & arbitri in ea causa, in qua judicaturi sunt; neque enim idem in eodem negotio potest esse Advocatus, & Judex, l. Quisquis; 6. C. h. t. etiam diverso tempore. Gloss. ibid. V. Negotio; Sylvest. c. l. q. 2. dicto 4. Tertiò, Potentiores, qui ratione officij, vel dignitatis, vel Magistratûs possunt esse terrori, l. 1. C. Ne liceat potent. patrocin. item fiscus, vel Respubl. non enim potest patrocinari contra privatum, prætextu debiti, quod fisco, vel Reipubl. debetur, l. 3. & tot. tit. C. Ne fiscus, vel Respubl. procurat. &c. Denique omnes, qui legitimam personam standi in judicio non habent, de quibus in tit. C. qui legit. person. standi &c. Wesenb. in parat. ff. h. t. n. 5.

XXI. Quæritur 5. Quinam sententiâ Judicis postulare prohibentur? Respondetur: Interdum officium postulandi Advocatis, & Procuratoribus, ob contumaciam, vel delictum, vel ob aliam causam, per sententiam Judicis interdicitur, vel ad certum tempus, puta quinquennium, vel in perpetuum, l. Moris; 9. ff. de pœnis. l. Puto; 6. l. Imperator; 8. ff. h. t. Wesenb. ibid. n. 5. Item, si Advocati, aut Procuratores de quota litis pacti sint, videlicet, ut rem, de qua litigatur, aut ejus partem, v. g. tertiam, quartam, vel decimam honorarij loco accipiant, l. Si qui; 5. C. eod. l. Sumptus; 53. ff. de pact. l. Litem; 15. C. de procurat. hujusmodi enim pactiones prohibentur sub pœna privationis officij, ne Advocati, & Procuratores ex ijs occasionem sumant calumniosè litigandi, & per fas, ac nefas victoriam in judicio obtinere conentur. Sylvest. V. Advocatus; num. 12. quæst. 19. Ob quam causam non valet etiam pactum, etsi non expressè de quota litis obtentæ fiat, sive, ut certa pars ejus, quod ex lite obventurum est, Advocato, vel Procuratori cedat: sed hoc modo, ut certa aliqua quantitas illi detur, casu, quo vincat, ut, si domus, de qua litigatur, valeat mille taleros, ut Advocato dentur 500. Gloss. in cit. l. Sumptus; V. Datum; ff. de pact. Sylvest. c. l. q. 19. Potest tamen licitè conveniri cum Advocato de certa quãtitate, pro justâ laboris mercede solvendâ Advocato, sive victoriam litis obtineat, sive non; modò muneri suo non defuerit, ut constat ex l. 1. §. Si cui cautum; ff. de var. & extraord. cognit. imò etiam licet pacisci, ut præter justum salarium, etiam certum prœmium nomine palmarij detur Advocato, si victoria obtineatur, dummodo id moderatum sit, & speciali lege non prohibitum, cit. l. 1. §. Si cui cautum; Sylvest. c. l. Navarr. l. 1. consil. 4. de pact. & in man. Prælat. c. 25. num. 30. Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 4. c. 26. num. 10.

§ III.

De officio, & obligatione Advocati, & effectu postulationis?

XXII. Assertio 1. Ad officium Advocati pertinet, ut merita causæ pandat, seu omnia, quæ ad causam Clientis sui, sive de jure, sive de facto faciunt, in judicio proponat, & ambigua facta, seu fines causarum dirimat, l. Advocati; 14. C. de advoc. divers. jud. ab injuria, probris, & convicijs sibi temperet, seu abstineat, l. Quisquis; 6. C. h. t. lites ex industria non protrahat, cit. l. Quisquis; §. Nemo ex industria; nullam falsam legem pro vera alleget, aliàs falsi crimen incurrit: nec perversè interpretetur, nec dilationes nõ necessarias petat: nec producat falsa instrumenta, aut testes falsos, vel corruptos. Sylvest. V. Advocatos; n. 4. q. 9. Item nec suscipiat injustam causam defendendam, alioquin, si scienter id fecerit, tenebitur tum parti læsæ, tum clienti, si eum decepit, dicens, causam esse justam, qui aliàs non litigâsset, ad restitutionem damni illati per ejus auxilium contra justitiam. Quòd si ignoranter injustam causam defendit, putans, esse justam, tenetur, secun-

ſecundùm modum, quo ignorantia excuſare poteſt, ſive pro qualitate ignorantiæ, ut docet S. Thom. 2. 2. quæſt. 71. art. 3. Si verò Advocatus in principio credidit, cauſam eſſe juſtam, & poſtea in proceſſu appareat, eam eſſe injuſtam, non debet eam prodere, ut ſcilicet alteram partem juvet, vel ei cauſæ ſecreta revelet: poteſt tamen, & debet cauſam deſerere, vel eum, cujus cauſam agit, inducere, ut à lite deſiſtat, vel ad componendum cum adverſario, ſinè damno ipſius. S. Thom. c. l. ad 2. quàm diu autem cauſa eſt dubia, poteſt ejus patrocinium ſuſcipere, eámque ſemel cœptam deſerere non debet, niſi reperiat injuſtam, ſed ad exitum perducere, uſque ad ſententiam definitivam, l. Properandum; 13. C. de judic. quamvìs in ſecunda inſtantia invitus patrocinari non cogatur, niſi aliter conventum ſit. Gloſſ. in l. Invitus; 17. V. Extendere; C. de procurat. ubi id de Procuratore docet, quia actus appellandi, & exercendi appellationem ſunt diverſi.

Præterea tenetur Advocatus ad reſtitutionem damni, imò & ſalarij, ſecundùm quod recepit, non ſolùm, ſi cauſam prodiderit (quo caſu majori etiam pœnæ eſt obnoxius, l. Si quis; 38. §. Si quis inſtrumentum; ff. de pœn.) ſed etiam, ſi quovis modo per culpam ſuam in judicio cauſam amittat, ſive ob imperitiam ſuam in jure, ſive ob negligentiam: ſecus, ſi cauſa amittatur, ob qualitatem ipſius cauſæ, vel ob defectum probationis, vel ob falſam, aut malam informationem clientis, tum enim excuſatur Advocatus. Hoſtienſ. in ſumm. num. 4. & 5. h. t. Sylveſt. V. Advocatus; quæſt. 11. Non poteſt etiam in eadem inſtantia, etſi cauſa dubia ſit, pro utraque parte quis advocare, tum ad vitandum ſcandalum, & detrimentum famæ: tum quia vix poſſibile videtur, ut perſpectis diligenter utrinque meritis cauſæ, habeat bonam fidem, reſpectu cauſæ utriuſque partis: tum quia allegans contraria non eſt audiendus, l. 1. C. de furt. Quare tali caſu Advocatus, vel omnino deſiſtere debet ab advocatione utriuſque partis, vel in dubio aſſiſtere reo contra actorem, juxta reg. juris 11. in 6. Vel conſilium, & auxilium præſtare, v. g. pro matrimonio, libertate, dote, vel vel aliâ causâ piâ, & favorabili, arg. c. fin. de re judic. c. Ex litteris; 3. de probat. Gloſſ. in c. Inter; 6. V. Quia petitor; de fide inſtrum. alioquin tanquam prævaricator puniendus eſt. In diverſa verò inſtantia non prohibetur quis advocare pro utraque parte, patrocinium præſtando uni in cauſa principali, alteri in cauſa appellationis, modò non conſtet de juſtitia, vel injuſtitia alterius partis, ſed cauſa dubia ſit. Sylveſt. c. l. n. 7. q. 13.

XXIII. Aſſertio 2. Effectus interdictæ poſtulationis eſt, quòd talis Advocatus non poſſit poſtulare, ſive patrocinium præſtare, etiamſi adverſarius ejus id patiatur, l. Quos prohibet; 7. ff. h. t. quòd ſi in officio ſuo Advocatus delinquat, pecuniariâ, vel aliâ arbitrariâ pœnâ debet puniri, l. 1. §. Qui adverſus; ff. h. t. vel etiam, ſi gravius ſit delictum, ab officio advocationis omnino amoveri poteſt, l. Si qui; 5. C. h. t. Hiltrop. in proceſſ. judic. p. 1. tit. 19. num. 109. Illud etiam ad effectum poſtulationis pertinet, ut, quàm diu quis idoneum Advocatum non habet, vel habere non poteſt, tam diu propter contumaciam damnari nequeat, ſed dandæ ſunt illi induciæ ad quærendum Advocatum, c. 1. ut lite non conteſtatâ, &c. junctâ Gloſſ. V. Advocatus; Weſenbec. ff. h. t. num. 7.

TITVLVS XXXVIII.

DE PROCURATORIBVS.

Dictum eſt de Advocatis, qui patrocinium præbent litigantibus. Sequitur nunc de Procuratoribus, qui vicem litigantium ſupplent, ut notat Hoſtienſ. in ſumma ad Rubr. h. t. Reperitur hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

§. I.

Quis ſit Procurator, & quotuplex?

I. Aſſertio 1. Procurator dictus eſt, quaſi pro alio Curator, nempe pro Domino, cujus loco, & nomine res, & negotia gerit: uſus enim Procuratorum per quàm neceſſarius eſt, ut, qui rebus ſuis ipſi ſupereſſe, vel nolunt, vel non poſſunt, per alios poſſint, vel agere, vel conveniri, ut ait Ulpianus in l. 1. §. Uſus autem; ff. de procurat. Eſt igitur Procurator, qui aliena negotia mandato Domini adminiſtrat, cit. l. 1. in princ. Ubi genus brevitatis causâ omiſſum ſubintelligi debet, videlicet Geſtor, ſeu Adminiſtrator, ſive Curator, ut notat Weſenb. in paratitl. ff. h. t. n. 2.

Dicitur 1. *Aliena negotia*, quibus vocibus materia indicatur, nam, uti res ſua nemini ſervire dicitur, l. In re; 26. ff. de ſervit. urban. præd. ita nec in proprijs negotijs ſibi ipſi quiſquam eſt Procurator, ſed ea adminiſtrat tanquam Dominus, per quod excluditur Procurator in rem ſuam, qui propriè non dicitur Procurator, unde nec illi, nec contra alium datur actio mandati, ut docet Gloſſ. in cit. l. 1. V. Aliena; junctâ Gloſſ. margin. Per negotia verò intelligi debent tam judicialia, quàm extrajudicialia, ut definitio conveniat tam Procuratori ad lites, quàm ad negotia, qui aliàs mandatarius dicitur.

II. Dicitur 2. *Mandato Domini*, per quod distinguitur Procurator à negotiorum Gestore, qui sinè mandato aliena negotia gerit, l. 2. ff. de negot. Gest. Gloss. in cit. l. 1. V. Aliena; junct. Gloss. margin. ff. h. t. quamvìs hic etiam subinde Procurator in jure vocatur, ut in l. Si quis; 58. ff. de solut. & alibi. Item per hanc particulam distinguitur Procurator à Tutore, & Curatore, aliisque similibus, qui non mandato Domini, sed publicâ auctoritate legis, vel Magistratûs, vel testatoris administrant. At Procurator privato Domini mandato administrat. Wesenbec. c. l. Distinguitur præterea à defensore, nam Procurator propriè dicitur, qui stat ex parte actoris, defensor verò, qui ex parte Rei, juxta Gloss. in cit. l. 1. V. Procurator; & hic etiam sinè mandato defendere potest, l. Servum; 33. §. Publicè; ff. h. t. Procurator verò non nisi cum mandato agit, cit. l. 1. in princ. Quare, cùm Procurator is dicitur, qui aliena negotia mandato Domini administrat, non minùs is, qui ex parte Rei intervenit, dummodo mandatum habeat, quàm qui actoris vices tuetur, Procurator propriè dicitur: &, quamvìs omnis Procurator Rei, ob defensionem, quam suscipit, defensor etiam dici possit, ut colligitur ex l. Si mater; 11. §. Hoc jure; ff. de except. rei judic. magìs propriè tamen is defensor dicitur, qui sinè mandato defensionem Rei suscipit, l. unic. in fine C. De satisdando; l. 2. §. Sin autem absuerit; Vers. Similique modo; junctâ Gloss. V. Procuratorem; & V. Vel defensor; C. de jurejur. propt. calumn. dand. quamvìs hujusmodi defensor satisfactionem *judicatum solvi* pro litis æstimatione præstare debeat, l. Jam tamen; 5. §. Nunc videamus; l. Si ad defendendum; 10. ff. judicatum solvi. Sed & Procurator actoris interdum dicitur eum defendere, l. Servum; 33. §. ait Prætor. l. Mutus; 43. §. Pœna; ff. h. t. quando scilicet actor reconvenitur, adeóque Rei personam sustinet, l. Si defectus; 15. §. ult. junct. Gloss. marg. lit. b. ff. eod.

III. Additur in definitione *mandato Domini*, quia Procurator à Domino constituitur, non ab his, qui administrationem tantùm alienarum rerum susceperunt, ut sunt Tutores, & Curatores, qui actorem constituere possunt, non Procuratorem, l. Neque Tutores, 11. C. h. t. nisi tales sint Administratores, qui sint quasi Domini, sive loco Dominorum habeantur, ut Episcopi, aliique Prælati, seu Rectores Ecclesiarum, qui Procuratorem constituere possunt, non tantùm Syndicum, vel Actorem, ut constat ex c. Petitio; 9. h. t. quia majorem potestatem, ac liberiorem administrationem habent, ac pinguius jus super bonis Prælaturæ, quàm Tutores, & Curatores super bonis pupilli, vel minoris: Prælati enim suo jure utuntur fructibus Prælaturæ, eósque suos faciunt. Innoçent. in cit. c. Petitio; n. 2. & Abb. ibid. not. 3.

IV. Dicitur ultimò: *Administrat*, per quam particulam distinguitur Procurator, tum ab Advocato, tum à Nuncio: ab illo quidem, quia Procurator, quidquid agit, nomine principalis litigantis agit, & litem dirigit, velut Administrator Domini: sed Advocatus ex suo officio causam agit, & jus ejus ostendit, ac defendit, velut justitiæ, jurísque custos, & vindex, & sic propriè non administrat Domino, sed meritis causæ. Wesenbec. ff. h. t. n. 10. Alias verò differentias inter Advocatum, & Procuratorem tit. præced. n. 2. attulimus. A Nuncio verò differt Procurator, quia Nuncius non gerit aliquid ipsemet, nec est Dominus litis, id est, instantiæ litis, sicut Procurator; l. Procuratoribus; 22. & l. Nulla; 23. junct. Gloss. V. Dominus litis; C. h. t. sed, ut nudus Minister, seu Executor, ac velut instrumentum agit, penes quem non est potestas administrandi, sed tantummodo nudum factum exequendi. Durand. in spec. l. 1. part. 3. tit. de Procurat. §. De formis Procurat. n. 5. Wesenb. c. l.

V. Addunt nonnulli in definitione, *gratuitò administrat*, quia Procuratoris officium debet esse gratuitum, l. Litem; 15. C. h. t. est enim species quædam mandati, mandatum autem, nisi gratuitum, nullum est, l. 1. ff. Mandati; est enim officium ab eo, qui suscepit, gratuitò exhibendum, ut definit Accurs. in princ. tit. ibid. Unde, si pactio, vel conventio de mercede interveniat, inter Dominum, & Procuratorem, non est propriè Procurator, respectu Domini mandantis, sed locator operarum, neque mandati, sed locati agetur, §. fin. Instit. de mand. cit. l. 1. ff. eod. Gloss. in c. 1. V. Procuratorum; in fine de foro compet. in 6. Hostiens. in summ. num. 1. h. t. Verùm, licèt Procuratoris officium sit suâpte naturâ gratuitum, tamen ex pòst facto, seu officio præstito, salarium oneris, seu remunerationis loco petere, & accipere Procuratoribus est licitum. Gloss. in cit. l. Litem; V. Gratuitum; junctâ Gloss. marg. C. h. t. neque ideo natura contractûs mutatur, sed mandatum esse definit, ut patet ex l. Si remunerandi 6. in princ. & l. seq. ff. mandat. quin imò, etsi ab initio constitutum sit Procuratori salarium, ejúsque in procuratorio mandato expressa mentio fiat, nihilominus tamen legitimus Procurator censebitur, neque ab agendo repellendus erit, quia sufficit, quòd mandato Domini agat: quamquàm quoad actionem, quæ inter Dominum, & Procuratorem datur, multùm intersit, gratuitò, an pactâ mercede, procurationem quis susceperit, cùm priore casu mandati, posteriore locati actio competat, ut ex l. Naturalis; 5. §. pen. ff. de præscript. verb. docet Bartol. in cit. l. Litem; h. t. Frideric. Hiltrop. in process. judic. p. 1. tit. 21. num. 16. & 18.

VI. Assertio 2. Procurator alius dicitur verus, qui nempe legitimum mandatum administrandi à Domino habet; alius falsus, l. Licèt; 24. C. h. t. qui scilicet nullum à Domino mandatum habet, vel habet quidem, sed non sufficiens, ut, si proferat mandatum generale in causa, quæ exigit speciale, vel habeat mandatum, sed revocatum, vel alio modo extinctum. Wesenb. h. t. n. 3.

Secundò: Procurator verus, alius est universalis, alius specialis. Generalis est Procurator universorum, seu totorum bonorum, sive negotiorum, l. Procurator; 63. ff. h. t. cui omnium rerum administratio demandata est, vel qui ad omnes lites prosequendas est constitutus. - Specialis Procurator est certæ alicujus rei, litis, vel negotij, l. 1. §. 1. ff. h. t.

Tertiò: Procurator generalis alius constituitur, adjectâ clausulâ, *cum liberâ*, hoc est, cum plena, & libera potestate agendi, vel administrandi ea omnia, quæ-

quæcunque ipse Dominus, agere, & facere in causis, seu negotijs potest, l. Procurator; 58. cum l. seq. ff. h. t. Quare talis Procurator, *cum liberâ*, omnia potest, quæ Dominus, etiam alienare. Gloss. in summa cit. l. Procurator; 58. & Gloss. in l. Procurator; 63. V. Procurator tutorum; junctâ Gloss. margin. ff. eod. præterquam, quòd donare non potest, arg. l. Filiusfam. 7. ff. de donat. & docet Gloss. in summa cit. l. Procurator; 58. Alius verò constituitur Procurator generalis simpliciter, & sinè tali clausula, qui alienare non potest, nisi fructus, & res, quæ facilè corrumpi possunt, cit. l. Procurator; 63. ff. h. t.

Quartò, Procurator alius constituitur in rem alienam, alius verò in rem, ac utilitatem suam, qui constituitur quidem ad alienum negotium mandato Domini gerendum (nam in proprio negotio nemo Procurator est, ut suprà dictum) sed in proprium suum commodum, l. Servum; 33. §. fin. ff. h. t. Et quidem ex parte Actoris dicitur quis Procurator in rem suam, cui Dominus, aut vendidit, aut quoquo modo cessit jura, & actiones suas, ut pro se in judicio exigere possit, l. Si quis; 34. & l. Procuratore; 55. ff. eod. V. g. Si pater filio suo, vel alteri personæ cedat jura, & actiones sibi competentes contra debitores suos, juxta l. Illam; 33. C. de donat. actiones directæ semper remanent penes cedentem, quippe quæ contrahentium ossibus veluti affixæ sunt, ut inde avelli non possint: actiones verò utiles transeunt in cessionarium, id est, in illum, cui cessio actionum facta est: ac proinde is exercebit actiones directas nomine cedentis; utiles verò, sive cessas, suo nomine, seu in propriam utilitatem, ut docet Gloss. magn. in c. 1. h. t. in 6. Ex parte verò Rei constituitur Procurator in rem suam, si quis vendat, vel cedat alicui hæreditatem, in qua sunt creditores: cessionarius enim in effectu erit debitor istorum creditorum, & sic ex parte Rei conventi in effectu Procurator erit in rem suam, l. ult. §. Titius; ff. de condict. indeb. Gloss. in l. Plautius; 61. V. In rem suam; ff. h. t. Frider. Hiltrop. de process. judiciar. p. 1. tit. 21. de Procurat. num. 32. Verùm talis Procurator non ita propriè est Procurator, cùm non tam aliena, quàm propria negotia tractet, ut suprà dictum.

Quintò, denique Procurator alius est extrajudicialis, qui ad negotia extra judicium tractanda constituitur: alius judicialis, qui ad judicia, & lites prosequendas constituitur, l. Nec servum; 33. in princ. & ibi Gloss. V. Verum est; & V. Intendere; ff. h. t. Differunt hi Procuratores inter se: Primò, quòd in Procuratore ad negotia minor ætas, quàm in Procuratore ad lites requiritur, ut infrà dicetur. Secundò, Procurator ad judicia non potest regulariter alium Procuratorem substituere: Procurator verò ad negotia potest, de quo etiam infrà. Tertiò, Procurator constitutus ad negotia potest etiam agere in judicio in ijs, quæ speciale mandatum non requirunt: non autem vice versâ Procurator ad lites potest gerere alia negotia Domini, extra judicium, prout etiam infrà dicetur. Quartò, differunt, quia Procurator ad lites de dolo, & culpâ etiam levi, imò secundùm quosdam, de levissima quoque tenetur, l. à Procuratore; 13. C. mandat. & ibi Gloss. V. Et omnem culpam; quia censetur exactam industriam, & rei gerendæ peritiam profiteri, & tacitè promittere. At verò Procurator ad negotia regulariter tantùm tenetur de dolo, & culpâ latâ, sicut alii mandatarij, nisi ob negotij qualitatem exacta diligentia requiratur. Laym. lib. 3. Theol. moral. tract. 4. c. 26. num. 7.

§. II.

De iis, qui possunt constituere Procuratorem, vel non possunt.

Generatim loquendo, omnes possunt constituere Procuratorem, qui non prohibentur, est enim Edictum hoc prohibitorium, ita, ut, qui non prohibetur dare Procuratorem, huic id ipsum concessum esse censeatur, l. Mutus; 43. §. 1. ff. h. t. & ibi Gloss. Versic. Edictum. Quinam verò in specie dare possint, vel non, hoc §. videbimus.

VII. Quæritur 1. An Universitas possit constituere Procuratorem, etiam ad causas in judicio agendas? Respondetur: Potest constituere Procuratorem ad agendum, & defendendum, prout sumitur ex c. Quia in causis; 7. h. t. Nam, quia » Universitas scholarium Parisiensium interdum in » judicio lites movere debebat contra alios, vel a- » lij contra ipsam, & omnes ad agendum, & respon- » dendum commodè comparere non poterant; ideo » petierunt ab Innocentio III. ut illis liceret Procu- » ratorem constituere. Respondit Papa, quamvis » de Jure communi id ipsis facere sit permissum, ta- » men etiam auctoritate Apostolicâ constituendi » Procuratorem se ipsis concedere facultatem. id » est, concessam esse à Jure communi, declarat, Gloss. fin. hic.

VIII. Ubi notandum 1. Universitas, etiam scholarium, potest constituere Procuratorem, qui nomine illius agat in judicio, & pro illa respondeat, eámque defendat, quia tanquam persona ficta loco Domini habetur. Gloss. hic V. De Jure communi. nam Scholares possunt sibi Rectorem eligere, qui habeat jurisdictionem in singulos de Universitate in ijs, quæ ad eorum facultatem, & professionem pertinent, adeóque inter se Collegium, seu Universitatem licitam, & approbatam constituere possunt, ita tamen, ut superiori Magistratui sint subjecti, seu subordinati, prout de communitatibus artificum id statuitur in l. ult. C. de jurisdict. omn. judic. Abb. hic not. 2.

Notandum 2. Procurator ab Universitate constitutus propriè Actor, vel Syndicus appellari solet in Jure Civili, l. 1. §. Quibus autem; ff. Quod cujusque univers. nom. &c. c. unic. de Syndic. sed secundùm Canones, etiam Procurator appellatur. Abb. hic in Gloss. 1. not. 1. Procurator tamen, seu Syndicus ab Universitate constitutus jurare debet de calumnia sine mandato, non autem Procurator à privato datus, nisi speciale mandatum habeat, sed Dominus. Gloss. fin. hic, & Abb. num. 2.

Notandum 3. Interdum quæ Jure communi concessa sunt, à Principe denuo conceduntur,

majoris confirmationis, & securitatis causâ, ut colligitur ex hoc c. quia specialis concessio pluris æstimari solet, quàm generalis. Hostiens. hic in fine.

IX. Quæritur 2. An excommunicatus possit constituere Procuratorem ad agendum in judicio? Respondetur negativè, si sit excommunicatus publicus, seu notorius, & denunciatus, non toleratus, ut colligitur ex c. Consulti; 15. & ult. h. t. quia, sicut excommunicatus per se ipsum agere non potest in judicio, c. Decernimus; 8. de sentent. excommun. in 6. ita nec per alium, videlicet Procuratorem, juxta reg. jur. 67. in 6. quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit: sicut neque rescriptum Papale impetrare potest, c. 1. de rescript. in 6. ad defendendum verò se ipsum, si in judicium vocetur, potest, ac debet excommunicatus Procuratorem dare, alioquin ex malitia sua commodum reportaret, si nec per se, nec per alium in judicio respondere teneretur, c. Intelleximus; 7. de judic. Accedit, quòd defensio sit juris naturalis, ac proinde neque reo denegari debet, sive per se, sive per alium. Gail. lib. 1. obs. 9. num. 8.

» X. Porrò, si Procurator à communitate aliqua sit constitutus ad impetrandum rescriptum, cujus majores, & jurati (id est, Officiales, Præsides, seu Potestates, & Consiliarii, seu Senatores, qui juramentum fidelitatis præstant communitati) quorum consilio communitas illa regitur, tempore, quo injunctum ei fuit Procuratoris officium, erant excommunicationis sententiâ ligati, non ideo talis Procurator repellendus est ab impetratione rescripti, tanquam constitutus ab excommunicatis; nisi hi in litteris excommunicationis fuerint expressi; vel nisi aliàs eorundem excommunicatorum auctoritate institutio Procuratoris facta sit: vel, nisi ipsa communitas sciens, illos esse excommunicatos, unâ cum illis, Procuratorem constituerit: prout habetur statutum in cit. c. Consulti; h. t. Ratio decisionis est, quia universim loquendo, actus gestus ab Universitate collegialiter, seu nomine, & auctoritate Universitatis, non vitiatur ex eo, quòd aliqui inter eos sint inhabiles, v. g. excommunicati, etiamsi sint tales, per quos regitur, seu administratur Universitas, cujusmodi sunt Officiales, Præsidentes, seu Regentes, & Consules, Præfecti Urbis, & Senatores, modò hi non præsideant illi communitati jure proprio, & potestate principaliter, ac perpetuò ab Universitate translatâ, sed jure, seu auctoritate, & nomine totius Universitatis, ut tradit Abbas in cit. c. ult. num. 3. & 4. h. t. Nam tunc actus geritur nomine totius Universitatis, & non, ut à singulis: jus verò totum Universitatis residet penes habiles, & non privatos, etsi unicus tantùm foret, arg. c. 2. de postulat. Prælator. & l. Sicut; 7. ff. Quod cujusque Univers. nom. &c. Inhabiles verò non sunt de Universitate, sed privati, & ab illa exclusi: ergo actus gestus nomine, & auctoritate Universitatis non debet corruere propter aliquos inhabiles, qui sunt privati, & exclusi ab Universitate: quales sunt Officiales, aut Præsidentes excommunicati, qui non possunt officium suum exercere, durante excommunicatione, sed actus, cui Officialis excommunicatus præstitit auctoritatem, est ipso jure nullus. Abbas in cit. c. ult. num. 2. Aliud est, si aliquis actus fiat à pluribus, ut singuli sunt; tum enim, si unus eorum sit inhabilis, totus actus corruit: ut, si à pluribus judicibus delegatis simul sententia feratur, & unus ex illis excommunicatus sit, sententia irrita est, arg. c. Cùm super; 23. de offic. deleg. & l. Pedius; 7. §. Unde; ff. de recept. qui arbitrium, &c. cessat enim hoc casu ratio, quæ militat in Universitate, cùm actus fiat, non ab Universitate collegialiter, sed à singulis habilibus, & inhabilibus conjunctim, & indivisim, & inseparabiliter unum individuum actum exercentibus, qui non potest pro parte valere, & pro parte non valere. Abb. c. l. n. 4.

XI. Excipi debet 1. Nisi Inhabiles, v. g. excommunicati in litteris procurationis sint expressi; tum enim constitutio Procuratoris non valet, cit. c. ult. h. t. Ratio est, quia actus talis, seu decretum, per quod constituitur Procurator, expressis nominatim inhabilibus, seu excommunicatis, v. g. Nos Consul, Senatores, & reliqui de communitate, constituimus, & decernimus Titium Procuratorem nostrum ad impetrandum rescriptum Apostolicum, &c. fit auctoritate, & nomine totius Collegii, seu Universitatis, quatenus etiam comprehendit Consulem, & Senatores, & quidem tanquam primariam, ac principalem partem ejusdem, ut ex forma mandati procuratorii, seu decreti apparet: ergo talis actus fit etiam nomine, & auctoritate Consulis, & Senatorum, qui sunt inhabiles, & excommunicati; & consequenter totus actus est irritus, tametsi habiles ignorent aliorum inhabilitatem, quia indivisim, & inseparabiliter procedit simul ab inhabilibus, & habilibus. Gloss. in cit. c. ult. V. Expressi; Abb. ibidem num. 7.

XII. Excipi debet 2. Nisi eorundem excommunicatorum auctoritate Procuratoris constitutio facta sit, cit. c. ult. Nam, si actus, ut in proposito constitutio Procuratoris, vel decretum communitatis reverà fiat auctoritate inhabilium, seu excommunicatorum, licèt illi nominatim non exprimantur, nempe, quia sinè consensu, seu approbatione, ac subscriptione, v. g. Consulis, aut Senatorum, actus valere non potest: tum propter inhabilitatem, seu excommunicationem eorum, actus corruit, & invalidus est, quippe cùm re ipsâ ab ipsorum auctoritate procedat. Gloss. in cit. c. ult. V. Expressi; h. t. quæ cùm non sit legitima, ob inhabilitatem eorum, qui illam præstant, non potest robur dare actui, & consequenter actus, ob defectum legitimæ auctoritatis, à qua procedit, infirmatur. Abb. c. l. num. 8. ubi addit, tametsi ad constituendum Procuratorem non fuerit necessaria auctoritas, v. g. Consulis, vel alterius Superioris, juxta l. 1. ff. Quod cujusq. Univ. &c. si tamen constet, quòd reliqui de Universitate noluerunt Procuratorem constituere, nisi interveniente consensu, & auctoritate Consulis, & Senato-

rum

tum, qui tum excommunicati erant, actus non valet.

XIII. Excipi debet 3. Nisi ipsa Communitas sciens, illos esse excommunicatos, unà cum illis, Procuratorem constituerit, cit. c.ult.h.t. Nam, si habiles scienter admittant eos, qui sunt inhabiles, ad actum aliquem, v.g. constitutionem Procuratoris, ad decretum faciendum, vel electionem celebrandam; tum actus, vel ipso jure irritus est, quia censentur velle actum peragere, unà cum inhabilibus, & te ipsâ fateri videntur, se sine illis nolle, nec posse ad talem actum procedere, ut docet Abb. in cit. c. ult. n. 6. & 7. nisi expressè protestentur, se nolle admittere inhabiles, si eos commodè excludere non possint: vel saltem à Superiore rescindi, & irritari potest in pœnam, seu odium scienter admittentium inhabiles, cùm nullo jure expressum habeatur, actum ipso jure esse irritum, ut de electione docet Laym. in qq. Canon. de elect. Prælat. q. 26. & in cit. c. ult. in fine h. t.

XIV. Quæritur 3. Quinam præterea Procuratorem constituere possint, vel prohibentur? Respondetur: In primis pupilli, & minores habentes Curatorem, sine illorum auctoritate, non possunt constituere Procuratorem, quamvis cum auctoritate eorundem possint ad negotia, & ad lites, etiam ante litis contestationem, l. Neque; 11. C.h.t. Minor verò non habens Curatorem, sicut habere non cogitur, Procuratorem ad negotia extrajudicialia constituere potest, l. Mutus; 43. §. Is qui; ff. h. t. quia, & contrahere potest; non item ad judicia, quia, cùm ipse non habeat legitimam personam standi in judicio, non potest etiam ad id alium legitimare. Wesenb. in paratit. ff. h. t. num. 4. Secundò, mutus, & surdus dat Procuratorem, eo modo, quo potest, videlicet nutu, vel scripto, cit. l. Mutus; in princ. junctâ Gloss. V. Procedere. Tertiò, Syndicus Universitatis, vel Civitatis, item Tutor, vel Curator, ante litis contestationem, non possunt constituere Procuratorem in causa pupilli, vel minoris, sed tantùm Actorem, quia antea non sunt litis Domini; post litis verò contestationem possunt, quia tum sunt Domini litis, l. Nec Civitatis; 74. junctâ Gloss. V. Potest; ff. h. t. l. Neque; 11. l. Procuratoribus; 22. & l. seq. C. eodem. Sed & ipsi Procuratores, post litem contestatam, alium dare, ac substituere possunt, non quidem vi mandati, sed quia Domini litis facti sunt. Mynsing. centur. 1. obs. 43. Wesenbec. c. l. Quartò, Filiusfam. extra judicium ad negotia Procuratorem dare potest, quia & contrahere potest, non autem ad agendum in judicio, quia nec agere potest suo nomine, exceptis quibusdam casibus, ut in actione injuriarum, & similibus, l. Filiusfam. 8. ff. h. t. ad defendendum verò dare potest, cit. l. Filiusfam. Quintò, servus sicut per se in judicio agere non potest, l. Servus; 6. C. de judic. Ita neque per alium, videlicet Procuratorem; l. Servum; 33. in princ. junctâ Gloss. V. Veramus; ff. h. t. nisi de statu suo litiget, cit. l. Servum; §. Eum verò; tunc enim ad omnia negotia, & ad litem dare potest. Gloss. ibid. V. Procuratorem; cùm interim pro servo habendus non sit. Sed neque ab hostibus captus Procuratorem constituere potest, sed tantùm Actorem, aut Curatorem, quia, quàm diu in potestate hostium est, non est sui juris, nec rerum suarum Dominus, l. Ab hostibus; 15. ff. ex quib. caus. majores, &c.

XV. Præterea secundùm Canones, Prælatus in ijs causis, in quibus per se solus in judicio agere, & conveniri potest, sine consensu Capituli, quia in ijs liberam, & generalem administrationem habet, consequenter etiam Procuratorem constituere potest, ut ex communi docet Abb. in c. Edoceri; 21. de restipt. num. 6. & 8. quia, qui in judicio potest agere per se, potest etiam per alium, l. 1. ff. h. t. licèt Gloss. ibidem. V. Debeant; contrarium teneat. Excipiuntur res, sive causæ graves, seu arduæ, quæ concernunt statum Ecclesiæ, videlicet ejus libertatem, subjectionem, alienationem bonorum, &c. vel ad constituendum Procuratorem generalem, & perpetuum, qui omnia negotia gerat, tam intra, quàm extra judicium, in his enim requiritur consensus Capituli. Abb. c. l. num. 9. quia hæc inter negotia ardua numerantur. Conventus autem, seu Capitulum in bonis, seu rebus communibus, sicut non potest agere, sine consensu Prælati, quia administratio à jure est concessa Prælato; non Capitulo. Abb. c. l. num. 7. ità nec Procuratorem constituere, nisi bona Capituli sint omnino divisa quoad administrationem à bonis deputatis ad mensam Prælati; tum enim Capitulum in causis suis proprijs potest agere, & consequenter etiam constituere Procuratorem, sine consensu Prælati, præterquam in causis arduis, ut colligitur ex cit. c. Edoceri; & tradit Abb. ibidem num. 7.

Similiter quilibet Rector Ecclesiæ, seu Beneficiatus, sicut pro juribus suæ Ecclesiæ agere potest in judicio, sine Superioris requisito consensu, in rebus, seu causis non arduis, ita & Procuratorem constituere ad agendum. Abb. in c. Petitio; 9. §. Sed oppones; h. t.

Denique Religiosus non potest alium, sine licentia sui Superioris, Procuratorem constituere, vel sibi substituere, ut habetur in Clement. Religiosus; 3. h. t. ubi in fine dicitur, non po- » test (Religiosus) alium Procuratorem constitue- » re, vel substituere (intellige sine licentia Prælati, vel Superioris. Gloss. ibidem V. Constituere; » & V. Substituere;) etiamsi per constituentem » hoc expressè ei commissum fuerit. Exceptis ijs » casibus, quibus sine licentia Prælati, per se, sive personaliter in judicio agere potest, ut cùm Prælatum suum accusat, c. Ex parte; 11. et c. Olim; 26. de accusat. imò melius est, ut Religiosus tunc per alium agat, quàm per se ipsum, c. unic. de Syndic. Gloss. in cit. Clement. V. Constituere; de quo plura infrà.

XVI. Cæterùm illud hic addendum, quòd nemo regulariter cogitur dare Procuratorem, adeò, ut, etsi quis citatus sit ad judicium, si justum non veniendi impedimentum habeat, & causa gravis, seu ardua sit, non teneatur pro se mittere Procuratorem, ut patet ex c. Querelam; 2. h. t. Nam, cùm inter Episcopum Sabinensem, & Antonium Cle- » ricum controversia esset super Ecclesia quadam, ea » commissa fuit Episcopo Virgornensi, qui Anto- » nium

„ nium citavit: sed is infirmitate detentus ad terminum constitutum venire non potuit, idque per „ duos, unum Presbyterum, & alterum Diaconum, „ ab ipso missos ad Episcopum, probare paratus „ fuit. Verùm, hoc non obstante, Episcopus di- „ ctum Clericum ad restituendas expensas conde- „ mnavit, quæ à tempore citationis factæ sunt. „ Quare Alexander III. mandavit quibusdam, ut, „ si constiterit, quòd Episcopus dictum Clericum, „ ob nullam aliam rationabilem causam, con- „ demnaverit, nisi, quia in termino præfixo non „ comparuit, infirmitate impeditus; eundem à „ sententia hac absolvant; cùm non possit quis „ citatus ad judicium in gravibus causis invitus „ cogi, ut, si ipsemet venire nequeat, Procuratorem „ mittat, prout habetur in integra lectione hu- „ jus c.

XVII. Notandum 1. Infirmitas gravis excusat, quò minùs citatus venire debeat ad judicium, secus, si levis sit. Abb. hic not. 1. Idque sumitur etiam ex l. Quæsitum; 60. ff. de re judic. Et, licèt alioquin, qui simpliciter citatus est, si non possit per se comparere, debeat Procuratorem mittere, tamen id non procedit, si causa gravis, seu ardua sit, ut patet ex hoc c. Innocent. hic num. 1. secus ergo, si quis absit ex causa justa, sed levi, quæ non impedit accessum ad judicium; tum enim per Procuratorem litigare debet, ut per contrarium sensum colligitur ex hoc c. & tradit Abb. hic not. 3. Nec obstat cap. Cùm dilecti; 6. de dolo, & contum. ubi habetur, quòd citatus ad judicium, ut veniat personaliter, vel mittat Procuratorem, condemnatur in expensas, si non mittat Procuratorem, etsi ex justa causa absit. Verùm ibi citatus non allegavit, vel saltem non probavit justam causam absentiæ. Gloss. hic V. Detentus. Vel ibi impeditus ex gravi causa debuit mittere Procuratorem, ne Ecclesia diu vacaret, adeòque ob specialem causam. Innocent. hic n. 1.

Notandum 2. Sententia lata à Judice contra absentem veluti contumacem, qui tamen justam causam, seu necessarium impedimentum habuit non veniendi, ipso jure est irrita, si justa causa absentiæ probata fuit, ut constat ex cit. l. Quæsitum; ff. de re judic. Unde in casu hujus c. Clericus fuit absolutus à sententia Episcopi, non de jure, sed de facto solùm, quia de jure non erat opus absolutione, cùm sententia fuerit nulla, præsertim, quia ab illa non est appellatum. Si verò Judex probabiliter ignorabat justum impedimentum absentis, tum sententia condemnatoria mero jure valet, sed contra illam peti potest ex justa causa restitutio in integrum, & sic rescindi, arg. c. Ex litteris; 4. de in integr. restit. Abb. hic num. 4. Porrò causa justa, & gravis, seu ardua non veniendi ad judicium hoc loco censetur, quæ est valde intricata, & involuta, ita, ut per Procuratorem facilè explicari non possit: item causa matrimonialis, vel, quando agitur de majore parte bonorum, vel quæ infamiam inducit, vel ubi vertitur periculum animæ. Hostiensl. hic V. Gravibus causis; & Abb. n. 9.

Notandum 3. Si impedimentum, etiam ex causa justa, & necessaria, sit perpetuum, vel diu duraturum, & causa differri nequeat, tum impeditus debet mittere Procuratorem, ne jus alterius partis pereat, vel lædatur, quia non debet uni subveniri cum tam gravi præjudicio alterius, ut docet Gloss. in cit. c. Cùm dilecti; V. Responsalem in fine de dolo, & contum. Abb. hic num. 7. Sunt tamen etiam, qui inviti, & non impediti venire ad judicium, Procuratorem ad agendum, & defendendum constituere coguntur, ut, qui per se litigare non possunt, cujusmodi sunt personæ illustres, l. Quicunque; 25. & Auth. seq. C. h. t. Wesenbec. ff. eodem, num. 4.

§. III.

Quinam possint dari Procuratores, vel non?

XVIII. Assertio 1. Regulariter quivis Procurator dari potest, & idoneus reputatur, qui non expressè prohibetur, prout habetur in c. 1. in princ. h. t. in 6. ubi Gloss. magna notat, quòd in materia per se, seu communiter concessa, cujusmodi est officium Procuratoris, hoc ipso, quòd aliquæ personæ non reperiuntur in jure prohibitæ, censentur esse admissæ; & hujusmodi dicitur Edictum prohibitorium, quando scilicet materia per se, seu communiter est permissa, sed in aliquibus casibus est prohibita; contra verò, quando materia per se, seu communiter est prohibita, sed in certis casibus permissa, tum, etsi primo obtutu videatur dicendum Edictum prohibitorium, rectiùs tamen dicitur permissorium: & in tali materia per se prohibita, hoc ipso, quòd aliquid non reperitur in jure permissum, censetur esse prohibitum. sic occidere hominem est per se, & regulariter prohibitum, vi præcepti Divini, *non occides*: & solùm in quibusdam casibus permissum, scilicet auctoritate publicâ Magistratûs, ad vindictam malorum, & ad sui defensionem. Itaque Edictum prohibitorium, vel permissorium denominatur tale non ab eo, quod generaliter edicit, sed quod specialiter: nam etsi generaliter aliquid permittat, si tamen specialiter aliquid prohibeat, sive in specialibus casibus, erit prohibitorium: contrà verò, si generaliter aliquid prohibeat, sed non nisi in specialibus casibus permittat, erit permissorium Edictum censendum. Gloss. c. l. Quicunque ergo expressè in jure non prohibetur, potest esse, & constitui Procurator, sive ad negotia, sive ad judicia Hostiens. in summ. hic n. 8.

XIX. Hinc infertur 1. Quòd Laicus, etiam in causis spiritualibus, ad agendum, & defendendum in judicio possit esse, & constitui Procurator, cùm per Canones non prohibeatur, ut constat ex c. Non indiscretè; 1. in princ h. t. in 6. ubi Bonifacius VIII. rescribit, quòd Judex potest Procuratorem Laicum „ (qui scilicet nullum habet Ordinem, nec aliàs est „ persona Ecclesiastica. Gloss. hic V. Laicum;) ad agen- „ dum, vel defendendum in causis spiritualibus ad- „ mittere: cùm regulariter, qui non prohibetur „ expressè exercere officium Procurationis, ido- „ neus reputari debeat. Et hinc Laicus potest „ à Clerico etiam constitui Procurator ad renunciandum beneficio, vel ad acceptandum beneficium ipsius nomine, juxta c. Accedens; 24. de præbend: & tradit Gloss. margin. hic, & Anchoran. not. 2

not. 2. etiam beneficium incertum, nempe primò vacaturum, Franc. hîc n. 3. §. 3. Conclude. nam, etsi laicus non possit tractare causas spirituales suo nomine, quasi jus in eis habeat, & tanquam principalis; c. 2. de judic. potest tamen alieno nomine, sive ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica, Gl. hîc V. Spiritualibus, Barb. in collect. hîc n. 3. & 4. Non tamen laicus potest esse Judex in causis spiritualibus etiam delegatus, cit. c. 2. de judic. Ratio disparitatis est, quia Procurator est nudus minister, sive nudum ministerium exercet, ita, ut nullum jus, sive titulus spiritualis in illo radicetur, sed absque cessione, rectâ transit ad principalem mandantem, sive constituentem, ut ex Bart. notat Gl. margin. hîc, & Anchar. not. 2. nam non suo, sed alieno nomine agit, & defendit: jurisdictio verò radicata, & fundata esse debet in ipso Judice, cuius si Ecclesiastica sit, laicus non est capax. Sed neque laicus constitui potest Procurator ad eligendum Prælatum, etiam nomine illius, qui aliàs vocem habet in Capitulo, & habilis est; Joan. Andr. in reg. quod alicui 74. in 6. Franc. hîc n. 3. §. 2. Conclude. Ratio esse videtur, quia vocem dare in Capitulo plus est, quàm exercere nudum ministerium, est enim actus Capitularis, adeòque proprius Clerici.

XX. Infertur 2. Quòd non tantùm paterfam. sed etiam filiusfam. Procurator esse, & constitui potest, sive ad negotia, sive etiam ad judicia; tam ad agendum, quàm ad defendendum, etiam patre invito, ut constat ex l. Si filiusfam. 8. §. Ipse quoque; junctâ Gl. margin. ff. h. t. idem quoque habetur in c. pen. in „ princ. h. t. ubi dicitur: non injustè Judex processit, „ qui filiumfam. in Procuratorem admisit. Et expres- „ siùs in c. Qui generaliter; 5. §. Nedum; eod. in 6. ubi „ dicitur, nedum ad negotia, sed etiam ad judicia, fi- „ liusfam. absque patris assensu, potest fieri Procura- „ tor. Ratio est, quia filiusfam. etiam sine patris auctoritate, ex omni contractu obligari potest. §. Item; utilis Instit. de inutil. stipulat. l. Filiusfam. 39. ff. de obligat. & action. ergo etiam Procurator constitui potest ad agendum, & defendendum, etiam sine mandato patris, Gl. in cit. c. pen. V. Filiusfam. h. t. modò major sit 25. annis, de quo postea: quamvis aliàs regulariter filiusfam. non possit per se, & suo nomine agere in judicio, absque auctoritate sui patris. l. Cùm non solùm; 8. in fine princ. & ibi Gl. margin. C. De bonis, quæ liberis &c. id autem intelligi debet, quando nihil deperit patri ex eo, quòd sit Procurator, alioquin sine consensu illius non posset esse Procurator; Gl. in cit. c. pen. V. Filiusfam. h. t.

XXI. Assertio 2. Prohibentur Procuratores dari, inprimis minor xxv. annis ad judicia, ut constat ex cit. c. Qui generaliter; §. fin. h. t. in 6. ubi dicitur: „ Licet autem quis post xvii. annum, Procurator ad „ negotia licitè deputetur: ad judicia tamen, nisi ma- „ jor xxv. annis fuerit, deputari nequit. Idque, tum quia minori 25. annis, si aliquẽ in judicio defendere velit, vel pro eo agere, per restitutionẽ in integrũ succurritur, ideóq; idoneus Procurator ad judicia nõ est. l. Minor; 51. in princ. ff. h. t. tum quia, cùm minor 25. annis non possit pro se stare in judicio, sine tutore, aut curatore. l. 1. & 2. C. qui legit. person. standi &c. multò minùs poterit pro alio stare. Idem habetur in l. Exigendi; 12. §. Sanè; C. h. t. Et hinc, si minor 25. annis admittatur alieno nomine, tanquam Procurator ad judicium, hoc est ipso jure nullum, etiam nullâ oppositâ exceptione, quia non habet legitimam personam standi in judicio, ut ex Baldo docet Franc. hîc n. 3. in Gl. fin.

Cur autem ad Advocatum in judicio minor ætas requiratur, & sufficiat, videlicet xvii. annorum, quàm ad Procuratorem ad lites, ratio est, quia Procurator actione mandati obligatur, & condemnatur, cùm contra eum sententia feratur, quod non est in Advocato, ut notat Gl. hîc V. 17. annum in addit. Similiter in Procuratore ad negotia minor ætas requiritur, quia in negotiis regulariter non agitur de tam gravi præjudicio, sicut in judiciis; Geminian. apud Vivian. in Ration. Jur. Pontif. hîc.

Secundò. Clerici in majoribus cõstituti, ac præsertim Sacerdotes non possunt Procuratores esse in judicio, etiam in foro Ecclesiastico c. ult. de postuland. & dictum tit. præced. Excipi debet, quòd etiam Presbyteri constitui possint Procuratores ad lites in causa Episcopi sui, præsertim si is defendendus sit, ut colligitur ex c. In nostra; 4. h. t. non minùs, quàm pro Ecclesia sua, idque propter conjunctionem, & reverentiam, quam Episcopo suo debent, ut docet ibid. Joan. Andr. n. 2. & Abb. n. 1.

XXII. Tertiò. Religiosus nõ potest esse Procu- „ rator, etsi per aliũ Religiosum sui, vel alterius Mo- „ nasterij fuerit constitutus, quia non potest, sine Su- „ perioris sui licentiâ, officium procurationis susci- „ pere, nisi pro suo in eadem lite consorte: sicut etiã „ non potest alium Procuratorem constituere, vel „ substituere, etiamsi per constituentem hoc ipsi ex- „ pressè fuerit commissum, prout habetur in Cle- „ ment. Religiosus; 3. h. t.

Ubi notandum 1. Non sufficit licentia Superioris, ut Religiosus possit esse Procurator, sed requiritur etiam, ut subsit utilitas Monasterij; Gl. hîc V. Licentia; & patet ex dictis tit. præced. n. 17. neque sub hac prohibitione comprehenduntur novitij, quia veri Religiosi non sunt. Abb. hîc n. 1.

Notandum 2. In quibusdam tamen casibus Religiosus potest esse Procurator: Veluti primò. Si sit Prælatus, seu Superior Religionis, quia sicut ipse potest subditis dare licentiam suscipiendi hoc munus, ita & ipse per se illud obire potest, sine alterius licentia, ob utilitatem Monasterij: Gl. hîc V. Religiosus; & Abb. n. 4. Sanch. l. 6. mor. c. 13. n. 18. Secundò: Potest Religiosus constitui Procurator, cùm licentia Prælati, in negotiis ipsum concernentibus; ut si agatur de electione Prælati, vel de eius crimine inquiratur, & opus sit illum defendere, quia tunc utilitas Monasterij vertitur: ad accusandum verò, vel denunciandum Prælatum potest Religiosus Procurator constitui, etiam sine licentia ipsius, quia id ipsi jure concessum est. Sanch. c. l. Quin imò etiam in negotiis cuiuscunque Religiosi, saltem eiusdem Ordinis, potest Religiosus constitui Procurator, cum licentia Superioris, cùm intersit Religionis, defendi membra illius, ut colligitur ex cit. Clem. à contrario sensu, Sanch. c. l. n. 20. quod aliqui extendunt etiam ad negotia Religiosi alterius Ordinis, quod tamen aliis nimis laxum videtur, quia exigitur utilitas Monasterij, quæ non reperitur in negotiis alterius Religionis, ideóque in cit. Clement. dicitur, *pro Religioso sui, vel alterius Monasterij*; non autem professionis;

 Sanch.

Sanch.c.I.n.21.ubi n.22.addit,aliquos hoc extendere etiam ad negotia Episcopi. Tertiò, potest Religiosus esse Procurator etiam pro litis consorte, cit. Clem. & ibiGl.V.Consorte,quia,postquamReligiosus accepit licentiam suscipiendi munus Procuratoris,in causa communi cum aliis, censeri debet,etiam datam illi esse licentiam acceptandi mandatum procuratorium ab eiusdem litis consortibus, Vivian. in Ration. hîc.

Notandum 3. Sicut Religiosus non potest esse Procurator: ita nec potest Procuratorem constituere,vel substituere, quamvìs ad hoc mandatum acceperit à constituente,qui tamen non sit eius Superior, cit.Clem. Religiosus; in fine, ubi, licèt non addatur: absque licentia Prælati sui. sicut in priore parte additum fuit, quòd Religiosus non possit esse Procurator: censeri tamen debet idem repetitum in parte posteriore; ut colligitur ex particula *ita*,vi cuius præcedentia repetuntur, Gl. hîc V. Constituere, & Substituere, Sanch.c.I.n.12. ubi addit, non exigi hoc casu utilitatem Monasterij, quia in c. non requiritur.

XXIII. Quartò,prohibetur quoque Jure Canonico esse Procurator excommunicatus, c.Intelleximus; 7.de judic. c. Decernimus; 8. de sent.excommun. in 6. c.Post cessionem; 7. de probat. ubi habetur,quòd, si quis in excommunicatione suscepit munus Procuratoris, à Judice per exceptionem repelli potest, Innocent.ibid.in fine,& Decius n. 17.

Quintò, infames infamiâ juris, vel facti,JureCanonico ad officiũ Procuratoris,sive ad lites,sive etiam ad negotia pro Ecclesiasticis personis non admittuntur,sed pro laicis tantùm, ut docet Abb.in c.Imperatorum; 4. n. 9. de juram.calumn. idque colligitur ex c.ult. junctâ Gl.V. Quia Episcopus;caus.5.q.3. At de Jure civili infames Procuratores esse possunt. §. fin. Instit. de except. quia Procuratoris officium non est dignitas,à qua removentur infames, sed onus,& quidem vile reputatum.

XXIV. Postremò plures alij, spectato Jure civili Procuratores esse prohibentur, præsertim in judiciis,uti fœminæ,l.Fœminæ;54.ff.h.t.l.Quia absente; 4. C.Eodem;quia officium Procuratoris est virile, & à pudore fœminei sexûs alienum;18.C.eod. l.2.ff. de R.I. nisi vel in rem suam, aut proprium lucrum, cessis sibi actionibus, agant. cit.l.Quia absente: vel causâ cognitâ,eisdem pro parentibus morbo, vel ætate impeditis, ob defectum aliorum idoneorum, agere permittatur.l.Fœmineis; 41.ff.h.t. Vel,nisi mulier tutrix sit; tum enim in causa filiorũ per se ipsam in judicio stare potest,ut docet Jo.Andr.in c.2.de judic. in 6. cùm enim lex ei administrationem bonorum deferat,videtur etiam concedere, ut pro eorum defensione in judicio stare possit,& procuratricis,seu advocatricis munere fungi,arg.c.Ex parte; 67.de appellat. 2. Milites quoque in aliena causa, etiam volente adversario, Procuratores esse nequeunt, ne quidem pro conjunctis personis.l.Filiusfam.8.§.Veteranei, & cit.l.Neque fœmina; ff. h. t. non solùm ad lites,sed neque ad negotia, ut colligitur ex l. Milites; 31.C.de locat. quia publicè interest,eos,per privatorum negotia,à militia non avocari. cit.l.Milites in fine. Excipi debet, nisi milites in rem suam, aut suæ cohortis nomine agant. cit.l.Filiusfam. §. Veterani; ff. h.t. l.Qui stipendia; 9. C. eod. quia tunc tam alienam,quàm propriam causam agunt; vel,nisi sint veterani, qui honestam missionem consecuti sunt. cit. §. Veterani. 3. Neque servus potest esse Procurator, quia legitimam personam standi in judicio non habet, l. 1.& tot.tit.C.qui legit.pers.&c. quamvìs ad negotia dari possit. nec furiosus, ob animi defectum, l.2. §.Furiosus; ff. h.t. nec mutus, & surdus, licèt ad negotia Procuratores dari possint, l. Mutus; 43.in princ. ff.eod.nec decuriones, aliique digniores Procuratores esse possunt. l. Si quis; 16. & l. Si quis; 24. C.De decurion. l.10. neque fiscus,& Respubl.ob potentiam,& terrorem, l.3.& tot.tit. C.Ne fiscus,vel Respubl.&c. neque reus criminis, pendente accusatione,antequam probet suam innocentiam, l.Reum; 6. C.h.t. Denique qui Reipubl.causâ absfuturus est, aut initurus Magistratum,aut perpetuo morbo tenetur, aut invitus judicium pati non potest, idoneus Procurator,aut defensor esse non potest.l.Neque;54. ff.eod. WWesenb.in parat. ff. h. t. Hiltrop. de processu judic.p.1.tit.21.n.52.& seqq.

§. IV.

De causis, in quibus constitui potest Procurator, vel non potest.

XXV. Assertio 1. In omnibus causis,& negotijs adhiberi potest Procurator, in quibus id non reperitur expressè prohibitum; cùm enim hoc Edictum sit prohibitorium, l. Mutus; 43. §. 1. ff. h. t. quidquid non est prohibitum,id intelligi debet concessum, arg. l. Cùm Prætor; 12. ff. de re judic. & patet ex suprà dictis. Quare in omnibus civilibus causis ad agendum,& defendendum in judicio intervenire potest Procurator,tam in causis pecuniarijs,l. In pecuniarijs; 26. C. h. t. quàm liberalibus, sive statum concernentibus, l. Servum; 33. §. Eum verò; l. Sed & hæ; 35. §. 1. ff. h. t. & in causis temporalibus, & spiritualibus, c. 1. h. t. in 6. & non tantùm ad lites præsentes, sive inchoatas, sed etiam futuras,sive nondum exortas dari potest Procurator, l. Item; 3. ff. h. t. c.pen. & ibi Gloss. V.Ad futuras; extra eod. tam in prima, quàm secunda instantia, sive appellationis, l. 2. C. h. t.

XXVI. Et hinc etiam in causis matrimonialibus admittitur Procurator, & quidem ad matrimonium contrahendum, ut constat ex c. Procurator; 9. & ult. h. t. in 6. ubi tria specialia decernuntur observanda in Procuratore ad contrahendum matrimonium constituto: Inprimis, ut non aliter censeatur esse idoneus ad matrimonium contrahendum (nec ad causam matrimonialem agendam. Gloss. hîc V. Matrimonium contrahendum.) quàm, si ad hoc speciale mandatum habuerit. Secundò, quamvìs aliàs Procurator ad negotia constitutus liberè possit alium Procuratorem dare, sive substituere: in hoc tamen casu non potest alium deputare, nisi hoc ei specialiter sit commissum; idque propterea, quia negotium istud valde arduum est, & periculosum. Tertiò, si Procurator, antequam matrimonium nomine Domini sui contraxerit, ab eo fuerit revocatus, postea illud contrahi non potest, sed contractum nullum erit, ob defectum consensûs sui principalis: quam-

» quamvis tam Procurator, quàm persona, cum » qua contraxit, revocationem hujusmodi omnino » ignorarint, prout habetur in cit. c. ult. §. Sanè; » h. t. in 6.

XXVII. Notandum 1. Omnes contractus, qui consensu perficiuntur, seu peraguntur, possunt inter absentes contrahi, arg. l. 1. in fine ff. de contrah. empt. adeòque etiam per alium, seu Procuratorem, qui cùm sit quasi minister, & instrumentum Domini, per illum ipse Dominus consentire censetur, & dicitur, juxta reg. jur. 72. in 6. qui facit per alium, est perinde, acsi faciat per se ipsum. Gl. hîc V. Idoneus; junct. Gloss. marg. requiritur autem, ut Procurator habeat speciale mandatum ad contrahendum matrimonium, quia causa matrimonij valde ardua censetur, propter periculum, quod inde provenire potest, si minùs providè contrahatur, ideòque specialem, & expressam commissionem requirit: nec sufficit mandatum generale, in quo expressis quibusdam specialibus, addatur clausula generalis, *& alia omnia*, quia illa comprehendit solùm specialia similia, non autem majora expressis, ut est causa matrimonij, Gl. hîc V. Speciale. Imò etiam requiritur, ut in mandato exprimatur certa, ac determinata persona, cum qua matrimonium contrahendum est, v.g. constituo Titium Procuratorem meum, ad contrahendum matrimonium meo nomine cum Anna, nec sufficit generale ad contrahendum cum quacunque, ut tradit etiam Gl. hîc V. eodem. & l. Generali; 34. ff. de ritu nupt. ubi in Rubr. desumpta ex Baldo dicitur *generale mandatum in nuptiis non sufficit, nisi mandantis ratihabitio sequatur.* Covarr. in Epitom. l. 4. Decret. p. 2. c. 4. in princ. n. 8. & alij apud Barbos. in Collect. in cit. c. ult. n. 2. h. t. in 6. Ratio est, quia ad substantiam matrimonij requiritur, ut contrahentes in certam, ac determinatam personam mutuo consentiant.

XXVIII. Notandum 2. Procurator deputatus ad contrahendum matrimonium dicitur ad negotia constitutus, uti colligitur ex hoc c. ibi *ad negotia*, Franc. hîc not. 2. Et licèt aliàs Procurator ad negotia constitutus regulariter possit alium substituere: Procurator tamen cum mandato speciali constitutus ad contrahendum matrimonium non potest alium substituere, nisi expressè in mandato id contineatur, uti habetur in cit. c. ult. Ratio est, quia in causis, & negotiis gravibus, seu arduis censetur electa fides, & industria personæ, ideòque negotium alteri committi non potest, Franc. hîc n. 2. Sanch. l. 2. de matrim. disp. 11. n. 3. & 4. & alij apud Barbos. hîc num. 6.

XXIX. Notandum 3. Procurator ad matrimonium contrahendum constitutus non potest illud contrahere, post revocationem mandati, etiam ipso ignorante, à Domino factam; & quamvis notitia revocationis ad ipsum non pervenerit: quod etiam speciale est in Procuratore dato ad matrimoniū contrahendum, cùm aliàs regulariter non valeat revocatio Procuratoris ad negotia, nisi pervenerit ad notitiam eiusdem, ut infrà dicetur, Gl. hîc V. Ignorarent. Ratio redditur In fine huius c. quia in aliis cōtractibus jus potest supplere defectū consensûs contrahentium, & sine consensu illorum dominium rerum, vel jura transferre: at verò ad substantiam matrimonij contrahendi requiritur verus, & formalis consensus mutuus contrahentium; qui per jus positivum suppleri non potest, adeòque si hic deficiat ex parte unius principalis contrahentis, propter revocationem mandati procuratorij, non potest matrimonium à Procuratore revocato contractum validum esse. Franc. hîc n. 3. Covarr. c. l. n. 9. Sanch. cit. disp. 11. n. 6. & alij apud Barb. hîc n. 7. Idem dicendum, si tacitè revocatum sit mandatum Procuratoris per aliud mandatum posterius datum ad contrahendum matrimonium cum alia, vel si mandans, ante contractum matrimonium à Procuratore, cum aliâ contraxit, etiam ignorante Procuratore. Covarr. c. l. n. 11. Item, si matrimonium contractum sit per Epistolam, Covarr. c. l. n. 10. in fine.

His adde, quòd, etsi dominus juraverit, se non revocaturum Procuratorem datum ad matrimoniū contrahendum, si tamen postea revocet, tenet revocatio, non obstante juramento, & matrimonium à Procuratore contractum est invalidum, ob defectum consensûs, quamvis revocans perjurus fiat, & puniri debeat, Gl. hîc V. Revocatus. Franc. num. 6. Sanch. cit. disp. 11. n. 8. & alij apud Barbos. hîc n. 9.

XXX. Porrò quæ hic dicta sunt de matrimonio, etiam locum habent in sponsalibus contractis per Procuratorem, nam & is speciale mandatum habere debet, nec potest alium sibi substituere ad contrahenda sponsalia. arg. cit. c. ult. h. t. in 6. & sic, postquam revocatus est à domino, etiam ignoranter, sponsalia quoque ab eo postea contracta sunt invalida, quia, cùm sponsalia sint via, ac dispositio quædam ad matrimonium, ideo eius quodammodo naturam, & conditiones participant. arg. l. Oratio; 16. ff. de sponsalib. Sanch. cit. disp. 11. n. 3. & 5. Laym. hic in fine.

XXXI. Assertio 2. In causis, seu judiciis criminalibus, sive crimina sint publica, sive privata, si non pecuniaria mulcta, sed pœna capitalis, vel alia corporalis, seu corporis afflictiva, & major relegatione pro crimine imponenda sit, non admittitur Procurator, sed partes personaliter comparere debent, ut constat ex c. Veniens; 15. de accusat. & l. 1. ff. An per alium caus. appel. &c. & ex l. pen. §. Ad crimen; ff. de publ. judic. ex communi docet Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 32. n. 1. & pluribus seqq. Idque de Jure communi obtinet, ut neque pro reo criminaliter accusato admittatur Procurator ad eum defendendum: neque pro actore, seu accusatore ad agendum, seu accusandum in causa criminali, Gl. in cit. c. Veniens; V. Criminali. Ratio est, quia, ubi agitur de pœna capitis, vel aliâ corporali reo infligendâ, sententia Judicis reddi elusoria posset, neque executioni mandari: nam in Procuratorem non esset executioni mandanda, quia ipse nō deliquit: contra reum autem absentem non facilè executioni mandari posset, quia in Judicis potestate non esset, & ad evitandam pœnam fugâ sibi consuleret, Hiltrop. in proces. judic. p. 1. tit. 21. n. 73.

Similiter, si quilibet accusator posset constituere Procuratorem, evaderet condemnationē ad pœnam talionis, ad quam se inscribere, & obligare debet, si in probatione illum succumbere contingat, nempe ad talem pœnam, qualem accusatus sustinere deberet, si convictus esset, l. ult. C. de accusat. & sic judicia crimina-

minalia frequenter redderentur illuſoria, & irrita, Clar.c.l.n.3. Verùm, cùm jam per contrariam conſuetudinem ſit ſublata pœna talionis, ad quam non ampliùs tenetur accuſator, ſed tantùm ſumptus præſtare debet, & mulctam pecuniariam, ſi in accuſando defecerit: ideo ex parte accuſantis criminaliter hodie plerumque admittitur Procurator, etiam in criminibus capitalibus, quia in illo ceſſat cauſa, propter quam in cauſa criminali per Procuratorem agi non poteſt. Clar.c.l.n.3.& n.23.VVeſenb. in paratitl.ff.h.t.n.5. Sed de hoc plura alibi.

XXXII. Cæterùm, quod dictum eſt, in cauſis criminalibus non poſſe intervenire Procuratorem, ſaltem ex parte Rei, quando agitur de pœna capitali, aut alia corporali imponenda; id limitari debet, niſi de crimine non agatur criminaliter ad pœnam legalem, & publicam, ſed civiliter ad pœnam pecuniariam, vel aliam ſimilem, tum enim admittitur Procurator. l.Licèt; 42. §.1. ff. h. t. quia tunc ceſſat ratio, ob quam in criminalibus cauſis non admittitur Procurator; nam, cùm executio condemnationis fieri debeat, non in perſona, ſed in bonis, nihil intereſt fiſci, neque partis læſæ, an reus perſonaliter compareat, an verò per Procuratorem ea defendat. Clar. c.l.n.4, VVeſenb.c.l.

» Idque etiam ſumitur ex c.Tuæ; 5. h.t. ubi Papa
» Innocentius III. reſcribit: Si vir, ſeu maritus, co-
» ram Judice ſeculari, accuſet uxorem de adulterio
» criminaliter ad pœnam legalem (quæ olim erat
pœna ſanguinis, ſeu capitalis, nempe amputatio capitis. l.Quamvìs; 30. in fine C.ad leg.Jul. de adult.Gl. hic V. Legitimam, ſed poſtea mutata fuit in pœnam verberationis, & detruſionis in Monaſterium in fœminis adulteris. Auth.Sed hodie; C.eodem) ei infli-
» gendam, non per Procuratorem, ſed perſonaliter
» præſens eam accuſare debet, quia tunc ſe inſcribe-
» re, & ad pœnam talionis obligare debet. Si verò
» maritus uxorem accuſare velit de adulterio, coram
» Judice Eccleſiaſtico, ad inſtituendum divortium,
» ſeu ſeparationem tori, & cohabitationis, tum, quã-
» vis ſe inſcribere debeat, ut in ſcripto deſignet no-
» men (adulteri) locum (in quo commiſſum fuit cri-
» men) tempus (ſcilicet annum, & menſem commiſ-
» ſi criminis) & alia, quæ lege civili deſignanda ſunt
» (juxta l.Libellorum; 3.ff.de accuſat.) quia tamen ad
» pœnam talionis, ſi fortè in probatione defecerit, ſe
» obligare non tenetur; ideo ſuſtineri poteſt, ſi ne-
» ceſſitas id poſtulet, ut per Procuratorem accuſet,
» ſeu agat, ne intentionis ſuæ conſequatur effectum
» (ut ſcilicet ſeparentur, Gl.hic V. effectum) quia hu-
» juſmodi accuſatio, etſi ſit de crimine, non tamen eſt
» criminalis, ſed veluti mixta inter civilem, & crimi-
» nalem: ſecurius tamen erit, ſi partes principales
» perſonaliter in judicio ſint præſentes.

XXXIII. Notandum 1. Spectato Jure communi accuſator in cauſa criminali, ut in propoſito caſu, ſi maritus accuſat uxorem criminaliter ad pœnam publicam, tenetur per ſe, & non per Procuratorem accuſare, quia obligatur ad pœnam talionis, ut patet ex hoc c. & juribus ſuprà citt. At verò reum criminaliter accuſatum, ſi abſens perſonaliter comparere commodè nequeat, per Procuratorem defendi poſſe, videtur clarè colligi ex l. 3. C. de accuſ. ubi dicitur, reos capitalium criminum abſentes etiam per Procuratorem defendi, leges publicorum judiciorum permittunt, & ex l.Servum; 33. §. Publicè; ff.h.t. & ex c. In noſtra; 4. h. t. & ex Cujacio docet Fachin. l. 1. controverſ. jur. c. 24. Qui textum; in l. pen §. Ad crimen; ff. de publ.judic. ubi dicitur: *ad crimen judicij publici perſequendum fruſtra Procurator intervenit, multóque magis ad defendendum*: intelligit de reo non abſente, ſed præſente, quia fruſtra per Procuratorem defenderetur, cùm præſens ſit. Alij verò communiter dicunt, Procuratorem in tali cauſa criminali ex parte Rei intervenire poſſe tantùm ad allegandam, & probandam cauſam abſentiæ, juxta l.Abſens; 71. juncta Gl. V. Poteſt; ff.h.t. vel, ut alias exceptiones declinatorias, vel dilatorias, quæ crimen ipſum principaliter non reſpiciunt, opponat contra Judicem, adverſarium, aut teſtes, non autem admitti Procuratorem ad defendendam ejus innocentiam, Gloſſ. in c. In noſtra; V. Præſentia; h.t. & in cit. c. Veniens; V. Criminaliter; de accuſ. Gl. marg. in l. 3. C. eod. Clar. cit. q. 32. n. 17. & duob⁹ ſeqq. Weſenb. ff.h.t.n.5. & alij communiter. Et ita explicant ll. ſupra in contrarium allegatas, in quibus habetur, Procuratorem in criminibus publicis, & capitalibus, ad agendum, vel defendendum intervenire non poſſe.

Notandum 2. Si de adulterio agatur criminaliter ad pœnam ſanguinis, vel capitalem, tum cognitio pertinet ad Judicem ſecularem: ſi verò agatur ad divortium inſtituendum, ſeu ſeparationem tori, non ſecularis, ſed Eccleſiaſticus Judex de eo cognoſcere debet, ut patet ex hoc c. quia, cùm matrimonium ſit Sacramentum, de ejus valore, vel diſſolutione ad Eccleſiam pertinet cognoſcere.

Notandum 3. Si in caſu hujus c. maritus priùs accuſavit uxorem ſuam criminaliter, ad publicam vindictam criminis, non poteſt poſtea contra illam agere civiliter ad ſeparationem tori, vel lucrandam dotem: quia cùm utraque actio tendat ad pœnam, etſi una ad publicam, altera ad privatam, non poteſt etiam una poſt alteram inſtitui, quia non eſt æquum, ut quis petat, idem delictum bis puniri, ut conſtat ex l.Interdum; 4. ff. de publ.judic. & l.6. in fine; ff. de injuriis: ubi dicitur, ſi actum ſit publico judicio, denegandum eſt privatum, & ex diverſo. Et talis actio, quæ tendit ad pœnam privatam applicandam actori, ſeu accuſatori, dicitur hic mixta, quia partim eſt criminalis, eò quòd tendit ad puniendum crimen, partim quodammodo civilis, quia tendit ad pœnam actori applicandam. Aliud eſt, ſi actio aliqua civilis non ſit pœnalis, ſed merè rei perſecutoria, tendens ad compenſationem damni illati, vel ad intereſſe rei familiaris; tum enim poſt actionem criminalem, illa quoque inſtitui poteſt, quia actio civilis criminali non præjudicat, l.unic. C. quando civil. act. &c. non tamen ſimul poſſet cum criminali inſtitui, niſi incidenter, & acceſſoriè. Abb. hic num. 5. Clar. §. fin. quæſt. 2. num. 2. Plura de Procuratore, an intervenire poſſit in cauſis criminalibus, infrà l. 5. tit. 1. ubi ex inſtituto de hac re agitur.

S. V. De

§. V.

De forma, seu modo constituendi Procuratorem.

XXXIV. Assertio 1. Procurator, non tantùm præsens, sed etiam absens constitui potest, modò consentiat, seu ratum habeat, l. 1. §. fin. & l. 2. ff. h. t. Et quidem, vel per consensum expressum, velnti per pactum, nuncium, literas, ratihabitionem: vel per tacitum consensum facto aliquo significatum; ut, cùm dominus principalis præsens permittit alteri causam suam agere, vel defendere in judicio: præsumitur enim, ipsum constituere Procuratorem: nam scientia, & patientia domini sui, seu principalis præsumptionem inducit mandati, nisi dominus contrarium probet, Mynsing. centur. 5. observ. 80. num. 4. vel, si dominus instrumenta causæ Procuratori tradat, argum. l. ult. ff. de pact. convent. Hiltrop. cit. tit. 21. num. 61. Idémque dicendum, si Procurator constitutus sciénter mandatum recipiat, nec contradicat, ut habetur in Clement. instrumento 1. h. t. ubi statuitur, si quis instrumento (scilicet manu publicâ Notarij confecto, Gloss. margin. hic) vel litteris (privatis sigillo suo munitis, Gloss. hic V. eod.) aliquem in causis suis Procuratorem constituit, & pro ipso debito modo cavit (de judicato solvendo; Gloss. hic V. Cavit) & is nullâ factâ protestatione, scienter instrumentum, vel litteras procurationis recipiat, non potest postea recusare defensionem (nam hic agitur de Procuratore Rei, Gloss. hic V. Cavit) imò cogi poterit ad ipsum dominum defendendum in omnibus causis, & negotiis, ad quæ instrumentum procurationis se extendit, quia illud recipiendo, censetur consensisse in omnia in eodem contenta.

XXXV. Hinc colligitur primò, qui recipit litteras, seu instrumentum publicum, vel privatum, in quo continetur aliquid, alicui gravamen afferens, vel onus imponens, si illud absque omni protestatione acceptet, sciens, quæ in illo continentur, censetur tacitè, seu ipso facto consentire, & se obligare ad præstanda omnia in illo contenta: secus, si ignoret, quia ignorans, vel errans non consentit, Gl. hic V. Scienter, & Abb. n. 2.

Colligitur secundò, licèt aliàs regulariter, qui tacet in rebus præjudicialibus, & onerosis, non habetur pro consentiente: secus tamen est, si præter taciturnitatem, accedat aliquis actus positivus, per quem approbantur ea, quæ geruntur, ut in proposito est acceptatio mandati procuratorij scienter facta, Abb. hic num. 3. & in c. pen. num. 7. extra. eodem. ubi ex hoc infert, quòd, si quis scienter recipiat litteras ab aliquo, in quibus continetur, quòd sit debitor ipsius, nec contradicat, videatur tunc consentire.

Colligitur tertiò, quamvis Procurator regulariter non cogatur præcisè dominum defendere, etiamsi satisdederit de judicato solvendo, & domino defendendo, nisi ob justam, & urgentem causam impediatur, l. Mutius 43. §. Qui non cogitur, ff. h. t. sed tantùm tenetur domino solvere id, quod eius interest, l. Non cogendum; 45. ff. eod. tamen id non procedit, quando dominus, sive reus pro Procuratore præsente, & non contradicente satisdedit, l. Filiusfam. 8. §. fin. l. Sed & hæ; 35. §. pen. ff. h. t. idque ne fallat fidem domino, & adversario, Gloss. hic V. Cogit & Abb. n. 4.

Colligitur quartò, ad constitutionem Procuratoris, & Principalis constituentis, & constituti Procuratoris consensus requiritur, quia sicut nemo regulariter Procuratorem constituere cogitur: ita nec aliquis compellitur invitus officium Procuratoris suscipere: c. Licèt; 7. h. t. in 6. l. Filiusfam. 8. §. Invitus; ff. eod. l. Invitus; 17. C. eodem: invitus autem dicitur non tantùm is, qui contradicit, sed is quoque, qui consensisse non probatur, cit. l. Filiusfam. §. Invitus; adeóque in proposito, taciturnitas consensui non comparatur, ut notat Gloss. ibid. V. Non probatur.

XXXVI. Cæterùm hîc addendum, quod habetur statutum in c. Licèt; 7. h. t. in 6. Si Procurator ab absente constitutus (sive ad judicia, sive ad negotia, Gl. hic V. Procurator) mandatum procuratorium sibi præsentatum suscipere nolit, hoc non obstante (contra reg. jur. 21. in 6. Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest) postea mutatâ voluntate, illud acceptare poterit, dummodo constituens Procuratorem in eadem voluntate perseveràrit. Quod quidem præsumitur, si constituens Procuratorem absens sit, & nihil intellexit de dissensu Procuratoris, nec probabiliter aliquid suspicari possit, quia voluntas semel posita semper præsumitur, nisi contrarium probetur, quòd sit mutata, Gloss. hic in casu, in fine. & Anchar. not. 2. Aliud est, si constituens Procuratorem præsens sit, & dissensum illius cognoscat; tum enim, si Procurator pœnitentiâ ductus de novo consentire velit, potest constituens dicere, se jam mutâsse voluntatem, ac proinde contractus mandati non subsistet, eò quòd consensus utriusque partis domini constituentis, & Procuratoris constituti, eodem tempore non sit præstitus, arg. l. 2. junct. Gl. V. Consentire, ff. de oblig. & act. Laym. hic num. 2. Idémque est, si in constitutione Procuratoris dominus dicat, *constituo talem Procuratorem, &c. si is renuerit acceptare hoc officium, constituo talem*, tunc enim Procurator primò constitutus semel repudians munus procurationis postea pœnitere non poterit, Gl. magna hic, & V. Placebit, ut colligitur ex textu ibi: *quàm diu constituens &c.*

XXXVII. Idque etiam obtinet in omnibus aliis contractibus, qui consensu perficiuntur; quòd si, uno contrahere volente, alter dissentiat, sed postea mutatâ voluntate, consentiat, subsistet contractus, si prior in eadem voluntate perstiterit, Gl. marg. hic & Anchar. not. 2. Franc. num. 2. Similiter in electione, si electus electionem sibi præsentatam primùm repudiat, sed mox postea acceptet, intra tempus à jure præfinitum, & Electores interim voluntatem non mutent, valida est acceptatio, & electio, ut tradit Gl. communiter recepta hic V. Placebit; in fine. Et de collatione etiam beneficij absenti facta docet Anchar. hic §. Opponit, arg. c. Si tibi; 17. de præbend. in 6. Idque multò magis locum habet

habet in delegato, cùm ipsius officium sit necessarium, Gl.fin. hîc in addit.& Ancharan.

Atque hinc etiam colligitur, quòd officium Procuratoris sit voluntarium ab initio, quia nemo cogitur illud acceptare, ut supra dictum, quod verum est in Procuratore privatorum: secus est in Procuratore Regio, seu Principis, vel Reipubl. quia publica munera, & onera etiam inviti suscipere coguntur, Gl. magna hîc.

XXXVIII. Assertio 2. Procurator præterea constitui potest, non tantùm ad præsentes, sed etiam futuras lites. l. 3. ff. h. t. Et vel purè, vel sub conditione, ut, si Titius litem moverit: vel in præsens, ut scilicet statim negotia gerat, vel lites prosequatur: vel in diem, id est, ex die, ut scilicet officium incipiat post certam diem, v.g. post Calendas Martij: vel usque ad diem, seu certum tempus, v. g. annum, l.Item 3.ff.h.t. vel in perpetuum, l.4.ff.eod.Hostiens. in summa.n.2.eod.

Procurator item constituitur, vel in judicio, si dominus constituens litteras mandati Judici offerat, vel mittat, & ad acta redigi curet, aut, si ipse coram Judice Procuratorem eligat, eúmque confirmet: Vel extra judicium, coram Notario scilicet, & testibus, vel, si is haberi commodè nequit, litteris publico, vel privato sigillo consignatis constituat, VVesenbec. ff. h.t. num. 6.

XXXIX. Assertio 3. Non tantùm unus, sed etiam duo, aut plures Procuratores, super eadem causa, seu lite, constitui possunt; & quidem, vel simul, & eodem tempore, vel non simul, sed diversis temporibus; idque vel in solidum, vel simpliciter, ut mox declarabitur. Et inprimis, si duo, vel plures Procuratores simul, & in solidum dati sint super eadem causa, ita, ut singuli seorsim sine aliis litem prosequi possint, tum is, qui priùs causam, seu negotium tractare cœpit, aliósque prævenit, præferendus est aliis, eósque excludit, ita, ut se immiscere non possint: secus est, si diversis temporibus sint constituti in solidum singuli, tum enim per posterioris, vel posteriorum constitutionem in eadem causa, censetur prior Procurator tacitè revocatus, prout „ sumitur ex c. Non injustè; 14. in princ. h. t. Nam, „ cùm quidam filiusfam. (ut refert Gloss. in casu) in „ quadam causa Procurator constitutus fuisset, e„ tiam ad futuras lites, & simul cum aliis in soli„ dum (ut supplendum esse ait Gloss. hîc V. Cum ali„ is, & ex dicendis patebit) ipse filiusfam. prævenit „ alios: ideóque ei objiciebatur, quòd non possit es„ se Procurator, cùm sit adhuc in potestate patris, & „ quòd ad futuras causas, vel controversias constitui „ non poterat. Sed Judex nihilominus eum admi„ sit. Re delatâ ad Papam Gregor. IX. is respondit, „ quòd Judex justè fecit, admittendo filiumfam. tan„ quam Procuratorem, etiam ad futuras contro„ versias constitutum: qui, licèt simul cum aliis con„ stitutus fuerit, (in solidum) ipse tamen priùs pro„ curationis officium occupavit. Secus est, si plures „ Procuratores diversis temporibus (in solidum) sint „ constituti, tum enim per posterioris constitutio„ nem prioris procuratio revocata esse censetur.

XL. Prima pars huius c. habetur etiam in c. Si duo; 6. h. t. in 6. & in l. Pluribus; 32. ff. eodem. ubi dicitur: pluribus Procuratoribus in solidum simul datis, occupantis conditio melior erit, ut posterior non sit Procurator in eo, quod prior petit: cuius ratio paulò pòst afferetur. Secunda pars habetur etiam in l. Si quis; 31. §. Julianus; ff. h. t. ubi dicitur: Julianus ait, eum, qui dedit diversis temporibus Procuratores duos, posteriorem dando, priorem prohibuisse videri. Ubi simul etiam ratio redditur, quia post primum Procuratorem constitutum, dando secundum, videtur revocare primum. Idque procedit, etiamsi posterior Procurator mandatum suscipere noluerit, argum. §. Posteriore Institut. quib. mod. testam. rump. ubi dicitur, quòd per posterius testamentum rumpitur primum, licèt ex secundo aliquis hæres non extiterit, vel esse noluerit, Gloss. in cit. c. Si duo; V. Simul; h. t. in 6. & quamvis dans posteriorem, super eodem negotio, vel lite, non faciat mentionem de priore, quando uterque est specialis, vel uterque generalis, Gloss. marg. in cit. c. pen. V. Temporalibus; lit. b. h. t.

Excipi debet primò, nisi dans secundum Procuratorem exprimat, se nolle per hoc revocare primum. Gloss. in cit. c. pen. V. Temporibus.

Secundò excipi debet, nisi Procurator priùs datus sit Procurator generalis ad omnia negotia, posterior verò specialis, seu ad certam causam datus, tum enim per specialem commissionem, seu mandatum non derogatur priori generali, sed ordo præscribitur, ut priùs admittatur specialis, & in eius defectum generalis, juxta l. Quoniam; 3. C. de conven. fisc. debit. & ex doctrina Baldi docet Laym. in cit. c. pen. h. t. n. 3. sicut neque per Procuratorem generalem posteriorem revocatur prior specialis, quia per genus non derogatur speciei, arg. c. 1. de rescript.

XLI. Præterea, si duo, vel plures Procuratores „ simul constituti sint, non adjectâ clausulâ *in solidum*, „ sed simpliciter, tum unus sine altero admitti nô de„ bet, sed ambo, vel omnes simul. Si verò uterque, vel „ omnes in solidum sint constituti, tunc ille præfe„ rendus est, qui per litis contestationem causam pri„ ùs occupavit, sive alios prævenit, ita, ut alter, vel re„ liqui se postea immiscere non possint, cùm ille do„ minus litis effectus fuerit. Nisi in constitutione, seu „ mandato adjectum sit, ut præoccupantis conditio „ melior non sit; tunc enim, si Procuratorem, qui li„ tem contestando causam præoccupavit, infirmari, „ mori, vel absentem esse, aut ex alia causa impediri „ contigerit, vel etiam causam fortè prosequi nolit: „ his, inquam, casibus, alter, vel reliqui causam ab il„ lo inchoatam suscipere, & perficere possunt: dum„ modo ille præoccupans alium Procuratorem in „ locum suum non substituerit, tum enim is præfer„ ri debet alteri, vel aliis Comprocuratoribus, pro„ ut statutum est, in c. Si duo; 6. in princ. huius tit. in 6.

XLII. Notandum 1. Quando duo, vel plures sunt deputati Procuratores simpliciter, & eodem tempore, tum unus seorsim sine aliis procedere non potest, quia potestatem habent, non in solidum singuli, sed quisque pro parte solùm, & omnibus procurare simul concessum est. Franc. hîc num. 1. not. 2.

not. 2. ficut idem ftatutum eft de pluribus Judicibus delegatis fimul, & fimpliciter datis in c. Caufam; 16. & c. Prudentiam; 21. de offic. deleg. neque inter plures Procuratores fimul fimpliciter datos habet locum præoccupatio unius, per litis conteftationem, quia unus fine altero procedere non poteft, & omnes habentur loco unius. Franc. hîc num. 5. Si verò plures Procuratores fimul fint conftituti, cum claufula *in folidum*, tum quifque habet poteftatem faciendi per fe, quod poffet ipfe dominus in ijs, ad quæ extendit fe mandatum, quia tunc unus folus procedere poteft, & admittitur ad agendum fine altero, five aliis, Gl. hîc V. Secus, & Abb. in cit. c. pen. num. 3. h. t. Quòd fi tamen unus in caufa per litis conteftationem (poft quam propriè quis agere dicitur, Gl. hîc V. Litis conteftationem) alios prævenit: tùm, cùm factus fit dominus litis, alios Comprocuratores ab agendo excludit, ut fe ingerere caufæ ampliùs non poffint: præterquam, fi ipfe principalis conftituens in mandato exprefsè præoccupationi unius Procuratoris, & exclufioni aliorum derogaverit: tum enim, etfi, qui alios prævenit, folus adhuc caufam cœptam profequi poffit, cùm enim hoc jus ex juris difpofitione ei competat, non potuit ipfi per conftituentem in totum auferri: fi tamen nolit, vel ob impedimentum non poffit, alij admittentur, Gl. hîc V. Occupantis, ubi regulam allegat: fi, quod aliquis agit, non valet in totum, valebit tamen ex parte, & eo modo, quo valere poteft. Quare claufula illa mandato inferta, ut non fiat melior conditio Procuratoris præoccupantis, tribuit alteri, vel aliis poteftatem agendi folùm in habitu, non autem actu, & quoad exercitium, nifi is, qui præoccupavit, non poffit, vel non velit agere. Franc. hîc num. 2. not. 3. Excipi debet, nifi præoccupans alium Procuratorem fibi fubftituerit, tunc enim ille præferendus eft aliis Comprocuratoribus, cùm fit conftitutus ab eo, qui illis potior eft, adeóque vices potioris gerat, Gl. hîc V. Præferri.

Notandum 2. Similiter in Procuratoribus pluribus ad negotia fimul in folidum datis, unus poteft præoccupare, & prævenire alios, etiam per quemlibet actum, &, quamvis talis actus de jure effectum non habuerit; in quo tales Procuratores differunt à Judicibus fimul delegatis in folidum, in quibus non inducitur præoccupatio jurifdictionis per actum invalidum, v. g. fi unus ex delegatis priùs citavit reum, fed illegitimè. arg. c. pen. de foro compet. Franc. hîc n. 1. & 2.

Notandum 3. Si plures Procuratores fint fimul conftituti ad negotia fimpliciter, & non in folidum, tum unus non poteft exigere ab altero debitum domini fui, quia nec ab extraneo id exigere poteft, cùm regulariter unus nihil poffit agere fine alio: nifi effent dati ad diverfa negotia, v. g. unus ad procuranda negotia civitatis, alius ad ea, quæ foris, feu ruri geruntur. Si verò in folidum dati fint, ita, ut unus etiam feorfim fine altero agere poffit: tum vel fpecialiter ad exigendum debitum domini dati funt; & unus ab altero exigere poteft, l. Qui proprio; 46. §. fin. ff. h. t. vel generaliter ad negotia dati funt; & unus ab alio debitum domini exigere non poteft, juxta l. Qui duos; 46. ff. eod. Excipi debet, nifi dominus ipfe exigere non poffit. Et hinc, fi duo tutores, vel duo executores teftamenti funt conftituti, quamvìs fimpliciter, & non in folidum, tum poteft unus ab altero debitum pupilli, vel teftatoris exigere, quia ipfe dominus per fe illud exigere non poteft, adeóque propter neceffitatem permittitur, ut unus fine altero agere poffit, quamvìs aliàs regulariter non poffit, ut ex Bart. tradit Abb. in cit. c. pen. n. 8. h. t.

XLIII. Prædictis addendum primò, fi Procurator, qui præoccupavit, five prævenit alios per litis conteftationem, nullúmque fibi fubftituit, poftea ob impedimentum à caufa profequenda ceffet, eo impedimento fublato, non poteft caufam illam reaffumere, nifi & alter Comprocurator, five collega (cum eo in folidum datus) qui caufam fufcepit, loco prioris Procuratoris, tunc impeditus fit, prout habetur ftatutum in cit. c. Si duo; §. Cæterùm, h. t. in 6. Ratio eft, quia hoc cafu alter impeditus, qui pofterius caufam fufcepit, non poteft alium fibi fubftituere, cùm litem non fuerit conteftatus, & ideo prior Procurator caufam iterum affumere poterit. Gloff. fin. hîc. Neque verò duo Procuratores in folidum dati fimul, & eodem tempore procedere poffunt, quia facilè contingere poffet, ut fe mutuò in caufa impedirent, dum unus fateretur, quod alter negaret, per quod litium expeditio retardaretur, quod bono publico obeffet, Vivian. in Rat. Jur. Pontif. hîc §. Cæterùm, ex Geminian.

XLIV. Addendum fecundò, fi in caufis electionum, poftulationum, provifionum, & aliorum fpiritualium negotiorum, quæ celeriorem expeditionem poftulant, duo vel plures Procuratores fimul, non in folidum dati funt: poteft Judex, ne propter eorum concurfum negotia intricari contingat, quem cenfuerit magìs idoneum, ex eis eligere, qui caufam folus profequatur. Neque alter Procurator poftea admitti ampliùs debet, nifi, qui præoccupaverat, caufam profequi nolit, aut non poffit, nec fubftitutum dederit. Ita deciditur in cit. c. Si duo; §. Sanè; h. t. in 6. junct. Gl. V. Admittendum.

Hinc colligitur primò, fi in caufa beneficiali, vel alia fpirituali plures Procuratores fint conftituti fimpliciter, & non in folidum: & unus in caufa procefferit, aliis fe non opponentibus, valebit proceffus, quia Judex videtur elegiffe illum, cum quo proceffit Franc. hîc n. 2.

Colligitur fecundò, quando plures Procuratores in folidum funt conftituti, tum judex non poteft eligere magìs idoneum, tam in fpiritualibus, quàm in temporalibus caufis, etiamfi fint dati cum claufula; *ut non fit melior conditio præoccupantis*. Franc. in cit. §. Sanè; n. 3. in fine, ubi fermo eft de Procuratoribus fimpliciter, & non in folidum conftitutis, & in caufis fpiritualibus: ergo non habet locum in Procuratoribus in folidum datis, etiam in caufis fpiritualibus.

XLV. Sed contra fuprà dicta obftare videtur, quòd, fi duo Judices fimul in folidum fint delegati ad eandem caufam, & is, qui præoccupavit, five prævenit alios, nolit, vel impeditus fit procedere: alter in caufa çognofcenda fuccedere poteft, etfi id in cômiffio-

missione, non fuerit expressum, juxta c. Cùm plures; 8. de offic. deleg. ergo idem videtur dicendum, si duo sint constituti Procuratores in solidum, & unus praeoccupet, quòd hoc nolente, vel impedito alter procedere possit: cùm tamen juxta cit. c. Si duo; huius t. in 6. alter Procurator se immiscere nequeat, sed omnino sit exclusus, nisi in mandato contineatur clausula, per quam praeoccupationi unius, & exclusioni alterius sit derogatum.

Ad hoc respondetur cum Laym. in cit. c. Si duo; §. Quaeres; disparem esse rationem, quia Judices in solidum delegati ab ipsa lege, seu canone communionem quandam habere censentur: idque, ut causae, & lites celeriùs expediantur: at verò Procuratores in solidum dati non habent à lege communionem, nam per pluralitatem Procuratorum non magis promovetur negotiorum expeditio, sed potiùs impeditur, ideóque eam ab homine accipere debent.

§. VI.

De mandato procuratorio, & satisdatione Procuratoris.

XLVI. Assertio 1. Ad Procuratoris constitutionem requiritur etiam, ut habeat legitimum mandatum à domino, seu principali, de quo nisi fidem faciat, Procurator ad litigandum in judicio non est admittendus, prout sumitur ex c. Alia; 1. h. t. Nam, cùm Episcopi Salonitani causa in Curia Romana tractanda esset, quidam eò accesserunt, non habentes mandatum ab Episcopo, & causam agere coeperunt in judicio cum adversario Episcopi, in qua per sententiam sunt condemnati. Hoc intellecto, Episcopus Romam scripsit, se illos non misisse, sive Procuratores suos non constituisse, ideóq; quae cum ipsis in praejudicium suum acta sunt, subsistere non debere: quod etiam alius quidam, Episcopum hoc dixisse, perhibuit. Postea, cùm idem Episcopus alios nuncios Romam submisisset, neque ipsis fidem habendam esse, Papa Gregorius I. judicavit, quia nec ipsi mandatum procuratorium exhibere poterant. Quare idem Papa mandavit Episcopo, ut personam instructam, cum mandato legitimè facto, & Presbyterorum, ac Diaconorum suorum (seu Capitularium) subscriptionibus roborato, aliisque actis authenticis, transmittat, ut, quidquid cum tali Procuratore actum fuerit, de jure subsistat.

XLVII. Notandum 1. Procurator non admittitur in judicio ad agendum, sine mandato, adeò, ut, si mandatum legitimum non habeat à domino, seu principali, hic non teneatur, ut patet ex hoc c. & ex l. Licèt; 24. C. h. t. sed ipsemet Procurator conveniri potest, l. Plautius; 61. §. Falsus; ff. h. t. & ibi Gl. in casu, Abb. hîc n. 2. not. 1. At verò quilibet potest defensionem Rei suscipere, etiam sine mandato, & invito actore, modò satisdet de judicato solvendo, & legitimam personam standi in judicio habeat. l. Exigendi; 12. & ibi Gl. V. Potest; C. h. t. quia publicè interest, absentes omnes, etiam ignorantes, per quemcunque defendi. l. Servum; 33. §. Publicè; ff. eod. ne ignari damnum patiantur, nemine eos defendente, & naturali rationi consentaneum est, alterius conditionem etiam ignorantis per alterum posse fieri meliorem. l. Solvendo; 39. ff. de negot. gest.

XLVIII. Notandum 2. Quod dictum est, Procuratorem non audiri, nec admitti, sine mandato domini, id limitandum est. Primò. Nisi sint personae conjunctae, quae etiam ad agendum in judicio admittuntur sine mandato pro conjunctis sibi personis, dummodo caveant, principalem ratum esse habiturum, quod actum fuerit, & non appareat de contraria domini voluntate: cujusmodi personae conjunctae sunt liberi, licèt sint in potestate, parentes, fratres, sorores, affines, & liberti, prout habetur in l. Sed & hae; 35. in princ. ff. h. t. Imò omnes conjuncti usque ad quartum gradum in linea transversali, ut tradit Hostiens. in summ. n. 13. h. t. Cùm praedictae personae exempli tantùm causâ enumeratae sint, Abb. in c. Nonnulli; 28. §. Sunt & alij; n. 10. de rescript. exempla autem non restringunt regulam, sed declarant, etiam in similibus debere locum habere. Vel potiùs dicendum est, ad Judicem pertinere, arbitrari, quae persona ita sanguine, vel amicitiâ alteri conjuncta videri debeat, ut citra omnis fraudis suspicionem, admitti possit ad agendum sine mandato, cùm in l. cit. consideretur affectio conjunctorum. Laym. in c. Nonnulli; 28. §. Sunt & alij; n. 5. not. 3. de rescript. Unde etiam maritus, nomine uxoris, agere potest, tanquam eius Procurator sine mandato, ut colligitur ex c. Constitutis; 12. junct. Gl. V. Uxoris nomine; h. t. Ubi tamen cum Abbate ibid. n. 5. & Bartol. in l. Maritus; 21. C. eod. distinguendum est; nam pro bonis dotalibus (ut, si uxor marito instrumenta debitorum suorum in dotem dedit) maritus suo nomine agit, cùm ex juris dispositione, veluti dominus doris, constante matrimonio, reputetur. l. 2. C. de obligat. & action. Sed & pro bonis paraphernalibus, quae penes maritum existunt, & quorum administratio ipsi ab uxore commissa est, potest agere maritus tanquam Procurator, nomine uxoris, in judicio, sine mandato, &, licèt non caveat de rato, ut colligunt DD. ex l. ult. C. de pact. convent. ubi habetur; quòd uxor tradendo marito instrumenta debitorum paraphernalium, censetur ei relinquere administrationem, & constituere eum Procuratorem ad agendum suo nomine, sine ratihabitione: ergo multò magis tradendo ei ipsa bona paraphernalia. Denique pro bonis paraphernalibus, quae penes uxorem existunt, & mariti administrationi non sunt commissa, maritus admittitur ad agendum, etiam sine mandato, tanquam persona conjuncta, quia quamvis non sit affinis uxoris, est tamen causa affinitatis, Gloss. in cit. l. Sed & hae; V. Liberti; dummodo caveat de rato, & si maritus mandatum accepit ab uxore, non potest agere, nisi quatenus in mandato continetur, sicut habetur in cit. l. Maritus; 21. C. h. t. & docet Gloss. in casu ibid. & in cit. c. Constitutis; V. Uxoris nomine.

XLIX. Limitatur secundò, quòd consortes eiusdem litis pro se invicem, etiam absque mandato, in judicio agere possunt. l. 2. C. de consortib. eiusd. lit. Gloss. in cit. l. Sed & hae; V. Liberti; ff. h. t. His

His adde, quòd neque personæ conjunctæ admittuntur ad agendum in judicio, sinè mandato, in ijs casibus, quibus exigitur speciale mandatum. Gl. in l. Exigendi; 32. V. Non cogitur; C. h. t. Vel, si agere velint contra voluntatem, seu mandatum eorum, pro quibus interveniunt; tum enim non admittuntur ad agendum, etiamsi cavere velint de rato: nisi pro libertate agere velint, vel pro defensione condemnati ad mortem, l. Pomponius; 40. §. fin. junct. Gloss. fin. ff. h. t. Hostiens. in summ. num. 13. in fine h. t.

L. Notandum 3. Prælatus non videtur constituere posse Procuratorem, seu legitimum mandatum procuratorium dare, sinè consensu, & subscriptione Capituli, ut videtur colligi ex cit. c. 1. in fine h. t. & tradit ibid. Imol. num. 3. quod intelligendum est in magnis, & gravibus causis, seu negotijs, quæ non possunt sinè consilio, vel consensu Capituli expediri. Hostiens. in cit. c. 1. V. Presbyterorum. Ubi tamen V. Jure subsistit; addit, quòd regulariter, nec de jure, nec de consuetudine tanta solemnitas requiritur ad facienda mandata procuratoria, sed sufficit, quòd per manum publicam Notarij fiant, vel sigillo authentico sint firmata: in cit. verò c. contineri casum specialem, in quo Papa requisivit Capitularium subscriptionem, ad majorem cautelam, cui Episcopus causam dederat, mittendo ad Curiam aliquos non habentes mandatum procuratorium, ut patet ex textu. Sed & testium subscriptio videtur requiri, ut subsistat mandatum procuratorium, in quo ij, qui sunt de Capitulo, non possunt scribi ut testes, si auctoritatem, & consensum præstent gestis à Procuratore, quia non potest quis esse testis in actu, cui auctoritatem præstat. Imola c. 1. Secus est, si tantùm adhiberentur, ut tanquam testes fidem facerent instrumento, ut censet Innocent. in cit. c. 1. V. Presbyterorum; & Hostiens. h. t.

LI. Assertio 2. Si actor, vel reus det Procuratorem non habentem sufficiens mandatum (v. g. reus ad agendum tantùm, non ad defendendum) tum perinde censeri debet, acsi nullus datus fuisset, quia paria sunt, aliquid non fieri, aut eo modo fieri, quo non debuit, l. 1. §. Quòd si nemo; junctâ Gloss. V. Aut inhabilis; ff. Quod cujuscunq. Univers. nom. &c. Quare dans talem Procuratorem, qui nec per se ipsum in judicio se stitit, vel, si venit, iterum recessit, puniri potest tanquam contumax, & parti adversæ in expensas condemnari debet, prout habetur in c. Constitutis; 12. h. t. Nam » ortâ controversiâ inter Priorem Sagiensem, & » quendam Laicum, qui nomine uxoris suæ, cer- » tam pecuniæ quantitatem dicto Priori mutuò de- » derat, quam ab eodem repetebat. Papa Grego- » rius IX. super hac causa Ottonem Subdiaconum » suum Auditorem dedit. Sed Prior, recepto libel- » lo ab Actore sibi oblato, sinè licentia Auditoris » Subdiaconi, Româ discessit, nullo relicto Procu- » ratore, nisi cum potestate ad agendum tantùm. » Quia verò Auditor ille videbat, Procuratorem da- » tum non habere sufficiens mandatum, cùm vi il- » lius non habeat potestatē ad defendendum, dictum » Priorem tanquam contumacem parti adversæ, ad » certam pecuniæ summam, præmissâ taxatione Judicis (quæ semper præcedere debet condemnationem in expensas, imò & juramentum partis, quæ expensas repetit. Gloss. hîc V. Taxatione; arg. c. ult. de ijs, quæ vi metus. caus.) ratione expensarum, condemnavit. Quod factum Auditoris Papa postea » ratum habuit, & confirmavit. Ratio decisionis » est, quia, cùm Prior esset Reus conventus in judicio, debuit relinquere Procuratorem ad defendendum, & non ad agendum, nisi vellet actorem reconvenire, & ideo non valuit mandatum, & ipse contumax est reputatus, quia non reliquit idoneum Procuratorem. Gloss. hîc V. Ad agendum. Ex quo patet, quòd non solùm, qui citatus comparet in judicio, sed etiam ille, qui sinè licentia recedit, non constituto idoneo Procuratore, reputatur pro contumace, & ut contumax condemnari potest in expensas, etiam absens, & sinè nova citatione. Abb. hîc num. 2. & 4.

LII. Dices, Procurator constitutus ad agendum videtur per consequens etiam habere mandatum ad defendendum: ergo Procurator datus à Priore habuit sufficiens mandatum: præsertim quia is, qui constituitur ad agendum, potest defendere, imò & cogitur, l. Servum; 33. §. Æquum; & l. Mutus; 43. §. Pœna; ff. h. t. Respondent aliqui, Procuratorem hunc tantùm fuisse constitutum ad agendum, adeóque cum exclusione defensionis. Verùm per hoc non potuit illi adimi facultas defendendi, quæ ex juris dispositione inest mandato procuratorio dato ad agendum, illúdque necessariò consequitur. Itaque rectiùs dicitur, quòd id procedat in Procuratore actoris, de quo loquuntur jura suprà citata, qui cùm expresse, & principaliter constituatur ad agendum, consequenter, & accessoriè censetur ei data potestas etiam ad defendendum: secùs est in Procuratore Rei, qui expressè, & principaliter constitui debet ad defendendum: unde, si constituatur ad agendum, non potest, vi illius mandati, in consequentiam ei esse data facultas defendendi, cùm ea principaliter debeat dari à reo. Abb. hîc num. 7. in 2. solut. Barbos. in Collect. hîc n. 3.

Porrò Gloss. hîc V. Ad agendum; ait, quòd Procurator in casu hujus c. noluerit Principalem suum defendere, alioquin iste non fuisset condemnatus in expensas. Sed verius est, quòd nihilominus Principalis condemnandus est in expensas, quia sibi imputare debet, quòd talem Procuratorem constituerit. Innocent. hîc n. 3. Jo. Andr. n. 19. quamvis Principalis agere possit contra Procuratorem ad præstandum, quod suâ interest, ob neglectam defensionem in judicio; de quo infrà.

LIII. Assertio 3. Instrumentum, seu mandatum procuratorium continere debet nomen constituentis, & Procuratoris constituti: item contra quem, in qua causa, coram quo, & ad quos actus (puta ad agendum, an defendendum) Procurator constituatur; & quod ratum habiturus sit Dominus, quidquid is gesserit. Præterea annus, & dies constitutionis inserendus est: & in summa Stylus Curiæ, ubi Procurator constituitur, est observandus. Durand. in spec. l. 1. partic. 3. tit. de Procurat. §. 3. Ratione formæ; n. 20. Wesenb. ff. h. t. n. 7.

Porrò procuratorium mandatum etiam probari debet, vel per instrumenta publica, aut privata;

ta, c. Petitio; 9. h. t. l. Si Procuratorem; 65. ff. eodem. vel per testes, ut cùm coram duobus, vel pluribus appellatur Procurator, qui postea testimonium de mandato perhibeat: vel denique per præsumptionem ex conjunctione sanguinis, l. Sed & hæ; 35. ff. h. t. Abb. in c. 1. num. 5. h. t. Wesenbec. ff. eod. n. 7.

LIV. Assertio 4. Si de mandato legitimo Procuratoris constet, non tenetur Procurator actoris cavere, sive promittere, rem ratam Dominum habiturum, quia ratihabitio non est necessaria, quando mandatum certum est, l. unic. C. de satisdando; & l. 1. C. h. t. ut quia actis est insinuatum, vel ipse actor præsens in judicio personam Procuratoris confirmavit, §. Sin autem Institut. de satisdation. quamvis etiam tunc Procurator actoris cavere debeat de defendendo, cit. l. unic. aliàs denegatur ei actio, l. Mutus; 43. §. Pœna; ff. h. t. Sin autem probabiliter dubitetur, an quis mandatum habeat ad agendum, an non, hoc casu, præstitâ cautione de rato, admittitur, l. Non solùm; 39. §. Qui alieno; & ibi Gloss. V. Debet; ff. h. t. & l. 1. C. eod. ut, si proferat in judicio mandatum aliqua ex parte mutilum, aut insufficiens, v. g. si sigillum instrumenti incognitum sit: quia cautionem præstare non tenetur Procurator, si per testes probare velit, se mandatum, de quo dubitatur, habere, juxta Gl. in c. 1. V. Portitoribus; h. t. quia, si fefellerit, nihilominus obligabitur adversario. Quòd si verò Procurator videatur non esse sufficiens ad solvendum, tum cautionem fidejussoriam ab eo reus exigere poterit. Abb. in cit. c. 1. n. 5. in fine. Si denique evidenter constet, Procuratorem non habere mandatum, eò quòd nullum omnino exhibere possit, tum non admittitur, etiamsi satisdare velit, invito adversario, nisi sit ex personis, quæ agere possunt sinè mandato. Gloss. in cit. c. 1. V. Portitoribus; & Gloss. in cit. l. Non solùm, V. Debet. Nec sufficit, quòd Procurator nudè asserat, se habere mandatum, aut missum, seu constitutum esse à Domino Procuratorem, nullâ legitimâ probatione allatâ: quia per hoc, quòd Procurator asserat, se habere mandatum ad litigandum, & adversarius id negat, non efficitur res dubia; nam facta non præsumuntur, nisi probentur, & affirmanti incumbit probatio: ideóque, si Procurator dicat, se habere mandatum, & nihil omnino probet, non censetur res dubia, cùm præsumptio sit contra illum, & consequenter neque cum cautione de rato tali casu admitti debet, ut cum Bartol. in cit. l. 1. n. 12. docet Abb. in cit. c. 1. n. 3. contra Gloss. in cit. l. 1. V. Cautio.

Et hæc quidem procedunt in Procuratore actoris: Procurator verò Rei, etiamsi constet de mandato, non admittitur, sinè satisdatione de judicato solvendo, nisi Dominus ipse, sive principalis satisdationem præstiterit, §. Si verò reus Institut. de satisdat. nemo enim in re aliena idoneus defensor sine satisdatione intelligitur, l. Qui proprio; 46. §. Qui alium; ff. h. t. neque adversario satis cautum esset de executione, si neque à Domino, neque à Procuratore ejusmodi satisdatio præstaretur. Gloss. in cit. l. Non solùm, V. Debet; Wesenb. ff. h. t. num. 6. Satisdatio autem de judicato solvendo tria involvit, scilicet de solvendo eo, in quo condemnatur, & quòd defendat causam Rei, nec committat dolum, l. Judicatum; 6. ff. Judicatum solvi. Gloss. in c. Accedens; 10. V. Respondendum; h. t. Verùm in praxi hujusmodi cautiones, quòd hodie non soleant exigi à Procuratoribus, sed quòd sufficiat fidem facere de mandato procuratorio, refert Gregor. Tholosan. Syntagm. Jur. univers. lib. 49. c. 4. num. 9.

LV. Cæterùm hoc loco addendum, nihil referre, quo nomine ij, qui deputati sunt ad gerendas res, seu negotia aliena, in instrumento, seu mandato procuratorio appellentur, num Syndici, vel Actores, aut Procuratores, vel Oeconomi, modò de intentione constituentis constet, nihilominus enim validum, & legitimum est mandatum, prout sumitur ex c. Petitio; 9. h. t. Nam, cùm Episcopus Mutinensis è Diœcesi sua discessurus esset, duos Canonicos constituit Vicarios, seu Procuratores generales, qui agebant contra detentores bonorum Episcopi Mutinensis, vel, cùm ab illis conveniretur, respondebant pro eo. Sed objectum eisdem fuit, quòd non possint, vi instrumenti, seu mandati procuratorij, in judicio agere, vel respondere pro Episcopo, eò quòd in illo non appellarentur Syndici, vel Actores Episcopi. Ad hoc respondit Papa Honorius III. cùm ex tenore ipsius instrumenti liquidè appareat, quòd intentio Episcopi fuerit dare illis Canonicis liberam pro se in judicio agendi, & respondendi potestatem, ideo exceptionem hujusmodi frivolam esse, & reprobandam. Ratio est, quia cùm in instrumento, mandato, vel quacunque alia dispositione, per verba exprimatur, & declaretur mens, seu intentio mandantis, vel deponentis, ideo huic verba sunt accomodanda, si de ea ex antecedentibus, vel subsequentibus constet, non intentio verbis; c. Humanæ; 11. caus. 22. q. 5. ubi dicitur, non debent considerari verba, sed voluntas, & intentio loquentis, vel constituentis (si de ea constet) quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni, ad quam declarandam sunt instituta. Gloss. ibid. V. Verba; Abb. hîc not. 3. nisi certa verborum solemnitas requiratur ad substantialem formam actûs, tum enim eâ non adhibitâ, irritus est actus, etsi constet de intentione loquentis. Nec refert, quòd Episcopus, aliúsve Prælatus non sit verus Dominus rerum, seu bonorum Ecclesiæ, sed potiùs Administrator, seu Curator, c. 2. de donat. adeóque non possit Procuratorem propriè dictum constituere, qui mandato veri Domini constitui debet, l. 1. ff. h. t. Nam secundùm Canones, etiam deputati ad causas, vel negotia Ecclesiarum gerenda ab Episcopis, aliísque Prælatis, quippe qui loco Dominorum sunt, & liberam administrationem habent, Procuratores rectè vocantur, cùm hoc nomen sit generale, c. Salvator; 8. §. Quisquis; caus. 1. q. 3. Gloss. hîc V. Actores; Innocent. num. 2. & Abb. §. Sed quæro; sicut etiam dictum suprà §. 1. num. 3. h. t.

§. VII. De

§ VII.

De officio, & potestate Procuratoris.

Generatim loquendo, officium Procuratoris ad plura se non extendit, quàm jussum fuit, sive ei injunctum, nam, cùm sit species mandati, ejus fines diligenter servare debet Procurator, neque excedere potest, sed bonam fidem, & diligentiam in exequendo mandato exhibere debet, l. Diligenter; 5. l. Idémque; 10. ff. mandat. Hostiens. in summa h. t. num. 11. Quòd si quid extra fines mandari gerat, in eo Domino non præjudicat, l. in causæ; 27. ff. h. t. l. Si Procurator; 10. C. eodem. nam, qui excessit, aliud quid facere videtur, quàm ei mandatum est, cit. l. Diligenter; in princ. Nunc in specie videndum, quod sit officium, & quousque se extendat potestas Procuratoris, tum generalis, tum specialis.

LVI. Assertio 1. Ad officium Procuratoris ad judicia pertinet in primis, non tantùm agere, sed etiam respondere, seu defendere, ita, ut constitutus ad agendum simpliciter, censeatur etiam constitutus ad respondendum, seu defendendum Dominum, saltem in consequentiam, si à Reo reconveniatur, l. Servum; 33. §. Æquum; ff. h. t. & docet Gl. margin. in l. Mutus; 43. §. Pœna litigant. ff. eodem. Abb. hìc num. 4. Quòd si Procurator constitutus ad agendum, Dominum suum defendere, seu pro eo respondere nolit, ab agendo repelli poterit, cit. §. Pœna; & l. unic. C. de satisdando; & tradit Gloss. in c. Accedens; 10. V. Respondendum; h. t.

LVII. Porrò non solùm Procurator constitutus ab Actore potestatem habere debet ad agendum, & respondendum, sed etiam non est idoneus Procurator, nisi à Domino sit constitutus cum plena libertate, prout sumitur ex cit. c. Accedens; 10. h. „ t. Nam, cùm nobilis quædam mulier, nomi„ ne filij sui, contraxisset sponsalia cum filia Ubal„ di civis Pisani, sed postea fortè stare nollet pro„ missione nomine filij factâ, Ubaldus eam sub po„ testate sua violenter detinebat. Hac re cognitâ, „ Papa Gregorius IX. mandavit prædicto Ubaldu, ut „ nobilem illam plenè restituat pristinæ libertati, & „ securè deduci curet ad Castrum suum de Massa „ Diœcesis Lucanensis, quò ibi libera existens Pro„ curatorem destinare possit ad Sedem Apostolicam, „ qui causam sponsalium prosequatur: & ipse U„ baldus Procuratorem idoneum mittat ad Papam, „ super causa illa sponsaliorum, qui ad agendum, & „ respondendum plenam habeat potestatem.

LVIII. Notandum 1. Possunt parentes, sicut olim moris erat, nomine liberorum, quos in potestate habent, sponsalia contrahere, vel etiam matrimonium, dummodo liberi, adulescens, vel puella, quorum nomine fit contractus, consentiant, & factum parentum ratum habeant, quia perinde habetur, acsi ipsi contraherent per alios. Gloss. hìc V. Respondendum; quamvìs verò mater non habeat liberos in potestate, tamen in casu hujus c. mulier illa nobilis erat tutrix filij sui, ut notat Innocent. hìc in princ. ideóque is sub cura, & potestate ipsius erat: quamvìs Gloss. hìc V. Libera; putet, quòd mulier illa contraxerit sponsalia, nomine filij sui, arrhis hinc inde promissis, si per alteram partem staret, quò minùs matrimonium perficeretur: & sic agebatur etiam de facto proprio ipsius mulieris.

Notandum 2. Judex debet providere, ut quis sponte, ac liberè, non autem per metum constituat Procuratorem, per quem agat in judicio, qui enim agit, libertatem habere debet. Gloss. hìc V. Libera; nam interest Judicis, ne judicium sit frustratorium, & per metum acta in eo rescindantur, sicut & contractus, per actionem: Quod metûs causâ; l. Qui in carcerem; 22. ff. Quòd met. caus. Abb. hìc num. 1.

Notandum 3. Procurator ex parte actoris constitui debet ad agendum, & respondendum, seu defendendum, ut habetur in fine hujus c. quòd si constitutus sit ad agendum simpliciter, vel etiam additâ particulâ taxativâ *tantum*, nihilominus defendere eum potest, si non vi mandari, saltem, quia quilibet potest defendere alium, etiam sinè mandato, dummodo præstet cautionem de judicato solvendo. Abb. hìc n. 5. & dictum suprà n. 47.

LIX. Assertio 2. Procurator generaliter „ constitutus ad negotia (non addito, *judicialia, &* „ *extrajudicialia*) censetur etiam constitutus ad judi„ cia, ita, ut agere, & experiri, seu defendere pos„ sit, exceptis casibus, qui speciale mandatum exi„ gunt. Ita habetur in c. Generaliter; 5. in princ. „ h. t. in 6. ubi Gloss. V. Experiri; ait, quòd hic accipitur pro defendere, licèt alibi *experiri* ponatur etiam pro agere, ut in c. Pastoralis; 5. de caus. poss. & propr. Ratio est, quia verbum *negotia* in propriâ significatione, etsi non strictâ, sed latâ, includit etiam judicia, ut constat ex c. Forus; 10. §. Negotium; infrà de V. S. ubi dicitur: *Negotium modò significat actionem causæ, quod est jurgium litis:* ergo Procurator datus generaliter ad negotia, potest etiam tractare judicia agendo, & defendendo, quia verba generalia generaliter sunt intelligenda. Procurator tamen datus ad negotia strictè accepta pro specie distinctâ à judicio, tantùm datus intelligitur ad negotia extrajudicialia, non ad judicia, prout accipitur in cit. c. Generaliter; §. Nedum; h. t. in 6. Franc. hìc n. 1. sicut, & vice versâ Procurator constitutus ad causas judiciales, non censetur datus ad negotia extrajudicialia, quia sunt species negotiorum distinctæ, & una non comprehenditur nomine alterius, neque mandatum debet extendi de casu ad casum non contentum sub verbis mandati, l. Si Procurator; 10. h. t.

LX. Ubi addendum 1. Procurator constitutus ad judicia, censetur datus, non solùm ad lites præsentes, sed etiam futuras. Durand. in spec. tit. de Procurat. §. Ratione formæ; n. 9. & 10. Wesenbec. ff. h. t. num. 9. quia propositio indefinita in materia non odiosa æquivalet universali, arg. c. Quia circa; 22. de privileg. Secus est, in rescriptis ad lites, quæ tanquam odiosa strictam interpretationem habere debent, c. ult. de rescript. Contrarium tamen; quòd Procurator in dubio videatur datus solùm ad lites præsentes, non futuras, tenet Gloss. in l. Omnium; 37. V. Non dantur; junct. Gloss. marg. ff. h. t.

ff. h. t. Imola in c. pen. num. 14. b. t. Franc. in c. Qui ad agendum; 4. nnm. 3. h. t. in 6. quia cederet in magnum præjudicium Procuratoris, si, vi mandati generalis, obligatus esset etiam ad agendas causas futuras; quod tamen limitat Franc. c. l. nisi futuræ causæ orirentur ex præteritis, vel essent eis connexæ, tunc enim mandatum traheretur ad causas futuras: vel nisi tempore, quo constitutus est Procurator, nullas lites haberet, tunc enim necessariò intelligi debet esse datus ad futuras lites, ne actus pereat.

Secundò. Procurator generaliter constitutus non censetur datus ad causas criminales agendas, quia in nullo mandato generali comprehenduntur causæ criminales, nisi specialiter exprimantur. Wesenb. c. l. Quando tamen civiliter ageretur de crimine, & non criminaliter, admitteretur Procurator ad agendum etiam generaliter datus ad negotia. Gloss. marg. hic in princ. & Franc. n. 1.

Tertiò. Procurator constitutus ad prosequendum judicium petitorium, videtur etiam datus ad exercenda judicia præparatoria, & possessoria, etiamsi hoc in mandato non sit expressum, l. Ad rem; 56. & l. Ad Legatum; 62. ff. h. t. Nam, cùm aliquid mandatur, intelliguntur omnia injungi, sine quibus id, quod mandatum est, expediri nequit, l. 2. ff. de jurisd. omn. jud. Wesenb. ff. h. t. n. 9.

Porrò in cit. c. Generaliter excipiuntur casus illi, qui speciale mandatum requirunt, in his enim Procurator generaliter ad negotia datus nec agere, nec defendere potest. Tale speciale mandatum requiritur in impetratione rescriptorum, vel in causa matrimoniali: in petenda restitutione in integrum; in compromisso; in petenda absolutione ab excommunicatione, & in pluribus alijs casibus, quos recenset Gloss. in c. Qui ad agendum; 4. V. Vel pacisci; h. t. Durand. in spec. tit. de Procur. §. 1. n. 4. & seqq. & Franc. in cit. c. 4. §. fin. n. 3. & seqq. h. t. in 6. ubi enumerat casus 37. in quibus requiri videtur speciale mandatum, quorum tamen plures dubij sunt, & incerti.

LXI. Assertio 3. Procurator generalis, etsi, ad agendum, & defendendum, ac generaliter ad omnia constitutus sit, cum clausula, ut omnia expedire possit, etiamsi speciale mandatum exigant: nihilominus ex vi hujus generalitatis, ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum requiritur, admitti non debet, ita statuitur in c. Qui ad agendum; 4. in princ. h. t. in 6. Ratio est, quia hoc ipso, quòd jura ad quædam expedienda speciale mandatum requirunt, sive ut specialiter, ac nominatim exprimantur, non sufficit commissio, seu mandatum generale sine specifica expressione, alioquin frustra exigeretur mandatum speciale, arg. l. Pomponius: 40. ibi: *Si, & nominatim ei mandatum sit*, ff. h. t.

Excipi debet, nisi in procuratorio mandato unus, vel plures articuli, qui speciale mandatum exigunt, specificati, seu nominatim expressi sint, adjectâ clausulâ generali, tunc enim vi talis mandati, etiam ad casus non expressos Procurator admitti debet, cit. c. Qui ad agendum; §. Sed si aliquis. V. g. Si constitutus sit Procurator ad judicia, cum plena, & libera potestate etiam transigendi, petendi restitutionem in integrum, & alia omnia expediendi, quæ speciale mandatum requirunt: hoc casu, etiam ad juramentum parti adversæ, etsi id nominatim expressum non sit, deferendum admitti debet, si velit. Covarr. l. 1. var. resol. num. 3. §. Quartò.

LXII. Sed hoc ulteriùs declarari, & sublimitari debet 1. Dummodo contenta sub clausula illa generali faciendi omnia alia, etiam quæ speciale mandatum requirunt, & quæ ipse constituens faceret, vel facere posset, si præsens esset, & quæ expressa in mandato non sunt, graviora, & majora non sint expressis, ad quæ non extenditur clausula illa, sed tantùm ad similia, & minora expressis, juxta c. Sedes; 15. de rescript. & habetur expressè in Clement. Non potest; 2. h. t. ubi deciditur: Non potest Procurator ad agendum, & defendendum, juramdúmque de calumnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia agenda, quæ speciale mandatum, contra personam electi, vel ejus, cui provisio (de beneficio) facienda, vel facta est, opponere crimina, vel defectus (ut quòd sit homicida, irregularis, vel illegitimus, &c.) nisi id ipsum nominatim in mandato procuratorio expressum sit: cùm sub tali generalitate non veniant graviora, vel majora, quàm in ipso procuratorio mandato expressa sunt.

LXIII. Ubi notandum 1. Etsi speciale mandatum procuratorium requiratur ad opponendum crimina, & defectus contra electum, vel provisum, non est tamen necesse, ut in eo specificè exprimantur illa crimina, seu defectus, sicut requiritur in appellatione. Gloss. hic V. In mandatis; & Abb. num. 1. At verò ad opponendum crimina, vel defectus contra personas eligentium, vel providentium, vel contra formam electionis, speciale mandatum procuratorium non exigitur, quia de istis nulla hic fit mentio, neque exceptio illos principaliter contingit. Gl. hic V. In personam; & Abb. n. 2.

Notandum 2. Potestas opponendi alicui crimina, vel defectus gravior causa est, quàm facultas jurandi de calumnia in animam Domini, juxta c. ult. de juram. calumn. in 6. ideóque requiritur, ut illa specialiter in mandato exprimatur: quia per oppositionem criminum læditur fama, & status illius, contra quem fit oppositio, & ipse opponens, si in probatione deficiat, punitur, c. 1. §. ult. de elect. in 6. At ob perjurium Procuratoris non ligatur anima principalis constituentis, si is in culpa non sit, c. ult. de jurejur. in 6. Gloss. hic V. Electi; & Gloss. fin.

LXIV. Declaratur, & sublimitatur 2. In mandato procuratorio, articuli (unus, vel plures) exigentes speciale mandatum exprimi debent, per modum permissionis, non autem exceptionis: V. g. si quis constitutus sit generaliter Procurator ad omnia, excepto, quòd transigere non possit, vi hujus particulæ exceptivæ, non potest Procurator facere alia similia, quæ requirunt mandatum, etiamsi post exceptionem illam, talis clausula generalis apposita sit, quia exceptio non auget, sed diminuit illud, cui apponitur. Gloss. marg. in cit. c. Qui ad agendum; §. Sed si aliquis; h. t. in 6. adeóque exceptio ista non extendit mandatum, in quo apponitur, sed restringit,

git, & operatur, ut Procurator, vi talis mandati, sicut non potest transigere, ita nec alia similia non expressa facere possit. Et, licèt exceptio firmet regulam in casibus non exceptis; non tamen facit, ut non excepta comprehendantur in regula, in qua secundùm se non continentur. Ancharan. hîc not. 3. & Franc. in cit. §. Sed si aliquis; num. 1. sicut in proposito, in mandato generali, quo datur Procuratori potestas expediendi omnia negotia, exceptâ transactione, & alia, quæ speciale mandatum requirunt: hæc exceptio non debet extendi ad alia non excepta, quæ specialiter exprimi debent, quia hæc non comprehenduntur in generali mandato procuratorio, ideóque non confirmantur per illam exceptionem. Simile est, quod suprà dictum Titul. 28. num. 43. de commissione facta ab Episcopo suo Vicario, quòd possit omnia facere, exceptâ collatione beneficiorum, non enim poterit, vi talis mandati, conferre beneficia, nec alia similia non expressa, quæ speciale mandatum requirunt.

LXV. Assertio 4. Procurator ad lites, vel ad negotia generaliter constitutus, non potest, absque speciali mandato, juramentum deferre parti adversæ, ad litis decisionem, vel transigere, aut pacisci, nisi ei bonorum, vel causæ libera administratio sit concessa, Ita habetur in cit. c. Qui ad agendum; 4. §. fin. h. t. in 6. ubi tria ponuntur, quæ speciale mandatum requirunt; sicut neque compromittere in arbitrum potest Procurator, sinè speciali mandato. Gloss. ibid. V. Vel pacisci. Est autem ibi sermo tum de Procuratore ad lites, tum ad negotia, ut colligitur ex fine c. ibi: *Bonorum, vel causæ.* Idem de transactione litis decidendæ causâ habetur in l. Mandato; 60. ff. h. t.

LXVI. Excipitur 1. Nisi Procuratori libera, sivè causæ, sive bonorum, seu jurium administratio sit commissa, tum enim prædicta omnia facere potest, sinè speciali mandato, & alia insuper, ut exigere debita, aliud pro alio permutare &c. l. Procurator; 58. ff. h. t. quia mandatum cum libera potestate æquiparatur speciali mandato. Franc. in cit. §. Procurator; not. 3. h. t. in 6. adeóque omnia potest agere, perinde, ac Dominus, etiam alienare, cit. l. Procurator; 58. & ibi Gl. in casu, ff. h. t. nisi quòd donare non potest merè liberaliter, c. 2. de donat. Idémque est, si Procurator constitutus sit cum plena potestate, l. Procurator; 10. & ibi Gl. V. Plenam; C. h. t. vel, si totalis potestas ei concessa sit: vel, quòd possit facere, quidquid ipse Dominus posset, si præsens esset: vel, si constituens Procuratorem promittat se ratum habiturū, quidquid per eum factum fuerit, id enim æquiparatur etiam mandato cum libera: vel denique, si dicatur in mandato procuratorio, quòd possit facere, quidquid velit, l. 1. in princ. & ibi Gloss. ff. Quod jussu; & ex Batt. docet hîc Franc. n. 6. & ult.

Excipitur 2. Non potest Procurator generalis transigere, sinè speciali mandato ad transigendum, nisi fuerit constitutus Procurator in rem suam, seu utilitatem, translatis actionibus contra debitorem suum in ipsum Procuratorem, tunc enim potest transigere in detrimentum sui, & Domini. Gloss. in cit. c. Qui ad agendum in casu; & Gl. fin. ibid. h. t. in 6.

LXVII. Assertio 5. Ad officium Procuratoris prætereà pertinet appellare, ut constat ex c. Non injustè; 24. §. Potuit; h. t. Ubi statuitur, quòd Procurator (constitutus ad lites) à sententia contra ipsum latâ potest, imò & debet (si expedire ipsi videatur) appellare: vel, si justâ causâ impediatur (veluti infirmitate, paupertate, vel metu, vel alia simili. Gl. marg. hîc) saltem Domino maturè denunciare debet (coram testibus, arg. l. Si Procuratorem; 8. §. Quòd & ad actionem; ff. Mandati; Gl. marg. hîc) ut ipse appellet, si velit: quamvis ipse Procurator invitus appellationem prosequi non obligetur. Idem habetur in l. Invitus; 17. & ibi Gl. V. Extendere; C. h. t. Ratio decisionis est, quia Procuratori videtur tacitè injunctum, ut appellet, ne, si sententia transeat in rem judicatam, lis pereat, & Dominus causam amittat, id quod Procuratori imputabitur, quia non appellavit. Abb. hîc n. 13. non tamen cogitur Procurator appellationem prosequi, quia causa appellationis plerumque in alio loco agitatur, & est aliud judicium, ideóque non censetur Procurator ad illam prosequendam se obligâsse, finitâ primâ instantiâ. Abb. hîc n. 5.

LXVIII. Excipi debet 1. Nisi sit Procurator generalis, sive ad omnes causas, seu lites constitutus, tum enim appellationem prosequi est obligatus, quia & causa appellationis est judicialis. Abb. c. l. Si verò datus sit Procurator ad certum actum solùm, v. g. ad recipiendum libellum, vel audiendam sententiam; tunc non tenetur, nec potest appellare, nec alium actum facere, quia mandatum non se extendit ad hunc casum. Abb. c. l. 2. Limitari debet, ut procedat solùm quoad appellationē, â sententiâ definitivâ; nam appellationem ab interlocutoria sententia factam tenetur Procurator prosequi, quia censetur idem negotium cum causa principali, dummodo causa agitanda sit in eadem civitate, vel loco, non in alio remoto. Innocent. hîc in fine, & Abb. in fine. Camill. Borell. in summ. decision. tit. 66. de Procurat. num. 338. & seqq. 3. Limitatur in Procuratore constituto ad agendum, defendendum, & appellandum; tunc enim appellationem prosequi tenetur. Borr. c. l. n. 344. Barb. hîc n. 9.

LXIX. Porrò unus, inter alios, casus specialis, in quo Procurator generalis appellare potest; est, si Inducias sibi concedi petat ad consulendum super re aliqua Dominum ex justa causa absentem; eæque ipsi denegentur, prout habetur in c. Dilectus; 11. h. t. Nam cùm Magister Laurentius Rector, seu Parochus alicujus Ecclesiæ, studiorum causâ (cum licentia Episcopi, juxta c. Cùm ex eo; 34. de elect. in 6.) Bononiam venisset; constituit Procuratorem generalem ad omnia sua negotia tractanda. Posteà quidam Presbyter Richardus nomine impetravit litteras à Sede Apostolica in quadam controversia super eadem Ecclesia, ad quosdam Judices delegatos, qui Parochum illum apud eandem Ecclesiam ad judicium citârunt. Sed Procurator illius generalis loco Domini sui comparens, petijt competentem terminum temporis sibi assignari, intra quem Parochum principalem consulere posset, utrùm contendere deberet in judicio, an liti cedere? At Judices illi Inducias denegârunt. Quare idem Procurator ad Papam Gregorium IX. appellavit: qui mandavit, ut, si ita sit, sicut narratur, omnia, quæ post appellationem factam à Judicibus acta sunt, tanquam irrita rescindantur.

LXX. Notandum 1. Procurator generalis constitutus à Domino ad omnia sua negotia tractanda, censetur constitutus, non tantùm ad negotia extrajudicialia, sed etiam judicialia, sive ad lites, ut colligitur ex hoc c. & notat Gloss. hîc V. Generalis; & Imol. num. 1. quia sub appellatione negotij potest etiam comprehendi lis, sive causa judicialis, ut patet ex c. Qui generaliter; 5. h. t. in 6. & ex suprà dictis.

Notandum 2. Si Dominus sit absens, & commodè citari possit, tum conveniens est, & consultum, ut semper à principio ipse citetur, non autem Procurator ejus generalis, nisi in defectum Domini, prout colligitur ex hoc c. ibi: *Eodem Rectore citato*, & tradit Gloss. in c. Causam; 3. Versic. Ad domum de dolo, & cont. Abb. hîc num. 4.

Notandum 3. Si à principio fuit citatus ad judicium Dominus, seu Principalis generaliter, ita, ut causa non fuerit in citatione sufficienter expressa, hoc casu, Procuratori generali concedendæ sunt induciæ, seu dilationes ad consulendum Dominum, utrùm litigare velit, nécne, quia tunc Dominus Procuratorem instructum mittere non potuit, cùm nesciret, super qua re esset conveniendus, ideòque, si induciæ à Procuratore petitæ denegentur, is appellare poterit, ut in casu hujus c. Idémque dicendum, si à principio fuit citatus Procurator generalis, nam etiam tunc non potest imputari Domino, quòd non instruxerit Procuratorem. Si verò Dominus à principio fuit citatus specificè, expressâ causâ in citatione, eique libellus actoris insertus sit, tum induciæ ad consulendum Dominum, num contendere velit, vel liti cedere, vel etiam ad respondendum super meritis causæ, Procuratori non debent concedi, quia Dominus Procuratorem in causa instructum mittere debuisset, arg. c. 2. de dilation. nisi aliquid de novo emergat, quod verisimiliter prævideri non potuit. Abbas hîc num. 5. & Imol. num. 6. Porrò hujusmodi induciæ, seu dilationes deliberatoriæ concedendæ sunt longiores, vel breviores, secundùm locorum distantiam, & personam, ac negotij qualitatem. Gloss. hîc V. Cedere; de quo plura alibi.

LXXI. Assertio 6. Ad officium Procuratoris quoque pertinet potestas substituendi suo loco alium Procuratorem. Ubi tamen distinguendum est: Nam Procurator, post litem ab eo (scilicet Procuratore) contestatam, alium Procuratorem dare, seu substituere potest, cùm Dominus litis sit effectus. Sed ante litis contestationem, non potest alium substituere, nisi in rem suam Procurator datus sit: vel nisi à Domino alium substituendi (quamvis nullâ certâ personâ expressâ) ipsi potestas fuerit concessa. Procurator verò ad negotia datus potest liberè, quandocunque vult, alium Procuratorem deputare. Ita habetur statutum in c. Non indiscretè; 1. §. Licet; & §. Procurator; h. t. in 6.

LXXII. Pro declaratione hujus Constitutionis, notandum 1. Regulariter non potest Procurator alium loco suo substituere, quod tamen fallit in quatuor casibus expressis in hoc c. Primus est, post litem contestatam, tunc enim, quia per litis contestationem Dominus litis effectus censetur, alium suo loco substituere potest, prout etiam habetur in l. Quod quis; 8. & l. Neque; 11. l. Nulla; 23. C. h. t. nam per litis contestationem partes inter se quasi contractum ineunt, sibique mutuò obligantur, juxta l. Licèt; 3. §. Idem scribit; junctâ Gloss. margin. lit. c. ff. de pecul. Ex quo fit, ut post litis contestationem ipse Procurator, & non Dominus, sit citandus ad actus judiciales, v. g. ad producendos testes, vel audiendam sententiam, ut ex communi notat Franc. in cit. c. 1. §. Licèt; not. 1. &, ut post litis contestationem revocari non possit, nisi causâ cognitâ, ut infrà dicetur.

Notandum 2. Ut post litem contestatam, Procurator possit substituere alium, requiritur secundùm Gloss. hîc V. Ab eo; ut ipse, & non Dominus litem sit contestatus, quia aliàs ipse Dominus, contestando litem, factus esset Dominus litis, & consequenter daret Procuratorem ad litem; quamvis alij contrarium teneant, quòd Procurator, etiam post litem contestatam datus, fiat Dominus litis per subsequentem processum in causa, cùm in eum ferenda sit sententia, ut tradit Gloss. in c. Nihil; 20. junctâ Gloss. margin. C. h. t. quod fieri non posset, si non esset Dominus litis, juxta l. 1. C. de sentent. & interloc. &c. Franc. in cit. §. Licèt; num. 4. h. t. in 6. & consequenter, quòd adhuc Procuratorem substituere possit. In causis verò, in quibus litis contestatio non est necessaria, Procurator intelligitur esse factus Dominus litis, cùm primùm tractari cœpit de meritis causæ, & negotium principale discutitur. Franc. in cit. c. Licèt; n. 1. & alij apud Barb. ibid. in Collect. n. 7.

LXXIII. Notandum 3. Procurator, post litis contestationem, factus Dominus litis in causa principali, non potest alium substituere in causa appellationis, quia sunt diversæ instantiæ: quamvis possit alium substituere ad appellandum, l. Ab Executore; 4. §. fin. ff. de appellat. quia poterat appellare, cit. §. fin. & l. Invitus; 17. C. h. t. non tamen potest substituere alium ad prosequendam causam appellationis. Franc. hîc num. 5.

Notandum 4. Procurator, post litem contestatam, potest alium substituere, si fuerit simpliciter constitutus, vel non expressè prohibitus: secus, si fuerit constitutus usque ad litem contestatam tantùm, & expressè prohibitus, ne ultrà procederet: & tunc Dominus per se, vel per alium perficiet litem cœptam. Gloss. in cit. §. Licèt; V. Procurator; junctâ Gloss. margin. h. t. Franc. ibidem num. 6.

LXXIV. Notandum 5. Secundus casus, in quo Procurator substituere potest alium Procuratorem, etiam ante litem contestatam, est, si sit datus in rem suam, seu in proprium commodum, cit. c. Licèt; quia talis Procurator agit in proprium commodum, seu utilitatem suam, ideo non est mirum, quòd alium substituere possit, est enim Procurator impropriè dictus, cùm non tam aliena, quàm propria negotia tractet. Ancharan. hîc not. 4.

LXXV. Ter-

LXXV. Tertius casus est, quando Procurator à Domino accepit potestatem alium substituendi, etiam ante litem contestatam, & nullâ certâ personâ nominatâ, cit. c. Licèt; tunc enim talis substitutus potiùs ab ipso Domino videtur datus, quàm à substituente, sive magis Domini, quàm substituentis esse Procurator. Gloss. hîc V. Substituendi. Et quamvìs aliàs non, nisi certus Procurator dari debeat, l. 2. ff. h. t. satis tamen est, quòd fiat certus per deputationem substituentis: nam attento fine, non potest dici incerta dispositio, quæ postea per alium est certificanda. Ancharan. hîc not. 5. quemadmodum etiam potest quis in testamento suo dare executorem incertum, v. g. illum, quem Titius nominaverit, ut docet Bartol. in l. Quidam; 6. num. 7. ff. de reb. dub. Aliud est in tutore, qui in testamento incertus dari non potest, l. Tutor; 20. ff. de testament. tut. quod specialiter in favorem filiorum est statutum, ut pater ipsemet eis provideret tutorem: sed quando Procurator alium substituit, agitur de bonis proprijs constituentis, qui substituere potest alium eo modo, quo vult. Bartol. c. l.

LXXVI. Quartus casus exceptus est, quòd Procurator constitutus, sive simpliciter, & generaliter ad omnia negotia, sive ad unum tantùm, potest alium substituere, cit. c. 1. §. Procurator; ult. h. t. in 6. & ibi Gloss. V. Ad negotia; Franc. ibidem num. 1. quod tamen non ita intelligendum est, quasi Procurator generalis alium constituere possit, cum simili generali potestate, sed quia potest alteri unam, vel plures causas particulares committere, sinè speciali mandato principalis constituentis, l. 1. §. Magistrum autem; & ibi Bart. ff. de exercit. act. Sicut etiam Procurator specialis negotium sibi demandatum alteri committere potest, l. Si Procuratorem; 8. §. Si quis mandaverit; & ibi Bartol. ff. Mandati; l. Si ego; 6. ff. Quod vi, aut clam. Nisi tale quid sit specialiter alicui commissum, ut fides, & industria personæ sit electa, v. g. ad contrahendum matrimonium, c. ult. h. t. in 6. vel ad alienandum, vel recipiendam solutionem; tum enim illud alteri committere, sive alium substituere non potest, quia hoc posset cedere in Domini præjudicium, l. pen. §. Item adjiciendum; & ibi Bartol. ff. de divers. & temp. præscript. Ancharan. in cit. c. 1. in fine, h. t. in 6.

Porrò rationem, cur regulariter Procurator ad judicia non possit substituere alium; Procurator verò ad negotia possit, hanc dat Bartol. c. l. quia in illo videtur electa industria personæ, non autem in isto, ideòque, si in negotijs sit electa industria, etiam Procurator ad negotia non potest substituere, ut jam dictum, sicut neque, si expressè id ei sit prohibitum, vel tacitè, ut, si alicui committatur certum negotium expediendum per se ipsum. Franc. in cit. §. Procurator; in fine ex Baldo.

LXXVII. Notandum 6. Si quis speciale mandatum habeat à Domino ad substituendum alium, & substituat, sed re integrâ moriatur, antequam substitutus acceptet mandatum, tum substitutus potest prosequi causam per ipsum substituentem inchoatam, quia censetur ab ipso Domino, seu principali substitutus: secus est, si ex legis dispositione sit substitutus, ut, si Procurator ad lites, post litis contestationem, substituat; tunc enim, mortuo ipso substituente, re adhuc integrâ, exspirat mandatum talis substituti, nam tunc substituens est instar principalis mandantis, quia à lege habet potestatem substituendi, mandatum autem morte mandantis, re integrâ, exspirat, ut ex Rota Rom. tradit Franc. in cit. §. Licèt; n. 6.

Illud postremò hîc addendum, quòd tametsi quis non cogitur suscipere officium Procuratoris, l. Filiusfamil. 8. §. Invitus; ff. h. t. l. Invitus; 17. C. eodem. postquam tamen illud suscepit, exequi cogitur, & perficere, vel maturè renunciare, dum res est integra. §. Mandatum Institut. de mandat. l. Si mandavero; 22. §. ult. ff. eod. de quo plura infrà.

§. VIII.

An, & quâ ratione factum, vel omissio Procuratoris noceat Domino, seu Principali, & quinam alij sint effectus mandati procuratorii?

Inter effectus mandati procuratorij numeratur, quòd factum Procuratoris, vel omissio Domino prosit, & noceat, de quo hoc §. agendum, sicut & de alijs effectibus.

LXXVIII. Assertio 1. Si ex Judicis, vel legis præcepto, Dominus aliquid facere debuisset, quod Procuratori demandavit, qui tamen illud non fecit, tum id Domino nocet, & imputatur, quia ipse obligatus erat ad id faciendum per se, vel per alium, & in effectu non fecit, ut docet Bartol. in l. unic. §. Si Procurator; num. 1. ff. Si quis jus dicenti non obtemp. Abb. in c. 1. Ut lite non contestatâ, &c. num. 17. Excipi debet, nisi casus fortuitus acciderit Procuratori, qui etiam Dominum excusâsset, adeòque ob impedimentum moraliter inevitabile, non fecit Procurator, quod Dominus jussit; tum enim neque ipsi Domino id imputari poterit, arg. l. Cùm à matribus; 8. C. Qui petunt tutor. ubi excusatur mater, quæ cùm filio tutorem petere debebet, Procuratorem misit ad petendum, qui in via à latronibus est occisus. Bart. c. l. & Abb. Felin. in cit. c. 1. num. 5.

LXXIX. Assertio 2. Si Procurator ipse ex Judicis, vel legis præcepto aliquid facere sit obligatus, & non Dominus, sed Procurator id non faciat, tum si constet, quòd sit talis negligentia, quæ cadat in delictum, vel pœnam mereatur, & agatur de re magni præjudicij, ut de mulctæ impositione, tum, ea omissio nihil nocet, nec præjudicat Domino, cit. l. unic. §. Si Procurator; ff. Si quis jus, &c. Bartol. ibidem num. 1. Abb. c. l. num. 18. Ratio est, quia non censetur Dominus, constituendo Procuratorem, quamvìs generalem, voluisse ei præcipere delictum. Exemplum habetur in cit. c. 1. Ut lite non contestatâ, &c. si Procurator ad judicia constitutus à Domino jussus litem contestari, id contumaciter recuset, non Dominus, sed ipse Procura-

tor est puniendus. Excipitur, nisi Dominus sciat, ac toleret contumaciam Procuratoris, adeóque tacitè consentiat, cit. c. 1. in fine: vel nisi agatur de re exigui præjudicij; tum enim Domino etiam ignoranti omissio, vel contumacia Procuratoris obesse potest. Bart. c. l. & Abb. c. l. num. 18. & 19. ut, si propter contumaciam Procuratoris decernatur, immissionem in bona custodiæ causâ faciendam esse, juxta l. Eum qui; 3. C. h. t. ubi statuitur, ut propter negligentiam Curatoris, vel Administratoris, qui non vult defendere pupillum, vel minorem, immissio fiat in bona illius.

LXXX. Assertio 3. Si non sit certum, contumaciam Procuratoris omittentis facere, quod poterat, cadere in delictum, vel pœnam mereri, tunc nocet, seu præjudicat Domino: ut, si v. g. Procurator omisit appellare intra decem dies à sententia, ideóque ea transijt in rem judicatam, ut Dominus postea appellare volens non admittatur, l. 1. in fine, ff. Quando appelland. sit, vel, si negligens fuit in producendo testes, & alias probationes, infra terminum præscriptum; si tamen malitiosè id fecit Procurator, succurritur Domino. Bart. c. l. & Abb. c. l. num. 19. & 20. Aliàs verò sibi imputare debet Dominus, quòd negligentem, & imperitum Procuratorem constituerit, l. Cum mandato; 23. ff. de minorib.

LXXXI. Assertio 4. Quando Procurator non omittendo, sed positivè aliquid illicitè faciendo, deliquit, vel fecit, quod pœnæ sit obnoxium, tale factum non nocet, aut præjudicat Domino, nisi ad id dederit speciale mandatum, vel Dominus ex pòst facto expressè, vel tacitè ratum habeat, quod illicitè fecit Procurator, vel eum obligando ad pœnam. Bartol. in cit. l. 1. §. Si Procurator; num. 5. ff. Si quis in jus, &c. Abb. in cit. c. 1. num. 23. Ut lite non contestatâ. Felin. ibidem num. 8. & 12. V. g. si Procurator generaliter constitutus ad eligendum, eligat scienter indignum, Dominus non incurret pœnam privationis, & suspensionis decretam in c. Cùm in cunctis; 7. §. fin. de elect. quia tunc præsumitur Procurator fines mandati excedere. Veruntamen ad pœnam conventionalem, quæ communiter adjici consuevit, à Procuratore promissam obligatur etiam Dominus, ut, si v. g. Legatus sit missus ad componendam pacem, & adjiciatur pœna parti transgredienti fœdera pacis, & Procurator in illam consentiat, obligatur ad illam etiam principalis eum mittens, ut docet Felin. in cit. c. 1. num. 10.

LXXXII. Assertio 5. Confessio Procuratoris facta in judicio ordinariè Domino præjudicat, ut constat ex c. Suborta; 21. & ibi Gloss. V. Per confessionem de sentent. & re judic. et c. Olim; 20. junctâ Gloss. V. Revocata; de censib. nam Procurator ex necessitate officij sui debet respondere ad exhibitas partis adversæ positiones, ad quod habet mandatum speciale, vel generale. Hoc autem maximè verum est, si Procuratoris confessio fiat pòst litis contestationem, nam, si in ipso ingressu in judicium, sive post oblatum libellum, Procurator ultro fateatur intentionem actoris, non præjudicat talis confessio Domino, cùm ea sinè necessitate facta prodigalitas, aç veluti donatio, seu renunciatio juris videri possit, quæ sinè mandato speciali Procuratori non competit. Abb. in cit. c. 1. Ut lite non contestatâ, &c. num. 29. Imò universim, quando voluntariè, & sinè necessitate, Procurator confitetur, non præjudicat Domino, l. Certum; 6. & ibi Gothofr. lit. p. ff. de confession. Quòd autem dictum est, confessionem Procuratoris in judicio, respondendo ad positiones adversarii, factam nocere Domino, id limitandum est, nisi Dominus illam revocet, uti potest, probando errorem, arg. c. ult. de confess. sive facti, sive juris. Abb. c. l. num. 31.

Aliud verò quoad hoc est de Advocato, cujus confessio non obest parti, seu Clienti, quò minùs eam statim revocare, & Advocato suo contradicere possit, uti sumitur ex c. Cùm causam; 62. de appellat. ubi, quia Procurator ad litem, qui sibi Advocatum adjunxit, confessionem Advocati, quæ suæ petitioni contraria videbatur, eâdem die revocavit; decernit Pontifex, per illam confessionem, & responsionem Advocati litem non fuisse contestatam, quia Advocatus non habet mandatum ad respondendum, & contradicendum, sicut Procurator, ideóque sufficit, si confessio Advocati à parte revocetur, etiam non allegato, & probato errore. Abb. in cit. c. 62. num. 2. si tamen sciens taceat, censebitur eum approbare, & ratum habere, arg. l. 1. C. de error. Advocat. ubi dicitur, quòd, quæ Advocati, præsentibus illis, quorum causæ aguntur, allegant, perinde habenda sint, ac si ab ipsis Dominis litium proferantur. Alex. de Nevo in cit. c. 62. num. 4. de appellat.

LXXXIII. Cæterùm alij præter suprà allatos n. 72. sunt effectus mandati procuratorij, veluti Primò, quòd obligationes, & actiones directæ ordinariè tendunt in ipsum Procuratorem, sive sit datus ad negotia, sive ad lites, ita tamen, ut Procurator actiones postea cedere debeat ipsi Domino, seu Principali constituenti. Laym. lib. 3. Theolog. mor. tract. 4. cap. 26. num. 14. & in c. 1. §. Licèt; num. 2. h. t. in 6.

Secundò, sententia condemnatoria, non in Dominum absentem, sed in ipsum Procuratorem præsentem ferenda est, secundùm Juris Civilis dispositionem in l. 1. C. de sent. & interloc. omn. judic. & sumitur etiam ex c. pen. junct. Gl. V. Contra ipsum; h. t. in 6. ubi addit, id procedere, sive ab initio, sive post litem contestatam, Procurator intervenerit, juxta l. Nihil; 20. C. h. t. quamvis hoc non semper observari soleat, ut notat Gloss. margin. in cit. l. 1. præsertim de Jure Canonico, ut videre est apud Abbat. in c. Querelam; 24. num. 19. de elect. neque etiam in Camera Imperiali servatur, nisi interdum in causis injuriarum, ad evitandam infamiam condemnati, teste Mynsing. centur. 6. obs. 11. Et hinc in ijs, in quibus executio sententiæ fieri non potest in Procuratorem, ut in criminalibus, & matrimonialibus causis, & similibus, neque sententia in Procuratorem ferri debet, sed in Dominum, l. fin. junctâ Gloss. V. Contra eum; C. de injur. Wesenb. ff. h. t. n. 8. Executio tamen sententiæ ordinariè fit in bonis Domini, non Procuratoris, nisi is in rem suam datus sit, vel falsò dixit,

dixit, se mandatum habere, vel cùm nullum mandatum haberet, ad defensionem se obtulit, satisdando, dominum rem ratam habiturum. l. Plautius; 61. ff. h. t. junct. §. Sin autem. Instit. de satisdat. Laym. cit. c. 26. num. 14.

LXXXIV. Tertiò, duplex ex mandato procuratorio oritur actio, una directa mandati, quæ datur domino contra Procuratorem, ut rationem reddat omnium, quæ gessit, & restituat, quę ex re, seu lite consecutus est, sive justè, sive injustè. l. Qui proprio; 46. §. Procurator; ff. h. t. VVesenb. ff. eod. n. 8. Item, ut omne damnum per dolum, vel culpam, seu negligentiam Procuratoris domino illatum, vel interesse compenset. l. Licet; 42. §. Ea obligatio; ff. h. t. l. Procuratorem; 11. & l. A Procuratore; 13. C. Mandati: ubi dicitur, quòd Procurator de dolo, & omni culpâ teneatur, etiam levissimâ. Gl. ibid. V. & Omnem culpam; idque propter tacitè promissam industriam. Quòd si verò Procurator, cuius dolo, vel culpâ aliquid neglectum est, solvendo non sit, tum domino restitutio in integrum concedenda est. arg. l. eleganter; 7. §. pen. ff. De dolo, Gl. in c. 2. V. Restituimus; de in integr. restit. Abb. in cit. c. 1. n. 16. Ut lite pendent. &c. Gail. lib. 1. obs. 45. n. 6. Et hinc, si Procurator per negligentiam non appellet, & non sit solvendo, non currit domino tempus decendij, nisi à tempore scientiæ latæ sententiæ, Felin. in cit. c. 1. Gail c. l. n. 7.

Ex dictis patet, quòd, licèt domino noceat culpa, aut negligentia Procuratoris, ita, ut in judicio condemnari possit ad solvendum id, quod culpâ Procuratoris neglectum est. l. Eum; 10. in fine, ff. Commodat. Bart. in cit. l. unic. §. Si Procurator; ff. Si quis jus &c. not. 2. quia sibi imputare debet dominus, quòd negligentem Procuratorem constituerit. l. Cùm mandato; 23. in fine. ff. De minorib. tamen per actionem mandati ab eo recuperare potest dominus damna, & interesse. l. Si Procuratorem; 8. §. Si tutores; ff. Mandat. Abb. in cit. c. 1. n. 22. Ut lite non contestatâ &c.

LXXXV. Altera actio contraria mandati datur Procuratori, sive Actoris, sive Rei; contra Dominum, ad repetendas omnes expensas, quas occasione mandati, seu negotij sibi commissi bonâ fide fecit. l. Qui proprio; 46. §. Item contra; & §. Litis; ff. h. t. Idem „ sumitur ex c. Cùm pro causa; 6. h. t. ubi statuitur, si „ Clericus alicuius Ecclesiæ, v. g. Canonicus legitimè „ probare possit, se ex mandato Capituli suscepisse „ negotia ipsius promovenda, ideóque ad Sedem A„ postolicam accessisse, expensas ob eam causam fa„ ctas ipsi restituendas esse. Ratio est, quia officium „ suum nemini debet esse damnosum.

LXXXVI. Idque extenditur primò, quòd non solùm extraneus, sed etiam Prælatus, seu Ecclesiæ Rector, vel alius, qui est de Ecclesiâ, si expensas fecit ex propriis, seu patrimonialibus bonis in utilitatem Ecclesiæ, potest illas repetere. c. Quicunque; 2. & ibi Gl. in casu caus. 12. q. 4. Abb. hîc not. 1. Secundò, qui mandatum spontè suscepit, etiamsi in eo nihil fuerit actum de expensis, poterit illas repetere factas ob negotium sibi injunctum: Abb. hîc not. 2.

Tertiò, etiamsi Procurator in causa succubuerit, vel inutiliter negotium gesserit, dummodo eius culpâ id non acciderit, potest petere sibi restitui expensas factas occasione mandati, seu negotij sibi commissi. l. Qui mutuam; 56. §. fin. ff. Mandat. & l. Etiamsi; 4. C. eodem. Secus, si egit sine mandato, & succubuit, sive si res infelicem eventum habuit, Gl. hîc in not. & V. Propter hoc. Quartò, si quis etiam sine mandato negotia absentis utiliter, & rationabiliter gessit, potest expensas repetere actione negotiorum gestorum, tametsi effectum non habuerit negotium. l. 2. l. Sed an ultro; 10. ff. de negor. gest. Gl. hîc V. De mandato. Illud tamen interest inter mandatarium, seu Procuratorem, & negotiorum gestorem, quòd is, cui mandatum est, ut negotium alterius suscipiat, expensas repetere possit, sive consultum, & expediens fuerit domino illud suscipi, aut tractari, sive non: is verò, qui sine præcedente mandato, causam, vel negotium alterius suscepit, non repetit expensas, si infelix eventus fuit, aut non expediebat domino negotium suscipi, ut constat ex cit. l. Sed an ultro; §. 1. & docet Gl. hîc V. Propter hoc. Quintò, Procurator etiã petere potest, ut expensæ sibi solvantur ex ipsa re judicata, si dominus solvendo non sit. l. Actoris; 30. ff. h. t. Denique actio mandati etiam competit Procuratori ad petendum salarium, si quod debeatur. l. Salarium; 7. ff. Mandati, VVesenb. ff. h. t. num. 8. in fine.

LXXXVII. Porrò, quæ dicta sunt, limitari debent. Primò. Expensas, quas Procurator fecit principaliter pro suis negotiis, & in consequentiam solùm pro alienis, non potest repetere; ut si alicui in causa propria, vel etiam alterius Romam v. g. profecturo mandes, ut tua quoque negotia peragat: non potest is repetere à te sumptus itineris, quos alioquin etiam sine tuo mandato facturus fuisset, nisi propter tua negotia diutius morando plus expenderit, ut colligitur ex cit. c. Cùm pro causa ibi: *propter hoc*; h. t. & l. Ex parte; 39. ff. famil. hercisc. & notat Gl. hîc V. Propter hoc; & Abb. not. 3.

Secundò: Si Procurator proficiscens in negotio sibi à Domino demandato, infirmetur in via, vel incidat in latrones, & ab ijs spolietur, non potest damna accepta, vel sumptus factos repetere à Domino. l. Inter causas; 26. §. Non omnia; ff. Mandati, ubi etiam ratio redditur, quia hæc magis casui fortuito, quàm mandato imputari oportet: & merè extrinsecè, ac per accidens se habent ad mandatum. Aliud est in contractu societatis, in quo damna, quæ unus ex sociis passus est, occasione societatis, etiam alter ferre debet, quia ibi est jus quoddam fraternitatis, & sicut lucrum, ita, & damnum quoque commune esse oportet; quod sine culpâ socij contingit. l. Cùm duobus; 52. §. Quidam; ff. Pro socio, Gl. in cit. §. Omnia; V. Mandato. Abb. in cit. c. Cùm pro causa; num. 4. h. t.

§. IX.

An, & quomodo officium, ac potestas Procuratoris ad Iudicia dati finiatur per revocationem eiusdem à Domino factam?

LXXXVIII. Assertio 1. Procurator ad lites, ante litem contestatam, liberè revocari potest, non

"oo antem postea, prout statutum habetur in c. Quāmvis; 2. h. t. in 6. nbi dicitur: Quamvis Procurator possit, ante litem cootestatam, etiam sine causa, liberè à Domino revocari: postea tamen (id est, post litem contestatam ab ipso Procuratore, Gloss. hic V. Postea) ipso noleote (secus si volens sit, Gloss. hic V. eod.) revocari noo potest: nisi inimicitias cum domino contraxerit (etiam non capitales, Gl. hic V. Ioimicum) vel aliâ ratiooe suspectus reddatur: vel adversario affinitate conjungatur, vel hæres eius fiat: vel si Religionem ingredi (etiam non profitendo, sed solùm probationis causâ, Gl. hic V. Ingredi) vel io longinquum eum proficisci (juxta arbitrium Judicis, consideratis circumstaotiis causæ & viatum, Gl. hic V. In longom) vel ægritudine, aut vinculis (in prædooum, vel hostium potestate) detineri contingat: vel alia rationabilis causa (v. g. ætas nimis decrepita, vel quia nimis juvenis est, Gl. hic V. Alio) subsit, propter quam meritò sit revocandus. Verùm quamquàm Procurator (cum quo lis est contestata) revocari ooo possit (invitus, ut suprà dictum) noo prohibetur tamen ipse dominus suæ causæ in judicio cum Procuratore adesse: præsertim, si collusionis alicuius subsit periculum. vel suspicio.

LXXXIX. Pro declaratione cit. c. 2. h. t. in 6. notādum 1. Dominus, ante litis contestationem, liberè revocare potest Procuratorem, etiam sine causa l. Ante litem; 16. b. t. sive sit Procurator Actoris, sive Rei, Gl. ibid. & l. Quæ omnia; 25. in princ. ff. eod. quia ante litem cootestatam, per mandatum nullum et jus quæsitum Procuratori, & nullum etiam fit præjudicium adversario, vel alteri, per talis Procuratoris revocationē. Similiter etiam Procuratot liberè resignare potest officium procutationis ante, litem contestatam: nisi dominus pro Procuratore præsente, & non cootradicente, vel etiam pro abseote, sed postea expressè, vel tacitè ratum habente, satisdederit, seu fidejusserit de judicato solvendo: tum enim compelli potest Procurator ad dominum defendendum, & judicium accipiendum, ac litem contestandam, oe decipiatur is, qui satisdedit. l. Si defectus; 15. l. Mutus; 43. §. Qui non cogitur; ff. h. t. Clement. 1. & ibi Gloss. Verb. Cogi eod. Porrò, quod dictum est, Procuratorem à domino, ante litem cooteſtatam, liberè, & sine causa revocari posse, limitari debet. Primò, nisi Procurator revocatiooi domini se opponat, ad se purgandum, & servandam existimationem suam illæsam, quia dominus vult eum revocare tanquam suspectum. Secundò, nisi in rem suam datus sit Procurator. Tertiò, oisi de suo aliquid expendisset, quod retinere velit, quod tamen si dominus solvete paratus sit, removeri potest, etiam post litem contestatam, ptont habetur in l. Quæ omnia; 25. & l. seq. ff. h. t. nisi dominus vellet illum revocare ex parte solùm, & noo io totum. l. In causæ; 47. in princ. ff. eod. in his enim casibus oon potest Procurator removeri, etiam ante litem contestatam, & multò mioùs post illam. Franc. hic o. 1.

Notandum 2. Procurator, post litem contestatam, invitus revocari non potest, nisi causâ revocationis priùs cognitâ. l. Post litem; 17. ff. h. t. Ratio est, quia ex eo tempore tum adversarij, tum ipsius Procuratoris, quippe qui dominus litis factus est. l. Procuratoribus; 22. C. h. t. interest, ne temerè removeatur. Quòd si Procurator, postquam à domino, etiam post litis cootestationem, revocatus est, se opponat, & opetam suam invito iogerat, eo ipso se suspectum reddit, quamvis petere possit, ut causa revocationis cognoscatur ad famam suam defeodendam. cit. l. Quæ omnia; §. 1. ff. h. t. Sed ne quidem volens Procurator revocari potest, post litem contestatam, si adversarius, quo cum litigatur, nolit, & mutationi resistat, nisi priùs causa revocationis cognoscatur, ut appareat, an removeri debeat Procurator, nécne, ut docet Gl. io cit. c. 2. V. Suspectam; h. t. in 6. Potest tamen Procurator, si sine culpa sua sit temotus, prætet alias expensas, petere salarium, ut docet Bart. in cit. l. Post litem; n. 2. ff. h. t.

XC. Notandum 3. Procurator quoque non potest, post litis contestationem, adeóque te non integrâ, renunciare officio suo, invito domino, nisi justa causa subsit, ac similis ei, ob quam Procurator post litem contestatam revocari potest, ut patet ex l. Filiusfam. 8. §. fin. & 2. ll. seqq. & tradit Gl. in c. 4. V. Susceptum; h. t. in 6.

Notandum 4. Quamvis Procurator per litis contestatiooem efficiatur dominus litis, sen instantiæ, non tamen fit dominus causæ, sed ipse principalis constituens Procuratorem, dicitur dominus suæ causæ, etiam post litis contestationem, ut ex Bartolo docet Franc. io cit. c. Quamvis; not. 3. Ex quo infertur, quòd in causa appellationis Procurator revocari potest, etiam post litem contestatam, quia censetur effectus dominus iostantiæ, ooo autem causæ, Barb. in cit. c. 2. num. 6. h. t. in 6. & alij apud ipsum.

Notandum 5. Ex causa legitima, instantia judicij, sive prosecntio litis à Procuratore, cum quo lis fuit contestata, transferri potest in ipsum dominum, si per se agere velit, vel in novum Procuratorem, idque, vel de novo litem cootestādo, ut tradit Gl. marg. in l. Mutari; 24. lit. f. ff. h. t. vel si Procurator cedat jus instantiæ domino, vel alteri Procuratori, Bart. in cit. l. Mutari; num. 4. & Ancharan. in cit. c. 2. not. 4. h. t. in 6. & sumitur ex l. In causæ; 46. §. Ex parte, junct. Gl. marg. lit. f. ff. eod.

Notandum 6. Etsi dominus, post litem contestatam, nequit absque justa causa revocare Procuratorem: potest tamen interesse judicio, unâ cum Procuratore, ut habetur in cit. c. 2. in fine: præsertim, si eum suspectum habeat de collusione, quam tamen fortè probare non potest, vel quia noo vult prolongare processum judicij, qui fieri deberet in cognitione suspicionis, Gl. ibid. V. De collusione. Porrò præsentia domini in judicio, unâ cum Procuratore, ad hoc ipsi proderit, quia testes ad probationes adducere poterit, quas fortè Procurator omitteret: vel saltem præsens curabit, ut Procurator testes nominatos à domino, vel probationes, quas volet, producat; nam beneficium juris cooceſſum domioo, ut adesse possit, latè interpretari oportet, ut aliquid conferat, Gl. fin. in cit. c. Quamvis.

XCI. Assertio 2. Si Procurator sit revocatus à domino coram testibus, & pervenerit ad notitiam Procuratoris ipsius revocatio, tum sententia contra ipsum lata in præjudicium domini est oulla, prout sumitur ex c. Ex insinuatione; 3. h. t. Nam ortâ con-

» controversiâ inter Archidiaconum Sagiensem, & » M. Gasparem, super quadam præbenda, Archidia- » conus Procuratori suo expresse inhibuit, duobus » Clericis præsentibus, ne causæ cognitionem susci- » peret (id est, ne mandato, seu instrumento suo procuratorio uteretur ad suscipiendum judicium, ut habetur in integra lectione huius c. teste Gl. hîc V. Susciperet, adeóque ipsum revocavit, quod dominus potuit, cùm lis non fuerit contestata, & res erat integra, l. Ante litem; 16. ff. h. t. Gl. hîc V. Inhibitum) » sed Procurator, non obstante eâ inhibitione, seu » revocatione, nihilominus in causa processit, & con- » tra ipsum sententia est lata, & adversarius Archi- » diaconi in possessionem illius præbendæ est immis- » sus. Re delatâ ad Papam Clementem III. is man- » davit, quia unus ex duobus Clericis, coram quibus » facta est revocatio Procuratoris, jam obierat, rece- » pto juramento, tum ipsius Archidiaconi, tum Cle- » rici superstitis de revocatione facta, non obstante » sententiâ priùs latâ, præbenda illa eidem Archi- » diacono, unâ cum fructibus perceptis, auctoritate » Apostolicâ restituatur, dummodo aliud canoni- » cum impedimentum non obstet. Post factam ve- » rò restitutionem, si idem Archidiaconus institu- » tionem suam canonicam probaverit, eam ratam » permanere, remotâ appellatione, debere.

XCII. Pro declaratione huius c. notandum 1. Quamvis Procurator per litteras, seu instrumẽta fuerit constitutus, potest tamen solis verbis, sine scriptura, à Domino revocari. Abb. hîc not. 1. ita tamen, ut revocatio probari debeat, v. g. per duos testes, si Procurator illam neget esse factam, ut colligitur ex hoc c.

Notandum 2. In causa etiam non levi (modò non sit criminalis, famosa, vel valde ardua) sufficit unus testis ad faciendam semiplenam probationem, ita, ut à Judice in supplementum integræ probationis juramentum decisorium deferri possit habenti unum testem, ut patet ex hoc c. & habetur etiam in l. 3. junctâ Gl. V. Per judicem; C. de reb. credit. Gl. in c. ult. V. à te de jureiur. Abb. hîc n. 2. 3. & 6. & Laym. num. 1.

Notandum 3. Spoliatus à judice per sententiam invalidam potest petere restitutionem, & restitui debet in possessionem, antequam cognoscatur de jure, seu proprietate spoliati, ut colligitur ex hoc c. Nam Archidiaconus fuit spoliatus possessione suæ præbendæ, prætendens, sententiam fuisse nullam, quippe latam contra Procuratorem jam revocatum. c. Licèt; 24. C. h. t. qui legitimam personam standi in judicio non ampliùs habuit, & Papa mandat, restitui ipsi possessionem: Verùm, quia in casu huius c. Judex probabiliter ignoravit revocationem Procuratoris, ideo non potuit contra ipsum agi interdicto: Unde vi; cùm nullam vim injustam parti intulerit, sed potest agi per viam nullitatis, & peti, ut ex officio Judicis sententia lata declaretur nulla, & spoliato restituatur possessio, Innocent. hîc n. 2. & Abb. n. 4.

Notandum 4. Spoliatus non est restituendus, si canonicum impedimentum obstet, cujusmodi est excommunicatio, à qua is non est absolutus: vel pactum de non petenda restitutione post sententiam. Vel, si sententia sit lata contra spoliatum super proprietate, adeóque agenti possessorio obstet exceptio notorij defectûs proprietatis: vel denique, si spoliatus sententiam nullam, ut in casu huius c. contra Procuratorem revocatum latam, vi cuius possessione deiectus fuit, ratam habeat, Gl. hîc V. Aliud canonicum, & Abb. n. 7. de quo plura alibi.

Notandum 5. Si juris præsumptio stet contra possessorem, ut, si ei jus commune resistat, tum obligatur exhibere, aut probare titulum possessionis suæ, ut in casu huius c. Archidiaconus; quia in alia Ecclesia habebat præbendam incompatibilem cum Archidiaconatu, cùm nemo, sine dispensatione, possit esse in pluribus Ecclesiis intitulatus. c. 2. dis. 70. c. Dudum; 54. de elect. ideo debuit probare, se canonicè institutum fuisse, Gl. hîc V. Probare. Quòd si quis impetret litteras Papales ad beneficium, tanquam de jure vacans, quod tamen ab alio de facto possidetur, debet ipse probare, quod de jure vacet, adeóque nullum titulum in eo habeat possessor, neque hic compellitur ostendere titulum, quia præsumitur justè possidere. l. ult. C. de rei vindic. Abb. hîc n. 9.

XCIII. Assertio 3. Rescriptum impetratum à Procuratore revocato, cui revocatio est intimata, est ipso jure nullum, nec valet processus, vel sententia vi talis rescripti lata, si revocatio etiam pervenit ad notitiam adversarij, prout sumitur ex c. In nostra; 4. h. t. Nam in quadam causa, quæ inter Episcopum, & » Decanum Tullensem, super dilapidatione, excom- » municatione, & perjurio, ac aliis quibusdam cri- » minibus vertebatur (civiliter in judicium dedu- » ctis, vel per modum inquisitionis, aut denunciationis, alioquin si criminalis fuisset accusatio, Procurator intervenire non potuisset, Gl. hîc V. Præsentia; & Hostiens. V. vertebatur) Episcopus duos Presbyte- » ros Procuratores ad Sedem Apostolicam destinavit; » sed paulò pòst de fide illorum dubitans, mandatum » procuratorium ab eisdem revocavit: sed ipsi, licèt » litteras mandati revocatorias recepissent, nihilo- » minus in causa processerunt, & in judicium cum » adversario ingressi, unâ cum eodem, litteras Apo- » stolicas ad Judices delegatos impetrârunt, in præ- » judicium Episcopi Tullensis, qui coram istis exci- » piens, inducias sibi dati, postulavit, ad probandum, » quòd falsi Procuratores fuerint; sed Judices hac ex- » ceptione tanquam inutili reiectâ, dilationem con- » cedere recusârunt, ideòque Episcopus ad Sedem A- » postolicam appellavit. Verùm Judices, non obstã- » te eâ appellatione, lite non contestatâ, & juris ordi- » ne prætermisso, contra Episcopum testes recipere » præsumpserunt, cúmque à Tullensi Ecclesiâ remo- » verunt. Quæ etsi vix credibilia visa fuerint Papæ » Innocentio III. quòd Judices, quippe viri litterati, » & providi, sic processissent, maximè, quia in rela- » tione suâ Papæ transmissâ, nullam mentionem de » hujusmodi exceptione fecerunt: quia tamen viri » religiosi, providi, & honesti sub juramento de ijs » hæc testati sunt, de quibus non est verisimile, quòd » suæ salutis obliti, falsum testimonium dederint: id- » circo idem Innocentius processum illorum Judicũ » irritandum esse, judicavit (id est, irritum declaran- » dum, Gl. fin. hîc & Hostiens. in fine) propterea, quòd » exceptio falsi Procuratoris, non solùm ante, sed e- » tiam post sententiam latam, objici potest, quia illâ » probatâ, judicium, sive acta judicii nullius sunt mo- » menti.

XCIV.

XCIV. Pro declaratione huius c. notandum 1. quòd Presbyteri, aliique Clerici, sicut possunt esse Advocati, & Procuratores pro sua Ecclesia, ita, & pro Episcopo proprio, præsertim ad illum defendendum, ut apertè colligitur ex hoc c. idque propter conjunctionem, quam habent cum suo Episcopo, & reverentiam, ac obedientiam ipsi debitam, Joan. Andr. hîc, & Abb. not. 2.

Notandum 2. Non solùm rescriptum impetratum per falsum Procuratorem, qui scilicet, vel nullum procuratorium mandatum accepit, vel quod revocatum à domino fuit, ipso sciente, est nullum; sed etiam processus inde secutus, & sententia lata nullius est momenti, prout etiam habetur in l. Licet; 24. C. h. t. Quare talis exceptio, sicut & quævis alia, per quam judicium redditur nullum, in quacunque parte judicii, adeóque etiam post litem contestatam, imò post latam sententiam opponi potest, Gl. communiter recepta hîc V. Exceptio, & Abb. n. 2. & 4.

Notandum 3. Si persona secundùm se inhabilis, vel prohibita ad procurandum, quæ tamen per se in judicio stare potest, ut Clericus, miles, mulier constituatur Procurator, tum exceptio falsi Procuratoris, ante litis contestationem, contra illam opponi debet; nam postea non poterit repelli per oppositam exceptionem, tum quia hæc exceptio est dilatoria, ideóque ante litem contestatam opponi debet; tum quia per litis contestationem Procurator factus est dominus litis, unde, sicut in causa propria potest stare in judicio, ita etiam in causa aliena, vel appellationis, juxta l. Ita demum; 13. & ibi Gl. V. Militiæ; junct. Gl. marg. C. h. t. Si verò sit persona, quæ per se non potest stare in judicio, ut pupillus, amens, religiosus, tum exceptio falsi Procuratoris, sive de nullitate judicii, etiam post litem contestatam opponi potest, Gl. hîc V. Exceptio, & Abb. n. 7. & in c. pen. num. 6. h. t.

Notandum 4. Si Procurator à domino sit revocatus, etiam ante litis ingressum, vel contestationem, ignorante adversario, & Judice, tum acta judicii facta cum Procuratore revocato valent: si verò, adversario sciente, sit revocatus, non valent acta judicii post revocationem, quia requiritur ad nullitatem judicii, quòd revocatio pervenerit ad notitiam adversarij, licèt judex ignoraverit, ut in casu huius c. Gl. hîc V. Revocavit; & Abb. n. 5. & 6. quæ ex infrà dicendis patebunt.

XCV. Assertio 4. Revocatio Procuratoris in contemptum Judicis, præsertim Sedis Apostolicæ, & in præjudicium adversarij, facta, postquam in causa conclusum est, non tenet, & revocans condemnari debet in expensas factas ab adversario, prout sumitur ex c. Auditis; 8. h. t. » Nam cùm controversiæ quædam essent inter Episcopum Egitanensem, & Episcopum Colubriensem, ex commissæ sunt quibusdam Judicibus cognoscendæ: sed ad petitionem Episcopi Colubriensis, tota causa ad Sedem Apostolicam fuit avocata. Verùm idem Episcopus, postquam jam in causa conclusum fuerat, ita, ut nihil restaret, quàm sententia ferenda, Procuratorem pro illa causa datum, non sine contemptu Sedis Apostolicæ, & dispendio partis adversæ revocavit. Quare Honorius III. processus illos Judicum, & c, quæ inde secuta fuerunt, irrita declaravit, non obstantibus litteris revocatoriis mandati procuratorij, & Episcopum Colubriensem in expensas condemnavit, quas Egitanensis Episcopus fecit ex eo tempore, quo ad Procuratorem ipsius revocatoriæ litteræ pervenerunt, & quas idem Episcopus adhuc faciet, donec Colubriensis Episcopus, vel per se, vel per idoneum Procuratorem comparebit, in principali negotio legitimè processurus. »

XCVI. Notandum 1. Qui citatus est ad totam causam, sed recessit, sine licentia Judicis, vel Procuratorem revocavit, nullum alium substituendo, contra illum tanquam contumacem procedi potest, etiam ad sententiam definitivam, sine alia eius citatione, postquam causa cognita, & conclusa est, ut sumitur ex hoc c. & docet Innocent. hîc n. 1. Præsertim, si ipsemet petiit, ut tota causa ad judicem traheretur, & devolveretur, ut in casu huius c.

Notandum 2. Revocatio Procuratoris, postquam est in causa conclusum, non obstat, quò minùs possit ferri sententia in Procuratorem, perinde, ac si revocatus non fuisset, quia liquet Judici de meritis causæ, Abb. hîc n. 2. quin imò etiam post litem contestatam, non potest removeri Procurator sine causa, adversario contradicente, interest enim adversarij, ne mutatione personarum judicium varietur, Abb. hîc n. 8. ubi addit, quòd in hoc c. fiat mentio de conclusione causæ, quia factum narratur, idem tamen fuisset, si quandocunque post litem contestatam Procurator, sine causa, & invito adversario, revocatus fuisset, ideóque subintelligendum esse, *maximè*. Porrò Papa in casu huius c. non processit in causa principali, quæ erat de limitatione Diœcesium, sed, cùm super nullitate processuum à delegatis factorum, non servato debito ordine judiciario, esset in causa conclusum, non obstante revocatione Procuratoris Episcopi Colubriensis, quæ post conclusionem in causa ad Procuratoris notitiam pervenit, Papa sententiam tulit super nullitate processuum; non autem super negotio principali, quia vi generalis citationis ad totam causam factæ, non poterat, parte absente, procedi ad ferendam sententiam super quæstione principali, cùm super illa coram Papa lis nondum fuerit contestata, Innocent. hîc num. 1. & Abb. num. 8. in fine.

Notandum 3. Pars litigans ab eo tempore, quo incipit esse contumax, nec per se comparendo in judicio, nec per Procuratorem, debet adversario condemnari in expensas, quas propter eius contumaciam facere debuit, quia ille in mora fuit, c. Cùm dilecti; 6. de dolo, & contum. Abb. hîc num. 10. imò etiam in futuras, sive deinceps faciendas expensas condemnari debet is, qui Procuratorem intempestivè revocavit, vel per contumaciam abest, etiam nullâ taxatione præmissâ, quia, cùm pars litigans necdum scire possit, quas, & quantas expensas adhuc faciet, sufficit generalis petitio illarum, quam potest sequi etiam generalis, & iuxta sententia condemnatoria in expensas, quarum taxatio potest postea fieri, Gl. fin. hîc, & Abb. n. 10.

XCVII. Assertio 5. Revocatio Procuratoris à domino facta insinuari debet Judici, vel adversario, alioquin, si tam adversario, quàm Judice ignorante, facta sit, ac neutri intimata, acta cum Procuratore revocato valent: non item, si vel adver-

sario,

sario, vel Judici revocatio intimata sit, tum enim acta cum eo, tanquam Procuratore falso, irrita sunt. Ita colligitur ex l. Si Procuratorem; 65. ff. h.t. & l. unic. C. De satisdand. & quoad priorem partem expressè » habetur in c. Mandato; 13. h.t. ubi dicitur: manda- » to Procuratoris, post litem contestatam, à domi- » no revocato, si hoc, ignorante Judice, vel adversa- » rio, factum sit, judicium, quod idem quasi Procu- » rator postmodum expertus est, ratum esse debe- » bit. V. g. aliquis constituit Procuratorem in causa agitata coram Judice Ordinario, vel delegato, sed dominus, post litis ingressum, seu contestationem, revocavit Procuratorem, quæritur, utrùm ea, quæ cum eodem Procuratore postea acta sunt, valeant? Respondet Papa Gregorius IX. si revocatio ad notitiam Judicis, vel Adversarij non pervenit, acta cum Procuratore revocato valere, Gl. hîc in casu. Ex quo per contrarium sensum infertur, quòd, si revocatio pervenit ad notitiam Judicis, vel Adversarij, acta postea cum eo tanquam Procuratore falso, non valent, Gl. hîc V. A domino revocato. Ratio decisionis est, quia, postquam pars litigans per Procuratorem in judicio agere cœpit, tum interest Judicis, vel partis adversæ, ut mandatum procuratorium non revocetur, nisi id ipsis intimetur, ne alioquin frustra in judicio fatigentur, adeóque acta etiam cum Procuratore revocato valere debent, aliàs enim posset constituens Procuratorem occultè illum revocare ad reddenda acta judicii invalida, quando timet sententiam contra se ferendam, & revocationem factam publicare, & sic ex dolo suo commodum sentiret, ideóque debet de revocatione Procuratoris Judicem, vel adversarium certiorem facere, alioquin non obstante revocatione, acta valebunt, Gl. hîc in not. & Vivian.. in Ration. Jur. Pontif. hîc. Nec obstat c. Ex insinuatione; 3. et c. In nostra; 4. h. t. ubi habetur, quòd acta cum Procuratore revocato sint invalida: quia illa debent intelligi, quando notitia revocationis pervenit ad Judicem, vel adversarium, sive quando, sciente Judice, vel adversario, Procurator est revocatus; tum enim acta post revocationem non valent, ut jam dictum, Gloss. hîc V. A domino, & Hostiens. §. Nec obstat.

XCVIII. Cæterùm, pro majore declaratione huius c. notandum 1. Non sufficit, quòd revocatio Procuratoris, post litem contestatam facta sit ipsi Procuratori, sed necesse est, ut etiam significetur adversario, vel Judici, alioquin non obstante revocatione, valent acta cum Procuratore revocato, si vergant in præjudicium Domini revocantis, qui sibi imputare debet, quòd revocationem ijs non insinuaverit, quibus debuisset: non autem valent in præjudicium adversarij, quia debuit ei significari revocatio, Abb. hîc num. 2. Verùm priusquam mandatum procuratorium intimatum est parti adversæ, vel Judici, sufficit, quòd revocatio illius innotuit Procuratori, cum quo solo tunc actum fuit, ut colligitur ex cit. l. Procuratorem; ff. h. t. & l. unic. C. de satisd. & notavit Laym. in cit. c. Mandato; n. 1.

Notandum 2. Non sufficit, revocationem Procuratoris aliunde venisse in notitiam Judicis, vel adversarij, sed requiritur, ut ipse principalis, qui Procuratorem constituit, eius revocationem insinuârit adversario, vel Judici, ut notat hîc Joan. Andr. in Gl. 2. & Abb. in fine huius c. ne detur adversæ parti ansa prorogandi judicium. Quamvìs autem consultum sit, ut utriq; tam adversario, quàm Judici fiat intimatio revocationis; sufficit tamen, valétque, & effectum habebit revocatio, si vel soli adversario intimetur. arg. c. Ex parte; 33. de rescript. nam deinceps non poterit adversarius litigare cum Procuratore, quem scit esse revocatum, adeóque falsum Procuratorem: Vel si intimetur soli Judici, nam ex eo tempore processus, seu acta judicii ipso jure nulla erunt, juxta c. 1. h. t. quia judex sciens in non legitimam personam sententiam tulit, Gl. fin. hîc, ubi ait, cùm in cit. c. Mandato; dicitur: Si Procurator revocatus sit, ignorante Judice, vel adversario, rata sint acta cum illo. quòd Copula *Vel* non disjunctivè, sed copulativè accipienda sit pro *Et*, quia aliàs à contrario sensu sequeretur, quòd, si revocatio ad alterius tantùm, sive Judicis, sive adversarij notitiam pervenisset, acta valerent, quod non est verum. Et, cùm adversarius scit, Procuratorem esse revocatum, adeóque non habere facultatem jus domini deducendi in judicium, non apparet ratio, cur acta cum Procuratore revocato debeant esse valida, siquidem ipse adversarius se ipsum decepit, Abb. hîc num. 5.

Quamquàm Gl. in cit. l. Si Procuratorem; V. Mutatâ voluntate; ff. h. t. & Gl. in cit. l. unic. V. Noluerit; & ibi Bartol. C. De satisdand. existimant, quòd priore casu, quando revocatio mandati procuratorij soli adversario, non item Judici intimata est, acta, & sententia ipso jure valeant, ita tamen, ut per oppositam exceptionem rescindi possint officio Judicis, ne adversarius ex propria deceptione commodum referat.

Notandum 3. Non solùm, si post litis contestationem (cuius expressa mentio fit in cit. c. Mandato; h. t.) sed etiam ante litis contestationem, Procurator revocatus sit, ignorante Judice, & adversario, acta judicii valent, ut tradit Gl. in cit. c. Mandato; Vers. Sed quare. ubi ait, in textu supplendum esse, *maximè post litem contestatam*, quia idem est ante, & post litem contestatam, dummodo Procurator revocatus sit, postquam eius constitutio Judici, vel adversario insinuata fuit; sive extra judicium, sive apud acta judicii, sive per ipsam litis contestationem, qui velut modus clarus insinuationis ponitur in cit. c. Mandato; & quòd Dominus ratum habebit, quod cum eo actum fuerit, ut colligitur ex cit. l. Si Procuratorem; ff. h. t. & cit. l. unic. C. De satisd. Quòd si Procuratoris revocatio facta sit, antequam eiusdem constitutio parti adversæ, vel Judici denunciata fuit, tum quæcunque cum Procuratore revocato acta fuerint, nulla, & irrita censeri debent, tanquam facta cum Procuratore falso, juxta c. Insinuatione; 3. h. t. Laym. in cit. c. Mandato; n. 2.

XCIX. Assertio 6. Procurator habens à Do- » mino potestatem substituendi alium Procuratorem » non potest à se substitutum, post mandatum ab illo » susceptum, etiamsi eo usus non sit, revocare, nisi non » solùm potestas alium substituendi, sed etiam revo- » candi substitutum à domino eidem sit concessa, li- » cèt aliud sit in delegato Sedis Apostolicæ, qui vices »

» ſuas alteri committit, ſeu ſubdelegat, nam is po- » teſtatem eidem demandatam revocare poteſt, e- » tiamſi ſubdelegatus illâ nondum uſus fuerit, juxra » c.Quamvìs; 6.de offic. Jud.deleg. in 6. Verùm, ſi » Procuratot ad plures, vel omnes generaliter cauſas » ſit conſtitutus, & in unâ tantùm earum alium ſub- » ſtituerit, tum non prohibetur in aliis cauſis, (in qui- » bus nullum ſubſtituit) Procuratoris officium exer- » cere. Ita ſtatutum habetur in c.Is qui; 3.h.t. in 6.

Ratio verò diſcriminis inter Procuratorem, & delegatum Sedis Apoſtolicæ, hæc affertur à Gl. hîc V. Aliud; quia delegatus Principis poteſtatem ſubdelegandi babet à lege, ideóque, antequam Judex ſubdelegatus eo uti cœpit, revocare poteſt: at verò Procurator ad judicia non baber facultatem ſubſtituendi ſibi alium à lege, ante litis conteſtationem, ſed illam ab homine accipit: quare, ſi ſolùm facultatem ſubſtituendi alium, & non etiam ſubſtitutum revocandi à domino acceperit, ſubſtituendo alium, poſtquam is mandatum acceptavit, cenſetur ſubſtituens functus officio ſuo, ideóque revocare ampliùs non poteſt ſubſtitutum: præſertim, quia Procurator ſubſtitutus potiùs ab ipſo Principali, ſeu domino, quàm à Procuratore ſubſtituente conſtitutus eſſe cenſetur, unde etiam ipſe ſubſtitutus ſatiſdare debet, non ſubſtituentem, ſed ipſum dominum, ſeu principalem ratum habiturum, quod egerit in judicio, Gl. hîc V. Uſus non fuerit; junct. Gl.marg. lit. e. Franc. bîc n.3. in Gl. V. Uſus.

C. Quod autem dictum eſt, Procutatorem babentem poteſtatem ſubſtituendi, ſed abſque ſpeciali facultate revocandi, non poſſe revocare ſubſtitutum, poſt mandatum ab eo acceptatum, etſi eo non ſit uſus, id limitari debet Primò. Ut ſolùm procedat de Procuratore ſubſtituente, ante litis conteſtationem: nam ſi poſt illam alium ſubſtituat jure ſuo, quia ſcilicet tunc dominus litis factus eſt, & poteſtatem ſubſtituendi, non ab homine, ſed à lege habet, juxta c.1. §. Licèt; h. t. in 6. ideo poterit eodem jure ſubſtitutum pro arbitratu revocare, etiamſi facultatem revocandi à domino non acceperit; & cauſam reaſſumere, ſi res integra ſit, ſive, ſi ſubſtitutus nondum uſus ſit mandato, ſeu judicium in eum necdum translatum ſit, Gl. hîc V. Aliud; & Franc. n.4. Non tamen, etiam poſt litem conteſtatam, vel poſt judicium aliter inchoatum per ſubſtitutum, poteſt ſubſtituens eum revocare, niſi causâ revocationis priùs cognitâ, ſicut nec ipſe dominus, ſeu principalis hoc caſu Procuratorem revocare poteſt, niſi causâ cognitâ, ut dictum ſuprà num. 88. not. 2. non enim Procurator ſubſtituens plus poteſt quoad revocandi poteſtatem, quàm ipſe dominus, ſeu principalis, ideóque ſolùm eo caſu revocare poteſt à ſe ſubſtitutum, quo dominus à ſe conſtitutum, Gl. hîc V. Ab illo in addit. Secundò. Limitatur, quòd Procurator in rem ſuã datus liberè poteſt revocare à ſe ſubſtitutum, re adhuc integrâ, ſive antequam uſus ſuit mandato, quia & is poteſtatem ſubſtituendi à lege habet, cit. c. 1. §. Licèt; h.t. in 6. Gl. hîc V. Aliud in fine. Tertiò. Limitatur, niſi Procurator ſubſtitutus mandatum non acceptârit, vel ſubſtitutio non valuit, vel ſubſtitutus ſit inhabilis, tunc enim ſubſtituens, alium ſubſtituere poterit, Franc. hîc n.5.

Porrò ſi Procurator generaliter conſtitutus ad omnes, vel plures cauſas, cum poteſtate ſubſtituendi, ſubſtituat aliquem in una cauſa, is nõ obſtante eâ ſubſtitutione, quam fecit, in alijs cauſis Procurator remanet, prout habetur in cit. c. Is qui; §. Verùm; h. t. in 6. quia in alijs cauſis retinet poteſtatem, nec cenſetur in ijs eſſe functus officio ſuo, cùm in ijs nullum ſibi ſubſtituerit: & in non connexis, ſeu ſeparabilibus ex uno non infertur aliud non connexum. Ancharan. bîc not. 4. utì in propoſito, ſubſtitutus in una cauſa non cenſetur ſubſtitutus in alijs diverſis, & ſeparatis. Sic etiã delegatus ab alio, quàm à Principe, ad univerſitatẽ cauſarum, ſi unam deleget, retinet in alijs juriſdictionem, arg. l. Cùm Prætor; 12. in princ. ff. de judic. Gl. fin. bîc.

CI. Aſſertio 7. Si quis Procuratorem, v.g. » Titium conſtituat ad cauſam, ſub hac forma, *quoties* » *me abeſſe contigerit*: licèt poſtea Dominus reverſus » tracter cauſam per ſe ipſum, non ideo Procurato- » rem revocare cenſendus eſt. Quin imò Titius Pro- » curatoris officium iterum aſſumere poterit, quoties » Dominum abeſſe contigerit. Secus eſt, ſi Titius » ſimpliciter ſit conſtitutus Procuratot, tum enim, ſi » Dominus, qui eum conſtituit, ſive ante litem con- » teſtatam (quia tunc poteſt revocari ſinè cauſa, & in- » vitus, c.2.h.t.in 6.) ſive poſt illam, veniat ad judi- » cium, non ut Procuratori aſſiſtat, (quod poteſt, e- » tiam eo invito, cit. c. 2. in fine eodem in 6.) ſed ut » per ſe ipſum cauſam tractet, tum eam tractando » Procuratorem datum revocare cenſetur: niſi Do- » minus expreſsè dicat, quòd velit, boc non obſtante, » eum in officio procurationis manere: vel ex proba- » bilibus conjecturis appareat, quòd non animo re- » vocandi hoc faciat: ut, ſi Dominus certum articu- » lum tractandum ſibi aſſumat, de quo majorem ha- » bet cognitionem: vel, ſi Procurator ſit infirmus, vel » ad tempus ſe abſentet, vel aliquid aliud accidat, pro- » pter quod Dominum oportet eſſe præſentem: ut, ſi » Procurator non babeat mandatum jurandi de calu- » mnia, ideóque Dominus venire debet, & jurare. Ita » babetur ſtatutum in c.Si quem; 8.h.t.in 6. & ibi Gl. fin.

CII. Notandum 1. Si Dominus cauſæ Procuratorem conſtituat præciſè, & principaliter, ob cauſam abſentiæ, quia ipſe abeſſe debuit, tunc reverſus ad judicium, cenſebitur tacitè, ſive ipſo facto revocare Procuratorem, etiam poſt litem conteſtatam, ut patet ex hoc c. & docet Anchar. in c.2. q.1. b.t. in 6. niſi ex circumſtantijs contrarium præſumi poſſit, ut, quia Dominus reverſus non aſſumit cauſam tractare per ſe ipſum, ſed permittit Procuratorem omnia agere, ſicut priùs; tum enim videtur tacitè ipſum denuo confirmare, non revocare, arg. l. Item quæritur; 13. §. Qui implero; ff. locat. Franc. bîc n.2. Quòd ſi Dominus conſtituit Procuratorẽ ſub bac forma, quoties ipſum abeſſe contigerit, etiamſi reverſus cauſam ipſemet tractet, non ideo cenſetur Procuratorem omnino revocare, ſed tantùm ſuſpendere voluiſſe ejus poteſtatem, ita, ut, dum ipſe præſens eſt, illam Procurator exercere non poſſit, donec Dominus iterum diſcedat, l. Qui mutuam; 56. §. Non ideo; junct. Gl. V. Inſtauraverit; ff. Mandati; & colligitur ex cit. c. pen. h.t. in 6.

Si verò Dominus Procuratorem conſtituit, non ob cauſam abſentiæ, ſaltem principaliter, ſed ſimpliciter; tum, ſi veniat ad judicium, non ut cauſam per ſe ipſum tractet, ſed tantùm, ut aſſiſtat Procuratori, eúm-

que

que dirigat, & adjuvet; tum certum est, non revocari Procuratorem, juxta l. Paulus; 69. ff. h. t. Sin autem dominus causam per se ipsum tractandam suscipiat; tum vel id facit, præsente Procuratore, & non impedito, & censetur dominus eum revocare; nisi expresè dicat, se non animo illum revocandi id facere; vel ex conjecturis idem appareat, ut quia intervenit in judicio, eò quòd ad actum aliquem necessaria fuit eius præsentia, ut patet ex suprà dictis. Vel dominus personaliter tractat causam, Procuratore absente, aut impedito, & tunc non censetur eum revocare, Anchar. in cit. c. 2. h. t. in 6.

Notandum 2. Si dominus veniat ad judicium, post litis contestationem, & causam jam cœptam à Procuratore per se ipsum tractandam assumat: tum vel id facit Procuratore præsente, & non contradicente; & hoc ipso Procurator censetur consentire, & domino velle cedere litis contestatæ instantiam, ita, ut in dominum transferatur jus instantiæ, sive actio utilis, & Procuratori competat jus instantiæ, sive actio directa, juxta l. In causæ; 27. §. fin. ff. h. t. Vel Procurator, aut ipse adversarius, post litis contestationem, contradicit, & se opponit domino causam per se ipsum tractare volenti: & tum non potest Procurator revocari, nisi causâ priùs cognitâ, Gl. hîc V. Sive post; & Franc. n. 3. in Gl. V. eod. Anchar. in cit. c. 2. q. 1. h. t. in 6.

Notandum 3. Quod suprà dictum est, dominum, sive ante, sive post litem contestatam, tractando causam à Procuratore cœptam, censeri eum tacitè revocare, id extendendum est 1. Ut procedat etiam, si dominus causam in prima instantia tractatam à Procuratore, in secunda instantia, sive causa appellationis prosequatur. 2. Ut procedat etiam in Procuratore, quoad substitutum ab illo; nam, si Procurator habens potestatem substituendi, & simul revocandi substitutum, alteri præsenti, & acceptanti vices suas committat, & postea tractet causam, videtur talem substitutum revocare, Franc. hîc n. 1.

§. X.

De revocatione Procuratoris ad negotia, & aliis modis, quibus finitur officium Procuratoris, sive ad negotia, sive ad iudicia dati.

Præmittendum, quòd etiam Procurator ad negotia à domino liberè revocari potest, re integrâ, §. Rectè Instit. de mandat. non item postquam res desiit esse integra, nisi justa causa subsit, idque, ne mandatarius damno afficiatur, VVesenb. ff. h. t. n. 11. Ravocatur autem Procurator, sive ad negotia, sive ad judicia, etiamsi per mandatum juratum sit constitutus, sive cum clausula, aut juramento de non revocando, quamvìs revocans fiat perjurus. Gl. fin. c. ult. V. Revocatus; h. t. in 6. Hoc posito.

CIII. Quæritur 1. Quo pacto revocetur Procurator ad negotia constitutus? R. Vel Procurator generaliter, ac indistinctè est à domino ad omnia negotia constitutus; vel solùm ad contrahendum, aut quasi contrahendum cum certa persona, ut distinguit Abb. in c. Ex parte; 33. num. 10. de rescript.

Priore casu, revocatio Procuratoris effectum non habet, priusquam ad notitiam Procuratoris pervenerit, eique intimata sit, ac proinde, quæ à Procuratore ignorante revocationem gesta sunt, valent: quæ verò post notitiam habitam ab eo acta sunt, irrita sunt, l. Si Mandâssem; 15. ff. Mandati. ubi etiam ratio redditur, ne damno afficiatur is, qui mandatum suscepit: nam, cùm Procurator contrahendo cum altero obligationem contrahat, juxta l. 1. C. de sent. & interl. omn. judic. eius interest, scire revocationem mandati: aliorum verò contrahentium plerumque non interest scire revocationem Procuratoris, quia saltem Procuratorem sibi obligatum habent contrahentem cum illis, cùm sciret mandatum revocatum, juxta cit. l. 1. Laym. in cit. c. Ex parte; n. 6.

CIV. Excipitur 1. Contractus matrimonij, quod validum non est, si celebretur cum certa persona à Procuratore, postquam is à domino revocatus fuit, licèt tam ipse Procurator, quàm persona, cum qua contraxit, revocationem ignorârit, c. ult. §. Sanè; h. t. & dictum suprà n. 29.

Excipitur 2. Si quis non sit constitutus Procurator, ita, ut ei potestas, sive generalis, sive specialis negotij peragendi commissa fuerit, sed simplex mandatarius, seu merus internuncius, aut executor, ac velut instrumentum mittentis sit deputatus, huius enim executio, post revocationem mandati factam, ante traditionem, seu præsentationem rei, non valet, etsi revocatio ad eius notitiam non pervenerit, ut docet Felin. in cit. c. Ex parte; num. 18. limit. 6. Sanch. lib. 2. de matrim. dis. 11. num. 7. Molin. tract. 2. de justit. dis. 263. num. 4. V. g. si quis miserit nuncium, vel famulum, cum simplici mandato donandi scyphum aureum Titio, postea verò, antequam scyphus tradatur, revocet, non valebit donatio facta, post pœnitentiam, & revocationem donantis, licèt eam nuncius ignorârit.

Excipitur 3. Si Procurator constitutus sit ad acceptandum beneficium Ecclesiasticum, isque illud acceptet, post revocationem mandati, ea acceptatio non valet, etsi ignoraverit revocationem; tum quia inter beneficiatum, & Ecclesiam quasi matrimonium spirituale contrahitur, ad quod formalis, & actualis consensus principalis acceptantis requiritur: tum quia Procurator hoc casu ex revocatione mandati non læditur, sive eius non interest. Felin. c. l. num. 11. ampliat. 3.

Non obstat, quòd renunciatio beneficij facta à Procuratore post eius revocationem valida sit, etiamsi illam ignoraverit, tum ipse Procurator, tum is, coram quo renunciatio fieri debet, juxta Clement. unic. de renunc. ut etiam tenet Anchar. in c. ult. not. 3. h. t. in 6. nam id specialiter constitutum est in casu renunciationis beneficij, ad puniendam inconstantiam, quæ Clericos, præsertim in huiusmodi materia, valde dedecet, Laym. c. l. n. 7.

CV. Posteriore verò casu, si Procurator constitutus sit, v. g. ad emendum, vel mutuandum cum certa persona, vel ad quasi contrahendum, videlicet in judicio, in quo cum adversario quasi contrahitur per litis contestationem. l. 3. §. Idemque scribit; ff. de pecul. tum ordinariè loquendo, necesse est, ut revo-

catio Procuratoris intimetur, ac perveniat ad notitiam, non solùm ipsius Procuratoris, sed etiam alterius partis, cum qua contrahitur, vel partis adversæ, cum qua litigatur, vel saltem Judicis, qui tenet locum adversarij, saltem postquam mandatum procuratorium, sive constitutio Procuratoris ipsis intimata fuit, juxta suprà dicta: alioquin quæ à Procuratore sciente revocationem mandati sui, adeóque malâ fide acta fuerint, sed ignorante comparte, cum qua contractum fuit, vel adversario, & judice, valebunt, & rata erunt, juxta c. Mandatum; 13. h. t. Ratio est, quia hoc casu, partis, cum qua contrahitur, vel litigatur, aut etiam Judicis interest, scite revocationem mandati, cùm illa in eorum præjudicium, ac damnum cedere possit. arg. l. Si fideiussor; 29. ff. Mandat. Abb. in cit. c. Ex parte; num. 10. & Felin. ibid. n. 24.

CVI. Ex dictis infertur, si Procurator generalis sit constitutus, cui postea ortâ lite, seu controversiâ aliquâ, prohibeatur, ne causam illam tractet, eique se immisceat, acta cum tali Procuratore irrita erunt, licèt hæc specifica revocatio Procuratoris non sit intimata adversario, vel Judici. Laym. in cit. c. Mandato; num. 2. Quia id non requiritur, cùm Procurator talis non sit constitutus ad contrahendum, vel quasi contrahendum cum certa persona. Excipi debet, nisi quis in certo loco, aut certo genere negotiorum, v. g. ad merces vendendas, generalem Procuratorem ad illam negotiationem, vel potiùs Actorem, seu Institorem constituerit, tum enim necessarium est, ut eius revocatio publicè in eo loco denuncietur: alioquin quæ per eum, & cum eo acta fuerint, valida erunt, licèt revocatio potestatis ad eius notitiam pervenerit, ut docet Bart. in l. unic. num. 9. C. De satisdand. Felin. in cit. c. Ex parte; num. 7. & sumitur ex l. Si pupillus; 11. §. De quo; ff. De institor. act.

CVII. Quæritur 2. Quibusnam præterea modis finiatur officium Procuratoris? Resp. Finitur 1. mutuo consensu utriusque principalis, scilicet domini constituentis, & Procuratoris constituti, sicut etiam mutuo consensu constituitur, l. Mutari; 24. & ibi Gl. V. Vel ipso; ff. h. t. juxta reg. jur. unumquodque eodem modo dissolvitur, quo colligatum est, l. Nihil; 35. ff. de R. I. c. 1. extr. eode.

Secundò. Finitur officium Procuratoris, finitâ instantiâ judicii, videlicet latâ sententiâ definitivâ, non enim cogitur Procurator judicium appellationis prosequi, l. Invitus; 17. C. h. t. quia non est gravandus ultrà, quàm suscepit in se negotium, suscepit autem judicium, quod per sententiam jam finitum est, VVesenb. ff. h. t. num. 11. & dictum etiam suprà.

CVIII. Tertiò, exspirat officium, ac potestas Procuratoris, per mortem domini constituentis, si res adhuc sit integra. §. Item si adhuc; Instit. de mandat. l. Inter causas; 26. in princ. ff. eod. l. Mandatum; 15. C. eod. videlicet, si dominus constituens moriatur, ante litis contestationem, per quam res desinit esse integra in mandato procuratorio ad lites. l. Si defunctus; 15. in princ. ff. h. t. licèt in jurisdictione delegata per citationem. c. Gratum; 20. de offic. deleg. vel, si dominus moriatur, antequam aliqua necessaria præparatoria ad negotium demandatum facta sunt, quibus factis, res desinit esse integra in mandato procuratorio ad negotia, ut docet Gl. communiter recepta in cit. l. Mandatum; V. Finitur; C. Mand. & Gl. in Clement. ult. V. Pro Ecclesia; h. t. Idque sumitur ex l. De qua re; 74. §. Cùm absentem; ff. de judic. ubi dicitur, quòd sententia lata contra defensorem non tenet, si dominus tunc erat mortuus, & docet Bart. in l. Si Procuratorem; 65. n. 6. ff. h. t. Abb. in c. Mandato; 13. n. 6. extr. eod.

Excipi debet, nisi reus pro Procuratore, seu defensore suo sciente, & non contradicente, extra, vel intra judicium, satisdederit, seu fideiusserit de judicato solvendo, juxta §. Si verò aliquis Instit. de satisdat. tunc enim, licèt dominus mortuus sit, ante litem contestatam, Procurator compellendus est ad judicium accipiendum, cit. l. Si defunctus; ff. h. t. Bart. & Abb. citt. locis. Si verò dominus constituens Procuratorem moriatur, postquam res desiit esse integra, videlicet post litis contestationem, vel negotij inchoationem, saltem quoad præparatoria, tum non exspirat potestas, & mandatum Procuratoris, sed obligatio ad hæredem domini, seu mandantis transit, ut docet Gl. communiter recepta in cit. Clem. ult. V. Pro Ecclesia, nam mandatum morte mandantis non exspirat, si res integra non sit, cit. l. Mandatum, junct. Gl. V. Finitur; C. Mandati, & §. Rectè; Instit. eod. & ibi DD. Et hinc per mortem domini, post litis contestationem, ante latam sententiam non finitur mandatum Procuratoris, nec litis instantia, l. Nulla; 23. C. h. t. quo casu sententia contra Procuratorem ferenda erit, tanquam in Procuratorem hæredis, ut ex Baldo notat Laym. in c. 2. n. 5. h. t. in 6.

CIX. Verùm, quod suprà dictum, limitari debet, quia interdum etiam, re integrâ, officium Procuratoris exspirat per mortem constituentis, ut constat ex Clement. Procuratorem; 4. & ult. h. t. ubi statuitur, „Procuratorem à Prælato, vel Rectore Ecclesiæ, vel „alium Beneficiatum pro Ecclesia sua, vel beneficio „constitutum per mortem constituentis revocari, „etiã quoad negotia jam incepta, & causas (Ecclesiæ, „vel beneficij) in quibus lis ante mortem constituẽ„tis jam fuerat contestata. Ratio huius constitu„tionis est, secundùm Gl. hîc V. Revocari, quià Sede vacante, sive mortuo Prælato, non debet agi in judicio de rebus, & juribus Ecclesiæ, quippe quæ tunc defensore caret; c. 1. & ult. Ne Sede vacante &c. Verùm quia hæc ratio procedit solùm in Procuratore ad judicia, non item in Procuratore ad negotia, cuius tamẽ mandatum exspirat per mortẽ Prælati Ecclesiæ, licèt negotia jam cœpta sint, juxta cit. Clem. ult. junctâ Gl. V. Negotia. ideo meliorem, & universaliorem rationẽ ex Zabarella tradit hîc Vivian. in Rat. Jur. Pontif. quia Procurator administrat, seu agit, sive in judicio, sive extra illud, nomine, ac vice domini, seu principalis constituentis, l. 1. ff. h. t. ideóque extinctâ, seu deficiente potestate principalis constituentis, etiam Procuratoris potestatem, ac mandatum exspirare, necesse est. Atqui mortuo Prælato, aut Beneficiato, jus Prælaturæ, aut beneficij exspitavit, quia non transit ad aliquem, tanquam ad successorem, ita, ut is eadem persona cum defuncto censeatur, sicut hæres cum persona defuncti: ergo mortuo Prælato,

aut

aut Beneficiato constituente Procuratorem super bonis, ac juribus Ecclesiæ, aut beneficij extinguitur mandatum procuratorium, sive res sit integra, sive non. Ob quam causam etiam officium Vicarij, & cujuslibet substituti extinguitur per mortem constituentis, etiam quoad negotia, & causas jam cœptas, ut alibi dictum. Accedit, quòd, si Procurator, vacante Prælaturâ, posset adhuc administrare, aut agere, nomine Prælati defuncti, præjudicaretur juri Capituli, vel alterius, ad quem, Sede vacante, potestas administrandi pertinet. Vivian. hîc. Similiter mortuo Prælato, qui compromisit super rebus Ecclesiæ, exspirat compromissum. Gloss. fin. hîc.

CX. Extenditur autem hæc constitutio, quòd non solùm per mortem Prælati constituentis Procuratorem, sed etiam per translationem, depositionem, vel aliam amotionem ipsius, adeóque etiam civilem mortem ejusdem exspiret potestas Procuratoris, quia eadem omnino est ratio. Abb. hîc n. 6. Quòd si Prælatus constituens Procuratorem excommunicatus fuerit, non exspirat, sed suspenditur solùm officium Procuratoris quoad exercitium, donec Principalis absolvatur. Gloss. fin. hîc, & Abb. h. 9. Non autem hæc constitutio habet locum, si Prælatus, vel Beneficiatus, non in causa Ecclesiæ, sed in causa sua propria constituat Procuratorem, ut colligitur ex cit. Clem. ibi: *pro Ecclesia*; nam tunc mandatum finitetur morte constituentis, re integrâ, non autem re non integrâ, sicut aliàs regulariter fit in omni mandato. Gloss. hîc V. Pro Ecclesia.

CXI. Ubi præterea notandum, ac distinguendum est, nam, vel solus Prælatus, v. g. Episcopus super bonis, & juribus pertinentibus ad mensam suam distinctam à mensa Capitulari, sive bonis Capituli, constituit Procuratorem, & tum, mortuo Prælato, etiam re non integrâ, exspirat mandatum, & potestas Procuratoris, ut deciditur in cit. Clem. ult. nisi Capitulum, quod Sede vacante, in administratione succedit, confirmet mandatum Procuratoris, dummodo negotium tale sit, quod sub potestatem Capituli cadat, ac Sede vacante, à Capitulo expediri possit. Gloss. hîc V. Revocari. Idemque est, si Prælatus principaliter constituit Procuratorem, quamvis cum consensu, seu consilio Capituli, sed super negotijs, seu causis pertinentibus ad solam Prælaturam. Abb. hîc num. 4. Vel Procurator est constitutus à Prælato, & Capitulo simul, super bonis, vel negotijs, aut causis communibus utrique; & tum mandatum, ac potestas Procuratoris per mortem Prælati non exspirat, sed Capitulum suâ auctoritate potest sustinere mandatum procuratorium, cùm etiam ipsum constituerit Procuratorem. Idémque est, si Capitulum principaliter constituit Procuratorem, etsi cum auctoritate, & consensu Prælati, sed in juribus, & negotijs, quæ pertinent ad solum Capitulum, saltem principaliter. Gloss. hîc V. Revocari; Abb. num. 3. & 5. Imò, etsi omnes Capitulares, à quibus Procurator constitutus est, sint mortui, & alij postea substituti, durat officium Procuratoris, quia non à singulis, sed à toto Collegio, seu Universitate constitutus est, quod unum idémque remanet, & censetur, etiam alijs subrogatis, ut notat Gloss. marg. in cit. Clem. ult. lit. a.

CXII. Quartò: Denique exspirat officium Procuratoris per mortem ipsius Procuratoris, non solùm re integrâ, sed etsi desijt esse integra, ut colligitur ex l. Tum ex contractibus; 57. ff. de judic. l. Si quis; 27. §. Morte; ff. mandat. nam hoc officium non transit ad hæredes, cùm videatur electa esse industria personæ. Wesenb. ff. h. t. n. 11.

Porrò exceptiones, quæ contra Procuratores opponi possunt, sumuntur, vel ex parte constituentis, quòd Procuratorem constituere non possit: vel ex parte constituti, quòd Procurator esse non possit: vel ex defectu materiæ, sive ratione causæ, quòd Procuratorem non admittat: vel denique ex defectu formæ, sive mandati procuratorij, de quibus videri potest. Wesenb. c. l. n. 11.

TITULUS XXXIX.

DE SYNDICO.

PRocuratori similis est Syndicus, ideóque subjicitur hic Titulus de eodem.

I. Quæritur 1. Quis sit, & dicatur Syndicus, & quomodo à Procuratore, & alijs similibus differat? Resp. Syndicus (qui Latinè defensor dicitur) propriè est Procurator Universitatis ad negotia illius tractanda, ac potissimùm ad causas, & lites in judicio persequendas constitutus, l. 1. §. Quibus autem; ff. Quod cujusq. Univers. nom. &c.

Primò distinguitur à Procuratore propriè dicto, quia hic à quocunq; privato Domino, & in causis privatis: Syndicus verò ab Universitate, Collegio, vel alterius communitatis Corpore, ejúsq; administratore, v. g. Episcopo, Capitulo, Monasterij Prælato, & in causis publicis, & communibus constituitur, ut colligitur ex c. Petitio; 9. supr. de Procurat. Abb. ad rubric. h. t. quamquàm à Jure Canonico Syndicus aliquando etiam Procurator appelletur, ut constat ex c. Quia in causis; 7. & ibi Gloss. V. De jure communi de Procurat. Deinde Officium Syndici est publicum, ideóque etiam invitis imponi potest, arg. tot. tit. ff. de munerib. & honorib. Officium verò Procuratoris est privatum, nec invitis imponitur, ut suprà dictum. Denique in causis criminalibus pro privato Procurator intervenire non potest, ut patet etiam ex dictis præced. tit. n. 31. potest verò Syndicus pro Universitate in causis criminalibus agere, & defendere, cum mandato tamen speciali. Wesenb. in paratit. ff. Quod cujus. Univers. &c. n. 6.

Secundò. Differt Syndicus ab Actore, quia ille generaliter constituitur ab Universitate ad omnes causas tractandas præsentes, & futuras: Actor verò

est, qui constituitur specialiter ad unam tantùm causam. Gloss. in cit. l. 1. V. Syndicum; ff. dicto tit. vel ad plures, sed tantùm præsentes. Hostiens. in summ. h. t. n. 7. & 9. Wesenb. c. l. n. 3. quamvis etiam Actor Universitatis quandoque pro Syndico sumatur, & è diverso, ut patet ex cit. l. 1. §. 1. ibi: *Actorem, sive Syndicum*; ff. eod. item Syndicus à pluribus tantùm: Actor ab uno, & pluribus constitui potest. Hostiens. c. l.

Tertiò: Syndicus differt ab Administratore Universitatis, quia hic præest pecuniæ, aliáque eò pertinentia curat: Syndicus autem causas judiciales tractat: in quo etiam differt à Curatore Civitatis, qui alia negotia Civitatis extrajudicialia persequitur. Wesenb. c. l. n. 3.

Quartò: Differt Syndicus ab Oeconomo, quòd hic sit Dispensator Ecclesiæ, cui res Ecclesiasticæ gubernandæ committuntur. Gloss. in cit. l. 1. V. Syndicum. Hostiens. in summ. hîc n. 8. Porrò Universitas, seu alia communitas Syndicum necessariò constituere debet, nam Universitas neque agere, neque conveniri rectè potest, nisi per Syndicum, qui repræsentet Universitatem. Wesenb. c. l. n. 8.

II. Quæritur 2. Quomodo constituatur Syndicus? Respondetur 1. Ad constituendum Syndicum omnes de communitate, qui jus suffragij habent, convocandi, seu citandi sunt, quia, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Si tamen aliqui vocati emaneant, possunt præsentes eum constituere, modò duæ partes ex tribus de Universitate, eorum, qui volunt, possunt, ac debent interesse, sint præsentes, & major pars præsentium consentiat, l. Nulli; 3. junct. Gloss. V. Duæ partes; ff. Quod cujusq. Univers. &c. & ibid. Bart. n. 8. l. Quòd major; 19. ff. ad municip. Hostiens. in summ. h. t. n. 10. Wesenb. c. l. n. 4. Porrò, licèt nonnulli existiment, si parva sit Universitas, seu communitas, necessariò exprimenda esse in instrumento Syndicatûs à Notario confecto, omnium constituentium Syndicum nomina, ut appareat, duas partes fuisse præsentes, & nullum constituentium excommunicatum: non item, si sit numerosa communitas, in qua ob difficultatem exprimi non debent, nec commodè possunt, nisi in eo casu, quo ad alienandum Syndicus constituitur, ut videre est apud Abbat. in c. unic. n. 3. h. t. Probabilius tamen est, id absolutè non esse necessarium, modò instrumentum sigillo Universitatis muniatur. Abb. c. l. n. 9.

III. Respondetur 2. Ad constituendum Syndicum super bonis, seu juribus, quæ communiter pertinent ad Rectorem, seu Prælatum, & ad Collegium, seu Universitatem, requiritur etiam consensus ipsius Rectoris, sive Superioris, v. g. Abbatis, respectu Monasterij, vel Episcopi respectu Capituli. Quòd si bona, ac jura separata sint, & tantùm spectent ad Universitatem, vel Capitulum, tum solum Capitulum, sive Universitas, sinè Superioris consensu, Syndicum constituere potest, l. 1. §. 1. ff. Quod cujus Univers. &c. & docet Abb. in c. unic. n. 5. h. t. ubi addit, quòd inferiora Collegia, v. g. Universitas Scholarium, possit Syndicum, seu Actorem constituere, sinè consensu Superioris loci, vel Magistratûs, seu Judicis, quia de Jure communi habet Universitas, cum suo Rectore, potestatem constituendi Syndicum, cit. l. 1. §. 1. et c. Quia in causis; 7. supr. de Procurat. & ibi Gloss. V. De jure communi. Similiter & Monasterium cum suo Prælato, sinè consensu Episcopi, Syndicum constituere potest. Porrò Prælatus Syndicum ab ipso, & à Capitulo constitutum revocare potest, quia solus potest agere, adeóque & per se ipsum causam tractare, revocato Syndico. Abb. in cit. c. unic. n. 6.

IV. Quæritur 3. Quis, & qualis constituendus sit Syndicus? Respondetur: Syndicus constitui potest, sive ex ipsa Universitate, si in ea reperiatur idoneus, sive extraneus: quamvis satius sit, ut constituatur ex ipso corpore Universitatis, si idoneus adsit, quia præsumitur talis majore fide, ac diligentiâ acturus causas suæ communnitatis, quàm extraneus. Wesenb. ff. h. t. n. 5. Potest etiam Superior, seu Rector Universitatis deligi in Syndicum, ut Consul, Duumviri: neque solùm unus assumi potest, sed etiam plures, ac plerumque duo, vel tres constitui solent in magnis Communitatibus, quia rectiùs plurium fidei, quàm unius, Respubl. committitur: & intelliguntur singuli in solidum dati, etsi id in instrumento non exprimatur; secus, ac in Procuratoribus privatis. Wesenb. c. l. n. 5. ubi addit, quòd universim, qui Procuratores esse possunt, hi & Syndici; & vice versâ, qui Procuratores esse prohibentur, multò magìs ab officio Syndici tanquam publico arcendi sunt.

V. Quæritur 4. An Religiosi Syndici esse possint in causis sui Monasterij? Respondetur: Etsi Religiosi, cum licentia Prælati, officio Procuratoris fungi possint in causis Monasterij, c. 2. de postul. et c. Insuper; 6. de testibus. consultius tamen est, ut à forensibus judicijs abstineant, & extraneum aliquem Procuratorem generalem, seu Syndicum constituant, cui causas in judicio tractandas demandent, assignato ipsi salario, prout rescripsit Gregor. I. in c. Sicut; unic. h. t. ubi ait: Sui officij esse, curare, ut Monachi à forensibus judicijs abstineant, » ita tamen, ut bona, ac jura eorum defendantur: i- » deo mandat cuidam Subdiacono, ut alicui (cui vo- » luerit Subdiaconus, vel potiùs ipse Conventus. » Hostiens. hîc V. eodem;) generaliter negotia (scili- » cet ad lites, seu judicialia. Hostiens. hîc V. eod.) de- » mandet, constituto ipsi salario: præstat enim, ut ser- » vi Dei modicum aliquid expendant, (nempe dando » Syndico pro salario) quàm ut ipsi forensi causarum » strepitu involvantur. »

VI. Hinc colligitur 1. Etsi non deceat, ut Religiosi sint Syndici, etiam in causa sui Monasterij, ne à Divinis officijs abstrahantur, & secularibus negotijs implicentur, absolutè tamen esse possunt. Gl. hîc in notat. Ut, si Monasterium ob inopiam Procuratori salarium dare non possit, vel, si alius idoneus, & fidelis Procurator acquiri nequeat. Abb. hîc num. 4.

Colligitur 2. Etsi Laicus non possit esse Oeconomus, aut Administrator Ecclesiæ, cui scilicet committitur cura rerum Ecclesiasticarum, tam spiritualium, quàm temporalium, ut colligitur ex c. Judicatum; 5. dis. 89. c. In nova; 22. caus. 16. quæst. 7. nam ob admixtionem spiritualium, tale officiū non cadit in Laicum: potest tamen Laicus esse Procurator, aut Syndicus, etiam in spiritualibus causis, ad agen-

agendum, & defendendum in judicio, quia non exercer propriè munus spirituale, ut patet ex c. 1. de Procurat. in 6. & tradit Gloss. in cit. c. unic. & Abb. ibid. num. 3.

VII. Quæritur 5. Quæ sit potestas Syndici? Respondetur: Syndicus, sive Actor Universitatis, parem potestatem consequitur, quam Procurator, l. Item; 6. §. fin. ff. Quod cujusq. Univers. &c. imò omnia expedire potest, quæ aliàs speciale mandatum requirerent, & consequenter etiam transigere, juramentum deferre, ac præstare potest, nomine Universitatis, quia intelligitur semper constitutus cum libera potestate, etiamsi id non sit expressum. Gail. l. 2. observ. 72. num. 11. donare tamen, ac liquidum debitum remittere non potest, quia donare est species dilapidationis; Administratores autem Reipubl. res Universitatum non prodigere, sed conservare debent; neque mandatum quantumvis generale, & cum libera, ad casum donationis, aut perditionis extenditur. Gail. c.l. num. 12. & 13. Tutius quoque est, speciale mandatum Syndico dari, in his, quæ illud alioquin requirunt. Wesenb. c.l. num. 8. Cæterùm Syndicus non tenetur cavere de rato, nisi probabiliter de mandato dubitetur, cit. l. Item; §. fin. junct. Gloss. V. De rato; neque cogitur satisdare, judicatum solvi, quia publica auctoritate constituitur, sicut Tutor. Gloss. cit. loc. V. Rato; præsertim cum Universitas semper præsumatur esse solvendo.

Denique finitur officium Syndici ijsdem propè modis, quibus mandatum procuratorium, cit. l. Item; in fine: nisi quòd morte constituentium non exspiret, quia communitas semper permanere intelligitur, l. Sicut; 7. §. In Decurionibus; ff. Quod cujusq. Univers. &c. Wesenb. ff. eod. n. 9.

TITULUS XL.

DE IIS, QUÆ VI, METUSVE CAUSA FIUNT.

Spectato Juris Civilis rigore, læsis ex contractu, vel quasi contractu per metum, aut vim injustam, vel ob ætatem, vel similem causam, nullum remedium, vel ordinaria actio competit, ideóque propter æquitatem à Prætore per restitutionem in integrum illis succurritur. Quare de his extraordinarijs remedijs Prætorijs hoc, & seq. Titulo agitur. Reperitur hîc Titulus etiam in Sexto.

§. I.

Quid sit vis, quid metus, & quotuplex?

I. Assertio 1. Vis est majoris rei impetus, qui repelli non potest, prout definitur à Paulo Jurisconsulto in l. 2. ff. Quod met. caus. gestum erit. Dicitur majoris rei, quia minor, quatenus minor, vim inferre non potest. Est autem vis, seu coactio alia præcisa, sive absoluta, & simpliciter dicta, quæ causat simpliciter involuntarium, sive liberum consensum omnino tollit, ut, cùm inevitabili violentiâ alicui liber, vel aliquid aliud eripitur. Alia est vis conditionalis, seu compulsiva, quæ voluntarium simpliciter non tollit, quamvis involuntarium imperfectum, seu conditionatum admisceat; ut, quando aliquis compellitur ad faciendum, quod aliàs non faceret, ita, ut absolutè quidem velit facere, nollet tamen, si vis exterior abesset; & hæc vis non distinguitur à metu, ut constat ex l. 1. in fine, & ibi Gloss. V. Atroci; ff. dicto tit. Alia est vis ablativa, quâ mobile quid alicui aufertur, & inducit actionem, vi bonorum raptorum. Alia est turbativa, quâ quis turbatur in sua possessione. Alia inquietativa, quâ quis inquietatur in usu rei suæ: & ex his omnibus dantur varia interdicta vim patientibus contra eam inferentes, de quibus alibi. Gloss. fin. in cit. l. 2. & Gloss. in c. Ad audientiam; 4. V. Causa; h. t.

II. Assertio 2. Metus est instantis, vel futuri periculi causâ, mentis trepidatio, ut definitur ab Ulp. in l. 1. ff. eodem. Requiritur autem, ut metus sit præsens, etsi propter periculum futurum, non enim sufficit suspicari metum aliquandò inferendum, sed in præsenti timore, percelli quis debet, quia judicat malum, quod timet, verisimiliter mox futurum. Gloss. in cit. c. Ad audientiam; V. Causa; in fine. Hostiens. in summa num. 1. h. t. Azot p. 1. Institut. mor. lib. 1. c. 10. q. 1. Differt autem metus à violentia, seu coactione absolutâ, quia, qui hanc patitur, absolutè invitus est, & nullo modo consentit, cùm non agat ipse, sed potiùs ab extrinseco agatur, ac patiatur: ut, si aliquis in loco, auribus, vel oculis apertis, per vim detineatur, is absolutè cogitur adesse, audire, videre. Qui autem metu compulsus agit, quod alioquin non ageret, v. g. Missæ, vel Concioni interest, ob metum pœnæ, is simpliciter invitus non est, sed potiùs volens: est tamen invitus secundùm quid, seu conditionaliter, quia nollet, si non majus malum timeret, ut benè explicat Jo. Andr. in c. Sacris; 5. n. 15. h. t.

III. Ex quo aliud discrimen sequitur inter vim, seu coactionem strictè sumptam, & metum: quòd violentia absoluta, cùm simpliciter tollat liberum voluntatis consensum, semper, & omnino excusat

cusat à culpa, & pœna: metus autem minuit quidem culpam, quia, quod metu fit, minùs voluntariè fit, hoc ipso, quod involuntarium admixtum habet, & consequenter etiam minus peccatum est, & mitiùs etiam punitur in foro externo, quàm, si sponte factum esset: non tamen metus, etsi gravis, & justus, semper culpam omnino excusat, & tollit, cùm relinquat voluntarium simpliciter, & ob nullum metum liceat peccare mortaliter, prout sumitur ex c. » Sacris; 5. h. t. Nam, cùm ex Innocentio III. » quæsitum esset, an is, qui invitus communicat » cum excommunicato, etiam ipse incurrat excom» municationem. Respondet Papa, distinguen» dum esse, vel enim absolutè est invitus, seu coa» ctus, & non debet censeri excommunicationem » incurrisse, cùm magìs patiatur, quàm agat volun» tariè: Vel per metum est inductus ad communi» candum cum excommunicato, tum, licèt metus » minuat culpam, quia tamen eam non omnino tol» lit, cùm ob nullum metum liceat mortaliter pec» care, ideò existimandum est, ita communicantem » cum excommunicato, excommunicationem con» trahere.

IV. Notandum 1. Variè hoc c. intelligunt, & exponunt Interpretes, quia casus S. Pontifici propositus non exprimitur, sed solùm responsio illius, quæ est, communicationem factam cum excommunicato per vim absolutam excusare à culpa; quia est simpliciter involuntaria; factam verò per metum non excusare, quia est simpliciter voluntaria. Ex quo aliqui inferunt hanc generalem regulam, quòd nunquam ob metum, quantumvis gravem, liceat communicare cum excommunicato, quia hîc generatim dicitur, quòd ob nullum metū liceat mortaliter peccare, censura autem excommunicationis semper obligat sub peccato mortali, cùm per ejus violationem lædatur bonum publicum, & auctoritas Ecclesiæ, adeóque obligat, non obstante quocunque metu. Verùm Papa in hoc c. statuit quidem generaliter: vim absolutam semper excusare à culpa, & consequenter etiam à censura ei annexa: non tamen statuit generaliter, metum nunquam excusare à communicatione cum excommunicato, & ab excommunicatione ei annexa: sed Papæ intentio fuit ostendere, quòd metus non semper excuset à culpa mortali, & per consequens etiam à censura ei annexa, sicut vis, seu violentia absoluta semper excusat: & simul quòd, quando metus non excusat à culpa mortali, contra Ecclesiæ prohibitionem de non communicando cum excommunicato, neque à censura excommunicationis excuset, ut docet Suar. disf. 6. de censur. sec. 3. n. 10.

Quare, si quis ob metum scienter communicet cum excommunicato denunciato, ac vitando, excommunicationem & ipse contrahit, & quidem, vel majorem, si communicet in crimine, ob quod alter excommunicatus est, juxta c. Concubinæ; 55. de sentent. excommun. vel minorem, si communicet cum eodem in aliis negotiis sacris, & politicis, c. Statuimus; 3. eodem in 6. & tum, si communicatio cum excommunicato intrinsecam malitiam includat, ut, quia facta est in contemptum fidei, vel Religionis, aut potestatis Ecclesiasticæ, vel in crimine, propter quod censura lata est, seu ex contumacia, nunquam etiam gravissimus metus mortis excusat à culpa mortali, & ab excommunicatione ei annexa; & de his casibus loquitur text. in cit. c. Sacris; h. t. nam talis communicatio cum excommunicato est intrinsecè mala, quia non solùm contra prohibitionem legis humanæ, sed etiam legis naturalis. Sylv. V. Metus; q. 3. Suar. c. l. n. 11. Covarr. in c. Alma; p. 1. §. 3. n. 9. Azor p. 1. lib. 1. c. 11. q. 1. V. g. si aliquis hæreticus contemnens potestatem Ecclesiæ infligendi censuras Ecclesiasticas, in vilipensionem disciplinæ Ecclesiasticæ, minaretur alicui mortem, nisi communicet cum eo in Divinis; potiùs mortem pati debet is, quàm cum eo communicare. At verò extra hujusmodi casus, ordinariè metus gravis, & justus excusat à præceptis, & censuris Ecclesiasticis, quia leges positivæ, adeóque etiam Ecclesiasticæ, ipsæque censuræ communiter non obligant, cum periculo valde gravis mali incurrendi: quę enim positivâ lege solùm sunt prohibita, non sunt ita intrinsecè, ac per se ex objecto suo mala, & prohibita, quin, si quædam circumstantiæ occurrant, (quarum etiam una est hæc ipsa gravis metûs illatio) desinant esse peccata, ac prohibita, ut ex communi Theologorum sententia docet Laym. l. 1. Theol. mor. tract. 4. c. 14. num. 5. & seqq. & tract. 5. p. 1. c. 5. n. 9. Et in specie quidem ipsum Jus Canonicum ex levioribus causis permittit communicationem cum excommunicato, nempe ratione patriæ potestatis, cohabitationis conjugalis, & familiaritatis, ut constat ex c. Quoniam multos; 103. caus. 11. q. 3. ergo multò magìs licebit, ob gravissimum metum, seu periculum imminentis mortis, communicare cum excommunicato, etiam in sacris, & Divinis, ita, ut talis metus excuset ab omni culpa, & censura. Covarr. c. l. Nec obstat, quòd prohibitio sub censura sit res gravis concernens bonum publicum, adeóque obliget sub peccato gravi, non obstante quovis metu; nam non semper, & in omni casu est talis, ut ejus observantia sit necessaria ad commune bonum, vel, ut ex eo, quòd non observetur, sequatur gravis offensio, vel læsio auctoritatis Ecclesiæ, ita, ut fideles obligentur ad eam servandam, non obstante metu mortis. Et hinc etiam propter metum gravis infamiæ, & jacturæ gravis temporalium bonorum, excusatur quis, ne incurrat censuram, quia universim loquendo, leges positivæ non obligant cum toto rigore, extra casus speciales suprà positos. Suar. c. l. n. 12.

V. Notandum 2. Propter nullum metum quantumvis gravem, & justum, potest committi peccatum mortale, uti sumitur ex hoc c. quia peccatum mortale infert mortem animæ, quæ longè majus malum est, quàm mors corporis, adeóque multò magìs vitanda. Azor cit. c. 10. q. 12. Imò nec peccatum veniale, quod est intrinsecè malum, v. g. mentiri, faciendum est ad vitandam mortem. Abb. hîc num. 5. quia, cùm sit offensa Dei, gravius malum est, quàm mors corporalis. Veruntamen, si peccatum veniale non sit intrinsecè malum, fieri potest, ut ob metum non solùm mortis, sed minoris mali, cesset ejus prohibitio, & ut jam non sit peccatum veniale, quod aliàs esset. Suar. cit. sect. 3. num. 1.

VI. Asser-

VI. Assertio 3. Metus alius est gravis, seu cadens in constantem virum, quia est alicujus magni mali imminentis, vel futuri formido: alius levis, vel vanus: Item alius probabilis, & justus, quia enm leges approbant; alius non probabilis, nec justus. Exempla metûs gtavis probabilis, ac justi sunt, metus mortis corporalis, l. Si pet vim; 4. C. de his, quæ vi met. caus. &c. metus atrocis cruciatûs corporis, vel abscissionis membri corporalis, cit. l. 4. & l. Si donationis; 7. C. eod. metus amittendi libertatem per captivitatem, vel servitutem, l. Isti; 8. §. 1. ff. h. t. metus gravium verberum, exilij, longi carceris, l. Nec timorem; 7. §. Proinde; l. Qui in carcerem; 22. ff. eod. Item metus stupri, quo integritas virginalis violatur, l. Isti; 8. §. 2. ff. eod. Item metus amissionis honorifici statûs, vel jacturæ omnium bonorum temporalium, ant majoris, vel notabilis partis eorum: metus infamiæ juris, vel facti, cui non facilè occurri potest; fama enim præfertur opibus: metus excommunicationis injustæ, nam justa facilè vitari potest, sublatâ contumaciâ. Azor cit. l. 1. c. 10. quæst. 2. & pluribus seqq. Less. lib. 2. de justit. c. 17. num. 35. Sanch. lib. 4. de matrim. dis. 5. num. 4. & pluribus seqq. & alij communiter. Metus gravis quoque dicitur, si hujusmodi mala timeantur liberis, cit. l. Isti; in fine; vel parentibus, vel uxori: imò secundùm aliquos, etiam fratri, sorori, vel arctissimu amico, quia horum mala nostra reputamus. Less. c. l. Ad metum gravem qnoque pertinet metus reverentialis, qui est filij erga patrem, subditi erga Dominum, nxoris erga maritum, cui tamen timori, ut gravis censeatur, debent esse conjunctæ minæ, verbera, mala tractatio, vel preces importunæ, & sæpius repetitæ. Less. c. l. Sanch. cit. l. 4. dis. 6. n. 7. Solæ verò minæ per se non sunt justa causa timendi, nisi procedant ab eô, qui potens, & solitus est eas exequi, juxta l. Metum; 9. C. h. t. Sanch. cit. l. 4. dis. 1. n. 19. & 20.

Præterea metus alius est gravis absolutè, qui est alicujus mali, quod cuilibet viro constanti est formidabile, eúmque meritò commovere potest: alius est gravis respectivè, qui est alicujus mali, quod, etsi viro forti non sit formidabile; tamen fœminæ, puero, seni, homini meticuloso meritò formidandum videtur. Idémq; est comparatione factâ inter ipsas fœminas, & viros: aliqua enim fœmina minore malo deterretur, quàm alia, & similiter de viris. Sanch. cit. l. 4. dis. 3. n. 4. Qualis autem, & quantus is metus esse debeat, judicio prudentûm definiendum est. Less. c. l.

§. II

An per vim, seu coactionem absolutam contractus, aliique actus vitientur, & quomodo probanda sit violentia, & amissa per illam?

Pertinent hæc ad priorem Rubricam hujus Tituli, quæ est de vi, seu violentia strictè accepta, prout distinguitur à metu.

VII. Assertio 1. Ea, quæ per vim, seu coactionem absolutam, & injustam gesta sunt, ipso jure, seu facto sunt irrita, & nulla, ut docet S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 5. idque patet, quia talis vis, seu violentia causat simpliciter, & absolutè involuntarium, ita, ut eam passus nullo modo consentiat, consensus autem ad substantiam actûs humani pertinet, adeóque talis excusatur etiam ab omni culpa, & pœna. Non sufficit tamen in ordine ad actum externum, ut vim passus voluntate, & animo dissentiat; sed requiritur, ut etiam externis corporis facultatib⁹ resistat, &, quantum potest, impediat actum malum externum, ut, si virgo per vim stupretur, corpore quoque renitatur, vel saltem clamet, si id commodè facere potest; & tum neque opus externum ei ad culpam imputari potest, vel pœnam. Azor cit. lib. 1. c. 9. q. 3.

VIII. Assertio 2. Si constet, vel legitimè probatum sit, aliquid per vim injustam ablatum esse, rum quantitas, & æstimatio rerum ablatarum per juramentum spoliati, præcedente Judicis taxatione, probari potest, ut habetur in c. Super eo; 7. & ult. h. t. Nam quidam conquerebatur, se spoliatum fuisse per violentiam à quibusdam inimicis suis, quos convenit in judicio: & violentiam quidem sibi illatam probavit per testes, sed singula, quæ amissa erant, solùm per proprium juramentum, ideóque querebantur spoliatores, se injustè condemnatos fuisse. Verùm Papa Gregorius IX. respondit, quòd, postquam constitit de violentia per testes, & de rebus amissis per proprium juramentum spoliati, potuit Judex (imò, & debuit. Hostiens. hîc V. Potuit;) quantum spoliatus res amissas, & damnum sibi illatum proprio juramento æstimaverit (factâ tamen priùs taxatione Judicis pro personarum, & negotij qualitate) spoliatores ad hoc condemnare. Consentit l. Si quando; 9. C. Unde vi, ex qua desumptum est hoc c. Idque statutum fuit, tum ob inopiam, seu defectum probationis, quia aliter, quàm per proprium juramentum spoliati, probari non potuit, has, vel illas res amissas esse, & æstimatio earum: tum in odium delinquentium, seu vim injustam inferentium, ut tradit Gloss. communiter recepta in cit. l. Si quando; V. Manifestet; arg. l. Sancimus; 15. C. de judicijs, cùm aliàs regulariter juramentum non sit deferendum parti, nisi adsit semiplena probatio per unum testem, l. In bonæ; 3. C. de reb. credit. Gloss. hîc; V. Per testes.

IX. Notandum 1. Allegans, violentiam sibi illatam esse, debet illam legitimè probare per testes, nec admittitur juramentum conquerentis de vi sibi illatâ, quia delicta liquidè debent probari. Gl. in cit. c. Si quando; V. Patefacta. Abb. hîc n. 2. ubi tamen addit, probari etiam posse, vim illatam esse, per indicia, quæ violentam præsumptionem inducant, in ordine ad damnum illatum compensandum; vel etiam per unum testem, cum juramento partis, si agatur de modico præjudicio. Imò propter difficultatem probandi, tali casu admittuntur etiam testes familiares, seu domestici, si per alios probari non possit. Abb. hic n. 9. neque tunc recurri facilè debet ad juramentum, ne perjurijs ansa detur.

Notandum 2. Judex, antequam condemnet violentiam inferentes ad res ablatas restituendas, debet priùs, audito læso, earum æstimationem taxare, seu definire, & postea deferre parti juramentum, ut juret, tantum, & non minus damni illatum esse, quàm ta-

xatum fuit, ac demum damnificantem condemnare ad restitutionem, sicut juratum est, juxta Auth. post jusjurandum, junct. Gl. in addit. C. de judic. Gl. hic V. Taxatione; Abb. n. 3. Ratio est, quia, cùm hoc juramentum, quod à parte præstatur, sit juramentum veritatis, sive veræ æstimationis, si Judex priùs reciperet tale juramentum, & postea damnum illatum in minore quantitate taxaret, quàm juratum fuit, argueret jurantem perjurij. Aliud est in juramento affectionis, nam tunc potest Judex, etiam post præstitum juramentum, taxare quantitatem damni illati, & in minus condemnare reum, quàm juratum sit: quia sæpe fit, ut ob immoderatam affectionem, quam quis habet erga rem suam, pluris illam æstimet, quàm revera valeat, juxta l. Videamus; 4. §. Item videndum; ff. De in litem jurando; & ibi Gloss. V. Ex magna causa; Vers. Tu dicas; Gloss. in cit. Auth. post jusjurandum in addit. Abb. hic n. 4. & Imol. n. 8.

Notandum 3. In taxatione Judex considerare debet personam Rei conventi, an aliàs fuerit bonæ famæ, nécne; dives, an pauper, ita, ut verisimile sit eum res surripuisse: item qualitatem negotij, & quantitatem rerum ablatarum. Gloss. hîc, & Hostiens. hic V. Negotij qualitate.

Notandum 4. Hoc juramentum veritatis, seu veræ æstimationis non habet locum, si agatur non contra illum, qui violentiam intulit, sed contra alium, qui non fuit particeps violentiæ, aut doli. Veluti, si in aliqua civitate statutum sit, ut, si quis propè illam fuerit spoliatus, & spoliatores damnum non resarciant, ipsa civitas illud resarcire debeat: tali casu, si constet de spoliatione, vel ea probata sit per testes, non poterit probari quantitas rerum amissarum per solum juramentum spoliati, sed requiretur, ut ea probetur saltem semiplenè, videlicet per unum testem, quæ, accedente juramanto à judice delato actori, faciet plenam probationem, juxta l. In bonæ; 3. C. de reb. credit. Bart. in cit. l. Si quando; num. 4. C. Unde vi. Abb. hîc n. 5.

Notandum 5. Quamvìs in hoc c. tantùm sit sermo de rebus ablatis per violentiam, quòd spoliato juramentum deferri possit super quantitate rerum ablatarum, si alia probatio deficiat: tamen probabiliter idem etiam obtinet in rebus per furtum ablatis, sinè violentia, quia est eadem ratio, nempe difficultas probationis rerum amissarum, & odium furantis, vel alterius delinquentis, si de facto constet. Abb. hîc n. 6.

§. III.

An, & quomodo metus vitiet contractus, aliósque actus, etiam iuramento confirmatos?

X. Assertio 1. Pacta, contractus, sive onerosi, sive etiam gratuiti, transactiones, renunciationes, & similes actus, qui ex metu, etiam gravi, & injustè illato fiunt, tam de jure naturæ, quàm positivo, regulariter mero jure sunt validi, & in utroque foro, sive conscientiæ, sive judiciali: quamvìs, quæ per hujusmodi metum facta sunt, per actionem: Quòd metûs causâ; & restitutionem in integrum, rescindi debeant. Ita Gloss. in c. 2. V. Coactus; h. t. Hostiens. ibid. §. Nota autem; & Abb. n. 7. Gloss. magna in c. unic. h. t. in 6. Sanch. l. 4. moral. dis. 8. n. 4. & plures Theologi, Canonistæ, & Legistæ apud eundem citati. Prima pars, quòd validi sint de jure naturæ, probatur, quia, quod ex metu fit, est simpliciter voluntarium, licèt secundùm quid sit involuntarium, sive admixtum habeat involuntarium imperfectum, seu conditionatum, quandoquidem, qui ex metu agit, absolutè, & simpliciter loquendo, consentit, & voluntariè agit, & ex duobus malis minus eligit, v. g. mavult contrahere, quàm interfici, vel aliud gravius malum pati, quamvìs id nollet agere, si metus abesset, ut docet S. Thom. 1. 2. quæst. 6. artic. 6. & constat ex l. Si mulier; 21. §. Si metu; ff. h. t. ubi dicitur: *Si metu coactus adivi hæreditatem, puto me hæredem effici, quia quamvìs, si liberum esset, noluissem, tamen coactus volui; sed per Prætorem restituendus sum, ut abstinendi mihi potestas tribuatur.* Ergo metus, licèt gravis, & injustè incussus, non tollit consensum voluntarium simpliciter requisitum ad valorem pactorum, transactionum, renunciationum, & contractuum, & qui mutuo consensu voluntatum perficiuntur: & consequenter hujusmodi actus metu gravi, & injusto initi, spectato jure naturæ, sunt validi: alioquin etiam actus factus ex metu ab intrinseco provenientе, v. g. votum editum ex metu mortis in naufragio, vel gravi morbo non valeret, quia, quod ex tali metu fit, est etiam secundùm quid involuntarium, quia nollet vovere, si metus, ac periculum mortis abesset. Similiter, quod fit ex metu justè incusso, non minùs fit ex metu, & cum repugnantia, quàm si metus injustè inferatur, & tamen fit simpliciter voluntariè: qui enim legem Dei, v. g. observat ex metu inferni, cum maxima repugnantia, voluntariè id facit, & tale obsequium voluntarium sufficit ad salutem: ergo non deest consensus voluntarius simpliciter, propter metum incussum, sive is ab extrinseco, sive ab intrinseco, sive justè, sive injustè inferatur: nam, quod per injuriam inferatur, non ideo contrahens redditur simpliciter invitus, seu nolens, sed obligatur inferens metum ad restitutionem, & rescissionem contractûs, & datur ei, qui metum passus est, jus contra metum injustè inferentem, ut notat Cardinal. de Lugo tom. 2. de justit. disp. 22. sect. 7. num. 115.

Secunda pars, quòd ea, quæ metu gravi, & injustó fiunt, jure etiam positivo sint valida, sed irritanda, probatur ex c. Abbas; 2. h. t. ubi id statuitur de renunciatione beneficij per metum amittendi bona temporalia factâ, quòd in irritum revocari, sive rescindi debeat. Nam, cùm Abbas S. Cadmundi, Clerico Remigio Ecclesiam contulisset, » postea milites suos misit, qui illum domo, cum omni substantiâ, expellerent, nisi Ecclesiam abjuraret, sive juratus resignaret: quod cùm idem Remigius coactus fecisset, Abbas dictam Ecclesiam alteri concessit. Quare Papa Alexander III. mandat, ut, quia, quæ metu, aut vi (injustâ) fiunt, de jure in irritum revocari debent, omnia Remigio integrè restituantur. Cùm ergo hîc generatim dicatur, ea, quæ metu, seu vi injustè fiunt, in irritum revocanda esse, supponitur, ea valida esse, donec irriten-

irritentur. Idque constat etiam ex l. 1. ff. h. t. ubi dicitur: *ait Prætor, quod metu gestum est, ratum non habebo*, nam verbum futuri temporis significat, non esse ipso jure irritum, sed irritandum, & ex cit. l. Si mulier; §. Si metu; ff. & l. fin. C. eod. ubi præcipitur, venditiones, donationes, transactiones, &c. quæ per potentiam, id est, vim aut metum extortæ sunt, infirmari: nam ex æquitate, gravi metu compulsis succurrendum putavit Prætor, per restitutionem in integrum, videlicet, ut, quæ per metũ ejusmodi acta sunt, perinde rescindantur, acsi ab initio irrita fuissent, ut colligitur ex cit. c. 2. h. t. nam restituere in integrum est reducere in eum statum, in quo erat ante læsionem, juxta Gl. fin. in c. Auditis; 4. de in integr. restit. adeóque non tantùm omnes res ablatæ, sed etiam omne interesse, & damna per metum illata resarcienda sunt. Abb. hîc n. 3.

XI. Sed contrà obstare videntur plures ll. nam inprimis in l. 1. C. de rescind. vendit. venditio per metum facta irrita dicitur. Sed respondetur cum Gl. ibid. V. Irrita est; appellari ibi irritam, id est, irritandam per actionem, quod metûs causâ, ut ex verbis statim subjunctis, & ex Rubrica Tituli apparet: quia, quod rescindendum est, in effectu vires non habet, & firmum non est. Secundò. In l. Qui in aliena; 6. §. Celsus; ff. de acquir. hæred. dicitur, quòd, qui timore coactus fallens hæreditatem adijt, hæres non fiat, ergo aditio hæreditatis metu facta non est valida. Resp. Aditionem illam hæreditatis fuisse invalidam, non quòd metu facta sit, sed quia ficta fuit, & animus adeundi defuit, quam fictionem ipse adiens priùs clàm manifestavit coram testibus, ut notat Gl. ibid. V. Fallens; & V. Non fieri. Tertiò. In l. Qui in carcerem; 22. ff. h. t. dicitur: Qui in carcerem quem detrusit, ut aliquid ei extorqueret, quidquid ob hanc causam factum est, nullius momenti est. Resp. ibi solùm significari, quòd promissio à detruso in carcerem facta nullius momenti, & roboris sit, non in se, sed quoad effectum, quia propter gravem metum carceris illatum, ad arbitrium metum passi, irritari debet. Zœs. in Comment. ff. h. t. n. 5. Aliam responsionem dat Sanch. cit. dis. 8. n. 10. quòd ibi, ultra metum, adfuerit calliditas pessima, & dolus illius, qui injustè detrusit in carcerem, adeóque gravius delictum, in cujus odium quidquid gestum est, ipso facto à lege irritatum est. Sed prior responsio est melior. Quartò. Metus habet in se ignorantiam, ut dicitur in l. Item, si cum exceptione; 14. §. In hac actione; ff. h. t. sed ignorantia est consensui contraria, l. Si per errorem; 15. ff. de jurisdict. ergo contractus metu initus, quippe carens consensu, est ipso jure irritus. Resp. Metus dicitur in se habere ignorantiam, non, quòd metum passus erret, & ignoret, quid agat, sed quia justè ignorat, quis metum intulerit, cùm talia de nocte, vel clàm fiant, aut in multitudine. Gloss. ibid. V. Ignorantia. Quintò. Nihil consensui tam contrarium est, quàm vis atque metus, l. Nihil; 116. ff. de R. I. cùm locum non habeat consensus, ubi metus, vel coactio intercedit, c. Cùm locum; 14. de sponsal. sinè consensu autem nullus esse potest contractus, cujus substantia in consensu consistit, l. Obligationum; 3. ff. de oblig. & action. Resp. Metus opponitur consensui spontaneo, seu omnino libero, eâ libertate, quæ opponitur coactioni, non quæ opponitur necessitati, & quæ sufficit ad simpliciter voluntarium, & liberum. Gloss. magn. in cit. reg. jur.

XII. Objicitur 2. Dolus dans causam contractui reddit illum irritum, de jure positivo, ergo etiam metus, quia metus, & dolus in jure æquiparantur, c. Cùm contingat; 28. de jurejur. Respondet Sanch. c. l. cum Bartol. & Zœs. ff. h. t. n. 9. neg. conseq. quia non æquiparantur omnino in omnibus, adeóque, quamvìs metus, & dolus vitient contractus, dolus tamen irritat ipso facto, utpote tollens voluntarium requisitum, non verò metus, quippe non tollens voluntarium necessarium: nam contrahens ex metu non errat in causa consensûs, sed illam novit, ideóque valet contractus: is verò, qui consentit dolo inductus, errat in causa consensûs, ideóque consentit sub conditione, si verum sit, propter quod inducitur ad contrahendum: quâ conditione deficiente, deficit consensus in contractibus bonæ fidei, non item stricti juris, in quibus causa illa, inducens ad consensum erroneum, est extra contractum.

Verùm alij respondent, neg. anteced. quia contractus, sive bonæ fidei, sive stricti juris, initi ex dolo dante causam contractui, sunt validi, tam de jure naturæ, quàm positivo. si in ijs error, aut dolus non contingat circa substantiam, sed solùm circa accidentalia, rescindendi sunt, petente eo, qui dolo inductus est, seu deceptus: quia in ijs non deest consensus sufficiens ad reddendum actum simpliciter voluntarium, cùm non magis dolus in contractibus bonæ fidei tollat consensum voluntarium, quàm in matrimonio, & contractibus stricti juris, qui tamen, dolo dante causam contractui, initi sunt validi. Lugo cit. dis. 22. sec. 6. n. 73. de quo alibi occasio dicendi erit.

Objicitur 3. Si metum passus non tradidit rem promissam, non obligatur illam tradere, ergo contractus, seu promissio non fuit valida, alioquin peperisset aliquam obligationem in contrahente, seu promittente: cùm ergo nulla sit in eo obligatio ad servandum contractum, seu promissionem, nullus etiam omnino fuit contractus, seu promissio. Respondetur: Contractum dolo, vel metu initum esse validum, ita tamen, ut revocari possit, & rescindi, volente illo, qui dolum, vel metum passus est: ac proinde contractus hujusmodi non est omnino otiosus, & inefficax, quia in contrahente decepto, vel metum passo immediatè oritur obligatio, ita, ut vi contractus is sit obligatus ad illum servandum, quàm diu ille non rescinditur: simul tamen propter injuriam illatam, jura dant decepto, vel metum passo actionem contra adversarium, per quam ipsum, si velit, compellere poterit ad rescindendum contractum, dummodo contractus suâpte naturâ sit rescindibilis, quo facto, tolletur obligatio illa ex contractu orta ad implendum illum: ex quo solùm sequitur, quòd deceptus, aut metum passus non obligetur firmiter, & irrevocabiliter ex contractu dolo, vel metu inito, ut rectè notavit Lugo cit. dis. 22. n. 78. & 116.

XIII. Objicitur 4. Per contractum metu extortum non transfertur dominium rei traditæ in accipientem, ergo ejusmodi contractus non est validus:

Antec. patet ex l. Metum; 9. §. Volenti; & §. Licèt; ff. h. t. ubi metum passo datur actio, non solùm in personam, sed etiam in rem, & redditur ratio, quia res in bonis ejus est, qui vim passus est. Resp. neg. anteced. quia per traditionem rerum dominia transferuntur, si ea fiat cum titulo de jure valido, qualis adest in contractu per metum inito, quippe qui non est invalidus ipso jure, quamvis rescindi possit, ut ex suprà dictis patet. Ad probationem dicitur, dari metum passo actionem in rem utilem contra quemvis possessorem, perinde, acsi Dominus mansisset, qui per metum rem tradidit, & ideo etiam dicitur in ejus bonis esse, jurisfictione, quia scilicet nemo exclusus à re, vel eâ omnino privatus censetur, cui à Prætore conceditur, & offertur remedium restitutionis in integrum, juxta l. Nemo; 5. ff. de in integr. restit. &, qui actionem habet ad rem, rem ipsam habere videtur, l. Qui actionem; 15. ff. de R. I. Gl. in cit. l. Metum; V. In rem; & V. In bonis ejus, Zoes. ff. h. t. n. 12. & 13. quamvis etiam dici possit, hanc actionem, *Quod metûs causâ* esse mixtã, sive in rem scriptam, ita, ut detur, non tantùm contra metum inferentem, sed etiam in rem ipsam apud quemcunque possessorem existat, l. Item, si cum exceptione; 14. §. In hac actione; ff. h. t. Sanchez. cit. dis. 8. n. 11.

Objicitur 5. Res, unâ cum fructibus interim perceptis, restitui debet metum passo: ergo dominium rei nõ est translatum in accipientem, qui metum incussit, alioquin is non teneretur fructus restituere, qui ad verum Dominum pertinent. Resp. Fructus restituendos esse, non ex defectu dominij, sed, quia beneficio juris, propter injuriam metum passo illatam, conceditur ei restitutio in integrum, cit. c. 2. in fine h. t. Sanch. c. l. n. 11. nam omne damnum ex delicto proveniens, qualis est jactura fructuum, resarciri debet ab eo, qui injuriam intulit. Quare si is, qui rem bonâ fide possidet, nullam injuriam intulit, non tenetur fructus bonâ fide consumptos restituere, nisi ad summum, quatenus inde factus est locupletior. Lugo c. l. n. 119.

Objicitur 6. Nunquam per traditionem, sinè justo titulo, transfertur dominium, ut patet ex usurario, qui juxta communem sententiam, non acquirit dominium usurarum, licèt adsit traditio, & consensus voluntarius dantis: ergo nec ille, cui per metum aliquid solvitur, acquirit dominium, quia deest justus titulus accipiendi. Resp. Ad transferendum dominium, præter traditionem, requiritur justus titulus, id est, talis, qui non sit ipso jure irritus, sed validus, cujusmodi est titulus acquisitus per contractum metu extortum, licèt in se injuriam contineat, ideóque ope exceptionis sit irritandus; nam non est inconveniens, quòd per injuriam acquiratur aliquod jus inferenti illam, cum obligatione tamen rescindendi illud, si rescindi possit: at verò titulus usurarius ipso jure est invalidus. Sanchez. c. l. n. 11. Deinde posito, quòd usurarius non acquirat dominium rei sibi traditæ, id ideo est, quia, qui usuras solvit, non habet animum donandi, sed solvendi ex debito: ergo, cùm nihil debeat, nihil agitur; quia usurarius non accipit titulo donationis, cùm dans donare non intendat; sed nec ex debito, cùm nullum debitum adsit, ideóque nullum omnino titulum accipiendi habet. At verò in contractu metu extorto adest titulus, nam dans verè vult, vel gratis dare, si metu coactus donet; vel dare ex titulo venditionis, aut alterius contractûs, qui ipso jure validus est. Lugo cit. loc.

XIV. Objicitur 7. Si per contractum metu extortum transfertur dominium, sequitur, quòd, si inferens metum creditores antiquiores, vel privilegiatos habeat, ij præferendi sint metum passo in re per metum tradita, tanquam in re propria illius, qui metum intulit: consequens autem est falsum, ergo &c. Resp. neg. seq. quia resoluto jure dantis, resolvitur etiam jus accipientis, l. Ubi autem; 4. §. Sed & Marcellus; ff. de in diem adject. cùm ergo per restitutionem metum passi, resolvatur totum jus illius, qui metum intulit, perinde, acsi nullum jus unquam habuisset, consequenter etiã resolvitur, ac cessat jus creditorum illius, quorum jus ad rem per metum traditam fundabatur in jure debitoris. Sanch. c. l. n. 11.

Objicitur 8. Dans potest rem per metum traditam, ante Judicis sententiam, propriâ auctoritate, occultè surripere, si aliter recuperare non possit, & is, qui accepit, tenetur, ante sententiam rescissoriam contractûs, eam restituere: ergo dominium non est translatũ in accipientem. Resp. neg. conseq. quia hoc ideo est, non quòd dominium rei non sit translatum, sed quia metum passus jus, & actionem habet ad rescindendum contractum, & recuperandam rem per metum traditam, quæ ipsi est debita, ideóque occultè eam recuperare potest. Sanch. cit. loc. n. 11. in fin.

Objicitur 9. Plus requiritur ad transferendum dominium rei ad alium, quàm ad abdicandum à se jus, quod habet ad rem, & concedendum illud alteri, quia dominium plus est, scilicet jus in re, quàm jus ad rem, ad illud enim requiritur promissio cum translatione; ad hoc sufficit promissio: ergo etiam plus requiritur, ut quis fiat Dominus alicujus rei, quàm, ut habeat jus retinendi, & alter amittat omnem actionem ad recuperandam rem. Resp. neg. conseq. quia ad dominium sufficit traditio cum titulo ipso jure valido: ad posterius verò requiritur titulus omnino justus, qui rescindi non possit. Sanch. c. l.

XV. Assertio 2. Si quis gravi metu coactus aliquid promiserit, vel alicui juri renunciaverit, v. g. electioni ad beneficium, & juramento promissionem, vel renunciationem metu factam confirmaverit, is juramento obligatur, illúdque servandum est, si sinè dispendio salutis æternæ servari possit, neque actio, vel exceptio, Quod metûs causâ; ei cõpetit: quamvis, si juramentum hujusmodi promissorium per metum gravem injustè extortum sit, jurans petere possit relaxationem juramenti; imò, tametsi non petatur, judex ex officio suo juramentum relaxare, eóque relaxato, promissionem, vel renunciationem metu factam per restitutionem in integrum rescindere possit. Utraque pars hujus assertionis sumitur ex c. Ad aures; 3. h. t. Nam, cùm quidam in Plebanum, seu Rectorem cujusdam Ecclesiæ concorditer electus fuisset, uno Electore excepto: is propter Laicorum se opponentiũ terrorem, electioni de se factæ renunciavit. Quâ re delatâ ad Papam Clementem III. is respondit, quòd renunciatio hæc ad terrorem Laicorum facta, non impedit, quò minùs electus Ecclesiæ illi, cui renunciaverat, præfici possit, dummodo juramento, vel fide interpositâ confirmata non fuerit.

XVI. No-

XVI. Notandum 1. Qui renunciavit juri Ecclesiasticæ electionis, ob gravem metum illatum, non obstante tali renunciatione, nihilominus institui potest in Ecclesia, ad quam est electus. neque tamen talis renunciatio est ipso jure irrita, sed petente eo, qui ita renunciavit, per restitutionem in integrum à Superiore irritari, seu rescindi potest, perinde, ac si ab initio irrita fuisset, ut docet Abb. hîc n. 2. contra Imol. n. 2.

Notandum 2. Si quis, post electionem confirmatam à legitimo Superiore, eidem renunciet, ob terrorem v. g. laicorum, ipso jure valida est renunciatio, quia, quæ gravi metu facta sunt, ipso jure valent, ut suprà dictum: quamvis sic renuncians per officium Judicis Ecclesiastici, rescissâ renunciatione, in integrum restitui debeat. Abb. hîc n. 2. & colligitur etiam ex c. Ad audientiam; 4. h. t. Laym. hîc n. 3.

Excipi debet, nisi aliqui habentes potestatem secularem, etiam Clerici, detineant, vel capi faciant personas Ecclesiasticas, ut ab eis per vim, aut metum extorqueant resignationes beneficiorum; tales enim sunt ipso jure nullæ, uti specialiter statutum est in Clement. 2. §. Sanè de pœnis. Abb. hîc n. 2.

XVII. Notandum 3. Si quis renunciavit cum juramento, vel interpositâ fide (scilicet Sacerdotali, seu Clericali, ad cuius observationem non minùs, quàm juramenti, in externo foro Ecclesiastico compelluntur Clerici, cùm vice juramenti sit, & similitudinem cum illo habeat ea fidei interpositio, ut docet Laym. lib. 4. Theol. mor. tract. 3. c. 2. n. 2.) quòd nunquam acceptare, seu recipere velit Ecclesiam, vel Prælaturam, ad quam est electus; tum non potest illam repetere, obstante juramento, quod cùm servari possit, sine dispendio salutis æternæ, servandum est, nisi relaxetur: verumtamen, si juramentum promissoriũ, de non acceptanda Ecclesia, vel Prælatura, per metum gravem injustè extortum sit, tum, licèt tale juramentum obliget, & servandum sit, antequam relaxetur; non tamen obligat omnimode, & efficaciter, quia juramenti relaxatio, probato metu, peti potest, ac deinde Ecclesiam, vel Prælaturam acceptare poterit, ut colligitur ex c. Si verò; 8. de jureiur. et c. Quamvìs; 2. de pact. in 6. Gl. in cit. c. Ad aures; V. Nisi fortè juramento h. t. & Abb. ibid. n. 8. & Imol. n. 7. quin imò, etsi non petatur relaxatio juramenti, Judex ex officio suo illud relaxare poterit, restitutâ facultate acceptandi ei, qui juravit, se nunquam acceptaturum Ecclesiam, vel Prælaturam, Gl. fin. in c. Ad audientiam; 4. h. t.

XVIII. Atque hinc ulteriùs infertur, si quis gravi metu coactus juravit, se resignaturum beneficium, illúdque resignavit in manibus Superioris: is potest petere, ut idem beneficium resignatum, non obstante tali juramento, sibi restituatur, prout ha- » betur in c. Ad audientiam; 4. h. t. Nam Magister » Guilielmus Rector Ecclesiæ de Chevellis, gravissi- » mo metu à Rege incusso, coactus fuit eam resigna- » re, atque in eorum manibus, ad quos admissio per- » tinebat, resignavit (alioquin enim non tenuisset » resignatio. c. Admonet; 4. et c. Quod in dubiis; 8. » de renunciat. Gl. hîc V. Pertinebat) Re delatâ ad » Papam Innocent. III. is rescripsit: cùm ea, quæ vi » metûsve causâ fiunt, carere debeant robore firmi- » tatis: ideo, si constiterit, eundem Rectorem per talem metum fuisse coactum ad resignandum, qui po- » tuerit, ac debuerit cadere in virum constantem; tum » non obstante eo juramento, Ecclesia dicto Guiliel- » mo restituatur, quia vi juramenti ad resignandum » solùm tenebatur, non verò etiam ad non repeten- » dum beneficium resignatum. Ratio decisionis est, » quia juramentum promissorium (præsertim, si vi, seu metu injusto extortum sit, sive ex parte promissarij turpitudinẽ contineat, ut in casu huius c.) non censetur ad plus obligare, quàm, secundùm strictam verborum significationem, promissum fuit, neque extenditur ad illa, super quibus præstitum non fuit, Gl. hîc in notatis. Cùm ergo in proposito Rector ille solùm juraverit, se parochiam resignaturum, id quod implevit, non autem juravit, se non repetiturum resignatam: ergo ad hoc, vi juramenti, non fuit obligatus, adeóque, eo non obstante, & non petitâ ullâ relaxatione, eandem parochiam per actionem, Quòd metûs causâ; repetere potest. Si verò jurâsset, se non repetiturum beneficium resignatum, non potuisset repetere, ante impetratam relaxationem juramenti à Superiore, videlicet Episcopo, Gl. hîc V. Repetẽdum, & Abb. not. 1. & patet ex suprà dictis. Simili modo, si quis metu adactus juravit, pecunias se daturum, potest datas repetere, juxta c. Debitores; 6. de jureiur. quòd si verò juravit, pecunias se illi daturum, & nunquam repetiturum, ob juramentum prohibetur eas repetere, nisi priùs à Superiore relaxationem illius impetrârit, quæ tamen concedi non debet, si videatur in contemptum Religionis Christianæ cessura, ut si captus à Turcis pretium redemptionis juratus promisit, ut notat Laym. hîc in fine.

XIX. Sed si quis, quod per metum gravem juramento promisit, postea sponte solvat, poteritne solutum repetere, quasi purgato metu? Negat Gl. hîc, V. Ad resignationem. Sed oppositum est verius, quia probabilis coniectura est, solutionem non esse sponte factam, sed metu perjurii incurrendi, sive videtur potiùs solvere, ut vitet perjurium, quàm ut ratificet promissionem, & metum purget: idque probatur clarè ex c. Debitores; 6. de jureiur. ubi jurans, se soluturum usuras, potest solutum repetere, quasi non sponte solverit, sed ob juramentum, Hostiens. hîc, V. Resignavit, & Abb. n. 3. Navarr. l. 1. consil. 4. n. 10. h. t. Sanch. l. 4. de matr. dis. 18. n. 10.

XX. Assertio 3. Si juramentum promissorium, vel votum etiam juratum, in alicuius hominis gratiam, seu utilitatem factum sit, illud omnino, & absque spe relaxationis, ac restitutionis in integrum, servandum est, dummodo sine dispendio salutis æternæ servari possit, nisi gravis metus, vel verus, ac propriè dictus dolus, seu deceptio causam vovendi, vel jurandi præbuerit, prout sumitur ex c. Cùm dilectus; 6. h. t. Nam Canonici quidam in Insulis ha- » bitantes, ediderunt votum, addito simul juramento » sive votum juratum, quòd Regulam Ordinis Cister- » ciensis assumere, & observare, vel quantum in ipsis » est, non impedire, sed permittere vellent, ut Eccle- » sia eorum eidem Ordini adjungatur, seu incorpore- » tur. Postea verò dicti Canonici, mutatâ volunta- » te, præstitum juramentum, & votum revocare vo- » lentes, petierunt, se restitui: dicebant enim, quòd per » metum, & dolum Cistercienstum inducti fuerint ad » tale votum, ac juramentum edendum, ideóque se »

» restituendos esse. Sed Papa Innocentius III. respondit, quia, examinatâ causâ, constitit de emisso tali voto, & juramento præstito ab illis Clericis, utrumque servandum esse, cùm non vergat in dispēdium salutis æternæ, neque perjuriis viam aperiendam esse. Nec obstat, quòd de violentia ipsis illata propositum fuit, cùm constet, eum non fuisse metum mortis, aut cruciatûs corporis, vel alium similem gravem metum, qui in virum constantem caderet. Quòd autem se dolo inductos, ac deceptos esse allegabant, ea non fuit vera circumventio, sed potiùs fatuitas, seu simplicitas ipsorum reputari debet. Quare mandat Papa, ut dictis Canonicis super petita restitutione silentium imponatur. Ratio huius Constitutionis est, quia votum juratum, aut promissio jurata facta erga hominem, & in commodum illius, si ex parte recipientis juramentum, nullam turpitudinem contineat, adeoque, si tale votum, aut juramentum non sit vi, seu gravi metu injustè extortum, nec interveniente dolo eius, cui factū est, omnino, & sine relaxatione servandum est, quia per tale votum, aut juramentum promissorium jus tertio acquisitum est, ideóque non debet, nec ordinariè potest relaxari in præjudicium illius, nisi ex causa gravissima per plenitudinem potestatis S. Pontificis, ut docet Sanch. lib. 3. mor. c. 10. n. 2. dummodo tale juramentum, sine dispendio salutis æternæ, servari possit: nam, si juramentum sit de re turpi, vel illicita, sive de eo, quod absque peccato impleri non potest, ab initio nullam obligationem parit. c. Non est obligatorium; 58. de R. I. in 6.

XXI. Ubi notandum 1. Quòd in casu hujus c. Canonici Ecclesiam suam non potuerunt subjicere Ordini Cisterciensi, vel etiam alij, sine consensu Episcopi Diœcesani, cui erant subiecti, sed se ipsos personaliter obligârunt ad servandam regulam illorum, quia poterant se communi omnium consensu, voto, aut juramento, obligare ad vitam arctiorem ducendam, etsi ad Religiosos illos non transirent: sicut etiam potuerunt promittere, se non impedituros translationem Ecclesiæ suæ, sive eius incorporationem Ordini Cisterciensi, si ea per Episcopum, cum consensu Capituli, fieret, Gloss. hic V. Ecclesiæ, & Abb. num. 1.

Notandum 2. Si metus non sit gravis, seu cadens in virum constantem, non succurritur metum passo per actionem, Quòd metûs causâ; vel restitutionem in integrum, ut colligitur ex responsione Papæ in hoc c. quòd Canonici illi non fuerint inducti, metu cadente in virum constantem, ad votum, & juramentum, ideóque fuit illis denegata petita restitutio. Quis autem sit justus metus, seu gravis cadens in virum constantem, judicis arbitrio relinquendum est, v. g. an minæ, vel verba, vel potentia judicis sit justa causa metûs. Gloss. hic V. Metum; Abb. ibid.

Notandum 3. Etsi jura succurrant dolum malum passo, qui est calliditas, & machinatio quædam ad decipiendum alterum adhibita, l. 1. §. Dolum, ff. de dolo mal. non tamen in foro externo subvenitur per restitutionem in integrum ei, qui est deceptus per dolum impropriè dictum, qui non cadit in virum prudentem, & cordatum, sed est nimia quædam simplicitas, seu fatuitas se ipsum decipientis, ut colligitur ex hoc c. in fine. Abb. hic n. 12. & Imol. n. 2. Verumtamen, si quis deceptus sit per simplicitatem invincibilem, probabile est, quòd in foro conscientiæ per exceptionem se defendere possit, quin & in foro externo ei quandoque succurretur ex officio Judicis per restitutionem in integrum; quia plerumque non sine culpa quis contrahit cum tali homine: non autem per actionem de dolo, cùm dolus malus, & propriè dictus, hic non sit commissus. Laym. hic in fine.

XXII. Sed hîc jam quæritur, an universim loquendo, si quis per metum, non gravem, sed levem injustè incussum ad juramentum promissorium sit inductus, illud relaxari possit à Superiore inferiore Papâ, v. g. Episcopo? Negat Abb. hic n. 10. & Sanch. l. 4. de matr. dis. 20. n. 7. & 9. & alii apud eundem, & probatur arg. cit. c. Cùm dilectus; h. t. et c. Si verò; 8. de jureiur. in quibus textibus ponderatur, & attenditur, an metus sit gravis, & cadens in virum constantem, ut concedatur absolutio à juramento, cuiusmodi non est metus levis, qui in jure metus non reputatur. l. Metum; 5. ff. h. t. ubi dicitur, metum accipiendum esse non quemvis timorem, sed majoris malitatis. Affirmativam verò sententiam tenet Joan. Andr. in c. Verùm; 15. n. 6. de jureiur. & ibid. Abb. n. 3. sibi contrarius, & Alexander de Nevo n. 7. & 8. Covarr. in reg. peccatum. p. 2. §. 3. n. 7. Less. l. 2. de justit. c. 17. dub. 6. n. 46. quos sequitur Laym. in cit. c. Cùm dilectus; n. 4. h. t. nempe, quòd si is, cui jurata promissio facta est, metum, quamvis levem, ipsemet injustè incussit, juramentum à Judice relaxari possit in illius odium, ne ex delicto proprio commodum ferat. Ratio est, quia per relaxationem juramenti nulla fit injuria promissario injusto, cui jus efficax non est acquisitū, cùm in foro conscientiæ, & ante Judicis sententiam, ad læsum in integrum restituendum teneatur; nam, quod etiam per levem metum acquiritur, per injuriam obtinetur, adeóque obnoxium est restitutioni. Neque verò ex casu cit. c. Cùm dilectus constat, metum aliquem, quamvis levem, incussum fuisse à Monachis Cisterciensibus directè ad extorquendum juramentum. Et quamvis in foro externo non concedatur actio, Quod metûs causâ; nisi metus gravis fuerit, idq; ob vitandam litium multitudinem: potest tamen Judex, etiam sine actione intentata, ex officio suo succurrere per metum levem injustè læso, eúmque, relaxato juramento, in integrum restituere, prout docet Gl. in cit. c. Cùm dilectus; V. Metum; h. t. & ibid. Abb. n. 9. Imò in foro conscientiæ à Prælato, v. g. Episcopo in tali casu juramentum relaxari posse, ad hoc, ut metum injustum, quamvis levem, passus per exceptionem promissa petentem repellere possit, docet etiam Sanch. c. l. n. 9. quia etiam, quando metus est levis, adest turpitudo ex parte recipientis. Neque obstat, quod Jure tum civili in cit. l. Metum; 5. h. t. tum etiam Canonico, in c. Si verò; 8. de jurejur. & cit. c. Cùm dilectus; ponderatur, & inspicitur, utrùm metus levis, an gravis fuerit: nam id fit eo fine, ut appareat, an metus causaverit involuntarium mixtum, quia scilicet promittens noluisset promittere, nisi coactus fuisset, id quod requiritur, ut promissio per metum extorta rescindi possit, & facilè præsumitur, aut probatur, si metus gravis sit; & cadens in constantem virum: non item, si levis, nisi probari possit, vel ex coniecturis præsumi, etiam levem

vem metum consensum mixtum cum involuntario in metum passo effecisse, tunc enim etiam, saltem ex officio Judicis, in integrum restituetur, ut dictum, Laym. l. 3. Theol. mor. tract. 4. c. 6. n. 4.

§. IV.

Quinam contractus, aliíve actus metu gravi facti sint ipso iure irriti?

Dictum est §. præcedenti, contractus, vel actus gravi metu factos esse ipso jure positivo validos regulariter, quamvìs per Judicem resciudi possint; excipiuntur tamen aliqui contractus, pactiones, & alij actus, qui ob intervenientem metum gravem, & injustè incussum de Jure positivo Ecclesiastico, vel civili, ipso facto sunt irriti, ita, ut ab initio nullius roboris sint, neque rescissione indigeant, ut notat Gl. in c. 2. V. Coactus; h. t. & ibi alij Canonistæ communiter, inter quos aliqui actus sunt certi, quos constat, indubitatè esse ipso jure irritos; alij dubij, & incerti. de utrisque hoc §. agemus.

XXIII. Assertio 1. Inter contractus, & actus, qui indubitatè sunt irriti ipso jure positivo, numeratur in primis contractus matrimonij, nam hoc per metum cadentem in constantem virum injustè incussum ad extorquendum matrimonialem consensum, est ipso iure Ecclesiastico nullum, in utroq; foro, interno, & externo, ut constat ex c. Cùm locum; 14. & c. Veniens; 15. de sponsal. & matr. & ex communi docet Sanch. l. 4. de matrim. dis. 12. n. 18. Ratio est, quia matrimonia coacta frequenter infelices habere solent exitus, ideóque plenè libera esse debent ab omni coactione. c. Requisivit; 17. de sponsal. Gl. in c. 2. V. Coactus; h. t. ubi addit, tale matrimonium esse irritum, etiamsi juramentum ei accesserit, ut constat ex c. 2. de eo, qui duxit in matrim. &c. quia matrimonium metu contractum est irritum ob defectum liberi, & spontanei consensûs, cit. c. Cùm locum; quem juramentum supplere non potest, cùm requiratur ad substantiam matrimonij. Sanch. cit. l. 4. dis. 20. n. 12. Idémque plures DD. extendunt ad sponsalia metu extorta, quod & illa sint ipso jure irrita, ut ex c. Ex litteris; 11. de desponsat. impuber. probat Sanch. cit. l. 4. dis. 19. n. 2. & 3. Verùm de hoc plura infrà in lib. 4. Decretal. tit. 1. ubi ex instituto de matrimonio coacto agitur.

XXIV. Secundò, Matrimonium spirituale, sive professio religiosa, perinde, ac matrimonium carnale, si ex metu gravi, & injustè incusso emissa sit, Jure Ecclesiastico est irrita, ut colligitur ex c. ult. qui Clerici, vel Monach. &c. et c. Perlatum; 1. h. t. nisi talis professio metu cogente facta, postea eo cessante, expressè, vel tacitè, v. g. gestando habitum religiosum, ratificata fuerit: tum enim per subsequentem ratihabitionem, seu liberum consensum convalescit, » uti sumitur ex cit. c. 1. h. t. Nam, cùm quidam » vir nobilis, & potens uxorem suam suspectam ha» beret de adulterio, milites ipsius, jussu ejusdem do» mini, eam in silvam eduxerunt, ut occiderent: Illi » cùm gladium jam evaginâssent ad illam occiden» dam, misericordiâ moti eidem pepercerunt, hac conditione, ut in Monasterio quodam habitum monia» lium susciperet. Postea maritus misit ad Monaste» rium, ut uxori suæ velum (conversionis, seu profes» sionis, non velum Consecrationis, quod solis virgi» nibus datur, Gl. hîc V. Velum) imponerent: sed, cum » Episcopi missi à viro viderent, mulierem esse juve» nem, & filium parvulum habere, hæc mutatio vitæ, » & status ipsis suspecta erat, ideóque illam seorsim » examinabant: quæ rem ipsis aperuit, nempe, quòd » mortis timore Monasterium sit ingressa, & inde li» benter exire vellet, si posset. Sed alter ex Episcopis, » ut mariti crudeli petitioni satisfaceret, velum ei im» posuit, simulãdo, quasi eam professam fecisset. Post» ea verò, marito mortuo, dicta mulier ex Monasterio » egressa, alteri viro nupsit, ideóque Episcopus Diœ» cesanus, ad instantiam Monialium, illos conjuges » tanquam illegitimè conjunctos excommunicavit. » His cognitis, Papa Alexander III. mandat quibus» dam à se delegatis, ut dictam mulierem, & virum » eius (recepto priùs juramento, de parendo ipsorum » mandatis) ab excommunicatione absolvant: dein» de vocatis ad se tam muliere, quàm Priorissâ, & Mo» nialibus, si legitimè probatum fuerit, mulierem il» lam, non timore mortis Religionem ingressam: vel, » si mortis timore intravit, professionem postea ra» tam habuisse, eam ad Monasterium redire, & reli» giosum habitum reassumere per censuram Eccle» siasticam compellant. »

XXV. Pro explicatione huius c. notandum 1. Professio religiosa emissa timore mortis, aut alterius metûs gravis injustè incusso, est ipso jure irrita, ob defectum consensûs plenè voluntarij: Abb. hîc n. 5. arg. c. Cùm virum; 12. de Regular. Et hinc in casu huius c. mulier, quæ metu mortis à marito incusso Religionem professa est, saltem tacitè suscipiendo habitum Religionis, potuit inde exire, & matrimonium contrahere. Præsumitur autem, metum durare, quàm diu durat causa metûs, sive quàm diu vivit ille, qui metum incussit: ut in casu huius c. toto tempore, quo vixit maritus, qui metu mortis coëgit uxorem ingredi, & profiteri in Monasterio, dummodo illa, vivente marito, non potuerit sine metu mortis confugere ad locum tutum, quia aliàs cessâsset metus, Innocent. hîc n. 1. V. Ratum; & Abb. num. 12. Porrò non eo ipso, quòd mulier, postquam scivit, maritum esse mortuum, non statim reclamavit contra professionem, censetur eam ratificâsse: sed, si, vel post mensem primùm, vel duos menses, vel post annum, non contradixit, juxta diversas opiniones Auctorum: quamvìs probabilius sit, id relinquendum esse Judicis arbitrio, qui ex qualitate personæ, & diuturnitate temporis, arbitrari debet, an tacitè approbaverit ingressum Religionis, perseverando in ea, post obitum mariti. Abb. hîc n. 13. qui ait, hanc esse communem opinionem DD.

Notandum 2. Sicut ad professionem religiosam requiritur plena libertas à coactione; ita etiam ad ratihabitionem eiusdem, ut colligitur ex hoc c. ubi habetur, quòd mulier illa, si post mortem mariti, adeóque cessante metu, professionem per subsequentem liberum, & spontaneum consensum ratam habuit, compellenda sit redire ad Monasterium, & habitum Religionis iterum assumere. ergo, si durante metu, ratihabitio facta esset, ea non valuisset, nec

obli-

obligâsset, ob defectum perfectæ libertatis à coactione.

XXVI. Notandum 3. Si de contractu inito constet, onus probandi incumbit asserenti, se gravi metu adactum fuisse, ad contrahendum, cùm contra illum stet præsumptio. l. Non est; 23. in princ. ff. h. t. & ibi Gl. V. Apertissimas probationes, nisi præsumptiones, seu probationes adessent pro metum passo; tùm enim agens ex contractu probare tenetur, non fuisse metum illatum. Ut in casu huius c. si constet, vel fateatur mulier, se professionem emisisse, vel habitum Religionis suscepisse, metum probare debet, quia præsumptio est contra illam. Si verò inquisitione factâ, constet, vel legitimè probatum sit, quòd mulier, vivente marito, non ausa fuerit reclamare contra professionem, nec Monasterio egredi, & quòd protestata fuerit coram Episcopis contra velum professionis sibi impositum. tum non debet, post mortem viri, compelli ad reassumendum habitum Religiosum: nisi Moniales probaverint ipsam sponte, & non coactam professionem edidisse, vel metu illato factam, postea cessante metu, liberè ratificâsse, quia tum præsumptiones, seu probationes stant pro muliere, prout habetur in hoc c. in fine. Abb. hîc num. 10.

Notandum 4. Regularis, qui exivit è Monasterio allegans professionis nullitatem, potest in seculo remanere, nec cogitur redire ad Monasterium, donec discutiatur justitia causæ, ob quam professio sit nulla. Unde Papa in hoc c. mandavit, ut mulier, & vir eius absolvantur ab excommunicatione, recepto mandato, quòd velint parére mandatis Ecclesiæ, & causa nullitatis priùs examinetur. Verùm hodie post Concil. Tridentin. Sess. 25. c. 19. de Regularibus. Qui prætendit, se per vim, vel metum ingressum esse Religionem, non debet audiri, nisi infra quinquennium causas nullitatis deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario: de quo plura suo loco.

XXVII. Tertiò. Inter actus, qui ob incussum metum sunt ipso facto irriti, ponitur quoque votum quodlibet, etiam simplex; nam, & hoc metu gravi, & injustè incusso editum ipso jure Ecclesiastico nullum est, ut docet Gl. in c. 2. V. Coactus, prope finem; h. t. Abb. ibid. n. 11. in 4. casu. Sanch. l. 4. moral. c. 3. n. 12. & alij DD. communiter. Idque deducitur ex mente S. Pontificis in cit. c. 1. h. t. ubi, etsi non sit sermo de voto simplici, sed de voto solemni, sive professione religiosa, declaratur tamen ibi, ea esse irrita, non ob id, quòd mulier illa fictè, seu simulatè assumpserit velum professionis, sed solùm ob timorem mortis à marito ei incussum, quæ ratio irritandi etiam locum habet in voto simplici. Abb. c. l. idque etiam colligitur ex traditione perpetua, quam consensus omnium ferè Doctorum comprobare videtur, teste Sanch. c. l. Ratio est, quia, cùm votum sit opus consilij, & non præcepti, & aliquam perpetuitatem habeat, plenam libertatem requirit, non minùs, quàm solemnis professio; voluntarium enim militem sibi eligit Christus, ut dicitur in c. Non est; 10. caus. 15. q. 1. Gl. in cit. c. 2. V. Coactus. Et hoc procedit, etiamsi vovens habeat animum se obligandi, dummodo postea, cessante metu, votum non ratificet; nam Ecclesia consensum metu extortum ita irritat, ut nulla ex eo oriri possit obligatio, sicut irritat consensum matrimonij clandestini, aliàs nihil peculiare daretur metui, siquidem etiam eo deficiente, votum absque animo se obligandi est irritum. Sanch. c. l. n. 13.

XXVIII. Quartò, contractus dotis promissæ, vel solutæ ex simili metu ipso jure, seu facto redditur irritus, l. Si mulier; 21. §. Si dos, ff. h. t. & ibi Gl. V. Ullam esse; ubi ait, id speciale est in dote; & ratio est, quia, sicut matrimonium debet esse liberum ab omni coactione; ita & dos, quæ est accessoria matrimonij, eiúsque naturam in hoc sequitur, adeóque per metum promissa, vel soluta etiam invalida est. Gl. in cit. c. 2. V. Coactus, & Abb. ibid. n. 9. in 2. casu, Sanch. lib. 4. de matrim. dis. 12. n. 23. ubi ait, quamvìs diversa quoad hoc sit ratio in matrimonio, & dotis promissione, quia matrimonium semel validum irritari non potest, sed dotis constitutio semel valida, ob metum rescindi potest, ideóque ex eo, quod in matrimonio tanquam principali est dispositum, ut sit ipso jure irritum, non sequitur, idem dicendum esse in dote, cùm diversa militet ratio in principali, & accessorio. Verumtamen, quia non solùm in matrimonio, sed etiam in dotis promissione expresso jure est dispositum, ut per metum facta ipso jure sit irrita, ideo, etiamsi nō sit eadem in utroque ratio, dotis promissio, vel constitutio metu facta est invalida. Idémq; est de dissolutione dotis. Sanch. c. l. n. 24.

XXIX. Quintò, promissio, vel traditio rerum Ecclesiæ facta ex metu gravi, ipso jure invalida est, c. 1. & ibi Gl. V. Per metum; caus. 15. quæst. 6. idémque de juramento per metum extorto super rebus Ecclesiæ non repetendis habetur in c. 2. de jureiur. Ratio est, quia, cùm alienatio rerum Ecclesiæ sponte à Prælato facta, sine requisitis solemnitatibus, non valeat: multò magìs non valet, si per metum facta sit, Gloss. in cit. c. 2. V. Coactus; h. t. Abb. ibid. n. 10. in 3. casu.

XXX. Sextò, absolutio à censura per vim, & metum gravem extorta ab Ecclesiastico Judice, sicut & revocatio censuræ incurrendæ, est ipso jure irrita, &, qui ita extorquet, ipso facto novam excommunicationem incurrit, ut constat ex c. Absolutionis; unic. h. t. in 6. quod est desumptum ex Concilio generali Lugdunensi sub Gregorio X. ubi definitur: » Si absolutio à sententia excommunicationis, » vel eius revocatio, suspensionis (ab officio, » vel beneficio, aut ab ingressu Ecclesiæ, Gl. hîc » V. Suspensionis) vel interdicti, per vim, aut metum » extorta sit, auctoritate huius Constitutionis, » omnino viribus careat, sive irrita sit. Et qui » absolutionem, seu revocationem per huiusmodi » vim, vel metum extorserint, ipso facto excommunicationem » incurrant. Est autem hic quoque casus specialis, in quo acta per metum invalida sunt, etsi aliàs regulariter ipso jure valida sint, & obligent, sed per actionem: Quòd metûs causâ; vel officium Judicis rescindi debent, Gl. hîc V. Absolutionis beneficium. Idque colligitur ex illis verbis, *omnino viribus vacuamus*, quibus significatur, talem absolutionem non esse per se, & suâpte naturâ irritam, quia metus non reddit actum simpliciter involuntarium, sed tantùm secundùm quid, sed esse nullam jure positivo Ecclesiastico, Suar. dis. 7. de censur. sec. 6. n. 13.

XXXI. Ubi notandum 1. Hæc constitutio extenditur 1. Ut etiam locum habeat, si quis absolutionem à minore excommunicatione per vim, aut metum eiusmodi extorqueat, ut ex communi docet Suar. c. l. quia verba textûs sunt generalia, & mens Pontificis fuit, extorsionem cuiuscunque excommunicationis, aut revocationis censuræ irritam reddere; & quidem sub pœna incurrendæ excommunicationis: &, quia hæc Constitutio potiùs favorabilis est, quàm odiosa, quippe cùm principaliter ad defensionem Ecclesiasticæ potestatis contra injustos eius violatores tendat, ideo extendenda est; vel potiùs comprehendit absolutionem ab omnibus censuris. Suar. c. l. non item absolutionem, seu dispensationem ab irregularitate ex simili metu datam, quia in prædicto c. unic. solùm est sermo de absolutione ab excommunicatione, suspensione, & interdicto: quare dispensatio ab irregularitate metu etiam gravi facta valida est, sed irritari debet. Card. Lugo. tom. 2. de justit. dis. 22. sect. 7. num. 129. nomine tamen interdicti probabiliter comprehenditur hîc etiam cessatio à Divinis; quæ æquiparatur interdicto. Franc. in cit. c. unic. num. 7. h. t. in 6. Extenditur 2. etiam ad revocationem censuræ, nempe quando censura lata est intra certum terminum incurrenda, si mandatum, seu præceptum aliquod violetur; & postea ante illum terminum elapsum; mandatum, vel censura revocetur: tum enim, si revocatio illa censuræ per vim, vel metum extorta sit ab eo, qui censuram tulit, ea irrita est ipso jure, ita, ut non obstante illâ revocatione, censura incurratur, si præceptum violetur. Suar. c. l. n. 13.

Notandum 2. Si sententia censuræ, non tantùm injustè, sed invalidè lata sit; tum in effectu non extorquentur per vim, seu metum absolutio, aut revocatio alicuius censuræ: quia, quando censura est invalida, & nulla, perinde est, ac si nulla lata fuisset, consequenter hoc casu non potest esse locus constitutioni pœnali prædicti c. unic. h. t. in 6. quæ secundùm effectum intelligi debet, ita, ut per metum extorqueatur absolutio, vel revocatio censuræ veræ, ac validæ. Suar. dis. 23. de censur. sect. 4. num. 12.

XXXII. Notandum 3. Si quis metum incussit ad extorquendam absolutionem à censura, sed Judex Ecclesiasticus absolvere noluit, tum metum inferens non incurrit pœnam excommunicationis in fine huius c. decretam, quia actu absolutio non est per vim, vel metum extorta: verba autem legis cum effectu intelligi debent. c. Relatum; 4. de Cleric. non resident. præsertim legis pœnalis. Gl. hîc V. Extorserint.

Notandum 4. Excommunicatus sive ligatus unâ excommunicatione, potest iterum excommunicari ex alia causâ; ut colligitur ex hoc c. Gloss. hîc V. Excommunicatus; qui vi secundæ excommunicationis, non constituetur quidem extra Ecclesiam, cùm per primam jam sit positus extra illam; facit tamen, ut maneat extra Ecclesiam, donec fuerit absolutus, non solùm à prima, sed etiam à secunda excommunicatione. Gloss. fin. in c. Ita quorundam; 6. de Judæis. Porrò si hoc casu non ipse excommunicatus, sed alius per metum extorsit absolutionem, tum ille non incurret novam excommunicationem, cùm metum nõ intulerit: quamvis hanc pœnam incurrat, si mandavit, ut alius metum inferat, vel, si, quod eius nomine factum est, ratum habuit. Gl. hîc V. Excommunicationis.

XXXIII. Assertio 2. Præter prædictos, adferuntur alij quidam casus, quibus metus gravis, & injustus ipso jure actum irritum reddit, qui tamen non sunt extra controversiam. Nam 1. Jurisdictio per vim, seu metum gravem obtenta ipso jure nulla esse videtur. arg. l. 2. juncta Gloss. V. Nulla jurisdictio; & Gloss. marg. ff. de judic. Gloss. in cit. c. 2. V. Coactus; h. t. Abb. ibid. num. 12. Verùm contrarium est probabilius, ut tradit Sanch. l. 3. de matrim. dis. 39. num. 13. Less. lib. 2. de justit. c. 17. num. 37. Lugo cit. loc. num. 131. quia in cit. l. 2. sermo est de casu speciali, quando scilicet litigantes compelluntur litigare coram judice non suo, ex quo non debet argui ad jurisdictionem collatam à Superiore per metum, neque extendi id debet ad omnem collationem jurisdictionis. Accedit, quòd ibi nulla voluntas etiam coacta adfuit dandi jurisdictionem; nam litigans coactus est respondere coram judice non suo, absque ullo animo dandi illi jurisdictionem in se: ergo irrita ibi fuit jurisdictionis collatio; seu potiùs prorogatio, (quia privati jurisdictionem dare non possunt) ob defectum consensûs; seu voluntatis prorogandi illam, quam ob metum illaturi. Lug. c. l.

XXXIV. Secundò auctoritas tutoris per metum extorta nulla est. l. 1. §. ult. ff. de auctorit. tut. ubi dicitur: Tutor, si invitus retentus sit per vim, non valet, quod agitur. ubi Gl. V. Non valet; dicit, id esse speciale, sicut in dote. Verùm hoc casu ideo non valet, quod agitur; quia ad contractum pupilli requiritur, ut consensus; seu auctoritas tutoris interveniat; sola autem præsentia corporalis ad consensum nõ sufficit, ut, si quis invitus per vim in loco detineatur, is nullo modo consentit; quia talis violentia omnem consensum tollit: quare, cùm tutor sic detentus sit præsens sine consensu, actus cum pupillo gestus sine eius consensu non valet, ut explicat ibid. Bartol. ubi ait; posse esse præsentiam, sine consensu: in metu autem adest consensus simpliciter metum passi, ideóque actus ex metu factus ipso jure est validus.

XXXV. Tertiò, renunciationem beneficij metu factam, esse ipso jure irritam; docet Imol. in c. Ad aures; 3. num. 2. h. t. Sed verius est, non esse irritam; ut dictum suprà num. 16. neque contrarium deducitur ex cit. c. Ad aures; quia ibi solùm dicitur, quòd electus, qui propter terrorem laicorum se opponentium, electionis juri renunciavit, non obstante hac renunciatione, præfici possit Ecclesiæ illi, cui renunciaverat, priùs petitâ scilicet restitutione in integrum, adversùs renunciationem metu factam, de quo suprà.

XXXVI. Quartò, si testes inviti cogantur adesse testamento, hoc invalidum est. l. Qui testamento; 20. §. ult. ff. qui testam. fac. poss. Verùm hic casus ad propositum non pertinet, quia in testibus non requiritur consensus, sed tantùm, ut præsentes intelligant, quod agitur, id autem fieri potest, etiamsi vi detineantur, juxta l. Coram; 209. ff. de V. S.

Illud tamen speciale est in testibus testamentariis, quòd non sufficiat eorum præsentia, si inviti per vim detineantur, quia rogati esse debent. l. Hæredes; 21. §. In testamentis; ff. qui testam. fac. poss. Sanch. cit. disp. 39. in fine.

Addit quintò Abbas in cit. c. 2. n. 19. h. t. alium casum specialem, in quo acta per metum sunt invalida ipso jure, nempe à detrudente eum detruso in carcerem, juxta l. 22. ff. h. t. ubi dicitur: Qui in carcerem quem detrusit, ut ei aliquid extorqueret, quidquid ob hanc causam factum est, nullius momenti est. Verùm ibi solùm statuitur, quod carcer inferat metum cadentem in virum constantem, ut explicat Bart. ibid. adeòque, quod promissio incarcerati nullius sit momenti, scilicet non in se, sed quoad effectum, quia rescindi potest.

XXXVII. Cæterùm illud hîc addendum, non parùm referre, an contractus aliquis, vel alius actus gravi metu factus sit ipso jure irritus, an verò rescindendus, sive irritandus per sententiam, vel officium Judicis: nam priore casu, si dicatur actus aliquis, v. g. renunciatio beneficij ex gravi metu facta esse ipso jure irrita, dicendum est, renunciantem teneri adhuc ad recitandas horas canonicas, & posse ad titulum illius beneficij ordinari, cùm verè sit adhuc suum, nec per renunciationem, quippe irritam, titulum amiserit, priusquam rescindatur renunciatio: secus est, si renunciatio talis esset valida, quamvis rescindenda; tunc enim non ad horas canonicas tenebitur, si solùm ratione beneficij ad illas obligabatur; quia jam non habet beneficium, nec sufficit, id ei esse debitum; alioquin præsentatus ad beneficium ante institutionem, & electus ante confirmationem, teneretur ad illas, quod nemo dixerit. Neque etiam renuncians poterit Ordine sacro initiari ad titulum illius beneficij, quippe quem per validam renunciationem perdidit. Nec obstat illa reg. jur. Qui actionem habet, rem habere videtur. quia illud impropriè dicitur, ut patet ex verbo *videtur*. Navarr. in c. Accepta; in opposit. 5. num. 2. 12. 21. & 22. Sanch. lib. 4. de matrim. disp. 8. num. 1. Similiter, si dicatur, sponsalia gravi metu inita, esse ipso jure irrita, non orietur ex illis impedimentum publicæ honestatis; quod tamen orietur, si dicatur illa esse valida, sed postea irritanda. Sanch. c. l.

§. V.

De conditionibus requisitis, ut ex causa metûs contractus, vel alius actus rescindatur, vel etiam ipso jure irritus reddatur: & de actione, & exceptione, quæ datur metum passo.

XXXVIII. Assertio 1. Plures conditiones requiruntur ad rescindendum actum metu initum, vel irritum reddendum. Prima est, ut metus gravis sit, sive cadens in virū constantem, non autem levis, sive vani hominis metus. l. Metum; 5. & l. seq. ff. h. t. quis autem dicendus sit metus gravis, suprà dictum est n. 6.

Atque hinc infertur, quòd in foro externo non detur actio ad rescindendum actum, propter metum levem, idque ad vitandas lites, quæ passim suboriri possent, cùm metus levis facilè probari possit: in foro tamen conscientiæ, etiam ille, qui metum levem injustè intulit, obligatur ad restitutionem, adeóque contractus est irritabilis, ut docet Sanch. l. 4. de matr. disp. 9. n. 4. Less. cit. c. 17. n. 46. & alij apud ipsos. Ratio est, quia talis injustitiam committit, & injuriam infert alteri, cùm cogat illum ad præstandum consensum medio injusto. ergo contrahit obligationem restituendi, seu reparandi injuriam illatam, rescindendo contractum, & eo, qui talem metum passus est, restituto in pristinam libertatem. Accedit, quòd metus levis sæpe non minùs perturbat hominem, & impellit nolentem ad consensum, quàm metus gravis: ergo eandem obligationem inducit in cogente. Quod tamen Lugo cit. disp. 22. s. 7. n. 138. declarat, ac limitat, si metus levis fuerit causa principalis consensûs: tum enim adfert obligationem ad rescindendum contractum, & restituendum: secus, si ita moverit, ut ex metu solo non daretur consensus, & sine illo daretur, propter alia motiva: tum enim erit solùm obligatio restituendi quoad partem, non quoad totum, nec rescindendi contractum.

Porrò, etsi levem tantùm metum passo non detur in foro externo actio: Quod metûs causâ; succurretur tamen ei Judicis officio, & rescindetur contractus. Gl. in l. Nec timorem; 7. V. Restitutio; ff. h. t. Abb. in c. Cùm dilectus; 6. num. 9. extr. eod. Sanch. cit. disp. 9. num. 5.

XXXIX. Secunda conditio est, ut metus illatus sit ab extrinseca causa libera: nam metus proveniens à causis naturalibus, ut à morbo, tempestate, naufragio, & similibus, tametsi gravis sit, non reddit irritum, aut irritabilem contractum, vel alium actum. Azor p. 1. lib. 1. c. 11. quæst. 4. Sanch. cit. disp. 9. num. 7. Less. cit. c. 17. num. 40. Lugo cit. disp. 22. s. 7. num. 113. & alij communiter. Ut si aliquis promittat, vel voveat ægrotus, aut in periculo naufragij, ob metum mortis, vel res suas vendat, ne fame pereat, promissio, & venditio valida est, & irrevocabilis, perinde, ac si absque metu promisisset, vel vendidisset. arg. c. Sicut; 17. de regular. Ratio est, quia, licèt metu promittat, aut vendat, non facit id involuntariè, sed propriâ sponte eligit id medium ad liberandum se à periculo imminente, quod timet: quare promissio, vel contractus validus est, &, cùm talis metus dans causam promissioni, vel contractui, nullam injuriam contineat, non est ratio, cur postea debeat rescindi.

XL. Tertia conditio est, ut metus gravis ab extrinseco injustè illatus sit, nam, si justè infertur, ut quia metum passus suâ culpâ in metum incidit, promissio, vel contractus validus est, neque rescindi potest. Sylv. V. Metus; quæst. 6. Sanch. cit. lib. 4. disp. 8. num. 8. & cit. disp. 9. num. 8. Less. cit. c. 17. num. 41. Veluti si quis eum, quem justè accusare potest, metu cogat ad contrahendum, vel donandū. Vel si is, qui inventus est cum puella, cogatur ab eius consanguineis ad eam ducendā, alioquin eum apud Judicem accusaturis, ut corporaliter puniatur, quod justè facere possunt. Idque probatur ex l. Continet; 3. §. Sed vim, & ibi Gl. V. Jure licito; ff. h. t. & l.

& l. Si mulier; 21. in princ. ff. eod. ubi Gl. V. Quia, hunc sibi metum, dicit, ideo non revocari donationem metu factam à liberta, qoia patronus justè poterat eam ob ingratitudinem in servitntem revocare. Ratio est, quia contractus metu initi rescinduntur, ratione injuriæ metum passo illaræ, quæ omnino cessat, quando metus justè infertur. Quòd si metus injustè, & non juridicè inferatur, veluti si parens adultero invento cum filia minetur mortem privatâ auctoritate inferendam, subvenitur metum patienti etiam culpâ suâ, juxta l. Nec timorem; 7. ff. h. t. & c. Veniens; 15. de sponsal. Sanch. cit. dis. 8. num. 9. Non obstat, quòd in c. ult. de appellat. dicitur, eum, qui ex metu justo non appellavit, juvandum esse, ot postea audiatur. Nam respondetur, ibi justum metum non appellari, qui justè incutitur, sed qui justam causam dabat reo non appellandi; & quamvis ex vero crimine, ob quod coodemnatus fortè fuerat, oriretur metus ille, oon tamen adhuc justè poterat jodex illum cogere ad non appellandum; quare metus ille proximè, & formaliter fuit injustus, ex parte inferentis: si verò Judex justè metum incuteret appellanti, is non excusaretur. Sanch. cit. dis. 8. n. 9. Lug. cit. sect. 7. n. 157.

XLI. Quatta cooditio est, ut metus incutiatur directè ad contractum, vel coosensum extorquêdum, alioquin, si ob alium finem, etsi injustè, incutiatur, validus est contractus, vel promissio, nec rescindi potest, ut docet Sanch. cit. lib. 4. dis. 12. n. 3. & plurib. seqq. Less. cit. c. 17. num. 40. & alij. V. g. si alicui in stupro deprehenso parentes puellæ minitentur mortem, & ipse oemine petente, sed sponte suâ matrimonium offerat, ut mortem evadat, validum est matrimooium, quia parentes non intulerunt metum mortis, ad extorquendum matrimonium, sed in vindictam criminis admissi, & dedecoris filiæ illati. Ratio est, quia tunc metum patiens non impellitur ab alio ad matrimonium, sed à se ipso, cùm nullus tunc exigat matrimonium, sed contrahens id voluntariè eligit, ut medium ad evadendum periculum mortis, & tunc metus noo est propriè causa contractûs, sed occasio.

Verùm contrarium valde probabiliter tenet Lugo cit. dis. 22. s. 7. n. 175. & seqq. & alij apud ipsum, nempe, quando metus gravis injustè incutitur, etiamsi non directè ad extorquendum contractum incutiatur, contractus tamen irritus est, vel saltem irritandus, perinde, ac si ad extorquendum directè cootractum incuteretur, prout sumitur ex l. Nec timorem; 7. §. Proinde; ff. h. t. quam legem Gl. in l. Si mulier; 21. V. Quia hunc sibi metum; ff. eod. explicat de meto injustè illato deprehenso in aliquo flagitio, adeóque de eo, qui se ipsum in necessitatem posuit, seu cooiecit culpâ suâ. Ratio est, quia, licèt metus mortis v. g. injustè non inferatur ad obtinendum consensum, infertur tamen injustè, ac proinde qui illum intulit, obligatur, ratione injuriæ ad resarciendum totum damnum, quod incurrit is, qui metum passus est, & per consequens tenetur rescindere contractum, quia metu injustè illato, causa fuit consensûs in cootractum, ad vitandum enim periculum mortis metum passus consensum præstitit, quem aliàs non præstitisset, sive in contractum non dedisset. Neque requiritur ad obligationem resarciendi damnum, & rescindendi contractum, ratione iojuriæ, quòd injuriam inferens non intenderit damnum illatum, sed sufficit, quòd dedit causam injustam, ex qua, per se loquendo, damnum illud consequi poterat.

Ad rationem suprà allatam ex Sanch. respondet idem Lugo c. l. num. 178. licèt metum passus immediatè non impellatur ad matrimonium contrahendum ab inferente metum, qui matrimonium non intendit, incutiendo metum, sed vindictam criminis: impellitur tamē ab eo mediatè: sicut qui merces projicit in mare, immediatè impellitur à metu mortis, & mediatè à tempestate, quæ illum metum intulit: sic in proposito, metus mortis injustè per minas intentatæ immediatè impellit ad matrimonium, ut mors vitetur; mediatè verò impellit, qui metum illum injustè intulit. Alia verò argumenta Sanch. solùm probant de metu ab intrinseco proveniente, vel non injustè illato, nam acta per talem metum sunt valida, nec rescindenda, ut ex dictis patet. Quare parùm refert in proposito, an is, qui metum patitur, se ipse offerat ad donandum, vel matrimonium contrahendum, vel ad quodvis aliud: an verò is, qui metum mortis injustè intulit, offerat liberationem à periculo mortis, sub eâ conditione, si matrimooium, vel aliom contractum inierit: nam si metus justè infertur, modò prædicto, utrovis modo fiat, contractus erit validus, nec rescindendus: si verò injustè, utroque modo irritus erit, vel irritandus. Ratio est, quia, sive metum passus id offerat, sive metum ioferens, semper tamen obtinetur consensus, ut metum inferens desistat ab injuria gravissima, ad quod aliàs per se tenebatur. Unde metus ille sufficit ad irritandum contractum, quia, licèt ab initio incussus ad extorquendum contractum, postea verò, quando ad eam conventionem venitur, is, qui injustum metum incutit, mortem ipsi minatur, si non contrahat. ergo perinde est, ac si ab initio eam minatus esset, si non consenserit in contractum. Lugo c. l. n. 180.

XLII. Quinta denique conditio requisita est, ut, qui vim, seu metum passus est, damnum inde acceperit, ut constat ex l. Sed & partus; 12. §. Julianus; ff. h. t. ubi dicitur: eum, qui debitori suo vim adhibuit, ut solveret, hac actione, seu edicto, Quod metûs causâ; non teneri, quia damnum non intulit: attamen in legem Juliam de vi incidisse, ut debitum suum amisisse judicandus sit. Ratio est, quia restitutio in integrum, quæ per hanc actionem petitur, læsionem supponit, cùm restitutio in integrum sit, reducere ad eum statum, in quo erat ante læsionem, ut tradit Gl. fin. in c. Auditis; 3. de in integr. restit.

XLIII. Assertio 2. Ei, qui metum gravem, & injustè incussum passus est, non tantùm actio, sed etiam exceptio, Quod metûs causâ; datur. l. Metum; 9. §. Sed quod Prætor; ff. h. t. nam, cui actio datur, moltò magis exceptio competit. l. Invitus; 198. ff. de R. I. Quare, si quis gravi metu adactus ad contrahendum aliquid dedit, repetere illud potest, intentatâ actione, Quod metûs causâ; per quam petitur coram Judice, ut contractus rescindatur, & probato metu, ipse in integrum restitui debet. Sin autè nondum dedit, tum illum, quocum contraxit, agentem ex con-

ex contractu metu inito repellere potest per exceptionem, Quod metûs causâ; & metum passus officio Judicis absolvetur, ne dare cogatur, quod promisit, Gl. in c. 2. V. Coactus; h. t. Neque verò quidquam refert ad hoc, ut restitutio in integrum, & rescissio contractûs concedatur ex causa metûs, sive ab ipso contrahente, sive ab aliquo tertio gravis metus alicui injustè incussus fuerit, dummodo probet, se per metum rem perdidisse, etsi non ostendat, quis ei metum intulerit, quia metus justam in se habet ignorantiæ causam, ut expressè habetur in l. Item si cum exceptione; 14. §. In hac actione; ff. h. t. & docet Gl. in cit. c. 2. V. Coactus; Sanch. c. l. 4. dis. 8. num. 7. Idque confirmatur ex voto Deo facto, quod ex gravi metu ab homine injustè incusso emissum irritum est, licèt Deus, cui promittitur, & cum quo quasi contrahitur, ejusmodi metum non intulerit.

XLIV. Porrò, si metum inferens alterum coëgit, ut non sibi, sed tertiæ personæ, v. g. Titio rem donaret, vel venderet, tum metum passus duplicem actionem habet, unam personalem contra metum inferentem, & ejus hæredes, ad resarciendum ipsi damnum, sive quantum interest, metum illatum non fuisse. Alteram verò habet adversùs Titium donatarium, vel emptorem, etsi is metûs injusti particeps non fuerit: & hæc actio vocatur in rem scripta, sive utilis rei vindicatio, quæ ex Prætoria æquitate datur quasi domino, juxta l. Metum; 9. §. Volenti, & §. Licèt; junctâ Gl. V. In rem; & §. Cùm autem; & ibi Gl. V. In rem; ff. h. t. & l. 3. juncta Gl. V. In rem, & l. Non interest; 5. C. eod. Quare, cùm hæc actio sit suo modo realis, & detur in ipsam rem, ideo datur etiam contra quemvis alium bonę fidei possessorem, ad quem res metu cogente donata, vel quovis alio titulo tradita, vel commodum ex illa pervenit, etiamsi metûs nullo modo fuerit particeps, ut colligitur ex cit. l. Item si; 14. §. Pedius; ff. h. t. Sanch. cit. lib. 4. dis. 8. n. 7. & dis. 9. n. 6. & alij communiter. Ratio est, quia, licèt dominium rei, metu cogente, traditæ, v. g. ex venditione, sit translatum in emptorem, si contractus metu initus ipso jure fuit validus, quia per traditionem transfertur dominium, quando cōcurrit titulus, qui de jure invalidus non est. l. Traditionibus; 20. C. de pact. Sanch. cit. dis. 8. n. 5. Adhuc tamen datur utilis actio in rem contra quemcunqe possessorem, Sanch. c. l. n. 7. & lex nullo modo postea voluit ratum habere contractum metu initum, sed ita penitus rescindere, ac si nunquam factus fuisset, quo casu res deberet restitui priori domino: ergo etiam, si transivit ad alium possessorem: quamvis possessor postea possit agere contra venditorem, vel eum, à quo rem accepit per contractum onerosum, qui tenebitur de evictione, sicut si rem alienam vendidisset. Lugo cit. dis. 22. sect. 7. num. 186.

Verumtamen in foro conscientiæ, & ante repetitionem metum passi, ac judicis sententiam, tertius ille possessor, si injustæ coactionis particeps non fuit, rem restituere non tenetur: neque enim ratione rei acceptæ, seu possessæ, cùm aliena non sit, sed propria; nam illius dominium in illum est translatum, quamvis non irrevocabiliter, cùm repeti possit; neque ratione injustæ acceptionis, sive detentionis, quia nullam injuriam intulit, neq; illius particeps fuit, ut supponitur. Less. cit. c. 17. n. 39. Lug. cit. loc. n. 173.

Illud postremò hic addendum, actionē hanc: Quod metûs causâ; eatenus pœnalem esse, quia, si intra annum, eúmq; utilem, instituatur contra eum, qui vim intulit, aut contra alium possessorem, & is jussus à Judice in mora restituendi fuerit, tum in quadruplum condemnandus erit, aliàs verò in simplū tantùm, cit. l. Item si; 14. §. Hucusque; & §. Si quis; ff. h. t. quæ pœna quadrupli immediatè non oritur ex metu illato, sed ex contumacia erga Judicem rem non restituentis, ut jussus erat, Zœs. in Comment. ff. h. t. n. ult.

TITVLVS XLI.

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Agitur in hoc Titulo de restitutione in integrum generaliter, quia præter metum (de quo Tit. præcedente) ex aliis quoque causis per restitutionem in integrum subvenitur minoribus, & Ecclesiis, aliísque lapsis, vel circumscriptis, sive calliditate (scilicet dolo adversarij) sive ætatis imbecillitate, sive per absentiam, sive per mutationem status, sive per justum errorem inciderint in captionem, seu læsi fuerint, prout habetur in l. 1. & 2. ff. de in integr. restit. Et Ecclesiis quidem, ac minoribus 25. annis succurritur per restitutionem in integrum ex jure speciali; majoribus verò ex clausula generali, *si qua alia justa causa esse videbitur restituendi*, juxta l. 1. ff. ex quibus causis majores &c. & notavit Gl. in Rubrica h. t. & ex dicendis patebit. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

§. I. *Quid*

§. I.

Quid sit restitutio in integrum, & quæ ad illam requirantur?

I. Assertio 1. Restituere in integrum, in genere loquendo, nihil aliud est, quàm in pristinum statum reponere, sive reducere aliquem in eum statum, in quo erat ante læsionem, ut tradit Gloss. in Rubric. h. t. & Gloss. fin. in c. Auditis; 3. eod. vel quod in idem recidit, restitutio est prioris statûs, vel juris reintegratio, ut definit Hostiens. hîc in summ. n. 1. In specie verò restitutio in integrum, prout hoc loco sumitur, est remedium extraordinarium à Prætore inductum, quo minor læsus, & deceptus, in contractu, vel quasi contractu, sive in actibus judicialibus, vel extrajudicialibus, ex naturali æquitate, causâ cognitâ, in pristinum statum, ac jus restituitur, & alij instar illius, quibus id jure reperitur concessum, ut colligitur ex l. 1. & duabus seqq. ff. h. t. Molin. tr. 2. de justit. disp. 573. n. 1. quæ definitio magis declarabitur in sequentibus.

II. Assertio 2. Ut læsus ex contractu, vel quasi contractu, aut alio actu in integrum restitui debeat, requiritur 1. Ut contractus ille, vel actus jure sit validus, nam, si nullus sit, seu invalidus ipso jure, non est locus beneficio restitutionis in integrum, quia tunc læsus communi auxilio, ac mero jure munitus est, ideóque non debet ei tribui extraordinarium auxilium, seu remedium restitutionis in integrum, quod non, nisi in subsidium, seu defectum ordinarij remedij conceditur, prout habetur in l. In causæ; 16. in princ. & §. Generaliter; ff. de minorib. ubi dicitur: Generaliter probandum est, ubi contractus non valet, pro certo Prætorem se non debere interponere. Ut, si v. g. minor curatorem habens, sinè ejus auctoritate interveniente, res etiam mobiles, quæ servando servari non possunt, vendat, irrita est venditio, neque minor restituendus est, l. Si curatorem; 3. & ibi Gloss. V. Res; & V. Non oportet; C. de integr. restit. min. Vel si minor, sinè debita solemnitate, videlicet Judicis decreto non interveniente, bona immobilia alienet, irrita est alienatio, l. Cùm emancipatis; 3. & l. Non solùm; 4. C. de prædijs minor. Quare, cùm tali casu minor rem alienatam repetere possit per ordinariam viam nullitatis, agendo scilicet, vel rei vindicatione, vel ad interesse, vel, si nihil ex parte suâ præstitit, tuendo se exceptione, quòd contractus sit nullus, ideo restitutioni in integrum locus non est. Sin autem probabiliter dubitetur, an contractus sit nullus, necne, tum minor læsus alternativum libellum offerre potest, sive sub disjunctione petere, ut, vel contractus declaretur nullus, vel, si mero jure validus fuit, ipse in integrum restituatur, ut constat ex c. Constitutus; 8. h. t. & docet Innocent. ibid. n. 2. & Abb. n. 9. nam, licèt possessiones, seu bona minoris, vel Ecclesiæ, cum debita solemnitate, & decreto Judicis, sint alienata, si tamen gravis læsio inde secuta est, restitutio in integrum concedi debet, l. Siquidem; 11. C. de præd. min.

III. Secundò requiritur, ut Ecclesia, vel minor, vel etiam major restituendus ex clausula generali, *si qua causa justa, &c.* non solùm sit læsus ex contractu, vel alio actu cum illo gesto, sed etiam, ut, vel de læsione manifestè constet, vel, ut ea in judicio probetur à læso, ut docet Abb. in c. 1. n. 2. h. t. & ibid. Aug. Berojus n. 5. probari autem debet læsio, non per juramentum læsi, sed per testes, quia, etsi, quando damnum, seu læsio provenit ex delicto, vel vi, aut metu injustè illato, sufficiat, eam per juramentum læsi probari, præcedente taxatione Judicis, ut constat ex c. ult. supr. de ijs, quæ vi, &c. tamen, quando damnum, seu læsio provenit ex contractu, vel alio actu gesto cum aliquo, sinè delicto, tum per testes, vel alia legitima documenta ea probanda est, quia hoc casu nulla est præsumptio contra eum, cum quo contractum est, vel alius actus gestus, ut satis sit, damnum illatum probari per solum juramentum partis læsæ, sicut in priore casu. Abb. in cit. c. 1. n. 2. h. t. Berojus ibid. n. 8.

IV. Tertiò requiritur, ut læsio sit gravis, seu magna, & notabilis, nam, si modica sit, tum non datur restitutio in integrum, ut constat ex l. Scio; 4. ff. h. t. & ex c. pen. junctâ Gloss. V. Enorme; de reb. Eccles. non alien. Abb. in cit. c. 1. n. 2. h. t. & Beroj. n. 8. nam in his, quæ contra Jus commune conceduntur (quale est beneficium restitutionis in integrum) de minimis, seu modicis non curatur, ut docet Bart. in cit. l. Scio; n. 1. Secus in ijs, quæ secundùm Jus commune conceduntur, ut patet ex l. Si proprietarius; 22. V. Eodem erunt; ff. de damn. infect. & ibi Gloss. V. eadem. junct. Gloss. marg. ubi dicitur, quòd cautio damni infecti, etiam pro modico damno, jure exigitur: & hinc vulgò dicitur: Minima, seu modica non curat Prætor, à quo hoc beneficium restitutionis emanavit. Debet autem læsio, sive damnum spectari, non absolutè, sed respectivè, arbitrio prudentis viri, seu Judicis, attentâ qualitate contractûs, & conditione personæ læsæ, ut censeatur magna, vel parva læsio, v. g. an Ecclesia sit dives, an pauper; an persona sit in dignitate constituta, an non. Abb. in cit. c. 1. n. 8. & Beroj. n. 82. Spectanda est etiam quantitas, an parva, an magna sit. Ut, si prædium, cujus justum pretium est mille florenorum, vendatur 980. vel 70. florenis, adeóque læsio sit facta in 20. vel 30. florenis, non concedetur restitutio in integrum, quia modica est læsio: sin autem prædium minimùm centum florenis æstimatum vendatur 90. florenis, adeóque læsio sit in decem, ea notabilis, seu magna censetur, respectu talis summæ, & sufficiet ad petendam restitutionem in integrum. Abb. in cit. c. 1. num. 8. & Molin. cit. disp. 573. n. 9.

Ex quo patet, quòd non requiritur ad concedendam restitutionem, ut enormis sit læsio, seu tanta, ut dimidium justi pretij excedat, quia, cùm tunc læsus ipso jure sit tutus, & communi, seu ordinario auxilio, sive remedio l. 2. C. de rescind. vend. uti possit, non est illi necessarium hoc extraordinarium remedium restitutionis in integrum, juxta cit. l. In causæ; 16. in princ. ff. de minor. Mol. c. l. Quamvis autem tali casu læso non sit necessarium beneficium restitutionis in integrum, quia hoc regulari-

ter cessat, quando competit remedium ordinarium: potest tamen cum eo simul concurrere, quando pleniùs, & pinguiùs datur per remedium extraordinarium, quàm per ordinarium; ut in casu proposito, pinguius, ac locupletius est extraordinarium remedium restitutionis in integrum, quàm ordinarium, quod ex l. 2. C. de rescind. vendit. competit, quia in hoc reus conventus electionem habet, vel ad restituendam rem, rescisso contractu, vel ad supplendum justum pretium: in restitutione verò in integrum præcisè cogi potest ad rem restitnendam, saltem, si absolutè loquendo, non expediebat læso, contractum institui, de quo infrà. Covarr. lib. 1. var. resol. c. 3. n. 11. §. Tertiò hinc deducitur. Accedit, quòd intersit læsi, v.g. minoris, ut possit pluribus actionibus jus suum prosequi, & utilius esse possit læso, restitui in integrum, quàm sumptuosis actionibus, & litibus involvi. Wesenb. in parat. ff. de minor. n. 7.

§ II.

Quibus in specie conceditur restitutio in integrum?

V. Assertio 1. Beneficium restitutionis in integrum inprimis datur ætate minoribus, id est, qui XXV. annos nondum compleverunt, si ex contractu, vel alio actu notabiliter læsi, vel decepti sint, sicut constat ex l. 1. & tot. tit. ff. de minorib. Ratio affertur in cit. l. 1. nam, cùm inter omnes constet, fragile esse atque infirmum hujusmodi ætatum consilium, & multis captionibus (in contractibus. Gl. ibid. V. eod.) suppositum, & insidijs (extra contractus) expositum, ideo hoc auxilio eis à Prætore succurritur. Conceditur autem hoc beneficium minori utriusque sexûs, sive masculus sit, sive fœmina: sive paterfam. sive filiusfam. etiamsi contractus, vel actus factus sit, cum consensu patris, tutoris, vel curatoris, imò etiam auctoritate, seu decreto Judicis interveniente: ut patet ex l. 1. & pluribus seqq. ff. de minorib. & ff. h. t. Ratio est, quia consensus tutoris, vel curatoris, & decretum Judicis solùm id operantur, ut actus jure sit validus, non autem excludunt beneficium restitutionis in integrum, ut benè notavit Less. l. 2. de just. c. 17. n. 63.

VI. Idem quoque, quòd minores læsi ex contractu, vel alio actu restituendi sint in integrum, statutum habetur in c. Constitutus; 8. h. t. Nam quidam conjuges habebant possessiones, sive bona quædam ipsis communia (quia fortè ex communi pecunia illa emerunt. Gloss. hîc V. Utrique;) mortuâ uxore, vir, seu maritus illas possessiones vendere volens, duos filios adhuc in minore ætate constitutos, & qui matri suæ in bonis pro parte, successerunt, Guilielmum, & Ignatium, qui erat Canonicus, emancipavit, ut in venditionem consentire possent (quia aliàs, dum filius est in potestate patris, alienare, vel aliàs disponere de rebus suis non potest, l. 1. C. de bonis matern.) Venditione factâ, duo illi fratres supplicârunt Papæ Gregorio IX, ut, vel venditionem illam irritam declararet, vel, cùm adhuc existant intra tempus (scilicet 4. annorum, l. ult. C. de tempor. integr. restitut.) ad petendam restitutionem in integrum jure concessam, tum quoad suam prædiorum portionem ex materna hæreditate ad se pertinentem; tum quoad alteram partem, seu portionem paternam, quam juxta municipalem consuetudinem loci, jure retractûs, tanquam proximi consanguinei, intra diem, & annum, oblato eodem pretio emptori, ab eo repetere poterant, sed facere omiserunt, in integrum restituantur, cùm in utroque horum graviter læsi fuerint. His auditis, Papa mandavit, ut, si vera sunt, quæ referuntur, dicta venditio, quoad partem, quæ ex successione maternâ dictos fratres contingit, irrita declaretur, si in ea debita juris solemnitas fuit omissa: si verò debita solemnitas fuit servata, sed, eos læsos esse, constiterit, tam super suâ, quàm super paternâ portione, auctoritate Apostolicâ, in integrum restituantur, dummodo pretium, ad quod se obtulerunt, emptori, vel ejus hæredibus refundant.

VII. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Clericatus, vel etiam Canonicatus non liberat à patria potestate, quia in casu hujus c. unus ex duobus fratribus erat Canonicus, & tamen sub patris adhuc potestate, qui illum postea emancipavit, quia sola dignitas Episcopalis eximit à patria potestate, ut notat Abb. hîc n. 3. ubi addit, id intelligendum esse, quoad res temporales, nam in spiritualibus Clericus non est sub potestate patris, c. ult. de judic. in 6. Similiter minor 25. annis, etiam Clericus in rebus temporalibus restitutionem in integrum petere potest, si læsus sit, ut patet ex hoc c. & docet Abb. n. 2. not. 3.

Notandum 2. Venditio, aut alienatio rei immobilis à minore 25. annis facta, non servatâ debitâ solemnitate juris, videlicet sinè decreto Judicis, est ipso jure nulla, adeòque tunc non habet locum restitutio in integrum, sed peti potest, ut alienatio declaretur nulla: si verò solemnitas requisita sit servata, sed ex alienatione læsus sit minor, tunc restitui in integrum debet. Gloss. hîc V. Debita; dummodo probet, se minorem fuisse tempore, quo fuit læsus, l. Si minorem; 4. C. h. t. & læsionem ipsam, alioquin restitutio in integrum ei non concedetur, l. Ait Prætor; 7. §. Non solùm; 3. l. Verùm; 11. §. Sciendum; & ibi Gloss. V. Proponuntur; ff. de minor. l. Nam, & postea; 9. §. Si minor; ff. de jurejur. l. Minoribus; 5. C. h. t. Gloss. fin. hîc. Molin. cit. disp. 573. n. 11. Probare autem, transactum esse quadriennium, post ætatem minorem completam, intra quod adhuc peti potest restitutio in integrum, ut infrà dicetur, spectat ad adversarium. cit. l. Si minorem; junct. Gloss. fin. C. h. t. Molin. c. l.

VIII. Notandum 3. Minoribus per beneficium restitutionis in integrum succurritur, non tantùm, si damnum passi sint, sed etiam ob lucrum cessans, quod consequi poterant, sed ob sui facilitatem, sive ætatis imbecillitatem, vel injuriam neglexerunt, vel ob dolum adversarij non perceperunt, ut in casu hujus c. in quo duo illi fratres partim damnum passi sunt, vendendo portionem hæreditatis maternæ ad se pertinentem: partim verò lucrum amiserunt, quia etiam portionem hæreditatis à patre venditam poterant intra annum & diem jure retractûs repetere, & ad se revocare, cum magno lucro suo, idque facere

facere intermiserunt, ideóque super utroque tam damno illato, quàm lucro captando, petierunt à Papa in integrum restitui, & impetrârunt. Abbas hîc num. 4. Idem habetur in l. Ait Prætor; 7. §. Hodie; & l. Non omnia; 44. ff. De minorib. de quo plura infrà.

Notandum 4. Si statutum municipale, vel consuetudo loci sit, ut, si quis bona sua vendat extraneo, vel alicui cognato magìs remoto, possit consanguineus gradu proximior, intra annum, & diem à tempore contractûs, seu venditionis, illa ad se revocare, ita, ut oblato eodem pretio emptori, quod pro bonis illis solvit, is teneatur recipere pretium, & res venditas restituere proximo consanguineo retrahenti, tale statutum, vel consuetudo valet, & approbatur, in hoc c. ubi fratres isti omiserant, infrà annum, & diem, portionem bonorum communium utrique patri, & matri, quæ ad patrem spectabat, ab ipso venditam, oblato eodem pretio, ad se revocare, sicut poterant, tanquam proximi consanguinei, seu filij, ideóque super hoc restitutionem in integrum petierunt, ut bona à parte vendita recipere possent, & Papa mandat eos, etiam quoad hoc, restitui. Gloss. hîc V. Consuetudinem.

Ex quo infertur 1. Quòd etiam Clerico seculari competat facultas, seu jus retrahendi, juxta statutum, vel consuetudinem loci, intra certum tempus, res, seu bona patrimonialia alicui extraneo vendita jure proximæ consanguinitatis, ut docet Gutier. l. 2. qq. pract. quæst. 156. num. 2. ex hoc c. in quo alter ex fratribus fuit Canonicus, & Clericus, & tamen potuit uti jure retractûs ad recipienda bona à patre vendita, oblato eodem pretio, quo fuerunt vendita.

Infertur 2. Quòd consuetudines, vel statuta, quæ continent merum favorem, non onus, generaliter pro tota communitate lata, etiam extendantur ad Clericos, quia & ipsi sunt membra Reipublic. c. Ecclesia; 10. de constit. Abb. hîc n. 3. & Imola n. 6. Gutier. c. l.

IX. Assertio 2. Beneficium restitutionis in integrum conceditur etiam Ecclesiæ, quippe quæ jure minoris fungitur, ideóque instar minoris natu, semper illæsa servari debet, ita, ut ex quocunque contractu, vel alio actu læsa fuerit, possit petere restitutionem in integrum, & restitui debeat, dummodo damnum, seu læsio gravis, sive magna fuerit, eáque manifestè appareat, vel in judicio legitimè probetur, prout sumitur ex c. Requisivit; 1. h. t. u- » bi habetur, quòd possessiones, seu prædia alicujus » Ecclesiæ sub modico censu Laicis quibusdam fue- » rint concessa. unde quæsitum fuit, utrùm talis » concessio, aut alienatio valeat, an verò revocari » debeat? Respondet Papa Alexander III. si Eccle- » sia læsa sit, & manifestè appareat, damnum ipsi il- » latum esse (scilicet magnum, seu grave, nam pro » modico restitutio non datur. Gloss. hîc V. Detri- » mentum, vel, si id legitimè probari possit) quæ i- » ta in damnum ejus alienata, vel data sunt, ad e- » jusdem Ecclesiæ proprietatem, seu dominium re- » dire debent, quia Episcopus conditionem Ecclesiæ » suæ deteriorem facere non potuit, & Ecclesia jure » minoris gaudet, ita, ut semper illæsa servari de- » beat. Veruntamen, si fortè coloni prædia illa expensis, vel labore suo interim meliora reddide- » runt, non debent sumptibus, quos bonâ fide fece- » runt, defraudari. Ratio hujus Constitutionis est, tum quia publicus est Ecclesiæ favor: tum quia, sicut pupillis Tutores, & minoribus natu Curatores: ita rebus Ecclesiæ Rectores, seu Administratores præficiuntur: quare sicut illi, ita & isti per contractus, & quasi contractus rem minorum, vel Ecclesiæ meliorem quidem facere, non autem deteriorem possunt, ut habetur in textu.

X. Pro declaratione hujus c. notandum 1. Variè Canonistæ intelligunt hoc c. nam aliqui exponunt illud de contractu locationis ad longum tempus, pro certâ pensione, in quo, si Ecclesia lædatur, restitui debeat. Gloss. hîc V. Sub modico censu. Verùm hoc repugnat litteræ textûs, in quo dicitur, proprietatem ad Ecclesiam redire debere, cùm tamen in contractu locationis ad longum tempus, non proprietas rei, sed utile tantùm dominium transferatur. Alij intelligunt de contractu, tam venditionis, quàm locationis. Abb. hîc not. 1. cui tamen obstat etiam littera, quia illi, in quos alienatio possessionum est facta, vocantur, non emptores, sed coloni. Alij intelligunt de contractu emphyteutico, ut Imol. hîc n. 1. Verùm hîc dicitur, Ecclesiam esse restituendam, si læsa fuerit, quia pro modico censu data sunt prædia, qui fructibus non respondet: quod non habet locum in contractu emphyteutico, in quo ex natura contractûs solvitur modicus census tantùm, ut ex Rota notat Fagnan. hîc num. 4.

Itaque rectiùs dicitur, hoc c. intelligendum esse de contractu censuali propriè dicto, seu reservativo, in quo dominium alicujus fundi, vel prædij tam directum, quàm utile, adeóque plenum transfertur in alterum, v. g. colonum, annuâ pensione ex eodem reservatâ Domino priori, juxta l. ult. C. de rer. permut. quæ est species quædam venditionis, neque redit dominium rei ad antiquum Dominum, etiamsi, qui censum debet, longo tempore, illum non solverit: secus est in contractu Emphyteutico, in quo tantùm transfertur dominium utile, quod, si per biennium cesset solvere canonem, redit ad Dominum proprietatis. Abb. hîc n. 7. Verùm licèt hoc c. solùm loquatur de speciali contractu, videlicet censuali, quia tamen ratio ibi expressa, in qua decisio hujus c. fundatur, est generalis, quæ locum habet in omni contractu, ut patet ex illis verbis: *Cùm Episcopo ejusdem Ecclesiæ conditionem facere deteriorem non liceat, & Ecclesia jure minoris semper debeat illæsa servari:* ideo etiam generaliter intelligi potest, ac debet, nempe quòd Ecclesia, non solùm adversùs locationem, aut venditionem, sed etiam adversùs quemvis alium contractum, in quo graviter læsa est, in integrum restituenda sit, ut tradit Abb. hîc not. 1. quem sequitur Fagnan. ibid. n. 2.

Porrò quando in hoc c. dicitur, quòd Ecclesia jure minoris semper illæsa servari debeat, id ita intelligi debet, quòd, quotiescunque graviter læsa fuerit in omni contractu, vel quasi contractu petere possit restitutionem in integrum, modò petat intra tempus jure præscriptum, videlicet quadriennium, & probatâ læsione. Gloss. hîc Vers. Jure minoris; & Hostiens. in fine. & Abb. not. 1. Ex quo patet, quòd bene-

beneficium restitutionis competens Ecclesiæ sit longè majus, quàm minoris natu, quia non est certo tempore, aut annis definitum, sicut privilegium minoris natu, quod restrictum est ad XXV. ætatis annum, quia Ecclesiæ favor semper manet, ideóque etiam semper restituitur, quotiescunque læditur. Gloss. cit. loc.

XI. Notandum 2. Alienatio rei Ecclesiasticæ, vel alius contractus legitimè celebratus non est irritus propterea, quòd Ecclesia ex illo graviter sit læsa, sed rescindi debet per restitutionem in integrum, & res alienata redire ad proprietatem, seu dominium Ecclesiæ: ut constat ex hoc c. & ibi Gloss. V. Redire; & Innocent. in princ. V. Concessis; nisi Ecclesia esset læsa ultra dimidium justi pretij: tunc enim juris communis auxilium ordinarium habet, nempe l. 2. C. de rescind. vendit. ideóque remedium subsidiarium restitutionis in integrum locum non habet. Gloss. hîc Vers. Redire; & patet ex suprà dictis.

XII. Notandum 3. Sicut minor, ita & Ecclesia, si in contractu, vel quasi contractu læsa fit, ità restitui debet, ut, nec damnum patiatur, nec lucrum reportet, cum alterius jacturâ, prout sumitur ex hoc c. junctâ Gloss. fin. & expresè habetur in l. unic. C. de reparation. ubi dicitur: Qui restituitur in integrum, sicut in damno morari (id est versari) non debet, ita nec in lucro, scilicet captando, cum alterius jacturâ, ut supplet Gloss. ibid. V. In lucro; quia jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & injuriâ fieri locupletiorem reg. 206. in ff. Quare restitutio in integrum utrique parti contrahentium communis esse debet, & utrique prodesse, tam illi, qui restituitur, quàm ei, contrà quem datur restitutio, quia ea est in pristinum statum repositio, seu redintegratio. l. 1. & ult. C. de sentent. pass. adeóque debet utramque partem in pristinum statum reponere; nam, sicut ipsi Ecclesiæ restitui debent possessiones, seu bona alienata: ita etiam illi, contrà quem fit restitutio, restitui debet pretium, v. g. emptionis, & omnes expensæ, quas bonâ fide, & utiliter circa rem restituendam fecit, & quibus ea melior est reddita, unà cum laboris personalis æstimatione, ut constat ex cit. c. 1. h. t. & tradit ibidem Abb. n. 3. & Berojus n. 20. ita, ut is, contra quem fit restitutio, possit interim retinere rem, donec ei de pretio, sumptibus, meliorationibus, & æstimatione laboris satisfiat. Abb. cit. loc. & Berojus num. 25. sicut scriptor potest retinere quaterniones, quos scripsit, donec ei merces debita solvatur, ut tradit Gloss. in l. Si non sortem; 26. §. Certum; V. Retinebitur; ff. de condict. indeb. Sed de his plura infrà.

XIII. Cæterùm prædictum beneficium restitutionis in integrum, non tantùm datur Ecclesijs, sed etiam omnibus alijs locis pijs, & Collegijs Clericorum, & Religiosorum; etiam Hospitalibus, si Episcopi auctoritate sint erecta, & fundata: quin, & Confraternitatibus, seu Congregationibus, quæ ad pietatem, & religionis augmentum sunt institutæ: ad hæc enim omnia extenduntur privilegia Ecclesijs concessa, juxta l. Omnia; 24. C. de Episc. & Cleric. & ex communi docet Abb. in cit. c. 1. n. 15. h. t. Marant. de Ordin. judic. p. 6. in 3. actu suspensivo appellat. n. 85. alia autem loca non pia non gaudent privilegio restitutionis in integrum, excepto Collegio Studiosorum, quod restitutionem in integrum petere potest, non tanquam Ecclesia, sed quia in eo multi esse solent natu minores. Abb. c. l. Conceditur autem restitutio in integrum, quando ipsa Ecclesia, vel Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum in juribus, ac bonis, quæ manent ipsius Ecclesiæ, læditur: non item, si personæ Ecclesisticæ, v. g. Rector Ecclesiæ, vel Canonicus, in proprijs bonis, aut juribus ad suam personam pertinentibus, vel etiam in reditibus Ecclesiasticis læduntur, quia tunc cessat communis, & publicus favor Ecclesiæ. Abb. cit. loc. Marant. c. l. n. 84. Molin. tract. 2. de justit. dis. 574. n. 2.

XIV. Prætereà non tantùm Ecclesia jam exstructa, sed etiam exstruēda gaudet privilegio minoris, & beneficio restitutionis in integrum, saltem, si cœpta sit ædificari, ut ex Dominico de S. Geminiano docet Laym. in c. 1. n. 3. h. t. in 6. ubi exemplum dat; si quis mille florenos legavit pro ædificanda Ecclesia, de quibus tamen in judicio litigatum fuit, & appellatio à testatore interposita, ob negligentiam executoris, sit deserta; tum restitutio in integrum nomine Ecclesiæ peti poterit, arg. l. 7. ff. de stat. homin. ubi dicitur, eum, qui in utero est, pro jam nato haberi, si de commodo ejus agatur. Quin imò, tametsi Ecclesia non sit cœpta ædificari, tamen ut causæ piæ restitutionem in integrum concedi posse, saltem eo modo, quo majoribus natu, & non privilegiatis, ob justam, & evidentem causam, conceditur, tenet Laym. c. l. idque ob favorem causæ piæ, & Religionis.

XV. Assertio 3. Hoc beneficium restitutionis in integrum conceditur etiam Reipubl. quæ minorum jure quoque gaudet, l. Respublicæ; 4. C. Ex quib. caus. major. Nomine autem Reipubl. non solùm supremæ, quæ Superiorem non recognoscunt, sed etiam inferiores communitates comprehenduntur habentes bona communia, quæ per aliquos nomine communitatis administrantur, aut civitas, oppida, & pagi, si bonorum, seu jurium communium Administratores habeant: non item Congregationes, seu Collegia laica opificum, mercatorum, &c. ut tradit Abb. in cit. c. 1. n. 15. h. t. Marant. c. l. n. 87. Molin. cit. dis. 574. n. 4. Ratio est, quia, cùm tales communitates per Administratores, perinde atque minores per Curatores, regantur, ideo illis etiam, ad instar minorum, restitutionis auxilium petere permissum est, saltem ex clausula, *si quamihi justa causa videbitur.* Idque extenditur etiam ad supremum Principem, cui etiam restitutio in integrum conceditur, quoad bona Principatûs, seu Coronæ, ac fisci, quæ reputantur Reipublic. bona, non autem circa bona sua particularia, & propria. Molin. cit. loc.

XVI. Assertio 4. Etiam majoribus xxv. annis, si graviter læsi sint, quandoque ob justam causam, beneficium restitutionis in integrum conceditur, ut videre est toto tit. Ex quibus causis major. &c. Sed discrimen est inter restitutionem, quæ conceditur minori, vel Ecclesiæ, & eam quæ conceditur natu majori: quòd ad illam priorem sufficiat ostendere: gravem læsionem intervenisse, nam minori læso,

pro-

propter ætatis imbecillitatem, officio Judicis ex æquitate succurritur, etiamsi fuerit in culpa, vel negligentia; similiter & Ecclesiæ, vel etiam Reipubl. saltem supremæ, propter publicum favorem: at verò ad restituendum majorem xxv. annis, præter læsionem gravem, necesse est aliam justam causam demonstrare, v.g. absentiæ Reipub. causâ, detentionis in vinculis, vel hostium potestate, justi erroris, seu probabilis ignorantiæ, vel aliam similem causam, ob quam læsus per Judicis officium secundùm æquitatem restituendus videatur, juxta illā Prætoris generalem clausulam: *Si qua alia justa causa mihi videbitur, in integrum restituam*, l. 1. ff. Ex quib. caus. major. Abb. in c. Ex litteris; 4. n. 5. & 11. & in c. Tum ex litteris; 5. n. 12. h. t. Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 4. c. 11. n. 6. Deinde minor, vel Ecclesia, si graviter læsa sit, ex officio Judicis in integrum restitui debet, etsi nemo sit, qui petat: at verò restitutio natu majoris potiùs conceditur, ad instantiam partis læsæ, quàm ex officio Judicis. Abb. in cit. c. Ex litteris; n. 11. Laym. c. l. Denique præter prædictos, etiam interdum conceditur restitutio in integrum rudibus, seu imperitis, qui ignorant jura, nec potuerunt consulere peritiores, ut militibus, dum in expeditione versantur, rusticis, & mulieribus. Marant. c. l. n. 86. 88. & 89. Molin. c. l. n. 5.

§. III.

In quibus causis, seu casibus in specie concedatur restitutio in integrum minoribus, vel Ecclesiæ.

Generatim loquendo, si minor, vel Ecclesia graviter, seu notabiliter læsa sit, sive in contractibus, sive in quasi contractibus, sive in ultimis voluntatibus, sive in judicio, vel actibus judicialibus, sive in alijs actibus, extra judicium, in integrū restitui debet; ut patet ex toto tit. ff. de minor. & ff. & C. de in integr. restit. & extra eod. & fusè ostēdit Hiltrop. in procesf. jud. p. 4. tit. 10. n. 43. & seqq. Sunt autem plures casus in utroq; jure expressi, in quibus datur restitutio in integrum minori, vel Ecclesiæ, quorū præcipuos, præsertim qui Jure Canonico in hoc tit. continentur, proponemus.

XVII. Assertio 1. Si minor, vel Ecclesia læsa sit in contractu, v.g. venditionis, aut emptionis; tum, si in substantia venditionis læsa sit, quia absolutè loquendo, non expediebat, contractum institui, in totum rescindetur contractus officio Judicis, & dabitur læso actio adversùs quemvis rei alienatæ possessorem, etiamsi cum eo contractum non sit, juxta l. In causæ; 13. §. Interdum; ff. de minor. Sin autem minor, vel Ecclesia solùm læsa sit, circa quantitatem pretij, ut, quia rem minoris justo vendidit, vel pluris justo emit, quamvìs ultra, vel infra dimidium justi pretij; tum contractus rescindi non debet, sed sufficit, si justitia pretij compleatur, & ad æqualitatem reducatur: ac proinde tali casu in optione emptoris, v. g. qui justo minus pretium solvit, erit, vel rem emptam restituere, recepto pretio, quia fortè non emisset pro tanto pretio, etsi justo, vel justum pretium supplere, sive usque ad æqualitatē addere, quod deficit; vel, si minor, aut Ecclesia plus justo emit, reddendum est ei incrementum pretij, quod dedit, usque ad limites justi: modò tamen læsio non sit nimis modica, ut ejus ratio non sit habenda; ut docet Abb. in c. Constitutus; 8. n. ult. h. t. Molin. cit. disf. 573. n. 12. Less. cit. c. 17. n. 63. Laym. cit. c. 11. n. 1. & sumitur utrumque assertum ex l. Si res; 12. §. Mulier; ff. de jure dot. Ratio est, quia minor, vel Ecclesia non debet restitui, nisi quatenus læsa est, cùm restitutio in integrum solùm resarciat totā læsionem: si ergo tantùm sit læsa in pretij quantitate, sufficienter restituitur, si pretij defectus suppleatur, solvendo, quod justo pretio deest, vel reddendo incrementum pretij, quod ultra valorem rei emptæ est acceptum. Deinde, si facili de causa contractus cum Ecclesijs, vel minoribus instituti omnino rescindendi sint, id in ipsorum etiam magnū incommodum redundabit; quia nemine cum ipsis contrahere volente, quodammodo commercio eis interdicetur, ut ait Jurisconsultus in l. Quod minor; 24. §. Non semper; ff. de minor.

Sed obstare videtur text. in c. 1. h. t. ubi contractus pro modico censu, seu alienatio pro modicâ pecuniâ facta penitus rescinditur. Respōdetur autem, id duobus modis intelligi posse; vel quòd conductor, seu potiùs emptor noluerit justum pretium supplere, ideóque contractum rescindendum fuisse; vel quòd Ecclesia læsa etiam fuerit circa ipsam alienationem, quam existimaverat cedere in suam utilitatem, cùm postea contrarium appareret. Abb. ibid. n. 17.

XVIII. Assertio 2. Si minor, vel Ecclesia, propter negligentiam Tutoris, seu Curatoris, vel Procuratoris, in judicio læsa sit, ita, ut contra se Judicis sententia lata sit, eò quòd v.g. Procurator probationes, aut exceptiones necessarias producere, vel opponere neglexit, restitutionem in integrū petere potest; ut de minoribus constat ex l. Etiam in his; 3. C. Si tutor, vel curat. interven. & de Ecclesia ex c. Veniens; 2. h. t. Nam, cùm Monachi Kothonenses, vacante Monasterio, „ Abbatem elegissent, Episcopus Venetensis opposuit, „ quòd sibi competat jus eligendi, seu potiùs constituendi Prælatos in sua Diœcesi (etiam Regulares.) Ad „ hanc controversiam cognoscendam, utraque pars, „ communi consensu, Judices delegatos à Sede Apostolica impetravit, quorum duo cùm ad Monasterium accederent, (tertio eis committente vices suas, „ vel se excusante, si simpliciter dati sint. Gl. hîc V. Duorum;) eorum adventum intrusus (id est, electus) „ præsentiens, juri electionis suæ renunciavit (nam „ ante confirmationem potest fieri renunciatio eis, „ qui elegerunt. Gl. hîc V. Renunciavit;) Sed Judices „ delegati, auctoritate Apostolicâ, mandârunt Monachis, ut Syndicum, seu Procuratorem ad causam illam constituerent, simul prohibentes, ne deinceps „ aliquem in Abbatem eligere præsumerent, donec „ cognosceretur de jure, tum subjectionis, in cujus quasi „ possessione erat Episcopus Venetensis, quia prædictum Monasterium situm erat in Diœcesi ejusdem: „ tum de jure eligendi Abbatem, quod ad se etiam Episcopus pertinere, cōtendebat. Monachi verò Procuratorem quidem constituerunt, sed Abbatem nihilominus elegerunt, quam electionem Episcopus „ infirmari petijt, & se in possessionem restitui, quâ „ Monachi eum spoliârunt. Porrò Judices delegati per „ sententiam definitivam electionem illam cassârunt, „ quam sententiam Procurator Episcopi petijt confirmari. Verùm ad hoc ex parte Monachorum responsum fuit, quòd Procurator eorum coram Judicibus „ proposuerit, Monasterium ad Ecclesiam Romanam „ imme-

» immediatè pertinere; sed Judices, eo non obstante, nimis animosè processisse. His utrinq; propositis, Papa Innocentius III. inspectis privilegijs exemptionis, quæ à varijs SS. Pontificibus Monasterio concessa fuerant, & Procurator coram Judicibus exhibere neglexerat: quamvis protestatus fuerit, non tam de suo, quàm de Sedis Apostolicæ jure, videlicet, quòd dictum Monasterium ad eandem imediatè spectet, Monachos quidem contra sententiam Judicum illorum restitui jussit, ne Procuratoris negligentia in damnum Monasterij, imò & Sedis Apostolicæ redundaret: electionem verò Abbatis, etsi, ut dicebatur, concorditer factam, nec confirmandam, neq; infirmandam esse, censuit, donec controversia, ex qua dependet, decidatur, videlicet super jure, & quasi possessione eligendi Abbatem, & jure subjectionis ejusdem Monasterij, quod utrumque Episcopus ad se pertinere contendebat; nam hæc controversia tanquam præjudicialis priùs est tractanda, si enim Episcopus causam obtineat, electio erit infirmanda: si verò in ea succumbat, confirmanda, nisi aliud canonicum impedimentum electioni obsistat. Hostiens. hìc V. Pendente controversiâ; & V. Pendet.

XIX. Notandum 1. Etsi Jure communi electio Prælati spectet ad Capitulum, seu Collegium, & confirmatio ad Episcopum, tamen ex jure speciali per consuetudinem legitimè præscriptam, potest Episcopus acquirere jus eligendi in omnibus Ecclesijs Collegiatis etiam Regularibus sibi subjectis, uti notat Abb. hìc n. 3.

Notandum 2. Ecclesia, propter negligentiam Procuratoris in judicio, si notabiliter læsa fuerit, restitui debet in integrum, etiam adversus sententiam definitivam contra illam latam; uti sumitur ex hoc c. Idque certum est, si Procurator non sit solvendo, sive damnum illatum resarcire nequeat, etiamsi aliàs sit locuples, ut in casu hujus c. quia libertas, seu jus exemptionis à subjectione, & status Monasterij pretio æstimari non potest. Gl. hìc V. Restituimus. Ubi in fine addit, etsi Procurator sit solvendo, & damnum resarcire possit; in optione tamen Ecclesiæ esse, utrùm velit convenire Procuratorem negligentem ad præstandum interesse; an verò petere restitutionem in integrum. arg. l. 3. C. si tut. vel curat. idq; favore Ecclesiæ. Verùm lex illa loquitur de Curatore, seu Administratore necessariò, nõ item de voluntario; cujusmodi est Procurator, qui voluntariè assumitur, seu eligitur; ut docet Bart. in l. Cum mandato; 23. ff. de minorib.

Quare, si Prælatus, vel alius bonorum ejus Administrator damnum intulit Ecclesiæ, agendo in judicio, vel contrahendo extra judicium, in optione ejusdem est, vel convenire Prælatum, seu alium Administratorem, aut hæredes illius ad compensationem damni; vel petere restitutionem in integrum contra quemvis possessorem; ut tradit Gl. in c. Præsentium; 3. V. Necessitate de pignorib. Molin. cit. dis. 573. n. 5. Idémque est, si minor, ob negligentiam Curatoris, læsus sit, cit. l. Etiam; & l. ult. C. si Tut. vel Curat. Molin. c. l. Si verò ob negligentiam Procuratoris læsus sit, non potest petere restitutionem in integrum, nisi priùs agat contra Procuratorem, si is solvendo sit; nam tunc in subsidium solùm, si is solvendo non sit, conceditur minori restitutio in integrum. cit. l. Cum mandato; ff. de minor. & ibi Gl. V. Audiri; junctâ Gloss. margin. ubi rationem discriminis reddit inter Tutorem, seu Curatorem, & Procuratorem minoris, quia hunc sponte eligit. Abb. hìc n. 20. & Molin. c. l.

Notandum 3. Electio facta, lite pendente super jure eligendi, non debet confirmari, antequam lis dirimatur: sed neque infirmari debet, quia ejus vis suspensa est, & dependens à futuro eventu, ut suprà etiam indicatum. Abb. hìc n. 22. & Imol. n. 20.

XX. Assertio 3. Si minor, vel Ecclesia graviter læsa sit, propter negligentiam propriam, dum probationem ad obtinendam causam necessariam in judicio allegare omisit, conceditur ei beneficium restitutionis in integrum; ut de minore habetur in l. Minor; 36. ff. de minorib. ubi dicitur: minor 25. annis omissam allegationem (id est, probationem. Gl. ibid.) per in integrum restitutionis auxilium repetere potest. Idem de Ecclesia statuitur in c. Auditis; 3. h. t. Nam » ortâ controversiâ inter Episcopum Vigoriensem, & Abbatem de Evescam, super quibusdam Ecclesijs, Episcopus asseruit, illas, lege Diœcesanâ (latè sumptâ, prout comprehendit omnẽ jurisdictionem Episcopi, ut patet ex sequentibus. Hostiens. hìc V. Diœcesana; & Abb. not. 1.) sibi esse subjectas. Sed Abbas dicebat, illas à jurisdictione Episcopali esse omnino exemptas. Ex actis autem, & probationibus ab utraq; parte, corã Judicibus delegatis, exhibitis evidenter apparebat, Ecclesias per privilegia Romanorũ Pontificũ ab Episcopali jurisdictione non esse exemptas: nisi fortè vallis de Evescam sit ille locus, qui à duobus Regibus libertate est donatus (quoad temporalem jurisdictionem) & à Cælestino Papa (quoad spiritualem. Gl. hìc V. Continetur;) Verùm per depositiones testium probatum fuit, Abbates de Evescam tanto tempore Ecclesias illas possedisse pleno jure, (id est, in spiritualib⁹, & temporalibus) ut appareat, eos jurisdictionem Episcopalem in illis Ecclesijs legitimè præscripsisse contra Diœcesanum: nisi fortè Ecclesia Vigoriensis interim tanto tempore vacaverit, ut subducto eo tempore vacationis, præscriptio non sit completa. Quamvis verò utrinq; in hac causa conclusum sit: quia tamen utraq; pars asserit, se necessariam probationem omisisse, ideo Papa Innocentius III. considerans, quòd utraq; Ecclesia fungatur jure minoris, adeóque pariter privilegiata sit, ex æquitate utramq; restituit, ad probandam rationem (id est, ad afferendã probationem omissam) ne una, vel altera pars, propter hujusmodi negligentiam, gravem jacturam patiatur, seu graviter lædatur. »

XXI. Notandum 1. Vacante Ecclesiâ, nulla contra eam currit præscriptio, sive vacatio contingat in principio, sive in medio, sive in fine præscriptionis, ideóque hoc tempus deducendum est, sive computari non debet, sed interim suspensa manet præscriptio. c. De quarta; 4. de præscript. quia Ecclesia tunc caret defensore. c. 1. & ult. junct. Gl. V. Vacante; Ne Sede vacante &c. Gloss. hìc V. Subducto; & Abb. n. 5.

Notandum 2. Termini peremptorij, seu exclusivi probationum currunt etiam contra Ecclesiam, sicut contra privatum, & natu minorem: ita, ut Ecclesia, vel minor post elapsum terminum v. g. duorum mensium, intra quem testes, aliásque probationes afferre debuisset, non admittatur ad probandum, si necessariam probationem omisit: quamvis tunc petere possit restitutionem in integrum adversus lapsum temporis, sive peremptorium terminum ad probandum constitutum; ut colligitur ex hoc c. & docet

Abb.

Abb. hic n.6. Requiritur tamen, ut Ecclesia (vel minor) propter probationes omissas, sive non productas intra terminum peremptorium, patiatur aliquod damnum pecuniarium, vel lucrum amittat: alioquin beneficium restitutionis ei non concedetur: ut, si v.g. Ecclesia contra litigantem super beneficio non opposuit, vel probavit crimina, seu defectus, quæ illi objicere potuisset, sed omisit: quia ex omissione illius probationis Ecclesia non patitur aliud damnum, nec lucrum perdit; ideóque adversus peremptorium terminum ad probandum non restituitur. Durand. in spec. lib. 2. part. 3. §. 2. n. 7. & 8. Abb. hic n. 16. arg. l. Auxilium; 37. ff. de minorib. ubi habetur, quòd in executionibus pœnarum non datur restitutio: litigans autem puniretur, & privaretur jure suo, si probarentur crimina illi objecta.

Notandum 3. In petenda restitutione in integrum, propter omissam necessariam probationem, etiam post conclusionem in causa, non est necesse probare ipsam læsionem, sed satis est allegare, omissionem necessariæ probationis, intra terminum præfixum, quia hoc ipso apparet de læsione, ut colligitur ex cit. c. Auditis; ibi: *utraque pars necessariam, ut asserit, probationem omisit*. Aliud est, si allegetur læsio propter privilegia omissa, nam illa debent priùs exhiberi Judici, quàm detur restitutio, quia possent allegari in fraudem, ut colligitur ex c. 2. ibi: *Inspectis privilegiis* h.t. Sicut etiã, si allegetur læsio in contractu, vel alio actu extrajudiciali, priùs probanda est læsio, quàm concedatur restitutio; uti colligitur ex l. In causæ; 22. §. Causa cognita; ff. de minor. Abb. hic n. 7.

Notandum 4. Ecclesia læsa restituitur non solùm contra privatum, sed etiam contra aliam Ecclesiam æquè privilegiatam, ut expresse constat ex cit. c. Auditis; ibi: *Utramque restituimus contra reliquam*. Gl. fin. ibid. & Abb. n. 8. Sed de hoc plura infrà.

XXII. Cæterùm, quamvis Ecclesia, vel minor, post elapsum terminum peremptorium, intra quem probationes sunt afferendæ, de Jure communi non ampliùs audiatur; admittitur tamen ad probandum per beneficium restitutionis in integrum: prout habetur statutum in c. Coram; 7. h.t. Nam, cùm inter Archiepiscopum Bracharensem, & Archiepiscopum Toletanum coram Innocentio III. super jure Primatiæ controversia esset, lisq; inter eos contestata fuisset, Papa eam quibusdam Judicibus commisit, ut ipsam causam ad Sedem Apostolicam remitterent, termino peremptorio partib⁹ assignato, intra quem se coram Papa, cum omnibus actis, & instrumentis, sisterent ad sententiam audiendam. Verùm non nisi post terminum elapsum, & longam exspectationem, Procuratores Archiepiscopi Bracharensis comparuerunt coram Papa Honorio III. sed quia non attulerunt testium depositiones, & alia munimenta (id est, instrumenta, confessiones, & alia, quibus causa munitur, & adjuvatur. Gloss. hic V. Monimenta;) ideo aliam dilationem ad instruendam causam instanter postularunt. Sed, cùm Papa interloquendo pronunciasset, dilationem ipsis denegandam esse, dicti Procuratores Ecclesiæ Bracharensis petierunt, illam sibi concedi per auxilium restitutionis in integrum, super hoc speciale mandatum exhibentes. Quare Papa Honorius III. id illis per beneficium restitutionis concessit, usque ad Octavam Pentecostes.

XXIII. Notandum 1. Præscriptiones judiciales, etiam contra Ecclesiam, vel minorem currunt, ideóque, si Ecclesia post dilationem, seu terminum peremptorium ad probandum statutum, probationes non adferat, deinceps non debet admitti, nisi per beneficium restitutionis in integrum; ut constat ex hoc c. & cit. c. Auditis; 3. eod. Abb. hic n. 2. & de minore colligitur ex l. 1. C. si sæpius in integr. restit. postul. ubi habetur, quòd minor, si post sententiam contra eum latam, intra decendium non appellavit, per restitutionem in integrum ad appellandum sit admittendus. Id autem intelligendum est de præscriptionibus, seu terminis judicialibus, qui currunt etiam contra Ecclesiam, & minorem, ut docet Bart. in cit. l. 1. C. si sæpius &c. ubi ait, id speciale esse in temporibus, seu terminis judiciorum, quod currant contra omnes. Abb. in cit. c. Auditis; n. 6. h.t. At verò præscriptiones extrajudiciales temporales ipso jure non currunt contra Ecclesias, & minores, exceptâ præscriptione XXX. vel XL. annorum, ut constat ex l. ult. C. in quib. caus. in integr. restit.

Notandum 2. Procurator, si principaliter petat restitutionem in integrum, non admittitur, nisi habeat ad id speciale mandatum; uti sumitur ex l. Illud; 25. §. Si talis; ff. de minor. Secus, si incidenter, ut tradit Gl. communiter recepta in c. Suscitata; 6. V. Postulavit; h.t. Cùm ergo in casu hujusc. causa generaliter commissa fuerit Procuratori, petitio restitutionis in integrum solùm incidenter, seu accessoriè ei commissa fuisse, censeri debet: adeóq; non requirebatur mandatum speciale ad petendam restitutionem, sed sufficiebat generale ad causam prosequendam: quod autem in hoc c. dicitur, Procuratorem habuisse mandatum speciale ad petendam restitutionem in integrum, factũ narratur, non jus statuitur; quia sponte Procurator exhibuit mandatum speciale, non necessariò. Hostiens. hic V. Speciale mandatum; & Jo. Andr. n. 5. Abb. n. 4. Covarr. l. 1. var. resol. c. 6. n. 1. §. Ex quibus. Vel etiam dici potest, quòd fortè in casu hujus c. sententia illa interlocutoria, à qua non fuit appellatum, post decendium elapsum, transierit in rem judicatam: ideóque, sicut non debuit Procurator admitti ad petendam restitutionem in integrum, sinè speciali mandato, contra sententiam definitivam post decendium: ita nec contra interlocutoriam, Dilectus; 32. In fine de elect. quia restitutio in integrum contra sententiam æquivalet appellationi, & plerumq; datur loco illius. At verò intra decendium post latam sententiam Procurator, sicut appellare, c. pen. de Procurat. ita etiam petere potest restitutionem in integrum contra sententiam, sinè novo, & speciali mandato; quia, cùm hoc causæ principali sit connexum, censetur commissum, unà cum ipsa causa. Gl. in cit. c. Suscepta; V. Postulavit; h.t. & ibid. Abb. n. 5. & in cit. c. Coram; n. 4. eod. quin imò probabile est, Procuratorem, nondum finitâ causâ principali, petere posse restitutionem in integrum, sinè speciali mandato, etiam contra sententiam interlocutoriam, quæ transijt in rem judicatam, eò quòd ab ea debito tempore non sit appellatum; quia censetur adhuc habere mandatum ad omnia, quæ ad illam causam spectant: quamvis non possit Procurator petere restitutionem in integrum contra sententiam definitivam causæ principalis, post elapsum tempus ad appellandũ concessum, sinè novo speciali mandato, quia tunc censetur

tur omnino finita causa, ad quam Procurator habebat mandatum. Covarr. cl. & Molin. tr. 2. disp. 573. num. 29.

Porrò sufficit ad petendam restitutionem, etiam principaliter, mandatum generale, quo constituitur quis Procurator ad omnia, & singula facienda, etiamsi talia sint, quæ requirunt mandatum speciale, quia satis comprehenditur casus restitutionis in integrum. Abb. in cit. c. Coram; n. 5. ubi n. 6. addit, quòd, quando dubitatur de speciali mandato, admittatur Procurator, cum cautione de rato.

Notandum 3. Quamvis aliàs regulariter, cùm aliquid unâ viâ prohibetur alicui, non debet ad id aliâ viâ admitti, juxta reg. jur. 84. in 6. tamen hîc est casus specialis; quia Ecclesia exclusa fuit, unâ viâ de jure communi, tamen postea admissa fuit ad probandum aliâ viâ, videlicet per beneficium restitutionis in integrum. Gl. fin. hîc, & Abb. n. 3. not. ult.

XXIV. Assertio 4. Contra sententiam latam à Papa, vel alio Principe supremo, peti potest restitutio in integrum; sicut constat ex c. Tum ex litteris; 5. h. t. „Nam, cùm inter Ecclesiam Oscensem, & Ilerdensem „controversia esset super quibusdam parochijs, coram Eugenio Papâ, is sententiam tulit pro Ecclesia „Oscensi contra alteram Ecclesiam, quæ, se per hanc „sententiam enormiter læsam esse, conquerebatur. „Mortuo Eugenio, successit Anastasius IV. qui Cælestino tum legationis officio in Hispanijs fungenti „causam cognoscendam commisit, qui causam cognoscere cœpit, sed nō terminavit, seu finivit. Interim mortuus quoque est Anastasius, cui Alexander „III. successit, qui eidem Cælestino denuo Legato in „Hispania eandem causam commisit. Postea mortuo „Alexandro, dictus Cælestinus III. successit, qui dictam causam Cardinali Diacono delegavit, eo tenore, ut inspectis Ecclesiæ Ilerdensis privilegijs, & auditis partium rationibus, sive juribus, & allegationibus, non obstante priore sententiâ Eugenij, sententiam definitivam proferret, & executioni mandari curaret. Verùm, licèt aliqui producti fuerint ex „parte Ilerdensis Ecclesiæ (ad probandum, quòd concedi debeat restitutio in integrum, & quòd non per Ecclesiam illam, sive Episcopū Ilerdensem, sed potiùs per Judicem steterit, quò minùs fuerat processum. Gl. hîc V. Testes;) tamen mandatum Sedis Apostolicæ non „fuit adimpletum. Quare Antonius Ilerdensis Canonicus postulavit ab Innocentio III. qui Cælestino „successerat, ut ex officio suo, reformatâ, seu in melius commutatâ sententiâ Eugenij, contra eandem „sententiam Ecclesiam Ilerdensem in integrum restitueret. Papa itaq; deliberatione habitâ cum Cardinalibus, aliisque viris peritis, & quibusdam asserentibus, quòd Cælestinus videatur beneficium restitutionis Ecclesiæ Ilerdensi concessisse, vel concedendum esse, judicâsse, dum non obstante illâ sententiâ, causam illam Legato Cardinali commisit, & „se quoque supplicationem illam ejusdem Ecclesiæ „admittere debere, censuit: præsertim, cùm & sententia Romani Pontificis possit in melius commutari, si surreptio intervenerit, sive ob expressionem „falsitatis, sive taciturnitatem veritatis; vel, si ob ætatem, aut temporum gravem necessitatem, aliud „quiddam decernendum fuerit. Quin imò etiam secundùm jura civilia, Princeps causas bis judicatas in auditorio suo examinari permittit, num ijs rescissis, restitutio in integrum concedenda sit, néc ne? „Sed & ex Registro Papæ Eugenij se perspexisse, ait Innocent. quòd sententia illa primo Pontificatûs sui „mense fuerit promulgata, quando de meritis causæ „nondum plenè, & sufficienter videbatur esse instructus. Et, quia is eâ potissimùm ratione nitebatur ad „ferendam sententiam contra Ecclesiam Ilerdensem, „quòd privilegium Urbani II. falsaverit eidem Ecclesiæ concessum, quod tamen postea in Registro ejusdem Urbani repertum fuit incorruptum. Quibus „omnibus consideratis, Papa in hanc sententiā tandem descendit, ut, utrâque parte præsente, cognoscatur, utrùm contra prædictam sententiam restitutio in integrum jam data sit, vel adhuc danda, néc ne, quarum assertione merita causarum aperiuntur. „Quamobrem mandat Papa Episcopo, & Capitulo Oscensi, ut ad festum D. Lucæ personaliter, vel per idoneum Procuratorem se coram eodem Romæ sistant, ostensuri, si poterint, quòd sententia Eugenij „retractari non debeat, vel si fortè, exigente justitiâ, „retractanda fuerit, ad principale negotium pertractandum sufficienter instructi veniant: sciantque, „quòd, cùm propter longam locorum distantiam, ad „Sedem Apostolicam, sinè magnis sumptibus, & laboribus, non possit haberi recursus, si ad dictum „terminum ipsis ut peremptorium assignatum, mandatis non paruerint, nihilominus Papa in ipso negotio, quantum de jure poterit, procedet. „

XXV. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Quamvis à sententia Papæ, vel alterius Principis supremi appellari non possit, c. Cuncta; 17. caus. 9. q. 3. & l. 1. ff. à quib. appell. non licet: potest tamen à læso contra eandem peti restitutio in integrum ex justa causa, propter quam Judex ex officio succurrere debeat, rescindendo sententiam latam; cùm ordinarium appellationis remedium hoc casu non competat; uti sumitur ex hoc c. & docet Abb. hîc n. 2. & 17. & alij Canonistæ communiter. quamvis etiam supplicari possit Principi, petendo, allegatâ enormi læsione, ut sententia rescindatur ex sola gratia, & benignitate Principis, eò quòd appellationis auxilio nullus sit locus, ideóque æquum videatur, ut succurratur extraordinariè, quæ est supplicatio strictè dicta, & innititur soli gratiæ, juxta Auth. Quæ supplicatio; C. de precib. Imper. offer. & l. unic. C. de sentent. Prætor. præfic. At verò restitutio in integrum (quæ est supplicatio latè sumpta) partim de gratia, partim de justitia participat, quia præter læsionem gravem, requiritur alia justa causa ad illam impetrandam, v. g. imbecillitas ætatis, vel favor publicus Ecclesiæ, vel absentia Reipubl. causâ, vel alia causa in jure probabilis, ob quam æquum videatur, ut læso extraordinariè succurratur per restitutionem in integrum. Abb. hîc n. 17.

Notandum 2. Legatus etiam Cardinalis non potest concedere restitutionem in integrum contra sententiam Papæ, ne quidem Ecclesiæ, sed Papa adiri debet; uti sumitur ex hoc c. nam Legatus iste cognovit ex delegatione Papæ causam restitutionis in integrum, licèt Ecclesia, de cujus restitutione agebatur, esset intra limites legationis, sive Provinciæ suæ. Ratio est, quia restitutio in integrum contra sententiam debet tractari coram Superiore ejus, qui sententiam tulit. l. 1. C. ubi, & apud quem cognit. &c. & inferior

non

non potest rescindere sententiam Superioris. Clem. 2. de elect. Abb. hic n. 3. ex quo infert, quòd Vicarius generalis Episcopi non potest aliquem restituere contra sententiam Episcopi; bene verò bie contra sententiam Vicarij sui, de quo plura infrà.

XXVI. Notandum 3. Quamvis sententia lata à Judice, ut ob angustias temporis non potuerit instrui de meritis causæ, sit ipso jure nulla, quippe lata absque causæ cognitione, ut docet Bart. in l. Prolatum; 4. n. 10. C. de sent. & interl. omn. jud. si tamen sententiam tulit intra tempus ita breve, ut ex actis non potuerit sufficienter, & plenè instrui de meritis causæ, tum valida quidem est sententia, sed oritur præsumptio aliqua, quòd non satìs instructus sententiam tulerit; ideóque peti potest, ut per restitutionem in integrum rescindatur. Ut in casu hujus c. tempus mensis erat breve, respectu Papæ, ut is satis instrueretur de controversia difficili, præsertim in initio sui officij, etsi non erat omnino impossibile. Abb. hîc n. 6. Ex quo infert Innocent. hîc n. 1. & Abb. n. 9. quòd mandatum Papæ factum extra judicium, & sinè causæ cognitione, quod tamen illam requirit, nõ habeat vim sententiæ, nisi constet de certa scientia Papæ.

Notandum 4. Si petatur restitutio in integrum contra sententiam definitivam Judicis, tum, utrâque parte præsente, litis contestatio fieri debet, & postea cognosci, an restitutio sit concedenda, nécne: & si judicatum fuerit, esse concedendam, potest, si partes petant, ad causam principalem denuò cognoscendam procedi; uti sumitur ex hoc c. propè finem, ubi petita fuit restitutio in integrum contra sententiam, & Papa minatur parti, ut, si non comparuerit, proceder in negotio principali, quantum de jure poterit, per quod innuit, quòd ad sententiam non possit procedi, cùm lis non fuerit contestata. Gl. fin. hîc & Innoc. n. 2. Abb. n. 15. Ratio est, quia restitutio in integrum habet vim appellationis, illíq; æquipollet. ergo, sicut in causa appellationis debet fieri litis cõtestatio, præsentibus partibus, juxta l. unic. C. Ne liceat in una &c. ita etiam in causa restitutionis in integrum. Abb. c. l.

Notandum 5. Etiam contra sententiam bis confirmatam potest Princeps concedere restitutionem in integrum, ut habetur in hoc c. & quamvis non possit contra sententiam latam, & confirmatam tertiò appellati; l. unic. C. Ne liceat in una &c. c. Sua; 65. de appell. potest tamen supplicari, ut causa bis judicata, denuò cognoscatur, & reperto errore, rescindatur. Abb. hîc n. 4. & 5.

XXVII. Præterea huc pertinet, quod statutum habetur in c. Suscitata; 6. h. t. nempe per restitutionem in integrum regulariter, & ordinariè suspendi executionem latæ sententiæ, ita, ut ea differri debeat; (prout etiam deciditur in l. unic. C. De in integr. restit. postul.) nisi tamen contra petentem restitutionem adsit præsumptio, quòd malitiosè illam petat ad impediendam, & differendam executionem: tunc enim secundùm æquitatem, sententia statim executioni mandanda est, præstitâ idoneâ cautione (fidejussoriâ scilicet, vel pignoratitiâ) ab adversario, pro quo sententia lata fuit, quod petenti restitutionem, si ei causa adjudicata fuerit, omnia restituentur, quæ medio tempore, occasione sententię, advèrsarius per- » ceperit: prout sumitur ex cit. c. Suscitata: Nam » ortâ controversiâ inter Episcopum Burgensem, & Monasterium Ovense, super quatuor articulis, & » quibusdam decimis (super quibus jam in causa cõ- » clusum erat. Gl. hîc V. Decimis) Monasterio per » quandam transactionem, seu amicabilem compo- » sitionem acquisitis: ea causa tandem delata est ad » Sedem Apostolicam: ubi Innocent. III. auditis ijs, » quæ partes coram se proposuerant, contra Mona- » sterium sententiam tulit, illúdque condemnavit. » Sed Procurator Monasterij ad probandam præscri- » ptionem, tam super quatuor articulis, quàm super » decimis per transactionem acquisitis, nomine Mo- » nasterij restitutionem in integrum postulavit, quã » etiam Papa concedendam judicavit. Ne verò per » malitiam, cuius aderant præsumptiones aliquæ, ef- » fectus, sive executio sententiæ in damnum Episco- » pi impediretur, néve etiam illa executio sententiæ » in detrimentum Monasterij redundaret: ideo Pa- » pa secundùm æquitatem præcepit, ut ante omnia, » sententia lata executioni mandetur, & Episcopus » cautionem idoneam præstet; quòd si Monasterium » causam obtinuerit, omnia, quæ medio tempore per- » cepit, dicto Monasterio restituat. »

XXVIII. Ubi notandum 1. Quòd adversùs sententiam latam à Papa, vel alio Principe, potest non solùm ipsi supplicari, sed etiam peti restitutio in integrum ab eodem, qui sententiam tulit, ut in casu huius c. à Papa, nam de supplicatione nulla hîc facta est mentio. Abb. hîc n. 1.

Notandum 2. Restitutio in integrum adversùs omissionem necessariæ probationis conceditur, sine alia probatione læsionis, ut in casu huius c. Papa concessit restitutionem petitam, non examinatis priùs testibus, utrùm aliquid scitent de præscriptione allegata, quia constabat, allegatam esse probationem necessariam. Abb. hîc n. 2.

Notandum 3. Licèt exceptiones dilatoriæ, si adsit præsumptio, vel suspicio, quòd malitiosè opponantur, non sint admittendæ à Judice, tamen peremptoriæ non facilè sunt rejiciendæ, nisi præsumptio, quòd malitiosè opponantur, sit valde urgens, & vehemens: quia, cùm agatur de magno præjudicio excipientis, major, & fortior præsumptio requiritur ad eas rejiciendas. Ut in casu huius c. Procurator Monasterij excipiebat, quòd contra actionem, seu petitionem actoris præscriptum sit, &c, tametsi aderant præsumptiones quædam contra allegantem exceptionem peremptoriam, quòd malitiosè eam opponeret, tamen Papa noluit propter illam præsumptionem rejicere exceptionem præscriptionis. Abb. hîc num. 3.

XXIX. Notandum 4. In quibusdam tamen casibus, postulatâ restitutione in integrum, non debet statim fieri executio sententiæ, receptâ cautione, si nimirum revocari non possit executio, ut quia condemnatus cum infamia relegandus, aut in carcerem detrudendus esset, ex doctrina Baldi apud Abbat. hîc n. 8. quia tunc non posset restitui: impossibile enim est facere, ut incarceratus non fuerit in carcere, vel illam ignominiam non fuerit passus, ideóque frustratoria etiam esset illa cautio. Vel, si læsio sit manifesta, aut petens restitutionem in integrum se offerat ad læsionem; & causam justam restitutionis in continenti probandam, tum enim, quia cessat præsumptio malitiæ, audiendus erit, & executio sententiæ dif-

differenda. Gloss. hîc V. Sententiæ; & Abb. num. 8. in fine.

XXX. Cæterùm, quod dictum est, contra sententiam latam peti posse restitutionem in integrum, id extenditur, ut non solùm Ecclesiæ, vel minori, sed etiam majori xxv. annis, concedatur restitutio in integrum adversùs rem judicatam, sive sententiam latam, ut causa denuo cognoscatur, dummodo præter læsionem, justa causa illam petendi subsit, eâque plenè probetur; prout sumitur ex c. Ex litteris; 4. h. t. Nam, cùm inter duos conjuges causa matrimonij a-» gitaretur, ea à Papa Innocentio III. commissa fuit » quibusdam Judicibus delegatis, qui divortij senten-» tiam protulerunt, à qua mulier ad Sedem Apostoli-» cam appellavit: eam appellationis causam idem Pa-» pa delegavit Abbati, & Archipresbytero Paduano. » Sed Abbas, cui alter condelegatus vices suas com-» miserat (aliàs non renuisset sententia, cùm causa simpliciter, & non in solidum singulis, sit commissa, » Gl. hîc V. Vices suas) quia videtat, mulierem in ter-» mino peremptorio ipsi assignato non comparuisse, » inspectis actis, seu allegationibus partium, senten-» tiam à prioribus Judicibus latam confirmavit. Ve-» rùm post octo dies, cùm pater mulieris intellexis-» set, sententiam latam esse, accessit ad Abbatem, & » proprio juramento confirmavit, quendam ad se, & » filiam suam venisse, & falsas litteras nomine Abba-» tis eis obtulisse, in quibus mandabatur, ut intra o-» cto dies, post terminum constitutum, Abbatis con-» spectui se sisterent, cùm ipse Judex, scilicet Abbas, » ad diem assignatum, ob necessarium impedimen-» tum, venire non possit. Sed, quia Abbas huic nar-» rationi fidem habere nolebat, ipsa mulier ad Sedem » Apostolicam appellavit, & supplicavit. Hoc intel-» lecto, respondit Innocentius III. licèt de fraude, » quæ fuerat allegata, plenè non constet, nec probata » sit; in favorem tamen matrimonij, secundùm æ-» quitatem, & benignitatem canonicam, se supplica-» tionem mulieris admittere, eique postulanti pro » matrimonio restitutionem, novam causæ audien-» tiam concedere: ideóque mandat aliis Judicibus, » ut de causa prioris appellationis, servato ordine ju-» diciario, cognoscant, & priorum Judicum senten-» tiam confirment, vel infirment, prout ipsis justum » esse, visum fuerit.

XXXI. Notandum 1. Qui dubitat, an possit appellare, potest sub conditione, si fortè priùs remedium ei non competat, aliud extraordinarium remedium restitutionis in integrum, vel supplicationis adjungere; ut in casu huius c. mulier dubitabat, an posset appellare, propter contumaciam suam, quia ad terminum peremptorium non comparuit: ideo etiam supplicavit, in defectum appellationis, posito, quòd appellare non posset, quia ubi competit alicui remedium ordinarium, cessat remedium extraordinarium. l. In causæ; 16. ff. De minor. Abb. hîc n. 3.

Notandum 2. Si sententia à Judice justè sit lata, (ut in casu huius c. in quo altera pars, post elapsũ terminum peremptorium, non comparens, per contumaciam abesse censebatur, ideóque Judex ad sententiam procedere potuit, etiam lite non contestatâ, Gl. hîc V. Confirmavit) tum non potest ab ea appellari; potest tamen supplicari, ut concedatur restitutio in integrum adversùs sententiam, allegatâ causâ, v. g. justâ absentiâ, probabili ignorantiâ; vel fraude alicuius tertij, ob quam læso succurri debeat. Abb. hîc n. 5. ubi ait, quòd contra sententiam etiam inferiorum potest supplicari, quãdo ex aliqua causa non admittitur appellatio.

Notandum 3. Minor, vel Ecclesia potest petere restitutionem in integrum adversùs sentẽtiam, tametsi possit ab ea appellare, quia remediũ restitutionis est facilius, & per illud efficaciùs succurritur læso, quàm per remedium appellationis, in qua oportet ostendere, coram superiore Judicis inferioris, sententiam errorem, vel injustitiam continere: restitutione verò obtentâ, non debet quis inchoare novam instantiam, nec adire alium judicem fortè remotum; ideóq; per remedium ordinarium appellationis non tollitur extraordinarium restitutionis, quia hoc est pinguius, & facilius. Abb. hîc n. 13. nisi tamen sententia esset ipso jure nulla; tunc enim, cùm Ecclesia, vel minor ipso jure sit tutus, & petere possit per ordinarium remedium, ut sententia declaretur nulla, non datur ei remedium extraordinarium restitutionis in integrum. Abb. in c. Tum ex litteris; 5. n. 18. h. t. & dictum etiam suprà. Majoribus verò natu, si ordinarium appellationis remedium eis competat, non datur ob læsionem restitutio in integrum, cùm sit remedium extraordinarium. cit. l. In causæ; 16. ff. de minor. & ex suprà dictis patet. Potest tamen etiam major xxv. annis restitui, si subsit justa causa, v. g. quia per alium circumventus est, modò ea fuerit probata. Abb. hîc n. 5.

Notandum 4. Per supplicationem strictè acceptam potest peti à Principe, ut ex mera gratia, & benignitate, restituat aliquem adversùs sententiam latam, eámque rescindat, eò quòd ei non competat ordinarium appellationis remedium: & talem supplicationem solus Princeps admittere potest, quia per illam retractatur sententia, & præjudicium infertur juri alterius quæsito, quod Judex inferior, extra casus jure concessos, facere non potest. l. 2. & 3. C. sent. rescind. non poss. licèt latè loquendo, etiam Judici inferiori supplicari possit adversùs sententiam. Innoc. hîc n. 3. Abb. n. 10. & Beroi n. 20.

XXXII. Notandum 5. Per supplicationem strictè acceptam factam Principi non suspenditur executio sententiæ, sicut per appellationem, & restitutionem in integrum, quæ habet vim appellationis; sed cautio præstari debet de restitutione facienda, si supplicans causam obtinuerit, juxta Auth. Quæ supplicatio; C. de precib. Imper. offer. Ratio discriminis est, quia restitutio in integrum innititur juri, sive justitiæ, licèt gratiam annexam habeat, sed potiùs à jure concessam, quàm à Judice: at verò supplicatio soli gratiæ innititur, cùm justam causam extrinsecam habeat; ideóque restitutio in integrum plus operatur, suspendendo executionem sententiæ, quàm supplicatio. Abb. in c. Suscitata; 6. n. 10. h. t.

Notandum 6. Si major natu petat restitutionem in integrum, ex causa justa saltem semiplenè probata, v. g. per juramentum, vel unum testem; tum in causa favorabili, qualis est vel maximè causa matrimonij, interdum cõceditur ei restitutio in integrum, ut causa denuò cognoscatur; ut in casu huius c. quia mulier non probavit plenè fraudem allegatam, ideo jure communi non debebat audiri: favore tamẽ matri-

trimonij Papa concessit beneficium restitutionis in integrum, idque ex benignitate canonica, quia secundùm Canones ad æquitatē, sive id, quod æquum, & rationabile est, magìs attendendum est, quàm ad juris rigorem, & subtilitatem. c. 1. De dolo, & contum. c. In causis; 19. de sentent. & re judic. Abb. hic n. 7. ubi n. 8. addit, idem dicendum in qualibet alia causa favorabili, dummodo major natu justam causam, ob quam restituendus sit in integrum, saltem semiplenè per juramentum, vel unum testem probet. Et quamvìs in hoc c. solùm sermo sit de Principe, sive Judice supremo concedente beneficiū restitutionis, tamen idem etiam locum habet in Judice inferiore, in casu, quo is potest restituere. Arg. cit. c. In causis; saltem de Jure Canonico, in quo mitiùs proceditur, quàm de Jure Civili. Abb. c. l.

Notandum 7. Quando supplicatur Principi ad restitutionem in integrum faciendam, tum potest procedi ad confirmandam, vel infirmandam sententiam, contra quam petita fuit restitutio, sicut in causa appellationis; ut apertè colligitur ex fine huius c. ubi mulier restituta fuit vi supplicationis, ac si appellàsset, quia quoad hoc supplicatio æquivalet appellationi. Abb. hic n. 6. Sed, de supplicatione plura infrà l. 2. tit. 28.

» XXXIII. Assertio 5. Si Ecclesia petiit beneficium restitutionis in integrum, idque ei fuit denegatum, ea iterum in alio judicio restitui non potest, præterquam ad instituendam appellationem omissam. Si tamen novæ defensiones emergant, ad beneficium restitutionis admitti debet Ecclesia. Ita habetur statutum in c. Beneficio; 10. & ult. h. t. & de minoribus in l. 1. 2. & 3. C. Si sæpius restitutio; in integr. postul. V. g. Si Ecclesia, contra quam lata est sententia, à qua ipsa non appellavit, petiit sibi concedi beneficium restitutionis in integrum, sed restitutio ei fuit denegata, ideóque iterum in alio judicio petiit restitutionem, hoc casu ea ipsi denegari debet, quamvìs ad appellandum contra sententiam, à qua non appellavit, restitui debeat, propter novas tamen defensiones peti, & concedi debet Ecclesiæ beneficiū restitutionis. Gl. hic in casu, & V. Denegato.

XXXIV. Ratio prioris partis est, quia sententia lata super restitutione in integrum transit in rem judicatam, etiam contra Ecclesiam, vel minorem, nisi intra decendium ab ea fuerit appellatum. c. Coram; 7. h. t. & l. 1. C. Si sæpius in integr. restit. &c. ac proinde Ecclesia, vel minor petens restitutionem in integrum contra latam sententiam, si semel ei in judicio denegata sit, ulteriùs non auditur, sive petat restitutionem ob læsionem, sive contra sententiam denegatæ restitutionis: idque meritò, tum quia aliàs sententia super denegata restitutione lata esset illusoria, si directè contra eam daretur restitutio, & nullus foret litium finis, nam, si audiretur secundò, deberet etiam audiri, sive admitti tertiò ad restitutionem, & sic deinceps in infinitum. Hostiens. hic in fine. & Abb. n. 5. tum quia Judex iterum cognoscēdo de tali causa, quæ ante ab ipso judicata fuerant in dubium revocaret, quod fieri non debet. Quare, sicut Ecclesia, vel minor non restituitur contra quadriennium jure præfixum ad petendam restitutionem ob læsionem. c. 1. h. t. in 6. de quo infrà, ita nec contra restitutionem denegatam. Abb. c. l.

XXXV. Excipitur tamen, quòd, licèt minor, vel Ecclesia non restituatur adversùs denegatam restitutionem, restitui tamen debet ad appellandùm contra sententiam denegatæ restitutionis, à qua non appellavit, ita, ut ei concedenda sit restitutio, causâ cognitâ, eò quòd non appellavit. cit. c. ult. h. t. & l. 1. C. Si sæpius in integ. rest. &c. Tum quia hæc est nova restituendi causa, diversa ab illa, quę priùs dijudicata erat; nam antea petebatur restitutio contra sententiam latam, postea verò petitur adversùs lapsum fatalium appellationis, ut concedatur potestas appellandi, etiam post decendium elapsum: at sententia, & lapsus fatalium diversa sunt. Tum quia, quando restitutio fit ad totam causam, perinde est, ac si non esset lata sententia; quando verò fit ad appellationem tantùm, non tollitur sententia priùs lata, licèt per appellationem suspendatur eius executio. Tum quia quando fit restitutio ad appellandum, debet appellari intra decendium, & si sic restitutus causam appellationis non prosequatur, intra terminum jure præfixum, confirmatur prior sententia. Abb. hic c. l.

XXXVI. Ratio posterioris partis est, tum quia quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio. l. De ætate; 13. §. Ex causa; ff. de interrogat. action. Tum quia ex nova causa potest aliquid iterum peti, non obstante exceptione rei judicatæ ex alia causa. l. Cùm quæritur; 12. & duabus ll. seqq. ff. de except. rei judic. ideóque potest iterum peti restitutio in integrum, ex nova causa non allegata in priore judicio, si videlicet novæ deducantur causæ restitutionis, quæ in priore judicio non erant deductæ, quia latebant, aut quæ post denegatam restitutionem primùm emerserunt, seu supervenerunt. Gl. hic V. Novis; & Abb. n. 1. V. g. si Ecclesiæ, quæ ob Procuratoris negligentiam, in contractu, vel judicio læsa fuit, restitutio denegata sit, eò quòd priùs agere debeat contra Procuratorem ad damnum resarciendum, juxta supra dicta tit. 38. sed postea Procurator excussus reperiatur non solvēdo, vel de novo fiat impotens ad solvendum; tum Ecclesiæ iterum petenti restitutionem, ea concedi debet: nam, cùm causa illa, ob quam priùs veluti per accidens denegata fuit restitutio in integrum, jam sit sublata, videlicet quia putabatur, Procuratorem sufficientem esse ad resarciendum damnum illatum: maneat autem causa per se restitutionis in integrum, videlicet gravis læsio, quæ alio remedio resarciri nequit, ideo denuo concedi debet restitutio Ecclesiæ. Item, si minor, aut Ecclesia petens restitutionem in integrum contra sententiam, quia non produxit privilegia, repulsam passa est, denegatâ ei restitutione, sed postea denuo petat, allegando præscriptionem, quam antea allegare omiserat, debet audiri. Abb. hic num. 4.

XXXVII. Notandum hic præterea 1. Tempus decendij præscriptum ad appellandum, currit etiam Ecclesiæ, vel minori: ideóque, si Ecclesia velit appellare, vel minor, non admittitur, nisi per restitutionem in integrum restituatur ad appellandum. cit. c. ult. h. t. & l. 1. C. Si sæpius restit. &c. Abb. hic n. 2. Nec obstat, quòd præscriptio temporalis non currit contrà minorem. l. fin. C. in quib. caus. restit. in integr. &c. & consequenter nec contra Ecclesiam: quia hoc non habet locum in præscriptionibus judicialibus, quæ cur-

currunt contra omnes. Abb. hîc num. 3. & patet ex suprà dictis.

Notandum 2. Judex, qui cognoscere debet de causa restitutionis contra appellationem omissam, potest esse non tantùm Judex à quo, seu inferior, à quo appellari debuisset, sed etiam Judex ad quem, sive Superior; ut docet Bart. in cit. l. 1. n. 3. C. Si sæpius restitut. &c. quod tamen limitandum est, si is absolutè sit Superior: nam si tantùm sit Superior, & adiri possit in causa appellationis, ut Archiepiscopus, respectu subditorum Suffraganei sui, tum non poterit cognoscere de causa restitutionis contra appellationem omissam; quia talis non habet jurisdictionem, nisiquando ad illum appellatur: at verò post elapsum decendium à lata sententia, non potest is, qui appellationem omisit, appellare, nisi priùs in integrum restitutus sit ad appellandum. cùm ergo non fuerit appellatum, non habet Judex superior jurisdictionem, sive potestatem restituendi ad appellandum. Abb. hîc. n. ult.

§. IV.

Quâ ratione Ecclesiis, vel minoribus læsis, ob damnum illatum, vel lucrum cessans, succurratur per restitutionem in integrum, & an etiam minor, vel Ecclesia adversùs alium minorem, vel Ecclesiam restituenda sit?

XXXVIII. Assertio 1. Sicut minoribus, non tantùm, si ratione damni illati, sed etiam, ratione lucri cessantis, graviter læsi sint, subvenitur per restitutionem in integrum, ita & Ecclesia restituenda est. l. Ait Prætor; 7. §. Hodie; ff. de minorib. ubi Ulpianus ait: *hodie certo jure utimur, ut & in lucro minoribus succurratur.* & l. Non omnia; 44. ff. eod. & apertè colligitur ex c. Constitutus; 8. h. t. & patet ex dictis suprà n. 8. sed etiam Ecclesiæ læsæ, sive in damno illato, sive in lucro cessante, restituendæ sunt; ut tradit Gl. in c. Auditis; 3, V. Restituimus; h. t. & Abb. in c. Constitutus; 8. n. 5. eod. & alij DD. communiter, quia Ecclesia gaudet jure minoris. cit. c. Auditis. Exemplum restitutionis in damno emergente est, si minor xxv. annis, licèt cum consensu Curatoris, rem notabilem donavit; censetur læsus: nisi ob causam rationabilem, v. g. justæ remunerationis, vel propter nuptias, aut consuetas sponsalitias largitates donârit; tum enim restitutioni non est locus. l. 1. C. si advers. donat.

Exemplum lucri cessantis est, si Ecclesia, vel minor legatum, vel hæreditatem sibi lucrosam repudiavit. cit. l. Ait Prætor; §. Pomponius; ff. de minor. Quòd si v. g. res Ecclesiæ, vel minoris prudenter, congruo tempore, ac loco, fuit vendita, eo pretio, quod tunc temporis prudenter acceptari poterat, nô dabitur restitutio in integrum, ratione lucri cessantis, eò quòd postea alius majus pretium offerat; nisi inordinato affectu, & acceleratione, vel negligentiâ vendentium, aut locantium, res minore pretio fuerit vendita, vel locata, quàm alioquin fuisset: Et in his casibus debet intelligi cit. l. Ait Prætor; §. Quæsitum; ff. de minorib. ubi contrarium videtur responderi. Mol. tract. 2. de justit. dis. 575. n. ult. Less. l. 2. de justit. c. 17. n. 69.

Cæterùm, si restitutio in integrum fiat eius læsionis, quæ in damno illato consistit, illa magìs privilegiata est, & pleniùs fit, quàm si læsio in lucro cessante consistat: nam, si agatur de damno vitando, côceditur restitutio, sive res, de cuius restitutione agitur, sit integra, sive non: quando verò agitur de lucro captando, non conceditur restitutio, si res nôn sit ampliùs integra, v. g. si hæreditas repudiata à minore jam sit distracta à substituto. l. Quod si minor; 24. §. Scævola; ff. de minorib. Abb. in c. Ex parte; 14. n. 15. de restit. spoliat. Covarr. l. 1. var. resol. c. 5. n. 2. Molin. tract. 2. de justit. dis. 573. n. 10. Vel, si beneficium Ecclesiasticum, cui minor renunciavit, jam alteri collatum sit: secus, si collatio alteri nondum facta sit, adeóque res sit integra; tum enim restitutio in integrum concedi poterit. Abb. cit. loc. num. 16. quamvìs quoad renunciationem beneficij, minorem restituendum esse, etsi beneficium, post renunciationem illius, jam alteri collatum sit, putent Covarr. c. l. n. 3. Molin. c. l. 16. eò quòd tum agatur de læsione damni emergentis, quia suâ facilitate, & imprudentiâ privavit se beneficio jam suo, adeóque non agitur tantùm de lucro cessante. sed Less. cit. c. 17. n. 63. existimat, nô esse in usu, ut hoc casu detur restitutio. Nec refert, quòd in spiritualibus, & beneficiis minor habeatur major. c. ult. de judic. in 6. quia, licèt minor admittatur ad agendum in judicio, etiam sine curatore, in causa beneficiali, sicut major, juxta cit. c. ult. non tamen sequitur, quòd læsus restitui non potest, cùm nullibi à restitutione excludatur etiam in casibus, in quibus agere potest, aut de rebus suis disponere, ut in peculio castrensi, & quasi: sicut etiam Ecclesia potest agere in judicio, & tamen restituitur. c. 1. & 2. h. t. Abb. in c. Ex parte; 14. n. 16. de restit. spol. Covarr. l. 1. resol. c. 5. n. 8.

XXXIX. Assertio 2. Sicut minor læsus contra minorem restituitur. l. Verùm, 11. §. Item quæritur; ff. de minor. ita, & Ecclesia læsa restituenda est, etiam contra aliam Ecclesiam, ut apertè colligitur ex c. Auditis; 3. & ibi Gl. fin. & Abb. n. 8. h. t. Quare, si una Ecclesia contraxit cum alia Ecclesia, & in contractu fuit læsa, potest petere restitutionem in integrum adversùs Ecclesiam, cum qua contraxit.

Nec obstat, quod dici solet: Privilegiatus non utitur suo privilegio contra æquè privilegiatum. sed si duorum paria privilegia concurrant, utroque cassato, servari debet Jus commune; ut docet Abb. in c. In præsentia; 8. n. 37. de probat. & alij communiter, ex l. Assiduis; 12. C. Qui potior in pign. Nam respondetur, id verum esse in pari utriusque causa, si duo pariter sint privilegiati, respectu eiusdem causæ; ut si uterque læsus sit, & certet de damno vitando: nam tum inter pares melior est conditio possidentis. c. In pari; 65. de reg. jur. in 6. V. g. minor temere credidit, seu mutuò dedit pecuniam alteri minori, iste inutiliter eam consumpsit: hoc casu minor creditor contra alium minorem debitorem non restituitur.

tuitur. cit. l. Verùm; §. Item quæritur; ff. de minorib. quia in pari causa, melior est conditio possidentis, sive, ut dicitur in l. Si minor; 34. ff. eod. hoc casu, melior est causa consumentis, nisi inde locupletior sit factus, tempore litis contestatæ: & favorabiliores Rei, quàm actores censentur; juxta reg. jur. 125. in ff. sibique imputet, quòd credidit. Zœs. ff. de minor. num. 57. Secus est, si duo in genere tantùm sint privilegiati, sed respectu causæ, non sit par utriusque conditio; ut si unus læsus sit, alter non, vel si certet de damno vitando, alter de lucro captando; tum enim per restitutionem in integrum illi parti potiùs subveniendum est, quæ in damno, seu amissione juris sui versatur; ut docet Bart. in Auth. Quas actiones; num. 3. C. de SS. Eccles. & Abb. c. l. V. g. minor minori credidit, seu mutuavit pecuniam, quæ in eius, hoc est, debitoris utilitatem versa est; tum creditoris, qui de damno vitando certat, potior ratio habebitur, isque contra minorem debitorem restituetur. cit. l. Verùm; §. Item quæritur; ubi dicitur, inspiciendum à Prætore, quis captus sit, sive læsus, ut is restituatur. Gl. ibid. V. Captus sit. Quòd si utraque pars læsa videatur, & contendat de jure suo non amittendo, nesciatur autem, utri parti revera jus competat; tum utraque interim restituitur, donec de veritate in judicio constet; ut in casu cit. c. Auditis; h. t. ubi utraque Ecclesia restituta fuit ad probationem, quam omisit, adferendam, ne vel una, vel altera pars gravem jacturam juris sui pateretur. Laym. ibid. n. 6.

Præterea hìc addendum, si minor, vel Ecclesia agat de lucro cessante, v. g. de hæreditate lucrosa repudiata, contra aliam Ecclesiam, cui lucrum illud, sive hæreditas jam est acquisita; tum potiùs subveniendum est illi alteri Ecclesiæ, quæ in possessione existit, & certat de jure sibi acquisito non amittendo, seu retinendo, quàm ei, quæ repudiavit hæreditatem, & agit de lucro acquirendo; ut docet Sanch. lib. 6. de matrim. dis. 4. n. 15. nam privilegiatus contra pariter privilegiatum non restituitur, si ex tali restitutione alter pariter, vel magìs lædendus sit: nam Ecclesia v. g. quæ non est læsa, vel minùs læsa, non habet in eo articulo, seu causa privilegium. Abb. in cit. c. Auditis; n. 2. Laym. l. 3. Theol. moral. tr. 4. c. 11. n. 2.

§. V.

In quibus casibus restitutio in integrum Minoribus non concedatur?

XL. Plures sunt casus jure expressi, in quibus minoribus xxv. annis beneficium restitutionis in integrum non conceditur, veluti Primò, si major factus, id est, post exactum xxv. ætatis annum, sponte confirmet, & ratificet ea, quæ in minore ætate gesta sunt; tum enim beneficium petendæ restitutionis amittit. l. 1. & 2. C. Si major factus ratum habeat. Ratio est, quia per ratihabitionem beneficio restitutionis renunciare videtur: quilibet enim favori pro se principaliter introducto renunciare potest. l. Si quis; 29. C. de pact. Tum quia propter subsequentem ratihabitionem, censentùr à majore gesta, cui restitutio non conceditur, ratione ætatis: tum quia superveniens novus consensus à majore præstitus tollit præsumptionem læsionis, ob infirmitatem ætatis: sicut in simili pactum nudum non parit actionem; quia præsumitur factum animo indeliberato; at, si geminatum fuerit, efficaciter obligat, & ex eo datur actio, quia ob geminationem præsumitur deliberatâ voluntate factum. Hiltrop. in process. judic. p. 4. tit. 10. n. 117.

Porrò ratihabitio ista fit, vel expressè per verba, vel scripturam: vel tacitè, sive ipso facto, ut si minor pecuniam, vel rem aliam ex contractu in minore ætate inito exigat, recipiat, vel retineat, hoc ipso satìs declarat, se ratificare contractum, vel, si quadriennium à tempore majoris ætatis elabi passus fuerit. l. fin. C. de temp. restit. in integrum. Hiltrop. c. l. num. 118. & duabus seqq. Quamvìs autem ratificatio tollat beneficium restitutionis, si contractus, in quo minor fuit læsus, mero jure validus fuit; non tamen tollit beneficium, seu jus competens majoribus; uti est remedium l. 2. C. de rescind. vend. si contractus non valuit ipso jure, ob defectum v. g. debitæ solemnitatis; ut expressè habetur in l. 1. C. si major factus alien. fact. sine decret. rat. hab. & docet Less. cit. c. 17. n. 65.

XLI. Secundò, si minor simulet, sive dolo asserat, se majorem, eo animo, ut alium ad contrahendum secum inducat, qui aliàs contracturus non erat, non restituitur, etsi læsum se probaverit. l. 2. & 3. in princ. C. Si minor se maior. dixer. quia deceptis, non decipientibus, jura subveniunt. cit. l. 2. nisi adversarius sciyerit, eum fuisse minorem. l. De tutela; 7. h. t. scienti enim non fit injuria. Si verò dolo adversarij, contra quem petitur restitutio, vel per errorem ex sua facilitate, minor se majorem dixerit, tum restitui debet. l. 1. & 3. C. Si minor se major &c. Mynsing. centur. 4. obs. 20. Hiltrop. c. l. n. 122. 123. & 127.

XLII. Tertiò, si minor veniam ætatis, sive dispensationem super ætate à Principe impetravit, quæ postea gessit, rata, firmaque manent, neque adversùs ea restituitur. l. 1. C. De his qui ven. ætat. impetr. ubi etiam ratio redditur, ne hi, qui cum talibus contrahunt, principali auctoritate circumscripti esse videantur; & quia is, qui impetravit veniam ætatis minoris, fictione juris major natu reputatur: majoribus autem restitutio non conceditur. Hiltrop. c. l. num. 128. & 129. Requiritur autem, ut & causæ cognitio præcesserit super morum probitate, & mentis solertiâ impetrantis veniam, &, ut rescriptum Principis super venia ætatis impetratum judici competenti insinuetur, & offeratur, isque impetranti administrationem rerum suarum concedat; alioquin impetratio veniæ effectu caret, & post illam gesta vires non habent. l. Ea, quæ; 5. in princ. C. De tempor. in integr. restit. & l. 2. C. De his, qui ven. ætat. Quamvìs autem ij, qui talem veniam impetrârunt, liberam habeant rerum suarum administrationem; non tamen possunt bona sua immobilia alienare, vel obligare sub hypotheca, sine Judicis decreto. l. 2. & 3. C. dicto tit. quia alienatio rerum immobilium in magnum præjudicium redundare potest. Porrò venia ætatis masculis non conce-

ceditur, nisi xx. neque fœminis nisi xviii. ætatis annum impleverint. cit. l. 2. C. eod.

XLIII. Quartò, minor adversùs casum fortuitum non restituitur, si scilicet prudenter, & circumspectè contractum instituit, vel aliud negotium gessit, ità, ut ob nimiam suam facilitatem, imbecillitatē ætatis, temeritatem, aut imprudentiam non sit læsus; sed res casu fortuito perierit, vel aliud damnum acciderit, quod cuilibet etiam majori, licèt prudentissimo, & maximè industrios, accidere potuisset; tum enim minori adversùs eiusmodi damnum casu fortuito, aut fatali quasi necessitate illatum restitutio non datur; prout habetur in l. Verùm; 11. §. Sciendum; ff. de minor. Ratio est, quia tunc minor non fuit læsus ex contractu, vel quasi contractu, aut tempore contractûs celebrati, sed postea ex casu superveniente: ad restitutionem autem faciendam non attenditur læsio, quæ ex postfacto contingit, sed quæ tempore contractûs, vel quasi contractûs: nec enim eventus damni indulget restitutionem, sed inconsulta facilitas in contrahendo, vel agendo. cit. §. Sciendum; quæ scilicet ex imprudentia, aut imbecillitate ætatis, aut dolo adversarij causam, & originem traxerit. Unde, si minor locupletem hæreditatem adiit, cuius prædia postea chasmate, vel aquarum inundatione petierunt, non restituitur. cit. l. Verùm; §. Si locupleti; ff. de minor.

Cæterùm, si ex solutione facta, aut mutuo dato minori, etiā cum auctoritate Curatoris, postea is notabiliter lædatur, quia facilitate, aut culpâ suâ pecunia in solutum, vel mutuò data, fuit perdita, aut malè consumpta, neque inde minor locupletior factus est, hoc casu restitui debet adversùs huiusmodi damni eventum; ut patet ex l. 1. C. si advers. solut. l. 1. & 2. C. si advers. credit. l. Ait Prætor; 7. §. Sed etsi ei; ff. de minor. §. At ex contrario Instit. quib. alien. lic. & docet Gl. in cit. l. Verùm; §. Sciendum; V. Item non restituetur. Cuius ratio est, quia eâ ipsâ solutione minori factâ, vel mutuo illi dato, exponitur minor periculo læsionis, ac jacturæ, sive periculo malè, & imprudenter expendendi huiusmodi pecuniam, propter eius facilitatem, & imbecillitatem ætatis. unde non est mirum, quòd ex læsione postea eveniente minori concedatur restitutio; quia censetur tali læsioni causa data ipsâ solutione, vel mutui datione: quare in ipsa acceptione pecuniæ incepit læsio; ut rectè notavit Molin. cit. disp. 573. n. 17. in fine. Sin autem Judicis decreto facta sit solutio, debitor manet omnino liber, nec restitutio datur. cit. §. At ex contrario. junct. Gl. V. Securitas, quia tunc debitor ex necessitate solvit.

XLIV. Quintò, si minor pubes contractum à se celebratum juramento sponte facto confirmavit, videlicet se alienationem, vel contractum non retractaturum, vel ei, quod gessit, nō contraventurum, rescissionem postea, seu restitutionem in integrum petere non potest, juxta Auth. Sacramenta puberum. C. si advers. vendit. ubi dicitur: Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis, inviolabiliter custodiantur: idémque habetur in l. 1. C. eodem. Idque procedit, etiamsi cōtractus sit ipso jure invalidus; ut, quia alienatio rerum immobilium facta est à minore, sine Curatore, vel decreto Judicis. Gl. in cit. Auth. V. Contractibus. Less. cit. c. 17. n. 65. Molin. cit. disp. 573. n. ult. nam etsi in cit. Auth. videatur supponi, contractum esse validum, neq; enim invalidus indiget rescissione, vel restitutione, rescindi enim nō potest, quod nullum est, ac ipso jure non valet, quia habetur pro non facto: nihilominus tamen juramētum servandum est, tametsi actus fuerit ipso jure invalidus, ita, ut minor pubes non possit petere restitutionem in integrum contra actum etiam invalidum: quia secundùm Canones omne juramentum servandum est, quod sine detrimento salutis animæ jurantis servari potest, vel non lædit jus publicum, aut tertij. c. Cùm contingat; 28. de jureiur. Zœs. in Comment. ff. de minor. n. 40. An autem contractus per juramentum confirmetur, ita, ut, si ipso jure sit invalidus, validus fiat, dicetur infr. l. 2. tit. 24. de jureiur.

Excipi debet, nisi in contractu juramento minoris puberis confirmato injustitia intervenisset, ut si dolo, vel metu injustè incusso inductus fuisset ad contrahendum; tum enim juramentum, spectato jure civili, est ipso jure irritum, & nec majores natu obligat. cit. Auth. Sacramenta impuberum; in fine. Secundùm Canones verò servandum est, donec petatur absolutio à juramento, quâ obtentâ, minor, qui juravit, petere poterit restitutionem in integrum. Less. c. l. Zœs. c. l. n. 43, ubi n. 44. ait, decisionem cit. Authenticæ in pluribus locis non esse in usu, sed non obstante juramento, læsum minorem restitui, imò, & majores, impetratâ priùs relaxatione juramenti ab Episcopo.

Quòd autem statutum est de minore pubere, eum non esse restituendum adversùs contractum spontaneo juramento ab ipso confirmatum, id plures DD. extendunt etiam ad impuberem proximum pubertati, & doli capacem; quia tales impuberes obligantur etiam ex delicto. c. 1. de delict. puer. & sponsalia ab ijs inita tenent, eáque jurata implere coguntur. c. Ex litteris; 10. de despons. impub. Cùm ergò dicta l. 1. & Auth. loquens de minoribus puberibus fundetur in evitando perjurio, cuius etiam impuberes pubertati proximi sunt capaces; nam & ipsi peierare possunt: ideo probabiliter dicitur, eos etiam propter omnimodam identitatem rationis, sub dispositione cit. Auth. comprehendi, quamvis tali impuberi absolutio à juramento danda sit, quia sicut facilè inducitur ad contrahendum propter ætatem, ita, & ad jurandum. Zœs. cit. loc. num. 39. & Hiltrop. cit. tit. 10. num. 144.

XLV. Cæterùm aliud dicendum est de Prælato Ecclesiæ, qui juravit etiam sponte, se contractum irrevocabiliter servaturum; nam, si ex tali contractu notabiliter lædatur Ecclesia, licèt Prælatus contraveniendo perjurus fiat, tamen non obstante juramento, quippe in præjudicium Ecclesiæ facto, adeóque invalidò, potest, ac debet, eodem Prælato petente, vel alio, ex officio judicis ipsa Ecclesia in integrum restitui. Gl. in c. 1. V. Contractum; h. t. in 6. Abb. in c. 1. num. 16. extra eod. Ratio autem differentiæ, cur in contractibus minorum, quos proprio juramēto confirmârunt, se non retractaturos, cesset restitutio; non tamen in contractibus cum Ecclesia celebratis confirmatis juramento Prælati: ratio, inquam, differentiæ est, quia, cùm Ecclesia sit communitas, adeóque corpus fictum, personaliter jurare non potest, ideóque etiam ex juramento Prælati, qui jura-

juravit, se non revocaturum contractum, si lædatur, obligari non potest: cùm enim tale juramentum cedat in præjudicium Ecclesiæ, non valet, nec obligat, c. Sicut; 27. c. Intellecto; 33. de jureiur. c.1.de his quæ fiunt à maj. part. Cap. At verò minor, si usum rationis habeat, jurare potest; ut docet Suar. tom. 2. de relig. l. 1. de juram. c. 14.num. 5. & patet ex c. 1. de delict. puer. cùm ergo juramentum præstitum à minore de non contraveniendo contractui à se inito, solùm contineat ipsius præjudicium, nec vergat in dispendium salutis æternæ; ideo contra proprium juramentum non restituitur, sed servare illud debet. Franc. in c.1.num.5.h.t.in 6.& alij apud Barbos.ibid.n.33.

XLVI. Sextò, minor non restituitur in delictis, quæ per dolum commisit, secus in ijs quæ per culpam. l.1.& ibi Gl.V.Extravenit; C.si advers.delict.ut si furtum fecit, vel damnum per injuriam dedit. l. In causa; 9. §. Nunc videndum; l.Auxilium; 37. ff. de minor. etenim malorum mores infirmitas animi non excusat; ut dicitur in cit. l.1. non censetur tamen dolo deliquisse, si ætate infans sit, aut proximus infantiæ; ut docet Clarus l. 5. sent. §. fin. quæst. 6. num.4. Unde neque restituitur minor adversùs omissam, aut à se remissam executionem pœnarum criminalium. cit.l.Auxilium;37. in princ. & ibi Gloss. V. Pœnarum; ff. de minorib. quia ea res potiùs ad vindictam pertinet, quàm ad rem familiarem, & læsionem. Zœs. ff. de minor. n.29.

XLVII. Septimò, ex professione Religionis, si ad eam ingrediendam ex falsa causa sit inductus minor, non restituitur in integrum; quia per hoc non infertur illi verum detrimentum; non enim decipitur, aut læditur, cùm per hoc animæ ipsius meliùs consulatur, & status in melius commutetur. Abb. in c. Ex parte; 14. num. 16. de restit. spoliat. Molin. cit.dis. 573. num.8. Sicut neque ex matrimonio concedi potest minori restitutio in integrum, cùm sit vinculum perpetuum, & indissolubile, quoad substantiam; licèt possit restitui, quoad dotem promissam, si in ea læsus fuerit. l.unic. C. si advers. dot. vel circa litem in causa matrimonij, & quoad alia cum ipso matrimonio accidentaliter conjuncta. Covarr. l. 1. resol. c.5. n.8. Molin.c.l.

§. VI.

Intra quod tempus peti debeat restitutio in integrum.

XLVIII. Assertio 1. Sicut minor xxv. annis, non solùm intra totum tempus minoris ætatis petere potest restitutionem in integrum, si læsus sit, sed etiam postea quadriennium continuum habet ad illam petendam. l.ult.C.de temp. in integr. restit. ita etiam Ecclesiæ, si ex contractu, vel Judicis sententia læsa sit, datur continuum quadriennium ad petendam restitutionem, non autem postea, nisi ex causa rationabili; prout statutum habetur in c.Ecclesia; 1. » h.t. in 6. ubi dicitur: Ecclesia, quæ ad retardandam » sententiam (contra se latam) vel contractum, per » beneficium restitutionis in integrum se admitti, po- » stulat, sed intra quadriennium eam petere per ne- » gligentiam intermiserit, postea ad huiusmodi beneficium restitutionis admittenda non est. Nisi pro- » batum fuerit, prævaricationem, sive collusionem, » aut manifestam fraudem intervenisse: vel alia ra- » tionabilis causa adsit, ob quam Superior moveatur » ad idem beneficium restitutionis, etiam post qua- » driennium concedendum. Ratio decisionis est, quia » Ecclesia fungitur jure minoris in restitutione petenda. Gl.hîc V. Ecclesia; sicut ergo minor non auditur, post quadriennium, si restitutionem petat, ita nec Ecclesia, idq; ne lites fiant immortales; nisi justa causa aliud suadeat. Vivian.hîc in Rat.Jur.Pontif.

XLIX. Pro intellectu huius c. notandum 1. Quadriennium istud in restitutione minorum incipit computari ab ætate legitima, seu exacto anno xxv. quo desinunt esse minores, & fiunt majores, & durat usque ad annum xxix. completum. juxta l.fin. C.de tempor. in integrum restit. & est communis sententia apud Molin. cit. dis. 573. num. 3. In minoribus verò, qui veniam ætatis impetrârunt, computatur quadriennium à die, quo venia ætatis obtenta, & intimata fuit. l.1. C.De his, qui ven.ætat.&c.& ibi Gl.V. Impetraverunt;& l.Ea quæ; 5.C.de tempor. in integ. restit. Molin. cit. dis. 573. n. 4. In restitutione verò majorum natu, tempus quadriennij incipit currere à tempore, quo cessat justa causa absentiæ, vel aliud legitimum impedimentum; ut colligitur ex l. ult. C.de tempor. in integ.restit.& docet Gl.in Clement. unic. V. A tempore h.t. Denique in restitutione Ecclesiæ (vel Reipubl.) quadriennium incipit computari à tempore factæ læsionis, videlicet à tempore celebrati contractûs, vel quasi contractûs, aut latæ sententiæ, ex qua Ecclesia læsa est. cit. Clem. unic.& ibi Gl.V. A tempore;h.t.Franc.in c.1.n.2. not.3.eod. in 6.Molin.tr.2.de justit.dis.574.in princ.Quomodo verò, si Ecclesia læsa sit ex lapsu temporis, quadriennium computetur, infrà dicetur.

L. Notandum 2. Licèt hoc tempus quadriennij pro petenda restitutione minoribus,& majoribus concessum, sit continuum, ita, ut continuè currat, diebus feriatis,& non feriatis, quibus agere, vel non agere licet: est tamen utile quoad hoc, & eo sensu, quia non currit justè impedito, ita, ut, si adversarij, contra quem petitur restitutio, vi, vel dolo, vel ob aliud justum impedimentum, non potuit peti restitutio in integrum, suppleatur postea totum illud tempus, quo duravit impedimentum, addito ad quadriennium, quantum temporis ablatum fuerat; ut colligitur ex cit.l.fin.& ibi Gl. V. Vacuam; in fine, & V. Excipiatur; C. de tempor.in integr. restit. Gl. in cit.Clem.unic. V.Continuum; Mynsing.centur.1. obser. 51. Idémque intelligendum est de quadriennio concesso Ecclesiæ.Molin. cit. dis.573. in fine, & dis.seq.n.1.

Porrò, etsi minor, si dubitetur, an contractus sit celebratus infra minorem ætatem, probare debeat, illum celebratum esse tempore minoris ætatis: at verò, si dubium sit, an tempus quadriennij ad petendam restitutionem in integrum concessum, sit transactũ, tunc non minor, vel Ecclesia, sed adversarius, contra quem petitur restitutio, id probare debet. l. Si minorem; 4. C.h.t. Molin. cit.dis.573.n.3. Barbos. in c.1. n.18.h. t. in 6. Aliud est, si constet, quadriennium esse elapsum, sed minor, vel Ecclesia asserant, illud de jure non potuisse currere, ob impedimentum, quod aderat

aderat, vel quia ex alia rationabili causa restitutio concedenda erat, etiam post quadriennium; rum enim onus hoc probandi incumbit ipsi minori, vel Ecclesiæ;ut colligitur ex cit.c.1.ibi: *nisi probetur*, h.t. in 6. Joan.Monach. ibid. n.4.& Barb.n.18.

Notandum 3. Ecclesia, si per negligentiam non petiit restitui adversùs contractum, vel sententiam, post quadriennium elapsum, non est admittenda,nec per viam exceptionis, si ex eis conveniatur, nec per viam restitutionis in integrum: nam etsi possit restitui adversùs lapsum temporis, in quo se læsam asserit, ut infrà dicetur: non tamen est ei restitutio concedenda adversùs lapsum quadriennij, quia aliàs daretur restitutio ad restitutionem impetrandam, & sic processus in infinitum. Franc.in cit. c. 1. num. 7. Barb.n.23.& 24.

LI. Notandum 4. Ecclesiæ (sicut & Reipublicæ) interdum etiam post elapsum quadriennium, restitutio in integrum concedi debet, si videlicet justa causa adsit,ob quam Superior beneficium restitutionis etiam posteà concedendum arbitretur. cit. c.1. in fine h.t.in 6.Molin.cit.disp.574. num. 3. Talis causa est inprimis, si prævaricatio, seu collusio,& fraus interveniat, quia scilicet collusum fuit cum Prælato, vel Administratore bonorum Ecclesiæ: vel,si is fraude circumventus fuit, ne restitutionem intra quadrienniū peteret.cit.c.1. Secundò,si valdè enormis sit læsio, ut docet Gl.fin.in cit.c.1.h.t. in 6. Abb.in c, 1.n.2. extr.eod.Covarr.l.1.resol.c.3.n.10. Less.cit.c. 17.n.66.Molin.c.l.&sumitur ex c.pen.de reb.Eccles. non alien. ubi Ecclesiæ ob enorme damnum, quod incurrit ex alienatione, concessa est restitutio in integrum;post quadriennium, imò, & decennium, ut putat Hostiens.ibid. Quænam autem tam enormis læsio censenda sit,ob quam etiam post exactum quadriennium, Ecclesiæ restitutio concedenda sit, prudenti Judicis arbitrio determinandum relinquitur; videtúrq; sufficere etiam ea læsio,quæ dimidium justi pretij non excedit. Covarr. c.l.n.11.Mol.cit.disp.574. n.3.in fine. Tertiò,si propter inculparam ignorantiā,vel ob aliud justum impedimentum, restitutio in integrum intra quadriennium petita non sit; idque colligitur ex cit.c.1.& c.2.h.t.in 6. ubi dicitur: si Ecclesia intra quadriennium beneficiū restitutionis in integrum petere negligenter omittat, posteà admittendam non esse.ergo secus, si justè impedita sit petere,juxta Gl.ibid.V.Negligenter; quia legitimè impedito tempus jure definitum non currit.Quare,si ab initio de læsione non constet,sed posteà appareat,tēpus quadriennij incipit currere à tempore læsionis, non factæ, sed apparentis; ut docet Laym. l.3. tr.4.c. 11.n.4. In specie autem tale impedimentū, ob quod quadriennium istud non currit, censetur esse, dum Prælatus,qui malè administravit, fuitq; causa læsionis,vivit,si non facilè adduci possit, ut proprium factum rettactet, sed eius successor potetit petere restitutionem in integrum,post mortem antecessoris sui. Gl.in cit.c.1. in notat.& Gl. fin. ibid. Vel,si Ecclesia propter metum non audeat petere restitutionem à Judice, qui sententiam injustam tulit; ut notavit Abb.in c.Tum ex literis; 5.n.10. h.t.

LII. Notandum 5. Quòd interdum ob justam causam Ecclesiæ,& Reipubl.beneficium restitutionis in integrum, etiam post quadriennium, concedatur, id speciale est in Ecclesia,& Republ. neque in minoribus locum habet; ut docet Molin.cit.disp.574.n.3. Ratio est, quia favor publicus, qui est causa restituendi Ecclesiam, & communitatem, semper manet: tum quia Ecclesia, & Respubl. per Administratores gubernatur, quorum negligentiam, seu delictum non debet Ecclesiæ imputari, juxta reg. juris 76. in 6. ideóque illi tanquam personæ fictæ citiùs succurrendum est. Sed minor, qui ob ætatis imbecillitatem restituitur, postquam major factus est, adeóque legitimam ætatem est consecutus, majorem favorem jam non meretur, quàm alij majores natu, ideóq; post quadrieñium illi per restitutionem in integrum non subvenitur, nisi ex ijs tantùm causis, ob quas etiam majores natu restituuntur. Laym. in cit. c.11 n.5. §.Adde 1. Porrò hæc restitutio in integrum, quæ Ecclesiæ, & Reipubl. etiam post elapsum quadriennium, interdum ex suprà dicta aliqua causa rationabili, conceditur, ex Judicis officio extraordinariè datj potest, non tantùm ad alterum quadriennium,ut nonnulli putant, sed etiam usque ad longissimum tempus, videlicet xxx. annos; ut docet Covar. cit.c.3.n.12.§.Sed ut rem. arg. l. Sicut in rem;3.C.de præscript.30.vel 40.annor.junct.Gl.margin. V. Prosecutione; ubi ait, quòd contra Judicis officium regulariter non præscribitur,nisi spatio xxx. annorum,

LIII. Assertio 2. Ecclesia potest petere restitutionem in integrum,etiam adversùs lapsum temporis,in quo se læsam (enormiter)affirmat (& probat) & causa huiusmodi restitutionis debet finiri, infra quadrieñium continuum à tempore læsionis computandum, etiamsi tempus læsionis sit minus quadriennio. Sed non fiet restitutio, nisi ad illud tempus tantùm, quantum se per lapsum temporis læsam esse,Ecclesia probaverit. Ita habetur statutū in Clem.ab Ecclesia; unic.h.t. V.g.Procurator Ecclesiæ petiit certum terminum ad producendū testes, & alias probationes, & ipsi assignati sunt tres menses, intra quos neglexit producere testes,& alia acta: hoc casu, Ecclesia potest petere restitutionem in integrū infra quadriennium à tempore læsionis:sed nō restituitur,nisi ad tempus,in quo fuit læsa,ut,si tres menses sint concessi pro termino, & ipsa tantùm fuit impedita producere testes, vel alia instrumēta per duos menses,restituetur solùm ad tempus, in quo fuit læsa,scilicet ad duos menses,non ad tres.Gl.hic in casu. Idémque est, si Ecclesia, vel eius Procurator extra judicium,infra tempus statutum, non obtulit pretium emptori, & ex eo Ecclesia læsa fuerit. Gl.hic V.Lapsum temporis.

LIV. Notandum 1. Distinguendum est hîc duplex tempus, unum, infra quod peti debet,& fieri restitutio in integrum; alterum tempus, ad quod fit restitutio;ut notat Gl.hic V.Si minus;& Abb.num.2. Quod ad prius tempus attinet, si Ecclesia petat restitutionem in integrum,semper ea debet peti, & finiri intra quadriennium, licèt læsio fuerit minoris temporis; prout habetur in hoc c. & tradit Gl. magn. hîc in notatis. Et hoc quidem,si agatur de læsione ex cōtractu, aut sententia, est indistinctè verum:si verò ex lapsu temporis; tunc Ecclesiæ datur quoque semper quadriennium ad petendam restitutionem, etiamsi læsio sit minoris temporis,quàm quadriennium,v.g. in decendio,quod datur ad appellandum,si id neglexit

xit Ecclesia, potest petere restitutionem intra quadriennium. Gloss. magn. hîc in notat.& Abb.n.6. In alijs verò restitutionibus, præter Ecclesiam, ut, si major petat restitutionem adversùs lapsum temporis, communiter distinguunt: vel enim læsio est tanti temporis, quantum est quadriennium; & tunc infra quadriennium datur restitutio in integrum: vel læsio est minoris temporis; & tunc non datur integrum quadriennium, sed solùm tantum tempus ad restitutionem petendam, quantum fuit tempus læsionis. V.g. ad petendam restitutionem contra usucapionem, quæ finitur triennio, non datur quadriennium, sed tantùm unus annus, v.g. si Dominus per unum annum tantùm abfuit Reipubl. causâ; ut refert Gloss. hîc V. Si minùs; licèt hanc sententiam non approbet. Sed probabilius est, quòd indistinctè, etiam privatis, utroque Jure detur quadriennium, infra quod peti potest restitutio, etiamsi læsio sit minoris temporis; quia textus in hac Clement. non se fundat super favore Ecclesiæ, & in dubio recurrendum est ad Jus Canonicum, & per illud declarandum Jus dubium Civile; nam, cùm hoc, si dubium sit, declaretur per consuetudinem, multò magìs per Jus Canonicum, quod majoris est auctoritatis. Abb. hîc n. 7. & 8. Quòd verò attinet ad posterius tempus, videlicet ad quod fit, seu datur restitutio, hoc non est stabile, sed variatur secundùm quantitatem læsionis, nec datur ad majus tempus, quàm fuerit tempus læsionis, ut in exemplo suprà allato; idque procedit utroque Jure, ut de Canonico constat ex hac Clement. de Civili ex l. Sed etsi per Prætorem; 26. §. Quotiens; ff. Ex quib. caus. major. &c. Ratio est, quia, si quis restitueretur ad majus tempus, quàm fuerit tempus læsionis, non solùm reponeretur in priore statu, sed in meliore, quàm ante læsionem fuerat; & sic esset in lucro, & plus haberet, quàm antea, etsi non fuisset læsus, quod esse non debet. Gloss. hîc V. Si minùs; & in cit. §. Quotiens; V. Unius; & ideo restitutio adversus lapsum temporis semper solùm datur ad tantum tempus, quantum fuit tempus læsionis, non ad majus, seu longius. Abb. hîc n. 2. & 5.

LV. Notandum 2. Hæc constitutio habet locum, non tantùm in restitutione adversùs lapsum temporis judicialis, sed etiam extrajudicialis, quia indistinctè loquitur, sive Ecclesia sit læsa in judicio, sive extra, ex cursu temporis. Gloss. magn. hîc in notat.

Notandum 3. Quamvìs causa restitutionis in integrum adversus lapsum temporis debeat inhoari, & finiri, intra quadriennium à tempore læsionis, & sic officium nobile Judicis, quod imploratur ad impetrandam restitutionem in integrum, non pepetuatur per litis contestationem, sicut fit in actione: si tamen non per Ecclesiam, sed per Judicem, vel adversarium steterit, quò minùs causa intra illud tempus finiatur, tum lapsus ipsius non imputabitur, nec nocebit Ecclesiæ. Gloss. hîc V. Finiri; & Barb. n. 7

Notandum 4. Si Ecclesia non produxit testes, & alias probationes, intra terminum peremptorium ipsi assignatum ad probandum, & ideo sententia contra illam lata est; tum probabilius est, quòd quadriennium petendæ restitutionis incipit currere, non à fine termini, sed à tempore sententiæ; quia satìs est contra sententiam petere restitutionem in integrum. Gloss. hîc V. A tempore; & Abb. in fine. Porrò, quamvìs ad hoc, ut Ecclesia petens se restitui, audiatur, & ut causæ restitutionis in integrum examinentur, sufficiat, quòd affirmet, se læsam: non tamen conceditur ei restitutio in integrum, nisi læsione probatâ. Gl. fin. hîc, & patet ex fine hujus c.

LVI. Assertio 3. Si Ecclesia (vel ejus Prælatus, aut Procurator agens in judicio) adversùs propriam confessionem, ex qua læsa fuit (enormiter, seu graviter) beneficium restitutionis in integrum infra quadriennium à tempore confessionis computandum, petere per negligentiam intermiserat, ad illud petendum postea non est admittenda, nisi causa rationabilis aliud suaserit. Si verò Ecclesia per viam communem, seu ordinariam, errorem, qui in facto consistit, circa confessionem suam revocare velit, tum semper id poterit facere, (etiam post quadriennium) donec causa finita sit. Ita habetur statutum in c. Si adversus; 2. h. t. in 6.

LVII. Pro intellectu hujus c. notandum 1. Si Prælatus nomine Ecclesiæ agens in judicio, etiam sinè consensu Capituli: vel Procurator Ecclesiæ, fateatur aliquid, quod plenè probari non potest, & ex tali confessione læsa sit ipsa Ecclesia; tum ei conceditur restitutio in integrum, usque ad quadriennium computandum à tempore confessionis, seu læsionis. Gloss. hîc V. Confessionem; & Franc. n. 1. & 2. idque etiam constat ex l. Certum; 6. §. In pupillo; ff. de confess. & l. Si ea causa; 9. §. Nunc videndum; ff. de minorib. Idque extenditur primò: quòd etiam contra confessionem juramento firmatam, si falsò per imprudentiam Prælati, vel Procuratoris facta sit, non obstante juramento, beneficium restitutionis in integrum peti possit; ut docent plures apud Barbos. hîc num. 3. & non solùm, si in causa civili, sed etiam criminali facta fuerit confessio, contra eam datur restitutio in integrum. Barbos. cit. loc. num. 4.

Notandum 2. Ad hoc, ut Ecclesia possit petere restitutionem in integrum contra confessionem, ex qua læsa est, non requiritur, ut probetur falsitas, vel error, sed sufficit, si probetur læsio gravis, cùm hæc sit sufficiens causa restituendi Ecclesiam. Franc. hîc n. 4. not. 2. nam, si Ecclesia, non solùm læsionem, sed etiam errorem facti in confessione commissum ante sententiam, & infrà quadriennim probare teneretur, ad hoc, ut concedatur ei beneficium restitutionis in integrum contra propriam confessionem, tum nullum haberet privilegium, quoad revocationem propriæ confessionis, cùm Jure communi, probato errore, quilibet major admittatur, post latam sententiam, ad revocationem propriæ confessionis, ex illa clausula generali Prætoris: *Si qua alia causa justa &c.* Gloss. marg. hîc V. Confessionem; & Anchar. §. Opponitur.

Notandum 3. Potest quoque Ecclesia confessionem suam, ex qua læsa est, revocare, allegando, & probando errorem commissum fuisse, nempe facti, non juris, qui ordinariè non excusat, l. 2. ff. de confess. l. Error; 8. de jur. & fact. ignor. Et hoc casu Ecclesia non tantùm infra quadriennium, sed e-

 tiam

tiam postea semper auditur, sicut quilibet privatus, dummodo error probetur, causâ nondum finitâ; prout habetur in fine hujus c. Gloss. ibidem V. In facto. Exemplum dat Laym. hîc n. 1. si v.g. Prælatus, vel Procurator Ecclesiæ in judicio fateatur, alienationem factam esse, eum consensu Capituli, cùm tamen sine illa facta sit; hic error, quippe facti, revocari potest. Si verò Prælatus, vel Procurator asserat, alienationem factam, sine consensu Capituli, esse validam, vel ex ignorantia juris non alleget, quòd sine consensu Capituli facta sit, tum error iste, quippe juris, cevocari non potest, licèt Ecclesia petere possit restitutionem in integrum.

LVIII. Notandum 4. Ad revocandum errorem facti contra propriam confessionem, requiritur etiam, ut error, qui in confessione commissus dicitur, ante finitum negotium, sive latam sententiam probetur; prout etiam habetur in c. ult. de confess. & tradit Gloss. in l. 2. V. Qui errat; ff. eodem: junct. Gloss. marg. ubi ait, quòd confessio facti erronea ad sententiam usque revocari potest. Sed neque ante sententiam, postquam in causa conclusum est, ita, ut nihil supersit, nisi ferenda sententia, potest revocari confessio, in qua commissus est error facti; ut docet Gloss. fin. hîc, & Jo. Monach. num. 2. Anchar. not. 5. Arg. c. Auditis; 8. de Procurat. quia post conclusionem in causa, admittitur probatio partis, quæ necessaria est ad allegandum errocem facti. Excipi debet, ut addit Laym. hîc in fine. nisi notorium sit; errorem facti commissum esse, vel Judex ex officio de illo cognoscere velit; tum enim non requiritur, ut error facti à parte probetur.

Notandum 5. Restitutio in integrum contra confessionem propriam competit solùm Ecclesiæ, vel minori intra quadriennium: at verò revocatio erroris per viam juris communis quandocunque fieri potest, ante finitam causam; quia speciale privilegium per extraordinarium remedium restitutionis in integrum citiùs, & faciliùs tollitur, quàm remedium ordinarium Juris communis. Anchar. hîc not. 3. & Franc. n. 3. Et hinc neque beneficium restitutionis in integrum potest simul concedi cum remedio ordinario Juris communis; quia extraordinarium nunquam competit, quando datur ordinarium, sive Juris communis. l. In causæ; 16. ff. de minorib. Ancharan. hîc not. 3. quamvis contrarium teneat Gloss. hîc V. Computandum; ubi ait, in hoc minorem differre à majore, quia minor, etiam post sententiam infrà quadriennium, restituitur contra suam confessionem: major verò non nisi ante sententiam, & probato errore. Sed prius est verius.

Notandum 6. Potest quis venire contra proprium suum factum, ratione erroris, quia nihil tam contrarium est consensui, quàm error. l. Si per errorem; 15. ff. de jurisdict. Gloss. hîc V. Jurare.

§. VII.

Coram quo Judice petenda sit restitutio in integrum, sive quis de ea cognoscere possit?

LIX. Assertio 1. Ordinariè loquendo, restitutio in integrum postulanda est à Judice illius, contra quem ea petitur, qui petens restitutionem in integrum est velut actor; ideóque forum rei sequi debet; ut habetur in l. 2. C. ubi, & apud quem cognit. &c. Abb. in c. 1. n. 18. h. t. & Covarr. l. 1. vac. resol. c. 4. in princ. Dixi, ordinariè; nam, si contractus celebratus sit in alio loco, in quo reus conveniendus non habet domicilium, potest minor læsus ex eo contractu petere restitutionem in integrum coram Judice illius loci, si ibi reus, contra quem petenda est restitutio, reperiatur; quia ratione contractûs sortitur quis forum, ita, ut in loco contractûs conveniri possit, si ibi existat, etiamsi ibi domicilium non habeat: neque ulla est ratio, cur judex loci contractûs sit competens judex ad intentandam actionem ex eo contractu, & non sit competens ad contractum rescindendum, sive petendam restitutionem coram illo, propter læsionem ex eo contractu, si adversarius, contra quem petitur, ibi sit præsens; ut docet Covarr. cit. c. 4. num. 1. Molin. tract. 2. de justit. disp. 573. n. 23.

LX. Porrò, si Ecclesia læsa sit, potest restitutionem in integrum petere etiam adversus Laicum, coram Judice proprio, & Ecclesiastico, quia, quando Ecclesia agit ex jure, & privilegio speciali, illud deducere potest in judicio coram Judice Ecclesiastico, idque statutum est favore Ecclesiæ; ut colligitur ex c. 1. h. t. & multò apertiùs ex c. pen. de reb. Eccl. alien. ubi, cùm Monasterium quoddam enormiter esset læsum, ex contractu cum Laico inito, præcipitur restitui in integrum per Judicem Ecclesiasticum. Abb. in cit. c. 1. n. 18. et c. Constitutus; 8. n. 1. h. t. Covarr. c. l. Molin. cit. disp. 573. n. 25. Id quod Abbas, & alij nonnulli extendunt etiam ad Clericos minores læsos in bonis suis proprijs. Verùm probabilius est, quòd, si Clericus minor læsus sit in bonis suis proprijs, & privatis, maximè in patrimonialibus, debeat Laicum convenire coram Judice seculari, & ab eo petere restitutionem in integrum; cùm etiam secundùm Canones, actor forum Rei sequi debeat. Imol. in c. Constitutus; 8. n. 8. h. t. ubi ait, quòd in casu illius c. locus ille, vel erat de terris subjectis Ecclesiæ; & ideo potuit conveniri etiam Laicus, coram Judice Ecclesiastico: vel erat consuetudo illius loci, quòd, si actor esset Clericus, posset reum trahere ad forum Ecclesiasticum. Neque verò privilegia concessa ipsis Ecclesijs, earúmque bonis extendi debent ad Clericorum bona patrimonialia, nisi à jure Canonico expressè diversum fuerit in quibusdam casibus statutum. Covarr. c. l. num. 2. & 3. Molin. c. l.

LXI. Assertio 2. Causa restitutionis in integrum coram Judicibus ordinarijs administrationem habentibus, vel à delegatis eorum tractari, & finiri debet: sive ea ipsis delegatis specialiter sit com-

» commissa, sive in controversiam ipsis demanda-
» tam incidenter veniat. At verò delegati à Judici-
» bus ordinarijs, qui non administrationem, sed sim-
» plicem jurisdictionem, seu facultatem judicandi
» tantùm habent, sicut & arbitri, de causa restitu-
» tionis cognoscere non possunt, nisi coram eis in-
» cidenter mota fuerit. Ita habetur statutum in c.
» Causa; 9. h. t. & in l. ult. C. ubi, & apud quem co-
» gnit. in integr. restitut. &c. Additur in fine cit.
» c. Quod in matrimoniali quoque; vel liberali (id
» est, in qua de libertate hominis agitur) vel crimina-
» li causa arbiter assumi non potest, cùm tales causæ
» majores Judices exigant. Consentit l. Non distin-
» guemus; 32. ff. de his, qui arbitr. recep. &c.

LXII. Hinc colligitur 1. Quòd is Judex, qui ordinariam jurisdictionem, cum administratione rerum, seu jurium, conjunctam, adeóque imperium aliquod merum, aut mixtum in territorio aliquo habet, potest restituere in integrum, sive de causa restitutionis in integrum cognoscere, veluti Episcopus, ejúsque Vicarius generalis, & alij Prælati Ecclesiastici, & potestates, seu Magistratus seculares. Imò etiam minores Judices ordinarij, contentiosam jurisdictionem cum administratione habentes, qui alicui Universitati præsunt, restituere in integrum possunt, etsi merum imperium non habeant. Gloss. in cit. c. Causa; V. Habentibus; h. t. & ibid. Abb. not. 1. Gloss. in cit. l. ult. V. Jurisdictio; C. ubi & apud quem cognit. &c. Ratio est, quia restitutio in integrum est actus imperij mixti, qui nobili officio Judicis expeditur; ut tradit Bartol. in cit. l. ult. num. 3. talis autem Judex ordinarius exercet officium nobile: &, licèt restitutio in integrum possit delegari, id est speciale favore minoris, secundùm Bartol. c. l.

LXIII. Colligitur 2. Delegatus ad universitatem causarum, si habeat administrationem rerum in territorio aliquo, de causa restitutionis in integrum principaliter cognoscere potest, licèt illa non sit ipsi specialiter commissa; uti sumitur ex cit. l. ult. ibi: *vel si generaliter dati sint Judices*, id est, delegati. Gloss. ibid. V. Dati; & docet Bartol. ibid. n. 4. Abb. in cit. c. Causa; n. 7. Ratio est, quia delegati ad universitatem causarum æquiparantur Judicibus ordinarijs.

LXIV. Colligitur 3. Judex ordinarius, qui administrationem rerum, seu bonorum in aliquo territorio non habet, aut imperium saltem mixtum, sed tantùm potestatem judicandi simpliciter, non potest principaliter restituere, sive tractare causam restitutionis in integrum. cit. l. ult. junctâ Gloss. V. Non habent; & colligitur ex cit. c. Causa; per sensum contrarium. Abb. ibid. n. 7. Ratio est, quia simplex jurisdictio non exercetur per liberum, seu nobile Judicis officium, sed per mercenarium, quod actioni merè civili deservit: restituere verò in integrum est actus imperij mixti, quod nobili Judicis officio exercetur. Laym. l. 1. Theol. mor. c. 5. n. 7. & 8.

Porrò tales Judices ordinarij, sinè administratione, sunt illi, quibus Princeps indulget, ut possint causas v. g. appellationum, vel alias audire, & definire, & jurisdictionem voluntariam exercere, v. g. dare Tutores, & Curatores, vel emancipare: qui honorem, & dignitatem habent, sed non administrationem; quales sunt Episcopi, qui renunciârunt regimini, sed non honori, & dignitati Episcopali: & horum jurisdictio etiam prorogari potest, ita, ut, si qui velint se subjicere eorum jurisdictioni, possint cognoscere de eorum causis, neminem autem compellere possunt coram se litigare. Gloss. in cit. c. Causa; V. Non habent; h. t. Hostiens. in summa. §. A quo petenda sit restit. eod. Exemplum hujusmodi jurisdictionis simplicis, seu sinè administratione, habetur in Authent. habita C. Ne filius pro patre &c. ubi scholaribus licentia datur, ut, si velint, litigare possint coram Magistris, seu Professoribus suis, quibus in ea lege jurisdictio (scilicet simplex, & sinè administratione) tribuitur.

LXV. Colligitur 4. Judex delegatus, etiam Principis, non potest principaliter restituere in integrum contra sententiam suam definitivam; quia postquam sententiam semel protulit, functus est officio suo, sive bene, sive malè, ejúsque jurisdictio cessat, c. In litteris; 9. de offic. Jud. deleg. Excipe, nisi talis potestas restituendi ei specialiter commissa sit à Principe, vel ab eo, qui ordinariam jurisdictionem cum administratione habet, adeóque à Magistratu habente merum, vel mixtum imperium: non item, si specialiter commissa sit à Judice simplicem jurisdictionem habente; ut patet ex cit. c. Causa; & notat ibid. Abb. n. 7. & ex cit. l. ult. Nam, cùm Judex simplicem jurisdictionem habens, sinè administratione, non possit principaliter causam restitutionis cognoscere, consequenter nec alteri eam delegare potest: nemo enim dare potest, quod non habet.

LXVI. Colligitur 5. Quilibet Judex, qui jurisdictionem aliquam, sive simplicem ordinariam, & sinè administratione, sive etiam delegatam tantùm habet ab Ordinario habente, vel non habente administrationem, potest de causa restitutionis cognoscere incidenter; ut constat ex cit. c. pen. h. t. & cit. l. ult. V. g. si minor, vel Ecclesia læsa sit, propter omissam probationem in termino peremptorio, Judex delegatus, etiam ab Ordinario simplicem jurisdictionem habente, potest eam restituere in integrum. Abb. in cit. c. pen. not. 3. Ratio est, quia delegatus ad causam principalem, censetur etiam delegatus ad quamlibet, quæ cum ea coincidit, & velut accessoria est: ideóque etiam ad negotia incidentia, seu accessoria non requiritur nova commissio, nisi sit res majoris momenti, ac præjudicij. Idque confirmatur ex generali illa regula: Qui est Judex causæ principalis, est etiam Judex causæ incidentis cum illa, licèt aliàs de illa non posset principaliter cognoscere; quæ est desumpta ex l. Quoties; 3. & ibi Gloss. notat in casu. C. de judic.

LXVII. Colligitur 6. Arbiter compromissarius non potest cognoscere de causa restitutionis in integrum, nisi mota sit incidenter, sive incidat in causam principalem, de quâ compromissum est. cit. c. pen. h. t. & cit. l. ult. C. Ubi, & apud quem, &c. Neque verò arbiter cognoscendo de incidente quæstione restitutionis in integrum, dici potest excedere limites compromissi, quia hujusmodi restitutio non est causa diversa ab ea, quæ arbitro commissa est, sed ex illa oritur, & ei velut accessoria cohæret

ideóque

ideóque de illa etiam cognoscere potest, vi compromissi in eum facti. Gloss. in cit. c. pen. V. Incidenter; h.t. Quamvìs autem arbiter per se non possit restituere in integrum, quia nec imperium, nec simplicem jurisdictionem habet, sed nudam cognitionem partium consensu datam. l. 1. C. de recept. arbitr. l. Ait Prætor; 5. ff. de re judic. compromitti tamen in arbitros posse videtur, ut pronuncient restituendum, seu determinent, num restitutio à Judice petenda sit, nécne; quia tunc non ipsi restituunt, quod facere non possunt. Gloss. in cit. l. ult. V. Compromissarios; & ibid. Bart. n. 5.

Porrò de causis, de quibus dicitur in cit. c. Causa; in fine, h. t. quòd arbitris committi non possint, quia sunt valdè arduæ, & maximi præjudicij, & de alijs hujusmodi causis, commodiùs agetur infrà tit. 43. hoc libro.

LXVIII. Assertio 3. Solus Princeps, qui Superiorem non recognoscit, ut Imperator, vel Rex, potest aliquem adversùs sententiam definitivam ipsius Principis, vel Vicarij sui, qui vice Principis judicavit, aut delegati ipsius, restituere in integrum. l. Minor; 18. §. Sed et si; ff. de minorib. l. Adversus; 3. C. si advers. rem judic. & ibi Bartol. Abb. in cit. c. Causa; n. 7. sed nec ipsemet delegatus Principis potest in integrum restituere, nisi id ei specialiter commissum sit; ut notat Gloss. fin. in cit. l. 3. in addit. & ibi Bart. in fine. quod intelligi debet, non posse delegatum restituere adversùs sententiam definitivam, bene autem adversùs sententiam aliquam interlocutoriam; ut habetur apud Bartol. in cit. l. 3. in annotat. Neque etiam inferior Ordinarius, v. g. Episcopus, potest restituere in integrum adversus sententiam Principis, vel delegati ipsius; quia delegatus in causa sibi commissa major est Ordinario, c. Pastoralis; 11. §. Præterea; de offic. Jud. ordin. Minor autem, seu inferior Magistratus, sive Judex etiam habens administrationem non restituit contra sententiam majoris, seu superioris. cit. l. Minor; in princ. ff. de minorib. At verò adversus propriam sententiam, vel eorum, qui æqualem, vel inferiorem jurisdictionem habent, Judex ordinarius potest restituere, tam minorem, vel Ecclesiam, quàm etiam majorem ex justa causa. l. In causæ; 16. in fine. ff. de minorib. Abb. in cit. c. Causam; num. 7. Gloss. in cit. l. Minor: in princ. V. Non restituat.

Præterea is, qui sententiam tulit, potest contra illam restituere in integrum, causâ cognitâ, vel Superior ejus, v. g. Episcopus contra Vicarij generalis sententiam: non autem vice versâ Vicarius restitutionem facere potest contra sententiam Episcopi; ut docet Abb. in c. Tum ex litteris; 5. num. 3. h. t. & dictum suprà num. 25. h. t. quia inferior non restituit contra sententiam Superioris. cit. l. Minor; ff. de minorib. Porrò hodie in quibusdam regnis solus Princeps, aut ejus nomine supremus Senatus restituit in integrum. Zœs. ff. h. t. n. 5.

* * *

§. VIII.

De forma, & effectu restitutionis in integrum, ac de restituendis fructibus, & expensis.

LXIX. Quæritur 1. Quâ formâ, seu modo peti, & fieri debeat restitutio in integrum? Respondetur: Forma petendæ, & faciendæ restitutionis est, ut intra legitimum tempus, imploraro officio Judicis. l. Quòd si minor; 24. §. ult. ff. de minor. apud competentem Judicem illius, contra quem petitur, proponatur petitio, atque ita causâ legitimè cognitâ, & probatâ. l. 1. & l. fin. ff. h. t. l. Ait Prætor; 7. §. Non solùm; 1. l. Verùm; 11. §. Sciendum; ff. de minor. & præsente adversario, nisi per contumaciam absit. cit. l. In causæ; §. Causa; præmissâ citatione, & litis contestatione, restitutio fiat. Mynsing. cent. 1. obs. 49. Wesenb. in paratitl. ff. h. t. n. ult. Potest autem restitutio in integrum dupliciter proponi: 1. Directè, ac principaliter, per modum petitionis, seu actionis; ut modò explicatum. 2. Incidenter, per modum exceptionis, ut, si minor conventus ab aliquo ex contractu, in quo ipse minor læsus est, excipiat contra actorem, se esse læsum ex eo contractu, petatque restitutionem in integrum. Quæ tamen exceptio, non longiore tempore opponi potest, quàm directè peti potest ipsa restitutio; quia exceptio, quæ oritur ex actione temporali, quæ certo solùm tempore intentari potest, non est perpetua; ac proinde hæc exceptio non durat ultra quadriennium, post completam minorem ætatem, sicuti ipsa petitio directa restitutionis in integrum non ulteriùs durat, in qua illa fundatur. Molin. cit. dis. 573. n. 22.

LXX. Quæritur 2. Quis sit effectus restitutionis in integrum? Respondetur: Is est, ut unusquisque jus suum integrum recipiat. l. Quod minor; 24. §. Restitutio; ff. de minorib. Ideóque restitutio utrique parti communis est, ita, ut non tantùm Ecclesia, vel minor læsus, sed etiam ij, qui cum illis contraxerunt, in pristinum statum reponendi sint; quod in omnibus restitutionibus in integrum, ita exigente æquitate, observatur. Wesenbec. ff. de minor. n. ult. Nam sicut, qui restituitur in integrum, damno affici non debet, ita nec lucrum eum facere, æquitas patitur. l. Ergo; 22. §. Sicut; ff. eod. Quare, si minor, vel Ecclesia, aut Respubl. in contractu v. g. venditionis læsa restituatur, non tantùm pretium emptionis reddere debet, quatenus in utilitatem læsi, v. g. minoris versum probatur. l. Prædiorum; 10. C. de prædijs minor. (nam secus, si pretium absumptum fuisset) sed etiam omnes expensas necessarias, aut utiles ab emptore in rem emptam bonâ fide factas, unâ cum laboris æstimatione, ac melioramentis. c. 1. in fine; h. t. l. Intra; 39. in fine junct. Gloss. V. Expensas; ff. de minor. & dictum suprà n. 12. h. t. Secus est de sumptibus voluptatis causâ ab emptore factis; hi enim non restituuntur. l. Sinè; 32. §. Item respondit; ff. De Administ. Tut. Neque verò emptor tenetur rem emptam à minore, vel Ecclesia reddere, etiam post restitutionem in integrum impetratam; sed potest eam retinere, donec de

pretio.

pretio, sumptibus, & labore fuerit ei satisfactum. Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t. Sed jam hîc

LXXI. Quæritur 3. An, quando minor, vel Ecclesia in alienatione fundi, v. g. læsa est, non tantùm res principalis, sed etiam fructus percepti ab emptore restituendi sint, si adhuc extent, vel inde locupletior factus sit? Affirmat Abb. in c. 1. n. 4. h. t. Berojos ibid. n. 41. & 42. Covarr. lib. 1. var. resol. c. 3. n. 1. & 2. idque apertè probari videtur ex l. Quòd si minor; 24. §. Restitutio; ibi: *Jubeat Prætor fundum cum fructibus reddere*, & ex l. Patri; 27. §. Si pecuniam; ibi: *Emptor juberi debebit prædia cum fructibus restituere*; ff. De minor. ubi Gloss. V. Cum fructibus; addit: etiam, quos percipere potuit. Ratio esse potest, quia emptor tali casu, quo fundus restitui debet, jurisdictione æquiparatur bonæ fidei possessori; hic autem fructus extantes, aut quatenus inde locupletior factus est, restituere debet, vel computare pro expensis in rem factis. l. Sumptus; 48. ff. De rei vindic. Ergo similiter & emptor; licèt fructus bonâ fide consumptos restituere non cogatur, si ex eis locupletior non sit factus. Covarr. c. l. num. 4.

Contrariam, & negativam sententiam tenet Molin. tr. 2. de just. disp. 575. n. 4. & seqq. Less. l. 2. de justit. cap. 17. dub. 10. Laym. lib. 3. tractat. 4. cap. 11. num. ult. & in c. 1. num. 8. h. t. Idque sumitor ex c. pen. de reb. Eccles. alienand. ubi Pontifex concessit restitutionem in integrum alicui Monasterio, ob fundum feudalem venditum vili pretio; retentis tamen ab emptore fructibus perceptis, tametsi plurimùm excederent fructus, & laborem in fructu colendo adhibitum. Verùm ex hoc c. nimiùm probaretur; quia ibi propter inæqualitatem pretij (quod infra dimidium justi fuerat, non e nim excedebat fructus unius anni) emptor tenebatur fructus restituere, saltem quoad illam pretij partem, quæ defuerat, ut paulò pòst dicetur; & tamen Pontifex ei permisit, ut omnes fructus retineret. Ergo dicendum est, quòd Pontifex ibi condonârit emptori obligationem restituendi portionem fructuum respondentem parti illi pretij justi, quæ defuit; idque tum ad exonerandam conscientiam emptoris, tum ad faciliorem reddendam restitutionem, quod ob justas causas facere potuit, ad majora mala vitanda; cùm sit supremus Administrator bonorum Ecclesiasticorum; & ita explicat illud c. Molin. cit. loc. num. 5. & Lugo disp. 22. de contract. sect. 12. num. 326. Ratio autem hujus sententiæ est, quia fructus ex fundo percepti pertinent ad ejus dominum: emptor autem erat dominus fundi, cùm contractus venditionis fuerit validus, alioquin non esset necessaria restitutio in integrum; & dominium fundi fuit translatum in emptorem, dato justo, & æquali pretio, ut supponitur: ergo emptor acquisivit sibi fructus, &, quia non fuit tantùm bonæ fidei possessor, sed verus Dominus fundi, etiam fructus extantes, & ex quibus locupletior factus est, fecit suos. Neque hîc locum habet distinctio illa Covarruviæ inter fructus bonâ, vel malâ fide perceptos, & consumptos: nam, si contractus ob malam fidem injustus fuit, & fructus malâ fide percepti sint; ex omnium sententiâ, hi fructus restitui debent, idque ex debito justitiæ, ante sententiam Judicis, propter injuriam; neque ad hoc necessarium est remedium restitutionis in integrum. Si verò per malam fidem solùm intelligatur scientia de minore ætate, quòd minor restitutionem in integrum petere possit; impertinenter se habet hæc scientia, vel ignorantia in emptore, lo ordine ad beneficium restitutionis: quia hoc conceditur, non propter scientiam emptoris, sed propter læsionem minoris, & favorem minoris ætatis, ut ejus infirmitati consulatur. Molin. c. l. num. 5. in fine. Lugo c. l. n. 331.

Ad ll. in contrarium adductas, in quibus dicitur, rem esse reddendam, cum fructibus, quando conceditur restitutio in integrum, respondet Less. c. l. num. 71. illam explicari posse de fructibus perceptis, post rescissionem contractûs per restitutionem in integrum: alioqnin, si verè intelligi deberent hujusmodi ll. de fructibus perceptis ante rescissionem contractûs, non esse consentaneas rationi, & æquitati. Addit Molin. cit. loc. num. 6. non omnia Veterum Jurisconsultorum responsa tanquam certa, & indubitata esse recipienda; cùm non rarò etiam contraria diversorum auctorum responsa extent, quæ in Corpus juris sunt inserta, non ut omnia juris auctoritatem habeant, sed ut, quod magìs rationi, & naturali æquitati conveniens videtur, sectemur, prout etiam notavit Covart. in cit. c. 3. num. 7.

LXXII. Itaque his positis, ad propositam quæstionem Respondetur 1. Si res minoris (idem est de rebus Ecclesiæ, & Reipubl.) per contractum, vel quasi contractum gratuitum sit alienata, res restituenda est, unâ cum fructibus ex ea perceptis, deductis tamen expensis in eorum collectione factis. Ut, si prædium, vel domus minoris alteri sit donata, vel utilis hæreditas ab illo repudiata. Molin. cit. disp. 575. num. 6. Less. cit. loc. num. 70. & in hoc conveniunt utriusque sententiæ Auctores. Ratio est, quia tunc læsus fuit, non solùm in re ipsa, sed etiam in fructibus.

LXXIII. Respondetur 2. Si res minoris alienata fuit per contractum onerosum, & is læsus propter inæqualitatem contractûs, v. g. quia pretium minùs justo datum fuit, tum unà cum re, fructus restituendi sunt, non totaliter, sed secundùm proportionem pretij diminuti. V. g. Si res valeat 1200. florenos, & empta sit 600. cogetur emptor restituere dimidiam partem fructuum; quia hæc respondet rei, quatenus res excedit pretium datum, superat enim parte dimidiâ. Vel, si res valens 1200. empta sit 800. cogetor emptor restituere tertiam partem fructuum, quia res tertiâ sui parte superat illud pretium. Molin. & Less. loc. citt. Ratio est, quia tunc, sicut ex justitia debetur majus pretium usque ad justum valorem; sic debentur & fructus correspondentes illi parti pretij justi, quæ defuit: quia non solùm in rei venditione, sed etiam in illa portione fructuum læsus fuit venditor: ideòque restituendus est quoad illam partem fructuum.

LXXIV. Respondetur 3. Si res minoris alienata sit per contractum onerosum, sed justo pretio; & restitutio petatur, non ob læsionem circa quantitatem pretij, sed in substantia venditionis, v. g. quia absolutè non expediebat minori rem illam a-

lienare; tum ordinariè loquendo, non sunt restituendi fructus, ante rescissionem contractûs, percepti. Molin. & Less. locis citt. Lugo cit. sect. 12. num. 328. Qui tamen addit, hunc casum non nisi rarissimum esse; ut, si v. g. domus, vel Castellum paternum, & antiquum totius familiæ sit venditum, quod ob memoriam retinere oportebat: nam aliàs vix contingit, ut petatur restitutio ex hoc capite, & rescissio contractûs validi, & onerosi, sed semper, aut ferè semper petitur restitutio, propter venditionem, aut emptionem minore justo, vel majore pretio factam. Ratio conclusionis est, quia restitutio non datur, nisi ad id, in quo quis læsus est, & quatenus læsus est, cùm restitutio nihil aliud sit, quàm resarcitio damni, sive læsionis: at in prædicto casu minor solùm læsus est in alienatione rei, v. g. domûs, vel castelli aviti, non verò quoad fructus; siquidem justum pro re vendita pretium accepit, quod & elocare poterat: ergo, sicut emptor ex re, quam accepit, fructus percepit; ita potuit venditor ex pretio lucrum facere, aut pretio illo aliam rem æquè, vel magìs fortè frugiferam sibi comparare: quòd, si non fecit, suæ negligentiæ id imputare debet: ergo in restitutione non potest repeti, nisi res ipsa, in qua solùm læsio facta est, non autem fructus percepti. Accedit, quòd talis restitutio potiùs in damnum, quàm commodum minorum esset cessura: nemo enim vellet cum iis contrahere, cum tanto onere, & periculo restituendi postea rem cum omnibus fructibus, & carendi interim pretio dato. Confirmatur; quia in ipsa acceptatione pretij æqualis pro fructibus, quoad jacturam fructuum, nihil est imprudenter factum: ideóque non est locus restitutioni.

LXXV. Ubi tamen duo sunt addenda. Primò, si minor in ipsa solutione, seu acceptatione pretij damnum accepit, quia eo tempore emptor dederat, quo meritò existimare poterat, ac debebat, illud inutiliter consumendum à minore; tum restitutio dabitur contra illam pretij solutionem, ita, ut non teneatur pretium reddere emptori, nisi quatenus inde factus est locupletior; ut apertè colligitur ex cit. l. Quòd, si minor; §. Restitutio; ibi: *Nisi, si tunc dederit, cùm, eum perditurum, non ignoraret.* Molin. c. l. n. 7.

Secundò, si propter nimiam festinationem venditionis, minor rem vendidit, justo quidem pretio, spectatis illis circumstantijs, sed tamen imprudenter; quia venditio differri debuisset per mensem, vel ulterius, & tum longè majore pretio distraxisset: hoc casu, si id probabiliter prævideri potuit ab emptore; unâ cum re, etiam fructus correspondentes defectui pretij, cum proportione, restituendi sunt: quia etiam quoad illos minor læsus est. Lug. cit. loc. num. 329.

Cæterùm ll. suprà citt. pro prima sententia, præter responsionem ex Lessio suprà allatam, loquuntur de venditione minore pretio factâ: nam in l. Quòd si minor; 24. §. Restitutio; ff. de minor. sermo est de venditore circumscripto, & in l. Patri; 27. §. Si pecuniam; expressè sermo est de emptione majore pretio, quàm oportuit, factâ, ibi: *Prædium quoque, si ex ea pecunia pluris, quàm oporteret, emerit*, scilicet minor; hoc casu autem fructus restituendos esse, saltem quoad partem defectui pretij respondentem, patet ex dictis, & fatentur etiam secundæ sententiæ Auctores. Lug. c. l. n. 327. Neque etiam obstat c. 1. h. t. ubi læsio ponderatur solùm respectu pretij, & tamen contractus in totum rescinditur. Nam, vel ibi Ecclesia læsa fuit, quoad ipsam etiam alienationem Rei, quia existimaverat, eam cedere in utilitatem Ecclesiæ, cùm tamen postea contrarium appareret; vel emptor noluit supplere justum pretium; ideóque contractus rescindi debuit. Abb. in c. Constitutus; 8. n. ult. h. t.

LXXVI. Quæritur 4. An expensæ necessariæ, & utiles, unâ cum æstimatione laboris, computari debeant, ac restitui absolutè: an verò in ordine ad valorem meliorationum, quem habent tempore, quo facienda est restitutio? Resp. 1. Si æstimatio expensarum, & laboris major sit, quàm valor meliorationum, tempore restitutionis faciendæ, tum sufficit restituere valorem præsentis meliorationis: v. g. aliquis in fundum meliorandum expendit centum aureos, sed meliorationes tempore restitutionis valent tantùm 50. is, qui restitutus est in integrum, v. g. minor, non debet restituere, nisi 50.; prout sumitur ex l. In fundo; 38. & ibi Gloss. V. Plus pretio; ff. de rei vindic. Abb. in c. 1. n. 4. h. t. Berojus ibid. n. 38. Molin. tr. 2. de justit. disp. 365. n. 11. Ratio est, quia aliòquin minor, vel Ecclesia de novo damnum incurreret, seu læderetur, adeóque non restitueretur in integrum: &, cùm hoc casu alterutra pars, vel minor, aut Ecclesia, vel adversarius, contra quem petitur restitutio, damnum pati debeat; in pari causa ad illum potiùs spectare dicendum est, qui imprudenter sumptus fecit, & sic damno illi causam dedit. Abb. c. l. & Berojus.

Hinc infertur, quòd ad hoc, ut expensæ factæ in meliorationes bonâ fide in re aliena, repeti possint, duo probanda sint, videlicet tantum fuisse expensum, & tantundem melioratum. V. g. si in fundum meliorandum expensa sint centum, & is sit melior factus 150. non restituuntur, nisi centum, quia in illis 50. in quibus melioratio excedit expensas, nihil fuit impensum. Et è converso, si 150. sint expensa, & res solùm sit melior facta in centum, restituenda sunt solùm centum meliorata; ut colligitur ex cit. c. 1. h. t. in quo præcipitur, expensas restitui propter meliorationes, si ergo melioratio non est facta, nisi in centum, hæc solùm sunt restituenda, & imputare debet sibi is, qui imprudenter expensas fecit, quòd non possit repetere id, quod inutiliter erogavit, & ex quo res non est facta melior. Abb. in cit. c. 1. num. 4. Fagnan. num. 19. ibidem, & duobus seqq.

LXXVII. Respondetur 2. Si valor, seu æstimatio expensarum minor sit, quàm valor meliorationum, tempore restitutionis faciendæ, tum satis est, restituere expensas, & laboris æstimationem; prout sumitur ex cit. c. 1. h. t. ubi dicitur: quòd ei, contra quem petitur restitutio, debent restitui sumptus bonâ fide facti, non autem valor meliorationum: & in cit. l. In fundo; idem statuitur de possessore bonæ fidei, qui fecit sumptus in rem alienam, quam restituere cogitur. Ratio assertionis est, quia augmentum, seu melioratio rei est accessoria ipsi rei, ideóque re restitutâ, & ipsa restitui debet, dummodo alter indemnis servetur, & ipsi expensæ, & laboris æsti-

æstimatio restituantur, nam melioratio fictione juris semper censetur fuisse in bonis, ac dominio ejus, cui restituenda est. Laym. in cit. c. 1. n. 7. h. t. Idémque obtinet in alijs restitutionibus, quæ fiunt v. g. per rescissionem alienationis, ob læsionem ultra dimidium justi pretij, etiam ab eo, qui dominium utile tantùm habet in re, quam melioravit, quales sunt vasallus, emphyteuta, fideicommissarius. Molin. c. l. Nisi tamen ex consuetudine recepta in aliqua Provincia, melioramenta secundùm valorem, quem habent tempore restitutionis, solvantur, & restituantur, sive is major sit, sive minor, quàm valor expensarum, & æstimationis laboris; tum enim, si ij, qui, vel plenum, ut emptor, vel saltem utile fundi dominium habuerunt, ut vasallus, emphyteuta, fideicommissarius, restitutionem facere debeant, æquum est, ut meliorationes, quas in re propria fecerunt, possint repetere, quatenus valent tempore restitutionis: alioquin venditor locupletabitur cum jactura emptoris, si minus illi restituatur, quippe qui rem, quæ sua erat, tradere cogitur; uti colligitur ex l. ult. §. ult. ff. De fundo dotali; ubi maritus fructus perceptos ex melioramentis factis in fundum dotalem, tanquam ex re sua lucratur. Molin. cit. dis. 465. n. ult. Laym. c. l.

Denique addendum, ad effectum restitutionis in integrum etiam pertinere, quòd pendente eius judicio regulariter nihil ab una, vel altera parte sit innovandum, donec res finita sit. l. unic. C. de restit. in integr. postul.

TITULUS XLII.

DE ALIENATIONE, JUDICII MUTANDI CAUSA, FACTA.

Agitur in hoc Titulo de alio quodam remedio restitutionis in integrum, per quod providetur illis, in quorum præjudicium est facta alienatio, ob causam futuri judicii mutandi, seu vitandi.

I. Quæritur primò, quid sit alienatio judicii mutandi causâ facta, & quæ ad illam requirantur?

Resp. primò, alienatio judicii mutandi causâ fieri dicitur, si quis metu litis impendentis, quia suspicatur, litem sibi movendam esse, super re aliquâ, dolo malo in alium eam transfert: ideóque Prætor æquitate motus, cùm non debeat alteri per alterum iniqua conditio inferri, juxta reg. juris 74. in ff. neque alteri per alterius factum, aut dolum præjudicari. l. 2. ff. Quòd vi, aut clam; ex officio succurrit ei, in cuius fraudem alienatio facta est, concedendo ei actionem in factum, per quam conventus alienans tenetur præstare, quatenus interest petitoris, rem ita per fraudem alienatam non fuisse: & sic restituendo eum in integrum, perinde, ac si alienatio facta non esset; ut constat ex l. 1. & seqq. ff. de alienat. jud. mut. caus. factâ.

Porrò nomine alienationis hîc intelligitur omnis actus, per quem, sive dominium rei, sive possessio transfertur. l. Item si res; 4. §. 1. ff. eod. ubi Gl. V. Fecisse; ait, quòd actio directa ex edicto de alienatione judicii mutandi causâ competat adversùs eum, qui proprietatem alienat: utilis adversùs eum, qui possessionem tantùm in alium transtulit. Gl. in c. 1. V. Commutationem; h. t. & perinde est, quoquo modo fiat alienatio, vendendo, permutando, vel etiam donando &c. l. pen. ff. eod. VVesenb. ibid. in parat. n. 6. Neque etiam refert, sive res, sive actio ad remmetu futuri judicii in aliam personá transferatur: nam, sicut actor potest agere ad interesse contra eum, qui rem fraudulenter in alium transtulit, judicii mutandi causâ: ita & reus potest agere contra actorem, qui actionem suam judicii mutandi causâ, dolo alteri cessit, & ab eo repetere, quanti suâ interest, actionem in alium translatam non esse; ut docet Abb. in c. 1. n. 6. h. t. arg. c. 2. eod. quamvis etiam ab eo, cui cessio facta est, conventus possit illum repellere per exceptionem, quòd alienatio, sive cessio actionis in ipsum, mutandi judicii causâ, facta fuerit. cit. l. pen. ff. h. t. Abb. c. l.

II. Resp. secundò, ut hæc actio in factum, per quam convenitur alienans rem judicii mutandi causâ, competat, tria requiruntur, ut tradit Gl. in c. 1. V. Commutationem fecerint; h. t. & Gl. V. Restitutio; C. eod. Primò, ut alienatio facta sit causâ mutandi judicii, & quidem futuri, non eius, quod jam fit. l. Ex hoc edicto; 8. §. 1. ff. h. t. nam si lite intentatâ, sive judicio jam cœpto, res litigiosa alienetur, alienatio regulariter, & ordinariè est ipso jure civili irrita, ut nullo prætorio remedio restitutionis opus sit, & res affecta vitio litigiosi à quovis possessore, quamvis ignorante, vindicari potest, perinde, ac si nihil actum fuisset. l. 2. C. de litigios. & docet Covarr. pract. qq. c. 15. n. 7. qui verò rem litigiosam alienavit, & qui alienatam sciens accepit, certis pœnis subjacet; de quibus in l. ult. C. de litigios.

III. Secundò, requiritur, ut dolo malo res, seu possessio rei in alterum translata sit. l. 1. l. Item si res; 4. §. Si quis; ff. h. t. Censetur autem dolo malo alienatio facta, vel ratione loci, ut quia res translata est in personam extraneam, seu alterius provinciæ, seu jurisdictionis, videlicet, quæ sub eodem Judice non est. Vel ratione personæ, si in alium quempiam sub eodem Judice constitutum, sed potentiorem, aut alium, qui divexaturus sit adversarium, vel res, vel actio ad rem translata sit. Vel denique, si alio quovis modo per alienationem durior, aut deterior adversarij conditio efficiatur; prout habetur in l. 1. in fine.

fine. l. 2. & 3. ff. h. t. Neque verò in proposito refert, utrùm quis expressè, & directè rem alienet, aut possessionem in alium extraneum, vel potentiorem transferat: an verò ipso facto à possessione rei decedat, si id in fraudem, seu dolo malo faciat, eo fine scilicet, ut alius extraneus, vel potentior possessionem ingrediatur, & occupet: nam utroq; casu actio ex Edicto de alienatione judicii mutandi causâ competit; ut docet Abb. in cit. c. 1. n. 1. not. 1. Necesse est autem, ut alienatio fiat in potentiorem, privatum tamen, nempe ratione nobilitatis, & divitiarum: nam, si quis potentiori, ratione officij, & potestatis publicæ, actionem cedit, non est locus huic Edicto Prætorio, & actione in factum ex illo ortâ; nam talis alienatio, seu cessio est irrita ipso jure, vel saltem per sententiam irritanda, & effectum non habet, & cedens causâ cadit, juréque agendi privatur. l. 2. l. Ne liceat potentioribus &c. VVesenb. ff. h. t. n. 2. Abb. in c. 2. n. 3. in fine h. t.

IV. Ex dictis sequitur primò. Si quis, citra dolum, rem possidere desierit, ut, si quis ob morbum, aut ætatem, aut occupationes necessarias, aut quia lites execratur, vel ob aliam necessitatem, rem alienavit, & litem futuram in alium transtulit, non est locus huic Edicto, quippe quod dolum requirit. l. 4. §. Si quis; ff. h. t. Idem est, si quis eam rem, quæ petitur, obligatus creditori suo solverit, aut venditori redhibuerit eo animo, ut litis molestias subterfugiat, non dabitur adversùs alienantem actio ex hoc edicto. cit. l. 8. §. ult. & duab⁹ ll. seqq. ff. h. t. cit. l. Item si res; §. 1. in fine. ff. eod. Nam, in necessaria alienatione dolū inesse, dici nequit, nec fraudem committit, qui jure suo utitur. l. 1. ff. de fundo dotal. l. Nullus; 55. ff. de R. I. cuilibet autem regulariter permissum est, rem suam alienare. VVesenb. ff. h. t. num. 6.

Sequitur secundò, si quis hæredem instituendo, vel legando alienet rem suam, huic Edicto locus non erit. cit. l. 8. §. Sed hæredem. ff. eod. quia non censetur dolo, judicii mutandi causâ, sed potiùs benignâ voluntate, aut necessitate id esse factum. Gl. ibid. V. Non erit. VVesenb. c. l. Sic etiam vice versâ, si quis dolo malo quidem desiit possidere, non tamen judicii mutandi causâ id fecit, non tenetur hoc judicio: non enim alienat, quantum ad hoc Edictum attinet, qui duntaxat possessiones amittit, seu deserit, sed necesse est, ut id faciat judicii mutandi causâ. cit. l. 4. §. 1. ff. h. t.

V. Tertiò requiritur, ut intersit actoris, sive eius, qui petiit restitutionem ex hoc Edicto, ut, si quas fortè expensas fecerit, vel aliam incommoditatem passus sit (ut, quia damnum passus est in rebus suis) ex eo, quòd alius adversarius sit substitutus. l. Quia; 3. §. Ex quibus; & ibi Gl. V. Incommoditatum; ff. h. t. nam ei, cuius nihil interest, alienationem non esse factam, non competit hæc actio restitutoria. Ut, si res alienata non pertinuit ad petitorem, vel sine culpa eius, qui alienavit, periit. cit. l. 4. §. Per; ff. h. t. Vel si quis rem alienaverit, & deinde iterum receperit, ante litem motam. cit. l. 8. §. Si quis. Vel, si paratus sit alienans subire judicium, ac si possideret. cit. l. 3. §. fin. ff. h. t. Vel, si in æquè commodam personam alienatio facta sit. his enim, & similibus casibus, cùm cesset causa actionis, videlicet nullum damnum existat, & sentiat actor, non datur ex hoc Edicto actio. VVesenb. ff. h. t. n. 6.

VI. Cæterùm factâ alienatione judicii mutandi causâ, non tantùm actio in factum datur ad interesse contra alienantem, sed etiam directa rei vindicatio contra possessorem rei, ita, ut petitor, seu actor, quem voluerit, convenire possit. l. unic. C. h. t. & ibi Gl. V. Elegeris; Gl. in c. 1. V. Commutationem; h. t. quia, & utilis rei vindicatio datur contra eum, qui dolo desiit possidere, is enim pro possessore habetur. l. Sin autem; 27. §. Sed & is; ff. de rei vindic. Neque per actionem ordinariam, id est, per directam in rem, tollitur utilis in rem, vel etiam extraordinaria, scilicet in factum, aut vice versâ, quia contra diversos dantur, rei vindicatio contra possessorem, actio in factum contra alienantem. Gl. in cit. l. unic. V. Elegeris; h. t. quin & ad diversa tendunt, directa vindicatio ad ipsam rem consequendam, utilis ad rei æstimationē, per quam non semper satisfit actori, cui fortè magis expedit habere rem suam, quàm eius æstimationem: actio verò in factum ad interesse datur, propter damnum extrinsecum, neque utilis rei vindicatio datur contra dolosè desinentem possidere, nisi post litem contestatam, non antè; unde opus fuit alio remedio, scilicet actionis in factum. Abb. in cit. c. 1. n. 4. & 5. h. t.

VII. Quæritur 2. Quid Jure Canonico statutum sit circa alienationem judicii mutandi causâ factam? Resp. De hac re duo extant Capitula in hoc Titulo. Nam inprimis in c. Ex quorundam; 1. habetur, relatum esse Papæ Alexandro III. quòd, » cum aliqui impetrant litteras commissionis ad Ju- » dices delegatos à Papa contra adversarios suos; ad- » versarij isti, antequam litteræ ad Judices perveni- » ant, vel etiam postea, ut mandatum Apostolicum e- » ludant, priusquam ab eis citentur (ipsi scilicet Ad- » versarij) appellant, aut commutationem faciunt, a- » liquos in possessionem eorum, de quibus contro- » versia vertitur, malitiosè inducendo, prout habetur » in integra lectione huius c. Quare idem Papa hac » in re providere volens, mandat quibusdam à se de- » legatis, ut, si adversarij eorum (qui impetrârunt re- » scriptum, seu mandatum Apostolicum) ad illud e- » ludendum taliter appellaverint (subintelligi debet, ne tali appellationi Judices deferant, cùm non nisi à manifesto gravamine sit appellandum. Gl. hîc V. taliter appellaverint, & Hostiens. V. eod.) aut de pos- » sessionibus, de quibus controversia vertitur, id est, » movenda timetur, commutationem fecerint (trans- » ferendo, seu alienãdo rem in aliam personam, cau- » sâ judicii mutandi. Gl. hîc V. Commutationem, & » Hostiens.) vel si etiam malitiosè se absentaverit » (subaudi, contra tales nihilominus Judices proce- » dant. Hostiens. hîc V. Malitiosè) illos, sicut & eos, » qui se in possessionem ingesserint, appellatione re- » motâ, juris æquitati parère, sive sub eorum exami- » ne respondere compellant; prout juris æquitas » suadet. »

VIII. Pro intellectu huius c. notandum 1. Si quis metu judicii futuri rem alienavit, & in alium transtulit, vendendo v. g. aut donando: Vel etiam si per fraudem recessit à possessione rei, ut alius v. g. amicus eius illam occuparet (nam talis in effectu cen-

se-

fetur rem in alium transtulisse; ut notat Abb. hic nor. 1.) hoc casu, sicut alienans, ita etiam possessor rei sic alienatæ, in quem res, aut possessio eius translata est, non tantùm coram suo Judice ordinario (quod jam antè Jure civili statutum fuit in l. unic. C. h. t.) sed etiam coram alieno Judice, videlicet delegato, vigore rescripti, non contra possessorem rei ita alienatæ, sed solùm contra alienantem impetrati, conveniri potest; ut constat ex hoc c. nam, licèt alioquin rescriptum delegationis non extendatur ad successorem singularem, cùm ordinariè tale rescriptum non sit extendendum ad personam in eo non expressam, c. P. & G. 40. de offic. Jud. deleg. Si quis tamen metu futuri judicii, quia scit, rescriptum contra se impetratum esse, rem, super quâ controversia movenda timetur, alienet, vel eius possessionem alteri cedat, tum per rescriptum, quod impetratum erat contra alienantem, etiam ipse posterior possessor rei sic alienatæ, in quem res translata est, si scivit alienationem mutandi, seu vitandi judicii causâ per fraudem factâ esse, conveniri poterit, licèt in eo rescripto non sit nominatus, seu expressus; ut colligitur ex illis verbis huius c. *qui in possessionem se ingesserint*: nam, qui bonâ fide possessionem rei acquirit, non dicitur se ingerere: neque id, quod statutum est in odium alienantis per fraudem, debet nocere successori, si is in nulla culpa, vel dolo fuit. Quare hæc Constitutio decretalis continet novam, & specialem provisionem, seu dispositionem in Jure civili non expressam, ut colligitur ex textu ibi: *contra calliditatem & versutiam providere volentes:* per quam rescriptum impetratum ad Judicem delegatum contra alienantem per fraudem, extenditur ad singularem eius successorem, seu possessorem rei sic alienatæ, si doli, seu fraudulentæ alienationis fuit conscius: at verò in cit. l. unic. C. h. t. solùm dicitur, singularem successorem, seu possessorem rei per fraudem judicii mutandi causâ alienatæ, coram suo ordinario Judice conveniri posse; ut bene notavit Abb. hic n. 2. & 3. Quamvis autem is, in cuius fraudem alienatio facta est, rem alienatam à possessore repetierit, & receperit, nihilominus tamen per actionem in factum convenire potest alienantem, ad reliqua damna, & expensas resarciendas; ut ex suprà dictis patet n. 6.

Notandum 2. Sicut potest contra directè alienantem, ob causam mutandi judicii, agi ad interesse, & omne incommodum inde proveniens resarciendum. l. 1. & 3. ff. h. t. ita etiam agi poterit contra illum, qui indirectè alienavit, cedendo possessionem alteri, ut eam nomine proprio possideat: quia & hic facit contra mentem legis punientis alienantem, & fraudem committit in legem. Abb. hic num. 1. not. 1. in fine.

IX. Præterea in c. Ex parte 2. h. t. prohibetur, ne Clerici faciant sibi cedi actiones, & lites à laicis, causâ mutandi judicium, ut laicos ad forum Ecclesiasticum trahant: Nam Scabini, id est, Majores, seu Consules, & Senatores oppidorum apud Hipretum conquesti sunt Papæ Gregorio IX. quòd, quando emergunt quæstiones, seu controversiæ inter laicos, quæ dirimi, seu decidi debent per judicem secularem, Clerici quidam dono, vel pretio actiones sibi à laicis cedi faciant, ut adversarios ad forum Ecclesiasticum trahere, & lucrum, seu emolumentum aliquod inde consequi possint. Quia verò hujusmodi litium cessiones, & emptiones legibus civilibus, seu Cæsareis prohibitæ sunt, ita, ut causam amittere debeant ij, qui potentiorum patrocinium tali modo advocare præsumunt: &, quia eiusmodi mercationes actionum odiosæ sunt, cùm ex fonte cupiditatis soleant procedere: ideo mandat Papa quibusdam Judicibus à se delegatis, ut dictos Clericos ab hujusmodi præsumptione per censuram Ecclesiasticam abstinere compellant.

X. Notandum 1. Tres sunt modi alienationum, quæ prohibitæ sunt Jure civili, & Cæsareo. Primus modus est, ne res, vel actio ad rem, ante cœptum judicium, metu intentandæ sibi litis, transferatur in aliam personam extraneam, quæ non est sub eodem Judice constituta, vel aliam quâcunque ratione potentiorem, per quam adversarij conditio durior reddatur; & de hoc agitur in h. t. & tit. ff. & C. eod. de quo etiam suprà jam dictum.

Secundus modus alienationis prohibitæ est, ne res litigiosa, vel actio in judicium deducta alienetur, vel in alium transferatur, alioquin alienatio est ipso jure irrita, vel saltem per sententiam irritanda, & eâ non obstante, quasi nihil factum esset, in judicio procedetur. l. 2. C. de litig. de quo agitur tot. tit. ff. & C. eodem, & alibi agendum erit.

Tertius modus alienationis prohibitæ est, ne quis actionem, vel causam in judicium deductam cedat alicui potentiori, ratione publici officij, & potestatis, quâ est præditus, ita, ut possit terrere partem adversam, alioquin causâ cadit; potentiores verò puniendi sunt pœnâ arbitrariâ, & cessio non habet effectum. l. 1. & 2. C. ne liceat potent. patrocin. &c. de qua etiam incidenter fit mentio in c. 2. h. t. Abb. ibid. not. 4. & Durand. in specul. l. 2. partic. 1. tit. de cession. actiön. §. 1. n. 1. Si quis tamen alicui potentiori, etiam ratione publici officij, actionem cedat, non per fraudem, & adversarij terrendi, seu opprimendi causâ, sed bonâ fide, & ex causa justa, vel necessitate (tunc enim præsumitur bonâ fide, & non per fraudem fieri) non perdit causam. Durand. c. l. n. 4. & Abb. hic n. 4. Sed et si cessio actionis fuit facta non potentiori, ratione officij, sed alteri, interdum tamen ex circumstantiis, & conjecturis dolosa, seu simulata censetur, ita, ut effectu careat. Veluti si cessio actionis facta sit personæ magis privilegiatæ, v. g. Clerico, vel Scholari. Barbos. hic n. 4. vel si nimis modico pretio actio sit vendita; vel partim vendita, partim donata; juxta l. pen. & ult. C. Mandati. Durand. c. l. n. 7. Abb. hic n. 4. & seqq. ubi plures afferunt causas simulatæ, & prohibitæ cessionis.

XI. Notandum 2. Prohibitum est in c. 2. h. t. ne Clerici, sive dono, sive pretio (id est, sive titulo lucrativo donationis, sive oneroso venditionis, aut emptionis) sibi à laicis cedi faciant lites, & actiones personales, sive jura creditorum, per dolum causâ judicij mutandi, ut adversarius in alio judicio magis fatigetur; & Clericus videtur talem cessionem recipere avaritiæ causâ: fraus autem, & avaritia, præsertim Clericis, sunt vitandæ. cit. c. 2. junct. Gl. fin. Aliàs verò universim, & absolutè non est prohibitum actiones, & lites Clericis cedi, sive ea cessio fiat per ultimam voluntatem, aut legatum, quemadmodum id indistinctè concessum est in l. Nomen; 34. ff. de le-

gat. 3. quia in ultima voluntate cessat præsumptio fraudis; nam moriturus non censetur immemor salutis suæ; ut notat Abb. hîc in fine; sive ea cessio fiat inter vivos, titulo donationis, vel etiam venditionis, & emptionis, ita, ut cessante fraude, teneat venditio, & emptio. Abb. hîc n. ult. cùm Clericis non sit absolutè prohibitum actiones personales emere, sed solùm, ne emantur per fraudem judicii mutandi causâ, ita, ut durior fiat conditio adversarij, & potentior actor ei substituatur. Zoes. ff. h. t. n. ult. Ut si juxta qualitatem causæ, vel loci consuetudinem, reus sequi debeat forum actoris, ut in casu huius c. Clerici, secundùm illius loci consuetudinem, poterant laicos trahere ad forum Ecclesiasticum; licèt secus sit de jure communi. Gloss. hîc V. Ecclesiasticum forum. Hostiens. in summa in rubric. de cess. act. n. 1. §. Sed hoc quomodo. Durand. c. l. §. 1. n. 8. Actiones autem reales in judicium deductæ emi non possunt. Laym. hîc num. 8.

Verumtamen in dubio cessio litis, sive actionis etiam personalis à laico Clerico facta, præsumitur in fraudem, & avaritiæ causâ facta, ideóque Clerici non debent recipere hujusmodi cessionem. Gloss. fin. hîc. quod tamen non procedit in simplicibus Clericis, sed in Prælatis, & Clericis jurisdictionem habentibus, ratione cujus possunt coërcere reos sibi subditos; nam tales dicuntur potentiores, ideóque in eos cessio actionum fieri non potest. Mascard. de probat. conclus. 558. n. 21.

Deinde, si cessio actionis titulo oneroso, v. g. venditionis, sit facta, præsumitur in fraudem facta; nam emere actiones, præsertim dubias, seu incertas, & nondum in judicium deductas, est species quædam mercationis, seu negotiationis, quæ Clericis prohibita est, & multò magis talis negotiatio actionum, & litium forensium. Abb. hîc not. ult. quare, si hujusmodi mercationes cum scandalo, seu periculo pervertendi justitiam fiant, etiam sub censuris Ecclesiasticis Clericis prohiberi possunt; ut patet ex cit. c. 2. h. t. Sin verò cessio actionum fiat Clerico, titulo lucrativo donationis, non per fraudem judicij mutandi causâ, sed bonâ fide, valida, & licita est hujusmodi cessio; quia non reperitur jure prohibitum, quin jura sua possit quis donare Clerico, vel Ecclesiæ, nec reperitur cautum, quòd in tali cessione factâ Clerico, vel Ecclesiæ fraus præsumi debeat. Abb. in cit. c. 2. n. ult. h. t.

XII. Quæritur 3. An actio in factum ex hoc edicto competens transeat ad hæredes? Resp. Non solùm ei, in cujus fraudem facta est alienatio, judicij mutandi causâ, sed etiam hæredibus ejus hæc actio restitutoria datur, quia non est pœnalis, sed rei persecutionem continet. l. Item si; 4. §. fin. ff. h. t. Et directa quidem datur contra eum, qui alienavit suo nomine; vel etiam contra rei alienatæ possessorem, ut suprà dictum. Zoes. ff. h. t. num. 7. utilis verò in eum, qui alieno nomine alienavit, ut Tutor, vel Curator. l. Nam etsi; 10. & ibi Gloss. ff. eod. In hæredem autem alienantis, vel similem (ut bonorum possessorem, vel fideicommissarium) non datur, nisi quatenus ad eum pervenit: neque post annum (utilem) datur, quia, licèt pertineat ad rei persecutionem, ex parte tamen debitoris, sive rei, ex delicto dari videtur, videlicet ex dolo alienantis; prout habetur in cit. l. 4. in fin. cum tribus ll. seqq. & ibi Gloss. V. Post annum. Quare, cùm sit pœnalis actio, ex parte Rei, in hæredes ejusdem nequaquam transit. l. 1. ff. De privat. delict. §. Non autem; Instit. de perpet. & tempor. act. Wesenb. ff. h. t. num. 7.

TITULUS XLIII. DE ARBITRIS.

ANte Tractatum de Judiciis, Compilator Juris Canonici imitatus Jurisconsultum in Digestis, & Codice, priùs agit de Arbitris: tum quia arbitria ad judiciorum formam redacta sunt. l. 1. ff. De receptis arbitr. tum quia per arbitria, & compromissa non rarò lites terminantur, & sopiuntur, ut in judicio contendere non sit opus; ideóque de his priùs actum fuit, sicut etiam suprà de pactis, & transactionibus, ob eandem causam, quia etiam per illa frequenter controversiæ, ac lites componi solent. Extat hic Titulus etiam in Sexto.

§. I.

De Arbitris in genere, eorúmque divisione, & differentiis inter Arbitrum, & Judicem?

I. Quæritur 1. Qui sint, & dicantur Arbitri? Resp. Arbiter dictus est ab arbitrando, censendo, & æstimando: & latè quidem sumendo hoc nomen, idem est, quòd arbitrator, seu existimator, id est, quilibet vir bonus, qui ad aliquod negotium æstimandum assumitur, ut, quid sibi de re aliqua videatur, edicat. Et sic capitur in l. Quis tam; 52. C. de decurion. lib. 10. aliàs arbiter dicitur quilibet rei suæ moderator, & dispensator, sive dominus. l. In re; 21. ff. mandat. Interdum etiam Arbiter pro Judice, sive ordinario, sive delegato sumitur, ut in l. Arbitro; 9. & l. seq. ff. Qui satisd. cogunt. & l. Quisquis; 6. in princ. junct. Gl. V. Arbitros; C. de postul. nam, & arbitrari, seu existimare de rebus in judicium deductis Judici jurisdictionem habenti convenit. Mol. tr. 5. de justit. disp. 30. n. 1. Propriè autem, & magis strictè arbiter dicitur is, qui sive ex juris, seu legis dispositio-

ctione, sive ex partium conventione constituitur, ut circa controversiam aliquam suum arbitrium, sive judicium, animíque sensum dicat, & pronunciet, cui partes stare debent; quæ est acceptio propria hujus loci; ut ex dicendis magìs patebit.

II. Quæritur 2. Quotuplices sint Arbitri, sive, quot sint eorum genera, seu species? Respondetur 1. Alij sunt Arbitri juris, sive necessarij, qui scilicet ex necessitate, ac præscripto legis, aut statuti, vel à Principe, aut Judice, vel à partibus constitui debent. Alij verò sunt arbitri Voluntarij, seu Compromissarij, qui sponte, & nullo jure jubente, ex libero partium consensu, & compromisso constituuntur. Molin. tract. 5. de justit. dis. 31. num. 1. & 2. & alij DD. communiter. Si ex juris necessitate, ac præscripto Arbitri à partibus eligendi sunt, qui de causa suspicionis Judici objectâ cognoscant, juxta c. Suspicionis; 39. de offic. deleg. et c. Si contra; 4. et c. Ab Arbitris; 11. eodem in 6. Item, si diversi Judices super revocatione litterarum Apostolicarum discordent, arbitri à partibus eligi debent. c. Pastoralis; 14. de rescript. Sic, si Episcopus cum Clerico sibi subdito controversiam habeat, ea ab Arbitris utriusque partis consensu electis decidenda est. c. Si Clericus; 46. caus. 11. quæst. 1. Rursum, si supremi Principes inter se contendant, & transactione res componi non possit, communi partium consensu Arbitri eligendi sunt; ut docet Laym. lib. 1. Theol. moral. tract. 1. c. 5. num. 26. Similiter, si extet statutum in aliquo loco, ut super controversijs inter personas sanguine conjunctas ortis compromittatur in arbitros, tales arbitri juris, seu necessarij dicuntur. Molin. cit. disp. 31. num. 2.

III. Porrò inter utrosque arbitros, scilicet juris, qui ex dispositione juris ad cognoscendum, & judicandum sunt constituti, & arbitros compromissarios, qui à privatis, seu partibus liberè sunt electi, plures sunt differentiæ; prout videre est apud Abb. in c. Suspicionis; 39. n. 4. & seqq. de offic. deleg. & Mol. tr. 5. de just. dis. 23. n. 10. quarum præcipuæ sunt istæ.

Primò. Arbitri juris habent jurisdictionem à lege ipsis datam ad expedienda omnia, quæ necessaria sunt ad causam definiendam, ideóque, ut veri Judices possunt præscribere partibus terminum etiam peremptorium, citare, & compellere testes, ut ad testimonium ferendum accedant, eósque examinare, ac punire, si inobedientes sint. arg. cit. c. Suspicionis; & ibi Gloss. V. Ad quos omnia; Abb. ibid. num. 3. At verò Arbitri compromissarij nullam habent jurisdictionem, sed tantùm cognitionem; quia totam potestatem à partibus compromittentibus accipiunt: privati autem jurisdictionem, seu potestatem publicam conferre alteri non possunt. l. Privatorum; 3. C. de jurisdict. omn. judic. quare hi arbitri non possunt testes compellere ad comparendum, nec eos, si delinquant, punire; neque partibus coram eis litigantibus imperare possunt, nisi quatenus illæ se liberè per compromissum obligârunt. Molin. cit. dis. 23. n. 10.

IV. Secundò. Arbitri juris compelli possunt ad hoc munus suscipiendum. c. Cùm speciali; 61. de appellat. quia assumuntur ex necessitate, sive ex præscripto juris eligi debent, & jurisdictionem habent: unde, sicut munus judicandi est necessitatis, & necessariò acceptari debet. l. Munerum; 18. §. Judicandi; ff. de muneribus. & honor. ita & hoc munus arbitrandi, seu judicandi. At verò Arbitri compromissarij compelli non possunt ad acceptandum compromissum, sed liberè illud suscipiunt, aut respuunt. l. 3. §. 1. ff. h. t. quia non ex necessitate legis, sed liberâ, & nudâ voluntate partium eliguntur, nec jurisdictionem habent. Abb. cit. l. num. 8. quamvìs, postquam semel acceptârunt compromissum (sive per intervenientem stipulationem, secundùm Jus Civile, sive per nudum pactum, secundùm Jus Canonicum, & forum conscientiæ) cogi possint ad officium in se receptum implendum. cit. l. 3. §. 1. nisi causâ cognitâ, excusatio recipiatur, ob incidens aliquod necessarium impedimentum, v. g. ob invaletudinem, propriorum negotiorum occupationem, profectionem urgentem, inimicitias capitales inter arbitrum, & litigatorem, aut susceptum munus aliquod Reipubl. &c. l. Licèt; 15. & l. seq. ff. eodem.

V. Tertiò. Ab Arbitris necessarijs, qui ex juris, aut statuti alicujus præscripto, vel etiam Judicis coactione, à partibus eligi debent, appellari potest ad eum, qui juri, aut statuto præsidet, vel qui ad arbitros eligendos compulit. cit. c. Ab Arbitris; & ibi Gloss. fin. de offic. delegat. Ratio est, tum quia, cùm jurisdictionem habeant, sunt veri Judices, & eorum pronunciatio magìs ad judicialis sententiæ naturam accedit, cùm ex illa oriatur actio in factum; ut notat Mynś. cent. 4. observ. 68. tum quia æquum est, ut ijs per remedium appellationis succurratur, qui ad arbitros assumendos compulsi sunt: at verò ab arbitris voluntarijs, seu compromissarijs appellari non potest. l. 1. C. h. t. l. Non distinguemus; 32. §. Cùm quidam; ff. eod. Ratio est, tum quia nec judicati actio, in factum scilicet, ex sententia, arbitrio, seu laudo datur. cit. l. 1. & ibi Gloss. V. Actio; tum quia, cùm partes sponte elegerint hos arbitros, & se obligârint ad standum arbitrio, seu laudo eorum, non debent illud impugnare neque illis succurritur per appellationis remedium, sicut ijs, qui ad arbitros eligendos compulsi sunt, sed sibi imputare debent, quòd in eos ultro consenserint, juxta Gloss. fin. in cit. c. Ab Arbitris; Abb. in cit. c. Suspicionis; n. 7. Verùm, quamvìs ab arbitramento, seu laudo horum arbitrorum propriè appellatio non detur, potest tamen Judici supplicari, seu officium ejus implorari, ac postulari, ut, si iniquum arbitrium pronunciâsse videantur, illud ad justitiam reducatur, secundùm boni, ac prudentis viri judicium; ut notat Gloss. marg. in cit. c. Ab arbitris; in fine, ex c. 2. h. t. de quo infrà. Quin imò, si arbitrium, seu laudum manifestam iniquitatem continere videatur, & multò magìs, si appareat, arbitros per dolum, collusionem, aut ex falsis probationibus processisse, tum pars adversa, sive in judicio coram Judice ordinario, sive extra judicium, executionem arbitrij postulans per oppositam exceptionem de dolo repelli potest. cit. l. Non distinguemus; §. Cùm quidam; ff. h. t.

VI. Respondetur 3. Arbitri compromissarij, qui à partibus sponte assumuntur, rursum sunt duplicis generis, sicut videre est apud Abbatem in c. Quintavallis; 23. n. 7. de jurejur. Sylv. V. Arbiter; in princ. & alios: nam alij sunt, in quos ita, sive expressè,

expressè, sive tacitè est compromissum, ut in causa sibi commissa, servato juris ordine, ac formâ judicii, procedere, ac pronunciare debeant. Et hi propriè Arbitri appellantur, vulgò Willkührige Schiedsrichter/ & eorum sententia arbitrium, seu laudum vocatur: & de horum arbitriis dicitur in l. 1. ff. h. t. quòd sint redacta ad similitudinem judiciorum: nam partes coram eis citari, libellus offerri, lis contestari, testes examinari, & aliæ solemnitates ad judiciarium processum requisitæ observari debent; ut constat ex l. Sed & interpellatur; 49. §. Arbiter; ff. h. t. & ex l. pen. circa finem. C. eod. Hiltrop. in process. jud. p. 1. tit. 9. n. 17. & 18. Possunt tamen partes compromittentes in hos arbitros iisdem de solemnitate, seu formâ judiciali aliquid remittere; cùm tota potestas eorum à partibus derivetur, & consequenter à libera eorum voluntate pendeat, ac mensuranda sit; ut colligitur ex l. Diem; 27. §. Si quis litigatorum, ibi: *si in compromissis hoc specialiter expressum sit.* & ex communi docet Molin. tr. 5. dis. 33. n. 1.

Alij verò sunt Arbitri, in quos à partibus ita compromittitur, ut sine juris ordine, seu non observatâ judicii formâ, causam cognoscant, & examinent, & de illa arbitrentur, ac statuant, sicut ipsis æquum, & bonum videbitur. Et hi à DD. vocati solent Arbitratores, & eorum sententia arbitramẽtum: quamvìs inter hæc nomina; *Arbitri*, & *Arbitratoris*, nullum in ipso jure discrimen reperiatur, sed nomine Arbitrorum interdum etiam Arbitratores comprehenduntur. Mol. tr. 5. dis. 30. n. 1. & dis. 38. n. 10. Et hi Arbitratores strictè sumpti potissimùm assumuntur ad contractus perficiendos, vel damna illata resarcienda, & alia negotia extrajudicialia expedienda: Ut si in contractu emptionis, ac venditionis pretium à contrahentibus relinquatur arbitrio tertij, quanti ille rem venditam æstimaverit: vel, si inter partes conveniat, ut pro injuria, vel damno illato lædens tantum det, quantum tertius v. g. Titius fuerit arbitratus; quamvìs arbitratores etiam assumantur interdum circa lites, citra judicialem indaginem, seu non servatâ formâ judicii definiendas. Molin. cit. dis. 30. n. 4. & 6.

VII. Porrò aliud discrimen inter Arbitros strictè acceptos, & Arbitratores afferunt Bart. in l. Societatem; 76. §. Arbitrorum; ff. Pro socio. & Abb. in c. Quintavallis; 23. n. 29. & 30. de jureiur. quòd sententia Arbitratoris, si iniquitatem, vel læsionem enormem contineat, petente parte, reducenda sit ad æqualitatem justitiæ, secundùm boni viri arbitrium: non item sententia arbitri, cui partes stare debent, sive æqua, sive iniqua sit, dummodo dolus absit. Idque probant ex cit. c. l. Societatem; ubi dicitur: Arbitrorum genera duo sunt, unum eiusmodi, ut, sive æquum sit, sive iniquum, (quod scilicet arbitrati fuerint, ac definiverint) parére debeamus, quod observatur, cùm ex compromisso ad arbitrium itum est. Alterum eiusmodi, ut ad boni viri arbitriũ redigi debeat, (quod illi arbitrati fuerint, ac definierint, si reperiatur in se iniquum, & injustum) etsi nominatim persona sit comprehensa, id est, expressa, cuius arbitratu fiat. Verùm hanc doctrinam in jure fundamentum non habere, bene probat Molin. cit. dis. 30. n. 7. & 8. ex l. In proposita; 78. ff. Pro socio, ubi dicitur, quòd arbitrium boni viri sequendum sit, eò quòd judicium pro socio bonæ fidei sit, quasi dicat, quòd æquitas in judicando circa societatem servanda sit, quando aliud de forma contractûs non constat: & in l. seq. dicitur, quando arbitrium manifestam continet iniquitatem, corrigi posse per judicium bonæ fidei: ac proinde in dubio, quando non constat de iniquitate, non est locus reductioni ad arbitrium boni viri, sed illi standum est. Et in l. libertus; 30. ff. de oper. libert. dicitur, compromittentium in aliquem eam ferè semper, sive regulariter, mentem esse, ut intendant se obligare ad standum eius arbitrio, si æquum sit; non verò, si immodicè, sive iniquè arbitratus fuerit: nisi expressè in eo compromisso conventum fuerit, ut arbitrium, qualecunque fuerit, sive æquum, sive iniquum, servetur; aut ex circumstantiis constiterit, id partes suo compromisso intendisse, quia scilicet intenderunt se exponere quasi fortunæ, & tam periculo, quàm commodo judicii arbitrorum, ad redimendos sumptus, & molestias coram Judice ordinario, aut delegato: perinde, ac in sortibus, & alearum ludo: tunc enim in utroque foro partes stare debent arbitrio, etsi iniquum sit, & in alterius partis injuriam cedat; quia æqualis est utrinq; contractus compromissi, juxta cit. l. Societatem; & l. Diem; 23. §. Stari; ff. h. t. Verùm in dubio nunquam præsumendum est, partes ita convenisse, seu compromisisse in arbitros qualescunque, ut eorum judicio stare velint, sive æquum, sive iniquum sit: sed potiùs ita convenisse in eos, quòd velint stare eorum judicio, si ita arbitrentur, sicut bonum virum arbitrari oportet, juxta cit. l. Si libertus. Quare in priore parte cit. l. Societatem, sermo est de eo compromisso, quo conventum est inter partes, ut, quidquid arbitri definiverint, illorum judicio stetur: in posteriore verò parte sermo est de eo pacto, quo simpliciter conventum est, ut staretur judicio arbitri; tum enim sententia arbitri cuinscunque ad boni viri arbitrium redigi debet, si manifesta eius iniquitas appareat; ut patet ex juribus citt. Mol. c. l. Sed de hoc plura infrà.

VIII. Cæterùm, præter prædictos Arbitros, & Arbitratores, quorum utrique non nisi causâ ipsis commissâ cognitâ, & examinatâ, adeóque secundùm merita illius, & terminos juris, arbitrium ferre debent, sive servatâ formâ judicii, sive non servatâ, sunt aliqui propriè amicabiles compositores, vulgò gütliche Unterhändler/ seu mediatores, & aliquando etiam Arbitratores appellari solent. Et hi non debent in pronunciando attendere ad merita causæ, sed potiùs, ac principaliter ad hoc, ut partes extra judicium publicum ad pacem, & concordiam inducant: ad quod sæpe necessarium, vel expediens est, rem, de quâ est controversia, dividere inter partes, vel totam adjudicare uni parti, quæ vicissim comparti aliquid pecuniæ, vel alterius rei solvere jubeatur: vel etiam aliquid uni parti auferre, & alteri adjudicare, dummodo sine notabili læsione, ac damno id fiat. Sylvest. V. Arbiter q. 2. in different. 20. Molin. cit. dis. 30. num. 9. Sunt tamen tales compositores duplices, alij, qui ex compromisso in eos facto à partibus eliguntur, ut amicabiliter inter eos rem componant, & pacem stabiliant: Alij sunt, qui nullo præcedente compromisso, vel pacto partium, sed sponte, ac proprio motu, vel ex mandato v. g. Principis, vel rogatu ipsarum partium, vel alicuius extranei accedunt, ut partes amica-

amicabiliter componant, ita tamen, ut arbitrium illorum nullam vim habeat, nisi partes liberè in id consentiant. Atque hi magìs propriè amicabiles compositores partium appellantur; de quibus sermo est in Auth. si verò C. de iudic. Molin. c. l. n. 9. Et hi compositores non sunt propriè dicti Arbitri, vel Arbitratores; ut colligitur ex l. Pomponius; 13. §. Recepisse. ff. h. t. Sed sunt similes proxenetis, à quibus in eo solùm differunt, quòd hi sunt mediatores inter partes, ut illas ad concordiam circa ineundos, ac perficiendos contractus inducant: at isti amicabiles compositores non compromissarij, sunt mediatores circa componendas controversias inter partes jam ortas; ut tradit Molin. cit. dis. 30. n. 10.

IX. Quæritur 3. In quibus Arbiter præsertim compromissarius differat à Judice? Resp. Plures sunt differentiæ. Primò, Judex etiam invitus dari potest; arbiter compromissarius non nisi volens. l. Labeo; 3. §. 1. ff. h. t. & suprà dictum. Secundò, reconventio non habet locum coram arbitro compromissario, sicut coram Judice ordinario. c. Cùm dilectus; 6. h. t. de quo infrà. Terriò, à sententia Judicis cō cessum est appellare. l. 1. & tot. tit. ff. de appellat. non item à sententia arbitri. l. 1. C. h. t. Quartò, coram Arbitro nō inducitur litis pendentia, sicut coram Judice. Gail. l. 1. obs. 141. n. 3. Quintò, arbiter sententiam invalidā, quam tulit, mutare, seu retractare non potest. l. Qualem; 19. in fine, & l. seq. ff. h. t. At judex ordinarius potest. l. Si præses; 6. l. Quomod. & quando Judex &c. Sextò, Arbiter laudum suum executioni mandare non potest, quia jurisdictionem nullam habet. l. pen. C. h. t. sed executio demandatur Judici ordinario ipsius rei. Abb. in c. Per tuas; 9. n. 1. h. t. Gail. l. 1. obs. 1. n. 51. Judex verò potest. Septimò, Procurator litigans coram Arbitro non satisdat de rato. l. 32. §. Arbitri. ff. h. t. quia potest solvere pœnam compromissi, & non stare sententiæ; secus coram Judice. tot. tit. rem rat. hab. Octavò, Arbiter nō potest punire contumaces, nec testes cogere, quia jurisdictionē non habet; judex potest. l. 2. §. fin. ff. de judic. Nonò, Laudum arbitri condemnatum non infamat. l. Quid ergo; 13. § Ex compromisso. ff. de his, qui not. infam. quia de crimine, quod infamat, cognoscere nō potest: at sentētia Judicis super famoso delicto lata infamat. l. 1. l. 4. §. fin. ff. dicto tit. Decimò, Arbiter non potest delegare arbitrium. l. 32. §. Quæsitum. ff. h. t. judex potest vices suas delegare. l. More; 5. ff. de jurisd. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est jurisd. Undecimò, in arbitrio non potest mora purgari, in quo dies præfixus est ab homine. l. Celsus; 23. ff. h. t. in judiciis potest. l. Sancimus; 26. C. de fidejus. Duodecimò, in arbitriū id solùm venit, de quo actum est, ut veniret. l. 21. §. Plenum. ff. h. t. quia stricti juris est; in judicium verò veniunt omnia, quæ expresè, ne venirent, non prohibentur. l. Solemus; 61. ff. de judic. Decimo tertiò, partes non tenentur præcisè stare arbitri sentētiæ, sed possunt ab ea recedere; etsi pacti sint de non recedendo. l. pen. §. Sin autem. C. h. t. at sententiæ judicis standum est, si sit pactum de non appellando. l. ult. in fine C. de temp. appel. Decimo quartò, ex laudo arbitri, neque actio, neque exceptio rei judicatæ datur, sed pœnæ petitio. l. 2. C. h. t. nisi expresè, vel tacitè sit approbatum. l. pen. C. eod. ex sententia verò judicis datur. tot. tit. ff. & C. de re judic. & except. rei jud. Plures differentias refert Durand. in spec. tit. de arbitro. §. Differt. & Hilrrop. in process. p. 1. tit. 9. n. 19. & pluribus seqq. & ex infrà dicendis plures colligentur.

§. II.

De iis, qui compromittere in arbitros, & qui arbitri esse possunt, vel non possunt.

X. Quæritur 1. Quinam possint compromittere in arbitros, vel non? Resp. generatim loquendo, quilibet, qui habet rerum suarum liberam administrationem: qui verò non potest res alienare, seu liberè de illis disponere, is neque super illis compromittere potest. arg. l. Non solùm; 4. C. de prædiis minor. & colligitur ex c. Cùm tēpore; 5. h. t. ubi habetur, quòd non valet compromissum factum in præjudiciū exemptionis, quia Prælatus exemptus non potest renunciare huic privilegio sine facultate S. Pontificis; ideóque neque super eo compromittere potest. Abb. ibid. n. 3. Ratio est, quia per compromissum deveniri potest ad alienationem: quod tamen intelligi debet cum effectu, si compromissum actu inducat alienationem; alioquin enim, si res permaneat apud eum, qui alienare prohibetur, tum etiam is, qui non habet facultatem alienandi, super ijs compromittere potest. Abb. c. l. n. 4. Atque hinc etiam, qui transigere potest, is quoque compromittere potest: qui verò transigere non potest, is neque cōpromittere, cùm par sit utriusq; ratio, & ad eundem effectum tendant; prout colligitur ex c. Per tuas; 9. h. t. ibi: *compromittere posset, vel transigere super eo.* Imol. ibid. n. 2. & Abb. in c. Exposita; 11. num. 3. eod. ubi rationem dat, quia compromissum est quædam transactio, & æquiparatur transactioni. Hostiens. in summ. n. 7. in fine, h. t. Molin. tract. 5. de justit. dis. 40. n. 6.

XI. Ex dictis infertur, non valere compromissū, ob defectum potestatis in persona compromittente: Primò, si pupillus sine Turoris auctoritate, compromittat, præterquam si fideiussorem dedit, à quo posteà peti potest. l. Si pupillus; 35. ff. h. t. Secundò, si minor pubes curatorem habens, sine eius auctoritate, compromittat, nō obligatur compromisso: si verò curatorem non habeat, cogitur stare cōpromisso, aut solvere pœnam, non secus, ac si esset major; ut colligitur ex l. Labeo; 3. junct. Gl. V. Comissæ; & V. Dabitur, ff. eod. si tamen læsus sit, subvenitur ei per beneficium restitutionis in integrum. Molin. c. l. n. 8. Tertiò, Prælatus de rebus Ecclesiæ, quas alienare non potest, nec super ijs compromittere potest, sine consensu Capituli, & solemnitatibus requisitis ad alienationē rerum Ecclesiasticarum: nisi compromissum de rebus Ecclesiæ sit tale, quod non inducit alienationem illarum, sed res permaneant penes Ecclesiam; tunc enim etiam solus potest de illis compromittere. Abb. in cit. c. Cùm tempore; n. 3. in fine h. t. ubi addit, idem esse de tutore, qui non potest transigere, aut compromittere de rebus pupilli, quas alienare non potest, si ex compromisso sequatur alienatio; secus si non sequatur, sed res penes minorem permaneant. Sed neque inferior Clericus, v. g. Parochus, sine auctoritate Ordinarij sui, facere potest compromissum de

bonis Ecclesiasticis, per quod obligetur Ecclesia, cujus est Rector: aut cum præjudicio Ecclesiæ; ut constat ex c.Pervenit; 3. & ibi Gloss. fin. h. t. quamvis Clericus, sine consensu Episcopi, possit compromittere de bonis suis patrimonialibus, & redditibus Ecclesiasticis, quorum alienatio ipsi interdicta non est, Gl. in c.1. V. Judices junct. Gloss. marg. lit. c. de for. compet. in 6. Quartò, nec compromissum à servo factum tenet. l.Non distinguemus; 32. §.Si servus. ff. h. t. Quintò, nec vasallus super feudo compromittere potest, sine licentia domini sui. Hostiens. in summa hic n.7. Clarus §.Feudum; q.39, quia regulariter, de qua re non potest quis liberè disponere, neque potest de ea facere compromissum, nisi ex tali compromisso non posset sequi alienatio feudi; tum enim etiam vasallus de feudo compromissum facere posset. Clar. c.l. Sexto, Religiosus, sine licentia Prælati sui, non potest compromittere, etiamsi administrationem habeat, Hostiens. c.l. Septimò, mulier non potest pro alio compromittere, quia videtur intercedere, & sic juvatur exceptione Senatusconsulti Velleiani. cit. l. Non distinguemus; & ibi Gl. magna ff. h. t. quamvis super re sua compromittere non prohibeatur. Octavò, Procurator non potest compromittere, sine speciali mādato domini; uti sumitur ex c.Per tuas; 9. h. t. & ibi Abb. n.2. Gl. in c.Qui ad agendum; 4. V.Pacisci; de procurat. in 6. quòd si absque mandato compromisit, contra ipsum agi, & executio fieri potest, ac debet. cit. c. Per tuas; & ibi Abb. n. 6. Idque locum habet in omni Procuratore, qui nomine absentis aliquid agit, cuius mandatum non habet. l.Plautius; 61. ff. de procurat.

XII. Quæritur 2. Quinam possint eligi, seu assumi in arbitros, vel nō? Resp. Omnes arbitri esse possunt præter illos, qui jure prohibentur, cuiuscunque dignitatis, gradus, & conditionis sint. l.3. §. fin. ff. h. t. Est enim Edictum de arbitris prohibitorium certarū personarum, in quo etiam arbitria imitantur judicia, ut sicut Judices esse permittuntur, qui non prohibētur. l.Cùm Prætor; 12. ff. de judic. ita & Arbitri esse possunt, qui non prohibentur. Gregor. Tholos. partit. Jur. Can. l.5. tit.4. c.6. Quare in Arbitros eligi possunt, non solùm ij, qui sunt integræ famæ, sed etiam infames, c.Infames; 2. §.Cognitores caus. 3. q.7. l.Pedius; 7. in princ. ff. h. t. quia arbitrium non est res pertinens ad dignitatem, dignitates enim in famibus non patent. Zoes. ff. h. t. n.21. sive sint ingenui, sive libertini. cit. l.Pedius sive patresfam. sive filiifam. qnia hi etiam in re patris arbitri esse possunt, consentiente adversario, cùm & judices esse possint. l. Cedat; 5. & l. seq. ff. eod. cit. c.Infames; §.Filius: nam Judicis officiū est publicum, in publicis autem causis filiusfam. loco patrisfam. habetur. l.Filiusfam. 9. ff. de his, qui sui, vel alien. jut. sunt. Et non solùm privati, sed etiam qui in Magistratu sunt constituti arbitri esse possunt, licet tales non possint cogi, ut arbitrium recipiant. l.3. §. ult. & l.seq. ff. h. t. Zoes. ff. hic n.25.

XIII. Idque extenditur, quod partes possunt compromittere etiam in Judicem suum competentem, ac proprium, ut causam, quæ coram illo agitur, tanquam judex arbiter definiat; ut docet Gloss. communiter recepta in c.Cum tempore; 5. V.Magdeburgensis Archiepiscopi; h. t. & quoad judicem ordinariū sumitur ex eod. c. Gl. ibid. V. cit. & Abb. n.5. & clarius ex c. Ex parte; 10. h. t. ubi à partibus super causa electionis compromissum fuit in Archiepiscopum Coloniensem, qui erat Ordinarius compromittentium, tanquam in Arbitrum; quod ex eo colligitur, quia tanquam arbiter præfixit diem partibus ad sententiam audiendam; Arbitrator autem non fert sententiam, cùm coram eo non sit judicium, nec quasi. Abb. ibid. num. 1. not. 2. item ex c.pen. eod. ubi partes compromiserunt in Cardinalem Legatum Sedis Apostolicæ, qui est Judex ordinarius. Quoad Judicem verò delegatum apertè colligitur ex c.Cùm olim; 7. h. t. ubi in Judices delegatos compromissum fuit, tanquam in arbitros, super causā ipsis antea delegatā; idque etiam sumitur ex c.Litteras; 14. de præsumptionib. ubi partes contendentes compromiserunt in Judices delegatos: & operatur tale compromissum hoc, ut Judex deinde recusari non possit, nec ab eius sententia appellari. Laym. in cit. c.Cùm olim; n.1. Et hoc quidem indubitatum est de Jure Canonico; ut ex allatis juribus patet.

Verùm de Jure Civili apertè prohibitum esse videtur in l.Sed si in servum; 9. §. Si quis Judex. ff. h. t. ut judex ordinarius accipiat arbitrium eius rei, de qua est Judex: quam leg. Gl. ibid. V. inve se, ita exponit, quòd lex illa, & prohibet recipere volentes, & simul prohibeat vim fieri nolentibus, ne judex videatur jurisdictione sibi datā abuti. Idémque tenet Molin. tract. 5. dis. 39. num. 7. ubi tamen num. 8. addit, quòd in Judices delegatos compromitti possit super causâ, quæ coram illis agitur, cùm id jure civili non reperiatur prohibitum. At verò Gloss. in cit. c.Cum tempore; V. Magdeburgensis Archiepiscopi, & Abb. num.6. aiunt, dictam leg. intelligendam esse eo sensu, quòd ibi solùm prohibeatur, ne Judex ordinarius cogat partes litigantes, ut causam in ipsum compromittant: non autem esse ibi prohibitum acceptare compromissum, si sponte à partibus fiat in judicem, & non eo jubente. Idque sumitur ex subjunctis ibidem verbis: *in ve se compromitti jubere prohibetur*: ubi particula *in ve* non disjunctivè, sed copulativè accipienda est, ut patet ex cit. c. Infames; §. Si quis verò; ubi ex cit. l.9. refertur integer §.Si quis Judex; & exponitur copulativè, *& in se compromitti.* & notat Fagnan. in cit. c. Ex parte; n.28. h. t. Idque confirmatur: nam lex civilis dubia secundùm determinationem Juris Canonici intelligenda est, cùm enim in dubiis recurratur ad consuetudinem, quæ est optima legis interpres, ad Jus Canonicum etiam recurrendum erit, quod majoris auctoritatis est, quàm cōsuetudo. Neque constituenda est differentia inter Jus Canonicum, & Civile, nisi ubi id clarè reperitur expressum. arg. c.1. de nov. oper. nunc ergo, cùm in Jure Canonico hic articulus sit expressè decisus, lex civilis dubia exponi debet secundùm Jus Canonicum, & sic jura juribus concordantur. Fagnan. c.l. n. 32. & 33. Atque hæc posterior expositio est probabilior.

XIV. Cæterùm, si à partibus compromissum fit super causa aliqua in Judicem ordinariū, vel delegatum, vel in alium tertium, nō ideo extinguitur jurisdictio eius ordinaria, vel delegata quoad eandē causam; ut docet Abb. in c.Innotuit; 12. n.5. & 6. h. t. Molin. cit. dis. 39. num. 8. Quare partes, si velint, relicto com-

compromisso, si res sit integra, non solùm ad Judicem ordinarium, sed etiam delegatum iterum redire possunt: quin & actor, reo invito, causam coram eodem delegato prosequi potest, cùm eius jurisdictio nondum sit extincta, dum controversia manet, & partes à compromisso, quippe voluntario, liberè recedere possunt, à quibus arbiter recipit potestatem: jurisdictio verò à publica potestate datur, & exercetur in invitum, ideóque non extinguitur, etiamsi partes ad arbitros accedant; ut docet Imol. in cit. c. Innotuit; num. 6. Abb. ibid. num. 6. ac proinde, si per arbitros, in quos compromissum est, causa non expediatur, eam Judex etiam delegatus reassumere potest: nam rescripta justitiæ, seu ad lites suâpte naturâ sunt perpetua, l. 2. C. de diverf. rescript.

XV. Ubi tamen præterea advertẽdum est Primò, an causa aliqua Judicibus delegata sit in favorem partium, an verò in favorem publicum: nam hoc posteriore casu, non possunt partes compromittere in Judices delegatos, ut tanquam arbitri causam definiant; neque iis relictis, in alios arbitros, quia favori publico renunciare non possunt: priore verò casu possunt, cùm privato favori impetrati rescripti renunciare valeant. arg. c. Ad Apostolicam; 16. de regular. Molin. cit. dis. 39. n. 8. Secundò, partes, relictis Judicibus delegatis, ita in arbitros possunt compromittere, ut tamen Judices retineant potestatem compellendi partes ad observandum arbitrium; ut colligitur ex cit. c. Innotuit; h. t. ubi illud factum S. Pontifex non reprobavit; & notat Laym. ibid. n. 2.

Tertiò, si compromissum sit in Judicem, & dubitetur, an in causa processerit, ut Judex, an verò, ut arbiter, censeri debet, quòd processerit, ut Judex, si fecit ea, quæ arbiter non potest: quia habens duplicem potestatem simul concurrentem, in dubio censeri debet ea usus esse, per quam actus sustineatur, & valeat eo modo, quo potest. Fagnan. in cit. c. Ex parte; n. 34. & seqq.

XVI. Quæritur 3. Quinam in specie prohibeantur esse arbitri compromissarij? R. Inprimis in servum compromitti non potest. l. Pedius; 7. §. 1. ff. h. t. c. Infames; 2. §. Si quis, verò; in fine, caus. 3. q. 7. quia servi Jure civili pro mortuis habentur: nisi liber factus sententiam dixerit, partibus de novo in eum jam liberum factum consentientibus. l. Sed etsi; 9. in princ. ff. h. t. Mol. cit. dis. 39. n. 1. Vel, nisi tempore compromissi, & sententiæ, servus communiter pro libero habitus sit. arg. l. Barbarius; 3. ff. de offic. Prætor. & l. 1. C. de testam. Hiltrop. cit. tit. 9. n. 31. Secundò pupillus, furiosus, mutus, aut surdus arbitri compromissarij esse nequeunt. cit. l. Sed etsi. §. 1. nec minor xx. annis. l. Cùm lege 41. ff. eod. quòd si major xx. annis, sed minor xxv. compromissum acceptet, & pronunciando arbitrium læsus sit, restituitur in integrum. cit. l. 41. §. fin.

XVII. Tertiò mulier, sicut Jure communi non potest Judicis officio fungi, quia ab omnibus officiis civilibus, ac publicis fœminæ remotæ sunt, l. Fœminæ; 2. ff. de R. I. ita nec arbitrium dicere potest. l. fin. C. h. t. nam arbitraria ad similitudinem judiciorum redacta sunt. l. 1. ff. eod. Excipi debet, nisi mulier aliàs habeat jurisdictionem de jure communi, vel secundùm consuetudinem regionis, tum enim, sicut judicare, ita & arbitrari potest; ut constat ex c. Dilecti; 4. h. t. Nam cùm inter Abbatem, & Conventum Ordinis Cisterciensis ex una parte, atque Hospitalarios ex altera, controversia esset super usuatio jure, seu usu cuiusdam nemoris; à partibus utrinque compromissum fuit in Reginam Galliæ. Ea auditis, & cognitis causæ meritis, arbitrium, seu laudum, adhibito quorundam Episcoporum consilio, pronunciavit, & promulgavit. Sed, quia fœminæ arbitrium ferre non possunt, Hospitalarij existimantes, illud sibi observandum non esse; ideóque causam ad Innocentium III. detulerunt. Ad quod Papa respondit, quamvis fœminæ, secundùm leges civiles, à publicis officiis sint remotæ, & in l. ult. C. de arbitris statuatur, ut mulieres quantumvis præcellentes, aut sapientes sint, arbitrium ferre non possint; ita quidem, ut etiamsi liberti in patronam sub pœnæ stipulatione compromiserint, arbitrium servare non teneantur, nec pœnam solvere: quia tamen juxta approbatam consuetudinem, quæ in partibus Gallicanis pro lege observari solet, fœminæ præcellentes in suos subditos ordinariam jurisdictionem exercent, ideo mandat idem Papa, ut Hospitalarios dictum arbitrium Reginæ, præsertim cùm, adhibito cõsilio Episcoporum, providè latum, & ab utraque parte sponte receptum sit, observare, sub pœnâ mutuo consensu in compromisso statutâ, appellatione postpositâ, compellant.

XVIII. Notandum 1. Quamvis fœminæ ordinariè non possint suscipere, vel gerere officium Judicis, aut arbitri: excipi tamen debet, nisi ad mulierem Regnum aliquod, Ducatus, aut Comitatus jure proprio, v. g. hæreditario, pertineat, cui jurisdictio sit annexa; tum enim mulier ipsamet, spectato Jure communi, jurisdictionem exercere, & consequenter judicare, & arbitrium ferre potest: vel nisi, juxta consuetudinem loci, seu Regionis, mulier, ob conjugium cum marito Rege, aut Duce initum, non tantùm dignitatem obtineat, sed etiam jurisdictionem ab ipso participet, ita, ut inter subditos suos judicare possit (ut in casu huius c.) Innocent. hîc num. 1. Abb. num. 4. Molin. cit. dis. 39. num. 4. Ex quo infertur, quòd mulier prohibetur judicare, non præcisè ratione incapacitatis, quia tunc nec per consuetudinem posset acquirere jurisdictionem, aut potestatem judicandi, cùm consuetudo per se sola non possit habilem reddere eum, qui secundùm se inhabilis est, licèt privilegium possit, ut alibi dictum; sed, quia minùs decens est, ut mulier virilibus munetibus se immisceat, nisi dignitatem obtineat; tunc enim ratione dignitatis admittitur etiam ad officia virilia, & publica. Abb. hîc n. 3.

Notandum 2. Consuetudo legitimè præscripta circa unum actum, extendi debet etiam ad alium actum, qui secundùm jura omnimode æquiparatur, & quodammodo includitur in priore actu, tanquam pars in toto: sic in proposito, acquisitâ per consuetudinem potestate judicandi, censetur accessoriè acquisita etiam potestas arbitrandi, quia arbitria ad similitudinem judiciorum redacta sunt. l. 1. ff. h. t. Abb. hîc num. 5.

XIX. Notandum 3. Quamvis mulier, spectato Jure communi, exceptis prædictis casibus, non

possit esse arbitra, quia arbitrium fit, judiciali ordine saltem ex parte servato, & habet vim, & auctoritatem judicialis sententiæ, & quasi jus facit; potest tamen esse arbitrix in aliquo contractu, ita, ut controversiam amicabiliter componat: nam tale arbitramentum, vel compositio censetur actus extrajudicialis, neque secundùm terminos juris, & merita causæ fieri debet. Abb. hîc n.2. & in c. Quintavallis; 23. n.2. de jureiur. Molin. cit. disſ. n. 4. idque colligitur per contrarium sensum ex cit. c. Dilecti; h. t. ubi dicitur, quòd fœminæ ab omni sint judiciali examine separandæ: ergo secus de cognitione extrajudiciali; adeóque in arbitramento, vel amicabili compositione, quæ fit extra judicium, & ordinem judiciarium non requirit.

Sed quid, si partes compromissum in mulierem tanquam arbitram juramento confirment, quòd eius arbitrio stare velint, num ad illud servandum obligantur? Negat Abb. in cit. c. Dilecti; h. t. num. 2. quia, cùm partes non possint conferre mulieri potestatem, & officium arbitri, quippe quod inter civilia, & publica munera computatur, quorum mulier est incapax, neque pactis privatorum juri publico derogari queat. c. Si diligenti; 12. de for. compet. idcirco tale juramentum nullum effectum producit, nec servandum est. Contrarium tamen tenet Imol. in cit. c. Dilecti; num. 2. & Beroi. num. 6. ubi ait, quòd tale arbitrium servandum sit, non quidem ex vi ipsius sententiæ, quasi vim, & auctoritatem juris, seu judicialis sententiæ habeat, ut bene probat ratio pro opposita sententia allata, & colligitur etiam ex l. 3. ff. de jurisdict. sed ex vi pacti jurati, quod, cùm non sit contra bonos mores naturales, adeóque sine peccato servari possit, videlicet quòd partes velint stare arbitrio, seu judicio fœminæ, ideo omnino servandum est. c. Cùm contingat; 28. de jureiur. Consentit Gl. in l. 2. V. Non fuit C. commun. utriusque judic. atque hæc sententia probabilior est.

Notandum 4. Pœna potest apponi in compromisso etiam inito inter personas religiosas; ut patet ex fine cit. c. Dilecti; h. t. quia Clerici, vel Religiosi quoque possunt licitè exigere pœnam conventionalem, vel à jure permissam. Gl. fin. in cit. c. & Abb. n. 6. de quo plura alibi.

XX. Quartò, sicut laicus in causis spiritualibus, seu Ecclesiasticis non potest esse Judex. c. 2. de judic. c. Lator; 5. qui filij sint legitimi; ita nec arbiter compromissarius; ut constat ex c. Contingit; 8. h. t. quod est desumptum ex Concilio generali Lateranensi c. 40. ubi generaliter prohibetur, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur, seu cognoscat.

XXI. Idque extenditur 1. Etsi in hoc c. simpliciter prohibeatur compromissum factum in laicũ super rebus spiritualibus: tamen huiusmodi compromissũ, seu arbitrium, non solùm illicitum est, sed etiã ipso jure est invalidum; ut docet Gl. hîc in casu, & V. Spiritualibus; Verſ. Si verò compromittatur; & patet ex sũma huius c. quæ dicit: De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest. & ibi communiter DD. non posse autem negat potentiam, seu potestatem, juxta doctrinam Gl. in c. 1. V. Non potest; de R. I. in 6. potestas autem judicãdi, aut arbitrandi negotia Ecclesiastica, seu spiritualia, non laicis, sed Ecclesiasticis personis tantùm committenda est. Gl. hîc V. Spiritualibus; in fin. & Fagnan. n. 2. 3. & 4.

Extenditur 2. Quòd in laicum de causis spiritualibus nec principaliter, nec incidenter compromitti potest; quia de talibus nec incidenter laicus judicare, aut cognoscere potest. c. pen. de ord. cognit. Gl. hîc V. In spiritualibus. Innoc. n. 1. & Hostiens. V. Ut laicus; nec per viam reconventionis. c. 1. de mut. petit. Abb. hîc n. 1.

Extenditur 3. Quòd, etiam interveniente auctoritate Episcopi, compromitti non possit in laicum, de rebus spiritualibus; quia jus spirituale non cadit in laicum, nisi auctoritate Papæ. Gloss. hîc circa finem. nullus enim inferior Papâ potest laico committere, seu delegare causam spiritualem; adeóq; nec potestatem dare, ut de re, seu jure spirituali compromittatur in laicum: quia superior non potest constitutionem superioris tollere, vel ei detrahere: & in dicto c. generaliter prohibetur, ne compromissum hujusmodi fiat in laicum. Fagn. hîc n. 5.

XXII. Limitatur autem 1. Quòd compromissum validè, & licitè fieri potest, de re spirituali in Clericum, & laicum simul, modò id fiat cum auctoritate, seu cõsensu Superioris, seu Judicis Ecclesiastici, juxta c. Per tuas; 9. h. t. quia dignius trahit ad se minùs dignum, ut sic actus magìs valeat, quàm pereat. Gl. hîc V. Spiritualibus. Quare, licèt Judex Ecclesiasticus ordinarius, v. g. Episcopus non possit causam Ecclesiasticam delegare Clerico, & laico simul: potest tamẽ laicum, unà cum Clerico, constituere arbitrum. Ratio disparitatis est, quia judicare in causa spirituali, seu Ecclesiasticâ, est actus jurisdictionis spiritualis: ideóq; in laicum cadere nõ potest, exceptâ plenitudine potestatis Papalis; neque laicus fit capax juris spiritualis ex eo, quòd ipsi adjungatur Clericus. At verò arbitrium, sicut & consilium proferre super causa Ecclesiastica, non est actus spiritualis; ideóque in laicũ cadere potest. Abb. hîc n. 4 & Joan. Andr. in cit. c. Per tuas; n. 12. idque colligitur ex cit. c. Contingit; h. t. ubi dicitur: Non decet, ut laicus in talibus arbitretur: ergo non est absolutè incapax. Et hinc laici in Consistoriis Episcoporum possunt etiam esse Consiliarij, & Assessores. Abb. hîc in fin. & alij DD. communiter. Potest autem causa spiritualis, cum licentia Judicis ordinarij, aut delegati, ad quos cognitio illius causæ spectat, compromitti in Clericos, & laicos simul, & conjunctim, etiamsi sint plures laici, quàm Clerici; ut colligitur ex cit. c. Per tuas; ubi arbitri erant duo laici, & unus Clericus. Abb. ibid. n. 3. & 6. Mol. cit. disſ. 39. n. 10.

Limitatur 2. In causis Ecclesiarum, & Clericorum civilibus, ac temporalibus, compromitti quoque potest in laicum, appositâ etiam pœnâ; ut constat ex c. Dilecti; 4. & c. Exposita; 11. & ibi Gl. V. cum parte altera cõpromisit; & ex c. Contingit; 8. h. t. arg. à contrario sensu: cùm enim ibi tantùm prohibeatur cõpromitti in laicum in causis spiritualibus; consequenter permittitur in temporalibus; quia quod de uno prohibetur, de altero conceditur. Gl. ibid. V. Spiritualib[9]. Et quidem etiã sine consensu Superioris, possunt Clerici in rebus temporalibus cõpromittere in laicũ; ut docet Abb. in cit. c. Dilecti; n. 8. nam cùm arbiter non habeat jurisdictionem, sed tantùm notionem quandam, compromittentes in laicos non se subjiciunt jurisdictioni eorum.

XXIII. Porrò an, ſicut in rebus ſpiritualibus non poteſt compromitti in laicum, tanquam arbitrum; ita neque in eundem tanquam arbitratorem, aut amicabilem compoſitorem, non conveniunt DD. Negat Abb. in cit. c. Contingit; n. 1. ubi generaliter prohibetur fieri compromiſſum in Laicum de re ſpirituali; nec diſtinguitur, num in arbitrum, an arbitratorem; & quia laici non debent tractare negotia Eccleſiaſtica. c. 2. de judic. cùm id non deceat, adeóque etiam non liceat; nec debet, ſicut etiam de rebus ſpiritualibus non poteſt tranſigi. Et hæc ſententia eſt probabilis. Contrarium tamen non minùs probabiliter tenet Durand. in ſpec. l. 1. part. 1. tit. de arbitro, & arbitrat. §. Reſtat; num. 2. & alij communiter apud Fagnan. in cit. c. Contingit; n. 20. quòd de re ſpirituali in laicum tanquam arbitratorem, aut amicabilem compoſitorem compromitti poſſit: tum quia in cit. c. Contingit; eſt ſermo de arbitro, non de arbitratore: & ratio differentiæ eſt, quia arbiter procedit inſtar judicis, ſervato ordine judiciali; ideóque, ſi laicus poſſet eſſe arbiter in rebus ſpiritualibus, videretur quodammodo cognitionem ſibi aſſumere de cauſis ſpiritualibus, quod laicis non eſt permiſſum. c. Quanto; 3. de judic. quæ ratio ceſſat in arbitratore, qui aſſumitur, ut dicat, & arbitretur, quod ſibi videtur, ſinè ordine judiciario, & amicabiliter componat, nec arbitramentum propriè eſt ſententia, nec quaſi ſententia, ſicut arbitrium, ſed implementum compromiſſi, ideóque non mirum, quòd, etſi non poſſit compromitti in laicum, tanquam arbitrum, in re ſpirituali, poſſit tamen tanquam in arbitratorem. Neque verò univerſim prohibentur in c. 2. de judic. laici tractare negotia Eccleſiaſtica, cùm laicus poſſit eſſe Procurator in ſpiritualibus. c. 1. de Procurat. in 6. ſed ſolùm prohibentur ibi tractare negotia Eccleſiaſtica judicando, & diſponendo, non autem, ut nudi miniſtri; ut patet ex verbis, quæ antecedunt, & ſubſequuntur. Nec etiam obſtat, quòd de rebus ſpiritualibus non poteſt fieri tranſactio, quia tranſactio eſt ſpecies quædam alienationis, & in ea requiritur, ut aliquid viciſſim detur, vel promittatur, vel retineatur, ideóque fieri non poteſt in ſpiritualibus; quæ omnia ceſſant in arbitramento, vel amicabili compoſitione. Fagnan. in cit. c Contingit; num. 21. & pluribus ſeqq.

XXIV. Quintò, Religioſus non poteſt eſſe arbiter compromiſſarius; ut docet Gloſſ. in l. Pedius; 7. §. ult. V. Nullum ſit; ff. h. t. Durand. cit. tit. de arbitr. §. ult. n. 29. quia arbitrium judicij formam requirit: niſi aliud Monaſterij utilitas poſtulet, ſimúlque Superioris licentia accedat; cùm alioqui Monachus non poſſit eſſe forenſis judicij ſuceptor. c. De præſentium; 20. c. Monachi; 35. cauſ. 16. quæſt. 1. poteſt tamen Religioſus, cum conſenſu Superioris, eſſe arbitrator, aut amicabilis compoſitor, cùm tale arbitramentum, vel compoſitio judicij formam non requirat. Abb. in c. Quintavallis; 23. n. 13. de jurejur. Molin. c. l. n. 5.

Sextò, notoriè excommunicatus, & non toleratus, ſeu vitandus, ſicut non poteſt eſſe Judex ordinarius, vel delegatus, ita nec arbiter, imò nec arbitrator, aut amicabilis compoſitor, quia à communione fidelium excluditur. Abb. c. l. n. 27. Molin. c. l. n. 6. contra Bart. qui putat, excommunicatum poſſe eſſe arbitratorem.

Septimò, denique, ſicut nemo in re ſua propria judex eſſe poteſt. l. Qui juriſdictioni; 10. ff. de juriſdict. ita nec arbiter eſſe poteſt; quia ſententiam, ac jus ſibi dicere, ſibique imperare non poteſt. l. pen. ff. h. t. ubi Gloſſ. V. Imperare ſibi; ait: Quia verbum in imperativo modo non habet primam perſonam. Arbitrator tamen quis eſſe poteſt in re propria. l. Veluti; 77. ff. Pro ſocio. Molin. cit. diſ. 39. n. 9.

§. III.

De cauſis, in quibus compromitti poteſt in Arbitros, vel non.

Regula generalis eſt, quòd ſuper qualibet cauſa, ſeu re, compromitti in arbitros poſſit, de qua id Canonibus, vel Legibus non reperitur prohibitum. Hoſtienſ. in ſumma num. 5. h. t. Molin. tract. 5. de juſtit. diſ. 40. in princ. quænam autem utroque Jure Canonico, & Civili prohibeantur, hoc §. trademus.

XXV. Aſſertio 1. In primis cauſæ, quæ à majoribus Judicibus expediri debent, quia ſunt valde arduæ, & magni præjudicij, ex arbitris committi non poſſunt; prout ſumitur ex c. pen. ſupr. de in integr. reſtit. & tradit ibid. Abb. n. 4.

Primò, tales ſunt cauſæ matrimoniales. cit. c. pen. in quibus, ſicut non habet locum tranſactio, aut compoſitio amicabilis. c. ult. de tranſact. maximè cùm de validitate, vel invaliditate matrimonij agitur: ita nec in iiſdem compromiſſum in arbitros, vel arbitratores valet, ſi ad vinculum ipſum matrimonij ſpectent. Abb. in cit. c. pen. n. 4. Molin. cit. diſ. 40. n. 4. Quare Concilium Tridentinum Seſſ. 24. c. 20. de reform. ſtatuit, ut cauſæ matrimoniales, non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando, ſed Epiſcopi tantùm examini, & juriſdictioni relinquantur. Id autem intelligendum eſt de cauſis matrimonij carnalis; nam in cauſis matrimonij ſpiritualis, ut eſt cauſa electionis, vel alia beneficiaria, arbitri aſſumi poſſunt; ut conſtat ex c. Ex parte; 10. h. t. c. Cùm inter; 21. de elect. c. Niſi eſſent; 21. de præbend. Abb. cit. loc.

Secundò, tales quoque ſunt cauſæ liberales, in quibus agitur de hominis libertate, ingenuitate, vel libertinitate, quæ favore libertatis majores Judices habere debent; ideóque Arbitris committi non poſſunt. cit. c. pen. & l. Non diſtinguemus; 32. §. De liberali; ff. h. t. quamvìs arbiter incidenter de cauſa ſtatûs cognoſcere poſſit, juxta l. Cùm proponas; 6. junctâ Gloſſ. fin. C. de reb. credit. Molin. cit. loc. num. 2.

Tertiò, cauſæ criminales publicæ, & privatæ, ſi criminaliter intententur ad vindictam publicam, & pœnam corporalem, vel etiam pecuniariam, ſed fiſco applicandam, non poſſunt committi arbitris, &, ſi de facto committantur, arbiter non cogitur dicere ſententiam. cit. c. pen. & cit. l. Non diſtinguemus; §. Julianus; ff. h. t. quia partes talem pœ-

nam noo possunt remittere, & crimina non privato arbitrio remittenda, sed condignè per publicam auctoritatem vindicanda sunt. Zoes. ff. eod. num. 19. Si verò ex crimine solùm agatur civiliter ad pœnam pecuniariam ipsi parti applicandam, potest etiam in causa criminali, ac famoso delicto compromitti in arbitros. Gloss. in cit. §. Julianus; V. Famoso delicto; Abb. in cit. c. pen. n. 4. & in c. Quiotavallis; 23. n. 1. de jurejur. Molin. cit. disſ. n. 1.

Quartò, quæcunque officio Judicis nobili exercentur, adeòque ad merum, vel mixtum imperium pertinent, arbitris committi non possunt; quia arbiter nec quidem simplicem jurisdictionem habet, sed meram cognitionem. Abb. in cit. c. pen. n. 4. Gloss. in cit. §. De liberali; V. Idem dicendum; ubi tamen addit: nisi cum causâ principali arbitro commissâ incidenter veniant.

XXVI. Assertio 2. Præterea non potest compromitti in arbitros de ijs, quæ vergunt in præjudicium Ecclesiæ. Sic Prælati, vel Clerici exempti, & immediatè subjecti Ecclesiæ Romanæ, seu S. Pontifici nequeunt compromittere, sinè consensu ejusdem, in præjudicium exemptionis, quia id vergeret in detrimentum Sedis Apostolicæ, sive Ecclesiæ Romanæ; prout sumitur ex c. Cùm tempore; 5. h. » t. Nam, cùm inter Abbatem de Pigravia ex una » parte, & Episcopum Mersburgensem, & quosdam » Monachos dicti Abbatis ex altera parte, contro» versiæ quædam ortæ essent, super ijs partes, fide » invicem datâ, (quæ æquipollet juramento. Ho» stiens. hîc V. eod.) compromiserunt in Archiepi» scopum Magdeburgensem (qui erat Metropolita» nus dicti Episcopi) tanquam in arbitrum. Quare » mandat Papa Innocent. III. ut arbitrium, seu lau» dum ab Archiepiscopo prolatum observetur, ex» ceptis ijs capitulis, quæ contra libertatem, seu ex» emptionem ipsius Monasterij, & Capellarum ejus, » in arbitrio sunt expressa: quia, etsi Abbas spon» te vellet, de jure tamen non posset, absque licentia » Romani Pontificis, renunciare privilegijs, ac in» dulgentijs, quibus indicatur, Monasterium illud » ad jus, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ perti» nere.

XXVII. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Si super pluribus capitulis in unum, vel plures arbitros compromissum sit, potest arbitrium, seu laudum ab ijs latum ipso jure esse invalidum, vel rescindi, quoad unum capitulum; validum tamen, & ratum manere quoad alia capitula, si inter se non sint connexa, nec unum ab altero dependeat, ut patet ex hoc c. ubi Papa præcipit arbitrium ab Archiepiscopo latum observari, præterquam in ijs Capitulis, quæ sunt contra libertatem, seu exemptionem Monasterij, & Capellarum ejus. Idémque procedit in sententiâ Judicis super pluribus articulis latâ: ut, si v. g. minor restitui debeat quoad unum articulum, potest rescindi sententia quoad illum articulum, ita tamen, ut, quoad alia non connexa, valida, ac firma maneat. l. Etiam; 29. §. Ex causa; ff. de minorib. Ratio est, quia tot videntur esse compromissa, quot sunt capitula, super quibus fuit compromissum; sicut tot etiam videntur esse sententiæ, quot sunt articuli, super quibus fertur. Arg. l. Scire; 29. ff. de verb. oblig. ubi dicitur, tot esse stipulationes, quot sunt summæ, sive res in stipulationem deductæ. Abb. hîc n. 1. not. 3. quare utile per inutile non debet vitiari, juxta reg. jur. 37. in 6. dummodo ab invicem separari possint. Verùm de hoc plura infrà.

XXVIII. Notandum 2. Ecclesia exempta, & immediatè subjecta Sedi Apostolicæ, gaudet quidem aliquâ libertate, respectu scilicet Episcopi, in cujus Diœcesi est sita, non tamen omnimoda, quia est subjecta Papæ: alioqui enim esset acephala, sive sine omni capite, quod esse non potest. Abb. hîc not. 2. neque potest huic privilegio exemptionis, seu immediatæ subjectionis erga Sedem Apostolicam renunciare, sinè licentia, & auctoritate S. Pontificis, quia id cederet in præjudicium Ecclesiæ Romanæ, ad cujus proprietatem pertinet; ut habetur in hoc c. & quidem privativè, sive excluso Episcopo Diœcesano, quippe à cujus jurisdictione, seu subjectione est exempta. Aliud est, si de alicujus Ecclesiæ, vel Monasterij libertate, seu exemptione non agatur principaliter; quia constat, Ecclesiam illam, vel Monasterium exemptum esse; sed solùm sit controversia, an Parochia, vel Capella aliqua pleno jure sit incorporata, & subjecta Monasterio, vel alteri Ecclesiæ: tum enim in arbitros compromitti, & per illos lis definiri potest; ut colligitur ex c. Cùm olim; 18. de præscript. & notat ibid. Abb. n. 18. Innocent. hîc n. 1. §. Hæc autem decretalis; & Imol. n. 6. renunciat enim tunc Monasterium per compromissum proprio juri, quod prætendit in Parochia, vel Capella, de qua est controversia, an sit Monasterio connexa, vel subjecta. At verò in hoc c. agitur principaliter de jure exemptionis, seu immediatæ subjectionis erga Sedem Apostolicam, quod censetur, non solùm ad Ecclesiam, vel Monasterium exemptum, sed etiam principaliter ad Ecclesiam Romanam pertinere: adeòque Ecclesia exempta illi juri, seu privilegio, in præjudicium ejusdem Sedis Apostolicæ, renunciare non potest, sinè consensu Romani Pontificis; quia renunciaret juri alieno, & immediatè pertinenti ad Superiorem, videlicet Papam. Abb. c. l. nam dum Papa Ecclesiam ab alijs exemit, consequenter jurisdictioni Sedis Apostolicæ immediatè subjecit; cùm nulla Ecclesia possit esse acephala, id est, sinè capite. c. Nulla; 8. dist. 93. & suprà dictum.

XXIX. Atque hinc jam colligitur, ob quas causas non possit compromitti super jure exemptionis: nam 1. exemptus non potest directè illi renunciare; adeòque nec indirectè per compromissum, quia ex eo posset fieri arbitrium contra exemptionem. Abb. hîc n. 3. not. ult. 2. Quia nullus inferior Papâ potest cognoscere de privilegijs Sedis Apostolicæ tanquam Judex. c. Cùm venissent; 12. de judic. ergo nec ut arbiter; quia, qui non potest esse Judex, nec arbiter esse potest. l. Cùm lege; 41. ff. h. t. Et quamvis partes in ijs, quæ concernunt tantùm favorem earum, possint se sponte subjicere alicujus arbitrio: non tamen arbiter potest assumere cognitionem super privilegio Papæ, qui solus est Judex exemptorum. c. Auctoritate; 8. de privileg. in 6. Fagnan. hîc n. 9. & 10. ubi plures casus affert.

Cæterùm, sicut non potest compromitti de ijs, quæ vergunt in præjudicium Ecclesiæ, aut Superioris, ut hactenus dictum: ita similiter de rebus ad com-

communitatem aliquam spectantibus, ot ad regnum, civitatem, vel oppidum, privati cives, aut incolæ non possunt compromittere; quia id cedere posset in præjudicium Reipublicæ. Molin. cit. disp. 40. num. 3.

XXX. Assertio 3. Sed neque compromissum fieri potest de ijs, quæ per sententiam indubitatam, & quæ transivit in rem judicatam, decisa sunt; ut sumitur ex c. Exposita; 11. h. t. Nam, cùm inter Episcopos Feltrensem, & Belvenensem, ex una parte, & cives Tervisinos ex altera parte, controversia esset super districtu (seu jurisdictione quorundam locorum. Hostiens. hîc V. Districtu;) & quibusdam alijs rebus (temporalibus, non spiritualibus. Hostiens. hîc V. eod.) ea lis per sententiam Hostiensis Episcopi tunc Apostolicæ Sedis Legati, fuit terminata. Sed postea, cùm aliæ discordiæ exinde orirentur, partes compromiserunt in Ducem Venetorum tanquam in arbitrum, datis ab utraque parte obsidibus, ut ejus arbitrium servaretur: qui contra eandem sententiam auctoritate Apostolicâ confirmatam veniens, super rebus judicatis ab eodem Legato adversùs easdem Ecclesias, æquitate postpositâ, iniquum arbitrium promulgavit (prout habetur in integra lectione hujus c.) sed & Papa Honorius III. eidem Duci per litteras mandavit, ut partes inter se componere curaret. Verùm, quia Dux sententiam antea latam à Legato immutare ausus fuit: ideo idem Papa rescripsit, intentionis suæ non fuisse, ei committere, ut sopitas per sententiam Legati controversias resuscitaret, aut revocaret. Unde Papa mandat quibusdam à se delegatis, ut non obstantibus prioribus litteris suis, quæcunque per arbitrium dicti Ducis contra ipsius Legati sententiam facta, aut decreta esse, invenerint, in irritum revocent, ac severè ei prohibeant, ne ulteriùs in compromisso procedat, eundémque ad restituendos obsides, qui ei ad observandum compromissum, & arbitrium dati sunt, per censuram Ecclesiasticam compellant.

XXXI. Notandum 1. Non potest compromitti in arbitros super ijs, quæ per certam sententiam, à qua non fuit appellatum, nec supplicatum, jam sunt decisa, etiamsi arbiter mandatum acceperit, ut partes componat; ut patet ex hoc c. nam sicuti transactio super re dubiâ fieri debet, non super certâ, l. 1. ff. de transact. ita & compromissum. Gl. hîc V. Cum parte alterâ compromisit. Innocent. ibidem, & Jo. Andr. n. 3. Imol. n. 2. & 5. quamvis aliquantùm aliter sentiat Abb. hîc num. 3. Si tamen novæ controversiæ, seu quæstiones oriantur per sententiam latam non decisæ, de illis compromitti potest in arbitros; ut colligitur ex hoc c. ubi præcipitur, in irritum revocari arbitrium, seu laudum arbitri, quia pronunciavit super rebus jam decisis per Legatum, cùm tamen non super illis, sed super controversijs post illam ortis, ad quas sententia lata non se extendebat, fuerit compromissum: nam Episcopi non poterant compromittere super juribus Ecclesiæ per sententiam Legati jam acquisitis, neque Papæ intentio, seu voluntas fuit, tale compromissum concedere Duci Venetorum, vi cujus possit arbitrium ferre super controversijs per sententiam Legati decisis, eámque revocare, sed solùm, ut partes componeret, vel arbitrium ferret super controversijs postea exortis, ideóque, cùm ille arbiter excesserit limites compromissi, hoc non valuit; quia arbitrium non extenditur, nisi ad ea tantùm, quæ sunt expressa in compromisso. c. Cùm dilectus; 6. h. t. & l. Non distinguemus; 32. §. Item, si jubeat; ff. h. t. Gloss. hîc V. Exortæ; & V. Revocetis; in fine.

Notandum 2. Etsi non possit compromitti in Laicum in rebus spiritualibus. c. Contingit; 8. h. t. bene tamen in civilibus, seu temporalibus rebus, seu juribus etiam Ecclesiæ; ut in casu hujus c. in Ducem Venetorum. Gloss. hîc V. Compromisit. Quòd si Laicus prætextu compromissi opprimat Ecclesiam, vel jura illius lædat, tum potest adiri Judex Ecclesiasticus, ut in casu hujus c. Papa; modò constet de oppressione, vel injustitiâ, sicuti in proposito arbitrium Ducis Venetorum erat notoriè nullum, ob defectum potestatis, quia arbitrium tulit de ijs, quæ non erant comprehensa in compromisso. Abb. hîc num. 2. not. 1. ubi not. 2. addit, si arbiter, in quem compromissum est, non recognoscat Superiorem in temporalibus, saltem de facto, etiam Laicus possit in re ardua adire Papam, in defectum alterius Superioris.

Notandum 3. Ad confirmandum compromissum, ut fiat, quod inter partes convenit, & ut arbitrium ex eo latum observetur, possunt dari obsides, idque consuetum est inter viros nobiles, & potentes, qui non ita facilè possunt conveniri, vel cogi ad observandum, & executioni mandandum arbitrium, seu laudum. Abb. hîc n. 1. not. 3. postquam autem arbitrium est revocatum, vel rescissum, debent obsides à partibus arbitro dati restitui; quia sublato principali, tollitur & accessorium. Gloss. fin. hîc.

§ IV.

De forma, seu modo, quo fieri debet, vel potest compromissum in Arbitros.

XXXII. Assertio 1. Si ortâ aliquâ controversiâ, partes communi consensu eam per arbitros definiendam, illsque committendam statuant, ad quod regulariter cogi non possunt; ut patet ex suprà dictis num. 2. tum assumere possunt, & compromittere in unum, vel plures arbitros, eósque pari, vel impari numero: quamvis consultius sit, ut impari numero assumantur; quàm pari; ut, si non omnes in judicando, seu arbitrando consentiant, saltem major pars reperiatur, cujus arbitrio stetur: quia alioquin facilè sinè exitu res futura est, seu arbitrium impeditur, propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem. Ita habetur in l. Item; si unus; 17. §. Principaliter; ff. de recept. arbit. & in c. Sanè; 1. h. t. & ibi Gloss. V. Unus eligatur, aut tres; quod est desumptum ex Concilio Africano, ubi statuitur: ut, si inter Episcopos causa, seu controversia vertatur, quam communi consensu per arbitros (compromissarios) definiri velint, aut unus eligatur, aut tres, ita, ut omnes, vel trium sequantur sententiam, vel duorum, qui nimirum id in

in quo, vel omnes tres, vel saltem duo ex arbitris dictis consenserint, servandum erit.

XXXIII. Ubi notandum 1. Quòd dictum est, arbitros assumendos esse in dispari numero, id consilium est, non autem necessarium, nam compromissum factum etiam in arbitros pari numero, valet, ut ex infrà dicendis patebit: & quod hîc dicitur de tribus, vel duobus arbitris eligendis, tantùm exempli gratiâ dicitur; quia possunt etiam plures, quàm tres eligi. Abb. hîc n. 1. not. 3.

Notandum 2. Si in tres, aut plures arbitros simpliciter compromissum sit, iique inter se dissentiant, statur sententiâ majoris partis, ita, ut sufficiat, duos consentire, etiamsi tertius discordet. cit. l. Item, si unus; §. fin. & l. seq. ff. h. t. & cit. c. 1. h. t. & c. 1 eod. in 6. Gloss. ibid. in notatis. Ratio est, quia, quod major pars totius numeri, sive omnium arbitrorum statuit, id perinde censetur, ac si omnibus placuisset. l. Quod major; 19. ff. ad municip. Gloss. hîc V. Aut duorum.

XXXIV. Assertio 2. Ut sententia à majore parte arbitrorum lata valida sit, de Jure Civili requiritur, ut omnes, in quos simpliciter compromissum est, sint præsentes, quando profertur sententia, seu laudum: nam, vel uno eorum absente, quâcunque ex causâ, etiam ex negligentia, aut malitia, tametsi reliqui plures numero, & potiores consentiant, arbitrium non valet; ut habetur in cit. l. Item, si unus; §. fin. ff. h. t. ubi ratio hujus redditur: quia in plures fuit compromissum, v. g. ut tres, non duo arbitrentur: & potuisset fortè qui abest, si præsens fuisset, reliquos arbitros trahere in suam sententiam. Sic etiam pluribus Judicibus delegatis, nisi omnes præsentes sint, sententia non valet, quia omnes judicare jussi sunt. l. Duo ex tribus; 39. ff. de sent. & re judic. l. Sicuti tribus; 18. ff. h. t. Quare nullus etiam arbitrorum solus cogi potest sententiam dicere, si unus, vel plures absint, sed vel omnes, vel nullus. cit. l. Item, si unus; §. Item, si plures. Quòd si ex tribus v. g. arbitris electis duo consentiant, præsente tertio, licèt ipse dissentiat, valet arbitrium. cit. l. Item, si unus; §. fin. imò Gloss. ibid. V. Et tertius; ait, valere compromissum, præsente tertio, sive is suam sententiam proferat, sive non, sed taceat, cùm in textu non exprimatur, quòd debeat tertius sententiam suam dicere: quamvìs id requiri videatur in l. Sicuti; 18. ff. eod. junctâ Gloss. V. Omnes; nempe ut omnes arbitrium proferant, sicut quilibet ex pluribus Judicibus delegatis sententiam ferre debet, nisi hoc actum sit, ut unus, alio absente, sententiam ferat. Gloss. ibid. V. Non valere. Est igitur hic casus specialis, in quo plus operatur absentia, quàm præsentia cum contradictione: licèt aliàs regulariter, quod potest fieri aliquo invito, aut contradicente, multò magìs potest fieri, eo absente, vel ignorante. Gloss. in cit. §. ult. V. Non valere.

XXXV. Verùm aliud quoad hoc Jure Canonico statutum habetur in c. Ut quæstionibus. 2. h. t. » in 6. videlicet, ut, si ex tribus Arbitris à partibus » electis (simpliciter. Gloss. hîc V. Electis;) unus le- » gitimè requisitus ad causam, super qua in eos com- » promissum est, unâ cum alijs, examinandam, & » definiendam, absque legitimo impedimento, in- » teresse nolit; hoc casu alij duo, penes quos tota- » lis potestas tunc remanet, liberè procedere, ac ne- » gotium, absque tertio, non obstante ejus absentiâ » voluntariâ, vel malitiosâ, definire possunt; sicut » possent, si ille præsens esset: sed cum ipsis consen- » tientibus in unam sententiam concordare nollet, » quia tunc ille absens habetur pro præsente: quam- » vìs aliud Jure Civili de hoc sit statutum. Verùm » quod ad Judices delegatos attinet, in ijs servandum » est Jus antiquum, videlicet, ut, si tres delegati sint » simpliciter, & sinè clausulâ, si non omnes possint, » aut velint, reliqui procedant; duo, tertio absen- » te, in causa delegata procedere non possint; ut habetur in fine cit. c. 2. h. t. in 6. juncta Gloss. fin. ubi rationem disparitatis inter Arbitros, & Judices delegatos assignat, & Jo. Monach. ibid. tum quia arbitri à partibus eliguntur, & quod minus est eis datum à partibus, jus supplet; quæ ratio non habet locum in Judicibus, qui majore maturitate creantur, & ideo jus in ijs nihil supplet: tum quia in Judicibus attenditur juris rigor, cùm non debeant esse clementiores lege; secundùm juris rigorem autem, causa tribus Judicibus commissa non potest expediri à duobus. Secus est in arbitris compromissarijs, qui, prout ipsis videtur, pronunciant, & plerumque amici eliguntur, & possunt esse viles; ideóque Jus benignius ipsis providere voluit, ut duo, absente tertio, si legitimè impeditus non sit, procedere possent, idque, ut litibus (quæ propter arbitrorum voluntariam, vel malitiosam absentiam plerumque remanet indecisæ) celeriùs finis imponatur; ut dicitur in cit. c. 2. h. t. in 6. in princ.

XXXVI. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Hæc nova constitutio Juris Canonici à Bonifacio VIII. edita, servanda tantùm est in foro Ecclesiastico, & in terris temporali jurisdictioni Ecclesiæ Romanæ (vel etiam alterius) subjectis: in alijs verò locis in foro seculari adhuc locum habet Constitutio antiqua Juris Civilis; ut notat Gloss. in cit. c. 2. V. Lex civilis; h. t. in 6. Molin. tract. 5. de justit. disp. 42. n. 3. quia, quando Jus Canonicum, & Civile inter se discrepant circa materiam non spiritualem, seu Ecclesiasticam, sed secularem, & temporalem, utrumque in suo foro servandum est, ut dictum suprà tit. 2. Secundò, neque hæc constitutio Juris Canonici in foro Ecclesiastico locum obtinet, si ex tribus arbitris electis unus absit, quia legitimè impeditus est; tum enim etiam spectato Jure Canonico, reliqui duo arbitrium dicere non possunt; ut apertè colligitur ex cit. c. 2. & tradit ibid. Gloss. V. Impedimento. Molin. c. l. n. 3. Tertiò, si ex duobus arbitris electis unus absit, tametsi legitimè impeditus non sit, non est locus huic Constitutioni: ac proinde unus sinè altero procedere non potest, quia arbitrium non à majore, sed à minore, vel æquali tantùm parte arbitrorum latum est invalidum. Gloss. in cit. c. 2. V. Pro præsente. Molin. c. l. Quartò, si in tres v. g. vel plures ita à partibus compromissum sit, ut non valeat arbitrium, nisi omnibus præsentibus, aut concordantibus, negotium examinatum, & definitum sit; tum etiam non habet locum hæc constitutio: sed si unus absit, etiam cessante legitimo impedimento, reliqui procedere non poterunt, quia compromissum ex partium compromittentium voluntate totum pendet. Gloss. in cit. c. 2. V. Pro præ-

præsente in fine. Quintò, si inter tres, vel plures arbitros compromissum sit, non simpliciter, sed adjectâ clausulâ: *Quòd si non omnes*, sive, *ut si non omnes possint, reliqui procedant:* tum duo arbitrari possunt sinè tertio, qui non potest, aut non vult interesse, & ferre simul arbitrium; sicut idem obtinet in pluribus Judicibus cum prædicta clausula delegatis. Gloss. in cit. c. 2. V. Electis; & V. Potestatem. Molin. cit. disp. 42. num. 6. Idémque dicendum, si compromissum sit cum clausula: *Unus, vel alter vestrûm:* ut nimirum omnes, vel aliqui, vel unus eorum procedat: tum enim quilibet eorum solus potest arbitrium ferre, juxta Gloss. in cit. c. 2. V. Electis. Molin. c. l. num. 7. Hi tamen duo casus non comprehenduntur in decretali constitutione, cit. c. 2. cùm ibi sermo sit tantùm de arbitris simpliciter electis; ut notat Gloss. ibid. V. Electis.

Porrò, si compromissum sit in plures arbitros, cum prædicta clausula, ut, vel omnes, vel aliqui, vel unus eorum causam expediat: tunc, si unus eorum negotium inchoârit, cæteri ulteriùs in eo se immiscere non possunt; nisi ille ob morbum, vel aliud legitimum impedimentum, non possit illud negotium prosequi, aut non velit, aut malitiosè recuset: tum enim quilibet eorum in illo negotio procedere posset. Arg. c. Cùm plures; 8. de offic. deleg. in 6. ubi id statutum habetur in pluribus Judicibus cum tali clausula delegatis, quòd ad arbitros etiam cum eadem clausula constitutos extendi potest; ut tradit Molin. c. l. n. 7.

XXXVII. Notandum 2. Dispositio hujus c. 2. non habet locum in arbitratoribus, nec in arbitris juris, seu necessarijs: quia hi magìs accedunt ad naturam judicum delegatorum, quàm arbitrorum; idcóque de ijs idem dicendum, quod de Judicibus delegatis, nempe in ijs quoque servandum esse jus antiquum. Franc. in cit. c. 2. n. 2. in fin. h. t. in 6. & patet ex dictis. Et, licèt arbitri juris eligantur à partibus, non tamen habent potestatem à partibus, sed à jure: idcóque non possunt partes aliam formam arbitrandi dare, quàm quæ à lege præscribitur. Franc. hîc num. 7.

Notandum 3. Compromissum in arbitros aliquando fit simpliciter in plures, non exprimendo, qualiter sententiam dicere debeant: & tum in dubio præsumitur actum, ut omnes simul arbitrentur, ita, ut non valeat arbitrium unius, aliquo absente: & habet locũ dispositio hujus c. 2. Aliquando fit compromissum cum adjecta clausula, de qua suprà, & cessat dispositio hujus c. Aliquando fit compromissum in plures, & quidem in singulos in solidum: & tunc valet sententia unius, neque necessariò requiritur sententia, vel arbitrium aliorum; cùm quilibet sit arbiter in solidum. Aliquando denique fit compromissum in plures, ita, ut omnes concordare debeant: & tunc non statur sententiâ, seu arbitrio majoris partis, nec habet locum constitutio hujus c. 2. Franc. hîc n. 4. quæ omnia patent ex suprà dictis.

» XXXVIII. Assertio 3. Compromisso facto in » tres arbitros, si duo eorum condemnent unum ex » compromittentibus, in decem v. g. aureos, & ter» tius ab eis dissentiens in quinque; tum stati debet » arbitrio duorum consentientium in decem. Si verò » omnes discordent, & unus condemnet in quindecim, alter in decem, tertius in quinque; tum effi» cax censeri debet sententia illius, qui condemnavit » in summam minorem, videlicet in quinque: cum » in ea summa omnes concordes sint; scilicet virtua» liter, & implicitè, nam summæ majori minor inest. » Ita habetur statutum in c. Si ex tribus; 1. h. t. in 6. » & in l. Diem; 27. §. Si plures; ff. eodem. Ratio prioris partis est, quia, sicut in judicijs, ita & in arbitrijs prævalet sententia partis majoris, si consentiat, eique standum est. c. 1. h. t. & cit. §. Si plures; ibi: *Si major pars consentiat, ei stabitur.* Idémque est, si ex quatuor, vel quinque arbitris concordent tres, & ex sex, vel septem, quatuor: semper enim statur sententiâ majoris partis; quia eadem est ratio. Franc. hîc not. 1. Ratio posterioris partis est, quia arbitrium, sicut & quemlibet alium actum, ita interpretari oporter potiùs, ut valeat, quàm ut pereat: hoc autem fit in proposito: nam, ut sustentetur arbitrium, id attenditur, quod plus semper in se continet, quod est minus, juxta l. In eo; 110. ff. de R. I. & in summa majore etiam minor inest. Gl. fin. hîc. adeóque, qui ad xv. aut x. condemnavit, censetur etiam condemnâsse ad v. Accedit, quòd in obscuris semper, quod minimum est, sequimur. l. Semper; 9. ff. de R. I.

XXXIX. Porrò, si simpliciter sit compromissum in plures arbitros, censetur ita factum, ut stetur judicio majoris partis, respectu omnium arbitrorum, non tantùm plurium, comparatione minoris partis: v. g. si super una re, seu controversia, de qua tres contendunt, sint assumpti xi. arbitri, & quinque pronuncient pro uno, v. g. Titio, quatuor pro Cajo, & duo pro Sempronio; non valebit sententia etiam quinque arbitrorum, qui pronunciârunt pro Titio: quia, etsi sint pars major, comparatione aliarum partium minorum, scilicet quatuor, & duorum arbitrorum; non tamen sunt major pars, respectu omnium arbitrorum, sive totius numeri; quia sex pro alijs arbitrium dixerunt: nam omnes censentur loco unius, & constituunt quasi unum Corpus, seu Collegium, & sic major pars omnium concordare debet; quia non arbitrantur, ut singuli separatim, ac seorsim, ut de electione suprà dictum. Lapus in cit. c. 1. & Franc. ibid. n. 1. h. t. in 6.

Nec obstat, quòd judicium, seu arbitrium condemnantis in minore summa, v. g. in 5. sit contrarium arbitrio condemnantium in majore summa, videlicet in 10. vel 15. quia, licèt sit contrarium alijs, quoad majorem summam, non tamen quoad minorem, quatenus contenta est sub majore summa: nam in hac omnes conveniunt, seu concordant; ut dicitur in cit. c. 1. & cit. l. Diem; §. Si plures; Covarr. lib. 1. var. resol. c. 2. num. 6. Barbos. in Collect. ibid. num. 3. Ratio est, quia inter pares Judices eligenda est sententia, quæ favet reo. l. Inter pares; 38. ff. de re judic. quòd si in diversis summis condemnent Judices, minima spectanda est. cit. l. Inter pares; in fine. Quamvìs autem hoc casu formaliter, & simpliciter non consentiant omnes arbitri in 5. cùm verè dissentiant, consentiunt tamen secundùm quid, quatenus omnes supponunt, saltem minorem summam deberi: idcóque standum est arbitrio de minore summâ; quia ut minimùm debentur 5. an verò plus non debeatur, id non est decisum. Laym. in cit. c. 1. h. t. in 6. Sin verò unus, vel alter ex

ex arbitris pronuncient, quòd reus non possit minoris condemnari, quàm in 15. vel 10. adeóque exprimant, se nolle consentire in minorem summam, sive in 5. tum clarè paret, eos non esse concordes quoad minorem summam, neque summa minor tunc inest majori, ideóque arbitrium propter dissensum eorum non valet. Laym. in cit. c. 1. h. t. in 6. Zœs. ff. h. t. n. 26.

Verùm Gloss. fin. in cit. c. 1. h. t. in 6. extendit decisionem ejusdem c. ut procedat, etiamsi duo illi arbitri, qui condemnârunt debitorem ad majorem summam, protestentur, se non consentire in minorem summam: quia protestatio contra ea, quæ non ex voluntate partium, sed juris dispositione pendent, nihil operatur; juxta Gloss. receptam in l. Alimenta; 11. V. Ostenderis; C. de negot. gest. at in proposito casu consensus arbitrorum in minore summa ex juris dispositione, seu præsumptione, est inductus. cit. c. 1. & cit. l. Diem; §. Si plures; ideo protestatio contraria hominis nullum effectum habet. Barb. c. l. n. 4.

XL. Limitari autem debet dispositio dicti c. 1. h. t. in 6. ut tantùm procedat in arbitris compromissarijs: non autem in arbitratoribus, vel in ijs, qui sunt assumpti ad declarandum pretium rei, vel mercedem, aut ad faciendam æstimationem alicujus rei; tum enim, si tales discordent, non statur arbitrio ejus, qui minimam quantitatem, seu æstimationem rei pronunciavit, sed omnium arbitrium invalidum est. Franc. in cit. c. 1. num. 3. limit. 2. Covarruv. cit. c. 2. num. 6. Ut, si v. g. in tres arbitratores sit compromissum, ut æstimeur, quanti valeat domus vendenda, & unus arbitretur, illam valere 900. aureos, alter 600. tertius 300. hoc casu non stabitur arbitrio ejus, qui domum æstimavit aureis solùm 300. sed totum arbitrium, sive omnium æstimatio rejicietur.

XLI. Assertio 4. Si in duos arbitros (vel plures) eâ formâ, seu conditione compromissum fit à partibus, ut, si inter se dissentiant, tertium aliquem assumant, nemine in singulari nominato, quem eligere debeant, compromissum est invalidum; prout statutum habetur in l. Item, si unus; 17. §. Si in duos; ff. h. t. ubi ratio redditur: quia fieri potest, ut etiam in assumendo tertio (si is à partibus nominatus non sit) arbitri dissentiant; ideóque causa nunquam expediatur. Idem decernitur in c. Innotuit; 12. h. t. Nam, cùm inter Guilielmum, & Ottonem laicos controversia orta esset, super quadam pecuniæ summa; ad petitionem unius partis; Papa Gregorius IX. causam commisit quibusdam Judicibus delegatis, qui cùm in illa procederent, tandem à partibus in duos arbitros est compromissum, eâ formâ, & pacto, ut, si duo illi inter se discordarent, Judices delegati tertium ipsis arbitrum adjungerent, retentâ penes se potestate compellendi partes ad observandum arbitrium per arbitros ferendum. Sed, cùm duo illi arbitri convenire non possent, dicti Judices tertium ipsis adjunxerunt; qui cum altero eorum concordans, contra unum ex compromittentibus sententiam tulit, eúmque condemnavit; quem cùm Judices illi delegati ad observationem arbitrij compellere vellent, is sentiens, se inde gravari, ad Sedem Apostolicam appellavit. Sed Judices, non obstante eâ appellatione, sententiam excommunicationis in eundem tulerunt. Quare Papa mandat, ut, si res ita se habeat, sententia ista excommunicationis irrita declaretur: cùm Jure Civili statutum sit, ut compromissum de incerta persona in arbitrum assumenda non teneat. Sententia autem post legitimam appellationem lata est nulla. Gl. hîc in notatis.

XLII. Notandum 1. Possunt partes etiam in causa delegata à Papa recedere à Judicibus delegatis, & compromittere in arbitros, si in favorem partium facta sit delegatio; quia tunc possunt renunciare favori pro se introducto. c. Ad Apostolicam; 16. de regular. non item, si causa delegata sit ob favorem publicum. Abb. hîc n. 2.

Notandum 2. Possunt Judices delegati, ex consensu partium compromittentium in arbitros, retinere sibi potestatem exequendi sententiam arbitrorum ferendam super causa delegata, & partes compellendi ad observandum arbitrium; ut ex hoc c. colligitur, ubi de consensu partium prorogata est jurisdictio Judicum delegatorum, illisque ea potestas reservata, quod factum non improbat Pontifex: ex quo à contrario sensu infertur, quòd sinè consensu partium non possint delegati sibi reservare talem potestatem; sed adiri debet Judex ordinarius, ut compellat partes ad observationem arbitrij. Gloss. hîc V. Potestate; & Abb. n. 3. not. 3.

Notandum 3. Partes, quæ in causa delegata, relictis Judicibus delegatis, compromiserunt in arbitros, possunt, si velint, & res adhuc sit integra, redire ad Judices delegatos, sinè nova delegatione: quia eorum jurisdictio, durante controversiâ, non exspiravit; cùm rescripta suâpte naturâ sint perpetua, sicut & jurisdictio: adeóque, si per arbitros ea non decidatur, possunt delegati causam reassumere cognoscendam; ut docet Imol. num. 6. & Abb. num. 5. Ratio est, quia compromissum est voluntarium, & arbitri accipiunt potestatem à partibus; ideóque possunt partes merâ voluntate à compromisso facto recedere: sed jurisdictio datur à lege, vel superiore, & exercetur in invitum; ideóque non extinguitur, etiamsi partes arbitros compromissarios elegerint. Imol. c. l. & Abb. n. 6.

Notandum 4. Sicut non potest compromitti in duos arbitros eâ conditione, ut, si inter se discordent, eligant aliquem tertium innominatum; ut constat ex cit. l. Item, si unus; §. Si in duos; ff. h. t. ita neque sic potest fieri compromissum, ut, si discordent arbitri, Judices delegati designent tertium arbitrum; ut patet ex hoc c. debet enim fieri compromissum purè in certos arbitros, alioquin non valet. Abb. hîc n. 5. not. 2. Aliud verò est, si in tertium arbitrum eligatur certa persona, v. g. Sempronius; tum enim valet compromissum, quia arbitri in assumendo, seu eligendo tertio arbitro dissentire non possunt. cit. §. Si in duos; in fin. nam tunc cessat discordia in electione tertij arbitri, quæ est ratio finalis legis; adeóque cessare etiam debet ipsa lex. Abb. hîc n. 8. in 2. casu, & 5.

XLIII. Notandum 5. Si in duos arbitros simpliciter compromissum sit, iique in sententia ferenda non consentiant; Judex ordinarius cogere eos potest, ac debet, ut tertiam personam certam eligant, cujus

aucto-

auctoritati stetur, ac pareatur; prout habetur in cit. l. item, si unus; §. Principaliter; ff. h. t. Ratio autem, cur jure statutum sit, ut arbitri, si non consentiant, tertium eligere debeant, non ex compromisso partium, sed ex Judicis auctoritate, est; quia partes compromittentes non possunt compellere arbitros, sicut Judex potest. Bart. in cit. §. Principaliter; num. 1. & Abb. hîc num. 8. Porrò tertius ille, qui jussu Judicis ab arbitris electus est, non est verus arbiter compromissarius, cùm à partibus non sit constitutus, sed potiùs est quidam consultor, aut diremptor, qui ex legis præscripto constitui debet, cui arbitri dissidentes parère debent, ita, ut sententiam ferre, secundùm ejus voluntatem, ac consilium, teneantur, licèt discordet ab alijs duobus; ut docet Bart. in cit. §. Principaliter; num. 3. post Gloss. ibidem Vers. Auctoritati; in 2. respons. Et hic tertius assumptus ab arbitris imperio Judicis cogitur consentire in sui electionem, eámque acceptare, juxta Gloss. in cit. §. Principaliter; V. Pareatur; in fine.

Notandum 6. Quod dictum est, compromissum in arbitros factum, eâ conditione, ac formâ, ut, si discordent, tertium aliquem innominatum, & incertum eligere possint, invalidum esse, id procedit, etiamsi postea arbitri in electione tertij consentiant: erit enim nihilominus irritum, quia, cùm ab initio fuerit vitiosum, & invalidum, non potest tractu temporis convalescere. Imò totum compromissum prædictâ conditione, seu formâ factum, quoad omnes actus subsequentes, omnino irritum est, ita, ut neque sententia concors duorum arbitrorum sit valida; quippe lata ex compromisso juris dispositione invalido: neque electio tertij arbitri; neque consilium, seu arbitrium tertij consentientis cum uno, aut utroque priorum arbitrorum; eò quòd compromissum, cui innituntur, sit irritum; ut docet Abb. in cit. c. Innotuit; h. t. num. 8. in 3. casu. Molin. tract. 5. disp. 42. num. 5. circa finem. Idque confirmatur ex dicto c. ubi sententia concors tertij arbitri consentientis cum altero duorum arbitrorum, vi talis compromissi, lata, nulla esse dici videtur, eò quòd Jure Civili ita statutum sit, ac definitum. Quamvìs nonnulli apud Molin. c. l. contrarium teneant; & consentit Laym. in cit. c. Innotuit; n. 4. q. 1. videlicet, tale compromissum non esse irritum absolutè, & in se, sed tantùm quoad illum modum adjectum, nempe, ut, si discordes sint arbitri, habeant potestatem eligendi tertium, propter quem modum adjectitiū non debeat ipsum principale compromissum irritari; sed potiùs is pro non adjecto haberi, perinde, ac si simpliciter in duos arbitros compromissum fuisset. Arg. reg. 37. in 6. utile per inutile non vitiatur, si separari possint: ac proinde duo arbitri concordantes dicere poterunt sententiam, eáque saltem concorditer ab illis lata erit valida. Et hæc sententia quoque probabilis est.

Notandum 7. Papa potuit in casu hujus c. causam etiam civilem inter duos laicos suæ temporali jurisdictioni non subjectos comittere Judicibus delegatis cognoscendam; vel quia summa illa pecuniæ, de qua erat lis, fuit per usurariam pravitatem extorta; vel quia debitor conventus juravit, se eam soluturum; vel ob negligentiam Judicis secularis, juxta c. Licèt; 10. de foro compet. vel ob interveniententem aliam extraordinariam causam ad Ecclesiasticum Judicem pertinentem; quamvìs ea in textu non exprimatur; alioquin verò non potest impetrari à Papa, seu Judice Ecclesiastico rescriptum delegationis à laico contra laicum, in causa merè civili. Hostiens. hîc in princ. Jo. Andr. n. 2.

XLIV. Assertio 5. Valet compromissum factum sub hac forma, in unum, vel plures: ut ipsi per se causam definiant, vel per alios, quos ipsi elegerint; prout sumitur ex c. Cùm à nobis; 13. h. t. Nam controversiâ ortâ inter Archiepiscopum Senonensem, » & Abbatissam, ac Conventum Monasterij Jotrensis, super eo, quòd Archiepiscopus dicebat, Monasterium sibi Metropolitano jure subjectum esse, ideóque procurationes, & alia ab illo exigebat: » tandem sub certa pœna in Legatum Sedis Apostolicæ Cardinalem concorditer compromiserunt, quòd » arbitrio, seu ordinationi ejus factæ per ipsummet, » vel per duos Mediatores ab ipso deputatos omnimode parére velint. Igitur dictus Legatus Capellanum Papæ, & Archidiaconum Senonensem, ut » Mediatores, seu arbitros constituit, qui ordinando, vel definiendo causam illam terminârunt. Et » quod per ipsos actum fuit, Gregorius IX. Apostolicâ auctoritate confirmavit. »

XLV. Verùm decisioni hujus c. 12. h. t. obstare videtur c. præcedens, in quo statuitur, quòd non possit cōpromitti in arbitros incertos, sicut factum est in casu hujus c. nam arbitri eligendi à Legato non fuerunt à partibus compromittentibus nominati, seu expressi, adeóque incerti fuerunt electi. Respondet Gl. hîc V. Mediatores; quòd Mediatores illi non fuerint veri arbitri, sed arbitratores, aut amicabiles compositores, qui de plano, & sinè ordine judiciario, seu cognitione aliquâ partes in concordiam redegerunt; & ideo in illos compromitti potest, ut in casu discordiæ eligant tertium etiam incertum: quia, si est iniquum, redigitur ad arbitrium boni viri, seu judicis, & ad æquitatem. Sed meliùs respondetur cum eadem Gloss. in 2. respons. & Abb. hîc n. 2. in 2. solut. & Imol. n. 7. quòd in c. præced. datur arbitris potestas eligendi tertium, non ab initio, & absolutè, sed sub hac conditione: si discordes sint: in hoc autem c. datur ab initio causæ, & absolutè, vi compromissi, potestas arbitris, ut ipsi per se causam definiant, vel per alios arbitros, quos ipsi elegerint: nam, licèt arbiter vices suas alteri delegare non possit, l. Non distinguemus; 32. §. Quæsitum; ff. h. t. potest tamen à partibus compromittentibus illi dari potestas, ut, si ipse arbitrium dicere nolit, alium constituat, unum, vel plures, per quos arbitrium pronuncietur; ita sumitur ex cit. §. Quæsitum; in fine. Abb. hîc n. 1. not. 3. Et sic cessat hoc casu periculum illud, ne lis nimis diu protrahatur, & causa sit sinè exitu, sive nunquam finiatur; quia arbitri, in quos compromissum est, non in casu discordiæ, sed ab initio, & absolutè, si causam per se definire nolint, alios arbitros, qui illam cognoscant, ac terminent, deputare debent. Abb. c. l.

XLVI. Assertio 6. Si in unum, vel plures arbitros, eâ formâ compromissum sit, ut alicujus, vel aliquotum consilium, & sententiam, non tantùm exquirere, sed etiam sequi in arbitrando teneantur, inva-

invalidum est compromissum. *Si verò in arbitros eâ lege, ac conditione sit compromissum, ut adhibito consilio aliquorum, sententiam ferant, tenentur illud petere, non autem sequi.* Prius habetur in l. Item, si unus; 17. §. Inde Pomponius; ff. h. t. ubi etiam ratio additur; quia arbitro libera facultas sententiæ dicendæ, non adimi, sed relinqui debet, ut id judicet, quod sibi justum, & æquum visum fuerit. Molin. tr. 5. dis. 33. n. ult.

Posterius statutum habetur in c. Cùm olim; 7. h. t. » Nam, cùm controversia orta esset inter Priorem S. Bartholomæi Lucani ex una parte, & Hospitalarios S. Bartholomæi ex altera, super jure eligendi Rectorem Hospitalis, quod Prior ad se pertinere dicebat: ea causa delegata fuit quibusdam Judicibus, in quos tandem utraque pars compromisit, tanquam in arbitros: & ipsi arbitrium tulerunt, de quo cùm dubitatio utrinque oriretur, illud in publico instrumento Romam missum fuit ad Innocentium III. qui illo diligenter inspecto, cognovit, quòd Prior S. Bartholomæi, secundùm formam arbitrij, teneatur, habito consilio cum Hospitalarijs, tractare de Rectore eligendo, & postea aliquem eligere. Quare respondet Papa, quòd, si Prior, non præmisso tractatu cum Hospitalarijs, eorúmque consilio non audito, ad electionem processit, irrita censeri debeat electio Rectoris: si verò tractatus præcesserit cum Hospitalarijs, eorúmque consilium exquisitum, & adhibitum fuerit; tum Prior liberè eligere potest Rectorem, quem voluerit, dummodo idoneum; sive Hospitalarij in eundem consenserint, sive non.

XLVII. Hinc colligitur 1. Quòd partes possunt compromittere etiam in Judices delegatos in causa ipsis commissa, tanquam in arbitros. Abb. hîc not. 2. & dictum suprà num. 13.

Colligitur 2. Quòd arbitri non possunt arbitrium, seu sententiam à se latam declarare, si dubium ex illa oriatur: quia eo ipso, quod pronunciârunt, functi sunt suo officio, ut ulteriùs se in causa immiscere non possint: ideóque tunc adiri debet Papa ad declarandam sententiam arbitrorum; prout factum est in casu hujus c. vel etiam alius inferior Judex ordinarius, qui habet potestatem exequendi sententiam arbitri. Abb. hîc not. 3.

Colligitur 3. Qui ex obligatione legis, vel statuti, vel pacti, tenetur in expeditione alicujus negotij, exquirere consilium aliorum, non ideo cogitur illud sequi, sed satis est, quòd consilium fuerit auditum, vel petitum, & congruo tempore exspectatum; ut traditur etiam in c. Cùm in veteri; 52. junctâ Gloss. V. Exspectatum; de elect. nec potest dici, superfluum videri, adhibere consilium, quod non tenetur quis sequi: quia tale consilium potest esse utile, potest enim movere consulentem, ut illud sequatur, & deliberare, an expediat sequi consilium. Gloss. hîc V. Sive discordet.

XLVIII. Assertio 7. Compromissum in arbitros solo consensu compromittentium, & compromissariorum, sive arbitrorum, in quos compromittitur, verbis, vel alijs signis externis expresso perficitur: quare non solùm voce, aut nutibus inter præsentes, sed etiam per epistolam, vel inter nuncium inter absentes fieri potest, éstque contractus innominatus: *facio, ut facias.* Molin. tr. 5. disp. 32. n. 1. & 2. Fit autem compromissum, vel per nudum pactum, vel per intervenientem stipulationem, quâ partes se invicem obligant ad standum definitioni, ac sententiæ arbitrorum: & tum compromissum transit in contractum nominatum, & non nisi inter præsentes fieri potest. Item interdum fit absolutè, sinè adjectione pœnæ, aliàs verò appositâ pœnâ, quæ solvenda sit ab eo, qui arbitrio non steterit. Interdum etiam compromissum firmatur juramento, sive simul interveniat stipulatio, aut promissio pœnæ, sive non. Molin. c. l. num. 4. ex communi; ut ex infrà dicendis patebit.

§. V.

De officio, & potestate Arbitri.

XLIX. Assertio 1. Tota potestas, & officium Arbitri ex compromisso dependet, ac desumi debet, ita, ut Arbiter de ijs tantùm ferre possit arbitrium, super quibus compromissum est, neque extra illud quidpiam validè agere, sive fines illius excedere possit: sunt enim compromissa stricti juris, ideóque non extendenda ultra ea, de quibus cautum est; prout habetur in l. Non distinguemus; 32. §. De officio, & ibi Gloss. V. Cautum; & §. fin. ff. h. t. & in l. Quid tamen; 21. §. Plenum; ff. eod. ubi dicitur: id enim venit in compromissum, de quo actum est, ut veniret. & in c. Cùm dilectus; 6. in fine extra eodem. Idem est de arbitramento Arbitratoris. Molin. tr. 5. dis. 44. n. 6.

Excipienda tamen sunt ea, quæ dependentia, seu necessariò connexa sunt, sinè quibus causa principalis commodè expediri non potest; nam de his cognoscere, & judicare potest arbiter, etsi ea non sint expressa in compromisso. Gloss. in cit. c. Cùm dilectus; V. Nisi de his; h. t. & ibid. Abb. n. 10. Gl. in cit. §. De officio; V. Cautum. *Sic arbiter potest pronunciare super fructibus perceptis ex re, super quâ compromissum est,* quia veniunt accessoriè ad causam principaliter commissam. Gloss. in cit. §. De officio: V. Cautum; Abb. c. l. n. 11. Item, licèt arbiter non possit punire partem, v.g. propter contumaciam ejus in parendo, nisi in compromisso hoc actum, ac de pœna conventum sit: potest tamen condemnare ad præstandas expensas, & sumptus, quos pars altera fecit, ob illam contumaciam, quia in eo vertitur interesse partis adversæ; ut docet Jo. Andr. in cit. c. Cùm dilectus; n. 6. & ibid. Abb. n. 12. nam per hoc non dicitur quid fieri extra, vel ultra, sed juxta compromissum. Deinde arbiter potest uni parti rem litigiosam adjudicare, eique imperare, ut non quidem aliam rem, sed pecuniam alteri parti det in compensationem sui juris dubij; quia pecunia non censetur esse prorsus alia res, cùm succedat in locum æstimationis rei. Abb. c. l. n. 8. Mol. cit. dis. 44. n. 6. Denique potest diem solutioni faciendæ statuere, seu assignare. l. Quid tamen; 21. §. Solutioni; & l. Celsus; 23. ff. h. t. Gloss. in cit. c. Cùm dilectus; V. Nisi de his.

L. Ex dictis infertur 1. Quòd coram arbitris non possit fieri reconventio; ut constat ex c. Cùm dilectus; 6. h. t. Nam, cùm ex Papa Innocentio III. » quæsi-

» quæsitum fuisset, utrùm coram Arbitris locus sit » reconventioni: is respondit, quòd, licèt in judicio » (ordinario, vel delegato) reus conventus actorem » coram eodem Judice reconvenire possit (c.1. & 2. » de mut.petit.) coram Arbitris tamen eum recon- » venire non potest, cùm Arbitri de ijs tantùm judi- » care possint, super quibus in eos compromissum » fuit. Ratio diversitatis, cur reconventio non habet locum coram Arbitris, sicut coram Judice ordinario, vel delegato, est, quia reus invitus litigare cogitur coram judice, ad instantiam actoris; ideòque conqueri non potest, si & ipse vicissim conveniat Actorem, coram eodem Judice; cuius enim in agendo observat arbitrium, eum habere & contra se judicem in eodem negotio non dedignetur. l.Cùm Papinianus; 14. C. de sentent. & interloc.omn. jud. quæ ratio cessat in compromisso; in quo arbiter non magìs ab actore, quàm à reo, sed utriusque partis voluntate, & consensu eligitur; adeòque ab actore, & reo simul, & idcirco compromissum in arbitros non extenditur, nisi ad ea, quæ expressa sunt, vel necessariò connexa; ut tradit Bart. in Auth. & consequenter n.20.C.dicto tit. Quare, si Judex delegatus, communi utriusque partis consensu, datus sit, non habet locum reconventio coram illo delegato, ob eandem rationem, quæ est in arbitro, & sibi imputare debet reus conventus, quòd in postulatione Judicis causam reconventionis non fecerit exprimi. Bart. c. l. o.21. Abb. hìc n.6. in fine.

LI. Porrò coram Arbitris juris, qui non voluntate partium, sed ex juris dispositione eligi debent, locum habet reconventio; ut, si delegatus Principis recusetur, juxta l.Cùm specialis; 18. C. de judic. vel, si Clericus contra Episcopum suum litem moveat. c.Si Clericus; 46.caus.11. q.1. & ex communi docet Abb.hìc n.7.& Molin.cit.disp.44.n.7. nisi tales arbitri non ad totam aliquam causam, sed tantùm ad certum causæ articulum definiendum eligantur; v.g. utrùm Judex tanquam suspectus recusari possit; hoc enim casu non est locus reconventioni, etiam coram Arbitro juris, quia talis articulus recusationis citò expediri debet, ne progressus causæ principalis retardetur. c.2. de appell. in 6. Abb.& Mol.citt.locis.

Infertur secundò, quòd Arbiter compromissarios potestatem arbitrij ferendi delegare, sive loco suo alium substituere non potest, nisi hoc expressè ipsi commissum fuerit. l.Non distinguemus; 32.§.Quæsitum, & l.In compromissis; 45. ff.h. t. ubi dicitur: In compromissis arbitrium personæ insertum personam non egreditur. Gl.hìc V.Nisi de his; quia ex speciali fiducia ergà hanc personam compromissum factum censetur.

LII. Assertio 2. Arbiter suam sententiam, seu laudum in præsentia partium compromittentium pronunciare debet, nisi in compromisso hoc specialiter expressum sit, ut parte utràque, vel alterâ earum absente, causam definire possint; ut habetur in l. Diem; 27. §. Si quis litigatorum; ff. h.t. & colligitur ex c.Ex parte; 10.ibi: *In tua præsentia partibus constitutis*. h.t. Gl.in cit. c.Cùm dilectus; V. Nisi de his eod. Quamobrem arbiter partes citare potest, ac debet, ut ad certum diem, & in eo loco, ad quem, vel in quo arbitrium pronunciandum est, compareant; ut colligitur ex cit. c.Ex parte. & l.Si quid tamen; 21.§.Si in certa diem. ff. eod. & de loco id tradit Gl.in cit. c.Cùm dilectus. V.Nisi de his; Molin.cit.disp.44. n.t. & quidem potest arbiter citare partes per nuncium, vel epistolam. l.Sed & interpellatur; 49.§.1.h.t.

LIII. Assertio 3. Arbiter compromissarius debet procedere in forma judicii, sive servato ordine judiciali; ut colligitur ex cit.c.Cùm dilectus; ibi: *Arbitri judicare*. h.t. & tradit ibid. Abb. n.4. quamvìs propriè, ac strictè loquendo, non sit judex, nec judicium exerceat, ad quod requiritur jurisdictio, qualem non habet arbiter, sed notionem quandam. l.Ait Prætor; 5. in princ.ff. de re judic.l.3.C.de jurisd.omn. jud.ideòque etiam propriè, ac strictè non fert sententiam, sed arbitrium, seu laudum. Abb. c.l. n.3. Quia tamen compromissa, & arbitria hodie ad similitudinem judiciorum redacta sunt. l. 1. ff. h.t. ideo etiam coram arbitro compromissario debet offerri libellus, & fieri litis contestatio, per quam interrumpitur præscriptio. l.pen. C.h.t. & jurari de calumnia. Gl.in cit.c.Cùm dilectus; V.Nisi de his; in fine. & Abb. ibid. n.4. Durand.in spec.l.1.part,t.tit.de arbitr.§.Differt, n.12. & sententia, seu laudum arbitri ferri quoque debet in scriptis. Abb. c.l.

LIV. Assertio 4. Ad officium quoque Arbitri pertinet, ut sententiam, sive arbitrium justum, & æquum ferat: quamobrem, si arbitrium, seu laudum dolo arbitri latum sit, illud observandum non est, vel si simoniacam pravitatem contineat; prout sumitur ex c. Non sine; 2. h.t. secundùm duplicem illius intellectum, de quo infrà. Nam, cùm Alanus Presbyter per Robertum Archidiaconum in Ecclesia S.Alphridi Capellanus institutus fuisset, mortuo Roberto, Marcus nepos eius (ex fratre) qui Roberto in eadem Ecclesia successerat, eundem Alanum in Capellanum denuo instituit, seu potiùs jam institutum » confirmavit. Sed postea idem Marcus multis indebitis exactionibus eum gravavit, & vexavit, & ut Capellaniâ cederet, promisit, se illi quinque marchas » argenti pro annua pensione soluturum: cùm verò » dictus Alanus Capellaniâ cedere nollet, ab eodem » Marco illâ est spoliatus; prout habetur in integra » lectione huius c. Tandem cùm Alanus exul justitiam obtinere non posset, nec suam inopiam ulteriùs sustinere, Marcus per dolum, & fraudem juramentum extorsit à dicto Alano, se susceptururn arbitrium super hac re duorum Clericorum, illúdque » servaturum: qui Marco faventes præcepetunt, ut ipse quinque marchas argenti annuatim persolveret » Alano, & hic lite, ac jure suo super Capellaniâ cederet. Re delatâ ad Papam Alexandrum III. is mandavit Archiepiscopo Eboracensi, ut, si dicti Clerici » confessi fuerint, vel ipse aliunde cognoverit, illos » tam nequiter arbitratos esse, dictum Alanum ab observatione juramenti, auctoritate Apostolicâ absolvat (& ipsum in Capellaniam suam restituat; ut supplet Gloss. hìc V. Absolvat;) sin autem cognoverit arbitrium, seu laudum Clericorum illorum æquitate » subnixum esse, utramque partem ad eius observationem, remotâ appellatione, compellat. »

LV. Notandum hìc 1. Dupliciter potest intelligi hoc c. Primò, quòd arbitrium ideo fuerit rejectum, quia dolus & favor erga alteram partem compromittentium ei causam præbuit, juxta Gl. hìc V. Dolum; & pars per dolo executionem arbitrij, saltem

tunc dolum facit, seu committit, ideóque exceptio doli contra illam opponi potest, etsi aliàs solus arbiter dolum commiserit. l. Non distinguemus; 32. §. Cùm quidam; ff. h. t. ubi ex solo facto arbitrorum, qui, licèt fuerint recusati tanquam suspecti, judicare voluerunt, competit exceptio doli contra partem petentem executionem talis arbitrij: idémq; constat ex l. Arbitrorum, 3. C. eod. & ibi tradit Gl. V. Clausula in fine. Abb. hîc n. 9.

LVI. Alter intellectus huius c. est, si arbitrium, seu laudum simoniacam pravitatem contineat, ut, si Arbitri pronuncient, v. g. ut una pars compromittentium renunciet juri beneficij spiritualis, cui pars altera vicissim det aliquid temporale; vel, si quodvis aliud peccatum contineat, non est observandum, sed ipso jure irritũ; juxta c. ult. de rer. permut. ubi decernitur, arbitrium, in quo fit permutatio spiritualiũ cum temporalib', & quidquid inde secutum est, irritũ esse: quæ expositio magis est conformis textui, eámque sequitur. Gl. hîc V. Quinque marchas; & Abb. n. 10. nam in hoc c. deciditur, sententiam, seu laudum arbitrorum ideo observandum non esse, quia Clerici illi tam nequiter arbitrati sunt, ut præceperint solvi annuam pensionem pecuniariam pro cessione beneficij, id quod simoniacam commutationem involvit: nam sicut partes, si in compromisso renunciarent juri spirituali pro temporali obtinendo, committerent simoniam; ita & arbitri sic pronunciando. Et hinc etiam mandat Papa in hoc c. ut Alanus Presbyter à juramento præstito absolvatur, sive potiùs, ut absolutus denuncietur, si re declaretur, ipsum juramento non esse obligatum; cùm is non voluerit, nec potuerit se obligare ad observandum arbitrium simoniacum. Gl. fin. hîc. Idémque dicendum, si per quodvis laudum præcipiatur, quod sine peccato fieri non potest; est enim ipso jure nullum. Abbas hîc n. 14.

LVII. Excipi tamen debet, nisi ex circumstantiis præsumi possit, vel ab arbitris ostendi, quòd imperârint, pecuniam alteri parti persolvi, non in compensationem juris beneficialis, quod remissum fuit, sed pro bono pacis, & concordiæ causâ, ob dubium litis eventum; tum enim, si arbitrium æquum reperiatur, observandum erit; ut habetur in fine huius c. arg. c. Nisi; 21. de præbend. ex quo constat, quòd arbitri, in quos compromissum est, si lis sit super beneficio, possint uni partium litigantium adjudicare beneficium, ita tamen, ut alteri parti pro bono pacis pecuniam persolvat.

Itaque hîc distinguendum est: vel enim certum est, renunciantem liti beneficiariæ pro pecunia habere jus spirituale in beneficio; & tum arbitrium latum, ut unus litigantium cedat liti super beneficio, & alter det pecuniam pro cessione, est irritum; quia simoniacam pravitatem continet: sicut enim simonia committitur, si beneficium acquiratur pro pecunia; ita etiam si pro illa resignetur. c. Cùm pridem; 4. de pact. Vel vice versâ certum est, renuncianti liti beneficiariæ nullum jus competere in beneficio; & tum valet arbitrium latum, ut una pars de facto dimittat beneficium, in quo jus non habet, & altera pecuniam det cedenti liti, juxta cit. c. Nisi; non enim semper est simoniacum, dare pecuniam pro redemptione litis super re, seu jure spirituali, veluti si jus non habenti detur pecunia ad redimendam vexationem, & liti cedat; ut patet ex c. Dilectus; 28. de simon.

Vel denique dubium est, an renuncians liti beneficiariæ habeat jus in beneficio, nécne; adeóque an detur spirituale pro temporali: & hoc casu, si Arbitri pronuncient, ut pro bono pacis pars renunciet juri, si quod habet, & cedat liti, & vicissim aliquid temporale recipiat, non est quidem id apertè simoniacũ; præ se fert tamen speciem simoniæ: quia, si jus competat parti cedenti, datur temporale pro spirituali: ideóque contra arbitrium stat gravis præsumptio, quæ tamen purgari potest, si arbitri allegent excusationem aliquam; ut si dicant, se ita arbitratos esse ob bonum pacis; quia renuncians liti nullum habebat in beneficio, vel illud erat valde dubium: & tum ad Superiorem spectabit, ex circumstantiis, & personarum qualitatibus arbitrari, an illorum excusatio admittenda, vel rejicienda sit; ut docet Abb. hîc n. 10. Fagnan. ibid. num. 3. & pluribus seqq. Et hoc est, quod in fine huius c. dicitur: Si arbitrium æquitate subnixum fuerit, observandum fore: quia nimirum ex circumstantiis præsumi, vel probari poterat, arbitros nõ pro jure beneficiali, sed ob bonum pacis, & concordiæ, & dubium litis eventum, imperâsse, ut parti cedẽti liti pecunia daretur: quamvis aliàs præsumptio contraria fuerit cõtra arbitros, nempe, quòd jusserint, pecuniam solvi pro jure beneficij, quod indubitatè competebat Presbytero Alano, cùm injustè eo fuerit spoliatus, ideóque ista præsumptio per contrariam fortiorem præsumptionem, vel probationem elidi debebat, aliàs arbitrium observandum non foret; ut ex dictis patet.

LVIII. Notandum 2. Super beneficio spirituali potest licitè fieri compromissum in arbitros, dumodo fiat in Clericos, vel simul in Clericum, & laicum. Abb. hîc n. 6. & patet ex suprà dictis n. 20. & 22. quod tamen ita intelligendum est, ut arbiter compromissarius non possit beneficium adjudicare, cui velit, ex compromittentibus, sed solùm habenti canonicum titulum, seu jus in beneficio; quia beneficia sine canonica institutione obtineri non possunt. c. 3. de instit. & reg. jur. 1. in 6. Fagnan. hîc n. 10.

Notandum 3. Compromittentes in arbitrum, vel arbitratorem possunt se obligare juramento ad observationem arbitrij, vel arbitramenti, saltem de Jure Canonico, & laudum executioni mandari debet, si aliàs sit licitum, & æquum; prout colligitur ex hoc c. & tradit Gl. ibid. V. Sacramentum, & Abb. n. 3. not. 4 & alij DD. communiter, qui dicunt, hoc servandum esse etiam, in foro civili; de quo plura infrà.

Notandum 4. Non tantùm arbitratores, sed etiã, si arbitri pronuncient, seu ferant laudum, quod evidenter continet iniquitatem, seu peccatum, est corrigendum per Superiorem, seu Judicem ordinarium, & reducendum ad arbitrium boni viri; ut colligitur ex hoc c. ibi: *quoniam non decet sustinere, ut, quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui*: idque non obstante etiam juramẽto, & tam de Jure civili, quàm Canonico. quia etiam leges civiles volunt, ut peccata corrigantur, & non foveantur. Hostiens. hîc V. Incorrectum, & Joan. Andr. n. 18.

LIX. Assertio 5. Sed neque valet arbitrium, seu laudum, si in Ecclesię detrimentum, seu præjudicium vergat, prout sumitur ex c. Pervenit. 3. h. t. Nam cùm

„ cùm Gnilielmus Clericus sororem suam Gaspari de „ Callis in uxorem dedisset, promisit, se in dotem so„ rori suæ, annuatim quinque solidos sterlingorum „ daturum esse. Sed quia super promissione huius pe„ cuniæ inter illos controversia orta fuit, in quatuor „ arbitros compromiserunt: qui arbitrati sunt, quòd „ Gaspar decimas (id est, fructus decimarum, Gl. hîc „ V. Decimas) quas Guilielmus Clericus in parochiâ „ de Callis habebat (cuius ipse Gaspar parochianus „ erat. Hostiens. hîc V. Decimas) pro prædictis quin„ que solidis annuatim percipere debeat. Re delatâ „ ad Papam Alexandrum III. is mandavit, ut, si ità „ sit, Gaspar admoneatur, & per Ecclesiasticam cen„ suram compellatur decimas illas dimittere: neque „ ex illis sibi quidquam deinceps vendicare præsu„ mat; quia tale arbitrium Ecclesiæ in futurum po„ test esse perniciosum: Guilielmus verò Clericus „ moneatur, ut cum dicto Gaspare rem amicabiliter „ componere studeat.

L X. Hinc colligitur 1. Quòd in casu huius c. reprobatum fuit arbitriū, seu laudum illorum, qui arbitrati sunt, ut laicus decimas à Clerico, cuius sororē in matrimonium duxerat, dotis nomine datas perciperet, nō, quòd judicaverint arbitri, ut marito ipsum jus decimandi Clericus ille in dotem daret sororis, ut nonnulli putant: quia, cùm hoc jus sit spirituale, in laicum non cadit; sed quia, etsi aliàs fructus decimarum possint à Clerico vendi, & locari ad vitam suam, c. 2. de locat. adeóque etiam laico concedi, aut in solutum dari; non tamen in dotem dari, eò quòd talis datio futuris temporibus posset in detrimentum, seu præjudicium Ecclesiæ cedere: quia fortè, laicus ille, si durante matrimonio mortuus fuisset Clericus, qui ipsi decimas dotis nomine dedit, etiam post decessum illius, toto tempore vellet decimas illas retinere, sive fructus illarum adhuc percipere, nomine dotis, quæ saltem durante tempore matrimonij, adhuc debetur marito: quod beneficiatus promittere non potest, cùm nesciat, an tam diu victurus sit: & sic Ecclesia, vel successor in beneficio non facilè, neq; sinè molestia, ac sumptibus litis, illas decimas recuperare potuisset, quod in damnum Ecclesiæ redundâsset, cuius interest, ne sumptibus gravetur. Gl. hîc V. Existere; & Innoc. V. Decimas. Abb. n. 2. not. ult. Deinde ideo etiā non est conveniens, ut decimæ Clericales in dotem dentur marito; quia is, cui decimæ sunt venditæ, vel locatæ, eas percipit loco, & nomine Clerici, penes quem remanet jus radicale percipiendi decimas: maritus verò nomine, ac loco uxoris suæ, percipit, & administrat fructus dotis; adeóque non nomine Clerici; ut notavit Joan. Andr. hîc n. 6.

Colligitur 2. Ecclesiæ succurrendum est, non solùm, si periculum sit, ne ei gravamen inferatur de jure, sed etiam de facto tantùm: & sive damnum immineat de præsenti, sive etiam timeatur in futurum. Ut si v. g. Ecclesia pro justa pensione locavit fundum suum alicui potenti, à quo probabiliter timetur, quòd non poterit futuro tempore, sinè difficultate, exigere, & recipere solutionem pensionis, poterit propter tale periculum petere restitutionem in integrum adversus illum contractum. Abb. hîc n. 4.

Colligitur 3. Quòd Rector Ecclesiæ, aut beneficiatus non potest compromittere in arbitros, sine cōsensu Diœcesani, seu Superioris, si per compromissum obligetur Ecclesia in futurum: quia nun potest Ecclesiæ conditionem facere deteriorem. Gl. fin. hîc, & Abb. n. 4.

Colligunt 4. Aliqui ex hoc c. quòd frater etiam Clericus teneatur dotare sororem suam, si aliùnde dotem habere non possit. Verùm, ut notat hîc Abb. n. 1. not. 2. id ex isto c. non probatur: tum quia hîc non exprimitur, quòd 5. illos solidos promiserit loco, & nomine dotis: tum quia sponte, & à nemine compulsus id promisit, ac dedit: quamvis aliàs verum sit, fratrem teneri dotare sororem pauperem, saltem ex eodem patre natam: & multò magis Clericus, qui obligatur magis exercere actus charitatis, & misericordiæ, quàm laicus; idque etiam ex redditibus Ecclesiasticis potest, si patrimonialia non habeat. Abb. c. l.

§. VI.

De effectu, seu obligatione compromissi, & sententiæ, seu laudi Arbitrorum.

L X I. Assertio 1. Si per nudum, seu simplex pactum, neque interveniente stipulatione, neque pœnâ adiectâ, absolutè compromissum sit in arbitros; tum de jure civili nulla efficax obligatio, aut actio ex eò comperit; quia hoc jure ex nudo pacto actio non datur. l. Jurisgentium; 7. §. Sed nulla; ff. de pact. adeóque, sicut ex nudo pacto compromissi, etiam post latam sententiam, seu arbitrium, partes non coguntur de jure civili stante compromisso, ac sententiæ arbitri, sed impunè possunt illi non parére: ita etiam arbitri, etsi consentiant in compromissum nudo pacto solùm factum; eodem jure civili non possunt cogi progredi in causa ipsis commissa, arbitriúmq; proferre. Abb. in c. Per tuas; 9. n. 8. h. t. Mol. tr. 5. de just. disp. 34. n. 1. & 6. nisi tamen ex altera parte pactum illud traditione sit impletum, & sic transeat in pactum vestitū; ut quia una pars compromittentium alteri aliquid tribuit, ac tradidit ratione eius pacti: tum enim ex eo actio dabitur contra illum, qui pactum, seu compromissum implere non vult, ut vel impleat, vel solvat, quantum suâ interest, ut impleat pactum, seu stet cōpromisso; vel, ut per illam repetat quod dedit, prout is qui compromissum implevit, maluerit. Mol. c. l. n. 1. & 3.

Si verò in arbitros per interveniententem stipulationem, spectato Jure civili, vel etiam per nudum pactum, secundùm Jus Canonicum, absolutè compromissum fuerit, sine adiectione pœnæ; tunc cōtra non stantem compromisso, seu arbitrio lato, actio ad interesse competit, ut solvat alteri parti, quanti eius interest, compromissum, aut arbitrium servatum esse; ut constat ex l. Diem; 27. §. ult. junctâ Gl. V. Incerti. ff. h. t. & colligitur ex c. Per tuas; 9. h. t. & ibi Abb. n. 10. Marant. p. 6. de Ord. judic. de appellat. n. 250. & 251. & coguntur partes parére sententiæ arbitrorum, & hi illam proferre. Mol. cit. tract. 5. disp. 35. n. 1. & 2. non tamen ex compromisso etiam stipulatione firmato, & post latam sententiam, seu arbitrium, datur actio, vel exceptio rei judicatæ. l. 1. C. h. t. & l. 2. junctâ Gl. V. Exceptionem. ff. eodem.

L X I I. Excipi debet, nisi compromisso, sive per nudum pactum, sive etiam per stipulationem facto, sine pœnâ appositâ, & sine juramento, sententia, sive laudum

laudum arbitri à partibus compromittentibus emologatum, id est, receptum, sive approbatum fuerit, vel expressè, vel tacitè, per silentium decem dierum: tum enim oritur ex illo exceptio, & actio in factum, tanquam ex re judicata; & laudum indistinctè observandum, & executioni mandandum est; ut habetur in l. Ne in arbitris; 4. Si quis autem; & l. Cum antea; 5. C. h. t.

Idémque etiam sumitur, & confirmatur ex c. Per » tuas; 9. h. t. Nam ortâ controversiâ inter Hospi- » talarios S. Joannis, & Plebanum de Piscia, super » Hospitali S. Albucij, ea causa Archiepiscopo Ge- » nuensi delegata fuit. Sed postea procurator Ple- » bani, unâ cum parte adversa, interveniente aucto- » ritate Archiepiscopi Genuensis, tanquam Judicis de- » legati, compromiserunt super hac quæstione in ar- » bitros, Clericum unum, & duos laicos, interposito » juramento à Procuratore Plebani. Sed, cùm ab ar- » bitris pronunciatum esset arbitrium, Hospitalarij » impetrârunt litteras à Papa Innocentio III. ad Ar- » chiepiscopum Pisanum, quibus jubebatur arbitriũ » executioni mandare: contra quod Plebanus se op- » posuit, allegando tres rationes: Primò, quòd Pro- » curatori ad causam tractandam generale tantùm » mandatum dederit; non tamen mandatum speciale » ad compromittendum, vel transigendum super ea. » Secundò, quòd Procurator non fuerit cum cõsen- » su Capituli constitutus, & ideo arbitrium non va- » lere; præsertim, cùm Procurator fines mandati ex- » cesserit. Tertiò, quia arbitrium fuit per unũ Cle- » ricum, & duos laicos pronunciatum, quamvìs cum » consensu Archiepiscopi. Ad hæc respondit Papa: » si ex parte Plebani arbitrium receptum, seu appro- » batum fuit; indistinctè ratum haberi debet, & exe- » cutioni mandari, secundùm formam mandati A- » postolici. Si verò receptum non fuit; tum distin- » guendum est, utrùm pœna compromisso apposita » fuerit solvenda, si non observaretur, néone: si pœ- » na fuit adiecta, agi potest ad eam solvendam: si verò » nullâ pœnâ appositâ, simpliciter fuit compromis- » sum, ut staretur sententiæ arbitrorum; tunc Procu- » rator poterit conveniri ad præstandum interesse: » quia juramento suo seipsum personaliter, non au- » tem Ecclesiam obligare poterat. Quod denique » obiectum fuit, compromissum in duos laicos, & u- » num Clericum esse factum; id nihil obstat, cùm hoc » cum consensu, & auctoritate Archiepiscopi Genuẽ- » sis factum fuerit, cui à Papa causa delegata erat.

LXIII. Pro explicatione huius c. notandum 1. arbitri non possunt suam sententiam, seu laudũ executioni mandare, sed pro ea facienda recurri debet ad Superiorem. l. à D. Pio; 15. in princ. ff. de re judic. ideóque in hoc c. impetratum fuit rescriptum Apostolicum ad dandum executorem arbitrij pronunciati; quamvìs non tantùm Papa, sed etiam alius inferior Judex ordinarius Rei, contra quem fieri debet executio, possit arbitrium exequi; juxta l. pen. C. h. t.

Notandum 2. Arbitrium emologatum, seu approbatum à partibus compromittentibus executioni mandari potest, ac debet; etiamsi fuerit nullum ex defectu mandati: ut in proposito, Procurator non habuit mandatum speciale à Plebano ad compromittendum; ideóque non potuit compromittere in arbitros, nec quidem validè: si tamen à Plebano receptum, seu approbatum fuit arbitrium, illud ratum est, & executioni mandari debet; ut decernitur in hoc c. & Abb. ibid. num. 2. & 4. Si verò arbitrium non fuit receptum, seu approbatum, non potest executioni mandari etiam de Jure Canonico, sed tunc, si pœna fuit adiecta, agitur ad pœnã; & quidem contra Procuratorem, si compromisit, sinè mandato speciali: tunc enim debet satisfacere de suo. l. Plautius; 61. ff. de procurat. licèt aliàs ageretur contra dominum, si ipse mandatum dedisset compromittendi: si verò sine pœnâ adiectâ fuit compromissum, agitur ad interesse contra Procuratorem; ut patet ex hoc c. Abb. ibid. num. 5. & 6. quod tamen intelligendum est in compromisso facto, tanquam in arbitros: si verò compromissum sit tanquam in arbitratorem, seu amicabilem compositorem; tunc agi debet præcisè ad observandum arbitramentum; sed pars læsa petere potest, ut arbitramentum reducatur arbitrio Judicis ad æquitatem. l. Societatem; 76. ff. pro socio. Abb. hîc n. 5.

LXIV. Notandum 3. Si compromissum factum sit nudo pacto, sine pœna, & juramento; tunc de Jure Canonico agitur ad interesse, etiamsi non sit à partibus approbatum arbitrium: quia hoc jure nudum pactum producit actionem. Secus est de jure civili; nisi arbitrium, seu laudum fuerit approbatum, vel expressè per partes: tunc enim ex eo oritur actio, & statim mandari debet executioni: vel saltem tacitè, quia partes infrà 10. dies non contradixerunt arbitrio, nec quidem extrajudicialiter; tunc enim mandandum est executioni post 10. dies. l. pen. C. h. t. Quòd si compromissum per stipulationem factum sit, sed sine pœna, non est opus, ut emologatum, seu approbatum sit, quia agitur ad interesse, quod succedit in locum pœnæ. Abb. in cit. c. Per tuas; 9. num. 10. h. t. Molin. cit. dis. 35. num. 10. §. Dubium est; & num. 11. Marant. de ordin. judic. p. 6. de appell. n. 251. quamquàm Bart. in cit. l. pen. n. 2. dicat, quòd tum locum habeat tantùm emologatio, seu approbatio expressa, vel tacita sententiæ arbitri, ut ratione illius procedi possit ad executionem eiusdem, quando compromissum nudo pacto factum est sine stipulatione: quia quando intervenit stipulatio sine pœna, non est opus emologatione, seu approbatione sentẽtiæ, sive laudi, cùm aliud remedium competat, scilicet actio ad interesse ex stipulatione, juxta l. Diem; 27. §. fin. junct. Gl. V. Incerti. ff. h. t.

Verùm sic Jure Canonico nunquam, ratione arbitrij, seu laudi recepti, & approbati à parte compromittente, illud ratum haberi, & executioni mandari deberet; cuius tamen contrarium expressè habetur in cit. c. pen. Per tuas; h. t. quia, cùm de Jure Canonico ex compromisso etiam nudo pacto inito actio competat contra non stantem compromisso, vel arbitrio; adeóque aliud remedium detur, etiam quando compromissum nudo pacto factum fuit; non haberet locum emologatio, seu approbatio arbitrij. Abb. in cit. c. Per tuas; n. 10. Marant. c. l. num. 257. ubi dictam l. pen. C. h. t. extendunt etiam ad compromissum factum cum stipulatione sine pœna, ita, ut in illa etiam locum habeat emologatio, seu approbatio arbitrij, quia in illa l. non agitur de nudo pacto, sed solùm providetur de illis compromissis, in quibus non est apposita pœna, & quæ non sunt facta ex decreto Judicis,

dictis,ut ex initio illius l.apparet: unde non videntur ibi excludi compromissa par stipulationem facta sine pœna.

LXV. Notandum 4. Licèt de Jure Civili,ut laudum arbitri censeatur expressè emologatum,seu approbatum, requiratur subscriptio partium compromittentium; ut constat ex cit. l. Ne in arbitria; 4.in princ.& l.seq. C.h.t.tamen secundùm Jus Canonicū, & forum conscientiæ (ubi ad veritatem magis attenditur) ea non est necessaria; sed satis est, si verbo, vel quovis alio modo,in sententiā arbitri partes consentiant; ut colligitur ex cit.c. Per tuas;ubi ad hoc,ut arbitrium observandum, & executioni mandandum sit, plus non requiritur, quàm ut receptum, seu approbatum fuerit, nullâq; fit mentio subscriptionis, quæ solùm tanquam extrinseca solemnitas ad consensum partium manifestandum, seu probandum adhibetur. Abb.ibid.n.9. Molin.cit.dis.34.n. 8.& alii DD. communiter. Emologatio verò,seu approbatio tacita fit, si nullus ex compromittentibus contra arbitri sententiam,seu laudum intra 10. dies post latum arbitrium reclamet: tum enim censetur illud tacitè approbare, ut postea reclamare, vel reprobare illud non possit; ut constat ex cit.l.pen. §.Sin autem.C.h.t. & docet Gl.communiter recepta in l.t. V.Actio vers. Sed cùm;C.eodem.

Notandum 5. Potest quandoque Judex delegatus interponere suam auctoritatem, etsi id nō sit expressum in rescripto delegationis: sic enim in cit. c. Per tuas, auctoritate Judicis delegati ad causam factum est compromissum in laicos simul,& Clericum de re spirituali.Gl.fin.hic& Abb.n.6.

LXVI. Cæterùm,quòd dictum est parti compromittenti,in cuius favorem sententia, seu laudum ab arbitris latum est, competere actionem ad interesse contra alteram partem, quæ arbitrio lato stare, seu parere non vult, quando compromissum interveniente stipulatione,sine apposita pœna,fuit factum,vel etiam de Jure Canonico, nudo pacto; id intelligendum est,dummodo sententia, seu laudum arbitrorū manifestam iniquitatem non contineat;ut,quia dolo pronunciatum est, vel ab arbitris pecuniā, vel aliā re corruptis, vel per illud aliquid contra bonos mores præcipitur, vel juri repugnans &c. his enim casibus, alteri parti gravatæ exceptio doli contra partem petentem executionem sententiæ competit: adeóque non quidem propriè dicta appellatio, sed quasi appellatio,& reclamatio,ita,ut intra 10.dies reclamare, seu contra laudum excipere, & per eiusmodi reclamationem, seu exceptionem actionem adversæ parti competentem elidere,& enervare possit;quæ est quædam species appellationis, sive instar appellationis, per quam retractatur sententia arbitri. l.Non distinguemus; 32. §.Cùm quidam.ff.h.t. & l.Arbitrorum; 3.C.eod.& impeditur laudi executio; etiam post 10. dies,& ne exigi possit interesse. Abb. in c.2. n.14.h.t. Marant.c.l.n.255. Molin.cit.dis.35.n.3. Reclamatio autem ista,seu quasi appellatio intra 10.dies fieri debet ad adversarium,vel ad Judicem;juxta cit.l.pen.C. h.t. Et quidem ad proprium Judicem reclamantis, quia is per modum exceptionis se reclamatione istâ defendit ab actione contra ipsum intentatâ,vel intentandâ;sicut docet Abb.in c.Quintavallis;33.n.39.de jureiur.Mol.cit.dis.35.n.8. Quare vir bonus, ad quē recurritur, ut arbitriū rescindat, vel ad æqualitatem reducat,est ipsemet Judex:quia quando mentio fit de arbitrio boni viri in genere, intelligitur de Judice. l. Continuus;137.§. Cùm ita.ff.de verb. oblig. Abb.c.l. num.38.

LXVII. Assertio 2. Si compromissum in arbitros factum sit, adiectâ pœnâ transgressori, sine juramento; tum is,qui compromisso,vel sententiā arbitri non stat,pœnam solvere tenetur;ut colligitur ex cit. c. Per tuas;quâ solutâ à compromisso, & sententiâ Arbitri liberatur,& recedere potest;nec cogi potest ad observandum arbitrium; prout habetur in l. 1.junct.Gl.V. Metu;& auth.Decernitur;C.h.t.nam ideò pœna adjicitur, & invicem promittitur,ut metu eius à placitis non recedatur,sed compromisso stetur. cit. l. 1. Abb. in cit. c. Per tuas; n.15. Marant.c.l.n.257. Idque locum etiam habet in omni pœna conventionali,quæ contractui,vel transactioni apposita est: nam,qui cōtravenit, cogi potest, vel stare transactione, vel pœnam solvere: non verò cogi potest ad utrumque. l. Ubi pactum;40.C.de transact. Mol. tr. 2. de just. dis. 556.n.13.

LXVIII. Excipitur 1. Nisi compromisso, sive per nudum pactum, sive per stipulationem facto, cum adiectione pœnæ,sententia arbitri à compromittente, adversùs quem lata est, expressè fuerit emologata,seu approbata: tunc enim non sufficit pœnam solvere,sed cogitur stare sententiā,seu arbitrio lato,eaq; adversùs illū executioni mandanda est; ut docet Molin. cit. dis. 35.n. 11. & 14. Ratio est,quia eo ipsò quòd compromittens,contra quem laudum, seu sententia arbitri pronunciata est,expressè illam approbavit, illique consensit, elegit potiùs stare illā sententiā, quam solvere pœnam: eâque electione censetur tacitè renunciâsse jure illi,seu potestati, quam priùs ex juris concessione habebat, vel solvendi pœnam,vel standi sententiā arbitri. Secus est, si sententia arbitrorum tacitè solùm approbata sit per lapsum 10. dierum, intra quos contra eam non fuit reclamatum: tunc enim sufficit solvere pœnam, quâ solutâ, compromissor non teneatur stare sententiā arbitrorum, sed impedire potest eius executionem. Molin.c.l.n.12. & sumitur ex cit. Authent. Decernimus;C. h.t. ibi: *sed pœnam statuant* (scilicet compromittentes) *quâ præstitâ, liceat à judicatis recedere:* quia tacita approbatio tantùm aufert potestatem reclamandi contra sententiam,post lapsum 10.dierum; non autem privat libertate eligendi potiùs solvere pœnam, quàm stare sententiā: nam,quàm diu illam expressè non approbavit, eligendo stare illi, tum, si Judex ordinarius velit sententiam arbitrorum executioni mandare, juxta l.pen. C. h.t. potest compromissor excipere,se eligere potiùs solvere pœnam cōpromisso adiectā, & nolle stare judicatis ab arbitris; prout sibi jure communi permissum est.Mol.c.l.n.11.

LXIX. Excipitur 2. Nisi in compromisso pœnali adiecta sit clausula: *rato manente compromisso,& arbitrio super eo lato*,id est, ut nihilominus sententia arbitrorum rata maneat: tunc enim contraveniens, & pœnam solvere, & sententiæ arbitri nihilominus parére cogitur: quia ista in effectu sunt, & censentur duo compromissa,unum pœnale,alterum purum,seu simplex: ex quo etiam solutâ pœnâ, agi potest ad observationem,& executionem laudi, seu arbitrii lati.

Gl.in c.Dilecti;4.in fine h.t. & ibid. Abb. n. 17. Durand.in spec.l.1.part.1.tit.de arbitro;§.ult.n.38. Marant.c.l.n.252.Gail.l.1.obs.150. n.14.arg. l.pen.ff.de transact.& l.Cùm proponis; 17.C. eod. ubi habetur; quòd,si transactioni adiecta sit pœna, cum clausula: *rato manente pacto*,transgressor,& ad pœnam compelli potest,& ad transactionem observandam. Mol. tr. 2.de just.dis.556.n.13.& tr.5. dis.35. n.17. Verumtamen si sententia arbitri manifestam contineat iniquitatem,vel fraudem,tametsi in eum à partibus compromissum sit,pœnâ quomodocunque adiectâ,etiam cum clausula:*rato manente compromisso,seu arbitrio*. nihilominus potest compromittens gravatus contra talem sententiam arbitri reclamare, & petere, ut reducatur ad æqualitatem ; nam partes non censentur in arbitros compromittere,etiamsi iniquum arbitriũ tulerint, nisi aliud inter illas expressè conventum sit, Molin.tr.5.dis.30.num.8. & patet ex dictis suprà.§. 1.n.7. Quamvis autem partes inter compromittendum renunciare possint reclamationi, & reductioni arbitrij ad æqualitatem, & justitiam, si scilicet inter partes in compromisso conventum sit, ut utrinque observandum sit arbitriũ, sive æquum, sive iniquum sit, juxta l. Societatem; 76. §.Arbitrorum. ff.pro socio,& l.Diem; 27. §. Stati, ff. h. t. Si tamen dolus adversarij intervenit,ita,ut ob dolum alterius compromittentis, iniquum arbitrium latum sit, non obstante priore conventione de observãdo arbitrio, etiamsi iniquum fuerit, exceptio, quin & actio de dolo parti læsæ contra adversarium competet : non verò conveniri potest, ut quispiam de dolo proprio non teneatur, cùm tale pactum turpe sit, & contra bonos mores. Molin. cit.dis.30.n 7. §. Quamvis autem; & dis. 35. num.10.

LXX. Excipitur 3. Nisi compromisso, præter pœnam transgressori statutam, adiectum sit juramẽtum de observando arbitrio:hoc enim casu juramentum appositum pacto, seu compromisso pœnali habet vim clausulæ: *rato nihilominus manente pacto,vel compromisso:* ideo,tametsi huiusmodi clausula adiecta non sit compromisso,potest transgressor compelli ad solvendam pœnam, & insuper etiam ad observãdam sententiam arbitri propter jusjurandum ; ut docet Abb.in cit. c.Per tuas; n.14. Mol.cit.dis. 35. n.20.& dis.36.n.6.

Verùm Innocent. in cit.c.Per tuas; n.3.h.t.& ibid. Laym.n.14.& lib.4.Theol.mor.tract.3. c.9.Corol.2. exemplo 3.contrarium docent,videlicet,quòd,siquis in compromisso,cui pœna est apposita,juravit,se staturum arbitri sententiâ,is, vel stare ei tenetur, vel pœnam solvere,ita, ut pœnam solvẽdo recedere possit à sententia. Si verò juratus promisit,se arbitrium servaturum,sed pœna compromisso adiecta non fuit; tunc obligatur disjunctivè,vel ad observandam sententiam arbitri,vel præstandum interesse ; quod si præstet,satisfacit; ut tradunt DD. citt.contra Abbat. in cit.c.n.13. Ratio huius sententiæ est, quia juramentum in dubio intelligi debet secùdùm terminos juris, & secundùm naturam actûs, cui apponitur.c. Quemadmodum; 25.de jureiur. Atqui compromissum,cũ adiectione pœnæ, vel sine adiecta pœna, suâpte naturâ,& ex juris dispositione,eam obligationem parit,ut compromittenti in arbitros optio alternativa detur,vel standi arbitrio eorum, in quos compromissum est,vel solvendi pœnam,aut interesse,si pœna adiecta non sit;ut constat ex l.1.& Auth.decernit, C. h.t.& l.In diem;27.§.ult.ff.eod. & dictum suprà: ergo ita etiam obligat, si juramentum accedat: hoc enim obligationem pacti, vel compromissi non extendit, sed tantùm intendit, hoc est, nõ facit,ut ad plus quis obligetur, quàm, si nõ jurâsset,sed ut efficaciùs,& firmiùs obligetur,ob vinculum, & religionem juramẽti. Excipi debet,nisi alia fuerit intentio compromittentis jurantis(quæ tamen in dubio non præsumitur) videlicet obligandi se determinatè ad servandum arbitrium,& insuper,si nõ observaverit, ad solvendam pœnã,vel eius,quod interest,si pœna non sit apposita.

Ad l. Si quis maior;pro contraria sententia allegatam Resp. cum Laym. c. l. legem illam pœnalem esse in pœnam perjurii latam;videlicet,ut,qui transactionem, vel pactum juramento confirmatum violârit; præter infamiam,quam incurrit, pœnam statutã solvat,nec actionem habeat, & omni alio commodo ex tali pacto careat : quæ tamen non obligant ante sententiam Judicis condemnatoriam, neq; ad compromissum juratum extendi debent. Atque hæc sententia probabilior videtur.

LXXI. Assertio 3, Si compromisso juramentum adjectum sit,quo partes compromittẽtes jurârunt, se staturos sententiâ arbitri, tam de Jure Civili veteri, quàm de Jure Canonico,nascitur ex eo obligatio efficax,& actio;ut patet ex l.Ne in arbitris;4.C.h.t.et c. 2.extra eod.ubi partes jubentur compelli ad observãdum arbitrium,in quod cum juramento compromissum est;modò id aliàs licitum, & æquitate subnixum sit;& ex communi ibid.docet Abb. n.8.Mol.tr.5.dis. 36.n.2.cõtra Bart. Verùm Jure civili novissimo prohibetur compromissum confirmari juramento, & ex tali juramento nulla tribuitur actio ; sed perinde habetur,ac si appositum non fuisset.Auth.de Judicib. §. Quia verò;Novel.82.& Auth.decernit C.h.t.ubi prohibetur apponi juramentum in compromissis, idque ne partes postea perjuriũ facilè incurrant : ergo, cùm reprobetur Jure civili novo tale juramentum, non debet illud aliquid operari, sive actionem producere: quia aliàs Jus Civile tali pacto assisteret, & approbaret,quod prohibuit. Et hinc Bart.in cit.Auth.Decernit;putat,post eiusmodi prohibitionem Juris civilis, nec de Jure Canonico, nec ex natura rei,partes, quæ compromissum juramento confirmârunt, teneri id servare. Sed meritò id refellit Abb.in cit.c.2. n.8.& Mol.c.l.n.2. nam omne juramentum promissorium, si ex parte jurantis sine peccato servari possit,servandum est: &, licèt juramẽtum prohibitum sit quacunque lege Canonicâ, vel Divinâ;si tamen id,quod juratur,licitum sit,& sine peccato impleri possit, tenetur jurans servare juramentum; quamvis peccaverit, confirmando id juramento contra legis prohibitionem. arg. c. Etsi Christus; 26. de jureiur. et c.Movet; 16.caus.22. q.1.

LXXII. Cæterùm, si compromissum juramento confirmatum sit, tenetur compromissor jurans stare arbitrio , etiamsi illud iniquum sit ; sive eo injustè gravatus sit, ita, ut reclamare, seu reductionem ad æquum, & justum; juxta arbitrium boni viri, id est, Judicis, petere non possit , nisi priùs obtentâ relaxatione juramenti, dummodo sententia arbitri sine peccato, ex parte compromitten-

tentis, impleri, & executioni mandari possit, quia id, quod præcipitur, secundùm se licitum est. nam omne juramentum servandum est, quod sine dispendio salutis æternæ, seu peccato servari potest. c. Cùm contingat; 28. de jureiur. Molin. cit. dis. 36. n. 3. Idque indubitatum est, si jurans saltem habitualiter intendit, ac voluit se obligare ad servandum arbitrium, sive æquum, sive iniquum fuerit: secus verò, si talem intentionem saltem habitualem non habuit; tum enim, vi compromissi etsi jurati, non tenetur stare arbitrio iniquo. Molin. cit. loc. An autem in dubio præsumendum sit, jurantem habuisse intentionem se obligandi ad servandum arbitrium etiam iniquum, dubitatur? Affirmat Molin. c. l. saltem in foro consciētiæ teneri in dubio stare arbitrio etiam iniquo, ante relaxationem juramenti. Sed contrarium est probabilius; & tenet Laym. in cit. c. Per tuas; n. 12. h.t. Gregor. Tholos. partit. Jur. Can. l. 5. tit. 4. c. 10. ut apertè colligitur ex l. Si libertus; 30. ff. de operis libertor. ubi habetur, quòd compromissor (quamvis cum juramento, ut in casu illius legis) non teneatur stare arbitrio, si illud apertè excedit æquitatē, eò quòd compromittentiū ferè (id est, regulariter) ea sit mens, nō aliter se obligare ad servandum arbitrium, quàm si limites æquitatis non excedat: juramentum autem non ad plura se extendit, quàm compromissum, quod per illud confirmatur.

LXXIII. Ex dictis colligitur, arbitrium, seu sententiam arbitrorum servandum esse ab utraque parte compromittentium, nisi fortè arbitri compromissi formam excesserint. c. Cùm dilectus; 6. h.t. Vel arbitrium peccatum contineat, etsi juramento confirmatum sit compromissum. c. 2. h. t. aut arbitri dolo corrupti sententiam tulerint. l. Ita demum; 31. ff. h.t. aut non observato judicii ordine processerint: sunt enim arbitria ad judiciorum similitudinem redacta. l. 1. ff. eod. vel contra rem priùs judicatam sententiam dixerint. c. Exposita; 11. h.t. Greg. Tholos. c. l. c. 9.

LXXIV. Denique ad effectum compromissi etiam pertinet, quod pendente arbitrio super re, de qua est compromissum, suspendatur Judicis ordinarij jurisdictio, & cognitio, ita, ut causa ampliùs coram Judice discuti non possit, invitâ parte alterâ, sed qui litem prosequitur coram Judice, omisso Arbitro, in quem compromisit, incidit in pœnam compromissi. l. Si quis tem; 30. ff. h.t. & quidem tam causa principalis, quàm appellationis suspenditur per compromissum, donec fuerit pronunciatum, vel solutum arbitrium. Clement. quàm diu; 4. de appellat. & auth. si tamen C. de temp. appel. Ex compromisso etiam post litis contestationem, actiones perpetuantur, & præscriptio interrumpitur. l. pen. §. Plenius autem; C. h.t. Mol. tr. 5. dis. 44. n. 2. Item acta coram arbitris, si respiciant factum, & merita causæ, inter easdem personas finem faciunt, etiam in judiciis ordinariis. cit. l. pen. in fine, & ibi Gl. V. Judicis; C. h.t. c. Præsentata; 50. de testib. Imò etiam confessio coram Arbitris facta, tanquam judicialis valebit, & allegari poterit coram Judice, ut satis insinuatur in cit. l. pen. ibi: *vel professum est*, id est, juxta Gloss. ibid. confessum est ab eo, & docet Imol. in cit. c. Præsentata; num. 9.

* *
*

§. VII.

De reductione laudi, sive arbitrorum, sive arbitratorum, ad arbitrium boni viri.

LXXV. Dictum est suprà §. 1. n. 5. h.t. quòd ab arbitris compromissariis, eorúmq; sententiā regulariter appellari non potest. l. 1. C. h.t. & habetur etiā in c. A Judicibus; 33. junctâ Gl. ibid. caus. 2. q. 6. ubi in §. Quod de arbitris; in fine ex Gratiano additur: Si in Judicem ordinariū compromittatur, tanquā in arbitrū, ab eo, ratione ordinariæ dignitatis, seu potestatis, appellari non posse: quod tamen Gl. fin. ibid. rejicit. Ratio est, quia ex sententia arbitri non nascitur, actio, vel exceptio rei judicatæ. l. 2. ff. h.t. adeóq; non reperitur, quod suspendat appellatio, & sibi imputare debent partes compromittentes, quòd in arbitrum cōsenserint, eúmq; approbārint. Unde jam dubium oritur, an non saltem peti possit, ut sententia arbitri reducatur ad arbitrium boni viri, & sic hac viâ parti læsæ succurratur, & procedit quæstio tam de arbitro compromissario, quàm de arbitratore. Est autem reductio species quædam appellationis, cum qua similitudinem aliquam habet; quia executionem sententiæ suspendit, etsi non sit propriè appellatio; ut ex probabiliore sententia docet Marant. de ord. jud. p. 6. de appell. n. 10.

LXXVI. Quæritur 1. An peti possit reductio ad arbitriū boni viri à sententia arbitri compromissarij? Resp. verius est, non posse. Abb. in c. Quintavallis; 23. n. 30. de jureiur. & alij DD. cōmuniter. Ratio est, tum quia sententia arbitri, si emologata, seu approbata sit à partibus, sive expressè, sive tacitè per lapsum 10. dierum, standum est. l. Diem; 27. §. Stari. ff. h. t. l. pen. C. h. t. Tum quia, qui cōpromittit in arbitrū, videtur transigere, quòd scilicet velit desistere ab ulteriore prosecutione causæ, & acquiescere sententiæ arbitri, quod ille dixerit: jura autē non permittunt, ut lis per transactionem semel decisa instauretur, ne quidem prætextu enormis læsionis; ut cōmuniter tradunt DD. ad Tit. de transact. Zœs. ff. h.t. n. 31. Excipi debet, nisi laudū, seu sententia arbitri compromissarij enormissimam læsionē, vel manifestam, & evidentem iniquitatem contineat: tunc enim admittenda est reductio ad arbitriū boni viri, & ex officio Superioris, seu Judicis retractari potest. Abb. in cit. c. Quintavallis; a 3. n. 29. de jureiur. Gail. l. 1. obs. 150. n. 9. sicut ergo exceptio doli, metûs, erroris, falsitatis, cōtra omnes transactiones opponi potest. l. Sub prætextu; 19. l. Interpositas; 13. l. Sive; 28. l. Si ex falsis; 42. C. de transact. ita etiam huiusmodi exceptiones à parte læsa cōtra sententiam arbitri opponi possunt. l. Non distinguemus; 32. §. Cum quidam; ff. h. t. & l. 3. l. eod. quæ exceptiones perpetuò, etiam ultra 30. vel centum annos, opponi possunt. Gloss. in l. 3. V. Persecutione; C. de præscript. 30. annor. & l. Si pactum; 6. C. de except. VVesenbec. in parat. ff. de except. n. 12.

LXXVII. Quæritur 2. An sententia, seu laudum arbitratoris reduci possit ad arbitrium boni viri? Resp. affirmativè; prout sumitur ex l. Societatem; 76. §. Arbitrorum, ff. pro socio; ubi dicitur; alterum genus arbitrorum esse huiusmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat; quamvis aliqui aliter expli-

cent hanc leg. ut dictum suprà n. 7. ex Molina. Ratio est, quia non censentur partes velle consentire in arbitratorem, nisi, quia sperant, eum rectè arbitraturum. l. Libertus; 30. ff. de oper. libert. si ergo ex eius arbitramento immodicè graventur, possunt petere reductionem ad arbitrium boni viri. Hilstrop. in process. judic. p. 4. tit. 13. n. 3. & alij DD. communiter.

LXXVIII. Ubi prætereà notandum 1. Hæc reductio petenda est, non coram Judice Arbitratoris, sed coram Judice ordinario, coram quo aliàs agendum fuisset, si compromissum factum non esset: quia petitio reducendi est quædam provocatio ad judicē competentem, qualis in hoc casu est Judex Rei, qui erat futurus judex causæ, si actor voluisset in judicio litigare: nam, sive reductio petatur jure actionis, sive ex officio Judicis, semper debet adiri Judex Rei, cùm actor sequi debeat forū Rei. c. Cùm sit; 8. de for. compet. & cùm hic non agatur ex compromisso, non debet adiri judex arbitratoris. Bart. in cit. l. Societatem, §. Arbitrorum; num. 19. & 21. ff. pro socio. Abb. in cit. c. Quintavallis; num. 39. de jureiur. ubi addit: Si reus petat reductionem arbitramenti, adire debet suum judicem, qui est judex causæ principalis, ad quem provocat quasi super exceptione sibi competente. Marant. c. l. num. 114. Gail. l. 1. obs. 149. n. 2. ubi ait, hanc sententiam etiam sequi Cameram Imperialem; quæ est communior opinio. Nec obstat, quòd petitio reductionis habeat speciem appellationis; hæc autem fieri debet ad superiorem eius, qui tulit sententiam: nam hæc reductio non est propriè appellatio, nec ei per omnia æquiparatur; sed in eo præcipuè est similis appellationi, quòd sententia Arbitratoris per illam retractetur, sicut per appellationem sententia judicis, qui eam tulit, & à quo appellatur. Abb. c. l.

LXXIX. Notandum 2. Reductio arbitramenti ad arbitrium boni viri peti potest usque ad xxx. annos; ut ex communiore sententia docet Bart. c. l. num. 22. Marant. c. l. num. 112. Gail. l. 1. obs. 150. n. 2. & 3. ubi ait, hanc opinionem etiam Cameram sequi. Ratio est, quia jus petendi reductionem ad arbitrium boni viri est personale: ideòque non præscribitur, nisi spatio 30. annorum. l. Sicut; 3. C. de præscript. 30. vel 40. ann. Ex quo sequitur, quòd sententia arbitratoris etiam non transeat in rem judicatam, nec producat actionem in factum ex re judicata, nisi post lapsum 30. annorum. Gail. c. l. Quamvis alij velint, infra 10. dies post latum laudum, seu arbitramentum, petendam esse reductionem; quia in l. pen. §. Sin autem; C. h. t. dicitur, sententiam arbitri emologari, seu approbari, si intra 10. dies nōn fuerit contra illam reclamatum. Verùm illa lex loquitur de Arbitro compromissario, qui habetur instar Judicis, à cuius sententia non potest appellari, nec reductio peti, ut suprà dictum: hîc autem est sermo de reductione ad arbitrium boni viri, quæ fit contra sententiam arbitratoris, qui est veluti amicabilis compositor, & potiùs de facto, quàm de jure procedit; huius enim sententia non approbatur, nisi lapsu 30. annorum. Marant. c. l. n. 113. Gail. c. l.

LXXX. Notandum 3. Si quis, interposito juramento, renunciavit reductioni arbitramenti, seu sententiæ arbitratoris, quòd non velit ab eo recedere; tum illi standum erit, nisi laudum, seu arbitramentum contineat evidentem iniquitatem, vel valdè enormem læsionem: tunc enim potest peti reductio non obstante renunciatione juratâ; quia juramentum non se extendit ad incognita, nec est vinculum iniquitatis: ideòque nec requiritur hoc casu relaxatio juramenti, cùm non possit perjurium committi circa id, ad quod juramentum se non extendit; quamvis ad cautelam peti possit absolutio, quam dabit Episcopus. Marant. cit. loc. num. 115. Zœs. ff. h. t. n. ult. Hilstrop. p. 4. tit. 13. num. 8. & seqq.

LXXXI. Quæritur 3. An à Judice reductionis, qui ut vir bonus arbitratus est, & laudum ab arbitratore latum confirmavit; vel retractavit, appellari possit? Negant Bart. & alij. Sed affirmativa sententia, videlicet licitam esse hoc casu appellationem, verior, & æquior est; quam post Baldum tenet Covarr. l. 2. var. resol. c. 12. num. 3. & seqq. Gail. cit. obs. 149. num. 4. & 5. Zœs. ff. h. t. num. 33. & alij. Ratio est, quia, qui pronunciat super causâ reductionis, est verè Judex ordinarius; quia coram illo ea debet proponi; ut suprà dictum num. 78. sed à Judice ordinario in omnibus causis, tam civilibus, quàm criminalibus, licitum est appellare, nisi expressè reperiatur prohibitum. l. Et in majoribus; 20. C. de appell. ergo, cùm in hoc casu nullibi reperiatur prohibitum appellare, meritò id permissum censeri debet gravato; quia pro regula juris præsumitur, donec exceptio probetur.

Nec obstat, quòd non sit permissum appellare à Judice, quando is ut vir bonus arbitratur: sed reductio fit ad virum bonum, hoc est, judicem ordinarium. ergo ab eo appellatio fieri non potest. Accedit, quòd hic judex in locum arbitratoris succedit; adeòque eius naturam, & conditiones imitari debet: sed ab arbitratore non est licitum appellare. l. Societatem; 76. §. Arbitrorum in fine ff. pro socio. ergo nec ab hoc judice appellare permissum est. Verùm respondetur, quamvis non sit permissa appellatio ab eo, cui præcisè, ut viro bono commissum est arbitrium reducendi laudum, sive sententiam latam ab arbitratore, permissum tamen est appellare, si Judici ordinario tanquam bono viro commissum sit arbitrium reductionis: quia per hoc non desinit esse judex ordinarius, à quo appellare licet: & quamvis hic judex succedat in locum arbitratoris, non tamen jure subrogationis, sed ut judex ordinarius, ratione propriæ jurisdictionis, adeòque ab eo licitè appellatur; non quatenus arbitrator est; sed, quia ut judex ordinarius cognoscit de causa reductionis, & de moderando arbitratoris judicio. Covarr. c. l. n. 4.

§. VIII.

De loco, & tempore ferendi arbitrij, seu sententiæ arbitrorum.

LXXXII. Quæritur 1. In quo loco arbitri cognoscere debeant de causa ipsis commissa, ac sententiam, seu laudum proferre? Resp. Si locus certus sit designatus, in quo arbitri de causa cognoscere, eàmq; definire debeant, tum eo in loco causā cognoscere, & arbitrium pronunciare debent: neq; possunt arbitri ad alium locum partes citare, neque citatæ tenentur ibi comparere: ideòque nec pœnam in compro-

promisso statutã incurrunt; prout habetur in l. Quid tamen; 21. quæ aliàs incipit: si cùm dies; §. Si arbiter; ff. h. t. Si verò in compromisso nihil de loco est expressum, tum causa cognoscenda, & terminanda est in eo loco, in quo compromissum factum. cit. §. Si arbiter. Quòd si ad locum inhonestum, vel indecentem partes compromittentes vocatæ sunt, impunè non parent, adeò quidem, ut, etsi locus, non respectu utriusq;, sed alterius tantùm ex litigatoribus, seu compromittentibus, sit inhonestus, vel indecens: & ad illum accedat, qui honestè venire non potest, alter verò, qui sinè turpitudine venire poterat, non accedat, etiam hic pœnam compromissi non incurret, cit. l. Quid tamen; §. Sed si in in aliquem; ubi in fine ratio redditur: absurdum enim est jussum (arbitrorum scilicet) in persona unius (ex compromittentibus) ratum esse, in alterius non, cùm in judicijs, & arbitrijs servari debeat æqualitas. Gl. ibid. V. Absurdum. Mol. tr. 5. dis. 44. n. 1. Porrò in Ecclesia non potest fieri arbitrium, & laudum latum non teneret. Arg. c. 2. de immunit. Eccles. in 6. ubi id decernitur de judice, & cùm hîc agatur de peccato impediendo, id rectè extenditur etiam ad arbitrum, qui saltem, latè loquendo est Judex. Aliud est de arbitramento pronunciato ab arbitratore. Abb. in c. Quintavallis; 23. n. 25. de jurejur. Molin. c. l. n. 4.

LXXXIII. Quæritur 2. Quibus temporibus non possit ferri sententia, seu laudum arbitri? Resp. Si arbiter procedat in causa, vel sententiam ferat, diebus feriatis in honorem Dei institutis, non solùm illicitè agit, sed etiam processus est nullus, sicut & sententia. Arg. l. Omnes; 3. C. de ferijs: nisi necessitas urgeat, aut pietas aliud suadeat. In ferijs autem legalibus, seu civilibus, ut messium, ac vindemiarum tempore, etsi regulariter non debeat arbiter in causa procedere, neque ad id cogi possit; ad petitionem tamen partium potest procedere, & arbitrium ferre in hujusmodi ferijs, & à Judice ordinario ad id ex rationabili causa compelli, ut, si immineat tempus, quo compromissum finiatur, neque intra illud causa terminari possit, nisi in ea procedatur etiam diebus sic feriatis, vel ob aliam urgentem causam. Mol. cit. dis. 44. n. 4. Aliud est de arbitratore, qui licitè potest proferre arbitramentum, etiam in diebus festis in honorem Dei institutis, quia in illo non debet servari forma judicij, seu ordo judicialis, maximè, si super re illâ non debeat confici publicũ instrumentum: quamvìs hoc etiam indecentiam aliquam contineat, si fiat die festo, nisi adsit causa excusans. Molin. c. l. n. 3.

§. IX.

De modis, quibus finitur compromissum, & Arbitrorum officium, ac potestas.

LXXXIV. Assertio 1. Finitur compromissum, & Arbitrorum potestas inprimis, si causa semel per ipsos definita sit, postquam scilicet de tota controversia, vel de omnibus controversijs, de quibus compromissum fuit, Arbitri sententiam tulerunt, absolvendo, vel condemnando. l. Qualem; 19. §. 1. & ibi Gl. V. A tota; ff. h. t. nam postquam ita sententia lata est, Arbitri nihil in ea addere, vel minuere, vel interpretari possunt; nec, si erraverint in sententia, eam mutare, vel corrigere possunt. cit. l. Qualem; §. Unde videndum; & l. seq. cùm, postquam functi sunt officio suo, Arbitri esse desinant. Quod intelligendum est de sententia definitiva, non autem interlocutoriâ; nam hanc mutare possunt. Bart. in cit. l. Qualem; §. Dicere: vel potiùs sententiam, quæ non finit judicium, mutare possunt, non autem eam, quæ finit, ut, si v. g. Arbiter interlocutoriè pronunciet, se non esse judicem competentem, vel non esse procedendum, obstante exceptione rei judicatæ, talem sententiam mutare non potest. Bart. ibid. n. 3. Deinde excipi debet, nisi in compromisso expressum sit à partibus, quòd arbiter possit judicare semel, aut sæpius, & ipsum judicatum corrigere, & mutare. Bart. in l. Quid tamen; 21. n. 2. ff. h. t. Porrò, si de quibusdam tantùm controversijs, de quibus compromissum est, arbitri sententiam dixerunt, de alijs nondum, compromissum non exspirat, nec arbitri esse desinunt: ideóque sententiam super una tantùm causa latam mutare poterunt: nisi compromissum sit, ut separatim super omnibus quæstionibus pronunciare possint, tum enim sententiam super una latam mutare non possunt; cùm plura quasi sint, & censeantur esse compromissa. cit. l. Quid tamen; in princ.

LXXXV. Et hinc infertur, quòd arbitri laudum, seu sententiam à se dictam exequi non possunt, quia, cùm solùm constituti censeantur ad pronunciandum, pronunciatione factâ, extinguitur omnis eorum potestas: executio autem læsæ sententiæ ab ordinario Judice fieri debet; ut colligitur ex c. Si quis contra; 4. de for. compet. sicut & arbitramentum arbitratoris. Mol. tr. 5. dis. 45. n. 5. & potest pro executione laudi adiri, non solùm Judex ordinarius Rei, contra quem pronunciatum est laudum, sed etiam Ordinarius loci, in quo compromissum factum est, quia compromittendo in loco, videtur ibi contrahere. Abb. in relect. c. Per tuas; 9. n. 54. h. t.

LXXXVI. Assertio 2. Finitur prætereà potestas Arbitrorum, si conditio compromisso adjecta deficiat; tunc enim fit inefficax arbitrium. l. Litigatores; 11. §. fin. ff. h. t. Vel, si terminus, seu tempus in compromisso expressum, intra quod arbitrium pronunciari debuerat, sit elapsum. l. Non distinguemus; 32. §. Summa; ff. h. t. Possunt tamen partes tempus præfixum prorogare, vel in ipso compromisso arbitris potestatem dare terminum prorogandi, si impedimentum sententiam pronunciandi interveniat. cit. l. 32. §. Dies compromissi. & §. fin. cum l. seq. ff. eod. quamvìs non obstante confessione diem proferendi arbitro in compromisso factâ, is eum proferre, seu prorogare non possit, si utraque pars compromittentium contradicat. l. Arbiter; 33. & ibi Gloss. V. Litigatoribus; ff. eod. non tamen arbiter assumptus ad certum diem, eo elapso, cogi potest ad iterum acceptandum compromissum; si per eum non sterit, quò minùs pronunciaret in primo termino. cit. l. Quid tamen; §. Papinianus, si cùm dies; ff. h. t. Sed, etsi justâ causâ impeditus sit arbiter pronunciare intra terminum præfixum, si tamen ab initio convenit de proferendo die, cogitur diem prorogare: vel, etsi de die proroganda in compromisso cautum non sit, si tamen communi consensu partes velint tempus prorogari, cogitur, vel statim pronunciare arbitrium, si

dies arbitrio præfixa exitura sit, vel aliud compromissum acceptare, si id sine suo damno, vel incommodo possit. l. Etsi qua; 16. §. h. t. Gloss. in cit. l. Quid tamen; §. Si cùm dies; V. Per eum; ff. eod. Quòd si nullum certum tempus arbitrio dicendo præfixum sit, post triennium à lite contestata, si intra illud pronunciatum non sit ab arbitro, compromissum, seu arbitrium exspirat, sicut judicium, ad cujus similitudinem arbitria redacta sunt, secundùm Gl. in l. Item, si unus; 17. V. Si multò; ff. h. t. & Gloss. marg. in l. Si compromissum; 14. ff. eod. quæ est communior DD. sententia, teste Molin. cit. dis. 43. n. ult. quamvìs nonnulli velint, arbitrium etiam ultra triennium durare, ita, ut arbitri compelli possint dicere sententiam, etiam post triennium. Gloss. fin. in cit. l. 14. Atque hæc locum habent etiam in compromisso facto in arbitratores. Molin. c. l. apud quem plura de hoc videri possunt.

LXXXVII. Assertio 3. Finitur quoque potestas arbitrorum morte eorundem, vel, si in plures arbitros compromissum sit, etiam morte unius tantùm, si res integra sit, id est, si arbitrium, seu sententia definitiva nondum prolata sit; prout habetur in c. Uno; 41. de offic. Jud. deleg. ubi id tam de delegatis, quàm de arbitris expressum est, & in c. Præsentata; 50. & ibi Gloss. V. Solo; & V. Arbitrium; de restib. Ratio est, quia in eos compromissum est, ut omnes judicent. Arg. l. Duo; 39. ff. de re jud. Excipe, nisi in compromisso expressè sit actum, ut, si unus interesse non possit, alter arbitrium possit proferre. cit. c. Uno; & ibi Gloss. V. Delegatorum; l. Non distinguemus; 32. §. Cùm in plures; ff. h. t.

Porrò, sicut per mortem arbitri compromissum solvitur, ita etiam per diuturnam absentiam ejusdem; ut, si arbiter in partes remotas discessit, nec brevi reversurus sit. Abb. in cit. c. Præsentata; n. 2. & colligitur ex l. Si longiùs; 18. ff. de judic. Atque hoc casu recurri potest ad Judicem ordinarium, ut litem definiat; sicut colligitur ex l. pen. C. h. t. & tradit Abb. c. l. Eodem modo exspirat compromissum, si quodlibet aliud impedimentum superveniat, ob quod arbiter progredi in causa non potest, neque illam finire, saltem intra tempus congruum, juxta partium determinationem, aut rationabilem voluntatem; ut, si Religionem ingrediatur, vel in servitutem redigatur, vel in perpetuum exilium mittatur, &c. Molin cit. dis. 43. n. 1. Ratio est, quia, si in plures arbitros simpliciter compromissum sit, omnes convenire debent ad ferendum arbitrium, & interesse, unde uno absente, vel aliàs legitimè impedito, reliquorum potestas exspirat; ut patet ex suprà dictis n. 36.

LXXXVIII. Assertio 4. Finitur etiam compromissum, & consequenter etiam potestas arbitrorum, morte utriusque, vel etiam unius tantùm compromittentium; prout sumitur ex c. Ex parte; 10. h.
» t. Nam, cùm vacante Præpositurâ S. Cuniberti
» Coloniæ, Canonici ejusdem Ecclesiæ convenissent
» ad eligendum, in discordia quidam elegerunt Hen-
» ricum de Juliaco, alij verò Conradum de Lombar-
» dia: postea cùm partes, præsente Archiepiscopo
» Coloniensi, tractarent super electione in discordia
» factâ, curârunt, fide præstitâ, fieri compromissum
» in eundem Archiepiscopum, qui causæ meritis di-
» ligẽter auditis, & perspectis, diem partibus consen-
» tientibus ad ferendam sentẽtiam definitivam assi-
gnavit. Interea autem mortuus est Henricus unus »
ex electis: quo audito, Archiepiscopus prohibuit »
Canonicis, ne pendente suâ sententia (id est, die ad »
illam ferendam assignatâ) ad aliam electionem pro- »
cederent; sed quidam, non obstante illa prohibi- »
tione, Beatum Coloniensem Canonicum elegerunt. »
Cùm igitur die constituto, præsentibus partibus, »
sententia ab Archiepiscopo ferenda esset, venit no- »
vus electus Beatus, & allegavit, quòd Archiepisco- »
pus ulteriùs procedere non debeat, eò quòd per »
mortem Henrici alterius electi compromissum fue- »
rit finitum. Super hac re consultus Papa Honorius »
III. respondit: quamvìs per mortem ipsius Hen- »
rici, arbitrium (id est, compromissum, l. Diem; 27. »
§. 1. ff. h. t. Gloss. hîc V. Arbitrium;) finitum fuerit: »
priùs tamen de meritis prioris electionis oportebat »
cognoscere, quàm procederetur ad secundam: quia »
si Conrado priùs electo, & adhuc superstiti jus ex »
electione competat, posteriorem electionem (scilicet Beati) penitus non valere. »

LXXXIX. Pro explicatione hujus c. notandum 1. Si per duos in discordia electos ad candem Prælaturam compromittatur in Ordinarium, per mortem alterius compromittentium exspirat compromissum: Ordinarius tamen ex sua potestate ordinariâ cognoscere debet super jure electi superstitis, antequam ad aliam electionem transeatur. Ita intelligit, & explicat hoc c. Abb. hîc in summa, & plures alij Canonistæ. Nam dupliciter intelligi potest hoc c. nempe Primò, quòd compromissum hîc fuerit factum, non per electores, sed per ipsos electos, qui compromiserunt tantùm super jure ex electione sibi quæsito; ideóque per mortem alterius electi exspiravit compromissum, nec durare potuit potestas compromissaria in Canonicis; cùm ipsi non compromiserint; ita Innocent. hîc, & Abb. n. 4. Secundò, alij intelligunt, quòd hîc compromissum factum fuerit per Canonicos eligentes, ideóque Archiepiscopus procedere debuerit, nõ obstante morte alterius electi, quia, cùm nec cõpromittentes fuerint mortui, nec arbitri, ideo non exspiravit compromissum; ita Hostiens. hîc V. Partes; & V. Arbitrium. Sed contra est, quia Papa hîc expressè dicit: quòd arbitrium, sive compromissum finitum sit morte alterius electi: ergo ipsi electi fuerunt compromittentes, & sic morte alterius exspiravit compromissum. Abb. c. l.

Notandum 2. Etsi super matrimonio carnali compromitti nequit, quod requirit majores Judices, nec compositionem admittit, potest tamen super conjugio spirituali; ut patet ex hoc c. & dictum suprà n. 25. Et quamvìs compromissum in arbitros valeat in præjudicium partium compromittentium: non tamen valet in præjudicium Ecclesiæ, vel Superioris confirmantis, quò minùs de jure electionis, vel electi cognoscere possit, an arbitri rectè judicârint. Abb. hîc not. 1.

XC. Notandum 3. Compromissum fieri potest in Judicem ordinarium, tanquam in arbitrum; ut patet ex hoc c. nam Archiepiscopus Coloniensis fuit Ordinarius istorũ electorum, & tamen in ipsum compromissum fuit tanquam in arbitrum; ideóque, ut arbiter præfixit illis diem ad audiendam sententiam. Abb. hîc not. 2. & dictum suprà n. 13. Et quamvìs post mortem unius ex electis compromittentibus, Archiepiscopus non potuerit ampliùs co-

gno-

gnoscere, ut arbiter; quia finitum erat compromissum; adeóque est potestas arbitrii tamen ut Judex ordinarius adhuc potuit, ac debuit cognoscere de jure electi superstitis; ut mox dicetur.

Notandum 4. Defuncto uno ex duobus in discordia electis, non est procedendum ad novam electionem, priusquam fuerit cognitum, & discussum jus coëlecti superstitis: quin imò secunda electio, facta post mortem coëlecti, lite pendente, est ipso jure nulla. c. 1. Ut lite pendente &c. in 6. Abb. hîc n. 3. not. 6.

Notandum 5. Per mortem alterius ex compromittentibus exspirat compromissum; etiamsi ante mortem illius in causa fuerit conclusum, ita, ut nihil superesset, nisi proferre sententiam; & ab arbitris terminus præfixus sit partibus ad audiendam sententiam; ut apertè colligitur ex hoc c. & notat Abb. hîc n. 2. not. 5.

XCI. Porrò ex eo, quòd, si ante latum arbitrium alter compromittentiū moriatur, extinguitur compromissum; juxta cit. c. Ex parte; h. t. sequitur, quòd „ compromissum non extenditur, sive obligatio ejus „ non transit ad hæredes compromittentis, nisi de i„ psis cautum fuerit in compromisso; prout statu„ tum est in c. Compromissum; 14. & ult. h. t. Idémque habetur in l. Diem; 27. §. 1. ff. eod. ubi dicitur: Si hæredis mentio, vel cæterorum facta in compromisso non fuerit, morte solvetur compromissum (etiam unius litigatoris: idémque est, si arbiter moriatur. Gloss. ibid. V. Morte;) & in l. Non distinguemus; 32. §. Suma; ibi: *Compromisso soluto* ff. eod. Ratio hujus constitutionis infrà afferetur.

XCII. Notandum 1. Quamvìs ordinariè actio, & obligatio à defuncto contracta ex pactis, & contractibus transmittatur ad ipsius hæredes, etiamsi nulla eorum mentio facta sit; l. Veteris; 13. C. de contrah. stipul. sicut etiam in judicijs obligationes ad hæredes transeunt, etsi de ijs mentio non fiat. Auth. Principales; & ibi Gl. V. Migraverint; ff. de jurejur. propt. calumn. dand. l. Oratione; 7. in fin. ff. de ferijs. l. unic. C. Ex delictis defunctorū &c. Aliud tamen est in compromisso, ex quo obligatio ad hæredes compromittentium non transmittitur, nisi id expresè in eo cautum sit; ut constat ex hoc c. & juribus suprà allatis. Rationem disparitatis assignat Gl. hîc V. Hæredes; quia compromissa stricti juris sunt, ideóque non extendenda, nisi ad ea, de quibus in ijs cautum est. c. Cùm dilectus; 6. h. t. cit. l. Non distinguemus; §. De officio; ff. eod. nec ad alias personas. Verùm hæc ratio non convincit: nam alia etiam pacta, & conventiones, quamvìs stricti juris sint, ad hæredes transeunt; quippe qui eadem persona cum defuncto censetur. Vera igitur ratio est, quam tradit Abb. hîc n. 4. quia à partibus in arbitros plerumque compromittitur ex singulari amicitiâ, & fiduciâ erga eos, qualem hæres non semper habet, sed potiùs vult causam expediri per Judices viâ ordinariâ: & hæres quandoque non est ita notus arbitro, sicut erat defunctus: ideóque, cùm arbitri assumi soleant sub specie amicitiæ, & confidentiæ personalis; non debet compromissum transire ad hæredem. Ob quam causam etiam compromissum ad successores, seu hæredes arbitrorum non transit, nec personam arbitri egreditur, qui non potest alium suo loco substituere. cit. l. Non distinguemus; §. Quæsitum; & l. In compromissis; 45. ff. eod. quia censetur compromissi factum ex speciali fiduciâ erga hanc personam. Sicut ergo compromissum personale est, quoad arbitros compromissarios, nec ad hæredes eorum transit: ita etiam personale esse debet compromissum, quoad ipsos compromittentes, ita, ut ad hæredes eorum non transeat, nisi aliud exprimatur. Simile est in Executoribus testamentorum, quod officiū etiam solet committi, ratione amicitiæ, & specialis confidentiæ erga hanc, vel illam personam: ideóque etiam ad hæredes ipsorum non transit. Abb. c. l. Aliud est de judicio, quod ad hæredes, sive successores transit; quia Judex ordinarius non eligitur, ratione amicitiæ, & confidentiæ, sed ex necessitate legis aditur, & præsumitur, quòd etiam successor in officio justitiam administrabit. Abb. c. l.

XCIII. Notandum 2. Si sententia, seu laudum arbitri latum sit, ante mortem compromittentis, etsi executioni mandatum non sit, transit tamen ad hæredem compromittentis, ita, ut adhuc contra illum executio sententiæ fieri possit. l. Diem; 27. §. 1. l. Quamvìs; 37. ff. h. t. Durand. in spec. tit. de arbit. §. Differt; ubi ait: licèt compromissum non extendatur ad hæredes compromittentis, arbitrium tamen extenditur: nam, si lata fuit sententia, ante mortem compromittentis, cessat ratio suprà allata, ob quam compromissum non transit ad hæredem ipsius, sed si sententia, seu laudum sit latum, tunc exspirat per mortem compromittentis. Abb. hîc n. 5. at verò, si sententia, seu laudum arbitri sit latum, ante mortem compromittentis, non exspirat, quamvìs non sit executioni mandatum, sed ipsum compromissum tantùm. cit. l. Diem; §. 1. Idque insinuat Gloss. in cit. c. Ex parte; V. Arbitrium; ubi per arbitrium intelligit compromissum, quia nimirum hoc exspirat per mortem compromittentis: non autem ipsa sententia, seu laudum arbitri extinguitur per mortem ejusdem, si compromittens decessit, post latam sententiam, seu laudum, quò minùs adhuc executioni mandari possit contra hæredem compromittentis. Abb. in cit. c. Ex parte; n. 2. in fine.

Notandum 3. Etsi per mortem compromittentis, unâ cum compromisso, pereant ea, quæ pertinent ad ordinationem litis, seu ad instantiam judicij, ut citatio, litis contestatio, satisdatio, & similia; non tamen exspirant acta causæ in judicio, videlicet depositiones testium, confessiones partium, & similia, quæ concernunt merita causæ, sive ad causam instruendam pertinent: quia hæc fidem faciunt coram Judice ordinario. l. pen. in fine C. h. t. sive compromissum exspiret morte, sive alio modo. Durand. c. l. Abb. hîc n. 6. Sed neque effectus, ante latam sententiam, seu laudum, jam productus exspirat, unâ cum compromisso, ut, si præscriptio fuerit interrupta coram arbitris per litis contestationem, vel alio legitimo modo. Abb. c. l.

XCIV. Notandum 4. Si in compromisso solùm expressum sit, ut mortuo uno compromittentium, compromissum transeat ad hæredes illius, nihilque dictum sit, ut altero mortuo, transiret etiam ad hæredes illius, tunc per mortem cujusvis compromittentium exspirabit compromissum, nec ad ullius partis hæredes transibit, quia ex utraque parte compromittentium debet fieri mentio hæredum, aliàs non transit ad hæredes. l. Sed & interpellatur; 49. §. fin.

fin. ff. h. t. Gloss. fin. in cit. c. ult. h. t. quia compromissum claudicare non debet, sed æqualitas servati inter utramque partem. Gloss. margin. in cit. l. 49. Nomine autem hæredis, de quo facta est mentio in compromisso, ut ad eum transeat, non tantùm unus, sed etiam hæredis hæredes intelliguntur, quia appellatione hæredis omnes comprehenduntur, qui alteri succedunt in hæreditate. Abb. in cit. c. ult. n. 9. h. t.

Notandum 5. Si Prælatus, aut Rector Ecclesiæ compromisit super re, aut jure Ecclesiæ, de quo ipse per se solus disponere potest, alienando, transigendo, compromittendo, tunc per mortem ejus extinguitur compromissum, si arbitrium, seu laudum nondum latum sit: quia Prælatus, aut Beneficiatius non potest de rebus Ecclesiæ solus disponere, ultra tempus vitæ suæ, nec in perpetuum obligare Ecclesiam, vel successores in Ecclesia. c. Veniens; 8. de transact. & dictum ibid. n. 18. Si verò super rebus, aut juribus Ecclesiæ, de quibus solus Prælatus disponendi facultatem non habet, compromissum factum est, cum requisitis juris solemnitatibus, videlicet cum consensu Capituli, & Superioris, &c. tum mortuo Prælato, non extinguitur compromissum, sed ad successorem transit, ut eo stare teneatur; etsi de illo in compromisso mentio non sit facta: quia tunc compromissum factum est, non nomine proprio Prælati, sed Ecclesiæ, aut dignitatis, adeòque ipse non fuit principalis comptomittens, sed minister tantùm Ecclesiæ compromittentis, quæ mortuo Prælato suo, non moritur. Abb. in cit. c. ult. num. 12. h. t. & in c. Præsentata; 50. num. 1. de testib. Molin. tractat. 5. disp. 43. n. 2. Quòd si compromissum factum sit in aliquem, expresso nomine dignitatis tantùm, v. g. in Abbatem S. Galli, illo mortuo, non transit in successorem, quia tametsi expressa sit dignitas, videtur tamen compromissum factum, intuitu personæ, cùm plerumque fieri soleat in amicos; adeòque electa est industria personæ, ob specialem in eam fiduciam. Arg. c. ult. h. t. & tradit Imol. in cit. c. Præsentata; n. 7. de testib.

XCV. Assertio 5. Præter prædictos modos, finitur etiam compromissum per acceptilationem, judicium, pactum. l. Non distinguemus; 32. §. Summa rei; ff. h. t. Acceptilatione, ut, si uni compromittentium accepto sit lata pœna, non cogitur arbiter dicere sententiam, sed compromissum exspirat. l. Pomponius; 13. in princ. ff. h. t. cui statur solùm metu pœnæ, quæ & alteri compromittenti videtur accepto lata. Gloss. ibidem V. Alteri. Judicio verò finitur, si unus compromittentium ab arbitro recesserit, & coram ordinario Judice litem moverit, coram quo deinceps causa tractanda est, ita tamen, ut recedens pœnam compromisso adjectam solvere cogatur. l. Si quis rem; 30. ff. eod. transactione verò, vel pacto finitur compromissum, si circa negotium, de quo compromissum factum est, inter partes transactum sit. cit. l. Non distinguemus; §. Item non est cogendus: vel, si partes inter se conveniant, ut à compromisso discedatur. Molin. c. l. n. 4. sicut enim mutuo consensu compromittentium initur compromissum; ita & mutuo consensu dissolvitur. Arg. l. 1. ff. de R. I. Item pœnæ commissione solvitur compromissum. cit. l. 32. §. Summa rei: nec ampliùs, quàm semel pœna committi potest, nisi actum sit, ut sæpius committi possit. l. Si duo; 34. in fine ff. h. t. si tamen adjecta sit clausula: *rato manente compromisso.* pœnâ commissâ, non solvitur compromissum; ut patet ex suprà dictis. Denique si res, de quibus arbitrium ferendum, intereant, exspirat compromissum. cit. §. Item non cogendus. Molin. cit. dis. 43. n. 4.

XCVI. Cæterùm, quæ hoc §. de arbitris dicta sunt, locum etiam habent in arbitratoribus: quia generali appellatione arbitrorum, etiam Arbitratores comprehenduntur; ut constat ex l. Societatem; 76. §. Arbitrorum; ff. Pro socio: & jura, quæ faciunt mentionem de arbitris, etiam ad arbitratores referri debent, nisi ratio diversitatis appareat, vel aliud jure expressum sit; ut tradit Abb. in c. pen. n. 4. de offic. deleg. et c. ult. n. 8. h. t. Molin. c. l. n. 3. nam & Arbitratores eliguntur, ratione amicitiæ, & confidentiæ, & quidem magis, quàm arbitri, imò & majorem potestatem habent, quàm arbitri; quia possunt jus unius adjudicare alteri, sine gravi præjudicio alterius, pro bono concordiæ. Abb. cit. loc. Verùm id intelligendum est de ijs Arbitratoribus, qui jus partibus dicunt: nam, si per Arbitratorem intelligatur is, qui jus partibus non pronunciat, sed amicabiliter tantùm eas componit, talis nomine arbitri non comprehenditur; ut habetur in l. Pomponius; 13. §. Recepisse; & ibi Bart. ff. h. t. ac proinde in talibus neque locum habebunt, quæ hîc de arbitris dicta sunt.

XCVII. Postremò Coronidis loco addendum, quòd contra laudum, seu sententiam injustam arbitri tria remedia competunt. Primò, exceptio doli, si compromittens conventus actione ex stipulatu, ad pœnam promissam solvendam, opponat exceptionem doli mali. l. Ita demum; 31. & l. seq. §. Cùm quidam; ff. h. t. l. 3. C. eodem. Secundò, si compromittens sit læsus ultra dimidium justi pretij, potest intentare remedium l. 2. C. de rescind. vendit. etiamsi laudum, & arbitramentum approbâsset. Marant. de ordin. judic. p. 4. disp. 14. n. 8. Mynsing. cent. 1. observ. 33. Wesenbec. in paratit. ff. h. t. in fine. quia enormis læsio inducit dolum præsumptum, & est dolus in re. l. Si quis; 36. ff. de Verb. obligat. l. Si superstite; 5. C. de dolo; & consequenter non solùm exceptio doli datur, sed etiam remedium, seu actio, per quam rescindatur tale arbitrium tanquam injustum, & dolosum. Hiltrop. in process. judic. p. 1. tit. 9. num. 69. & 72. Tertio, si laudum contineat valde enormem læsionem, & manifestam, ac evidentem iniquitatem, admittitur etiam ab ea appellatio, etiamsi compromissum sit juramento confirmatum. Gail. l. 1. observ. 150. n. 9. Hiltrop. cit. loc. n. 73. vel saltem reductio laudi ad arbitrium boni viri, quæ est quædam quasi appellatio; ut dictum suprà num. 76. Atque hic finis esto Libri I. Decretalium.

* *
*

INDEX

INDEX GENERALIS OMNIUM QUÆSTIONUM, QUÆ IN TITULIS LIBRI I. DECRETALIUM CONTINENTUR PER MODUM BREVIS COMPENDII EORUM, QUÆ IN HOC I. TOMO PRÆCIPUÈ TRACTANTUR, CONFECTUS.

lata etiam ad præterita est extendenda. num. 121. ASSERTIO IV. Si lex actum jam irritatum antecedentibus legibus irritet, non comprehendit actus præteritos: si de novo irritet actum validè factum, comprehendere potest etiam actus præteritos; nisi irritet actum, ut impediat, ne validus fiat. num. 122. &c.

§. IV. *An Statutum Superioris auctoritate confirmatum, possit à statuentibus, sine ejusdem consensu, tolli, & revocari?* *pag.* 51.

ASSERTIO I. Statutum inferiorum Magistratuum confirmatum à Superiore, confirmatione solùm accidentali, potest revocari ab eo, qui tulit. n. 126. ASSERTIO II. Statutum essentialiter, & necessariò confirmatum, non potest revocari ab eo, qui tulit. n. 127. &c. ASSERTIO III. Statutum confirmatum essentialiter, & necessariò, potest revocari à Papa, vel alio supremo Legislatore. n. 130. &c.

§. V. *An, & quâ ratione prior Constitutio tollatur per posteriorem?* *pag.* 53.

ASSERTIO I. Constitutio posterior directè contraria priori eam tollit, etsi de ea mentionem non faciat. n. 132. &c. ASSERT. II. Princeps per generalem Constitutionem non censetur velle abrogare particularia statuta, vel consuetudines. num. 137. &c. ASSERT. III. Statuta municipalia secundùm Jus commune condita, abrogato jure communi per novam legem, etiam ipsa abrogata censentur. n. 139. &c.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS	c. 9. n. 107. & duobus seqq.
Cap. 1. n. 62. & 70.	c. 10. n. 71.
c. 2. n. 49. & 117.	c. 11. n. 105. & 106.
c. 3. n. 115.	c. 12. n. 102.
c. 4. n. 24.	c. 13. & ult. n. 117.
c. 5. n. 70.	IN SEXTO.
c. 6. n. 99. & 100.	c. 1. n. 132. 136. & 137.
c. 7. n. 77.	c. 2. in princ. n. 51. & 52. &
c. 8. n. 128. &c.	§. Statuto; eod. n. 55.

TITULUS III. DE RESCRIPTIS. *Pag.* 55.

SECTIO I. *De Rescriptis in genere, eorúmque divisione, & impetratione.* *pag.* 55.

§. I. *Quid sit Rescriptum, & quotuplex?* *Pag.* 55.

ASSERTIO I. Rescriptum est responsum Principis supremi Ecclesiastici, vel secularis supplicanti, vel consulenti in scripto datû. n. 1. & seq. ASSERT. II. Rescripta alia sunt generalia, alia specialia. n. 3. Alia justitiæ, alia gratiæ. n. 4.

§. II. *Quinam impetrare possint Rescriptum, qui non, & à quibus, contra quos, & in quibus rebus impetrari possit?* *pag.* 57.

ASSERTIO I. Impetrare Rescriptum quilibet potest, sive actor, sive reus, nisi specialiter prohibeatur. n. 6. ASSERT. II. Excommunicatus non impetrare potest Rescriptum, nec impetratum est validum. n. 7. Extensiones hujus doctrinæ ponuntur. n. 8. Limitationes. n. 9. & 10.

§. III. *An quis non tantùm pro se, sed etiam pro alio impetrare possit Rescriptum?* *pag.* 59.

ASSERTIO I. Nemo potest Rescripta justitiæ pro alio impetrare, sine ejus mandato. num. 11. &c. ASSERT. II. Rescripta gratiæ etiam pro alio, sine speciali ejus mandato potest, n. 14.

SECTIO II. *De interpretatione Rescriptorum.* *Pag.* 60.

§. I. *Quomodo interpretari oporteat Rescripta justitiæ, seu ad lites?* *pag.* 60.

ASSERTIO I. Rescripta justitiæ explicari debent secundùm Jus commune, ne illi derogent. n. 15. ASSERT. II. Strictè illa interpretari oportet. n. 17. &c. ASSERT. III. Et verba in strictâ significatione accipienda sunt, n. 22. &c. ASSERT. IV. Rescriptum justitiæ impetratum contra aliquem, cum clausula generali: *& quosdam alios.* non debet extendi ad ejus hæredem, re integrâ, n. 25. ASSERT. V. Rescriptum ad lites simpliciter impetratum, vel etiam adjectâ clausulâ: *& quibusdam aliis.* non debet extendi ad causas post impetrationem rescripti exortas. n. 26.

§. II. *Qualis interpretatio fieri debeat in Rescriptis gratiæ, sive ad beneficia?* *pag.* 64.

ASSERTIO I. Rescripta ad beneficia conferenda strictè interpretari oportet. n. 27. &c. ASSERT. II. Rescriptum ad beneficium vacaturum à Papa, non extenditur ad erectum de novo post Datam rescripti, num. 31.

§. III. *De quibusdam clausulis Rescriptorum.* *Pag.* 66.

ASSERTIO I. Clausula: *Si preces veritate nitantur.* etiam non expressa, subintelligi debet. n. 32. usque ad 39. ASSERT. II. Altera Clausula, quæ apponi solet, vel subintelligi debet, est: *Salvo jure alterius.* n. 39. ASSERT. III. Tertia clausula: *Si impetrans beneficium sit dignus.* n. 40. ASSERT. IV. Aliæ sunt clausulæ speciales, quæ in Rescriptis justitiæ, & gratiæ inseri solent, veluti: *Si duo, vel tres exequi non poterunt, alter, vel plures reliqui nihilominus exequantur.* n. 41. ASSERT. V. Alia clausula etiam apponi solita in rescriptis ad beneficia est: *si pro alio non scripsimus.* quæ, etsi non expressa, subintelligi debet. n. 42. ASSERT. VI. Alia clausula in rescriptis ad beneficia est: *Nisi Ecclesia simili mandato sit gravata.* n. 43.

SECTIO III. *De forma Rescriptorum.* *Pag.* 69.

§. I. *Quâ ratione servandus sit ordo, & forma, seu modus præscriptus in Rescriptis?* *pag.* 69.

ASSERTIO I. In Rescriptis ordo verborum, seu scripturæ servandus est. n. 44. &c. ASSERT. II. Si forma mandati, seu modus procedendi, spectato jure communi, non requiratur; sed à delegante de no-

§. VI. An

trans beneficium in eadem Ecclesia, priùs litteras Apostolicas præsentavit, quàm primus impetrans. num. 170. III. Quis præferendus sit, si quis primò impetravit beneficium sub conditione,& secundus purè,ante eventum conditionis.n.171.&c. IV. Quid juris sit, si inter duos impetrantes beneficia non appareat de prioritate impetrationis? num. 173. V. Quis præferri debeat, si mandatum de providendo beneficio impetratum ab aliquo sit revocatum, sed postea ei restitutum; secundus verò impetret aliud Rescriptum ad idem beneficium, ante restitutionem prioris impetrantis factam? n. 184. &c.

§. III. *Quomodo procedendum sit, si super eadem causa impetrentur plura diversa Rescripta ad diversos Iudices,& dubitetur, quodnam ex ijs alteri sit præferendum? pag.* 114.

Assertio. I. In quæstione revocationis Rescriptorum justitiæ ad diversos Judices, si dubitetur, quæ litteræ prævaleant, recurrendum est ad arbitros; si Judices delegati non concordent. num. 176.

Assert. II. Si causa communi consensu plurium delegatorũ, qui in diversis Rescriptis dati sunt, decidenda sit; major pars delegatorum in quolibet Rescripto consentire debet. n.177. usque ad 181.

§. IV. *De revocatione Rescriptorum. pag.* 115.

Quær. I. Quomodo revocentur Rescripta? Resp. revocantur expressè, vel tacitè. num. 181.

Quær. II. An Rescriptum impetratum à Procuratore revocato à domino valeat, nécne? adeóque censeatur subreptitium? Resp. Rescriptum impetratum à Procuratore revocato à domino, extra judicium, non valet, si Procurator scivit revocationem: valet, si in judicio sit impetratum,& revocatio ad notitiam adversarij, vel judicis non pervenit.n.182.&c.

§. V. *An Rescripta extinguantur, seu exspirent per mortem concedentis? pag.* 117.

Assertio I. Rescriptum gratiæ impetratum cum clausula,ad beneplacitum Principis, per mortem concedentis exspirat. n. 184.&c. Assert. II. Non autem exspirat per mortem concedentis concessum usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, vel alterius in dignitate constituti. n. 187.&c.

SERIES CAPITULORUM.

C. 1. n. 160. & 161.
c. 2. n. 32. 33. & 50.
c. 3. n. 51. & tribus seqq.
c. 4. n. 49.
c. 5. n. 125.
c. 6. n. 80.
c. 7. n. 144. & 145.
c. 8. n. 64.
c. 9. n. 56.
c. 10. n. 124.
c. 11. n. 120. & duob. seqq.
c. 12. n. 59.
c. 13. n. 41.
c. 14. in princ. n. 176. & 177. &
§. Quoniam. n. 165.
c. 15. n. 17.
§. Nec super, n. 19. & 20.
c. 16. n. 90. & duob⁹ seqq.
c. 17. n. 79.
c. 18. n. 15. & 16. (seqq.
c. 19. n. 72. & quinque
c. 20. n. 87. 88. & 98.
c. 21. n. 83.
c. 22. n. 46. & 47.
c. 23. n. 57. & 58.
c. 24. n. 142.
c. 25. n. 35. & trib⁹ seqq.
c. 26. n. 82.
c. 27. n. 61.
c. 28. in princ. n. 135. &
§. Sunt & alij. n. 11. 12. & 13.
c. 29. n. 178.
c. 30. n. 153.
c. 31. n. 67.
c. 32. n. 70.
c. 33. n. 182. & 183.
c. 34. n. 114.
c. 35. n. 22. & 24.
c. 36. n. 25.
c. 37. n. 152.
c. 38. n. 42.
c. 39. n. 43.
c. 40. n. 146.
c. 41. n. 147.
c. 42. n. 63.
c. 43. & ult. n. 26. 156. & tribus seqq.

In Sexto.

c. 1. n. 7.
c. 2. n. 17. & 18.
c. 3. n. 157. & duob. seqq.
c. 4. n. 78.
c. 5. n. 184. 187. & 190.
c. 6. n. 28. 29. & 116.
c. 7. n. 71.
c. 8. n. 174. & 175.
c. 9. n. 108.
c. 10. n. 167.
c. 11. in princ. n. 128. & 129.
§. Cùm verò, &
§. Cùm autem. n. 139.
§. In nullo quoque, n. 141.
§. Insuper. & §. Si quid autem, n. 149.
§. Assessorem. §. Notarium. §. Si quid autem. §. Pro ferendo. & §. ult. n. 150.
c. 12. n. 170.
c. 13. n. 711. & duobus (seqq.
c. 14. n. 173.
c. 15. & ult. n. 181.

In Clementinis.

Clem. 1. n. 140.
Clem. 2. n. 133. & duobus seqq.
Clem. 3. n. 155.
Clem. 4. n. 68.
Clem. 5. & ult. n. 31.

TITULUS IV.
DE CONSUETUDINE.
pag. 118.

Sectio I. *De Consuetudine,& requisitis ad eam inducendam. pag.* 119.

§. I. *Quid,& quotuplex sit Consuetudo? pag.* 119.

Quær I. Quid sit consuetudo? Resp. dupliciter accipitur. Primò, pro Consuetudine facti. Secundò, pro ipso jure consuetudinis. num. 1. & quomodo à traditione, & stylo Curiæ, & more differat? n. 2. 3. & 4. Quær. II. Quotuplex sit Consuetudo? Resp. primò dividitur in generalissimam, generalem, specialem, & specialissimam. n. 5. Secundò in eam, quæ est secundùm, præter, vel contra jus, seu legem. n. 6. Tertiò, in Canonicam, & civilem. n. 7.

§. II. *Penes quos sit potestas introducendi Consuetudinem? pag.* 121.

Assertio I. Sola Communitas perfecta, habens potestatem condendi leges, vel quæ huius potestatis imponendæ est capax, potest inducere jus consuetudinis. n. 8. Assert. II. Talis communitas verò libera est, quæ nullum superiorem in temporalibus agnoscit. n. 9. &c. Assert. III. non autem comunitas non libera, n. 11. Assert. IV. Ad inducendum jus consuetudinis requiritur, ut à toto populo, vel saltem majore eius parte sit observata. n. 12. &c.

§. III. *Qualis consensus, sive populi, sive Principis, necessarius sit ad inducendam consuetudinem? pag.* 122.

Assertio I. Ad inducendam Consuetudinem

consuetudo, per quam homines inducuntur ad peccandum, vel bona sua dissipanda. num. 95. & 96. Assert. IX. Non valet consuetudo etiam immemorialis, ut quis in eadem Ecclesia habeat duas dignitates, vel duo officia, aut dignitates, & officium, unà cum Canonicatu, sinè dispensatione Papæ. num. 97. Assert. X. Consuetudo irrationabilis est, etiam immemorialis, ut à Vicario Generali Episcopi appelletur ad ipsum Episcopum. n. 98. Assert. XI. Consuetudo impediens, ne Legati Sedis Apostolicæ recipiantur, non valet. n. 99.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	c. 9. n. 94.
c. 1. n. 85.	c. 10. & ult. n. 29. 57. & 95.
c. 2. n. 73.	In Sexto.
c. 3. n. 87.	c. 1. n. 97.
c. 4. n. 89.	c. 2. n. 98.
c. 5. n. 91.	c. 3. n. 75.
c. 6. n. 53. & 54.	c. 4. & ult. n. 77. & duobus seqq.
c. 7. n. 92.	
c. 8. n. 46. & duobus seqq.	In Extravagantibus. Extr. unic. n. 99.

TITULUS V.
DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.
Pag. 150.

§. I. *Quid, & quotuplex sit Postulatiò, & quomodò ab electione differat? pag. 150.*

Assertio I. Postulatio strictè accepta est petitio à Superiore, ut habens impedimentum Canonicum dispensativè admittatur ad Prælaturam, vel dignitatem Ecclesiasticam. n. 1. Assert. II. Distinguitur præcipuè ab electione, quòd hæc innitatur juri, illa gratiæ. num. 2. Assert. III. Duplex est postulatio; solemnis, & non solemnis, sive simplex. num. 3.

§. II. *De his, qui postulari possunt, vel non possunt.* *Pag. 151.*

Quæritur I. Quinam postulari possunt, vel non possunt? Respondetur primò. Illi tantùm solemniter postulari possunt, qui ob impedimentum Canonicum eligi non possunt. n. 4. Respondetur secundò. Necesse tamen est, ut postulatus sit ineligibilis, seu inhabilis propter defectum dispensabilem, in quo Superior possit, ac soleat dispensare. n. 5. &c. Sed & illi, qui 27. annum non attigerunt, ad Ecclesias Cathedrales; & Religiosi Professi Mendicantes ad Ecclesias Cathedrales, & ad Monasteria, extra suos Ordines, postulari prohibentur. n. 8. Quær. II. An Episcopus ad alium Episcopatum possit eligi, vel an postulari debeat? Respondetur: Episcopus postulandus est ad alium Episcopatum. num. 9. & 10. Quær. III. Utrùm Cardinalis Ecclesiæ Romanæ ad Episcopatum eligi possit, an verò postulari debeat? Respondetur: Cardinalis non Episcopus, non debet postulari solemniter, sed eligi ad Episcopatum. num. 11. &c. Quær. IV. An alii Prælati Episcopo inferiores eligi possint, an verò postulari debeant? Respondetur: Prælati inferiores Episcopo ad Episcopatum non debent postulari solemniter, sed eligi possunt. n. 13.

§. III. *De Superiore, à quo fieri debet postulatio.* *Pag. 155.*

Quæritur I. Cujus sit, postulationem admittere, sive, à quo Superiore postulatio fieri debeat? Respondetur: Postulatio fieri debet ab eo Superiore, qui confirmare potest. n. 14. Quær. II. An Superior possit postulationem sibi præsentatam rejicere, sive non admittere? Respondetur: Superior potest postulationem rejicere. n. 15. & 16.

§. IV. *De iis, qui habent jus, sive potestatem postulandi. pag. 156.*

Quæritur I. Quinam postulare possint? Respondetur: Omnes, qui eligere, etiam postulare possunt. n. 17. Quær. II. Quot suffragia postulantium requirantur, ut à Superiore postulatio sit admittenda? Respondetur: Si postulatio sola fiat, sufficit, ut sit facta à majore parte Capituli: si verò concurrat cum electione, debet fieri à duabus partibus Capituli. Si denique major pars postulârit, minor alium elegerit; in arbitrio Superioris est, utram velit admittere, an utramque rejicere. num. 18. Postulatio verò facta à minore, quàm tertia parte Capituli, non est admittenda. n. 19. Quær. III. An postulantes variare possint, seu recedere à postulatione? Respondetur: Post præsentationem postulationis factam, non possunt ab illa recedere; antè verò possunt. n. 20. usque ad 27.

§. V. *De pœna postulantium indignum. pag. 159.*

Assertio I. Qui scienter postulant indignum, pro ea vice privati sunt potestate postulandi, & eligendi. n. 27. Assert. II. Idem de ijs, qui postulationem indigni à Superiore ob vitium personæ reprobatam repetunt. n. 28. Et hoc casu potestas eligendi, & postulandi, ad alios, qui repetitæ postulationi indignì contradixerunt, etsi numero pauciores, devolvitur. n. 29.

§. VI. *De forma postulationis ejúsque effectu.* *Pag. 161.*

Quæritur I. An forma eligendi per scrutinium etiam observanda sit in postulatione solemni? Respondetur: Id non esse absolutè necessarium. num. 31. Quær. II. Quænam formæ postulandi Jure Canonico specialiter sint prohibitæ, & reprobatæ? Respondetur: Eæ, quæ recensentur in c. un. h. t. in 6. num. 32. usque ad 38. Quær. III. Quis sit effectus postulationis? Respondetur: Effectus postulationis solemnis est, ut admissa à Superiore idem jus tribuat, quod electio confirmata. num. 38. Effectus verò postulationis simplicis, ut obtentâ licentiâ Superioris, sic postulatus possit eligi. num. 39.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis	c. 6. & ult. n. 9. & 10.
c. 1. n. 6. 7. & 27.	In Sexto.
c. 2. n. 28. & 29.	c. unic. n. 32. usque ad 38.
c. 3. n. 12. & 19.	
c. 4. n. 20. & duobus seqq.	Extravagans unic. inter communes. n. 8.
c. 5. n. 15. & 16.	

TITU-

TITULUS VI.
DE ELECTIONE, ET ELECTI
potestate. *pag.* 164.

SECTIO I. *De Electione in genere, & Electoribus. pag.* 164.

§. I. *Quid sit Electio, & quomodo ab aliis modis providendi Ecclesiæ differat? pag.* 164.

QUÆRITUR I. Quot modis accipiatur Electio,& quid sit? Resp. electio, strictè,& propriè sumpta, est personæ idoneæ ad Prælaturam Ecclesiæ vacantis per eos, qui jus eligendi habent, canonica Vocatio. n. 1. Q. II. Quomodo in specie Electio differat à libera collatione, præsentatione, & nominatione? Resp. à libera collatione differt electio, quia per hanc non jus in re,sed tantùm ad rem tribuitur. n. 2. à præsentatione, quia per electionem plus juris confertur. n. 3. à nominatione verò, quia per hanc non confertur jus aliquod nominato, sicut per electionem. n. 4.

§. II. *De iis, qui eligendi potestatem habent. pag.* 165.

Ad quos secundùm antiquos Canones pertinuerit electio, traditur. num. 5. & 6. QUÆRITUR I. Quibus jus, seu potestas eligendi Episcopos,vel alios hujusmodi Prælatos Ecclesiasticos, jure communi,& ordinario competat? Resp. spectat ad Congregationem, seu Collegium Ecclesiasticum. num. 8. Q. II. Quid hic intelligatur nomine Collegij Ecclesiastici? R. soli illi Clerici, qui ut membra faciunt unum corpus Ecclesiasticum,cujus Caput est Prælatus à Collegio eligendus. n. 9. Quot personæ requirantur ad constituendum Collegium? n. 10. 11. & 12. Q. III. An omnes, qui sunt è Collegio Ecclesiæ Cathedralis,vel Collegiatæ, jus eligendi Episcopum,vel Prælatum habeant? R. ij solùm,qui in sacris sunt constituti. n. 13.

§. III. *An potestas eligendi aliis quoque Clericis, qui è Collegio non sunt, vel etiam laicis competere possit, vel iis, qui solùm sunt in possessione juris eligendi? pag.* 170.

QUÆRITUR. I. An jus eligendi Prælatum, vi privilegij, consuetudinis, vel pacti, etiam aliis extraneis, qui è Collegio, seu Capitulo non sunt, competere possit? R. ex privilegio Papæ etiam aliis, qui non sunt de Collegio, jus eligendi concedi potest. n. 14. Q. II. An jus eligendi Episcopos, vel Prælatos etiam laicis competere possit? Resp. 1. Non potest. num. 15. nec quidem patrono Ecclesiæ. num. 16. Resp. 2. Neque etiam per consuetudinem immemorialem competere potest laicis. num. 17. 18. & 16. Q. III. An potestas eligendi competat, non solùm ei, qui habet jus, seu proprietatem, ac quasi dominium beneficij, v. g. Canonicatus, sed etiam ei, qui solùm est in possessione juris eligendi, & cuiusnam in concursu electio præferenda sit? Resp. primò, electio facta ab eo, qui est in possessione juris eligendi, cum bonâ fide, est valida. num. 20. Resp. secundò, si de possessione constet, possessor bonæ fidei præferendus est alleganti jus eligendi ad se pertinere: in dubio verò uterque admitti potest, factâ protestatione. n. 21. Idémque locum habet in præsentatione. n. 22.

§. IV. *An, sicut electio Episcopi, ita etiam electio, sive institutio Canonicorum, in Ecclesiis Cathedralibus pertineat ad Capitulum? pag.* 174.

ASSERTIO I. De jure communi electio, sive creatio Canonicorum in Ecclesiis Cathedralibus pertinet simul ad Episcopum, & Capitulum. n. 23. Ass. II. Ex recepta consuetudine, potest ad solum Capitulum pertinere. n. 24. &c.

§. V. *De iis, qui prohibentur eligere Episcopos, aliósque Prælatos Ecclesiasticos. pag.* 175.

QUÆRITUR I. Quinam naturâ prohibeantur eligere? Resp. impuberes. num. 26. Q. II. Quinam prohibeantur eligere lege Ecclesiasticâ, sive Jure Canonico? Resp. 1. Ligati excommunicatione majore. num. 27. & electio facta ab ijs, qui scienter excommunicatum admiserunt,est invalida. n. 29. Resp. 2. Suspensi ab officio, & beneficio, vel etiam ab officio tantùm. num. 30. Resp. 3. Et personaliter interdicti. num. 31. Q. III. An per consuetudinem possint aliqui excludi à jure eligendi, eóque privari? Resp. affirmativè. n. 32.

§. VI. *De pœnis illegitimè, & contra Juris prohibitionem eligentium. pag.* 177.

QUÆRITUR I. Quæ sint pœnæ Clericorum admittentium seculares ad electionem? Resp. Consentiens electioni de se factæ, per abusum secularis potestatis, fit ineligibilis ad dignitatem, & electio est nulla: eligentes autem à beneficiis per triennium suspenduntur, & tunc sunt privati eligendi potestate. n. 33. usque ad 41. Q. II. Quæ sint pœnæ eligentium contra formam Jure Canonico præscriptam, vel personam indignam? Resp. primò, qui non canonicè elegerunt, pro ea vice privantur potestate eligendi. n. 41. Resp. secundò, qui indignum; eligendi potestate sunt privati pro ea vice, & suspensi ab Ecclesiasticis beneficiis per triennium. n. 42. &c. Insuper eligens scienter indignum, durante suspensione, ad dignitatem Ecclesiasticam promoveri non potest. n. 45. &c.

§. VII. *Ad quos pertineat potestas eligendi, quando Capitulares elegerunt indignum? pag.* 182.

QUÆRITUR I. Penes quos sit jus eligendi, quando aliqui tantùm Capitulares, vel etiam, quando omnes scienter elegerunt indignum? Resp. primò, si scienter elegerunt indignum, devolvitur ad alios Capitulares, etsi pauciores, qui in electionem indigni non consenserunt. n. 47 Resp. secundò, si omnes elegerunt scienter indignum, devolvitur jus eligendi ad Superiorem. num. 48. Resp. tertiò, si non

Resp. quartò, & universim omnes irregulares. n. 106. Quær. II. An Schismatici eligi possint in Episcopum? Resp. Non possunt eligi ad dignitatem,præsertim Episcopalem. n. 107. Quær. III. An, qui semel ob defectum repulsus est à Prælatura, denuo eligi possit ad eandem, vel aliam Prælaturam? Resp. Si ob vitium personæ; non potest iterum eligi: secus; si ob aliam causam. num. 108. & seq.

Quær. IV. An, & quâ ratione propter plura beneficia simul retenta, efficiatur quis ineligibilis ad Prælaturam? Resp. Habens plures dignitates, vel beneficia curata,sine dispensatione Papæ,ineligibilis est. n. 110. usque ad 114.

§. VI. *An in Episcopum,vel Prælatum eligi possit extraneus,qui non est è Corpore,seu Collegio Ecclesiæ? pag. 206.*

Resp. Ob necessitatem,vel utilitatem Ecclesiæ, etiam extraneus assumi potest. n. 114. usque ad 117.

SECTIO III. *De præparatoriis ad electionem, sive de iis, quæ illam præcedere debent. pag. 207.*

§. I. *Quænam ante electionem præmittenda, & observanda sunt? pag. 207.*

ASSERTIO I. Ecclesia priùs vacare debet. n. 117. Assert. II. Vivente Prælato, Capitulares non possunt collegialiter tractare de electione Successoris, aliàs tractatus est invalidus,& electio inde subsequens. n. 118. usque ad 123. Assert. III. Post mortem, & sepulturam Prælati, Capitulares convenire debent, & diem electioni celebrandæ constituere. n. 123.

§. II. *De vocandis Capitularibus ad Electionem. pag. 209.*

QUÆRITUR. I. An omnes Capitulares vocari debeant ad Electionem Episcopi,vel Prælati? Resp. Omnes absentes vocandi sunt,qui debent,volunt,& possunt interesse. num. 124. usque ad 134. Quòdsi Canonici aliqui valde remoti sunt,ijs etiam non vocatis,electio ab aliis, quamvìs numero paucioribus peragi potest. n. 128. Quær. II. An,si Capitulares vocent absentes ex remotiore loco, quos ob distantiam vocare non tenebantur; termino ipsis præfixo,possint,ante terminum elapsum, sine illis ad electionem procedere? Resp. Teneri illos exspectare. n. 134. Quær. III. Si ex Capitulo ad tractandum de Electione Episcopi, seu Prælati, congregato, aliqui Capitulares egrediantur, & discordent, & revocati nolint redire, an alij possint electionē prosequi, & perficere? Resp. Si aliqui Capitulares è loco electionis exeant, reliqui remanentes possunt ad electionem procedere, vel eam prosequi; modò major pars omnium Capitularium præsentium remaneat. n. 135. & duobus seqq.

§. III. *De Electoribus contemptis, seu non vocatis ad Electionem. pag. 213.*

QUÆRITUR I. An, si unus, vel plures ex Electoribus vocandis, contempti fuerint,electio valeat, vel saltem rescindi possit? Resp. primò, si pauciores, quàm duæ Capitularium partes, ex ijs, qui debent, volunt, & possunt interesse, convenerint, electio est irrita ob defectum potestatis eligendi: secus, si duæ partes convenerint, & à majore parte, ac saniore præsentium electio facta sit. n. 138. Resp. secundò, possunt tamen Capitulares contempti petere, ut electio ipsis non vocatis,peracta rescindatur. n. 139. & duobus seqq. Resp. tertiò, etiam Successor potest prosequi contemptum, si ei jus eligendi competat, ratione dignitatis: secus,si ratione Canonicatus,vel præbendæ. n. 142. Resp. quartò,potest tamen contemptus jus suum remittere. num. 143.

Quær. II. An Capitularis citatus ad tractandum de die electionis instituendę,si tractatui interesse nolit,postea iterum vocari debeat ad ipsum actum electionis? Resp. Non debere, si absolutè dixit, se nolle,vel non posse interesse electioni; nisi ignoret terminum, sive diem ad electionem præfixum: vel, nisi ad totum negotium electionis sit citatus. Quòdsi aliunde sciat diem electionis præfixum, non potest agere de contemptu;etsi vocatus non sit. n. 144.

§. IV. *An Elector absens possit Procuratorem constituere,qui suo nomine, & loco eligat, vel per litteras suum votum,seu suffragium dare? pag. 216.*

ASSERTIO I. Elector non potest ordinariè Procuratorem constituere, nisi certæ conditiones adsint. n. 145. & tribus seqq. Ass. II. Capitulares impediri non tantùm unum, sed etiam plures Procuratores constituere possunt; ita tamen, ut omnibus simul potestatem eligendi comittant. n. 149.

Ass. III. Si unus tantùm Procurator simpliciter sit constitutus generaliter; tum nō potest alium suo nomine,alium nomine domini sui eligere: nisi speciale mandatum habeat de certa persona eligenda;tum enim suo nomine alium eligere poterit. n. 150. Ass. IV. Non potest Capitularis absens per litteras dare suum suffragium, si nemo à Collegio velit Procuratoris vices agere, nec Capitularem admittere extraneum,&electio fiat secundùm formam scrutinij. n. 151.

§. V. *De expensis faciendis pro funere Prælati defuncti, & Electione Successoris? pag. 218.*

QUÆRITUR I. Quis debeat suppeditare sumptus pro funere Episcopi, seu Prælati defuncti? R. Ordinarij, & moderati sumptus debent præstari ex reditibus Ecclesiæ vacantis, secus est de sumptibus extraordinariis. n. 152. Q. II. Quis expensas in Electionem Prælati factas, solvere debeat? Resp. Expensæ necessariæ fieri debent ex reditibus Prælaturæ vacantis. n. 153. & 154. Q. III. A quo expensæ solvi debeant factæ in prosecutione, vel oppugnatione Electionis? Resp. ex bonis pertinentibus ad Prælaturam, si Capitulum saltem pro majore parte,prosequatur causam electionis. n. 155.

§. VI. *De Administratore constituto, Sede vacante, eiúsque potestate, & ad quem spectent fructus, seu reditus Prælaturæ vacantis? pag. 220.*

QUÆRITUR I. An,& à quo,vacante Ecclesiâ,usq; ad futuram electionem novi Prælati, constitui

possit Administrator; & qualem is potestatem habeat? Respondetur: Etsi administratio jure communi spectet ad Capitulum, potest nihilominus ab eo, & solet constitui Administrator, qui tamen non habet tam amplam potestatem, qualem habet Procurator datus à Papa. n. 156. Quær. II. An Capitulum, vel Capitulares, ad quos jure ordinario, Sede vacante, spectat administratio, possit sibi aliquid ex bonis, vel reditibus Ecclesiæ, vel Prælaturæ vacantis applicare? Respondetur: Non possunt bona relicta ad Prælaturam spectantia occupare; sed ea debent in utilitatem Ecclesiæ expendi, vel successori reservari sub pœna suspensionis ab officio, & quibuscunque beneficijs. n. 157. & seqq. Quær. III. an laici, tanquam patroni, vel advocati, seu defensores Ecclesiæ, possint, vacante Prælaturâ, bona ejus administrare, & proventus sibi applicare? Respondetur: Non possunt laici, titulo juris patronatûs, vel advocatiæ, percipere copiosos fructus, nec administrationem sibi arrogare, vacante Sede, neque vi consuetudinis immemorialis, & quidem sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. n. 159. & 160.

SECTIO IV. *De forma Electionis, sive variis modis eligendi. pag. 222.*

Triplex statuitur in c. 7. h. t. n. 161.

§. I. *De Scrutatoribus constituendis in Electione, quæ fit per formam scrutinii, & modo, quo scrutinium fieri debet. pag. 222.*

QUÆRITUR I. Quinam, & quot Scrutatores constituendi sint? Respondetur primò. Tres à Capitulo eligendi sunt Scrutatores. n. 162. Et quamvis probabiliter assumi possint etiam extranei, tutius tamen est, ut eligantur, qui sunt de Collegio. num. 163. Respondetur secundò. Scrutatores debent esse fide digni, nec tales, per quos Capitulares à libera electione impediri possent. n. 164. Respondetur tertiò. Possunt Scrutatores ex causa à Capitulo revocari. n. 165. Quær. II. Quo modo, & ordine scrutinium fieri debeat? Respondetur primò. Debet fieri secretè. n. 166. Respondetur secundò. Diligenter. n. 167. Respondetur tertiò. Ordinatè. n. 168. Quær. III. Qualia debeant esse suffragia, quæ dantur in scrutinijs, vel electionibus? Respondetur: Debent esse absoluta, & certa, non conditionata, & incerta. n. 169. & tribus seqq.

§. II. *De publicatione scrutinij. pag. 226.*

ASSERTIO I. Peracto scrutinio facienda est suffragiorum publicatio. n. 172. Cujus effectus est, ut electores variare nequeant. n. 173. Assert. II. Si post publicatum scrutinium, non procedant ad electionem, à Superiore compelli possunt. n. 174. usque ad 177. Assert. III. Ante publicatum scrutinium possunt variare electores. n. 177.

§. III. *De collatione Suffragiorum. pag. 228.*

ASSERTIO I. Post publicatum scrutinium debet fieri suffragiorum collatio. num. 178. usque ad 182. Assert. II. In specie debet fieri collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum. n. 182. usque ad 186.

§. IV. *De Electione communi, seu Capitulari, & solemni. pag. 230.*

ASSERTIO I. Collatione factâ, si in unum major pars Capituli consentiat, decretum electionis formari debet. n. 186. Assert. II. Idque statim publicari debet. n. 187. & tribus seqq.

§. V. *De Electione facienda à majore, & saniore parte Capituli. pag. 233.*

QUÆRITUR I. An electio à minore parte Capituli facta, ideóque irrita, possit per subsequentem consensum, seu vota aliorum Capitularium accidentium ad suffragia partis minoris, confirmari, & convalescere? Respondetur negativè, si ea accessio votorum facta sit, post decretum communis electionis promulgatum. n. 190. & seq. Quær. II. Quæ censenda sit pars major Capituli in electionibus? Respondetur: Ea, in quam consensit pars major totius Capituli præsentis, & non tantùm pars major respectu aliarum partium minorum. num. 192. & duobus seqq. Quær. III. An ad validam electionem copulativè requiratur, ut sit facta à majore, & saniore parte Capituli? Respondetur affirmativè. num. 195. & tribus seqq. Quær. IV. Si duæ electiones in discordia sint celebratæ, ita, ut una eligentium pars sit major numero, altera verò dicatur esse sanior: utra electio alteri præferenda sit? Respondetur: Contra electores in duplo majore numero, vel electum ab eis nihil à minore parte opponi potest, quod extenuet vota; bene autem, quod annullet. n. 199. & seq. Limitari debet, nisi contra electum à multò majore parte Capituli objectus fuerit, & probatus defectus reddens inhabilem ad Prælaturam: tum enim electio digni facta à minore parte Capituli præferenda est. n. 201. & seq. Quær. V. An prædicta forma scrutinij in omnibus electionibus Capitularibus observari debeat? Respondetur: Observanda est solùm in electionibus Prælatorum, qui generalem, & ordinariam jurisdictionem exercent in suis Ecclesijs. n. 203.

§. VI. *De forma electionis per compromissum. Pag. 239.*

QUÆRITUR I. An ad compromissum necessariò requiratur, ut communi consensu fiat? Respondetur: Necesse est, ut ab omnibus jus Suffragij habentibus fiat, nemine discrepante. n. 204. Quær. II. Quales compromissarij esse debeant, & quot numero? Respondetur primò. Debent esse viri idonei, iique Clerici. n. 205. Respondetur secundò. Potest compromitti non solùm in impares, sed etiam pares numero. n. 206. & seq. Quær. III. Quot, & quibus modis fieri possit electio per compromissum? Respondetur: Præcipuè duobus, absolutè, & limitatè. n. 208. & duobus seqq. De quibusdam formis compromissi invalidis. n. 211. & seq. & requiritur etiam in forma electionis per compromissum, ut fiat communis electio. n. 213. Quær. IV. Ad quid teneantur Compromissarij, quibus data est eligendi potestas, cum ea limitatione, ut adhibeant consilium certarum personarum? Respondetur: Tenentur requirere consilium illarum personarum, & congruo tempore exspectare responsum. num. 214. & 215.

§. VII. An

§. VII. *An Compromissarij possint eligere aliquem ex se ipsis, vel an unus ex ipsis possit saltem accessoriè eligere se ipsum? pag. 244.*

Assertio I. Possunt; si non sit expressè prohibitum. n. 216. Assert. II. Potest Compromissarius electus priùs ab alijs consentire in se ipsum, si & ipse jus eligendi habeat. n. 217. & 218. Assert. III. Si in unum tantùm compromissum sit, ut eligat, non potest eligere se ipsum. n. 219.

§. VIII. *An, & qualiter compromissum revocari possit, vel aliter exspiret? pag. 245.*

Assertio I. Si res non sit integra, compromissum ordinariè revocari non potest; secus, si sit integra. n. 220. & quinque seqq. Assert. II. Si potestas eligendi compromissarijs commissa sit limitatè ad certum tempus, vel sub certa conditione, eo elapso, vel deficiente, compromissum exspirat. n. 226. Assert. III. Similiter finitur compromissum, si electio, vel postulatio à compromissarijs facta, sive ob electionem personæ indignæ, sive ex quacunque aliâ causâ sit irrita. n. 227.

§. IX. *De devolutione potestatis eligendi, propter negligentiam, vel delictum Compromissariorum, & de Electione per quasi inspirationem. pag. 248.*

Quæritur I. Ad quem devolvatur potestas eligendi, si compromissarij negligant eligere, intra tempus à jure præfixum; vel, si indignum eligant? Respondetur: Si compromissarius non eligit intra tempus juris; ad proximum Superiorem devolvitur potestas providendi: si eligit, sed indignum; redit ad compromittentes, nisi id scienter ratum habuerint. Si Compromissarius scienter eligit indignum, ipse solus est suspensus à beneficijs per triennium; nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. n. 228. & duobus seqq. Quær. II. Si compromissum sit in plures, & major pars eorum eligat indignum, minor verò pars dignum; ad quem devolvatur potestas eligendi, aut providendi? Respondetur: Si ex tribus Compromissarijs duo eligunt indignum, tertius verò dignum, tunc probabiliùs potestas eligendi redit ad Capitulum. n. 231. Quær. III. Quæ sit forma eligendi quasi per inspirationem? Respondetur: Quando electio fit, nullo prævio tractatu, unanimiter ab omnibus Electoribus, nullo contradicente. n. 232.

§. X. *An, & quomodo Electio Prælati debeat fieri liberè? pag. 249.*

Quæritur I. An possit saltem per consuetudinem introduci, ut electio Prælati fiat dependenter ab arbitrio, seu voluntate alicujus tertij, sive ille sit laicus, sive Ecclesiasticus, quem ipse eligere voluerit? Respondetur negativè. n. 233. & tribus seqq. Quær. II. An Electio Prælati metu gravi extorta sit valida, an verò ipso jure irrita? Respondetur: Si metus gravis, & injustè incussus cogat ad eligendam certam personam, sed unam ex pluribus; non est ipso jure irrita, potest tamen rescindi. n. 237.

§. XI. *De pœna gravantis eos, qui recusant eligere certam personam, ad petitionem illius. pag. 251.*

Qui gravavit aliquem ex electoribus, quia eum, pro quo rogabatur, eligere noluit; vel ejus consanguineos, vel Ecclesias, earúmque bona; ipso facto est excommunicatus. n. 238. & duobus seqq.

Sectio V. *De circumstantiis, & accidentibus comitantibus, vel consequentibus Electionem. pag. 252.*

§. I. *De loco, & tempore Electionis, & pœnâ non eligentium, intra tempus jure statutum. Pag. 252.*

Quæritur I. Quo in loco instituenda sit Electio Prælati? Respondetur primò. Fieri debet à Capitularibus simul in uno loco congregatis. n. 241. Respondetur secundò. Fieri debet, si potest, in Ecclesia Cathedrali, vel intra ambitum illius, vel etiam, si ibi non possit, in alio loco tuto. n. 242. Quær. II. Quando, sive intra quod tempus Electio novi Prælati fieri debeat? Respondetur primò. In Ecclesijs Cathedralibus, & Regularibus, non ultra tres menses differri debet electio: in alijs inferioribus Prælaturis, & beneficijs non ultra sex menses. n. 243. &c. Respondetur secundò. Tempus verò trimestre incipit currere à die habitæ notitiæ de vacatione. n. 245. Quòd si Electio non habuerit effectum, quia electus non consensit, vel renunciavit, vel mortuus est; vel propter occultum ejus defectum, irrita est electio: tum eligentes integrum tempus habent, seclusâ fraude. n. 246. Respondetur tertiò. In casu tamen necessitatis potest tempus semestre restringi. num. 247. Quær. III. Quæ sit pœna Capitularium per negligentiam, seu moram culpabilem non eligentium Prælatum intra tempus jure statutum; & ad quem potestas eligendi tunc devolvatur? Respondetur: Electores pro ea vice eligendi potestate sunt privati, & quidem ipso jure. n. 248. & tribus seqq. Quær. IV. An Electoribus impeditis, quò minùs eligant, currat tempus jure statutum ad eligendum, si ipsi impedimentum tollere possint? Respondetur affirmativè. num. 252. Quær. V. An Electio Prælati necessariò fieri debeat de die? Respondetur affirmativè. n. 253.

§. II. *De Electione intimanda Electo, ejúsque consensu requirendo, & exhibendo. pag. 256.*

Eligentes, quamprimum possunt, electionem electo præsentare debent, & electus intra mensem consentire; aliàs privatus est jure acquisito, nisi sinè Superioris licentia consentire non possit. num. 254. Quòd si Electores intimare electionē ultra octo dies differant culpabiliter, non possunt electionem prosequi, & à beneficijs per triennium sunt suspensi. n. 255. & quatuor seqq.

Sectio VI. *De appellatione, & oppositione contra Electionem. pag. 258.*

§. I. *An, & à quibus contra Electionem appellari, sive ea oppugnari possit, vel non possit; &, an Electio facta post appellationem sit valida? pag. 258.*

Assertio I. Quivis, cujus interest, potest contra electionem se opponere, & appellare. n. 260. Assert. II. Ipsi tamen Electores, post electionem promulgatam, non possunt eam impugnare. num. 261. Assert. III. Is, qui renunciavit electioni

§. VII. *De Consecratione Episcopi electi, & confirmati.* *Pag.* 287.

QUÆRITUR I. Intra quod tempus Episcopus confirmatus consecrationem accipere teneatur? R. Intra tres menses, cessante impedimento. n. 342. Q. II. A quonam Episcopus, vel Archiepiscopus consecrari debeat? R. Olim à Metropolitano; hodie à Papa. n. 343. & ex dispensatione Papæ ab unico Episcopo potest, assistentibus duobus Prælatis. n. 344. Et in Ecclesia Metropolitana Archiepiscopus consecrari debet, quod tamen in istis Provincijs non observatur. n. 345. Q. III. Quâ formâ Episcopus consecrari debeat? Resp. Per manuum impositionem in Ecclesia Cathedrali, si commodè fieri possit, & die Dominicâ. n. 346. & tempore Missæ. n. 347. & seq. Q. IV. Quis sit effectus Consecrationis Episcopalis? Resp. Hi enumerantur n. 349. & tribus seqq.

SECTIO VIII. *De Abbatum, seu Prælatorum Regularium electione, confirmatione, & benedictione.* *pag.* 291.

§. I. *De ijs, quibus competit jus eligendi Prælatos Regulares.* *pag.* 291.

QUÆRITUR I. Ad quos pertineat jus eligendi Abbatem, seu Præpositum Regularem? Resp. Jure communi ad Conventum, seu Collegium Religiosorum. n. 353. Q. II. An omnes, qui ad Religiosum Conventum pertinent, habeant jus eligendi Prælatum? R. 1. Jus eligendi competit tantùm Professis expressè, vel tacitè. num. 354. R. 2. Non autem Fratribus laicis conversis, unâ cum Clericis, nisi per consuetudinem, privilegium, vel statutum jus eligendi ipsis competat; vel, nisi sint Ordines non ad spiritualia, sed temporalia solùm ministeria instituti. num. 355. Resp. 3. Canonici etiam Regulares non possunt eligere, nisi sint Subdiaconi. n. 356.

§. II. *De ijs, qui eligi possunt ad Prælaturas Regulares.* *pag.* 292.

QUÆRITUR I. An, qui in Prælatum Regularem eligitur, necessariò debeat esse Ordinem Professus? Resp. affirmativè. n. 357. non obstante contrariâ consuetudine. n. 358. & seq. & non tantùm per viam electionis, sed etiam alterius provisionis, non potest assumi in Prælatum Regularem, nisi Professus. Imò requiritur, ut eligendus expressè sit Professus. n. 360. Ad Episcopatum verò secularem, vel regularem eligi potest etiam tacitè Professus, imò & Novitius. n. 362. Potest tamen S. Pontifex Prælaturas, & alia beneficia regularia concedere Clericis secularibus in commendam etiam perpetuam. n. 363. Q. II. An quis simul possit fieri Professus, & in Prælatum Regularem eligi? Resp. negativè. n. 364. Q. III. An possit in Prælatum Regularem eligi, qui paulò antè professionem edidit? R. Per se loquendo potest, ordinariè tamen non debet. n. 365. & tribus seqq. Q. IV. An non Professus possit saltem postulari in Abbatem, seu Prælatum Regularem? Resp. Posse ex justa causa. n. 369. & seqq.

§. III. *De Electione Prælatorum Regularium, extra suum Monasterium, vel Ordinem.* *pag.* 296.

QUÆRITUR I. An Religiosus, vel etiam Prælatus Regularis possit eligi ad Abbatiam alterius Monasterij? Resp. Potest, si Monasterium sit ejusdem Ordinis, non verò, si diversi. n. 371. usque ad 376. potest tamen postulari non solemniter in Prælatum alterius Ordinis. n. 375. Q. II. An, ut Religiosus eligi possit in Abbatem alterius Monasterij, necessariò requiratur consensus Superioris, & quisnam Prælatus possit talem licentiam dare? Resp. 1. Necessariò requiri. num. 376. Resp. 2. Licentiam hanc dare potest Prælatus immediatus. num. 377. requiritur tamen consensus Episcopi, si Monasterium ei sit subjectum. n. 378. & seq. Q. III. An, ut Religiosus eligi possit ad Prælaturam, extra suum Monasterium, præter licentiam datam à Prælato Ordinis, requiratur etiam consensus Capituli? Resp. negativè. n. 380. & seq. Q. IV. An etiam requiratur licentia Superioris, ut renunciare possit Prælaturæ acceptatæ? Resp. Probabiliùs est, posse renunciare sinè illa. num. 382. Q. V. An, si Abbas eligatur in Episcopum, vel Abbatem alterius Monasterij, etiam requiratur consensus Superioris? Resp. affirmativè. n. 383. & seq.

§. IV. *An Religiosus professus unius Monasterij, si transferatur ad aliud Monasterium, vel assumatur in Abbatem alterius Monasterij, retineat jus eligendi Abbatem prioris Monasterij?* *pag.* 300.

Resp. Non retinere. num. 386. & duobus seqq.

§. V. *De electione Religiosorum Mendicantium ad Prælaturas, extra Ordinem suum, in discordia facta, & de electione Religiosorum non Mendicantium à minore parte eligentium factâ.* *pag.* 302.

Non acquiritur assumpto quovis modo ad talem Prælaturam in discordia jus, nec provisus consentire potest. Idémque est de assumpto à minore parte Capituli Religioso Ordinis non mendicantis. n. 389. usque ad 397.

§. VI. *De forma electionis Prælatorum Regularium, eorúmque confirmatione, & benedictione.* *pag.* 305.

QUÆRITUR I. Quæ sit forma eligendi Abbates, & Prælatos Regulares? Resp. Eadem, quæ in Episcopis est præscripta. n. 397. Q. II. A quibus Prælatorum Regularium electiones confirmandæ sint? Resp. Exempti à Papa; non exempti ab Episcopis, quibus sunt subjecti. n. 398. Q. III. An Abbates consecrentur, an verò benedicantur, & quare hæc benedictio sit introducta? Resp. Propriè loquendo, non consecrantur, sed benedicuntur. n. 399. Q. IV. A quibus Abbates benedici debeant? Resp. Jure communi ab Episcopo, ex privilegio etiam ab Abbatibus, dummodo Sacerdotes sint. n. 400. Q. V. Quo die benedictio Abbatis fieri debeat? Resp. Tutius est, ut fiat die Dominico, non tamen necessarium. n. 401. Q. VI. Utrùm Abbas jus administrandi consequatur per confirmationem, an verò per benedictionem, & an per hanc saltem potestatem exercendi actus Ordinis? Resp. Per confirmationem accipit potestatem ju-

risdi-

SE-

TITVLVS VII.
DE TRANSLATIONE EPISCOPI.
Pag. 328.

§. I. *A quo, & cujus auctoritate translatio Episcopi, vel alterius Praelati inferioris fieri possit? pag. 329.*

Quaeritur I. A quo, & cujus auctoritate fieri possit translatio Episcopi? R. Episcopus propriâ auctoritate ad aliam Ecclesiam transire non potest, n. 2. Sed solâ auctoritate Apostolicâ, n. 3, & 5. neque Episcopi confirmati, etsi non consecrati. n. 5. usq; ad 10.

Q. II. A quo transferri possint alij Praelati inferiores? R. Auctoritate sui Episcopi. n. 10.

§. II. *De poena Episcopi propriâ auctoritate transeuntis ad aliam Ecclesiam, &, an is cogi possit ad transeundum? pag. 332.*

Quaeritur I. Quae sit poena Episcopi, qui propriâ auctoritate ab una Ecclesia ad aliam transit? R. Ut utrâque careat. n. 11. & seq. Q. II. An S. Pontifex possit Episcopum invitum ab una Ecclesia ad aliam transferre? R. Potest ob causam communis necessitatis, vel utilitatis. n. 13.

§. III. *De modo, quo facienda est translatio Episcopi, & de causis, & effectibus ejusdem. pag. 333.*

Quaeritur I. Quomodo fieri possit, vel debeat translatio Episcopi? R. Regulariter à minore ad majorem dignitatem. n. 14. & seq. Q. II. Ob quas causas fieri possit? R. Generatim duae sunt, necessitas, & utilitas Ecclesiae. n. 16. Q. III. Qui sint effectus translationis? R. Per translationem Episcopi dissolvitur matrimonium spirituale cum priore Ecclesia, & alteri Ecclesiae jungitur, & prior Ecclesia vacat ipso jure. n. 17.

re competat jus utendi Insigniis Pontificalibus, & exercendi actus Pontificales? R. competit jus utendi Pontificalibus plerisque Abbatibus, seu Prælatis Ordinum non Mendicantium, non jure communi, sed ex privilegio Sedis Apostolicæ. n.119.

Q. II. An Prælatis non Episcopis competat potestas solemniter benedicendi populum? R. competit ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ. n.120.

Q. III. An Abbates, seu Prælati inferiores non Episcopi possint vestes sacras, aliaque paramenta Altaris, vel etiam Corporalia benedicere? R. possunt ex privilegio, vel etiam consuetudine. n. 121.

Q. IV. An Abbates possint consecrare calices, patenas, pixides, & alia huiusmodi vasa sacra, ad quæ unctio Chrismatis requiritur? R. possunt ex privilegio Apostolico, non autem ex sola consuetudine, etiam immemoriali. n. 122. Q. V. An Abbates, aliique Prælati jus Pontificalia exercendi habentes possint consecrare Ecclesias, & Altaria; vel Ecclesias, aut Cœmeteria violata reconciliare? R. jure communi non possunt; ex privilegio Sedis Apostolicæ possunt. n.123. & 124. & conciliare etiam Ecclesias, Cœmeteria, & Oratoria sua polluta. n. 125.

Q. VI. An Abbates possint saltem solemniter benedicere Ecclesias, an Cœmeteria sua, item consecrare, seu benedicere Moniales? Resp. 1. Prælati Ordinum Mendicantium possunt ex privilegio Ecclesias suas solemniter benedicere, pro suorum usu tantùm, & absque chrismatis unctione. n. 126.

Resp. 2. possunt Abbates benedicere Moniales, in quas quasi Episcopalem jurisdictionem habent ex privilegio Sedis Apostolicæ. n.127. Q. VII. An Prælati Regulares, vel etiam Seculares possint Pontificalia exercere, & Insignibus uti extra Ecclesias suas? Resp. non possunt, absque licentia Episcopi Diœcesani, & Prælati eius loci. n. 128. & 129.

SERIES CAPITVLORVM.

IN ANTIQUIS.	c. 15. n. 86. & seq.
c. 1. n. 78. & 79.	c. 16. n. 107.
c. 2. n. 80. & 106.	c. 17. & ult. n. 16. & seq.
c. 3. n. 79.	IN SEXTO.
c. 4. n. 15.	
c. 5. n. 63. & seq.	c. 1. n. 39. & 40.
c. 6. n. 115.	c. 2. in princ. n. 97. & seqq.
c. 7. n. 116.	§. Si Clericis quoque n. 28.
c. 8. n. 106.	
c. 9. n. 37.	c. 3. in princ. n. 30. & seqq.
c. 10. n. 114.	§. Inferiores n. 56. & 57.
c. 11. n. 138.	§. Episcopo n. 57.
c. 12. n. 36.	§. Religiosi n. 25.
c. 13. n. 84. & seq.	c. 4. & fin. n. 11. 20. 24. & 94.
c. 14. n. 92. & seqq.	

TITVLVS XII.
DE SCRUTINIO IN ORDINE faciendo. *pag.* 437.

QUÆRITUR I. Quid, & quotuplex sit scrutinium? R. est examen Ordinandorum, idque duplex. n.1. Q. II. quomodo, & quando instituendum sit primum scrutinium, ante ordinationem? Resp. prout præscribitur in Concil. Trid. n.2. & tribus seqq. Q. III. Quomodo peragatur secundum scrutinium in ipso Ordinationis die? Resp. prout præscribitur Jure Canonico. n.6. & 7. Q. IV. Quæ sit pœna ordinatorum, sine præmisso scrutinio?

R. Si sunt ignoti, aut indigni, deponendi sunt. n. 8.
Cap. unic. b. t. n. 6. & seq.

TITVLVS XIII.
DE ORDINATIS AB EPISCOPO, qui renunciavit Episcopatui, vel ab excommunicato. *pag.* 439.

Dupliciter potest fieri renunciatio Episcopatus; vel loco tantùm, vel etiam Ordini. n.1.

QUÆRITUR I. An Episcopus, qui renunciavit Episcopatui, possit adhuc conferre Ordines? R. Qui loco tantùm, potest validè, & licitè omnes Ordines conferre, cum licentia alterius Episcopi: qui verò etiam Ordini, sive dignitati Episcopali, maiores conferre non potest. n. 2. & 3. Q. II. quis dispensare possit cum Ordinatis? R. cum eo, qui scienter accepit ab Episcopo, qui dignitati etiam Episcopali renunciavit, Ordinem sacrum, solus S. Pontifex: cum eo verò, qui Ordines minores, vel sacrum, per ignorantiam non crassam; etiam Episcopus n. 4.

Q. III. quis possit dispensare cum Ordinatis ab Episcopo excommunicato? R. cum ijs, qui ignoranter ordinati sunt, Episcopus proprius dispensare potest. n. 5. nec excusat metus Ordinati à pœna. n. 6.

SERIES CAPITVLORVM.

c. 1. n. 2. & 4. c. 2. n. 5.

TITVLVS XIV.
DE ÆTATE, ET QUALITATE, ET Ordine præficiendorum. *pag.* 441.

§. I. *De qualitatibus requisitis in promovendis ad beneficia, præsertim curata in genere. pag.* 441.

ASSERTIO I. Generatim requiritur scientia, morum honestas, & legitima ætas. n. 1. Ass. II. Qui dignus censetur ad Ordines sacros suscipiendos, etiam dignus censeri debet ad beneficium. n. 2. & quatuor seqq.

§. II. *Quæ ætas requiratur in præficiendis, seu promovendis ad beneficia Ecclesiastica, & quis in illa dispensare possit? pag.* 443.

ASSERTIO I. Ad Cardinalatum eadem ætas, quæ ad Episcopatum, nempe 30. annorum. n.8.

Ass. II. Ad dignitates non curatas, de Jure antiquo non constat, quæ ætas requiratur. n. 9. juxta Concilium Trid. requiruntur anni 22. saltem inchoati. eod. n.9. & quæ ætas requiratur in dignitatibus Ecclesiæ Collegiatæ? n.10. Ass. III. in Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parochialium requiritur eadem ætas, quæ in Parochis; sicut in administratore Ecclesiæ Parochialis: in Pœnitentiario verò Ecclesiæ Cathedralis anni 40. completi. n.11. Ass. IV. Olim controversia erat, quæ ætas requireretur ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis: post Concilium Trident. requiritur ætas, quam exigit Canonicatus ratione Ordinis ei annexi: aliàs verò sufficiunt 14. anni inchoati. n.12. Ass. V. totidem anni requiruntur hodie juxta Concil. Trident. ad alia beneficia simplicia. n.13. Cæterùm, etsi ad dignitates curatas vigesimus quintus saltem inchoatus requiratur, id

tamen

SERIES CAPITVLORVM.

TITVLVS XV.

DE SACRA UNCTIONE.

pag. 460.

TITVLVS XVI.

DE SACRAMENTIS NON iterandis. *pag.* 461.

SERIES CAPITVLORVM.

TITVLVS XVII.

DE FILIIS PRESBYTERORUM ORdinandis, vel non. *pag.* 463.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

In Sexto.

TITULUS XVIII.

DE SERVIS NON ORDINANDIS, & eorum manumissione. pag 480.

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XIX.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ordinandis, vel non. pag 483.

TITULUS XX.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANdis, vel non. pag. 485.

TITV-

§. II *An Vicariatus sit Ecclesiasticum beneficium, vel dignitas, & an jurisdictio Vicarij Episcopalis sit ordinaria, an delegata? pag. 519.*

Assertio I. Non est beneficium Ecclesiasticum. n. 33. Ass. I I. Vicarius generalis Episcopi est in dignitate constitutus n. 34. Ass. III. Habet jurisdictionem ordinariam, non delegatam. n. 35. & quatuor seqq. Ass. IV. Habet jurisdictionem etiam in ijs, quæ speciale mandatum requirunt; modò generali officio Vicariatûs in prima commissione specialiter annectantur, vel intuitu officij Vicariatûs specialiter committantur: secus est in aliis, in quibus habet solùm delegatam. n. 40.

§. III. *De ijs, quæ Vicarius Episcopi facere potest, vi officij sui generaliter ipsi commissi. pag. 521.*

Assertio I. Potest omnes causas expedire ad Episcopalem jurisdictionem pertinentes, præter illas, quæ speciale mandatum requirunt. n. 41. Ass. II. Non censentur in generali mandato comprehensa, quæ speciale mandatum requirunt, nisi exprimantur, quòd si uno expressò adiiciatur clausula generalis: *Et omnia alia expediendi, quæ specialem commissionem requirunt.* poterit Vicarius expedire etiam alia nō expressa, dummodo sint minora, vel æqualia. n. 42.

Ass. III. Si datur Vicario in generali mandato facultas expediendi omnia, quæ ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, exceptâ aliquâ re, quæ speciale mandatum requirit, non potest vi talis commissionis Vicarius expedire reliqua speciale mandatum requirentia. n. 43.

§. IV. *De ijs, quæ Vicarius generalis non potest facere, sine speciali commissione Episcopi, & inprimis de potestate cognoscendi causas criminales, matrimoniales, vel alias graves expediendi. pag. 522.*

Assertio I. Inter causas, quæ specialem commissionem exigunt, numerantur primò causæ criminales. n. 44. & 45. Ass. II. Numerantur etiam communiter causæ matrimoniales; sed oppositum quoq; est probabile. n. 46. & 47. Ass. III. Sunt & alij casus enumerati. n. 48.

§. V. *An Vicarius Episcopi, vi generalis mandati, sine speciali commissione, possit conferre beneficia Ecclesiastica, vel aliter circa illa disponere? pag. 524.*

Assertio I. Inter causas speciales, quæ in generali Vicariatûs officio non continentur, est beneficiorum collatio, n. 49. & 50. Ass. II. Neque simul potest Vicario committi potestas admittendi resignationem certi beneficij, & illud conferendi. n. 51.

Ass. III. Nec potest Vicarius præsentare ad beneficia, quorum præsentatio ad Episcopum spectat. n. 52.

Ass. IV. Datâ speciali facultate Vicario admittendi resignationes beneficiorum, non ideo data est potestas deponendi, neque vice versâ. n. 53.

Ass. V. Concessâ Vicario specialiter facultate cōferendi beneficia ad collationem Episcopi spectantia, conferre solùm potest, quæ jure communi, & ordinario Episcopus conferre potest, non quæ jure speciali, seu privilegio, aut ex delegatione Papæ. n. 54. Quamvis nihilominus Episcopus conferre possit, non obstante concessione Vicario factâ. n. 55.

Ass. VI. Non potest Vicarius sine speciali mandato, beneficia unire, dividere, transferre, vel supprimere &c. n. 56.

§. VI. *An, & qualis potestas dispensandi, vel absolvendi Vicario competat ex vi officij sui? pag. 526.*

Assertio I. Non potest vi generalis officij sui dispensare in juramentis, votis &c. n. 57. ponuntur exceptiones. n. 58. & 59. Ass. II. Si Episcopus specialiter delegavit facultatem dispensandi in casibus Episcopalibus Vicario, non comprehenduntur casus Episcopo à Papa ratione dignitatis suæ etiam generaliter delegati, nisi ex coniecturis aliud colligi possit. n. 60. Potest Episcopus etiam ea, quæ ut delegatus Papæ agere potest, Vicario suo committere specialiter. n. 61. Ass. III. Vi generalis officij non potest Vicarius absolvere à peccatis Episcopo reservatis. n. 62.

§. VII. *An Vicarius generalis Episcopi alium sibi substituere possit, & in quo loco exercere possit suam jurisdictionem? pag. 528.*

Assertio I. Non potest alium generalem Vicarium substituere, quamvis possit ad breve tempus. n. 63. Ass. II. Vicarius generalis certum tribunal habet, sive Consistorium. n. 64.

§. VIII. *Quis cognoscere possit de delicto, ac negligentia Vicarij Episcopi, eúmque punire? pag. 528.*

Assertio I. Metropolitanus non potest punire Vicarium Episcopi suffraganei, ob delictum privatum ipsius, nisi ad ipsum appellatum sit: si verò delinquat in pertinentibus ad suum officium, potest ipse Episcopus eum punire, si ipse extra culpam sit; non item Archiepiscopus. n. 65. Ass. II. Si Vicarius delinquat in officio suo, & Episcopus delicti sit particeps, non ad Episcopum, sed Archiepiscopum pertinet punire Vicarium. n. 66. & 67.

§. IX. *Quibus modis finiatur, & cesset officium, & jurisdictio Vicarij Episcopalis? pag. 529.*

Assertio I. Finitur variis modis enumeratis. n. 68. Ass. II. Jurisdictione Episcopi per censuram suspensâ, etiam suspensa est jurisdictio Vicarij, etiam quoad negotia cœpta. num. 69. Sicut suspenso Vicario generali, etiam jurisdictio substituti eius suspēsa est. n. 70. & duobus seqq. An, si causa delegata fit ipsi Vicario Episcopi sub nomine officij, ea finiatur, mortuo Episcopo? n. 73. An Episcopus, Vicario mortuo, talem causam expedire possit. n. 74. Ass. III. Finitur officium per eius revocationem expressam, vel tacitam. n. 75. & 76.

§. X. *De Vicario Capituli, Sede Episcopali vacante. pag. 532.*

Assertio I. Potest Capitulum, mortuo Episcopo, Vicarium generalem constituere, etsi non teneatur de Jure communi: aliud est post Concilium Trid. n. 77. Ass. III. Potest à Capitulo revocari. n. 79.

§. XI. *De Vicario Papæ in Urbe, eiúsque potestate. pag. 533.*

Assertio I. De Jure communi Vicarius Papæ nō potest exercere jurisdictionē extra Urbem, sine speciali cōmissione. n. 80. Ass. II. De facto tamē exercet etiam extra Urbem in tota Diœcesi Romana. n. 81.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	In Sexto.
c. 1. n. 9.	c. 1. n. 70. & seqq.
c. 2. n. 12.	c. 2. n. 44.
c. 3. n. 13.	c. 3. n. 49.
c. 4. n. 17.	In Clementinis.
c. 5. n. 80.	Clem. unic. n. 8.
c. 6. & ult. n. 10.	Constitut. Conc. Trid. n. 6.

TITU-

qui dantur Ordinibus Mendicantibus. num. 212. Aff. IV. Debent Conservatores debitâ moderatione uti in procedendo contra Episcopos. n. 213. & seq. Aff. V. Quando officium Conservatorum exspiret? n. 215. & duobus seqq. Quid circa Conservatores statutum Jure novo Concil. Trid. n. 218.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

Cap. 1. n. 75.
c. 2. n. 61. & 62.
c. 3. n. 4.
c. 4. in princ. n. 162.
§. Illis etiam; n. 78.
c. 5. n. 76.
c. 6. n. 17.
c. 7. n. 92. & 93.
c. 8. n. 74.
c. 9. n. 154. & seqq.
c. 10. n. 87. & 88.
c. 11. n. 71. & duob. seqq.
c. 12. n. 63.
c. 13. n. 66. & 67.
c. 14. n. 165. & trib. seqq.
c. 15. n. 64. & 65.
c. 16. n. 36.
c. 17. n. 130.
c. 18. n. 110.
c. 19. n. 174.
c. 20. n. 175. & 177.
c. 21. in princ. n. 38.
§. Adjicimus; n. 42.
§. Sexta; n. 84. & 85.
§. Si verò; n. 86.
c. 22. n. 39. & 40.
c. 23. n. 144. & duobus seqq.
c. 24. n. 89. & 90.
c. 25. n. 133. & seqq.
c. 26. n. 96. & 97.
c. 27. in princ. &
§. Intentionis; n. 103.
§. Verùm; n. 104.
§. Portò; n. 109. & 110.
§. Eum verò; n. 105.
§. Si verò; n. 113.
§. Ejus ergo; & ult. n. 106.
c. 28. in princ. n. 5.
§. Item cùm totum; n. 7.
§. Præterea; n. 108.
§. Quia verò; n. 94.
§. Cùm autem; ult. n. 91.
c. 29. n. 80. & 81.
c. 30. n. 183. & duobus seqq.
c. 31. n. 68. & duob. seqq.
c. 32. n. 127. & 128.
c. 33. n. 152. & seq.
c. 34. n. 18. & 19.
c. 35. n. 150. & seq.
c. 36. n. 122. & 123.
c. 37. n. 58. & 59.
c. 38. n. 158. & trib. seqq.
c. 39. n. 135. & seq.
c. 40. n. 124.
c. 41. n. 30.
c. 42. n. 171.
c. ult. in princ. & §. Idem quoque; n. 16.
§. Is autem; n. 10.
§. Cæterùm; n. 12. & 13.

IN SEXTO.

c. 1. n. 202. & seq.
c. 2. n. 213. & seq.
c. 3. n. 117.
c. 4. in princ. n. 138. & in fin. n. 139.
c. 5. n. 147. & duobus seqq.
c. 6. n. 197.
c. 7. in princ. n. 200. & seq.
§. Ad eum quoque; n. 111.
c. 8. n. 43. & 45.
c. 9. n. 191.
c. 10. n. 115. & 116.
c. 11. n. 121.
c. 12. n. 11.
c. 13. n. 101.
c. 14. n. 119.
c. 15. & ult. in princ. n. 205.
§. Conservatores; n. 211.
§. Vices quoque; n. 211.
§. Ut autem; n. 211.
§. Officium; n. 215.
§. Circa; & §. ult. n. 217.

IN CLEMENTINIS.

Clem. unic. n. 14. & 15.

IN EXTRAVAGANTIBUS Joan. XII.

Extrav. unic. n. 99.

TITULUS XXX.
DE OFFICIO LEGATI.
pag. 601.

§. I. *Quot sint genera, seu species Legatorum Sedis Apostolicæ? pag. 601.*

Sunt triplices, Legati à Latere; Legati, seu Nuncij missi; Legati nati, n. 1. & 2.

§. II. *De jurisdictione, & potestate communi omnibus Legatis Pontificiis. pag. 601.*

ASSERTIO I. Potestas Legati Apostolici pendet ex voluntate Papæ delegantis, n. 3. Aff. II. Quod sit eorum officium in genere, n. 4. & quid non possint in specie. n. 5. & duobus seqq. Aff. III. Legati Apostolici statuta durant etiam legatione finitâ; exspitat tamen ejus jurisdictio, si citatio non præcessit. n. 8. & 9. Aff. IV. Potest Legatus super electione Episcopi examen instituere, ita, ut illud ad Papam mittat; & tunc non potest in causa ampliùs procedere. n. 10. Aff. V. Potest Legatus Papæ omnes causas ad ipsum per appellationem, vel simplicem querelam delatas cognoscere. n. 11. & 12. Aff. VI. non potest se causis specialiter à Papa delegatis immiscere. n. 13. idque extenditur. n. 14. & limitatur. n. 15. & 16.

§. III. *De potestate speciali Legati à Latere. pag. 605.*

ASSERTIO I. Habet majorem potestatem, quàm alij Legati; quo præsente, aliorum officium interim suspensum est. n. 17. Aff. II. Quæ sit potestas Legati à Latere in specie? n. 18. & quinque seqq. Limitatur potestas Legati à Latere circa beneficia reservanda, vel conferenda. num. 24. & duobus seqq. Aff. III. Legatus à Latere potest absolvere excommunicatos ob percussionem Clerici, non autem alij Legati. n. 28. & duobus seqq. Aff. IV. Legatus à Latere potest confirmare electos Episcopos, & Prælatos exemptos; non item alij. n. 31.

§. IV. *Quomodo, & quo loco Legatus Sedis Apostolicæ exercere possit suam jurisdictionem? pag. 610.*

ASSERTIO I. Etsi Legatus Papæ, ante ingressum in Provinciam, gestare possit Insignia legationis, non tamen potest exercere jurisdictionem contentiosam. n. 32. Aff. II. Voluntariam tamen potest. n. 33. Aff. III. Legatus in pluribus Provincijs, aut locis potest in quolibet eorum exercere jurisdictionem suam, etiam contentiosam. n. 34.

§. V. *Quibus modis finiatur officium, seu potestas Legati Apostolici? pag. 611.*

Finitur quatuor modis. Primò. Lapsu temporis, ad quod datus est. Secundò. Revocatione Papæ, à quo missus est. n. 36. Tertiò. Digressu è Provincia sponte facto, animo non redeundi. n. 37. Quartò. Morte ipsius Legati, non autem morte Papæ legantis. n. 38.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

Cap. 1. n. 11. & 12.
c. 2. n. 13. & duobus seqq.
c. 3. n. 5.
c. 4. n. 6.
c. 5. n. 10.
c. 6. n. 20. & duobus seqq.
c. 7. n. 34.
c. 8. n. 17.
c. 9. n. 29. & 30.
c. 10. n. 8. & 9.

IN SEXTO.

c. 1. n. 18. & seq.
c. 2. in princ. n. 4.
In fine n. 38.
c. 3. n. 23. & 24.
c. 4. n. 25. & 26.
c. 5. n. 27.

TITULUS XXXI.
DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII. pag. 612.

SECTIO I. *De jurisdictione in genere, & de jurisdictione, seu potestate Judicis ordinarij universim. pag. 612.*

§. I. *Quid*

§. I. *Quid, & quotuplex ſit juriſdictio in genere? pag. 612.*

Assertio I. Definitur juriſdictio. n. 1. Aſſ. II. Variè dividitur. n. 2. & 3.

§. II. *De Judice ordinario in genere, ejúſque juriſdictione, ac poteſtate. pag. 613.*

Quæritur I. Quis ſit Judex ordinarius? R. Is, qui ex proprio munere juriſdictionem exercet. n. 4. Q. II. Quot, & quibus modis acquiratur juriſdictio ordinaria? R. Ea tribus modis acquiri poteſt, vel enim conceditur à Principe, vel à Lege, ſeu Canone, vel ex conſuetudine. n. 5. & duobus ſeqq. Unde colligi poſſit, an juriſdictio conceſſa alicui ſit ordinaria, nécne. n. 8. 9. & 10. Q. III. Quinam Judices ordinarij dari poſſint? R. Generatim omnes poſſunt eſſe Judices, qui non prohibentur. Quidam autem prohibentur naturâ, alij Lege, alij ex recepta conſuetudine. n. 11. Q. IV. Quibus modis finiatur officium Judicis ordinarij? R. Quatuor: per mortem Judicis, renunciationem illius, depoſitionem, translationem; non autem per mortem concedentis. n. 12.

Sectio II. *De Archiepiſcopo, ſeu Metropolitano, ejúſque juriſdictione, ac poteſtate. pag. 616.*

§. I. *De juriſdictione, & poteſtate Archiepiſcopi in Epiſcopos Suffraganeos ſibi ſubjectos. pag. 617.*

Assertio I. Archiepiſcopus ordinariam juriſdictionem habet in omnes Coëpiſcopos non exemptos ſuæ Provinciæ. n. 14. Aſſ. II. Vicarius, ſeu Officialis Archiepiſcopi non poteſt cenſuras infligere Epiſcopis Suffraganeis, quamvis ipſe Archiepiſcopus poſſit. n. 15. Aſſ. III. Archiepiſcopus poteſt ſtatuta provincialia condere; cum conſenſu tamen Coëpiſcoporum. n. 16. Quando debuerit olim celebrari Concilium provinciale; quando nunc? n. 17. Aſſ. IV. Olim confirmare, & conſecrare Epiſcopos Suffraganeos, ſpectabat ad Archiepiſcopum. n. 18. Poteſt tamen Archiepiſcopus impeditus conſecrationem Suffraganei ſui alteri committere. n. 19.

§. II. *De juriſdictione, & poteſtate Archiepiſcopi in ſubditos Epiſcoporum Suffraganeorum. pag. 619.*

Archiepiſcopus nullam habet juriſdictionem in ſubditos Suffraganeorum, niſi in caſibus jure expreſſis: Veluti Primò, ſi ab Epiſcopo appellatur ad Archiepiſcopum. n. 20. & quinque ſeqq. Secundò, cùm viſitat Provinciam. n. 25. Tertiò, in caſu, quo agitur de tollenda prava conſuetudine Provinciæ. n. 26. Quartò, ſi Canonici, ſinè manifeſta, & rationabili cauſa ceſſent à Divinis; poteſt Archiepiſcopus per cenſuras eos compeſcere, & punire. n. 27. Quintò, ſi cauſa criminalis agitetur inter Epiſcopum, & Clericum ſubditum, ea deferri debet ad Concilium provinciale, in quo præſidet Archiepiſcopus. n. 28. Sextò, ſi Epiſcopus ſit negligens in officio ſuo; tum poteſtas juriſdictionis devolvitur ad Archiepiſcopum; ſed contrarium eſt probabilius. n. 29. Porrò, ſicut Archiepiſcopi non poſſunt, ita nec Patriarchæ regulariter exercere juriſdictionem in ſubditos Metropolitanorum. n. 30 & 31.

§. III. *Aliæ nonnullæ quæſtiones circa juriſdictionem, & poteſtatem Archiepiſcopi, ſeu Metropolitani proponuntur, & reſolvuntur. pag. 623.*

Quæritur I. An, & quâ ratione Archiepiſcopus poſſit excomunicatum à Suffraganeo abſolvere? De hoc agitur n. 32. & 33. Q. II. An, non obſtante mādato Papæ, quod dedit Ordinario, ut ſubditos ſuos corrigat, poſſit ab ipſo appellari ad Archiepiſcopum? R. affirmativè. n. 34. & ſeq. Q. III. In quo loco Archiepiſcopus juriſdictionem ſuam exercere poſſit in ſubditos Suffraganeorum? R. Non poteſt cauſas eorum alibi cognoſcere, niſi in propria ſua civitate, vel unde cauſæ illæ ſunt devolutæ. n. 36. & ſeq.

Sectio III. *De juriſdictione, officio, & poteſtate Epiſcopi. pag. 625.*

§. I. *An Epiſcopis poteſtas juriſdictionis ſuæ competat immediatè ex Iure Divino, an verò ex Iure humano, ſeu Eccleſiaſtico? pag. 625.*

Verius eſt, Epiſcopos juriſdictionem immediatè non accipere à Chriſto, ſed ab Eccleſia, ejúſque Capite, videlicet Papâ. n. 39. & ſeq.

§. II. *De duabus Legibus, juriſdictionali, & Diœceſana, in quibus totum jus, ſive officium, & poteſtas Epiſcopi conſiſtit. pag. 626.*

De his agitur n. 41. & 42. Sunt autem lex juriſdictionalis, & Diœceſana diverſæ; unde res judicata in una non obſtat agenti in alia. n. 43. & 44.

§. III. *De iis, quæ ad officium Epiſcopi ex Lege juriſdictionis ſpectant, & in ſpecie de poteſtate judicandi, inquirendi, puniendi, & corrigendi, ac reformandi. pag. 628.*

Primò, pertinet judicialiter cognoſcere omnes cauſas Eccleſiaſticas. n. 45. Secundò, inquirere, & punire crimina. n. 46. 47. & 48. Tertiò, non tantùm poſſunt, ſed etiam tenentur ſubditorum crimina corrigere. n. 49. & 50. Quartò, etiam Prælati inferiores, per privilegium, vel conſuetudinem poſſunt acquirere poteſtatem corrigendi, & puniendi Clericos ſubditos, etiam excluſo Epiſcopo. n. 51. & ſeq. Quando poteſtas corrigendi, & puniendi crimina Clericorum, propter negligentiam Capituli in correctione devolvatur ad Epiſcopum, vel non? n. 53. Id verò non procedit in Prælatis exemptis, à quibus devolvitur ad Papam. n. 54. & ſeq. Quintò, poſſunt Epiſcopi, aliíque ſimiles Prælati Clericos, imò & laicos, ob crimina Eccleſiaſtica capere, incarcerare, & alijs pœnis afficere. n. 56. & ſeq. Sextò poſſunt Epiſcopi Regulares nō exemptos ob crimina graviora punire. n. 58. Imò etiam, ſi Prælatus Regularis ſit negligens in obſervanda diſciplina regulari, poteſtas corrigendi ad Epiſcopum devolvitur. n. 59.

§. IV. *De poteſtate inſtituendi in beneficijs, & deſtituendi, ſeu deponendi. pag. 632.*

Assertio I. Poteſt Epiſcopus etiam inſtituere in beneficijs, ac deſtituere, ſeu deponere. n. 60. Aſſ. II. Si vacante Eccleſiâ etiam patronatâ, non poſſit ſtatim Rector, vel Beneficiatus inſtitui, Epiſcopus interim Oeconomū ibi conſtituere debet. n. 61. & ſeq. Aſſ. III. Ad Epiſcopum ſpectat etiam inquirere, num beneficiati canonicè fuerint in beneficijs inſtituti. n. 63. & tribus ſeqq. Aſſ. IV. Epiſcopi, aliíque Prælati non habent poteſtatem occupandi reditus Eccleſiarum, vel dignitatum vacantium. n. 67. & ſeq.

§. V. *De poteſtate inferendi cenſuras Eccleſiaſticas, & ab iiſdem abſolvendi. pag. 636.*

Assertio I. Poſſunt Epiſcopi etiam inferre cenſuras Eccleſiaſticas. n. 69. Aſſ. II. Poſſunt Epiſcopi etiam à cenſuris abſolvere, aliáſque pœnas canonicas relaxare. n. 70. & 71. Aſſ. III. Poſſunt etiam Epiſcopi lapſos in hæreſin in foro externo abſolvere.

eis præcipere possunt, etiam in virtute obedientiæ. n. 137. & seq.

SECTIO V. *De officio, & potestate Parochi. pag. 657.*

§. I. *De Parochis, seu Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, eorúmque officio, & potestate in communi. p. 657.*

QUÆRITUR I. Quinam sint, & dicantur Parochi? R. n. 139. Q. II. An habeant jurisdictionem ordinariam? R. Habent in foro interno conscientiæ, non externo, ne quidem voluntariam: unde Jure communi nec dispensare possunt in præceptis Ecclesiasticis per se, nec in votis, nec excommunicare. n. 140. & seq.

§. II. *De celebratione Missæ, & administratione SS. Eucharistiæ. pag. 658.*

ASSERTIO I. Parochi tenentur in propria Ecclesia Missam celebrare, per se, vel per alios, saltem omnibus diebus Dominicis, & Festis; non tamen tenentur parochiani accedere Parochiam propriam ad Missam audiendam. n. 142. Ass. II. Nullus Sacerdos, sinè ordinarij Pastoris facultate, expressâ, vel tacitâ, potest ministrare Sacramentum Eucharistiæ, excepto articulo mortis. n. 143. Ass. III. Omnes Regulares excommunicationem incurrunt Papæ reservatam, si sinè licentia Parochorum, ipsorum subditis Eucharistiam ministrent, nisi privilegium Sedis Apostolicæ habeant. n. 144.

§. III. *De administratione Sacramenti Pœnitentiæ, & aliorum Sacramentorum. pag. 659.*

ASSERTIO I. Parochus confessiones audire potest suorum Parochianorum ubique locorum. num. 145. Ass. II. Peregrini confiteri possunt Parocho loci, in quo pro tempore versantur, & ab eo Eucharistiam accipere. n. 146. Ass. III. Non potest Parochus aliorum Parochianorum confessiones audire, sinè consensu expresso, vel tacito Parochi illorum. n. 147. Ex privilegio tamen Sedis Apostolicæ possunt Regulares Mendicantes audire confessiones omnium fidelium, etiam sinè licentia Parochorum. n. 148. Ass. IV. Possunt Parochi, aliique Confessarij pœnitentes in foro conscientiæ absolvere ab excommunicatione majore in jure non reservatâ. num. 149. Ass. V. Imò etiam probabiliter in casibus, qui per accidens Episcopales fiunt, propter difficultatem adeundi Papam, vel ejus Legatum, aut Delegatum. n. 150. Ass. VI. Ad officium Parochi etiam spectat administrare baptismum suis parochianis. n. 151. Ass. VII. Et infirmis unctionem extremam conferre. n. 152.

§. IV. *De Prædicatione Verbi Dei, & doctrina Christiana per Parochos tradenda, & alijs functionibus, & obligationibus Parochialibus, pag. 662.*

ASSERTIO I. Parochi tenentur per se, vel per alios, si ipsi impediti sint, prædicare, saltem Dominicis, & Festis solemnibus; debent etiam tradere doctrinam Christianam. n. 153. Ass. II. Sunt & aliæ functiones parochiales; de quibus n. 154.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.
Cap. 1. n. 46. & 47.
c. 2. n. 81. & 82.
c. 3. n. 74. & 75.
c. 4. n. 61. & 62.
c. 5. n. 77.
c. 6. n. 83. & 84.
c. 7. n. 59.
c. 8. n. 32. & 33.
c. 9. n. 30.
c. 10. n. 19.
c. 11. in princ. n. 23. & §. Præterea; n. 78. & 79.
c. 12. n. 34. & 35.
c. 13. in princ. n. 49. §. Cæterùm; n. 27. §. Excessus; & §. ult. n. 51. & duobus seqq.
c. 14. n. 92.
c. 15. n. 90. & 91.
c. 16. n. 41. & 42.
c. 17. n. 97. & 98.
c. 18. n. 43. & 44.
c. 19. n. 54. & 55.
c. 20. & ult. n. 80.

IN SEXTO.
c. 1. in princ. n. 21. & 22. §. Officialis. n. 15.
c. 2. n. 120. & 121.
c. 3. n. 63. & 64.
c. 4. n. 100. & 101.
c. 5. n. 36. & 37.
c. 6. n. 108.
c. 7. n. 116. & tribus seqq.
c. 8. n. 122. & seq.
c. 9. & ult. num. 67. & 68.

IN CLEMENTINIS.
Clem. 1. n. 50.
Clem. 2. n. 66.

IN EXTRAVANTIBUS communibus.
Extrav. 1. n. 99.
Extrav. 2. n. 65.

TITVLVS XXXII.

DE OFFICIO JUDICIS.

Pag. 663.

Quis sit Judex, & quotuplex ejus officium? n. 1.

§. I. *De duobus casibus specialibus pertinentibus ad officium Iudicis, de quibus agitur hoc Titulo. pag. 663.*

ASSERTIO I. Ad officium Judicis spectat dare advocatum parti, quæ habere non potest, etiam ex suis domesticis. n. 2. & 3. Ass. II. Si officium Judicis principaliter imploretur, requiritur litis contestatio, aliàs non. n. 4. ex quo colliguntur duæ regulæ. n. 5. & 6.

§. II. *Utrùm Iudex ex officio suo debeat judicare, secundùm allegata, & probata? pag. 664.*

De hac quæstione agitur à n. 7. usque ad 16. inclusivè.

§. III. *Aliæ quæstiones ad officium Iudicis pertinentes proponuntur, & resolvuntur. pag. 669.*

QUÆRITUR I. An Judex secundùm Leges publicas judicare debeat? R. affirmativè. n. 17 & 18. Q. II. An, & quibus casibus Judex supplere possit, vel etiam debeat omissa à partibus? R. Debet supplere, quæ ad jus, non autem, quæ ad factum pertinent. n. 19. exceptis quibusdam casibus. n. 20.

SERIES CAPITULORUM.

Cap. 1. n. 2. & seq.
c. 2. n. 4.

TITVLVS XXXIII.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA. *pag. 670.*

SECTIO I. *In quibus consistat majoritas, sive prærogativa, ac præeminentia majorum, & obedientia, ac reverentia à minoribus, seu inferioribus exhibenda majoribus, seu superioribus? p. 670.*

§. I. *Quâ ratione quis, & ex quibus causis major habeatur inter Clericos? pag. 670.*

ASSERTIO I. Ratione Ordinis unus Clericus est major, & dignior altero, ita, ut in loco, & portione beneficiali præferatur; etsi in Ecclesia posteriùs sit receptus. n. 1. & 2. Ass. II. Major etiam est quis altero, ratione antiquitatis, seu prioritatis temporis. n. 3. & 4. Ass. III. Ratione dignitatis ordinantis, si quis à Papa ordinatus, præferendus est alijs, cæteris paribus. n. 5. & seq.

§. II. *De obedientia, & reverentia à minoribus, seu inferioribus præstanda majoribus, & superioribus, & pœnis inobedientium. pag. 672.*

In quo consistat generatim obedientia debita majoribus? n. 7. Q. I. Qui, & in quibus rebus obedientiam debent exhibere Episcopis? R. 1. Omnes Diœcesani, etiam Principes, obedire debent Episcopo suo. n. 8. Ratio est, quia potestas Ecclesiastica major, & dignior est seculari. n. 9. & 10.

R. 2. Abbates, & Sacerdotes subjecti Episcopo loci, venire debent, si ad Synodum Diœcesanam vocentur, & ad obedientiam compelli possunt per censuram Ecclesiasticam. num. 11. & duobus seqq.

Q. II. Qualem obedientiam Capellani, Presbyteri, & alij Clerici Ecclesiæ Titularis alicujus Cardinalis, eidem exhibere debeant? R. Debent exhibere obedientiam, reverentiam, & honorem Cardinali; recipere correctionem ipsius; observare censuras ab ipso latas: vacante verò Ecclesia Titulari, succedit Capitulum, nisi Papa sibi reservaverit potestatem corrigendi, & censuras inferendi. n. 14. & duobus seqq. Q. III. Quam obedientiam, & reverentiam Moniales exhibere debeant suæ Abbatissæ? R. Quamvis Abbatissa non possit excommunicare Moniales, & Clericos sibi subjectos, obedire tamen ei tenentur. num. 17. & seq. Q. IV. An Clerici Episcopo subjecti teneantur ad præstandam obedientiam in scripto, vel per juramentum?

R. Clericus, qui administrationem non habet, non tenetur scripto, vel juramento promittere obedientiam Episcopo. num. 19. Præterea simplices beneficiati, qui administrationem non habent, sicut & Regulares compelli debent ad juramentum obedientiæ Prælato suo præstandum, si inobedientes, & contumaces fuerint, & à consortio aliorum sunt separandi. n. 20. & seq. Porrò, si Metropolitanus à Suffraganeo suo juramentum exigat, præter formam præscriptam à SS. Canonibus, ad illud non obligatur. n. 22. & seq. Q. V. Quomodo componenda sit controversia orta inter Clericos de superioritate unius, & subjectione alterius?

R. Ortâ controversiâ inter duos Archiepiscopos de jure Primatûs, requiritur consensus Prælatorum, & Capitulorum utriusque partis: &, si consentire nequeant, ad Sedem Apostolicam accedere debent, ut prosequantur jus suum. n. 24. & duobus seqq. Q. VI. Quæ sint pœnæ Jure Canonico decretæ in eos, qui sunt inobedientes suis Superioribus, seu Prælatis Ecclesiasticis, eorúmque statutis? R. Si per contumaciam non obtemperaverint, excommunicari debent. n. 27. & inobedientiæ notam, seu infamiam quodammodo incurrunt. n. 28.

§. III. *An minor, seu inferior possit exercere jurisdictionem, ac potestatem in majorem, seu superiorem, & hic subjici minori? pag. 678.*

Ecclesia sita in aliquo, v. g. Archidiaconatu, si erigatur in Cathedralem, à jurisdictione Archidiaconi eximitur, quia inferior in superiorem potestatem habere non debet. n. 29. & tribus seqq.

§. IV. *An Ecclesia, cujus Episcopus, seu Prælatus, vel etiam Capitulum, & Clerus in hæresin, vel schisma incidit, jurisdictionem, & alia jura, ac privilegia amittat? pag. 679.*

R. Ecclesiam lapsam in hæresin, vel schisma, amittere omnia pristina jura, & privilegia, saltem quoad exercitium, ita, ut Ecclesiæ antea illi subjectæ ab ejus jurisdictione ipso facto eximantur. n. 33. & duobus seqq. Quamvis, si redeat ad Catholicam fidem, recuperet jura amissa, vel ipso facto, vel saltem per restitutionem in integrum. n. 36.

§. V. *De subjectione, & obedientia exhibenda Summo Pontifici. pag. 680.*

Omnes Christi fideles, ex necessitate salutis Rom. Pontifici sunt subjecti. n. 37. Episcopi, aliique similes Prælati, absque rationabili causa, extra suam Diœcesin, vel Provinciam, præsertim mutato habitu, non discurrant; nec, si Romam veniant, sinè licentia Papæ, inde discedant. n. 38. Quicunque Episcopus Romam veniens se sistere debet Papæ, eíque exhibere debitam reverentiam. n. 39. Nullus deinceps debet fieri Potestas, aut Capitaneus in terris, & castris S. Pontifici subjectis, sinè speciali illius licentia. n. 40.

SECTIO II. *De jurisdictione, & potestate Capituli. pag. 681.*

Quid intelligatur nomine Capituli. n. 41.

§. I. *De officio, & potestate Capituli, Ecclesiâ, vel Sede non vacante? pag. 681.*

ASSERTIO I. Capitulum, etiam Cathedrale, vivente Episcopo, nullam jurisdictionem habet in Clericos. n. 42. Ass. II. Habet tamen usum, seu exercitium quoddam jurisdictionis, ita, ut possit aliqua statuta ad administrationem pertinentia, & pœnam aliquam ijs adjicere, quæ obligent, saltem per modum pacti, seu conventionis. n. 43.

§. II. *De jurisdictione, & potestate Capituli Cathedralis, Sede vacante. pag. 682.*

ASSERTIO I. Capitulum Cathedrale, Sede vacante, habet jurisdictionem Episcopalem ordinariam, & administrationem in spiritualibus, & temporalibus. n. 44. idque extenditur n. 45. Ass. II. In specie potest primò excomũnicatos absolvere. Secundò excomũnicare, suspendere, deponere, & privare beneficijs. n. 46. Tertiò dispensare in casibus, quibus Episcopus potest: Quartò facere statuta. Quintò compellere executores testamentorum ad exequendum. n. 47.

§. III. *De casibus exceptis, in quibus Capitulum Cathedrale, Sede vacante, non succedit in jurisdictione Episcopi; & de potestate, quam habet in causis beneficialibus. pag. 683.*

QUÆRITUR I. Quando jurisdictio, seu potestas Episcopi non transeat ad Capitulum, Sede vacante? R. Non succedit Episcopo in jurisdictione delegata. n. 48. nec in potestate Episcopis concessâ, ratione dignitatis, ac præeminentiæ suæ. n. 49. Neque potest visitare Diœcesin, si Ecclesia non diu vacet, vel nisi necessitas urgeat: nec Synodum convocare. n. 50. nec donare, & alienare jura, ac bona Episcopatûs. n. 51. neque etiam succedit Episcopo in jurisdictione feudali. n. 52. Q. II. Quid possit Capitulum, Sede vacante, in causis beneficialibus, vel non possit? R. Potest instituere præsentatos à patronis, & confirmare electos. n. 53. R. 2. Non potest conferre beneficia, quæ ad solius Episcopi collationem pertinent; nec ea, quorũ collatio ad Episcopum pertinet jure devolutionis. n. 54. R. 3. Potest

Ca-

Capitulum beneficia etiam libera, Sede vacante, dare in commendam ad ſex menſes, & conferre beneficia, quorum collatio ad Epiſcopum, & Capitulum pertinent, ſicut & hoc caſu præſentare, & eligere poteſt. n. 55. item beneficia unire, ob gravem neceſſitatem, vel utilitatem evidentem. n. 56. R. 4. Capitulum non poteſt recipere reſignationes beneficiorũ. n. 57.

§. IV. *De juriſdictione, & poteſtate Capituli Eccleſiæ non Cathedralis, ſeu Collegiatæ, ſive ſecularis, ſive regularis, Prælaturâ vacante.*

Assertio I. Capitulum Eccleſiæ Collegiatæ exemptæ, cuius Prælatus quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habet, vacante Prælaturâ, omnem juriſdictionem habet, ſicut Capitulum Cathedralè. n. 58.

Aſs. II. Si Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ ſecularis non exemptæ juriſdictionem obtineat in Clericos ſuos, excluſo Epiſcopo, tum de Jure communi ea non ad Capitulum illius Eccleſiæ, ſed ad Epiſcopum tranſit, cui ea ſubiecta eſt. n. 59. Aſs. III. Sed neque vacante Prælaturâ, regulariter Capitulum non exemptum in juriſdictione ſuccedit, ſed ad Epiſcopum devolvitur. n. 60.

SERIES CAPITVLORVM.

In Antiquis.	c. 13. n. 22. & 23.
c. 1. n. 3.	c. 14. n. 44. & 53.
c. 2. n. 27.	c. 15. n. 1. & 2.
c. 3. n. 19.	c. 16. n. 29. & ſeqq.
c. 4. n. 8.	c. 17. & ult. n. 24. & 25.
c. 5. n. 28.	In Sexto.
c. 6. n. 9.	c. unic. n. 46.
c. 7. n. 5. & 6.	Extravagans Joan. XXII. unic. n. 40.
c. 8. n. 33. & tribus ſeqq.	In Extravagantibus communibus.
c. 9. n. 11. & 12.	Extravag. 1. n. 37.
c. 10. n. 20. & 21.	Extravag. 2. n. 38.
c. 11. n. 14. & duobus ſeqq.	Extravag. 3. n. 39.
c. 12. n. 17. & 18.	

TITVLVS XXXIV.
DE TREUGA, ET PACE. *Pag* 687.

Quæritur I. Quid, & quotuplex ſit Treuga? R. ea definitur n. 1. Eſt autem duplex, conventionalis, & canonica, ſeu legalis. n. 2. Q. II. Quibus diebus ſervandæ ſint treugæ, & quæ ſint pœnæ eas violantium? R. ij expreſſi ſunt in c. 1. h. t. uti & pœnæ eas violantium. n. 3. & ſeq. Q. III. Qui gaudeant treugâ, ſeu ſecuritate perpetuâ? R. illi quoque enumerantur in c. 2. h. t. n. 5. & 6. Q. IV. An Judex, ſeu Superior poſſit ſubditos, aut partes litigantes cogere ad pacem, & tranſactionem faciendam?

R. In publicis bellis poteſt; non item in privatis litibus. n. 7. & 8.

SERIES CAPITVLORVM.

In Antiquis.	In Extravag. com.
c. 1. n. 3. & 4.	Extrav. 1. n. 9.
c. 2. n. 5.	Extrav. 2. n. 10.

TITVLVS XXXV.
DE PACTIS. *Pag.* 689.

§. I. *Quid ſit pactum, & quomodo dividatur, qui paciſci poſsint, & quæ ſit materia pactorum in genere, & quæ forma? pag.* 690.

Assertio I. Definitur n. 1. & 2. Aſs. II. Variè dividitur. n. 3. & tribus ſeqq. Aſs. III. Paciſci omnes poſſunt, qui non prohibentur. n. 7.

Aſs. IV. De omnibus rebus licitis, & honeſtis paciſci licet. n. 8.

§. II. *De obſervatione pactorum, & eorum confirmatione per Superiorem. pag.* 693.

Assertio I. Pacta legitima inter Chriſtianos inita ſervari debent. n. 9. & ſeq. Aſs. II. Pacta inter aliquos inita poſſunt per ſupervenientem ratihabitionem Superioris confirmari. n. 11. & 12. Porrò non ad omnia pacta inferiorum, ſeu ſubditorum confirmanda requiritur conſenſus, aut ratihabitio Superiorum. n. 13. & 14.

§. III. *De diverſis pactis illicitis, & Iure Canonico prohibitis, ac reprobatis. pag.* 694.

Assertio I. Prohibitum, & illicitum eſt pactum in præjudicium juris parochialis alterius Eccleſiæ, v. g. de decimis ſolvendis, vel ſepulturâ eligendâ, in præjudicium Eccleſiæ parochialis. n. 15. & 16. Et hinc irritum eſt pactum, ut quis ſepeliri debeat, extra parochiam ſuam; quamvis valeat pactum Religioſorum, qui ex privilegio jus ſepeliendi extraneos habent, de non ſepeliendis in ſua Eccleſia extraneis. n. 17. & ſeq. Aſs. II. Illicitum eſt pactum, ſine Superioris auctoritate factum, ut una pars lite, & jure ſuo, ſi quod in illo officio habeat, cedat; altera verò temporale aliquid det. n. 19. & 20. Aſs. III. Irritum eſt pactum de ſuccedendo alicui in ipſius Eccleſia, vel beneficio. n. 21. Aſs. IV. Irritum eſt pactum, ſi quis promittat, penſionem ſe ſoluturum, ſub ſpe beneficij conſequendi. n. 22. & ſeq. Aſs. V. Generaliter irrita ſunt pacta pro ſpiritualibus obtinendis. n. 24. & tribus ſeqq.

§. IV. *De pacto, tum negativo de non ſuccedendo, per quod renunciatur hæreditati futuræ; tum affirmativo de ſuccedendo alicui. pag.* 697.

Quæritur I. An pactum de non ſuccedendo, per quod renunciatur hæreditati ſibi deferendæ, confirmetur per appoſitum juramentum, ita, ut vim obligandi habeat? R. affirmativè. n. 29. idque extenditur n. 30. & 31. limitatur n. 32. & 33. Q. II. An pactum affirmativum de ſuccedendo in hæreditate valeat, & juramento confirmari poſſit? R. tale pactum nec appoſito juramento confirmari poteſt. num. 34.

§. V. *De effectu pactorum. pag.* 700.

Assertio I. Jure Civili non datur actio ex nudo pacto, etſi alij effectus ex eo oriantur. n. 35.

Aſs. II. Jure Canonico datur, ſi acceptatum ſit. n. 36. idque limitatur, & declaratur. n. 37.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	c. 7. n. 15. & ſeq.
c. 1. n. 9.	c. 8. & ult. n. 24. & tribus ſeqq.
c. 2. n. 11.	In Sexto.
c. 3. n. 9.	c. 1. n. 17. & 18.
c. 4. n. 19. & ſeq.	c. 2. n. 29.
c. 5. n. 21.	c. 3. n. 13. & ſeq.
c. 6. n. 22.	

TITVLVS XXXVI.
DE TRANSACTIONIBUS.
Pag. 701.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit Tranſactio? pag.* 702.

Assertio I. Sumitur dupliciter, latè, & ſtrictè,

tuere

§. X. *De*

§. X. De revocatione Procuratoris ad negotia, & aliis modis, quibus finitur officium Procuratoris, sive ad negotia, sive ad judicia dati. pag. 747.

Quæritur I. Quo pacto revocetur Procurator ad negotia constitutus? R. Si generaliter Procurator sit constitutus ad omnia negotia, revocatio illius non habet effectum, priusquam ei intimata sit. n. 103. & 104. ubi ponuntur exceptiones: si verò datus sit solùm ad certos actus, tum necesse est, ut revocatio Procuratoris veniat ad notitiam, non solùm Procuratoris, sed etiam alterius partis, cum qua contrahitur, vel litigatur, vel saltem Judicis. n. 105. & seq. Q. II. Quibusnam præterea modis finiatur officium Procuratoris? R. Finitur mutuo consensu domini, & Procuratoris. n. 107. Quamvìs etiam interdum exspiret officium Procuratoris, re integrâ, per mortem constituentis. n. 108. & seq. Exspirat etiam per transactionem, vel depositionem Prælati constituentis Procuratorem. n. 110. & seq. & per mortem ipsius Procuratoris. n. 112.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	§. Licet, & fin. n. 71. & plurib. seqq.
c. 1. n. 46. & seqq.	c. 2. n. 88. & duob. seqq.
c. 2. n. 16. & 17.	c. 3. n. 99. & 100.
c. 3. n. 91. & 92.	c. 4. in princ. & §. Sed si aliquis. n. 61.
c. 4. n. 93. & 94.	§. fin. n. 65. & 66.
c. 5. n. 32. & 33.	c. 5. in princ. n. 59.
c. 6. n. 85. & duob. seqq.	§. Nedum. n. 20. &
c. 7. n. 7. & 8.	§. fin. n. 21.
c. 8. n. 95. & 96.	c. 6. n. 41. & tribus seqq.
c. 9. n. 55. & 56.	c. 7. n. 36. & 37.
c. 10. n. 57. & 58.	c. 8. n. 101. & 102.
c. 11. n. 69. & 70.	c. 9. & ult. n. 26. & seqq.
c. 12. n. 51. & seq.	In Clementinis.
c. 13. n. 97. & 98.	Clem. 1. n. 34. & 35.
c. 14. in princ. n. 20. 39. & 40.	Clem. 2. n. 62. & 63.
§. Potuit ult. num. 67. & 68.	Clem. 3. n. 15. & 22.
c. 15. & ult. n. 9. & 10.	Clem. 4. n. 109. & duob. seqq.
In Sexto.	
c. 1. in princ. n. 19.	

TITULUS XXXIX.

DE SYNDICO. *Pag.* 749.

Quæritur I. Quis sit Syndicus, & quomodo à Procuratore, & aliis similibus differat? R. est Procurator Universitatis, ad illius negotia, ac præcipuè ad lites tractandas constitutus. in quibus à Procuratore differat, dicitur n. 1. Q. II. Quomodo constituatur Syndicus? R. Omnes de communitate citandi sunt, qui jus suffragij habent; & constituitur à majore parte præsentium. n. 2. Requiritur etiam consensus Rectoris, seu Superioris Collegij, sive Universitatis. n. 3. Q. III. Quis, & qualis constituendus sit Syndicus? R. constitui potest Syndicus, sive ex ipsa Universitate, sive extraneus. n. 4. Q. IV. An Religiosi Syndici esse possint in causis sui Monasterij? R. consultius est, ut constituatur extraneus, etiam laicus, dato ei salario. n. 5. & 6. Q. V. Quæ sit potestas Syndici? R. omnia potest expedire, etiam quæ speciale mandatum requirunt; finitur eius officium iisdem ferè modis, quibus officium Procuratoris. n. 7.

Cap. unic. h. t. n. 5. & 6.

TITULUS XL.

DE IIS, QUÆ VI, METUSVE CAUSA fiunt. *Pag.* 751.

§. I. Quid sit vis, quid metus, & quotuplex? pag. 751.

Assertio I. Vis est majoris rei impetus, qui repelli non potest. n. 1. Ass. II. Metus est, instantis, vel futuri periculi causâ, mentis trepidatio, num. 2. & quomodo à vi differat? ibid. Vis absolura semper, & omnino excusat à culpa, & pœna; non item metus, licèt culpam minuat. num. 3. & duobus seqq. Ass. III. Metus alius est gravis, alius levis, alius probabilis, & justus, alius injustus. num. 6.

§. II. An per vim, seu coactionem absolutam vitientur contractus, aliique actus, & quomodo probanda sit violentia, & amissa per illam? pag. 753.

Assertio I. Quæ per vim absolutam, & injustam gesta sunt, ipso jure sunt irrita. num. 7. Ass. II. Violentia probatur per testes; quantitas autem rerum ablatarum, per juramentum spoliati, præviâ Judicis taxatione. n. 8. & seq.

§. III. An, & quomodo metus vitiet contractus, aliósque actus, etiam juramento confirmatos? pag. 754.

Assertio I. Actus per metum, etiam injustum, & gravem facti, regulariter ipso jure sunt validi in utroque foro; quamvìs rescindi possint. n. 10. solvuntur obiectiones. n. 11. & tribus seqq. Ass. II. Qui per metum gravem injustè incussum renunciavit juri suo, v. g. electioni, potest non obstante tali renunciatione, institui in Ecclesia, ad quam est electus, dummodo juramento confirmata non fuerit; quamvìs eius relaxationem petere possit, & eo relaxato, renunciatio rescindi. n. 15. & duobus seqq. Similiter, si quis gravi metu coactus juravit, se resignaturum beneficium, illúdque resignavit, potest nihilominus petere, ut idem sibi restituatur. num. 18. & 19. Ass. III. Si promissio, vel votum juratum in alicuius hominis gratiam factum sit, id servandum est, nisi gravi metu, vel dolo emissum sit. n. 20. & 21. Sed & promissio jurata per levem metum injustè facta, relaxari potest, in odium metum incutientis. n. 22.

§. IV. Quinam contractus, alii ve actus metu gravi facti sint ipso jure irriti? pag. 759.

Assertio I. Contractus matrimonij per metum gravem injustè incussum est ipso jure Ecclesiastico irritus. n. 23. Secundò, etiam professio religiosa. n. 24. & duobus seqq. Tertiò, quodlibet votum etiam simplex. n. 27. Quartò, contractus dotis promissæ, vel solutæ ex simili metu. n. 28. Quintò, promissio, vel traditio rerum Ecclesiæ facta ex metu gravi. n. 29. Sextò, absolutio à censura per vim, & metum extorta, vel revocatio censuræ incurrendæ. n. 30. & duobus seqq. Ass. II. Adferuntur alij quidam casus, in quibus actus ipso jure sit irritus, ob metum gravem, & injustum, qui tamen certi non sunt. n. 33. & quatuor seqq.

§. V. De conditionibus requisitis, ut ex causa metus, contractus, vel alius actus rescindatur, vel etiam ipso jure irritus reddatur: & de actione, & exceptione, quæ datur metum passo. pag. 762.

As-

§. III. De

§. III. *De causis, in quibus compromitti potest in Arbitros, vel non. pag.* 797.

Assertio I. Causæ valde arduæ, & magni præjudicij arbitris committi non possunt, quales sunt, matrimoniales, liberales, in quibus agitur de statu, & libertate hominis: criminales, & quæ ad merum, vel mixtum imperium pertinent. num. 25. Ass. II. Non potest compromitti in arbitros de ijs, quæ vergunt in præjudicium Ecclesiæ, v. g. à Clericis immediatè subjectis Sedi Apostolicæ, in præjudicium exemptionis. n. 26. & tribus seqq. Ass. 3. Nec potest compromitti de ijs, quæ per certam sententiam, quæ transijt in rem judicatam, sunt decisa. n. 30. & seq.

§. IV. *De forma, seu modo, quo fieri debet, vel potest compromissum in Arbitros. pag.* 799.

Assertio I. Potest compromitti in unum, vel plures Arbitros, pari, vel dispari numero, quamvis posterius sit consultius. num. 32. & seq. Ass. II. De jure civili requiritur, ut omnes arbitri, in quos compromissum est, sint præsentes; nam, vel uno absente, arbitrium non valet. num. 34. Aliud est de Jure Canonico, secundùm quòd, si ex tribus arbitris unus nolit interesse, examinando, vel definiendo causam, alij duo procedere possunt. num. 35. & duob. seqq. Ass. III. Si ex tribus arbitris duo consentiant in certa summa, tenet illorū sententia: si omnes discordent, tenet sententia de summa minore. n. 38. & seq. neque habet hoc locum in arbitratoribus. num. 40. Ass. IV. Compromissum factum in duos, vel plures arbitros, hoc pacto, ut, si discordent, ipsi, vel alij possint eligere tertium incertum, non valet. num. 41. & duobus seqq.

Ass. V. Valet compromissum factum sub hac forma, in unum, vel plures, ut ipsi per se causam definiant, vel per alios, quos ipsi elegerint. n. 44. & seq.

Ass. VI. Si in arbitros compromissum sit, eâ lege, ut adhibito consilio aliquorum, sententiam ferant, tenentur illud exquirere, sed non sequi. n. 46. & 47. Ass. VII. Compromissum solo consensu compromittentium, & arbitrorum perficitur, & variis modis fieri potest. n. 48.

§. V. *De officio, & potestate Arbitri. pag.* 804.

Assertio I. Potestas, & officium Arbitri ex compromisso dependet, ita, ut arbiter de ijs tantùm ferre possit arbitrium, quæ in compromisso expressa sunt, nisi sint connexa. n. 49. coram arbitris compromissarijs non potest fieri reconventio. n. 50. potest tamen coram arbitris juris. n. 51. non potest arbiter compromissarius alium substituere. ibid.

Ass. II. Arbiter debet sententiam suam ferre, præsentibus partibus. n. 52. Ass. III. Arbiter debet procedere in forma judicij. n. 53. Ass. IV. Ad officium arbitri etiam pertinet, ut arbitrium justum, & æquum ferat, quare si illud dolo ipsius latum sit, observandum non est; vel, si simoniam, aut aliam iniquitatem contineat. n. 54. & quatuor seqq. Ass. V. Arbiter electus in causa patrimoniali alicujus Clerici, non potest adjudicare rem Ecclesiæ pro re temporali possidendam, etiam ad vitam Clerici. num. 59. & seq.

§. VI. *De effectu, seu obligatione compromissi, & sententiæ, seu laudi arbitrorum. pag.* 807.

Assertio I. De Jure Civili ex compromisso facto per simplex pactum, sinè stipulatione, vel pœnæ adjectione, nulla oritur actio: secus de Jure Canonico. n. 61. nisi arbitrium ex tali compromisso latum fuerit à partibus receptum, & approbatum. n. 62. & quatuor seqq. Ass. II. Si compromissum in arbitros factum sit, adjectâ pœnâ transgressori, sinè juramento; tum is, qui compromisso, vel sententiâ arbitri non stat, pœnam solvere tenetur, quâ solutâ, non potest cogi ad observandum arbitrium. n. 67. ponuntur exceptiones. num. 68. & duobus seqq.

Ass. III. Si compromisso juramentum adjectum sit, quo partes se obligârunt ad standum sententiâ arbitri, nascitur ex eo tam de Jure Civili veteri, quàm de Jure Canonico actio: quamvis Jure Civili novissimo prohibitum sit juramentum apponere in compromissis: quod tamen servandum est de Jure Canonico, si juramento firmatum sit, etiamsi illud iniquum sit; modò constet de intentione se obligandi ad illud servandum ex parte jurantis. num. 71. & 72. quando arbitrium non sit servandum à partibus? n. 73. alij plures sunt effectus compromissi, de quibus. num. 74.

§. VII. *De reductione laudi, sive arbitrorum, sive arbitratorum, ad arbitrium boni viri. pag.* 811.

Ab arbitris compromissarijs regulariter appellari non potest. n. 75. Q. I. An peti possit reductio ad arbitrium boni viri, à sententia arbitri compromissarij? R. Non posse, nisi arbitrium valde enormem læsionem, vel manifestam iniquitatem contineat. n. 76. Q. II. An sententia, seu laudum arbitratoris reduci possit ad arbitrium boni viri? R. affirmativè. n. 77. & tribus seqq. Q. III. An à Judice reductionis, qui ut vir bonus arbitratus est, & laudum ab arbitratore latum confirmavit, vel retractavit, appellari possit? R. affirmativè. n. 81.

§. VIII. *De loco, & tempore ferendi arbitrij, seu sententiæ arbitrorum. pag.* 812.

Quæritur I. Quo in loco arbitri cognoscere debeant de causa ipsis commissa, ac sententiam, seu laudum proferre? R. Si in compromisso nihil sit de loco expressum, tum cognosci debet causa in loco compromissi facti, modò is honestus, ac decens sit. n. 82. Q. II. Quibus temporibus non possit ferri sententia, seu laudum arbitri? R. Non potest in ferijs Deo sacris: bene autem in ferijs merè civilibus; arbitramentum potest etiam in ferijs sacris. num. 83.

§. IX. *De modis, quibus finitur compromissum, & arbitrorum officium, ac potestas. pag.* 813.

Assertio I. Finitur compromissum, & arbitrorum potestas, si causa sit decisa, ac definita. n. 84. neque potest arbiter sententiam suam exequi. n. 84. & seq. Ass. II. Finitur etiam potestas arbitrorum, deficiente conditione compromisso adjectâ, vel, si tempus in compromisso præscriptum sit elapsum, nisi partes illud prorogent. 86. Ass. III. Finitur item morte arbitrorum, vel etiam morte unius tantùm, si in plures sit compromissum, & res sit integra, nisi adjecta sit clausula: *ut, si unus non possit cognoscere, alter possit.* Finitur etiam per diuturnam absentiam

Qqqqq 2 arbitri,

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

In Sexto.

EMENDANDA.

Paginâ.	Columnâ.	Lineâ.	Legendum.
51.	1.	53.	ſuprà n. 121.
86.	2.	52.	conſiſtit,
106.	1.	34.	Dele. c. *Quod ſi verò,*
109.	2.	16.	non recordari:
121.	2.	57.	legem condere,
128.	1.	62.	præſumptus: non
130.	1.	26.	centenaria ſolùm
136.	1.	42.	culpabilem
138.	1.	47.	viâ conniventiæ,
144.	2.	43.	exactionibus
229.	1.	36.	non valeant, niſi
305.	1.	44.	ex duodecim.
446.	2.	6.	ut putat Hoſtienſ.
446.	2.	27.	quæras; Barb.
482.	2.	52.	eis debitum,
484.	2.	26.	nondum reddiderit,
492.	1.	60.	à ſe ipſo
504.	1.	41.	item Abbates,
514.	1.	10.	vix quidquam
526.	2.	36.	facultatem, v. g.
537.	1.	48.	illud neceſſariò
545.	1.	4.	eſt attendendum.
554.	2.	57.	eſt juriſdictio
561.	2.	52.	limitationis exempla
590.	2.	34.	litis conteſtatæ
606.	1.	30.	aut Primates. Azor
642.	1.	59.	in juramentis, &
755.	2.	28.	etſi reſcindendi ſunt,
761.	2.	41.	ſic detentus ſit
776.	1.	32.	Dele. *ita, & Eccleſia reſtituenda eſt.*
776.	1.	37.	ita etiam Eccleſiæ
795.	1.	61.	nam arbitria ad
796.	2.	17.	quia inferior non
811.	1.	55.	fidem faciunt,

Ad maiorem DEI Gloriam.

SYLLABUS RERUM IN INDICE GENERALI CONTENTARUM.

LECTORI BENEVOLO.

Ut, quæ novâ methodo in hoc libro digesta, & Indice generali etiam in compendium redacta sunt, promptissimum cuivis usum præbeant, adduntur hoc Syllabo summa tantùm rerum capita, ordine alphabetico disposita, citatúrque numerus paginæ in Indice generali, à quo facillimum est progredi ad plenam tractationem rerum, in hoc opere contentarum.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

V.

F I N I S.